અર્પણપત્રિકા.

ગુરૂવર્ય પૂજ્યપાદશ્રી ગુલાબચંદ્રજીસ્વામી તથા મહારાજશ્રી વીરજીસ્વામી !
આપ બન્ને સહોદરોએ ઘણા વર્ષથી આ સેવકને અભ્યાસ કાર્યમાં
અને લેખન કાર્યમાં ઘણી સાહાય્ય આપી ઉપકૃત કર્યો છે. એટલુંજ
નહીં પણ શાસનોપયોગી સાહિત્યપ્રચારના કાર્યમાં
આજસુધી સહાયતા આપતા રહો છે તેથી
આભારવશ આ સેવક ભાષાસા-
હિત્યના અંગરૂપ આ પુસ્તક
આપના કર કમલ-
માં અર્પણ
કરે
છે.

લિ૦ મુનિ રત્નચંદ્ર.

પ્રસ્તાવના.

કોષની જરૂરીઆત

કોષ, કોશ, નામમાળા, શબ્દસંચય, શબ્દસંગ્રહ, શબ્દાર્ણવ, શબ્દરત્નાકર અભિધાન ચિંતામણિ, શબ્દકલ્પદ્રુમ, શબ્દરત્નાવલી, વગેરે અનેક શબ્દો લગભગ એક અર્થવાળા છે. એ બધા શબ્દો છુટી છુટી પડેલી વસ્તુને એકત્ર કરી સમૂહરૂપે ગોઠવવાનો અર્થ સૂચવે છે ભંડાર અથવા ખજાનાને પણ આ કોષ શબ્દ લાગુ પડે છે. પૃથ્વીના જુદા જુદા ભાગમા જુદા જુદા નિમિત્તોથી ઉત્પન્ન થતા દ્રવ્ય માથી મ્હેસુલરૂપે કે જકાતરૂપે અમુક અમુક અંશ ગ્રહણ કરી, રાજાઓ રાજ્યના રક્ષણ માટે યા પ્રજાનુ પાલન કરવા માટે રાજ્યનો ખજાનો ભરે છે અને તે ખજાનો રાજ્યની સમૃદ્ધિ ગણાય છે. તેમ જ ભાષાના જુદા જુદા પુસ્તકોમા વપરાએલા શબ્દોના અર્થનો સશોધન પૂર્વક સગ્રહ કરી વિદ્વાનોએ કોષરૂપે શબ્દના ખજાના તૈયાર કર્યા છે રાજ્યના રક્ષણ માટે ધનના ખજાનાની જેટલી જરૂર છે, તેના કરતા પણ વધારે જરૂર તત્ત્વના રક્ષણ માટે અને ધર્મના પાલન માટે તે તે ભાષાના કોષરૂપે શબ્દના ખજાનાની જરૂરી છે કોષ એ ભાષાની સમૃદ્ધિ છે, ભાષાનું બળ છે, સાહિત્યનુ જીવન છે, તત્ત્વોને વિસ્તારવાનુ મુખ્ય સાધન છે.

આર્યાવર્તની પ્રાચીન ભાષાઓ

ભારતવર્ષના ધર્મસાહિત્યની મુખ્ય બે ભાષાઓ છે. સસ્કૃત અને પ્રાકૃત અનુયોગદ્વાર સૂત્રમા આ બે ભાષાઓને પ્રશસ્ત ભાષા કહી છે यदुक्तं— " संखया पागया चेव पसत्था इसिभासिया " અર્થાત્ સસ્કૃત અને પ્રાકૃત એ બે ભાષા ઋષિભાષિત અને પ્રશસ્ત છે કાલ પરત્વે સંસ્કૃતભાષામા બે ભેદ પડ્યા છે. એક પ્રાચીન સસ્કૃત અને બીજી અર્વાચીન સસ્કૃત. વેદની સસ્કૃતભાષા એ પ્રાચીનસસ્કૃત અને મહાભારત આદિની સસ્કૃત ભાષા તે અર્વાચીનસસ્કૃત છે ખરીરીતે તો પાણિનીય આદિ વ્યાકરણકર્ત્તાઓએ સસ્કાર પમાડ્યા પછીજ સંસ્કૃત નામ પ્રસિદ્ધિમા આવ્યુ હોય તે સભવિત છે. ગમે તે હો વૈદિકધર્મનું સાહિત્ય ઘણે ભાગે સસ્કૃત ભાષામા લખાયેલુ છે તેમા વેદો વૈદિકસસ્કૃતમા અને મનુસ્મૃતિ આદિ ધર્મગ્રથો નવીન સસ્કૃતમા રચાયા છે. બીજી ભાષા છે પ્રાકૃત તે સાધારણ જનોની બોલાતી ભાષા હતી સસ્કૃત ભાષા વ્યાકરણના નિયમથી બધાયેલી હોવાથી આજ સુધી અવિભક્ત રહી, પણ પ્રાકૃતભાષા તો લોકભાષા હોઇને દેશભેદ અને કાળભેદથી બદલાવા લાગી એટલે તેના અનેક ભેદ પડ્યા માગધી, શૌરસેની, પૈશાચી, અપભ્રશ વગેરે અનેક નામો ધારણ કરતી પ્રાકૃતભાષા આખા ભારતવર્ષમા પ્રસરી આમા અર્વાચીન પ્રાકૃતભાષાને હમણા બાજુએ મુકી પ્રાચીન પ્રાકૃતભાષાનો વિચાર કરીએ કેમકે તેમા આર્યાવર્તના મુખ્ય બે ધર્મોનુ-બૌદ્ધધર્મ અને જૈનધર્મનું સાહિત્ય ઉતરેલુ છે પ્રાચીન પ્રાકૃત ભાષાના મુખ્ય બે ભેદ થયા, પાલી અને અર્દ્ધમાગધી તેમા બૌદ્ધ

સાહિત્ય પાલીભાષામાં લખાયું અને જૈન આગમસાહિત્ય અર્દ્ધમાગધીભાષામાં રચાયું. મગધદેશનો અર્દ્ધ ભાગ અને શૂરસેન દેશનો અર્ધો ભાગ એમ બન્ને દેશની સરહદ ઉપર પ્રાચીન સમયમાં બોલાતી ભાષાનું નામ અર્દ્ધમાગધી પડ્યું હોય એમ સંભવિત લાગે છે આવી રીતે આર્યાવર્તના મુખ્ય ત્રણ ધર્મોના પ્રાચીન સાહિત્યની જુદી જુદી ત્રણ ભાષા થઇ

વૈદિક સાહિત્ય

દરેક ધર્મસાહિત્યનો આત્મા તે તે ધર્મના તત્ત્વો છે અને ભાષા એ તેનું શરીર છે. વ્યાકરણ, છંદ, કોષ, વગેરે તેના અવયવો છે. જે સાહિત્યના આ બધા અંગો પૂર્ણ હોય તે સાહિત્યનો અભ્યાસ કરવાની વધારે સરળતા થાય અને લોકોમાં તેનો વધારે પ્રચાર થાય તે સ્વાભાવિક છે વૈદિક સાહિત્યના વ્યાકરણ, કોષ આદિ અંગો ઘણા પ્રાચીન સમયથી રચાયા નવીન સંસ્કૃતભાષાના તો વ્યાકરણ, કોષ આદિ ગ્રંથો કેટલાએ રચાઇ ગયા છે. અમરકોષ, મેદિનીકોષ, અભિધાન-ચિંતામણિ, શબ્દકલ્પદ્રુમ, વાચસ્પત્યમુક્તાભિધાન આદિ બાવનથી વધારે કોષો આજે પણ વિદ્યમાન છે

બૌદ્ધ સાહિત્ય.

વૈદિકસાહિત્યની માફક બૌદ્ધસાહિત્યના અંગો પણ વ્યાકરણ, કોષ આદિરૂપે ઘણા તૈયાર થયા છે તેને લીધે બૌદ્ધધર્મનો દુનિયાના મોટા ભાગ ઉપર પ્રચાર થએલ જોવામાં આવે છે

જૈન સાહિત્ય

જૈનધર્મના તત્ત્વોનો ઉપદેશ તીર્થંકર મહારાજે અર્દ્ધમાગધી ભાષામાં કર્યો છે એવો ઉલ્લેખ શાસ્ત્રમાં અનેક સ્થળે છે જે ભાષામાં તીર્થંકરે અર્થરૂપે તત્ત્વો પ્રકાશ્યા તે ભાષામાં ગણધરોએ સૂત્રો રચ્યા, અર્થાત્ જૈનધર્મનું આગમસાહિત્ય અર્દ્ધમાગધી ભાષામાં રચાયું શાસ્ત્રો રચાયા પછી લગભગ એક હજાર વર્ષ સુધી તે શાસ્ત્રો પુસ્તકારૂઢ ન થતાં પાઠકોની જીભને ટેરવે રહ્યા ગુરૂઓ પોતાના શિષ્યોને મોઢેથી શીખવતા અને શિષ્યો મૂળપાઠ કંઠસ્થ કરી અર્થની ધારણા કરતા. ધારણ કરેલ અર્થ અને કંઠે કરેલા સૂત્ર શિષ્યો પુનઃ પોતાના નવા શિષ્યોને શીખવતા તેમા કેટલાક સંક્ષેપ સૂત્રોને સ્પષ્ટ વિસ્તારથી સમજાવવાને ભદ્રબાહુ સ્વામી વગેરેએ તેને તે ભાષામા નિર્યુક્તિઓ રચી અને ત્યાર પછી કેટલેક વર્ષે કેટલાક સૂત્રો ઉપર ભાષ્યો રચાયા તે પણ પ્રાકૃત ભાષામાં. મહાવીરપ્રભુના નિર્વાણ પછી ૯૮૦ વર્ષે ૨૭ મે પાટે દેવર્દ્ધિગણિક્ષમાશ્રમણ આચાર્ય થયા એમણે બીજા આઠ આચાર્યોની મદદ લઇ વલ્લભીપુર શહેરમાં ગુરૂશિષ્યપરંપરાથી શ્રવણગોચર થએલ સૂત્રોને પુસ્તકારૂઢ કર્યાં વખત જૂના સૂત્રની ભાષા અને જમાનાની ચાલુ ભાષા વચ્ચે અંતર પડેલ જણાતું હતું. અર્વાચીન ભાષા પ્રાચીન ભાષાથી જુદી પડી જુદું જુદું નામ ધારણ કરતી હતી પ્રાકૃત ભાષાના દેશ અને કાળ પરત્વે અનેક પ્રકારો પડી ચૂક્યા હતા. આ વખતે સંસ્કૃત અને પાલી ભાષાની માફક અર્દ્ધમાગધીભાષાને પણ વ્યાકરણ આદિથી નિયમબદ્ધ કરવાની આવશ્યકતા હતી કદાચ જૈનાચાર્યોએ તે રચ્યા હોય ને પાછળથી અંધાધુંધીના કાળમાં તે નષ્ટ થયા હોય તો તે બનવાજોગ છે ગમે તેમ હો પણ આજે

તે ઉપલબ્ધ નથી અર્વાચીનપ્રાકૃતના વ્યાકરણો જૈન અને જૈનેતર વિદ્વાનોએ રચ્યા પણ પ્રાચીન પ્રાકૃતભાષા ઉપર જોઇએ તેવુ લક્ષ્ય ન અપાયુ અલબત ત્યાર પછી સૂત્રો ઉપર વ્યાખ્યાઓ-ટીકાઓ રચાઈ પ્રથમ ચૂર્ણિના રૂપમા અને પછી વિસ્તારથી વૃત્તિના રૂપમા શીલાગસૂરિ, અભયદેવસૂરિ વગેરેએ ટીકાઓ લખી પણ તે સસ્કૃતભાષામા, મૂળ ભાષામા નહીં બૌદ્ધધર્મના મૂળ પુસ્તકો પાલીમા અને તેની ટીકાઓ પણ પાલીભાષામા લખાઇ, તેથી પાલી ભાષા આજસુધી એકરૂપે જળવાઈ રહી તેમ જૈન આગમોની ટીકાઓ આગમની ભાષામાજ રચાઈ હોત તો આગમની ભાષાનો આજ મહોળો વિસ્તાર થયો હોત પણ એમ લાગે છે કે આ વખતે જમાનાનું વલણ સસ્કૃતભાષા તરફ વળેલુ હોવુ જોઇએ પ્રાકૃતભાષા કરતા સસ્કૃતભાષાનો આદર વધારે થયેલ હોય એમ માનવાને કારણ મળે છે તે વખતના રચાયેલ નાટકોમા ઉત્તમ પાત્રોની સસ્કૃત ભાષા અને હલકા પાત્રોની પ્રાકૃત ભાષા યોજાયેલી જોવામા આવે છે બ્રાહ્મણ વિદ્વાનોની આ અસર જૈન વિદ્વાનો ઉપર થઈ હોય તો તે અસભવિત જેવુ નથી અસ્તુ **समयपव करोति बलावलम्** ’ સમયની બલિહારી છે ટીકારચનાકાળ પછી જૈનાચાર્યોએ હજારો ગ્રથો રચ્યા પણ તેમા નેવુ ટકા સસ્કૃત ભાષાના અને દશ ટકા પ્રાકૃત ભાષાના આવી પરિસ્થિતિ આજસુધી રહી પણ થોડા વર્ષો થયા કઇક વલણ બદલાયુ છે પુરાતત્ત્વોની જેમ જેમ શોધ થવા માડી છે તેમ તેમ પુરાતન ભાષા તરફ લોકોનુ લક્ષ્ય ખેચાયુ છે પુરાતન તત્ત્વોને ધારણ કરનારી બે ભાષાઓ-પાલી અને અર્દ્ધમાગધી શોધકોના વિશ્વાસને પાત્ર બનવા લાગી છે પાલીભાષા, વ્યાકરણ કોશ આદિ અગોથી પૂર્ણાગી બનેલી છે પણ અર્દ્ધમાગધી ભાષાના અગોની ખામી જણાઇ ન મળે તેનુ વ્યાકરણ કે ન મળે કોષ હેમચદ્રસૂરિએ એક વ્યાકરણ અને એક કોષ રચ્યો પણ વ્યાકરણ સસ્કૃત અને પ્રાકૃત ભાષાનુ અને કોશ દેશ્ય શબ્દોનો આર્ષ પ્રયોગોનુ પોતાના વ્યાકરણમા તેમણે સૂચન કર્યું પણ વિસ્તારબહુલતા જાણી તેની ઉપેક્ષા કરી વિક્રમના ૧૧ મા સૈકામા મહાકવિ ધનપાલે પોતાની બ્હેન સુદરીના શિક્ષણ માટે **પાઇઅલચ્છીનામમાળા** નામનો એક ન્હાનો કોશ રચ્યો જે હાલ થોડા વખત પહેલા છપાઇ બ્હાર પડયો છે તે પણ પ્રમાણમા બહુ ન્હાનો છે, વળી પ્રાકૃત ભાષાનોજ તે કોષ કહી શકાય બસ, પ્રાકૃત ભાષાના કહીએ તો આ એજ કોશ ઉપલબ્ધ છે તેમા પણ એક દેશ્યભાષાનો અને એક પ્રાકૃતભાષાનો અર્દ્ધમાગધી ભાષાનો તો એક નહી

અભિધાન શબ્દની ઉત્પત્તિ.

આગમની ભાષાના આ મુખ્ય અગની ખામી દૂર કરવાનો પ્રથમ પ્રયાસ આજથી લગભગ ત્રીસ વર્ષ પહેલા શ્રીયુત રાજેન્દ્રસૂરિએ આરભ્યા તેમણે વૃદ્ધાવસ્થામા પણ આગમો ભાષ્યો નિર્યુક્તિઓ વગેરે પ્રાચીન અને અર્વાચીન પ્રાકૃત ગ્રથોનુ દોહન કરી શબ્દ સગ્રહ કર્યો અકારાદિ અનુક્રમે શબ્દાવલિ ગોઠવી દરેક પ્રાકૃત શબ્દની આગળ સસ્કૃત પર્યાય ગોઠવ્યા અર્થ લોકભાષામા આપવાને બદલે સસ્કૃત ભાષામા આપ્યો, તે પણ સક્ષેપથી નહીં પણ મ્હોટા વિસ્તારથી દાખલા તરીકે અનાથી શબ્દનો અર્થ આપવાનો હોય ત્યા અનાથીમુનિનુ આખુ અધ્યયન, તેના ઉપરની ટીકા સાથેના પાઠો તેમ ગોઠવવામા આવ્યા તેથી તેનો વિસ્તાર અત્યંત

બીજી તરફ કલકત્તામાં પંડિત હરગોવિંદદાસે એક પ્રાકૃત કોષ તૈયાર કરવા માંડ્યો. તે માત્ર હિંદી ભાષામાં જુદા જુદા ભાગમાં યોજી તેમણે કલકત્તામાં બ્હાર પાડ્યો. આજસુધી તેના ત્રણ ભાગ બ્હાર પડ્યા છે. લ અક્ષર સુધીના શબ્દો તેમાં આવ્યા છે. સ્થા. કો. ના કોષમાં પ્રાચીન અને અર્વાચીન પ્રાકૃત ભાષાઓનો ભેદ દર્શાવવાને માત્ર પ્રાચીન પુસ્તકોનાજ શબ્દો લેવામાં આવ્યા છે. ત્યારે પં. હરગોવિંદદાસના કોષમાં પ્રાચીન અર્વાચીન બંને જાતના શબ્દો લેવામાં આવ્યા છે. તે ઉપરાંત દેશ્ય ભાષાના પણ ઘણાખરા શબ્દો તેમાં ઉમેરવામાં આવ્યા છે એટલે તેને પ્રાકૃત કોષ કહીએ તો કહી શકાય જ્યારે સ્થા. કો. ના કોષને ઘણે ભાગે આગમનાજ શબ્દો હોવાથી અર્દ્ધમાગધી કહી શકાય. અર્દ્ધમાગધી કોષનો એક ભાગ બ્હાર પડ્યો. દરમ્યાન ભંડારી કેશરીચંદજીની તબીયત બગડી. છાપવાનું કામ અજમેરમા અને વ્યવસ્થા કરનાર ઇંદોરમાં; તેમાં વળી તબીયત નરમ જેથી બીજો ભાગ છાપવાનું કાર્ય વિલંબમાં પડ્યું.

પ્રાકૃત-હિંદી કોષ.

સદરહુ કોષનો પ્રારંભ કર્યા પહેલા લગભગ વિક્રમ સવત ૧૯૬૭ ની સાલથી પ્રાકૃત ભાષાનો વિશેષ અભ્યાસ કરી, તેના સાહિત્યની ઉણપ દૂર કરવાનો વિચાર વારંવાર મારા મનમાં થયા કરતો હતો. શ્રીયુત હેમચંદ્રાચાર્યના વ્યાકરણને અનુસાર એક માર્ગોપદેશિકા બનાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો પણ તેથી મનને પુરો સતોષ ન થયો કારણ કે આગમના ઘણા પ્રયોગો–આર્ષપ્રયોગો પ્રાકૃત વ્યાકરણના નિયમથી સાધી શકાતા નથી; તેથી આગમભાષાનું સ્વતંત્ર વ્યાકરણ બને તો ઠીક; એવી ઇચ્છા થયા કરતી હતી પણ આગમ પ્રયોગોના બહોળા અભ્યાસ વિના અને આગમના શબ્દસંગ્રહ વિના તે કાર્ય પ્રાયે અશક્ય હતું. પરંતુ અર્દ્ધમાગધી કોષ તૈયાર થઇ રહ્યા પછી તે કામ શક્ય થવાથી ઇચ્છાને બળ મળ્યું એટલે તરતજ અર્દ્ધમાગધી વ્યાકરણ બનાવવાનું કામ હાથમાં લેવામાં આવ્યું. પણ કોષનુ મેટર બધુ ઇંદોર મોકલી દેવામાં આવ્યું હતું અને પહેલો ભાગ બ્હાર પડયા પછી બીજો ભાગ છાપવાનું કામ ખોળંભે પડ્યું હતુ. ભંડારીજીની તબીયત નાદુરસ્ત હોવાને લીધે વ્યાકરણ માટે જોઇતો શબ્દસંગ્રહ મેળવવામાં મુશ્કેલી પડવા લાગી. બીકાનેરના શેઠ અગરચંદજી ભૈરોદાનજી શેઠીઆ તરફથી એક માણસ ખાસ ઇંદોર શબ્દસંશોધન માટે મોકલવામાં આવ્યો પણ તેનીએ તબીયત બગડતાં તે કામ પુરૂ ન થયું એટલે શબ્દોના જુના બ્લોકો અને નવા બ્લોકો ઈંદોરથી મગાવવાની જરૂર પડી. વ્યાકરણ રચનાનું કામ પુરૂં થયું પણ કોષનુ મેટર નાની નાની સ્લીપો ઉપર લખાયેલ હોઇને તે સ્લીપો આઘી પાછી થવાનો સભવ હોવાને લીધે વ્યવસ્થિત રૂપમાં એક નકલ કરાવી લીધી હોય તો તે સુરક્ષિત રહી શકે, તેમજ વ્યાકરણના સશોધન કાર્યમાં પણ કામે લાગી શકે, એટલુંજ નહી પણ વ્યાકરણ દૃષ્ટિથી તેમા કઇ સુધારો વધારો પણ થઇ શકે, આવા ઇરાદાથી અર્દ્ધમાગધી કોષની નકલ કરાવવાનો નિશ્ચય કર્યો.

અર્દ્ધમાગધી વ્યાકરણ.

અર્દ્ધમાગધી ગુજરાતી કોષની માગણી.

સંવત્ ૧૯૮૧ ના ચૈત્ર માસમાં બીકાનેરનિવાસી શેઠ અગરચંદજી ભૈરોદાનજી શેઠીઆ તથા પોરબંદરનિવાસી શેઠ ત્રિભોવનદાસ જેઠાલાલભાઇની સહાનુભૂતિથી લેખકોદ્વારા નકલ કરાવવાનું કામ શરૂ કર્યું. દરમ્યાન કેટલાએક વિદ્યાર્થીઓ અને જીજ્ઞાસુઓ તરફથી એવી માગણી થઇ કે પં. હરગોવિંદદાસે હીંદી ભાષા જાણનારાઓ માટે એકલી હીંદી ભાષામાં કોષ બહાર પાડયો છે. તેમ ગુજરાતી ભાષા જાણનારાઓ માટે એકલી ગુજરાતી ભાષામાં એક કોષ બહાર પડે તો અમારા જેવા સાધારણ માણસો તેનો લાભ વધારે પ્રમાણમાં લઇ શકે. વળી સાધુ સાધ્વીઓ મ્હોટા કદનું પુસ્તક સાથે રાખી ન શકે પણ એક ભાગમાં ન્હાના કદનું પુસ્તક હોય તો સાથે રાખી શકે. આ માગણી કંઇક વ્યાજબી જણાતાં નકલ કરાવવામાં બીજો હેતુ ઉમેરવામાં આવ્યો અને નીચે પ્રમાણે ફેરફાર કરવામાં આવ્યો. અર્દ્ધમાગધી ત્રિભાષિક કોષમાં અને પં. હરગોવિંદદાસના કોષમાં સમાસવાળા શબ્દો .એક મુખ્ય શબ્દના પેટામાં ગોઠવવામાં આવ્યા છે. સાધારણ વર્ગના લોકોને તેમાંથી અમુક શબ્દ શોધવામાં મુશ્કેલી પડવાનો સંભવ છે. તેથી આ નકલમાં સમાસવાળા શબ્દોને આખા રૂપમાં ગોઠવી પેટામાં ન રાખતાં મૂળશબ્દોની પંક્તિમાં વર્ણાનુક્રમ પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવ્યા. જે સમાસને છુટો પાડવાથી બન્ને શબ્દોના અલગ અલગ અર્થ થઇ શકે તેવા કેટલાએક સમસ્ત શબ્દોને કમી કરવામાં આવ્યા. ધાતુ અને ધાતુનાં રૂપો પહેલા કોષમાં દાખલ કરવાનો હેતુ ખાસ કરીને વ્યાકરણ રચના માટે હતો. વ્યાકરણ રચના થઇ ગઇ તેમાં ધાતુપાઠ દર્શાવવાની સાથે ધાતુનાં રૂપો સાધવામાં આવ્યાં એટલે નવા કોષમાં તેની જરૂરીઆત ઓછી થઇ. વળી આ કોષનું કામ જેમ બને તેમ સંક્ષેપમાં કરવાનું હોવાથી ધાતુઓ અને તેનાં રૂપાખ્યાનો પણ બાદ કર્યા. ભાષા એક ગુજરાતીજ રાખવામાં આવી. રેફરન્સો–પ્રમાણનિર્દેશો ખાસ વિદ્વાનો અને શોધકોને ઉપયોગી હોઇ મોટા કોષમાં આવી ગયેલ હોવાથી નવા કોષમાં તે પણ કમી કરવામાં આવ્યા. અર્થમાં પણ કેટલેક ઠેકાણે સક્ષેપથી લખાણ કર્યું છે. તે પણ સાધારણ વર્ગ સહેલાઇથી ન સમજી શકે તેટલો સંક્ષેપ નથી કર્યો. આ બધી કરકસરથી મ્હોટા કોષ કરતાં આ કોષનું પ્રમાણ ઘણું ઓછું થયું. મ્હોટો કોષ લગભગ ચારસો ફાર્મામાં પૂર્ણ થવાનો ત્યારે આ કોષ એક સો બે ફાર્મામાં પૂર્ણ થાય છે.

કોષનું બંધારણ.

ઉપર બતાવેલ ફેરફાર શિવાય બંધારણ બન્ને કોષનું એકસરખું છે. પ્રથમ અર્દ્ધમાગધી ભાષાનો મૂળ શબ્દ; પછી જાતિ અથવા લિંગનો સંકેત ત્યારપછી કૌંસમાં તે શબ્દનો સંસ્કૃત પર્યાય. સંસ્કૃત પર્યાય આપવામાં ઘણે ભાગે આગમની ટીકાઓનું અનુસરણ કર્યું છે. કેટલાએક સંસ્કૃત પર્યાયો સંસ્કૃત કોષોમાં નહી મળી શકે તેવા પણ અત્રે આપવામાં આવ્યા છે. કેટલાએક વનસ્પતિ કે પ્રાણીઓનાં વિશેષ નામો સંસ્કૃત સાહિત્યમાં ક્યાંય ન મળે તેવા હોવા છતાં તેને થોડો ઘણો સંસ્કૃત સંસ્કાર પમાડી તેનેતે રૂપમાં કૌંસમાં મુકવામાં આવ્યા છે. દેશ્ય શબ્દોના સંસ્કૃત પર્યાય ન હોય જેથી તેવા શબ્દોની સંસ્કૃત છાયા ન બનાવતાં તેવા શબ્દોમાં સંસ્કૃત પર્યાયની જગ્યા ખાલી રાખવામાં આવી છે. ત્યારપછી ગુજરાતી ભાષામાં સંક્ષિપ્ત અર્થ બતાવવામાં આવ્યો છે.

વર્ણાનુક્રમ.

બન્ને કોષમાં વર્ણાનુક્રમ પણ એક સરખો છે. પ્રથમ અ થી ઓ સુધી સ્વર, પછી અનુસ્વાર, ત્યારપછી ક થી હ સુધીના વ્યંજનો; જેમકે ક ના શબ્દો લઇએ તો પ્રથમ कअ, कआ, कइ, कई, कउ, कऊ, कए, कओ, कंक, कंटक, कंपण, कंस, कक, कह ઇત્યાદી. ઓ સુધીના સ્વરો પુરા થયા પછી જોડાક્ષરનું સ્થાન રાખવામાં આવ્યું છે; ઉદાહરણ તરીકે ક અક્ષર લઇએ તો, कक्का, कक्कि, कक्की, कक्कु, कक्कू, कक्के, कक्को, कक्क, कक्ख. ઇત્યાદિ. ऋ, लृ, ऐ, औ, એ સ્વરો આ ભાષામાં આવતાજ નથી. વ્યંજનમાં ङ, ञ, સ્વતંત્ર આવતા નથી. અનુસ્વારને પરસવર્ણ થાય ત્યાં સંયુક્તરૂપે ક્યાંક આવે છે. તાલવ્ય શ અને મૂર્ધન્ય ષ ને બદલે આ ભાષામાં કેવળ દંત્ય સકારજ આવે છે. એટલે એકંદર આઠ સ્વર અને ૨૯ અથવા ઙ, ઞ ને સાથે લઇએ તો ૩૧ વ્યંજનો છે. એકંદર ૩૭ અક્ષરોના શબ્દો આ કોષની અંદર ગોઠવવામાં આવ્યા છે. તેમાં સૌથી વધારે શબ્દો સ્વરમાં 'અ' ના અને વ્યંજનમાં 'સ' ના છે. સૌથી થોડા શબ્દો ખ, ઘ, ઝ, ટ, ઠ, ડ, ઢ, ધ, ફ, ના છે. આ ભાષામાં વિજાતીય વ્યંજનોમાં ફક્ત હની સાથે ન, મ અને લ નો સયોગ થાય છે તે સિવાયના વિજાતીય વ્યંજનોનો પરસ્પર સંયોગ થતો નથી. સજાતીય વ્યંજનોમાં વર્ગમાંના પહેલા અક્ષરનો બીજા અક્ષર સાથે અને ત્રીજા અક્ષરનો ચોથા સાથે સંયોગ થાય છે. તે ઉપરાંત અનુનાસિક વર્ણોનો પોતાના વર્ગ સાથે સયોગ થાય છે. શિવાય બીજા વર્ણ સાથે સયોગ થતો નથી એટલે સંયુક્તાક્ષર સસ્કૃત ભાષા કરતાં ઘણા થોડા છે. ઘણા શબ્દો તો વર્ણવિકાર અને વર્ણ લોપથી વધ્યા છે. દાખલા તરીકે સંસ્કૃતના અધિકરણ શબ્દના અર્દ્ધમાગધી ભાષામાં, અધિકરણ, અધિગરણ, અહિકરણ, અહિગરણ, એમ ચાર વિકલ્પો થયા છે એટલે ચાર ઠેકાણે તે શબ્દ યોજવામાં આવ્યો છે. એમ કોઇના બે રૂપો, કોઇનાં ત્રણ રૂપો, કોઈનાં ચાર રૂપો કે તેથી પણ વધારે રૂપો થયાં છે. એથી એકંદર મ્હોટા કોષમાં ૪૦ થી ૪૫ હજાર શબ્દો અને ન્હાના કોષમા આશરે ૨૫ થી ૩૦ હજાર શબ્દોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જૈન આગમના પ્રાયે બધા શબ્દો પ્રાકૃત્ત કોષમા આવી ગયા છે.

નામ ભેદ.

મ્હોટા કોષ અને ન્હાના કોષના પ્રકાશક ભિન્ન ભિન્ન હોવાને લીધે વ્યવહારમાં સંકીર્ણતા ન થઇ જાય એટલા માટે આ લઘુકોષનું નામ "જૈનાગમશબ્દ સગ્રહ' યા 'અર્દ્ધમાગધી-ગુજરાતી કોષ' એવું રાખવામાં આવ્યું છે.

મ્હોટા કોષનું પરિણામ.

જૈનસિધ્ધાંતકૌમુદી નામનું અર્ધમાગધી વ્યાકરણ અને જૈનાગમશબ્દસગ્રહ નામનો અર્દ્ધમાગધી-ગુજરાતી કોષ, આ બંને પુસ્તકો ભડારી કેશરીચંદજી અને સ્થા. કોન્ફરન્સના પ્રયત્નથી તૈયાર કરવામાં આવેલ અર્ધ-માગધી ત્રિભાષિક કોષના પરિણામ-ફળરૂપ છે એમ કહીએ તો કંઇ ખોટું નથી. કેમકે તે કોષની હાજરીથીજ ઉપર કહેલ બે પુસ્તકોનું નિર્માણ થોડા વખતમાં થોડી મહેનતથી થઇ શક્યું છે; એટલે મજકુર બને પુસ્તકો મ્હોટા કોષનેજ આભારી

છે. વાચકો જાણીને ખુશી થશે કે મલકાપુરની કોન્ફરન્સમાં અર્દ્ધમાગધી કોષ તરત છપાવવાનો ઠરાવ થયા પછી ઇંદોરમાં ભંડારી સરદારમલજીની દેખરેખ નીચે બીજો ભાગ છપાવવાનું ગઇ સાલથી શરૂ થઇ ગયું છે અને થોડા વખતમાં બહાર પડવા સંભવ છે. ત્યાર પછી ત્રીજો અને ચોથો ભાગ પણ એક બે વરસમાં બહાર પડી સાહિત્યપ્રેમીઓને લાભ આપશે. ત્યાંસુધી આ લઘુકોષ ગુજરાતી ભાઇઓને માટે મ્હોટા કોષની ખોટ ઘણે અંશે ગરજ પુરી પાડશે. તત્ત્વજિજ્ઞાસુઓ અર્ધમાગધી ભાષાના વ્યાકરણ અને કોષની મદદથી આગમોનો અભ્યાસ કરી, માનસિક જીવન અને આધ્યાત્મિક જીવનની ઉચ્ચભૂમિકાએ ચડવાનો પ્રયત્ન કરતાં વીરધર્મનો વિજયવાવટો ફરકાવશે તો આ મારો પ્રયત્ન સફળ થયો માનીશ. **सुज्ञेषु किं बहुना !** ॐ શાંતિ: ! શાંતિ: !! શાંતિ: !!!

સ્થળ થાંકાનેર.
સં. ૧૯૮૩ માગશર
શુક્લ પૂર્ણિમા.

મુનિ રત્નચંદ્ર.

પ્રકાશક તરફથી બે બોલ.

જૈનાગમ શબ્દ સંગ્રહ—અર્ધમાગધી-ગુજરાતી કોષનું પુસ્તક છપાવી વાચક વર્ગની સમક્ષ જાહેરમાં મુકતાં મ્હને અત્યંત આનંદ થાય છે. શ્રી શ્વેતામ્બર સ્થાનકવાસી કોન્ફરન્સ તરફથી ભંડારી કેશરીચંદ્રજીની પ્રેરણાથી પંડિતમહારાજશ્રી **રત્નચંદ્રજીસ્વામીએ** અર્ધ-માગધી ભાષાનો એક મોટો કોષ જુદી જુદી ત્રણ ભાષામાં તૈયાર કર્યા પછી ગુજરાતી ભાષા જાણનારા વિદ્યાર્થીઓ અને જીજ્ઞાસુઓના લાભના માટે કેવળ ગુજરાતી ભાષામાં એક ન્હાનો કોષ તૈયાર કર્યો. ગયા ફાગણ માસમાં પંડિતમહારાજશ્રી **રત્નચંદ્રજીસ્વામી** પોતાના ગુરૂવર્ય પૂજ્ય મહારાજશ્રી **ગુલાબચંદ્રજીસ્વામીની** સાથે અત્રે પધાર્યા ત્યારે અર્ધમાગધી-ગુજરાતીકોષની કોપી અમારા જોવામાં આવી. જુદા જુદા ચાર ભાગમાં છપાતા મ્હોટા કોષ કરતાં આ ન્હાનો કોષ એકજ ભાગમાં પુરો થઇ શકે અને તે સાધુ, સાધ્વીઓ તેમજ અન્ય જીજ્ઞાસુ લોકોને વધારે ઉપયોગી થઇ શકે એમ ધારી મહારાજ શ્રી પાસેથી તે કોપીની માગણી કરતાં મહારાજશ્રીએ તે માગણી સ્વીકારી. તે ખાતે તેમનો તથા મ્હોટા કોષના વ્યવસ્થાપકોનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

આ કોષ છપાવવાનો અમારો હેતુ માત્ર સાહિત્ય પ્રચારનો જ છે. નફો મેળવવાનો નથી. આ કોષની જે પડતર કિંમત રાખેલી છે તેમાંથી વસુલ થવાની કીમત પણ આગમ સંબંધી બીજાં નવાં નવાં પુસ્તકો છપાવવામાં ખરચવામાં આવશે.

મહારાજશ્રીએ ઘણો પરિશ્રમ લઇ આ પુસ્તક તૈયાર કર્યું છે તો આશા છે કે વાચકવર્ગ મહારાજશ્રીની મ્હેનતની કદર કરી બનતી રીતે આ પુસ્તકનો લાભ લેશે અને બરાબર રીતે તેનું રક્ષણ કરશે.

આ કોષના પ્રુફ સુધારવામાં વાંકાનેરનિવાસી શેઠ જેઠાલાલ ફીરચદ તથા શેઠ ખીમચંદ જેઠાલાલે નિઃસ્વાર્થ ભાવે મદદ કરી છે તે ખાતે તે બંને ભાઇઓનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

પુસ્તક સંશોધનકાર્યમાં મહારાજશ્રીની ઘણીજ ખંત હોવાની સાથે પ્રેસ મેનેજરે પણ કાળજી રાખી છે તથાપિ સંસ્કૃત ટાઇપની ખામીને લીધે કેટલાએક અનુસ્વાર, રેફ અને બીજા અક્ષરો ઉડી જવા પામ્યા છે તેથી શુદ્ધિપત્રક લાંબું થયું છે તે બીના અમારા અતઃ-કરણને ડંખે છે પણ બીજો ઉપાય ન રહેવાથી લાચાર થઇ વાચકવર્ગ પાસેથી ક્ષમા માગીએં છીએ.

આશા રાખીએ છીએ કે શુદ્ધિપત્રક ઉપરથી વાચકવર્ગ ભૂલો સુધારી લેશે. અમે ધાર્યું હતું તેટલા સમયમાં આ પુસ્તક પ્રેસ મેનેજરે તૈયાર કરી આપ્યું તેથી તે બાબત સંતોષ જાહેર કરીએ છીએ.

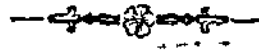
સં. ૧૯૮૩ પોસ સુદી ૧૫. સ્થળ લીંબડી.

વાર સોમ. **લી. સંઘવી ગુલાબચંદ જશરાજ.**

સઘવી ગુલાબચદ જસરાજ–લીબડી

કોષાન્તર્ગત સંકેતોનો ખુલાસો.

પું૦ પુલ્લિંગ.

સ્ત્રી૦ સ્ત્રીલિંગ.

ન૦ નપુંસકલિંગ.

પું૦ ન૦ પુલ્લિંગ અને નપુંસકલિંગ.

પું૦ સ્ત્રી૦ પુલ્લિંગ અને સ્ત્રીલિંગ.

ત્રિ૦ પુલ્લિંગ, સ્ત્રીલિંગ અને નપુંસકલિંગ.

ક્રિ. વિ. ક્રિયાવિશેષણ.

અ૦ અવ્યય.

જે જૈનાગમો અને ગ્રંથોમાંથી શબ્દો લેવામાં આવ્યા છે તેનું સૂચીપત્ર.

૧ અંતગડદસા સૂત્ર.
૨ અનુયોગદ્વાર સૂત્ર.
૩ અનુત્તરોવવાઇ સૂત્ર.
૪ આઉરપચ્ચક્ખાણપઇન્નો.
૫ આચારાંગ સૂત્ર.
૬ આવશ્યક સૂત્ર.
૭ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર.
૮ ઉપાસકદશા સૂત્ર.
૯ ઓઘનિર્યુક્તિ.
૧૦ ઔપપાતિક (ઉવવાઇ) સૂત્ર.
૧૧ કર્મગ્રંથ.
૧૨ કમ્મપયડિ.
૧૩ કલ્પસૂત્ર.
૧૪ ગચ્છાચાર પઇન્નો.
૧૫ ગણિવિજ્જા પઇન્નો.
૧૬ ચઉસરણ પઇન્નો.
૧૭ ચંદપ્રજ્ઞપ્તિ સૂત્ર.
૧૮ જંબૂદ્વીપપન્નત્તિ સૂત્ર.
૧૯ જીવાભિગમ સૂત્ર.
૨૦ જ્ઞાતાધર્મકથા સૂત્ર.
૨૧ ઠાણાંગ સૂત્ર.
૨૨ તંદુલવેયાલીય પઇન્નો.
૨૩ દશવૈકાલિક સૂત્ર.
૨૪ દશાશ્રુતસ્કંધ સૂત્ર.
૨૫ નંદી સૂત્ર.
૨૬ નિરયાવલિકા સૂત્ર.
૨૭ કપ્પવડિંસિયા સૂત્ર.
૨૮ પુપ્ફિયા સૂત્ર.
૨૯ પુપ્ફચૂલિયા સૂત્ર.
૩૦ વહ્નિદસા સૂત્ર.
૩૧ નિસીથ સૂત્ર.
૩૨ પંચાશક.
૩૩ પિંડનિર્યુક્તિ.
૩૪ પન્નવણા સૂત્ર.
૩૫ પ્રવચનસારોદ્ધાર.
૩૬ પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્ર.
૩૭ ભગવતી સૂત્ર.
૩૮ ભત્તપચ્ચક્ખાણ પઇન્નો.
૩૯ મહાપચ્ચક્ખાણ પઇન્નો.
૪૦ રાયપસેણી સૂત્ર.
૪૧ વિપાક સૂત્ર.
૪૨ વિશેષાવશ્યક.
૪૩ વેદકલ્પ—બૃહત્કલ્પ સૂત્ર.
૪૪ વ્યવહાર સૂત્ર.
૪૫ સંસ્તારક પઇન્નો.
૪૬ સમવાયાંગ સૂત્ર.
૪૭ સુપાસનાહ ચરિત પ્રથમ ભાગ.
૪૮ સૂયગડાંગ સૂત્ર.
૪૯ સૂર્ય પ્રજ્ઞપ્તિ સૂત્ર.

॥ श्रीजैनागमशब्दसंग्रह ॥

मङ्गलावरणम्—

सुरिंदविंदाचियपायपोम्मं
कम्माहुईदंसियभावहोमं
जिणेसरं तं सिरिवद्धमाणं
णमामि णिचं मणसाऽसमाणं ॥ १ ॥

संखेवेण सुत्तेहिन्तो
काऊण सद्दसंगहं
संखेवरुइबोहाए
कोसो इमो रइज्जइ ॥ २ ॥

अ. अ० (च) અને; વળી (૨) પાદપૂરણાર્થે વપરાતો અવ્યય.

अअगार. પુ० (अजगर) મોટો સાપ, અજગર.

अइ. अ० (अति) અતિશય, ઘણું.

अइआर. પુ० (अतिचार) વ્રત, કે પ્રતિજ્ઞા ભાંગવાની તૈયારી કરવી; વ્રત વિરાધવાની કોશિશ.

अइइ. સ્ત્રી० (अदिति) પુનર્વસુ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

अइउक्कस. त्रि० (अत्युत्कर्ष) અભિમાન રહિત

अइकाय. પું० (अतिकाय) દક્ષિણ દિશામાં રહેનાર મહોરગ જાતિના વ્યંતર દેવતાનો ઈંદ્ર. (૨) ત્રિ० મોટા શરીરવાળુ.

अइक्कंत. त्रि० (अतिक्रान्त) ઉલ્લંઘન કરેલું. (૨) જે વખત મુકરર કરેલ હોય તેને ઉલ્લંઘીને કરેલુ તપ અથવા પચ્ચખાણ.

अइक्कंतचारि. त्रि० (अतिक्रान्तचारिन्) મર્યાદાનુ ઉલ્લંઘન કરી વિચરનાર.

अइक्कम. પુ० (अतिक्रम) લીધેલ વ્રત-પચ્ચખાણ અથવા પ્રતિજ્ઞા ભાંગવાનો સંકલ્પ કે ઈચ્છા કરવી તે. (૨) ઉલ્લંઘન કરવુ; અતિક્રમણ કરવુ.

अइक्कमणिज्ज. त्रि० (अतिक्रमणीय) ઉલ્લંઘન કરવા યોગ્ય.

अइगअ. त्रि० (अतिगत) એકવાર મરી ફરી તેમાજ ઉત્પન્ન થયેલ, વારંવાર ઉપજેલ.

अइगमण. न० (अतिगमन) જવા આવવાનો માર્ગ.

अइगुण. पु० (अतिगुण) અતિશય પ્રભાવ વાળા ગુણ

अइच्छिय. त्रि० (अतिक्रान्त) અતિક્રમણ કરેલ, અન્યત્ર ગમન કરેલ (૨) ઉલ્લંઘન કરેલ

अइजाअ. पु० (अतिजात) જાતિ અથવા પિતા કરતા વધારે સંપત્તિ અને કીર્તિ મેળવનાર પરાક્રમી પુત્ર (૨) વિજાતીય, ભિન્નજાતીય

अइण. न० (अजिन) ચામડુ ચર્મ.

अइणिद्धमहुरत्त न० (अतिस्निग्धमधुरत्व) જે વચનમા અત્યન્ત સ્નિગ્ધતા અને મધુરતા ઘી ગોળની માફક રહેલ છે એવા તીર્થંકરના વચનનો અતિશય, તીર્થંકરની વાણીનો ૧૯ મો અતિશય

अइतेया. स्त्री० (अतितेजा) ચતુર્દશી, ચૌદશની રાત્રિનુ નામ

अइत्था स्त्री० (अदित्सा) ભિક્ષા ન આપવાની ઇચ્છા

अइत्थावणा. स्त्री० (अतिस्थापना) ઉલ્લંઘન કરવા યોગ્ય કર્મસ્થિતિ અબાધાકાલ ઉપરાતની કર્મસ્થિતિ

अइत्थिय. त्रि० (अतिस्थित) ઉલ્લંઘન કરી રહેલ

अइदंपज्ज न० (ऐदम्पर्य) તાત્પર્ય, ભાવાર્થ ગર્ભિત તત્ત્વ

अइदूसमा. स्त्री० (अतिदुष्षमा) દુષમદુષ્પમ નામે અવસર્પિણી કાલનો છઠ્ઠો અને ઉત્સર્પિણીનો પહેલો આરો

अइधाडिय. त्रि० (अतिघ्राडित) ભમાવેલુ

अइपंडुकंवलसिला. स्त्री० (अतिपाण्डुकम्बल शिला) મેરૂ પર્વત ઉપરની દક્ષિણદિશા તરફની અભિષેક શિલા

अइपडागा. स्त्री० (अतिपताका) પતાકા ઉપર પતાકા,ધજા ઉપર ધજા

अइपरिणाम. पु० (अतिपरिणाम) શાસ્ત્રમા બતાવેલ અપવાદ કરતા પણ વધારે અપવાદનો આશ્રય કરનાર, ઉત્સૂત્રમતિવાળો

अइपास. पु० (अतिपार्श्व) ભરતક્ષેત્રના કુંથુનાથ સ્વામીના સમકાલીન ઇરવત ક્ષેત્રના તીર્થંકરનુ નામ

अइप्पसंग. पु० (अतिप्रसङ्ग) અતિ પરિચય કરવો તે (૨) અતિવ્યાપ્તિ, લક્ષ્યને મુકી લક્ષ્યથી બહાર લક્ષણનુ જવુ તે

अइबल. पु० (अतिबल) આવતી ચોવીસીના પાચમા વાસુદેવનુ નામ (૨) ભરત ચક્રીનો પૌત્ર મહાયશાનો પુત્ર (૩) ત્રિ અતિ બળવાન્, ઘણી શક્તિવાળુ

अइभार. पु० (अतिभार) હદ ઉપરાતનો ભાર (૨) પહેલા અણુવ્રતનો ચોથો અતિચાર

अइभाररोवण. न० (अतिभाररोपण) અતિભાર ભરવો તે, શ્રાવકના પહેલા વ્રતનો ચોથો અતિચાર.

अइभूमि स्त्री० (अतिभूमि) જે જગ્યા ઉપર સાધુઓને જવા માટે ગૃહસ્થની મના છે તે જગ્યા

अइमंच. पु० (अतिमञ्च) માચા ઉપરનો માચો

अइमट्टिया स्त्री० (अतिमृत्तिका) માટીની ગાર, કાદવ

अइमत्त. }
अइमाय. } त्रि० (अतिमात्र) માત્રા—પરિમાણ ઉપરાતનુ

अइमाया. स्त्री० (अतिमात्रा) અધિક પ્રમાણ

अइमुत्त पु० (अतिमुक्त) અતગડસૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના ૧૫ મા અધ્યયનનુ નામ (૨) પોલાસપુરના વિજયરાજાનો પુત્ર, 'અઇમુત્ત કુમાર સમણ' નામના બાળ સાધુ, કે જેને માટે ભગવતીમા સ્થવિર સાધુઓએ સિદ્ધિવિષયક પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો (૩) માધવીલતા (૪) તિન્દુકનુ ઝાડ (૫) તાડનુ ઝાડ

अइमुत्तग. पु० (अतिमुक्तक) માધવી વેલ (૨) પૂર્ણ રીતે મુક્ત થયેલો, અતિ છુટો થયેલો.

अइमुत्तगचंद. पु० (अतिमुक्तकचन्द्र) રાહુથી મુક્ત થયેલો ચન્દ્રમા (૨) લુહારની ધમણ

अइमुत्तया स्त्री० (अतिमुक्तिका) માધવી વેલ, વાસતી.

अइमुत्तलया. स्त्री० (अतिमुक्तलता) માધવી-મોગરાની વેલ

अइयाण. न० (अतियान) નગરમા પ્રવેશ કરવો તે

अइयाणइड्ढि. स्त्री० (अतियानर्द्धि) રાજા નગરમા પ્રવેશ કરે તે વખતે બજાર-હાટ પક્તિ વગેરે શણગારવામા આવે તે

अइयाणगिह. न० (अतियानगृह) નગરમાં પ્રવેશ કરતા દરવાજા પાસે જે ઘર હોય તે

अइयाय. त्रि० (अतियात) ૨મના થઇ ગયેલ

अइयायरक्ख. त्रि० (अत्यात्मरक्ष) પાપ કર્મથી આત્માને સસારમા રખડાવનાર

अइयार. पु० (अतिचार) (૧) જે દોષથી વ્રત મલીન થાય, કે ભાગે તેવો દોષ (૨) અતિક્રમ તથા વ્યતિક્રમ પછી અને અણાચાર પહેલાની જે દોષની સ્થિતિ તે અપરાધ કે દોષનુ ત્રીજુ પગથીઉ (૩) શ્રાવક વ્રતના ૮૯ અતિચારમાનો એક

अइयारचरण. न० (अतिचारचरण) દોષવાળુ ચારિત્ર

अइर त्रि० (अतिरोहित) નહીં છુપાવેલુ પ્રગટ

अइर पु० (सागर) સમુદ્ર

अइर न० (अजिर) આંગણુ, ચોક

अइरत्त पु० (अतिरात्र) અધિક તિથિ દિનસની વૃદ્ધિ

अइरत्तकंबला. स्त्री० (अतिरक्तकम्बला) મેરૂના શિખર ઉપરની એક શિલા

अइरा. अ० (अचिरात्) તત્કાલ એકદમ

अइरा. } स्त्री० (अचिरा) ૧૬ મા તીર્થંકર અથવા ૫ મા ચક્રવર્તી
अइराणी. } શાંતિનાથની માતા

अइरित्त. त्रि० (अतिरिक्त) ભિન્ન જૂદુ (૨) અધિક, વધારે

अइरूव. पु० (अतिरूप) ભૂત દેવતાની એક જાત

अइरेक }
अइरेग } पु० (अतिरेक) વધારો, વિશેષતા
अइरेय }

अइव. अ० (अतीव) બહુ વધારે

अइवट्टण. न० (अतिवर्त्तन) ઉલ્લંઘન કરવુ

अइवत्तिय. त्रि० (अतिवृत्तिक) નિર્દોષ, દોષ રહિત (૨) ઉલ્લંઘન કરનાર

अइवाइ. त्रि० (अतिपातिन्) હિંસા કરનાર ઘાતકી

अइवाइत्तार. त्रि० (अतिपातयितृ) અતિપાત-હિંસા કરનાર, નાશ કરનાર

अइवाय. पु० (अतिपात) હિંસા, નાશ

अइवासा. स्त्री० (अतिवर्षा) જોરનો વરસાદ, ધોધમાર વૃષ્ટિ

अइविगिट्ठ. न० (अतिविकृष्ट) ત્રણ, ચાર, કે તેથી વધારે ઉપવાસ ભેગા કરવા તે, આકરૂ તપ

अइविज्ज. त्रि० (अतिविद्य) આગમના સદ્ભાવને જાણનાર

अइवुट्ठि. स्त्री० (अतिवृष्टि) અતિવૃષ્ટિ, હદથી વધારે વરસાદ

अइवेलं अ० (अतिवेलम्) વેળા-કાળ ઉલ્લંઘીને

अइवेला स्त्री० (अतिवेला) સાધુના આચારની મર્યાદા

अइसंपओग. पु० (अतिसम्प्रयोग) એક દ્રવ્યની સાથે બીજા દ્રવ્યનો અતિશય યોગ કરવો તે

अइसय. पु० (अतिशय) અતિશય ઘણુ (૨) પ્રભાવ

अइसयणाणि पु० (अतिशयज्ञानिन्) અવધિ આદિ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનયુક્ત

अइसाइ त्रि० (अतिशायिन्) केवल, मन पर्यव अने अवधिज्ञानवाळा, प्रभावक पुरुष

अइसेस पु० (अतिशेष) असाधारण प्रभाव; तीर्थंकर अने तेमनी वाणीनो अद्भुत प्रभाव (२) अवशिष्ट बाकी रहेलु

अइसेसि. त्रि० (अतिशेषिन्) अतिशयथी युक्त, प्रभावशाळी

अइसेसिय त्रि० (अतिशेषित) महिमावत, समृद्ध

अइहि पु० (अतिथि) अभ्यागत अतिथि

अईय त्रि० (अतीत) पसार थयेल, उल्लघी गयेल (२) कइ कारणसर पर्युषणादि पर्वमा करवानु तप के पच्चखाण पर्व वीत्या पछी करवु ते, दश प्रकारना पच्च खाणमानु बीजुं पच्चखाण

अईयकाल पु० (अतीतकाल) गयेलो काल भूतकाल

अईयपच्चक्खाण न० (अतीतप्रत्याख्यान) भूतकाळमां करवा योग्य पच्चखाण पच्चखाणना दश प्रकारमानो एक प्रकार

अईव. अ० (अतीव) अत्यत, घणुज

अईसार पु० (अतीसार) सग्रहणी नामनो रोग (२) एक राजानु नाम

अउज्झ त्रि० (अयोध्य) परसैन्यथी जेमा प्रवेश न करी शकाय तेवा नगर, किल्ला वगेरे युद्धमा जेनी बरोबरी बीजो कोइ करी शके नहि ते

अउज्झा स्त्री० (अयोध्या) मधिनाथनी रि जयनी मुख्य राजधानी (२) विनीताडपर •नामक अयोध्या नगरी

अउण त्रि० (अगुण) शिवति आदि दशमनी पूर्वे मूकातो शब्द, जेनो अर्थ एक ओछो थाय छे

अउणट्ठि स्त्री० (अगुणषष्टि) ओगणसाठनी सख्या ५९

अउणत्तरि स्त्री० (अगुणसप्तति) ओगणु सीतेर, ६९

अउणत्तीस स्त्री० (अगुणत्रिंशत्) ओगणु त्रीस २९ नी सख्या

अउणपण्ण स्त्री० (अगुणपञ्चाशत्) ओगणु पचासनी सख्या ४९

अउणपन्नास स्त्री० (अगुणपञ्चाशत्) ओग णुपचास ४९ नी सख्या

अउणपन्ना स्त्री० (अगुणपञ्चाशत्) ओगणु पचास, ४९

अउणवीस स्त्री० (अउणविंशति) ओगणीस, १९ नी सख्या

अउणसत्तरि स्त्री० (अगुणसप्तति) ओगणोतेर, ६९ नी सख्या

अउणासीति स्त्री० (अगुणाशीति) ओगणा-एसी, ७९ नी सख्या

अउमाण न० (अवमान) अपमान, अनादर

अउय पु० न० (अयुत) ८४ लाख अउअग प्रमाणे काल विभाग

अउयग पु० न० (अयुताङ्ग) ८४ लाख अ र्थनिपूर प्रमाणे काल विभाग

अउल त्रि० (अतुल) जेनी तुलना थइ शके नहि तेवु असाधारण के अद्वितीय

अउव्व त्रि० (अपूर्व) पूर्वे न जोएलु

अओ अ० (अत) अहींथी (२) एटला माटे, ए कारणथी

अओ न० (अयस्) लोढु

अओघण पु० (अयोघन) लोढानो हथोडो

अओज्झ त्रि० (अयोध्य) युद्ध योग्य नहि

अओपर अ० (अत परम्) ए पछी

अओमुह पु० (अयोमुख) आ नामनो एक अन्तर्द्वीप (२) त्रि तेमा रहेनार

अंक पु० (अङ्क) एक जातनो सफेद मणि (२) एक जातनु रत्न, सचित्त पृथ्वीनु एक परिणाम (३) खोळो गोद (४) चिह्न लांछन (५) एकथी नव सुधीना

આકડા. (૬) આકડાની લિપિ, ૧૮ લિપિમાની એક (૭) મનુષ્યના પ્રશસ્ત ૩૨ લક્ષણોમાનો એક

अंककड પુ૦ (अङ्ककाण्ड) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના ખરકાડનો એક ભાગ

अंककरेलुग પુ૦ (अङ्ककरेलुक) પાણીમાની એક જાતની વનસ્પતિ

अंकट्ठिइ સ્ત્રી૦ (अङ्कस्थिति) આકડા તથા રેખાને વિચિત્ર રીતે સ્થાપવા તે. (૨) ૭૨ કળામાની ૪૩ મી કળા

अंकण ન૦ (अङ्कन) તપાવેલ સળીયાથી વાછરડા વગેરેને આકના-શિયાળના પગ વગેરેને આકારે ચિન્હ કરવુ તે (૨) આકનાર અને ગણતરી મેળવનાર

अंकणा સ્ત્રી૦ (अङ्कना) ચિન્હ કરનારી

अंकधर પુ૦ (अङ्कधर) ચન્દ્ર

अंकधाई સ્ત્રી૦ (अङ्कधात्री) ખોળામા બે સાડી બાળકને રમાડનાર ધાવ માતા, પાચ પ્રકારની ધાવ માતામાની એક

अंकमुह ન૦ (अङ्कमुख) પદ્માસનનો અગ્ર ભાગ

अंकलिवि સ્ત્રી૦ (अङ्कलिपि) એક લિપિ, અઢાર લિપિમાની એક

अंकवडंसय પુ૦ (अङ्कावतंसक) ઇશાન ઇન્દ્રના મુખ્ય વિમાનનુ નામ

अंकवाणिय પુ૦ (अङ्कवणिज्) અક રત્નના વ્યાપારી.

अंकहर પુ૦ (अङ्कधर) ચન્દ્રમા

अंकावई સ્ત્રી૦ (अङ्कावती) મહાવિદેહની સીતોદા નદીને જમણે કાઠે આવેલી ૨૪ વિજયની રાજધાની (૨) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની પહેલી વિજયની સરહદ ઉપરનો વખારાપર્વત

अंकिइल्ल પુ૦ (   ) નટ, નાચનાર

अंकिय ત્રિ૦ (अङ्कित) અકિત થયેલ ચિન્હ સહિત

अंकुडग પુ૦ (अङ्कुटक) નાગના દાતના આકાર જેવી ખૂટી.

अंकुर પુ૦ (अङ्कुर) પાદડાનો પ્રથમ નીકળેલ ફણગો, પાદડાની શરૂઆતની લાલ ટીશી

अंकुरिय ત્રિ૦ (अङ्कुरित) અકુરયુક્ત, જેમા અકુર ઉત્પન્ન થયેલો હોય તે

अंकुस ન૦ (अङ्कुश) હાથીના માથામા મારવાનુ હથિયાર, લોઢાનો એક પાસથી વાળેલ આકડો (૨) અકુશને આકારે હાથ પગની રેખા (૩) વૃક્ષના પલ્લવ છેદવાનુ સન્યાસીનુ એક ઉપકરણ (૪) માળા લટકાવવાનો ચદરવામાનો અકુશાકાર આકડો (૫) મહાશુક્રદેવલોકના એક વિમાનનુ નામ (૬) વન્દનાનો એક દોષ (૭) ૮૮ ગ્રહોમાનો એક

अंकुसा સ્ત્રી૦ (अङ्कुशा) ચૌદમા શ્રી અનત નાથ તીર્થંકરની શાસન દેવીનુ નામ

अंकेल्लण ન૦ (अङ्केलन) ઘોડાને મારવાનો ચાબુક

अंकेसाइणी સ્ત્રી૦ (अङ्केशायिनी) ખોળામા સુવાવાળી પુત્રી જેવી

अंकोल्ल પુ૦ (अङ्कोल) અકોલનુ ઝાડ

अंग ન૦ (आङ्ग) અગ ફરકવાના શુભાશુભ ફલ બતાવનાર નિમિત્ત શાસ્ત્ર ૨૯ પાપ સૂત્રમાનુ એક (૨) ત્રિ૦ શરીરનો વિકાર, શરીરસબધી, શારીરિક

अंग ન૦ (अङ्ग) શરીરના અવયવ, મસ્તક વગેરે શરીરના આઠ અગ (૨) મુખ્ય અવયવ, પ્રધાન અગ (૩) પુ દેશ વિશેષ, જેને હાલ બિહાર કહે છે (૪) અગસૂત્ર, આચારગાદિ ૧૧ અગ (૫) અ૦ વાક્યાલકારમા ' કિમગ ' એ રૂપે આવે છે (૬) કારણ (૭) મિત્રતાનુ આમત્રણ-સબોધન

अंगइ પુ૦ (अङ्गजित्) ભગવાન્ પાર્શ્વનાથ સ્વામી પાસે દિક્ષા અગીકાર કરનાર એક ગૃહસ્થનુ નામ

अंगंगीभाव पु० (अङ्गाङ्गीभाव) અભેદભાવ, અભિન્નતા-ભિન્નતા રહિત ભાવ

अंगचूलिया स्त्री० (अगचूलिका) આચારાદિ અગની ચૂલિકા, કાલિક સૂત્રવિશેષ

अंगच्छहिय त्रि० (अङ्गच्छिन्न) છેદાયેલુ અગ

अंगजणवय न० (अगजनपद) અગ દેશ

अंगण पु० न० (अङ्गण) આગણુ ફળિયુ

अंगणा स्त्री० (अङ्गना) અગના સ્ત્રી

अंगपडियारिया स्त्री० (अगप्रतिचारिका) શરીરની સેવા કરનારી દાસી અદરનુ કામ કરનાર દાસી

अंगपविट्ठ त्रि० (अङ्गप्रविष्ट) અગશાસ્ત્રાન્તર્ગત શ્રુત વિભાગ, આચારાગ આદિ બાર અગ

अंगफुरणा स्त्री० (अङ्गस्फुरणा) અગનુ ફરકવુ

अंगबाहिर त्रि० (अङ्गबाह्य) શ્રુતનો એક વિભાગ, ઉત્તરાધ્યયનાદિ અગ બહારના સૂત્રો

अंगभंजण न० (अङ्गभञ्जन) આળસ મરડવી, શરીરના અવયવોને મોડવા

अंगमग न० (अङ्गाङ्ग) અગઉપાગ અવયવના અવયવ.

अंगमंदिर न० (अङ्गमन्दिर) ચપાનગરીની બહારનુ એક ઉદ્યાન

अंगमद्द पु० (अङ्गमर्द) અગનુ મર્દન કરનાર માણસ

अंगमद्दिया स्त्री० (अङ्गमर्दिका) અગનું મર્દન કરનાર દાસી

अंगय पु० न० (अङ्गद) બાજુબધ બાહુ આભરણુ

अंगरक्ख त्रि० (अङ्गरक्ष) } શરીરની રક્ષા
अंगरक्खग त्रि० (अङ्गरक्षक) } કરનાર

अंगराग पु० (अङ्गराग) અગ ઉપર મસળવાના કેસર ચન્દન વગેરે સુગધી પદાર્થ

अंगराय पु० (अङ्गराज) અગ દેશનો રાજા કર્ણ

अंगरुह त्रि० (अङ्गरुह) શરીરથી ઉત્પન્ન થયેલ, પુત્ર

अंगरुहा स्त्री० (अङ्गरुहा) પુત્રી

अंगलोग पु० (अङ्गलोक) દેશ વિશેષ

अंगवंस पु० (अङ्गवंश) અગ દેશના રાજાનો વશ

अंगविगार पु० (अङ्गविकार) અગ સ્ફુરણના ફલાફલનુ કથન

अंगविज्जा स्त्री० (अङ्गविद्या) અગ ફરકવાના શુભાશુભ ફળ જાણવાની વિદ્યા (૨) નિમિત્તાદિ ફલાફલ બતાવનાર એક શાસ્ત્ર

अंगवियार पु० (अङ्गविचार) શરીર સબધે વિચાર કરવો તે

अंगसंचाल पु० (अङ्गसचाल) શરીરના અવયવોનુ સહજ-થોડુ ચાલવુ તે

अंगागंगपविट्ठ त्रि० (अङ्गानङ्गप्रविष्ट) અગપ્રવિષ્ટ-આચારાગ વગેરે સૂત્ર અને અનગપ્રવિષ્ટ-આવશ્યક વગેરે સૂત્ર

अंगादाण न० (अङ्गादान) પુરુષેન્દ્રિય, પુરુષનુ ચિન્હ

अंगार पु० (अङ्गार) અગ્નિ, બળતો કોલસો (૨) સ્વાદિષ્ટ અન્ન અને તેના દાતારની પ્રશસા કરતા સાધુને લાગતો આહારનો એક દોષ, ઇગાલ દોષ

अंगारक पु० (अङ्गारक) મગલ નામનો ગ્રહ, ૮૮ ગ્રહમાંનો એક ગ્રહ

अंगारकड्ढिणी स्त्री० (अङ्गारकर्षिणी) અગ્નિ ફેરવવાનો લોઢાનો સળીઓ

अंगारदाह पु० (अङ्गारदाह) જ્યા લાકડા બાળી કોલસા પાડવામા આવે છે તે સ્થાન.

अंगारपतावणा स्त्री० (अङ्गार प्रतापना) ટાઢ ઉડાડવાને અગ્નિ પાસે જ્યા શરીર તપાવાય તે તાપણી

अंगारमद्दग पु० (अङ्गारमर्दक) રૂદ્રદેવ નામના એક અભવ્ય આચાર્ય

अंगारिय त्रि० (अङ्गारित) અગાર રાગવાળી શેરડી, (૨) કાયલાની પેઠે બળી ગયેલુ

अंगाल पु० (अङ्गार) અગારો, કોયલો

अंगाहिव पु० (अङ्गाधिप) અગ દેશનો રાજા

अंगिरस न० (आङ्गिरस) અગિરસ–ગૌતમ ગોત્રની એક શાખા, (૨) પુ० આ શાખામા ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષ

अंगीकड } अंगीकय त्रि० (अङ्गीकृत) અગીકાર કરેલુ, સ્વીકારેલુ

अंगुट्ठ पु० (अङ्गुष्ठ) અગુઠો

अंगुट्ठपसिण पु० न० (अङ्गुष्ठप्रश्न) અગુઠામા દેવતાનું આવાહન કરી અગુઠાથીજ જવાબ દેવાની વિદ્યા (૨) 'પ્રશ્ન વ્યાકરણ' સૂત્રનુ એક નવમુ લુપ્ત અધ્યયન

अंगुल न० (अङ्गुल) આગળ, આઠ આડા જવ જેટલા ભરપનુ એક માપ, વેંતનો બારમો ભાગ

अंगुलि स्त्री० (अङ्गुलि) આગળી (હાથ પગની)

अंगुलिकोस पु० (अङ्गुलीकोश) આગળીમા પહેરવાની અગુઠડી

अंगुलिज्जग न० (अङ्गुलीयक) આગળીના આભરણો વેઢ, વીંટી વગેરે

अंगुलिफोडण न० (अङ्गुलिस्फोटन) આગળીના ટચાકા વગાડવા તે

अंगुलिभमुहा स्त्री० (अङ्गुलीभ्रू) કાઉસગ્ગનો એક દોષ, કાઉસગ્ગમા આગળીના વેઢા ગણવાથી લાગતો દોષ

अंगुलिया स्त्री० (अङ्गुलिका) આગળી

अंगुवंग पु० (अङ्गोपाङ्ग) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ

अंगोवंग न० (अङ्गोपाङ्ग) મસ્તકાદિ અગ અને અગુલિ આદિ ઉપાગ

अंगोवंगणाम न० (अङ्गोपाङ्गनामन्) જેના ઉદયથી શરીર રૂપે લીધેલ પુદ્ગળો અગ ઉપાગ રૂપે પરિણમે તે નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ, અગોપાગ નામકર્મ

अंचि पु० (अञ्चि) ગતિ કરવી તે, જવુ તે

आंचि पु० (आञ्चि) આવવુ તે

अंचिअ न० (अञ्चित) એક પ્રકારનુ નાટક, દેવતાના ૩૨ નાટકમાનુ ૨૫ મુ નાટક (૨) त्रि० પૂજ્ય, રાજમાન્ય (૩) न० એકવાર જવુ તે

अंचिय त्रि० (अञ्चित) પૂજાયેલુ.

अंचियंचिय न० (अञ्चिताञ्चित) ગમનાગમન, આહિથી ત્યા અને ત્યાથી આહિ જવુ આવવુ તે, ગતિ આગતિ, ગમાગમ

अंचियरिभिय न० (अञ्चितरिभित) એક પ્રકારનુ નાટક, દેવતાના ૩૨ નાટકમાનુ ૨૭ મુ નાટક

अंछण न० (कर्षण) ખેંચવુ તે

अंजण न० (अञ्जन) આજણ, કાજળ (૨) સોવીરાજન, સુરમો (૩) રસાજન, રસવતી. (૪) તપાવેલ લોઢાની સળીથી આખમા દુ ખ ઉત્પન્ન કરવુ તે (૫) આખ આજવી, આખમા કાજળ વગેરે આજવુ તે (૬) રત્નની એકજાત (૭) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના ખરકાડનો દશમો ભાગ (૮) રમ્ય વિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત (૯) આઠમા દેવલોકનુ એ નામનુ એક વિમાન (૧૦) રૂચકવર પર્વતનુ સાતમુ કૂટ (૧૧) એ નામનો એક વેલધર દેવતા (૧૨) દ્વીપકુમારના ઇન્દ્રના ત્રીજા લોકપાલનુ નામ (૧૩) ઉદધિકુમારના પ્રભજન નામના ઇન્દ્રના ચોથા લોકપાલનુ નામ (૧૪) વનસ્પતિ વિશેષ (૧૫) વાયુકુમાર જાતિના ઇન્દ્રનુ નામ

अंजणई स्त्री० (अञ्जनकी) એ નામની એક લતા–વેલ

अंजणकोसिया स्त्री० (अञ्जनकोशिका) એ નામની એક વનસ્પતિ

अंजणग पु० (अञ्जनक) અજન રત્નમય પર્વત વિશેષ, નદીશ્વર દ્વીપમા આવેલ અજનગિરિ પર્વત

अंजणगिरि पु० (अञ्जनगिरि) કાળા રગનો પર્વત વિશેષ, નદીશ્વર દ્વીપમા આવેલ અજનગિરિ પર્વત

अंजणजोग पु० (अञ्जनयोग) ૭૨ કલામાની સત્તાવીસમી કળા

अंजणधाउ पु० (अञ्जनधातु) ધાતુ વિશેષ સુરમો

अंजणपव्वय पु० (अञ्जनपर्वत) નદીશ્વર દ્વીપનો એક પર્વત

अंजणपुलक न० } (अञ्जनपुलक) રત્નની
अंजणपुलग पु० } એક જાત
अंजणपुलय }

अंजणपुलाअ पु० (अञ्जनपुलाक) અજન પુલાક કાડ ખરકાડનો ૧૧ મો વિભાગ

अंजणप्पभा स्त्री० (अञ्जनप्रभा) ચોથી નરકનુ નામ

अंजणरिट्ठ पु० (अञ्जनरिष्ट) વાયુ કુમારના ઇન્દ્રનુ નામ

अंजणसलागा स्त्री० (अञ्जनशलाका) આજવાની સળી

अंजणसिद्ध त्रि० (अञ्जनसिद्ध) આખમા આજણ આજીને અદૃશ્ય થઇ જવાની શક્તિવાળા

अंजणा स्त्री० (अञ्जना) જમ્બુવૃક્ષના નૈરૃત્ય ખુણાની એક વાવડીનુ નામ (૨) ચોથી નરકનુ નામ (૩) એક પુષ્કરિણી

अंजणिया स्त्री० (अञ्जनिका) આજણ રાખવાની ડબ્બી

अंजलि पु० स्त्री० (अञ्जलि) ખોબો, કરસપુટ (૨) બે હાથ જોડી મસ્તકે લગાડવા તે

अंजलिउड पु० (अञ्जलिपुट) બે હાથનો સપુટ

अंजलिकम्म न० (अञ्जलिकर्मन्) બે હાથ જોડવા તે

अंजलिप्पग्गह पु० (अञ्जलिप्रग्रह) બે હાથ જોડી નમસ્કાર કરવો તે

अंजु त्रि० (ऋजु) સરલ, માયા પ્રપચ રહિત (૨) સયમી, સજમધારી (૩) નિર્દોષ, પવિત્ર

अंजुआ } स्त्री० (अञ्जुका) સત્તરમા તીર્થ
अंजुया } કરની મુખ્ય સાધ્વીનુ નામ

अंजू स्त्री० (अञ्जू) શક્રેન્દ્રની ચોથી અગ્રમહિષીનુ નામ (૨) ધનદેવ-સાર્થવાહની પુત્રી (૩) 'વિપાક' સૂત્રનુ એક અધ્યયન (૪) 'જ્ઞાતા ધર્મકથા' સૂત્રનુ એક અધ્યયન

अंड पु० (अण्ड) ઇડુ, કીડી વગેરેના ઇડા (૨) વિપાક સૂત્રનુ અડનામનુ ત્રીજુ અધ્યયન (૩) મોરના ઇડાના દૃષ્ટાતવાળુ જ્ઞાતા સૂત્રનુ ત્રીજુ અધ્યયન (૪) ઉત્તર ભરતમાનો એક દેશ

अंडउड न० (अण्डपुट) ઇડાનુ પોટલુ

अंडकड त्रि० (अण्डकृत) ઇડામાથી થએલ, ઈંડાએ કરેલ

अंडय त्रि० (अण्डज) ઇડામાથી ઉત્પન થએલ પ્રાણી (૨) કોશેટામાથી ઉત્પન્ન થતો તાતણો (૩) રેશમી વસ્ત્ર

अंडयग्गाहि पु० (अण्डजग्राहिन्) ઇડામાથી ઉત્પન્ન થએલ પ્રાણીને પકડનાર

अंडसुहुम न० (अण्डसूक्ष्म) ઝીણા ઇડા માખી, કીડી, ગરોળી વગેરેના ઇડા

अंडु न० (अन्दू) દશકળા, હાથકડી

अंत न० (आन्त्र) આતરડા

अंत त्रि० (श्रान्त) ખાતા ખાતા વધેલુ

अंत अ० (अन्तर्) અન્દર, માટે

अंत त्रि० (अन्त्य) અતિમ, છેલ્લુ

अंत पु० (अन्त) पर्यंत, छेडो (२) भेद, प्रकार (३) रागद्वेष (४) भूमिभाग, प्रदेश (५) समीप, पासे (६) निर्णय, चुकादो (७) विनाश, भंग (८) रोग, बिमारी (९) त्रि० असुंदर, इंद्रियोने प्रतिकूळ (१०) क्षुद्र, तुच्छ

अंतअ पु० (अन्तक) कामक्रानो छेडो

अंतकड त्रि० (अन्तकृत) जेणे संसारनो अंत कर्यो होय ते

अंतकम्म न० (अन्तर्म्मन्) लुगडानी कोर, वस्त्रनी किनारी

अंतकर त्रि० (अन्तकर) संसारनो अंत करनार

अंतकरण त्रि० (अन्तकरण) नाश करवावाळो

अंतकाल पु० (अन्तकाल) मरणकाल (२) प्रलयमल

अंतकिरिया स्त्री० (अन्तक्रिया) संसार या कर्मनो अंत करवानी क्रिया (२) सकल कर्म क्षय रूप मोक्ष (३) पन्नवणाना वीसमा पदनुं नाम

अंतकुल न० (अन्तकुल) हलकुं कुळ

अंतक्खरिया स्त्री० (अन्त्याक्षरिका) ब्राह्मी लिपिनो एक भेद, १८ लिपिमानी नवमी लिपि (२) ६३ मी कळा

अंतग पु० (अन्तक) छेडो, अंत (२) त्रि० विनाशकारक, अंत करनार (३) दुष्प रित्यज मुश्केलीथी छोडी शकाय तेवुं (४) अन्तर्गत थई गयेलुं समाइ गयेलुं (५) पर्यन्त, प्रांतभाग

अंतगड त्रि० (अन्तकृत) जेणे संसारनो अने जन्म मरणनो अंत कर्यो एवा तीर्थंकरादि

अंतगडदसा स्त्री० (अन्तकृतदशा) " अंत गडदशा" नामनुं आठमुं अंग सूत्र जेमां आठ वर्गमां ९० अध्ययननो समावेश करवामां आव्यो छे

अंतगडभूमि स्त्री० (अन्तकृतभूमि) संसारनो अंत करनार निर्वाणगामिमहापुरुषोनी भूमि-निर्वाणसमय

अंतगय न० (अन्तगत) आनुगामिक अ वधि ज्ञाननो एक भेद

अंतचरय पु० (अन्तचरक) गृहस्थे भोजन कर्या पछी अवशेष रह्युं होय, तेनी गवे षणा करनार अभिग्रह धारी साधु

अंतचारि पु० (अन्तचारिन्) तुच्छ आहार लेवानो अभिग्रह धरनार साधु.

अंतजीवि पु० (अन्तजीविन्) गृहस्थे खाता शेष रहेल आहार व्होरी तेना उपर जीवन चलावनार साधु

अंतद्धाण न० (अन्तर्धान) गेम थइ जवुं, अदृश्य थई जवुं

अंतद्धाणिया } स्त्री० (अन्तर्धानिका) अदृश्य थई जवानी विद्या
अंतद्धाणी }

अंतपाल पु० (अन्तपाल) देशनी सीमा के सरहदनुं रक्षण करनार पुरुष

अंतभाव पु० (अन्तर्भाव) समावेश

अंतमुहुत्त न० (अन्तर्मुहूर्त) मुहूर्तथी अन्दरनो समय, मुहूर्तथी ओछो काल

अंतर त्रि० (आन्तर) अंदरनुं, अंत करण संबंधी

अंतर न० (अन्तर) आंतरुं, व्यवधान (२) बे वस्तु वच्चेनुं अथवा एक वस्तुनी बे परिस्थिति वच्चेनुं काळ आश्री छेटुं (३) अंतराय, वच्चेनो भाग (४) भेद, विशेषता (५) वखत, अवसर (६) मर्म स्थळ (७) विघ्न, आडखिल (८) विना वगर (९) पु० आचार, कल्प

अंतरंग त्रि० (अन्तरङ्ग) अंदरनुं

अंतरंजिया } स्त्री० (अन्तरञ्जिका) ए नामनी एक नगरी
अंतरंजी }

अंतरकंद पु० (अन्तरकन्द) पाणीमां उत्पन्न थती एक जातनी वनस्पति

अंतरकरण न० (अन्तरकरण) અનિવૃત્તિકરણના અંતભાગમા મિથ્યાત્વમોહનીયના દલિયાને બે ભાગે વ્હેંચવાની ક્રિયા કરનાર એક પ્રકારના અધ્યવસાય, સમ્યક્ત્વના કારણરૂપ અધ્યવસાય વિશેષ

अंतरगय त्रि० (अन्तर्गत) અંતર્ભાવ પામેલું, અંદર આવી ગયેલુ

अंतरगिह न० (अन्तरगृह) બે ઘરની વચ્ચેનુ અંતર

अंतरजाय न० (अन्तरजात) ભાષાના જે પુદ્ગલો અંતરાલે સમશ્રેણીમા રહીનેજ ભાષા પરિણામને પામે છે તે ભાષા પરિણત પુદ્ગલ

अंतरणई स्त्री० (अन्तरनदी) મહાનદીની અપેક્ષાએ નાની નદી

अंतरदीव पु० (अन्तर्द्वीप) ચુલ્લહિમવંત અને શિખરી પર્વતની લવણસમુદ્ર તરફ નીકળેલ દાઢા ઉપરના દ્વીપ, ૫૬ અંતરદ્વીપ

अंतरदीवग पु० स्त्री० (अन्तर्द्वीपक) અંતર દ્વીપમા રહેનાર

अंतरदीविया स्त्री० (आन्तरद्वीपिका) છપ્પન અંતરદ્વીપમા ઉત્પન્ન થયેલી સ્ત્રી

अंतरद्धा स्त्री० (अन्तर्द्धान) અંતર્ધાન થવુ, ભ્રંશ-નાશ થવો તે

अंतरद्धा स्त्री० (अन्तरद्धा) મધ્યકાળ, વચનો સમય

अंतरपल्ली स्त्री० (अन्तरपल्ली) મૂળ ક્ષેત્રથી અઢી ગાઉ ઉપરનું ગામડુ

अंतरप्प पु० (अन्तरात्मन्) શરીર અંતર્ગત આત્મા

अंतरभाव पु० (आन्तरभाव) પરમાર્થ

अंतरभासिल्ल पु० (अन्तरभाषावत्) ગુર્વાદિક બોલતા હોય તેની વચ્ચે બોલી ઉઠનાર શિષ્ય

अंतरभूय त्रि० (अन्तर्भूत) અંતર્ભૂત થએલ, બીજામા મળી ગએલ

अंतरसत्तु पु० (अन्तरशत्रु) કામક્રોધાદિ વગેરે શરીરની અંદરના શત્રુઓ

अन्तरहिय त्रि० (अन्तर्हित) ગુપ્ત, અદૃશ્ય

अंतरा अ० (अन्तरा) મધ્યે, વચ્ચે, (૨) પહેલા, અગાઉ

अंतराइय न० (आन्तरायिक) દાન આદિમા વિઘ્ન નાખનાર અંતરાય કર્મ (૨) અન્તરાય કર્મજનક પાપ (૩) વિઘ્ન, રોકાઇ જવુ તે

अंतराइयकम्म न० (आन्तरायिककर्मन्) અંતરાય કર્મ

अंतरापह पु० (अंतरापथ) જ્યા જવુ છે અને જ્યાથી જવુ છે તે બે વચ્ચેનો માર્ગ

अंतरामंथ पु० (अन्तरामन्थ) કેવલસમુદ્ઘાત ક્રિયામા મથનાકારનો સમય

अंतराय न० (अन्तराय) કર્મનો આઠમો ભેદ, દાન, લાભ, ભોગ, ઉપભોગ અને વીર્ય-સામર્થ્યમા વિઘ્ન નાખનાર કર્મ. (૨) વિઘ્ન, નડતર

अंतराल न० (अन्तराल) વચ્ચેનો ભાગ

अंतरावण न० (अन्तरापण) અંદરનુ હાટ

अंतरावास पु० (अन्तरावास) મુસાફરીમા વચ્ચે વચ્ચે મજલ દર મજલ મેલાણ કરવુ તે

अंतरावास पु० (अन्तरवर्ष) વર્ષાકાળ

अंतरिक्ख न० (अन्तरिक्ष) આકાશમા થતા ગ્રહવેધઆદિનુ શુભાશુભ ફલ જણાવનાર નિમિત્તશાસ્ત્ર

अंतरिक्ख त्रि० (आन्तरिक्ष) આકાશનુ, આકાશ સંબંધી

अंतरिक्खजाय त्रि० (अन्तरिक्षजात) જમીનથી અધર રહેલ મહેલ વગેરે વસ્તુ

अंतरिज्ज न० (अन्तरीय) વસ્ત્ર, કપડા. (૨) પથારી નીચેનુ વસ્ત્ર

अंतरिज्जिया स्त्री० (अन्तरीया) વેસવાડિય ગણથી નીકળેલ ત્રીજી શાખા

अंतरिय त्रि० (अन्तरित) આન્તરે-છેટે રહેલુ

अंतरिया स्त्री० (अन्तरिका) આતરૂં, છેટુ (૨) વિવક્ષિત વસ્તુની સમાપ્તિ

अंतरुच्छुय न० (अन्तरिक्षुक) શેરડીની વચની ગાઠ

अंतरेण अ० (अन्तरेण) વિના, વગર

अंतरोअग पु० न० (अतरोदक) પાણીની અન્દર રહેલ દ્વીપ

अंतलिक्ख न० (अन्तरीक्ष) આકાશ (૨) આકાશમા થતા ઉલકાપાત, ગધર્વનગર, ગ્રહવેધ વગેરે (૩) આકાશમા થતા ગ્રહવેધાદિના ફલાફલ બતાવનાર નિમિત્ત શાસ્ત્ર

अंतलिक्खोदय न० (अन्तरीक्षोदक) વરસાદનુ પાણી

अंतवंत त्रि० (अन्तवत्) અત–છેડાવાળુ

अंतसो अ० (अन्तशस्) છેવટ, અતે

अंताइ त्रि० (अान्तादिन्) તુચ્છ આહાર લેનાર, અતાહારી (મુનિ)

अंतालित्तय त्रि० (अन्तर्लिप्त) માહે લિપેલુ

अन्ताहार पु० (अन्ताहार) ખાતા બાકી રહેલો હોય તે આહાર (૨) હલકુ ધાન્ય, ચણા વાલ વગેરે.

अंति त्रि० (अन्तिन्) જાત્યાદિની અપેક્ષાએ ઉત્તમોત્તમ

अंति त्रि० (अन्त्य) છેલ્લુ, અન્તમા ઉત્પન્ન થયેલ

अंतिम त्रि० (अन्तिम) છેલ્લુ છેવટનુ

अंतिमराई स्त्री० (अन्तिमरात्रि) રાત્રિનો છેડા-છેલ્લો ભાગ.

अंतिमलोभ पु० (अन्तिमलोभ) ચાર ચોકડીમાની છેલ્લી સજ્વલની ચોકડીનો લોભ, જેનો વધારામા વધારે ૧૫ દિવસની સ્થિતિ હોય તે લોભ

अंतिमसरीरिय पु० (अन्तिमशारीरिक) ચરમશરીરી જીવ, છેલ્લુ શરીર ધારણ કરનાર, અર્થાત્ જેને તેજ ભવમા મોક્ષ જવુ છે તે

अंतिय न० (अन्तिक) પાસે, સમીપ

अंते अ० (अन्तर्) માહે, અદર

अंतेउर न० (अन्तःपुर) અત પુર, જનાનખાનુ

अंतेउरपरियाल पु० (अन्तःपुरपरिवार) અત પુરનો પરિવાર, દાસ દાસી વગેરે

अंतेउरिया स्त्री० (अन्तःपुरिका) અત પુરમા રહેનારી સ્ત્રી, રાજાની રાણી

अंतेपुरिय त्रि० (अन्तःपुरिक) અત પુર સબધી

अंतेवासि पु० (अन्तेवासिन्) શિષ્ય, પાસે રહેનાર હજુરી (૨) આજ્ઞા ઉઠાવનાર, સમીપવર્તી

अंतो अ० (अन्तर्) અદર, મધ્યે

अंतोकोडीकोडि त्रि० (अन्तःकोटिकोटि) ક્રોડાક્રોડિ સાગરોપમની અદરનુ

अंतोखरिया स्त्री० (अन्तःखरिका) ગામમા રહેનાર વેશ્યા

अंतोगय त्रि० (अन्तर्गत) અતર્ભૂત, તેની અદર આવી ગયેલ

अंतोदुट्ठ पु० न० (अन्तर्दुष्ट) અદર રહી પીડા કરનાર શત્રુ

अंतोधूम पु० (अन्तर्धूम) ઘરની અદર ધુધવાતો ધુમાડો

अंतोमज्झावसाणिय न० (अन्तर्मध्यावसानिक) અભિનયના ચાર પ્રકારમાનો છેલ્લો પ્રકાર

अंतोमुहुत्त न० (अन्तर्मुहूर्त) બે ઘડીની અદરનો સમય

अंतोमुहुत्तिअ त्रि० (अन्तर्मौहूर्तिक) જેનુ કાળપરિમાણ અતર્મુહૂર્ત્તની અદરનુ છે તે

अंतोलित्तय त्रि० (अन्तर्लिप्तक) અદર લિંપેલુ

अंतोवट्ट त्रि० (अन्तर्वृत्त) અદરના ભાગમા ગોળ અતરગોળ

अंतोवाहिणी स्त्री० (अन्तर्वाहिनी) કુમુદવિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરની મહાવિદેહની બાર અન્તર્નદીમાની એક

अंतोसल्ल त्रि० (अन्तश्शल्य) અંદરનું શલ્ય, બહાર ન દેખાતો જખમ. (२) જેણે અપરાધ કરી આલોચના નથી કરી તે, જેના મનમાં અપરાધરૂપ શલ્ય છે તે
अंतोसल्लमरण न० (अन्तश्शल्यमरण) અંતો શલ્ય મરણ–માયા નિયાણું વગેરે શલ્ય રાખીને મરવું તે, બાલ મરણનો એક પ્રકાર
अंतोहियय न० (अन्तर्हृदय) અંતઃકરણ, મન
अंदु स्त्री० (अन्दु) બેડી, જંજીર (२) સાંકલ
अंदोलग पु० (आन्दोलक) હિંડોળો, હિંચકો
अंदोलिय त्रि० (आन्दोलित) આન્દોલન આપેલું હીંચકાવેલું.
अंदोलग न० (आन्दोलन) હિંડોળાખાટ (२) માર્ગ વિશેષ.
अंध पु० (अन्ध्र) અંધ્રદેશ, જગન્નાથની નીચે આવેલ એક દેશ (२) त्रि० અંધ્રદેશવાસી મનુષ્ય
अंध त्रि० (अन्ध) આંધળો, નેત્રહીન (२) જ્ઞાનરહિત, અજ્ઞાની
अंधकंटइज्ज न० (अन्धकण्टकीय) કાંટાપર ચાલનાર આંધળા માણસની પેઠે અવિચારિત ગમન કરવું તે
अंधकार पु० (अन्धकार) અંધારૂં, અંધકાર
अंधग पु० (अन्धक) વૃક્ષ, ઝાડ.
अंधगवण्हि पु० (अन्धकवह्नि) બાદર અગ્નિ, ઝાડના લાકડાને આશ્રી ઉત્પન્ન થયેલ અગ્નિ (२) સૂક્ષ્મ અગ્નિ
अंधगवण्हि पु० (अन्धकवृष्णि) સમુદ્રવિજય રાજાનું અમર નામ
अंधगार पु० (अन्धकार) અંધારૂં
अंधतम न० (अन्धतमस्) અંધકાર, અંધારૂં
अंधपुरिस पु० (अन्धपुरुष) જન્માંધ, જન્મથી આંધળો
अंधयार पु० (अन्धकार) અંધારૂં
अंधयारक्खेत्त न० (अन्धकारक्षेत्र) જ્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ ન પડે તે પ્રદેશ
अंधयारपक्ख पु० (अन्धकारपक्ष) કૃષ્ણપક્ષ, અંધારીઉં
अंधरूव पु० न० (अन्धरूप) શૂન્યાકાર, જેનું શરીર અવયવ શૂન્ય છે તે
अंधलरिल्ली स्त्री० (अन्धयित्री) આંધળા બનાવવાની એક વિદ્યા
अंधार पु० (अन्धकार) અંધારૂં
अंधारिय त्रि० (अन्धकारित) અંધકારમય કરેલ
अंधिय पु० स्त्री० (अन्धिक) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત
अंधिल्ल त्रि० (अन्ध) જન્માંધ જન્મથી આંધળું
अंब पु० (अम्ब) પંદર પરમાધામીમાંનો એક
अंब पु० (आम्र) આંબાનું ઝાડ, આંબો (२) કેરી, આંબાનું ફળ. (३) કેરીના ગોટલાનું ધોણ.
अंब त्रि० (अम्ल) ખાટું
अंब न० (आम्ल) છાશ વગેરેથી સંસ્કારેલ પદાર્થ
अंबखुज्ज न० (आम्रकुब्ज) આંબાના ફળની પેઠે વક્રાકારે સ્થિતિ કરવી તે, આસનનો એક પ્રકાર
अंबट्ठ पु० (अम्बष्ट) માતાના પક્ષની અપેક્ષાએ આર્ય જાતિ, માતાના પક્ષે આર્ય (२) બ્રાહ્મણ પુરૂષ અને વૈશ્ય સ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલ એક અવાંતર જાતિ.
अंबड पु० (अम्बड) અંબડ નામે એક સંન્યાસી (२) જમ્બુદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર બાવીશમાં તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ
अंबडजीव पु० (अम्बडजीव) અંબડ નામના તાપસનો જીવ
अंबधाई स्त्री० (अम्बधात्री) ધાવમાતા, બાળકને ધવરાવનારી માતા
अंबपल्लवपविभत्ति न० (आम्रपल्लवप्रविभक्ति) જેમાં આંબાના પલ્લવની રચના વિશેષ કરવામાં આવે એવું એક નાટ્ય બત્રીસ પ્રકારના નાટકમાંનું એક.

अंबपेसिया. स्त्री० (आम्रपेशिका) કેરીની ચીર.
अंबफल न० (आम्रफल) કેરી.
अंबर. न० (अम्बर) આકાશ (૨) વસ્ત્ર. (૩) ઉમરાનુ ઝાડ.
अंबरतल न० (अम्बरतल) આકાશનુ તળુ– સપાટી.
अंबरतिलय पु० (अम्बरतिलक) એ નામનો એક પર્વત.
अंबरवत्थ न० (अम्बरवस्त्र) સ્વચ્છ કપડુ.
अंबरस. न० (अम्बर) આકાશ
अंबरिस / **अंबरीस** पु० न० (अम्बरीष) લુહારની કોડનો ભાઠો, ભટ્ટી. (૨) પદર જાતિ પૈકી બીજી જાતના પરમાધામી. (૩) કોષ્ટક.
अंबरिसि पु० (अम्बर्षि) પદર જાતિ પૈકી બીજી જાતના પરમાધામી. (૨) ઉજ્જયિની નગરીના રહીશ એક બ્રાહ્મણ
अंबलसाग पु० (अम्लशाक) એક જાતની વનસ્પતિ.
अंबसालवण न० (आम्रशालवन) આમલકલ્પા નગરીના ઈશાન ખુણામા આવેલુ આબાનું વન.
अंबा स्त्री० (अम्बा) માતા, જનની (૨) નેમનાથ પ્રભુના શાસનની અધિષ્ઠાત્રી દેવી. (૩) એ નામની એક વલ્લી.
अंबाडग / **अंबाडय** पु० (आम्रातक) અબાડાનુ ઝાડ, બહુ બીજવાળા વૃક્ષની એક જાત. (૨) અમાડાનુ ફળ. (૩) અમાડાના ફળનુ ધોવણ
अंबालिया स्त्री० (अम्लिका) આંબલી.
अंबावल्ली स्त्री० (अम्लवल्ली) ખાટા રસવાળી એક વેલ.
अंबिया स्त्री० (अम्बिका) પાચમા વાસુદેવની માતા
अंबिल न० (आचाम्ल) આયબિલ, તપનો એક પ્રકાર
अंबिल पु० (अम्ल) ખાટો રસ, ખટાશ. (૨) त्रि० ખટાશવાળુ, ખાટું.
अंबिल न० (अम्ल) એક જાતની હરી વનસ્પતિ.
अंबिलणाम न० (अम्लनामन्) નામ કર્મની ૯૩ પ્રકૃતિમાંની એક.
अंबिलरस. पु० (अम्लरस) ખાટો રસ.
अंबिलिआ स्त्री० (आम्लिका) આબલીનુ ઝાડ
अंबु न० (अम्बु) પાણી; જળ
अंबुणाह पु० (अम्बुनाथ) સમુદ્ર
अंबुत्थंभ. पु० (अम्बुस्तम्भ) પાણીને રોકવાની એક કળા, ૭૨ કળામાની ૧૩ મી કળા.
अंबुभक्खि. त्रि० (अम्बुभक्षिन्) પાણી ઉપર જીવનાર.
अंबुवासि. त्रि० (अम्बुवासिन्) પાણીમાં રહેવાવાળો.
अंस. पु० (अंश) ભાગ; હિસ્સો. (૨) અવયવ, ખડ (૩) ભેદ, વિકલ્પ. (૪) પર્યાય, ધર્મ, અને ગુણ
अंस. / **अंसल.** पु० (अंस) સ્કન્ધ, ખભો.
अंसि. स्त्री० (अस्रि) ખુણો.
अंसिया. स्त्री. (अर्शस्) અર્શ, ગુહ્યપ્રદેશમા મસાનો રોગ.
अंसिया. स्त्री० (अंश) નાનો ભાગ, હિસ્સો
अंसु. न० (अश्रु) આસુ, નેત્રજળ.
अंसुय पु० (अंशुक) ચીન દેશમા અમાઉના વખતમા બનતુ કીડાની લાળનુ હીર, ચીનાઇ હીર (૨) વસ્ત્ર વિશેષ. સુંવાળા વસ્ત્રની એક જાત. (૩) પોશાક; વેશ
अंसोत्थ. पु० (अश्वत्थ) પિપ્પળનુ ઝાડ
अकइ. त्रि० (अकति) અસખ્યાત, અનન્ત
अकंड. न० (अकाण्ड) અનવસર; વખત વગરનું.

अकंडूयग } पु० (अकण्डूयक) शरीरमा
अकंडूयय. } ચળ આવે તોપણ ખજવાળે નહિ તે, અભિગ્રહ વિશેષધારી સાધુ

अकंत त्रि० (अकान्त) કાન્તિ વિનાનુ સૌન્દર્ય રહિત (૨) અણગમતુ અપ્રિય

अकंपिय. पु० (अकम्पित) મહાવીર સ્વામીના આઠમા ગણધર

अकज्ज. न० (अकार्य) ન કરવા યોગ્ય કાર્ય અનુચિત કામ

अकराग पु० (अकर्ण) લવણ સમુદ્રમા સાતસો જોજન ઉપર આવેલો એક અંતરદ્વીપ, ૧૭ મો અંતરદ્વીપ (૨) ત્રિ તે અંતરદ્વીપમા રહેનાર મનુષ્ય

अकरागछिन्न. त्रि० (अकर्णछिन्न) અખંડ કાનવાળો, જેણે કાન છેદાવ્યા નથી તે

अकति त्रि० (अकति) ગણત્રીમા ન આવે તેટલા, અસંખ્ય

अकतिसंचिय. पु० (अकतिसंचित) એક સમયે અસંખ્યાતા ઉત્પન્ન થતા જીવ

अकप्प. त्रि० (अकल्प) કલ્પે નહિ તેનુ ખપે નહિ તેનુ

अकप्पठिय. पु० (अकल्पस्थित) અચેલકાદિ દશ પ્રકારના કલ્પ-મર્યાદા રહિત વચ્ચેના ૨૨ તીર્થંકરના સાધુ

अकप्पिय त्रि० (अकल्पिक) અયોગ્ય અકલ્પનિક

अकम्म न० (अकर्मन्) કર્મનો અભાવ, આશ્રવ નિરોધ (૨) पु० કર્મરહિત મુક્તાત્મા

अकम्मंस पु० (अकर्मांश) કર્મરજ રહિત (૨) ઘાતીકર્મ રહિત સ્નાતક વિશેષ કેવળી

अकम्मकारि त्रि० (अकर्मकारिन्) અયોગ્ય કામ કરનાર

अकम्मभूम पु० (अकर्मभौम) અસિ, મસી અને કસી એ ત્રણ પ્રકારના કર્મ-વ્યાપાર વિના કલ્પવૃક્ષ ઉપર આધાર રાખી જીવન નિર્વાહ કરનાર જુગલિયા

अकम्मभूमि. स्त्री० (अकर्मभूमि) ભોગ ભૂમિ, કૃષિ આદિ કર્મરહિત કલ્પવૃક્ષવાળી ભૂમિ

अकम्मभूमिय. पु० स्त्री० (अकर्मभूमिज) ત્રીસ અકર્મ ભૂમિ-ભોગ ભૂમિના મનુષ્ય, જુગલિયા

अकम्मया स्त्री० (अकर्मता) કર્મનો અભાવ, કર્મનો ઉચ્છેદ

अकम्मवीरिय. न० (अकर्मवीर्य) પંડિતવીર્ય પંડિતભાવસહિત સામર્થ્ય

अकम्हा अ० (अकस्मात्) એકદમ, અચાનક.

अकम्हादंड. पु० (अकस्माद्दण्ड) ધાર્યા વગર ઓચિંતુ એકને હણતા બીજુ હણાઇ જાય તે, ચોથુ ક્રિયાસ્થાનક

अकम्हादंडवत्तिय पु० न० (अकस्माद्दण्ड प्रत्ययिक) ચોથુ ક્રિયાસ્થાનક, એકને મારવાનુ ધારી મારતા અકસ્માત્ બીજાને મારી નાખવુ તે

अकम्हाभय न० (अकस्माद्भय) બાહ્ય નિમિત્ત વિના કલ્પના માત્રથી ઉત્પન્ન થતુ ભય, સાત ભયમાનુ એક

अकय. त्रि० (अकृत) ન કરેલુ (૨) સાધુને ઉદ્દેશીને ન બનાવેલુ

अकयपुराग त्रि० (अकृतपुण्य) પુણ્યથી રહિત હોય તે, જેણે પુણ્ય કર્યું નથી તે

अकयलक्खण त्रि० (अकृतलक्षण) ખરાબ લક્ષણવાળુ અપલક્ષણુ

अकयसुय पु० (अकृतश्रुत) અગીતાર્થ શાસ્ત્રવેત્તા નહિ

अकयागम पु० (अकृतागम) અકૃતાભ્યાગમન, ન કરેલ પાપ વગેરેના ફળની પ્રાપ્તિ

अकरणि स्त्री० (अकरणि) આક્રોશ વચનથી કામ કરવાની ના પાડવી તે

अकलेवर पु० (अकलेवर) શરીર રહિત, સિદ્ધ ભગવાન્

अकसाइ पु० (अकषायिन्) ક્રોધાદિ કષાય રહિત અકષાયી

अकसाय. त्रि० (अकषाय) કષાયનો સર્વથા ક્ષય કરનાર.

अकसायमोहणिज्ज. न० (अकषायमोहनीय) હાસ્યાદિનોકષાયરૂપ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ.

अकसायि. त्रि० (अकषायिन्) ક્રોધાદિ કષાય રહિત; અકષાયી.

अकसिण. त्रि० (अकृत्स्न) અપૂર્ણ, અધુરૂં. (૨) જેનાથી મોટો બીજો સ્કધ છે તે; અપૂર્ણ સ્કધ.

अकसिणा. स्त्री० (अकृत्स्ना) પ્રાયશ્ચિત્તનો ચોથો પ્રકાર, જેમાં વધારે તપ સમાઇ શકે તે પ્રાયશ્ચિત.

अकाइय. पु० (अकायिक) કાયા રહિત જીવ, સિદ્ધ ભગવાન્

अकाम. पु० (अकाम) ઇચ્છાનો અભાવ, ઇચ્છા નહિ. (૨) જ્યાં સર્વ ઇચ્છાની નિવૃત્તિ થાય છે તે; મોક્ષ. (૩) त्रि० વિષય-કામના રહિત.

अकामकिच्च. त्रि० (अकामकृत्य) ઇચ્છા વિના કામ કરનાર.

अकामछुहा. स्त्री० (अकामक्षुधा) નિર્જરાની ઇચ્છા વિના પરતત્રપણે ભુખ વેઠવી તે.

अकामणिकरण. त्रि० (अकामनिकरण) જેમાં અનિચ્છાનુ કારણ છે એવુ.

अकामणिज्जरा. स्त्री (अकामनिर्जरा) નિર્જરાની ઇચ્છા વિના પરાધીનપણે ભુખ તરસ વગેરે સહન કરવાં તે.

अकामतण्हा. स्त्री० (अकामतृष्णा) નિર્જરાની ઇચ્છા વિના પરતત્રવશ તૃષા વેઠવી તે.

अकामबंभचेरवास. पु० (अकामब्रह्मचर्यवास) નિર્જરાની ઇચ્છા વિના કોઇના દબાણથી બ્રહ્મચર્ય પાળવુ તે.

अकाममरण. न० (अकाममरण) બાલમરણ, અજ્ઞાનપણે વિષય આદિની આસક્તિમાં થતુ મરણ.

अकामिय. त्रि० (अकामिक) નિરભિલાષી; ઇચ્છાવગરનો.

अकामिय. त्रि० (अकाम्य) ન ઇચ્છવા યોગ્ય; અનિષ્ટ.

अकामिया. स्त्री० (अकामिता) અનિચ્છા; ઇચ્છાનો અભાવ.

अकाय. पु (अकाय) કાયા રહિત જીવ; સિદ્ધ ભગવાન્

अकारअ. } **अकारग.** } त्रि० (अकारक) અપથ્ય. (૨) અકર્તા; ક્રિયા શૂન્ય (૩) અરુચિ, જમવાની ઇચ્છા ન થાય તેવો રોગ.

अकारगवाइ. त्रि० (अकारकवादिन्) આત્મા નિષ્ક્રિય છે એવુ માનનાર.

अकारि. त्रि० (अकारिन्) નહિ કરવાવાળો; નહિ કરનાર.

अकारिय. त्रि० (अकारित) ન કરાયેલું.

अकाल. पु० (अकाल) અનવસર; કુવખત. (૨) દુષ્કાળ; દુકાળ. (૩) ગોચરી આદિનો નિષિદ્ધકાળ; કવેળા.

अकालचारि. पु० (अकालचारिन्) કવખતે ગોચરી આદિ કરનાર.

अकालदोहल. पु० (अकालदोहद) કવેળાએ ઉત્પન્ન થતો દોહદ-ગર્ભવતી સ્ત્રીને થતી ઇચ્છા.

अकालपरिभोइ. त्रि० (अकालपरिभोजिन्) રાત્રિ ભોજન કરનાર, રાત્રે ખાનાર.

अकालपरिहीण. न० (अकालपरिहीन) ઘણુ જલ્દી; તત્કાલ.

अकालवासि. पु० (अकालवर्षिन्) માવઠાનો વરસાદ, કવખતે વરસનાર. (૨) વગર જરૂરીઆતે દાનાદિ દેનાર.

अकालसमय. पु० (अकालसमय) વિપરીત સમય.

अकालिय. त्रि० (अकालिक) વખત પહોંચ્યા પહેલાંનું. અકાળે પ્રાપ્ત થયેલ.

अकाहल. त्रि०(अकाहल) સ્પષ્ટ અક્ષર ભાષી.

अकिंचण. त्रि० (अकिञ्चन) પ્રતિબંધકારક ધનકનકાદિ રહિત, નિષ્પરિગ્રહી.

अकिच्च. न० (अकृत्य) ન કરવા યોગ્ય.

अकिच्चट्ठाण. न० (अकृत्यस्थान) ચારિત્રના મૂલગુણાદિ ભાંગે તેવું અકૃત્યનું સ્થાન.

अकिज्ज. त्रि० (अक्रेय) ખરીદવાને યોગ્ય નહિ

अकित्ति. स्त्री० (अकीर्त्ति) અપકીર્તિ, અપયશ.

अकित्तिकर. त्रि० (अकीर्त्तिकर) અપકીર્તિ કરવાવાળો

अकित्तिम. त्रि० (अकृत्रिम) સ્વાભાવિક, મૂળ

अकिरिय. पु० (अक्रिय) કાયિકી, અધિકરણિકી આદિ સાવદ્ય ક્રિયા રહિત (૨) સ્ત્રી૦ જીવાદિ પદાર્થોનો અસ્વીકાર, નાસ્તિકપણું. (૩) ત્રિ૦ જીવાદિના અસ્તિત્વનું ઉત્થાપન કરનાર, નાસ્તિક, (૪) આળસુ, નિરૂદ્યમી.

अकिरियवाइ. पु० (अक्रियावादिन्) જીવાદિ પદાર્થના અસ્તિત્વનો અપલાપ કરનાર, અક્રિયાવાદી-નાસ્તિક.

अकिरिया. स्त्री० (अक्रिया) દુષ્ટ ક્રિયા; મિથ્યાત્વઆદિયુક્ત અનુષ્ઠાન. (૨) ક્રિયાનો અભાવ. (૩) નાસ્તિકતા.

अकिरियाय. पु० (अक्रियात्मन्) આત્માને અક્રિય-ક્રિયા વિનાનો માનનાર સાંખ્ય દર્શન વગેરે.

अकीय. त्रि० (अक्रीत) સાધુના ઉદ્દેશથી નહિ ખરીદેલ.

अकुओभय. त्रि० (अकुतोभय) જેને કોઇથી ભય નથી તે.

अकुसल. न० (अकुशल) અશુભ; પાપ. (૨) ત્રિ૦ અજાણ્યું. વક્તવ્યાવક્તવ્યની સમજ વિનાનો.

अकुहय. त्रि० (अकुहक) ઇંદ્રજાલાદિ કુતૂહલ રહિત.

अकेवल. त्रि० (अकेवल) અશુદ્ધ.

अकोसिया. स्त्री० (अकोशिका) એ નામની એક મિઠાઇ-સુખડી.

अक्कंत. त्रि० (आक्रान्त) પીડિત; દબાયેલ (૨) પુ. પગનો પૃથ્વી સાથે સંઘર્ષણ થતાં નીકળતો અચિત્ત વાયુ. (૩) અભિભૂત; પરાજય પામેલ. (૪) ઘેરાઇ ગયેલ.

अक्कंद. पु० (आक्रन्द) રડવું તે; દુઃખની બૂમ પાડવી તે.

अक्कतूवरी. स्त्री० (अर्कतूवरी) એક જાતની ગુચ્છ વનસ્પતિ.

अक्कबोंदिया. स्त्री० (अर्कबोन्दिका) એક જાતની વેલ.

अक्किज्ज. त्रि० (अक्रेय) ખરીદવા યોગ્ય નહિ તે.

अक्किय. त्रि० (अक्रिय) ક્રિયા રહિત, નિષ્ક્રિય.

अक्कुट्ठ. त्रि० (आक्रुष्ट) કઠોર વચનથી બોલાવેલ.

अक्केज्ज. त्रि० (अक्रेय) ખરીદી ન શકાય તેવું; અમૂલ્ય.

अक्कोस. पु० (आक्रोश) આક્રોશ વચન; કઠોર વચન. (૨) શાપ.

अक्कोस. न० (अक्रोश) જે ગામની અતિ નજીક જંગલ, હિંસકપશુ, પર્વત કે નદી વગેરે ઉપદ્રવ હોય તેવું; સાધુને ચોમાસું રહેવાને અયોગ્ય ક્ષેત્ર.

अक्कोसणा. स्त्री० (आक्रोशना) તિરસ્કાર;

अक्कोसपरिसह. पु० (आक्रोशपरिषह) તિરસ્કાર ભરેલ વચનનો પરિષહ; સાધુના ૨૨ પરિષહમાંનો ૧૨ મો પરિષહ.

अक्ख. पु० (अक्ष) ગાડાની ધરી (૨) રમવાના પાસા. (૩) રુદ્રાક્ષનો મણકો. (૪) ચાર હાથ પરિમિત એક લાંબુ ધનુષ્ય. (૫) જીવ, આત્મા. (૬) ઇન્દ્રિય

अक्खओदय. त्रि० (अक्षयोदक) અખુટ પાણીવાળું. સદાય પાણીથી ભરેલું.

अक्खचम्म. न० (अक्षचर्मन्) પાણી કાઢવાનો કોશ, મસક. (૨) પખાલ.

अक्खण. न० (आख्यान) કહેવું; આખ્યાન કરવું.

अक्खम. त्रि० (अक्षम) અસમર્થ; અનુચિત.

अक्खय. पुं० (अक्षत) અણીશુદ્ધ ચોખા. (२) त्रि० પરિપૂર્ણ; અખંડ.

अक्खय त्रि० (अक्षय) અવિનાશી; અક્ષય.

अक्खयणिहि. पु० (अक्षयनिधि) અક્ષય ભંડાર; અખુટ ભંડાર.

अक्खयणीवि. स्त्री० (अक्षयनीवि) અખુટ મુડી.

अक्खर. न० (अक्षर) સ્વર વ્યંજનરૂપ અક્ષરમાળા. (૨) સંજ્ઞાક્ષર, વ્યંજનાક્ષર અને લબ્ધિ અક્ષર એ અક્ષરશ્રુતના ત્રણ ભેદમાંનો એક. (૩) અચલ; અવિનશ્વર. (૪) જ્ઞાન; ચેતના.

अक्खरअ. पु० (अक्षरक) દાસ; ગુલામ.

अक्खरगुण. पुं० (अक्षरगुण) અનંતાગમા, પર્યાય, ઉચ્ચાર વગેરે અક્ષરના ગુણ.

अक्खरपुट्ठिया. स्त्री० (अक्षरपृष्ठिका) અઢાર લિપિમાંની નવમી લિપિ.

अक्खरलंभ. / **अक्खरलाभ.** } पुं० (अक्षरलाभ) શબ્દની જાતિ, અર્થ વગેરેનું જ્ઞાન.

अक्खरसंबद्ध. पु० (अक्षरसम्बद्ध) જે શબ્દમાં અક્ષર સ્પષ્ટ હોય તે.

अक्खरसंणिवाय. पुं० (अक्षरसन्निपात) અક્ષરોનો સંયોગ; અક્ષરોનું જોડાણ.

अक्खरसम. न० (अक्षरसम) હ્રસ્વ, દીર્ઘ, પ્લુત વગેરે જે અક્ષર જેવો હોય તેવો બોલવો તે; ગેયસ્વરવિશેષ.

अक्खरसमास. पु० (अक्षरसमास) અકારાદિ અક્ષરોનો પરસ્પર મેલાપ-જોડાણ.

अक्खरसुय. पुं० (अक्षरश्रुत) શ્રુતજ્ઞાનનો એક ભેદ.

अक्खराणुसार. पुं० (अक्षरानुसार) શ્રુત અર્થને અનુસરવું તે.

अक्खरोवलंभ. पुं० (अक्षरोपलाभ) શ્રુત જ્ઞાનનો ઉપયોગ.

अक्खलिय. त्रि० (अस्खलित) અસ્ખલિત; સ્પષ્ટ.

अक्खवत्त. न० (अक्षपात्र) પૂજાનું પાત્ર.

अक्खवाडग. पुं० (अक्षपाटक) ચોરસ આસન; બાજોઠ. (૨) અખાડો; કુસ્તી કરવાની જગા.

अक्खवाय. पुं० (अक्षपाद) ન્યાયદર્શનના પ્રણેતા અક્ષપાદ નામના આચાર્ય; ગૌતમ મુનિ.

अक्खविय त्रि० (अक्षपित) ક્ષય કરેલ નહિ; ખપાવેલ નહિ.

अक्खाइय. न० (आख्यातिक) સાધ્ય ક્રિયાપદ.

अक्खाइय. त्रि० (अक्षतिक) સ્થાયી; શાશ્વત.

अक्खाइयठाण. न० (आख्यायिकास्थान) કથા-વાર્તા કરવાનું સ્થાન.

अक्खाइयणिस्सिय. न० (आख्यायिकानिश्रित) દંતકથા આશ્રિત જુઠાણું; મૃષા-જુઠનો નવમો ભેદ.

अक्खाइया. स्त्री० (आख्यायिका) વાર્તા; કલ્પિત કથા.

अक्खाडग. पुं० (अक्षपाटक) અખાડો; મલ્લોને કુસ્તી કરવાની જગ્યા. (૨) પ્રેક્ષકોને બેસવાનો ઓટલો; મિજલસનું સ્થાન.

अक्खाय. त्रि० (आख्यात) કહેલું; પરૂપેલું. (૨) न० ક્રિયાપદ.

अक्खायग. पुं० (आख्यायक) શુભાશુભ ફળ કહેનાર; નિમિત્ત પ્રકાશક.

अक्खायपव्वज्जा. स्त्री० (आख्यातप्रव्रज्या) ધર્મ દેશના સાંભળી બોધ પામીને દીક્ષા લેવી તે; પ્રવ્રજ્યાનો એક ભેદ.

अक्खायार. पु० (आख्यातृ) કહેનાર; કથન કરનાર.

अक्खि. न० (अक्षि) નેત્ર; આંખ.

अक्खित्त. त्रि० (आक्षिप्त) આકર્ષણ કરેલ; ખચેલ. (૨) લલચાવેલ; લાલચ આપેલ. (૩) મુકી દીધેલ; ફેંકી દીધેલ.

अक्खिराग. पु० (अक्षिराग) આંખનું અંજન સોયરા આદિ.

अक्खिवण. न० (आक्षेपण) चित्तनु व्यग्रपणु
अक्खिवेयणा. स्त्री० (अक्षिवेदना) आंखनी पीडा (२) आंखनो रोग
अक्खीण. त्रि (अक्षीण) क्षय न पामेलु, पुरु न थयेलु (२) अखूट
अक्खीणपडिभोइ. पु० (अक्षीणपरिभोगिन्) सचेत आहार लेनार
अक्खीणमहाणसिय पु० (अक्षीणमहानसिक) जे लब्धिना प्रभावथी हजारो माणसोने जमाडे तोपण पोते न खाय त्यासुधी अन्न खुटे नहि तेवी लब्धिवाळो माणस साधु
अक्खीणमहाणसी. स्त्री० (अक्षीणमहानसी) जेनाथी थोडा अन्नमा हजारो माणसोने जमाडी शकाय तेवी एक प्रकारनी लब्धि
अक्खीरमहुसप्पिय. पु० (अक्षीरमधुसर्पिष्क) दूध, घीआदि वर्जनार अभिग्रहधारीसाधु
अक्खुडिअ. त्रि० ( ) ठेस लागेल, आखडेल
अक्खुद्द पु० (अक्षुद्र) गभीर–उदार श्रावक, श्रावकना एकवीस गुणमानो पहेलो गुण
अक्खुपुरी. स्त्री० (अक्षुपुरी) ए नामनी एक नगरी
अक्खेत्त न० (अक्षेत्र) खार जमीन, पाकने अयोग्य भूमि
अक्खेत्तवासि. त्रि० (अक्षेत्रवर्षिन्) उखर जमीनमा वरसनार (२) पात्रापात्रनी परीक्षा विना दान देनार
अक्खेव पु० (आक्षेप) पूर्वपक्ष आशका करी पूछवु ते (२) बीजाना हाथमाथी द्रव्यनु हरण करवु ते, गौणचोरीनो १९ मो भेद
अक्खेवणी. स्त्री० (आक्षेपणी) जेथी श्रोतानु तत्व प्रत्ये आकर्षण थाय तेवी धर्मकथा, चार धर्मकथामानी एक
अक्खेवि त्रि० (आक्षेपिन्) वशीकरण आदिथी पारकु द्रव्य हरनार

अक्खोड. पु० (अक्षोट) अखरोटनु झाड (२) न० तेनु फळ
अक्खोभ. त्रि० (अक्षोभ) क्षोभ रहित, निश्चल (२) अतगड सूत्रना पहेला वर्गना आठमा अध्ययननु नाम (३) अधक वृष्णि राजानी धारणी राणीना पुत्र
अक्खोवंग न० (अक्षोपाङ्ग) गाडानी धरीने तेल वगेरे चोपडवामा आवे छे ते
अक्खोवंजण न० (अक्षोपाञ्जन) गाडानी धरीने तेल आदि पदार्थ चोपडवा ते
अक्खोह त्रि० (अक्षोभ) जुओ 'अक्खोभ' शब्द
अखंड. त्रि० (अखण्ड) परिपूर्ण, भागेलु नहि ते (२) निरंतर, अविच्छिन्न
अखंडिय. त्रि० (अखण्डित) जुओ 'अखंड' शब्द
अखंपण. त्रि० ( ) साफ, स्वच्छ
अखज्ज. न० (अखाद्य) अखाज, खावाने अयोग्य पदार्थ
अखाग पु० (आख्याक) ए नामनो एक अनार्य देश
अखिल. त्रि० (अखिल) आखु, सपूर्ण
अगइ. स्त्री० (अगति) अप्रशस्त गति, नरक आदि गति
अगंथ. पु० (अग्रन्थ) निर्ग्रंथ, साधु (२) त्रि० ग्रंथरहित
अगंधण पु० (अगन्धन) सर्पनी एक जात, के जे आगमा बळवानु पसद करे पण झेर पाछु चुसे नहि
अगड. पु० (अवट) कूवो
अगड. त्रि० (अकृत) न करेल
अगडदत्त. पु० (अगडदत्त) शखपुरना सुदर राजानी सुलसा राणीनो पुत्र
अगडसुय त्रि० (अकृतश्रुत) आचाराग, निशीथ आदि सूत्रनो जेणे अभ्यास कर्यो नथी ते

अगणि. पु० (अग्नि) આગ; અગ્નિ.

अगणिकाय. पु० (अग्निकाय) અગ્નિના જીવ; તેઉકાય.

अगत्थि. पु० (अगस्ति) એ નામનો ૮૮ ગ્રહમાંનો ૪૫ મો ગ્રહ.

अगत्थिय. पुं० (अगस्तिक) અગથિયાનું ઝાડ

अगम. न० (अगम) આકાશ.

अगमिय. न० (अगमिक) જેની ગાથા વગેરે પરસ્પર સરખા નથી એવું શ્રુત; આચારાંગાદિ કાલિક શ્રુત.

अगम्म. त्रि० (अगम्य) જવાને યોગ્ય નહિ તે. (૨) રતિ ક્રીડા કરવા યોગ્ય નહિ તે; મા, બ્હેન વગેરે.

अगम्मगामि. पु० (अगम्यगामिन्) મા, બ્હેન સાથે વ્યભિચાર સેવનાર. પરદારા સાથે ગમન કરનાર.

अगर. पु० (आकर) ખાણ-જેમાંથી સોનું, રૂપુ વગેરે ખનીજ પદાર્થ નીકળે તે. (૨) મીઠાના અગર.

अगर पु० (अगर) એક જાતનો ધૂપ; સુગન્ધી પદાર્થ.

अगरला. स्त्री० (अगरला) જે વાણીની અંદર અક્ષર, અર્થ વગેરે સ્પષ્ટ હોય તે વાણી

अगरु. न० (अगरु) અગર ચંદન; એક જાતનો સુગન્ધી પદાર્થ.

अगरुलहु. त्रि० (अगुरुलघु) ગુરુલઘુ નહિ તે; જે ભારે નહિ અને હલકુ પણ નહિ તે-જેવા આકાશ પ્રદેશ વગેરે.

अगरुवर. पु० (अगरुवर) કૃષ્ણાગર; કાળો અગર.

अगरुय. पुं० (अगरुक) અગર; કૃષ્ણાગર

अगवेसि. त्रि० (अगवेषिन्) આહારાદિની તપાસ નહિ કરેલ.

अगहण. त्रि० (अग्रहण) જે પુદ્‌ગલવર્ગણા ઔદારિકાદિ શરીરરૂપે ગ્રહણ ન થઈ શકે તે.

अगहणंतरिय. त्रि० (अग्रहणान्तरित) ગ્રહણ ન થઈ શકે તેવી વર્ગણાને આંતરે રહેલ.

अगाढ. त्रि० (अगाढ) તત્ત્વનિષ્ઠ; જેણે શાસ્ત્રો અવગાહેલ છે તે. (૨) त्रि० તાવ વગેરેની સાધારણ વેદના.

अगाढपराण. त्रि० (अगाढप्रज्ञ) તત્ત્વમાં નિષ્ઠા પામેલી જેની સમજ છે તે.

अगामिय. त्रि० (आगामिक) ભવિષ્યમાં આવવાવાળું.

अगामिया. स्त्री० (अग्रामिका) જેની અંદર કોઈ ગામ નથી તેવી અટવી.

अगार. पुं० (अगार) ઘર; મકાન. (૨) ગૃહસ્થાશ્રમ; ગૃહવાસ. (૩) છુટછાટ; મોકળ. (૪) છુટછાટવાળો ધર્મ; શ્રાવક ધર્મ.

अगारत्थ. पुं० (अगारस्थ) ગૃહસ્થ; ગૃહસ્થાશ્રમી.

अगारवास. पु० (अगारवास) ગૃહવાસ; ગૃહસ્થાશ્રમ.

अगारि. पुं० (अगारिन्) ગૃહસ્થ; ગૃહસ્થાશ્રમી.

अगारिकम्म. न० (अगारिकर्मन्) ગૃહસ્થનું કર્મ-આચરણ; સાવદ્ય ક્રિયા.

अगाह. त्रि० (अगाध) અગાધ-થાગ વગરનું; ગંભીર-ગહન.

अगिणि. पु० (अग्नि) અગ્નિ; આગ.

अगिला. स्त्री० (अग्लानि) ખેદનો અભાવ; ઉત્સાહ-હોંશ.

अगिलाण. त्रि० (अग्लान) ગ્લાનિરહિત; ઉત્સાહી.

अगिह. त्रि० (अगृह) ઘરનો ત્યાગ કરનાર (મુનિ).

अगिहीभूय. त्रि० (अगृहीभूत) ગૃહસ્થાશ્રમી નહિ થયેલ.

अगीय. त्रि० (अगीत) શાસ્ત્રનો અજાણ; અગીતાર્થ.

अगीयत्थ. त्रि० (अगीतार्थ) શાસ્ત્રનો અજાણ, અગીતાર્થ

अगुण पु० (अगुण) અવિનય, પ્રમાદ આદિ અવગુણ (૨) त्रि० ગુણરહિત. ગુણ વગરનો.

अगुणत्तीस. स्त्री० (एकोनत्रिंशत) ઓગણ-ત્રીશ, ૨૯

अगुणप्पेहि. त्रि० (अगुणप्रेक्षिन्) અવગુણ જોનારો; દોષદર્શી.

अगुरु. पु० (अगुरु) અગર ચંદન

अगुरुग. न (अगुरुक) અગુરૂલઘુ નામકર્મ નામકર્મની એક પ્રકૃતિ

अगुरुलहु. त्रि० (अगुरुलघु) જુઓ અગરૂલડુ' શબ્દ

अगुरुलहुचउक्क. न० (अगुरुलघुचतुष्क) અગુરૂ લઘુ ૧, ઉપઘાત ૨, પરાઘાત ૩ અને શ્વાસોચ્છ્વાસ ૪, એ નામકર્મની ચાર પ્રકૃતિઓનો સમુદાય.

अगुरुलहुणाम. न० (अगुरुलघुनामन्) નામ કર્મનો એક ભેદ, કે જેના ઉદયથી જીવ અતિ ભારે નહિ તેમ અતિ હલકુ નહિ તેવુ શરીર પામે તે

अग्ग. न० (अग्र) અગ્રભાગ, આગલો ભાગ (૨) ટોચ, અણી (૩) છેડાનો ભાગ, પ્રાંત ભાગ (૪) ભવોપગ્રાહી-અઘાતિ કર્મ (૫) પરિમાણ, વજન (૬) પ્રધાન-રત્નાદિ (૭) ત્રિ૦ શ્રેષ્ઠ, સર્વોપરી

अग्ग. त्रि० (अग्र) અગ્રેસર, શિરોમણિ

अग्गओ. अ० (अग्रतस्) આગળ

अग्गकेस. पु० (अग्रकेश) વાળાગ્ર, કેશનો અગ્ર ભાગ.

अग्गजीह. न० (अग्रजिह्व) જીભનો અગ્ર ભાગ જિહ્વાગ્ર

अग्गणीअ. न० (अग्रानीक) મોરચાનું સૈન્ય

अग्गतावस. पु०(अग्रतापस) ધનિષ્ઠા નક્ષત્રનુ ગોત્ર

अग्गदत्त. पु० (अग्रदत्त) ઐરવત ક્ષેત્રના ચાલુ ચોવીસીના તેવીસમા તીર્થંકરનું નામ

अग्गदार. न० (अग्रद्वार) આગલુ બારણુ

अग्गपिंड. पु० (अग्रपिण्ड) ભિક્ષા આપવા માટે, અથવા કાગડા કુતરાને નાખવા માટે પહેલેથી કાઢી રાખેલો ખોરાકનો ભાગ

अग्गबीय. पु० (अग्रबीज) અગ્રભાગ જેનો બીજ છે તેવી વનસ્પતિ, અગ્રભાગ રોપવાથી ઉગે છે તે

अग्गमहिसी. स्त्री० (अग्रमहिषी) પટ્ટરાણી, ઇંદ્રાણી

अग्गरस. पु० (अग्ररस) મુખ્ય રસ, શૃંગાર રસ

अग्गल. न० (अर्गल) ૮૬ મા મહાગ્રહનું નામ. (૨) ભોગળ-બારણાને આડુ મૂકવાનુ લાકડુ, આગળીઓ

अग्गलपासग पु० (अर्गलपाशक) ભોગળના પાસા, જેમા ભોગળ નાખવામા આવે છે તે

अग्गलपासाय. पु० (अर्गलप्रासाद) જ્યા ભોગળ દેવામા આવે છે તે ઘર

अग्गला. स्त्री० (अर्गला) ભોગળ, બારણુ વાસવાનો આગળીયો (૨) સાંકળ, જંજીર

अग्गसिर. न० (अग्रशिरस्) માથાનો આગલો ભાગ

अग्गसिहर न० (अग्रशिखर) વનસ્પતિની ટોચ-ઉપરનો ભાગ

अग्गसोंडा. पु० (अग्रशुण्डा) હાથીની સૂંઢનો આગલો ભાગ

अग्गह पु० (आग्रह) આગ્રહ, હઠ

अग्गहण न० (अग्रहण) અસ્વીકાર, ન ગ્રહણ કરવુ તે

अग्गहणवग्गणा स्त्री० (अग्रहणवर्गणा) વર્ગણા વિશેષ, ઔદારિક શરીરાદિરૂપે ગ્રહણ ન થઇ શકે એવો પુદ્ગલ સમૂહ

अग्गहणा. स्त्री० (अग्रहणा) ઔદારિકાદિ શરીરરૂપે ગ્રહણ ન થઇ શકે તેવા પુદ્ગલની વર્ગણા-સમૂહ

अग्गहत्थिय पु० न० (अग्राह्रिक) અધરણી, સીમંતોત્સવ

अग्गहत्थ. पु० (अग्रहस्त) હાથનો આગલો ભાગ

अग्गाणीय. न० (अग्रायणीय) सर्व द्रव्य, गुण અને પર્યાયનુ પરિમાણ દર્શાવનાર ૧૪ પૂર્વમાનો બીજો પૂર્વ.

अग्गि. पुं० (अग्नि) અગ્નિ, દેવતા (૨) કૃત્તિકા નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા અગ્નિ દેવતા (૩) ભવનપતિ દેવતાની એક જાત, અગ્નિકુમાર દેવતા

अग्गिउत्त. पु० (अग्निपुत्र) ભરતક્ષેત્રના ૨૩ મા પાર્શ્વનાથસ્વામિના સમકાલીન ઐરવત ક્ષેત્રના તીર્થંકર

अग्गिकाय. पु० (अग्निकाय) અગ્નિના જીવ તેઉકાય

अग्गिकुमार. पु (अग्निकुमार) અગ્નિકુમાર નામે ભવનપતિ દેવતાની પાચમી જાતિ (૨) સ્ત્રી० એ જાતની દેવી

अग्गिच्च पु० (आग्नेय) ઉત્તર તરફની બે કૃષ્ણરાજીની વચ્ચે આગ્નેયાભ વિમાનમા વસતા આઠમી જાતના લોકાન્તિક દેવતા (૨) न० કૌશિક ગોત્રની એક શાખા (૩) पु० તે શાખામાનો પુરુષ (૪) त्रि० અગ્નિ સબધી

अग्गिच्चाभ न० (आग्नेयाभ) ઉત્તર તરફની બે કૃષ્ણરાજી વચ્ચેનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

अग्गिथंभणिया स्त्री० (अग्निस्तम्भनिका) અગ્નિ સ્તભન કરનારી વિદ્યા

अग्गिदत्त. पुं० (अग्निदत्त) આર્ય ભદ્રબાહુના શિષ્યનું નામ

अग्गिदहण. न० (अग्निदहन) અગ્નિદાહ મૃતકનો અગ્નિ સસ્કાર

अग्गिदाम. पु० (अग्निदाम) અગ્નિ દેવતાના સબધથી કોઇ માણસનુ આપવામા આવેલુ નામ

अग्गिदेव. पु० (अग्निदेव) અગ્નિ દેવતાના સબધથી કોઇ માણસનુ આપવામા આવેલુ નામ

अग्गिधम्म. पु० (अग्निधर्म) અગ્નિ દેવતાના સબધથી કોઇ માણસનું આપવામા આવેલુ નામ

अग्गिपयोग. पु० (अग्निप्रयोग) અગ્નિનો પ્રયોગ, અગ્નિ સળગાવવો તે

अग्गिप्पभा. स्त्री० (अग्निप्रभा) બારમા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનુ નામ, પ્રવ્રજ્યા મહોત્સવમા જે પાલખીમા બેઠા હતા તેનુ નામ

अग्गिभूइ पु० (अग्निभूति) શ્રી મહાવીર સ્વામીના બીજા ગણધરનુ નામ (૨) મહાવીર સ્વામીનુ આગલા ભવમા ભવનુ નામ.

अग्गिम त्रि० (अग्रिम) આગલુ, આગળનુ (૨) શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય

अग्गिमाणव. पु० (अग्निमानव) દક્ષિણ તરફના અગ્નિકુમાર દેવતાનો ઇન્દ્ર

अग्गिमित्ता. स्त्री० (अग्निमित्रा) ગોશાળાના શિષ્ય પોલાસપુરવાસી શબ્દાલ કુભારની સ્ત્રીનુ નામ

अग्गिमेह. पु० (अग्निमेघ) અગ્નિની પેઠે શરીરમા દાહ ઉત્પન્ન કરનાર વરસાદ

अग्गिय. पुं० (अग्निक) ભસ્મક વ્યાધિ, જેમા ખાધેલુ સર્વ ભસ્મરૂપ થઇ જાય અને ભૂખ મટે નહિ તેવો એક રોગ (૨) વત્સગોત્રનું એક અવાતર-પેટાગોત્ર

अग्गियसिलय. पु० (अग्निशित) એ નામનો એક માણસ

अग्गिल्ल. त्रि० (अग्रिम) આગળનો, પહેલાનો (૨) ૮૮ ગ્રહમાના ૫૫ મા ગ્રહનું નામ

अग्गिवेस. पु० (अग्निवेश्मन्) પક્ષના ચૌદમા દિવસનુ નામ (૨) દિવસના ૨૨ મા મુહૂર્તનુ નામ (૩) કૃત્તિકા નક્ષત્રનું ગોત્ર

अग्गिवेसायण. पुं० (अग्निवेश्यायन) દિવસના ૨૩ મા મુહૂર્તનુ નામ (૨) ગોશાળાના પાચમા દિશાચર સાધુનુ નામ (૩) સુધર્માસ્વામીનુ નામ (૪) त्रि० તે ગોત્રમા ઉત્પન્ન થનાર

अग्गिसम्म. पु० (अग्निशर्मन्) એ નામનો કોઇ બ્રાહ્મણ

अग्गिसिह. पु० (अग्निशिख) દક્ષિણ દિશાના અગ્નિકુમાર દેવતાનો ઇન્દ્ર.

अग्गिसीह. पु० (अग्निसिंह) ચાલુ અવસર્પિણીના સાતમા બલદેવ અને વાસુદેવના પિતાનુ નામ

अग्गिसेण. पु० (अग्निषेण) ચાલુ અવસર્પિણીમા જમ્બૂદ્વીપના ઇરવત ક્ષેત્રમા થયેલા ત્રીજા તથા એકવીસમા તીર્થંકરનુ નામ. (૨) એ નામનો એક માણસ.

अग्गिसेवण. न० (अग्निसेवन) અગ્નિનુ સેવન કરવુ, તાપણી કરી તપવુ તે

अग्गिहुय. पु० (अग्निहुत) જેણે અગ્નિમા હોમ કીધો છે એવો તાપસ, તાપસની એક જાત.

अग्गिहोत्त. न० (अग्निहोत्र) બ્રાહ્મણધર્મ પ્રમાણે મંત્રોચ્ચારપૂર્વક ઘી, જવ, તલ વગેરે અગ્નિમા હોમાય છે તે દ્રવ્ય અગ્નિહોત્ર છે, અને જૈનદ્રષ્ટિએ ધર્મધ્યાન રૂપ અગ્નિમા કર્મરૂપ ઇંધણ હોમવા તે વાસ્તવિક ભાવ અગ્નિહોત્ર.

अग्गिहोत्तवाइ. पु० (अग्निहोत्रवादिन्) દ્રવ્ય-બ્રાહ્મ અગ્નિહોત્રથીજ સ્વર્ગ પ્રાપ્તિ માનનાર વાદી.

अग्गिहोम. पु० (अग्निहोम) અગ્નિમા હોમવુ તે.

अग्गुज्जाण. न० (अग्र्योद्यान) નગરની બહારનુ શ્રેષ્ઠ ઉદ્યાન

अग्गेई. स्त्री० (आग्नेयी) અગ્નિકોણ, દક્ષિણ અને પૂર્વ દિશાની વચ્ચેનો ખુણો-વિદિશા

अग्गेइदिसा. स्त्री० (आग्नेयीदिशा) અગ્નિખુણો, પૂર્વ દક્ષિણ વચ્ચેની વિદિશા

अग्गेणिय. } न० (अग्रायणीय) ચૌદ પૂર્વમાનો
अग्गेणीय. } બીજો પૂર્વ

अग्गेय. न० (आग्नेय) વત્સગોત્રની શાખા (૨) ત્રિ० તે શાખાનો માણસ

अग्गेसर त्रि० (अग्रेसर) અગ્રેસર-આગેવાન, પ્રમુખ.

अग्गोदय. न० (अग्र्योदक) લવણ સમુદ્રની વચ્ચોવચ્ચ દશહજાર જોજન પ્રમાણે ડગમાળો છે તેના ઉપર જે બે ગાઉની પાણીની શિખા વધઘટ થાય છે તે

अग्घ. पु० (अर्घ) પૂજાની સામગ્રી (૨) મચ્છ કચ્છાદિ જલચર જીવ (૩) કિંમત, મૂલ્ય

अग्घाडग पु० (आघ्रातक) એ નામની એક જાતની વનસ્પતિ, અઘાડો.

अग्घाय. त्रि० (आघ्रात) સુંઘેલું, ગંધ લીધેલુ.

अघाइ. त्रि० (अघातिन्) આત્માના જ્ઞાનાદિ ગુણોની ઘાત ન કરનાર

अघाइकम्म. न० (अघातिकर्मन्) આત્મગુણની સ્વત ઘાત ન કરે તેવા વેદનીય આદિ કર્મ.

अचंकमण न० (अचङ्क्रमण) ચાલવાની ગતિનો અભાવ, ન ચાલવુ તે.

अचंकारियभट्टा. स्त्री० (अचङ्कारितभट्टा) ધન્ય શેઠની પુત્રી, કે જેને પોતાની આજ્ઞા ઉઠાવે તેવા પતિ સાથે પરણાવી હતી

अचक्किय त्रि० (अचकित) પરિષહ આદિથી ચકિત થાય નહિ તેવો, ત્રાસ ન પામે તેવો

अचक्खु न० (अचक्षुष्) આંખ સિવાયની બીજી ચાર ઇન્દ્રિયો અને મન (૨) ત્રિ० આંખ વગરનો.

अचक्खुदंसण न० (अचक्षुर्दर्शन) આંખ સિવાય બીજી ઇંદ્રિયોથી સામાન્ય જ્ઞાન થાય તે

अचक्खुदंसणावरण न० (अचक्षुर्दर्शनावरण) દર્શનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ, કે જેના ઉદયથી જીવ અચક્ષુદર્શન ન પામે

अचक्खुदंसणि. त्रि० (अचक्षुर्दर्शनिन्) ચક્ષુ-દર્શન વગરનો જીવ, એક ઇંદ્રિયથી ત્રણ ઇંદ્રિય પર્યંતના જીવ (૨) અચક્ષુ દર્શનવાળો

અચક્ખુફાસ. પું૦ (अचक्षुस्पर्श) અંધકાર; અંધારું.

અચક્ખુવિસય. પુ૦ (अचक्षुर्विषय) દૃષ્ટિગોચર નહિ તે; આંખથી ન દેખાય તે.

અચક્ખુસ. ત્રિ૦ (अचाक्षुष) આંખથી ન દેખાય તેવું; જેનું ચાક્ષુષ પ્રત્યક્ષ ન થાય તેવું.

અચર. પું૦ (अचर) પૃથ્વીઆદિ સ્થાવર જીવ.

અચરમ. } ત્રિ૦ (अचरम) સંસાર મધ્યવર્તી; સંસારને છેડે આવેલા નહિ.
અચરિમ.

અચલ. ત્રિ૦ (अचल) ચલાયમાન નહિ; સ્થિર. (૨) દશ દશારમાંના છઠ્ઠા દશાર્હ. (૩) મલ્લિનાથના પૂર્વ ભવનો (મહાબલના ભવનો) એક મિત્ર; કે જેણે તેમની સાથે દીક્ષા લીધી હતી. (૪) ચાલુ અવસર્પિણીના પહેલા બળદેવનું નામ (૫) અંતગડ સૂત્રના બીજા વર્ગના પાંચમા અધ્યયનનું નામ; અંધકવૃષ્ણિ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર.

અચલપુર. ન૦ (अचलपुर) બ્રહ્મદ્વીપની પાસે આવેલા આભીર દેશમાંનુ એક નગર, કે જેમાં રેવતીનક્ષત્ર આચાર્યના શિષ્યોએ દીક્ષા લીધી.

અચલભાય. પુ૦ (अचलभ्रातृ) મહાવીરસ્વામીના નવમા ગણધર.

અચલા. સ્ત્રી૦ (अचला) શક્રેન્દ્રની સાતમી અગ્રમહિષી. (૨) પૃથ્વી.

અચલિય ન૦ (अचलित) વસ્ત્ર તથા શરીર હાલે નહિ એવી રીતે પડિલેહણ કરવું તે; પડિલેહણનો એક ગુણ. (૨) ત્રિ૦ અચપ; ચલાયમાન ન થએલ

અચલિયકમ્મ. ન૦ (अचलितकर्मन्) અચલિત કર્મ, ઉદયમાં આવેલ નહિ એવું કર્મ

અચાઇય. ત્રિ૦ ( ) અશક્ત, અસમર્થ

અચાય. પુ૦ (अत्याग) ન તજવું, ત્યાગ ન કરવો

અચિઅ. પુ૦ (अचित) નાટકનો એક પ્રકાર.

અચિંત. ત્રિ૦ (अचिन्त्य) અકલ; અતર્ક્ય; કળવામાં ન આવે તેવું.

અચિત્ત. ત્રિ૦ (अचित्त) અચેત; નિર્જીવ.

અચિત્તપઇટ્ઠિય. ત્રિ૦ (अचित्तप्रतिष्ठित) અચિત્તને આશ્રી રહેલ.

અચિયત્ત. ત્રિ૦ ( ) અનિષ્ટ; અપ્રિય. (૨) ગુરુ ઉપર પૂજ્ય ભાવ નહિ રાખનાર. (૩) સ્ત્રી૦ અપ્રીતિ, પ્રેમનો અભાવ.

અચિરં. અ૦ (अचिरम्) જલ્દી; તરતજ.

અચિરકાલ. પુ૦ (अचिरकाल) તત્કાલ.

અચિરવત્ત. ત્રિ૦ (अचिरवृत्त) તરતનું, થોડા વખતનું બનેલું.

અચિરા. અ૦ (अचिरात्) તત્કાલ; હમણાંજ.

અચિરોગ્ગય. પુ૦ (अचिरोद्गत) તરત ઉગેલો સૂર્ય; બાલ સૂર્ય.

અચેયકડ. ત્રિ૦ (अचेतकृत) અચેત વસ્તુથી બનેલું.

અચેયણ. ત્રિ૦ (अचेतन) ચેતન રહિત; નિર્જીવ

અચેલ. ત્રિ૦ (अचेल) વસ્ત્ર વગરનો. (૨) અલ્પ વસ્ત્રધારી. (૩) અચેલ-વસ્ત્રનો પરિષહ. (૪) ન૦ વસ્ત્રનો અભાવ. (૫) અલ્પકિંમતી વસ્ત્ર. (૬) ત્રિ૦ જીર્ણવસ્ત્રવાળા (૭) મેલાવસ્ત્રવાળા.

અચેલગ. પુ૦ (अचेलक) વસ્ત્ર ન રાખવાનો અર્થાત્ સફેદ અને માનોપેત અલ્પ વસ્ત્ર રાખવાનો ધર્મ-આચાર, પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરના સાધુઓનો આચાર.

અચેલગધમ્મ. પુ૦ (अचेलकधर्म) પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરના સાધુઓનો આચાર.

અચેલપરિસહ. પુ૦ (अचेलपरिषह) વસ્ત્રની તંગીનું કષ્ટ સહન કરવું તે; ૨૨ પરિષહમાંનો છઠ્ઠો વસ્ત્રનો પરિષહ.

અચોક્ખ ત્રિ૦ (अचोक्ष) અશુદ્ધ; અપવિત્ર.

અચોરિય. ન૦ (अचौर्य) ચોરીનો અભાવ.

अञ्च. त्रि॰ (अर्च्य) અર્ચનીય, પૂજનીય (૨) લવ નામનો એક કાળ વિભાગ, પ્રાણનો સાતમો અને મુહૂર્તનો ૭૭ મો ભાગ

अञ्चंग. न॰ (अ यङ्ग) અતિશય ભોગના અંગ મદ્યમાંસાદિ.

अञ्चंत. त्रि॰ (अत्यन्त) અતિશય, ઘણુ (૨) અંત-આરંભને ઉલ્લંઘી ગયેલ, અનાદિ

अञ्चंतिय. त्रि॰ (आत्यन्तिक) અત્યંત, ઘણુ (૨) જેનો કદીપણ નાશ નથી એવુ શાશ્વત

अञ्चक्खर. न॰ (अत्यक्षर) હોય તેથી અધિક અક્ષર બોલવુ તે, જ્ઞાનનો એ. અતિચાર

अञ्चण. न॰ (अर्चन) અર્ચા પૂજન

अञ्चणा. स्त्री॰ (अचना) સુખ. ચંદન આદિનુ વિલેપન કરવુ તે

अञ्चणिआ स्त्री॰ (अर्चनिका) અર્ચન વિલેપન આદિ કરવા તે

अञ्चणिज्ज. त्रि॰ (अर्चनीय) પૂજન કરવા યોગ્ય, ચંદન આદિથી અર્ચવા યોગ્ય

अञ्चत्थ. न॰ (अत्यर्थ) અતિશય ઘણુજ (૨) ત્રિ॰ ગંભીર અર્થવાળુ

अञ्चत्थत्त. न॰ (अत्यर्थत्व) સત્યયુક્ત વાણીના ૩૫ અતિશયમાંનો આઠમો અતિશય, રહસ્યયુક્ત વચન બોલવુ તે

अञ्चय. पु॰ (अत्यय) વિઘ્ન, વિનાશ

अञ्चसण. पु॰ (अत्यशन) પક્ષનો બારમો દિવસ, બારસનુ નામ

अञ्चा. स्त्री॰ (अर्चा) શરીર, દેહ (૨) ક્રોધના અધ્યવસાયની જ્વાળા (૩) લેશ્યા (૪) તેજ

अञ्चासणया. स्त्री॰ (अत्यासनता) આસન જમાવવુ એક જગ્યાએ ઘણા વખત સુધી બેસી રહેવુ તે

अञ्चासणया. स्त्री॰ (अत्यशनता) અત્યંત ખાવુ તે

अञ्चासण्ण. } त्रि॰ (अत्यासन्न) અતિ નજીક,
अञ्चासन्न. } છેક પાસેનુ

अञ्चासाइय. } त्रि॰ (अत्याशातित) ઉપસર્ગ
अञ्चासादिय. } કરેલ,(૨) આશાતના કરેલ

अञ्चासायणया. } स्त्री॰ (अत्याशातना) હીલના
अञ्चासायणा. } કરવી તે, હલકુ પાડવુ તે

अञ्चि. स्त्री॰ (अर्चिस्) કિરણ (૨) રત્નાદિના તેજની જ્વાળા (૩) શરીરમાંથી નીકળતી કાન્તિની જ્વાળા (૪) અગ્નિની છુટી પડી ગયેલી જ્વાળા (૫) દીવાની શિખા (૬) કૃષ્ણરાજીની વચ્ચે આવેલુ એક લોકાન્તિક દેવતાનુ વિમાન (૭) સૂર્ય

अञ्चिप्पभा. स्त्री॰ (अर्चि प्रभा) એક દેવીનુ નામ

अञ्चिमालि. त्रि॰ (अर्चिर्मालिन्) કિરણોની માળાથી વીંટાયેલો (૨) પુ॰ સૂર્ય (૩) न॰ કૃષ્ણરાજીની વચ્ચે આવેલુ લોકાન્તિક દેવતાનુ એક વિમાન

अञ्चिमाली स्त्री॰ (अर्चिर्मालिनी) સૂર્ય અને ચંદ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષીનુ નામ (૨) અગ્નિ ખુણાના રતિકર પર્વતની પશ્ચિમે આવેલી શક્રેન્દ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની (૩) ' જ્ઞાતા સૂત્ર ' ના બીજા શ્રુત સ્કંધના એક અધ્યયનનુ નામ

अञ्चिय. त्रि॰ (अर्चित) અર્ચેલ, પૂજેલ (૨) એ નામનુ એક વિમાન

अञ्चुअवइ. पु॰ (अच्युतपति) અગીયારમા અને બારમા દેવલોકનો ઇન્દ્ર

अच्चुट्ठिय. त्रि॰ (अत्युत्थित) અત્યંત અત્રિત કાર્ય કરવાને તૈયાર થયેલ

अच्चुण्ह. त्रि॰ (अत्युष्ण) ઘણુ ગરમ

अच्चुत. पु॰ (अच्युत) બારમો દેવલોક (૨) ૧૧ મા અને બારમા દેવલોકના ઇંદ્રનુ નામ (૩) બારમા અચ્યુત દેવલોકવાસી દેવતા (૪) त्रि॰ અવિનાશી

अच्चुतकप्प. पु॰ (अच्युतकल्प) બારમો દેવલોક.

અચ્ચુદય. ન૦ (अत्युदक) ઘણો વરસાદ, ઘણુ પાણી.

અચ્ચુન્નય. ત્રિ૦ (अत्युन्नत) ઘણુ ઉંચુ

અચ્ચુય. પુ૦ (अच्युत) જુઓ ' અચ્યુત ' શબ્દ

અચ્ચુયકપ્પ. પુ૦ (अच्युतकल्प) જુઓ ' અચ્યુતકલ્પ ' શબ્દ

અચ્ચુયવડિંસગ પુ૦ (अच्युतावतंसक) બારમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

અચ્ચુયા સ્ત્રી૦ (अच्युता) શ્રીપદ્મપ્રભુ તથા શ્રીકુન્થુનાથ સ્વામીની શાસનદેવી

અચ્છ ત્રિ૦ (अच्छ) સ્ફટિકના જેવુ સ્વચ્છ, નિર્મળ (૨) પુ૦ મેરૂપર્વત (૩) એ નામનો એક આર્યદેશ (૪) સ્ફટિક.

અચ્છ પુ (ऋक्ष) રીંછ

અચ્છ ન૦ (अक्ष) આખ.

અચ્છંદ ત્રિ૦ (अच्छन्द) પરાધીન, પરતત્ર

અચ્છણ ન૦ (आसन) બેઠક, આસન (૨) પાલખી વગેરે સુખાસન

અચ્છણ પુ (अक्षण) અહિંસા, દયા

અચ્છણગ. ન૦ (आसनक) સ્વાધ્યાયભૂમિ, સ્વાધ્યાય સ્થાન

અચ્છણઘર ન૦ (आसनगृह) બેઠકનુ સ્થાન, વિશ્રામ સ્થાન

અચ્છણજોય. પુ૦ (अक्षणयोग) અહિંસામય પ્રવૃત્તિ.

અચ્છણિઉર. ન૦ (अक्षनिकुर) ૮૪ લાખ અક્ષનિકુરાગ પ્રમાણ કાળવિભાગ

અચ્છણિઉરંગ. ન૦ (अक्षनिकुराङ्ग) ૮૪ લાખ નલિન પ્રમાણ એક કાળવિભાગ

અચ્છભલ્લ. પુ૦ (ऋक्षभल्ल) રીંછ

અચ્છરકારક. ત્રિ૦ (आश्चर्यकारक) આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવુ, વિસ્મયકારી

અચ્છરય. પુ૦ (आस्तरक) એક જાતનુ પથારીપર બિછાવવાનુ વસ્ત્ર.

અચ્છરસ. ત્રિ૦ (अच्छरस) અતિ નિર્મળ; એટલુ નિર્મળ કે જેમા પાસેની વસ્તુનુ પ્રતિબિંબ પડે.

અચ્છરસા. } **અચ્છરા** } સ્ત્રી૦ (अप्सरस्) દેવાગના, અપ્સરા (૨) સૌધર્મેન્દ્રની બીજી અગ્રમહિષી. (૩) શક્રેન્દ્રની છઠ્ઠી અગ્રમહિષી (૪) જ્ઞાતાધર્મકથાનું એક અધ્યયન.

અચ્છરા. સ્ત્રી૦ ( ) ચપટી વગાડવી તે.

અચ્છરાણિવાય. પુ૦ ( ) આખનો પલકારો મારીએ કે ચપટી વગાડીએ તેટલો કાળ.

અચ્છરિય. ત્રિ૦ (आस्तृत) આચ્છાદિત, ઢાકેલુ

અચ્છવિ. પુ૦ (अच्छवि) કાયાના યોગને રોકનાર સ્નાતક, ચૌદમા ગુણઠાણાવાળા સાધુ (૨) જીવન્મુક્ત યોગી

અચ્છવિકર. પુ૦ (अक्षपिकर) પ્રશસ્ત વિનયનો એક પ્રકાર, પોતાને અને પરને દુ ખ ન ઉપજે તેવી રીતે મનને યોજવુ તે

અચ્છા. સ્ત્રી૦ (अच्छा) વરૂણ દેશની રાજધાની.

અચ્છિ. ન૦ (अक्षि) નેત્ર, ચક્ષુ

અચ્છિજ્જ. ત્રિ૦ (आच्छेद्य) બાળકાદિ પાસેથી છીનવી લઇને આહારાદિ સાધુને આપવાથી લાગતો એક દોષ, ઉદ્ગમનના ૧૬ દોષમાનો ૧૪ મો દોષ

અચ્છિણ્ણ. ત્રિ૦ (अच्छिन्न) અવિચ્છિન્ન, નિરતર

અચ્છિણ્ણચ્છેદણઇય. ન૦ (अच्छिन्नच्छेदनयिक) અછિન્નછેદ નયની અપેક્ષાએ રચેલા સૂત્ર, ગોશાલાના મતના સૂત્રની પરિપાટી

અચ્છિણ્ણચ્છેદણય. પુ૦ (अच्छिन्नच्छेदनय) પરસ્પર અવિભક્તસૂત્રોનો છેદ-વિભાગ કરનાર નય વિશેષ

અચ્છિત્તિ. સ્ત્રી૦ (अच्छित्ति) અવ્યવચ્છેદ; વિચ્છેદનો અભાવ (૨) ત્રિ૦ નિત્ય; નાશરહિત

अच्छिद्द. त्रि० (अच्छिद्र) છિદ્ર વગરનુ, નિબિડ ધાતુ (૨) ગોશાળાના ૬ દિશાચર સાધુમાના ચોથા દિશાચર સાધુ (૩) નિર્દોષ

अच्छिपत्त. न० (अक्षिपत्र) આખની પાપણ

अच्छिपत्त. न० (अक्षिपर्वन्) આખનો સાધો, બે આખ વચ્ચેનો અતરાલ

अच्छिमल. पु० (अक्षिमल) આખનો મેલ, પાપો-પોપડા

अच्छिय. न० (अक्षिक) કોઇ એક વૃક્ષનુ ફળ, રગનામા ઉપયોગી કોઇ ઝાડનુ ફળ

अच्छिरोडय. पु० (अक्षिरोडक) ચાર ઇદ્રિય-વાળા જીવની એક જાત

अच्छिल. पु० (अक्षिल) ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત

अच्छिल त्रि० (अक्षिमत्) આખવાળુ પ્રાણી, ચાર ઇન્દ્રિયવાળો જીવ

अच्छिविचित्त. न० (अक्षिविचित्र) વિચિત્ર આખવાળો ચતુરિંદ્રિય જીવ વિશેષ

अच्छिवेहग. पु० (अक्षिवेधक) ચાર ઇન્દ્રિય વાળા જીવની એક જાત

अच्छिसूल पु० (अक्षिशूल) આખનુ શૂળ, ૧૬ રોગમાનો એક રોગ

अच्छी. स्त्री० (आच्छी) અચ્છ દેશમા ઉત્પન્ન થયેલી સ્ત્રી

अच्छुत्ता. स्त्री० (   ) ૨૦ મા તીર્થ-કરની શાસનદેવીનુ નામ

अच्छुय त्रि० (आस्तृत) આચ્છાદિત કરેલુ, ઢાકેલુ

अच्छेज्ज. न० (आच्छेद्य) કોઇના હાથમાથી લઇ સાધુને આપવુ તે, આહારનો એક દોષ

अच्छेर. पु० (आश्चर्य) આશ્ચર્યકારક બનાવ, અછેરૂ

अच्छोड न० (आच्छोटन) જોરથી પછાડવુ-ઝીકવુ તે

अज पु० (अज) બકરો

अजइ. स्त्री० (अयति) અવિરતિ, અયતીપણુ

अजय. त्रि० (अयत) યત્ના-જયણા રહિત (૨) સાવદ્ય ક્રિયાથી નિવૃત્ત ન થયેલ સાધુ (૩) વિ० અવિરતસમ્યગ્દૃષ્ટિ, ચોથા ગુણઠાણાવાળો (૪) न० યત્નાનો અભાવ

अजयगुण पु० (अयतगुण) અવિરતિ સમ્ય ગ્દૃષ્ટિગુણવાળુ, ચોથુ ગુણઠાણુ

अजर. त्रि० (अजर) જરા રહિત, ઘડપણ વગરનો (૨) પુ. સિદ્ધભગવાન્-મુક્તાત્મા

अजरामर. न० (अजरामर) જ્યા જરા મરણ નથી એવુ સ્થાન (૨) પુ० જરા મરણ રહિત, અમર

अजस. न (अयशस्) અપયશ, અપકીર્તિ.

अजसोकित्ति. स्त्री० (अयशःकीर्त्ति) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ, કે જેના ઉદયથી જીવ અપયશ પામે

अजसोकित्तिणाम. न० (अयशःकीर्त्तिनामन्) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ, કે જેના ઉદયથી જીવ અપકીર્તિ પામે

अजस्सं. अ० (अजस्रम्) નિરતર, હમેશા

अजहराणमणुक्कोस. } त्रि० (अजघन्योत्कर्ष)
अजहण्णुक्कोस. } જઘન્ય કે ઉત્કૃષ્ટ નહિ તે, મધ્યમ.

अजहत्थ. न० (अयथार्थ) અયથાર્થ નામ, ગુણહીન નામ

अजा. स्त्री० (अजा) બકરી.

अजाणिया. स्त्री० (अज्ञानिका अज्ञा) અજાણી સ્ત્રી, સમજ વગરની (૨) જાણ્યા વિના દેખાદેખીથી કે કોઇના કહેવાથી કરેલી પાપની નિવૃત્તિ

अजाणुय. त्रि० (अज्ञायक) અજ્ઞ, નહિ જાણવાવાળો

अजाणू. स्त्री० (अज्ञा) જુઓ 'અજાણિયા' શબ્દ

अजाय. त्रि० (अजात) नहि બનેલુ, નહિ ઉત્પન્ન થયેલુ (૨) અગીતાર્થ, શાસ્ત્રના અજાણ

अजाया. स्त्री० (अजाता) સાધુએ નાખી દેવાની ત્રીજ યતના સહિત પરઠવવી તે

अजायाहार. त्रि० (अजाताहार) નિર્દોષ આહાર ન મળવાથી આહાર વિના ચલાવી લેનાર (સાધુ)

अजिअ. पु० (अजीव) અજીવ, જીવ નહિ તે

अजिआ. स्त्री० (अजिता) બીજા તીર્થંકર અજીતનાથની શાસનદેવીનુ નામ

अजिण. न० (अजिन) હરણ આદિનુ ચામડુ (૨) ચામડુ ધારણ કરવુ તે (૩) પુ० જીન-તીર્થંકર નહિ તે, વીતરાગ નહિ તે (૪) ત્રિ० જીન-ભગવાનની બરોબર સત્ય ઉપદેશક જૈન સાધુ

अजिरग. न० (अजीर्ण) અપચો, ખોરાક પાચન ન થાય તે

अजित पु० (अजित) અજિત નામે બીજા તીર્થંકર.

अजिय त्रि० (अजित) કોઇથી જિતાય નહિ તેવો, કોઇથી પરાજય પામે નહિ તેવો (૨) ભરતક્ષેત્રની ચાલુ ચોવીસીના બીજા તીર્થંકરનું નામ (૩) નવમા સુવિધિનાથ તીર્થંકરના યક્ષનુ નામ

अजियजिणिंद पु० (अजितजिनेन्द्र) ચાલુ અવસર્પિણીના ભરતક્ષેત્રના બીજા તીર્થંકર

अजियसेण पु० (अजितसेन) જમ્બુદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમા ચાલુ અવસર્પિણીમા થએલ નવમા તીર્થંકરનું નામ (૨) અંતગડસૂત્રના ત્રીજા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ (૩) ભદ્દલપુર નિવાસી નાગ ગાથાપતિની પત્ની સુલસાના પુત્ર (૪) ચોથા કુલગર

अजिया स्त्री० (अजिता) ચોથા તીર્થંકર શ્રી અભિનન્દન સ્વામીની મુખ્ય સાધ્વી

अजीर
अजीरग
अजीरय } न० (अजीर्ण) અપચો, અજીર્ણ

अजीव पु० (अजीव) જડ, ચૈતન્યરહિત પદાર્થ

अजीवकरण न० (अजीवकरण) જીવના પ્રયોગથી નિર્જીવ વસ્તુને લેપ, રૂપ વગેરે સસ્કાર કરવા તે

अजीवकाय पु० (अजीवकाय) જીવ રહિત કાય-ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય અને પુદ્ગલાસ્તિકાય

अजीवकायसंजम पु० (अजीवकायसंयम) પુસ્તક, વસ્ત્ર, પાત્ર આદિ લેતા મૂકતા યત્ના રાખવી તે, કોઇ જીવને દુ ખ ન ઉપજાવવુ તે

अजीवकायारंभ. पु० (अजीवकायारम्भ) વસ્ત્ર, પાત્રાદિ લેતા મૂકતા જીવને દુ ખ ઉપજાવવુ તે, આરભિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवकिरिया. स्त्री० (अजीवक्रिया) અજીવનો વ્યાપાર, અજીવપુદ્ગલસમૂહનુ ઇર્યાપથિકબંધ કે સાપરાયિકબધરૂપે પરિણમવુ તે

अजीवणिस्सिय. त्रि० (अजीवनिश्रित) અજીવને આશ્રી રહેલ

अजीवणिस्सिय. त्रि० (अजीवनिःसृत) અજીવ થકી નીકળેલુ

अजीवदव्व न० (अजीवद्रव्य) અજીવ પદાર્થ, ધર્માસ્તિકાય આદિ પ દ્રવ્ય

अजीवदिट्ठिया. स्त्री० (अजीवदृष्टिजा) અજીવ ચિત્રામણઆદિ જોવાથી લાગતી ક્રિયા, દિટ્ઠિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवदेस पु० (अजीवदेश) અજીવનો એક વિભાગ, અજીવરૂપ આખી વસ્તુનો એક કકડો

अजीवपज्जव. पु० (अजीवपर्याय) અજીવના પર્યાય, અજીવના વિશેષ ધર્મ

अजीवपरागवणा. स्त्री० (अजीवप्रज्ञापना) अ-જીવનું નિરૂપણ કરવું અજીવનું સ્વરૂપ અને પ્રકાર બતાવવા તે

अजीवपद. न० (अजीवपद) પન્નવણા સૂત્રના પાચમા પદનું નામ

अजीवपरिणाम. पु० (अजीवपरिणाम) બંધન, ગતિ વગેરે અજીવના પરિણામ

अजीवपाउसिया स्त्री० (अजीवप्राद्वेषिकी) અજીવ પદાર્થ-પથરા વગેરે ઉપર દ્વેષ કરવાથી લાગતી ક્રિયા-કર્મબન્ધ

अजीवपाडुच्चिया स्त्री० (अजीवप्रातीतिकी) અજીવ પ્રત્યે રાગદ્વેષ કરવાથી લાગતો કર્મબંધ, પાડુચ્ચિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवपुट्टिया स्त्री० (अजीवस्पृष्टिका) અજીવને રાગદ્વેષે સ્પર્શ કરવાથી લાગતી ક્રિયા-કર્મ બન્ધ, પુટ્ઠિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवप्पएस पु० (अजीवप्रदेश) અજીવ દ્રવ્યનો પ્રદેશ, અજીવદ્રવ્યનો ઝીણામા ઝીણો ભાગ સ્કંધની સાથે લાગેલ પરમાણુ

अजीवभावकरण न० (अजीवभावकरण) સ્વાભાવિકરીતે વિશ્રસાભાવે વાદળા વગેરેનુ રૂપાન્તર થાય છે તે

अजीवमिस्सिया. स्त्री० (अजीवमिश्रिता) સત્ય મૃષાભાષાનો એક ભેદ, જ્યાં ઘણા માણસો મરી ગયેલ છે થોડા જીવતા હોય ત્યા કોઇ બોલે કે " અહો આ બધા મરી ગયેલ છે " આમા કંઇ સારુ અને કંઇ ખોટુ અને વળી તે અજીવ આશ્રિત માટે અજીવમિશ્રિત સત્યમૃષા

अजीवविजय. पु० न० (अजीवविचय) અનત-પર્યાયવાળા ધર્માસ્તિકાય આદિ અજીવ દ્રવ્યનું ચિંતન કરવુ તે.

अजीववेयारणिया. स्त्री० (अजीववैदारणिका) અજીવને વિદારવાથી કે અજીવ વસ્તુ નિમિત્તે કોઇને છેતરવાથી લાગતી ક્રિયા-કર્મબન્ધ વિદારણિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवसामंतोवणिवाइया. स्त्री० (अजीव सामन्तोपनिपातिकी) પોતાની વસ્તુના વખાણ થતા સાભળી મનમા રાજી થવાથી લાગતું કર્મબન્ધન, સામન્તોવણિવાઇયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवसाहत्थिया स्त्री० (अजीवस्वाहस्तिका) ખડ્ગ વગેરે લઇ પોતાને હાથે અજીવને મારતા લાગતું કર્મબન્ધન સાહત્થિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवाणवणिया स्त्री० (अजीवाज्ञापनिका) અજીવ પરત્વે આજ્ઞા આદેશ કરવાથી લાગેલ કર્મબંધ, આણવણિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवाणवणिया स्त्री० (अजीवानायनी) અ જીવરૂપ વસ્તુ મગાવવાથી લાગતી ક્રિયા, આનાયની ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवापच्चक्खाणकिरिया स्त्री० (अजीवाप्र-त्याख्यानक्रिया) મદિરા વગેરે અજીવનુ પ્રત્યાખ્યાન નહિ કરવાથી લાગતી ક્રિયા અપચ્ચક્ખાણ ક્રિયાનો એક ભેદ

अजीवाभिगम पु० (अजीवाभिगम) ગુણ પ્ર ત્યય અવધિ આદિ જ્ઞાનથી અજીવપુદ્ગ લાદિનો બોધ થવો તે

अजीवारंभिया स्त्री० (अजीवारम्भिका) જીવ રહિત કલેવર નિમિત્તે આરંભ કરવાથી લાગતી ક્રિયા-કર્મ બધાય તે, આરંભિયા ક્રિયાનો એક ભેદ

अजुत्त त्रि० (अयुक्त) અનુચિત અયોગ્ય. (૨) યોગ્યતાનો અભાવ

अजुत्तकारि त्रि० (अयुक्तकारिन्) અયોગ્ય કાર્ય કરવાવાળો

अजुत्तरूव त्रि० (अयुक्तरूप) અનુચિત વેશવાળો

अजूरणया स्त्री० (अजीर्णता) શરીરને જીર્ણ બનાવનાર રોક ન કરવો તે

अजोग त्रि० (अयोग्य) અયોગ્ય, યોગ્ય નહિ તે

अजोग. पुं० (अयोग) યોગની ચપળતા રહિત શૈલેશી અવસ્થા; મન, વચન અને કાયાના વ્યાપારનો અભાવ.

अजोगरूव. त्रि० (अयोग्यरूप) અયોગ્ય; અઘટિત.

अजोगि. पुं० (अयोगिन्) યોગ રહિત-મન, વચન અને કાયાના યોગ વિનાનો; ચૌદમા ગુણઠાણાવાળો જીવ તથા સિદ્ધભગવાન્.

अजोगिकेवलि. पुं० (अयोगिकेवलिन्) ચૌદમા ગુણઠાણાવાળા શૈલેશી અવસ્થાને પામેલ કેવલી ભગવાન્.

अजोगिकेवलिगुणट्ठाण. न० (अयोगिकेवलिगुणस्थान) ચૌદમા ગુણઠાણાનું નામ.

अजोगिभवत्थ. पुं० (अयोगिभवस्थ) શૈલેશી અવસ્થાને પહોંચેલ કેવલી ભગવાન્; ચૌદમા ગુણસ્થાનકવર્તી કેવલી ભગવાન્.

अजोगिभवत्थकेवलि. पुं० (अयोगिभवस्थकेवलिन्) શૈલેશી અવસ્થાને પહોંચેલ કેવલી.

अजोग्ग. त्रि० (अयोग्य) અનુચિત; અઘટિત.

अजोणिय. पुं० (अयोनिक) યોનિરહિત-સિદ્ધ ભગવાન્; મુક્તાત્મા.

अजोसिय. त्रि० (अजुष्ट) ન સેવેલું; ન પાળેલું.

अज्ज. अ० (अद्य) આજ; આજે.

अज्ज. त्रि० (आर्य) શ્રેષ્ઠ; ઉત્તમ. (૨) पुं० માનો બાપ; નાનો. (૩) બાપનો બાપ; દાદો. (૪) ગોત્ર પ્રવર્તક ઋષિ વિશેષ; જેના ગોત્રમાં શાંડિલ્યના શિષ્ય જીતધરસૂરિ થયા. (૫) વૈભાર પર્વતની નીચેનો એક દ્રહ.

अज्जआसाढ. पुं० (आर्याषाढ) શ્રી વીરનિર્વાણ પછી ૨૧૪ વર્ષે, જે અવ્યક્ત દૃષ્ટિમત ચાલ્યું તે અવ્યક્તવાદીના ગુરૂ શ્વેતાંબિકા નગરીમાં કાળ કરી દેવલોકે ગયા પછી પોતાના મૃતક શરીરમાં પ્રવેશ કરી શિષ્યોને ભણાવ્યા જેથી શિષ્યોને આશંકા થઇ, કે આપણામાં દેવતાનો પ્રવેશ કેમ ન હોય? માટે કોઇને વંદના ન કરવી. આમ અવ્યક્તવાદી પંથ થોડો વખત ચાલ્યો. આ મતના મૂળ નિમિત્ત આર્યઆષાઢ હતા.

अज्जइसिवालिय. पुं० (आर्यर्षिपालित) માઢરસગોત્રી આર્ય શાન્તિશ્રેણિના ચોથા શિષ્ય.

अज्जइसिवालिया. स्त्री० (आर्यर्षिपालिता) આર્ય ઋષિપાલિતથી નીકળેલ એક શાખા.

अज्जउत्त. पुं० (आर्यपुत्र) ધર્મી માબાપનો પુત્ર.

अज्जओभासि. त्रि० (आर्यावभासिन्) આર્ય નહિ છતાં આર્યની પેઠે ભાસતો; આર્યાભાસ.

अज्जकण्ह. पुं० (आर्यकृष्ण) દિગમ્બર મતના સ્થાપક શિવભૂતિના ગુરૂ.

अज्जकप्प. त्रि० (आर्याकल्प) જે આર્યા-સાધ્વીનેજ કલ્પે સાધુને નહિ તે.

अज्जकालग. पुं० (आर्यकालक) સ્વાતિસૂરિના શિષ્ય; શ્યામાર્ય નામના આચાર્ય.

अज्जकुबेर. पुं० (आर्यकुबेर) આર્ય શાન્તિસેનના શિષ્ય.

अज्जकुबेरी. स्त्री० (आर्यकुबेरी) આર્ય કુબેરથી નીકળેલી શાખા.

अज्जग. पुं० (आर्यक) બાપનો બાપ; દાદો.

अज्जगंग. पुं० (आर्यगङ्ग) એ નામના એક નિહ્નવાચાર્ય; એક વખતે આર્યગંગ નદી ઉતરતા હતા, ત્યારે પગે પાણીની ઠંડક અને માથે તાપ લાગ્યો, એકી સાથે બે ક્રિયાનો અનુભવ થાય છે જે શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ છે. આ ઉપરથી તેમણે પોતાનો જૂદો મત સ્થાપ્યો.

अज्जघोस. पुं० (आर्यघोष) પાર્શ્વનાથ સ્વામીના બીજા ગણધર.

अज्जचंद. पुं० (आर्यचन्द्र) એ નામના એક મુનિ.

अज्जचंदणा. स्त्री० (आर्यचन्दना) મહાવીર સ્વામીની પ્રથમ સાધ્વી; ૩૬૦૦૦ સાધ્વીમાં મુખ્ય સાધ્વી.

अज्जजंबू. पुं० (आर्य्यजम्बू) સુધર્મા સ્વામીના શિષ્ય.

अज्जजक्खिणी. स्त्री० (आर्य्ययक्षिणी) નેમનાથ સ્વામીની પ્રથમ શિષ્યા-સાધ્વી.

अज्जजयंत. पुं० (आर्य्यजयन्त) આર્ય-વજ્રસેનના ત્રીજા શિષ્ય.

अज्जजयंती. स्त्री० (आर्य्यजयन्ती) આર્યરથ નામના સ્થવિરથી નીકળેલ એક શાખા.

अज्जजसभद्द. पुं० (आर्य्ययशोभद्र) આર્ય-શય્યમ્ભવના શિષ્ય.

अज्जजाइ. त्रि० (आर्यजाति) જાતિએ કરી આર્ય; આર્ય જાતિમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

अज्जजीयधर. पुं० (आर्यजीतधर) કૌશિક ગોત્રના શાણ્ડિલ્યસૂરિના શિષ્ય; જીતધર નામના સૂરિ.

अज्जजेहिल. पुं० (आर्य्यजेहिल) આર્યનાગના શિષ્ય.

अज्जण. न० (अर्जन) ભેગું કરવું; એકઠું કરવું તે.

अज्जणंदिल. पुं० (आर्य्यनन्दिल) આર્યમંગુના શિષ્ય અને આર્યનાગહસ્તિના ગુરૂ.

अज्जणक्खत्त. पुं० (आर्य्यनक्षत्र) આર્યભદ્રના શિષ્ય.

अज्जणाइल. पुं० (आर्य्यनागिल) આર્ય વજ્રસેનના પ્રથમ શિષ્ય.

अज्जणाइला. } **अज्जणाइली.** } स्त्री० (आर्य्यनागिला) આર્ય નાગિલ નામના સ્થવિરથી નીકળેલ શાખા.

अज्जतावस. पुं० (आर्य्यतापस) આર્ય વજ્રસેનના ચોથા અંતેવાસી-શિષ્ય.

अज्जतावसी. स्त्री० (आर्य्यतापसी) આર્ય તાપસથી નીકળેલ શાખા.

अज्जत्त. त्रि० (अद्यतन) આધુનિક; આજકાલનો.

अज्जदिराग. पुं० (आर्य्यदत्त) પાર્શ્વનાથના પહેલા ગણધર. (૨) કાશ્યપ ગોત્રી ઇન્દ્રદત્તના શિષ્ય.

अज्जद्दय. पुं० (आर्य्यार्द्रक) મહાવીર સ્વામીના શિષ્ય આર્ય આર્દ્રકુમાર.

अज्जधम्म. पुं० (आर्य्यधर्म) આર્યમંગુના શિષ્ય અને ભદ્રગુપ્તના ગુરૂ. (૨) આર્યહસ્તિના શિષ્ય.

अज्जनाग. पुं० (आर्य्यनाग) આર્યરક્ષના શિષ્ય.

अज्जनागहत्थि. पुं० (आर्य्यनागहस्तिन्)આર્યનન્દિલક્ષમણના શિષ્ય.

अज्जपउम. पुं० (आर्य्यपद्म) આર્યવજ્રના બીજા શિષ્ય.

अज्जपउमा. स्त्री० (आर्य्यपद्मा) આર્યપદ્મથી નીકળેલ શાખા.

अज्जपूसगिरि. पुं० (आर्य्यपुष्यगिरि) આર્યરથના શિષ્ય.

अज्जपोमिल. पुं० (आर्य्यपोमिल) આર્ય વજ્રસેનના બીજા શિષ્ય.

अज्जपोमिला. स्त्री० (आर्य्यपोमिला) આર્ય પોમિલથી નીકળેલી શાખા.

अज्जपभव. पुं (आर्य्यप्रभव) કાશ્યપ ગોત્રના આર્ય જંબૂસ્વામીના શિષ્ય.

अज्जप्पभिइ. अ० (अद्यप्रभृति) આજથી માંડીને.

अज्जफग्गुमित्त. पुं० (आर्य्यफल्गुमित्र) આર્ય પુષ્યગિરિના શિષ્ય અને આર્ય ધનગિરિના ગુરૂ.

अज्जभद्द. पुं० (आर्य्यभद्र) આર્ય શિવભૂતિના શિષ્ય.

अज्जभद्दबाहु. पुं० (आर्य्यभद्रबाहु) આર્ય યશોભદ્રના શિષ્ય.

अज्जभासि. त्रि० (आर्यभाषिन्) આર્યભાષા બોલનાર.

अज्जम. पुं० (अर्यमन्) અર્યમા; પૂર્વાફાલ્ગુણી નક્ષત્રનો દેવતા. (૨)ઉત્તરાફાલ્ગુણી નક્ષત્રનો સ્વામી-દેવતા. (૩) न० ઉત્તરા ફાલ્ગુણી નક્ષત્ર.

अज्जमंगु. पुं० (आर्य्यमङ्गु) આર્ય સમુદ્રના શિષ્ય.

अज्जमणग. पु० (आर्यमणक) शय्यम्भवसूरिना શિષ્ય અને પુત્ર.

अज्जमहागिरि. पुं० (आर्यमहागिरि) આર્ય સ્થૂલભદ્રના શિષ્ય, કે જે જિનકલ્પી માફક ઉગ્ર વિહારી હતા. એમણે આર્ય સુહસ્તીથી આહાર પાણી જૂદું કરી જૂદો ગચ્છ ચલાવ્યો ત્યારથી ગચ્છની ભિન્નતા થઇ.

अज्जय. पुं० (आर्यक) પિતામહ; દાદો.

अज्जय. त्रि० (अर्जक) ઉપાર્જન કરનાર; પેદા કરનાર. (૨) એ નામનું એક વૃક્ષ; તુલસીનું ઝાડ.

अज्जरक्ख.पुं० (आर्यरक्ष)આર્ય નક્ષત્રના શિષ્ય.

अज्जरक्खिय.पुं० (आर्यरक्षित)તોસલિપુત્ર આચાર્યના શિષ્ય, કે જેણે વજસ્વામી પાસે નવ પૂર્વ કરતાં કાંઇક અધિક અભ્યાસ કર્યો હતો.

अज्जरह. पुं० (आर्यरथ) આર્ય વજસ્વામીના ત્રીજા શિષ્ય.

अज्जरूव. त्रि० (आर्यरूप) જેનો વેષ આર્ય છે તે; દેખવામાં આર્ય.

अज्जरोहण. पुं० (आर्यरोहण) આર્ય સુહસ્તિના શિષ્ય.

अज्जल. पुं० (आर्यल) દેશ વિશેષ. (૨) त्रि० એ દેશમાં રહેનાર મનુષ્ય.

अज्जव. न० (आर्जव) સરલતા; માયા કપટનો અભાવ. (૨) દશ શ્રમણ ધર્મમાંનો ત્રીજો ધર્મ. (૩) ૩૧ યોગ સંગ્રહમાંનો ૧૦ મો યોગ સંગ્રહ. (૪) સંવર.

अज्जवइर. पुं० (आर्यवज्र) આર્ય સિંહગિરિના શિષ્ય.

अज्जवइरसेण. पुं० (आर्यवज्रसेन) આર્ય વજ્રના શિષ્ય.

अज्जवइरी. स्त्री. (आर्यवज्री) આર્ય વજ્રથી નીકળેલ શાખા.

अज्जवया. स्त्री० (आर्जव) સરલતા; માયા, કપટ તથા દંભનો ત્યાગ. દશ શ્રમણ ધર્મમાંનો ત્રીજો ધર્મ

अज्जवि. अ० (अद्यापि) આજ સુધી; આજ પર્યંત.

अज्जवि. त्रि० (आर्जविन्) સરલ; નિષ્કપટી.

अज्जविण्हु. पुं० (आर्यविष्णु) આર્ય જેહિલના શિષ્ય.

अज्जविय. न० (आर्जव) માયા-કુટિલતાનો ત્યાગ કરવો તે; સરલતા.

अज्जवुड्ढ. पुं० (आर्यवृद्ध) આર્યસમ્પલિક અને આર્યભદ્ર એ બેના શિષ્ય.

अज्जवेडय. न० (आर्यवेटक) શ્રીગુપ્તથી નીકળેલ ચારણ ગણનું છઠ્ઠું કુલ.

अज्जसंघपालक. पुं० (आर्यसंघपालक) આર્ય વૃદ્ધના શિષ્ય.

अज्जसंडिल्ल. पुं० (आर्यशाण्डिल्य) આર્યધર્મના શિષ્ય.

अज्जसंतिसेणिय. पुं० (आर्यशान्तिसेनिक) આર્યદિન્નના શિષ્ય.

अज्जसंपलिय. पुं० (आर्यसम्पलिक) આર્યકાલકના શિષ્ય.

अज्जसंभूयविजय. पुं० (आर्यसम्भूतविजय) આર્ય યશોભદ્રના શિષ્ય.

अज्जसमिय. पुं० (आर्यसमित) આર્ય વજ્રસ્વામીના મામા અને આર્ય સિંહગિરિના શિષ્ય.

अज्जसमुद्द. पुं० (आर्यसमुद्र) શાણ્ડિલ્ય સ્વામીના શિષ્ય ઉદધિ આચાર્ય, જેનું જંઘા બળ ક્ષીણ થવાથી અપરાક્રમ મરણ થયું હતું.

अज्जसाम. पुं० (आर्यश्याम) જેનું બીજું નામ કાલકાચાર્ય હતું તે શ્યામાચાર્ય.

अज्जसिंह. पु० (आर्यसिंह) આર્ય ધર્મના શિષ્ય.

अज्जसिज्जंभव. पु० (आर्यशय्यम्भव) આર્યપ્રભવસ્વામિના શિષ્ય.

अज्जसिवभूइ. पु० (आर्यशिवभूति) આર્ય ધનગિરિના શિષ્ય.

अज्जसीहगिरि पु० (आर्यसिंहगिरि) આર્ય દિન્નના શિષ્ય

अज्जसुए अ० (अद्यश्वस्) આજકાલ, આજે કે કાલે

अज्जसुहत्थि पु० (आर्यसुहस्तिन्) આર્ય સ્થુલ ભદ્રના સ્થવિર શિષ્ય

अज्जसुहम्म पु० (आर्यसुधर्मन्) મહાવીર સ્વામિના પાચમા ગણધર, કે જેનો જન્મ બ્રાહ્મણને ઘરે થયો હતો ૫૦ વરસની ઉમ્મરે શ્રી મહાવીર સ્વામિ પાસે દીક્ષા લીધી ૩૦ વરસ તેમની સેવા કરી વીર નિર્વાણ પછી ૧૨ વરસે કેવળજ્ઞાન ઉ પજ્યુ અને ૧૦૦ વરસનુ આયુષ્ય ભોગવી જમ્બુસ્વામિને પટે બેસાડી નિર્વાણ પામ્યા

अज्जसेणिय पु० (आर्यश्रेणिक) આર્ય શાન્તિ શ્રેણિકના બીજા શિષ્ય

अज्जसेणिया स्त्री० (आर्यश्रेणिका) આર્ય શ્રે ણિકથી નીકળેલી શાખા

अज्जहत्थि पु० (आर्यहस्तिन्) આર્ય સમ પાળકના શિષ્ય

अज्जा स्त्री० (आर्या) શાન્તદેવી અબા (૨) આર્યા સાધ્વી (૩) આર્યાછદ બનાવવા અને પિછાનવાની કળા ૭૨ કળામાની ૨૧ મી કળા (૪) આર્યા નામે માત્રા છદ, પ્રાકૃતમા જેને ગાથા કહે છે તે (૫) પદરમા તીર્થંકરની પ્રથમ સાધ્વીનુ નામ

अज्जाकप्प पु० (आर्याकल्प) આર્યાએ લાવેલ આહાર

अज्जिअ त्रि० (अर्जित) મેળવેલુ એકઠુ કરેલુ

अज्जिआ स्त्री (आर्यिका) દાદી, મા કે બાપની માતા (૨) આરજા, સાધ્વી (૩) માન્યા પૂજ્યા

अज्जुण पु० (अर्जुन) બહુ બીજવાળુ એક જાતનું વૃક્ષ કડાયાનું ઝાડ (૨) ઘાસ વિશે૦ (૩) સફેદ રગ (૪) સફેદ સુવર્ણ (૫) ગૌતમ પુત્ર અર્જુન, કે જેના શરી રમા ગોશાળાએ છઠીવાર પરાવર્ત પરિહાર કર્યો છે એમ તે કહેતો હતો (૬) પાડુ રાજાનો ત્રીજો પુત્ર અર્જુન (૭) અર્જુન નામના વૃક્ષનુ પુષ્પ

अज्जुणअ पु० (अर्जुनक) રાજગૃહ નિવાસી એક માળી, કે જે યક્ષની મદદથી સાત માણસોના ખૂન કરતો હતો, પરતુ મહાવીર પ્રભુના સમાગમથી દીક્ષા લઇ, છઠ છઠના પારણા કરી, સમતા ભાવે ૬ માસમા કર્મ ખપાવી, સિદ્ધપદ પામ્યો

अज्जुणसुवण्ण न० (अर्जुनसुवर्ण) સફેદ સોનુ

अज्जेत्र अ० (अद्यैव) આજે, આજેજ

अज्जो पु० (हे आर्य) શ્રેષ્ઠ સબોધન

अज्झत्थिअ न० (आध्यात्मिक) અધ્યવસાય, પરિણામ

अज्झत्त न० (अध्यात्म) મન, ચિત્ત

अज्झत्थ त्रि० (अध्यात्म) મનમા ઉત્પન્ન થએલ સુખ, દુઃખ (૨) ન૦ અતઃકરણ ચિત્ત (૩) આત્મધ્યાન, આત્મભાવના (૪) પુ૦ આત્મા (૫) ન૦ આત્મામા આત્મ વિષયક (૬) મનમા, મન સબધી

अज्झत्थदंड पु० (अध्यात्मदण्ड) કષાય કે આર્તધ્યાનાદિ નિમિત્તથી લાગતો કર્મબધ આઠમુ ક્રિયાસ્થાનક

अज्झत्थदोस पु० (अध्यात्मदोष) અતરના કષાય ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ

अज्झत्थवत्तिअ (अध्यात्मवृत्तिक) આત્માને આશ્રી ઉત્પન્ન થએલ ક્રોધાદિ કષાય, અથવા આર્તધ્યાનાદિ નિમિત્તે લાગતો કર્મબધ ક્રિયાના તેર સ્થાનકમાનુ આઠમું સ્થાનક

अज्झत्थवयण न० (अध्यात्मवचन) અધ્યાત્મ વચન, વચનના સોળ પ્રકારમાનો સા તમો પ્રકાર

अज्झत्थसुइ स्त्री० (अध्यात्मश्रुति) ચિત્તનિ રોધના ઉપાયો બતાવનાર શાસ્ત્ર

अज्झत्थिया. स्त्री० (आध्यात्मिकी) કંઇ પણ કારણ વિના મનમાં બળતરા કર્યા કરવી તે; આઠમું ક્રિયાસ્થાનક.

अज्झप्प. न० (अध्यात्म) જુઓ "અજ્ઝત્થ" શબ્દ.

अज्झप्पजोग. पुं० (अध्यात्मयोग) અધ્યાત્મ યોગ; ધર્મધ્યાન.

अज्झयण. न० (अध्ययन) શાસ્ત્રનું પ્રકરણ; સૂત્રનો પેટા વિભાગ. (૨) ભણવું; અભ્યાસ કરવો તે. (૩) નામ; અર્થવાચક શબ્દ.

अज्झयणछक्कवग्ग. पुं० (अध्ययनषट्कवर्ग) ૭ અધ્યયનના સમુદાયરૂપ આવશ્યક સૂત્ર.

अज्झवसण. } अज्झवसाण. } न० (अध्यवसान) અંતઃકરણની વૃત્તિ; મનના પરિણામ. (૨) લેશ્યા.

अज्झवसाणावरणिज्ज. न० (अध्यवसानावरणीय) અધ્યવસાન-ભાવ ચારિત્રને અટકાવનાર એક કર્મપ્રકૃતિ; ચારિત્રમોહનીયની પ્રકૃતિવિશેષ.

अज्झवसाय. पुं० (अध्यवसाय) મનના સૂક્ષ્મ પરિણામ; માનસિક સંકલ્પ

अज्झवसिय. न० (अध्यवसित) અધ્યવસાય; મનોભાવવિશેષ. (૨) त्रि० ચિન્તવેલું.

अज्झहिय. त्रि० (अध्यधिक) અત્યંત; અતિશય.

अज्झारोह. पुं० (अध्यारोह) બીજા ઝાડ ઉપર ઉગતી કામવૃક્ષ નામની લીલી વનસ્પતિ. (૨) વૃક્ષવિશેષ.

अज्झावणा. स्त्री० (अध्यापना) ભણાવવું તે.

अज्झावय. पुं० (अध्यापक) ઉપાધ્યાય; વિદ્યાગુરૂ.

अज्झासणा. स्त्री० (अध्यासन) સહન કરવું તે; પરિસહ ખમવો તે.

अज्झाहार. पुं० (अध्याहार) આકાંક્ષિત પદનું અનુસંધાન કરવું તે; મૂળમાં ન દેખાતું પદ બીજા સૂત્રમાંથી લેવું તે.

अंज्झीण. न० (अक्षीण) શાસ્ત્રનું અધ્યયન; પ્રકરણ. (૨) त्रि० ક્ષય ન પામેલ; અખૂટ.

अज्झुववरण. त्रि० (अध्युपपन्न) વિષયભોગમાં તન્મય બનેલો; વિષયાસક્ત.

अज्झुसिअ. त्रि० (अध्युषित) આશ્રિત; આશ્રયે આવેલ.

अज्झेयार. त्रि० (अध्येतृ) પાઠ કરનાર; ભણનાર.

अज्झेसणा. स्त्री० (अध्येषणा) સત્કારપૂર્વક આજ્ઞા.

अज्झोयर. पुं० (अध्यवपूर) સાધુને માટે આંધરણમાં ઉમેરો કરી આહાર પાણી આદિ આપવા તે; આહારનો એક દોષ.

अज्झोववज्जणा. स्त्री० (अध्युपपादना) વિષય આસક્તિ.

अज्झोववरण. } अज्झोववन्न. } त्रि० (अध्युपपन्न) વિષયમાં આસક્ત; મુર્છિત.

अज्झोववाय पुं० (अध्युपपात) ચિત્તની એકાગ્રતા; તલ્લીનતા.

अझंझ. त्रि० (अझञ्झ) લોભ રહિત; માયા રહિત.

अट्ट. त्रि० (आर्त्त) શારીરિક યા માનસિક પીડાથી પીડાતો; દુઃખી. (૨) न० દીલગીર થવું; રૂદન કરવું. (૩) ધ્યાન વિશેષ.

अट्टज्झाण. न० (आर्त्तध्यान) આર્તધ્યાન; ચિંતા.

अट्टहास. पुं० (अट्टहास) ઉંચા સ્વરથી હસવું તે; ખડખડ હસવુ તે.

अट्टण. पुं० (अट्टन) અટ્ટણ નામનો ઉજ્જેણીવાસી એક મલ્લ.

अट्टण. न० (अटन) ભ્રમણ કરવું તે. (૨) કસરત કરવી; શારીરિક શ્રમ લેવો તે.

अट्टणसाला. स्त्री. (अटनशाला) કસરતશાળા; કસરત કરવાની જગ્યા.

अट्टरूस. पुं० (अटरूष) અરડુસાનું ઝાડ; ગુચ્છ વનસ્પતિની એક જાત.

अट्टस्सर पु० (आर्त्तस्वर) આર્ત્તનાદ, દુ ખનો શબ્દ (૨) ત્રિ० જેનો અવાજ દુ ખથી પીડિત હોય તે

अट्टहास. पु० (अट्टहास) ખડખડ કરીને હસવુતે

अट्टालग. } पु० न० (अट्टालक) ગઢ ઉપર
अट्टालय } રહેવાનુ સ્થાન, ઝરૂખો (૨) ગઢ તથા કિલ્લાના કોઠા ઉપર બાંધેલ શસ્ત્ર રાખવાનુ મકાન

अट्टि. स्त्री० (आर्ति) પીડા, દુ ખ.

अट्टिय. त्रि० (अर्त्तित) પીડિત, દુ ખી (૨) શોકમા ડુબેલો

अट्ठ. पु० (अर्थ) અર્થ, આચારાગાદિ સૂત્રોનો ભાવ (૨) પ્રયોજન, ઉદ્દેશ્ય (૩) પદાર્થ, તત્ત્વ. (૪) કામ (૫) પ્રસગ (૬) પરમાર્થ, મોક્ષ (૭) ધારણા. (૮) પુ० ન० ફળ, લાભ (૯) ધન, પૈસા

अट्ठ त्रि० (अष्टन्) આઠ, આઠની સખ્યા

अट्ठंग न० (अष्टाङ्ग) નવમા પૂર્વની ત્રીજી આચાર વસ્તુમાથી નીકળેલ શુભાશુભ સૂચક નિમિત્તશાસ્ત્ર, ભૌમ, ઉત્પાત, સ્વપ્ન, આતરિક્ષ, આગ, સ્વર, લક્ષણ અને વ્યજન એ આઠ અગવાળુ નિમિત્તશાસ્ત્ર

अट्ठंगणिमित्त. न० (अष्टाङ्गनिमित्त) જુઓ " અટ્ઠગ " શબ્દ

अट्ठंगाउवेअ पु० (अष्टाङ्गायुर्वेद) આઠ અગ સહિત આયુર્વેદ

अट्ठकण्णिय. त्रि० (अष्टकर्णिक) આઠ ખુણાવાળુ

अट्ठकम्म न० (अष्टकर्मन्) આઠ કર્મ, ૧લુ જ્ઞાનાવરણીય, ૨જુ દર્શનાવરણીય ૩ જુ વેદનીય, ૪ થુ મોહનીય, ૫ મુ આયુષ્ય ૬ ઠુ નામ, ૭ મુ ગોત્ર, ૮ મુ અતરાય એ આઠ કર્મ

अट्ठकर. पु० (अर्थकर) પ્રધાન, મંત્રી. (૨) નિમિત્ત પ્રકાશક, નિમિત્તિઓ

अट्ठकिरिया. स्त्री० (अर्थक्रिया) કઇને કઈ પ્રયોજન પડે આરભાદિ ક્રિયા કરવી તે, ક્રિયાના તેર સ્થાનકમાનુ પહેલુ સ્થાનક.

अट्ठगइ. स्त्री० (अष्टगति) આઠ ગતિ, ૧ નરકગતિ, ૨ તિર્યંચ ૩ તિર્યંચ સ્ત્રી, ૪ નર, ૫ નારી ૬ દેવ, ૭ દેવી ૮ સિદ્ધગતિ.

अट्ठगुण. पु० (अष्टगुण) ગીતના આઠ ગુણ, આઠ ગુણે કરી યુક્ત

अट्ठजाय त्रि० (अर्थजात) ધનાર્થી, ધનની જરૂરીયાતવાળો (૨) સયમથી ચલાયમાન થયેલ.

अट्ठट्ठमिआ. स्त्री० (अष्टाष्टमिका) આઠ અઠવાડીઆ અને ૨૮૮ દાતની એક ભિક્ખુ પડિમા, કે જેમા પહેલે આઠ દિવસે એક એક દાત અન્નપાણી લેવાય, પછી બીજા અષ્ટકે પ્રત્યેક દિવસે બે બે દાત, એમ દરેક અષ્ટકમા એક એક દાત વધારતા આઠમે અષ્ટકે આઠ આઠ દાત અન્નપાણી લેવાય.

अट्ठट्ठाण न० (अष्टस्थान) સાણગ સત્રનુ આઠમુ સ્થાન.

अट्ठतीस. स्त्री. (अष्टात्रिंशत्) આડત્રીસ, ૩૮

अट्ठदंसि त्रि० (अर्थदर्शिन्) અર્થવેત્તા, શાસ્ત્રના અર્થને જાણનાર

अट्ठदुग्ग. त्रि० (अर्थदुर्ग) પરિણામે ગહન, દુર્ગમ

अट्ठपडल. त्रि० (अष्टपटल) આઠ પડવાળુ

अट्ठपय न० (अर्थपद) સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી વિચારવા યોગ્ય વાક્ય

अट्ठपिट्ठणिट्ठिया. स्त्री० (अष्टपिष्टनिष्ठिता) આઠવાર પિસવાથી ઉત્પન્ન થયેલ મદિરા વિશેષ

अट्ठफास. पु० (अष्टस्पर्श) શીત, ઉષ્ણ વગેરે આઠ સ્પર્શ

अट्ठमाइया. स्त्री० (अष्टमागिका) માણીના આઠમા ભાગ જેટલુ રસ માપવાનુ માપ બત્રીસ પલ પ્રમાણે રસમાન વિશેષ

अट्ठभागपलिओवम. न० (अष्टभागपल्योपम) પલ્યોપમનો આઠમો ભાગ.

अट्ठम. त्रि० (अष्टम) આઠમું. (૨) ત્રણ ઉપવાસ; સાત ટંક ઉલંઘી આઠમે ટંકે આહાર લેવો તે.

अट्ठमंगल. न० (अष्टमङ्गल) દર્પણ, સ્વસ્તિક આદિ આઠ માંગલિક પદાર્થો.

अट्ठमभत्त. पुं० न० (अष्टमभक्त) અઠ્ઠમતપ; ત્રણ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે.

अट्ठमभत्तिय. त्रि (अष्टमभक्तिक) અઠ્ઠમ તપ કરનાર; અઠ્ઠમ, અઠ્ઠમના પારણા કરનાર.

अट्ठमय. पुं० (अष्टमद) આઠ મદ; જાતિ, કુલ, બલ, રૂપ, તપ, શ્રુત, લાભ અને ઐશ્વર્ય એ આઠ વસ્તુ પરત્વે મદ કરવો તે.

अट्ठमहापाडिहार. न० (अष्टमहाप्रातिहार्य) તીર્થંકર મહારાજનો દેવતાઓ તરફથી આઠ પ્રકારે બતાવાતો પ્રભાવ; અશોકવૃક્ષ, દિવ્ય પુષ્પવૃષ્ટિ, દિવ્ય ધ્વનિ, ચામર, સિંહાસન, ભામંડલ, દેવદુંદુભી અને છત્ર ઉપર છત્ર એ આઠ પ્રાતિહાર્ય.

अट्ठमी. स्त्री० (अष्टमी) અષ્ટમી; આઠમ.

अट्ठमीपोसहिय. त्रि० (अष्टमीपौषधिक) આઠમનો પોસો કરનાર.

अट्ठमुत्ति. पु० (अष्टमूर्त्ति) શિવ, મહાદેવ

अट्ठय. न० (अष्टक) આઠનો જથ્થો.

अट्ठया. स्त्री० (अर्थता) અપેક્ષા.

अट्ठरस. पु० (अष्टरस) શૃંગાર આદિ આઠ રસ; શૃંગાર, વીર, કરૂણા, હાસ્ય, રૌદ્ર, ભયાનક, બીભત્સ અને અદ્‌ભુત એ આઠ રસ.

अट्ठवन्न. स्त्री० (अष्टपञ्चाशत्) અઠ્ઠાવન, ૫૮

अट्ठवीस. स्त्री० (अष्टविंशति) આઠ અને વીસ; ૨૮.

अट्ठसइया स्त्री० (अर्थशतिका) સેંકડો અર્થ જેમાંથી ઉઠે એવી વાણી.

अट्ठसट्ठि. स्त्री० (अष्टषष्टि) અડસઠ, ૬૮.

अट्ठसयसिद्ध. पुं० (अष्टशतसिद्ध) ઋષભદેવ સ્વામી સાથે ઉત્કૃષ્ટી અવગાહનાવાળા તેમના ૧૦૮ સાધુઓ એકજ વખતે સિદ્ધ થયા તે અછેરૂં; દશ અછેરામાંનું એક અછેરૂ.

अट्ठसामइय. त्रि० (अष्टसामयिक) આઠ સમયમાં નિષ્પન્ન થાય તે; કેવળ સમુદ્‌ઘાત વગેરે, કે જે આઠ સમયમાં પૂર્ણ થાય છે.

अट्ठसेण. पुं० (अष्टसेन) વત્સગોત્રની શાખા અને તેમાં જન્મેલો પુરૂષ.

अट्ठसेण पुं० (अर्थसेन) અર્થસેન નામનો પુરૂષ.

अट्ठसोवण्णिय. त्रि० (अष्टसौवर्णिक) આઠ સોનામહોર પ્રમાણ; જેનું વજન આઠ સોનામહોર જેટલું હોય તે.

अट्ठहत्तरी. स्त्री० (अष्टसप्तति) અઠોતેર; ૭૮.

अट्ठा. स्त्री० (अष्टा) મુઠ; લોચ કરવાને કેશ મુષ્ટિમાં લેવા તે.

अट्ठा. स्त्री० (आस्था) શ્રદ્ધા; વિશ્વાસ.

अट्ठाण. न० (अस्थान) અસ્થાન; અનુચિત સ્થાન. (૨) અયોગ્ય; ગેરવ્યાજબી.

अट्ठाण. न० (आस्थान) બેઠક; સભા.

अट्ठाणउइ. } अट्ठाणवइ. } त्रि० (अष्टनवति) અઠ્ઠાણું; ૯૮.

अट्ठाणट्ठवणा. स्त्री० (अस्थानस्थापना) ઉપધિ રાખવાને અનુચિત સ્થાનમાં પડિલેહણ કરેલ ઉપધિ રાખવી તે, પ્રમાદપડિલેહણાનો એક ભેદ.

अट्ठाणमंडव. न० (आस्थानमण्डप) બેઠકગૃહ; બેઠકનું સ્થાન.

अट्ठाणिय. त्रि० (अस्थानिक) આધાર નહિ તે, અનાધાર

अट्ठादंड. पु० (अर्थदण्ड) પોતાના સુખને માટે કે પારકા સુખને માટે જીવની હિંસા કરવી તે, પ્રથમ ક્રિયાસ્થાનક.

अट्ठादंडवत्तिय. पु० न० (अर्थदण्डप्रत्ययिक) દક સમાદાનના તેર ક્રિયાસ્થાનકમાનુ પ્રથમ ક્રિયાસ્થાનક, પોતાનેઅર્થે કે સ્વજનાદિના અર્થે હિંસાદિ પાપ કરવુ તે

अट्ठापय. न० (अष्टापद) જુગટુ, જુગાર

अट्ठार. / **अट्ठारस** त्रि० (अष्टादशन्) આઠ+દસ, અઢાર

अट्ठारसट्ठाण. न० (अष्टादशस्थान) સાધુએ સયમમા મનને સ્થિર કરવામાટે વિચારવાના ૧૮ સ્થાન, વૈરાગ્ય ભાવનાના ૧૮ વિચારસ્થાન.

अट्ठारसपावट्ठाण. न० (अष्टादशपापस्थान) પ્રાણાતિપાત આદિ અઢાર પાપસ્થાન.

अट्ठारसम. त्रि० (अष्टादशतम) અઢારમુ, ૧૮ મુ (૨) આઠ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે

अट्ठारससीलंगसहस्स (अष्टादशशीलाङ्गसहस्र) અઢાર હજાર શીલના પ્રકાર

अट्ठारससेणि स्त्री० (अष्टदशश्रेणि) પ્રજાના ૧૮ વર્ગ, અઢાર વર્ણ

अट्ठावण्ण. स्त्री० (अष्टपञ्चाशत्) અઠાવન, ૫૮ ની સખ્યા.

अट्ठावय. पु० न० (अष्टापद) ધૂતક્રીડા, જુગાર (૨) ચોપટ, શેતરજની રમત. (૩) શેતરજ રમવાની કળા, ૭૨ કળામાની ૧૩ મી કળા (૪) જુગારનું ચોપટ, શેતરજ વગેરેનો પટ (૫) જેના ઉપર ઋષભદેવ સ્વામી નિર્વાણ પદ પામ્યા તે પર્વત, અષ્ટાપદ પર્વત (૬) અષ્ટાપદ નામનો દ્વીપ

अट्ठावय न० (अर्थपद) અર્થશાસ્ત્ર ધન ધાન્યાદિ ઉપાર્જન કરવાનું શાસ્ત્ર.

अट्ठावयसेल. पु० (अष्टापदशैल) અષ્ટાપદ નામનો પર્વત

अट्ठावीस / **अट्ठावीसइ.** स्त्री० (अष्टाविंश) / (अष्टाविंशति) વીસ અને આઠ, અઠ્યાવીશ

अट्ठावीसइम. त्रि० (अष्टाविंशतितम) અઠ્ઠાવીસમુ (૨) न० ૧૩ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે, ૨૭ ટક ઉલ્લઘીને ૨૮ મે ટકે આહાર લેવો તે

अट्ठासीइ स्त्री० (अष्टाशीति) ૮૮, અઠ્ઠાસી

अट्ठाह. न० (अष्टाह) આઠ દિવસ આઠ દિવસનો સમુદાય.

अट्ठाहिय. त्रि० (अष्टाहिक) નિરતર આઠ દિવસનુ (૨) ઉત્સવ

अट्ठाहियमहिमा स्त्री० (अष्टाहिकमहिमन्) આઠ દિવસનો મહોત્સવ, અઠાઇ મહોત્સવ

अट्ठि. त्रि० (अर्थिन्) પ્રયોજનવાળો, અભિલાષી

अट्ठि. न० (अस्थिन्) હાડકુ, હાડ

अट्ठिअ. न० (अस्थिर) ગોટલી, ફળના ઠળીઆ વગેરે.

अट्ठिअग्गाम. पु० (अस्थिकग्राम) વેગવતી નદીને કાંઠે આવેલુ વર્દ્ધમાનપુર નામનુ ગામ, જેનુ પ્રથમ નામ વર્દ્ધમાન હતું

अट्ठिअप्प. त्रि० (अस्थितात्मन्) જેનો આત્મા અસ્થિર છે એવો

अट्ठिकच्छभ. (अस्थिकच्छप) ઘણા હાડકાવાળો કાચબો

अट्ठिकढिण. त्रि० (अस्थिकठिन) કઠણ હાડવાળો

अट्ठिजुद्ध. न० (अस्थियुद्ध) હાડકાના હથિયારથી એક બીજાને પ્રહાર કરવા તે

अट्ठिज्काम न० (अस्थिध्याम) કાળુ પડેલુ હાડકું

अट्ठिदाम न० (अस्थिदामन्) હાડકાની માળા

अट्ठिभंजण न० (अस्थिभञ्जन) શરીરદડ, કરોડનુ હાડકુ

अट्ठिमिंजा. स्त्री० (अस्थिमज्जा) હાડકાનો માવો જેમાથી વીર્ય ઉત્પન્ન થાય છે તે (૨) હાડકાની ચરબી, હાડકાનું તત્ત્વ

अट्ठिय न० (अर्थिक) મોક્ષ સાધક (૨) त्रि० ઇચ્છા કરનાર, યાચક (૩) અર્થનું કારણ, અર્થ સમધી

अट्ठिय. त्रि० (अर्थित) ઇચ્છેલું; પ્રાર્થના કરાએલું.

अट्ठिय. त्रि० (अस्थित) સ્થિર ન રહેલ; અવ્યવસ્થિત.

अट्ठियकप्प. पुं० (अस्थितकल्प) અનવસ્થિત આચાર મર્યાદા; વચ્ચેના બાવીશ તીર્થંકરોના સાધુઓનો આચાર, કે જેનો એક સરખો નિયમ નથી. અર્થાત્ તે સાધુઓ મહિનાથી વધારે રહી શકે, અતિચાર ન લાગ્યા હોય તો પડિકમણું ન કરે, રાજપિંડ લે, રંગીન વસ્ત્ર મળે તો પણ વાપરે, વગેરે આચાર એક સરખો નહિ માટે તેઓનો અનવસ્થિત કલ્પ.

अट्ठियगाम. पुं० (अस्थिकग्राम) વર્દ્ધમાનપુર શહેરનું અપર નામ, કે જ્યાં શૂલપાણી યક્ષનું સ્થાન હતું.

अट्ठिलग्र. पुं० (अस्थिक) કપાસીયા; કપાસનું બીજ.

अट्ठिमुद्दा. स्त्री० (अस्थिमुद्र) હાડકાની ચંપી; શરીર યા શરીરના અવયવ દબાવવા તે.

अट्ठुत्तर. त्रि० (अष्टोत्तर) આઠે કરી અધિક; આઠ ઉપર.

अड. पुं० (अट्) રોમરાયની પાંખવાળા પારેવા ચકલા વગેરે.

अड. त्रि० (अष्ट) આઠની સંખ્યા; ૮.

अडड. न० (अटट) ૮૪ લાખ અડડાંગ પ્રમાણ કાળ વિશેષ.

अडडंग. (अटटाङ्ग) ૮૪ લાખ ત્રુટિત પ્રમાણ કાળ વિશેષ.

अडण. न० (अटन) અટન કરવું; રખડવું.

अडतीस. स्त्री० (अष्टात्रिंशत्) આડત્રીસ; ૩૮.

अडनउइ. स्त्री० (अष्टानवति) અઠાણું; ૯૮.

अडपल्लाण. न० ( ) વાહન વિશેષ.

अडयाल. स्त्री० (अष्टचत्वारिंशत्) અડતાળીશ; ૪૮.

अडयाल. पुं० ( ) પ્રશંસા; કીર્તિ.

अडयालीस. त्रि० (अष्टचत्वारिंशत्) અડતાળીસ; ૪૮.

अडवन्न. स्त्री० (अष्टपञ्चाशत्) અઠાવન; ૫૮.

अडवि. स्त्री० (अटवी) જંગલ; અટવી. (૨) ભયંકર જંગલ; ઘોર વન.

अडविजत्ता. स्त्री० (अटवीयात्रा) જંગલની મુસાફરી.

अडवी. स्त्री० (अटवी) જંગલ; અટવી. (૨) ભયંકર જંગલ; ઘોર વન.

अडवीवास. पुं० (अटवीवास) જંગલમાં વસવું તે; અટવી નિવાસ.

अडवीस. स्त्री० (अष्टाविंशति) અઠાવીસ; ૨૮.

अडसट्ठि. स्त्री० (अष्टाषष्टि) ૬૮; અડસઠ.

अडिल्ल. पुं० ( ) ચામડાની પાંખવાળો એક પક્ષી; ચમગીદડ.

अडोविय. त्रि० (आटोपित) ભરેલ.

अड्डवियड्ड. त्रि० (इतस्ततः) આમતેમ; આઘું પાછું.

अड्ढ. त्रि० (आढ्य) ધન ધાન્યાદિથી પરિપૂર્ણ; સમૃદ્ધિવાન.

अड्ढ. न० (अर्द्ध) અર્ધ; અડધો ભાગ.

अड्ढक्खेत्त. न० (अर्द्धक्षेत्र) એક અહોરાત્ર પરિમિત ક્ષેત્ર પર્યંત ચંદ્રની સાથે જોગ જોડનાર નક્ષત્ર; ઉત્તરાભાદ્રપદ, ઉત્તરાફાલ્ગુની, ઉત્તરાષાઢા, રોહિણી, પુનર્વસુ અને વિશાખા એ ૭ નક્ષત્ર.

अड्ढभरह. पुं० (अर्द्धभरत) ભરત ક્ષેત્રનો અર્ધ ભાગ.

अड्ढरत्त. पुं० (अर्द्धरात्र) અર્ધરાત્ર; મધ્યરાત.

अड्ढाइज्ज. त्रि० (अर्द्धतृतीय) અઢી; બે અને અર્દ્ધ.

अड्ढाइज्जदीव. पुं० (अर्द्धतृतीयद्वीप) અઢીદ્વીપ; જમ્બુદ્વીપ, ધાતકીખંડદ્વીપ અને અર્ધપુષ્કરદ્વીપ એમ અઢી દ્વીપ.

अड्ढापकंति. स्त्री० (अर्द्धापक्रांति) ઋતુ પ્રમાણે જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ તપસ્યાના પરિમાણમાં ઘટાડો કરવો તે.

अइढोरग. पु० (अर्द्धोरुक) કેડ અને સાથળ ઉપર વીંટવાનું સાધ્વીનું એક ઉપગરણ, કે જે મલ્લની ચડ્ડી જેવુ, અવગ્રહાનતક પટ્ટની ઉપર કેડને વીંટી લઇ સાથળ ઉપર કસથી બંધાય છે

अण न० (अण) પાપ (૨) ક્રોધાદિ ચાર કષાય (૩) પુ० શબ્દ, અવાજ (૪) ગમન, ગતિ (૫) न० કર્મ (૬) त्रि० ખરાબ

अण न० (ऋण) કરજ, ઋણ

अणइ. अ० (अनति) અત્યંત નહિ (૨) અતિક્રમણનો અભાવ

अणइविलंबियत्त १० (अनतिविलम्बितत्व) સત્ય વચનના ૩૫ અતિશયમાંનો ૨૮ મો અતિશય, વિનએ નહિ પણ અખંડ પ્રવાહે બોલવું તે

अणइसंधाण. न० (अनतिसन्धान) અવંચન, ન છેતરવું તે

अणंग न० (अनङ्ग) વિષય સેવનના મુખ્ય અંગ સિવાયના અંગ (૨) બનાવટી લિંગ આદિ (૩) વિષય સેવન કે હસ્તકર્મ આદિની ઇચ્છા (૪) બાર અંગસૂત્રથી ભિન્ન (૫) કામ

अणंगकीडा स्त्री० (अनङ्गक्रीडा) અનેરે અંગે કામચેષ્ટા કરવી તે, શ્રાવકના ચોથા અણુવ્રતનો ત્રીજો અતિચાર

अणंगघरिणी स्त्री० (अनङ्गगृहिणी) રતિ, કામદેવની સ્ત્રી

अणंगपडिसेविणी. स्त्री० (अनङ्गप्रतिसेविनी) અનેરે અંગે વિષયસેવન કરનારી, પર પુરુષ સાથે વ્યભિચાર સેવનારી (૨) અમર્યાદિત રીતે વિષયસેવન કરનારી

अणंगपविट्ठ. न० (अनङ्गप्रविष्ट) અંગ બહારના સૂત્રો, ઉવવાઇ વગેરે સૂત્રો

अणंगसेणा. स्त्री० (अनङ्गसेना) કૃષ્ણ વાસુદેવના વખતમા દ્વારકાની મુખ્ય ગણિકા

अणंत. त्रि० (अनन्त) અંતવગરનું અસંખ્યાતને પણ ઉલ્લંઘી ગયેલ (૨) न० કેવળ જ્ઞાન (૩) આકાશ (૪) પુ० ભરતક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના ૧૪ મા તીર્થંકર અનંતનાથ (૫) त्रि० અત્યંત, પ્રભૂત (૬) પુ० અનન્ત કાય, કન્દમૂલાદિ (૭) त्रि० નાશવગરનુ શાશ્વત

अणंतकाय. પુ (अनन्तकाय) અનંતકાય, કંદમૂલાદિ

अणंतकाल. પુ० (अनन्तकाल) અનંતકાળ, છેડા વગરનો કાળ

अणंतग न० (अनन्तक) આભરણવિશેષ, ભુજામા પહેરવાનું એક ઘરેણું (૨) શાશ્વત, અવિનાશી (૩) ગણત્રીરૂપ સંખ્યાવિશેષ જુત્તઅનંત, પરિત્તઅનંત અને અનંતાનંત એ ત્રણ અથવા એકેકના જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એમ ત્રણ ત્રણ ભેદ હોવાથી નવ ભેદમાંનો ગમે તે એક (૪) ઉનનુ વસ્ત્ર, કામળ વગેરે

अणंतगुण પુ० (अनन्तगुण) અનંતગણ વધારે, અનંતગણુ

अणंतगुणिय त्रि० (अनन्तगुणित) અનંતગુણ- વધારે અનંતગણુ

अणंतघाइ. પુ० (अनन्तघातिन्) આત્માના મૂળ ગુણની ઘાત કરનાર–કર્મ પ્રકૃતિ, ઘાતિ કર્મની પ્રકૃતિ

अणंतचक्खु. પુ० (अनन्तचक्षुष्) અંત વિનાનુ ચક્ષુ છે જેનું તે, કેવળજ્ઞાની

अणंतजिण. પુ० (अनन्तजिन) ચાલુ અવસર્પિણીના ભરતક્ષેત્રના ૧૪ મા તીર્થંકર

अणंतजीव. / **अणंतजीविय.** } त्रि०(अनन्तजीव) અનન્તમયિક જીવવાળી વનસ્પતિ, કંદમૂળ વગરે સાધારણ વનસ્પતિ

अणंतणाण न० (अनन्तज्ञान) કેવળજ્ઞાન

अणंतणाणि પુ० (अनन्तज्ञानिन्) અનંતજ્ઞાની, કેવળજ્ઞાની

अणंतत्थ. पुं॰ (अनन्तार्थ) ઇરવત ક્ષેત્રના આવતી ચોવીસીના વીશમા તીર્થંકરનું નામ.

अणंतदंसि. पुं॰ (अनन्तदर्शिन्) કેવળ દર્શની; કેવળી તથા સિદ્ધભગવાન્.

अणंतपार. स्त्री॰ (अनन्तपार) અપાર.

अणंतभाग. पुं॰ (अनन्तभाग) અનંતમો ભાગ.

अणंतमिस्सिया. / अणंतमीसिया. स्त्री॰ (अनन्तमिश्रिता) પ્રત્યેક વનસ્પતિ પાસે પડેલ અનંતકાય જોઇને એમ કહેવું કે "આ બધું અનંતકાયિક છે" તે સત્ય મૃષા ભાષાનો એક ભેદ.

अणंतमोह. त्रि॰ (अनन्तमोह) અંત વિનાનો મોહ જેને છે તે; મિથ્યાત્વી.

अणंतय. पुं॰ (अनन्तक) રજોહરણ. (૨) જંબુદ્વીપના ઇરવત ક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના ચૌદમા તીર્થંકર. (૩) અનન્ત કાય. (૪) મુહપત્તિ; મુખ વસ્ત્રિકા. (૫) त्रि॰ અન્તરહિત.

अणंतर. न॰ (अनन्तर) અન્તરવિના; અન્તર રહિત. (૨) પછી; બાદ. (૩) નજીક. (૪) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દ્રષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગસૂત્રનો પાંચમો ભેદ. (૫) पुं॰ વર્તમાન સમય.

अणंतरगंठिय. त्रि॰ (अनन्तरग्रन्थित) આંતરા વિના એક ગાંઠની સાથે બીજી, બીજીની સાથે ત્રીજી એમ ગુંથેલ.

अणंतरणिग्गय. त्रि॰ (अनन्तरनिर्गत) આંતરા વિના એકજ સમયે નીકળેલ.

अणंतरपच्छाकड. त्रि॰ (अनन्तरपश्चात्कृत) વર્તમાનની જોડેનો આગલો સમય;વર્તમાનથી પહેલાનો સમય.

अणंतरपज्जत्तग. पुं॰ (अनन्तरपर्याप्तक) પહેલા સમયનો પર્યાપ્ત; પર્યાપ્ત થવાનો પ્રથમ સમય.

अणंतरपुरक्खड. त्रि॰ (अनन्तरपुरस्कृत) વર્તમાનની જોડેનો પાછલો સમય, બીજો સમય.

अणंतरबंध. पुं॰ (अनन्तरबन्ध) આંતરા વિનાનો બંધ.

अणंतरसिद्ध. पु॰ (अनन्तरसिद्ध) પ્રકૃત સમયમાં સિદ્ધ થયેલ હોય તે; પ્રથમ સમયના સિદ્ધ.

अणंतरहिय. त्रि॰ (अनन्तर्हित) સચિત્ત; જીવ સહિત.

अणंतरागम. न॰ (अनन्तरागम) તીર્થંકરે ગણધરને સંભળાવેલ આગમ; આગમનો એક ભેદ.

अणंतराहार. पुं॰ (अनन्ताराहार) જીવે ઉત્પન્ન થયા પછી પહેલે સમયે લીધેલો આહાર.

अणंतराहारग. पुं॰ (अनन्ताराहारक) જીવના પ્રદેશની છેક પાસે રહેલા પુદ્ગલનો આહાર કરનાર નરકી વગેરે જીવો. (૨) ઉત્પન્ન થયા પછી પહેલે સમયે આહાર લેનાર.

अणंतरोगाढ. त्रि॰ (अनन्तरावगाढ) પ્રકૃત સમયમાં આકાશ પ્રદેશને અવગાહી રહેલ.

अणंतरोवणिहा. स्त्री॰ (अनन्तरोपनिधा)અનન્તર યોગસ્થાન સાથે તેના પછીના યોગ સ્થાનની માર્ગણા કરવી તે.

अणंतरोववरणग. पु (अनन्तरोपपन्नक) પ્રથમ સમયમાં ઉત્પન્ન થયેલ જીવ; જેને ઉપજ્યે એક સમય થયો છે તે.

अणंतवत्तियाणुप्पेहा. स्त्री॰ (अनन्तवृत्तितानुप्रेक्षा) શુક્લધ્યાનની એક ભાવના; અનંત કાળથી ભવ ભ્રમણ થાય છે તેનાથી નિવર્તવાનું ચિંતવન કરવું તે.

अणंतविजय. पु॰ (अनन्तविजय) ભરતક્ષેત્રમાં આવતી ચોવીસીમાં થનાર ૨૪ મા તીર્થંકર. (૨) જંબૂદ્વીપના ઇરવતક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૨૦ મા તીર્થંકર.

अणंतवीरिय. पुं॰ (अनन्तवीर्य) ભરત ક્ષેત્રના આવતી ચોવીસીના ત્રેવીસમા તીર્થંકરનું નામ.

अणंतसंसारि. त्रि॰ (अनन्तसंसारिन्) જેને સંસારમાં અનન્તાભવ રખડવું છે તે.

अणंतसेण पु० (अनन्तसेन) ગઇ અવસર્પિણીના ૪ થા કુલગર (૨) ભદ્દલપુરનિવાસી નાગ ગાથાપતિની ભાર્યા સુલસાનો પુત્ર, ખરી રીતે વસુદેવ અને દેવકીનો પુત્ર, કે જેણે ૨૦ વરસ દીક્ષા પાળી ૧૪ પૂર્વનો અભ્યાસ કર્યો અને શત્રુંજય ઉપર સિદ્ધ થયા (૩) અંતગડના ત્રીજા વર્ગના બીજા અધ્યયનનું નામ

अणंतहिय न० (अनन्तहित) મોક્ષ

अणंताणंत. त्रि० (अनन्तानन्त) અનંત ગુણ્યા અનંત, અનંતાનંત

अणंताणुवंधि. पु० (अनन्तानुबन्धिन्) અનંત કાળ સુધી આત્માને સંસાર સાથે સંસર્ગ કરાવનાર કષાયની ચાર ચોકડીમાંની પ્રથમ ચોકડી

अणंताणुवंधिकोह. पु० (अनन्तानुबन्धिक्रोध) અનંતભવ પર્યંત રખડાવનાર ક્રોધ, કે જે ઉત્પન્ન થયા પછી પર્વતની ફાટની પેઠે મરણ સુધી પણ ભુંસાય નહિ અને સમકિતને અટકાવે તે ક્રોધ

अणंतिय. त्रि० (अनन्तिक) પાસે નહિ નજીક નહિ તે (૨) त्रि० અંતરગરનું છેડા વગરનું

अणसुवाइ. पु० (अनसुपातिन्) માર્ગનો થાક લાગ્યો હોય તો પણ આસું ન ખેરનાર ઘોડા વગેરે.

अणक्कर पु० (ऋणकर) પાપ કરનાર, ચોવીસમો ગૌણ પ્રાણાતિપાત

अणक्क पु० ( ) મલેચ્છદેશ વિશે. (૨) त्रि० મલેચ્છ દેશમાં રહેનાર

अणक्कभिगण त्रि० (अनामाभिन्न) નાથ્યા વગરનો. નાથેલ નહિ

अणक्स पु ( ) અદેખાઇ, રોષ (૨) ગુસ્સો, ક્રોધ

अणक्खर. न० (अनक्षर) અનક્ષર શ્રુત

अणक्खरसुय न० (अनक्षरश्रुत) અનક્ષર શ્રુત, શ્રુતજ્ઞાનનો એક ભેદ, અક્ષર વિના છીંકથી, ચપટી વગાડી માથું હલાવી આદિ સંકેતોથી બીજાનો અભિપ્રાય જાણવો તે

अणगाढ. न० (अनागाढ) પ્રબળ કારણનો અભાવ.

अणगार. पु० (अनगार) ત્યાગી, ગૃહવગરના સાધુ (૨) ભિક્ષુક (૩) ભરતક્ષેત્રના ભવિષ્યના પાચમા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ

अणगार. त्रि० (ऋणकार) કરજ કરનાર (૨) દુષ્ટ શિષ્ય અપાત્ર

अणगार पु (अनाकार) દર્શનનો ઉપયોગ, જેમાં આકાર સ્પષ્ટ પ્રતીત ન થાય તે ઉપયોગ (૨) આકૃતિ શૂન્ય, આકાર રહિત

अणगारधम्म पु० (अनगारधर्म) મુનિધર્મ, સર્વવિરતિ ચારિત્રરૂપ યતિધર્મ

अणगारप्पाउग्गा. स्त्री० (अनाकारप्रायोग्या) બંધ આશ્રી અનાકાર ઉપયોગને યોગ્ય પ્રકૃતિ

अणगारमग्ग पु० (अनगारमार्ग) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૩૫ મા અધ્યયનનું નામ, જેમાં સાધુનો માર્ગ દર્શાવવામાં આવ્યો છે તે

अणगारवाइ पु० (अनगारवादिन्) સાધુના ગુણ રહિત હોવા છતાં પોતાને સાધુ તરીકે ઓળખાવનાર, વેશમાત્ર ધરનાર શાક્યાદિ

अणगारसामाइय. त्रि० (अनगारसामायिक) સર્વવિરતિરૂપ સામાયિક, સાધુનો આચાર

अणगारसीह पु० (अनगारसिंह) મુનિમાં સિંહ સમાન

अणगारसुय. न० (अनगारश्रुत) સૂયગડાંગ સૂત્રના બીજા શ્રુત સ્કંધનું પાંચમું અણગાર શ્રુત નામનું અધ્યયન

अणगारि. पु० (अनगारिन्) સાધુ, યતિ

अणगारिय. त्रि० (अनगारिक) સાધુ સંબંધી અનુષ્ઠાન વગેરે

अणगारिया. स्त्री० (अनगारिता) સાધુપણું; સાધુવૃત્તિ.

अणग्घ. त्रि० (अनर्घ्य) અમૂલ્ય; બહુ કિમ્મતી.

अणच्चंतिय. पुं० (अनात्यन्तिक) મદદ માગનારને મૂકીને ભાગી ન જવું, પરંતુ છેવટ સુધી મદદ આપવી તે

अणच्चाविय. न० (अनर्त्तित) પડિલેહણ કરતાં પોતાને તથા વસ્ત્રને હલાવવાં નહિ તે; પડિલેહણનો એક ગુણ.

अणज्ज. त्रि० (अन्याय्य) અન્યાય યુક્ત; અયોગ્ય.

अणज्ज. त्रि० (अनार्य) અનાર્ય; ક્રૂર. (૨) न० પાપકર્મ; અનાર્ય અનુષ્ઠાન.

अणज्जधम्म. त्रि० (अनार्यधर्म) અનાર્ય સ્વભાવવાળો. (૨) ધર્મને નામે અનાર્ય કર્મ કરનાર.

अणज्जभाव. त्रि० (अनार्यभाव) ક્રોધાદિ દુર્ગુણવાળો માણસ.

अणज्झवसाय. पुं०(अनध्यवसाय) નિર્વિકલ્પજ્ઞાન, વિશેષરહિત સામાન્ય બોધ.

अणट्ट. त्रि० (अनार्त) આર્તધ્યાનથી રહિત.

अणट्ठ. त्रि० (अनर्थ) અર્થરહિત; નિરર્થક. (૨) न० હાનિ; નુકસાન.

अणट्ठग. पुं० (अनर्थक) ૨૮ મો ગૌણ પરિગ્રહ.

अणट्ठादंड. पुं० (अनर्थदण्ड) સ્વાર્થ વિના આત્માને દંડવો તે; નિષ્કારણ પાપ કરવાં તે.

अणट्ठादंडवत्तिअ. न० (अनर्थदण्डप्रत्ययिक) વગર પ્રયોજને માત્ર ક્રીડા કે વ્યસનથી જીવ હિંસાદિ પાપસ્થાન સેવવું તે; બીજું ક્રિયાસ્થાનક.

अणट्ठादंडवेरमण. न० (अनर्थदण्डविरमण) અનર્થદંડથી નિવર્તવું તે; શ્રાવકનું આઠમું વ્રત.

अणट्ठाबंधिय. त्रि० (अनर्थबन्धिक) વિના પ્રયોજને પખવાડીઆમાં બે ત્રણ વાર પાત્ર વગેરેને બંધ આપનાર (સાધુ સાધ્વી)

अणण्ण. त्रि० (अनन्य) અભિન્ન; અપૃથગ્ભૂત. (૨) મોક્ષમાર્ગ. (૩) અસાધારણ; અદ્વિતીય.

अणण्णदंसि. त्रि० (अनन्यदर्शिन्) યથાયોગ્ય પદાર્થ જોનાર. (૨) અન્યથા જોનાર નહિ તે.

अणण्णणेय. त्रि० (अनन्यनेय) બીજાથી ન દોરવાય તેવો; સ્વયંબુદ્ધ.

अणण्णपरम. पुं० (अनन्यपरम) સંયમ; ચારિત્ર.

अणण्णमण. त्रि० (अनन्यमनस्) એકાગ્ર ચિત્તવાળો; તલ્લીન.

अणण्हय. पुं० (अनाश्रव) આશ્રવનિરોધ; નવાં કર્મને આવતાં અટકાવવાં તે.

अणण्हयकर. त्रि० (अनाश्रवकर) આશ્રવ નિરોધ કરનાર; નવાં કર્મને આવતાં અટકાવનાર.

अणतिविलंबियत्त. न० (अनतिविलम्बितत्व) અતિવિલંબ રહિત બોલવું તે; વચનના ૩૫ અતિશયમાંનો એક.

अणत्त. त्रि० (ऋणार्त्त) ઋણી; કરજદાર.

अणत्त. त्रि० (अनात्र) દુઃખથી ન બચાવનાર.

अणत्त. त्रि० (अनात्त) નહિ લેવાએલું; નહિ સ્વીકારેલું.

अणत्तट्ठिय. त्रि० (अनात्मार्थिक) પોતાનું કરેલ નહિ તે; અસ્વીકારેલું.

अणत्तपण्ण. त्रि० (अनात्मप्रज्ञ) જેની બુદ્ધિ આત્મહિત કરવામાં નથી લાગી તે.

अणत्तवंत. त्रि० (अनात्मवत्) કષાયથી યુક્ત.

अणत्थ. अ० (अन्यत्र) બીજે સ્થળે; બીજે ઠેકાણે.

अणत्थ पुं० (अनर्थ) અનર્થ હેતુ; એકવીસમો ગૌણ પરિગ્રહ. (૨) અર્થરહિત; નિષ્પ્રયોજન.

अणत्थंतर. न० (अनर्थान्तर) એકજ અર્થવાળો શબ્દ.

अणत्थदंड पुं० (अनर्थदण्ड) પ્રયોજન વિના કર્મબંધનમાં પડવું તે; વિના મતલબે કર્મથી દંડાવું તે.

अणत्थदंडव्वय पु० (अनर्थदण्डव्रत) विना प्रयोजने आत्माने दंडावा न देवो ते, श्रावकनुं आठमुं व्रत

अणत्थमियसंकप्प त्रि. (अनस्तमितसङ्कल्प) जेने दिवसमां खावानो संकल्प छे ते

अणत्थवाय पु० (अनर्थवाद) निष्प्रयोजन बोलवुं ते

अणधारग पु० (ऋणधारक) करजदार, देणदार

अणपण्णिय पु० (अणपर्णिक) कुतूहलप्रिय व्यंतर देवतानी एक जात, व्यंतरनी सोळ जातमांनी नवमी जात

अणप्पगंथ. त्रि० (अनर्प्यग्रन्थ) आध्यात्मिक ग्रंथनी माफक जेने तेने आपवा योग्य नहि ते, अर्पण करवा अयोग्य ज्ञानादि

अणप्पगंथ. पु० (अनल्पग्रन्थ) बहुसूत्री.

अणप्पगंथ. पु० (अनात्मग्रन्थ) परिग्रह रहित, अपरिग्रही

अणप्पिय न० (अनर्पित) अविशेषित, सामान्य (२) त्रि० नहीं आपेलुं

अणप्पियणय पु० (अनर्पितनय) सर्व वस्तु सामान्यज छे एम निरपेक्ष सामान्य ग्राही नयविशेष

अणभंजग पु (ऋणभञ्जक) देणुं न आपे ते, देवाळीओ

अणभिक्कंत. त्रि० (अनभिक्रान्त) ओळंघी गयेल नहि, अनुल्लंघित

अणभिक्कंतकिरिया स्त्री० (अनभिक्रान्तक्रिया) जेमां बीजा कोइ मतना भिक्षु उतर्या नथी एवी जग्या

अणभिग्गहिया स्त्री० (अनभिगृहीता) जेनो अर्थ जणाय नहि एवी भाषा

अणभिण्ण. त्रि० (अनभिज्ञ) अजाण, मूर्ख.

अणरह. / **अणरिह.** / **अणारह** त्रि० (अनर्ह) अयोग्य नालायक

अणल पु० (अनल) अग्नि, आग (२) त्रि० अजोग, नालायक

अणलंकिय. त्रि० (अनलंकृत) अलंकार वगरनो, आभूषणादि रहित

अणलंकियविभूसिय. त्रि० (अनलंकृतविभूषित) अलंकार अने वस्त्रादिनी शोभाथी रहित

अणलक्खिय त्रि० (अलक्षित) अजाण्युं

अणलुक्क. त्रि (अनलोक्य) नजरे देखाय तेवुं, दृष्टिगोचर.

अणवंत पु० (ऋणवत्) दिवसनुं २१ मुं लोकोत्तर मुहूर्त

अणवकंखवत्ति न० (अनवकाङ्क्षवृत्ति) जेमां परप्राणनी अथवा पोताना पापना परिहारनी अपेक्षा राखवामां नथी आवती एवा वर्तनवाळुं वैर

अणवकंखवत्तिया स्त्री० (अनवकाङ्क्षप्रत्यया) पोतानी के परनी जींदगीनी अपेक्षा राख्या विना साहसथी पाप क्रिया थाय ते

अणवगल्ल त्रि० (अनवग्लान) ग्लानि रहित, जरा वगरनो

अणवच्च त्रि० (अनपत्य) सन्तान रहित, निर्वंश

अणवज्ज त्रि० (अनवद्य) निर्दोष, पापरहित (२) न० पापदोषनो अभाव

अणवज्जभासा स्त्री० (अनवद्यभाषा) दोषरहित भाषा, निरवद्य भाषा

अणवट्ठप्प. न० (अनवस्थाप्य) दोष माटे साधुने आपवाना प्रायश्चित्तनो एक प्रकार, जेमां अमुक वखत सुधी साधुने व्रतथी बहार राखी ते पछी लेवामां आवे तेवुं एक प्रायश्चित (२) त्रि० अनवस्थाप्य नामे प्रायश्चित्तने योग्य

अणवट्ठिय त्रि० (अनवस्थित) अस्थिर (२) अनियमित प्रमाणवाळो, जेनुं एक सरखुं प्रमाण नथी ते

अणवट्ठियकरण. न० (अनवस्थितकरण) સામાયિકનો વખત પુરો થયા પહેલાં પાળવું તે; શ્રાવકના નવમા વ્રતનો પાંચમો અતિચાર.

अणवट्ठियसंठाण. न० (अनवस्थितसंस्थान) એક ઠેકાણે સ્થિતિ ન કરવી તે; નિરંતર ગતિ કરવી તે.

अणवणीयत्त. न० (अनपनीतत्व) કારક, કાળ, વચન, લિંગ આદિ દોષથી રહિત; સત્ય વચનનો ૨૫ મો અતિશય.

अणवन्निय. पुं० (अणपर्णिक) વ્યંતર દેવોની એક જાત.

अणवत्तप्पया. स्त्री० (अनवत्राप्यता) અંગ હીનતા.

अणवत्था. स्त्री० (अनवस्था) અનવસ્થા દોષ; જે દલીલનો ક્યાંય પણ છેડો ન આવે ત્યાં અનવસ્થા દોષ ઉપસ્થિત થાય છે. (૨) અવ્યવસ્થા.

अणवदग्ग. } **अणवयग्ग.** } त्रि० (अनवदग्र) અંત વગરનું; અનંત. (૨) અપરિમિત; નિસ્સીમ. (૩) અવિનાશી.

अणवरय. न० (अनारत) નિરંતર; હમેશ. (૨) અવિચ્છિન્ન.

अणविक्खया. स्त्री० (अनपेक्षा) અપેક્ષા ન રાખવી તે.

अणसण. न० (अनशन) હમેશને માટે કે થોડા વખતને માટે અન્નપાણીનો ત્યાગ કરવો તે; ઉપવાસ અથવા સથારો.

अणह. त्रि० ( ) નાશ વગરનું; ક્ષતિ રહિત.

अणह. त्रि० (अनघ) પાપ વગરનું; નિરવદ્ય.

अणहय. त्रि० (अनाहत) નવું; વાપરેલું નહિ તે.

अणहसमग्ग. त्रि० (अक्षतसमग्र) સહીસલામત માલ અને કુટુંબવાળો; રસ્તામાં ચોરાદિકથી જેનું ધન લુટાએલું નથી તે.

अणहिगय. त्रि० (अनधिगत) અગીતાર્થી. શાસ્ત્રવેત્તા નહિ તે.

अणहीण. त्रि० (अनधीन) સ્વાધીન; પરતંત્ર નહિ.

अणहीय. त्रि० (अनधीत) અભ્યાસ ન કરેલ; ન ભણેલ.

अणहीयपरमत्थ. पुं० (अनधीतपरमार्थ) અગીતાર્થ; શાસ્ત્રવેત્તા નહિ તે.

अणाइ. त्रि० (अनादि) આદિ વગરનું; અનાદિ કાળથી ચાલ્યું આવતું. (૨) નિત્ય.

अणाइअ. त्रि० (अज्ञातिक) કુટુંબ વગરનો; એકલો.

अणाइज्ज. न० (अनादेय) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી માણસનું વચન માન્ય ન થાય.

अणाइज्जवयण. त्रि० (अनादेयवचन) અનાદેય વચનવાળુ; જેનું વચન કોઇપણ માન્ય ન કરે તે.

अणाइणिहण. त्रि० (अनादिनिधन) જેનાં આદિ અને અંત નથી તેવું; શાશ્વત.

अणाइण्ण. } **अणाइन्न.** } त्रि० (अनाचीर्ण) સાધુને આચરવા યોગ્ય નહિ; ૫૨ અનાચીર્ણમાંનો ગમે તે એક.

अणाइय. त्रि० (अणातीत) પાપને પામ થયેલું; પાપી.

अणाइय. त्रि० (ऋणातीत) કરજવાળો; દેણદાર. (૨) સંસાર; દુનિયા.

अणाइल. त्रि० (अनाविल) સ્વચ્છ. (૨) પાપ રહિત.

अणाइसंताण पुं० (अनादिसन्तान) અનાદિ પ્રવાહ; અનાદિ પરંપરા.

अणाइमपज्जवसिअ. त्रि० (अनादिपर्यवसित) જેની આદિ નથી પણ છેડો છે તે.

अणाउ. पु० (अनायुष्) આયુઃકર્મ રહિત; સિદ્ધભગવાન્. (૨) જેને ફરીથી ઉત્પન્ન થવુ નથી તેવા કેવળી તીર્થંકર વગેરે.

अणाउज्जिय त्रि० (अनायोजित) ઉપયોગ રહિત, અસાવધાન

अणाउत्त. त्रि० (अनायुक्त) ઉપયોગ રહિત; ઉપયોગ વિનાનો.

अणाउत्तपमज्जणाया. स्त्री० (अनायुक्तप्रमार्जन) ઉપયોગ રહિત પુંજવાથી લાગતું કર્મબંધન.

अणाउत्ताइणया. स्त्री० (अनायुक्तादानता) વિના ઉપયોગે વસ્તુ લેવા મૂકવાથી લાગતું કર્મબંધન; અણાભોગપ્રત્યયક્રિયાનો એક ભેદ.

अणाउल. / **अणाकुल.** त्रि० (अनाकुल) આકુળતા રહિત.

अणागइ. स्त्री० (अनागति) ન આવવું તે. (૨) સિદ્ધશિલા; જ્યાંથી ફરી આવવું નથી તે.

अणागम. पुं० (अनागम) આગમ લક્ષણહીન આગમ; અપૌરૂષેય આગમ.

अणागमण. न० (अनागमन) સંયમ લઇને પાછા ઘેર ન આવવું તે.

अणागमणधम्मि. त्रि० (अनागमनधर्मिन्) લીધેલી પ્રતિજ્ઞાનો નિર્વાહ કરનાર; સંયમ લઇને પાછા ઘેર ન જનાર.

अणागय. पुं० (अनागत) ભવિષ્યકાળ; આવતો કાળ. (૨) ન આવેલું. (૩) त्रि० ભવિષ્યમાં મળવાનું; ભાવી જન્મ સંબંધી. (૪) न० પર્યુષણમાં કરવાનું તપ કંઇ કારણસર અગાઉથી કરી લેવું તે; દસ પચ્ચખાણમાંનું એક.

अणागयखेत्त. न० (अनागतक्षेत्र) હવે પછી આવવાનું ક્ષેત્ર; જે ક્ષેત્રમાં ગતી નથી કરી તેવું ક્ષેત્ર.

अणागयद्धा. स्त्री० (अनागताद्धा) ભવિષ્યકાળ.

अणागयवयण. न० (अनागतवचन) ભવિષ્યકાળનું વચન; ભવિષ્યકાળ વાચક વિભક્તિપ્રત્યય.

अणागलिय. त्रि० (अनर्गलित) નિવારણ ન કરેલ; અટકાવેલ નહિ.

अणागलिय. त्रि० (अनाकलित) પ્રમાણ ઉપરાંતનું; અપરિમિત. (૨) નહિ જાણેલું; અલક્ષિત.

अणागाढ न० (अनागाढ) સાધારણ કારણ; ગાઢ કારણ નહિ તે.

अणागार. त्रि० (अनाकार) આકાર રહિત; આકૃતિ શૂન્ય.

अणागार. न० (अनाकार) પચ્ચખાણમાં દુકાળ, અટવી વગેરેની છુટ ન રાખવી તે; અનાભોગ અને સહસા એ બે સિવાય બાકીના આગાર વિનાનું પચ્ચખાણ. (૨) આકાર રહિત ઉપયોગ; સામાન્યગ્રાહી દર્શનોપયોગ.

अणागारोवउत्त. त्रि० (अनाकारोपयुक्त) સામાન્યગ્રાહી દર્શનના ઉપયોગવાળો; દર્શનના ઉપયોગ સહિત.

अणागारोवओग. पुं० (अनाकारोपयोग) સામાન્યગ્રાહી દર્શનનો ઉપયોગ.

अणाजीव. त्रि० (अनाजीव) આજીવિકા રહિત; આજીવિકાની ઇચ્છા નહિ રાખનાર. (૨) નિસ્પૃહી.

अणाजीवि. त्रि० (अनाजीविन्) તપના ફલની ઇચ્છા વગરનો; નિસ્પૃહી.

अणाढिय. पुं० (अनादृत) અણાઢિઅ નામે જંબૂદ્વીપનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૨) કાકંદી નગરીનો એક ગૃહસ્થ, કે જે સ્થવિરની પાસે દીક્ષા લઇ પહેલા દેવલોકમાં અણાઢિઅ વિમાનમાં બે સાગરને આઉખે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી ચવી મહાવિદેહમાં મોક્ષ જશે. (૩) न० પહેલા દેવલોકનું "અણાઢિઅ" નામનું વિમાન. (૪) અનાદરપૂર્વક વંદના કરવી તે; વંદનાનો પહેલો દોષ.

अणाढिया. स्त्री० (अनादृता) જંબૂદ્વીપના અધિષ્ઠાતા અનાદૃત દેવતાની રાજધાની.

अणाण. न० (अज्ञान) અજ્ઞાન.

अणाणा. स्त्री० (अनाज्ञा) આજ્ઞાનો અભાવ. (૨) त्रि० જેમાં વીતરાગની આજ્ઞા નથી તે.

अणाणुगामि. न० (अनानुगामिन्) જે જગ્યાએ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હોય તેજ જગ્યાએ રહે બીજી જગ્યાએ સાથે ન જાય એવું અવધિજ્ઞાન; અવધિજ્ઞાનનો એક ભેદ.

अणाणुपुव्वी. स्त्री० (अनानुपूर्वी) અનુક્રમ નહી તેમ વ્યુત્ક્રમ નહિ તે.

अणाणुवंधि. न० (अनानुबन्धिन्) પડિલેહણ કરતાં વસ્ત્રનો કોઇ પણ ભાગ નજર બહાર ન રહે તે; અપ્રમાદ પડિલેહણનો એક પ્રકાર.

अणाणुवाइ. पुं० (अनानुवादिन्) વાદિએ કહેલ હેતુનો અનુવાદ કરવાની પણ વ્યાકુળપણાને લીધે જેનામાં શક્તિ નથી તે.

अणातावियं. त्रि० (अनातापित) જે સાધુ પોતાનાં વસ્ત્ર, પાત્ર વગેરે બિનાશવાળા ઉપકરણને તડકામાં ન નાખે તે.

अणातीय. पुं० (अनातीत) સંસાર સમુદ્રની પાર જનાર; સંસારને ઉલ્લંઘી પેલે પાર પહોંચનાર જીવ.

अणादि. त्रि० (अनादि) પ્રવાહની અપેક્ષાએ આદિરહિત; શરૂઆત વગરનું.

अणादेज्ज. न० (अनादेय) અનાદેય નામ.

अणावाह. पुं० (अनाबाध) સ્વાભાવિક સુખ, મોક્ષ સુખ. (૨) त्रि० બાધારહિત સુખ; અબાધિત સુખ.

अणाभियोगिय. पुं० (अनाभियोगिक) સ્વતંત્ર દેવ; જેનો કોઇ સ્વામી નથી તેવો દેવતા.

अणाभोग. पुं० (अनाभोग) બેખબર; અજ્ઞાન. (૨) અત્યંત વિસ્મૃતિ.

अणाभोगज्झाण. न० (अनाभोगध्यान) અત્યંત વિસ્મરણ થયાનું ભાન આવવું તે; જેમ પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિને વિસ્મરણ થયેલ વતની યાદગિરી થઇ.

अणाभोगपडिसेवणा. स्त्री० (अनाभोगप्रतिसेवना) અજાણપણે કોઇ દોષ સેવવો તે.

अणाभोगवउस. त्रि० (अनाभोगबकुश) અજાણે દોષ લગાડનાર બકુશ નિર્ગ્રંથ.

अणाभोगवत्तिया. स्त्री० (अनाभोगप्रात्ययिकी) અજ્ઞાનથી ઉપયોગશૂન્યપણે કર્મ બંધાય તે.

अणाय. पुं० (अनात्मन्) આત્માથી ભિન્ન પદાર્થ; જડ.

अणाययण. न० (अनायतन) નાટકશાળા, વેશ્યાગૃહ આદિ સાધુને નહિ રહેવા યોગ્ય સ્થાન. (૨) જ્યાં સજ્જન પુરૂષોનો સંસર્ગ નથી એવું સ્થાન. (૩) પાસત્થા વગેરેને ઉતરવાનું સ્થાન. (૪) પશુ, નપુંસક વગેરેના ગ્હેરાણવાળું સ્થાન.

अणायर. पुं० (अनादर) નિરસ્કાર; અપમાન.

अणायरण. न० (अनाचरण) અનાચાર; ખરાબ આચરણ.

अणायरणया. स्त्री० (अनाचरणता) આચરવા યોગ્ય નહિ તે; માયા અને કષાયનું પર્યાય નામ.

अणायरिय. पुं० (अनार्य) આર્ય નહિ તે; ક્રૂર.

अणायार. त्रि० (अनाकार) જુઓ "અણાગાર" શબ્દ.

अणायार. पुं० (अनाचार) સાધુ કે શ્રાવકના આચાર વ્યવહારનો ભંગ; પચ્ચખાણની હદનું ઉલ્લંઘન કરવું તે. (૨) સાધુને ન આચરવા યોગ્ય ૫૨ અનાચીર્ણમાંનો ગમે તે એક.

अणायारसुय. न० (अनाचारश्रुत) સૂયગડાંગના બીજા શ્રુતસ્કંધના પાંચમા અધ્યયનનું નામ, કે જેમાં અનેકાંતવાદનું સમર્થન કરતાં આચારનું કેવી રીતે પાલન કરવું અને અનાચારનો કેવી રીતે ત્યાગ કરવો તે બતાવ્યું છે.

अणायावि. त्रि० (अनातापिन्) આતાપના વગેરે પરિસહ સહન ન કરનાર સાધુ; શીત, ઉષ્ણ વગેરે સહન ન કરનાર.

अणारंभ (अनारम) જીવને ઉપદ્રવ ન કરવો તે (૨) ત્રિ૦ સાવદ્ય વ્યાપારરહિત

अणारंभजीवि ત્રિ૦ (अनारभजीविन्) સર્વ આરંભથી નિવૃત્ત થયેલ સાધુ, સાવદ્યાનુષ્ઠાન અને પ્રમાદ રહિત જીંદગી ગાળનાર

अणारिय ત્રિ૦ (अनार्य) ન કરવા યોગ્ય કામ કરનાર, અનાચારી (૨) અનાર્ય દેશવાસી, મ્લેચ્છ (૩) ન૦ મ્લેચ્છને છાજતુ આચરણ, અસત્ અનુષ્ઠાન (૪) અનાર્યભૂમિ, અનાર્ય ક્ષેત્ર

अणारियट्ठाण ન૦ (अनार्यस्थान) સાવદ્ય આરંભનુ સ્થાન

अणालाव પુ૦ (अनालाप) કુત્સિત ભાષણ, ખરાબ બોલવુ તે

अणालोक ન૦ (अनालोक) અજ્ઞાન

अणावाय ન૦ (अनापात) માણસની આવજાવ વિનાનુ સ્થળ, નિર્જન સ્થળ

अणाविल ત્રિ૦ (अनाविल) રાગદ્વેષરૂપી મળરહિત, સ્વચ્છ

अणाविल. ત્રિ૦ (अणाविल) કરજથી મેલુ

अणावुट्ठि. સ્ત્રી૦ (अनावृष्टि) અનાવૃષ્ટિ, વરસાદની મોસમમા વરસાદ ન વરસે તે

अणासगण ત્રિ૦ (अनासन्न) ઠેક પાસે નહિ બહુ નજીક નહિ તે

अणासय ત્રિ૦ (अनाशय) મોટાઇની લાલસા વગરનો, દ્રવ્યથી સમવસરણાદિ ભાવથી તેના અનાકાંક્ષી તીર્થંકર (૨) ફળની આશા વિનાનો

अणासव. ત્રિ૦ (अनाश्रव) કર્મબંધ રહિત (૨) પુ૦ આશ્રવનો અભાવ (૩) પુ૦ સ્ત્રી૦ ગુરૂના વચન ઉપર લક્ષ્ય ન આપનાર, ગુરૂનો આદેશ ન સાભળનાર (૪) પુ૦ ન૦ આશ્રવના અભાવવાળા મહાવ્રતાદિ (૫) પુ૦ અહિંસા દયા

अणासायणा સ્ત્રી૦ (अनाशातना) તીર્થંકરાદિકના ધર્મની અશાતના ન કરવી તે, દર્શન વિનયનો એક ભેદ

अणासायणाविणय પુ૦ (अनाशातनाविनय) જુઓ " અણાસાયણા " શબ્દ

अणासास પુ૦ (अनाश्वास) અવિશ્વાસ, અભરોસો

अणासिय ત્રિ૦ (अनशित) ભૂખ્યાળુ

अणासिय ત્રિ૦ (अनाश्रित) આશ્રયરહિત

अणासेवणा. સ્ત્રી૦ (अनासेवना) અતિચારાદિ ન સેવવા તે

अणाह. ત્રિ૦ (अनाथ) અશરણ, અનાથ (૨) રાંક, ભિખારી (૩) પુ૦ અનાથી મુનિ, કે જેણે શ્રેણિક રાજાને પોતે અનાથ હોવાની ખાત્રી કરાવી ધર્મ પમાડ્યો તેનુ વિસ્તૃત ચરિત્ર ઉત્ત ૨૦ મા અધ્યયનમા છે

अणाहपवज्जा સ્ત્રી૦ (अनाथप्रव्रज्या) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૨૦ મા અધ્યયનનુ અપરનામ

अणाहपिंड ન૦ (अनाथपिण्ड) અનાથને માટે તૈયાર કરેલો ખોરાક

अणाहरण ન૦ (अनाधरण) ધરી રાખવાને અશક્ત

अणाहार. પુ૦ (ऋणाधार) કરજદાર, દેણદાર.

अणाहार પુ૦ (अनाहार) આહારનો અભાવ

अणाहारग / **अणाहारय.** પુ૦ (अनाहारक) અનાહારી જીવ, આહાર ન લેનાર જીવ

अणाहारिय ત્રિ૦ (अनाहृत) ભૂતમળની ખાવાની ક્રિયાથી પરિણામ પામેલુ નહિ તે

अणाहिट्ठ પુ૦ (अनाधृष्ट) વસુદેવ રાજાથી થયેલ ધારિણી રાણીનો પુત્ર (૨) અંતગડ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના તેરમા અધ્યયનનુ નામ

अणाहिट्ठि પુ૦ (अनाधृष्टि) જુઓ " અણાહિટ્ઠ " શબ્દ

अणाहुअ त्रि० (अनाहूत) આમંત્રણ ન કરેલ, મુનિ આમંત્રણ વિના આહાર લેવા જાય માટે તે અનામંત્રિત

अणिइय त्रि० (अनित्य) અનિત્ય, ચિરકાળ નહિ રહેનાર

अणिइय पु० (अनियत) જેનું સ્વરૂપ નિયત નથી તે, સંસાર

अणिएय त्रि० (अनियत) અનિયમિત, અપ્રતિબદ્ધ

अणिएयचारि. पु० (अनियतचारिन्) અપ્રતિબંધ વિહારી, અપ્રતિબંધપણે વિચરનાર

अणिंगाल त्रि० (अनङ्गार) ઇંગાલ દોષથી રહિત

अणिंद त्रि० (अनिन्द्र) ઇંદ્ર વિનાનું

अणिंदिय पु० (अनिन्द्रिय) ઇંદ્રિય તથા તેના ઉપયોગ વિનાના સિદ્ધભગવાન તથા કેવલી (૨) ત્રિ० જેણે ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ બાંધી નથી તે (૩) ત્રિ० જે ઇન્દ્રિયોથી જાણી શકાતા નથી તે અતીન્દ્રિય

अणिंदिया स्त्री० (अनिन्दिता) ઉર્ધ્વલોકવાસી છઠ્ઠી દિશાકુમારી

अणिकट्ठ त्रि० (अनिकृष्ट) દ્રવ્યથી સ્થૂલ શરીરવાળો અને ભાવથી કષાયને વશ નથી કર્યા તે

अणिक्कावाइ पु० (अनेकवादिन्) પદાર્થોમાં કોઇ અપેક્ષાએ એકપણું હોવા છતાં પણ તેને ન જોતા સર્વથા પદાર્થોનું અનેકપણું સ્થાપિત કરનાર વાદી, અક્રિયાવાદી

अणिक्खित्त त्रि० (अनिक्षिप्त) ત્યાગ કરેલ નહિ, છોડી દીધેલ નહિ (૨) અવિશ્રાન્ત, નિરન્તર

अणिगण पु० (अनग्न) અકર્મભૂમિના યુગલિયાને વસ્ત્ર પૂરા પાડનાર કલ્પવૃક્ષ (૨) ત્રિ० જેઓ નગ્નાવસ્થામાં નથી, પરંતુ વસ્ત્રોથી ઢંકાયેલા છે તે

अणिगाम त्रि० (अनिकाम) પરિમિત (૨) તુચ્છ

अणिग्गह त्रि० (अनिग्रह) જેણે ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ નથી કર્યો તે, અસંયતી (૨) ઉદ્ધત, સ્વચ્છંદી (૩) ન० અગીયારમું ગૌણ અબ્રહ્મ સેવન

अणिच्च त्रि० (अनित्य) અનિત્ય, ક્ષણભંગુર

अणिच्चजागरिया स्त्री० (अनित्यजागरिका) સંસારનું અનિત્ય સ્વરૂપ ચિંતવવું તે

अणिच्चभावणा. स्त्री० (अनित्यभावना) સંસારનું સ્વરૂપ અનિત્ય છે એવી ભાવના ભાવવી તે

अणिच्चया स्त्री० (अनित्यता) અનિત્યપણું, નશ્વરપણું

अणिच्चाणुप्पेहा स्त्री० (अनित्यानुप्रेक्षा) ધન, પુત્ર, શરીર વગેરે સર્વ અનિત્ય છે એવી ભાવના

अणिच्छिय त्रि० (अनीप्सित) ઇચ્છિત નહિ, અનિષ્ટ

अणिज्जूढ त्रि० (अनिर्यूढ) મ્હોટા ગ્રંથમાંથી સંક્ષિપ્તરૂપે ઉદ્ધાર કરેલ નહિ

अणिट्ठ त्रि० (अनिष्ट) અનિષ્ટ, અપ્રિય

अणिण्हवण न० (अनिह्नवन) જેની પાસે અભ્યાસ કર્યો હોય તેનું નામ ન છુપાવવું તે, જ્ઞાનનો પાંચમો આચાર

अणितिय त्रि० (अनित्य) અનિત્ય, ક્ષણભંગુર

अणितिय पु० (अनियत) જુઓ "અણિઇય" શબ્દ

अणित्थंथ त्रि० (अनित्थंस्थ) કોઇ લૌકિક પ્રકારથી ન રહેનાર, અલૌકિક પ્રકારની સ્થિતિવાળું સંસ્થાન

अणित्थंथसंठाण न० (अनित्थंस्थसंस्थान) અનિયત સંસ્થાન સિદ્ધોનું સંસ્થાન

अणिदा स्त्री० (अनिदा) અજ્ઞાનપણે કરેલી હિંસા, સામા પ્રાણીને અસાવધાનતામાં મારવો તે (૨) ચિત્તનું અસ્વસ્થિતપણું બેભાનપણું (૩) અજાણ્યું અનાભોગપણું

अणिमिस त्रि० (अनिमिष) આખનો પનકારો માર્યા વગરનુ (૨) વનસ્પતિ વિશેષ
अणिमिसणयण. पु० (अनिमिषनयन) જે આખનો પનકારો મારતા નથી તે, દેવતા
अणिमुक्ख. पु० (अनिर्मोक्ष) મોક્ષનો અભાવ
अणिय न० (अनीक) સૈન્ય, લશ્કર
अणिय न० (अनृत) અસત્ય જૂઠુ
अणिय न० (   ) ધાર, અણી
अणियट्ट. पु० (अनिवर्त) મોક્ષ મુક્તિ (૨) એ નામનો એક મોટો ગ્રહ
अणियट्टि न० (अनिवर्त्तिन्) મુક્તિ મેળવ્યા વિના નિવર્તે નહિ તેવુ ધ્યાન, શુકલ ધ્યાનનો ત્રીજો પાયો (૨) પુ० ७९ મો ગ્રહ (૩) જમ્બૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા આવતી ચોવીસીમા થનાર ૨૦ મા તીર્થંકર
अणियट्टिकरण न० (अनिवृत्तिकरण) સમકિત પ્રાપ્ત કરતી વખતે રાગદ્વેષની ગ્રંથિને ભેદનાર વિશુદ્ધ અધ્યવસાય વિશેષ, કે જે ગ્રંથિને ભેદ્યા વિના નિવર્તે નહિ તે કરણ વિશેષ, આત્માનુ વિશુદ્ધ પરિણામ
अणियट्टिबायर न० (अनिवृत्तिबादर) નવમે ગુણઠાણે વર્તતો જીવ (૨) નવમા ગુણ સ્થાનકનુ નામ, આઠિ કષાયોદય દસમા ગુણ સ્થાનકની અપેક્ષાએ સ્થૂલ છે વળી આ ગુણઠાણે વર્તતા ઘણા જીવોના અધ્યવસાયો પરસ્પર વ્યાવૃત્તિ પામતા નથી, માટે " અણિયટ્ટિબાયરસપરાય ' એવુ સાર્થ નામ છે
अणियण. पु० (अगण) જુઓ "અણિગણ" શબ્દ
अणियत त्रि० (अनियत) નિયમિત નહિ તે, અચોક્કસ
अणियत्त त्रि० (अनिवृत्त) નિવૃત્ત નહિ થયેલ, નિવૃત્તિ ન પામેલ
अणियय त्रि० (अनियत) અપ્રતિબદ્ધ, કોઇના બધાયેલ નહિ (૨) અનવસ્થિત, અનિશ્ચલ (૩) વસ્ત્ર આપનાર કલ્પવૃક્ષની એક જાત (૪) न० એકલા નિયતિથી નહિ પણ પાચે સમવાયિ કારણથી ઉત્પન્ન થતુ સુખ વગેરે (૫) પુરૂષાર્થથી અન્યથા થઇ શકે તેવો ભાવ, ભાવી ભાવથી ભિન્ન
अणिययचारि पु० (अनियतचारिन्) જુઓ " અણિએઅચારિ " શબ્દ
अणियाण त्रि० (अनिदान) જેણે સયમતપ વગેરેનુ ભાવી ફળ માગી નથી લીધુ તે, નિયાણુ ન કરનાર (૨) સાવદ્યાનુષ્ઠાન રહિત (૩) ભોગ અને ઋદ્ધિની પ્રાર્થના રૂપ આર્તધ્યાન વિનાનો
अणिरुद्ध. त्रि० (अनिरुद्ध) કષાય પણ અટકે નહિ તેવુ (૨) પુ० પ્રદ્યુમ્ન કુમારથી થયેલ વૈદર્ભી રાણીનો પુત્ર, કે જે નેમનાથ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લઇ શેત્રુંજય પર સિદ્ધ થયા
अणिरुद्धपरण पु० (अनिरुद्धप्रज्ञ) જેની બુદ્ધિ કષાય પણ સ્ખલિત ન થાય એવા તીર્થંકર, કેવળી આદિ
अणिल पु० (अनिल) વાયુ, પવન (૨) ગઇ ચોવીસીના ભરતક્ષેત્રના એકવીસમા તીર્થંકર
अणिला. स्त्री० (अनिला) બાવીશમા તીર્થંકરની પ્રથમ સાધ્વી
अणिवारिया. स्त्री० (अनिवारिता) જેને સારૂ નરસુ કરતા કોઇ અટકાવનાર નથી તેવી સ્ત્રી
अणिस अ० (अनिशम्) સદૈવ, નિરતર
अणिसट्ठ / **अणिसिट्ठ** त्रि० (अनिसृष्ट) ધણીની કે સહીયારીની અનુમતિ વિનાનુ ઘરના મુખ્ય માણસોએ કબુલ ન કરેલુ (૨) ઘણા ભાગીદારોની સાધારણ વસ્તુમાથી એકની પણ રજા વિના સાધુને આહારાદિ આપવાથી લાગતો એક દોષ, ૧૬ ઉદ્ગમનના દોષમાનો ૧૫ મો દોષ

अणिसिद्ध. त्रि० (अनिषिद्ध) संमति આપેલ; નિષેધ ન કરેલ. (૨) સાવદ્યાનુષ્ઠાનથી નિવૃત્તિ ન પામેલ.

अणिस्स. त्रि० (अनिश्र) સર્વ જનથી ત્યાજ્ય; નિરાધાર.

अणिस्सिय. त्रि० (अनिश्रित) અનાસક્ત; આસક્તિ રહિત. (૨) પ્રતિબંધ રહિત; મમતા વિનાનો. (૩) અસંબદ્ધ; અપ્રવૃત્ત. (૪) અનાશ્રિત; કોઇની પણ સહાય ન ઇચ્છતો. (૫) ન० લિંગ યા પુસ્તકની અપેક્ષા વિના થતું જ્ઞાન; અવગ્રહ જ્ઞાનનો એક ભેદ. (૬) કીર્તિ આદિની અપેક્ષા વિના વૈયાવચ્ચ વગેરે કરવી તે.

अणिस्सिओवहाण. न० (अनिश्रितोपधान) બીજાની સહાય વિના કરવામાં આવતું તપ; નિષ્કામ તપ.

अणिह. त्रि० (अनीह) ક્રોધાદિથી અપીડિત; સહિષ્ણુ. (૨) માયા, પ્રપંચરહિત; કપટ રહિત. (૩) મમતારહિત; નિસ્પૃહ.

अणिह. त्रि० (अनिहत) ઉપસર્ગાદિથી અપરાજીત; ઉપસર્ગથી પરાભવ ન પામેલ.

अणिह. त्रि० (अस्नेह) રાગદ્વેષ વગરનો; સ્નેહ વગરનો.

अणिहयरिउ. पुं० (अनिहतरिपु) ભદ્દિલપુરના રહેવાસી નાગ નામે ગાથાપતિની સ્ત્રી સુલસાનો પુત્ર.

अणिहुत. त्रि० (अनिभृत) ઉપશાંત થયેલ નહિ; શાન્તિરહિત.

अणीइ. स्त्री० (अनीति) અતિવૃષ્ટિ; અનાવૃષ્ટિ આદિનો અભાવ.

अणीय. न० (अनीक) હાથી, ઘોડા વગેરેનું સૈન્ય.

अणीयस. पुं० (अणीयस्) ભદ્દિલપુરના નિવાસી નાગ નામે ગાથાપતિની ભાર્યા સુલસાએ ઉછેરેલ પુત્ર.

अणीया. स्त्री० (अनीका) સેના; કટક.

अणीहारि. } **अणीहारिम.** } न० (अनीहारिम) જ્યાં શબનું અગ્નિસંસ્કાર કરનાર ન મળે તેવે વિષમ સ્થળે પર્વતાદિની ગુફામાં સંથારો કરવો તે; સંથારાનો એક પ્રકાર.

अणु. अ० (अनु) પશ્ચાત્; પછી. (૨) પાસે; નજીક. (૩) લઘુ; નાનું. (૪) ક્રમ; પરિપાટી. (૫) અંદર; માંહે. (૬) યોગ્ય; ઉચિત. (૭) અનુકૂળ; હિતકર.

अणु. त्रि० (अणु) પ્રમાણમાં અતિથોડું. (૨) સૂક્ષ્મ; બારીક. (૩) पुं० પરમાણુ; સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ પુદ્ગલાંશ.

अणुअ. त्रि० (अनुग) અનુસરનાર.

अणुअत्तअ. त्रि० (अनुवर्त्तक) અનુકૂળ વર્તનાર.

अणुआ. स्त्री० (अनुगा) જુવાર; ધાન્યની એક જાત.

अणुआस. पुं० (अनुकास) વિકાસ; ફેલાવો.

अणुइरण. त्रि० (अनुचीर्ण) આવેલ.

अणुइरण. त्रि० (अनुकीर्ण) ભરાઇ રહેલું; વ્યાપ્ત. (૨) સરી નહિ જતું; અપતિત.

अणुइरण. त्रि० (अनुद्गीर्ण) બહાર નહીં નીકળેલું.

अणुइन्न. त्रि० (अनुदीर्ण) ઉદીરણા ન કરેલ.

अणुओइअ. त्रि० (अनुयोजित) પ્રવર્તાવેલ; ગોઠવેલ.

अणुओग. पुं० (अनुयोग) સૂત્રનો અર્થની સાથે સંબંધ યોજવો તે; વ્યાખ્યા. (૨) દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ધર્મકથાનુયોગ અને ચરણકરણાનુયોગ એ ચારમાંનો ગમે તે એક. (૩) દૃષ્ટિવાદ અંગનો ચોથો વિભાગ. (૪) ઉપક્રમ, નિક્ષેપ અનુગમ, નય ઇત્યાદિ અનુયોગ દ્વારમાંના ગમે તે એક દ્વારનું જ્ઞાન; શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર.

अणुओगदायय. पुं० (अनुयोगदायक) સૂત્રાર્થ આપનાર; સુધર્માસ્વામી વગેરે.

अणुओगदार. पु० (अनुयोगद्वार) વ્યાખ્યા કરવાના ઉપક્રમ, નિક્ષેપ, અનુગમ અને નય એ ચાર દ્વાર, વ્યાખ્યાની રીતિ

अणुओगदारसमास. पु० (अनुयोगद्वारसमास) અનુયોગદ્વારના સમુદાયનુ જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર

अणुओगधर. पु० (अनुयोगधर) સૂત્રાર્થ ધારણ કરનાર, અનુયોગી

अणुओगसमास पु० (अनुयोगसमास) એકથી વધારે અનુયોગદ્વારોનુ જ્ઞાન થવુ તે, શ્રુત જ્ઞાનનો એક પ્રકાર

अणुओगि. पु० (अनुयोगिन्) સૂત્રનુ અવતરણ કરવાને પ્રશ્ન કરવામા આવે તે જેમ " चउहिं समएहिं लोगो " એ સૂત્રનુ અવતરણ કરવાને " कइहिं समएहिं? " એમ પૂછવુ તે.

अणुओगिअ. त्रि० (अनुयोगिक) પ્રવ્રજ્યા લીધેલ, દીક્ષિત

अणुओयण न० (अनुयोजन) સબંધન જોડી દેવુ તે

अणुकंपग. त्रि० (अनुकम्पक) દયા કરનાર, હિતચિંતક (૨) આત્મહિતમા પ્રવૃત્ત થનાર.

अणुकंपण न० (अनुकम्पन) દુખી ઉપર અનુકંપા કરવી તે (૨) ભક્તિ, સેવા

अणुकंपय. त्रि० (अनुकम्पक) ઉચિત પ્રવૃત્તિ કરનાર, સેવા કરનાર

अणुकंपा. स्त्री० (अनुकम्पा) અનુકંપા, દયા (૨) ભક્તિ, પ્રેમની લાગણી

अणुकंपादाण न० (अनुकम्पादान) દયાથી દુખીને દાન દેવુ તે.

अणुकंपि. त्रि० (अनुकम्पिन्) અનુકંપાવાળો, દયાળુ (૨) સેવા કરનાર, ભક્ત

अणुकड्ढि. स्त्री० (अनुकृष्टि) અનુવર્તન કરવુ તે

अणुकहण न० (अनुकथन) અનુવાદ

अणुकूल. त्रि० (अनुकूल) અનુકૂળ, સગવડ પડતુ

अणुक्कंत. त्रि० (अनुक्रान्त) અનુષ્ઠાન કરેલ, સેવન કરેલ (૨) આચરેલ

अणुक्कंत त्रि० (अन्वाक्रान्त) અનુષ્ઠાન કરેલ, આચરેલ

अणुक्कम. पु० (अनुक्रम) અનુક્રમ, પરિપાટી

अणुक्कसाइ. पु० अनुत्कषायिन् / अणुकषायिन् } સત્કાર આદિની ઉત્કંઠાના અભાવવાળો. (૨) સ્વલ્પ કષાયી, મંદ કષાયી

अणुक्कोस. पु० (अनुत्कर्ष) પોતાની બડાઇ, માનકષાય (૨) ઉત્કર્ષનો અભાવ, ઉત્કર્ષ રહિત

अणुक्कोस. पु० (अनुक्रोश) દયા, કરૂણા

अणुक्खित्त त्रि० (अनुत्क्षिप्त) પાછળ ફેંકેલુ

अणुग. त्रि० (अनुग) અનુસરનાર, પાછળ પાછળ જનાર

अणुगच्छणया. स्त्री० (अनुगमन) સત્કાર કરવાને ગુરૂની સામા જવુ તે

अणुगम. पु० (अनुगम) નિક્ષેપથી પાડેલ ભેદમાથી પ્રકરણ યા પ્રસગને અનુકૂળ અર્થ યોજવો તે, સૂત્રના અનુકૂળ અર્થનુ કહેવુ તે (૨) પદ, પદચ્છેદ, વિગ્રહ, અન્વય વગેરે વ્યાખ્યાનના પ્રકાર

अणुगय. त्रि० (अनुगत) અનુસરેલ, અનુકરણ કરેલ (૨) જણાયેલ (૩) અગાઉની માફક બરાબર ચાલ્યુ આવતુ. (૪) પ્રાપ્ત થયેલ (૫) વ્યાપ્ત (૬) આશ્રિત

अणुगाम पु० (अनुग्राम) ગામાન્તર જતા વચ્ચે ગામ આવે તે, ગામ પછીનુ ગામ (૨) નાનુ ગામ (૩) શહેરની પાસેનુ ગામ

अणुगामि त्रि० (अनुगामिन्) અનુકરણ કરનાર, નકલ કરનાર (૨) જનાર (૩) અનુચર, સેવક (૪) સાધ્ય સાધક હેતુ, દોષ વગરનો હેતુ (૫) જે ઠેકાણે અવધિ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ હોય ત્યાથી બીજે સ્થળે પણ આંખની માફક સાથે સાથે જાય તે, અવધિજ્ઞાનનો એક પ્રકાર

अणुगामिय. पु० (अनुगामिक) અન્વય વ્યતિરેકી હેતુથી થતો વસ્તુનો નિર્ણય, આનુમાનિક નિશ્ચય (૨) અકર્તવ્યરૂપ ૧૪ અસદ્ અનુષ્ઠાન (૩) ક્ષેત્રાંતરમાં સાથે સાથે જનાર અવધિજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાનનો એક ભેદ (૪) त्रि० પાછળ જનાર, બીજાને અનુસરનાર. (૫) ભવ પરંપરા સાથે આવતા સુખને ઉત્પન્ન કરનાર (૬) અનુચર, નોકર

अणुगामियत्ता स्त्री० (अनुगामिकता) ભવ પરંપરામાં સાથે જનાર સાનુબંધ સુખ

अणुगिति. स्त्री० (अनुकृति) અનુકરણ, નકલ

अणुगिद्ध. त्रि० (अनुगृद्ध) અત્યંત આસક્ત, લોલુપતાવાળો

अणुगीय. त्रि० (अनुगीत) પાછળથી ગાનામાં આવેલ, તીર્થંકરાદિની પાસેથી સાંભળીને પાછળથી સ્થવિરોએ સંપાદન કરેલ

अणुगुण. पु० (अनुगुण) ગુણ ઉપર ગુણ કરવો તે

अणुग्गह. पु० (अनुग्रह) ઉપકાર (૨) કૃપા, મહેરબાની.

अणुग्घाइम. न० (अनुद्घातिम) ગુરૂ પ્રાયશ્ચિત્ત, મ્હોટું તપ (૨) पु० स्त्री० ગુરૂ પ્રાયશ્ચિત્તને યોગ્ય સાધુ સાધ્વી

अणुग्घाइय. पु० स्त्री० (अनुद्घातिक) જેણે એવો દોષ સેવ્યો હોય કે પ્રાયશ્ચિતમાં ઘટાડો કરી શકાય નહિ તે (૨) न० જેમાં અનુદ્ઘાતિમ પ્રાયશ્ચિતનું વર્ણન છે એવા ગ્રંથનો એક ભાગનું નામ

अणुग्घाय. पु० (अनुद्घात) પ્રાયશ્ચિત્તમાં ઘટાડો ન થાય તે (૨) त्रि० ઉદ્ઘાત રહિત (૩) न० નિશીથ સૂત્રનો એક ભાગ, કે જેમાં અનુદ્ઘાતિક પ્રાયશ્ચિત્તનો વિચાર કરેલો છે.

अणुग्घायण. न० (*अणोद्घातन) કર્મને દૂર કરવા તે, કર્મની ઘાત કરવી તે

अणुचरग. त्रि० (अनुचरक) અનુચર, સેવા કરનાર

अणुचरिय. न० (अनुचरित) ચારિત્રને અનુસાર (૨) त्रि० આસેવિત, આચરેલ

अणुचरिया. स्त्री० (अनुचरिका) ગઢ અને વસ્તિ વચ્ચેના રસ્તાની પાસે

अणुचिराण त्रि० (अनुचीर्ण) સંસર્ગમાં આવેલ (૨) અનુષ્ઠાન કરાયેલ, આચરેલ (૩) પરિણામ પામેલ

अणुचिय. त्रि० (अनुचित) અઘટિત, અયોગ્ય.

अणुच्च. त्रि० (अनुच्च) ઉંચુ નહિ તે

अणुच्चाकुइय. त्रि० (अनुच्चाकुचिक) જેનું આસન ગુરૂ કરતાં ઉંચુ તેમજ ચલાયમાન નથી તે (૨) નીચા અથવા સ્થિર આસનવાળા.

अणुजत्ता. स्त्री० (अनुयात्रा) નીકળવું તે, પાછળ જવું તે

अणुजाय. त्रि० (अनुयात) સંપત્તિ અને ગુણ વગેરેથી પિતાના તુલ્ય થાય તે પુત્ર જેમકે આદિત્યયશાનો દીકરો મહાયશા રાજા (૨) સદૃશ, સરખુ (૩) પાછળ ગયેલ.

अणुजाणावण. स्त्री० (अनुज्ञापना) રજા અપાવવી તે

अणुजुत्ति. स्त्री० (अनुयुक्ति) યુક્તિપૂર્વક હેતુ ગર્ભિત દૃષ્ટાંત (૨) અનુકૂળ યુક્તિ, ઉચિત ન્યાય

अणुजेट्ठ. त्रि० (अनुज्यष्ठ) સૌથી મ્હોટા પછી ત્રીજે નંબરે જે હોય તે

अणुजोग. पु० (अनुयोग) તીર્થંકર, કુલકર, ચક્રવર્તી વગેરેના અધિકાર જેમાં દર્શાવ્યા હતા તે દૃષ્ટિવાદનો એક વિભાગ કે જે હાલ વિચ્છેદ થઇ ગયેલ છે

* नोट-अणत्यनेन जन्तुगणश्चतुर्गतिक संसारमित्यण कर्म, तस्योत्प्राबल्यन घातन मणोघ्घातनम

अणुजोगि. पु० (अनुयोगिन्) જુઓ " અણ- ઓગિ " શબ્દ
अणुज्जा. स्त्री० (अनुद्या) મહાવીરસ્વામીની દીકરી પ્રિયદર્શનાનુ અપર નામ
अणुज्जु. त्रि० (अनजु) સરલ નહિ તે, કપટી સ્વભાવવાળો
अणुट्ठाइ त्रि० (अनुष्ठायिन्) અનુષ્ઠાન કરનાર
अणुट्ठाण. न० (अनुष्ठान) આચાર, ક્રિયાકલાપ
अणुट्ठिय त्रि० (अनुष्ठित) આચરેલ, સેવેલ
अणुट्ठिय त्रि० (अनुत्थित) ઉઠેલ નહિ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના ઉદ્યોગથી રહિત
अणुणाइ (अनुनादिन्) પડછંદો પડે એવી રીતે બોલનાર, ગર્જના કરતી વાણીના બોલનાર
अणुणाइत्त न० (अनुनादित्व) પડછંદો પડે એવો અવાજ, સત્ય વચનના ૩૫ અતિ શયમાનો એક
अणुणास पु० (अनुनास) નાકમાથી ગાવુ તે, ગાયનના ૭ દોષમાનો એક દોષ (૨) પુ० ન० નાકમાથી બોલાતા અનુ નાસિક અક્ષરો (૩) ત્રિ० અનુસ્વારયુક્ત
अणुरणय. त्रि० (अनुन्नत) ઉન્નત નહિ તે ગર્વ વિનાનો (૨) નમ્રતાવાળો
अणुरणवणया } स्त्री० (अनुज्ञापना) આજ્ઞા,
अणुरणवणा } રજા (૨) અનુમોદન સમતિ
अणुरणवणी स्त्री० (अनुज्ञापनी) મમતની રજા માગવાની ભાષા
अणुरणा स्त्री० (अनुज्ञा) અધિકાર આપવો. (૨) અનુમોદન દેવુ સમતિ આપવી
अणुरणाय त्रि० (अनुज्ञात) આજ્ઞા આપેલ
अणुतडभेद } पु० (अनुतम्भेद अनुतटिका
अणुतडियाभेय. } भेद) શેરડીને ચીરવાથી છોતા ઉતરે તેમ કોઇ પગ ચીજની ત્વચ ઉતરે તે જાતનો દ્રવ્ય ભેદ
अणुताव पु० (अनुताप) પશ્ચાતાપ
अणुतावग्र त्रि० (अनुतापक) પશ્ચાતાપ કરનાર, ખેદ પામનાર
अणुताविया. स्त्री० (अनुतापिका) પરને સતાપ ઉપજાવનાર ભાષા
अणुत्तर त्रि० (अनुत्तर) જેનાથી પ્રધાન બીજુ નથી તેવુ (૨) પુ० વિજય, વૈજયત આદિ પાચ અનુત્તર વિમાન (૩) અનુત્તર વિમાનવાસી દેવતા
अणुत्तरगइ पु० (अनुत्तरगति) સિદ્ધગતિને પ્રાપ્ત થયેલ
अणुत्तरग्गा स्त्री० (अनुत्तराग्र्या) ઇષત્ પ્રાગ્ભાર પૃથ્વી, આઠમી પૃથ્વી-સિદ્ધશિલા
अणुत्तरणाणि त्रि० (अनुत्तरज्ञानिन्) કેવલજ્ઞાની
अणुत्तरदंसि त्रि० (अनुत्तरदर्शिन्) કેવળ દર્શની
अणुत्तरविमाण न० (अनुत्तरविमान) વિજય, વૈજયત, જયત, અપરાજિત અને સર્વાર્થ સિદ્ધ, એ પાચ અનુત્તર વિમાન
अणुत्तरोववाइय पु० (अनुत्तरोपपातिक) અનુત્તર વિમાનના દેવનામા ઉપજ્યા વાળા, અનુત્તર વિમાનના દેવતા
अणुत्तरोववाइयदसा स्त्री० (अनुत्तरोपपातिक दशा) નવમા નબરના અગસૂત્રનુ નામ, કે જેમા જે મુનિઓ અનુત્તર વિમાને ઉપ જ્યા તેના ત્રણ વર્ગ છે, " અનુત્તરોવવા ઇય " નામે નવમુ અગસૂત્ર
अणुदइ त्रि० (अनुदयिन्) ઉદય ન પામનાર
अणुदय. पु० (अनुदय) કર્મના વિપાકોદયનો અભાવ
अणुदिरण. } त्रि० (अनुदीर्ण) નજીકના ભ
अणुदिन्न. } વિષ્યમા જેની ઉદીરણા થ વાની નથી એવી કર્મ પ્રકૃતિ (૨) ઉદયમા ન આવેલ
अणुदिय त्रि० (अनुदित) ઉદયમા ન આવેલ
अणुदियह म० (अनुदिवसम्) નિપ્રતિદિન
अणुदिसा स्त्री० (अनुदिशा) ખૂણાની પદવી (૨) વિદિશા ખુણો

अणुदिसी. स्त्री० (अनुदिशा) विदिशा; ખુણો.

अणुदु. पुं० (अनृतु) પોતાનો વખત નહિ; પોતાના સમયથી પહેલાં અથવા પછી.

अणुदिट्ठ. त्रि० (अनुद्दिष्ट) ઉદ્દેશ દોષ રહિત આહાર આદિ.

अणुद्धरि. पुं० (अनुद्धरिन्) ક્ષુદ્ર જન્તુ; કુંથવાની એક જાત.

अणुद्धुय. त्रि० (अनुद्धूत) તપાવીને સજ્જ કરેલ. (૨) તજાયેલું નહિ તે; છોડી દીધેલું નહિ તે.

अणुधम्म. पुं० (अणुधर्म) ગૃહસ્થધર્મ.

अणुधम्म. पु० (अनुधर्म) અનુકૂળ ધર્મ; હિતકર ધર્મ.

अणुधम्मचारि. त्रि० (अनुधर्मचारिन्) તીર્થંકરાદિના પરૂપેલ ધર્મ પ્રમાણે ચાલનાર; હિતકર ધર્મના અનુયાયી.

अणुधम्मिय. त्रि० (अनुधार्मिक) ધર્મોચિત; ધર્મને અનુકૂળ.

अणुनाइ. त्रि० (अनुनादिन्) પ્રતિધ્વનિ કરનાર.

अणुन्नवणा. स्त्री० (अनुज्ञापना) જુઓ "અણુણ્ણવણા" શબ્દ.

अणुन्नाय. त्रि० (अनुज्ञात) જિનસમ્મત; વીતરાગે આજ્ઞા આપેલ.

अणुपइन्न. त्रि० (अनुप्रकीर्ण) પરસ્પર મળી ગયેલ.

अणुपपराण. त्रि० (अनुपपन्न) ઉપપન્ન નહિ થયેલ.

अणुपरियट्टण. न० (अनुपर्यटन) પરિભ્રમણ કરવું તે.

अणुपरियट्टण. न० (अनुपरिवर्तन) પરિવર્તન થવું; ફેરફાર થઇ જવો.

अणुपरिहारि. पुं० (अनुपरिहारिन्) પરિહાર તપવાળો જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં ત્યાં તેની પાછળ ફરી તેને સહાય કરનાર સાધુ.

अणुपवायत्तार. त्रि० (अनुप्रवाचयितृ) શિક્ષણ આપનાર; ઉપાધ્યાય.

अणुपविट्ठ. त्रि० (अनुप्रविष्ट) પાછળ પ્રવેશ કરેલ.

अणुपस्सि. पुं० (अनुदर्शिन्) શુભાશુભ કર્મ અને તેના પરિણામને જોવાવાળો; વિવેચક.

अणुपालणा. स्त्री० (अनुपालना) સંકટ પડયે પણ લીધેલ પચ્ચખ્ખાણ બરાબર પાળવાં તે.

अणुपालणासुद्ध. न० (अनुपालनाशुद्ध) પચ્ચખ્ખાણનો એક ભેદ; દુકાળ, અટવી વગેરે અપવાદે પણ પચ્ચખ્ખાણ બરાબર પાળવું તે.

अणुपालिय. त्रि० (अनुपालित) આત્મ સંયમની અનુકૂળતાપણે પાળેલું.

अणुपिट्ठ. न० (अनुपृष्ट) અનુક્રમ: પરિપાટી.

अणुपुत्तिया. स्त्री० (अनुपुत्रिका) સંતતિ.

अणुपुव्व. न० (आनुपूर्व्य) અનુક્રમ; પરિપાટી.

अणुपुव्वी. स्त्री० (अनुपूर्वी) અનુક્રમ; પરિપાટી.

अणुपुव्वी. स्त्री० (आनुपूर्वी) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ, કે જેના ઉદયથી જીવ એક ગતિમાંથી બીજી ગતિમાં સિદ્ધિ રીતે જઇ શકે છે.

अणुप्पगंथ. पु० (अणुप्रग्रन्थ) નિર્ગ્રન્થ; પરિગ્રહરહિત. (૨) સંતોષી; અલ્પપરિગ્રહવાળા.

अणुप्पराण. त्रि० (अनुत्पन्न) વર્તમાન સમયમાં જેનું અસ્તિત્વ નથી તે; ઉત્પન્ન ન થયેલ.

अणुप्पवाय. पुं० (अनुप्रवाद) નવમા પૂર્વનું નામ; વિદ્યાનુપ્રવાદ તેનું અપર નામ છે. (૨) એકના કહ્યા પછી કહેવું તે; અનુવાદ.

अणुप्पविट्ठ. त्रि० (अनुप्रविष्ट) પ્રવેશ કરેલ; પેસેલ.

अणुप्पवित्ति. स्त्री० (अनुप्रवृत्ति) એક પછી એક કામ કરવાની યોજના. (૨) પાછળ જવાની ક્રિયા.

अणुप्पसूय. त्रि० (अनुप्रसूत) જન્મેલું; ઉત્પન્ન થયેલું.

अणुप्पिय. त्रि० (अनुप्रिय) ઇષ્ટ; અનુકૂળ.

अणुप्पेहा. स्त्री० (अनुप्रेक्षा) ભાવના, વિચારણા (૨) સ્વાધ્યાય વિશેષ

अणुप्पेहि. त्रि० (अनुप्रेक्षिन्) ચિંતવન કરનાર

अणुफरिहा. स्त्री० (अनुपरिखा) ખાઇની સમીપની જગ્યા, ખાઇની પાસેનુ સ્થળ

अणुफास पु० (अनुस्पर्श) અનુભાવ, મહિમા

अणुबंध पु० (अनुबन्ध) સતત, નિરતર (૨) શાસ્ત્રના આરભમા કહેના યોગ્ય અધિકારી વિષય, પ્રયોજન અથવા સબધ

अणुबंधणा. स्त्री० (अनुबन्धना) અનુસધાન, ભૂલી ગયેલ વાતનુ સ્મરણુ કરી સાધ મેળવવી તે.

अणुबंधि त्रि० (अनुबन्धित्) હેતુ સાધન (૨) નિરતર વસ્ત્રાદિ વિભાગ ભેગા કરવાથી પડિલેહણમા અનનુબધી દોષ લાગે તે દોષ ટાળીને પડિલેહણ કરવુ તે

अणुबद्ध त्रि० (अनुबद्ध) બાધેલ, નિરતર ગ્રહણ કરેલ (૨) નિરતર, સતત (૩) વ્યાપ્ત (૪) પૂર્વ સચિત, દ્વેષ બધનથી બધાયેલ (૫) અત્યત, બહુજ (૬) ઉત્પન્ન

अणुबद्धणिरंतर त्रि० (अनुबद्धनिरन्तर) નિરતર; હમેશ

अणुब्भड. त्रि० (अनुद्भट) અભિમાનરહિત (૨) સ્પષ્ટ નહિ તે, ખુલ્લુ નહિ તે

अणुभाग. पु० (अनुभाग) કર્મના સ્કધોમા અધ્યવસાયાનુસાર જે રસ પડે તે (૨) અનુભાગ, સ્વભાવ (૩) પ્રભાવ, માહાત્મ્ય (૪) શક્તિ, સામર્થ્ય

अणुभागकम्म न० (अनुभागकर्मन) કર્મનો રસ, તીવ, તીવ્રતર, મદ, મદતર વગેરે કર્મ પ્રકૃતિમાનો શુભ અશુભ રસ

अणुभागणामनिहत्ताउय. न० (अनुभागनामनिधत्तायुष्) નામ કર્મની ગતિઆદિ પ્રકૃતિના અનુભાગબધની સાથે આયુષ્ય કર્મનો નિવડબધ કરવો તે, આઉખાના બધનો એક ભેદ

अणुभागबंध. पु० (अनुभागबन्ध) કર્મની અદર તીવ, તીવતર આદિ રસનો બધ

अणुभागबंधट्ठाण न० (अनुभागबन्धस्थान) અનુભાગ બધના સ્થાનક, જે જે અધ્યવસાયે એક સમયના કષાય સબધી અધ્યવસાયથી ગ્રહણ કરેલ કર્મપુદ્ગળના રસસમુદાયનુ પરિણામ થાય તે કષાયોદય રૂપ અધ્યવસાયવિશેષ

अणुभागसंकम. पु० (अनुभागसङ्क्रम) કર્મના રસમા સક્રમણ થવુ તે, સક્રમણનો એક ભેદ

अणुभागसंतकम्म. न० (अनुभागसत्कर्मन) અનુભાગ સબધી કર્મની સત્તા, કર્મના અનુભાગની સત્તા

अणुभागोदय पु० (अनुभागोदय) કર્મનો રસરૂપે થતો ઉદય

अणुभागोदीरणा. स्त्री० (अनुभागोदीरणा) ઉદયમા આવેલા કર્મના રસની સાથે ઉદયમા ન આવેલ રસને ખેંચીને તેમા મેળવી ભોગવવો તે

अणुभाव. पु० (अनुभाव) પ્રભાવ, શક્તિ, (૨) સુખ (૩) તીવ, મન્દરૂપે કર્મના રસનો અનુભવ કરવો તે

अणुभावकम्म. न० (अनुभावकर्मन्) વિપાકરૂપે વેદાતુ કર્મ

अणुभासग त्रि० (अनुभासक) ગુરૂ પાસે સાભળીને પછી બોલનાર. (૨) અનુવાદક, અનુવાદ કરનાર

अणुभासणा. स्त्री० (अनुभाषणा) ગુરૂના બોલ્યા પ્રમાણે બોલવુ તે.

अणुभूइ. स्त्री० (अनुभूति) અનુભવ.

अणुभूय त्रि० (अनुभूत) અનુભવ કરેલ

अणुमइ स्त्री० (अनुमति) અનુમતિ, સમતિ

अणुमग्गं. अ० (अनुमार्गम्) પછી, પાછળ

अणुमग्गजाय. त्रि० (अनुमार्गजात) પાછળ જન્મેલ, ન્હાનો ભાઇ કે બ્હેન

अणुमरणा. स्त्री० (अनुमति) અનુમોદના, સમતિ (૨) અનુમોદનજન્ય એક દોષ

अणुमत. } त्रि० (अनुमत) અનગુણ જોયા
अणुमय } પછી પણ જેના ઉપરથી પ્રીતિ ન ઉતરે તેવુ ઇષ્ટ, ઇચ્છિત (૨) અનુકૂળપણાથી સમત, માન્ય

अणुमाण. पु० (अणुमान) અલ્પમાન, થોડો પણ ગર્વ

अणुमाण. न० (अनुमान) હેતુથી થતુ સાધ્યનુ જ્ઞાન, અનુમાનજ્ઞાન

अणुमाय. त्रि० (अणुमात्र) અણુમાત્ર, ઘણુ થોડુ

अणुमोइय त्रि० (अनुमोदित) અનુમતિ આપી ઉત્સાહી બનાવેલ, ઉત્તેજિત કરેલ

अणुमोयग त्रि० (अनुमोदक) અનુમોદન કરનાર

अणुमोयण न० (अनुमोदन) } અનુમોદન,
अणुमोयणा. स्त्री० (अनुमोदना) } સમતિ

अणुय. त्रि० (अणुक) જુઓ "અણુગ" શબ્દ

अणुयत्तणा. स्त्री० (अनुवर्त्तना) દુખીની સેવા કરવી તે, અનુકૂળપણે વર્તવુ તે

अणुयरिय. त्रि० (अनुचरित) આચરેલુ, અનુષ્ઠાન કરાયેલુ

अणुयातार. त्रि० (अनुयातृ) પાછળ જનાર, અનુસરનાર

अणुयास. पु० (अनुकाश) પ્રકાશનો વિસ્તાર, વિશેષ પ્રકાશ

अणुरंजण. न० (अनुरञ्जन) રાગ, આસક્તિ

अणुरंजिएल्लय. त्रि० (अनुरञ्जित) સપ્રદાય ક્રમથી રગાયેલ

अणुरत्त त्रि० (अनुरक्त) સ્નેહવાળો, અનુરાગી

अणुरसिय. न० (अनुरसित) મ્હોટેથી પોકાર કરવો તે, અવાજ કરવો તે

अणुराग. पु० (अनुराग) અનુરાગ, પ્રીતિ (૨) વર્ણ, કિરમજ આદિનો રગ

अणुरागय. न० (अन्वागत) અનુકૂળઆગમન, અનુકૂળપણે આવવુ તે

अणुराय. पु० (अनुराग) જુઓ "અનુરાગ" શબ્દ

अणुराहा. स्त्री० (अनुराधा) અનુરાધા નામનુ નક્ષત્ર

अणुरूव त्रि० (अनुरूप) લાયક, ઉચિત (૨) અનુકૂળ (૩) તુલ્ય, સરખુ

अणुलग्ग त्रि० (अनुलग्न) પાછળ લાગેલુ

अणुलाव. पु० (अनुलाप) વારવાર બોલવુ તે, ફરીફરી આલાપ કરવો તે

अणुलिंपण. न० (अनुलेपन) એક વાર લીંપેલી ભૂમિ ફરીથી લીંપવી તે, ફરી વિલેપન કરવુ તે

अणुलित्त त्रि० (अनुलिप्त) ચદન વગેરેનુ વિલેપન કરેલ

अणुलेवण. न० (अनुलेपन) વિલેપન કરવુ તે

अणुलोम न० (अनुलोम्य) ક્રમ, અનુક્રમ

अणुलोम. त्रि० (अनुलोमन्) અનુકૂળ, મનને ગમતુ (૨) માહોમાહે અનુકૂળ કરવાને પૂછવુ તે

अणुलोमविलोम. पु० (अनुलोमविलोम) આવ જાવ કરવી તે, જવુ અને આવવુ તે

अणुल्लग. } (अनुत्क्क) બે ઇન્દ્રિય જીવ
अणुल्लय पु० } વિશેષ

अणुल्लाव पु० (अनुलाप) માઠો ઉલાપ, કુત્સિત રીતિથી વર્ણન કરવુ તે (૨) પરાક્રમ કથન, દુષ્ટ ઉક્તિ

अणुवघाइय त्रि० (अनुपघातिक) જ્યા સયમ આદિની ઘાત ન થાય તેવુ સ્થળ

अणुवट्टणाउस. त्रि० (अनुद्वर्त्तनीयायुष्क) જેના આયુષ્યનુ અપવર્તન ન થાય તેવા દેવતા, નારકી વગેરે

अणुवत्त त्रि० (अनुवृत्त) ચીળ્યાર પ્રગત થયેલ.

अणुवत्ति. त्रि० (अनुवर्त्तिन्) અનુસરનાર, સેવક

अणुवत्तय त्रि० (अनुवर्त्तक) અનુકૂળ પ્રવૃત્તિ કરનાર, સેવા કરનાર

अणुवत्ति. स्त्री० (अनुवृत्ति) અનુકૂળ પ્રવૃત્તિ; ગુરૂનો મનોભાવ વર્તીને તેને અનુકૂળ વર્તવું તે.

अणुवम. त्रि० (अनुपम) અનુપમ; ઉપમા રહિત.

अणुवमा. स्त्री० (अनुपमा) ખાદ્યવિશેષ; મિઠાઈની એક જાત.

अणुवरय. त्रि० (अनुपरत) સાવદ્ય વ્યાપારથી નિવૃત્તિ નહિ પામેલ; અવિરતિ યુક્ત. (૨) નિરંતર; અવિચ્છિન્ન.

अणुवरयकायकिरिया. स्त्री० (अनुपरतकायक्रिया) અવિરતિપણે શરીરને વાપરવાથી લાગતું કર્મબંધન; કાયિકીક્રિયાનો એક ભેદ.

अणुवरयदंड. त्रि० (अनुपरतदण्ड) મન, વચન અને કાયાના દંડથી નિવૃત્ત ન થયેલ.

अणुवरिं. अ० (अनुपरि) ઉપર નહિ તે; નીચે.

अणुवलद्धि. स्त्री० (अनुपलब्धि) અભાવ; અપ્રાપ્તિ.

अणुवसंत. त्रि० (अनुपशान्त) ઉપશાન્ત થયેલ નહિ કિન્તુ ઉદયમાં આવેલ કષાયવાળો; જેના કષાય ઉપશમ્યા નથી તે.

अणुवसु. त्रि० (अनुवसु) રાગવાળો: રાગ સહિત. (૨) સ્થવિર. (૩) શ્રાવક.

अणुवाइ. त्रि० (अनुपातिन्) પાછળ જનાર; અનુસરનાર. (૨) કરનાર.

अणुवाइ. त्रि० (अनुवादिन्) અનુવાદ કરનાર; બોલાયેલા અર્થને કહી બતાવનાર.

अणुवाय. पु० (अनुपात) અનુસાર; અનુસરવું. (૨) ઇસારો. (૩) સંબન્ધ; સંયોગ.

अणुवाय. पुं० (अनुवात) અનુકૂળ વાયુ. (૨) અનુકૂળ પવનવાળો દેશ; જે દેશમાંથી અનુકૂળ વાયુ આવે તે.

अणुवालय. पुं० (अनुपालक) અનુપાલક નામે ગોશાળાનો મુખ્ય શ્રાવક. (૨) त्रि० રક્ષક; પરિપાલન કરનાર.

अणुवासणा. स्त्री० (अनुवासना) ચામડાની નળીથી ગુદા માર્ગે પેટમાં તેલવિશેષ નાખવુ તે.

अणुवासरं. अ० (अनुवासरम्) દરરોજ; પ્રતિદિન.

अणुवासिअ. त्रि० (अनुवासित) સંસ્કાર વડે વાસિત કરેલ.

अणुवित्ति. स्त्री० (अनुवृत्ति) પ્રવૃત્તિ; ઇષ્ટ વસ્તુને પ્રાપ્ત કરવાની ક્રિયા.

अणुविरइ. स्त्री० (अणुविरति) દેશવિરતિ; શ્રાવકપણું.

अणुविवाग. पुं० (अनुविपाक) કર્મનું અનુરૂપ પરિણામ.

अणुवेलंधर. पुं० (अनुवेलन्धर) વેલન્ધર જાતિના દેવતાના અનુયાયી (હુકમ ઉઠાવનાર) નાગકુમાર.

अणुवेह. पुं० (अनुवेध) જોડાણ; મેલાપ.

अणुव्वइय. त्रि० (अनुव्रतिक) અણુવ્રત સંબંધી; અણુવ્રતરૂપ.

अणुव्वय. न० (अणुव्रत) મહાવ્રતની અપેક્ષાએ ન્હાનાં વ્રતો; શ્રાવકનાં પ્રથમનાં પાંચ વ્રતો.

अणुव्वयधारि. त्रि० (अणुव्रतधारिन्) અણુવ્રત ધરનાર; વ્રતધારી શ્રાવક.

अणुव्वयय. त्रि० (अनुव्रजक) પાછળ ચાલનાર; અનુસરનાર.

अणुव्वया. स्त्री० (अनुव्रता) પતિવ્રતા સ્ત્રી; પતિવ્રતા ધર્મ પાળનાર સ્ત્રી.

अणुव्वस. त्रि० (अनुवश) વશ થયેલ; આધીન.

अणुव्वाण. त्रि० (अनुम्लान) કંઇક સ્નિગ્ધ અને ઘણે ભાગે કરમાયેલું.

अणुसंगिय. त्रि० (आनुषङ्गिक) પ્રાસંગિક; પ્રસંગે પ્રાપ્ત થયેલ.

अणुसज्जणा. स्त्री० (अनुषज्जना) અનુસરણ કરવું; અનુવર્તન કરવું તે.

अणुसज्जित्थ. त्रि० (अनुषक्त) કાળ પરંપરાથી ચાલ્યું આવેલ.

अणुसट्ठि. स्त्री० (अनुशास्ति) સદ્‌ગુણની સ્તુતિ. (૨) શિખામણ; ભલામણ. (૩) દોષ દર્શાવી શિક્ષણ આપવું તે.

अणुसय. पुं० (अनुशय) ગર્વ; અહંકાર. (૨) પશ્ચાતાપ.

अणुसरण. न० (अनुस्मरण) સ્મરણ; ચિંતવન.

अणुसरण. न० (अनुसरण) અનુવર્તન; પાછળ પાછળ જવું તે.

अणुसरियार. त्रि० (अनुस्मर्तृ) પાછળથી સ્મરણ કરનાર.

अणुसार. पु० (अनुसार) પાછળ જવું તે; અનુસરવું તે.

अणुस्सार. पु० (अनुस्वार) અક્ષર ઉપરનું બિન્દુ; અનુનાસિક વર્ણ.

अणुसारि. त्रि० (अनुसारिन्) અનુસરનાર; અનુકરણ કરનાર.

अणुसासण. न० (अनुशासन) શિક્ષા; શિક્ષણ. (૨) ઉપદેશ આપવો તે. . (૩) આજ્ઞા; હુકમ.

अणुसासिअ त्रि० (अनुशासित) જેને શિખામણ આપવામાં આવે તે, શિક્ષિત

अणुसिट्ठ. त्रि० (अनुशिष्ट) શિખામણ આપેલ.

अणुसिट्ठि. स्त्री० (अनुशिष्टि) હિતકારક ઉપદેશ; બોધ.

अणुस्यूय. त्रि० (अनुस्यूत) બીજાની નેશ્રાયે રહેલ-જતું, માકડ વગેરે.

अणुसेढि. स्त्री० (अनुश्रेणि) લઘુશ્રેણી, આકાશ પ્રદેશપંક્તિ, તેને અભિમુખ રહીને અનુકૂળપણે ગતિ કરવી તે.

अणुसोय. न० (अनुस्रोतस्) નદી વગેરેનો પ્રવાહ; વેગ.

अणुसोयचारि. त्रि० (अनुस्रोतश्चारिन्) નદીના પ્રવાહને અનુસારે ચાલનાર માછલા વગેરે. (૨) અભિગ્રહ વિશેષથી ઉપાશ્રય પાસેથી ક્રમસર ગોચરી કરનાર સાધુ.

अणुस्सुय. त्रि० (अनुश्रुत) અવધારેલું. (૨) સાંભળેલું. (૩) न० ભારત આદિ પુરાણ.

अणुस्सुय. त्रि० (अनुत्सुक) ઉત્કંઠા રહિત.

अणुस्सुयत्त. न० (अनुत्सुकत्व) દિવ્ય અને માનુષિક કામભોગમાં નિઃસ્પૃહતા.

अणुहियासण. न० (अनध्यासन) અડગ રહી સહન કરવું તે.

अणुहूअ. त्रि० (अनुभूत) અનુભવ કરેલ; અનુભવેલ.

अणूण. त्रि० (अन्यून) ઓછું નહિ તે.

अणेक्क. त्रि० (अनेक) એકથી વધારે.

अणेक्कसिद्ध. पुं० (अनेकसिद्ध) એક સમયે એક કરતાં વધારે સિદ્ધ થાય તે.

अणेक्कावाइ . त्रि० (अनेकवादिन्) ઘણા આત્માને માનનાર વાદી; અક્રિયાવાદ મતના અનુયાયી.

अणेग. त्रि० (अनेक) અનેક; એકથી વધારે.

अणेगंत त्रि० (अनेकान्त) અનિશ્ચય; એકાંત નહિ તે.

अणेगंतवाय. पु० (अनेकान्तवाद) વસ્તુનું એકાન્ત સ્વરૂપ ન માનવું તે; અનંત ધર્મવાળી વસ્તુનું અનેકાન્તપણે પ્રતિપાદન કરવું તે.

अणेगंतिग. } अणेगंतिय } (अनेकान्तिक) સાધ્યને મુકી અન્યત્ર રહેનાર હેતુ; વ્યભિચારી હેતુ. (૨) એકાન્તિક નહિ; અનિશ્ચિત.

अणेगगणंडी स्त्री० (अनेकगण्डी) જેમાં નીકળવાને અનેક બારીઓ હોય એવી નગરી.

अणेगगुण. पुं० (अनेकगुण) અનેકગણું.

अणेगजोगधर. पुं० (अनेकयोगधर) અનેક લબ્ધિના ધરનાર; અનેક લબ્ધિસંપન્ન.

अणेगरूव. त्रि० (अनेकरूप) અનેક પ્રકારનું; વિવિધ પ્રકારનું

अणेगरूवधुणा. स्त्री० (अनेकरूपधुना) વસ્ત્રો સાથે પડિલેહવાથી અથવા ત્રણથી વધારે વખત વસ્ત્રને ધુણાવવાથી લાગતો દોષ; પડિલેહણના દોષનો એક પ્રકાર.

अणेगसिद्ध. पु० (अनेकसिद्ध) એક સમયે અનેક સિદ્ધ થાય તે.

अणोलिस. त्रि० (अनीदृश) અનન્ય સદૃશ; અનુપમ.

अणेसणा. स्त्री० (अनेषणा) પ્રમાદાદિ દોષ સહિત એષણા. (૨) ગવેષણાનો અભાવ.

अणेसणिज्ज. } **अणेसणीय.** } त्रि० (अनेषणीय) સાધુને ન કલ્પે તેવું; કોઇપણ દોષથી દુષ્ટ થયેલ.

अणोउया. स्त्री० (अनृतुका) ઋતુકાળ વગરની સ્ત્રી; રજસ્વલા નહિ.

अणोकंत. त्रि० (अनवक्रान्त) અજિત; જેનો પરાભવ થયો નથી તે.

अणोज्ज. त्रि० (अनवद्य) નિર્દોષ; શુદ્ધ.

अणोज्जा. स्त्री० (अनवद्या) મહાવીર સ્વામિની પુત્રીનું નામ.

अणोम. त्रि० (अनवम) મિથ્યાદષ્ટિ, અવિરતિ આદિ કર્મબંધના હેતુ જેણે દૂર કર્યા છે તે; મિથ્યાત્વ, અવિરતિ આદિ કર્મબંધ હેતુ રહિત.

अणोमदंसि. पुं० (अनवमदर्शिन्) ન્યૂનદર્શી નહિ; ઉચ્ચ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રવાળો.

अणोमाण. त्रि० (अनवमान) છુટા છુટા; વ્યાપ્ત નહિ તે.

अणोमाण. न० (अनवमान) સત્કાર; અનાદર નહિ તે.

अणोरपार. त्रि० (अनर्वाक्पार) આરપાર વગરનું; આરપાર રહિત. (૨) અતિવિસ્તીર્ણ.

अणोवणिहिया. स्त्री० (अनौपनिधिकी) એકજ વસ્તુમાં અનુક્રમની ઘટના; દ્રવ્ય આનુપૂર્વીનો એક પ્રકાર.

अणोवदग्ग. त्रि० (अनवदग्र) અંત વગરનું; અનંત.

अणोवम. त्रि० (अनुपम) ઉપમારહિત; તુલના રહિત.

अणोवमदंसि. पुं० (अनुपमदर्शिन्) ઉચ્ચ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રવાન્.

अणोवमा. स्त्री० (अनुपमा) મિઠાઇની એક જાત.

अणोवलेवय. त्रि० (अनुपलेपक) કર્મબંધનથી રહિત.

अणोवसंखा. स्त्री० (अनुपसंख्या) અજ્ઞાન; અવિદ્યા.

अणोसिअ. त्रि० (अनुषित) નિવાસ નહિ કરેલ; અવ્યવસ્થિત.

अणोहंतर. त्रि० (अनोघन्तर) બે પ્રકારના ઓઘને નહિ તરનાર; દ્રવ્યઓઘ-નદીપૂર અને ભાવઓઘ-આઠ કર્મને ન તરનાર.

अणोहट्टय. त्रि० (अनपघट्टक) ગમે તેમ વર્તતાં છતાં જેને હાથ પકડી રોકનાર કોઇ નથી તે; નિરંકુશ.

अणोहिया. स्त्री० (अनोधिका) જેની અંદર પાણીનું કોઇપણ સ્થાન નથી એવી અટવી.

अण्ण. त्रि० (अन्य) પોતાથી ભિન્ન; બીજું.

अण्ण. न० (अर्णस्) પાણી; જલ.

अण्ण. न० (अन्न) ભાત વગેરે ધાન્ય; અનાજ. (૨) ભોજન; મોદક વગેરે ખોરાક. (૩) ભિક્ષા; ગોચરી.

अण्णउत्थिय. पुं० } अन्ययूथिक } अन्यतीर्थिक } તીર્થાન્તરીય; જૈન સિવાયના શાક્ય, ચરક, પરિવ્રાજક, કપિલ, આજીવક, વૃદ્ધશ્રાવક વગેરે.

अण्णउत्थियदेवय. न० (अन्ययूथिकदैवत) અન્યમતિઓએ માનેલ હરિહરાદિ દેવ.

अण्णउत्थियपरिग्गहिय. त्रि० (अन्ययूथिकपरिगृहीत) અન્ય તીર્થિઓએ ગ્રહણ કરેલ; અન્યમતિઓએ પોતાનું કરી લીધેલ.

अण्णगिलायक. पुं० (अन्नग्लायक) અન્ન વિના ગ્લાનિ પામનાર સાધુ; ભુખ્યા ન રહેવાથી અથવા અભિગ્રહ વિશેષથી સવારમાંજ આહાર કરનાર સાધુ.

अण्णजंभग. पुं० स्त्री० (अन्नजृम्भक) જૃમ્ભક દેવતાની દસ જાતમાંની પહેલી જાત.

अराणतर. त्रि० (अन्यतर) ગમે તે એક; એ-માંનું કે અનેકમાંનું કોઇ એક.

अराणतित्थिय. पुं० (अन्यतीर्थिक) અન્યમતિ; અન્યદર્શની.

अराणतित्थियपवत्ताणुओग. पुं० (अन्यतीर्थिकप्रवृत्तानुयोग) કપિલાદિકે પ્રવર્તાવેલું શાસ્ત્ર; પાપશ્રુતવિશેષ.

अराणत्तभावणा. स्त्री० (अन्यत्वभावना) દેહથી આત્મા જુદો છે એમ ભાવના ભાવવી તે.

अराणत्थ. पुं० (अनर्थ) અર્થથી વિપરીત; અનર્થ.

अराणत्थ. अ० (अन्यत्र) બીજે ક્યાંક; સિવાય.

अराणत्थ. पुं० (अन्वर्थ) યથાર્થ; વ્યુત્પત્તિને અનુસારે થતો અર્થ.

अराणत्थजोग. पुं० (अन्वर्थयोग) શબ્દ અને તેના અર્થનો વ્યુત્પત્તિ અનુસારી સંબંધ.

अराणदत्तहर. पुं० (अन्यदत्तहर) બીજાએ બક્ષીશ કરેલી હોય તેને રસ્તામાં લુંટનાર.

अराणदा. अ० (अन्यदा) બીજા કોઇ કાળમાં.

अराणधम्मिय. त्रि० (अन्यधार्मिक) ભિન્ન ધર્મવાળો.

अराणपाण. न० (अन्नपान) અન્નપાણી.

अराणपुरण. न० (अन्नपुण्य) અનુકંપાભાવે ભોજન આપવાથી થતું પુણ્ય; અન્નપુણ્ય.

अराणप्पमत्त. त्रि० (अन्नप्रमत्त) ખાવાનો લોલુપી.

अराणभोग. पुं० (अन्नभोग) ખાદ્ય આદિ ભોગ્ય પદાર્થ.

अराणमराण. त्रि० (अन्योन्य) અન્યોન્ય; પરસ્પર.

अराणमराणकिरिया. स्त्री० (अन्योन्यक्रिया) સામસામા એક બીજાના પગ પુંજવા, ચોળવા, મર્દન કરવું વગેરે.

अराणमराणगंठिय. त्रि० (अन्योन्यग्रथित) પરસ્પર ગાંઠથી ગુંથેલું; પરસ્પર ગાંઠવાળું.

अराणमराणगुरुयत्ता. स्त्री० (अन्योन्यगुरुता) પરસ્પર ગુંથવાથી થયેલ નિબ્બીડતા.

अराणमराणघडत्ता. स्त्री० (अन्योन्यघटता) પરસ્પર સમુદાય રચના; પરસ્પર સંબન્ધ.

अराणमराणमणुगय. त्रि० (अन्योन्यानुगत) એક બીજાને અનુકૂળપણે વળગેલ.

अराणमराणोगाढ. त्रि० (अन्योन्यावगाढ) પરસ્પર ક્ષીરનીરની પેઠે અવગાહીને રહેલ.

अराणयर. त्रि० (अन्यतर) ગમે તે એક; એ-માંનું કે અનેકમાંનું કોઇ એક.

अराणया. अ० (अन्यदा) કોઇ વખતે; કયારેક.

अराणयाकयाइं. अ० (अन्यदाकदाचित्) કોઇ એક વખતે; અનિર્ધારિત સમયે.

अराणलिंग. न० (अन्यलिङ्ग) અન્યલિંગ; જૈનેતર વેષ.

अराणलिंगसिद्ध. पुं० (अन्यलिङ्गसिद्ध) જૈન સિવાયના વેષે સિદ્ધ થાય તે.

अराणव. पुं० (अर्णव) સમુદ્ર. (૨) સંસાર.

अराणवंत. न० (ऋणवत्) ૨૭ મુ લોકોત્તર મુહૂર્ત.

अराणववएस. पुं० (अन्यव्यपदेश) સાધુ વ્હોરવા આવ્યા હોય ત્યારે પોતાની વસ્તુને બીજાની વ્યપદેશ કરવાથી સાધુ ન લે તેથી લાગતો બારમા વ્રતનો ત્રીજો અતિચાર.

अराणवालय. पुं० (अर्णपालक) એ નામનો એક અન્યતીર્થિક; કાલોદાયી ઇત્યાદિમાંનો એક.

अराणविहि. पुं० (अन्नविधि) અન્ન ઉત્પન્ન કરવાની, ગોધવાની અને રાંધવાની કળા.

अराणसंभोइय. त्रि० (अन्यसाम्भोगिक) અન્યગચ્છના સાધુ સાથે આહાર પાણીનો વ્યવહારવાળો.

अराणहा. अ० (अन्यथा) અન્યથા; અગર.

अराणहाभाव. पुं० (अन्यथाभाव) વિપરીત ભાવ; સત્યને અસત્ય માનવું તે

अराणहावाइ. त्रि० (अन्यथावादिन्) અસત્ય બોલનાર

अणणाअ. त्रि० (अज्ञात) અપરિચિત.
अणणाइट्ठ. त्रि० (अन्वाविष्ठ) દેવતાના આવેશથી પરવશ થયેલ.
अणणाएसि. पुं० (अज्ञातैषिन्) જાતિ, વિદ્વત્તા આદિથી અજ્ઞાત થઇને આહારાદિની એષણા કરનાર; પોતાનું માહાત્મ્ય ન જાણતા હોય તેવા કુળમાં ભિક્ષા કરનાર સાધુ.
अणणाण. न० (अज्ञान) અજાણપણું; વિપરીત બુદ્ધિ. (૨) મિથ્યાજ્ઞાન, (૩) त्रि० જ્ઞાન રહિત; મૂર્ખ.
अणणाणकिरिया. स्त्री० (अज्ञानक्रिया) અજ્ઞાનપણે કરવામાં આવતી ચેષ્ટાથી લાગતું કર્મબંધન; અજ્ઞાનક્રિયાનો એક ભેદ.
अणणाणदोस. पुं० (अज्ञानदोष) કુશાસ્ત્રના સંસ્કારથી હિંસાદિ કૃત્યોમાં ધર્મબુદ્ધિ રાખવાથી લાગતો એક દોષ; રૌદ્રધ્યાનનું ત્રીજું લક્ષણ.
अणणाणपरिसह. पुं० (अज्ञानपरीषह) અજ્ઞાન પરિસહ; અજ્ઞાન એટલે વિદ્યા ન આવડવાથી થતું કષ્ટ સહન કરવું તે.
अणणाणवाइ. त्रि० (अज्ञानवादिन्) અજ્ઞાનનેજ શ્રેય માનનાર વાદી; જ્ઞાનમાં દોષ દર્શાવી અજ્ઞાનનું સ્થાપન કરનાર.
अणणाणसत्थ. न० (अज्ञानशास्त्र) અજ્ઞાનશાસ્ત્ર; ભારત, કાવ્ય નાટકાદિ લૌકિક શાસ્ત્ર.
अणणाणि. त्रि० (अज्ञानिन्) અજ્ઞાની; જાણપણાથી રહિત.
अणणाणिय. पुं० (अज्ञानिक) અજ્ઞાની; જ્ઞાનહીન. (૨) અજ્ઞાનવાદી; અજ્ઞાનવાદના અનુયાયી.
अणणाणियवाइ. पुं० (अज्ञानिकवादिन्) અજ્ઞાનવાદી; જ્ઞાનમાં દોષ દર્શાવી અજ્ઞાનનેજ શ્રેયરૂપ માનનાર વાદી.
अणणाय. त्रि० (अन्याय्य) અન્યાયી; ન્યાયરહિત.
अणणाय. त्रि० (अज्ञात) અજાણ્યું; જાણ્યા વગરનું.
अणणायउंछ. पुं० (अज्ञातोञ्छ) પરિચય કરાવ્યા વિના ઉચિત ભિક્ષા-અન્ન ઉપગરણ વગેરે સાધુએ ગવેષવા તે.
अणणायचरअ. पुं० (अज्ञातचरक) સ્વજાત્યાદિ દર્શાવ્યા વિના ગવેષણા કરનાર.
अणणायपिंड. पुं० (अज्ञातपिण्ड) અજાણ્યા કુળની ભિક્ષા; અન્તપ્રાન્ત ભિક્ષા.
अणणायया. स्त्री० (अज्ञातता) અજ્ઞાતપણું. યશ કીર્તિની ઇચ્છાએ તપસ્યા વગેરેનો પ્રકાશ ન કરવો તે.
अणणायसील. त्रि० (अज्ञातशील) જેનો સ્વભાવ પંડિતો પણ ન જાણી શકે તેવો. (૨) જેણે બ્રહ્મચર્ય અંગીકાર નથી કર્યું એવો.
अणिणयाउत्त. पुं० (अम्बिकापुत्र) જયસિંહ નામે વણિક્પુત્રની પુત્રી અમ્બિકાનો દેવદત્તથી થયેલ પુત્ર.
अणणणण. त्रि० (अन्योन्य) જુઓ " અણ્ણમણ્ણ " શબ્દ.
अणणेसण. न० (अन्वेषण) તપાસ કરી જોવું તે.
अणणेसणा. स्त्री० (अन्वेषणा) પ્રાર્થના. (૨) ગૃહસ્થથી અપાતી ભિક્ષા ગ્રહણ કરવી તે.
अणणेसि. त्रि० (अन्वेषिन्) ગવેષણા કરનાર; માગણી કરનાર.
अणणोणण. त्रि० (अन्योन्य) જુઓ " અણ્ણમણ્ણ " શબ્દ.
अणणोणणपगहियत्त. न० (अन्योन्यप्रगृहीतत्व) વાક્ય વાક્યની અને પદ પદની પરસ્પર સાપેક્ષતા; સત્ય વચનના ૩૫ અતિશયમાંનો ૧૭ મો.
अणह. न० (अहन्) દિવસ; દિન.
अणहग / **अणहय** } पुं० (आश्रव) પાપનું દ્વાર; કર્મ આવવાનો માર્ગ. (૨) હિંસાદિ કર્મબંધનું કારણ.
अणहयकर. पुं० (आश्रवकर) આશ્રવ કરનાર; નવા કર્મ બાંધનાર.

अणहयभावणा. स्त्री० (आश्रवभावना) આશ્રવના અનિષ્ટ ફળનુ ચિન્તવન કરવુ તે, બાર ભાવનામાંની સાતમી ભાવના

अतत्थ त्रि० (अतथ्य) અસત્ય, જૂઠ્ઠ

अतर पु० (अतर) રત્નાકર, સમુદ્ર (૨) ત્રિ० દુસ્તર, તરવાને અશક્ય

अतर्गत. त्रि० (अनत्) રોગી, ગ્લાન. (૨) અશક્ય, અસહિષ્ણુ

अतरण त्रि० (अतरणग्लान) દુર્બલ, ગ્લાનિ પામેલો

अतव पु० न० (अतपस्) તપશ્ચર્યાનો અભાવ

अतसी. स्त्री० (अतसी) વનસ્પતિવિશેષ, અળસીનો છોડ

अतह न० (अतथ) અસત્ય, મિથ્યા

अतहणाण त्रि० (अतथाज्ञान) અયથાર્થ જાણનાર, અજ્ઞાની (૨) પ્રશ્નોત્તરને બરાબર ન જાણનાર પૃ૨૭૩ (૩) ન० અયથાર્થ જ્ઞાન, અનેકાંતને એકાંતપણે જાણવું તે

अतार. त्रि० (अतार) તરવાને અશક્ય, અગાધ

अतावक्खेत्त न० (अतापक्षेत्र) તાપનું ક્ષેત્ર નહિ તે, રાત્રિ

अति अ० (अति) ધાતુ, અતિશય

अतिउट्ट. त्रि० (अतिवृत्त) પોતાના કૃત્યને ન જાણનાર

अतितिण त्रि० (अतिन्तिन) નિરાશાના કારણો હોવાથી કચવાતા છતા જેમ તેમ ન બોલનાર સાધુ (૨) કટુ વચન સાંભળીને પણ શાન્તિ રાખી બડબડાટ ન કરનાર

अतिसय. त्रि० (अतिशय) જુઓ "અઇસય" શબ્દ

अतिकंत. त्रि० (अतिक्रान्त) ભૂતકાળમાં થયેલ

अतिक्कम पु० (अतिक्रम) જુઓ "અઇક્કમ" શબ્દ

अतियार पु० (अतिचार) જુઓ "અઇયાર" શબ્દ

अतिच्छिय त्रि० (अतिक्रान्त) જુઓ "અઇચ્છિય" શબ્દ.

अतितोरणगिह न० (अतितोरणगृह) નગરના પ્રસિદ્ધ ઉંચા ઘર, કે જે નગરમા પેસતા એકદમ જણાઇ આવે

अतितेआ. स्त्री० (अतितेजस्) ચૌદશની રાત્રિનુ નામ

अतित्थ न० (अतीर्थ) તીર્થંકરે તીર્થ સ્થાપ્યા પહેલાનો સમય અને તીર્થ વ્યવચ્છેદ થયા પછીનો સમય (૨) ચતુર્વિધ સંઘનો અભાવ, તીર્થની અનુત્પત્તિ

अतित्थगर पु० (अतीर्थकर) તીર્થંકર નહિ તે, તીર્થંકરની પદવી ન પામનાર કેવળી

अतित्थगरसिद्ध पु० (अतीर्थकरसिद्ध) તીર્થંકર પદ પામ્યા વિના સિદ્ધ થયેલ, ગૌતમ સ્વામી આદિ

अतित्थसिद्ध पु० (अतीर्थसिद्ध) તીર્થંકરે સંઘસ્થાપના કર્યા પહેલા અથવા તીર્થ વ્યવચ્છેદ થયા પછી સિદ્ધ થાય તે, તીર્થને અભાવે સિદ્ધ થાય તે, જેમ મરુદેવી માતા વગેરે

अतिधुत्त त्रि० (अतिधूर्त) ભારે કર્મી, બહુલ કર્મી

अतिपडुकवला. स्त्री० (अतिपाण्डुकम्बला) જુઓ "અઇપંડુકમ્બલસિલા" શબ્દ

अतिपास पु० (अतिपार्श्व) જુઓ "અઇપાસ" શબ્દ

अतिव्वय अ० (अतिव्रज) પરોઢીઉં, સવાર

अतिव्वयाया स्त्री० (अतनया) પત્નીનો વગે, લાજ મરે, આંસુ ખરે તેવા રુદનના કારણો દૂર કરવા તે. આંસુ ખરે તેવુ રુદન ન કરવુ તે

अतिसंग पु० (अतिसङ्ग) જુઓ "અઇપ્પસંગ" શબ્દ

अतिमंच पु० (अतिमञ्च) જુઓ "અઇમંચ" શબ્દ

अतिराउल. न० (अतिराकुल) અતિ સમૃદ્ધિવાળું કુળ.

अतिरित्त. त्रि० (अतिरिक्त) જુઓ "અઇરિત્ત" શબ્દ.

अतिरित्तसेज्जासणिय. पुं० स्त्री० (अतिरिक्तशय्यासनिक) મર્યાદાથી અધિક શય્યા, પાટ પાટલા વગેરે રાખનાર; અસમાધિનું ચોથુ સ્થાનક સેવનાર સાધુ.

अतिरेग. पुं० (अतिरेक) જુઓ "અઇરેગ" શબ્દ.

अतिवाति. त्रि० (अतिपातिन) જુઓ "અઇવાઇ" શબ્દ.

अतिविज्ज. त्रि० (अतिविद्य) જુઓ "અઇવિજ્જ" શબ્દ.

अतिवेलं. अ० (अतिवेलम्) જુઓ "અઇવેલં" શબ્દ.

अतिसेस. पुं० (अतिशेष) જુઓ "અઇસેસ" શબ્દ.

अतिहि. पुं० (अतिथि) અભ્યાગત; ભોજન વખતે આવેલો પ્રાહુણો. (૨) જેને આવવાની તિથિ મુકરર નથી એવા સાધુ.

अतिहिसंविभाग. पुं० (अतिथिसंविभाग) શ્રાવકનાં બાર વ્રત પૈકી બારમું વ્રત; જમતી વખતે પોતાના ભોજનમાંથી અમુક ભાગ અતિથિને આપવાની ભાવના ભાવવી તે.

अतीत. पुं० (अतीत) ભૂતકાળ; ગત સમય.

अतीतद्धा. स्त्री० (अतीताद्धा) અનતા પુદ્ગલ પરાવર્તન પ્રમાણે ભૂતકાળ.

अतीय. पुं० (अतीत) ભૂતકાળ. (૨) त्रि० ભૂતકાળનું.

अतीयद्धा. स्त्री० (अतीताद्धा) અતીતકાળ; ભૂતકાળ.

अतीयवयण. न० (अतीतवचन) ભૂતકાળવાચક પદ; જેમકે કર્યું, ખાધું, પીધું વગેરે.

अतीरंगम. त्रि० (अतीरङ्गम) કાંઠે જવાને અસમર્થ; સંસારને કાંઠે નહીં પહોંચનાર.

अतीव. अ० (अतीव) અતિ; ઘણું.

अतुट्ठि. स्त्री० (अतुष्टि) અસંતોષ, અતૃપ્તિ.

अतुल. त्रि० (अतुल) જેની તુલના ન કરી શકાય એવું અસાધારણ.

अतो. अ० (अतस्) એથી; અહિંથી.

अत्त. त्रि० (आत्र) દુઃખ હરનાર; સુખ આપનાર.

अत्त. त्रि० (आप्त) યથાર્થદર્શી, રાગદ્વેષાદિ સર્વ દોષ રહિત. (૨) જ્ઞાનાદિગુણ સંપન્ન; ગુણી. (૩) એકાન્ત હિતકર.

अत्त. त्रि० (आत्त) ગ્રહણ કરેલ; સ્વીકારેલ.

अत्त. त्रि० (आर्त) પીડિત; દુઃખી.

अत्त. पुं (आत्मन्) આત્મા; જીવ. (૨) પોતે; જાતે. (૩) સ્વભાવ; પ્રકૃતિ.

अत्तग. त्रि० (आत्मग) આંતરિક; આત્મિક.

अत्तगामि. पुं० (आत्मगामिन्) આત્માને પ્રાપ્ત કરવા મોક્ષ માર્ગમાં ચાલનાર મુનિ; મુમુક્ષુ.

अत्तछट्ठ. पुं० (आत्मषष्ठ) સૂયગડાંગ સૂત્રના પહેલા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશાનો પાંચમો અર્થાધિકાર, કે જેમાં પાંચ ભૂત અને છઠ્ઠા આત્માનું નિરૂપણ છે.

अत्तट्ठ. पुं० (आत्मार्थ) સ્વર્ગ, મોક્ષાદિક આત્માનો અર્થ. (૨) પોતાની મતલબ; સ્વાર્થ.

अत्तता. स्त्री० (आत्मता) આત્માનું અસ્તિત્વ; જીવની હૈયાતી. (૨) પોતાના કરેલ કર્મનું પરિણામ.

अत्तत्तासंवुड. त्रि० (आत्मात्मसंवृत) આત્મા વડે આત્મામાં લીન થયેલ.

अत्तपण्णहा. पुं० (आत्मप्रज्ञाहन्) આત્મ સંબંધી પ્રજ્ઞાને હણનાર; પાપ શ્રમણનું એક લક્ષણ.

अत्तपण्णेसि. पुं० (आत्मप्रज्ञैषिन्) આત્મ જ્ઞાનનો શોધક; આત્મહિતની ગવેષણા કરનાર જીવ.

अत्तपग्गहट्ट. पु० (आत्मप्रग्रहन्) આત્મ સંબંધી પ્રશ્નને હણનાર, પાપ શ્રમણનું એક લક્ષણ

अत्तपन्नेसि त्रि० (आत्मप्रज्ञैषिन्) સર્વજ્ઞની ઉક્તિનું અન્વેષણ કરનાર

अत्तमइ त्रि० (आर्त्तमति) આર્તધ્યાનમાં જોડાયેલ

अत्तय पु० (आत्मज) પુત્ર, દીકરો

अत्तया स्त्री० (आत्मजा) પુત્રી, દીકરી

अत्तवंत. पु० (आत्मवत्) આત્માના ઉપયોગવાળો, સાવચેત સાધુ (૨) અકષાયી આત્મા,

अत्तसंपग्गहिय. त्रि० (आत्मसंप्रगृहीत) આત્મ પ્રશંસા કરનાર

अत्तसम त्रि० (आत्मसम) આત્મતુલ્ય, આત્મવત્

अत्तसमाहिय. त्रि० (आत्मसमाहित) સદા સ્વઉપયોગમાં જોડાયેલ, નિર્વિકલ્પ સમાધિયુક્ત.

अत्तहिय न० (आत्महित) આત્મહિત

अत्तागम. पु० (आत्मागम) તીર્થંકરની અપેક્ષાએ મૂળ સૂત્રપાઠ, અત્તાગમ

अत्तुक्करिस } पु० (आत्मोत्कर्ष) અભિમાન,
अत्तुक्कोस. } આત્મશ્લાઘા

अत्तुक्कोसिय. त्रि० (आत्मोत्कर्षिक) ગર્વયુક્ત વાનપ્રસ્થ, અભિમાની

अत्तुवणीय. पु० (आत्मोपनीत) દુરાગ્રહ કરી પોતાનો મત સ્થાપન કરવો તે, પોતાના મતમાં દોષ આવે તેવી રીતે પરમતનું ઉત્થાપન કરવું તે.

अत्तेय पु० (आत्रेय) આત્રેય; અત્રિઋષિના પુત્ર (૨) એક જૈન મુનિ

अत्थ न० (अस्त) આથમવું તે, ચંદ્ર, સૂર્ય વગેરેનું ક્ષેત્રાંતરમાં જવું તે

अत्थ न० (अस्त्र) તીર વગેરે ફેંકવાના હથિયાર

अत्थ अ० (अत्र) અહીં, છતાં.

अत्थ. पु० (अर्थ) ધન, દ્રવ્ય (૨) લક્ષ્મીના જન્મના રૂપ પર્વત, મેરૂ પર્વત (૩) તાત્પર્ય, મતલબ (૪) શબ્દનો અભિધેય; વાચ્યાર્થ (૫) અપેક્ષા (૬) અભિલાપ્ય પદાર્થ (૭) શબ્દાદિ પાંચ વિષય (૮) મોક્ષ, પરમાર્થ

अत्थ. पु० (अस्त) મેરૂપર્વત (૨) त्रि० અવિદ્યમાન

अत्थओ. अ० (अर्थतस्) અર્થની અપેક્ષાએ, અર્થરૂપે

अत्थंग पु० (अस्ताङ्ग) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીસીના પંદરમા તીર્થંકરનું નામ

अत्थगय त्रि० (अस्तङ्गत) આથમેલો, અસ્ત પામેલો

अत्थकर त्रि० (अर्थकर) ધન મેળવનાર

अत्थकामय त्रि० (अर्थकामक) દ્રવ્યની વાંછાવાળો

अत्थक्क. न० ( ) અવસર વિના, વખત વગર

अत्थग्गहण न० (अर्थग्रहण) પદાર્થનું જ્ઞાન, પદાર્થનો નિશ્ચય કરવો તે.

अत्थग्घ त्रि० (अर्थघ्न) અર્થની હાનિ કરનાર

अत्थग्घ. त्रि० ( ) મધ્યવર્તી

अत्थजोणि स्त्री० (अर्थयोनि) પૈસાની ઉત્પત્તિના સ્થાન, પૈસા મેળવવાના ઉપાય, જેવાકે સામ, દામ, દંડ, ભેદ વગેરે

अत्थणघरग पु० (आस्थानगृहक) જ્યાં દેવતા સુખે બેસે એવા ઘર

अत्थणय पु० (अर्थनय) અર્થ પ્રધાનનય, નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર અને ઋજુસૂત્ર એ ચાર નયરૂપ અર્થનો આશ્રય કરનાર (૨) શબ્દ છોડી અર્થનેજ મુખ્ય વસ્તુમાનનારો પક્ષ

अत्थणिउर पु० (अर्थनिपूर) ૮૪ લાખ અર્થનિકુરાંગ પ્રમાણ કાળવિશેષ

अत्थणिउरंग पु० (अर्थनिपूराङ्ग) ૮૪ લાખ નલિન પ્રમાણકાળ વિશેષ

अत्थत्थि. त्रि० (अर्थार्थिन्) धननो अर्थी; धननो याचक.

अत्थदंड. पुं० (अर्थदण्ड) शरीरादि निर्वाह अर्थे कर्मबंध थाय ते; स्वार्थे दंडवुं ते.

अत्थधर. त्रि० (अर्थधर) शास्त्रनो अर्थ धरनार; अर्थवेत्ता.

अत्थनिज्जवग. त्रि० (अर्थनिर्यापक) नयप्रमाण लागु पाडी सूत्रना अर्थनो निर्वाह करनार.

अत्थपज्जय. पु० (अर्थपर्यय) अर्थना एक देशनुं प्रतिपादन करनार पर्याय; अर्थरूप पर्याय.

अत्थपय. न० (अर्थपद) " उत्पाद, व्यय अने ध्रौव्ययुक्त सत् " इत्यादि अर्थ प्रतिपादकपद.

अत्थपुहुत्त न० (अर्थपृथुत्व) छवादि पदार्थना विस्ताररूप श्रुतज्ञान; सामान्य श्रुतज्ञान.

अत्थभाव. पु० (अर्थभाव) शब्दना अर्थमां उपयोग जोडवो ते

अत्थम. न० (अस्तमयन) अस्त थइ जवुं; अदृश्य थइ जवुं.

अत्थमण. न० (अस्तमन) सूर्यनुं आथमवुं ते; सूर्यनुं अस्त थवुं ते.

अत्थमय. न० (अस्तमय) सूर्य वगेरेनुं अस्त थवुं ते.

अत्थमास. पुं० (अर्थमाष) मासो; सोनुं रूपुं तोळवानुं ८ रतिभारनुं एक वजन.

अत्थमियोदिय त्रि० (अस्तमितोदित) जे आथमीने पाछा उग्या होय ते; अर्थात् हीनकुळमां जन्मी महत्पद मेळव्युं होय ते, जेवाके हरकेशी मुनि.

अत्थमिय. त्रि० (अस्तमित) अस्त पामेल; आथमेल. (२) ढकाइगयेल.

अत्थमियात्थमिय. त्रि० (अस्तमितास्तमित) आथमीने पुनः आथमेल होय ते, अर्थात् हीनकुळमां उत्पन्न थइ पुनः एवा दुष्कर्म करे के मरीने दुर्गतिमां चाल्यो जाय-जेम कालसूरिओ कसाइ.

अत्थरग. न० (आस्तरक) आच्छादन; ओछाड.

अत्थरण. न० (आस्तरण) ओछाड. (२) बिछानुं; पथारी करवी ते.

अत्थरय. त्रि० (आस्तारक) आच्छादन करनार. (२) पुं० बिछाना उपरनुं वस्त्र.

अत्थरय. त्रि० (अरतरजस्) निर्मळ; शुद्ध.

अत्थवाय. पु० (अर्थवाद) गुणवर्णन. (२) दोषनिरूपण. (३) गुणवाचक शब्द. (४) दोषवाचक शब्द.

अत्थवायग. न० (अर्थवाचक) अर्थवाचक पद, जेमके वृक्ष छे, घट छे इत्यादि.

अत्थवि. त्रि० (अर्थवित्) शब्दार्थने जाणनार.

अत्थव्वण. पुं० (अथर्वण) अथर्वण नामे चार वेदमांनो एक वेद.

अत्थसंपया. स्त्री० (अर्थसम्पदा) धननो वैभव, धननी संपदा.

अत्थसत्थ. न० (अर्थशास्त्र) अर्थशास्त्र; पैसो केवी रीते वधे तेनी रीत बतावनार शास्त्र.

अत्थसार. पु० (अर्थसार) प्रधानधन; रोकडद्रव्य

अत्थसिद्ध. पु० (अर्थसिद्ध) जंबुद्वीपना ऐरवत क्षेत्रमां आवती उत्सर्पिणीमां थनार बीजा तीर्थंकर (२) पक्षना दसमा दिवसनुं लोकोत्तर नाम (३) त्रि० पुष्कळ धनवान्

अत्था. स्त्री० (आस्था) जिनशासन प्रत्ये बहुमानपणुं; श्रद्धा. (२) विश्वास.

अत्थाण. न० (आस्थान.) } सभागृह; बेठक.
अत्थाणी. स्त्री० (आस्थानी) }

अत्थात्थमणपविभत्ति. पुं० (अस्तास्तमनप्रविभक्ति) जेमां चंद्रमा सूर्य आथमवाना दृश्य बतावबामां आवे एवो एक नाट्य प्रकार, देवताना ३२ प्रकारना नाटकमांनो नवमो प्रकार.

अत्थादाण. न० (अर्थादान) द्रव्य उपार्जन करवाना कारणरूप अष्टांग निमित्त; आठ प्रकारना निमित्त प्रकासवा ते.

अत्थाभिमुह. त्रि० (अर्थाभिमुख) અર્થગ્રહણ કરવામાં ચતુર.

अत्थाभिसंकि. त्रि० (अर्थाभिशङ्किन्) ધનની આશા કરનાર.

अत्थालिय. न० (अर्थालीक) દ્રવ્યને માટે જૂઠું બોલવું તે.

अत्थावग्गह. पुं० (अर्थावग्रह) પદાર્થોનો ઇંદ્રિયોની સાથે સ્પષ્ટ સંબંધ થાય તે; મતિજ્ઞાનનો એક ભેદ. (૨) નિર્વિકલ્પજ્ઞાન.

अत्थावत्ति. स्त्री० (अर्थापत्ति) પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણથી જણાયેલ અર્થ જેના વિના ઉપપન્ન ન થાય, તેવા અદૃષ્ટ અર્થની કલ્પના કરવી તે અર્થાપત્તિ, જેમ "पीनो देवदत्तो दिवा न भुंक्ते" એ વાક્યમાં દેવદત્તનું પુષ્ટપણું રાત્રિભોજન વિના ઉપપન્ન નથી, તેથી રાત્રિભોજનની કલ્પના થાય છે તે અર્થાપત્તિ.

अत्थावत्तिदोस. पुं० (अर्थापत्तिदोष) જ્યાં અર્થાપત્તિથી અનિષ્ટપણાની પ્રાપ્તી થાય ત્યાં લાગતો સૂત્રનો એક દોષ. જેમ "ब्राह्मणो न हन्तव्यः" એવું સૂત્ર બાંધ્યું હોય તો બ્રાહ્મણ ન મારવો ત્યારે અબ્રાહ્મણાદિકને મારવાનું અર્થાપત્તિથી આવી પડે છે, કે જે અનિષ્ટ છે. માટે ત્યાં અર્થાપત્તિ દોષ છે. સૂત્ર રચનામાં તે દોષ ટાળવો જોઇએ.

अत्थाह. त्रि० (अस्ताघ) અગાધ; ઘણું ઉંડું. (૨) ગંભીર.

अत्थाहिगार. पुं० (अर्थाधिकार) પ્રકરણ વગેરેનું અભિધેય; ઉપક્રમનો એક ભેદ.

अत्थि. अ० (अस्ति) છે; વિદ્યમાન. (૨) पुं० ધર્માસ્તિકાય આદિના સૂક્ષ્મ અંશ-પ્રદેશ. (૩) પન્નવણા સૂત્રના ત્રીજા પદના એકવીસમા દ્વારનું નામ, જેમાં ધર્માસ્તિકાય આદિ ૭ દ્રવ્યનું અલ્પાબહુત્વ દર્શાવ્યું છે.

अत्थि. त्रि० (अर्थिन्) ધનિક; શ્રીમંત. (૨) સૂત્ર અને અર્થને જાણનાર ગુરૂ. (૩) માલિક; સ્વામી.

अत्थि. न० (अस्थि) હાડકું.

अत्थिअ. त्रि० (अर्थिक) અર્થી; લાલચુ.

अत्थिअ. पुं० (अस्थिक) બહુ બીજવાળું વૃક્ષ વિશેષ; અગથિયાનું ઝાડ. (૨) न० તે ઝાડનાં ફલ. (૩) હાડકું.

अत्थिउद्देसय. पुं० (अस्त्युद्देशक) ભગવતીસૂત્રના ૨૦ મા શતકના બીજા ઉદ્દેશાનું નામ.

अत्थिकाय. पुं० (अस्तिकाय) પ્રદેશના સમૂહ રૂપ કાળ સિવાયનાં પાંચ દ્રવ્ય.

अत्थिक्क. न० (आस्तिक्य) આસ્તિકપણું; જીવ, અજીવ, સ્વર્ગ, નરકાદિને માનવાં તે.

अत्थित्त. न० (अस्तित्व) અસ્તિત્વ; વિદ્યમાનપણું.

अत्थित्तिनय. पुं० (अस्तीतिनय) દ્રવ્યાર્થિકનય.

अत्थिनत्थिप्पवाय. पुं० (अस्तिनास्तिप्रवाद) અસ્તિનાસ્તિ નામનો ચોથો પૂર્વ; ચૌદ પૂર્વ શાસ્ત્રમાંનું એક.

अत्थिभाव. पुं० (अस्तिभाव) અસ્તિત્વ; વિદ્યમાનપણું. (૨) સત્પદાર્થ; વિદ્યમાન વસ્તુ.

अत्थिमिञ्ज. न० (अस्थिमज्जा) હાડકાંની મજ્જા.

अत्थिय. त्रि० (आस्तिक) જીવ, અજીવ, સ્વર્ગ, નરક,મોક્ષઆદિને માનવાવાળો; આસ્તિક.

अत्थिया. स्त्री० (अस्तिता) અસ્તિત્વ; હોવાપણું.

अत्थिर. त्रि० (अस्थिर) અપરિચિત. (૨) અટકાઉ; ઘણો વખત ચાલે નહિ એવું.

अत्थिरणाम. न० (अस्थिरनामन्) જેના ઉદયથી કાન, આંખ વગેરે શરીરના અવયવો અસ્થિર મળે તે નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ.

अत्थिवाय. पुं० (अस्तिवाद) સત્પદાર્થોનું અસ્તિત્વ સ્થાપવું જેમ આત્મા છે, કર્મ છે, મોક્ષ છે, મોક્ષનો ઉપાય છે ઇત્યાદિ સત્ પદાર્થનું સત્વ અને શશશૃંગ, ખપુષ્પ આદિ અસત્પદાર્થોનું અસત્વ સ્વીકારવું તે.

अत्थुग्गह. पु० (अर्थावग्रह) વ્યંજનાવગ્રહ પછી અર્થનું સામાન્યપણે ગ્રહણ કરવું તે; પાંચ ઇંદ્રિય અને મન સાથે પદાર્થનો વ્યક્ત સબંધ થાય તે.

अत्थुग्गहण. न० (अर्थावग्रहण) કરણીના ફળનો નિશ્ચય કરવો તે.

अत्थुय. त्रि० (आस्तृत) બિછાવેલું

अत्थेगइय. त्रि० (अस्त्येकक) છે કોઇ એક; ગમે તે કોઇ એક.

अत्थेगइय. त्रि० (सन्त्येक) છે કેટલાએક.

अत्थोग्गह. पु० (अर्थावग्रह) જુઓ " અત્થુગ્ગહ " શબ્દ.

अत्थोग्गहण. न० (अर्थावग्रहण) જુઓ "અત્થુગ્ગહણ" શબ્દ.

अत्थोवग्गह पु० (अर्थावग्रह) જુઓ " અત્થુગ્ગહ " શબ્દ.

अथ. अ० (अथ) પછી; પશ્ચાત્

अथव्वण. पु० (अथर्वण) ચોથા વેદનું નામ.

अथव्वणवेय. पुं० (अथर्वणवेद) જુઓ "અત્થવ્વણ" શબ્દ.

अथिर. त्रि० (अस्थिर) જુઓ " અથિર " શબ્દ.

अथिरणाम. न० (अस्थिरनामन्) નામ કર્મનો એક ભેદ.

अदंसण. न० (अदर्शन) દર્શનનો અભાવ; આંખેકરી ન જોવું તે. (૨) त्रि० દૃષ્ટિવિનાનો; આંધળો. (૩) થિણુદ્ધિ નિદ્રાના ઉદયવાળો. (૪) સમકિત વગરનો; મિથ્યાત્વી (૫) પરોક્ષ, જેને પ્રત્યક્ષ દર્શન નથી તે

अदंसिया. न० (अदर्शिरा) એક પ્રકારની મિષ્ટ વસ્તુ

अदक्खु. त्रि० (अदृश) અર્વાગ્ દર્શનવાળો, ટુંકી દૃષ્ટિવાળો.

अदक्खु. त्रि० (अदृश्य) અન્ધ, આંધળો. (૨) અસર્વજ્ઞ.

अदक्खु त्रि० (अदक्ष) અનિપુણ; કુશળ નહિ તે.

अदक्खुदंसण. त्रि० (अदक्षदर्शन) અસર્વજ્ઞ શાસનના અનુયાયી; અન્ય દર્શની.

अदत्तहर. त्रि० (अदत्तहर) અણદીધું હરનાર

अदत्तहार. त्रि० (अदत्तहार) ચોર.

अदत्तहारि त्रि० (अदत्तहारिन्) ચોર.

अदत्तादाण. न० (अदत्तादान) અદત્તાદાન; ચોરી.

अदत्ताहार. पुं० (अदत्ताहार) દીધા વિનાનું હરનાર; ચોર.

अदब्भ. त्रि० (अदभ्र) અનલ્પ; ઘણું.

अदब्भवाह. त्रि० (अदभ्रवाह) ઘણો બોજો ઉપાડી જનાર ઘોડા વગેરે.

अदिइ. पुं० (अदिति) જુઓ "અઇઇ" શબ્દ.

अदिज्ज. त्रि० (अदेय) ન દેવા યોગ્ય. (૨) જ્યાં લેવા દેવા કરવાની મના કરવામાં આવી હોય તેવું નગર વગેરે.

अदिट्ठ. त्रि० (अदृष्ट) નહિ જોએલું; નહિ જાણેલું. (૨) न० પૂર્વજન્મનાં કર્મ.

अदिट्ठलाभिय. पु० (अदृष्टलाभिक) પૂર્વે નહિ જોયેલ દાતાર આપે તોજ લેવુ એવા અભિગ્રહથી ગવેષણા કરનાર (સાધુ).

अदिट्ठसेवग. पु० (अदृष्टसेवक) દેશ પાર થયેલ સેવક; સ્વામિને મો ન બતાવનાર સેવક.

अदिट्ठहड. त्रि० (अदृष्टहृत) દીઠા વગર ગ્રહણ કરેલ

अदिराणादाण. न० (अदत्तादान) જુઓ "અદત્તાદાણ" શબ્દ.

अदिराणादाणवत्तिय. पु० (अदत्तादानप्रत्ययिक) અદત્ત વસ્તુ ગ્રહણ કરવાથી આત્મા દંડાય તે; તેર ક્રિયાસ્થાનકમાંનું સાતમુ ક્રિયાસ્થાનક.

अदिराणादाणवेरमण न० (अदत्तादानविरमण) અદત્ત વસ્તુ લેવાનો ત્યાગ; ત્રીજું વ્રત

अदिति. (अदिति) જુઓ "અઇઇ" શબ્દ.
अदित्त. त्रि० (अग्न) અહિંસક.
अदिन्नविति. स्त्री० (अदत्तवृत्ति) પોતાને કે પરને અર્થે અણદીધું લેવાની વૃત્તિ; સાતમું ક્રિયાસ્થાનક.
अदीणविति. त्रि० (अदीनवृत्ति) દીનવૃત્તિ વગરનો.
अदीणसत्तु. पुं० (अदीनशत्रु) કુરૂદેશના હસ્તિનાગપુર નગરના રાજાનું નામ. (૨) બાવીશમા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ. (૩) ચંપાનગરીના જિતશત્રુ રાજાનો અદીણશત્રુ નામે યુવરાજ કુમાર.
अदु. अ० (अथ) પછી; પશ્ચાત્. (૨) અહિ.
अदुक्खमसुहा. स्त्री० (अदुःखसुखा) જેમાં દુઃખ નથી તેમજ સુખ નથી તેવી સ્થિતિ.
अदुत्तरं. अ० (अथोत्तरम्) અથવા; હવે પછી. (૨) હમણાં.
अदुत्तरंचणं. अ० (अथोत्तरचणं) જુઓ "અદુત્તરં" શબ્દ.
अदुयं. अ० (अद्रुतम्) વિલંબે; ઉતાવળે નહિ.
अदुयत्त. न० (अद्रुतत्व) સત્ય વચનના ૩૫ અતિશયમાંનો ૨૭ મો અતિશય.
अदुयबंधण. न० (अद्रुतबन्धन) દીર્ઘકાળનું બંધન.
अदुव. / **अदुवा.** अ. (अथवा) અથવા; યા.
अदूर. त्रि० (अदूर) પાસેનું; નજીકનું. (૨) न० પાસે; નજીક.
अदूरसामंत. पुं० (अदूरसामन्त) અતિદૂર કે અતિ નજીક નહિ એવો ઉચિત પ્રદેશ.
अद्द. पुं० (अर्द) આકાશ.
अद्द. त्रि० (आर्द्र) ભીનું; લીલું. (૨) આર્દ્ર રાજાના વંશજો. (૩) પું० આ નામના એક રાજા. (૪) એક પ્રસિદ્ધ રાજકુમાર કે જે પાછળથી જૈન મુનિ થયા. (૫) એ નામનું એક નગર.

अद्दइज्ज. न० (आर्द्रकीय) સૂયગડાંગ સૂત્રના બીજા શ્રુત સ્કંધના છટ્ઠા અધ્યયનનું નામ, કે જેમાં આર્દ્રકુમાર મુનિને ગોશાલા વગેરેની સાથે વાદ થયો છે તેનું વર્ણન છે.
अद्दइज्ज. त्रि० (आर्द्रीय) આર્દ્રકુમાર સંબન્ધી.
अद्दगकुमार. पुं० (आर्द्रककुमार) આર્દ્રકપુરના આર્દ્રક રાજાનો આર્દ્રક નામે કુમાર, કે જેને અભયકુમારે મોકલેલ બક્ષીસ ઉપરથી જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થતાં પોતાની મેળે દીક્ષા લીધી.
अद्दगपुर. न० (आर्द्रकपुर) એ નામનું અનાર્ય દેશનું પ્રાચીન નગર, કે જ્યાં આર્દ્રકુમારનો જન્મ થયો હતો.
अद्दमुच्छा. स्त्री० (आर्द्रमूर्छा) કન્દ વિશેષ.
अद्दव. त्रि० (अद्रव) નહિ ગાળેલું.
अद्दा. स्त्री० (आर्द्रा) આર્દ્રા નક્ષત્ર.
अद्दाग. / **अद्दाय.** पुं० (आदर्श) અરીસો; દર્પણ. (૨) સ્ફટિક મણિ.
अद्दागपसिण. पुं० (आदर्शप्रश्न) પ્રશ્નવિદ્યા વિશેષ. જે વિદ્યાવડે અરીસામાં દેવતાનું આહ્વાન કરી તેની મારફત જવાબ અપાવવામાં આવે. (૨) પ્રશ્ન વ્યાકરણનું અરીસાની પ્રશ્નવિદ્યાવાળું આઠમું અધ્યયન, કે જે હાલ વિચ્છેદ થઇ ગયેલ છે.
अद्ध. पुं० (अध्वन्) માર્ગ; રસ્તો.
अद्ध. न० (अर्द्ध) અર્ધ; અરધું.
अद्धकरिस. पुं० (अर्द्धकर्ष) એક પલનો આઠમો ભાગ; મગધ દેશમાં પ્રસિદ્ધ એક પ્રકારનો તોલ.
अद्धकुडव. / **अद्धकुलव.** पु० (अर्द्धकुडव) મગધ દેશ પ્રસિદ્ધ ધાન્યનું એક માપ.
अद्धचंद. त्रि० (अर्द्धचन्द्र) અર્ધચન્દ્રાકાર. (૨) શરવિશેષ. (૩) અર્ધચંદ આકારનાં પગથીઆં.
अद्धचक्कवाल. न० (अर्द्धचक्रवाल) ગતિ વિશેષ; જેમાં અર્ધ ચક્ર પડે એવી ગતિ.

अद्धचक्कवाला. स्त्री० (अर्द्धचक्रवाला) અર્ધ-ચક્રાકાર શ્રેણી.

अद्धचक्कि. पु० (अर्द्धचक्रिन्) ચક્રવર્તી કરતાં જેની અરધી સત્તા હોય તે; વાસુદેવ.

अद्धणाराय. न० (अर्द्धनाराच) જેને એક પડખે મર્કટ બન્ધન અને બીજે પડખે ખીલી હોય તેવું હાડકાનું બંધારણ; ૭ સંઘયણ-માંનું ચોથું સંઘયણ.

अद्धतुला. स्त्री० (अर्द्धतुला) પચાસ પલની અર્ધતુલા; પ્રાચીન સમયમાં મગધ દેશ પ્રસિદ્ધ તોલ વિશેષ.

अद्धद्ध. न० (अर्द्धार्द्ध) અર્દ્ધાનું અર્દ્ધ; પા ભાગ.

अद्धद्धा. स्त्री० (अद्धाद्धा) દિવસ યા રાત્રિનો એક ભાગ; પ્રહર વગેરે.

अद्धद्धामीसय. न० (अद्धाद्धामिश्रक) દિવસ રાત્રિ આશ્રી મિશ્ર ભાષા બોલવી, જેમ પહોર દિવસ ચડ્યો હોય છતાં કહેવું કે બપોરતો થઇ ગયા ઇત્યાદિ; સત્યમૃષા ભાષાનો એક પ્રકાર.

अद्धपल. न० (अर्द्धपल) બે કર્ષ પ્રમાણ; અર્ધપલ.

अद्धपलियंका. स्त्री० (अर्द्धपर्यङ्का) અરધી પ-લાંઠીએ બેસવુ તે; એક પગ સાથળ ઉપર અને એક પગ જમીન ઉપર મૂકવો તે; આસનવિશેષ.

अद्धपेडा. स्त्री० (अर्द्धपेटा) સાધુ ગૃહસ્થનાં ઘરોની ચારે દિશામાં ચાર પંક્તિ કલ્પી, તેમાંથી બબે પક્તિને છેડે વ્હોરે, વચમાં ખાલી રાખે તે; ગોચરીની આઠ વીથી-માંની છઠ્ઠી વીથી

अद्धभरह. पु० (अर्द्धभरत) ભરતખંડનો અ-રધો ભાગ.

अद्धभार. पु० (अर्द्धभार) અર્ધો ભાર; તોલ વિશેષ.

अद्धमागह. न० (अर्द्धमागध) ઘર વિશેષ.

अद्धमागहा. } स्त्री० (अर्द्धमागधी) પ્રાકૃત
अद्धमागही. } ભાષાની એક પેટા ભાષા, કે જે મહાવીર સ્વામીના વખતમાં મગધદેશના અર્ધ ભાગમાં બોલાતી હતી અને જે ભાષામાં તીર્થંકરોએ ઉપદેશ આપ્યો છે તે ભાષા; જૈન આગમની મૂળ ભાષા.

अद्धमाणिश्रा. स्त्री० (अर्द्धमाणिका) } અર્ધી-
अद्धमाणी. स्त्री० (अर्द्धमाणी) } માણી; ૧૨૮ પલ પ્રમાણ.

अद्धमास. पुं० (अर्द्धमास) અર્ધમાસ; પક્ષ.

अद्धमासिय. त्रि० (अर्द्धमासिक) પાક્ષિક; પક્ષ સંબંધી. (૨) પાક્ષિકતપ; પંદર દિવસના ભેગા ઉપવાસ કરવા તે.

अद्धरज्जिय. पुं० (अर्द्धराज्यक) અરધા રાજ્યનો ધણી; અર્ધ રાજ્યનો માલિક.

अद्धरत्त. न० (अर्द्धरात्र) મધરાત; મધ્ય રાત્રિ.

अद्धवेयाली. स्त्री० (अर्द्धवैताली) વૈતાલિ વિદ્યાને દબાવનારી વિદ્યા.

अद्धसम. न० (अर्द्धसम) બે ચરણમાં સરખ અક્ષર હોય અને બે ચરણમાં સરખા ' હોય તેવો છંદ.

अद्धसागर. पुं० (अद्धासागर) અદ્ધાસાગરોપમ દશક્રોડ અદ્ધાપલ્યોપમ પરિમિત કાળ વિભાગ; કાયસ્થિતિ અને કર્મસ્થિતિમાં આ સાગરોપમનો ઉપયોગ થાય છે.

अद्धहार. पु० (अर्द्धहार) નવસરો હાર; ગળામાં પહેરવાનું આભરણ વિશેષ.

अद्धहारभद्द. पुं० (अर्द्धहारभद्र) અર્દ્ધહાર દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

अद्धहारमहाभद्द. पुं० (अर्द्धहारमहाभद्र) અર્ધહાર દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

अद्धहारमहावर. पु० (अर्द्धहारमहावर) અર્દ્ધહાર સમુદ્ર અને અર્દ્ધહારવર સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.

अद्दहारवर. पुं० (अर्द्धहारवर) અર્ધહાર સમુદ્રનો અધિષ્ઠાયક દેવતા. (२) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

अद्दहारवरभद्द. पुं० (अर्द्धहारवरभद्र) અર્ધહારવર દ્વીપનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

अद्दहारवरमहावर. पुं० (अर्द्धहारवरमहावर) અર્ધહારવર સમુદ્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

अद्दहारवरवर. पुं० (अर्द्धहारवरवर) અર્ધહારવર સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.

अद्दहारोभास. पुं० (अर्द्धहारावभास) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

अद्दहारोभासभद्द. पुं० (अर्द्धहारावभासभद्र) અર્ધહારાવભાસ દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

अद्दहारोभासमहाभद्द. पुं० (अर्द्धहारावभास-महाभद्र) અર્દ્ધહારાવભાસ દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

अद्दहारोभासमहावर. पुं० (अर्द्धहारावभास-महावर) અર્ધહારાવભાસ સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.

अद्दहारोभासवर. पुं० (अर्द्धहारावभासवर) અર્ધહારાવભાસ સમુદ્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

अद्दा. स्त्री० (अध्वन्) માર્ગ; રસ્તો.

अद्दा. स्त्री० (अद्धा) ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળ. (२) કાળ આશ્રી મિશ્ર વચન બોલવું, જેમ રાત છતાં કોઇને કહેવું કે " ઉઠ ઉઠ દિવસ ઉગી ગયો " મિશ્ર ભાષાનો નવમો પ્રકાર. (३) સંકેત. (४) લબ્ધિ; શક્તિ.

अद्दाउय. पुं० न० (अद्धायुष्) કાળપ્રધાન આયુષ્ય; મનુષ્ય અને તિર્યંચનું આયુષ્ય કાળ પ્રધાન છે, એટલે કે એક ભવ થયા પછી પણ કોઇને પુનઃ તેજ ભવ પ્રાપ્ત થતાં મનુષ્ય કે તિર્યંચનું આયુષ્ય ફરી ભોગવાય છે.

अद्दाकाळ. पुं० (अद्धाकाल) સૂર્યક્રિયાવાળા અઢી દ્વીપમાં વર્તતો કાળ.

अद्दाछेय. पुं० (अद्धाच्छेद) કર્મની સ્થિતિરૂપ કાળનો ઉચ્છેદ; સ્થિતિઘાત.

अद्दाढय. पुं० (अर्द्धाढक) એક પ્રકારનું પરિમાણ; આઢકનો અરધો ભાગ.

अद्दाण. न० (अध्वान) પ્રયાણ કરવું તે; મુસાફરી કરવી તે.

अद्दाण. पुं० (अध्वन्) માર્ગ; રસ્તો.

अद्दापच्चक्खाण. न० (अद्धाप्रत्याख्यान) કાળની મર્યાદા બાંધી પચ્ચખાણ કરવાં તે; પચ્ચખાણનો દસમો પ્રકાર.

अद्दापलिय. } **अद्दापल्ल.** } न० (अद्धापल्य) એક જોજનનો લાંબો, પહોળો અને ઉંડો કુવો વાળાગ્રથી ભરેલો હોય, તેમાંથી સો સો વરસે એક વાળાગ્ર કાઢતાં જેટલા વખતમાં ખાલી થાય તેટલો વખત.

अद्दामीसय. न० (अद्धामिश्रक) } **अद्दामीसिया.** स्त्री० (अद्धामिश्रिता) } કાળઆશ્રી સત્ય મૃષાભાષાનો એક પ્રકાર; જેમકે દિવસ હોય છતાં "ઉતાવળ કરો રાત પડી ગઇ" એમ કહેવું તે.

अद्दासमय. पुं० (अद्धासमय) કાળનો ઝીણામાં ઝીણો અંશ. (२) વસ્તુનું પરિવર્તન કરનાર એક દ્રવ્ય; છ દ્રવ્યમાંનું કાળ નામે એક દ્રવ્ય.

अद्दिइ. स्त्री० (अधृति) અધીરાઇ; ધીરજનો અભાવ.

अद्दुट्ठ. त्रि० (अर्द्धचतुष्क) સાડા ત્રણ.

अद्दुव. त्रि० (अध्रुव) અનિશ્ચલ; અસ્થિર.

अद्दुवबंधिणी. स्त्री० (अध्रुवबन्धिनी) જે યુગલ પ્રકૃતિમાંથી એકનો બંધ થતાં બીજાનો બંધ ન થાય તે, જેમ હાસ્ય અને રતિનો બંધ થતાં શોક અને અરતિનો બંધ ન થાય તે.

अद्दुधुवसंतकम्म. न० (अध्रुवसत्कर्मन्) અધ્રુવ સત્તાવાળાં કર્મ; જે કદાચ બંધાય કદાચ ન બંધાય એવી કર્મ પ્રકૃતિ.

अद्धुवसकम्मिया. स्त्री० (अध्रुवसत्कर्मिका) ધ્રુવ સત્કર્મની પ્રતિપક્ષ પ્રકૃતિ.

अद्धुवसत्तागा. स्त्री० (अध्रुवसत्ताका) જેની સત્તા કોઇ વખતે હોય કોઇ વખતે ન હોય એવી કર્મપ્રકૃતિ.

अद्धुवोदया. स्त्री० (अध्रुवोदया) જેનો ઉદય વિચ્છિન્ન થયા પછી પણ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ અને ભવરૂપ હેતુના સાનિધ્યથી પુનઃ ઉદય થાય એવી કર્મ પ્રકૃતિ.

अद्धोरुग. न० (अर्धोरुक) સાધ્વીને સાથળપર ધારણ કરવાનું વસ્ત્ર; સાધ્વીના ૨૫ ઉપકરણમાંનું એક.

अद्धोवमिय. न० (अद्धौपम्य) પલ્યોપમ, સાગરોપમ આદિ ઉપમા કાળ; ઉપમા વિના જેનું ગ્રહણ ન થઇ શકે તેવો કાળ.

अध. अ० (अधस्) નીચે.

अधरागा. त्रि० (अधन्य) અકૃતાર્થ; નિન્દ્ય.

अधम. त्रि० (अधम) હલકું; દુષ્ટ.

अधम्म. पुं० (अधर्म) સ્થિતિહેતુભૂત અધર્માસ્તિકાય; ૭ દ્રવ્યમાંનું બીજું દ્રવ્ય. (૨) મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કષાય અને અશુભ યોગરૂપ કર્મબંધ કારણભૂત આત્મપરિણામ. (૩) સાવદ્યાનુષ્ઠાન રૂપ પાપ. (૪) અબ્રહ્મચર્યનું સોળમું ગૌણ નામ.

अधम्मकेउ. पुं० (अधर्मकेतु) અધર્મની ધ્વજા ફરકાવનાર પાપિષ્ઠ.

अधम्मखाइ. त्रि० (अधर्मख्याति) અધર્મિ તરીકે જેની પ્રસિદ્ધિ હોય તે.

अधम्मखाइ. त्रि० (अधर्मख्यायिन्) અધર્મનું પ્રતિપાદન કરનાર.

अधम्मजीवि. त्रि० (अधर्मजीविन्) અધર્મ વૃત્તિથી જીવનાર.

अधम्मजुत्त. न० (अधर्मयुक्त) તદ્દોષ ઉદાહરણનો એક પ્રકાર, કે જે સાંભળવાથી શ્રોતાને અધર્મ બુદ્ધિ થાય.

अधम्मत्थिकाय. पुं० (अधर्मास्तिकाय) જીવ અને પુદ્ગળની ગતિ અટકાવવામાં સ્હાય આપનાર દ્રવ્ય; ૭ દ્રવ્યમાંનું અધર્માસ્તિકાય નામે બીજું દ્રવ્ય.

अधम्मदाण. न० (अधर्मदान) અધર્મીને અપાતું દાન કે જે અધર્મને ઉત્તેજન આપે.

अधम्मदार. न० (अधर्मद्वार) આશ્રવદ્વાર; પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્રનું પ્રથમ દ્વાર.

अधम्मपक्ख. पुं० (अधर्मपक्ष) ક્રિયાવાદી, અક્રિયાવાદી, અજ્ઞાનવાદી, વિનયવાદી વગેરે પાખંડી; અધર્મપક્ષ.

अधम्मि. त्रि० (अधर्मिन्) ધર્મહીન; અધર્મી.

अधम्मिजोय. पुं० (अधर्मियोग) નિમિત્ત, વશીકરણ આદિ પ્રયોગ કરવો તે.

अधम्मिट्ठ. त्रि० (अधर्मिष्ठ) પાપીઓને વહાલું.

अधर. त्रि० (अधर) નીચેનું.

अधरिम. त्रि० (अधरिम) જ્યાં અમુક વખત માટે કોઇએ કોઇની પાસેથી કરજ લેવું નહિ કે તે સંબંધી તકરાર કરવી નહિ એવો હુકમ ફરમાવવામાં આવ્યો હોય એવું નગર વગેરે.

अधरी. स्त्री० (अधरी) વાટવાની છિપ્પર; ખરલ.

अधरीलोट्ठ. पुं० (अधरीलोष्ठ) વાટવાનો પથરો; ઓરસીઓ.

अधरुट्ठ. पुं० (अधरोष्ठ) નીચેનો હોઠ.

अधा. स्त्री० (अधस्) અધોદિશા; નીચલીદિશા.

अधारणिज्ज. त्रि० (अधारणीय) જુઓ "અધરિમ" શબ્દ. (૨) પ્રાણ ધારણ કરવાને અસમર્થ; નિર્વાહ ન થઇ શકે તેવું.

अधि. अ० (अधि) અધિકપણું.

अधिकरण. न० (अधिकरण) કલહ; કજીયો. (૨) એરણ; લોહાર કે સોનીનું એક ઘડવાનું સાધન. (૩) કૃષિઆદિ આરંભનું હથિયાર.

अधिगम. पुं० (अधिगम) ગુરૂનો ઉપદેશ સાંભળવાથી થયેલ બોધ.

अधिगमरुइ. पुं० स्त्री० (अधिगमरुचि) ગુરૂનો બોધ સાંભળી થયેલ તત્ત્વ જીજ્ઞાસા; સમક્તિનો એક પ્રકાર.

अधिगमसम्मद्दंसण. न० (अधिगमसम्यग्दर्शन) ગુરૂનો ઉપદેશ સાંભળવાથી થયેલ સમ્યગ્ દર્શન.

अधिगय. न० (अधिकृत) અધિકાર.

अधिगय. त्रि० (अधिगत) જાણવામાં આવેલ

अधिगरण. न० (अधिकरण) જુઓ " અધિકરણ " શબ્દ.

अधिगरणकिरिया. स्त्री० (अधिकरणक्रिया) તલવાર આદિ આરંભ સમારંભના નિમિત્તથી લાગતું કર્મબંધન.

अधिगरणिया. स्त्री० (अधिकरणिका) કલેશ કે હિંસાદિકનાં સાધનો ઉભાં કરવાથી લાગતી ક્રિયા; અધિકરણિકી ક્રિયા.

अधिगरणी. स्त्री० (अधिकरणी) એરણ.

अधिगरणीसाला. स्त्री० (अधिकरणीशाला) લુહારની કોડ; જ્યાં લોઢું ઘડાય તે ઘર.

अधिगार. पुं० (अधिकार) વ્યાપાર.

अधिय. त्रि० (अधिक) ઘણું; વધારે.

अधीर. त्रि० (अधीर) બુદ્ધિ રહિત; ધીરજ વગરનો.

अधुव. त्रि० (अध्रुव) જુઓ ' અદ્ધુવ ' શબ્દ.

अधुवच्चित्ता. स्त्री० (अध्रुवाचित्ता) ધ્રુવ અચિત્ત દ્રવ્યની વર્ગણા પછીની અધ્રુવઅચિત્ત પુદ્ગળની વર્ગણા.

अधुववंधी. स्त्री० (अध्रुवबन्धिनी) જે યુગલ પ્રકૃતિમાંથી એકનો બંધ થતાં બીજીનો બંધ ન થાય તે, જેમ હાસ્ય અને રતિનો બંધ થતાં શોક અને અરતિનો બંધ ન થાય તે.

अधुवसत्ता. स्त्री० (अध्रुवसत्ता) જે કર્મ પ્રકૃતિની સત્તા જીવને સર્વદા ન હોય તે.

अधो. अ० (अधस्) જુઓ " અધ " શબ્દ.

अधोगामि. त्रि० (अधोगामिन्) પાણીના પ્રવાહની પેઠે નીચે જનાર.

अधोहि. पुं० (अधोवधि) પરમાવધિથી ઉતરતા પ્રકારના અવધિજ્ઞાનવાળો જીવ.

अनंत. त्रि० (अनन्त) પાર વગરનું; જેનો પાર આવી શકે નહિ તે.

अनंतहिय. न० (अनन्तहित) મોક્ષ

अनन्न. त्रि० (अनन्य) જુઓ " અણણ્ણ " શબ્દ.

अनल. पुं० (अनल) અગ્નિ; આગ.

अनलस. त्रि० (अनलस) આલસ્ય રહિત; ઉત્સાહી.

अनवरयं. अ० (अनवरतम्) સતત; નિરંતર.

अनह. त्रि० (अनघ) વિઘ્ન વગરનું.

अनाउत्त. त्रि० (अनायुक्त) ઉપયોગ વગરનું.

अनागय. त्रि० (अनागत) આવતા કાળનું. (૨) ભવિષ્યમાં થનારૂં.

अनागार. त्रि० (अनाकार) આકાર વગરનું. (૨) પું૦ દર્શનનો ઉપયોગ.

अनाण. न० (अज्ञान) જુઓ " અણાણ " શબ્દ.

अनादेज्ज. त्रि० (अनादेय) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવે કહેલ હિતકારી વચન પણ કોઇ સ્વીકારે નહિ, અને ઉપકૃત માણસ પણ તિરસ્કાર કરે છે.

अनावाह. त्रि० (अनावाध) જુઓ " અણાબાહ " શબ્દ.

अनाय. त्रि० (अज्ञात) જુઓ " અણાય " શબ્દ.

अनाय त्रि० (अनात्मन्) આત્મભિન્ન.

अनायभासि. त्रि० (अन्यायभाषिन्) યદ્વાતદ્વા ન્યાય વિરૂદ્ધ બોલનાર.

अनारिय. त्रि० (अनार्य) જુઓ "અણારિય" શબ્દ.

अनासन्न. त्रि० (अनासन्न) नજીક નહિ તે; દૂરવર્તી.

अनिअट्टिबायर. पुं० (अनिवृत्तिबादर) કષાયના અષ્ટકને ખપાવવાના આરંભથી અને નપુંસક વેદના ઉપશમથી માંડી બાદર લોભને ખપાવે કે ઉપશમાવે ત્યાં સુધીની સ્થિતિમાં નવમે ગુણઠાણે વર્તતો જીવ.

अनिक्खित्त. त्रि० (अनिक्षिप्त) નિરંતર; ખાંચો પાડયા વિના.

अनिगिण. पुं० (अनग्न) કલ્પવૃક્ષની દસમી જાત; નગ્નપણાને ટાળવા વસ્ત્રાદિક આપનાર કલ્પવૃક્ષ.

अनिच्च. त्रि० (अनित्य) અનિત્ય; અસ્થિર.

अनिज्जूढ. त्रि० (अनिर्यूढ) જૂદું કલ્પેલું છતાં જાુદુ વહેંચી નહિ આપેલુ.

अनिट्ठ. त्रि० (अनिष्ट) ઇષ્ટ નહિ તે; અશુભ.

अनिद्दा. स्त्री० (अनिद्रा) જુઓ " અણિદ્દા " શબ્દ.

अनिमित्ती. स्त्री० (अनिमित्ती) લિપિ વિશેષ.

अनियट्ट. पुं० (अनिवर्त्त) જ્યાંથી ફરી નિવર્તવાનું નથી તે; મોક્ષ.

अनियट्ट. त्रि० (अनिवृत्त) નિવૃત્તિ પામેલ નહિ.

अनियट्टि. न० (अनिवर्तिन्) જુઓ " અણિયટ્ટિ " શબ્દ.

अनियट्टिबायर. पुं० (अनिवृत्तिबादर) જુઓ " અણિયટ્ટિબાયર " શબ્દ.

अनियट्टीकरण. न० (अनिवर्तीकरण) જુઓ " અણિયટ્ટિકરણ " શબ્દ.

अनिययवित्ति. त्रि० (अनियतवृत्ति) અપ્રતિબદ્ધપણે વિહાર કરનાર.

अनिया. स्त्री० (अनिदा)જુઓ " અણિદ્દા " શબ્દ.

अनिरुद्ध. पुं० (अनिरुद्ध) પ્રદ્યુમ્ન કુમારની વૈદર્ભી રાણીનો પુત્ર (૨) અંતગડ સૂત્રના ચોથા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનું નામ.

अनिल. पुं० (अनिल) પવન; વાયુ. (૨) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીશીના સત્તરમા તીર્થંકરનું નામ.

अनिला. स्त्री० (अनिला) ૨૧ મા તીર્થંકર મુનિસુવ્રત સ્વામીની પ્રથમ સાધ્વીનું નામ.

अनिव्वुड. त्रि० (अनिवृत्त) અચિત થયેલ નહિ; સચિત્ત.

अनिहत. त्रि० (अनिहत) નિરૂપક્રમ આયુષ્યવાળો; જેનું આયુષ્ય કોઇથી હણાય નહિ એવો.

अनीअ. न० (अनीक) સૈન્ય; લશ્કર.

अनीआहिवइ. पुं. (अनीकाधिपति) સેનાનો નાયક

अनीसा. स्त्री० (अनिश्रा) ણીજાની અપેક્ષાનો અભાવ.

अनीहारिम न० (अनिर्हारिम) જુઓ "અણીહારિમ " શબ્દ.

अनुभूय. त्रि० (अनुभूत) અનુભવેલું; પરિચયમાં આવેલું.

अनुरत्त. त्रि० (अनुरक्त) અનુરાગી; પ્રેમી.

अनुलोभ. त्रि० (अनुलोभ) જુઓ " અણુલોભ " શબ્દ.

अन्न. न० (अन) અનાજ; દાણા.

अन्न. त्रि० (अन्यत्) જુઓ "અણ્ણ" શબ્દ.

अन्नउत्थिय. त्रि० (अन्ययूथिक) જુઓ "અણ્ણઉત્થિય " શબ્દ.

अन्नजीविय. त्रि० (अन्नजीवित) અન્નને આધારે જીવનાર.

अन्नतर. त्रि० (अन्यतर) જુઓ "અણ્ણયર" શબ્દ.

अन्नतित्थि. त्रि० (अन्यतीर्थिन्) અન્યતીર્થી, જૈનેતર મતાવલંબી.

अन्नतित्थिदेव. पुं० (अन्यतीर्थिदेव) અન્યમતના દેવ; બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, પ્રભૃતિ.

अन्नत्त. न० (अन्यत्व) અન્યત્વ ભાવના; સકળ સંબંધી વસ્તુતઃ પોતાથી જુદા છે એમ ચિન્તવવું તે.

अन्नत्थ. अ० (अन्यत्र) જુઓ " અણ્ણત્થ " શબ્દ.

अन्नमन्न. त्रि० (अन्योन्य) જુઓ " અણ્ણમણ્ણ " શબ્દ.

अन्नया. अ० (अन्यदा) જુઓ "અણ્ણયા" શબ્દ.

अन्नयाकयाई. अ० (अन्यदाकदाचित्) જુઓ " અણ્ણયાકયાઇ " શબ્દ.

अन्नलिंग. पुं० न० (अन्यलिङ्ग) અન્યદર્શીનીનો વેષ.

अन्नव. पुं० (अर्णव) સમુદ્ર; દરીયો.

अन्नवेलचरग. पुं० (अन्यवेलाचरक) ભોજનની વેળા વીતાવીને ભિક્ષા કરવાનો અભિગ્રહ ધરનાર સાધુ.

अन्नहा. अ० (अन्यथा) જુઓ "અણ્ણહા" શબ્દ.

अन्नहिं. अ० (अन्यत्र) બીજે સ્થળે.

अन्नाइट्ठ. त्रि० (अन्वाविष्ट) આક્રાન્ત.

अन्नागय. त्रि० (अन्वागत) યુક્ત; જોડાયેલ.

अन्नाण. न० (अज्ञान) જુઓ " અણ્ણાણ " શબ્દ.

अन्नाणपरिसह. पुं० (अज्ञानपरिषह) જ્ઞાનના અભાવે થતું કષ્ટ સહન કરવું તે.

अन्नाणि. त्रि० (अज्ञानिन्) જુઓ "અણ્ણાણિ" શબ્દ.

अन्नाणिय. त्रि० (अज्ञानिक) સમ્યગ્જ્ઞાન રહિત; અજ્ઞાની. (૨) અજ્ઞાનનેજ શ્રેય માનનાર વાદી, કે જેના ૬૭ પ્રકાર છે.

अन्नाणियवाइ. त्रि० (अज्ञानिकवादिन्) "અજ્ઞાનથીજ શ્રેય થાય છે, જ્ઞાનમાં તકરારો થાય છે, પુરેપુરૂં જ્ઞાન કોઇને થતું નથી, અધુરા જ્ઞાનથી અનેક મતો થાય છે માટે જ્ઞાન મેળવવું નહિ" એમ માનનાર એક વાદી.

अन्नाय. त्रि० (अज्ञात) અપરિચિત; અવિદિત.

अन्निआपुत्त. पुं० (अर्णिकापुत्र) એક પ્રાચીન ધર્માચાર્યનું નામ.

अन्निय. त्रि० (अन्वित) યુક્ત; સહિત.

अन्नुन्न. त्रि० (अन्योन्य) જુઓ "અણ્ણુણ્ણ" શબ્દ.

अन्नेसअ. त्रि० (अन्वेषक) તપાસ કરનાર.

अन्नेसण. न० (अन्वेषण) ગવેષવું; તપાસવું.

अन्नेसणा. स्त्री० (अन्वेषणा) જુઓ "અણ્ણેસણા" શબ્દ.

अन्नेसि. त्रि० (अन्वेषिन्) જુઓ "અણ્ણેસિ" શબ્દ.

अन्नोन्न. त्रि० (अन्योन्य) જુઓ " અણ્ણોણ્ણ " શબ્દ.

अन्नोन्नप्पवेस. पुं० (अन्योन्यप्रवेश) એક બીજાનો શૃંખલાબધ સંબંધ.

अपअ. त्रि० (अपद) પગ વગરનું; ગતિ વિનાના ઝાડ વગેરે.

अपइट्ठाण. पुं० (अप्रतिष्ठान) મોક્ષ; મુક્તિ. (૨) સાતમી નરકના પાંચ નરકાવાસામાંનો મધ્યવર્તિ એક નરકાવાસો.

अपइट्ठिय. त्रि० (अप्रतिष्ठित) પ્રતિષ્ઠાન રહિત; નિમિત્ત વિના સ્વભાવે ઉદ્ભવેલ. (૨) પ્રતિબંધ રહિત; અશરીરી.

अपइण्णपसरियत्त. न० (अप्रकीर्णप्रसृतत्व) જેમાં અસંબદ્ધપણું અને અતિ વિસ્તાર નથી એવી વાણી; તીર્થંકરની વાણીના ૩૫ અતિશયમાંનો એક.

अपउल. त्रि० (अपक्व) પાકેલું નહિ; કાચું.

अपएस. त्रि० (अप्रदेश) પ્રદેશરહિત; અવયવ વિનાનું.

अपंडिय. त्रि० (अपण्डित) મૂર્ખ; અજાણ.

अपक्क. त्रि० (अपक्व) અગ્નિ આદિથી પુરેપુરૂં પાકેલ નહિ; કચું.

अपक्कोसहिभक्खणया. स्त्री० (अपक्वौषधिभक्षण) અગ્નિ આદિ ઉપરપકાવ્યા વિનાનું અનાજ ખાવું તે; શ્રાવકના સાતમાવ્રતનો પ્રથમ અતિચાર.

अपक्खग्गाहि. त्रि० (अपक्षग्राहिन्) અપક્ષપાતી.

अपक्खेवग. त्रि० (अप्रक्षेपक) मार्गनी वच्चे जेनुं द्रव्य-खरचाइ गयुं होय ते.

अपगंड. त्रि० (अपगण्ड) निर्दोष; दोषरहित. (२) न० पाणीना फीण.

अपचय. पुं० (अपचय) पडती स्थिति; हीनता.

अपच्चक्खाण. पुं० न० (अप्रत्याख्यान) पच्चखाणनो अभाव. (२) देश विरति परिणामने अटकावनार कषाय; अपच्चखाणा वरणीय कषायनी चोकडी.

अपच्चक्खाणकसाय. पुं० (अप्रत्याख्यानकषाय) जेना उदयथी देश विरति परिणाम न आवे, एवी कषायनी चोकडी

अपच्चक्खाणकिरिया. स्त्री० (अप्रत्याख्यानक्रिया) पच्चखाण न करवाथी लागती क्रिया; अपच्चखाण क्रिया.

अपच्चक्खाणकोह. पुं० (अप्रत्याख्यानक्रोध) जे क्रोध उत्पन्न थया पछी तळावनी फाट पेठे एक वरस सुधी भुंसाय नहि, अने कोइपण पच्चखाण आववा दे नहि ते; अपच्चखाणावरणीय क्रोध.

अपच्चक्खाणिया. स्त्री० (अप्रत्याख्यानिका) अपच्चखाण निमित्ते लागती क्रिया,

अपच्चय. पुं० (अप्रत्यय) असत्यनुं एक नाम. (२) अविश्वास. (३) अदत्तादाननुं सत्तरमुं नाम.

अपच्चयकारग. त्रि० (अप्रत्ययकारक) विश्वासघाती; भरोसो तोडनार.

अपच्छण्ण. त्रि० (अप्रच्छन्न) गुप्त नहि; प्रगट.

अपच्छाणुतावि. त्रि० (अपश्चातापिन्) अपराध आलोचीने पश्चाताप न करनार; गुरुनी समीपे दोषनी आलोचना करी राजी थनार.

अपच्छिम. त्रि० (अपश्चिम) सौथी छेल्लुं; अंत समयनुं.

अपच्छिममारणंतियसंलेहणा. स्त्री० (अपश्चिममारणान्तिकसंलेखना) मरण समये कषायने उपशमावी देहनी मूर्छा ओछी करवामां आवतो संथारो.

अपज्जग. त्रि० (अपर्याप्तक) अपर्याप्तो; जेणे आहारादि ७ पर्याप्तिमांनी पर्याप्ति पुरी नथी करी ते.

अपज्जत्त. त्रि० (अपर्याप्त) नाम कर्मना उदयथी आहारादि पर्याप्ति बांधीने पुरी करी न होय ते; ते बे प्रकारना होय, जे पोतानी जाति योग्य पर्याप्ति पूर्ण कर्या विना मरण पामे ते लब्धि अपर्याप्तो, अने जेणे हजु पर्याप्ति पूर्ण करी नथी पण अवश्य पूर्ण करी पर्याप्तो थशे ते करण अपर्याप्तो. (२) अपूर्ण; पूर्ण नहि ते.

अपज्जत्तणाम. न० (अपर्याप्तनामन्) नाम कर्मनी एक प्रकृति, के जेना उदयथी जीव पोताने योग्य पर्याप्ति पूर्ण करवामां समर्थ थतो नथी.

अपज्जत्ति. स्त्री० (अपर्याप्ति) पर्याप्तिनी अपूर्णता; पोताना स्थान योग्य पर्याप्ति बांधी पूर्ण करी न होय ते.

अपज्जवसिय. त्रि० (अपर्यवसित) जेनो छेडो नथी ते; अनंत. (२) नाश रहित.

अपडिकम्म. न० (अप्रतिकर्मन्) जेमां शरीर संस्कार, शरीर चेष्टा वगेरे कांइ न थइ शके तेवो संथारानो एक प्रकार; पादोपगमन संथारानो एक भेद.

अपडिग्गहा. स्त्री० (अपतद्ग्रहा) जे बंधाती कर्म प्रकृतिमां बीजी प्रकृतिना दलियानुं संक्रमण न थाय ते प्रकृति त्यारे 'अपतद्ग्रहा ' कहेवाय, जेम–संज्वलन कषायनी चोकडीनी एक समय उणी त्रण आवलिकानी स्थिति शेष रहे त्यारे ते ' अपतद्ग्रहा ' कहेवाय.

अपडिण्ण. त्रि० (अप्रतिज्ञ) नियाणुं न करनार; करणीनुं फळ मागी न लेनार. (२)

ક્રોધાદિના આવેશમાં ' અમુકને મારીશ, અમુકનું અનિષ્ટ કરીશ ' ઇત્યાદિ પ્રતિજ્ઞા ન કરનાર. (૩) રાગદ્વેષ રહિત.

अपडिवद्ध. त्रि० (अप्रतिबद्ध) વિષયભોગ કે સ્થાનના પ્રતિબંધથી રહિત.

अपडिलेहणासील. त्रि० (अप्रतिलेखनाशील) જેને જોઇને ચાલવાની ટેવ નથી તે.

अपडिलोमया. स्त्री० (अप्रतिलोमता) અનુકૂળતા.

अपडिवाइ. त्रि० (अप्रतिपातिन्) અપડિવાઇ; આવ્યું જાય નહિ તેવું ક્ષાયિક સમકિત, કેવળજ્ઞાન વગેરે. (૨) ન० કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય ત્યાં સુધી રહેવાવાળું અવધિજ્ઞાન.

अपढम. त्रि० (अप्रथम) પ્રથમતારહિત; અનાદિ. (૨) પહેલું નહિ; બીજું, ત્રીજુંવગેરે.

अपढमसमय. पुं० (अप्रथमसमय) પ્રથમ સમય નહિ; બીજો, ત્રીજો સમય વગેરે.

अपढमसिद्ध. पुं० (अप्रथमसिद्ध) સિદ્ધપણાના બીજા, ત્રીજા આદિ સમયમાં વર્તમાન સિદ્ધભગવાન્; જેને સિદ્ધ થયાને એકથી વધારે સમય થયા છે તે.

अपत्त. त्रि० (अपात्र) અયોગ્ય; લાયક નહિ તે.

अपत्त. त्रि० (अप्राप्त) પામેલ નહિ; પ્રાપ્ત ન કરેલ.

अपत्तकारि. न० (अप्राप्तकारिन्) સ્વવિષય સાથે સંબંધ પામ્યા વિના વિષયને ગ્રહણ કરનાર ઇંદ્રિયો; આંખ અને મન. (૨) त्रि० વસ્તુને સ્પર્શ કર્યા વિના દૂરથી જ્ઞાન ઉત્પન્ન કરનાર.

अपत्तजात. त्रि० (अपत्रजात) જેને પાંખો નથી આવી એવું પક્ષીનું બચ્ચું.

अपत्तजोवणा. स्त्री० (अप्राप्तयौवना) યૌવન અવસ્થાને ન પ્રાપ્ત થયેલ સ્ત્રી; કુમારિકા.

अपत्तविसय. न० (अप्राप्तविषय) અપ્રાપ્યકારી ઇંદ્રિય; જે ઇંદ્રિય વિષયને પામ્યા વિના વિષયને ગ્રહણ કરે તે આંખ અને મન.

अपत्ति. स्त्री० (अप्राप्ति) અપ્રાપ્તિ.

अपत्तिग. त्रि० (अप्रीतिक) પ્રીતિ વગરનું.

अपत्तिय. त्रि० (अपात्रिक) પાત્રરહિત; જેને કાંઇ આધાર નથી તે.

अपत्थ. त्रि० (अपथ्य) અપથ્ય; શરીરની પ્રકૃતિથી પ્રતિકૂલ. (૨) ન० અપથ્ય ભોજન.

अपत्थपत्थिअ. त्रि० (अपथ्यप्रार्थित) અનિષ્ટને ઇચ્છનાર.

अपत्थिय. त्रि० (अप्रार्थित) ન ઇચ્છેલું; ન માગેલું.

अपत्थियपत्थिय. त्रि० (अप्रार्थितप्रार्थक) જેને કોઇ ન ઇચ્છે તે મરણ, તેને ઇચ્છનાર; મોતનો અભિલાષી.

अपद. पुं० (अपद) મુક્ત આત્મા; સિદ્ધ ભગવાન્. (૨) દાડિમ, આંબો, બીજોરા વગેરે ઝાડ. (૩) સૂત્રનો એક દોષ.

अपद्दार. न० (अपद्वार) નગરની ખાળ વગેરે; દુષ્ટમાર્ગ.

अपमज्जिय. त्रि० (अप्रमार्जित) રજોહરણ આદિથી પુંજેલું નહિ; પ્રમાર્જન ન કરેલ.

अपमज्जियचारि. पुं० (अप्रमार्जितचारिन्) પુંજ્યા વિનાના સ્થાનમાં બેસનાર, ચાલનાર, પરઠવનાર સાધુ; અસમાધિનું બીજું સ્થાનક સેવનાર.

अपमत्त. त्रि० (अप्रमत्त) મદ, વિષય, કષાય, નિદ્રા, વિકથા આદિ પ્રમાદ વગરનો; અપ્રમાદી. (૨) સાવધાન; ઉપયોગવાળો.

अपमत्तसंजय. पुं० (अप्रमत्तसंयत) સાતમે ગુણઠાણે વર્તતો જીવ; અપ્રમાદી સાધુ.

अपमत्तसंजयगुणट्ठाण. न० (अप्रमत्तसंयतगुणस्थान) અપ્રમત્તસંયત નામે સાતમુ ગુણઠાણું.

अपमाण. न० (अप्रमाण) પ્રમાણથી ભિન્ન; પ્રામાણ્ય રહિત. (૨) પ્રમાણ ઉપરાંત આહાર કરવાથી સાધુને લાગતો એક દોષ; આહારનો બીજો દોષ.' (૩) त्रि० વિશેષ; અધિક.

अपमाणभोइ. त्रि० (अप्रमाणभोजिन्) બત્રીશ કવળથી વધારે આહાર કરનાર.

अपमाय. पुं० (अप्रमाद) પ્રમાદનો અભાવ; બત્રીશ યોગસંગ્રહમાંનો ૨૬ મો યોગ સંગ્રહ. (૨) સાવધાની

अपमायपडिलेहा. स्त्री० (अप्रमादप्रतिलेखा) પ્રમાદ વર્જીને પડિલેહણ કરવુ તે. "અણુચ્ચાવિય " ઇત્યાદિ ૭ પ્રકારે પડિલેહણ કરવું તે.

अपमेय. त्रि० (अप्रमेय) પ્રમાણ ગ્રાહ્ય નહિ; જેનું માપ ન થઇ શકે તે.

अपर. त्रि० (अपर) અન્ય; પૂર્વે કહેલ હોય તેનાથી જુદું. (૨) પશ્ચિમ વિભાગ.

अपरक्कम. त्रि० (अपराक्रम) સામર્થ્યહીન; જેનું જંઘાબળ ક્ષીણ થયું છે તે.

अपराइय. पुं० (अपराजित) આવતી ચોવીસીના છટ્ઠા પ્રતિવાસુદેવનું નામ. (૨) આઠમા બળદેવના ત્રીજા પૂર્વ ભવનું નામ. (૩) પાંચ અનુત્તર વિમાન પૈકી ચોથા અનુત્તર વિમાનનું નામ. (૪) અનુત્તર વિમાનના દેવતા. (૫) જંબુદ્વીપના કોટના ઉત્તર દિશાના દરવાજાનું નામ. (૬) ૮૮ મહાગ્રહમાંનો ૭૨ મો મહાગ્રહ. (૭) લવણ સમુદ્ર, ધાતકીખંડદ્વીપ, કાલોદધિ સમુદ્ર અને પુષ્કરોદ સમુદ્રના એક દરવાજાનું નામ. (૮) ઋષભદેવ સ્વામીના ૬૩ મા પુત્રનું નામ. (૯) મેરૂની ઉત્તરે રૂચક પર્વતનું એક કૂટ. (૧૦) ૧૮મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થનું નામ. (૧૧) त्रि० પરાજય નહિ પામેલ; અજિત.

अपराइया. स्त्री० (अपराजिता) મહાવચ્છા વિજયની મુખ્ય રાજધાની. (૨) વપ્રકાવતી વિજયની રાજધાની. (૩) દશમની રાત્રિનું નામ. (૪) અંજનગિરિની ઉત્તર તરફની વાવડીનું નામ. (૫) અંગારક મહાગ્રહની અગ્રમહિષી. (૬) બધા મહાગ્રહની ચોથી અગ્રમહિષી. (૭) રૂચક પર્વતવાસી આઠમી દિશા કુમારિકા. (૮) બળદેવ અને વાસુદેવની માતાનું નામ. (૯) આઠમા ચંદ્રપ્રભ તીર્થંકર દીક્ષા લેતી વખતે જે પાલખીમાં બેઠા હતા તે પાલખીનું નામ.

अपराजित. पुं० (अपराजित) જુઓ " અપરાઇય " શબ્દ.

अपराजिता. स्त्री० (अपराजिता) જુઓ "અપરાઇયા" શબ્દ.

अपराजिय. पुं० (अपराजित) જુઓ " અપરાઇય " શબ્દ.

अपराजिया. स्त्री० (अपराजिता) જુઓ " અપરાઇયા " શબ્દ.

अपराह. पुं० (अपराध) ગુન્હો; અપરાધ.

अपरिकम्म. त्रि० (अपरिकर्मन्) જુઓ "અપડિકમ્મ" શબ્દ.

अपरिखेदितत्त. न० (अपरिखेदितत्व) અનાયાસે ઉત્પત્તિરૂપ ૩૪ મો વચનાતિશય.

अपरिग्गह. त्रि० (अपरिग्रह) નિષ્પરિગ્રહી; જેની પાસે ધર્મના ઉપગરણ વિના કાંઇ પરિગ્રહ નથી તે. (૨) ધન ધાન્યાદિ પરિગ્રહથી રહિત. (૩) મમતા રહિત.

अपरिग्गहिया. स्त्री० (अपरिगृहीता) વેશ્યા; અનાથ સ્ત્રી. (૨) વિધવા. (૩) દાસી.

अपरिग्गहियागमण. न० (अपरिगृहीतागमन) અપરણેત સ્ત્રીની સાથે મૈથુન સેવવું તે; શ્રાવકના ચોથા વ્રતનો બીજો અતિચાર.

अपरिणय. न० (अपरिणत) જે વસ્તુ પુરેપુરી અચિત્ત ન થઇ હોય તે વસ્તુ લેવાથી મુનિને લાગતો એષણા દોષ; એષણાના દશ દોષમાંનો આઠમો દોષ. (૨) त्रि० રસ, રૂધિરરૂપે પરિણામ ન પામેલ ખોરાક.

अपरिणाम. पुं० (अपरिणाम) ત્રણ પ્રકારના શિષ્ય પૈકી પ્રથમ પ્રકારનો શિષ્ય; અલ્પ બુદ્ધિવાળો અને જિન વચનના રહસ્યનો અજાણ શિષ્ય.

अपरितंतजोगि. त्रि० (अपरितान्तयोगिन्) કંટાળા વિના સમાધિવાળો; અવિશ્રાન્ત સંયમવાળો.

अपरित्त. पुं० (अपरीत) અનંત જીવ વચ્ચે એક સાધારણ શરીરવાળો જીવ. (૨) અનંત કાળ સુધી સંસારમાં પરિભ્રમણ કરનાર જીવ; અનત સસારી જીવ. (૩) ત્રિ० અપરિમિત; અનંત.

अपरियत्त. त्रि० (अपरिवृत्त) જે કર્મપ્રકૃતિ પોતાના બંધ કે ઉદય વખતે બીજી પ્રકૃતિનો બંધ અટકાવે નહિ તે, અપરાવર્તમાન કર્મપ્રકૃતિ.

अपरिसाडि. पुं० (अपरिशाटि) ખાતાં ખાતાં નીચે એઠ ન વેરવી તે.

अपरिसेस. त्रि० (अपरिशेष) નિઃશેષ; સર્વ.

अपरिसेसिय. त्रि० (अपरिशेषिक) જેમાં કાંઇ શેષ રહ્યું નથી તે; પૂરેપૂરું.

अपरिस्सव. पुं० (अपरिश्रव) કર્મબંધના ઉપાદાન કારણનો અભાવ.

अपरिस्सावि. त्रि० (अपरिस्राविन्) જેમાંથી પાણી ઝરી ન જાય તેવા તુંબડા વગેરે; ન ઝરનાર. (૨) કર્મબન્ધ રહિત; જેનો કર્મ પ્રવાહ આવતો અટક્યો છે તે. (૩) શિષ્યે આલોચેલ પોતાના દોષ બીજા કોઇની પાસે પણ ન પ્રકાશનાર ગુરૂ; સાગર જેવા ગંભીર પેટવાળા આચાર્ય વગેરે.

अपरिहारिय. पुं० (अपरिहारिक) મૂળ ગુણ દોષ અને ઉત્તર ગુણદોષનો ત્યાગ કરનાર નહિ; પાસત્થો. (૨) અન્યતીર્થી ગૃહસ્થ.

अपलिउज्जिय. त्रि० (अपरियोगिक) ચારે બાજુના જ્ઞાનવાળો નહિ; વિશાળ જ્ઞાન રહિત.

अपवग्ग. पुं० (अपवर्ग) મોક્ષ.

अपवद्दय. पुं० (अपवर्त्तक) તવો; તાવડી.

अपवरक. पुं० (अपवरक) ઓરડો; કોઠો.

अपसत्थकायविणय. पुं० (अप्रशस्तकायविनय) દુષ્ટ કાર્યથી કાયાને રોકવી તે; અશુભકાર્યમાં શરીરને ન પ્રવર્ત્તાવવું તે.

अपसिण. पुं० (अप्रश्न) પ્રશ્ન પૂછ્યા વિના વિધિપૂર્વક વિદ્યા કે મંત્રના જપવા માત્રથી શુભાશુભ ફળ કહી શકાય તે.

अपसु. पुं० (अपशु) ગાય, ભેંસ, ઘોડા વગેરે જેની પાસે નથી તે; સાધુ.

अपहय. त्रि० (अपहत) હણાયેલ; ઝપટેલ.

अपहिट्ठ. त्रि० (अपहृष्ट) 'सपदि गरय न हर्षो' સંપત્તિ મળ્યે ફુલાઇ ન જનાર; શુભ વસ્તુ મળવાથી રાજી ન થનાર.

अपाण. न० (अपान) ગુદા (૨) પાણી જેવી ઠંડી પીવાની વસ્તુ. (૪) પું० ન० અપાનવાયુ. (૪) ત્રિ० જલવર્જિત; નિર્જલ.

अपाणग. | अपाणय. त्रि० (अपानक) પાણી વિનાનું. (૨) દાહને શમાવનાર પાણી જેવા શીતળ સ્થાળીપાનક આદિ પદાર્થ, કે જે ગોશાળાને સંમત હતા. (૩) જેમાં દૂધ, કાવો, રાબડી, પાણી વગેરેનો ત્યાગ કરવામાં આવે એવા ઉપવાસ વગેરે.

अपादाण. न० (अपादान) કારકવિશેષ કે જેમાં પાંચમી વિભક્તિ આવે છે.

अपार. त्रि० (अपार) તીર વિનાનું; જેનો છેડો નથી તે.

अपारसंसार. पु० (अपारसंसार) જેનો પાર નથી એવો સંસાર.

अपाव. त्रि० (अपाप) પાપરહિત; સર્વથા શુદ્ધ. (૨) ન० પુણ્ય.

अपावय. पु० (अपापक) શુભ ચિંતવનરૂપ પ્રશસ્ત મનોવિનય. (૨) પાપ વિનાની વાણી બોલવા રૂપ વાણી વિનય. (૩) સર્વથા કર્મકલંક રહિત.

अपावा. स्त्री० (अपापा) જ્યાં મહાવીર સ્વામી નિર્વાણ પદ પામ્યા તે નગરી; હસ્તીપાલ રાજાની રાજધાની.

अपुट्ठ. त्रि० (अपृष्ट) જેને પૂછ્યું નથી તે; પૂછવામાં ન આવેલ.

अपुट्ठलाभिअ. पु० (अपृष्टलाभिक) 'શું આપું?' એમ પૂછ્યા વિના ભિક્ષા આપે તે લેવી એવો અભિગ્રહ ધરનાર સાધુ.

अपुट्ठवागरण. न० (अपृष्टव्याकरण) પૂછવામાં ન આવ્યું હોય છતાં પ્રતિપાદન કરવું તે.

अपुण. अ० (अपुन) ફરી નહિ.

अपुणच्चव. पुं० (अपुनश्च्यव) દેવતામાંથી ચવીને ફરી તેમાં ઉત્પન્ન ન થવું તે; ફરીને મરવાનો અભાવ.

अपुणबंधग. / **अपुणबंधय.** त्रि० (अपुनर्बन्धक) જેણે રાગ-દ્વેષની મજબૂત ગાંઠ ભેદી છે એવા; મોહનીયની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ફરી ન બાંધનાર.

अपुणब्भव. त्रि० (अपुनर्भव) જેને ફરીને જન્મ નથી કરવો તે; પુનર્જન્મ રહિત. (૨) મુક્તિપ્રદ.

अपुणरुत्त. त्रि० (अपुनरुक्त) પુનરૂક્તિ દોષરહિત.

अपुणरागम. त्रि० (अपुनरागम) જ્યાંથી ફરી જન્મ ધારણ નથી કરવો તે; મોક્ષ.

अपुणोच्चय. पुं० (अपुनश्च्यव) ફરીને મરવાનો અભાવ; અમરપણું.

अपुरण. त्रि० (अपुण्य) પુણ્યહીન; બેનશીબ. (૨) તીવ્ર અસાતા વેદનીયના ઉદયવાળો. (૩) અનાર્ય; પાપાચરણી. (૪) न० પાપ.

अपुरण. त्रि० (अपूर्ण) અધુરૂં; અપૂર્ણ મનોરથવાળો.

अपुत्त. त्रि० (अपुत्र) પુત્ર વિનાનો; દીકરા વિનાનો.

अपुम. न० (अपुंस) નપુંસક; પુરૂષાતન વગરનું.

अपुरिस. पुं० (अपुरुष) નપુંસક; પુરૂષત્વનો અભાવ.

अपुरिसवाय. पुं० (अपुरुषवाद) નપુંસકવાદ; કોઇના ઉપર નપુંસકપણાનો આરોપ મૂકવો તે.

अपुव्व. त्रि० (अपूर्व) નવીન; વિલક્ષણ. (૨) પૂર્વે ન અનુભવેલ અપૂર્વકરણ; ત્રણ કરણમાંનું એક.

अपुव्वकरण. त्रि० (अपूर्वकरण) સ્થિતિધાત, રસધાત, ગુણશ્રેણિ, ગુણસંક્રમ અને અન્ય સ્થિતિ બંધ એ પાંચની પહેલીવાર નિષ્પત્તિ કરનાર જીવ; આઠમે ગુણઠાણે નિરૂક્ત પાંચ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરનાર જીવ. (૨) न० જે પરિણામથી સ્થિતિધાત, રસધાતાદિ અપૂર્વ અર્થની એકજ સમયે સાથે સાથે નિષ્પત્તિ થાય તે પરિણામ વિશેષ; સમકિત આદિને અનુકૂળ ભવ્ય જીવના વિશુદ્ધતર પરિણામ વિશેષ. (૩) આઠમું ગુણસ્થાનક.

अपुव्वणाण. न० (अपूर्वज्ञान) અપૂર્વજ્ઞાન; નવું નવું જ્ઞાન.

अपुव्वणाणग्गहण. न० (अपूर्वज्ञानग्रहण) નિરન્તર અપૂર્વ અપૂર્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું તે; તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાર્જવાનાં વીશ સ્થાનકમાંનું ૧૮ મું સ્થાનક.

अपुहत्त. त्रि० (अपृथक्त्व) નિરંતર સંયમયોગમાં વર્તનાર.

अपूइवयण. न० (अपूतिवचन) બોલ્યું પાળે તેવા ઉત્તમ પુરૂષોનું વચન; નિરર્થક જાય તેવું વચન નહિ.

अपूप. पुं० न० / **अपूय.** (अपूप) પુરી; માલપુઆ.

अपूरिअ. त्रि० (अपूरित) અપૂર્ણ; અધુરૂં.

अपूह. पुं० (अपोह) અવાય; નિશ્ચય.

अपेज्ज. त्रि० (अपेय) મદિરા વગેરે અપેય પદાર્થ.

अपेहय. त्रि० (अपेक्षक) અપેક્ષા કરનાર.

अपोग्गल. पुं० (अपुद्गल) કર્મપુદ્ગળ રહિત; સિદ્ધ ભગવાન્.

अपोरिसिय. / **अपोरिसीय.** / **अपोरुसिय.** त्रि० (अपौरुषिक) પુરૂષ પ્રમાણથી અધિક ઉંડું; અગાધ.

अपोरिसीय. त्रि० (अपौरुषेय) માણસનું બનાવેલું નહિ તે; નિત્ય.

अपोह. પું० (अपोह) નિશ્ચયજ્ઞાન; મતિજ્ઞાનનો ત્રીજો ભેદ. (૨) પૃથગ્ભાવ; ભિન્નતા (૩) વિપક્ષની કુયુક્તિઓનો ત્યાગ કરવાને વિશેષ વિચાર કરવો તે; બુદ્ધિનો છઠ્ઠો ગુણ. (૪) પડિલેહણનો એક પ્રકાર.

अप्प. ત્રિ० (अल्प) થોડું; જરા. (૨) અભાવ; નહિ.

अप्प. પું० (आत्मन्) આત્મા; જીવ. (૨) સ્વયં; પોતે. (૩) દેહ; શરીર. (૪) સ્વભાવ; સ્વરૂપ.

अप्पइट्ठाण. પું० (अप्रतिष्ठान) જુઓ "અપઇટ્ઠાણ" શબ્દ.

अप्पइट्ठिय. ત્રિ० (अप्रतिष्ठित) જુઓ "અપઇટ્ઠિય" શબ્દ.

अप्पइण्णपसरियत्त. ન० (अप्रकीर्णप्रसृतत्व) જુઓ "અપઇણ્ણપસરિયત્ત" શબ્દ.

अप्पउलिअ. ત્રિ० (अप्रज्वलित) અપક્વ; બરાબર રંધાયેલ નહિ

अप्पकंप. ત્રિ० (अप्रकम्प) અડગ; અચલ.

अप्पकम्म. ત્રિ० (अल्पकर्मन्) હળવા કર્મી; જેને થોડાં કર્મ ભોગવવાનાં છે તે.

अप्पकम्मपच्चायाय. ત્રિ० (अल्पकर्मप्रत्यायात) ભોગવતાં કે ખપાવતાં થોડાં કર્મો બાકી રહ્યાં તેથી ફરી મનુષ્ય યોનિમાં જન્મેલ; થોડાં કર્મો સાથે મનુષ્યરૂપે જન્મેલ.

अप्पकालिय. ત્રિ० (अल्पकालिक) થોડો વખત રહેનાર; થોડા કાળનું.

अप्पच्चक्खाण. ન० (अप्रत्याख्यान) જુઓ "અપચ્ચકખાણ" શબ્દ.

अपच्चक्खाणवत्तिया. સ્ત્રી० (अप्रत्याख्यानप्रत्यया) પચ્ચખાણ ન કરવાથી લાગતી ક્રિયા.

अप्पजूहिअ. ત્રિ० (   ) પાકીને તૈયાર થયેલ; રંધાઇ રહેલ.

अप्पजोग. પું० (अल्पयोग) જઘન્યયોગ-મનઆદિનો વ્યાપાર.

अप्पज्जोइ. પું० (आत्मज्योतिष्) જ્ઞાનસ્વરૂપ.

अप्पडिकम्म. ન० (अप्रतिकर्मन्) જુઓ "અપડિકમ્મ" શબ્દ. (૨) ત્રિ० સંસ્કારરહિત.

अप्पडिकुट्ठ. ત્રિ० (अप्रतिकुष्ट) અનિવારિત; રોકી ન શકાય તેવું.

अप्पडिन्न. ત્રિ० (अप्रतिज्ञ) જુઓ "અપડિણ્ણ" શબ્દ.

अप्पडिम. ત્રિ० (अप्रतिम) હદ વગરનું.

अप्पडिरूव. ત્રિ० (अप्रतिरूप) જેની બરોબર બીજું રૂપ નથી તે.

अप्पडिवाइ. ત્રિ० (अप्रतिपातिन्) જુઓ "અપડિવાઇ" શબ્દ.

अप्पडिहय. ત્રિ० (अप्रतिहत) પ્રતિઘાતરહિત; અખંડિત. (૨) ક્યાંય પણ સ્ખલના પામેલ નહિ. (૩) કોઇ અટકાવી ન શકે કે કોઇ તેનું ઉલ્લંઘન ન કરી શકે તેવું.

अप्पडिहयगइ. ત્રિ० (अप्रतिहतगति) અપ્રતિબંધ વિહારી.

अप्पड्ढिय. ત્રિ० (अल्पर्द्धिक) થોડી રિદ્ધિવાળા; અલ્પ વૈભવી.

अप्पणा. ન० (अर्पण) અર્પણ કરવું તે; ભેટ આપવી તે. (૨) મુખ્ય રૂપથી પ્રતિપાદન થઇ શકે તે.

अप्पणा. પું० (आत्मन्) આત્મા; પોતે. (૨) જીવ; ચેતન. (૩) દેહ; શરીર. (૪) સ્વભાવ; સ્વરૂપ.

अप्पणट्ठ. પું० (आत्मार्थ) સ્વાર્થ; પોતાનું પ્રયોજન.

अप्पणिच्चिय. } ત્રિ० (आत्मीय) આત્મ
अप्पणिज्जिय. } સંબંધી; પોતાનું.

अप्पतरबंध. પું० (अल्पतरबन्ध)અત્યંત થોડો કર્મબન્ધ; જ્યારે આઠ પ્રકૃતિનો બંધક થઇને સાતનો બંધક થાય ત્યારે પ્રથમ ઘણો થોડો બંધ હોય.

अप्पत्त. त्रि० (अप्राप्त) ન પ્રાપ્ત થયેલ.
अप्पत्त. त्रि० (अपत्र) પાંખથી રહિત.
अप्पत्तकारि. त्रि० (अप्राप्तकारिन्) જુઓ " અપત્તકારિ " શબ્દ
अप्पत्तिय. न० (अप्रीतिक) અપ્રીતિ; દ્વેષ. (૨) પ્રેમનો અભાવ. (૩) ક્રોધ; ગુસ્સો. (૪) માનસિક પીડા.
अप्पतिट्ठाण. न० (अप्रतिष्ठान) જુઓ " અપઇટ્ઠાણ " શબ્દ.
अप्पत्तिय. पुं० (अप्रत्यय) અવિશ્વાસ. (૨) દુષ્ટ ધ્યાન.
अप्पत्थ. त्रि० (अप्रार्थ्य) પ્રાર્થના કરવાને લાયક નહિ તે; ચાહવા યોગ્ય નહિ તે.
अप्पत्थण. न० (अप्रार्थन) અનિચ્છા; અપ્રેમ.
अप्पत्थिय. त्रि० (अप्रार्थित) જુઓ " અપત્થિય " શબ્દ.
अप्पदुट्ठ. त्रि० (अप्रद्विष्ट) જેના પર દ્વેષ નથી તેવું; પ્રીતિકર.
अप्पपाण. त्रि० (अल्पप्राण) પ્રાણરહિત; જ્યાં કોઇપણ પ્રાણી નથી તેવા ઉપાશ્રય વગેરે.
अप्पपुराण. त्रि० (अल्पपुण्य) પુણ્યહીન; પાપી.
अप्पबहु. त्रि० (अल्पबहु) ઓછુંવત્તું; ઘણું થોડું.
अप्पबहुअ. न० (अल्पबहुक) } **अप्पबहुता.** स्त्री० (अल्पबहुता) } **अप्पबहुत्त.** न० (अल्पबहुत्व) } ઓચ્છાવત્તાપણું; સરખામણી કરતાં કોણ કેટલું વધુ ઓછું છે તે બતાવવું તે.
अप्पभक्खि. त्रि० (अल्पभक्षिन्) અલ્પાહારી; મિતાહારી.
अप्पभार. त्रि० (अल्पभार) જેનું મૂલ્ય ઘણું છતાં ભાર થોડો હોય તે; થોડા વજનવાળું.
अप्पभासि. त्रि० (अल्पभासिन्) મિતભાષી; વિકથા આદિથી રહિત.
अप्पमत्त. त्रि० (अप्रमत) જુઓ "અપમત્ત" શબ્દ.
अप्पमत्तसंजय. पुं० (अप्रमत्तसंयत) સર્વથા પ્રમાદરહિત સાધુ; સાતમે ગુણઠાણે વર્તતો જીવ.
अप्पमहग्घ. त्रि० (अल्पमहार्घ) જેનો ભાર થોડો અને કિમ્મત ઘણી હોય તેવું.
अप्परय. त्रि० (अल्परजस्) કર્મરજરહિત; અલ્પકર્મી.
अप्परय. त्रि० (अल्परत) ક્રીડારહિત અનુત્તર વિમાનના દેવતા વગેરે.
अप्परिच्चत्त. त्रि० (अपरित्यक्त) નહિ તજાએલું; નહિ મૂકાએલું.
अप्परिसाडिय. न० (अपरिशाटित) ભોજ્ય પદાર્થનું નીચે ખરવું ન થાય તે, અથવા ચાવતાં ચાવતાં ' બચ બચ ' એવો અવાજ ન કરવો તે.
अप्पलीण. त्रि० (अप्रलीन) અસંબદ્ધ; અનાસક્ત.
अप्पलेवडा. स्त्री० (अल्पलेपकृता) જેથી વાસણ ન ખરડાય તેવા ચણા, વટાણા વગેરેની ભિક્ષા લેવી તે; એષણાનો એક પ્રકાર.
अप्पलेवा. स्त्री० (अल्पलेपा) જેનાથી પાત્ર ખરડાય નહિ એવા ચણા, પહુંવા વગેરે આહાર લેવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી તે; પિંડેષણાનો ચોથો પ્રકાર.
अप्पलोभ. } **अप्पलोह.** } पुं० (अल्पलोभ) લોભ ઘટાડવો યા ન કરવો તે; ભાવ ઉણોદરીનો એક પ્રકાર.
अप्पवस. त्रि० (आत्मवश) સ્વતંત્ર; પરવશ નહિ.
अप्पवह. पुं० (आत्मवध) આત્મઘાત; આપઘાત
अप्पवाइ. पुं० (आत्मवादिन्) ' पुरुष एवेदं सर्वं ' જે કંઇ દેખાય છે તે સર્વ આત્મા સિવાય બીજું કાંઇ નથી આમ એકજ આત્મ તત્ત્વને પ્રતિપાદન કરનાર વાદી; અદ્વૈતવાદી.
अप्पसत्तिय. त्रि० (अल्पसात्त्विक) અલ્પ સત્ત્વવાળા.

अप्पसागरिय. त्रि० (अल्पसागरिक) દ્રવ્યાદિકથી રહિત.

अप्पसुअ. त्रि० (अल्पश्रुत) શાસ્ત્રનો અજાણ; અલ્પજ્ઞ.

अप्पहिट्ठ. त्रि० (अप्रहृष्ट) સમભાવી; સુખ દુઃખમાં સમભાવ રાખનાર.

अप्पहिय. त्रि० (अप्रथित) અપ્રસિદ્ધ; અવિસ્તૃત.

अप्पाउड. पुं० (अप्रावृत) વસ્ત્ર ન પહેરવાનો અભિગ્રહ ધરનાર; વસ્ત્ર પરત્વે અભિગ્રહ વિશેષ ધારી મુનિ. (૨) અનાચ્છાદિત; નગ્ન વા દિગમ્બર.

अप्पाउरण. पुं० (अप्रावरण) વસ્ત્ર ન પહેરવાનો અભિગ્રહ ધરનાર; વસ્ત્ર વિના રહેવું એવી પ્રતિજ્ઞા લેનાર મુનિ.

अप्पाण. पुं० (आत्मन्) આત્મા; જીવ.

अप्पाणरक्खि. त्रि० (आत्मरक्षिन्) પાપથી કે દુર્ગતિથી આત્માને બચાવનાર; આત્માની રક્ષા કરનાર.

अप्पावहुअ. / अप्पावहुग. / अप्पावहुत्त. न० (अल्पबहुत्व) બે વસ્તુની સરખામણીમાં પરસ્પર ઓછાવત્તાપણું કહેવું તે; મુકાબલામાં ન્યુનાધિકતા બતાવવી તે.

अप्पाभिणिवेस. पुं० (आत्माभिनिवेश) પુત્ર, કલત્રાદિકમાં પોતાપણાનો આગ્રહ; જે સ્વાભાવિક રીતે પોતાના નથી તેને વિષે આગ્રહપૂર્વક મમત્વ રાખવું તે.

अप्पावय. त्रि० (अप्रावृत) ઢાંકેલ નહિ; બંધ ન કરેલ. (૨) વસ્ત્રરહિત; નગ્ન.

अप्पावयदुवार. पुं० (अप्रावृतद्वार) દૃઢ સમકિતવાળો શ્રાવક, કે જેણે ઘરનાં દ્વાર ખુલ્લાં મૂક્યાં છે એટલા માટે કે કોઇપણ દુઃખી, લાચાર સ્હાય લેવાને આવે અથવા કોઇ પણ વાદી વાદ કરવાને આવે તો તેનો ઉત્તર આપવાને સમર્થ છે.

अप्पाहणि. पुं० ( ) સંદેશો; સમાચાર.

अप्पाहित. त्रि० ( ) સંદેશો મોકલેલ.

अप्पिणिच्चिय. त्रि० (आत्मीय) સ્વકીય; પોતાનું.

अप्पिय. त्रि० (अर्पित) અર્પણ કરેલ; હવાલે કરેલ. (૨) વિશેષને મુખ્યતા આપેલ; વિશિષ્ટ કરેલ. (૩) पुं० પર્યાયાર્થિક નય.

अप्पिय. त्रि० (अप्रिय) અનિષ્ટ; અરૂચિકર. (૧) न० મનનું દુઃખ; ચિત્તની શંકા.

अप्पियकारिणी. स्त्री० (अप्रियकारिणी) અનિષ્ટ સમાચારવાળી ભાષા; સામાને અપ્રિય લાગે તેવી બોલી.

अप्पियववहार. पुं० (अर्पितव्यवहार) 'આ જ્ઞાતા આનું જ્ઞાન ' ઇત્યાદિ વચનરૂપે વક્તાએ સ્થાપિત કરેલ વ્યવહાર.

अप्पियाणप्पिय. न० (अर्पितानर्पित) દ્રવ્ય સામાન્ય અને વિશેષ ઉભય રૂપ છે એમ પ્રતિપાદન કરવું તે; દ્રવ્યાનુયોગનો એક પ્રકાર.

अप्पीइ. स्त्री० (अप्रीति) અપ્રીતિ; અરૂચિ.

अप्पीकय. त्रि० (आत्मीकृत) આત્મપ્રદેશ સાથે એકતા પામેલ; આત્મા સાથે બંધાયેલ.

अप्पुट्ठ. त्रि० (अपृष्ट) નહિ પૂછેલું.

अप्पुत्थाइ. त्रि० (अल्पोत्थायिन्) પ્રયોજન છતાં પણ વારંવાર ઉઠબેસ કરવાનો જેનો સ્વભાવ નથી તે.

अप्पेगइय. त्रि० (अप्येकक) કોઇ એક; ગમે તે એક.

अप्पोलंभ. पुं० (आप्तोपालम्भ) અવિધિએ ચાલતા શિષ્યને ઠેકાણે લાવવાને ગુરૂએ આપેલ દ્રષ્ટાંત, યુક્તિ અને ઠપકા સાથે શિખામણ.

अप्पोल. त्रि० ( ) પોલ વિનાનું; નક્કર.

अप्पोस्सुय. त्रि० (आत्मोत्सुक) આત્મ પ્રશંસા કરનાર.

अप्फालण. न० (आस्फालन) હાથે કરી થાપોટા મારવા; થાપડવું તે. (૨) ભંભા, હોરંભ વગેરે વાજીંત્રનું વગાડવું.

अप्फुडिय. त्रि० (अफुरित) ફુટેલ નહિ, અખંડ. (૨) સર્વ વિરાધનાનો ત્યાગ કરવાથી અતિચાર રહિત કરેલ, અખંડ રાખેલ.

अप्फुडियदंत. त्रि० (अस्फुटितदन्त) જર્જરિત કે વેખાવળા દાંતવાળો નહિ મજબૂત દાંતવાળો

अप्फुराण. } त्रि० (आपूर्ण) પૂર્ણ, ભરાઇ
अप्फुन्न } ગયેલુ

अप्फोडिय } त्रि० (आस्फोटित) હાથના
अप्फोलिय. } થાપોટા મારેલુ, આસ્ફાલિત (૨) न० આસ્ફાલન, પછાડવું

अप्फोया. स्त्री० ( ) એ નામની એક વેલ, વનસ્પતિ વિશેષ

अप्फोव. त्रि० ( ) વૃક્ષ, ગુચ્છ, ગુલ્મ, લતા વગેરેથી વ્યાપ્ત, ગીચ ઝાડીવાળો (૨) નિબિડ, ગહન

अप्फोवमंडव पु० ( ) નાગરવેલ, અમરવેલ અને દ્રાક્ષ આદિ ઘટ્ટ લતાઓથી વીંટાયેલ મંડપ

अफल त्रि० (अफल) નિષ્ફળ, નિરર્થક.

अफाय. पु० ( ) વનસ્પતિ વિશેષ

अफास. त्रि० (अस्पर्श) સ્પર્શરહિત, સ્પર્શ વિનાનુ (૨) ખરાબ સ્પર્શવાળુ

अफासुय. त्रि० (अप्रासुक) સજીવ, સચિત્ત. (૨) અગ્રાહ્ય.

अफुडिअ त्रि० (अस्फुटित) સર્વ વિરાધના રહિત, અખણ્ડિત

अफुसमाणगइ. पु० (अस्पृशद्गति) અંતરાલના આકાશ પ્રદેશને સ્પર્શ્યા વિના ઉર્ધ્વગતિ કરનાર જીવ, સિદ્ધભગવાન્

अबंध पु० (अबन्ध) કર્મના બંધનો અભાવ

अबंधग त्रि० (अबन्धक) કર્મને ન બાંધનાર

अबंधठिइ. स्त्री० (अबन्धस्थिति) કર્મનો બંધ ન હોય તે વખતની સ્થિતિ.

अबंधव. त्रि० (अबान्धव) બંધુજન રહિત, અનાથ

अबंभ न० (अब्रह्म) અબ્રહ્મચર્ય, મૈથુન

अबंभवज्जण न० (अब्रह्मवर्जन) મૈથુન સેવનનો ત્યાગ કરવો તે, શ્રાવકની છઠ્ઠી પડિમા

अबज्झमाणी स्त्री० (अबध्यमाना) } જેનો
अबज्झा. (अबध्या) } ઉદય થાય પણ બંધ ન થાય તેવી સમકિતમોહનીય, મિશ્રમોહનીય વગેરે કર્મ પ્રકૃતિ.

अबज्झा. स्त्री० (अबाध्या) ગંધિલા વિજયની મુખ્ય રાજધાની. (૨) અયોધ્યાનગરી

अबद्ध. न० (अबद्ध) પદ્યબંધ રહિત ગ્રંથ

अबद्धिय. पु० (अबद्धिक) 'જીવ અને કર્મનો બંધ થતો નથી પણ સ્પર્શ થાય છે' એમ માનનાર એક નિન્હવ, ગોષ્ઠા માહિલના અનુયાયી

अबल त्रि० (अबल) બળરહિત, દુર્બળ

अबहिम्मण. त्रि० (अबहिर्मनस्) મનને જ્યાં ત્યાં ભટકાવનાર નહિ, ધર્મિષ્ઠ

अबहिलेस. } त्रि० (अबहिर्लेश्य) સંયમમાં
अबहिल्लेस्स. } મનોગત રાખનાર, નિરંતર આત્મસંયમમાં રમી રહેલ (૨) સંયત

अबहुवाइ } त्रि० (अबहुवादिन्) વધારે
अबहुवादि. } નાહ બોલનાર

अबहुसंपन्न त्रि० (अबहुसम्पन्न) ઘણાને નહિ દર્શાવેલ

अबाधा स्त्री० } (अबाधा) અબાધાકાળ,
अबाह पु० } કર્મના બંધ અને ઉદય
अबाहा. स्त्री० } વચ્ચેનો કાળ (૨) બે પ્રદેશ કે બે વસ્તુ વચ્ચેનુ વ્યવધાન, અન્તર (૩) આક્રમણનો અભાવ, પીડા ન કરવી તે

अबाहाकाळ. पु० (अबाधाकाल) કર્મના બંધ અને કર્મના ઉદય વચ્ચેનો કાળ

अबाहूणिया. स्त्री० (अबाधोनिका) અબાધાકાળે ઊણી કર્મ સ્થિતિ.

अबितिज्ज. } **अबीय.** } त्रि० (अद्वितीय) બીજું કોઈ સાથે નહિ; એકાકી.

अबुद्ध. त्रि० (अबुद्ध) તત્ત્વને ન જાણનાર; અવિવેકી. (૨) અજ્ઞાન; મૂર્ખ

अबुद्धिय. } **अबुद्धीय.** } त्रि० (अबुद्धिक) બુદ્ધિરહિત; તત્ત્વજ્ઞાન ન જાણનાર.

अबुध. } **अबुह.** } त्रि० (अबुध) અજાણ; બુદ્ધિરહિત.

अबोहि. त्रि० (अबोधि) બોધરહિત; અજ્ઞાન. (૨) સ્ત્રી૦ જૈનધર્મની અપ્રાપ્તિ. (૩) ન૦ મિથ્યાજ્ઞાન.

अबोहिकलुस. त्रि० (अबोधिकलुष) મિથ્યાદષ્ટિ; અજ્ઞાની.

अबोहिबीय. न० (अबोधिबीज) સમ્યગ્માર્ગના અભાવનું કારણ; અજ્ઞાનનું બીજ.

अबोहिय त्रि० (अबोधिक) બોધરહિત; અજ્ઞાની. (૨) ધર્મપ્રાપ્તિમાં ભંગાણ પાડનાર.

अबोहिया. स्त्री० (अबोधिका) અબોધિ; સન્માર્ગની અપ્રાપ્તિ.

अब्भ. न० (अभ्र) આકાશ. (૨) મેઘ.

अब्भंग. पुं० (अभ्यङ्ग) } **अब्भंगण.** न० (अभ्यञ्जन) } તેલ આદિથી મર્દનકરવુ તે

अब्भंगावय. त्रि० (अभ्यङ्गकारक) તેલ ચોળનાર; મર્દન કરનાર.

अब्भंगियल्लय. } **अब्भंगिय.** } त्रि० (अभ्यक्त) તેલ આદિથી મર્દન કરેલ.

अब्भंतर. त्रि० (अभ्यन्तर) અંદર; માંહે.

अब्भंतरग. } **अब्भंतरय.** } त्रि० (आभ्यन्तरक) આંતરિક; નજીકનું.

अब्भंतरठावणिज्ज. पुं० (अभ्यन्तरस्थापनीय) અંગત નોકર; અગત માણસ

अब्भंतरतव. पुं० (अभ्यन्तरतपस्) આંતરિક તપ; મોક્ષના અનરંગ હેતુભૂત પ્રાયશ્ચિત આદિ ૭ પ્રકારનું તપ

अब्भंतरपरिसा. स्त्री० (अभ्यन्तरपरिषद्) સમિતિ નામે દેવેંદ્રની આંતરિક સભા; મિત્ર આદિ સમાન માણસોની સભા.

अब्भंतरपाणीय. त्रि० (अभ्यन्तरपानीय) જેના પડમાં પાણી છે એવા ચોરપલ્લી આદિ સ્થળ.

अब्भंतरपुक्खर. पुं० (अभ्यन्तरपुष्कर) પુષ્કર દ્વીપનો અંદરનો ભાગ.

अब्भंतरपुक्खरद्ध. न० (अभ्यन्तरपुष्करार्द्ध) માનુષોત્તર પર્વતની અંદરનો પુષ્કર દ્વીપનો અર્દ્ધ ભાગ; અઢી દ્વીપ અંતર્ગત પુષ્કરાર્દ્ધ દ્વીપ.

अब्भंतरवास. पुं० (अभ्यन्तरवास) આન્તરિક નિવાસ સ્થાન; અંદરનો વાસ.

अब्भंतरसंबुक्का. स्त्री० (अभ्यन्तरशम्बुका) ગામની અંદરથી શંખના આવર્તનની માફક ગોચરી કરતાં બહાર નીકળવું અથવા બહારથી તેવી રીતે ગોચરી કરતાં અંદર આવવું તે; ગોચરીનો એક પ્રકાર.

अब्भंतरसगडुद्धिया. स्त्री० (अभ्यन्तरशकटोद्धिका) પગના બે અંગુઠા ભેગા અને પાની પહોળી કરી કાઉસગ્ગ કરવો તે; કાઉસગ્ગનો એક દોષ.

अब्भंतरिय. त्रि० (आभ्यन्तरिक) અંદરનો; અંદર રહેનાર.

अब्भक्खइज्ज. त्रि० (अभ्याख्यान) કોઈના ઉપર ખોટો આરોપ મૂકવો તે; ચોર ન હોય તેને ચોર કહી દોષારોપણ કરવું તે.

अब्भक्खाण. न० (अभ्याख्यान) કોઈના ઉપર પ્રગટ રીતે ખોટું આળ ચઢાવવું તે; જૂઠો દોષ દેવો તે.

अब्भणुण्णा. स्त्री० (अभ्यनुज्ञा) કર્તવ્યાનુષ્ઠાનની અનુમતિ દેવી તે; અનુષ્ઠાન વિષયક આજ્ઞા.

अब्भणुण्णाय. त्रि० (अभ्यनुज्ञात) કર્તવ્યરૂપે આજ્ઞા આપેલ; કર્તવ્યરૂપે અનુમત.

अब्भत्थ. त्रि० (अभ्यस्त) અભ્યાસ કરેલ, વારંવાર આવૃત્તિ કરેલ (૨) ગુણાકાર કરેલ, ગુણેલ

अब्भत्थणा. स्त्री० (अभ्यर्थना) આગ્રહથી નહિ પણ તેની ઇચ્છાપૂર્વક કાર્ય કરવાનું કહેવું તે

अब्भत्थिय त्रि० (अभ्यर्थित) પ્રાર્થના કરેલ (૨) સત્કાર કરેલ

अब्भपडल न० (अभ्रपटल) અભ્રક, સચિત્ત કઠિન પૃથ્વીનો એક પ્રકાર (૨) વાદળાનો સમૂહ

अब्भय. पु० (अभ्रक) અભરખ

अब्भरुक्ख. पु० (अभ्रवृक्ष) ઝાડને આકારે પરિણમેલ વાદળ.

अब्भवद्दलय. न० (अभ्रवार्दलक) પાણીવાળા વાદળા

अब्भवहार. पु० (अभ्यवहार) ભોજન, ખોરાક

अब्भवालुया स्त्री० (अभ्रवालुका) અભ્રકથી મિશ્રિત થયેલી રેતી, કઠણ બાદર પૃથ્વીનો એક પ્રકાર

अब्भसंघट्ट. पु० (अभ्रसंघट्ट) વાદળાની ઘટા

अब्भसंझा. स्त्री० (अभ्रसन्ध्या) સંધ્યા સમયે રંગ બેરંગી વાદળ દેખાય છે તે

अब्भसयड न० (अभ्रसस्तृत) વાદળથી આકાશનું ઢંકાઈ જવું તે

अब्भहिय. त्रि० (अभ्यधिक) વિશેષ વધારે

अब्भागमित } त्रि० (अभ्यागत) સન્મુખ
अब्भागमिय. } આવેલ (૨) पु० આ
अब्भागय } ગંતુક, અતિથિ

अब्भावगासिय न० (अभ्रावकाशिक) ઝાડથી છવાયેલી અગાશી

अब्भास पु० (अभ्यास) અભ્યાસ કરવો, વારંવાર આવૃત્તિ કરવી (૨) સમીપ, નજદીક (૩) આદત ટેવ

अब्भासकरण न० (अभ्यासकरण) ધર્મથી પતિત થયેલ પાસત્થાદિને પુન ધર્મમાં સ્થાપન કરી તેની સાથે આહાર પાણીનો વ્યવહાર કરવો તે સંભોગનો એક પ્રકાર

अब्भासगुण पु० (अभ्यासगुण) પૂર્વના અભ્યાસજન્ય સંસ્કારથી ઉત્પન્ન થયેલ ગુણ, જેમ બાળક જન્મતા શીખવ્યા વિનાજ સ્તનપાન કરે છે તે

अब्भासवत्तिय न० (अभ्यासवर्तित्व) } ગુરુ
(अभ्यासप्रीतिक) } આદિની પાસે બેસવામાં પ્રીતિ રાખવી તે, લોકોપચાર વિનયનો એક પ્રકાર

अब्भासवित्ति स्त्री० (अभ्यासवृत्ति) ગુરુ આદિની પાસે બેસવું તે

अब्भासासण न० (अभ्यासासन) પાસે બેસવું તે

अब्भाहय. त्रि० (अभ्याहत) દુ ખથી હણાયેલ

अब्भिंग. पु० (अभ्यङ्ग) જુઓ " અબ્ભંગ ' શબ્દ

अब्भिंगिय. त्रि० (अभ्यङ्गित) જુઓ "અબ્ભંગિય" શબ્દ

अब्भिंतर त्रि० (अभ्यन्तर) જુઓ ' અબ્ભંતર ' શબ્દ

अब्भिंतर त्रि० (आभ्यन्तर) અંદરનુ આંતરિક (૨) पु० न० આંતરિક તપ, પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને કાયોત્સર્ગ એ ૬ પ્રકારનું અભ્યન્તર તપ

अब्भिंतरदुवार. न० (आभ्य तद्वार) અંદરનું બારણું

अब्भिंतरसंबुक्का स्त्री० (आभ्यन्तरशम्बूका) જુઓ ' અબ્ભંતરસંબુક્કા ' શબ્દ

अब्भिंतरिय. त्रि० (आभ्यन्तरिक) પ્રાયશ્ચિત આદિ છ પ્રકારનું આંતરિક તપ

अब्भुगम पु० (अभ्युद्गम) ઉદય, ઉન્નતિ

अब्भुगय त्रि० (अभ्रोद्गत) આકાશમાં પહોંચે તેટલું ઉંચુ, ઉન્નત

अब्भुगय. त्रि० (अभ्युद्गत) ચારેકોરથી બહાર નીકળેલ, ઉગી આવેલ (૨) જોનારને રમણીય લાગે તેવી રીતે રહેલ (૩) ઉપાડેલ, ઉપાડી લીધેલ

अब्भुज्जय. त्रि० (अभ्युद्यत) વધવા માંડેલ, વર્દ્ધિગત (૨) ઉદ્યમયુક્ત, ઉદ્યત વિહારી (૩) તૈયાર

अब्भुज्जयमरण न० (अभ्युद्यतमरण) જિન કલ્પી આદિ અભ્યુદ્યત વિહારીનું પાદો પગમનાદિ રીતે થતું મરણ

अब्भुट्ठाण न० (अभ्युत्थान) ગુર્વાદિક પાસે આવે ત્યારે ઉઠી ઉભા થવું તે, દસ પ્રકારની સામાચારીમાંનો નવમો પ્રકાર

अब्भुट्ठिय. त्रि० (अभ्युत्थित) ઉદ્યત થયેલ સન્માન કરવા અર્થે ઉભા થએલ

अब्भुट्ठेत्तार. त्रि० (अभ्युत्थातृ) ગુર્વાદિકની સન્મુખ જનાર

अब्भुण्णय त्रि० (अभ्युन्नत) ઉન્નત, બહાર નીકળેલ

अब्भुदय. पु० (अभ्युदय) ઉદય, ચડતી

अब्भुय. पु० (अद्भुत) કોઇપણ અપૂર્વ વસ્તુ જોવાથી કે સાંભળવાથી આશ્ચર્યરૂપ રસ ઉત્પન્ન થાય તે, નવ રસમાંનો એક રસ (૨) त्रि० આશ્ચર્યજનક

अब्भुवगम. पु० (अभ्युपगम) અંગીકાર સ્વી કાર કરવો તે

अब्भुवगय. त्रि० (अभ्युपगत) પ્રાપ્ત થએલ, સામે આવેલ

अब्भोवगमिय. त्रि० (आभ्युपगमिक) પોતાની ઇચ્છાથી સ્વીકારેલ

अब्भोवगमिया स्त्री० (आभ्युपगमिकी) પોતાની ઇચ્છાથી સ્વીકારેલ શિરોલુંચન, અભિગ્રહ યન, બ્રહ્મચર્ય, ઉપવાસ વગેરે ચારિત્રના કષ્ટથી થતી વેદના

अभग्गसेण पु० (अभग्नसेन) વિજયનામે ચો રના સેનાપતિનો પુત્ર કે જે પુરિમતાલ નગરને ઇશાન ખૂણે આવેલી સાલાટવી નામે ચોરપલીમાં પાંચસો ચોરની સાથે રહેતો હતો

अभक्ख. त्रि० (अभक्ष्य) ખાવા યોગ્ય નહિ, ભક્ષણ કરવા યોગ્ય નહિ

अभग्ग. त्रि० (अभग्न) ભાગેલ નહિ, અખંડ (૨) न० વિપાક સૂત્રના પ્રથમ શ્રુત સ્કંધના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ (૩) पु० આ નામનો એક ચોર

अभडप्पवेस. त्रि० (अभटप्रवेश) "જયા અમુક વખત માટે કોઇ પણ ગૃહસ્થને ઘેર કોઇ હુકમ લઇ જાય નહિ" એમ મનાઇ કરવામાં આવી છે તેવું નગર વગેરે

अभत्त. न० (अभक्त) અન્નનો ત્યાગ ઉપવાસ

अभत्तट्ठ. पु० (अभक्तार्थ) ભોજનનો ત્યાગ કરવાના પચ્ચખાણ, ઉપવાસ

अभत्ति. स्त्री० (अभक्ति) ભક્તિનો અભાવ (૨) त्रि ભક્તિરહિત ભક્તિ વિનાનો

अभय न० (अभय) નિર્ભયપણું (૨) पु० શ્રેણિક રાજાની નંદા રાણીનો પુત્ર અભય કુમાર (૩) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના દસમા અધ્યયનનું નામ (૪) પ્રાણિ રક્ષા, સંયમ (૫) જીવિત મરણનો અભાવ (૬) त्रि० ભયરહિત

अभयंकर. पु० (अभयङ्कर) સર્વ જીવને પોતે અભયદાન આપી બીજાની પાસે અભય અપાવનાર મહાત્મા (૨) त्रि० અભય આપનાર, અહિંસક.

अभयंकरा. स्त्री० (अभयङ्करा) ૧૭ મા તીર્થંકર પ્રવજ્યા લેતી વખતે જે પાલખીમાં બેઠા હતા તે પાલખીનું નામ

अभयकुमार. पु० (अभयकुमार) શ્રેણિક રાજાનો પુત્ર અભયકુમાર

अभयणंदा. स्त्री० (अभयनन्दा) નંદા રાણીનો પુત્ર, બુદ્ધિનિધાન અભયકુમાર

अभयदाण न० (अभयदान) જીવિતદાન, કોઇને ભયમાંથી છોડાવવું તે

अभयप्पदाण. न० (अभयप्रदान) જીવની રક્ષા કરવી તે

अभया. स्त्री० (अभया) हरडे (२) દધિવાહન રાજાની અભયા નામે એક રાણી
अभयारिट्ठ. न० (अभयारिष्ट) મદ્ય વિશેષ
अभवत्थ. पु० (अभवस्थ) સંસારમાં ન ફરનાર, સિદ્ધભગવાન્
अभवसिद्धि पु० (अभव्यसिद्धि) સિદ્ધિ પામવાને અયોગ્ય, અભવ્ય જીવ
अभविय } **अभव्व.** } पु० (अभव्य) સિદ્ધિ મેળવવાને અયોગ્ય, અભવ્ય જીવ (૨) त्रि० અસુંદર, અચારૂ
अभाव. पु० (अभाव) કુત્સિતભાવ, નિન્દ્ય ભાવ (૨) અભાવ, નિષેધ (૩) અસમ્ભવ (૪) અશુભ પરિણામ
अभाविअ. त्रि० (अभावित) બોધ ન પામેલ
अभाविय. त्रि० (अभावित) સમજવાને યોગ્ય નહિ, અનુભવ રહિત (૨) અયોગ્ય, અનુચિત
अभाउग त्रि० (अभावुक) બીજી વસ્તુનો યોગ પામીને પણ તેના ગુણમાં પરિણત ન થતાં પોતાના સ્વરૂપમાંજ અવસ્થિત રહે તે, જેના પર બીજાના સંગની અસર થતી નથી તે
अभास. पु० (अवभास) પ્રભા, આભાસ
अभासग. } **अभासय** } त्रि० (अभाषक) ભાષા પર્યાપ્તિ વિનાનો, નહિ બોલનાર (૨) જેને બોલવાની શક્તિ ઉત્પન્ન થઇ નથી તેવો (૩) पु० એકેન્દ્રિય જીવ (૪) મુક્ત આત્મા, સિદ્ધ
अभासा. स्त्री० (अभाषा) મૃષા અને સત્ય મૃષા એ બે પ્રકારની ભાષા, ખોટું અથવા મિશ્ર બોલવું તે
अभासिय त्रि० (अभासित) ભૂમિ આદિ પ્રકાશ વિનાના પદાર્થ
अभि. अ० (अभि) સન્મુખ, સામું (૨) ઉલ્લંઘન, અતિક્રમણ (૩) અત્યન્ત, વધારે (૪) લક્ષ્ય (૫) પ્રતિકૂલ (૬) નિરર્થક
अभिआवरण. त्रि० (अभ्यापन्न) સન્મુખ આવેલ
अभिइ न० (अभिजित्) અભિચ નામે નક્ષત્ર (૨) વીતભય નગરના ઉદાયન રાજાનો પુત્ર અભિજીત કુમાર.
अभिओग. पु० (अभियोग) દબાણ, બળાત્કાર (૨) આજ્ઞા, હુકમ (૩) મંત્ર, જંત્ર વગેરેથી વશીકરણનો પ્રયોગ કરવો તે, જેથી આભિયોગિક જાતના હલકા દેવતામાં ઉત્પન્ન થવું પડે તેની ભાવના (૪) પરાભવ (૫) ગર્વ, અભિમાન
अभिओगपण्णत्ति. स्त्री० (अभियोगप्रज्ञप्ति) વિદ્યા વિશેષ
अभिओगिय. पु० स्त्री० (अभियोगिक) તાબેદાર દેવતા
अभिओगी. स्त्री० (आभियोगी) આભિયોગિક દેવતામાં ઉત્પન્ન થવું પડે તેવી ભાવના, મંત્ર જંત્ર, વશીકરણ આદિ પ્રયોગ
अभियोयण. न० (अभियोजन) જુઓ " અભિઓગ " શબ્દ
अभिकंखा. स्त्री० (अभिकाङ्क्षा) અભિલાષા, ઇચ્છા
अभिकंखि. } **अभिकंखिर** } त्रि० (अभिकाङ्क्षिन्) આકાંક્ષા રાખનાર, ઇચ્છા કરનાર
अभिकंत त्रि० (अभिकान्त) જુવાની ઉલ્લંઘી ગયેલ, મોતની નજીક આવેલ. (૨) પરાભવ પામેલ, (૩) ચેતન રહિત (૪) પ્રવૃત્ત થયેલ
अभिकंतकिरिया. स्त्री० (अभिकान्तक्रिया) ચરક આદિ પંથના સાધુઓએ ન સેવેલી જગ્યા, જે મકાનમાં બીજા કોઇ મતના ત્યાગીઓ ઉતર્યા ન હોય તે મકાન
अभिकंतकूरकम्म. त्रि० (अभिकान्तकूरकर्मन्) હિંસાદિ ક્રિયામાં પ્રવૃત્ત થયેલ
अभिक्कम पु० (अभिक्रम) ઉલ્લંઘન (૨) પ્રારમ્ભ (૩) સન્મુખ ગમન (૪) ગતિ

अभिक्कमण. न० (अभिक्रमण) સન્મુખ જવું; સામા આવવું તે.

अभिक्खणं. अ० (अभीक्ष्णम्) નિરંતર; વારંવાર.

अभिक्खणंणाणोवओग. पुं० (अभीक्ष्णंज्ञानोपयोग) વારંવાર જ્ઞાનમાં ઉપયોગ લગાડવો તે; તીર્થંકર નામ ગોત્ર બાંધવાના ૨૦ પ્રકારમાંનો એક.

अभिक्खा. स्त्री० (अभिख्या) નામ; સંજ્ઞા.

अभिक्खालाभिय. पुं० (अभिख्यालाभिक) ગોચરી સંબંધી અભિગ્રહ વિશેષ ધરનાર સાધુ.

अभिगच्छणया. स्त्री० (अभिगमन) સન્મુખ જવું તે.

अभिगम. पुं० (अभिगम) સન્મુખ જવું; સામા જવું. (૨) ઉપદેશ સાંભળવાથી થતો બોધ; સમકિતનો એક પ્રકાર. (૩) સાધુઓની પાસે જતાં ઉપાશ્રયની હદમાં દાખલ થતી વખતે શ્રાવકોએ સચિત્ત વસ્તુનો ત્યાગ કરવો, પહેરેલ વસ્ત્રો મર્યાદામાં રાખવાં, ખભા ઉપર ખેસનો ઉત્તરાસંગ કરવો, બે હાથ જોડી અંજલિ બાંધવી અને મનની વૃત્તિઓ એકાગ્ર કરવી, એ પાંચ નિયમ સાચવવા તે; શ્રાવકનાં પાંચ અભિગમન. (૪) આદરમાન; સત્કાર.

अभिगमण. न० } **अभिगमणया.** स्त्री० } (अभिगमन) સન્મુખ જવું; નજીક જવું.

अभिगमणिज्ज. त्रि० (अभिगमनीय) ચાલીને સામે જવા યોગ્ય.

अभिगमरुइ. स्त्री० (अभिगमरुचि) ઉપદેશ સાંભળી થયેલ તત્વરૂચિ; સમકિતનો એક પ્રકાર.

अभिगमसम्मदंसण. न० (अभिगमसम्यग्दर्शन) નવ તત્વની પરિક્ષાપૂર્વક સમકિત પ્રાપ્ત થાય તે; નવ તત્વની સમજણ પૂર્વકનું સમ્યક્ત્વ.

अभिगय. त्रि० (अभिगत) જાણેલું; સમજેલું. (૨) પ્રાપ્ત કરેલું; સન્મુખ આવેલું.

अभिगहिअ. न० (अभिग्रहिक) ગુણ અવગુણ જાણ્યા વિના કુમતનો આગ્રહ કરવો તે; મિથ્યાત્વનો એક પ્રકાર.

अभिग्गह. पुं० (अभिग्रह) આહારાદિ વહોરવામાં ટૂંકી મર્યાદા બાંધવી તે; અમુક વેશ કે રંગનો માણસ અમુક સ્થિતિમાં આપે તોજ લેવું ઇત્યાદિ નિયમ ધારવો તે. (૨) સ્ત્રી० જેનો અર્થ બરાબર સમજી શકાય તેવી ભાષા. (૩) પું० ગ્રહણ કરવું; હાથમાં લેવું. ૪) આગ્રહ; હઠ.

अभिग्गहिय. त्रि० (अभिग्रहिक) કુમતની હઠ કરનાર; દુરાગ્રહી. (૨) ન० કુમતની હઠ કરવી તે; અભિગ્રહિક નામે મિથ્યાત્વ. (૩) સ્ત્રી० જેનો અર્થ સ્પષ્ટ સમજી શકાય તેવી ભાષા.

अभिगाहिय. त्रि० (अभिगृहीत) જે બાબતનો અભિગ્રહ લીધેલ હોય તે. (૨) ન० અવધારણ; નિશ્ચય.

अभिघाय. (अभिघात) લાકડી વગેરેથી પ્રહાર મારવા તે; ગોફણ વગેરેથી ગોળા ફેંકવા તે. (૨) મારકૂટ; હિંસા.

अभिचंद. पुं० (अभिचन्द्र) અંધકવૃષ્ણિ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર. (૨) અંતગડ સૂત્રના બીજા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનું નામ. (૩) દિવસના છઠ્ઠા મુહૂર્તનું નામ. (૪) ચાલુ અવસર્પિણીમાં ભરતક્ષેત્રના પંદરમાંના દસમા અને સાતમાંના ચોથા કુલગરનું નામ. (૫) મહાબલ રાજાનો એક અભિચંદ નામથી પ્રસિદ્ધ મિત્ર.

अभिजयंत. न० (अभिजयन्त) માણવગણથી નીકળેલ કુળનું નામ.

अभिजस. न० (अभियशस्) આ નામનું એક જૈન સાધુઓનું કુળ; એક આચાર્યનો પરિવાર.

अभिजाइ. स्त्री० (अभिजाति) કુલીનપણુ, ખાનદાની

अभिजाइअ. } **अभिजाइग** } त्रि० (अभिजातिग) કુલીન, ખાનદાન

अभिजाय. त्रि० (अभिजात) કુલીન, ખાનદાન કુળમા જન્મેલ (૨) અગીયારસનુ નામ (૩) ઉત્પન્ન

अभिजायत्त. न० (अभिजातत्व) ભૂમિકાને અનુસરતા રૂપ સત્ય વચનના ૩૫ અતિશયમાંનો એક

अभिजुत्त. त्रि० (अभियुक्त) પંડિત, પ્રાજ્ઞ (૨) અપરાધી, ગુન્હેગાર

अभिज्झा स्त्री० (अभिध्या) અસતોષ, લોભ (૨) વિષય ચિન્તવન, રૌદ્ર ધ્યાન (૩) આસક્તિ, લોલુપતા

अभिज्झिय. त्रि० (अभिध्यात) અભિલાષ વાળો, ઇચ્છાવાળો

अभिज्झियत्ता. स्त्री० (अभिध्येयता) અતૃપ્તિ, વસ્તુ મેળવવાને વારવાર ઉદ્ભવતી ઇચ્છા

अभिट्ठुय त्रि० (अभिष्टुत) વર્ણવેલુ પ્રશસા કરાયેલુ

अभिद्दुय. त्रि० (अभिद्रुत) ગર્ભાધાનાદિ દુઃખથી પીડાયેલ (૨) અધ્યવસાય રૂપે વ્યાપ્ત

अभिणंद पु० (अभिनन्द) શ્રાવણ મહિનાનુ લોકોત્તર નામ

अभिणंदण पु० (अभिनन्दन) ચાલુ અવસર્પિણીમા થએલ ભરત ક્ષેત્રના ચોથા તીર્થંકરનું નામ

अभिणय. पु० (अभिनय) ઓગણીસમા મલ્લીનાથ તીર્થંકરના એક ગણધરનુ નામ (૨) અભિનય ભાવવ્યજક ચેષ્ટા વિશેષ

अभिणव त्रि० (अभिनव) નવીન, નૂતન

अभिणाइय. पु० (अभिनादित) શ્રાવણમાસનુ લોકોત્તર નામ

अभिणिकंत. त्रि० (अभिनिष्क्रान्त) આચારાગાદિ શાસ્ત્રના અર્થનુ મનન કરવાથી ચારિત્રરૂપ પરિણામ જેનો વૃદ્ધિગત થયો છે તે

अभिणिचारिया. स्त्री० (अभिनिचारिका) એકઠા થઇને વિચરવુ તે, સમુદાયરૂપે ચાલવુ તે.

अभिणिबोह. पु० (अभिनिर्बोध) મતિજ્ઞાન, આભિનિબોધિકજ્ઞાન (૨) મતિજ્ઞાના વરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ

अभिणियट्टण. न० (अभिनिवर्तन) પાછા ફરવુ તે

अभिणिविट्ठ. त्रि० (अभिनिविष्ट) આગ્રહી, એક નિશ્ચયવાળો (૨) વ્યાપ્ત થઈને પ્રવેશ કરેલ, વ્યાપ્તપણે મજબૂત રીતે એકતા પામેલ

अभिणिवेस पु० (अभिनिवेश) ખોટી વાતની પકડ, દુરાગ્રહ

अभिणिव्वगडा. स्त्री० (अभिनिर्व्रगडा) જ્યા દરેકની ખડકી જૂદી જૂદી છે તેવી જગ્યા

अभिणिव्वट्ट. त्रि० (अभिनिर्वृत्त) સાગોપાગ નિપજાવેલુ, પેશીમાથી અગોપાગરૂપે પરિણત થયેલ

अभिणिव्वुड. त्रि (अभिनिर्वृत) ક્રોધાદિ કષાયને ટાળી શીતળ થયેલ, પરમ શાન્તિ પામેલ (૨) પેશીમાથી અગોપાગ રૂપે પરિણામ પામેલ (૩) મુક્ત, આશ્રવથી નિવૃત્ત

अभिणिसड. त्रि० (अभिनिसृत) જેનો અવયવ બહાર નીકળેલ છે તે

अभिणिसिज्जा स्त्री (अभिनिषद्या) જ્યા બેસીને મુનિ દિવસે સ્વાધ્યાય કરે તે વસતિ, સ્વાધ્યાય ભૂમિકા

अभिणिसिट्ठ. (अभिनिसृष्ट) બહાર નીકળતુ બનાવેલ

अभिणिसेहिया स्त्री० (अभिनैषधिकी) દિવસે સ્વાધ્યાય કરીને રાત્રે મુનિ જ્યાં રહે તે વસતિ

अभिणिस्सड. त्रि० (अभिनिस्सृत) બહાર નીકળેલ

अभिणूम. न० (अभिनूम) માયા, કપટ

अभिणूमकड. त्रि० (अभिनूमकृत) માયા કે કર્મથી અભિમુખ કરેલુ

अभिण्ण. त्रि० (अभिन्न) ભેદેલુ નહિ, અખંડ (૨) જૂદુ નહિ, એકીભૂત

अभिण्णगंठि. पु० (अभिन्नग्रन्थि) જેણે ગ્રથિભેદ કરી એકવાર પણ સમકિત પ્રાપ્ત કર્યું નથી તે જીવ

अभिण्णाय त्रि० (अभिज्ञात) જાણવામા આવેલ, વિદિત થયેલ

अभितत्त त्रि० (अभितप्त) અગ્નિથી તપાવેલ ગરમ કરેલ

अभिताव. पु० न० (अभिताप) તાપની સ્હામે સૂર્યની સન્મુખ (૨) સતાપ, દુ ખ (૩) દાહ, પીડા

अभित्थुय. त्रि० (अभिस्तुत) વિશિષ્ટ ગુણ કીર્તન કરી વર્ણવેલ સ્તુતિ કરાયેલ

अभिदुग्ग. न० (अभिदुर्ग) અતિ વિષમસ્થાન (૨) દુ ખોત્પાદક સ્થાન

अभिद्दुय. त्रि० (अभिद्रुत) દુ ખના અપ્રવસાય રૂપે વ્યાપ્ત (૨) ગર્ભાવાસ આદિ દુ ખથી પીડાયેલ

अभिधाइ त्रि० (अभिधायिन्) બોલનાર, કહેનાર

अभिधारण. न० (अभिधारण) મનમા ધારણા ધારવી તે

अभिधारणा स्री० (अभिधारणा) ગોખ, ઝરૂખો.

अभिनंदण. पु० (अभिनन्दन) જુઓ " અભિણદણ " શબ્દ

अभिनंदिय. त्रि० (अभिनन्दित) અભિનદિત પામેલ, માન પામેલ

अभिनव पु० (अभिनव) જુઓ " અભિણવ " શબ્દ

अभिनिविट्ठ. त्रि० (अभिनिविष्ट) જુઓ "અભિણિવિટ્ઠ " શબ્દ.

अभिनिवेसिअ. न० (अभिनिवशिक) પોતાનુ વચન સ્થાપના માટે કુયુક્તિ લગાડી સૂત્રનો વિપરીત અર્થ કરવો તે, અભિનિવેશિક મિથ્યાત્વ

अभिनिव्वुड. त्रि० (अभिनिर्वृत) જુઓ " અભિણિવ્વુડ " શબ્દ

अभिनिस्सड. त्रि० (अभिनिःसृत) જુઓ " અભિણિસ્સડ " શબ્દ

अभिन्नाण न० (अभिज्ञान) નિશાની, ચિન્હ

अभिप्पवुट्ठ. त्रि० (अभिप्रवृष्ट) વરસેલ, વરસાદ થયેલ

अभिप्पाइयणाम पु० न० (अभिप्रायिकनामन्) અભિપ્રાય પ્રમાણે પાડેલ નામ, જેમ આમો, કચરો ઇત્યાદિ ગુણ નિરપેક્ષ મરજી મુજબ પાડેલ નામ

अभिप्पाय. पु० (अभिप्राय) ભાવ, આશય

अभिप्पेअ त्रि० (अभिप्रेत) ધારેલુ, ઇચ્છેલુ.

अभिभव पु० (अभिभव) પરાભવ, પરાજય

अभिभूय. त्रि० (अभिभूत) જીતાએલ, પરાભવ પામેલ. (૨) દુ:ખથી પીડિત

अभिभूयणाणि पु० (अभिभूयज्ञानिन्) કેવલ જ્ઞાની

अभिमय. त्रि० (अभिमत) સમત, ઇષ્ટ

अभिमाण. पु० (अभिमान) અહકાર, અભિમાન

अभिमाणवद्ध त्रि० (अभिमानवृद्ध) અભિમાનનુ ઘર, ઘણો અભિમાની

अभिमुह. त्रि० (अभिमुख) સન્મુખ થયેલ, મોઢા આગળ

अभियागम. पु० (अभ्यागम) આગમન, આવવુ તે

अभियारयण त्रि० (अभ्यारत) માર્ગ અનુસરણમા તત્પર થયેલ

अभियोग. पु० (अभियोग) આભિયોગિક દેવતા, ચાકર દેવતા

अभियोगिअ. त्रि० (आभियोगिक) હુકમ ઉઠાવનાર, તાબેદાર

अभिरक्खअ. त्रि० (अभिरक्षक) રક્ષા કરનાર

अभिराम त्रि० (अभिराम) રમણીય, સુંદર

अभिरइय. त्रि० (अभिरचित) રૂચિગયેલુ, મનપસંદ પડેલુ,

अभिरूव (अभिरूप) ક્ષણે ક્ષણે નવુ નવુ દેખાય તેવુ સુંદર, મનોહર

अभिरूवा स्त्री० (अभिरूपा) મધ્યમ ગ્રામની સાતમી મૂર્છના

अभिरोहिय त्रि० (अभिरोहित) રોકાઇ ગયેલ, રોકવામા આવેલ

अभिलप्प त्रि० (अभिलाप्य) વાણીથી જેનુ કથન થઇ શકે તેવુ, નિર્વચનીય

अभिलसणिज्ज त्रि० (अभिलषणीय) ઇચ્છવા યોગ્ય, અભિલાષ કરવા યોગ્ય

अभिलाअ } **अभिलाव** } पु० (अभिलाप) શબ્દ, ધ્વનિ (૨) સભાષણ, કથન કરવુ (૩) શબ્દ સદર્ભ, સૂત્રપાઠ

अभिलावपुरिस पु (अभिलापपुरुष) નરજાતિના શબ્દ, જેમ ઘટ, પટ ઇત્યાદિ

अभिलास पु० (अभिलाष) ઇચ્છા, પ્રાર્થના

अभिलोयण. न० (अभिलोचन) જ્યા ઉભા રહેવાથી દૂરની વસ્તુ દેખી શકાય તેવુ સ્થાન

अभिवंदण न० (अभिवन्दन) નમસ્કાર, સ્તુતિ

अभिवन्दय त्रि० (अभिवन्दक) પ્રણામ કરનાર

अभिवंदिअ. त्रि० (अभिवन्दित) જેને વદન કરેલ હોય તે

अभिवड्ढिय त्रि० (अभिवर्द्धित) અધિકમાસ, એકત્રીશ દિવસ અને એકસો ચોવીસીયા ૧૨૧ ભાગનો મહીનો (૨) અધિક માસવાળુ વરસ, જે વરસમાં ૧૩ ચાન્દ્ર માસ હોય તે, ૩૮૩ દિવસ અને ૪૪/૬૨ ભાગનું વરસ

अभिवयण. पु० न० (अभिवचन) પર્યાય શબ્દ, એ ને એ અર્થનો બીજો શબ્દ, જેમ ઘટ, કળશ ઇત્યાદિ

अभिवादण } **अभिवायण** } न० (अभिवादन) વચનથી સ્તુતિ કરવી (૨) મસ્તક નમાવી ચરણ સ્પર્શ કરવો તે, પ્રણામ

अभिवाहरणा. स्त्री० (अभिव्याहरणा) ગુરૂ શિષ્યની ઉક્તિ પ્રત્યુક્તિ, સવાદ

अभिवाहार. पु० (अभिव्याहार) કાલિક શ્રુત પરત્વે શિષ્ય ગુરૂનો સવાદ, પ્રશ્નોત્તર

अभिवुड्ढि पु० (अभिवृद्धि) વધારો (૨) ઉત્તરાભાદ્રપદ નક્ષત્ર

अभिवंजण. न० (अभिव्यञ्जन) પ્રાદુર્ભાવ

अभिसंका स्त्री० (अभिशङ्का) આશકા, સશય (૨) સદેહ

अभिसंकि. त्रि० (अभिशङ्कित्) શકા રાખનાર, સદેહ કરનાર (૨) બીરૂ, ડરનાર

अभिसंग पु० (अभिष्वङ्ग) ભાવરાગ, દ્રવ્યાદિ પ્રતિબધ (૨) આસક્તિ

अभिसंजाय. त्रि० (अभिसञ्जात) કલલ અવસ્થામાથી પેશીરૂપે બનેલ

अभिसंधारण न० (अभिसन्धारण) પર્યાલોચન, વિચારણા

अभिसंधिज न० (अभिसन्धिज) બુદ્ધિ કે ઇરાદાપૂર્વક કરવામા આવતી ક્રિયારૂપે પરિણમનાર વીર્ય, વીર્યનો એક પ્રકાર

अभिसंधिय त्रि० (अभिसंहित) ગ્રહણ કરેલ

अभिसंबुद्ध त्रि० (अभिसम्बुद्ध) વિજ્ઞાન મેળવેલ, બોધ પામેલ

अभिसंभूय त्रि० (अभिसम्भूत) પ્રાદુર્ભાવ પામેલ, પ્રગટ થયેલ (૨) વીર્ય અને રૂધિરના મિશ્રણથી કલલ રૂપે થયેલ

अभिसंवुड्ढ त्रि० (अभिसंवृद्ध) પ્રસૂતી પામી વધવા માડેલ, જન્મ પામી ઉછરવા પામેલ

अभिसमरणागय. त्रि० (अभिसमन्वागत) સન્મુખ રહેલ ઇષ્ટાનિષ્ટ પદાર્થોનું અવધારણ કરી શબ્દાનુસારે જણાયેલ; શબ્દ સ્વરૂપ સમજીને અવધારણ કરેલ. (૨) મળેલ; સન્મુખ આવેલ. (૩) ન૦ બાંધ્યા પછી સર્વ તરફથી ઉદયાવલિકામાં આવેલ; વિપાક ચખાડવાને સન્મુખ થયેલ.

अभिसमागम. પું० (अभिसमागम) અર્થાભિમુખપણે, સંશય રહિત, મર્યાદા સહિત જ્ઞાન; અર્થાત્ અર્થવિષયક સંશયરહિત મર્યાદાપૂર્વક જ્ઞાન; (૨) સન્મુખ ગમન. (૩) પ્રાપ્તિ. (૪) નિર્ણય.

अभिसमागय. त्रि० (अभिसमागत) સન્મુખ આવેલ.

अभिसरण. न० (अभिसरण) સન્મુખ જવું તે; સામા જવું તે.

अभिसेक्क. त्रि० (अभिषेक्य) અભિષેક કરવા યોગ્ય; મુખ્ય.

अभिसेज्जा. स्त्री० (अभिशय्या) અભિનૈષેધિકીમાં દિવસની કે રાત્રિની સઝાય કરી રાતવાસો રહી સવારમાં મુનિ જે જગાએ આવે તે જગ્યા.

अभिसेय. પું (अभिषेक) સર્વ ઔષધિસદ્કૃત તીર્થના પવિત્ર જળથી મંત્રોચ્ચારપૂર્વક રાજ્ય આદિ પદવીનું આરોપણ કરવાને મસ્તક ઉપર સિંચન કરવું તે; રાજ્યાભિષેકની ક્રિયા. (૨) સ્નાન મહોત્સવ; સ્નાન. (૩) અભિષેક કરવાનું સ્થાન.

अभिसेयसिला. स्त्री० (अभिषेकशिला) મેરૂ પર્વતના પંડગવન ઉપર આવેલી ચાર અભિષેક શિલા, કે જેના ઉપર ઇંદ્રો તીર્થંકર મહારાજનો અભિષેક કરે છે.

अभिस्संग. પું० (अभिष्वङ्ग) જુઓ " અભિસંગ " શબ્દ.

अभिहड. त्रि० (अभिहृत) સન્મુખ આણેલું. સામે લઇ આવેલ (૨) ન૦ સાધુને માટે ઘેરથી કે દુકાનેથી ઉપાશ્રયમાં લઇ આવેલ આહારાદિ આપવાથી સાધુને લાગતો દોષ; ઉદ્ગમનના ૧૬ દોષમાંનો ૧૧ મો દોષ.

अभिहणण. न० (अभिहनन) સન્મુખ આવતાને હણવું તે; સામે લાતો મારવી તે.

अभिहय. त्रि० (अभिहत) પગથી દબાવેલ; લાત મારેલ.

अभिहाण. न० (अभिधान) નામ; સંજ્ઞા.

अभिहिय त्रि० (अभिहित) ઉક્ત; કહેલ.

अभिहेअ. પુ० (अभिधेय) વાચ્ય; પદાર્થ.

अभीइ. પું० (अभिजित्) જુઓ "અભિઇ" શબ્દ.

अभीय. त्रि० (अभीत) } નીડર; સાત પ્રકારના ભય વિનાનો. (૨) મધ્યમ ગ્રામની એક મૂર્ચ્છના.
अभीरु. (अभीरु) }

अभूय. त्रि० (अभूत) અસદ્ભૂત; ન બનેલું.

अभूयाभिसंकण. પું० (अभूताभिशङ्कन) ભૂતોને ભય ન આપનાર; જેનાથી પ્રાણીઓ બીએ નહિ તે.

अभेज्ज. त्रि० (अभेद्य) ન ભેદી શકાય તેવું; ઘણું મજબૂત.

अभेज्झा. स्त्री० (अभिध्या) લોભ; લોલુપતા.

अभेल. त्रि० (अभीरु) નિર્ભય; નિડર.

अमंगल. न० (अमङ्गल) અમંગલ; અનિષ્ટ.

अमग्ग. પું० (अमार्ग) મિથ્યાત્વ કષાય આદિ અમાર્ગ.

अमग्घाय. પું० (अमाघात) ચોરી ન કરવી તે; કોઇને મારવું નહિ તે.

अमच्च. પું० (अमात्य) પ્રધાન; મંત્રી.

अमज्झ. त्रि० (अमध्य) મધ્ય વિનાનું; જેમાં બે ભાગ ન થઇ શકે તેવું. (૨) પરમાણુ.

अमण. न० (अमन) જાણવું તે; આંતરિક નિર્ણય (૨) અંત; અવસાન.

अमण. } त्रि० (अमनस्) } અપ્રીતિકર; અનિષ્ટ. (૨) અસંજ્ઞી; મનરહિત. (૩) વિચાર શૂન્ય.
अमणक्ख. } (अमनस्क)

अमणाम. त्रि० (अमनआप) (अमनाम) (अमनोम) મનને ગ્રાહ્ય ન થાય તે, હમેશા મનને અપ્રિય લાગે તેવુ (૨) અનિષ્ટ

अमणाम. त्रि० (अवनाम) પીડાકારક, દુખોત્પાદક

अमत. न० (अमृत) સુધા, અમૃત (૨) ક્ષીરોદધિ સમુદ્રનુ જળ

अमति. स्त्री० (अमति) કુમતિ, કુબુદ્ધિ

अमत्त न० (अमत्र) પાત્ર, ભાજન

अमम. त्रि० (अमम) કોઇપણ વસ્તુ ઉપર જેને મારાપણુ નથી તે, નિસ્પૃહી (૨) જમ્બુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા આવતી ચોવીસીમા થનાર બારમા તીર્થંકર (૩) દિવસના ૨૫ મા મુહૂર્ત્તનુ નામ (૪) દેવકુરુ ઉત્તરકુરુના જુગલિયા મનુષ્યની એક જાત

अमम्मणा. स्त्री० (अमम्मना) અસ્ખલિત વાણી, જેમા અચકાય નહિ તેવી વાણી

अमय. त्रि० (अमत) અસમ્મત અમાન્ય

अमय. न० (अमृत) જુઓ " અમત " શબ્દ

अमयघोस. पु० (अमृतघोष) કાકદી નગરીનો એક પ્રાચીન રાજા, કે જે સજમ લઇ પરમ પદ પામ્યો હતો

अमयफल. न० (अमृतफल) અમૃતોપમ ફલ, અતિ સ્વાદિષ્ટ ફલ

अमयमेह पु० (अमृतमेघ) ભરત આદિ ક્ષેત્રમા ઉત્સર્પિણીનો બીજો આરો બેસતા સાત દિવસ સુધી ચેથો વરસાદ વરસે તેનુ નામ

अमयरस पु० (अमृतरस) અમૃતરસ

अमयवल्ली स्त्री० (अमृतवल्ली) અમરવેલ

अमयवास. पु० (अमृतवर्षा) તીર્થંકરના જન્મ આદિ પ્રસગે દેવતા વૃષ્ટિ કરે તે, સુધાવૃષ્ટિ

अमर. पु० (अमर) દેવતા, દેવ (૨) મુક્ત આત્મા, સિદ્ધભગવાન્ (૩) ઋષભદેવ સ્વામીના તેરમા પુત્રનુ નામ

अमरकंका. स्त्री० (अमरकङ्का) દ્રૌપદીનુ હરણ કરનાર ધાતકી ખડના પદ્મોત્તર રાજાની મુખ્ય રાજધાની

अमरजिअ. पु० (अमरजीव) અમર કુમારનો જીવ, કે જે આવતી ચોવીશીમા ત્રેવીસમા અનતવીર્ય નામે તીર્થંકર થશે

अमरवइ. पु० (अमरपति) જ્ઞાત વશનો એક કુમાર, કે જેણે મલ્લીનાથ પ્રભુ સાથે પ્રવજ્યા લીધી હતી

अमरसामि पु० (अमरस्वामिन्) ઇન્દ્ર

अमरसेण. पु० (अमरसेन) જ્ઞાતવશનો એક કુમાર, કે જેણે મલ્લીનાથ પ્રભુની સાથે પ્રવજ્યા લીધી હતી

अमरिस. पु० (अमर्ष) ઇર્ષ્યા, અસૂયા (૨) કોપ, રોષ (૩) મહાકદાગ્રહ

अमरिसण त्रि० (अमर्षण) અપરાધ સહન નહિ કરનાર, અપરાધી ઉપર ક્ષમા ન રાખનાર (૨) ક્રોધી (૩) સહિષ્ણુ, ક્ષમાશીલ

अमरिसण. त्रि० (अमसृण) ઉદ્યમી, ઉદ્યોગી

अमल. त्रि० (अमल) નિર્મળ, સ્વચ્છ (૨) पु० સિદ્ધભગવાન્ (૩) ઋષભદેવસ્વામીના સાતમા પુત્રનુ નામ

अमला. स्त्री० (अमला) શક્રેન્દ્રની પાચમી અગ્રમહિષીનુ નામ

अमवस्सा स्त्री० (अमावस्या) અમાવાસ, કૃષ્ણ પક્ષનો છેલ્લો દિવસ

अमाइ. त्रि० (अमायिन्) માયારહિત, સરલ (૨) નિષ્કપટી

अमाइल्ल त्रि० (अमायाविन्) માયારહિત

अमाघाय पु० (अमाघात) જુઓ " અમઆય " શબ્દ

अमाग. त्रि० (अमान) गर्व रहित, नम्र.

अमाय. त्रि० (अमाय) माया रहित, सरल

अमायि त्रि० (अमायिन्) जुओ " अमाइ " शब्द

अमायिसम्मदिट्ठि. पु० (अमायिसम्यग्दृष्टि) माया रहित सम्यग्दृष्टिवाळो जीव, कुटिलता रहित समकिती

अमावस्सा. स्त्री० (अमावस्या) } अमावास,
अमावासा. (अमावास्या) } कृष्णपक्षनो छेल्लो दिवस

अमिज्ज. न० (अमेय) अप्रमाण वस्तु मापीने आपवानी अमुक समय माटे ज्या मनाइ करवामा आवी छे एवु नगर वगेरे (२) त्रि० माप न थइ शके ते; असंख्य

अमिज्झ. न० (अमेध्य) विष्टा अशुचि वस्तु

अमिज्झरस. पु० (अमेध्यरस) प्रवाही विष्टा; अशुचि रस

अमित्त. न० (अमित्र) अहित करनार दुश्मन

अमिय. पु० (अमृत) जेनो मरवानो धर्म नथी ते, सिद्धभगवान् (२) न० अमृत, सुधा

अमिय. त्रि० (अमित) अपरिमित असंख्य (२) परिमाणरहित अनंत (३) दक्षिण तरफना दिशाकुमार देवतानो इन्द्र

अमियगइ. पु० (अमितगति) दक्षिण दिशाना दिशाकुमार जातिना देवतानो इन्द्र भवन पतिना २० इन्द्रमानो एक

अमियणाणि. पु० (अमितज्ञानिन्) अनंतज्ञानी, सर्वज्ञ (२) ऐरवतक्षेत्रना एक तीर्थंकर देवनुं नाम

अमियमेह. पु० (अमृतमेघ) जुओ " अमयमेह " शब्द

अमियवाहण. पु० (अमितवाहन) उत्तर दिशाना दिशाकुमार देवतानो इन्द्र भवन पतिना २० इन्द्रमानो एक

अमियासणिय. पु० (अमितासनिक) वारंवार ठेकाणु बदलावनार, उद्वेग करनार

अमिल. न० (अमिल) अमिल देशनी बनावटनु वस्त्र, ऊननु वस्त्र (२) पु० घेटा, घेटो

अमिलक्खु. पु० (अम्लेच्छ) मलेच्छ भाषा न जाणनार, आर्य

अमिला स्त्री० (अमिला) २० मा तीर्थंकरनी प्रथम शिष्यानु नाम

अमिलाय त्रि० (अम्लान) न करमायेल

अमिलिअ त्रि० (अमिलित) एक सूत्रमा बीजा सूत्रो भेगा न बोलवु ते, मिलित दोष जेमा नथी एवु

अमुअ. त्रि० (अस्मृत) स्मृतिमा नहि आवेलु

अमुइ त्रि० (अमोचित्) लीधेल काम ने न छोडनार

अमुग त्रि० (अमुक) अमुक, गमे ते कोइ एक

अमुणियसंख. त्रि० (अमुणितसंख्य) जेनी संख्या जाणवामा नथी ते, अपरिमित

अमुत्त. त्रि० (अमुक्त) संसारथी मुक्त नथी थयो ते, संसारी.

अमुत्त त्रि० (अमूर्त) अमूर्त वर्ण, गंध, रस अने स्पर्श रहित धर्मास्तिकाय वगेरे

अमुदग्ग } न० (अमुदग्र) अतीन्द्रिय मिथ्या
अमुयग्ग. } ज्ञान विशेष जेम देवतानु पुद्गल रहित शरीर जोइने एम माने के एनु शरीर पुद्गलनु बनेलु नथी इत्यादि

अमुय त्रि० (अमुक) जुओ "अमुग" शब्द

अमुय त्रि० (अस्मृत) स्मृतिमा नहि आवेल

अमुसा. स्त्री० (अमृषा) सत्य वचन

अमुह त्रि० (अमुख) निरुत्तर, जवाब न आपी शके ते

अमूढ. त्रि० (अमूढ) मूढ नहि ते, तत्त्वने जाणनार (२) अमूढ दिगम्बर

अमूढदिट्ठि. स्त्री० (अमूढदृष्टि) અન્યદર્શનની ધામધુમ તરફ મોહ વગરની દૃષ્ટિ, સમકિતના આઠ આચારમાનો ચોથો આચાર (૨) અવિચલિત બુદ્ધિ

अमूढलक्ख. त्रि० (अमूढलक्ष्य) વસ્તુના સ્વરૂપને યથાર્થ જાણનાર

अमूढहत्थ. त्रि० (अमूढहस्त) હાથની કળામા હોશિયાર, હસ્તકળા કુશળ

अमूह. त्रि० (अमूढ) જુઓ " અમૂઢ " શબ્દ

अमेज्ज. त्रि० (अमेय) જુઓ " અમિજ્જ" શબ્દ

अमेज्झ. त्रि० (अमेध्य) અપવિત્ર

अमोसलि न० (अमुसलि) પડિલેહણ કરતા વસ્ત્રને સામેનાની માફક ઉંચુ નીચુ કરી ઉપર કે નીચે જમીનને ન અડાડવુ તે પડિલેહણનો એક ગુણ

अमोह. त्रि० (अमोघ) અવન્ધ્ય, સફલ (૨) પુ૦ કોઇ વખતે સૂર્યના બિંબની નીચે કિરણોના વિકારથી ગાડાની ઉધને આકારે કાળી કે બીજા રંગની રેખા દેખાય છે તે (૩) વાદળા વગેરની વિજળી (૪) એક યક્ષનુ નામ

अमोह. त्रि० (अमोह) મોહ રહિત (૨) પુ૦ જમ્બુમંદરના રૂચક પર્વતનુ એક કૂટ

अमोहण. त्रि० (अमोहन) મુગ્ધ નહિ કરનાર

अमोहदंसि. त्रि० (अमोघदर्शिन्) યથાર્થ જોનાર (૨) પુ૦ યક્ષ વિશેષ (૩) ન० ઉદ્યાન વિશેષ

अमोहा. स्त्री० (अमोघा) જમ્બુ સુદર્શનાનુ અપર નામ (૨) પશ્ચિમ દિશાના અંજનક પર્વતની દક્ષિણ તરફની એક વાવડીનુ નામ

अम्म स्त्री० (अम्बा) માતા, મા

अम्मगा स्त्री० (अम्बा) માતા મા

अम्मड. पु० (अम्बड) એ નામનો એક સન્યાસી, કે જેણે મહાવીર સ્વામીના શાસનમા તીર્થંકરનામ ગોત્ર ઉપાર્જન કર્યું

अम्मताय. पु० (अम्बातात) મા બાપ. માતા પિતા

अम्मधाई. स्त्री० (अम्बाधात्री) ધાવમાતા. ધાઇ

अम्मया. स्त्री० (अम्बिका) માતા; મા (૨) પાચમા વાસુદેવની માતાનુ નામ

अम्मा. स्त्री० (अम्बा) માતા, મા

अम्मापिउ.
अम्मापिति.
अम्म पियर. पु० (अम्बापितृ) માતાપિતા, માબાપ

अम्मापेइय. त्रि० (अम्बापैतृक) માતાપિતા સંબંધી

अम्ह. त्रि० (अस्मद्) હું, પોતે.

अम्हारिस त्रि० (अस्मादृश) અમારા જેવા

अय. पु० (अज) પૂર્વાભાદ્રપદ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૨) બકરો (૩) અઠ્યાસી મહાગ્રહનુ નામ.

अय. पु० (अय) ગમન; ગતિ (૨) લાભ, પ્રાપ્તિ (૩) અનુભવ (૪) ન० પુણ્ય

अय. न० (अयस्) લોઢુ, ધાતુ વિશેષ

अयंतिय. त्रि० (अयन्त्रित) જેના ઉપર રાજાની મુદ્રા નથી એવો સિક્કો વગેરે

अयंपुल. पु० (अयपुल) અયપુલ નામે ગોશાલાનો એક સેવક

अयंसंधि त्रि० (अयसन्धि) જે વખતનુ સ્વાધ્યાય, પ્રતિલેહણ આદિ જે કામ હોય તે વખતેજ તે કામ કરનાર, વખતસર કામ કરનાર

अयकरग. पु० (अयकरक) અઠ્યાસી ગ્રહમાનો ૧૭ મહાગ્રહ

अयकवल्ल. न० (अयस्कपाल) લોઢાનો તવો, લોઢી

अयकुंडिया. स्त्री० (अयस्कुण्डिका) લોઢાની કુંડી

अयकोट्टय. न० (अयस्कोष्टक) લોઢું તપાવવાની ભઠ્ઠી

अयगर. पु० (अजगर) બકરાને પણ ગળી જનાર, સર્પની એક જાત

अयगोल पु० (अयोगोल) લોઢાનો ગોળો

अयण. पु० (अयन) સૂર્ય અંદરને માંડલેથી બહાર જાય કે બહારના માંડલેથી અંદરના માંડલે આવી એક આવૃત્તિ પુરી કરે તેટલો વખત. (૨) न० ગમન. (૩) પ્રાપ્તિ, લાભ (૪) જ્ઞાન, નિર્ણય (૫) त्रि० પ્રાપ્ત કરનાર

अयण. न० (अतन) અનાદિ કાળથી નિરંતર ઉત્પન્ન થવામાં પ્રવર્તેલું, હમેશાં રહેનાર

अयण न० (अदन) અન્ન, ખોરાક

अयत्त. त्रि० (अयत्न) જયણા વિનાનું, યતના રહિત

अयर. पु० न० (अतर) સાગરોપમરૂપ કાળપરિમાણ વિશેષ

अयल. पु० (अचल) અંધક વૃષ્ણિના પુત્ર છઠ્ઠા દસાર્હ. (૨) અંતગડ સૂત્રના પહેલા વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ. (૩) પ્રથમ બળદેવનું નામ (૪) त्रि० નિશ્ચલ, સ્થિર.

अयलभाउ. पु० (अचलभ्रातृ) જુઓ " અચલભાય " શબ્દ

अयला. स्त्री० (अचला) જુઓ " અચલા " શબ્દ

अयवीहि. स्त्री० (अजवीथि) હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, વિશાખા અને અનુરાધા એ પાંચ નક્ષત્રની ગતિનું નામ

अयस. न० (अयशस्) અપયશ અપકીર્તિ

अयसी स्त्री० (अतसी) અળસી, એક જાતનું તેલવાળું ધાન્ય (૨) અળસીનો છોડ

अयहारि. त्रि० (अयोहारिन्) સોનુંરૂપું વગેરેને પડતું મૂકી લોઢાનેજ ઉપાડનાર લોઢ વાણિયો

अया. स्त्री० (अजा) બકરી

अयाकिवाणिज्ज. पु० (अजाकृपाणीय) ન્યાય વિશેષ, બકરીના ગળાપર જેમ અણધારી છરી આવી પડે છે તેમ અણધાર્યું આવી પડેલું કાર્ય.

अयाणग. त्रि० (अज्ञायक) અજ્ઞ, ન જાણનાર

अयार. पु० (अकार) " અ " અક્ષર

अयावणिज्ज. त्रि० (अयापनीय) જેનાથી કાર્ય ન સરે તેવું, પ્રયોજન પુરતું નહિ

अयावय पु० (अजाव्रज) બકરીનો વાડો

अयावदट्ठ त्रि० (अयावदर्थ) અપરિપૂર્ણ, જોઇએ તેટલું નહિ

अयुत न० (अयुत) જુઓ "અઉઅ" શબ્દ

अयो न० (अयस्) લોઢું, લોહ

अयोकवल्ल न० (अयस्कवल्ल) તવો, લોઢી

अयोघण. न० (अयोघन) લોઢું કુટવાનો ઘણ

अयोमुह. पु० (अयोमुख) લવણ સમુદ્રમાં વાયવ્ય ખુણામાં પાંચસો જોજન ઉપર આવેલ એક અંતરદ્વીપ, ૫૬ અંતરદ્વીપ- માંનો ૧૧ મો અંતરદ્વીપ (૨) त्रि० અયોમુખ અંતરદ્વીપમાં રહેનાર મનુષ્ય

अर. पु० (अर) આ અવસર્પિણીમાં ભરત ક્ષેત્રના સાતમા ચક્રવર્તી અને અઢારમા તીર્થંકર (૨) न० ધરી, પૈડાનું નચલું લાકડું

अरज्ज. पु० (अरजस्) ૮૮ મહાગ્રહમાંનો ૭૦ મો મહાગ્રહ

अरज्ज. न० (अग्न) પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકનો અરત નામે એક પાથડો (૨) त्रि० રજરહિત, પ્રીતિ વિનાનો

अरइ स्त्री० (अरति) સંયમમાં ઉદ્વેગ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્ય એ પાંચ આચારમાં બેચેની (૨) સાધુના બાવીશ પરિષહમાંનો એક પરિષહ (૩) ઇષ્ટ વિયોગ કે અનિષ્ટ સંયોગથી થતું માન- સિક દુ:ખ

अरइकम्म न० (अरतिकर्मन्) જેના ઉદયથી જીવને સંયમ વગેરેમાં અરતિ ઉત્પન્ન

થાય તેવી એક નોકષાય મોહનીયની પ્રકૃતિ, અરતિ મોહનીય કર્મ

अरइपरिसह. } अरइपरीसह. } पु० (अरतिपरिषह) સાધુના ૨૨ પરિષહમાંનો એક અરતિ નામે પરિષહ

अरइमोहणिज्ज. न० (अरतिमोहनीय) અરતિ નામે મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ

अरइरइ. स्त्री० (अरतिरति) અરતિરતિ ધર્મમાં અરતિ અને પાપમાં રતિ (૨) સુખદુઃખ

अरंजर पु० न० (अरंजर) એક પ્રકારનો પાણીનો ઘડો

अरक्खुरी स्त्री० (अरक्षुरी) જિનચક્રવર્તિ રાજાની એક નગરી (૨) સર્પની અગ્ર મહિષી

अरग पु० (अरक) જુઓ "અરય" શબ્દ

अरजुयपास पु० (अरज्जुकपाश) દોરડા વગરનું બંધન

अरणि. पु० (अरणि) અરણિનું લાકડું જેને માહોમાહે ઘસવાથી અગ્નિ ઝરે તેવું લાકડું

अरणिया स्त्री० (अरणिका) જેનો ખંધ ખી જરૂપ છે એવી એક વનસ્પતિ

अरण्ण न० (अरण्य) નિર્જન જંગલ, વસતિ વિનાની અટવી

अरण्णवडिंसग पु० (अरण्यावतंसक) અગીયારમા દેવલોકનું અરણ્યાવતંસક નામે એક વિમાન

अरति. स्त्री० (अरति) જુઓ " અરઇ " શબ્દ

अरतिपरिसह पु० (अरतिपरिषह) જુઓ " અરઇપરિસહ " શબ્દ

अरतिरति स्त्री० (अरतिरति) જુઓ "અરઇરઇ" શબ્દ

अरय पु० (अरक) પૈડાના આરા

अरय. पु० (अरजस्) કર્મરજ રહિત, સિદ્ધ ભગવાન્ (૨) ૮૮ ગ્રહમાંનો એક મહાગ્રહ (૩) પાંચમા દેવલોકના વિમાનનો એક પાથડો (૪) त्रि० મેલ રહિત, નિર્મળ (૫) न० રજોગુણનો અભાવ

अरय. त्रि० (अरत) અનાસક્ત, નિસ્પૃહ

अरयणि. पु० (अरत्नि) વિસ્તૃત આંગળી સહિત હાથ, પરિમાણ વિશેષ.

अरया. स्त्री० (अरजा) કુંથુ જિનની મુખ્ય રાજધાની

अरवग त्रि० (अर्वक) અર્વદેશમાં રહેનાર મનુષ્ય વગેરે

अरविंद. न० (अरविन्द) કમળ, પદ્મ

अरस. त्रि० (अरस) હીંગ આદિ દ્રવ્યથી સરકારેલ નહિ, રસવિનાનું

अरसजीवि पु० (अरसजीविन्) અરસ આહારથી જીવનાર, અભિગ્રહ ધારી મુનિ વિશેષ

अरसमेह. पु० (अरसमेघ) રસ વિનાનો વરસાદ, જે વરસાદથી બહોળા પ્રમાણમાં અને મીઠું અનાજ ન પાકે તેવો વરસાદ

अरसाहार. पु० (अरसाहार) રસ વિનાનો આહાર (૨) નીરસ આહાર લેવાનો અભિગ્રહ ધારણ કરનાર સાધુ

अरह त्रि० (अरथ) પરિગ્રહ રહિત

अरह पु० (अरहस्) કંઇપણ રહસ્ય જેની જાણ બહાર નથી તે, અરિહંત ભગવાન્ જિનદેવ (૨) त्रि० પ્રગટ.

अरह } अरहंत } पु० (अर्हत्) ઇન્દ્ર આદિના પૂજનીય, તીર્થંકર (૨) અવધિજ્ઞાની અને મન પર્યવ જ્ઞાની

अरहंत. त्रि० (अरहोन्तर) સર્વજ્ઞ, બધું જાણનાર (૨) पु० જિન ભગવાન્

अरहंत त्रि० (अरथान्त) નિસ્પૃહી, મમતા રહિત (૨) पु० જિનદેવ

अरहट्ट पु० (अरघट्ट) પાણી કાઢવાનું રેંટ, ઘટીયંત્ર

अरहराणय. पुं० (अर्हन्नक) चंपानगरी निवासी એક વહાણવટી શ્રાવક, કે જેને સમુદ્રમાં દેવતાએ પરિષહ આપ્યો હતો (૨) તારી નગરીના દત્તનો પુત્ર કે જેણે પોતાના માબાપ સાથે અર્હન્મિત્ર આચાર્ય પાસે દીક્ષા લીધી હતી

अरहप्पलावि. पुं० (अर्हत्प्रलापिन्) પોતે અરિહંત નહિ છતાં પોતાને અરિહંત તરીકે ઓળખાવનાર; હું "અરિહંત છું" એમ મિથ્યા પ્રલાપ કરનાર.

अरहस्स. न० (आरहस्य) ગુમમાં ગુપ્ત છેદ શાસ્ત્રનું રહસ્ય.

अरहस्समागि. पुं० (अरहस्यभागिन्) જેનાથી કાંઈ રહસ્ય ગુપ્ત નથી તે, સર્વજ્ઞ

अरहिय. त्रि० (अरहित) નિરંતર, વિરહ વિના.

अरि. पुं० (अरि) દુશ્મન, શત્રુ

अरिट्ठ. पुं० न० (अरिष्ट) લીમડાનું ઝાડ (૨) અરીઠાનું વૃક્ષ અને ફળ (૩) પંદરમા ધર્મનાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ (૪) વૃષભાસુર. (૫) ચાલુ ચોવીસીના બાવીસમા તીર્થંકર નેમીનાથનું અપર નામ (૬) પાંચમા દેવલોકના ત્રીજા પાથડાનું નામ.

अरिट्ठनेमि. पुं० (अरिष्टनेमि) ચાલુ ચોવીસીના ભરતક્ષેત્રના બાવીશમા તીર્થંકર.

अरिट्ठपुरा. स्त्री० (अरिष्टपुरी) કચ્છગાવતી વિજયની મુખ્ય રાજધાની

अरिट्ठा. स्त्री० (अरिष्टा) મહાકચ્છા વિજયની મુખ્ય રાજધાની.

अरिदमण. पुं० (अरिदमन) શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીના સિત્તેરમા પુત્રનું નામ (૨) વસંતપુરનો એક રાજા કે જેની રાણીએ ચોરને અભયદાન આપ્યું હતું

अरिस. न० } (अर्शस्) હરસ, એક
अरिसा. स्त्री० } પ્રકારનો રોગ

अरिसल्ल. }
अरिसिल्ल. } त्रि० (अर्शोवत्) હરસના રોગ વાળો.

अरिह. त्रि० (अर्ह) યોગ્ય; લાયક. (૨) આચાર્ય આદિની પદવીને યોગ્ય; પૂજ્ય. (૩) પુ० તીર્થંકર દેવ.

अरिह. पुं० (अर्घ) મૂલ્ય; કિંમત.

अरिहंत. पुं (अर्हत्) અરિહંત ભગવાન્.

अरिहंतचेइय. पुं० न० (अर्हच्चैत्य) અરિહંત સંબંધી કાંઈપણ સ્મારક ચિન્હ-સાધુ, સાધુનો વેષ, થુભ વગેરે.

अरिहंतसासण. न० (अर्हच्छासन) તીર્થંકરનું શાસન, જૈન દર્શન. (૨) જૈન આગમ. (૩) જિન આજ્ઞા.

अरिहदत्त. पुं० (अर्हद्दत्त) આર્ય સુસ્થિત અને સુપ્રતિબુદ્ધના પાંચમા શિષ્યનું નામ.

अरिहदिराण. }
अरिहदिन्न. } पुं० (अर्हद्दत्त) આર્ય સિંહગિરિના ચોથા શિષ્ય

अरुअ. त्रि० (अरुज्) રોગ રહિત; નિરોગી.

अरुण. पुं० (अरुण) હરિવાસ ક્ષેત્રના વિચાલાઈ નામે વાટલા વૈતાઢ્ય પર્વતનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૨) ૮૮ મહાગ્રહમાંનો ૫૪ મો ગ્રહ. (૩) સૂર્યની પ્રભા ફુટવાનો સમય. (૪) નંદીશ્વરવર સમુદ્ર અને અરૂણોદ્ગ સમુદ્રની વચ્ચેનો દ્વીપ. (૫) દેવ વિશેષ. (૬) न० વિમાન વિશેષ.

अरुणप्पभ. पुं० (अरुणप्रभ) અનુવેલંધર દેવોના ચોથા નાગરાજાનું નામ (૨) લવણ સમુદ્રમાં ઉત્તર દિશાએ ૪૨ હજાર જોજન ઉપર આવેલ અનુવેલંધર દેવોનો આવાસ પર્વત. (૩) રાહુનાં પાંચ કાન્તિવાળાં પુદ્ગળ

अरुणप्पभा. स्त्री० (अरुणप्रभा) નવમા તીર્થંકરની પ્રવજ્યા પાલખીનું નામ.

अरुणाभद्द पुं० (अरुणभद्र) }
अरुणामहाभद्द. पुं० (अरुणमहाभद्र) } અરૂણવર સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા

अरुणवडिंसग. पुं० (अरुणावतंसक) અગીયારમા દેવલોકનુ એ નામનું એક વિમાન.

अरुणवर. पुं० (अरुणवर) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

अरुणवरदीव. पुं० (अरुणवरद्वीप) એ નામનો એક દ્વીપ.

अरुणवरभद्द. पुं० (अरुणवरभद्र) }
अरुणवरमहाभद्द. पुं० (अरुणवरमहाभद्र) } અરૂણવર દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

अरुणवरसमुद्द. पुं० (अरुणवरसमुद्र) એ નામનો એક સમુદ્ર કે જેમાથી તમસ્કાય નીકળેલ છે

अरुणवरोभास. पुं० (अरुणवरावभास) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

अरुणवरोभासभद्द. पुं० (अरुणवरावभासभद्र) }
अरुणवरोभासमहाभद्द पुं० (अरुणवरावभासमहाभद्र) } અરૂણવરભાસ દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા

अरुणवरोभासमहावर पुं० (अरुणवरावभासमहावर) }
अरुणवरोभासवर. पुं० (अरुणवरावभासवर) } અરૂણવરોભાસ સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા

अरुणाभ. पुं० (अरुणाभ) રાહુના લાલકાન્તિવાળા પુદ્‌ગળ (૨) પાચમા દેવલોકનુ અરૂણાભ નામનુ વિમાન.

अरुणुत्तरवडिंसग. पुं० (अरुणोत्तरावतंसक) પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

अरुणोद. पुं० (अरुणोद) અરૂણોદ નામે એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર

अरुणोदग. }
अरुणोदय. } पुं० (अरुणोदक) અરૂણદ્વીપને ફરતો અરૂણોદગ નામનો સમુદ્ર.

अरुणोदयसमुद्द. त्रि० (अरुणोदकसमुद्र) જુઓ "અરૂણોદગ" શબ્દ.

अरुणोववाय. पुं० (अरुणोपपात) ૭૨ સૂત્રમાનુ એક કાલિક સૂત્ર, કે જેમા અરૂણ દેવતાની ઉત્પત્તિ સબધી હકીકત હતી. હાલ તે વિચ્છેદ થઇ ગયેલ છે.

अरुय. त्रि० (अरुस्) જખમ; ઘા.

अरुय. त्रि० (अरुज्) નીરોગી; રોગરહિત.

अरुह. पुं० (अर्हत्) તીર્થંકર; અરિહત.

अरुह. त्रि० (अर्ह) યોગ્ય; લાયક.

अरुह. त्रि० (अरुह) જન્મ રહિત. (૨) પું० સિદ્ધભગવાન્; મુક્ત આત્મા.

अरुहंत. पुं० (अरोहत्) અરિહત ભગવાન્. (૨) ત્રિ० ઉત્પન્ન નહિ થનાર; જન્મ નહિ લેનાર.

अरूव त्रि० (अरूप) રૂપ રહિત, વર્ણ રહિત.

अरूवकाय. पुं० (अरूपकाय) ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય અને જીવાસ્તિકાય.

अरूवि. त्रि० (अरूपिन्) રૂપ રહિત, રૂપ વગરનુ

अरूविअजीव. पुं० (अरूप्यजीव) ધર્માસ્તિકાય આદિ ચાર અજીવ દ્રવ્ય.

अरूविकाय. पुं० (अरूपिकाय) જુઓ "અરૂવકાય" શબ્દ.

अरोग. }
अरोग्ग. } त्रि० (अरोग) પીડારહિત; રોગ રહિત.

अरोस. त्रि० (अरोष) ગુસ્સા રહિત. (૨) પું० એક મ્લેચ્છ દેશ (૩) તેમા રહેનારી મ્લેચ્છ જાતિ.

अल. त्रि० (अल) ઇષ્ટ કાર્ય કરવામા સમર્થ (૨) ન० અલાદેવીનુ સિંહાસન.

अलं. अ० (अलम्) પરિપૂર્ણ, પર્યાપ્ત (૨) સમર્થ (૩) પ્રતિષેધ. નિષેધ. (૪) અતિ, ઘણુ.

अलंकरण. त्रि० (अलङ्करण) શોભાકારક.

अलंकार. पुं० (अलङ्कार) આભૂષણ, કેશાલકાર, માળાલકાર, વસ્ત્રાલકાર અને આભરણાલકાર એ ચાર પ્રકારના અલકારમાનો ગમે તે એક પ્રકાર

अलंकारसभा. स्त्री० (अलङ्कारसभा) ઘરેણા પહેરવાની ઓરડી.

अलंकारिय. त्रि० (अलङ्कारित) આભૂષણ વગેરેથી અલંકૃત કરેલ

अलंकारिय. पु० (अलङ्कारिन्) હજામ, નાઈ (૨) અલંકાર, ઘરેણાં

अलंकारियकम्म न० (अलङ्कारिककर्मन्) કેશ આદિ સમારવાનું કર્મ, ક્ષૌરકર્મ (૨) હજામત.

अलंकारियसभा. / अलंकारियसहा. स्त्री० (अलङ्कारिकसभा) જ્યાં બેસી અલંકાર પહેરાય તેવું સ્થાન, આભૂષણ પહેરવાની સભા (૨) હજામત કરાવવાની જગ્યા

अलंकिय. त्रि० (अलङ्कृत) અલંકૃત, મુકુટ આદિથી શણગારેલ. (૨) न० અલગ અલગ સ્વરથી ગાવું તે, ગાયનનો એક ગુણ

अलंब. त्रि० (अलम्ब) લાંબું નહિ, ટુંકું.

अलंबुसा. स्त्री० (अलम्बुषा) ઉત્તર રુચક પર્વત ઉપર વસનારી આઠમાંની પહેલી દિશાકુમારિકા

अलकापुरी. स्त्री० (अलकापुरी) લૌકિક શાસ્ત્ર પ્રમાણે કુબેરની નગરી

अलक्क. पु० (अलर्क) વારાણસી નગરીનો રાજા

अलक्ख. पु० (अलक्ष) અનગડ સૂત્રના ૬ ઠ્ઠા વર્ગના ભાગમા અધ્યયનનું નામ (૨) મહાવીર સ્વામીના સમયમા વારાણસી નગરીનો એક રાજા.

अलक्खण. न० (अलक्षण) અપલક્ષણ (૨) त्रि० સારા લક્ષણ રહિત

अलक्खणया. स्त्री० (अलक्षणता) અસમંજસ ભાષણ, યદ્વા તદ્વા બોલવું તે

अलगापुरी. स्त्री० (अलकापुरी) જુઓ " અલકાપુરી " શબ્દ

अलज्ज. त्रि० (अलज्ज) નિર્લજ્જ બેશરમ

अलत्त. पु० (अलक्त) લાખારસ, અળતા

अलपट्ट. न० (अलपट्ट) વીંછીના ડંખના આકારનું એક હથિયાર

अलभसिरी स्त्री० (अलभश्री) અબાદેવીની પૂર્વની માતા

अलमंथु. त्रि० (अलमस्तु) સમર્થ, શક્તિમાન્ (૨) નિષેધક, નિવારક

अलमत्थु. त्रि० (अलमस्तु) બસ કરો, ન કરો એવી રીતે નિષેધ કરનાર

अलय. न० (अलक) વીંછીનો કાંટો

अलयापुरी. स्त्री० (अलकापुरी) જુઓ " અલકાપુરી " શબ્દ

अलव. त्रि० (अलप) મૌનવ્રતધારી.

अलस. त्रि० (अलस) આળસુ, પ્રમાદી. (૨) મંદ, ધીમું (૩) पु० અળસીઓ. (૪) ઉત્તર ભરતમાંનો એક દેશ

अलसय. त्रि० (अलसक) વિશુચિકા વિશેષ, ઝાડાનો એક રોગ

अलसिअ. त्रि० (आलस्थिर) આળસુ, પ્રમાદી

अलसिरी. स्त्री० (अलश्री) વારાણસી નગરીના અલ ગાથાપતિની સ્ત્રી, ધરણેન્દ્રની અલા નામની અગ્રમહિષીના પૂર્વ ભવની માતા.

अलसी. स्त्री० (अतसी) અળસી; ધાન્ય વિશેષ

अलहुय. त्रि० (अलघुक) અત્યન્ત સૂક્ષ્મ, જેનાથી બીજો કોઈ નાનું નથી તે

अला. स्त्री० (अला) ધરણેન્દ્રની પ્રથમ અગ્રમહિષીનું નામ (૨) વિદ્યુત્કુમાર જાતની મોટી દેવી

अलाउ. न० (अलाबु) તુંબડું

अलाउच्छेद न० (अलाबुच्छेद) તુંબડું છેદવાનું હથિયાર

अलाउपाय न० (अलाबुपात्र) તુંબડાનું પાત્ર

अलादेवी स्त्री० (अलादेवी) જુઓ "અલા" શબ્દ

अलाबु. न० (अलाबु) જુઓ " અલાઉ " શબ્દ

अलाभपरिसह. पु० (अलाभपरिषह) આહારાદિની અપ્રાપ્તિનો પરિષહ

अलाय. न० (अलात) ઉંબાડીયું; સળગતું છાણું અથવા લાકડું.

अलायवडिंसय. न० (अलावतंसक) અલાદેવીનું ભવન.

अलाहि. अ० (अलम्) નિવારણ; નિષેધ (२) સંપૂર્ણ; પર્યાપ્ત.

अलिंजर. पुं० (अलिंजर) ઘડો; ભાજણો.

अलिंद. न० (अलिन्द) ઓટલો; ચોતરો. (२) કુંડું.

अलित्त. न० (अरित्र) હલેસું; વહાણને હલાવવાનો વાંસડો.

अलिपत्त. पुं० (अलिपत्र) વીંછીની પુછડીના આકારે જેનાં પાંદડાં છે એવું વૃક્ષ

अलिय. न० (अलीक) નિષ્ફળ; નિરર્થક.

अलिया. स्त्री० (अलीका) જુઠાણવાળી ભાષા; અસત્ય ભાષા.

अलिसंद. पुं० (अलिष्यन्द) ચોળાની એક જાત; ધાન્ય વિશેષ.

अलुग. न० (आलुक) બટાટા; કંદ વિશેષ.

अलूसअ. त्रि० (अरूषक) અવિરાધક; જરાપણ સંયમની વિરાધના ન કરનાર

अलेवकड. त्रि० (अलेपकृत) જેનાથી પાત્ર ખરડાય નહિ તેવી વસ્તુ, ડાંગીઆ, ચણા, વટાણા વગેરે.

अलेवड. } **अलेवाड.** } त्रि० (अलेपकृत) જુઓ "અલેવકડ" શબ્દ.

अलेसि. पुं० (अलेश्यिन) લેશ્યારહિત જીવ; સિદ્ધભગવાન તથા અયોગી ચૌદમા ગુણઠાણાવાળા જીવ

अलेस्स. पुं० (अलेश्य) લેશ્યારહિત જીવ, ચૌદમા ગુણઠાણાવાળા તથા સિદ્ધભગવાન્

अलोग. } **अलोय.** } पुं० (अलोक) જગત બહારનો પ્રદેશ; અલોક. (२) જીવ પુદ્ગળ આદિ રહિત આકાશ.

अलोगाकास. पुं० (अलोकाकाश) લોકાકાશની બહાર અલોકાકાશ.

अलोभया. स्त्री० (अलोभता) લોભનો અભાવ; ૩૨ યોગસંગ્રહમાંનો આઠમો યોગસંગ્રહ.

अलोयागास. पुं० (अलोकाकाश) જુઓ "અલોગાકાસ" શબ્દ.

अलोल. त्रि० (अलोल) અલુબ્ધ; લોલુપતારહિત.

अल्ल. त्रि० (आर्द्र) લીલું; ભીનું.

अल्लई. स्त्री० (अल्लकी) ગુચ્છ જાતની એક વનસ્પતિ; દૂધી.

अल्लग. न० } **अल्लय.** पुं० } (आर्द्रक) આદુ.

अल्लकच्चूर. पुं० (आर्द्रकर्चूर) એક જાતની આર્દ્ર વનસ્પતિ; લીલો કચૂરો.

अल्लमुत्था. स्त्री० (आर्द्रमुस्ता) નાગરમોથ.

अल्लियावण. त्रि० (आलायन) કળાય નહિ તેવો સાંધો.

अल्लियावणबंध. पुं० (आलायनबन्ध) એક દ્રવ્યને બીજા દ્રવ્યની સાથે ચોંટાડવું તે; સાંધો કળાય નહિ તેવી રીતે ગુંદર વગેરેથી ચોડવું તે.

अल्लीण. त्रि० (आलीन) ગુર્વાદિકને આશ્રિ રહેલ. (२) ગંભીર ચેષ્ટા કરનાર. (३) મન, વચન અને કાયાથી ગુપ્ત થયેલ. (४) ઉત્પન્ન થયેલ; વૃદ્ધિ પામેલ. (५) મનોહર; સુન્દર. (६) નિઃસંગ; લેપ રહિત. (७) न० શરીર.

अल्लीणपल्लीणगुत्त. त्रि० (आलीनप्रलीनगुप्त) અંગોપાંગ વગેરેને સારી રીતે સંયમમાં રાખનાર.

अल्लीणया. स्त्री० (आलीनता) ગુપ્તેંદ્રિયપણું.

अव. अ० (अव) અધિકપણું. (२) મર્યાદા.

अवइण्ण. त्रि० (अवतीर्ण) ઉતરેલું; તરીને પાર ગયેલું.

अवउड. न० (अवकोट) ડોક મરડવી તે.

अवउडगबंधण. न० (अवकोटकबन्धन) મસ્તકને મરડીને ભુજા સાથે પીઠના ભાગમાં બાંધવું તે; મુશ્કેટાટ બાંધવું તે.

अवउत्तगाग. न० (अवनमनक) वस्त्र विना रही टाढ वगेरे सहन करवा ते, तप विशेष सेववुं ते

अवंक. त्रि० (अवक्र) वांकु नहि ते, सरल

अवंग. पु० (अपाङ्ग) आंखनो खुणो (२) त्रि० अंगनी खोड खापणवाळो

अवंगुय. त्रि० (अपावृत) उघाडुं मूकेलुं, खुल्लुं मूकेलुं.

अवंजणाजाय. त्रि० (अव्यञ्जनजात) जेने दाढी मूछ वगेरे उग्या नथी एवो

अवंझ. त्रि० (अवन्ध्य) वंध्य नहि सफल कर्म कर्ता (२) सफल (३) पु० शुभा शुभ कर्मना विवेचनवाळो ११ मो पूर्व

अवंती. स्त्री० (अवन्ती) माळवाना विजयनी मुख्य राजधानी

अवंतिसुकुमाल. पु० (अवन्तिसुकुमार) उज्जयनीनगरीनिवासी भद्रा शेठाणीनो पुत्र

अवंतीगंगा स्त्री० (अवन्तीगङ्गा) गोशालाना मतने अनुसारे एक काल विभाग

अवंतीवद्धण. पु० (अवन्तीवर्धन) ए नामनो एक राजा.

अवकंखा. स्त्री० (अवकाङ्क्षा) उत्सुकपणुं, उत्सुकता.

अवकर. पु० (अवकर) कचरो

अवकरिस. पु० (अपकर्ष) अपकर्ष, हानि

अवकास पु० (अवकाश) आश्रय विशेष

अवकिरण. न० (अवकिरण) छांटी देवुं, तजी देवुं

अवकोडग. न० (अवकोटक) माथुं नमावी हाथ साथे पगनी साथे बांधवुं ते

अवक्कंत त्रि० (अपक्रान्त) अशोभनताने प्राप्त थयेल

अवक्कंति. स्त्री० (अपक्रान्ति) परित्याग, तजवुं ते. (२) निर्गमन

अवक्कंति. स्त्री० (अवक्रान्ति) अवतरण गति

अवक्कमण. न० (अपक्रमण) नीकळवुं (२) पाछा हठवुं, पाछा सरवुं

अवक्कास. पु० (अपकाश) अभिमानथी अध थवुं ते, मोहनीय कर्मनो एक भेद (२) अन्धकार, अंधारुं.

अवक्कास. पु० (अपकर्ष) समृद्धिनुं अत्यंत अभिमान राखवुं ते (२) हानि, नुकसान

अवक्कोस. पु० (अपक्रोश) बीजानुं घसातुं बोलवुं ते, निन्दा

अवक्कोस. पु (अवक्रोश) मान, अहंकार

अवक्खार. पु० (अवस्कार) विष्टा, मल

अवक्खारण. न० (अपक्षारण) अपशब्द बोलवा ते (२) सहानुभूतिनो अभाव

अवक्खारण. न० (अपक्षारण) सानिध्य न करवुं ते, प्रसन्न न थवुं ते

अवक्खेव. पु० (अवक्षेप) विघ्न, बाधा

अवक्खेवण. न० (अपक्षेपण) नीचे फेंकवुं ते. उत्क्षेपणादि पांच कर्म पैकी बीजुं कर्म

अवग. न० (अवक) पाणीमां उत्पन्न थती एक जातनी वनस्पति

अवगंड. न० (अवगण्ड) सुवर्ण (२) पाणीना फीण.

अवगणिय. त्रि० (अवगणित) अवगणना करेल, अनादर करेल

अवगत त्रि० (अपगत) नष्ट थयेल, क्षीण थयेल

अवगम. पु० (अवगम) निश्चय, निर्णय (२) ज्ञान

अवगय. त्रि० (अपगत) मरी गयेलुं (२) दूर थयेल (३) नाश पामेलुं

अवगय. त्रि० (अवगत) जाणेलुं, अवधारण करेल

अवगर. पु० (अवकर) कचरो.

अवगल्ल. त्रि० (अवग्लान) मांदु, बिमार

अवगाढ. त्रि० (अवगाढ) अवगाहीने रहेल, आश्रीने रहेल

अवगारि. त्रि० (अपकारिन्) अपकार करनार

अवगास. न० (अवकाश) उत्पत्ति स्थान

अवगाह. पु० (अवगाह) અવગાહના, ક્ષેત્ર સ્પર્શના (२) આકાશ

अवगाहणा. स्त्री० (अवगाहना) શરીરાદિની ઉંચાઈ, શરીરાદિ જે આકાશ પ્રદેશને અવગાહીને રહેલ છે તે-આકાશ પ્રદેશનુ પરિમાણ (२) અવકાશ આપવો તે (३) અંદર પ્રવેશ કરવો તે

अवगूढ. त्रि० (अवगूढ) વ્યાપ્ત, વ્યાપેલુ.

अवचय. पु० (अपचय) ઘટાડો, હાનિ.

अवचिय. त्रि० (अपचित) ઘટેલુ, કૃશ થયેલુ. (२) જીવ પ્રદેશ રહિત, અચિત્ત

अवचुल्ल पु० (अवचुल्ल) } ચુલાની પા
अवचुल्ली स्त्री० (अवचुल्ली) } સેનો ઓળો.

अवचूलग. न० (अवचूलक) ચોટલી નીચે રહે તેવી રીતે મસ્તક નમાવવુ તે.

अवच्च. त्रि० (अवाच्य) ન કહેવા યોગ્ય, અકથનીય

अवच्च. न० (अपत्य) સંતાન, પુત્રપુત્રી

अवच्चीय. त्रि० (अपत्यीय) સંતાન સબંધી પુત્ર પુત્રાદિકને લગતુ

अवच्छेय. पु० (अवच्छेद) વિભાગ, અંશ

अवजाय. पु० (अपजात) પિતાના કરતા ઓછા ગુણવાળો પુત્ર, જેમ ભરત ચક્રવર્તીનો પુત્ર આદિત્યયશા

अवज्ज. न० (अवद्य) પાપ, નિન્દ્ય કર્મ (२) त्रि० નિન્દનીય

अवज्झाण. न० (अपध्यान) માઠુ ધ્યાન, આર્ત અને રૌદ્ર ધ્યાન.

अवज्झाय त्रि० (अपध्यात) દુર્ધ્યાનનો વિષય (२) તિરસ્કારેલુ, અવગણના કરાયેલુ

अवटुंभ. पु० (अवष्टम्भ) ભીંત થાભલા વ ગેરેને ટેકો આપવો તે

अवट्ठावणा. स्त्री० (अवस्थापना) મહાવ્રતનુ આરોપણ કરવુ તે

अवट्ठिइ स्त्री० (अवस्थिति) મર્યાદા હદ

अवट्ठिय. त्रि० (अवस्थित) સ્થિર રહેલ, વધઘટ ન થાય તેવુ (२) શાશ્વત, નાશ ન પામે તેવુ (३) पु० અપ્રતિપાતિ અવસ્થિત અવધિજ્ઞાન, યાવજ્જીવ પર્યંત રહે તેવુ અવધિજ્ઞાન (४) પ્રથમ સમયે જેટલી પ્રકૃતિ બાધે તેટલીજ બીજે ત્રીજે આદિ સમયે બાધે તે અવસ્થિત બંધ

अवट्ठियबंध पु० (अवस्थितबन्ध) પહેલે સમયે જેટલી પ્રકૃતિ બાધેતેટલીજ બીજે ત્રીજે આદિ સમયે બાધે તે, પ્રકૃતિબંધનો એક પ્રકાર

अवड पु० (अवट) કુવો.

अवडिंस पु० (अवतंस) ભૂષણ.

अवडिंसकूड पु० (अवतंसकूट) મેરુના ભદ્રસાલ વનના આઠ દિગહસ્થિ કૂટમાનુ સાતમુ કૂટ

अवडिंसग. } पु०(अवतंसक) મુગટ, શિખર
अवडिंसय. } (२) મે- પર્વત

अवडु. पु० (अवटु) ડોકનો પાછલો ભાગ

अवड्ढ. त्रि० (अपार्द्ध) અર્ધું, અર્ધ (२) न० અર્ધ દિવસ

अवड्ढखेत्त न० (अपार्द्धक्षेत्र) અર્ધ ક્ષેત્ર. પંદર મુહૂર્ત સુધી ચંદ્રની સાથે યોગ કરનાર નક્ષત્ર.

अवड्ढपोग्गलपरियट्ट पु० (अपार्द्धपुद्गलपरिवर्त्त) અર્ધ પુદ્‌ગલપરાવર્તન. પુદ્‌ગલપરાવર્તન કાળવિભાગવિશેષ, તેનો અર્ધ ભાગ

अवड्ढोमोयरिया स्त्री० (अपार्द्धावमोदरिका) ઉણોદરી તપનો એક ભેદ, અર્દ્ધ ખોરાક લેવો તે

अवण. न० (अवन) ગમન કરવુ તે, ગતિ કરવી તે (२) જાણવુ તે

अवणद्ध त्रि० (अवनद्ध) બાંધેલુ (२) ઢાંકેલુ

अवणय. पु० (अपनय) દૂર કરવુ તે, નિષેધ કરવો તે

अवणय. त्रि० (अवनत) નમેલુ

अवणयण. न० (अपनयन) निषेध करवो ते; दूर करवुं ते

अवणयवयण न० (अपनयवचन) दोष दर्शक वचन, निन्दा वचन.

अवणि. स्त्री० (अवनि) पृथ्वी; भूमि.

अवणीय. न० (अपनीत) निन्दा सूचक. (२) त्रि० दूर करेल.

अवणीयचरअ. त्रि० (अपनीतचरक) क्यांक मोकलवामां आव्युं होय, एक स्थानेथी बीजे स्थाने राखवामां आव्युं होय तेनी गवेषणा करनार, अभिग्रह विशेष धारी.

अवणोय. पु० (अपनोद) दूर करवुं ते (२) नष्ट करवुं ते

अवण्ण त्रि० (अवर्ण) वर्णरहित रंगरहित (२) निन्दा.

अवण्णवंत. त्रि० (अवर्णवत्) अवगुणनो बोलनार, निन्दक

अवण्णवाइ. त्रि० (अवर्णवादिन्) अपकीर्ति करनार, निन्दक

अवण्णवाय. पु० (अवर्णवाद) अवगुण बोलवा ते, निन्दा करवी ते

अवण्णा स्त्री० (अवज्ञा) अपमान, अनादर (२) तिरस्कार.

अवण्हवण न० (अपस्नपन) खरी वात छुपाववी ते

अवण्हाण न० (अवस्नान) रोग मिश्रित जळथी स्नान करवुं ते

अवतट्ठ त्रि० (अवतष्ट) छोलीने पातळु करेलुं

अवत्त पु० (अव्यक्त) आठ वरसनी अंदरनो बाळक, काची वयनो बाळक (२) त्रि० अस्पष्ट.

अवत्तव्व त्रि० (अवक्तव्य) कहेवा योग्य नहि. अनिर्वचनीय

अवत्तव्वग न० (अवक्तव्यक) कति के अकति शब्दथी कहेवा योग्य नहि ते, एकनी संख्या

अवत्तव्वगसंचिय त्रि० (अवक्तव्यकसंचित) एक समय एकज उत्पन्न थाय तेवा नारकी वगेरे.

अवत्तव्वबंध पु० (अवक्तव्यबन्ध) अवक्तव्यबंध, जे कर्म प्रकृतिनो अबन्ध थया पछी पुनःबंध थाय ते प्रथम समये अवक्तव्यबन्ध कहेवाय.

अवत्तव्वा स्त्री० (अवक्तव्या) न कहेवा योग्य भाषा.

अवत्तिय न० (अव्यक्तिक) एक जैनाभास मत, निन्हव प्रचलित एक मत. (२) त्रि० ते निन्हव मतना अनुयायी

अवत्थग न० (अपार्थक) पूर्वापरना संबंध विनानी वाक्य रचना, सूत्रनो एक दोष (२) त्रि० निरर्थक; व्यर्थ.

अवत्था स्त्री० (अवस्था) दशा, स्थिति.

अवत्थाण न० (अवस्थान) स्थिति, एक ठेकाणे स्थिर रहेवुं ते

अवत्थातिग न० (अवस्थात्रिक) छद्मस्थ, केवली अने सिद्ध ए त्रण दशा

अवत्थिय त्रि० (अवस्तृत) पसारेल, बीछावेल

अवत्थु त्रि० (अवस्तु) निरर्थक, अर्थशून्य. (२) पु० अभाव

अवदग्ग. न० (अवदग्र) अंत, छेडो.

अवदल त्रि० (अवदल) दळदार नहि ते, तकलादी (२) साररहित (३) कायु

अवदहण. न० (अवदहन) अमुक प्रकारनो डाभ.

अवदात. त्रि० (अवदात) निर्मळ, शुद्ध

अवदाय. त्रि० (अवदात) गौर सफेद

अवदालिय त्रि० (अवदलित) विकसित, प्रफुल्लित

अवद्दार न० (अपद्वार) नानी बारी, छींडी

अवद्दाहण न० (अपदाहन) जुओ "अवदहण " शब्द

अवद्धंस पु० (अपध्वंस) चारित्र तथा तेना फळने निःसार बनावनार भावना, के

જે ભાવનાથી અસુરગતિમાં ઉત્પત્તિ થાય તે

अवद्धंसि त्रि० (अपध्वंसिन्) ધ્વંસ કરનાર, નાશ કરનાર

अवघट्ट त्रि० (अवघृष्ट) ઘસ થએલ

अवपुट्ठ त्रि० (अवस्पृष्ट) સ્પર્શ કરેલ

अवबोह पु० (अवबोध) સ્મૃતિ, સ્મરણ

अवभास पु० (अवभास) દેખાવ (२) તેજ, પ્રકાશ

अवभासय त्रि० (अवभासक) જાણનાર પદાર્થોનો અભ્યાસ કરનાર (२) પ્રકાશક

अवम त्रि० (अवम) હીન ઓછું

अवमद्द पु० (आमर्द) મર્દન કરવું તે

अवमद्दग त्रि० (अवमर्दक) મર્દન કરનાર

अवमाण न० (अवमान) હાથ, ગજ, કુંડ વગેરેથી વસ્તુને ભરવી તે માપ વિશેષ (२) पु० न० અવજ્ઞા તિરસ્કાર

अवमाण न० (अपमान) અપમાન અનાદર

अवमाणण न० (अवमानन) અનાદર અવજ્ઞા

अवमाणिय त्रि० (अपमानित) અપમાન પામેલ

अवमार पु० (अपस्मार) રોગ વિશેષ, જેમાં પૂર્વની હકીકતનું વિસ્મરણ થઈ જાય એવી જાતનો એક રોગ વાઈ

अवमारिय त्रि० (अपस्मारित) અપસ્માર રોગવાળો વાઈના રોગવાળો

अवय न० (अवक) એ સાધારણ વનસ્પતિ સેવાળ

अवय न० (अब्ज) કમળ પદ્મ

अवय त्रि० (अवचस्) નીચું હલકું (२) જઘન્ય અશ્રેષ્ઠ (३) પ્રતિકૂળ

अवयग्ग पु० (अवदग्र) અન્ત છેડો

अवयण न० (अवचन) નિંદ્ય વચન અયોગ્ય વચન

अवयरण न० (आस्तरण) ઉપરનું નીચે આસન

अवयरिस पु० (अपसर्प) હાનિ અવનતિ (२) त्रि० અલ્પ, થોડું

अवयव पु० (अवयव) અવયવ, અવયવીનો એક વિભાગ

अवयवि त्रि० (अवयविन्) અવયવવાળું, જેના ભાગ પડી શકે એવું

अवयार पु० (अपकार) અપકાર

अवयार पु० (अवतार) સમાવેશ અન્તર્ભાવ (२) સંગતિ યોજના (३) પ્રવેશ

अवयास त्रि० ( ) ગાંડો, મૂર્ખ

अवयास न० (अवकाश) આલિંગન, ભેટવું તે

अवयासाविय त्रि० (अवकाशित) આલિંગન આપેલ

अवर त्रि० (अपर) અન્ય બીજું (२) પછીનું પાછળનું (३) પર નહિ તે પોતે (४) स्त्री० પશ્ચિમ દિશા

अवरकंका स्त्री० (अपरकङ्का) ધાતકી ખંડના ભરતક્ષેત્રની પદ્મોત્તર રાજાની રાજધાની

अवरच्छ न० (अपराक्ष) અસમક્ષ ચોરી કરી ને ચોરીનું નાસવું નામ

अवरण्ह न० (अपराह्ण) પાછલો દિવસ

अवरण्ह पु० (अपराह्ण) દિવસનો પાછલો ભાગ

अवररत्त पु० (अपररात्र) રાત્રિનો પાછલો ભાગ પાછલી રાત

अवरदक्खिणा स्त्री० (अपरदक्षिणा) નૈઋત્ય ખુણો પશ્ચિમ અને દક્ષિણ વચ્ચેની વિદિશા

अवरदारिय त्रि० (अपरद्वारिक) પશ્ચિમ તરફ રહીને ચંદ્રની સાથે જોગ જોડનાર નક્ષત્ર

अवरदाहिणा पु० (अपरदक्षिणा) પશ્ચિમ અને દક્ષિણ વચ્ચેનો પ્રદેશ નૈઋત્ય ખુણો

अवरद्ध न० (अपराद्ध) અપરાધ કરવો તે બીજાને પીડા ઉપજાવવી તે (२) त्रि० વિનાશ કરેલ (३) અપરાધી

अवरद्दिगा स्त्री० (अपराद्धिका) ઘસની ફોલ્લી

अवराद्धिय. पु० (अपराद्धिक) સર્પદંસ. (૨) લૂતા રોગનો ફોલ્લો.

अवरमम्मवेहित्त. न० (अपरमर्मवेधित्व) બીજાના મર્મે વિંધાય નહિ એવું બોલવું તે; સત્ય વચનનો ૨૦ મો અતિશય.

अवरराय. पु० (अपररात्र) પાછલી રાત.

अवरविदेह. पु० (अपरविदेह) મેરૂથી પશ્ચિમ તરફનો મહાવિદેહ ક્ષેત્રનો અર્ધો ભાગ.

अवरविदेहअ. त्रि० (अपरविदेहज) પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મેલ.

अवरविदेहकूड. न० (अपरविदेहकूट) નિષધ પર્વતનું આઠમુ તથા નીલવન પર્વતનું સાતમુ શિખર.

अवरविदेहवास. पु० (अपरविदेहवर्ष) જુઓ " અવરવિદેહ " શબ્દ.

अवरा. स्त्री० (अपरा) નલિના વિજયની મુખ્ય નગરી. (૨) પશ્ચિમ દિશા.

अवराइआ स्त्री० (अपराजिता) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની પાંચમી વપ્રા વિજયની મુખ્ય રાજધાની.

अवराजिया. स्त्री० (अपराजिता) શંખવિજયની મુખ્ય નગરી.

अवराह. पु० न० (अपराध) અપરાધ, ગુન્હો. (૨) અતિચાર, વ્રત ભાંગવાની કોશીશ.

अवराहपय. न० (अपराधपद) ઇંદ્રિય કષાય આદિ.

अवराहि त्रि० (अपराधिन्) ગુન્હેગાર. અપરાધી.

अवरिल्ल. त्रि० (अपरीय) પાશ્ચાત્ય; પશ્ચિમ તરફનું.

अवरुत्तर. पु० (अपरोत्तर) વાયવ્ય ખુણો. (૨) ત્રિ० વાયવ્ય ખુણામાં રહેલ.

अवरुद्द. पु० (अपरुद्र) નારકીના હાથપગ ભાંગનાર પરમાધામીની એક જાત.

अवरुद्ध. त्रि० (अवरुद्ध) ઘેરાયેલુ

अवरोत्तर. पु (अपरोत्तर) } ઉત્તર અને
अवरोत्तरा. स्त्री० (अपरोत्तरा) } પશ્ચિમ દિ-
શા વચ્ચેનો પ્રદેશ; વાયવ્ય ખુણો.

अवरोप्पर. त्रि० (परस्पर) અન્યોન્ય.

अवरोह. पुं० (अवरोध) અન્તઃપુર. (૨) આવરણ. (૩) અન્તઃપુરમાં રહેનારી સ્ત્રી. (૪) સક્ષેપ. (૫) પ્રતિબંધ.

अवलंब. त्रि० (अवलम्ब) પગ ઉંચા અને માથું નીચું કરી લટકનાર.

अवलंबण. न० (अवलम्बन) વસ્તુના સામાન્ય તથા વિશેષ અંશનો અવગ્રહ. (૨) આશ્રય; આધાર. (૩) ઓટલો. (૪) મસ્તક નમાવવુ તે. (૫) લટકવું.

अवलंबणबाहा. स्त्री० (अवलम्बनबाहु) કઠોડો; કઠેરો.

अवलंबणया. स्त्री० (अवलम्बन) અવગ્રહ; મતિજ્ઞાનનો એક ભેદ.

अवलंबिय त्रि० (अवलम्बित) અવલમ્બન કરેલ. (૨) લટકી રહેલ; આશ્રિત.

अवलद्ध. त्रि० (अपलब्ध) અપમાન પૂર્વક મળેલું; અનાદરથી પ્રાપ્ત કરેલું.

अवलद्धि. स्त्री० (अपलब्धि) અપ્રાપ્તિ.

अवलिंब. पु० (अवलिम्ब) એક દેશનું નામ. (૨) જીવ અથવા પુદ્ગલોથી વ્યાપ્ત સ્થાન.

अवलित्त. त्रि० (अवलिप्त) વ્યાપ્ત.

अवलिय. त्रि० (अवलित) નહિ વળેલું; ઘડી પાડેલ નહિ.

अवल्लुय. न० (अवल्लक) હલેસાં; નાવાને ચલા- વવાનું એક ઉપકરણ.

अवलेहणिया. स्त्री० (अवलेखनिका) વાંસની ઉપલી છાલ.

अवलेहिया. स्त्री० (अवलेहिका) ચાટણ.

अवलेही. स्त्री० (अवलेखी) વાંસની છોઇ.

अवलाव. पु० (अपलाप) વસ્તુના સદ્ભાવને છુપાવવો તે; અસત્યનું ત્રીજું નામ.

अवव. न० (अवव) ૮૪ લાખ અવવાંગ પ્રમાણ કાળ વિશેષ.

अववंग न० (अववाङ्ग) ૮૪ લાખ અડડ પ્રમાણ કાળ વિશેષ.

अववक्का. स्त्री० (अवपाक्या) तवी; नानो तवो.
अववट्टणा. स्त्री० (अपवर्तना) જે અધ્યવસાયથી કર્મની દીર્ઘ સ્થિતિ અને તીવ્ર રસમાં ઘટાડો કરવામાં આવે તે અધ્યવસાય વિશેષ.
अववाअ. पुं० (अवपात) આગમન; આવવું તે.
अववाय. पुं० (अपवाद) નિન્દા; અવર્ણવાદ.
अवविह. पुं० (अवविध) ગોશાળાનો એક શ્રાવક.
अवस. त्रि० (अवश) પરવશ; પરતંત્ર.
अवसक्कण. नं० (अवष्वष्कण) પાછળ જવું તે; પાછળ હઠવું તે.
अवसक्कि. त्रि० (अवष्वष्किन्) દૂર રહેનાર; પાછા હઠનાર.
अवसन्न. त्रि० (अवसन्न) નિમગ્ન; તલ્લીન.
अवसप्पि. त्रि० (अपसर्पिन्) છોડીને ભાગી જનાર; તજનાર.
अवसप्पिणी. स्त्री० (अवसर्पिणी) દશ કોડાકોડિ સાગરોપમ પ્રમાણ; ઉતરતો કાળ; સમયે સમયે હાનિ દર્શાવનારે છ આરા પરિમિત કાળ વિભાગ.
अवसय. त्रि० (अपसद) તુચ્છ; અધમ.
अवसवस. त्रि० (अपव्ववश) પરવશ; પરતંત્ર.
अवसव्व. न० (अपसव्य) ગ્રહની ચાલ વિશેષ.
अवसह. पुं० (आवसथ) ઘર; આશ્રમ.
अवसाण. न० (अवसान) છેડો; અંત.
अवसिअ. त्रि० (अवसित) સમાપ્ત; પરિપૂર્ણ. (२) જ્ઞાત; જાણેલું.
अवसिद्धंत. पुं० (अपसिद्धान्त) અસત્ય સિદ્ધાન્ત; દૂષિત સિદ્ધાન્ત.
अवसेअ. त्रि० (अवसेय) જાણવા યોગ્ય.
अवसेस. पुं० (अवशेष) બાકી; શેષ. (२) त्रि० સર્વ; સઘળું.
अवसोहिय. त्रि० (अवशोभित) શોભતું; શોભનીક.
अवस्स. न० (अवश्य) અવશ્ય; નક્કી.
अवस्सय. पुं० (अवश्रय) ઓઠિંગણ આપવાનું સાધન.
अवहइ. स्त्री० (अपहति) વિનાશ.
अवहट्टुलेस्स. त्रि० (अपहृत्यलेश्य) જેણે લેશ્યા દૂર કરી છે તે.
अवहट्टुसंजम. पुं० (अपहृत्यसंयम) ઉચ્ચારાદિ અવિધિએ પરઠવવાથી લાગતો અસંજમ; અસંજમના ૧૭ પ્રકારમાંનો એક.
अवहड. त्रि० (अपहृत) લઇને બીજે મૂકેલ.
अवहत्थिअ. त्रि० (अपहस्तित) હાથ પકડીને બહાર કાઢી મૂકેલ.
अवहरिअ. त्रि० (अपहृत) અપહાર કરેલ; લઇ લીધેલ.
अवहाण. न० (अवधान) સાક્ષાત્ અર્થનું જ્ઞાન.
अवहार. पुं० (अपहार) ગર્ભનું અપહરણ કરવું તે. (२) ચોરી; હરણ. (३) દૂર કરવું તે; તજવું તે. (४) ભાગાકાર. (५) જલચર પ્રાણી વિશેષ.
अवहारण. न० (अवधारण) અવધારણ કરવું તે; નિશ્ચય કરવો તે.
अवहि. पुं० (अवधि) અવધિજ્ઞાન; પાંચ જ્ઞાનમાંનું ત્રીજું જ્ઞાન. (२) મર્યાદા.
अवहिअ. त्रि० (अव्यथित) જેનું મન દીન નથી તે.
अवहिअ. त्रि० (अपहृत) આકર્ષિત; ખેંચાયેલ. (२) અપહાર કરેલ; લઇ લીધેલ.
अवहिट्ठ. न० (अवहट्ट) મૈથુન; સ્ત્રીપુરુષ સમાગમ.
अवहिय. त्रि० (अवधृत) નિયમિત; ચોકસ કરાયેલ.
अवहिय. त्रि० (अवहित) કહેલ. (२) સાવધાન.
अवहियमण. त्रि० (अवहितमनस्) સાવધાન; તલ્લીન.

अवहिरिय. त्रि० (अपहृत) અપહરણ કરેલ; લઇ લીધેલ.

अवहीय. त्रि० (अपधीक) હલકી બુદ્ધિવાળો.

अवहेडिय. त्रि० (अवहेडित) માથુ નીચે નમાવેલ; પીઠ સુધી ડોક નમાવેલ.

अवहेरी. स्त्री० (अवहेला) મજાક; હાંસી. (૨) તિરસ્કાર.

अवाइद्ध. त्रि० (अव्याविद्ध) વક્રતાથી રહિત; અવક્ર.

अवाईण. त्रि० (अवाचीन) અધોમુખવાળું.

अवाईण. त्रि० (अवातीन) વાયુથી ન પડે એવા દૃઢ મૂળવાળું.

अवाउड. त्रि० (अप्रावृत) વસ્ત્રરહિત; નગ્ન. (૨) न० વસ્ત્રનો અભાવ.

अवाउडअ. त्रि० (अप्रावृतक) નગ્ન થઇ આતાપના લેનાર

अवाय. पु० (अवाय) ઉહાપોહ કરી વસ્તુનો નિશ્ચય કરવો તે. (૨) સંશયરહિત નિશ્ચયાત્મકજ્ઞાન વિશેષ; મતિજ્ઞાનનો એક ભેદ.

अवाय. पु० (अपाय) રાગાદિથી ઉત્પન્ન થયેલ દોષ; અનર્થ. (૨) ઉદાહરણ વિશેષ. (૩) વિયોગ.

अवायदंसि त्रि० (अपायदर्शिन्) અનર્થ વગેરે દોષ બતાવનાર; દોષદર્શી. (૨) ભાવી અનર્થોને જાણનાર.

अवायमइ. स्त्री० (अवायमति) ઇહાથી વસ્તુનો નિશ્ચય કરવો તે; મતિજ્ઞાનનો ત્રીજો ભેદ.

अवायविजय. न० (अपायविचय) રાગદ્વેષ આદિ દોષનુ ચિંતવન કરવુ તે; ધર્મ ધ્યાનનો પહેલો ભેદ.

अवायाण. न० (अपादान) બે વસ્તુમાંની એક વસ્તુ, જેનાથી છુદી પડે તે અપાદાન. પાંચમી વિભક્તિનો અર્થ

अवायाणुप्पेहा स्त्री० (अपायानुप्रेक्षा) આશ્રવ આદિ દોષોનું ચિંતવન કરવુ તે. શુક્લ ધ્યાનનો એક ભેદ

अवारिय. त्रि० (अवारित) નિવારણ નહિ કરેલ; કોઇએ અટકાવેલ નહિ.

अवाव पु० (अवाप) રસોઇ.

अवावकहा. स्त्री० (अवापकथा) શાક ભાત વગેરે ભોજન સંબંધી વાતચીત કરવી તે.

अवि. अ० (अपि) પણ. (૨) સંભાવના. (૩) નિશ્ચય. (૪) સમુચ્ચય.

अवि. पु० (अवि) ઘેટો.

अविअ. अ० (अपिच) સમુચ્ચય.

अविआरि. त्रि० (अविचारिन्) જે સ્થિતિમાં મન વગેરે યોગોનું પરિવર્તન નથી તે; શુક્લ ધ્યાનનો બીજો ભેદ.

अविइअ. त्रि० (अविदित) અજાણ્યું; નહિ જાણેલું.

अविइय. त्रि० (अद्वितीय) જેની સાથે બીજો નથી તે; એકલો.

अविउक्कंतिय. त्रि० (अव्युत्क्रान्तिक) ઉત્પત્તિ રહિત. (૨) જેમાં જીવ મરી ગયા નથી તે; સચિત્ત.

अविउसरण न० (अव्युत्सर्जन) તજવું નહિ તે; પાસે રાખવુ તે.

अविउसरणया स्त्री० (अव्युत्सर्जनता) અચિત્ત વસ્તુ-વસ્ત્ર વગેરેને વ્યવસ્થિત રાખવાં તે; શ્રાવકનાં પાંચ અભિગમનમાંનું બીજું અભિગમન.

अविकंप. त्रि० (अविकम्प) અચળ; સ્થિર.

अविकल त्रि० (अविकल) પરિપૂર્ણ, ખંડિત નહિ તે

अविकारि त्रि० (अविकारिन्) જેનું રૂપાંતર ન થાય તે, અવિકારી

अविक्खग त्रि० (अपेक्षक) ઇચ્છા કરનાર

अविक्खण न० (अपेक्षण) અપેક્ષા; પરવા.

अविक्खणिज्ज. त्रि० (अपेक्षणीय) અપેક્ષા કરવા યોગ્ય.

अविक्खित्त त्रि० (अव्याक्षिप्त) વિક્ષેપરહિત (૨) ઉપયોગપૂર્વક ગમન કરનાર.

अविक्खिय त्रि० (अवेक्षित) નજરે જોયેલુ; દ્દષ્ટિગોચર કરેલુ

अविगइय त्रि० (अविकृतिक) ઘી આદિ વિકારી વસ્તુઓનો ત્યાગ કરનાર

अविगप्प पु (अविकल्प) નિશ્ચય, વિકલ્પનો અભાવ

अविगल. त्रि० (अविकल) દક્ષ, ચતુર

अविगिट्ठ. त्रि० (अविकृष्ट) છટ્ઠની અંદરનુ તપ કરનાર.

अविग्गह त्रि० (अविग्रह) સરળ, અવક્ર

अविग्गहगइ स्त्री० (अविग्रहगति) સરલગતિ, વાક વિનાની ગતિ (૨) અકુટિલ ગતિ

अविग्घ न० (अविघ्न) નિર્વિઘ્નપણુ, અંત રાયનો અભાવ

अविघुट्ठ न० (अविघुष्ट) બેસુર ન થાય તેવી રીતે ગાવુ તે, ગાયનનો એક ગુણ.

अविच्चुइ. स्त्री० (अविच्युति) સ્મૃતિ, ધારણા

अविच्छिएण. त्रि० (अविच्छिन्न) વિચ્છેદ ન પામેલ, અત્રુટિત (૨) જેમા પ્રતિપક્ષીનો સદેહ છેદવામા નથી આવ્યો તે

अविच्छेय. पु० (अविच्छेद) વિચ્છેદનો અ-ભાવ, નિરતરપણુ

अविजाणग्र. त्रि० (अविज्ञायक) અજાણ, વિજ્ઞાનરહિત.

अविज्जा. स्त्री० (अविद्या) અજ્ઞાન (૨) કુશાસ્ત્ર.

अविणय. पु० (अविनय) બેઅદબી, અવિનય

अविणीग्र. त्रि० (अविनीत) અવિનયવાન્ વિનયરહિત

अविगणा. स्त्री० (अविज्ञा) અજાણ્યે દોષ સેવ્યો તે. (૨) અનુપયોગ, ધ્યાનનો અભાવ.

अविगणाउवचइय. न० (अविज्ञोपचित) અજાણ-પણે કરેલ કર્મ

अविगणाय त्रि० (अविज्ञात) ન જણાયેલ, અવિદિત

अवितह त्रि० (अवितथ) સત્ય, સાચુ (૨) ન० સચ્ચાઈ.

अवितिरह. त्रि० (अवितृष्णा) જેને કામ ભોગની તૃષ્ણા મટી નથી તે

अवितित्त. त्रि० (अवितृप्त) અતૃપ્ત

अवितिय त्रि० (अद्वितीय) જુઓ " અવિ ઇય " શબ્દ

अविदिराण. त्रि० (अविदत्त) અણદીધેલુ

अविद्धत्थ. त्रि० (अविध्वस्त) જેમા જીવ નાશ પામેલ નથી તે, અચેત નહિ તે

अविप्पकट्ठ त्रि० (अविप्रकृष्ट) નજીક, દુર નહિ તે

अविप्पगड त्रि० (अविप्रकट) અષ્ટ ૮, ૯૫.

अविभज्ज त्रि० (अविभाज्य) જેનો વિભાગ ન થઈ શકે એવુ અવયવ વિનાનું

अविभाइम त्रि० (अविभागिम) ભાગ શૂન્ય, ભાગ રહિત

अविभाइय. त्रि० (अविभाज्य) જુઓ " અ વિભજ્જ " શબ્દ

अविभाग. पु० (अविभाग) વિભાગનો અભાવ, અન્તર રહિતપણુ (૨) त्रि० જેના બે કના બે ભાગ ન થાય તે, નિર્વિભાજ્ય

अविभागोत्तरिय त्रि० (अविभागोत्तर) રસના એકેક અશો ઉત્તરોત્તર વધતુ.

अविभाव त्रि० (अविभाव्य) પરાભવ કરવા યોગ્ય નહિ.

अविमण. त्रि० (अविमनस्) શૂન્ય ચિત્ત વગરનુ અશૂન્ય ચિત્તવાળો (૨) ભોગાદિ વિષયમા જેનુ મન લાગેલુ છે તે

अविमुत्तया. स्त्री० (अविमुक्तता) પરિગ્રહ વૃત્તિ, પરિગ્રહ રાખવો તે

अविमुत्ति. स्त्री० (अविमुक्ति) લોભવૃત્તિ, લોભ કરવો તે (૨) ન મુકવુ તે

अविय. (अ) (अपिच) વળી, બીજુ

अविय. पु० (अविक) મેંઢો, ઘેટો

अवियत्त. त्रि० (अव्यक्त) અસ્પષ્ટ (૨) જ્ઞાન અને વયમા અપરિપક્વ
अवियत्त. त्रि० (अप्रीतिक) અપ્રીતિકારક.
अवियत्तजंभग. त्रि० (अव्यक्तजृम्भक) જભક દેવતાની એક જાત
अवियत्तविसोहि. पु० (अप्रीतिकविशोधि) પ્રેમ વગર વિશોધિ થવી તે, વિશોધિનો એક ભેદ
अवियत्तोवघाय. पु० (अप्रीतिकोपघात) પ્રેમના અભાવને લઈને વિનયનો નાશ
अवियाइ. अ० (अपि च) વળીપણ, સભાવના (૨) સમયે, અવસરે.
अवियाउरी. स्त्री० (अविजनयित्री) વન્ધ્યા સ્ત્રી.
अवियार. न० (अविचार) એક યોગમાથી બીજા યોગમા કે અર્થમાથી વ્યજનમા જવુ આવવુ જ્યા નથી તે, શુક્લધ્યાનનો એક પ્રકાર (૨) નિશ્ચેષ્ટ, હલન ચલન વિનાનો સથારો (૩) त्रि० વિચાર્યા વગરનુ, અસગત
अविरइ. } स्त्री० (अविरति) પાપની અનિ
अविरति. } વૃત્તિ, અસજમ (૨) અબ્રહ્મચર્ય. (૩) વિરામનો અભાવ.
अविरतिवाद पु० (अविरतिवाद) મૈથુન સબધી ચર્ચા
अविरय. त्रि० (अविरत) સાવદ્ય જેમાથી નિવૃત્ત થયેલ નહિ, પાપ સ્થાનકથી નિવૃત્તિ પામેલ નહિ (૨) અવિરતિસમ્યગદષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાન
अविरयं. अ० (अविरतम्) સતત, નિરતર
अविरयमरण. न० (अविरतमरण) અવ્રતીપણે મરવુ તે, બાળમરણ.
अविरयवाइ. पु० (अविरतवादिन्) " અવિરત છુ " એમ બોલનાર. પરિગ્રહ ધારી
अविरयसम्मत्त. पु० (अविरतसम्यक्त्व) અવિરતસમ્યગદૃષ્ટિવાળો, ચોથા ગુણઠાણા વાળો જીવ
अविरयसम्मदिट्ठि. पु० (अविरतसम्यग्दृष्टि) વિરતિ વિનાનો કેવળ સમકિત દૃષ્ટિવાળો, ચોથે ગુણઠાણે વર્તતો જીવ
अविरल. त्रि० (अविरल) છુટાં છવાયા નહિ, ઘટ્ટ. (૨) નિરતર આંતરા રહિત.
अविरह. पु० (अविरह) વિરહનો અભાવ.
अविरहिअ. त्रि० (अविरहित) વિરહરહિત, નિરતર
अविरुद्ध. त्रि० (अविरुद्ध) પૂર્વાપર વિરોધ રહિત, સગતિયુક્ત (૨) વિનયવાદી, દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચ, પશુ, પક્ષી વગેરે સર્વનો વિનય કરનાર (૩) पु० न० પરસ્પર વિરોધ ન હોય એવા રાજ્યના ગ્રામાદિ (૪) વડીલોની મર્યાદાનુ ઉલ્લઘન ન કરનાર
अविलंबिय. त्रि० (अविलम्बित) વિલમ્બરહિત, ઉતાવળો
अविला. स्त्री० (अविला) ઘેટી, ગાડર
अविवच्चास. त्रि० (अविपर्यास) વિપર્યાસ રહિત
अविवज्जय. पु० (अविपर्यय) વિપરીત બુદ્ધિનો અભાવ (૨) તત્ત્વના અધ્યવસાયરૂપ સમકિત
अविवरिय. त्रि० (अविवृत) વિવરણ કરેલુ નહિ, અર્થરૂપે વ્યાખ્યાન ન કરેલ
अविसंधि. पु० (अविसन्धि) જેનો સાધો વિઘટે નહિ તે, પૂર્વાપર વિરોધ આવે નહિ તેવુ
अविसवाइ. } त्रि० (अविसंवादिन्) વિસ
अविसंवादि. } વાદી નહિ, અયથાર્થ નહિ.
अविसंवादणजोग. पु० (अविसंवादनयोग) } યથાર્થ બોલવુ,
अविसंवायणाजोग. पु० (अविसंवादनायोग) } બોલીને ફરી ન જવુ અને યથાર્થ પ્રવૃત્તિ કરવી તે.
अविसम. त्रि० (अविषम) સમતળ, સપાટ.

अविसाइ. } त्रि० (अविषादिन्) ખેદરહિત
अविसाति. }

अविसेस. त्रि० (अविशेष) } વિશેષ રહિત,
अविसेसण न० (अविशेषण) } સામાન્ય
(૨) તુલ્ય

अविसेसिय. त्रि० (अविशेषित) સામાન્ય, વિશેષ રહિત

अविसोहि. पु० (अविशोधि) વિશુદ્ધિનો અભાવ (૨) અતિચાર, ચારિત્રને મલીન કરવુ તે

अविसोहिकोडि. स्त्री० (अविशोधिकोटि) સંયમને અવિશુદ્ધ કરનાર આધા કર્માદિ ૭ દોષોનો સમુહ

अविस्साम. न० (अविश्राम) વિસામો લીધા વિના, નિરન્તર

अविहवा. स्त्री० (अविधवा) પતિવાળી સ્ત્રી, સધવા.

अविहि पु० (अविधि) અવિધિ, શાસ્ત્ર વિહિત વિધિનો અભાવ

अविहिंस त्रि० (अविहिंस) અહિંસક દયાળુ

अविहिंसा. स्त्री० (अविहिंसा) હિંસાનો અભાવ, અહિંસા.

अविहिंसिय त्रि० (अविहिंसित) સારી રીતે નિર્જીવ થયેલ, અચિત્ત

अविहेडय. त्रि० (अविहेटक) કોઇને પીડા ઉપજાવનાર નહિ (૨) આદર કરનાર

अवीइ त्रि० (अवीचि) કષાયના તરંગથી રહિત

अवीइदव्व. न० (अवीचिद्रव्य) સમ્પૂર્ણ આહાર દ્રવ્ય, સર્વોત્કૃષ્ટ આહાર વર્ગણા

अवीय. त्रि० (अद्वितीय) બીજાની સહાય વિનાનો, એકલો (૨) અનુપમ, જેના જેવો બીજો ન હોય તે

अवीयराग पु० (अवीतराग) વીતરાગ નહિ તે, છદ્મસ્થ

अवीरिय. त्रि० (अवीर्य) મનની શકિત વિનાનો, વીર્યહીન

अवीसंभ. पु० (अविश्रम्भ) અવિશ્વાસ, પ્રાણાતિપાતનુ ત્રીજુ ગૌણ નામ

अवुक्कंत. त्रि० (अव्युत्क्रान्त) મરી ન ગયેલ

अवुक्कंतजीव त्रि० (अव्युत्क्रान्तजीव) સચેત, જેમાથી જીવ નીકળી ગયા નથી તે

अवुच्छिण्ण. त्रि० (अव्यवच्छिन्न) જીવ રહિત નહિ, જીવ સહિત,

अवेअ. त्रि० (अवेद) વેદરહિત, અવેદી

अवेउव्विय. त्रि० (अवैक्रिय) અલંકારરહિત

अवेक्खा. स्त्री० (अपेक्षा) અપેક્ષા, આશય

अवेत त्रि० (अपेत) જૂદુ, ભિન્ન

अवेद. त्रि० (अवेद) વેદ રહિત, દસમા ગુણઠાણાથી માંડી સિદ્ધ પર્યંતના જીવ

अवेयण. त्रि० (अवेदन) સાતા, અસાતા વેદના રહિત (૨) પું૦ સિદ્ધભગવાન્

अवेरमण न० (अविरमण) પાપથી ન નિવૃત્ત થવુ તે

अवोगड. त्रि० (अव्याकृत) વિભાગ નહિ પાડેલ ભાયાતોએ વહેંચી ન લીધેલુ (૨) વિશેષણોથી ભેદ ન પાડેલ

अवोगडा. स्त्री० (अव्याकृता) ગંભીર અર્થવાળી ભાષા (૨) અવ્યક્ત અક્ષરવાળી ભાષા.

अवोच्छिन्न. त्रि० (अव्युच्छिन्न) વ્યવચ્છેદ રહિત પૃથકત્વ રહિત.

अवोच्छित्तिणय. पु० (अव्यवच्छित्तिनय) દ્રવ્યાસ્તિક નય, વસ્તુનુ નિરંતર અસ્તિત્વ બતાવનાર નય

अवोच्छेद पु० (अव्यवच्छेद) પૃથક્કરણનો અભાવ

अवोह. पु० (अपोह) નિશ્ચય, નિર્ણય

अव्वईभाव. पु० (अव्ययीभाव) અવ્યયીભાવ સમાસ, સમાસનો એક પ્રકાર

अव्वक्खित्त. त्रि० (अव्याक्षिप्त) વિક્ષેપ રહિત; વિક્ષિપ્ત વૃત્તિવાળો નહિ. (૨) તલ્લીન; એકાગ્ર.

अव्वग्ग. त्रि० (अव्यग्र) સ્વસ્થ; ચિન્તા વગરનું.

अव्वद्धभाग. त्रि० (अवार्द्धभाग) અર્ધભાગ.

अव्वत्त. त्रि० (अव्यक्त) નામ, જાતિ આદિથી કથન કરવા યોગ્ય નહિ. (૨) જ્ઞાન અને ઉમરમાં ન્હાનો; આઠ વર્ષ સુધીનો બાળક. (૩) અસ્પષ્ટ; છેદ સૂત્રના રહસ્યનો અજાણ. (૪) સાધુતામાં સંદેહ રાખનાર અવ્યક્તવાદી એક નિન્હવ.

अव्वत्तगम. त्रि० (अव्यक्तगम) નાસવાને અસમર્થ. (૨) અસ્પષ્ટ ગતિવાળો. (૩) પું० ગમનનો અભાવ.

अव्वत्तदंसण. पुं० न० (अव्यक्तदर्शन) અસ્પષ્ટ દર્શન; સ્વપ્ન દર્શનનો એક ભેદ.

अव्वत्तरूव. त्रि० (अव्यक्तरूप) અવ્યક્તરૂપી જીવ; આત્મા.

अव्वत्तलिंग. न० (अव्यक्तलिङ्ग) અવ્યક્તલિંગ, જિનકલ્પિનો વેષ.

अव्वभिचारि. पुं० (अव्यभिचारिन्) અવ્યભિચારી હેતુ; સાધ્યને છોડી બીજે ન જનાર હેતુ.

अव्वय. न० (अव्रत) વ્રતનો અભાવ. (૨) त्रि० વ્રતરહિત.

अव्वय. त्रि० (अव्यय) નાશરહિત, અખણ્ડિત. (૨) નિત્ય; શાશ્વત. (૩) पुं० આત્મા. (૪) આચારાંગ આદિ બાર અંગ શાસ્ત્ર.

अव्वसण. त्रि० (अव्यसन) વ્યસનરહિત. (૨) न० પક્ષનો ૧૨ મો દિવસ; બારસનુ નામ.

अव्वह. त्रि० (अव्यथ) પીડારહિત. (૨) દેવ વગેરેના ઉપસર્ગથી ન બીએ તેવો. (૩) न० વ્યથાનો અભાવ; શુક્લ ધ્યાનનું એક આલમ્બન. (૪) નિશ્ચલ ધ્યાન.

अव्वहिय. त्रि० (अव्यथित) ઉદાત્ત ચિત્તવાળો; ધીર. (૨) જેને કોઇ દુઃખ ન આપે તે.

अव्वाइद्ध. त्रि० (अव्याविद्ध) અવિપરીત; ઉલટું સુલટું નહિ તે.

अव्वागड. त्रि० (अव्याकृत) અવ્યક્ત; અસ્પષ્ટ.

अव्वाण. त्रि० (आम्लान) થોડુ સ્નિગ્ધ અને વધારે કરમાયેલું.

अव्वाबाह. न० (अव्याबाध) જેમાં દ્રવ્યથી શરીર પીડા અને ભાવથી મિથ્યાત્વાદિ દોષની બાધા નથી એવું ગુર્વાદિકને વંદના કરતી વખતે સુખ પૂછવું તે. (૨) શરીરની પીડાનો અભાવ. (૩) વિવિધ બાધા વિનાનું સુખ. (૪) વ્યાબાધારહિત, સિદ્ધિસ્થાન, મોક્ષ. (૫) કૃષ્ણરાજીની વચ્ચે આવેલ સુપ્રતિષ્ઠાભ વિમાનવાસી લોકાન્તિક દેવતાની એક જાત.

अव्वामोह. पु० (अव्यामोह) વ્યામોહનો અભાવ.

अव्वाय. त्रि० (अम्लान) કરમાયેલ નહિ.

अव्वावड. त्रि० (अव्यापृत) વ્યાપાર કરવાને અયોગ્ય વસ્તુ.

अव्वावन्न. त्रि० (अव्यापन्न) ભેદેલ નહિ; નાશ પામેલ નહિ.

अव्वाहयपुव्वावरत्त. न० (अव्याहतपूर्वापरत्व) પૂર્વાપર વાક્યનો વિરોધ ન આવે તેવી રીતે બોલવુ તે; સત્ય વચનના ૩૫ અતિશયમાંનો એક.

अव्वो. अ० (अव्वो) શોક સૂચક અવ્યય.

अव्वोगड. त्रि० (अव्याकृत) જુઓ " અવોગડ " શબ્દ.

अव्वोगडा. स्त्री० (अव्याकृता) જુઓ " અવોગડા " શબ્દ.

अव्वोच्छिन्नगण. त्रि० (अव्यवच्छिन्न) હદ વગરનું; માપ વિનાનું. (૨) અખંડિત; છેદન કર્યા વિનાનું.

अव्वोच्छित्ति. त्रि० (अव्यवच्छित्ति) જે ત્રુટિત ન થતા નિરંતર પ્રવાહ રૂપે ચાલ્યુ આવે તે. (૨) સ્ત્રી૦ વ્યવચ્છેદનો અભાવ.

अव्वोच्छित्तिनय. पु० (अव्युच्छित्तिनय) વસ્તુને કોઇને કોઇ રૂપથી સ્થાયી માનનાર પક્ષ, દ્રવ્યાર્થિક નય.

अव्वोयडा. स्त्री० (अव्याकृता) જુઓ "અવોગડા" શબ્દ.

असइ. स्त्री० (असृति) અનાજ માપવાનું એક માપ, પસલિ.

असइं. अ० (असकृत्) વારવાર, અનેકવાર

असई. स्त्री० (असती) કુલટા; અસતી. (૨) દાસી.

असईपोसण. न० } **असईपोसणया.** स्त्री० } (असतीपोषण) હિંસક અથવા કુકર્મી પ્રાણી વેશ્યા, દાસી આદિનુ પોષણ કરવુ તે, સાતમા વ્રતનો એક અતિચાર.

असंक. त्रि० (अशङ्क) નિઃશંક; શંકા વગરનો.

असंकि. त्रि० (अशङ्किन्) શંકા નહિ કરનાર.

असंकिय. त्रि० (अशङ्क्य) શંકા કરવા યોગ્ય નહિ; શંકાનું સ્થાન નહિ.

असंकिलिट्ठ. त्रि० (असंक्लिष्ट) દુષ્ટ નહિ; વિશુદ્ધ પરિણામવાળો.

असंकिलेस. पु० (असंक्लेश) સંક્લેશનો અભાવ; પરિણામની વિશુદ્ધિ.

असंख त्रि० (असंख्य) સંખ્યાતીત; જેની ગણત્રી ન થઇ શકે તેવુ.

असंखंस. पु० (असंख्यांश) અસંખ્યાતમો ભાગ.

असंखगुण. त्रि० (असंख्यगुण) અસંખ્યાતગણું, સંખ્યાથી ગુણાય નહિ તેટલું.

असंखगुणिय. त्रि० (असंख्यगुणित) અસંખ્યગણું.

असंखड. } **असंखडि.** } पुं० (   ) કલહ; કજીઓ.

असंखय. त्रि० (असंस्कृत) સંસ્કાર થઇ શકે નહિ તેવુ; કાચના વાસણની પેઠે તૂટયું કોઇપણ રીતે સંધાય નહિ તેવુ. (૨) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ચોથા અધ્યયનનું નામ.

असंखय. त्रि० (असंख्य) સંખ્યાતીત; જેની ગણત્રી ન થઇ શકે તેટલા.

असंखिज्ज. त्रि० (असंख्येय) જેની સંખ્યા થઇ ન શકે એવું; સંખ્યાને ઉલ્લંઘી ગયેલું.

असंखिज्जंस. पु० (असंख्येयांश) અસંખ્યાતમો ભાગ.

असंखियभाग. पुं० (असंख्यभाग) અસંખ્યાતમો ભાગ.

असंखेज्ज. त्रि० (असंख्येय) જુઓ "અસંખિજ્જ" શબ્દ.

असंखेज्जइ. त्रि० (असंख्येय) જુઓ "અસંખિજ્જ" શબ્દ.

असंखेज्जइगुण. त्रि० (असंख्येयगुण) અસંખ્યાતગણું.

असंखेज्जकाल. पु० (असंख्येयकाल) અસંખ્યાતો કાળ; પલ્યોપમ, સાગરોપમ, ઉત્સર્પિણી, અવસર્પિણી વગેરે.

असंग. पु० (असङ्ग) પરિગ્રહ તથા કષાયની ઉપાધિ રહિત આત્મા. (૨) મોક્ષ. (૩) સિદ્ધભગવાન. (૪) त्रि० બાહ્ય અને આભ્યન્તર સંગ રહિત; અનાસક્ત.

असंगह त्रि० (असंग्रह) સંગ્રહ ન કરનાર. (૨) पुं० વિવાદનો અભાવ.

असंगहरुइ. त्रि० (असंग्रहरुचि) ઉપગરણ આદિનો સંચય કરવાની રુચિ ન કરનાર; લોભવૃત્તિવાળો નહિ.

असंगहिय. त्रि० (असंग्रहिक) સંગ્રહ નહિ કરનાર. (૨) पु० નૈગમ નયનો એક ભેદ.

असंगहिय. त्रि० (असंगृहीत) આશ્રય વિનાનો; કોઇથી સંગ્રહ કરાયેલ નહિ.

असंघयणि. त्रि० (असंहननिन्) સંઘયણ વગરના; નારકી દેવતા પ્રભૃતિ.

असंजम. पुं० (असंयम) સંયમનો અભાવ; પ્રાણાતિપાત આદિ સાવદ્ય અનુષ્ઠાન. (૨) સંયમની વિરાધના. (૩) અજ્ઞાન.

असंजय. त्रि० (असंयत) જુઓ "અવિરય" શબ્દ. (૨) પું૦ સાધુથી ભિન્ન; ગૃહસ્થ.

असंजयपूया स्त्री० (असंयतपूजा) અસંજય આદિ મિથ્યાત્વિની પૂજા, કે જે નવમા અને દસમા તીર્થંકરના આંતરામાં ચાલુ થઇ હતી; દસ અચ્છેરામાંનું એક અચ્છેરૂ.

असंजल. पु० (असंज्वल) ઇરવતક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના આઠમા તીર્થંકર.

असंजोगि. त्रि० (असंयोगिन्) સંયોગરહિત. (૨) પું સિદ્ધભગવાન; મુક્તાત્મા.

असंठाविय. त्रि० (असंस्थापित) સંસ્કાર વગરનું.

असंत. त्रि० (असत्) અવિદ્યમાન;ખોટું. (૨) અસુન્દર.

असंतक. न० (असत्क) જૂઠું, અસત્ય. (૨) त्रि० અસુન્દર.

असंतय. न० (असन्तत) રાગાદિની પ્રવૃત્તિ.

असंथड. } त्रि० (असंस्तृत) અશક્ત;
असंथडिअ. } અસમર્થ

असंथुय. त्रि० (असंस्तुत) અસંબદ્ધ; સંબદ્ધ નહિ.

असंदिद्ध. त्रि० (असन्दिग्ध) સન્દેહ રહિત.

असंदिद्धत्त. न० (असन्दिग्धत्व) શ્રોતાને સંદેહ ન રહે તે; સત્ય વચનનો ૧૧ મો અતિશય.

असंदिद्धा. स्त्री० (असन्दिग्धा) શંકા રહિત સ્પષ્ટ ભાષા.

असंदीण. त्रि० (असन्दीन) પંદર દિવસ સુધી જળમાં મુસાફરી કરવી પડે એટલા છેટાનું સ્થાન; સિંહલદ્વીપ આદિ. (૨) સમુદ્રની વેળ (ભરતી) ચડે પણ પાણીમાં ડુબે નહિ તેવો દ્વીપ.

असंधिम. त्रि० (असंधि) સંધાન રહિત; અખણ્ડ.

असंपग्गह. पु० (असम्प्रग्रह) જાતિ આદિના મદનો અભાવ

असंपग्गहिय. त्रि० (असंप्रगृहीत) માન રહિત.

असंपत्त. त्रि० (असम्प्राप्त) લાગેલ નહિ; વળગેલ નહિ. (૨) પ્રાપ્ત નહિ થયેલ; ન પહોંચેલ. (૩) સ્ત્રી આદિના સંગમ થયા પહેલાની કામની દશા; સ્ત્રીનું સ્મરણ વગેરે.

असंपहिट्ठ. त्रि० (असम्प्रहृष्ट) બીજાને ધિક્કારવામાં હર્ષ વગરનો.

असंपुडिय. त्रि० (असम्पुटित) પરસ્પર ન મળેલ; ખુલ્લું.

असंपुराण. त्रि० (असम्पूर्ण) અપૂર્ણ; સમ્પૂર્ણ નહિ.

असंबद्ध. त्रि० (असम्बद्ध) સમ્બન્ધ રહિત; પરિગ્રહ આદિકમાં અમૂર્છિત.

असंबुद्ध. त्रि० (असम्बुद्ध) તત્ત્વવેત્તા નહિ; સમજણવાળો નહિ.

असंभंत. त्रि० (असम्भ्रान्त) ભ્રમ રહિત; ભ્રાન્તિ રહિત.

असंभव. पुं० (असम्भव) ન હોવું; અસમ્ભાવના.

असंभवि. त्रि० (असम्भविन्) જેનો ક્યારે પણ સમ્ભવ ન હોય તે; શૂન્ય.

असंमोह. त्रि० (असम्मोह) જેને દેવતા વગેરેની માયાથી મોહ લાગે નહિ તે. (૨) પુ૦ મૂઢતાનો અભાવ; શુક્લ ધ્યાનનું એક લક્ષણ.

असंमोहय. त्रि० (असम्मोहक) ઉપયોગ શૂન્ય; અનુપયુક્ત.

असंलप्प. त्रि० (असंलप्य) અનિર્વચનીય; વાણીગોચર ન થાય તેવું.

असंलोय. पुं० (असंलोक) અપ્રકાશ, (૨) જ્યાં માણસોનું આવવું જવું ન થતું હોય

તેવુ સ્થાન, ભીડરહિત સ્થાન (૩) ત્રિ૦ અપ્રકાશવાળુ, અંધારાવાળુ (૪) ન૦ જ્યા દૂર રહેલ માણસની નજર ન પડે તેવુ સ્થળ

असंवत्तया. સ્ત્રી૦ (असम्पतता) અરસપરસ અનાબાધપણુ અર્થાત્ એક ક્રિયા બીજી ક્રિયાને વિઘ્નરૂપ થતા ન પામે તે

असंवर. પુ૦ (असंवर) આશ્રવ, સવરનો અભાવ

असंविग्ग ત્રિ૦ (असंविग्न) શિથિલ આચારવાળા, પાસત્થા આદિ

असंविग्गपक्खिय ત્રિ૦ (असंविग्नपाक्षिक) સુસાધુની જુગુપ્સા કરનાર, પાસત્થાઆદિનો પક્ષપાતી

असंविभाग પુ૦ (असंविभाग) સવિભાગનો અભાવ, સરખા ભાગ ન પાડવા તે

असंविभागि ત્રિ૦ (असंविभागिन्) આહારાદિકમા સરખો ભાગ ન કરનાર, બીજાની સાથે વિસમતા રાખનાર

असंवुड ત્રિ૦ (असंवृत) પાપના નિરોધરહિત, જેણે આશ્રવના દ્વાર રોકયા નથી તે (૨) બકુશ નિયઠાનો એક પ્રકાર, લોક જાણે તેવી રીતે પ્રગટપણે દોષ લગાડી સયમને મલીન કરે તે

असंवुडबउस પુ૦ (असंवृतबकुश) પ્રગટ રીતે દોષ લગાડનાર સાધુ

असंसइय ત્રિ૦ (असंशयित) અસદિગ્ધ

असंसट्ठ ત્રિ૦ (असंसृष्ट) બીજાના આહારમા નહિ મળેલુ (૨) નહિ ખરડાયેલ, લેપ રહિત

असंसट्ठचरय પુ૦ સ્ત્રી૦ (असंसृष्टचरक) વિના ખરડાયેલ હાથે અપાય તેજ લેવુ એવી ગવેષણા કરનાર, અભિગ્રહવિશેષધારી સાધુ

असंसट्ठा સ્ત્રી૦ (असंसृष्टा) હાથ તથા પાત્ર ન ખરડાય તેવી રીતે ભિક્ષા લેવી તે, પિણ્ડૈષણાનો પહેલો પ્રકાર

असंसत्त ત્રિ૦ (असंसक्त) સસર્ગ રહિત, અમિલિત (૨) અનાસક્ત, આસક્તિ રહિત

असंसार પુ૦ (असंसार) સસારનો અભાવ, મોક્ષ

असंसारसमावण्ण પુ૦ (असंसारसमापन्न) સસારને ઉલ્લઘી ગયેલ જીવ, મુક્ત જીવ

असक्कय ત્રિ૦ (असंस्कृत) સસ્કાર રહિત

असक्कय ત્રિ૦ (असत्कृत) સત્કાર રહિત

असक्कार. પુ૦ (असत्कार) અસત્કાર, અનાદર

असक्कारित. } ત્રિ૦ (असत्कारित) અનાદર
असक्कारिय } કરાયેલ, સત્કાર નહિ કરેલ

असक्किरिया સ્ત્રી૦ (असत्क्रिया) ખોટી ક્રિયા, ખરાબ ચેષ્ટા

असग्गह પુ૦ (असद्ग्रह) ખોટો આગ્રહ, દુરાગ્રહ

असग्घ. ત્રિ૦ (अश्लाघ्य) શ્લાઘા ન કરવા યોગ્ય

असच्च ત્રિ૦ (असत्य) મિથ્યા, નિષ્ફળ (૨) ન૦ અસત્ય, જૂઠ

असच्चमणजोग. પુ૦ (असत्यमनोयोग) મનમા ખોટી રીતે ચિન્તવન કરવુ તે, અસદ્ભૂત કે વિપરીત પદાર્થનુ ચિંતવન કરવુ તે

असच्चमोस. ત્રિ૦ (असत्यमृषा) સત્ય નહિ તેમ અસત્ય પણ નહિ તેવુ વ્યવહાર માત્ર

असच्चमोसभासा સ્ત્રી૦ (असत्यमृषाभाषा) સત્ય નહિ તેમ અસત્ય નહિ તેવી ભાષા, વ્યવહાર ભાષા

असच्चमोसमणजोग પુ૦ (असत्यमृषामनोयोग) સત્ય નહિ તેમ અસત્ય પણ નહિ એવો મનનો વ્યાપાર, મનોયોગનો એક ભેદ

असच्चमोसा સ્ત્રી૦ (असत्यमृषा) સત્ય નહિ તેમ અસત્ય નહિ એવી ભાષા, વ્યવહાર ભાષા

असच्चवइजोग. पु० (असत्यवाग्योग) મિથ્યા વચન વ્યાપાર; વચનયોગનો એક ભેદ.

असच्चवाइ. त्रि० (असत्यवादिन्) અસત્ય બોલનાર.

असच्चसंधत्तण. न० (असत्यसन्धत्व) અસત્ય સંકેત; જૂઠું ૨૬ મું નામ

असच्चा. स्त्री० (असत्या) અસત્ય ભાષા.

असच्चामोस. त्रि० (असत्यमृषा) જુઓ " અસચ્ચમોસ " શબ્દ.

असच्चामोसभासा स्त्री० (असत्यमृषाभाषा) વ્યવહાર ભાષા.

असच्चामोसमणजोय. पुं० (असत्यमृषामनोयोग) જુઓ " અસચ્ચમોસમણજોગ " શબ્દ

असच्चामोसमणप्पओग. पु० (असत्यमृषामनप्रयोग) જુઓ " અસચ્ચમોસમણજોગ " શબ્દ

असच्चामोसवइजोय. त्रि० (असत्यमृषावाग्योग) વ્યવહાર વચનનો યોગ, વાગ્યોગનો એક ભેદ.

असच्चामोसा. स्त्री० (असत्यमृषा) જુઓ " અસચ્ચમોસા " શબ્દ.

असज्झ. त्रि० (असाध्य) અસાધ્ય, અશક્ય.

असज्झाअ. पु० (अस्वाध्याय) સજ્ઝાયનો અભાવ

असज्झाइअ. न० (अस्वाध्यायिक) સજ્ઝાયને અટકાવનારાં કારણો, થોડી પરૂ માંસ વગેરે, બત્રીશ અસજ્ઝાયના કારણોમાં ગમે તે એક

असढ. त्रि० (अशठ) શઠતારહિત, સજ્જન (૨) રાગદ્વેષરહિત, શુદ્ધ અંતઃકરણવાળો.

असढकरण त्रि० (अशठकरण) નિષ્કપટ ભાવથી અનુષ્ઠાન કરનાર

असण. न० (अशन) ભોજન, ખોરાક

असण. पु० (असन) બીયમાં ઝાડ (૨) ક્ષેપણ, ફેંકવું તે

असणि. पु० स्त्री० (अशनि) વજ્ર; ઇન્દ્રનું આયુધ. (૨) આકાશમાંથી ખરતો અગ્નિનો કણ. (૩) કરા.

असणिमेह. पुं० (अशनिमेघ) કરાનો વરસાદ.

असणी. स्त्री० (अशनी) બલેન્દ્રના લોકપાળ સોમની ચોથી અગ્રમહિષી (૨) વૈરોચનેન્દ્રની ચોથી અગ્રમહિષી.

असण्णि. त्रि० (असञ्ज्ञिन्) મનની સંજ્ઞા રહિત; મનોજ્ઞાનથી રહિત. (૨) સમ્યગ્દૃષ્ટિભિન્ન

असण्णिपंचिंदिय. पु० (असञ्ज्ञिपञ्चेन्द्रिय) અસંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય જીવ; સમુર્ચ્છિમ મનુષ્ય, સમુર્ચ્છિમ તિર્યંચ વગેરે.

असण्णिभूय. त्रि० (असञ्ज्ञीभूत) મિથ્યા દૃષ્ટિ. (૨) મનરહિત તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય વગેરે.

असण्णिसुय. न० (असञ्ज्ञिश्रुत) જૈનેતર શાસ્ત્ર, મિથ્યાદૃષ્ટિનું શાસ્ત્ર

असण्णिहिसंचय. पु० स्त्री० (असन्निधिसञ्चय) જેની પાસે વાસી ખાવાનું નથી તે; જુગલિયા.

असतिं. अ० (असकृत्) જુઓ " અસઇ " શબ્દ.

असत्त. त्रि० (अशक्त) અશક્ત; સામર્થ્ય વગરનું.

असत्त. त्रि० (असक्त) નિઃસંગ; અનાસક્ત.

असत्त. न० (असत्त्व) અભાવ; અસત્તા (૨) પારકે રૂપે અવિદ્યમાનપણું, જેમ માટીનું સુવર્ણરૂપે અસત્વ, સુવર્ણનું માટીરૂપે અસત્વ.

असत्थ न० (अशस्त्र) નિર્દોષ આચાર રૂપ સંજમ (૨) અગ્નિ આદિ શસ્ત્રનો અભાવ.

असत्थपरिणय. त्रि० (अशस्त्रपरिणत) અગ્નિ આદિ શસ્ત્રથી પરિણામ ન પામેલ; સચેત વસ્તુ.

असत्थाम. पु० (अश्वत्थामन्) અશ્વત્થામા નામે એક યાદવ કુમાર.

असद्दहण. न० (अश्रद्धान) अश्रद्धा, अविश्वास

असद्धेय त्रि० (अश्रद्धेय) श्रद्धा करवा योग्य नहि

असन्नि. त्रि० (असज्ञिन्) जुओ "असण्णि" शब्द

असबल त्रि० (अशबल) २१ सबळा दोषथी दुर रहेनार, चारित्रना अतिचार टाळी शुद्ध संयम पाळनार (२) अमिश्रित (३) निर्दोष, पवित्र

असब्भ त्रि० (असभ्य) असभ्य, विवेक रहित

असब्भाव पु० (असद्भाव) आकाश कुसुमनी पेठे असद्‌भाव, न बनेल बनाव (२) त्रि० असत्य, अयथार्थ

असब्भावठ्ठवणा स्त्री० (असद्भावस्थापना) ते आकार न होय छता तेमा तेनी स्थापना करवी ते, जेम लाकडीनो घोडो बनावी घोडानी कल्पना करवी ते

असब्भावणा स्त्री० (असद्भावना) असत्य भावना.

असब्भावपज्जव. पु० (असद्भावपर्यव) पर पर्यायनी अपेक्षाए असद्‌रूप पर्याय

असब्भावपट्ठवणा स्त्री० (असद्भावप्रस्थापना) असत् अर्थनी कल्पना

असब्भूय न० (असद्भूत) असत्य, जूठुं.

असमंजस. त्रि० (असमञ्जस) असंगत, अघटित

असमण. पु० (अश्रमण) असाधु, साधु नहि

असमत्त. त्रि० (असमाप्त) अपूर्ण, अपर्याप्त (२) असमाप्त विधि

असमत्त. न० (असम्यक्त्व) असम्यक्, सम्यग् नहि

असमत्तदंसि त्रि० (असम्यक्त्वदर्शिन्) सम्यग् दर्शी नहि, मिथ्यादर्शनी

असमत्थ त्रि० (असमर्थ) असमर्थ करडी आंखथी पण बीनार

असमय. पु० (असमय) असम्यग् आचार, जूठुं रूप नुं नाम

असमवाइ न० (असमवायिन्) नैयायिक अथवा वैशेषिक मत प्रसिद्ध कारण विशेष

असमाण त्रि० (असमान) असाधारण, सर्वोत्कृष्ट

असमाहड त्रि० (असमाहृत) अशुद्ध, शुद्धिथी रहित (२) स्वीकारेल नहि, ग्रहण नहि करेल

असमाहि. पु० (असमाधि) असमाधि, चित्तनी अस्वस्थता

असमाहिट्ठाण. त्रि० (असमाधिस्थान) अ समाधिना २० स्थानक

असमाहिमरण न० (असमाधिमरण) बाल मरण

असमाहिय. त्रि० (असमाहित) बीभत्स, भूडु (२) मोक्ष मार्गरूप भाव समाधिथी दूर वर्तनार, शुभ अध्यवसाय रहित

असमित. त्रि० (अशान्त) शान्त न थयेल

असमिति. स्त्री० (असमिति) बोलवामा, चालवामा, वस्तु लेवा मुकवा के पर ठववामा यत्ना न राखवी ते, समितिनो अभाव

असमित्त. पु० (अश्वमित्र) क्षणिक वादने माननार अश्वमित्र नामनो चोथो निन्हव

असमिय पु० (असमित) बोलवा, चालवा, खावा, पीवा वगेरेमा उपयोग शून्य

असमिय } अ० (असम्यक्) अयुक्त
असमिया }

असमोहय त्रि० (असमवहत) मृत्यु वखते समुद्‌घात कर्या विना बंदुकना भडाकानी माफक एकी साथे जे जीवना प्रदेश शरीरने छोडी परलोक तरफ प्रयाण करे ते असमोहिया मरणे मरनार जीव

असमोह्यमरण न० (असमवहतमरण) જુઓ "અસમોહય" શબ્દ

असम्म त्रि० (असम्यक्) સમ્યક્ દાષ્ટ રહિત, સમકિત વિનાને

असयं अ० (अस्वयम्) પોતાના વિના

असरण त्रि० (अशरण) આધાર રહિત શરણ રહિત (૨) न० જેમા શરણુ-ઘર નથી તે, સયમ (૩) અશરણ ભાવના, સસારમા ધર્મ સિવાય અન્ય કોઇ શરણ નથી એમ ચિન્તવવુ તે

असरणभावणा स्त्री० (अशरणभावना) 'મરણ સમયે અરિહતદેવ સિવાય કોઇ શરણ આપે તેમ નથી' એમ ચિતવવુ તે, બાર ભાવનામાની બીજી ભાવના

असरणाणुप्पेहा स्त्री० (अशरणानुप्रेक्षा) જીવને જિનભગવાન્ સિવાય કોઇ શરણ નથી એવી ભાવના

असरिस त्रि० (असदृश) અસમાન સમાનપણાથી રહિત

असरीर त्रि० (अशरीर) શરીર રહિત સિદ્ધ

असरीरि पु० (अशरीरिन्) શરીરરહિત જીવ, સિદ્ધભગવાન્

असलेसा स्त्री० (अश्लेषा) અશ્લેષા નક્ષત્ર

असह पु० स्त्री० (असह) દેવકુરુ અને ઉત્તર કુરુ ક્ષેત્રના મનુષ્યની એક જાતિ

असहाय त्रि० (असहाय) સહાયરહિત

असहिज्ज त्रि० (असाहाय्य) સહાય ની ઇચ્છા ન કરનાર

असहीण त्रि० (अस्वाधीन) પરતત્ર પરાધીન

असहु त्रि० (असह) ચારિત્રનુ કષ્ટ સહન કરવાને અસમર્થ રાજકુમારાદિ સુકોમળ શરીરવાળો

असहेज्ज त्रि० (असाहाय्य) જુઓ 'અસહિજ્જ' શબ્દ

असाडभूइ पु० (आषाढभूति) રાષ્ટ્રપાલ નામનુ નાટક ભજવનાર એક પતિત મુનિ કે જે વિશ્વકર્મા નટની બે પુત્રીઓ સાથે લુબ્ધ થયા હતા

असाढ पु० (आषाढ) અષાડમાસ (૨) એક જાતની ગાઠવાળી વનસ્પતિ

असाढय न० (असाढक) તૃણ વિશેષ

असाय न० (असात) વેદનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ, કે જેના ઉદયથી જીવ અ સાતા પામે

असायण पु० (आशायन) અશ્વ ઋષિના વશજો

असायवेयणिज्ज } न० (असातवेदनीय)
असायावेयणिज्ज } વેદનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ દુખ પામેછે

असार त्रि० (असार) સાર રહિત

असारंभ पु० (असंरम्भ) પ્રાણીના વધનો સકલ્પ ન કરવો તે પ્રાણાતિપાતના સકલ્પનો અભાવ

असावज्जा स्त्री० (असावद्या) નિર્દોષ ભાષા પાપરહિત ભાષા

असासय त्रि० (अशाश्वत) નાશવત અનિત્ય

असाहारण त्रि० (असाधारण) સાધારણ નહિ અતુલ્ય અનુપમ

असाहारणकारण न० (असाधारणकारण) મુખ્ય કારણ ઉપાદાન કરણ

असाहु त्रि० (असाधु) અવિનીત (૨) અસજ્જન અસુદર (૩) અનર્થકર, અન ર્થહેતુ (૪) ગોશાલા આદિ કુદર્શનના સાધુ (૫) અસયતી, અવ્રતી

असि पु० (असि) ખડ્ગ, તલવાર (૨) નારકીના જીવને તલવાર વડે છેદનાર પરમાધામીની એક જાત (૩) पु० न० તલવાર બાધી નોકરી કરવી તે, ક્ષત્રિય કર્મ

असिखेड़ग न० (असिखेटक) તલવાર સહિત મ્યાન

असिखेवणी स्त्री० (असिक्षेपणी) ढાલ

असिचम्मपाय न० (असिचर्मपात्र) તલવાર સહિત મ્યાન

असिट्ठ. त्रि० ( ) ન કહેલું.

असिणाइ. त्रि० (अस्नायिन्) સ્નાન નહિ કરનાર

असिणाण त्रि० (अस्नान) સ્નાન રહિત (૨) ન૦ સ્નાન નહિ કરવુ તે

असिणाणमहिट्ठग त्रि० (अ नानाधिष्ठायक) જેમા સ્નાનનો પ્રતિષેધ છે એવુ અનુષ્ઠાન કરનાર

असित. त्रि० (असित) પુત્ર કલત્રાદિથી અબદ્ધ

असित्थ न० (असिक्थ) પ્રવાહી આહાર, કણીઆ વગી ન શકે એવો આહાર

असिद्ध. पु० (असिद्ध) સસારી જીવ (૨) ત્રિ૦ અનિષ્પન્ન (૩) તર્કશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દુષ્ટ હેતુ

असिद्धि. स्त्री० (असिद्धि) સિદ્ધિનો અભાવ, મોક્ષનો અભાવ

असिद्धिमग्ग न० (असिद्धिमार्ग) જેમા મોક્ષ માર્ગ નથી તે, મોક્ષ માર્ગથી વિપરીત અનુષ્ઠાન

असिधारव्वय. न० (असिधाराव्रत) તલવારની ધારપર ચાલવા જેવુ વ્રત અતિકઠિન વ્રત

असिधाराग न० (असिधाराग्र) જુઓ " અસિધારવ્વય ' શબ્દ.

असिपंजर न० (असिपञ्जर) તલવારનું પાંજરૂ ફરતી તલવારથી બનેલુ પાંજરૂ

असिपत्त न० (असिपत्र) તલવારની ધાર જેવા પાદડાવાળુ ઝાડ, શાલ્મલી નામે નરકનુ એક ઝાડ (૨) તલવારના જેવા પાદડાવાળુ શાલ્મલી નામે વૃક્ષ વિકુર્વી તેની નીચે બેસાડીને નારકીના કકડા કરનાર પરમાધામી દેવતાની નવમી જાત (૩) તરવાર (૪) તરવારની પતરી

असिप्पजीवि. पु० (अशिल्पजीविन्) શિલ્પ આદિ ધધો કરી જીવન ચલાવનાર નહિ, કારીગરી વગેરે સાવદ્ય વ્યાપારને તજનાર

असिय. न० (अर्शस्) હરસનો રોગ

असिय. त्रि० (असित) કૃષ્ણ, અશ્વેત (૨) અશુભ (૩) વિષયાદિકમા ન બધાયેલ, અયન્ત્રિત

असिय न० (असिक) નાની તલવાર (૨) દાતરડુ

असिरयण. न० (असिरत्न) ચક્રવર્તીના સાત એકેંદ્રિય રત્નમાનુ એક રત્ન, ખડ્ગ રત્ન

असिलक्खण. न० (असिलक्षण) તલવારના લક્ષણ જાણવાની કળા

असिलट्ठि स्त्री० (असियष्टि) તલવારવાળી લાકડી, ગુપ્તી (૨) ખડ્ગલતા, તલવાર

असिलेसा. स्त्री० (अश्लेषा) અશ્લેષા નામનુ નક્ષત્ર

असिलोअ. } **असिलोग.** } पु० (अश्लोक) અપયશ અપ્રશસા

असिव. न० (अशिव) અમગલ, અશુભ (૨) વિનાશ (૩) દેવતાદિકૃત ઉપદ્રવ, તાવ, મરકી વગેરે

असी } **असीइ.** } **असीति** } स्त्री (अशीति) ૮૦, એશીની સખ્યા

असुइ त्रि० (अशुचि) અપવિત્ર, અશુદ્ધ (૨) ન૦ અપવિત્રતા, અશુદ્ધતા (૩) વિષ્ટા

असुइत्त न० (अशुचित्व) અશુચિભાવના, આ શરીર અશુચિનુ ભાજન છે એમ ચિંતવવુ તે

असुइत्तभावणा स्त्री० (अशुचित्वभावना) ' આ દેહ અશુચિમય છે ' એમ ચિંતવવુ તે બાર ભાવનામાની છઠ્ઠી ભાવના

असुगणकाल पु० (अशून्यकाल) વિવક્ષિત સ્થાનમા કોઇ બહારથી નવો જીવ આવી ઉત્પન્ન ન થાય અને તેમાથી મરીને

કોઇ બહાર જાય નહિ તેટલો કાળ, અ વિરહમાળ

असुद्ध. त्रि० (अशुद्ध) અશુદ્ધ, દોષ સહિત (૨) સાવદ્યાનુષ્ઠાન કરનાર

असुभ त्रि० (अशुभ) અશુભ, અમગલ (૨) અશુભનામકર્મ (૩) પાપકર્મ

असुभणाम. न० (अशुभनामन्) અશુભ નામ કર્મ, નામ કર્મની અનિષ્ટ પ્રકૃતિ

असुभविवाग. न० (अशुभविपाक) અસાતા વેદનીયાદિ રૂપે પરિણામ આપનાર કર્મ

असुभाणुप्पेहा. स्त्री० (अशुभानुप्रेक्षा) સસારની અશુભતાનુ ચિંતવન કરવુ તે

असुमण. त्रि० (असुमनस्) શુભમન વિનાનો, અપ્રસન્ન

असुय. त्रि० (असुत) પુત્ર રહિત

असुय. त्रि० (अश्रुत) નહિ સાભળેલુ

असुयक्खरपरिणामा स्त्री० (अश्रुताक्षरपरिणामा) શ્રુતાનુસાર રહિત શબ્દ માત્ર પરિણામ વાળી મતિ

असुयणिस्सिय. न० (अश्रुतनिश्रित) સાભળ્યા વિના ઉત્પાતકી આદિ બુદ્ધિથી થતુ જ્ઞાન, ઉત્પાતકી, વૈનયિકી, કાર્મિકી અને પારિણામિકી એ ચાર બુદ્ધિ

असुयपुव त्रि० (अश्रुतपूर्व) પૂર્વે કદી નહિ સાભળેલ

असुयवंत. त्रि० (अश्रुतवत्) જ્ઞાનથી રહિત

असुर. पु० (असुर) ભવનપતિ અને વાણુવ્યતર એ બે જાતના દેવતા. (૨) અસુર કુમાર દેવતા

असुरकुमार. पु० (असुरकुमार) ભવનપતિ દેવતાની એક જાતિ (૨) બારમા તીર્થંકર વાસુપૂજ્યના યક્ષનુ નામ

असुरकुमारावास पु० (असुरकुमारावास) અસુરકુમાર દેવતાનુ નિવાસ સ્થાન

असुरद्दार. न० (असुरद्वार) સિદ્ધાયતનનુ દક્ષિણ દ્વાર કે જ્યા અસુરો વસે છે

असुरिंद. पु० (असुरेन्द्र) અસુરકુમાર દેવતાના ઇન્દ્ર, ચમરેન્દ્ર અને બલેન્દ્ર

असुह. न० (असुख) દુ ખ

असुह. त्रि० (अशुभ) જુઓ " અસુભ " શબ્દ

असुहगइ. स्त्री० (अशुभगति) અશુભ ગતિ, નરકઆદિ અશુભગતિ

असुहजोग पु० (अशुभयोग) અશુભયોગ-વ્યાપાર

असुहणाम न० (अशुभनामन्) જુઓ "અસુભણામ " શબ્દ

असुहनवग. न० (अशुभनवक) કાળો, નીલો એ બે વર્ણ, દુરભિગધ, તીખો, કડવો એ બે રસ, ગુરૂ, ખરખરો, લુખો અને શીત એ ચાર સ્પર્શ, એ નામકર્મની નવ પ્રકૃતિઓનો સમૂહ

असूइअ त्रि० (असूचित) સૂચના નહિ કરેલ (૨) વ્યજનાદિથીરહિત (૩) કહ્યા-વિના આપેલુ અન્ન વગેરે

असूया स्त्री० (असूया) સ્ફુટ વચન

असूरिय त्रि० (असूर्य) સૂર્યરહિત, અન્ધકારમય. (૨) પુ૦ નરકાવાસો.

असेस. त्रि० (अशेष) નિ શેષ, સમગ્ર

असेहिय. त्रि० (असेधित) સાસારિક, મોક્ષ સબધી નહિ

असोग पु० (अशोक) આસોપાલવનુ ઝાડ (૨) જેની નીચે ૧૯ મા તીર્થંકર મલ્લીનાથ સ્વામીને કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યુ તે ઝાડ (૩) ચોથા બળદેવનુ ત્રીજા પૂર્વ ભવનું નામ (૪) અશોક નામે ૭૨ મો મહાગ્રહ (૫) સૂર્યાભ વિમાનના અશોક વનનો દેવતા (૬) અરુણદ્વીપના દેવતાનું નામ (૭) કિન્નર દેવની સભા આગળનુ ચૈત્યવૃક્ષ (૮) એ નામની એક લતા, અશોકલતા (૯) એક જાતનો રગ.

असोगजक्ख. पु० (अशोकयक्ष) પ્રાચીન કાળમા વિજયપુર નગરના નન્દનવન ના મના ઉદ્યાનનો એક યક્ષ

असोगलया स्त्री० (अशोकलता) અશોક વૃક્ષને વીંટીને રહેલી લતા

असोगललिय पु० (अशोकललित) ચોથા બલદેવના પૂર્વજન્મનુ નામ

असोगवडिंसग्र. पु० न० } (अशोकावतंसक) **असोगवडिंसग** } પહેલા દેવલોકના સૌધર્મ વિમાનની પૂર્વ દિશામા આવેલ વિમાનનુ નામ

असोगवण पु० (अशोकवन) સૂર્યાભ વિમાનના પૂર્વને દરવાજેથી ૫૦૦ જોજનને અંતરે સાડાબાર હજાર જોજન લાબુ અને ૫૦૦ જોજન પહોળુ અશોક વૃક્ષનુ વન

असोगवणिया स्त्री० (अशोकवनिका) અશોક વૃક્ષનુ નાનુ વન

असोगसिरि पु० (अशोकश्री) ચન્દ્રગુપ્તના દીકરા બિન્દુસારનો પુત્ર અશોક મહારાજા, પાટલીપુત્ર નગરનો એક પ્રાચીન રાજા

असोगा स्त्री० (अशोका) નાગકુમાર ઇંદ્રના લોકપાલ કાલની પહેલી અગ્રમહિષી (૨) શીતળનાથ સ્વામીની શાસન દેવીનુ નામ (૩) નલિનવિજયની મુખ્ય રાજધાની

असोम्म त्रि० (असौम्य) ક્રૂર, સૌમ્ય નહિ

असोय न० (अशौच) અપવિત્રતા

असोय पु० (अशोक) જુઓ "असोग" શબ્દ

असोय पु० (अश्वयुज्) આસો માસ

असोयणया स्त्री० (अशोचन) શોકનો અભાવ

असोयपल्लवपविभत्ति न० (अशोकपल्लवप्रविभक्ति) જેમા અશોકના પાદડાની રચના કરવામા આવે છે એવુ નાટક ૩૨ નાટકમાનુ એક

असोयवडिंसय न० (अशोकावतंसक) જુઓ " असोगवडिंसग " શબ્દ

असोया. स्त्री० (अशोका) કુમુદવિજયની મુખ્ય નગરી (૨) દસમા શીતળનાથ તીર્થંકરની શાસન દેવીનું નામ

असोहि. स्त्री० (अशोधि) અશુદ્ધિ (૨) વિરાધના

असोहिठाण. न० (अशोधिस्थान) પાપકર્મ (૨) અશુદ્ધિનુ સ્થાન (૩) દુર્જનનો સસર્ગ

अस्स त्रि० (अस्व) ધનરહિત, નિર્ધન (૨) पु० નિર્ગ્રંથ, સાધુ

अस्स पु० (अश्व) ઘોડો (૨) અશ્વિની નક્ષત્રનો દેવતા, અશ્વનીકુમાર (૩) એ નામના એક ઋષિ

अस्सघयणि. त्रि० (असंहननिन्) સંહનન-સઘયણ રહિત

अस्सकंता. स्त्री० (अश्वकान्ता) મધ્યમ ગ્રામ ની પાચમી મૂર્છના

अस्सकण्ण पु० (अश्वकर्ण) એ નામનો એક અંતરદ્વીપ, ૫૬ અતરદ્વીપમાનો એક

अस्सकण्णी. स्त्री० (अश्वकर्णी) ઘોડાના કાન જેવા પાદડાવાળી વનસ્પતિ, એક જાતનો કંદ

अस्सकरण. न० (अश्वकरण) જ્યા ઘોડાને બાધવામા આવે છે તે સ્થાન, તબેલો

अस्सग्गीव पु० (अश्वग्रीव) પહેલા પ્રતિ વાસુદેવનુ નામ

अस्सचोरग पु० (अश्वचोरक) ઘોડાની ચોરી કરનાર ઘોડાનો ચોર

अस्सतर. पु० (अश्वतर) એક જાતનો ઘોડો, ખચ્ચર

अस्सत्थ. पु० (अश्वत्थ) પીપળો, અસુરકુમારનુ ચૈત્ય વૃક્ષ

अस्सपुरा स्त्री० (अश्वपुरी) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની પ્રથમ વિજયની મુખ્ય રાજધાની

अस्समिग्र. त्रि० (अश्रमित) શ્રમ રહિત

अस्समुह. पुं० (अश्वमुख) આદર્શ મુખ ઉ-પરનો એક અન્તર દ્વીપ; ૫૬ અંતરદ્વીપમાંનો એક.

अस्समेह. पुं० (अश्वमेध) આ નામનો એક યજ્ઞ; જેમાં ઘોડાનું બલિદાન આપવામાં આવે તે યજ્ઞ.

अस्सलेसा. स्त्री० (अश्लेषा) અશ્લેષા નક્ષત્ર.

अस्ससेण. पुं० (अश्वसेन) ૨૩ મા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથ સ્વામીના પિતાનું નામ. (૨) ૧૪ મો ગ્રહ.

अस्सादिय. त्रि० (आस्वादित) પ્રાપ્ત કરેલું.

अस्साय. न० (असात) અસાતા વેદનીયના ઉદયથી પ્રાપ્ત થયેલું દુઃખ.

अस्सायण. पुं० (अश्वायन) અશ્વિની નક્ષત્રનું ગોત્ર. (૨) અશ્વ ઋષિના વંશજ.

अस्सायणिज्ज. त्रि० (आस्वादनीय) સ્વાદ લેવા યોગ્ય.

अस्सावि. त्रि० (आस्राविन्) છિદ્રવાળું; જેમાં પાણી આવે એવું. (૨) ઝરતું. ટપકતું.

अस्सि. स्त्री० (अश्रि) ખુણો.

अस्सि. पुं० (अश्विन्) અશ્વિની નક્ષત્રનો દેવતા.

अस्सिणी. स्त्री० (अश्विनी) અશ્વિની નામનું નક્ષત્ર.

अस्सिय. त्रि० (आश्रित) આશ્રય કરી રહેલ; કોઇને આશરે રહેલ.

अस्सुय. त्रि० (अश्रुत) ન સાંભળેલું.

अस्सुय. त्रि० (अस्मृत) યાદ નહિ કરેલ.

अस्सेसा. स्त्री० (अश्लेषा) અશ્લેષા નક્ષત્ર.

अस्सोई. स्त्री० (आश्वयुजी) આસો માસની પૂર્ણિમા તથા અમાવાસ્યા.

अस्सोकंता. स्त्री० (अश्वक्रान्ता) મધ્યમ ગ્રામની પાંચમી મૂર્ચ્છના.

अह. अ० (अथ) હવે, હવે પછી. (૨) પ્રકરણ કે વાક્યની શરૂઆત. (૩) મંગલ. (૪) પક્ષાન્તર દેખાડવું. (૫) વિકલ્પ. (૬) વિશેષ. (૭) વાક્યાલંકાર. (૮) પ્રશ્ન. (૯) ઉત્તર. (૧૦) યથાર્થતા; વાસ્તવિકતા. (૧૧) પૂર્વપક્ષ.

अह. अ० (अधस्) નીચે; અધોભાગ. (૨) અધોગતિ; નીચી ગતિ. (૩) અધોલોક; પાતાલ લોક. (૪) અધો દિશા.

अह. न० (अहन्) દિવસ; દહાડો.

अहक्कम. न० (यथाक्रम) યથાક્રમ; ક્રમ અનુસાર.

अहक्खाय. न० (यथाख्यात) યથાખ્યાત નામે ચારિત્રનો પાંચમો પ્રકાર.

अहक्खायचरण. न० (यथाख्यातचरण) } યથાખ્યાત નામે પાંચમુ ચારિત્ર.
अहक्खायचरित्त. न० (यथाख्यातचारित्र) }

अहक्खायसंजम. न० (यथाख्यातसंयम) યથાખ્યાત નામે પાંચમું ચારિત્ર.

अहक्खायसंजय. त्रि० (यथाख्यातसंयत) યથાખ્યાત ચારિત્રવાન્; અકષાય ચારિત્રી.

अहच्छंद. पुं० (यथाच्छन्द) સૂત્ર વિરૂદ્ધ આચરણ કરે અને ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપણા કરે તે સાધુ.

अहत्त. न० (अधस्त्व) જઘન્યતા; જઘન્યપણું.

अहत्ता. अ० (अधस्तात्) નીચે.

अहत्थ. त्रि० (यथास्थ) યથાવસ્થિત; જેવું હોય તેવું રહેલું.

अहत्थ. त्रि० (यथार्थ) યથાર્થ; બરાબર.

अहत्थच्छिण्ण. त्रि० (अहस्तच्छिन्न) અખંડ હાથવાળો

अहप्पहाण. न० (यथाप्रधान) પ્રધાનને અનુસરીને, મુખ્ય વસ્તુને અનુસાર.

अहम. त्रि० (अधम) અધમ; નીચ.

अहमंति पुं० (अहंमन्तिन्) જાતિ આદિના અભિમાનવાળો.

अहम्म. पुं० (अधर्म) અધર્મ; સાગર અનુષ્ઠાન. (૨) ત્રિ૦ અધર્મ હેતુ (૩) ધર્મરહિત.

अहम्मजीवि. त्रि० (अधर्मजीविन्) અધર્મથી જીવનાર

अहम्मत्थिकाय. पु० (अधर्मास्तिकाय) જુઓ " અધમ્મત્થિકાય " શબ્દ

अहम्मदाण. पु० न० (अधर्मदान) ચોરાદિને દાન આપવુ તે, અધર્મ દાન

अहम्मसेवि. त्रि० (अधर्मसेविन) અધર્મ સેવનાર

अहम्मि. त्रि० (अधर्मिन्) જુઓ "અધમ્મિ" શબ્દ

अहम्मिट्ठ. त्रि० (अधर्मिष्ठ) જુઓ " અધમ્મિટ્ઠ " શબ્દ

अहम्मिय त्रि० (अधार्मिक) જુઓ " અધમ્મિય " શબ્દ

अहय. त्रि० (अहत) અખંડ, ફાટેલું તૂટેલું નહિ (૨) નવું, ધોયા ધુપી વગરનું

अहर. पु० (अधर) હોઠ (૨) त्रि० નીચેનો, નીચલો (૩) નીચ, અધમ

अहरगइ स्त्री० (अधरगति) અધોગતિ, નીચીગતિ

अहरिम त्रि० (अधरिम) જુઓ 'અધરિમ" શબ્દ

अहरिय त्रि० (अधरित) તિરસ્કાર કરેલ

अहरी. स्त्री० (अधरी) જુઓ "અધરી" શબ્દ

अहरीलोट्ठ पु० (अधरीलोष्ट) જુઓ "અધરી લોટ્ઠ " શબ્દ.

अहरुट्ठ } अहरोट्ठ } पु० (अधरोष्ठ) નીચેનો હોઠ

अहल त्रि० (अफल) ફળ વિનાનું નિષ્ફળ

अहलंद. पु० न० (यथालन्द) ભિનો હાથ સુકાય તેટલા વખતથી માંડી પાંચ રાત્રિ પર્યંતનો કાળ

अहलंदि. पु० (यथालन्दिन्) જિનકલ્પી જેવી કઠિન ક્રિયા કરનાર

अहलोय पु० (अधोलोक) નીચેનો લોક, પાતાળ લોક

अहव. अ० (अथवा) અથવા, અગર

अहवण. अ० (अथवा) અથવા.

अहवा. अ० (अथवा) વિકલ્પ, અથવા.

अहव्वण. पु० (अथर्वन्) ચાર વેદમાંનો ચોથો અથર્વણ વેદ

अहसुहुमअ. पु० (यथासूक्ष्मक) મનમાને મનમાં ક્રોધાદિ કુશીલનો સેવનાર, કષાય કુશીલ

अहस्सिर. त्रि० (   ) ખરા ખોટા કારણ વગર હસવાના સ્વભાવ વાળો નહિ

अहा. अ० (अधस्) નીચે, નીચી દિશા

अहा. अ० (यथा) જેમ, જેવી રીતે

अहा. अ० (अथ) જુઓ " અહ " શબ્દ

अहाअत्थं अ० (यथार्थम्) યથાર્થ, બરાબર

अहाइरित्त. त्रि० (यथातिरिक्त) પોતાને માટે ઉપયોગ કરતા વધે તે

अहाउ. न० (यथायुष्) જેટલું આયુષ્ય બાંધ્યું હોય તેટલું.

अहाउणिव्वत्तिकाल पुं० (यथायुर्निर्वृत्तिकाल) જેટલું આયુષ્ય બાંધ્યું હોય તેટલું ભોગવવું તે, બાંધેલ આયુષ્ય પુરેપુરી રીતે ભોગવવાનો સમય

अहाउय न० (यथायुष्क) જેટલું આયુષ્ય બાંધેલ હોય તે પ્રમાણે ભોગવવાનો કાળ

अहाकड त्रि० (यथाकृत) ગૃહસ્થે પોતાને માટે કરેલ આહારાદિ, આધાકર્માદિ દોષ રહિત (૨) સાધુને માટે ખાસ તૈયાર કરેલ આહારાદિ, આધાકર્મ આદિ દોષ

अहाकप्पं. अ० (यथाकल्पम्) કલ્પ પ્રમાણે જે ક્રિયાનો કલ્પ-વિધિ શાસ્ત્રમાં બતાવેલ હોય તેને અનુસરીને, કલ્પતી રીતે

अहाकम्म न० (आधाकर्मन्) સાધુને માટે ખાસ આરંભ સમારંભ કરી નીપજાવેલ આહારાદિ, ઉદ્ગમનના ૧૬ દોષમાંનો પહેલો દોષ

अहागड. त्रि० (यथाकृत) જુઓ "અહાકડ" શબ્દ.

अहाचर. त्रि० (अवचर) દરમાં રહેનાર સાપ વગેરે.

अहाछंद. पुं० (यथाच्छन्द) પોતાની મરજી મુજબ વર્તનાર; શાસ્ત્રની આજ્ઞાને આધીન ન રહેતાં પોતાના અભિપ્રાય પ્રમાણે વર્તનાર સાધુ.

अहाच्छंदविहारि. त्रि० (यथाच्छन्दविहारिन्) પોતાની મરજી મુજબ ચાલનાર; સ્વેચ્છાચારી.

अहाजाय. न० (यथाजात) જન્મ વખતે જેમ હાથ જોડેલ હોય તેવી રીતે હાથ જોડીને વંદના કરવી તે; વંદનાનો એક પ્રકાર.

अहाणुपुव्वी. स्त्री० (यथानुपूर्वी) અનુક્રમ; પરિપાટી.

अहातच्च. न० (यथातथ्य) સત્ય; વાસ્તવિક.

अहातत्थिज्ज. न० (यथातथ्यक) સૂયગડાંગ સૂત્રના તેરમા અધ્યયનનું નામ.

अहातहं. अ० (यथातथ्यम्) જેમ હોય તેમ.

अहापज्जत्त. त्रि० (यथापर्याप्त) ઇચ્છા પુરતું પ્રાપ્ત થયેલ; જોઇએ તેટલું મળેલું.

अहापडिरूव. त्रि० (यथाप्रतिरूप) ઉચિત; યોગ્ય. (२) યથાયોગ્ય.

अहापणिहिय. त्रि० (यथाप्रणिहित) યથાવસ્થિત.

अहापवत्त. त्रि० (यथाप्रवृत्त) અનાદિકાળથી જે સ્વભાવે વર્તે છે તે સ્વભાવે વર્તનાર, સ્વભાવાન્તરને ન પામેલ.

अहापवित्त. त्रि० (यथाप्रवृत्त) ચાલુ પ્રવૃત્તિમાં જેટલું જોઇએ તેટલું; યથાયોગ્ય.

अहापवित्ति. स्त्री० (यथाप्रवृत्ति) ઉચિત પ્રવૃત્તિ.

अहापवित्तिकरण. न० (यथाप्रवृत्तिकरण) સમકિતને અનુકૂળ અધ્યવસાય વિશેષ.

अहाबद्ध. त्रि० (यथाबद्ध) જોઇએ તેવું મજબુત બાંધેલું; દઢ ગોઠવેલું.

अहाबादर. } अहाबायर. } त्रि० (यथाबादर) સ્થૂલ; જાડું. (२) નિસ્સાર; સાર રહિત.

अहाबुइय. न० (यथोक्त) જેમ કહ્યું હોય તેમ.

अहाभूत. त्रि० (यथाभूत) જેમ હોય તેમ; તાત્વિક.

अहामग्ग. न० (यथामार्ग) જ્ઞાન આદિ મોક્ષ માર્ગને અનુસરિ.

अहारायणिय. न० (यथारात्निक) દીક્ષામાં નાના મોટા હોય તેના અનુક્રમને અનુસાર.

अहारियं. न० (यथेर्य) જેમ ઇરિયા સમિતિ જળવાય તેવી રીતે.

अहारिह. त्रि० (यथार्ह) યથાયોગ્ય; ઉચિત.

अहारीय. न० (यथारीत) યથાયોગ્ય રીતિ; ચાલુ પદ્ધતિને અનુસરી. (२) સ્વભાવ માફક.

अहालंद. पुं० (यथालन्द) જેટલા વખતને માટે કહ્યું હોય તેટલો વખત; યથાલંદકાળ જઘન્ય હોય તો પાણીથી ભીનો હાથ સુકાય તેટલો વખત, ઉત્કૃષ્ટ યથાલંદકાળ પાંચ દિવસ અને મધ્યમ યથાલંદકાળ તે બેની વચ્ચેનો વખત.

अहालंदिय. पुं० (यथालन्दिक) જુઓ "અહલંદિ" શબ્દ.

अहालहुग. } अहालहुय. } त्रि० (यथालघुक) અતિલઘુ; અતિનાનો.

अहालहुसग. त्रि० (यथालघुस्वक) કંઇક નાનો અને હલકો; ન્હાનામાં ન્હાનો.

अहावगास. न० (यथावकाश) જેનું ઉત્પત્તિ સ્થાન હોય તે પ્રમાણે; અવકાશ અનુસાર.

अहावच्च. पु० (यथापत्य) પુત્ર સ્થાનીય; પુત્ર સમાન.

अहावच्चदेव. पुं० (यथापत्यदेव) પુત્ર સ્થાનીય દેવ; પુત્ર સમાન દેવ.

अहावरं. अ० (अथापरम्) ત્યાર પછી; પછી બીજું.

અહાવિહિ ન૦ (यथाविधि) શાસ્ત્રના ન્યાય અનુસાર, બરાબર વિધિપૂર્વક

અહાસંથડ. ન૦ (यथासंस्तृत) જોઇએ તેવી રીતે પાથરેલ, શયનયોગ્ય

અહાસંથડ ન૦ (यथासंस्कृत) જેવી રીતે ઉપભોગ થઇ શકે તેવી રીતે સંસ્કાર પમાડેલુ

અહાસંવિભાગ. પુ૦ (यथासंविभाग) ગૃહસ્થે જમતી વખતે પુરાકર્મ અને પશ્ચાત્કર્મ દોષ ન લાગે તેવી રીતે પોતાના ખોરાકમાથી " અમુક ભાગ સાધુ પધારે તો વ્હોરાવુ " એવી ભાવના ભાવવી તે, શ્રાવકનુ બારમુ વ્રત

અહાસચ્ચ ન૦ (यथासत्य) વાસ્તવિક રીતે, બરાબર

અહાસુત્ત. ન૦ (यथासूत्र) સૂત્રાનુસાર, સૂત્રમા કહ્યુ છે તે પ્રમાણે

અહાસુય ન૦ (यथाश्रुत) જેવુ સાંભળ્યુ હોય તેવુ, સાંભળ્યા પ્રમાણે

અહાસુહ ન૦ (यथासुख) ઇચ્છાનુસાર, જેમ પોતાને સુખ ઉપજે તેમ કરવુ તે

અહાસુહુમ પુ૦ (यथासूक्ष्म) નિર્ગ્રંથનો એક પ્રકાર, સર્વ સમયવર્તિ નિર્ગ્રંથ (૨) ન૦ જોઇએ તેવુ સૂક્ષ્મ

અહાસુહુમકસાયકુસીલ પુ૦ (यथासूक्ष्मकषायकुशील) મનથી સૂક્ષ્મ રીતે ક્રોધાદિનું સેવન કરનાર

અહાસુહુમણિયંઠ પુ૦ (यथासूक्ष्मनिर्ग्रन्थ) ગુણગણના સર્વ સમયમા વર્તમાન નિર્ગ્રંથ ચરમ સમયાદિ વિશેષ ભેદરહિત સામાન્ય નિર્ગ્રંથ

અહાસુહુમપુલાય પુ૦ (यथासूक्ष्मपुलाक) મનથી જ્ઞાન આદિના અતિચાર સેવી સયમને નિ સાર બનાવનાર (સાધુ)

અહાસુહુમબઉસ. પુ૦ (यथासूक्ष्मबकुश) શરીર સબધી કે ઉપકરણ સબધી કિંચિત્ દોષ લગાડનાર (સાધુ).

અહિ. પુ૦ (अहि) સાપ, સર્પ

અહિઆર. પુ૦ (अधिकार) અધિકાર, હોદ્દો

અહિંસયા. } **અહિંસા.** } સ્ત્રી૦ (अहिंसा) હિંસાનો અભાવ, પ્રાણીના વધનો અભાવ

અહિક ત્રિ૦ (अधिक) અધિક, વિશેષ

અહિકય. ત્રિ૦ (अधिकृत) જેનો અધિકાર ચાલતો હોય તે, પ્રસ્તુત

અહિકરણ. ન૦ (अधिकरण) જુઓ " અધિગરણ " શબ્દ

અહિક્ખેવ પુ૦ (अधिक्षेप) નિન્દા (૨) તિરસ્કાર

અહિગ. ત્રિ૦ (अधिक) જુઓ "અધિક" શબ્દ

અહિગમ પુ૦ (अभिगम) ઉપચાર, શ્રાવકના પાચ અભિગમનમાનો ગમે તે એક

અહિગમ પુ૦ (अधिगम) જુઓ " અધિગમ " શબ્દ (૨) જ્ઞાન (૩) સેવા, ભક્તિ

અહિગમણ ન૦ (अधिगमन) જ્ઞાન (૨) નિર્ણય (૩) પ્રાપ્તિ

અહિગમય ત્રિ૦ (अधिगमक) અર્થને બતાવનાર, અર્થને જાણનાર

અહિગમરઇ પુ૦ (अधिगमरुचि) ઉપદેશ સાભળવાથી થયેલુ સમ્યક્ત્વ, સમ્યક્ત્વનો એક પ્રકાર

અહિગય. ન૦ (अधिकृत) જુઓ "અધિગય" શબ્દ.

અહિગરણ ન૦ (अधिकरण) એરણ (૨) આત્મભિન્ન બાહ્ય વસ્તુ (૩) પાપજનક ક્રિયા (૪) આધાર (૫) ઉપહાર, ભેટ (૬) કલેશ, વિવાદ

અહિગરણિયા સ્ત્રી૦ (अधिकरणिकी) જુઓ " અધિગરણિયા " શબ્દ

અહિગરણી સ્ત્રી૦ (अधिकरणी) જુઓ "અધિગરણી" શબ્દ

અહિગરણીખોડી સ્ત્રી૦ (अधिकरणीखोटि) જે લાકડામા એરણ બેસાડેલી હોય છે તે લાકડુ

अहिगार पु० (अधिकार) વ્યાપાર, પ્રવૃત્તિ (૨) વૈભવ, સંપત્તિ (૩) હક, સત્તા. (૪) પ્રસ્તાવ, પ્રસંગ

अहिगारि त्रि० (अधिकारिन्) અધિકારી

अहिच्छत्ता. स्त्री० (अहिच्छत्रा) જંગલ દેશની મુખ્ય નગરી

अहिच्छत्ताणयरी. स्त्री० (अहिच्छत्रानगरी) જુઓ " અહિચ્છત્તા " શબ્દ

अहिजाय त्रि० (अभिजात) કુલીન, ઉંચા કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

अहिज्जञ.
अहिज्जग त्रि० (अध्येतृक) ભણનાર, અધ્યયન કરનાર

अहिज्झिय. त्रि० (अभिध्यित) લોભ રહિત, અલુબ્ધ

अहिट्ठग त्रि० (अधिष्ठक) અધિષ્ઠાતા, વિધાયક

अहिट्ठाण न० (अधिष्ठान) બેસવું, આશ્રય કરવો તે (૨) માલિક બનવું તે

अहिट्ठिआर त्रि० (अधिष्ठातृ) અનુષ્ઠાન કરનાર

अहिट्ठिय त्रि० (अधिष्ठित) નિવાસ કરેલ, રહેલ (૨) વશ થયેલ, તાબે થયેલ (૩) આક્રાન્ત, આક્રમણ કરેલ

अहिणव. त्रि० (अभिनव) નવો, નવીન ગુણવાળો

अहिणिबोह पु० (अभिनिबोध) જ્ઞાન વિશેષ, મતિજ્ઞાન (૨) મતિજ્ઞાનના આવરણનો ક્ષયોપશમ

अहितत्त. त्रि० (अभितप्त) અતિ પીડાયેલો, તપેલો (૨) સંતાપ પામેલો

अहिताव. पु० (अभिताप) તાપ, ગરમી

अहिदट्ठ. न० (अहिदंष्ट्र) સર્પ દંશ

अहिनव. त्रि० (अभिनव) જુઓ ' અહિણવ ' શબ્દ

अहिन्नाय त्रि० (अभिज्ञात) સમજ

अहिमर. पु० (अभिमर) સામે રહીને મરે અગર મારે તે

अहिय. त्रि० (अधिक) અધિક, વધારે.

अहिय. त्रि० (अहित) અહિત કરનાર (૨) पु० અહિત, અસુખ

अहियगामिणी स्त्री० (अहितगामिनी) અહિત કારી ભાષા

अहिया. स्त्री० (अधिका) ભગવાન્ શ્રી નમિનાથ સ્વામીની પ્રથમ શિષ્યા

अहियास. पु० (अध्यास) પરિષહ વગેરે સારી રીતે સહન કરવા તે, ઉપસર્ગથી ચલાયમાન ન થવા ચારિત્ર બરાબર પાળવું તે

अहियासण. न० (अधिकाशन) અધિક ભોજન, અજીર્ણ

अहियासण.
अहियासणया न० (अध्यासन) સહન કરવું, ખમવું તે.

अहियासिय त्रि० (अध्यासित) પરિષહાદિ સહન કરેલ, ઉપસર્ગ આદિ જીતેલ (૨) न० સહન કરવું તે

अहियासिय. त्रि० (अधिकासित) વધારે નજીક કરેલું, ઘણું પાસેનું

अहिरि. त्रि० (अह्रीन्) અનિષ્ટ, અમનોજ્ઞ.

अहिरीअ त्रि० (अह्रीक) બેશરમ, નિર્લજ્જ

अहिरीमण त्रि० (अह्रीमनस्) શીત, ઉષ્ણ આદિ પરિસહ ખમવામાં લાજ ન રાખનાર.

अहिलाण न० (अभिलान) મુખબન્ધન, લગામ

अहिलाव पु० (अभिलाप) શબ્દ (૨) અવાજ, ધ્વનિ

अहिलाविणी स्त्री० (अभिलापनी) શબ્દ પ્રયોગમાં સ્ત્રી, સ્ત્રીલિંગનો શબ્દ, જેમ ગંગા, માલા ઇત્યાદિ

अहिलास पु० (अभिलाष) અભિલાષા, ઇચ્છા

अहिलासि त्रि० (अभिलाषिन्) અભિલાષા વાળો ઇચ્છાવાળો

अहिल्लोय न० (अभिलोक) ઉંચત સ્થાન

[illegible]. [illegible] ([illegible]) [illegible]

आइय. त्रि० ([illegible]) [illegible]

आइत्तु. त्रि० ([illegible]) [illegible]

आइट्ठ. त्रि० ([illegible]) [illegible]

आइड्डि. [illegible] ([illegible]) [illegible]

आइड्डि. [illegible] ([illegible]) [illegible]

आइण्ण. त्रि० (आकीर्ण) આકીર્ણ કરેલ.

आइण्ण. त्रि० (आचीर्ण) વ્યાપ્ત, સંકીર્ણ; [illegible] (२) त्रि० [illegible] ચરવાન, ઘોડો. (३) વિનયવાન્ પુરુષ. (४) આચાર્ય-વંશના [illegible] આચરણનું [illegible] અધ્યયન.

आइण्ण त्रि० (आदीप्त) ચોખુ પ્રકાશિત

आइण्ण. त्रि० (आदीन) અાદીન; વધુ થાકેલ.

आइन्नाग. त्रि० (आदान) લેનાર.

आइद्ध. त्रि० (आविद्ध) વ્યાપ્ત

आइन्न त्रि० (आकीर्ण) વ્યાપ્ત. (२) पुं० [illegible] આપનાર કારણ. (३) [illegible] ઘોડો.

आइन्न. (त्रि० (आचीर्ण) આચરેલ.

आइम. त्रि० (आदिम) પ્રથમનું; પહેલું,

आइमुहुत्त. न० (आदिमुहूर्त) પ્રથમ મુહૂર્ત; [illegible] સમય.

आइमोक्ख. पुं० (आदिमोक्ष) આદિ-[illegible] [illegible] ને.

आइय. त्रि० (आदृत) આદર પામેલ.

आइय. त्रि० (आचित) વ્યાપ્ત (२) સંચિત. [illegible] કરેલું.

आइयण न० (आदान) ગ્રહણ કરવું તે.

आइराय पु० (आदिराज) ભગવાન્ ઋષભ કે જેણે સૌથી પહેલાં રાજ્યની સ્થાપના કરી

आइल्ल. त्रि० (आदिम) [illegible]

आइल्ल } त्रि० ([illegible]) [illegible]
आइल्लिय }

आइवंसियवर [illegible] ([illegible]) [illegible]

आइस. त्रि० ([illegible]) [illegible] (२) न० [illegible]

आइण. पुं० ( ) જુઓ "[illegible]" શબ્દ.

आइणग. न० (आजिनक) ચર્મમય-ચામડાનું વસ્ત્ર વિશેષ કે જે કમાવીને અતિ મુલાયમ કરેલ હોય છે (२) पुं० એ નામનો એક દ્વીપ તથા એક સમુદ્ર.

आइणभद्द. पुं० (आजिनभद्र) આજીન દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

आइणमोइ. त्रि० (आजीनमोचिन्) [illegible] ખાનાર.

आइणमहाभद्द. पुं० (आजिनमहाभद्र) આજીન દ્વીપનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

आइणमहावर. पुं (आजिनमहावर) આજીન સમુદ્ર તથા આજીનવર સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.

आइणवर. पु० (आजिनवर) એ નામનો એક દ્વીપ તથા એક સમુદ્ર. (२) આજીન સમુદ્ર તથા આજીનવર સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.

आइणवरभद्द. पुं० (आजिनवरभद्र) }
आइणवरमहाभद्द. पु (आजिनवरमहाभद्र) }
આજીનવર દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા

आइणवरोभास. पुं० (आजिनवरावभास) એ નામનો એક દ્વીપ તથા સમુદ્ર.

आइणवरोभासभद्द. पुं० (आजिनवरावभासभद्र) } આજીનવરોભાસદ્વીપનો અધિપ-
आइणवरोभासमहाभद्द. पु० (आजिनवरावभासमहाभद्र) }

आईणवरोभासमहावर. पुं० (आजिनवरावभासमहावर) } आजिनवरो
आईणवरोभासवर. पुं० (आजिनवरावभासवर) } भास-समुद्रनो अधिष्ठाता देवता.

आईणवित्ति. त्रि० (आदीनवृत्ति) अत्यन्त दीन भिक्षु भागण वगेरे.

आईय. त्रि० (आतीत) विशेप ज्ञात. (२) संसारमां धुमनार; संसार प्राप्त.

आईरण. त्रि० (आजीरण) लडाई जीतनार.

आउ. अ० ( ) अथवा.

आउ. स्त्री० (अप्) पाणी. (२) अ-पकाय; पाणीनो जीव. (३) पूर्वाषाढा नक्षत्रनो देवता.

आउ. न० (आयुष्) जेना उदयथी जीव जींदगी भोगवे छे ते; आयुष्य कर्म, आठ कर्ममांनुं पांचमुं कर्म.

आउंचण. न० (आकुञ्चन) अवयव संको-चवा ते.

आउंटण. न० (आकुञ्चन) संकोचन.

आउंटिय. त्रि० (आकुञ्चित) संकोचेलुं.

आउकम्म. न० (आयुःकर्मन्) आठ कर्ममांनुं ५ मुं आयुष्य कर्म.

आउकाइय. } पुं० (अप्कायिक) पाणीना जीव.
आउकाय. } पुं० (अप्काय)
आउक्काइय. } पुं० (अप्कायिक)
अउक्काय. } पुं० (अप्काय)

आउक्काल. पुं० (आयुःकाल) मृत्युकाळ; मरणनो अवसर.

आउक्खय. पुं० (आयुःक्षय) मरण; मोत.

आउक्खेम. न० (आयुःक्षेम) जीवन; आवर-दानुं पालन.

आउज्ज. पुं० (आवर्ज) मन वचन अने कायानो शुभ व्यापार. (२) त्रि० शुभ-प्रवृत्ति करनार.

आउज्ज. त्रि० (आयोज्य) एक बीजा साथे जोडेल.

आउज्ज. पुं० (आतोद्य) वीणा आदि वाजींत्र.

आउज्जण. न० (आवर्जन) मन, वचन अने कायानो शुभ व्यापार.

आउज्जिय. पुं० (आयोगिक) उपयोगपूर्वक वर्तनार; ज्ञानी.

आउज्जियकरण. } न० (आयोजिकाकरण)
आउज्जियाकरण. } केवलसमुद्घातना
आउज्जीकरण. } पहेलां करवामां आ-वतो शुभ मन, वचन, कायानो व्यापार-क्रिया; एक अंतर्मुहूर्तसुधी कर्मपुद्गलने उदयावलिकामां नाखवारूप उदीरणा विशेप.

आउट्ट. त्रि० (आवृत्त) अमुक तरफ वळेल. (२) व्यवस्थित थयेल.

आउट्ट. पुं० (आकुट्ट) प्राणीना अवयवो छेदवा ते; हिंसा करवी-मारवुं ते.

आउट्टण. न० (आवर्त्तन) पासुं फेरववुं ते. (२) अभिलापा. (३) निवृत्ति. (४) अभिमुख होवुं; तत्पर होवुं. (५) भ्रमण करवुं; फरवुं.

आउट्टणया. स्त्री० (आवर्त्तनता) मतिज्ञाननो भेद जे अवाय तेनुं अपर नाम. (२) जुओ " आउट्टण " शब्द.

आउट्टावण. न० (आवर्त्तन) अभिमुख करवुं; तत्पर करवुं.

आउट्टि. स्त्री० (आकुट्टि) हिंसा.

आउट्टि. स्त्री० (आवृत्ति) सन्मुख थइने रहेवुं ते. (२) फरी फरी अभ्यास करवो ते; वारंवार स्वाध्याय-आवृत्ति करवी ते. (३) सूर्य तथा चंद्रनुं अंदरना मांडलेथी बहार जवुं, अने बहारना मांडलेथी अंदर आववु ते.

आउट्टि. त्रि० (आकुट्टिन्) जाणी बुझी हिंसा करनार; इरादापूर्वक प्राणिनुं छेदन भेदन करनार. (२) अकार्य करनार.

आउट्टिय. त्रि० (आकुट्टित) छेदेलुं; विदारेलुं.

अहिल्लिया स्त्री० (अहल्या) અહલ્યા નામની એક સતી સ્ત્રી
अहिव पु० (अधिप) સ્વામી, અધિપતિ
अहिवइ पु० (अधिपति) જુઓ " અહિવ " શબ્દ
अहिवइजंभग पु० (अधिपतिजृम्भक) જંભક દેવતાનો અધિપતિ
अहिवासण. न० (अधिवासन) સુગંધી વસ્તુ છાટવી તે
अहिसंधारण न० (अभिसन्धारण) અભિપ્રાય બાંધવો તે
अहिसक्कण न० (अभिष्वष्कण) ક્રિયાના સમયને ઉલ્લંઘીને તે ક્રિયા કરવી તે (૨) આસપાસ ફરવું તે
अहिसहण न० (अधिसहन) સહન કરવું તે
अहिसिंचण न० (अभिषिञ्चन) અભિષેક, ઉપરથી પાણીની ધાર સિંચવી તે
अहिसित्त त्रि० (अभिषिक्त) રાજ્યાભિષેક કરેલ
अहिसिनागा स्त्री० (अहिशालाका) એક ત રેહનો મુકુલી સર્પ
अही स्त्री० (अही) નાગણી
अहीण त्रि० (अधीन) સ્વાધીન.
अहीण त्रि० (अहीन) અવિકલ, સંપૂર્ણ
अहीणाइरित्त. त्रि० (अहीनातिरिक्त) હીન નહિ તેમ અધિક નહિ
अहीय त्रि० (अधीत) ભણેલ, પઠન કરેલ
अहीरग त्रि० (अहीरक) તન્તુ રહિત, જેને છેદતા રેસા ન પડે તે (ફળાદિ)
अहुणा अ० (अधुना) હમણાં, આ ઘડીએ
अहुणाधोय त्रि० (अधुनाधौत) તત્કાળનું ધોવાણ, જે શસ્ત્ર પરિણત ન થયું હોય તે
अहुणाभिन्न त्रि० (अधुनाभिन्न) તત્કાળના ફુટેલ, નવા અંકુર ઉગેલ
अहुणोवलित्त त्रि० (अधुनोपलिप्त) તરતનું લીંપેલું
अहुणोववन्न त्रि (अधुनोपपन्न) તત્કાળનો ઉત્પન્ન થયેલ
अहे अ० (अधस्) નીચે, અધો
अहे अ० (अथ) જુઓ " अह " શબ્દ
अहेउ पु० (अहेतु) હેત્વાભાસ, અનુમિતિને ન સાધનાર હેતુ (૨) त्रि० કારણરહિત, નિત્ય
अहेकम्म. न० (अधःकर्मन्) જે ભોજન કરવાથી સાધુને અધોગતિમાં જવું પડે તે આધાકર્મ દોષવાળું ભોજન
अहेकाय पु० (अधःकाय) શરીરનો નીચલો ભાગ
अहेचर. त्रि० (अधश्चर) સર્પ વગેરે પ્રાણી
अहेतारग. पु० (अधस्तारक) પિશાચની એક જાત
अहेदिसा स्त्री० (अधोदिश्) નીચેની દિશા
अहेभव पु० (अधोभव) રત્નપ્રભા આદિ નારકીનો ભવ
अहेलोग. } पु० (अधोलोक) અધોલોક,
अहेलोय. } પાતાલ લોક.
अहेवाय. पु० (अधोवात) અધોવાયુ, નીચી દિશાનો વાયુ.
अहेवियड त्रि० (अधोविकट) ભિંત વિનાનું સ્થાન, ખુલ્લું સ્થાન
अहेसणिज्ज त्रि (यथैषणीय) સંસ્કાર રહિત, સુધારના, બગાડના વગેરે સંસ્કાર વગરનું
अहेसत्तमा. स्त्री० (अधःसप्तमी) તમતમા પ્રભા નામની સાતમી નરક.
अहो अ० (अहो) આશ્ચર્ય, વિસ્મય (૨) દીનતા (૩) આમંત્રણ
अहो अ० (अधस्) નીચે
अहोअहो अ० (अधोधस्) નીચે નીચે
अहोकंडूयग पु० (अधःकण्डूयक) નાભિથી નીચે ખંજોળનાર તાપસનો એક વર્ગ
अहोगामि त्रि० (अधोगामिन्) દુર્ગતિમાં જનાર

अहोणिसं } अ० (अहर्निशम्) रात
अहोणिसि } दिवस, अहोरात्र

अहोदाण न० (अहोदान) आश्चर्यकारी दान; ખેહદ દાન

अहोदिसा. स्त्री० (अधोदिशा) नीचेनी दिशा, अधोदिशा.

अहोनिसं. अ० (अहर्निशम्) रातदिवस

अहोभागि. त्रि० (अधोभागिन्) કમભાગી.

अहोमुह. त्रि० (अधोमुख) नरकादिमा लई જનાર

अहोरत्त. न० (अहोरात्र) रातदिवस

अहोरत्तिया. स्त्री० (अहोरात्रिकी) } साधु-
अहोरादिया स्त्री० (अहोरात्रिन्दिवा) } नी ११
अहोराइया. स्त्री० (अहोरात्रिकी) } मी પ
अहोराई स्त्री० (अहोरात्रिकी) } डिमा,
के જેમા ছઠ્ઠું तप करवामा आवे छे अने એક अहोरात्र प्रमाण गाम બ હાર રહી અમુક આસને કાઉસગ્ગ કરવામા आवे ते भिक्षुनी ११ मी પડિમા

अहोलोअ } पु० (अधोलोक) नीचेनो
अहोलोय. } लोक; पाताळ लोक

अहोवाय. पु० (अधोवात) नीची दिशानो वायु (२) अधोवायु; अपानवायु

अहोविहार पु० (अहोविहार) आश्चर्यकारक विहार, यथोक्त संयमनु अनुष्ठान

अहोसिर. त्रि० (अधोशिरस्) જેનું માથુ नीचु छे ते

अहोहि. त्रि० (अधोऽवधि) } परम अव
अहोहिय. त्रि० (अधोऽवधिक) } धिज्ञानवाळा

કરતા ઉતરતા अवधिज्ञानवाळो (२) पु० स्त्री० नीचना दरजनु अवधिज्ञान, अवधिज्ञाननो એક ભેદ

आ अ० (आ) मर्यादा, हद (२) वाक्या लंकार (३) सन्मुख (४) थोडुं, ईषत्, જરાક (५) व्याप्ति (६) विशेषता (७) विस्मय, आश्चर्य

आअ पु० (आय) लाभ, प्राप्ति (२) જેનાથી જ્ઞાન आदिनी प्राप्ति थाय ते, अध्ययन, प्रकरण

आइ. पु० (आदि) आदि, प्रथम, शरुआत (२) नाभीनी नीचेनो भाग (३) ईत्यादि, वगेरे (४) संसार (५) समीप, પાસે (६) ભેદ, प्रकार (७) अवयव, अंश

आइअंतियमरण. न० (आत्यन्तिकमरण) देह अने જીવ अत्यंत जुदा पडे ते, मृत्यु

आइं अ० (आइ) वाक्यालंकार

आइखिणी स्त्री० (आख्यायिनी) कर्णपिशाचिका विद्या.

आइक्खग त्रि० (आख्यायक) शुभाशुभ कहेनार

आइक्खण न० (आख्यान) कथन, उपदेश

आइक्खिय त्रि० (आख्यात) कहेलु, कथनकरेल

आइक्खिया स्त्री० (आख्यायिका) वार्ता, कथा (२) એક प्रकारनी मेली विद्या

आइगर त्रि० (आदिकर) आदि शरुआ तमा आचारंग आदि श्रुतधर्मना करनार, तीर्थंकर.

आइच्च पु० (आदित्य) सूर्य, सुरज (२) कृष्णराजीना आंतरामा रहेल अर्चिमाली नामना विमानना वासी लोकान्तिक देवता (३) એવોક विमानविशेष अने तेना देवता (४) सूर्यमास, साडात्रीस दिवस प्रमाण आदित्यमास

आइच्चजस पु० (आदित्ययशस्) भरत चक्र वर्तिनो आदित्य यशा नामे पुत्र

आइच्चमास. पु० (आदित्यमास) सूर्यमास, ३०॥ दिवसनो मास

आइच्चमंरच्छर. पु० (आदित्यसंवत्सर) नवमे प्रमाण दिवस प्रमाण मोनातं

आउट्टिया स्त्री० (आकुट्टिका) જાણી જોઈને ઈરાદાપૂર્વક કરવું તે

आउडिअ. त्रि० (आकुट्टित) અક્ષર કોતરી નામ પાડેલ. (૨) હણાયેલ, મારેલ

आउत्त त्रि० (आयुक्त) ઉપયોગ સહિત, સાવચેત (૨) સ્થાઇને તૈયાર થયેલ

आउत्त. त्रि० (आगुप्त) ગુપ્તિથી ગોપવેલ, રક્ષણ કરેલ (૨) સયત-સાધુની ગતિ ચેષ્ટા વગેરે (૩) સક્ષિપ્ત

आउधागार. पु० (आयुधागार) આયુધશાળા, હથિયારો રાખવાની જગ્યા

आउर. त्रि० (आतुर) આકુલવ્યાકુલ (૨) રોગી, પીડિત

आउरपच्चक्खाण न० (आतुरप्रत्याख्यान) ૨૯ ઉત્કાલિકસૂત્રમાનુ ૨૮ મુ આઉર પચ્ચખાણ નામે એક પઇન્નો

आउरिअ त्रि० (आतुरित) મદવાડીઓ, આતુર થયેલ

आउल त्रि० (आकुल) આકુલવ્યાકુલ, વ્યગ્ર (૨) વ્યાપ્ત, ભરેલ (૩) પુ० સમૂહ

आउलिय त्रि० (आउलित) વ્યાકુલ થયેલ

आउलीकरण न० (आकुलीकरण) પ્રચુરીકરણ-વણુ કરવુ-વધારવુ તે, સસારને વધારવો તે

आउव्वेय पु० (आयुर्वेद) ચિકિત્સાશાસ્ત્ર, વૈદકશાસ્ત્ર

आउस न० (आयुष) આયુષ્ય આવરદા

आउस पु० (आक्रोश) આક્રોશ ભરેલ વચન, ઠપકાના વચન

आउस त्रि० (आयुष्मत्) દીર્ઘાયુ, ચિરજીવી

आउसंत त्रि० (आयुष्मत्) દીર્ઘાયુ, ચિરજીવી

आउसणा स्त्री०(आक्रोशना) આક્રોશ કરવો તે

आउस्स. पु० (आक्रोश) આક્રોશ-કર્કશ વચન

आउस्सिय त्रि० (आवश्यक) જરૂરી (૨) હિ રિ જરૂર, અવશ્ય

आउस्सियकरण न० (आवश्यककरण) મન, વચન ને કાયાનો શુભ વ્યાપાર (૨) મોક્ષ મેળવવાની પ્રવૃત્તિ

आउह न० (आयुध) આયુધ, શસ્ત્ર, હથીયાર

आउहघर न० (आयुधगृह) આયુધઘર, આયુધશાળા, હથીયાર રાખવાનુ સ્થાન

आउहघरिय त्रि० (आयुधगृहिक) આયુધ શાળાના ઉપરી.

आउहि. त्रि० (आयुधिन्) હથિયાર ધારણ કરનાર, યોદ્ધો

आऊसिय त्रि० (आयूषित) પ્રવેશ કરેલ (૨) સકુચિત

आएज्ज. त्रि० (आदेय) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય, માનનીય

आएज्जणाम } न० (आदेयनामन्) નામ
आएज्जनाम. } કર્મની એક પ્રકૃતિ, કે જેના ઉદયથી બોલેલુ વચન ગ્રહણ કરવા યોગ્ય મનાય છે

आएस त्रि० (एष्यत्) આવતુ, આવવાનુ

आएस पु० (आदेश) પ્રાહુણો, પરોણો (૨) પ્રકાર, ભેદ (૩) વિશેષ, વ્યક્તિરૂપ (૪) સૂત્ર, આગમ, શાસ્ત્ર (૫) ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રૌવ્ય એ ત્રિપદી કે જે ગણધરને પ્રથમ સભળાવવામા આવે છે (૬) વ્યપદેશ, વ્યવહાર (૭) હુકમ, આજ્ઞા (૮) મત (૯) ઉપચાર, આરોપ

आएसण. न० (आदेशन) કારખાનુ, શિલ્પશાળા

आएससव्वय पु० (आदेशसर्व) ઉપચારથી સર્વ, પ્રચુર અથવા પ્રધાન વસ્તુમા સર્વનો ઉપચાર કરવો તે. જેમ ભોજનમા ઘી વધારે હોય તો આજ તો એકલુ ઘી જ ખાધુ. આમા ઘીની પ્રધાનતાને લીધે ઘી સિવાયની વસ્તુમા પણ ઘીનો ઉપચાર કર્યો

आएसि. त्रि० (आदेशिन्) આદેશ કરનાર. (૨) અભિલાષી.

आएसिय. न० (आदेशिक) સાધુને દેવા માટે કલ્પી રાખેલ આહારાદિ; આહારનો એક દોષ.

आओग. पुं० (आयोग) દ્રવ્ય સંપાદન કરવાનો ઉપાય; ધંધો વ્યાપાર વગેરે. (૨) પૈસાની આવક; વટાવ. (૩) સરંજામ.

आओगपओग. पुं० (आयोगप्रयोग) દ્રવ્ય સંપાદન કરવાનો ઉપાય; દ્રવ્ય વૃદ્ધિ માટે ધીરધાર કરવી તે.

आओजिया. स्त्री० (आयोजिका) તીવ્ર પરિણામથી કરવામાં આવતી ક્રિયા કે જેનાથી સંસાર સાથે સંબંધ વધે છે.

आओज्ज. पुं० न० (आतोद्य) વાદ્ય; વાજિંત્ર.

आओज्ज. त्रि० (आयोज्य) મર્યાદાપૂર્વક જોડવા યોગ્ય.

आओस. पुं० (   ) પરોઢિઉં; સૂર્યોદય પહેલાની બે ઘડી. (૨) પ્રદોષ સમય; સંધ્યાકાલ.

आओसणा. स्त्री० (आक्रोशना) તિરસ્કાર; તરછોડવું.

आंताइ. त्रि० (आन्तादिन्) ખાતાંપીતાં બાકી રહેલ આહાર લેનાર. (સાધુ).

आंदोलिर. त्रि० (आन्दोलिन्) કમ્પનશીલ.

आकंखा. स्त्री० (आकाङ्क्षा) ઇચ્છા; અભિલાષા.

आकंखिर. त्रि० (आकाङ्क्षिन्) આકાંક્ષા કરનાર; આકાંક્ષણ શીલ; અભિલાષી.

आकड्ढ. त्रि० (आकृष्ट) સામે ખેંચેલ.

आकड्ढ. पुं० (आकर्ष) સામે ખેંચવુ તે.

आकड्ढविकड्ढि. स्त्री० (आकर्षविकृष्टि) આમ તેમ ખેંચવું તે; ખેંચાખેંચ કરવી તે.

आकण्णिय. त्रि० (आकर्णित) શ્રુત; સાંભળેલું.

आकम्हिय. त्रि० (आकस्मिक) આકસ્મિક; અહેતુ; કારણ વગરનું.

आकार. पुं० (आकार) આકૃતિ; ચહેરો; આકાર.

आकास. पुं० न० (आकाश) ગગન; આકાશ.

आकासफलोवमा. स्त्री० (आकाशफलोपमा) }
आकासिआ. स्त्री० (आकाशिका) } ખાદ્ય વિશેષ; ખાવાનો એક પદાર્થ..

आकिइ. स्त्री० (आकृति) આકાર; આકૃતિ; દેખાવ.

आकिंचण. न० (आकिञ्चन्य) પરિગ્રહ રહિતપણું; સુવર્ણ આદિ પરિગ્રહનો અભાવ.

आकिति स्त्री० (आकृति) આકાર; દેખાવ; આકૃતિ.

आकीलवास. पुं० (आक्रीडावास) ગૌતમ દ્વીપમાં રહેતા લવણ સમુદ્રના અધિપતિ સુસ્થિત દેવતાનો ક્રીડાવાસ.

आकुंचण. न० (आकुञ्चन) સંકોચવું તે; સંક્ષેપ.

आकुंचणपट्टग. न० (आकुञ्चनपट्टक) પલાંઠી કે કમર બાંધવાનું વસ્ત્ર.

आकुंचिय. त्रि० (आकुञ्चित) સંકોચેલ.

आकुट्ठ. त्रि० (आकुष्ट) જેને આક્રોશ ભરેલ વચન સંભળાવવામાં આવે તે.

आकुल. त्रि० (आकुल) જુઓ "આઉલ" શબ્દ.

आकूत. न० }
आकूय. न० } (आकूत) અભિપ્રાય; આશય. (૨) અભિપ્રેત-ઇચ્છિત વસ્તુ.

आक्खेवण. न० (आक्षेपण) આક્ષેપ કરવો તે.

आगइ. स्त्री० (आगति) આગમન; પરભવમાંથી આ ભવમાં આવવું તે. (૨) ઉત્પત્તિ.

आगइगइ. स्त्री० (आगतिगति) આવવુ જવુ તે; ગમનાગમન; ગત્યાગતિ.

आगंतगार. }
आगंतार. } न० (आगन्तागार) મુસાફર-કાપડિ વગેરેને ઉતરવાનુ સ્થાન; ધર્મશાળા.

આગંતુ. ત્રિ૦ (आगन्तृ) } અતિથિ; મુ-
આગંતુગ. ત્રિ૦ (आगन्तुक) } સાફર.

આગતિ. સ્ત્રી૦ (आकृति) આકૃતિ.

આગતિ. સ્ત્રી૦ (आगति) જુઓ "આગઇ" ૧૭૯.

આગમ. પું૦ (आगम) આગમ; સિદ્ધાંત. (૨) આગમપ્રમાણ; આપ્ત વાક્યથી થતું જ્ઞાન. (૩) આગમ વ્યવહાર. (૪) આકાશ. (૫) આગમન; આવવું તે. (૬) કેવલ, મનઃપર્યવ અને અવધિજ્ઞાન. (૭) નવમા પૂર્વથી ચૌદ પૂર્વ સુધી.

આગમણ. ન૦ (आगमन) આગમન; આવવું તે.

આગમણગિહ. ન૦ (आगमनगृह) ધર્મશાળા; મુસાફરખાનું.

આગમણાગમણપવિભત્તિ. ન૦ (आगमनागमनप्रविभक्ति) જેમાં ચંદ્ર આદિનું આગમન ગમન દર્શાવવામાં આવે તેવું બત્રીશ પ્રકારના નાટકમાંનું સાતમું નાટક.

આગમવવહાર. પું૦ (आगमव्यवहार) નવ પૂર્વથી ચૌદ પૂર્વ સુધી જાણનાર તથા કેવલીનો વ્યવહાર-પ્રાયશ્ચિત્ત દાનાદિ વિધિ.

આગમવવહારિ. પું૦ (आगमव्यवहारिन्) પ્રત્યક્ષ જ્ઞાની; નવ પૂર્વી ઉપરાંત કેવલી સુધી.

આગમિ. ત્રિ૦ (आगमिन्) આવનાર; આવવાનું.

આગમિસ્સ. } ત્રિ૦ (आगमिष्यत्) ભવિષ્યમાં
આગમેસિ. } થનાર; આવતું.

આગમેસિભદ્દ. ત્રિ૦ (आगमिष्यद्भद्र) એકભવ કરી જેને મોક્ષ જવાનું છે તે. (૨) ભવિષ્યનું કલ્યાણ.

આગમેસ્સ. ત્રિ૦ (आगमिष्यत्) આવતા કાળનું; ભવિષ્યનું.

આગય. ત્રિ૦ (आगत) આવેલ. (૨) પ્રાપ્ત થયેલ.

આગર. પું૦ (आकर) સોનું રૂપું વગેરેની ખાણ. (૨) મીઠાના અગર.

આગરિ. ત્રિ૦ (आकरिन्) } ખાણનો ધણી.
આગરિય ત્રિ૦ (आकरिक) } (૨) ખાણમાં કામ કરનાર.

આગરિસ. પું૦ (आकर्ष) આકર્ષણ; ખેંચવું તે. (૨) ફરીથી ગ્રહણ કરવું તે. (૩) તેવી રીતના (ખેંચવાના) પ્રયત્નથી કર્મ પુદ્ગલોનું ગ્રહણ કરવુ તે. (૪) ચારિત્રની પ્રાપ્તિ.

આગલ્લ. ત્રિ૦ (आग्लान) બિમાર; માંદું.

આગહિઅ. ત્રિ૦ (आगृहीत) સંગ્રહ કરાયેલું.

આગાઢ. ત્રિ૦ (आगाढ) કર્કશ; કઠણ; આકરૂં. (૨) ગાઢું કારણ; પ્રબલ કારણ. (૩) અતિ અશક્ત.

આગાઢજોગ. પું૦ (आगाढयोग) ગણિયોગ; આચાર્ય યોગ વહન કરવું તે.

આગામિ. ત્રિ૦ (आगामिन्) ભવિષ્યમાં મળનાર; પ્રાપ્ત થવાનું.

આગામિય. ત્રિ૦ (अग्रामिक) ગામ-શહેર વગરનું.

આગાર. પું૦ (आकार) આકૃતિ; સંઠાણ. (૨) આકાર; સિકલ; ચ્હેરો (૩) ભેદ; પ્રકાર. (૪) સ્વરૂપ; વિશેષ લક્ષણ. (૫) બાહ્ય-ચેષ્ટા; આંતરિક અભિપ્રાયસૂચક આંખ મુખ હાથ વગેરેની ચેષ્ટા. (૬) કાઉસગ્ગના અપવાદ-છુટ. (૭) પચ્ચખાણના અપવાદ-છુટ; પચ્ચખાણમાં મુકેલ આગાર.

આગાર. ન૦ (आगार) ઘર; સ્થાન. (૨) ત્રિ૦ ગૃહસ્થ; ગૃહસ્થાશ્રમી.

આગારચરિત્તધમ્મ. પું૦ (आगारचारित्रधर्म) સમકિતપૂર્વક બાર વ્રતરૂપ ગૃહસ્થનો ચારિત્ર ધર્મ.

આગારધમ્મ. પું૦ (आगारधर्म) ગૃહસ્થધર્મ.

આગારવાસ. પું૦ (आगारवास) ગૃહવાસ; ગૃહસ્થાશ્રમ.

આગારવિણય. પું૦ (आगारविनय) ગૃહસ્થનો વિનયરૂપ ધર્મ-ગૃહસ્થ ધર્મ.

आगारावास. પું० (आगारावास) ગૃહસ્થાવાસ; ઘર સંસારમાં લપટાઇ રહેવું તે.

आगारि. પું० (आगारिन्) ગૃહસ્થ.

आगारिय. ત્રિ० (आगारिक) ગ્રહસ્થ સંબંધી.

आगारिय. ત્રિ० (आकारित) બોલાવેલું. (૨) તજાએલું.

आगाल. પું० (आगाल) કર્મની બીજી સ્થિતિમાંથી કર્મના દલિયાને ઉદીરણા પ્રયોગે ખેંચીને ઉદયમાં નાખવા તે; ઉદીરણાનું અપર નામ. (૨) સમાન પ્રદેશમાં રહેવું; ભાવથી રહેવું.

आगास. પું० ન० (आकाश) આકાશ; લોકાલોક વ્યાપી અનંતપ્રદેશાત્મક ૭ દ્રવ્યમાંનું એક અમૂર્ત દ્રવ્ય; ધર્માસ્તિકાય આદિ પાંચ દ્રવ્યના આધારભૂત દ્રવ્ય.

आगासग. ત્રિ० (आकाशक) પ્રકાશક.

आगासगय. ત્રિ० (आकाशगत) આકાશવર્તિ; આકાશમાં અધર રહેલું. (૨) અતિ ઉંચું; આકાશતલ સ્પર્શી.

आगासगामि. ત્રિ० (आकाशगामिन्) આકાશમાં ફરનાર પ્રાણી; પક્ષી વગેરે.

आगासतल. ન० (आकाशतल) આકાશનું તલીયું. (૨) ગગનતલસ્પર્શી-ઉંચા મહેલ.

आगासतलग. ન० (आकाशतलक) અગાસી; ઝરૂખો.

आगासत्थिकाय. પું० (आकाशास्तिकाय) દરેક વસ્તુને અવકાશ આપનાર દ્રવ્ય; ૭ દ્રવ્યમાંનું ત્રીજું દ્રવ્ય.

आगासथिमाल. ન० (   ) શરદ ઋતુનું સ્વચ્છ આકાશ; વાદલથી છુટું થતું આકાશખંડ કે જે અતિ શ્યામ દેખાય છે; થિગડરૂપ આકાશ.

आगासपंचम. પું० (आकाशपञ्चम) આકાશ જેમાં પાંચમું છે તે; પાંચ મહાભૂત; પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ, અને આકાશ.

आगासपय. ન० (आकाशपद) દૃષ્ટિવાદાંતર્ગત સિદ્ધશ્રેણિપરિકર્મનો ચોથો ભેદ.

आगासप्पएस. પું० (आकाशप्रदेश) આકાશનો અવિભાજ્ય અંશ.

आगासफलिओवमा. સ્ત્રી० (आकाशस्फटिकोपमा) આકાશ અને સ્ફટિકના જેવી નિર્મળ એક જાતની મીઠા રસવાળી ખાદ્ય વસ્તુ.

आगासफलिह. પું० (आकाशस्फटिक) અતિ સ્વચ્છ સ્ફટિક; નિર્મળ સ્ફટિક.

आगासफालिया. સ્ત્રી० (आकाशफालिका) એક મિષ્ટ દ્રવ્ય.

आगासातिवाइ. પું० (आकाशातिपातिन्) આકાશમાં ઉડી આકાશમાંથી સુવર્ણ વૃષ્ટિ આદિ કરી દિવ્ય પ્રભાવ દર્શાવનાર.

आगासिय. ત્રિ० (आकर्षित) આકર્ષણ કરેલ; ઉપાડેલ.

आगासिय. ત્રિ० (आकाशित) આકાશવર્તિ; આકાશમાં રહેલ.

आगिइ. સ્ત્રી० (आकृति) આકૃતિ; આકાર; સંઠાણ.

आगिइतिग. ન० (आकृतित्रिक) આકૃતિ-સંઠાણ ૬ સંઘયણ ૭ અને જાતિ પાંચ એ નામની ૧૭ પ્રકૃતિનો સમુદાય.

आगिति. સ્ત્રી० (आकृति) જુઓ "આગિઇ" શબ્દ.

आघं. (आख्यानवत्) કહેનાર; કથન કરનાર; આખ્યાન કરનાર.

आघंअज्झयण. ન० (आख्यातत्वध्ययन) સૂયગડાંગ સૂત્રના પહેલા શ્રુતસ્કંધના ૧૦ મા સમાધિ અધ્યયનનું અપરનામ.

आघंस. ત્રિ० (आघर्ष) પાણી સાથે ઘસીને પીવા યોગ્ય ઔષધિ વગેરે.

आघयण. ન० (आघातन) વધસ્થાન.

आघवइत्तार. ત્રિ० (आख्यातृ) આખ્યાન કરનાર; કથા કરનાર.

आघवण. ન० } (आख्यान) વ્યાખ્યાન;
आघवणा. સ્ત્રી० } સામાન્ય કથન.

आघविय त्रि० (आख्यात) કહેલુ (૨) સ્વીકારેલ

आघाय. त्रि० (आख्यात) કહેલુ

आघाय पु० (आघात) મરણ, મૃત્યુ

आघायण. न० (आघातन) વધસ્થાન, ફાસી દેવાની જગા.

आघायमंडल. न० (आघातमण्डल) વધસ્થાન માડલો

आचरण न० (आचरण) આચાર, અનુષ્ઠાન

आचिराण. त्रि० (आचीर्ण) આચરેલ, આ-ચરણ કરેલ

आचेलक्क न० (आचेलक्य) પરિમાણ ઉપરાત વસ્ત્ર ન રાખવા તે, પહેલાં અને છેલ્લા તીર્થંકરના સાધુઓને માટે બાધેલી એક મર્યાદા.

आच्छायण न० (आच्छादन) ઓઢાડ

आच्छिंदित्तार. त्रि० (आच्छेत्तृ) ભગાણુ પાડનાર.

आजाइ. स्त्री० (आयाति) પૂર્વભવમાથી આવવુ તે (૨) ભવિષ્યકાળ.

आजाइ. स्त्री० (आजाति) જન્મવુ તે, જન્મ, ઉત્પત્તિ (૨) જાતિ, પ્રકાર (૩) આચાર, આચરણ

आजाइट्ठाण न० (आजातिस्थान) જન્મ-ઉત્પત્તિનુ સ્થાન-સસાર (૨) આજાઇઠાણ નામે દશાશ્રુત સ્કધનુ દશમુ અધ્યયન.

आजाइट्ठाणज्झयण. न० (आजातिस्थानाध्ययन) દશાશ્રુત સ્કધનુ અપરનામ, આચાર દશા સૂત્રનુ ૧૦ મુ અધ્યયન

आजीव. } **आजीवग.** } पु० (आजीव) આજીવિકા, વૃત્તિ, રોજી. (૨) આજીવિકા પુરતો દ્રવ્ય સચય (૩) ઉપાયણના ૧૬ દોષમાનો ચોથો દોષ, જાતિ વગેરે જણાવીને આહારાદિ લેવા તે (૪) ગોશાલાના મતનુ નામ (૫) ગોશાલાના મતનો સાધુ

आजीवग. पु० (आजीवक) પૈસાનો મદ. (૨) સકળ જીવ

आजीवणा. स्त्री० (आजीवना) આજીવિકા

आजीववित्तिया. स्त्री० (आजीववृत्तिता) જાતિ કુલ આદિ દર્શાવીને આહાર લેવો તે. ઉપાયણાનો ચોથો દોષ

आजीवि त्रि० (आजीविन्) ગોશાલાનો શિષ્ય, ગોશાલાના મતનો અનુયાયી (૨) જે સાધુ પોતાની જાતિ કુલ શિલ્પ તપ વગેરેની પ્રશસા કરી આહાર લે તે, પેટભરો સાધુ.

आजीविय. त्रि० (आजीविक) ગોશાલાનો સાધુ, ગોશાલાના મતનો અનુયાયી

आजीविया. स्त्री० (आजीविका) નિર્વાહ (૨) જૈન સાધુનો ભિક્ષાનો એક દોષ

आजीवियोवासग. पु० } **आजीवियोवासय** } (आजीविकोपासक) ગોશાલાના મતનો શ્રાવક.

आडंवर. पु० (आडम्बर) મોટું નગારૂ. (૨) વાજાનો અવાજ.

आडा. स्त्री० (आटा) પાણીમા તરનાર એક જાતનુ પક્ષી

आडोलिय त्रि० (   ) રોકાયેલુ, અટકાવેલુ

आडोलिया. स्त्री० (आडोलिका) નાના બાળકોને રમવાનુ એક રમકડુ

आडोव पु० (आटोप) વિસ્તાર

आडोविअ. त्रि० (आटोपित) આટોપ-આડબરવાળો.

आढई स्त्री० (आढकी) તુવેરનુ ઝાડ, વનસ્પતિ વિશેષ.

आढग. पु० न० (आढक) ચાર પ્રસ્થ પ્રમાણે ધાન્ય માપ વિશેષ

आढत्त. त्रि० (आरब्ध) આરભેલુ (૨) પ્રારબ્ધ

आढय. पु० (आढक) ચાર પ્રસ્થ પ્રમાણે ધાન્ય માપ વિશેષ

आण. पु० (आन) શ્વાસોશ્વાસ (૨) સખ્યાત આવલિકા પ્રમાણે કાલનો એક વિભાગ તન્દુરસ્ત માણસના એક ઉશ્વાસ પ્રમાણનો કાળ

आणअ पु० (आनत) નવમા દેવલોકનુ નામ

आणंद पु० (आनन्द) આનંદ, હર્ષ (૨) એક અહોરાત્રિના ત્રીશ મુહૂર્તમાના ૧૬ મા મુહૂર્તનુ નામ (૩) આવતી ચોવીસીના ત્રીજા બલદેવનુ નામ (૪) શીતલનાથ સ્વામીના પહેલા ગણધર (૫) ભગવાન મહાવીર સ્વામીનો અન્તેવાસી એક શિષ્ય (૬) આણંદ નામે એક ગૃહપતિ કે જેને ઘેર ભગવાન મહાવીરસ્વામીએ બીજા માસખમણનુ પારણું કર્યું હતુ (૭) ગંધમાદન નામના વખારા પર્વતનો વસનાર દેવ (૮) ભરતક્ષેત્રના ચાલુ ચોવીશીના ત્રીજા બળદેવનુ નામ (૯) વાણીજ્ય નગરનો નિવાસી આણંદજી શ્રાવક (૧૦) ઉપાશક દશાસૂત્રના પહેલા અધ્યયનનુ નામ (૧૧) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ૭ મા અધ્યયનનુ નામ (૧૨) ધરણેન્દ્રના રથની સેનાનો અધિપતિ (૧૩) રાજા શ્રેણિકના એક પૌત્રનુ નામ (૧૪) "નિરયાવલીકા" સૂત્રના એક અધ્યયનનુ નામ

आणंदकूड न० (आनन्दकूट) ગંધમાદન નામે વખારા પર્વતનુ સાતમુ શિખર

आणंदजीव पु० (आनन्दजीव) આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર પેઢાલ નામના ૮ મા તીર્થંકરના પૂર્વ ભવનુ નામ, આનંદનો આત્મા

आणंदज्झयण न० (आनन्दाध्ययन) ઉવાસગદસા સૂત્રના પહેલા અધ્યયનનુ નામ (૨) અનુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ૭ મા અધ્યયનનુ નામ (૩) નિરયાવલિકા સૂત્રના ૨ જા વર્ગના નવમા અધ્યયનનુ નામ

आणंदपुर. न० (आनन्दपुर) એક નગર, નામ

आणंदरक्खिय पु० (आनन्दरक्षित) એ નામના પાર્શ્વનાથના એક સ્થવિર સાધુ

आणंदा स्त्री० (आनन्दा) પૂર્વ દિશાના રૂચક પર્વત ઉપર વસનારી આઠમાની ત્રીજી દિશા કુમારિ। (૨) પૂર્વના અંજનક પર્વત ઉપરની એક વાવનુ નામ

आणंदिय त्रि० (आनन्दित) આનંદ પામેલ, આનંદયુક્ત

आणण न० (आनन) મુખ, મોઢુ

आणत पु० (आनत) નવમા દેવલોકનુ નામ

आणत्त त्रि० (आज्ञप्त) આજ્ઞા આપેલ

आणत्त न० (अन्यत्व) પરસ્પર ભેદ, ભિન્નપણુ જુદાઇ

आणत्ति स्त्री० (आज्ञप्ति) આજ્ઞા, હુકમ આદેશ

आणत्तिकिंकर त्रि० (आज्ञप्तिकिङ्कर) આજ્ઞા પાલક નોકર

आणपाण. पु० (आनप्राण) શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણભાગ

आणप्प त्रि० (आज्ञाप्य) જેને આજ્ઞા હુકમ કરી શકાય તે, આજ્ઞા ઉઠાવનાર

आणय पु० न० (आनत) નવમો દેવલોક (૨) નવમા દેવલોકનુ વિમાન (૩) પુ० નવમા દેવલોકવાસી દેવતા

आणयण न० (आनयन) બહારથી લાવવુ તે

आणयणप्पओग पु० (आनयनप्रयोग) દશમા વ્રતનો પ્રથમ અતિચાર

आणयदेव पु० (आनतदेव) નવમા દેવલોકના દેવતા

आणवण न० (आज्ञापन) આદેશ પ્રતિબોધન, પ્રજ્ઞાપન

आणवणिया स्त्री० (आज्ञापनिका) પાપનો આદેશ-હુકમ કરવાથી કર્મબંધ થાય તે, ૨૫ ક્રિયામાની એક

आणवणी. स्त्री० (आज्ञापनी) આજ્ઞા આપવાની ભાષા; વ્યવહાર ભાષાનો એક પ્રકાર.

आणा. स्त्री० (आज्ञा) આજ્ઞા; આદેશ; હુકમ. (૨) આપ્તનો ઉપદેશ. (૩) બોધિ; સમ્યકત્વ. (૪) આજ્ઞાવ્યવહાર. (૫) આગમ; સિદ્ધાંત. (૬) સૂત્રની વ્યાખ્યા.

आणाईसर. पुं० (आज्ञेश्वर) આજ્ઞા ફરમાવનાર માલિક.

आणाकारि. } **आणागारि.** } त्रि० (आज्ञाकारिन) સર્વજ્ઞની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર.

आणाड्ढिअ. न० (अनार्द्धिक) નિરયાવલિકા સૂત્રના ત્રીજા ભાગરૂપ પુષ્પિકાસૂત્રનું અપર નામ.

आणाणिद्देस. पुं० (आज्ञानिर्देश) વિધિ નિષેધનું પ્રતિપાદન કરવું તે. (૨) આજ્ઞાનો સ્વીકાર.

आणापाण. पुं० (आनप्राण) શ્વાસોચ્છ્વાસ. (૨) શ્વાસોશ્વાસ પરિમિત કાલ.

आणापाणपज्जत्ति. स्त्री० (आनप्राणपर्याप्ति) જેથી શ્વાસોશ્વાસ લઇ શકાય એવી શક્તિ; શ્વાસોશ્વાસ પર્યાપ્તિ.

आणापाणु. स्त्री० (आनप्राण) જુઓ "આણુપાણુ" શબ્દ.

आणापाणुपोग्गलपरियट्ट. पुं० (आनप्राणपुद्गलपरिवर्त) લોકની અંદરના બધા પુદ્ગલ જુદા જુદા ભવમાં શ્વાસોશ્વાસપણે જેટલા વખતમાં લઇ અને મુકે તેટલો વખત.

आणाम. पुं० (आनाम) ઉચ્છ્વાસ; અન્તઃશ્વાસ.

आणामिय. त्रि० (आनामित) થોડું નમાવેલું-વાંકું કરેલું.

आणारुइ. स्त्री० (आज्ञारुचि) સર્વજ્ઞના વચન-ફરમાનથી ઉત્પન્ન થયેલી રૂચિ; સમકિતનો એક પ્રકાર. (૨) त्रि० તેવી રૂચિવાળો; સમકિતના દશ પ્રકારમાંનો એક.

आणाववहार. पुं० (आज्ञाव्यवहार) ગીતાર્થ બે આચાર્યો જુદે જુદે સ્થળે રહ્યા હોય, અવસ્થાને લીધે એક બીજાની પાસે જઇ શકે એવી સ્થિતિમાં નથી ત્યારે અગીતાર્થ પણ મતિધારણામાં કુશલ એવા કોઇ શિષ્યને ગુપ્ત અર્થમાં અતિચારો કહી, બીજાની પાસે મોકલે; બીજા આચાર્ય તે શિષ્યની મારફત પ્રથમ આચાર્યની ગુપ્ત શબ્દોમાં ફરમાવેલ આજ્ઞા પ્રમાણે પ્રાયશ્ચિત વગેરે લ્યે તે આજ્ઞા વ્યવહાર.

आणाविजय. पुं० (आज्ञाविचय) ભગવાનની આજ્ઞાનો નિર્ણય કરવો તે; ધર્મ ધ્યાનનો પ્રથમ ભેદ.

आणासार. त्रि० (आज्ञासार) આપ્ત વચનને પ્રધાન માનનાર.

आणिय. } **आणीअ.** } त्रि० (आनीत) આણેલું;લાવેલ.

आणुकंपिय. त्रि० (आनुकम्पिक) અનુકંપા કરનાર; દયાળુ.

आणुगामिअ. न० (आनुगामिक) આંખની પેઠે સ્વામિની સાથે સાથે જનાર અવધિજ્ઞાન. (૨) ઉપાર્જિત પાપપુણ્યનું જીવની સાથે આવવું તે.

आणुपुव्व. न० (आनुपूर्व्य) અનુક્રમ; પરિપાટી.

आणुपुव्वी. स्त्री० (आनुपूर्वी) અનુક્રમ; પરિપાટી; પૌર્વાપર્યભાવ. (૨) વિશિષ્ટ રચના.

आणुपुव्वीणाम. न० (आनुपूर्वीनामन्) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જે બલદને નાથની પેઠે જીવને જે ગતિનું આયુષ્ય ઉદયમાં આવ્યું હોય તેજ ગતિમાં લઇ જાય; બીજી ગતિમાં જવા ન આપે તેવી નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ.

आणुपुव्वीविहारि. त्रि० (आनुपूर्वीविहारिन्) પ્રવ્રજ્યાકાળને અનુસરી સંયમની તે તે ક્રિયા કરનાર.

आणुलोमिअ. न० (आनुलोमिक) મધુર વચન; મનોહર વચન; અનુકૂલ વચન.

आणोह. पु० (आशोघ) સમ્યગ દર્શન રહિત આજ્ઞામાત્ર

आत पु० (आत्मन्) આત્મા

आतंक. पु० (आतङ्क) જીવલેણ રોગ, શૂલ ઝેરી તાવ વગેરે (૨) રોગનો પરીષહ

आतंवउज्झयण न० (आतप्ताध्ययन) જ્ઞાતાધર્મ કથાના બીજા શ્રુતસ્કંધના ૭ મા વર્ગના બીજા અધ્યયન્ નામ કે જેમા સૂર્યની અગ્રમહિષીનો વિસ્તારપૂર્વક હેવાલ છે

आतन. न० (आतन) લબાઈ

आतप पु० (आतप) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવને સ્વરૂપથી ગરમ નહિ હોવા છતા ઉષ્ણતા અને પ્રકાશ આપનાર શરીર મળે, જેમ સૂર્યમંડલ ગત પૃથ્વિકાયિક જીવ

आतपत्त (आतपत्र) છત્ર, છત્રી.

आतव. पु० (आतप) પ્રકાશ, તડકો (૨) न० એ નામનુ અહોરાત્રિનુ ૨૪ મુ મુહૂર્ત

आतवणाम. न० (आतपनामन्) જુઓ " આતપ " શબ્દ

आतववंत पु० (आतपवत्) એ નામનુ અહોરાત્રનુ ૨૪ મુ મુહૂર્ત

आतवा. स्त्री० (आतपा) સૂર્યની અગ્રમહિષીનુ નામ

आतवाभा. स्त्री० (आतपाभा) સૂર્યની અગ્રમહિષીનુ નામ

आतावग. पुं० (आतापक) આતાપના સહન કરનાર, સૂર્યની આતાપના લેનાર

आतावण. न० } (आतपन) આતાપના
आतावणया. स्त्री० } લેવી તે

आताबि. वि० (आतापिन्) તાપ શીતાદિ સહન કરનાર

आतिण्ण त्रि० (आकीर्ण) પાથરેલુ, બિછાવેલુ

आतीय. त्रि० (आतीत) સર્વત અતીત જાણેલ (૨) સમસ્તપણે ઉદ્ધરી ગયેલ

आतुर. त्रि० (आतुर) વ્યાકુલ, તીવ્રાભિલાષી (૨) વિષયકષાય આદિ દોષયુક્ત

आतोज्ज पु० (आतोद्य) વાજીત્ર

आत्त पु० (आत्मन्) આત્મા, જીવ (૨) શરીર, દેહ (૩) સ્વય, પોતે

आत्तभाव. पु० (आत्मभाव) સ્વાભિપ્રાય, સ્વચ્છદપણુ

आत्तरक्खस्र. पु० (आत्मरक्षक) પોતાના સ્વામીના શરીરનુ રક્ષણ કરનાર દેવતાની એક જાત, આત્મરક્ષક દેવતા

आत्तहिअ. न० (आत्महित) આત્મશ્રેય, આત્મકલ્યાણ

आत्तीकय त्रि० (आत्मीकृत) ખીર નીરની પેઠે આત્માની સાથે એકમેક કરેલ

आदंस. पु० (आदर्श) એક જાતની લિપિ (૨) અરીસો (૩) બળદને ગળે બાધવાનુ એક ઘરેણુ

आदंसिआ. स्त्री० (आदर्शिका) ખાદ્ય વિશેષ, એક જાતનો ખાવાનો પદાર્થ

आदर. पु० (आदर) આદર સત્કાર (૨) પરિગ્રહ, અસતોષ

आदरण. न० (आदरण) સ્વીકાર

आदरिस. पु० (आदर्श) જુઓ "આદસ " શબ્દ

आदरिसलिवि. स्त्री० (आदर्शलिपि) અઢાર લિપિમાની એક

आदाण न० (आदहन) આધણ, ગરમ કરેલુ પાણી, તેલ વગેરે

आदाण पु० न० (आदान) લેવ, ગ્રહણ કરવુ (૨) કર્મનું ઉપાદાન કારણ

आदाणफलिह. पुं० (आदानफलिह) બારણા બધ કરવાની ભોગળ.

आदाणभंडमत्तनिक्खेवणासमिइ स्त्री० (आदानभाण्डमात्रनिक्षेपणासमिति) ઉપગરણ આદિ યત્નાપૂર્વક લેના મૂકના તે, સાધુની પાચ સમિતિમાની ચોથી સમિતિ

आदाणभंडमत्तनिक्खेवणासमिय. त्रि० (आदानभाण्डमात्रनिक्षेपणासमित) ભાડઉપગરણ વસ્ત્ર પાનાદિ જતનાથી લેનાર મુકનાર, પાચમાની ચોથી સમિતિ પાળનાર સાધુ

आदाणिज्जज्झयण. न० (आदानीयाध्ययन) સૂયગડાગ સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના ૧૫ મા અધ્યયનનુ નામ

आदाणीय. त्रि० (आदानीय) આદેયવચન, જે વચન સર્વમાન્ય થાય તે

आदायार पु० (आदातृ) ગ્રહણ કરનાર, સ્વીકારનાર

आदि. पु० (आदि) જુઓ "આઇ" શબ્દ

आदिकर. } त्रि० (आदिकर) જુઓ " આઇગર " શબ્દ
आदिगर. }

आदिच्च पु० (आदित्य) જુઓ " આઇચ્ચ " શબ્દ

आदिज्ज त्रि (आदेय) જુઓ " આએજ્જ " શબ્દ

आदिट्ठ. त्रि० (आदिष्ट) જુઓ " આઇટ્ઠ " શબ્દ

आदिल्ल त्रि० (आदिम) જુઓ "આઇલ્લ" શબ્દ

आदी स्त्री० (आदी) ગગામા મળતી એક નદી

आदीण त्रि० (आदीन) જુઓ 'આઇણ" શબ્દ

आदीणभोइ त्रि० (आदीनभोजिन्) દૂષિત આહાર લેનાર

आदीणवित्ती पु० (आदीनवृत्ति) જુઓ " આઇણવિત્તિ ' શબ્દ

आदीणिय. त्रि० (आदीनिक) અત્યંત ગરીબ સબધી

आदेज्ज त्रि० (आदेय) જુઓ "આએજ્જ" શબ્દ

आदेस. पु० (आदेश) જુઓ " આએસ " શબ્દ.

आधा स्त्री० (आधा) ખાસ સાધુનેમાટે આહારાદિ બનાવવા તે

आधाकम्म. न० (आधाकर्मन्) ખાસ સાધુને માટે બનાવેલ આહારાદિ લેવાથી સાધુને લાગતો એક દોષ.

आधार. पु० (आधार) આધાર-આશ્રય, ટેકો (૨) આકાશ

आधारणिज्ज त्रि० (आधारणीय) ધારણ કરવાને યોગ્ય.

आधि. पु० (आधि) માનસિક પીડા

आधुणिय. पु० (आधुनिक) અઠ્યાસી ગ્રહ માનો પાચમો મહાગ્રહ

आधोधिय. पु० (आधोऽवधिक) અમુક જ ગામેજ રહે એવુ અવધિજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાનનો એક પ્રકાર

आनंद पु० (आनन्द) જંબુદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રમા થનાર આઠમા તીર્થંકરના પૂર્વ ભવનુ નામ

आनय. पु० न० (आनत) જુઓ "આણય" શબ્દ

आनामिय. त्रि० (आनामित) જુઓ " આણામિય " શબ્દ

आपण. पु० (आपण) દુકાન, હાટ (૨) શેરી

आपाइय त्रि० (आपादित) પેદા થયેલ, ઉત્પન્ન કરેલ

आपुच्छण न० (आप्रच्छन) પુછવુ તે, પ્રશ્ન કરવો તે

आपुच्छणा स्त्री० (आप्रच्छना) પુછવુ તે, પ્રશ્ન કરવો તે (૨) વિનયપૂર્વક ગુરૂપાસે આજ્ઞા માગવી તે, દસ સામાચારીમાનો ૩ જો પ્રકાર

आपुच्छणिज्ज. त्रि० (आप्रच्छनीय) પુછવા યોગ્ય

आपुराग. त्रि० (आपूर्ण) पुरं भरेल.

आपूर. त्रि० (आपूर) पूरनार.

आपूरिय. त्रि० (आपूरित) मर्यादापूर्वक पूर्णु भरायेलुं.

आपूविय. त्रि० (आपूपिक) पुरी के मालपुवा बनावनार.

आफालित्तार. त्रि० (आस्फालयितृ) वगाडनार.

आबाहा स्त्री० (आबाधा) पीडा. (२) अन्तर. (३) अल्प बाधा.

आभंकर. पुं० (आभङ्कर) ए नामनो ८८ ग्रहमांनो १८ मो ग्रह. (२) त्रीजा देवलोकना एक विमाननु नाम.

आभक्खाग. न० (अभ्याख्यान) खोटो आरोप मुकवो; कलंक चडाववु ते

आभट्ठ. त्रि० (आभाषित) बोलावेल.

आभरग. न० (आभरण) घरेणां, अलंकार; आभूषण. (२) ए नामनो एक द्वीप अने एक समुद्र.

आभा. स्त्री० (आभा) कान्ति, तेज, प्रभा. (२) आकार, छबी

आभाकर. पु० (आभाकर) ए नामनुं त्रीजा देवलोकनुं एक विमान.

आभाग. पु० (आभाग) पडिलेहणनु अपरनाम.

आभागि त्रि० (आभागिन्) भागीदार, हिस्सेदार. (२) भोक्ता.

आभासिय. पु० (आभाषिक) ए नामनो ५६ अंतरद्वीपमानो एक (२) ते अन्तरद्वीपमां रहेनार मनुष्य. (३) पु० ए नामनो एक देश (४) ते देशमा रहेनार मनुष्य; म्लेच्छनी एक जात.

आभासियद्दीव. पु० (आभाषिकद्वीप) लवण समुद्रमां चूलहिमवन्त पर्वतनी दाढा उपरनो ए नामनो एक द्वीप

आभासी. स्त्री० (आभाषी) आभाषिक द्वीपनी रहेवासी स्त्री

आभिओग. पु० (आभियोग्य) आभियोगिक जातना देवता. (२) नोकरपणुं; सेवकभाव. (३) नोकर; सेवक.

आभिओगपरगात्ति. स्त्री० (आभियोग्यप्रज्ञप्ति) विद्याधरनी एक विद्या.

आभिओगसेढि. स्त्री० (आभियोग्यश्रेणि) वैताढ्य पर्वत उपर विद्याधरनी श्रेणीथी १० जोजन उंचे अभियोगी देवताने रहेवानी जग्या.

आभिओगा. स्त्री० (आभियोगा) विद्याधरनी एक विद्या.

आभिओगिय. त्रि० (आभियोगिक) नोकर देवतानी एक जात (२) विद्या, मंत्र, वशीकरण, आदि अभियोग कर्म करनार साधु.

आभिओगिय त्रि० (आभियोगित) वशीकरण आदिथी संस्कारायेल.

आभिओगियदेव. पु०(आभियोगिकदेव) अभियोग जातिना नीचा देवता.

आभिओग्ग पु० (आभियोग्य) जुओ "आभिओग" शब्द.

आभिग्गहिय. त्रि० (आभिग्रहिक) अभिग्रहथी कायोत्सर्गादि करनार. (२) अभिग्रह धारण करीने काउसग्ग वगेरे करवा ते.

आभिणिबोहिय. न० (आभिनिबोधिक) मतिज्ञान, मन अने इंद्रियोथी थतुं ज्ञान; ज्ञानना पांच प्रकारमांनो पहेलो प्रकार.

आभिणिबोहियणाग. पु० (आभिनिबोधिकज्ञान) जुओ "आभिणिबोहिय" शब्द.

आभिणिबोहियणाणावरण. न० (आभिनिबोधिकज्ञानावरण) मति ज्ञानावरणीय; मतिज्ञानने दबावनार कर्म.

आभिणिबोहियणाणावरणिज्ज. न० (आभिनिबोधिकज्ञानावरणीय) मतिज्ञानावरणीय कर्म; मतिज्ञानने अटकावनार ज्ञानावरणीय कर्मनी एक प्रकृति.

आभिप्पाइग्र. त्रि० (आभिप्रायिक) અભિપ્રાયવાળુ, અભિપ્રાયયુક્ત

आभियोग. पु० (आभियोग) જુઓ "આભિઓગ" ૨૦૬

आभिसेक्क. त्रि० (आभिषेक्य) રાજ્યાભિષેક કરવા યોગ્ય, જેનો અભિષેક કરવામા આવે છે તે (૨) મુખ્ય, પ્રધાન

आभीरी. स्त्री० (आभीरी) આહિરણ

आभूग्र. त्रि० (आभूत) પેદા થયેલ

आभोइग्र. त्रि० (आभोगित) જોયેલ, દેખેલ

आभोग पु० (आभोग) ઉપયોગ વિશેષ (૨) જ્ઞાન, સમજ, ખબર (૩) જાણી બુઝીને કરેલ પ્રવૃત્તિ (૪) વિસ્તાર (૫) ઉપકરણ, સાધન (૬) પ્રતિલેખન (૭) ખ્યાલ

आभोगण. न० } (आभोगन) વિચારણા
आभोगणया. स्त्री० }

आभोगणिव्वत्तिय. त्रि० (आभोगनिर्वर्तित) જાણી બુઝીને કરેલુ (૨) ક્રોધ વિશેષ, ક્રોધનું પરિણામ જાણવા છતા પણ કરેલ ક્રોધ

अभोगवउस. पु० (आभोगवकुश) જાણીને દોષ લગાડનાર સાધુ

आभोगिणी स्त्री० (आभोगिनी) માનસિક નિર્ણય ઉત્પન્ન કરાવનાર વિદ્યા વિશેષ

आभोय. पु० (आभोग) જ્ઞાન, સમજણ

आम. त्रि० (आम) અપક્વ, કાચુ (૨) સદોષ આહાર

आमग्र पु० (आमय) રોગ

आमइ त्रि० (आमयिन्) રોગી બિમાર

आमंतण न० (आमन्त्रण) સબોધન (૨) આમત્રણ, નોતરૂ

आमंतणवयण. न० (आमन्त्रणवचन) સબોધન વિભક્તિ

आमंतणी. स्त्री० (आमन्त्रणी) હે દેવદત્ત ઇત્યાદિ સબોધનરૂપ ભાષા, વ્યવહાર ભાષાનો એક પ્રકાર (૨) સબોધન અર્થમા વપરાતી વિભક્તિ, આઠમી સબોધન વિભક્તિ

आमंतिय. त्रि० (आमन्त्रित) પુછેલ, આમત્રણ કરેલ

आमग. त्रि० (आमक) કાચુ, અપરિપક્વ (૨) સચિત્ત

आमगंध. पु० (आमगन्ध) આધાકર્મ આદિ દોષ

आमयकरणी स्त्री० (आमयकरणी) વિદ્યાવિશેષ, રોગ ઉત્પન્ન કરનાર એક વિદ્યા

आमरणंतदोस. पु० (आमरणान्तदोष) મરણ પર્યંત પણ કાળસુરિયા કસાઇની પેઠે પાપનુ પશ્ચાત્તાપ ન થાય એવા પ્રકારનો દોષ, રૌદ્ર ધ્યાનનુ એક લક્ષણ

आमरिस पु० (आमर्ष) સબધ, સ્પર્શ

आमल पु० (आमल) આમલાનુ વૃક્ષ

आमलक. न० (आमलक) આમલાનુ ફળ.

आमलकप्पा स्त्री० (आमलकल्पा) એ નામની એક નગરી

आमलग पु० (आमरक) મારી, મરકી (૨) મરકી સબધી અધિકારવાળુ વિપાક સૂત્રનુ ૯ મુ અધ્યયન

आमलग } पु० न० (आमलक) આમળાનુ ઝાડ
आमलय }

आमिग्रा स्त्री० (आमिका) કાચી ફળી વગેરે

आमिस न० (आमिष) માસ (૨) ધન ધાન્યાદિ ભોગ્ય પદાર્થ (૩) આસક્તિનુ કારણ

आमिसावत्त. पु० (आमिषावर्त) માસાર્થી સમડી વગેરે જે આકાશમા આવર્તન કરે તે, આવર્તનનો એક પ્રકાર

आमुट्ठ त्रि० (आमृष्ट) સ્પૃષ્ટ (૨) ઉલટુ કરેલુ

आमेडण स्त्री० (आम्रेडना) વિપરીત કરવુ, ઉલટુ કરવુ

आमेल } पु० (आपीड) मस्तक भूषण,
आमेलग } मुगट उपरनी फूलनी माळा

आमेलग न० (आमेलक) स्तननो अग्रभाग, बींटडी-डींटु (२) परस्पर थोडा सम धनाळु

आमोक्खा स्त्री० (आमोक्ष) छुटकारो (२) परित्याग

आमोडग न० (आमोटक) फूलोथी वाळने गुंथवा ते

आमोडण. न० (आमोटन) थोडु मरडवु ते

आमोय पु० (आमोद) कचरानो ढगलो उकरडो

आमोस पु० (आमर्श) स्पर्श करवो ते

आमोस पु० (आमोष) चोतरफथी चोरी करनार

आमोसहि स्त्री० (आमशौषधि) हाथना स्पर्श मात्रथी सर्व दर्द मटी जाय एवी जातनी मेळवेली शक्ति २८ लब्धिमानी एक (२) पु० एवी लब्धिवाळो साधु

आय त्रि० (आज) बकरीना वाळनु बनेल बकरी संबंधी

आय पु० (आय) लाभ धनादिकनी प्राप्ति आवक, कमाणी (२) कर्मनी आवक आश्रव (३) अध्ययन तथा उद्देशादि (४) कोलानी एक जात वनस्पति विशेष (५) कारण हेतु (६) गमन

आय पु० स्त्री० (आत्मन्) आत्मा, जीव (२) स्वयं, पोते (३) देह (४) आत्म गुण ज्ञानादि

आयअ त्रि० (आयत) लांबु

आयइ स्त्री० (आयति) भविष्यकाळ

आयइफल. न० (आयतिफल) परभवनु फळ

आयं अ० (आयम्) वाक्यालंकार

आयंक पु० (आतङ्क) जुओ आतंक शब्द

आयंगुल पु० (आत्माङ्गुल) आत्मांगुल, शास्त्रोक्त प्रमाणोपेत उंचाइवाळा उत्तम पुरुषना शरीरनी उंचाइनो १०८ मो भाग आत्मांगुल कहेवाय छे आ अंगुलथी कुवा नदी घर क्षेत्र वाडी वगेरे पदार्थोनु माप थाय छे

आयंचणिया स्त्री० (आतञ्चनिका) माटीनाळु पाणी राखवानु कुंभारनु वासण

आयंचणियाउदय न० (आतञ्चनिकोदक) कुंभारना वासणमा रहेलु मटोडीवाळु पाणी

आयंत त्रि० (आचान्त) चलु करेल पाणीथी हाथ मोढु साफ करेल

आयंतम त्रि० (आत्मतम) संयम वगेरेथी आत्माने दमनार (२) अज्ञानी क्रोधी

आयंता स्त्री० ( ) आचारांग सूत्रना पांचमा अध्ययननु नाम

आयंतियमरण न० (आत्यन्तिकमरण) एकवार मरी गया पछी फरी बीजीवार ते गतिनु मरण न थाय ते

आयंदम त्रि० (आत्मदम) आत्माने दमनार (२) पोतानी जाते अश्वादिने दमनार

आयंब त्रि० (आताम्र) आ छाट्-थोडी रतासवाळु

आयंबिर त्रि० (आताम्र) लाल रंग

आयंबिल न० (आचाम्ल) जेमा भात वगेरे लुखु अनाज दिवसमा एक वखत खवाय तेवु आयंबिल नामनु एक तप

आयंबिलवड्डमाण न० (आचाम्लवर्द्धमान) चौद वरस त्रण मास अने २० दीवसे थतु एक तप के जेमा एक आयंबिलने पारणे एक उपवास करी बे आयंबिल करवामा आवे छे, वळी एक उपवास करी त्रण आयंबिल, एम एकेक आयंबिल वधारता १०० आयंबिल सुधी चढाय छे

आयंबिलिय पु० (आचाम्लिक) आयंबिलनु तप करनार

आयंभर } आयंभरि } त्रि० (आत्मम्भरि) स्वार्थी, पोतानुज पोषण करनार

आयंस } आयंसग. } पुं० (आदर्श) अरीसो दर्पण (२) बळदनी डोकनु एक आभरण

आयंसमंडल न० (आदर्शमण्डल) अरीसाने आकारे मंडल-गुंछळो वाळनार सर्पनी एक जात (२) मंडलाकारे गोठवेल अरीसा

आयंसमुह. पुं० (आदर्शमुख) लवण समुद्रमां अग्निखुणा तरफ रहेल आयसमुख नामनो एक अंतरद्वीप (२) त्रि० ते द्वीपमां रहेनार

आयंसलिवि स्त्री० (आदर्शलिपि) १८ जातनी लिपिमांनी एक लिपि.

आयकाय पुं० (आयकाय) वनस्पति विशेष

आयग त्रि० (आनक) बकरीना वाळनु बनावेल वस्त्र

आयगुत्त त्रि० (आत्मगुप्त) मन वचन अने कायाये करी आत्माने पापथी गोपवनार, आत्मरक्षक, जीतेन्द्रिय

आयछट्ठ. पुं० (आत्मषष्ठ) आत्मा जेमां छट्ठो छे एवा पांच भूत

आयजस. न० (आत्मयशस्) आत्माना यशरूप संयम

आयजोगि. आयट्ठि. त्रि० (आत्मयोगिन्) त्रि० (आत्मार्थिन्) } सदा धर्म ध्यानमां निमग्न, मुमुक्षु

आयत त्रि० (आयत) लांबु, दीर्घ (२) पुं० मोक्ष मुक्ति (३) त्रि० खेंचेल (४) पुं० दीर्घाकार संस्थान

आयतचक्खु त्रि० (आयतचक्षुष्) दीर्घदर्शी

आयतट्ठ पुं० (आयतार्थ) मोक्ष मुक्ति

आयतट्ठिअ पुं० (आयतार्थिक) लांबा वखतथी मोक्षनी अभिलाषावाळो

आयतण. न० (आयतन) स्थान, आश्रय, निवासस्थान (२) देहरुं, देवालय (३) देरानी बाजुनो ओरडो (४) कर्मनु उपादान कारण (५) प्रगट करवु, प्रश्नो खुलासो करवो ते (६) वधस्थान (७) निर्णय निश्चय

आयतत्त न० (आत्मतत्त्व) परम पदार्थ, ज्ञानादि त्रण रत्न

आयतसंठाण न० (आयतसंस्थान) दीर्घाकार, लाकडीनी पेठे लंबाइवाळो आकार-संठाण, पांच संठाणमांनु एक

आयति स्त्री० (आयति) जुओ "आयइ" शब्द

आयत्त त्रि० (आयत्त) मिश्रित करेलु, एकठु करेलु

आयन्नण न० (आकर्णन) श्रवण करवु ते

आयप्पवाय न० (आत्मप्रवाद) ए नामनो एक पूर्व-श्रुत विशेष, चौद पूर्वमांनो एक

आयभाव पुं० (आत्मभाव) मिथ्यात्व विषय गृद्धिपणु वगेरे (२) स्व-पोतानो अभिप्राय-मत (३) आत्म स्वरूप

आयमण न० (आचमन) मळ त्याग कर्या पछी जळथी शुद्धि करवी ते, लेप रहितपणु

आयमिणी स्त्री० (आयमिनी) विद्या विशेष

आयय त्रि० (आयत) जुओ " आयत " शब्द

आययगतुपच्चागया. स्त्री० (आयतगत्वाप्रत्यागता) कोइ साधु एक शेरीमां सिधा आगळ जइ पाछा वळतां गोचरी करे ते, भिक्षानो एक प्रकारनो अभिग्रह

आययण न० (आयतन) जुओ " आयतण " शब्द

आययणसेवणा. स्त्री० (आयतनसेवना) साधु प्रभृतिनी सेवना करवी ते, समकितनु त्रीजु भूषण

आययसंठाण न० (आयतसंस्थान) लाकडीना जेवो लांबो आकार-संठाण

आयर पुं० (आदर) जुओ " आदर " शब्द

आयरक्ख त्रि० (आत्मरक्ष) અંગરક્ષક, આત્મરક્ષક

आयरक्खदेव पु० (आत्मरक्षदेव) આત્મ રક્ષક દેવતા

आयरण न० (आचरण) અનુષ્ઠાન કરવું તે

आयरण न० } (आदरण) માયા-કપટ
आयरणया. स्त्री० } વિરોધથી કોઈપણ વસ્તુનો સ્વીકાર કરવો તે

आयरिय. त्रि० (आचर्य) આચરવા યોગ્ય

आयरिय. पु० (आचारिक) આચાર સંબંધી તત્ત્વ

आयरिय त्रि० (आचरित) આચરેલું

आयरिय. पु० (आचार्य) આચાર્ય સાધુ સમુદાયના નાયક (૨) તીર્થંકર (૩) ગુરૂ

आयरिय. त्रि० (आर्य) પૂજ્ય, પવિત્ર (૨) न० તત્ત્વ (૩) પુ० આર્યજાતિ, પાપ નહિં કરનાર મનુષ્ય

आयरियखेत्त. न० (आर्यक्षेत्र) આર્યક્ષેત્ર

आयरियभासिय. न० (आचार्यभाषित) પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્રનું ચોથું અધ્યયન

आयरियविप्पडिवत्ति. स्त्री० (आचार्यविप्रतिपत्ति) બૃહદશા સૂત્રનું પાચમું અધ્યયન

आयरिस पु० (आदर्श) અરીસો, દર્પણ આઇનો

आयव पु० (आतप) જુઓ ' આતવ " શબ્દ

आयवंत त्रि० (आत्मवत्) આત્મજ્ઞાનવાળો.

आयवणाम न० (आतपनामन्) નામ કર્મનો એક ભેદ

आयवत्त न० (आतपत्र) છત્ર, છત્રી

आयवचंत न० (आतपवत्) અહોરાત્રના ૨૪ મા મુહૂર્તનું નામ

आयवा स्त्री० (आतपा) આતપા નામની સૂર્યની એક અગ્રમહિષી (૨) આ નામનું " ज्ञाताधर्मकथा " સૂત્રનું એક અધ્યયન

आयवि त्रि० (आत्मवित्) આત્મજ્ઞાની.

आयवेयावच्चकर त्रि० (आत्मवैयावृत्यकर) આતસુ (૨) વિસભોગિક-સાધુ સમુદાયથી ભિન્ન

आयस त्रि० (आयस) લોહમય, લોઢા સંબંધી

आयसंवेयणीय पु० (आत्मसंवेदनीय) દ્રવ્ય ઉપસર્ગનો એક પ્રકાર, પોતાનાજ કારણથી શરીર કે સંયમની ઉપઘાત-પીડા થાય તે

आयसरीरअणवकंखवत्तिया स्त्री० (आत्म शरीरानवकांक्षाप्रत्यया) અણવકખવત્તિયા ક્રિયાનો એક ભેદ, પોતાના શરીરનો નાશ થાય તેવા કર્મ કરવાથી લાગતી ક્રિયા

आयसी स्त्री० (आयसी) લોઢાની કોશ

आयहम्म त्रि० (आत्मघात्य) આત્માની ઘાત કરનાર

आयाअ त्रि० (आयात) આવેલું

आयाइ स्त्री० (आयाति) જુઓ ' આયાઇ " શબ્દ

आयाइट्ठाण न० (आयातिस्थान) સંસાર, જગત્ (૨) " આચારાઙ્ગ ' સૂત્રના એક અધ્યયનનું નામ

आयाण पु० न० (आदान) લેવું ગ્રહણ કરવું, સ્વીકારવું તે (૨) ભોગવ રાખ વાનું સ્થાન (૩) વાક્ય (૪) પરિગ્રહ (૫) ઉપયોગપૂર્વક વસ્તુ લેવું મેલ્ડું, આયાણભંડમત્તનિક્ખેવણા સમિતિ, પાંચ સમિતિમાંની ચોથી સમિતિ (૬) કર્મનું ઉપાદાન કારણ (૭) જ્ઞાનાવરણી આદિ આઠ પ્રકારના કર્મ (૮) અઢાર પાપસ્થાન, હિંસાદિ આશ્રવસ્થાન (૯) સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર (૧૦) મોક્ષ (૧૧) શ્રાવકનું પ્રથમ વ્રત ગ્રહણ કરવું તે (૧૨) ઇંદ્રિય, શ્રોત્ર આદિ પાંચ ઇન્દ્રિયો (૧૩) રમણીય, રમ્ય (૧૪) સંયમ (૧૫) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય વસ્તુ (૧૬) કારણ, હેતુ (૧૭) આદિ, પ્રથમ

आयाणपय. न० (आदानपद) અધ્યયન કે શ્રુતસ્કંધનુ આદિપદ-શરૂઆતનુ વાક્ય-જેમ ' ધમ્મોમગલ '

आयाणभंडमत्तणिक्खेवणासमिइ स्त्री० (आदानभाण्डमात्रनिक्षेपणासमिति) જુઓ ' આ-દાણભંડમત્તણિખેવણાસમિઇ ' શબ્દ

आयाणभंडमत्तनिक्खेवणासमिय त्रि० (आदानभाण्डमात्रनिक्षेपणासमित) જુઓ આદાનભંડમત્તણિખેવણાસમિત શબ્દ

आयाणभय पु० (आदानभय) આદાન-ધન સબધી ભય, સાત ભયમાનુ એક

आयाणवत. त्रि० (आदानवत्) આદાન જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર્યવાળો

आयाणसोय. न० (आदानस्रोतस्) દુષ્ટ ઇંદ્રિય રૂપસ્રોત-કર્મ આવવાનુ દ્વાર ઇંદ્રિનો દુષ્ટ-ઉપયોગરૂપ આશ્રવ

आयाणिज्ज त्रि० (आदानीय) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય (२) શ્રુત, શાસ્ત્ર (३) કર્મ (४) સયમ, સયમાનુષ્ઠાન (५) મોક્ષ

आयाणीय त्रि० (आदानीय) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય, ગ્રાહ્ય

आयाणुकंपय त्रि० (आत्मानुकम्पक) આત્મહિત કરવામા પ્રવૃત્ત, પ્રત્યેકબુદ્ધ અથવા જિનકલ્પી

आयाम न० (आचाम्ल) આયબિલ તપ.

आयाम न० (आचाम) ઓસામણ, ચોખા આદિનુ પાણી

आयाम पु (आयाम) } લબાઇ,
आयामणया स्त्री० (आयामनता) } લાબપણુ

आयामविक्खम पु० न० (आयामविष्कम्भ) લબાઇ પહોળાઇ

आयार पु० (आकार) આકૃતિ, આકાર

आयार पु० (आचार) જ્ઞાનાદિ આચાર (२) વ્યવહાર વિધિ માર્ગ (३) વર્તન, ચારિત્ર્ય (४) આચારાગસૂત્ર १२ અગમાનુ પહેલુ અગસૂત્ર (५) નિપુણ શિષ્ય

आयारंग न०. (आचाराङ्ग) १२ અગસૂત્રમાનુ પ્રથમ અગસૂત્ર

आयारंगचूला स्त्री० (आचाराङ्गचूडा) આચારાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કધનો પાછલો ભાગ

आयारकप्प. न० (आचारकल्प) નિસીથ સૂત્રનુ અપરનામ

आयारक्खय पु० (आत्मरक्ष) જુઓ "આયરક્ખ" શબ્દ

आयारक्खेवणी स्त्री० (आचाराक्षेपणी) સાભળનારને આચાર-અનુષ્ઠાન તરફ ખેચનારી કથા, કથાનો એક પ્રકાર

आयारग्ग न० (आचाराग्र) આચારાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કધનો આગળો ભાગ

आयारचूला स्त्री० (आचारचूला) } આ-
आयारचूलिया स्त्री० (आचारचूलिका) } ચારાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કધની ચૂલિકા

आयारणिज्जुत्ति स्त्री० (आचारनिर्युक्ति) આચારાગ સૂત્રની નિર્યુક્તિ

आयारतेण त्रि० (आचारस्तेन) આચારનો ચોર, અણઆચારી છતા પોતાને આચારી કહેવડાવનાર

आयारदसा स्त्री० (आचारदशा) આચાર દશા નામનુ સૂત્ર

आयारपकप्प पु० (आचारप्रकल्प) નિસીથના ત્રણ અધ્યયન સહિત આચારાગ સૂત્રના २५ અધ્યયન

आयारपणिहि पु० (आचारप्रणिधि) આચાર પ્રતિપાદન કરનાર દશવૈકાલિક સૂત્રનુ ८ મુ અધ્યયન

आयारपत्त. त्रि० (आचारप्राप्त) બ્રહ્મચર્ય વ્રત આદિ આચારવાળો

आयारभंडग पु० (आचारभाण्डक) પાત્રા, પાટ, રજોહરણ આદિ ઉપગરણ, જ્ઞાનાદિના સાધન

आयारवत्थु न० (आचारवस्तु) નવમા પૂર્વના ત્રીજા પ્રકરણનુ નામ

आयारविणय पु० (आचारविनय) વિનય પૂર્વક આચાર પાળવો તે, વિનયનો એક પ્રકાર

आयारसमाहि पु० (आचारसमाधि) આચાર-રૂપ સમાધિ, સમાધિનો એક પ્રકાર

आयारोवगय त्रि० (आचारोपगत) ૧૪ મો યોગસંગ્રહ, આચાર વિશિષ્ટ પાળવો તે

आयाव पु० (आताप) અસુરકુમાર જાતના દેવતાની એક જાત

आयावग त्रि० } (आतापक) આતાપના **आयावग** त्रि० } લેનાર સૂર્યની સન્મુખ દૃષ્ટિ રાખી સૂર્યનો તાપ સહેનાર

आयावण न० (आतापन) આતાપના, શીત તાપ વિગેરે સહન કરવું તે

आयावणभूमि स्त्री० (आतापनभूमि) આતાપના લેવાની જગ્યા

आयावणा स्त्री० (आतापना) આતાપના લેવી

आयावादि. त्रि० (आत्मवादिन्) આત્માના યથાર્થ સ્વરૂપને સ્વીકારનાર, આસ્તિક

आयावाय. पु० (आत्मवाद) આત્મવાદ, પોતાના સિદ્ધાંતનો વાદ, સ્વસિદ્ધાંત સ્થાપન

आयावि त्रि० (आतापिन्) આતાપના લેનાર.

आयास. पु० (आयास) ચિત્તનો ખેદ (૨) ૧૮ લિપિમાની ૧૫ મી લિપિ (૩) પરિગ્રહ, અસંતોષ

आयासलिवि. स्त्री० (आयासलिपि) ૧૮ લિપિમાની ૧૫ મી લિપિ

आयाहिणं. अ० (आदक्षिणम्) દક્ષિણ તરફથી માંડી, જમણી તરફથી શરૂ કરીને

आयाहिणपयाहिणा स्त्री० (आदक्षिणप्रदक्षिणा) જમણી તરફથી શરૂ કરીને ફરી જમણી તરફ સુધી આવર્તન કરવું તે

आयु. न० (आयुष्) આયુષ્ય

आयोग. पु० (आयोग) ધનની આવક

आर. पु० (आर) આલોક (૨) સંસાર, જીવલોક. (૩) ગૃહસ્થપણું (૪) ચોથી નરકનો એક નરકાવાસો (૫) ત્રિ० અગાઉ.

आरओ अ० (आरतस्) આલોક (૨) પહેલા અર્વાગ્, આપાર (૩) શરૂ કરી

आरंभ. पु० (आरम्भ) પાપકારી વ્યાપાર, આરંભ સમારંભ (૨) ત્રિ० જેનો આરંભ થય તેવા જીવ

आरंभकहा. स्त्री० (आरम्भकथा) ભોજનાદિકમાં થતા આરંભ સમારંભના વખાણ કરવા તે

आरंभग. त्रि० (आरम्भक) આરંભ કરનાર (૨) હિંસક, પાપકર્મ કરનાર

आरंभज त्रि० (आरम्भज) સાવદ્યક્રિયાના અનુષ્ઠાનથી ઉત્પન્ન થયેલ

आरंभजीवि त्रि० (आरम्भजीविन्) આરંભ-સાવદ્યક્રિયાથી આજીવિકા ચલાવનાર (ગૃહસ્થ)

आरंभपरिण्णाय त्रि० (आरम्भपरिज्ञात) શ્રાવકની આઠમી પડિમા આદરનાર શ્રાવક કે જે આઠ મહીના સુધી પોતે આરંભ સમારંભ કરે નહિ

आरंभय त्रि० (आरम्भज) જુઓ "આરંભજ" શબ્દ

आरंभवज्जय त्रि० (आरम्भवर्जक) આરંભ-પાપના વ્યાપારનો ત્યાગ કરનાર, શ્રાવકની આઠમી પડિમા સેવનાર

आरंभविणय पु० (आरम्भविनय) આરમ્ભનો અભાવ

आरंभसमारंभ पु० (आरम्भसमारम्भ) આરંભ સમારંભ, પાપના વ્યાપારથી જીવની ઘાત કરવી તે

आरंभि. त्रि० (आरम्भिन्) પાપનો આરંભ કરનાર

आरंभिया. स्त्री० (आरम्भिकी) પાપના વ્યાપારથી લાગતી ક્રિયા.

आरक्खअ. त्रि० (आरक्ष) } રાજાના આત્મ-
आरक्खग. त्रि० (आरक्षक) } રક્ષક. (૨) પુ૦ ઉગ્રવંશ. (૩) ત્રિ૦ તે વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

आरक्खिय. पु० (आरक्षिक) કોટવાળ.

आरग. पुं० (आरक) ચક્રનો આરો; પૈડાનો આરો.

आरगय. त्रि० (आरगत) ઇંદ્રિયોની સમીપ આવેલ; ઇન્દ્રિય ગોચર થયેલ.

आरडिय. पुं० (आरटित) આક્રન્દન કરવુ તે.

आरण. पुं० (आरण) ૧૧ મો દેવલોક. (૨) તે દેવલોકના વાસી દેવતા. (૩) न० બુમ પાડવી તે; આરડવું તે.

आरणग. पुं० (आरणक) ૧૧ મો દેવલોક.

आरएणग. त्रि० (आरण्यक) } અરણ્ય-વ-
आरएणय. त्रि० } નમાં જઇ
आरगिणय. त्रि० } વસનાર; વાનપ્રસ્થ.

आरत. त्रि० (आरत) નિવૃત્તિ પામેલ; ઉપરત-વિરામ પામેલ. (૨) અત્યન્ત અનુરક્ત.

आरद्ध. त्रि० (आरब्ध) આરંભ કરેલ.

आरन्निय. त्रि० (आरण्यक) જુઓ " આરણ્ણિય " શબ્દ.

आरव. पुं० (आरव) ઉત્તર ભરતમાંનો આરબ નામે એક દેશ; અર્બસ્થાન. (૨) અરબસ્તાનના રહેવાસી મનુષ્ય; આરબ.

आरवग. पुं० (आरवक) આરબ; આરબ દેશનો રહેવાસી.

आरवी स्त्री० (आरवी) અર્બસ્તાનમાં જન્મેલ દાસી.

आरभड. न० (आरभट) ૩૨ નાટકમાંનું ૨૮ મું નાટક.

आरभडभसोल. न० (आरभटभसोल) ૩૨ નાટકમાંનું ૩૦ મું નાટક.

आरभडा. स्त्री० (आरभटा) પડિલેહણ કરતી વખતે વસ્ત્ર ઉતાવળે લેતાં મુકતાં કે જોતાં લાગતો એક દોષ; પાડલેહણનો એક દોષ.

आरभिय. न० (आरभित) નાટયની વિધિનો એક પ્રકાર.

आरय. त्रि० (आरत) નિવૃત્તિ પામેલ. (૨) ગયેલ; દૂર થયેલ.

आरव. पु० (आराव) શબ્દ; અવાજ.

आरसिय. न० (आरसित) બરાડા પાડેલ; આરડેલ.

आरा. स्त्री० (आरा) આરા-ગાડી વિગેરેના પૈડાના મધ્ય ભાગમાં જે લાકડાં જોડેલાં હોય છે તે (૨) આર; બળદને મારવાની લોઢાની અણીવાળી લાકડી; હથીયાર વિશેષ.

आरा. अ० (आरात्) પાસે; નજીક. (૨) પૂર્વ ભાગ.

आराभाग पुं० (आराद्भाग) પૂર્વનો ભાગ; પાસેનો ભાગ.

आराम पुं० (आराम) ઉપવન; બાગ; સ્ત્રીપુરૂષોને આરામ લેવાનો મંડપ. (૨) त्रि० આરામ કરનાર-આપનાર.

आरामिय. पुं० (आरामिक) આરામ-બાગનું રક્ષણ કરનાર માળી.

आराहअ. पुं० (आराधक) આરાધક; સંયમ આદિનો પાળનાર.

आराहग. त्रि० (आराधक) જ્ઞાનાદિકનો આરાધક. (૨) મોક્ષનો સાધક.

आराहण. न० (आराधन) આરાધન; સેવન.

आराहणय. पुं (आराधनक) સંથારો.

आराहणया. स्त्री० (आराधना) સંથારો; (૨) શ્રુત-શાસ્ત્રનું સમ્યક્ પ્રકારે આરાધન-આસેવન.

आराहणा. स्त्री० (आराधना) મોક્ષ માર્ગરૂપ જ્ઞાન આદિની સેવા.

आराहणी. स्त्री० (आराधनी) જેનાથી મોક્ષ માર્ગની આરાધના કરાય એવી ભાષા; દ્રવ્ય ભાષાનો એક પ્રકાર.

आराहिय. त्रि० (आराधित) આરાધના કરેલ.
आरिट्ठ. पुं० (आरिष्ट) મંડપગોત્રની શાખા. (૨) તે શાખામાંનો પુરૂષ.
आरिय. त्रि० (आकारित) બોલાવેલ.
आरिय. त्रि० (आर्य) જ્ઞાની તીર્થંકર. (૨) પવિત્ર; વિશુદ્ધ; શ્રેષ્ઠ; નિષ્પાપ. (૩) આર્ય દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ; શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય. (૪) પું૦ મોક્ષ માર્ગ. (૫) આર્ય દેશ. જુઓ " અજ્જ " શબ્દ.
आरियदंसि. त्रि० (आर्यदर्शिन्) ન્યાય દ્રષ્ટિવાળો; ન્યાય દ્રષ્ટિએ જોનાર.
आरियपन्न त्रि० (आर्यप्रज्ञ) પ્રશંસનીય બુદ્ધિવાળો; શાસ્ત્રીય જ્ઞાનવાન્.
आरुग्ग न० (आरोग्य) નિરોગીપણું; સ્વાસ્થ્ય.
आरुसिय. त्रि० (आरुष्ट) ક્રોધી થયેલ.
आरुहण. न० (आरोहण) સ્વાર થવું; ચડવું.
आरूढ. त्रि० (आरूढ) ઉપર ચડેલ; આશ્રિને રહેલ. (૨) પ્રાપ્ત થયેલ; ઉત્પન્ન થયેલ; ઉગેલ.
आरेण. अ० (आरेण) નજીક; પાસે. (૨) આતરફ; આ કાંઠે. (૩) હાલનું. (૪) પ્રારંભકર.
आरोग. न० (आरोग्य) નિરોગીપણું; તનદુરસ્તિ. (૨) त्रि० રોગરહિત; નિરોગી.
आरोप्प. पुं० (आरोप्प) બુદ્ધ શાસ્ત્રમાં કહેલ એક દેવતાની જાત.
आरोवणा. स्त्री० (आरोवणा) આરોપણા-એક અપરાધનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરતાં પુનઃ તેજ અપરાધ બીજીવાર કર્યો તેનું પ્રાયશ્ચિત પ્રથમ પ્રાયશ્ચિતમાં ઉમેરવું-આરોપવું તે. (૨) પ્રરૂપણા; વ્યાખ્યાનો એક પ્રકાર. (૩) પ્રશ્ન.
आरोस. पुं० (आरोष) એ નામનો એક દેશ. (૨) તે દેશવાસી મ્લેચ્છની એક જાત.
आरोह. पुं० (आरोह) શરીરની ઉંચાઇ.
आरोहग. त्रि० (आरोहक) હાથીની સ્વારી કરનાર. (૨) હસ્તિપાલક.
आरोहपरिणाह. पुं० (आरोहपरिणाह) શરીરની ઉંચાઇ જેટલી બે ભુજાની પહોળાઇ હોય તે આરોહપરિણાહ.
आलइअ. त्रि० (आलयिक) ગૃહી; આશ્રયવાળા. (૨) અલંકાર શાસ્ત્રના જાણનાર. (૩) અલંકાર સંબંધી. (૪) અલંકાર યોગ્ય.
आलइय. त्रि० (आलगित) યથાયોગ્ય સ્થાને પહેરેલ.
आलंकारिग. त्रि० (आलङ्कारिक) જ્યાં અલંકાર-ઘરેણા પ્હેરવામાં આવે તે સ્થાન.
आलंकारियसभा. स्त्री० (आलङ्कारिकसभा) અલંકાર પહેરવાની સભા.
आलंद. पुं० (आलन्द) પાણીથી ભીનો-લીલો હાથ સુકાય તેટલા વખતથી માંડી. ૫ રાત દિવસ સુધીનો કાળ.
आलंदिअ. त्रि० (आलन्दिक) ઉપર કહેલા સમયનું ઉલ્લંઘન ન કરનાર.
आलंब. पुं० (आलम्ब) આધાર; આલમ્બન.
आलंबण. न० (आलम्बन) } **आलंबणा.** स्त्री० (आलम्बना) } આધાર; આશ્રય; ટેકો. (૨) ઇર્યાસમિતિનું આલંબન-જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર. (૩) કારણ; પ્રયોજન.
आलंभिय. न० (आलम्भिक) એક શહેરનું નામ. (૨) ભગવતી સૂત્રના અગીયારમા શતકના બારમા ઉદ્દેશાનું નામ.
आलंभिया. स्त्री० (आलम्भिका) આલંભિકા નામની એક નગરી.
आलक्क. पुं० (अलर्क) હડકાયો કુતરો.
आलभिया. स्त्री० (आलभिका) એ નામની એક નગરી.
आलय. पु० न० (आलय) રહેવાનું સ્થાન; ઘર.
आलवण. न० (आलपन) બોલવું; વાતચિત કરવી.
आलसिय. त्रि० (आलसित) આલસુ; મન્દ.

आलस्स न० (आलस्य) આલસ, પ્રમાદ.

आलाव. પુ० (आलाप) થોડું બોલવું તે, આલાપ કરવો તે (૨) શરૂઆતનું ભાષણ. (૩) એકવાર બોલાએલું

आलावअ. } પુ० (आलापक) આલાવો,
आलावग. } એક સમયવાળા વાક્યોનો સમૂહ. (૨) ગ્રંથનો થોડો ભાગ, પેરેગ્રાફ

आलावण न० (आलापन) પરસ્પર બે વસ્તુ મળવાથી થતો બંધ

आलावणबंध પુ० (आलापनबन्ध) પરસ્પર બે વસ્તુ ભેગી થવાથી થતો બંધ, જેમ ખડની ભારી અને દોરડું એ બેનો બંધ

आलि પુ० (आलि) એક જાતની વનસ્પતિ

आलिंग. પુ० (आलिङ्ग) મુરજ-માદલ નામનું વાજીંત્ર (૨) આલિંગ-સાધુનો વેષ

आलिंगण. न० (आलिङ्गन) આલિંગન, થોડો સ્પર્શ કરવો તે

आलिंगणवट्टि. સ્ત્રી० (आलिङ्गनवृत्ति) શરીર પ્રમાણે લાંબુ ઓસીકું

आलिंगणिया. સ્ત્રી० (आलिङ्गनिका) શરીર પ્રમાણે લાંબુ ઓસીકું.

आलिंगपुक्खर. न० (आलिङ्गपुष्कर) મુરજ-માદલ વાજીંત્રનું મોઢું.

आलिंगिणी. સ્ત્રી० (आलिङ्गिनी) ઘુંટણ અને કોણી નીચે રાખવાનો ચાકળો

आलिघर. न० (आलिगृह) આલિ નામની વનસ્પતિ વિશેષનું બનાવેલ ઘર-મંડપ

आलित्त. ત્રિ० (आलित) નાવાને ચલાવવાના હલેસા.

आलित्त. ત્રિ० (आदीप्त) સર્વ તરફથી જ્વલિત-બળી રહેલ

आलिद्ध. ત્રિ० (आश्लिष्ट) આલિંગન કરાયેલ

आलिद्ध ત્રિ० (आदिग्ध) લાગેલ, જોડેલ

आलिसंदग પુ० (आलिसन्दक) } ધાન્ય
आलिसिंदग. પુ० (आलिसिन्दक) } વિશેષ, ચોળા (૨) અગસ્તિ

आलीण ત્રિ० (आलीन) ઇંદ્રિયનિગ્રહરૂપ મર્યાદામાં તલ્લીન (૨) આશ્રિત (૩) થોડું લાગેલ-વળગેલ (૪) આલિંગન કરેલ, ભેટેલ.

आलीणगुत्त ત્રિ० (आलीनगुप्त) જેણે ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ કરી ગોપવી રાખી તે, જિતેંદ્રિય.

आलीयग }
आलीवक } ત્રિ० (आदीपक) આગ લગાડનાર, અગ્નિ સળગાવનાર
आलीवग. }

आलीवण न० (आदीपन) રોશની કરવી તે

आलीवित. ત્રિ० (आदीप्त) અગ્નિમાં બાળેલ

आलु પુ० न० (आलु) બટાટા, કંદ વિશેષ.

आलुई. સ્ત્રી० (आलुकी) એક જાતની વેલ

आलुंप. ત્રિ० (आलुम्प) હિંસા, ચોરી, દારી વગેરે અકૃત્ય સેવનારા, છીનવી લેનાર

आलुग. } પુ० न० (आलु) સાધારણ વન
आलुय } સ્પતિ વિશેષ, બટાટા.

आलुयवग्ग પુ० (आलुकवर्ग) આલુ-બટાટા સંબંધી ભગવતી સૂત્રના ૨૩ મા શતકનો બીજો વર્ગ.

आलेवण. न० (आलेपन) થોડું લેપન

आलोअ. પુ० (आलोक) વિલોકન, સારી રીતે જોવું તે (૨) પૃથ્વીનો સરખો ભાગ, સમ ભૂભાગ. (૩) ગવાક્ષ આદિ પ્રકાશનું સ્થાન (૪) જગત્ સંસાર (૫) જ્ઞાન (૬) પ્રકાશ (૭) રૂપી પદાર્થ

आलोइत्तार ત્રિ० (आलोकितृ) જોનાર, અવલોકન કરનાર

आलोइय ત્રિ० (आलोकित) નિરીક્ષણ કરેલ

आलोइय ત્રિ० (आलोचित) આલોચન કરેલ, નિવેદન કરેલ.

आलोक } પુ० (आलोक) જુઓ " આ
आलोग } લોઅ " શબ્દ

आलोय. પુ० (आलोक) અવલોકન, નિરીક્ષણ, દર્શન, દેખવું તે (૨) દીવાનો પ્રકાશ

आलोयण न० (आलोकन) દર્શન

आलोयण न० (आलोचन)
आलोयणया स्त्री०
आलोयणा स्त्री० (आलोचना) } શિષ્યે ગુરૂ પાસે પોતાના દોષનુ આલોચન કરવુ-નિવેદન કરવુ તે

आलोयणारिह न० (आलोचनार्ह) ગુરૂ પાસે નિવેદન કરવાથી જે પાપની શુદ્ધિ-નિવારણ થાય તે આલોચના યોગ્ય પાપ (૨) આલોચના યોગ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત

आलोयदरिसणिज्ज त्रि० (आलोकदर्शनीय) જે દષ્ટિગોચર થતા ઉંચામા ઉંચુ દેખાય તે

आलोयभायण न० (आलोकभाजन) જેમા પ્રકાશ પડે એવુ ભાજન

आलोविय त्रि० (आलोपित) આચ્છાદન કરેલ

आव पु० (आप) લાભ નફો

आवइ स्त्री० (आपद्) આપત્તિ-દુ:ખ વિપત્તિ

आवंतिअज्झयण न० (आवन्त्यध्ययन) આચારાગના પ્રથમ શ્રુતસ્કધના પાચમા અધ્યયનનુ નામ

आवंती त्रि० (यावत्) જેટલા

आवकह न० (यावत्कथम्)
आवकहा स्त्री० (यावत्कथा) } જાવ જીવ સુધી જીદગી પર્યન્ત

आवकहिय त्रि० (यावत्कथिक) યાવજ્જીવ સુધીનુ હમેશનુ ઘણા વખતનુ

आवगा स्त्री (आपगा) નદી

आवज्जग त्रि० (आवर्जक) પ્રસન્ન કરનાર

आवज्जण न० (आवर्जन) કેવળીનો ઉપયોગ (૨) માનસિક વ્યાપાર રોકી રહેના કર્મનો ઉદયાવલિકામા પ્રક્ષેપ કરવાનો વ્યાપાર-ક્રિયા

आवज्जीकरण न० (आवर्जीकरण) જુઓ "આવજ્જણ" શબ્દ

आवट्ट पु० (आवर्त्त) સમુદ્રાદિકમા ચક્રાકારે ઘુમરી ખાતુ પાણી દેખાય તે (૨) રખડવુ પરિભ્રમણ કરવુ તે (૩) મોહપાશ ભૂલવણી (૪) સસાર (૫) સસારના કારણરૂપ-વિષયના શબ્દાદિક ગુણ (૬) ઉત્કટ મોહના ઉદયથી વિષયની પ્રાર્થના કરવી તે (૭) ફરીફરીને ઉત્પન્ન થવુ તે (૮) મહાઘોષનામે સ્થણિત કુમારના ઇન્દ્રના લોકપાલનુ નામ (૯) જમ્બુદ્વીપમાનો એક દીર્ઘ વૈતાઢ્ય પર્વત (૧૦) એક ખરીવાળા સ્થલચર તિર્યંચ પચેન્દ્રિયની એક જાત (૧૧) અહોરાત્રના ૨૫મા મુહૂર્તનુ નામ (૧૨) આવર્ત નામનુ એક વિમાન (૧૩) જમ્બૂદ્વીપના મેરૂની પૂર્વે સીતા મહાનદીની ઉત્તરે આવર્ત નામની એક વિજય (૧૪) આવર્તનામે ૩૨ નાટકમાનુ એક નાટક (૧૫) મણિનુ એક લક્ષણ

आवट्टकूड न० (आवर्त्तकूट) મહા વિદેહમાના નલિનકૂટ નામે વખારા પર્વતનુ એ નામનુ એક શિખર

आवड पु० (आपात) કિરાત દેશના ભિલની એક જાત

आवडण न० (आपतन) ભાગવુ કકડા કરવા

आवडिय त्रि० (आपतित) ચારે તરફથી આવી પડેલુ લાગેલુ

आवण पु० (आपण) હાટ દુકાન (૨) બજાર

आवण्ण त्रि० (आपन्न) પ્રાપ્ત થયેલ આશ્રીને રહેલ (૨) ઉત્પન્ન થયેલ

आवण्णसत्ता स्त्री० (आपन्नसत्त्वा) ગર્ભવતી સગર્ભા સ્ત્રી

आवत्त पु० (आवर्त्त) જુઓ "આવટ્ટ' શબ્દ

आवत्तकूड न० (आवर्त्तकूट) નલિનકૂટ નામે વખારા પર્વતના ચાર કૂટમાનુ બીજુ કૂટ-શિખર

आवत्तण न० (आवर्त्तन) ઉવાડવુ નાસવુ

आवत्तणपेढिया स्त्री० (आवर्त्तनपीठिका) જેમા ભોગલ રહે તે સ્થાન

आवत्ता स्त्री० (आवर्त्ता) આવર્તા નામની એક વિજય.

आवत्ति. स्त्री० (आपत्ति) પ્રાપ્તિ (૨) ઉત્પત્તિ (૩) દોષ પ્રસગ (૪) દુ ખ

आवन्न. त्रि० (आपन्न) પ્રાપ્ત થયેલ

आवया स्त्री० (आपद्) આફત–આપત્તિ સકટ

आवर त्रि० (अपर) બીજુ

आवरण न० (आवरण) કવચ, બખતર (૨) ઢાલ (૩) ઢાકવુ તે ઢાકણ (૪) મજિઠ આદિ દ્રવ્ય (૫) સર્વ વિરતિ અથવા દેશ વિરતિરૂપ પચ્ચખાણને અટ કાવનાર કષાય મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ (૬) જ્ઞાન આદિ શક્તિને આવરનાર–ઢાકનાર જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મ

आवरणावरणपविभत्ति. न० (आवरणावरण प्रविभक्ति) ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનુ એક

आवरणिज्ज त्रि० (आवरणीय) આત્માની જ્ઞાનાદિ શક્તિને આવરનાર જ્ઞાનાવરણી યાદિ કર્મ

आवरणी स्त्री० (आवरणी) આવરણકારી વિદ્યા

आवरिय त्रि० (आवृत) ઢાકેલ, આચ્છાદન કરેલ

आवरिसण न० (आवर्षण) સુગધિ પાણીનો છટકાવ કરવો

आवलण न० (आवलन) અગ મરડવુ તે

आवलि. स्त्री० (आवलि) હાર, પક્તિ લાઇન

आवलियपविभत्ति न० (आवलिकाप्रविभक्ति) નાટયવિધિ વિશેષ

आवलिया स्त्री० (आवलिका) અસખ્યાત સમય પ્રમાણે એક કાળ વિભાગ, એક શ્વાસોશ્વાસનો સખ્યાતમો ભાગ (૨) શ્રેણિ, પક્તિ

आवसह पु० (आवसथ) મકાન, ઘર, રહે ઠાણુ (૨) તાપસનો આશ્રમ, મઠ

आवसहिय पु० (आवसथिक) આશ્રમ–ઝુપ ડીમા રહેનાર, સન્યાસી (૨) ગૃહસ્થ

आवसिय / **आवस्सग** / **आवस्सय.** } त्रि० (आवश्यक) અવશ્યનુ જરૂરી (૨) न० સાધુ અને શ્રાવકને બે વખત અવશ્ય કરવાની ક્રિયા, પ્રતિક્રમણ (૩) તે ક્રિયા પ્રતિપાદક આવશ્યક નામનુ સૂત્ર (૪) આધાર

आवस्सयकरण न० (आवश्यककरण) કેવળી સમુદ્ઘાત કર્યા પહેલા કેવળીને અવશ્ય કરવા યોગ્ય વ્યાપાર

आवस्सयसुयखंध. न० (आवश्यकश्रुत स्कंध) એ નામનુ એક સૂત્ર

आवस्सिया स्त्री० / **आवस्सिया** स्त्री० } (आवश्यकी) સાધુએ અવશ્યકામ પડયે બ્હાર જતી વખતે "આવસ્સહિ" શબ્દ બોલવો તે, સામાચારીનો એક પ્રકાર

आवह. त्रि० (आवह) ધારણ કરનાર

आवाग पु० (आपाक) નિંભાડો

आवाड पु० (आपात) ઉત્તર ભરતમાની કિરાત નામે ભિલ્લની એક જાત

आवाय पु० (आपाक) નિંભાડો

आवाय पु० (आपात) આવજાવ, માણસોનુ ગમનાગમન (૨) પ્રથમ મેળાપ

आवायभद्द. पु (आपातभद्र) પ્રથમ મેળા પમા બોલવા ચાલવા વિગેરેમા સુખ આપનાર

आवावकहा स्त्री० (आवापकथा) ભોજન સ બધી કથા કરવી તે

आवास पु० (आवास) મહેલ, હવેલી (૨) શરીર (૩) આવાસ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર (૪) નરકાવાસ

आवासग पु० (आवश्यक) જુઓ " આવ સ્સય " શબ્દ

आवासपव्वय. पु० (आवासपर्वत) નાગરાજનો આવાસ પર્વત

आवासय पु० (आवासक) પક્ષિનું ઘર, માળો (२) न० નિત્ય કર્મ. (३) આ વશ્યક

आवासय न० (आवश्यक) આવશ્યક કર્તવ્ય

आवाह पु० (आवाह) વિવાહ પહેલા તાંબૂલ દેવાનો ઉત્સવ (२) નવપરણિત વહુવરને પ્રથમ ઘેર લાવવા તે

आवाहण न० (आह्वान) આમંત્રણ દેવું, બોલાવવું

आवि. अ० (चापि) સંભાવના (२) સમુચ્ચય, પણ

आवि अ० (आविस्) પ્રગટ, જાહેર.

आविञ्च त्रि० (आविच) અવિચ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ

आविई स्त्री० (आविची) અવીચ દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ સ્ત્રી

आविकम्म न० (आविष्कर्मन्) ખુલ્લું-પ્રગટ કામ (२) ઉત્પત્તિ (३) અભિવ્યક્તિ

आविट्ठ. त्रि० (आविष्ट) યુક્ત થયેલ, જોડાયેલ (२) અધિષ્ઠિત

आविद्ध. त्रि० (आविद्ध) પહેરેલું, ધારણ કરેલું (२) વીંટેલું, યથોચિત બાંધેલું

आविब्भाव पु० (आविर्भाव) પ્રગટ થવું, પ્રાદુર્ભાવ થવો

आविभूय त्रि० (आविर्भूत) પેદા થયેલ (२) પ્રગટ થયેલ

आविल त्रि० (आविल) આકુળ (२) કલુષિત, ડોળું

आवीइमरण न० (आवीचिमरण) સમયે સમયે આયુષ્યના દળનો અપચય થાય તે, આયુષ્ય સમયે સમયે ઓછું થાય તે

आवीइसरिणय. न० (मावीचिमङ्कित) આવીચિ નામનું મરણ

आवीकम्म न० (आविष्कर्मन्) જુઓ "આવિકમ્મ" શબ્દ

आवुत्त त्रि० (अन्युक्त) નહિ કીધેલ, નગર કીધેલ

आवेढिय त्रि० (आवष्ठित) ચારે તરફથી વીંટેલ (२) એક વાર વીંટેલ

आस पु० स्त्री० (आश) ભોજન

आस. पु० (आस) ફેંકવું

आस न० (आस्य) મુખ, મો

आस पु० (अश्व) ઘોડો, અશ્વ (२) અશ્વિની નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા (३) અશ્વદેવતાથી ઉપલક્ષિત અશ્વિની નક્ષત્ર (४) મન, ચિત્ત

आसंग पु० (आसङ्ग) રોગ

आसंदय न० (आसन्दक) એક જાતનું આસન

आसंदिया स्त्री० (आसन्दिका) }
आसंदी. स्त्री (आसन्दी) } એક જાતનું આસન, માચી (२) લાકડીનું માચડું.

आसंसइय त्रि० (आसशयित) જેમા સંદેહ નથી તેવું

आसंसप्पओग पु० (आशसाप्रयोग) આશંસા-અભિલાષા કરવી તે

आसंसा स्त्री० (आशसा) કામભોગ મેળવવાની ઇચ્છા, અભિલાષા

आसंसि त्रि० (आशसिन्) અભિલાષી

आसकण्ण पु० (अश्वकर्ण) લવણ સમુદ્રમાના ૫૬ અંતરદ્વીપમાંનો અશ્વકર્ણ નામનો એક અંતરદ્વીપ (२) त्रि० તે દ્વીપના રહેવાસી

आसकरण न० (अश्वकरण) ઘોડાને કળા શીખવવાની જગ્યા

आसकिसार. पु० (अश्वकिशोर) જાતવાન ઘોડાનું બચ્ચું, વછેરું

आसकिसोरी. स्त्री० (अश्वकिशोरी) જાતવાન વછેરી

आसग पु० (आस्यग) ક્ષીણ
आसग्गीव पु० (अश्वग्रीव) ભરતક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના પહેલા પ્રતિવાસુ દેવનુ નામ
आसजुद्ध न० (अश्वयुद्ध) ઘોડાનુ યુદ્ધ
आसज्ज. न० (आसन्न) ક્રિયા વિશેષ
आसण न० (आसन) આસન, બેઠક, સિંહાસન ભદ્રાસન મયૂરાસન વગેરે (૨) આસનવાળી બેસવુ તે (૩) શય્યા
आसण्ण त्रि० (आसन्न) નજીક પાસે
आसत्त त्रि० (आसक्त) ભૂમિમા લાગેલ, ઉપરથી નીચેના ભાગ સાથે લાગેલ
आसत्ति स्त्री० (आसक्ति) પરિગ્રહ આદિમા ગૃદ્ધિ
आसत्तोसत्त त्रि० (आसक्तोत्सक्त) ઉપરના ભાગથી નીચેના ભાગને લાગેલ
आसत्थ त्रि० (आश्वस्त) આરામ લીધેલ, સ્વસ્થ
आसत्थ पु० (अश्वत्थ) પીપળો
आसधर त्रि० (अश्वधर) ઘોડાવાળો, સોદાગર
आसन न० (आसन) જુઓ "આસણ" શબ્દ
आसन्न. त्रि० (आसन्न) જુઓ "આસણ્ણ" શબ્દ
आसन्नभव पु० (आसन्नभव्य) થોડા વખતમા મોક્ષ જવા યોગ્ય ભવ્ય જીવ
आसपुरा स्त्री० (अश्वपुरा) પદ્માવિજયની મુખ્ય નગરી
आसपोसय त्रि० (अश्वपोषक) ઘોડાનો પોષનાર, સોદાગર
आसप्पमद्दय त्रि० (अश्वप्रमर्दक) ઘોડાને કળા શીખવનાર
आसम पु० (आश्रम) આશ્રમ, તાપસ લોકોને રહેવાની જગ્યા (૨) ચાર આશ્રમ પૈકી એક આશ્રમ (૩) તીર્થસ્થાન
आसमक्खिया. स्त्री० (अश्वमक्षिका) ઘોડાની માખ, બગા (૨) ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવની જાત
आसमट्ठ पु० (अश्वमृष्ट) ઘોડાના સમારનારા
आसमद्दअ. } पु० (अश्वमर्दक) ઘોડાને મર્દન કરનાર
आसमद्दग }
आसमय न० (आश्वपद) એ નામનો એક ભાગ
आसमित्त पु० (अश्वमित्र) અશ્વમિત્રાચાર્ય નામના ચોથા નિન્હવ કે જેણે દરેક પદાર્થ ક્ષણે ક્ષણે નાશ પામે છે એમ સ્થાપન કર્યું
आसमुह पु० (अश्वमुख) લવણ સમુદ્રમા દાઢા ઉપર જતા વિદિશામા રહેલ અશ્વમુખ નામનો એક અતરદ્વીપ (૨) તે દ્વીપમા રહેનાર મનુષ્ય
आसय पु (आश्रय) આલય, સ્થાન, મકાન (૨) સેવવા યોગ્ય (૩) આશ્રય, આધાર
आसय. पु० (आशय) ચિત્તવૃત્તિ, પરિણામ. (૨) અભિપ્રાય
आसय पु० (आशक) ખાનાર
आसरयण न० (अश्वरत्न) અશ્વરત્ન, ચક્રવર્તિના ચૌદ રત્નમાનુ એક રત્ન
आसरह पु० (अश्वरथ) ઘોડાગાડી, જેમા ઘોડા જોડાય એવો રથ
आसराय पु० (अश्वराजन्) અશ્વરાજ, ઉત્તમ ઘોડો
आसरह } पु० (अश्वरुह) ઘોડેશ્વાર
आसरोह. }
आसल. त्रि० (आशल) સ્વાદ લેવા યોગ્ય, ખાવા યોગ્ય
आसव पु० (आसव) દારૂ, મદીરા, મદ્ય શરાબ
आसव पु० (आश्रव) જીવરૂપ તળાવમા કર્મરૂપ પાણીને આવવાનું ગરનાળું, કર્મ

આવવાનુ દ્વાર, મિથ્યાત્વ અવિરતિ પ્રમાદ કષાય અને અશુભયોગ એ પાચ માનુ ગમે તે એક (૨) ત્રિ૦ શ્રોતા, ગુરૂ વચન સાભળનાર

आसवार. } **आसवार.** } પુ૦ (अश्ववार) અસ્વાર, ઘોડેસ્વાર.

आसवाहणिया. સ્ત્રી૦ (अश्ववाहनिका) ઘોડાની સ્વારી અશ્વક્રીડા

आसवोदगा સ્ત્રી૦ (आसवोदका) મીઠા પા ણીની નાવ

आससण ન૦ (आशसन) હિંસા પ્રાણીનો વિનાશ

आससा સ્ત્રી૦ (आशसा) ઇચ્છા-આકાક્ષા આશા

आससेण પુ૦ (अश्वसेन) કાશીના રાજાનુ નામ (૨) ચાલુ અવસર્પિણીના ચોથા ચક્રવર્તીના પિતા (૩) ૨૩ મા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથના પિતાનુ નામ

आसा સ્ત્રી૦ (आशा) ઇચ્છા અભિલાષા (૨) ભોગની આકાક્ષા (૩) ઉત્તર રૂચક પર્વત પર રહેનારી એક દેવીનુ નામ

आसाइय ત્રિ૦ (आसादित) પ્રાપ્ત થયેલ

आसाढ પુ૦ (आषाढ) અષાડ મહિનો (૨) તૃણવિશેષ (૩) આષાઢાચાર્ય નામના ત્રીજા નિહ્નવ કે જેણે દરેક વસ્તુ અવ્યક્ત-સંદિગ્ધ છે, એટલે કોનામા સાધુતા છે અને કોનામા નહિ તેનો નિશ્ચય ન થઇ શકવાથી કોઇને પગે લાગવુ નહિ એમ સ્થાપન કર્યું

आसाढभूइ પુ૦ (आषाढभूति) જુઓ ' અસાડભૂઇ ” શબ્દ

आसाढा સ્ત્રી૦ (आषाढा) એ નામનુ નક્ષત્ર પૂર્વાષાઢા અને ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર

आसाढायरिय. પુ૦ (आषाढाचार्य) આષાઢ નામના ત્રિજા નિન્હવ આચાર્ય

आसाढी સ્ત્રી૦ (आषाढी) અષાડમાસની પૂર્ણિમા

आसादण. ન૦ (आसादन) મેળવવુ ગ્રહણ કરવુ

आसादणता સ્ત્રી૦ (आशातना) અવિનય આશાતના

आसादिय ત્રિ૦ (आसादित) પ્રાપ્ત કરેલ

आसादेत्तार ત્રિ૦ (आस्वादयितृ) સ્વાદ લેનાર

आसामर પુ૦ (आशामर) સાતમા વાસુદેવ અથવા બળદેવના પૂર્વભવના ધર્મગુરૂનુ નામ

आसाय પુ૦ (आस्वाद) સ્વાદ, રસ

आसायण ન૦ (आस्वादन) આસ્વાદન, રસ લેવો તે

आसायण ન૦ (आसादन) ગ્રહણ કરવુ, મેળવવુ

आसायण ન૦ (आशातन) અનન્તાનુબંધી કષાયનુ વેદન (૨) અપમાન, તિરસ્કાર

आसायणा સ્ત્રી૦ (आशातना) આશાતના, વિનય મર્યાદાનુ ઉલ્લંઘન

आसायणिज्ज ત્રિ૦ (आस्वादनीय) સ્વાદ લેવા યોગ્ય ચાખવા યોગ્ય.

आसालय ન૦ (आशालक) જેના ઉપર સુઇ શકાય કે બેસીને આરામ લઇ શકાય તેવુ એક આસન

आसालिया સ્ત્રી૦ (आशालिका) એ જાતને સર્પ કે જે પંદર કર્મભૂમિમા ચક્રવાતની સેના નીચે પૃથ્વીમા સમુર્ચ્છિમપણે અન્તર્મુહૂર્તને આઉખે ઉત્પન થાય છે

आसाविणी સ્ત્રી૦ (आश्राविणी) છિદ્રવાળી નાવ જેમાં પાણી આવે એવી નાવ

आसास પુ૦ (आश्वास) આશ્વાસન (૨) વિશ્રામનુ સ્થાન, થાક લેવાની જગા (૩) એક દ્વીપનુ નામ

आसासग પુ૦ (आशासक) એક જાતનુ વૃક્ષ

आसासण. न० (आश्वासन) આશ્વાસન નામનો ગ્રહ

आसासणया. स्त्री० (आश्वासना) આશિર્વાદ

आसासिय. त्रि० (आश्वासित) આશ્વાસન આપેલ, વિશ્રામ લીધેલ

आसि. स्त्री० (आशिष्) દાઢ

आसित्त त्रि० (आसिक्त) થોડું છાંટેલુ છંટકાવ કરેલ

आसित्तिआ स्त्री० (आसिक्तिका) એક ખાદ્ય પદાર્થ

आसिय. त्रि० (आश्रित) આશ્રય પામેલ

आसिय. त्रि० (आसिक्त) જુઓ " આસિત્ત " શબ્દ

आसियावाय. पुं० (आशीर्वाद) આશિર્વચન

आसिल पु० (आसिल) એ નામના એક અન્યતીર્થી પ્રાચીન ઋષિ

आसी स्त्री० (आशी) સર્પની દાઢ

आसीण त्रि० (आसीन) બેઠેલ, આશ્રય કરેલ

आसीविस. पु० (आशीविष) જેની દાઢમા ઝેર રહેલુ છે તેવો સર્પ (૨) સીતોદાનદીને પશ્ચિમ કિનારે રાખ વિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત (૩) નિગ્રહ અથવા અનુગ્રહ કરવામા સમર્થ

आसीविसत्त न० (आशीविषत्व) ઇષ્ટઅનિષ્ટ કરવાનુ સામર્થ્ય

आसीविसभावणा. स्त्री० (आशीविषभावना) ઇષ્ટાનિષ્ટ કરવાના સામર્થ્ય સબધી હકીકત જેમા બતાવેલ છે તેવુ અગ બાહ્ય એક કાલિકસૂત્ર

आसीविसा स्त्री० (आशीविषा) સીતોદામહાનદીને જમણે કાંઠે આવેલી આશીવિષા નામની નગરી

आसु अ० (आशु) જલ્દી શીઘ્ર એકદમ

आसुकार पु० (आशुकार) જેથી તત્કાલ મરણ નિપજે તે, મરણનો અવસર નજીક લાવનાર સર્પ શસ્ત્ર વિસૂચિકા વગેરે

आसुचर. त्रि० (आशुचर) શીઘ્ર ચાલનાર

आसुपरम त्रि० (आशुप्रज्ञ) તીવ્ર બુદ્ધિવાળો, ઉત્પાતકી બુદ્ધિમાન્ (૨) કેવળજ્ઞાની, દિવ્યજ્ઞાની

आसुर न० (आसुर) આસુરી ભાવના, જેથી અસુરયોનિમા થવા યોગ્ય કર્મ બધાય તેવી ભાવના (૨) ત્રિ० અસુર સબધી, ભવનપતિ અને વ્યતર સબધી

आसुरत्त त्रि० (आशुरक्त) ક્રોધથી લાલ ચોળ થયેલ

आसुरत्त न० (आसुरत्व) આસુરી ભાવના, અસુર દેવતામા ઉત્પન્ન થવુ પડે તેવી ભાવના

आसुरा. स्त्री० (आसुरी) જેનાથી અસુર યોનિમા ઉત્પન્ન થવાય એવી ભાવના

आसुरिय त्रि० (आसुरिक) અસુર સબધી (૨) પુ० પૂર્વભવમા તીવ્ર ક્રોધ કરવાથી અસુરપણે ઉત્પન્ન થનાર

आसुरिय न० (आसुर्य) અસુરપણુ

आसुरी स्त्री० (आसुरी) અસુરપણે ઉપજવા યોગ્ય ભાવના, સાધુ થઇને કજીયા કરે, સખત તપ કરે, નિમિત્ત પ્રકાશે, નિર્દય પણુ કરે તે

आसुरुत्त. त्रि० (आशुरोक्त) } અતિ ક્રોધાયમાન થયેલ
आसुरुत्त त्रि० (आशुरुष्ट) }

आसुरुत्त त्रि० (आशुरुप्त) જલ્દી ક્રોધાયમાન થનાર.

आसुणि न० (आशूनि) ઘૃતપાનાદિક અનિષ્ટ ઔષધ કે જેથી માણસ બળવાન્ થાય (૨) રસાયણ ક્રિયા

आसूणिय त्रि० (आशूनित) કાઇક જાડુ બનેલુ

आसूय न० ( ) કોઇ દેવને માનતામા માનવામા આવે છે તે.

आसेवण न० (आसेवन) સેવવુ તે

आसेवणा स्त्री० (आसेवना) સયમમા અનિચાર હોય લગાડના તે (२) સૂત્રનુ અનુષ્ઠાન કરવુ તે (૩) આરોપણ કરવુ-આરોપવુ (૪) સયમનુ પરિપાલન

आसेवालोयअ पु० (आसेवालोचक) પુન પુન પાપ કરી પ્રાયશ્ચિત લેનાર (સાધુ)

आसेविय त्रि० (आसेवित) થોડો સ્વાદ લીધેલ-ચાખેલ (२) ચારે તરફથી પાલન કરાયેલ

आसोअ पु० (आश्वयुज्) આસો માસ

आसोई. स्त्री० (आश्वयुजी) આસો સુદિ પુનમ

आसोकंता स्त्री० (आशोकान्ता) મધ્યમ ગ્રામની એક મૂર્છના

आसोग पु० न० (आशोक) અશોક વૃક્ષનુ ફુલ

आसोट्ठ / **आसोत्थ** पु० (अश्वत्थ) પીપળો, પીપળાનુ ઝાડ

आस्सादिय त्रि० (आसादित) જુઓ "આસાદિય" શબ્દ

आस्सायणिज्ज त्रि० (आस्वादनीय) સ્વાદ લેવા યોગ્ય

आस्साविणी स्त्री० (आस्राविणी) જેમા પાણી ચાલ્યુ આવે તે (નાવ)

आहच्च अ० (आहत्य) ક્વાચ કદાચિત્ (२) અ० શીઘ્ર જલદી (૩) ઉપસ્થિત થઈને. (૪) વ્યવસ્થા કરનાર (૫) ભાગ પાડનાર (૬) છેદનાર

आहच्चा. स्त्री० (आहत्या) ઘાત કરવો, મારવુ તે

आहड. त्रि० (आहृत) આણેલુ લાવેલુ (२) ચોરેલ, છીનવી લીધેલ

आहडिया स्त्री० (आहृतिका) બહારથી આવેલી લાણી પીરસણુ

आहत. त्रि० (आहत) એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે આણેલુ

आहत्तहीय न० (याथातथ्य) યાથાતથ્ય જોઈએ તેવુ (२) યથાર્થ ઉપદેશનુ સ્વરૂપ, સત્ય, વાસ્તવિક સ્વરૂપ (૩) સૂયગડાગના ૧૩ મા અધ્યયનનુ નામ કે જેમા યથાર્થ ઉપદેશનુ સ્વરુપ બતાવ્યુ છે

आहम्मिअपय न० (अधार्मिकपद) અધાર્મિકપદ ધર્મ વિરૂદ્ધપદ

आहय त्रि० (आहत) હણેલુ (२) વગાડેલુ, બજાવેલુ (૩) પ્રેરણાકરેલ (૪) પુ ઢોલ

आहया स्त्री० (आहता) દુદુભિ

आहरण पु० न० (आभरण) ઘરેણુ, દાગીનો

आहरण पु० न० (आहरण) દૃષ્ટાત, ઉદાહરણ (२) લેવુ, સ્વીકાર કરવો (૩) વ્યવસ્થા કરવી (૪) લાવવુ, લઇ જવુ

आहरणतद्देस पु० (आहरणतद्देश) એક દેશી દૃષ્ટાત

आहरणतद्दोस. पु० (आहरणतद्दोष) સદોષ દૃષ્ટાત

आहवण पु० (आह्वान) બોલાવવુ

आहव्व त्रि० (आभाव्य) ક્ષેત્ર, શિષ્ય, ભાત, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્ર વગેરે

आहव्वणी स्त्री० (आथर्वणी) તાત્કાલિક અનર્થ કરનાર એક વિદ્યા

आहव्वाय न० (यथावाद) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ૧૦ મો ભેદ

आहाकड त्रि० (आधाकृत) ખાસ સાધુને માટે નિપજાવેલ આહારાદિ

आहाकम्म न० (आधाकर्मन्) આધાકર્મ, આહારનો એક દોષ

आहाकम्म न० (यथाकर्म) પોતાના જેવા કર્મ હોય તે પ્રમાણે, સ્વકૃત કર્માનુસાર

आहाकम्मिय त्रि० (आधाकर्मिक) સાધુના માટે બનાવેલ આહાર

आहाच्छंद. त्रि० (यथाच्छन्द) પોતાની મરજી મુજબ વર્તનાર

आहाण न० (आधान) સ્થાપન (२) સ્થાન, આશ્રય

आहातच न० (याथातथ्य) જે વસ્તુ જેવી હોય તેવીજ કહેવી તે, યથાર્થ સત્ય

आहातहिअ. न० (याथातथ्य) યાથાતથિક- સત્યવાત જેમા પ્રતિપાદન કરી છે તે સૂયગડાગ સૂત્રના ૧૩ મા અધ્યયનનુ નામ

आहार पु० (आधार) આધાર, આશ્રય, અવલમ્બન, ટેકો (૨) આકાશ

आहार. पु० (आहार) આહાર, ખોરાક

आहारइत्तार. त्रि० (आहर्तृ) આહાર કરનાર, ખાનાર

आहारग. न० (आहारक) આહારક શરીર, પાચ શરીરમાનુ ત્રીજુ શરીર (૨) ત્રિ૦ આહાર કરનાર, ખાનપાન વગેરે કરનાર (૩) પુ૦ આહારક શરીરની લબ્ધિવાળા સાધુ (૪) આહારક સમુદ્ઘાત, આહારક શરીરમા આત્માના પ્રદેશ વિસ્તારવા તે

आहारगंगोपांगणाम. न० (आहारकाङ्गोपाङ्गनामन) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદ યથી આહારક શરીરના અગોપાગ પ્રાપ્ત થાય

आहारगजुगल. न० (आहारकयुगल) આહારક શરીર અને આહારક અગોપાગ એ બે નામકર્મની પ્રકૃતિની જોડ

आहारगणाम. न० (आहारकनामन्) જેના ઉદયથી આહારક શરીર મળે એવી નામ કર્મની એક પ્રકૃત

आहारगमीसा. स्री० (आहारकमिश्रा) આહારક મિશ્રયોગ, આહારક શરીર બનાવતી વખતે ઉદારિક આદિ શરીરની સાથે મિશ્રણ થાય તે વખતનો યોગ-શારીરિક વ્યાપાર

आहारगलद्धि. स्री० (आहारकलब्धि) આહારક શરીર બનાવવાની લબ્ધિ શક્તિ

आहारगवग्गणा. स्री० (आहारकवर्गणा) આહારક શરીરની રચનામા ઉપયોગી થાય તેવા પુદ્ગલનો જથ્થો

आहारगसमुग्घाय. पु० (आहारकसमुद्घात) આહારક શરીર બનાવવા માટે આત્માના પ્રદેશ શરીરથી બહાર કાઢવા તે

आहारगसरीर. न० (आहारकशरीर) આહારક શરીર

आहारगसरीरकायप्पओग पु० (आहारकशरीरकायप्रयोग) આહારક શરીર રચીને તે શરીરથી પ્રવૃત્તિ કરવી તે, આહારક શરીરનો વ્યાપાર

आहारगसरीरि पु० (आहारकशरीरिन्) આહારક શરીરવાળો (જીવ).

आहारगुत्त. त्रि० (आहारगुप्त) આહાર પરત્વે મન વચન અને કાયાને પાપથી ગોપવી રાખનાર.

आहारण. न० (उदाहरण) દૃષ્ટાંત

आहारपज्जत्ति. स्री० (आहारपर्याप्ति) જે શક્તિથી આહાર લઇને શરીરરૂપે પરિણામ પમાડી શકાય તે શક્તિની પૂર્ણતા

आहारपरिणा. स्री० (आहारपरिज्ञा) સૂયગડાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કંધના ત્રીજા અધ્યયનનુ નામ

आहारपोसह पु० (आहारपोषध) એક અહોરાત્ર સુધી ચારે આહારનો ત્યાગ કરવોતે

आहारय न० (आहारक) ૫ શરીરમાનુ એક શરીર કે જે ૧૪ પૂર્વધારી લબ્ધિવાળા સાધુ બનાવી શકે

आहारसंपज्जण. न० (आहारसंपत्ति) આહારની સપત્-રસને ઉત્પન્ન કરનાર, મીઠુ.

आहारसण्णा } **आहारसन्ना.** } स्री० (आहारसंज्ञा) આહાર લેવાની સજ્ઞા ઇચ્છા

आहारसमुग्घाय. पु० (आहारसमुद्घात) આહારક શરીર બનાવતી વખતે જીવ પ્રદેશનુ ઉદારિક શરીરથી બહાર નીકળવુ અને પ્રકૃત પ્રકૃતિનુ ભોગવીને કરી નિર્જરવુ તે

आहारित्त. त्रि० (आहारित) આહાર ગ્રહણ કરેલ, ભક્ષણ કરેલ

आहारित्तार. त्रि० (आहारयितृ) આહાર કરનાર (૨) ગ્રહણ કરનાર

आहारिम. त्रि० (आहार्य) પાણી સાથે ઉતારવા યોગ્ય, ખાદ્ય ઔષધ-ચૂર્ણ વગેરે

आहारिय. त्रि० (आहारित) જુઓ ' આહારિત " શબ્દ

आहारुद्देसअ पु० (आहारोद्देशक) 'પન્નવણા' સૂત્રના પ્રથમ ઉદ્દેશાનુ નામ.

आहारेत्तार. त्रि० (आहारयितृ) આહાર કરનાર

आहालंदिअ. पु० (यथालन्दिक) ઉત્કૃષ્ટ આચારી એક પ્રકારના જૈન સાધુ

आहावणा स्त्री० (आभावना) ધારણા, સંકલ્પ, ઉદ્દેશ

आहासिय पु० (आभासिक) એ નામનો એક અન્તર્દ્વીપ (૨) ત્રિ० તેમા વસનાર મનુષ્ય

आहिअ. त्रि० (आहृत) આદરથી અર્પણ કરેલ

आहिअग्गि. पु० (आहिताग्नि) અગ્નિને સ્થાપન કરનાર બ્રાહ્મણ, અગ્નિહોત્રી

आहिंडअ } **आहिंडग.** } त्रि० (आहिण्डक) ભ્રમણશીલ, મુસાફર

आहिंडिअ. त्रि० (आहिण्डित) મોકલેલ

आहिक्क न० (आधिक्य) અધિકપણુ વિશેષપણુ

आहिगरणिया. स्त्री० (आधिकरणिकी) હળ, ઉખલ, ખડ્ગ વગેરે અધિકરણ મેળવવાથી લાગતી ક્રિયા.

आहिय. त्रि० (आख्यात) કહેલુ પ્રતિપાદન કરેલુ

आहिय. त्रि० (आहित) ધરેલ, આગળ મુકેલ (૨) સંપૂર્ણ હિતકર

आहियविणेसत्त न० (आहितविनेयत्व) સત્ય વચનનો એક અતિશય

आहीर पु० (आभीर) દેશ વિશેષ (૨) આહીર નામની હલકી જાત

आहुइ. त्रि० (आहोतृ) દાતા, ત્યાગી

आहुइ. स्त्री० (आहुति) અગ્નિમા ઘી તલ જવ વગેરે હોમવા તે

आहुणिज्ज त्रि० (आह्वानीय) આહ્વાન કરવા યોગ્ય (૨) હોમવા યોગ્ય

आहुणिय पु० (आधुनिक) ૮૮ ગ્રહમાનો ૫ મો ગ્રહ (૨) त्रि० આજકાલનુ નવીન

आहुय. त्रि० (आहृत) બોલાવેલ

आहेण न० ( ) વિવાહ થયા પછી વરને ત્યા કન્યાને તેડી જમાડે તે

आहेय त्रि० (आधेय) આધારમા રહેવા યોગ્ય વસ્તુ

आहेरी. स्त्री० (आभीरी) આહિરણ, ભરવાડણ, ગોવાલણ.

आहेवच्च. न० (आधिपत्य) અધિપતિપણુ, નાયકપણુ, સ્વામીપણુ

आहेवण. न० (आक्षेपण) શહેરને ઘેરો ઘાલવો-છાપો મારવો તે (૨) ક્ષોભ ઉત્પન્ન કરવો તે

आहोइअ. त्रि० (आभोगिक) જ્ઞાનનો એક પ્રકાર

आहोहिय. पु० (आधोऽवधिक) નિયમિત ક્ષેત્રમા રહેનારૂ અવધિ જ્ઞાન (૨) નિયત ક્ષેત્રોને અવધિજ્ઞાનથી દેખનાર

इ.

इ. अ० (इ) પાદપૂરણ (૨) વાક્યાલંકાર (૩) સમાપ્તિ.

इअ त्रि० (इत) પ્રાપ્ત થયેલ સ્થિત રહેલ (૨) ગયેલ

इअर. त्रि० (इतर) બીજું, અપર.

इअरहा. अ० (इतरथा) અન્યથા

इइ. अ० (इति) એમ; એવીરીતે (૨) રૂપ પ્રદર્શન, હો નિર્દેશ કરી બતાવવું (૩) અવધિ, હદ (૪) હેતુ, કારણ

इइहास. पु० (इतिहास) પુરાણ, ઇતિહાસ (૨) પુરૂષની ૭૨ કળામાંની એક કળા

इओ. अ० (इत) અહિંથી (૨) અહીંઆ

इंखिणिया. स्त्री० (इङ्खिनिका) } નિન્દા
इंखिणी स्त्री० (इङ्खिनी) }

इंगार } पु० (अङ्गार) અંગારો, કોલસો,
इंगाल. } ધુમાડારહિત અગ્નિ (૨) કોયલાની માફક સંયમને કાળો કરનાર એક પ્રકારનો આહારનો દોષ (૨) અંગાર નામનો એક ગ્રહ

इंगाल. त्रि० (आङ्गार) અંગારા સંબંધી, કોયલા સંબંધી

इंगालअ. पु० (अङ्गारक) એ નામનો એક ગ્રહ, મંગળ ગ્રહ

इंगालकम्म. न० (अङ्गारकर्मन्) કોયલા બનાવવા અને વેચવાનો વ્યાપાર, પંદર કર્માદાનમાંનું એક

इंगालकारिया. स्त्री० (अङ्गारकारिका)સગડી.

इंगालग. पु० (अङ्गारक) મંગળ ગ્રહ.

इंगालदाह. पु० (अङ्गारदाह) અંગારા પાડવાની જગ્યા

इंगालरासिमय. पु० (अङ्गाररासितमक) અંગારક નામે ગ્રહના વિમાનનું નામ

इंगालसगडिया. स्त्री० (अङ्गारशकटिका) અંગીઠી, કોયલા રાખવાની સગડી

इंगिणी. स्त्री० (इङ्गिनी) શાસ્ત્રમાં કહેલ હદમાં રહી વૈયાવચ્ચ કરાવ્યા વિના સંથારો કરવો તે, અનશન ક્રિયા.

इंगिणीमरण न० (इङ्गिनीमरण) સંથારો કરી વૈયાવચ્ચ કરાવ્યા વિના ઇંગિત–નિયમિત પ્રદેશની હદમાં રહી સમાધિ મરણ કરવું તે

इंगिय. न० (इङ्गित) મનોભાવ જણાવવાની નિશાની, ઇશારો, આંખ વગેરેની સાભિપ્રાય ચેષ્ટા.

इंगियमरण पु० न० (इङ्गितमरण) જુઓ " ઇંગિણી " શબ્દ

इंगुई. } स्त्री० (इङ्गुदी) આ જાતનું એક
इंगुदी. } વૃક્ષ, કે જેના ફળમાંથી તેલ ઘણું નીકળે છે

इंद पु० (इन्द्र) ઇન્દ્ર, શ્રેષ્ઠ. (૨) ઇંદ્ર; દેવતાનો રાજા; પુરન્દર (૩) જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રનો અધિપતિ દેવતા. (૪) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર (૫) પરમેશ્વર, ઇશ્વર. (૬) જીવ, આત્મા. (૭) પૃથ્વીકાયનો એક અધિષ્ઠાયક દેવ (૮) ૧૯ મા તીર્થંકરના એક ગણધર (૯) સપ્તમી તિથિ, સાતમ (૧૦) न० એ નામનું એક દેવતાનું વિમાન.

इंद त्रि (ऐन्द्र) ઇન્દ્ર સંબંધી

इंदकंत. पु० (इन्द्रकान्त) ઇન્દ્રકાંત નામે એક વિમાન કે જેના દેવતાઓની સ્થિતિ ૧૯ સાગરોપમની છે

इंदकाइय. पु० (इन्द्रकायिक) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળો એક જીવ, ઇંદ્રગોપ

इंदकील पु० (इन्द्रकील) નગરના દરવાજાનો એક અવયવ, જેને આધારે દરવાજાના બે કમાડ બંધ રહી શકે તે

इंदकुंभ पु० (इन्द्रकुम्भ) કલશ મ્હોટો ઘડો, ભાલિઓ (૨) વીતશોકા નગરીના ઇશાન ખુણાનું એક ઉદ્યાન. (૩) નેમનાથના

પ્રથમ શિષ્ય (૪) ૨૦ મા મુનિસુવ્રત તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનુ નામ

इंदकेउ पु० (इन्द्रकेतु) ઇન્દ્રયષ્ટિ, ઇન્દ્ર મહોત્સવમા બનાવેલ સ્થભ (૨) ઇન્દ્રધ્વજ

इंदखील पु० (इन्द्रकील) જુઓ "ઇંદકીલ" શબ્દ

इंदग पु० (इन्द्रक) તેઇંદ્રિય જીવ વિશેષ

इंदगोव पु० (इन्द्रगोप) ઇન્દ્રગોપ, મેમમોલો

इंदगह. पु० (इन्द्रग्रह) વ્યન્તર દેવના ઉપદ્રવથી થતો રોગ, વળગાડ (૨) ગ્રહ વિશેષ

इंदग्गि पु० (इन्द्राग्नि) વિશાખા નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા (૨) ૩૭ મા ગ્રહનુ નામ

इंदजसा स्त्री० (इन्द्रयशस्) પાચાલ દેશના બ્રહ્મરાજાની રાણી

इंदजालि त्रि० (इन्द्रजालिन्) વિવિધ રચના કરી વિસ્મય પમાડનાર, ઇન્દ્રજાળીઓ (બાજીગર)

इंदजालिय. त्रि० (इन्द्रजालिक) ઇન્દ્રજાળ કરનાર, ગોડવિદ્યા બતાવનાર

इंदज्झय पु० (इन्द्रध्वज) ઇંદ્રધ્વજ, બીજી ધ્વજાની અપેક્ષાએ મોટી ધ્વજ

इंदट्ठाण न० (इन्द्रस्थान) ઇંદ્રસ્થભ, ઇંદ્રધ્વજ (૨) ઇન્દ્રનુ નિવાસસ્થાન

इंदणील पु० न० (इन्द्रनील) ઇન્દ્રનીલ મણી, નીલમ

इंददत्त पु० (इन्द्रदत्त) ઇંદ્રદત્ત, ચોથા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર (૨) ૧૨ મા વાસુપૂજ્ય સ્વામીના ત્રીજા પૂર્વ ભવનુ નામ

इंददिण्ण. पु० (इन्द्रदत्त) એ નામના કોટિક ગચ્છના એક આચાર્ય

इंदधणु. न० (इन्द्रधनुष) ઇન્દ્રધનુષ્ય, કાચબી

इंदनील. पु० (इन्द्रनील) જુઓ "ઇંદણીલ" શબ્દ

इंदपाडिवया. स्त्री० (इन्द्रप्रतिपत्) ભાદરવા સુદી ૧૫ પછીનો પડવો (૨) આસો સુદી પુનમ પછીનો પડવો

इंदपुर. न० (इन्द्रपुर) એ નામનુ એક નગર (૨) પુ૦ એ નામના એક સાધુ

इंदपुरग. न० (इन्द्रपुरक) વેસવાડિયગણથી નીકળેલ એ નામનુ કુળ

इंदभूइ. } पु० (इन्द्रभूति) મહાવીર સ્વામીના પ્રથમ ગણધર, ગૌતમસ્વામી
इंदभूति }

इंदमह पु० (इन्द्रमह) ભાદરવામાસની પુનમે મતાન્તરે આસો શુદ પુનમે થતો ઇન્દ્ર મહોત્સવ

इंदमुद्धाभिसित्त पु० (इन्द्रमुर्द्धाभिषिक्त) પખવાડીયાના સાતમા દિવસનુ (સાતમનુ) નામ

इंदयणिरय पु० (इन्द्रकनिरय) સૌથી મોટો નરકાવાસો

इंदयाल. न० (इन्द्रजाल) એ નામની એક વિદ્યા

इंदयालि. पु० (इन्द्रजालिन्) ઇન્દ્રજાલ વિદ્યાને જાણનાર

इंदलट्ठि. स्त्री० (इन्द्रयष्टि) ઇંદ્ર મહોત્સવમા જે સ્તભ રોપવામા આવે તે ઇન્દ્રધ્વજ

इंदसिरी स्त्री० (इन्द्रश्री) પાચાલ દેશના કાંપિલ્ય નગરના બ્રહ્મદત્ત રાજાની એક રાણી.

इंदसेणा स्त्री० (इन्द्रसेना) ઇન્દ્રસેના નામની એક નદી કે જે મેરૂને ઉત્તરે રક્તવતી નદીમા મળે છે (૨) ઇન્દ્રનુ સૈન્ય

इंदा स्त्री० (इन्द्रा) ઇન્દ્રા નામની નદી કે જે મેરૂની ઉત્તરે રક્તવતીને મળે છે (૨) ઇન્દ્રા નામની એક દેવી (૩) ધરણેન્દ્રની પાચમી અગ્રમહિષીનુ નામ

इंदा स्त्री० (ऐन्द्री) પૂર્વ દિશા

इंदाउह. न० (इन्द्रायुध) ઇંદ્ર ધનુષ્ય.
इंदाणी स्त्री० (इन्द्राणी) ઇન્દ્રાણી, ઇન્દ્રની અગ્રમહિષી
इंदिय पु० न० (इन्द्रिय) આત્માના ચિન્હ અને ઇન્દ્રિય જ્ઞાનના સાધનભૂત આંખ, કાન, નાક, જીભ અને ત્વચા—એ પાંચ ઇંદ્રિય (૨) પન્નવણા સૂત્રના પદરમાં પદનું નામ (૩) પન્નવણાના ત્રીજા પદના ત્રીજા દ્વારનું નામ (૪) અંગ, શરીરના અવયવ.
इंदियअवाय. पु० (इन्द्रियापाय) ઇન્દ્રિયોથી ઉત્પન્ન થતું વસ્તુઓનું નિશ્ચયાત્મક જ્ઞાન.
इंदियउद्देस. पु० (इन्द्रियोद्देश) પન્નવણા સૂત્રના પદરમા પદના પ્રથમ ઉદ્દેશાનું નામ.
इंदियओगाहणा. स्त्री० (इन्द्रियावग्रहणा) એક પ્રકારનું ઇન્દ્રિયોદ્વારા ઉત્પન્ન થતું જ્ઞાન
इंदियचउक्क. न० (इन्द्रियचतुष्क) મન અને ચક્ષુ સિવાયની ચાર ઇન્દ્રિયો; કાન, નાક, ઘ્રાણ, અને સ્પર્શ ઇન્દ્રિય
इंदियट्ठाण न० (इन्द्रियस्थान) ઇન્દ્રિયોનું ઉપાદાન કારણ
इंदियणिव्वत्तणा स्त्री० (इन्द्रियनिर्वर्तना) ઇન્દ્રિયોના આકારની નિષ્પત્તિ
इंदियथ. पु० (इन्द्रियार्थ) ઇન્દ્રિયોથી જાણવા યોગ્ય વસ્તુ, રૂપ, રસ, ગંધ વગેરે.
इंदियपज्जत्ति. स्त्री० (इन्द्रियपर्याप्ति) ઇંદ્રિયની સંપૂર્ણતા, ઇંદ્રિયપર્યાપ્તિ બાંધીને પુરી કરવી તે
इंदियपडिसंलीणता स्त्री० (इन्द्रियप्रतिसंलीनता) ઇંદ્રિયોને વશ કરવી તે
इंदियपय. न० (इन्द्रियपद) પન્નવણા સૂત્રનું ૧૫ મું પદ
इंदियमणोणिमित्त. न० (इन्द्रियमनोनिमित्त) ચક્ષુ વગેરે પાંચ ઇંદ્રિય અને મન છે નિમિત્ત જેમાં એવું જ્ઞાન; મતિશ્રુત જ્ઞાન.
इंदियमणोभव. न० (इन्द्रियमनोभव) ઇંદ્રિય અને મનથી ઉત્પન્ન થતું જ્ઞાન, મતિશ્રુત જ્ઞાન.
इंदियलद्धि. स्त्री० (इन्द्रियलब्धि) પાંચ ઇન્દ્રિયની પ્રાપ્તિ.
इंदियलद्धिया. स्त्री० (इन्द्रियलब्धिका) જુઓ "ઉપલો" શબ્દ.
इंदियविसय. पु० (इन्द्रियविषय) જુઓ "ઇંદિયથ" શબ્દ
इंदु पु० (इन्दु) ચન્દ્ર, ચંદ્રમા.
इंदुत्तरवडिंसग पु० (इन्दोत्तरावतंसक) એ નામનું એક વિમાન.
इंदुरय. न० (इन्दुरक) મોટો સુડલો.
इंदोकंत न० (इन्दुकान्त) એ નામનું એક વિમાન.
इंधण. न० (इन्धन) ઇંધણાં બળતણ, છાણાં લાકડાં વગેરે. (૨) ઉદ્દીપન, ઉત્તેજન.
इंधिय. त्रि० (इन्धित) સળગાવેલ; ઉદ્દીપન કરેલ.
इक्क. न० ( ) પ્રવેશ, દાખલ થવું તે
इक्क त्रि० (एक) એક સંખ્યાવાચક. (૨) એકલો; અદ્વિતીય
इक्कड पु० (इक्कड) ચટાઇ સાદડી બનાવવાનું કોમળ ઘાસ. (૨) ઇક્કડની બનાવેલી ચટાઇ. (૩) આ નામનું પર્વત જાતનું ઝાડ.
इक्कमिक्क. त्रि० (एकैक) એકેક (૨) પરસ્પર; અન્યોન્ય, એક બીજું.
इक्कवीसा स्त्री० (एकविंशति) ૨૧; એકવીશ
इक्कसीइ. स्त्री० (एकाशीति) એકાશી; ૮૧.
इक्कार. त्रि० / **इक्कारस** (एकादशन्) અગીયાર, ૧૧
इक्कारसंग. पु० (एकादशाङ्ग) આચારાંગાદિ ૧૧ અંગસૂત્ર
इक्कारसी. स्त्री (एकादशी) અગીઆરસ.
इक्केक्क. त्रि० (एकैक) એકેએક, પ્રત્યેક
इक्खाग.. पु० (इक्ष्वाकु) ઋષભદેવ સ્વામીનો વંશ, ઇક્ષ્વાકુ કુલ. (૨) કોશલ દેશ.

इक्खागकुल. पु० न० (इक्ष्वाकुकुल) જુઓ " ઇક્ખાગ " શબ્દ

इक्खागभूमि स्त्री० (इक्ष्वाकुभूमि) ઇક્ષ્વાકુ વંશ જ્યા ઉત્પન્ન થયો તે ભૂમિ, અયોધ્યા.

इक्खागवंश. पु० (इक्ष्वाकुवंश) ઋષભદેવ સ્વામીનો વંશ

इक्खागुकुल. न० (इक्ष्वाकुकुल) ઇક્ષ્વાકુ નામનુ કુલ.

इक्खु पु (इक्षु) શેરડી

इक्खुगंडिया. स्त्री० (इक्षुगण्डिका) ગંડેરી, શેરડી (२) શેરડીના કકડા

इक्खुघर. न० (इक्षुगृह) એ નામનુ એક ઉદ્યાન, બાગ

इक्खुचोयग न० ( ) શેરડીના કુચ્ચા

इक्खुडालग न० ( ) શેરડીના કકડાનો એક ભાગ

इक्खुमेरग न० (इक्षुमेरक) શેરડી

इक्खुरस. पु० (इक्षुरस) શેરડીનો રસ.

इक्खुवर. पु० (इक्षुवर) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર

इक्खुवाड पु० (इक्षुवाट) શેરડીનો વાડ, જ્યા શેરડી પીલાય તે સ્થાન (२) શેરડીનુ ખેતર

इक्खुवाडिया स्त्री० (इक्षुवाटिका) ઇક્ષુ–શેરડીની વાડી

इक्खुसालग न० ( ) શેરડીની લાબી શાખા

इग त्रि० (एक) એકની સખ્યા, १

इगनउइ स्त्री० (एकनवति) એકાણુ, ९१

इगयाला स्त्री० (एकचत्वारिंशत्) એકતાલીશ, ४१

इगवन्ना स्त्री० (एकपञ्चाशत्) એકાવન, ५१

इगवीसा स्त्री० (एकविंशति) २१ ની સખ્યા, એકવીશ

इगसट्ठि स्त्री० (एकषष्ठि) ६१, એકસઠ.

इगसी. स्त्री० (एकाशीति) એકાશી, ८१

इगार. त्रि० (एकादशन्) અગીયાર, ११

इगिंदिय. त्रि० (एकेन्द्रिय) જેને એક ઇન્દ્રિય હોય તે, પૃથ્વી આદિ સ્થાવર જીવ

इगुणनउइ स्त्री० (एकोननवति) નવ્યાસી, ८९

इगुणवीसा स्त्री० (एकोनविंशति) ઓગણીશ, १९

इगुणसट्ठि. स्त्री० (एकोनषष्ठि) ઓગણસાઠ, ५९.

इगुणासी. स्त्री० (एकोनाशीति) ઓગણાએંસી, ७९

इग. त्रि० (एक) એકની સખ્યા

इच्चत्थ पु० (इत्यर्थ) આ પ્રકારનો અર્થ

इच्चाइ. पु० न० (इत्यादि) એઆદિ, ઇત્યાદિક

इच्चेवं. अ० (इत्येव) આ પ્રકારે, એવી રીતે

इच्छक्कार. पु० (इच्छाकार) ઇચ્છાપૂર્વક ગુરુની આજ્ઞા ઉઠાવવી–અનુષ્ઠાન કરવુ તે, દશ સામાચારીમાની એક.

इच्छा स्त्री० (इच्छा) ઇચ્છા, અભિલાષા (२) પખવાડીઆની પદર રાત્રિઓમાની અગ્યારમી રાત્રિ

इच्छाकाम. पु० (इच्छाकाम) અપ્રાપ્ત વસ્તુની આકાક્ષા

इच्छाकार. } पु० (इच्छाकार) જુઓ
इच्छाक्कार. } " ઇચ્છક્કાર" શબ્દ

इच्छाछंद. त्रि० (इच्छाच्छन्द) ઇચ્છાનુકૂલ, ઇચ્છા મુજબ વર્તવુ તે

इच्छापणीय त्रि० (इच्छाप्रणीत) સસાર વધે તેવી વિષયાનુકૂલ પ્રવૃત્તિના પ્રવાહમા ધસડાયેલ

इच्छापरिमाण न० (इच्छापरिमाण) ઇચ્છાનુ પરિમાણ–મર્યાદા બાધવી તે, પાચમુ અણુવ્રત

इच्छामुच्छा स्त्री० (इच्छामूर्च्छा) પ્રબળ ઇચ્છા, અતિ આસક્તિ

इच्छालोभ. पु० (इच्छालोभ) પ્રબળ લોભ

इच्छालोभिय. त्रि० (इच्छालोभिक) મહાલોભી

इच्छालोल. पु० (इच्छालोल) મહા લોભ (२) મહા લોભી

इच्छिय त्रि० (इप्सित) प्राप्त करवानी ईच्छावाळो

इच्छिय त्रि० (इच्छित) ईच्छेलु

इच्छिय त्रि० (इष्ट) ईच्छेलु, ईष्ट, वाछित

इज्जा स्त्री० (इज्या) याग, देवपूजा

इज्जा स्त्री० ( ) मा, जननी

इज्जिस त्रि० (इज्यैष) } पूजानी अ
इज्जिसिय. त्रि० (इज्यैषिक) } भिलाषावाळो

इट्टगा } स्त्री० (इष्टका) ईट (२) सेव,
इट्टया } खाद्य विशेष

इट्टा स्त्री० (इष्टका) ईट

इट्टाल. न० (इष्टाल) ईटना ककडा

इट्टावाय. पु० (इष्टकापाक) ईट पकववानु स्थान

इट्ठ. त्रि० (इष्ट) प्रिय, व्हालु, मनगमतु (२) पूज्य

इट्ठाणिट्ठ. } त्रि० (इष्टानिष्ट) कईक ईष्ट अने
इट्ठानिट्ठ } कईक अनिष्ट, सारु नरसु

इड्डुर न० ( ) गाडु, गाडी

इड्ढ त्रि० (ऋद्ध) समृद्धिवान्

इड्ढि. स्त्री० (ऋद्धि) समृद्धि, वैभव (२) आमर्श औषधि आदि लब्धि, शकित (३) पदवी

इड्ढिगारव. न० (ऋद्धिगौरव) नरेन्द्रादिकनी तथा आचार्यनी ऋद्धिवडे अभिमान करी आत्माने भारे करवो ते

इड्ढिपत्त. त्रि० (ऋद्धिप्राप्त) ऋद्धि-आमर्श औषधि आदि जेने प्राप्त थयेल छे एवो

इड्ढिपत्तारिय पु० (ऋद्धिप्राप्तार्य) ऋद्धिने प्राप्त थयेल आर्य अरिहत, चक्रवर्ती, बलदेव, वासुदेव, चारण मुनि अने विद्याधर

इड्ढिम्मिय त्रि० ( ) मागणनी एक जात

इणिहं. अ० (इदानीं) हमणा, अहुणा

इतल. पु० (इतल) तृण विशेष

इति. अ० (इति) जुओ " ईई " शब्द

इत्तिहास. पु (इतिहास) प्राचीनकालनी हकीकत दर्शावनार ईतिहास शास्त्र, पूर्व वृतान्त (२) पुराण शास्त्र

इतो अ० (इत) अहिंथी

इत्तर. त्रि० (इत्वर) अल्पकालनु (२) अल्प, थोडु

इत्तरपरिग्गहा स्त्री० (इत्वरपरिग्रहा) थोडा वखतनेमाटे ग्रहण करेल वेश्यादि

इत्तरपरिग्गहिया. स्त्री० (इत्वरपरिगृहीता) नानी उमरनी परणेल स्त्री (२) थोडा वखतमाटे राखेली रखात

इत्तरपरिग्गहियागमण. न० (इत्वरपरिगृहीतागमन) नानी उमरनी परणेल स्त्री साथे गमन करवु-मैथुन सेववु ते, श्रावकना चोथा व्रतनो प्रथम अतिचार

इत्तरिय. त्रि० (इत्वरिक) थोडा वखतनु, थोडा समयनु (२) पादोपगमन मरणनी अपेक्षाए थोडा वखतनु ईगित मरण करवु ते (३) जवावाळु, गमनशील

इत्तरी स्त्री० (इत्वरी) थोडा वखतमाटे राखेल वेश्या आदि

इत्ति अ० (इति) एवु, एवी रीते, आ प्रकारे

इत्तिय त्रि० (एतावत्) एटलु, एटला प्रमाणनु

इत्थ. अ० (अत्र) अहिंआ, अहिं, आ ठेकाणे

इत्थं अ० (इत्थम्) एवी रीते, आ प्रकारे.

इत्थत्थ. त्रि० (इत्थस्थ) लोकप्रसिद्ध आकारे रहेल, लौकिक संस्थानवाळु (२) नियमित

इत्थि. स्त्री० (स्त्री) स्त्री, नारी

इत्थिआणमणी. स्त्री० (स्त्र्याज्ञापनी) स्त्रीने आदेश करवानी बोलाववानी भाषा

इत्थिकम्म न० (स्त्रीकर्मन्) स्त्रीने वश करवानु काम (२) हस्तकर्म वगेरे सावद्य अनुष्ठान

इत्थिकला स्त्री० (स्त्रीकला) स्त्रीनी चोसठ कળા

इत्थिकहा स्त्री० (स्त्रीकथा) स्त्रीसंबंधी કથા, ચાર વિકથામાંની એક

इत्थिगब्भ पु० (स्त्रीगर्भ) स्त्री संबंधी गर्भ-सञ्ज्ञ पुद्गल पिंड

इत्थिगुम्म न० (स्त्रीगुल्म) स्त्रीओनो समूह

इत्थिचोर. पु० (स्त्रीचोर) स्त्रीना रूपनो चोर, परस्त्री लंपट

इत्थिणाम. न० (स्त्रीनामन्) जेथी स्त्रीरूपे जन्म लेवो पडे तेवी नामकर्मनी एक प्रकृति

इत्थिणामगोयकम्म न० (स्त्रीनामगोत्रकर्मन्) स्त्रीना गोत्रमां-जातिमां जन्म लेवो पडे तेवुं कर्म

इत्थितित्थ न० (स्त्रीतीर्थ) स्त्री रूपे जन्मेल मल्लिनाथ तीर्थंकरनुं तीर्थ-शासन, दश अच्छेरामांनुं एक

इत्थिपच्छाकड. त्रि० (स्त्रीपश्चात्कृत) जेणे स्त्रीपणुं पाछळ कर्युं छे-टाळ्युं छे ते

इत्थिपण्णवणी. स्त्री० (स्त्रीप्रज्ञापनी) स्त्रीना लक्षणनुं प्रतिपादन करनार मोहजनक भाषा

इत्थिपडिण्णा स्त्री० (स्त्रीपरिज्ञा) सूयगडांग सूत्रना चोथा अध्ययननुं नाम

इत्थिपरिसह पु० (स्त्रीपरिषह) स्त्री संबंधीनो परिषह, कोइ स्त्री संयमथी चळाववा हावभाव करे तो पण चलित न थवुं ते, २२ परिषहमांनो एक (२) ब्रह्मचर्य

इत्थिरज्ज न० (स्त्रीराज्य) स्त्रीनुं राज्य, स्त्री ज्यां स्वतंत्रपणे वर्ते छे ते

इत्थिरयण न० (स्त्रीरत्न) चक्रवर्तिनी मुख्य पटराणी, चक्रवर्तिना १४ रत्नमांनुं एक

इत्थिलक्खण. न० (स्त्रीलक्षण) सामुद्रिक शास्त्र प्रसिद्ध स्त्रीना लक्षण ७२ कळा मांनी एक कळा (२) एनुं प्रतिपादन करनार पापश्रुतनुं एक अध्ययन

इत्थिलिंग. न० (स्त्रीलिङ्ग) स्त्रीलिंग, स्त्रीनुं शरीर

इत्थिलिंगसिद्ध पु० (स्त्रीलिङ्गसिद्ध) स्त्रीपणे सिद्ध थयुं ते, स्त्री भवमां मोक्ष जवुं ते

इत्थिवउ. स्त्री० (स्त्रीवाच) } स्त्रीलिंग प्र
इत्थिवयण न० (स्त्रीवचन) } तिपादक व
चन, नारी जाति ना शब्द, वीणा, कन्या आदि

इत्थिविप्पजह. त्रि० (स्त्रीविप्रजह) स्त्रीनो परित्याग करनार (२) पु० साधु, मुनि

इत्थिविप्परियासिय. न० (स्त्रीविपर्यासित) स्वप्नमां स्त्री साथे भोग भोगव्या होय ते

इत्थिवेद पु० (स्त्रीवेद) स्त्रीवेद, मोहनीय कर्मनी एक प्रकृति, स्त्रीने विकार थाय ते

इत्थिवेदग } पु० (स्त्रीवेदक) स्त्रीवेदना
इत्थिवेदय. } उदयवाळो जीव

इत्थिवेय पु० (स्त्रीवेद) स्त्रीवेद, स्त्रीने पुरुष साथे भोग भोगववानी इच्छा थाय ते (२) जेना उदयथी स्त्रीवेद प्राप्त थाय एवी नोमाय मोहनीयनी एक प्रकृति (३) स्त्री भोग संबंधी विषयनुं प्रतिपादन करनार शास्त्र, कामशास्त्र

इत्थिवेयग पु० (स्त्रीवेदक) जुओ "इत्थिवेदग" शब्द

इत्थिवेयण्ण पु० (स्त्रीवेदज्ञ) स्त्रीवेद-स्त्री चरित्रमां निपुण, स्त्रीवेद-कामशास्त्रने जाणनार

इत्थी स्त्री० (स्त्री) स्त्री नारी

इत्थीतित्थ न० (स्त्रीतीर्थ) १९ मा मल्लिनाथ तीर्थंकर स्त्री रूपे हता त्यां तीर्थ प्रवर्त्यु ते दश अच्छेरामानुं एक अच्छेरुं

इत्थीपरिन्ना स्त्री० (स्त्रीपरिज्ञा) सूयगडांग सूत्रनुं चोथा अध्ययननुं नाम

इत्थीरयण न० (स्त्रीरत्न) जुओ "इत्थिरयण" शब्द

इत्थीवेद. } पुं० (स्त्रीवेद) સ્ત્રીને થતી
इत्थीवेय. } પુરૂષ સમાગમની અભિલાષા.

इदार्णि. अ० (इदानीं) હમણાં; અધુણા.

इदुर. न० (इदुर) સુંડલો. (૨) મોટી પાટ. (૩) ગાડી ઉપરની છત્રી.

इन्हिं. अ० (इदानीम्) અધુના; હવે.

इब्भ. पुं० (इभ्य) જેટલા દ્રવ્યથી અંબાડી સહિત હાથી ઢંકાય તેટલા દ્રવ્યવાળો ગૃહસ્થ.

इब्भकुल. न० (इभ्यकुल) સાહુકારનું કુળ.

इब्भजाइ. स्त्री० (इभ्यजाति) આર્યજાતિ.

इब्भसेट्ठि. पुं० (इभ्यश्रेष्ठिन्) નગરશેઠ.

इभ. पुं० (इभ) હાથી.

इम. त्रि० (इदम्) આ; એ; પ્રત્યક્ષ.

इमंचणं. अ० (इमञ्चन) એટલામાં; તે દરમ્યાન; એ વખતમાં.

इमेयारूव. त्रि० (एतद्रूप) આ પ્રકાર; આ પ્રમાણે.

इमेरिस. त्रि० (एतादृश) આ જેવું; આ પ્રકારનું.

इय. त्रि० (इत) ગયેલું. (૨) પ્રાપ્ત. (૩) જાણેલું.

इय. अ० (इति) આ પ્રકારે; એ પ્રમાણે. (૨) સમાપ્તિ.

इयर्णिह. अ० (इदानीं) હમણા; હાલમાં.

इयर. त्रि० (इतर) બીજું; અન્ય; ભિન્ન. (૨) હીન; જઘન્ય.

इयरत्थ. अ० (इतरत्र) બીજે સ્થળે.

इयरहा. अ० (इतरथा) અન્યથા; નહિ તો.

इयार्णि. अ० (इदानीम्) હમણા; અધુના.

इयाल. स्त्री० (एकचत्वारिंशत्) એકતાલીસ; ૪૧ ની સંખ્યા.

इरिय. त्रि० (ईरित) પ્રેરણા કરેલ.

इरियज्झयण. न० (ईर्याध्ययन) આચારાંગ સૂત્રની પ્રથમ ચૂલિકાનું ત્રીજું અધ્યયન.

इरिया. स्त्री० (ईर्या) ગમન ક્રિયા; ઉપયોગ પૂર્વક ચાલવું તે; સમિતિનો એક પ્રકાર.

इरियावह. पुं० (ईर्यापथ) માર્ગમાં જવું. (૨) જવાનો માર્ગ-રસ્તો. (૩) કેવળ શરીરથી થનારી ક્રિયા.

इरियावहिअ. त्रि० (ईर्यापथिक) તેરમું ક્રિયા સ્થાનક; સમિતિ ગુપ્તિયુક્ત યત્નાવંત સાધુને હાલતાં ચાલતાં આંખની પાંપણ હલાવતાં યોગનિમિત્તે ક્રિયા લાગે તે.

इरियावहिया. स्त्री० (ईर्यापथिकी) ઇરિયાવહી ક્રિયા; ૧૧-૧૨ અને ૧૩ મે ગુણઠાણે ઉપશાંત મોહ કે ક્ષીણ મોહવાળા સાધુને કેવલ યોગ નિમિત્તે શાતાવેદનીય કર્મ રૂપે કર્મબંધ થાય તે.

इरियासमिइ. स्त्री० (ईर्यासमिति) ચાલવામાં યત્ના રાખવી તે; પાંચ સમિતિમાંની પહેલી સમિતિ.

इरियासमिय. त्रि० (ईर्यासमित) યત્નાપૂર્વક ચાલનાર; ઇર્યા સમિતિયુક્ત.

इल. पुं० (इल) વારાણસીના એક પ્રખ્યાત ગૃહસ્થ. (૨) न० ઇલાદેવીના સિંહાસનનું નામ.

इलसिरी. स्त्री० (इलश्री) ઇલ નામના ગૃહસ્થની સ્ત્રી.

इला. स्त्री० (इला) જંબૂદ્વીપમાંનું એક ક્ષેત્ર. (૨) ઇલાવર્ધનનગરની એક દેવી. (૩) પશ્ચિમ રૂચક પર્વત ઉપર રહેનારી એક દિશાકુમારી. (૪) ધરણેન્દ્રની એક અગ્રમહિષી. (૫) ઇલ નામના ગૃહસ્થની પુત્રી.

इलाकूड. न० (इलाकूट) ચૂલ હિમવંત પર્વત ઉપર ઇલાદેવીના વાસવાળું ચોથું શિખર. (૨) શિખરી પર્વતનાં ૧૧ કૂટમાંનું નવમું કૂટ-શિખર.

इलादेवी. स्त्री० (इलादेवी) પશ્ચિમ રૂચક પર્વત પર રહેનારી આઠ દિશા કુમારિકામાંની પહેલી.

इलापुत्त. पुं० (इलापुत्र) ઇલાવર્ધન નગરના રહેનારી એક શેઠનો પુત્ર એલાચી કુમાર.

इलावइ. पु० (इलापति) એનાપત્ય ગોત્રનો પ્રકાશક આદિ પુરૂષ

इलावडंसग न० (इलावतंसक) ઇલાદેવીનો મહેલ

इलावद्धण न० (इलावर्धन) ઇલાચી પુત્રનું નિવાસસ્થાન ઇલાવર્ધન નગર

इलिया स्त्री० (इलिका) ઘઉંન, એન, ચોખા વગેરે ધાન્યમા પડતો એક કીડો

इली. स्त्री० (इली) કરવત, બે ધારવાળી તલવાર

इव अ० (इव) પેઠે, પરે, જેવું, માફક

इसणा स्त्री० (इषणा) અન્વેષણા, ઇષ્ટ વસ્તુમા પ્રવૃત્તિ અને અનિષ્ટ વસ્તુમા ત્યાગ બુદ્ધિ

इसि पु० (ऋषि) ઋષિ, જ્ઞાનવંત સાધુ મુનિ (૨) ઇન્દ્રવિશેષ

इसिगणिआ. स्त्री० (ऋषिगणिका) એ નામના અનાર્ય દેશમા જન્મેલ દાસી

इसिगुत्त. पु० (ऋषिगुप्त) વશિષ્ટ ગોત્રના સુહસ્તિ આચાર્યના એક થિવર શિષ્ય (૨) न० એ નામનું માણવગણનું પ્રથમ કુળ

इसिगुत्तिय न० (ऋषिगुप्तीय) એ નામનું માણવગણથી નીકળેલ કુળ

इसिण पु० (इसिन) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ

इसिणिया. स्त्री० (इसिनिका) ઇસિણ નામક અનાર્ય દેશની સ્ત્રી

इसिदत्तिय. पु० (ऋषिदत्तक) ઋષિગુપ્ત થિવરથી માનવગણનું નીકળેલ બીજુ કુળ

इसिदास. पु० (ऋषिदास) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ (૨) કાકંદી નગરી નિવાસી ભદ્રા સાર્થવાહીનો પુત્ર

इसिदासज्झयण. न० (ऋषिदासाध्ययन) અણુત્તરોવવાતિક સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ

इसिदिण्ण पु० (ऋषिदत्त) જમ્બુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના પાચમા તીર્થંકર (૨) કોડીકકાકન્દકાચાર્યના થવિર શિષ્ય

इसिपाल पु० (ऋषिपाल) પાચમા વાસુદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ (૨) ઇસિવાય જાતિના વ્યંતર દેવનો ઇંદ્ર

इसिपालिय पु० (ऋषिपालित) ઐરવત ક્ષેત્રના પાચમા તીર્થંકર

इसिपालिया स्त्री० (ऋषिपालिता) જૈન મુનિઓની એક શાખા

इसिभद्दपुत्त. पु० (ऋषिभद्रपुत्र) આલભિય નગરીના મુખ્ય શ્રાવક

इसिभासिय न० (ऋषिभाषित) ઋષિ ભાષિત નામનું એક કાલિકસૂત્ર (૨) त्रि० ઋષિમુનિએ કહેલ ઉત્તરાધ્યયન વગેરેના અધ્યયનો (૩) પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્રનું ત્રીજુ અધ્યયન

इसिभासियज्झयण न० (ऋषिभाषिताध्ययन) પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રનુ ૩ જુ અધ્યયન

इसिया स्त्री० (इषिका) ઘાસની સળી

इसिवंस. पु० (ऋषिवंश) ગણધર સિવાયના તીર્થંકરના શિષ્યોનો વંશ (૨) તે વંશનું પ્રતિપાદન કરનાર શાસ્ત્ર સમવાયંગ વગેરે

इसिवाइ पु० (ऋषिवादिन्) વાણવ્યંતરની ૧૬ જાતમાની ૧૧ મી જાત

इसिवाल पु० (ऋषिपाल) જુઓ "ઇસિપાલ" શબ્દ

इसिवालिय पु० (ऋषिपालित) ઇસિવાઇ જાતિના વ્યંતરનો ઇં, (૨) માઢરસગોત્રી આર્યશાન્તિ સેનિકના થિવર શિષ્ય (૩) તેના ઉપરથી નીકળેલ શાખા

इसीपब्भारा. स्त्री० (ईषत्प्राग्भारा) સિદ્ધશિલા

इस्स. त्रि० (ईर्ष्य) અભિમાની (૨) ઘનાર, બાળ

इस्सर पु० (ईश्वर) દક્ષિણના ભૂતવાદી જાતના વ્યંતર દેવતાનો ઈંદ્ર (૨) માલિક, સરદાર, સામાન્ય રાજા

इस्सरवाइ. पु० (ईश्वरवादिन्) ઇશ્વર જગત્ કર્તા છે એવો વાદ કરનાર

इस्सरिय. न० (ऐश्वर्य) ઐશ્વર્ય, મહોટાઇ

इस्सरीकय त्रि० (इश्वरीकृत) ધનાઢ્ય નથી તેને ધનાઢ્ય બનાવેલ

इस्सा स्त्री० (ईर्ष्या) અદેખાઇ

इह, इहइं, इहं. अ० (इह) અહિંઆ, આ લોકમાં

इहगय त्रि० (इहगत) અહિંઆ રહેલો

इहत्थ त्रि० (इहार्थ) આલોકના અર્થ-સુખનો અભિલાષી

इहभव पु० (इहभव) આ ભવ, આ જન્મ, મનુષ્ય જન્મ.

इहभविय. त्रि० (इहभविक) આ ભવ સંબંધી, આ ભવમાં રહે તેવું

इहरहा, इहरा. अ० (इतरथा) અન્યથા, બીજી રીતે

इहलोइय त्रि० (ऐहलौकिक) આ લોક સંબંધી

इहलोग पु० (इहलोक) આલોક, આ જન્મ, મનુષ્યભવ.

इहलोगभय पु० (इहलोकभय) મનુષ્ય તિર્યંચાદિકથી ઉત્પન્ન થતું ભય, સાત ભય માંનું એક

इहलोगवेयणवेज्ज त्रि० (इहलोकवेदनवेद्य) આ ભવમાંજ વેદનાથી વેદાઇ જાય તેવું કર્મ, અપ્રમત્ત સંયતિએ ઇચ્છા વિના માત્ર કાયયોગથી બાંધેલ કર્મ

इहलोगसंवेगिणी. स्त्री० (इहलोकसंवेगिनी) આ સંસારનું સ્વરૂપ જાણીને વૈરાગ્ય પમાય તેવી કથા

इहलोगासंसप्पओग पु० (इहलोकाशंसाप्रयोग) આ લોકમાં હું રાજા થાઉં ઇત્યાદિ ઇચ્છા કરવી તે, સંથારાનો પ્રથમ અતિચાર

इहलोय पु० (इहलोक) જુઓ " इहलोग " શબ્દ

इहेव अ० (इहैव) અહિંજ

ईअ, ईइ, ईति स्त्री० पु० (ईति) (૧) સ્વચક્ર ભય (૨) પરચક્ર ભય. (૩) અતિ વૃષ્ટિ (૪) અનાવૃષ્ટિ (૫) ઉંદર (૬) તીડ અને (૭) શુક એ સાત ઈતિ કહેવાય છે

ईरिय. त्रि० (ईरित) પ્રેરણા કરેલ, હાંકેલ, હલાવેલ (૨) કહેલ, પ્રતિપાદન કરેલ

ईरिया स्त्री० (ईर्या) જુઓ " इरिया " શબ્દ

ईरियासमिइ स्त्री० (ईर्यासमिति) જુઓ " इरियासमिइ " શબ્દ

ईस पु० (ईश) ઇશ્વર (૨) न ઐશ્વર્ય, પ્રભુતા

ईसक्खा. त्रि० (ईशाख्य) ઇશ્વર-નાયક તરીકે જેની પ્રસિદ્ધિ હોય તે

ईसणिया. स्त्री० (ईशानिका) ઇશાન દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ દાસી

ईसत्थ न० (इष्वस्त्र) ધનુર્વેદ, ધનુર્વિદ્યા. થોડાનું ઘણું અને ઘણાનું થોડું લશ્કર બનાવવાની ૭૨ કળામાંની એક કળા.

ईसर. पु० (ईश्वर) ઇશ્વર, પરમેશ્વર (૨) માલિક, ધણી-નાયક. (૩) યુવરાજ (૪) સામાન્ય માંડલિક રાજા (૫) અમાત્ય, પ્રધાન (૬) શ્રીમંત, શેઠ (૭) લવણ સમુદ્રની મધ્યમાં ઉત્તર દિશાએ ઇશ્વર નામનો મહા પાતાલ કળશો (૮) ભૂતવાદિ જાતના વ્યંતર દેવનો ઈંદ્ર (૯) અણિમાદિ ઋદ્ધિવાળો, સમર્થ (૧૦) ચોથા તીર્થંકરના યક્ષ દેવતાનું નામ. (૧૧) વેલંધર દેવોનું રહેઠાણ

ईसरिय न० (ऐश्वर्य) ઐશ્વર્ય, મોટાઇ, સંપત્તિ

ईसा स्त्री० (ईर्ष्या) અદેખાઇ,

ईसा स्त्री० (ईशा) ઇંદ્રાણીની અભ્યંતર સભા (૨) વાણવ્યંતર ઇંદ્રની અભ્યંતર સભા

ईसाण पु० (ईशान) ઈશાન નામે બીજો દેવલોક (૨) એ દેવલોકના નિવાસી દેવતા (૩) ઈશાન દેવલોકનો ઈંદ્ર (૪) એક અહોરાત્રિના ૨૪ મુહૂર્તમાનુ ૧૧ મુ અથવા ૧૬ મુ મુહૂર્ત (૫) ઈશાન કોણ-ખુણો (૬) પ્રભુ, સ્વામી

ईसाणकप्प पु० (ईशानकल्प) બીજો દેવલોક

ईसाणग पु० (ईशानक) બીજા ઇશાન દેવલોકવાસી દેવતા

ईसाणदेव पु० (ईशानदेव) બીજા ઇશાન દેવલોકના દેવતા

ईसाणवडिंसय पु० (ईशानावतंसक) ઈશાન દેવલોકમાનું સૌથી મોટુ વિમાન, ઈશાનેન્દ્રનું મધ્યનુ વિમાન

ईसाणा स्त्री० (ऐशानी) ઈશાન ખૂણો

ईसाणिंद पु० (ईशानेन्द्र) ઈશાન દેવલોકનો ઈંદ્ર

ईसाणिया स्त्री० (ईशानिका) ઈશાન ખુણો.

ईसादोप. पु० (ईर्ष्यादोष) ઈર્ષ્યારૂપદોષ

ईसालु त्रि० (ईर्ष्यालु) ઈર્ષ્યાવાળો

ईसि } अ० (ईषत्) થોડુ અલ્પ, જરા
ईसिं. } (૨) સિદ્ધિક્ષેત્ર, મુક્તભૂમિ

ईसिदंत. त्रि० (ईषद्दान्त) થોડી શિક્ષા પામેલ હાથી

ईसिंपुरंवात } पु० (ईषत्पुरोवात) થોડો
ईसिंपुरवाय } પૂર્વ દિશાનો વાયુ

ईसिपब्भारा स्त्री० (ईषत्प्राग्भारा) } સિદ્ધ
ईसिप्पभा स्त्री० (ईषत्प्रभा) } શિલા, મુક્તિશિલા

ईसिमत्त त्रि० (ईषन्मत्त) યૌવનની શરૂઆતના યોગ્ય ઉન્મત્ત હાથી વગેરે

ईसी. स्त्री० (ईषत्) સિદ્ધશિલાનું એક નામ

ईसीपब्भारा स्त्री० (ईषत्प्राग्भारा) જુઓ "ईसिपब्भारा" શબ્દ.

ईहा. स्त्री० (ईक्षा) અવલોકન, તપાસીને જોવુ તે

ईहा. स्त्री० (ईहा) વિચારણા, આલોચના, અવગ્રહ થયા પછી તે આમ છે કે તેમ એવી વિશેષ વિચારણા કરવી તે, મતિજ્ઞાનનો બીજો ભેદ (૨) મૃગ વિશેષ

ईहापोह पु० (ईहाव्यूह) ઊહાપોહ, તર્કવિતર્ક (૨) સંગ્રામ-યુદ્ધનીતિ, એક જાતની વ્યૂહ રચના

ईहामइ. स्त्री० (ईहामति) ઈહારૂપમતિ-વિચારણા, મતિજ્ઞાનનો એક ભેદ

ईहामिग } पु० (ईहामृग) વરૂ, નાહર (૨)
ईहामिय. } નાટકનો એક પ્રકાર

ईहिय त्रि० (ईहित) ચેષ્ટા કરેલ (૨) વિચારેલ.

उ.

उ अ० (उत्) વિપરીત ઉલટું (૨) અભાવ ન હોવાપણું (૩) વિશેષ વધારે

उ पु० (उ) ઉપયોગ રાખવો ખ્યાલ રાખવો

उ अ० (तु) નક્કી નિશ્ચય (૨) વિતર્ક (૩) કિન્તુ પરન્તુ

उअर न० (उदर) પેટ ઉદર

उअचिय त्रि० ( ) ઉચ્છિષ્ટ અ ઍઠું (એઠું)

उआर पु० (उधार) ઉધ્ધાર કરવો તે બોલનુ તે

उइट्ठ त्रि० (अपकृष्ट) દબાયેલ સંકોચ પામેલ

उइण्ण त्रि० (अवतीर्ण) ભૂમિપર આવેલ અવતરેલ

उइण्ण त्रि० (उदीर्ण) ઉદય પામેલ કર્મના ઉદયથી પ્રાપ્ત થયેલ (૨) ઉદીરણા કરી ઉદયમા લાવેલ (૩) ઉત્કટ પ્રબળ (૪) ફળોન્મુખ (કર્મ)

उइय त्रि० (उदित) મ્હેતુ (૨) ઉદય આવેલ

उईण त्रि० (उदीचीन) ઉત્તર પ્રદેશ સાથે સબંધ રાખનાર ઉત્તર દિશામા ઉત્પન્ન થયેલ

उईणपाईण पु० (उदीचीनप्राचीन) પૂર્વોત્તર દિશા ઈશાન ખુણો

उईणवाय पु० (उदीचीनवात) ઉત્તર દિશાનો વાયુ

उईरण न० (उदीरण) પ્રેરણા કરવી

उईरणया } स्त्री० (उदीरणा) પ્રેરણા સમય વિના પણ પ્રયત્નથી થતો કર્મનો અનુભવ
उईरणा }

उईरिय त्रि० (उदीरित) ઉદીરણા કરેલ પ્રેરણા કરેલ (૨) કથન કરેલ પ્રતિપાદન કરેલ (૩) પેદા થયેલ કરેલ (૪) સમય વિના પણ પ્રયત્નથી ઉદયમા આણી ફળનો અનુભવ કરાવનાર (કર્મ)

उउ पु० (ऋतु) ઋતુ બેમાસ પ્રમાણનો એક કાળવિભાગ, હેમત શિશિર આદિ ૭ ઋતુ (૨) સ્ત્રીકુસુમ, રજોદર્શન

उउंवर पु० (उदुम्बर) ઉદુમ્બરનુ ઝાડ અને તેનુ ફળ, ગુલર

उउंवरदत्त पु० (उदुम्बरदत्त) પાટલીખંડ નગરના રહેવાસી સાગરદત્ત સાર્થવાહનો પુત્ર (૨) પાટલીખંડ નગરના ઉદ્યાન માનો એક યક્ષ

उउंबरपणग न० (उदुम्बरपञ्चक) ૧ વડ, ૨ પીપળો ૩ ઉદુમ્બર, ૪ પ્લક્ષ, ૫ કાકો દુમ્બરી એ પાચ વૃક્ષનો સમૂહ

उउदेवी स्त्री० (ऋतुदेवी)વસન્ત ગ્રીષ્મ, વર્ષા, શરદ વગેરે ૠતુના નામવાળી દેવી

उउवद्ध पु० (ऋतुबद्ध) ઋતુ બદ્ધકાળ, શીયાળો અને ઉન્હાળો, ચોમાસા સિવાયનો કાળ

उउमास पु० (ऋतुमास) ૠતુમાસ પરિપૂર્ણ ત્રીસ દિવસ પ્રમાણનો કાળ વિભાગ, કર્મમાસ

उउय त्रि० (ऋतुज) ૠતુ સબંધી, મોસમનુ કાળને ઉચિત.

उउवास पु० (ऋतुवर्ष) ઋતુ બદ્ધકાળ ચોમાસા સિવાયના આઠ માસ

उउसंधि पु० स्त्री० (ऋतुसंधि) એક ઋતુનો આરંભ અને બીજીનો અંત

उउसंवच्छर पु० (ऋतुसंवत्सर) ઋતુ સંવત્સર ૭ ઋતુ પ્રમાણનો કાળ

उंछ पु० (उञ्छ) ભિક્ષા થોડુ થોડુ ગ્રહણ કરવુ તે

उंछजीविया स्त्री० (उञ्छजीविका) એટલા થોડો થોડો આહાર લઈ જીવિકા ચલાવવી તે

उंजायण न० (उञ्जायन) વશિષ્ઠ ગોત્રની એક શાખા (૨) તે શાખાનો પુરુષ

उंडग पु० ( ) મૂત્રપાન, માત્રુ કરવાનુ ઠામ (૨) માંસનો પિણ્ડો, લોચો (૩) ચાલતા પગને બગાડે તેટલો કાદવ

उंडी स्त्री० (उगडी) પિણ્ડી, પેશી

उंडुय न० (उन्दुक) ભોજન કરવાનુ સ્થાન

उंडेरिय न० ( ) રેવડી, ખાવાની એક વસ્તુ

उंडुपाणिअ न० ( ) ઉંડુ પાણી

उंदर } पु० स्त्री० (उन्दर) ઉંદર
उंदिर }
उंदुर. }

उंदुरुक्क न० ( ) દેવતા પૂજન વખતે મોઢેથી બળદના જેવો શબ્દ કરવો તે

उंबर पु० (उदुम्बर) ઉંમરાનુ ઝાડ, ગુલરનુ ઝાડ (૨) વિદ્યુત્કુમાર દેવતાનુ ચૈત્ય વૃક્ષ

उंबरदत्त पु० (उदुम्बरदत्त) એ નામનો યક્ષ (૨) એક સાર્થવાહનો પુત્ર

उंबरपंचग } न० (उदुम्बरपञ्चक) વડ, પીપર,
उंबरपणग } ગુલર ઇત્યાદિ પાંચ વૃક્ષોના ફળ

उंबरपुप्फ न० (उदुम्बरपुष्प) ગુલરના ઝાડનુ ફૂલ

उंबरि स्त्री० ( ) વનસ્પતિ વિશેષ

उंबिगा. स्त्री० (उंबिका) ઘઉં, જવ, ચોખા વગેરેની ઉંબડી-મંજરી

उंभरिया स्त्री० ( ) એ નામનુ એક જાતનું ઝાડ

उंमुय पु० (उल्मुक) એ નામના એક જાદવકુમાર

उकुरडिया स्त्री० ( ) ઉકરડી ઉકરડો

उक्कंचण. न० ( ) લાંચ લઈને ચાર પાને ઉંચે ઉચકવું તે (૨) ગુરુ વગરના માણસના ભોગ રખાવણ કરવા તે, ખુશામત (૩) ગરીબનો વધારે દંડ કરવો તે (૪) કોઈને ભેરવવામાં પાછો ઉભેલો ડાહ્યો માણસ જાણી જાય એમ જાણી વાતચિત બંધ રાખવી તે (૫) લાંચ, રૂશ્વત

उक्कंचणदीव पु० (उत्कञ्चनदीप) મશાલ

उक्कंचणया स्त्री० ( ) મુગ્ધ જનને છેતરવા ઢોંગ કરવો તે

उक्कंठिय. त्रि० (उत्कण्ठित) ઉત્કંઠાવાળો, ઉત્સુક થયેલ

उक्कपिय. त्रि० ( ) ધોળુ કરેલ

उक्कवण न० ( ) ઘરની છત બાંધવી તે

उक्कविअ. त्रि० (उत्कम्पित) વાંસની કામઠીથી બાંધેલ

उक्कच्छिया स्त्री० (औपकक्षिकी) સાધ્વીના ૨૫ ઉપકરણમાનુ એક ઉપકરણ, જમણી બાજુની છાતીએ કાખ સુધી સીવાવગર ધારણ કરવાનુ વસ્ત્ર કે જે અઢી હાથનો ચોરસ કટકો હોય છે

उक्कट्ठि. स्त्री० (उत्कृष्टि) ઉત્કર્ષ

उक्कड. त्रि० (उत्कटुक) પૃથ્વી ઉપર શરીર રાખીને પવિત્રતાએ બેસવું (૨) ઉકડુ આસન

उक्कड त्रि० (उत्कट) પ્રકૃષ્ટ, ઉન્નત, ઉંચુ (૨) પ્રસરેલ (૩) અધિક, વધારે (૪) કલુષિત, ડોળુ (૫) બળવાન્

उक्कडुय न० (उत्कटुक) ઉકડુ આસન, ઉભડક પગે બેસવું તે

उक्कड्ढग पु० (मरपंक) ચોરને બોલાવી ચોરી કરનાર (૨) ચોરને મદદ કરનાર (૩) ચોરની એક જાત

उक्कत्त त्रि० (उत्कृत्त) કાપેલ, ભાગ કરેલ

उक्कत्थण न० (उत्कत्थन) ખાલ ઉતારવી, ચામડી ઉતારવી તે

उक्कम पु० (उत्क्रम) પશ્ચાનુપૂર્વી, ઉલટો ક્રમ

उक्कमित त्रि० (उत्क्रान्त) પ્રારબ્ધયોગે પ્રાપ્ત થયેલ, (૨) ક્ષીણ.

उक्कर पु० (उत्कर) સમૂહ, સંઘાત (૨) ત્રિ૦ કર રહિત

उक्करियाभेय पु० (उत्करिकाभेद) એરંડ બીજ છાલથી અલગ થાય તેમ અલગ થવું તે

उक्करिस पु० (उत्कर्ष) ઉત્કર્ષ અતિશય (૨) ગર્વ, અભિમાન

उक्कुरडिया स्त्री० (   ) ઉકરડો મલીન વસ્તુનો સંગ્રહ

उक्कल त्रि० (उत्कल) ચડતી કળાવાળું વૃદ્ધિ પામનાર (૨) તેઇંદ્રિય જીવ વિશેષ (૩) વર્ણ રહિત (૪) નં૦ ચોરી

उक्कलिका स्त्री० (उत्कलिका) ઉપરા ઉપરી જવું આવવું તે

उक्कलिय त्रि० (उत्कलित) એક પ્રકારનો અવ્યક્ત શબ્દ

उक्कलिया स्त्री० (उत्कलिका) વધારે નાનો સમુદાય (૨) તેઇંદ્રિય જીવ વિશેષ કરોળીઓ (૩) લહેર-તરંગ (૪) વાયુની માફક ચક્ર ફરવું તે

उक्कलियावाय पु० (उत्कलिकावात) થોડી થોડી વારને અંતરે વાતો એક પ્રકારનો વાયુ

उक्कस पु० (उत्कर्ष) માન, અહંકાર (૨) વધારેમાં વધારે

उक्कसाइ त्रि० (उत्कशायिन्) સન્માનની ઉત્કંઠાવાળો

उक्कसाइ त्रि० (उत्कषायिन्) પ્રબળ કષાયવાળો

उक्कस्स पु० (उत्कर्ष) માન, અહંકાર

उक्कस्स त्रि० (उत्कर्षवत्) મદવાળું અભિમાની (૨) ઉત્કૃષ્ટ

उक्का स्त्री० (उल्का) મૂળ અગ્નિથી છુટા પડેલ આગના તણખા (૨) વિદ્યુત્ (૩) આકાશમાં વ્યંતરકૃત અગ્નિ દેખાય તે (૪) તેજની જ્વાળા (૫) ઉલ્કાપાત, તારાનું ખરવું

उक्कापाय पु० (उल्कापात) ઉલ્કાપાત, આકાશમાંથી તારાઓનું પડવું

उक्कापाया स्त्री० (उल्कापाता) ઉલ્કાપાત-તારા ખરે તેનું શુભાશુભ જાણવાની વિદ્યા

उक्कामुह. पु० (उल्कामुख) લવણ સમુદ્રમાં આસ્સો જોજન ઉપર આવેલ ઉલ્કામુખ નામનો એક અંતરદ્વીપ (૨) ત્રિ૦ તેમાં રહેનાર મનુષ્ય (૩) ગંગા નદીની અધિષ્ઠાતી દેવીનો નિવાસ પર્વત

उक्कालिय. त्रि० (उत्कालिक) ચાર અકાળ સિવાય ચારે પહોર ભણાય એવું સૂત્ર, ઉવવાઇ આદિ ઉત્કાલિકસૂત્ર

उक्कावाय पु० (उल्कापात) જુઓ " ઉક્કાપાય " શબ્દ

उक्कास पु० (उत्कर्ष) અભિમાનથી પોતાની સમૃદ્ધિના વખાણ કરવા તે, મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ

उक्किट्ठ त्रि० (उत्कृष्ट) ઉત્કૃષ્ટ સર્વોત્તમ, શ્રેષ્ઠ (૨) કારિંગા, તુંબડા, ભીંડા વગેરેને મોરીને કરેલ ઝીણા કકડા (૩) કરજ વગેરે અમુક વખત માટે માગવું નહિ તે

उक्किट्ठा स्त्री० (उत्कृष्टा) એક પ્રકારની દેવતાની વેગવાળી ગતિ મનોહર ગતિ

उक्किट्ठि स्त्री० (उत्कृष्टि) આનંદજનક ધ્વનિ, હર્ષનો અવાજ

उक्किण्ण त्रि० (उत्कीर्ण) ઉખેડેલું, ખોદી કાઢેલું (૨) અત્યન્ત પ્રગટ, ખુલ્લું (૩) કોતરેલ (૪) મિશ્રિત

उक्कित्त त्रि० (उत्कृत्त) ઉખેડેલ

उक्कित्तण न० (उत्कीर्तन) ચઉવિસત્થો, ચોવીસ તીર્થંકરની સ્તુતિ

उक्कित्तित त्रि० (उत्कीर्तित) કીર્તન કરેલ

उक्कुट्ठ न० (उत्कुष्ट) લીલા પાનનો ભુક્કો

उक्कुट्ठ त्रि० (उत्कुष्ट) ઉત્કૃષ્ટનાદ, આનંદ ધ્વનિ

उक्कुडुअ. } न० (उत्कुटुक) ઉક્કુડુ આસન,
उक्कुडुग. } ઉભપાણીયે બેસવાનુ આસન, ઉભડક આસન

उक्कुडुया स्त्री० (उत्कुटुका) ઉભડક બેસવુ તે, પાચ પ્રકારની નિષદ્યા-બેઠકમાની એક

उक्कुडुयासण. न० (उत्कुटुकासन) ઉક્કુડુ આસન, ઉભડક પગે બેસવુ તે

उक्कुडुयासणिय त्रि० (उत्कुटुकासन) ઉભડક આસને બેઠેલ.

उक्कुरुड पु० } ( ) ઉકરડો
उक्कुरुडिया. स्त्री० }

उक्कूइय. न० (उत्कूजित) મહાન્ અવ્યક્ત ધ્વનિ

उक्कूल त्रि० (उत्कूल) સન્માર્ગ અથવા ન્યાયના કૂળ-તટથી દૂર કરનાર (૨) હદ ઓળગી ગયેલ, (૩) ચોરી

उक्केर पु० (उत्कर) રાશિ, સમૂહ, ઢગલો (૨) વૃદ્ધિ, ઉદ્વર્તન, કર્મની સ્થિતિ વગેરેમા વધારો કરવો તે

उक्कोडा स्त्री० ( ) લાચ, રૂશ્વત

उक्कोडिय त्रि० ( ) રૂશ્વત ખાનાર, લાચ લેનાર, લાગીઓ

उक्कोया. स्त्री० (उत्कोचा) લાચ

उक्कोस पु० (उत्क्रोश) ઉચ્ચુ મોઢુ કરી શબ્દ કરનાર પક્ષી, ચાતક, બપૈયો

उक्कोस. पु० (उत्कर्ष) ઉત્કૃષ્ટ, વધારેમા વધારે, ઘણામા ઘણુ (૨) માન, અહકાર (૩) ઉત્તમ

उक्कोसिय. त्रि० (उत्कृष्ट) ઉત્કૃષ્ટ, વધારેમા વધારે

उक्कोसिय. पुं० (उत्कौशिक) એ નામના ગોત્રના પ્રવર્તક ઋષિ (૨) न० એ નામનુ એક ગોત્ર

उक्कोसिया स्त्री० (उत्कृष्टि) ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ

उक्ख पु० (उक्ष) સબધ (૨) જૈન સાધ્વીઓને પહેરવાના વસ્ત્રનો અમુક ભાગ

उक्खंद पु० (अवस्कन्द) ઘેરો ઘાલવો, કપટથી શત્રુના સૈન્યને મારવુ તે

उक्खंभ. पु० (उत्तम्भ) જોરથી રોકવુ તે

उक्खंभिय. न० (औत्तम्भिक) જોરથી રોકવુ-અટકાવવુ

उक्खणण न० (उत्खनन) ઉખેડવુ તે.

उक्खणिय त्रि० } (उत्खात) ઉખેડેલ, ખોદેલ
उक्खय. त्रि० }

उक्खल पु० न० (उदूखल) ઉખળ, ખાડણી

उक्खा स्त्री० (उखा) થાળી, તેલડી, હાડલી

उक्खिणाण. त्रि० ( ) ખરડાયેલ

उक्खित त्रि० (उक्षित) સિચેલ, છિડકાવ કરેલ

उक्खित्त त्रि० (उत्क्षिप्त) ઉચુ કરેલ, ઉપાડેલ-ઉઠાવેલ (૨) જ્ઞાતાધર્મ કથા સૂત્રના પહેલા અધ્યયનનુ નામ (૩) ગાયનના ચાર પ્રકારમાનો એક પ્રકાર. (૪) આકર્ષિત કરેલ, ખેંચેલ

उक्खित्तअ त्रि० (उत्क्षिप्तक) ગીતનો એક પ્રકાર, શરૂઆતથી ચડતે સ્વરે ગાવુ તે

उक्खित्तचरअ त्रि० } (उत्क्षिप्तचरक) રાધવાના વાસણમાથી
उक्खित्तचरग } ખાવાના વાસણમા ગૃહસ્થે પોતાને ખાવા કાઢેલુ હોય તેજ લેવુ એવો અભિગ્રહ ધારી ગોચરી કરનાર

उक्खित्तणाअ. न० (उत्क्षिप्तज्ञात) જેણે મસલાને ઉગારવા પગ ઉચો રાખ્યો તે ઉત્ક્ષિપ્ત મેઘકુમાર, તેનુ દષ્ટાન્ત જેમા આપવામા આવ્યુ છે તે અધ્યયન, જ્ઞાતા સૂત્રનુ પ્રથમ અધ્યયન

उक्खित्तणिक्खित्तचरअ. पु० (उत्क्षिप्तनिक्षिप्तचरक) રાધવાના વાસણમાથી ખાવાના વાસણમા કાઢેલ હોય તેને બીજા વાસણમા નાખે તે લેનાર, અભિગ્રહધારી મુનિ

उक्खित्तपुव्ववसहि पु० (उत्क्षिप्तपूर्ववसति) આ વસતિ-મકાનમાં રહો એમ કહી સાધુને પહેલ વહેલો બતાવેલ ઉતારો.

उक्खित्तय न० (उत्क्षिप्तक) ગીતનો પ્રથમ પ્રકાર

उक्खित्तविवेग पु० (उत्क्षिप्तविवेक) ભાત વગેરેમાં પડેલ અણખપતા દ્રવ્યને જુદુ કાઢી નાખવું તે

उक्खिय. त्रि० (उक्षित) છાંટેલ

उक्खिवणा स्त्री० (उत्क्षेपणा) બહાર ફેંકવું

उक्खेव. पु० (उत्क्षेप) ઊંચે ઉપાડવું (૨) ઊંચે ફેંકવું (૩) પ્રારંભવાક્ય (૪) અધિકાર, અભિધેય (૫) ઉપોદ્‌ઘાત, પ્રસ્તાવના.

उक्खेवग त्रि० (उत्क्षेपक) ઊંચે ફેંકનાર, (૨) पु० એક જાતનો પંખો

उक्खेवण. न० (उत्क्षेपण) ઊંચે ફેંકવું, ન્યાય દર્શન સંમત પાંચ કર્મ પૈકી પ્રથમ કર્મ

उक्खेवय. पु० (उत्क्षेपक) પ્રસ્તાવના, ઉપોદ્‌ઘાત (૨) આલાવો, અધ્યાય (૩) પવન નાખવાનો વાંસનો પંખો (૪) त्रि० ફેંકનાર

उग्ग न० (उग्र) ઋષભદેવ પ્રભુએ રક્ષક તરીકે નીમેલું કુળ. ઉગ્રવંશ. (૨) त्रि० ઉગ્રકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ (૩) ઉગ્ર, પ્રધાન, બળભારે (૪) ઉત્કટ, આકરૂં, દુઃખે આચરી શકાય તેવું (૫) ઉદ્યમ સહિત

उग्गकुल पुं० (उग्रकुल) ઉગ્રકુળ, જે કુળને ઋષભદેવે રક્ષક તરીકે સ્થાપ્યું તે કુળ

उग्गतव न० (उग्रतपस्) ઉગ્રતપ, ઘણું કઠણ તપશ્ચર્યા (૨) त्रि० ઉગ્રતપ કરનાર

उग्गम पु० (उद्गम) સાધુને અર્થે આહારાદિ નિપજાવતા ગૃહસ્થથી લાગતા આધાકર્માદિ ૧૬ દોષ

उग्गमकोडि स्त्री० (उद्गमकोटि) ઉદ્‌ગમ પક્ષ, આધાકર્મ અને ઉદ્દેશિકના ત્રણ ત્રણ ભેદ-એકંદર ૭ ભેદ ઉદ્‌ગમકોટી તરીકે ગણેલ છે

उग्गमण न० (उद्गमन) ઉગવું તે, સૂર્યનો ઉદય

उग्गय. न० (उद्गत) બહાર નીકળતો ભાગ (૨) त्रि० ઉત્પન્ન થયેલ (૩) ઉગેલ, ઉદય પામેલ

उग्गयवित्तिय त्रि० (उद्गतवृत्तिक) દિવસ ઉગ્યા પછી જેને વૃત્તિ-ખોરાક મેળવવાનું છે તે

उग्गवई स्त्री० (उग्रवती) પડવો, છઠ, અને અગ્યારસ એ રાત્રિની ત્રણ તિથિનું નામ

उग्गविस न० (उग्रविष) ઉત્કટ વિષ (૨) पु० આકરા વિષવાળો સર્પ.

उग्गसेण. पु० (उग्रसेन) કંસના પિતા ઉગ્રસેન રાજા

उग्गह पु० (अवग्रह) મન અને ઇંદ્રિયોની સાથે વસ્તુનો સંબંધ થતાં પ્રથમ સામાન્ય બોધ થાય તે, મતિજ્ઞાનના ચાર પ્રકારમાંનો પહેલો પ્રકાર (૨) ઉપકાર, આશ્રય (૩) આજ્ઞા, રજા, સંમતિ (૪) અભિગ્રહ, નિયમ. (૫) પરિગ્રહ (૬) આવાસ, નિવાસસ્થાન (૭) અંતર, આંતરૂં (૮) અવધારણ, નિશ્ચય (૯) સાધ્વીઓનું એક ઉપકરણ (૧૦) યોનિદ્વાર (૧૧) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય વસ્તુ (૧૨) પોતાની માલેકીની ચીજ.

उग्गहण. न० (अवग्रहण) સામાન્ય અર્થનું ગ્રહણ કરવું-વિચારવું (૨) સ્થાનની આજ્ઞા (૩) ઇંદ્રિયદ્વારા ઉત્પન્ન થતું સામાન્ય જ્ઞાન

उग्गहणंतग न० (अवग्रहानन्तक), **उग्गहपट्ट,** **उग्गहपट्टग** पु० न० (अवग्रहपट्ट, क) નાનાને આકારે સાધ્વીનું એક વસ્ત્ર કે જેનો ગુહ્ય પ્રદેશ ઢાંકવામાં ઉપયોગ થાય છે, સાધ્વીના ૨૪ ઉપકરણ માંનું એક

उग्गहमइ. स्त्री० (अवग्रहमति) ઇંદ્રિય અને અર્થનો સબંધ થાય તે, મતિજ્ઞાનનો એક ભેદ.

उग्गहमइसंपया स्त्री० (अवग्रहमतिसम्पद्) મતિસંપદાનો એક પ્રકાર, સામાન્યપણે વસ્તુનું ગ્રહણ કરવું તે

उग्गहिय न० (अवग्रहिक) પાઢીઆરા ઉપગરણ, અમુક વખત સુધી વાપરીને પાછા ધણીને સોંપવાયોગ્ય ઉપગરણ

उग्गहिय त्रि० (अवगृहीत) પીરસવા માટે ઉપાડેલું (૨) સામાન્યરૂપથી જણાયેલ

उग्गहिया. स्त्री० (अवगृहीता) ગૃહસ્થને થાળી વગેરેમાં પીરસેલું ભોજન સાધુએ યત્નાપૂર્વક લેવું તે, પિંડેષણાનો પાંચમો પ્રકાર

उग्गाढ त्रि० (उद्गाढ) સ્વસ્થ, તંદુરસ્ત

उग्गाल पु० (उद्गार) ઓડકારની સાથે અનાજ કે પાણી પેટમાંથી મોઢામાં આવે તે.

उग्गाहणा स्त्री० (अवगाहना) શરીરની ઉંચાઇ.

उग्गाहिम त्रि० (अवगाहिम) ઘી આદિમાં તળેલી વસ્તુ

उग्गाहिय. त्रि० (उद्ग्राहित) હાથમાં લીધેલ, ઉપાડેલ

उग्गिण्ण त्रि० (उद्गीर्ण) ઓકેલ, વમેલ

उग्गोवणा स्त्री० (उद्गोपना) શોધવું, ખોળવું કરવી

उग्गोविय. त्रि० (उद्गोपित) મુઝાઇ ગયેલ, ભ્રાંતિમાં પડેલ (૨) ગુપ્ત કરેલ

उग्घर. त्रि० (उद्गृह) ગૃહસ્થાશ્રમનો ત્યાગ કરનાર, ઘરબાર છોડી સંન્યાસ લેનાર

उग्घाअ. पु० (उद्घात) ઠોકર લાગવી. પ્રતિઘાત થવો તે (૨) ભાગ પાડી ન્હાનું કરવું (૩) ઉપોદ્ઘાત, ભૂમિકા કે પ્રસ્તાવના. (૪) ક્ષીણતા (૫) न० પ્રાયશ્ચિત વિશેષ (૬) નિશીથ સૂત્રનો એક અંશ કે જેમાં પ્રાયશ્ચિતનું વર્ણન છે

उग्घाइम. न० (उद्घातिम) લઘુ પ્રાયશ્ચિત (૨) त्रि० લઘુ, નાનું

उग्घाइय. त्रि० (उद्घातित) લઘુ પ્રાયશ્ચિત (૨) નાશ પામેલ.

उग्घाड त्रि० (उद्घाट) થોડું ઢાંકેલું-વાસેલું થોડું ખુલ્લું, ભોગળ ન દીધેલ

उग्घाडण न० (उद्घाटन) ઉઘાડવું, ખોલવું

उग्घाडपोरिसी. स्त्री० (उद्घाटपौरुषी) પહોરનો પાછલો ભાગ, પોણો પહોર

उग्घाडिय त्रि० (उद्घाटित) ઉઘાડેલ, ખુલ્લું કરેલ

उग्घाडियण्ण त्रि० (उद्घाटितज्ञ) કહેલ માત્ર જાણનાર

उग्घाय पु० (उद्घात) જુઓ ' ઉગ્ઘાઅ ' શબ્દ

उग्घायण न० (उद्घातन) ક્ષય-નાશ કરવો (૨) પૂજ્યસ્થાન, ઉત્તમ જગા (૩) સરોવરમાં જવાનો માર્ગ

उग्घुट्ठ. त्रि० (उद्घुष्ट) ઘોષણા કરેલ

उग्घोसणा. स्त्री० (उद्घोषणा) ઉદ્ઘોષણા-ઢંઢેરો.

उग्घोसिय. त्रि० ( ) ઘસેલ, માંજેલ

उच्चिय त्रि० (उचित) યોગ્ય, લાયક (૨) જોડેલ, મળેલ.

उच्च. त्रि० (उच्च) ઉચ્ચ, ઉત્તમ, પૂજ્ય (૨) ઉંચા શરીર તથા ઉંચા કુળવાળો (૩) ગોત્રકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેથી ઉચ્ચગોત્ર પ્રાપ્ત થાય

उच्चंत पु० ( ) દાંતનો રોગ, દંતરાગ

उच्चंपिय. त्रि० ( ) જોરથી દબાવેલ કરેલ

उच्चगोय न० (उच्चगोत्र) ઉંચ ગોત્ર નામે ગોત્ર કર્મની શુભ પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ઉંચ ગોત્ર પામે

उच्चच्छंद त्रि० (उच्चच्छन्दस्) સ્વચ્છંદી, સ્વેચ્છાચારી

उच्चत्त न० (उच्चत्व) ઉચપણુ (૨) કદ (૩) ઉચકો, બદલાની અમુક વસ્તુ
उच्चत्तभयग्र पु० (उच्चत्वभृतक) ઉચકો આપી કામ કરાવીએ તે સેવક
उच्चत्तरिया स्त्री० (उच्चत्तरिका) અઢાર લિપિમાની એક
उच्चत्ता. स्त्री० ( ) મફત, કઇ બદલો લેવાની ઇચ્છા ન કરવી તે
उच्चत्थवणग्र पु० (उच्चस्थापनक) ઉચા મોઢાનુ ભાજન વિશેષ, ચશુ
उच्चय पु० (उच्चय) ઢગલો, સમૂહ
उच्चयबंध. पु० (उच्चयबन्ध) ઉપરા ઉપરી મુકી ઢગલો કરવો તે રૂપ બધ
उच्चरण न० (उच्चरण) અક્ષરાદિનો ઉચ્ચાર કરવો
उच्चरिय. त्रि० (उच्चरित) કથિત, ઉક્ત
उच्चा अ० (उच्चैस्) ઉત્તમ શ્રેષ્ઠ
उच्चाअ त्रि० ( ) થાકી ગયેલ, શ્રાન્ત
उच्चाकुया स्त्री० (उच्चाकुचा) } જમીનથી
उच्चाकुइया स्त्री० (उच्चाकूचिका) } ઉંચી અને હાલેચાલે નહીં તેવી શય્યા
उच्चाग पु० (उच्चाग) હિમાચલ પર્વત
उच्चागय त्रि० (उच्चागत) હિમાચલમા ઉદ્ભવેલ-ઉત્પન્ન થયેલ
उच्चागोत्त } न० (उच्चगोत्र) ઉચુ ગોત્ર
उच्चागोय } ગોત્ર કર્મની ઉચ પ્રકૃતિ
उच्चानागरी स्त्री० (उच्चानागरी) એ નામની કોડિગણથી નીકળેલી શાખા આર્ય સન્તિસેણિકની શાખા
उच्चार. पु० (उच्चार) વડીનીત, ઝાડો, વિષ્ટા (૨) વડીનીત કરવી મલ ત્યાગ કરવો (૩) ઉપયોગ અને યત્ન પૂર્વક પરઠવવુ. પાચમી પારિઠાવણિયા સમિતિ
उच्चारण. पु० न० (उच्चरण) બોલવુ તે
उच्चारभूमि स्त्री० (उच्चारभूमि) જગલ જવાની જગ્યા
उच्चारिय. त्रि० (उच्चारित) ઉચ્ચારેલ, ઉચ્ચાર કરેલ
उच्चालइग्र त्रि० (उच्चालयितृ) દૂર કરનાર, ખસેડનાર
उच्चालिय त्रि० (उच्चालित) ઉચુ કરેલુ, ઉપાડેલુ
उच्चावय त्रि० (उच्चावच) ઉચનીચ ઉત્તમાધમ (૨) અનુકૂળપ્રતિકૂળ (૩) અવ્યવસ્થિત (૪) વિવિધ, નાના પ્રકારનુ (૫) ઉત્કૃષ્ટતર, અતિ ઉત્તમ
उच्चावय त्रि० (उच्चव्रत) મહાવ્રતધારી, ઉચા વ્રતવાળો (૨) न० મહાવ્રત
उच्चिइग्र त्रि० (उच्चैस्क) ઉચુ
उच्चूल. पु० (अवचूल) ચોટલી નીચે લટકે તેવી રીતે ઉધુ કરેલ માથુ
उच्चूल. पु० (अवचूल) હાથીના ગળાની બે બાજુએ ઝુમણા જેવુ લટકતુ ઝુમકુ
उच्चोदग्र पु० (उच्चोदक) બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીના એક મહેલનુ નામ
उच्छ. त्रि० ( ) ન્યૂન, હીન
उच्छंग पु० (उत्सङ्ग) ગોદ, ખોળો
उच्छगण त्रि० (उत्सन्न) ઢાંકેલ
उच्छत्त न० (अपच्छत्र) પોતાના દોષ અને બીજાના ગુણોને છુપાવવા તે, અસત્યનો એક પ્રકાર
उच्छद्ध त्रि० (उत्स्तब्ध) અધર ઉડે ઉતરેલ
उच्छन्न. त्रि० (उत्सन्न) જુઓ "ઉચ્છણ્ણ" શબ્દ
उच्छलणा स्त्री० (उच्छलना) ઉછળવુ તે
उच्छलिय. त्रि० (उच्छलित) ઉછળેલ
उच्छलुणा स्त्री० ( ) અપવર્તના, અપપ્રેરણા
उच्छव. पु० (उत्सव) ઇન્દ્રોત્સવાદિ મહોત્સવ
उच्छाइय त्रि० (अवच्छादित) આચ્છાદન કરેલ, ઢાંકેલ

उच्छादणया स्त्री० (उच्छादना) ઉચ્છેદન કરવુ તે

उच्छाय. पु० (उच्छाय) ઉચાઇ

उच्छायणा. स्त्री० (उच्छादना) વ્યવચ્છેદ-વ્યાવૃત્તિ કરવી

उच्छाह. पु० (उत्साह) ઉત્સાહ, ઉદ્યમ

उच्छिंदण. न० (उच्छेदन) ઉછિનુ-ઉધાર લેવુ તે

उच्छिंदय. त्रि० (आच्छिन्दक) ચોર વિશેષ, મીણા ભીલ વગેરે ચોરની જાત

उच्छिंपण न० (उत्क्षेपण) ઉપર ફેંકવુ. બહાર કાઢવુ

उच्छिट्ठ. त्रि० (उच्छिष्ट) ખાતા ખાતા વધેલુ

उच्छिण्ण त्रि० (उच्छिन्न) ઉચ્છેદ કરેલ, નાશ પામેલ.

उच्छिय. त्रि० (उच्छ्रित) ઉચુ કરેલ

उच्छु पु० (इक्षु) શેરડી

उच्छुड्ड. त्रि० ( ) ઉપર આવેલ

उच्छुद्ध. त्रि० ( ) વેરાયેલ, વિખેરેલ (२) પતિત

उच्छूढ. त्रि० (उत्क्षिप्त) ચોરાએલ (२) તજેલ (३) પોતાના સ્થાનથી દૂર કરેલ બહાર કરેલ.

उच्छेद / **उच्छेय.** } पु० (उच्छेद) નાશ.

उच्छेयण न० (उच्छेदन) નિર્મૂલ કરવુ, ઉચ્છેદન કરવુ.

उच्छोभ. त्रि० (उत्क्षोभ) ક્ષોભ રહિત

उच्छोलण. न० (उत्क्षालन) અજતનાએ હાથ પગ ધોવા તે

उच्छोलित्तार. त्रि० (उत्क्षालितृ) ઉચ્છાળનાર

उज्जु. त्रि० (ऋजु) સરલ, નિષ્કપટ

उज्ज न० (ओजस्) બળ. (२) ઉત્પત્તિ સ્થાનમાં આહાર પામેલ પુદ્ગલોનો સમૂહ (३) આંતર, અનુધર્મ

उज्ज. न० (ऊर्ज) તેજ, પ્રતાપ (२) બળ

उज्जम. पु० (उद्यम) ઉદ્યમ, ધંધો, પ્રવૃત્તિ

उज्जय. त्रि० (उद्यत) તત્પર, તૈયાર

उज्जयमरण. न० (उद्यतमरण) મરણ વિશેષ

उज्जयंत पु० (उज्जयन्त) ગિરનાર પર્વત

उज्जयंतसेल पु० (उज्जयन्तशैल) ગિરનાર પર્વત

उज्जल त्रि० ( ) નિર્મળ, સ્વચ્છ, ચોકખુ, શુદ્ધ; કલંક રહિત (२) ઉત્કટ, તીવ્ર

उज्जल त्रि० (उज्जल) સુકા પસિનાના જામેલ મેલયુક્ત, મલિન

उज्जलिय. त्रि० (उज्ज्वलित) પ્રકાશિત, દેદીપ્યમાન

उज्जाण न० (उद्यान) ફૂલ ફળવાળા ઝાડોથી વ્યાપ્ત બાગ (२) ઉચી જમીન, ટેકરો.

उज्जाणगिह न० (उद्यानगृह) ઉદ્યાનમા બાંધેલ મકાન

उज्जाणजत्ता स्त्री० (उद्यानयात्रा) ઉદ્યાનમા જવુ તે, ઉદ્યાનની યાત્રા

उज्जाणपाल. त्रि० (उद्यानपाल) ઉદ્યાનનો રક્ષક, માળી

उज्जाणसाला. स्त्री० (उद्यानशाला) ઉદ્યાન શાળા.

उज्जाणियलेण न० (औद्यानिकलयन) ઉદ્યાન-બગીચાની અંદરનુ વિશ્રામગૃહ

उज्जायण. पु० (उद्यायन) પુષ્યનક્ષત્રનુ ગોત્ર

उज्जालग. त्रि० (उज्ज्वालक) અગ્નિ સળગાવનાર

उज्जालण न० (उज्ज्वालन) સળગાવવુ તે

उज्जालिय. त्रि० (उज्ज्वालित) સળગાવેલ

उज्जिंत. पु० (उज्जयन्त) સોરઠ દેશમા જુનાગઢ પાસે આવેલ ગિરનાર પર્વત

उज्जु त्रि० (ऋजु) સરલ, અવક્ર, અકુટિલ (२) માયા કપટ રહિત, સંયમધારી

उज्जुअ पु० (ऋजुक) ઉદર, સર્પ વગેરેનું દર-નાકુ

उज्जुकड. त्रि० (ऋजुकृत) નિષ્કપટ તપસ્વી; સરળ સ્વભાવી.

उज्जुग. त्रि० (ऋजुक) દૃષ્ટિવાદના ૮૮ સૂત્ર-માંનું પહેલું સૂત્ર. (૨) નિષ્કપટી; સરલ

उज्जुगइ. स्त्री० (ऋजुगति) સાધુ પોતાના સ્થાનથી નિકળી સિધેસિધુ ગૃહ પંક્તિએ જઈ વ્હોરે, વળતાં ન વ્હોરે તે; ગૌચરીના આઠ પ્રકારમાંનો પહેલો પ્રકાર.

उज्जुजड. त्रि० (ऋजुजड) સરલ પણ જડ; તાત્પર્ય નહિ સમજનાર.

उज्जुत्त. त्रि० (उद्युक्त) ઉદ્યમ વાળો; ઉદ્યમી. (૨) સાવધાન.

उज्जुदंसि. त्रि० (ऋजुदर्शिन्) ઋજુભાવ-મોક્ષસાધકસંયમને જોનાર; સયમાભિલાષી.

उज्जुमइ. स्त्री० (ऋजुमति) મનઃપર્યવજ્ઞાનનો એક ભેદ; સામાન્યથી મનના પર્યવોને જણાવનાર જ્ઞાન (૨) પું० કંઇક ન્યુન (અઢીઅંગુલન્યૂન) અઢીદ્વીપના સંજ્ઞી પ્રાણિઓના મનોભાવને જાણનાર સાધુ.

उज्जुय. त्रि० (ऋजुक) સરલ; સીધો; નિષ્કપટી. (૨) પું० જમણો હાથ.

उज्जुयार. त्रि० (ऋजुकार) સંયમધારી; સંયમ પાલનાર.

उज्जुवालिया. स्त्री० (ऋजुवालुका) જંભિયા ગામની બહાર વહેતી એક નદી, કે જેને કાંઠે મહાવીરસ્વામીને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું.

उज्जुसुत्त. पुं० (ऋजुसूत्र) } અતીત અનાગત કાળરૂપ
अज्जुसुय. पुं० (ऋजुश्रुत) }
વક્રતા વિના માત્ર વર્તમાનકાળ વર્તિ વસ્તુનેજ જે દેખાડે, પારકી વસ્તુ નિષ્પ્રયોજન હોઇને અસત્ સમાન માને, લિંગ વચન ભિન્ન છતાં એકજ પદાર્થ માને, નિક્ષેપાચાર સ્વીકારે તે; સાત નયમાંનો ચોથો નય. (૨) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ-સૂત્રનો પ્રથમ ભેદ.

उज्जुहत्थ. पुं० (ऋजुहस्त) જમણો હાથ.

उज्जेणी. स्त्री० (उज्जयिनी) માલવ દેશની એક નગરીનું નામ.

उज्जोइय. त्रि० (उद्योतित) પ્રકાશિત; ઝગઝગતું.

उज्जोय. पुं० (उद्योग) પ્રયત્ન; પરિશ્રમ.

उज्जोय. पुं० (उद्योत) તેજ-પ્રકાશ-ઉદ્યોત; અજવાળું. (૨) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી ઉષ્ણ-ગરમ નહીં છતાં પ્રકાશ કરનાર શરીર પ્રાપ્ત થાય જેમ ચંદ્ર નક્ષત્ર રત્ન વગેરેનાં શરીર.

उज्जोयग. त्रि० (उद्योतक) ઉદ્યોત કરનાર.

उज्जोयण. न० (उद्योजन) જોડવું; તૈયારી કરવી.

उज्जोयणाम. न० (उद्योतनामन्) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ.

उज्जोविय. त्रि० (उद्योतित) રત્ન આદિથી પ્રકાશિત.

उज्झग. त्रि० (उज्झक) સદ્વિવેક વગરનો. (૨) ત્યાગ કરનાર; છોડી દેનાર.

उज्झण. न० (उज्झन) બ્હાર લઇ જવું. (૨) ત્યાગ.

उज्झर. पुं० (अवझर) પર્વતમાંથી પડતો પાણીનો ઝરો; ગિરિનિર્ઝર.

उज्झिय. पुं० (उज्झित) ઉજ્ઝિત નામે વિજયમિત્ર સાર્થવાહનો પુત્ર. (૨) વિપાક સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના બીજા અધ્યયનનું નામ. (૩) त्रि० તજેલ; ત્યાગ કરેલ. (૪) ભિન્ન. (૫) न० પરિત્યાગ.

उज्झियधम्मा. स्त्री० (उज्झितधर्मा) જે વસ્તુ નાખી દેવા યોગ્ય હોય, જેને કોઇ લેવા ન ઇચ્છે તેવી વસ્તુ વ્હોરવી તે; એષણાના સાત પ્રકારમાંનો એક.

उज्झियधम्मिय. त्रि० (उज्झितधार्मिक) નાખી દેવા યોગ્ય; નિરૂપયોગી.

उज्झिया. स्त्री० (उज्झिता) ધન્નાસાર્થવાહના પુત્ર ધનપાલ સાર્થવાહની સ્ત્રી.

उट्ट पु० स्त्री० (उष्ट्र) सांढीओ, ऊंट
उट्टिय त्रि० (औष्ट्रिक) ऊंटना वाळनुं बनेलुं सूत्र, कामळी वगेरे.
उट्टिया स्त्री० (उष्ट्रिका) ऊंटना आकारनुं लांबा गळावाळु वासण, शिरोइ
उट्टियासमण पु० (उष्ट्रिकाश्रमण) मोटा माटीना वासणमा बेसी तपश्चर्या करनार, गोशाळाना साधुनी एक जात
उट्टी स्त्री० (उष्ट्री) ऊंटडी, सांढणी
उट्टीवाल पु० (उष्ट्रीपाल) ऊंटडी पाळनार
उट्ठ त्रि० (उत्थ) ऊठेल, ऊभा थयेल
उट्ठ पु० (उष्ट्र) एक जातनुं जलचर प्राणी
उट्ठ. पु० (मात्र) ओष्ट, होठ (२) वासणनो कांठो
उट्ठवण न० (उत्थापन) उपाडवुं ऊंचुं करवुं ते
उट्ठा स्त्री० (उत्था) शरीरने ऊंचु करवुं, ऊभा थवुं
उट्ठाइअ त्रि० (उत्थायिन्) ऊठनार
उट्ठाण. न० (उत्थान) ऊभा थवुं ऊंचुं ते (२) साधुने गुरु पासे जवुं ते (३) उद्यम, यत्न (४) उत्पत्ति (५) आरंभ, प्रारंभ (६) उपर आववुं बहार नीकळवुं
उट्ठाणपरियाणिय. न० (उत्थानपारियानिक) जन्मथी मांडी जीदगीना छेडा सुधीमा बनेला दरेक बनावनो हेवाल, जीवन चरित्र
उट्ठाणसुय. पु० (उत्थानश्रुत) कालिक सूत्रमानुं एक
उट्ठावण. न० (उत्थापन) उठाडवुं ते, उत्थापना करवी
उट्ठावण न० (उपस्थापन) समायिक चारित्रमांथी छेदोपस्थापनीय चारित्रनुं आरोपवुं ते
उट्ठावणंतेवासि. त्रि० (उपस्थापनान्तेवासिन्) पांच महाव्रतनी उपस्थापना करी करेल शिष्य
उट्ठिय. त्रि० (उत्थित) ऊठेल, ऊभो थयेल, तैयार थयेल (२) उदय पामेल, उगेल. (३) धर्माचरण माटे तैयार थयेल, प्रवज्या लेवाने तैयार थयेल (४) उज्जड, वस्ति वगरनुं
उड. पु० (पुट) दडीओ
उड पु० (कूट) राशि, ढगलो
उडय } पु० (उटज) तापसनो आश्रम
उडव. } जुओ
उडु. पु० (ऋतु) वसन्त ग्रीष्म आदि ६ ऋतु (२) स्त्री० कुसुम, स्त्रीधर्म
उडु न० (उडु) नक्षत्र
उडुंबरिज्जिया स्त्री० (उदुम्बरीया) जैन मुनिओनी एक शाखा
उडुकन्नागिआ. स्त्री० (ऋतुकन्यागिका) चक्रवर्तीनी ३२००० राणी
उडुप. न० (उडुप) होडी (२) पु० चन्द्रमा
उडुपज्जोसविअ न० (ऋतुपर्युषित) ऋतुबद्धकाळ-चोमासा सिवायना वखतमा रहेल-निवास करेल
उडुवद्ध. पु० (ऋतुबद्ध) जुओ "उउबद्ध" शब्द.
उडुवद्धिय. त्रि० (ऋतुबद्ध) शीत अने उष्ण काळमा साधुओनो मासकल्प विहार
उडुव. पु० न० (उडुप) नाव, होडी (२) त्रापो
उडुवइ पु० (उडुपति) नक्षत्रनो स्वामी, चंद्र
उडुवर. पु० (उडुवर) सूर्य
उडुवाडियगण पु० (ऋतुवाटिकगण) भद्रयश स्थविरथी नीकळेल एक गण.
उडुविमाण पु० (उडुविमान) सौधर्म देवलोकना पहेला पाथडामानुं एक विमान
उडूखल. पु० (उलूखल) उखळ, खांडणी

उड्ड पु० (उड्ड) ઉડ્ર નામનો એક આર્ય દેશ જેને હાલ ઉડીસા કહે છે (२) त्रि० તે દેશના રહેવાસી

उड्डंचग पु० ( ) ઠલકનાર

उड्डावण न० (उड्डायन) ઉડાડવુ

उड्डाह पु० (उड्डाह) ઉપઘાત નાશ (२) પ્રવચનની ઘનઠાઈ કરવી તે (३) ઠેખાઈ ખીંસણી (४) હાનિ, ન્યૂનતા

उड्डाहकर त्रि० (उड्डाहकर) હાનિ કરનાર

उड्डी. स्त्री० (ओड्डी) લિપિ વિશેષ.

उड्डीण त्रि० (उड्डीन) આકાશમા ઉડેલ

उड्डुभडग. पु० (उड्डुभृतक) એ નામનો એક દેશ (२) त्रि० તેના રહેવાસી

उड्डय न० ( ) ઓડકાર

उड्डुवाडिअ पु० (उड्डुवाटिक) ભગવાન મહાવીરના એક ગણનુ નામ

उड्ढ न० (ऊर्ध्व) ઉચે ઉપર (२) ઉર્ધ્વલોક સ્વર્ગલોક (३) ઉર્ધ્વ દિશા, ઉચી દિશા (४) વમન, ઉલટી (५) ઉત્તમ મુખ્ય (६) લાકડીની માફક ઉભા રહેવુ (७) त्रि० ઉચુ, ઉન્નત

उड्ढकंडूयग पु० (ऊर्ध्वकण्डूयक) નાભિની ઉપર ખજવાળનાર તાપસનો એક પ્રકાર

उड्ढकाय पु० (ऊर्ध्वकाय) મારડો

उड्ढगामि त्रि० (ऊर्ध्वगामिन्) ઉપર જનાર

उड्ढगारवपरिणाम पु० (ऊर्ध्वगौरवपरिणाम) આયુષ્ય પરિણામનો એક પ્રકાર કે જેનાથી જીવ ઉર્દ્ધ ઉચી ગતિમા જાય

उड्ढचर त्रि० (ऊर्ध्वचर) ઉપર ચાલનાર આકાશમા ઉડનાર

उड्ढजाणु त्रि० (ऊर्ध्वजानु) જધા ઉચી રહે તેવે આસને બેસનાર

उड्ढदिसा स्त्री० (ऊर्ध्वदिश्) ઉર્ધ્વ દિશા, ઉપલી દિશા

उड्ढदिसिपमाणाइक्कम पु० (ऊर्ध्वदिक्प्रमाणातिक्रम) ઉચી દિશિ વ્રતનો પ્રથમ અતિચાર.

उड्ढभागि त्रि० (ऊर्ध्वभागिन्) આકાશમા રહેનાર

उड्ढमुइंग पु० (ऊर्ध्वमृदङ्ग) ઉચા મોટા અવાજે ઢોલ

उड्ढरेणु पु० स्त्री० (ऊर्ध्वरेणु) આઠ સન્હ સન્હિયા રજકણ ભેગા થવાથી બનેલ મોટો રજકણ

उड्ढलोग } पु० (ऊर्ध्वलोक) ઉર્ધ્વલોક,
उड्ढलोय } સ્વર્ગલોક, લોકનો ઉપરનો ભાગ

उड्ढवाइय पु० (ऊर्ध्ववातिक) ઉર્ધ્વવાતિક નામનો મહાવીર સ્વામીના નવ ગણમાનો પાચમો ગણ

उड्ढवाय पु० (ऊर्ध्ववात) ઉર્ધ્વદિશાનો વાયુ

उड्ढा स्त्री० (ऊर्ध्वा) ઉર્ધ્વદિશા

उण अ० (पुनर्) ફરીથી ફરી (२) ભેદ, વિશેષ (३) નિશ્ચય (४) અધિકાર, પ્રસ્તાવ (५) પક્ષાન્તર (६) સમુચ્ચય

उणअ त्रि० (अवनत) નીચુ નમેલ

उणयालीस स्त्री० (एकोनचत्वारिंशत्) ૩૯, ઓગણચાલીસ

उणोयरिआ स्त्री० (ऊनोदरिका) ખોરાક ઉપધિ વગેરે જોઈએ તે કરતા ઓછા લેવા તે

उण्णइ स्त्री० (उन्नति) ઉન્નતિ

उण्णइय त्रि० (उन्नत) ઉન્નત, ઉચુ

उण्णकप्पास पु० (ऊर्णकार्पास) ઘેટાના વાળ, ઉન

उण्णय पु० (उनय) નીતિનો અભાવ

उण्णय त्रि० (उन्नत) ઉચુ ઉન્નત, આબાદ (२) નીકળતુ ચડતુ (३) ગુણવાન् (४) અભિમાનરૂપ મોહનીય કર્મ (५) અભિમાની

उण्णयावट्ट पु० (उन्नतावर्त्त) ઉચે આવર્તન કરવુ તે, આવર્તનનો એક પ્રકાર

उराणा. स्त्री० (ऊर्णा) ઉન.

उराणाम पु० (उन्नाम) ગર્વ; અહંકાર, મદ. (૨) મદનાં પરિણામથી બંધાતું મોહનીય કર્મ.

उराणालोम. पु० (ऊर्णारोमन्) ઉનના રોમ-રેસા.

उरिणय. त्रि० (और्णिक) ઉનનુ, (૨) ઉનના બનેલ રજોહરણાદિ

उराह. त्रि० (उष्ण) ગરમ, ઉનુ, ઉષ્ણ. (૨) પુ० ગરમી, ઉષ્ણતા, તાપ, તડકો

उराहवरा. न० (उष्णापन) ઉનુ કરવુ તે.

उत्त. त्रि० (उक्त) કહેલ

उत्त. त्रि० (उप्त) વાવેલ (૨) બનાવેલ

उत्तरा त्रि० (उत्तृण) જેમા ઘાસ ઉગેલુ છે તે; ઉત્પન્ન થયેલ તૃણવાળુ.

उत्तत्थ. त्रि० (उत्त्रस्त) ત્રાસયુક્ત, ભયભીત

उत्तम. त्रि० (उत्तम) ઉત્તમ, સર્વોત્કૃષ્ટ, પ્રધાન (૨) સયમ, ત્યાગ

उत्तम. त्रि० (त्तमस्) અજ્ઞાન રહિત

उत्तमंग. न० (उत्तमाङ्ग) મસ્તક, માથુ

उत्तमकट्ठपत्त त्रि० (उत्तमकाष्ठाप्राप्त) ઉત્તમ અવસ્થાએ પહોંચેલ, ઉંચી સ્થિતિને પ્રાપ્ત થયેલ

उत्तमकट्ठा स्त्री० (उत्तमकाष्ठा) પ્રકૃષ્ટ અવસ્થા, ઉત્તમ સ્થિતિ

उत्तमजोगित्त. न० (त्तमयोगित्व) અયોગી અવસ્થારૂપ સત્કાર

उत्तमट्ठ पु० (उत्तमार्थ) ઉત્તમ પદાર્થ. મોક્ષ (૨) ઉપવાસી જેવું તે. (૩ મરણ

उत्तमझाण. न० (उत्तमध्यान) મોક્ષધ્યાન

उत्तमणिदरिसण. न० (उत्तमनिदर्शन) પ્રધાન દષ્ટાંત-ઉદાહરણ

उत्तमपुरिस पु० (उत्तमपुरुष) તીર્થંકર ગણધરો, ચક્રવર્તી, વાસુદેવ આદિ ઉત્તમ પુરુષ

उत्तमा. स्त्री० (उत्तमा) યક્ષના ઇન્દ્રપૂર્ણભદ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષી. (૨) પખવાડીયાની પંદર રાત્રિમાંની પહેલી રાત્રિ (૩) "णायाधम्मकहा" નું એક અધ્યયન.

उत्तर. त्रि० (उत्तर) શ્રેષ્ઠ, પ્રધાન; ઉત્તમ. (૨) બીજુ; ઇતર, અન્ય (૩) ઉર્દ્ધ્વગત. (૪) એરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૨૨ મા તીર્થંકર. (૫) ઉતરણ; ઉતરવુ તે (૬) અધિક. (૭) મુખ્ય નદિ, પેટા ભાગ; મૂલની શાખા. (૮) ઉત્તર દિશા; ઉત્તર પ્રદેશ (૯) ઉપર. (૧૦) ઉત્તર દિશામા રહેલ. (૧૧) ઉનનુ બનાવેલ વસ્ત્ર, કામળી વગેરે. (૧૨) પુ० વર્ષા કલ્પ (૧૩) મહાગિરિના પ્રથમ શિષ્ય, એક જૈન મુનિ.

उत्तरंग. न० (उत्तराङ्ग) દરવાજા ઉપર આડુ લાકડુ સ્થાપવામાં આવે છે તે

उत्तरकंचुय. पु० (उत्तरकञ्चुक) એક પ્રકારનુ બખતર.

उत्तरकरण. न० (उत्तरकरण) શસ્ત્રાદિને પત્થર સાથે ઘસી ધારવાળુ તથા સાફ કરવુ તે. (૨) વિશેષ ગુણાધાન.

उत्तरकिरिया. स्त्री० (उत्तरक्रिया) વૈક્રિય શરીર દ્વારા ગમન કરવુ તે

उत्तरकुरा पु० स्त्री० (उत्तरकुरु) મેરૂથી ઉત્તરે મહાવિદેહાન્તર્ગત જુગલિયાનું એક ક્ષેત્ર. (૨) ૨૨ મા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનુ નામ

उत्तरकुरु पु० (उत्तरकुरु) એ નામનુ જુગલિયાનુ એક ક્ષેત્ર (૨) તે ક્ષેત્રના મનુષ્ય. (૩) તે ક્ષેત્રના અધિપતિ દેવનું નામ. (૪) ઉત્તરકુરુ નામનો એક દ્રહ

उत्तरकुरुकूड. न० (उत्तरकुरुकूट) માલ્યવાન નામે વખારા પર્વતનુ નામનું શિખર. (૨) મહાવિદેહના ગન્ધમાદન પર્વતના ચોથા શિખરનું નામ. (૩) દેવ વિશે

उत्तरकुरुज्जाण. न० (उत्तरकुरूद्यान) એ નામનુ સાકેતપુર નગરની બહારનુ એક ઉદ્યાન

उत्तरकुरुद्दह. पु० (उत्तरकुरुह्रद) ઉત્તરકુરૂ નામનો ૨ જો દ્રહ.

उत्तरकूलग. पु० (उत्तरकूलग) એક જાતના વાનપ્રસ્થ-તાપસ કે જે ગંગા નદીના ઉત્તર કાંઠે રહેતા હતા

उत्तरकोडि. स्त्री० (उत्तरकोटि) ગાન્ધર્વ ગ્રામની ૭ મી મૂર્છના

उत्तरगंधारा स्त्री० (उत्तरगान्धारा) ગાંધાર ગ્રામની પાંચમી મૂર્છના

उत्तरगिह. न० (उत्तरगृह) ઉપરનુ બીજું ઘર

उत्तरगुण. पु० (उत्तरगुण) મૂળગુણની અપેક્ષાએ ઉત્તર ગુણ; સ્વાધ્યાય પિણ્ડવિશુદ્ધિ આદિ દશ પ્રકારના પચ્ચખાણ.

उत्तरगुणपच्चक्खाण. पु० (उत्तरगुणप्रत्याख्यान) ઉત્તર ગુણરૂપ પચ્ચક્ખાણ, પચ્ચક્ખાણનો એક પ્રકાર.

उत्तरगुणलद्धि. स्त्री० (उत्तरगुणलब्धि) ઉત્તર-ગુણ-પિણ્ડવિશુદ્ધિ આદિ તપની લબ્ધિ.

उत्तरचूल. न० (उत्तरचूड) }
उत्तरचूलिया. स्त्री० (उत्तरचूलिका) } વંદના કરીને પછી 'મત્થએણ વંદામિ' કહેવુ તે, વંદનાનો ૧૯ મો દોષ.

उत्तरज्झाय पु० (उत्तराध्याय) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના વિનયાદિ છત્રીસ અધ્યયન.

उत्तरड्ढ. न० (उत्तरार्द्ध) ઉત્તરાર્ધ; વૈતાઢ્યથી કે મેરૂથી ઉત્તર બાજુનો પ્રદેશ.

उत्तरड्ढभरत. पु० (उत्तरार्द्धभरत) વૈતાઢ્ય પર્વતથી ઉત્તર તરફનો ભારત પ્રદેશ

उत्तरड्ढभरहकूड पु० (उत्तरार्द्धभरतकूट) જંબૂદ્વીપના વૈતાઢ્ય પર્વતનુ ૮ મુ શિખર (૨) તેનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

उत्तरड्ढभरहा. स्त्री० (उत्तरार्द्धभरता) ઉત્તરાર્દ્ધ ભરતકૂટની પાસે ઉત્તરાર્દ્ધ ભરતા નામની રાજધાની.

उत्तरण न० (उत्तरण) તરીજવું પાર ઉતરવું. (૨) અવતરણ; નીચે આવવું.

उत्तरदारियणक्खत्त. न० (उत्तरद्वारिकनक्षत्र) ઉત્તર દિશા તરફ મુખ રાખનાર નક્ષત્ર, સ્વાતિ આદિ સાત નક્ષત્ર.

उत्तरदिसा. स्त्री० (उत्तरदिश्) ઉત્તરદિશા

उत्तरपगइ. }
उत्तरपगडि. } स्त्री० (उत्तरप्रकृति) જ્ઞાનાવરણીયાદિ મૂળ આઠ કર્મના અવાન્તર ભેદ, કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિ.

उत्तरपच्चच्छिम. }
उत्तरपच्चच्छिमिल्ल }
उत्तरपच्चत्थिम. }
उत्तरपच्चत्थिमिल्ल } पु० (उत्तरपाश्चात्य) વાયવ્ય ખુણો; ઉત્તર અને પશ્ચિમ વચ્ચેનો પ્રદેશ.

उत्तरपट्ट. पु० (उत्तरपट्ट) પથારી ઉપર પાથરવાનું વસ્ત્ર.

उत्तरपयडि. स्त्री० (उत्तरप्रकृति) જુઓ "ઉત્તરપગડિ" શબ્દ.

उत्तरपुरच्छिम }
उत्तरपुरच्छिमिल्ल. }
उत्तरपुरत्थिम. } पु०(उत्तरपौरस्त्य) ઉત્તર અને પૂર્વ દિશાની વચ્ચેનો ઈશાન કોણ

उत्तरपुव्वा. स्त्री० (उत्तरपूर्वा) ઈશાન ખુણો; ઉત્તર અને પૂર્વ વચ્ચેની વિદિશા.

उत्तरपोट्ठवया. स्त्री० (उत्तरप्रोष्ठपदा) ઉત્તર ભાદ્રપદા નક્ષત્ર

उत्तरफग्गुणी स्त्री० (उत्तरफाल्गुनी) ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર.

उत्तरवलिय पु० (उत्तरवलिय) ઉત્તર બલિય નામે એક ગણ.

उत्तरवलिसह. }
उत्तरवलिस्सह. } पु० (उत्तरबलिस्सह) ઉત્તર બલિસ્સહ સ્થવિરથી નિકળેલ એક જાતનો ગણ; ભગવાન્ મહાવીરનો બીજો ગણ. (૨) એક પ્રસિદ્ધ જૈન સાધુ.

उत्तरभद्दवया स्त्री० (उत्तरभाद्रपदा) ઉત્તરા ભાદ્રપદ નક્ષત્ર.

उत्तरमंदा. स्त्री० (उत्तरमंदा) ગંધાર સ્વર અન્તર્ગત એક મૂર્છના; મધ્યમ ગ્રામની પહેલી મૂર્છના.

उत्तरवडिंसग. न० (उत्तरावतंसक) એ નામનું એક વિમાન.

उत्तरवाय. पु० (उत्तरवाद) ઉત્તરવાદ.

उत्तरवेउव्विय. त्रि० (उत्तरवैक्रिय) જન્મ પછી ગમે તે વખતે વૈક્રિય શક્તિથી વૈક્રિય શરીર બનાવનાર.

उत्तरवेउव्विया. स्त्री० (उत्तरवैक्रिया) મૂળ શરીરથી ન્હાનું યા મ્હોટું રૂપ બનાવવાથી પ્રાપ્ત થયેલ શરીરની અવગાહના.

उत्तरसमा. स्त्री० (उत्तरसमा) મધ્યમ ગ્રામની ચોથી મૂર્છના.

उत्तरसाला. स्त्री० (उत्तरशाला) એક જાતનું ઘર. બેસવાનું સ્થાન-મંડપ વગેરે.

उत्तरा स्त्री० (उत्तरा) ઉત્તરાષાઢા આદિ નક્ષત્ર (૨) મધ્યમ ગ્રામની પહેલી અને ત્રીજી મૂર્છના (૩) ઉત્તર દિશા (૪) એક દિશા કુમારી દેવી (૫) દિગમ્બર મતના આચાર્ય શિવભૂતિની બ્હેન.

उत्तराकोडि. स्त्री० (उत्तराकोटि) એ નામની ગંધાર ગ્રામની સાતમી મૂર્છના.

उत्तरज्झयण. न० (उत्तराध्ययन) એ નામનું એક મૂળ સૂત્ર; છત્રીશ અધ્યયનના સમૂહરૂપ ઉત્તરાધ્યયન નામે સૂત્ર.

उत्तराफग्गुणी. स्त्री० (उत्तराफाल्गुनी) એ નામનું નક્ષત્ર.

उत्तराभद्दवया. स्त्री० (उत्तराभाद्रपदा) એ નામનું નક્ષત્ર.

उत्तरायण. न० (उत्तरायण) સૂર્ય દક્ષિણ દિશામાંથી ઉત્તર દિશામાં જાય તે.

उत्तरायणगय. पु० (उत्तरायणगत) કર્ક સંક્રાન્તિનો દિવસ. (૨) ઉત્તરાયણમાં પ્રવેશ કરતો સૂર્ય.

उत्तरायणणियट्ट. पु० (उत्तरायणनिवृत्त) સૂર્ય ઉત્તરને માંડલેથી દક્ષિણને માંડલે જાય તે

उत्तरायया. स्त्री० (उत्तरायता) ગંધાર ગ્રામની સાતમી મૂર્છના.

उत्तरावग. पु० (उत्तरापथक) ઉત્તરાપથ દેશનો રૂપાનો એક સિક્કો.

उत्तरावह पु० (उत्तरापथ) ઉત્તર તરફનો એક દેશ

उत्तरासंग पु० (उत्तरासङ्ग) મુખ ઉપર દુપટ્ટાનું આવર્તન કરવું તે; ઉત્તરાસણ કરવું તે.

उत्तरासमा स्त्री० (उत्तरासमा) મધ્ય ગ્રામની ચોથી મૂર્છના

उत्तरासाढा. स्त्री० (उत्तराषाढा) ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર

उत्तराहुत्त. न० (उत्तराभिमुख) ઉત્તર તરફ. (૨) त्रि० ઉત્તર સન્મુખ મુખ કરેલ

उत्तरिज्ज. न० (उत्तरीय) ખભા ઉપર રાખવાનું વસ્ત્ર-દુપટ્ટો

उत्तरिय. पु० (औत्तरिक) ઉત્તરગુણ સમિતિ વગેરે (૨) त्रि० પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ (૩) न० દુપટ્ટો, ખભે રાખવા વસ્ત્ર

उत्तरिल्ल त्रि० (औत्तर) ઉત્તર દિશામાંનું. ઉત્તર દિશા સમ્બન્ધી. (૨) ઉત્તર દિશા યા કાળમાં ઉત્પન્ન થયેલ; ઉત્તરીય

उत्तरिल्ल. त्रि० (उत्तार्य) ઉતરવા યોગ્ય.

उत्तरीकरण न० (उत्तरीकरण) જેની આલોચના કરી છે તેની વધારે વિશુદ્ધિ કરવા કાર્યોત્સર્ગ કરવો તે.

उत्तरुट्ठ. पु० (उत्तरौष्ठ) ઉપલો હોઠ

उत्तरोत्तर पु० (उत्तरोत्तर) ઉત્તરોત્તર, એક બીજાથી શ્રેષ્ઠ

उत्तरोट्ठ. पु० (उत्तरौष्ठ) ઉપલો હોઠ.

उत्तालग न० (उत्तालक) એક પ્રકારનું વાજીંત્ર

उत्ताण त्रि० (उत्तान) ચત્તુપાટ; સમું; સિધું (૨) છીછરું; ઉંડુ નહી તે. (૩) न० પથારીએ સાર્યા વિના આંખ ખુલી રા-

ખી તે (૪) વિ૰ ચત્તા સુવાનો અભિગ્રહ ધરનાર

उत्ताणग्र } त्रि० (उत्तानक) ચત્તા સુનાર
उत्ताणय } (૨) લાંબુ કરેલુ, પસારેલુ

उत्ताणिग्र त्रि० (उत्तानिक) ચત્તા સુવાનો અભિગ્રહ ધરનાર

उत्ताणोदहि पु० (उत्तानोदधि) છીછરા પાણીવાળો દરીયો

उत्तार पु० (उत्तार) નદીનો ઉતાર, પાણીનો આરો (૨) ઉતરવુ પાર લાવવો (૩) પરિત્યાગ

उत्तारण न० (उत्तारण) ઉતરવુ-પારજવુ તે (૨) બહાર નીકળવુ (૩) દૂર કરવુ

उत्ताल त्रि० (उत्ताल) તાલ બ્હાર ગાવુ તે, ગાયનનો એક દોષ

उत्तासइत्तार. त्रि० (उत्त्रासयितृ) અતિશય ત્રાસ આપનાર

उत्तासणग } त्रि० (उत्त्रासनक) ત્રાસ ઉ
उत्तासणय } પજાવનાર, ભય ઉત્પન્ન કરનાર

उत्तासणिज्ज. त्रि० (उत्त्रासनीय) મહા ભયંકર

उत्तासिय त्रि० (उत्त्रासित) ત્રાસ આપેલ (૨) પરસ્પર ભમેલ

उत्ति स्त्री० (उक्ति) વાણી, વચન

उत्तिंग पु० (उत्तिङ्ग) ભીડીયારુ કીડીનુ દર (૨) ન० વિ. ગાકુ. (૩) પુ૰ ઘાસના અગ્ર ભાગ પર રહેલુ પાણીનુ ટીપુ (૪) ભિનાડીનો રોપ

उत्तिंगलेण. न० (उत्तिङ्गलयन) કીડીયારુ

उत्तिण्ण त्रि० (उत्तीर्ण) પાર ઉતરેલ

उत्तुप्पिय त्रि० ( ) સ્નિગ્ધ, ચીકણુ

उत्तेइग्र } त्रि० (उत्तेजित) ઉત્સાહવાળુ,
उत्तेजिग्र } પ્રેરણાવાળુ

उत्तेड पु० ( ) ઘાસના ઉપર જામેલ ઓસના બિંદુ.

उत्थ. न० (उक्थ) સ્તોત્ર વિશેષ (૨) યાગ વિશેષ

उत्थइय त्रि० } (अवस्तृत) ઢાંકેલુ, આચ્છા
उत्थय } દન કરેલુ

उत्थय पु० (उच्छ्रय) ઓભાર, ડબકો

उत्थल. न० (उत्स्थल) ધૂળનો ટેકરો

उत्थाण. न० (उत्थान) ઉઠવુ, ઉભા થવુ (૨) બળ, પરાક્રમ

उत्थिय. त्रि० (अवस्तृत) આચ્છાદન કરેલ, ઢાંકેલ

उत्थुमण न० (अवस्तोभन) એક પ્રકારનુ કૌતક, થુ, થુ, અવાજ કરવો

उइ. न० (उद) પાણી, જળ

उदइ. त्रि० (उदयिन्) ઉદય પામનાર

उदइग्र. त्रि० (औदयिक) કર્મનો ઉદય (૨) કર્મના ઉદયથી નિષ્પન્ન થએલ ભાવ, ૭ ભાવમાનો એક ભાવ

उदइग्रभाव पु० (औदयिकभाव) જુઓ "ઉદઇઅ" શબ્દ

उदउल्ल त्रि० (उदकार्द्र) પાણીથી ભીનુથએલ

उदएचर त्रि० (उदकचर) જળચર

उदग्रोदर. पु० (उदकोदर) જળોદર રોગ

उदंक पु० (उदङ्क) પાણીના એક પાત્રનુ નામ

उदंचण न० (उदञ्चन) ઉપર ફેંકવુ, (૨) ત્રિ ઉચે ફેંકનાર

उदंत. पु० (उदन्त) હકીકત, સમાચાર

उदक } पु० न० (उदक) પાણી, જળ.
उदग } (૨) એક જાતની વનસ્પતિ (૩) જળાશય (૪) પુ એક જૈન સાધુ. (૫) આવતી ચોવીસીના સાતમા તીર્થંકર

उदगगब्भ. पु० (उदकगर्भ) પાણીનો ગર્ભ-પાણીરૂપે થનાર પુદ્ગલ પરિણામ, વાદળા.

उदगजोणिय. पु० (उदकयोनिक) પાણીમા ઉત્પન્ન થનાર જીવ

उदगणाय पु० (उदकज्ञात) ખાઇના પાણીના દૃષ્ટાંતવાળુ જ્ઞાતાસૂત્રનુ ૧૨ મુ અધ્યયન.

उदगदोणि. स्त्री० (उदकद्रोणि) પાણી ખેંચવાની ડોલ (૨) ન્હાની હોડી, મછવો. (૩) લોહારની પાણીની કુંડી કે જેમાં તપેલું લોઢું ઠારવામાં આવે છે (૪) નાનો ઘડો

उदगपोग्गल न० (उदकपौद्गल) પાણીના પુદ્ગલનો સમૂહ, વાદળ. (૨) નરસાદ

उदगमच्छ. पु० (उदकमत्स्य) ઇન્દ્ર ધનુષ્યના કટકા

उदगमाल पु० स्त्री० (उदकमाल) ઉપરા ઉપર રહેલ પાણીની શિખા, જળમાળા

उदगलेव. पु० (उदकलेप) નાભિ સુધી તેટલા પાણીમાં ચાલવું, નદી ઉતરવી તે (૨) પાણીનો લેપ, પાણીથી ભિંજવું તે

उदगवत्थि. स्त्री० (उदकवस्ति) પાણીની મસક.

उदगसंभारणिज्ज. त्रि० (उदकसम्भारणीय) પાણીને શુદ્ધ કરવાની વસ્તુ

उदगसाला स्त्री० (उदकशाला) પાણીનું પર્બ (પરબ)

उदगसिहा. स्त्री० (उदकशिखा) દરીયાની વેળ, પાણીની ભરતી ઓટ

उदगसीम पु० (उदकसीमन्) એ નામનો એક વેલંધર નાગરાજનો આવાસ પર્વત

उदग्ग. त्रि० (उदग्र) ઉત્કટ, ઉન્નત, ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિવાળું (૨) પ્રધાન, મુખ્ય

उदत्त त्रि० (उदात्त) ઉદાત્ત, પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ (૨) અકારાદિસ્વરનો એક પ્રકાર

उदत्ताभ. पु० (उदात्ताभ) ગૌતમ ગોત્રની એક શાખા અને તેનો પુરૂષ

उदधि पु० (उदधि) સમુદ્ર

उदय पु० न० (उदक) જળ, પાણી (૨) પાણીમાંની એક વનસ્પતિ (૩) પંચેન્દ્રિ જાતની વનસ્પતિ, એક જાતનું ઝાડ (૪) पु० એ નામના એક અન્યતીર્થિ વિદ્વાન (૫) ગોશાળાના એક મુખ્ય શ્રાવકનું નામ. (૬) ઉદક નામે (અપર નામ પેઢાલ પુત્ર) એક પાર્શ્વનાથના સંતાનીયા નિર્ગ્રંથ કે જેનો ગૌતમ સ્વામી સાથે સંવાદ થયો હતો

उदय. पु० (उदय) ઉગવું, પ્રગટ થવું, ઉદય થવો તે (૨) અભ્યુદય, ચડતી (૩) ઉપજવું, ઉત્પત્તિ. (૪) જમ્બુદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર સાતમાં તીર્થંકરનું નામ (૫) જમ્બુદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રમાં થનાર ત્રીજા તીર્થંકરના પૂર્વ ભવનું નામ (૬) કર્મનું વિપાકાભિમુખ થવું તે, જ્ઞાનાવરણી આદિ કર્મનો ઉદય (૭) ઉદયભાવ, ૮ ભાવમાંનો પ્રથમ ભાવ

उदयसीम पु० (उदकसीमन्) લવણ સમુદ્રમાં ઉત્તર દિશાએ આવેલો એક આવાસ પર્વત

उदयसेण. पु० (उदयसेन) વીરસેન ને શૂરસેનનો પિતા

उदयायल. पु० (उदयाचल) ઉદયાચલ પર્વત

उदर. न० (उदर) જઠર, પેટ

उदरवली स्त्री० (उदरावलि) કાળજુ, કલેજુ

उदरि. त्रि० (उदरिन्) પેટનો રોગી, જલોદર રોગવાળો

उदरिक त्रि० } (उदरिक) જલોદરના રોગવાળો
उदरिय. त्रि० }

उदवाह पु० (उदवाह) જળનો ન્હાનો પ્રવાહ (૨) त्रि० પાણી લઈ જનાર

उदहि. पु० (उदधि) સમુદ્ર, દરિયા (૨) ઉદધિકુમાર નામે ભવનપતિ દેવતાની એક જાત (૩) ઘનોદધિ (૪) સમુદ્ર-સાગરોપમ, કાળવિભાગવિશેષ

उदहिकुमार. पु० (उदधिकुमार) ઉદધિકુમાર નામે ભવનપતિ દેવતાની એક જાત.

उदहिकुमारावास पु० (उदधिकुमारावास) ઉદધિકુમાર દેવતાના રહેવાના સ્થાન-ભવન

उदहिकुमारी स्त्री० (उदधिकुमारी) ઉદધિકુમાર જાતના ભવનપતિની દેવી

उदहिसरिस. त्रि० (उदधिसदृश) સાગરોપમ, દસ કોડાકોડી પલ્યોપમ પ્રમાણ કાળ વિભાગ

उदाइ पु० (उदायिन्) કુંડિકાયન ગોત્રમાં જન્મેલ ઉદાયી નામનો એક માણસ કે જે ગોશાલાનો બીજો પ્રૌઢ પરિહાર હતો. (૨) કૂણિક રાજાનો ઉદાયિ નામનો એક હાથી (૩) કોણિકનો એ પુત્ર કે જેણે કોણિકના અવસાન પછી પાટલીપુત્ર નગર વસાવી ત્યાં પોતાની રાજધાની સ્થાપી

उदायजीव. पु० (उदायिजीव) કોણિકના પુત્ર-ઉદાયિ રાજાનો જીવ કે જે આવતી ચોવીસીમાં બીજા સુપાર્શ્વ નામના તીર્થંકર થશે

उदायण पु० (उदायन) સિંધુસૌવીર દેશના વીતિભય નગરના રાજા કે જેણે દિકરાને રાજ ન આપતા કેશી નામના ભાણેજને રાજ્ય આપી મહાવીરસ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી (૨) કોશામ્બી નગરીના રાજા શતાનીકનો પુત્ર

उदायि. पु० (उदायिन्) કોણિક મહારાજાના હાથીનું નામ

उदार त्रि० (उदार) ઉદાર, પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ

उदारत्त न० (उदारत्व) ઉદારપણું, સત્ય વચનનો ૨૨ મો અતિશય

उदासीण त्रि० (उदासीन) રાગદ્વેષ રહિત, શાન્ત, મધ્યસ્થ (૨) ઉપેક્ષા કરનાર

उदाहड त्रि० (उदाहृत) કહેલ, દર્શાવેલ

उदाहरण न० (उदाहरण) ઉદાહરણ દાખલો (૨) કથન, પ્રતિપાદન

उदाहरिय } त्रि० (उदाहृत) કથન કરેલ,
उदाहिय } વ્યાખ્યાન કરેલ

उदाहु अ० (उताहो) વિકલ્પ, અથવા

उदिओदिअ त्रि० (उदितोदित) આ લોક અને પરલોક બન્ને આશ્રી ઉદય પામેલ જેમ ભરતમહારાજ

उदिण्ण त्रि० (उदीर्ण) જુઓ 'ઉઇણ્ણ" શબ્દ

उदिण्णमोह त्रि० (उदीर्णमोह) ઉદય મોહના ઉદયવાળો

उदित. त्रि० (उदित) ઉદય થયેલ, બહાર આવેલ

उदिन्न त्रि० (उदीर्ण) જુઓ ' ઉદિણ્ણ " શબ્દ

उदिय. त्रि० (उदित) ઉદય પામેલ, ઉગેલ (૨) ઉન્નત (૩) ઉક્ત, કથિત

उदीची स्त्री० (उदीची) ઉત્તર દિશા

उदीण. त्रि० (उदीचीन) ઉત્તર દિશામાં સબંધ રાખનાર, ઉત્તરમાં ઉત્પન્ન થયેલ

उदीणपाईणा. स्त्री० (उदीचीनप्राचीना) ઈશાન ખૂણો,

उदीणवाय पु० (उदीचीनवात) ઉત્તર દિશાનો વાયુ

उदीणा स्त्री० (उदीचीना) ઉત્તર દિશા

उदीरग त्रि० (उदीरक) ઉદીરણા કરનાર (૨) પ્રતિપાદક (૩) પ્રેરક, પ્રવર્તક

उदीरण न० (उदीरणा) ઉદીરણા કરવી તે

उदीरणया स्त्री० } (उदीरणा) જુઓ "ઉઇ
उदीरणा स्त्री० } રણયા " શબ્દ

उदीरय. त्रि० (उदीरक) જુઓ "ઉદીરગ" શબ્દ

उदीरिय त्रि० (उदीरित) જુઓ,' ઉઇરિય" શબ્દ

उदीरित्तार त्रि० } (उदीरयितृ) ઉદેરનાર,
उदीरेत्तार } પ્રેરણા કરનાર

उदु. पु० (ऋतु) ઋતુ, મોસમ

उदुंबर. न० (उदुम्बर) એ નામનું વિપાક સૂત્રનું આઠમું અધ્યયન

उदुंबरिज्जिया स्त्री० (औदुम्बरिका) ઉદેહ ગણથી નીકળેલ એક શાખા

उदुब्भेय पु० (उदकोद्भेद) પર્વતતટ આ દિમાથી પાણીનુ નિકળવુ

उदूहल पु० न० (उदूखल) ખાડણી, ઉખલ

उद्द न० ( ) સિંધ દેશમા થતી ઉદ્દ જાતની માછલીના ચામડાની બનાવટનુ વસ્ત્ર

उद्दंड } पु० (उद्दण्ड) ઉંચો દંડ કરી ચાલે
उद्दंडग } તે, તાપસની એક જાત.

उद्दंडपुर पु० (उद्दण्डपुर) ઉદ્દંડપુર નામનુ એક નગર

उद्दंस पु० (उद्दंश) } ઉદ્દંશ એક
उद्दंसग स्त्री० (उद्दंशक) } જાતનો તેઇ ન્દ્રિય જીવ (२) માકડ (३) મધમાખી

उद्दड्ढ पु० (उद्दग्ध) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના સીમન્તકપ્રભ નામે પૂર્વ તરફના આવ લિકાબધ નરકાવાસાથી २० મા નરકા વાસાનુ નામ

उद्दड्ढमज्झिम पु० (उद्दग्धमध्यम) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના સીમન્તકપ્રભનામે ઉત્તર આ વલિકાબધ નરકાવાસાથી २० મા નર કાવાસાનુ નામ

उद्दड्ढावत्त पु० (उद्दग्धावर्त) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના સીમન્તક આવર્ત નામે પશ્ચિમ આવ લિકાબધ નરકાવાસાથી २० મો નરકાવાસો

उद्दड्ढावसिट्ठ पु० (उद्दग्धावशिष्ट) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના સીમ તકાવર્ત નામે પશ્ચિમ આ વલિકાબધ નરકાવાસાથી २० મો નર કાવાસો

उद्दरिय त्रि० (उद्दृप्त) કર્મરૂપી શત્રુને જીતવાને મગરૂર થયેલ (२) અભિમાની

उद्दवण न० (उपद्रवण) } મારવુ ઘાત
उद्दवणा स्त्री० (उपद्रवणा) } કરવી, ઉપ દ્રવ, મરણાત કષ્ટ

उद्दवित्तार त्रि० (उपद्रावितृ) ઉપદ્રવ કરનાર, દુઃખ આપનાર

उद्दविय त्रि० (उपद्रुत) ડરાવેલ ઉદ્વેગ પામેલ

उद्दविया स्त्री० (उपद्रविका) મરકી

उद्दहक पु० (उद्दाहक) અગ્નિ વગેરેનો દાહ કરનાર

उद्दाहं अ० (उताहो) અથવા

उद्दाम त्रि० (उद्दाम) ઉદ્ધત, સ્વચ્છંદી

उद्दामिय त्रि० (उद्दामित) લટકી ગયેલ, નમાયેલ

उद्दाल पु० (अवदाल) એ નામનુ એક જાતનુ ઝાડ (२) રેતી વગેરેનો પોચો-ઢિલો થર (३) અવસર્પિણી કાળનો પ્રથમ આરો

उद्दाह पु० (उद्दाह) મોટો દાહ

उद्दाहग पु० (उद्दाहक) આગ લગાડનાર

उद्दिट्ठ त्रि० (उद्दिष्ट) સામાન્યપણે ઉદ્દેશ કરેલ, કહેલ, પ્રતિપાદન કરેલ (२) સા ધુને ઉદ્દેશી બનાવેલ આહારાદિ

उद्दिट्ठकड } त्रि० (उद्दिष्टकृत) સાધુ આદિને
उद्दिट्ठकय } ઉદ્દેશીને કરેલ

उद्दिट्ठभत्त पु० (उद्दिष्टभक्त) સાધુને ઉદ્દેશીને બનાવેલ ભોજન

उद्दिट्ठभत्तपरिण्णाय त्रि० (उद्दिष्टभक्तपरिज्ञात) દશમી પડિમા આદરનાર શ્રાવક કે જે દસમાસસુધી ઉદ્દિષ્ટ ભક્તપાન એટલે પોતાને ઉદ્દેશી કરેલ ભાત પાણીનો ત્યાગ કરે

उद्दिट्ठा स्त्री० (उद्दिष्टा) અમાવાસ્ય અમાસ.

उद्दित्त त्रि० (उद्दीप्त) પ્રજ્વલિત પ્રકાશમાન્

उद्दिस्सिअ त्रि० (उद्दिष्ट) જુઓ 'ઉદ્દિ..' શબ્દ

उद्देस पु० (उद्देश) સામાન્ય આદેશ, સામાન્ય કથન (२) બોધ, શિખામણ (३) ક્ષેત્ર કાળ વિભાગ (४) અધ્યયન કે શતકનો એક પેટા વિભાગ (५) વ્યવહાર (६) લક્ષ્ય (७) અભિપ્રાય, મતલબ (८) ગુરૂપ્રતિજ્ઞા, ગુરૂ વચન

उद्देसण न० (उद्देशन) અંગસૂત્ર આદિનુ પઠન કરવુ તે (૨) યોગ્યતા, અધિકારપણું.

उद्देसणंतेवासि. त्रि० (उद्देशनान्तेवासिन्) જેને સૂત્ર મૂળ પાઠે ભણાવવામા આવ્યા હોય તે શિષ્ય

उद्देसणकाल. पु० (उद्देशनकाल) વર્ગ અધ્યયન કે શતકનો એક વિભાગ, ઉદ્દેસો

उद्देसणायरिय. पु० (उद्देशनाचार्य) આચારાંગ આદિ સૂત્ર, મૂળ પાઠે ભણાવનાર

उद्देसिय. त्रि० (उद्दिष्ट) સાધુએ પધારીની ગવેષણા કરવાને લેનાના અભિગ્રહમાનો એક.

उद्देसिय न० (औद्देशिक) એક સાધુને ઉદ્દેશી બનાવેલ આહારાદિ બીજાઓને પણ ન ખપે એવો પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરના સાધુઓનો કલ્પ (૨) ત્રિ અમુક સાધુને ઉદ્દેશીને નીપજાવેલુ આહાર પાણી, ઉદ્દેશ દોષવાળુ

उद्देहगण पु० (उद्देहगण) એ નામનો મહાવીરસ્વામીનો એક ગણ, નવ ગણમાનો એક

उद्देहिगा. / **उद्देहिया** स्त्री० ( ) ઉધઈ, ત્રણ ઈંદ્રિયવાળો જીવવિશેષ

उद्ध. त्रि० (ऊर्ध्व) ઉંચુ

उद्धअ. त्रि (उद्धत) અભિમાની (૨) અતિ પ્રમત્ત

उद्धंसणा. स्त्री० (उद्धर्षणा) તિરસ્કારી વચન (૨) નિન્દા (૩) હિંસા

उद्धचलणबंध पु० (ऊर्ध्वचरणबन्ध) ઉંચે પગ બાંધવારૂપ શરીરદંડ

उद्धडा. स्त्री० (उध्धृता) ગૃહસ્થે પોતાના માટે રાંધવાના વાસણમાંથી બીજા વાસણમાં કાઢ્યુ હોય તે ભિક્ષા લેવી તે, ત્રીજી પિંડૈષણા

उद्धत. त्रि० (उद्धत) ઉંચુ, ઉત્કટ (૨) ઉદ્ધત, સ્વેચ્છાચારી

उद्धया. स्त्री० (उद्धता) દેવતાની ગતિ વિશેષ

उद्धरण न० (उद्धरण) ખેંચી કાઢવુ, બહાર કાઢવુ

उद्धरिय त्रि० (उध्धृत) ઉખેડેલ, મૂળથી કાઢી નાખેલ (૨) ધારણ કરેલ

उद्धरेणु. स्त्री० (ऊर्ध्वरेणु) જુઓ "ઉડ્ઢરેણુ" શબ્દ

उद्धाइय त्रि० (उद्धावित) દોડી આવેલ, ઉતાવળથી આવેલ

उद्धार. पु० (उद्धार) ગોશાળાના મતને અનુસાર કાળ પ્રમાણ વિશેષ (૨) અપહરણ.

उद्धारपलिओवम न० (उद्धारपल्योपम) / **उद्धारपल्ल.** न० (उद्धारपल्य) એક જોજનના કુવામા ઠાસાને ભરેલ વાલાગ્રમાંથી સમયે સમયે એકેક વાલાગ્ર અપહરતા જેટલા વખતમા કુવો ખાલી થાય તેટલો વખત

उद्धारसमय पु० (उद्धारसमय) અઢી સાગરોપમના સમયનો સમૂહ

उद्धारसागरोवम न० (उद्धारसागरोपम) દશ કોડાકોડિ પલ્યોપમ પરિમિત કાળ વિશેષ

उद्धि. स्त्री० (उद्धि) ગાડાની ઉધ

उद्धिय त्रि० (उद्धृत) ઉખેડી નાખેલ (૨) દેશ બહાર કરેલ.

उद्धी स्त्री० (उद्धी) બે પગના આગલા ફણા પાસે પાસે રાખી પેનીને વિસ્તારી પહોળી રાખી કાઉસગ્ગ કરવો તે, કાઉસગ્ગના ૧૯ દોષમાનો એક

उद्धुमाय त्रि० ( ) પરિપૂર્ણ, ભરેલ

उद्धुय. त्रि० (उध्धुत) ઉંચે ફેલાયેલ, ઉંચે ફેંકેલ (૨) ઉત્કટ, પ્રકૃષ્ટ (૩) ઉત્પન્ન થયેલ, ઉઠેલ (૪) પ્રકમ્પિત.

उद्धुया स्त्री० (उद्धुता) આકાશમા ઉડતી ધુળના જેવી ત્વરિત ગતિ

उद्धूय. त्रि० (उद्धूत) હાલેલુ, કંપેલુ

उन्नअ. त्रि० (उन्नत) ઉન્નત, માની.

उन्नइय. त्रि० (उन्नतिक) ઉન્નતિવાળુ

उन्नयावत्त. पु० (उन्नतावर्त) ઉંચે ચડતો આવર્ત-વટોળીઓ (૨) પર્વત ઉપર જતો ફરતો માર્ગ

उन्नाम पु० (उन्नाम) માન કષાયનો પર્યાય (૨) ઉંચાઇ.

उन्नामिअ त्रि० (उन्नामित) અમુક નામથી પ્રસિદ્ધિ પામેલ

उन्निय त्रि० (और्णिक) ઉનનુ બનેલુ, ગાભળો વગેરે

उन्नुपित त्रि० ( ) લીલુ થયેલ, ભિન્નુ

उपएस पु० (उपदेश) ઉપદેશ

उपओग पु० (उपयोग) ઉપયોગ ધ્યાન

उपट्ट पु० (उत्पट्ट) શણના વસ્ત્ર વણનાર, પટોળીયો

उपणय पु० (उपनय) ઉદાહરણ આપી સાધ્ય અને સાધનનો સબંધ મેળવવો તે

उपप्पुअ त्रि० (उपप्लुत) ભીનુ થયેલ, પલળી ગયેલ

उपयुत्त त्रि० (उपयुक्त) ઉપયુક્ત, ઉપયોગ સહિત.

उपरिं. } **उपरिं** } अ० (उपरि) ઉપર, ઉંચે

उपविट्ठ त्रि० (उपविष्ट) બેઠેલ

उपसंत. पु० (उपशान्त) ઐરવત ક્ષેત્રના વર્તમાન ચોવીસીના પંદરમા તીર્થંકરનુ નામ

उपसंपया स्त्री० (उपसंपद्) જ્ઞાનાદિકને માટે બીજા ગુરુનો આશ્રય લેવો તે

उपहाण न० (उपधान) તપ વિશેષ

उपहाणपडिमा. स्त्री० (उपधानप्रतिमा) બાર ભિક્ષુની અને અગીયાર શ્રાવકની પડિમા

उपाय पु० (उपाय) ઉપાય, કારણ

उपालद्ध. त्रि० (उपालब्ध) ઠપકો અપાયેલ

उपेहा स्त्री० (उपेक्षा) બેદરકાર રહેવુ તે

उप्पइअ त्रि० (उत्पतित) સયમ લેતી વખતે સિંહની પરે ઉઠેલ સયમને ઉંચે સ્થાનકે ચડેલ-કુદકો મારેલ (૨) ઉપર આવેલ, ઉપજેલ. (૩) ઉંચે ઉછળેલ, ઉડેલ (૪) न० મહાર આવવુ, ઉડવુ

उप्पइया स्त्री० (औत्पातिकी) જેથી અણદીઠુ અણસાંભળ્યુ તર્કથીસુઝી આવે તેવી બુદ્ધિ, તર્કબુદ્ધિ

उप्पकहा स्त्री० (उत्प्रकथा) ચાલુ કથા.

उप्पड. पु० (उत्पट) તેઇંદ્રિય જીવ વિશેષ

उप्पण्ण त्रि० (उत्पन्न) ઉત્પન્ન થયેલ, ઉપજેલુ

उप्पतिअ त्रि० (उत्पतित) ઉંચે ચડેલ, આકાશ તરફ ગતિ કરેલ

उप्पत्ति स्त्री० (उत्पत्ति) ઉત્પત્તિ, આવિર્ભાવ

उप्पत्तिया स्त्री० (औत्पातिकी) તર્ક બુદ્ધિ, સ્વાભાવિક મતિ

उप्पय पु० (उत्पात) ઉંચે કુદવુ તે (૨) ઉત્પત્તિ

उप्पयण न० (उत्पतन) ઉંચે જવુ તે

उप्पयणिया. स्त्री० (उत्पातनिका) } **उप्पयणी.** स्त्री० (उपतनी) } નીચેથી ઉંચે ચડવાની વિદ્યા

उप्पयनिवय. पु० (उत्पातनिपात) ઉપર જવુ નીચે આવવુ (૨) નાટ્ય વિધિનો એક પ્રકાર

उप्पल न० (उत्पल) સૂર્ય વિકાશી કમળ નીલ કમળ (૨) ગંધ દ્રવ્ય વિશેષ (૩) દશમા કલ્પનુ ઉત્પલ નામનુ એક વિમાન (૪) ૮૪ લાખ ઉત્પલાંગ પ્રમાણ કાળ વિભાગ (૫) पु० એ નામનો એક દ્વીપ તથા એક સમુદ્ર

उप्पलंग पु० (उत्पलाङ्ग) ૮૪ લાખ હુહુ પ્રમાણ એક કાળ વિભાગ

उप्पलगुम्मा स्त्री० (उत्पलगुल्मा) જમ્બુ વૃક્ષના અગ્નિ ખુણાના વનખંડમા પચાસ જોજન ઉપર આવેલ એક વાવડી

उप्पलवेंटिय पु० (उत्पलवृन्तिक) કમળના બિંટડાની ભિક્ષા લેનાર ગોશાલાના મતનો અનુયાયી

उप्पलहत्थग पु० (उत्पलहस्तक) કમળ ફૂલ વિશેષ

उप्पला स्त्री० (उत्पला) સાવર્થી નગરીના રહેવાસી શંખ નામના શ્રાવકની સ્ત્રી (૨) પિશાચના ઈંદ્રકાળની ત્રીજી અગ્રમહીષી (૩) જંબૂ વૃક્ષના અગ્નિ ખુણામાના વનખંડની એક વાવડીનુ નામ (૪) હસ્તિનાપુર નિવાસી ભીમ નામના કસાઈની સ્ત્રી (૫) જ્ઞાતાધર્મ કથાના એક અધ્યયનનુ નામ

उप्पलिणीकंद पु० (उत्पलिनीकन्द) એક જાતની પાણીની વનસ્પતિ

उप्पलुज्जला स्त्री० (उत्पलोज्ज्वला) જંબૂવૃક્ષના અગ્નિ ખુણાના વનખંડની એક વાવડી

उप्पलुद्देसय पु० (उत्पलोद्देशक) કમલના અધિકારવાળો ભગવતીના ૨૧ મા શતકનો એક ઉદ્દેશો

उप्पह पु० (उत्पथ) ઉન્માર્ગ ઉનટો માર્ગ

उप्पहजाइ त्रि० (उत्पथयायिन्) ઉનટે રસ્તે જનાર, વિપથગામી

उप्पा स्त्री० (उत्पाद) ઉત્પત્તિ પ્રાદુર્ભાવ

उप्पाइ त्रि० (उत्पादिन) ઉત્પન્ન થનાર

उप्पाइत्तार त्रि० (उत्पादितृ) ઉત્પાદક ઉત્પન્ન કરનાર

उप्पाइय त्रि० (औत्पातिक) સહજ, સ્વાભાવિક (૨) न० ઉત્પાત કરનાર અનિષ્ટ સૂચક બનાવ ઉલ્કાપાતાદિ ઉપદ્રવ

उप्पाडण न० (उत्पाटन) ઉખેડી નાખવુ મૂળથી ઉખેડવુ

उप्पाडित } **उप्पाडिय** } त्रि० (उत्पाटित) ઉપાડેલ

उप्पातिया स्त्री० (उत्पातिकी) જુઓ " ઉપ્પાઇયા " શબ્દ

उप्पाय. पु० न० (उत्पात) ઉડવુ ઉંચે કુદવુ (૨) પ્રકૃતિનો વિકાર-રૂધિર વૃષ્ટિ આદિ (૩) આકાશમાથી લોહી વગેરેની વૃષ્ટિ થાય છે તેના લક્ષણસૂચક શાસ્ત્ર, ૨૮ પાપસૂત્રમાનુ એક

उप्पाय पु० (उत्पाद) વૃદ્ધિ, વધારો થવો (૨) ઉત્પત્તિ (૩) ઉત્પાદનદોષ સાધુને પોતાથી લાગતા આહારના ધાત્રી આદિ ૧૬ દોષ (૪) ચૌદ પૂર્વમાનુ પ્રથમ ઉત્પાદ નામે પૂર્વશાસ્ત્ર

उप्पायक } **उप्पायग** } त्रि० (उत्पादक) ઉત્પન્ન કરનાર

उप्पायण न० (उत्पादन) ઉત્પન્ન કરવુ પેદા કરવુ (૨) ઉપ્પાયણના ૧૬ દોષ

उप्पायणा स्त्री० (उत्पादना) ઉત્પન્ન કરવુ પેદા કરવુ (૨) ધાત્રી આદિ આહારના ૧૬ દોષ કે જે સાધુને પોતા આશ્રિ લાગે છે

उप्पायपव्वय पु० (उत्पातपर्वत) સૂર્યાભવિમાનના વનખંડમાનો એક પર્વત (૨) ચમરેંદ્રને ઉપર આવવાનો પર્વત

उप्पायपुव्व न० (उत्पादपूर्व) દ્રવ્યપર્યાયના ઉત્પાદનો જેમા વર્ણન છે તે ઉત્પાદ નામે ૧૪ પૂર્વમાનો પ્રથમ પૂર્વ-શાસ્ત્ર

उप्पाया स्त्री० (उत्पाता) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

उप्पिं अ० (उपरि) ઉપર, ઉંચે

उप्पिंजल त्रि० (उत्पिञ्जल) ક્ષોભજનક, વ્યાકુળ

उप्पिच्छ त्रि० (   ) અધર શ્વાસે જલદીથી ગાવુ તે, ગાયનનો એક દોષ

उप्पिलण न० (उत्प्लावन) શરીર ઉપર પાણી રેડવુ

उप्पीलिय त्रि० (उत्पीडित) ખેંચીને બાંધેલુ તંગ કરેલ

उप्पुय न० (उत्प्लुत) ગાયનનો એક દોષ (૨) ત્રિ૦ ભયભીત
उप्पूर. पु० (उत्पूर) પાણીનો પ્રચંડ પ્રવાહ (૨) ઘણું, ઝાઝું
उप्फालग त्रि० ( ) નઠારૂ બોલનાર, નિંદા કરનાર
उप्फिडंत पु० ( ) તીડ
उप्फुल्ल. त्रि० (उत्फुल्ल) વિકસિત
उप्फेणउप्फेणिय त्रि० (उत्फेनोत्फेनित) દૂધના ઉફાણાની પેઠે ઉકળેલ-ક્રોધાયમાન થયેલ
उप्फेस पु० ( ) મુગટ, તાજ
उब्बंधण. न० (उद्बन्धन) ઉંચે શાખાદિકમા લટકી મરવુ તે
उब्बद्धय पु० (उद्बद्धक) વિદ્યા મંત્ર યંત્ર વગેરેમા વ્હેમાયેલો કે જેને દીક્ષા આપવાની મના કરેલ છે
उब्भट्ट. त्रि० ( ) માગેલુ યાચેલુ
उब्भड. त्रि० (उद्भट) ખુલ્લું, ઉઘાડુ (૨) વિકરાળ, ભયંકર
उब्भव पु० (उद्भव) ઉત્પત્તિ
उब्भसुक्क. त्रि० ( ) ઝાડમાને ઝાડમા ઉભા ઉભા સુકાઇ ગયલ
उब्भाम पु० (उद्भ्राम) ભિક્ષાને વાસ્તે ભ્રમણ કરવુ તે (૨) ત્રિ૦ પરિભ્રમણ કરનાર
उब्भामग्र. } **उब्भामग.** } पु० (उद्भ्रामक) જાર, વ્યભિચારી. (૨) એક જાતનો વાયુ, વટોળીઓ
उब्भामिल्ला स्त्री० (उद्भ्रामिणी) કુલટા સ્ત્રી
उब्भावणा. स्त्री० (उद्भावना) પ્રગટ કરવુ જાહેર કરવુ, ઉત્પન્ન કરવુ (૨) પ્રભાવના (૩) ઉત્પ્રેક્ષા
उब्भिज्ज त्रि० (उद्भिद्) જમીન ભેદી ફણગા રૂપે બ્હાર આવનાર મેથી વિગેરે ભાજી-પાલો (૨) ખજનક આદિ જીવ
उब्भिन्न. त्रि० (उद्भिन्न) સાધુને ઘી આદિ વહોરાવવા માટે કમાડ ઉઘાડીને કે ડાટો ઉખેડી આપવાથી લાગતો દોષ, ૧૬ ઉદ્ગમનમાનો ૧૨ મો (૨) અંકુર આવેલ (૩) ભેદીને બહાર આવેલ (૪) ખોલેલુ
उब्भिय. त्रि० (उद्भिद्) ભેદીને નીકળેલ-જન્મેલ, ખજૂરીટ ડેડકા વગેરે
उब्भियलोण न० (उद्भिल्लवण) દરિયા પાસે ખારા પાણીથી ઉત્પન્ન થતુ લવણ, દરિયાઇ મીઠુ
उभूइया. स्त्री० (ओद्भूतिकी) એ નામની કૃષ્ણ વાસુદેવની ભેરી
उब्भेइम न० (उद्भेदिम) સમુદ્ર આદિમા ઉત્પન્ન થતુ લવણ મીઠુ
उभओ. अ० (उभतस्) બે બાજુએ, બે તરફ (૨) ત્રિ૦ બે
उभउओपासिं. अ० (उभयत पार्श्वे) બે પડખે, બે બાજુ
उभय त्रि० (उभय) બે.
उभयभाग पु० (उभयभाग) ચંદ્રને બે પડખે રહી જોગ જોડનાર નક્ષત્ર
उभयवाय पु० (उभयवात) બન્ને તરફનો વાયુ
उभयहा अ० (उभयथा) બે પ્રકારે, બન્ને રીતે
उमा स्त्री० (उमा) બીજા વાસુદેવની માતાનુ નામ
उमाण न० (अपमान) તિરસ્કાર, અનાદર
उम्मग्ग. न० (उन्मग्न) પાણીમાથી ઉપર આવવુ, તરવુ
उम्मग्ग पु० (उन्मार्ग) ઉંચે આવવાનો માર્ગ, ડુબકી મારીને બ્હાર નીકળવાનો માર્ગ (૨) ઉલટો માર્ગ (૩) ઉન્માર્ગ દર્શક (૪) અકાર્ય કરવુ તે (૫) છિદ્ર

उम्ह पु० स्त्री० (ऊष्मन्) ઉષ્ણતા, ગરમી. (२) સતાપ
उय पु० (ऋतु) વસત આદિ ઋતુ
उय अ० (उत) અથવા
उयंसि त्रि० (ओजस्विन्) ઓજસ્વી, અધિક મનોબળવાળો
उयट्ट त्रि० (उद्वृत्त) નરક ગતિમાથી બહાર નીકળેલ, મૃત
उयट्ट. त्रि० (अपवर्त्त) } ગર્ભની ચાલી
उयट्टण न० (अपवर्तन) } સ્થિતિને ટુકી કરવી તે
उयर पु० (उदर) પેટ, જઠર
उयरिय त्रि० (उदरिक) જલોધર રોગવાળો.
उर. पु० न० (उरस्) વક્ષસ્થલ છાતી (२) त्रि० સુદર
उरंउरेणं अ० ( ) છાતી સાથે અડકવુ કરવુ તે, છાતી સરખો (२) સાક્ષાત્
उरग पु० स्त्री० (उरग) પેટે ચાલનાર, સર્પ વગેરે
उरगपरिसप्पी स्त्री० (उरगपरिसर्पिणी) નાગણ, છાતીએ ચાલતા સર્પની સ્ત્રી
उरगवीहि स्त्री० (उरगवीथि) શુક્રની ઉરગ નામની વીથિ-ગતિ વિશેષ
उरतव पु० (उरतपस्) ગોશાલાના ઉપાસકનુ એક જાતનુ તપ
उरत्थ न० (उरस्थ) છાતીમા પહેરવાનુ આભરણ
उरपरिसप्प पु० (उरपरिसर्प) છાતીથી ચાલનાર પ્રાણી સર્પ વિગેરે.
उरपरिसप्पिणी स्त्री० (उरपरिसर्पिणी) નાગણ સર્પની સ્ત્રી
उरब्भ पु० स्त्री० (उरभ्र) મેઢુ ઘેટુ
उरब्भिय न० (उरभ्रीय) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનુ સાતમુ અધ્યયન
उरय पु० (उरत) એક જાતનો ગુચ્છો
उरस त्रि० (औरस) પોતાનો પુત્ર
उरसप्प पु० (उरसर्प) છાતીયે ચાલનાર તિર્યંચ, સર્પ વગેરે
उरसी स्त्री० (उरसी) એક જાતનો ગુચ્છો
उरसुत्तिया स्त्री० (उरस्सूत्रिका) છાતીમા પહેરવાનુ આભૂષણ
उरस्स त्रि० (उरस्य) છાતીનુ છાતી સબધી (२) સંતાન, બચ્ચુ (३) હાર્દિક, આભ્યન્તર
उराल त्रि० (उदार) સમર્થ, શક્તિયુક્ત (२) ઉન્નત સ્વભાવવાળો (३) ઉદાર (४) પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ (५) અતિ અદ્ભુત (६) વિશાળ, વિસ્તારવાળુ (७) न० એક જાતનુ શરીર, ઉદારિક શરીર. (८) त्रि० ઉદારિક શરીર સબધી (९) સ્થૂલ, પ્રસિદ્ધ. (१०) न० પ્રધાન તપ (११) એ નામની લીલી વનસ્પતિ
उरालमिस्स पु० (उदारमिश्र) ઉદારિક મિશ્ર યોગ
उरालिअ. त्रि० (औदारिक) હાડ માસ રુધિરવાળુ શરીર, મનુષ્ય અને તિર્યંચનુ સ્થૂલ શરીર
उरालियसरीर न० (औदारिकशरीर) જુઓ ઉપલો શબ્દ
उरिआ स्त्री० (उड्डिका) એક પ્રકારની લિપિ
उरु त्रि० (उरु) વિસ્તીર્ણ, વિશાળ
उरुणाग पु० ( ) વનસ્પતિનો પૂર, એક સુવાળો પદાર્થ
उरुलुंचगा स्त्री० (उरुलुम्पका) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળો જીવ
उरोरूह. न० (उरोरुह) સ્તન (२) જૈન સાધ્વીઓનુ એક જાતનુ ઉપકરણ
उरोविसुद्ध न० (उरोविशुद्ध) ગાયનની શુદ્ધિનો એક પ્રકાર
उलुग त्रि० (अवरुग्ण) ગ્લાન થયેલ, દુર્બલ થયેલ

उम्मगजला. स्त्री० (उन्मग्नजला) तिमिस-गुफाने मध्य भागे ओ नामनी ओक नदी के जेमा कोई वस्तु पडे तेने उछाळीने बहार फेंकी दीओ

उम्मगगा स्त्री० (उन्मार्गगा) छिद्र, विवर

उम्मज्ज पु० (उन्मज्जन) पाणीनी अंदरथी सपाटी उपर आववु ते (२) ससारनी सपाटी–मोक्ष उपर लई जनार श्रद्धा सयम वीर्य वगेरे

उम्मज्जक } **उम्मज्जग** } पु० (उन्मज्जक) स्नान करवाने ओक वार पाणीमा पेसी तरत बहार नीकळे तेवो तापस, तापसनी ओक जात

उम्मज्जणिमज्जिया स्त्री० (उन्मज्जनिमज्जिका) पाणीमाथी उपर आववु अने नीचे जवु ते, डुबकी खावी ते

उम्मज्जा स्त्री० (उन्मज्जा) पाणीमा नीचेथी उपर आववु ते

उम्मत्त. त्रि० (उन्मत्त) गाडो, उद्धत (२) गर्विष्ठ, भूत वगेरेना वळगाडवाळु

उम्मत्तजला स्त्री० (उन्मत्तजला) रम्यक विजयनी पश्चिम सरहद उपरनी नदी, महाविदेहनी बार अतर नदीमानी ओक.

उम्मद्दण. न० (उन्मर्दन) उबटी रूपाळीओ मर्दन करवु ते

उम्मद्दिया स्त्री० (उन्मर्दिका) उबटी रूपाळीओ मर्दन करनार दासी

उम्माण. न० (उन्मान) तोलथी परिमाण थाय ते, शेर मण कर्ष, मासा वगेरे (२) जेने तोलता अर्ध भार थाय तेवो पुरुष उन्मानोपेत कहेवाय (३) सामा त्राजवामा जोख नाखी वस्तुने जोखवी–तोलवी ते.

उम्माद. पु० (उन्माद) गाडपण, चित्तविभ्रम (२) अत्यन्त कामथी उन्मत्त (३) यक्षादिनो आवेश (४) आविर्ष्ट

उम्मादण. न० (उन्मादन) कामनु उद्दीपन थाय ते

उम्माय. पु० (उन्माद) जुओ "उम्माद" शब्द

उम्मि पु स्त्री० (ऊर्मि) तरग, मोजा, लहेर (२) मोजाने आकारे जन समुदाय

उम्मिमालिणी स्त्री० (ऊर्मिमालिनी) सुवप्रविजयनी पूर्व सरहद उपरनी अतर नदी

उम्मिलित. } **उम्मिलिय.** } त्रि० (उन्मीलित) विकसित, खीलेल, उघडेल

उम्मिलिर. त्रि० (उन्मीलनशील) खीलनार

उम्मिसिय त्रि० (उन्मिषित) प्रकाशित (२) पु० आख मिचाईने उघडे तेटलो काळ (३) न० विकास

उम्मिस्स. त्रि० (उन्मिश्र) भेळसेळवाळु, ओकठु थयेल, (२) ओषणानो ७ मो दोष

उम्मीलिय. त्रि० (उन्मीलित) खीलेल (२) न० विकास

उम्मीस त्रि० (उन्मिश्र) जुओ 'उम्मिस्स' शब्द

उम्मुक्क त्रि० (उन्मुक्त) उचे फेकेलु (२) सर्वथा त्याग करेल, छोडेल

उम्मुग्ग. त्रि० (उन्मग्न) पाणीमा तरनार (२) न० पाणीमा तरवु

उम्मुग्गणिमुग्गिया स्त्री० (उन्मग्ननिमग्नता) जुओ 'उम्मज्जणिमज्जिया' शब्द

उम्मुग्गा. } **उम्मुज्जा.** } स्त्री० (उन्मग्न) पाणी उपर आववु, तरवु

उम्मुयणा. स्त्री० (उन्मोचना) त्याग.

उम्मूलणा स्त्री० (उन्मूलना) मूळथी उखेडवु; चुंटी बहार काढवु

उम्मूलिय. त्रि० (उन्मूलित) जड मूळथी उखेडेल

उम्मेस पु० (उन्मेष) आख मींचवी उघाडी ते, आखनो पलकारो

उम्ह पुं० स्त्री० (ऊष्मन्) ઉષ્ણતા, ગરમી (૨) સતાપ

उय पुं० (ऋतु) વસત આદિ ઋતુ

उय अ० (उत) અથવા

उयंसि त्रि० (ओजस्विन्) ઓજસ્વી અધિક મનોબળવાળો

उयट्ट त्रि० (उद्वृत्त) નરક ગતિમાથી બહાર નીકળેલ, મૃત

उयट्ट त्रि० (अपवर्त्त) } कर्मनी नानी
उयट्टण न० (अपवर्त्तन) } स्थितिने टुंकी करवी ते

उयर पुं० (उदर) પેટ, જઠર

उयरिय त्रि० (उदरिक) જળોદર રાગવાળો

उर. पुं० न० (उरस्) વક્ષસ્થળ છાતી (૨) त्रि० सुंदर

उरउरेणं अ० ( ) છાતી સાથે ગ્રહણ કરવું તે, છાતી સરસો (૨) સાક્ષાત્

उरग पुं० स्त्री० (उरग) પેટે ચાલનાર, સર્પ વગેરે

उरगपरिसप्पी स्त्री० (उरगपरिसर्पिणी) નાગણ છાતીએ ચાલતા સર્પની સ્ત્રી

उरगवीहि स्त्री० (उरगवीथि) શુક્રની ઉરગ નામની વીથિ-ગતિ વિશેષ

उरतव पुं० (उरतपस्) ગોશાલાના ઉપાસકનું એક જાતનું તપ

उरत्थ न० (उरस्थ) છાતીમા પહેરવાનું આભરણ

उरपरिसप्प पुं० (उरपरिसर्प) છાતીથી ચાલનાર પ્રાણી સર્પ વિગેરે.

उरपरिसप्पिणी स्त्री० (उरपरिसर्पिणी) નાગણ સર્પની સ્ત્રી

उरब्भ पुं० स्त्री० (उरभ्र) મેંઢું ઘેટું

उरब्भिय न० (उरभ्रीय) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું સાતમું અધ્યયન

उरय पुं० (उरत) એક જાતનો ગુચ્છો

उरस त्रि० (औरस) પોતાનો પુત્ર

उरसप्प पुं० (उरसर्प) છાતીએ ચાલનાર તિર્યંચ, સર્પ વગેરે

उरसी स्त्री० (उरसी) એક જાતનો ગુચ્છો

उरसुत्तिया स्त्री० (उरस्सूत्रिका) છાતીમા પહેરવાનું આભૂષણ

उरस्स त्रि० (उरस्य) છાતીનું છાતી સબધી (૨) પેતાન, બચ્ચું (૩) હાર્દિ, આભ્યન્તર

उराल त्रि० (उदार) સમર્થ, શક્તિયુક્ત (૨) ઉન્નત સ્વભાવવાળો (૩) ઉદાર (૪) પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ (૫) અતિ અદ્દભૂત (૬) વિશાળ, વિસ્તારવાળુ (૭) न० એક જાતનુ શરીર ઉદારિક શરીર. (૮) त्रि० ઉદારિક શરીર સબધી (૯) સ્થૂલ, પ્રસિદ્ધ (૧૦) न० પ્રધાન તપ (૧૧) એ નામની એક વનસ્પતિ

उरालमिस्स पुं० (उदारमिश्र) ઉદારિક મિશ્ર યોગ

उरालिअ. त्रि० (औदारिक) હાડ માસ રૂધિરવાળુ શરીર, મનુષ્ય અને તિર્યંચનુ સ્થૂલ શરીર

उरालियसरीर न० (औदारिकशरीर) જુઓ ઉપનો શબ્દ

उरिआ स्त्री० (उड्डिका) એક પ્રકારની લિપિ

उरू त्रि० (उरु) વિસ્તીર્ણ, વિશાળ

उरूगा पुं० ( ) વનસ્પતિનો મૂર એક સુવાળો પદાર્થ

उरूतुंबगा स्त्री० (उरुतुम्बगा) ત્રણ ઇન્દ્રિય વાળો જીવ

उरोरुह न० (उरोरुह) સ્તન (૨) જૈન સાધ્વીઓનું એક જાતનું ઉપકરણ

उरोविसुद्ध न० (उरोविशुद्ध) ગાયનની શુદ્ધિનો એક પ્રકાર

उलुग्ग त्रि० (अवरुग्ण) ગ્લાન થયેલ, દુર્બલ થયેલ

उलूअ } पु० (उलूक) घुवड, घुड (२)
उलूय } वैशेषिक दर्शनना नेता कणाद मुनि

उलूगी. स्त्री० (उलूकी) એક પ્રકારની વિદ્યા (२) घुवडनी माद्य

उल्ल त्रि० (आर्द्र) लीलु, भीनु

उल्लंघण न० (उल्लङ्घन) ઉલ્લઘવુ, કુદી જવુ ते (२) त्रि० विनय मर्यादा उल्लघनार

उल्लंबण न० (उल्लम्बन) ઝાડની ડાળીએ લટકતુ બાધવુ, (२) ફાસી નાખી લટકવુ તે

उल्लंबिय त्रि० (उल्लम्बित) ઝાડમા લટકેલ

उल्लग त्रि० (आर्द्रक) આર્દ્ર ભિનુ

उल्लगच्छ न० (आर्द्रगच्छ) ઉદ્દેહ ગણથી નીકળેલ એ નામનુ એક કુલ (२) કાશ્યપગોત્રથી નીકળેલ ત્રીજો ગણ

उल्लण न० ( ) ઓસામણ (२) ભીનુ શરીર લુછવુ તે

उल्लणिया स्त्री० (आर्द्रयणिका) ભીના શરીરને लुछवानु वस्त्र

उल्लविय न० (उल्लपित) કામદેવ સમ્બન્ધી વાતચીત કરવી તે, કામકથા (२) त्रि० कथित, उक्त

उल्लसिय त्रि० (उल्लसित) ઉલ્લાસ-આનદ પામેલ.

उल्लाइय त्रि० (उल्लापित) માટી છાણાદિથી લિંપેલ

उल्लाय पु० ( ) પ્રહાર, લાત (२) વક્ર વચન (३) કથન

उल्लालिय त्रि० (उल्लालित) તાડન કરેલ, ઉછાળેલ

उल्लाव पु० (उल्लाप) વાતચિત (२) વાકુ વચન બોલવુ તે (३) પ્રત્યુત્તર, જવાબ

उल्लास पु० (उल्लास) પ્રગટ કરવુ તે

उल्लिहण न० (उल्लेखन) ઉલ્લેખ કરવો તે, લખવુ તે.

उल्लिहिय त्रि० (उल्लिखित) ઘસાયેલ, ઉઝરડા પાડેલ

उल्लीण त्रि० (उल्लीन) ગુપ્ત રહેલ, એકાતમા રહેલ

उल्लुंचिय त्रि० (उल्लुञ्चित) ઉખેડેલ, લુંચેલ

उल्लुगा स्त्री० (उल्लुका) એ નામની એક નદી

उल्लुगातीर. } न० (उल्लुकातीर) ઉલ્લુગા
उल्लुयातीर } નામની નદીને કાંઠે આવેલુ એક નગર કે જેમા ગગાચાર્ય નામના નિહ્નવ થયા હતા

उल्लूह. त्रि० ( ) શુષ્ક, સુકુ

उल्लोइय न० (उल्लोचित) ખડી માટી વગેરેથી ભિંત વગેરેનુ લેપન કરવુ તે (२) ચદરવો બાંધેલ, ઉલ્લેચથી શણગારેલ

उल्लोच } पु० (उल्लोच) છત (२) ચદરવો, ઉલ્લેચ (३) त्रि० દેખવા યોગ્ય, દર્શનીય
उल्लोय. }

उल्लोय पु० (उल्लोक) અગાસી છત

उव अ० (उप) સમીપ-પાસેના અર્થમા (२) સમસ્તપણુ, સમગ્રપણુ (३) સદૃશતા, તુલ્યતા (४) એક વાર (५) ભીતર, અદર

उवइट्ठ त्रि० (उपदिष्ट) ઉપદેશેલુ, બોધેલુ

उवइय त्रि० (उपचित) યુક્ત (२) ઉન્નત (३) માસલ, પુષ્ટ (४) पु० એક જાતનો તે ઇંદ્રિય જીવ કે જે જમીનમા ઘર કરી રહે છે

उवउत्त त्रि० (उपयुक्त) ઉપયોગ સહિત (२) સાવધાન, સાવચેત

उवउत्तया स्त्री० (उपयुक्तता) ઉપયોગ, સાવચેતી

उवएस पु० (उपदेश) ઉપદેશ, બોધ (२) પ્રતિપાદન (३) શાસ્ત્ર, સિદ્ધાત.

उवएसग त्रि० (उपदेशक) ઉપદેશ-બોધ કરનાર

उवएसण } न० (उपदेशन) ઉપદેશ, બોધ. **उवएसणया** } સ્ત્રી० (૨) ઉપદેશ આપવો **उवएसणा** } તે, બીજાને કોઇ કાર્યમાં પ્રવર્તાવવું તે

उवएसय त्रि० (उपदेशक) ઉપદેશ કરનાર

उवएसरुइ स्त्री० (उपदेशरुचि) ગુરૂનો ઉપદેશ સાંભળી જાગૃત થયેલ તત્ત્વરૂચિ, રૂચિ-સમકિતનો એક પ્રકાર (૨) त्रि० તેવી રૂચિવાળો

उवदंसिय त्रि० (उपदर्शित) ઉપદિષ્ટ

उवओग पु० (उपयोग) જીવનો જ્ઞાન દર્શનમય વ્યાપાર, ચૈતન્ય શક્તિ (૨) સાવધાની, સાવચેતી (૩) પન્નવણા સૂત્રના ૨૯ મા પદનું નામ (૪) પન્નવણા સૂત્રના ત્રીજા પદના ૧૩ મા દ્વારનું નામ.

उवओगपद न० (उपयोगपद) પન્નવણાસૂત્રના ૨૯ મા પદનું નામ

उवंग पु० न० (उपाङ्ग) શરીરના અવયવના અવયવ, મુખ્ય અવયવના અવયવ, ઉપાંગ (૨) અંગસૂત્રની પાસેના ઉપાંગ સૂત્ર, ઉવવાઈ આદિ બાર ઉપાંગો

उवंगतिग न० (उपाङ्गत्रिक) ઉદારિકશરીરના અંગોપાંગ વૈક્રિયશરીરના અંગોપાંગ અને આહારક શરીરના અંગોપાંગ એ ત્રણનો સમૂહ

उवंजण न० (उपाञ्जन) ગાડીના પૈડાને ઉંગણ દેવું-ચીકણો પદાર્થ લગાડવો તે

उवकय. त्रि० (उपकृत) ઉપકાર કરાયેલ, અનુગૃહીત

उवकरण न० (उपकरण) સાધન, ઉપકરણ, વસ્ત્રાદિ પરિગ્રહ (૨) બાહ્ય ઇંદ્રિય વિશેષ

उवकरणोमोयरिया स्त्री० (उपकरणावमोदरिका) ઉપકરણની ઉણોદરી

उवकासिय. न० ( ) શરીરના અવયવ, ગાત્ર

उवकुल न० (उपकुल) કુલ નક્ષત્રની પાસેના નક્ષત્રો, જેમકે અશ્વિનીકુલ તો ભરણી ઉપકુલ કૃત્તિકાકુલ તો રોહિણી ઉપકુલ.

उवकंत त्रि० (उपक्रान्त) પાસે લાવેલ (૨) પ્રારબ્ધ, પ્રસ્તાવિત.

उवक्कम. पु० (उपक्रम) દૂર રહેલ વસ્તુને પ્રતિપાદન શૈલીથી નજીક લાવીને નિક્ષેપ યોગ્ય કરવી (૨) જેથી જીંદગીનો અંત આવે-આયુષ્ય તુટી જાય તે, (૩) અનુદિત કર્મને ઉદયમાં લાવવા તે (૪) બંધનો આરંભ-શરૂઆત (૫) ઉપાય, ઇલાજ (૬) કર્મોની પરિણતિના કારણભૂત જીવનો પ્રયત્ન વિશેષ (૭) જ્ઞાન, નિશ્ચય (૮) અનુવર્તન, અનુકૂળ વૃત્તિ. (૯) સંસ્કાર, પરિકર્મ

उवक्कमण न० (उपक्रमण) ઉપક્રમ કરવો, વિશેષતા કરવી

उवक्कमिय त्रि० (औपक्रमिक) આરંભ સંબંધ રાખનાર

उवक्कमिया स्त्री० (औपक्रमिकी) રોગાદિક કારણથી થતી પીડા

उवक्कर. पु० (उपस्कर) સંસ્કાર, શુશ્રૂષા

उवक्काम पु० (उपक्रम) જુઓ "ઉવક્કમ" શબ્દ

उवक्कामण. न० (उपक्रमण) જુઓ "ઉવક્કમણ" શબ્દ

उवक्खड त्रि० } (उपस्कृत) રાંધવાને આ **उवक्खडिय** } રંભેલું, રાંધેલું (૨) વઘારી સ્વાદિષ્ટ બનાવેલ, સંસ્કાર પમાડેલ (૩) पु० न० રસોઇ, પકવાન

उवक्खर पु० (उपस्कर) ઘરના ઉપકરણ, ઘરવખરી (૨) હિંગ આદિ

उवक्खरसंपण्ण त्रि० (उपस्करसम्पन्न) ઉપસ્કાર-હિંગ આદિથી વઘારેલ

उलूअ } पु० (उलूक) घुवड, घुड (२)
उलूग } वैशेषिक दर्शनना नेता कणाद मुनि

उलूगी. स्त्री० (उलूकी) एक प्रकारनी विद्या (२) घूवडनी माद्य

उल्ल. त्रि० (आर्द्र) भीनु, भीनु

उल्लंघण न० (उल्लङ्घन) उल्लंघवु, कुदी जवु ते (२) त्रि० विनय मर्यादा उल्लंघनार

उल्लंबण न० (उल्लम्बन) झाडनी डाळीए लटकतु बांधवु, (२) फांसी नाखी लटकवु ते

उल्लंबिय त्रि० (उल्लम्बित) झाडमा लटकेल

उल्लग त्रि० (आर्द्रक) आर्द्र भिनु

उल्लगच्छ न० (आर्द्रगच्छ) वेहेदेह गणथी नीकळेल ए नामनु एक कुल (२) काश्यपगोत्रथी नीकळेल त्रीजो गग

उल्लण न० ( ) ओसामण (२) भीनुं शरीर लुछवु ते

उल्लणिया स्त्री० (आर्द्रयणिका) भीना शरीरने
मस्त लुछवानु वस्त्र

उल्लविय न० (उल्लपित) कामदेव सम्बन्धी वातचीत करवी ते, कामकथा (२) त्रि० कथित, उक्त

उल्लसिय त्रि० (उल्लसित) उल्लास-आनद पामेल

उल्लाइय त्रि० (उल्लापित) माटी छाणादिथी लिपेल

उल्लाय पु० ( ) प्रहार, लात (२) वक्र वचन (३) कथन

उल्लालिय त्रि० (उल्लालित) ताडन करेल, उछाळेल

उल्लाव पु० (उल्लाप) वातचित (२) काकु वचन बोलवु ते (३) प्रत्युतर, जवाब

उल्लास पु० (उल्लास) प्रगट करवु ते

उल्लिहण न० (उल्लेखन) उल्लेख करवो ते, लखवु ते

उल्लिहिय. त्रि० (उल्लिखित) घसायेल, उझरडा पाडेल

.उल्लीण त्रि० (उल्लीन) गुप्त रहेल, एकांतमा रहेल

उल्लुंचिय त्रि० (उल्लुञ्चित) उखेडेल, चुटेल

उल्लुगा स्त्री० (उल्लुका) ए नामनी एक नदी

उल्लुगातीर. } न० (उल्लुकातीर) उल्लुगा
उल्लुयातीर } नामनी नदीने कांठे आवेलु एक नगर के जेमा गगाचार्य ना मना निह्नव थया हता

उल्लूह. त्रि० ( ) शुष्क, सुकु

उल्लोइय न० (उल्लोचित) खडी माटी वगेरेथी भित वगेरेनु लेपन करवु ते (२) चदवो बांधेल, उल्लेचथी शणगारेल

उल्लोच } पु० (उल्लोच) छत (२) चद
उल्लोय } रवो, उल्लेच (३) त्रि० देखवा योग्य, दर्शनीय

उल्लोय पु० (उल्लोक) अगासी, छत

उव अ० (उप) समीप-पासेना अर्थमा (२) समस्तपणु, समग्रपणु (३) सदृशता, तुल्यता (४) एक वार (५) भीतर, अदर

उवइट्ठ त्रि० (उपदिष्ट) उपदेशेलु, बोधेलु

उवइय त्रि० (उपचित) युक्त (२) उन्नत (३) मासल, पुष्ट (४) पु० एक जातनो ते इंद्रिय छव के जे जमीनमा घर करी रहे छे

उवउत्त त्रि० (उपयुक्त) उपयोग सहित (२) सावधान, सावचेत

उवउत्तया स्त्री० (उपयुक्तता) उपयोग, सावचेती.

उवएस पु० (उपदेश) उपदेश, बोध (२) प्रतिपादन (३) शास्त्र, सिद्धात

उवएसग त्रि० (उपदेशक) उपदेश-बोध करनार

उवएसण. } न० (उपदेशन) ઉપદેશ;બોધ.
उवएसणया. } स्त्री० (२) ઉપદેશ આપવો
उवएसणा. } તે; બીજાને કોઇ કાર્યમાં
પ્રવર્તાવવું તે.

उवएसय. त्रि० (उपदेशक) ઉપદેશ કરનાર.

उवएसरुइ. स्त्री० (उपदेशरुचि) ગુરૂનો ઉપદેશ સાંભળી જાગૃત થયેલ તત્ત્વરૂચિ; રૂચિ-સમકિતનો એક પ્રકાર. (२) त्रि० તેવી રૂચિવાળો.

उवएसिय. त्रि० (उपदेशित) ઉપદિષ્ટ.

उवओग पुं० (उपयोग) જીવનો જ્ઞાન દર્શન મય વ્યાપાર; ચૈતન્ય શક્તિ. (२) સાવધાની; સાવચેતી. (३) પન્નવણા સૂત્રના ૨૯ મા પદનું નામ. (४) પન્નવણા સૂત્રના બીજા પદના ૧૩ મા દ્વારનું નામ.

उवओगपद. न० (उपयोगपद) પન્નવણાસૂત્રના ૨૯ મા પદનું નામ.

उवंग. पुं० न० (उपाङ्ग) શરીરના અવયવના અવયવ; મુખ્ય અવયવના અવયવ; ઉપાંગ. (२) અંગસૂત્રની પાસેના ઉપાંગ સૂત્ર; ઉવવાઈ આદિ બાર ઉપાંગો.

उवंगतिग. न० (उपाङ्गत्रिक) ઉદારિકશરીરના અંગોપાંગ વૈક્રિયશરીરના અંગોપાંગ અને આહારક શરીરના અંગોપાંગ એ ત્રણનો સમૂહ.

उवंजण. न० (उपाञ्जन) ગાડીના પૈડાને ઉંગણ દેવું-ચીકણો પદાર્થ લગાડવો તે.

उवकय. त्रि० (उपकृत) ઉપકાર કરાયેલ; અનુગૃહીત.

उवकरण. न० (उपकरण) સાધન; ઉપકરણ; વસ્ત્રાદિ પરિગ્રહ. (२) બાહ્ય ઇન્દ્રિય વિશેષ.

उवकरणोमोयरिया. स्त्री० (उपकरणावमोदरिका) ઉપકરણની ઉણોદરી.

उवकासिय. न० (   ) શરીરના અવયવ; માત્ર.

उवकुल. न० (उपकुल) કુલ નક્ષત્રની પાસેના નક્ષત્રો, જેમકે અશ્વિનીકુલ તો ભરણી ઉપકુલ કૃતિકાકુલ તો રોહિણી ઉપકુલ.

उवकंत. त्रि० (उपकान्त) પાસે લાવેલ. (२) પ્રારબ્ધ; પ્રસ્તાવિત.

उवक्कम. पुं० (उपक्रम) દૂર રહેલ વસ્તુને પ્રતિપાદન શૈલીથી નજીક લાવીને નિક્ષેપ યોગ્ય કરવી. (२) જેથી જીંદગીનો અંત આવે-આયુષ્ય તુટી જાય તે; (३) અનુદિત કર્મને ઉદયમાં લાવવા તે. (४) બંધનો આરંભ-શરૂઆત. (५) ઉપાય; ઇલાજ. (६) કર્મોની પરિણતિના કારણભૂત જીવનો પ્રયત્ન વિશેષ. (७) જ્ઞાન; નિશ્ચય (८) અનુવર્તન; અનુકૂળપ્રવૃત્તિ. (९) સંસ્કાર; પરિકર્મ.

उवक्कमण. न० (उपक्रमण) ઉપક્રમ કરવો; વિશેષતા કરવી.

उवक्कमिय. त्रि० (औपक्रमिक) આરંભ સંબંધ રાખનાર.

उवक्कमिया. स्त्री० (औपक्रमिकी) રોગાદિક કારણથી થતી પીડા.

उवक्कर. पुं० (उपस्कर) સંસ્કાર; શુશ્રૂષા.

उवक्काम. पुं० (उपक्रम) જુઓ " ઉવક્કમ " શબ્દ.

उवक्कामण. न० (उपक्रमण) જુઓ " ઉવક્કમણ " શબ્દ.

उवक्खड. त्रि० } (उपस्कृत) રાંધવાને આ-
उवक्खडिय. } રંભેલું; રાંધેલું (२)
વધારી સ્વાદિષ્ટ બનાવેલ; સંસ્કાર પમાડેલ.
(३) पुं० न० રસોઇ; પકવાન.

उवक्खर. पुं० (उपस्कर) ઘરના ઉપકરણ; ઘરવખરી. (२) હિંગ આદિ.

उवक्खरसंपरण. त्रि० (उपस्करसंपन्न) ઉપસ્કાર-હિંગ આદિથી વધારેલ.

उवक्खाइआ स्त्री० (उपाख्यायिका) ઉપકથા, પ્રાસંગિક કથા

उवक्खाइत्तार. त्रि० (उपाख्यातृ) ખ્યાતિ-પ્રસિદ્ધિ મેળવનાર.

उवग त्रि० (उपग) પાસે જનાર

उवगय. त्रि० (उपगत) પામેલ, પ્રાપ્ત થયેલ (૨) યુક્ત (૩) જ્ઞાત (૪) અન્તર્ભૂત, અન્તર્ગત

उवगयसलाहत्त. न० (उपगतश्लाघत्व) ૨૪ મો સત્ય વચનનો અતિશય.

उवगरण न० (उपकरण) વસ્ત્ર પાત્ર વગેરે નિર્વાહના સાધન (૨) બાહ્ય ઇન્દ્રિય વિશેષ

उवगरणदव्वोमोयरिया स्त्री० (उपकरणद्रव्यावमोदरिका) સાધુને રાખવા જોઇએ તેના કરતા પણ ઓછા ઉપકરણ રાખવા તે, દ્રવ્ય ઉણોદરીનો એક પ્રકાર

उवगरणपणिहाण. न० (उपकरणप्रणिधान) લૌકિક ઉપકરણ-ગૃહાદિ અને લોકોત્તર ઉપકરણ-વસ્ત્ર પાત્રાદિ તેનુ પ્રણિધાન ઉપભોગ-પ્રવર્તન

उवगरणसंजम पु० (उपकरणसंयम) મહા-મુલ્યવાળા વસ્ત્રનો ત્યાગ કરી સાદા ધોળા વસ્ત્ર પહેરવા તે, સયમનો એક પ્રકાર

उवगरणसंवर. पु० (उपकरणसंवर) સાધુએ પ્રમાણ ઉપરાત તથા અકલ્પનીય ઉપ-કરણ ન લેવા તે

उवगरणिंदिय न० (उपकरणेन्द्रिय) શબ્દાદિને જાણવામા હેતુરૂપ શક્તિ વિશેષ

उवगार. पु० (उपकार) ઉપકાર.

उवगारण न० (उपकारण) ઉપકાર કરવો કરાવવો તે

उवगारि. त्रि० (उपकारिन्) ઉપકાર કરનાર.

उवगारियलेण. न० (उपकारिकालयन) પ્રાસા-દમા દાખલ થવાને ઉપકારક થાય તેવો ચોતરો વગેરે, પ્રાસાદપીઠ.

उवगूढ. त्रि० (उपगूढ) સસ્પૃષ્ટ, અડકેલ. (૨) યુક્ત (૩) છુપાઇ રહેલ, ભરાઈ રહેલ

उवगूहण. न० (उपगूहन) આલિંગન

उवगूहिअ त्रि० (उपगूढ) આલિંગન કરેલ

उवग्ग. न० (उपाग्र) સમીપમા, નજિકમા

उवग्गह. पु० (उपग्रह) ઉપાધિ, જેથી ભવ વધે તે (૨) અવષ્ટભ, ટેકો (૩) આજ્ઞા (૪) પુષ્ટિ, પોષણ (૫) ગ્રહણ, ઉપાદાન (૬) ઉપકરણ, સાધન

उवग्गहकम्म न० (उपग्रहकर्मन्) ભવોપગ્રાહી કર્મ, વેદનીય આયુષ્ય નામ અને ગોત્ર એ ચારમાનુ ગમે તે એક

उवग्गहिय. त्रि० (औपग्रहिक) પાઢીયારૂ, સાધુએ થોડો વખત રાખી પાછુ ધણીને સોંપી દેવા યોગ્ય વસ્તુ-ઉપધિ

उवग्गहिय त्रि० (उपगृहीत) ઉપસ્થાપન કરેલ

उवग्घाय पु० (उपोद्घात) પ્રસ્તાવ, ઉપોદ્‌ઘાત

उवघाइ त्रि० (उपघातिन्) ઘાત કરનાર, મારનાર.

उवघाइअ. त्रि० (उपघातिक) ઉપઘાત-નાશ કરનાર (૨) હિંસામા સબધ રાખનાર

उवघाइया. स्त्री० (उपघातिकी) પ્રાયશ્ચિત્તનો એક પ્રકાર, ભારે પ્રાયશ્ચિત્તમાથી થોડો વખત બાદ કરી લઘુ પ્રાયશ્ચિત્ત આપવુ તે (૨) ૨૮ આચાર પ્રકલ્પમાનુ એક

उवघाय पु० (उपघात) વિનાશ, મરણ, સહાર (૨) આઘાત-શ્રોત્રાદિ ઇન્દ્રિયોને વાજીંત્ર વગેરેના શબ્દથી ધક્કો લાગે તે (૩) પિંડ શય્યા વગેરેનુ અકલ્પનિકપણુ, જેથી સાધુને આહાર શય્યા વગેરે કલ્પે નહિ તેવો દોષ

उवघायकम्म. न० (उपघातकर्मन्) બીજાની ઘાત થાય તેવી ક્રિયા

उवघायणाम न० (उपघातनामन्) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ

उवघायणिस्सिय. न० (उपघातनिश्रित) ઉપઘાત આશ્રી મૃષા-જુઠ

उवचय. પુ૦ (उपचय) પુષ્ટિ, વધારો, વૃદ્ધિ (૨) ઇંદ્રિય યોગ્ય પુદ્‌ગલનો સંગ્રહ કરી ઇંદ્રિય પર્યાપ્તિ બાંધવી તે (૩) સમૂહ (૪) શરીર

उवचरय त्रि० (उपचरक) સેવાને મિષે બીજાને ઉતારી પાડવાની તક જોનાર

उवचरिअ त्रि० (उपचरित) ઉપચાર કરેલ

उवचार. પુ૦ (उपचार) પૂજા સામગ્રી

उवचिय त्रि० (उपचित) પુષ્ટ થયેલું, વૃદ્ધિ પામેલું (૨) જીવના પ્રદેશથી વ્યાપ્તથયેલું (૩) સહિત (૪) સ્થાપેલ, ગોઠવેલ (૫) સમારેલું, ક્રમાવેલું

उवजीवि. त्रि० (उपजीविन्) આજીવિકા ચલાવનાર, ઉપકારક

उवजुत्त त्रि० (उपयुक्त) ઉપયોગ સહિત.

उवजोइय त्रि० (उपज्योतिष्क) અગ્નિ પાસે રહેનાર, રસોઇઓ (૨) અગ્નિહોત્રી

उवज्जोइ त्रि० (उपज्योतिष्) જ્યોતિ-અગ્નિ સમીપવર્તી

उवज्झय. } **उवज्झाय** } પુ૦ (उपाध्याय) ઉપાધ્યાય, શાસ્ત્રનું અધ્યયન કરાવનાર (૨) સૂત્રના અધ્યાપક જૈન મુનિને આ પવામાં આવતી એક પદવી

उवट्टंभ પુ૦ (उपष्टम्भ) ટેકો (૨) અનુકંપા, કરુણા

उवट्ठप्प त्रि० (उपस्थाप्य) ઉપસ્થિત કરવા યોગ્ય (૨) દીક્ષા લેવા યોગ્ય

उवट्ठवणा સ્ત્રી० (उपस्थापना) મહાવ્રતનું આરોપણ કરવું તે

उवट्ठवणीय त्रि० (उपस्थापनीय) જુઓ "ઉવટ્ઠપ્પ" શબ્દ

उवट्ठाण न० (उपस्थान) બેઠક સભા મંડપ (૨) સામે અનુગમન

उवट्ठाणसाला. સ્ત્રી० (उपस्थानशाला) સભા મંડપ, સભાસ્થાન

उवट्ठाणिअ न० (उपस्थानिक) ભેટ, બક્ષીસ, નજરાણો

उवट्ठाणिया સ્ત્રી० (उपस्थानिका) પાસે બેસનારી દાસી

उवट्ठावण न० (उपस्थापन) દીક્ષા લીધા પછી સાત દિવસે ચાર મહિને કે છ મહિને મહાવ્રતનું આરોપણ કરવું-મ્હોટી દીક્ષા આપવી તે, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર આરોપવું તે

उवट्ठावणायरिअ } **उवट्ठावणारिय** } પુ૦ (उपस्थापनाचार्य) મોટી દીક્ષા આપનાર આચાર્ય-ગુરૂ

उवट्ठिय त्रि० (उपस्थित) પાસે આવેલ, હાજર થએલ (૨) આશ્રિત (૩) પ્રવજ્યા લેવા તૈયાર થએલ

उवडहित्तार. त्रि० (उपदाहयितृ) બાળનાર

उवणगर न० (उपनगर) શાખાનગર, શહેરની પાસેનું પરૂં

उवणत्थ त्रि० (उपन्यस्त) તૈયાર કરેલ

उवणद्ध त्रि० (उपनद्ध) ઘણું (૨) ઘટિત, યુક્ત

उवणय. પુ૦ (उपनय) પ્રકૃત વસ્તુની સાથે ઉદાહરણની ઘટના કરવી તે (૨) ભેંટણું, બક્ષીસ (૩) ગુણની તારીફ, પ્રશંસા (૪) ઉપસંહાર

उवणयण न० (उपनयन) કલાચાર્ય પાસે બાળકને કળા શિખવવી તે (૨) ઉપવીત સંસ્કાર જનોઇ આપવી તે.

उवणयवयण न० (उपनयवचन) પ્રશંસા વચન જેમ અમુક ભાગ્યવાન અને બુદ્ધિમાન છે તે

उवणिक्खित्त. त्रि० (उपनिक्षिप्त) મુકેલ થાપણ કરેલ

उवणिग्गय त्रि० (उपनिर्गत) નીકળેલ, બહાર આવેલ

उवरइ स्त्री० (उपरति) વિરામ, નિવૃત્તિ
उवरम. पु० (उपरम) અભાવ, નિવૃત્તિ (૨) નાશ
उवरय त्रि० (उपरत) પાપથી નિવૃત્તિ પામેલ (૨) વૈરભાવ વિનાનો
उवराग. } पु० (उपराग) ગ્રહણ
उवराय. }
उवराय. पु० (उपरात्र) દિવસ
उवरि. } अ० (उपरि) ઉપર, ઉંચે
उवरिं. }
उवरिचर त्रि० (उपरिचर) આકાશમાં અધર ફરનાર
उवरिपुंछणी स्त्री० (उपरिपुञ्छनी) સાદડીની જાત ઉપર ઝીણા તરણાનું મજબુત આચ્છાદન
उवरिम त्रि० (उपरितन) ઉપરનું ઉપલું
उवरिमगेवेज्जग पु० (उपरिमग्रैवेयक) ગ્રૈવેય કના નવ વિમાનમાના ઉપરના ત્રણ વિમાન (૨) ઉપરની ત્રિકના દેવતા
उवरिमगेवेज्जगकप्पातीय न० (उपरितनग्रैवेयकल्पातीत) ઉપરની ગ્રૈવેયકના કલ્પાતીત દેવતા
उवरिमगेवेज्जय पु० (उपरितनग्रैवेयक) જુઓ " ઉવરિમગેવેજ્જગ " શબ્દ
उवरिमा स्त्री (उपरितना) નવ ગ્રૈવેયકની ત્રણ ત્રિકમાની ઉપરની ત્રિક-ત્રણ વિમાન
उवरिमाउवरिम पु० (उपरितनोपरितन) ઉપલિ ત્રિકમા ઉપર-નવમા ગ્રૈવેયકમા રહેનાર દેવતા
उवरिमामज्झिम पु० (उपरितनामध्यम) ઉપલી ત્રિકમા મધ્યમ આઠમા ગ્રૈવેયકના દેવતા
उवरिमाहिट्ठिम पु० ( ) ઉપલી ત્રિકમા અધસ્તન સાતમા ગ્રૈવેયકના દેવતા
उवरिल्ल [illegible]) ઉપર-ઉપલું
उवरुद्द. न० (उपरुद्र) નારકીના અંગોપાંગ તોડી દુ:ખ દે તે ઉપરૌદ્ર. પરમાધામીની છઠ્ઠી જાત
उवरुवरि. अ० (उपर्युपरि) એક બીજાની ઉપર
उवरोह. पु० (उपरोध) દુ:ખ, પીડા (૨) આગ્રહ (૩) અટકાવ, રોકાણ (૪) શહેર ઉપર ઘેરો
उवरोहि त्रि० (उपरोधिन्) અડચણ કરનાર
उवल पु० (उपल) પત્થર, પાણો
उवलंबग. पु० (उपलम्बन) સાંકળવાળો એક જાતનો દીવો
उवलंभ पु० (उपलम्भ) ઇંદ્રિય જ્ઞાન સાક્ષાત્કાર (૨) સમૂહ
उवलंभणा स्त्री० (उपलम्भना) ઠપકો, ઉલભો
उवलक्खण न० (उपलक्षण) પરિજ્ઞાન-ઓળખાણ, મુખ્ય વસ્તુનું જ્ઞાન થવાથી ગૌણ વસ્તુનું જ્ઞાન જેથી થાય તે
उवलद्ध त्रि० (उपलब्ध) જાણવામા આવેલ (૨) પ્રાપ્ત થએલ
उवलद्धार. त्रि० (उपलब्धृ) વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર કરનાર, વસ્તુને જાણનાર
उवलद्धि. स्त्री० (उपलब्धि) જ્ઞાન, સાક્ષાત્કાર (૨) લાભ
उवललिय न० (उपललित) એક જાતની કામચેષ્ટા
उवलित्त त्रि० (उपलिप्त) પાણ વડે લિપેલ (૨) કર્મથી લિપ્ત થએલ
उवलेव पु० (उपलेप) કર્મનો લેપ (૨) સંલેપ (૩) આલેપ
उवलेवण न० (उपलेपन) છાણ વગેરેથી લિંપવું તે
उवलीण त्रि० (उपलीन) સ્થિર રહેલ, ગુપ્તપણે રહેલ
उववज्झ त्रि० (औपवाह्य) સેનાપતિ, પ્રધાન, રાજા, વગેરેને બેસવા યોગ્ય.

उववण न० (उपवन) नानु वन, वननी पासेनु वन

उववण्ण त्रि० (उपपन्न) उत्पन्न थयेल, पेदा थयेल (२) प्रेरित (३) न उत्पत्ति, जन्म

उववत्तार त्रि० (उपपत्तृ) उत्पन्न थनार

उववत्ति. स्त्री० (उपपत्ति) उत्पत्ति, उपजवु ते

उववन्न. त्रि० (उपपन्न) जुओ "उववण्ण" शब्द

उववाइय त्रि० (औपपातिक) एक भवमाथी बीजा भवमा जनार (२) देवता अने नारकी जे सेज्जा अने कुभीमा उपजे छे ते (३) ओगणत्रीश उत्कालिक सूत्रमानु पाचमु उववाइ (औपपातिक) नामे प्रथम उपागसूत्र

उववाइयगम. न० (औपपातिकगम) औपपातिक सूत्रमा दर्शावेलु छे ते प्रमाणे

उववाय पु० (उपपात) उत्पन्न थवु, उत्पत्ति (२) उत्पत्ति-देवना अने नारकीनो जन्म थाय ते (३) विजय देवतानी सभानु नाम (४) भगवती सूत्रना एकत्रिशमा शतकनु नाम (५) उपाय, कारण (६) सेवा, भक्ति (७) समीपे-नजीकमा स्थिति करवी, पासे बेसवु

उववायकारि त्रि० (उपपातकारिन्) आचार्यादिनी पासे निवास करी तेमनो आदेश उठावनार

उववायकारिया. स्त्री० (उपपातकारिका) चरण सेवनारी दासी

उववायगइ. स्त्री० (उपपातगति) जीव अथवा पुद्गलने एक भव छोडीने बीजे भव ग्रहण करवो के एक स्थानेथी बीजे स्थाने जवु ते

उववायसभा. स्त्री० (उपपातसभा) देवताने उपजवानी सभा.

उववास पु० न० (उपवास) एक दिवस अने एक रात अन्न पाणीनो विधिपूर्वक त्याग करवो ते.

उववीअ न० (उपवीत) यज्ञसूत्र, जनोइ

उववेय त्रि० (उपेत) युक्त, सहित

उवसंखा स्त्री० (उपसंख्या) यथायोग्य पदार्थज्ञान

उवसंखित्त. त्रि० (उपसंक्षिप्त) स्वीकार करेल (२) उपसहार करेल

उवसंत त्रि० (उपशान्त) शान्त प्रकृतिवाळो (२) आकुळता रहित (३) क्षमावान् (४) सौंदर्य निरीक्षण वगेरे विकारथी निवृत्ति पामेल (५) उदयमा आवेल नहि, दबायेल (६) पु जम्बुद्वीपमा ऐरवत क्षेत्रना आ अवसर्पिणीना पदरमा तीर्थंकर (७) त्रि० नष्ट, अपगत

उवसंतकसाइ पु० (उपशान्तकषायिन्) जेना क्रोध वगेरे कषाय नाश पाम्या छे ते

उवसंतकसायवीयराग. पु० (उपशान्तकषाय वीतराग) जेना कषाय शान्त थया छे ते, ११ मा गुणस्थानवर्ती

उवसंति. स्त्री० (उपशान्ति) उपशम

उवसंपज्जण न० (उपसंपादन) पदवीनो स्वीकार

उवसंपज्जणावत्त. न० (उपसंपादनावर्त) उपसंपज्जणसेणिआ परिकर्मनो चउदमो भेद

उवसंपज्जसेणिया. स्त्री० (उपसंपादनश्रेणिका) दृष्टिवादान्तर्गत परिकर्मनो एक विभाग

उवसंपज्जसेणियापरिकम्म पु० (उपसंपादन श्रेणिकापरिकर्मन्) दृष्टिवादना परिकर्मनो चोथो भेद

उवसंपन्न त्रि० (उपसंपन्न) उपन्न थयेल

उवसंपया स्त्री० (उपसंपद्) ज्ञानादि प्राप्ति माटे आचार्यादिकनी निश्रा स्वीकारवी ते (२) लाभ प्राप्ति

उवसंहार पु० (उपसंहार) समेटी लेवु (२) रोकवु, निरोध करवो

उवसग्ग पु० (उपसर्ग) प्र ' परि ' उप ' प्रति ' नि ' आ ' अभि. इत्यादि धातुनी आदिमा रहेनार शब्द समूह. (२) कष्ट,

उवणिमंतण न० (उपनिमन्त्रण) નિમન્ત્રણ
उवणिविट्ठ. त्रि० (उपनिविष्ट) સમીપ રહેલ, પાસે બેઠેલ
उवणिहि पु० स्त्री० (उपनिधि) પાસે લાવેલ (૨) રચના, નિર્માણ
उवणिहिआ. स्त्री० (औपनिधिकी) જુદી જુદી અનેક વસ્તુઓના પૌર્વાપર્યભાવ અનુક્રમની યોજના, આનુપૂર્વી–અનુક્રમનો એક પ્રકાર
उवणिहिय त्रि० (उपनिहित) પાસે સ્થાપેલ. (૨) पु० વિશેષ નિયમ ધારણ કરનાર સાધુ
उवणीय त्रि० (उपनीत) પાસે આવેલ, પ્રાપ્ત થએલ (૨) બક્ષીસ આપેલ, સમર્પણ કરેલ (૩) પ્રશંસા, તારીફ, મહિમા (૪) સયુક્ત (૫) પ્રસ્તાવના ઉપસંહાર વગેરેથી યુક્ત (૬) યોજના કરેલ
उवणीयचरत्र. पु० (उपनीतचरक) કયાંકથી આણેલ હોય કે બક્ષીસ આવી હોય તેની ગવેષણા કરનાર, અભિગ્રહ વિશેષ ધારણ કરનાર સાધુ
उवणीयवयण. न० (उपनीतवचन) પ્રશંસા રૂપ વચન જેમકે આ સ્ત્રી રૂપાળી છે
उवणुप्पयणी स्त्री० (अवपातोत्पतनी) આકાશમાં ચડવા ઉતરવાની વિદ્યા
उवण्णास. पु (उपन्यास) પ્રસ્તાવના, ઉપોદ્ઘાત (૨) દૃષ્ટાન્ત વિશેષ
उवताव पु० (उपताप) સતાપ, પીડા
उवत्थड. त्रि० (उपस्तृत) આસપાસ ઢંકાયેલુ
उवत्थाणिअ न० (उपस्थानिक) જુઓ "उवट्ठाणिअ" શબ્દ
उवत्थाणिया स्त्री० (उपस्थानिका) જુઓ "उवट्ठाणिया" શબ્દ
उवत्थिय. त्रि० (उपस्थित) જુઓ "उवट्ठिय" શબ્દ
उवदंसण. पु० (उपदर्शन) નીલવંત પર્વત ઉપરનું નવમું શિખર (૨) દેખાડવુ, બતાવવુ
उवदंसणकूड पु० (उपदर्शनकूट) નીલવંત પર્વત ઉપરનુ એક શિખર
उवदंसणया. स्त्री० (उपदर्शन) નામની અર્થ સાથે યોજના કરી વસ્તુનુ નિદર્શન કરવુ તે
उवदंसिय. त्रि० (उपदर्शित) દર્શાવેલુ, બતાવેલુ
उवदाई स्त्री० (उदकदायिका) પાણી આપનાર દાસી
उवदिट्ठ. त्रि० (उपदिष्ट) ઉપદેશેલુ, દર્શાવેલુ
उवदेस पु० (उपदेश) ઉપદેશ, ધર્મનો બોધ
उवदेसग. त्रि० (उपदेशक) ઉપદેશ આપનાર, ઉપદેશક
उवदेसण न० (उपदेशन) જુઓ "उवदेस" શબ્દ
उवदेसणया. स्त्री० (उपदेशना) જુઓ "उवएसणया" શબ્દ
उवद्दव पु० (उपद्रव) મહાકષ્ટ, આફત
उवद्दविय त्रि० (उपद्रुत) પીડાયેલ, ભયભીત થયેલ
उवधारणया स्त्री० (उपधारणा) અર્થાવગ્રહનુ એક નામ (૨) ધારણ કરવુ
उवधारिय. त्रि० (उपधारित) ધારણ કરેલ
उवनंदणभद्द पु० (उपनन्दनभद्र) આર્યસંભૂતવિજયના એ નામના એક શિષ્ય
उवनिबंधण न० (उपनिबन्धन) સંબંધ (૨) નિ૦ સંબંધ હેતુ
उवनिहिअ त्रि० (औपनिधिक) ગૃહસ્થ બેઠો હોય તેની નજીકમાં જે આહારાદિ હોય તેની ગવેષણા કરવાનો અભિગ્રહ ધરનાર.
उवन्नासोवणअ. पु० (उपन्यासोपनय) વાદિને જિતવાને પ્રત્યુત્તર આપવો તે
उवप्पदाण. } **उवप्पयाण** } न० (उपप्रदान) રાજનીતિનો બીજો પ્રકાર, પહેલા પ્રકારથી દુશ્મન વશ ન થાય તો પછી કંઈક આપી–દઈને તેને વશ કરવાની નીતિ

उववूह. पु० (उपवृंह) સમાન ધર્મિઓના સદ્ગુણની પ્રશંસા કરી તેમના મનને ઉત્સાહિત કરવા તે

उववूहण न० (उपबृंहण) નિભાવ, રક્ષણ, વૃદ્ધિ, પોષણ

उववूहणिय त्रि० (उपबृंहणिक) વૃદ્ધિ-પુષ્ટિ કારક

उववूहा. स्त्री० (उपवृंहा) ગુણી જનોના ગુણની પ્રશંસા કરવી, સમકિતના આઠ આચારમાનો પાંચમો આચાર

उवभुत्त त्रि० (उपभुक्त) ભોગવેલ.

उवभोअ. } **उवभोग** } पु० (उपभोग) ઉપભોગની વસ્તુ, જેનો વારંવાર ઉપયોગ થઇ શકે તેવા સ્ત્રી વસ્ત્ર ભૂષણ વગેરે તથા એકવાર ઉપભોગ થાય તેવા ખાનપાન વગેરે

उवभोगंतराय. न० (उपभोगान्तराय) અંતરાય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી વસ્ત્ર આભૂષણ વગેરેનો ઉપભોગ થઇ શકે નહિં

उवभोगपरिभोगपरिमाण. न० (उपभोगपरिभोगपरिमाण) ગૃહસ્થોના સાતમા વ્રતનું નામ કે જેમાં એકવાર કે વારંવાર ભોગવાય તેવી વસ્તુઓનું પરિમાણ બાંધવામાં આવે છે

उवभोग्ग. } **उवभोज्ज.** } त्रि० (उपभोग्य) ઉપભોગ કરવા યોગ્ય

उवमा. स्त्री० (उपमा) મુકાબલો, સરખામણી, ઉપમા (૨) ધારણા, માન્યતા. (૩) એક ઇન્દ્રાણી (૪) એક ખાવા યોગ્ય પદાર્થ (૫) અલંકાર વિશેષ (૬) "પ્રશ્ન વ્યાકરણ" સૂત્રનું એક સુમ અધ્યયન

उवमाण न० (उपमान) પ્રમાણ વિશેષ

उवमिय. त्रि० (उपमित) ઉપમાયુક્ત (૨) न ઉપમા, સરખાપણું

उवमिय. त्रि० (औपमिक) જેનું કાળ પ્રમાણ ઉપમા વિના બીજાથી જાણી ન શકાય માત્ર ઉપમાથીજ જાણી શકાય તે, પલ્યોપમ સાગરોપમ વગેરે

उवयरिय त्रि० (उपचरित) ઉપચાર કરેલ

उवयाइय. त्रि० (उपयाचित) પ્રાર્થના કરાયેલ, અભ્યર્થના કરાયેલ (૨) न० એક જાતની માનતા, કોઇ કામ પુરૂં કરવા વાસ્તે દેવતાની આરાધનાનો માનસિક સંકલ્પ

उवयाण न० (उपयान) પાસે જવું તે

उवयार. पु० (उपचार) પૂજા સામગ્રી (૨) કારણમાં કાર્યનો અને કાર્યમાં કારણનો આરોપ કરવો તે (૩) સમૂહ, જથ્થો (૪) એક વિષયથી બીજા વિષયનું ગ્રહણ કરવું (૫) લોકવ્યવહાર

उवयार. पु० (उपकार) ઉપકાર, મદદ, ભેટ

उवयारण. न० (उपकारण) અન્યદ્વારા ઉપકાર કરવો તે

उवयारि त्रि० (उपकारिन) ઉપકાર કરનાર.

उवयारिअ पु० (औपचारिक) ઔપચારિક વિનય, વિનયનો એક પ્રકાર.

उवयारियलयण पु० (उपकारिकलयन) સૂર્યાભના વનખંડમાંના મધ્ય ભાગનું એક ઘર -ભુવન કે જે એક લાખ જોજનનું લાંબુ પહોળું છે

उवयालि. पु० (उपजालि) અંતગડ સૂત્રના ચોથા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ (૨) વસુદેવ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર (૩) અણુત્તરોવવાઇના પ્રથમ વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ (૪) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર

उवयोग पु० (उपयोग) શબ્દાદિ વિષય તરફ ઇંદ્રિયની પ્રવૃત્તિ-વ્યાપાર (૨) પાંચ જ્ઞાન ત્રણ અજ્ઞાન અને ચાર દર્શન એ બારમાંનું ગમે તે એક

उवरइ स्त्री० (उपरति) विराम, निवृत्ति
उवरम पु० (उपरम) अभाव, निवृत्ति (२) नाश
उवरय. त्रि० (उपरत) पापथी निवृत्ति पामेल (२) वैरभाव विनानो
उवराग } पु० (उपराग) ग्रहण
उवराय. }
उवराय. पु० (उपरात्र) दिवस
उवरिं. } अ० (उपरि) उपर, उंचे
उवरिं. }
उवरिचर त्रि० (उपरिचर) आकाशमां अध्धर फरनार
उवरिपुंछणी स्त्री० (उपरिपुंछनी) झाडीनी जात उपर ओढवा तरणानुं भजबुत आच्छादन
उवरिम त्रि० (उपरितन) उपरनुं, उपलुं
उवरिमगेवेज्जग पु० (उपरिमग्रैवेयक) ग्रैवेय जना नव विमानमांना उपरना त्रण विमान (२) उपरनी त्रिकना देवता
उवरिमगेवेज्जगकप्पातीय न० (उपरितनग्रैवेयककल्पातीत) उपरनी ग्रैवेयकना कल्पातीत देवता
उवरिमगेविज्जय पु० (उपरितनग्रैवेयक) जुओ "उवरिमगेवेज्जग" शब्द
उवरिमा स्त्री (उपरितना) नव ग्रैवेयकनी त्रण त्रिकमांनी उपरनी त्रिक-त्रण विमान
उवरिमाउवरिम पु० (उपरितनोपरितन) उपरि त्रिकमां उपर-नवमा ग्रैवेयकमां रहेनार देवता
उवरिमामज्झिम पु० (उपरितनामध्यम) उपली त्रिकमां मध्यम आठमा ग्रैवेयकना देवता
उवरिमाहिट्ठिम पु० (   ) उपली त्रिकमां अधस्तन सातमा ग्रैवेयकना देवता
उवरिल्ल त्रि० (उपरितन) उपर , उपलुं
उवरुद्द. न० (उपरुद्र) नारकीना अंगोपांग तोडी दुःख दे ते उपरौद्र, परमाधामीनी एक जात
उवरुवरिं. अ० (उपर्युपरि) एक बीजानी उपर
उवरोह पु० (उपरोध) दुःख, पीडा (२) आग्रह (३) अटकाव, रोकाण (४) शहेर उपर घेरो
उवरोहि. त्रि० (उपरोधिन्) अडचण करनार
उवल पु० (उपल) पत्थर, पाणो
उवलंबग. पु० (उपलम्बक) साकरनो एक जातनो दीवो
उवलंभ पु० (उपलम्भ) इंद्रिय ज्ञान साक्षात्कार (२) समूह
उवलंभणा स्त्री० (उपलम्भना) ठपको, उलभो
उवलक्खण न० (उपलक्षण) परिज्ञान-इशारो मुख्य वस्तुनुं ज्ञान थवाथी गौण वस्तुनुं ज्ञान जेथी थाय ते
उवलद्ध त्रि० (उपलब्ध) जाणवामां आवेल (२) प्राप्त थएल.
उवलद्धार. त्रि० (उपलब्धृ) वस्तुनो साक्षात्कार करनार, वस्तुने जाणनार.
उवलद्धि स्त्री० (उपलब्धि) ज्ञान, साक्षात्कार (२) लाभ
उवललिय न० (उपललित) एक जातनी कामचेष्टा
उवलित्त त्रि० (उपलिप्त) छाण वडे लिपेल (२) कर्मथी लिप्त थयेल
उवलेव पु० (उपलेप) कर्मनो लेप (२) संश्लेष (३) आश्लेष
उवलेवण न० (उपलेपन) छाण वगेरेथी लिंपवुं ते
उवलीण त्रि० (उपलीन) स्थिर रहेल, छुपछुपो रहेल
उववज्झ त्रि० (औपवाह्य) सेनापति, प्रधान, राजा, वगेरेने बेसवा योग्य.

उववण न० (उपवन) नानु वन, वननी पासेनु वन

उववरण. त्रि० (उपपन्न) उत्पन्न थयेल, पेदा थयेल (२) प्रेरित (३) न उत्पत्ति, जन्म

उववत्तार त्रि० (उपपत्तृ) उत्पन्न थनार

उववत्ति. स्त्री० (उपपत्ति) उत्पत्ति, उपजवु ते

उववन्न त्रि० (उपपन्न) जुओ "उववण्ण" शब्द

उववाइय. त्रि० (औपपातिक) एक भवमाथी बीजा भवमा जनार (२) देवता अने नारकी जे सेज्जा अने कुंभीमा उपजे छे ते (३) ओगणत्रीश उत्कालिक सूत्र-मानु पाचमु उववाइ (औपपातिक) नामे प्रथम उपागसूत्र

उववाइयगम न० (औपपातिकगम) औपपातिक सूत्रमा दर्शावेलु छे ते प्रमाणे

उववाय. पु० (उपपात) उत्पन्न थवु, उत्पत्ति (२) उत्पत्ति-देवना अने नारकीनो जन्म थाय ते (३) विजय देवतानी सभानुं नाम (४) भगवती सूत्रना ओ कविशमा शतकनु नाम (५) उपाय, कारण (६) सेवा, भक्ति (७) समीपे-नजीकमा स्थिति करी, पासे बेसवु

उववायकारि त्रि० (उपपातकारिन्) आचार्यादिनी पासे निवास करी तेमनो आदेश उठावनार

उववायकारिया. स्त्री० (उपपातकारिका) चरण सेवनारी दासी

उववायगइ स्त्री० (उपपातगति) जीव अथवा पुद्गलने एक भव छोडीने बीजे भव ग्रहण करवो के एक स्थानेथी बीजे स्थाने जवु ते

उववायसभा. स्त्री० (उपपातसभा) देवताने उपजवानी सभा.

उववास पु० न० (उपवास) एक दिवस अने एक रात अन्न पाणीनो विधि पूर्वक त्याग करवो ते.

उववीअ न० (उपवीत) यज्ञसूत्र, जनोई

उववेय त्रि० (उपेत) युक्त, सहित

उवसंखा. स्त्री० (उपसंख्या) यथायोग्य पदार्थज्ञान

उवसंगिअ. त्रि० (उपसङ्गत) स्वीकार करेल (२) उपसंहार करेल

उवसंत त्रि० (उपशान्त) शात वृत्तिवाळो (२) आकुळता रहित (३) क्षमावान् (४) सौंदर्य निरीक्षण वगेरे विकारथी निवृत्ति पामेल (५) उदयमा आवेल नहि, दबायेल (६) पु जम्बुद्वीपमा ऐरवत क्षेत्रना चालु अवसर्पिणीना पंदरमा तीर्थंकर (७) त्रि० नष्ट, अपगत

उवसंतकसाइ पु० (उपशान्तकषायिन्) जेना क्रोध वगेरे कषाय नाश पाम्या छे ते

उवसंतकसायवीयराग पु० (उपशान्तकषाय वीतराग) जेना कषाय शान्त थया छे ते, ११ मा गुणस्थानवर्ती.

उवसंति स्त्री० (उपशान्ति) उपशम

उवसंपज्जण न० (उपसम्पादन) पदवीनो स्वीकार

उवसंपज्जणावत्त न० (उपसम्पादावर्त) उपसंपज्जणसेणिआ परिकर्मनो चउदमो भेद

उवसंपज्जसेणिया. स्त्री० (उपसम्पादनश्रेणिका) दृष्टिवादांतर्गत परिकर्मनो एक विभाग

उवसंपज्जसेणियापरिकम्म पु० (उपसम्पादन श्रेणिकापरिकर्मन्) दृष्टिवादना परिकर्मनो चोथो भेद

उवसंपराग त्रि० (उपसन्न) उद्यत थयेल

उवसंपया स्त्री० (उपसम्पद्) ज्ञानादि संपत्ति माटे आचार्यादिकनी निश्रा स्वीकारवी ते (२) लाभ, प्राप्ति

उवसंहार. पु० (उपसंहार) समेटी लेवु (२) रोकवु, निरोध करवो

उवसग्ग पु० (उपसर्ग) प्र ' परि ' उप ' प्रति ' नि ' आ ' सम्, इत्यादि धातुनी आदिमा रहेनार शब्द समूह. (२) कष्ट,

પરિષહ (૩) દેવતાએ કરેલ ઉપદ્રવ (૪) તીર્થંકર વિચરે ત્યાં સવાસો જોજન માં માર મરકી ન હોય છતાં મહાવીરસ્વામિના સમવસરણમાં ગોશાળાએ બે સાધુઓના ઉપર તેજુલેશ્યા મુકી ઉપસર્ગ આપ્યો તે, દશ અછેરામાનું પહેલું અછેરૂં

उवसग्गपरिण्णा स्त्री० (उपसर्गपरिज्ञा) સૂયગડાંગ સૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ

उवसज्जण न० (उत्सर्जन) ઉપસર્ગ, ઉપદ્રવ (૨) અપ્રધાનભૂત-ગૌણરૂપ (૩) સબંધ

उवसत्त त्रि० (उपसक्त) ગાઢ આસક્તિવાળો

उवसम पु० (उपशम) ક્ષમા, શાંતિ. (૨) પખવાડીયાના પંદરમા દિવસનું નામ (૩) અહોરાત્રના ત્રીશ મુહૂર્તમાંના પંદરમા અથવા વીશમા મુહૂર્તનું નામ (૪) મોહનીયની ઉદયમાં આવેલી પ્રકૃતિનો ક્ષય કરવો અને ઉદયમાં આવવાની હોય તેને દબાવી દેવી ઉદયમાં આવવા ન દેવી તે.

उवसमअ. } **उवसमग** } पु० (उपशमक) ઉપશમભાવવાળા મુનિ-ઉપશમ શ્રેણિયે ચઢનાર

उवसमणा स्त्री० (उपशमना) જુઓ "ઉવસમ" શબ્દ

उवसमनिप्फण्ण पु० (उपशमनिष्पन्न) જે પ્રકૃતિનો ઉપશમ કરવામાં આવ્યો છે- ઉપશમની નિષ્પત્તિ થઇ ચુકી છે તે

उवसमसम्म न० (उपशमसम्यक्त्व) સમ્યક્ત્વ વિશેષ

उवसमसेणि. स्त्री० (उपशमश्रेणि) અનંતાનુબંધિ આદિ પ્રકૃતિઓને શાસ્ત્રમાં કહેલ ક્રમ પ્રમાણે ઉપશમાવતા ઉપશમાવતા ગુણશ્રેણિ ઉપર ચઢવું તે, આ શ્રેણિથી અગીયારમા ગુણઠાણા પર્યંત જવાય છે

उवसमि त्रि० (उपशमिन्) ઔપશમિક-ઉપશમ સમકિતવાળો

उवसमिय पु० (औपशमिक) મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિનો ઉપશમ (૨) ઉપશમ નિષ્પન્ન ઔપશમિક ભાવ (૩) त्रि० શાંત

उवसाम. पु० (उपशम) જુઓ "ઉવસમ" શબ્દ

उवसामअ. } **उवसामग.** } पु० (उपशमक) મોહનીયની ૨૮ પ્રકૃતિઓને સર્વથા ઉપશમાવનાર (૨) ઉપશમમાં સબંધ રાખનાર

उवसामणया. } **उवसामणा.** } स्त्री० (उपशमना) શાન્તિ-ઉપશમવૃત્તિ.

उवसामिय. त्रि० (औपशमिक) ઉપશમ સબંધી. (૨) ભાવ વિશેષ (૩) સમ્યક્ત્વ વિશેષ

उवसुद्ध त्रि० (उपशुद्ध) નિર્દોષ

उवसेवण न० (उपसेवन) સેવા કરવી

उवसोभिय त्रि० } **उवसोहिय** } (उपशोभित) શોભિત થએલું

उवसोहिय त्रि० (उपशोधित) નિર્મળ કરેલ, શોધેલ

उवस्सय पु० (उपाश्रय) સાધુ સાધ્વીને રહેવાનું સ્થાન, ઉપાશ્રય

उवहड. त्रि० (उपहृत) વાસણમાં કાઢેલ હોય તેજ વ્હોરવું એવો અભિગ્રહ વિશેષ (૨) વાસણમાં કાઢેલું-પીરસેલું

उवहणण न० (उपहनन) ઘાત કરવો તે (૨) નાશ કરવો તે

उवहति स्त्री० (उपहति) વ્યાઘાત-અંતર.

उवहय त्रि० (उपहत) લોકોમાં પરાભવ પામેલ નાશ પામેલ (૨) દૂષિત

उवहसिअ. त्रि० (उपहसित) હસી કહાડેલ

उवहाण न० (उपधान) અનશન આદિ બાર પ્રકારનું તપ (૨) કરવું તે, વિધાન (૩) ઓસિકું (૪) સૂત્રની વાચના ઉપર તપ કરવું તે

उवहाणसुय न० (उपधानश्रुत) ઉપધાન શ્રુત નામનુ આચારંગસૂત્રનુ આઠમુ અધ્યયન

उवहार. पु० (उपहार) ભેટ, બક્ષીસ (૨) વિસ્તાર, ફેલાવો

उवहारिअ त्रि० (उपधारित) અવધારિત, નિશ્ચિત

उवहि. पु० स्त्री० (उपधि) વસ્ત્ર, ઘરેણા, ઘરબાર વગેરે ઉપધિ ઉપકરણ, સામગ્રી (૨) માયા કપટ

उवहिय. त्रि० (उपहित) અર્પણ કરેલ, પાસે મુકેલ

उवहिय त्रि० (औपधिक) માયાવડે પાપને ઢાંકનાર

उवाइक्कंत त्रि० (उपातिक्रान्त) વ્યતીત થએલ, પસાર થઇ ગયેલ

उवाइय त्रि० (उपायित) યાચેલુ ઇચ્છેલુ (૨) દેવની આરાધનાથી પ્રાપ્ત થએલ (૩) દેવની માનતા

उवाएज्ज } त्रि० (उपादेय) ગ્રાહ્ય, ગ્રહણ
उवाएय } કરવા યોગ્ય

उवागय त्रि० (उपागत) પ્રાપ્ત થએલ, મેળવેલ

उवाचिय त्रि० (उपाचित) ભરેલ, વ્યાપ્ત

उवाडिय त्रि० (उत्पाटित) ઉખેડેલ

उवाणहा स्त्री० (उपानह्) પગરખા, જોડા

उवादाण न० (उपादान) મુખ્ય કારણ (૨) ગ્રહણ, સ્વીકાર

उवादेय त्रि० (उपादेय) ઉપાદેય-આદરવા યોગ્ય વસ્તુ

उवाय पु० (अवपात) આચાર્યનો નિર્દેશ-આજ્ઞા (૨) ખાડો

उवाय पु० (उपाय.) ઉપાય, સાધન (૨) યુક્તિ (૩) પ્રતિકાર

उवायण न० (उपायन) ભેટ (૨) યાચના કરવી, માગણી કરવી

उवायपव्वज्जा. स्त्री० (उपायप्रव्रज्या) ગુરૂની સેવા કરી દીક્ષા લેવી તે

उवायाय. त्रि० (उपायात) પાસે આવેલ

उवालंभ. पु० (उपालम्भ) ઠપકો આપવો તે, ઓલભો

उवास पु० (अवकाश) અવકાશ, આકાશ (૨) ઉપાશ્રય, નિવાસસ્થાન

उवासंतर न० (अवकाशान्तर) ઘનવાત તનવાત વગેરેની વચ્ચેનુ આકાશ, આંતરારૂપ આકાશ

उवासग त्रि (उपासक) સાધુની ઉપાસના કરનાર ધર્મ સાભળવાની અભિલાષા વાળા (૨) पु० શ્રાવક, જૈન ગૃહસ્થ

उवासगदसा स्त्री० (उपासकदशा) ઉપાસક-શ્રાવકના અધિકારના દશ અધ્યયન જેમા છે એવા સાતમા અંગસૂત્રનુ નામ, ઉપાસકદશાસૂત્ર

उवासगपडिमा स्त्री० (उपासकप्रतिमा) ઉપાસકની-શ્રાવકની ૧૧ પડિમા

उवासय त्रि० (उपासक) ઉપાસના કરનાર, સેવક.

उवासिया स्त्री० (उपासिका) સિદ્ધાંત સાભળવાની ઇચ્છાવાળી સ્ત્રી, શ્રાવિકા.

उवाहणा. स्त्री० (उपानह्) પગરખુ, ખાસડુ

उवाहि पु० स्त्री० (उपाधि) ઉપાધિ, કર્મ જનિત વિશેષણ (૨) સામીપ્ય, સંનિધિ.

उविअ त्रि० (   ) સત્કાર પામેલ

उविक्खअ त्रि० (उपेक्षक) ઉપેક્ષા કરનાર, બેદરકાર

उविक्खा. स्त्री० (उपेक्षा) ઉપેક્ષા

उवीला स्त्री० (अवपीडा) પરને પીડા ઉપજાવવી તે

उवेअ त्रि० (उपेत) યુક્ત, સંયુક્ત, સહિત

उवेहलिय. पु० (   ) કંદમૂળની એક જાત

उवेहा स्त्री० (उत्प्रेक्षा) જ્ઞાન, સમજણ, (૨) કલ્પના (૩) નિશ્ચય

उवेहा स्त्री० (उपेक्षा) તિરસ્કાર, અનાદર

उवेहिअ. त्रि० (उपेक्षित) ઉપેક્ષા કરેલ

उव्वट्ट. त्रि (उद्वृत्त) નારકી અને દેવતાનો ભવ પુરો કરી બીજી ગતિમા ગયેલ

उव्वट्टण न० (अपवर्त्त) કર્મની સ્થિતિ ટુંકી થાય એવો જીવનો પ્રયત્ન.

उव्वट्टण न० (उद्वर्त्त) કર્મની ટુંકી સ્થિતિને અધ્યવસાય વિશેષથી લાંબી કરવી તે (૨) ઉવટી રૂવાટીએ મર્દન કરવુ તે (૩) પડખુ ફેરવવુ તે (૪) શરીર પરથી મેલ વગેરે દૂર કરવો તે (૫) શરીરને નિર્મળ કરનાર દ્રવ્ય (૬) એક ભવ પુરો કરી બીજા ભવમા જવુ, મરણ

उव्वट्टणा. स्त्री० (उद्वर्त्तना) દેવતા અને નારકીનો ભવ પુરો કરી બ્હાર નીકળવુ તે (૨) ઉગટણા, મર્દન વિશેષ

उव्वट्टणावय त्रि० (उद्वर्तनाकारक) પાસા ફેરવનાર

उव्वट्टिय. त्रि० (उद्वर्त्तित) નરક આદિનો ભવ પુરો કરી બ્હાર નીકળેલ (૨) ઉવટણુ કરેલ, પાસો ચોળેલ (૩) પદભ્રષ્ટ થયેલ

उव्वण. त्रि० (उल्वण) ઉત્કટ.

उव्वत्त त्रि० (उद्वृत्त) રોગી ગિલાન કે સથારો કરનાર સાધુની વૈયાવચ્ચ કરનાર નિર્યામક સાધુનો એક વર્ગ કે જે રોગીની ઉદ્વર્તના-પાસુ ફેરવવુ વગેરે રૂપે શુશ્રૂષા કરે

उव्वत्तण न० (उद्वर्त्तन) અધર રહેવુ, ઉર્ધ્વ વર્તન

उव्वरिय. त्रि० (   ) આહારનો એક દોષ (૨) જુદુ કાઢેલ

उव्वलण न० (उद्वलन) ઉલટી રૂવાટીરે મર્દન કરવુ મર્દન કરી મેલ ઉતારવો તે

उव्वलणा. स्त्री० (उद्वलना) ઉખેડવુ

उव्विग्ग त्रि० (उद्विग्न) ઉદ્વેગ પામેલ, અશાન્ત થયેલ.

उव्विद्ध त्रि० (उद्विद्ध) ઉંડુ (૨) ઉચ્છ્રિત, ઉંચુ. (૩) ગહન, ગભીર.

उव्विह पु० (उद्विध) ગોશાલાના મુખ્ય શ્રાવકનુ નામ

उव्विहिय त्रि० (उद्विद्ध) ઉચે ફેંકેલ

उव्वीढ. त्रि० (उद्विद्ध) ઉચુ બાણુ ફેકેલુ.

उव्वीलय. पु० (अपव्रीडक) આલોચણના લેનારને લજ્જા થતી હોય તે સમજાવી દૂર કરનાર

उव्वेअग्गह पु० (उद्वेगग्रह) ઉદ્વેગ ઉત્પન્ન થાય એવો રોગ

उव्वेग. } **उव्वेय** } पु० (उद्वेग) ઉદ્વેગ, ખેદ (૨) વ્યાકુળતા

उव्वेयणअ. } **उव्वेयणग** } त्रि० (उद्वेजक) ઉદ્વેગ કરનાર, ઉદ્વેગજનક

उव्वेयणिय. त्रि० (उद्वेजक) ઉદ્વેગકારી

उव्वेल्लिअ त्रि० (उद्वेल्लित) ઉત્સારિત, દૂર કરેલ

उव्वेह पु० (उद्वेध) જમીનમા ઉડાઇ, ઉડાપણુ

उव्वेहलिया. स्त्री० (उद्वेधलिका) એક જાતની વનસ્પતિ

उसण्ण पु० (उत्सन्न) સયમથી થાકેલ, ભ્રષ્ટ સાધુ

उसण्ण अ० (   ) મ્હોટે ભાગે, પ્રાયે

उसण्हसण्हिआ } **उसण्हसण्हिआ** } स्त्री० (श्लक्ष्णश्लक्ष्णिका) અનત વ્યવહારિક પરમાણુ ભેગા થવાથી બનેલ ન્હાનામા ન્હાના સ્કધની સજ્ઞા, ઉર્ધ્વરેણુનો ૬૪ મો ભાગ

उसत्त त्रि० (उत्सक्त) ઉપર બાધેલ.

उसन्न अ० (   ) બહુલતા, પ્રાયે

उसभ. पु० (ऋषभ) પ્રથમ તીર્થંકર, ઋષભદેવ સ્વામી (૨) ત્રિ० ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ (૩) પુ० પદરમા કુલગરનુ નામ. (૪) બળદ, બેન. (૫) અગીયારમા બારમા દેવલોકના ઇંદ્રનુ ચિન્હ (૬) બળદના ચિત્રવાળુ વસ્ત્ર અથવા આભરણ (૭) ચામડાનો પાટો (૮) બ્રાહ્મણ વિશેષ

उसभकंठ. पु० (ऋषभकण्ठ) એક જાતનુ રત્ન. (૨) બળદની ડોક

उसभकूड पु० (ऋषभकूट) એક પર્વતનુ નામ (૨) સિંધુ કુડની પૂર્વે ગંગા કુડની પશ્ચિમે નીલવત પર્વતના દક્ષિણ કાઠે ઉત્તરાર્દ્ધ કચ્છ વિજયમાનો આઠ જોજનનો ઉંચો એક કૂટ-શિખર

उसभदत्त. पु० (ऋषभदत्त) ઋષભદત્ત નામે એક બ્રાહ્મણ કે જેના ઘરમા મહાવીર સ્વામી પ્રથમ આવ્યા હતા (૨) ઉસુયાર નગરનિવાસી એક ગાથાપતિ

उसभनारायसंघयण. न० (ऋषभनाराचसंहनन) જેમા હાડકાના સાંધા પાટા જેવા પદાર્થથી વિંટાયેલ અને ઉપરા ઉપરિ મર્કટ બંધથી બંધાયેલ હોય તે સંઘયણ, છ સંઘયણમાનુ બીજુ સંઘયણ.

उसभपुर न० (ऋषभपुर) એ નામનુ એક નગર કે જેમા તિષ્યગુપ્ત નામે એક નિન્હવ થયા

उसभसेण. पु० (ऋषभसेन) ઋષભદેવ સ્વામીના ચોરાસી હજાર સાધુઓમાના મુખ્ય સાધુ (૨) ૨૦ મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ

उसभा. स्त्री० (ऋषभा) શાશ્વતી ચાર પ્રતિમાઓ પૈકી પહેલી પ્રતિમાનુ નામ

उसभासण पु० न० (ऋषभासन) બળદના આકારનુ આસન

उसह. पु० (ऋषभ) આદિ તીર્થંકર, પહેલા તીર્થંકરનુ નામ

उसह. पु० (ऋषभ) બળદ

उसहकूड पु० (ऋषभकूट) એ નામનો એક પર્વત ગંગાકૂટ અને સિંધુકૂટની વચ્ચે ચુલહિમવત પર્વતને દક્ષિણ તટે છે.

उसहसेण. पु० (ऋषभसेन) જુઓ " ઉસભસેણ " શબ્દ.

उसा. स्त्री० (उषा) ઠાર, ઝાકળ (૨) પ્રભાત

उसिण पु० न० (उष्ण) ઉષ્ણસ્પર્શ, ઉષ્ણતા, ગરમી (૨) ત્રિ० ઉનુ, ગરમ (૩) ઉષ્ણકાળ, ઉનાળો

उसिणपरिसह. पु० (उष्णपरिषह) તાપ-ગરમીનો પરિષહ.

उसिणफास. पु० (उष्णस्पर्श) ઉષ્ણ સ્પર્શ, ગરમી, આઠ સ્પર્શમાનો એક

उसिणोदग. न० (उष्णोदक) ઉનું પાણી, ગરમ પાણી.

उसिणोसिण त्रि० (उष्णोष्ण) ઉનુ ઉનુ

उसिय त्रि० (उ स्त) વ્યાપી રહેલ, ફેલાયેલ.

उसिय. त्रि० (उषित) નિવાસ કરેલ, રહેલ

उसीर न० (उशीर) વાળો, એક સુગંધિ દ્રવ્ય, વીરણના મૂળ.

उसु. पु० (इषु) બાણ, તીર, કામઠુ

उसुअ पु० (इषुक) બાણને આકારે બાળકનું એક આભરણ

उसुकारिज्ज न० (इषुकारीय) ઉત્તરાધ્યયનના ચૌદમા અધ્યયનનુ નામ જેમા ઇષુકાર રાજા કમળાવતી રાણી ભૃગુ પુરોહિત અને તેની સ્ત્રી તથા તેના પુત્રોનો અધિકાર છે

उसुगार. पु० (इषुकार) ધાતકી ખંડમા દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશાનો વિભાગ કરનાર એક પર્વત

उसुयार. पु० (इषुकार) એ નામનુ ઇષુકાર રાજાનુ નગર (૨) ઇષુકાર નગરીનો રાજા

उसुयाल. न० ( ) ઉખલ

उसूलग पु० ( ) ખાઈ

उसोवणी. स्त्री० (अवस्वापिनी) સામા માણસને ગાઢ નિદ્રા આવી જાય તેવી વિદ્યા
उस्स. पु० (उष्या) ઓસ, ઠાર, ઝાકળ
उस्सत्र. पु० (उच्छ्रय) ઉન્નતિ
उस्संकलिअ. त्रि० (उत्सङ्कलित) તજ્જયેલ
उस्सक्कणा. न० (उत्ष्वष्कण) જેને માટે જે કાળ નિર્માણ કરેલ છે તેને ઉલ્લંઘીને તે કાર્ય કરવું તે (२) ઉંચે કુદવું
उस्सग्ग पु० (उत्सर्ग) કાઉસ્સગ્ગ, કાયાના વ્યાપારનો ત્યાગ (२) મળમૂત્રાદિનો ત્યાગ
उस्सग्गि त्रि० (उत्सर्गिन्) ઉત્સર્ગ માર્ગ તથા અપવાદ માર્ગને જાણનાર, શાસ્ત્રીય બારીક નિયમોને સમજનાર
उस्सण्ण त्रि० (अवसन्न) નિમગ્ન.
उस्सण्ण. अ० ( ) બહુલતા, ઘણે ભાગે, પ્રાયે
उस्सण्हसरिहआ स्त्री० (उच्छ्लक्ष्णश्लक्ष्णिका) અનંત વ્યવહારિ પરમાણુ ભેગા થવાથી બનેલ સ્કંધની સત્તા
उस्सन्न. अ० ( ) જુઓ "ઉસ્સણ્ણ" શબ્દ
उस्सप्पिणी स्त्री० (उत्सर्पिणी) } ચડતા
उस्सप्पिणीकाल पु० (उत्सर्पिणीकाल) } છ આરા પુરા થાય તેટલો કાળ દશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણનો ચડતો કાળ
उस्सय. पु० (उच्छ्रय) ઉન્નતિ, ઉચ્ચતા (२) અહિંસા.
उस्सयंगुल. न० (उच्छ्रयाङ्गुल) ત્રણ પ્રકારના અંગુલ પૈકી બીજું ઉત્સેધાંગુલ, જેનાથી અશાશ્વતી વસ્તુની લંબાઇ પહોળાઇ વગેરેનો માપ થાય અથવા શરીરની અવગાહના ગણાય તે અંગુલ
उस्सयण पु० (उच्छ्रयण) માન, અહંકાર
उस्सव पु० (उत्सव) ઇંદ્ર આદિનો મહોત્સવ
उस्सवणया स्त्री० (उच्छ्रयणता) ઉંચુ કરવું તે
उस्ससण न० (उच्छ्वसन) ઉશ્વાસ
उस्ससिअ न० (उच्छ्वसित) ઉંચો શ્વાસ લીધેલ
उस्सा स्त्री० (उषा) ઝાકળ
उस्सार. पु० (उत्सार) અનેક દિવસ ભણવા યોગ્ય ગ્રંથનું છોડી એક પણ દિવસ પઠન કરવું તે
उस्सारग. त्रि० (उत्सारक) દૂર કરનાર
उस्सारण न० (उत्सारण) દૂર કરવું
उस्सास पु० (उच्छ्वास) પ્રજ્ઞાપનાના સાતમા પદનું નામ (२) ઉંચો શ્વાસ લેવો તે (३) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ શ્વાસોશ્વાસ લઇ શકે છે
उस्सासग त्रि० (उच्छ्वासक) શ્વાસોશ્વાસ લેનાર
उस्सासनिसास. पु० (उच्छ्वासनिःश्वास) શ્વાસોશ્વાસ લેવો તે, ઉંચેથી નીચે ને નીચેથી ઉંચે શ્વાસ લેવો તે.
उस्सासपअ पु० (उच्छ्वासपद) ઉચ્છ્વાસપદ, પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના સાતમા પદનું નામ
उस्सासय. त्रि० (उच्छ्वासक) જુઓ "ઉસ્સાસગ" શબ્દ.
उस्सासविस पु० (उच्छ्वासविष) જેના શ્વાસમાં ઝેર છે એવી જાતિનો એક સર્પ
उस्सिअ त्रि० (उच्छ्रित) ઉંચું કરેલ, ઉંચે ઉપાડેલ
उस्सिंचण न० (उत्सेचन) તળાવાદિનું પાણી ઉલેચી બહાર કાઢવું તે (२) છાંટવું તે (३) છાંટવાનું સાધન
उस्सिंचित्तार त्रि० (उत्सेक्तृ) પાણી ઉલેચનાર.
उस्सित त्रि० (उत्सृत) ઉંચું કરેલું.
उस्सित्त त्रि० (उत्सिक्त) ઉંચુ કીધેલું (२) ગર્વિષ્ઠ, ઉદ્ધત
उस्सिय त्रि० (उत्सृत) ફેલાયેલ પસરેલ (२) ઉંચુ કરેલ

उस्सीस. न० (उच्छीर्ष) ઓશીકું.
उस्सुअ. न० (औत्सुक्य) ઉત્કંઠાપણું.
उस्सुक्क. त्रि० (उच्छुल्क) કરરહિત; જગાત રહિત.
उस्सुग. त्रि० (उत्सुक) ઉત્કંઠિત; ઉત્સાહયુક્ત.
उस्सुत्त. त्रि० (उत्सूत्र) સૂત્રથી વિરૂદ્ધ; સિદ્ધાન્તથી ઉલટું.
उस्सुय. त्रि० (उत्सुक) ઉત્કંઠિત; ઉત્સાહવાળો. (૨) પું० ઉત્સુક નામના એક કુમાર.
उस्सुय. न० (औत्सुक्य) ઉત્સુકપણું; ઉત્કંઠા.
उस्सूलअ. पुं० ( ) દુશ્મનના લશ્કરને પાડવા માટે ઢાંકેલી છુપી ખાડ; એક જાતની ખાઇ.
उस्सेइम. त्रि० (उत्स्वेदिम) લોટનું ધોવણ; ડાંગર વગેરેનો લોટ ઓસાવવામાં આવે તે લોટવાળું પાણી.
उस्सेयण. न० (उत्स्वेदन) ઓસામણનું પાણી.
उस्सेह. पुं० (उत्सेध) ઉંચાઇ; અવગાહના. (૨) શિખર.
उस्सेहंगुल. पुं० (उत्सेधांगुल) ઉત્સેધાંગુલ; આઠ જવમધ્ય પ્રમાણ એક ભરપ; આ અંગુલથી નારકી તિર્યંચ વગેરે સર્વ જીવોના શરીરની અવગાહના-ઉંચાઇનું પ્રમાણ ગણવામાં આવ્યું છે.
उहर. न० (उपगृह) નાનું ઘર; રહેઠાણની પાસેનું ઘર.
उहासणभिक्खा. स्त्री० (मदभाषणभिक्षा) પોતાની ઓળખાણ આપીને ભિક્ષા લેવી તે.

ऊ.

ऊण. त्रि० (ऊन) ઉણું; ઓછું; ન્યૂન.
ऊणाइरित्तमिच्छादंसण. न० (ऊनातिरिक्तमिथ्यादर्शन) શરીરના પ્રમાણથી જીવને ન્હાનો અથવા મ્હોટો માનવો તે; મિથ્યાત્વનો એક પ્રકાર.
ऊणिय. त्रि० (ऊनित) ન્યૂન.
ऊणोयरिया. स्त्री० (ऊनोदरिता) હમેશના ખોરાક કરતાં કંઇક ઓછું ખાવું તે; ઊણોદરી તપ.
ऊरणी. स्त्री० ( ) ગાડર.
ऊरणीअ. पुं० (औरणिक) ગાડર પાળનાર; રબારી.
ऊरस. त्रि० (औरस) પોતાનો પુત્ર.
ऊरू. पुं० (ऊरु) સાથળ.
ऊरुघंटा. स्त्री० (ऊरुघण्टा) } સાથળ
ऊरुघंटिया. स्त्री० (ऊरुघण्टिका) } ઉપર લટકતી ઘંટડી.
ऊरुजाल. न० (ऊरुजाल) જાંઘ સુધી લટકતું એક ઘરેણું.
ऊस. पुं० (ऊष) ખારો; લવણમિશ્ર રેતી; ખારી માટી.
ऊसड. त्रि० (उच्छ्रित) ઉંચું કરેલ.
ऊसढ. त्रि० (उच्छ्रित) ઋદ્ધિ સંપદા વગેરેથી ઉંચું. (૨) સારૂં રસદાર સુગંધિ ભોજન. (૩) ઉછરીને મ્હોટા થઇ આવેલ (ભિંડા વગેરે.)
ऊसढ. त्रि० (उत्सृष्ट) તજેલું; નાખી દેવાનું.
ऊसढपिंड. न० (उत्सृष्टपिण्ड) નાખી દેવાનું પિંડ-ભોજન.
ऊसर. न० (ऊषर) ખારી જમીન.
ऊसरण. न० (उत्सरण) ઉપર ચઢવું.
ऊसव. पुं० (उत्सव) ઉત્સવ; મહોત્સવ.

ऊसविय. त्रि० (   ) ઉંચું કરેલ.

ऊसस. पुं० (उच्छ्वास) ઉંચો શ્વાસ.

ऊससिय. न० (उच्छ्वसित) ઉંચો શ્વાસ લેવો તે.

ऊसारिय. त्रि० (उत्सारित) પસારેલ; વિસ્તારેલ.

ऊसास. पुं० (उच्छ्वास) શ્વાસ ઉંચો લેવો તે. (२) ગાયનનું એક ચરણ બોલતાં જેટલો વખત લાગે તેટલા વખત પ્રમાણનો કાળ વિભાગ (३) મરણ.

ऊसासग पुं० (उच्छ्वासक) શ્વાસ લેનાર.

ऊसासगणीसास. पुं० (उच्छ्वासनिःश्वास) શ્વાસોશ્વાસ.

ऊसासणाम. न० (उच्छ्वासनामन्) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ શ્વાસોશ્વાસ લઇ શકે.

ऊसासद्धा. स्त्री० (उच्छ्वासाध्वन्) ઉચ્છ્વાસ પ્રમાણ કાળ-સમય.

ऊसिय. त्रि० (उच्छ्रित) ઉંચું કરેલ. (२) ઉન્નત.

ऊसिय. त्रि० (उत्सृत) ઉંચું કરેલ; ઉંચું મુકેલ. (२) વ્યાપ્ત.

ऊसियारी. स्त्री० (   ) ખીલાડી.

ऊसीस. न० (उच्छीर्ष) ઓશીકું.

ऊसीसमूल. न० (उच्छीर्षमूल) ઓશીકાની પાસે-નીચે.

ऊह. पुं० (ऊह) ઓઘ-સામાન્ય સંજ્ઞા; આહાર, ભય, મૈથુન અને પરિગ્રહવિષયક સંજ્ઞા-ઇચ્છા. (२) તર્કવિતર્ક.

ऊह न० (ऊधस) ગાય-ભેંસ વગેરેનો આઉ; સ્તન.

ऊहसमणा. स्त्री० (ओघसंज्ञा) જુઓ "ઊહ" શબ્દ.

ए.

ए. अ० (ए) સંબોધન. (२) વાક્યાલંકાર.

ए. अ० (एवं) આ પ્રમાણે.

एइय. त्रि० (एजित) કંઇક કંપેલું; ધ્રૂજેલું.

एक. त्रि० (एक) એક; એકલું; એકજ. (२) અસહાય; નિઃસહાય. (३) અન્ય; બીજું. (४) સમાન; તુલ્ય.

एकंचणं. अ० (एकचन) એક; કોઇએક

एकचत्तालीसा. स्त्री० (एकचत्वारिंशत्) એકતાલીસ.

एकजडि. पुं० (एकजटिन्) એક જટાવાળો-પુંછડીવાળો ગ્રહ. ८८ ગ્રહમાંનો એક.

एकतीसा. स्त्री० (एकत्रिंशत्) એકત્રિસ; ३१.

एकराइया. स्त्री० (एकरात्रिका) એક રાત્રિની બારમી ભિક્ખુ પડિમા.

एकलविहार. } पुं० (एकाकिविहार) સાધુએ
एकल्लविहार. } એકલા વિચરવું તે.

एकवीसा. स्त्री० (एकविंशति) એકવીશ; २१.

एकाणउइ. स्त्री० (एकनवति) એકાણું.

एकागिय. त्रि० (एकाकिन्) એકલું; સહાય વગરનું.

एकारस. त्रि० (एकादशन्) અગીયાર; ११.

एकारसंग. न० (एकादशाङ्ग) આચારાંગાદિ ११ અંગસૂત્ર.

एकारसी स्त्री० (एकादशी) અગીયારસ.

एकावली. स्त्री० (एकावली) કનકાવલીના જેવું એક પ્રકારનું તપ; અનુક્રમે ચડતા ઉતરતા તપની આવલી-સમૂહ. (२) એક સરો હાર; એક જાતનું ઘરેણું

एकासण न० (एकाशन) આખા દિવસમાં એકજ વખત ખાવાનું વ્રત લેવું તે.

एकासणिय. त्रि० (एकाशनिक) હમેશાં એક વખત જમનાર.

एकासीइ. स्त्री० (एकाशीति) ८१; એક્યાશી.

एक्कूणवीसा. स्त्री० (एकोनविंशति) ओगणीस, १९

एक्क. त्रि० (एक) એક, અદ્વિતીય

एक्कग त्रि० (एकक) ફક્ત એકલો, એકલ વિહારી સાધુ

एक्कगदत्ति स्त्री० (एकदत्ति) જે તપમાં એક જ દાત અન્ન પાણીની લેવાય તે

एक्कगसित्थ न० (एकसिक्थ) જે તપમાં આખો દિવસ અન્નની એક સિથ ઉપરાંત ખવાય નહીં તે તપ

एक्कत्तीसा. स्त्री० (एकत्रिंशत्) એકત્રીશ, ३१

एक्कवीसा. स्त्री० (एकविंशति) એકવીશ, २१

एक्कसत्तरि. स्त्री० (एकसप्तति) ७१-એકોતેર

एक्कसरग. त्रि० (एकसर्ग) એક સમાન, એક સરખું.

एक्कसाडिअ न० (एकशाटिक) वच्चे सांधो न होय तेवुं वस्त्र, साल, दुपट्टो

एक्कसिं अ० (एकदा) કોઇ વખતે

एक्कसीइ स्त्री० (एकाशीति) એકાશી

एक्कसेस पु० (एकशेष) એક શેષ નામનો સમાસ, સમાસનો એક પ્રકાર

एक्काइ पु० (एकादि) આ નામનો એક ભાગનિક સુબો

एक्काइनाम न० (इक्काइनामन्) એકાઇ નામનો રાઠોડ

एक्कारस त्रि० (एकादशन्) અગીયાર, ११.

एक्कारसंग न० (एकादशाङ्ग) आचारांगादि ११ अंगशास्त्र.

एक्कारसंगि. त्रि० (एकादशाङ्गिन्) આચારાંગ આદિ ११ અંગના જાણનાર

एक्कारसी. स्त्री० (एकादशी) એકાદશી તિથિ, અગીયારસ

एक्कावण्णा स्त्री० (एकपञ्चाशत्) એકાવન, ५१

एक्कावाइ पु० (एकवादिन्) એકજ આત્મા છે એમ માનનાર, એકવાદી.

एक्कासण न० (एकाशन) એકાસણું, એક આસને બેસી દિવસમાં એકજ વખત ભોજન કરવાનું વ્રત

एक्कासी स्त्री० (एकाशीति) એકાશી, ८१

एक्कासीति. स्त्री० (एकाशीति) જુઓ "એકાસી" શબ્દ

एक्किक्क. त्रि० (एकैक) } એકએક, દરેક, પ्रत्येक
एक्केक्किय. त्रि० (ऐकैक) }
एक्केक्क. त्रि० (एकैक) }

एग त्रि० (एक) જુઓ "એક" શબ્દ.

एगइय त्रि० (एकक) કોઈ એક, એક એક, કેટલાએક. (२) એકાકી

एगओ अ० (एकतस्) એક તરફ

एगओखहा स्त्री० (एकतःखा) જેમાં જીવ ડાબી તરફથી પ્રવેશ કરી ડાબી બાજુએ જઈ ઉત્પન્ન થાય તે શ્રેણિ, વામશ્રેણિ-આકાશ પ્રદેશ પંક્તિ

एगओवंका स्त्री० (एकतोवक्रा) એક તરફથી વાંકી શ્રેણિ, એક વાંકવાળી શ્રેણિ આકાશ પ્રદેશ પંક્તિ

एगओवत्त पु० (एकतोवृत्त) બે ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

एगंगिय. त्रि० (एकाङ्गिक) અંગ, આખું, અખંડ

एगंतरगं अ० (एकत्र) કોઇએક

एगंत. न० (एकान्त) એકાંત સ્થળ, નિર્જન સ્થાન (२) નક્કી, ચોક્કસ (३) એકાંત, ફક્ત, કેવળ (४) નિરંતર, ચાલુ (५) સર્વથા, પુરેપુરું.

एगंतदंड पु० (एकान्तदण्ड) એકાંત-ચોક્કસ દંડાય તેવો, હિંસક

एगंतदिट्ठि स्त्री० (एकान्तदृष्टि) જૈનેતર દર્શન (२) त्रि० જૈનેતર દર્શન માનનારા. (३) स्त्री० નિશ્ચિત સમ્યક્ત્વ, નિશ્ચિત શ્રદ્ધા

एगंतदूसमा स्त्री० (एकान्तदुःषमा) અવસર્પિણી કાળનો છઠ્ઠો અથવા ઉત્સર્પિણી કાળનો પહેલો આરો

एगंतपंडिय त्रि० (एकान्तपण्डित) એકાંત પાપ ક્રિયા-પાપથી નિવૃત્ત, સર્વ વિરતિ સાધુ

एगंतबाल. पु० (एकान्तबाल) સર્વથા બાળ અજ્ઞાની જીવ, મિથ્યાદષ્ટિ અને અવિરતિ

एगंतचारि त्रि० (एकान्तचारिन्) એકાન્ત-જન રહિત સ્થાનમા વિચરનાર, એકાન્તગામી

एगतर. त्रि० (एकान्तर) એક-એક દિવસને આંતરે આવતા આયંબિલ ઉપવાસ વિગેરે, એકાન્તર તપ (२) અનન્તર સમય, અન્તર રહિત-એક સમય

एगंतरिय. त्रि० (एकान्तरित) એક એકને અંતરે આવેલ, એકાંતર (ઉપવાસ, આયંબિલ વગેરે)

एगंतसुत्त न० (एकान्तसुप्त) એકાન્ત-નિશ્ચયે સુતેલ, ભાવનિદ્રા મોહમા ઉંઘેલ

एगंतसुसमा स्त्री० (एकान्तसुषमा) અવસર્પિણી કાળનો પ્રથમ અને ઉત્સર્પિણી કાળનો છઠ્ઠો આરો

एगंतसो अ० (एकान्तश) એકાંતથી, સર્વથા

एगंतिय त्रि० (एकान्तिक) " અવશ્યભાવી " માનનાર

एगखुर त्रि० (एकखुर) એક ખરીવાળા તિર્યંચપંચેંદ્રિય ઘોડા ગધેડા વિગેરે, થલચર તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો એક ભેદ

एगगुण त्रि० (एकगुण) એકગણો, વર્ણ ગંધ આદિની સરખામણી કરતા જે બમણો ત્રગણો ન હોય કિન્તુ એક ગણો હોય તે (२) पु० न० સિદ્ધશ્રેણિઆ અને મણુસ્સસેણિયા પરિકર્મનો સાતમો ભેદ અને પુંસેણિઆદિ પાંચ પરિકર્મનો ચોથો ભેદ

एगग्ग न० (एकाग्र) ચિત્તની એકાગ્રતા, એક વસ્તુ ઉપર મનની સ્થિરતા (२) त्रि० ચિત્તની એકાગ્રતાવાળો

एगचक्खु त्रि० (एकचक्षुष्क) શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન રહિત માત્ર એક ચક્ષુઇન્દ્રિય રૂપ દ્રવ્ય ચક્ષુ ધરનાર (२) એક આંખવાળો, કાણો

एगचरिया स्त्री० (एकचर्या) એકલ વિહારી, થવું-એકલા વિચરવું તે

एगचारि त्रि० (एकचारिन्) એકલ વિહારી, એકાકી વિચરનાર

एगच्च पु० (एकार्च) એકાવતારી પુરૂષ, જેને એકવાર ફરી મનુષ્યમા અવતાર લઇ મોક્ષે જવાનું છે તે

एगच्छत्त त्रि० (एकछत्र) એક છત્ર (२) પૂર્ણ પ્રભુત્વવાળો

एगजंबुय पु० (एकजम्बुक) ઉદંડતીર નગરીની બહારનો એ નામનો એક બગીચો

एगजडि त्रि० (एकजटिन्) જુઓ " એકજડિ " શબ્દ

एगजाय त्रि० (एकजात) એકલું, બીજા વગર વગરનું (२) સહાય વિનાનું

एगट्ठ त्रि० (एकस्थ) એકત્રિત, એકઠું થયેલ

एगट्ठ त्रि० (एकार्थ) એક અર્થવાળો, પર્યાય શબ્દ

एगट्ठाण न० (एकस्थान) જેમા દિવસમા એક વખત એક ઠેકાણે બેસીનેજ ખવાય તે તપ, એકઠાણું

एगट्ठिय त्रि० (एकार्थिक) એક અર્થવાળો, સમાન અર્થવાળા

एगट्ठिय पु० (एकास्थिक) એક ગોટલીવાળું ફળ, કેરી વિગેરે

एगट्ठियपय न० (एकार्थिकपद) સિદ્ધ સેણિઆ અને મણુસ્સસેણિઆ પરિકર્મનો બીજો ભેદ (२) त्रि० એક અર્થવાળું સમાન અર્થવાળું

एगट्ठिया. स्त्री० (एकास्थिका) નાની નાવા; હોડી, નરી.

एगणासा स्त्री० (एकनासा) એક દિશાકુમારીનુ નામ

एगतर. त्रि (एकतर) બે કે અનેકમાનો એક

एगतालीसा स्त्री० (एकचत्वारिंशत्) એકતાલીસ, ૪૧

एगतिय पु० (एकक) કોઇએક

एगत्त. अ० (एकत्र) એકત્ર, એક સ્થાને, એકજ ઠેકાણે

एगत्त न० (एकत्व) એકપણુ એકલાપણુ

एगत्तवियक पु० (एकत्ववितर्क) એક દ્રવ્ય આશ્રી રહેલ પર્યાયોનુ અભેદરૂપે ચિંતવવુ અથવા, અનેકપર્યાયોમાના એક પર્યાયને અલગી ચિંતવન કરવુ તે

एगत्ताणुप्पेहा. स्त्री० (एकत्वानुप्रेक्षा) આ જીવ એકલો આવ્યો છે અને એકલો જવાનો છે એમ ચિંતવવુ તે

एगत्तीकरण न० (एकत्रीकरण) } એ
एगत्तीभावकरण. न० (एकत्रीभावकरण) } કાગ્રપણુ કરવુ તે

एगत्थ. अ० (एकत्र) એક સ્થળે, એક ઠેકાણે

एगनाणि पु० (एकज्ञानिन्) કેવળ જ્ઞાનવાળો

एगनासा. स्त्री० (एकनासा) પશ્ચિમ દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશા કુમારિઓમાની પાચમી

एगनिक्खमण न० (एकनिष्क्रमण) ગુરૂની મર્યાદામાથી વદના વખતે એકવાર અવગ્રહથી બ્હાર નિકળવુ તે

एगपएसिया. स्त्री० (एकप्रदेशिका) એક પ્રદેશની (શ્રેણી)

एगपक्ख त्रि० (एकपक्ष) નિષ્પ્રતિપક્ષ, પ્રતિપક્ષ વગરનુ.

एगपक्खिय त्रि० (एकपाक्षिक) એક ગુરૂના ચેલા, એક પક્ષના

एगपज्जवसिय पु० (एकपर्यवसित) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા એક બાકી રહે તે

एगपासग त्रि० (एकपार्श्वक) તપ કરવામા એકજ તરફની ભૂમિ સાથે સબધ રાખનાર

एगभत्त न० (एकभक्त) એકાસણુ, દિવસમા એક વાર જમવુ તે

एगभविअ. त्रि० (एकभविक) એક ભવને આતરે જે રૂપે ઉત્પન્ન થવાનુ હોય તે, જેમ એક ભવ પછી શખ રૂપે ઉત્પન્ન થવુ હોય તો તે એકભવિક શખ કહેવાય

एगभूय त्रि० (एकभूत) ભેગુ કરેલ, મેળવેલ

एगमेग. त्रि० (एकैक) એકેક, પ્રત્યેક, દરેક.

एगय. त्रि० (एकग) એકલા જનાર

एगय. त्रि० (एकक) એકાકી, એકલુ

एगयर. त्रि० (एकतर) બેમાનો ગમે તે એક

एगया. स्त्री० (एकता) એકત્વભાવના, જીવ એકલો આવ્યો છે અને એકલો જવાનો છે એમ ચિંતવવુ તે

एगया. अ० (एकदा) એકદા પ્રસ્તાવે, કોઈ પ્રસગે, કોઇ વખતે

एगराइंदिया. स्त्री० (एकरात्रिंदिवा) એક રાત્રિ અને એક દિવસની ભિક્ખુપડિમા

एगराइय त्रि० (एकरात्रिक) એક રાત્રિ સબધી, એક રાતમા થનાર

एगराइया स्त्री० (एकरात्रिकी) જેમા અટ્ઠમતપ કરી એક રાત શ્મશાન ભૂમિમા કાઉસ્સગ કરવામા આવે છે તે બારમી ભિક્ખુપડિમા.

एगराय न० (एकरात्र) એક રાત

एगलया. स्त्री० (एकलता) પહેલે દિવસે ઉપવાસ, બીજે દિવસે એકાસણુ, ત્રીજે દિવસે એકસીથ, ચોથે દિવસે એકઠાણુ, પાચમે દિવસે એકદાન, છઠ્ઠે દિવસે નીવી, સાતમે દિવસે આયબિલ અને આઠમે દિવસે આઠકવલ એમ આઠ દિવસ સુધી

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે તપ કરવામાં આવે તે એકલતા તપ.

एगल्ल त्रि० (एकक) એકાકી; એકલો.

एगविहारि. त्रि० (एकविहारिन्) એકલ વિહારી; એકલા વિચરનાર.

एगवीसा. स्त्री० (एकविंशति) એકવીશ, ૨૧.

एगसट्ठि. स्त्री० (एकषष्टि) એકસઠ, ૬૧.

एगसरिया. स्त्री० (एकसरिका) એકાવળી હાર.

एगसाडिय न० (एकशाटिक) એક પનાવાળુ સાધ્યાવગરનુ વસ્ત્ર, સાડી; મેલુ.

एगसाल. त्रि० (एकशाल) એક માળવાળુ (ઘર). એક ભોંયાળી (મેડી).

एगसिद्ध. पु० (एकसिद्ध) એક સમયમાં એકજ જીવ સિદ્ધ થાય તે

एगसेल. पु० (एकशैल) પુષ્કલાવર્ત અને પુષ્કલાવતી વિજયની વચ્ચેનો વખારા પર્વત.

एगसेलकूड. पु० न० (एकशैलकूट) એકશૈલ વખારા પર્વતના ચાર કૂટમાંનું બીજું કૂટ-શિખર.

एगसेस. पुं० (एकशेष) વ્યાકરણમા આવેલ સમાસનું નામ.

एगहा. अ० (एकधा) એક પ્રકારનું

एगाइ पु० (एकादि) એ નામનો એક ક્રૂર રાઠોડ

एगागार त्रि० (एकाकार) એકાકાર થયેલો; સરખા આકારવાળો

एगागि. त्रि० (एकाकिन्) એકલો; એકાકી.

एगागिय त्रि० (एकाकिन्) એકલુ

एगाणी. स्त्री० (एकाकिनी) એકલી સ્ત્રી.

एगाणुप्पेहा स्त्री० (एकानुप्रेक्षा) હુ એકલો છુ, મારૂ કોઈ નથી, હુ કોઇનો નથી એવા પ્રકારની ભાવના

एगामोस त्रि० (एकामर्श) પડિલેહવાના વસ્ત્રનો મધ્યભાગ પકડી બે તરફના છેડાને એકી સાથે ઘસવાથી લાગતો દોષ, પડિલેહણના દોષનો એક પ્રકાર

एगायय. त्रि० (एकायत) એક સાથે બંધાયેલ.

एगारस त्रि० (एकादशन्) જુઓ " એકારસ " શબ્દ.

एगारसी. स्त्री० (एकादशी) એકાદશી; અગીયારસ.

एगावली. स्त्री० (एकावली) મણિ જડિત હાર; એકસરો હાર.

एगावलीपविभत्ति. न० (एकावलीप्रविभक्ति) એકાવલિ હારની વિશેષ રચનાથી યુક્ત નાટ્ય વિશેષ; ૩૨ નાટકમાંનું એક.

एगावाइ. पु० (एकवादिन्) સર્વમાં એક આત્મા માનનાર દર્શન; વેદાન્તદર્શન.

एगासण. न० (एकाशन) એક સ્થાનમાં બેશીને દિવસમાં એકજ વખત જમવું તે

एगासी. स्त्री० (एकाशीति) જુઓ " એકકાસીઈ" શબ્દ.

एगाह पु० न० (एकाह) એક દિવસ.

एगाहच्च त्रि० (एकाहत्य) એક ઘાયે મારવા યોગ્ય; એક ઘાથી બે કટકા કરવા યોગ્ય.

एगाहिय. त्रि० (एकाहिक) એક દિવસનુ (૨) પુ० એકાંતરીઓ તાવ.

एगिंदिय त्रि० (एकेन्द्रिय) ફક્ત એક સ્પર્શેન્દ્રિયવાળા (જીવ).

एगिंदियसय. न० (एकेन्द्रियशत) એકેંદ્રિય શતક; ભગવતી સૂત્રના ૩૩ મા શતકના બીજા ઉદ્દેશાનું નામ.

एगीभूय त्रि० (एकीभूत) અનેક મટીને એક થયેલો.

एगुत्तरिय. त्रि० (एकोत्तरिक) એક જેનો ઉત્તર અવયવ છે તે; એકે વધતુ-જેમ- ૧૧-૨૧ વગેરે.

एगूण. त्रि० (एकोन) એકેઊણુ; એક ઓછુ.

एगूणचत्तालीसा. स्त्री० (एकोनचत्वारिंशत्) ઓગણચાળીશ, ૩૯.

एगूणणउइ. स्त्री० (एकोननवति) નવ્યાસી–૮૯ ની સખ્યા

एगूणतीसइ } **एगूणतीसा.** } स्त्री० (एकोनत्रिंशत्) ૨૯ ની સખ્યા

एगूणपएण. } **एगूणपन्न.** } **एगूणपन्नास.** } **एगूणपन्ना** } स्त्री० (एकोनपञ्चाशत्) ઓગણુ પચાશ, ૪૯

एगूणवीसइ. } **एगूणवीसा** } स्त्री० (एकोनविंशति) ૧૯ ની સખ્યા, ઓગણીસ

एगूणसट्ठि. स्त्री० (एकोनषष्ठि) ઓગણુ સાઠ, ૫૯.

एगूणसत्तरि स्त्री० (एकोनसप्तति) એકનૂન સીતેર, ઓગણોતેર, ૬૯

एगूणसी स्त्री० (एकोनाशीति) ૭૯, ઓગણ્ણાએશી

एगूरुई स्त्री० (एकोरुका) એકોરૂકદ્વીપની સ્ત્રી

एगूरुय } **एगोरुय** } पु० (एकोरुक) એ નામનો એક અતરદ્વીપ, છપન્ન અતર દ્વીપમાનો પહેલો (૨) पु० स्त्री० એ દ્વીપમા રહેનાર

एज. पु० (एज) વાયુ, પવન, વાયરો

एज्ज त्रि० (एत्य) આવવા યોગ્ય

एडय पु० (एडक) ૮૪ લાખ એડાગ પ રિમિત કાળ વિભાગ

एणी. स्त्री० (एणी) હરણી મૃગની

एणीयार पु० (एणीचार) હરણને ચારનાર તથા તેનુ પોષણ કરનાર

एणेज्ज. पु० (एणेय) ગોશાળે પહેલો પ્રોઢ પરિહાર કર્યો તે (૨) त्रि० હરણ સ બધી, મૃગનુ

एत त्रि० (एतत्) આ, એ પહેલુ

एतावंत. त्रि० (एतावत्) એટલુ

एतोवम त्रि० (एतदुपम) એની બરોબર, એના જેવો

एत्तिय त्रि० (इयत्) આટલુ, આ પ્રમાણુનુ

एत्तो. अ० (इत) આહિથી, હવે પછી (૨) આ (લોક) મા

एत्तोवरं. अ० (अतपर) એના પછી, એ ઉપરાત

एत्थ. अ० (अत्र) અહીં, એ સ્થળે

एत्थंतरे अ० (अत्रान्तरे) એટલા વખતમા

एमाइ त्रि० (एवमादि) ઇત્યાદિ, એ વિગેરે

एमेव. अ० (एवमेव) એનીજ રીતે, એમજ

एय. त्रि० (एतत्) આ, સામે રહેતી ચીજ વગેરે

एय. पु० (एज) ગતિ, ચાલવુ

एयण. न० (एजन) કમ્પવુ, ધ્રુજવુ

एयणा. स्त्री० (एजना) ગતિ ચાલવુ

एयणुद्देसय पु० (एजनोद्देशक) ભગવતી સૂત્રના પાચમા શતકના આઠમા ઉદ્દેશાનુ નામ

एयलई स्त्री० (एलकी) એક જાતની વન સ્પતિ

एयारिस त्रि० (एतादृश) એવુ, એના જેવુ

एयारूव त्रि० (एतद्रूप) એ પ્રકારનુ

एयावंति अ० (एतावत्) એટલા

एरंड पु० (एरण्ड) એરડો, એરડાનુ વૃક્ષ (૨) તૃણ વિશેષ

एरंडमिंजिया स्त्री० (एरण्डमिञ्जिका) એરડાનુ ફળ

एरंडइय } **एरंडय** } पु० ( ) હડકાયો કુતરો

एरएणवत न० } **एरएणवय** पु० } (ऐरण्यवत्) ઐરણ્યવય નામનુ અકર્મભૂમિનુ એક ક્ષેત્ર (૨) त्रि० તે ક્ષેત્રમા વસનાર

एरवय न० (ऐरवत) મેરૂથી ઉત્તરમા આવેલુ કર્મભૂમિનુ ભરત જેવડુ છેલ્લુ ક્ષેત્ર (૨) त्रि० ઇરવત ક્ષેત્રમા વસનાર (૩) पु० પર્વત વિશેષ

एरवयकूड. पु० (ऐरवतकूट) શિખરી પર્વતના ૧૧ કૂટમાનુ દશમુ કૂટ–શિખર

एरावग्र पु० (ऐरावन) જુઓ " એરવય " શબ્દ.

एरावई. स्त्री० (ऐरावती) કુણાલાનગરી પાસે વહેતી ઐરાવતી નામની નદી

एरावण. पु० (ऐरावण) પ્રથમ દેવલોકના ઇંદ્રનો હાથી, જે દેવતા હાથીનું રૂપ લઇ ઇંદ્રને પોતાના ઉપર બેસાડે તે (૨) શક્રેન્દ્રના હાથીના લશ્કરનો અધિપતિ (૩) એ નામે એક ગુચ્છ જાતની વનસ્પતિ (૪) ઉત્તરકુરૂક્ષેત્રમાનો એક દ્રહ કે જેની બે પાસે વીશ કચનક પર્વત છે.

एरावत पु० (ऐरावत) ઐરાવત ક્ષેત્રના પ્રથમ ચક્રવર્તી (૨) ઐરાવત ક્ષેત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા

एरावती. स्त्री० (ऐरावती) જુઓ " એરાવઈ " શબ્દ

एरिस. त्रि० (ईदृश) એના જેવુ

एल. पु० (एल) ઘેટો, મેંઢો (૨) મૃગની એક જાતિ

एलइज्ज. न० (एलकीय) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના સાતમા અધ્યયનનુ નામ

एलग पु० (एडक) ઘેટો, મેઢો

एलगा स्त्री० (एडका) ગાડર.

एलमूयत्त. न० (एडमूकत्व) ગાડરની પેઠે (બેબે) ન સમજી શકાય તેવુ બોલવુ તે, બોબડાપણુ.

एलय पु० (एल) બકરો, મેઢો

एला. स्त्री० (एला) એલચી

एलालुय पु० न० (एलालुक) બટાટા, રતાળુ ઇત્યાદિ કદ

एलावच पु० (एलापत्य) મહુક ગોત્રની શાખા રૂપ એક ગોત્રનું નામ (૨) त्रि० તે ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષ

एलावचसगुत्त न० (एलापत्यसगोत्र) આર્ય મહાગિરિનુ ગોત્ર

एलावच्चा स्त्री० (एलापत्या) પખવાડીયાની ૧૫ રાત્રિઓમાની ત્રીજી રાતનુ નામ

एलिंग पु० (एलिङ्ग) એક જાતનું ધાન્ય

एलिक्ख. त्रि० (ईदृक्ष) એવુ, એના જેવુ

एलुय पु० न० (एलुक) ઘરનો ઉમરો, (ઉંમરો) (૨) ડેલી

एव अ० (एव) અવધારણ, નિશ્ચય, નક્કી

एवइक्खुत्तो अ० (एतावत्कृत्वस्) એટલીવાર.

एवइय. त्रि० (इयत्) આટલુ

एवं अ० (एवम्) એ પ્રકાર, પૂર્વોક્ત રીતે, પહેલા કહ્યુ તેમ.

एवंपि अ० (एवमपि) એમ પણ

एवंभूत पु० } **एवंभूय** } (एवभूत) જે શબ્દનો જે અર્થ થતો હોય તે અર્થ પુરેપુરી રીતે, તે વસ્તુમા જુએ ત્યારેજ તેને તે વસ્તુ કહે, એમ માનનાર એક નય, સાત નયમાનો ૭ મો નય (૨) વિચ્છેદ ગયેલ આગમા દૃષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ૧૬ મો ભેદ

एवतिय त्रि० (इयत्) જુઓ " એવઇય " શબ્દ

एवमाइ. त्रि० (एवमादि) ઇત્યાદિ, વગેરે

एवमेव } **एवामेव.** } अ० (एवमेव) એમજ

एस त्रि० (एष्यत्) આવતુ, ભવિષ્યનુ- ભવિષ્યમા થવાનુ

एसकाल पु० (एष्यत्काल) આવતો કાળ

एसग. त्रि० (एषक) તપાસીને જોનાર

एसज्ज न० (ऐश्वर्य) વૈભવ, સંપત્તિ

एसण न० (एसण) એષણીય વસ્તુ, નિર્દોષ આહારાદિ

एसणा स्त्री० (एषणा) આહારાદિની ગવેષણામા સાધુ અને ગૃહસ્થી બન્નેથી લાગતા શંકિતાદિ દશ દોષ (૨) ઉપયોગપૂર્વક આહારાદિની ગવેષણા કરવી, એષણા નામની ત્રીજી સમિતિ (૩) પ્રાપ્તિ, લાભ.

(४) प्रार्थना (५) निर्दोष भिक्षा (६) भिक्षानुं ग्रहण करवु.

एसणासमिइ स्त्री० (एषणासमिति) ४२ प्रकारना दूषण टाळी शुद्ध आहार पाणीनी गवेषणा करवी ते, पांच समितिमांनी त्रीजी समिति

एसणिज्ज } **एसणिय** } त्रि० (एषणीय) मुनिने एषणा करवा योग्य, लेवु कल्पे तेवु, दोष वगरनु

एसि. त्रि० (एषिन्) गवेषणा करनार, तपासनार

एसिय त्रि० (एषित) गोचरीनी विधिथी प्राप्त थयेल, (आहारादि)

एसिय पु० (एषिक) असख्यात एकेंद्रिय जीवोनी हिंसा थाय एवा आहार करता एक हाथीने मारी खावु ते श्रेय एम माननार एक तापस, हाथी तापस (२) गवेषणा करनार, तपास करनार (३) शिकारी (४) पाखण्डि विशेष (५) मनुष्यनी एक नीच जाति

एसिय त्रि० (एषित) गवेषणा करायेल

एस्स. पु० (एष्यत्) भविष्यकाळ, भावी

एहा स्त्री० (एधा) शमी, खीजडीना काठ, इंधण

एहिअ त्रि० (ऐहिक) आलोकसम्बन्धी, आलोकनु

ओ.

ओ अ० (ओ) पादपूर्त्ति

ओअंसि त्रि० (ओजस्विन) मननी धीरज वाळो,.धैर्यवान्, धीर

ओअरिअ त्रि० (औदरिक) पेट भरनार, पेट भरवानी चिंता करनार

ओअग्गण न० (   ) विजय वश करवु

ओआर पु० (अवतार) अवतारण (२) प्रवेश

ओइण्ण त्रि० (अवतीर्ण) अवतरेल, उतरी आवेल

ओंकार पु० (ओंकार) ॐ कारनो उच्चार करवो

ओकन्दिया स्त्री० (अवकन्दिका) जुओ " उक्कन्दिया " शब्द

ओकड्ड त्रि० (आकृष्ट) खेची काढेल (२) न० उलटु वर्त्तन खेचवु

ओकड्डग पु० (अपकर्षक) जुओ " उक्कड्डग " शब्द

ओकड्डणा स्त्री० (अपकर्षणा) अपवर्तना

ओक्कंत त्रि० (अवक्रान्त) तिरस्कृत, पराजित

ओगहिअ. त्रि० (अवगृहीत) पीरसेल भोजनमाथी हाथमा लीधेल

ओगाढ त्रि० (अवगाढ) आकाश प्रदेशने अवगाही-स्पर्शी करीने रहेल (२) जमीनमा ऊंडु (३) आश्रित, अधिष्ठित (४) व्याप्त (५) निमग्न.

ओगाढरुइ स्त्री० (अवगाढरुचि) उपदेश के शास्त्रने अवगाहवाथी उत्पन्न थती धर्मरुचि

ओगाढसेणिआपरिकम्म न० (अवगाहनश्रेणिकापरिकर्मन्) दृष्टिवादना परिकर्मनो छट्ठो भेद

ओगाढावत्त. न० (अवगाढावर्त्त) ओगाढ सेणिआ परिकर्मनो १४ मो भेद

ओगास पु० (अवकाश) અવકાશ-ખુલ્લી જમીન

ओगाह पु० (अवगाह) અવગાહના, અવકાશ (૨) આકાશનુ લક્ષણ

ओगाहण न० (अवगाहन) જીવ શરીર આદિ વસ્તુ જેટલા ક્ષેત્રને અવગાહી રહે એટલુ ક્ષેત્ર

ओगाहणग. त्रि० (अवगाहनक) અવગાહનાર

ओगाहणसेणिया स्त्री० (अवगाहनश्रेणिका) અવગાહન શ્રેણી નામે દષ્ટિવાદાન્તર્ગત પરિકર્મનો એક ભાગ

ओगाहणा स्त्री० (अवगाहना) શરીર આદિની ઉંચાઇ (૨) આધારભૂત આકાશ પ્રદેશ (૩) શરીર (૪) અવસ્થાન, અવસ્થિતિ

ओगाहणानामनिहत्ताउय न० (अवगाहनानाम निधत्तायुष्क) ઔદારિકાદિશરીરનામ કર્મ સાથે આયુષ્ય કર્મનો બંધ થાય તે, આયુબંધનો એક પ્રકાર

ओगाहणासंठाण न० (अवगाहनासंस्थान) પ્રજ્ઞાપનાના ૨૧ મા પદનુ નામ

ओगाहिम त्रि० (अवगाहिम) પકવાન, સુખડી, માલપુવા વગેરે

ओगिण्हण न० (अवग्रहण) અર્થાવગ્રહનુ એક નામ

ओगिण्हणया स्त्री० (अवग्रहणता) સામાન્યજ્ઞાન વિશેષ અર્થાવગ્રહનુ એક નામ (૨) મનથી જાણવુ

ओगुंडिय त्रि० (अवगुण्ठित) લિપ્ત

ओगूहिय त्रि० (अवगूहित) આલિંગિત

ओग्गह पु० (अवग्रह) આજ્ઞા સમતિ રજા

ओग्गहण स्त्री० (अवग्रहण) ઇન્દ્રિયોના વિષયરૂપ પુદ્‌ગલોનુ ગ્રહણ કરવુ તે

ओग्गहिय त्रि० (अवगृहीत) અવગ્રહ જ્ઞાનથી જાણેલ (૨) આજ્ઞાથી લીધેલ (૩) મધાયેલ (૪) આપવા માટે ઉઠાવેલ

ओग्गहिय. त्रि० (अवग्रहिन्) આજ્ઞાથી લેનાર.

ओग्घसिय त्रि० (अवघर्षित) ઘસીને સાફ કરેલ

ओघ पु० (ओघ) પ્રવાહ (૨) સમૂહ રાશી, જથ્થો (૩) સામાન્ય, સમુચ્ચય. (૪) સંસાર (૫) અવિચ્છેદ, અવિચ્છિન્નતા

ओघसगणा. स्त्री० (ओघसंज्ञा) મતિજ્ઞાના વરણ કર્મના ક્ષયોપશમથી સામાન્ય બોધ થાય તે

ओघस्सरा स्त्री० (ओघस्वरा) ચમરચંચા રાજધાનીના દેવતાઓને સંદેશો પોચાડનારી ઘંટા

ओघादेस पु० (ओघादेश) સામાન્ય વિવક્ષા

ओचार पु० (अवचार) ધાન્યનો લાગો કોઠાર

ओचूलअ. न० (अवचूलक) લગામ, ચોકડો

ओच्छअ. } **ओच्छइय** } त्रि० (अवस्तृत) આચ્છાદન કરેલ (૨) અટકાવેલ

ओच्छण्ण } **ओच्छन्न** } त्रि० (अवच्छन्न) ઢાંકેલ, આચ્છાદિત (૨) આક્રમણ કરેલ

ओच्छाइय. त्रि० (अवच्छादित) આચ્છાદિત, ઢાંકેલ

ओच्छाहिअ त्रि० (उत्साहित) ઉત્સાહવત કરેલ વખાણ કરી ઉત્સાહ ચડાવેલ

ओच्छिण्ण त्रि० (अवच्छिन्न) આચ્છાદિત

ओज न० (ओजस्) બળ તાકાત

ओट्ठ पु० (ओष्ठ) હોઠ

ओणय त्रि० (अवनत) વાંકુ વળેલુ નીચે નમેલુ (૨) न० પ્રણામ

ओतार पु० (अवतार) પ્રવેશ કરવો, અંદર ઉતરવુ

ओतिण्ण त्रि० (अवतीर्ण) પાર ઉતરેલો પાર પામેલો

ओदइय त्रि० (औदयिक) ઉદય, કર્મવિપાક (૨) ઉદય નિષ્પન (૩) કર્મોદયરૂપ ઉદય ભાવ (૪) ઉદય પર ઉદય, ઉપરા ઉપર

ओदण. न० (ओदन) ભાત, રાંધેલ ચોખા.
ओधारिणी. स्त्री० (अवधारिणी) નિશ્ચય કારિણી (ભાષા)
ओनियट्ट. त्रि० (अवनिवृत्त) પાછા હઠેલ
ओपन्न त्रि० ( ) કુણ્ઠિત થએલ
ओप्पाइय. त्रि० (औत्पातिक) ઉત્પાત સબંધી
ओवद्धग्र त्रि० (अवबद्धक) અમુક સમય સુધી કોઇની બંધીમાં આવેલ, પરવશ
ओभट्ठ. त्रि० ( ) માગેલુ, યાચેલુ
ओभावणा स्त्री० (अवभावना) ઉપહાસ,હેલના, મશ્કરી
ओभास. पु० (अवभास) ૬૫ મા મહાગ્રહનુ નામ (૨) પ્રભા, ઝાંઈ
ओभासण न० (अवभासन) પ્રકાસવુ તે, ઉદ્યોત થવો (૨) આવિર્ભાવ (૩) પ્રાપ્તિ
ओभासिय त्रि० (अवभाषित) યાચના કરેલ, માગી લીધેલ (૨) न० યાચના, પ્રાર્થના
ओभुग. त्रि० (अवभुग्न) વક્ર, વાંકુ
ओम त्रि० (अवम) ઉણુ, ઓછુ, ન્યૂન, અધુરૂ (૨) न० દુકાળ, દુર્ભિક્ષ (૩) त्रि० અસાર, તુચ્છ (૪) લઘુ, નહાં
ओमंथिय त्रि० ( ) નીચું મસ્તક કરીને બેઠેલ
ओमचय. त्रि० (अवमत्यय) આહારનો એક દોષ.
ओमकोट्ठ. त्रि० (अवमकोष्ठ) ઉણોદર, થોડુ ખાધેલ હોય તે
ओमचेलग. त्रि० (अवमचलक) જૂના ને મેલા કપડા પહેરનાર
ओमज्जायण पु० (अवमज्जायन) એક ઋષિનુ નામ
ओमरत्त पु० (अवमरात्र) ક્ષયતિથિ, ઘટેલ તિથિ (૨) અહોરાત્ર, રાતદિન
ओमराइणिग्र. पु० (अवमरात्निक) દીક્ષાએ નહાનો (સાધુ)
ओमाण न० (अवमान) ક્ષેત્રાદિકની ભરપ
ओमाणा. पु० (अवमान) અપમાન, માન ભંગ, અનાદર
ओमिणण न० (अवमान) પોખવુ
ओमिस त्रि० (अवमिश्र) મિશ્રિત (૨) સમીપસ્થ (૩) न० સમીપતા.
ओमुद्धग त्रि० (अवमूर्द्धक) ઉંધુ મસ્તક કરેલ
ओमुय न० (उन्मुक) અંગારો, બળતો કોલસો
ओमोय. पु० (ओमोक) આભૂષણ, ઘરેણું
ओमोयर त्रि० (अवमोदर) ઓછુ ખાનાર.
ओमोयरण. न० (अवमोदर) ઉણોદરી તપ, નિત્ય ખોરાકથી ઓછુ ખાવુ તે
ओमोयरिग्र न० (अवमोदरिक) દુષ્કાળ, દુર્ભિક્ષ (૨) થોડુ ખાવુ, ઉણોદરીતપ
ओमोयरिया. स्त्री० (अवमोदरिका) ઉણોદરી તપ, છબાહ્ય તપમાનુ બીજુ
ओय. त्रि० (ओज) એક, અસહાય (૨) મધ્યસ્થ, તટસ્થ
ओय न० (ओजस्) વિષમસંખ્યા, જેવી કે એક-ત્રણ-પાંચ વિગેરે (૨) त्रि० નિષ્કિંચન, નિષ્પરિગ્રહી (૩) રાગ દ્વેષથી રહિત, કર્મમલ રહિત-શુદ્ધ (૪) पु० જીવ ઉત્પન્ન થતા વેંત પ્રથમ આહાર ગ્રહણ કરે તે, માતાનુ રેતસ અને પિતાનુ વીર્ય. (૫) તેજ, પ્રકાશ
ओयंसि. त्रि० (ओजस्विन्) મનોબળવાળુ (૨) તેજસ્વી
ओयण. पु० (ओदन) રાંધેલા ચોખા, ભાત
ओयरण न० (अवचरण) પાછુ ફરવુ, પાછુ હઠવુ
ओयरण. न० (अवतरण) ઉપરથી ઉતરવુ, હેઠે જવુ
ओयविय. त्रि० ( ) પરિકર્મિત, સરકારિત
ओयस्सि त्रि० (ओजस्विन्) જુઓ " ओयसि " શબ્દ
ओया. स्त्री (ओजस्) શક્તિ, સામર્થ્ય

ओयाय त्रि० (उपयात) प्राप्त કરેલ, પામેલ
ओयार. पु० (अवतार) સમાવેશ, અંતર્ભાવ
ओयारग त्रि० (अवतारक) ઉતારનાર, પ્રવૃત્તિ કરનાર
ओयाहार त्रि० (ओजआहार) ઓજ આહારવાળા
ओरस त्रि० (उरस) અનુરાગી, સ્નેહથી જોડાયેલ
ओरस. त्रि० (औरस) અંગજન્ય પુત્ર દત્તક નહિ તે (૨) ઉરસ્ય, સંતાન
ओरस्स त्रि० (औरस) છાતી સંબંધી (હિંમત)
ओराल. त्रि० (उदार) ઉદાર પ્રધાન (૨) સ્થૂલ, મ્હોટું (૩) ઔદારિક શરીર, પાંચ શરીરમાનું એક
ओरालसरीर न० (उदारशरीर) ઉદારિક શરીર, પ્રધાન શરીર
ओरालिय पु० न० (औदारिक) ઉદારિક શરીર મનુષ્ય અને તિર્યંચનુ સ્થૂલ શરીર (૨) त्रि० ઉદારિક શરીરવાળો
ओरालियपोग्गलपरियट्ट पु० (औदारिकपुद्गलपरिवर्त) ઔદારિક પુદ્ગલ પરાવર્તન, લોકના તમામ પુદ્ગલોને એક જીવ જેટલા વખતમાં ઉદારિક શરીર રૂપે ગ્રહણ કરી પરિણમાવી પુરા કરે તેટલો વખત
ओरालियमीसग पु० (औदारिकमिश्रक) વૈક્રિય આદિ સાથે મિશ્રિત થયેલ ઉદારિક શરીર યોગ
ओरालियसरीर न० (औदारिकशरीर) ઔદારિક શરીર હાડ માંસવાળુ શરીર
ओरुहण न० (अवरोहण) નીચે ઉતરવું
ओरोह पु० (अवरोध) અંતેપુર, જનાનખાનું (૨) દરવાજાની અંદરનો અવાતર કોઠો
ओरोहिया स्त्री० (अवरोधिका) અંતેપુરમાં રહેનાર સ્ત્રી
ओलंब पु० (अवलम्ब) નીચે લટકવું
ओलंबणदीव पु० (अवलम्बनदीप) સાંકળથી બાંધેલો દીવો, લટકતો દીવો
ओलंबिय. त्रि० (अवलंबित) દોરડી બાંધી લટકેલ
ओलंभ पु० (उपालम्भ) ઠપકો
ओलग्ग त्रि०(अवलग्न) ગ્લાનિ પામેલ, બિમાર (૨) દુર્બલ
ओलित्त त्रि० (अवलिप्त) છાણ વગેરેથી લીંપી મુખ બંધ કરેલ (૨) લેપાયેલ, ખરડાયેલ
ओलुग्ग त्रि० (अवरुग्ण) માંદો, ગ્લાનિ પામેલ (૨) નાશ પામેલ
ओलुग्गसरीर त्रि० (अवरुग्णशरीर) દુર્બળ શરીરવાળો, માંદો
ओलोइअ. त्रि० (अवलोकित) જોયેલુ
ओलोय पु० (अवलोक) પ્રકાશ
ओवइणी. स्त्री० (अवपातिनी) વિદ્યા વિશેષ
ओवइय पु० स्त्री० ( ) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જંતુ
ओवगारिय त्रि० (औपकारिक) ઉપકાર કરનાર
ओवग्गहिअ त्रि० (औपग्रहिक) ગચ્છના ધારણ, એકનાનું નહિ (૨) દંડ-લાકડી આદિ સાધુના પાટીયારા ઉપકરણ
ओवघाइय त्रि (औपघातिक) ઉપઘાત કરનાર, પીડા કરનાર
ओवचिय पु० ( ) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત
ओवट्टणा स्त्री० (अपवर्त्तना) અપવર્તના ભાગાકાર
ओवट्टिय त्रि० (अपवर्त्तित) અપવર્તન કરેલ, ભાગ પાડેલ
ओवड्ढि स्त्री० (अपवृद्धि) હાનિ
ओवणिहिअ त्रि० (औपनिधिक) ગૃહસ્થ સમીપે આણેલ અનાદિની ગવેષણા કરનાર

ओवणिहिया स्त्री (औपनिधिकी) અનુપૂર્વી વિશેષ, અનુક્રમ વિશેષ

ओवतिणी स्त्री० (अवपातिनी) ઉપરથી નીચે પાડવાની વિદ્યા

ओवत्तिय त्रि० (अपवर्तित) ફેરેલ, ઘુમાવેલ

ओवत्थाणिय त्रि० (औपस्थानिक) સભાનુ કામ કરનાર નોકર

ओवमिश्च त्रि० (औपमिक) ઉપમા વડે દર્શાવાય તેવુ

ओवम्म न० (औपम्य) ઉપમાન પ્રમાણ, એક વસ્તુની સરખામણીથી થતુ બીજી સદૃશ વસ્તુનુ જ્ઞાન

ओवम्मसच्च पु० (औपम्यसत्य) ઉપમા સત્ય, જેમ મ્હોટુ તળાવ જોઇ કહે કે સમુદ્ર જેવુ તળાવ છે તે ઉપમાસત્ય

ओवयण न० (अवपतन) પોખવુ ઓવારણા લેવા (૨) નીચે ઉતરવુ, નીચે આવવુ

ओववाइय त्रि० (औपपातिक) જેની ઉત્પત્તિ થાય છે તે (૨) પુ० સસારી, પ્રાણી (૩) દેવને નરક ગતિના જીવ (૪) न० જૈનાગમ ઔપપાતિક સૂત્ર

ओवयाइयय त्रि० (औपयाचितक) માનતાથી પ્રાપ્ત કરેલ

ओवरश्र पु० (अपवरक) ઓરડો

ओवसग्गिय त्रि० (औपसर्गिक) ઉપસર્ગ કરનાર (૨) પુ० પ્ર, પરા આદિ ઉપસર્ગ રૂપ શબ્દ

ओवसमिय न० (औपशमिक) ઉપશમ સમકિત

ओवहिश्र. त्रि० (औपधिक) પોતાના દોષને ઢાકનાર (૨) કપાય નિમિત્તક કર્મ

ओवाडण न० (अवपाटन) વિદારવુ, ચીરવુ

ओवाडित त्रि० (अवपाटित) વિદારેલુ, ચીરેલુ

ओवात } **ओवाय** } पु० (अवपात) પડવાનુ સ્થાન, દેસવાળે તેવી ખાડાવાળી જમીન (૨) સેવા, ભક્તિ

ओवाय. त्रि० (औपाय) ઉપાય સાધન સબધી

ओवायपव्वज्जा स्त्री० (अवपातप्रव्रज्या) ગુરૂ સેવા રૂપ સાધનથી લીધેલી દીક્ષા

ओवायवंत त्रि० (अवपातवत्) નમ્ર, વિનયવાન્

ओविय त्रि० ( ) સરખી રીતે ગોઠવેલ, સમારેલ, જડેલ (૨) પ્રકાશિત

ओवीलग त्रि० (अपवीडक) બીજાને નિર્લજ્જ કરનાર

ओवीलय त्रि० (अपवीडक) જુઓ " ઉવીલય " શબ્દ

ओवेहा स्त्री० (उपेक्षा) જુઓ " ઉવેહા " શબ્દ

ओस. पु० (अवश्याय) ઝાકળ, ખારી જમીનમાથી નીકળી તરણા ઉપર જામેલ પાણીના બિન્દુ (૨) ઝાકળ, ઠાર

ओसक्कण. न० (अवष्वष्कण) અમુક ક્રિયાનો જે સમય નિયમિત હોય તે પહેલા તેની શરૂઆત કરવી જેમકે ગોચરીનો મધ્યાન્હ સમય હોય છતા રાંધવાને વખતે ગોચરી જવુ તે (૨) ઉત્તેજન

ओसण्ण त्रि० (अवसन्न) અવશ્ય કરવા લાયક ધર્મક્રિયા કરવામા આળસ કરનાર, સયમમા ખેદ ધરનાર (૨) ખુચી ગયેલ, ફસાઇ ગયેલ

ओसण्णं. अ० ( ) પ્રાયે કરી, ઘણુ કરીને

ओसण्णविहारि त्रि० (अवसन्नविहारिन्) શિથિલ આચારવાળો (૨) સ્વાધ્યાયાદિ ન કરનાર

ओसत्त त्रि० (अवसक्त) સબદ્ધ, સયુક્ત

ओसन्न पु० (अवसन्न) જુઓ "ઓસણ્ણ" શબ્દ

ओसन्नं. अ० ( ) જુઓ" ઓસણ્ણ" શબ્દ

ओसप्पिणी स्त्री० (अवसर्पिणी) दश કોડા કોડી સાગરોપમ પ્રમાણે ઉતરતો એક કાળવિભાગ, ઉતરતા ૭ આરા પુરા થાય તેટલો કાળ

ओसप्पिणीकाल. पु० (अवसर्पिणीकाळ) ઉતરતો કાળ, દશ કોડાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણુ કાળ વિભાગ

ओसमिअ. त्रि० (उपशमित) શાન્તિ પ્રાપ્ત.

ओसर पु० (अवसर) અવસર, સમય

ओसरण. न० (अवसरण) સાધુઓનો સમુદાય

ओसविय. त्रि० (उपशमित) શાંત થએલ, શાંત વૃત્તિવાળુ

ओसह. न० (औषध) ઓસડ-સુંઠ, લવીંગ, મરી, વિગેરે દવા

ओसहा स्त्री० (ओषधा) પુંડ્રવા વિજયની મુખ્ય રાજધાની

ओसहि. स्त्री० (औषधि) ફળ પાકે ત્યાં સુધી રહેનાર વનસ્પતિ, જુવાર, બાજરી વગેરે.

ओसा स्त्री० (अवश्याय) ઓસ, મેહ (૨) ઝાકળ.

ओसाण न० (अवसान) સમીપ, નજીક (૨) અંત, અવસાન

ओसायण न० (अवसादन) નાશ કરવો તે

ओसारिय त्रि० (अवसारित) અવનમિત, ઉપરથી લટકેલ

ओसास पु० (उच्छ्वास) ઉંચે શ્વાસ મુકવો તે

ओसिंचित्तार त्रि० (अवसेचयितृ) છાંટનાર

ओसित्त त्रि० (अवसिक्त) સિંચેન

ओसिय त्रि० (अवसित) પર્યવસિત (૨) ઉપશાન્ત (૩) છુતાએલ

ओसीर न० (उशीर) જુઓ " ઉસીર " શબ્દ

ओसुय न० (औत्सुक्य) ઉત્સુકતા, ઉત્કંઠા

ओसेइम. न० (उत्स्वेदिम) લોટ આદિ ધોવાનુ પાણી, ધોવણ.

ओसोवणी स्त्री० (अवस्वापिनी) અવસ્વાપિની નિદ્રા, અતિગાઢ નિદ્રા

ओह. पु० (ओघ) સંસારસમુદ્ર (૨) અસંયમ (૩) સંક્ષેપ. (૪) સમૂહ; જત્થો (૫) પ્રવાહ (૬) સમુચ્ચય, સામાન્ય. (૭) न० સૂત્ર, શાસ્ત્ર સંબંધી વાક્ય

ओहंजलिया स्त्री० ( ) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

ओहंतर. त्रि० (ओघतर) ઓઘ-સંસાર પ્રવાહને તરનાર, સંસાર પારગામી

ओहट्ट. } **ओहट्टय** } त्रि० (अपघट्टक) નિવારણ કરનાર, હઠાવનાર

ओहनाण न० (ओघज्ञान) ઔત્પત્તિક જ્ઞાન.

ओहय. त्रि० (अपहत) હણેલ, વિનાશ કરેલ

ओहय. त्रि० (उपहत) ઉપઘાત પ્રાપ્ત

ओहर न० (उपगृह) નાનુ ઘર.

ओहरिय. त्रि० (अपहृत) ઉતારેલુ, હેઠે મુકેલુ

ओहसण्णा. स्त्री० (ओघसंज्ञा) સામાન્ય બોધ

ओहसुय न० (ओघश्रुत) ઉત્સર્ગશ્રુત-શાસ્ત્ર

ओहाइय. त्रि० (अपहीन) ચારિત્ર-સંયમથી ભ્રષ્ટ થયેલ

ओहाडणी. स्त्री० (अपघाटनी) કમાડ બંધ કરવાની ટાંકી (૨) પાતરાની ઝોળીની ગુથેલી કમા સાદડી વિશેષ

ओहाडिय त्रि० (अपघाटित) બાંધેલુ

ओहाण. न० (अवधान) ઉપયોગ, ધ્યાન

ओहादेस पु० (ओघादेश) સામાન્ય પ્રકાર, કેવળ સામાન્ય

ओहामिअ. त्रि० ( ) નિરસ્કાર કરેલુ

ओहार पु० ( ) કાચબો

ओहारइत्तार. त्रि० (अवधारयितृ) નિશ્ચયકારી ભાષા બોલનાર, અસમાધિનુ ૧૧ મુ સ્થાનક સેવનાર

ओहारणी. स्त्री० (अवधारिणी) નિશ્ચયધારિણી ભાષા, હું આમજ કરીશ, એવી ચોક્કસ રૂપ વાણી.

ओहावण न० (अवधावन) અપકીર્તિ, અવહેલના

ओहासण न० (अवभाषण) યાચના, વિશિષ્ટ ભિક્ષા.

ओहासिअ त्रि० (अवभासित) ઇચ્છેલુ, પ્રાર્થનાપૂર્વક માગેલુ

ओहि. पु० स्त्री० (अवधि) ઇંદ્રિયોની સ્હાય વિના આત્મ પ્રકાશથી રૂપી પદાર્થોનુ હદવાળુ જ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, વિકલ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનો એક પ્રકાર (૨) પન્નવણાના તેત્રીશમા પદનુ નામ કે જેમા અવધિ જ્ઞાનનુ વર્ણન છે (૩) અવધિ, હદ, મર્યાદા

ओहिजलिया स्त्री० (अवधिजलिका) ચો ઇંદ્રિય જીવ વિશેષ

ओहिजिण. पु० (अवधिजिन) અવધિજ્ઞાન વાળા સાધુ

ओहिणाण. न० (अवधिज्ञान) અવધિજ્ઞાન ઇંદ્રિય અને મનના વ્યાપાર વિના માત્ર આત્મ જ્યોતિથી અમુક હદમા પ્રત્યક્ષરીતે રૂપી પદાર્થોનુ જાણવુ જ્ઞાનના પાચ પ્રકારમાનો ત્રીજો પ્રકાર

ओहिणाणि त्रि० (अवधिज्ञानिन) અવધિ જ્ઞાનવાળો જીવ

ओहिदंसण. न० (अवधिदर्शन) દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવની મર્યાદાથી રૂપી પદાર્થોનુ જોવુ, જે અવધિજ્ઞાનની પહેલા થાય છે તે

ओहिदंसणावरण. पु० न० (अवधिदर्शनावरण) દર્શનાવરણીય કર્મનો એક પ્રકાર કે જે અવધિ દર્શનને રોકે છે

ओहिदंसणि. त्रि० (अवधिदर्शनिन) અવધિ દર્શનવાળો જીવ

ओहिनाण न० (अवधिज्ञान) અવધિજ્ઞાન

ओहिनाणावरण न० } (अवधिज्ञानावरण)
ओहिनाणावरणिज्ज पु० } અવધિજ્ઞાનાવરણ જ્ઞાનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ

ओहिनाणि त्रि० (अवधिज्ञानिन्) અવધિ જ્ઞાનવાળો

ओहिपद. न० (अवधिपद) પન્નવણા સૂત્રના તેત્રીશમા પદનુ નામ

ओहिमरण न० (अवधिमरण) અવધિમરણ, એકવાર એક ગતિના આયુષ્યના દળિયા ભોગવી મરી, ફરી તેના તેજ દળીયા ભોગવીને મરે તે

ओहिय पु० (ओधिक) સામાન્ય, અવિશેષ, સમુચ્ચય

ओहीरिअ त्रि० (अवहीरित) તિરસ્કાર કરેલ

ओहूणण न० (अवधूनन) કંપ (૨) ઉલ્લ ઘન (૩) અપૂર્વકરણથી ભેદાએલ ગ્રથિનો ભેદ કરવો તે

ओहूय त्रि० (अवधूत) ઉલ્લઘન કરેલ,

क.

क त्रि० (किम्) કોણ? શું?

कइ त्रि० (कति) કેટલા?

कइ पु० (कवि) કવિ

कइत्थ. त्रि० (कतिथ) કેટલામું, કઈ સંખ્યાવાળું

कइय त्रि० (क्रयिक) ખરીદનાર, ગ્રાહક

कइयव न० (कैतव) કપટ

कइया अ० (कदाचित्) કોઈ વખત

कइर पु० (कदर) ઘાસની એક જાત

कइलास पु० (कैलास) અનુવેલંધર નામે નાગરાજ દેવતાનો આવાસ પર્વત (२) તે દેવતાની રાજધાની (३) એ નામના એક અનુવેલંધર દેવતા (४) નંદીશ્વર દ્વીપના પૂર્વાર્દ્ધનો અધિપતિ દેવતા

कइलासा स्त्री० (कैलासा) એક દેવતાની રાજધાની

कइवय त्रि० (कतिपय) કેટલા?

कइविया स्त्री० (कैतविका) કોણીથી મણિબંધ સુધીનો હાથનો ભાગ

कइविया स्त्री० (   ) પીકદાની

कइविह त्रि० (कतिविध) કેટલા પ્રકારનું

कइहसिअ न० (कपिहसित) સ્વચ્છ આકાશમાં અચાનક વીજળીનું દર્શન (२) વાંદરાની પેઠે વિકૃત મુખ કરીને હસવું તે

कउह पु० न० (ककुद्) બળદની ખાંધ (२) त्रि પ્રધાન મુખ્ય

कउहि पु० (ककुद्मत्) ખુંધીઓ

कओ अ० (कुतस्) શાથી, ક્યાંથી?

कओ अ० (क) ક્યાં, ક્યા સ્થાનમાં

कओहिंतो अ० (कुतस्) ક્યાંથી

कंक पु० (कङ्क) એક જાતનું પક્ષી

कंकड. पु० (कङ्कट) કવચ, બખ્તર

कंकडइय त्रि० (कङ्कटित) કવચ જડેલ

कंकण न० (कङ्कण) કંકણ

कंकय. पु० (कङ्कत) નાગબલા નામની ઔષધિ (२) સર્પની એક જાતિ (३) पु० स्त्री० વાળ ઓળવાનું સાધન, કાંકસી

कंकावस पु० (कङ्कावंश) ગાંઠવાળી વનસ્પતિની એક જાત

कंकिलि } **कंकेलि** } पु० (कङ्केलि) આસોપાલવનું ઝાડ, અશોક વૃક્ષ

कंकोल पु० (कङ्कोल) એક પ્રકારની વનસ્પતિ

कंखा स्त्री० (काङ्क्षा) ઇચ્છા (२) આસક્તિ, ગૃદ્ધિ

कंखापदोस पु० (काङ्क्षाप्रदोष) મિથ્યાત્વ મોહનીયનો એક પ્રકાર

कंखामोहणिज्ज न० (काङ्क्षामोहनीय) જુઓ ઉપલો શબ્દ

कंखि त्रि० (काङ्क्षिन्) ઇચ્છનાર

कंखिय त्रि० (काङ्क्षित) ઇચ્છેલું

कंगणी. स्त्री० (   ) એક જાતની વેલ, કાંગની

कंगु स्त्री० न० (कङ्गु) એક જાતનું ધાન્ય, કાંગ (२) એક વેલનું નામ

कंगुलया स्त्री० (कङ्गुलता) એ નામની એક જાતની વેલ

कंगुलिया स्त्री० (कङ्गुलिका) લઘુનીત અથવા વડીનીત કરવી તે

कंचण न० (काञ्चन) સુવર્ણ સોનું (२) કંચન નામનો એક પર્વત (३) કંચન પર્વતના અધિપતિ દેવતાનું નામ

कंचणउर न० (काञ्चनपुर) કલિંગ દેશનું એક પ્રખ્યાત નગર

कंचणकूड न० (काञ्चनकूट) કંચનકૂટ નામનું ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન (२) સોમનસ વખારા પર્વતના સાત કૂટમાંનું છઠ્ઠું કૂટ-શિખર (३) રુચક પર્વતનું એક શિખર

कंचणग पु० (काञ्चनक) नीलवंत आदि दश द्रहने बन्ने कांठे आवेला वीश वीश पर्वतो, एकंदर २०० पर्वतो ए नामना छे (२) कांचनक पर्वतना निवासी देवता

कंचणा स्त्री० (कञ्चना) एक प्रख्यात स्त्री

कंचणिया स्त्री० (काञ्चनिका) रुद्राक्षनी माळा (२) कंचन पर्वतना अधिपति देवतानी राजधानीनु नाम

कंचीमेहला. स्त्री० (काञ्चीमेखला) कंदोरो

कंचुइ पु० (कञ्चुकिन्) अंतेपुर रक्षक. (२) सर्प

कंचुइअ. त्रि० (कञ्चुकित) कांचळीवाळा.

कंञ्चुइज्ज. पु० (कञ्चुकीय) नाजर, द्वारपाळ

कंचुग } **कंचुय** } पु० (कञ्चुक) चोळी, कबजो (२) सर्पनी कांचळी (३) वाळ, रोमराजी (४) वर्म, कवच

कंटक } **कंटग** } **कंटय** } पु० (कण्टक) कांटो (२) प्रति पक्षी (३) वींछिनो आकडो (४) शल्य (५) दुःखोत्पादक वस्तु

कंठ पु० (कण्ठ) कंठ गरदन

कंठमुरय. न० (कण्ठमुरज) एक जातनु आभूषण

कंठमुरवी स्त्री० (कण्ठमुरवी) गळानु एक जातनु घरेणु

कंठमुद्दी स्त्री० (कण्ठमुद्री) मादळियु

कंटविसुद्ध. न० (कण्ठविशुद्ध) चोकखा कंठथी गान करवु

कंठसुत्त. न० (कण्ठसूत्र) डोकमां पहेरवानो सोनानो दोरो.

कंठाकंठि अ० (कण्ठाकण्ठि) ल्हाम ल्हामे गळु पकडवु ते

कंठिया स्त्री० (कण्ठिका) कंठी (२) कंठ प्रदेश (३) पुस्तकनु पुठु

कंड पु० न० (काण्ड) धनुष बाणु (२) एक जातनी वनस्पती (३) पर्वतमां कोतरेलु घर (४) अग्यारमा देवलोकनु एक विमान (५) कर्मना स्थिति स्थानकोनो समूह

कंडग. पु० न० (काण्डक) कांड, पाथडो, पड (२) बाणु (३) संयमना स्थानकोनो समुदाय.

कंडय. पु० न० (काण्डक) काळनो एक सूक्ष्म भाग (२) राक्षसनी सभा आगळनु चैत्य वृक्ष

कंडरीय पु० (कण्डरीक) मूळदेवनी सहाथी कोइ स्त्रीने लइ जनार लुच्चो माणुस (२) ए नामना एक मुनि के जे घणा वरस दीक्षा पाळी छेवटे पतित थया हता

कडवा. स्त्री० (कण्डवा) एक जातनु वाजींत्र

कंडा स्त्री० (काण्डा) पशुग जातिनु एक झाड

कंडावेल्ली स्त्री० (काण्डवल्ली) वनस्पति विशेष

कंडिय. त्रि० (कण्डित) खांडेलु, छडेलु

कंडियायण न० (कण्डिकायन) वैशालीनगरी पासेनु एक उद्यान

कंडिल्ल. पु० (काडिल्य) कांण्डिल्य गोत्र प्रवर्तक एक ऋषि (२) न० कांण्डिल्य गोत्र (३) पु० स्त्री० ते गोत्रमां उत्पन्न थयेल

कंडिल्लायण पु० (काण्डिल्यायन) ए नामना एक ऋषि.

कंडु पु० स्त्री० (कन्डु) तवो (२) खसनो रोग

कंडुइय त्रि० (कण्डूमत्) खसवाळो

कंडुयण न० (कण्डूयन) खणवु, खुजलि. चर करवी

कंडू. स्त्री० पु० (कण्डू) चर. खरजवाळ.

कडूइय. न० (कण्डूयित) खरज, चर.

कंडुयग त्रि० (कण्डूयक) ખજવાળનાર
कंत त्रि० (कान्त) મનોહર, સુંદર (२) લવણ સમુદ્રના દેવતાનું નામ (૩) न० કાન્તિ, પ્રભા.
कंत त्रि० (क्रान्त) આક્રમણ કરેલ.
कंता. स्त्री० (कान्ता) સુંદરી
कंतार न० (कान्तार) અટવી, જંગલ
कंति. स्त्री० (कान्ति) કાંતિ, પ્રભા (२) અહિંસા
कंतिल्ल त्रि० (कान्तिमत्) કાન્તિવાળો.
कंतेज्ज पु० (कान्तेज) મંડલ ગોત્રની શાખા (२) મંડલ ગોત્રની શાખામાંનો પુરુષ
कंथग. } कंथग. } पु० (कन्थक) જાતવાન ઘોડો
कंथीकय त्रि० (कन्थीकृत) કંથાની માફક થીગડા મારેલ વસ્ત્ર
कंद पु (कन्द) વ્યંતર દેવોની એક જાત.
कंद पु० (कन्द) કન્દમૂળ (२) ઝાડના મૂળ અને થડની વચ્ચેનો ભાગ (૩) કમળાદિકના મૂળ ઉપરનો ગોળ ભાગ
कंदणया स्त्री० (क्रन्दन) આક્રન્દ કરવું
कंदप्प पु० (कन्दर्प) હાસ્ય ગર્ભિત મોહક ચેષ્ટા (२) કામદેવ (૩) કુતુહલી દેવ (૪) નમદેવની ભાવના (૫) ત્રિ કામી. કામયુક્ત.
कंदप्पिय. त्रि० (कान्दर्पिक) કામચેષ્ટા– હાસ્ય મશ્કરી કરનાર ભાંડ વગેરે (२) હાસ્ય મશ્કરી કરી આજીવિકા ચલાવનારની એક જાતિ (૩) ભાંડ જેવા કંદર્પ દેવતાની એક જાત (૪) त्रि० કામ સંબંધી.
कंदमूल न० (कन्दमूल) કન્દમૂળ
कंदर. न० (कन्दर) કોતર, પર્વતની ગુફા
कंदरा स्त्री० (कन्दरा) ગુફા
कंदल पु० (कन्दल) કેળનું ઝાડ (२) ધના વિશે.

कंदलग पु० (कन्दलक) એક ખરીવાળા પશુની એક જાત.
कंदली स्त्री० (कन्दली) એક જાતનો કંદ (२) કેળનું ઝાડ (૩) વાવી વનસ્પતિ
कंदाहार पु० (कन्दाहार) કંદનો આહાર કરનાર તાપસનો એક વર્ગ
कंदिंद पु० (क्रन्देन्द्र) ક્રન્દિત નામના દેવ નિકાયના ઇન્દ્ર
कंदिय पु० न० (क्रन्दित) વિયોગિની સ્ત્રીનું રુદન (२) વાણવ્યંતર દેવતાની એક જાત
कंदु पु० स्त्री० (कन्दु) લોઢાનું વાસણ, તાવડો
कंदुक पु० (कन्दुक) એક જાતની વનસ્પતિ
कंदुकुंभी स्त्री० (कन्दुकुम्भी) લોઢાની કડાઇ, તાવડી
कंदुरुक्क न० (कन्दुरुक) એક જાતનો ધુપનો સુગંધી પદાર્થ
कंदू स्त्री० (कन्दू) નારકીને ઉપજવાની કુંભી
कंध पु० (स्कन्ध) ખાંધ
कंप पु० (कम्प) કંપારી, ધ્રુજારો
कंपण न० (कम्पन) કંપવું, ધ્રુજવું, હલવું.
कंपणवाइय त्रि० (कम्पनवातिक) કંપવાયુ નામના રોગવાળો
कंपिल्ल पु० न० (काम्पिल्य) કંપિલપુર ના મનું ફરૂખાબાદ જીલ્લાનું એક જુનું નગર. (२) અનગડ સૂત્રના ૧ લા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનું નામ (૩) અંધકવિષ્ણુના પુત્ર સાતમા દશાર્હ.
कंपिल्लपुर न० (काम्पिल्यपुर) કંપિલપુર નામે નગર
कंबल पु० न० (कम्बल) કંબલ; કામળો; કામળો (२) ગાયના ગળાનું ચામડું.
कंबलकड पु० } कंबलकिडु न० } (कम्बलकृत) કામળો

कंबु पु० (कम्बु) શંખ (૨) ન० કંબુ નામે પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન કે જેમા વસતા દેવોનુ બાર સાગરનુ આયુષ્ય છે

कंबुगीव. न० (कम्बुग्रीव) કંબુગ્રીવ નામે પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

कंबू स्त्री (कम्बू) એ નામની એક સાધારણ વનસ્પતિ

कंबोय पु० (कम्बोज) કમ્બોજ દેશ, કાબુલ દેશ

कंबोय त्रि० (काम्बोज) કંબોજ દેશમા જન્મેલ.

कंस पु० (कंस) ૮૮ ગ્રહમાનો ૨૨ મો ગ્રહ (૨) મથુરાનો રાજા, શ્રીકૃષ્ણનો મામો (૩) કાંસુ નામની ધાતુ

कंस न० (कांस्य) કાંસાની એક ધાતુ

कंसणाभ पु० (कंसनाभ) ત્રેવીશમા ગ્રહનુ નામ

कंसताल न० (कांस्यताल) વાદ્ય વિશેષ, કાંસાના ઝાંઝર

कंसपाई स्त्री० (कांस्यपात्री) કાંસાની થાળી

कंसपात्र न० (कांस्यपात्र) કાંસાનુ પાત્ર

कंसवण्णाभ पु० (कंसवर्णाभ) અઠાવીસમા ગ્રહનુ નામ

कंसवन्न पु० (कंसवर्ण) કંસવર્ણ નામનો ગ્રહ

कंसाला स्त्री० (कंसाला) વાજનો એક પ્રકારનો અવાજ, તાલ

कंसिआ स्त्री० (कंसिका) તાલ (૨) વાદ્ય વિશેષ.

कंसिय पु० (कांसिक) કાંસાનુ વાજિત્ર. (૨) કંસારા

कंसीय न० (कंसीय) કાંસાનુ પાત્ર.

ककारपविभत्ति पु० (ककारप्रविभक्ति) ક્કારની રચનાવાળુ નાટક

ककुध } **ककुह** } पु० न० (ककुद) બળદની ખુંધ (૨) રાજચિન્હ (૩) પર્વતની ટોચ (૪) त्रि પ્રધાન, મુખ્ય

कक्क पु० (कल्क) સુગંધી પદાર્થ, એક કપાયલા દ્રવ્યનો ઉકાળો (૨) न० પાપ (૩) કપટ, માયા.

कक्क पु० (कर्क) બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીના એક મહેલનુ નામ

कक्कंध पु० (कर्कन्ध) ગૃહાધિષાયક દેવ વિશેષ

कक्ककुरुया स्त्री० (कल्ककुरुता) દંભથી બીજાને છેતરવુ તે

कक्कगुरुग न० (कल्कगुरुक) માયા, કપટ

कक्कड त्रि० (कर्कश) ખરખર

कक्कड न० (कर्कट) હૃદયનો એક પ્રકારનો વાયુ

कक्कडग पु० (कर्कटक) કાકડી, શાકની એક જાત

कक्कडच्छ पु० (कर्कटाक्ष) કાકડી

कक्कडय न० (कर्कटक) દેડકા ઘોડાના પેટમા ઉત્પન્ન થતો વાયુ

कक्कडिया स्त्री० (कर्कटिका) કાકડી

कक्कडी स्त्री० (कर्कटी) કાકડી

कक्कणा स्त्री० (कल्कना) પાપ (૨) માયા

कक्कब पु० (कर्कब) ઉકાળેલ શેરડીનો રસ.

कक्कर पु० (कर्कर) જેને ચાવતા કર કર થાય તેવી વસ્તુ (૨) કાંકરો

कक्करणया स्त्री० (कर्करणता) શય્યા ઉપધિ વગેરેમા દોષ કાઢી બડબડાટ કરવુ તે

कक्करय पु० (कर्करक) સુભિક્ષાદિના હેતુ શીખવવા

कक्करारय न० (कर्करायित) દોષવાળુ આચરણ (૨) દોષનુ કહેવુ, દોષોનુ પ્રગટ કરવુ

कक्करी स्त्री० (कर्करी) ગાગર

कक्कस त्रि० (कर्कश) કઠિન, આકરૂ (૨) પ્રચંડ, પ્રચણ્ડ (૩) તીવ્ર, પ્રગાઢ.

(४) અનિષ્ટ, હાનિકારક (૫) નિષ્ઠુર, નિર્દય (૬) તોછડુ, કઠોર વચન

कक्कावंस पु० (कर्कशा) વાસની એક જાત

कक्किकय न० (कल्किक) ભાસ

कक्केयण पु० न० (कर्केतन) એક જાતનુ રત્ન

कक्कोडई स्त्री० (कर्कोटकी) કારેલા તથા કકોડાની વેલ

कक्कोडय पु० (कर्कोटक) વેનધર જાતના દેવતાનુ નામ (૨) કર્કોટક દેવને રહેવાના પર્વતનુ નામ (૩) અનુવેલંધર દેવતાના રાજાનુ નામ (૪) અનુવેલધર દેવોનો આવાસ પર્વત (૫) ન૦ શાક વિશેષ, કારેલા, કકોડા

कक्कोल पु० न० (कक्कोल) સુગધી એક જાતનુ ફળ

कक्ख पु० (कक्ष) કાખ, બગલ (૨) વન, જગલ

कक्खड त्रि० ( ) પુષ્ટ

कक्खड त्रि० (कर्कश) જુઓ " કક્કસ " શબ્દ

कक्खडा स्त्री० (कर्कशा) કઠોર વેદના, દુસહ પીડા

कक्खा स्त्री० (कक्षा) કાખ બગલ

कच्च न० (कृत्य) કર્તવ્ય, કરવાને યોગ્ય

कच्चायण पु (कात्यायन) એ નામના એક ઋષિ (૨) કાત્યના પુત્ર શ્રી પ્રભવજીના ગોત્રનુ નામ (૩) ન૦ કૌશિક ગોત્રની શાખારૂપ એક ગોત્ર (૪) પુ૦ સ્ત્રી૦ કૌશિક ગોત્રની શાખામા ઉત્પન્ન થયેલ (૫) ન૦ મૂળ નક્ષત્રનુ ગોત્ર

कच्चोलय पु० न० (कच्चोलक) પ્યાલો, કચોળો

कच्छ पु० न० (कच्छ) કાછડી, કચ્છોટો (૨) કાંઠો (૩) મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાની એક વિજય (૪) ચારેકોર જળથી ઢંકાયેલ પ્રદેશ (૫) કચ્છ વિજયના વૈતાઢ્ય પર્વતના નવ કૂટમાના બીજા અને સાતમા કૂટનુ નામ (૬) થોડા જળનુ સ્થાન (૭) શેરડીની વાડી (૮) નદીના પાણીથી વીંટાયેલુ વન (૯) કચ્છ વિજયના એક રાજા (૧૦) કચ્છ વિજયના અધિનાયક દેવ

कच्छ पु० (कक्ष) કાખ, બગલ (૨) વન, જગલ

कच्छकूड न० (कच्छकूट) ચિત્રકૂટ વખારા પર્વતના ચાર કૂટમાનુ ત્રીજુ કૂટ-શિખર (૨) માલવંત પર્વતના નવ કૂટમાના ચોથા કૂટ-શિખરનુ નામ

कच्छगावई } **कच्छगावती** } स्त्री० (कच्छकावती) બ્રહ્મ કૂટ વખારા પર્વતની પશ્ચિમે અને દ્રહવતી નદીની પૂર્વે બન્નેની વચ્ચે મહાવિદેહાન્તર્ગતક્ષેત્ર વિશેષ, એક વિજય

कच्छभ पु० (कच्छप) કાચબો (૨) રાહુનુ નામ

कच्छभरिंगिय न० (कच्छपरिङ्गित) કાચબાની પેઠે આગળ કે પાછળ સરકી પ્રમાણે ચાલીને વદના કરે તે, વદનાનો એક દોષ

कच्छभाणी स्त्री० ( ) કેશરનુ ઝાડ

कच्छभी स्त्री० (कच्छपी) નારદની વીણા (૨) કાચબી (૩) એક જાતનુ પુસ્તક

कच्छवी स्त्री० (कच्छपी) છેડે પાતળુ અને વચ્ચે પહોળુ એવુ પુસ્તક, પુસ્તકના પાચ પ્રકારમાનુ એક

कच्छा स्त्री० (कक्षा) હાથીને છાતીમા બાધવાની રાસડી (૨) મહાવિદેહની બત્રીસ વિજયમાની એક (૩) કાખ, બગલ (૪) શ્રેણિ પઙ્ક્તિ (૫) અન્ત પુર, જનાનખાનું

कच्छावइ स्त्री० (कच्छावती) જુઓ " કચ્છગાવઈ " શબ્દ

कच्छु स्त्री० (कच्छू) ખરજ ઉત્પન્ન કરનાર ઔષધિ, કપિ કચ્છુ

कच्छुय पु० (कच्छुक) ખરજવો, ખસનો રોગ

कच्छुरी स्त्री० (कच्छुरा) ધમાસો, ધમાસાનો ગુચ્છો

कच्छुल पु० (कच्छूल) ગુચ્છ જાતનું એક ઝાડ (२) त्रि० ખરજવાના રોગવાળો

कच्छुल्ल पु० (कच्छुल्ल) કચ્છુલ્લ નામનો નારદ

कच्छू स्त्री० (कच्छू) ખરજ, ખાજ, કચ્છુ રોગ

कच्छूक पु० (कच्छूक) ખાજ ખસ

कच्छूल. त्रि० (कच्छूमत्) ખુજલીનો દર્દી

कज्ज. न० (कार्य) કાર્ય, પ્રયોજન

कज्जकरि त्रि० (कार्यकारिन्) સાર્થક, સપ્રયોજન

कज्जल. न० (कज्जल) આંજણ, કાજળ

कज्जलंगी. स्त्री० (कज्जलाङ्गी) કાજળી માટે દીવા ઉપર રખાતું પાત્ર.

कज्जलप्पभा स्त्री० (कज्जलप्रभा) જંબૂ વૃક્ષના નૈઋત્ય ખુણાના વનખંડની એક વાવડીનું નામ

कज्जलावेमाण त्रि० ( ) પાણીથી ભરાઇને ડુબતું

कज्जसेण पु० (कार्यसेन) કાર્યસેન નામે ગઇ અવસર્પિણીના પાંચમા કુલકર

कज्जोवय } पु० (कार्योपग) ८८ માના
कज्जोवग } છોતેરમા ગ્રહનું નામ

कटुय पु० (कटुक) કડવો રસ

कट्टर पु० (कट्टर) (१) છાસ (२) ચટણી (३) ગરમ મસાલો (४) ખડ, ઘાસ

कट्ठ. त्रि० (कृष्ट) હળથી ખેડેલ

कट्ठ न० (कष्ट) કષ્ટ, દુઃખ, મુશ્કેલી

कट्ठ. न० (काष्ठ) લાકડું

कट्ठकम्मंत न० (काष्ठकर्मान्त) લાકડાનું કારખાનું

कट्ठकरण न० (काष्ठकरण) શ્યામક નામના ગૃહસ્થના એક ખેતરનું નામ.

कट्ठकार पु० (काष्ठकार) સુતાર.

कट्ठकोलंब पु० (काष्ठकोलम्ब) ઝાડની ડાળીનો નીચે લટકતો આગલો ભાગ

कट्ठखाय पु० (काष्ठखाद) કાષ્ઠખાઇ લાકડામાં રહેનાર એક જાતનો કીડો

कट्ठपाउया स्त्री० (काष्ठपादुका) લાકડાની ચાખડી

कट्ठपुत्तलिया. स्त्री० (काष्ठपुत्तलिका) લાકડાની પુતળી

कट्ठपेज्जा स्त्री० (काष्ठपेया) મગનો કવાથ (२) ઘીમાં કરેલી ચોખાની રાબ

कट्ठभूअ त्रि० (काष्ठभूत) કાષ્ઠની પેઠે જડ, ચેતન વગરનો

कट्ठमूल न० (काष्ठमूल) દ્વિદળ ધાન્ય, ચણા, મગ વગેરે

कट्ठहार पु० (काष्ठहार) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળો જીવ

कट्ठा स्त्री० (काष्ठा) દશા, અવસ્થા (२) દિશા

कट्ठाहार पु० (काष्ठाहार) લાકડાને ખાઇ જનાર એક જાતનો કીડો, ત્રણ ઇંદ્રિયવાળો જીવ

कट्ठिअ त्रि० (काष्ठित) લાકડાની બનાવેલી ભીંત વગેરે

कठिण. त्रि० (कठिन) કઠણ આકરૂં, કર્કશ

कड त्रि० (कट) સાદડી (२) હાથીનું ગંડસ્થળ, ગાલ (३) માચો પલંગ વગેરે (४) પર્વતનો એક ભાગ (५) ઘાસ (६) વંશ

कड. त्रि० (कृत) કરેલું, આચરેલું, અનુષ્ઠાન કરેલું (२) ચાર, ચારની સંખ્યાનો સંકેત (३) સચિત્ત ખરડેલું (४) યુગ વિશેષ, સત્યયુગ

कडअ. पु० (कटक) ભીત.

कडंगर न० (कडङ्गर) ફળશૂન્ય એક જાતનુ ઘાસ

कडंब. પુ० (कडम्ब) એક જાતનુ વાજીત્ર

कडक्ख. પુ० (कटाक्ष) કટાક્ષ

कडक्खिय. ત્રિ० (कटाक्षित) કટાક્ષ ભરેલ

कडग પુ० ન० (कटक) કકણ, કડુ (૨) સમૂહ. (૩) સૈન્ય–લશ્કરનુ રહેવાનુ સ્થાન (૪) ભિતનુ મૂળ, પાયો (૫) પર્વતનો તટ, તળેટી (૬) પર્વતનો ઉપલો ભાગ. (૭) પર્વતની મેખલાનો મધ્ય ભાગ (૮) પુ० આ નામનો એક દેશ

कडग्गिदाह. પુ० (कटाग्निदाह) વાસની અગ્નિ વડે બાળવુ તે (૨) આગળ પાછળથી કટ નામનુ ઘાસ વીંટાળીને સળગાવી મુકવુ તે.

कडच्छेज्ज ન० (कटच्छेद्य) સોનાના આભૂષણ તથા પર્વતના મધ્ય ભાગને છેદવાની કળા

कडजुग. ન० (कृतयुग) સત્યયુગ, ૧૭૨૮૦૦૦ વર્ષનો આદિયુગ

कडजुम्म પુ० (कृतयुग्म) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા શૂન્ય શેષ રહે તે સખ્યા, જેમકે ૧૬ (૨) સમરાશિ

कडजुम्मकडजुम्म પુ० ન० (कृतयुग्मकृतयुग्म) ભાજ્ય સખ્યા અને લબ્ધ સખ્યા એ બનેને ચારે ભાગતા શૂન્ય શેષ રહે તે સખ્યા, જેમકે શોળની સખ્યા (૨) રાશિ વિશેષ

कडजुम्मकलिओय પુ० (कृतयुग्मकल्योज) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા એક શેષ રહે અને લબ્ધ સખ્યાને ચારે ભાગતા કઈ શેષ ન રહે તેવી સખ્યા, જેમકે સત્તર (૨) રાશિ વિશેષ

कडजुम्मतेओग પુ० (कृतयुग्मत्र्योज) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા ત્રણ શેષ રહે અને લબ્ધ સખ્યાને ચારે ભાગતા કઈ શેષ ન રહે તેવી સખ્યા, જેમકે ઓગણીશ (૨) રાશિ વિશેષ

कडजुम्मदावरजुम्म. પુ० (कृतयुग्मद्वापरयुग्म) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા શેષ બે રહે અને લબ્ધ સખ્યાને ચારે ભાગતા કઈ શેષ ન રહે તેવી સખ્યા, જેમકે અઢાર. (૨) રાશિ વિશેષ

कडजोगि ત્રિ० (कृतयोगिन्) ગીતાર્થ, જ્ઞાની

कडणा સ્ત્રી० (कटना) ઘરનો એક ભાગ

कडपूयणा. સ્ત્રી० (कटपूतना) કડપૂતના નામની દેવી, વ્યન્તરી વિશેષ

कडप्प. પુ० (कल्प) સમૂહ

कडभू પુ० (कटभू) એ નામનો એક કદ.

कडय પુ० ન० (कटक) લશ્કર, સૈન્ય

कडय ન० (कडक) શેરડી, જાર, વગેરેના સાઠા, કડબ.

कडयडिय ત્રિ० ( ) પાછુ ફરેલ, ફેરવાઇ ગયેલ

कडवाइ પુ० (कृतवादिन्) સૃષ્ટિને નૈસર્ગિક નહીં માનતા કોઈની બનાવેલી માનનાર, જગત્કર્તૃત્વવાદી

कडसक्करा સ્ત્રી० ( ) વાસની ખીલી–શળી

कडहू. પુ० (कटभू) એ નામનુ એક વૃક્ષ

कडाइ. પુ० (कटादि) જુઓ "કડજોગિ" શબ્દ.

कडाय પુ० (कृतापास) સથારો કરનાર સાધુની સેવા ભક્તિ કરનાર કડાયા સાધુ.

कडाली. સ્ત્રી० (कटालिका) ઘોડાના સ્વારને પગ ટેકવવાને પલાણની બે બાજુએ લટકતા પેગડા. (૨) ઘોડાના મોઢા પર બાધવાનુ મુખ બધન.

कडासण. ન० (कटासन) આસન, પથરણુ

कडाह પુ० (कटाह) લોઢાનુ ઠામ; કડાઈ. (૨) કાચબાની પીઠ (૩) પાંસળીના હાડકાં.

कडि स्त्री० (कटि) કેડ, કમર (૨) વૃક્ષાદિનો મધ્ય ભાગ.

कडि पु० (कटिन्) સાદડીવાળો

कडिअ. त्रि० (कटित) સાદડીથી ઢાંકેલુ (૨) સાદડીથી સુશોભિત કરેલુ (૩) એક બીજામા મેળવેલુ

कडिअकडि. त्रि० (कटितकटिन्) સાદડીના પડાની માફક એક બીજા સાથે મળેલ, અત્યન્ત નિચ્છિદ્ર

कडिण. पु० ( ) વાસમા ઉત્પન્ન થતુ એક જાતનુ ઘાસ કે જેથી ફુલ ગુથાય છે

कडितड न० (कटितट) કટીતટ (૨) મધ્ય ભાગ

कडित्त. न० (कटित्र) કેડ ઉપર પહેરવાનુ ચામડાનું કવચ

कडिपट्टय. न० (कटिपट्टक) ધોતીઉ

कडिपत्त. न० (कटिपत्र) સર્ગાદિ વૃક્ષની સળી (૨) પાતળી કમર

कडिबंध पु० (कटिबन्ध) કંદોરો

कडिबंधण. न० (कटिबन्धन) કેડે બાંધવાનુ વસ્ત્ર, ચરોટો

कडिभिल्ल न० ( ) શરીરના એક ભાગમા હોનાર

कडियल न० (कटितल) કમર

कडिल्ल पु० न० (कटिल्ल) ગ્હેરી કડાઇ (૨) न० કડી વસ્ત્ર કમર પર પહેરવાનુ વસ્ત્ર-ધોતીઉ વગેરે (૩) ઉપકરણ વિશેષ

कडिसुत्त. न० (कटिसूत्र) કમ્મરપટો, કંદોરો.

कडु. } **कडुअ** } त्रि० (कटुक) કડવુ કે તીખાશવાળુ (૨) पु० કડવો રસ (૩) त्रि० અનિષ્ટ (૪) દારૂણ ભયંકર

कडुइया. स्त्री० (कटुकी) કડવી તુંબડીની વેલ

कडुच्छग } **कडुच्छुय** } पु० स्त्री० ( ) ધૂપનો કડછો, કડછી

कडुव न० ( ) એક જાતનુ વાજીત્ર

कडुसगबंधण. न० ( ) એક ભાગ સૂત્ર, એક ભાગ ઉન અને એક ભાગ કાથો એ ત્રણના મિશ્રણથી બનાવેલ દોરો

कडेवर. न० (कलेवर) શરીર, દેહ

कड्ढ पु० (कर्ष) ખેંચવુ, આકર્ષણ.

कड्ढण न० (कर्षण) (૧) ખેંચવુ (૨) ખેડવુ

कड्ढित } **कड्ढिय** } त्रि० (कृष्ट) ખેંચેલુ

कड्ढोकड्ढा स्त्री० (कर्षापकर्षा) ખેચાખેચ, તાણાતાણ

कढण पु० (क्वथन) કઢવુ ઉકાળવુ

कढिण त्रि० (कठिन) કઠોર, મજબુત (૨) વાસની સાદડી, ચગાઇ (૩) न० તૃણ વિશેષ (૪) પર્ણુ, પાદડુ

कढिय त्रि० (क्वथित) ઉકાળેલુ

कण पु० (कण) કણકી, ચોખાના ખડિત દાણા (૨) સાતમા ગ્રહનું નામ (૩) વનસ્પતિ વિશેષ (૪) ચોખા, ભાત

कणइर पु० (कर्णिकार) કણેર નામની વનસ્પતિ

कणगर न० (कलङ्कर) પથ્થરનુ એક જાતનુ હથિયાર

कणद पु० (कनन्द) કનન્દ નામના સાધુ

कणक पु० (कनक) બાણ

कणकणअ } **कणकणग** } पु० (कनकनक) નવમા ગ્રહનુ નામ

कणकपाणि पु० (कनकपाणि) કણક-બાણ અથવા શારંગ ધનુષ્ય જેના હાથમા છે તે વાસુદેવ.

कणकुंडग पु० (कणकुण्डक) ચોખાની બનાવેલી ખાવા યોગ્ય વસ્તુ

कणग न० (कनक) સુવર્ણ, સોનુ (૨) ધૃતદ્વીપના દેવતાનુ નામ (૩) રેખા-લીંગી રંગનો તેજનો ગોળો (૪) ચાર ઇંદ્રિય-

વાળો એક જીવ (૫) એક જાતનુ બાણ (૬) એક જાતનુ વાજિત્ર (૭) ફૂલનો હાર

कणगकूड न० (कनककूट) વિદ્યુત્પ્રભ વખારા પર્વતના નવ ફૂટમાનુ પાચમુ ફૂટ-શિખર (૨) પુ સુવર્ણમય શિખરવાળો પર્વત

कणगकेउ पु० (कनककेतु) અહિચ્છત્રા નગરીનો કનકકેતુ નામે રાજા (૨) હસ્તિનાપુર નગરનો કનકકેતુ નામે રાજા

कणगगिरि. पु० (कनकगिरि) મેરૂ પર્વત

कणगज्झय पु० (कनकध्वज) તેતીનપુર નગરના કનકરથ રાજાનો પુત્ર

कणगपुर. न० (कनकपुर) કનકપુર નામે નગર

कणगप्पभा. स्त्री० पु० (कनकप्रभा) ધૃત દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનું નામ (૨) દેવી વિશેષ (૩) न० જ્ઞાતા સૂત્રનુ એક અધ્યયન!

कणगमाला. स्त्री० (कनकमाला) એક વિદ્યાધરની પુત્રી

कणगरह. पु० (कनरथ) તેતીનપુર નગરનો કનકરથ નામનો રાજા, કે જે આવતી ચોવીસીમા પહેલા મહાપદ્મ તીર્થંકર પાસે દીક્ષા લેશે

कणगलया स्त्री० (कनकलता) કનક નામની વેલ (૨) ચમરેંદ્રના લોકપાલ સોમની બીજી અગ્રમહિષી

कणगवियाणग पु० (कनकवितानक) કનક વિતાન નામનો ગ્રહ

कणगसंताणग पु० (कनकसन्तानक) ૮૮માનો એક ગ્રહ

कणगसंताणय पु० (कनकसन्तानक) સત્તોત્તેરમા ગ્રહનું નામ

कणगसत्तरि. न० (कनकसप्तति) સુવર્ણની હકીકતવાળુ આગમના વખતનુ એક લૌકિક શાસ્ત્ર

कणगा स्त्री० (कनका) કનકા દેવી (૨) રાક્ષસના ઇન્દ્ર ભીમની ત્રીજી અગ્રમહિષી (૩) ચમરેંદ્રના લોકપાળ સોમની પહેલી અગ્રમહિષી (૪) "જ્ઞાતા ધર્મ કથા" સૂત્રનુ એક અધ્યયન (૫) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

कणगावलि स्त्री० (कनकावलि) એક પ્રકારના તપનો સમૂહ કે જેની સ્થાપના કનકાવલિ હારને આકારે થાય છે. (૨) સુવર્ણ અને મણિઓથી બનાવેલ આભૂષણ (૩) पु० દ્વીપ વિશેષ (૪) સમુદ્ર વિશેષ

कणगावलिपविभत्ति. न० (कनकावलिप्रविभक्ति) એક જાતનુ નાટ્ય

कणगावलिभद्द पु० (कनकावलिभद्र) કનકાવલિ દ્વીપનો અધિષ્ઠાયક દેવ

कणगावलिमहाभद्द पु० (कनकावलिमहाभद्र) કનકાવલિવર સમુદ્રનો દેવતા

कणगावलिमहावर. पु० (कनकावलिमहावर) કનકાવલિવર સમુદ્રનો દેવ

कणगावलिवर. पु० (कनकावलिवर) આ નામનો એક દ્વીપ (૨) આ નામનો એક સમુદ્ર (૩) કનકાવલિવર સમુદ્રનો અધિપતિ દેવ

कणगावलिवरभद्द पु० (कनकावलिवरभद्र) કનકાવલિવર દ્વીપનો દેવ

कणगावलिवरमहाभद्द पु० (कनकावलिवर महाभद्र) કનકાવલિવર દ્વીપનો અધિપતિ દેવ

कणगावलिवरोभास पु० (कनकावलिवरावभास) આ નામનો એક દ્વીપ (૨) આ નામનો એક સમુદ્ર

कणगावलिवरोभासभद्द पु० (कनकावलिवराव भासभद्र) કનકાવલિવરાવભાસ દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા

कणगावलिवरोभासमहाभद्द पु० (कनका वलिवरावभासमहाभद्र) કનકાવલિવરાવભાસ દ્વીપનો એક અધિપતિ દેવતા

कणगावलिपविरोभासमहावर पु० (कनकावलि वरावभासमहावर) કનકાવલિવરાવભાસ સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા

कणगावलिपविरोभासवर. पु० (कनकावलिवराव भासवर) કનકાવલિવરાવભાસ સમુદ્રના અધિપતિ દેવતા

कणगावली स्त्री० (कनकावली) પાચ વરસ નવ માસ અને અઢાર દિવસમા થતુ એક તપ કે જેની આકડામા સ્થાપના કરતા કનકાવલિનો આકાર થાય છે (૨) ડોકમા પહેરવાનો સોનાનો હાર

कणगपुप्फलिया स्त्री० (कणपूपलिका) કણકીની બનાવેલી ખાવાની વસ્તુ

कणय पु० (   ) જુઓ "કણગ" શબ્દ

कणय पु० (कनक) સોનુ (૨) આઠમા ગ્રહનુ નામ (૩) જુઓ "કણગ" શબ્દ (૪) વૃક્ષ વિશેષ

कणयर पु० (कवीर) કણેર નામનુ ગુલ્મ જાતિનુ ઝાડ

कणया स्त्री० (कनका) ચમરેંદ્રના લોકપાલ સોમની કનકા નામની મુખ્ય દેવી

कणयार पु० (कणेर) કણેરનુ ઝાડ

कणयाली स्त्री० (कनकाली) ઘરનો એક ભાગ

कणाव पु० (कणव) કણવ નામનુ એક જાતનુ ઘાસ

कणवित्ताणग. पु० (कणवितानक) દશમા ગ્રહનુ નામ

कणवीर. पु० (कवीर) કણેરનુ વૃક્ષ (૨) ન० કણેરનુ ફુલ

कणाद पु० (कणाद) વૈશેષિક મતના પ્રવર્તક એક ઋષિ

कणिय न० (कणित) આર્તસ્વર (૨) અવાજ, ધ્વનિ

कणिक्क त्रि० (कणिक) એક જાતનો મચ્છ

कणिट्ठ त्रि० (कनिष्ठ) ન્હાનો, લઘુ

कणिय } **कणिया** } पु० स्त्री० (कणिका) ચોખાની કણકી (૨) આટાની કણીક

कणिया स्त्री० (क्वणिता) એક જાતની વીણા

कणियार पु० (कर्णिकार) થણિતકુમાર દેવતાનુ કણેર નામે ચૈત્ય વૃક્ષ (૨) કર્ણિકાર નામના સાધુ

कणिर त्रि० (क्वणितृ) વાગવાના સ્વભાવવાળુ.

कणीयस त्रि० (कनीयस्) ન્હાનો, કનિષ્ઠ

कणुग न० (कणुक) આખમા પડેલુ કણુ

कणुय न० (कणुक) કણુ, રજકણુ રજ (૨) ચામડી વગેરે અવયવ

कणेरु } **कणेरुया** } स्त्री (करेणु) હાથણી

कएण पु० (कण्व) આ નામના એક ઋષિ

कएण पु० न० (कर्ण) કાન (૨) અગ દેશના આ નામના એક રાજા, યુધિષ્ઠિરના ભાઈ

कएणकला स्त्री० (कर्णकला) સૂર્ય એક માડલેથી બીજે માડલે જે ગતિએ જાય છે તે ગતિ

कएणगा स्त्री० (कन्यका) કુમારિકા

कएणतिय. पु० (कर्णतिक) એક જાતનો પાખવાળો ઉડતો ચોઇંદ્રિય જીવ

कएणधार. पु० (कर्णधार) નાવિક, નિર્યામક

कएणपाउरण पु० (कर्णप्रावरण) લવણ સમુદ્રમા સાતસો જોજન ઉપર આવેલ કર્ણપ્રાવરણ નામનો એક અતરદ્વીપ (૨) તે અન્તરદ્વીપમા રહેનારા મનુષ્યો

कएणपालि स्त्री० (कर्णपाली) કાનમા પહેરવાની વાળી–એક આભૂષણ

कएणपीढ न० (कर्णपीठ) કાનનુ ઘરેણુ

कएणपूर. न० (कर्णपूर) કાનમા પહેરવાનુ આભરણ (૨) કર્ણપૂર નામે હાથીના મનનુ આભૂષણ

कराणलोयरा पु० (कर्णलोचन) સતભિષક નક્ષત્રના ગોત્રનું નામ

कराणावालिया स्त्री० (कर्णवालिका) કાનના ઉપરના ભાગમા પહેરવાની વાળી

कराणवेहराग न० (कर्णवेधनक) ઉત્સવ વિશેષ, કર્ણવેધોત્સવ

कराणसक्कुली स्त्री० (कर्णशष्कुली) કાનનુ છિદ્ર (૨) કાનની લમાઇ

कराणसोहणग्र न० (कर्णशोधनक) કાનને ખોતરવાની સળી કાન ખોતરણી-ચાકુડી.

कराणा स्त्री० (कन्या) કન્યા, પુત્રી

कराणाचोलय न० (कन्याचोलक) એક જાતનુ ધાન્ય

कराणालिय न० (कन्यालीक) કન્યાની બાબતમા બોલાવુ જૂઠ

कणिणया स्त्री० (कर्णिका) ખુણો (૨) કમળનો બીજકોશ કમળનો મધ્યભાગ. (૩) એક જાતની વનસ્પતિ (૪) કાનની વાળી (૫) છત્રનો અંદરનો ભાગ

कणिणयार पु० (कर्णिकार) કણેરનુ ઝાડ (૨) न० કણેરનુ પુષ્પ (૩) पु० ગોશાલાનો એક ભક્ત

कराणीरह पु० (कर्णीरथ) એક પ્રકારનો વિશિષ્ટ રથ કે જે ખાસ ઋદ્ધિમત માણસોને ત્યાજ હોય તે

कराह पु० (कृष्ण) કૃષ્ણ નામે નવમા વાસુદેવ (૨) કૃષ્ણ નામના એક પરિવ્રાજક-સન્યાસી (૩) અત્યત મલિન પરિણામ (૪) પાચમા બળદેવ વાસુદેવના પૂર્વભવના ધર્માચાર્ય (૫) કાળો રગ (૬) કૃષ્ણ નામની વેલ (૭) કાળી તુલસી (૮) એક પ્રકારનો મદ (૯) स्त्री० છ લેશ્યામાની કૃષ્ણ નામની પહેલી લેશ્યા (૧૦) નિરયાવલિકા સૂત્રના ચોથા અધ્યયનનુ નામ (૧૧) દિગમ્બર મત પ્રવર્તક શિવભૂતિ મુનિના ગુરૂ

कराहश्रोराल. पु० (कृष्णोराल) એક જાતની વનસ્પતિ

कराहकन्द पु० (कृष्णकन्द) એક પ્રકારની કદ જાતની વનસ્પતિ

कराहकणियार पु० (कृष्णकर्णिकार) કાળી કણેરનુ વૃક્ષ

कराहकुमार पु० (कृष्णकुमार) રાજા શ્રેણિકના એક પુત્ર

कराहदीवायरा पु० (कृष्णद्वैपायन) એ નામના એક બ્રાહ્મણ સન્યાસી

कराहपक्खिय पु० (कृष्णपाक्षिक) જેને અર્દ્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તન કરતા વધારે સસારમા પરિભ્રમણ કરવાનુ હોય તે જીવ (૨) त्रि० ક્રૂર કર્મ કરનાર

कराहपरिव्वायग पु० (कृष्णपरिव्राजक) નારાયણની ભક્તિ કરનાર પરિવ્રાજક.

कराहबंधुजीव. पु० (कृष्णबन्धुजीव) શ્યામ પુષ્પવાળુ એક જાતનુ ઝાડ

कराहभूम } पु० (कृष्णभूम) કાળી જમીન
कराहभाम }

कराहराइ स्त्री० (कृष्णराजि) પાચમા દેવલોક ઉપર જમીનની ફાટ જેવી લોકાતિક દેવતાના વિમાનને ફરતી કાળી રેખાઓ છે તે કૃષ્ણરાજી. (૨) ઈશાનેદ્રની બીજી અગ્રમહિષીનુ નામ (૩) જ્ઞાતા ધર્મ કથા સૂત્રનુ એક અધ્યયન

कराहराई स्त्री० (कृष्णरात्रि) કૃષ્ણરાત્રી દેવી

कराहलेसा स्त्री० (कृष्णलेश्या) કૃષ્ણલેશ્યા નામની પહેલી લેશ્યા

कराहलेस्स त्रि० (कृष्णलेश्य) કૃષ્ણલેશ્યા વાળો

कराहलेस्सा स्त्री० (कृष्णलेश्या) કૃષ્ણલેશ્યા

कराहवडिंसयविमाग न० (कृष्णावतसकविमान) કૃષ્ણાવતસ નામનુ વિમાન

कराहवल्ली स्त्री० (कृष्णवल्ली) નાગદમની નામની વેલ

कन्ना. स्त्री० (कन्या) જુઓ "કણ્ણા" શબ્દ

कन्नालीय. पु० न० (कन्यालीक) કન્યા આશ્રી જૂઠું બોલવું તે નવ વરસની હોય અને ૧૫ વરસની છે એમ કહેવું તે

कन्निया स्त्री० (कर्णिका) જુઓ "કણ્ણિયા" શબ્દ

कन्नीरह पु० (कर्णीरथ) એક પ્રકારનો રથ, પૈસાદારનું એક પ્રકારનું વાહન

कन्ह. पु० (कृष्ण) જુઓ "કણ્હ" શબ્દ

कन्हसह न० (कृष्णसह) જૈન સાધુઓના કુળનું નામ

कपिंजल पु० (कपिञ्जल) કપિંજલપક્ષી, ચાતક

कपित्थ न० (कपित्थ) કોઠું, કોઠ

कपिल. पु० (कपिल) ધાતકીખંડમાના ભરતખંડની ચંપાનગરીના કપિલ નામના વાસુદેવ

कपिहसिय न० (कपिहसित) વાંદરાના દાંતીઆની પેઠે વાદળા વગર આકાશમા વિજળી થાય તે

कपोत पु० (कपोत) કબુતર, પારેવું

कप्प पु० (कल्प) કલ્પ, યોગ્ય, ઉચિત (૨) આચાર (૩) કલ્પશાસ્ત્ર, વેદધર્મની વિધિ બતાવનાર એક ધર્મ શાસ્ત્ર (૪) ઓઢવાની પછેડી, સાધુનું એક ઉપકરણ (૫) કલ્પ નામનો દ્વીપ અને સમુદ્ર (૬) એ નામનુ આચારની મર્યાદા બતાવનાર કાલિકસૂત્ર (૭) સૌધર્મ આદિ દેવલોકોના નામવાળા દ્વીપ અને સમુદ્ર (૮) બારમો દેવલોક. (૯) ત્રિ० સરખા, બરાબર (૧૦) પુ० કલ્પવૃક્ષ (૧૧) બારમા દેવલોક નિવાસી દેવ (૧૨) અધિવાસ, સ્થાન (૧૩) ત્રિ० સમર્થ શક્તિમાન

कप्पट्ट. पु० (कल्पस्थ) બાળક.

कप्पट्ठिइ. स्त्री० (कल्पस्थिति) સાધુસમાચારીની સ્થિતિ-મર્યાદા

कप्पट्ठिय. पु० (कल्पस्थित) કલ્પસ્થિત, સામાચારીની મર્યાદામા રહેલ મુનિ

कप्पट्ठिया. स्त्री० (कल्पस्थिका) તરૂણ સ્ત્રી

कप्पड पु० (कर्पट) લુગડાને વળ દઇને બનાવેલ ગોટો, જીર્ણ વસ્ત્ર.

कप्पडिय. पु० (कार्पटिक) કાપડી, કાવડ લઇ ભિક્ષા માગનાર (૨) કપટી, માયાવી

कप्पण न० (कल्पन) છેદવુ

कप्पणा. स्त्री० (कल्पना) કલ્પના, સંભાવના

कप्पणिज्ज त्रि० (कल्पनीय) ઉદ્દગમાદિ દોષ રહિત, કલ્પતુ

कप्पणी. स्त्री० (कल्पनी) કાતર (૨) છરી

कप्पतरु पु० (कल्पतरु) કલ્પવૃક્ષ

कप्पत्थी. स्त्री० (कल्पस्त्री) દેવની સ્ત્રી, દેવી

कप्पद्दुम पु० (कल्पद्रुम) કલ્પવૃક્ષ

कप्पपायव. पु० (कल्पपादप) કલ્પવૃક્ષ.

कप्पर पु० (कर्पर) કપાળ, માથાની ખોપરી

कप्परुक्ख पु० (कल्पवृक्ष) કલ્પવૃક્ષ; જુગલિયા અને દેવતાને વંછિત ફળ આપનાર ઝાડ

कप्पवइ पु० (कल्पपति) કલ્પવાસી દેવતાના અધિપતિ ઇંદ્ર

कप्पवडिंसय न० (कल्पावतंसक) વિમાન વિશેષ (૨) પુ० આ નામના વિમાન વાસી દેવતા

कप्पवडिंसिया. स्त्री० (कल्पावतंसिका) એ નામનું એક કાલિકસૂત્ર.

कप्पविमाणावास. पु० (कल्पविमानावास) દેવલોકના એકદેશરૂપ વિમાનમા નિવાસ

कप्पविमाणोववत्तिया स्त्री० (कल्पविमानोपपत्तिका) જેથી દેવલોકમા ઉત્પન્ન થાય તેવી આચરણા

कप्पसुत्त न० (कल्पसूत्र) શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી વિરચિત એક ગ્રંથ.

कप्पसुय न० (कल्पश्रुत) शास्त्र विशेष (२) એ નામનો એક ગ્રંથ

कप्पाईय पु० (कल्पातीत) રાજ્યવ્યવસ્થાના નિયમને ઉલંઘી ગયેલા દેવતા, નવગ્રૈવેક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવતા

कप्पाकप्पिय न० (कल्पाकल्पिक) કલ્પ અને અકલ્પ દર્શાવનાર એક લૌકિક ધર્મશાસ્ત્ર

कप्पाग पु० (कल्पक) એક જગ્યાના ઘણા માલિકો પૈકી એકને મુખ્ય માલિક કલ્પવો તે મેત્તતરીઓ

कप्पाग पु० (कल्पक) વિધિ જાણનાર સાધુ

कप्पागभिक्खु. पु० (कल्पाकभिक्षु) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર સ્થાપના યોગ્ય સાધુ

कप्पातीत पु० (कल्पातीत) કલ્પાતીત દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થએલ નવગ્રૈવેકથી માંડી પાંચ અનુત્તર વિમાન સુધીના દેવતા (૨) સ્થિવિરકલ્પ આદિ સાધુના આચારની મર્યાદાને ઉલ્લંઘી ગએલ તીર્થંકર, કેવળી વગેરે

कप्पाय पु० (कल्पाय) કર, રાજાને આપવાનો ભાગ

कप्पाय. न० (कल्पाक) કલ્પ

कप्पास पु० (कार्पास) એક પ્રાચીન નૈતિક મત (૨) કપાસથી ઉત્પન્ન થતું સૂત્ર

कप्पासत्थि. पु० (कार्पासास्थि) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળો એક કપાસનો જીવ

कप्पासिअ. पु० (कार्पासिक) કપાસનો વેપારી (૨) એ નામનું કપાસનું જ્ઞાન આપનાર એક શાસ્ત્ર (૩) ત્રિ૦ કપાસનું બનેલું, સૂતર વગેરે

कप्पासी स्त्री० (कार्पासी) કપાસમાં રહનારું જીવડું

कप्पिअ. त्रि० (कल्पित) કાપેલું, છેદેલું

कप्पिअकप्पिअ. पु० (कल्पाकल्प) ઓઘનિર્યુક્તિ ઉત્પત્તિક ગ્રંથમાનું બીજું

कप्पिआ स्त्री० (कल्पिका) એ નામનું કાલિક સૂત્ર, નિરયાવલિકા અંતર્ગત ઉપાંગ સૂત્ર

कप्पिय. त्रि० (कल्पित) સાધુને લેવા યોગ્ય, સાધુને કલ્પે તેવું (૨) ગોઠવેલું, રચેલું, સ્થાપેલું (૩) વ્યવસ્થિત (૪) છેદેલું, કટકા કરેલા

कप्पूर पु० (कर्पूर) કપૂર

कप्पोवग } पु० (कल्पोपग) પહેલા દેવ-
कप्पोवय. } લોકથી બારમા દેવલોક સુધીના વૈમાનિક દેવતા

कप्पोवगगाग पु० (कल्पोपगक) જુઓ " કપ્પોવગ " શબ્દ

कप्पोववत्तिय पु० स्त्री० (कल्पोपपत्तिक) કલ્પ—બાર દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલ વૈમાનિક દેવતા

कप्पोववन्नग पु० (कल्पोपपन्नक) જુઓ " કપ્પોવગ " શબ્દ

कबंध पु० (कबन्ध) માથા વિનાનું જીવતું ધડ

कब्बट्टिगा. स्त्री० (   ) પુત્રી, દીકરી

कब्बट्ठी. स्त्री० (   ) નાની છોકરી.

कब्बड न० (कर्बट) નાના ગઢથી વિંટાયેલું શહેર, નાનું શહેર (૨) હલકી વસતિનું રહેઠાણ (૩) ત્રિ૦ નગરા શહેરના રહેવાશી

कब्बडग पु० (कर्बटक) કર્બટક નામનો ગ્રહ (૨) તે નામનો દેવ

कब्बाडभयय. पु० (   ) જમીન ખોદવાનું કામ કરનાર મજુર

कब्बुर. } पु० (कर्बुर) ગ્રહ વિશેષ (૨)
कब्बुरय } ગ્રહાધિષ્ઠાયક દેવ વિશેષ

कमंद् न० (   ) ખાંડ, ચીનાઈ

कम पु० (क्रम) અનુક્રમ (૨) ચરણ, પગ (૩) મર્યાદા, સીમા (૪) નિયમ

कमंडलु पु० न० (कमण्डलु) કમંડલ

कमकरिया स्त्री० (कमकरिका) એક જાતનું વાછત્ર

कन्ना. स्त्री० (कन्या) જુઓ "કણ્ણા" શબ્દ

कन्नालीय. पु० न० (कन्यालीक) કન્યા આશ્રી જૂઠું બોલવું તે, નવ વરસની હોય અને ૧૫ વરસની છે એમ કહેવું તે

कन्निया. स्त्री० (कर्णिका) જુઓ "કણ્ણિયા" શબ્દ

कन्नीरह पु० (कर्णीरथ) એક પ્રકારનો રથ, પૈસાદારનું એક પ્રકારનું વાહન

कन्ह. पु० (कृष्ण) જુઓ 'કણ્હ' શબ્દ

कन्हसह न० (कृष्णसह) જૈન સાધુઓના કુળનું નામ

कपिंजल पु० (कपिंजल) કપિંજલપક્ષી, ચાતક

कपित्थ न० (कपित्थ) કોઠું કોઠ.

कपिल. पु० (कपिल) ધાતકીખંડમાના ભરતખંડની ચંપાનગરીના કપિલ નામના વાસુદેવ ૨

कपिहसिय न० (कपिहसित) વાદળાના દાંતીનાની પેઠે વાદળા વગર આકાશમા વિજળી થાય તે

कपोत पु० (कपोत) કબુતર, પારેવું

कप्प पु० (कल्प) કલ્પ્ય, યોગ્ય, ઉચિત (૨) આચાર (૩) કલ્પશાસ્ત્ર, વેદધર્મની વિધિ બતાવનાર એક ધર્મ શાસ્ત્ર (૪) ઓઢવાની પછેડી, સાધુનું એક ઉપકરણ (૫) કપ્પ નામનો દ્વીપ અને સમુદ્ર (૬) એ નામનું આચારની મર્યાદા બતાવનાર કાલિકસૂત્ર (૭) સૌધર્મ આદિ દેવલોકોના નામવાળા દ્વીપ અને સમુદ્ર (૮) બારમો દેવલોક. (૯) ત્રિ૦ સરખા, બરાબર. (૧૦) પુ૦ કલ્પવૃક્ષ (૧૧) બારમા દેવલોક નિવાસી દેવ (૧૨) અધિવાસ, સ્થાન (૧૩) ત્રિ૦ સમર્થ, શક્તિમાન્

कप्पट्ट पु० (कल्पस्थ) બાળક.

कप्पट्ठिइ. स्त्री० (कल्पस्थिति) સાધુસમાચારીની સ્થિતિ-મર્યાદા

कप्पट्ठिय. पु० (कल्पस्थित) કલ્પસ્થિત, સામાચારીની મર્યાદામા રહેલ મુનિ.

कप्पट्ठिया. स्त्री० (कल्पस्थिता) તરૂણ સ્ત્રી

कप्पड पु० (कर्पट) લુગડાને વળ દઇને બનાવેલ ગોટો, જીર્ણ વસ્ત્ર

कप्पडिय पु० (कार्पटिक) કાપડી, કાનડ લઇ ભિક્ષા માગનાર (૨) કપટી, માયાવી

कप्पण न० (कल्पन) છેદવું

कप्पणा. स्त्री० (कल्पना) કલ્પના, સંભાવના

कप्पणिज्ज त्रि० (कल्पनीय) ઉદ્‌ગમાદિ દોષ રહિત, કલ્પતું

कप्पणी. स्त्री० (कल्पनी) કાતર (૨) છરી

कप्पतरु. पु० (कल्पतरु) કલ્પવૃક્ષ.

कप्पत्थी. स्त्री० (कल्पस्त्री) દેવની સ્ત્રી, દેવી

कप्पदुम पु० (कल्पद्रुम) કલ્પવૃક્ષ

कप्पपायव. पु० (कल्पपादप) કલ્પવૃક્ષ.

कप्पर पु० (कर्पर) કપાળ, માથાની ખોપરી

कप्परुक्ख पु० (कल्पवृक्ष) કલ્પવૃક્ષ, જુગલિયા અને દેવતાને વંછિત ફળ આપનાર ઝાડ

कप्पवइ पु० (कल्पपति) કલ્પવાસી દેવતાના અધિપતિ ઇંદ્ર

कप्पवडिंसय न० (कल्पावतंसक) વિમાન વિશેષ (૨) પુ૦ આ નામના વિમાન વાસી દેવતા

कप्पवडिंसिआ. स्त्री० (कल्पावतंसिका) એ નામનું એક કાલિકસૂત્ર.

कप्पविमाणावास. पु० (कल्पविमानावास) દેવલોકના એકદેશરૂપ વિમાનમા નિવાસ

कप्पविमाणोववत्तिया स्त्री० (कल्पविमानोपपत्तिका) જેથી દેવલોકમા ઉત્પન્ન થાય તેવી આચરણા

कप्पसुत्त न० (कल्पसूत्र) શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી વિરચિત એક જૈન ગ્રંથ.

कप्पसुय न० (कल्पश्रुत) જ્ઞાન વિશેષ (૨) એ નામનો એક ગ્રંથ

कप्पाईय पु० (कल्पातीत) રાજ્યવ્યવસ્થાના નિયમને ઉલ્લંઘી ગયેલા દેવતા, નવગ્રીવેક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવતા

कप्पाकप्पिय. न० (कल्पाकल्पिक) કલ્પ અને અકલ્પ દર્શાવનાર એક લૌકિક ધર્મશાસ્ત્ર

कप्पाग पु० (कल्पक) એક જમાનાના ઘણા માનિકો પૈકી એકને મુખ્ય માનિક કલ્પવો તે, મેરુતરીઓ

कप्पाग पु० (कल्पक) વિધિ જાણનાર સાધુ

कप्पागभिक्खु पु० (कल्पकभिक्षु) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર સ્થાપવા યોગ્ય સાધુ

कप्पातीत पु० (कल्पातीत) કલ્પાતીત દેવ લોકમા ઉત્પન્ન થયેલ નવગ્રીવેકથી માંડી પાંચ અનુત્તર વિમાન સુધીના દેવતા (૨) સ્થિતિકલ્પ આદિ સાધુના આચારની મર્યાદાને ઉલ્લંઘી ગયેલ તીર્થંકર, કેવળી વગેરે

कप्पाय पु० (कल्पाय) કર, રાજ્યને આપવાનો ભાગ

कप्पाय. न० (कल्पक) કલ્પ

कप्पास पु० (कार्पास) એક પ્રાચીન નૈતિક મત (૨) કપાસથી ઉત્પન્ન થતુ સૂત

कप्पासट्ठि पु० (कार्पासास्थि) નગુ ઇંદ્રિય વાળો એક કપાસનો જીવ

कप्पासिय. पु० (कार्पासिक) કપાસનો વેપારી (૨) એ નામનુ કપાસનુ જ્ઞાન આપનાર એક શાસ્ત્ર (૩) ત્રિ૦ કપાસનુ બનેલું, સૂતર વગેરે

कप्पासी स्त्री० (कार्पासी) કપાસમા રહેનારૂં જીવડુ

कप्पिय. त्रि० (कल्पित) કાપેલું છેદેલુ

कप्पियाकप्पिय. पु० (कल्पाकल्प) આગમ વિશે ઉત્કાલિક સૂત્રમાનું બીજુ

कप्पिआ स्त्री० (कल्पिका) એ નામનુ કાલિક સૂત્ર, નિરયાવલિકા અંતર્ગત ઉપાંગ સૂત્ર

कप्पिय. त्रि० (कल्पित) સાધુને લેવા યોગ્ય, સાધુને કલ્પે તેવુ (૨) ગોઠવેલુ, રચેલુ, સ્થાપેલુ (૩) વ્યવસ્થિત (૪) છેદેલુ, કટકા કરેલા

कप्पूर पु० (कर्पूर) કપૂર

कप्पोवग } पु० (कल्पोपग) પહેલા દેવ-
कप्पोवय. } લોકથી બારમા દેવલોક સુધીના વૈમાનિક દેવતા

कप्पोववण्णग पु० (कल्पोपपन्नक) જુઓ "કપ્પોવગ" શબ્દ

कप्पोववत्तिय पु० स्त्री० (कल्पोपपत्तिक) કલ્પ-બાર દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલ વૈમાનિક દેવતા

कप्पोववन्नग पु० (कल्पोपपन्नक) જુઓ "કપ્પોવગ" શબ્દ

कबंध पु० (कबन्ध) માથા વિનાનુ જીવતુ ધડ

कब्बट्टिगा. स्त्री० ( ) પુત્રી, દીકરી

कब्बट्ठी स्त्री० ( ) નાની છોકરી.

कब्बड न० (कर्वट) નાના ગઢથી વિંટાયેલુ શહેર, નાનું શહેર (૨) હલકી વસતિનુ રહેઠાણ (૩) ત્રિ૦ નાના શહેરના રહેવાસી

कब्बडग पु० (कर्बटक) કર્બટક નામનો ગ્રહ (૨) તે નામનો દેવ.

कब्बाडमयय. पु० ( ) જમીન ખોદવાનુ કામ કરનાર મજુર

कब्बुर. } पु० (कर्बुर) ગ્રહ વિશેષ (૨)
कब्बुरय } ગ્રહાધિનાયક દેવ વિશેષ

कमच्छ न० ( ) ખપ્પર, ઠીબડી

कम पु० (क्रम) અનુક્રમ (૨) ચરણ, પગ (૩) મર્યાદા, સીમા (૪) નિયમ

कमंडलु पु० न० (कमण्डलु) કમંડલ

कमकरिया स्त्री० (क्रमकरिका) એક જાતનું વાજીંત્ર

कमढग. } **कमढय.** } न० (कमठक) કમંડલ, સાધ્વીઓનું એક પાત્ર (૨) સાધ્વીઓને પહેરવાનું એક વસ્ત્ર

कमण न० (क्रमण) આક્રમણ કરવું

कमणिया. स्त्री० (क्रमणिका) } **कमणी.** स्त्री० (क्रमणी) } ઉપાનહ, પગરખાં

कमल पु० (कमल) કમળ (૨) એક જાતનો હરણ, મૃગ (૩) છઠ્ઠા તીર્થંકર લાંછન (૪) કમલાદેવીના પૂર્વ ભવના પિતા

कमलप्पभा स्त्री० (कमलप्रभा) પિશાચના મહારાજા કાળની બીજી અગ્રમહિષી (૨) " જ્ઞાતા ધર્મ કથા ' સૂત્રનું એક અધ્યયન

कमलवडिंसयभवण न० (कमलावतंसकभवन) કમલાવતંસક નામે ભવન, કમલા નામની ઇંદ્રાણીનો મહેલ

कमलसिरी स्त्री० (कमलश्री) કમલશ્રી નામની રાણી, કમલા નામની ઇંદ્રાણીની પૂર્વ જન્મની માતાનું નામ

कमला स्त्री० (कमला) પિશાચના ઇંદ્ર કાળની અગ્રમહિષી કમળા દેવી (૨) "જ્ઞાતા ધર્મ કથા " સૂત્રનું એક અધ્યયન

कमलागर. } **कमलायर** } पु० (कमलाकर) કમળોનો સમૂહ (૨) સરોવર, જળાશય

कमलावीड } **कमलामेल** } पु० (कमलापीड) ભરત ચક્રવર્તીનું અશ્વ રત્ન

कमलारायहाणी स्त्री० (कमलाराजधानी) કમળા દેવીની કમળા નામે રાજધાની

कमलावई. स्त्री० (कमलावती) ઇષુકાર રાજાની રાણી

कमलासीहासण न० (कमलासिंहासन) પિશાચના ઇંદ્ર કાળની મુખ્ય દેવી કમળા દેવીનું કમળ સિંહાસન નામનું આસન

कमसो. अ० (क्रमशस्) અનુક્રમથી, ક્રમેકરી

कमा स्त्री० (कमा) કમાદેવી, ધરણેન્દ્રની અગ્રમહિષીનું નામ

कमाड न० (कपाट) કમાડ

कम्म पु० (कार्मण) કાર્મણશરીર, પાંચ શરીરમાંનું એક (૨) કાર્મણયોગ, ૧૫ યોગમાંનો એક (૩) કાર્મણશરીર યોગ્ય પુદ્ગલ સ્કંધની વર્ગણા (૪) त्रि० કર્મ સંબંધી, કર્મનિર્મિત

कम्म पु० न० (कर्मन्) ઉત્ક્ષેપણ, અવક્ષેપણ, આકુંચન, પ્રસારણ, ગમન, એ પાંચ કર્મોમાંનું ગમે તે એક કર્મ (૨) કારીગરી (૩) કામ, ધંધો (૪) આરંભ, પ્રવૃત્તિ (૫) આત્માની શક્તિને દબાવનાર જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ કર્મ (૬) જીવ દ્વારા ગ્રહણ કરાતા અનંત સૂક્ષ્મ પુદ્ગલ (૭) જ્યાં ચૂનો વગેરે પકાવવામાં આવે છે તે સ્થાન (૮) પૂર્વ કૃતિ, ભાગ્ય

कम्मअ पु० (कर्मज) આઠ કર્મના જથ્થારૂપ કાર્મણ શરીર

कम्मइया. स्त्री० (कर्मचिता) કામ કરતા કરતા ઉત્પન્ન થયેલી બુદ્ધિ, ચાર બુદ્ધિમાંની એક

कम्मंत. पु० (कर्मान्त) કર્મ બંધનનું કારણ (૨) કારખાનું

कम्मकर त्रि० (कर्मकर) ઘરનું કામકાજ કરનાર નોકર

कम्मकरण न० (कर्मकरण) કર્મનું કરણ-સાધન, જીવ વીર્ય વગેરે

कम्मकरी. स्त्री० (कर्मकरी) કામગરી, દાસી

कम्मकार त्रि० (कर्मकार) કામકરનાર, દાસ

कम्मकारअ. त्रि० (कर्मकारक) કામ કરનાર, દાસ

कम्मकिब्बिस त्रि० (कर्मकिल्बिष) કર્મ ચંડાળ, ખરાબ કામ કરનાર

कम्मग न० (कर्मक) કાર્મણ શરીર; કર્મ સમુદાયરૂપ દ્રવ્ય

कम्मगर. पु० (कर्मकर) કારીગર, સુતાર વગેરે.

कम्मजोय. पु० (कार्मणयोग) વશીકરણાદિ વ્યાપાર

कम्मट्ठाण. न० (कर्मस्थान) કારખાનું

कम्मट्ठिइ. स्त्री० (कर्मस्थिति) કર્મ પુદ્ગળોનો અવસ્થાન સમય (૨) ત્રિ૦ સંસારી જીવ

कम्मण. न० (कार्मण) મંત્રની શક્તિથી કોઇને વશ કરવું, ગાંડા બનાવવું વગેરે (૨) કાર્મણ શરીર.

कम्मणिसेग पु० (कर्मनिषेक) એક જાતની કર્મ પુદ્ગળોની રચના

कम्मधारय. पु० (कर्मधारय) કર્મધારય સમાસ, સમાસનો એક પ્રકાર

कम्मनिसेअ. पु० (कर्मनिषेक) અબાધાકાળ શિવાયની કર્મસ્થિતિ, અબાધાકાળ પછી કર્મનો અનુભવ થાય તેવી રીતે કરેલી કર્મની એક રચના-વ્યવસ્થા

कम्मपरिसाडणा स्त्री० (कर्मपरिशाटना) કર્મ પુદ્ગળોનું જીવ પ્રદેશોથી પૃથક્કરણ

कम्मपुरिस. पु० (कर्मपुरुष) કર્મ મહારંભાદિ તત્પ્રધાન પુરૂષ, વાસુદેવ (૨) કારીગર, શિલ્પી વગેરે કર્મપ્રધાન પુરૂષ

कम्मप्पवाय न० (कर्मप्रवाद) કર્મ સંબંધી વિવેચન જેમાં છે તે કર્મપ્રવાદ નામનો આઠમો પૂર્વ

कम्मबंध. पु० (कर्मबंध) કર્મોથી આત્માનું બંધન

कम्मबीअ न० (कर्मबीज) કર્મનું બીજ, રાગદ્વેષાદિ

कम्मभूमग त्रि० (कर्मभूमिक) કર્મ ભૂમિના ક્ષેત્રમાં રહેનાર અસિમસી અને કસી (તલવાર, કલમ અને ખેતી) એ ત્રણ કર્મ ઉપર નિર્વાહ ચલાવનાર

कम्मभूमि स्त्री० (कर्मभूमि) કર્મભૂમિ મનુષ્યને રહેવાના પંદર ક્ષેત્ર પાંચ ભરત પાંચ ઇરવત અને પાંચ મહાવિદેહ એ પંદર ક્ષેત્ર

कम्मभूमिग. त्रि० (कर्मभूमिक) } કર્મભૂમિ-
कम्मभूमिय त्रि० (कर्मभूमिज) } માં પેદા થયેલ મનુષ્ય

कम्ममासय. न० (कर्ममाषक) પાંચ ગુંજા (રતિ) ચાર કાગણી અથવા ત્રણ નિષ્પાપ પ્રમાણનું વજન-માપ

कम्ममूल. न० (कर्ममूल) કર્મનું મૂળ કારણ, મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કષાય અને યોગ

कम्मय. न० (कर्मज) કાર્મણશરીર (૨) ત્રિ૦ કર્મથી ઉત્પન્ન થયેલ.

कम्मया त्रि० (कर्मजा) કામ કરતાં કરતાં ઉપજે તે બુદ્ધિ, ચાર પ્રકારમાંની ત્રીજી પ્રકારની બુદ્ધિ

कम्मलेस्सा. स्त्री० (कर्मलेश्या) નામ કર્મની પ્રકૃતિ રૂપ છ લેશ્યા

कम्मवेयय. पु० (कर्मवेदक) પ્રજ્ઞાપનાના પચીશમા પદનું નામ

कम्मसाला स्त्री० (कर्मशाला) કારખાનું (૨) કુંભારનું વાસણ બનાવવાનું સ્થાન.

कम्मा स्त्री० (कर्मन्) ક્રિયા, વ્યાપાર

कम्माजीव. त्रि (कर्माजीव) કારીગર (૨) કારીગરીનું કોઇપણ કામ બતાવી ભિક્ષાદિ પ્રાપ્ત કરનાર સાધુ

कम्मादाण न० (कर्मादान) પંદર પ્રકારના કર્માદાન, શ્રાવકને ન કરવા યોગ્ય કર્મ-ધંધો (૨) કર્મોને આવવાનો માર્ગ

कम्मायरिय पु० (कर्मार्य) કર્મમાં આર્ય, નિર્દોષ વ્યાપાર કરનાર

कम्मार. पु० (कर्मार) લુહાર

कम्मार त्रि० (कर्मकार) કામ કરનાર, નોકર (૨) કારીગર, શિલ્પી

कम्मावादि पु० (कर्मवादिन्) કર્મવાદી, કર્મને માનનાર

कम्मासरीर न० (कार्मणशरीर) કાર્મણશરીર.

कम्मि } त्रि० (कर्मिन्) પાપ કર્મ કર-
कम्मिय } નાર

कम्मिया स्त्री० (कार्मिका) અભ્યાસ કરતા કરતા ઉત્પન્ન થયેલ બુદ્ધિ (૨) અવશેષ રહેલ કર્મ, કર્મઅંશ

कम्हा अ० (कस्मात्) શથી ? કયા કારણથી ?

कय पु० (कच) બાલ કેશ

कय त्रि० (कृत) જુઓ "કડ" શબ્દ

कय पुं० (क्रय) ખરીદવુ, લેવુ

कय. न० (क्न) કમળ

कयग्ग त्रि० (कृत) કરેલ, આચરેલ

कयंगला स्त्री० (कृतङ्गला) શ્રાવસ્તી નગરીની પાસે આવેલી નગરીનુ નામ

कयंत. पु० (कृतान्त) દૈવ, ભાગ્ય (૨) યમરાજ

कयंब पु० (कदम्ब) કદમ્બનુ ઝાડ.

कयवग. न० (कदम्बक) કદમ્બના ઝાડના ફુલ.

कयंबिय. त्रि० (कदम्बित) અલંકૃત, વિભૂષિત

कयंबुग्र. न० (कदम्बक) કદમ વૃક્ષનુ પુષ્પ

कयकज्ज. त्रि० (कृतकार्य) કૃતાર્થ, સફળ મનોરથ.

कयकरण. त्रि० (कृतकरण) અભ્યાસી, અભ્યાસ કરનાર

कयग. पु० (कनक) નિર્મળી વૃક્ષ (૨) न० તેનુ ફળ

कयग. त्रि० (कृतक) કૃત્રિમ, કરેલ (૨) પોતાની ઉત્પત્તિમા બીજાની અપેક્ષા કરનાર (૩) પ્રયત્ન જન્ય

कयग. त्रि० (क्रयक) ખરીદેલુ

कयग्घ पु० (कृतार्ह) ભરતક્ષેત્રના ગઈ ચોવીશીના ૧૯ મા તીર્થંકર

कयट्ठ त्रि० (कृतार्थ) ભાગ્યશાળી.

कयण्ण. त्रि० (कृतज्ञ) કરેલા ઉપકારને જાણનાર

कयत्थ त्रि० (कृतार्थ) જેણે પોતાનુ કાર્ય સિદ્ધ કર્યુ છે તે, કૃતાર્થ

कयनासि त्रि० (कृतनाशिन्) કૃતઘ્ન, કરેલ ગુણનો નાશ કરનાર

कयन्नु त्रि० (कृतज्ञ) કરેલા ઉપકારને જાણનાર.

कयपडिकइ स्त्री० (कृतप्रतिकृति) ગુણનો બદલો વાળવો તે, લોકોપચાર વિનયનો એક પ્રકાર

कयमाल पु० (कृतमाल) એક જાતનુ વૃક્ષ (૨) તિમિસ ગુફાનો અધિષ્ઠાયક દેવતા

कयमालय पु० (कृतमालक) વૈતાઢ્યની તિમિસ્ર ગુફાનો સ્વામી દેવતા (૨) વૈતાઢ્યની ગુફાનુ નામ (૩) મેરૂ પર્વતની પૂર્વે સીતા નદીની ઉત્તરે આઠ દીર્ઘ વૈતાઢ્યની આઠ તિમિસ્ર ગુફાના અધિપતિ દેવતા

कयर त्रि० (कतर) બે કે ઘણામાંનો કોણ-કયો એક ?

कयली स्त्री० (कदली) કેળનુ ઝાડ.

कयवत त्रि० (कृतवत्) કરનાર.

कयवम्म पु० (कृतवर्मन) તેરમા તીર્થંકરના પિતા.

कयवर पु० (कचर) કચરો, પુંજો. (૨) વિષ્ટા

कयवरुज्झिया स्त्री० (कचरोज्झिका) કચરાને શોધી સાફ કરી બહાર ફેંકનાર દાસી

कयवीरिय पु० (कृतवीर्य) કાર્તવીર્યના પિતાનુ નામ

कयव्वयकम्म न० (कृतव्रतकर्मन्) શ્રાવકની બીજી પડિમા

कया अ० (कदा) ક્યારે.

कयाइ अ० (कदा) } કોઇ વખતે, કદાચિત (૨) વિ-
कयाई अ० (कदाचित्) } તર્ક દ્યોતક અવ્યય

कयाणग न० (क्रयाणक) કરીયાણુ

कयार पु० ( ) કચરો

कर. पु० (कर) હાથ (૨) હાથીની સુંઢ (૩) ત્રિ૦ કરનાર (૪) પુ૦ ૮૨ મા ગ્રહનું નામ (૫) કર, વેરો (૬) કિરણ (૭) રાજાના કરની પેઠે અરિહંતના કર તરીકે માની વંદના કરે તે, વંદનાના ૩૨ દોષમાનો પચીશમો દોષ (૮) કામના ચોરાશી પ્રકારમાનો એક, રતિસંભોગ માટે કામના આસન વગેરે નાખવા તે

करअ पु० (करक) કરા, જામેલું પાણી

करंज पु० (करञ्ज) કરંજ નામનું ઝાડ

करंड पु० (करण्ड) કરંડિયો

करंडग } **करंडय** } पु० (करण्डक) કરંડીઓ, ડાબડો

करंडिया स्त्री० (करण्डिका) નાનો ડબો

करंडुय न० ( ) પુંઠનું હાડકું, પીઠ પાસેનું હાડકું

करंब पु (करम्ब) દહિં ચોખાના મિશ્રણથી બનતો એક ખાદ્ય પદાર્થ, કરંબો

करंबिय त्रि० (करम्बित) કાબરચિતરા રંગવાળો

करक. पु० (करक) કરા (૨) કરવડા જેવું એક પાત્ર, ઝારી

करकंड पु० (करकण्ड) એ નામનો એક બ્રાહ્મણ સન્યાસી

करकंडु पु० (करकण्डु) કરકંડુ નામના એક પ્રત્યેક બુદ્ધ કે જેને બળદની પડતી અવસ્થા જોઇ વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો હતો.

करकचिय त्रि० (क्रकचित) કરવત વગેરેથી ફાડેલ

करकड त्रि० (कर्कर) કઠણ

करकडी स्त्री० (कर्कटी) એક જાતનું નિન્દનીય વસ્ત્ર, જે પ્રાચીન કાળમા ફાસીના કેદીને પહેરાવવામા આવતું

करकय पु० (क्रकच) લાકડા વેહેરવાનું ઓજાર, કરવત

करकर पु० (कर्कर) વહાણ પાણીમા ડુબતી વખતે કરકર અવાજ કરે છે તે

करकरसुंठ पु० न० (करकरशुण्ठ) એક જાતની વનસ્પતિ

करकरिग पु० (करकरिक) કરકરિક નામનો ગ્રહ, ગ્રહાધિષ્ઠાયક દેવ વિશેષ

करकुडि पु० ( ) ફાસીની સજા પામેલ કેદીનું એક વસ્ત્ર

करग पु० (करक) કરવડો, એક જાતનું વાસણ (૨) ત્રિ૦ કરનાર (૩) પુ૦ વરસાદનો કાચો ગર્ભ કરા (૪) શાલક પક્ષિની એક જાત

करगय पु० (क्रकच) કરવતી, કરવત

करग्ग न० (कराग्र) હાથનો અગ્રભાગ, આંગળી

करड पु० (करट) એક જાતનું વાજીત્ર

करडी स्त्री० (करटी) એક જાતનું વાજીત્ર

करडुयभत्त न० ( ) મરી ગયેલાની પાછળ જમણ થાય તે, મૃતક ભોજન.

करण न० (करण) સાધ્યક્રિયાને સિદ્ધ કરવામા અત્યંત સહાયક સાધન (૨) ઇંદ્રિય (૩) પ્રયોગ કરી બતાવવું (૪) જ્યોતિષ શાસ્ત્રમા દર્શાવેલ બાલવ વગેરે અગીયાર કરણ (૫) કરણ-અભિગ્રહાદિ (૬) કરવું (૭) ચારિત્ર ધર્મ. (૮) પિંડવિશુદ્ધિ આદિ જૈન શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ૭૦ બોલનો સમૂહ (૯) પૂર્વે કોઇ વખતે નથી ઉત્પન્ન થયા તેવા અધ્યવસાય વિશેષ, અપૂર્વ કરણ (૧૦) જે અધ્યવસાયથી કર્મના બન્ધન, સંક્રમણ, ઉદ્વર્તના, અપવર્તના, ઉદીરણા, ઉપશમના, નિધત્તિ અને નિકાચના થાય તે

करणया स्त्री० (करणता) અનુષ્ઠાન, ક્રિયા (૨) સંયમાનુષ્ઠાન

करणवीरिय न० (करणवीर्य) ઉત્થાન આદિ ક્રિયારૂપે પરિણામ પામેલું વીર્ય

करणसच्च न० (करणसत्य) क्रियामा देखातुं सत्य, पडिलेहणादि क्रिया यथोक्त रीते करवी ते
करणि. स्त्री० ( ) सादृश्य, समानता
करणिज्ज. त्रि० (करणीय) कर्तव्य करवा जोग
करपत्त न० (करपत्र) करवत, लाकडावेरवानु साधन
करभ पु० (करभ) ऊंटनु बच्चु
करभी स्त्री० (करभी) अनाज भरवानु एक मोटु पात्र
करमद्द पु० (करमर्द) करमदानु झाड
करय पु० (करक) जुओ " करग " शब्द
करयल न० (करतल) हथेळी
करयलपुड पु० (करतलपुट) करतल संपुट, खोबो
करव पु० न० (करक) नाळवाळानु पाणी पीवानु पात्र
करवत्त पु० न० (करपत्र) करवत
करह पु० (करभ) हाथी अथवा ऊंटनु बच्चु
करही. स्त्री० (करभी) ऊंटडी, सांढणी
कराल त्रि० (कराल) उन्नत, बहार नीकळतु
करि त्रि० (करिन्) हाथवाळो (२) पु हाथी
करिअ पु० (करिक) ज्योतिशीमा ग्रहनु नाम
करिल्ल न० ( ) वांशना अंकुर, कुंपळ, पांदडानो अग्रभाग (२) शाकनी एक जात, कारेला
करिस पु० (करीष) करीलनु झाड
करिसग त्रि० (कर्षक) खेती करनार, खेडुत
करिसण न० (कर्षण) खेचवु खेडवु (२) चास पाडवा खेती करवी (३) कृषि खेती
करिसावण पु० न० (कार्षापण) एक जातनो सिक्को
करिसित } **करिसिय** } त्रि० (कृशित) सूक्ष्म, पातळु, दुर्बळ
करीर. पु० (करीर) केरडानु झाड
करीरअ पु० (करीरक) केरडाने नामे पडेलु कोइ पुरुषनु नाम
करीस पु० (करीष) अडायु, छाणु
करुण त्रि० (करुण) दयाजनक, करुणापात्र
करुणा. स्त्री० (करुणा) करुणाजनक शब्द (२) दया
करेणु स्त्री० (करेणु) हाथणी
करेणुदत्ता स्त्री० (करेणुदत्ता) } **करेणुसेणा.** स्त्री० (करेणुसेना) } ब्रह्मदत्त चक्रवर्तीनी एक स्त्री
करेणुया स्त्री० (करेणुका) हाथणी
करोडिय पु० (करोटिक) तापस, कापालिक (२) ताम्बुलपट्टीनो बण्डो वगेरेउपाडनार राजानो माणस (३) माटीनी म्होटा मोढानी कुडी.
करोडिया स्त्री० (करोटिका) } **करोडी** स्त्री० (करोटी) } मोटा मोढा वाळुकासानु एक पात्र (२) पानदान (३) माटीनु एक जातनु पात्र (४) भिक्षानु पात्र
कल त्रि० (कल) मधुर, मनोहर (२) पु एक जातनु धान्य (३) हृदय अने कानने मधुर लागे तेवो अव्यक्त (ध्वनि) (४) मान, कीचड
कलंक पु० (कलङ्क) डाघो, लांछन
कलंक पु० ( ) वासनी बनावेली वाड
कलकल. त्रि० (कलङ्कल) अशुभ अयोग्य
कलकलीभाव पु० (कलङ्कलीभाव) कलकलाट, दुःखनो गभराट (२) संसारमा पर्यटन करवु ते
कलंद पु० (कलन्द) कुण्ड विशेष रंगनु कुंड (२) आर्य ज्ञातिना एक जातना मनुष्य
कलंब पु० (कदम्ब) कदम्बनु झाड
कलंबचीरपत्त न० (कदम्बचीरपत्र) शस्त्र विशेष

कलंवचीरिगापत्त. } न० (कदम्बचीरिकापत्र) तीक्ष्ण धारवाळु घास
कलंवचीरियापत्त }

कलंववालुया स्त्री० (कदम्बवालुका) जेनी रेती वज्र जेवी छे एवी वज्रवेलुका अथवा कदम्बवेलुका नामनी नरकनी नदी (२) कदम्बना फुल जेवी तेलु

कलंवुग्र पु० } (कलम्बुक) } एक जातनी पाणीनी वनस्पति
कलंवुग. न० }
कलंवुया स्त्री० (कलम्बुका) }

कलकल. पु० (कलकल) कलकलाट, घणा माणसोनो अवाज (२) चूर्णादि मिश्र जळ (३) व्यक्त शब्द, स्पष्ट अवाज

कलकलंत त्रि० (कलकलायमान) कलकलाट करतु, कलकल एवो अवाज करतु

कलकलित. त्रि० (कलकलित) कलकलाट शब्द सहित.

कलण न० (कलन) शब्द, अवाज (२) सख्या, गणतरी

कलत्त न० (कलत्र) स्त्री

कलधोय न० (कलधौत) सुवर्ण, सोनु (२) चादी, रुपु

कलभ. पु० स्त्री० (कलभ) हाथीनु बच्चु

कलभिया. स्त्री० (कलभिका) नानी हाथणी

कलम. पु० (कलम) डागर, कमोद (२) चोर, तस्कर

कलमल. पु० (कलमल) जठरमा रहेला द्रव्यनो समूह

कलमाय. त्रि० (कलमात्र) चणामात्र, चणा जेवडु

कलयल पु० (कलकल) कलकलाट शब्द.

कलल न० (कलल) गर्भनी प्रथम सात दिवसनी अवस्था.

कलस. पु० (कलश) घडो कळशो (२) आठ मागलिकमानु छ, (३) अग्निकुमार देवतानु चिह्न (४) ओगणीशमा तीर्थंकरनु लाछन

कलसिआ स्त्री० (कलशिका) नानो कळशियो (२) नानो घडो

कलह. पु० न० (कलह) क्लेश, कजीओ

कलहंस पु० (कलहस) राजहस

कलहोय न० (कलधौत) चादी

कला. स्त्री० (कला) भाग, अश (२) शोभा (३) हुन्नर, कारीगरी (४) चद्रनी कळा (५) पुरुषोने जाणवानी ७२ अने स्त्रीओने जाणवानी ६४ कळा (६) काळनो सूक्ष्म भाग

कलाद. } पु० (कलाद) सोनी
कलाय }

कलाय पु० (कलाय) एक जातनु धान्य

कलायरिय पु० (कलाचार्य) ७२ कळा शीखवनार, कळाचार्यनी पदवी मेळवेल अध्यापक

कलाव. पु० (कलाप) मोरना पीछा (२) समूह (३) डोकमा पहेरवानु आभरण

कलाव. पु० (कलाय) ए नामनु एक अनाज

कलावग. न० (कलापक) डोकमा पहेरवानु आभूषण (२) चार श्लोकोनी एक वाक्यता

कलावि पु० स्त्री० (कलापिन्) मयूर, मोर

कलासिंवलिया. स्त्री० (कलाशिंबिका) एक जातनु शींगवाळु धान्य, वटाणा चोळा वगेरे

कलि. पु० (कलि) एक, एकनी सख्या (२) कजीओ, क्लेश

कलिओग पु० } (कल्योज) जे सख्याने चारे भागता एक शेष रहे तेवी सख्या
कलिओय न० }

कलिओगकडजुम्म पु० (कल्योजकृतयुग्म) जे सख्याने चारे भागता चार शेष रहे अने लब्धाकने चारे भागता एक शेष रहे ते सख्या महायुग्म सख्यानो ते एक प्रकार

कलिओगकलिओग. पु० (कल्योजकल्योज) જે રાશીને ચારે ભાગતા એક શેષ રહે અને લબ્ધાંકને પણ ચારે ભાગતા એક શેષ રહે તે સખ્ય, મહા યુગ્મ સખ્યાનો સોળમો પ્રકાર

कलिओगतेओग पु० (कल्योजत्र्योज) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા ત્રણ શેષ રહે અને લબ્ધાને ચારે ભાગતા એક શેષ રહે તે સખ્યા, મહાયુગ્મ સખ્યાનો ચૌદમો પ્રકાર.

कलिओगदावरजुम्म पु० (कल्योजद्वापरयुग्म) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા બે શેષ રહે અને લબ્ધાંકને ચારે ભાગતા એક શેષ રહે તે સખ્યા મહાયુગ્મ સખ્યાનો પંદરમો પ્રકાર

कलिंग पु० (कलिङ्ग) આર્ય દેશમાનો કલિંગ નામે ચોથો દેશ (૨) તરબૂચ, કલિંગડુ

कलिंग न० (कालिङ्ग) કલિંગ દેશમા બનેલુ વસ્ત્ર

कलिंज पु० (कलिञ्ज) સુડલો (૨) સુકી લાકડી

कलिंद. पु० (कलिन्द) એક આર્ય જાત.

कलिंच पु० (कलिम्ब) એક જાતનુ લાકડુ

कलित्त न० (कटित्र) કેડે બાધવાનુ ઘુઘરીવાળુ ભૂષણ કદોરો (૨) કેડ ઉપર પહેરવાનુ એક જાત ચામડાનુ કવચ

कलिय. त्रि० (कलित) યુક્ત (૨) રચેલુ

कलिसिया स्त्री० (कलशिका) કળસીઆના આકારનુ એક વાજીત્ર

कलुण त्रि० (करुण) કરુણા ઉત્પાદક, દયાપાત્ર, ગરીબ (૨) કરુણારસ, નવરસમાંનો એક રસ

कलुणा स्त्री० (करुणा) કરુણા, દયા

कलुस त्रि० (कलुष) મેલુ મેલુ

कलुस पु० न० (कालुष्य) પાપ મૈ ચિતની ડામાડોળ સ્થિતિ

कलेवर. न० (कलेवर) શરીર, દેહ

कलेसुय न० (कलेसुक) એક જાતનુ ઘાસ

कलोाइ स्त्री० (   ) વાશનો કરંડીયો

कल्ल न० (कल्य) આવતીકાલ, બીજે દિવસ (૨) પ્રાત કાળ, પ્રભાતનો સમય (૩) આરોગ્ય (૪) શબ્દ, અવાજ (૫) સખ્યા, ગણતરી (૬) ત્રિ० રોગ રહિત.

कल्लाकल्लि अ० (कल्याकल्य) પ્રતિદિન, હમેશ (૨) પ્રતિપ્રભાત

कल्लाण पु० न (कल्याण) સુખ, કલ્યાણ (૨) એ નામનુ પવિત્ર જાતનુ ઝાડ (૩) એક પ્રકારના પ્રાયશ્ચિત્તનુ નામ (૪) તીર્થંકરના ૭ કલ્યાણિકમાનુ ગમે તે એક (૫) નિર્વાણ મોક્ષ (૬) સમૃદ્ધિ, વૈભવ (૭) પુણ્ય, શુભકર્મ (૮) ત્રિ० હિતકારક, સુખકારક

कल्लाणकारि. त्रि० (कल्याणकारिन्) સુખાવહ, મગલકારક

कल्लाणग पु० (कल्याणक) પડિલેહણનો વખત વીત્યા પછી પડિલેહણ થાય તેનુ પ્રાયશ્ચિત, કલ્યાણક તપ વિશેષ (૨) ત્રિ० કલ્યાણકારી

कल्लाणि. पु० (कल्याणिन्) એક જાતની વનસ્પતિ (૨) ત્રિ० કલ્યાણનારી

कल्लाल पु० (कल्यपाल) દારૂ તાડી વેચનાર, પીઠવાળો

कल्लुय पु० (कल्लुक) બે ઇંદ્રિયવાળો જીવ

कल्लोडय. पु० (   ) દમનીય બળદ, સાંઢ

कल्लोल पु० (कल्लोल) તરંગ લહેર

कल्हार. न० (कह्लार) એક જાતનુ સફેદ કમળ

कवइय. त्रि० (कवचित) બખ્તરવાળો

कवच्चिया स्त्री० (कवचिका) એક જાતનુ ગામ

कवड न० (कपट) કપટ

कवड्डिया स्त्री० (कपर्दिका) કોડી

कवय पु० न० (कवच) બખ્તર, કવચ (૨) ભાગ, સમૂહ

कवल. पु० (कवल) કોળીયો
कवलिज्जंत त्रि० (कवल्यमान) ખવાતુ
कवल्लु. पु० ( ) લોઢાનુ ઠામ, કડાઇ
कवल्ली. स्त्री० ( ) ગોળ ઉકાળવાનુ ઠામ.
कवाड न० (कपाल) ખોપરી
कवाड. पु० न० (कपाट) કપાટ, બારણુ (૨) કેવળ સમુદ્‌ઘાત ક્રિયામા કેવળી આત્માના પ્રદેશને બહાર કાઢી પ્રસારી કપાટને આકારે બનાવે તે
कवाडभयअ पु० (कपाटभृतक) બે હાથ અથવા ત્રણ હાથ જમીન ખોદે તો અમુક પૈસા આપીશ, એવી શરત કરી રાખેલો ચાકર
कवाल. पु० न० (कपाल) ઘડાનો અર્ધભાગ (૨) મસ્તક, ખોપરી (૩) ભિક્ષા પાત્ર
कवि पु० (कवि) કવિતા કરનાર
कवि पु० (कपि) વાદરો
कविंजल पु० (कपिंजल) એક જાતનુ પક્ષી
कविकच्छु पु० (कपिकच्छु) એક જાતની વેલ કે જેને અડતા શરીરમા ખરજ ઉત્પન્ન થાય છે
कविट्ठ पु० (कपित्थ) કોઠીનુ ફળ, કોઠ
कविया स्त्री० (कविका) લગામ
कविल पु० (कपिल) કપિલ કેવળી (૨) ભૂરો રગ (૩) એક જાતનુ પક્ષી (૪) કપિલમુનિ સાખ્ય શાસ્ત્ર પ્રણેતા અને તેના અનુયાયીઓ (૫) એક બ્રાહ્મણ મહર્ષિ (૬) આ નામના એક વાસુદેવ
कविलअ. पु० (कपिलक) રાહુના પુદ્‌ગલના પદર પ્રકારમાનો એક
कविसायण पु० न० (कपिशायन) એક જાતની મદિરા
कविसीसअ. } **कविसीसग.** } पु० न० (कपिशीर्षक) કોશીસા.
कविहसिय. न० (कपिहसित) આકાશમા અકસ્માત્ બળતી ભયકર જ્વાળા દેખાય તે
कवेल्लअ. पु० } **कवेल्लुय** } ( ) પાત્ર વિશેષ, મ્હોટી કડાઇ (૨) નળિયા (૩) કડાઇઓ.
कवोड पु० (कपोत) પારેવો (૨) न० કુષ્માડ, કોહલુ
कवोतालि स्त्री० (कपोतपालिका) પક્ષીને પાળવાની જગા, કબૂતરખાનુ
कवोय पु० (कपोत) કબુતર, પારેવો.
कवोयसरीर. न० (कपोतशरीर) પારેવાના શરીરના રગવાળુ ફળ, કોળુ
कवोल. पु० (कपोल) ગાલ, લમણુ
कव्व न० (काव्य) કાવ્ય, કવિની બનાવેલ કૃતિ
कव्वड. पु० न० (कर्वट) જુઓ "કબ્બડ" શબ્દ
कव्वडअ पु० (कर्वटक) ૭૬ મા ગ્રહનુ નામ.
कस पु० (कश) ચાબખો, કોરડો
कस पु० (कष) ઘસીને કસોટી કરવી તે (૨) त्रि० હિંસક, હાર મારનાર (૩) पु० न० સસાર, ભવ, જગત્ (૪) न० કર્મ, કર્મપુદ્‌ગલ
कसट्ट न० ( ) કસતર, કચરો.
कसट्टिय पु० (कपट्ट) કસોટીનો પથ્થર.
कसपट्ट. पु० (कपट्ट) કસોટીનો પત્થર
कसर. पु० न० ( ) ખસ
कसा. स्त्री० (कशा) ચાબુક, કોરડો
कसाइ. त्रि० (कषायिन्) કષાય કરનારો (૨) ક્રોધ, માન માયા ને લોભવાળો
कसाय पु० (कषाय) ભગવા વસ્ત્ર (૨) કષાયલો રસ (૩) પન્નવણા સૂત્રના તેરમા પદના આતમા દ્વારનુ નામ. (૪) પ્રજ્ઞાપનાના ચઉદમા પદનુ નામ (૫) સાત સમુદ્ઘાતોમાની બીજી સમુદ્ઘાત.

(६) क्रोध मान माया अने लोभ (७) वर्ण विशेष, लीला, पीळा रंग
कसायकुसील पु० (कषायकुशील) कषाय युक्त साधु, ७ प्रकारना निर्ग्रंथमानो एक
कसायपद्द. न० (कषायपद) पन्नवणा सूत्रना चोथा पदनु नाम.
कसायमोहणिज्ज. न० (कषायमोहनीय) कषाय रूप मोहनीय कर्मनी प्रकृति
कसायसमुग्घाय पु० (कषायसमुद्घात) क्रोधादि कषायने उदये जीवना प्रदेश शरीर अंदर अने बहार निकळवाथी नेत्र विकार के मुख विकारनु थवु अने कषाय मोहनीयनो भोगवटो करी कषायना पुद्गळोने निर्जरवा ते
कसायात पु० (कषायात्मन्) कषायवाळो आत्मा
कसाहि. पु० स्त्री० (कषाहि) एक जातनो मुकुलित सर्प
कसि. पु० (कृषि) खेती, कृषि कर्म
कसिण त्रि० (कृत्स्न) पुरेपुरु (२) अखंड, खंडित न थयेल (३) पु० परिपूर्ण स्कंध, महास्कंध, जेनाथी मोटो बीजो स्कंध नथी ते
कसिण त्रि० (कृष्ण) काळु, काळाशवाळु
कसिणा. स्त्री० (कृत्स्ना) जे प्रायश्चित्तमा अधिक समाइ शके नही ते, प्रायश्चितनो एक प्रकार
कसेरु पु० न० (कशेरु) पाणीमा उत्पन्न थतो कशेरु नामनो प्रसिद्ध कंद
कसेरुग. पु० (कसरुक) कसेरु नामनी पाणीमा उगती वनस्पति
कस्सई अ० (कस्यचित्) कोइ एकनु
कह } **कहं** } अ० (कथम्) कम शा माटे, केवी रीते ?
कहंकहा स्त्री० (कथकथा) विकथा, रागद्वेष उत्पन्न करनारी कथा
कहंचि अ० (कथंचित्) कोई प्रकारे.
कहकह पु० (कहकह) घणा जणनो खुशालीनो अवाज
कहकहकह. पु० (कहकहकह) खुशालीनो पोकार
कहग पु० (कथक) कथा करनार
कहण न० (कथन) } कथन
कहणा. स्त्री० (कथना) }
कहल पु० न० ( ) खप्पर
कहवि. अ० (कथमपि) कोइपण रीते
कहा स्त्री० (कथा) कथा, वार्ता
कहाणग न० (कथानक) कथा, वात
कहासमुल्लाव पु० (कथासमुल्लाप) परस्पर वार्तालाप
कहि. त्रि० (कथिन) कहेनार
कहि अ० (क्व) क्या, कये ठेकाणे ?
कहिअ. त्रि० (कथित) कहेलु
कहिं अ० (क्व) क्या
कहिं. अ० (कदा) क्यारे
कहिंचि अ० (क्वचित्) क्यायपण, कोइस्थळे
कहित त्रि० (कथित) कहेल
कहित्तार त्रि० } (कथयितृ) कहेनार, बोलनार
कहेत्तार }
कहार. न० (कह्लार) सूर्यविकासी सफेद कमळ
काइ. अ० (काचित्) कोइ, स्त्रीजाति विशेष पदार्थ
काइय त्रि० (कायिक) शरीर संबधी, शारीरिक.
काइया स्त्री० (कायिकी) शरीरना व्यापारथी थती क्रिया, पांच क्रियामानी एक (२) मूत्र, पेशाब
काई. स्त्री० (काकी) कागडी
काईअंडअ. न० (काक्यण्डक) कागडीना इंडा
काउ स्त्री० (कापोती) कापोतलेश्या, आत्माना एक प्रकारनु परिणाम
काउंवरि पु० (काकोदुम्बरि) एक जातनु झाड

काउंबरिय पु० (काकोदुम्बरिक) वृक्ष विशेष.

काउंबरी स्त्री० (काकोदुम्बरी) એક જાતની ઔષધિ

काउकाम त्रि० (कर्तुकाम) કરવાની ઇચ્છાવાળુ.

काउज्जुयया स्त्री० (कायर्जुकता) શરીર યોગની સરલતા, સીધાપણુ

काउट्टावण न० (कायोट्टापन) દૂર રહીને બીજાના શરીરનુ આકર્ષણ કરવુ તે

काउद्दर पु० (काकोदर) એક જાતનો ફેણવાળો સર્પ

काउरिस पु० (कापुरुष) કાયર, બીકણ

काउलि स्त्री० (काकोली) એક જાતની વનસ્પતિ.

काउलेसा. } **काउलेस्सा** } स्त्री० (कापोतलेश्या) ૭ લેશ્યા માંની ત્રીજી કાપોત લેશ્યા

काउसग्ग पु० (कायोत्सर्ग) કાયાના વ્યાપારનો ત્યાગ, કાઉસગ્ગ કરવો તે. (२) આવશ્યક સૂત્રના પાંચમા અધ્યયનનુ નામ (૩) શરીર પરના મમત્વનો ત્યાગ

काओदर. पु० (काकोदर) એક જાતનો સર્પ

काओय. पु० (कापोत) જુઓ "કાઉ" શબ્દ.

काओली. स्त्री० (काकोली) એ નામની એક વનસ્પતિ; કંદ વિશેષ

काओवग पु० (कायोपग) સંસારી આત્મા

कांची स्त्री० (काञ्ची) કાંચી નામની એક નગરી

काक. पु० (काक) કાગડો (२) ગ્રહ વિશેષ (३) ગ્રહાધિષ્ઠાયક દેવ વિશેષ.

काकंतिअ पु० (कान्तिक) ચોકડી

काकंदग. पु० (काकन्दक) } **काकंदिय.** पु० (काकन्दिक) } એક જૈન મહર્ષિ

काकंदिया. } **काकंदी** } स्त्री० (काकन्दिका) જીતશત્રુ રાજાની કાકંદી નામની નગરી. (२) જૈન મુનિઓની એક શાખા.

काकणी स्त्री० (काकिणी) ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાંનુ એક રત્ન.

काकजंघा स्त्री० (काकजङ्घा) એક જાતની વનસ્પતિ

काकलि. स्त्री० (काकलि) સૂક્ષ્મ ગીતિધ્વનિ.

काकलि पु० स्त्री० (काकली) એક જાતની વનસ્પતિ

काग. पु० (काक) કાગડો (२) કાક નામનો ગ્રહ

कागंदी स्त्री० (काकन्दी) જુઓ "કાકંદી" શબ્દ

कागणि न० (काकिणी) કોડ્ય (२) એ નામની એક વેધ (૩) ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાનુ એક કે જેથી ચક્રવર્તી તિમિસ ગુફામા પ્રકાશ કરવાને માંડલા આલેખે છે

कागणिरयण न० (काकिणीरत्न) ચક્રવર્તીનુ કાકિણી નામનુ રત્ન

कागणिलक्खण. न० (काकिणीलक्षण) કાકણિ રત્નને જોવાની કળા.

कागणी स्त्री० (काकिणी) કોડી, સોનુ રુપુ માપવાનુ એક વજન, સવા ચણોઠી ભારનુ માપ. માસાનો ચોથો ભાગ

कागतालिज्ज न० (काकतालीय) કાકને બેસવુ ને તાલને પડવુ તેમ અનાયાસે કોઇ કાર્ય બની જાય તે ઠેકાણે વપરાતો ન્યાય

कागपिंडी स्त्री० (काकपिण्डी) અગ્રપિણ્ડ.

कागस्सर पु० (काकस्वर) કાગડાની પેઠે કઠોર સ્વરથી ગાવુ તે, ગાયનનો એક દોષ

कागिणी. स्त्री० (काकिणी) ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાંનુ એક રત્ન કે જેને ૭ તળા આઠ ખુણા અને બાર હાંસો હોય છે. (२) કોડી, માસાનો ચોથો હિસ્સો.

कागिणीमंस. न० (काकिणीमांस) કોડીને આકારે કોડી જેવડા માંસના કકડા શરીરમાંથી કાઢવા તે

कागिणीमसखाइम न० (काकिणीमासखादिम) કોડી પ્રમાણે કકડા કરી પોતાનુ માસ પોતાને ખવડાવે તે

कागिणिमसखावियग त्रि० (काकिणीमासखादिताङ्ग) કોડીને આકારે માસના કકડા કરવા તે એક પ્રકારની શારીરિક શિક્ષા

कागी स्त्री० (काकी) કાગડી (૨) કાગડા સબધી વિદ્યા કાક વિદ્યા

कागोणद पु० (काकोन्द) આ નામની એક અનેન્દ્ર જાતિ

काण त्रि० (काण) } છિદ્રવાળુ કાણુ (૨)
काण } એક આંખવાળો કાણો

काणक न० (काणक) બાણુ

काणग न० (काणक) શેરડીનો એક રોગ કે જેથી તેમા છિદ્ર છિદ્ર પડી જાય (૨) તેવા છિદ્રવાળી શેરડી

काणग त्रि० ( ) ચોરેલુ

काणण न० (कानन) પ્રકીર્ણ ઝાડોવાળુ વન જગલ (૨) ઉપવન બગીચો

काणिक्का स्त्री० ( ) મોટી ઈંટ

काणिय न० (काणय) કાણાપણુ સોળ રોગમાનો એક રોગ

कादंब पु० (कादम्ब) એક જાતનો સ

कादूसणिया स्त्री० (कदूष्णिका) તમસ્કાયના પ્રભાવથી મદ થયેલી ચદ્રની કાન્તિ

कापालिअ पु० (कापालिक) કાપાલિક જોગી

कापिसायण न० (कापिशायन) એક જાતની મદિરા

कापुरिस पु० (कापुरुष) કાયર પુરુષ

काम पु० (काम) મનોજ્ઞ શબ્દ અને મનોજ્ઞ રૂપ (૨) શબ્દાદિ પાચ વિષય (૩) ઇચ્છા કામના વાસના અભિલાષા (૪) કામદેવ મૈથુન સેવા

काम अ० (कामम) અત્યત અતિશય (૨) અવધારણ (૩) સ્વીકાર

कामग न० (कामाङ्ग) કામોત્તેજક સ્નાન વગેરે

कामकत न० (कामकान्त) દેવ વિમાન વિશેષ

कामकम त्रि० (कामक्रम) ઇચ્છા પ્રમાણે ગતિ કરનાર સ્વચ્છદે ચાલનાર (૨) લાતક નામે છઠ્ઠા દેવલોકના ઇદ્રનુ મુસાફરી વિમાન

कामकाम त्रि० (कामकाम) વિષયની ઇચ્છા વાળો

कामकूड न० (कामकूट) દેવ વિમાન વિશેષ

कामग त्रि० (कामक) અભિલાષાવાળો (૨) ચાહનાર

कामगम पु० (कामगम) છઠ્ઠા દેવલોકના ઇદ્રનુ વિમાન (૨) છઠ્ઠા દેવલોકના ઇંદ્રના યાન વિમાનનો વ્યવસ્થાપક દેવતા (૩) त्रि० સ્વેચ્છાચારી

कामगुण पु० (कामगुण) કામને–વિષયને ગુણ કરનાર–ઉત્તેજન આપનાર ગુણો શબ્દાદિ પાચ વિષય (૨) न० મૈથુન

कामजल न० (कामजल) સ્નાન કરવાનો બાજોઠ

कामजुग पु० (कामयुग) પક્ષી વિશેષ

कामज्झय न० (कामध्वज) દેવ વિમાન વિશેષ

कामज्झया स्त्री० (कामध्वजा) કામધ્વજા નામની એક વેશ્યા

कामट्ठि त्रि० (कामार्थिन) વિષયાભિલાષી

कामड्ढिय पु० (कामर्द्धिक) જૈન સાધુઓનો એક ગણ

कामदुहा स्त्री० (कामदुघा) જોઇએ તેટલુ દૂધ પૂરુ પાડનાર કામદુઘા ગાય

कामदेव पु० (कामदेव) એ નામના એક શ્રાવક મહાવીર સ્વામિના દશ શ્રાવક માના એક

कामपिपासिय त्रि० (कामपिपासक) વિષયાભિલાષી

कामप्पभ न० (कामप्रभ) દેવવિમાન વિશેષ
कामफास. पु० (कामस्पर्श) ૪૭ મા ગ્રહનુ નામ
काममहावण न० (काममहावन) કાશી–વાણારસી નગરી બહારનુ એક ચૈત્ય–ઉદ્યાન
कामय पु० (कामक) કામની ઇચ્છાવાળો, કામી
कामरूवि त्रि० (कामरूपिन्) ઇચ્છાનુસાર રૂપ બનાવનાર
कामलेस्स. न० (कामलेश्य) દેવ વિમાન વિશેષ
कामवण्ण न० (कामवर्ण) એક દેવ વિમાન
कामसमणुण्ण त्रि० (काममनोज्ञ) કામાન્ધ
कामसिंगार न० (कामशृङ्गार) દેવ વિમાન વિશેષ
कामसिट्ठ न० (कामशिष्ट) દેવ વિમાન વિશેષ
कामावट्ट. न० (कामावर्त्त) દેવ વિમાન વિશેષ
कामासंसा स्त्री० (कामाशंसा) વિષયાભિલાષ
कामि त्रि० (कामिन्) કામની ઇચ્છાવાળો, કામી
कामिअ त्रि० (कामिक) કામની ઇચ્છાવાળો
कामिआ. स्त्री० (कामिका) ઇચ્છા, અભિલાષ
कामिजुग पु० (कामियुग) એક તરેહના રૂવાની પાખવાળુ પક્ષી
कामिड्ढि पु० (कामर्द्धि) આર્ય સુહસ્તીના શિષ્ય
कामिड्ढियगण पु० (कामर्द्धिकगण) કામર્ધિક નામનો મહાવીર સ્વામીના નવ ગણમાનો એક ગણ.
कामिय. त्रि० (कामित) ઇચ્છેલુ
कामुत्तरवडिंसग. न० (कामोत्तरावतंसक) દેવ વિમાન વિશેષ
कामुय त्रि० (कामुक) કામની ઇચ્છાવાળો, કામી
काय. पु० ( ) પાણી લાવવાની કાવડ
काय. पु० (काक) કાગડો (૨) વનસ્પતિ વિશેષ, કાળા ઉમ્બર
काय. न० (काच) કાચ
काय. पु० (काय) કાયા, શરીર (૨) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૩) પૃથ્વી, જળ, અગ્નિ, વાયુ, વનસ્પતિ અને ત્રસ એ છ કાય (૪) કાય દેશમા રહેવાવાળા મનુષ્ય (૫) એ નામની વનસ્પતિ (૬) પ્રકાર, ભેદ (૭) કોઇ દેશમા ઇન્દ્ર નીલમણીના રંગનો કપાસ થાય છે તે કપાસના સુતરનુ બનેલુ વસ્ત્ર (૮) ૩૬ મા ગ્રહનુ નામ. (૯) પન્નવણા સૂત્રના ત્રીજા પદના ચોથા દ્વારનુ નામ. (૧૦) સમૂહ
कायंदग त्रि० (काकन्दक) કાકદી નગરીમા વસનાર
कायंदी. स्त्री० (काकन्दी) પ્રાચીન સમયની કાકદી નામની નગરી
कायंब न० (कदम्ब) કદમ્બનુ વૃક્ષ
कायंबग पु० (कादम्बक) કલહસ
कायक. न० (कायक) વસ્ત્રની એક જાત
कायकोडिय. पु० (कायकोटिक) કાવડીઓ, કાવડથી ભાર ઉપાડનાર
कायगुत्त त्रि० (कायगुप्त) શરીરને વશ રાખનાર
कायगुत्ति. स्त्री० (कायगुप्ति) શરીર વશ રાખવુ, જીતેન્દ્રિયતા
कायजोअ. } कायजोग. } पु० (काययोग) શારીરિક ક્રિયા
कायजोगि. त्रि० (काययोगिन्) શરીરજન્ય ક્રિયાવાળો
कायट्ठिइ पु० (कायस्थिति) પૃથ્વી વગેરે કાયમા અવિચ્છિન્નપણે રહેવુ તે (૨) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના અઢારમા પદનુ નામ કે જેમા નરકાદિ જીવોનુ કાયસ્થિતિનુ વર્ણન આપેલ છે.

कायणिरोह. पु० (कायनिरोध) શરીરના વ્યાપારનો પરિત્યાગ.
कायतिगिच्छा स्त्री० (कायचिकित्सा) શરીરના રોગ મટાડવાનુ ચિકિત્સા દર્શાવનાર શાસ્ત્ર આયુર્વેદનો એક ભાગ
कायपागार न० (कायप्रावार) કાય દેશમા બનેલ વસ્ત્ર
कायपुराण. न० (कायपुण्य) કાયાએ સેવા કરવાથી થતુ પુણ્ય
कायवलिम्र त्रि० (कायवलिक) મજબુત શરીરવાળો, કાયાના બળવાળો
कायभवत्थ. त्रि० (कायभवस्थ) માતાના ગર્ભમા રહેલ
कायमत त्रि० (कायवत्) ઉંચા શરીરવાળો
कायमणि पु० (काचमणि) કાચનો કકડો
कायमाई स्त्री० (काकमाची) મીઠુ ફળ આપનારી એક વનસ્પતિ
कायय. त्रि० (कायक) કાય દેશનુ બનેલુ
कायर. त्रि० (कातर) કાયર, નિર્માલ્ય, નાહિમ્મત (२) એ નામનો એક દેશ
कायरिय. पु० (कातरक) ગોશાળાના મુખ્ય શ્રાવ નુ નામ.
कायरिय पु० (कातय) દવતા વિશેષ
कायरिया स्त्री० (कातरिका) માયા, કપટ
कायवज्ज पु० (काकवर्ज्य) એ નામનો ગ્રહ
कायवायाम पु० (कायव्यायाम) કાયયોગ, કાયાનો વ્યાપાર
कायसंवेह पु० (कायसंवध) શરીરની સ્થિતિ
कायसमाधारणया } स्त्री० (कायसमाधारणा)
कायसमाहारणता } સયમમાજ કાયાનુ પ્રવર્તન કરવુ તે
कायसमिइ स्त्री० (कायसमिति) કાયાને જતનાથે પ્રવર્તાવવી તે, કાય સમિતિ
कायसमिय त्रि० (कायसमित) યત્નપૂર્વક કાયાને પ્રવર્તાવનાર
कायसुप्पणिहाण न० (कायसुप्रणिधान) કાયાનુ સુપ્રણિધાન, કાયાને શુભ કૃત્યમા એકાગ્રતાથી રોકવી તે
कायाइक्क त्रि० (कादाचित्क). કોઇ વખતનુ
कायाग पु० (कायाक) નટ વિશેષ, બહુરૂપી
कायोग्ग त्रि० (कायोग्ग) એક કાયામાથી બીજી કાયામા જનાર
कार पु० (कार) ક્રિયા, કૃતિ, વ્યાપાર
कार पु० न० (कारा) કારાગૃહ, કેદખાનુ.
कारंड पु० (कारण्ड) બતક પક્ષી
कारग त्रि० (कारक) કરનાર (२) न० મારકસમક્તિ, સમક્તિના દશ પ્રકારમાનો એક (३) કરાવનાર (४) न० કર્તા, કર્મ વગેરે વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ કારક (५) ઉદાહરણ, દૃષ્ટાન્ત
कारण न० (कारण) કારણ, નિમિત્ત (२) આહાર લેવાના બતાવેલા કારણ સિવાય આહાર લેવાથકી યતિને લાગતો એક દોષ (३) પ્રયોજન (४) અપવાદ
कारणिम्र त्रि० (कारणिक) કોઇપણ કારણથી નિષ્પન્ન થયેલ (२) पु० ન્યાય કરનાર, ન્યાયાધીશ
कारभारिम्र. पु० (कार्यभारिक) કારભારી, દિવાન (મંત્રી)
कारय न० (कारक) જુઓ "કારગ" શબ્દ
कारवाहिम्रा स्त्री० (कार्यवाहिका) કાર્યવહન કરનારી
कारावण न० (कारण) કરાવવુ, કરવાને પ્રેરવુ
काराविय त्रि० (कारित) કરાવેલ, મનાવેલ
कारि त्रि० (कारिन्) કરનાર, કર્તા
कारिय न० (कार्य) કાર્ય, પ્રયોજન
कारिय त्रि० (कारित) કરાવેલ, બનાવેલ
कारियल्लइ स्त्री कारवल्ली) કારેલાની વેલ, કારેલી
कारिया स्त्री० (कारिका) કામ કરનારી
कारिल्लम्र न० (कारिल्लक) કારેલા
'**कारिल्ली** स्त्री० (   ) કારેલાની વેલ, કારેલી.

कारीस पु० (करीष) છાણાનો અગ્નિ

कारीसंग न० (करीषाङ्ग) જેનાથી અગ્નિ પ્રજ્વલિત કરાય તે અગ્નિ ફુકવાનો ધમ્મો

कारुइज्ज. त्रि० (कारुकीय) કારીગર સાથે સમધ રાખનાર

कारुणिय. त्रि० (कारुणिक) દયાળુ, કરૂણાવાન

कारुण्ण } न० (कारुण्य) કરૂણા, દયા
कारुन्न }

कारेल्लय न० ( ) કારેલુ, તરકારી વિશેષ

कारोडिय पु० (कारोटिक) ભિક્ષુક વિશેષ, કાપાલિક (૨) તામ્બુલ વાહક

काल पु० (काल) સમય, વખત અવસર (૨) સ્થિતિ (૩) પ્રાત કાળ (૪) પદ મા અરનુ નામ (૫) ભયાનક, કાળ સ્વરૂપ. (૬) વૈનમ તથા પ્રભઞ્જન ઇન્દ્રના લોક પાળનુ નામ (૭) વાયુકુમાર જાતિના દેવતાના ઇન્દ્રનુ નામ (૮) જે નારકીને કડાયામા રાંધે અને પોતે રગે કાળો તે કાળ નામે પરમાધામીની એક જાત (૯) न० આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૧૦) पु० પૂર્વ દિશામાનો કાળ નામનો સાતમી નરકનો નરકાવાસો (૧૧) न० જુનીને નવી અને નવી વસ્તુને જુની બનાવનાર, પર્યાયને પલટાવનાર એક દ્રવ્ય, છ દ્રવ્ય માનુ એક દ્રવ્ય (૧૨) ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાનુ એક કે જેમા સર્વ કારીગરી શિલ્પ કર્મનો સમાવેશ થાય છે (૧૩) त्रि० કાળારગનુ (૧૪) पु० કૃષ્ણપક્ષ (૧૫) પિશાચ જાતના વ્યતર દેવતાનો ઇંદ્ર (૧૬) મરણ, મૃત્યુ (૧૭) न० નિરયાવલિકાના પહેલા અધ્યયનનુ નામ (૧૮) पु० પૂર્વના લવણ સમુદ્ર કે પાતાળના અધિષ્ઠાતા દેવ (૧૯) રાજા શ્રેણિકના એક પુત્ર (૨૦) કાળ નામના એક ગૃહપતિ (૨૧) અભાવ (૨૨) પિશાચ દેવોની એક જાત (૨૩) न० કાળી દેવીનુ સિંહાસન

कालक न० (कालक) કાળા પુદ્ગલ

कालकंखि त्रि० (कालकाङ्क्षिन्) કાળ-પડિત મરણને ચાહનાર (૨) સમયની અપેક્ષા કરનાર (૩) અવસરના જાણનાર

कालकाल पु० (कालकाल) મૃત્યુ સમય

कालकूड न० (कालकूट) વિષ, ઝેર

कालग त्रि० (कालक) કાળા રગનુ (૨) पु० કાળકાચાર્ય

कालगय. त्रि० (कालगत) મરણ પામેલ.

कालगाहावइ पु० (कालगृहपति) કાળ નામના ગૃહપતિ-શેઠ

कालचक्क न० (कालचक्र) વીશ સાગરોપમપરિમિત સમય

कालचारि त्रि० (कालचारिन्) પોતાના ઠરાવેલ સમયે ચાલે તે

कालट्ठिइ } स्त्री० (कालस्थिति) કાળ
कालट्ठिति } પરિમિત સ્થિતિ, આયુષ્ય.

कालड्ढरत्त. न० (कालार्द्धरात्र) અધારીયા પક્ષની-અમાસની અર્ધી રાત્રિ

कालणाण न० (कालज्ञान) કાળસબધી જ્ઞાન

कालणाणि. त्रि० (कालज्ञानिन्) કાળજ્ઞાની, અમુક માણસનુ ક્યારે મોત થશે તે જાણનાર

कालण्णुया स्त्री० (कालज्ञता) અવસર જાણવો તે, દેશકાળની ઓળખાણ

कालतुल्य. त्रि० (कालतुल्यक) કાળની અપેક્ષાએ બરાબર, સમાનમાળવાળો

कालधम्म पु० (कालधर्म) કાળધર્મ, મરણ

कालन्न त्रि० (कालज्ञ) કર્તવ્ય પરાયણ, વખતને જાણનાર, ઉચિત અનુચિત સમયને જાણનાર

कालपडिलेहणया स्त्री० (कालप्रतिलेखना) કાળ-વખતનુ નિરીક્ષણ, જે વખતનુ જે કામ શાસ્ત્રમા બતાવ્યુ હોય તેના પ્રત્યે જાગૃત રહેવુ તે

कालपरमाण. पु० (कालपरमाणु) સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મકાળ, સમય

कालपरियाअ पु० (कालपर्याय) મોતને વખતે કરવાનો સંલેખનાવિધિ ભક્તપરિજ્ઞાદિ પંડિતમરણ.

कालपरिहीण न० (कालपरिहीन) વિલમ્બ હીન

कालपाल पु० (कालपाल) એ નામના ધરણેન્દ્ર અને ભૂતાનંદના લોકપાળ

कालपिसायकुमारिंद. पु० (कालपिशाचकुमारेन्द्र) કાળ નામે પિશાચોનો ઇન્દ્ર

कालपुरिस पु० (कालपुरुष) જે પુરૂષવેદ કર્મનો અનુભવ કરતા હોય તે

कालप्पभ पु० (कालप्रभ) એ નામનો એક પર્વત

कालमास पु० (कालमास) મરણ સમય

कालमासिणी स्त्री० (कालमासिनी) પ્રસવ સમયને પ્રાપ્ત થયેલ ગર્ભવતી સ્ત્રી

कालमिग पु० (कालमृग) કાળા મૃગની એક જાતિ

कालमुह पु० (कालमुख) ઉત્તર ભરતમાનો એક દેશ

कालय पु० (कालक) કાળોવર્ણ

काललोय पु० (काललोक) કાળની અપેક્ષાએ લોક

कालवडिंसयभवण न० (कालावतंसकभवन) કાળીદેવીનુ કાળાવતંસક નામનુ ભવન

कालवण्ण पु० (कालवर्ण) કાળો રંગ

कालवाइ त्रि० (कालवादिन्) જગતને કાળકૃત માનનાર

कालवाल पु० (कालपाल) ધરણેન્દ્રના લોકપાળનુ નામ

कालवासि पु० (कालवर्षिन) સમયે વરસનાર, ચોમાસામા વરસનાર (મેઘ)

कालसंसार पु० (कालसंसार) રાતદિવસ, માસ, વર્ષ પલ્યોપમ, સાગરોપમ પર્યંત ભટકવુ તે કાળસંસાર

कालसमय पु० (कालसमय) કાળરૂપી સમય

कालसिरी. स्त्री० (कालश्री) નાગ ગૃહપતિની નાગશ્રી નામની ધર્મ પત્ની

कालसीहासण न० (कालसिंहासन) કાળ નામનાનુ સિંહાસન

काला स्त्री० (काला) કાલેન્દ્રની એના નામની રાજધાની (૨) ચમરેન્દ્રની એક અગ્રમહિષી (૩) એ નામની એક વેશ્યા

कालाइक्कंत पु० (कालातिक्रान्त) ભુખને સમયે નહિ પણ તેને ઉલ્લંઘીને મળેલો ખોરાક (૨) કાળની જે મર્યાદા બાંધેલ હોય તેને ઉલ્લંઘી ગયેલ

कालाइयर पु० (कालातिचर) કાળ-આયુષ્યના પ્રમાણનુ અતિચાર-ઉલ્લંઘન કરવુ તે આયુષ્ય તોડી નાખવુ તે

कालागुरु पु० (कालागुरु) કાળુ અગર, સુગંધિ ધૂપનુ દ્રવ્ય, કૃષ્ણાગર

कालाणुट्ठाइ त्रि० (कालानुगायिन्) વખતસર અનુષ્ઠાન કરનાર નકામો વખત નહિ ગાળનાર

कालाणुपुव्वी स्त्री० (कालानुपूर्वी) કાળવિષયક અનુપૂર્વી-અનુક્રમ

कालादेस. पु० (कालादेश) કાળની અપેક્ષા

कालाभिग्गह पु० (कालाभिग्रह) પહેલે પહોરે કે છેલ્લે પહોરે અમુક વખતે મળે તોજ લેવુ એમ કાળ સબંધી નિયમ ધારવો તે

कालायस न० (कालायस) કાળુ લોઢુ પોલાદ, ગજવેલ

कालालोण न० (काललवण) કોઇ પર્વતમા ઉત્પન્ન થતુ કાળુ મીઠુ

कालाव्भास पु० (कालावभास) કાળી ઝાંઇ, કાળી પ્રભા

कालासवेसियपुत्त पु० (कालास्यवैशिकपुत्र) શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના શાસનના એક સાધુ પાર્શ્વનાથના સંતાનિયા કે જેણે થિવર સાધુઓને પ્રશ્નો પુછ્યા હતા

कालिंगी. स्त्री० (कालिङ्गी) તરબુચ, તરબુચની વેલ

कालिंजर पु० (कालिंजर) એ નામનો એક પર્વત

कालिगी स्त्री० (कालिकी) સંજ્ઞા વિશેષ ઘણા સમય પહેલા થઈ ગયેલી વસ્તુનું પણ જેનાથી સ્મરણ થાય છે તે

कालिज्ज. न० (कालय) કાળજું, શરીરની અંદરનો એક અવયવ

कालिय. त्रि० (कालिक) રાત અને દિવસના પહેલે તથા છેલ્લે પહોરે ભણાય પણ બીજે ત્રીજે પહોરે ન ભણાય તેવું સૂત્ર, આચારાંગ આદિ કાલિક સૂત્ર (२) કાલાંતરે મળવાનું અનિશ્ચિત (३) એ નામનો એક દ્વીપ-બેટ

कालियदीव. पु० (कालिकद्वीप) કાલીક નામનો દ્વીપ

कालियपुत्त पु० (कालिकपुत्र) કાલિકપુત્ર નામે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના શાસનના એક વિદ્વાન્ થિવર સાધુ

कालियवाय पु० (कालिकवात) પ્રચંડ વાયુ, પ્રતિકૂળવાયુ

कालियसुय न० (कालिकश्रुत) } આ
कालियाणुओग पु० (कालिकानुयोग) } ચા
રાંગાદિ, કાલે વંચાય તે સૂત્ર

कालिया स्त्री० (कालिका) કાળકાદેવી (२) એક પ્રકારનો તોફાની પવન

काली स्त्री० (काली) અંતગડ સૂત્રના આઠમા વર્ગના પહેલા અધ્યયનનું નામ (२) શ્રેણિક રાજાની રાણી અને કોણિકની ઓરમાન માતા (३) વનસ્પતિ વિશેષ મંજરા (४) ગળાગની સ્ત્રી (५) ચમરેન્દ્રની મુખ્ય દેવી (६) અભિનંદન સ્વામિની શાસન દેવીનું નામ

कालीदारिआ स्त्री० (कालीदारिका) કાળી કુમારી

कालीवर्डिसयभवण न० (काल्यवतंसकभवन) કાળીદેવીનું કાલાવતંસક નામે ભવન

कालुण न० (कारुण्य) દયા, કરૂણા

कालुणवडिया. स्त्री० (कारुण्यवृत्ति) ભીખ માગી આજીવિકા ચલાવનાર

कालुणिय त्रि० (कारुणिक) કરૂણાજનક

कालेय न० (कालेय) જુઓ "કાલિજ્જ" શબ્દ

कालेयणा स्त्री० (कालैजना) કાળ આશ્રી એજના-કંપન

कालोगाहणा स्त्री० (कालावगाहना) કાળની અવગાહના ક્ષેત્ર વિસ્તારે અઢિદ્વીપ પ્રમાણ

कालोद पु० (कालोद) } ધાતકી ખં
कालोदहि पु० (कालोदधि) } ડને ફરતો
આઠ લાખ જોજન પ્રમાણનો કાળોદધિ સમુદ્ર

कालोदायि पु० (कालोदायिन्) કાળોદાયી નામના એક અન્ય દર્શની ગૃહસ્થ

कालोभास. पु० (कालावभास) કાળી પ્રભા

कालोय पु० (कालोद) જુઓ "કાલોદ" શબ્દ

काव पु० (काव्य) ભવ્ય બનાવીને સમજાવનાર

काव } पु० ( ) કાવડ
कावड }

कावलिय पु० (कावलिक) કવલ આહાર

कावि. अ० (कापि) કોઈપણ

काविट्ठ पु० (काविष्ठ) કાવિષ્ઠ નામનું એક વિમાન

काविल न० (काविल) કપિલ શાસ્ત્ર, સાંખ્ય દર્શનનું શાસ્ત્ર (२) त्रि० સાંખ્ય મતના અનુયાયી.

काविलिअ न० (काविलिक) કપિલ મતનો એક ગ્રન્થ (२) "ઉત્તરાધ્યયન" સૂત્રનું આઠમું અધ્યયન (३) त्रि० કપિલ સંબંધી

काविसायण पु० न० (काविशायन) જુઓ "કવિસાયણ" શબ્દ

कावोय पु० (   ) કાવડ ફેરવી ભિક્ષા માગનાર એક વર્ગ.

कावोया स्त्री० (कापोतिरा) પારેવીવૃત્તિ, કબૂતરની માફક ઘણી સભાળથી આહારા દિક લેવુ તે

कास पु० (कास) ઉધરસ, ખાસી

कास पु० (काश) કાશ નામનો ગ્રહ (૨) કાશ નામની વનસ્પતિનો ગુચ્છો (૩) રસ (૪) સસાર, જગત્

कासंकस. त्रि० (कासङ्कष) પ્રમાદી, અસ્વસ્થ આકુળવ્યાકુળ.

कासग पु० (कर्षक) ખેડુત, ખેતી કરનાર

कासग पु० (काशक) એક જાતની વનસ્પતિ

कासण. न० (कासन) ઉધરસ ખાવી, ખો ખારવુ

कासमद्दग. पु० (कासमर्दक) એક જાતની વનસ્પતિ

कासव. पु० (काश्यप) કાશ્યપ ગોત્રીય મહાવીરસ્વામી, ચોવીશમા તીર્થંકર (૨) ત્રિ૦ કાશ્યપ ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ, મુનિ સુવ્રત અને નેમી સિવાયના બાવીશ તીર્થંકર ચક્રવર્તી વગેરે (૩) न० એક પ્રસિદ્ધ ગોત્રનુ નામ, કાશ્યપ નામે ગોત્ર (૪) પુ૦ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના શાસનના એક વિદ્વાન્ સાધુ (૫) न० અનગડ સૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનુ નામ (૬) પુ૦ રાજગૃહ નિવાસી એક ગાથાપતિ (૭) હજામ (૮) न० ઉત્તરાફાલ્ગુણી નક્ષત્રનુ ગોત્ર

कासवग पु० (काश्यपक) નાની હજામ

कासवगुत्त } पु० (काश्यपगोत्र) સિદ્ધાર્થ
कासवगोत्त } રાજા વગેરેનુ ગોત્ર

कासवनालिया स्त्री० (काश्यपनालिका) શ્રી પર્ણીનુ ફલ

कासवय पु० (काश्यपक) જુઓ "કાસવગ" શબ્દ

कासविज्जया. स्त्री० (काश्यपीया) જૈન મુનિઓની એક શાખા

कासवी. स्त्री० (काश्यपी) પાચમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી, કાશ્યપ ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ સ્ત્રી.

कासवीरइ. स्त्री० (काश्यपीरति) ભગવાન્ સુમતિનાથની પ્રથમ શિષ્યા.

कासाइय न० (काषायिक) નાહીને શરીર લુછવાનુ વસ્ત્ર

कासाइया } स्त्री० (काषायी) કષાય રગથી
कासाई } રગેલી સાડી, ભગવી સાડી

कासिल्ल त्रि० (कासिक) ખાસીવાળો

कासिवद्धण पु० (काशिवर्धन) આ નામનો એક રાજા, જેણે ભગવાન્ મહાવીર પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી હતી

कासिह पु० (कासिह) જળચારી મત્સ્યાહારી એક જાતનુ પક્ષી

कासी स्त्री० (काशी) કાશીપુર, વણારસી નગર (૨) કાશીદેશ, આર્ય દેશમાનો એક

कासीराय पु० (काशीराज) કાશી દેશનો રાજા

काहल त्रि० (काहल) અસ્પષ્ટ, અવ્યક્ત (૨) પુ૦ न० વાદ્ય વિશેષ

काहलिया स्त्री० (काहलिका) કાહલિકા નામે એક સોનાનુ આભરણ

काहार पु० (काहार) કાવડ

काहावण पु० (कार्षापण) મુદ્રા, સિક્કો

काहिय पु० (काथिक) ગૃહસ્થને ઘેર બનાવી બનાવી કથા કહેનાર સાધુ

काहे अ० (कदा) ક્યારે ?

किइकम्म न० (कृतिकर्मन्) ગુર્વાદિકને વિધિ પૂર્વક વદના કરવી તે (૨) કાર્ય કરણુ

किं त्रि० (किम्) કોણ, શુ, કયો ?

किंकत्तव्वया स्त्री० (किंकर्त्तव्यता) શુ કરવાનુ છે તે જાણુ તે

किंकम्म न० (किंकर्मन्) અનગડ સૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના બીજા અધ્યયનનુ નામ (૨) રાજગૃહ નિવાસી એક ગાથાપતિ
किंकर. पु० (किंकर) દાસ, ચાકર
किंगिरिड्ड पु० (किंकिरीट) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત
किंच अ० (किंच) અને, વળી
किंचण अ० (किंचन) કંઇપણ, કંઇક (૨) न० દ્રવ્ય, પરિગ્રહ
किंचि अ० (किंचित्) કિંચિત્‌માત્ર, કંઇક
किंचिम्मत्त त्रि० (किंचित्मात्र) કિંચિત્‌માત્ર
किंजक्क. पु० (किञ्जल्क) પરાગ, પુષ્પરજ
किंतु अ० (किन्तु) પણ વિશેષતા બતાવવાને આ અવ્યય વપરાય છે
किंथुग्घ न० (किंस्तुघ्न) ૧૧ કરણમાનુ ૧૧ મુ કરણ
किंनर पु० (किंनर) કિન્નર જાતના વ્યંતર દેવતા (૨) ચમરેંદ્રના રથની સેનાનો ઉપરી (૩) એક ઇંદ્ર
किंनरकंठ. पु० (किंनरकण्ठ) એક જાતનુ રત્ન
किंनरी स्त्री० (किंनरी) એક સ્ત્રી કે જેને લીધે યુદ્ધ થયુ હતુ
किंपाग पु० (किंपाक) કિંપાક વૃક્ષ, એક ઝેરી ફળવાળુ વૃક્ષ
किंपि. अ० किमपि) કાંઇક કાંઇપણ
किंपुण } **किंपुणो** } अ० (किंपुनर्) તેમા તો કહેવુંજ શુ એવી મહત્તાના વિશેષ દર્શાવવામા આનો ઉપયોગ થાય છે
किंपुरिस. पु० (किम्पुरुष) કિંપુરુષ દેવતા, વ્યંતર દેવતાની એક જાત (૨) વૈરોચન ઇંદ્રના રથની સેનાનો અધિપતિ (૩) કિન્નર નિકાયના ઉત્તર દિશાના ઇંદ્ર
किंपुरिसकंठ पु० (किंपुरुषकण्ठ) એક જાતનુ રત્ન
किंमक्क त्रि० (किंमक्ष) અસાર, નિ સાર
किमय त्रि० (किंमय) સ્વરૂપ કે પ્રાધાન્ય વિષયક પ્રશ્નાર્થમા વપરાતું, આનુ શુ સ્વરૂપ છે કે આમા પ્રધાનપણે શુ છે એના પ્રશ્નાર્થમા આ રૂપ વપરાય છે
किंवा अ० (किंवा) અથવા
किंसुय पु० (किंशुक) કેશુડાનુ ઝાડ, ખાખરાનુ વૃક્ષ
किंसुग्घ न० (किंस्तुघ्न) જુઓ "કિંથુગ્ઘ" શબ્દ
किच्च न० (कृत्य) કૃત્ય, કાર્ય, પ્રયોજન (૨) त्रि० કૃતિ–વંદનાને લાયક, ગુરૂ, આચાર્ય વગેરે (૩) न० પચન, પાચનાદિ કૃત્ય (૪) કરવા યોગ્ય (૫) पु० ગૃહસ્થ (૬) न० શાસ્ત્રોક્ત અનુષ્ઠાન
किच्चण न० ( ) ધોવુ
किच्चाकिच्च न० (कृत्याकृत्य) કૃત્યાકૃત્ય, કાર્ય અને અકાર્ય
किच्छ न० (कृच्छ्र) કષ્ટ, મુશ્કેલી
किज्ज त्रि० (क्रेय) ખરીદવાને યોગ્ય
किट्ट. पु० (किट्ट) લોઢાનો કાટ
किट्टकरणद्धा स्त्री० (किट्टिकरणाद्धा) સંજ્વલન લોભની પ્રથમ સ્થિતિના ત્રણ ભાગ કરીએ તેમાના બીજા ત્રિભાગની સંજ્ઞા કિટ્ટિકરણાદ્ધા છે
किट्टण न० (कीर्तन) સ્તુતિ (૨) વર્ણન પ્રતિપાદન (૩) કથન, ઉક્તિ
किट्टि. स्त्री० (किट्टि) સૂક્ષ્મ
किट्टिक पु० (किट्टिक) એક જાતની વનસ્પતિ.
किट्टिकर त्रि० (कीर्त्तिकर) કીર્તિનું ગાન કરનાર
किट्टिय त्रि० (कीर्तित) વર્ણવેલુ, ભજવેલુ
किट्टिया स्त्री० (कीटिका) એક જાતની સાધારણ વનસ્પતિ
किट्टिस न० (किट्टिस) બે ત્રણ જાતના વાળના મિશ્રણથી બનેલુ સૂત્ર (૨) ગોળ, તલ આદિનુ તેલ રહિત ચૂર્ણ,

किट्टी स्त्री० (किट्टी) એક જાતની વનસ્પતિ

किट्ठ त्रि० (कृष्ट) હળથી ખેડેલ (૨) ન દેવ વિમાન

किट्ठ त्रि० (क्लिष्ट) ક્લેશ યુક્ત

किट्ठि पु० न० (कृष्टि) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) ન० ખેચવુ ખેડવુ

किट्ठिकुड न० (कृष्टिकूट) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન.

किट्ठिघोस. न० (कृष्टिघोष) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठिजुत्त न० (कृष्टियुक्त) એ નામનુ ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठिज्झय न० (कृष्टिध्वज) કૃષ્ટિધ્વજ નામનું ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठिप्पभ. न० (कृष्टिप्रभ) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठियापत्त न० (कृष्टिकापत्र) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठियावत्त न० (कृष्टयावर्त्त) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठिलेस्स न० (कृष्टिलेश्य) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठिसिंग न० (कृष्टिशृंग) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठिसिट्ठ. न० (कृष्टिशिष्ट) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठिसिद्ध पु० न० (कष्टिसिद्ध) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किट्ठुत्तरवडिंसग पु० न० (कृष्ट्युत्तरावतंसक) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

किडिकिडिया स्त्री० (किटिकिटिका) દુર્બલ શરીરવાળા માણસના માંસ વિનાના હાડકાનો ઉઠતા બેસતા અવાજ થાય તે

किडिभ पु० (किटिभ) કીડીઆરૂ રાશી (૨) એક જાતનો રોગ

किड्डकर. त्रि० (क्रीडाकर) ક્રીડાકારક

किड्डा स्त्री० (क्रीडा) ક્રીડા રમત, ગમત, રતિ, આનંદ (૨) બાલ્યાવસ્થા

किड्डाविया. स्त्री० (क्रीडिका) ક્રીડા કરાવનારી દાસી

किढि. त्रि० ( ) સ્થવિર, વૃદ્ધ

किढिण न० (किठिन) એક જાતનુ વાંસનું કામ, તાપસનુ એક ઉપકરણ, કાવડની બે બાજુના ટોપલા

किढिणपडिरूवग त्रि० (किठिनप्रतिरूपक) કાવડના આકારની વસ્તુ

किढिणसंकाइय न० (किठिनसांकायिक) કાવડ

किणण न० (क्रयण) ખરીદવુ તે

किणित } **किणिय** } न० (किणित) એક જાતનુ વાજિંત્ર

किणिया स्त्री० (किणिका) એક જાતનુ વાજિંત્ર

किरण त्रि० (कीर्ण) આકીર્ણ, વ્યાપ્ત (૨) ક્ષિપ્ત, ફેંકેલુ

किराणं अ० (किम्) કેવુ ? શુ ?

किराणमुंड पु० (कीर्णमुण्ड) એક જાતનુ વાજિંત્ર

किराणर पु० (किन्नर) કિન્નર જાતના દેવતાની એક જાત

किराणा अ० (कथम्) કેવી રીતે

किराणाइ अ० (किञ्चित्) કિંચિત્

किराणु अ० (किंनु) પ્રશ્ન (૨) વિતર્ક (૩) સાદૃશ્ય (૪) સ્થાન (૫) વિકલ્પ

किराह पु० (कृष्ण) કાળો રંગ (૨) त्रि० કાળા રંગનુ શ્યામ (૩) પુ० કૃષ્ણ નામના નવમા વાસુદેવ (૪) કૃષ્ણપક્ષ, અંધારીયુ

किराहकेसर पु० (कृष्णकेशर) કાળી કેશર

किराहपडल न० (कृष्णपटल) એ નામની સાધારણ વનસ્પતિ

किरहपडिवक्ख. पु० (कृष्णप्रतिपक्ष) અધારીયુ પખવાડીયુ

किरहपत्त. पु० (कृष्णपत्र) ચાર ઇદ્રિયવાળો એક જીવ

किरहमिग. पु० (कृष्णमृग) કાળીયાર મૃગ, કાળો હરણ

किरहलेसा } **किरहलेस्मा** } स्त्री० (कृष्णलेश्या) કૃષ્ણ લેશ્યા

किरहसिरी. स्त्री० (कृष्णश्री) છઠ્ઠા ચક્રવર્તીની કૃષ્ણશ્રી નામની સ્ત્રી

किरहा स्त्री० (कृष्णा) મેરૂના ઉત્તરમા આવેલી રક્તા નદીમા જઇને મળતી એક નદી (૨) કૃષ્ણલેશ્યા (૩) એક જાતની વનસ્પતિ (૪) કાળી પ્રભા

किरहाभास त्रि० (कृष्णाभास) કૃષ્ણ રગ જેવુ દેખાતુ, કાળી પ્રભા

किरहोभास. पु० (कृष्णावभास) કાળીપ્રભા

कित्तण न० (कीर्त्तन) વખાણ, પ્રશસા, સ્તુતિ (૨) વર્ણન, પ્રતિપાદન (૩) કથન, ઉક્તિ

कित्तवीरिश्र. पु० (कार्त्तवीर्य) ભરતની ગાદીએ તેજવીર્ય પછી આવેલ તેનો પુત્ર

कित्ति स्त्री० (कीर्ति) કીર્તિ, પ્રસિદ્ધિ, યશ (૨) કીર્તિદેવીની પ્રતિમા (૩) કીર્તિદેવી, નીલવત પર્વતના કેશરી દ્રહની અધિષ્ઠાત્રી દેવી (૪) સૌધર્મ દેવલોકની એક દેવી (૫) નીલવત પર્વતનુ શિખર

कित्ति. स्त्री० (कृत्ति) ચામડાનો ચોખડો કકડો કે જે બેસવાને પાથરવામા કામ આવે તે

कित्तिश्र त्रि० (कीर्त्तित) વખાણેલ

कित्तिश्रा. स्त्री० (कृत्तिका) કૃતિકા નક્ષત્ર

कित्तिकूड पु० (कीर्त्तिकूट) નીલવત વખારા પર્વતના નવ કૂટમાનુ પાચમુ કૂટ-શિખર

कित्तिम त्रि० (कृत्रिम) બનાવટી, કોઇએ કરેલુ

कित्तिय त्रि० (कियत्) કેટલુ

कित्तियमित्त त्रि० (कियन्मात्र) કેટલા

किन्नर पु० (किन्नर) કિન્નર જાતના દેવતા, વ્યતર દેવતાની એક જાત (૨) ધર્મના યક્ષના યક્ષનુ નામ.

किन्ह पु० (कृष्ण) જુઓ "કણ્હ" શબ્દ

किव्विस त्रि० (किल्बिष) અધમ, નીચ, બીભત્સ, બીહામણુ (૨) न० કિલ્બિષ, માયાનુ પર્યાય નામ, પાપ (૩) पु० ચાણ્ડાલ સ્થાનીય દેવ જાતિ

किव्विसत्त न० (किल्बिषत्व) અસુર ભાવ, અસરપણુ

किव्विसिय पु० (किल्बिषिक) હલકી જાતના દેવતાની જાત, ચડાળ જેવા દેવતાની એક જાત (૨) બીજાને હસાડનાર, વિદૂષક (૩) ચતુર્વિધ સઘ તથા જ્ઞાનાદિનુ અવર્ણવાદ બોલનાર (સાધુ) (૪) त्रि० અધમ, નીચ (૫) પાપનુ ફળ ભોગવનાર દરિદ્ર, પાગળા વગેરે

किव्विसियभावना. स्त्री० (किल्विषिकभावना) ગુરુનિદા, ગુરુદ્રોહ, વગેરે દુર્ગુણો કે જેથી કિલ્બિષિ જાતના દેવતામા ઉત્પન્ન થવુ પડે તે

किव्विसिया. स्त्री० (कैल्बिषिकी) કેવળ વેષધારી સાધુની વૃત્તિ

किमग अ० (किमङ्ग) 'કિમગપુણ' એ વિશેષાર્થ બતાવનાર વાક્યમા સહયોગી તરીકે વપરાતુ અવ્યય

किमगपुण अ० (किमङ्गपुनर) શુ કહેવુ તેમા તો કહેવુજ શુ? અથવા સામાન્ય આમ છે, વિશેષ વાતનો શુ કરવી?.

किमट्ठं अ० (किमर्थम्) શા માટે

किमण त्रि० (कृपण) ગરીબ, રક, દીન (૨) દરિદ્ર, નિર્ધન (૩) કાયર

किमि पु० (कृमि) એક જાતનો કીડો, કરમીયો (૨) લાખ (૩) એક જાતનુ કદ.

किमिच्छिय न० (किमिच्छक) આ ચીજછે ? આ છે ? એમ ઇચ્છા પ્રમાણે માગી માગી લેવુ તે, સાધુના ૫૨ અનાચીર્ણમાનુ એક

किमिण त्रि० (कृमिमत्) કૃમિજીવયુક્ત

किमियकवल. पु० (कृमिकवल) કરમીયાનો કવલ-કોળીઓ

किमिया. स्त्री० (कृमिका) જઠરમા ઉત્પન્ન થતા જન્તુ, કરમિયા

किमिराग } **किमिराय.** } न० (कृमिराग) કિરમજી રગવાળુ સૂત્ર, લોહી પાઇ ઉછેરેલ કીડાની લાળમાથી લોહીના રગવાળુ બનેલુ સૂત્ર (૨) કિરમચી રગ, એક જાતનો પાકો રગ

किमिरासि. पु० (कृमिराशि) એ નામની એક વનસ્પતિ.

किमु अ० (किमु) શુ ? પ્રશ્નાર્થે

किमुय. अ० (किमुत) પ્રશ્ન (૨) વિકલ્પ (૩) વિતર્ક (૪) અતિશય

कियकम्म न० (कृतकर्मन्) કૃતકર્મ વંદના

किर अ० (किल) નિશ્ચય, ખરેખર

किरण पु० न० (किरण) કિરણ, તેજ, પ્રભા.

किराय पु० (किरात) કિરાત નામનો એક અનાર્ય દેશ

किरिकिरिया स्त्री० (   ) ભાડ લોકોનુ એક વાજીત્ર

किरिमिर पु० (गिरिमिर) એક જાતનુ સુગધી દ્રવ્ય

किरियविसाल न० (क्रियाविशाल) એ નામનો ચૌ૦ પૂર્વમાનો તેરમો પૂર્વ

किरिया स्त्री० (क्रिया) કર્મબધન હેતુ, કાયિકી આદિ પાચ ક્રિયા (૨) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના બીશમા પદનુ નામ કે જેમા કાયિકી આદિ પાચ ક્રિયાનુ વર્ણન કરેલ છે (૩) આત્મા તથા પરલોક છે એમ માનવુ તે (૪) કૃતિ, પ્રયત્ન (૫) શાસ્ત્રોક્ત અનુષ્ઠાન, ધર્માનુષ્ઠાન (૬) સાવદ્ય વ્યાપાર

किरियाठाण. न० (क्रियास्थान) સૂયગડાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કધના બીજા અધ્યયનનુ નામ (૨) કર્મ બધનનુ કારણ

किरियारुइ स्त्री० (क्रियारुचि) ક્રિયા-અનુષ્ઠાનમા રૂચિ-ઇચ્છા, સમકિતનો એક પ્રકાર

किरियावाइ } **किरियावादि** } त्रि० (क्रियावादिन्) ક્રિયા નેજ મોક્ષ સાધક માનનાર (૨) ક્રિયાનુ-જીવાજીવાદિ પદાર્થનુ અસ્તિત્વ સ્વીકારનાર

किरियाविसालपुव्व पु० (क्रियाविशालपूर्व) ક્રિયાવિશાલ નામે તેરમો પૂર્વ.

किरीड. न० (किरीट) મુકુટ

किल. अ० (किल) નિશ્ચય

किलंजय पु० (किलिञ्जक) વાસની સુડલી

किलंत त्रि० (क्लान्त) દુ ખથી પીડિત

किलाम पु० (क्लम) પીડા (૨) થાક

किलामणया स्त्री० (क्लमना) પીડા, દુ ખ

किलामिअ त्रि० (क्लमित) ગ્લાનિ પામેલુ, સુમાઇ ગયેલુ

किलिंच न० (   ) વાસની ખપાટ

किलिट्ठ त्रि० (क्लिष्ट) સક્લિષ્ટ પરિણામી, રાગદ્વેષના પરિણામવાળો. (૨) ક્લેશયુક્ત, દુ ખી (૩) અશુભ, દુષ્ટ

किलियाण } **किलिन्न.** } त्रि० (क्लिन्न) આર્દ્ર, ભિન્નુ

किलिस्स. पु० (क्लेश) દુ ખ, ક્લેશ

किली स्त्री० (किली) શનાકા, સળી, ખીલી

किलेस. पु० (क्लेश) ક્લેશ, દુ ખ (૨) દુ ખનુ કારણ (૩) શુભાશુભ કર્મ

किव पु० (कृप) આ નામના એક ઋષિ, કૃપાચાર્ય

किवण त्रि० (कृपण) કૃપણ, દરિદ્રી, રાક, ભિખારી (૨) કલીબ, કાયર

किवाण. पु० न० (कृपाण) ખડ્ગ, તલવાર.

किविण. त्रि० (कृपण) જુઓ " કિવણ " શબ્દ

किस त्रि० (कृश) પાતળુ દુબળુ

किसलय. पु० न० (किसलय) પલ્લવ, ટીસી, કુંપળ

किसि स्त्री० (कृषि) ખેતીવાડી, ખેતીકર્મ

किसोर. त्रि० (किशोर) કિશોર અવસ્થાવાળો

किसोरी. स्त्री० (किशोरी) કુમારી, યુવતી

किह अ० (क) કયાં ? કયે ઠેકાણે

किहं. अ० (कथम्) કેમ ? કેવી રીતે

कीड पु० (कीट) જતુ, કીડો (२) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

कीडय न० (कीटज) કીડાની લાળથી ઉત્પન્ન થતુ સૂત્ર. (२) વસ્ત્ર વિશેષ

कीडा स्त्री० (क्रीडा) જુઓ " કિડ્ડા " શબ્દ (२) માણસની દશ દશાઓ પૈકી બીજી દશા

कीडाकारी. स्त्री० (क्रीडाकारिणी) ક્રીડા કરાવનારી દાસી

कीणास पु० (कीनाश) યમરાજ

कीव न० (क्लीव) કાયર, નપુસક (२) એક જાતનુ પક્ષી (३) કલીબ કુમાર

कीय. त्रि० (क्रीत) ખરીદેલુ, વેચાતુ લીધેલુ (२) સાધુને માટે આહારાદિ વેચાતુ લઇને આપવાથી લાગતો એક દોષ, ૧૬ ઉદ્ગમનમાનો આઠમો દોષ (३) न० ક્રય, ખરીદ

कीय पु० (कीचक) વાસ

कीयकड त्रि० (क्रीतकृत) સાધુને વાસ્તે અગાઉથી વેચાતુ લઇ રાખેલ

कीयग पु० (कीचक) કીચક નામનો રાજા

कीयगड त्रि० (क्रीतकृत) જુઓ "કીયકડ" શબ્દ

कीया स्त्री० (कीका) આખની કીકી

कीर. पु० (कीर) કાશ્મીર દેશ (२) त्रि० કાશ્મીર દેશ સબંધી (३) કાશ્મીર દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ

कीरी स्त्री० (कीरी) લિપિ વિશેષ, કીર દેશની લિપિ

कील पु० (कील) ખીંતિ, ખીલો

कीलग पु० (कीलक) ખીલો

कीलण न० (क्रीडन) ક્રીડા, રમ્મત

कीलणधाई स्त्री० (क्रीडनधात्री) બાળકને રમાડનાર દાઈ

कीला स्त्री० (क्रीडा) રમ્મત

कीलावण न० (क्रीडन) રમાડવુ

कीलावणग त्रि० (क्रीडनक) ક્રીડા કરાવનાર

कीलावणधाई स्त्री० (क्रीडनधात्री) ક્રીડા કરાવનારી સ્ત્રી-ધાવમાતા

कीलिय. न० (क्रीडित) ક્રીડા કરવી, રમવુ, ખેલવુ

कीलिय त्रि० (कीलित) મત્રાદિકથી ખીલી મુકેલ

कीलिया. स्त्री० (कीलिका) જેમા હાડકાના સાધા ખીલીથી જડેલ હોય તે સઘયણ, ૭ સઘયણમાનુ પાચમુ સઘયણ

कीलियासंघयण. न० (कीलिकासहनन) ૭ સઘયણમાનુ પાચમુ ' કીલિકા ' સઘયણ

कीलियासंघयणि त्रि० (कीलिकासहननिन्) કીલિકા સઘયણવાળો

कीव पु० (कीव) એ જાતનુ એક પક્ષી

कीस. त्रि० (कीदृश) કેવુ ?

कीस त्रि० (किंशील) કેવા સ્વભાવવાળો

कु अ० (कु) કુત્સિત, નઠારૂ (२) કુમાર (३) અધિક, વિશેષ.

कुइय त्रि० (कुचित) ખરેલુ, ઝરેલુ

कुइयण्ण पु० (कुविकर्ण) ઘણીગાયોનો ધણી ગો મડળનો અધિપતિ (२) આ નામનો એક ગૃહપતિ

कुउअ पु न० (कुतुप) ચામડાનુ ઘી ભરવાનુ કુડલુ, કુડલી

कुओ अ० (कुतस्) કયાથી ?.

कुंकण न० ( ) કોકણ, રક્ત કમળ (૨) પુ૦ ચાર ઇંદ્રિયવાળો એક જીવ
कुंकण पु० (कोङ्कण) દેશ વિશેષ
कुंकणज त्रि० (कोङ्कणज) કોકણ દેશમા જન્મેલ, કોકણ દેશનો વસનાર
कुंकुम. न० (कुङ्कुम) કેશર (૨) કકુ
कुंच पु० (क्रौंच) ક્રોચ પક્ષી (૨) પાચમા તીર્થંકરનુ લાછન
कुंच. पु० (क्रौंच) કુચ નામનો એક અનાર્ય દેશ
कुंचिय त्रि० (कुञ्चित) ગોળ વળેલ, કુડલાકારે થયેલ, વાકું
कुंचिया. स्त्री० (कुञ्चिका) કુચી
कुंजर. पु० (कुञ्जर) હાથી
कुंजरसेणा. स्त्री० (कुञ्जरसेना) બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીની એક રાણી
कुंट त्रि० (कुण्ट) વિકૃત હાથવાળો, ઠુંઠો (૨) કુબડો, ઠીંગણો
कुंड न० (कुण्ड) કુડી (૨) જલાશય વિશેષ (૩) આજ્ઞા, આદેશ
कुंडकोलिय. पु० (कुण्डकोलिक) એ નામના મહાવીર સ્વામીના એક શ્રાવક, દશ શ્રાવકમાનો એક
कुंडग पु० (कुण्डक) કણુસલુ
कुंडधार पु० (कुण्डधार) એક જાતના દેવ
कुंडधारि. त्रि० (कुण्डधारिन्) આજ્ઞાકારી
कुंडपुर. न० (कुण्डपुर) એ નામનુ એક ગામ
कुंडमोय पु० (कुण्डमोद) હાથીના પગના આકારનુ કુડા જેવુ માટીનુ ઠામ
कुंडय. पु० (कुण्डक) એક જાતનુ વાસણ કુડો
कुंडरीय पु० (कुण्डरिक) કુડરિક નામનો એક રાજકુમાર
कुंडल पु० न० (कुण्डल) કાનમા પહેરવાનુ એક આભૂષણ (૨) કુડલ નામે દશમો દ્વીપ અને દશમો સમુદ્ર (૩) દેવ વિશેષ (૪) પર્વત વિશેષ
कुंडलभद्द. पु० (कुण्डलभद्र) કુડલ દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ
कुंडलमहाभद्द पु० (कुण्डलमहाभद्र) કુડલદ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ.
कुंडलवर. पु० (कुण्डलवर) કુડલવર નામનો દ્વીપ તથા સમુદ્ર (૨) કુડલ દ્વીપને ચારે તરફ ફરતો કુડલવર નામનો પર્વત (૩) કુડલવર સમુદ્રના અધિપતિ દેવતા
कुंडलवरभद्द पु० (कुण्डलवरभद्र) કુડલવર દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ
कुंडलवरमहाभद्द पु० (कुण्डलवरमहाभद्र) કુડલવર દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ
कुंडलवरोभास पु० (कुण्डलवरावभास) કુડલવરોભાસ નામનો એક દ્વીપ તથા સમુદ્ર
कुंडलवरोभासभद्द. पु० (कुण्डलवरावभासभद्र) કુડલવરાવભાસ દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ
कुंडलवरोभासमहाभद्द पु० (कुण्डलवरावभास महाभद्र) કુડલવરાવભાસ દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ
कुंडलवरोभासमहावर पु० (कुण्डलवरावभास महावर) કુડલવરાવભાસ સમુદ્રના દેવતાનુ નામ
कुंडलवरोभासवर पु० (कुण्डलवरावभासवर) કુડલવરાવભાસ નામે સમુદ્રના દેવતાનુ નામ
कुंडला स्त्री० (कुण्डला) સુવચ્છવિજયની મુખ્ય રાજધાની
कुंडलोद. पु० (कुण्डलोद) કુણ્ડલોદ નામનો એક સમુદ્ર
कुंडिय पु० (कुण्डिक) કમંડળ
कुंडिया. स्त्री० (कुण्डिका) ભાજન વિશેષ, કુડી (૨) કમંડળ
कुंडियायणीय. पु० (कुण्डिकायनीय) કુંડિકાયન ગોત્રવાળો
कुंत पु० (कुन्त) ભાલો

कुंतग्ग. न० (कुन्ताग्र) ભાલાની અણી
कुंतग्गह त्रि० (कुन्तग्रह) ભાલો રાખનાર
कुंतीदेवी स्त्री० (कुन्तीदेवी) પાણ્ડુ રાજાની રાણી
कुंथु. पु० (कुन्थु) કુંથુનાથ નામના ચાલુ ચોવીશીના ૧૭ મા તીર્થંકર અને છઠ્ઠા ચક્રવર્તી (૨) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળો એક જીવ, કંથવો (૩) ચમરેન્દ્રની હાથીની સેનાનો અધિપતિ દેવ
कुंद पु० (कुन्द) પુષ્પવૃક્ષ વિશેષ (૨) ન० મચકુન્દનું ફુલ, મોગરાનું ફુલ (૩) કુંદ નામની વનસ્પતિ, વેલ
कुंदुक्क पु० (कुन्दुक्क) વનસ્પતિ વિશેષ
कुंदुरुक्क पु० (कुन्दुरुक्क) એક જાતની સાધારણ વનસ્પતિ (૨) ચીડ-એક જાતનું સુગંધી ધૂપ દ્રવ્ય, ગીનારસ
कुंभ पु० (कुम्भ) ઘડો, કળશ (૨) ૧૯ મા તીર્થંકરના પિતા (૩) ૧૮ મા અરનાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ (૪) કુંભીમાં નારકીને પકાવનાર પરમાધામી (૫) કુંભ સ્વપ્ન, ચૌદ સ્વપ્ન તીર્થંકર ચક્રવર્તીની માતા જુએ છે તેમાનું એક (૬) સાઠ આઢક અથવા ૨૪૦ પ્રસ્થ પ્રમાણ માન વિશેષ
कुंभकार. पु० (कुम्भकार) કુંભાર
कुंभकारकडग. न० (कुम्भकारकटक) એક પ્રાચીન નગરનું નામ, જ્યાં પાલકે ખંધકના પાંચસો શિષ્યોને ઘાણીમાં પીલ્યા હતા
कुंभकारी. स्त्री० (कुम्भकारी) કુંભારની સ્ત્રી, કુંભારણ
कुंभग पु० (कुम्भक) મિથિલા નગરીના રાજાનું નામ
कुंभग्ग न० (कुम्भाग्र) મગધ દેશનું એક માપ
कुंभय पु० (कुम्भक) કુંભરાજા, મલ્લિનાથના પિતા
कुंभराय पु० (कुम्भराज) કુંભરાજા
कुंभार पु० (कुम्भकार) કુંભાર
कुंभारावाग. पु० (कुम्भारापाक) કુંભારનો નિભાડો
कुंभि पु० (कुम्भिन्) ઉત્કટ મોહના ઉદયથી જેનું પુરૂષચિન્હ તથા વૃષણ કુંભ જેવડા મ્હોટા થતા હોય તે, દીક્ષાને અયોગ્ય પુરૂષમાંનો એક
कुंभिय न० (कुम्भिक) મગધદેશપ્રસિદ્ધ એક પ્રમાણ (૨) ત્રિ० કુંભ પ્રમાણે, ઘડા જેવડું (૩) पु० એક જાતની વનસ્પતિ
कुंभी. स्त्री० (कुम्भी) હાથીનો કુંભસ્થળ, (૨) કુંડી (૩) નારકીનું ઉત્પત્તિ સ્થાન
कुंभीपाग पु० (कुम्भीपाक) કુંભી નામના પાત્રમાં પકાવવું, (૨) નારકીની એક પ્રકારની યાતના
कुंभीमुह न० (कुम्भीमुख) સાંકડા મોઢાવાળી હાંડલી
कुम्म पु० (कूर्म) કાચબો.
कुकम्मि त्रि० (कुकर्मिन्) કુત્સિત કામ-ધંધો કરનાર, લુહાર, કુંભાર વગેરે
कुकम्म न० (कुकर्मन्) ખરાબ કામ
कुकुइय न० (कौकुच्य) શરીરાદિની ચપલાઈ-કુચેષ્ટા
कुकुइय त्रि० (कौकुचिक) કુચેષ્ટા એવો અચાર કરનાર
कुकुल. पु० ( ) ચરખા
कुकुम पु० ( ) પાત્ર આદિના દોરડાં, રૂપું કુસુમ વગેરે
कुकूल. पु० (कुकूल) ચરખાનો અગ્નિ
कुक्कडय न० ( ) એક જાતનું ઘરેણું
कुक्कुइय. न० (कौकुच्य) કુચેષ્ટા, કામોત્પાદક અંગ વિકાર

कुक्कुअ त्रि० (कुकूज) આક્રન્દ કરનાર

कुक्कुआ. स्त्री० (कुचकुचा) ખરડું, ઝરડું

कुक्कुइअ. त्रि० (कौकुचिक) ભાંડની માફક કુચેષ્ટા કરનાર, કામ ચેષ્ટા કરનાર

कुक्कुइय न० (कौकुच्य) મુખ નેત્રના વિકાર-વાળી ક્રિયા-ચેષ્ટા

कुक्कुड पु० (कुक्कुट) કુકડો (૨) એ નામની એક વનસ્પતિ

कुक्कुडमंसय. न० (कुक्कुटमांसक) કુકડાનું માંસ (૨) કોળીપાક

कुक्कुडय. न० (कुक्कुटक) જુઓ "કુકડયય" શબ્દ

कुक्कुडलक्खण न० (कुर्कुटलक्षण) કુકડના લક્ષણ જોવાની કળા.

कुक्कुडवसभ पु० (कुर्कुटवृषभ) મોટો કુકડો

कुक्कुडिया. स्त्री० (कुक्कुटिका) મુરઘી, કુકડી

कुक्कुडी स्त्री० (कुक्कुटी) કુકડી (૨) માયા, કપટ

कुक्कुयय. न० ( ) ખુખણો, ઘુઘરો

कुक्कुर पु० (कुक्कुर) કુતરો

कुक्कुस पु० ( ) જુઓ "કુકુસ" શબ્દ

कुक्कुह पु० (कुक्कुह) ચાર ઇંદ્રિયવાળો જીવ

कुखगइ स्त्री० (कुखगति) અશુભ વિહાયસ ગતિ-ચાલવાની ગતિ

कुग्गह पु० (कुग्रह) ખોટો આગ્રહ કદાગ્રહ

कुग्गहीय. त्रि० (कुगृहीत) નઠારીરીતે ગ્રહણ કરેલું

कुचर त्रि० (कुचर) નઠારું આચરણ કરનાર, ચોર, પરસ્ત્રી ગમન કરનાર વગેરે

कुचेल. त्रि० (कुचेल) ખરાબ વસ્ત્રધારી, કુત્સિત કપડાં પહેરનાર

कुच्च न० (कूर्च) દાતીરો, વાળ ઓળવાનું સાધન (૨) એક જાતનું ઘાસ (૩) દાઢી

कुच्चंधर. पु० (कूर्चधर) દાઢીવાળો

कुच्चग न० (कूर्चक) એ નામના રોપાનું પાથરણું જેના કુચડા બને છે તે

कुच्चिय त्रि० (कूर्चिक) દાઢી મૂછવાળો

कुच्छ पु० (कुत्स) ઋષિ વિશેષ (૨) ગોત્ર વિશેષ

कुच्छग. पु० (कुत्सक) એક જાતનું ઘાસ, વનસ્પતિ.

कुच्छणिज्ज. त्रि० (कुत्सनीय) નિંદા કરવાને યોગ્ય, નિંદાપાત્ર

कुच्छा. स्त्री० (कुत्सा) નિંદા

कुच्छि पु० स्त्री० (कुक्षि) કુખ (૨) પેટ, ગર્ભસ્થાન (૩) બે હાથ પ્રમાણ માપ, ગજ

कुच्छिकिमि पु० (कुक्षिकृमि) પેટમાં ઉત્પન્ન થતા કૃમિ, બે ઇન્દ્રિયવાળા જીવ

कुच्छिधार. पु० (कुक्षिधार) નાવાનો નિર્યામક, સુકાની (૨) એક પ્રકારનો વહાણનો વેપારી

कुच्छिय त्रि० (कुत्सित) ખરાબ

कुच्छिवेयणा स्त्री० (कुक्षिवेदना) પેટનો એક જાતનો રોગ

कुच्छिसूल पु० न० (कुक्षिशूल) એક પ્રકારનો રોગ

कुच्छुभरिय पु० (कौस्तुम्भरिक) એક જાતનું વૃક્ષ

कुजअ. पु० (कुजय) જેનો જય કુત્સિત-નિન્દિત છે તે, જુગારિ

कुज्ज त्रि० (कुब्ज) કુબડો, ઠીંગણો

कुज्जय पु० (कुब्जक) સેવતીનું ઝાડ

कुटिल. त्रि० (कुटिल) વાંકુચુંકું, વક્ર

कुटुंब पु० (कुटुम्ब) પરિવાર

कुट्टण न० (कुट्टन) કુટવું મારવું

कुट्टणा स्त्री० (कुट्टना) શારીરિક પીડા

कुट्टणी स्त्री० (कुट्टनी) સામેલું ભૂષન

कुट्टित्तिया स्त्री० (कुट्टिका) અનાજને ખાંડનારી

कुट्टिम पु० (कुट्टिम) ભૂમિતળ, ભોંતળીયું

कुट्टिय त्रि० (कुट्टित) કુટેલુ (૨) કાપેલુ
कुट्टिलअ. पु० (कुट्टिलक) એ નામના એક સાધુ
कुट्ठ पु० न० (कुष्ठ) કોઠ, એક જાતનો સુગધી દ્રવ્ય (૨) કુષ્ટરોગ, કોઢ
कुट्ठ पु० (कोष्ठ) કોઠો, અનાજ ભરવાનો કોઠાર
कुट्ठबुद्धि त्रि० (कोष्ठबुद्धि) એકવાર જાણ્યા પછી નહીં ભુલનાર
कुट्ठा. स्त्री० (कुष्ठा) આમની
कुट्ठाण न० (कुस्थान) દુષ્ટ સ્થાન
कुट्ठि. त्रि० (कुष्ठिन्) કોઢી
कुट्ठिआ स्त्री० (कोष्ठिका) માગીની કોઠી
कुड. पु० (कुष्ठ) કોઢનો રોગ.
कुड. पु० (कूट) પર્વત (૨) દૃષ્ટાંત, દાખલો (૩) અસત્ય (૪) એક પ્રકારનો પાશ (૫) ઘડો, કળશ (૬) હાથી વગેરેને બાધવાનુ સ્થાન
कुडंग. पु० न० (कुडङ्ग) ઘરનું ઢાકણુ છાપરૂ (૨) એ નામનો એક દ્વીપ (૩) વાસનું વન
• कुडंड. पु० (कुदण्ड) પાશ વિશેષ
कुडंडिम. त्रि० (कुदण्डिम) લાકડી મારી છીનવી લીધેલુ દ્રવ્ય
कुडग पु० (कुटक) જુઓ "कुड" શબ્દ
कुडमि स्त्री० (कुट्मि) ન્હાની ધ્વજા
कुडय पु० न० (कुटज) ઇન્દ્રજવનું ઝાડ
कुडव. पु० (कुडव) અનાજ ભરવાનુ એક માપ
कुडह. त्रि० ( ) મ્હરૂપો, બેડોળ
कुडागार पु० (कूटागार) પર્વતના શિખરમા કોતરેલ ઘર
कुडाज पु० ( ) ઢગનો ઉપરનો ભાગ
कुडिज त्रि० (कुटिल) વાકુચુંકુ
कुडिव्वय पु० (कुटिव्रत) ઘરમા રહી ક્રોધાદિ કષાય કે અહંકારનો ત્યાગ કરે તેવા પરિવ્રાજક

कुडी. स्त्री० (कुटी) ઓરડી ઝુપડી
कुडीर. न० (कुटीर) ઝુપડુ, નિર્ધનનુ ઘર
कुडुंब न० (कुटुम्ब) કુટુબ પરિવાર.
कुडुंबय. पु० (कुस्तुम्बक) વનસ્પતિ વિશેષ (૨) કન્દ વિશેષ
कुडुंबि त्रि० (कुटुम्बिन्) સબન્ધી
कुडुंबिय. त्रि० (कौटुम्बिक) કુટુમ્બી, ખાસ કુટુમ્બનો માણસ (૨) હજુરી
कुडुय पु० ( )પર્વતની ટોચ શીખર.
कुडु न० (कुडय) દીવાલ, ભીંત
कुड्डा स्त्री० (कुड्या) પાતાળ કળશાની ઠીકરી
कुढावय. न० ( ) અનુગમન, પછવાડે જવુ
कुणक्क पु० (कुणक) કુણક નામની એક વનસ્પતિ
कुणाल पु० (कुणाल) કુણાલ નામનો એક દેશ (૨) કુણાલ રાજા, જેનુ બીજુ નામ સમ્પ્રતિ રાજા હતુ
कुणाला स्त्री० (कुणाला) કુણાલા નામે ઉત્તર તરફની એક નગરી, ઉજેણી નગરીનુ બીજુ નામ કુણાલા હતું એમ પણ કેટલાક લખેલ છે
कुणालाहिवइ पु० (कुणालाधिपति) કુણાલ દેશનો અધિપતિ
कुणि त्रि० (कुणि) હાથ અથવા પગ ન્હાનો મ્હોટો હોય એવા ગર્ભના દોષવાળો
कुणिम. पु० न० (कुणप) માસ (૨) શબ, મડદુ (૩) નરકાવાસ વિશેષ (૪) શબનુ રૂધિર
कुणिय पु० (कूणिक) કૂણિકરાજા, શ્રેણિકનો પુત્ર
कुणिया. स्त्री० (कुणिता) જેથી એક હાથ અથવા પગ ન્હાનો મ્હોટો થઇ ગયો હોય તે, બોડ રેગમાનો એક રોગ
कुण्हरि. स्त्री० (कु हरी) કુન્હરી નામનુ ઘાસ (૨) એ નામની એક વનસ્પતિ

कुतित्थ न० (कुतीर्थ) દોષવાળા દર્શન, કુદર્શન.

कुतित्थि. त्रि० (कुतीर्थिन्) } પાખંડી અસતને ભજનાર, મિથ્યાત્વી
कुतित्थिय त्रि० (कुतीर्थिक) }

कुतुंब पु० (कुस्तुम्ब) એક જાતનું વાજીંત્ર

कुतुव पु० न० (कुतुप) ડબગરના બનાવેલા ચામડાનો કુડલો

कुत्तार त्रि० (कुतार) ખરાબ તારૂ, પોતે ડુબે અને બીજાને ડુબાડે તેવો

कुत्तिश्रावण पु० न० (कुत्रिकापण) ત્રણ લોકમાં નિપજતી દરેક ચીજ જ્યાંથી વેચાતી મળી શકે તેની મ્હોટી દુકાન

कुत्तिय न० (कुत्रिक) સ્વર્ગ, મર્ત્ય અને પાતાળ એ ત્રણ લોક (૨) ત્રણ જગતમાં રહેલ પદાર્થ

कुत्थ अ० (कुत्र) કયાં ?

कुत्थिय त्रि० (कुत्सित) નિન્દિત, ખરાબ

कुत्थुंभ स्त्री० (कुस्तुम्बरी) ધાણાનો ગુચ્છ કોથમરી

कुदंड पु० (कुदण्ड) એક જાતનું બંધન

कुदंडग पु० (कुदण्डक) પ્રહાર મારવાનો કોરડો

कुदंडिम न० (कुदण्ड) કુત્સિત દંડ, ગુન્હા કરતાં ઓછો દંડ

कुदंसण न० (कुदर्शन) વિપરીત શ્રદ્ધાન, મિથ્યાત્વ દર્શન

कुदिट्ठि स्त्री० (कुदृष्टि) મિથ્યાત્વદૃષ્ટિ, વિપરીતદષ્ટિ

कुद्दाल. पु० (कुद्दाल) કોદાળી. (૨) એ નામનું એક વૃક્ષ

कुद्ध त्रि० (क्रुद्ध) ક્રોધ, ગુસ્સે થએલ

कुपक्ख त्रि० (कुपक्ष) નીચ પક્ષનો

कुप्प न० (कुप्य) આસન શય્યા વગેરે રાચરચીલું, ઘરવખરી

कुप्पर पु० (कूर्पर) ગાડા કે રથની પિંજણી (૨) કોણી

कुप्पावयणिय. न० (कुप्रावचनिक) પાખંડીઓના પ્રવચનને આધારે તેઓને કરવાનું આવશ્યક દિનકૃત્ય (૨) त्रि० દૂષિત સિદ્ધાન્તને અનુસરનાર.

कुबेर पु० (कुबेर) એક જૈન મુનિ

कुबेरा स्त्री० (कुबेरा) જૈન સાધુ ગણની એક શાખા

कुब्बर पु० (कूबर) ધોસરી, ગાડાની ધુરી (૨) મલ્લિનાથ પ્રભુનો યક્ષ

कुभंड पु० (कुभाण्ड) એક જાતના દેવ

कुभंडिंद. पु० (कुभाण्डेन्द्र) કુભાંડ દેવોનો ઇંદ્ર

कुभोइ त्रि० (कुभोजिन्) દુષ્ટ ભોજન કરનાર

कुमद पु० (कुमद) સાતમા દેવલોકનું કુમદ નામે એક વિમાન

कुमर पु० (कुमार) બાળક.

कुमार पु० (कुमार) કુમાર, કુંવર, અવિવાહિત (૨) ખરાબ મરણ, (૩) અસુરકુમાર આદિ દેવતા (૪) યુવરાજ, રાજ્યાર્હ પુરૂષ (૫) લોહકાર, લોહાર (૬) આશ્વિન માસ

कुमारग्गाम पु० (कुमारग्राम) એ નામનું એક ગામ

कुमारपुत्तिय पु० (कुमारपुत्रक) એ નામના એક નિગ્રંથ સાધુ

कुमारभिच्च. पु० (कुमारभृत्य) આયુર્વેદ શાસ્ત્રનો એક ભાગ કે જેમાં ન્હાના છોકરાઓના રોગની ચિકિત્સા બતાવી છે

कुमारवास पु० (कुमारवास) કુમાર અવસ્થામાં રહેવું તે, બ્રહ્મચર્યાશ્રમ

कुमारसमण पु० (कुमारश्रमण) કુમારાવસ્થામાંથીજ દીક્ષા લીધેલ, બાળબ્રહ્મચારી

कुमारिम. पु० (कुमारक) ખરાબ બીમારી, કસાઇ

कुमारिया. स्त्री० (कुमारिका) કન્યા; કુમારિકા.
कुमारी. स्त्री० (कुमारी) કુમારિકા; અવિવાહિત સ્ત્રી; કન્યા.
कुमुद. न० (कुमुद) સફેદ કમળ; ચંદ્રવિકાશી કમળ. (૨) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડવાની મેરૂ તરફથી છઠી વિજય. (૩) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડવાની મેરૂ તરફથી છઠી વિજયનો રાજા. (૪) આઠમા દેવલોકનું કુમુદ નામે એક વિમાન. (૫) આ નામનું એક શિખર.
कुमुदकूड. पुं० (कुमुदकूट) ભદ્રસાલવનનાં આઠ દિગ્હસ્તિકૂટમાંનું પાંચમુ કૂટ–શિખર.
कुमुदग न० (कुमुदक) એક જાતનું ઘાસ.
कुमुदगुम्म. न० (कुमुदगुल्म) આઠમા દેવલોકનું કુમુદગુલ્મ નામે એક વિમાન.
कुमुदप्पहा. स्त्री० (कुमुदप्रभा) જંબુવૃક્ષના ઇશાન ખુણાના વનખંડમાં ૫૦ જોજન ઉપર આવેલ એક વાવડી.
कुमुदा. स्त्री० (कुमुदा) કુમુદા નામની મહાવિદેહની એક વિજય. (૨) જંબુ વૃક્ષના ઈશાન ખુણાના વનખંડમાં ૫૦ જોજન ઉપર આવેલ એક વાવડીનું નામ.
कुमुदागार. पुं० (कुमुदाकर) કુમુદથી ભરપુર વન.
कुमुय. न० (कुमुद) ચંદ્રવિકાશી કમળ (૨) સફેદ ફૂલ.
कुमुया. स्त्री० (कुमुदा) દક્ષિણ દિશાના અંજનક પર્વતની કુમુદા નામની એક વાવ.
कुम्म. पुं० (कूर्म) કાચબો. (૨) કાચબાના દૃષ્ટાંતવાળું જ્ઞાતાસૂત્રનું ચોથું અધ્યયન. (૩) કૂર્મ નામનું એક ગ્રામ. (૪) વીશમા તીર્થંકરનું લાંછન.
कुम्मग्गाम. पुं० (कूर्मग्राम) મગધ દેશના એક ગામનું નામ.
कुम्मत्थल. न० (कूर्मस्थल) ગંડસ્થળ; ગાલ.
कुम्मास. पुं० (कुल्माष) એક જાતનું ધાન્ય; અડદ. (૨) કળથી. (૩) બાફેલા અડદ; બાકળા.
कुम्मुराणया. स्त्री० (कूर्मोन्नता) કાચબાના જેવી ઉન્નતયોનિ–ઉત્પત્તિ સ્થાન કે જેમાંથી અરિહંત ચક્રવર્તી બળદેવ અને વાસુદેવનો જન્મ થાય છે.
कुयवा. स्त्री० ( ) એ નામની એક વેલ.
कुरअ. पुं० (कुरजस्) એ નામની એક ફૂહન વનસ્પતિ.
कुरंग. पुं० (कुरङ्ग) હરણ; મૃગ.
कुरज्ज. न० (कुराज्य) ખરાબ રાજ્ય.
कुरत्था. स्त्री० (कुरथ्या) ન્હાની શેરી–ગલી.
कुरय. पुं० (कुरक) એ નામની એક વનસ્પતિ.
कुरर. पुं० (कुरर) પાણીને કિનારે રહેનાર એક જાતનું પક્ષી; કુરલ.
कुररी. स्त्री० (कुररी) એક જાતનું પક્ષી; ટીટોડી.
कुरल. पुं० (कुरल) એક જાતનું રૂંઆની પાંખોવાળું પક્ષી.
कुरली. स्त्री० (कुरली) કરચલી.
कुरविंद. पुं० (कुरविन्द) એ નામનું પર્વગ જાતિનું ઝાડ.
कुरा. स्त्री० (कुरा) અકર્મભૂમિક્ષેત્રવિશેષ.
कुराय. पुं० (कुराजन्) ખરાબ રાજા; સીમાડાનો રાજા.
कुरिल्ल. न० ( ) મોટું જંગલ.
कुरु. पुं० (कुरु) કુરૂ નામનો દેશ. (૨) કુરૂ નામનો દ્વીપ તથા સમુદ્ર. (૩) મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં આવેલ જુગલીઆનાં ક્ષેત્રો; દેવકુરૂ અને ઉત્તરકુરૂ નામનાં ક્ષેત્ર. (૪) પું૦ સ્ત્રી૦ કુરૂ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ; કુરૂ વંશીય.
कुरुराय. पुं० (कुरुराज) કુરૂદેશનો રાજા.

कुरुग्र. पु० (कुरुक) माया કષાય; પર્યાય વાચક નામ.

कुरुकुन्द न० (कुरुकुन्द) એક જાતનુ ઘાસ

कुरुकुया. स्त्री० (कुरुकुचा) સ્થંડિલે ગયા પછી આચમન લેવુ, પગ ધોવા વગેરે શૌચ- ક્રિયા કરવી તે.

कुरुदत्तपुत्त. पु० (कुरुदत्तपुत्र) કુરૂદત્તપુત્ર નામના શ્રીમહાવીર ભગવાનના એક શિષ્ય

कुरुमई. स्त्री० (कुरुमती) કુરૂમતી નામની ૧૨ મા ચક્રવર્તીની સ્ત્રી.

कुरुया. स्त्री० (कुरुका) જુઓ " કુરૂકુયા " ૨૭૬

कुरुविंद. पु० (कुरुविन्द) એક જાતનુ ઘાસ; નાગરમોથ (૨) કેળસ્તભ (૩) કુટિલિક નામનો એક પ્રકારનો જ્વરરોગ.

कुरुविंदावत्त पु० न० (कुरुविंदावर्त्त) એ ના- મનુ એક જાતનુ ઘરેણુ.

कुरूव. पु० (कुरूप) ખરાબ રૂપ, કદરૂપ (૨) મોહનીય કર્મ

कुल. पु० (कुल) પૂર્વજ, બાપદાદાની પર પરા; વશ; ઓલાદ. (૨) પિતાનોપક્ષ, બાપના વડીલોની પરપરા (૩) ચાંદ્રાદિ કકુળ, ગણનો એક ભાગ. (૪) કુળ, ગોત્ર. (૫) ઘર (૬) સમુદાય, જથ્થો; સમુહ. (૭) મહીનાના નામ સરખાં ના- મવાળાં નક્ષત્રો.

कुलंप. पु० (कुलम्प) આ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) તેમા રહેનારી જાતિ

कुलकोडि स्त्री० (कुलकोटि) કુલકોડિ, જી- વની ઉત્પત્તિ સ્થાનના પ્રકાર.

कुलक्ख. पु० (कुलक्ष) કુલક્ષદેશનો મનુષ્ય

कुलक्खण न० (कुलक्षण) અપલક્ષણ; ખ- રાબ ચિન્હ

कुलगर पु० (कुलकर) જુગલીયાનો રાજા; જુગલીયાની વ્યવસ્થા કરનાર.

कुलघर. न० (कुलगृह) પિતૃ ગૃહ.

कुलणाम न० (कुलनामन्) કુળપરંપરાથી લેવાતુ નામ.

कुलतिलग. त्रि० (कुलतिलक) કુળમાં શ્રેષ્ઠ.

कुलत्थ त्रि० (कुलस्थ) કુલીન; ખાનદાન વશનો.

कुलत्थ. पु० (कुलत्थ) કળથી; એક જાતનું ધાન્ય.

कुलत्थ पु० (कुलार्थ) કુલાર્થ નામે એક અનાર્ય દેશ.

कुलत्था. स्त्री० (कुल था) કુલીન સ્ત્રી.

कुलदिणयर. पु० (कुलदिनकर) કુળમાં શ્રેષ્ઠ.

कुलदीव. पु० (कुलदीप) કુળપ્રકાશક; કુ- ળમા શ્રેષ્ઠ.

कुलधम्म पु० (कुलधर्म) કુળાચાર.

कुलपव्वय. पु० (कुलपर्वत) પર્વતની માફક કુળનો રક્ષક

कुलपुत्त. पु० (कुलपुत्र) વંશરક્ષક પુત્ર.

कुलमय. पु० (कुलमद) કુળનુ અભિમાન,

कुलय. न० (कुलक) શ્લોક કે ગાથાનો સ- મુદાય; એક સબધવાળી આઠ કે તેથી વધારે ગાથાનો સમૂહ. (૨) ચાર સેતિ- કા અથવા આઠ પસલિપ્રમાણ માન વિશેષ.

कुलरोग. पु० (कुलरोग) આખા કુળને લાગુ પડે તેવો વ્યાધિ.

कुलल पु० (कुलल) ગીધ પક્ષી (૨) સ- મડી (૩) બીલાડો. (૪) કુરર પક્ષી.

कुललय. पु० ( ) પાણીનો કોગળો કરવો તે.

कुलवइ पु० (कुलपति) તાપસમડળનો ઉ- પરી, તાપસ ગુરૂ.

कुलवंस. पु० (कुलवंश) વશ; કુળરૂપ વંશ.

कुलवंम. पु० (कुलवश्य) કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ; વશમાં જન્મેલો.

कुलवडिंसय. पु० (कुलावतंसक) કુળભૂષણ; કુળદીપક.

कुलवहू. स्त्री० (कुलवधू) કુલીન સ્ત્રી, કુલાંગના

कुलविहि. पु० (कुलविधि) જુઓ " કુલકોડી " શબ્દ

कुलसंपयण. त्रि० (कुलसम्पन्न) કુલીન, ખાનદાન કુળનો

कुलसमय पु० (कुलसमय) કુળાચાર

कुलाजीव त्रि० (कुलाजीव) પોતાના કુળની બડાઈ મારી આજીવિકા ચલાવનાર

कुलारिय. पु० (कुलार्य) પિતૃપક્ષની અપેક્ષાએ આર્ય

कुलाल. पु० (कुलाल) માર્જાર, બિલાડો (૨) બ્રાહ્મણ વિપ્ર

कुलाल. पु० (कुलाल) કુભાર

कुलालय पु० (कुलालक) બિલાડીની પેરે ગૃદ્ધ થઇ ઘરોઘર ફરનાર ભિક્ષુ

कुलानकुल. पु० (कुलानकुल) અભિચ શન ભિષક, આર્દ્રા અને અનુરાધા એ ચાર નક્ષત્ર

कुलिंग न० (कुलिङ्ग) કુલિંગ-શાકર વગેરેનો વેલ (૨) પુ० કીડાની એક જાત, માકડ

कुलिंगच्छाय पु० (कुलिंगच्छाय) જન્તુ વિશેષ

कुलिंगाल. पु० (कुलाङ्गार) કુળમા કલક લગાડનાર, દુરાચારી

कुलिंगि त्रि० (कुलिङ्गिन्) કુતીર્થી, પાખંડી (૨) પુ० કીડા વગેરે ક્ષુદ્ર જન્તુ

कुलिय न० (कुलिक) કુલીયુ (૨) હળ (૩) નાગી

कुलिय. न० (कुड्य) ભીંત

कुलियकड. त्रि० (कुलिकीकृत) કુડચાને આકારે કરેલો કોપેલ

कुलियप पु० (कुलिकप) એક જાતના તપસ્વી, ઘરમા રહી કોપાદિ પર શિલ્પ મેળવનાર ગૃહસ્થ

कुलीकोस. पु० (कुलीकोश) બેતરસ એક જાતનું પક્ષિ

कुल्लाग पु० (कुल्याक) મગધ દેશનુ એક ગામ

कुल्लुडिया. स्त्री० (कुलुडिका) ઘટિકા, ઘડી

कुवग्ग. पु० (कुवग्ग) અતગડસૂત્રના ત્રીજા વર્ગના અગીઆરમા અધ્યયનનું નામ (૨) દ્વારકાના બળદેવ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર

कुवर न० (कूवर) નાવાનો આગલો ભાગ, નાવાનો મોરચાનો ભાગ

कुवलय न० (कुवलय) કમળ (૨) નીલોત્પલ કમળ

कुविंद. पु० (कुविन्द) વણકર

कुविंदवल्ली. स्त्री० (कुविन्दवल्ली) એ નામની એક વેલ

कुविय त्रि० (कुपित) કોપેલ, ગુસ્સે થયેલ.

कुविय. न० (कुप्य) વાસણ વગેરે ઘરવખરી

कुवियगिह पु० (कुप्यगृह) ઘરવખરી રાખવાનુ ઘર

कुवियसाला. स्त्री० (कुप्यशाला) જ્યા ઘરવખરી રહે તેવુ ઘર

कुविहायगइ. स्त्री० (कुविहायोगति) અશુભ વિહાયો ગતિ, ઉંટીયાની માફક ખગગ ગતિ

कुवुट्ठि स्त्री० (कुवृष्टि) ઋતુ વિનાનો વરસાદ, માવઠુ

कुवेज्ज पु० (कुवैद्य) ખરાબ વૈદ્ય, ઉંટવૈદ

कुवेणी स्त्री० (कुवेणी) એક જાતનુ હથીયાર

कुव्वकारिया. स्त्री० (कुर्वत्कारिका) એ નામની વનસ્પતિ

कुव्वणा स्त्री० (करण) કરવુ

कुस पुं० न० (कुश) દર્ભ, દાભડો

कुसघयण न० (कुशघन) દર્ભકુ સંથારકુગીનો બાથો.

कुसंठिय त्रि० (कुसंस्थित) ખરાબ આકારે રહેલ

कुसग्ग न० (कुशाग्र) દર્ભનો આગનો તીક્ષ્ણ ભાગ

कुसण न० ( ) દહીં ગોરસ
कुसणिय न० ( ) દહીંમા છાશ વગેરે મસાલા નાખીને બનાવેલ કરમ્બો
कुसत्त पु० (कुशक्त) પથારી ઉપર બિછાવવાના વસ્ત્રની એક જાત
कुसत्त पु (कुशावर्त्त) કુશાવર્ત્ત નામનો દેશ
कुसमय पु० (कुसमय) કુશાસ્ત્ર પાખંડ મતના શાસ્ત્ર (૨) ત્રિ૦ કુશાસ્ત્રના અનુયાયી
कुसल त्रि० (कुशल) નિપુણ કુશળ (૨) શુભ સારૂ (૩) ન૦ સુખ હિત
कुसवर पु० (कुशवर) એ નામનો એક દ્વીપ
कुसिस्स पु० (कुशिष्य) ખરાબ શિષ્ય અવિનીત ચેલો
कुसील त्रि० (कुशील) કુત્સિત આચારી અસદ્વર્તનવાળો અણાચારી દુષ્ટસ્વભાવ વાળો (૨) ન૦ અણાચાર દુષ્ટઆચાર
कुसीलपरिभासिय न० (कुशीलपरिभाषित) સુયગડાગ સૂત્રના સાતમા અધ્યયનનુ નામ કે જેમા કુશીલ અસદાચારી કુલિંગીનુ વર્ણન છે
कुसुंभ पु० न० (कुसुम्भ) કસુંબાનુ ઝાડ (૨) એક જાતનુ ધાન્ય (૩) ન० કસુંબાનુ પુષ્પ કે જેનો રગ બનાવવામા આવે છે
कुसुंभग पु० } (कुसुम्भक) કસુંબો કસુંબી
कुसुंभय पु० } રગ (૨) એક જાતનુ ધાન્ય
कुसुम न० (कुसुम) પુષ્પ ફુલ (૨) पु० પદ્મપ્રભ પ્રભુના યક્ષનુ નામ
कुसुमकुंडल न० (कुसुमकुण्डल) ફુલના આકારનુ મનનુ આભરણ માનકુન
कुसुमदाम न० (कुसुमदामन्) ફૂલોની માળા
कुसुमनगर न० (कुसुमनगर) પાટલીપુત્રનુ અપર નામ
कुसुमपुर न० (कुसुमपुर) એ નામનું શહેર પાટલીપુત્ર (પટના)
कुसुमसभव पु० (कुसुमसम्भव) વૈશાખ માસનુ લોકોત્તર નામ
कुसुमसर पु० (कुसुमशर) કામદેવ
कुसुमासव पु० (कुसुमासव) પરાગ પુષ્પરેણુ
कुसुमित } त्रि० (कुसुमित) ફૂલવાળુ
कुसुमिय } ખીલેલુ
कुसेज्जा स्त्री० (कुशय्या) દુષ્ટ શય્યા સ્થાન
कुह पु० (कुह) વૃક્ષ
कुहअ पु० (कुहक) ઇંદ્રજાળ કુતુહળ
कुहंड पु० (कूष्माण्ड) વ્યતર દેવતાની એક જાત
कुहंडय पु० (कूष्माण्डक) કોળાનુ શાકની એક જાત
कुहंडिया स्त्री० (कूष्माण्डी) કોહોળાની વેલ
कुहंडी स्त्री० (कूष्माण्डी) દૂધી નઈ
कुहकुह पु० (कुहकुह) કડુ કહુ એવો અવાજ
कुहग पु० (कुहक) કન્દ વિશેષ
कुहण न० (कुहन) એક જાતની વનસ્પતિ ભૂમિફોડા (૨) त्रि० કુહણદેશનો રહેવાસી
कुहण त्रि० (क्रोधन) ક્રોધી ક્રોધ કરનાર
कुहणा स्त्री० (कुहना) જમીનના આકારની વનસ્પતિ ભૂમિફોડા
कुहम्म पु० (कुधर्म) ખોટા-પાખણ્ડધર્મ
कुहय पु० न० (कुहक) ઇન્દ્રજાલાદિ કૌતુક
कुहर न० (कुहर) પર્વતની ગુફા
कुहाड पु० (कुठार) કુહાડો (૨) ફરસી
कुहिअपूइय त्रि० (कुथितपूतिक) અત્યન્ત સડેલુ
कुहिंचिय अ० (कुत्रचित्) ક્યાંક કોઈસ્થળે
कुहिय त्रि० (कुथित) કોહી ગએલુ સડી ગએલુ (૨) નિન્દ્ય
कुहुण पु० (कुहण) જુઓ કુહણ શબ્દ
कुहुव्वय पु० (कुडुम्ब) એક જાતનો મદ
कुहेड पु० (कुहेट) } ચમત્કારિક મંત્ર
कुहेडग पु० (कुहेटक) } તંત્રાદિનુ જ્ઞાન (૨) વક્રોક્તિ વિશેષ

कुहडग. पुं० न० ( ) अजमो.

कूअण. न० (कूजन) अव्यक्त शब्द. (२) त्रि० एवो अवाज करनार.

कूअणया. स्त्री० (कूजनता) पीडित स्वरथी रडवुं ते.

कूइअ. न० (कूजित) पक्षिना जेवो अव्यक्त शब्द.

कूचिया. स्त्री० (कूर्चिका) परपोटो.

कूजिय. न० (कूजित) अव्यक्त ध्वनि.

कूड. पुं० न० (कूट) कूट नामनो द्वीप तथा समुद्र. (२) शिखर; पर्वतनी टुंक. (३) स्नेह; रागबंधन. (४) कुड कपट. (५) तोलमां अने मापमां न्यूनाधिकता राखवी ते. (६) पाशलो; फांसी. (७) नरक. (८) दुःखनुं उत्पत्तिस्थान. (९) दरवाजानो उपरनो भाग; माळ. (१०) त्रि० खोटुं; असत्य; दगाबाजुं. (११) भ्रान्तिजनक वस्तु. (१२) पर्वतनो मध्य भाग. (१३) मारवानुं एक प्रकारनुं पाषाणनुं यंत्र. (१४) समूह; ढगलो.

कूडग्गाह पुं० (कूटग्राह) दगाथी जीवोने फसावनार.

कूडजाल. न० (कूटजाल) पाशयुक्त जाल; फांसी.

कूडतुला स्त्री० (कूटतुला) जूठो तोल.

कूडपास. पुं० (कूटपाश) मृगलाने फसाववा कपट करीने पाश रचवो ते. (२) न० माछलां पकडवानी जाळ.

कूडप्पओग. पुं० (कूटप्रयोग) प्रच्छन्न पाप.

कूडमाण. न० (कूटमान) खोटां माप राखवा ते; श्रावकना त्रीजा व्रतनो एक अतिचार.

कूडलेहकरण. न० (कूटलेखकरण) खोटो लेख लखवो ते; बीजा व्रतनो पांचमो अतिचार.

कूडसक्खिज्ज. न० (कूटसाक्ष्य) खोटी साक्षी पुरवी.

कूडसामलि. पुं० (कूटशाल्मलि) नरकमां रहेल कूटशाल्मली नामनुं वृक्ष; (२) आ आकारनुं एक स्थान के ज्यां गरुड जातिना देवता रहे छे.

कूडसामलीपेढ. पु० (कूटशाल्मलिपीठ) देवकुरुक्षेत्रना पश्चिमार्धने मध्यभागे आवेल कूटशाल्मली वृक्षनुं पीठ-ओटलो.

कूडागार. न० (कूटागार) शिखर बंध घर; शिखर उपरनुं देवालय. (२) पर्वतमां कोतरेल घर. (३) हिंसानुं स्थान.

कूडागारसाला. स्त्री० (कूटागारशाला) शिखरने आकारे शाला-सभा-बेठक.

कूडाहच्च. न० (कूटाहत्य) एक घा मारवाथी पर्वतथी शिखर पडे तेम घड उपरथी माथुं उतरी नीचे पडे तेने योग्य; एक घाए शिखरनी माफक नीचे पाडवा योग्य.

कूणग. पु० (कूणक) कूळनो गोटलो.

कूणिय. पुं० (कूणिक) चंपानगरीनो राजा.

कूवर. पु० (कूबर) मल्लिनाथजीना यक्षनुं नाम.

कूम्मग. पुं० (कूर्मक) काचबो.

कूय. पुं० (कूप) घी, तेल वगेरे राखवानुं पात्र.

कूर. न० (कूर) भात. (२) साथवो. (३) एक जातनी वनस्पति.

कूर. त्रि० (क्रूर) क्रूर; भयंकर; निर्दय; घातकी.

कूरगडुअ. पुं० (कूरगडुक) एक जैन महर्षि.

कूरि. त्रि० (क्रूरिन्) क्रूर; निर्दय. (२) निर्दय परिवारवाळो.

कूल. न० (कूल) कांठो; किनारो.

कूलधमग. पु० (कूलध्मापक) नदीने कांठे उभा रही, शंख धमी, राम शब्द पोकारी, जमे तेवा तापस; तापसनी एक जात.

कूलवालग. पुं० (कूलवालक) आ नामना एक जैन मुनि.

कूव. न० ( ) ચોરાઇ ગયેલી વસ્તુને પાછી વાળવા વારે ચડવું તે

कूव. पु० (कूप) કુવો

कूवय पु० (कूपक) ડુવાથલ વહાણનો મધ્ય થાભલો, કે જ્યાં સઢ બાંધવામાં આવે છે

कूवय पु० (कूपक) આ નામના એક જૈનમુનિ

कूवर पु० न० (कूबर) વહાણનો મુખ ભાગ

कूविय त्रि० ( ) ચોરાઇ ગયેલી વસ્તુની વારે ચડનાર (૨) ચોરની તપાસ કરનાર

कूइंड. पु० (कूष्माण्ड) વ્યંતર દેવોની એક જાત

कूहण न० (कूहण) કુહણ વનસ્પતિ

केअण नं० (केतन) વાંકી વસ્તુ ધનુષ્યની કમાન વગેરે

केअग } न० (केतक) ચિહ્ન, નિશાન
केअय }

केआ स्त्री० ( ) રજ્જુ, દોરડી

केइ. अ० (कश्चित्) કોઇએક

केउ पु० (केतु) કેતુ નામનો ગ્રહ (૨) ધ્વજા (૩) ચિહ્ન નિશાન

केउखेत्त न० (केतुक्षेत्र) વરસાદથી અન્ન ઉત્પન્ન થાય એવું ક્ષેત્ર

केउग. पु० (केतुक) કેતુક નામનો લવણ સમુદ્રમાંનો દક્ષિણ તરફનો પાતાળ કળશો

केउभूय न० (केतुभूत) સિદ્ધસેણિઆ અને મણુસ્સસેણિઆપરિકર્મનો પાંચમો ભેદ અને પુટ્ઠસેણિઆદિ પાંચ પરિકર્મનો સાતમો ભેદ

केउमई स्त्री० (केतुमती) કિંનર દેવતાના ઇંદ્ર કિંનરની બીજી અગ્રમહિષી

केउय. पु० (केतुक) લવણ સમુદ્રની મધ્યમાં દક્ષિણ દિશામાં રહેલ કેતુક નામનો મહા પાતાળ કળશો

केऊर पु० (केयूर) બાજુબંધ, એક આભરણ

केकई स्त्री० (कैकयी) આઠમા વાસુદેવની માતા (૨) પશ્ચિમ મહાવિદેહની સલિલાવતી વિજયની વીતશોકા નગરીનું બીજું નામ

केकय पु० (ककय) કેકય નામનો એક દેશ (૨) त्रि० તે દેશના રહેવાસી

केकयद्ध पु० (केकयार्द्ध) કેકય દેશનો અર્દ્ધ ભાગ, પરદેશી રાજાનો દેશ

केकाइय न० (केकायित) મોરનો શબ્દ

केकारव } पु० (ककारव) મોરનો શબ્દ
केक्कारव }

केज्ज त्रि० (क्रेय) વેચવા યોગ્ય

केतई स्त्री० (कतकी) કેતકી

केतु पुं० (केतु) ૮૮ મા ગ્રહનું નામ

केतुमई स्त्री० (केतुमती) કિંનરની બીજી અગ્રમહિષીનું નામ

केदार न० (केदार) ક્યારો

केय न० (केतन) ગૃહ, ઘર

केयइअद्ध न० (केकयार्द्ध) કેકય દેશનો અર્ધો ભાગ.

केयई स्त्री० (केतकी) કેતકીનું ઝાડ

केयकंदली स्त्री० (कतकदली) એક જાતનો કંદ

केयण न० (कतन) ધનુષ્યની કમાન (૨) મત્સ્યબંધન, જાળ (૩) બે પ્રકારનું કેતન (૧) દ્રવ્યકેતન–આલિંગી અથવા સમુદ્ર (૨) ભાવકેતન–લોભેચ્છા. (૪) માછલી પકડવાની જાળ (૫) સ્થાન, જગા

केयती पु० (कतकी) કેવડાનું વૃક્ષ.

केयाघडिया स्त्री० ( ) દોરીને છેડે બાંધેલ ઘડી

केयार. पु० (केदार) ક્યારો

केयावती. अ० (केचन) કેટલાએક

केयूर. पु० (केयूर) બાજુબંધ

केरिस त्रि० (कीदृश) કેવું કેવા પ્રકારનું કેના જેવું ?

केलास पु० (कैलास) અંતગડસૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ (૨) સાકેતન નગર નિવાસી એક ગાથાપતિ (૩) રાહુના નવમા પ્રકારના પુદ્ગલનુ નામ

केलास पु० (कैलास) કૈલાસ નામનો પર્વત મેરૂ પર્વત (૨) કુબેરના તાબાનો પર્વત (૩) લવણ સમુદ્રમા પશ્ચિમદિશાએ બેતાલીસ હજાર જોજન ઉપર આવેલ અણુવેલંધર દેવોનો નિવાસ પર્વત (૪) આ નામના નાગરાજનો આવાસ પર્વત (૫) ન મ ટીનુ એક તરેહનુ પાત્ર

केलि स्त्री० (कलि) ક્રીડા, ખેલ રમત

केली स्त्री० (कदली) કેળાનુ વૃક્ષ કેળ

केवइय त्रि० (कियत्) કેટલુ કેટલા પ્રમાણનુ?

केवचिरं } अ० (कियच्चिरम्) કેટલો વખત?
केवच्चिरं
केवच्चिरेण

केवतिय त्रि० (कियत्) જુઓ 'કેવઇય' શબ્દ

केवल त्रि० (केवल) સપૂર્ણ પરિપૂર્ણ (૨) એકલુ કેવળ (૩) અમિશ્રિત શુદ્ધ (૪) અનુપમ અદ્વિતીય (૫) અનન્ત અન્તરહિત (૬) न० સર્વ શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન કેવળ જ્ઞાન સર્વજ્ઞતા

केवलकप्प त्रि० (केवलकल्प) સપૂર્ણ કેવળ જ્ઞાનની માફક પરિપૂર્ણ

केवलणाण न० (केवलज्ञान) કેવળજ્ઞાન સપૂર્ણ-પરિપૂર્ણ જ્ઞાન

केवलणाणावरण न० (केवलज्ञानावरण) કેવળ જ્ઞાનનુ આવરણ-આચ્છાદન જ્ઞાનાવરણીયકર્મની એક પ્રકૃતિ

केवलणाणावरणिज्ज न० (केवलज्ञानावरणीय) કેવળજ્ઞાનને દબાવનાર કર્મ જ્ઞાનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ

केवलणाणि पु० (केवलज्ञानिन्) કેવળજ્ઞાની, કેવળી તીર્થંકર અને સિદ્ધભગવાન્

केवलदंसण न० (केवलदर्शन) કેવળદર્શન સપૂર્ણ દર્શન

केवलदंसणावरण न० (केवलदर्शनावरण) દર્શનાવરણીયકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ કેવળદર્શન ન પામે

केवलदंसणि पु० (केवलदर्शनिन्) કેવળ દર્શની જીવ

केवलनाण न० (केवलज्ञान) જુઓ 'કેવળણાણ' શબ્દ

केवलनाणावरणिज्ज पु० (केवलज्ञानावरणीय) જુઓ 'કેવળણાણાવરણિજ્જ' શબ્દ

केवलनाणि पु० (केवलज्ञानिन्) જુઓ 'કેવળણાણિ' શબ્દ (૨) અતીત ઉત્સર્પિણી કાળમા થયેલ પહેલા તીર્થંકર

केवलमरण न० (केवलमरण) કેવળજ્ઞાન સહિત મરણ (૨) કેવળ-અદ્વિતીય મરણ, પંડિતમરણ

केवलालोअ पु० (केवलालोक) કેવળજ્ઞાન, પરિપૂર્ણજ્ઞાન

केवलि त्रि० (केवलिन्) કેવળજ્ઞાની, કેવળી તીર્થંકર અને સિદ્ધભગવાન (૨) पु० કેવળસમુદ્ઘાત સાત સમુદ્ઘાતમાની સાતમી

केवलिपरिक्खय त्रि० (केवलिपाक्षिक) સ્વયંબુદ્ધ (૨) જિનદેવ, તીર્થંકર

केवलिय न० (कैवल्य) કેવળજ્ઞાનરૂપ ઘાતિકર્મનો વિયોગ.

केवलिय त्रि० (कैवलिक) કેવળજ્ઞાની સંબંધી (૨) કેવલિપ્રોક્ત (૩) न० કેવળજ્ઞાન, સપૂર્ણજ્ઞાન

केस पु० (क्लेश) ક્લેશ દુઃખ

केस पु० (केश) વાળ કેશ

केसंत पु० (केशान्त) કેશનો પર્યંત ભાગ, માથાની ચામડી

केसभूमि. स्त्री० (केशभूमि) કેશની ભૂમિ, માથાની ચામડી

केसर पु० न० (केशर) ફુલનો કેશર, પદ્મ વગેરે ફુલમાં થતું કેશરના આકારે તંતુ (૨) કપિલપુરની બહારના એક ઉદ્યાન–બગીચાનું નામ (૩) વૃક્ષની એક જાત, બકુલનું ઝાડ (૪) સિંહની કેશવાળી

केसरि पु० (केसरिन्) કેસરી સિંહ (૨) કેસરી રંગનું કપડું (૩) કેસરિ નામનો દ્રહ, નીલવંત પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ (૪) કેસરી-આવતી ચોવીસીના ચોથા પ્રતિવાસુદેવ

केसरिद्दह पु० (केसरिद्दह) જેમાંથી સીતા નદી નીકળે છે તે નીલવંત પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ

केसरिया. स्त्री० (केसरिका) } જમીન કે
केसरी (केसरी) } હાથ પગ સાફ કરવાને સન્યાસીને રાખવાનો લુગડાનો કકડો, લાકડીએ બાંધેલ રૂમાલ (૨) પાના પુંજવાનું સાધન, પૂંજણી

केसलोच पु० (केशलोच) વાળનો લોચ, વાળ ખેંચી લેવા તે

केसव पु० (केशव) કૃષ્ણ વાસુદેવનું નામ (૨) અર્ધ ચક્રવર્તી રાજા

केसवाणिज्ज. न० (केशवाणिज्य) કેશવાળા જીવોનો વ્યાપાર

केसवुट्टि. स्त्री० (केशवृष्टि) કેશ–વાળની વૃષ્ટિ કરી બતાવવાની વિદ્યા (૨) કેશ-વાળની વૃષ્ટિ

केसहत्थ पु० (केशहस्त) વેણી, અંબોડો

केसि. पु० (केशि) પરદેશી રાજાને સમજાવનાર પાર્શ્વપ્રભુના સંતાનીયા (૨) કેશીકુમાર ઉદાયનરાજાનો ભાણેજ (૩) કેશી વાસુદેવ

केसि त्रि० (क्लेशिन्) કલેશવાળો, દુ:ખવાળો

केसिआ स्त्री० (केशिका) માથા ઉપર લાંબા કેશ ધરાવનારી સ્ત્રી

केसी. स्त्री० (केशी) સાતમા વાસુદેવની માતા (૨) કેશવાળી સ્ત્રી

केसी. स्त्री० (कीदृशी) કેવી ? કેવા પ્રકારની ? (સ્ત્રી)

कोआसिय त्रि० (   ) પદ્મની પેરે વિકસેલ

कोइ. अ० (कश्चित्) કોઇએક

कोइल पु० स्त्री० (कोकिल) કોયલ

कोइलच्छय पु० (कोकिलच्छद) તૈલકંટક નામની એક વનસ્પતિ

कोइला. स्त्री० (कोकिला) કોયલડી

कोउग } न० (कौतुक) કુતુહલ. (૨) ગ-
कोउय } ર્ભાધાન કે સંસ્કાર, મહોત્સવ વિશેષ (૩) ઉતાર કાઢવો વગેરે કૌતુક કર્મ (૪) રક્ષા, રક્ષણ (૫) મંગળક્રિયા, કપાળે તિલક કરવું તે

कोउयकम्म न० (कौतुककर्मन्) મંગલ–સૌભાગ્ય માટે કપાળે તિલક કરવું તે

कोउहल न० } (कुतूहल) કૌતુકભાવ
कोऊहल पु० } કુતુહલ (૨) અભુક્તભોગની ઇચ્છા અને ભુક્ત ભોગની સ્મૃતિ

कोऊहल्लिल्ल. त्रि० (कौतूहलिक) કુતુહલી, મશ્કરો

कोकण पु० (कोङ्कण) એ નામનો એક દેશ

कोकणग त्रि० (कौंकणक) કોંકણ દેશનો રહેવાસી

कोंच. पु० (क्रौंच) ક્રૌંચ પક્ષી. (૨) त्रि० ક્રૌંચ દેશનો રહેવાસી

कोंचवर पु० (क्रौंचवर) આ નામનો એક દ્વીપ

कोंचवीरग पु० न० (क्रौंचवीरक) એક પ્રકારનું વહાણ

कोंचासण. न० (क्रौंचासन) એક જાતનું આસન

कोंचिय. त्रि० (कुञ्चित) સંકુચિત

कोडलग्ग न० ( ) निमित्त शास्त्र समधी सूचना

कोंडलग पु० (कुण्डलक) એક જાતનુ પક્ષી

कोंडलमेत्तग. पु० (कुण्डलमित्रक) એક વ્યન્તર દેવનુ નામ

कोडिया स्त्री० (कुण्टिका) જુઓ "કુડિયા" શબ્દ

कोंत पु० (कुन्त) ભાલો

कोंतिय. पु० (कौन्तिक) એક જાતનુ વાસ

कोंती स्त्री० (कुन्ती) જુઓ "કુંતી" શબ્દ

कोकंतिय. पु० स्त्री० ( ) કોકડુ (२) લોકડી

कोकणाय. न० (कोकनद) લાલ કમળ

कोकासिय त्रि० ( ) કોકાસ-લાલ કમળની પેઠે વિકસિત, પ્રફુલ્લિત

कोक्किल पु० स्त्री० (कोकिल) કોયલપક્ષી

कोकुइय ⎫ (कौत्कुचिक) ભાંડની
कोक्कुइय त्रि० ⎭ પેઠે ચેષ્ટા કરનાર

कोच्छ त्रि० (कौक्ष) ઉદર સમધી, ઉદર સાથે સબધ રાખનાર (२) न० ઉદર પ્રદેશ

कोच्छ पु० (कौत्स) એ નામનો એક દેશ (२) न० ગોત્ર વિશેષ (३) पु० स्त्री० કૌત્સગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ

कोच्छुंभरि. पु० (कुस्तुम्बरि) એક જાતનુ ધાન્ય

कोज्ज पु० (कुब्ज) કુબ્જક એક જાતનું ઝાડ (२) त्रि० જુઓ "કુબ્જ" શબ્દ

कोडि. पु० (कोटि) અગ્રભાગ, અણી (२) કરોડ, સખ્યા વિશેષ

कोडिल्ल पु० न० (कौटिल्य) નાનો મુદ્ગર

कोट्ट पु० ( ) કિલ્લો (२) પ્રાકાર, કુડુ

कोटुंतिया स्त्री० (कुट्टयन्तिका) તૃણ વગેરે પીસવાની થાપી

कोट्टकिरिया स्त्री० (कोट्टक्रिया) ચડિકા, દુર્ગા વગેરે રૂદ્રરૂપ દેવી

कोट्टग पु० (कोट्टक) સુતાર (२) લીલા ફળ સુકવવાનુ સ્થાન

कोट्टण न० (कुट्टन) જુઓ "કુટ્ટણ" શબ્દ

कोट्टणी स्त्री० ( ) કિલ્લા ઉપરની ભૂમિકા

कोट्टवीर. पु० (कोट्टवीर) આ નામના એક મુનિ, આચાર્ય શિવભૂતિના શિષ્ય

कोट्टाग पु० (कोट्टाक) સુતાર

कोट्टिम पु० न० (कुट्टिम) ભોયતળીયુ (२) રત્નમયભૂમિ (૩) ફરસબધીવાળી જમીન

कोट्टिमकार त्रि० (कुट्टिमकार) ભોય તળીયાનો બનાવનાર.

कोट्टिमतल न० (कुट्टिमतल) ભોયતળીયુ

कोट्टिल. ⎫ पु० (कोट्टिक) મુગદળ, મોગરી
कोट्टिल्ल ⎭

कोट्टवाणी स्त्री० (कोट्टवाणी) જૈન મુનિ ગણની એક શાખા.

कोट्ठ पु० न० (कुष्ठ) જુઓ "કુટ્ઠ" શબ્દ

कोट्ठ पु० (कोष्ठ) કોઠો, ધાન્ય ભરવાનો કોઠાર (२) કોઠો, છાતી (३) એક જાતનુ સુગધી દ્રવ્ય, કોઠ (४) ધાન્યાનુ એક નામ. (५) શરીરની અદર પોલાણવાળો અવયવ (६) ઉદ્યાન વિશેષ (७) આશ્રમ વિશેષ

कोट्ठग पु० (कोष्ठक) કોઠો, બુરજ (२) ઓરડો (३) શ્રાવસ્તી નગરી બહારનો એક બાગ

कोट्ठबुद्धि स्त्री० (कोष्ठबुद्धि) કોઠારના જેવી બુદ્ધિ, કોઠામા પડેલ ધાન્ય જેમ સડે કે બગડે નહિ તેમ મેળવેલુ જ્ઞાન જીવન પર્યંત નષ્ટ થાય નહિ એવા પ્રકારની બુદ્ધિ-શક્તિ

कोट्ठय पु० (कोष्ठ) જુઓ "કોટ્ઠ" શબ્દ.

कोट्ठागार पु० (कोष्ठागार) ધાન્યગૃહ, કોઠાર.

कोट्ठि. त्रि० (कुष्ठिन्) કુષ્ટ-રોગી.

कोट्ठिय. त्रि० (कोष्ठिक) કોઠવાળો; જેની પાસે કોઠ નામે સુગંધી દ્રવ્ય છે તે.

कोट्ठिया. स्त्री० (कोष्ठिका) નાનો કોઠો.

कोडंड. पुं० (कोदण्ड) ધનુષ્ય; કામઠું; બાણ.

कोडंडिय. न० (कुदण्ड) જુઓ "કુદંડિમ" શબ્દ.

कोडंब. पु० (कोलम्ब) વૃક્ષની નમેલી શાખાનો અગ્રભાગ.

कोडंवाणी. स्त्री० (कौटुम्बिनी) એ નામની એક શાખા.

कोडण. न० (कोट्टन) કુટવું તે.

कोडाकोडि. स्त्री० (कोटाकोटि) એક ક્રોડ ક્રોડ; કરોડે ગુણ્યા કરોડ.

कोडाल. न० (कोडाल) કોડાલ નામે એક ગોત્ર; ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણનું ગોત્ર. (૨) પું૦ આ ગોત્રના પ્રવર્તક પુરૂષ.

कोडालसगोत्त. त्रि० (कोडालसगोत्र) કોડાલ ગોત્રમાં જન્મેલ; કોડાલગોત્રવાળો.

कोडि. स्त्री० (कोटि) કરોડ; સો લાખ. (૨) ખુણો. (૩) છેડો; અંત્ય પ્રદેશ. (૪) હથીયારની ધાર. (૫) અણિ; અગ્રભાગ. (૬) ધનુષ્યની પણછ. (૭) પચ્ચખાણના ભાંગા; કરણ અને જોગના સંયોગથી ઉત્પન્ન થતા વિકલ્પના પ્રકાર.

कोडिकोडि. स्त्री० (कोटिकोटि) જુઓ "કોડાકોડિ" શબ્દ.

कोडिगार. पु० (कोटिकार) એક પ્રકારનો કારીગર; હથીયારની ધાર સમી કરનાર.

कोडिण. न० (कोटिन) કોટિન નામનુ એક નગર.

कोडिराण. } न० (कौण्डिन्य) વશિષ્ઠ ગો-
कोडिन्न. } ત્રની શાખારૂપ એક ગોત્ર. (૨) પુ૦ કૌણ્ડિન્ય ગોત્રના પ્રવર્તક પુરૂષ. (૩) ત્રિ૦ કૌણ્ડિન્ય ગોત્રીય. (૪) પું૦ આચાર્ય શિવભૂતિના શિષ્ય; એક જૈન મુનિ. (૫) મહાગિરિસૂરિના શિષ્ય, એક જૈન મુનિ.

कोडिन्ना. स्त्री० (कौण्डिन्या) કૌણ્ડિન્ય ગોત્રીય સ્ત્રી.

कोडिमा. स्त्री० (कोटिमा) ગંધારગ્રામની સાતમી મૂર્ચ્છના.

कोडिय. पुं० (कोटिक) એક જૈન મુનિ. (૨) એક જૈનમુનિગણ.

कोडियगण. पुं० (कोटिकगण) કોટિક નામનો મહાવીર સ્વામીનો એક ગણ.

कोडिल्ल. पु० (कौटिल्य) આ નામના એક ઋષિ; ચાણક્ય મુનિ.

कोडिल्लय. न० (कौटिल्लक) કૌટિલ્યનું અર્થ શાસ્ત્ર. (૨) ચાણક્યપ્રણીત નીતિશાસ્ત્ર.

कोडिसहिय. न० (कोटिसहित) એક પચ્ચખાણનો છેડો બીજા પચ્ચખાણની શરૂઆતને મળતો હોય તેવું તપ.

कोडी. स्त्री० (कोटी) કરોડની સંખ્યા.

कोडीण. न० (कोडीन) કૌત્સ ગોત્રની શાખારૂપ આ નામનું એક ગોત્ર. (૨) ત્રિ૦ આ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

कोडीदुगमिलण. न० (कोटिद्विकमिलन) વ્રતના બે છેડાનુ મિલાન કરવું તે; એક વ્રત પુરૂં થયું કે તે પાળ્યા વિના બીજાનો આરંભ કરવો તે.

कोडीमातसा स्त्री० (कोटिमातसा) ગાંધાર ગ્રામની એક મૂર્ચ્છના.

कोडीवरिस. न० (कोटिवर्ष) લાટ દેશનું એ નામનું એક નગર.

कोडीवरिसिया स्त्री (कोटिवर्षिका) એ નામની એક જૈનમુનિગણની શાખા.

कोडीसर. पुं० (कोटीश्वर) ધનાઢ્ય; કોટિપતિ-શાહુકાર.

कोडुंबि. त्रि० (कुटुम्बिन्) બહોળા કુટુંબવાળો. (૨) સંબંધી.

कोडुंविणी स्त्री० (कौटुम्बिनी) કુટુબની સ્ત્રી. (૨) દાસી

कोडुंविय पु० (कौटुम्बिक) કુટુબનો નાયક (૨) સેવક, હજુરી (૩) ગામનો નાયક. (૪) त्रि० કુટુબમા પેદા થયેલ

कोडुंवियपुरिस. पु० (कौटुम्बिकपुरुष) કુટુબનો માણસ, હજુરી, સેવક

कोडूसग पु० (कोदूषक) એક જાતનુ ધાન્ય, કોદરો.

कोडु न० (   ) જુઓ " કુરૂ " શબ્દ

कोढ पु० (कुष्ठ) એક પ્રકારનો રોગ, કોઢ

कोढि त्रि० (कुष्ठिन) કોઢ રોગવાળો, કોઢીયો

कोण पु० (   ) વીણા વગાડવાનો હાથો

कोण पु० न० (कोण) ખુણો

कोणाल. पु० (कोणाल) છવવિશેષ

कोणालग पु० (कोनालक) એક જાતનુ જળચર પક્ષી

कोणाली. स्त्री० (   ) ગોળી, ગોર

कोणिय. पु० (कोणिक) ચપાનગરીનો રાજા, શ્રેણિક રાજાનો પુત્ર

कोतव न० (कोतव) ઉંદરના વાળનુ બનાવેલુ સૂત

कोत्तिय पु० (कोत्कि) ભૂમિપર શયન કરનાર તાપસની એક જાત (૨) न० એક પ્રકારનુ મધ

कोत्थ. त्रि० (कौत्स) કુત્સગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષ શિરભુતિ વગેરે.

कोत्थ पु० (कोष्ठ) કોઠો, ઉદર પ્રદેશ

कोत्थर न० (   ) ઝાડની બખોલ

कोत्थल पु० (   ) થેલો, કોથળો

कोत्थलकारा. स्त्री० (कोत्थलकारी) કોથળા જેવુ ઘર કરનારી ભમરી

कोत्थलवाहगा स्त्री० (कोत्थलवाहिका) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા છવની એક જાત

कोत्थुभ पु० (कौस्तुभ) કૌસ્તુભ આભરણ (૨) કૃષ્ણવાસુદેવનો કૌસ્તુભ નામનો મણિ

कोत्थुह पु० (कौस्तुभ) અગીયારમા તીર્થકરના ૧ લા ગણધરનુ નામ

कोत्थुंभरच पु० (कोस्तुम्भवर्चम्) કોથમરી

कोदंड. पु० (कोदण्ड) ધનુષ્ય

कोदंडिय पु० (कुदण्ड) કુત્સિતદંડ, અયોગ્યદંડ

कोदूसग पु० (कोदूषक) એક જાતનુ ધાન્ય. કોદરા

कोद्दव पु० (कोद्रव) કોદરા

कोद्दाल. पु० (कुद्दाल) એક જાતનુ વૃક્ષ (૨) કોદાળી

कोद्दालिया. स्त्री० (कुद्दालिका) કુહાડી (૨) નાની કોદાળી

कोप्प. त्रि० (कोप्य) અપ્રીતિકર, દ્વેષ્ય

कोप्पर. पु० न० (कूर्पर) કોણી, હાથનો મધ્ય ભાગ (૨) નદીનો કિનારો

कोमग. पु० (कोमक) પક્ષી વિશેષ

कोमल त्रि० (कोमल) સુકોમળ, મૃદુ (૨) એક જાતનુ હરણ

कोमलिया. स्त्री० (कोमलिका) સુકોમળ સ્ત્રી

कोमारभिच्च न० (कौमारभृत्य) કુમારને ક્ષીરાદિકે કેવી રીતે પોષવુ તેનુ વર્ણન જેમા છે એવુ શાસ્ત્ર

कोमारी स्त्री० (कौमारी) કુમાર અવસ્થામા દીક્ષા લીધેલ સાધ્વી, બાળબ્રહ્મચારિણી.

कोमुइया. स्त्री० (कौमुदिका) શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવનુ એક ભેરી વાજીત્ર, ભેરી કૌમુદિકા

कोमुई. स्त्री० (कौमुदी) કાર્તિકી પૂર્ણિમા (૨) ચન્દ્રપ્રભા, ચન્દ્રજ્યોત્સ્ના

कोमुदियभेरी. स्त्री० (कौमुदिकभेरी) કૌમુદી-ઉત્સવનુ એક વાજીત્ર

कोमुदिया स्त्री० (कौमुदिका) કૌમુદિકાભેરી, લોકોને ખબર આપવા માટે મહોત્સવ પ્રસગે વગાડવાની ભેરી વાજીત્ર

कोमुदी. स्त्री० (कौमुदी) ચાન્દની

कोयव. न० (कोयव) કાયવ દેશના વસ્ત્રની એક જાત (૨) કાયવ નામનો એક દેશ

कोयवी स्त्री० ( ) રજાઇ, ધુરટી

कोरंग पु० (कोरङ्ग) પક્ષી વિશેષ

कोरंट पु० (कोरण्ट) કોરંટ જાતનું એક ઝાડ, ફુલના ગુચ્છાવાળું એક વૃક્ષ

कोरंटग पु० (कोरण्टक) વૃક્ષ વિશેષ (૨) न० કોરણ્ટક વૃક્ષનું પુષ્પ (૩) એક જાતનું પ્રાણી

कोरण न० (कोरण) કોતરવું તે

कोरव पु० न० (कोरक) કાર, મંજરી (૨) કળિ

कोरव. पु० (कौरव) કુરૂવંશ (૨) તે વંશમાં જન્મેલ

कोरविआ स्त्री० (कौरविका) મધ્ય ગ્રામની બીજી મૂર્છના

कोरव्व पु० स्त्री० (कौरव्य) કુરૂવંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ (૨) કોરવ્ય ગોત્રીય (૩) પુ० બારમા ચક્રવર્તી બ્રહ્મદત્ત

कोरव्विया स्त्री० (कौरविका) મધ્યમ ગ્રામની બીજી મૂર્છના.

कोरिंग पु० (कोरङ्ग) એક જાતનું પક્ષી

कोरिंट पु० (कोरण्ट) એક જાતનું ઝાડ.

कोरिंटग } **कोरिंटय** } पु० (कोरण्टक) જુઓ 'કોરંટગ'' શબ્દ

कोरिलअ त्रि० (कोरितक) કોરી ખાધેલું

कोल पु० (कोल) ધુણો, ઉધઇ, કીડી વગેરે (૨) બોરડીનું વૃક્ષ (૩) ડુક્કર ભુંડ (૪) મૂષિકના આકારનું કોલ નામે પ્રાણી (૫) न० બોર

कोल. त्रि० (कोल) બોર સંબંધી

कोलंब. पु० (कोलम्ब) નમેલા ઝાડની શાખાનો અગ્રભાગ

कोलघरिय त्रि० (कौलगृहिक) કુળગૃહ અને પિતૃગૃહ સંબંધી

कोलचुण्ण न० (कौलचूर्ण) બોરનું ચૂર્ણ, બોરકુટો

कोलज्जा स्त्री० ( ) ધાન્ય રાખવાની ખાણ

कोलट्ठिय न० (कौलास्थिक) બોરનો ઠળીઓ

कोलव. न० (कौलव) કૌલવ નામનું ત્રીજું કરણ

कोलवाल पु० (कोलपाल) ધરણેંદ્રના બીજા લોકપાળનું અને ભૂતાનંદ ઇંદ્રના લોકપાળનું નામ

कोलसुणग } **कोलसुणय** } पु० स्त्री० (कोलशुनक) મોટું ડુક્કર, જંગલી ભુંડ (૨) શિકારી કુતરો

कोलाल त्रि० (कौलाल) કુંભાર સંબંધી (૨) न० માટીનું પાત્ર

कोलालिय. पु० (कौलालिक) માટીના વાસણ વેચનાર, કુંભાર

कोलावास पु० न० (कोलावास) કાષ્ઠ, લાકડું

कोलाह पु० (कोलाभ) એક જાતનો ફેણ વાળો સર્પ.

कोलाहल पु० (कोलाहल) શોરબકોર, ગભરાટ

कोलिअ पु० ( ) કરોળીઓ

कोलुण्ण न० (कारुण्य) દયા, કરૂણા

कोलेज्जा स्त्री० ( ) નીચે ગોળ અને ઉપર ખાઇના આકારની કોઠી

कोल्ल पु० (कोल) કોળ વૃક્ષ

कोल्लाग } **कोल्लाय** } पु० (कोल्लाक) કોલાક નામનો સંનિવેશ-ગામ

कोल्लुग पु० ( ) શિયાળ (૨) શેરડી પીલવાનો ચિચોડો

कोव पु० (कोप) ક્રોધ, કોપ

कोवघर न० (कोपगृह) કોપ કરવાનું ઘર, રીસાઇને બેસે તે સ્થાન

कोविय त्रि० (कोविद) પંડિત હોશીઆર, કુશળ

कोस. पुं० (क्रोश) ગાઉ; બે હજાર ધનુષ પ્રમાણ ક્ષેત્ર; કોસ.

कोस. पुं० (कोष) આંખનો ડોળો. (૨) પેશાબ કરવાનું ઠામ. (૩) ગર્ભાશય; ગર્ભસ્થાન. (૪) ભંડાર; ખજાનો. (૫) કમળનો ડોડો. (૬) તલવારની મ્યાન.

कोसंब. पुं० (कौशाम्ब) દ્વારકાથી પાંડુ મથુરા જતાં વચ્ચે આવતું એ નામનું એક વન. (૨) એ નામનું એક ઝાડ. (૩) કોશામ્બ ઝાડનું ફળ.

कोसंबिया. स्त्री० (कौशाम्बिका) એ નામની એક શાખા.

कोसंबी. स्त्री० (कौशाम्बी) એ નામની એક નગરી.

कोसग. पु० (कोशक) એક જાતનું ઠામ-વાસણ.

कोसल पु० (कोशल) કોશલ દેશ. (૨) તે દેશના રાજા. (૩) त्रि० કોશલ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

कोसलग त्रि० (कोशलक) કોશલદેશવાસી.

कोसला. स्त्री० (कोशला) અયોધ્યા પ્રાંત; કોશલ દેશ.

कोसलिय. त्रि० (कोशलिक) કોશલદેશમા જન્મેલ. (૨) पु० અયોધ્યા નગરીનો અધિપતિ રાજા. (૩) त्रि० કોસલ દેશ સંબંધી; અયોધ્યા સબંધી.

कोसागार. पुं० (कोषागार) ભંડાર; ખજાનો.

कोसिकार. पु० (कोशिकार) એક જાતનો રેશમનો કીડો.

कोसिज्ज. न० (कौशेय) રેશમી વસ્ત્ર.

कोसिय. न० (कौशिक) કૌશિક નામનું ગોત્ર. (૨) पु० स्त्री० કૌશિક ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

कोसियार. पु० (कोशिकार) રેશમનો કીડો. (૨) न० રેશમી વસ્ત્ર.

कोसी. स्त्री० (कौशी) કૌશી નામની નદી કે જે ગંગામાં મળે છે.

कोसी. स्त्री० (कोशी) તલવારની મ્યાન.

कोसेज्ज. न० (कौशेय) રેશમી વસ્ત્ર. (૨) તસરનું બનાવેલું વસ્ત્ર.

कोह. पु० (   ) કોથળો; થેલી. (૨) સડવું; કોહાવું.

कोह पु० (क्रोध) ક્રોધ; રોષ; ગુસ્સો.

कोहंगक. पु० (कोभङ्गक) એક જાતનું પક્ષી.

कोहंड न० (कूष्माण्ड) કહોળું; દુધી.

कोहण. त्रि० (कोधन) ક્ષણે ક્ષણે તપી જનાર; ક્રોધી, અસમાધિનું નવમુ સ્થાનક સેવનાર.

कोहपिंड पुं० (कोधपिण्ड) આહારનો એક દોષ.

कोहमुंड त्रि० (क्रोधमुण्ड) ક્રોધ રહિત.

कोहसण्णा. स्त्री० (क्रोधसंज्ञा) ક્રોધમોહનીયના ઉદયથી ક્રોધિ મનુષ્યના મુખ નેત્ર દાન્ત વિગેરે અંગો ધ્રુજે છે તે; ક્રોધસંજ્ઞા.

कोहि त्रि० (क्रोधिन्) ક્રોધવાળો; ક્રોધી.

कोहिल्ल. त्रि० (क्रोधिन्) ક્રોધિલો; ખારીલો; ઝેરી.

कखोडी. स्त्री० (   ) મોટું લાકડું.

ख.

खं नं० (ख) આકાશ (૨) ઇંદ્રિય
खअ नं० (क्षत) ઘા જખમ
खइ त्रि० (क्षयिन्) ક્ષયરોગવાળો
खइअ पु० ( ) સ્વભાવ
खइय पु० (क्षायिक) કર્મ પ્રકૃતિનો ક્ષય કરવાથી ઉત્પન્ન થતો ભાવ જેમ જ્ઞાનાદિ ક્ષાયિક ભાવ (૨) ત્રિ૦ ક્ષય સંબંધી ક્ષયમાં સંબંધ રાખનાર
खइय त्रि० (क्षपित) ખપાવેલુ ક્ષય કરેલુ
खइय त्रि० (खचित) જડેલુ
खइय त्रि० (खादित) ખવાયેલ ખાધેલ (૨) નં૦ ભોજન
खइर पु० (खदिर) ખેરનું વૃક્ષ
खइत्र पु० ( ) જુઓ ખઇઅ શબ્દ
खउर पु० नं० (खुर) સ પારીના ના ડા માથી બનાવેલ તાપસનુ પાન (૨) ખેર વગેરેનો ચીકણો રસ ગુંદર
खउरकढिणय नं० (खुरकठिनक) તાપસનુ એક પ્રકારનુ પાત્ર
खउरिय त्रि० (क्षुब्ध) મેલુ ડોળુ
खओवसम पु० (क्षयोपशम) ઉદયમા આવેલ કર્મના ક્ષય અને ઉદયમા ન આવેલ કર્મનો ઉપશમ કરવો તે
खओवसमिय त्रि० (क्षायोपशमिक) ક્ષયોપશમ સંબંધી ક્ષયોપશમ ભાવે પ્રાપ્ત થતા મતિજ્ઞાન આદિ
खजग पु० (खञ्जन) ગાડની ઉંજણુ (૨) એક જાતનુ પક્ષી (૩) દીવાની મેસ મેંજળ
खड पु० नं० (खण्ड) ભાગ કટકો (૨) વનખંડ (૩) ખંડ
खडग नं० (खण्डक) વૈતાઢ્ય ઉપરના નવ ફૂટમાનુ ત્રીજુ ફૂટ-શિખર (૨) કર્મસ્થિતિના ખડ-ટુકડા
खडगप्पवाय पु० (खण्डकप्रपात) જુઓ ' ખડપ્પવાયગુહા ' શબ્દ
खडघडग पु० (खण्डघटक) એક જાતનુ ભિક્ષુકનુ જળપાત્ર
खडपट्ट त्रि० (खण्डपट्ट) અપૂર્ણ લુગડાવાળો, ગરીબ (૨) ઠગ જુગારી (૩) અન્યાયથી વ્યવહાર કરનાર
खडपडह त्रि० (खण्डपटह) ખોખરા ઢોલવાળો
खडप्पवायगुहा स्त्री० (खण्डप्रपातगुहा) વૈતાઢ્ય પર્વત વચ્ચે પૂર્વ બાજુની એક ગુફા જેમાથી ચક્રવર્તી ઉત્તર ભરત દેશો સાધી પાછા દક્ષિણ ભરતમા વળે છે
खडप्पवायगुहाकूड पु० (खण्डप्रपातगुहाकूट) વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપરના નવ ફૂટમાનુ બીજુ ફૂટ શિખર
खडभेय पु० (खण्डभेद) પદાર્થનુ એક જાતનુ પૃથક્કરણ
खडमल्लय पु० नं० (खण्डमल्लक) ભિક્ષાપાત્ર
खडरक्ख पु० (खण्डरक्ष) દાણી દાણ લેનાર (૨) કોટવાળ
खडसिरी स्त्री० (खण्डश्री) વિજય નામે ચોર સેનાપતિની સ્ત્રીનુ નામ
खडा स्त्री० (खण्डा) મિશ્રી સાકર
खडाखडि अ० (खण्डशस्) ખડેખંડ ટુકડે ટુકડા
खडाभेय पु० (खण्डभेद) કટક કટકે ભાગવુ તે ખડ-ટુકડા થાય તેવી રીતે ભેદવુ તે
खडिय पु० (खण्डिक) શિષ્ય વિદ્યાર્થી
खडिय त्रि० (खण्डित) ખડિત ખાડેલ (૨) એક દેશથી ભગાયેલ ખડિત થયેલ

खंडी स्त्री० (   ) ગઢમા પાડેલી બારી, બીંડી (૨) ખાળ, દર્શિયરા (૩) કિલ્લાનુ છિદ્ર.

खंडुयग न० (खण्डक) ખાડરા, ખડ, વિભાગ

खंडेय पु० (पण्डय) અનક, પક્ષીવિશેષ

खंत त्रि० (क्षान्त) ક્ષમાવાળો (૨) પુ० પિતા, બાપ

खंति स्त्री० (क्षान्ति) સહનશીનતા, ક્રોધનો નિગ્રહ કરવો તે, ક્ષમા

खंतिखमा. स्त्री० (क्षान्तिक्षमा) ક્રોધને રોકીને સહનશીનતા રાખવી તે

खंतिया स्त्री० (क्षान्तिका) જનની, માતા

खंद पु० (स्कन्द) કાર્તિકસ્વામી, કાર્તિકેય.

खंदग्गह. पु० (स्कन्दग्रह) સ્કન્દ કૃત ઉપદ્રવ (૨) જ્વર વિશેષ

खंदमह. पु० (स्कन्दमह) કાર્તિકસ્વામિનો ઉત્સવ

खंदय. पु० (स्कन्दक) ખધક સન્યાસી, ગર્દભાલીના શિષ્ય કે જે શ્રી ગૌતમસ્વામીના મિત્ર હતા, જેને પિંગલનિર્ગ્રંથે પ્રશ્નો પુછ્યા હતા, તે પ્રશ્નોના જવાબ ન આપી શકવાથી મહાવીરસ્વામી પાસે જતા પ્રશ્નોના ખુલાસા મેળવી શ્રી મહાવીરસ્વામિ પાસે દીક્ષા લીધી

खंदसिरी. स्त्री० (स्कन्दश्री) એક ચોર સેનાપતિની સ્ત્રીનુ નામ

खंदिल पु० (स्कन्दिल) સિદ્ધસૂરિના શિષ્ય સ્કન્દિલાચાર્ય

खंध पु० (स्कन्ध) બૌદ્ધમતમા રૂપ, વેદના, વિજ્ઞાન, સંજ્ઞા અને સંસ્કાર એ પાંચને સ્કન્ધ કહેવામા આવે છે (૨) કાંધ, ખભો (૩) દ્વિપ્રદેશાદિક પરમાણુ સમાપુઓ મળીને બનેલ એક જથ્થો (૪) ઝાડનુ થડ (૫) સમગ્ર વસ્તુ સમૂહ પદાર્થ (૬) માલા વિગેરે (૭) ડાળનો (૮) એ ઇન્દ્રિયવાળો એક છંદ (૯) કર્મના સ્કંધ.

खंधकरणी स्त्री० (स्कन्धकरणी) સાધ્વીને ખભે નાખવાનુ વસ્ત્ર, સઘારીઓ

खंधग पु० (स्कन्दक) જુઓ "ખધ" શબ્દ

खंधगरणी स्त्री० (स्कन्धकरणी) જુઓ "ખધકરણી" શબ્દ.

खंधदेस पु० (स्कन्धदेश) સ્કન્ધનો આખી વસ્તુનો એક ભાગ

खंधप्पएस पु० (स्कन्धप्रदेश) આખી વસ્તુનો એક બારીકમા બારીક અંશ

खंधवीय पु० (स्कन्धबीज) ખધ-થડરૂપ બીજ જેને છે તે, થડ વાવવાથી જે થાય તે, મોગરો, ચંપેલી, સલ્લકી, ધુપેડો વિગેરે

खंधमंत त्रि० (स्कन्धमत्) સ્કન્ધવાળો

खंधार पु० (स्कन्धावार) સેનાનો પડાવ, લશ્કરનુ નિવાસ સ્થાન-છાવણી

खंधारमाण. पु० (स्कन्धावारमान) સૈન્યને ગોઠવવાની કળા

खंधावार पु० (स्कन्धावार) જુઓ "ખધાર" શબ્દ

खंधि त्रि० (स्कन्धिन्) સ્કન્ધવાળો

खंपणय न० (   ) ખાપણ, મડદા ઉપર નાખવાનુ વસ્ત્ર.

खंभ पु० (स्तम्भ) થાભલો, થભ

खंभालण न० (स्तम्भालगन) થાભલા સાથે બાધવુ તે

खक्कारपविभत्ति न० (खकारप्रविभक्ति) ખ અક્ષરના આકારની રચનાવાળુ નાટક, ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનુ એક

खग. पु० (खग) પક્ષી

खगइ स्त्री० (खगति) ગમન, ગતિ

खग्ग पुं० न० (खड्ग) તરવાર

खग्गपुरा स्त्री० (खड्गपुरा) સુકચ્છવિજયની મુખ્ય રાજધાની.

खग्गा स्त्री० (खड्गा) ચારણાવિજયની મુખ્ય રાજધાની,

खग्गि पु० (खड्गिन्) ગેંડો.

खग्गी स्त्री० (खड्गी) જુઓ ' ખગ્ગા " શબ્દ

खग्गूड त्रि० ( ) ખરાબ સ્વભાવવાળુ લુચ્ચુ (૨) ધર્મહીન નાસ્તિક (૩) નિદ્રાળુ (૪) રસલપટ

खचिय त्रि० (खचित) જડેલુ ખીચેલુ (૨) કેશર વિગેરેથી રગેલુ

खज्ज त्रि० (खाद्य) ખાજા વગેરે-ખાવા યોગ્ય પદાર્થ

खज्जू स्त्री० (खर्ज्जू) ખુજલી, ખરજવુ

खज्जूर पु० (खर्जूर) ખજુર એક જાતનો મેવો

खज्जूरी स्त्री० (खर्ज्जूरी) ખજુરીનુ ઝાડ

खज्जोत } पु० (खद्योत) પતગીઓ
खज्जोय } ખજુઓ

खट्ट त्रि० ( ) ખાટુ

खट्टग पु० (खट्वाङ्ग) ખાટલાના અગ-પાયા વગેરે

खट्टमेह पु० (खट्टमेघ) ખાટા પાણીનો વરસાદ

खट्टामल्ल पु० (खट्वामल्ल) બિમારીને લીધે ખાટલામાથી ઉઠી શક્તા નથી તે

खड्डा स्त्री० ( ) ખાડ ખાઇ

खड्डिआ स्त्री० (खड्डिका) ગધાર ગ્રામની બીજી મૂર્છના

खड्डुग न० } ( ) આગળીમા પહે
खड्डुय पु० } રવાની વીંટી કૈરવા વગરે ઘરેણા

खड्डुया स्त्री० ( ) આગળીના ટકોરા આગળીથી મારવુ તે (૨) ઠોકર આઘાત

खण पु० (क्षण) અવસર વખત (૨) ન્હાનામા ન્હાનો (૩) સખ્યાત પ્રાણરૂપ કાળવિભાગ મુહૂર્ત

खणग त्रि० (खनक) ખોદનાર

खणजोइ त्रि० (क्षणयोगिन्) પ્રતિક્ષણે નાશ પામનાર ક્ષણિક

खणण्णु त्रि० (क्षणज्ञ) અવસર જાણનાર

खणलव पु० (क्षणलव) ક્ષણમાત્ર કે લવ માત્ર વૈરાગ્યભાવથી ધ્યાન કરવુ તે તીર્થ કર નામ ગોત્ર બાધવાના વીશ પ્રકાર માનો એક

खणि स्त्री० (खनि) ખાણ

खणिय त्रि० (क्षणिक) ક્ષણભગુર

खणिय त्रि० ( ) ખોદેલુ

खत न० (क्षत) ઘા, ચાંદો જખમ

खतग्ग पु० (क्षतग्र) રાતા પુદ્ગલની પદર જાતમાની એક જાત

खत्त पु० (क्षत्र) ક્ષત્રિય (૨) દાસીપુત્ર વર્ણસકર

खत्त न० ( ) છાણ જેવા રસવાળુ (૨) ખાતર પાડેલ (૩) ખાતર પાડવુ ભીંતમા બાકુ કરવુ તે

खत्तखणग पु० ( ) ભીંતમા બાકુ પાડી ચોરી કરનાર ચોર

खत्तखणण न० ( ) ખાતર પાડવુ ચોરી કરવાને અદર દાખલ થવા ભીતમા બાકુ પાડવુ તે

खत्तमेह पु० ( ) છાણના રસ જેવો વરસાદ

खत्तय पु० (क्षत्रक) રાજા દેવનુ નામ (૨) ખેતર ખોદનાર (૩) ચોર

खत्ति पु० स्त्री० (क्षत्रिन) ક્ષત્રિય જાતના મનુષ્ય

खत्तिय पु० स्त्री० (क्षत्रिय) ક્ષત્રિય જાતિ ચાર વર્ણમાનો બીજો વર્ણ

खत्तियकुंडगाम पु० (क्षत्रियकुण्डग्राम) ક્ષત્રિય કુડ નામે ગ્રામ જ્યા જમાલિ રહેતા હતા

खत्तियकुंडपुर न० (क्षत्रियकुण्डपुर) મહાવીર સ્વામીની જન્મ ભૂમિનુ ગામ સિદ્ધાર્થ રાજાની રાજધાની

खत्तियकुमार पु० (क्षत्रियकुमार) ક્ષત્રિય કુમાર રાજપુત્ર

खत्तियकुल. न० (क्षत्रियकुल) સામાન્ય ક્ષત્રિય તરિકે સ્થાપેલું કુળ.

खत्तियविज्जा. स्त्री० (क्षत्रियविद्या) ક્ષત્રિયની ધનુર્વિદ્યાદિ વિદ્યા; ૪૦ વિદ્યામાંની એક.

खत्तियाणी. स्त्री० (क्षत्रियाणी) ક્ષત્રિયની સ્ત્રી.

खदिरसार. पुं० (खदिरसार) ખેરસાર.

खद्द. } त्रि० (खाद्य) મનોજ્ઞ; સ્વાદિષ્ટ;
खद्ध. } રસભર.

खद्ध. त्रि० ( ) અધિક; પ્રમાણુથી વધારે. (૨) મોટું. (૩) અ० જલદી; શિઘ્ર

खद्धं. अ० (शीघ्रम्) જલદી; ઉતાવળે.

खद्धादाणिअ. त्रि० ( ) સમૃદ્ધિવાળું.

खपुप्फ. न० (खपुष्प) આકાશના ફુલની પેઠે શૂન્ય.

खपुसा. स्त्री० ( ) એક પ્રકારના જોડા.

खम. त्रि० (क्षम) શક્તિમાન્; સમર્થ. (૨) શુભ; હિતકર.

खमग. पुं० (क्षपक) માસખમણ આદિ તપ કરનાર; તપસ્વી સાધુ.

खमण. पुं० (क्षमण) સહનશીલતા રાખનાર સાધુ. (૨) તપ; ઉપવાસ.

खमय. पुं० (क्षमक) જુઓ " ખમગ " શબ્દ.

खमरिह. त्रि० (क्षमार्ह) ક્ષમા કરવાને યોગ્ય.

खमा. स्त्री० (क्षमा) સહનશીલતા; ક્ષમા.

खमावणा. स्त्री० (क्षमापना) અપરાધની માફી માગવી-ખમાવવું; મિચ્છામિદુક્કડ લેવું તે.

खमासमण. पुं० (क्षमाश्रमण) ક્ષમાધારી સાધુ.

खय. पुं० (क्षय) મૂળથી ઉચ્છેદ; સમૂળગો નાશ.

खयनाणि. पुं० (क्षयज्ञानिन्) સર્વથા આવરણના ક્ષયથી ઉત્પન્ન થએલ કેવળ જ્ઞાનવાન; કેવળી.

खयनिप्फण्ण. त्रि० (क्षयनिष्पन्न) કર્મના ક્ષયથી પ્રાપ્ત થયેલ ભાવ; ક્ષાયકભાવે પ્રાપ્ત થતાં કેવળજ્ઞાનાદિ.

खयर. पुं० (खदिर) ખેરનું ઝાડ.

खयसमज. न० (क्षयशमज) ઉદીરીત મિથ્યાત્વનો ક્ષય અને અનુદીરિતનો ઉપશમ કરવાથી ઉત્પન્ન થતું ક્ષયોપશમ સમકિત.

खयिअ. त्रि० (क्षायिक) જુઓ "ખઇઅ" શબ્દ.

खर. त्रि० (क्षर) નાશવંત; અસ્થાયી.

खर. त्रि० (खर) કઠિન; ખરખરો; કર્કશ; તીક્ષ્ણ. (૨) न० તલનું તેલ. (૩) त्रि० ગધેડું. (૪) पुं० રાહુનું અપરનામ.

खरअ. पु० ( ) કામગરો; નોકર; દાસ.

खरंट. त्रि० (खरण्ट) તિરસ્કારક. (૨) અશુચિ પદાર્થ.

खरंटण. न० (खरण्टन) પ્રેરણા.

खरंटणा. स्त्री० (खरण्टना) નિંદા; તિરસ્કાર; અપમાન.

खरकंट. पु० (खरकण्ट) તીક્ષ્ણ કાંટા સરખો; શીખામણ દેનાર સાધુને દુર્વચન રૂપ કાંટાથી વીંધનાર શ્રાવક.

खरकंड. न० (खरकाण्ड) કઠિન ભાગ. (૨) પહેલી નરકનો પહેલો કાંડ-અંશ વિશેષ.

खरकम्मिअ. त्रि० (खरकर्मिन्) ખરાબ કામ કરનાર (૨) કોટવાળ.

खरडिअ. त्रि० ( ) લેપ કરાયેલ.

खरण. न० ( ) બોરડીની કાંટાવાળી ડાળી.

खरपुढवी. स्त्री० (खरपृथ्वी) કઠિન પૃથ્વી.

खरफरुस. त्रि० (खरपरुष) ઘણું કઠોર.

खरमुह. पुं० (खरमुख) ખરમુખ નામે એક અનાર્ય દેશ.

खरमुहिया. स्त्री० (खरमुखिका) વાદ્ય વિશેષ; કાહલા.

खरमुही स्त्री० (खरमुखी) કાહલા, એક જાતનું વાજીત્ર

खरय पु० ( ) રાહુ દેવનું એક નામ (૨) ત્રિ० કઠિન (૩) પુ० કામ કરનાર નોકર

खरसन्नय न० (खरसञ्जक) તલનું તેલ

खरसाविग्रा. स्त्री० (खरशाविका) લિપિ વિશેષ

खरसाहिया. स्त्री० (खरसाधिका) અઢાર લિપિમાંની એક

खरस्सर. पु० (खरस्वर) વજ્ર જેવા કાંટાવાળા શાલ્મલી વૃક્ષ ઉપર નારકીને ચઢાવીને ગધેડાના જેવો અવાજ કાઢતા નારકીને આમતેમ ખેંચે તે પરમાધામી

खरा स्त्री० (खरा) હાથથી ચાલનાર જન્તુ વિશેષ

खरावट्ट. पु० (खरावर्त) કઠિન ચક્રની પેઠે પાણીનું ગોળ કુંડાળુ થાય તે, વમળ

खरिश्रा स्त्री० ( ) દાસી

खरिंसुय पु० (खरिंसुक) કન્દ વિશેષ

खरोट्टिया स्त्री० (खरोष्ट्रिका) અઢાર લિપિમાંની એક

खरोट्ठी स्त्री० (खरोष्ट्री) જુઓ "ખરોટ્ઠિઆ" શબ્દ

खल न० (खल) ખળાવાડ (૨) ત્રિ० લુચ્ચો, દુર્જન

खलणा स्त्री० (स्खलना) ભુલ, ત્રુટિ

खलवाड पु० (खलवाट) ખળાવાડ

खलिग्र. न० (स्खलित) સ્ખલના ભૂલ, અતિચાર (૨) ત્રિ० શીલથી સ્ખલના પામેલ

खलिण. न० (खलिन) ઘોડાની લગામ, ચોકડુ (૨) નદીની ભેખડ

खलिणमट्टिया. स्त्री० (खलिनमृत्तिका) ભેખડની માટી

खलीण न० (खलीन) લગામ ચોકડુ (૨) નદીનો કિનારો

खलु अ० (खलु) અવધારણ અર્થમાં અને વાક્યના અલંકાર રૂપે ખલુ શબ્દ આવે છે (૨) પુન, ફરીથી (૩) પાદપૂર્તિ

खलुग्र न० (खलुक) પગની એડી

खलुंक त्रि० (खलुङ्क) અવિનીત, ક્ષુદ્ર અને વાંકા સ્વભાવવાળો (૨) પુ० ગળીયો બળદ કે ઘોડો (૩) ડાંસ મચ્છર વિગેરે ક્ષુદ્ર જંતુ.

खलुंकिज्ज त्रि० ( ) ગળીયા બળદ સંબંધી (૨) न० ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું આ નામનું એક અધ્યયન

खलुग पु० न० ( ) ખાખરાના પાંદડાનો પડીઓ (૨) જોડા, મોજડી, પગરખા

खल्लूड. पु० (खल्लूट) એક જાતનો કન્દ

खवग्र त्रि० (क्षपक) કર્મોનો ક્ષય કરનાર (૨) પુ० ક્ષપકશ્રેણિગત સાધુ

खवग पु० (क्षपक) ક્ષપકશ્રેણિગ્રામ સાધુ (૨) મોહનીયને ખપાવવા રૂપ-ક્ષપક શ્રેણિ

खवगसेढि. } **खवगसेणि.** } स्त्री० (क्षपकश्रेणि) ક્ષપક શ્રેણિ, કર્મોને નાશ કરવાની પરિપાટી

खवगाउ. पु० (क्षपकायुष्) આયુષ્યને ખપાવનાર-સૂક્ષ્મસંપરાય અને અપૂર્વ કરણ ગુણસ્થાનવાળો જીવ

खवण न० (क्षपण) કર્મનો ક્ષય કરવો તે, અમુક અંશે કર્મની નિર્જરા કરવી તે (૨) પ્રકરણ, અધ્યયન (૩) પુ० સાધુ, મુનિ

खवणा स्त्री० (क्षपणा) અધ્યયનનું અપર નામ

खवल्ल पु० (खवल्ल) એક જાતનું માછલું

खवा स्त्री० (क्षपा) રાત્રિ રાત

खवाजल न० (क्षपाजल) હિમ

खवित } **खविय** } त्रि० (क्षपित) ખપાવેલ, ક્ષય કરેલ.

खस पु० (खस) ખસ નામનો એક દેશ (૨ પુ૦ સ્ત્રી૦ તે દેશના રહેનાસી
खसखासिय पु० (खसखासिक) ખસખાસિક નામનો એક દેશ (૨) ત્રિ૦ તે દેશમા રહેનારાઓ માણસો
खसर पु० (   ) ખસનો રોગ, ખસ
खह. न० (ख) આકાશ
खहचर पु० (खेचर) પક્ષી
खहचरी स्त्री० (खचरी) પક્ષિણી
खहयर पु० स्त्री० (खचर) પક્ષી (૨) વિદ્યાધર
खहयरी स्त्री० (खचरी) પક્ષિણી (૨) વિદ્યાધરની સ્ત્રી
खाअ. त्रि० (खात) ખોદેલુ. (૨) ન૦ ખોદેલુ જળાશય (૩) ઉપર વિસ્તારવાળી અને નીચે સાંકડી તેમજ ઉપર અને નીચે સરખી એવી ખાઇ
खाइ स्त्री० (ख्याति) પ્રખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ
खाइअ पु० (चायिक) જુઓ " ખઇઅ " શબ્દ
खाइं. अ० (   ) શોભાદર્શક અવ્યય
खाइया स्त्री० (खातिका) નીચે અને ઉપર સરખી ખોદેલી ખાઇ.
खाइम. त्रि० (खादिम) સુખડી મેવો વગેરે ખાવા લાયક પદાર્થ
खाइय. त्रि० (खादित) ખવરાવેલુ, ભક્ષણ કરાવેલુ
खाइय त्रि० (ख्यात) પ્રગટ કરેલ, કહેલ
खाइय न० (क्षायक) ક્ષાયકભાવે ક્ષાયક સમકિત કેવળજ્ઞાન વગેરે
खाइखइ. पु० (खाउखड) એ નામનો ચોથી નરકનો એક નરકાવાસો
खाउहिल. पु० (   ) જેના શરીર પર ધોળા તથા કાળા પટા હોય છે તેવુ એક પ્રાણી
खाणि स्त्री० (खानि) ખાણ
खाणिआ. स्त्री० (खानिका) જુઓ "ખાણિ" શબ્દ
खाणु. पु० (स्थाणु) ઝાડનુ ઠુઠુ (૨) ખીલો, ખુટો
खाणुसमाण. त्रि० (स्थाणुसमान) સુકેલ ઝાડના ઠુઠા જેવો, પોતાની ખોટી હઠ છોડે નહિ તે, ખોટો આગ્રહ કરનાર
खात. त्रि (खात) ખોદેલુ (૨) ન૦ ખાઇ
खातिआ. स्त्री० (खातिका) જુઓ " ખાઇઆ " શબ્દ
खात्त न० (चात्र) ખાતર
खात्तखणग त्रि० (चात्रखनक) ખાતર પાડનાર, ચોર,
खामण न० (चामण) ખમાવવુ
खामणा स्त्री० (चामणा) અપરાધની માફી માગવી, ખમાવવુ તે
खामिय. त्रि० (चमित) ક્ષમા કરેલ; માફી આપેલ
खाय त्रि० (खात) ખોદેલુ
खाय त्रि० (ख्यात) પ્રખ્યાત, પ્રસિદ્ધ (૨) ખાડો, કુવો (૩) ખાઈ
खार त्रि० (चार) ખારૂ (૨) પુ૦ જવખાર વગેરે ખારપદાર્થ (૩) વેર (૪) ખારો રસ (૫) સ્ત્રી૦ ખારવાળી ભૂમિ (૬) ત્રિ૦ ભુજપર સર્પની એક જાત (૭) પુ૦ ક્ષરણ, સચલન (૮) ભસ્મ, ખાખ
खारगालण. न० (चारगालनक) સાજીખાર વિગેરેને ગાળવાનુ પાત્ર.
खारतउसी स्त्री० (चारत्रपुषी) કડવી તુમડી, વનસ્પતિ વિશે।
खारतंत पु० (चारतन्त्र) વાજીકરણ શાસ્ત્ર, આયુર્વેદનો એક ભાગ
खारतिल्ल न० (चारतैल) ખારૂં તેલ

खारदाह. પુ० (क्षारदाह) સાજીખારાદિ પકાવવાની જગ્યા.
खारमेह પુ० (क्षारमेघ) ખારવૃક્ષના રસ જેવા જળવાળો મેઘ-વરસાદ.
खारवत्तिय त्रि० (क्षारपात्रिक) ખારા પાત્રમાં જમાવેલ, ખારા પાત્રમાં રહેલ
खारवत्तिय. त्रि० (क्षारवर्तित) ખાર ભભરાવેલ, ખારમાં નાખેલ.
खारवावी स्त्री० (क्षारवापी) ક્ષારથી ભરેલી વાવ
खारायण. पु० (क्षारायण) મડપ ગોત્રની શાખાભૂત એક ગોત્ર (૨) તે શાખાનો પુરૂષ
खारिअ पु० (क्षारिक) ખારિયુ મૂળા વગેરેના પાંદડામાં મીઠુ ભભરાવી અથાણા જેવુ બનાવવામાં આવે છે તે
खारी स्त्री० (खारी) એક જાતનુ પ્રાણી
खालगणिय पु० (क्षालगणिक) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ. (૨) त्रि० તે દેશના રહેવાસી
खालिय त्रि० (क्षालित) ધોએલુ
खावणा. स्त्री० (ख्यापना) પ્રસિદ્ધિ
खाविञ्जंत त्रि० (खाद्यमान) જે ખાવામાં આવે છે તે
खावियग त्रि० (खादितक) જે ખવાઇ ગયેલુ છે તે
खास पु० (कास) ખાસીનો રોગ, ઉધરસ
खासिअ न० (कासित) જુઓ " ખાસ " શબ્દ
खासिय पु० (खासिक) એ નામનો એક દેશ (૨) त्रि० તે દેશના રહેવાસી
खिइ स्त्री० (क्षिति) પૃથ્વી
खिंखणी. } **खिंखिणी** } स्त्री० (किङ्किणी) ઘુઘરી, ઘટડી
खिंसण न० (खिंसन) નિન્દા તિરસ્કાર, અપમાન.
खिंसणा. स्त्री० (खिंसना) લોક સમક્ષ મર્મ ઉઘાડા પાડી અવજ્ઞા કરવી
खिंसणिज्ज. त्रि० (खिंसनीय) તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય
खिंसा. स्त्री० (खिंसा) નિંદા
खिंसिय. त्रि० (खिंसित) મર્મભેદી વચનથી તિરસ્કાર કરેલ
खिक्खिज्जंत. त्रि० (क्खिंक्रियमाण) ખિં ખિં અવાજ કરનાર
खिज्जणा. स्त्री० (खिद्यना) ખેદ
खिज्जणिय. त्रि० (खेदनीय) ખેદ કરવાને યોગ્ય
खिज्जणिया. स्त्री० (खेदनिका) ખેદ ક્રિયા, અફસોસ, મનનો ઉદ્વેગ
खिज्जिय. त्रि० (खिन्न) ખેદ પામેલુ (૨) न० પ્રણયજન્ય રોષ
खिड्डकर. त्रि० (खेलकर) ગિદગિદિયા કરનાર, ખેલ કરનાર
खिति. स्त्री० (क्षिति) પૃથ્વી.
खित्त. न० (क्षेत्र) આકાશ પ્રદેશ (૨) આર્ય અનાર્ય દેશ (૩) દ્વિપનો એક ભાગ, ખંડ-વિજય, જેમ ભરતક્ષેત્ર આદિ (૪) ખુલ્લી જમીન, ધાન્ય વાવવાની જમીન
खित्त त्रि० (क्षिप्त) ફેંકેલુ
खित्तअ. त्रि० (क्षेत्रज) ક્ષેત્ર સ્ત્રીથી ઉપજેલા છોકરા
खित्तइत्त } **खित्तचित्त** } त्रि० (क्षिप्तचित्त) ભ્રાન્ત ચિત્ત, ગાંડો
खित्तवाल पु० (क्षेत्रपाल) દેવ વિશેષ, ખેતરપાળ
खिन्न त्रि० (खिन्न) ખેદ પામેલુ
खिप्प. त्रि० (क्षिप्र) શીઘ્ર, ત્વરાવાળુ
खिप्पं अ० (क्षिप्रम्) જલદી, ઉતાવળુ
खिप्पगइ पु० (क्षिप्रगति) દિશાકુમારના લોકપાળનુ નામ (૨) અમિતગતિ તથા અમિતવાહન ઇન્દ્રના લોકપાળનુ નામ (૩) त्रि० શીઘ્ર ગતિવાળા

खिप्पामेव. अ० (क्षिप्रमेव) જલદીથી, તુરતજ
खिल. न० (खिल) અકૃષ્ટ ભૂમિ
खिलीकय त्रि० (खिलीकृत) ખીલી મારીને કર્મને નિકાચિત કરેલ, નિકાચિત બન્ધને બાંધેલ
खिल्लुड पु० ( ) કન્દ વિશેષ
खिल्लूह पु० ( ) વનસ્પતિ, કંદ વિશેષ
खिविय त्रि० (क्षिप्त) ફેંકેલું
खीण त्रि० (क्षीण) ખપી ગયેલ, નાશ પામેલ (૨) પુ૦ દુર્બળ, કૃશ (૩) બારમા ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનકનું ટુંકુ નામ
खीणकसाय न० (क्षीणकषाय) બારમું ગુણસ્થાનક કે જ્યાં કષાયનો સર્વથા ક્ષય કરવામાં આવે છે
खीणदुह त्रि० (क्षीणदुःख) દુઃખ રહિત
खीणमोह त्रि० (क्षीणमोह) મોહ રહિત
खीणराग त्रि० (क्षीणराग) વીતરાગ, રાગ રહિત (૨) પુ૦ તીર્થંકર દેવ
खीर न० (क्षीर) દુધ (૨) ક્ષીર નામનો પાંચમો સમુદ્ર અને પાંચમો દ્વીપ (૩) પુ૦ ક્ષીરવર સમુદ્રના અધિષ્ઠાયક દેવ
खीरइय त्रि० (क्षीरकित) જેમાં દૂધ પેદા થયેલું છે તે, સજાન ખીર
खीरकाओली. } स्त्री० (क्षीरकाकोली) એ
खीरकाकोलि. } નામની સાધારણ વનસ્પતિ
खीरणी स्त्री० (क्षीरणी) વૃક્ષ વિશેષ
खीरदुम पु० (क्षीरद्रुम) દૂધવાળાં ઝાડ, થોર આકડો વિગેરે.
खीरधाई स्त्री० (क्षीरधात्री) બાળકને ધવરાવનારી ધાવમાતા
खीरपूर पु० (क्षीरपूर) ઉભરાતું દૂધ
खीरप्पभ पु० (क्षीरप्रभ) ક્ષીરવર દ્વીપના અધિપતિ દેવતા
खीरमुस पु० (क्षीरमुष) એ નામનું પર્વત જાતનું એક ઝાડ
खीरमेह. पु० (क्षीरमेघ) ભરતક્ષેત્રમાં ઉત્સર્પિણીનો બીજો આરો બેસતાં સાત દિવસ પુષ્કર સંવર્ત નામનો મેઘ વરસ્યા પછી બીજો મેઘ સાત દિવસસુધી વરસે તેનું નામ
खीरवई स्त्री० (क्षीरवती) ઘણું દૂધ આપનારી
खीरवर पु० (क्षीरवर) દ્વીપ વિશેષ.
खीरसमुद्द पु० (क्षीरसमुद्र) ક્ષીર સાગર
खीरसागर पु० (क्षीरसागर) ક્ષીર સમુદ્ર
खीरसाला. स्त्री० (क्षीरशाला) દૂધની શાળા-દુકાન
खीराइय त्रि० (क्षीरकित) જેમાં ક્ષીર-રસ ઉત્પન્ન થયો છે એવું
खीरासव पु० (क्षीराश्रव) જેનું વચન દૂધના જેવું સાંભળનારને મધુર લાગે તેવી શક્તિ-લબ્ધિવાળો માણસ
खीरिणिया. स्त्री० (क्षीरिणिका) દૂધવાળી, દુઝણી
खीरिणी स्त्री० (क्षीरिणी) ચીકણાળી ઝાડની વેલ (૨) દૂધવાળી
खीरोदग } पु० (क्षीरोदक) ક્ષીરસમુદ્ર,
खीरोदग } ક્ષીરસાગર
खीरोदा स्त्री० (क्षीरोदा) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ભાગની બીજી વિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરની મહાનદી
खीरोय न० (क्षीरोद) ક્ષીરસાગર
खीरोया स्त्री० ( ) જુઓ "ખીરોદા" શબ્દ
खील पु० न० (कील) ખીલો.
खीलग. पु० (कीलक) જુઓ "ખીલ" શબ્દ
खीलमग्ग पु० (कीलमार्ग) માર્ગ વિશેષ, જ્યાં ધૂળ વધારે હોવાથી ખીલી કે નિશાન કરવામાં આવ્યું હોય તે
खीलावण न० (क्रीडन) ક્રીડા કરવી, રમવું

खीलावणधाई स्त्री० (क्रीडनधात्री) रमाडनार दाइ, धावमाता

खु अ० (खु) वाक्यालंकार (२) निश्चे

खु. स्त्री० (क्षुध्) क्षुधा, भूख

खुइ स्त्री० (क्षुति) छींक (२) छींकनु निशान

खुंभण त्रि० (क्षोभण) क्षोभ गभराट उपजावनार

खुक्खु. पु० (खुक्खु) दोडना घोडाने "खुकखु" शब्द थाय छे ते

खुज्ज. पु० (कुब्ज) जेना हाथ पग मस्तक अने आना-डोक लक्षणयुक्त प्रमाणोपेत होय अने पेट छाती पीठ वगेरे लक्षणहीन होय ते संस्थाननु नाम, ७ संस्थाणमानु चोथु संठाण (२) त्रि० कुबडो (३) न० जे प्रकृतिना उदयथी कुबडापणु प्राप्त थाय ते नामकर्मनी एक प्रकृति

खुज्जकरणी. स्त्री० (कुब्जकरणी) खंभा उपर राखवाना सथारीआ वस्त्रने खभा नीचे पीठ उपर एक पटाथी बांधी राखवु ते

खुज्जा स्त्री० (कुब्जा) कुबडी, दासी (२) कुब्जदेशनी दासी (३) शुकनानु पान (शुकदानी) धारण करनारी दासी

खुज्जिया स्त्री० (कुब्जिता) सोळ रोगमानो एक रोग

खुडग } त्रि० (क्षुल्लक) न्हानु, लघु,
खुड्डग } हलकु.
खुडिय }

खुड्ड त्रि० (क्षुद्र) न्हानो लघु (२) पु० नानो शिष्य (३) पु० न० एक प्रकारनी अगूठी

खुड्ड पु० (क्षौद्र) मदिरा

खुड्डखुड्डग त्रि० (क्षुद्रक्षुद्रक) न्हानामा न्हानो, बहुज न्हानो

खुड्डग } त्रि० (क्षुल्लक) जुओ "खुडु" शब्द
खुड्डय. }

खुड्डलय. पु० (क्षुद्रालय) थोडा झुपडावाळु गाम, न्हानु गाम

खुड्डलिअ त्रि० (क्षुल्लक) नाजुक, न्हानु

खुड्डाअ त्रि० (क्षुल्लक) जुओ "खुडग" शब्द.

खुड्डाखुड्डिय त्रि० (क्षुद्रक्षुद्रक) न्हानामा न्हानो

खुड्डाग त्रि० (क्षुल्लक) जुओ "खुडग" शब्द

खुड्डागणियंठ. (क्षुल्लकनैर्ग्रन्थ) उत्तराध्ययन सूत्रनु छठ्ठु अध्ययन

खुड्डिआ. स्त्री० (क्षुद्रिका) नहि खोदेलु नानु तळाव (२) न्हानी साध्वी

खुड्डिय त्रि० (क्षुल्लक) जुओ "खुडिय" शब्द

खुड्डियाविमाणपविभत्ति. स्त्री० (क्षुद्रिकाविमानप्रविभक्ति) ए नामनु एक कालिक सूत्र

खुणिय त्रि० (क्षुण्ण) भूमि उपर खुदेलु

खुत्त त्रि० ( ) खुची गयेल, डुबी गयेल

खुद्द त्रि० (क्षुद्र) दुष्ट, नीच (२) हलकु, तुच्छ (३) लघु, न्हानु

खुद्दाअ. त्रि० (क्षुद्रक) जुओ 'खुद्द' शब्द

खुद्दिमा. स्त्री० (क्षुद्रिमा) गांधार ग्रामनी बीजी मूर्छना

खुधिय. त्रि० (क्षुधित) क्षुधातुर, भूख्यो रहेल.

खुप्पिवासा स्त्री० (क्षुत्पिपासा) भूख अने तरस

खुभिय त्रि० (क्षुभित) क्षोभ पामेल, डोगायमान थयेल (२) न० क्षोभ, खळभळाट (३) कलेश, झगडो

खुम्मिय. त्रि० ( ) नमेलु, कायमानी पेठे वळी गयेलु

खुर पु० (खुर) उत्तरभरतमानो खोरासान देश (२) पगनी खरी

खुर. पु० (क्षुर) અસ્ત્રો, સજીઓ
खुरदुग त्रि० (खुरद्विक) ગાય ભેંસ વગેરેની આમડીમા ઉત્પન્ન થતા કીટ વગેરે
खुरपत्त. न० (क्षुरपत्र) છરી, અસ્ત્રો (૨) છરપનો (૩) त्रि० છરી જેવા પાંદડા વાળુ (૪) न० અસ્ત્રાની ધાર.
खुरप्प पु० (क्षुरप्र) અસ્ત્રો (૨) ખરપો (૩) દાતરડું
खुरमुंडग्र न० (क्षुरमुण्डक) હજામત કરનાર, નાઈ
खुरि त्रि० (खुरिन्) ખરીવાળુ જાનવર
खुल्ल पु० न० (क्षुद्र) બે ઇંદ્રિયવાળા જીવ, નાના શખલા
खुल्लग. त्रि० (क्षुल्लक) કોડી
खुव. पु० (क्षुप) નાનો છોડવો
खुवग पु० ( ) ખોબો
खुह. पु० ( ) અંકુશાકાર (૨) અંકુશાકાર આકાશ પ્રદેશની શ્રેણી
खुहा स्त्री० (क्षुधा) ક્ષુધા, ભૂખ
खुहिग्र. त्रि० (क्षुभित) ક્ષોભ પામેલ, ત્રાસ પામેલ
खुहिय त्रि० (क्षुधित) ભુખેલ, બુભુક્ષિત
खेग्र. पु० (खेद) સયમ, વિરતિ (૨) શ્રાન્તિ
खेग्र पु० न० (क्षेत्र) આકાશ (૨) ખેડવાની જમીન, ખેતર (૩) જમીન, ભૂમિ (૪) દેશ, ગામ, નગર વગેરે સ્થાન (૫) ભાર્યા, સ્ત્રી
खेचर पु० स्त्री० (खचर) જુઓ " ખયર " શબ્દ
खेज्जणा स्त्री० (खेदना) ખેદસૂચક વાણી, ખેદ.
खेज्जग न० (खाद्यक) ખાજના, ખાજા
खेड न० (खेट) ગામ કરતા મ્હોટુ અને શહેર કરતા થોડી વસતિનુ સ્થાન, જેને ફરતો ધૂળનો ગઢ હોય તે ખેડા (૨) આસપાસ નદી કે પર્વત આવેલા હોય તેવુ સ્થાન (નગર)
खेटग न० (खेटक) હાલ.
खेडण. न० (कर्षण) ખેડવુ.
खेडय. पु० (खेटक) લાકડાની નાની પગી
खेड्ड न० (खेल) ખેલ, ૨૪ કળામાની એક
खेड्डा स्त्री० (क्रीडा) ક્રીડા, ચોપાટ ગજીપા વગેરે રમત
खेणावाण. पु० (खगाण) આકાશમાણ, શસ્ત્ર વિશેષ
खेत्त न० (क्षेत्र) આકાશ, જેમા જીવાદિ પદાર્થ નિવાસ કરી શકે તે (૨) દેશ (૩) જગ્યા, સ્થાન (૪) ઉઘાડી-ખુલ્લી જમીન, ધાન્યના ખેતર, ગગાસ (૫) રાહુનુ નામ (૬) પન્નવણાના ત્રીજા પદના ચોવીસમા દ્વારનુ નામ
खेत्तकप्प पु० (क्षेत्रकल्प) દેશનો રિવાજ
खेत्तपरमाणु. पु० (क्षेत्रपरमाणु) ક્ષેત્રઆશ્રી પરમાણુ, આકાશ પ્રદેશને અવગાહી રહેલ પુદ્ગળ પરમાણુ
खेत्तपलिओवम न० (क्षेत्रपल्योपम)
खेत्तपलिय न० (क्षेत्रपल्य) ક્ષેત્ર પલ્ય, ક્ષેત્રઆશ્રી પલ્યોપમ, પલ્યોપમનો એક પ્રકાર
खेत्तलोय पु० (क्षेत्रलोक) ક્ષેત્રરૂપલોક, લોકાકાશ
खेत्तविवागा स्त्री० (क्षेत्रविपाकी) ખેત્રવિપાકી કર્મપ્રકૃતિ
खेत्ताणुपुव्वी. स्त्री० (क्षेत्रानुपूर्वी) ક્ષેત્રવિષયક અનુપૂર્વી-અનુક્રમ
खेत्तादेस. पु० (क्षेत्रादेश) ક્ષેત્રની અપેક્ષા.
खेत्ति त्रि० (क्षेत्रिन्) ક્ષેત્રવાળો, ખેતરનો ધણી
खेत्तेज्जणा स्त्री० (क्षेत्रैषणा) ક્ષેત્રની અપેક્ષાએ કલ્પવુ તે.
खेद. पु० (खेद) પીડા, ખેદ.

खेम न० (क्षेम) કલ્યાણ, ઉપદ્રવનો અભાવ. (૨) પ્રાપ્ત વસ્તુનું પરિપાલન (૩) ત્રિ૦ કુશળતા યુક્ત, હિતકર

खेमग्र. पु० (क्षेमक) અંતગડસૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના પાંચમા અધ્યયનનું નામ (૨) કાકંદી નગરીનો રહેનારો એક ગાથાપતિ.

खेमकर. त्रि० (क्षेमङ्कर) ક્ષેમકુશળ (રક્ષા) કરનાર (૨) पु० એ નામનો અઠ્યાસીમો મહાગ્રહ (૩) પાંચમા કુળકરનું નામ (૪) જમ્બૂદ્વીપમાં ઐરાવતક્ષેત્રમાં થનાર ચોથા કુલકર.

खेमंधर पु० (क्षेमधर) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં થનાર પાંચમા કુલકર (૨) છઠ્ઠા કુલકરનું નામ (૩) ત્રિ૦ ઉપદ્રવ દૂર કરનાર

खेमकर त्रि० (क्षेमकर) સુખકારી

खेमपुरी स्त्री० (क्षेमपुरी) સુકચ્છવિજયની મુખ્ય નગરી-રાજધાની

खेमय पु० (क्षेमक) આ નામના એક અન્તકૃદ્ જૈનમુનિ

खेमरूव त्रि० (क्षेमरूप) કલ્યાણકારક, ઉપદ્રવ રહિત

खेमलिज्जिया स्त्री० (क्षेमलिका) જૈનમુનિ ગણની એક શાખા

खेमा स्त्री० (क्षेमा) કચ્છવિજયના કચ્છ રાજાની મુખ્ય રાજધાની.

खेय पु० (खेद) ખેદ, શ્રમ (૨) કર્મને ખેદ કરાવનાર સંયમ

खेयराण. } त्रि० (खेदज्ञ) સંસારના ખેદને-
खेयन्न } દુઃખને જાણનાર

खेयर त्रि० (खेचर) આકાશગામી, પક્ષી (૨) વિદ્યાધર

खेरि स्त्री० ( ) નાશ

खेल. त्रि० (खेलक) વેશ કરી ખેલ કરનાર નટ વિશેષ

खेल. पु० (श्लेष्मन्) નાક તથા મુખમાંથી ચીકણો કફ નીકળે તે, સળેખમ.

खेलावणधाई स्त्री० (क्रीडाधात्री) બાળકને રમાડવાનું કામ કરનાર ધાવમાતા.

खेलोसहि. स्त्री० (श्लेष्मौषधि) એક પ્રકારની લબ્ધિ-શક્તિ, થુંકથી કોઈનું દર્દ મટી જાય એવી જાતની શક્તિ

खेल्ल न० (क्रीडा) ક્રીડા, રમત

खेल्लणा. स्त्री० (क्रीडा) રમત ગમત

खेल्लुड. पु० ( ) કઈની એક જાત

खेव. पु० (क्षेप) ફેંકવું તે (૨) સ્થાપન કરવું તે

खेविय त्रि० (क्षेपित) ફેંકેલ

खोउदग्र पु० (क्षोदोदक) શેરડીના રસ જેવા પાણીવાળો એક સમુદ્ર

खोखुब्भमाण. त्रि० (क्षोक्षुभ्यमान) અતિશય ક્ષોભ પામતું, આકુળ-વ્યાકુળ થતું

खोड पु० ( ) મ્હોટું લાકડું (૨) પ્રદેશ, વિભાગ, સ્થળ (૩) પ્રસ્ફોટન, પ્રમાર્જન

खोड पु० (खोट) વસ્ત્રાદિકનું પડિલેહણ કરતાં એક ભાગ જોયા પછી તેના ઉપરની રજ તરણું કે કોઈ જન્તુને ખંખેરવાને તે ભાગનું પ્રમાર્જન કરવું તે

खोडी स्त्री० ( ) મોટું લાકડું.

खोणि स्त्री० (क्षोणि) પૃથ્વી

खोतवर. पु० (क्षोदवर) ક્ષોદવર નામનો દ્વીપ

खोतोद पु० क्षोदोद) ક્ષોદોદ નામનો સમુદ્ર

खाद पु० (क्षोद) ચૂર્ણન, વિદારણ (૨) ઇક્ષુરસ, શેરડીનો રસ

खोदवर पु० (क्षोदवर) એ નામનો એક દ્વીપ

खोदोग्र } पु० (क्षोदोद) સમુદ્ર વિશેષ
खोदोद } જેનું પાણી શેરડીના રસ જેવું મધુર હોય છે (૨) મધુર પાણીવાળી વાવ (૩) न० મીઠું પાણી, શેરડીના રસ જેવું મધુર પાણી.

खोदोदग. न० (चोदोदक) શેરડીના રસ જેવુ પાણી
खोद्द. न० (चौद्र) મધ
खोभ पु० (चोभ) ભય, ક્ષોભ
खोभण न० (चोभण) આકુળતા, વિહ્વળતા
खोभिय त्रि० (चोभित) સ્થાનથી ચલાવેલ, ક્ષોભ પમાડેલ
खोम न० (चोम) સુતરાઉ કપડુ
खोमपसिण न० (चोमप्रश्न) વિદ્યા વિશેષ, જે વસ્ત્રમા દેવતાનુ આવાહન કરી શકાય છે તે
खोमिय न० (चौमिक) શણ તથા સુતરાઉ વસ્ત્ર (૨) રેશમી વસ્ત્ર (૩) ત્રિ० શણ સંબંધી
खोय. पु० (चोद) શેરડી (૨) સાતમા દ્વીપ અને સાતમા સમુદ્રનુ નામ
खोरय. न० ( ) એક જાતનુ ગોળ વાસણુ
खोल पु० (खोल) ખોળ, તલ વગેરેનો કુચ્ચો (૨) ગુપ્તચર, જાસુસ.
खोसिय त्रि० ( ) જુનુ કરી નાખેલુ
खोह पु० (चोभ) ભય, ક્ષોભ.

ग.

ग त्रि० (ग) જનાર (૨) પ્રાપ્ત થનાર.
गइ स्त्री० (गति) ચાલ, ગમન, ધર્માસ્તિકાયનુ ખાસ લક્ષણુ (૨) એક ભવમાથી બીજા ભવમા જવુ તે, ગત્યતરમા જવુ તે (૩) નિસ્તાર કરનાર, આશ્રયસ્થાન, શરણયોગ્ય (૪) મરીને જ્યા જવુ તે ગતિચાર, નરક, તિર્યંચ મનુષ્ય અને દેવતા (૫) જ્ઞાન (૬) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ નરકઆદિ ગતિમા જાય છે (૭) પન્નવણા સૂત્રના ત્રીજા પદના બીજા દ્વારનુ નામ, કે જેમા નરક આદિ ગતિ આશ્રી જીવોનુ અલ્પા બહુત્વ કહ્યુ છે
गइनाम न० (गतिनामन्) દેવાદિ ગતિનુ કારણભૂત કર્મ
गइप्पवाय पु० (गतिप्रपात) ગતિનુ નિયતપણુ (૨) એ નામનો ગ્રથનો એક ભાગ
गंग. पु० (गङ्ग) મધ્યાહ્ને નદી ઉતરતા પગે ટાઢી અને માથે ગરમીનો અનુભવ થાય છે, માટે એક સમયે બે ઉપયોગ હોઇ શકે એમ સ્થાપન કરનાર ગગ નામનો પાચમો નિહ્નવ, દ્વિક્રિય મતના પ્રવર્તક આચાર્ય
गंगदत्त पु० (गङ्गदत्त) નવમા વાસુદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ (૨) છટ્ઠા બળદેવ તથા વાસુદેવના પૂર્વભવના ધર્માચાર્ય (૩) હસ્તિનાપુરનો રહેવાસી એક ગાથાપતિ
गंगदत्ता स्त्री० (गङ्गदत्ता) એક સાર્થવાહની સ્ત્રીનુ નામ
गंगप्पवाय पु० (गङ्गाप्रपात) હિમવત પર્વત ઉપરથી નીકળતી ગગા નદીનો દરેડો જ્યા પડે છે તે કુડ
गंगा. स्त्री० (गङ्गा) ગગા નદી (૨) ગોશાળાના મત પ્રમાણે કાળ પરિમાણ વિશેષ (૩) ભીષ્મપિતામહની માતાનુ નામ.
गंगाउल. पु० (गङ्गाकुल) ગગા નદીને કાંઠે રહેનાર એક જાતના તાપસ.
गंगाकुंड न० (गङ्गाकुण्ड) હિમવત પર્વતપર રહેલ એક કુડ કે જેમાથી ગગા નદી નીકળી છે

गंगाकूड. न० (गङ्गाकूट) હિમવંત પર્વતનું એક શિખર.

गंगादीव. पु० (गङ्गाद्वीप) આ નામનો એક બેટ જ્યાં ગંગાદેવીનુ ભવન છે.

गंगादेवी. स्त्री० (गङ्गादेवी) ગંગા નદીની અધિષ્ઠાત્રી દેવી.

गंगावत्त. पु० (गङ्गावर्त्त) એ નામનો એક દ્રહ.

गंगासय. न० (गङ्गागत) ગોશાળાના મત પ્રમાણે કાળપરિમાણ વિશેષ.

गंगासागर. पु० (गङ्गासागर) આ નામનું એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ કે જ્યાં ગંગા સમુદ્રને મળે છે.

गंगेय. पु० (गाङ्गेय) એ નામના એક પાર્શ્વનાથના સંતાનીયા. (૨) ગંગાનો પુત્ર-ભીષ્મપિતા.

गंज. पु० (गञ्ज) ગાજો. (૨) એક પ્રકારની ખાદ્ય વસ્તુ.

गंठ पु० (ग्रंथ) પુસ્તક; શાસ્ત્ર.

गंठि. पु० स्त्री० (ग्रन्थि) ગાંઠ. (૨) રાગદ્વેષની નિવડ ગાંઠ.

गंठिआ. स्त्री० (ग्रन्थिका) મોહનીય કર્મની રાગદ્વેષરૂપ ગાંઠ.

गंठिग त्रि० (ग्रन्थिक) કર્મની ગાંઠ સહિત.

गंठिभेय. त्रि० (ग्रन्थिभेद)
गंठिभेयग. त्रि० (ग्रन्थिभेदक) ગાઠ છોડી ચોરી કરનાર. (૨) पु० ચોરની એક જાત.

गंठिम. न० (ग्रन्थिम) ગાઠ દઈને ગુંથેલ માળા વગેરે (૨) ગુલ્મ જાતનુ એ નામનુ ઝાડ

गंठिमग. न० (ग्रन्थिमक) એ નામનુ ગુલ્મ જાતનુ વૃક્ષ

गंठिय त्रि० (ग्रथित) ગુંથેલુ, ગઠેલુ

गंठिल.
गंठिल्ल. त्रि० (ग्रन्थिमत्) ગાઠવાળું.

गंड पु० न० (गण्ड) કપોળ; ગાલ. (૨) ગુંમડુ, કણ્ઠમાળ, રસોળી વિગેરે. (૩) ફોડો. (૪) ગેંડું. (૫) ૧૧ મા તીર્થંકરનું લાંછન. (૬) થાનોલો; સ્તન. (૭) નાવી; હજામ.

गंडअ. पु० (गण्डक) ઢેલીઓ. (૨) ઢંઢેરો પીટનાર.

गंडमाणिया. स्त्री० (गण्डमाणिका) દેશવિશેષ પ્રસિદ્ધ ધાન્યનું માપ.

गंडलेहा. स्त्री० (गण्डलेखा) ગાલપાલી; ગાલપર ચોપડેલી કસ્તુરી વગેરેની છટા.

गंडवच्छा. स्त्री० (गण्डवत्सका) પીન-પુષ્ટ સ્તનયુક્ત છાતીવાળી સ્ત્રી.

गंडवाणिया. स्त्री० (गण्डवाणिका) ડાલાથી નાનું વાંસનું પાત્ર; સુંડલી.

गंडाग. पु० (गण्डक) હજામ.

गंडि. पुं० (गण्डि) જન્તુ વિશેષ.

गंडि. त्रि० (गण्डिन्) કંઠમાળના રોગવાળો.

गंडिया. स्त्री० (गण्डिका) સામાન્ય અર્થના અધિકારવાળી ગ્રન્થ પદ્ધતિ. (૨) સોનીની એરણ. (૩) શેરડીના કકડા; ગંડેરી.

गंडियाणुओग. पु० (गण्डिकानुयोग) દષ્ટિવાદ સૂત્રાન્તર્ગત અનુયોગનો એક વિભાગ.

गंडी. स्त्री० (गण्डी) સોનીની એરણ ગોઠવવાનું લાકડું (૨) ગડી પુસ્તક; પહોળાઇમાં અને જાડાઇમાં સરખુ હોય તે ગણ્ડિ પુસ્તક. (૩) કમળની કર્ણિકા.

गंडीपद.
गंडीपय. पु० (गण्डीपद) ગણ્ડી-સોનીની એરણ અથવા કમળની કર્ણિકા જેવા પગવાળા જનાવર, હાથી, ગેંડા, વિગેરે.

गंडीपोत्थय. पु० न० (गण्डीपुस्तक) ગણ્ડી નામનું પુસ્તક

गंडूयलग पु० (गण्डूपद) બે ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

गंडूल. पु० (गण्डोल) પેટમાં ઉત્પન્ન થતા કૃમિ.

गंडोवहाणय } न० (गण्डोपधानक) गाल
गंडोवहाणिय. } मसूरीय

गंतार. त्रि० (गन्तृ) જનાર, ચાલનાર

गंतिय न० (गन्तृक) तृण विशेष

गंतुपच्चागया. स्त्री० (गत्वाप्रत्यागता) એક તરફ ગોચરી કરતા છેડે જઇ બીજી શ્રેણી તરફ ગોચરી કરવી તે, જૈન મુનિઓની ભિક્ષાનો એક પ્રકાર

गंतुमण पु० (गन्तुमनस) જવાની ઇચ્છાવાળો અર્થાત્ અમુક સૂત્ર સમર્પણ કરોતો પછી ભણીને કે સાંભળીને જાઉં એમ બોલનાર અવિનીત શિષ્ય

गंथ. पु० (ग्रन्थ) કર્મનો બંધ, કર્મની ગાંઠ (૨) ગ્રંથ, પુસ્તક (૩) બાહ્ય અને અભ્યન્તર પરિગ્રહ, બાહ્ય–ધન ધાન્યાદિ અને અભ્યન્તર–કષાયાદિ. (૪) સૂયગડાંગ સૂત્રના ચૌદમા અધ્યયનનું નામ (૫) સૂત્રાર્થ, શાસ્ત્રની મતનમ (૬) સ્વજન; સંબંધી લોક

गंथाईअ. पु० (ग्रन्थातीत) પરિગ્રહરહિત જૈન મુનિ

गंथि पु० स्त्री० (ग्रन्थि) ગાંઠ

गंथिम. त्रि० (ग्रथिम) જુઓ ' गंठिम " શબ્દ

गंध. पु (गन्ध) નાસિકા–ઘ્રાણેંદ્રિયનો વિષય, સુગંધ કે દુર્ગંધ (૨) ગંધ નામનો દ્વીપ તથા સમુદ્ર (૩) આધાકર્મ આદિ ઉદ્ગમનના દોષ (૪) ચૂર્ણ વિશેષ (૫) न० દેવ વિમાન વિશેષ (૬) त्रि० ગન્ધયુક્ત પદાર્થ

गंधकासाइया स्त्री० (गन्धकाषायिका) સુગન્ધી કષાય રંગની સાડી

गंधजुत्ति स्त्री० (गन्धयुक्ति) સુગંધિ તેલ, અત્તર વિગેરે બનાવવાની યુક્તિનું વિજ્ઞાન

गंधट्टय न० (गन्धाट्टक) ગન્ધવાળા દ્રવ્યનું ચૂર્ણ

गंधड्ड. त्रि० (गन्धाढ्य) ગન્ધપૂર્ણ, સુગન્ધથી ભરપુર

गंधण. पु० (गन्धन) ગંધન જાતનો સર્પ, કે જે મૂકેલ ઝેર મંત્ર પ્રયોગથી પાછું ચુસી લે છે

गंधणाम. न० (गन्धनामन्) ગન્ધના હેતુ ભૂત કર્મ વિશેષ

गंधद्दव्व. न० (गन्धद्रव्य) સુગન્ધિત વસ્તુ, સુવાસિત દ્રવ્ય

गंधदेवी स्त्री० (गन्धदेवी) સૌધર્મ દેવલોકની એક દેવી

गंधग्घाणि. स्त्री० (गन्धघ्राणि) ગન્ધ તૃપ્તિ

गंधमादण. } पु० (गन्धमादन) એ નામનો
गंधमायण. } ઘોડાના સ્કંધને આકારે એક વખારા પર્વત (૨) તેનું શિખર

गंधवट्टय. न० (गन्धवर्त्तक) સુગન્ધિત લેપદ્રવ્ય.

गंधवट्टि. स्त्री० (गन्धवर्ति) સુગંધની વાટ, અગરબતી, સુગંધમય ગુટિકા

गंधवट्टिभूय. त्रि० (गन्धवर्त्तिभूत) જેમાં ઉત્તમ સુગન્ધ હોય તેવી ગુટિકા વગેરે

गंधव्व. पु० (गन्धर्व) ગાયનપ્રિય વ્યન્તર દેવની એક જાત (૨) એક જાતની લિપિ (૩) કુંથુનાથજીના યક્ષનું નામ (૪) ગવૈયો, ગાન કરનાર (૫) न० એક અહોરાત્રિના ત્રીસ મુહૂર્તમાંનું ૨૨ મું મુહૂર્ત (૬) ગંધર્વવિદ્યા, નાટક, (૭) નૃત્યયુક્ત ગાન

गंधव्व. त्रि० (गान्धर्व) ગંધર્વસંબંધી, ગન્ધર્વ સાથે સંબંધ રાખનાર

गंधव्वकंठ न० (गन्धर्वकण्ठ) એક જાતનું રત્ન

गंधव्वघर न० (गन्धर्वगृह) સંગીતગૃહ, સંગીતશાળા

गंधव्वनगर पु० (गन्धर्वनगर) આકાશમાં ગન્ધર્વ નગરને આકારે થતો વાદળાનો દેખાવ

गंधव्वलिवि. स्त्री० (गन्धर्वलिपि) અઢાર લિપિમાંની એક.

गंधहत्थि. पुं० (गन्धहस्तिन्) સુગંધિ મદ ઝરતો હાથી. (૨) કૃષ્ણ વાસુદેવનો વિજય નામનો હાથી.

गंधहारक. } **गंधहारग** } पुं० (गन्धहारक) ગંધાર દેશ. (૨) त्रि० તે દેશનો નિવાસી.

गंधार. पु० (गान्धार) સાત સ્વરમાનો ત્રીજો સ્વર. (૨) એ નામનો એક દેશ.

गंधारगाम. पु० (गन्धारग्राम) નન્દી આદિ સાત મૂર્ચ્છનાનો આશ્રયભૂત શ્રુતિ સમૂહ.

गंधारी. स्त्री० (गान्धारी) અંતગડસૂત્રના પાંચમા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ. (૨) કૃષ્ણવાસુદેવની એક પટ્ટરાણી. (૩) નમિનાથજીની દેવીનુ નામ. (૪) એ નામની એક વિદ્યા

गंधावइ. पु० (गन्धापातिन्) એ નામનો હરિવર્ષક્ષેત્રમાંનો વાટલો વેતાઢ્ય પર્વત.

गंधावाति. पु० (गन्धापातिन्) રમ્યકવાસ ક્ષેત્રના મધ્ય ભાગમા આવેલ એક વાટલો વેતાઢ્ય પર્વત

गंधि. त्रि० (गन्धिन्) ગન્ધવાળુ

गधिय त्रि० (गन्धिक) સુવાસિત; ગન્ધવાળુ. (૨) કરીયાણું, ગંધીઆણુ.

गंधिल. पु० (गन्धिल) પશ્ચિમ મહાવિદેહની ૭ મી વિજય. (૨) એ વિજયનો રાજા.

गंधिला. स्त्री० (गन्धिला) ગન્ધિલા નામની એક વિજય.

गंधिलावई. स्त्री० (गन्धिलावती) પશ્ચિમ મહાવિદેહની આઠમી વિજય.

गंधिलावईकूड. न० (गन्धिलावतीकूट) ગંધમાદન પર્વતનું એક શિખર. (૨) એ નામનું વૈતાઢ્ય પર્વતનું એક શિખર.

गंधोदग. } **गंधोदय.** } न० (गन्धोदक) સુગન્ધિ જળ.

गंभीर. त्रि० (गम्भीर) સાગરપેટો; ગંભીર. (૨) થાગ વિનાનું (૩) ગહન; ગીચઝાડીવાળુ. (૪) પ્રકાશ રહિત; અંધારાવાળું. (૫) पु० न० ગહન સ્થાન; ગહન પ્રદેશ. (૬) पु० યદુવંશી રાજા અન્ધકવૃષ્ણિના એક પુત્રનુ નામ.

गंभीरपोय. न० (गम्भीरपोत) એ નામનું એક નગર.

गभीरमालिणी. स्त्री० (गम्भीरमालिनी) સુવલ્ગુવિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરની એક અન્તરનદી. (૨) મહાવિદેહક્ષેત્રની એક એ નામની નગરી.

गंभीरविजय. पुं० (गम्भीरविजय) અગાધ આશય; અંધારાવાળું સ્થાન.

गंभीरा. स्त्री० (गम्भीरा) ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

गकारपविभत्ति. पु० (गकारप्रविभक्ति) નાટકનો એક પ્રકાર; ૩૨ પ્રકારનાં નાટકમાંનુ એક.

गगण न० (गगन) આકાશ.

गगणवल्लभ } **गगनवल्लह.** } न० (गगनवल्लभ) વૈતાઢ્ય પર્વતની દક્ષિણ શ્રેણીનુ મુખ્ય નગર.

गग्ग. पु० (गार्ग्य) ગાર્ગ્ય ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ ગર્ગ નામના આચાર્ય (૨) ગૌતમ ગોત્રની એક શાખા. (૩) त्रि० તેમાં ઉપજેલ પુરૂષ.

गग्गय. } **गग्गर** } न० (गद्गद) શ્વાસ રૂંધાતા બોલવુ તે; ગદ્ગદ કંઠે બોલવુ તે.

गच्छ पुं० न० (गच्छ) સમુદાય; સમૂહ. (૨) ગણ; સંઘ, સાધુસમુદાય. (૩) એક આચાર્યનો પરિવાર.

गच्छवास पु० (गच्छवास) साधु समुदायमा रहेवु ते

गच्छिल्ल त्रि० (गच्छवत्) गच्छवाळा गच्छमा रहेनार

गजसुमाल पु० (गजसुकुमार) देवकीजीनो न्हाना पुत्र

गज्ज न० (गद्य) गद्यमय लेख

गज्जफल न० ( ) गरम वस्त्र

गज्जर पु० (गृञ्जन) गाजर

गज्जित्तार त्रि० (गर्जितृ) गाजनार, गर्जना करनार

गज्जिय न० (गर्जित) गर्जना गाजवु ते

गज्झ त्रि० (ग्राह्य) ग्रहण करवा याेग्य

गड्ड पु० (गर्त) खाडाे

गड्डय न० ( ) गाडु

गड्डरिगा } स्त्री० ( ) बकरी (२)
गड्डरिया } घेटी गाडरडी

गड्डा स्त्री० (गर्ता) माेटी खाई

गड्डी स्त्री० ( ) गाडी

गड्डिअ त्रि० (गृद्ध) आसक्ति पामेल गृद्ध थएल

गढ पु० ( ) किल्ला गढ दुर्ग

गढिय त्रि० (गृद्ध) गृद्ध आसक्त (२) अत्यन्त

गढिय त्रि० (ग्रथित) गुथेल रचेल

गण पु० (गण) समुदाय समूह (२) गणवु गणना करवी (३) मगण नगण आदिनो समुदाय (४) गच्छ समान क्रियावाळा साधुनो समुदाय (५) चान्द्रादि कुलनो समूह कैाटिकादिगण

गणग पु० (गणक) ज्योतिष शास्त्र जाणनार ज्योतिषी जाेशी

गणण न० (गणन) गणन गणना करवी

गणणा स्त्री० (गणना) गणतरी एक, दस, साे, इत्यादि क्रमथी गणवा

गणराय पु० (गणराज) सामन्त राजा (२) सेनापति

गणहर पु० (गणधर) गणधर तीर्थंकरना मुख्य शिष्य (२) आचार्यनी आज्ञा अनुसार साधु समुदायने लइ महीमंडळमा विचरनार समर्थ साधु

गणावच्छेइणी स्त्री० (गणावच्छेदिनी) गच्छनी साध्वीओनी सार सभाळ करनार साध्वी

गणावच्छेइय } पु० (गणावच्छेदक) गणना
गणावच्छेदय } साधुओनी वस्त्रपात्र
गणावच्छेयय } आहारादिथी सार सभाळ करनार साधु

गणि पु० (गणिन्) आचार्य सूरि गच्छना उपरी (२) परिच्छेद सिद्धान्त

गणिअ त्रि० (गणक) गणितवेत्ता ज्योतिषी

गणिणी स्त्री० (गणिनी) गणमाना म्हाेटा साध्वी प्रवर्तिनी साध्वी

गणित न० (गणित) गणितकळा (२) अंकलिपि

गणिपिडग } न० (गणिपिटक) जिन प्रवचन
गणिपिडय } जैनतत्त्वाेनो खजानाे आचार्यनी पेटी के जेनी अन्दर शास्त्रीयतत्त्वाे भरवामा आवेल हाेय ते आचारांगादि सूत्र द्वादशांगी

गणिम त्रि० (गण्य) गणिम एक बे त्रण वगेरे संख्याथी गणाय ते

गणिय न० (गणित) गणितकळा हिसाबनी कळा (२) त्रि० गणेलु संख्या करेलु (३) न० गणवानी संख्या (४) जैन साधुओनु एक कुळ

गणिय पु० (गणिक) गणितशास्त्रना ज्ञाता,

गणियलिवि स्त्री० (गणितलिपि) गणित लिपि १८ लिपिमानी एक

गणिया स्त्री० (गणिका) वेश्या

गणिविज्जा स्त्री० (गणिविद्या) २८ उत्कालिक सूत्रमानु त्रीसमु सूत्र

गणेत्तिया स्त्री० (   ) સન્યાસીના હાથનુ આભરણ, રૂદ્રાક્ષની બનાવેલી હાથની માળા

गत त्रि० (गत) ગયેલ (૨) પ્રાપ્ત થએલ

गति स्त्री० (गति) જુઓ 'ગઇ' શબ્દ

गत्त न० (गात्र) શરીર

गत्त पु० (गर्त) ખાડો

गत्तग न० (गात्रक) પન્નગાદિની દાસ અને ઉપના

गत्ता स्त्री० (गर्ता) મ્હોટી ખાઇ

गत्थ त्रि० (ग्रस्त) ગ્રાસ કરેલ

गद्दतोय पु० (गर्दतोय) લોકાન્તિક દેવતાની નવ જાતિ પૈકી એ જાત

गद्दभ पु० } (गर्दभ) ગધેડો
गद्दह }

गद्दभय पु० (गर्दभक) ગાયોના વાડામા ઉત્પન્ન થતા એક જાતના જંતુ

गद्दभालि पु० (गर्दभालि) ગર્દભાલિ નામના સાધુ (૨) ખંધક સન્યાસિના ગુરૂ

गद्ध पु० (गृध्र) ગીધ પક્ષી

गजा स्त्री० (गणना) સખ્યા ગણના

गब्भ पु० (गर्भ) ગર્ભાશય પેટ (૨) મધ્ય વચલો ભાગ (૩) રેશમનો કોશેટો (૪) ઉત્પત્તિસ્થાન જન્મસ્થાન

गब्भकरा स्त्री० (गर्भकरी) જેના પ્રભાવે ગર્ભ ઉત્પન થાય તેની વિદ્યા ૪૦ વિદ્યામાની એક

गब्भघर न० (गर्भगृह) સૌથી વચ્ચેનો ઓરડો અન્દરનો હોલ (૨) ભોયરૂ.

गब्भत्थ त्रि० (गर्भस्थ) ગર્ભમા રહેનાર ગર્ભથી ઉત્પન થનાર મનુષ્ય વગેરે

गब्भवक्कंति स्त्री० (गर्भव्युत्क्रान्ति) ગર્ભાશયમા ઉત્પત્તિ

गब्भवक्कंतिअ त्रि० (गर्भव्युत्क्रान्तिक) ગર્ભાશયમા જેની ઉત્પત્તિ થાય છે તે

गब्भिज्ज॰ पु० (गर्भेज) વહાણનો નોકર

गब्भिणी स्त्री० (गर्भिणी) ગર્ભવતી સ્ત્રી

गब्भिय त्रि० (गर्भित) ગર્ભિત વચ્ચે પોલ સહિત (૨) અન્દર ગર્ભનાળુ

गब्भिया स्त्री० (गर्भिता) ગર્ભવતી સ્ત્રી

गब्भिज्ज पु० (गर्भेज) જુઓ "ગબ્ભિજ્જ" શબ્દ

गमीर पु० (गभीर) ૧ અંતગડસૂત્રના પહેલા વર્ગના ૪ થા અધ્યયનનુ નામ (૨) અન્ધક વૃષ્ણિરાજાના પુત્ર ચોથા દશાર (૩) ઉંડુ (૪) મ્હોટુ

गम पु० (गम) સૂત્રનો આલાવો (૨) કથન, વર્ણન (૩) જવુ ચાલવુ (૪) પ્રકાર ભેદ (૫) અર્થપરિચ્છેદ અર્થની જુદી જુદી ભંગી, (૬) વ્યાખ્યા, ટીકા (૭) બોધ જ્ઞાન સમજ (૮) માર્ગ, રસ્તો

गमअ } पु० (गमक) આલાવો, સરખા
गमग } પાઠનો વાકયસમૂહ (૨) વર્ણન, અધિકાર (૩) ગમનશીલ (૪) त्रि० બોધક

गमण न० } (गमन) ચાલવુ જવુ (૨)
गमणया स्त्री० } બોધ થવો જાણવુ

गमणिज्ज त्रि० (गमनीय) ગમતુ, રૂચતુ (૨) ઉલધવા-પાર પામવા યોગ્ય (૩) જાણવા યોગ્ય, પ્રકાશવા યોગ્ય

गमणी स्त्री० (गमनी) એક જાતની આકાશમા ઉડવાની વિદ્યાધરોની વિદ્યા

गमिय त्रि० (गमित) બોધ કરેલ, નિવેદન કરેલ

गमिय न० (गमिक) જેમા એક સરખા ઘણા પાઠ હોય તે બારમુ દૃષ્ટિવાદ નામે અગસૂત્ર

गम्म त्रि० (गम्य) મેળવી શકાય તેવુ પહોચી શકાય તેવુ (૨) ગમન કરવા યોગ્ય

गय त्रि० (गत) ગયેલ અદ્રશ્ય થયેલ (૨) પ્રાપ્ત થયેલ (૩) પ્રવૃત્ત (૪) રહેલ (૫)

प्रविष्ट. (६) व्यवस्थित. (७) न० गति; गमन.

गय. पुं० (गद) रोग; બિમારી.

गय. पुं० (गज) હાથી. (૨) ગુચ્છો. (૩) અંતગડસૂત્રના ત્રીજા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનુ નામ (૪) વાસુદેવ રાજાની દેવકી રાણીના સૌથી ન્હાના પુત્ર. (૫) સાતમા દેવલોકના ઇંદ્રનુ ચિહ્ન-નિશાની. (૬) દિશાકુમાર જાતના દેવતાનુ ચિહ્ન; તેના મુગટમાં હાથીને આકારે નિશાની હોય છે તે. (૭) બીજા તીર્થંકરનું લાંછન.

गयंक. पु (गजाङ्क) દેવોની એક જાત.

गयंद. पु० (गजेन्द्र) હાથીમાં ઇન્દ્ર સમાન એરાવત હાથી.

गयकण्ण. पुं० (गजकर्ण) ગજકર્ણ નામનો છઠ્ઠો અન્તર દ્વીપ. (૨) તે દ્વીપમા રહેનાર મનુષ્ય.

गयकन्न पु० (गजकर्ण) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ. (૨) ગજકર્ણ નામનો એક અન્તરદ્વીપ. (૩) ત્રિ० તે દ્વીપમા અને તે દેશમા રહેનાર.

गयण. न० (गगन) આકાશ.

गयपुर. न० (गजपुर.) કુરૂ દેશમાંનું એક પ્રસિદ્ધ નગર; હસ્તિનાપુર

गयमारिणी. स्त्री० (गजमारिणी) ગુચ્છવાળી એ નામની વનસ્પતિ.

गयमुह. पुं० (गजमुख) ગજમુખ નામે અનાર્ય દેશ.

गयवइ पु० (गजपति) ગજેન્દ્ર, શ્રેષ્ઠ હસ્તી

गयवइया. } **गयवई.** } स्त्री० (गतपति) વિધવા સ્ત્રી

गयविलंबिय. पु० (गजविलम्बित) હાથીની વિશેષ ગતિસરખુ નાટક, નાટકનો એક પ્રકાર.

गयवीही. स्त्री० (गजवीथी) રોહિણી આદિ નક્ષત્રમાં શુક્ર ગતિ કરે તે ગજવીથી.

गयसुकुमाल. पु० (गजसुकुमाल) કૃષ્ણ મહારાજના ન્હાના ભાઈ; ગજસુકુમાલ નામથી પ્રસિદ્ધ જૈન મુનિ.

गया. स्त्री० (गदा) કૌમોદકી નામે ગદા; વિષ્ણુનુ એક આયુધ.

गयाहर. पुं० (गदाधर) વાસુદેવ.

गर. पु० (गर) ઝેર; વિષ.

गरल न० (गरल) રહસ્ય. (૨) ત્રિ० અવ્યક્ત; અસ્પષ્ટ.

गरहणया. स्त्री० } **गरहणा.** } (गर्हणा) ગુરૂની સાક્ષીએ પોતાના અતિચાર-દોષોની નિન્દા કરવી, પશ્ચાત્તાપ કરવો તે.

गरहणिज्ज. त्रि० (गर्हणीय) નિન્દનીય, નિન્દવા લાયક.

गरहा. स्त्री० (गर्हा) નિન્દા.

गरहिअ. त्रि० (गर्हित) ગર્હા કરેલ; તિરસ્કાર કરેલ.

गरहिज्जमाण त्रि० (गर्ह्यमाण) લોક સમક્ષ નિન્દાને યોગ્ય.

गरहित. } **गरहिय.** } त्रि० (गर्हित) નિંદેલુ; ગર્હા કરેલ.

गराइ. न० (गरादि) દરેક માસના શુક્લ પક્ષમાં સાતમ અને ચૌદશને દિવસે તથા બીજ અને દશમની રાતે તેમજ કૃષ્ણપક્ષમાં છટ્ઠ અને તેરશને દિવસે તથા બીજ અને નોમની રાતે આવતુ સાત ચરકરણમાંનુ પાચમુ કરણ. ૧૧ કરણમાંનું પાચમુ કરણ.

गरिट्ठ. त्रि० (गरिष्ठ) સૌથી મોટું.

गरिहणा स्त्री० (गर्हणा) નિન્દા.

गरिहणिज्ज. त्रि० (गर्हणीय) ગુરૂ સન્મુખ નિન્દવા યોગ્ય.

गरिहा. स्त्री० (गर्हा) ગુરૂની સાક્ષીએ કરેલા પાપની નિન્દા કરવી તે.

गरुई स्त्री० (गुर्वी) મોટી; ભારે.

गरुड. पु० (गरुड) શાન્તિનાથજીના યક્ષનું નામ.

गरुडासण न० (गरुडासन) ગરૂડના આકાર જેવુ આસન

गरुडोववाय पु० (गरुडोपपात) ૭૨ સૂત્રમાનુ એક

गरुय त्रि० (गुरुक) ભારે, વજનદાર

गरुल पु० (गरुड) ગરૂડ પક્ષી (૨) વાણ વ્યતર દેવતાની એક જાત (૩) સુવર્ણ કુમાર દેવતાનુ ચિન્હ તેના મુગટમા રહેલ ગરૂડાકાર નિશાની (૪) ભવનપતિ દેવોની એક જાત સુવર્ણ કુમાર દેવ

गरुलकेउ पु० (गरुडकेतु) ગરૂડના ચિહ્નવાળી જેની ધ્વજા છે તે, વાસુદેવ

गरुलज्झय. } **गरुलद्धय** } पु० (गरुडध्वज) ગરૂડપક્ષીના ચિહ્નવાળી ધ્વજા (૨) કૃષ્ણ વાસુદેવ (૩) દેવ જાતિ વિશેષ સુવર્ણ કુમાર દેવ

गरुलवूह पु० (गरुडव्यूह) ગરૂડને આકારે વ્યૂહરચના કરવાની કળા

गरुलासण न० (गरुडासन) જુઓ " ગરૂડાસણ " શબ્દ

गरुलोववाय न० (गरुडोपपात) શાસ્ત્ર વિશેષ, જેને પાઠ કરવાથી ગરૂડ દેવ પ્રત્યક્ષ થાય તે

गल पु० (गल) ગળુ કણ્ઠ ગરદન (૨) માછલાનુ ગળુ વિંધનાર જાળની અન્દરનો કાટો

गलकंबल पु० (गलकम्बल) ગાયોને ગળે લટકતી ચામડી હોય છે તે ગલકમ્બલ

गलच्छल पु० ( ) ગળુ પકડી પાછુ હઠાવવુ

गलत्थल्ल पु० ( ) હાથથી ગળુ પકડવુ

गलि. त्रि० (गलि) ગળીયો, નિયતખોટો

गलिय त्रि० (गलित) ગળી ગએલુ પિગળી ગયેલ (૨) વરસી રહેલ.

गलोई स्त्री० (गडूची) ગુલવેલ નામની વનસ્પતિ.

गल्ल पु० (गल्ल) ગાલ

गव पु० स्त्री० (गो) પશુ, જાનવર (૨) ગાય

गवक्ख पु० (गवाक्ष) ગોખ, ઝરૂખો, બારી. (૨) ગવાક્ષની આકૃતિનુ રત્ન વિશેષ.

गवक्खजाल न० (गवाक्षजाल) રત્નનો ઢગલો, (૨) જાળીવાળી બારી

गवच्छ पु० ( ) ઢાકણુ, આચ્છાદન

गवच्छिय त्रि० ( ) આચ્છાદિત, ઢાકેલ

गवत्त न० (गवात्त) ગાયનો ખોરાક, ઘાસ

गवय पु० (गवय) રોઝ ગાય જેવો એક ચોપગો પશુ

गवर पु० ( ) એક જાતની વનસ્પતિ

गवल न० (गवल) ભેંસ કે પાડાનુ શિંગડુ

गवाणी स्त्री० (गवादनी) ગાયોને ખાવાની તથા રહેવાની જગા, ગમાણ

गवालिय न० (गवालीक) ગાયની બાબતમા જુઠુ બોલવુ તે

गविट्ठ त्रि० (गवेषित) એષણા ગવેષણા દોષ રહિત શોધેલુ, ખોળેલુ

गविट्ठ त्रि० (गर्विष्ठ) અભિમાની

गवेधुआ स्त्री० (गवेधुका) જૈન મુનિ ગણની એક શાખા

गवेलग } **गवेलय** } पु० स्त्री० (गवेलक) ગાડર, મેઢો (૨) ગાય અથવા મેઢો

गवेसअ पु० (गवेषक) અન્વેષણા–શોધ કરનાર

गवेसइत्तार. त्रि० (गवेषयितृ) ગવેષણા કરનાર શોધનાર

गवेसण न० (गवेषण) વ્યતિરેક ધર્મનુ આલોચન

गवेसणया } **गवेसणा** } स्त्री० (गवेषणा) શોધ તપાસ (૨) શુદ્ધ આહારની યાચના (૩) આહાર ગ્રહણ કરવો તે.

गवेसाविय त्रि० (गवेषित) બીજા પાસે તપાસાવેલ
गवेसिय. त्रि० (गवेषित) શોધી-તપાસી આણેલુ
गव्व पु० (गर्व) ગર્વ, માન અહંકાર.
गव्विय. त्रि० (गर्वित) અભિમાની
गसिय. त्रि० (ग्रसित) ઘસાઇ ઘએલુ
गह न० (गृह) ઘર, નિવાસસ્થાન
गह पु० (ग्रह) ૮૮ ગ્રહ, જ્યોતિષી દેવતાની ત્રીજી જાતિ (૨) ગાયનના આરંભનો આલાપ (૩) લેવુ, પકડવુ (૪) કર્મનો બન્ધ (૫) ગૃદ્ધિ, આસક્તિ
गहगज्जिय. न० (ग्रहगर्जित) ગ્રહો ચગાય માન થવાની ગર્જના થાય તે
गहचरिय. न० (ग्रहचरित) જ્યોતિષ શાસ્ત્રનુ જ્ઞાન
गहजुद्ध. न० (ग्रहयुद्ध) બે ગ્રહોનુ એક નક્ષત્રની દક્ષિણ ઉત્તરે સમશ્રેણીમા રહેવુ તે
गहण त्रि० (गहन) નિબિડ, ઝાડીવાળુ, ગહન (૨) જેનો પાર પામી ન શકાય તેવુ (૩) નિર્જલ પ્રદેશ (૪) અન્યને છેતરવા માટે કપટ કરવુ તે
गहण न० (ग्रहण) ગ્રહણ કરવુ, સ્વીકારવુ, લેવુ. (૨) त्रि० આકર્ષણ કરનાર, ખેંચનાર. (૩) ગ્રાહ્ય, ગ્રહણ કરવા યોગ્ય (૪) पु० न० અવાજ, શબ્દ (૫) ઇન્દ્રિય (૬) ચક્ષુર્મનો ઉપયોગ (૭) શિક્ષા વિશેષ
गहणय न० ( ) આભૂષણ-ઘરેણુ
गहणया स्त्री० (ग्रहण) ગ્રહણ કરવુ ધારવુ
गहणी. स्त्री० (ग्रहणी) ઝાડાનો રોગ, અતિસાર રોગ, સંગ્રહણી (૨) ગુદાશય, ગુહ્ય સ્થાન.
गहदंड. पु० (ग्रहदण्ड) ગ્રહોની દંડની પેઠે લાંબી શ્રેણી.
गहभिन्न न० (ग्रहभिन्न) જે નક્ષત્રની વચ્ચે થઇ ગ્રહ પસાર થાય તે નક્ષત્ર કે જેમા દીક્ષા આદિ કાર્ય કરવાથી હાનિ થાય માટે વર્જવા કહેલ છે.
गहमुसल न० (ग्रहमुशल) મુશળને આકારે ગ્રહોની ઉંચી શ્રેણી
गहर पु० (गृध्र) ગીધ પક્ષી
गहवइ पु० (गृहपति) ગૃહપતિ, ગૃહસ્થ
गहवइणी. स्त्री० (गृहपत्नी) ઘરધણીયાણી, ગૃહસ્વામિની
गहवेह पु० (ग्रहवेध) સૂર્ય ચન્દ્રાદિ સાથે ગ્રહનો વેધ
गहसिंघाडग न० (ग्रहशृंगाटक) શીંગોડાના ફળની પેઠે ગ્રહોનુ રહેવુ તે (૨) ગ્રહયુગ્મ, ગ્રહનુ જોડકુ.
गहिअ. त्रि० (गृद्ध) આસક્ત; તલ્લીન
गहिय त्रि० (गृहीत) લીધેલુ, ગ્રહણ કરેલુ (૨) પકડેલુ (૩) જાણેલુ
गहिर. त्रि० (गभीर) ગહેરૂં, અગાધ.
गाअ पु० (गो) બળદ
गाअ. न० (गात्र) શરીર, દેહ (૨) શરીરના અવયવ
गाइअ न० (गीत) ગાયન; ગીત
गाइर पु० (गायक) ગાનાર, ગવૈયો.
गाई स्त्री० (गो) ગાય
गाउ पु० (गव्यूत) ગાઉ, બે હજાર ધનુષ્ય પ્રમાણ ક્ષેત્ર.
गाउय न० (गव्यूत) બે હજાર ધનુષ્ય પરિમિત ક્ષેત્ર, ગાઉ
गागर. पु० ( ) એક જાતનુ માછલું. (૨) સ્ત્રીઓને પહેરવાનો ઘાઘરો
गागरी स्त्री० (गर्गरी) પાણી ભરવાની ગાગર.
गागलि. पु० (गागलि) એ નામના એક જૈન મુનિ
गाढ त्रि० (गाढ) દૃઢ, મજબૂત (૨) સર્પાદિના ઝેરની તીવ્ર વેદના-મરણાન્ત કષ્ટ. (૩) અત્યન્ત, ઘણુ

गाणंगणिअ त्रि० (गाणंगणिक) ७ માસની અંદર એક ગણ છોડી બીજા ગચ્છમાં દાખલ થનાર

गात्त न० (गात्र) શરીરના અવયવો

गाथा स्त्री० (गाथा) આર્યા વગેરે છંદ શ્લોક

गाम पु० (ग्राम) ગામ વસ્તી (૨) પ્રાણિ સમૂહ (૩) સંગીતશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ મૂર્છનાના આશ્રયરૂપ ષડ્જાદિ ત્રણ ગ્રામ (૪) ઇંદ્રિય સમૂહ

गामउड } पु० ( ) ગામનો મુખી
गामऊड }

गामंतिय न० (ग्रामान्तिक) ગામની સીમા (૨) त्रि० ગામની સીમામાં રહેનાર (૩) જૈનેતર એક વિદ્વાન

गामकंटग } पु० (ग्रामकण्टक) ઇંદ્રિય સ
गामकंटय } મૂહરૂપ કાંટા (૨) દુર્જનોના નઠારા શબ્દો ગાળો દેવી તે

गामधम्म पु० (ग्रामधर्म) ગ્રામ ઇન્દ્રિય સમૂહના ધર્મ-શબ્દ રૂપ રસ ગન્ધ અને સ્પર્શ એ પાંચ વિષય (૨) ગામડાનો આચારવિચાર (૩) વિષયની ઇચ્છા (૪) ઇન્દ્રિયોનો સ્વભાવ (૫) વિષય પ્રવૃત્તિ મૈથુન

गामपिंडोलग पु० ( ) ભીખ માગી પેટ ભરવાને ગામડાનો આશ્રય લેનાર ભીખારી

गामरक्ख पु० (ग्रामरक्ष) ગ્રામનું રક્ષણ કરનાર કોટવાળ

गामरक्खिय पु० (ग्रामरक्षक) કોટવાળ ગામેતિ

गामि त्रि० (गामिन्) જનાર પહોચનાર

गामिअ त्रि० (ग्रामिक) ગ્રામવાસી

गामिल्ल त्रि० (ग्रामीण) ગામવાસી ગામડીઆ

गामेयग त्रि० (ग्रामेयक) ગામડાના રહીશ ગામડીઆ

गामेलुअ } त्रि० (ग्रामीण) જુઓ "ગા
गामेल्ल } મિલ્લ" શબ્દ
गामेलय }

गाय पु० (गो) બળદ

गाय न० (गात्र) શરીરના અવયવો

गायभेय पु० (गात्रभेद) શરીરનો નાશ કરી લુટનાર ચોરની એક જાત

गार न० (अगार) ગૃહ મકાન

गारत्थ पु० स्त्री० (अगारस्थ) ગૃહસ્થાશ્રમી ઘરબારી

गारत्थिणी स्त्री० (अगारस्था) ગૃહસ્થની સ્ત્રી

गारत्थिय पु० स्त्री० (अगारस्थित) ગૃહસ્થ સંસારી

गारव पु० न० (गौरव) ગુરૂપણું મોટાઇ (૨) ગૃદ્ધિ આસક્તિ (૩) ગર્વ અભિમાન

गारविय त्रि० (गौरवित) ગર્વવાળુ ગર્વિષ્ઠ (૨) લાલસાવાળા અભિલાષી

गारहत्थिया स्त्री० (गार्हस्थिका) ગૃહસ્થની ભાષા બેટા બાપ મામા વગેરે શબ્દોથી બીજાને બોલાવવું તે

गारि पु० स्त्री० (अगारिन्) સંસારી ગૃહસ્થ

गारुड } त्रि० (गारुड) ગરૂડ સમ્બન્ધી (૨)
गारुल } न० શાસ્ત્ર વિશેષ સર્પનું ઝેર ઉતારવાના મંત્રો જેમાં છે તે

गारुडिअ त्रि० (गारुडिक) ગારૂડી વિદ્યા-સર્પ ઉતારવાની પકડવાની વિદ્યા જાણનાર

गालण न० (गालन) ગાળવું છાણવું

गालिय त्रि० (गालित) ગાળેલું

गाली स्त्री० (गाली) ગાળ દેવી તે

गाव पु० (गो) બળદ

गावी स्त्री० (गो) ગાય

गास पु० (ग्रास) કોળીઓ ભક્ષ

गाह पु० (गाथ) થાગ તળીયુ

गाह पु० (ग्राह) મગરમચ્છ (૨) પકડવું (૩) આગ્રહ કરી માનનાર (૪) આગ્રહ હઠ (૫) સર્પને પકડનાર ગારૂડી

गाहग त्रि० (ग्राहक) ग्रीहारनार लेनार. (२) गुरु विद्या आपनार

गाहग्ग न० (गाथाग्र) गाथानु परिमाण

गाहण न० (ग्राहण) बोध वचन, उपदेश

गाहय त्रि० (ग्राहक) जुओ 'गाहग' शब्द

गाहवई स्त्री० (ग्राहवती) ए नामनी एक नदी

गाहा स्त्री० (गाथा) प्राकृत भाषानु पद्य, श्लोक (२) सामान्य प्राकृतगाथा बना वनानी तथा जाणवानी कळा (३) सूय गडांग सूत्रना प्रथम श्रुतस्कन्धना १६ मा अध्ययननु नाम (४) प्रतिज्ञा, निश्चय

गाहाल पु० (ग्राहाल) त्रणु इन्द्रियवाळा जंतुनी एक जात

गाहावइ पु० (गाथापति) कुटुंबने निभाव-नार नायक, कुळपति (२) गृहस्थनो उपरी, चक्रवर्तीना १४ रत्नमानु एक (३) ए नामना एक अन्यतीर्थि विद्वान

गाहावइ पु० (गृहपति) धरधणी, गृहस्थ

गाहावइणी स्त्री० (गृहपत्नी) धरधणीयाणी.

गाहावइरयण न० (गाथापतिरत्न) चक्रवर्तीना १४ रत्नोमानु एक

गाहावई स्त्री० (ग्राहवती) नदी विशेष (२) द्वीप विशेष (३) सरोवर विशेष, जे माथी ग्राहावती नदी नीकळी

गाहावती स्त्री० (ग्राहवती) २८ हजार न दीओना परिवारे सीता नदीमा भळती सुकच्छ अने महाकच्छ विजयने जुदी पाडती एक महा नदी

गाहावतीकुण्ड पु० (ग्राहवतीकुण्ड) सुकच्छ विजयनी पूर्वे महाकच्छविजयनी पश्चिमे नीलवन्त पर्वतने दक्षिणभागे ग्राहवती न-दीनो दरेडो जेमा पडे छे ते कुंड

गाहावतीदीव पु० (ग्राहवतीद्वीप) ग्राहवती कुंड वच्चेनो द्वीप

गाहिय त्रि० (ग्राहित) शीखावेल, ग्रहण करावेल

गाहीकय त्रि० (गाथीकृत) एकत्रित, एकठु करेल

गिज्झ त्रि० (ग्राह्य) ग्रहण करवा योग्य

गिड्डियाइरमण न० (*गिड्डिकादिरमण*) गेडी दडा वगेरेनी रमत

गिण्हणा. न० } (ग्रहण) पकडवु
गिण्हणा. स्त्री० }

गिद्ध. त्रि० (गृद्ध) लालचु, आसक्त

गिद्ध. पु० (गृध्र) गीध, मासाहारी पक्षी विशेष

गिद्धपिट्ठ (गृध्रपृष्ठ) कोइ जनावरना कले-वरमा पडी गीधादिना मुखथी खावाथी मरवु ते, बार अकाममरणमानु एक

गिद्धि. स्त्री० (गृद्धि) आकांक्षा, आसक्ति, आतुरता

गिम्ह पु० (*ग्रीष्म*) गरमीनी मोसम, उनाळो

गिम्हग्ग. त्रि० (ग्रीष्मज) ग्रीष्म ऋतुमा थयेलु

गिरा स्त्री० (गिर्) वाणी

गिरि. पु० (गिरि) पर्वत, डुंगर, पहाड

गिरिकण्णई } स्त्री० (गिरिकर्णिका) गिरि-
गिरिकण्णिया } कर्णिका नामनी एक वेल

गिरिकण्णी } स्त्री० (गिरिकर्णी) गिरिकर्णिका
गिरिकन्नी. } नामनी वेल

गिरिकुमार. पु० (*गिरिकुमार*) सुख दिमवन्त पर्वत समधी एक शिखरना अधिष्ठाता देवता

गिरिजण्ण. पु० (गिरियज्ञ) कोकण देशमा चोमासामा थतो एक जातनो उत्सव

गिरिपडण न० (गिरिपतन) पर्वतथी पडीने मरण निपजाववु ते, एक प्रकारनु बाल मरण

गिरिराय पु० (गिरिराज) पर्वतनो राजा, मेरु पर्वत

गिरिवर. पु० (*गिरिवर*) श्रेष्ठ पर्वत, मेरु पर्वत

• **गिरिसिया.** स्त्री० (गिरिसिका) એક જાતનું વાજિંત્ર

गिला. स्त्री० (ग्लानि) બિમારી, રોગ (૨) ખેદ, થાક

गिलाण त्रि० (ग्लान) ગ્લાનિ પામેલ, અશક્ત. (૨) રોગી, દુર્બળ (૩) ઉદાસીન

गिलाणि स्त्री० (ग्लानि) ગ્લાનિ, ખેદ

गिलायय. त्रि० (ग्लायक) ગ્લાનિ યુક્ત, ખેદ પામેલ

गिलासणि. पु० (ग्लाशनि) ભસ્મક રોગ, ભસ્મક વ્યાધિ

गिलासि पु० स्त्री० (ग्रासिन्) એક પ્રકારની વ્યાધિ

गिलिय त्रि० (गिलित) ગળી ગયેલ, ગળા નીચે ઉતારેલ

गिल्लि स्त्री० ( ) હાથીની અંબાડી (૨) બે માણસોએ ઉપાડેલી ઝોળી ડોળી (૩) ઉંટનું પલાણ.

गिह न० (गृह) ઘર, મકાન

गिहकोकिलिया. स्त्री० (गृहकोकिला) ગૃહ ગોધિકા, ઢેઢગરોળી

गिहत्थ पु० स्त्री० (गृहस्थ) ગૃહસ્થાશ્રમી ગૃહસ્થ

गिहवइ पु० स्त्री० (गृहपति) ગૃહસ્થ,ઘરધણી

गिहवास पु० (गृहवास) } ગૃહસ્થપણે રહેવું
गिहावट्ट पु० (गृहावर्त्त) } તે

गिहि. पु० (गृहिन्) ગૃહસ્થાશ્રમવર્તી, ગૃહસ્થ

गिहिलिंग न० (गृहिलिंग) ગૃહસ્થનો વેશ, સંસારી જીવન

गिहेलुग पु० } (गृहेलुक) ઉંબરો, બારણા
गिहेलुय पु० } નીચેનો ભાગ

गीअत्थ त्रि० (गीतार्थ) બહુસૂત્રી

गीइ स्त्री० (गीति) ગીતિ, છન્દ વિશેષ (૨) ગાયન, ગીત

गीइय पु० (गीतिक) ગીત-કવિતા બનાવવાની વિધિ

गीत. न० (गीत) ગાયન, ગીત (૨) સૂત્ર તથા અર્થને જાણનાર

गीय न० (गीत) ગીત-ગાયનકળા (૨) આગમનો જાણ (૩) त्रि० ગાવા યોગ્ય (૪) કથિત, પ્રતિપાદિત

गीयजस. पु० (गीतयशस्) ગન્ધર્વ જાતના વ્યન્તર દેવતાનો બીજો ઇન્દ્ર

गीयत्थ. पु० (गीतार्थ) શાસ્ત્રના અર્થને જાણનાર, બહુશ્રુત

गीयरइ पु० (गीतरति) દક્ષિણ તરફના ગન્ધર્વ દેવતાનો ઇન્દ્ર (૨) સ્ત્રી० સંગીત ક્રીડા (૩) પુ० ગન્ધર્વ સેનાના અધિપતિ દેવ વિશેષ (૪) ત્રિ० સંગીતપ્રિય, ગાયનપ્રિય

गीवा स्त्री० (ग्रीवा) ડોક, ગરદન, ગળુ.

गुंजा स्त्री० (गुञ्जा) ચણોઠી (૨) વાદ્ય વિશેષ (૩) પરિમાણ વિશેષ. (૪) ગુંજારવ, ગુન ગુન અવાજ (૫) ગુંજારવ કરતો વાયુ

गुंजालिया. स्त्री० (गुञ्जालिका) વાંકી વાવ (૨) નીક, નહેર વગેરે (૩) વાંકી નદી

गुंजावाय. पु० (गुञ्जद्वात) શબ્દ કરતો સુસવાટા મારતો પવન

गुंजिय त्रि० (गुञ्जित) ગુંજારવ કરેલ

गुंडण. न० (गुण्डन) રજથી ખરડાવું તે

गुंडिय त्रि० (गुण्डित) રજથી ખરડાયેલ (૨) વીંટાએલુ, ઘેરાએલુ (૩) પ્રેરાયેલુ.

गुंदरुक्ख पु० (गुन्दवृक्ष) એક જાતનું ઝાડ, ગુંદી

गुंदल न० (गुन्दल) ક્રીડા, ખેલ

गुच्छ पु० (गुच्छ) રીંગણી પ્રમુખના ગુચ્છા (૨) ગુચ્છો, શરીર વગેરે ઉપરથી રજ કે જંતુને પુંજીને દૂર કરવાનું એક સાધન-ધર્મનું ઉપકરણ (૩) વૃક્ષની એક જાત (૪) પાંદડાનો સમૂહ

गुच्छग. } **गुच्छय.** } पुं० (गुच्छक) ઉનનો ગુચ્છો-ગોચ્છો.

गुच्छिअ. त्रि० (गुच्छित) ગુચ્છાવાળું.

गुज्झ. त्रि० (गुह्य) ગુપ્ત વાત. (૨) પું० ગુહ્યભાગ; ગુપ્તેન્દ્રિય. (૩) ભવનપતિ દેવતાનો એક અવાન્તર ભેદ. (૪) મૈથુન; સંભોગ.

गुज्झग. पुं० (गुह्यक) ભવનપતિ દેવની એક જાત. (૨) ત્રિ० ગુપ્ત; અદૃશ્ય.

गुज्झदेस. पुं० (गुह्यदेश) ગુહ્યસ્થાન.

गुज्झसाला. स्त्री० (गुह्यशाला) ગુપ્ત ઘર.

गुट्ठ. पुं० (गोष्ठ) ગાયોને રહેવાનો વડો.

गुड. पुं० (गुड) ગોળ; શેરડીના રસથી બનેલ ખાદ્ય પદાર્થ.

गुडा. स्त्री० (गुडा) હાથીનું કવચ. (૨) ઘોડાનું કવચ.

गुडिअ. त्रि० (गुडित) મઢી લીધેલ.

गुढायारि. त्रि० (गूढाचारिन्) પોતાનો દુષ્ટાચાર છુપાવનાર.

गुण. पुं० न० (गुण) ગુણ-મૂળગુણ અને ઉત્તરગુણ; મૂળગુણ-મહાવ્રત; ઉત્તરગુણ-સમિતિ આદિ. (૨) શ્રાવકનાં ત્રણ ગુણવ્રત; છઠ્ઠું, સાતમું અને આઠમું વ્રત. (૩) દ્રવ્યમાં રહેલ ધર્મ; વસ્તુ સ્વભાવ. (૪) શબ્દ, રૂપ, રસ, આદિ કામના ગુણ; ઇંદ્રિય વિષય. (૫) ક્ષમા, વિનય, જ્ઞાન, સૌભાગ્ય, સરલતા આદિ, સદ્ગુણ. (૬) સૂત્રનાં તાંતણાં; દોરી. (૭) ગણવું; ગુણાકાર કરવો. (૮) પ્રશંસા. (૯) કાર્ય; પ્રયોજન. (૧૦) અંશ; વિભાગ.

गुणक्कार. पुं० (गुणाकार) ગુણાકાર-એક રકમને બીજી રકમથી ગુણવું તે.

गुणट्ठाण. न० (गुणस्थान) મિથ્યાત્વ આદિ ૧૪ ગુણસ્થાન.

गुणण. न० (गुणन) આવૃત્તિ; અર્થવિચાર.

गुणपुरिस. पुं० (गुणपुरुष) ગુણવાન્ પુરૂષ.

गुणरयण. न० (गुणरत्न) સોળ મહિનાનું એક તપ.

गुणरयणसंवच्छर. न० (गुणरत्नसंवत्सर) એ નામનું એક તપ.

गुणवेरमण. न० (गुणविरमण) શ્રાવકનું છઠ્ઠું સાતમું અને આઠમું એ ત્રણવ્રત.

गुणव्वय. न० (गुणव्रत) જુઓ, "ગુણવેરમણ" શબ્દ.

गुणसंकम. न० (गुणसंक्रम) અબધ્યમાન પ્રકૃતિના દલિઆને બધ્યમાન પ્રકૃતિમાં પ્રતિસમય અસંખ્યગુણવૃદ્ધિએ ઉમેરવા તે.

गुणसंकमण. पुं० (गुणसंक्रमण) જુઓ "ગુણસંકમ શબ્દ.

गुणसिल. न० (गुणशील) એ નામનું રાજગૃહ નગરી પાસેનું એક ઉદ્યાન.

गुणसेढि. स्त्री० (गुणश्रेणि) ગુણાકારે પ્રદેશની રચના; જ્યાં ગુણની વૃદ્ધિએ અસંખ્યાતગુણી નિર્જરા એકેક સમયે અધિક થાય તે ગુણશ્રેણિ.

गुणि. त्रि० (गुणिन्) ગુણવાળું.

गुणिज्जमाण त्रि० (गुण्यमान) ગુણાકાર કરાતું.

गुणिय. त्रि० (गुणित) ગુણેલું;ગુણાકાર કરેલ. (૨) પઠન કરેલ; અધ્યયન કરેલ.

गुण्ण. त्रि० (गुण्य) ગુણને લાયક.

गुत्त. न० (गोत्र) ગોત્ર; અટક. (૨) સાતમુ ગોત્ર કર્મ.

गुत्त. त्रि० (गुप्त) ગુપ્તિવન્ત; મન વચન અને કાયાને પાપમાં ન જવા દેતાં ગોપવી રાખનાર. (૨) સ્તબ્ધ; દિગ્મૂઢ બનેલ. (૩) છુપાવેલ; ઢાંકેલ. (૪) રક્ષણ કરેલ; બચાવેલ. (૫) ગુપ્ત ઘર-ભોયરૂં વગેરે.

गुत्तास. पुं० (गोत्रास) વિપાક સૂત્રનું એ નામનું બીજું અધ્યયન.

गुत्ति. स्त्री० (गुप्ति) મન વચન અને કાયાને અશુભ પ્રવૃત્તિથી રોકી ગોપવી રાખવાં તે.

गुत्तिंदिय त्रि० (गुप्तेन्द्रिय) ઇન્દ્રિય નિગ્રહ કરનાર, સયમી

गुत्तिगुत्त त्रि० (गुप्तिगुप्त) મન વગેરેની નિર્દોષ પ્રવૃત્તિ કરનાર, સયતિ

गुत्तिय. पु० (गोप्तिक) કોટવાળ (२) त्रि० રક્ષક રક્ષણ કરનાર

गुत्तिसेण पु० (गुप्तिसेन) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા આવ અવસર્પિણીમા થયેલ સોળમા તીર્થકર.

गुद पु० स्त्री० (गुद) ગુદા ગુહ્યસ્થાન

गुप्प त्रि० (गोप्य) છુપાવવા યોગ્ય (२) न० એકાન્ત

गुप्फ पु० (गुल्फ) પગની એડી, ઘુંટી

गुमगुमंत. त्रि० (गुमगुमत्) } ગુમગુમાટ
गुमगुमाइय त्रि० (गुमगुमायित) } કરતો, ગુમગુમ્ એવો અવાજ કરતો

गुमगुमायंत. त्रि० (गुमगुमायमान) ઘમઘમાટ કરતુ ગણગણાટ કરતુ, મધુર શબ્દ કરતુ

गुम्म पु० न० (गुल्म) વશજાલ નવમા નિમ આદિ, વૃક્ષની એક જાત (२) સમૂહ, પરિવાર (३) ગચ્છનો એક ભાગ, જૈન મુનિ મડળીનો એક અશ (४) સ્થાન, જગા

गुम्मइअ. त्रि० (गुल्मित) મૂઢ બનેલ

गुम्मि पु० (गुल्मिन्) કાનખજુરો.

गुम्मिअ त्रि० (   ) મદમા રમી રહેલ, મદાન્ધ

गुम्मिअ पु० (गुल्मिक) કિલ્લાનુ રક્ષણકરનાર, ચોકીદાર (२) જુઇ વગેરે ફુલઝાડ

गुरु पु० (गुरु) મોક્ષનો માર્ગ દર્શાવનાર, ગુરૂ (२) શિક્ષક, વિદ્યાદાતા (३) અધોગતિ લઇ જનાર મહાદોષ (४) માતાપિતા વગેરે વડીલ (५) જેના ઉદયથી જીવ લોઢા જેવુ ભારે શરીર પામે તે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ (६) त्रि० ભારે, વજનદાર

गुरुकुल. न० (गुरुकुल) અભ્યાસ કરવા માટે ગુરૂસમીપે રહેવુ તે, ગુરૂનુ નિવાસસ્થાન.

गुरुगइ स्त्री० (गुरुगति) ગતિ વિશેષ

गुरुलहु त्रि० (गुरुलघु) એકાંત ભારે નહી અને એકાન્ત હલકુ નહી કિન્તુ એક અપેક્ષાએ ભારે અને બીજી અપેક્ષાએ હલકુ

गुल पु० (गुड) ગુડ, ગોળ

गुलइय त्रि० (गुल्मित) ગુચ્છ-ગુડરૂપે મળેલા ન્હાના ઝાડો.

गुलगुल. न० (गुलगुल) હાથીનો ગુનગુનાટ શબ્દ, ગુન ગુન એવો ધ્વનિ.

गुलगुलंत. त्रि० (गुलगुलत्) ગુનગુનાટ કરતો, ગુનગુન એવો અવાજ કરતો

गुलगुलाइय. } न० (गुलगुल यित) હાથીનો
गुलगुलिय } ગુનગુન અવાજ, હાથીની ગર્જના

गुललावणिया. स्त्री० (गुडलावणिका) ગોળ પાપડી

गुलहाणी स्त्री० (गुलधाना) ગોળ મિશ્રિત ધાણા

गुलिया स्त्री० (गुलिका) ગુટિકા, દવાની ગોળી (२) સુગન્ધી દ્રવ્ય વિશેષ

गुल्ल पु० (गुड) જુઓ " ગુલ " શબ્દ

गुल्लइय त्रि० (गुल्मरत्) જુઓ " ગુલઇય" શબ્દ

गुविय. त्रि० (गुप्त) વ્યાકુળ, ક્ષુબ્ધ

गुविल त्रि० (गुपिल) કુટિલ, ગહન (२) વ્યાપ્ત

गुव्विणी स्त्री० (गुर्विणी) સગર્ભા સ્ત્રી ગર્ભવતી સ્ત્રી

गुहा स्त्री० (गुहा) ગુફા

गुहिर. त्रि० (गह्वर) ગભીર, ગહેર

गूढ त्रि० (गूढ) ગૂઢ, ગુપ્ત, છાનુ

गूढदंत पु० (गूढदन्त) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનુ નામ

(२) श्रेणिक राजानी धारणी राणीनो पुत्र. (३) जंबूद्वीपना भरतमां आवती उत्सर्पिणीमां थनार त्रीजा चक्रवर्ती. (४) लवण समुद्रमां नवमो जोजन पर आवेल गूढदन्त नामनो एक अंतरद्वीप. (५) ते अन्तरद्वीपमां रहेनार माणस. (६) एक जैन मुनि.

गुढपय. न० (गूढपद) गुप्तपद, सांकेतिक शब्द.

गुढसिराग न० (गूढसिराक) एक साधारण वनस्पति.

गृहण. न० } (गूहन) पोताना रूपने
गृहणया स्त्री० } छुपावी देवु ते, कपटनु अपर नाम

गेज्ज. न० (गेय) गावा लायक, गीत

गेद्ध. त्रि० (गृद्ध) जुओ " गिद्ध " शब्द.

गेय. न० (गेय) उत्क्षिप्त, पादान्त, मन्दक अने रोचितावसान ए चार जातना गीतमांनु गमे ते एक जातनु गीत

गेरिअ. पु० न० (गैरिक) गैरिक धातु, गेरु. लाल रंगनी माटी (२) एक जातनु रत्न; मणि.

गेरुय पु० (गैरुक) भगवा वस्त्र पहेरनार परिव्राजक, सन्यासी. (२) एक जातनो मणि.

गेलण्ण } न० (ग्लान्य) ग्लानि पामवी;
गेलन्न } मुंझावु. (२) रोग, बिमारी

गेव त्रि० (ग्रैव) कंठ संबंधी

गेविज्ज. न० (ग्रैव) कंठनु घरेणु. डोकनु आभरण (२) ग्रैवेयक नामनु विमान

गेविज्जग. न० (ग्रैवेयक) ग्रैवेयक विमान. (२) नव ग्रैवेयकवासी देव. (३) त्रि० ग्रीवा संबंधी.

गेविज्जविमाण. न० (ग्रैवेयकविमान) ग्रैवेयक देवतानां निवासस्थान.

गेवेज्ज. न० (ग्रैवेय) जुओ "गेविज्ज" शब्द.

गेवेज्जग न० } (ग्रैवेयक) जुओ " गेवि-
गेवेज्जय. } ज्जग " शब्द.

गेवेज्जविमाण न० (ग्रैवेयविमान) जुओ " गेविज्जविमाण " शब्द.

गेवेय. न० (ग्रैवेय) कंठनुं भूषण.

गेह. न० (गेह) घर; मकान.

गेहवास. पु० (गेहवास) घरवास; गृहस्थाश्रम.

गेहसम. न० (गेहसम) वीणा वगेरे वाजीं-त्रोए जे स्वर उपाड्यो होय तेज स्वरमां गावुं ते.

गेहागार. त्रि० (गेहाकार) घरनी पेठे टाढ तडको अने वरसादथी बचावनार घरने आकारे परिणत थयेल कल्पवृक्षनी एक जाति.

गेहि. स्त्री० (गृद्धि) आसक्ति; इच्छा.

गेहि. त्रि० (गृद्ध) अतिआसक्त, लोलुप.

गेहि त्रि० (गेहिन्) } घरवाळु; गृह-
गेहिअ. त्रि० (गेहिक) } स्थाश्रमी. (२) पु० भर्ता; धणी; पति.

गेहिणी स्त्री० (गेहिनी) स्त्री; पत्नी.

गो. पु० स्त्री० (गो) गाय. (२) बळद (३) वाणी; वाचा.

गोअम पु० (गौतम) महावीरस्वामीना प्रथम गणधर-गौतमस्वामी. (२) इन्द्रभूति गणधरनु गोत्र. (३) विचित्र बळदने शणगारी तेनी मारफत भिक्षा उघरावनार एक भिक्षुक वर्ग.

गोअर पु० (गोचर) आहार लेवानी विधि; गोचरी, मधुकरी.

गोउर न० (गोपुर) नगरनो दरवाजो.

गोउल. न० (गोकुल) गायोनो समूह.

गोफ. पु० (गुल्फ) पगनी गांठ; घुंटी.

गोकराण पु० (गोकर्ण) बे खरीवाळो गायना जेवा कानवाळो पशु विशेष (२) ए नामनो एक अंतर्द्वीप. (३) तेमां रहेनार माणस.

गोकराणदीव पु० (गोकर्णद्वीप) લવણ સમુદ્રમા ચારસો જોજન પર ચૂલહિમવતની ડાઢા ઉપરે આવેલ ગોકર્ણ નામનો અન્તરદ્વીપ

गोग्गह. पु० (गोग्रह) ગાયની ચોરી, ગાયને છીનવી લેવી તે

गोचर. न० (गोचर) ગાયોને ચરવાનુ જગલ (૨) પુ० ગાયોને ચરવાની રીતિ

गोचरी स्त्री० (गोचरी) ભિક્ષા, ગોચરી

गोच्छग पु० न० (गोच्छक) ગુચ્છો, પુજવાનુ એક ઉપકરણ

गोच्छय पु० (गोच्छक) વસ્ત્ર, પાત્ર, લુચ્છવાનો (ઉતનો) ગોચ્છો

गोच्छिय त्रि० (गुच्छित) ફુલના ગુચ્છાવાળુ

गोजलोया. स्त्री० (गोजलौका) બે ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

गोट्ठामाहिल. पु० (गोष्ठामाहिल) ગોષ્ઠામાહિલ નામના સાતમા નિહ્નવ

गोट्ठिग्र } पु० (गोष्ठिक) એક ગોષ્ઠી મ-
गोट्ठिग } ણ્ડલીમા રહેનાર મિત્ર, ગોઠીઓ

गोट्ठिल त्रि० (गोष्ठीमत) વિટ્ પુરૂષોની ગોષ્ઠી–મણ્ડલીમા ભાગ લેનાર, ગોઠીઓ

गोट्ठी. स्त्री० (गोष्ठी) વ્યભિચારી પુરૂષોની મણ્ડળી (૨) મિત્રમણ્ડલી

गोड. पु० (गौड) ગૌડ દેશ (૨) તે દેશમા રહેનાર

गोडी. स्त्री० (गौडी) ગોળની બનાવેલી મદિરા, ગોળનો દારૂ

गोड्ड त्रि० (गौड) ગુડ સબધી, ગોળનુ બનાવેલ (૨) મધુર, મીઠુ

गोण त्रि० (गौण) ગુણથી બનેલુ-યથાર્થ, ગુણનિષ્પન્ન (૨) અપ્રધાન, મુખ્ય નહિ તે

गोण. पु० (   ) બળદ, આખલો (૨) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ

गोणस पु० (गोनस) ફેણ વિનાનો સર્પ

गोणिसज्जा स्त्री० (गोनिषद्या) એક પ્રકારનુ આસન, ગાયની માફક બેસવુ તે.

गोणी स्त्री० (   ) ગાય

गोण्ण. न० (गौण्य) ગુણ નિષ્પન્ન નામ, પ્રકૃતિ પ્રત્યયના અર્થને અનુસરતુ નામ. (૨) ત્રિ० ગૌણ, મુખ્ય નહિ તે

गोतम. पु० (गौतम) અતગડસૂત્રના પહેલા વર્ગના પહેલા અધ્યયનનુ નામ (૨) અધકવ્રષ્ણિ રાજાનો પ્રથમ પુત્ર (૩) ગૌતમ ગણધર, મહાવીરસ્વામીના મુખ્ય શિષ્ય (૪) રોહિણી નક્ષત્રનુ ગોત્ર (૫) ત્રિ ગૌતમ ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ (૬) ન० લવણ સમુદ્રના અધિપતિ સુસ્થિત દેવતાનો એક દ્વીપ (૭) પુ० ગોશાળાનો છઠ્ઠો પઉટ્ટ પરિહાર (૮) નાનો બળદ (૯) બળદદ્વારા ભિક્ષા માગી નિર્વાહ કરનાર એક વર્ગ

गोतित्थ. न० (गोतीर्थ) તળાવમા ઉતરવાનો આરો, સપાટીથી નીચી જમીન (૨) લવણ સમુદ્ર વગેરેની એક જગા

गोत्त न० (गोत्र) વશનો મૂળ પુરૂષ, જે નામથી અટકથી તે વશ ઓળખાતો હોય તે (૨) ત્રિ० સર્વ આગમનો આધાર. (૩) ન० ગોત્રકર્મ, આઠમાનુ સાતમુ કર્મ, જેના પ્રભાવથી માણસ ઉચ્ચ યા નીચ જાતિનો કહેવાય છે (૪) ગોત્ર, કુળ, વશ

गोत्तास. त्रि० (गोत्रास) ગાયોને ત્રાસ આપનાર. (૨) પુ० એક કૂટ ગ્રાહનો પુત્ર

गोथूभ पु० (गोस्तूप) લવણ સમુદ્રમા ચારે દિશાએ જમ્બૂદ્વીપની જગતીથી બેતાળીસ હજાર જોજન ઉપરે આવેલ વેલધર દેવોને રહેનાનો પર્વત (૨) ૧૧ મા શ્રેયાસ પ્રભુના પ્રથમ ગણધરનુ નામ

गोथूभा स्त्री० (गोस्तूपा) પશ્ચિમ દિશાના અજનક પર્વતની પશ્ચિમ તરફની વાવનું

નામ. (૨) શક્રેંદ્રની એક અગ્રમહિષીની રાજધાની.

गोदास. પું૦ (गोदास) એ નામના મુનિ; ભદ્રબાહુ સ્વામીના પ્રથમ શિષ્ય. (૨) એક જૈનમુનિગણ.

गोदासगण. પું૦ (गोदासगण) મહાવીરસ્વામીના નવ ગણમાંનો એક ગણ-સાધુ સમુદાય.

गोदोहिया. સ્ત્રી૦ (गोदोहिका) ગાય દહોવાને જે આસને બેસાય તે આસને બેસી ધ્યાન ધરવું કે આતાપના લેવી તે; આસન વિશેષ. (૨) ગાયને દહોવી તે.

गोधा. સ્ત્રી૦ (गोधा) ગોહ; ભુજપરિસર્પની એક જાત.

गोधूम. પુ૦ (गोधूम) ગોધૂમ; ઘઉં.

गोपुर. ન૦ (गोपुर) શહેરનો દરવાજો.

गोप्पय. ન૦ (गोष्पद) ગાયના પગલા જેટલું; જેમાં ગાયનો પગ બુડે તેટલું ખાબોચીયું. (૨) ગોપદ પરિમિત ભૂમિ.

गोप्पहेलिया. સ્ત્રી૦ (गोप्रहेल्या) ગાયોને ચરવા માટે થોડા ઘાસવાળી ભૂમિ.

गोप्फ. પુ૦ (गुल्फ) ઘુંટી-પગની એડી.

गोफुस्सिया. સ્ત્રી૦ (गोस्पर्शिका) એ નામની એક વેલ.

गोबहुल. પુ૦ (गोबहुल) શરવણ નામના ગામમાં રહેનાર એક બ્રાહ્મણનું નામ.

गोब्बर. પુ૦ (गोर्बर) મગધ દેશમાંનું એ નામનું એક ગામ.

गोभत्तिय. ત્રિ૦ (गोभक्तिक) ગાયની પેઠે આહાર કરનાર.

गोभद्द. પુ૦ (गोभद्र) શાલિભદ્રના પિતાનું નામ.

गोम } **गोमंत.** } ત્રિ૦ (गोमत्) ગાયવાળો.

गोमड. ન૦ (गोमृत) ગાયનું કલેવર.

गोमय. ન૦ (गोमय) છાણ.

गोमाउ. } **गोमाउ.** } પુ૦ (गोमायु) શૃગાલ; શિયાળ.

गोमाउपुत्त. પું૦ (गोमायुपुत्र) ગોમાયુપુત્ર નામના એક સાધુ.

गोमाणसिया. સ્ત્રી૦ (गोमानसिका) શય્યા; પથારી. (૨) લાંબો ઓટલો.

गोमाणसी. સ્ત્રી૦ (गोमानसी) જુઓ "ગોમાણસિયા" શબ્દ.

गोमि. } **गोमिन्न.** } ત્રિ૦ (गोमिन्) જુઓ "ગોમંત" શબ્દ.

गोमिज्जअ. પુ૦ (गोमेदक) એક જાતનો મણિ; સચિત્ત કઠિન પૃથ્વીનો એક ભાગ.

गोमिणी. સ્ત્રી૦ (गोमिनी) ગાયવાળી સ્ત્રી.

गोमुत्तिया. સ્ત્રી૦ (गोमुत्रिका) ચાલતી ગાય મુતરે તેને આકારે વાંકી ગોચરી કરવી તે. (૨) ગાયનું મૂત્ર.

गोमुत्ती. સ્ત્રી૦ (गोमुत्रिका) ગાય કે બળદ મુતરે તેનો જે આકાર થાય તે.

गोमुह. પુ૦ (गोमुख) લવણ સમુદ્રમાં પાંચસો જોજન ઉપર ઈશાન ખુણામાં આવેલ ગોમુખ નામનો એક અન્તરદ્વીપ. (૨) તે અન્તરદ્વીપમાં રહેનાર માણસ. (૩) શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીના યક્ષનું નામ.

गोमुहिअ. ન૦ (गोमुखित) ગાયના મુખના આકારવાળી ઢાલ.

गोमुही. સ્ત્રી૦ (गोमुखी) એ નામનું એક વાજીંત્ર.

गोमेज्ज. પું૦ (गोमेद) એક જાતનો મણિ.

गोमेह. પુ૦ (गोमेध) નેમનાથજીના યક્ષનું નામ.

गोम्मिअ. પું૦ (गौल्मिक) કોટવાળ; નગર રક્ષક.

गोम्हि. પુ૦ (गोम्मिन्) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળો જીવ; કાનખજુરો.

गोय. ન૦ ( ) ઉદુમ્બર વગેરેનું ફળ.

गोय. પુ૦ (गोत्र) સાતમું ગોત્રકર્મ જેના

ઉદયથી જીવ ઉચ્ચ અથવા નીચ ગોત્ર પામે છે (૨) પુ૦ ન૦ ગોત્ર, વંશ, અ ટક (૩) મૌન ધારણ કરવુ તે, વાત્સલ્ય
गोयम. पु० (गौतम) જુઓ " ગૌતમ " શબ્દ
गोयमकुमार. पु० (गौतमकुमार) અધક વૃષ્ણિ રાજાનો કુમાર દશ દશારમાનો એક
गोयमकेसिज्ज. न० (गौतमकेशीय) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનુ એક અધ્યયન, જેમા ગૌતમસ્વામી અને કેશિસ્વામિનો સવાદ છે
गोयमज्जिया. स्त्री० (गौतमार्यिका) જૈન મુનિઓની એક શાખા
गोयमद्दीव पु० (गौतमद्वीप) લવણ સમુદ્રમા ગૌતમદ્વીપ નામનો ટાપુ છે, જ્યા સુસ્થિત નામનો લવણ સમુદ્રનો અધિપતિ રહે છે
गोयमपुत्त पु० (गौतमपुत्र) ગૌતમના પુત્ર અર્જુન
गोयमसगुत्त त्रि० (गौतमसगोत्र) ગૌતમ ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ
गोयर पु० (गोचर) ગોચરી, સાધુએ ગોવૃત્તિથી ભિક્ષા લેવી તે (૨) સ્થાન (૩) સન્મુખ, પ્રત્યક્ષ (૪) વિષય સબધી (૫) ગાયોને ચરવાની જગા
गोयरग्ग न० (गोचराग्र) આધા કર્માદિ દોષરહિત ભિક્ષા-ગોચરી
गोयावाय पु० (गोत्रवाद) ગોત્રના નામથી કોઈને બોલાવવુ, જેમકે હે ગૌતમ
गोर. त्रि० (गौर) સફેદ ઉજળુ ધોળુ
गोरखर. पु० (गोरखर) ગધેડાની એક જાતિ
गोरमिग पु० (गौरमृग) હરણની એક જાતિ (૨) ન૦ તે હરણના ચામડાનુ બનાવેલુ વસ્ત્ર
गोरव न० (गौरव) ગૌરવ, મહિમા, મોટાઈ (૨) આદર, સન્માન (૩) ગમન, ગતિ
गोरस पु० न० (गोरस) દહિ, દુધ છાસ વગેરે.

गोरहग. पु० (गोरथक) ત્રણ વર્ષનો નાનો વાછરડો
गोरी. स्त्री० (गौरी) અતગડસૂત્રના પાચમા વર્ગના બીજા અધ્યયનનુ નામ (૨) કૃષ્ણવાસુદેવની એક પટરાણી. (૩) પાર્વતી (૪) ગૌરવર્ણવાળી સ્ત્રી
गोरोयण न० (गोरोचन) ગોરૂ ચદન
गोल. त्रि० (गोल) ગોળ, લખોટા, ગોળી વગેરે (૨) કાશ્યપ ગોત્રની એક શાખા. (૩) તેમા ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષ (૪) કોઈ એક દેશમા વપરાયેલ અપમાનસૂચક સબોધન (૫) નિષ્ઠુરતા, કઠોરતા
गोलंगुल. पु० (गोलांगूल) વાનર
गोलय. पु० (गोलक) ગોળો, ગોળપિંડો, દડો
गोलवट्ट त्रि० (गोलवृत्त) ગોળાકારે વર્તુલ
गोलव्वायण न० (गोलवायन) અનુરાધા નક્ષત્રનુ ગોત્ર.
गोलिकायण पु० (गोलिकायन) કૌશિક ગોત્રની શાખા (૨) તે શાખામાનો પુરૂષ
गोलियसाला स्त्री० (गोलिकशाला) ગોળ વેચવાની દુકાન (૨) ગાયોને દોહવાનુ સ્થાન
गोलिया स्त्री० (   ) ગોળી, ગુટિકા (૨) મોટુ કુડુ મોટી થાળી
गोलियायण न० (गोलिकायन) જુઓ ' ગોલિકાયણ ' શબ્દ
गोलियालिछ } **गोलियालिच्छ** } न० (गुटिकालिन्छ) ચુલો (૨) અગ્નિ વિશેષ
गोलुकी. पु० (गोलुकी) ગોલુકી નામનુ વાજીત્ર
गोलेहणिया स्त्री० (गोलेखनिका) ગાયોને ચરવાની જગ્યા (બીડ)
गोलोम पु० (गोलोम) છાણમા થતા બે ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત
गोल्ल न० (   ) કૂળ વિશેષ
गोल्ल. न० (गोल्य) ગોત્ર વિશેષ, કાશ્યપ

ગોત્રની એક શાખા (૨) ત્રિ૦ ગોત્ર ગો ત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ
गोव પુ૦ (गोप) ગોવાળ
गोवइ પુ૦ (गोपति) મોટો બળદ
गोवग्ग પુ૦ (गोवर्ग) દશહજાર ગાયોનું ટોળું.
गोवल्लायण. ન૦ (गोवल्लायन) પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્રનું ગોત્ર
गोवाल. પુ૦ (गोपाल) ગોવાળિઓ, ગાયો ચારનાર
गोवालिआ સ્ત્રી૦ (गोपालिका) ગોપાલિકા નામની આર્યા (૨) ગોપી, આહિરણ
गोवाली સ્ત્રી૦ (गोपाली) એ નામની એક વેલ
गोविअ. ત્રિ૦ (गोपित) છુપાવેલ. (૨) રક્ષણ કરાયેલ

गोविंद પુ૦ (गोविन्द) વિષ્ણુ કૃષ્ણ (૨) એક જૈન મુનિ.
गोवीहि સ્ત્રી૦ (गोवीथि) શુક્રની ગતિ વિશેષ
गोव्वइअ ત્રિ૦ (गोव्रतिक) ગાયનું વ્રત રાખનાર
गोस પુ૦ ( ) પ્રાતઃકાળ, સવાર
गोसाल } **गोसालग** } પુ૦ (गोशाल) ગોશાળો, મંખલિનો પુત્ર
गोसीस ન૦ (गोशीर्ष) ગાયના મસ્તકમાંથી નિકળતું ગોરોચન (૨) ગાયનું મસ્તક.
गोह પુ૦ (गोध) } **गोहा.** સ્ત્રી૦ (गोधा) } ઘો, ભુજપર સર્પની એક જાત
गोहिया સ્ત્રી૦ (गोधिका) ભાંડ લોકનું એક જાતનું વાજીંત્ર (૨) સામાન્ય ઘો.
गोही. સ્ત્રી૦ (गाही) જુઓ 'ગોહા' શબ્દ.
गोहूम. પુ૦ (गोधूम) ઘઊં, ધાન્યની એક જાત

घ.

घओअ } **घओद.** } પુ૦ (घृतोद) સમુદ્ર વિશેષ, જેનું પાણી ઘી જેવું મીઠાશવાળું છે
घंघ ત્રિ૦ ( ) ગરીબ, અનાથ
घंघसाला. સ્ત્રી૦ (घघशाला) અનાથાલય, ધર્મશાળા
घंट. પુ૦ (घण्ट) } **घंटा.** સ્ત્રી૦ (घण्टा) } ઘંટડી, ટોકરી (૨) કાંસાની ઝાલર
घंटिय. પુ૦ (घाण्टिक) ઘંટા વગાડી ભિક્ષા માગનાર, શાકુનિક
घंटिया સ્ત્રી૦ (घण्टिका) નાની ઘુઘરી એક જાતનું આભરણ
घंतु ત્રિ૦ (घातुक) મારનાર ઘાત કરનાર
घंसण. ન૦ (घर्षण) ઘસવું
घंसिअ ત્રિ૦ (घर्षित) ચંદનની પેઠે ઘસેલું, ઘસેલું.

घकारप्पविभत्ति પુ૦ન૦ (घकारप्रविभक्ति)"ઘ" ના આકાર જેવું બત્રીશ નાટકમાંનું એક.
घट्टग ન૦ (घृष्टक) ઘસવાનો પાણો.
घट्टण ન૦ (घट्टन) સંઘટ્ટો થવો, અથડાવું
घट्टणग. પુ૦ (घट्टनक) ઘસવાનો એક જાતનો પથ્થર.
घट्टणया. } **घट्टणा.** } સ્ત્રી૦ (घट्टना) સંઘટો કરવો; ભાર દઈને ઘસવું (૨) મારવું; હલાવવું (૩) હાલવું, ચાલવું (૪) વિચાર, પૃચ્છા (૫) પીડા, દુઃખ. (૬) સ્પર્શ.
घट्टिय. ત્રિ૦ (घट्टित) માહોમાંહે સ્પર્શ થાય તેવી રીતે દબાવેલ, ઘટ્ટના-ઘરસનાપામેલ. (૨) સ્પૃષ્ટ (૩) પ્રેરણા કરેલ.
घट्ट ત્રિ૦ (घृष्ट) ઘસેલું. પૉલીશ કરેલું, પથ્થરની પેઠે સાફ કરેલું.

घड. पु० (घट) घडो, कळश

घडकार पु० (घटकार) घडानो बनावनार, कुंभार

घडग. पु० (घटक) नानो घडो

घडण. न० (घटन) उद्यम, प्रयत्न

घडणा स्त्री० (घटना) घटना करवी, योजवुं

घडदास पु० (घटदास) पाणी भरनार नोकर

घडदासी स्त्री० (घटदासी) पाणी भरनारी दासी

घडि त्रि० (घटिन्) घडावाळो

घडिगा स्री० (घटिका) माटीनी कुलडी

घडिय. त्रि० (घटित) घटना करेल, मेळवेल

घण पु० (घन) दहिंनो जामेल चकको (२) वाजिंत्र, कांसिया, झांझ वगेरे. (३ दृढ, कठण, मजबुत, छिद्र वगरनुं (४) धाढुं, गाढ, जाडुं (५) विस्तार (६) मेघ (७) आत्माना असंख्यात प्रदेशनुं घनरूप पिंड (८) कोई पण संख्याने तेज संख्याथी त्रण वखत गुणवाथी जे आंकडो आवे ते, जेमके बेनो घन आठ, त्रणनो सत्तावीस, चारनो चोसठ वगेरे (९) लंबाई पहोळाई अने जाडाई ए त्रणेनुं मान जेमां आवे ते, घनरूपे आ लोकनुं परिमाण सात राज छे (१०) घणुं बहु (११) नागरमोथ (१२) कांसिया वगेरे वाजिंत्रनो शब्द (१३) न० ए नामनुं एक देव विमान (१४) पिंड

घणघणाइय न० (घनघनायित) रथनो घणुं घणुं एवो अवाज थाय ते

घणघाइ न० (घनघातिन्) घनघाती कर्म, ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय अने अंतराय ए चार कर्म

घणचउरंस न० (घनचतुरस्र) नक्कर वस्तुनुं चोरस संठाण

घणतंस. न० (घनत्र्यस्र) नक्कररूपे त्रिकोण संठाण

घणतव न० (घनतपस्) प्रतरने श्रेणिगुणा करता घन थाय जेथी प्रतर तप प्रमाणेज चार वार तप करवाथी घन तप थाय छे

घणदंत पु० (घनदन्त) लवण समुद्रमां नव सो जोजन पर आवेल घनदंत नामनो अंतरद्वीप (२) त्रि० ते अंतरद्वीपमां रहेनार

घणपरिमंडल न० (घनपरिमण्डल) नक्कररूपे वर्तुल आकार, घनपरिमंडळ संठाण

घणमुइंग पु० (घनमृदंग) मोहोटुं नगारुं

घणरज्जु. स्त्री० (घनरज्जु) जेनी लंबाई पहोळाई अने जाडाई सरखी थाय एवी रीते राजनुं परिमाण करवुं ते

घणवट्ट न० (घनवृत्त) नक्कर गोळाकार, लाडवाना जेवो आकार

घणवात. पु० } **घणवाय.** } (घनवात) घनोदधि अथवा विमान आदिना आधारभूत जामेला बरफ जेवो अथवा थीजेना घी जेवो एक प्रकारनो कठिन वायु

घणवायवलय. पु० (घनवातवलय) वळयाकारे रहेल घनवायु

घणविज्जुया स्त्री० (घनविद्युत्) धरणेन्द्रनी छठी अग्रमहिषीनुं नाम (२) उर्ध्व दिशा कुमारीमांनी एक

घणसंताणअ. पु० (घनसन्तानक) करोळीयानुं पड

घणसंमद्द पु० (घनसमर्द) जे योगमां चंद्र अने सूर्य ग्रह तथा नक्षत्रनी वच्चमां थइ चाले ते योग

घणसार. पु० (घनसार) कपूर

घणा. स्त्री० (घना) घणु देवी, धरणेन्द्रनी एक अग्रमहिषी

घणायत न० (घनायत) જાડાઇ અને પહો ળાઇ યુક્ત આયતસંસ્થાણ, નક્કર વસ્તુની લંબાઇ

घणोदधि } पु० (घनोदधि) પ્રત્યેક નરકની
घणोदहि } પૃથ્વી નીચે બરફની પેઠે જામેલ ઘનરૂપ પાણી કે જે વીશ હજાર જોજન પ્રમાણે છે

घत न० (घृत) ઘી

घत्त त्रि० (घात्य) ઘાત કરવા યોગ્ય, મારવા યોગ્ય

घत्थ त्रि० (ग्रस्त) પકડાએલુ ઘેરાએલુ (२) રંધાઇ ગયેલ ખવાઇ ગયેલ

घन त्रि० (घन) ગાઢ ગંભીર (२) पु० મેઘ, વરસાદ

घम्म पु० (घर्म) તાપ બફારો ગરમી

घम्मा स्त्री० (घर्मा) પહેલી નરકનુ નામ

घय न० (घृत) ઘી. (२) ઘૃત નામના દ્વીપ તથા સમુદ્રનુ નામ

घयघट्ट पु० (घृतघट) ઘીનો મેલ કીટુ

घयपुराण न० (घृतपूर्ण) ઘેબર

घयपूर पु० (घृतपूर) ઘેબર

घयमंड पु० (घृतमण्ड) ઘૃતસાર ઉપ રનુ ઘી

घयमेह पु० (घृतमेघ) ભરતક્ષેત્રમા ઉત્સ ર્પિણીનો બીજો આરો બેસતા ૧૪ દિવસ સુધી એ મેઘ વરસ્યા પછી સાત દિન સુધી ત્રીજો મેઘ વરસે તેનુ નામ, ઘીના જેવો રસવાળો વરસાદ

घर पु० न० (गृह) મકાન રહેવાનુ સ્થાન, ઘર

घरकुडी स्त्री० (गृहकुटी) ઘરની બહારની કોટડી (२) ચોકની અંદરની કુડી

घरकोइला } स्त्री० (गृहकोकिला) ગરોળી,
घरकोइलिया } ભીંતગરોળી

घरघाग पु० ( ) એક જાતનુ ડોકનુ આભૂષણ

घरजामाउय पु० (गृहजामातृक) ઘર જમાઇ

घरणी स्त्री० (गृहिणी) ઘરધણિયાણી, સ્ત્રી, ભાર્યા

घरवास पु० (गृहवास) ગૃહાશ્રમ,ગૃહસ્થાશ્રમ.

घरसमुदाण न० (गृहसमुदान) સાધુ સામાન્ય પ્રકારે બધે ઘેરથી ગોચરી કરે તે

घरसमुदाणिय पु० (गृहसमुदानिक) દરેક ઘરે ભિક્ષા લેનાર ગોશાળાના મતનો અનુ યાયી, આજીવિક મતના અનુયાયી સાધુ

घरिणी. स्त्री० (गृहिणी) સ્ત્રી, ઘરધણીયાણી

घरिस पु० (घर्ष) ઘર્ષણ, અરસપરસ ઘસાવુ તે

घरोलिया } स्त्री० ( ) નાની ગરોળી
घरोली. }

घलवल पु० (घलघल) એક જાતનો અનાજ

घस न० (घस) જમીનની મ્હોટી ફાટ, ફાટી જમીનનો ચીરીયો

घसा स्त्री० ( ) ક્ષારવાળી ભૂમિ

घसिय. त्रि० (घृष्ट) ઘસેલુ

घसिर त्रि० (ग्रसितृ) અધરાયો, બહુ ખાનાર

घसी स्त्री० ( ) જમીનનો ફાટ ભાગ (२) ભોંયરૂ

घाइ त्रि० (घातिन्) ઘાત કરનાર, હિંસક

घाइआ. स्त्री० (घातिका) વિનાશ કરનારી સ્ત્રી

घाइकम्म न० (घातिकर्मन्) જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય અને અંતરાય એ ચાર કર્મ આત્મિક ગુણોની ઘાત કર- નાર કર્મ

घाइय त्रि० (घातित) મારી નખાવેલ, ઘાત કરાવેલ (२) ઘસાયેલ, ક્ષતિ ગ્રહિત.

घाउकाम त्रि० (हन्तुकाम) હણવાની ઇચ્છા વાળો

घाड. पु० (घट) મિત્રતા, ભાઇબંધી (२) માથાની નીચેનો ભાગ

घाडिय. त्रि० (घटित) મિત્ર, ભાઇબંધ

घाण. न० ( ) ઘાણી

घाण पु० न० (घ्राण) घ्राणेन्द्रिय, नासिका.
घाणारिस पु० न० (घ्राणार्शस्) नाकमा थतो मसानो रोग
घाणिंदिय न० (घ्राणेन्द्रिय) नासिका, सुधवानी शक्ति धरावनार ईंद्रिय, नाक
घात. पु० (घात) मारवु (२) नरक
घातअ. त्रि० (घातक) घातकरनार, मारनार
घाति त्रि० (घातिन्) हणनार, वध करनार (२) न० चार घाती कर्म
घातिय. त्रि० (घातित) हणेलु
घाय. पु० (घात) वध करवो, घात करवी (२) नरक (३) ससार.
घायअ. } त्रि० (घातक) जुओ "घातअ" शब्द.
घायक }
घायग. }
घायण न० } (हनन) मारवु. घात करवी.
घायणा स्त्री० }
घायावण न० (घातना) घायल करवतु.
घायावणा स्त्री० (घातना) मारवु, बीजा पासे मरावतु.
घास. पु० (ग्रास) कोळियो (२) भोजन
घास. पु० (घास) तृण, घास.
घासेसणा स्त्री० (ग्रासैषणा) आहार बाबतमा शुद्धि अशुद्धिनु पर्यालोचन करवु ते
घिअ न० (घृत) घी.
घिओदअ पु० (घृतोदक) घृतोदधि समुद्र; घीना जेवा पाणीवाळो समुद्र
घिं. } पु० (ग्रीष्म) गरमीनी मोसम, उनाळो (२) ताप, गरमी.
घिंसु. }
घिणिल्ल त्रि० (घृणावत्) दयाळु; दयावान.
घिसरा. स्त्री० ( ) माछली पकडवानी एक जातनी जाळ.
घुट्टग पु० (घृष्टक) चिकेण पात्रने घसवानो पथरो.
घुट्ठ. त्रि० (घुष्ट) उंचे स्वरे बोलाएल; उद्घोषणा करेल.
घुण. पु० } (घुण) घुणो; लाकडाने कोरनार जन्तु विशेष.
घुणा स्त्री० }
घुणिय त्रि० (घुणित) कीडाथी विंधायेल.
घुल्ला. स्त्री० ( ) बे इन्द्रियवाळो जीव; शंखला वगेरे.
घुसिण. न० (घुसृण) केसर.
घूघू. } पु० स्त्री० (घूक) घुवड.
घूय. }
घूरा. स्त्री० ( ) जाघ विगेरे शरीरना अवयव.
घेरोलिया स्त्री० (गृहकोकिला) गरोळी.
घोंड. पु० (घोट) घोडो.
घोडग. } पु० (घोटक) एक जातनो घोडो.
घोडय. }
घोडयमुह न० (घोटकमुख) घोडानां लक्षणो जोवानु शास्त्र.
घोडिय. पु० ( ) मित्र.
घोर त्रि० (घोर) घोर, भयकर; दारुण. (२) जेमा जीववानो पण सशय रहे तेवु दुष्कर कृत्य.
घोल. पु० (घोल) दहिने कपडामा बांधी गाळीनाखवु-पाणी काढी नाखवु ते.
घोलण. न० (घोलन) घोळवु; अगुठा अने आंगळीवती केरीनी पेंठे घोळवुं-मसळवु.
घोलवड न० (घोलवटक) दहिं घोळीने तेमां वडां नाखे ते, दहिंवडा.
घोलित } त्रि० (घोलित) वलोवेलु; मथेलु, केरीना पेंठे घोळेलु.
घोलिय. }
घोलिर. त्रि० (घूर्णितृ) चक्रपणे फरनार; घुमनार.
घोस पु० (घोष) गोकुळ; गायोने रहेवानु स्थान (२) त्रीजा अने चोथा देवलोकनु एक विमान. (३) स्वर; अवाज. (४) उंचे नीचे के समस्वर विशेष

ઉચ્ચાર, ઉદાત્તાદિ સ્વર બોલવા તે (૫) સ્તનિત કુમાર જાતના ભવનપતિનો ઇન્દ્ર (૬) ઘોસ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

घोसण. ન૦ (घोषण) } વટાનો શબ્દ
घोसणा સ્ત્રી૦ (घोषणा) } ઢઢેરો પીટા વવો તે

घोसय. પુ૦ ( ) આરસી, નાનો અરિસો (૨) દર્પણનુ ઘર. (૩) દર્પણ રાખવાની ઘોડી

घोसाड પુ૦ ન૦ (घोषातक) ગીસોડા, શાક વનસ્પતિની એક જાત

घोसाडई સ્ત્રી૦ (घोषातकी) ગીસોડા-તુરીયાની વેલ

घोसाडिया. સ્ત્રી૦ (घोषातकी) વનસ્પતિ વિશેષ, ગીસોડી

घोसालई } સ્ત્રી ( ) શરદ્‌ઋતુમા
घोसाली. } ઉત્પન્ન થતી એક જાતની વેલ.

घोसिअ ત્રિ૦ (घोषित) જાહેર કરેલુ, સાદ પડાવેલો.

ङ.

ङकारपविभत्ति પુ૦ (ङकारप्रविभक्ति) ઙકારના આકાર જેવુ નાટક વિશેષ

च.

च અ૦ (च) અને, વળી (૨) પાદપૂરણ (૩) અતિશય, અધિક

चअ પુ૦ (चय) જથ્થો (૨) ઇટ વિગેરેનુ ચણતર (૩) શરીર (૪) શરીરનુ તજવુ

चइय ત્રિ૦ (त्यक्त) છોડેલુ તજેલુ

चउ ત્રિ૦ (चतुर्) ચાર ચારની સખ્યા

चउकन्न. ત્રિ૦ (चतुष्कर्ण) ચાર કાને ગયેલ (વાર્તા)

चउक्क. પુ૦ (चतुष्क) ચાર રસ્તા ભેગા થતા હોય તે સ્થળ ચોક ચોવાટો (૨) ચારનો સમૂહ-જથ્થો

चउक्कणइय ત્રિ૦ (चतुष्कनयिक) ચાર નયથી વસ્તુનો વિચાર કરનાર, જે નૈગમના સામાન્ય અશને સગ્રહમા અને વિશેષ અશને વ્યવહારમા સમાવી ત્રણ શબ્દ નયને એક રૂપે માની સગ્રહ વ્યવહાર, ઋજુસૂત્ર અને શબ્દ એ ચાર નય માનતા હતા તે

चउक्कणय પુ૦ (चतुष्कनय) ચાર નયને માનનાર એક આજીવિક મત

चउक्कर ત્રિ૦ (चतुष्कर) ચાર હાથવાળા, ચતુર્ભુજ

चउकोण ત્રિ૦ (चतुष्कोण) ચાર ખુણાવાળુ, ચોરસ

चउक्खुत्तो અ૦ (चतुष्कृत्वस्) ચારવાર

चउगइ સ્ત્રી૦ (चतुर्गति) નરક, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતા એ ચાર ગતિ

चउगमण. ન૦ (चतुर्गमन) ચારે દિશાએ જવુ તે

चउगुण त्रि० (चतुर्गुण) } ચારગણુ
चउगुणिय त्रि० (चतुर्गुणित) }

चउचत्ता. स्त्री० (चतुश्चत्वारिंशत्) ચુમાલીસ, ૪૪.

चउज्जामधम्म पु० (चतुर्यामधर्म) ચાર મહાવ્રતરૂપ ધર્મ; અહિંસા, સત્ય, અચૌર્ય અને અપરિગ્રહ–એ ચાર મહાવ્રતરૂપ વચ્ચેના બાવીસ તિર્થંકરોએ બતાવેલ ધર્મ

चउज्झाइया. स्त्री० (   ) સાપની એક જાતિ

चउट्ठाण. न० (चतुःस्थान) કર્મનો ચોઠાણિઓ રસ

चउट्ठाणवडिश्च त्रि० (चतुःस्थानपतित) ચાર પ્રકારનુ

चउणउइ. स्त्री० (चतुर्नवति) ચોરાણુ

चउतीस. } स्त्री० (चतुस्त्रिंशत्) ચોત્રીસ;
चउत्तीस } ૩૪.

चउत्तीसइम } न० (चतुस्त्रिंशत्तम) સોળ
चउत्तीसम } ઉપવાસ ભેગા કરવા તે. (૨) ત્રિ૦ ચોત્રીસમો, ૩૪ મો

चउत्थ. त्रि० (चतुर्थ) ચોથુ, ચોથા નબરનુ (૨) પુ૦ ન૦ ચોથ ભક્ત, એક ઉપવાસ

चउत्थचउत्थ. पु० न० (चतुर्थचतुर्थ) એક એક ઉપવાસ.

चउत्थग. } पु० (चतुर्थक) ચોથીયો તાવ,
चउत्थय } ત્રણ ત્રણ દિવસને આન્તરે આવે તે તાવ

चउत्थभत्त न० (चतुर्थभक्त) ચોથ ભક્ત તપ, એક ઉપવાસ.

चउत्थाहिश्च. पु० (चतुर्थाह्निक) ચોથે ચોથે દિવસે આવતો તાવ.

चउत्थी स्त्री० (चतुर्थी) પક્ષની ચોથી તિથિ, ચોથ (૨) ત્રિ૦ ચોથા નબરનુ.

चउदंत. पु० (चतुर्दन्त) ચાર દાન્તવાળો–હાથીરત્ન, ઇન્દ્રનો ઐરાવત નામનો હાથી

चउद्दस. त्रि० (चतुर्दशन्) ચૌદ, દશ અને ચાર.

चउद्दसपुव्व न० (चतुर्दशपूर्व) ચૌદપૂર્વ–આગમ વિશેષ કે જે હાલ વિછિન્ન થઇ ગયેલ છે.

चउद्दसपुव्वि पु० (चतुर्दशपूर्विन्) ચૌદ પૂર્વના જાણનાર (સાધુ)

चउद्दसपुव्वी स्त्री० (चतुर्दशपूर्वी) ચૌદ પૂર્વનો સમૂહ,

चउद्दसम. न० (चतुर्दश) એક સાથે ૭ દિવસના ઉપવાસ કરવા તે (૨) ત્રિ૦ ચૌદમુ

चउद्दसी स्त्री० (चतुर्दशी) ચૌદશ

चउद्दिसं } अ० (चतुर्दिश) પૂર્વ, પશ્ચિમ,
चउद्दिसिं } ઉત્તર અને દક્ષિણ–એ ચાર દિશાઓ તરફ; ચારે દિશામા.

चउनवइ स्त्री० (चतुर्नवति) ચોરાણુ, ૯૪ ની સખ્યા.

चउनाण. न० (चतुर्ज्ञान) ચાર પ્રકારનુ જ્ઞાન; મતિ, શ્રુત, અવધિ અને મન:પર્યવ.

चउपज्जवसिय त्रि० (चतुःपर्यवसित) ચાર-ચારના થોક કરતા જેમા ચાર શેષ રહે તે

चउपण्ण. } स्त्री० (चतुःपञ्चाशत्) ચોપન ની
चउपन्न. } સખ્યા

चउप्पइया. स्त्री० (चतुष्पदिका) ચાર પગવાળા ભુજપરિસર્પની એક જાત

चउप्पदी स्त्री० (चतुष्पदी) તિર્યંચ સ્ત્રી, ચોપગી.

चउप्पण्ण } स्त्री० (चतुःपञ्चाशत्) જુઓ
चउप्पन्न } "ચઉપન્ન" શબ્દ.

चउप्पय पु० स्त्री० (चतुष्पद) ચોપગો; ચાર પગવાળા ગાય, ઘોડો, હાથી વિગેરે. (૨) દરેક માસની અમાવાસ્યાને દિવસે આવતુ ચાર સ્થિર કરણમાંનુ બીજુ કરણ, ૧૧ કરણમાનુ નવમુ કરણ.

चउप्पाय. पु० (चतुष्पाद) જુઓ 'ચઉપ્પય' શબ્દ.

चउप्पाल. न० (चतुष्पाल) સૂર્યાભદેવનું પ્રહરણકોશ

चउप्पुड. त्रि० (चतुष्पुट) ચાર પડવાળુ, ચો સર, ચોપડ.

चउप्पुडिया स्त्री० (चतुष्पुटिका) ચપટી વગાડવી તે

चउप्फाल त्रि० (चतुष्फाल) ચોફાળ, ચાર પડવાળુ

चउब्भाग पु० (चतुर्भाग) ચતુર્થાંશ, ચોથો ભાગ

चउभंग पु० न० (चतुर्भंग) ચાર પ્રકાર, ચાર વિભાગ.

चउभंगी स्त्री० (चतुर्भङ्गी) ચોભંગી

चउभाइया स्त्री० (चतुर्भागिका) માણીનો ચોથો ભાગ, રસ માપવાનુ માપ ૬૪ પળનુ એક માપ

चउमासा. स्त्री० (चतुर्मासी) ચાર માસનો સમૂહ, ચોમાસુ

चउमासिय न० (चातुर्मासिक) ચોમાસી તપ, ચાર માસના ઉપવાસ કરવા તે.

चउमासिया. स्त्री० (चातुर्मासिका) ભિક્ખુની ચોથી પડિમા કે જેમા એક માસ સુધી ચારદાત અન્નની અને ચારદાત પાણીની કલ્પે

चउमास्स. न० (चतुर्मास्य) આસાઢી ૧૫ થી કાર્તકી ૧૫ સુધીનો સમય

चउम्मुह त्रि० (चतुर्मुख) ચાર મુખવાળુ જેની ચારે દિશામા દરવાજા હોય તેવો પ્રાસાદ–હવેલી

चउर त्रि० (चतुर) કુશળ, હોશીઆર

चउर. त्रि० (चतुर्) ચાર, ચારની સખ્યા

चउरंग त्रि० (चतुरङ्ग) જેના ચાર અગ અવયવ છે તેવી વસ્તુ ધર્મના ચાર અગ–દાન, શીયળ, તપ અને ભાવ, શરણના ચાર અગ–અરિહન્ત, સિદ્ધ, સાધુ અને ધર્મ (૨) હાથી, રથ, ઘોડા અને પાયદલ એ ચાર જેના અગ છે એવી સેના–સૈન્ય

चउरंगिणी. स्त्री० (चतुरंगिनी) ચતુરગી સેના, ચાર વિભાગવાળી

चउरंत पु० (चतुरन्त) ચાર પ્રકારની ગતિ જેમા છે એવો સસાર (૨) त्रि० ચાર પર્યન્તવાળો

चउरंस त्रि० (चतुरस्र) ચોરસ, ચારખુણાવાળુ

चउरग पु० (चकोरक) ચકોરપક્ષી.

चउरय पु० ( ) ચોરો, ચબુતરો

चउरासी. } स्त्री० (चतुरशीति) ચોરાશી,
चउरासीइ } ८४

चउरिंदिय. त्रि० (चतुरिन्द्रिय) સ્પર્શ, ઘ્રાણ, રસના, નેત્ર, એ ચાર ઇન્દ્રિયવાળો

चउवन्न स्त्री० न० (चतुःपञ्चाशत्) ચોપન, ૫૪

चउवन्न. पु० (चतुर्वर्ण) વર્ણચતુષ્ક, વર્ણ, ગધ, રસ અને સ્પર્શ–એ નામકર્મની ચાર પ્રકૃતિ

चउवीस. स्त्री० न० (चतुर्विंशति) ચોવીશ, વીશ અને ચાર

चउवीसइम. न० (चतुर्विंशतितम) ૧૧ ઉપવાસ (૨) त्रि० ચોવીશમુ

चउवीसत्थय } न० (चतुर्विंशस्तव) બીજુ
चउवीसत्थव } આવશ્યક સૂત્ર, લોગસ્સનો પાઠ, જેમા ૨૪ તિર્થંકરની સ્તુતિ છે.

चउव्विह. त्रि० (चतुर्विध) ચાર પ્રકારનુ

चउसट्ठि स्त्री० (चतुष्षष्टि) ચોસઠ, ૬૪

चउसट्ठिया. स्त्री० (चतुःषष्टिका) રસ તોળવાનુ–માણીના ચોસઠમા ભાગનુ માપ.

चउसयरि स्त्री० (चतुःसप्तति) ચમોતેર, ૭૪ ની સખ્યા

चउसरण. न० (चतुश्शरण) અરિહન્ત, સિદ્ધ, સાધુ અને ધર્મ એ ચારનુ શરણ (આશ્રય) લેવુ તે (૨) દશ પઇન્નામાના એક પઇન્ના (પુસ્તક) નું નામ.

चउसाल त्रि० (चतुःशाल) ચતુ શાલ, ચાર ભાગવાળુ (ઘર)

चउसिया. स्त्री० (चौकुशिका) ચોકુશ ના મના દેશની સ્ત્રી

चउसिर न० (चतुःशिरम्) વન્દનામા ચાર વખત ગુરૂને મસ્તક નમાડ્વુ તે

चश्रोर पु० स्त्री० (चकोर) ચકોર પક્ષી

चश्रोवचइश्र. त्रि० (चयोपचयिक) ન્યૂનાધિક થનાર, ચયોપચય-હાનિવૃદ્ધિ પામનાર

चंकमण न० (चङ्क्रमण) આમતેમ ફરવુ તે (૨) બહુ ચાલવુ (૩) વારંવાર ચાલવુ તે (૪) વાકુ ચાલવુ તે

चकमिश्र त्रि० (चक्रमित) અતિશય ચાલેલ

चकार पु० (चकार) ચકાર, ચ અક્ષર

चंगवेर. पु० (   ) કથરોટ (૨) ચગેરી

चगिम पु० स्त्री० (चङ्गिमन्) સુન્દરતા, સૌન્દર્ય

चगेरिश्रा | **चंगेरी** | स्त्री० (   ) ફૂલ રાખવાની છાબડી

चंचल. त्रि० (चञ्चल) ચચળ, અસ્થિર, ચપળ

चंचलायमाण. त्रि० (चञ्चलायमान) ચલાયમાન, ચચળ

चंचु स्त्री० (चञ्चु) ચાચ

चंचुच्चिय. न० (चञ्चूच्चित) ઘોડાની એક પ્રકારની ગતિ, ખોડી ચાલ

चचुमालइय त्रि० (   ) હર્ષથી વિકાશ પામેલ, રોમાચ થયેલ

चंचुय पु० (चञ्चुक) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ. (૨) તે દેશના નિવાસીમનુષ્ય

चंड त्रि० (चण्ड) પ્રચણ્ડ, તીક્ષ્ણ (૨) અતિક્રોધી (૩) पु० ક્રોધ, કોપ

चडकोसिय पु० (चण्डकौशिक) એક સર્પ, જેણે ભગવાન મહાવીર સ્વામીને ઘણો પરિસહ આપ્યો હતો

चंडरुद्द पु० (चण्डरुद्र) એ નામના એક ક્રોધી આચાર્ય

चंडवाल. पु० (चण्डपाल) એ નામનો એક રાજા

चंडा. स्त्री० (चण्डा) ચમરેદ્ર વગેરેની મધ્યમ પર્ષદા-સભા (૨) જેમ ક્રોધી માણસને શ્રમ ન લાગે તેમ જેમા શ્રમ ન જણાય એવી દેવતાની એક ગતિ

चंडाल. पु० (चण्डाल) નીચ જાત (૨) ભગી, ઢેડ (૩) વર્ણસકર જાતિ

चंडालग. न० (चन्दालक) દેવપૂજા નિમિત્તે ફૂલ રાખવાનુ તાબાનુ વાસણ

चंडालिय. न० (चाण्डाल्य) ચણ્ડાળના જેવુ કર્મ

चंडालिय. न० (चण्डालीक) ક્રોધને વશ થઇને જૂઠ્ઠ બોલવુ તે

चंडालिय त्रि० (चाण्डालिक) ચડાળ સબધી, ચડાળ જાતિમા ઉત્પન્ન થયેલ

चंडिक्क. पु० न० (चाण्डिक्य) ક્રોધ

चडिक्किय त्रि० (चाण्डिक्यित) ક્રોધ પ્રગટવાથી રૌદ્રરૂપ ધરેલ, ભયકર

चंडी स्त्री० (चण्डी) એ નામની સાધારણ વનસ્પતિ (૨) ચણ્ડીદેવી

चद पु० (चन्द्र) ચદ્ર, ચન્દ્રમા (૨) ચન્દ્ર નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન (૩) વપ્રવિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરનો વખાર પર્વત (૪) જ્યોતિષી દેવતાનો ઇન્દ્ર (૫) ઉત્તર કુરૂક્ષેત્રમાના એક દ્રહ કે જેને બે પાસે કચનક પર્વત છે. (૬) ચદ્ર નામનો દ્વીપ તથા સમુદ્ર. (૭) જે વર્ષમા અધિકમાસ ન હોય તે સવત્સર (૮) ચન્દ્ર પુષ્પિનાનુ પહેલુ અધ્યયન (૯) આઠમા તીર્થંકરનુ લાઞ્છન (૧૦) રાધાવેધની પુતળીની આખનો ડોળો

चंदक. पु० (चन्द्रक) મોર પીછ ઉપરનો ચાદનો

चंदकंत. न० (चन्द्रकान्त) ચન્દ્રકાન્ત નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન.

चंदकंता. स्त्री० (चन्द्रकान्ता) આ તુ અવસર્પિણીના બીજા કુલકરની સ્ત્રી

चंदकूड न० (चन्द्रकूट) ચન્દ્રકૂટ નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) પુ० રૂચક પર્વતનુ એક શિખર

चदगवेज्झ. पु० (चन्द्रकवेध्य) રાધાવેધ–ચક્ર ફરતી રાધા પુતળીની તના નચ્ચેથી આખ વિધવી તે

चंदगुत्त. स्त्री० (चन्द्रगुप्त) મૌર્યવંશી ચન્દ્રગુપ્ત રાજા

चदचरिया स्त्री० (चन्द्रचर्या) ચન્દ્રની ગતિ જાણવાની વિદ્યા

चंदच्छाय पु० (चन्द्रच्छाय) ચન્દ્રચ્છાય નામે અગ દેશનો રાજા કે જેણે મલ્લિનાથ પ્રભુ સાથે દીક્ષા લીધી હતી

चंदजसा स्त्री० (चद्रयशस्) વિમળ વાહન કુલકરની સ્ત્રી

चदजोग पु० (चद्रयोग) નક્ષત્રના સાથે ચન્દ્રનો યોગ

चंदज्झय. न० (चन्द्रध्वज) ચન્દ્રધ્વજ નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન

चंदण पु० न० (चन्दन) મલયાગર, ચન્દન (૨) સુખડનુ ઝાડ (૩) અક્ષ–કોડાનો જીવ (૪) ચન્દનમણિ, સચિત્તાકઠિન પૃથ્વીનો એક પ્રકાર (૫) રૂચક પર્વતનુ એક શિખર

चंदणकलस } पु० (चन्दनकलश) ચન્દનથી
चदणघड } ભરેલો કળશ મગળકળશ

चंदणज्जा स्त्री० (चन्दनार्या) ચોવીસમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી, ચન્દનબાળા નામની આર્યા

चदणपेसिया स्त्री० (चन्दनपेसिका) ચન્દન ઘસનારી દાસી

चंदणा स्त्री० (चदना) ચન્દનબાળા સાધ્વી ભગવાન્ મહાવીરની પ્રથમ સાધ્વી

चदणागरी स्त्री० (चदनागरी) જૈન મુનિઓની એક શાખા

चंदणी स्त्री० (चन्दनी) આચમન

चंदत्थमणपविभत्ति स्त्री० (चद्रास्तमनप्रविभक्ति) ચન્દ્રાસ્તની વિશેષરચનાવાળુ નાટક

चंददिण न० (चन्द्रदिन) ચન્દ્રનો દિવસ, સોમવાર

चंददीव पु० (चन्द्रद्वीप) ચન્દ્રમા નામનો દ્વીપ

चदद्ध. न० (चन्द्रार्ध) અર્ધો ચન્દ્ર, આઠમનો ચન્દ્ર

चदन. न० (चन्दन) ચદન

चंदनागरी. स्त्री० (चन्दनागरी) એ નામની એક જૈન મુનિઓની શાખા

चंदपडिमा. स्त्री० (चन्द्रप्रतिमा) ચન્દ્ર નામની પ્રતિમા–અભિગ્રહ કે જેમા ચન્દ્ર કળાની પેઠે શુક્લ પક્ષમા દરરોજ એકેક કોળિઓ વધારતા અને કૃષ્ણ પક્ષમા એકેક કોળીઓ ઘટાડતા અમાવાસ્યાએ એકેજ કોળિઓ લેવામા આવે તે, એક પ્રકારનુ ઉણોદરી તપ

चदपण्णत्ति स्त्री० (चन्द्रप्रज्ञप्ति) જેમા ચન્દ્ર સબધી વર્ણન કર્યું છે તે ચન્દ્રપ્રજ્ઞપ્તિ નામનુ એક કાલિક સુત્ર

चदपव्वय पु० (चन्द्रपर्वत) ધાતકી ખડના મહાવિદેહમાનો એક પર્વત (૨) એ નામનો સીતોદાનદીનો વક્ષસ્કાર પર્વત

चदप्पभ पु० (चन्द्रप्रभ) ચન્દ્રકાન્ત મણિ (૨) છત્રાનો દાંડો (૩) न० ચન્દ્રપ્રભ નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન (૪) पु० આઠમા ચન્દ્રપ્રભ તીર્થંકર (૫) એક જૈન મુનિ (૬) न० ચન્દનુ સિંહાસન

चंदप्पभा स्त्री० (चन्द्रप्रभा) ચન્દ્રહાસ નામની મદિરા–દારૂ (૨) ચન્દ્રમાની મ્હોટી અગ્ર મહિષી (૩) ચન્દ્રપ્રભાદેવી (૪) દશમા અને ચોવીશમા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનુ નામ

चदप्पह पु० (चद्रप्रभ) વર્તમાન ચોવીસીના ૮ મા તીર્થંકરનુ નામ

चंदप्पहा. स्त्री० (चन्द्रप्रभा) જુઓ " ચંદ પ્પભા " શબ્દ

चंदप्पहाविमान न० (चन्द्रप्रभविमान) એ નામનુ એક વિમાન

चंदभागा. स्त्री० (चन्द्रभागा) ચન્દ્રભાગા નામની એક નદી, કે જે સિંધુમા જઇને મળે છે

चंदम पु० (चन्द्रमस्) ચન્દ્રમા

चंदमंडल. पु० न० (चन्द्रमण्डल) ચન્દ્રનુ મંડળ, ચન્દ્રનુ વિમાન (૨) ચન્દ્રનુ બિમ્બ

चंदमंडलपविभत्ति. पु० (चन्द्रमण्डलप्रविभक्ति) ચન્દ્રમડળની વિશેષ રચનાવાળુ નાટક

चंदमस पु० (चन्द्रमस्) ચન્દ્રમા

चदमहत्तर. पु० (चन्द्रमहत्तर) એ નામના એક આચાર્ય કે જેણે સપ્તતિન નામે ગ્રથ રચ્યો છે

चंदमालिया. स्त्री० (चन्द्रमालिका) ચન્દ્રાકાર • હાર (૨) એ નામનો એક છંદ

चदय पु० (चन्द्रक) મોરપીછાનો ચાદવો

चदयगुत्त पु० (चन्द्रगुप्त) પાટલીપુત્રનો પ્રાચીન રાજા, ચદ્રગુપ્ત નમે મૌર્યવંશનો એક રાજા

चंदलेस. न० (चन्द्रलेश्य) ચન્દ્રલેશ નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન

चदलेस्सा स्त्री० (चन्द्रलेश्या) ચન્દ્રના વિમાનની કાતિ

चदवडिसग्र पु० (चन्द्रावतंसक) ચદ્રમાનુ વિમાન

चंदवन्न न० (चन्द्रवर्ण) ચોથા દેવલોકનુ ચન્દ્રવર્ણ નામનુ એક વિમાન

चंदसालिया. स्त्री० (चन्द्रशालिका) મેડી માળ, મજલો

चंदसिंग न० (चन्द्रशृङ्ग) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન

चदसिट्ठ. न० (चन्द्रशिष्ट) ચન્દ્રશિષ્ટ નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન.

चंदसिरि. स्त्री० (चन्द्रश्री) ચન્દ્રશ્રી નામની સ્ત્રી, ચક્ષુષ્મત્ નામના બીજા કુલકરની માતા

चंदसूरदंसावणिया. / **चंदसूरपासणिया** स्त्री० (चन्द्रसूर्य दर्शनिका) જન્મથી ત્રિજે દિવસે બાળકને કરાવવામા આવતુ સૂર્ય ચન્દ્રનુ દર્શન (૨) તે પ્રસગે થતો ઉત્સવ.

चंदसूरमालिग्रा. स्त्री० (चन्द्रसूर्यमालिका) એક જાતનુ ઘરેણુ–દાગીનો

चंदहोरा स्त्री० (चन्द्रहोरा) ચદ્રની હોરા, ચન્દ્રલગ્ન

चंदा. स्त्री० (चन्द्रा) ચન્દ્રમાની રાજધાની, ચદ્રદ્વીપની રાજધાની

चंदागमणपविभत्ति. न० (चन्द्रागमनप्रविभक्ति) ચન્દ્રાગમનની રચનાવાળુ નાટ્ય વિશેષ

चंदाणण पु० (चन्द्रानन) જમ્બુદ્રીપના એરવત ક્ષેત્રમા થયાનુ અવસર્પિણીના પહેલા તીર્થંકર

चदाणणा स्त्री० (चन्द्रानना) ચન્દ્રના માફક આનદ ઉત્પન્ન કરનારી શાશ્વતી જિન પ્રતિમાઓ પૈકી ત્રીજી પ્રતિમાનુ નામ

चंदाभ. न० (चन्द्राभ) ચદ્રાભનામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) પુ૦ અગી યારમા કુળગરનુ નામ.

चंदायण. न० (चान्द्रायण) જુઓ " ચાંપ ડિમા " શબ્દ

चंदालग न० ( ) એક જાતનુ તાબાનુ પાન

चदावत्त. पु (चन्द्रावर्त) ચન્દ્રાવર્ત નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન.

चदावरणपविभत्ति. न० (चन्द्रावरणप्रविभक्ति) ચન્દ્રમાને ઢાકવાની વિશેષ રચનાવાળુ નાટ્ય વિશેષ

चंदावलिपविभत्ति. न० (चन्द्रावलिप्रविभक्ति) ચન્દ્રમાની વિશેષ રચનાવાળુ એક નાટક

चंदाविज्झय. न० (चन्द्रवेध्यक) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાનુ ૧૫ મુ

चंदिम. पुं० (चन्द्रमस्) ચંદ્રમા. (૨) ચંદ્રમાના દૃષ્ટાન્તવાળું જ્ઞાતાસૂત્રનું ૧૦ મું અધ્યયન. (૩) આ નામના એક જૈન મુનિ.

चंदिमसूरिय. पुं० (सूर्यचन्द्रमस्) ચન્દ્ર અને સૂર્ય.

चंदिमा. स्त्री० (चन्द्रिका) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ. (૨) કાકંદી નગરી નિવાસી ભદ્રા સાર્થવાહીના પુત્ર. (૩) ચન્દ્રિકા; જ્યોત્સ્ના.

चंदुत्तरवडिंसग पुं० (चन्द्रोत्तरावतंसक) ચન્દ્રોત્તરાવતંસક નામનું ત્રીજા દેવલોકનું એક વિમાન.

चंदोतरण न० (चन्द्रोत्तरण) કૌશામ્બી નગરીનું એક ઉદ્યાન.

चंदोत्तरायण. न० (चन्द्रोत्तरायन) કૌશામ્બી નગરીના બહારનો ચન્દ્રોત્તરાયણ નામનો એક બાગ.

चंदोयरण. न० (चन्द्रोत्तरण) એ નામનું એક ચૈત્ય કે જે ઉદ્દંડપુર નગરની બહાર હતું.

चंदोरग न० (चन्द्रोरक) સન્યાસીનું એક ઉપકરણ.

चंदोवराग. पु० (चन्द्रोपराग) ચન્દ્રગ્રહણ.

चंपक. } **चपग.** } पुं० (चम्पक) ચંપાનું ઝાડ.

चंपय. पु० (चम्पक) કિંપુરુષદેવની સભા આગળનું ચૈત્યવૃક્ષ, ચંપાનું ઝાડ. (૨) સૂર્યાભના ચમ્પક વનનો રક્ષક દેવતા. (૩) ચંપાનું વન તથા ત્યાં રહેનાર દેવ. (૪) ચંપો; ચંપાનું ફૂલ (૫) ચંપાનું વૃક્ષ કે જેની હેઠે વીસમા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન થયું.

चंपयवडेंसय. न० (चम्पकावतंसक) ચમ્પકાવતંસક નામનું એક વિમાન.

चंपा. स्त्री० (चम्पा) ચંપા નામની નગરી; કોણિક રાજાની રાજધાની; અંગ દેશનો પાયતખ્ત; આજકાલ ભાગલપુરના નામથી ઓળખાય છે તે.

चंपाणयरी. स्त्री० (चम्पानगरी) ચંપાનગરી.

चंपापविभत्ति. न० (चम्पाप्रविभक्ति) ચંપાનગરીની અન્દરની શોભાયુક્ત નાટક.

चंपिज्जिया. स्त्री० (चम्पीया) જૈન મુનિગણની એક શાખા.

चकारवग्गपविभत्ति. पुं० (चकारवर्गप्रविभक्ति) ચ અક્ષરના આકારની રચનાવાળું નાટક; નાટકના ૩૨ પ્રકારમાંનો એક.

चक्क. न० (चक्र) પૈડું. (૨) વાસુદેવનું સુદર્શન ચક્ર. (૩) ચક્રરત્ન; ૧૪ રત્નમાંનું એક. (૪) ધર્મચક્ર (દેવતાનું બનાવેલ) તીર્થંકરની આગળ રહેછે તે. (૫) કુંભારનો ચાકડો. (૬) ચક્રાકારે હાથની રેખા. (૭) સમૂહ; મંડળ. (૮) મુશળ; સાંબેલું. (૯) આકાશમાં ચક્રાકારે ગોળ કુંડાળા જેવું થાય છે તે. (૧૦) પું० ચકવો પક્ષી.

चक्कंग. पु० (चक्रांग) ચકવાક નામે એક પક્ષી.

चक्कग. पुं० (चक्रक) ચક્ર; આભરણ વિશેષ.

चक्कजोहि. पु० (चक्रयोधिन्) ચક્રથી લડનાર યોદ્ધો. (૨) વાસુદેવ; ત્રણ ખંડ પૃથ્વીનો રાજા.

चक्कज्झय. पु० (चक्रध्वज) ચક્રની નિશાનીવાળી ધ્વજા.

चक्कपुरा. } **चक्कपुरी** } स्त्री० (चक्रपुरी) મહાવિદેહ ક્ષેત્રની વલ્ગુવિજયની મુખ્ય રાજધાની–નગરી.

चक्करक्खग. पु० (चक्ररक्षक) ચક્રનું રક્ષણ કરનાર દેવ

चक्करयण. न० (चक्ररत्न) ચક્રવર્તીનાં ચૌદ રત્નમાનું એક ચક્રરત્ન.

चक्करत्त. पु० (चक्ररत्न) સિંહાસનનો પર્યાયો.

चक्कलिश्रामिगरा. त्रि० ( ) ગોળાકાર ખંડ; ગોળ કકડો.

चक्कवट्ट पु० (चक्रवर्ति) } ચક્રવર્તી રાજા,
चक्कवट्टि (चक्रवर्तिन्) } સમ્રાટ, ભરત- ક્ષેત્રના ૭ ખણ્ડનો અધિપતિ

चक्कवाक } पु० (चक्रवाक) ચકવો પક્ષી
चक्कवाग
चक्कवाय }

चक्कवाल न० (चक्रवाल) ચકાવો, સમૂહ, મણ્ડળ. (૨) ગાડાનું પૈડું (૩) સિંહાસન નીચેનો પાયો (૪) પુ० પર્વત વિશેષ.

चक्कवालविक्खंभ. पु० (चक्रवालविष्कम्भ) ગોળ પરિધ, ચક્રાકાર ઘેરો

चक्कवाला. स्त्री० (चक्रवाला) મણ્ડલાકારે શ્રેણી, ગોળ પંક્તિ

चक्कवूह पु० (चक्रव्यूह) ચક્રાકારે વ્યૂહ રચના કરવાની કળા

चक्कहर पु० (चक्रधर) સુદર્શન ચક્રને ધારણ કરનાર વાસુદેવ (૨) ૭ ખણ્ડનો સ્વામી, ચક્રવર્તી

चक्काउह पु० (चक्रायुध) સોળમા શાન્તિ- નાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ

चक्काग न० (चक्रक) ચક્રાકાર વસ્તુ

चक्काग. पु० (चक्रवाक) ચકવાક પક્ષી

चक्कागभज्जमाण. त्रि० (चाक्रभज्यमान) જે ફળ, પાંદડું, કે ડાળી તોડતા ચક્રાકારે ગોળ ચિન્હ થાય તે.

चक्कारसद्द. न० (चक्रारसद्द) ચક્ર

चक्काह पु० (चक्राभ) સોળમા તીર્થંકરના પ્રથમ શિષ્ય

चक्कि. पु० (चक्रिन) } ચક્રવર્તી રાજા
चक्किय. पु० (चक्रि) } (૨) ત્રિ० ચક્ર નામનું આયુધ લઈ ચાલનાર (૩) તેલી (૪) કુંભાર

चक्किय. त्रि० (चक्रित)ભયભીત.

चक्किय पु० (चक्रिक) ચક્રથી લડનાર યોદ્ધો. (૨) ભિક્ષુકની એક જાતિ

चक्कीसर. पु० (चक्रीश्वर) ચક્રવર્તી, સમ્રાટ

चक्केसरी स्त्री० (चक्रेश्वरी) ઋષભદેવ પ્રભુની દેવીનું નામ

चक्ख न० (चक्षुष्) ચક્ષુ, આંખ

चक्खिदिय न० (चक्षुरिन्द्रिय) ચક્ષુ ઇન્દ્રિય, જોવાની શક્તિવાળી ઇન્દ્રિય, આંખ

चक्खु पु० न० (चक्षुष) આંખ (૨) જ્ઞા- સ્ત્રીયજ્ઞાન

चक्खुइंदिय न० (चक्षुरिन्द्रिय) નેત્ર, આંખ

चक्खुकंत पु० (चक्षुष्कान्त) કુંડળ સમુદ્રના દેવતાનું નામ

चक्खुकंता. पु० (चक्षुष्कान्ता) ચાલુ અવ- સર્પિણીના પાંચમા કુલકરની સ્ત્રી

चक्खुदंसण (चक्षुर्दर्शन) આંખથી જોયેલ વસ્તુનો પ્રથમ સામાન્ય બોધ થાય તે

चक्खुदंसणपडिया स्त्री० (चक्षुर्दर्शनप्रतिज्ञा) આંખથી જોવાનો નિયમ, આંખથી જો- વાનો સંયમ

चक्खुदंसणावरण न० (चक्षुर्दर्शनावरण) દર્શનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ચક્ષુદર્શન (આંખથી સા- માન્ય બોધ થાય તે) ન પામે

चक्खुदंसणि त्रि० (चक्षुर्दर्शनिन्) ચક્ષુદર્શ- નવાળો જીવ

चक्खुदय त्रि० (चक्षुर्दय) જ્ઞાનરૂપી આંખ આપનાર, શાસ્ત્રકાર

चक्खुदरिसण. न० (चक्षुर्दर्शन) જુઓ "ચ- ક્ખુદંસણ" શબ્દ

चक्खुदरिसणावरण न० (चक्षुर्दर्शनावरण) જુઓ "ચક્ખુદંસણાવરણ" શબ્દ

चक्खुपरिन्नाण. न० (चक्षुःपरिज्ञान) રૂપ વિષયક જ્ઞાન, આંખથી થતું જ્ઞાન.

चक्खुपह पु० (चक्षुष्पथ) નેત્રમાર્ગ, આ- ખનો ઉપયોગ.

चक्खुफास पु० (चक्षुःस्पर्श) દર્શન, અવ- લોકન.

चक्खुभीय त्रि० (चक्षुर्भीत) આંખનોન માત્રથી ડરી ગયેલ

चक्खुभूय त्रि० (चक्षुर्भूत) આંખની પેઠે આધારરૂપ

चक्खुमंत पु० (चक्षुष्मत्) ચક્ષુષ્મા નામે ચાલુ અવસર્પિણીના બીજા કુલકર. (૨) આંખા કુલકરનું નામ (૩) त्रि० આંખવાળું

चक्खुराग पु० (चक्षूराग) દ્રષ્ટિરાગ, આંખનો પ્રેમ

चक्खुलोस त्रि० (चक्षुर्लोल) જોવામાં જ્યાં આ મનોહર થાય-આંખ ચોટી જાય તે

चक्खुलोलय त्रि० (चक्षुर्लोलक) આંખની ચપળતાવાળો

चक्खुल्लोयणलेस्स त्रि० (चक्षुर्लोकनलेश्य) સુન્દર રૂપવાળો

चक्खुस त्रि० (चाक्षुष) નેત્રગ્રાહ્ય પદાર્થ આંખથી જોવા યોગ્ય

चक्खुस न० (चक्षुस्) ચક્ષુ, આંખ

चक्खुसुद पु० (चक्षुःशुभ) કુપડ સ્મણના દેવનુ નામ.

चक्खुहर न० (चक्षुर्हर) આંખને આનન્દ આપનારૂં

चचग पु० (चचक) છાણા

चच्चर न० (चत्वर) ચાચર, ચારથી વધારે રસ્તા ભેગા થતા હોય તે સ્થળ ચત્વર

चच्चरी स्त्री० (चर्चरी) તાળીથી તાળીનો અવાજ

चच्चसा स्त्री० ( ) એક જાતનુ વાદ્ય.

चच्चा स्त्री० (चर्चा) ચંદન વિગેરેથી લેપન કરવુ તે

चच्चिय त्रि० (चर्चित) ચંદન આદિનું વિલેપન કરેલ ચર્ચિત

चज्जा. स्त्री० (चर्या) પરિભ્રમણ ગમન (૨) આચરણ, વર્તન (૩) ચલન, નમન

चट्ट. पु० ( ) વિદ્યાર્થી

चट्टसाला. स्त्री० (चट्टशाला) નાના છોકરાની પાઠશાળા

चडग पु० स्त्री० (चटक) ચકલો (૨) નોકર

चडगर पु० ( ) સમુદાય, સમૂહ (૨) નોકર, ચાકર (૩) મુખ્ય લડવૈયો (૪) ચમકદાર દેખાવ-ડાળ વગેરે (૫) આડંબર

चडचड पु० (चडचड) ચડચ. એવો શબ્દ

चडण न० ( ) ચડવુ, ઉપર બેસવુ

चडवेला स्त्री० (चपेटा) ચપેટા મારવા, પોરસ કરવો, તમાચા

चडिय त्रि० (चटित) ચડેલુ

चडुकारि } **चडुयरि** } त्रि० (चाटुकारिन्) સારૂં લાગે તેમ કરનાર, મીઠાબોલો, ખામખુશ દાસ

चडुल त्रि० (चटुल) અસ્થિર, ચપળ ચિત્તવાળુ

चडुली स्त्री० (चटुला) ઘાસના પુળાના અગ્રભાગનો અગ્નિ

चणइया स्त्री० (चणतिका) મગર અન્ન વિશેષ.

चणग पु० (चणक) ચણા, કઠોળ ધાન્યની એક જાત

चउ त्रि० (चतुर्) ચાર.

चउत्था स्त्री० (चतुर्थी) ભિક્ષુની બાર પડિમામાંની ચોથી પ્રતિમા

चत्त न० ( ) સુતર કાતવાની લોઢાની તરાક

चत्त त्रि० (त्यक्त) ત્યાગ કરેલ, છોડી દીધેલ

चत्ताला } **चत्तालीसा.** } स्त्री० (चत्वारिंशत्) ચાલીસ, ૪૦

चपल त्रि० (चपल) ચપળ

चप्पुडिया } **चप्पुडी.** } स्त्री० (चप्पुटिका) ચપ્પુટિકા, ચપટી

चमढण न० } **चमढणा** स्त्री० } ( ) ખરું કરવુ તે (૨) ચાપવુ, દાબીદેવુ (૩) ભુંસી નાખવું (૪) મર્દન કરવું તે

(५) ક્દર્થના ્રવી તે, પીડા કરવી તે (૬) નિન્દા (૭) લાત પાટુ

चमर. પુ૦ (चमर) દક્ષિણ દિશાના અસુર કુમારનો રાજા, ચમરેન્દ્ર (૨) ચમરીગાય (૩) પાચમા તીર્થંકરના ૧ લા ગણધરનુ નામ

चमरच्चच પુ૦ (चमरचच) ચમરેન્દ્રનો રહેઠાણનો પર્વત

चमरच्चवा. સ્ત્રી૦ (चमरचञ्चा) ચમરચચા નામે ચમરેન્દ્રની રાજધાની.

चमरी. સ્ત્રી૦ (चमरी) ચમર પશુની માદા.

चमरोप्पाश्र. પુ૦ (चमरोत्पात) ચમરેન્દ્ર શક્રેંદ્ર સાથે લડવાને ઉપર પહેલે દેવલોકે ગયો તે, દશ અચ્છેરામાનુ એક

चमस પુ૦ ન૦ (चमस) ચાટવો, કડછી. (૨) ચમસ નામનો એક દેશ

चमू સ્ત્રી૦ (चमू) સેના, લશ્કર

चम्म ન૦ (चर्मन्) ચામડુ, ચામડી (૨) ચામડાની અગુઠી.

चम्मश्र પુ૦ (चर्मक) ચામડાની તગી

चम्मकिड ત્રિ૦ (चर्मकिट) ચામડાથી સીવેલ

चम्मकोस પુ૦ (चमकोश) } ચામ
चम्मकोसिया સ્ત્રી૦ (चर्मकोशिका) } ડાની બનાવેલી થેલી (૨) એક જાતના ચામડાના જુત્તા-પગરખા

चम्मखडिय. ત્રિ૦ (चर्मखण्डिक) ચામડાનાજ સર્વ ઉપકરણને રાખનાર એક ભિક્ષુકવર્ગ

चम्मग ન૦ (चर्मक) પાદુકા સન્યાસીનુ એક ઉપકરણ (૨) ત્રિ૦ ચામડાનુ બનાવેલ, ચર્મમય

चम्मच्छेदग ન૦ (चर्मच्छेदन) ચામડુ કાપવાનુ શસ્ત્ર (૨) વાધર વિગેરેનો કકડો-પટી

चम्मट्ठिल પુ૦ (चर्मास्थिल) પક્ષિવિશેષ ચામાચેડી

चम्मपक्खि પુ૦ (चर्मपक्षिन्) ચામડાની પાખવાળા પક્ષી, છાપા, વાગુલી વગેરે ખેચર તિર્યંચ પચેંદ્રિયનો એક ભેદ

चम्मपट्ट પુ૦ (चमपट्ट) ચામડાનો પટો

चम्मपाय. ન૦ (चर्मपात्र) ચામડાનુ પાત્ર

चम्मरयण. ન૦ (चर्मरत्न) ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાનુ એક કે જે નદી સમુદ્ર આદિ સ્થળે નાવાની (હોડીની) ગરજ સારે

चम्मरुक्ख પુ૦ (चर्मवृक्ष) ચર્મવૃક્ષ વનસ્પતિ વિશેષ

चम्मार. પુ૦ (चर्मकार) ચમાર પગરખા બનાવનાર

चम्मिश्र. ત્રિ૦ (चर्मित) ચામડાથી બાધેલ

चम्मिट्ठ } પુ૦ (चर्मेष्ट) મુદગર, કસરતનુ
चम्मेट्ठ } એક સાધન, ચામડાથી વીંટાળેલ પથ્થરવાળુ હથિયાર

चम्मेढग ન૦ (चर्मेष्टक) લુહારનો લોઢુ ટીપવાનો એક ઓજાર. (૨) મુગ્ગર

चय પુ૦ (च्यव) દેવલોકમાથી ચવવુ તે.

चय ન૦ (त्यजन) તજવુ છાડવુ

चय પુ૦ (चय) શરીર, દેહ (૨) ઢગલો, સમૂહ (૩) એકઠુ હોવુ (૪) વૃદ્ધિ

चयण ન૦ (च्यवन) ચ્યવન, વૈમાનિક અને જ્યોતિષીનુ મરણ (૨) પતન, ખરી જવુ

चयावचइश्र ત્રિ૦ (चयापचयिक) વધતુ ઘટતુ ન્યૂનાધિક થનાર

चर. પુ૦ (चर) હાલતા, ચાલતા ત્રસજીવ

चर ત્રિ૦ (चर) } ચાલનાર, ફરનાર
चरश्र. ત્રિ૦ (चरक) } (૨) ભેસનાર, ચારનાર (૩) ધાડપાડી હલો કરી ભિક્ષા માગનાર વર્ગ

चरग પુ૦ (चरक) ધાડપાડી હલ્લો કરી ભિક્ષા લેનાર વર્ગ (૨) ડાંશ, મચ્છર વિગેરે (૩) સન્યાસીઓનો સમુદાય

चरगपरिव्वायग પુ૦ (चरकपरिव्राजक) તાપસ વિશેષ, ત્રિદડી

चरण. न० (चरण) संयम; ચારિત્ર. (૨) ગમન; વિહાર. (૩) બ્રહ્મભાટ કે ચારણ. (૪) ચરણ; પગ. (૫ સેવન; આદર.

चरणकरण. न० (चरणकरण) સંયમના મૂળ અને ઉત્તર ગુણ

चरणणय. पुं० (चरणनय) ક્રિયાને મુખ્ય માનનારનો મત.

चरणमोह. पु० (चरणमोह) ચારિત્ર અર્થને અટકાવનાર મોહનીય વિભાગ; ચારિત્ર મોહનીય.

चरणमोहणिय. न० (चरणमोहनीय) મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ચરણ-ચારિત્ર ન પામે

चरणविहि. पु० (चरणविधि) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનુ ૨૭ મુ સૂત્ર.

चरम. त्रि० (चरम) છેલ્લું; છેવટનું (૨) પાંચમા સુમતિનાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ. (૩) જેને ફરીથી તે ભવમાં આવવું નથી તે; છેલ્લા ભવવાળો.

चरमंत. न० (चरमान्त) ચરમાન્ત પ્રદેશ.

चरमतित्थयर. पु० (चरमतीर्थंकर) છેલ્લા તીર્થંકર; મહાવીરસ્વામી.

चरमनिदाहकाल. पु० (चरमनिदाघकाल) ઉનાળાનો આખર વખત.

चरमभवत्थ. त्रि० (चरमभवस्थ) છેલ્લા ભવમાં રહેલ; ચરમશરીરી.

चरमवरिसारत्त. न० (चरमवर्षारात्र) ચોમાસાનો આખર સમય.

चरमसमय. पु० (चरमसमय) છેલ્લો વખત.

चरित्र. न० (चरित) ચેષ્ટા; ચાલચલગત. (૨) જન્મ ચરિત્ર; જીવન વૃતાંત.

चरिश्रा. स्त्री० (चरिका) ગઢ અને શહેર વચ્ચેનો આઠ હાથ પ્રમાણે રસ્તો. (૨) પરિવ્રાજીકા.

चरित्त. न० (चरित्र) સંયમ અનુષ્ઠાન; સદાચાર.

चरित्तकुसील. त्रि० (चारित्रकुशील) ચારિત્રને દૂષિત બનાવનાર.

चरित्तपुरिस. पु० (चारित्रपुरुष) ચારિત્રવાળો પુરૂષ.

चरित्तपुलाय. पुं० (चारित्रपुलाक) ચારિત્રને નિઃસાર બનાવનાર પુલાક લબ્ધિવંતસાધુ.

चरित्तबुद्ध. पु० (चारित्रबुद्ध) ચારિત્ર રૂપે બોધ પામેલ.

चरित्तबोहि. स्त्री० (चारित्रबोधि) ચારિત્ર રૂપે ધર્મની પ્રાપ્તિ થવી તે.

चरित्तमोह. पु० (चारित्रमोह) } ચારિત્રને
चरित्तमोहण. न० (चारित्रमोहन) } અટકાવનાર-રોકનાર મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ; સોળ કષાય અને નવ નોકષાય એ પચીસ પ્રકૃતિ.

चरित्तमोहणिज्ज. } न० (चारित्रमोहनीय)
चरित्तमोहणिय. } જુઓ "ચરિત્તમોહણ" શબ્દ.

चरित्तलद्धिया. स्त्री० (चारित्रलब्धिका) ચારિત્રની પ્રાપ્તિ.

चरित्तलोग. पु० (चारित्रलोक) સામાયિકાદિ પાચ ચારિત્રરૂપ લોક.

चरित्तविणय. पु० (चारित्रविनय) ચારિત્રનું સમ્યક પ્રકારે પાલન કરવું તે.

चरित्तविराहणा. स्त्री० (चारित्रविराधना) ચારિત્રનુ ખણ્ડન કરવું તે; વ્રતમાં ભંગ પાડવો તે.

चरित्ताचरित्त. न० (चारित्राचारित्र) એક દેશે ચારિત્ર અને એક દેશે અચારિત્ર-અવિરતિ; વિરતાવિરતિ, શ્રાવકપણું.

चरित्तायार. पुं० (चारित्राचार) પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ એ આઠ ચારિત્રના આચાર.

चरित्ताराधना स्त्री० (चारित्राराधना) ચારિત્રની આરાધના.

चरित्तारिय. पु० (चारित्रार्य) વિશુદ્ધ ચારિત્રવાળા સાધુ.

चरित्तावरणिज्ज. न० (चारित्रावरणीय) ચારિત્રને ઢાંકનાર ચારિત્ર મોહનીય કર્મ

चरित्ति. पु० स्त्री० (चारित्रिन्) ચારિત્રવાળો ચારિત્રી, સાધુ સાધ્વી

चरित्तिंद पु० (चारित्रेन्द्र) યથાખ્યાત ચારિત્રવાન્

चरिम त्रि० (चरम) અંતિમ-છેલું (२) ચરમ શરીરી જીવ (३) પન્નવણાસૂત્રના ત્રીજા પદના આગીસમા દ્વારનું નામ

चरिय. न० (चरित) આચરણ વર્તન (२) त्रि० સેવિત, આશ્રિત

चरिय पु० (चरिक) વનસ્પતિ વિશેષ

चरियनिबद्ध. न० (चरितनिबद्ध) ३२ નાટકમાનું છેલ્લું નાટક કે જેમાં તીર્થંકરના ૭ કલ્યાણિકના ચરિત્રોનું ખ્યાન આપવામાં આવ્યું છે

चरिया स्त्री० (चर्या) ચાલવું વિહાર કરવો તે (२) ઈર્યાસમિતિ (३) ચાલવાનો પરિષહ (४) भिक्षा, ગોચરી

चरियापरिसह पु० (चर्यापरिषह) ચાલવાનો-વિહાર કરવાનો પરિષહ

चरु पु० (चरु) હાંડલી (२) સ્થાળી (३) યજ્ઞમાં દેવોને બલિદાન આપવાનું પાત્ર

चरेल्लग. न० (चरक) રોમરાજી-રૂંવાડાની પાંખોવાળું પક્ષી

चल त्रि० (चल) ચાલતું અસ્થિર ચલિત

चलण न० (चलन) ચાલવું ગતિ, ચાલ

चलण. पु० (चरण) ચરણ પગ (२) ભગવતીના પ્રથમ શતકના દશમા ઉદ્દેશાનું નામ

चलणमालिया स्त्री० (चरणमालिका) પગનું ઘરેણું ઝાંઝર તોડા, બેડી વગેરે

चलणा. स्त्री० (चलना) ગતિ ચાલવું તે (२) કંપ. હાલવું તે

चलणिआ स्त्री० (चलनिका) સાધ્વીનું ચણીવસ્ત્ર-જાંગીઓ (२) ચાળણી (३) પગ ઢંકે તેટલો કાદવ

चलणी स्त्री० (चलनी) પગ ડૂબે તેટલો કાદવ

चलाचल त्रि० (चलाचल) ચલાચલ, અસ્થિર

चलिंदिय त्रि० (चलेन्द्रिय) ઇંદ્રિય નિગ્રહ કરવામાં અસમર્થ, જેની ઇન્દ્રિયો કાબુમાં નથી તે

चलिय त्रि० (चलित) ચલાયમાન થયેલું (२) પ્રવૃત્ત.

चव. पु० (च्यव) મરણ, મોત

चवचव न० (चवचव) ચવચવ એવો અવાજ

चवण न० (च्यवन) દેવલોક વિગેરેથી ચવવું-મરણ પામવું, દેવતા કે નારકીનું મરણ.

चवल त्रि० (चपल) ચચળ, ચપળ, ઉતાવળું (२) આકુળ વ્યાકુળ.

चवला स्त्री० (चपला) દેવતાની એક પ્રકારની ગતિ (२) વીજળી, વિદ્યુત્

चवलिय न० (चपलित) ભાજન વિશેષ

चविया स्त्री० (चविका) તીખા રસવાળી એક વનસ્પતિ

चवेडा स्त्री० (चपेटा) આંગળીવતી ચપટી વગાડવી તે

चसग पु० (चषक) દારૂ પીવાનો પ્યાલો

चाअ पु० (त्याग) તજવું છોડવું

चाइ त्रि (त्यागिन्) ત્યાગ કરનાર, ત્યાગી, સંયમી

चाइय त्रि० (शक्त) શક્તિવન્ત, સમર્થ

चाउक्काल पु० (चतुष्काल) બે સંધ્યા અને બે મધ્યાહ્ન એમ રાત દિવસમાં ચાર વખત

चाउक्कोण त्रि० (चतुष्कोण) ચાર ખુણાવાળું

चाउग्घड / चाउघंट. पु० (चतुर्घण्ट) જેની ચારે બાજુએ ચારે દિશામાં વિજયસૂચક ઘંટડી બાંધેલી હોય તેવો રથ (२) त्रि० ચાર ઘંટાવાળું.

चाउज्जातक न० (चतुर्जातक) तज, એલચી કેશર મરી એ ચાર વસ્તુનું મિશ્રણ

चाउज्जाम पु० (चतुर्याम) અહિંસા સત્ય અસ્તેય અને અપરિગ્રહ એ ચાર મહાવ્રતમાં શ્રમણપણું જેમાં દર્શાવ્યું છે તે ધર્મ સાધુધર્મ વચ્ચેના બાવીસ તીર્થંકરોનો ધર્મ

चाउज्जामधम्म पु० (चातुर्यामधर्म) ચાર મહાવ્રતરૂપ ધર્મ

चाउत्थिय पु० (चतुर्थिक) ચોથીયો તાવ રોગ વિશેષ

चाउद्दसिय त्रि० (चातुर्दशिक) ચૌદસને દિવસે જન્મેલ

चाउद्दसिया स्त्री० (चतुर्दशिका) } ચૌદશ તિથિ વિશેષ
चाउद्दसी स्त्री० (चतुर्दशी) }

चाउप्पाय त्रि० (चतुष्पाद) ચિકિત્સાના ચાર પાયા વમન વિરેચન મર્દન અને સ્વેદન (૨) વૈદ્ય ઔષધી દરદી અને સારવાર કરનાર માણસ (૩) અંજન બંધન લેપન અને મર્દન

चाउभाइया स्त्री० (चतुर्भागिका) ચોથો ભાગ

चाउम्मास न० (चातुर्मास्य) ચોમાસું ચાતુર્માસ

चाउम्मासिय त्रि० (चातुर्मासिक) ચાતુર્માસિક, ચાર મહિનાનું

चाउरंग न० (चतुरङ्ग) ચાર અંગ

चाउरंगिज्ज न० (चतुरङ्गीय) ઉત્તરાધ્યયનના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ (૨) ચાર ભાગ સાથે સંબંધ રાખનાર

चाउरंगिणी स्त्री० (चतुरङ्गिणी) જુઓ 'ચઉરંગિણી' શબ્દ

चाउरंत त्रि०(चतुरन्त) નારકી તિર્યંચ મનુષ્ય અને દેવના એ ચાર ગતિ છે અન્ત અવયવ જેનો તે ચતુર્ગતિરૂપ સંસાર અરણ્ય વગેરે (૨) ચાર દિશાના ચાર વિભાગવાળું (૩) ત્રણ તરફ સમુદ્ર અને ચોથો હિમાલય એ ચાર જેના અન્ત પર્યંત ભાગ છે એવો પૃથ્વી પ્રદેશ (૪) જુઓ 'ચઉરંત' શબ્દ

चाउरंत, पु० (चतुरन्त) ચક્રવર્તિ રાજા

चाउरक्क पु० (चतुरक्य) ખાંડ, ગોળ, સાકર દૂધ વિગેરેથી બનાવેલ ખાદ્ય વિશેષ (૨) त्रि० ચાર વાર પરિણત થયેલ

चाउरक्कगोक्खीर न० (चतुरक्यगोक्षीर) ચારવાર પરિણત થયેલ ગાયનું દૂધ એટલે કે ગાયનું દૂધ બીજી ગાયને પાયું અને તેનું દૂધ વળી ત્રીજી ગાયોને પાયું એમ ચાર વખત કરી ચોથી વખતનું જે ગાયનું દૂધ ઉત્પન્ન થાય તે

चाउत्थय पु० (चातुर्थक) ચોથિયો તાવ

चाउल पु० ( ) ચોખા ચાવલ ભાત

चाउवण्ण } न० (चातुर्वर्ण्य) બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈશ્ય અને શૂદ્ર-એ ચાર વર્ણ (૨) સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકા એ ચતુર્વિધ સંઘ (૩) त्रि० ચાર વર્ણવાળું
चाउवन्न }

चाउस्सालग } न० (चतुःशालक) ચાર માળવાળું ભવન
चाउस्सालय }

चडुकर त्रि० (चटुकार) પ્રિય વચન બોલનાર

चाडुकारग त्रि० (चटुकारक) જુઓ ચાટુકર

चाडुयार त्रि० (चटुकार) મીઠું-મધુરું બોલનાર (૨) ખુશામતિયો

चाणक्क पु० (चाणक्य) પાટલીપુત્રના ચન્દ્રગુપ્ત રાજાનો મંત્રી

चाणक्की स्त्री० (चाणक्या) એ નામની એક લિપિ

चाणूर पु० (चाणूर) એ નામનો એક મલ્લ કે જેને કંસની સભામાં વાસુદેવે માર્યો

चामर पु० न० (चामर) જેનાથી પવન નખાય છે તે ચામર ચમરી ગાયના વાળનું બનાવેલું હોય છે તે

चामरा. स्त्री० (चामर) ચમરી, ચામર
चामीकर } न० (चामीकर) સુવર્ણ, સોનુ
चामीयर. }
चाय पु० (त्याग) ત્યાગ, સ્વભાવ
चार पु० (चार) જાસુસ, છુપી પોલીસ (૨) ચન્દ્રાદિકની ગતિ, ચાલ (૩) સૈન્યનુ માપ કરવાની કળા (૪) ભ્રમણ કરવુ ફરવુ (૫) એ નામનુ એક વૃક્ષ (૬) न० ફળ વિશેષ મેવા વિશેષ
चारपुरिस पु० (चारपुरुष) છાની ખબર મેળવનાર, જાસુસ
चारश्र. } न० (चारक) કેદખાનુ, કારાગૃહ,
चारग } જેલ
चारगपालश्र पु० (चारकपालक) જેલર
चारगभंड न० (चारकभाण्ड) કેદીને શિક્ષા કરવામા જે વપરાય છે તે
चारगसरह. न० (चारकसरक) એક જાતનુ ફાગણુ વૃક્ષ
चारगसाला स्त्री० (चारकशाला) કેદખાનુ જેલ
चारगसोहण न० (चारकशोधन) જેલમાથી કેદિઓને છુટા કરવા તે
चारण. पु० (चारण) ચારણ લબ્ધિવાળા સાધુ, જઘાચારણ અને વિદ્યાચારણ
चारणगण पु० (चारणगण) એ નામનો મહાવીરસ્વામિનો એક ગણ
चारणिश्रा. स्त्री० (चारणिका) ગણિત વિશેષ
चारभड. पु० (चारभट) સુભટ (૨) ચોર
चारि त्रि० (चारिन्) ચાલનાર, ચાલવાના સ્વભાવવાળુ
चारि स्त्री० (चारि) ચારો, ઘાસ
चारिश्रा स्त्री० (चारिका) પરિવ્રાજિકા, સાધ્વી
चारित्त न० (चारित्र) નિશ્ચયદષ્ટિએ આત્મ સ્વભાવમા સ્થિરતા અને વ્યવહાર દષ્ટિએ વ્રતમાનુપાલન
चारिय त्रि० (चारित) ચિલાપિત
चारिय पु० (चारिक) જાસુસ (૨) લડવૈયો, યોદ્ધો (૩) હેર, ચોર
चारी. स्त्री० (चारी) ચારો, ખડ-ચાર
चारु त्रि० (चारु) સુન્દર, મનોહર (૨) હથીયાર (૩) पु० ભરતક્ષેત્રના ચાલુ ચોવીસીના ત્રીજા તીર્થકરના પ્રથમ ગણધરનુ નામ (૪) न० એક પ્રકારનુ શસ્ત્ર
चारुइणय. पु० (चारुकिनक) } એ નામનો
चारुणय पु० (चारुक) } એક દેશ (૨) त्रि० તે દેશના નિવાસી
चारुपव्वय पु० (चारुपर्वत) એ નામનો એક પહાડ
चारुभासि त्रि० (चारुभाषिन्) મીઠુ મીઠુ બોલનાર
चारुरु पु० (चारुरु) ત્રીજા સભવનાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનુ નામ
चारुवस पु० (चारुवश) ચારુવશ નામે વનસ્પતિ વિશેષ.
चारोवन्नग त्रि० (चारोपपन्नक) ચાર ગતિ યુક્ત જ્યોતિશ્ચક્રક્ષેત્ર, તેમા ઉત્પન્ન થયેલ જ્યોતીષી દેવતા
चालश्र. पु० (चालक) ચાલણી
चालण न० (चालन) } સમાધાન કર-
चालणा. स्त्री० (चालना) } વાન શકા ક રવી તે, પૂર્વપક્ષ (૨) સ્થાનાન્તરે લઇ જવુ તે
चालणी स्त्री० (चालनी) ધાન્ય ચાળવાની ચાળણી
चालिय त्रि० (चालित) ચલાયમાન કરેલુ, ચાલેલ
चाली स्त्री० (चाला) એક જાતનુ વાદ્ય-વાજીત્ર
चाली. } स्त्री० (चत्वारिंशत्) ચાળીસ
चालीसा }

चाव. पु० (चाप) धनुष्य

चावित } त्रि० (च्यावित) प्राणथी भ्रष्ट
चाविय. } करवामां आवेल, मारी नाखेल

चाणोराणय. पु० (चाणोना) अगीआरमा देवलोकनु एक विमान

चास पु० (चाप) चाप पक्षी, बपैयो

चिअ. त्रि० (चित) इंट पाणा वगेरेथी चणेलुं (२) एकठु करेल.

चिअगा. स्त्री (चिता) चिता, चे

चिअत्त. न० (   ) मननो प्रेम

चिआय पु० (*त्याग*) परिग्रहनो त्याग (२) सुपात्रमा आहारादिक आपवा ते, दान

चिइ स्त्री० (चिति) लाकडानी चिता, चेह (२) चेय. चिता उपर करेल स्मारक चिह्न

चिइकम्म. न० (चितिकर्मन्) वन्दन, एक प्रकारना प्रणाम

चिइगा स्त्री० (चितिका) जुओ ' चिइ ' शब्द.

चिउर. पु० (चिकुर) जेमाथी पीळो रंग थाय तेवु एक द्रव्य-पदार्थ

चिंचइअ त्रि० (   ) मढेलु शणगारेलु

चिंचा. स्त्री० (चिंचा) आमलीनु वृक्ष (२) घासनो बनावेली पुरुष-ओळ्

चिंचिणिआ स्त्री० (चिंचिणी) आमलीनु वृक्ष.

चिंतग त्रि० (*चिन्तक*) चिंतवनार, विचारक

चिंतण न० (चिंतन) } चिंतवनु, चिं
चिंतणा स्त्री० } तवन करवु
चिंतणिया. स्त्री० (चिंतनिका) } ते (२) स्म
चिंतन न० (चिंतन) } रण, स्मृति

चिंतय त्रि० (चिंतक) विचार करनार

चिंता. स्त्री० (चिन्ता) चिंता फिकर मननी व्यग्रता (२) ध्यान (३) स्मृति, स्मरण

चिंताउर त्रि० (चिंतातुर) चिंतामां गरक थयेलो

चिंतामणि पु० (चिन्तामणि) मनो वांछा पूर्ण करनार मणि, चिन्तामणि रत्न

चिंतिय त्रि० (चिन्तित) चिन्तवेलु, याद करेल (२) जेने चिन्ता उत्पन्न थई छे ते (३) न० स्मरण, स्मृति

चिंध न० (चिह्न) चिह्न, निशानी, लक्षण

चिंधपट्ट. पु० (चिह्नपट्ट) चाद, खास निशानीयुक्त पट्टो

चिंधपुरिस. पु० (चिह्नपुरुष) दाढी मुछ आदि पुरुष चिन्हवाळो पुरुष (२) पुरुषनो वेश धारण करनारी स्त्री वगेरे

चिक्कण त्रि० (चिक्कण) चिकाशवाळु, स्निग्ध (२) दुर्भेद्य, दु:खथी छूटवा योग्य

चिक्खल } पु० न० (चिखल) कीचड,
चिक्खिल्ल } कादव (२) पग खुंचे तेवा कादववाळो मार्ग

चिगिच्छग. त्रि० (चिकित्सक) दवा करनार, इलाज करनार (२) पु० वैद

चिच्चि. पु० (चिच्चि) भमरड अनाज

चिच्चिक्का. स्त्री० (चिचिक्का) वाद्य विशेष

चिट्ठं. अ० (भृशम्) घणु अत्यन्त.

चिट्ठण न० (स्थान) उभा रहेवु ते

चिट्ठणा स्त्री० (स्थान) एक, स्थिति

चिट्ठा स्त्री० (चेष्टा) हाथ वगेरेनी चेष्टा करवी ते

चिट्ठिअ. न० (चेष्टित) चेष्टा, सविभाग अंग प्रत्यंग मरडवा ते (२) त्रि० चेष्टा करेल

चिट्ठित न० (चष्टित) जुओ चिट्ठिअ' शब्द

चिट्ठित्तार त्रि० (स्थातृ) उभो रहेनार

चिट्ठिय त्रि० (स्थित) स्थिर रहेल

चिडग. पु० (चटक) चकलो

चिडगा स्त्री० (चटका) चकली, चीडी

चिंचिग. पु० (चिंचिक) एक जातनु पक्षी

चिराण त्रि० (चीर्ण) अंगीकार करेलु. (२) एकठु करेल ( ) आचरित (४) विदित, रत

चिणग त्रि० (चैन्य) ચીન દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ

चिण्ह न० (चिह्न) નિશાન, ચિહ્ન

चिण्हपट्ट त्रि० (चिह्नपट्ट) ખાસ ખાસ નિશાનીયુક્ત પટ્ટો

चिति स्त्री० (चिति) ચિતા, ચેહ

चिति स्त्री० (चैत्य) ચિતા ઉપરનુ સ્મારક

चितिय न० (चैत्य) જુઓ ' ચિતિ ' શબ્દ

चित्त न० (चित्त) ચિત્ત, અન્તઃકરણ, મન (૨) पु० ચિત્ત નામના મુનિ (૩) પરદેશી રાજાનો સારથી. (૪) જીવ, ચેતન (૫) જ્ઞાન, ચેતના (૬) અભિપ્રાય, આશય (૭) ઉપયોગ, ધ્યાન

चित्त पु० न० (चैत्र) ચૈત્ર મહિનો

चित्त. न० (चित्र) ચિતરામણ, છબી, ફોટો. (૨) त्रि० વિચિત્ર, નાનાપ્રકારનુ (૩) पु० ચિત્તો, એક જગલી માંસાહારી પશુ (૪) त्रि० આશ્ચર્યકારી, નવાઇ જેવુ (૫) पु० ચિત્ર નામનો એક પર્વત (૬) વેણુદેવ અને વેણુદાલિ ઇન્દ્રના લોકપાળનુ નામ (૭) ભૂતાનેન્દ્રના પ્રથમ લોકપાળનુ નામ (૮) ગાથ વિશેષ (૯) त्रि० કાબરૂ, કાબરચિતરૂ

चित्तउत्त पु० (चित्रगुप्त) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખડમા થનાર ૧૬ મા તીર્થંકર

चित्तंग पु० (चित्राङ्ग) રગ બેરગી ફુલ આપનાર કલ્પવૃક્ષ (૨) ચિત્તાની એક જાત, હિંસક પશુની એક જાત

चित्तकट्टर. न० ( ) સુડનાનું નીચેનુ તળીયુ

चित्तकणगा स्त्री० (चित्रकनका) વિદિશાના રૂચક પર્વત ઉપર રહેનારી ચાર દિશાકુમારિકામાની બીજી, ભગવન્તના જન્મ સમયે દીવી લઇને ઉભી રહેતી એક વિદ્યુ કુમારી

चित्तकम्म न० (चित्रकर्मन्) ચિત્રનુ (ચીતરવાનુ) કામ

चित्तकार पु० (चित्रकार) ચિત્ર કરનાર, ચિતારો

चित्तकूड पु० (चित्रकूट) ૨૭વિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત (૨) દેવકુરૂક્ષેત્રમા નિષધ પર્વતથી ૮૩૪ જોજન અને સાતીયા ચાર ભાગ ઉત્તરે સીતા નદીને પૂર્વ કાંઠે આવેલ એક પર્વત (૩) જમ્બૂદ્વીપના મેરૂથી પૂર્વ દિશામા સીતા મહાનદીના ઉત્તર કાંઠા ઉપરનો એક વખારા પર્વત

चित्तग पु० (चित्रक) ચિત્તોરો, પશુ વિશેષ

चित्तगर. पु० (चित्रकर) ચિતારો, ચિત્ર કરનાર

चित्तगुत्त पु० (चित्रगुप्त) ચિત્રગુપ્ત નામે ભરતક્ષેત્રમા આવતી ચોવીસીમા થનાર ૧૬ મા તીર્થંકર

चित्तगुत्ता स्त्री० (चित्रगुप्ता) ચમરેન્દ્રના લોકપાળની ત્રીજી અગ્રમહિષી (૨) દક્ષિણ દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશા કુમારિકામાની સાતમી

चित्तण्णु. त्रि० (चित्तज्ञ) મનને જાણનાર

चित्तपक्ख पु० (चित्रपक्ष) વેણુદેવ અને વેણુદાલી ઇન્દ્રના લોકપાળનુ નામ (૨) ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત

चित्तपत्तय पु० (चित्रपत्रक) ચિત્રપત્રક, વિચિત્ર પાંખવાળો ચઉરિન્દ્રિય જીવ વિશેષ

चित्तपरिच्छेय त्रि० ( ) ન્હાનુ લઘુ

चित्तभित्ति स्त्री० (चित्रभित्ति) ચિત્રવાળી ભીંત (૨) સ્ત્રીની છબી.

चित्तमंत त्रि० (चित्तवत्) સચિત્ત, સજીવ વસ્તુ

चित्तयर पु० (चित्रकर) જુઓ "ચિત્તગર" શબ્દ

चित्तरस पु० (चित्ररस) વિચિત્ર રસના ભોજન-ખાદ્ય પદાર્થ આપનાર કલ્પવૃક્ષ

चित्तल पु० (चित्रल) જંગલી પશુ ચિત્તો (૨) त्रि० વિચિત્ર રંગનું કાબરચિતું

चित्तलि पु० स्त्री० (चित्रलिन्) મુકુલિ સર્પ કે જે ચિતલ નામથી ઓળખાય છે

चित्तविब्भम पु० (चित्तविभ्रम) ચિત્તવિભ્રમ ઘેલછા

चित्तसमूहय न० (चित्तसंभूतीय) ચિત્ત અને સંભૂત નામના ચાણ્ડાલનું જેના તરાગું ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું તેરમું અધ્યયન

चित्तसमा स्त्री० (चित्रसभा) ચમીનાળુ ધર

चित्ता स्त्री० (चित्रा) ચિત્રા નામનું નક્ષત્ર (૨) પહેલા દેવલોકના ઇન્દ્ર શક્રના લોકપાળ સોમની બીજી અગ્રમહિષી (૩) ભગવતના જન્મ વખતે દીવો લઇને ઉભી રહેનાર એક વિદ્યુત્કુમારી દેવી (૪) વિદિશાના રુચક પર્વત ઉપર રહેનારી ચાર દિશા કુમારીમાની પહેલી

चित्ताणुय त्रि० (चित्तानुग) બીજાના (આચાર્યના) ચિત્તને અનુસરી વર્તનાર નજીકી નહિ ત

चित्तमूलय पु० (चित्रमूलक) તીખા રસ વાળી એક જાતની વનસ્પતિ

चित्तार त्रि० (चित्रकार) ચિતારો

चित्ति त्रि० (चित्रिन्) ચિત્રકાર ચિતારો

चित्तिय त्रि० (चित्रित) ચિતરેલું

चित्तिया स्त्री (चित्रिका) એક જાતની પક્ષીનો માદા ચિતરી

चित्र त्रि० (चीर्ण) આચરેલ પાળેલ (૨) જેમા એક વખત જવાયું હોય તેવો પ્રદેશ

चिपिढ त्रि० (चिपिट) ચપટું

चिप्पिडय पु० ( ) અન્ન વિશેષ

चिप्पिय पु० ( ) ભિનાયનો પ્રદેશ (૨) મ્યારા મ્યાવાળો પ્રદેશ

चिब्भडिया स्त्री० (चिर्भिटिका) મકડીની વેલ (૨) માઠનાની એક જાતિ

चिमिट्ठ } **चिमिढ** } त्रि० (चिपिट) ચપટા નાકવાળું ચપટું

चिय त्रि० (चित) ઉપચય-વૃદ્ધિ પામેલ

चियका } **चियगा** } स्त्री० (चिता) ચિતા ચેહ

चियत्त त्रि० ( ) પ્રેમ ઉપજાવનાર લોકપ્રિય (૨) અભિમત સમ્મત (૩) ન० પ્રીતિ

चियत्त त्रि० (त्यक्त) તજેલું છોડેલું

चिया स्त्री० (चिता) ચિતા, ચેહ

चियाग } **चियाय** } पु० (त्याग) ત્યાગ

चिर न० (चिर) લાંબો વખત, ઘણો કાળ

चिरट्ठिइ } **चिरट्ठिइय** } त्रि० (चिरस्थितिक) લાંબા આયુષ્યવાળા દીર્ઘકાળ રહેનાર

चिरराय न० (चिररात्र) ઘણો વખત લાંબો કાળ જાવજ્જીવ સુધી

चिराइय त्रि० (चिरातीत) ઘણો પુરાતની બહુ પ્રાચીન

चिराइण त्रि० (चिरन्तन) પુરાતન પ્રાચીન

चिलाइया स्त्री० (किरातिका) કિરાત દેશમાં રહેનાર સ્ત્રી

चिलाईपुत्त पु० (चिलातीपुत्र) રાજગૃહ નગરી ધનાશા શેઠની ચિલાતી નામે દાસીનો પુત્ર એક જૈન સાધુ

चिलातिया } **चिलाती** } स्त्री० (किरातिका) કિરાત દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ દાસી

चिलाय पु० (किरात) ધન્ના સાર્થવાહનો એક દાસ (૨) મ્લેચ્છ જાતની એક જાત (૩) त्रि० કિરાત દેશમાં રહેનાર

चिलिचिल } **चिलिचिलित** } **चिलिचिल्ल** } त्रि० ( ) આર્દ્ર, ભીનું

चिलिण त्रि० ( ) અશુચિ અપવિત્ર

चिलिमिणी. } स्त्री० ( ) પડદો,
चिलिमिलिया } ઢાકવાનુ વસ્ત્ર (૨) દોરી
चिलिमिली. } દોરડી
चिलिनिलिगा. }

चिल्लग त्रि० ( ) દેદીપ્યમાન, પ્રકાશમાન (૨) લીન, આસક્ત

चिल्लड. पु० स्त्री० ( ) શિકારી પશુ વિશેષ, ચિત્તો (૨) કાદવવાળુ જળાશય, નાનુ તળાવ (૩) त्रि० દેદીપ્યમાન

चिल्लडय. पु० ( ) લોકડી, એક જંગલી જનાવર.

चिल्लणा स्त्री० (चिल्ना) શ્રેણિક રાજાની પટરાણીનુ નામ

चिल्लय त्रि० ( ) ચળકતુ, દેદીપ્યમાન

चिल्लल पु० स्त्री० ( ) જળમિશ્ર કાદવવાળુ સ્થાન, નાનુ તળાવ (૨) त्रि० દેદીપ્યમાન, ચમકતુ (૩) पु० स्त्री० ચિતરો

चिल्लित } त्रि० ( ) સુશોભિત
चिल्लिय } પ્રદીપ્ત (૨) લીન, આસક્ત

चिल्ली (चिल्ली) એ નામની લીલી વનસ્પતિ

चिहुर पु० (चिकुर) કેશ, વાળ

चीण पु० (चीन) ચીન દેશ (૨) त्रि० ચીન દેશનો રહીશ (૩) નાનુ લઘુ

चीणंसुय न० (चीनांशुक) ચીન દેશની બનાવટ। રેશમી વસ્ત્ર (૨) ચીન દેશના કીડાઓના વાળથી ઉત્પન્ન થતુ સૂત, રેશમ

चीणपट्ट पु० (चीनपट्ट) ચીન દેશમા થનાર એ જાતનુ વસ્ત્ર

चीणपिट्ठ } पु० (चीनपिष्ट) સિન્દૂર (૨)
चीणपिट्ठ. } હિંગળો

चीर न० (चीर) વસ્ત્ર લુગડુ (૨) ઝાડની છાલનુ વસ્ત્ર

चीरइ पु० (चीरक) ચીરલ, પક્ષી વિશેષ

चीरिग } पु० (चीरिक) શેરીમા કે રસ્તા-
चीरिय } મા પડેલ ચીથરાનો બુરખો બનાવી ધારણ કરનાર એક ભિક્ષુક, વર્ગ (૨) ફાટેલા કપડા પહેરનાર એક જાતના સાધુ

चीवर. न० (चीवर) વસ્ત્ર, લુગડુ

चुअ त्रि० (च्युत) ભ્રષ્ટ થયેલ, પતિત (૨) ચવેલ, મરણ પામેલ. (૩) વિનષ્ટ

चुआचुअसेणिया स्त्री० (च्युताच्युतश्रेणिका) ચ્યુતાચ્યુત શ્રેણીગણના, દૃષ્ટિવાદાન્તર્ગત પરિકર્મનો એક ભેદ

चुआचुअसेणिआपरिकम्म (च्युताच्युतश्रेणिका-परिक्रमत्) દૃષ્ટિવાદાન્તર્ગત પરિકર્મનો સાતમો ભેદ

चुआचुआवत्त न० (च्युताच्युतावर्त) ચુઆ ચુઅસેણિઆ પરિકર્મનો ચૌદમો ભેદ

चुंचुण पु० (चुन्चुन) એક આર્યજાતિ, વૈશ્ય જાતિ

चुंचुय पु० (चुन्चुक) મ્લેચ્છ જાતિનો એક ભેદ.

चुंढी. स्त्री० ( ) નાની કુઇ (૨) નાનો ખાત

चुंबण न० (चुम्बन) ચુમ્બન, ચુમી

चुक्क त्रि० ( ) સેપ્લુ, ભુલ્યેલુ

चुक्ख त्रि० (चोक्ष) ચોખ્ખુ, પવિત્ર

चुचुय पु० (चुचुक) ચુચુક નામનો દેશ (૨) त्रि० તે દેશમા વસનાર

चुचुया. स्त्री० (चुचुका) સ્તનનો અગ્રભાગ, ડીટી

चुच्चुय. न० (चुचुक) સ્તનની ડીટી, બીંટડી

चुडण न० ( ) જુનું થવુ, ફાટી જવુ, સડી જવુ

चुडलिय न० ( ) ઉમાડિયાની પેઠે ઓઘરણ ફેરવતા વંદના કરવાથી લાગતો દોષ, વંદનાનો બત્રીસમો દોષ

चुडिली स्त्री० ( ) ઉમાડિયુ

चुड्डुलि. स्त्री० ( ) સળગતો ખડનો પુળો.

चुराण पु० न० (चूर्ण) ભૂકો, રેત. (૨) એ નામનો ગુચ્છો-ગુચ્છવનસ્પતિ (૩) કેશર કસ્તુરી વગેરે સુગંધિ દ્રવ્યનું ચૂર્ણ (૪) ચમત્કારી ચૂર્ણ; મંત્રેલ ભૂકી. (૫) ચુનો (૬) આટો; લોટ

चुराणकोसय न० (चूर्णकोशक) એક જાતનો ખાવાનો પદાર્થ

चुराणजुत्ति. स्त्री० (चूर्णयुक्ति) અબીર, ગુલાલ વિગેરે ચૂર્ણ બનાવવાની યુક્તિ-વિજ્ઞાન. ૭૨ કળામાંની એક

चुराणजोय पु० (चूर्णयोग) સ્તંભનાદિકર્મ, ચૂર્ણયોગ

चुराणय. पु० (चूर्णक) ચુનો

चुराणयपेसिया स्त्री० (चूर्णपेषिका) ચૂર્ણ પીસનારી દાસી

चुराणवास पु० (चूर्णवर्ष) ચૂર્ણ-કેશર વગેરે સુગંધિ દ્રવ્યની વૃષ્ટિ

चुरिणअ त्रि० (चूर्णित) ચુરેચુરો કરેલ, ચૂર્ણ થયેલ.

चुरिणआ स्त्री० (चूर्णिका) ચૂર્ણરૂપે વસ્તુનો ભેદ, એક જાતનો પૃથગ્ભાગ

चुरिणगाभाग पु० (चूर्णिकाभाग) ભાગનો પણ ભાગ, અંશનો અંશ

चुरिणयाभेद पु० (चूर्णिकाभेद) વસ્તુનો ચૂર્ણ રૂપે ભેદ.

चुत त्रि० (च्युत) પ્રાણરહિત અચેતુ.

चुन्न पु० (चूर्ण) જાદુઇ ચૂર્ણ (૨) આટો, લોટ. (૩) ચૂર્ણ. ભુક્કો.

चुन्नग. पु० (चूर्णक) મોયરો-મુગ્માદિક ચૂર્ણ

चुन्नी स्त्री० (चूर्णी) ચૂર્ણ. ભૂકો. (૨) લોટ.

चुप्पलय पु० ( ) વિન્ધ્ય નામના દેવનું આયુધાલય-શસ્ત્રો રાખવાનું ઘર.

चुलणी स्त्री० (चुलनी) કપિલપુરના રાજાની રાણી; બ્રહ્મદત્ત નામના બારમા ચક્રવર્તીની માતા.

चुलणीपिय पु० (चुलनीपितृ) ભગવાન્ મહાવીરના એકમુખ્ય ઉપાસક.

चुलसी. } स्त्री० (चतुरशीति) ચોરાશી,
चुलसीइ. } ૮૪

चुल्ल त्रि० ( ) ન્હાનું, લઘુ

चुल्ला पु० ( ) ભાત, ખોરાકની એક વસ્તુ.

चुल्लणीदेवी. स्त्री० (चुलनीदेवी) દ્રુપદરાજાની ચુલણી નામની દેવી (રાણી)

चुल्लपिउअ पु० (चुल्लपितृक) પિતાનો નાનો ભાઇ, કાકો

चुल्लमाउ. स्त्री० (चुल्लमातृ) ઓરમાન મા

चुल्लमाउया स्त्री० (चुल्लमातृका) ઓરમાન માતા. (૨) કાકી.

चुल्लसयग पु० (चुल्लशतक) ચુલ્લશતક નામનો મહાવીરસ્વામિનો એક શ્રાવક; દશ શ્રાવક-માંનો એક

चुल्लहिमवंत पु० (चुल्लहिमवत्) ભરતક્ષેત્રની મર્યાદા બાંધનાર પર્વત; ભરત અને હેમવયને જુદું પાડનાર (એની વચ્ચે આવેલ) પર્વત.

चुल्लहिमवंतकूड. (चुल्लहिमवत्कूट) ચુલ્લહિમવંત પર્વત ઉપરનાં અગીઆર કૂટમાનું બીજું કૂટ-શિખર

चुल्लहिमवंतगिरिकुमार पु० (चुल्लहिमवद्गिरिकुमार) દેવ વિશેષ, જે ચુલ્લ હિમવત્કૂટના અધિપતિ છે.

चुल्लहिमवंता. स्त्री० (चुल्लहिमवन्ता) ચુલ્લહિમવન્તગિરિ કુમાર દેવતાની રાજધાનીનું નામ.

चुल्ली स्त्री० (चुल्ली) ચુલડી, ચૂલી; ન્હાનો ચૂલો

चूडामणि पु (चूडामणि) ચૂડામણિ; મુગટ.

चूय पु० (चूत) આંબાનુ વૃક્ષ (૨) સૂર્યા ભના આમ્ર વનનો રક્ષક દેવતા (૩) એ નામની લતા

चूयगवडिंसअ न० (चूतावतंसक) એ નામનુ એક ઇંદ્રનુ વિમાન

चूयवडिंसा स्त्री० (चूतावतंसा) સૌધર્મે ન્દ્રની અગ્રમહિષી દેવીની રાજધાની (૨) ઇંદ્રાણી વિશેષ

चूयवण न० (चूतवन) સૂર્યાભવિમાનના ઉત્તર દરવાજેથી ૫૦૦ જોજન ઉપર આવેલ આંબાનુ એક વન કે જે સાડા બાર હજાર જોજન લાબુ અને પાચસો જોજન પહોળુ છે

चूया स्त्री० (चूता) સૌધર્મે ન્દ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની (૨) શક્રેન્દ્રની એ અગ્રમહિષી

चूलणी स्त्री० (चूलनी) બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીની માતા

चूला स्त्री० (चूडा) ચોટી શિખા ચોટી

चूलामणि पु० (चूडामणि) મુગટ

चूलिअग न० (चूलिकाङ्ग) ચોરાશીલાખ પ્રયુત પરિમિત કાળવિભાગ

चूलिआ स्त्री० (चूलिका) દૃષ્ટિવાદ અંગના પાંચ વિભાગમાંનો પાંચમો છેલ્લો વિભાગ (૨) મૂળસૂત્રમા ન બતાવેલ હકીકત સંગ્રહ કરી અંતમા બતાવવી તે (૩) ચોરાશીલાખ ચૂલિઅંગ પ્રમાણનો કાળવિભાગ (૪) ચૂલિકા ચોટી શિખર

चूलिय पु० (चूलिक) ચૂલિક દેશ (૨) त्रि० તે દેશમા વસનાર (૩) स्त्री० न० સંખ્યા વિશેષ

चूलिया स्त्री० (चूलिका) ચૂલો સગડી

चूलोवणयण न० (चूलोपनयन) ચોટલી ઉતારવાનો-મુણ્ડન કરાવવાનો સંસ્કાર

चे अ० (चेत्) જો

चेअ न० (चेतस्) જ્ઞાન ચૈતન્ય (૨) મન ચિત્ત અંતઃકરણ

चइय त्रि० (चतित) ફેંકેલુ બનાવેલુ ચણાવેલુ

चेइय पु० न० (चैत्य) યક્ષ વગેરે વ્યંતર દેવનાનુ આયતન-સ્થાન દેવસ્થાન (૨) વ્યંતરના આયતનવાળો અથવા તેના વિનાનો બાગ ઉદ્યાન આરામ બગીચો (૩) તીર્થંકરનુ જ્ઞાન કેવળજ્ઞાન (૪) શ્રમણ સાધુ (૫) વ્યંતર આદિ દેવતા (૬) त्रि० ચિત્તને આનંદ ઉપજાવનાર (૭) न० કોઈ મહાપુરૂષની ચેહ ઉપર કરેલુ સ્મૃતિ ચિહ્ન કે સ્મારક અવશેષ રાખ અસ્થિ દાંત વગેરે (૮) જનદી ઉતારણ (૯) સભાવૃક્ષ સભાગૃહ પાસેનુ વૃક્ષ (૧૦) ચબુતરાવાળુ વૃક્ષ (૧૧) દેવોના ચિહ્ન ભૂત વૃક્ષ જ્યાં તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય તે

चेइयखंभ पु० (चैत्यस्तम्भ) સુધર્મા સભાની વચ્ચે મણિપીઠિકા ઉપર જે સાઠ જોજન ઊંચો માણવક નામનો થંભ છે તે

चेइयथूभ पु० (चैत्यस्तूप) ચૈત્યવૃક્ષ અને પ્રેક્ષાઘરની વચ્ચે મણિપીઠિકા ઉપરનુ ચિત્તને આહ્લાદજનક સ્તૂપ

चेइयरुक्ख पु० (चैत्यवृक्ष) વાણ વ્યંતરની સુધર્માદિ સભાની આગળ મણિપીઠિકા ઉપર રત્નમય વૃક્ષ કે જેની આઠ જોજનની ઉંચાઇ છે (૨) જેની નીચે તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન થયુ હોય તે વૃક્ષ દેવતાઓની સભાના દરેક દરવાજા આગળ મહાધ્વજા અને ચૈત્યથુભની વચ્ચેનુ વૃક્ષ (૩) જેની નીચે ચોતરો બાંધેલો હોય તે વૃક્ષ

चेट्ठा स्त्री० (चेष्टा) ક્રિયા આચરણ (૨) પ્રયત્ન

चेट्ठिय त्रि० (चेष्टित) ચેષ્ટા કરેલુ

चेड पु० (चेट) પગ પાસ રહેનાર નોકર (૨) બાળક

चेडग. पु० (चेटक) વિશાલા નગરીનો ચેટક નામનો રાજા કે જે મહાવીર પ્રભુનો પરમ ભક્ત હતો (૨) દાસ

चेडय पु० (चेटक) કુમાર, છોકરો (૨) દાસ, નોકર

चेडिया स्त्री० (चेटिका) દાસી, માનડી, બાદી

चेतिय न० (चैत्य) જુઓ 'ચેઇય' શબ્દ.

चेत्त. पु० (चैत्र) ચૈત્રમાસ (૨) જૈન મુનિઓનો એક ગચ્છ

चेत्ती स्त्री० (चैत्री) ચૈત્ર માસની પુનમ

चेदि. पु० (चेदि) ચેદિ નામનો દેશ (૨) त्रि० તે દેશના રહીશ

चेय न० (चेतस्) ચિત્ત (૨) વિજ્ઞાન (૩) જીવ, આત્મા

चेय अ० (एव) એમજ, ચોકસ

चेयण. पु० (चेतन) આત્મા, જીવ (૨) त्रि० જ્ઞાનવાળા ચેતનવાળા

चेयणा स्त्री० (चेतना) જ્ઞાનાદિ ચેતના, ચૈતન્ય

चेयण्ण. न० (चैतन्य) જીવત્વ, જીવપણું.

चेया. स्त्री० (चेतना) ચેતના-જ્ઞાનશક્તિ

चेल. न० (चैल) વસ્ત્ર લુગડું

चेलग न० (चेलक) સન્યાસીઓનુ એક ઉપકરણ

चेलगोल्ल. न० (चेलगोल) એક જાતનુ વસ્ત્ર

चेला स्त्री० (किराता) ચિનાત (કિરાત) ભેચ્છ દેશમા ઉત્પન્ન થએલ દાસી

चेल्लग त्रि० ( ) જુઓ 'ચિલ્લલ' શબ્દ

चेल्लणा. स्त्री० (चेल्लणा) શ્રેણિક રાજાની રાણી. ચેડા રાજાની પુત્રી

चेव. अ० (चैव) નિશ્ચય અવધારણ

चेव. अ० (इव) સાદૃશ્યદ્યોતક અવ્યય

चोअअ त्रि० (चोदक) પ્રેરક, પ્રશ્નકર્તા, પૂર્વપક્ષી

चोअअ पु० (चायक) એક જાતનુ ફળ

चोअण. न० (चोदन) } પ્રેરણા.
चोअणा. स्त्री० (चोदना) }

चोइअ त्रि० (चोदित) પ્રેરાયેલુ પ્રેરણા કરેલ, પુછેલ

चोक्ख. त्रि० (चोक्ष) સ્વચ્છ, પવિત્ર, સાફ

चोक्खलि. त्रि० (चोक्षशील) ચોખવો, શરીર વસ્ત્રાદિકને સાફસુફ રાખનાર

चोक्खा स्त्री० (चोक्षा) ચોક્ષા નામની પરિવ્રાજિકા-સન્યાસણ

चोज्ज न० (चोद्य) આશ્ચર્ય, વિસ્મય

चोज्ज न० (चौर्य) ચોરી, તસ્કરપણુ

चोडि त्रि० ( ) ગદુ, સગામણુ

चोयण न० ( ) કાષ્ઠ વગેરે લાવવાનુ હલકુ કામ

चोत्तीसा स्त्री० (चतुस्त्रिंशत्) ચોત્રીસ

चोद न० ( ) ચામડી છાલ

चोदग त्रि० (चोदक) જુઓ 'ચોઅઅ" શબ્દ

चोद्दस त्रि० (चतुर्दशन्) ચૌદ

चोद्दसम. त्रि० (चतुर्दशतम) ચૌદમુ (૨) पु० ૭ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે

चोप्पड पु० ( ) તેલ વિગેરે ચોપડવુ તે

चोप्पाल पु० (चउप्पाल) સૂર્યાભદેવના આયુધાગાર-હથિયારશાળાનુ નામ

चोप्पालग न० ( ) મત્તવારણ, હાથી

चोय पु० ( ) ત્વચા, છાલ (૨) કેરી વગેરેના છોતા (૩) ગધ દ્રવ્ય વિશેષ

चोयअ पु० (चायक) એક જાતનુ ફળ.

चोयग त्रि० (चोदक) શકા કરનાર, પ્રશ્ન પૂછનાર (૨) સ્ત્રી૦ પુનની રાખ

चोयणा. स्त्री० (चोदना) પ્રેરણા, ચેતવણી

चोयाल पु० ( ) ગઢ ઉપર બેસવાનુ સ્થાન

चोयाला स्त्री० } (चतुश्चत्वारिंशत्) ચુમા
चोयालीसा } ળીસ

चोर. पु० (चोर) ચોર હેર, તસ્કર

चोरग पु० न० (चोरक) એ નામની એક સુગન્ધિ વનસ્પતિ (૨) त्रि० ચોરનાર

चोरिक्क न० (चौरिक्य) ચારી

चोरिय त्रि० (चोरित) ચોરેલું ચારી લીધેલું

चोरिय. पु० (चोरिक) માણસોને મારી ચોરી કરનાર (૨) જાસુસ

चोरी स्त्री० (चौरी) ચોરી, ચોરવું તે

चोलक न० (चोलक) ચૂડોપનયન, બાળકનુ પ્રથમ શિરોમુંડન કરાવવું તે

चोलगपट्ट पु० (चोलकपट्ट) મુનિને નીચે પહેરવાનું વસ્ત્ર, ચલોટો

चोलपट्ट पु० (चोलपट्ट) સાધુઓનું કટિ વસ્ત્ર, ચલોટો .

चोलोपणय. न० (चूडोपनय) જુઓ 'ચોલક' શબ્દ

चोलोयणग. } न० (चूलापनयन) સરકાર
चोलोवणय } વિશેષ, મુંડન કરાવવું તે
चोलोवणयग. } (૨) શિખા ધારણ, ચોટલી રખાવવી તે.

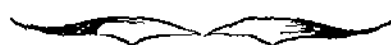
चोक्क } पु० न० ( ) ભોજન,
चोक्ग } ખાણું

चोंज्जिय. त्रि० ( ) દેદીપ્યમાન

चोवत्तरि स्त्री० (चतुःसप्तति) ચુમ્મોતેર, ७४

चोवीसा स्त्री० (चतुर्विंशति) ચોવીસ, ૨૪

चोसट्ठि स्त्री० (चतुःषष्टि) ચોસઠ, ૬૪

छ.

छ त्रि० (षष्) ૬, છની સંખ્યા

छइ पु० (छवि) દશાર્ણુના બાપનું નામ

छइय त्रि० (स्थगित) ઢાંકેલું

छउम पु० न० (छद्मन्) છદ્મસ્થ અવસ્થા, સરાગ દશા (૨) આત્માનું આચ્છાદન કરનાર જ્ઞાનાવરણીયાદિ ચાર કર્મ (૩) કપટ માયા

छउमत्थ त्रि० (छद्मस्थ) અપૂર્ણ જ્ઞાનવાન્ માણસ કેવળજ્ઞાની નહિ રાગદ્વેષ સહિત

छउमत्थिय त्रि० (छाद्मस्थिक) છદ્મસ્થ અવસ્થામાં રહેનાર

छंद पु न० (छन्दस्) ઇચ્છા મરજી અભિપ્રાય (૨) વિષયાભિલાષા (૩) છંદ શ્લોકોનું સ્વરૂપ બતાવનાર શાસ્ત્ર પિંગળ શાસ્ત્ર

छदण. न० (छन्दन) ખડીયાનું ઢાંકણું

छंदणा. स्त्री० (छन्दना) સાધુએ કાંઇપણ વસ્તુ ગૃહસ્થને ત્યાંથી વ્હોરી લાવ્યા પછી ગુર્વાદિકને તે વસ્તુનું આમંત્રણ કરવું-પ્રાર્થના કરવી તે, સામાચારીનો પાંચમો પ્રકાર

छंदा. स्त्री० (छन्दा) દીક્ષાનો એક ભેદ, બીજાના અભિપ્રાયથી દીક્ષા લીધી હોય તે

छंदाणुवत्तग त्रि० (छन्दोनुवर्तक) છંદાને-અભિપ્રાયને અનુસરનાર, પોતાની મરજી પ્રમાણે ન ચાલતા ગુરૂની મરજી પ્રમાણે વર્તનાર.

छंदाणुवत्ति. स्त्री० (छन्दोनुवृत्ति) કોઇના છંદાને-અભિપ્રાયને અનુસરી. વર્તવું તે

छंदोवयार त्रि० (छन्दउपचार) આચાર્ય વગેરેની ઇચ્છાનુસાર વર્તનાર તથા તેમની સેવા કરનાર

छक्क न० (षट्क) છનો સમુદાય (२) હાસ્યાદિ છ, હાસ્ય, રતિ, અરતિ, શોક, ભય, જુગુપ્સા

छक्कम्म न० (षट्कर्मन्) યજન, યાજન, ૫ઠન, પાઠન, વગેરે બ્રાહ્મણના છ કર્મ

छक्काय पु० (षट्काय) પૃથ્વીકાય અપ્કાય તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય અને ત્રસકાય-એ છ પ્રકારના જીવોનો સમુદાય

छक्खंड पु० (षट्खण्ड) છખંડ ભરત આદિ ક્ષેત્રના ગંગા સિંધુ અને વૈતાઢ્ય પર્વતથી પડેલા છ વિભાગ

छग न० ( ) વિષ્ટા

छगण न० ( ) છાણ

छगणिया स्त्री० ( ) છાણ

छगल पु० (छगल) બોકડો (२) ચાથા દેવલોકના ઇન્દ્રનું ચિહ્ન (३) સાતમા તીર્થંકરનું લાંછન

छगलपुर न० (छगलपुर) એ નામનું એક શહેર

छगुण. }
छग्गुण } त्रि० (षड्गुण) છગણું

छच्च. त्रि० (षट्) છ, ६

छच्चत्ताला स्त्री० (षट्चत्वारिंशत्) છેતાલિસની સંખ્યા

छच्चसट्ठि स्त्री० (षट्षष्टि) છાસઠની સંખ્યા

छज्जिया स्त्री० ( ) છાબડી ફૂલ વિગેરે રાખવાની છાબ

छज्जीवणिकाय पु० (षड्जीवनिकाय) છકાય જીવોનો સમૂહ પૃથ્વી અપ તેઉ વાઉ વનસ્પતિ અને ત્રસકાય

छज्जीवणिया स्त્री० (षड्जीवनिका) જેમાં છ કાય જીવની રક્ષાનો અધિકાર છે એવા દશવૈકાલિક સૂત્રના ચોથા અધ્યયનનું નામ

छट्टण न० ( ) સીંચવું છાંટવું

छट्ठ त्रि० (षष्ठ) છઠું, (२) न० બે ઉપવાસ ભેગા કરવા તે

छट्ठंछट्ठेण अ० (षष्ठषष्ठेन) છઠ છઠને પારણે છઠું તપ કરવું તે

छट्ठक्खमण न० (षष्ठक्षमण) છઠ તપ બે ઉપવાસ સાથે કરવા તે

छट्ठभत्त न० (षष्ठभक्त) બે ઉપવાસ ભેગા કરવા તે

छट्ठभत्तिय त्रि० (षष्ठभक्तिक) લાગલાગટ બે ઉપવાસ કરનાર

छट्ठाण न० (षट्स्थान) અનંતભાગ હીનાધિક અસંખ્યાતભાગ હીનાધિક, સંખ્યાતભાગ હીનાધિક, સંખ્યાતગુણ હીનાધિક, અસંખ્યાતગુણહીનાધિક અને અનંતગુણહીનાધિક એ હાનિવૃદ્ધિના છ સ્થાનની સંજ્ઞા

छट्ठी स्त्री० (षष्ठी) છઠ્ઠ, પક્ષની છઠી તિથિ (२) છઠી વિભક્તિ સંબંધવિભક્તિ (३) છઠી નરક, મઘા નામે છઠી પૃથ્વી

छडछडा स्त्री० (छडच्छटा) એક પ્રકારનો અવાજ અનાજ

छडिय त्रि० ( ) ખાંડેલું છડેલું

छड्डण न० (छर्दन) પરઠવવું, તજવું (२) વમન, ઉલટી

छड्डावण न० (छर्दन) છોડાવવું, તજાવવું

छड्डाविय त्रि० (छर्दित) વમન કરેલ

छड्डिय }
छड्डियलिय } त्रि० (छर्दित) ઉલટી કરેલ વમન કરેલ (२) વમન કરનારને હાથે વહોરવાથી સાધુને લાગતો એક એષણાનો દોષ

छण पु० (क्षण) ઉત્સવ, અવસર (२) હિંસા (३) ઉત્સવ

छणण न० (क्षणन) હિંસા

छणिय त्रि० (क्षणित) હણાયેલ (२) પુ. મરેલ

छण. त्रि० (क्षण) ढांકેલું; સંતાડેલું; છાનું. (૨) જનસમુદાયે મળી ભોજન કરવું તે. (૩) ઇન્દ્રાદિનો મહોત્સવ (૪) ન૦ માયા, કપટ

छणउइ स्त्री० (षण्णवति) છન્નુ, ૯૬

छणालअ न० (षण्णालक) ત્રિગડિક, સન્યાસીનું એક ઉપકરણ.

छणिअ पु० (छग्निक) એ નામનો એક કસાઇ

छत्त. न० (छत्र) છત્ર, છત્રર (૨) ચન્દ્ર વગેરેનો છત્રાકારે થતો નક્ષત્ર સાથેનો યોગ, છત્રયોગ

छत्तंतिया. स्त्री० (छत्रन्तिका) એક પ્રકારની સભા.

छत्तकार. त्रि० (छत्रकार) છત્ર બનાવનાર

छत्तग्गाह. त्रि० (छत्रग्राह) છત્રને ધારણ કરનાર

छत्तधार त्रि० (छत्रधार) } છત्र धरनार.
छत्तधारि त्रि० (छत्रधारिन्) }

छत्तपलासय न० (छत्रपलाशक) કયંગલા નગરીની બહારનો એ નામનો એક બગીચો

छत्तरयण. न० (छत्ररत्न) ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાનું નવમું રત્ન

छत्तरि स्त्री० (षट्सप्तति) છોતેર, ૭૬ની સંખ્યા

छत्तलक्खण. न० (छत्रलक्षण) છત્રના લક્ષણ પારખવાની એક કળા

छत्ता. स्त्री० (छत्रा) અનન્તકાય વિશેષ

छत्तातिछत्त. न० (छत्रातिछत्र) ભગવાનનો એક અતિશય, ભગવાન માથે છત્ર ઉપર છત્ર ધારણ થાય તે

छत्तार त्रि० (छत्रकार) છત્રા બનાવનાર, કારીગર

छत्ताह पु० (छत्राभ) એક વૃક્ષ કે જેની હેઠે છઠ્ઠા શ્રી પદ્મપ્રભ તીર્થંકરને કેવળ જ્ઞાન થયું હતું

छत्ति त्रि० (छत्रिन्) છત્રીવાળો, છત્રવાળો.

छत्तीसा. स्त्री० (षट्त्रिंशत्) છત્રીસ; ૩૬.

छत्तोअ. पु० (छत्रौक) છત્રાકારે વર્ષાદ પછી તરત ઉગતી એક વનસ્પતિ.

छत्तोव. पु० (छत्रोप) } એક જાતનું
छत्तोवग. पु० (छत्रोपग) } વૃક્ષ.

छत्तोह. पु० (छत्रौघ) વૃક્ષ વિશેષ.

छद. न० (छद) પાંખ, પીંછું.

छद्दंत पु० (षड्दन्त) છ દાંતવાળો હાથી.

छद्दिसि. न० (षड्दिश्) છ દિશા; પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ, ઊર્ધ્વ અને અધો એ છ દિશા.

छन्नउइ } स्त्री० (षण्णवति) છન્નું, ૯૬
छन्नुइ. }

छन्न. त्रि० (छन्न) ગુપ્ત રાખેલ. (૨) સ્ત્રી० તેવી રીતે ગુપ્ત સન્દેશો પહોંચાડનાર એક દૂતી

छन्नउइ. स्त्री० (षण्णवति) છન્નું, ૯૬.

छन्नपद } न० (छन्नपद) માયાન્થાન,
छन्नपय. } કપટ

छन्ना स्त्री० (छन्ना) જુઓ "છન્નપદ" શબ્દ.

छप्पइया. स्त्री० (षट्पदिका) જુ,ભમરી વિગેરે.

छप्पण्णा. } स्त्री० (षट्पञ्चाशत्) છપ્પન, ૫૬
छप्पन्ना. } ની સંખ્યા.

छप्पय पु० (षट्पद) ભમરો (૨) त्रि० છ સ્થાનવાળું (૩) છ પ્રકારનું.

छब्बअ } न० ( ) ધીવરણી (૨)
छब्बग } ચાલણી (૩) આખડીઓ.

छब्भाअ. पु० (षड्भाग) છઠ્ઠો ભાગ

छब्भामरी. स्त्री० (षड्भ्रामरी) વીણા; સતાર

छम्मासिअ. त्रि० (षण्मासिक) છમાસી તપ, છ મહિનાના ઉપવાસ કરવા તે.

छम्मासियभत्त न० (षण्मासिकभक्त) છ મા-સના ઉપવાસનું વ્રત

छम्मासिया. स्त्री० (षण्मासिकी) ભિક્ખુની છઠ્ઠી પડિમા કે જેમાં એક માસ પર્યન્ત

छादण न० (छादन) ढांकवुं

छाय. त्रि० (छात) क्षुधा-भूखथी नबळुं-दुर्बल

छायंमि त्रि० (छायावत्) छाया-कान्तिवाळी शोभावाळुं तेजस्वी

छायण न० (छादन) दर्भ विगेरेथी ढांकवुं, आच्छादन (२) घर उपरनुं घास ख पाट विगेरेनुं ढांकण-छावण (३) वस्त्र कपडुं

छाया स्त्री० (छाया) पडछायो छाया (२) कान्ति, दीप्ति (३) जमनाने ओठे न प्रति-प्रान (४) तापविनानो देश

छायागइ स्त्री० (छायागति) छायानी पेठे जवुं ते (२) छायाने अनुसारीने जवुं ते

छायाला. } स्त्री० (षट्चत्वारिंशत्) छेंता-
छायालीसा } लीश ४६

छायोवग. पु० (छायोपग) घणी छायावाळुं झाड

छार. न० (क्षार) राख भस्म. (२) क्षार (३) खारो (४) असहिष्णुता

छारिय. न० (क्षारिक) भस्म.

छारियभूअ त्रि० (क्षारीभूत) राख जेवुं थयेलुं

छारिया स्त्री० (क्षारिका) राख

छारीभूय त्रि० (क्षारीभूत) जुओ 'छारिय भूय' शब्द

छारुज्झिया स्त्री० (क्षारोज्झिका) राख नाखनारी स्त्री

छाव पु० (शाव) बच्चुं बाळक

छावट्ठि स्त्री० (षट्षष्टि) छासठ ६६

छावत्तरि. स्त्री० (षट्सप्तति) छोतेर ७६

छासट्ठि स्त्री० (षट्षष्टि) छासठ ६६

छासीइ स्त्री० (षडशीति) छयासी ८६

छिंडी स्त्री० (   ) वाडनी छीडी नानी बारीनो मार्ग

छिंदण न० (छेदन) छेद, भाग करवा ते

छिक्क त्रि० (छीत्कृत) छी, छी, करेलुं

छिक्कपरोइया स्त्री० (छिक्कप्ररोहिका) ए जातनी एक वनस्पति

छिक्कारिअ. त्रि० (छीत्कारित) अत्यन्त अवाजथी बोलावेल

छिच्छिक्कार पु० (छिच्छिकार) कुतरा वगेरेने हांकवाने छि, छि हत, हत वगेरे शब्द करेला ते

छिज्ज त्रि० (छेद्य) छेदवा योग्य खडित थइ शके तेवुं (२) न० छेद कापवुं

छिड्ड. न० (छिद्र) छिद्र, काणुं बाकोरुं (२) दोष (३) आकाश (४) अवकाश, अवसर

छिड्डिया स्त्री० (छिद्रिका) चारणी

छिण्ण त्रि० (छिन्न) छेदेलुं, कापेलुं

छिण्णरुहा स्त्री० (छिन्नरुहा) कापी नाखी होय तोज उगे एवी एक जातनी वनस्पति, गळुची वगेरे

छिण्णाल पु० (   ) जार, उपपति

छिण्णावाय त्रि० (छिन्नापात) जेमां जवुं आववुं न बने एवं स्थान-पर्वत, जंगल वगेरे

छित्त त्रि० (   ) स्पर्श करेलुं, अडकेलुं

छित्तरा स्त्री० (   ) छापरुं, छत

छित्तार. त्रि० (छेत्तृ) छेद करनार नाश करनार

छित्ति स्त्री० (छित्ति) छेद विच्छेद, खण्डन

छिद्द. न० (छिद्र) जुओ "छिड्ड" शब्द

छिन्न त्रि० (छिन्न) छेदेलुं, कापेलुं (२) नियमित रीते जुदुं पाडेलुं विभाग करेल (३) निर्धारित निश्चित (४) न० छेद खण्डन

छिन्नगंथ त्रि० (छिन्नग्रन्थ) स्नेहरहित (२) पु० त्यागी, साधु, निर्ग्रंथ

छिन्नछेयणइय. त्रि० (छिन्नछेदनयिक) जे सूत्र के गाथा स्वतन्त्र अर्थ दर्शावे, बीजा सूत्र

કે ગાથાની અપેક્ષા ન ગખે તે છિન્ન છેદનયવાળુ કહેવાય જેમ–धम्मो मगलमुक्किट्ठ
छिन्नद्दागांतर त्रि० (छिन्नाग्रान्तर) જ્યાં ગામ, નગર વિગેરે કાંઇ ન હોય એવો રસ્તો
छिन्नरुह त्रि० (छिन्नरुह) એક જાતની વનસ્પતિ
छिन्नाल. पु० ( ) હલકી જાતનો ગધ કે ઘોડો
छिप्प त्रि० (स्पृश्य) સ્પર્શ કરવા લાયક
छिप्प. न० ( ) પુચ્છ
छिप्प न० (क्षिप्र) ઉતાવળ
छिप्पतूर. न० (क्षिप्रतूर्य) ઉતાવળુ વાગનાર વાજુ
छिरा. स्त्री० (शिरा) નાડી નસ
छिरिया स्त्री० (चोरिका) એક જાતની સાધારણ વનસ્પતિ, કન્દ વિશેષ
छिलिय न० ( ) ગીતગાન કરવો તે
छिवट्ट. त्रि० (सृपाटि) છેવટુ નામનુ છ સંઘયણમાનુ છઠ્ઠું સંઘયણ
छिवा. स्त्री० ( ) ચામડાનો ચાબખો, ચાબખો
छिवाडिपोत्थ न० (छेदपाटिपुस्तक) પુસ્તકના પાંચ પ્રકારમાંનો એક જે પુસ્તકની પ લંબાઈ વધારે અને જાડાઇ ઓછી હોય તેવું પુસ્તક
छिवाडिया } स्त्री० ( ) સીંગ,
छिवाडी } ફળી. (૨) ઝાડની છાલ
छिहंड न० (शिखण्ड) મોરની શિખા
छिहंडि. पुं० (शिखण्डिन्) મોર (૨) त्रि० મોરપીંછ ધારણ કરનાર
छिहली स्त्री० ( ) શિખા ચોટલી
छीय न० (क्षुत) } છીંકવું તે છીંક
छीया स्त्री० (क्षुत) }
छीर न० (क्षीर) ઘી દૂધવાળી એક સાધારણ વનસ્પતિ.
छीरल. पु० (क्षीरल) ભુજપરિસર્પવિશેષ.
छीरविरालिया स्त्री० (चीरविरालिका) કન્દ વિશેષ
छीरविराली स्त्री० (चीरविराली) એક જાતની વનસ્પતિ
छुक्कारण न० (धिक्कारण) નિંદા, ધિક્કારવુ તે
छुच्छुकार. पु० (छुच्छुकार) કુતરાને હાંકી કાઢવાને છુ, છુ, શબ્દ કરવો તે
छुडियवर न० (छुरिकाग्र) આભરણ વિશેષ
छुड्ड त्रि० (क्षुद्र) લઘુ હલકુ
छुड्डिया } स्त्री० (क्षुद्रिका) એક જાતનુ વાજીત્ર
छुहिया }
छुन न० (क्षुण्ण) નપુંસક (૨) त्रि० ચૂર્ણ કરેલ (૩) નાશ કરેલ (૪) અભ્યાસ કરેલ
छुयायार. त्रि० (च्युताचार) ખામી ભરેલ આચારવાળુ
छुर पु० (क्षुर) અસ્ત્રો, સજાઓ (૨) न० એક પ્રકારનુ ઘાસ
छुरघर. न० (क्षुरगृह) અસ્ત્રા વગેરે રાખવાની વાળંદની કોથળી
छुरय पु० (क्षुरक) તિનસનુ ઝાડ
छुरिया स्त्री० (छुरिका) છરી
छुहा स्त्री० (सुधा) ચુનો
छुहा स्त्री० (क्षुधा) ભૂખ
छुहाकम्मन्त न० (क्षुधाकर्मान्त) ક્ષુધાકર્મ, બ્રાહ્મણને ભોજન નિપજાવવાનુ સ્થાન
छुहापरिसह पु० (क्षुधापरिषह) ભૂખનો પરિષહ ભૂખ સહન કરવી તે
छुहावेयणिज्ज न० (क्षुधावेदनीय) ક્ષુધા વેદનીય કર્મ, જેના ઉદયથી ભૂખ લાગે છે તે કર્મ
छुहिय त्रि० (क्षुधित) ભૂખ્યુ ભૂખેલ
छूढ त्रि० ( ) નાખેલુ ફેંકેલુ
छेओवट्ठावण न० (छेदोपस्थापन) એ નામનુ બીજુ ચારિત્ર, પૂર્વપર્યાયને છેદી મહાવ્રતોનુ આરોપણ કરવુ તે

छेओवट्ठावणिय. न० (छेदोपस्थापनीय) છેદોપસ્થાપનીય નામે બીજું ચારિત્ર
छेज्ज त्रि० (छेद्य) છેદના લાયક ચારિત્રનો છેદ
छेत्त. न० (क्षेत्र) સ્થાન, સ્થળ
छेत्तार. त्रि० (छेतृ) છેદનાર કાપનાર
छेद पुं० (छेद) ખંડ, કકડો (२) વિચ્છેદ, વિનાશ
छेदोवट्ठावण न० (छेदोपस्थापन) જુઓ " છેઓવટ્ઠાવણ " શબ્દ
छेदोवट्ठावणिय. न० (छेदोपस्थापनीय) જુઓ " છેઓવટ્ઠાવણિય " શબ્દ
छेप्प न० (शेप) પુછડું, લાંગૂલ
छेय. त्रि० (छेक) અવસરનો જાણકાર કુશળ, હોશીયાર
छेय पुं० (छेद) નિશીથ આદિ છેદસૂત્ર (२) પ્રાયશ્ચિત વિશેષ (३) વિચ્છેદ, અટકાયત
छेयग. त्रि० (छेदक) છેદ કરનાર, કાપનાર
छेयण न० (छेदन) ખડ્ગ વિગેરેથી કાપવું તે (२) કર્મની સ્થિતિનો ઘાત કરવો તે (३) વિનાશ, દુર્દશાની (४) ખંડ, કકડો. (५) કમી ન્યૂનતા (६) શસ્ત્ર, હથિયાર (७) નિશ્ચયાત્મ વચન. (८) સૂક્ષ્મ અંતર
छेयणग } न० (छेदनक) બે કકડા કરવા
छेयणय } તે (२) ચામડાને છેદવાનું શસ્ત્ર
छेयायरिय. पुं० (छेकाचार्य) શિલ્પાચાર્ય, કળાચાર્ય.
छेयारिह न० (छेदार्ह) પ્રાયશ્ચિત વિશેષ
छेरविरालिया स्त्री० (क्षीरविरालिका) વનસ્પતિ વિશેષ
छेल. पुं० स्त्री० ( ) અજ, બકરો.
छेलिअ. न० ( ) નાક છિંકવું (२) સીટી વગાડવી તે.
छेलिया स्त्री० ( ) છાલી, નાની બકરી
छेवट्ठ } पुं० (सेवार्त्त) ६ સંઘયણમાંનું છઠ્ઠું
छेवट्ठ } સંઘયણ
छेवट्ठसंघयण न० (सेवार्त्तसंहनन) છેવટ્ઠું સંઘયણ
छेवट्ठसंघयणि त्रि० (सेवार्त्तसंहननिन्) છેવટ્ઠું સંઘયણવાળો
छोअ पुं० (छोद) છોતરા
छोडिअ. त्रि० (छोटित) છુટો કરેલ
छोडिय त्रि० (स्फोटित) ફોડેલું, વિદારેલું.
छोब्भ त्रि० (क्षोभ्य) ક્ષોભ પામેલ, ક્ષોભ પામ્યું
छोभ त्रि० (क्षोभ्य) સહાય વિનાનો, દીન, ગરીબ (२) न० અભ્યાખ્યાન, કલંક, દોષારોપ
छोभग न० (क्षोभ्यक) આળ, કલંક
छोम. पुं० न० (छद्मन) જુઓ " છઉમ " શબ્દ
छोलण न० ( ) છોલવું, છાલ ઉતારવી તે

ज.

ज त्रि० (ज) ઉત્પન્ન થનાર
ज त्रि० (यत्) જે
जइ पुं० (यति) યતનાવંત સાધુ મુનિ, યતિ
जइ त्रि० (जयिन्) જય મેળવનાર
जइ अ० (यति) જેટલું
जइ अ० (यदि) જો કદિ, જોકે, જો, યદિ
जइच्छा. स्त्री० (यदृच्छा) અણધાર્યું પામવું

ते, कागडाने બેસવું અને તાડને પડવું તે યદૃચ્છયોગ.

जइच्छावाइ पु० (यदृच्छावादिन्) દરેક પદાર્થની કારણ વિના અણધારી ઉત્પત્તિ થાય છે એમ વદનાર

जइण त्रि० (जैन) જિન-તીર્થંકરે દર્શાવેલ, જિનસંબંધી (૨) જિનદેવના ભક્ત, જિનધર્મી.

जइण त्रि० (जयिन्) જિત મેળવનાર (૨) સ્ત્રી० ઘણી ઉતાવળી ગતિ

जइण त्रि० (जविन्) વેગવાન્, વેગવાળુ.

जइणा स्त्री० (यत्ना) એક જાતની ગતિ

जइणी स्त्री० (जविनी) વેગવાળી

जइत्त. त्रि० (जैत्र) જીતનાર, વિજયી

जइत्तार पु० (जतृ) શત્રુના સૈન્યને જીતનાર

जइय त्रि० (जयिक) જય કરનાર, જિતનાર (૨) પુ० જયજય શબ્દ

जइय त्रि० (यष्ट) યાજક, યજ્ઞ કરનાર

जइवा अ० (यदिवा) અથવા

जइवि अ० (यद्यपि) જોકે જો પણ

जउ. न० (जतु) લાખ જોગણી

जउणा. स्त्री० (यमुना) યમુના, જમના નદી

जउणावंक. न० (यमुनावक्र) જમુના નદીને કાંઠે એ નામનું એક નગર

जउव्वेय पु० (यजुर्वेद) ચાર વેદમાંનો એક વેદ

जओ अ० (यत) જેથી જેથી કરી, જેમાંથી

जं. अ० (यत्) જેથી કરીને, જે કારણ માટે

जंकिंचि अ० (यत्किंचित्) જે કાંઈ

जंगम त्रि० (जङ्गम) હાલતું ચાલતું (૨) न० જંગમ મિલ્કત (૩) પુ० હાલતા ચાલતા જીવ, ત્રસજીવ

जंगल पु० (जङ्गल) એ નામનો એક આર્યદેશ (૨) જળ વિનાનો પ્રદેશ

जंगिय न०. (जाङ्गमिक) કોશેટા વગેરે ત્રસ જીવના અવયવથી ઉત્પન્ન થયેલ વસ્ત્ર (૨) त्रि० જંગમ વસ્તુથી સંબંધ રાખનાર, જંગમ સંબંધી

जंगोल न० (जाङ्गुल) ઝેર ઉતારવાના ઉપાય બતાવનારૂ શાસ્ત્ર, આયુર્વેદનો એક ભાગ જેમાં વિષની ચિકિત્સાનું પ્રતિપાદન છે

जंगोली. स्त्री० (जाङ्गुली) ગારૂડી વિદ્યા

जंघा स्त्री० (जङ्घा) જાંઘ, સાથળ

जंघाचर त्रि० (जङ्घाचर) પાળો, પગે ચાલનાર

जंघाचारण पु० (जङ्घाचारण) તપ વિશેષથી પ્રાપ્ત થયેલી શક્તિવાળા ચારણ મુનિ

जंघाचारणी. स्त्री० (जङ्घाचारणा) એ નામની વિદ્યા કે જેના પ્રભાવથી આકાશમાં ઉંચે ચડી શકાય તે

जंघासंतारिम त्रि० (जङ्घासतार्य) જાંઘ સુધી પાણી હોય તેટલું ઉંડું જળાશય

जंत न० (यन्त्र) વશીકરણાદિ પ્રયોગમાં વપરાતો યંત્ર (૨) નિયમન, નિયંત્રણ (૩) એક પ્રકારનું રથનું ઉપકરણ. (૪) ઘાણી, ચિચોડા, ગોફણ વગેરે

जंतपिल्लणकम्म / **जंतपीलणकम्म** न० (यन्त्रपीडनकर्म) ઘાણી, ચિચોડા વગેરે ફેરવવાનો ધંધો કરવો તે, શ્રાવકના પંદર કર્માદાનમાંનું બારમું કર્માદાન, સાતમા વ્રતનો એક અતિચાર

जंतवाड. पु० (यन्त्रवाट) શેરડીનો વાડ

जंतिय. त्रि० (यन्त्रित) નિયંત્રિત, નિયમિત, કબજે કરેલ

जंतु पु० (जन्तु) પ્રાણી, જીવ (૨) કલ્પવૃક્ષ નામનું જ્ઞાનાદિ ગુણવાળું કલ્પ, કલ્પનો એક પ્રકાર

जंतुग. / **जंतुय.** न० (जन्तुक) એક જાતનું ઘાસ કે જેથી દેરા ગુંથાય છે. (૨) જંતુક નામના ઘાસનું પાથરણું

जंपग.
जंपय } त्रि० (जल्पक) બોલનાર

जंपाण न० (जम्पान) એક પ્રકારનું વાહન, પાલખી વિશેષ

जंपिय त्रि० (जल्पित) બોલેલ, કહેલ.

जंपिर त्रि० (जल्पिन्) બોલનાર

जंबवइ स्त्री० (जाम्बवती) શ્રી કૃષ્ણની એક સ્ત્રી

जंबाल पु० न० (जम्बाल) કાદવ, કીચડ (२) સેવાળ (३) જરાયુ, ગર્ભ ઉપર વીંટાએલી ચામડી

जंबु न० (जम्बु) જાંબુડા (२) જાંબુડાનું ઝાડ (३) જમ્બુસ્વામી (४) જમ્બુદ્વીપ

जंबुद्दीव. न० (जम्बूद्वीप) જમ્બુદ્વીપ નામનું પ્રથમ દ્વીપ

जंबुद्दीवपन्नत्ति. स्त्री० (जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति) એ નામનું પાચમુ ઉપાગ સૂત્ર

जंबुफलकालिया. स्त्री० (जम्बूफलकालिका) એક જાતનો દારૂ.

जंबुय पु० (जम्बुक) શિઆળ. (२) જાંબુનું ફળ, જાંબુડા

जंबुवती स्त्री० (जम्बूवती) અન્તગડસૂત્રના પાચમા વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ

जंबुसुदंसणा स्त्री० (जम्बुसुदर्शना) એ નામનું ઝાડ કે જેના ઉપરથી આ દ્વીપનું નામ જમ્બૂદ્વીપ પડ્યું છે

जंबू पु० (जम्बू) સુધર્મા સ્વામિના શિષ્ય જમ્બૂસ્વામી (२) વૃક્ષ વિશેષ, જાંબુનું ઝાડ (३) જાંબુવૃક્ષના આકારનો એક રત્નમય શાશ્વત પદાર્થ કે જે કારણથી આ દ્વીપ જમ્બૂદ્વીપ કહેવાય છે.

जंबूणद
जंबूणय. } न० (जाम्बूनद) સોનું, સુવર્ણ

जंबूदीव पु० (जम्बूद्वीप) એ નામનો અસંખ્યાત દ્વીપસમુદ્રમાનો પ્રથમ દ્વીપ

जंबूदीवग त्रि० (जम्बूद्वीपक) જમ્બુદ્વીપમાં ઉત્પન્ન થનાર મનુષ્ય.

जंबूदीवपण्णत्ति स्त्री० (जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति) જેમાં જમ્બુદ્વીપનું પ્રરૂપણ કર્યું છે તે જમ્બુદ્વીપપન્નતિ નામે એક કાલિક સૂત્ર

जंबूदीवाहिवइ. पु० (जम्बूद्वीपाधिपति) જમ્બૂદ્વીપનો અધિપતિ અનાદત નામનો દેવતા.

जंबूपल्लवपविभत्ति न० (जम्बूपल्लवप्रविभक्ति) બત્રીસ પ્રકારના નાટકમાંનું २० મું નાટક જેમાં જાંબુના પાંદડાનો વિભાગ દર્શાવવામાં આવે છે તે

जंबूपीढ
जंबूपेढ } न० (जम्बूपीठ) જાંબુનો અધિષ્ઠાન પ્રદેશ

जंबूफलकालिया. स्त्री० (जम्बूफलकालिका) જાંબુડાના જેવી કાળા રંગની મદિરા

जंबूय पु० (जम्बूक) શૃગાલ, શિયાળ

जंबूलय पु० न० (जम्बूलक) ચંબુ, લાંબી ડોકવાળું પાણીનું ઠામ

जंबूवई स्त्री० (जम्बूवती) કૃષ્ણ વાસુદેવની છઠ્ઠી પટરાણી કે જે નેમનાથ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લઇ મોક્ષ પધાર્યા

जंबूसुदंसणा स्त्री० (जम्बूसुदर्शना) સુદર્શન નામે જાંબુનું ઝાડ જેના ઉપરથી જમ્બુદ્વીપ નામ પ્રસિદ્ધ થયેલ છે.

जंभग पु० (जृम्भक) તિર્યગ્લોકવાસી દેવતાની એક જાત

जंभणी स्त्री० (जृम्भणी) એ નામની એક વિદ્યા

जंभय पु० (जृम्भक) જુઓ "જંભગ" શબ્દ

जंभा. स्त्री० (जृम्भा) બગાસું

जंभाइय न० (जृम्भित) બગાસું ખાવું

जंभियगाम न० (जृम्भिकग्राम) બંગાળામાં પાર્શ્વનાથ પહાડની પાસે આવેલ એક ગામ કે જેની પાસે મહાવીર સ્વામીને કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હતું

जक्ख. पुं० (यक्ष) જક્ષ; વ્યંતર દેવની એક જાત. (૨) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર. (૩) શ્વાન; કુતરો.

जक्खकद्दम. पुं० (यक्षकर्दम) એ નામના બે વાણીયા. (૨) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

जक्खगाह. पुं० (यक्षग्रह) યક્ષકૃત ઉપદ્રવ.

जक्खणायग. पुं० (यक्षनायक) યક્ષોના અધિપતિ કુબેર.

जक्खदिन्ना. स्त्री० (यक्षदत्ता) બાવીસમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વીનું નામ.

जक्खभद्द. पु० (यक्षभद्र) યક્ષ દ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

जक्खमंडलपविभत्ति. पु० न० (यक्षमण्डलप्रविभक्ति) ૩૨ નાટકમાનુ ૧૦ મુ નાટક.

जक्खमहाभद्द. पु० (यक्षमहाभद्र) યક્ષ દ્વીપનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

जक्खवर. पु० (यक्षवर) યક્ષ સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.

जक्खसिरी. स्त्री० (यक्षश्री) યક્ષશ્રી નામની એક બ્રાહ્મણી.

जक्खा. स्त्री० (यक्षा) સ્થૂલિભદ્રની બહેન.

जक्खाइट्ठ त्रि० (यक्षाविष्ट) યક્ષના આવેશવાળું; યક્ષાધિષ્ઠિત.

जक्खादित्तय. } न० (यक्षादीप्तक) એક **जक्खालित्तय.** } દિશામાં થોડે થોડે અંતરે વીજળીના જેવા ભડકા દેખાય તે; ભૂત પિશાચ વગેરેના ચાળા.

जक्खावेस. पु० (यक्षावेश) યક્ષનો મનુષ્યના શરીરમાં પ્રવેશ; યક્ષકૃત આવેશ

जक्खिंद. पु० (यक्षेन्द्र) યક્ષોનો ઇંદ્ર. (૨) અરનાથજીના યક્ષનું નામ

जक्खिणी. स्त्री० (यक्षिणी) ૨૨ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી.

जक्खी. स्त्री० (याक्षी) એક જાતની લિપિ.

जक्खुत्तम. पुं० (यक्षोत्तम) યક્ષના ૧૩ પ્રકારમાંનો છેલ્લો પ્રકાર.

जक्खोद. पुं० (यक्षोद) યક્ષોદ નામનો સમુદ્ર.

जग. न० (यकृत्) શરીરની અંદરનો એક અવયવ; પીહા; કલેજું.

जग. पुं० (   ) પ્રાણી.

जग. पुं० (जगत्) જગત; દુનિયા.

जगई. स्त्री० (जगती) પૃથ્વી. (૨) જંબુદ્વીપને ફરતો કોટ.

जगईपव्वयग. पु० (जगतीपर्वतक) પર્વત વિશેષ; સૂર્યાભ વનખંડમાંનો એક પર્વત.

जगतण. न० (जगत्तृण) એ નામની એક જાતની લીલી વનસ્પતિ.

जगती. स्त्री० (जगती) પૃથ્વી. (૨) જંબૂદ્વીપ આદિ ક્ષેત્રનો કોટ–કિલ્લો.

जगतीपव्वय. पुं० (जगतीपर्वत) જુઓ "જગઇપવ્વયગ" શબ્દ.

जगय. न० (यकृत्) કલેજું. (૨) તે ભાગનો રોગ.

जगारी. स्त्री० (   ) રાજગરો; એક જાતનું ધાન્ય.

जग्गण. न० (जागरण) જાગરણ; નિદ્રા ન લેવી તે; ઉજાગરો કરવો તે.

जग्गुण त्रि० (यद्गुण) જેટલાગણું.

जघण. न० (जघन) સાથળ.

जघण्ण. } त्रि० (जघन्य) થોડામાં થોડું; **जघण्णिय.** } ઓછામાં ઓછું.

जच्च. त्रि० (जात्य) સ્વાભાવિક. (૨) જાતવાન્. જાતિવંતુ; પ્રધાન; શ્રેષ્ઠ. (૩) સજાતીય. (૪) શુદ્ધ.

जच्चंजण. न० (जात्याञ्जन) શ્રેષ્ઠ અંજન. (૨) ચોળવાનું અંજન; તેલ વગેરેથી મર્દિત અંજન.

जच्चविणय. } त्रि० (जात्यन्वित) સારા
जच्चन्निय. } કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ; શ્રેષ્ઠ જાતિનું.

जजुव्वेय. पु० (यजुर्वेद) ચાર વેદમાંનો બીજો વેદ; બ્રાહ્મણધર્મનું મૂળ પુસ્તક.

जज्जर. त्रि० (जर्जर) જીર્ણ.

जज्जरिय त्रि० (जर्जरित) છિદ્રવાળુ; ખોખરું; જીર્ણ થયેલ.

जज्जीव. न० (यावज्जीव) જીવતા સુધી.

जड. त्रि० (जड) જડતાવાળો; વિવેક રહિત; મૂર્ખ.

जडा. स्त्री० (जटा) જટા.

जडि. त्रि० (जटिन्) જટાધારી; જટાયુક્ત. (२) पु० જટાધારી તાપસ.

जडिण. न० (जटित्व) જટાધારિનો ભાવ; જટા.

जडियाइलग. पुं० (जटितालक) ८८ ગ્રહમાંનો એક ગ્રહ.

जडियाल. पु० (जटाल) ८८ ગ્રહમાંનો એક ગ્રહ.

जडिल. त्रि० (जटिल) જટાધારી; જટાવાળુ. (२) पुं० રાહુ. (३) સિંહ; કેસરી. (४) જટાધારી તાપસ.

जडिलय. पुं० (जटिलक) રાહુનુ બીજું નામ.

जडुल पु० (जटिल) કેશરીસિંહની માફક જટાધારી એક જાતનો સાપ

जड्ड. पुं० ( ) હાથી

जड्ड. त्रि० (जड) બોલવામાં, દેખાવમાં અને કાર્યમા જડ-મૂર્ખ કે જે દીક્ષા દેવા યોગ્ય નથી.

जढ. त्रि० (हीन) તજી દીધેલ; છોડેલ; મૂકેલ

जण. पुं० (जन) માણુસ. (२) જન-સગા વહાલા. (३) त्रि० ઉત્પાદક; ઉત્પન્ન કરનાર.

जणइत्तार. त्रि० (जनयितृ) ઉત્પાદક; ઉત્પન્ન કરનાર.

जणग. पुं० स्त्री० (जनक) જનક; માતાપિતા વગેરે.

जणण. पु० न० (जनन) ઉત્પત્તિ.

जणणी. स्त्री० (जननी) માતા.

जणपय. पुं० (जनपद) દેશ.

जणय. पुं० (जनक) પિતા.

जणवइ. पु० (जनपति) લોકોનો મુખી.

जणवय. त्रि० (जानपद) દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ; દેશના નિવાસી.

जणवय. पुं० (जनपद) દેશ; રાષ્ટ્ર. (२) દેશ નિવાસી; જન સમૂહ.

जणवयकल्लाणिआ. स्त्री० (जनपदकल्याणिका) ચક્રવર્તીની રાણીઓ.

जणवयसच्च न० } (जनपदसत्य) દશ
जणवयसच्चा. स्त्री० } પ્રકારનાં સત્યનો પહેલો પ્રકાર; દેશ પરત્વે સત્ય.

जणवाय. पु० (जनवाद) લોકવાદ; માણસોની અરસપરસ ચર્ચા.

जणिय. त्रि० (जनित) ઉત્પન્ન થયેલ.

जणी. स्त्री० (जनी) સ્ત્રી; નારી; મહિલા.

जणुम्मि. स्त्री० (जनोर्मि) તરંગની માફક માણુસોની ભીડ.

जण्ण. पुं० (यज्ञ) યજ્ઞ. (२) ન્વસ્ત ઇષ્ટ દેવની પૂજા. (३) શ્રાદ્ધ.

जण्णइ. त्रि० (यज्ञिन्) યજ્ઞ કરનાર તાપસની એક જાત.

जण्णइज्ज. न० (यज्ञीय) એ નામનુ ઉતરાધ્યયન સૂત્રનું પચીસમુ અધ્યયન. (२) त्रि० યજ્ઞ સંબંધી.

जण्णं. अ० (यच) જે કંઇ (२) જેથી; જેથી કરીને; જે માટે.

जण्णजाइ पु० (यज्ञयाजिन्) યજ્ઞ કરનાર.

जण्णदत्त. पु० (यज्ञदत्त) એ નામના એક સાધુ.

जगणगाड. पु० (यज्ञपाट) યજ્ઞવાડો, જ્યાં યજ્ઞ થાય તે જગ્યા-જગા
जगणोवईय. न० (यज्ञोपवीत) જનોઈ, યજ્ઞોપવીત
जगइं. अ० (यस्मात्) જેથી, જેમાંટે
जगइगी. स्त्री० (जाह्नवी) ગંગાનદી
जति. अ० (यदि) જુઓ "जइ" શબ્દ
जति पु० (यति) સાધુ, મુનિ.
जतु न० (जतु) લાખ, જોગણી.
जत्त पु० (यत्न) યત્ન, મહેનત, પ્રયાસ (२) त्रि० યત્નવાન.
जत्ता. स्त्री० (यात्रा) પ્રયાણ, જવું (२) સંયમ નિર્વાહ (३) શુભ પ્રવૃત્તિ.
जत्तामयग्ग } जत्तामयग } पु० (यात्राभृतक) દેશાંતરમાં મુસાફરી કરતી વખતે સાથે રાખેલો નોકર
जत्तासिद्ध पु० (यात्रासिद्ध) જે બાર વખત સમુદ્રની યાત્રા કરી ક્ષેમકુશળ સહીસલામત ઘરે આવે તે યાત્રાસિદ્ધ કહેવાય
जत्तिय त्रि० (यावत्) જેટલું, જેટલા પ્રમાણનું
जत्तो. अ० (यतस्) જેથી, જે પાસેથી
जत्थ अ० (यत्र) જ્યાં, જેમાં, જે સ્થળે, જે જગ્યાએ
जदा. अ० (यदा) જ્યારે, જે વખતે
जदि अ० (यदि) જુઓ "जइ" શબ્દ
जदिच्छा स्त्री० (यदृच्छा) સ્વતંત્રતા, સ્વેચ્છાચાર
जदिच्छिय त्रि० (यादृच्छिक) યદૃચ્છિક-અકસ્માત બનેલું
जदु. पु० (यदु) આ નામના એક પ્રખ્યાત રાજા (२) આ નામનો એક વંશ
जदुणंदण. पु० (यदुनन्दन) શ્રીકૃષ્ણ
जन पु० (जन) મનુષ્ય.
जनप पु० (जनक) જુઓ "जणय" શબ્દ
जनवय. पु० (जनपद) દેશ રાજ્ય
जन्न. पु० (यज्ञ) જુઓ "जण्ण" શબ્દ
जन्नवाइ पु० (यज्ञवादिन्) યજ્ઞવાદી, અશ્વમેધ દિ દ્રવ્યયજ્ઞની સ્થાપના કરનાર.
जन्नोवईय. न० (यज्ञोपवीत) જુઓ "जण्णोवईय" શબ્દ.
जन्हवी स्त्री० (जाह्नवी) જુઓ "जण्हवी" શબ્દ.
जप. न० (जप) મંત્રાદિનો જાપ.
जपा. स्त्री० (जपा) ચીનાઈ ગુલાબનો છોડવો.
जप्प पु० (जल्प) બબડવું તે, બોલવું તે
जप्पभिइ } जप्पमिइं } अ० (यत्प्रभृति) જે કાળથી, જે વખતથી, જ્યારથી.
जम पु० (यम) પ્રાણાતિપાત વિરતિ આદિ પાંચ મહાવ્રત (२) શક્ર તથા ઇશાન ઇંદ્રના દક્ષિણ દિશાના લોકપાળનું નામ (३) ભરણી નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા (४) મૃત્યુ; મોત
जमईय न० (यमकीय) એ નામનું સૂયગડાંગસૂત્રનું ૧૫ મું અધ્યયન.
जमकाइय. पु० (यमकायिक) દક્ષિણ તરફના યમ જાતના દેવ, પરમાધામી દેવ
जमग. पु० (यमक) દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રમાંના એ નામના પર્વત (२) જમગ પર્વતવાસી દેવતાનું નામ (३) પક્ષિ વિશેષ. (४) દ્રહ વિશેષ
जमगं } जमगसमगं } अ० (यमकसमक) એકી સાથે, યુગપત્, એકી વખતે
जमगा स्त्री० (यमका) જમક દેવતાની રાજધાની
जमजम पु० (यमयम) અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્રહ એ પાંચ યમ-સંયમરૂપ યમ, ખાસ યમ
जमणिया स्त्री० (यमनिका) જમણી કાખમાં રાખવાનું સાધુનું એક ઉપકરણ
जमदग्गि पु० (यमदग्नि) એ નામના એક તાપસ, પરશુરામના પિતા

जमदग्गिपुत्त पु० (यमदग्निपुत्र) જમદગ્નિનો પુત્ર, પરશુરામ

जमदेवकाइय पु० (यमदेवकायिक) યમ દેવતાઓની એક જાત.

जमप्पभ पु० (यमप्रभ) યમદેવનો એ નામનો ઉત્પાત પર્વત

जमल न० (यमल) સમશ્રેણીએ રહેલું, સરખેસરખુ, જોડાજોડ રહેલુ (२) न० એ નામનું વૃક્ષ કે જેનુ રૂપ કૃષ્ણ વાસુદેવના વૈરી વિદ્યાધરે ધારણ કર્યું હતુ (૩) યુગ્મ, જોડુ (૪) સમાન, તુલ્ય

जमलजुयल न० (यमलयुगल) સરખે સરખી જોડ સમશ્રેણીએ રહેલ જોડલુ

जमलज्जुणभंजग. पु० (यमलार्जुनभञ्जक) શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવ

जमलपय. न० (यमलपद) આઠ આઠ આકડાનો એકેક જથ્થો

जमलपाणि पु० (यमलपाणि) મુષ્ટિ

जमलिय त्रि० (यमलित) એક દિશામા સમશ્રેણીએ રહેલ (૨) યુગ્મ રૂપે રહેલ

जमलोइय पु० (यमलौकिक) પરમાધામી વગેરે યમલોકવાસી દેવતા (२) त्रि० યમલોક સંબંધી

जमा स्त्री० (यामी) દક્ષિણ દિશા (२) યમલોકપાળની રાજધાની

जमालि पु० (जमालि) એ નામના ક્ષત્રિય રાજકુમાર મહાવીરસ્વામિના જમાઇ કે જેણે પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી અને પાછળથી એક પથ ચલાવ્યો

जमिगा स्त्री० (यमिका) જમક પર્વતના દેવતાની રાજધાની

जमिय त्रि० (यमित) નિયન્ત્રિત કરેલ

जमुणा स्त्री० (यमुना) જમના નદી

जम्म पु० न० (जन्मन्) જન્મ ઉત્પત્તિ

जम्मतर न० (जन्मान्तर) અન્યજન્મ, પૂર્વજન્મ

जम्मण न० (जन्मन्) જન્મ, ઉત્પત્તિ

जम्मणचरिय न० (जन्मचरित्र) જન્મચરિત્ર, જીવનચરિત્ર

जम्मणचरियणिबद्ध न० (जन्मचरितनिबद्ध) તીર્થંકરના જન્માભિષેકના દેખાવવાળુ નાટક, ૩૨ નાટકમાનુ એક.

जम्मणभवण न० (जन्मभवन) પ્રસૂતિ ઘર

जम्मभूमि स्त्री० (जन्मभूमि) જન્મભૂમિ, માતૃભૂમિ

जम्मा स्त्री० (याम्या) દક્ષિણ દિશા

जय त्रि० (यत) ઉપયોગ રાખનાર, ધ્યાન રાખનાર (२) न० ધ્યાન, સાવધાનપણુ

जय. पु० (जय) શત્રુઓને જીતવા તે વિજય (૨) એ નામના વર્તમાન અવસર્પિણીના ૧૧ મા ચક્રવર્તી (૩) એ નામની ત્રીજ આઠમ અને તેરસ એ ત્રણ તિથિઓ. (૪) એ નામનો એક દેવતા (૫) ૧૩ મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ

जय. न० (जगत्) સસાર, લોક દુનિયા

जयंत पु० (जयन्त) જબૂદ્વીપના ચારદ્વાર માનુ પશ્ચિમદિશા તરફનુ દ્વાર (૨) જયત નામે પાચ અનુત્તર વિમાનમાનુ ત્રીજુ વિમાન (૩) તે વિમાનવાસી દેવતા (૪) મેરૂ પર્વતની ઉત્તર દિશાએ આવેલા રૂચકવર પર્વતના આઠ કૂટમાનુ ૭ મુ કૂટ (૫) આવતી ચોવીસીમા થનાર પ્રથમ બળદેવ (૬) વજ્જસેનસૂરિના ચાર શિષ્યમાના ત્રીજા શિષ્યનુ નામ (૭) તેનાથી નીકળેલ શાખાનુ નામ (૮) એક જૈન મુનિ, જે વજ્જસેન મુનિના ત્રીજા શિષ્ય હતા

जयंती स्त्री० (जयन्ती) કોશાબી નગરીનિવાસી જયતી નામે મહાવીર સ્વામીની મોટી શ્રાવિકા (૨) સાતમા બળદેવની માતાનુ નામ (૩) સાતમી દિશાકુમારી.

(४) सर्वग्रहनी चार अग्रमहिषीमांनी त्रीजी अग्रमहिषीनु नाम (५) महापद्म विजयनी मुख्य राजधानी. (६) उत्तर-दिशाना अंजन पर्वतनी एक पश्चिमनी वावनु नाम (७) पखवाडीआनी पदर रात्रिमानी ९ मी रात्रिनु नाम (८) सातमा तीर्थंकरनी प्रव्रज्या पालखीनु नाम (९) ए नामनी एक शाखा. (१०) लता विशेष

जयघोस. पु० (जयघोष) ए नामना एक मुनि. (२) जय ध्वनि

जयजय. पु० (जयजय) जय थाओ, जय थाओ, एवो ध्वनि

जयण. न० (यजन) याग, पूजा (२) अभयदान

जयण. त्रि० (जवन) वेगवाळु, वेगयुक्त

जयण न० (जयन) जीत, विजय (२) त्रि० जीतनार

जयण न० (यतन) प्राणीनु रक्षण करवु (२) यत्न करवो ते, उद्यम करवो ते

जयणा स्त्री० (यतना) जतना, कार्यमा उपयोग राखवो ते

जयणा स्त्री० (जयना) बधी गति उपर जीत मेळवे एवी देवतानी गति

जयणा स्त्री० (यतना) समकितमा छ प्रकारनी यतना-विवेक

जयणावरणिज्ज. न० (यत्नावरणीय) जेथी प्रयत्न-उद्यममा अतराय पडे तेवी कर्मनी एक प्रकृति

जयद्दह. पु० (जयद्रथ) ए नामना एक राजकुमार, जे दुर्योधनना बनेवी थाय

जयमंधि पु० (जयसन्धि) पुलीक राजाना मत्रीनु नाम.

जयसद्द. पु० (जयशब्द) विजयसूचक अवाज

जया अ० (यदा) ज्यारे, जे वखते

जया स्त्री० (जया) बारमा तीर्थंकर वासुपूज्यनी मातनु नाम (२) त्रीज, आठम अने तेरसनी रात्रिनु नाम (३) चोथा चक्रवर्तीनी मुख्य स्त्री (४) एक जातनी मिठाई

जयारमयार पु० (जकारमकार) जकार मकार-रूप अपशब्द

जर पु० (ज्वर) ताव (२) न० सताप

जरग. त्रि० (जरत्क) जीर्ण, पुराणु

जरग. } पु० (जरद्गव) घरडो बळद
जरगव. } (२) जरक नामनु जनावर

जरढ त्रि० (जरठ) घरडु, जुनु, जीर्ण (२) कठण

जरय पु० (जरक) पहेली नरकना मेरुथी दक्षिण तरफनो एक नरकावासो.

जरयमज्झ पु० (जरकमध्य) पहेली नरकनो उत्तर दिशा तरफनो एक नरकावासो

जरयावत्त पु० (जरकावर्त) पहेली नरकनो पश्चिम दिशा तरफनो एक म्होटो नरकावासो.

जरयावसिट्ठ पु० (जरकावशिष्ट) पहेली नरकनो दक्षिण दिशा तरफनो एक म्होटो नरकावासो

जरस्स पु० (जरस्य) एक जातनु जगली पशु.

जरा स्त्री० (जरा) घडपण, वृद्धावस्था

जराउअ. त्रि० (जरायुज) जरायु-ओर साथे जन्म पामनार, गर्भाशयथी जन्म पामनार मनुष्य अने पशु

जराउज्ज. } त्रि० (जरायुज) जुओ " जरा
जराउय. } उअ " शब्द

जराकुमार पु० (जराकुमार) यादव वशना एक कुमार, श्रीकृष्णना एक भाई

जरासंध पु० (जरासन्ध) } राजगृह नगरना
जरासिंध } राजा, नवमा
जरासिंधु (जरासिन्धु) } प्रति वासुदेव

जरि त्रि० (ज्वरिन्) तावपाळो

जरिम्र. त्रि० (ज्वरित) ज्वर-ताववाळु वगेरे रोगवाळु

जरुला स्त्री० (जरुला) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

जल त्रि० (ज्वल) દેદીપ્યમાન ચમકતાું

जल न० (जल) પાણી જળ (૨) જલ મન્ત તથા જલપ્રભ ઇન્દ્રના પ્રથમ લોક પાલનુ નામ (૩) પાણીના જીવ (૪) પસીનો (૫) જળસ્થાન, તળાવ વગેરે

जलइय पु० (जलकिन) જલકાંત ઇન્દ્રના એક લોકપાળનુ નામ

जलकंत पु० (जलकान्त) ચન્દ્રકાંતમણિ સચિત્ત મણિ પૃથ્વીનો એક પ્રકાર (૨) દક્ષિણ તરફના ઉદધિકુમારના ઇંદ્રનુ નામ (૩) જલકાંત ઇંદ્રના ત્રીજા લોક પાળનુ નામ

जलकारि पु० स्त्री० (जलकारिन्) ચોઇંદ્રિય જીવ વિશેષ

जलकिट्ट न० (जलकिट्ट) પાણીનો મેલ, સેવાળ ફીણ વગેરે

जलकीडा } स्त्री० (जलक्रीडा) પાણીમા
जलकोला } રમાતી રમત જળક્રીડા

जलघरिय त्रि० (जलगृहिक) પાણીની વ્યવસ્થા કરનાર પાણી પાનાર

जलचर पु० (जलचर) પાણીમા ઉત્પન્ન થઇ પાણીમા રહેનાર પંચેન્દ્રિય તિર્યંચ

जलचरी स्त्री० (जलचरी) પાણીમા રહેનાર માછલી મગરી વગેરે જલચર તિર્યંચની સ્ત્રી

जलचार त्रि० (जलचार) પાણીમા ચાલનાર

जलचारिया स्त्री० (जलचारिका) ચાર ઇંદ્રિયવાળો એક જાતનો જીવ

जलज न० (जलज) પાણીમા ઉત્પન્ન થનાર કમળાદિ

जलजलित त्रि० (जाज्वल्यमान) દેદીપ્યમાન ચળકતુ

जलट्ठाण न० (जलस्थान) જળાશય પાણીનું સ્થાન

जलण पु० (ज्वलन) દેદીપ્યમાન અગ્નિ આગ દેવતા (૨) ક્રોધ ગુસ્સો (૩) ત્રિ० સળગાવનાર (૪) પુ० જ્ઞાનાદિ ગુણનો પ્રકાશ કરવો તે (૫) અગ્નિ કુમાર દેવતા (૬) न० સળગાવવુ, બાળવુ

जलणकाय न० (ज्वलनकाय) તેજસ્કાય અગ્નિ

जलणपक्खंदण न० (ज्वलनप्रस्कन्दन) અગ્નિમા પડી મરી જવુ તે બાળમરણનો એક પ્રકાર

जलणप्पवेस न० (ज्वलनप्रवेश) અગ્નિની અંદર પડી બળી મરવુ તે બાળમરણનો એક પ્રકાર

जलन पु० (ज्वलन) જુઓ "જલણ" શબ્દ

जलनिहि पु० (जलनिधि) સમુદ્ર

जलपक्खंद न० (जलप्रस्कन्द) પાણીમા ડુબી મરી જવુ તે બાળમરણનો એક પ્રકાર

जलपक्खंदण न० (जलप्रस्कन्दन) જુઓ ઉપનો શબ્દ

जलपवेस न० (जलप्रवेश) જુઓ "જલપક્ખંદ" શબ્દ

जलप्पभ पु० (जलप्रभ) ઉત્તર તરફના ઉદધિકુમાર જાતિના ભવનપતિ દેવતાનો ઇંદ્ર (૨) જલકાન્ત તથા જલપ્રભ ઇંદ્રના ચોથા લોકપાળનું નામ

जलप्पवेस न० (जलप्रवेश) જુઓ "જલપક્ખ" શબ્દ

जलप्पह पु० (जलप्रभ) જુઓ "જલપ્પભ" શબ્દ

जलमाला स्त्री० (जलमाला) ઘણુ પાણી

जलय पु० (जलद) મેઘ વરસાદ

जलय न० (जलज) કમળ

जलयर पु० स्त्री० (जलचर) પાણીમા ઉત્પન્ન થઇ પાણીમા રહેનાર પંચેદ્રિય તિર્યંચ

जलचरी. स्त्री० (जलचरी) જળચર તિર્યંચ પચેંદ્રિયની સ્ત્રી

जलरम पु० (जलरत) જળકાન્ત તથા જળપ્રભ ઈંદ્રના લોકપાલનું નામ

जलरक्खस पु० (जलराक्षस) રાક્ષસનો પાંચમો પ્રકાર

जलरमण न० (जलरमण) જળક્રીડા, જળકેલિ

जलरुह पु० न० (जलरुह) જળમાં પેદા થનાર વનસ્પતિ, કમળ, સેવાળ વગેરે

जलरूप. } जलरूर } पु० (जलरूप) ઉદધિ કુમારના ઇંદ્ર જળકાન્તના બીજા લોકપાલનું નામ

जलवासि पु० (जलवासिन्) જળની અંદર વસનાર તાપસની એક જાત (૨) ત્રિ० પાણીમાં રહેનાર

जलविच्छुय पु० (जलवृश्चिक) જળનો વિંછી, ચાર ઈંદ્રિયવાળો જીવ

जलवीरिय. पु० (जलवीर्य) ચાર ઇન્દ્રિયવાળો જીવ વિશેષ (૨) ઋષભદેવ સ્વામીથી તેમના વંશમાં થયેલો સાતમો રાજા, ઇક્ષ્વાકુ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક પ્રખ્યાત રાજા

जलसुय पु० (जलशुक) જળકાન્ત ઇંદ્રના બીજા લોકપાલનું નામ (૨) न० સેવાળ

जलसोयवाइ. पु० (जलशौचवादिन्) પાણીથી શુદ્ધિ માનનાર તાપસની એક જાત

जलहर पु० (जलधर) મેઘ, વાદળ, વાદળા

जलहि पु० (जलधि) સમુદ્ર

जलाभिसेयकढिणगाय पु० (जलाभिषेककठिनगात्र) વાનપ્રસ્થ તાપસની એક જાત જેનું શરીર પાણીના વારંવાર સિંચનથી કઠિન થઈ ગયેલ હોય તે

जलाय पु० (जल्पाक) રાજાના ગુણ બોલનાર.

जलायण न० (जल्पन) રાજાજ્ઞાનું અતિ ક્રમણ કરવું

जलासय पु० न० (जलाशय) જળાશય, જળના ઠેકાણા-તળાવ વગેરે

जलासयसोसण न० (जलाशयशोषण) જળાશય-તળાવ વગેરે સોસવવા તે, શ્રાવકના સાતમા વ્રતના અતિચારરૂપ ૧૫ કર્મા દાનમાંનું ચૌદમું કર્માદાન

जलिय त्रि० (ज्वलित) બળેલું (૨) ઉજ્જ્વળ, કાન્તિયુક્ત

जलिर त्रि० (ज्वलिर) બળનાર, બળવાના સ્વભાવવાળો

जलुगा } जलुया } स्त्री० (जलौका) બગડેલું લોહી પીનાર, જળો, બેઇંદ્રિય જીવ વિશેષ (૨) ચર્મ પક્ષીની એક જાત

जल्ल पु० (जल्ल) શરીર ઉપર જામેલ કાચું મેલ (૨) નટ, જાદુગીઆ (૩) ત્રિ० થોડા પ્રયત્નથી દૂર થાય તેવું (૪) જલદેશવાસી મ્લેચ્છની એક જાત (૫) કાન લઈ જનાર

जल्लपरिसह. पु० (जल्लपरीषह) શરીરના મેલનો પરિષહ, ૨૨ માંનો ૧૮ મો પરિષહ.

जल्लरी स्त्री० (झल्लरी) ઝાલર

जल्लिय न० (जल्लक) શરીરનો મેલ.

जल्लोसहि. स्त्री० (जल्लौषधि) એક પ્રકારની લબ્ધિ, જેના મેલના સ્પર્શથી દુઃખ મટે એવા પ્રકારની શક્તિ.

जव पु० (जप) જાપ, ઇષ્ટદેવને મંત્રનો ઉચ્ચાર કરવો તે.

जव पु० (यव) જવ એક જાતનું ધાન્ય (૨) એક પ્રમાણની ઔષધિ. (૩) આંગુ પ્રમાણ જવનો દાણો. અંગુલનો આઠમો ભાગ (૪) મણાને પદરઘાની એક જાતની ગોવી (૫) એ નામનો એક માણસ.

जव. पु० (जव) અતિ વેગ, જોસ

जवजव पु० (यवयव) એ નામનું એક ધાન્ય

जवण पु० (जवन) वेग, शीघ्रगति
जवण न० (यापन) निर्वाह, गुजारो
जवण पु० (यवन) म्लेच्छ यवन देश वासी. (२) ए नामनो एक अनार्य देश
जवणदीव पु० (यवनद्वीप) यवननी वसति वाळो द्वीप
जवणा स्त्री० (यापना) शरीरनिर्वाह जीवन निर्वाह (२) संयमनो निर्वाह
जवणाणिया स्त्री० (यवनानिका) एक जातनी लिपि
जवणालिया स्त्री० (यवनालिका) कन्याने पहेरवानी एक जातनी चोळी (२) यवन देशनी लिपि १८ लिपिमांनी एक
जवणिज्ज त्रि० (यापनीय) वखत गुजारवा योग्य (२) इंद्रियो अने मनने जीतनार ते
जवणिया स्त्री० (यवनिका) कनात पडदो
जवणी स्त्री० (यावनी) यवननी स्त्री (२) यवननी लिपि
जवण्ण न० (यवान्न) एक जातनुं जवनुं बनावेल अन्न
जवनालिया स्त्री० (यवनालिका) जुओ "जवणालिया" शब्द
जवमज्झ पु० (यवमध्य) जवना मध्य भाग परिमित एक माप (२) जवनो मध्य भाग (३) त्रि० जवना मध्य भागना आकारवाळुं
जवमज्झचंदपडिमा स्त्री० (यवमध्यचन्द्रप्रतिमा) जव मध्यभाग जेवी चंद्रपडिमा एटले के बे छेडे पातळी अने वच्चे पुष्ट, जेम कोइ साधु शुक्ल पक्षने पडवेथी एक कोळियो आहार लइ पडिमा शरु करे, पुनमे पंदर कोळिया सुधी पहोंची पछी दररोज एकेक कोळियो घटाडता वद ०))) एक कोळियो आहार लइ पडिमा पुरी करे ते
जवमज्झा स्त्री० (यवमध्या) जुओ उपलो शब्द
जववारय. पु० (यववारक) जवना अंकुर, ज्वारा
जवस न० (यवस) कठोळ धान्य (२) घउं वगेरे धान्य
जवा स्त्री० (जवा) एक जातनी वनस्पति
जवासय पु (यवासक) वनस्पति विशेष, जवासो
जवासा पु (यवासा) राता फुलवाळुं एक जातनुं झाड
जवि त्रि० (जविन्) वेगवाळो (२) पु० घोडो
जस पु० (यशस्) यश, कीर्ति, आबरु (२) संयम, चारित्र (३) श्री पार्श्वनाथना आठमा गणधरनुं नाम (४) चौदमा तीर्थंकर श्री अनंतनाथजीना प्रथम गणधरनुं नाम. (५) विनय
जसंस पु० (यशस्विन्) महावीर स्वामिना पितानुं एक नाम
जसंसि त्रि० (यशस्विन्) प्रख्यात, यशस्वी, जेनी शुभ कीर्ति चोतरफ प्रसरेली होय ते (२) महावीर स्वामीना बापनुं अपर नाम
जसकर त्रि० (यशस्कर) सर्व दिशामां यश मेळवनार (२) ऋषभदेवस्वामीनो ए नामनो ४२ मो दीकरो.
जसकित्ति स्त्री० (यशःकीर्ति) जश, आबरु, प्रख्याति
जसकित्तिणाम न० (यशःकीर्तिनामन्) नाम कर्मनी एक प्रकृति के जेना उदयथी जीव ज्यां ज्याय त्यां शुभ कीर्ति मेळवे
जसघोस पु० (यशोघोष) ऐरवत क्षेत्रमां भावि त्रीजा तीर्थंकर
जसचंद पु० (यशश्चन्द्र) ए नामना एक गणी

जसद. पुं० (जसद) જસત; એક જાતની ધાતુ.

जसधण. पु० (यशोधन) એ નામનો એક રાજા.

जसधर. पुं० (यशोधर) પખવાડીઆના પાંચમા દિવસનું નામ.

जसभद्द. पुं० (यशोभद्र) શય્યમ્ભવસૂરીના એક શિષ્ય. (૨) એ નામના એક આચાર્ય કે જે માઢરસગોત્રના આર્યસંભૂતવિજયના શિષ્ય હતા. (૩) પખવાડીઆના પંદર દિવસમાંના ચોથા દિવસનું નામ. (૪) न० યશોભદ્રથી નીકળેલ એ નામનું કુળ (૫) પુ० એ નામના શ્રી પાર્શ્વનાથના એક ગણધર.

जसमंत. पुं० (यशोमत्) એ નામના એક કુલગર. (૨) त्रि० યશસ્વી, કીર્તિવાળા.

जसवई. / जसवती. स्त्री० (यशोमती) બીજા સગર ચક્રવર્તીની માતા. (૨) શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામિની પુત્રીની પુત્રીનું નામ. (૩) ત્રીજ, આઠમ અને તેરસ એ ત્રણ રાત્રિની તિથિ.

जसवाय. पु० (यशोवाद) ધન્યવાદ.

जसंसि. त्रि० (यशस्विन्) યશવાન્; યશસ્વી.

जसहर. पुं० (यशोधर) જમ્બૂદ્વીપના ભરત ખંડમાં થનાર ૧૬ મા તીર્થંકર. (૨) પખવાડીઆના પંદર દિવસમાંનો પાંચમો દિવસ. (૩) ગ્રૈવેયક વિમાનનો એક પાથડો. (૪) સ્ત્રી० દક્ષિણ રૂચક પર્વત ઉપરની આઠ દિશાકુમારીમાંની ચોથી દિશાકુમારી. (૫) પક્ષની પંદર રાત્રિમાંની ચોથી રાત્રિનું નામ (૬) જમ્બૂ સુદર્શના નામે વૃક્ષ (૭) त्रि० યશસ્વી, યશવાન્.

जसा. स्त्री० (यशा) કોશામ્બીના રહીશ કાશ્યપની સ્ત્રી અને કપિલની માતા. (૨) ભૃગુ પુરોહિતની સ્ત્રી.

जसो. पुं० (यशस्) યશ; આબરૂ; કીર્તિ.

जसोचंद. पु० (यशश्चन्द्र) જુઓ " જસચંદ " શબ્દ.

जसोद्द. पुं० (जसद) જુઓ " જસદ " શબ્દ.

जसोधण. पुं० (यशोधन) એ નામના એક રાજા.

जसोधर. पु० (यशोधर) જુઓ "જસધર" શબ્દ.

जसोधरा. स्त्री० (यशोधरा) પંદર રાત્રિમાંની ચોથી રાત્રિનું નામ. (૨) દક્ષિણ રૂચક પર્વત પર રહેનારી એક દિશાકુમારી દેવી. (૩) જમ્બુવૃક્ષ વિશેષ; સુદર્શના.

जसोनाम. न० (यशोनामन्) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ જશ પામે છે.

जसोया. स्त्री० (यशोदा) મહાવીરસ્વામીની સ્ત્રી. (૨) કૃષ્ણવાસુદેવની પાલક માતા.

जसोवई. स्त्री० (यशोमती) જુઓ "જસવઈ" શબ્દ.

जसोहर. पुं० (यशोधर) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીસીના ૧૬ મા તીર્થંકર. (૨) આવતી ચોવીસીના ભરતક્ષેત્રના ૧૯ મા તીર્થંકરનું નામ.

जसोहरा. स्त्री० (यशोधरा) દક્ષિણ દિશાના રૂચક પર્વત પરની આઠ દિશાકુમારીમાંની ચોથી દિશાકુમારી. (૨) જમ્બુસુદર્શનાનું અપર નામ.

जह. अ० (यथा) જેમ, જેવી રીતે.

जहक्कम न० (यथाक्रम) ક્રમ અનુસાર; ક્રમસર, અનુક્રમે.

जहक्खाय न० (यथाख्यात) કષાય રહિત યથાખ્યાત નામનુ પાંચમુ ચારિત્ર.

जहट्ठिय. न० (यथास्थित) યથાસ્થિત; જેમ હોય તેમ.

जहण न० (जघन) જાંઘ.

जहरिज्ज त्रि० (ह्य) त्यागवा योग्य
जहराण त्रि० (जघन्य) ओछामा ओछुं, न्हानामा न्हानु थोडामा थोडु (२) अधम, नीच
जहरिणय. त्रि० (जघन्यक) जुओ "जहण्णु" शब्द
जहतह. अ० (यथातथा) जेमतेम आडुं अवळुं
जहत्थ. त्रि० (यथार्थ) यथार्थ, खरेखर
जहत्थाम न० (यथास्थाम) यथ शक्ति
जहन्न त्रि० (जघन्य) जुओ 'जहण्ण' शब्द
जहरिह. न० (यथार्ह) यथार्थ, बराबर, खरेखर.
जहसत्ति स्त्री० न० (यथाशक्ति) यथाशक्ति, शक्ति प्रमाणे.
जहा अ० (यथा) जेवी रीते, जेम, जे प्रमाणे
जहाच्छंद पु० (यथाच्छन्द) स्वच्छन्द
जहाजाय त्रि० (यथाजात) जन्मती वखतनी स्थिति जेवु नग्न (२) जड, मूर्ख
जहाजेट्ठ न० (यथाज्येष्ठ) मोटाइना क्रमथी
जहाजोग न० (यथायोग्य) यथायोग्य जेम घटे तेम
जहाणामय. त्रि० (यथानामक) जेनो नाम निर्देश कर्यो नथी ते कोइ एक
जहाणिसंत न० (यथानिशान्त) अवधार्या प्रमाणे जेम थाय होय तेम
जहाणुपुव्वि न० (यथानुपूर्वी) क्रमसर, अनुक्रम प्रमाण
जहातच्च न० (यथातथ्य) वास्तविक सत्य, खरेखर
जहातह न० (याथातथ्य) सूयगडांग सूत्रनुं तेरमुं अध्ययन (२) वास्तविकपणु, सत्यता
जहानाम त्रि० (यथानाम) यथानाम, सभानता, कोइक
जहानामय त्रि० (यथानामक) जेम कोइक, दृष्टांत उपन्यास (२) वाक्य अलंकार
जहानाय न० (यथान्याय) यथायोग्य, रीत सरनु, व्याजबी
जहापवत्तकरण न० (यथाप्रवृत्तकरण) आत्मानु परिणाम विशेष
जहाफुड न० (यथास्फुट) स्पष्ट, खरेखर
जहाभूत } त्रि० (यथाभूत) जेवी रीति
जहाभूय. } बनेलु होय तेवी रीते, सत्य वात
जहामालिय न० (यथामालित) जेम धारणु कर्यु ज तेम
जहारिह. न० (यथार्ह) यथायोग्य, जेम घटे तेम
जहावाइ त्रि० (यथावादिन्) खरु बोलनार यथार्थ कहेनार, सत्य बोलनार
जहासंख न० (यथासंख्य) संख्या प्रमाणे, क्रमवार
जहासत्ति स्त्री० न० (यथाशक्ति) शक्ति प्रमाणे, यथाशक्ति
जहासुह न० (यथासुख) जेम सुख पडे तेम
जहिं अ० (यत्र) ज्यां जे स्थाने, ज्यापर
जहिच्छ न० (यथेच्छ) इच्छा प्रमाणे
जहिट्ठ न० (यथेष्ट) मनगमतुं, इच्छानुसार.
जहेव. अ० (यथैव) जेम, जेवी रीते
जहोइय } न० (यथोचित) यथायोग्य,
जहोचिय } यथोचित
जहोच्चिय }
जहोवइट्ठ न० (यथोपदिष्ट) जेवी रीते कहेवामा–उपदेशवामा आव्यु होय तेप्रमाणे
जह्नवी. स्त्री० (जाह्नवी) गंगा नदी
जा अ० (यावत्) ज्यां सुधी
जाइ. स्त्री० (जाति) जन्म, उत्पत्ति (२) एकेंद्रिय, बेइंद्रिय आदि पांच जाति

(૩) જાતિ; નાતિ; ક્ષત્રિય આદિ વર્ણ. (૪) માતાપક્ષ. (૫) જાઇનું ઝાડ; પુષ્પ પ્રધાન વૃક્ષ. (૬) સામાન્ય નૈયાયિકોના મત પ્રમાણે એક પ્રકારનો વ્યાપક ધર્મ; જેમ મનુષ્યનું મનુષ્યત્વ અને ગાયનું ગોત્વ. (૭) મદ્ય વિશેષ.

जाइ. त्रि० (यायिन्) જનાર.

जाइअ. त्रि० (याचित) પ્રાર્થના કરેલ; યાચના કરેલ.

जाइअंध. पुं० (जात्यंध) જન્મઅંધ; જન્મેથીજ આંધળો.

जाइआजीव. पुं० (जात्याजीव) જાતિ જણાવી આહાર લેનાર સાધુ.

जाइआरिय. पु० (जात्यार्य) જાતિએ કરી આર્ય; ઇભ્યજાતિની સ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલ જાતિ; અમ્બષ્ટ, કલિંદ, વિદેહ, વિદેહગ, હરિતા અને ચુંચુણા એ ૭ આર્ય જાતિ.

जाइआसीविस. पु० (जात्याशीविष) જન્મથીજ ઝેરી; સર્પ, વિંછી, આદિ

जाइकम्म. न० (जातिकर्मन्) જન્મ સંસ્કાર.

जाइच्छिय. त्रि० (याद्दच्छिक) ઇચ્છા પ્રમાણે કરનાર.

जाइणाम. न० (जातिनामन्) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેથી જીવ જુદી જુદી જાતિમાં ઉત્પન્ન થાય.

जाइणिबद्ध. न० (जातिनिबद्ध) સૂત્રરચનાનો એક પ્રકાર; ગદ્યપદ્યાદિ સૂત્ર રચના.

जाइतिग. न० (जातित्रिक) પાંચજાતિ, ચારજાતિ અને બે વિકલેન્દ્રિય એ ત્રિપુટીની આચાર પ્રકૃતિનો સમુદાય.

जाइथेर. पुं० (जातिस्थविर) સાઠથી વધારે વરસની ઉમરના સાધુ

जाइदोस. पुं० (जातिदोष) જાતિદોષ; જન્મનો દોષ.

जाइधम्मर. त्रि० (जातिधर्मक) ઉત્પત્તિસ્વભાવવાળો.

जाइनाम. न० (जातिनामन्) જુઓ "જાઇણામ" શબ્દ.

जाइपंगुल. त्रि० (जातिपङ्गुल) જન્મથીજ પાંગળો-લુલો.

जाइपह. पुं० (जातिपथ) જન્મમરણનો માર્ગ; સંસાર.

जाइप्पसण्णा. स्त्री० (जातिप्रसन्ना) એક જાતનો દારૂ.

जाइबहिर. त्रि० (जातिबधिर) જન્મથીજ બહેરું.

जाइमंत. त्रि० (जातिमत्) જાતવાન્; સારી જાતનો.

जाइमूअ. त्रि० (जातिमूक) જન્મનો મુંગો.

जाइय. त्रि० (याचित) જાચેલું; માંગેલું.

जाइरूववडंसय. पुं० (जातिरूपावतंसक) એ નામનું ઇશાન ઇંદ્રનું ચોથું વિમાન.

जाइलिंग. न० (जातिलिङ्ग) જાતિસૂચક લિંગ-શરીર અવયવ.

जाइवंझा. स्त्री० (जातिवन्ध्या) જન્મથીજ વંધ્યા-વાંઝણી.

जाइवर. पुं० (जातिवर) ઉત્તમ જાતિ.

जाइसंपण्ण. त्रि० (जातिसंपन्न) સંપૂર્ણ ગુણવાળી જેની માતા હોય તે; માતાનો પક્ષ જેનો સારો હોય તે.

जाइस्सर. त्रि० (जातिस्मर) પૂર્વ જન્મનું સ્મરણ કરનાર. (૨) पुं० પૂર્વ જન્મની સ્મૃતિ.

जाइसरण. न० (जातिस्मरण) ગત જન્મોના બનાવોનું સ્મરણ; મતિજ્ઞાનમાં ધારણાનો એક ભેદ.

जाइसरणावरणिज्ज. न० (जातिस्मरणावरणीय) જ્ઞાનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ; જાતિ સ્મરણને આવરનાર કર્મ પ્રકૃતિ.

जाइस्सर. त्रि० (जातिस्मर) જુઓ "જાઇસ્સર" શબ્દ.

जाइहिंगुलुय. पुं० (जातिहिङ्गुलक) સારો હિંગળો.

जाई. स्त्री० (जाति) જુઓ "જાઇ" શબ્દ
जाईसरण न० (जातिस्मरण) જુઓ "જાઇસરણ" શબ્દ
जाईसरणावरणिज्ज. न० (जातिस्मरणावरणीय) જુઓ "જાઇસરણાવરણિજ્જ" શબ્દ
जाईहिंगुलुय पु० (जातिहिङ्गुलुक) જુઓ "જાઇહિંગુલુય" શબ્દ
जाउ पु० (जायु) દવા, ઓસડ
जाउया. स्त्री० (यातृका) દેરાણી.
जाउल पु० (जातुल) એક પ્રકારની ગુચ્છ વનસ્પતિ
जाऊकरण. न० (जातूकर्ण) એ નામનુ એક ગોત્ર
जाऊकरणीय न० (जातूकर्णीय) એ નામનુ એક ગોત્ર
जाबूणय. न० (जाम्बूनद) એક પ્રકારનુ સોનુ
जाग पु० (याग) યજ્ઞ (२) દેવપૂજા
जागर त्रि० (जागर) અસંયમરૂપ નિદ્રા વગરનો, જાગતો, નિદ્રાના અભાવવાળો (२) પુ० જાગરણ, નિદ્રાનો ત્યાગ
जागरइत्तार त्रि० (जागरितृ) જાગનાર
जागरण न० (जागरण) જાગરણ નિદ્રાનો ક્ષય.
जागरित्तार. त्रि० (जागरितृ) જાગનાર
जागरिय त्रि० (जागृत) } જાગેલ, નિદ્રા
जागरिय त्रि० (जागरिक) } રહિત
जागरिया स्त्री० (जागरिका) બાળકના જન્મ પછી છઠ્ઠી રાત્રે ઘરના માણસો રાત્રે જાગરણ કરે તે
जागरिया स्त्री० (जागर्या) ચિંતવન, વિચારણા
जाजीव अ० (यावज्जीवम्) જીંદગીપર્યંત
जाण पु० न० (यान) ગાડી, ગાડા, રથ, સગ્રામ વગેરે સ્વારી (२) વિમાન (३) યાનપાત્ર, વહાણ
जाणग त्रि० (ज्ञायक) જાણનાર, સમજનાર
जाणगिह न० (यानगृह) રથ મુકવાનુ ઘર
जाणण न० (ज्ञान) જ્ઞાન, જાણવુ તે
जाणणा. स्त्री० (ज्ञान) જેનાથી વસ્તુનો નિર્ણય થાય તે
जाणय त्रि० (ज्ञायक) જાણનાર, સમજનાર, (२) પુ० પોતે જાણે નહિ છતાં પોતાને જાણકાર માનનાર બૌદ્ધાદિ
जाणय. त्रि० (ज्ञापक) સમજાવનાર, જણાવનાર
जाणया स्त्री० (ज्ञान) જ્ઞાન, સમજ
जाणरह. पु० (यानरथ) એક પ્રકારનો રથ
जाणवत्त न० (यानपात्र) વહાણ
जाणवय त्रि० (जानपद) દેશમાં વસતા અથવા આવેલા લોકો, દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ
जाणविमाण त्रि० (यानविमान) દેવતાને ગમન કરવાનુ-મુસાફરીના કામનુ વિમાન
जाणसाला. स्त्री० (यानशाला) ગાડી, રથ, વ્હેલ વિગેરેને રાખવાની જગ્યા-તબેલો (२) વાહન બનાવવાનુ કારખાનુ
जाणसालिअ पु० (यानशालिक) ગાડા, રથ વગેરે રાખવાની યાનશાળાનો ઉપરી
जाणिअ त्रि० (ज्ञात) જાણેલ
जाणु त्रि० (ज्ञायक) જાણીને પાપની નિવૃત્તિ કરનાર, જાણનાર
जाणु न० (जानु) ઘુંટણ, ઢીંચણ
जाणुकोप्परमाया. स्त्री० (जानुकूर्परमातृ) વધ્યા સ્ત્રી, વાંઝણી.
जाणुपायपडिय त्रि० (जानुपादपतित) ઢીંચણીયે પડેલ
जाणुय त्रि० (ज्ञायक) શાસ્ત્રનો જાણનાર
जाण्हई स्त्री० (जाह्नवी) ગંગા નદી
जात. त्रि० (जात) જન્મેલ, ઉત્પન્ન થયેલ (२) न० પ્રકાર
जातकम्म न० (जातकर्मन्) જન્મસંસ્કાર
जातणा स्त्री० (यातना) પીડા

जातरूव. त्रि० (जातरूप) सुंदर, चळकतुं (२) न० सोनुं (३) जातरुप-सोनानो काण्ड, रत्नप्रभा पृथ्वीना खर कांडनो १३ मो विभाग

जाति स्त्री० (जाति) जुओ " जाइ " शब्द

जातिकम्म. न० (जातिकर्मन्) जुओ "जाइ कम्म " शब्द

जातिपसन्न. पु० स्त्री० (जातिप्रसन्न) एक जातनो दारु

जातिय. त्रि० (याचित) मागेल, याचेल.

जातिसंपन्न त्रि० (जातिसंपन्न) जुओ "जाइ-संपण्ण " शब्द

जातिसरण. न० (जातिस्मरण) जुओ " जाइसरण " शब्द

जाम. पु० (याम) महाव्रत, सर्वथा प्राणा-तिपातवेरमण आदि मोटा पांच व्रत (२) पहोर, दिवस के रात्रिनो चोथो भाग (३) आठथी बत्रीस, बत्रीसथी साठ अने साठथी वधारे उमर

जामाउय. पु० (जामातृक) जमाइ

जामित्तुय. पु० (यामिक) पहेरगीर, सिपाइ

जामुणकुसुम न० (जपाकुसुम) राता फुल वाळा जपा नामे झाडनुं पुष्प

जाय. पु० (याग) यज्ञ (२) पूजा

जाय त्रि० (जात) उत्पन्न थयेल, उपजेल, जन्मेल. (२) पु० पुत्र, दीकरो (३) त्रि० प्राप्त थयेल, मेळवेल (४) न० प्रकार, भेद (५) त्रि० शुद्ध, जातिनो (६) पु० अंकुर (७) त्रि० शास्त्रविधि जाणनार गीतार्थ (८) न० गमन, गति

जायकम्म न० (जातकर्मन्) प्रसूति कर्म

जायग. त्रि० (याजक) याजक, यज्ञ करनार

जायण. न० (यातन) पीडा करवी ते

जायण न० (याचन) मागवुं; याचवुं ते.

जायणजीवण. त्रि० (याचनजीवन) जेना जीवननो आधार मागवा उपर छे ते, भिक्षुक.

जायणा स्त्री० (यातना) पीडा

जायणा. स्त्री० (याचना) याचना, मागणी, भिख मागवी ते

जायणापरिसह पु० (याचनापरिषह) भिक्षानो परिषह, परिषहनो एक प्रकार

जायणी. स्त्री० (याचनी) आहारादिकनी मागणी करवानी भाषा

जायतेय. पु० (जाततेजस्) अग्नि

जायनिंदुया. स्त्री० (जातनिन्दुता) जेनुं जन्मेल बाळक तत्काळ मरण पामे छे अथवा मुवेलुं अवतरे छे ते माता

जायरूव न० (जातरूप) एक जातनुं सोनुं (२) रुपुं, चांदी (३) त्रि० रुपाळुं

जायरूवकंड. पु० (जातरूपकाण्ड) रत्नप्रभा पृथ्वीना १६ कांडमानो १३ मो कांड

जायव पु० स्त्री० (यादव) यदुवंशज, जादव

जायवेय. पु० (जातवेदस्) अग्नि

जाया स्त्री० (यात्रा) यात्रा, शरीरनिर्वाह (२) संयमयात्रा, संयम निर्वाह (३) विहार, प्रवृत्ति

जाया स्त्री० (जाया) स्त्री, भार्या.

जाया. स्त्री० (जाता) चमरेन्द्र वगेरेनी बहारनी सभा के जेना सभासदो वगर बोलाव्ये आवे

जायाइ. पु० (यथायाजिन्) अवसरे यज्ञ करनार

जार पु० (जार) मणिनुं एक लक्षण

जारा स्त्री०(जारा) जळचर प्राणिनी एक जात.

जाराप्पविभत्ति पु० (जाराप्रविभक्ति) एक प्रकारनी नाटक विधि, जारा (एक जातनुं जळचर प्राणी ते) नी रचनावाळुं एक प्रकारनुं नाटक

जारामार पु० (जारामार) जळचर प्राणीनी एक जात

जागमागपविभत्ति. पु न० (जागमागप्रविभक्ति) જગમાર–જગાર પ્રાણીની એક જાત-તેની રચનાવાળું ૩૨ નાટકમાંનું એક નાટક

जारिस त्रि० (यादृश) જેવું જેવા પ્રકારનું

जारु पु० (जारु) એ નામની એક સાધારણ વનસ્પતિ કંદની એક જાત

जारुकराह. } पु० (जारुकृष्ण) વશિષ્ઠ
जारुकराह. } ગોત્રની એક શાખા (૨) તે ગોત્રનો પુરુષ

जाल पु० (ज्वाल) જ્વાળા, અગ્નિ શિખા

जाल. न० (जाल) માછલાં પકડવાની જાળ (૨) મૃગ આદિ પશુને પકડવાનો પાશ. (૩) મુક્તાફળનો ગુચ્છો. (૪) न० એક જાતનું પગનું ઘરેણું (૫) જાળી, નાના નાના કાણાવાળી બારી. (૬) સમૂહ

जालंधर. न० (जालंधर) દેશાનગોત્ર આદિ બીજું ગોત્ર

जालंधरसगुत्त. त्रि० (जालंधरगोत्र) જાલંધર ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થએલ

जालंधरायण. न० (जालन्धरायण) ગોત્ર વિશેષ.

जालकडग पु० (जालकटक) જાળીવાળી બારીનો સમૂહ. (૨) જાળીવાળી બારીઓથી શોભતો પ્રદેશ

जालग. पु० (जालक) જાળી, બારી (૨) પગનું એક જાતનું આભરણ (૩) બે ઇંદ્રિય જીવ વિશેષ

जालघर न० (जालगृह) જાળીવાળું ઘર

जालद्ध न० (जालार्द्ध) અર્ધ ગવાક્ષ જાળી

जालपंजर पु० (जालपञ्जर) ગોખ

जालय पु० (जालक) જુઓ 'જાલગ' શબ્દ

जालहर न० (जालगृह) જાળીવાળું ઘર.

जाला स्त्री० (ज्वाला) જ્વાળા ઝાળ, અગ્નિની શિખા (૨) ૯ મા ચક્રવર્તિની માતા (૩) ચંદ્રપ્રભ સ્વામીની શાસનદેવી

जालाउ पु० (जालायुष) એક પ્રકારનો બે ઇંદ્રિય જીવ

जालि. पु० (जालि) અંતગડસૂત્રના ચોથા વર્ગના પ્રથમ અધ્યયનનું નામ (૨) સમુદ્રવિજય રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર (૩) અણુત્તરોવવાઇસૂત્રના પ્રથમ વર્ગના પ્રથમ અધ્યયનનું નામ. (૪) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર (૫) શ્રી કૃષ્ણના એક પુત્ર, જે દીક્ષા લઇ શત્રુંજય પર મોક્ષે ગયા

जालिया स्त्री० (जालिका) જાળી, બારી

जाव अ० (यावत्) જ્યાં સુધી, જ્યાં લગી (૨) त्रि० જેટલું

जाव. पु० (जाप) જાપ, મન્ત્રાદિનું ઉચ્ચારણ

जावइय. त्रि० (यावत्) જેટલું

जावई स्त्री० (जातिपत्री) ગુચ્છ વનસ્પતિનો એક પ્રકાર (૨) એક જાતનો કદ.

जावंचणं अ० (यावच्च) જેટલામાં

जावंत त्रि० (यावत्) જેટલા (૨) न० ભગવતી સૂત્રના પ્રથમ શતકના છઠ્ઠા ઉદ્દેશાનું નામ

जावंताव अ० (यावत्तावत्) એક પ્રકારનું ગણિત, સંખ્યાનો એક પ્રકાર

जावग पु० (यापक) કાળક્ષેપ કરનાર હેતુ હેતુનો એક પ્રકાર

जावच्चण अ० (यावच्च) જુઓ "જાવંચણ" શબ્દ

जावज्जीव. स्त्री० न० (यावज्जीव) જીવે ત્યાં સુધી, જીંદગીપર્યંત

जावज्जीविय अ० (यावज्जीविकम्) જ્યાંસુધી જીવ રહે ત્યાંસુધી

जावण. न० (यापन) નિર્વાહ કરવો

जावतिअ त्रि० (यावत्) જેટલું

जावत्ती स्त्री० (जातिपत्री) જાવંત્રી, એક જાતનું વૃક્ષ

जावदव्व न० (यावद्द्रव्य) વસ્તુ રહે ત્યાંસુધી રહે તે

जायय. त्रि० (याचक) माग मने ज्ता कर नार (२) पु० तर्कशास्त्र प्रमाणे कारक हेतु
जायय. त्रि० (ज्ञापक) जणावनार
जावमिस्स त्रि० (यावमिश्र) जवना आना सा थनार (२) धान्यथी गुजरान चलावनार
जाविय त्रि० (याचित) मागेली वस्तु
जास पु० (जाप) विशायनो एक प्रकार
जासुअ. } पु० न० (जासुमनस) जासुना
जासुमण } फूल
जासुमिण
जासुयण.
जाहग पु० (जाहक) सर्पाट, कांटावाळु एक प्राणी
जाहत्थ न० (याथातथ्य) यथार्थपणु
जाहे अ० (यदा) ज्यारे
जिअ पु० (जीव) जीव प्राणी
जिअ. त्रि० (जित) जीतेल (२) परिचित
जिअती स्त्री० (जीवन्ती) एक जातनी वेल
जिअट्ठाण. न० (जीवस्थान) जीवना स्थान-भेद, सूक्ष्म एकेंद्रियादि जीवना १४ भेद-प्रभेद
जिअविवागा स्त्री० (जीवविपाका) जीवमांजी विपाक पामनारी कर्मप्रकृति
जिअसत्तु पु० (जितशत्रु) महावीर स्वामीना वखतमा मिथिला नगरीनो राजा (२) भगवान् अजितनाथना पिता
जिआरि पु० (जितारि) भगवान् संभवनाथना पिता
जिइंदिय त्रि० (जितेन्द्रिय) इंद्रियोने वश करनार, जितेन्द्रिय
जिगणा. स्त्री० (ग्रन्थ) गुंथवु त
जिट्ठ त्रि० (ज्येष्ठ) मोटो (२) श्रेष्ठ
जिट्ठा स्त्री० (ज्येष्ठा) मोटी बहेन (२) जेष्ठा (३) भगवान् महावीरनी पुत्री (४) भगवान् महावीरनी बहेन (५) ए नामनु एक नक्षत्र
जिट्ठामूल. पु० (ज्येष्ठामूल) जेनी पुनमे जेष्ठा के मूळनक्षत्रनी साथे चंद्रमा जोग थाय ते महिनो, जेठमास
जिड्डह न० ( ) एक जातनी रमत
जिण पु० (जिन) रागद्वेषने सर्वथा जीत नार, तीर्थंकर, स्वामी आदि, जीन भगवान् (२) चौद पूर्वना जाणनार (३) जैन साधु विशेष, जिनकल्पी मुनि (४) अवधिज्ञान आदि अतीन्द्रिय ज्ञानवाळा
जिणकप्प पु० (जिनकल्प) उत्कृष्ट आचार पाळनार साधुनो-जिनकल्पीनो व्यवहार विधि
जिणकप्पि पु० (जिनकल्पिन्) जिनकल्पी साधु
जिणकप्पिय पु० (जिनकल्पिक) जिनकल्पी साधु, उत्कृष्ट आचारी साधु.
जिणदत्त. पु० (जिनदत्त) चंपानगरी निवासी एक सार्थवाह नु नाम.
जिणधम्म पु० (जिनधर्म) जैनधर्म
जिणपडिमा. स्त्री० (जिनप्रतिमा) ऋषभ, वर्धमान चंद्रानन अने वारिषेण ए नामथी ओळखाती शाश्वती प्रतिमा
जिणपालय पु० (जिनपालक) ए नामनो एक सार्थवाह पुत्र
जिणभद्द पु० (जिनभद्र) ए नामना एक प्रख्यात जैन आचार्य
जिणमय न० (जिनमत) तीर्थंकरनो मार्ग, जैनमत
जिणमुद्दा स्त्री० (जिनमुद्रा) ध्यानमां रहेवा माटे आगळनु अंतर चार आंगळ राखी उभा रहीने पाछळनु अंतर ओछु राखवु ते
जिणरक्खिय पु० (जिनरक्षित) जिनपालित नामे माकंदी सार्थवाहनो पुत्र
जिणपालिय पु० (जिनपालित) ए नामनो

રીનો રહેવાશી માકન્દિ સાર્થવાહનો પુત્ર.

जिणसासण. न० (जिनशासन) જૈનદર્શન.

जिणिंद. पुं० (जिनेन्द्र) જિનેન્દ્ર ભગવાન્; તીર્થંકર.

जिणेसर. पुं० (जिनेश्वर) તીર્થંકર.

जिणोत्तम. पु० (जिनोत्तम) તીર્થંકર.

जिएण. त्रि० (जीर्ण) જુનું; જીર્ણ થયેલ. (૨) વૃદ્ધ; ઘરડો.

जिएणकुमारी. स्त्री० (जीर्णकुमारी) વૃદ્ધા સ્ત્રી; ઘડપણ સુધી કુમારી રહેલ સ્ત્રી.

जिएणासा. स्त्री० (जिज्ञासा) જાણવાની ઇચ્છા.

जिएणुज्जाण. न० (जिर्णोद्यान) રાજગૃહ નગરીની પશ્ચિમમાં આવેલું એક ઉદ્યાન.

जित. त्रि० (जित) જલદી ઉપસ્થિત થાય તેવું; યાદ આવે તેવુ. (૨) જિતાયેલ.

जितसत्तु. पु० (जितशत्रु) એ નામનો એક રાજા.

जितिंदिय. त्रि० (जितेन्द्रिय) જુઓ "જિઇંદિય" શબ્દ.

जिन्न. त्रि० (जीर्ण) જીર્ણ; જુનું.

जिब्भा. स्त्री० (जिह्वा) જીભ.

जिब्भागार. पुं० (जिह्वाकार) જીભનો આકાર બનાવનાર એક પ્રકારનો કારીગર.

जिब्भिश्रा. स्त्री० (जिह्विका) પાણી નીકળવાની પરનાળ. (૨) જીભ.

जिब्भिंदिय. न० (जिह्वेन्द्रिय) રસેન્દ્રિય; રસના; જીભ.

जिमिय. त्रि० (जिमित) ભોજન કરી લીધેલ.

जिम्म. } **जिम्ह.** } त्रि० (जिह्म) કપટી; માયાવાળો. (૨) આળસુ; મન્દ. (૩) न० કપટ; માયા. (૪) જીમ્હ નામનો મેઘ; એ વરસે ત્યારે પ્રાયે એક વરસ ત્રેહ ચાલે.

जिय. न० (जित) જીત, જય. (૨) त्रि० જીતેલ; વશ કરેલ. (૩) જલદી બોલી શકાય તેવું; જલદી આવડે તેવું. (૪) पुं० જીન–આચાર વ્યવહાર.

जियंतग. } **जियंतय.** } पुं० न० (जीवान्तक) એ નામની એક પ્રકારની વનસ્પતિ.

जियंती. स्त्री० (जीवन्ती) એક જાતની વેલ.

जियवंत. त्रि० (जितवत्) જય મેળવેલ.

जियसत्तु. पुं० (जितशत्रु) અજીતનાથસ્વામીના પિતાનું નામ. (૨) વાણિજ્ય ગામનો રાજા. (૩) ચંપા નગરીનો રાજા. (૪) ઉજ્જયિની નગરીનો રાજા. (૫) સર્વતોભદ્ર નગરના રાજાનું નામ. (૬) મિથિલા નગરીનો રાજા. (૭) પાંચાળ દેશનો રાજા કે જેણે મલ્લિનાથજી સાથે દીક્ષા લીધી હતી. (૮) આમલકપ્પા નગરીનો રાજા. (૯) સાવથી નગરીનો રાજા. (૧૦) વાણારસી નગરીનો રાજા. (૧૧) આલંભિયા નગરીનો રાજા. (૧૨) પોલાસપુર નગરનો રાજા. (૧૩) त्रि० શત્રુને જીતનાર.

जियसेण. पुं० (जितसेन) ભરતક્ષેત્રના ત્રીજા કુલકરનું નામ.

जियारि. पुं० (जितारि) ત્રીજા તીર્થંકર સંભવનાથના પિતાનું નામ.

जीमूत. } **जीमूय.** } पुं (जीमूत) જીમૂત નામનો મેઘ કે જે એકવાર વરસે તો દસ વરસ સુધી પૃથ્વીમાં તેનો ત્રેહ રહે.

जीय. पु० (जीव) જીવ. (૨) જીવન; જીંદગી.

जीय. न० (जीत) પરંપરાથી ચાલ્યો આવતો વ્યવહાર; આચારપદ્ધતિ. (૨) ફરજ; કર્તવ્ય. (૩) શ્રુત. (૪) મર્યાદા; સ્થિતિ; વ્યવસ્થા.

जीयकप्प. पुं० (जीतकल्प) પૂર્વાચાર્યોની પરંપરાથી ચાલ્યો આવતો આચાર.

जीयकप्पिश्र. त्रि० (जीतकल्पिक) જીતકલ્પિક; પરંપરાનુસારી આચારવાળો.

जीयधर. त्रि० (जीतधर) એ નામના આર્યગોત્રમાં થયેલ આચાર્ય; શાણ્ડિલ્યના શિષ્ય.

जीरय. न० (जीरक) જીરું. (૨) એક જાતની વનસ્પતિ.
जीरुय. पुं० (जीरक) એક જાતની વનસ્પતિ.
जीव. पुं० (जीव) આત્મા; ચૈતન્ય. (૨) જીવતત્ત્વ; નવ તત્ત્વમાંનું પ્રથમ તત્ત્વ; ૭ દ્રવ્યમાંનું એક દ્રવ્ય. (૩) જીવન; પ્રાણ ધારણ. (૪) બળ; પરાક્રમ.
जीवंजीव. पुं० (जीवजीव) જીવનનો આધાર. (૨) જીવની શક્તિ. (૩) જીવન. (૪) એક જાતનું પક્ષી.
जीवंजीवक. / **जीवंजीवग.** पुं० (जीवञ्जीवक) એક જાતનું પક્ષી; ચકોર. (૨) એક જાતની વનસ્પતિ.
जीवकाय. पुं० (जीवकाय) જીવલોક; જીવરાશિ.
जीवगाह. त्रि० (जीवग्राह) જીવતાને ગ્રહણ કરનાર.
जीवघण. पु० (जीवघन) જીવઘન-અસંખ્યાત પ્રદેશના પિંડરૂપ.
जीवट्ठाण. न० (जीवस्थान) જીવસ્થાન-ગુણસ્થાન.
जीवण. न० (जीवन) જીવન; પ્રાણ ધારણ.
जीवणिकाय. पुं० (जीवनिकाय) જીવરાશિ.
जीवणिज्ज. त्रि० (जीवनीय) જીવવા યોગ્ય.
जीवतत्त. न० (जीवतत्त्व) જીવતત્ત્વ; ચેતન પદાર્થ.
जीवत्थिकाय. पु० (जीवास्तिकाय) ચૈતન્ય-ઉપયોગ લક્ષણવાળું ૭ દ્રવ્યમાંનું એક દ્રવ્ય. (૨) જીવ સમહ; જીવરાશિ.
जीवदव्व. न० (जीवद्रव्य) જીવદ્રવ્ય; ૭ દ્રવ્યમાંનું એક.
जीवदिट्ठिया. स्त्री० (जीवदृष्टिका) જીવને જોવા જતાં રાગદ્વેષાદિ કરવાથી લાગતી ક્રિયા.
जीवपएसिय. पु० (जीवप्रादेशिक) જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશમાં છેલ્લા પ્રદેશમાં જ જીવ માનનાર તિષ્યગુપ્ત આચાર્યનો અનુયાયી.
जीवपाउसिया. / **जीवपाओसिया.** स्त्री० (जीवप्राद्वेषिकी) કોઇપણ જીવ ઉપર દ્વેષ કરવાથી લાગતી ક્રિયા.
जीवपाडुच्चिया. स्त्री० (जीवप्रातीतिका) જીવને આશ્રી લાગતી ક્રિયા.
जीवमिस्सिया. स्त्री० (जीवमिश्रिता) સત્યામૃષા ભાષાનો એક પ્રકાર; જ્યાં થોડા મરી ગયા હોય અને થોડા જીવતા હોય ત્યાં બધા-મરી ગયા છે એમ કહેવું તે.
जीवरासि. पु० (जीवराशि) જીવનો સમૂહ-જથ્થો.
जीवलोय. पुं० (जीवलोक) જીવલોક; સંસાર.
जीववंत. त्रि० (जीवितवत्) પ્રાણી.
जीवविप्पजढ. त्रि० (जीवविप्रहीण) પ્રાસુક; જીવરહિત.
जीवविवागा. स्त्री० (जीवविपाका) જીવને વિપાક દર્શાવનાર કર્મપ્રકૃતિ; જીવવિપાકી કર્મપ્રકૃતિ.
जीववुड्ढिय. न० (जीववृद्धिक) અનુજ્ઞા; સંમતિ; અનુમતિ.
जीवसाहत्थिया. स्त्री० (जीवस्वाहस्तिका) પોતાના હાથથી જીવને મારવાથી લાગતી ક્રિયા.
जीवा स्त्री० (जीवा) ધનુષ્યની પણચ; દોરી. (૨) ધનુષ્યાકારે ક્ષેત્રનો પણચ્છ સ્થાનીય પ્રદેશ; ભરત આદિ ક્ષેત્રના લાંબા છેડાની પહોળાઇ. (૩) એક બાજુથી બીજી બાજુ સુધીની સિધી લીટી.
जीवाजीव. पुं० (जीवाजीव) જીવ અને અજીવ પદાર્થ. (૨) न० જીવ અજીવની સમજણવાળું ઉત્તરાધ્યયનનું ૩૬ મુ અધ્યયન.
जीवाणुसासण. न० (जीवानुशासन) જીવની શિક્ષા-સમજ. (૨) એ નામનો એક ગ્રન્થ.

जीवाभिगम. पु० (जीवाभिगम) જીવની સમજ, જીવનુ જાણવુ (૨) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાનુ જીવાભિગમ નામનુ સૂત્ર.

जीवारंभिआ. त्रि० (जीवारम्भिकी) જીવના આરમ્ભથી કર્મબધાય તે, ક્રિયાનો એક પ્રકાર

जीवि त्रि० (जीविन्) જીવનવાળો, જીવવાળો (૨) પુ૦ પ્રાણધારક, જીવ

जीवितअ त्रि० (जीवितक) અનુકપિત જીવન દયાપાત્ર જીદગી

जीविय न० (जीवित) જીવન, જીવિતવ્ય

जीवियरसभ पु० (जीवितरसभृत्) સાધારણ બાદર વનસ્પતિ કાયનો એક પ્રકાર

जीवियरिसिक्का स्त्री० (जीवितरिसिक्का) એક પ્રકારની વનસ્પતિ

जीविया स्त्री० (जीविका) આજીવકા, વૃત્તિ

जीवियोसविय त्रि० (जीवितोत्सविक) જીવનમા ઉત્સવ તુલ્ય, જીવનોત્સવ સમાન

जीवियोसासिय त्रि० (जीवितोच्छ्वासिक) જીવનને વધારનાર

जीवोद्धरण न० (जीवोद्धरण) મન્ત્ર શાસ્ત્રનો એક પ્રકાર

जीहा स्त्री० (जिह्वा) જીભ રસેન્દ્રિય

जीहिंदिय न० (जिह्वेन्द्रिय) જીભ, રસેન્દ્રિય

जुअ न० (युग) કાળ વિશેષ

जुअ त्रि० (युत) યુક્ત, સહિત

जुअणद्ध पु० (युगनद्ध) એક પ્રકારનો ચદ્ર અને નક્ષત્રનો યોગ

जुअल न० (युगल) જોડુ બેની જોડી

जुअलधम्म पु० (युगलधर्म) જુગલીયાનો ધર્મ જુગલપણે ઉત્પન્ન થવુ વગેરે

जुअलिय त्रि० (युगलित) જોડાયેલ યુગ્મસહિત

जुइ स्त्री० (द्युति) કાંતિ, તેજ, દીપ્તિ (૨) એ નામનું નિરયાવલિય સૂત્રના પાચમા વર્ગનુ ૬ અધ્યયન

जुइ स्त्री० (युति) યુક્તિ, જોડાણુ, સયોગ.

जुइमंत त्रि० (द्युतिमत्) કાન્તિમાન્ તેજસ્વી (૨) ન૦ સયમ (૩) મોક્ષ

जुंगिअ. त्रि० (जुङ्गित) જાતિ, કર્મ અને શરીરથી દૂષિત હોય તે

जुंगिअंग त्रि० (जुङ्गिताग) અપગ

जुंजण न० (योजन) યોજવુ, જોડવુ (૨) વ્યાપાર કરવો તે, મન, વચન અને કાયાની પ્રવૃત્તિ

जुंजणया } **जुंजणा** } स्त्री० (योजना) જુઓ "ઉપનો" શબ્દ

जुंजिअ. त्रि० ( ) ભૂખ્યો

जुंम न० (युग्म) રાશિ વિશેષ, બેકી સખ્યા સમસખ્યા

जुग न० (युग) ચાર હાથ પરિમિત એક ભરપ (૨) ધોસરૂ, ધોસરી (૩) ધોસરાના આકારનુ પુરૂષના હાથ પગનુ લક્ષણ (૪) પુ૦ સત્ય, દ્વાપર, ત્રેતા અને કલિ એ ચાર યુગ (૫) પાચ વર્ષ પ્રમાણનો કાળ વિભાગ (૬) એક જાતનો મચ્છ (૭) ગોલદેશ પ્રસિદ્ધ એક જાતનુ બે હાથ પ્રમાણનુ વાહન, પાલખી

जुगंतकडभूमि स्त्री० (युगान्तकृतभूमि) ગુરૂ શિષ્ય પરપરાએ અવિચ્છિન્નપણે સસારનો અત કરનાર જીવોની પરપરા

जुगंतकरभूमि } **जुगतगरभूमि** } स्त्री० (युगान्तकृतभूमि) જુઓ ઉપલો શબ્દ

जुगंतर न० (युगान्तर) પરિમાણ વિશેષ ચાર હાથ જમીન

जुगंतरपलोयणा स्त्री० (युगान्तरप्रलोकना) ચાલતા ચાલતા ચાર હાથ જમીન પર દૃષ્ટિ રાખવી તે

जुगंधर पु० (युगन्धर) રથ બનાવવાના ઉપયોગમા આવતું એક જાતનું લાકડું

जुगणद्ध पु० (युगनद्ध) જુઓ "જુઅણદ્ધ" શબ્દ

जुगपहाण (युगप्रधान) } युग प्रधान
जुगप्पवर. त्रि० (युगप्रवर) } पुरुष
जुगप्पहाण (युगप्रधान) }

जुगबाहु पु० (युगबाहु) ૯ મા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ (૨) ત્રિ૦ લાંબા હાથવાળો, દીર્ઘબાહુ

जुगमच्छ. पु० (युगमत्स्य) એક જાતનો મચ્છ

जुगल न० (युगल) જોડી. જોડ (૨) પુ૦ સ્ત્રી૦ જુગલીયા

जुगलिय. त्रि० (युगलित) જોડીયુક્ત

जुगव त्रि० (युगवत्) કાળના ઉપદ્રવથી રહિત, ત્રીજા તથા ચોથા આરાના જન્મેલ

जुगवं. } अ० (युगपत्) એકી વખતે, એક
जुगवं } કાળે, એક સાથે.

जुगसंवच्छर पु० (युगसंवत्सर) ચંદ્ર, ચંદ્ર, અભિવર્ધન, ચંદ્ર અને અભિવર્ધિત એ પાંચ સંવત્સર પ્રમાણ સમય, ૧૮૩૦ દિવસ પ્રમાણ યુગસંવત્સર

जुगसाला स्त्री० (युगशाला) પાલખી રાખવાની શાળા

जुग्ग त्रि० (योग्य) લાયક, ઉચિત

जुग्ग न० (युग्य) ગોલ દેશમા પ્રસિદ્ધ એક જાતની પાલખી (૨) ધોસરી (૩) ધોસરી વહેનાર ઘોડા, બળદ વગેરે (૪) પુરુષથી ઉંચકાય એવુ આકાશ વિમાન

जुग्गायरिया } स्त्री० (युग्याचर्या) વાહનની
जुग्गारिया } ગતિ

जुज्ज त्रि० (योग्य) યોજના વડના કરવા યોગ્ય

जुज्झ न० (युद्ध) યુદ્ધ, લડાઇ.

जुज्झाइजुज्झ न० (युद्धातियुद्ध) દારુણ યુદ્ધ ૭૨ કળામાની એક કળા.

जुण्ण. त्रि० (जीर्ण) જીર્ણ, જુનુ, ગલ

जुण्णकुमारी. स्त्री० (जीर्णकुमारी) જુઓ "જિણ્ણકુમારી" શબ્દ

जुण्णिय त्रि० (जीर्णित) જીર્ણ .

जुण्णुज्जाण न० (जीर्णोद्यान) જુઓ "જિણ્ણુજ્જાણ" શબ્દ

जुति स्त्री० (द्युति) કાન્તિ

जुत्त त्रि० (युक्त) યુક્ત, સહિત. (૨) જોડેલ (૩) યોગ્ય (૪) અસખ્યાત અને અનતનો એક પ્રકાર,

जुत्त. न० (योक्त्र) જોતર.

जुत्ति. स्त्री० (युक्ति) યુક્તિ, કળા, રીતિ (૨) મેળવણી. (૩) એ નામના એક કુમાર (૪) એ નામનુ વહ્નિદશાસૂત્રનુ એક અધ્યયન (૫) સાધન, હેતુ

जुत्तिराण. त्रि० (युक्तिज्ञ) યુક્તિના જાણનાર

जुत्तिसुवण्ण पु० न० (युक्तिसुवर्ण) બનાવટી સોનુ

जुत्तिसेण पु० (युक्तिषेण) જમ્બૂદ્વીપના એરવત ક્ષેત્રમા ચાલુ અવસર્પિણીમા થયેલ આઠમા તીર્થંકર

जुद्ध पु० (युद्ध) યુદ્ધ; લડાઇ, લડવાની કળા.

जुद्धाइजुद्ध न० (युद्धातियुद्ध) દારુણ યુદ્ધ, યુદ્ધમા યુદ્ધ

जुन्न. त्रि० (जीर्ण) જુઓ "જુણ્ણ" શબ્દ.

जुन्हा स्त्री० (ज्योत्स्ना) ચાંદની રાત

जुम्म न० (युग्म) જુગલ; જોડી, બેનુ જોડુ (૨) પુ૦ સમરાશિ.

जुम्मपएसिय त्रि० (युग्मप्रदेशिक) સમસંખ્યા-બેકી પ્રદેશથી બનેલુ

जुय पु० (युग) યુગ, પાંચ સવત્સર પ્રમાણે કાળ વિભાગ (૨) બે, સખ્યાવાચક

जुयग पु० (युतक) લવણ સમુદ્રમાના ચાર મ્હોટા પાતાળકળશામાનો એક.

जुयल न० (युगल) જોડી, જોડુ

जुव पु० (युवन्) યુવાન, જુવાન

जुवइ स्त्री० (युवति) યુવતિ, યુવાન સ્ત્રી

जुवइजण पु० (युवतिजन) યુવતિ, સ્ત્રીજન

जुवंगव पु० (युवगव) નાનો બળદ.

जुवति. स्त्री० (युवति) યુવતિ; જુવાન સ્ત્રી.
जुवरज्ज. न० (यौवराज्य) યુવરાજ તરિકે અભિષિક્ત થયેલાનું રાજ્ય.
जुवराय. पुं० (युवराज) ભવિષ્યનો રાજા; પાટવી કુમાર.
जुवल. न० (युगल) જોડી.
जुवलिय. त्रि० (युगलित) જોડીરૂપે રહેલ.
जुवाण. पुं० (युवन्) જુવાન; યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલ.
जुव्वण. न० (यौवन) યુવાવસ્થા.
जुसिय. त्रि० (जुष्ट) પ્રસન્ન; પ્રીત.
जुहिट्ठिल्ल. पुं० (युधिष्ठिर) હસ્તિનાપુર નગરના પાણ્ડુરાજાના મ્હોટા પુત્ર; ધર્મરાજા.
जूय. पुं० (यूप) યજ્ઞસ્તમ્ભ. (૨) એ નામનું પુરૂષના હાથ અથવા પગનું લક્ષણ. (૩) એ નામનો પશ્ચિમ દિશાનો પાતાળ કળશો. (૪) ધોંસરી.
जूय. न० (द्यूत) જુગટું. (૨) ૭૨ કળામાંની એક કળા.
जूयग्ग. न० (यूपक) શુક્લપક્ષના પ્રથમ ત્રણ દિવસની સધ્યા; ચંદ્ર અને સંધ્યાની પ્રભા મિશ્રિત થાય તે.
जूयंकर. त्रि० (द्यूतंकर) } જુગારી.
जूयकार. (द्यूतकार) }
जूयखलय. न० (द्यूतखलक) જુગાર ખેલવાનું ઘર.
जूयग. पु० (यूपक) શુક્લ પક્ષના પ્રથમ ત્રણ દિવસની ચંદની કળા અને સધ્યાનો પ્રકાશ મિશ્ર થાય તે. (૨) પશ્ચિમદિશાનો એ નામનો પાતાળ કળશો.
जूया. स्त्री० (यूका) જુ; માથામાં થતો એક જંતુ. (૨) ચોસઠ વાળાગ્ર અથવા આઠ લિખ પ્રમાણ એક ભરપ.
जूयासेज्जायर. त्रि० (यूकाशय्यातर) જુને સ્થાન આપનાર.
जूरण. न० (जूरण) ઝુરણા કરવી; ઝુરવું.
जूरावण. न० (जूरण) શરીરની જીર્ણતા થાય તે.
जूरिय. त्रि० (जीर्ण) જીર્ણ થયેલ.
जूव. पुं० (यूप) યજ્ઞસ્તંભ. (૨) પશ્ચિમ દિશાનો પાતાળ કળશો.
जूवग. } पुं० (यूपक) જુઓ "જૂયગ" શબ્દ.
जूवय. }
जूस. पुं० न० (यूष) કઢી; ઓસામણ.
जूसणा. स्त्री० (जोषणा) સેવા; સેવના.
जूसिय. त्रि० (जुष्ट) સેવન કરેલ. (૨) ક્ષીણ થઇ ગયેલ.
जूह. न० (यूथ) જૂથ; ટોળું.
जूहवइ पुं० (यूथपति) } સમૂહના અધિપતિ; ટોળાના નાયક.
जूहाहिवइ. पुं० (यूथाधिपति) }
जूहिय. न० (यूथिक) જૂઇનું ફૂલ. (૨) त्रि० ટોળામાં ઉત્પન્ન થયેલ.
जूहिया. स्त्री० (यूथिका) જૂઇ.
जूही. स्त्री० (यूथिका) જુઇનો વેલો. (૨) જુઇનું ફુલ.
जे. अ० (जे) પાદપૂરણ તથા વાક્યાલંકારમાં વપરાતું અવ્યય.
जेट्ठ. त्रि० (ज्येष्ठ) જ્યેષ્ઠ; મ્હોટું; પ્રથમ ઉત્પન્ન થયેલ.
जेट्ठा. स्त्री० (ज्येष्ठा) મ્હોટી બ્હેન. (૨) જેઠાણી. (૩) જ્યેષ્ઠા નામનું નક્ષત્ર.
जेट्ठामूल. पुं० (ज्येष्ठामूल) જેઠ માસ; જેઠ મહિનો.
जेट्ठामूलमास. पुं० (ज्येष्ठामूलमास) જેઠ માસ.
जेट्ठामूली. स्त्री० (ज्येष्ठामूली) જેઠ મહિનાની પુનમ.
जेणेव. अ० (यत्रैव) જ્યાં; જે ભાગમાં.
जेमण. न० (जेमन) મિષ્ટ ભોજન.
जेमणग. न० (जेमनक) બાળક ખાતાં શીખે તે પ્રસગે સંસ્કાર કરવામાં આવે તે.
जेमावण. न० (जेमन) ભોજન કરાવવું તે.

जेमिणि. पुं० (जैमिनि) મીમાંસા દર્શનના સ્થાપક મુનિ.

जेमिय. त्रि० (जेमित) જમેલ; ભોજનકરેલ.

जेयार. त्रि० (जेतृ) જીતનાર; જય કરનાર.

जेहिल. पुं० (जेहिल) એ નામના વશિષ્ઠ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ આર્યનાગના શિષ્ય થિવરમુનિ.

जोश्र. पुं० ( ) યુગલ; જોડું.

जोश्र. पुं० (योग) સંયમ વ્યાપાર; ક્રિયા. (૨) ચંદ્રમાનો યોગ. (૩) મન વચન અને કાયાનો વ્યાપાર.

जोश्रग. त्रि० (द्योतक) પ્રકાશ કરનાર. (૨) ન૦ વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ નિપાત વગેરે પદ.

जोश्रण. न० (योजन) જોજન; ચાર ગાઉ અથવા ચાર હજાર ગાઉ પ્રમાણ એક ક્ષેત્રનું માપ. (૨) સંબંધ; સંયોગ.

जोश्रावइत्तार. त्रि० (योजयितृ) જોડનાર; સંયુક્ત કરનાર.

जोइ. पुं० (योगिन्) યોગમતનો અનુયાયી; યોગદર્શનને જ માનનાર.

जोइ. पुं० (ज्योतिष्) અગ્નિ; પ્રકાશ; તેજ; જ્યોતિ. (૨) જ્ઞાન. (૩) ગ્રહ, નક્ષત્ર, તારા, આદિ પ્રકાશક વસ્તુ. (૪) જ્યોતિષી–ગ્રહાદિકનાં વિમાન વિશેષ. (૫) જ્યોતિષ સંબંધી જ્ઞાનવાળું શાસ્ત્ર. (૬) ન૦ દીવાની જ્યોત. (૭) જેમાંથી અગ્નિ ઉત્પન્ન થાય તેવી જાતનાં કલ્પવૃક્ષ. (૮) त्रि० સત્કાર્ય કરવાથી ઉજ્વળ સ્વભાવવાળો.

जोइअंग. पुं० (ज्योतिरङ्ग) જેમાં જ્યોતિ–પ્રકાશ જણાય તેવા કલ્પવૃક્ષની એક જાત.

जोइक्ख. पुं० (ज्योतिष्क) દીવાની જ્યોત.

जोइय. त्रि० (यौगिक) યૌગિક શબ્દ; જેના પ્રકૃતિ પ્રત્યયનો અર્થ શબ્દમાં ઘટે તે. (૨) યોગવાળા.

जोइय. त्रि० (योजित) યોજેલ; જોડેલ.

जोइरस. न० (ज्योतीरस) એક જાતનું રત્ન.

जोइस. न० (ज्योतिष्) જ્યોતિષ્ ચક્ર. (૨) પું०, જ્યોતિષ્ ચક્રની અંદર રહેતા દેવો; સૂર્ય, ચંદ્ર વગેરે. (૩) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર. (૪) આકાશ.

जोइस. पुं० (ज्यौतिष) સૂર્ય, ચંદ્ર આદિ દેવોની એક જાતિ. (૨) त्रि० જ્યોતિષ શાસ્ત્રના જાણનાર; જ્યોતિષી.

जोइसगणराय. पु० (ज्योतिर्गणराज) જ્યોતિષગણ (તારા નક્ષત્ર વગેરેનો સમૂહ તે) ના રાજા; ચંદ્ર અને સૂર્ય.

जोइसचक्क. न० (ज्योतिश्चक्र) જ્યોતિષચક્ર; સૂર્ય, ચન્દ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્ર, તારા, વગેરેનો સમૂહ.

जोइसराय. पु० (ज्योतीराज) ચન્દ્ર તથા સૂર્ય.

जोइसामयण. न० (ज्योतिःशास्त्र) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર.

जोइसालय. पुं० (ज्योतिरालय) જ્યોતિષના સૂર્ય આદિ દેવ.

जोइसिंद. पुं० (ज्योतिरिन्द्र) જ્યોતિષીના ઈંદ્ર; સૂર્ય તથા ચન્દ્ર.

जोइसिणा. स्त्री० (ज्योत्स्ना) જ્યોત્સના; કૌમુદી; ચાંદની.

जोइसिणापक्ख. पुं० (ज्योत्स्नापक्ष) શુક્લપક્ષ.

जोइसिणाभा. स्त्री० (ज्योत्स्नाभा) ચન્દ્રની બીજી અગ્રમહિષીનું નામ.

जोइसिणी. स्त्री० (ज्यौतिषी) દેવી વિશેષ.

जोइसिय. पु० (ज्योतिष्क) સૂર્ય, ચન્દ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્ર અને તારા એ પાંચ જાતના દેવતા.

जोइसियदेव. पुं० (ज्योतिष्कदेव) જ્યોતિષી દેવ; ચન્દ્ર, સૂર્ય વગેરે.

जोइसियदेवित्थी. स्त्री० (ज्योतिष्कदेवस्त्री) જ્યોતિષના દેવતાની સ્ત્રી.

जोइसियराय. पुं० (ज्योतिष्कराज) ચન્દ્ર. (૨) સૂર્ય.

जोई. पुं० (ज्योतिष्) જુઓ "જોઈ" શબ્દ.

जोईरस न० (ज्योतीरस) એક જાતનુ રત્ન
जोईसर पु० (योगीश्वर) યોગીશ્વર, યોગીઓના ઇશ્વર
जोउकणिणअ पु० (योगकर्णिक) પુર્નાભાદ્રપદ નક્ષત્રનુ ગોત્ર.
जोग पु० (योग) સમ્બધ, મિલાપ, જોડાણ (૨) ચન્દ્રમાને નક્ષત્રનો સબધ (૩) અપ્રાપ્ત વસ્તુની પ્રાપ્તિ (૪) યુક્તિ ઉપાય (૫) પન્નવણાસૂત્રના ત્રીજા પદના પાચમા દ્વારનુ નામ (૬) વશીકરણ આદિ યોગ (૭) ચિત્તની વૃત્તિનો નિરોધ (૮) પડિલેહણ વગેરે શુભ વ્યાપાર–પ્રવૃત્તિ (૯) મન વચન અને કાયાનો વ્યાપાર (૧૦) સયમ
जोगंतिया स्त्री० (योग्यन्तिका) જે પ્રકૃતિઓનો તેરમે ગુણઠાણે અત આવે છે તેવી કર્મ પ્રકૃતિઓ
जोगक्खेम न० (योगक्षेम) અપ્રાપ્તની પ્રાપ્તિ અને પ્રાપ્તનુ રક્ષણ
जोगपरिणाम न० (योगपरिणाम) જીવના પરિણામનો એક પ્રકાર
जोगपरिव्वाइया. स्त्री० (योगपरिव्राजिका) સમાધિવાળી પરિવ્રાજિકા–સન્યાસિની
जोगमुद्दा. स्त्री० (योगमुद्रा) હાથથી આગળી ઓ પરસ્પર અન્તરિત કરી સપુટ બનાવી, કોણિનો ભાગ ઉદર પાસે રાખી, વદનાનો પાઠ ઉચ્ચારતા પાચ અગ (બે ઢીંચણ, બે હાથ અને મસ્તક) નમાડવા તે
जोगवंत त्रि० (योगवत्) શુભ પ્રવૃત્તિવાળા (૨) યોગી, સમાધિ કરનાર
जोगवाहि त्रि० (योगवाहिन्) શાસ્ત્રજ્ઞાનની આરાધનાને માટે શાસ્ત્રોક્ત તપશ્ચર્યા કરનાર (૨) સમાધિમા રહેનાર
जोगाणुयोग. पु० (योगानुयोग) વશીકરણાદિ ઉપાય બતાવનારૂ હરમેખલાદિ શાસ્ત્ર
जोगि त्रि० (योगिन्) યોગમદિન, સયોગી.
जोगिय. त्रि० (यौगिक) જુઓ "જોઇય" શબ્દ
जोग्ग त्रि० (योग्य) યોગ્ય, ઘટિત, ઉચિત, બરાબર, લાયક
जोग्गया स्त्री० (योग्यता) યોગ્યતા, લાયકાત
जोग्गा स्त्री० (योग्या) ગુણાકાર કરવો તે (૨) શાસ્ત્રનો અભ્યાસ (૩) ગર્ભ ધારણ કરવાને લાયક યોનિ
जोजित. } **जोडिय.** } त्रि० (योजित) જોડેલુ, લગાડેલુ
जोण पु० (योन) અનાર્ય દેશમાનો એક
जोणअ. पु० (योनक) ઉત્તર ભરતમાનો એક દેશ
जोणि. स्त्री० (योनि) યોનિ, ઉત્પત્તિ સ્થાન, સ્ત્રીનો ગુહ્યભાગ (૨) પન્નવણા સૂત્રના નવમા પદનુ નામ (૩) ગીતની એક જાત (૪) આધાર (૫) એ નામનો ભગ અપર નામધારી દેવ (૬) જેનો દેવતા ભગ છે એવુ પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્ર (૭) કારણ, હેતુ, ઉપાય
जोणिपद न० (योनिपद) યોનિના અધિકાર વાળુ પન્નવણા સૂત્રનુ એક પદ
जोणिय. त्रि० (यौनिक) યોનિમા ઉત્પન્ન થયેલ (૨) યોનદેશમા ઉત્પન્ન થયેલ
जोणिया स्त्री० (योनिका) યોનિ, ઉત્પત્તિ સ્થાન
जोणिया स्त्री० (योनिका) યોન નામના અનાર્ય દેશમા જન્મેલી દાસી
जोणिविहाण. न० (योनिविधान)ઉત્પત્તિશાસ્ત્ર.
जोणिसूल. न० (योनिशूल) યોનિનો એક રોગ
जोण्हा. स्त्री० (ज्योत्स्ना) ચાદની, કૌમુદી.
जोति न० (ज्योतिष्) જુઓ "જોઇ" શબ્દ
जोतिय त्रि० (योजित) જોતરેલુ
जोतिरस पु० (ज्योतीरस) જ્યોતિરસકાડ, ખરકાડનો નવમો ભાગ

जोतिस. न० (ज्योतिष) જ્યોતિષશાસ્ત્ર
जोतिसिय पु० (ज्योतिषिक) જુઓ "જોઇસિય" શબ્દ.
जोतिसिह. पु० (ज्योतिशिख) કલ્પવૃક્ષની એક જાત કે જેમાંથી યુગલીઆને સૂર્ય જેવો પ્રકાશ મળે છે
जोत्त } न० (योक्त्र) જોતરૂ.
जोय. }
जोयण. न० (योजन) ચાર ગાઉ, ચાર ગાઉ પ્રમાણે ક્ષેત્ર (૨) જોડવુ તે
जोवण. न० ( ) યન્ત્ર, કલ (૨) ધાન્યનુ મર્દન
जोवण. न० (यौवन) યુવાનસ્થા, જુવાની
जोव्वण. न० (यौवन) યૌવન, યુવાવસ્થા
जोव्वणिया स्त्री० (यौवनिका) યુવાવસ્થા
जोसण. स्त्री० (जोषणा) પ્રીત (૨) સેવા
जोसिआ स्त्री० (योषित्) સ્ત્રી
जोसिय त्रि० (जुष्ट) સેવેલ.
जोह पु० (योध) યોદ્ધો, લડવૈયો, સુભટ
जोहट्ठाण न० (योधस्थान) અંગ રચના વિગેરે લડવૈયાઓનો યુદ્ધ સમયે શરીર વિન્યાસ
जोहार पु० (योधकार) યોદ્ધો, યુદ્ધ કરનાર.
जोहि. त्रि० (योधिन्) યુદ્ધ કરનાર
जोहिया. स्त्री० (योधिका) ચદન ઘો, એક જાતનુ પ્રાણી

झ.

झ पु (झ) ધ્યાન
झअ पु० ( ) જખના કરવી
झंझ पु० (झञ्झ) ઘંઘ, કલહ, ટંટો (૨) ભેદ
झंझा स्त्री० (झञ्झा) વ્યાકુળતા વિહ્વળતા (૨) કજીયો, તોફાન (૩) માયા, કપટ (૪) ક્રોધ, ગુસ્સો (૫) તૃષ્ણા, લોભ
झंझाकर पु० (झञ्झाकर) જેથી સંપ્રદાયમા ભેદ પડે તેની ખટપટ કરનાર, અસમાધિનુ ૧૮ મુ સ્થાનક સેવનાર
झंझावाय पु० (झञ्झावात) વર્ષાસહિત નિષ્ઠુર વાયુ
झंझिय त्रि० (झञ्झित) ભૂખ્યો
झगि अ० (झगिति) શીઘ્ર જલદી
झज्झरिय त्रि० (झर्झरित) એક જાતના વાજિત્રના અવાજવાળુ
झत्ति अ० (झगिति) જુઓ ઝગિ શબ્દ
झय पु० (ध्वज) } ધ્વજા (૨)
झया स्त्री० (ध्वजा) } ચૌદ સ્વપ્ના માનુ આઠમુ સ્વપ્ન
झरग पु० ( ) સ્મરણ કરનાર
झरिय त्रि० (क्षरित) ઝરી ગયેલ, નીકળી ગયેલ
झल्लरी. स्त्री० (झल्लरी) ઝાલર (૨) ખંજરી, એક જાતનુ વાજિંત્ર (૩) ઢક્કા, ડાકલુ (૪) છમછમીયા, ઝાંઝર
झवणा स्त्री० (क्षपणा) નાશ વિનાશ (૨) અધ્યયન, પાઠ
झविय. त्रि० (क्षपित) નિર્મૂલ કરેલ, ખપાવી નાખેલ
झस पु० (झष) માછલુ (૨) નાની માછલી
झाइ त्रि० (ध्यायिन्) } ધ્યાન કરનાર,
झाउ त्रि० (ध्यातृ) } ચિન્તવન કરનાર

झाण. पु० न० (ध्यान) धर्म ध्यान वगेरे; अभ्यंतर तपनो एक प्रकार. (२) चित्तनुं एकाग्रपणुं; मननी स्थिरता (३) मनन; स्मृति. (४) चिन्ता; विचार. (५) दृढ प्रयत्नथी मन वगेरेनो व्यापार.

झाणंतरिया. स्त्री० (ध्यानान्तरिका) आरम्भेल ध्याननी समाप्ति अने अपूर्व ध्याननो अनारंभ; ए ध्याननी मध्य अवस्था. (२) शुक्लध्यान विशेष.

झाणविभत्ति. स्त्री० (ध्यानविभक्ति) २९ उत्कालिक सूत्रमांनुं २१ मुं.

झाम. त्रि० ( ) बळेलुं, दाझेलुं.

झामथंडिल. न० (झामस्थण्डिल) बळी गयेल भूमि.

झामिय. त्रि० (ध्मापित) ओलवायेलुं; बुझाएलुं.

झाय. त्रि० (ध्मात) बळी गयेल; भस्मीकृत.

झारी. स्त्री० ( ) कीट विशेष.

झिंगिर. } **झिंगिरड.** } पुं० ( ) तेइंद्रियजीवनी एक जात.

झिंझिय. त्रि० ( ) भुख्यो.

झिंझिरी. स्त्री० (झिंझिरी) एक जातनी वेलडी.

झिमिय. } **झिम्मिय.** } न० ( ) शरीरना अवयवो जलाइ जाय ते, सोळ रोगमानो एक रोग.

झिल्लिया. स्त्री० (झिल्लिका) त्रण इन्द्रियवाळा जीवनी एक जात.

झिल्लिरी स्त्री० ( ) माछला पकडवानी जाळ.

झिल्ली. स्त्री० (झिल्लिका) आ नामनी कोई वनस्पति.

झीण. त्रि० (क्षीण) क्षय पामेल.

झुंझित. } **झुंझिय.** } त्रि० ( ) क्षुधाथी पीडित; भुख्यो.

झुंवणग. न० ( ) प्रालम्ब; झुमणुं.

झुणि. स्त्री० (ध्वनि) अवाज.

झुरण. पु० (झुरण) झुरवुं; पस्तावुं.

झुसदाह. पु० (भुसदाह) भुसाने बाळवानुं स्थान.

झुसिय. त्रि० (जुष्ट) सेवित; आराधना करायेल. (२) तजायेल.

झुसिर. त्रि० (शुषिर) छिद्रवाळुं; पोलुं. (२) न० छिद्र; पोल. (३) वांसळी आदि सछिद्र वाजिंत्र. (४) आकाश. (५) वांसळी आदि सच्छिद्र वाजिंत्रनो शब्द. (६) खुली जमीन.

झूसणा. स्त्री० (जोषणा) कर्मोनो क्षय करवो. (२) सेवा करवी. (३) ग्रहण करवुं.

झूसित. } **झूसिय.** } त्रि० (जुष्ट) सेवेलुं. (२) क्षय करेल; शोषवेल. (३) सेवा करेल; आराधेल.

झोड. } **झोडग.** } न० ( ) झाडमाथी पत्रादिनुं खंखेरवुं. (२) पत्र रहित वृक्ष; जीर्ण वृक्ष.

झोलिया } **झोल्लिया.** } स्त्री० (झोलिका) झोळी; कोथळी.

झोस. पु० ( ) दूर करवुं; खसेडवुं.

झोसणा. स्त्री० (जोषणा) सेवा; आराधना.

झोसिय. त्रि० (जुष्ट) जुओ "झूसिय" शब्द.

ट.

टंक. पुं० (टङ्क) જેના કાંઠા તુટી ગયા હોય તેવું તળાવ. (૨) પર્વતની ટોચ. (૩) એક તરફથી તુટેલ પર્વત. (૪) છાપેલું નાણું; સિક્કો; છાપ. (૫) તલવાર આદિનો અગ્ર ભાગ. (૬) એક જાતનું પક્ષી.

टंकण. પું० (टङ्कन) ટકણ નામનો દેશ. (૨) ત્રિ० તે દેશના મ્લેચ્છોની એક જાત.

टकारवग्गपविभत्ति. પુ० ન० (टकारवर्गप्रविभक्ति) ૩૨ પ્રકારનાં નાટકમાંનો એક પ્રકાર.

टाल. ન० (   ) જેમાં ગોટલી કે ઠળિયા બંધાયા ન હોય તેવું ફળ; કુમળું ફળ.

टिट्टिभी. સ્ત્રી० (टिट्टिभी) ટિટોડી.

टोपिश्चा. પું० (   ) પાઘડી; ટોપી.

टोल. પું० (   ) પતંગીઓ. (૨) તીડ.

टोलगइ સ્ત્રી० (टोलगति) ટોળ-તીડની પેઠે કુદતો કુદતો વંદના કરે તે; વંદનાના બત્રીશ દોષમાંનો પાંચમો દોષ.

ठ.

ठइत. ત્રિ० (स्थापित) સાધુ આવશે ત્યારે આપશું એમ ધારી સ્થાપી રાખેલું; સાધુએ ટાળવા યોગ્ય ઠવણા નામના દોષવાળું.

ठइय. ત્રિ० (स्थगित) ઢાંકેલું.

ठंडिल. ન० (स्थंडिल) થંડિલ-દિશાએ જવાની ભૂમિ.

ठगिय. ત્રિ० (   ) ઠગાયેલ.

ठप्प. ત્રિ० (स्थाप्य) સ્થાપવા યોગ્ય; એક બાજુ મૂકી દેવા યોગ્ય. (૨) વ્યવહાર કરવા યોગ્ય નહીં; અસંવ્યવહાર્ય; લોકોના વ્યવહારમાં અનુપયોગી.

ठवक. ત્રિ० (स्थापक) સ્થાપન કરનાર.

ठवण. ન० (स्थापन) સ્થાપન કરવું; મુકવું.

ठवणा. સ્ત્રી० (स्थापना) જીવવાળી કે નિર્જીવ વસ્તુમાં તેના જેવા આકારવાળી કે ભિન્ન આકારવાળી બીજી વસ્તુની કલ્પના કરવી તે; સ્થાપના નિક્ષેપો. (૨) સાધુને માટે અમુકકાળ પર્યંત સ્થાપીને રાખેલ આહારાદિ આપવાથી લાગતો એક દોષ; ૧૬ ઉદ્દગમનમાંનો ૫ મો દોષ. (૩) ધારણાનું એક નામ. (૪) અનુજ્ઞા; સંમતિ.

ठवणाकम्म. ન० (स्थापनाकर्मन्) પરમતનું ઉત્થાપન કરી સ્વમતનું સ્થાપન કરવું તે.

ठवणापुरिस. પું० (स्थापनापुरुष) પુરૂષની સ્થાપના-આકૃતિ.

ठवणासच्च. ન० (स्थापनासत्य) સ્થાપના સત્ય; છોકરાની લાકડીને ઘોડો કહેવો તે.

ठवणिज्ज. ત્રિ० (स्थापनीय) સ્થાપી રાખવા યોગ્ય; એક બાજુ મૂકી દેવા યોગ્ય.

ठविय. ત્રિ० (स्थापित) સાધુ સાધ્વીને માટે સ્થાપી રાખેલ (આહાર વગેરે).

ठविया. સ્ત્રી० (स्थापिता) આચાર્યાદિકની વૈયાવચ્ચમાં વ્યાઘાત પડે તેથી કરવાનું પ્રાયશ્ચિત વર્તમાનમાં ન કરતાં આગળ ઉપર કરવાનું રાખે તે.

ठाइ त्रि० (स्थायिन्) સ્થાયી, સ્થિર રહેનાર

ठाण पु० न० (स्थान) સ્થાન, ઠેકાણુ, જગ્યા, મકાન (૨) કાઉસગ્ગ, કાયાને જરી પણ હલાવવી નહી તે (૩) લેશ્યા કે અધ્યવસાયોનુ સ્થાન (૪) કાર્ય (૫) સ્થિતિ કરવી તે, અધર્માસ્તિકાયનુ લક્ષણ (૬) આકડાનુ સ્થાન (૭) ઉત્પત્તિસ્થાન, ઉપજવાનુ ઠેકાણુ (૬) અવકાશ, ભૂમિ પ્રદેશ (૮) શરીરને અમુક સ્થિતિમા રાખવુ તે, આસન (૧૦) પન્નવણાના બીજા પદનુ નામ (૧૧) ત્રીજુ અગસૂત્ર કે જેમા એકથી દશ પ્રકારની વસ્તુઓનુ વર્ણન છે (૧૨) સ્થિતિ પરિણામ (૧૩) સ્થિતિ રૂપ ગુણ (૧૪) યોગ-મન વચન કાયાના વ્યાપારના સ્થાનક (૧૫) ઉભા રહેવુ તે (૧૬) નિવાસ, રહેવુ તે (૧૭) કારણ, નિમિત્ત (૧૮) પ્રકાર, ભેદ (૧૯) ઠાણાગસૂત્રના ઠાણાનુ નામ

ठाणगुण पु० (स्थानगुण) અધર્માસ્તિકાય, સ્થિતિમા સહાય કરવાનો જેનો ગુણ છે તે

ठाणपद न० (स्थानपद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના દ્વિતીય પદનુ નામ

ठाणभट्ठ त्रि० (स्थानभ्रष्ट) પોતાની જગ્યાથી ખસેલ. (૨) ચારિત્રથી ભ્રષ્ટ થયેલ

ठाणाइय त्रि० (स्थानातिग) કાઉસગ્ગને આસને બેસીને કાઉસગ્ગ કરનાર

ठाणायय न० (स्थानायत) ઉચુ સ્થાન

ठाणि त्रि० (स्थानिन्) સ્થાનસ્થિત, સ્થાનમા રહેલ.

ठाणुक्कडिय. } **ठाणुक्कुडुय** } त्रि० (स्थानोत्कटुक) ઉત્કટુક આસનવાળા

ठाणुखंड. न० (स्थाणुखण्ड) ઠુઠા વૃક્ષનો એક ભાગ-અવયવ (૨) त्रि० ઠુઠા વૃક્ષની પેઠે ઉભા અને સ્થિર રહેલ, સ્તમ્ભિત શરીરવાળા

ठावअ पु० (स्थापक) પક્ષને સ્થાપનાર હેતુ

ठावइत्तार. त्रि० (स्थापयितृ) સ્થાપનાર

ठावण. न० (स्थापन) સ્થાપન કરવુ તે

ठावणया } **ठावणा** } स्त्री० (स्थापना) જુઓ "ઠવણા" શબ્દ

ठावय त्रि० (स्थापक) સ્થાપન કરનાર

ठाविय त्रि० (स्थापित) સ્થાપન કરેલ, રાખેલ

ठिइ स्त्री० (स्थिति) આયુષ્યમાન, જીવનકાળ (૨) પન્નવણાના ચોથાપદનુ નામ (૩) જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મની સ્થિતિ-અવસ્થાન કાળ (૪) બેસવુ, સ્થિર થવુ (૫) વ્યવસ્થા, ક્રમ, મર્યાદા

ठिइकम्म न० (स्थितिकर्मन्) સ્થિતિરૂપે બધાયેલ કર્મ, કર્મની સ્થિતિ (૨) સ્થિતિ કર્મ, જન્મ સસ્કાર

ठिइकल्लाण. त्रि० (स्थितिकल्याण) કલ્યાણરૂપ ઉત્કૃષ્ટમા ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિવાળા

ठिइक्खय. पु० (स्थितिक्षय) સ્થિતિનો ક્ષય, આયુષ્યની સમાપ્તિ

ठिइनिसेग पु० (स्थितिनिषेक) કર્મની સ્થિતિમા કર્મના દલિયા નાખવા તે

ठिइपद न० (स्थितिपद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના ચતુર્થ પદનુ નામ

ठिइबंध पु० (स्थितिबन्ध) કર્મની સ્થિતિનો બન્ધ, કર્મનુ કાલમાન

ठिइय. त्रि० (स्थितिक) ઉભુ રહેલ, સ્થિર થયેલ (૨) સ્થિતિવાળો

ठिइया स्त्री० (स्थितिका) સ્થિતિ

ठिइवडिया स्त्री० (स्थितिपतिता) કુળપરપરાથી ચાલી આવતી જન્મ મહોત્સવાદિ ક્રિયા

ठित त्रि० (स्थित) ચિત્તમાં સ્થિર રહેલ

ठिति स्त्री० (स्थिति) ગતિનો અભાવ. (૨) સ્થિતિ આયુષ્યમાળ (૩) મર્યાદા

ठितिभेग्र. पु० (स्थितिभेद) કર્મની જે સ્થિતિ બાંધેલ હોય તેમા અધ્યવસાયાદિ બળથી ન્યૂનાધિકતા કરવી તે
ठितिय पु० (स्थितिक) ઉભો રહેનાર (२) त्रि० સ્થિતિવાળો
ठितिवडिया स्त्री० (स्थितिपतिता) કુળક્રમાગત; કુળમા આવેલી સ્થિતિ પ્રમાણે જન્મો ત્સવાદિ ક્રિયા
ठिय त्रि० (स्थित) સ્થિર રહેલ, વ્યવસ્થિત કરેલ; ઉભુ રાખેલ
ठियकप्प पु० (स्थितिकल्प) ભરત અને ઐરવત ક્ષેત્રમા પહેલા અને છેલા તીર્થંકરના શાસનના સાધુઓને માટે નિયત કરેલ આચાર વ્યવસ્થા-મર્યાદા.

ड.

डंक. पु० ( ) ડખ, વીંછી આદિનો કાંટો.
डंड. पु० (दण्ड) દંડ
डंडि. पु० दण्डिन्) દણ્ડધારી
डंडि स्त्री० ( ) શીવેલા વસ્ત્રનો કકડો
डंडिखड. पु० (दण्डिखण्ड) ટુકડા ટુકડા સીવીને જોડેલ વસ્ત્ર
डंभण न० (दम्भन) દભકરી બીજાને ઠગવુ તે, (२) એક પ્રકારનુ શસ્ત્ર
डंभणया. } **डंभणा.** } स्त्री० (दम्भना) ઠગાઇ (२) માયા, કપટ
डंसण न० (दशन) ડખવુ, કરડવુ
डक्क न० (दष्ट) જગમ સર્પાદિનુ ઝેર (२) त्रि० ડખ દીધેલ
डक्का. स्त्री० (ढक्का) શિવનુ વાજુ ડમરૂ
डगल. पु० ( ) નાના નાના પથરા, કાંકરા
डड्ढ. त्रि० (दग्ध) બળી ગયેલુ, ભસ્મ થયેલુ
डमर. पु० न० (डमर) બે રાજાઓનો કે રાજકુમારોનો પરસ્પર વિરોધ થાય તે ઉપદ્રવ (२) હુલ્લડ, તોફાન, બળવો
डमरुय न० (डमरुक) ડમરૂ નામે વાજીત્ર
डहण न० (दहन) બાળવુ
डहर त्रि० ( ) હલકુ, તુચ્છ, નાનુ (२) બાળક (३) તરૂણ, યુવક
डाइणी स्त्री० (डाकिनी) ડાકણ.
डाग } **डाय.** } पु० न० (डाक) વૃક્ષની ડાળખી, નાની ડાળ. (२) ડાભો, રાઇ વગેરેની ભાજી. (३) त्रि० સારૂ
डागिणी. स्त्री० (डाकिनी) જુઓ "डाइणी" શબ્દ
डामरिय त्रि० (डामरिक) લડાઇ કરનાર
डायट्ठिई स्त्री० (डायस्थिति) જે સ્થિતિથી માંડીને તે પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિનો બન્ધ થાય ત્યા સુધીની બધી સ્થિતિઓની ડાયસ્થિતિ એવી સજ્ઞા છે
डायाल न० ( ) હવેલીનુ તળીયુ, મહેલની જમીન.
डाल स्त्री० न० ( ) શાખા, ઝાડની ડાળ (२) શાખાનો એક ભાગ, ડાંખળી (३) ફળના પતિકા, ન્હાની કકડી
डाला. स्त्री० ( ) શાખા, ડાળ.
डाह पु० (दाह) બળવુ, દાઝવુ
डिंडिम न०(डिंडिम) વાદ્યવિશેષ, નાનો ઢોલ.

डिंब. पु० न० (डिम्ब) ઉપદ્રવ; બળવો (૨) હરકત, વિઘ્ન. (૩) વિપ્લવ, ફેરફાર
डिंभ. पु० (डिंभ) બાળક
डिंभय पु० (डिम्भक) બાળક
डिंभिया स्त्री० (डिंभिका) બાલિકા, કન્યા
डिल्ली. स्त्री० ( ) જળજન્તુ વિશેષ.
डुंगर. पु० ( ) ડુંગર, પર્વત
डुंब. पु० ( ) માવત (૨) ચાડાળ (મહેતર)
डुट्ठ त्रि० (दुष्ट) દુષ્ટ, દુર્જન
डूतिपलासअ. पु० (दुतिपलाशक) દુતિપલાશ નામે ઉદ્યાન.
डेवण. न० ( ) ઉલ્લંઘન, ઓળગવુ
डोअ. पु० ( ) લાકડાનો ચાટવો
डोंगर पु० ( ) પર્વત, ચોરોને રહેવાનુ સ્થાન
डोंब. पु० ( ) ડોમ દેશ (૨) त्रि० ડોંમ દેશ નિવાસી.
डोंबिलग. त्रि० (डोम्बिलक) ડોમ્બિલદેશ નિવાસી (૨) पु० મ્લેચ્છ દેશ વિશેષ (૩) અનાર્ય જાતિ
डोडिणी. स्त्री० ( ) બ્રાહ્મણી, બ્રાહ્મણ જાતિની સ્ત્રી.
डोल पु० ( ) મહુડાના ફળ (૨) જન્તુ વિશેષ
डोहल न० (दोहद) દોહલો

ढ.

ढंक पु० (ढक) ઢંક પક્ષી (૨) કાગડો (૩) કાકાકોઆ (૪) કુંભાર જાતિનો એક જૈન ઉપાસક.
ढंकण पु० ( ) ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત, બગાઈ
ढकुण पु० ( ) માકડ (૨) એક જાતનુ વાજીત્ર
ढकवत्थुल. पु० (ढकवास्तुल) શાક વનસ્પતિની એક જાત
ढड्डर पु० (ढड्डर) અનુકરણ શબ્દ, ભાભરો અવાજ (૨) શક્રદેવનુ નામ.
ढिंक पु० (ढिङ्क) પક્ષી વિશેષ
ढिंकण. } ढिंकुण. } पु० ( ) માકડ (૨) બગાઇ
ढेणियालग पु० (ढेणिकालक) } ढेणियालिया स्त्री० (ढेणिकालिका) } પક્ષિ વિશેષ, ઢેલ
ढोल पु० ( ) ઉંટ

ण.

ण अ० (न) ના, નહિ.
णइअ त्रि० (नयिक) નયયુક્ત, વિશેષ અભિપ્રાયવાળા.
णई. स्त्री० (नदी) નદી
णईकच्छ पु० (नदीकच्छ) નદીના કિનારા પરની ઝાડી

णाईवइ पु० (नदीपति) સમુદ્ર, સાગર
णाउइ स्त्री० (नवति) ૯૦, નેવુ
णाउय. स्त्री० न० (नवत) નેવુ ૯૦
णाउय न० (नयुत) ૮૪ લાખ નિયુતાંગ પ્રમાણ કાળવિશેષ
णाउयंग न० (नयुताङ्ग) ૮૪ લાખ અયુત પ્રમાણ કાળવિશેષ
णाउल पु० (नकुल) નોળીઓ (૨) न० વાદ્યવિશેષ (૩) પાણ્ડુ રાજાનો દીકરો, પાચ પાડવોમાનો સૌથી નાનો ભાઇ
णाउली स्त्री० (नकुली) સર્પને વશ કરવાની વિદ્યા
णं अ० ( ) વાક્યાલંકાર
णंगर पु० ( ) લગર, વહાણને રોકી રાખવાની દોરડી કે સાકળ
णागर } न० (लाङ्गल) હળ
णंगल }
णंगलई स्त्री० (नङ्गलकी) એ નામની એક સાધારણ વનસ્પતિ
णागलिय पु० (लाङ्गलिक) સોનાનો હળ હાથમા લઇ સ્વારીમા આગળ ચાલનાર સુભટ
णागूल } न० (लाङ्गूल) પુછડુ
णागोल }
णागोलि पु० (लाङ्गूलिन्) } લાગુલિક
णंगोलिय पु० (लाङ्गूलिक) } નામનો એક અતરદ્વીપ, ૫૬ અતરદ્વીપમાનો એક. (૨) પુ० સ્ત્રી० તે અતરદ્વીપમા વસનાર મનુષ્ય
णंतग न० ( ) વસ્ત્ર
णंद त्रि० (नन्द) સમૃદ્ધ (૨) પુ० રાજગૃહી નગરીનો નદ મણીયાર નામનો શેઠ (૩) ૧૧ મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર (૪) આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર પ્રથમ વાસુદેવ (૫) એક જાતનુ લોઢાનું આસન (૬) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૭) બાર જાતના વાજીત્રનો સાથે શબ્દ કરવો તે (૮) એ નામનો એક રાજકુમાર (૯) પુ० એ નામના એક પાટલીપુત્ર નગરના રાજા (૧૦) ભરતક્ષેત્રમા થયેલા નવમા તીર્થંકરના પૂર્વભવનુ નામ
णंदकंत पु० (नन्दकान्त) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન
णंदकूड पु० (नन्दकूट) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન
णंदग पु० (नन्दक) એ નામની કૃષ્ણ વાસુદેવની તલવાર
णंदज्झय पु० (नन्दध्वज) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન
णंदण पु० (नन्दन) સમૃદ્ધિ (૨) પુત્ર (૩) ભરતક્ષેત્રના સાતમા બળદેવ (૪) મેરૂ પર્વત ઉપરનુ દેવતાઓને ક્રીડા કરવાનુ વન (૫) મલ્લિનાથ સ્વામિનો પૂર્વભવ (૬) મોકા નગરીની બહારનુ ઉદ્યાન (૭) ભરતક્ષેત્રના ભવિષ્યના સાતમા વાસુદેવ (૮) શ્રેણિકરાજાના એક પુત્ર (૯) વૃદ્ધિ
णंदणकूड पु० (नन्दनकूट) નદનવનના નવ કૂટમાનુ એક
णंदणभद्द पु० (नन्दनभद्र) માઢરસ ગોત્રના આર્ય સમ્ભૂતિવિજયના પહેલા શિષ્ય
णंदणवण न० (नन्दनवन) જમીનની સપાટીથી પાચસો જોજન ઉંચે મેરૂ પર્વત ઉપર આવેલ એક વન (૨) વિજયપુર નગરીની પાસેનુ ઉદ્યાન
णंदणवणकूड त्रि० (नदनवनकूट) નદન વનના નવ કૂટમાનુ પહેલુ કૂટ-શિખર
णंदणवन न० (नन्दनवन) જુઓ "णंदणवण" શબ્દ
णंदप्पभ पु० (नन्दप्रभ) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

णंदमई स्त्री० (नन्दमती) એક અન્તકૃત્ સાધ્વી

णंदमणियार पु० (नन्दमणिकार) એ નામનો એક રોઠ-સાહુકાર

णंदमाणग पु० (नन्दमानक) પક્ષીની એક જાત

णंदमित्त. पु० (नन्दमित्र) ભરત ક્ષેત્રમા થનાર બીજા વાસુદેવ

णंदलेस्स पु० (नन्दलेश्य) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

णंदवण्ण पु० (नन्दवर्ण) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

णंदवद्धिणी. स्त्री० (नन्दवर्द्धिनी) પૂર્વ દિશાના રૂચક પર્વત ઉપર વસનારી આઠમાની ચોથી દિશાકુમારી

णंदसिंग पु० (नन्दशृंग) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

णंदसिट्ठ पु० (नन्दसृष्ट) } **णंदसिद्ध** पु० (नन्दसिद्ध) } સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

णंदसेणिया. स्त्री० (नन्दसेनिका) એક જૈન સાધ્વી

णंदा स्त्री० (नन्दा) પડવો, છઠ્ઠ અને અગીયારસ એ ત્રણ તિથિનુ નામ (૨) શીતલનાથ પ્રભુની માતાનુ નામ (૩) પૂર્વ રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠમાની બીજી દિશ કુમારી (૪) રતિકર પર્વત ઉપર ઈશાન ઇન્દ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની (૫) અંજન પર્વત ઉપરની એક વાવનુ નામ. (૬) શ્રેણિક રાજાની એક રાણી, અભયકુમારની માતા

णंदापुक्खरिणी. } **णंदापोक्खरिणी.** } स्त्री० (नन्दापुष्करिणी) મેરૂથી વાયવ્ય ખુણે ૫૦ જોજન ઉપર ભદ્રસાલવનમાની ચાર વાવડીઓ (૨) સૂર્યાભના વનખંડમાના મહેન્દ્રધ્વજ આગળની એક વાવ (૩) ચંપાનગરીની બહારની એક વાવડીનું નામ

णंदावत्त. पु० (नन्दावर्त) પાંચમા દેવલોકના ઇન્દ્રના વિમાનનો વ્યવસ્થાપક દેવતા (૨) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૩) નવ ખુણાવાળો સાથીઓ. (૪) ચાર ઇંદ્રિયવાળો જીવ વિશેષ

णंदि. पु० स्त्री० (नन्दि) આનંદ, પ્રમોદ (૨) ગૌણમોહનીયકર્મ (૩) બાર પ્રકારના વાજીત્રાનો સમુદાય. (૪) એક જાતનુ ઝાડ (૫) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર (૬) મતિજ્ઞાન આદિ પાંચ જ્ઞાન (૭) ઈચ્છેલા અર્થની પ્રાપ્તિ (૮) મંગલ (૯) સમૃદ્ધિ (૧૦) જૈન આગમ વિશેષ (૧૧) અભિલાષ, આહ્લાદ (૧૨) ગાધાર ગ્રામની એક મૂર્ચ્છના (૧૩) એ નામના એક રાજકુમાર

णंदिअ त्रि० (नन्दित) સમૃદ્ધ (૨) પુ० એ નામના એક જૈન મુનિ

णंदिआवत्त पु० (नन्द्यावर्त) નવખુણાવાળો સાથીઓ (૨) પાંચમા દેવલોકના ઇન્દ્રનુ વિમાન

णंदिकर. } **णंदिगर** } त्रि० (नन्दिकर) મગલકારક

णंदिघोस पु० (नन्दिघोष) બાર પ્રકારના વાજીત્રાનો અવાજ (૨) નન્દિના જેવો અવાજ કરનાર (૩) ન० દેવ વિમાન વિશેષ

णंदिघोसा स्त्री० (नन्दिघोषा) થણિતકુમાર દેવતાની ઘંટા

णंदिचुण्णग पु० (नन्दिचूर्णक) અમુક દ્રવ્યના સયોગથી બનાવેલુ ચૂર્ણ

णंदिज्ज न० (नन्दीय) સ્થવિર આર્ય રોહણથી નિકળેલ ઉદ્દેહગણનુ પાંચમુ કુળ

णंदिणीपिय. पु० (नन्दिनीपितृ) સાવથી નગરીનો રહેવાસી એ નામનો ગાથાપતિ.

णंदितूर. न० (नन्दितूर्य) એક સાથે વાગતાં બાર પ્રકારનાં વાજિંત્ર.

णंदिपुर न० (नन्दिपुर) શાણ્ડિલ્ય દેશની રાજધાની.

णंदिफल. त्रि० (नन्दिफल) એ નામનું વૃક્ષ. (૨) એનું પ્રતિપાદન કરનાર જ્ઞાતાસૂત્રનું ત્રીજું અધ્યયન.

णंदिभाण. न० (नन्दिभाजन) એક જાતનું ઉપકરણ.

णंदिमित्त. पुं० (नन्दिमित्र) મલ્લીનાથ સાથે દીક્ષા લેનાર નન્દિમિત્રકુમાર.

णंदिमुइंग. न० (नन्दिमृदंग) એક પ્રકારનું વાજિંત્ર.

णंदिमुह. पुं० (नन्दिमुख) બે આંગળી પ્રમાણ શરીરધારી પક્ષી વિશેષ.

णंदिया. स्त्री० (नन्दिता) ગાંધાર ગ્રામની પહેલી મૂર્ચ્છના.

णंदियावत्त. पुं० (नन्द्यावर्त) નવ ખુણાવાળો સાથીઓ. (૨) બ્રહ્મદેવલોકના ઇંદ્રનું મુસાફરી વિમાન. (૩) એ ઇંદ્રિયવાળો જીવવિશેષ. (૪) ઘોષ અને મહાઘોષ ઇંદ્રના લોકપાળનું નામ.

णंदिराय. पुं० (नन्दिराज) પાણ્ડવોના સમકાલીન એક રાજા.

णंदिरुक्ख. पुं० (नन्दिवृक्ष) પીપળો; એક જાતનું ઝાડ.

णंदिवद्धण. पुं० (नन्दिवर्द्धन) એ નામના એક રાજકુમાર. (૨) ભગવાન મહાવીરના મોટા ભાઇ. (૩) પક્ષ વિશેષ.

णंदिवद्धणा. स्त्री० (नन्दिवर्द्धना) અન્જનપર્વત ઉપરની એક વાવડી. (૨) રૂચક પર્વત ઉપરની એક દિશાકુમારી.

णंदिसिणा. स्त्री० (नन्दिषेणा) પશ્ચિમ અંજન પર્વત ઉપરની એક વાવડી.

णंदिसेण. पुं० (नन्दिषेण) મથુરા નગરીના દામરાજાના કુમારનું નામ. (૨) ગૌતમનો પુત્ર; નન્દિવર્ધનનો શિષ્ય. (૩) ઇરવત ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ ચોથા તીર્થંકર.

णंदिसेणा. स्त्री० (नन्दिषेणा) પૂર્વ અંજન પર્વત ઉપરની એક વાવનું નામ (૨) પૂર્વ રૂચક પર્વત ઉપર રહેનારી એક દિશાકુમારી.

णंदिसेणिया. स्त्री० (नन्दिषेणिका) શ્રેણિક રાજાની રાણી.

णंदिस्सर. पुं० (नन्दिस्वर) બાર પ્રકારનાં વાજીંત્રોનો અવાજ. (૨) આઠમો નન્દીશ્વર નામનો દ્વીપ.

णंदिस्सरदीव. पुं० (नन्दीश्वरद्वीप) નન્દીશ્વર નામનો આઠમો દ્વીપ.

णंदिस्सरा. स्त्री० (नन्दीश्वरा) વાયુકુમાર દેવતાની ઘંટા.

णंदी. पु० स्त्री० (नन्दि) જુઓ " णंदि " શબ્દ.

णंदीचुण्णग. न० (नन्दिचूर्णक) જુઓ " णंदिचुण्णग " શબ્દ.

णंदीमुह. पुं० (नन्दिमुख) પક્ષી વિશેષ.

णंदीसर. पुं० (नन्दीश्वर) આઠમો નન્દીશ્વર દ્વીપ.

णंदीसरवर. पुं० (नन्दीश्वरवर) એ નામનો એક દ્વીપ.

णंदीसरवरोद. पुं० (नन्दीश्वरवरोद) એ નામનો એક સમુદ્ર

णंदुत्तर. पुं० (नन्दोत्तर) ભવનપતિના ઇંદ્રના રથનો અધિપતિ.

णंदुत्तरा. स्त्री० (नन्दोत्तरा) રતિકર પર્વત ઉપરની ઇશાનેન્દ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની. (૨) પૂર્વઅંજન પર્વત ઉપરની એક વાવડીનું નામ (૩) મન્દર પર્વતના રિષ્ટકૂટ ઉપર વસનારી દિશાકુમારીમાંની એક. (૪) પૂર્વ દિશાના રૂચક પર્વત ઉપરની એક દિશાકુમારી. (૫) એ નામની

श्रेणिक महाराजानी राणी. (६) ए नामनी एक वाव.

णंदुत्तरावडिंसग. पुं० (नन्दोत्तरावतंसक) सातमा देवलोकनुं एक विमान.

णंदोत्तरा. स्त्री० (नन्दोत्तरा) जुओ "णंदुत्तरा" ३१७६.

णकार. पुं० (णकार) ' ण ' अक्षर.

णक्क. पुं० ( ) नाक; नासिका.

णक्क. पुं० (नक्र) एक जातनो मगर.

णक्ख. पुं० (नख) नख.

णक्खत्त. पुं० न० (नक्षत्र) अभिजित् वगेरे २८ नक्षत्र.

णक्खत्तमंडल. पुं० (नक्षत्रमण्डल) नक्षत्रोने आकाशमां चालवानो रस्तो; नक्षत्रनां मांडलां.

णक्खत्तमास. पुं० (नक्षत्रमास) नक्षत्रमास; २८ नक्षत्र चंद्रमा साथे जोग जोडी ल्ये तेटलो वखत.

णक्खत्तसंवच्छर. पुं० (नक्षत्रसंवत्सर) ३२७ अहोरात्र अने एक अहोरात्रना ६७ भाग करीए तेवा ५१ भाग प्रमाण नक्षत्र संवत्सर.

णक्खन्नग. न० ( ) नख छेदवानुं अने कांटा काढवानुं ओजार.

णक्खि. त्रि० (नखिन्) सुंदर नखवाळुं.

णख. पुं० (नख) नख

णखछेयणग. न० (नखछेदनक) नख हरणी-नेयणी; नरेणी.

णग. पुं० (नग) पर्वत.

णगर. न० (नगर) शहेर.

णगरगुत्तिय. पुं० (नगरगुप्तिक) कोटवाळ; दरोगो.

णगरधम्म. पुं० (नगरधर्म) शहेरनो आचार.

णगरनिद्धमण. न० (नगरनिर्धमन) नगर-शहेरनुं पाणी नीकळवानो मार्ग; खाळ.

णगरमाण. न० (नगरमान) नगर वसाववानी विधि; ७२ कळामांनी ४५ मी कळा.

णगररक्खिय. पुं० (नागररक्षक) नगरनुं रक्षण करनार; कोटवाळ.

णगराय. पुं० (नगराज) पर्वतनो राजा; मेरु पर्वत.

णगरावास. पुं० (नगरावास) राजधानी; पाटनगर.

णगरी. स्त्री० (नगरी) नगरी; पुरी.

णगवर. पुं० (नगवर) श्रेष्ठ पर्वत.

णगिंद. पुं० (नगेन्द्र) मेरु पर्वत.

णगिण. } त्रि० (नग्न) निष्परिग्रही; निर्ग्रंथ.
णग्ग. } (२) नग्न; वस्त्र रहित.

णग्गइ. पुं० (नग्नजित्) गंधार (कन्दहार) देशनो राजा. (२) ए नामना एक क्षत्रिय राजर्षि.

णग्गभाव. न० (नग्नभाव) नग्नपणुं; साधुपणुं.

णग्गोह. पुं० (न्यग्रोध) वडनुं झाड. (२) वडना आकारनुं संठाण.

णग्गोहपरिमंडल. न० (न्यग्रोधपरिमण्डल) न्यग्रोधपरिमंडळ संठाण. (२) त्रि० ते संठाणवाळुं.

णच. अ० (नच) नहि.

णच्च. न० (नृत्य) नाचवुं ते; नाच.

णच्चण. न० (नर्तन) नाच; नाचवुं ते.

णच्चणसीलय. पुं० (नृत्यशीलक) नाचवाना स्वभाववाळो; मोर.

णच्चाविय. न० (नर्तित) नचाववु-हलाववुं ते. (२) त्रि० नाचेल.

णच्चासन्न. न० (नात्यासन्न) घणुं पासे नहि.

णच्चिय. त्रि० (नर्तित) नाचेल.

णच्चुण्ह. त्रि० (नात्युष्ण) जे घणुं गरम नथी ते.

णट्ट. पुं० (नट) नाचनार; नट लोकोनी एक जात.

णट्ट. न० (नाट्य) नाट्य; नाटक. (२)नाट्यकळा; नाटक संबंधी विज्ञान;

णट्टग. त्रि० (नर्तक) નૃત્ય કરનાર.

णट्टमाल. पुं० (नर्त्तमाल) વૃક્ષ વિશેષ.

णट्टमालय. पुं० (नृत्यमालक) વૈતાઢ્ય પર્વતની ખંડપ્રપાત ગુફાનો સ્વામી દેવતા.

णट्टवत्थु. न० (नाट्यवस्तु) નાચ, નાટક આદિનું પ્રતિપાદન કરનાર શાસ્ત્ર; ૨૯ પાપશ્રુતમાંનું એક.

णट्टविहि. (नाट्यविधि) નાટ્ય કળા; નાટક કરવાની વિધિ-રીતિ.

णट्ठ. त्रि० (नष्ट) નાશ પામેલ; નષ્ટ થયેલ. (૨) રાતદિવસનું ૧૭ મુ મુહૂર્ત.

णट्ठवंत. पुं० (नष्टवत्) અહોરાત્રનું ૨૬ મુ મુહૂર્ત.

णट्ठसुइअ. त्रि० (नष्टश्रुतिक) બહેરો.

णड. पुं० (नट) નાટક કરનારની એક જાત; નટ.

णडखाइता. स्त्री० (नटखादिता) એક જાતની પ્રવ્રજ્યા; નાટકની માફક ધર્મશૂન્ય કથા કરીને આજીવિકા ચલાવવી તે.

णडिय. त्रि० (   ) પીડિત.

णडी. स्त्री० (नटी) નટની સ્ત્રી, નટડી. (૨) નાચનાર સ્ત્રી. (૩) એક જાતની લિપિ.

णणंदा. स्त्री० (ननान्दृ) નણંદ; પતિની બ્હેન.

णत. त्रि० (नत) નમેલ. (૨) પુ० નત નામે એક વિમાન.

णत्त. न० (नक्त) રાત્રિ.

णत्तिआ. स्त्री० (नप्तृका) દીકરાની દીકરી. (૨) દીકરીની દીકરી.

णत्तु. पु० (नप्तृ) }
णत्तुअ. पु० (नप्तृक) } પૌત્ર; પુત્રનો પુત્ર. (૨) દૌહિત્ર; પુત્રીનો પુત્ર.

णत्तुआ. स्त्री० (नप्तृका) જુઓ 'णत्तिआ' શબ્દ.

णत्तुआवइ. पुं० (नप्तृकापति) પૌત્રીનો વર.

णत्तुणी. स्त्री० (नप्तृकिनी) દીકરાના દીકરા કે દીકરીના દીકરાની વહુ

णत्तुई. स्त्री० (नप्तृकी) જુઓ 'णत्तिआ' શબ્દ.

णत्तुणिअ. पुं० (नप्तृक) પુત્રનો પુત્ર; પૌત્ર.

णत्तुणिया. स्त्री० (नप्तृका) દીકરાની દીકરી.

णत्थ. त्रि० (न्यस्त) સાધુને વાસ્તે સ્થાપી રાખેલ. (૨) નથ; બળદની નાથ.

णत्थि. अ० (नास्ति) નથી.

णत्थिअ. त्रि० (नास्तिक) નાસ્તિક; અક્રિયાવાદી.

णत्थित्त. न० (नास्तित्त्व) નાસ્તિત્વ; અસ્તિત્વનો અભાવ.

णद. पुं० (नद) નાદ; અવાજ.

णदी. स्त्री० (नदी) નદી. (૨) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

णद्दिय. न० (नर्दित) બળદ વગેરેનો અવાજ.

णद्ध. त्रि० (नद्ध) બાંધેલ.

णपुंसग. न० (नपुंसक) નપુંસક; નામર્દ.

णपुंसगपण्णवणी. स्त्री० (नपुंसकप्रज्ञापनी) નપુંસકના લક્ષણ બતાવનારી ભાષા.

णपुंसगलिंगसिद्ध. पु० (नपुंसकलिङ्गसिद्ध) નપુંસકપણે સિદ્ધ થાય તે.

णपुंसगवयण. न० (नपुंसकवचन) નાન્યતર જાતિના શબ્દ.

णपुंसगवेद. पु० (नपुंसकवेद) ત્રણ વેદમાંનો એક.

णपुंसगवेदग. }
णपुंसगवेदय. } पु० (नपुंसकवेदक) નપુંસક વેદવાળો જીવ.

णपुंसगवेय. पुं० (नपुंसकवेद) જુઓ "णपुंसगवेद" શબ્દ.

णपुंसगवेयग पुं० (नपुंसकवेदक) જુઓ "णपुंसगवेदग" શબ્દ.

णपुंसय. न० (नपुंसक) જુઓ "णपुंसग" શબ્દ.

णपुंसयवेयणिज्ज. न० (नपुंसकवेदनीय) જેથી નપુંસકપણું વેદવામાં આવે તેવી એક મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ.

णभ. न० (नभस्) આકાશ.

णमसूर पु० (नमसूर) शत्रु

णमसण न० } (नमस्यन) नमस्कार
णमसणया स्त्री० } करवो ते

णमसणिज्ज त्रि० (नमस्यनीय) नमस्कार करवा योग्य

णमंसिय त्रि० (नमस्यित) नमस्कार करेल नमेल

णमण न० (नमन) नमन, प्रणाम

णमणी स्त्री० (नमनी) बीजी गौण आज्ञा

णमि पु० (नमि) चार प्रत्येकबुद्धमाना एक प्रत्येक बुद्ध (२) एकवीशमा तीर्थंकरनु नाम (३) वैताढ्यनी उत्तरश्रेणिमाना विद्याधरनो राजा (४) अंतगडदशा सूत्रना पहेला अध्ययनमा जेनो अधिकार छे एवा एक साधु

णमिपव्वज्जा स्त्री० (नमिप्रव्रज्या) ए नामनु उत्तराध्ययननु ९ मु अध्ययन

णमिय त्रि० (नमित) नम्र

णमिया स्त्री० (नमिता) ए नामनी एक स्त्री (२) ज्ञाताधर्मकथा सूत्रनु एक अध्ययन

णमुक्कार पु० (नमस्कार) नमस्कार

णमुदय पु० (नमुदय) ए नामनो गोशालानो एक श्रावक आजीविक मतनो एक उपासक

णमो अ० (नमस्) नमस्कार करवो ते

णमोकार } पु० (नमस्कार) नमस्कार (२)
णमोक्कार } पंचपरमेष्ठिमंत्र

णय पु० (नद) जुओ णद शब्द

णय अ० (नच) नहि

णय त्रि० (नत) नम्र थयेल नमेल (२) न० देव विमान विशेष

णय पु० (नय) अनेक धर्मवाळी वस्तुना एक धर्मनो बोध करावनार अभिप्राय नैगम आदि सात नयमानो गमे ते एक (२) मत, दृष्टि अपेक्षा (३) न्याय, नीति (४) विधि

णयगइ स्त्री० (नयगति) नैगम आदि नयोए पोतपोताना मतनु पोषण-स्थापन करवु ते, परस्पर सापेक्ष सर्व नयोथी प्रमाणने बाध न आवे तेवी रीते वस्तुनु व्यवस्थापन करवु ते

णयण न० (नयन) आंख, नेत्र, चक्षु (२) ज्ञान निश्चय

णयय पु० (नवत) एक जातनु ऊननु बनावेलु अस्तर

णयर न० (नगर) नगर जया हवनकी वस्तु उपर कर न होय तेवु शहेर

णयरगुत्तिय पु० (नगरगुप्तिक) नगर रक्षक, कोटवाळ

णयरी स्त्री० (नगरी) नगरी, राजधानीनु शहेर

णर पु० (नर) नर मनुष्य पुरुष

णरकंतप्पवाय न० (नरकान्ताप्रपात) जंबूद्वीपना मेरु पर्वतनी उत्तरमा आवेली नरकान्ता नदीनो दरोडो

णरकंता स्त्री० (नरकान्ता) रुकिम पर्वतना महापुंडरीक द्रहमाथी दक्षिण तरफ नीकळेली एक महानदी

णरकंतकूड न० (नरकान्ताकूट) रुकिम पर्वत उपरना आठ कूटमानु चोथु कूट-शिखर

णरग पु० (नरक) नरकावासो नारकीना जीवोने रहेवानु स्थान

णरगपाल पु० (नरकपाल) नरकना रक्षक पंदर जातना परमाधार्मिक

णरगविभत्ति स्त्री० (नरकविभक्ति) नरकना विभाग (२) तेनु प्रतिपादन करनार सूयगडांगसूत्रनु पांचमु अध्ययन

णरगावास पु० (नरकावास) नरकावासो, नारकीनु स्थान

णरगिंद पु० (नरकेन्द्र) મ્હોટામા મ્હોટો નરકાવાસો
णरदेव. पु० (नरदेव) ચક્રવર્તી (૨) એ નામનો ઋષભદેવ સ્વામિનો એક પુત્ર
णरय पु० (नरक) રત્નપ્રભાદિ સાત નરક
णरवइ पु० (नरपति) માણુસનો સ્વામી, નાયક રાજા
णरवरीसर. पु० (नरवरेश्वर) શ્રેષ્ઠ રાજા
णरवसह पु० (नरवृषभ) ઉત્તમ પુરૂષ
णरसीह पु० (नरसिंह) પુરૂષમા સિંહ સમાન (૨) અરધા ભાગમા પુરૂષના અને અરધા ભાગમા સિંહના આકારવાળો.
णराहिव पु० (नराधिप) રાજા
णरिंद पु० (नरेंद्र) રાજા, ચક્રવર્તી આદિ
णरिंदकंत न० (नरेंद्रकान्त) દેવ વિમાન વિશેષ
णरिंदवसह पु० (नरेन्द्रवृषभ) મ્હોટો રાજા
णरिंदुत्तरवडिंसग न० (नरेंद्रोत्तरावतंसक) દેવ વિમાન વિશેષ
णरीसर. पु० (नरेश्वर) રાજા
णल. पु० (नल) એક જાતની વનસ્પતિ (૨) નલ, વૈશ્રમણુનો પ્રખ્યાત પુત્ર
णलदाम पु० (नलदामन्) એ નામનો એક વણુકર
णलिण न० (नलिन) થોડુ રાતુ કમળ (૨) ૮૪ લાખ નલિનાંગ પ્રમાણુનો કાળ વિભાગ (૩) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૪) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણુ ખાડાની મેરૂ તરફથી સાતમી વિજય (૫) સાતમી વિજયનો રાજા (૬) જમ્બૂસુદર્શનની પૂર્વમા આવેલી એક નાર
णलिणंग न० (नलिनाङ्ग) ૮૪ લાખ પદ્મ પ્રમાણુનો કાળ વિભાગ
णलिणकूड पु० (नलिनकूट) સીતા મહા નદીને ઉત્તર કિનારે અને આવર્ત વિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરનો વખાર પર્વત
णलिणगुम्म पु० (नलिनगुल्म) શ્રેણિક રાજાની સ્ત્રી નલિનગુલ્માનો પુત્ર (૨) મહાપદ્મસ્વામીના વખતનો એક રાજા (૩) આઠમા દેવલોકનુ એ નામનુ એક વિમાન (૪) એ નામનુ એક અધ્યયન.
णलिणवण. न० (नलिनवन) પુષ્કલાવતી વિજયમા પુણ્ડરીક નગરીની ઉત્તર પશ્ચિમ દિશામા આવેલુ એક ઉદ્યાન
णलिणा स्त्री० (नलिना) એક વાવનુ નામ
णलिणावई स्त्री० (नलिनावती) મહા વિદેહ ક્ષેત્રની એક વિજય, એ નામનો એક પ્રદેશ
णलिणिवण न० (नलिनीवन) પદ્મલતાનુ વન
णलिणी. स्त्री० (नलिनी) કમલિની, પદ્મલતા
णलिणीवण. न० (नलिनीवन) એ નામનુ એક ઉદ્યાન.
णव त्रि० (नव) નવીન, નવુ, તાજુ
णव त्रि० (नवन्) નવ, ૯ ની સખ્યા
णवइ. स्त्री० (नवति) નેવુની સખ્યા, ૯૦
णवंग. न० (नवाङ्ग) બે કાન, બે આખ, બે નાસિકા (નસકોરા), જીભ, સ્પર્શ અને મન એ નવ અગ જાગૃત થતા જુવાની પ્રગટે છે
णवणउइ स्त्री० (नवनवति) ૯૯, નવાણુ.
णवणवमिया स्त्री० (नवनवमिका) નવનવ-૮૧ દિવસનુ એક અભિગ્રહ તપ
णवणीइया स्त्री० (नवनीतिका) એક પ્રકારની વનસ્પતિ
णवणीय } **णवनीत** पु० न० (नवनीत) માખણુ
णवबंभचेर न० (नवब्रह्मचर्य) નવ પ્રકારના બ્રહ્મચર્યનુ પ્રતિપાદન કરનાર
णवम त्रि० (नवम) નવમો-મી-મુ
णवमालिया स्त्री० (नवमालिका) એ નામની એક વેલ
णवमिया स्त्री० (नवमिका) કિંપુરૂષના ૯૬-સુપુરૂષની બીજી અગ્રમહિષી (૨) શક્રે-

न्द्रनी छठ्ठी अग्रमहिषी. (३) मन्दर पर्वतनी पश्चिमे आवेला रुचक पर्वतना रुचकोत्तम नामना शिखर उपर वसनारी एक दिशाकुमारी. (४) नवमिका देवी.

णवमी. स्त्री० (नवमी) नोम.

णवय. पुं० (नवत) एक जातनुं उननुं कपडुं.

णवरं. } **णवरिं.** } अ० (नवरम्) पण आटलुं विशेष; अंतर; पूर्वना अतिदेश करतां कंइक विशेषता द्योतक.

णवलग. पुं० (नवलक) जाळ.

णविय. त्रि० (नव्य) नवुं.

णसण. न० (न्यसन) मुकवुं; आरोपण करवुं ते.

णह. न० (नभस्) आकाश.

णह. पुं० (नख) नख. (२) करज; देणुं.

णहच्छेदणय. न० (नखच्छेदनक) नख उतारवानुं हथीआर; नेरणी.

णहयल. न० (नभस्तल) आकाश.

णहसिर. न० (नखशिरस्) } **णहसिहा.** स्त्री० (नखशिखा) } नखनो आगलो भाग.

णहहरणी. स्त्री० (नखहरणी) नख उतारवानुं शस्त्र; नेरणी.

णहि. पुं० (नखिन्) नहोरवाळां प्राणी; शिकारी प्राणीओ.

णहि. अ० (नहि) निषेधार्थक अव्यय; नहि.

णहु. अ० (नहु) नहि; निषेधार्थक अव्यय.

णाअ. त्रि० (ज्ञात) जाणेलु. (२) न० दृष्टांत.

णाइ. स्त्री० (ज्ञाति) ज्ञाति; जाति; नात; (२) सजातीय माता पितादि संबंधी. (३) ज्ञान; बोध.

णाइ. त्रि० (ज्ञातिन्) जेणे सर्व पदार्थो ज्ञात-जाणेला छे ते; सर्वज्ञ.

णाइ. अ० (नाति) थोडुं; अल्प.

णाइ. पुं० (ज्ञाति) इक्ष्वाकु वंशमां उत्पन्न थयेल क्षत्रिय विशेष.

णाइं. अ० (नञ्) नहि.

णाइपुत्त. पुं० (ज्ञातिपुत्र) } **णाइसुय.** पुं० (ज्ञातिसुत) } भगवान् श्री महावीर.

णाइय. त्रि० (नादित) नाद करेल; पोकारेल. (२) न० पडछंदो; प्रतिध्वनि. (३) अवाज; शब्द.

णाइल. पुं० (नागिल) आर्य वज्रसेनना अंतेवासी.

णाइला. } **णाइली.** } स्त्री० (नागिला) जैन मुनिओनी एक शाखा.

णाइवंत त्रि० (ज्ञातिमत्) स्वजातीय; नातिलो.

णाग. पुं० (नाग) भवनपति देवोनी नागकुमार नामे एक जात. (२) त्रि० नाग वंशमां उत्पन्न थयेल. (३) पुं० हाथी. (४) नागकुमार देवतानो महोत्सव. (५) सर्प. (६) आर्यरक्षितना शिष्य; एनामना आचार्य. (७) नागकेसर; एक जातनुं झाड. (८) ८ मा तीर्थंकरनुं चैत्यवृक्ष. (९) अमावास्यानी राते आवतुं चार (ध्रुव) स्थिरकरणमांनुं त्रीजुं करण. (१०) ए नामनो एक द्वीप अने एक समुद्र. (११) वल्गुविजयनी पूर्व सरहद उपरनो एक वखारा पर्वत. (१२) ए नामना एक गृहस्थ.

णागकुमार. पुं० (नागकुमार) नागकुमार देवता; भवनपतिनी एक जात.

णागकुमारराय. पुं० (नागकुमारराज) नागकुमारना राजा; धरणेंद्र.

णागकुमारिंद. पुं० (नागकुमारेन्द्र) नाग कुमारना इंद्र; धरणेंद्र.

णागग्गह. पुं० (नागग्रह) नाग देवताना आवेशथी थयेल रोग-ज्वर वगेरे.

णागजण्ण. पुं० (नागयज्ञ) नागपूजा; नाग देवतानो उत्सव.

णागज्जुण. पुं० (नागार्जुन) हिमवंत आचार्यना शिष्य.

णागणिय. न० (नाग्न्य) નગ્નભાવ; નિર્ગ્રંથભાવ; સંયમ અનુષ્ઠાન.

णागदंत. પું૦ (नागदन्त) લોઢાની વાંકી વળેલી ખીંતી.

णागदत्त. પું૦ (नागदत्त) એ નામના એક રાજપુત્ર. (૨) બળરાજાની સ્ત્રી સુભદ્રાના પુત્ર.

णागदत्ता. સ્ત્રી૦ (नागदत्ता) ૧૬ મા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનું નામ.

णागदार. ન૦ (नागद्वार) સિદ્ધાયતનની પશ્ચિમ દિશામાં નાગકુમારના આવાસનું દ્વાર.

णागपइ. પું૦ (नागपति) નાગકુમાર દેવતાઓના રાજા; નાગેન્દ્ર.

णागपरियावणिया. સ્ત્રી૦ (नागपरियापनिका) એ નામનું એક કાલિક શ્રુત.

णागपव्वय. પું૦ (नागपर्वत) જમ્બૂદ્વીપના મંદર પર્વતની પશ્ચિમે શીતોદા નદીની ઉત્તરે આવેલો એક પર્વત.

णागपुर. ન૦ (नागपुर) હસ્તિનાપુર; કુરૂદેશનું મુખ્ય નગર.

णागफडा. સ્ત્રી૦ (नागफणा) સર્પની ફેણ. (૨) નાગકુમાર દેવતાનું મુગટમાં રહેલું ચિહ્ન.

णागबाण. પું૦ (नागबाण) એક જાતનો દિવ્ય (દૈવી) ઘોડો.

णागभद्द. પું૦ (नागभद्र) નાગદ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

णागभूय. ન૦ (नागभूत) આર્ય રોહણ સ્થવિરથી નીકળેલ ઉદ્દેહ ગણનું પ્રથમ કુળ.

णागमहाभद्द પું૦ (नागमहाभद्र) નાગદ્વીપનો અધિપતિ દેવતા.

णागमहावर. પું૦ (नागमहावर) નાગસમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.

णागमित्त. પું૦ (नागमित्र) આર્યમહાગિરીના એક શિષ્ય.

णागर. ત્રિ૦ (नागर) નગરમાં રહેનાર મનુષ્ય; નાગરિક.

णागराज. પું૦ (नागराज) નાગકુમાર દેવતાનો રાજા.

णागरी. સ્ત્રી૦ (नागरी) નગરમાં રહેનાર સ્ત્રી. (૨) એક જાતની લિપિ; હિન્દી લિપિ.

णागरुक्ख. પું૦ (नागवृक्ष) નાગવૃક્ષ.

णागलया. સ્ત્રી૦ (नागलता) નાગલતા; નાગરવેલ.

णागवर. પું૦ (नागवर) પ્રધાન હાથી; ઉત્તમ હસ્તી. (૨) નાગસમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા. (૩) ઉત્તમ સર્પ.

णागवीही. સ્ત્રી૦ (नागवीथी) શુક્રની નવ વીથીમાંની એક.

णागसिरी. સ્ત્રી૦ (नागश्री) પ્રતિષ્ઠાનપુર નગરના નાગવસુ શેઠની સ્ત્રી અને નાગદત્તની માતા. (૨) ચંપા નગરીના સોમ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી કે જેણે ધર્મરૂચિ નામના તપસ્વી મુનિને કડવી તુંબીનું શાક વહોરાવ્યું હતું.

णागसुहुम. ન૦ (नागसूक्ष्म) એ નામનું એક લૌકિક શાસ્ત્ર.

णागहत्थि. પું૦ (नागहस्तिन्) આર્ય નન્દિલક્ષમણના શિષ્ય.

णागिंद. પું૦ (नागेन्द्र) નાગકુમારના ઇન્દ્ર.

णागी. સ્ત્રી૦ (नागी) નાગણી; સાપણી.

णागेंद પું૦ (नागेन्द्र) જુઓ " णागिंद " શબ્દ.

णागोद. પું૦ (नागोद) એ નામનો સમુદ્ર.

णाड. ન૦ (नाट्य) જુઓ " णट्ट " શબ્દ.

णाडइज्ज. ત્રિ૦ (नाटकीय) નાટકનાં પાત્ર; એક્ટર.

णाडइणी. સ્ત્રી૦ (नाटकिनी) નટી; નાચનાર સ્ત્રી.

णाडय. ન૦ (नाटक) નાટક. (૨) પું૦ નાટક કરનાર; નાચ કરનાર.

णाडीय. पुं० (नाडीक) વનસ્પતિ વિશેષ.

णाण. न० (ज्ञान) જ્ઞાન; સમજણ; બોધ. (૨) આભિનિબોધિક જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યાયજ્ઞાન અને કેવળજ્ઞાન એ પાંચ પ્રકારમાંનું ગમે તે એક. (૩) પન્નવણા સૂત્રના ત્રીજા પદના દશમા દ્વારનું નામ.

णाणकसायकुसील. पुं० (ज्ञानकषायकुशील) જ્ઞાન આશ્રિત કષાય કુસીલ.

णाणकुसील. त्रि० (ज्ञानकुशील) જ્ઞાનને દૂષિત બનાવનાર.

णाणत्त. न० (नानात्व) } નાના પ્રકાર;
णाणत्ता. स्त्री० (नानाता) } નાના ભાવ; નાનાપણું.

णाणपुरिस. पुं० (ज्ञानपुरुष) જ્ઞાનવાન્ પુરૂષ; જ્ઞાન પ્રધાન પુરૂષ.

णाणपुलाअ. पुं० (ज्ञानपुलाक) જ્ઞાનને નિઃસાર બનાવનાર પુલાક લબ્ધિવાળો સાધુ

णाणप्पओस. पुं० (ज्ञानप्रदोष) શ્રુત આદિ જ્ઞાનમાં અથવા જ્ઞાનીમા અપ્રીતિ-દ્વેષ કરવો તે; જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધવાનો એક હેતુ.

णाणप्पकार. त्रि० (नानाप्रकार)નાના પ્રકારનું; વિચિત્ર.

णाणप्पवाय. न० (ज्ञानप्रवाद) એ નામનું પાંચમુ પૂર્વશાસ્ત્ર.

णाणवि. त्रि० (ज्ञानवित्) જ્ઞાનવાળો.

णाणविसंवायणाजोग. पु० (ज्ञानविसंवादनायोग) જ્ઞાની સાથે ખોટા ઝઘડા, મિથ્યા વિવાદ કરવો તે; જ્ઞાનાવરણીય બાંધવાનો એક હેતુ.

णाणा. अ० (नाना) નાના પ્રકાર;અનેક વિધ.

णाणायार. पुं० (ज्ञानाचार) - કાળે-અવસરે ભણવું. (૨) વિનય સહિત ભણવું. (૩) બહુ માનપૂર્વક ભણવું. (૪) ઉપધાન તપ સહિત ભણવું. (૫) અનિહ્નવપણે ભણવું. (૬) શબ્દ. (૭) અર્થ. (૮) તદુભય-શબ્દ અને અર્થ બંનેને ગોઠવ્યા સિવાય ભણવું, એ આઠ જ્ઞાનોત્તેજક અનુષ્ઠાન તે જ્ઞાનાચાર.

णाणावरण पुं० (ज्ञानावरण) જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવામાં આડે આવતું આઠ કર્મમાંનું પહેલું કર્મ.

णाणावरणिज्ज. न० (ज्ञानावरणीय) જ્ઞાન શક્તિને દબાવનાર આઠ કર્મમાંનું પહેલું કર્મ.

णाणाविह. त्रि० (नानाविध) નાના પ્રકારનું; અનેક પ્રકારનું.

णाणि. त्रि० (ज्ञानिन्) જ્ઞાનિ; યથાર્થ તત્ત્વ સ્વરૂપ જાણનાર.

णात. पुं० (ज्ञात) વંશ વિશેષ. (૨) त्रि० વંશ વિશેષમાં ઉત્પન્ન થયેલ. (૩) पुं० એ નામનું એક આર્યકુળ કે જેમાં મહાવીર સ્વામી ઉત્પન્ન થયા હતા. (૪) त्रि० જ્ઞાત કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

णातकुमार. पुं० (ज्ञातकुमार) જ્ઞાત વંશના એક રાજકુંવર.

णातखंड. न० (ज्ञातखण्ड) એ નામનું એક વન કે જ્યાં મહાવીરસ્વામીએ દીક્ષા લીધી હતી.

णाति. स्त्री० (ज्ञाति) સ્વજન; સંબંધી.

णाद. पु० (नाद) ઘોષ; અવાજ.

णादित. } त्रि० (नादित) નાદ કરેલ; અ-
णादिय. } વાજ કરેલ.

णाभि. पुं० (नाभि) ગાડાનો એક ભાગ. (૨) નાભિ; ડુંટી. (૩) ઋષભદેવ પ્રભુના પિતાનું નામ; પંદરમા કુલકર.

णाभिरसहरणी. स्त्री० (नाभिरसहरणी) નાભિની નાળ.

णाम. पुं० (नाम) પરિણામ; ભાવ; સંજ્ઞા વિશેષ. (૨) નમન.

णाम अ० (नाम) વાક્યાલંકાર, પાદપૂરણ (૨) ન૦ અભિધાન, નામ (૩) સભાવના (૪) જેના યોગે શરીર, રૂપ, બાંધો, આકૃતિ, જાતિ વગેરે શારીરિક સંપત્તિ શુભ કે અશુભ પ્રાપ્ત થાય છે તે નામકર્મ (૫) આમન્ત્રણ સંબોધન (૬) પ્રસિદ્ધિ, ખ્યાતિ (૭) અનુજ્ઞા, અનુમતિ

णाम न० (नामन्) નામ, આખ્યા, અભિધાન.

णामंकिय त्रि० (नामाङ्कित) નામાંકિત નામવાળુ

णामकम्म न० (नामकर्मन्) નામકર્મ, આઠ કર્મમાંનુ છઠ્ઠુ કર્મ

णामकरण. न० (नामकरण) નામકરણ સંસ્કાર, બારમે દિવસે બાળકનુ નામ સ્થાપવું તે.

णामगुत्त / णामगोय न० (नामगोत्र) નામ અને ગોત્ર કર્મની પ્રકૃતિ

णामण न० (नमन) નમવુ, નીચુ કરવુ

णामधिज्ज / णामवेज्ज / णामधेय न० (नामधेय) નામ, અભિધાન

णामपुरिस पु० (नामपुरुष) નામનો પુરૂષ (૨) જેનુ નામ પુરૂષ છે તે

णामय पु० (नामक) નામ, સંભાવના

णामलोग पु० (नामलोक) નામનો લોક, જેનું નામ લોક રાખવામાં આવ્યુ હોય તે.

णामवीर. पु० (नामवीर) વીર એવું નામ ધરાવનાર જીવ વા અજીવ પદાર્થ

णामसच्च न० (नामसत्य) સત્ય જેવું નામ છે તે, નામનુ સત્ય

णामिंद. पु० (नामेन्द्र) નામનો ઇંદ્ર, જેમાં ઈંદ્રના ગુણ નથી પણ કેવળ નામ જેનું ઇંદ્ર છે તે (૨) ઇંદ્રનું નામ

णामिय न० (नामिक) વાચક શબ્દ, પદ

णाय पु० (न्याय) ન્યાય, નીતિ (૨) ઉપપત્તિ, પ્રમાણ

णाय त्रि० (ज्ञात) જાણેલું, સમજેલુ, (૨) ન૦ ઇક્ષ્વાકુ વંશનુ એક અવાંતર કુળ, મહાવીર સ્વામીનુ કુળ (૩) ત્રિ૦ તે વંશમાં જન્મ પામેલ (૪) ન૦ દૃષ્ટાંત (૫) જ્ઞાતા સૂત્રનો અર્થ મતલબ

णाय. पु० (नाद) નાદ, અવાજ, બૂમ

णायक. पु० (नायक) નાયક, નેતા

णायकुमार. पु० (ज्ञातकुमार) જુઓ "णातकुमार" શબ્દ

णायकुल न० (ज्ञातकुल) એ નામનો એક વંશ

णायकुलचंद. पु० (ज्ञातकुलचन्द्र) / णायकुलनंदण पु० (ज्ञातकुलनन्दन) ભગવાન્ શ્રી મહાવીર.

णायखंड. न० (ज्ञातखण्ड) જુઓ "णातखंड" શબ્દ

णायग पु० (नायक) નાયક, નેતા (૨) પ્રરૂપણા કરનાર

णायपुत्त पु० (ज्ञातपुत्र) જ્ઞાતવંશમાં ઉત્પન્ન થએલ, જ્ઞાત-અખ્યાત સિદ્ધાર્થરાજાના પુત્ર મહાવીરસ્વામી.

णायय पु० (नायक) નાયક, નેતા

णायसंड न० (ज्ञातखण्ड) ક્ષત્રિયકુણ્ડપુરની બહારનુ ઉદ્યાન, જ્યાં મહાવીર સ્વામીએ દીક્ષા લીધી

णायसुय. पु० (ज्ञातपुत्र) ભગવાન્ શ્રી મહાવીર

णायसुय न० (ज्ञातश्रुत) જ્ઞાતાધર્મકથા નામનો જૈન આગમ ગ્રંથ

णाया स्त्री० (ज्ञाता) જેમાં દૃષ્ટાંત સહિત અધિકાર છે એવું જ્ઞાતા નામનું છઠ્ઠું અંગસૂત્ર

णायाधम्मकहा स्त्री० (ज्ञाताधर्मकथा) જેમાં દૃષ્ટાંત સહિત અધિકાર છે એવું એ નામનું છઠ્ઠુ અંગસૂત્ર

णारय. पुं० (नारद) नारद ऋषि. (२) सोर्यपुर नगरना राजा समुद्रविजयनो दीकरो. (३) गन्धर्वना लश्करनो आधपति गंधर्व.

णारय. पुं० (नारक) नरकमां उत्पन्न थयेल प्राणी; नरकना जीव; नारकी.

णारयपुत्त. पुं० (नारदपुत्र) भगवान् महावीरस्वामीना एक शिष्यनुं नाम.

णाराय. न० (नाराच) सामसामे बे वस्तुनो मर्कटबंध; छ संघयणमांनुं त्रीजुं संघयण

णारायण. पुं० (नारायण) दशरथ राजाना पुत्र रामना भाई लक्ष्मणनुं अपर नाम.

णारिकंता. स्त्री० (नारीकान्ता) नीलवंत पर्वतथी नीकळी उत्तर तरफ रम्मकवास क्षेत्रमां वहेती एक महानदी.

णारिकंताकूड. न० (नारीकान्ताकूट) नीलवंत पर्वतनुं छठ्ठुं कूट.

णारी. स्त्री० (नारी) नारी; स्त्री जाति.

णारीकंतप्पवाय. पुं० (नारीकान्ताप्रपात) ए नामनो एक द्रह.

णारीकंता. स्त्री० (नारीकान्ता) जुओ "णारिकंता" शब्द.

णाल. न० (नाल) कमळ आदिनो दांडो; कंद उपरनो भाग. (२) नाळ; डुंटी.

णालंदइज्ज. न० (नालन्दीय) सूयगडांगसूत्रना बीजा श्रुतस्कंधना छठ्ठा अध्ययननुं नाम. (२) त्रि० नालन्दा संबंधी.

णालंदा. स्त्री० (नालन्दा) राजगृह नगरनो ए नामनो एक लत्तो-महोल्लो.

णालंदिज्ज. न० (नालदीय) नालंदीय नामे सूयगडांग सूत्रनुं २३ मुं अध्ययन.

णालिएर. पुं० (नारिकेल) नाळीएरी; नाळीएरनुं झाड. (२) न० तेनां फळ.

णालिबद्ध. न० (नालबद्ध) नाळबंध-नाळीवाळां फुल; जाय, जूई, मोगरादि.

णालिया. स्त्री० (नालिका) कमळ आदिनी दांडी; नालिका. (२) द्यूतक्रीडा. (३) कसुंबा नामनुं झाड. (४) ए नामनी वेल. (५) समय मापवानुं यंत्र; घडी.

णालियाखेड्ड. न० (नालिकाखेट) द्युतक्रीडा विशेष; एक प्रकारनो जुगार. (२) ग्रहोनी गति समजवाने माटे घडी जेवी नळी बनाववामां आवे ते. (३) कमळआदिनी नालिका छेदवानी कळा.

णालियावद्ध. न० (नालिकाबद्ध) नालिका-दांडीवाळां फूल.

णाली. स्त्री० (नाली) वखत मापवानी घडी. (२) एक जातनी वेल.

णाली. स्त्री० (नाडी) नाडी; सिरा; नस.

णालीय. त्रि० (नालीय) नाल संबंधी.

णावण. न० ( ) दान.

णावा. स्त्री० (नौका) नाव; वहाण; जहाज.

णावापूरय. पुं० ( ) अंजलि; खोबो.

णावावणियग. पुं० (नौवाणिज्यक) नौका द्वारा व्यापार करनार.

णावासंतारिम. न० (नौसंतार्य) ज्यां वहाण चाली शके तेटलुं पाणी.

णाविय. पुं० (नाविक) वहाण चलावनार.

णाविया. स्त्री० (नौका) नौका; वहाण.

णास. पुं० (नासा) नाक.

णास. पु० (न्यास) स्थापन; थापण.

णासा. स्त्री० (नासा) नाक; नासिका.

णासापुड. पुं० (नासापुट) नाकना फोयणां; नसकोरां.

णासि. त्रि० (नाशिन) नाश पामनार; नाशवंत.

णासिक्कपुर. न० (नासिक्यपुर) गोदावरी नदीना दक्षिणे आवेलुं ए नामनुं नगर.

णासियपुड. न० (नासिकापुट) जुओ "णासापुड" शब्द.

णासियासिंघाणग. न० (नासिकासिङ्घाणक) नाकनो मेल; लींट गुंगां वगेरे.

णाह. पुं० (नाथ) नाथ; धणी.

णि. अ० (नि) વધારો, અધિકતા (૨) નિશ્ચય (૩) નિયમ (૪) અધોભાગ, નીચે (૫) અભિમુખપણુ સન્મુખપણુ (૬) અલ્પપણુ લઘુપણુ

णि अ० (निर) આ અવ્યય નીચેના અર્થમા વપરાય છે (૧) નિશ્ચય (૨) અવિચ્છિન્નપણુ અતિશય (૩) પ્રતિષેધ, નિષેધ (૪) બહિર્ભાવ (૫) નિર્ગમન નિષ્ક્રમણ

णिअ ત્રિ૦ (निज) સ્વકીય, પોતાનુ

णिअइ. સ્રી૦ (निकृति) માયા કપટ

णिअट्ट પુ૦ (निवृत्त) નિવૃત્તિ

णिअट्टि સ્રી૦ (निवृत्ति) અધ્યવસાય વિશેષ (૨) મોહરહિત અવસ્થા

णिअट्टिबादर. } णिअट्टिबायर } ન૦ (निवृत्तिबादर) એ નામનુ આઠમુ ગુણસ્થાનક (૨) પુ૦ આઠમા ગુણસ્થાનકમા વર્તનાર જીવ

णिअट्टिय ત્રિ૦ (निवर्त्तित) પાછળી હઠાવેલ

णिअट्टिय. ત્રિ૦ (निर्वर्तित) રચેલ, બનાવેલ

णिअडि. સ્રી૦ (निकृति) માયા કપટ

णिअडिल्ल ત્રિ૦ (निकृतिमत्) કપટી માયાવી

णिअडिल्लया સ્રી૦ (निकृति) ઠગાઇ, માયા

णिअल ન૦ પુ૦ (निगड) પગની બેડી લોઢાની સાકળ

णिअड पु० (नियड) પ્રજ્ઞાધિષ્ઠાયક દેવ વિશેષ

णिइय ત્રિ૦ (नित्य) નિત્ય,

णिउज्जम ત્રિ૦ (निरुद्यम) ઉદ્યમ રહિત આળસુ

णिउण ત્રિ૦ (निगुण) નિયત નિશ્ચિત ગુણવાળુ

णिउण } णिउणिय } ત્રિ૦ (निपुण) નિપુણ, હોશિયાર (૨) સૂક્ષ્મ બુદ્ધિવાળો

णिउत्त ત્રિ૦ (नियुक्त) પ્રવૃત્ત કરેલ યોજેલ

णिउदजीव પુ૦ (निगोदजीव) નિગોદના જીવ

णिउय ત્રિ૦ (नियुत) સુસમત

णिउर પુ૦ (निउर) એક જાતનુ ઝાડ

णिउरंब ન૦ (निकुरम्ब) સમૂહ (૨) પુ૦ વૃક્ષ વિશેષ

णिओअ પુ૦ (नियोग) વ્યાપાર, ક્રિયા

णिओग. પુ૦ (नियोग) આજ્ઞા, હુકમ (૨) સમ્બન્ધ નિયોજન (૩) અનુયોગ સૂત્રની વ્યાખ્યા (૪) ગામ (૫) ક્ષેત્ર, ભૂમિ (૬) સયમ વ્યાગ

णिओद. } णिओय } પુ૦ (निगोद) નિગોદ, સાધારણ વનસ્પતિ (૨) કુટુમ્બ

णिंदण ન૦ (निन्दन) } णिंदणाया સ્રી૦ } णिंदणा સ્રી૦ (निन्दना) } નિન્દા કરવી. (૨) પશ્ચાત્તાપ કરવો

णिंदणिज्ज ત્રિ૦ (निन्दनीय) નિ દા કરવા યોગ્ય

णिंदा સ્રી૦ (निंदा) નિન્દા હેલના

णिंदिया. સ્રી૦ (निन्दिता) જેમા એ નાગ ઘાસ વગેરે નિંદામા આવે તે કૃષિ

णिंदु સ્રી૦ (निन्दु) મૃત વઝા સ્ત્રી, જેના છોકરા જીવતા નથી તેવી સ્ત્રી

णिंब પુ૦ (निम्ब) લીબડો (૨) ન૦ લીંબોળી, લીબડાના ફળ

णिंबालिया સ્રી૦ (निम्बगुलिका) લીંબોળી

णिकर પુ૦ (निकर) સમૂહ જથ્થો

णिकरण ન૦ (निकरण) નિશ્ચય, નિર્ણય (૨) દુ ખ ઉત્પાદન

णिकरिय ત્રિ૦ (निकरित) ચતરડાના સાર માથી ખેંચેલુ (૨) બધી રીતે શુદ્ધ કરેલ

णिकाइय ત્રિ૦ (निकाचित) હેતુ ઉદાહરણ આદિથી સિદ્ધ કરેલુ (૨) નિકાચિત, તુટે નહિ તેવુ (૩) વ્યવસ્થાપિત, નિયમિત (૪) ન૦ કર્મનુ નિબિડ બધન

णिकाम ન૦ (निकाम) નિશ્ચય, નિર્ણય (૨) અત્યત

णिकाय પુ (निकाय) મોક્ષ (૨) પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય

અને ત્રસકાય એ ૭ પ્રકારના જીવનો સમૂહ (૩) આવશ્યક, અવશ્ય કરવા યોગ્ય અનુષ્ઠાન વિશેષ

णिकाय पु० (निकाच) નિમન્ત્રણ કરવું, આમન્ત્રણ કરવું.

णिकायणा स्त्री० (निकाचना) કરણ વિશેષ, જેમા કર્મનો નિબિડ બંધ થાય તે

णिकुरंब न० (निकुरम्ब) સમૂહ (૨) કાળી મેઘ ઘટા

णिकेय पु० (निकेत) આવાસ, ઘર

णिक्क त्रि० ( ) શુદ્ધ, મેલ વગરનુ

णिक्कंकड. त्रि० (निष्कङ्कट) નિરાવરણ, આવરણ રહિત

णिक्कंखिय त्रि० (निष्काङ्क्षित) અન્ય દર્શનની આકાંક્ષા રહિત, પક્ષપાત રહિત (૨) न० આકાંક્ષાનો અભાવ

णिक्कंत त्रि० (निष्क्रान्त) ગૃહસ્થાશ્રમથી મુક્ત થઇને દીક્ષા લીધેલ

णिक्कंतार त्रि० (निष्क्रमितृ) બહાર નીકળનાર.

णिक्कंतार त्रि० (निष्कान्तार) જંગલથી બહાર પડેલ

णिक्कट्ठ त्रि० (निष्कृष्ट) દુબલા શરીરવાળો (૨) બહાર ખેંચેલ

णिक्कण त्रि० (निष्कण) કણ-ધાન્ય રહિત, અત્યન્ત ગરીબ

णिक्कमण. न० (निष्क्रमण) દીક્ષા, ચારિત્ર

णिक्कम्म. पु० (निष्कर्मन्) મોક્ષ (૨) સંવર, કર્મનો નિરોધ

णिक्कल त्रि० (निष्कल) કળા રહિત

णिक्कल त्रि० ( ) નક્કર

णिक्कलुण त्रि० (निष्करुण) દયા રહિત

णिक्कवय त्रि० (निष्कवच) આવરણ રહિત (૨) કવચ વિનાનો

णिक्कसण न० (निष्कसन) નિર્ગમન

णिक्कसाय. त्रि० (निष्कषाय) કષાય રહિત (૨) પુ० ભરતક્ષેત્રના એક ભાવી તીર્થંકર દેવ

णिक्काम त्रि० (निष्काम) અભિલાષા રહિત

णिक्कारण त्रि० (निष्कारण) } કારણ
णिक्कारणिय. त्रि० (निष्कारणिक) } રહિત

णिक्कासिय त्रि० (निष्कासित) નીકળેલ, કાઢી મુકેલ

णिक्किंचण त्रि० (निष्किञ्चन) નિષ્પરિગ્રહી

णिक्किरिय त्रि० (निष्क्रिय) ક્રિયા રહિત

णिक्किव. त्रि० (निष्कृप) કૃપા રહિત

णिक्कोडण न० (निष्कोटन) બન્ધન વિશેષ

णिक्कोरण न० (निष्कोरण) ફળ વગેરેનુ મોઢુ બંધ કરવુ તે

णिक्खंत. त्रि० (निष्क्रान्त) નીકળેલ (૨) સંસારમાંથી નીકળીને દીક્ષા લીધેલ

णिक्खम पु० न० (निष्क्रम) ઉપાધિ છોડી નીકળવુ-દીક્ષા લેવી તે મુખનો એક પ્રકાર

णिक्खमण न० (निष्क्रमण) સૂર્ય ચંદ્રનુ તેના માંડલામાંથી બહાર નીકળવુ તે (૨) દીક્ષા લેવી તે (૩) ઘરમાંથી બહાર નીકળવુ તે

णिक्खमणचरियणिबद्ध न० (निष्क्रमणचरितनिबद्ध) મહાવીરસ્વામી આદિ તીર્થંકરના દીક્ષા મહોત્સવ વગેરે દશ્ય બતાવનાર નાટ્યવિધિ, ૩૨ નાટકમાંનુ એક

णिक्खमणमहिमा पु० स्त्री० (निष्क्रमणमहिमन्) દીક્ષા મહોત્સવ

णिक्खमणाभिसेय पु० (निष्क्रमणाभिषेक) દીક્ષાનો અભિષેક, દીક્ષાની ક્રિયા

णिक्खित्त त्रि० (निक्षिप्त) છોડેલ, મૂકેલ (૨) વ્યવસ્થાપન કરીને રાખેલ (૩) રાંધવાના વાસણમાં રાખેલ

णिक्खित्तचरअ. त्रि० (निक्षिप्तचरक) રસોઇના વાસણમાંથી બહાર કઢાડયુ ન હોય તેવા આહારની ગવેષણા કરનાર

णिक्खुड. पु० (निष्कुट) પર્વત વિશેષ (२) नि० निष्कंप, स्थिर

णिक्खेव पु० (निक्षेप) नाखवुं ते (२) नामस्थापनादिरूपे निक्षेप करवो ते

णिक्खेवअ पु० (निक्षेपक) उपसंहार, आरोप- (२) नाखवुं ते

णिक्खेवणया } **णिक्खेवणा** } स्त्री० (निक्षेपणा) स्थापना

णिक्खोभ त्रि० (निःक्षोभ) क्षोभरहित

णिगम पु० (निगम) वेपारीओनुं निवास स्थान (२) वाणिआनो समूह (३) अभिग्रहविशेष (४) वेपार (५) निश्चित अर्थनो बोध

णिगर पु० (निकर) समूह जथ्थो, ढगलो

णिगरण न० (निकरण) कारण, हेतु

णिगरित } **णिगलिय** } त्रि० (निकरित) शोधन करेल, गाळीने शुद्ध करेल

णिगस. पु० (निकष) रेखा

णिगाम क्रि० वि० (निकाम) अतिशय, घणुं.

णिगास पु० (निकर्ष) परस्पर मेळाप करवो ते

णिगिण त्रि० (नग्न) वस्त्र रहित

णिगिणिण न० (नाग्न्य) नागना नागपणुं

णिगिगिहित्तार त्रि० (निग्रहीतृ) निग्रह करनार

णिगुण त्रि० (निर्गुण) गुण रहित

णिगुरुव न० (निकुरम्ब) जुओ ' णिउरंब ' शब्द

णिगूढ. त्रि० (निगूढ) गुप्त (२) मौन रहेल.

णिगोय पु० (निगोद) एक शरीरमां अनन्ता जीव होय ते अनन्तकाय

णिग्गअ त्रि० (निर्गत) नीकळेल

णिग्गंथ न० (नैर्ग्रन्थ्य) निर्ग्रंथना सिद्धान्त-प्रवचन (२) नि० निर्ग्रंथ संबंधी

णिग्गंथ पु० (निर्ग्रन्थ) बाह्याभ्यन्तर परिग्रह रहित निस्पृही जैन साधु

णिग्गंथधम्म पु० (निर्ग्रन्थधर्म) निर्ग्रन्थनो धर्म, जैन धर्म

णिग्गंथपावयण. न० (निर्ग्रन्थप्रवचन) जैन सिद्धांत जैन आगम

णिग्गंथी स्त्री० (निर्ग्रन्थी) साध्वी

णिग्गम *पु० (निर्गम) नीकळवुं ते* (२) उत्पत्ति जन्म (३) प्रस्थान प्रयाण

णिग्गमण न० (निर्गमन) नीकळवानो मार्ग.

णिग्गय त्रि० (निर्गत) नीकळेलुं (२) रहित अविद्यमान

णिग्गह पु० (निग्रह) निग्रह कबजामां राखवुं निरोध करवो

णिग्गहट्ठाण न० (निग्रहस्थान) वादमां प्रतिवादी जेनाथी पराजय ते निग्रह स्थान

णिग्गहदोस पु० (निग्रहदोष) पराजय स्थानरूप दोष

णिग्गाहि त्रि० (निग्राहिन्) निग्रह करनार

णिग्गुंडी स्त्री० (निर्गुण्डी) एक प्रकारनी गुच्छ वनस्पति

णिग्गुण त्रि० (निर्गुण) गुण रहित (२) गुणगनथी रहित

णिग्गूढ न० (निर्गूढ) स्थिर करेल स्थापेल

णिग्गोह पु० (न्यग्रोध) वडनुं झाड (२) वहेला तीर्थंकरनुं चैत्य वृक्ष (३) नाभि उपरना अवयवो सुंदर होय अने तेनी नीचेना साधारण होय तेवुं शरीरनुं एक प्रमाण

णिग्गोहपरिमंडल न० (न्यग्रोधपरिमण्डल) वडना वृक्षनी पेठे नाभि उपरना अवयवो सुंदर अने नीचेना बेडोळ तेवी जातनुं शरीरनुं एक संस्थान

णिग्घंटु पु० (निघण्टु) वैदिक कोश निघंटु शास्त्र

णिग्घाइय त्रि० (निर्घातित) प्रहार मारेल (२) हणायेल नाश पामेल

णिग्घाय पु० (निर्घात) वैक्रिय करेल वज्रनु पडवु (२) विजळीनु पडवु. (३) गर्जनाना कडाका. (४) झगानु वहेवु ते (५) विनाश.
णिग्घायण न० (निर्घातन) हणवु, मारवु, नाश करवो
णिग्घिण त्रि० (निर्घृण) निर्दय
णिग्घोस पु० (निर्घोष) अवाज, स्वर, महाध्वनि
णिघंटु. पु० (निघण्टु) ए नामनो वैदिककोष.
णिघस. पु० (निकष) कसोटीनो पत्थर.
णिचय. पु० (निचय) समूह; जथ्थो (२) कर्मसचय, कर्मबंध.
णिचिय त्रि० (निचित) निबिड, घट्ट, घाट्ट.
णिच्च. त्रि० (नित्य) नित्य, हमेशनु
णिच्चभत्त. न० (नित्यभक्त) दररोज भोजन लेवु ते
णिच्चय. पु० (निश्चय) निश्चय, चोक्कस करेल ठराव
णिच्चल. त्रि० (निश्चल) स्थिर; अचळ
णिच्चलपय. पु० न० (निश्चलपद) निश्चलपद, मोक्ष.
णिच्चवाय पु० (नित्यवाद) पदार्थने नित्य माननारनो मत
णिच्चाणिच्च त्रि० (नित्यानित्य) नित्यानित्य.
णिच्चालोग } पु० (नित्यालोक) ६२ मो
णिच्चालोय. } ग्रह. (२) त्रि० हमेशा प्रकाशवाळा
णिच्चुज्जोय } पु० (नित्योद्योत) ६३ मो
णिच्चुज्जोत. } महाग्रह. (२) त्रि० सदा प्रकाशयुक्त.
णिचेट्ठ. त्रि० (निश्चेष्ट) चेष्टारहित.
णिचेयणाय. न० (निश्चेतनक) चैतन्य वगरनुं शरीर: मृतदेह
णिच्चोउया स्त्री० (नित्यर्तुका) हमेशा रजस्वला रहेनार स्त्री

णिच्छइय. त्रि० (नैश्चयिक) निश्चय संबधी. (२) पु० निश्चय नय; परिणाम वाद.
णिच्छक्क त्रि० ( ) अवसरनो अजाण.
णिच्छय पु० (निश्चय) निर्णय; निश्चय. (२) अव्यभिचारी नियम. (३) मोक्ष (४) वास्तविक पदार्थनेज माननार द्रव्यार्थिक नय
णिच्छयणय. पु० (निश्चयनय) द्रव्यार्थिकनय, निश्चयनय.
णिच्छयन्नु त्रि० (निश्चयज्ञ) निश्चयार्थ जाणनार
णिच्छाय. त्रि० (निश्छाय) शोभा वगरनो; कदरुपो.
णिच्छारिय त्रि० (निस्तारित) पार पहोचाडेल
णिच्छिण्ण त्रि० (निस्तीर्ण) पार गयेल
णिच्छिण्ण. त्रि० (निच्छिन्न) जूदुं करेल, कापेल.
णिच्छिद्द त्रि० (निरिछद्र) छिद्र रहित.
णिच्छिय त्रि० (निश्चित) निश्चित-नक्की करेल
णिच्छीर त्रि० (निःक्षीर) क्षीर रहित
णिच्छुढ त्रि० (निःक्षिप्त) बहार नीकळेल
णिच्छुभणा. स्त्री० (निक्षोभणा) भर्त्सना; तिरस्कार.
णिच्छुभाविय त्रि० (निक्षेपित) बहार काढी मूकेल.
णिच्छुहणा. स्त्री० (निक्षेपणा) बहार काढवानी आज्ञा
णिच्छूढ न० (निष्ठ्यूत) थुंकवु ते
णिच्छूढ त्रि० (निक्षिप्त) बहार काढी मूकेल.
णिच्छोडणा. स्त्री० (निश्छोटना) निर्भर्त्सना; तिरस्कार.
णिजुत्त. त्रि० (नियुक्त) निमेलु, जोडेल तथा गोठवेलु.
णिजुद्ध न० (नियुद्ध) कोधपण् जातनी सलाह सधि स्वीकारवामा न आवे तेवुं युद्ध.

णिज्जप्प त्रि० (निर्याप्य) સત્ત્વ રહિત (ભોજન). (૨) નિર્વાહકારક.

णिज्जरण. न० (निर्जरण) નિર્જરા; કર્મનું ખરવું.

णिज्जरा. स्त्री० (निर्जरा) કર્મનું એક દેશથી ઝરવું-ખરવું તે; આત્માથી કર્મનું છુટા થવું; નવ તત્ત્વમાંનું એક.

णिज्जरिय. त्रि० (निर्जरित) ક્ષય કરેલ; નિર્જરા કરેલ.

णिज्जवश्र. } **णिज्जवग.** } त्रि० (निर्यापक) મ્હોટા પ્રાયશ્ચિત્તનો નિર્વાહ કરનાર. (૨) નિર્વાહ કરનાર. (૩) આરાધના કરનાર; આરાધક.

णिज्जवणा. स्त्री० (निर्यापना) પ્રાણિઓના પ્રાણને પ્રયાણ કરાવવાનું કૃત્ય; હિંસાનું એક નામ.

णिज्जाण. न० (निर्याण) જ્યાંથી પાછું આવવું ન હોય તેવું ગમન; મોક્ષ ગમન. (૨) સ્વતંત્ર ગમન. (૩) મરણકાળે શરીરમાંથી આત્માનું બહાર નીકળવું તે. (૪) નગરથી બહાર નીકળવુ તે. (૫) નગરમાંથી નીકળવાનો રસ્તો. (૬) નિસ્તાર; છેડો.

णिज्जाणभूमि. स्त्री० (निर्याणभूमि) જે ઠેકાણે નિર્વાણપદ મળ્યું હોય તે ભૂમિ.

णिज्जाणमग्ग. पुं० न० (निर्याणमार्ग) મોક્ષ માર્ગ. (૨) જીવને નીકળવાનો માર્ગ. (૩) નીકળવાનો રસ્તો; બહાર જવાનો માર્ગ.

णिज्जाणिय. त्रि० (नैर्याणिक) નિર્વાણ સમ્બધી; નિર્ગમ સંબંધી.

णिज्जाणियलेण. न० (नैर्याणिकलयन) નગરમાંથી નીકળવાના માર્ગમાંનુ મકાન.

णिज्जामग. } **णिज्जामय.** } पुं० (निर्यामक) ખલાસી

णिज्जाय. त्रि० (निर्यात) નીકળેલ.

णिज्जास. पुं० (निर्यास) ઝાડનો રસ; ગુંદર વગેરે ચીકણો પદાર્થ.

णिज्जिराण. त्रि० (निर्जीर्ण) ક્ષીણ; ક્ષય કરેલ.

णिज्जिय. त्रि० (निर्जित) જીતેલું.

णिज्जीव. न० (निर्जीव) સોનું આદિ ધાતુ મારવી તે; ૭૧ મી કળા. (૨) त्रि० જીવરહિત.

णिज्जुत्त. त्रि० (निर्युक्त) ખચીત. (૨) બંધાયેલ.

णिज्जुत्ति. स्त्री० (निर्युक्ति) યુક્તિ સહિત સૂત્રના અર્થ બતાવનાર; ગ્રંથ વિશેષ. (૨) વ્યાખ્યા; ટીકા.

णिज्जूढ. त्रि० (निर्यूढ) બહાર કાઢી મૂકેલ. (૨) સુંદર નહી તે.

णिज्जूह. न० (निर्यूह) બારસાખ પાસે બહાર કાઢેલું લાકડું; ઘોડલો. (૨) ગોખ. (૩) ગોખવાળુ ઘર.

णिज्जूहणया. } **णिज्जूहणा.** } स्त्री० (निर्यूहणा) પરિત્યાગ. (૨) વિરચના; નિર્માણ.

णिज्जोग. } **णिज्जोय** } पुं० (निर्योग) સેવક. (૨) વસ્ત્ર પાત્રાદિ ઉપકરણ; સામગ્રી.

णिज्झर. पु० (निर्झर) પહાડમાંથી ઝરતું પાણી; ઝરો.

णिज्झाइ. त्रि० (निध्यायिन्) જોનાર.

णिज्झाइत्तार. त्रि० (निध्यातृ) અનિર્ચિતા કરનાર.

णिज्झोसइत्तार. त्रि० (निर्झोषयितृ) પૂર્વનાં કરેલાં કર્મને ખપાવનાર.

णिट्ठवण न० (निष्ठापन) નિષ્પન્નવવું.

णिट्ठवय. त्रि० (निष्ठापक) સમાપ્ત કરનાર.

णिट्ठा. स्त्री० (निष्ठा) કાર્યસિદ્ધિ; કાર્યસમાપ્તિ. (૨) અન્ત; અવસાન.

णिट्ठाण. न० (निष्ठान) સારા ગુણવાળુ; સરકારેલ ભોજન.

णिट्ठाणकहा. स्त्री० निष्ठानकथा) એક પ્રકારની ભોજન કથા.

णिट्ठाभासि. स्त्री० (निष्ठाभाषिन्) निश्चयपूर्वक भाषण करनार

णिट्ठिक. त्रि० (नैष्ठिक) धर्ममां श्रद्धापूर्वक मग्न रहेनार.

णिट्ठिय. त्रि० (निष्ठित) स्वकार्य सिद्ध करेल-पुरुं करेल. (२) पुं० मोक्ष; परिसमाप्ति. (३) त्रि० समाप्तिवाळुं, निष्ठावाळु (४) न० खात्री; श्रद्धा.

णिट्ठिय. त्रि० (नैष्ठिक) निष्ठावाळा.

णिट्ठियट्ठ. त्रि० (निष्ठितार्थ) कृतकृत्य; कृतार्थ.

णिट्ठियट्ठि. त्रि० (निष्ठितार्थिन्) मुमुक्षु; मोक्षना इच्छनार.

णिट्ठुभय. त्रि० (निष्ठीवक) थुंकनार.

णिट्ठुर. त्रि० (निष्ठुर) निष्ठुर; कठोर; कठिन.

णिट्ठुवण. न० (निष्ठीवन) थुंक; बळखो. (२) त्रि० थुंकनार; बळखा आदि फेंकनार.

णिडल. } **णिडाल.** } न० (ललाट) ललाट; कपाळ.

णिणाय. पु० (निनाद) अवाज; ध्वनि.

णिण्ण. त्रि० (निम्न) नीचुं. (२) अ० नीचे; हेठे.

णिण्णगा. स्त्री० (निम्नगा) नदी.

णिण्णगर. त्रि० (निर्नगर) नगर बहार काढेल.

णिण्णिमेस. त्रि० (निर्निमेष) आंखना पलकारा रहित. (२) चेष्टा रहित. (३) अनुपयोगी.

णिण्हइया. स्त्री० (निह्नविकी) एक प्रकारनी लिपि.

णिण्हग } **णिण्हव.** } पु० (निह्नव) सिद्धांतना सत्य अर्थने गोपवनार; सत्यसिद्धांतना उत्थापक; जमाली आदि मिथ्यावादी.

णिण्हवग. त्रि० (निह्नावक) उत्थापन करनार; छुपावनार.

णिण्हवण. न० (निह्नवन) छुपाववु ते.

णितंब. पुं० (नितम्ब) पर्वतनी केड; पर्वतनो प्रांत भाग. (२) स्त्रीनी केडनो पाछलो भाग.

णितिउमाण. न० (नित्यावमान) ज्यां साधु नित्य वहोरवा जाय ते कुळ.

णितिग. त्रि० (नैतिक) नियत; नियमित. (२) नित्य पिंड लेनार.

णितिय. त्रि० (नित्य) हमेशनुं; सदानुं.

णितियवाइ त्रि० (नित्यवादिन्) पदार्थनुं एकांतपणे नित्यपणुं स्थापनार.

णितियवास. पु० (नित्यवास) हम्मेश एक ठेकाणे निवास करवो ते; स्थिरवास.

णितिया. स्त्री० (नित्या) जम्बुसुदर्शनानुं अपर नाम.

णित्त. न० (नेत्र) नेत्र; आंख.

णित्तल. त्रि० (निस्तल) तराणथी न उतरेल; अनिष्पन्न (२) निवृत्ति नहीं पामेल.

णित्तुप्प. त्रि० (   ) स्नेह रहित; घी आदिथी वर्जित.

णित्तुस. त्रि० (निस्तुष) फोतरां रहित; विशुद्ध.

णित्तेय. त्रि० (निस्तेजस्) तेज रहित. (२) वीर्य रहित.

णित्थरण. न० (निस्तरण) पार पामवुं.

णित्थाण. त्रि० (निःस्थान) स्थानभ्रष्ट.

णित्थार. पुं० (निस्तार) पार; छेडो. (२) बचाव; रक्षा. (३) उद्धार.

णित्थारणा. स्त्री० (निस्तारणा) पार पामवुं ते.

णित्थारिय. त्रि० (निस्तारित) बचावेल; रक्षण करेल.

णिदंसण. न० (निदर्शन) उदाहरण. (२) निरंतर जोवुं ते.

णिदा. स्त्री० (निदा) हिंसा. (२) भानसहित वेदना.

णिदाघ. पुं० (निदाघ) जेठ महिनानुं लोकोत्तर नाम.

णिदाण. न० (निदान) कारण; हेतु. (२) व्रतना फळनी प्राप्तिनो संकल्प. (३) मूळ कारण.

णिद्दाय पुं० } (निदाक) ભાનપૂર્વક વેદના
णिद्दाया. स्त्री० }

णिद्दाह. पुं० (निदाह) અસાધારણ દાહ.

णिद्दाह पुं० (निदाघ) જેઠ માસનું લોકોત્તર નામ. (૨) ઘામ; બફારો. (૩) ગરમીની મોસમ.

णिद्दड्ढ. पुं० (निर्दग्ध) સીમન્તકપ્રભા નામે નરકેન્દ્રથી પૂર્વની આવલિકામાનો ૨૧ મો નરકાવાસો. (૨) ત્રિ० બાળી નાખેલ; ભસ્મ કરેલ.

णिद्दड्ढमज्झ. पुं० (निर्दग्धमध्य) સીમન્તકપ્રભ નરકેન્દ્રની ઉત્તર આવલિકામાનો ૨૧ મો નરકાવાસો.

णिद्दढावत्त. पुं० (निर्दग्धावर्त) સીમન્તક નરકેન્દ્રની પશ્ચિમ આવલિકામાનો ૨૧ મો નરકાવાસો.

णिद्दड्ढोसिट्ठ पुं० (निर्दग्धावशिष्ट) સીમન્તક નરકેન્દ્રની દક્ષિણ આવલિકાનો ૨૧ મો નરકાવાસો.

णिद्दय त्रि० (निर्दय) નિર્દય, કરુણા રહિત.

णिद्दलण न० (निर्दलन) મર્દન; વિદારણ.

णिद्दा स्त्री० (निद्रा) નિદ્રા, ઉંઘ

णिद्दाणिद्दा. स्त्री० (निद्रानिद्रा) ગાઢનિદ્રા

णिद्दारिय. त्रि० (निर्दारित) ફાડેલ, કકડા કરેલ.

णिद्दिट्ठ त्रि० (निर्दिष्ट) કહેલ, દર્શાવેલ

णिद्दुद्धिया स्त्री० (निर्दुग्धिका) દૂધરહિત (ગાય વગેરે)

णिद्देस. पुं० (निर्देश) આજ્ઞા, હુકમ. (૨) લિંગ યા અર્થમાત્રનુ કથન. (૩) વિશેષ બાબતનું અભિધાન. (૪) નિશ્ચયપૂર્વક કથન. (૫) પ્રતિપાદન, નિરૂપણ.

णिद्देसग. } त्रि० (निर्देशक) નિર્દેશ કરનાર.
णिद्देसय }

णिद्देसवत्ति त्रि० (निर्देशवर्तिन्) આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર.

णिद्दोस. त्रि० (निर्दोष) નિર્દોષ, દોષરહિત.

णिद्ध. त्रि० (स्निग्ध) ચીકાસવાળું, ચિકણુ. (૨) સ્નેહવાળુ. (૩) સુંવાળુ. (૪) કાન્ત, તેજસ્વી. (૫) न० સ્નેહ, એક પ્રકારનો રસ

णिद्धंत. त्रि० (निर्ध्मात) અગ્નિમા નાખી ધમેલ, તપાવેલ-વિશુદ્ધ કરેલ. (૨) મળ રહિત.

णिद्धंधस. त्रि० (   ) નિર્દય; નિષ્ઠુર.

णिद्धण त्रि० (निर्धन) નિર્ધન, ગરીબ

णिद्धफास पुं० (स्निग्धस्पर्श) સ્નિગ્ધસ્પર્શ; ચીકાશ.

णिद्धमण न० (निर्ध्मान) તિરસ્કાર. (૨) पुं० યન્ત્ર વિશેષ.

णिद्धमण. न० (   ) ખાળ; મોરી

णिद्धम्म. त्रि० (निर्धर्म्म) ધર્મરહિત

णिद्धाडण न० (निर्घाटन) બહાર કાઢવુ તે.

णिद्धारण. न० (निर्धारण) ગુણ યા જાતિ આદિને લઈને સમુદાયના એક ભાગનુ પૃથક્કરણ (૨) નિશ્ચય, અવધારણ.

णिद्धूय त्रि० (निर्धूत) દૂર કરેલ.

णिद्धोभास त्रि० (स्निग्धावभास) સ્નિગ્ધપણાથી ચળકતુ.

णिधण. न० (निधन) નાશ, પર્યવસાન; છેડો.

णिधत्त. न० (निधत्त) એક પ્રકારનો કર્મનો બંધ. (૨) त्रि० નિબિડ ભાવથી પ્રાપ્ત થયેલ કર્મપુદ્ગળ

णिधि पुं० (निधि) ભંડાર, ખજાનો.

णिन्हइया स्त्री० (निर्ह्नविका) અઢાર લિપિમાંની એક.

णिपाइ. त्रि० (निपातिन्) નીચે ઉતરી જનાર.

णिपुण. त्रि० (निपुण) નિપુણ; હોંશીયાર; ચતુર

णिप्पएस. त्रि० (निष्प्रदेश) પ્રદેશ રહિત. (૨) पुं० પરમાણુ

णिप्पंक त्रि० (निष्पङ्क) ગારા વગરનું, કીચડ રહિત.
णिप्पकंप. त्रि० (निष्कम्प) અતિ નિશ્ચલ, સ્થિર
णिप्पगल. त्रि० (निष्प्रगल) ટપકનાર, ઝરનાર
णिप्पच्चक्खाण त्रि० (निष्प्रत्याख्यान) પ્રત્યાખ્યાનરહિત
णिप्पच्चवाय त्रि० (निष्प्रत्यवाय) પ્રત્યવાય રહિત, અટકાવ રહિત (૨) નિર્વિઘ્ન
णिप्पट्ठ. त्रि० (निष्पृष्ट) જેમાં પુછવું પડે નહી તેવું સ્પષ્ટ, અસન્દિગ્ધ (૨) અસ્પષ્ટ, અવ્યક્ત
णिप्पडिकम्म त्रि० (निष्प्रतिकर्मन्) સંસ્કાર રહિત, મલિન
णिप्पडियार. त्रि० (निष्प्रतिकार) ચિકિત્સા રહિત
णिप्पण्ण. त्रि० (निष्पन्न) સિદ્ધ, નિષ્પન્ન થયેલ
णिप्पत्ति. स्त्री० (निष्पत्ति) સિદ્ધિ
णिप्पभ त्रि० (निष्प्रभ) પ્રભારહિત
णिप्परिग्गह त्रि० (निष्परिग्रह) પરિગ્રહરહિત
णिप्पलिवयण त्रि० (निष्प्रतिवचन) નિરુત્તર, ઉત્તર આપવામાં અસમર્થ
णिप्पाण. त्रि० (निष्प्राण) પ્રાણરહિત
णिप्पाव पु० (निष्पाव) વાલ, એક જાતનું ધાન્ય
णिप्पिवास त्रि० (निष्पिपास) પિપાસા–લાલસા રહિત (૨) સ્નેહરહિત
णिप्पीलण. न० (निष्पीडन) દબાણ દબાઇ જવું તે
णिप्पुलाय पु० (निष्पुलाक) આવતી ઉત્સર્પિણીમાં ભરતક્ષેત્રમાં થનાર ૧૪ મા તીર્થંકર
णिप्फंद. त्रि० (निष्पन्द) ચલન આદિ ક્રિયા રહિત, સ્થિર
णिप्फण्ण. त्रि० (निष्पन्न) પૂર્ણ, ભરપુર, ભરેલું (૨) પેદા થયેલું, ઉપજેલું
णिप्फाइय. त्रि० (निष्पादित) નીપજાવેલ, સિદ્ધ કરેલ
णिप्फाव. पु० (निष्पाव) વાલ, એક જાતનું ધાન્ય
णिप्फेडिय. त्रि० (निष्फेटित) હરણ કરેલ, લઇ લીધેલ
णिबंध पु० (निबन्ध) સંબંધ, સંયોગ
णिबंधण न० (निबन्धन) હેતુ
णिबद्ध त्रि० (निबद्ध) ગુંથેલ, બાંધેલ
णिबोह. पु (निबोध) ઉત્તમ જ્ઞાન (૨) અનેક પ્રકારનો બોધ
णिब्बल त्रि० (निर्बल) બળહીન, દુર્બળ.
णिब्बहिं अ० (निर्बहिस्) અત્યન્ત બહાર
णिब्बुक त्रि० ( ) નિર્મૂળ, મૂળ રહિત
णिब्भच्छण न० (निर्भर्त्सन) આક્રોશથી કડુવચન કહેવું, ઠપકો દેવો તે
णिब्भच्छणा. स्त्री० (निर्भर्त्सना) ઠપકો દેવો
णिब्भच्छिय. त्रि० (निर्भर्त्सित) ઠપકો આપેલ
णिब्भय. त्रि० (निर्भय) ભય રહિત
णिभ. त्रि० (निभ) સદશ, સરખુ, તુલ્ય
णिभग पु० (निभङ्ग) ભાગવું, તુટવું તે
णिभेलण न० ( ) ઘર, સ્થાન
णिमंतण. स्त्री० (निमन्त्रणा) આમંત્રણ કરવું (૨) પ્રાર્થના કરવી
णिमग्ग त्रि० (निमग्न) ડુબેલ, ખુંચેલ, તલ્લીન.
णिमग्गजला. स्त्री० (निमग्नजला) તિમિસ્ર ગુફાની અંદર વહેતી નદી
णिमज्जग पु० (निमज्जक) ડુબકી મારી સ્નાન કરનાર તાપસની એક જાત
णिमज्जण न० (निमज्जन) જળમાં પ્રવેશ કરવો, ડુબકી મારવી

णिमित्त पु० (निमित्त) કારણ હેતુ (૨) એક પ્રકારનું જ્ઞાન, નિમિત્ત શાસ્ત્રથી ભૂત ભવિષ્ય જાણવું તે (૩) જૈન સાધુઓની ભિક્ષાનો એક દોષ

णिमित्तपिंड पु० (निमित्तपिण्ड) સાધુએ ભવિષ્ય પ્રકાશી મેળવેલો પિંડ-આહાર (૨) તે આહાર લેનાર સાધુને લાગતો એક દોષ

णिमिस पु० (निमिष) આંખનો પલકારો

णिमिसिअ पु० (नैमेषिक) આંખના પલકારા જેટલો વખત

णिमेस पु० (निमेष) આંખનો પલકારો

णिम्मंस त्रि० (निर्मांस) માંસ રહિત

णिम्मद्दग पु० (निर्मर्दक) આગનાને મારીને ચોરી કરનાર લુંટારો. (૨) त्रि० હમેશા મર્દન કરનાર

णिम्मद्दिय त्रि० (निर्मर्दित) મર્દન કરેલ ચોળેલ

णिम्मम त्रि० (निर्मम) મમતારહિત (૨) पु० ભારતવર્ષના એક ભાવી તીર્થંકરદેવ

णिम्मल त्रि० (निर्मल) નિર્મળ, સ્વચ્છ (૨) पु० કર્મરૂપી મેલથી વિશુદ્ધ થયેલ સિદ્ધ ભગવાન્ (૩) બ્રહ્મલોકના ૭ વિમાન માંનું ચોથું વિમાન

णिम्मवइत्तार त्रि० (निर्मापयितृ) સફળતા પર્યંત કાર્ય કરનાર મંત્રસિદ્ધિ મેળવનાર

णिम्माण न० (निर्माण) રચના બનાવટ (૨) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ

णिम्माय पु० (निर्मात) નિર્માણ કરેલ (૨) त्रि० નિપુણ કુશળ

णिम्मावित त्रि (निर्मापित) બનાવેલ રચેલ

णिम्मिय त्रि० (निर्मित) નિર્માણ કરેલ રચેલ

णिम्मियवाइ त्रि० (निर्मितवादिन्) જગત્ ઈશ્વરે બનાવેલ છે એમ બોલનાર

णिम्मिसिय त्रि० (निर्मिषित) આંખ મીંચી પલકારો મારેલ

णिम्मूल त्रि० (निर्मूल) મૂળ વગરનું

णिम्मेर त्रि० (निर्मर्याद) મર્યાદા રહિત

णिम्मोयणी स्त्री० (निर्मोचनी) સર્પની કાંચળી

णिय त्रि० (निज) પોતાનું અંગત

णियइ स्त्री० (नियति) દૈવ ભાગ્ય (૨) ભાવીભાવ

णियइ स्त्री० (निकृति) માયા કપટ

णियइकम्म न० (निकृतिकर्मन्) માયા કરવી તે.

णियइपव्वय पु० (नियतिपर्वत) એ નામનો એ પર્વત કે જ્યાં વાણવ્યંતર દેવો ક્રીડાર્થ વૈક્રિય શરીરના ભિન્નભિન્ન રૂપો ધારણ કરે છે

णियइय न० (नैयतिक) નિશ્ચય અવશ્યપણું

णियइवाइ त्रि० (नियतिवादिन) ભાવિભાવને માનનાર

णियंटिय त्रि० (नियन्त्रित) પ્રત્યાખ્યાનનો એક પ્રકાર ગમે તેવી મુશ્કેલી હોય છતાં પચ્ચક્ખાણ ન છોડવા તે (૨) न० અવશ્ય કર્તવ્ય

णियंठ पु० (निर्ग्रन्थ) બાહ્ય અને અભ્યન્તર ગ્રંથ-પરિગ્રહ રહિત સાધુ (૨) જિન ભગવાન્ (૩) त्रि० ધનરહિત

णियंठिपुत्त पु० (निर्ग्रन्थीपुत्र) એક વિદ્યાધરનો પુત્ર જેનું બીજું નામ 'સત્યકિ' હતું (૨) એક જૈન મુનિ જે ભગવાન્ મહાવીરના શિષ્ય હતા

णियंठिय त्रि० (नैर्ग्रन्थिक) નિગ્રન્થ સંબંધી જિનદેવ સંબંધી

णियंठी स्त्री० (निर्ग्रन्थी) સાધ્વી

णियंब पु० (नितम्ब) પર્વતનો એક ભાગ પર્વત ઉપરનું વસતિનું સ્થાન (૨) કેડનો એક ભાગ થાપા

णियंसण न० (निवसन) વસ્ત્ર પોશાક

णियडि स्त्री० (निकृति) माया, કપટ કરવું તે
णियडिल्लया. स्त्री० (निकृति) માયા, કપટ
णियणिय. त्रि० (निजनिज) પોતપોતાનુ
णियत त्रि० (नियत) શાશ્વત
णियति. स्त्री० (नियति) જુઓ " णियइ " શબ્દ
णियतिपव्वय पु० (नियतिपर्वत) એ નામનો એક પર્વત
णियतिवाइश्र. त्रि० (नियतिवादिक) ભવિષ્યવાદી, ભાવીભાવ હોય તેજ બને અને પુરૂષાર્થ અકિંચિત્કર છે એમ બોલનાર
णियत्त. त्रि० (निवृत्त) નિવૃત્ત, નિવૃત્તિ પામેલ
णियत्त त्रि० (निकृत्त) છેદન કરેલ, કાપેલ
णियत्तण न० (निवर्त्तन) } क्षेत्रनु माप
णियत्तणिय न० (निवर्त्तनिक) } विशेष (२) त्रि० निवर्तन परिमाणवाळु (३) निवृत्त
णियत्थ त्रि० (निवसित) પહેરેલ, ધારણ કરેલ.
णियम पु० (नियम) નિયમ, અભિગ્રહ (૨) પિંડ વિશુદ્ધિ આદિ ઉત્તર ગુણ (૩) નિશ્ચય નક્કી ચોક્કસ (૪) અવશ્ય ભાવના
णियमण न० (नियमन) સંયમ
णियय त्रि० ( ) શાશ્વત, નિત્ય રહેનાર (૨) નિયમબદ્ધ નિયમાનુસારી
णिययचारि. त्रि० (नियतचारिन) પ્રતિબંધ વગર વિહાર કરનાર
णिययपिंड पु० (नियतपिण्ड) હમ્મેશા એક વેરથી લેવામાં આવતો પિંડ–આહાર
णियर. पु० (निकर) સમૂહ જથ્થો
णियल त्रि० (निगड) બંધન, બેડી
णियल्ल पु० (निगन) ૮૮ મહાગ્રહમાંનો ૫૩ મો મહાગ્રહ
णियाइय. त्रि० (निकाचित) જુઓ " णि । ७१ " શબ્દ

णियाग. पु० (नियाग) મોક્ષ (૨) न० આમન્ત્રણ આપી ભિક્ષા આપવી તે.
णियाण. न० (निदान) નિયાણું કરવું. (૨) કાર્ય કારણનો વિચાર
णियाणकड त्रि० (निदानकृत) } નિયાણું
णियाणकारि त्रि० (निदानकारिन्) } કરનાર, કરણિના ફળની ઇચ્છા રાખનાર
णियाणमरण न० (निदानमरण) નિયાણું બાંધીને મરવું તે, બાળ મરણનો એક પ્રકાર.
णियाणसल्ल न० (निदानशल्य) સંપત્તિ પામવાને નિયાણું કરવું તે, ત્રણ શલ્યમાંનું એક
णियामग. } त्रि० (नियामक) નિયમમાં
णियामय. } રાખનાર
णियाय पु० (नियाग) મોક્ષ
णियावादि. त्रि० (नित्यवादिन्) પદાર્થો એ જાતે નિત્ય છે એવા મતવાળો
णियुत्त. त्रि० (नियुक्त) નિયુક્ત કરેલ, જોડેલ
णियुद्ध. न० (नियुद्ध) મલ્લનું યુદ્ધ
णियोग पु० (नियोग) અનુયોગ વ્યાપાર (૨) નિશ્ચય ચોક્કસ
णिरइ स्त्री० (निर्ऋति) રાક્ષસ (૨) મૂળ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા
णिरइयार पु० (निरतिचार) પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરના વખતમાં અતિચાર લાગ્યા વિના જે સામાયિક ચારિત્ર છોડી બીજું ચારિત્ર આરોપવામાં આવે છે તે, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રનો બીજો ભેદ (૨) त्रि० અતિચાર રહિત.
णिरंगण त्रि० (निरङ्गण) રાગરહિત, નિર્લેપ
णिरंजण. त्रि० (निरञ्जन) રાગથી રહિત, મુક્ત
णिरंतर क्रि० वि० (निरन्तर) હમ્મેશા, નિરંતર
णिरंतरिय त्रि० (निरन्तरित) જરાપણ અંતર રહિત

णिरंभा स्त्री० (निरम्भा) એક ઇન્દ્રાણી, વૈરોચન ઇન્દ્રની એક અગ્રમહિષી

णिरंस त्रि० (निरंश) અંશ રહિત, અખંડ

णिरक्किय त्रि० (निराकृत) આકૃતિ વિનાનું

णिरट्ठ त्रि० (निरर्थ) } નિરર્થક, નિષ્પ્રયોજન. (२)
णिरट्ठग त्रि० (निरर्थक) } न० પ્રયોજનનો અભાવ

णिरणुकंप त्रि० (निरनुकम्प) અનુકંપારહિત, નિર્દય

णिरणुक्कोस त्रि० (निरनुक्रोश) દયા રહિત

णिरणुताव त्रि० (निरनुताप) પશ્ચાત્તાપ રહિત

णिरत्थग त्रि० (निरर्थक) ફોકટ નિરર્થક

णिरभिग्गह. त्रि० (निरभिग्रह) અભિગ્રહ રહિત

णिरभिराम त्रि० (निरभिराम) અસુન્દર, ઉત્તમ નહિ તે

णिरभिलप्प त्रि० (निरभिलाप्य) અનિર્વચનીય, વાણીથી ન બતાવી શકાય તેવું

णिरभिस्संग. त्रि० (निरभिष्वङ्ग) સંગરહિત, બાહ્યાભ્યન્તર પરિગ્રહ રહિત, નિસ્પૃહ

णिरय त्रि० (निरत) આસક્ત

णिरय. त्रि० (नीरजस्) રજ રહિત નિર્મળ

णिरय पुं० (निरय) નરક પાપ ભોગવવાનું સ્થાન (२) નરકના જીવ, નારકી

णिरयगइ स्त्री० (निरयगति) નરક ગતિ, ચાર ગતિમાંની એક

णिरयगामि. त्रि० (निरयगामिन्) નરકમાં જનાર.

णिरयगोयर पुं० (निरयगोचर) નરકમાં રહેનાર જીવ, નારકી

णिरयपाल पुं० (निरयपाल) નરકને પાળનાર પરમાધામી

णिरयवेयणिज्ज. न० (निरयवेदनीय) નરકમાં વેદવા યોગ્ય કર્મ

णिरयावलिया स्त्री० (निरयावलिका) નિરય-નરકની આવલિમ-શ્રેણી પંક્તિબંધ નરકાવાસા (२) એ નામનું એક સૂત્ર (३) નરકના જીવોને દુઃખ આપનાર પરમાધામી

णिरयावास. पुं० (निरयावास) નરકાવાસો

णिरवइक्ख त्रि० (निरपेक्ष) અપેક્ષા રહિત

णिरवकंखि. त्रि० (निरवकाङ्क्षिन्) કાંક્ષા-ઇચ્છા રહિત

णिरवच्च. त्रि० (निरपत्य) સંતાન રહિત

णिरवज्ज. त्रि० (निरवद्य) નિર્દોષ

णिरवयक्ख त्रि० (निरपेक्ष) પરના પ્રાણ બચાવવામાં બેદરકાર

णिरवयव. त्रि० (निरवयव) અવયવ રહિત

णिरवराहि त्रि० (निरपराधिन्) અપરાધ રહિત

णिरवलंब त्रि० (निरवलम्ब) અવલમ્બન રહિત, આધાર-ટેકા વગરનો

णिरवलाव त्रि० (निरपलाप) કોઈની વાત બીજાને ન કહી દેનાર

णिरवसेस. त्रि० (निरवशेष) સંપૂર્ણ, સમગ્ર

णिरहिगरण त्रि० (निरधिकरण) ભોગ આરંભ ૩૧ શસ્ત્ર વગરનો

णिरहिगरणि त्रि० (निरधिकरणिन्) અધિકરણ રહિત, શાસ્ત્ર રહિત

णिराणंद त्रि० (निरानन्द) આનન્દ રહિત

णिरातंक त्रि० (निरातङ्क) રોગ રહિત

णिराबाध } त्रि० (निराबाध) હરકત રહિત
णिराबाह }

णिराभिराम त्रि० (निरभिराम) અતિ સુંદર

णिरामगंध त्रि० (निरामगन्ध) આમગંધ-મૂલોત્તર ગુણખંડના ૩૫ દોષથી રહિત, નિર્દોષ ચારિત્રવાળા

णिरामिस त्रि० (निरामिष) આસક્તિ રહિત

णिरायंक त्रि० (निरातङ्क) જુઓ " णिरातंक " શબ્દ

णिरायास त्रि० (निरायास) ખેદના [illegible]થી રહિત પરિશ્રમ રહિત.

णिरालंबण. त्रि० (निरालम्बन) આલમ્બન-આધાર રહિત.

णिरावकंखि. त्रि० (निरवकाङ्क्षिन्) આકાંક્ષા રહિત; નિ:સ્પૃહી.

णिरावयक्ख. त्रि० (निरपेक्ष) અપેક્ષા રહિત

णिरावरण. त्रि० (निरावरण) આવરણ રહિત.

णिरास. त्रि० (निराश) નિરાશ થયેલ. (૨) ન० આશાનો અભાવ.

णिरासव. त्रि० (निराश्रव) આશ્રવ રહિત; કર્મ બન્ધનના કારણોથી રહિત

णिरिंधणया. स्त्री० (निरिन्धनता) ઇંધન-બળતણનો અભાવ.

णिरिक्खण. न० (निरीक्षण) બારીકીથી જોવુ; અવલોકન કરવુ તે.

णिरिक्खणा. स्त्री० (निरीक्षणा) અવલોકન; પ્રતિલેખના.

णिरिक्खिय. त्रि० (निरीक्षित) અવલોકન કરેલ; નિરીક્ષણ કરેલ.

णिरिण. त्रि० (निर्ऋण) ઋણમુક્ત.

णिरिति. स्त्री० (निरिति) એક રાત્રીનુ નામ.

णिरुंभण. न० (निरोधन) અટકાયત; રોકાણ, રૂંધવુ તે.

णिरुंभा. स्त्री० (निरभा) એ નામની એક દેવી.

णिरुच्छाह. त्रि० (निरुत्साह) ઉત્સાહ રહિત

णिरुज न० (नीरुज्) રોગનો અભાવ. (૨) त्रि० રોગ રહિત

णिरुट्ठाइ. त्रि० (निरुत्थायिन्) નહી ઉઠનાર

णिरुत्त. न० (निरुक्त) વેદમા આવેલા શબ્દોની નિરૂક્તિ-વ્યુત્પત્તિ દર્શાવનાર શાસ્ત્ર. (૨) નિશ્ચિત ઉક્તિ.

णिरुत्ति स्त्री० (निरुक्ति) વ્યુત્પત્તિ

णिरुत्तिअ. त्रि० (नैरुक्तिक) વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે જેનો અર્થ થઇ શકે તેવો શબ્દ.

णिरुद्दर. त्रि० (निरुदर) નાના પેટવાળો; સાહૃદયી નહિ તે.

णिरुद्ध. त्रि० (निरुद्ध) રોકેલ. (૨) આવૃત; આચ્છાદિત. (૩) પુ० માછલાની એક જાત.

णिरुवक्कम. त्रि० (निरुपक्रम) કોઇપણ નિમિત્ત મળ્યે જેનુ આઉખુ ત્રુટે નહી તે; જેટલુ બાંધ્યુ હોય તેટલુજ આયુષ્ય ભોગવે તે. (૨) મનના શોક આદિથી રહિત.

णिरुवक्किट्ठ त्रि० (निरुपक्लिष्ट) સ્વગત શોક આદિ ક્લેશ રહિત; દુ:ખ રહિત.

णिरुवक्केस. त्रि० (निरुपक्लेश) શોક આદિ ક્લેશો-બાધા રહિત.

णिरुवग्गह. त्रि० (निरुपग्रह) ઉપકાર નહિ કરનાર.

णिरुवचरिय. त्रि० (निरुपचरित) ઉપચાર નહિ કરેલ. (૨) વાસ્તવિક; યથાતથ્ય.

णिरुवट्ठाणि. त्रि० (निरुपस्थानिन्) નિરૂદ્યમી; આળસુ.

णिरुवद्दव. त्रि० (निरुपद्रव) ઉપદ્રવ રહિત.

णिरुवम. त्रि० (निरुपम) ઉપમા રહિત.

णिरुवयरिय. त्रि० (निरुपचरित) જુઓ "ણિરૂવચરિય" શબ્દ.

णिरुवलेव. त्रि० (निरुपलेप) કર્મરૂપી લેપ રહિત. (૨) સ્નેહ વગરનો.

णिरुवसग्ग. पु० (निरुपसर्ग) જન્મ, મરણ આદિ ઉપસર્ગ રહિત, મોક્ષ; મુક્તિ. (૨) त्रि० ઉપસર્ગ રહિત.

णिरुवहत } **णिरुवहय** } त्रि० (निरुपहत) રોગાદિથી નહિ હણાયેલ. (૨) વિકાર રહિત (૩) જ્વરાદિ ઉપદ્રવ રહિત.

णिरुव्विग्ग. त्रि० (निरुद्विग्न) ઉદ્વેગ રહિત.

णिरुस्साह त्रि० (निरुत्साह) ઉત્સાહ-ઉદ્યમ રહિત.

णिरूह. पुं० (निरूढ) નાડીમાથી લોહી કાઢવુ તે

णिरेय. त्रि० (निरेज) } **णिरेयण.** त्रि० (निरेजन) } નિષ્પ્રકમ્પ; નિશ્ચલ.

णिरोदर. त्रि० (निरुदर) નાના પેટવાળો, ઉદરના વિકાર વિનાનો
णिरोय त्रि० (नीरोग) રોગ રહિત
णिरोवयार त्रि० (निरुपकार) ઉપકારને નહીં માનનાર
णिरोह पु० (निरोध) નિરોધ. અટકાવ (૨) ઇંદ્રિયાદિનો નિગ્રહ કરવો તે
णिलय न० (निलय) ઘર
णिलयण न० (निलयन) વસતી, રહેઠાણ
णिलाड न० (ललाट) કપાળ મસ્તકનો આગલો ભાગ
णिलाडपट्टिया स्त्री० (ललाटपट्टिका) કપાળ ઉપર કરવામા આવતી કંકુની પટ્ટી, પીળ બીજના ચંદ્ર જેવી આડ
णिलुक्क त्रि० (निर्लेक्य) ગુપ્ત
णिलंछण न० (निर्लाञ्छन) નપુંસક કરવુ તે, ખુટીઆ આદિને સમારવા તે.
णिलज्ज त्रि० (निर्लज्ज) લજ્જા-શરમરહિત
णिल्लालिय त्रि० (निर्लालित) પસરેલ, નીકળેલ
णिल्लेव त्रि० (निर्लेप) લેપરહિત
णिल्लेवण न० (निर्लेपन) લેપનો અભાવ મેલનો અભાવ
णिल्लेवणकाल पु० (निर्लेपनकाल) નરકમા વિવક્ષિત સમયનો એક પણ નારકી જીવ ન હોય તે સમય
णिल्लेविअ त्रि० (निर्लेपित) લેપરહિત કરેલ (૨) તદ્દન ખૂટી ગયેલ
णिल्लेहण न० (निर्लेखन) ઉદ્વર્તન,
णिव. पु० (नृप) } રાજા, નરપતિ
णिवइ पु० (नृपति) }
णिवइत्तार. त्रि० (निपतितृ) ઉતરનાર, પડનાર
णिवइय त्रि० (निपतित) પડેલ (૨) न० એક પ્રકારનુ ઝેર, ત્વચા ઝેર, દૃષ્ટિઝેરઆદિ
णिवउप्पय. पु० (निपातोत्पात) જેમા ઉંચે ચડવુ પાછુ નીચે પડવુ થાય, તેવા પ્રકારનુ એક નાટક ૩૨ નાટકમાનું એક
णिवट्टण न० (निवर्तन) નિવૃત્તિ, પ્રવૃત્તિનો અભાવ (૨) પાપ આવવાનો માર્ગ બંધ થાય તેવુ સ્થાન
णिवडण न० (निपतन) નીચે પડવુ
णिवडिय त्रि० (निपतित) નીચે પડેલ
णिवण्ण. पु० (निपण्ण) કાયોત્સર્ગ વિશેષ, જેમા ધર્મ આદિ કોઇ પ્રકારનુ ધ્યાન કરાતુ નથી તેવો કાઉસગ્ગ.
णिवण्णणिवण्ण पु० (निषण्णनिषण्ण) જેમા આર્ત અને રૌદ્રધ્યાન કરવામા આવે છે તે કાઉસગ્ગ
णिवण्णुस्सिय पु० (निषण्णोत्सृत) કાયોત્સર્ગ વિશેષ, જેમા ધર્મ ધ્યાન અને શુક્લ ધ્યાન કરવામા આવે છે તે કાઉસગ્ગ
णिवत्त त्रि० (निवृत्त) વીતી ગયેલ, પસાર થયેલ
णिवत्ति स्त्री० (निवृत्ति) બંધ થવુ અટકવુ (૨) નિષ્પત્તિ
णिवसण न० (निवसन) વસ્ત્ર
णिवाइ त्रि० (निपातिन्) નીચે પડનાર
णिवाइय. }
णिवातित. } त्रि० (निपातित) નીચે પડેલ
णिवातिय }
णिवाय पु० (निपात) નીચે પડવુ (૨) મેલવુ તે (૩) નિપાત, વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ચ વા આદિ અવ્યય (૪) ચપકી વગાડવી તે (૫) સંયોગ, સંબંધ
णिवाय त्रि० (निवात) વાયુ સંચારરહિત, સ્થિર
णिवायण न० (निपातन) ખાડામા પાડવુ (૨) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ શબ્દસિદ્ધિ
णिवारण. न० (निवारण) નિવારણ-અટકાવવુ તે (૨) ટાઢ તાપને રોકનાર-ઘર, વસ્ત્ર વગેરે
णिवारय त्रि० (निवारक) નિવારણ કરનાર, અટકાવ કરનાર

णिवारिय त्रि० (निवारित) રોકેલ, અટકાવેલ

णिवास पु० (निवास) નિવાસ રહેઠાણ

णिविट्ठ त्रि० (निविष्ट) મેળવેલ પ્રાપ્ત કરેલ (२) આસક્ત

णिविट्ठकप्पट्ठिइ स्त्री० (निविष्टकल्पस्थिति) પરિહારવિશુદ્ધતપ પૂર્ણ કરનારની કલ્પ સ્થિતિ સાધુ સામાચારી વિશેષ

णिविट्ठकाइयकप्पट्ठिइ स्त्री० (निविष्टकायिक कल्पस्थिति) પરિહારવિશુદ્ધ તપ કરી બહાર નીકળેલ સાધુની કલ્પસ્થિતિ

णिवित्ति स्त्री० (निवृत्ति) આરંભ વગેરે પાપથી નિવૃત થવું તે, નિવર્તન

णिविसमाणकप्पठिइ स्त्री० (निर्विशमानकल्पस्थिति) પરિહારવિશુદ્ધકલ્પ આચરનારની કલ્પસ્થિતિ

णिवुड्ढि स्त्री० (निवृद्धि) વૃદ્ધિનો અભાવ (२) ઘટવું હાનિ થવી

णिवेइय त्रि० (निवेदित) નિવેદન કરેલ

णिवेयण न० (निवेदन) નિવેદન જાહેર કરવું તે

णिवेस पु० (निवेश) સ્થાપન કરવું તે પેસાડવું તે (२) આવાસસ્થાન

णिवेसण न० (निवेशन) સ્થાન બેસક (२) એક દરવાજાવાળા ઘણા ઘરો

णिव्वट्टग त्रि० (निर्वर्तक) બનાવનાર કર્તા.

णिव्वट्टण न० (निवर्त्तन) નગરમાંથી નીકળવાનો માર્ગ

णिव्वट्टिय त्रि० (निर्वर्तित) બનાવેલ નિષ્પન્ન કરેલ

णिव्वण त्रि० (निर्व्रण) ફોલા, ઘા આદિ જખમ રહિત

णिव्वत त्रि० (निव्रत) વ્રત રહિત

णिव्वत्त त्रि० (निर्वृत्त) નિષ્પન્ન થયેલ (२) અતિક્રમણ કરેલ (३) ઉત્પન્ન થયેલ

णिव्वत्तण न० (निर्वर्त्तन)
णिव्वत्तणया स्त्री० (निर्वर्त्तना)
णिव्वत्तणा
} ઉત્પત્તિ (२) નિષ્પત્તિ સિદ્ધિ. (३) છુટવું નિવૃત્તિ પામવી

णिव्वत्तणाधिकरणिया
णिव्वत्तणाहिगरणिया
} स्त्री० (निर्वर्त्तनाधिकरणिकी) તરવાર વગેરે અધિકરણને તદ્દન નવીન તૈયાર કરવાથી લાગતી ક્રિયા

णिव्वत्तय त्रि० (निर्वर्तक) બનાવનાર નિષ્પન્ન કરનાર

णिव्वत्ति स्त्री० (निर्वृत्ति) વસ્તુની ઉત્પત્તિ, બનાવટ (२) નિષ્પત્તિ

णिव्वत्तिय त्रि० (निर्वर्तित) ઉત્પન્ન કરેલ બનાવેલ ઉપાર્જન કરેલ (२) વ્યવસ્થાપન કરેલ (३) ગોળાકાર કરેલ.

णिव्वय त्रि० (निर्व्रत) વ્રત રહિત

णिव्वयण न० (निर्वचन) ખુલાસો જવાબ

णिव्वाघाइम त्रि० (निर्व्याघातिम) સ્વાભાવિક, કુદરતી કોઈ વસ્તુના આવરણથી ન બનેલ

णिव्वाघाय त्रि० (निर्व्याघात) વ્યાઘાત રહિત, વિઘ્ન વિનાનું (२) न० કેવળજ્ઞાન

णिव्वाण न० (निर्वाण) મોક્ષ (२) पु० જંબૂદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમાં આવતી ચોવીશીમાં થનાર બીજા તીર્થંકર (३) न० બૂઝાઈ જવું (४) त्रि० બૂઝાઈ ગયેલ

णिव्वाय त्रि० (निर्वात) વાયુ રહિત

णिव्वायकहा स्त्री० (निर्वापकथा) એક જાતની ભોજન કથા

णिव्वाविय त्रि० (निर्वापित) શીતળ કરેલ, ઠંડુ પાડેલ

णिव्वासिय त्रि० (निर्वासित) દેશપાર કરેલ

णिव्विइगिच्छ न० (निर्विचिकित्स्य)
णिव्विइगिच्छा स्त्री० (निर्विचिकित्सा)
} ફળ પ્રાપ્તિમાં શંકાનો અભાવ

णिव्विइय } **णिव्विगइय** } न० (निर्विकृतिक) दूध आदि रसनो परित्याग, विगयना पच्चखाण

णिव्विट्ठ पु० (निर्विष्ट) जेणे परिहार विशुद्ध चारित्र सेवेल छे ते साधु

णिव्विट्ठकप्पठिइ. स्त्री० (निर्विष्टकल्पस्थिति) परिहार विशुद्ध चारित्रने पूरा करनार साधुनी कल्प स्थिति

णिव्विट्ठकाइय. पु० (निर्विष्टकायिक) परिहार विशुद्ध चारित्रने पूरुं करीने ए चारित्रथी बहार नीकळनार साधु

णिव्विण्ण त्रि० (निर्विण्ण) खिन्न खेदयुक्त (२) निवृत्त थयेल

णिव्विण्णचारि त्रि० (निर्विण्णचारिन्) खिन्न थइ फरनार

णिव्विण्णवरा स्त्री० (निर्विण्णवरा) विरक्त पतिवाळी स्त्री

णिव्वित्त त्रि० (निर्वृत्त) निवृत्ति पामेल, पुरु थयेल

णिव्वियतिग्र न० (निर्विकृतिक) जेमां दूध घी वगेरे विकृतिनो त्याग करवामा आवे छे ते तप, नीवी (२) त्रि० विकाररहित

णिव्विस त्रि० (निर्विष) विष-झेरथी रहित

णिव्विसमाण न० (निर्विशमान) एक प्रकारनु चारित्र (२) त्रि० ते चारित्रने पाळनार.

णिव्विसय त्रि० (निर्विषय) विषय अभिलाषा रहित. (२) देश बहार करेल, देशवटो आपेल

णिव्विसिय त्रि० (निर्वासित) देशनी बहार करेल

णिव्विसेस त्रि० (निर्विशेष) विशेष रहित, साधारण

णिव्वुड त्रि० (निर्वृत) शीतळ थयेल. (२) निर्वाण-मोक्ष गयेल (३) पु० स्वस्थ आत्मा

णिव्वुइ स्त्री० (निर्वृति) मननु स्वस्थपणु समाधि (२) क्षीण मोहावस्था (३) ए नामना एक आचार्य के जेना उपरथी निर्वृति शाखा नीकळी छे (४) सुख दुःखनी निवृत्ति

णिव्वुइकर त्रि० (निर्वृतिकर) निर्वाणजनक

णिव्वुक्कच्छिन्न त्रि० ( ) निर्मूळ करेल, जडमूळथी छेदेल

णिव्वुड. त्रि० (निर्वृत) शीतळ-ठंडु थयेल (२) निर्वाण पामेल, मोक्ष पामेल

णिव्वुड्ड त्रि० (निर्ब्रुडित) डुबी गयेल

णिव्वुति स्त्री० (निर्वृति) निर्वाण सुख

णिव्वुय त्रि० (निर्वृत) सुखी, संतोषी (२) क्रोध वगेरे दूर थवाथी शांत थयेल

णिव्वेग्रण न० (निर्वेदन) खेद वैराग्य (२) त्रि० वैराग्यजनक

णिव्वेग्रणी स्त्री० (निर्वेदना) संसारथी विरक्त बनावनार वैराग्यनी कथा

णिव्वेग पु० (निर्वेग) संसारथी विरक्ति

णिव्वेगणी स्त्री० (निर्वेदनी) जुओ " णिव्वेअणी " शब्द

णिव्वेय पु० (निर्वेद) वैराग्य. संसारथी विरक्तता (२) मोक्षनी अभिलाष

णिव्वेस. पु० (निर्वेश) लाभ

णिव्वोढव्व त्रि० (निर्वोढव्य) निर्वाहयोग्य

णिसंत न० (निशान्त) विश्राम (२) घर

णिसंत त्रि० (निशान्त) अत्यंत शांत प्रकृतिवाळो (२) सांभळेल (३) प्रभातनो वखत रात्रिनो अंत (४) अवधारण करेल

णिसंस त्रि० (नृशंस) क्रूर कर्म करनार.

णिसग्ग पु० (निसर्ग) स्वभाव, प्रकृति (२) त्याग

णिसग्गरुइ स्त्री० (निसर्गरुचि) उपदेश सांभळ्या सिवाय स्वभाविक रीते थती धर्म पर श्रद्धा-रुचि

णिसज्जा स्त्री० (निषद्या) આસન
णिसज्जिय त्रि० (नैषधिक) પલ્યક આસને બેસનાર
णिसट्ट त्रि० ( ) પ્રચુર, બહુ રીતે
णिसट्ट त्रि० (निसृष्ट) નિકળેલ તજાયેલ (२) આપેલ (३) મુક્ત છુટા (४) ફેંકેલ
णिसढ पु० (निषध) બળદ (२) નિષધ નામે એક યાદવ કુમાર (३) મહાવિદેહની મર્યાદા બાંધનાર મેરૂથી દક્ષિણ તરફનો નિષધ નામે પર્વત
णिसढकूड न० (निषधकूट) નિષધ પર્વતનુ બીજુ કૂટ-શિખર
णिसढदह पु० (निषधद्रह) મ દર પર્વતની દક્ષિણે દેવકુરૂક્ષેત્રમાંનો મોટો દ્રહ-ઝરો
णिसण्ण त्रि० (निषण्ण) બેઠેલુ (२) કાઉસગ્ગનો એક ભેદ
णिसम्मभासि त्रि० (निशम्यभाषिन्) વિચારીને બોલનાર
णिसरण न० (निसरण) નીકળવુ તે
णिसल्ल त्रि० (निःशल्य) માયા નિયાણ અને મિથ્યાદર્શણ એ ત્રણ શલ્ય રહિત
णिसह पु० (निषध) જુઓ ' णिसढ શબ્દ
णिसहकूड पु० (निषधकूट) જુઓ णिसढकूड શબ્દ
णिसहद्दह पु० (निषधद्रह) દેવકુરૂના ચિત્ર વિચિત્રકૂટ પર્વતથી ૮૩૪ જોજનને સાતીયા ચાર ભાગ ઉત્તરે સીતા નદીની વચ્ચે આવેલ એ દ્રહ
णिसा स्त्री० (निशा) રાત્રિ (२) ગર્ભના જેના અધમારવાળી નરક ભૂમિ (३) વાટવાનો પત્થર
णिसाय पु० (निषाद) સ્વર વિશેષ
णिसालाद न० (निशालोढ) વાટવાનો પથ્થર
णिसिज्जा स्त्री० (निषद्या) આસન બેઠક,
णिसिट्ठ त्रि० (निसृष्ट) ફેંકેલ (२) મુક્ત (३) અનુજ્ઞાત
णिसिद्ध त्रि० (निषिद्ध) નિષેધ કરેલ અટકાવેલ
णिसिभत्त न० (निशाभक्त) રાત્રિ ભોજન
णिसिय त्रि० (निशित) તીક્ષ્ણ પાણીદાર, તીખી ધારવાળુ
णिसिरण न० (निसर्जन) નીકળવુ તે (२) ત્યાગ
णिसिरणया } स्त्री० (निसर्जना) દાન ત્યાગ
णिसिरणा } (२) નીકળવુ તે
णिसिरिय त्रि० (निसृष्ट) તજેલ મુકેલ
णिसीयण न० (निषीदन) બેસવુ તે
णिसीह न० (निशीथ) જૈન આગમ વિશેષ નિશીથ સૂત્ર
णिसीहिया स्त्री० (नैषधिकी) સ્વાધ્યાય કરવાની ભૂમિ (२) પાપ ક્રિયાનો ત્યાગ (३) સામાચારીનો એક પ્રકાર વ્યાપારાન્તરનો નિષેધરૂપ આચાર
णिसीहिया स्त्री० (निशीथिका) સ્વાધ્યાય ભૂમિ અધ્યયનસ્થાન (२) આચારંગ સૂત્રનુ એક અધ્યયન
णिसुभण न० (निशुम्भन) વિનાશ (२) વિ० મારનાર
णिसुभा स्त्री० (निशुम्भा) વૈરોચન ઇંદ્રની પાચમી અગ્રમહિષી
णिसेय पु० (निषेक) કર્મ પુદ્ગળની પ્રતિ સમય અનુભાગ રચના
णिसेवग त्रि० (निषेवक) સેવનાર, આરાધનાર
णिसेविय त्रि० (निषेवित) આશ્રય કરેલ
णिसेह पु० (निषेध) અપવાદ
णिसेहणा स्त्री० (निषेधना) નિવારણ
णिसेहिया स्त्री० (नैषधिकी) મોક્ષગતિ
णिस्संक त्रि० (निःशङ्क) નિઃશંક, ચોક્કસ

णिस्संकिग्र त्रि० (निश्शङ्कित) शंका रहित (२) न० शंकानो अभाव
णिस्संचार. त्रि० (निस्संचार) संचार रहित, जे नगरमां माणसोने आववा ज्वानुं बंध होय ते
णिस्संत त्रि० (निःशान्त) अतिशय शांत थयेल
णिस्संदिद्ध त्रि० (निःसंदिग्ध) संदेह रहित
णिस्संदेह त्रि० (निस्सन्देह) संदेह रहित
णिस्संधि त्रि० (निस्सन्धि) सांध-छिद्र रहित
णिस्सस त्रि० (निःशंस) प्रशंसा रहित
णिस्संस. त्रि० (नृशंस) घातकी, क्रूर
णिस्सगण. त्रि० (निःसञ्ज्ञ) संज्ञा रहित
णिस्सयर त्रि० (निःस्वकर) कर्मने जुदा पाडनार
णिस्सरण त्रि० (निःशरण) (निस्सरण) शरण रहित. (२) न० बहार नीकळवुं.
णिस्सल्ल त्रि० (निःशल्य) माया, नियाणुं अने मिथ्यादर्शण ए त्रण शल्य रहित
णिस्ससिय न० (निःश्वसित) नीचे श्वास मुकवो ते
णिस्सह त्रि० (निःसह) अतिअशक्त, मंद
णिस्सा स्त्री० (निश्रा) आश्रय आलंबन.
णिस्साण. न (निश्राण) अवलंबन
णिस्साणपय न० (निश्राणपद) अपवाद
णिस्सार त्रि० (निःसार) सार रहित, निर्थ (२) जुनुं पुराणुं
णिस्सारिय त्रि० (निःसारित) बहार काढेल (२) भ्रष्ट करेल
णिस्सावयण न० (निश्रावचन) कोइने प्रतिबोध पमाडवाने तेना गुणवानानुं कोई बहानुं आपवुं ते
णिस्सास पु० (निःश्वास) निश्वास, नीचो श्वास
णिस्सिंघिय न० (निःसिङ्घित) अव्यक्त शब्द रिगे।
णिस्सिय त्रि० (निःश्रित) मेळवेल. (२) निश्चये बांधेल (३) लिङ्गप्रमित (४) आश्रित (५) आसक्त थयेल. (६) न० राग, आहार आदिनी लोलुपता.
णिस्सिय त्रि० (निःसृत) नीकळेल
णिस्सील त्रि० (निःशील) सारा स्वभावथी रहित दुःशील. (२) आचार रहित (३) समाधि-शान्ति रहित (४) शीयळ वगरनो, ब्रह्मचर्यवृत रहित (५) महाव्रत के अणुव्रत रहित
णिस्सेणि स्त्री० (निःश्रेणि) निसरणी
णिस्सेयस. न० (निःश्रेयस) कल्याण, मंगल (२) मोक्ष, निर्वाण. (३) अभ्युदय, उन्नति
णिस्सेयसिय त्रि० (नैःश्रेयसिक) मोक्षाभिलाषी, मुमुक्षु
णिस्सेस पु० (निःश्रेयस) मोक्ष
णिस्सेस त्रि० (निःशेष) सम्पूर्ण, सर्व
णिह. त्रि० (निह) मायावी (२) क्रोध आदिथी पीडित (३) आघातनुं ठेकाणुं, यातना स्थान
णिह त्रि० (स्निह) रागी, ममत्ववाळो (२) न० तेल.
णिहट्ट अ० ( ) छुटुं करवुं ते. (२) स्थापन करवुं ते
णिहण न० (निधन) विनाश छेडो
णिहत्त न० (निधत्त) परस्पर भळेल कर्म पुद्गलोने दृढपणे धारण करवा ते, कर्म बन्धनो एक प्रकार.
णिहत्तण न० (निधत्तन) कर्मनुं निबिड बन्धन
णिहय त्रि० (निहत) हणेल, मारेल.
णिहरण. न० (निस्सरण) निर्गमन, बहार नीकळवुं ते (२) अपनयन
णिहस पु० (निकष) कसोटी, कसोटी काढवानो पत्थर
णिहा स्त्री० (निहा) माया, कपट

णिहाण न० (निधान) ચક્રવર્તીના નવ નિધાન (૨) ખજાનો
णिहार पु० (निहार) ગોચરક્રિયા
णिहारिम न० (निर्हारिम) જેના શબને બહાર કાઢીને સંસ્કાર કરવામાં આવે તેનું મરણ (૨) વિ० દૂર જનાર
णिहि पु० (निधि) ભંડાર ખજાનો (૨) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર (૩) ધન આદિથી ભરેલું પાત્ર (૪) ચક્રવર્તી રાજાની સંપત્તિ વિશેષ, નૈસર્પ આદિ નવ નિધિ
णिहिपइ पु० (निधिपति) ભંડારી, નિધાનનો ધણી, ખજાનચી
णिहिरयण न० (निधिरत्न) ચક્રવર્તીનું નિધાન-ખજાનો
णिही स्त्री० (निही) અનંતજીવવાળી વનસ્પતિની એક જાત
णिहु स्त्री० (स्निहु) એ નામની એક વનસ્પતિ કંદ વિશેષ (૨) ઔષધિ વિશેષ
णिहुय त्रि० (निभृत) નિવૃત્ત થયેલ પ્રવૃત્તિરહિત (૨) પ્રશાંતવૃત્તિવાળો (૩) નિશ્ચલ, અચલ
णिहू अ० ( ) અકિંચિત્કર
णिहा अ० (न्यक्) નીચે
णीअगोत्त. न० (नीचगोत्र) ગોત્રકર્મની અશુભ પ્રકૃતિ
णीइ स्त्री० (नीति) નૈગમ આદિ નય (૨) નીતિ, ન્યાય
णीच. त्रि० (नीच) નીચો હલકો
णीच्छूढ न० (निच्छूत) થુંકેલું, થૂંક
णीजूह न० (निर्यूह) જુઓ " णिज्जूह " શબ્દ.
णीणिय त्रि० (निर्नीत) બહાર કાઢેલ
णीणिया स्त्री० (नीनिका) એક જાતનો ચારે ઇંદ્રિયવાળો જીવ
णीति स्त्री० (नीति) નીતિ, ન્યાય
णीम पु० (नीम) કંદમૂળનું ઝાડ
णीय. त्रि० (नीत) લાવેલ, આણેલ
णीय त्रि० (नित्य) નિત્ય, હમેશ રહેનાર
णीय. त्रि० (नीच) નીચું, નાનું, ઠીંગણું (૨) નીચ, હલકો, નીચા કુળનો
णीयागोय न० (नीचगोत्र) ગોત્રકર્મની અશુભ પ્રકૃતિ, હલકું ગોત્ર (૨) ત્રિ० નીચ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ
णीयागोयकम्म न० (नीचगोत्रकर्मन्) ગોત્રકર્મની અશુભપ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ નીચ ગોત્ર પ્રાપ્ત કરે છે
णीरय त्रि० (नीरजस्) રજરહિત, નિર્મળ (૨) પુ० બ્રહ્મદેવલોકનો એક પ્રસ્તર
णीरिति पु० (नैर्ऋति) મૂળ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા
णीरुव्विग्ग त्रि० (निरुद्विग्न) ઉદ્વેગ રહિત, ચિંતા રહિત
णीरोग त्रि० (नीरोग) રોગ રહિત (૨) ગ્લાનિ રહિત
णील त्रि० (नील) શ્યામ, નીલું (૨) પુ० નીલો રંગ (૩) નીલમ, એક જાતનો મણિ (૪) જીવ (૫) ૨૨ મા ગ્રહનું નામ (૬) સ્ત્રી० નીલલેશ્યા, ૭ લેશ્યામાંની બીજી લેશ્યા (૭) માણસમૂહ (૮) અલાધિષ્ઠાયક દેવ વિશેષ (૯) પર્વત વિશેષ
णीलकंठ पु० (नीलकण्ठ) ધરણેન્દ્રની મહિષ સેનાનો અધિપતિ દેવતા
णीलकंठय पु० (नीलकण्ठक) મોર, મયૂર
णीलकणवीर पु० (नीलकरवीर) નીલા રંગની કણેર, વૃક્ષની એક જાત
णीलकूड. पु० (नीलकूट) નીલવંત વર્ષધર પર્વતનું એક શિખર.
णीलगुलिया स्त्री० (नीलगुलिका) એક જાતનું રત્ન

णीलबंधुजीव पु० (नीलबन्धुजीव) नीला रंगना पुष्पवाळु एक जातनु झाड
णीललेस्स त्रि० (नीललेश्य) नीलवेश्य-वाळो जीव.
णीललेस्सा स्त्री० (नीललेश्या) ६ लेश्या-मानी बीजी लेश्या, अशुभ अध्यवसाय विशेष
णीलवंत पु० (नीलवत्)सीता नदीने वच्चे-गाळे आवेल ए नामनो एक द्रह (२) तेना वासी नागकुमार देव. (३) मन्दर पर्वतनु बीजु शिखर (४) नीलवन्त पर्वत, महाविदेहनी उत्तर तरफनी सीमा साधनार पर्वत. (५) नीलवन्त पर्वतनो अधिष्ठाता देवता.
णीलवंतकूड पु० (नीलवत्कूट) नीलवंत व-र्षधर पर्वतनु बीजु शिखर
णीलवंतदहकुमार. पु० (नीलवद्ह्रदकुमार) नीलवंत द्रहनो अधिपति नागकुमार देव.
णीलवंतपव्वय. पु० (नीलवत्पर्वत) नीलवंत पर्वत
णीला स्त्री० (नीला) नीलवेश्या (२) जम्बुद्वीपना मेरुनी उत्तरे रक्ता महानदीने म ळती ए नामनी एक महानदी
णीलाभास पु० (नीलाभास) २६ मो महा ग्रह
णीलासोग पु० (नीलाशोक) नीला रंगनु अशोकवृक्ष (२) ए नामनु अर्जुन गेरनु उद्यान.
णीलासोय न० (नीलाशोक) नागपुर न गरीनी बहारनु एक उद्यान
णीली स्त्री० (नीली) नीली, गळी (२) गुच्छ वनस्पतिनो एक प्रकार
णीलुप्पल. न० (नीलोत्पल) नीलोत्पल, कमळ.
णीलोभास त्रि० (नीलावभास) मेघना जेवी जेनु प्रकाशमान (२) पु० २६ मा ग्रहनु नाम
णीव पु० (नीप) कदम्बनु झाड (२) न० तेना फळ.
णीवार पु० न० (नीवार) खेड्या वगरनी जमीनमा उगेल धान्य विशेष, सामो, चोखा प्रभृति
णीसंक त्रि० (निःशङ्क) शंका रहित
णीसट्ठ. त्रि० (निःसृष्ट) विमुक्त (२) प्रदत्त
णीसढ त्रि० (निःसृष्ट) छोडेल, मुकेल.
णीसवय. त्रि० (निश्रावक) निर्जरा करनार
णीससिउच्छ्रसियशमम (निःश्वसितोच्छ्वसि तसम) उंचा नीचा स्वरवाळु गायन
णीससिय न० (निःश्वसित) नीचे श्वास मुकवो
णीसा. स्त्री० ( ) धणी.
णीसास पु० न० (निःश्वास) नीचे श्वास मुकवो ते
णीसेयस न० (निःश्रेयस) निश्चित कल्याण, मोक्ष
णीहडिया स्त्री० (निर्हृतिका) धीरसाळु
णीहरण. न० (निर्हरण) मरण सरनार (२) नीकळवु ते
णीहार. पु० (नीहार) दिशाए-शौचक्रियाए जवु
णीहारण. न० (निस्मारण) काढी मुकवु
णीहारि त्रि० (निर्हारिन्) व्यापीजनार, नि-स्मार पामनार (२) अवाजवाळु
णोहारिम न० (निर्हारिम) जेना शबनु निहरण-अग्निसंस्कार थाय मरण मरनार थ, गाम वने स्थरे संथारा करवो ते (२) दूर दूर सुधी पहोंचे तेवु
णीहू स्त्री० (नीहू) कन्दनी एक जात
णु अ० (नु) प्रश्न (२) वितर्क
णुकार पु० (नुकार) नुकार शब्द करवो ते
णुणं अ० (नूनम्) नक्की, चोक्कस (२) तर्क, प्रश्न, हेतु इत्यादि अर्थमा वपरातु अ व्यय

णूम न० (नूम) ગાઢ અંધારૂ (૨) પર્વતની ગુફા વગેરે ગુપ્ત સ્થાન. (૩) ઢાંકણુ. (૪) માયા, કપટ (૫) કર્મ

णूमगिह न० (नूमगृह) ભીંત ઝાડીમાં આવેલું ઘર, કુંજઘર

णे. अ० (ने) પાદપૂરણ

णेआइय. त्रि० (नैयायिक) }
णेआउअ त्रि० (न्याय्य) } ન્યાયયુક્ત, યુક્તિ પ્રયુક્તિ સહિત (૨) પુ૦ જેમાં નિશ્ચે મુક્તિ મળે તેવો માર્ગ (૩) ત્રિ૦ ન્યાય શાસ્ત્ર જાણનાર

णेउणिअ त्रि० (नैपुणिक) નિપુણ, ચતુર. (૨) ન૦ અનુપ્રવાદ નામના પૂર્વ ગ્રંથની એક વસ્તુ

णेउण्ण न० (नैपुण्य) નિપુણતા, ચતુરાઇ

णेउर. न० (नूपुर) પગનું આભરણ, ઝાંઝર (૨) બે ઇન્દ્રિય જીવ વિશેષ (૩) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

णेग त्रि० (नैक) અનેક, બહુ

णेगम न० (नैगम) વાણીયા-વેપારીઓનું નિવાસ સ્થાન (૨) પુ૦ શાસ્ત્રના અર્થમાં કુશળ (૩) સાત નયમાંનો પહેલો નય

णेच्छइय. पु० (नैश्चयिक) નિશ્ચય નય

णेतार त्रि० (नेतृ) નાયક

णेत्त पु० न० (नेत्र) આંખ (૨) નેતરૂ (૩) નેતરની છડી, સોટી

णेत्तसूल न० (नेत्रशूल) નેત્રશૂળ આંખનો કઠાપો

णेम पु० स्त्री० (नेम) જમીનથી ઉંચો નીકળતો પ્રદેશ, ભિંતની કિનારી (૨) ન૦ મૂળ, જડ

णेमि पु० (नेमि) પૈડાનો ઘેરાવો, પૈડાની ધાર (૨) બાવીસમા તીર્થંકર.

णेमित्तिय न० (निमित्त) નિમિત્તશાસ્ત્ર, ૨૯ પાપશાસ્ત્રમાંનું એક

णेम्म त्रि० ( ) સમાન, સરખું

णेम्मा स्त्री० ( ) જમીનથી નીકળતો પ્રદેશ

णेय. त्रि० (ज्ञेय) જાણવા યોગ્ય

णेयत्तिय त्रि० (नैयतिक) નિત્ય

णेयाउय त्रि० (नैयायिक) ન્યાયયુક્ત (૨) ન્યાયદર્શન-ગૌતમ શાસ્ત્રને જાણનાર (૩) મોક્ષમાર્ગ બતાવનાર ન્યાયયુક્ત શાસ્ત્ર

णेयार त्रि० (नेतृ) નેતા નાયક

णेरइय पु० (नैरयिक) નરકમાં રહેનાર જીવ નારકી (૨) નરકગતિ નરકનો ભવ-અવતાર

णेरइयावास पु० (नैरयिकावास) નરકાવાસો

णेरई. स्त्री० (नैर्ऋती) નૈઋતિ-રાક્ષસ જેનો દેવતા છે એવું નક્ષત્ર, મૂળ નક્ષત્ર (૨) દક્ષિણ અને પશ્ચિમ વચ્ચેની દિશા

णेरुत्त न० (नैरुक्त) વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે અર્થનો વાચક શબ્દ (૨) ત્રિ૦ નિરૂક્ત શાસ્ત્રના જાણકાર

णेरुत्ति. स्त्री० (नैरुक्ति) વ્યુત્પત્તિ

णेरुत्तिय. त्रि० (नैरुक्तिक) વ્યુત્પત્તિ કરી શકાય તેવું, વ્યુત્પત્તિવાળું.

णेल. त्रि० (नैल) ગળીનો વિકાર

णेवच्छ न० (नेपथ्य) વેશ, પોશાક (૨) પડદો (૩) અલંકાર આભૂષણ

णेवाइय त्रि० (नैपातिक) નિપાત નિષ્પન્ન નામ, અવ્યય આદિ

णेसज्जि त्रि० (नैषधिन्) નિષદ્યા-પલાંઠી આસને બેસનાર

णेसज्जिया स्त्री० (नैषधिकी) નિષદ્યા-પલાંઠી આસને બેસનાર (સ્ત્રી)

णेसत्थिया. स्त्री० (नैसृष्टिकी) પત્થર વગેરે ફેંકવાથી લાગતી ક્રિયા

णेसप्प पु० (नैसर्प) ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાંનું એક, જેમાં ગામ, નગર આદિનું વર્ણન છે

णोसाय. पु० (निषाद) નિષાદ નામનો સ્વર, સાત સ્વરમાંનો એક

णोह. पु० (स्नेह) સ્નેહ, રાગ, પ્રીતિ (૨) ચિકાશ

णोहुर. पु० (नेहुर) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) त्रि० તે દેશના મનુષ્ય

णो. अ० (नो) નહી, નિષેધ (૨) મિશ્રણ (૩) દેશ, ભાગ, અંશ

णोआगम पु० (नोआगम) આગમનો અભાવ (૨) આગમ સાથે મિશ્રણ (૩) આગમનો એક અંશ (૪) न० પદાર્થનું અપરિજ્ઞાન.

णोइंदिय. न० (नोइन्द्रिय) ઇંદ્રિયભિન્ન અને ઇંદ્રિય સદૃશ, મન

णोकसाय. पु० (नोकषाय) હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક, જુગુપ્સા, સ્ત્રીવેદ, પુરૂષવેદ, નપુંસકવેદ એ નવ મોહનીયકર્મની પ્રકૃતિ કષાયભિન્ન કષાયસદૃશ, ઉપર્યુક્ત નવ પ્રકૃતિનો સમુદાય

णोकसायवेयणिज्ज न० (नोकषायवेदनीय) મોહનીય કર્મની હાસ્યાદિ નવ પ્રકૃતિ

णोकेवलनाण न० (नोकेवलज्ञान) અવધિ અથવા મન પર્યવજ્ઞાન

णोगुण त्रि० (नोगुण) અયથાર્થ અવાસ્તવિક

णोजीव पु० (नोजीव) અજીવ, નિર્જીવ (૨) જીવનો પ્રદેશ

णोतह त्रि० (नोतथ) તેવા પ્રકારનું નહીં

णोदिय त्रि० (नोदित) પ્રેરણા કરેલ, જવાને સન્મુખ કરેલ

णोमल्लिया. / **णोमालिया** स्त्री० (नवमल्लिका) નવમાલિ નામનું એક વૃક્ષ

णोल्लिय त्रि० (नोदित) પ્રેરણા કરેલ

ण्हवण. न० (स्नपन) સ્નાન

ण्हविय त्रि० (स्नपित) સ્નાન કરેલ નાહેલ

ण्हाण. न० (स्नान) સ્નાન કરવું તે

ण्हाणपीढ पु० न० (स्नानपीठ) સ્નાન કરવાનો પાટલો-બાજોઠ

ण्हाणमल्लिया स्त्री० (स्नानमल्लिका) સ્નાનમાં ઉપયોગી એક જાતનું સુગંધી વૃક્ષ મોગરો માલતી

ण्हाय त्रि० (स्नात) નાહેલ, સ્નાન કરેલ

ण्हारु न० / **ण्हारुणी** स्त्री० (स्नायु) સ્નાયુ, નસ (૨) માંસ તંતુ

ण्हाविया स्त्री० (स्नापिका) સ્નાન કરાવનારી દાસી

ण्हुसा स्त्री० (स्नुषा) પુત્રની વહુ છોકરાની સ્ત્રી

त.

त त्रि० (तद्) તે, પહેલું

तइ. त्रि० (तति) તેટલું-લી-લો.

तइ अ० (तदा) ત્યારે, તે વખતે

तइय त्रि० (तृतीय) ત્રીજો-જી-જું

तइया स्त्री० (तृतीया) ત્રીજ

तइया अ० (तदा) તે વખતે, તે સમયે.

तइल न० (तैल) તેલ

तईय त्रि० (तृतीय) જુઓ "तइय" શબ્દ.

तईया. स्त्री० (तृतीया) જુઓ "तइया" શબ્દ

तउ. न० (त्रपु) તરૂઓ, કલઈ (૨) સીસું.

तउदगलेय. पुं० (त्रपुदकलेर) એક માસમાં ત્રણવાર નાભિ પ્રમાણે જળવાળી નદીમાં ઉતરવું તે.

तउपम. त्रि० (तदुपम) તેની બરોબર, તેના જેવું.

तउय. न० (त्रपुक) કલઇ; તરૂઓ.

तउयर. पु० (त्रपुकर) રોગ વિશેષ.

तउस. न० (त्रपुष) એક જાતની વેલ; કાકડી. (૨) ચીભડું.

तउसमिंजगा. } **तउसमिंजिया.** } स्त्री० (त्रपुषमिञ्जिका) એક પ્રકારનો ત્રણ ઇંદ્રિયવાળો જંતુ.

तउसी. स्त्री० (त्रपुषी) કાકડી; વનસ્પતિ વિશેષ.

तए. अ० (ततम्) ત્યાર પછી; તે પછી. (૨) તે કારણથી.

तओ. अ० (ततम्) ત્યાર પછી; ત્યારે.

तं. अ० (तत्) વાકયાલંકાર. (૨) કારણ; હેતુ.

तंजहा. अ० (तद्यथा) તે આ પ્રમાણે; ઉદાહરણ બતાવનાર અવ્યય.

तंडव. न० (ताण्डव) નૃત્ય; નાચ.

तंडुल. पुं० (तण्डुल) ચોખા; ભાત. (૨) ટીંબરૂનું ઝાડ.

तंत त्रि० (तान्त) ખિન્ન થયેલ; ખેદ પામેલ.

तंत. न० (तन्त्र) શાસ્ત્ર; સિદ્ધાંત; સૂત્ર. (૨) વિદ્યા. (૩) તાંતવાળા વજિત્ર; સતાર વગેરે.

तंतव. पुं० (तान्त्रव) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

तंतिय. त्रि० (तान्त्रिक) તંત્રી-વીણા વગાડનાર.

तंती. स्त्री० (तन्त्री) વીણા, વાદ્ય વિશેષ. (૨) વીણા વિશેષ. (૩) તાંત; ચામડાની દોરી.

तंतु. पुं० (तन्तु) તાંતણા; દોરા; તાર.

तंतुज. } **तंतुय.** } त्रि० (तन्तुज) વસ્ત્ર; કંબલ.

तंतुवाय. पु० (तन्तुवाय) વણકર; કપડાં વણનાર.

तंतुवायसाला. स्त्री० (तन्तुवायशाला) વણકરની શાળા; વણાટશાળા.

तंदुल. पुं० (तण्डुल) ચોખા; ચાવલ. (૨) તંદુલ નામનો ચોખાના જેવડા શરીરવાળો એક જાતનો મચ્છ. (૩) એ નામની એક જાતની લીલી વનસ્પતિ.

तंदुलमच्छ. पुं० (तन्दुलमत्स्य) ચોખાના દાણા જેવડો મચ્છ; તંદુલીયો મચ્છ.

तंदुलवेयालिय. न० (तण्डुलवैचारिक) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું ૧૪ મું સૂત્ર.

तंदुलेज्जग. } **तंदुलेज्जय.** } पुं० (तन्दुलीयक) તાંદળજો.

तंब. न० (ताम्र) તાંબું; ધાતુની એક જાત. (૨) त्रि० રાતું.

तंबग. पु० (ताम्रक) એ નામનો ચાર ઇંદ્રિયવાળો જીવ.

तंबचूल. पु० (ताम्रचूड) કુકડો.

तंबूल. } **तंबोल.** } न० (ताम्बूल) પાનપટી; તાંબૂલ.

तंबोली. स्त्री० (ताम्बूली) નાગરવેલ.

तंमण न० (तन्मनम्) દેવદત્ત વગેરેનું ઘટાદિ વિષયમાં મન તે તન્મન કહેવાય.

तंस. त्रि० (त्र्यंस) ત્રિકોણાકાર; ત્રણ ખુણાવાળું.

तक्क न० (तक्र) છાશ.

तक्क. पु० (तर्क) તર્ક-જ્ઞાન વિશેષ. (૨) વિચાર; તર્ક; ઉહાપોહ.

तक्कक. त्रि० (तर्कक) તર્ક કરનાર.

तक्कणविति. स्त्री० (तर्कणवृत्ति) નટ-નગ્નાચાર્ય વગેરેનું કુળ.

तक्कमसेवि. न० (तत्कर्मसेविन्) મૈથુન કર્યા પછી કુતરાની પેઠે પોતાના વીર્યને ચાટનાર; નપુંસકનો એક પ્રકાર.

तक्कर. पु० (तस्कर) चोर
तक्करपओग पु० (तस्करप्रयोग) श्रावकना त्रीजा अस्तादानव्रतनो बीजो अतिचार, चोरने प्रेरणा करवी ते
तक्कलि } स्त्री० ( ) फल विशेष
तक्कली }
तक्का. स्त्री० (तर्क) तर्क कल्पना
तक्कालं अ० (तत्कालम्) तरत, जलदी
तक्खण न० (तत्क्षण) तत्काल तेज वखते
तगर. पु (तगर) नगर एक जातनुं सुगंधी द्रव्य
तगरा स्त्री० (तगरा) नगरा नदी
तच्च त्रि० (तृतीय) त्रीजो छ-जुं (२) त्रीजीवार
तच्च. न० (तत्त्व) सार, परमार्थ
तच्च त्रि० (तथ्य) सत्य, वास्तविक, खरखरं, पारमार्थिक (२) न० सत्यता
तच्चं अ० (त्रि) त्रणवार
तच्चावाय पु० (तत्त्ववाद) } दृष्टिवाद, (तथ्यवाद) } तत्त्ववाद
तच्चित्त. त्रि० (तच्चित्त) जेमां जेनुं मन लागेलुं होय ते तल्लीन
तच्छण न० (तक्षण) लाकडां वगेरे छोलवां
तच्छिय त्रि० (तक्षित) छोलेल
तज्जण न० (तर्जन) } तर्जना करवी,
तज्जणा स्त्री० (तर्जना) } ठपकोदेवो, तरछोडवुं
तज्जाय त्रि० (तज्जात) गुरुए शिष्यने शिखामण आपतां जे शब्दो कह्या, तेज शब्दो शिष्य गुरुने सम्भळावे के तमे केम नथी करता ते (२) समान जातिवाळुं (३) साधुने आपवा लायक खान-पान पदार्थ
तज्जिय त्रि० (तर्जित) तरछोडेल
तट्ट त्रि० (त्रस्त) डर पामेल (२) न० मुहूर्त विशेष
तट्टु. त्रि० (त्वष्ट) बनावेलुं, पातळुं करेलुं
तट्ठर न० (त्वष्टर) मुहूर्त विशेष
तट्ठार पु० (त्वष्टृ) चित्रा नक्षत्रनो अधिष्ठाता देवता
तड. पु० न० (तट) किनारो, कांठो
तडउडा स्त्री० ( ) आवळ
तडत्थ त्रि० (तटस्थ) तटस्थ मध्यस्थ
तडाग पु० (तडाग) तळाव, सरोवर
तडि. स्त्री० (तडित्) वीजळी, विद्युत.
तडिम पु० (तटिम) कांठो, बेखड
तडिय. त्रि० (तत) विस्तृत, फेलावेल.
तडिगा स्त्री० (तलिका) मोजडी; पगरखां.
तडितडिया स्त्री० (तडित्तडित्) वीजळीनी पेठे विस्तार पामेल.
तडिया स्त्री० (तडित) वीजळी; विद्युत्
तडी स्त्री० (तटी) नदी आदिनो किनारो
तण न० (तृण) घास, खड, दर्भ, ग्रो वगेरे तरणां
तणग न० (तृणक) एक जातनुं घास (२) घासनुं पाथरणुं, चटाई
तणघर. न० (तृणगृह) तरणांनुं बनावेलुं घर, झुंपडी
तणपणग. न० (तृणपञ्चक) पांच जातनां तृण, शालि, व्रीहि, कोद्रव, राल अने रवामाक ए पांच जातनां पराळ तथा तरणां
तणपरिमह पु० (तृणस्पर्श) } दशमश्रनी
तणफास पु० (तृणस्पर्श) } परामां
तर ॥ लाग ते २२ मांनो १७मो परिषह
तणय पु० (तनय) पुत्र
तणपिंडय } पु० (तृणपुञ्जक) तण इंद्रिय
तणपट्टय } वाळा जीव विशेष
तणमालि } स्त्री० (तृणमालिका) सरद
तणमालिया. } रुपवाळी वनस्पति विशेष; मालिका
तणहार. पु० (तृणाहार) घास खानेर छ स्थानक, पतंगो जीव, तेइंद्रिय जीव विशेष

तणहारअ. पु० (तृणहारक) घास सारनार, घास वेचनार.

तणु त्रि० (तनु) બારીક, સૂક્ષ્મ. (२) पु० स्त्री० દેહ, શરીર. (३) न० અલ્પ; લઘુ પરિમાણ. (४) છેડે સૂક્ષ્મ હોવાથી સિદ્ધશિલાનુ એક નામ. (५) શરીરનામ, નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ઉદારિકાદિ શરીર પામે.

तणुई. स्त्री० (तन्वी) નાજુક અંગવાળી સ્ત્રી. (२) સિદ્ધશિલાનુ એક નામ.

तणुग न० (तनुक) શરીર. (२) त्रि० સૂક્ષ્મ

तणुज. पु० (तनुज) પુત્ર

तणुणाम न० (तनुनामन्) શરીરનામ, નામકર્મની એક પ્રકૃતિ

तणुतणु स्त्री० (तनुतनु) } सिद्धशिला,
तणुतणुई स्त्री० (तनुतन्वी) } मुक्तिशिला, ઇષત્પ્રાગભારા નામની પૃથ્વી.

तणुनाम. न० (तनुनामन्) शरीररूप नाम कर्मनी એક પ્રકૃતિ

तणुपज्जत्ति. स्त्री० (तनुपर्याप्ति) ૬ પર્યાપ્તિ માની બીજી શરીર નામે પર્યાપ્તિ.

तणुय. त्रि० (तनुक) ક્ષીણ, સૂક્ષ્મ, સ્વલ્પ (२) દરિદ્રી, ગરીબ (३) યાચક. (४) न० અગ્રભાગ (५) શરીર

तणुय. त्रि० (तनुज) તનુ–દેહથી ઉત્પન્ન થયેલ, પુત્ર પુત્રી વગેરે

तणुल न० (तनुल) શારીરિક સુખ

तणुवत्थुल. न० (तनुवस्तुल) એ નામની એક વનસ્પતિ

तणुवात } पु० (तनुवात) ધનવાતનો આ
तणुवाय } ધારભૂત તનુવા, બાદર વાયુ કાયનો એક ભેદ

तणुसोल्लिय न० (तनुसोल्लिक)માલતીનુ ફૂલ

तणू. स्त्री० (तनू) ઇષત્પ્રાગભારા નામની પૃથ્વી

तणुअतरा. स्त्री० (तनूकतरा) } સિદ્ધશિલા
तणूअरी स्त्री० (तनुतरी) }

तणग पु० (तर्णक) } વાછરડો.
तणय. पु० (तर्णक) }

तण्हा स्त्री० (तृष्णा) તૃષ્ણા, લાલસા, પિપાસા. (२) તૃષા; તરસ.

तत न० (तत) તાંતથી વાગે તે; વીણા, સારંગી વગેરે. (२) વચ્ચે પોલા અને બે તરફથી ચર્માદિકથી મઢેલ વાજિંત્રની એક જાત, ઢોલ, માદલ વગેરે. (३) त्रि० વિસ્તાર પામેલ.

ततगति. स्त्री० (ततगति) એક ગામથી બીજે ગામ જતા સામે ગામ ન પહોંચાય ત્યાં સુધી ગતિનો વિસ્તાર થાય તે તતગતિ

ततिय. त्रि० (तृतीय) ત્રીજો–જી–જું

ततिया स्त्री० (तृतीया) ત્રીજ.

ततो. अ० (ततस्) ત્યાર પછી.

तत्त. न० (तत्त्व) રહસ્ય; સાર; તત્ત્વ. (२) વસ્તુ, સત્પદાર્થ. (३) પરમાર્થ–યથાવસ્થિત (જેવો છે તેવો) લોકનો સ્વભાવ. (४) જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આશ્રવ, સંવર, નિર્જરા, બંધ અને મોક્ષ એ નવ તત્ત્વ.

तत्त. त्रि० (तप्त) તપેલ, ગરમ થએલ

तत्तजला. स्त्री० (तप्तजला) સુવચ્છવિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરની એક અંતર નદી.

तत्तडिअ. न० (   ) રંગેલ વસ્ત્ર.

तत्तत्थ पु० (तत्त्वार्थ) પરમાર્થ, સારઅર્થ.

तत्तनिव्वुड. त्रि० (तप्तनिर्वृत) તપીને અચિત્ત થયેલ.

तत्तफासुअ न० (तप्तप्रासुक) ગરમ કરેલ અચેત પાણી

तत्तवई. स्त्री० (तत्त्ववती) સુઘોસ નગરના અર્જુન રાજાની રાણીનુ નામ.

तत्ताणिव्वुड. त्रि० (तप्तानिर्वृत) તપેલ પણ પ્રાશુક–અચેત નહીં થયેલ

तत्ताणुरूवत्त न० (तत्त्वानुरूपत्व) ૧૫ મો સત્ય વચનનો અતિશય, તત્ત્વને અનુસરી બોલવુ તે

तत्ति. स्त्री० (तृप्ति) संतोष; तृप्ति.

तत्ति. स्त्री० (तप्ति) તાપ; ક્રોધ. (२) કાર્ય; પ્રયોજન.

तत्तिय. त्रि० (तावत्) તેટલું.

तत्तिल्ल त्रि० (तावत्) તેટલું.

तत्तो अ० (ततः) ત્યાર પછી.

तत्थ न० (तथ्य) સત્ય

तत्थ त्रि० (त्रस्त) સ્તબ્ધ થયેલ.

तत्थ त्रि० (त्रस्त) ત્રાસ પામેલ.

तत्थ. अ० (तत्र) ત્યાં; તે ઠેકાણે.

तत्थेव. अ० (तत्रैव) ત્યાંજ.

तथारूव त्रि० (तथारूप) શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તેના પ્રકારનો

तद्दवत्थ त्रि० (तदवस्थ) મૂળ હતુ તેવું ને તેવું.

तद्दा. अ० (तदा) ત્યારે, તે વખતે.

तदुभय त्रि० (तदुभय) તે બે

तद्धिय. पु० (तद्धित) અપત્યાદિ અર્થ બતાવનાર પ્રત્યય. (२) तद्धित પ્રત્યયની પ્રાપ્તિના કારણભૂત અર્થ

तद्धियज्ञ. त्रि० (तद्धितज) तद्धितथी બનેલું.

तधा अ० (तथा) તે પ્રકારે.

तप्प. पु० न० (तप्र) ત્રાપો (२) ત્રાપાને આકારે થતુ નારકીનું અવધિજ્ઞાન.

तप्पग. त्रि० (तल्पग) પથારી પર જનાર, સૂનાર.

तप्पढमया स्त्री० (तत्प्रथमता) પ્રથમ પહેલા; શરૂઆત

तप्पण. न० (तर्पण) એક ઉપકરણ. (२) સાથવો. (३) તેલ આદિ સ્નિગ્ધ પદાર્થ.

तप्पणालोडिय. न० (तर्पणालोडित) પાણીથી લોદો વાળેલ સાથવો.

तप्पभिइं अ० (तत्प्रभृति) ત્યારથી માંડીને.

तप्पुरिस. पुं० (तत्पुरुष) तत्पुरुष નામનો સમાસ; સમાસનો એક પ્રકાર.

तब्भव. पु० (तद्भव) તે ભવ; વર્તમાન ભવ.

तब्भवजीविय. न० (तद्भवजीवित) ઉદારિક શરીરવાળા મનુષ્ય અને તિર્યંચનું જીવન.

तब्भवमरण. न० (तद्भवमरण) તદ્ભવ મરણ; જે ગતિનું આયુષ્ય ભોગવે છે તેજ ગતિનું ફરી આયુષ્ય બાંધી મરણ પામે તે; બાળમરણનો એક પ્રકાર.

तब्भारिय. पु० (तद्भार्य) } દાસ.
तब्भारिय. (तद्भारिक) }

तब्भूम. त्रि० (तद्भौम) તે ભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

तम पु० न० (तमस्) અંધકાર; અંધારૂં. (२) મોહ. (३) અજ્ઞાન.

तमकाय पु० (तमस्काय) તમસ્કાય કે જે અરૂણવર સમુદ્રથી નિકળી પાંચમા દેવલોક સુધી પહોંચેલ છે.

तमतमग. पु० (तमस्तमक) સાતમી નરકના જીવ

तमतमप्पभा स्त्री० (तमस्तमःप्रभा) સાતમી નરક, સાતમી નરકની પૃથ્વીનું ગોત્ર.

तमतमा. स्त्री० (तमस्तमा) ગાઢ અંધકારવાળી સાતમી નરક.

तमतिमिर. (तमस्तिमिर) અંધકાર (२) અંધકારનો સમૂહ.

तमप्पभा. } स्त्री० (तमःप्रभा) છઠી નરકની
तमप्पहा. } પૃથ્વી.

तमबल त्रि० (तमोबल) અસદાચારી, તસ્કર. (२) न० અજ્ञાનનું બળ.

तमब्भय. न० (तमोभ्र) તમસ્કાય; અરૂણવર સમુદ્રમાંથી અંધકારમય ધુમસ ચડે છે તે.

तमस पु० न० (तमस्) અંધકાર.

तमस्सई. स्त्री० (तमस्वती) ઘોર અંધકારવાળી રાત્રિ

तमा स्त्री० (तमा) છઠી નરક પૃથ્વી. (२) નીચી દિશાનું નામ.

तमाल. पु० (तमाल) તમાલનું ઝાડ.

तमिस. न० (तमिस्र) અંધારું
तमिसंधयार. पु० (तमिस्रान्धकार) ગાઢ અંધારું.
तमिसगुहा. स्त्री० (तमिस्रगुहा) કચ્છવિજયના વૈતાઢ્ય ઉપરના નવ કૂટમાંનુ બીજું શિખર
तमिस्स न० (तमिस्र) ગાઢ અન્ધકાર
तमिस्सगुहा. स्त्री० (तमिस्रगुहा) વૈતાઢ્ય પર્વતની નીચે પશ્ચિમ બાજુની એક ગુફા કે જેમાં થઈ ચક્રવર્તી ઉત્તર ભરતમાં દેશ સાધવા જાય છે
तमुक्काइय पु० (तमस्कायिक) તમસ્કાય રનાર દેવ
तमुक्काय पु० (तमस्काय) અરૂણવર સમુદ્રમાના પાણીના સૂક્ષ્મ પરિણામ રૂપ અન્ધકારનો સમૂહ
तमुय त्रि० (तमस्) જન્માન્ધ (२) અત્યન્ત અજ્ઞાની
तमोकसिय त्रि० (तम कषिर) ખરી બીનાનો ઢાંક પીછોડો કરનાર ગુપ્ત ક્રિયા કરનાર
तम्मण. त्रि० (तन्मनस्) તલ્લીન, તચ્ચિત્ત
तम्मय त्रि० (तन्मय) તન્મય, તે સ્વરૂપ (२) તેનો વિકાર
तम्मियय } न० (तन्मात्र) પાંચ તન્માત્રાથી ઉત્પન્ન થયેલ આકાશ આદિ પાંચ મહાભૂત
तम्मेयय }
तम्हा. अ० (तस्मात्) તેટના માટે
तय त्रि० (तत) વિસ્તૃત પસારેલ (२) न० વાદ્ય વિશેષ
तय स्त्री० (त्वच) તજ તેજાનાની એક જાત
तयक्खाय पु० (त्वक्खाद) લાકડાની મહારની છાલ ખાનાર ઘુણો
तयणणत्थुक पु० (तदन्यवस्तुक) ઉદાહરણનો એક પ્રકાર
तया अ० (तदा) ત્યારે, તે વખતે
तया स्त्री० (त्वच) ત્વચા વનસ્પતિનો એક પ્રકાર (२) ચામડી, ચામ ત્વચા
तयाणंतर. न० (तदनन्तर) ત્યાર પછી
तयाणुग. त्रि० (तदनुग) તેનુ અનુસરણ કરનાર
तयामंत त्रि० (त्वग्मत) ત્વચાવાળા
तयाविस पु० (त्वग्विष) ચામડી માત્રના સ્પર્શથી ઝેર ચડે એવા સર્પની એક જાત.
तयाहार पु० (त्वगाहार) ઝાડની છાલનો આહાર કરનાર વાનપ્રસ્થની એક જાત
तर पु० ( ) નદી વગેરે ઉપર જે તર હોય તે
तर न० (तरस्) વેગ, બળ
तरंग पु० (तरङ्ग) તરંગ, મોજા, લહેર (२) કલ્લોલ
तरंड पु० (तरण्ड) મછવો, ન્હાનુ વહાણ
तरग त्रि० (तरक) તરનાર, પાર પામનાર.
तरच्छ पु० (तरक्ष) તરસ, દીપડો, વાઘની એક જાત
तरण. न० (तरण) તરવુ તે પારપામવુ. (२) નોકા વહાણ
तरणि स्त्री० (तरणि) નાવ, વહાણ
तरणिज्ज त्रि० (तरणीय) તરવા યોગ્ય
तरतम. त्रि० (तरतम) ન્યૂનાધિક ભાવવાળો
तरमल्लि त्रि० (तरोमत्रि) વેગ ધારણ કરનાર, બળવાન્
तरमल्लिहायण त्रि० (तरमल्लिहायन) વેગથી દોડી શકે તે અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલ, ઘોડા, બળદ વગેરે (२) તરૂણ, યુવાન
तरय त्रि० (तरक) તરનાર.
तरल त्रि० (तरल) ચપળ
तरलिय त्रि० (तरलित) ચપળ
तरिअ. त्रि० (तीर्ण) તરી ગયેલ
तरिअं अ० (त्वरितम्) શીઘ્ર, જલદી.
तरियार त्रि० (तरितृ) તરનાર
तरी स्त्री० (तरी) તરવાનુ સાધન મચ્છવો
तरु पु० (तरु) વૃક્ષ, ઝાડ. (२) વનસ્પતિકાય

तक्काल. पु० (तत्काल) વનસ્પતિકાળ; અનંતકાળ.

तरुण. त्रि० (तरुण) યુવાન; જુવાન. (૨) નવીન; તાજું.

तरुणग्र. } **तरुणग.** } त्रि० (तरुणक) ન્હાનો બાળક; અલ્પવય. (૨) નવું. (૩) કાચું.

तरुणरहस. पु० न० ( ) રોગ; બિમારી.

तरुणिया. स्त्री० (तरुणिका) કાચી વનસ્પતિ.

तरुणी. स्त्री० (तरुणी) યુવાન સ્ત્રી, યુવતિ.

तरुणीपडिकम्म न० (तरुणीप्रतिकर्मन्) સ્ત્રીને શોભાવવાનું વિજ્ઞાન, ૩૧ મી કળા

तरुपक्खंदोलय. त्रि० (तरुपक्षान्दोलक) ઝાડ ઉપરથી પડીને મરનાર; બાળમરણનો એક પ્રકાર.

तरुपडण. न० (तरुपतन) ઝાડ ઉપરથી પડીને મરવું તે; બાળમરણનો એક પ્રકાર.

तल. पु० (तल) હાથનું તળીઉં, હથેળી. (૨) મધ્યમ ખંડ. (૩) તળીઉં, ભૂમિનું તળ.

तल. पु० (ताल) તાડ વૃક્ષ અને તેનું ફળ. (૨) હાથના તાલ; તાળીનો અવાજ.

तल. पु० (तिल) તલ, એક પ્રકારનું ધાન્ય

तलओडा. स्त्री० ( ) એ નામનો ગુચ્છો; વેલો

तलग. न० (तलक) તળાવ. બુરજનું.

तलताल. पु० (तलताल) ગાયનના તાલ પ્રમાણે બે હથેળીથી પાડવામાં આવતા તાલ. (૨) વાદ્ય વિશેષ

तलभंगय. न० (तलभङ्गक) ભુજામાં પહેરવાનું આભૂષણ.

तलवर. पु० (तलवर) રાજાએ પ્રસન્નતાથી બક્ષીસ આપેલ રત્નજડિત સુવર્ણપટ્ટ મસ્તક પહેરનાર ધનવાન્ ગૃહસ્થ. (૨) કોટવાળ. (૩) નગારી.

तलाग. } **तलाय** } पु० (तडाग) તળાવ; સરોવર.

तलार. पु० (तलवर) કોટવાળ.

तलिग्र. त्रि० (तलित) તળેલ.

तलिग्र. त्रि० (तलिक) જોડા-પગરખાથી ઢંકાયેલ પગ.

तलिआ. } **तलिगा.** } स्त्री० (तलिका) ચપાટ; મોજડી

तलिण. त्रि० (तलिन) પાતળું; ઝીણું.

तलिम. न० (तलिमन्) કરતાલ; વાદ્ય વિશેષ.

तलिम. पु० न० ( ) શય્યા, પલંગ વગેરે.

तलिमा स्त्री० (तलिमा) વાદ્ય વિશેષ

तलिय. त्रि० (तलित) તળેલ; ભુંજેલ.

तलिया. स्त्री० (तलिका) એક જાતનું વાસણ.

तलुण. त्रि० (तरुण) જુઓ " તરુણ " શબ્દ.

तल्लग्र. न० (तल्लज) એક જાતનું ખડ

तल्लिच्छ } **तल्लेस्स** } त्रि० (तल्लेश्य) તલ્લીન; તન્મગ્ન.

तव. पु० न० (तपस्) જેનાથી કર્મનો ક્ષય થાય તે તપ, અનશન આદિ બાર પ્રકારના તપ; તપસ્યા.

तवग्र. पु० (तवक) તાવડો.

तवग्ग पु० (तवर्ग) ત, થ, દ, ધ, ન, 'ત' નો વર્ગ.

तवग्गपविभत्ति. न० (तवर्गप्रविभक्ति) એ નામનું ૩૨ નાટકમાંનું ૧૮ મું નાટક.

तवचरण न० (तपश्चरण) તપનું આચરણ કરવું તે.

तवचरणि त्रि० (तपश्चरणिन्) તપોનુષ્ઠાન કરનાર, તપસ્વી.

तवण. पु० (तपन) રવિ, સૂર્ય.

तवणच्चिमालि पु० (तपनार्चिर्मालिन्) તાપ કરનો અર્થ.

तवणा स्त्री० (तपना) તપનો તાપ; આતાપના.

तवणिज्ज. न० (तपनीय) રાતું સોનું. તપાવેલ સોનું

तमिस. न० (तमिस्र) અંધારૂં.

तमिसंधयार. पुं० (तमिस्रान्धकार) ગાઢ અંધારૂં.

तमिसगुहा. स्त्री० (तमिस्रगुहा) કચ્છવિજયના વૈતાઢ્ય ઉપરનાં નવ કૂટમાંનું છઠ્ઠું શિખર.

तमिस्स. न० (तमिस्र) ગાઢ અન્ધકાર.

तमिस्सगुहा. स्त्री० (तमिस्रगुहा) વૈતાઢ્ય પર્વતની વચ્ચે પશ્ચિમ બાજુની એક ગુફા કે જેમાં થઈ ચક્રવર્તી ઉત્તર ભરતમાં દેશ સાધવા જાય છે.

तमुक्काइय. पु० (तमस्काधिक) તમસ્કાય કરનાર દેવ.

तमुक्काय. पु० (तमस्काय) અરૂણવર સમુદ્રમાંના પાણીના સૂક્ષ્મ પરિણામ રૂપ અન્ધકારનો સમૂહ.

तमुय. त्रि० (तमस्) જન્માન્ધ. (૨) અત્યન્ત અજ્ઞાની.

तमोकसिय. त्रि० (तमःकषिक) ખરી બીનાનો ઢાંક પીછોડો કરનાર; ગુપ્ત ક્રિયા કરનાર.

तम्मण. त्रि० (तन्मनस्) તલ્લીન; તચ્ચિત્ત.

तम्मय. त्रि० (तन्मय) તન્મય; તે સ્વરૂપ. (૨) તેનો વિકાર.

तम्मियय. / तम्मेयय. न० (तन्मात्रज) પાંચ તન્માત્રથી ઉત્પન્ન થયેલ આકાશ આદિ પાંચ મહાભૂત.

तम्हा. अ० (तस्मात्) તેટલા માટે.

तय. त्रि० (तत) વિસ્તૃત; પસારેલ. (૨) न० વાદ્ય વિશેષ.

तय. स्त्री० (त्वच) તજ; તેજતનાની એક જાત.

तयक्खाय. पु० (त्वक्खाद) લાકડાની બહારની છાલ ખાનાર ઘુણો.

तयण्णवत्थुक. पुं० (तदन्यवस्तुक) ઉદાહરણનો એક પ્રકાર.

तया अ० (तदा) ત્યારે; તે વખતે.

तया. स्त्री० (त्वच्) તૃણ વનસ્પતિનો એક પ્રકાર. (૨) ચામડી; છાલ; ત્વચા.

तयाणंतर. न० (तदनन्तर) ત્યાર પછી.

तयाणुग. त्रि० (तदनुग) તેનું અનુસરણ કરનાર.

तयामंत. त्रि० (त्वग्मत) ત્વચાવાળા.

तयाविस. पुं० (त्वग्विष) ચામડી માત્રના સ્પર્શથી ઝેર ચઢે એવા સર્પની એક જાત.

तयाहार. पु० (त्वगाहार) ઝાડની છાલનો આહાર કરનાર વાનપ્રસ્થની એક જાત.

तर. पुं० (   ) દહીં વગેરે ઉપર જે તર હોય તે.

तर. न० (तरस्) વેગ; બળ.

तरंग. पुं० (तरङ्ग) તરંગ; મોજાં; લહેર. (૨) કલ્લોલ.

तरंड. पुं० (तरण्ड) મછવો; ન્હાનું વહાણ.

तरग. त्रि० (तरक) તરનાર; પાર પામનાર.

तरच्छ. पु० (तरक्ष) તરસ; દીપડો; વાઘની એક જાત.

तरण. न० (तरण) તરવું તે; પારપામવું. (૨) નૌકા; વહાણ.

तरणि. स्त्री० (तरणि) નાવા; વહાણ.

तरणिज्ज. त्रि० (तरणीय) તરવા યોગ્ય.

तरतम. त्रि० (तरतम) ન્યૂનાધિક ભાવવાળો.

तरमल्लि. त्रि० (तरोमल्लि) વેગ ધારણ કરનાર; બળવાન.

तरमल्लिहायण. त्रि० (तरमल्लिहायन) વેગથી દોડી શકે તે અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેલ; ઘોડા, બળદ વગેરે. (૨) તરૂણ; યુવાન.

तरय. त्रि० (तरक) તરનાર.

तरल. त्रि० (तरल) ચંચળ.

तरलिय. त्रि० (तरलित) ચંચળ.

तरिअ. त्रि० (तीर्ण) તરી ગયેલ.

तरिअं. अ० (त्वरितम्) શીઘ્ર; જલદી.

तरियार त्रि० (तरितृ) તરનાર.

तरी स्त्री० (तरी) તરવાનું સાધન; મચ્છવો.

तरु. पु० (तरु) વૃક્ષ; ઝાડ. (૨) વનસ્પતિકાય.

तरुकाल. पुं० (तरुकाल) वनस्पतिकाळ; अनंतकाळ.

तरुण. त्रि० (तरुण) युवान; जुवान. (२) नवीन; ताजुं.

तरुणअ. } **तरुणग.** } त्रि० (तरुणक) न्हानो बाळक; अनंधय. (२) नवुं. (३) काचुं.

तरुणरहस. पुं० न० ( ) रोग; बिमारी.

तरुणिया. स्त्री० (तरुणिका) काची वनस्पति.

तरुणी. स्त्री० (तरुणी) युवान स्त्री; युवति.

तरुणीपडिकम्म. न० (तरुणीप्रतिकर्मन्) स्त्रीने शोभाववानु विज्ञान; ३१ मी कळा.

तरुपक्खंदोलय. त्रि० (तरुपक्षान्दोलक) झाड उपरथी पडीने मरनार; बाळमरणनो एक प्रकार.

तरुपडण. न० (तरुपतन) झाड उपरथी पडीने मरवु ते; बाळमरणनो एक प्रकार.

तल. पुं० (तल) हाथनुं तळीउं; हथेळी. (२) मध्यम खंड. (३) तळीउं; भूमिनुं तळ.

तल. पुं० (ताल) ताड वृक्ष अने तेनुं फळ. (२) हाथना ताल; तालीनो अवाज.

तल. पु० (तिल) तल; एक प्रकारनुं धान्य.

तलओडा. स्त्री० ( ) ए नामनो गुच्छो; तेलेडा.

तलण. न० (तलन) तळवु; भुजवु.

तलताल. पुं० (तलताल) गायनना ताल प्रमाणे बे हथेळीथी पाडवामां आवता ताल. (२) वाद्य विशेष.

तलभंगय. न० (तलभङ्गक) भुजामा पहेरवानुं आभूषण.

तलवर. पुं० (तलवर) राजाए प्रसन्नताथी बक्षीस आपेल रत्नजडित सुवर्णपट्ट मस्तके धरनार धनवान् गृहस्थ. (२) कोटवाळ. (३) तलाटी.

तलाग. } **तलाय** } पुं० (तडाग) तळाव; सरोवर.

तलार. पुं० (तलवर) कोटवाळ.

तलिअ. त्रि० (तलित) तळेल.

तलिअ. त्रि० (तलिक) जोडा-पगरखांथी ढंकायेल पग.

तलिआ. } **तलिगा.** } स्त्री० (तलिका) सपाट; मोजडी.

तलिण. त्रि० (तलिन) पातळुं; झीणुं.

तलिम. न० (तलिमन्) करताल; वाद्य विशेष.

तलिम. पु० न० ( ) शय्या; पलंग वगेरे.

तलिमा. स्त्री० (तलिमा) वाद्य विशेष.

तलिय. त्रि० (तलित) तळेल; भूंजेल.

तलिया. स्त्री० (तलिका) एक जातनुं वासण.

तलुण. त्रि० (तरुण) जुओ "तरुण" शब्द.

तल्लिअ. न० (तल्लज) एक जातनुं घड.

तल्लेस. } **तल्लेस्स.** } त्रि० (तल्लेश्य) तल्लीन; तदासक्त.

तव. पु० न० (तपस्) जेनाथी कर्मनो क्षय थाय ते तप; अनशन आदि बार प्रकारनां तप; तपस्या.

तवअ. पुं० (तवक) तावडो.

तवग्ग. पुं० (तवर्ग) त, थ, द, ध, न; 'त' नो वर्ग.

तवग्गपविभत्ति. न० (तवर्गप्रविभक्ति) ए नामनुं ३२ नाटकमांनु १८ मु नाटक.

तवच्चरण. न० (तपश्चरण) तपनुं आचरण करवु ते.

तवच्चरणि. त्रि० (तपश्चरणिन्) तपोनुष्ठान करनार; तपस्वी.

तवण. पु० (तपन) रवि; सूर्य.

तवणच्चिमालि. पुं० (तपनार्चिमालिन्) ताप करतो सूर्य.

तवणा. स्त्री० (तपना) सूर्यनो ताप; अ.

तवणिज्ज. न० (तपनीय) रातुं सोनुं; [illegible] सोनुं

तवणिज्जकूड. पुं० (तपनीयकूट) જંબૂદ્વીપના રૂચક પર્વતનું એક કૂટ-શિખર.

तवणिय. त्रि० (तपनीय) તપવા યોગ્ય.

तवतेण. त्रि० (तपःस्तेन) તપ સંબંધી જુઠું બોલનાર; તપ ચોર.

तवय पुं० (तवक) તાવડો; કડાઇ.

तवसमायारी. स्त्री० (तपःसामाचारी) બાર પ્રકારે તપ કરવું તે; તપનું અનુષ્ઠાન.

तवसमाहि. पु० (तपःसमाधि) તપની સમાધિ; કેવળ નિર્જરા અર્થે સમાધિભાવે તપ કરવું તે.

तवस्सि. त्रि० (तपस्विन्) અનશન આદિ બાર પ્રકારે તપ કરનાર.

तवायार. पुं० (तपआचार) બાર પ્રકારના તપનો આચાર; જેથી તપ શુદ્ધ થાય તે.

तवारिह. त्रि० (तपोर्ह) તપને યોગ્ય; પ્રાયશ્ચિત્તનો છઠ્ઠો પ્રકાર.

तविय. त्रि० (तप्त) તપેલ; ગરમ થયેલ.

तविय. त्रि (तापित) તપાવેલ. (૨) સંતાપિત.

तवोकम्म. न० (तपःकर्मन्) કર્મને તપાવનાર તપકર્મ; તપોનુશન.

तवोकम्मगंडिया. स्त्री० (तपःकर्म्मगण्डिका) તપકર્મના અધિકારવાળું પુસ્તક.

तवोधण. न० (तपोधन) તપસ્વી; તપ એજ જેનું ધન છે તે.

तवोमग्गगइ. स्त्री० (तपोमार्गगति) ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રના ૩૦ મા અધ્યયનનું નામ.

तवोवण. न० (तपोवन) તપોવન; તપ કરવાનું સ્થળ.

तवोवहाण न० (तपउपधान) ઉપધાન તપ.

तव्वणिय. पु० ( ) બૌદ્ધધર્મને માનનાર; બૌદ્ધનો અનુયાયી.

तव्वत्थुग्र. पु० (तद्वस्तुक) વાદીએ જે સાધનનો ઉપન્યાસ કર્યો હોય તેને લઇનેજ પ્રતિવાદી ઉપપત્તિપૂર્વક પ્રત્યુત્તર આપે તે.

तव्वयण. पुं० न० (तद्वचन) વ્યુત્પત્તિ અનુસાર થતાં અર્થને કહેનાર શબ્દ-યૌગિક શબ્દ પંકજ વગેરે.

तव्विह. त्रि० (तद्विध) તે પ્રકારનું.

तस. पुं० (त्रस) દુઃખથી ત્રાસ પામી એક સ્થાનથી બીજે સ્થાને જવાની ગતિ શક્તિવાળા પ્રાણી; ત્રસ જીવ; બે ઇંદ્રિય આદિ જીવ. (૨) ત્રસકાય માર્ગણા. (૩) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ત્રસપણું પામે.

तसकाइय. त्रि० (त्रसकायिक) ત્રસકાય જીવ; જંગમ પ્રાણી.

तसकाय. पु० न० (त्रसकाय) હાલતા ચાલતા જીવ; બે ઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, ચોઇંદ્રિય અને પંચેંદ્રિય જીવ; ત્રસ સમૂહ.

तसजिय. पुं० (त्रसजीव) ત્રસજીવ.

तसण. न० (त्रसन) હાલવું ચાલવું. (૨) પલાયન.

तसनाडी. स्त्री० (त्रसनाडी) ત્રસ જીવોને રહેવાનો પ્રદેશ કે જે લોકની વચ્ચે એક રાજ પ્રમાણ લોકના નીચેના છેડાથી ઉપરના છેડા સુધી છે.

तसनाम. न० (त्रसनामन्) જેના ઉદયથી ત્રસપણું મળે, તેવી નામકર્મની એક પ્રકૃતિ.

तसपाण. पुं० (त्रसप्राण) હાલતા ચાલતા પ્રાણી.

तसरेणु. पुं० (त्रसरेणु) વાલાગ્રનો ૬૪ મો ભાગ; રથરેણુનો આઠમો ભાગ.

तसपाइया. स्त्री० (त्रसपादिका) ત્રણ ઇંદ્રિય જીવ વિશેષ.

तसिय त्रि० (त्रस्त) ત્રાસ પામેલ.

तह. त्रि (तथ्य) યથાર્થ.

तह. पु० (तथ) આજ્ઞાકારક; દાસ; નોકર.

तह. अ० (तथा) તે પ્રકારે; તેવી રીતે.

तहं. अ० (तथा) તેમજ; તે પ્રકારે.

तहक्कार. पु० (तथाकार) ગુરૂએ તત્વ પ્રતિપાદન કરતી વખતે કે શાસ્ત્રનો પાઠ આપતી વખતે શિષ્ય તહત્તિ-તે તેમજ છે એમ કહે તે, સામાચારીનો આઠમો પ્રકાર.

तहणाण त्रि० (तथाज्ञान) પ્રશ્ન અને ઉત્તરને જાણનાર (२) न० સત્યજ્ઞાન

तहत्ति अ० (तथेति) તેમજ, તહેત, સૂત્રનુ પ્રતિપાદન કરતી વખતે બોલવાનો શબ્દ

तहपि. अ० (तथापि) તોપણ

तहप्पगार त्रि० (तथाप्रकार) તથા પ્રકારનુ, તેવી રીતનુ

तहा अ० (तथा) તેમજ તેમ વળી.

तहागय पु० (तथागत) તથા-ભવભ્રમણથી ગત-નીકળેલ, ભવભ્રમણમાથી નિવૃત્ત થયેલ, અરિહંત, ગણધર વિગેરે. (२) સર્વજ્ઞ

तहाभूअ त्रि० (तथाभूत) તેવા પ્રકારનુ, યથાર્થ

तहामुत्ति स्त्री० (तथामूर्ति) સત્ય સ્વરૂપ તથારૂપ

तहारूव. त्रि० (तथारूप) શાસ્ત્રમા કહેલ છે તેવા, યથોક્ત ગુણના ધરનાર.

तहारूवसाहु पु० (तथारूपसाधु) શાસ્ત્રમા બતાવેલ આચાર પાળનાર સાધુ

तहावि अ० (तथापि) તોપણ

तहावि त्रि० (तथावित्) નિપુણ ચતુર (२) पु० સર્વજ્ઞ

तहाविह त्रि० (तथाविध) તે પ્રકારનુ

तहिं अ० (तत्र) ત્યા, તે ઠેકાણે

तहिय. त्रि० (तथ्य) સત્ય, વાસ્તવિ-

तहिय. अ० (तत्र) ત્યા, તે ઠેકાણે

तहेव अ० (तथैव) તે પ્રકારે, તેમજ

ता अ० (तस्मात्) તેથી

ता. अ० (तावत्) ત્યાસુધી

ताअ पु० (तात) તાત, બાપ (२) પુત્ર, વત્સ

ताइ त्रि० (तायिन्) } મોક્ષમા જનાર
ताइ त्रि० (त्रायिन्) } (२) સ્વ અને પરનો રક્ષક, પરિપાલક

ताइ त्रि० (तापिन) તાપયુક્ત

तागंध पु० (तद्गन्ध) તેની ગંધ (२) તે ગધની સરીખર ગધ

ताडण न० (ताडन) તાડન, મારવુ તે

ताण न० (त्राण) રક્ષણ કરવુ તે (२) શરણ

ताण न० (तान) રાગ ગાવામા પલટા મારવા તે

तामरस पु० न० (तामरस) કમળ

तामलि पु० (तामलि) સ્વનામ ખ્યાત એક તાપસ

तामलित्ति स्त्री० (ताम्रलिप्ति) એ નામની મગદેશની એક નગરી, કે જ્યા તામલિ તાપસનો જન્મ થયો હતો

तामलित्तिया स्त्री० (ताम्रलिप्तिका) ગોદાસ થિવરથી નીકળેલ ગોદાસ ગણની પ્રથમ શાખા

तामस त्रि० (तामस) અજ્ઞાન ભાવવાળો. (२) न० અન્ધકાર

तामसवाण. पु० (तामसवाण) રણસગ્રામમા અન્ધકાર ફેલાવે તેવુ બાણ

ताय पु० (तात) પિતા, બાપ

तायत्तीस. स्त्री० (त्रयस्त्रिंशत्) ૩૩, તેત્રીસ

तायत्तीसग पु० (त्रायस्त्रिंशक) ઇંદ્રના પૂજ્ય સ્થાનીય ત્રાયસ્ત્રિંશક જાતિના દેવતા

तार न० (तार) ચાંદી સોનાનો તાર (२) તીણો સ્વર, અતિ ઉંચો સ્વર

तारग. न० (तारक) આંખની કીકી (२) વિવેકજન્ય જ્ઞાન (३) બીજા પ્રતિવાસુદેવ. (४) તારા (५) पु० સૂર્યઆદિ નવ ગ્રહ.

तारगा स्त्री० (तारका) યક્ષના ઇંદ્ર પૂર્ણભદ્રની ચોથી અગ્રમહિષી (२) નક્ષત્ર,

तारण त्रि० (तारण) તારનાર પાર ઉતારનાર

तारय त्रि० (तारक) તારનાર (૨) પુ૦ બીજા પ્રતિવાસુદેવનુ નામ
तारया. स्त्री० (तारका) જુઓ "तारगा" શબ્દ
तारा. स्त्री० (तारा) સુગ્રીવની સ્ત્રી (૨) તારા, નક્ષત્ર (૩) આઠમા ચક્રવર્તી સુભૂમની માતા (૪) એ નામની એક મહાનદી
तारागण न० (तारागण) એ નામના એક ઋષિ
तारापह. पु० (तारापथ) આકાશ ગગન
तारावलिपविभत्ति पु० न० (तारावलिप्रविभक्ति) ૩૨ નાટકમાનુ એક નાટક.
तारिअ त्रि० (तारित) તારેલ
तारिम त्रि० (तार्य्य) તારવા યોગ્ય
तारिया स्त्री० (तारिका) તારિકા દેવી (૨) આખની કીકી
तारिस त्रि० (तादृश) તેના જેવો, તેના સરખો
तारुण्ण } न० (तारुण्य) યૌવન, યુવાવસ્થા
तारुन्न }
ताल पु० (ताल) તાલ (તાડ) નુ ઝાડ (૨) તેનુ ફળ (૩) મસાલા ઝાઝ વગેરે (૪) હાથનો તાલ ગાયનના સુરમા તાલ આપવો તે (૫) એ નામનો ગોશાળાનો મુખ્ય શ્રાવક (૬) તાળુ
तालउड न० (तालपुट) તાલપુટનામનુ ઝેર, તત્કાળ પ્રાણ જાય તેવુ ઝેર
तालजंघ त्रि० (तालजङ्घ) તાડના જેવી લાબી જાઘવાળો
तालण न० (ताडन) } ચપેટા દઈ મારવુ,
तालणा. स्त्री० (ताडना) } તાડન કરવુ
तालद्धय. पु० (तालध्वज) તાલ વૃક્ષની ધ્વજાના ચિહ્નવાળા, બળદેવ
तालना स्त्री० (ताडना) ટીપવુ, કુટવુ તે
तालपट्ट. न० (तालपट्ट) તાડના ઝાડનો પખો
तालपलंब पु० (तालप्रलम्ब) ગોશાળાનો એક શ્રાવક (૨) તાડનુ ફળ
तालपिसाय पु० (तालपिशाच) લાબી કાયાવાળો રાક્ષસ
तालपुटविस न० (तालपुटविष) તાલપુટ ઝેર.
तालपुडगविस. न० (तालपुटकविष) તાળુ ફાડી નાખે એવુ ઝેર
तालमूलय न० (तालमूलक) તાડવૃક્ષના મૂળની પેઠે નીચે વિશાળ અને ઉપર સકીર્ણ એવુ એક જાતના પ્રાણિનુ ઘર
तालयर पु० (तालचर) એક મનુષ્ય જાતિ, ચારણ
तालवग्ग पु० (तालवर्ग) તાલના અધિકારવાળો વર્ગ-પ્રકરણ
तालविंट न० (ताडवृन्त) તાડના પાદડાનો પખો
तालसंपुड पु० (तालसंपुट) તાડના પાદડાનો પડીઓ
तालसम न० (तालसम) સરખા તાલમા ગાવુ તે (૨) त्रि० તાલ અનુસાર સ્વર.
तालाचर. } त्रि० (तालचर) તાલોટા વગાડી
तालायर } નાચનાર, નૃત્યકારનો એક વર્ગ (૨) પ્રેક્ષક વિશેષ, તાલ આપનાર પ્રેક્ષક
तालायरकम्म न० (तालचरकर्मन्) તાલક્રિયા, નૃત્યકર્મ
तालिय त्रि० (ताडित) તાડન કરેલ
तालियंट न० (तालवृन्त) તાડના પાદડાનો પખો
तालिस. त्रि० (तादृश) તેવુ તેના પ્રકારનુ
तालु. न० (तालु) તાળવુ (૨) તાળુ, સાચવણુ
तालुग्घाडणी स्त्री० (तालोद्घाटनी) તાળાને ઉઘાડવાની વિદ્યા
तालुय न० (तालुक) } તાળવુ
तालुया स्त्री० (तालुका) }

ताव अ० (तावत्) त्यांसुधी. (२) पहेला
ताव पु० (ताप) सूर्यनो तडको (२) तपा वुं ते (३) सताप, दुःख
तावइय. त्रि० (तावत्) तेटलु, तेटला प्रमाणनु
तावं अ० (तावत्) त्या सुधी
तावंचणं अ० (तावच्च) तेटलामा.
तावक्खेत्त न० (तापक्षेत्र) सूर्यनो ताप जेटला क्षेत्रमा पडे तेटलु क्षेत्र.
तावचणं. अ० (तावच्च) तेटलामा
तावणीय त्रि० (तापनीय) तापना योग्य
तावतिय त्रि० (तावत) तेटलु
तावस पु० (तापस) तपस्वी तापस (२) माढर गोतना आर्यशान्ति-श्रेणीना शिष्य
तावसा स्त्री० (तापसा) जैन मुनिओनी एक शाखा.
तावसी. स्त्री० (तापसी) तापसी तप करनार स्त्री
ताविच्छ. पु० न० (ताविच्छ) तमाल वृक्ष
ताविय त्रि० (तापित) तपावेलु
तास पु० (त्रास) त्रास, बीक, भय
तासणअ. त्रि० (त्रासनक) त्रास-आकस्मिक भय उपजावनार
तासन त्रि० (त्रासन) त्रास उपजावनार
तासि. त्रि० (त्रासित) पोते बीए अने बीजाने बीवरावे ते
तासिय. त्रि० (त्रासित) त्रास पामेल
ताहे अ० (तदा) त्यारे, ते वखते
ति अ० (इति) आ प्रकारे आम (२) इति, सपूर्ण, समाप्ति.
ति. अ० (त्रि.) त्रणवार
ति त्रि० (त्रि) त्रण
तिअग न० (त्रिक) } त्रणनो समूह
तिअय. न० (त्रिक) }
तिअसिंद पु० (त्रिदशेन्द्र) देवतानो अधिपति, इन्द्र
तिआल स्त्री० न० (त्रिचत्वारिंशत्) तेंतालीस, ४३
तिइंदिय पु० (त्रीन्द्रिय) त्रण इन्द्रियवाळा जीव
तिइक्खा स्त्री० (तितिक्षा) क्षमा सहिष्णुता
तिउट्ट त्रि० (त्रुट) तूटेल
तिउडग. पु० ( ) धान्यनी एक जात २४ प्रकारना धान्यमानु ए
तिउण त्रि० (त्रिगुण) त्रणगणु
तिउत्तर त्रि० (त्र्युत्तर) त्रण उपर त्रणथी अधिक
तिउल त्रि० (त्रितुल) मन वचन अने काया ए त्रणनी तुलना करीने जीतनार
तिऊड पु० (त्रिकूट) वप्रविजयना पश्चिम सरहद उपरनो वखारा पर्वत
तिओय न० (त्र्योजस्) विषम राशि विशेष
तितिणिअ न० ( ) खेदना वचन बोलवा ते बडबड करवु ते (२) त्रि० बडबड करनार
तिंदुक } पु० (तिन्दुक) मधु बीजवाळा
तिंदुग } फळवाळु एक जातनु झाड
तिंदुय } (२) वाणारसी नगरीनु तिन्दुकना झाडवाळु तिंदुक नामे उद्यान (३) सावत्थी नगरीनी बहारनु ए नामनु एक उद्यान (४) ११ मा तीर्थंकरनु चैत्यवृक्ष
तिंदूस पु० (तिन्दूस) } बहु बी
तिंदूसग } ज फळ
तिंदूसय (तिन्दूसक) } वाळु एक झाड (२) दडो
तिक पु० (त्रिक) त्रणनो समूह
तिकडुय न० (त्रिकटुक) सुंठ, मरी अने पिपर ए त्रण कडु
तिकणइय. त्रि० (त्रिनयिक) द्रव्यार्थिक पर्यायार्थिक अने उभयार्थिक एम त्रण नयनो आश्रय करनार

तिकरण त्रि० (त्रिकरण) मन वचन अने काया એ ત્રણ કરણ
तिकल्ल न० (त्रिकाल्य) ત્રણ કાળનો વિષય
तिकाल पु० (त्रिकाल) ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન એ ત્રણ કાળ
तिकूड पु० (त्रिकूट) જંબૂદ્વીપના મેરૂની પૂર્વે આવેલી સીતોદા મહાનદીની દક્ષિણ દિશામા આવેલો એક વખારા પર્વત
तिकोण. त्रि० (त्रिकोण) ત્રિકોણાકાર પદાર્થ (२) न० શીંગોડાનું ફળ
तिक्ख त्रि० (तीक्ष्ण) તીખુ તીક્ષ્ણ (२) વેગવાન (३) કઠોર, નિષ્ઠુર
तिक्खुत्तो. अ० (त्रिः कृत्व) ત્રણવાર
तिग न० (त्रिक) ત્રણ રસ્તાનો સગમ
तिगडुय न० (त्रिकटुक) સુંઠ, પીપર અને મરી–તીખા એ ત્રણ ઔષધિ
तिगरण न० (त्रिकरण) મન, વચન અને કાયા એ ત્રણ કરણ
तिर्गिच्छकूड न० (तिगिच्छकूट) શિખરી પર્વતના ११ કૂટમાનુ અગીઆરમુ કૂટ
तिर्गिछिद्दह पु० (तिगिच्छिद्रह) નિષધ પર્વત ઉપરનો દ્રહ
तिगिच्छ पु० (तिगिच्छ) એ નામનો એક દ્રહ (२) દશમા દેવલોકનુ એક વિમાન
तिगिच्छ पु० (चिकित्स) ચિકિત્સા કરનાર, વૈદ
तिगिच्छग त्रि० (चिकित्सक) ચિકિત્સા કરનાર, વૈદ, હકીમ વગેરે
तिगिच्छण. न० (चिकित्सन) ચિકિત્સા કરવી
तिगिच्छय न० (चैकित्स्य) ચિકિત્સા
तिगिच्छय त्रि० (चिकित्सक) ચિકિત્સા કરનાર, વૈદ્ય
तिगिच्छा. स्त्री० (चिकित्सा) ચિકિત્સા, રોગ નિવારણ ઉપાય (२) ઉપાયણના १६ દોષમાનો છઠ્ઠો દોષ
तिगिच्छायण पु० (चिकित्सायन) જેઠા નક્ષત્રનુ ગોત્ર
तिगिच्छासत्थ. न० (चिकित्साशास्त्र) ચિકિત્સા શાસ્ત્ર, આયુર્વેદ
तिगिच्छि. पु० (तिगिच्छि) શિખરી પર્વતનુ એક શિખર (२) નિષધ પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ (३) પુષ્પની રજ
तिगिच्छिकूड पु० (तिगिच्छिकूट) ચમરેંદ્રનો એક ઉત્પાત પર્વત
तिगिच्छिणयरी. स्त्री० (तिगिच्छिनगरी) તિગિચ્છિ નામની નગરી
तिगिच्छिद्दह पु० (तिगिच्छिद्रह) નિષધ પર્વતની વચ્ચેનો એક દ્રહ
तिगिच्छिय. पु० (चिकित्सक) ચિકિત્સા કરનાર વૈદ્ય
तिगिच्छिय. न० (चैकित्स्य) રોગની ચિકિત્સા કરીની તપાસ
तिगुण. त्रि० (त्रिगुण) ત્રણગણુ (२) દૃષ્ટિવાદાતર્ગત સિદ્ધશ્રેણિ પરિકર્મનો નવમો ભેદ
तिगुत्त त्रि० (त्रिगुप्त) મન વચન અને કાયાથી ગુપ્ત–સુરક્ષિત
तिगुत्ति स्त्री० (त्रिगुप्ति) મન વચન અને કાયાને પાપથી ગોપવવારૂપ ત્રણ ગુપ્તિ
तिघरंतरिय त्रि० (त्रिगृहान्तरिक) ત્રણ ઘરને આંતરે ભિક્ષા લેનાર ગોશાળાના મતનો અનુયાયી
तिचक्खु पु० (त्रिचक्षु) ચક્ષુરિંદ્રિય પરમશ્રુત અને પરમ અવધિ એમ ત્રણ જ્ઞાનરૂપી ચક્ષુ ધરનાર તથા રૂપના સાધુ
तिजय पु० (त्रिजगत्) ત્રણલોક
तिट्ठाण न० (त्रिस्थान) સરખા ત્રણસ્થાન–હૃદય, કંઠ અને મસ્તક (२) पु० કર્મનો ત્રિઠાણીયો રસ
तिड्ड. पु० (   ) તિડ
तिण न० (तृण) ઘાસ ખડ
तिणइय न० (त्रिनयिक) ત્રણ નયવાળુ સૂત્ર
तिणय त्रि० (त्रिनत) આદિ મધ્ય અને અવસાનમા નમેલ

तिणयण. पुं० (त्रिनयन) शंકર; શિવ.

तिणसूय. न० (तृणशूक) તૃણનો આગલો ભાગ.

तिणहत्थय. पुं० (तृणहस्तक) ઘાસના પૂળા.

तिणिस. पुं० (तिनिश) વૃક્ષવિશેષ; નેતરનું ઝાડ.

तिणिसलया. स्त्री० (तिनिशलता) નેતરની છડી.

तिराण. त्रि० (तीर्ण) પાર પામેલ; તરી ગયેલ.

तिरणाणि. त्रि० (त्रिज्ञानिन्) મતિ, શ્રુત અને અવધિ એ ત્રણ જ્ઞાનવાળો.

तिरिणग. पुं० (तीर्णक) એ નામનો એક દેશ. (૨) ત્રિ૦ તે દેશમાં રહેનાર મનુષ્ય

तिरहा. स्त्री० (तृष्णा) તૃષ્ણા; પિપાસા.

तितिक्ख. त्रि० (तितिक्षु) પરિષહ આદિ સહન કરનાર; દીનતા રહિત.

तितिक्खण. न० (तितिक्षण) સહન કરવું તે.

तितिक्खा. स्त्री० (तितिक्षा) તિતિક્ષા; પરિષહ સહન કરવા તે, સહનશીલતા.

तितिक्खिय त्रि० (तितिक्षित) સહન કરેલ.

तित्त. त्रि० (तृप्त) તૃપ્ત, સંતુષ્ટ.

तित्त. पुं० (तिक्त) તીખો રસ. (૨) ત્રિ૦ તીખારસવાળું; તીખું. (૩) તિક્તરસનામ કર્મ; નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ તીખો રસ પામે છે.

तित्तणाम. न० (तिक्तनामन्) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ.

तित्तरसणाम. न० (तिक्तरसनामन्) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ.

तित्तलाउय. न० (तिक्तालाबुक) કડવી તુંબડી.

तित्ति. स्त्री० (तृप्ति) તૃપ્તિ; સંતોષ.

तित्तिर. पुं० (तित्तिर) તેતર પક્ષી.

तित्तिरलक्खण. न० (तित्तिरलक्षण) તેતરના સ્વરૂપનું પ્રતિપાદન કરનાર અન્ય વિદ્યા.

तित्तिस. } **तित्तीस.** } स्त्री० न० (त्रयस्त्रिंशत्) ૩૩; તેત્રીસની સંખ્યા.

तित्थ. पुं० (त्रिक) } **तित्थ.** पुं० (त्र्यर्थ) } સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકાનો સમુદાય; જૈન સંઘ.

तित्थ. पुं० न० (तीर्थ) ગંગા જમુના વગેરે લૌકિક તીર્થ. (૨) સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા રૂપ સંઘ–સમુદાય. (૩) શાસન; તીર્થંકરનું સામ્રાજ્ય. (૪) તરવાનું સ્થાન. (૫) તીર્થંકર નામ; નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ તીર્થંકરપણું પામે. (૬) દર્શન; મત. (૭) નદી વગેરેમાં ઉતરવાનો રસ્તો. (૮) યાત્રાનું સ્થાન.

तित्थंकर. } **तित्थंयर.** } पुं० (तीर्थकर) } **तित्थकर.** } **तित्थगर.** } पुं० (तीर्थकर) } ચાર તીર્થને સ્થાપનાર; તીર્થંકર. (૨) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ, જેના ઉદયથી જીવ તીર્થંકર પદ પ્રાપ્ત કરે છે.

तित्थगरसिद्ध. पुं० (तीर्थकरसिद्ध) તીર્થંકરપદ પ્રાપ્ત કરીને સિદ્ધ થનાર.

तित्थनाह. पुं० (तीर्थनाथ) તીર્થના અધિષ્ઠાતા; તીર્થંકર.

तित्थपवत्तणचरियणिबद्ध. (तीर्थप्रवर्त्तनचरित्रनिबद्ध) ૩૨ નાટકમાંનું એક પ્રકારનું નાટક.

तित्थभेय. पुं० (तीर्थभेद) તીર્થમાં ભેદ પાડવો તે.

तित्थयर. पुं० (तीर्थकर) સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, એ ચાર તીર્થ સ્થાપનાર.

तित्थयरगंडिया. स्त्री० (तीर्थकरगण्डिका) તીર્થંકરના ચરિત્રવાળો ગ્રંથ વિભાગ.

तित्थयरणामगोयकम्म. न० (तीर्थकरनामगोत्रकर्मन्) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ તીર્થંકર નામ ગોત્ર પામે.

तित्थयरसिद्ध. पुं० (तीर्थकरसिद्ध) તીર્થંકરપણે સિદ્ધ થનાર.

तित्थसिद्ध पु० (तीर्थसिद्ध) तीर्थ स्थपाया पछी सिद्ध थनार
तित्थाहिर पु० (तीर्थाधिप) चतुर्विध तीर्थना अधिपति, तीर्थंकर
तित्थीय त्रि० (तीर्थीय) दार्शनिक, ते ते दर्शनना विद्वान् (२) कोईपण दर्शननो अनुयायी
तित्थुगालिय न० (तीर्थोद्गालिक) ए नामनो एक पयन्नो, दश पयन्नामानु एक
तिदंड पु० (त्रिदण्ड) सन्यासीनु एक उपकरण, त्रिदंडी सन्यासी (२) तेने धारण करनार, सन्यासी
तिदंडि पु० (त्रिदण्डिन्) त्रण दंड धारण करनार सन्यासी, त्रिदंडी
तिदंडिय न० (त्रिदण्डिक) सन्यासीने राखवानी लाकडी, जेना योगथी त्रिदंडी कहेवाय छे ते
तिदिसा } स्त्री० न० (त्रिदिश्) चार दिशामानी गमे ते त्रण दिशा
तिदिसि }
तिदुल त्रि० (त्रिदोल) मन वचन अने कायाने डोलावनार
तिनउइ स्त्री० (त्रिनवति) त्राणु ९३ नी संख्या
तिन्न त्रि० ( ) आर्द्र थएल, पाणीथी पलरेल
तिन्न त्रि० (तीर्ण) तरी गएल पार पामेल
तिन्नाण न० (त्रिज्ञान) मति, श्रुत अने अवधि ए त्रण ज्ञान
तिपच्च. त्रि० (त्रिपक्ष्) पहर, १५
तिपासिय त्रि० (त्रिपाशित) दोराना त्रण वेष्टन-आंटाथी बांधेल
तिपुंज न० (त्रिपुञ्ज) शुद्ध अशुद्ध अने मिश्र ए त्रण पुद्गलनो समूह
तिपुड त्रि० (त्रिपुट) त्रण पडवाळु
तिप्पण न० } (तपन) आंखमांथी
तिप्पणया स्त्री० } गीला मांडी रोवु (२) दुःख देवु हिंसा करवी
तिफास पु० (त्रिस्पर्श) आठ स्पर्शमाना त्रण स्पर्श
तिभाग पु० (त्रिभाग) तृतीयांश, त्रीजो भाग
तिमहुर न० (त्रिमधुर) घी, साकर अने मध.
तिमासिय. त्रि० (त्रिमासिक) त्रण मासनु, त्रण महिनानु
तिमासियभत्त न० (त्रिमासिकभक्त) त्रण मासना उपवास
तिमासिया. स्त्री० (त्रिमासिकी) भिखुनी त्रीजी पडिमा - जेमा एक महिना सुधी त्रण दात अन्ननी अने त्रण दात पाणीनी लई शकाय
तिमि पु० (तिमि) मोटु माछलु, मच्छनी एक जात
तिमिंगिल पु० (तिमिङ्गिल) ए नामनो एक जातनो मच्छ
तिमिंगिलगिल. पु० (तिमिङ्गिलगिल) ए प्रकारनो महान् मच्छ
तिमिर. न० (तिमिर) अंधकार (२) पर्वतनी वनस्पतिनो एक प्रकार
तिमिरिस पु० ( ) वृक्षविशेष
तिमिसा स्त्री० (तिमिस्रा) भरतना वैताढ्य पर्वतनी एक गुफा के जेमा थई चक्रवर्ती दक्षिण भरतार्द्धमांथी उत्तरार्द्धमा जई शके छे
तिमिस्सगुहा. स्त्री० (तिमिस्रगुहा) जुओ "तिमिसा" शब्द
तिमिस्सा स्त्री० (तिमिस्रा) जुओ "तिमिसा" शब्द
तिमुह पु० (त्रिमुख) त्रीजा संभवनाथ तीर्थंकरना यक्षनु नाम
तिय न० (त्रिक) त्रणनो समुदाय (२) शरीरनो एक अवयव वासाना करोडनो एक भाग (३) त्रण मार्ग भेगा थाय ते स्थळ, त्रिकोणु मार्ग

तिय. त्रि० (तृतीय) त्रीजुं.
तियस. पु० (त्रिदश) देवता.
तियाह. पु० (त्र्याह) त्रण दिवस.
तिरच्छिय. त्रि० (तिरश्चीन) तिरछो.
तिरयण न० (त्रिरत्न) सम्यग् ज्ञान, सम्यग् दर्शन अने सम्यक् चारित्र ए मोक्ष साधन रूप त्रण रत्न.
तिराइय. त्रि० ( ) ताडन करेल.
तिरासि. न० (त्रिराशि) त्रैराशिक मत प्रमाणे जीव, अजीव अने जीवाजीव एम त्रण राशि-पदार्थ समूह.
तिरि. त्रि० (तिर्यच्) तिर्यंच.
तिरिक्ख त्रि० (तिर्यच्) तिर्यंच. (२) पु० पशु पक्षी वगेरे प्राणी. (३) मर्त्यलोक, मध्यलोक. (४) न० मध्य, वचमा.
तिरिक्खगइ स्त्री० (तिर्यग्गति) तिर्यंचनी गति.
तिरिक्खजंभग. पु० (तिर्यग्जृम्भक) देवोनी एक जाति.
तिरिक्खजोणि. पु० (तीर्यग्योनि) पशु, पक्षी वगेरे तिर्यंच.
तिरिक्खजोणि. स्त्री० (तिर्यग्योनि) } तिर्यं-
तिरिक्खजोणिणी. स्त्री० (तिर्यग्योनिका) } चणी; तिर्यंचनी स्त्री.
तिरिक्खजोणिय त्रि० (तिर्यग्योनिक) तिर्यंच योनिमा उत्पन्न थयेल.
तिरिक्खदिसा. } स्त्री० (तिर्यग्दिश्) पूर्व
तिरिक्खदिसि. } आदि दिशा.
तिरिक्खपव्वय. पु० (तिर्यक्पर्वत) वचमा पडेलो पर्वत; मार्गने अटकावनार पर्वत
तिरिक्खभित्ति. स्त्री० (तिर्यगभित्ति) वचली भींत
तिरिक्खवसइ. स्त्री० (तिर्यग्वसति) तिर्यंच योनि.
तिरिच्छ. त्रि० (तिरश्चीन) त्रिछुं. (२) तिर्यंच संबंधी.
तिरिच्छिय. पु० (तिर्यच्) तिर्यंच; पशु.
तिरिय. त्रि० (तिर्यच) पशु पक्षी वगेरे तिर्यंच. (२) त्रिछुं. (३) पुं० त्रिछो लोक; मध्यलोक. (४) स्त्री० तिर्यग् दिशा; त्रिछी दिशा. (५) न० मध्य.
तिरियलोग. } पु० (तिर्यग्लोक) अढारसो
तिरियलोय. } योजन प्रमाणे त्रिछो लोक. (२) मर्त्यलोक; मध्यलोक
तिरीड. पु० न० (किरीट) त्रण शेखरवाळो मुगट.
तिरीड. पु० (तिरीट) लोधरनुं झाड
तिरीडपट्टय. न० (तिरीटपट्टक) लोध्र नामना झाडनी छालनु बनावेलु वस्त्र
तिरीडि त्रि० (किरीटिन्) मुकटधारी.
तिरुवाहय. त्रि० (त्रिरुपाहत) त्रणे गुणेल; त्रगुणगुणु.
तिरोभाव. पु० (तिरोभाव) अंतर्धान; छुपा रहेवु ते.
तिल. पु० (तिल) तल. (२) ८८ ग्रहमानो ३१ मो ग्रह
तिलग. पु० (तिलक) जुओ "तिलय" शब्द.
तिलगकरणी. स्त्री० (तिलककरणी) कपाळे तिलक करवानी सळी.
तिलगरयण. न० (तिलकरत्न) एक प्रकारनु तिलक.
तिलपप्पडिगा. } स्त्री० (तिलपर्पटिका) तलनी
तिलपप्पडिया. } बनावेल एक खावानी चीज, तलसाकळी.
तिलपिट्ठ न० (तिलपिष्ट) तलवट.
तिलपुप्फवएण. पुं० (तिलपुष्पवर्ण) ३२ मो महाग्रह
तिलभट्ट पु० (तिलभट्ट) तलनी खेती करनार एक ब्राह्मण.
तिलय न० (तिलक) तिल; चामडी उपर काळा रंगनो तिलना जेवो डाघ. (२)

આવ્યો, ટીલુ (૩) તિલનુ ઝાડ (૪) ૨૧ મા તીર્થંકરનુ ચૈત્ય વૃક્ષ (૫) એ નામના આવતી ચોવિસીના પ્રથમ પ્રતિ વાસુદેવ (૬) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

तिलसंगलिया સ્ત્રી० (तिलसगलिका) તલની ફળી

तिलसक्कुलिया સ્ત્રી० (तिलशष्कुलिका) તલસાકળી

तिलागणि. પુ० (तिलाग्नि) તલના ઝાડની અગ્નિ

तिलितिलय પુ० (•) જળજંતુ વિશેષ

तिलिम પુ० (तिलिम) વાદ્ય વિશેષ

तिलुक्क. ન० (त्रैलोक्य) સ્વર્ગ, મર્ત્ય અને પાતાળ એ ત્રણ લોકવર્તી જનસમુદાય

तिलोई સ્ત્રી० (त्रिलोकी) } સ્વર્ગ મર્ત્ય
तिलोक्क. ન० (त्रैलोक्य) } અને પાતા-
तिलोग } પુ० (त्रिलोक) } ળ એ ત્રણ
तिलोय. } લોક

तिल्ल ન० (तैल) તેલ

तिल्लकुट्टी સ્ત્રી० (तिलकुट्टी) તલવટ

तिल्लग ત્રિ० (तैलक) તેલ વેચનાર

तिल्लपूय પુ० (तिलपूप) તેલપૂઆ, તેલના માલપૂઆ

तिल्लमल्ली સ્ત્રી० (तिलमल्ली) તલનો ભેળ

तिवई-त्ती. સ્ત્રી० (त्रिपदी) પહેલવાનની એક પ્રકારની ચાલ (૨) ઘડા વગેરેનુ ત્રણે પગે ઉભા રહેવું, ઘોડાની એક પ્રકારની ચાલ. (૩) હાથીનુ પલાન બાંધવાની રસ્સી-દોરડી (૪) કુદવાનો એક પ્રકાર (૫) ત્રણ પદોનો સમૂહ

तिवग्ग પુ० (त्रिवर्ग) ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણ પુરૂષાર્થ

तिवट्ठ પુ० (त्रिपृष्ठ) ભરતક્ષેત્રના ભવિષ્યના નવમા વાસુદેવ

तिवरिस પુ० સ્ત્રી० (त्रिवर्ष) ત્રણ વરસની પ્રવજ્યાવાળા સાધુ સાધ્વી

तिवलि સ્ત્રી० (त्रिवलि) પેટ ઉપર ત્રણ વાટા હોય છે તે

तिवलिया. સ્ત્રી० (त्रिवलिका) ક્રોધ કરતી વખતે કપાળ ઉપર વચુરલી-સિટી પડે તે (૨) પેટ ઉપર પડતા ત્રણ વાટા

तिवली સ્ત્રી० (त्रिवली) પેટ કે કપાળ ઉપર થતી ત્રણ રેખા

तिवाअ. પુ० (त्रिपात) મન વચન અને કાયા એ ત્રણનુ પાડવું

तिवायण ન० (त्रिपातन) } મન વચન
तिवायणा સ્ત્રી० (त्रिपातना) } કાયાનો નાશ કરવો, ઇંદ્રિય આયુષ્ય અને દેહ એ ત્રણનો નાશ કરવો તે (૨) પ્રાણનો અતિપાત કરવો તે.

तिविट्ठ. પુ० (त्रिपृष्ठ) ચાલુ ચોવીસીના પ્રથમ વાસુદેવ (૨) આવતી ચોવીસીના નવમા વાસુદેવ.

तिविह. ત્રિ० (त्रिविध) ત્રણ પ્રકારનુ

तिव्व ત્રિ० (तीव्र) તીક્ષ્ણ, આકરૂ, દુ સહ (૨) રૌદ્ર (૩) અત્યન્ત, ગાઢ. (૪) પુ० અચાનક મરણ નિપજે તેવો રોગ (૫) પુ० તીવરસ, કડવો રસ

तिसंझ ન० (त्रिसन्ध्य) } પ્રાત કાળ,
तिसंझा સ્ત્રી० (त्रिसन्ध्या) } મધ્યાહ્ન અને સાંઝ એ ત્રણ સંધ્યાનો સમૂહ

तिसंधि ત્રિ० (त्रिसन्धि) આદિ, મધ્ય અને અન્ત ઠેકે સાધાયાનુ

तिसत्तक्खुत्तो. અ० (त्रिसप्तकृत्वस्) ૨૧ વાર, ૨૧ વખત

तिसमुत्थ. ત્રિ० (त्रिसमुत्थ) ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણ વસ્તુથી બનેલ

तिसर. પુ० (त्रिसर) ત્રણ સરોવાર (૨) ત્રણ સરવાળી માળા.

तिसरा. સ્ત્રી० (त्रिशरा) મચ્છ બન્ધન વિશેષ, માછલા પકડવાની જાળ.

तिसला. स्त्री० (त्रिशला) ભગવાન્ મહાવીર સ્વામિની માતાનું નામ

तिसल्ल. न० (त्रिशल्य) માયા, નિયાણ અને મિથ્યાદર્શન એ ત્રણ શલ્ય

तिसा स्त्री० (तृषा) તરસ

तिसालग पु० (त्रिशालक) ત્રણ પડાળવાળું ઘર

तिसिय त्रि० (तृषित) તૃષાતુર થયલ, તૃષાયુક્ત

तिसुद्धि. स्त्री० (त्रिशुद्धि) સમકિતની ત્રણ શુદ્ધિ, દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ શિવાય બાકીની સાંસારિક વસ્તુ માત્રને તુચ્છ-નિઃસાર માનવી તે

तिसूल न० (त्रिशूल) ત્રિશૂળ

तिसूलिया. स्त्री० (त्रिशूलिका) નાની શૂળ (२) નાનું ત્રિશૂળ

तिस्सोवाण. न० (त्रिसोपान) ત્રણ દિશામાં સોપાન-પગથીયાનો સમૂહ

तिहा. अ० (त्रिधा) ત્રણ પ્રકારે

तिहि पु० स्त्री० (तिथि) તિથિ, દિવસ

तिहुयण पु० (त्रिभुवन) ઉર્ધ્વ, અધો અને તિર્છો એ ત્રણ લોક.

तीइल न० (तैतिल) તૈતિલ નામનું કરણ, ११ કરણમાનું એક.

तीत त्रि० (अतीत) ભૂતકાળનું, ગતકાળનું

तीतद्धा स्त्री० (अतीताद्धा) ભૂતકાળ

तीय. त्रि० (तृतीय) ત્રીજું

तीय त्रि० (अतीत) ભૂતકાળનું ગતકાળનું (२) पु० ભૂતકાળ

तीयद्धा स्त्री० (अतीताद्धा) ભૂતકાળ

तीर पु० (तीर) કાંઠો, કિનારો

तीरंगम. त्रि० (तीरङ्गम) પારગામી, પાર જનાર.

तीरिय. त्रि० (तारित) પાર ઉતારેલ (२) સમાપ્ત, પૂર્ણ કરેલ

तीस. } स्त्री० (त्रिंशत्) त्रीस, ३०
तीसइ }

तीसइम त्रि० (त्रिंशत्तम) લાગલાગટ ચૌદ દિવસોના ઉપવાસ

तीसगुत्त. पु० (तिष्यगुप्त) તિષ્યગુપ્ત નામના બીજા નિહ્નવ કે જેણે જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશ પૈકી છેલ્લા પ્રદેશમાં જીવત્વ છે, બીજામાં નહિ, એવી રીતે સ્થાપન કર્યું.

तीसभद्द. पु० (तिष्यभद्र) એ નામના માઢર ગોત્રના સંભૂતિવિજય સ્થવિરના શિષ્ય

तीसय पु० (तिष्यक) એ નામના ભગવાન મહાવીર સ્વામિના એક શિષ્ય

तीसयदेव. पु० (तिष्यकदेव) મહાવીર સ્વામિના તિષ્યક નામના સાધુ કે જે કાળ કરીને પ્રથમ દેવલોકના સામાનિક દેવતા થયા તે

तीसा. स्त्री० (त्रिंशत्) ત્રીસ, ३०

तु. अ० (तु) સમુચ્ચય, (२) અવધારણ, (३) વિશેષણ (४) વિતર્ક, પણ (५) પાદપૂરણ (६) તેના માટે (७) અને, વળી (८) ભેદ, ભિન્નતા

तुअट्टण. न० (त्वग्वर्तन) પાસા વાળીને પડવું

तुअर. पु० (तुवर) એક જાતનું ધાન્ય, તુવેર

तुंग त्रि० (तुङ्ग) ઉંચ ગુણવાળું, ઉન્નત (२) બહાર નીકળતું

तुंगिय. पु० (तुङ्गिक) એ નામનું ગોત્ર (२) पु० स्त्री० તુંગિક ગોત્રી

तुंगिया. स्त्री० (तुङ्गिका) એ નામની એક પ્રસિદ્ધ નગરી, કે જ્યાં મહાવીરસ્વામીના ઘણા શ્રાવકો વસતા હતા.

तुंगियायण पु० (तुङ्गिकायन) તુંગિક ગોત્રના ઋષિ (२) न० એ નામનું એક ગોત્ર.

तुंड. स्त्री० न० (तुण्ड) મોઢું, મુખ (२) ચાંચ

तुंदिल त्रि० (तुन्दिल) દુંદાળો, ફાંદાળો. (२) મોટા પેટવાળો

तुंब न० (तुम्ब) તુંબડું, તુંબડી (२) ચક્રની વચ્ચેનો ભાગ, નાભિ...

યન. (૩) ચક્ર અથવા પૈડાની વચ્ચેનો ગોળ અવયવ.

तुंबइय. પુ॰ (तुम्बकित) ભયથી સ્તબ્ધ થયેલ.

तुंबणाय न॰ (तुम्बज्ञात) તુંબડીના અધિકારવાળું જ્ઞાતાસૂત્રનું છઠ્ઠું અધ્યયન.

तुंबवीण त्रि॰ (तुम्बवीण) તુંબડીની વીણા વગાડનાર.

तुंबवीणा. स्त्री॰ (तुम्बवीणा) તુંબડીની વીણા.

तुंबा. स्त्री॰ (तुम्बा) ચમરેન્દ્ર તથા બલેન્દ્રની અભ્યંતર પરિષદ્–સભા (૨) સૂર્ય તથા ચન્દ્રની અભ્યન્તર પરિષદ્

तुंबाग. न॰ (तुम्बाक) તુંબડી, તુંબી.

तुंबी. स्त्री॰ (तुम्बी) તુંબડીની વેલ.

तुंबुरु पुं॰ (तुम्बुरु) શ્રી સુમતિનાથ પ્રભુનો યક્ષ. (૨) શક્રેન્દ્રની ગન્ધર્વ સેનાનો અધિપતિ. (૩) ત્રીજો ગન્ધર્વ (૪) વૃક્ષ વિશેષ (ટીંબરૂ)

तुच्छ त्रि॰ (तुच्छ) નજીવું, નિઃસાર, અલ્પ; હલકું (૨) ચોથ, નોમ અને ચઉદસ એ ત્રણ તિથી. (૩) શૂન્ય (૪) અપૂર્ણ

तुच्छग. } **तुच्छय.** } त्रि॰ (तुच्छक) ગંભીરતા વિનાનું, હલકું, (૨) નિર્ધન; દરિદ્રી (૩) ગર્વિષ્ટ, તોછડો

तुच्छा स्त्री॰ (तुच्छा) ચોથ, નોમ અને ચૌદસની તિથિનું નામ.

तुच्छोसहिभक्खणया. स्त्री॰ (तुच्छौषधिभक्षण) જેમાં નાખી દેવાનું ઘણું એવી તુચ્છ વસ્તુ ખાવી તે, સાતમા ઉવભોગ પરિભોગ વ્રતનો એક અતિચાર

तुज्ज न॰ (तूर्य) તૂરી, વાદ્ય વિશેષ.

तुडिय न॰ (त्रुटित) વાદ્ય, વાજિંત્ર

तुट्टण. न॰ (त्रोटन) વિચ્છેદ, પૃથક્કરણ

तुट्ठ त्रि॰ (तुष्ट) સંતુષ્ટ, સંતોષ પામેલ, ખુશી થયેલ

तुट्ठि स्त्री॰ (तुष्टि) સંતોષ, તૃપ્તિ

तुडिय. न॰ (त्रुटित) તૂરી, વીણા આદિ વાજિંત્ર (૨) ૮૪ લાખ ત્રુટિતાંગ પ્રમાણનો કાળ વિભાગ. (૩) બાજુબન્ધ; બેરખા. (૪) અન્તઃપુર. (૫) ચમરેન્દ્રની અભ્યન્તર પરિષદ્.

तुडियंग. न॰ पु॰ (त्रुटिताङ्ग) ૮૪ લાખ પૂર્વનો એક ત્રુટિતાંગ. (૨) જેમાંથી વાજિંત્ર જેવો અવાજ નીકળે તેવા કલ્પવૃક્ષ.

तुडिया. स्त्री॰ (त्रुटिता) વાણવ્યંતર, લોકપાળ, સૂર્ય, ચંદ્ર અને ઇંદ્રાણીની મધ્યમ સભા. (૨) હાથનું આભૂષણ; બાજુબંધ.

तुण्णाग } **तुण्णाय.** } त्रि॰ (तुन्नवाय) તુણનાર; વસ્ત્રના ફાટેલ ભાગને તુણીને સીવનાર.

तुण्णिय त्रि॰ (तुन्नित) તુણનારે તુણીને છિદ્ર પૂરેલ, સાંધેલ.

तुण्हिक्क त्रि॰ (तूष्णीक) મૌન ધારણ કરનાર.

तुत्तअ. पु॰ (तोत्रक) ચાબુક, ચાબખો

तुद. पु॰ (तोद) ચાબુક; ચાબખો.

तुन्नण. न॰ (तुन्नन) તુનવું; સાંધો કરવો તે

तुन्नाग त्रि॰ (तुन्नक) જુઓ "તુણ્ણાગ" શબ્દ.

तुप्प न॰ (   ) ઘી. (૨) त्रि॰ ઘીથી મસળેલ, ઘી લગાડેલ. (૩) સ્નિગ્ધ, સ્નેહ યુક્ત

तुप्पग त्रि॰ (   ) તેલથી મસળીને ઓપ ચડાવેલ.

तुमंतुम. पु॰ (   ) ક્રોધકૃત મનોવિકાર વિશેષ

तुम्ह त्रि॰ (युष्मद्) તું, તમે, આપ

तुम्हारिस. त्रि॰ (युष्मादृश) તમારા જેવા.

तुयट्ट. न॰ } **तुयट्टण.** } (त्वग्वर्तन) આડે પડખે પડવું, લાંબા થઈ સૂવું.

तुयट्टावण. न॰ (त्वग्वर्तन) પાસું ફેરવવું તે.

तुयट्टिय त्रि॰ (त्वगवर्तित) આડે પડખે પડેલ.

तुयारी स्त्री० (तुवरिका) તુવર ગ, તુવેરની દાળ

तुयावइत्ता. स्त्री० (तोदयित्वा) પથા ઉત્પન્ન કરીને પ્રવજ્યા આપવામાં આવે તે, પ્રવજ્યાનો એક પ્રકાર

तुरग. पु० (तुरग) } અશ્વ ઘોડો
तुरंगम पु० (तुरङ्गम) }
तुरग पु० (तुरग) }

तुरगमुह पु० (तुरगमुख) અનાર્ય દેશ વિશેષ

तुरगमेढ्रग. पु० (तुरगमेढ्रक) અનાર્ય દેશ વિશેષ

तुरतुगव पु० (तुरतुङ्गव) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત

तुरय पु० (तुरग) ઘોડો (૨) નવમા તીર્થંકરનુ વાહન

तुरयमुह पु० (तुरगमुख) એ નામનો અનાર્ય દેશ

तुरिय त्रि० (तुर्य) ચોથો ચાથા નંબરનો

तुरिय न० (तूर्य) ભેરી, મૃદંગ, ઢોલ વગેરે વાદ્ય-વાજિંત્ર

तुरिय न० (त्वरित) શીઘ્ર ત્વરિત, ઉતાવળ (૨) ત્રિ० ઉતાવળુ (૩) ન० શીઘ્ર ગતિ

तुरियगइ पु० (त्वरितगति) અમિતગતિ તથા અમિતવાહન ઇન્દ્રના લોકપાળનુ નામ (૨) ત્રિ० શીઘ્ર ગતિવાળો

तुरिया स्त्री० (त्वरिता) મન જેવા વેગવાળી દેવતાની એક પ્રકારની ગતિ

तुरुक्क. न० (तुरुष्क) સેલ્હારસ, મેરી લોબાન

तुरुक्की स्त्री० (तुरुष्की) લિપિ વિશેષ

तुरुमणि स्त्री० (तुरुमणि) તુરૂમણિ નામની એક નગરી.

तुलणा स्त्री० (तुलना) તુલના સરખામણી

तुलसी. स्त्री० (तुलसी) તુલસીનુ ઝાડ (૨) ભૂત દેવતાની સભા આગળનુ ચૈત્ય વૃક્ષ

तुला स्त्री० (तुला) તુલના, સરખામણી (૨) તોળવાનુ ત્રાજવુ, કાંટો

तुलिय त्रि० (तुलित) તોળેલ

तुल्ल न० (तोल्य) માપ

तुल्ल त्रि० (तुल्य) સરખુ, બરાબર

तुवर. न० (तुवर) તુવેર ધાન્ય (૨) પુ० કસાયલો રસ (૩) ત્રિ० તૂરુ, કસાયલુ

तुवरी स्त्री० (तुवरी) ધાન્યની એક જાત, તુવેર

तुस पु० (तुष) ફોતરા, ભુસ્સો (૨) મગ, કોદરા આદિ હલકુ ધાન્ય

तुसदाह न० (तुषदाह) ફોતરા બાળવાની જગ્યા

तुसार न० (तुषार) બરફ હિમ (૨) ઠંડ

तुसारकर. पु० (तुषारकर) ચન્દ્રમા

तुसिणी. अ० (तुष्णीम्) મુગા રહેવુ મૌન રહેવુ

तुसिणीय. त्रि० (तुष्णीक) મૌનધારી

तुसिय पु० (तुषित) લોકાન્તિક દેવતાની નવ જાતિમાની એક

तुसोदग } न० (तुषोदक) ચોખાના ભુસ્સાનુ
तुसोदय } પાણી ડાંગરનુ ધોવણ

तुहग पु० (तुहक) એક જાતનો કંદ

तुहिणायल पु० (तुहिनाचल) હિમાલય

तूण. पु० (तूण) બાણ રાખવાનુ ભાથુ

तूणइल्ल त्रि० (तूणावत्) તૂણી નામનુ વાજીત્ર વગાડી ભિક્ષા માગનાર

तूणय न० (तूणक) તુનક નામનુ વાદ્ય વાજીત્ર

तूणा. स्त्री० (तूणा) બાણ રાખવાનુ ભાથુ (૨) એ નામનુ વાજીત્ર

तूर पु० न० (तूर्य) વાદ્ય વિશેષ

तूरवइ पु० (तूर्यपति) નટોનો મુખી

तूल न० (तूल) કપાસ રૂ

तूला स्त्री० (तूला) તળાઇ, સેજ શય્યા

तूलिया स्त्री० (तूलिका) તળાઈ ગાદલું (૨) ચિત્ર આલેખવાની પીંછી

तूली स्त्री० (तूली) તળાઈ (૨) જેનું પડિલેહણ ન થઈ શકે એવું વસ્ત્ર

तेअसि त्रि० (तेजस्विन्) તેજસ્વી, શરીરના તેજવાળો

तेअय न० (तैजस) કર્મશરીર સહચારી સૂક્ષ્મશરીર વિશેષ

तेअस्सि त्रि० (तेजस्विन्) તેજસ્વી

तेआहिअ पु० (त्र्याहिक) ત્રણ ત્રણ દિવસને આંતરે આવતો તાવ તરીઓ તાવ

तेइंदिय पु० (त्रीन्द्रिय) શરીર મોઢું અને નાક એ ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવ

तेइच्छ न० (चैकित्स्य) ચિકિત્સા કરવી તે રોગનો ઉપાય

तेइच्छा स्त्री० (चिकित्सा) ચિકિત્સા રોગનો ઉપચાર

तेइच्छिय त्रि० (चैकित्सिक) ચિકિત્સા કરનાર (૨) પુ० વૈદ્ય હકીમ (૩) ન० રોગનો ઉપચાર

तेइच्छी स्त्री० (चैकित्सी) ઉપાય ઇલાજ

तेइल्ल त्रि० (तेजस्क) તેજવાળા

तेउ पु० (तेजस्) અગ્નિ (૨) ગરમી તાપ ઉકાળો (૩) તેજુલેશ્યા (૪) અગ્નિશિખ તથા અગ્નિમાણવ ઇંદ્રના પહેલા લોકપાલનું નામ (૫) તાપ અભિતાપ (૬) પ્રકાશ ઉદ્યોત

तेउकंत पु० (तेजस्कान्त) અગ્નિશિખ તથા અગ્નિમાણવ ઇંદ્રના લોકપાલનું નામ

तेउकाइय पु० (तेजस्कायिक) } અગ્નિકાય
तेउकाय पु० (तेजस्काय) } અગ્નિના
तेउक्काइय पु० (तेजस्कायिक) } જીવ
तेउक्काय पु० (तेजस्काय) }

तेउप्पभ पु० (तेजःप्रभ) અગ્નિશિખ તથા અગ્નિમાણવ ઇંદ્રના લોકપાલનું નામ

तेउप्फास पु० (तेजःस्पर्श) ગરમ સ્પર્શ

तेउलेसा स्त्री० (तेजोलेश्या) તેજુલેશ્યા લેશ્યાનો ચોથો પ્રકાર

तेउलेस्स त्रि० (तेजोलेश्य) તેજુલેશ્યાવાળો

तेउलेस्सा स्त्री० (तेजोलेश्या) તેજુલેશ્યા

तेउसिह पु० (तेजःशिख) અગ્નિશિખ તથા અગ્નિમાણવ ઇંદ્રનો બીજો લોકપાલ

तेउसाय न० (तेजःशौच) ભસ્મ આદિથી શૌચ કરવો તે

तेआअ न० } (त्र्योजस्) જે સંખ્યાને
तेआग पु० } ચારે ભાગતાં ત્રણ શેષ રહે તે

तेआगकडजुम्म पु० (त्र्योजकृतयुग्म) જે સંખ્યાને ચારે ભાગતાં શેષ ત્રણ રહે અને લબ્ધાંકને ચારે ભાગતાં ચાર શેષ રહે તે સંખ્યા

तेआगकलिओग पु० (त्र्योजकल्योजस्) જે સંખ્યાને ચારે ભાગતાં એક શેષ રહે અને લબ્ધાંકને ચારે ભાગતાં ત્રણ શેષ રહે તે સંખ્યા

तेआगतेआग पु० (त्र्योजत्र्योजस्) જે સંખ્યાને અને લબ્ધાંકને (બંનેને) ચારે ભાગતાં ત્રણ શેષ રહે તે સંખ્યા

तेआगदावरजुम्म न० (त्र्योजद्वापरयुग्म) જે સંખ્યાને ચારે ભાગતાં બે શેષ રહે અને લબ્ધાંકને ચારે ભાગતાં ત્રણ શેષ રહે તે સંખ્યા

तेआलेस्सा स्त्री० (तेजोलेश्या) તેજુલેશ્યા

तेंदु } पु० (तिन्दुक) વૃક્ષ વિશેષ
तेंदुअ }
तेंदुग }

तेंदुसय पु० ( ) દડો

तेंदुरु पु० ( ) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

तेगिच्छ न० (चैकित्स्य) ચિકિત્સાકર્મ રોગનિવારણનો ઉપાય

तेगिच्छा स्त्री० (चिकित्सा) ચિકિત્સા રોગની તપાસ

तेगिच्छायण. त्रि० (चिकित्सायन) ચિકિત્સ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

तेगिच्छिकूड. पु० (तिगिञ्छिकूट) અસખ્યાતમા સમુદ્રમાં એ નામનું એક કૂટ-શિખર.

तेगिच्छिदह. पु० (चैकित्स्यद्रह) નિષધ પર્વત ઉપરના ધૃતિક દેવતાનો દ્રહ.

तेगिच्छिय. त्रि० (चैकित्सिक) જુઓ "तिगिच्छिय" શબ્દ.

तेगिच्छियसाला स्त्री० (चैकित्सिकशाला) દવાખાનુ; ઔષધાલય.

तेज. न० (तेजस्) તેજ.

तेण. पु० (स्तेन) ચોર. તસ્કર

तेणउइ. स्त्री० (त्रिनवति) ૯૩. ત્રાણુની સખ્યા.

तेणरं. अ० (तत-परम्) ત્યાર પછી

तेणयबंध. पु० (स्तेनकबन्ध) બીજાને કળવામા ન આવે તેવી રીતે સાધવુ તે; ચોરીયોબધ

तेणाहड. न० (स्तेनाऽऽहृत) ચોરી આણેલ માલ લેવો તે; શ્રાવકના ત્રીજા વ્રતનો પ્રથમ અતિચાર.

तेणिक्क. } न० (स्तैन्य) ચોરી. અદત્ત
तेणिय. } વસ્તુનુ ગ્રહણ કરવુ તે.

तेणिस. त्रि० (तैनिश) તણુચ્છ નામના ઝાડ સબધી.

तेणेव अ० (तत्रैव) ત્યાં, ત્યાં

तेण्ण. न० (स्तैन्य) ચોરી.

तेतल पु० (ततल) નાગકુમારના ઇન્દ્રની ગધર્વ સેનાનો અધિપતિ

ततलि. पु० (तेतलिन्) વૃક્ષ વિશેષ. (૨) મનુષ્યની એક જાત. (૩) એક મત્રીના પિતાનું નામ. (૪) ગધર્વ સેનાનો નાયક.

नेतलिपुत्त. पु० (ततलिपुत्र) તેતલિપુત્ર નામના એક સાધુ.

नेतलिपुत्तकेवलि. पु० (ततलिपुत्रकेवलिन्) તેતલિપુત્ર નામના કેવળી-કેવળજ્ઞાની.

तेतलिपुर न० (तेतलिपुर) એ નામનું એક નગર.

तेतलिसुय. पु० (तेतलिसुत) તેતલિપુત્ર; એ નામનો તેતલીપુર નગરના રાજા કનકરથનો પ્રધાન. (૨) તેતલીપુત્ર પ્રધાનના અધિકારવાળું જ્ઞાતાસૂત્રનું ૧૪ મુ અધ્યયન.

तेतलीइञ्ज. पु० (तैतलीयक) તેતલીપુત્રના અધિકારવાળું જ્ઞાતાસૂત્રનુ ૧૪મુ અધ્યયન.

तेतिल. न० (तैतिल) જુઓ "तीइल" શબ્દ.

तेतीस. *स्त्री० न० (त्रयस्त्रिंशत्) તેત્રીસ; ૩૩.*

तेत्तिर. पु० (तित्तिर) તેતર પક્ષી

तेत्तीस. स्त्री० न० (त्रयस्त्रिंशत्) ૩૩; તેત્રીસ.

तेपुरणमिंजिया. स्त्री० (त्रिपूर्णमिञ्जिका) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

तेमासिय. त्रि० (त्रैमासिक) ત્રણ માસમા થનાર.

तेय. न० (स्तेय) ચોરી

तेय. पु० (तेजस्) તેજ; કાન્તિ; પ્રકાશ. (૨) તૈજસ શરીર નામ, નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ તૈજસ શરીર પામે. (૩) તાપ, સૂર્યનો તડકો. (૪) અગ્નિ. (૫) સાત સમુદ્ઘાતમાંની પાચમી સમુદ્ઘાત.

तेयअ. न० (तेजस्क) ખોરાકનો રસ નિપજાવી પચાવી પરિણમાવનાર એક શરીર; પાચ શરીરમાનુ એક.

तेयंसि. त्रि० (तेजस्विन्) તેજસ્વી.

तेयग न० (तजस्क) તૈજસ શરીર, પાચ શરીરમાનુ એક. (૨) पु० અગ્નિ. (૩) તૈજસ શરીરયોગ્ય પુદ્ગલસ્કધની વર્ગણા-સમુદાય

तेयगलद्धि स्त्री० (तेजस्कलब्धि) તેજુલેશ્યા ઉત્પન્ન કરવાની લબ્ધિ-શક્તિ.

तेयगसमुग्घाय. पु० (तेजस्कसमुद्घात) સાત સમુદ્ઘાતમાંની પાચમી સમુદ્ઘાત

तेयगसरीर. न० (तैजस्कशरीर) तैजस शरीर

तेयगसरीरणाम न० (तैजस्कशरीरनामन्) नाम कर्मनी એક પ્રકૃતિ

तेयगसरीरि. त्रि० (तैजस्कशरीरिन्) तेजस शरीरवाळो (जीव)

तेयणिसग्ग. न० (तेजोनिसर्ग) ભગવતીસૂત્રના ૧૫મા શતકના પહેલા ઉદ્દેશાનું નામ

तेयलि न० (तेतलिन्) જ્ઞાતાસૂત્રનું તેતની પુત્રના અધિકારવાળું ૧૪ મું અધ્યયન (૨) દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂના મનુષ્યની એક જાત (૩) એક મંત્રીના પિતાનું નામ.

तेयलिपुत्त. पु० (तेतलिपुत्र) તેતલીપુર નગરના રાજા કનકરથનો એ નામનો પ્રધાન

तेयलिपुर न० (तेतलिपुर) જુઓ " तेतलिपुर " શબ્દ

तेयलेस्स. त्रि० (तेजोलेश्य) તેજુલેશ્યાવાળો

तेयलेस्सा स्त्री० (तेजोलेश्या) તેજુલેશ્યા

तेयवीरिय पु० (तेजोवीर्य) ભરતના વંશમાં પાચમી પેઢીએ મહાબળનો પુત્ર

तेयसमुग्घाय. पु० (तेजस्समुद्घात) તેજુલેશ્યા મુકતી વખતે જીવ પ્રદેશનું વિસ્તરવું અને પ્રકૃત પ્રકૃતિનું નિર્જરવું તે

तेयसरीरि. त्रि० (तेजसशरीरिन्) તેજસ શરીરવાળો

तेयस्सि त्रि० (तेजस्विन्) તેજસ્વી

तेया स्त्री० (तेजस्) તેજસ શરીર (૨) તેરસની રાત્રિનું નામ

तेया न० (तेजस्) જુઓ 'तेअय" શબ્દ

तेयाणुबंधि न० (स्तयानुबन्धिन्) ચોરને મારવા સબંધિનું રૌદ્રધ્યાન, રૌદ્રધ્યાનનો એક પ્રકાર

तयापोग्गलपरियट्ट न० (तेज पुद्गलपरिवर्त) લોકના સર્વ પુદ્ગલોને તેજસ શરીર રૂપે જેટલા વખતમાં પરભુમાવીને છોડે તેટલો વખત

तेयाल स्त्री० न० (त्रिचत्वारिंशत) ૪૩, તેતાલીસ.

तेयालि. पु० (तेयालि) એક જાતનું ઝાડ.

तेयाली स्त्री० (त्रिचत्वारिंशत) ૪૩, તેતાલીસ

तेयालीस स्त्री० न० (त्रिचत्वारिंशत) ૪૩; ત્રેતાલીસ.

तेयासरीर पु० न० (तजसशरीर) તેજસ શરીર.

तेयासीइ. स्त्री० (त्र्यशीति) ૮૩, ત્યાશી.

तेयाहिय. पु० (त्र्याहिक) ત્રણ દિવસને આંતરે આવતો તાવ, તરીઓ તાવ

तेरस. त्रि० (त्रयोदशन्) ૧૩, તેરની સંખ્યા.

तेरसया स्त्री० ( ) જૈન મુનિઓની એક શાખા.

तेरसी स्त्री० (त्रयोदशी) પક્ષથી ૧૩ મી તિથિ, તેરસ.

तेरासिय. त्रि० (त्रैराशिक) જીવ અજીવ અને જીવાજીવ એમ ત્રણ રાશિનું સ્થાપન કરનાર રોહગુપ્ત આચાર્યના મતનો અનુયાયી (૨) न० મત વિશેષ

तेरिंदिय त्रि० (त्रीन्द्रिय) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવ

तेरिच्छ त्रि० (तिरश्चीन) તિર્યંચ સંબંધી (૨) न० તિર્યંચ પશુ પક્ષી વગેરે

तेरिच्छिय त्रि० (तैरश्चिक) તિર્યંચ સબંધી, તિર્યંચનું કરેલું

तेरिच्छी स्त्री० (तिरश्चीना) પશુની માદા, તિર્યંચણી

तेल. न० (तैल) તેલ (૨) ગોત્ર વિશેષ, માડવ્ય ગોત્રની એક શાખા

तेलकेला. स्त्री० (तैलकेला) તેલ રાખવાનું ઠામ

तेलचम्म न० (तैलचर्मन्) જેના ઉપર બેસી તેલનું મર્દન કરાય તે ચામડું

तेलुक्क } **तेलोक्क.** } पु० (त्रैलोक्य) ત્રણલોક, સ્વર્ગ મર્ત્ય અને પાતાળ એ ત્રણ લોક

तेल्ल. न० (तैल) तेल.
तेल्लकेला. स्त्री० (तैलकेल्या) જુઓ " तेल-केला " શબ્દ.
तेल्लग. न० (तैलक) એક જાતની મદિરા.
तेल्लवम्म. न० (तैलवर्मन्) તેલ મર્દન કરવાને બેસવાનું આસન.
तेल्लपल्ल. न० (तैलपल्य) એક જાતનું સૌરાષ્ટ્ર દેશ પ્રસિદ્ધ તેલનું ઠામ.
तेल्लपूय. न० (तैलपूप) માલપુઆ.
तेल्लपेल्ला. स्त्री० (तैलपल्य) સૌરાષ્ટ્ર દેશ પ્રસિદ્ધ મૃન્મય તેલનું ભાજન.
तेवग्ग पुं० (त्रिवर्ग) ધર્મ અર્થ અને કામ એ ત્રણ વર્ગ.
तेवट्ठ. } तेवट्ठि. } स्त्री० न० (त्रिषष्टि) ત્રેસઠ; ૬૩.
तेवण्ण. स्त्री० न० (त्रिपञ्चाशत) ૫૩; ત્રેપન.
तेवत्तरि. स्त्री० (त्रिसप्तति) ૭૩; તોંતેરની સંખ્યા.
तेवन्न. स्त्री० न० (त्रिपञ्चाशत) ૫૩; ત્રેપન.
तेवीस. स्त्री० न० (त्रयोविंशति) ૨૩; ત્રેવીસ;
तेसट्ठि. स्त्री० (त्रिषष्टि) ૬૩; ત્રેસઠની સંખ્યા.
तेसीति. स्त्री० (त्र्यशीति) ૮૩; ત્યાશીની સંખ્યા.
तेहिय. त्रि० (त्र्याहिक) ત્રણ દિવસનું. (૨) તરીઓ તાવ; ત્રીજેદીવસે આવે તેવો તાવ.
तो. अ० (ततः) તેથી; તેટલા માટે.
तोडन. न० (तोदन) પીડા કરવી તે.
तोडहिया. स्त्री० ( ) એક પ્રકારનું વાજીંત્ર.
तोडु. पु० ( ) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.
तोण. पु० न० (तूण) બાણ રાખવાનું ભાથું.
तोत्त. न० (तोत्र) ચાબુક.
तोदग. त्रि० (तोदक) વ્યથા ઉપજાવનાર; પીડા કરનાર.
तोमर. न० (तोमर) જેને ભાષામાં ગડાસા અથવા સવળી કહે છે તે અસ્ત્ર; એક પ્રકારનું બાણ.
तोय. पु० (तोद) પીડા.
तोय; न० (तोय) પાણી; જળ.
तोयधरा. } तोयधारा. } स्त्री० (तोयधारा) એક દિશા કુમારી દેવી.
तोयपिट्ठ. न० (तोयपृष्ठ) પાણીની સપાટી.
तोरण. न० (तोरण) તોરણ.
तोल. पुं० न० (तोल) તોલ; માપ વિશેષ.
तोस. पुं० (तोष) પ્રમોદ; સતોષ.
तोसलि. पुं० (तोसलिन्) તોસલિના રહેવાસી એક આચાર્ય.
तोसिय. त्रि० (तोषित) સંતોષ પમાડેલ; ખુશી કરેલ.
त्ति. अ० (इति) સમાપ્તિ દ્યોતક અવ્યય.
त्थ. त्रि० (स्थ) રહાઇ રહેલ; સ્થિર રહેલ.

थ.

थ. अ० (थ) વાક્યાલંકાર; (૨) પાદપુરણ.
थइया. स्त्री० (स्थगिका) પાન રાખવાની કોથળી; પાનદાની.
थंडिल. } थंडिल्ल. } न० (स्थण्डिल) સંથારો કરવાને યોગ્ય સ્થળ. (૨) સાધુને શૌચ જવાની જગ્યા; દિશાએ જવાને ઉચિત ભૂમિ. (૩) ક્રોધ; ગુસ્સો.

थंव पु० (स्तम्ब) ઘાસનો જથ્થો (૨) ઝુમખો

थंभ. पु० (स्तम्भ) અભિમાન, ગર્વ, માન (૨) થાભલો

थंभण न० (स्तम्भन) થભવુ (૨) અટકાવવુ.

थंभणाया. स्त्री० } (स्तम्भना) થોભવુ (૨) અટકાવવુ
थंभणा स्त्री० }

थंभणी स्त्री० (स्तम्भनी) સ્તભન કરનારી વિદ્યા.

थभय पु० (स्तम्भक) બારીઆની ફ્રેમ, (ફ્રેમ) ચોગઠુ

थंभिय त्रि० (स्तम्भित) થોભાવેલ, સ્તબ્ધ કરેલ, રોકેલ

थक्क पु० (   ) પર્યાય (૨) અવસર, સમય

थक्कथक्क अ० (स्थित्वास्थित्वा) રહી રહીને

थगण न० (स्थगन) ઢાંકવુ

थगिय त्रि० (स्थगित) આચ્છાદિત, ઢંકાયેલ

थण पु० (स्तन) સ્તન, થાન

थणजीविणी स्त्री० (स्तनजीविनी) દાઈ, ધાવમાતા

थणण न० (स्तनन) ગર્જના (૨) આક્રન્દ (૩) જોરથી નિશાસો મૂકવો તે.

थणय न० (स्तनक) દૂધ.

थणिय न० (स्तनित) ગર્જના, મેઘનો શબ્દ (૨) રતિક્રીડા સમયનો શબ્દ (૩) પુ० સ્તનિતકુમાર દેવતા ભવનપતિ દેવતાની એક જાત

थणियकुमार पु० (स्तनितकुमार) ભવનપતિ દેવતાની દશમી જાત

थणियकुमारी स्त्री० (स्तनितकुमारी) સ્તનિતકુમાર દેવતાની દેવી

थद्ध त्रि० (स्तब्ध) અહંકારી અભિમાની

थय पु० (स्तव) } સ્તોત્ર સ્તવન.
थयण. न० (स्तवन) }

थरहरिय. त्रि० (   ) ધ્રુજેલ, કંપેલ

थल. न० (स्थल) પાણી ન ભરાય તેવો ભૂમિ વિભાગ

थलचर पु० (स्थलचर) તિર્યંચ પંચેન્દ્રિયની એક જાત

थलचरी स्त्री० (स्थलचरी) થલચર તિર્યંચની સ્ત્રી, સ્ત્રીરૂપ થલચર તિર્યંચ

थलज } त्रि० (स्थलज) જમીનથી ઉત્પન્ન થયેલ
थलय }

थलयर त्रि० (स्थलचर) જુઓ "થલચર" શબ્દ

थली. स्त्री० (स्थली) જમીનનો ઉંચો પ્રદેશ

थव पु० (स्तव) જુઓ "थय" શબ્દ

थवइय. त्रि० (स्तवकित) ફુલ અને ગુચ્છ જેમા લાગેલ છે તે

थवण न० (स्तवन) સ્તુતિ કરવી તે

थवय पु० (स्तवक) ફુલનો ગુચ્છો

थविर त्रि० (स्थविर) પરિપક્વ-સ્થિરબુદ્ધિ સાધુ (૨) સ્થવિરકલ્પી-ગચ્છવાસિ સાધુ

थविरकप्प पु० (स्थविरकल्प) ગચ્છમા રહેલ આચાર્ય આદિની સામાચારી-વ્યવહાર મર્યાદા

थविरभूमि स्त्री० (स्थविरभूमि) સ્થવિરની પદવી

थाण न० (स्थान) સ્થાન, ઠેકાણુ

थाणु पु० (स्थाणु) ઝાડનુ ઠુઠ

थाम न० (स्थामन्) બળ, સામર્થ્ય (૨) ક્રિયા, અનુષ્ઠાન

थारुगिणिया स्त्री० (स्थारुकिनिका) થારુકિન દેશમા ઉત્પન્ન થયેલી દાસી

थारुणय त्रि० (थारकिन्) એ દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ

थाल पु० न० (स्थाल) પાત્ર વિશેષ, થાળ.

थालइ पु० (स्थालकिन्) થાળ જેવુ એક ઠામ રાખનાર તાપસ તાપસનો એક વર્ગ

थालपाग पु० (स्थालपाक) જમણવાર

थालपाणय न० (स्थालीपानक) हाथने उप- शमावनारुं कुंभारनी माटीनुं पाणी

थाली स्त्री०(स्थाली) थाळी, भाजन विशेष

थालीपाग. पु० (स्थालीपाक) थाळा-तपेली वगेरेमा रांधवुं ते

थावच्चा स्त्री० (स्थापत्या) ए नामनी एक गाथापतिणी; गृहिणी

थावच्चापुत्त पु० (स्थापत्यापुत्र) थावच्चा गाथापतणीनो दीकरो के जेणे एक हजार जण साथे दीक्षा लीधी हती

थावय पु० (स्थापक) समर्थ हेतु, स्वपक्ष साधनार हेतु

थावर. पु० (स्थावर) पृथ्वी, पाणी, अग्नि, वायु अने वनस्पति ए पांच स्थावर. (२) न० स्थावरनाम-नामकर्मनी एक प्रकृति के जेना उदयथी जीव स्थावर- पणुं पामे

थावरकाय. पु० (स्थावरकाय) पृथ्वी आदि पांच स्थावर

थासग पु० (स्थासक) अरीसा (२) घो- डानी पूठनो अवकाश (३) एक जातनुं दर्पणना आकारनुं पात्र

थासया. स्त्री० (स्थासिका) आरसी, दर्पण.

थाह. पु० (स्थाघ) अगाध नहीं किन्तु ना- सिका पर्यंत जल

थिग्गल पु० ( ) शरद ऋतुना आका- शनो खंड (२) थिगडुं (३) भींतमा पाडेली बारी

थिज्ज न० (स्थैर्य) स्थिरता, धीरज

थिबुग पु० (स्तिबुक) पाणीनो परपोटो

थिमिय. त्रि० (स्तिमित) भयथी रहित. निर्भय (२) निश्चल, स्थिर (३) न० अंतगडसूत्रना १ ला वर्गना ५ मा अध्ययननुं नाम (४) राजा अन्धक वृष्णिना एक पुत्रनुं नाम.

थिय त्रि० (स्थित) रहेल

थिर त्रि० (स्थिर) स्थिर रहेलुं, निश्चळ (२) नामकर्मनी एक प्रकृति (३)निष्पन्न, सपन्न

थिरणाम. } न० (स्थिरनामन्) नामकर्मनी **थिरनाम** } एक प्रकृति के जेना उदयथी दांत हाडका आदि अवयवोनी स्थिरता थाय छे

थिरा स्त्री० (स्थिरा) स्थिर-निष्पन्न थयेल वनस्पति, वनस्पतिनी एक अवस्था

थिरावलिया. स्त्री० (स्थिरावलिका) भुजप- रिसर्पिणीनो एक प्रकार

थिरीकरण न० (स्थिरीकरण) कष्टथी मी- दाता धर्मिजनने दिलासो आपी स्थिर करवो ते, समकितना आठ आचारमानो छठो आचार (२) स्थिर करवुं, दृढ करवुं

थिल्लि स्त्री० ( ) उंटनो पलाण (२) हाथीनी अंबाडी (३) यान विशेष. (४) घोडानो एक उपकरण (५) बे घोडानी गाडी (६) बे खच्चरनी गाडी

थिहु. स्त्री० (स्तिहु) साधारण बादर वन- स्पतिनो एक भेद.

थी स्त्री० (स्त्री०) स्त्री, भार्या

थीण त्रि० (स्त्यान) एकत्र करेल (२) थीणद्धिनिद्रा

थीणगिद्धि. स्त्री० (स्त्यानगृद्धि) दर्शनावरणीय कर्मनी एक प्रकृति, एक प्रकारनी निद्रा.

थीणद्धि स्त्री० (स्त्यानर्द्धि) जुओ "थीण गिद्धि" शब्द (२) अधम निद्रा विशेष.

थीपरिण्णा स्त्री० (स्त्रीपरिज्ञा) स्त्री परिज्ञा नामनुं सूयगडागनुं ४ थुं अध्ययन.

थीलिंग न० (स्त्रीलिङ्ग) स्त्री जाति

थीविलोयण न० (स्त्रीविलोकन) ११ कर ज्ञमानुं चोथुं करण

थीवेय. पु० (स्त्रीवेद) स्त्रीवेद.

थुइ स्त्री० (स्तुति) स्तुति, गुण गावा ते.

थुक्कार. पुं० (थूत्कार) थुथु કરવું તે; धिક્કારવું તે.

थुड. पुं० (स्थुड) વનસ્પતિનો સ્કંધભાગ.

थुति. स्त्री० (स्तुति) સ્તવવું તે, સ્તુતિ કરવી તે.

थुल्ल. त्रि० (स्थूल) જાડું; સ્થૂલ.

थूण. न० (स्थूण) થાંભલો.

थूणा. स्त्री० (स्थूणा) થાંભલી. (२) એ નામની પશ્ચિમ દિશામાં એક નગરી.

थूणामंडव. न० (स्थूणामण्डप) તમ્બુ; થાંભલી ઉપર કરેલ માંડવો.

थूभ. पुं० (स्तूप) પ્રેક્ષા ઘરના મણ્ડપ આગળની મણિપીઠિકા ઉપર સોળ જોજનનો લાંબો પહોળો અને સોળ જોજનનો ઉંચો સફેદ રંગનો ચૈત્યસ્તૂપ. (२) અવયવ સમુદાય રૂપ અવયવી. (३) કુવા, વગેરેનો તટ-કાંઠો. (४) પગલાં. (५) શુભ-સ્મરણ સ્તમ્ભ. (६) સ્તૂપ-મૃતક ઘર; ચેની જગ્યાએ બાંધેલ દેરી છતરડી વગેરે. (७) શિખર. (८) ઢગલો.

थूभकरंडग. न० (स्तूपकरण्डक) રૂષભપુરની પાસેનું એક ઉદ્યાન.

थूभिया. } स्त्री० (स्तूपिका) લઘુ શિખર.
थूभियागा. } (२) પ્રાસાદ ઉપરની મણિમય સ્તૂપિકા. (શિખર)

थूल. त्रि० (स्थूल) સ્થૂલ; જાડું. (२) મ્હોટું. (३) પુષ્ટ.

थूलभद्द. पुं० (स्थूलभद्र) આર્ય સમ્ભૂતવિજયના શિષ્યનું નામ.

थेग. पु० (स्तेक) થેગ; કંદની એક જાત.

थेज्ज. न० (स्थैर्य) ધૈર્ય; સ્થિરભાવ.

थेर. पुं० (स्थविर) ૬૦ વરસની ઉમરના વય સ્થવિર, વીસ વરસની દીક્ષાવાળો પ્રવજ્યા સ્થવિર અને ઠાણાંગ સમવાયાંગ વગેરેના જાણનાર શ્રુત સ્થાવર, એમ ત્રણ પ્રકારે થિવર. (સાધુ).(२) त्रि० વૃદ્ધ; પ્રૌઢ.

थेरकप्प. पुं० (स्थविरकल्प) १४ ઉપગરણધારી સાધુઓની વ્યવહાર મર્યાદા. (२) વિશેષ આચારનો પ્રતિપાદક ગ્રંથ.

थेरकप्पट्ठिइ. स्त्री० (स्थविरकल्पस्थिति) ગચ્છપ્રતિબદ્ધ આચાર્યાદિના કલ્પની સ્થિતિ-વ્યવહારમર્યાદા.

थेरकप्पिय. पुं० (स्थविरकल्पिक) સ્થવિર કલ્પવાળા સાધુ; ગચ્છના પ્રતિબંધવાળા સાધુ.

थेरभूमि. स्त्री० (स्थविरभूमि) સ્થવિર પદવીની યોગ્યતા.

थेरावलि. स्त्री० (स्थविरावलि) . સ્થવિર સાધુઓની પરિપાટી-એક પછી એકનું અનુક્રમે વર્ણન. (२) એ નામનો મુનિઓના ચારિત્રનો પ્રતિપાદક ગ્રન્થ.

थेरिया. } स्त्री० (स्थविरा) સ્થવિર સાધ્વી.
थेरी. } (२) વૃદ્ધ સ્ત્રી.

थेरोवघाइअ. पुं० (स्थविरोपघातिक) થિવર આચાર્ય ગુરૂ વગેરેના દોષ કાઢી તેની ઘાત કરનાર; અસમાધિનું છઠું સ્થાનક સેવનાર.

थेव. त्रि० ( ) થોડું; સ્વલ્પ.

थोअ. } त्रि० (स्तोक) થોડું.
थोग. }

थोत्त. न० (स्तोत्र) તીર્થંકર આદિની સ્તુતિ; સ્તોત્ર.

थोभ पुं० (स्तोभ) } 'ચ' 'વ' વગેરે પાદપૂરણ
थोभय. पु० (स्तोभक) } અર્થે વપરાતા અવ્યયોનો સમૂહ.

थोव. त्रि० (स्तोक) થોડું. (२) पुं० કાળનું એક જાતનું પ્રમાણ.

थोवअ. पु० (स्तोकक) ચાતક પક્ષી.

थोवंथोवं. अ० (स्तोकस्तोकं) થોડું થોડું.

थोहरी. स्त्री० (थोहरी) થોરનું ઝાડ.

द.

दुग्र न० (दक) પાણી.

दइ स्त्री० (दृति) મસક

दइय पु० (दयित) વહાલા, પતિ

दइया स्त्री० (दयिता) પ્રિયા, વહાલા, સ્ત્રી

दइया स्त्री० (दृतिका) ચામડાની મસક.

दइवत } **दइवय** } न० (दैवत) દેવ, નશીબ

दउदर } **दग्रोदर** } न० (दकोदर) જલોદર, એક જાતનો પેટનો રોગ

दग्रोभास पु० (दकावभास) વેલંધર દેવતાનો નિવાસ પર્વત

दंड. पु० (दण्ड) જેથી આત્મા દંડાય તેવી મન, વચન અને કાયાની પ્રવૃત્તિ કરવી તે. (૨) ચાર હાથ પરિમિત એક ભરપ. (૩) દંડ-લાકડીના આકારે કેવળ સમુદ્‌ઘાત વખતે આત્માના પ્રદેશ વિસ્તારવા તે (૪) ખભા પ્રમાણે ઉંચી લાકડી, દાંડાના પાંચ પ્રકારમાંનો એક (૫) પાણી ગરમ કરતાં પાણીમાં ઉકાળો આવે તે (૬) દંડ, સામાન્ય લાકડી. (૭) સન્યાસીનું એક ઉપકરણ (૮) શિક્ષા, સજા (૯) દંડ રત્ન, ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાંનું એક (૧૦) ભૂજપાશ, શબ્દ સદર્ભ (૧૧) આજ્ઞા (૧૨) પુ० ન० સૈન્ય, લશ્કર

दंडदंडेण. अ० (दण्डदण्डन) દંડ ઉપર દંડ

दंडक. पु० } **दंडग.** पु० } (दण्डक) નિંછીનો કાંટો. (૨) નારકી આદિ ચોવીશ દંડક (૩) લાકડી, દાંડો (૪) કથન, વર્ણન (૫) નમોત્થુણં આદિ પાઠ

दंडण न० } **दंडणया** स्त्री० } (दण्डन) દંડવું તે

दंडणायग पु० (दण्डनायक) કોટવાળ (૨) દંડદાતા (૩) સેનાપતિ

दंडणीइ. स्त्री० (दण्डनीति) દંડ કરવો, શિક્ષા કરવી તે, રાજ્યનીતિનો એક પ્રકાર

दंडदारु पु० (दण्डदारु) કાષ્ઠમય દંડ, બ્રહ્મચારીનું એક ઉપકરણ.

दंडधारि त्रि० (दण्डधारिन्) દંડ ધારણ કરનાર

दंडनायग पु० (दण्डनायक) જુઓ "દંડણાયગ" શબ્દ

दंडनीइ } **दंडनीति.** } स्त्री० (दण्डनीति) જુઓ "દંડણીઇ" શબ્દ.

दंडपह पु० (दण्डपथ) ગાય વગેરે પશુઓને ચરવાનો માર્ગ, કેડી

दंडपासि पु० (दण्डपार्श्विन्) થોડા અપરાધને માટે ભારે શિક્ષા કરનાર

दंडपुंछणय न० (दण्डप्रोञ्छनक) દાંડાવાળી સાવરણી.

दंडभी त्रि० (दण्डभी) દંડથી-પાપ પ્રવૃત્તિથી બીનાર

दंडय पु० (दण्डक) જુઓ "દંડગ" શબ્દ

दंडरक्खिय. पु० (दण्डरक्षक) દંડથી રક્ષણ કરનાર, કોટવાળ

दंडरयण. न० (दण्डरत्न) ચક્રવર્તીનું દંડ રત્ન, ચૌદ રત્નમાંનું એક

दंडवीरिय. पु० (दण्डवीर्य) ભરતની ગાદીએ આઠમા કીર્તિવીર્ય પછી તેનો પુત્ર

दंडायइय. त्रि० (दण्डायतिक) દંડની માફક પગ લાંબા કરી બેસનાર

दंडायय. न० (दण्डायत) દંડાસન, આસનનો એક પ્રકાર (૨) त्रि० દંડની માફક લાંબો

दंडाविय त्रि० (दण्डित) દંડાયેલ

दंडासणिय. त्रि० (दण्डासनिक) દંડાસને બેસનાર

दंडि त्रि० (दण्डिन्) दंड धारण करनार
दंडिआ स्त्री० (दण्डिका) नानी लाकडी, छडीका (२) राजमुद्रा
दंडिखंड पु० (दण्डिखण्ड) दोराथी गोठवेल वस्त्र, थीगडा दीधेल वस्त्र.
दंडिगाी स्त्री० (दण्डिनी) ए नामनी एक गामनी बे स्त्रीओ
दंडिम त्रि० (दण्डिम) दंड्या पछीनुं (२) न० दंडनी वसुल थएला रकम
दंडिय पु० (दण्डिक) विरोधी राजा
दंडी. स्त्री० ( ) सांधेलु जुनुं वस्त्र
दंत न० (दन्त्य) सुखडीनी एक जात, गुलीत जेवो खावानो एक पदार्थ
दंत पु० (दन्त) दांत
दंत त्रि० (दान्त) ईन्द्रिय दमन करेल, जितेन्द्रिय
दंतकट्ठ न० (दन्तकाष्ठ) दातण
दंतकम्म न० (दन्तकर्मन्) दांतनी कारीगरी
दंतकार पु० (दन्तकार) दांतनो कारीगर
दंतधावण न० (दन्तधावन) दांत साफ करवा ते (२) दातण
दंतनिवाय पु० (दन्तनिपात) होठमा दंत क्षत करवु ते, मन्मथचेष्टानो एक प्रकार
दंतमणि पु० (दन्तमणि) हाथी आदिना दांतमाथी नीकळतो मणि
दंतमाल पु० (दन्तमाल) वृक्ष विशेष
दंतवक्क पु० (दान्तवाक्य) चक्रवर्ती, जेना वचन मात्रथी शत्रु दांत-दमित थाय छे ते
दंतवण. न० (दन्तपवन) दातण (२) दांत साफ करवा ते
दंतवाणिज्ज पु० (दन्तवाणिज्य) दांतनो व्यापार करवो ते सातमा उपभोग परिभोग व्रतनो एक अतिचार
दंतसोहण न० (दन्तशोधन) दांत खोतरणी
दंतार पु० (दन्तकार) दांत कोतरनार कारीगर

दंतालो. स्त्री० (दन्ताली) घास, परागवगेरे एकठुं करवानु एक लाकडानुं दंतीयाग, दंताली
दंति पु० (दन्तिन्) हाथी
दंतिंदिय. त्रि० (दान्तेन्द्रिय) इंद्रिय दमन करनार, जीतेन्द्रिय
दंतिक. न० ( ) चोखानो आटो.
दंतिया स्त्री० (दन्तिका) ए नामनुं एक गुल्म जातिनुं वृक्ष
दंती. स्त्री० (दन्ती) ए नामनी एक वनस्पति, उदुम्बर
दंतुक्खलिय त्रि० (दन्तोत्खलित) फल खानार तापसनो एक वर्ग.
दंद न० (द्वन्द्व) रागद्वेष आदि मळेल वस्तुनी जोड (२) द्वन्द्व नामे समास समासनो एक प्रकार
दंभ पु० (दम्भ) ढोंग, माया आडंबर
दंभण न० (दम्भन) डाभ
दंस पु० (दर्श) दर्शन, सम्यकत्व (२) सामान्य बोध
दंस पु० (दंश) डांस
दंसण पु० (दशन) दांत
दंसण पु० न० (दर्शन) सामान्य उपयोग, चक्षु अचक्षु अवधि अने केवल ए चार दर्शन (२) तत्त्वार्थनुं यथार्थ श्रद्धान-सद्दहणा (३) पन्नवणा सूत्रना त्रीजा पदनुं नाम (४) आंख, नेत्र (५) देखवुं, जोवुं (६) संवेदन, वेदवुं ते (७) दर्शन, दृष्टि (८) उपदेश (९) अभिप्राय
दंसणपडिणीयया स्त्री० (दर्शनप्रत्यनीकता) दर्शन-सम्यक्त्व प्रत्ये शत्रुता दर्शनावरणीयकर्म बांधवानो एक हेतु
दंसणपडिमा स्त्री० (दर्शनप्रतिमा) श्रावक एक मास सुधी बराबर रीते सम्यक्त्वनुं पालन करवुं ते श्रावकनी ११ पडिमा मानी पहेली पडिमा

दंसणपरीसह. पु० (दर्शनपरीषह) दर्शन-सम्यक्त्वनो परिषह, बावीश परिषह-मानो एक

दंसणपुरिस त्रि० (दर्शनपुरुष) सम्यक्त्ववान् पुरुष

दंसणपुलाय पु० (दर्शनपुलाक) दर्शनने निःसार बनावनार पुलाक लब्धिवंत साधु

दंसणबुद्ध पु० (दर्शनबुद्ध) दर्शन मोहनीयना क्षयोपशमादिथी तत्त्वश्रद्धान-रुचिवडे बोध पामेल

दंसणबोहि त्रि० (दर्शनबोधिन्) दर्शन मोहनीय कर्मना क्षयोपशमथी तत्त्व श्रद्धान पामनार

दंसणभेदणी स्त्री० (दर्शनभेदिनी) दर्शन-समकितने भेदनारी विकथा

दंसणमोहणिज्ज न० (दर्शनमोहनीय) दर्शन-सम्यक्त्वमां मुंझावनार मोहनीय कर्मनी प्रकृति, सम्यक्त्वमोहनीय मिथ्यात्वमोहनीय अने मिश्रमोहनीय ए त्रण प्रकृति

दंसणलोग पु० (दर्शनलोक) सम्यक्त्वादि दर्शनरूप लोक

दंसणवावण्णग पु० (दर्शनव्यापन्नक) जेणे दर्शन-सम्यक्त्व वम्यु छे-निह्नव वगेरे

दंसणविसंवायणाजोग पु० (दर्शनविसंवादनयोग) समकित परत्वे खोटो विखवाद करवो ते. दर्शनावरणीय कर्म बांधवानो एक हेतु

दंसणसावग } पु० (दर्शनश्रावक) श्रावकनी
दंसणसावय } ११ पडिमा पैकी पहेली पडिमा आदरनार श्रावक के जे एक मास सुधी शंकादि रहित निर्मळ समकितनुं पालन करे

दंसणायार पु० (दर्शनाचार) दर्शन-समकितनो आचार प्रकारनो आचार. १ तत्त्वमां नि-शंकपणुं २ अतत्त्वने ग्रहण करवानी अनिच्छा, ३ करणीना फळनी असंदिग्धता-असंदेह, ४ दृष्टिनो अव्यामोह, ५ शक्तिनुं अगोपववुं, ६ पडताने स्थिर करवो, ७ साधर्मि प्रत्ये वत्सलभाव राखवो अने ८ धर्मनी प्रभावना करवी.

दंसणाय पु० (दर्शनात्मन्) दर्शन रूप आत्मा, आत्मानो छठ्ठो प्रकार

दंसणायार पु० (दर्शनाचार) जुओ " दंसणायार " शब्द

दंसणावरण. न० (दर्शनावरण) आत्मानी दर्शन शक्तिने दबावनार कर्म, कर्मना आठ प्रकारमांनो बीजो प्रकार

दंसणावरणिज्ज न० (दर्शनावरणीय) दर्शनावरणीय कर्म, आठ कर्ममांनुं बीजुं

दंसणि. त्रि० (दर्शनिन्) दर्शनी, दर्शनवाळो. (२) तत्त्वमां श्रद्धावाळो

दंसणिंद. पु० (दर्शनेन्द्र) क्षायिक समकितनो धणी

दंसणिज्ज } त्रि० (दर्शनीय) दर्शन करवा
दंसणिय } योग्य

दंसणिया त्रि० (दर्शनिका) दर्शन, अवलोकन.

दंसि त्रि० (दर्शिन्) जोनार, अवलोकन करनार

दंसिय त्रि० (दर्शित) देखाडेल.

दक्ख न० (दाक्ष्य) दक्षता, चातुरी, चालाकी

दक्ख त्रि० (दक्ष) चतुर, बुद्धिमान्; निपुण (२) उत्तर तरफना भवनपति इंद्रनी पायदळ सेनानो उपरी

दक्खा स्त्री० (द्राक्षा) द्राक्ष-दराख

दक्खिण पु० (दक्षिण) सर्व स्त्रीओमां सरखो प्रेम राखनार नायकनो एक प्रकार. (२) दक्षिण देश-विभाग.

दक्खिणकूल } त्रि० (दक्षिणकूल) गंगाने
दक्खिणकूलग } दक्षिण किनारे रहेनार तापस, तापसनी एक जात

दक्खिणड्ढभरह पु० (दक्षिणार्धभरत) દક્ષિણાર્ધભરત ભરતક્ષેત્રનુ દક્ષિણાર્ધ

दक्खिणत्त त्रि० (दाक्षिणात्य) દક્ષિણ દિશામા રહેનાર (અસુરકુમાર આદિ)

दक्खिणा स्त्री० (दक्षिणा) દક્ષિણા દાન

दक्खिणावह त्रि० (दक्षिणापथ) એ નામનો એક દેશ

दक्खिणिल्ल त्रि० (दाक्षिणात्य) દક્ષિણ દિશાનુ

दक्खिणेय पु० (दाक्षिणेय) દાન લેનાર

दक्खिणण } **दक्खिन्न** } न० (दाक्षिण्य) ડહાપણ ચાતુરી, ચતુરાઈ

दक्खु त्रि० (दक्ष) ચતુર નિપુણ

दक्खु त्रि० (द्रष्टृ) દેખનાર, સર્વજ્ઞ

दक्खु त्रि० (?) જોનેર (२) પુ० જિનદેવ સર્વજ્ઞ

दग न० (दक) પાણી (२) એ નામનો ૩૩ મો ગ્રહ (३) સ્ફટિક ફાટ

दगगब्भ पु० (दकगर्भ) અભ્ર વાદળા

दगतुंड पु० (दकतुण्ड) પક્ષિ વિશેષ

दगपंचवण्ण पु० (दकपञ्चवर्ण) ૮૮ ગ્રહમાનો ૩૪ મો ગ્રહ

दगपव्वर पु० (दकपर्वत) સૂર્યાભવાસી દેવતાઓના વનખંડમાનો સ્ફટિકમય ક્રીડા પર્વત

दगपह पु० (दकपथ) પાણી ભરવાનો માગ

दगपासाय पु० (दकप्रासाद) જળમહેલ (२) સ્ફટિક રત્નનો બનાવેલો મહેલ

दगपिप्पली स्त्री० (दकपिप्पली) એ નામની એક લીલી વનસ્પતિ

दगभवण } **दगभवन** } न० (दकभवन) પાણીઆરૂ

दगभास पु० (दकभास) વેલંધર નાગરાજનો એક આવાસ પર્વત

दगमंचग पु० (दकमञ्चक) સ્ફટિક રત્નનોમય

दगमंडव न० (दकमण्डप) સૂર્યાભ દેવનાના વનખંડ માનો ક્રીડા મંડપ

दगमंडव पु० (दकमण्डप) જેમા પાણી ઝરે છે એવો માંડવો (२) સ્ફટિક રત્નનો બનાવેલો માંડવો

दगमग्ग पु० (दकमार्ग) પાણીનો માર્ગ

दगमट्टिया स्त्री० (दकमृत्तिका) સચિત્ત પાણી સહિત ગાદર ઢીનો કીચડ (२) પાણી અને માટીના સંયોગનુ વિજ્ઞાન જમીન અને પાણી ઓળખવાની કળા ૭૨ કળામાની ૧૫મી કળા

दगमल न० (दकमल) મેલ સહિત પાણી, મેલુ–ગંદુ પાણી

दगमालग पु० (दकमालक) સૂર્યાભ દેવતાનુ એક ક્રીડાસ્થાન

दगरक्खस पु० (दकराक्षस) જળચર વિશેષ

दगरय पु० न० (दकरजस्) પાણીનુ બિંદુ–રજકણ

दगरयय न० (दकरजत) પાણીના ફીણ

दगलेव पु० (दकलेप) નાભિ પ્રમાણે પાણીમા ઉતરવુ તે

दगवण्ण पु० (दकवर्ण) ૩૪ મો મહાગ્રહ

दगवार पु (दकवार) નાનો ઘડો

दगवारक } **दगवारय** } पु० (दकवारक) પાણીનો નાનો ઘડો

दगवीणिया स्त्री० (दकवीणिका) પાણીનો ધોરીઓ

दगसीम पु० (दकसीमन्) મનશિલાક નામના વેલંધર નાગરાજનો આવાસ પર્વત

दगसोयरिअ पु० (दकसौकरिक) સાખ્ય મતના અનુયાયી કે જે પાણી ઢોળનારા તરીકે પ્રસિદ્ધ હતા જળના શીકારી

दगाभास पु० (दकाभास) જુઓ ' दगभास શબ્દ

दगोयवर पु० (दकोपार) સફેદ કોઢની એક જાત

दच्छ त्रि० (दक्ष) દક્ષ, ચતુર, નિપુણ
दट्ठ त्रि० (दृष्ट) દેખેલ
दट्ठ. त्रि० (दष्ट) ડસેલ, કરડેલ
दट्ठार. त्रि० (द्रष्टृ) જોનાર, પ્રેક્ષક
दट्ठुमण त्रि० (द्रष्टुमनस्) જોવાની ઇચ્છાવાળો
दड्ढ त्रि० (दग्ध) બળેલ, દાઝેલ
दढ त्रि० (दृढ) દૃઢ, સ્થિર, નિશ્ચળ, મજબૂત (૨) સમર્થ (૩) અતિ નિબિડ, પ્રગાઢ
दढकेउ. पु० (दृढकेतु) ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર ચોથા તીર્થંકરનુ નામ
दढणेमि पु० (दृढनेमि) ગાવીસમા નેમનાથ તીર્થંકરના ભાઇનુ નામ
दढधणु पु० (दृढधनुष्) જબૂદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રમા થનાર આઠમા કુલકર (૨) જંબૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર સાતમા કુલકર
दढनेमि पु० (दृढनेमि) અંતગડસૂત્રના ચોથા વર્ગના દશમા અધ્યયનનુ નામ (૨) નેમનાથ પ્રભુના ભાઇ
दढपइण्ण पु (दृढप्रतिज्ञ) સૂર્યાભ દેવતાના આવતાભવનુ નામ (૨) અંબડ સન્યાસીના આવતા ત્રીજા ભવનુ નામ (૩) ગોશાળાના છઠ્ઠા ભવનુ નામ (૪) એ નામનો એક શ્રાવક (૫) त्रि० પ્રતિજ્ઞામા દૃઢ રહેનાર
दढप्पहारि त्रि० (दृढप्रहारिन्) મજબૂત પ્રહાર કરનાર (૨) पु० એક જૈન મુનિ કે જેઓ પ્રથમ ચોરોના નાયક હતા પાછળથી દીક્ષા લઇ મોક્ષે ગયા
दढरह पु० (दृढरथ) દશમા તીર્થંકર શીતળનાથના પિતાનુ નામ (૨) એ નામના ગત અવસર્પિણીના આઠમા કુલકર
दढरहा स्त्री० (दृढरथा) વાણવ્યંતરના ઇંદ્રની મધ્યની બાહ્ય પરિષદ્ (૨) અસુરપતિના ઇંદ્રના લોકપાળની દેવીની બાહ્ય પરિષદ્
दढाउ पु० (दृढायुष्) જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા થનાર પાંચમા તીર્થંકરના પૂર્વભવનુ નામ (૨) ભરતખંડના એક ભાવી કુલકર
दढाउल पु० (दृढाकुल) એ નામનો એક આગમ
दणुय. पु० (दनुज) રાક્ષસ
दत्त त्रि० (दत्त) આપેલુ, દીધેલુ (૨) न० દાન, આપવુ તે (૩) त्रि० છોડેલ, સ્થાપેલ (૪) पु० ભારતવર્ષમા થઇ ગયેલ સાતમા વાસુદેવ (૫) જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર પાંચમા કુલકર (૬) વિપાકસૂત્રના નવમા અધ્યયનમા ઉદાહરણ આપેલ દેવદત્તનો પિતા (૭) પુપ્ફિકાસૂત્રના સાતમા અધ્યયનનુ નામ (૮) ગઇ ચોવીસીના ૮ મા તીર્થંકર
दत्ति स्त्री० (दत्ति) અન્ન કે પાણીની દાત-ધાર, એક વખતમા જેટલુ દાન આપી શકાય તે
दत्तिय पु० (दत्तिक) આહાર પાણીની દાતનો અભિગ્રહ ધારણ કરનાર (સાધુ)
दत्तेसणा स्त्री० (दत्तैषणा) ઉત્પાદ આદિ એષણા દોષની તપાસ કરવી તે
दद्दर त्रि० (दर्दर) મજબૂત, દૃઢ (૨) न० વાદ્ય વિશેષ (૩) થાપો મારવો તે, ચપેટાનો એક પ્રકાર (૪) દાદરો, નિસરણી (૫) पु० એક પર્વત (૬) દેડકાની માફક પગ પછાડવા (૭) વચનનો આડંબર (૮) ચમ્પામા દર્દુર નામના પર્વત ઉપરનુ ચૈત્ય (૯) અભિમાન, પ્રહાર

दद्दुरग पुं० } (दर्दुरक) पगथी दर दर
दद्दुरय. न० } एवो अवाज करवो ते. (२) एक जातनुं वाजिंत्र. (३) वासणनुं मों बांधवानो लुगडानो कटको.

दद्दरिया. स्त्री० (दर्दरिका) वाद्य-वाजिंत्र विशेष. (२) प्रहार; आघात.

दद्दु. पुं० (दद्रु) धाधर; चामडीनो एक रोग.

दद्दुर. पुं० (दर्दुर) देडको. (२) ए नामनो एक पर्वत (३) राहुनुं अपरनाम. (४) चामडाथी मोढु बांधेल कळश. (५) कुंडी आदि भाजननुं मुख. (६) देडकाना भवमांथी दद्दुरावतंसक विमानमा उत्पन्न थयेल देव. (७) पांचमा देवलोकना इंद्रनुं चिह्न.

दद्दुरदेव पुं० (दर्दुरदेव) पहेला देवलोकनो एक देवता.

दद्दुरवडिंसय. न० (दर्दुरावतंसक) ए नामनुं पहेला देवलोकनुं एक विमान.

दद्दुरी स्त्री० (दर्दुरी) देडकी.

दद्ध. त्रि० (दग्ध) बळेल.

दधि. न० (दधि) दही.

दधिघण. न० (दधिघन) बराबर जामेलुं-कठण थयेल दही.

दधिफोलई. स्त्री० (दधिफोल्ली) वनस्पति विशेष.

दधिमुह. न० (दधिमुख) नंदीश्वरद्वीपना अंजन पर्वतनी वावडी वच्चेना पर्वतनुं नाम

दधिवण्ण. पुं० (दधिपर्ण) वृक्ष विशेष.

दप्प. पुं० (दर्प) अहंकार; गर्व. (२) धृष्टता.

दप्पण. पुं० न० (दर्पण) अरीसो; आयनो. (२) आठ मंगळिकमानो एक. (३) त्रि० दर्पजनक.

दप्पणग. न० (दर्पणक) अरीसो पकडवानो हाथो.

दप्पणिज्ज. त्रि० (दर्पणीय) बळ आपी उत्साद शक्तिने पुष्ट करनार; जठराग्नि प्रदीप्त करनार. (२) न० जेथी काम उत्पन्न थाय एवुं एक प्रकारनुं मर्दन.

दप्पिट्ठ. त्रि० (दर्पिष्ठ) गर्वी; अहंकारी.

दप्पिय. त्रि० (दर्पित) गर्विष्ठ.

दब्भ. पुं० (दर्भ) डाभडो; एक जातनुं घास.

दब्भकुस. न० (दर्भकुश) डाभडो.

दब्भपुप्फ. पुं० (दर्भपुष्प) दर्वीकर-सर्पनी एक जात.

दब्भय. पुं० (दर्भक) भग्न अदिन डाभनो छोड.

दब्भसंथारग. न० (दर्भसंस्तारक) डाभनी पथारी.

दब्भियायण पुं० (दार्भ्यायन) चित्रा नक्षत्रनुं गोत्र.

दम. पुं० (दम) इंद्रिय दमन; आत्मवृत्तिनो निरोध. (२) दमन; निग्रह.

दमग. त्रि० (द्रमक) रांक; भिखारी. (२) दरिद्री.

दमघोस. पुं० (दमघोष) शिशुपाळ राजाना बापनुं नाम; चेदि देशना राजा.

दमण. न० (दमन) दमन करवुं ते; पशु आदिने पीडवां ते. (२) वृक्षनी एक जात.

दमणग. } पुं० (दमनक) फूलनी एक जात.
दमणय. }

दमणा. स्त्री० (दमना) एक जातनुं गन्ध द्रव्य.

दमदंत. पुं० (दमदन्त) ए नामनो हस्तिशीर्षकपुरनो एक राजा. (२) एक जैन मुनि.

दमि. त्रि० (दमिन्) इंद्रिय निग्रह करनार; जितेन्द्रिय.

दमिय. त्रि० (दमित) दमन करेल; निग्रह करेल.

दमिल पु० (द्रविड) એ નામનો એક ભરતખંડમાંનો દેશ. (૨) પુ० સ્ત્રી० તે દેશના રહેવાસી

दमिला } स्त्री० (द्रविडा) દ્રવિડ દેશમાં
दमिली. } ઉત્પન્ન થયેલ દાસી

दमीसर. पु० (दमीश्वर) જિતેંદ્રિયમાં અગ્રેસર

दम्म त्रि० (दम्य) દમન કરવા યોગ્ય

दय. न० (दक) પાણી, જળ

दय. त्रि० (दय) આપનાર.

दयग्गीम पु० (दकसीमन्) લવણ સમુદ્રમાં રહેલ એક આવાસ પર્વત

दया. स्त्री० (दया) દયા, કૃપા. (૨) જીવરક્ષા

दयालु. त्रि० (दयालु) દયાળુ, દયાવાન.

दर. त्रि० ( ) અર્ધું (૨) થોડું

दरसणिज्ज. त्रि० (दर्शनीय) દર્શન કરવા યોગ્ય.

दरसिय. त्रि० (दर्शित) દેખાડેલ.

दरिद्द त्रि० (दरिद्र) દરિદ્ર, ગરીબ, નિર્ધન.

दरिय त्रि० (दृप्त) ગર્વિષ્ટ, ગર્વયુક્ત.

दरिय. त्रि० (दीर्ण) ફાડેલ, વિદારેલ.

दरिसण न० (दर्शन) સમકિત. (૨) આગમ. (૩) સંવેદન. (૪) પ્રકાશવું, પ્રગટ કરવું. (૫) વાક્ય (૬) દર્શન-મત.

दरिसणावरणिज्ज. } न० (दर्शनावरणीय)
दरिसणावरणीय. } આત્માના દર્શન ગુણનું આચ્છાદન કરનાર આઠ કર્મમાંનું બીજું કર્મ.

दरिसणिज्ज } त्रि० (दर्शनीय) જોવા
दरिसणिय } યોગ્ય.

दरिसावण न० (दर्शन) દર્શન, સાક્ષાત્કાર.

दरिसि त्रि० (दर्शिन्) સર્વદર્શી

दरी स्त्री० (दरी) પર્વતની ગુફા. (૨) ઉંદર આદિએ કરેલી નાની ખાડ

दल न० (दल) પત્ર; પાંદડાં (૨) ભાગ; ખંડ. (૩) સમૂહ, જથ્થો. (૪) કર્મના દળીયા, કર્મના અણુનો જથ્થો. (૫) ઉપાદાન કારણ.

दलिय. न० (दलिक) વિભાગ, અવયવ વિશેષ. (૨) કર્મના પરમાણુ. (૩) વસ્તુ-પદાર્થ.

दव पु० (द्रव) ક્રીડા; ગમ્મત. (૨) પાણી વગેરે પ્રવાહી. (૩) વેગ. (૪) સંયમ; વિરતિ (૫) રસીલી ચીજ.

दव. पु० (दव) દાવાનળ. વનનો અગ્નિ.

दवकर. त्रि० (द्रवकर) હાસ્યકારક.

दवकारी स्त्री० (द्रवकारिणी) હાંસી-ગમ્મત કરનારી. (ભાષા)

दवग्गि. पु० (दवाग्नि) દાવાનળ.

दवग्गिदावणया. स्त्री० (दवाग्निदापन) સાતમા ઉપભોગ પરિભોગ વ્રતનો ૧૩ મો કર્માદાન રૂપ અતિચાર; ડુંગર વગેરેને સળગાવવા તે.

दवण. न० (दवन) વાહન.

दवदव. म० ( ) 'દબ દબ' કરતાં ચાલવું તે.

दवदवचारि. त्रि० ( ) દબ દબ એવો અવાજ કરતાં ઉતાવળે ચાલનાર સાધુ; અસમાધિનું પ્રથમ સ્થાન સેવનાર

दवदवस्स म० ( ) ઉતાવળે ઉતાવળે

दवर. पु० ( ) રજ્જુ, દોરડું

दवरग पु० ( ) દોરડું.

दवरिया. स्त्री० ( ) નાની રસ્સી.

दवसील त्रि० (द्रवशील) જલદી જલદી ભાષણ કરનાર

दविड पु० (द्रविड) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ

दविडी. स्त्री० (द्राविडी) લિપિ વિશેષ.

दविण. न० (द्रविण) ધન; સંપત્તિ.

दविय. त्रि० (द्रवित) ભીંજાયેલી; દ્રવયુક્ત.

दविय पु० (द्रविक) સયમી (૨) મોક્ષ જવાને યોગ્ય, ભવ્ય (૩) તૃણ આદિ દ્રવ્યસમુદાય, ભીડ

दविय पु० न० (द्रव्य) દ્રવ્ય, મૂળવસ્તુ. (૨) ધન, સંપત્તિ (૩) त्रि० ભવ્ય, મુક્તિને યોગ્ય (૪) સુન્દર, શુદ્ધ (૫) રાગ-દ્વેષથી રહિત, વીતરાગ

दवियाणुओग पु (द्रव्यानुयोग) પદાર્થ વિચાર

दवियात. पु० (द्रव्यात्मन्) દ્રવ્યાત્મા, આત્મદ્રવ્ય

दविल त्रि० (द्रविड) દ્રવિડ દેશવાસી (૨) પુ० દેશ વિશે।

दविसात्थिय पु० (द्रव्यस्वास्तिक) વનસ્પતિ વિશેષ.

दव्य. न० (द्रव्य) ગુણ અને પર્યાયનુ આશ્રય ભૂત અને ભાવિ પર્યાયનુ કારણ વસ્તુ-પદાર્થ, ધર્માસ્તિકાય આદિ ૭ દ્રવ્ય. (૨) કર્મદળ, કર્મના દળિયા.

दव्वट्ठिय पु० (द्रव्यार्थिक) દ્રવ્યાર્થિકનય, દ્રવ્યની અપેક્ષા લગાડી વિચાર કરવો તે

दव्वत्थव पु० (द्रव्यस्तव) દ્રવ્યસ્તવ-સ્તુતિ, ભાવ વિના સ્તુતિનો ઉચ્ચાર માત્ર કરવો તે

दव्वदेव पु० (द्रव्यदेव) આવતા ભવમા દેવપણે થનાર મનુષ્ય અને તિર્યચ

दव्वपुरिस पु० (द्रव्यपुरुष) પુરૂષભાવ રહિત, દ્રવ્યમાત્રે કરી પુરૂષ

दव्वबंध पु० (द्रव्यबन्ध) દ્રવ્યબંધ સ્નેહ યા રજ્જુથી બાંધવુ તે

दव्वमण न० (द्रव्यमनस्) કાયયોગની સહાયથી જીવે ગ્રહણ કરેલ ચિંતા-વિચારણા પ્રવૃતિ કરાવનાર મનોવર્ગણાનો દ્રવ્યસમૂહ

दव्वलिंग न० (द्रव्यलिङ्ग) દ્રવ્ય વ્યવહાર, બહારનો વેશ

दव्वलेस्सा स्त्री० (द्रव्यलेश्या) દ્રવ્ય લેશ્યા, કૃષ્ણાદિ ૭ લેશ્યાનુ દ્રવ્ય (૨) શરીર આદિ પૌદ્ગલિક વસ્તુનો રૂપ, રંગ

दव्वलोग. | **दव्वलोय.** | पु० (द्रव्यलोक) ધર્માસ્તિ કાય આદિ છ પ્રકારના દ્રવ્યરૂપ લોક.

दव्वसंसार. पु० (द्रव्यसंसार) જીવ પુદ્ગલ રૂપ દ્રવ્યનુ ભ્રમણ તે દ્રવ્ય સંસાર

दव्वसुय न० (द्रव्यश्रुत) દ્રવ્યશ્રુત, ભાવશ્રુતના કારણરૂપ શબ્દ સમૂહ, આચારાંગ આદિ શાસ્ત્ર

दव्वसोय पु० (द्रव्यशौच) શરીરશૌચ, બહારની પવિત્રતા

दव्वहलिया स्त्री० (द्रव्यहलिका) એ નામની એક વનસ્પતિ

दव्वहोमा स्त्री० (द्रव्यहोमा) ઉચ્ચાટનાદિ નિમિત્તે મધ, ઘી, તલ વગેરે હોમવાની વિદ્યા, ૪૦ વિદ્યામાની એક

दव्विंद. पु० (द्रव्येन्द्र) જે શરીર ભવિષ્યમા ઇંદ્રનુ સામર્થ્ય મેળવનાર છે અથવા ભૂતકાળમા જેણે મેળવ્યુ છે વર્તમાનમા ઇંદ્રભાવ રહિત છે તે શરીરને આગમની અપેક્ષાએ દ્રવ્યેંદ્ર કહેવાય

दव्विंदिय पु० (द्रव्येन्द्रिय) કાન, નાક, આંખ આદિ નિર્વૃત્તિ અને ઉપકરણ રૂપ દ્રવ્ય ઇંદ્રિય, સ્થૂલ ઇન્દ્રિય

दव्विकर पु० (दर्वीकर) એક જાતનો સર્પ

दव्वी. स्त्री० (दर्वी) કડછી, ચાટવો (૨) આ નામની એક વનસ્પતિ, કાળીજ, ડુનકોમી

दव्वीअर | **दव्वीकर.** | पु० (दर्वीकर) એક જાતનો સર્પ

दव्वेयणा. स्त्री० (द्रव्यैजना) દ્રવ્ય પરત્વે કાંપવુ તે

दव्वोगाहणा स्त्री० (द्रव्यावगाहना) દ્રવ્ય આશ્રી અવગાહના-ઉંચાઇ

दव्वोमोयरिया स्त्री० (द्रव्यावमोदरिका) ખાન પાનના કે પહેરવા ઓઢવાના દ્રવ્યો ઘટાડવા તે, દ્રવ્ય ઉણોદરીનો એક પ્રકાર.

दस. त्रि० (दशन्) દશ, ૧૦, દશની સંખ્યા

दसग्रट्ठ त्रि० (दशाष्ट) ૧૮, અઢાર

दसंग पु० (दशाङ्ग) દશ જેના અંગ-અવયવો છે એવું સુખ મેળવનાર જીવ, દશાંગી સુખ પ્રાપ્ત કરનાર

दसग. न० (दशक) દશકા, દશનો થોક.

दसकालिय न० (दशकालिक) દશવૈકાલિક નામનું મૂળ સૂત્ર

दसगुण त्रि० (दशगुण) દશગણો

दसगुणिय. त्रि० (दशगुणित) દશે ગણેલ, દશગણું

दसट्ठ त्रि० (दशाष्ट) અઢાર, ૧૮

दसण पु० (दशन) દાંત.

दसण्ण. पु० (दशार्ण) એ નામનો એક દેશ

दसण्णपुर. न० (दशार्णपुर) એ નામનું એક નગર

दसदसमिया. स्त्री० (दशदशमिका) દશ દશકાનો દિવસનું અભિગ્રહ-તપ, જેમાં એકેક દિવસે અથવા દશ દશ દિવસે એકેક દાત અન્નપાણીની વધારતા એક દાતથી દશ દાત સુધી અન્ન પાણીની લઇ શકાય છે

दसद्ध पु० न० (दशार्ध) દશનું અર્ધ પાંચ ૫

दसद्धवण्ण त्रि० (दशार्धवर्ण) પાંચ રંગનું પચરંગી

दसधणु पु० (दशधनुष) જંબુદ્વીપના એરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૮મા કુલકર (૨) ભરતક્ષેત્રની આવતી ઉત્સર્પિણીના ૧૦ મા કુલકર

दसन. पु (दशन) દાંત

दसन्न पु० (दशार्ण) જુઓ "दसण्ण" શબ્દ

दसन्नभद्द पु० (दशार्णभद्र) દશાર્ણ દેશનો રાજા.

दसपुर न० (दशपुर) દશપુર નામનું નગર કે જેમાં ગોષ્ઠામાહિલ નિહ્નવ થયા

दसपुव्वि त्रि० (दशपूर्विन्) દશ પૂર્વ-ગ્રંથોના અભ્યાસી.

दसम त्रि० (दशम) દશમો-મી-મું (૨) न० ચાર ઉપવાસ

दसमभत्त. न० (दशमभक्त) ચાર ઉપવાસ ભેગા કરવા તે.

दसमभत्तिय. पु० (दशमभक्तिक) ચાર ઉપવાસવાળો.

दसमा. } स्त्री० (दशमी) દશમ, પક્ષની
दसमी } ૧૦ મી તિથિ

दसमुद्दा स्त्री० (दशमुद्रा) આંગળીમાં પહેરવાનું આભૂષણ

दसमुद्दियाणंतक. } पु० (दशमुद्रिकानन्तक)
दसमुद्दियाणंतय } આંગળીમાં પહેરવાનું એક આભૂષણ

दसरत्तठिइवडिया. स्त्री० (दशरात्रस्थितिपतिता) કુળાચાર પ્રમાણે દશ દિવસ સુધી પુત્ર પુત્રીનો જન્મ મહોત્સવ કરવો તે

दसरह. पु० (दशरथ) ચાલુ અવસર્પિણીના આઠમા બળદેવ તથા વાસુદેવ, રામ લક્ષ્મણના પિતા, દશરથ રાજા (૨) એ નામના ચાલુ અવસર્પિણીના ૯મા કુલકર (૩) એક કુમારનું નામ (૪) વન્હિદશા સૂત્રના પ્રથમ અધ્યયનનું નામ

दसविह त्रि० (दशविध) દશ પ્રકારનું

दसवेयालिय न० (दशवैकालिक) એ નામનું ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું પહેલું

दससय न० (दशशत) દશશતની સંખ્યા

दसहा. अ० (दशधा) દશ પ્રકારનું

दसा. स्त्री० (दशा) દશા સ્થિતિ, અવસ્થા (૨) દશ પ્રકારના અભિગ્રહનું એક કાલિક સૂત્ર (૩) સૂતના અથવા ઊનના નાના ને પાતળા રેસા

दसाकप्पववहार. पु० (दशाकल्पव्यवहार) दशाश्रुतस्कंधनां दश, बृहत्कल्पनां ७ अने व्यवहार सूत्रना दश अध्ययन-सर्व मळीने छवीस अध्ययन.

दसाकप्पववहारधर. पु० (दशाकल्पव्यवहारधर) दशाश्रुत, बृहत्कल्प अने व्यवहार सूत्रना धरनार.

दसार. पु० (दशार्ह) समुद्रविजय वगेरे दश भाइ; लोकोमां अर्ह-लायक होवाथी दशार्ह कहेवाय छे. (२) वासुदेव; श्रीकृष्ण. (३) वासुदेवनुं कुटुंब.

दसारगंडिया. स्त्री० (दशार्हगण्डिका) जेमां दशार्हनो अधिकार छे एवो ग्रन्थ.

दसाहिय. त्रि० (दशाह्निक) दश दिवस संबंधी.

दसाहिया. स्त्री० (दशाह्निका) दश दिवस पर्यंत थती पुत्रनी जन्मक्रिया.

दसी. स्त्री० (दशा) वस्त्रनो छेडो के जे भाग वण्या वगरनो होय ते.

दसुग }
दसुय. } पुं० (दस्युक) चोर; तस्कर.

दस्सु. पु० (दस्यु) चोर

दह. त्रि० (दशन्) दश, १०.

दह. पु० (ह्रद) पाणीनो उंडो झरो, द्रह. (२) ए नामनो एक द्वीप अने एक समुद्र. (३) ए नामनी एक वेल

दहण. न० (दहन) बाळवुं, भस्म करवुं. (२) ए नामनो कृतिका नक्षत्रनो देवता. (३) पु० अग्नि, वह्नि.

दहणय त्रि० (दहनक) दाह करनार.

दहकुलिया. स्त्री० (दहकुल्लिका) ए नामनी एक वेल.

दहवई. स्त्री० }
दहवती. } (ह्रदवती) महाविदेहनी बार अंतर नदीमांनी एक; कच्छगावतीविजय अने आवर्तविजय वच्चेनी नदी.

दहावई. स्त्री० (ह्रदवती) बार अंतर नदीमांनी एक.

दहावईकुंड. न० (ह्रदवतीकुण्ड) ह्रदावती नदीनो कुंड.

दहि. न० (दधि) दहीं.

दहिकामुय. पुं० (दधिकामुक) ए नामनी एक वनस्पति.

दहिघण. पु० (दधिघन) दहींनो पिंड; कठण जमेल दहीं.

दहिमुह. पु० (दधिमुख) एक पर्वतनुं नाम. (२) दधिमुख नामनो देव.

दहिय. त्रि० (दग्ध) तपावेल.

दहिवण्ण. पुं० (दधिपर्ण) ए नामनुं एक झाड. (२) द्वीपकुमार देवतानुं चैत्यवृक्ष. (३) १५ मा तीर्थंकरनुं चैत्यवृक्ष.

दहिवासुया. स्त्री० (दधिवासुका) ए नामनी एक वनस्पति.

दाअ. न० (दाय) कन्याने परणाव्या पछी आपवानी वस्तु; दाय; क्रियावर.

दाइय. पुं० (दायिक) भायात; गोत्रीय, कुटुंबी.

दाइय. त्रि० (दर्शित) देखाडेल; बतावेल.

दाई. स्त्री० (दात्री) देनारी; दातार स्त्री.

दाओयरिय. त्रि० (दाकोदरिक) जलोदर रोगवाळा.

दाकलस. पु० (दककलश) पाणीनो कळशीयो.

दाकुंभ. पु० (दककुम्भ) पाणीनो घडो.

दाडिम पु० (दाडिम) दाडमनुं झाड; दाडमी. (२) न० तेनुं फळ; दाडम.

दाढ. त्रि० (दाष्ट्र) दाढथी फाडी खानार प्राणी-सिंह वगेरे.

दाढा. स्त्री० (दंष्ट्रा) दाढ

दाढि. त्रि० (दंष्ट्रिन्) दाढवाळा. (२) पु० हिंसक पशु.

दाढिगालि स्त्री० (दंष्ट्रिकागालि) જેવું પડિલેહણ બરાબર ન થઇ શકે એવુ બ્રાહ્મણને પહેરવા યોગ્ય એક વસ્ત્ર (२) દાઢીની પંક્તિ.

दाढिया स्त्री० (   ) દાઢી મુચ્છ

दाण. पु० न० (दान) દાન, ત્યાગ.

दाणंतराय न० (दानान्तराय) દાન દેતાં અતરાય પાડવાથી બાંધેલ અંતરાય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેને લીધે પોતે દાન આપી શકે નહીં

दाणमय. त्रि० (दानमय) જેમા દાન દેવુ મુખ્ય ધર્મ છે તે. એક પ્રકારની તેવી પ્રવ્રજ્યા

दाणव पु० (दानव) ભવનપતિની એક જાત, દાનવ, અસુર.

दाणविंद. पु० (दानवेन्द्र) ચમરેંદ્ર આદિ દાનવના ઇંદ્ર

दाणामा स्त्री० (दानमयी) જેમા મુખ્ય કર્તવ્ય દાન છે એવી પ્રવ્રજ્યા-દીક્ષા

दाणिं अ० (इदानीम्) અત્યારે, હમણા.

दातार. त्रि० (दातृ) દાન કરનાર, દાતાર.

दान. न० (दान) જુઓ "દાણ" શબ્દ

दाम. न० (दामन्) ફુલની માળા (२) દોરડું. (३) લવણ સમુદ્રમા ઉત્તર દિશાએ ૪૨ હજાર જોજન ઉપર વેલંધર દેવનો નિવાસ પર્વત.

दामग. न० (दामक) પગ બાંધવાનુ દોરડુ. ડામણ

दामड्ढि. पु० (दामर्धिन्) } શક્રેંદ્રની વૃષભસેनानो અધિપતિ
दामड्ढि. पु० (दामर्द्धि) }

दामण न० (दामन्) ડામણ, બંધન

दामणी स्त्री० (दामनी) ડામણ (२) ૧૮ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વીનુ નામ (३) દામની આકારનુ સ્ત્રીનુ એક શુભલક્ષણ.

दामलिवि. स्त्री० (दामलिपि) બ્રાહ્મી લિપિનો ૧૭ મો પ્રકાર.

दामा स्त्री० (दामन्) ફુલની માળા

दामिणी. स्त्री० (दामनी) ડામણ

दामिल पु० (द्राविड) દ્રાવિડ દેશ

दामिललिवि. स्त्री० (द्राविडलिपि) દ્રાવિડ અક્ષરની લિપિ.

दामिली. स्त्री० (द्राविडी) દ્રાવિડી વિદ્યા.

दामी. स्त्री० (दामी) લિપિ વિશેષ

दामोयर. पु० (दामोदर) ભરતક્ષેત્રના ગઈ ચોવીસીના ૯ મા તીર્થંકર

दाय. न० (दाय) દાન; દેવાનો ભાગ.

दायअ त्रि० (दायक) દાતાર

दायग त्रि० (दायक) એષણાના દશ દોષમાંનો છઠ્ઠો દોષ (२) દાતાર.

दायण. } न० (दान) દેવુ; આપવુ
दायणा } स्त्री०

दायणा. स्त्री० (दायना) પ્રશ્નનુ નિરાકરણ કરવુ તે.

दायाद } पु० (दायाद) ભાયાત; ગોત્રીગો.
दायाय } (२) વડીલોની સંપતિમાં ભાગ લેવાને હક્કદાર.

दायार पु० (दातृ) દાતાર, આપનાર.

दायार त्रि० (दायार) યાચક; માગણ

दार पु० (दार) પત્ની; સ્ત્રી

दार न० (द्वार) દરવાજો; બારણું (२) न० પ્રકરણ. (३) અર્થ મેળવવાનો ઉપાય

दारग. पु० (दारक) બાળક; છોકરો.

दारचेडी. स्त्री० (द्वारचेटी) બારસાખ

दारट्ठ. त्रि० (द्वारस्थ) દરવાજા પાસે રહેલ. (२) पु દરવાન

दारण. न० (दारण) વિદારવુ તે.

दारपिंड पु० (द्वारपिण्ड) બારશાખ.

दारभाग पु० (द्वारभाग) દ્વારભાગ; બારણાનો ભાગ

दारय पु० (दारक) બાળક; છોકરો.

दारवती स्त्री० (द्वारवती) સોરાષ્ટ્ર દેશમાંની પ્રસિદ્ધ દ્વારિકા નગરી

दारविंड. न० (द्वारपिण्ड) બારસાખ.

दारिद्द. न० (दारिद्य) દરિદ્રતા.

दारिया. स्त्री० (दारिका) દીકરી; પુત્રી.

दारु. न० (दारु) કાષ્ઠ.

दारुग. पुं० (दारुक) વસુદેવ રાજાના એક પુત્રનું નામ. (૨) કૃષ્ણનો સારથી.

दारुण. त्रि० (दारुण) દારૂણ; ભયંકર; અસહ્ય. (૨) એક અહોરાત્રના ત્રીશ મુહૂર્તમાંના પંદરમા મુહૂર્તનું નામ.

दारुपव्वय. पु० (दारुपर्वत) એ નામનો એક પર્વત વિશેષ.

दारुपव्वयग. पुं० (दारुपर्वतक) સૂર્યાભ વિમાનના વનખંડમાંનો લાકડાનો બનેલ દેખાતો એક પર્વત.

दारुपाय न० (दारुपात्र) લાકડાનું બનાવેલું પાત્ર.

दारुमड. पु० (दारुमृत) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૨૩ મા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ.

दारुय. पुं० (दारुक) અતગડસૂત્રના ત્રીજા વર્ગના બારમા અધ્યયનનું નામ. (૨) વસુદેવ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર. (૩) લાકડું; કાષ્ઠ. (૪) કૃષ્ણ વાસુદેવના સારથિનું નામ. (૪) કૃષ્ણ વાસુદેવના એક પુત્ર.

दारुसंकम. पुं० (दारुसंक्रम) લાકડાનો બનાવેલો પુલ.

दालण. न० (दारण) ફાડવું; વિદારવું તે.

दालि. स्त्री० (दालि) ચણા વગેરેની દાળ. (૨) રેખા.

दालिद्द. न० (दारिद्य) દરિદ્રતા.

दालिम. पु० न० (दाडिम) દાડમડી. (૨) તેનું ફળ; દાડમ.

दालियंब. न० (दालिकाम्ल) આમલી નાખેલ દાળ; ખાટી દાળ.

दालिया. स्त्री० (दालिका) દાળ.

दाली. स्त्री० (दाली) દાળ. (૨) ફાટ; તડ.

दावण. स्त्री० (दापन) અપાવવું તે.

दावद्दव. पु० (दावद्रव) સમુદ્રના કાંઠા ઉપર ઉગતું એક જાતનું ઝાડ. (૨) દાવદ્દવ નામના વૃક્ષના દષ્ટાંતવાળું જ્ઞાતા સૂત્રનું ૧૧ મુ અધ્યયન.

दावर. पुं० (द्वापर) બે; બેની સંખ્યા. (૨) ત્રીજો દ્વાપર યુગ.

दावरजुम्म. न० (द्वापरयुग्म) જેને ચારે ભાગતાં બે શેષ રહે તે સંખ્યા; ૬, ૧૦, ૧૪, વગેરે.

दावरजुम्मकडजुम्म. न० (द्वापरयुग्मकृतयुग्म) જે રાશિને ચારે ભાગતાં કંઇ શેષ ન રહે અને લબ્ધ સંખ્યાને ચારે ભાગતાં બે શેષ રહે તે સંખ્યા.

दावरजुम्मकलिओग. पुं० (द्वापरयुग्मकल्योजस्) જે રાશિને ચારે ભાગતાં એક શેષ રહે અને લબ્ધ સંખ્યાને ચારે ભાગતાં બે શેષ રહે તે સંખ્યા.

दावरजुम्मतेओग. पुं० (द्वापरयुग्मत्र्योजस्) જે સંખ્યાને ચારે ભાગતાં ત્રણ શેષ રહે અને લબ્ધ સંખ્યાને ચારે ભાગતાં બે શેષ રહે તે સંખ્યા.

दावरजुम्मदावरजुम्म. न० (द्वापरयुग्मद्वापरयुग्म) જે રાશિને અને લબ્ધ સંખ્યાને ચારે ભાગતાં બે શેષ રહે તે સંખ્યા.

दावारग. } न० (दकवारक) ઘડો; પાણીનું
दावारय. } વાસણ.

दावाविय. त्रि० (दापित) અપાવેલ.

दास. पु० (दास) દાસ; નોકર; ચાકર.

दासचेडग } पु० (दासचेटक) દાસ પુત્ર;
दासचेडय. } નોકરનો છોકરો.

दासचेडिआ. स्त्री० (दासचेटिका) દાસ દાસી.

दासचेडी. स्त्री० (दासचेटी) દાસ દાસી.

दासदासी. स्त्री० (दासदासी) દાસ અને દાસી; નોકર–ચાકર.

दासवाय पु० (दासवाद) દાસનો આરોપ ચડાવવો તે
दासि न० (दासि) એ નામનો એક ગુચ્છો, વનસ્પતિ વિશેષ
दासी. स्त्री० (दासी) દાસી ચાકરડી
दासीखव्वडिया स्त्री० (दासीखर्वटिका) ગોદાસ થિવરે કાઢેલી ગોદાસગણની ચોથી શાખા
दासीचोर. पु० (दासीचोर) દાસીને ચોરનાર.
दाह पु० (दाघ) દાહજ્વર, બળતરીનો તાવ
दाह पु० (दाह) દાહ, બળતરા (२) શસ્ત્ર વિશેષ
दाहग. त्रि० (दाहक) બાળનાર.
दाहवक्कंतिय त्रि० (दाहव्युत्क्रान्तिक) જેને દાહ ઉત્પન્ન થએલો છે તે
दाहिण. त्रि० (दक्षिण) જમણુ, જમણી બાજુનુ (२) સ્ત્રી० દક્ષિણ દિશા
दाहिणगामि त्रि० (दक्षिणगामिन्) દક્ષિણ દિશા તરફનુ
दाहिणड्ढ न० (दक्षिणार्द्ध) દક્ષિણાર્દ્ધ-દક્ષિણ તરફનો અર્ધ ભાગ
दाहिणड्ढभरह. पु० (दक्षिणार्द्धभरत) દક્ષિણાર્દ્ધ ભરત, ભરતક્ષેત્રનો દક્ષિણ તરફનો અર્ધ ભાગ
दाहिणड्ढभरहकूड. पु० (दक्षिणार्द्धभरतकूट) વૈતાઢ્ય પર્વતના નવ કૂટમાનુ બીજુ કૂટ
दाहिणड्ढभारह पु० (दक्षिणार्द्धभारत) દક્ષિણાર્દ્ધ ભારત
दाहिणड्ढभारहवास पु० (दक्षिणार्द्धभारतवर्ष) દક્ષિણાર્દ્ધ ભારતવર્ષ-ભરતક્ષેત્ર
दाहिणदारिय न० (दक्षिणद्वारिक) અશ્વિની આદિ સાત નક્ષત્ર, દક્ષિણમુખી
दाहिणपच्चिच्छमा. } **दाहिणपचत्थिमा** } स्त्री० (दक्षिणपश्चिमा) નૈર્ઋત્ય ખુણો.
दाहिणपच्छिम पु० (दक्षिणपश्चिम) નૈર્ઋત્ય કોણ
दाहिणपडीण पु० (दक्षिणप्रतीचीन) દક્ષિણ પશ્ચિમનો મધ્યભાગ, નૈર્ઋત્ય ખુણો.
दाहिणपुरच्छिम } **दाहिणपुरच्छिमिल्ल** } पु० (दक्षिणपौरस्त्य) અગ્નિકોણ
दाहिणपुरत्थ } **दाहिणपुरत्थिम** } पु० (दक्षिणपौरस्त्य) અગ્નિકોણ
दाहिणय पु० (दक्षिणक) દક્ષિણ દેશ
दाहिणा. स्त्री० (दक्षिणा) દક્ષિણ દિશા
दाहिणायण पु० (दक्षिणायन) દક્ષિણાયન, સૂર્યનુ દક્ષિણ દિશા તરફ જવુ તે
दाहिणावत्त. पु० (दक्षिणावर्त्त) જમણો શખ, દક્ષિણાવર્ત્ત શખ
दाहिणिल्ल त्रि० (दाक्षिणात्य) દક્ષિણ દિશામા થનાર, દક્ષિણ દિશાનુ
दाहिणिल्लपुरत्थिमिल्ल पु० (दाक्षिणात्यपौरस्त्य) અગ્નિ ખુણો
दिअंत. पु० (दिगन्त) દિશાઓનો અન્ત છેડો
दिइ स्त्री० (दृति) પાણી ભરવાની મશક
दिक्खा स्त्री० (दीक्षा) દીક્ષા, સસાર ત્યાગની ક્રિયા
दिक्खिय त्रि० (दीक्षित) દીક્ષા આપેલ
दिगिंछा स्त्री० (जिघत्सा) ભૂખ
दिगिंछापरिसह. } **दिगिंछापरीसह.** } पु० (जिघत्सापरिसह) ભૂખનો પારસહ
दिगु पु० (द्विगु) દ્વિગુ સમાસ
दिग्घ त्रि० (दीर्घ) દીર્ઘ લાબુ
दिज्ज त्रि० (देय) દેવા યોગ્ય (२) જે દેવાનુ છે તે (३) पु० न० દાન વિગેરે
दिट्ठ त्रि० (दृष्ट) જોએલ, દીઠેલ, દેખેલ (२) અભિમત (३) જ્ઞાત (४) न० દર્શન
दिट्ठ त्रि० (दिष्ट) ફરમાવેલુ, કહેલુ
दिट्ठंत. पु० (दृष्टान्त) દૃષ્ટાંત, દાખલો, ઉદાહરણ

दिट्ठंतिय. त्रि० (दार्ष्टान्तिक) અભિનયના ચાર પ્રકારમાનો પહેલો પ્રકાર, જેનાપર ઉદાહરણ આપવામા આવ્યુ હોય તે

दिट्ठपाढि त्रि० (दृष्टपाठिन्) ચરક, સુશ્રુત આદિના જાણનાર

दिट्ठलाभिय. त्रि० (दृष्टलाभिक) દીઠેલા અને પરિચિત દાતાર પાસેથી દીઠેલી વસ્તુની ગવેષણા કરનાર

दिट्ठसाहम्म न० (दृष्टसाधर्म्य) એક વસ્તુ જોઇ તેના ઉપરથી તેના જેવી વસ્તુનુ જ્ઞાન થાય તે, અનુમાનનો એક પ્રકાર.

दिट्ठि. स्त्री० (दृष्टि) દૃષ્ટિ, નજર (૨) જ્ઞાન, સમજણ (૩) મત, પક્ષ, દર્શન. (૪) સમ્યગ્ દૃષ્ટિ. (૫) આખ, નેત્ર. (૬) બુદ્ધિ, મતિ (૭) વિવેક, વિચાર.

दिट्ठिजुद्ध न० (दृष्टियुद्ध) દૃષ્ટિયુદ્ધ–આખથી યુદ્ધ કરવુ તે

दिट्ठिमंत त्रि० (दृष्टिमत्) સુદૃષ્ટિવાળો, સમકિતી

दिट्ठिमोह पु० (दृष्टिमोह) દર્શન મોહનીય

दिट्ठिया स्त्री० (दृष्टिका) જોવાથી કર્મ બધાય તે, ૨૫ ક્રિયામાની એક (૨) નજર, જોવુ તે

दिट्ठियाउरपसा. स्त्री० (दृष्टियादोपदेशिका) સમ્યક્ત્વ દૃષ્ટિરૂપ સત્તા, સત્તાનો ત્રીજો પ્રકાર

दिट्ठिवाय पु० (दृष्टिवाद) બારમુ અગસૂત્ર

दिट्ठिविपरियास पु० (दृष्टिविपर्यास) દૃષ્ટિનો વિપર્યાસભ્રાંતિ, મિત્રને શત્રુ અને શત્રુને મિત્ર તરીકે જોવુ તે

दिट्ठिविपरियासदंड पु० } (दृष्टिविपर्यासद
दिट्ठिविपरियासियादंड. } ण्ड) ભ્રાંતિથી મિત્રને દુશ્મન માની લઈ તેની ઘાત કરવાથી લાગતી ક્રિયા, તેરમાનુ પાચમુ ક્રિયા સ્થાનક

दिट्ठिविपरियासियादंडवत्तिय. पु० (दृष्टिविपर्यासदण्डप्रत्ययिक) પાચમુ ક્રિયા સ્થાનક, મિત્રને દુશ્મન માની તેનો વધ કરવો તે

दिट्ठिविवज्जास. पु० (दृष्टिविपर्यास) ભ્રાંતિથી એકને બદલે બીજાને મારવાથી લાગતી ક્રિયા, ક્રિયાના તેર સ્થાનકો પૈકી એક

दिट्ठिविस पु० (दृष्टिविष) જેની દૃષ્ટિમાત્રમા ઝેર હોય એવો સર્પ

दिट्ठिविसभावणा. स्त्री० (दृष्टिविषभावना) એ નામનુ એક કાલિક સૂત્ર.

दिट्ठिसंचाल. पु० (दृष्टिसंचार) જરી જરી આખ હલાવવી તે.

दिट्ठिसल पु० (दृष्टिशूल) આખનુ શૂળ.

दिण. पु० न० (दिन) દિવસ

दिणकय. पु० (दिनकृत) સૂર્ય

दिणकर पु० (दिनकर) સૂર્ય

दिणनाह पु० (दिननाथ) સૂર્ય.

दिणयर. पु० (दिनकर) સૂર્ય

दिण्ण त्रि० (दत्त) આપેલુ, દીધેલુ (૨) પુ ૨૧મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ (૩) આઠમા ચદ્રપ્રભ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનુ નામ (૪) ૧૪ મા શ્રેયાંસનાથ સ્વામીના ત્રીજા પૂર્વ ભવનુ નામ (૫) અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર રહેનાર એ નામનો એક તાપસ (૬) ૨૩ મા પાર્શ્વનાથ પ્રભુના પ્રથમ ગણધર (૭) ત્રિ નિવેશિત, સ્થાપિત

दिण्णपहु. पु० (दत्तप्रभु) આઠમા તીર્થંકરના પહેલા ગણધર

दित्त त्रि० (दीप्त) પ્રકાશિત, જાજ્વલ્યમાન (૨) દીપ્તિમાન, તેજસ્વી (૩) પ્રચડ, તીક્ષ્ણ (૪) ઉજ્જ્વળ (૫) પુષ્ટ (૬) પ્રસિદ્ધ (૭) મારનાર

दित्त त्रि० (दृप्त) કામથી ઉદીપ્ત (૨) ગર્વિષ્ઠ, અહકારી (૩) ભૂત પિશાચ વગેરેના આવેશવાળુ (૪) હાનિકારક

दित्तइत्त. त्रि० (दृप्तचित्त) ગર્વિષ્ટ, હર્ષઘેલો
दित्ति स्त्री० (दीप्ति) શોભા, કાન્તિ, પ્રકાશ
दित्ति स्त्री० (तृप्ति) કામ (२) અહંકાર
दिनयर. पु० (दिनकर) સૂર્ય
दिन्न त्रि० (दत्त) જુઓ "દિણ્ણ શબ્દ
दिन्नग त्रि० (दत्तक) ખોળે બેસાડેલ, દત્તક લીધેલ
दिय पु० (द्विज) સારા અભ્યાસવાળો બ્રાહ્મણ (२) પક્ષી
दियर पु० (देवर) પતિનો નાનો ભાઈ, દેર
दियराउ. अ० (दिवारात्र) રાત દિવસ
दियस } पु० (दिवस) દિવસ.
दियह. }
दिया अ० (दिवा) દિવસે
दियाबंभयारि. पु० (दिवाब्रह्मचारिन्) શ્રાવકની પાચમી પડિમા આદરનાર કે જે પાચ માસ સુધી દિવસે બ્રહ્મચર્ય પાળે
दियालोक. पु० (द्युलोक) દેવલોક, સ્વર્ગ
दिलिवेढय. पु० (दिलिवेष्टक) એક જાતનો જળચર પચેંદ્રિય જીવ
दिली. पु० (दिली) એક જાતનો જળચર પચેંદ્રિય જીવ
दिव. न० (दिव्) સ્વર્ગ
दिवड्ढ. त्रि० (द्व्यपार्द्ध) દોઢ, એકને અર્ધો
दिवस. पु० (दिवस) દિવસ, દહાડો
दिवसपुहुत्त न० (दिवसपृथक्त्व) બેથી નવ દિવસ સુધીનો સમય.
दिवसभयय. पु० (दिवसभृतक) દાડીઓ મજૂર
दिवसिय त्रि० (दैवसिक) દિવસમા થનાર દિવસ સબધી.
दिवा अ० (दिवा) દિવસ
दिवायर. पु० (दिवाकर) સૂર્ય
दिवायरकूड पु० (दिवाकरकूट) જબૂદ્વીપના મન્દરની દક્ષિણે આવેલ રુચક પર્વતનું આઠમું કૂટ-શિખર

दिवागर पु० (दिवाकर) જુઓ "દિવાકર" શબ્દ
दिवाबंभयारि. पु० (दिवाब्रह्मचारिन्) દિવસે બ્રહ્મચર્ય પાળનાર, પાચમી પડિમાધારી શ્રાવક
दिवायर पु० (दिवाकर) સૂર્ય
दिव्व त्रि० (दिव्य) ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ (२) દિવ્ય, સ્વર્ગીય (३) પ્રધાન, મુખ્ય (४) દેવતા સબધી (५) મુકુલી સર્પની એક જાત. (६) દેવતાઇ, દેવાધિષ્ઠિત
दिव्व न० (दैव) ભાગ્ય, નસીબ
दिव्वाग पु० (दिव्याक) મુકુલિ સર્પની એક જાત
दिसा. स्त्री० (दिश्) પૂર્વ આદિ દશ દિશા (२) દિશાકુમાર દેવતા, ભવનપતિ દેવની એક જાત (३) એ નામનુ દશમા દેવલોકનુ એક વિમાન
दिसाइ पु० (दिशादि) દિશા વિદિશાની શરૂઆત જ્યાથી થાય છે તે મેરૂ પર્વત
दिसाकुमार पु० (दिशाकुमार) એ નામના ભવનપતિ દેવતાની એક જાત
दिसाकुमारिया. } स्त्री० (दिशाकुमारिका) दिसाकुमारिका } દિશાઓની અધિષ્ઠાત્રી दिसाकुमारी } ભવનપતિ જાતની દેવી કે જે તીર્થંકરનો જન્મ મહોત્સવ કરવા સૌથી પ્રથમ આવે છે
दिसाचक्कवाल. न० (दिक्चक्रवाल) એક પ્રકારનુ તપ (२) દિશાઓનો સમૂહ
दिसाचर त्रि० (दिक्चर) દિશાચર, જુદી જુદી દિશાઓમા ફરનાર, શુભાશુભ કહી પ્રમાણક
दिसाणुवाय. पु० (दिगनुपात) દિશાનુ અનુસરણ
दिसादाह. पु० (दिग्दाह) દિશાઓ બળતી દેખાય તે, અધર અગ્નિની જ્વાળા દેખાય તે (२) દિશાઓ દાહની દેખાય તેનુ શુભાશુભ કહેવાની વિદ્યા.

दिसादि पु० (दिशादि) મેરુ પર્વત

दिसापोक्खि पु० (दिक्प्रोक्षिन्) ચારે દિશા તરફ પાણી છાંટી ફળ ફુલાદિક લે એવા તાપસની એક જાત

दिसाभाग्र पु० (दिग्भाग) દિગ્ભાગ.

दिसामोह पु० (दिङ्मोह) દિશાનો મોહ, દિગ્મૂઢતા

दिसायत्तिय त्रि० (दिग्यात्रिक) દેશાન્તરમા ગમન કરનાર

दिसापमाणिय न० (दिक्प्रमाणिक) } શ્રાવ-
दिसावय न० (दिग्व्रत) } કના બાર વ્રતમાનુ દશમુ-દશાની વિશેષ મર્યાદા બાંધવાનુ વ્રત

दिसासोवत्थिम्र पु० (दिशासौवस्तिक) દિશાઓમા પાણી છાંટી આહાર લેનાર તાપસનો એક વર્ગ (૨) જંબુદ્વીપના રૂચક પર્વતનુ આઠમુ શિખર (૩) સ્વસ્તિક વિશેષ (૪) ન० દેવ વિમાન

दिसासोवत्थिम्रासण न० (दिक्सौवस्तिकाऽऽसन) એ નામનુ એક આસન

दिसाहत्थि पु० (दिग्घस्तिन्) } ભદ્ર-
दिसाहत्थिकूड पु० (दिग्घस्तिकूट) } સાલ વનનુ એક કૂટ (૨) દિશામાં રહેલા હાથીના આકારવાળા શિખર વિશેષ, પદ્મોત્તર, નીલવન્ત, સુહસ્તી, અંજનગિરિ, કુમુદ, પલાશ, અવતંસ, રોચનગિરિ

दिसि स्त्री० (दिश्) દિશા (૨) દિશાકુમાર દેવતા (૩) પન્નવણા સૂત્રના પહેલા પદના ત્રીજા દ્વારનુ નામ

दिसिचक्क पु० (दिक्चक्र) દિશાચક્ર

दिसिदाह पु० (दिग्दाह) જુઓ " દિસાદાહ " શબ્દ.

दिसिव्वय न० (दिग्व्रत) શ્રાવકનુ છઠુ વ્રત

दिसी स्त्री० (दिश्) દિશા

दिसोदिसिं अ० (दिशिदिशि) ચારે દિશાએ

दीण त्रि० (दीन) ગરીબ, રાંક, નિર્ધન (૨) હીન, ન્યૂન (૩) શોકાતુર.

दीणार. पु० (दीनार) સોના મહોર, સીક્કો

दीनारमालिया. स्त्री० (दीनारमालिका) એ નામનુ એક આભૂષણ, મોહનમાળા

दीव पु० (द्वीप) બેટ, દ્વીપ. (૨) દ્વીપકુમાર નામે ભવનપતિ દેવની એક જાત (૩) દીપડો

दीव पु० (दीप) દીવો. (૨) જેમાથી દીપક સમાન જ્યોતિ નીકળે તેવા કલ્પવૃક્ષ.

दीवंग पु० (दीपांग) એ નામનુ એક કલ્પ વૃક્ષ, જેમાથી દીવા સરખી જ્યોતિ પ્રગટે એવુ એક જાતનુ કલ્પવૃક્ષ

दीवकुमार. पु० (द्वीपकुमार) ભવનપતિ દેવતાની છઠ્ઠી જાત

दीवकुमारी. स्त्री० (द्वीपकुमारी) દ્વીપકુમાર દેવની દેવી

दीवकुमारुद्देसय. न० (द्वीपकुमारोद्देशक) ભગવતીના સોળમા શતકના ૧૦ મા ઉદ્દેશાનુ નામ

दीवग न० (दीपक) દીવો (૨) એ નામનુ એક જાતનુ સમકિત.

दीवचंपय न० (दीपचम्पक) દીવાનુ ઢાંકણુ

दीवण. न० (दीपन) } પ્રકાશ કરવો
दीवणा. स्त्री० (दीपना) }

दीवणिज्ज त्रि० (दीपनीय) જઠરાગ્નિને વધારનાર, (ખોરાક.) (૨) શોભાયમાન, દેદીપ્યમાન

दीवय पु० ((द्वीपक) દીપડો, ચિત્તો

दीवर. पु० (दीवर) એ નામની એક જાતની વનસ્પતિ

दीवसमुद्दुद्देस. न० (द्वीपसमुद्रोद्देश) એ નામનો જીવાભિગમ સૂત્રનો એક ઉદ્દેશો

दीवसागरपन्नति स्त्री० (द्वीपसागरप्रज्ञप्ति) જેમા દ્વીપસાગરનો અધિકાર છે એવુ એક કાલિકસૂત્ર

दीवसिह पु० (दीपशिख) કલ્પવૃક્ષની એક જાત.

दीवसिहा. स्त्री० (दीपशिखा) બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીની સ્ત્રીનુ નામ.

दीवायण पु० (द्वीपायन) એ નામના એક મહર્ષિ (૨) ભરતખડમા થનાર વીસમા તીર્થંકરના પૂર્વભવનુ નામ

दीविग पु० (द्वीपिक) ચિત્તો

दीविच्चग } **दीविच्चय** } त्रि० (द्वैप्य) દ્વીપ સબધી, દ્વીપમા ઉત્પન્ન થયેલ

दीविय. पु० (द्वीपक) દીપડો, ચિત્તો.

दीविय. त्रि० (दीप्त) પ્રકાશિત

दीवियग्गह. त्रि० (दीपिकाग्राह) દીવીને ગ્રહણ કરનાર, મસાલ પકડનાર

दीविया. स्त्री० ( ) વાઘના પાંજરામા રાખેલુ તિતિરપક્ષી

दीविया स्त्री० (दीपिका) દીવી, મશાલ

दीह. त्रि० (दीर्घ) લાબુ વિશાળ

दीहकालिगी. स्त्री० (दीर्घकालिकी) ઘણા ગતકાળની સ્મૃતિ અને ભાવિ વસ્તુની વિચારણારૂપ સજ્ઞા.

दीहकालोवएसिया. स्त्री० (दीर्घकालोपदेशिका) અતીત અને અનાગત વસ્તુ વિષયક જ્ઞાનવાળી સજ્ઞા, સજ્ઞાનો પ્રથમ પ્રકાર

दीहगिरि पु० (दीर्घगिरि) કમ્પિલપુરનો એક રાજા

दीहदंत पु० (दीर्घदन्त) અણુત્તરોપપાતિક સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર (૨) જમ્બૂદ્વીપના ભરતમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૧૦ મા તીર્થંકર. (૩) એક જૈન મુનિ

दीहदसा स्त्री० (दीर्घदशा) એ નામનો એક ગ્રન્થ

दीहपास. पु० (दीर्घपार्श्व) એરવત ક્ષેત્રમા થનાર ૧૬મા તીર્થંકર

दीहपुट्ठ. पु० (दीर्घपृष्ठ) સર્પ (૨) યવરાજનો એક મન્ત્રી

दीहबाहु पु० (दीर्घबाहु) આવતી ચોવીસીના ત્રીજા વાસુદેવ (૨) આઠમા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ

दीहभद्द पु० (दीर्घभद्र) સભૂતિવિજયના શિષ્ય

दीहमद्ध त्रि० (दीर्घाद्ध) દીર્ઘકાળથી જાણીતુ

दीहर त्रि० (दीर्घ) લાબુ, મોટુ

दीहलोगसत्थ. न० (दीर्घलोकशस्त्र) અગ્નિ

दीहलोय पु० (दीर्घलोक) વનસ્પતિકાય.

दीहवेयड्ढ पु० (दीर्घवैताढ्य) લાબો વૈતાઢ્ય પર્વત

दीहसेण पु० (दीर्घसेन) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના પ્રથમ અધ્યયનનુ નામ (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર (૩) ઐરવતક્ષેત્રના વર્તમાન ચોવીસીના આઠમા તીર્થંકરનુ નામ

दीहासण न० (दीर्घासन) શય્યા, પથારી

दीहिया. स्त्री० (दीर्घिका) પાણીની નીક, ધોરીઓ (૨) નહેર (૩) લાબી વાવ

दु स्त्री० (दु) સત્તા, સામાન્ય

दु अ० (दुर्) અભાવ (૨) ખરાબ, બુરૂ (૩) મુશ્કેલી (૪) નિન્દા

दु त्रि० (द्वि) બે, ૨

दुअणुअ पु० (द्व्यणुक) બે પરમાણુઓનો સ્કધ

दुआइक्ख. त्रि० (दुराख्येय) દુઃખે કહેવાય એવુ

दुआर न० (द्वार) બારણુ

दुआराह. त्रि० (दुराराध) જેનુ આરાધન મુશ્કેલીથી થઇ શકે તે

दुआरिआ. स्त्री० (द्वारिका) નાનુ બારણુ. બારી. (૨) ગુપ્ત દ્વાર.

दुआवत्त. न० (द्व्यावर्त) દૃષ્ટિવાદનુ અચ્છિન્નછેદનયરાશિ સૂત્ર

दुइय. त्रि० (द्वितीय) બીજું

दुओणय न० (द्वयवनत) ગુરૂને વંદના કરતા બેવાર મસ્તક નમાડવું તે, 'ઇચ્છામિ-ખમાસમણો' એ પાઠમાં 'અણુજાણહ' એ પદ બોલી આજ્ઞા માગતાં મસ્તક નમાડવું તે

दुंदुमग. } पु० (दुदुमक) ૮૮ પૈકી ૬૮મા
दुंदुमय } મહાગ્રહનું નામ

दुंदुभि. } पु० (दुन्दुभि) મોટું નગારૂં,
दुंदुहि } એક જાતનું વાજિંત્ર

दुंविल पु० (दुम्बिल) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ

दुकण्ण पु० (द्विकर्ण) વનસ્પતિ વિશેષ

दुकुल्ल न० } (दुकूल) વૃક્ષ વિશેષ (૨)
दुकूल. पु० } ત્રિ૦ દુકૂલ વૃક્ષની છાલનું બનાવેલ વસ્ત્ર આદિ

दुक्कड न० (दुष्कृत) પાપ, દુષ્કૃત્ય

दुक्कडि त्रि० (दुष्कृतिन्) નારકી, મહાપાપી

दुक्कय न० (दुष्कृत) પાપકર્મ

दुक्कर त्रि० (दुष्कर) દુષ્કર મુશ્કેલ, અઘરૂં, કરવાને અશક્ય.

दुक्काल. पु० (दुष्काल) અકાળ, દુર્ભિક્ષ

दुक्ख न० (दुःख) દુઃખ, કષ્ટ કલેશ (૨) ત્રિ૦ દુઃખ આપનાર (૩) ન૦ અસાતા વેદનીય કર્મ (૪) ભગવતીસૂત્રના પ્રથમ શતકના બીજા ઉદ્દેશાનું નામ (૫) શારીરિક અને માનસિક દુઃખ

दुक्खण न० (दुःखन) જુઓ " દુક્ખ " શબ્દ

दुक्खणता. } स्त्री० ( ) દુઃખરૂપ
दुक्खणया. } પરિણામ

दुक्खम त्रि० (दुःक्षम) અસમર્થ (૨) અશક્ય

दुक्खा स्त्री० (दुःखा) બીજાની પ્રેરણાથી ઉત્પન્ન થયેલી અસાતા વેદના-પીડા

दुक्खासिया स्त्री० (दुःखासिका) વેદના, પીડા

दुक्खि. त्रि० (दुःखिन्) દુઃખી

दुक्खिय त्रि० (दुःखित) દુઃખ પામેલ, દુઃખી થયેલ

दुक्खुत्तर त्रि० (दुःखोत्तार) મુશ્કેલીથી પાર પામવા યોગ્ય

दुक्खुत्तो. अ० (द्विकृत्वस्) બે વાર

दुखुर त्रि० (द्विखुर) જેને બે ખરી હોય તે ગાય ભેંસ વગેરે

दुग न० (द्विक) બે

दुगंध पु० (दुर्गन्ध) દુર્ગંધ, ખરાબવાસ (૨) ત્રિ૦ ખરાબ ગંધવાળું (૩) દુરભિગંધ નામની નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ દુર્ગંધ પામે છે

दुगुंछग त्रि० (जुगुप्सक) જુગુપ્સા કરનાર

दुगुंछणा. स्त्री० (जुगुप्सा) નિન્દનીય વસ્તુ જોવાથી થતી ઘૃણા

दुगुंछणिज्ज त्रि० (जुगुप्सनीय) જુગુપ્સા કરવા યોગ્ય

दुगुच्छा स्त्री० (जुगुप्सा) દુર્ગન્ધવાળી વસ્તુ તરફ જોતા આવતો અણગમો (૨, મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ જેનાથી ઘૃણા થાય

दुगुंछि त्रि० (जुगुप्सिन्) જુગુપ્સા કરનાર

दुगुंछिय त्रि० (जुगुप्सित) ઘૃણિત વસ્તુ નિન્દ્ય

दुगुण. त्रि० (द्विगुण) બમણું (૨) દૃષ્ટિવાદ અન્તર્ગતસિદ્ધશ્રેણીયા અને મણુસ્સશ્રેણીયા પરિકર્મનો આઠમો ભેદ અને પુટ્ઠસેણી આદિ પાંચ પરિકર્મનો પાંચમો ભેદ

दुगुल्ल } न० (दुकूल) જુઓ ' દુકૂલ '
दुगूल } શબ્દ

दुगोत्ता स्त्री० (द्विगोत्रा) એ નામની એક વેલ

दुग्ग पु०(दुर्ग) વિષમ પ્રદેશ, દુર્ગમ સ્થાન. (૨) પુ૦ ન૦ કિલ્લો, કોટ (૩) કષ્ટ, દુઃખ

दुग्ग. न० ( ) કષ્ટ; દુ:ખ.
दुग्गअ. त्रि० (दुर्गत) દરિદ્રી; ધનહીન; ઉપકાર વગેરેથી રહિત.
दुग्गअ. पुं० (दुर्गक) દુષ્ટ બળદ.
दुग्गइ. स्त्री० (दुर्गति) નરક તિર્યંચ આદિ દુર્ગતિ. (૨) વિપત્તિ. (૩) દુર્દશા. (૪) દરિદ્રતા.
दुगंध. पुं० (दुर्गन्ध) ખરાબ ગન્ધ. (૨) त्रि० દુર્ગન્ધવાળું.
दुगंधि. त्रि० (दुर्गन्धिन्) દુર્ગંધવાળું; નઠારૂં.
दुग्गत. त्रि० (दुर्गत) દરિદ્ર; ભિખારી.
दुग्गम. त्रि० (दुर्गम) દુ:ખે સમજાય-જણાય એવું.
दुग्गा. स्त्री० (दुर्गा) દુર્ગાદેવી.
दुग्गास. पुं० (दुर्ग्रास) જેમાં પ્રયાસથી ખાવાનું મળતું હોય તે; દુભિક્ષ.
दुग्गिज्झ } दुग्गेज्झ. } त्रि० (दुर्ग्राह्य) મુશ્કેલીથી ગ્રહણ થઇ શકે-જાણી શકાય તેવું.
दुग्घट्ट. त्रि० (दुर्घट) જેનું મુશ્કેલીથી આચ્છાદન કરી શકાય તે.
दुग्घास पुं० (दुर्ग्रास) દુર્ભિક્ષ; દુકાળ.
दुघण. पुं० (द्रुघण) ઘણ; લુહારનું એક ઓજાર.
दुघरंतरिय. पुं० (द्विगृहान्तरिक) એક ઘેર ભિક્ષા લઇ વચ્ચે બે ઘર છોડી ત્રીજેથી ભિક્ષા લેવાનો અભિગ્રહ ધરનાર સાધુ-ગોશાળાના અનુયાયી.
दुचक्क. त्रि० (द्विचक्र) જેને બે પૈડાં હોય તેવું વાહન.
दुचिण्ण. त्रि० (दुश्चीर्ण) દુષ્ટ રીતે કરેલું કામ.
दुच्च. त्रि० (द्वितीय) બીજું.
दुच्चय. त्रि० (दुस्त्यज) દુ:ખેથી છોડાય તેવું.
दुच्चर. त्रि० (दुश्चर) મુશ્કેલીથી ચલાય તેવું સ્થાન. (૨) મુશ્કેલીથી આચરવા યોગ્ય.
दुच्चरित. न० } दुच्चरिय. } (दुश्चरित) ખરાબ આચરણ; નઠારી ચાલચલગત.
दुच्चिण्ण. न० (दुश्चीर्ण) દુષ્ટ ભાવથી કરેલ કાર્ય-હિંસા આદિ. (૨) દુષ્ટ આચરણ. (૩) ભેગી કરેલી દુષ્ટ વસ્તુ.
दुजडि. पुं० (द्विजटिन्) દ્વિજટી નામનો ગ્રહ; ૮૮ મહાગ્રહમાંનો એક.
दुज्जंत. पुं० (दुर्यन्त) એ નામના એક આચાર્ય.
दुज्जण. पुं० (दुर्जन) ખરાબ મનુષ્ય.
दुज्जय. त्रि० (दुर्जय) દુ:ખેથી જીતાય તેવું.
दुज्जाय. त्रि० (दुर्यात) દુ:ખેથી જવાય તે.
दुज्जीव पुं० (दुर्जीव) દુષ્ટ જીવ. (૨) न० આજીવિકાની મુશ્કેલી.
दुज्जोसअ. त्रि० (दुर्जुष्य) મુશ્કેલીથી ખપાવા યોગ્ય.
दुज्जोहण. पुं० (दुर्योधन) ધૃતરાષ્ટ્રનો મોટો પુત્ર; દુર્યોધન.
दुज्झ. त्रि० (दोह्य) દોહવા યોગ્ય.
दुज्झाअ. त्रि० (दुर्ध्यात) રૂદ્રધ્યાન આદિ દુષ્ટ ધ્યાન ધરેલ.
दुज्झोसय. त्रि० (दुर्जोष) જેની સેવા કષ્ટથી થઇ શકે એવા.
दुज्झोसय. त्रि० (दुःक्षर) જેનો મુશ્કેલીથી નાશ થઇ શકે એવું.
दुज्झोसिय. त्रि० (दुर्जोषित) દુ:ખ પામેલ.
दुज्झोसिय. त्रि० (दुःक्षापित) કષ્ટથી નાશ પામેલ.
दुट्ठ. त्रि० (द्विष्ट) દ્વેષવાળા.
दुट्ठ. त्रि० (दुष्ट) દુષ્ટ; ખરાબ.
दुट्ठाण. न० (दुःस्थान) ખરાબ સ્થાન; ડાંસ મચ્છર વગેરે ક્ષુદ્ર જંતુવાળું સ્થાન.
दुट्ठाणय. न० (द्विस्थानक) એ નામનું ઠાણાંગસૂત્રનું બીજું ઠાણું.
दुट्ठाणरस. पुं० (द्विस्थानरस) બેઠાણીઓ રસ; પચ્ચખાણાવરણીય કષાયને યોગે કર્મમાં જે રસ પડે તે.
दुट्ठासण. न० (दुष्टासन) અભિમાની આસન; પગ ઉપર પગ ચડાવી બેસવું તે.

दुट्ठ अ० (दुष्ट) दुष्ट, अयोग्य
दुट्ठपडिच्छिय त्रि० (दुष्प्रतीच्छित) दुष्ट-नालायकने ज्ञान आपेलु होय ते, ज्ञाननो एक अतिचार.
दुणाम. न० (दुर्नामन्) दुष्ट स्वभाववाळु नाम (२) अपकीर्ति (३) दुष्ट नाम (४) गर्व
दुणिक्कम त्रि० (दुर्निष्क्रम) ज्या दु खथी नीकळवानु होय ते
दुणिसीहिया. स्त्री० (दुर्निषद्या) दु खरुप स्वाध्याय भूमि
दुत. न० (द्रुत) उतावळे उतावळे गावु ते, गायननो एक दोष (२) जल्दी, उतावळ (३) नाटकविधि विशेष
दुतविलंबित न० (द्रुतविलम्बित) एक प्रकारनो नाटकविधि
दुतितिक्ख त्रि० (दुस्तितिक्ष) दु खथी सहन थाय तेवु
दुत्तर. त्रि० (दुस्तर) दु खे तरी शकाय ते
दुत्तार त्रि० (दुस्तार) मुश्केलीथी तरी शकाय ते
दुत्तितिक्ख. त्रि० (दुस्तितिक्ष) जे मुश्केलीथी सहन थाय ते
दुत्तोस त्रि० (दुस्तोष) मुश्केलीथी सतोष पामनार
दुत्तोसअ. पु० (दुस्तोषक) आहारादिकथी असतुष्ट (साधु) मुश्केलीथी प्रसन्न थाय ते
दुत्थ त्रि० (दुस्थ) दुर्गत, दु स्थित
दुद्त त्रि० (दुर्दान्त) जेनु मुश्केलीथी दमन थई शके ते
दुद्दसण त्रि० (दुर्दर्शन) जेनु रुप खराब होय ते
दुद्दम त्रि० (दुर्दम) जेनु दु खथी दमन थाय ते
दुद्दिट्ठ त्रि० (दुष्ट) दुष्ट_दर्शनवाळा
दुद्दिण न० (दुर्दिन) धूमीया वादळाना घेरावाथी सूर्य न देखाता अधारा जेवु लागे ते.
दुद्ध न० (दुग्ध) दुग्ध, दूध.
दुद्धजाइ स्त्री० (दुग्धजाति) मदिरा विशेष जेनो स्वाद दुधना जेवो छे ते
दुद्धट्टी स्त्री० (दुग्धाट्टी) बगी, प्रसव वखतना दुधने पकवी बनाववामा आवे छे ते
दुद्धया. स्त्री० (दुग्धदा) दूध आपनारी *(गाय भेंस वगेरे)*
दुद्धर त्रि० (दुर्धर) दु खेधरी-पकडी शकाय ते (२) गहन.
दुद्धरिस त्रि० (दुर्धर्ष) पासे न जई शकाय तेवु जेने ताबे करवानी हाम न भीडाय तेवु, उर्जय
दुद्धवलेही स्त्री० (   ) दुधनी तर, मलाई
दुद्धसाडी. स्त्री० (   ) दुधमा चोखानी कणकी नाखी राधवामा आवे ते, खीर
दुद्धा. स्त्री० (दुग्धा) दोयेली गाय, भेंस आदि.
दुनउइ स्त्री० (द्विनवति) बाणु. ९२ नी सख्या
दुन्नय पु० (दुर्नय) दुष्ट नीति
दुन्निवोह त्रि० (दुर्निवोध) जे प्रयासथी जाणी शकाय (२) दुर्लभ
दुन्निय न० (दुर्नीत) दुष्कृत्यथी सचित थयेल अशुभ कर्म
दुन्निरिक्ख त्रि० (दुर्निरीक्ष्य) दु खे जोई शकाय तेवु
दुन्निसन्न. त्रि० (दुर्निषण्ण) दुष्ट रीते बेठेल
दुप पु० (द्विप) हाथी
दुपउत्तकाय पु० (दु प्रयुक्तकाय) इष्ट विषयनी प्राप्तिथी सुखी थता अने अनिष्ट विषयनी प्राप्तिथी दु ख वेदता दु प्रणिहित प्रमत्त सयतिनी कायानो व्यापार

दुपएस. त्रि० (द्विप्रदेश) બે અવયવવાળા. (૨) પું.૦ દ્વયણુક.

दुपक्क. त्रि० (दुष्पक्व) દુષ્ટ રીતે પકવેલું.

दुपक्ख. પું० (दुष्पक्ष) દુષ્ટ પક્ષ.

दुपक्ख. ન० (द्विपक्ष) બે પક્ષ. (૨) ત્રિ૦ બે પક્ષવાળા.

दुपचक्खाइ. त्रि० (दुष्प्रत्याख्यायिन्) દુષ્ટ રીતે-અવિધિએ પ્રત્યાખ્યાન-પચ્ચખાણ કરનાર.

दुपचक्खाय. त्रि० (दुष्प्रत्याख्यात) અવિધિએ પચ્ચખાણ કરેલ.

दुपडिग्गह. ન० (द्विप्रतिग्रह) દૃષ્ટિવાદનું એક સૂત્ર.

दुपडियाणंद. પું० (दुष्प्रत्यानन्द) માઠું કરી રાજી થનાર; દુષ્કૃત્યમાં આનંદ માનનાર.

दुपडोयार. त्रि० (द्विपदावतार) } બે સ્થા-
दुपडोयार. त्रि० (द्विप्रत्यवतार) } નમાં
જેનો સમાવેશ થઇ શકે તે.

दुपद. } त्रि० (द्विपद) બે પગવાળા. (૨)
दुपय. } પું० મનુષ્ય. (૩) ન૦ ગાડું.

दुपय. પું० (द्रुपद) કાંપિલ્યપુરના એક રાજા.

दुपरिच्चय. त्रि० (दुष्परित्यज) દુઃખેથી છો-ડાય તે.

दुपवेस. પું० (द्विप्रवेश) વંદના કરતાં અવ-ગ્રહમાં ગુરૂની મર્યાદામાં બે વખત પ્રવેશ કરવો તે.

दुपस्स. त्रि० (दुर्दर्श) મુશ્કેલીથી જોવાય તે.

दुप्पअ. त्रि० (दुष्पद) ઢોચકું; સ્થિર ન રહે તેવું; વાંકું વળી જાય તેવુ.

दुप्पउत्त. त्रि० (दुष्प्रयुक्त) ખોટી રીતે ઉપ-યોગ કરેલ. (૨) ખોટી રીતે ઉપયોગ કરનાર.

दुप्पउलिय. त्रि० (दुष्प्रज्वलित) દુષ્ટ રીતે પાકેલું.

दुप्पउलिओसहिभक्खणया. (दुष्प्रज्वलितौष-विभक्षणता) દુષ્ટ રીતે પાકેલ અન્નનું ભક્ષણ કરવું તે; સાતમા વ્રતનો એક અતિચાર.

दुप्पओग. પું० (दुष्प्रयोग) દુરૂપયોગ.

दुप्पचक्खाय. त्रि० (दुष्प्रत्याख्यात) દુષ્ટ રીતે-અવિધિએ પચ્ચખાણ કરેલ.

दुप्पडिक्कंत. त्रि० (दुष्प्रतिक्रान्त) મુશ્કેલીથી જેનું આક્રમણ થાય તેવું; દુર્જય.

दुप्पडिग्गह. પું० (दुष्प्रतिग्रह) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો વીસમો ભેદ.

दुप्पडिवूहग. त्रि० (दुष्प्रतिबृंहक) વધારી શ-કાય નહિ તેવું.

दुप्पडियाणंद. त्रि० (दुष्प्रत्यानन्द) ઉપકારનો બદલો વાળવો પડશે એવા ભયથી તેના ઉપકારમાં દોષ દર્શાવી નારાજી બતાવનાર; મુશ્કેલીથી રીઝે તેવો.

दुप्पडियार. त्रि० (दुष्प्रतिकार) જેનો સ્હે-લાઇથી પ્રતિકાર-પ્રત્યુપકાર ન થઇ શકે તે.

दुप्पडिलेहग. त्रि० (दुष्प्रतिलेखक) જે દૃષ્ટિ-ગોચર ન થઇ શકે તેવું; જેનું પડિલેહણ ન થઇ શકે તેવું.

दुप्पडिलेहणा. स्त्री० (दुष्प्रतिलेखना) અવિ-ધિએ પડિલેહણ કરવું તે.

दुप्पडिलेहिय. त्रि० (दुष्प्रतिलेख्य) જેનું પડિલેહણ બરાબર ન થઇ શકે તે.

दुप्पणिहाण. ન० (दुष्प्रणिधान) હિંસા આદિ દુષ્કૃત્યમાં પ્રણિધાન-ચિત્તની એકાગ્રતા.

दुप्पणोल्लिय. त्रि० (दुष्प्रणोद्य) દુઃખે-મુશ્કેલીથી પ્રેરણા કરવા યોગ્ય.

दुप्पतर. त्रि० (दुष्प्रतर) જે તરી ન શકાય તે.

दुप्पधंस. त्रि० (दुष्प्रधर्ष) દુર્જય.

दुप्पमज्जणा. स्त्री० (दुष्प्रमार्जना) દુષ્ટ રીતે-અવિધિએ પ્રમાર્જન કરવું તે.

दुप्पमज्जिय. त्रि० (दुष्प्रमार्जित) दुष्ट रीते-अविधिએ પ્રમાર્જન કરેલ.

दुप्पमज्जियचारि. त्रि० (दुष्प्रमार्जितचारिन्) અવિધિએ-દુષ્ટ રીતે પુંજીને ચાલનાર; અસમાધિના ત્રીજા સ્થાનકનો સેવનાર. (સાધુ).

दुप्पय. पु० (द्विपद) જુઓ "દુપય" શબ્દ.

दुप्पयार. पुं० (दुष्प्रचार) ચોરી વિગેરે માઠો આચાર; અન્યાય.

दुप्परक्कंत. त्रि० (दुष्पराक्रान्त) જેના ઉપર મુશ્કેલીથી પરાક્રમ થઇ શકે તેવું.

दुप्पवेस. त्रि० (दुष्प्रवेश) જેમાં ઘણી મુશ્કેલીએ પ્રવેશ થઇ શકે તેવું.

दुप्पसह. पुं० (दुष्प्रसह) એ નામના એક આચાર્ય કે જે પાંચમા આરાને છેડે થવાના છે.

दुप्पस्स. त्रि० (दुर्दर्श) મુશ્કેલીથી દેખાય તે.

दुप्पहंस. त्रि० (दुष्प्रध्वंस्य) કઠિનતાથી નાશ કરાય તે.

दुप्पहंस. त्रि० (दुष्प्रधृष्य) અજેય; દુર્જય.

दुप्पिच्छ. त्रि० (दुष्प्रेक्ष्य) કઠિનતાથી દેખાય તે.

दुप्पूरञ्. त्रि० (दुष्पूरक) જે કઠિનતાથી ભરી શકાય તે.

दुप्फरिस. / **दुप्फास.** / **दुफास.** त्रि० (दुःस्पर्श) જેનો સ્પર્શ ખરાબ છે તે.

दुफास. त्रि० (द्विस्पर्श) સ્નિગ્ધ અને શીત આદિ અવિરૂદ્ધ બે સ્પર્શોથી યુક્ત.

दुब्बद्ध. त्रि० (दुर्बद्ध) ખરાબ રીતે બાંધેલ.

दुब्बल. त्रि० (दुर्बल) બળહીણ.

दुब्बलिय. त्रि० (दुर्बलिक) દુબળ.

दुब्बलियापूसमित्त. पुं० (दुर्बलिकापुष्यमित्र) એ નામના એક જૈન આચાર્ય.

दुब्भगणाम. न० (दुर्भगनामन्) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી ઉપકાર કરનાર લોકોને અપ્રિય થાય છે.

दुब्भगाकरा. स्त्री० (दुर्भगाकरा) જેથી સૌભાગી માણસ દુર્ભાગી બને તેવી વિદ્યા; ૪૦ વિદ્યામાંની એક.

दुब्भासिय. न० (दुर्भाषित) ખરાબ વચન.

दुब्भि. त्रि० (दुरभि) દુર્ગંધી. (૨) અશુભ; અનિષ્ઠ.

दुब्भिक्ख. न० (दुर्भिक्ष) જે દેશ યા કાળમાં ભિક્ષા ન મળતી હોય તેવો દેશ યા કાળ. (૨) ભિક્ષાનો અભાવ. (૩) દુષ્કાળ.

दुब्भिक्खभत्त. न० (दुर्भिक्षभक्त) દુકાળના વખતમાં ભૂખે મરતાં ગરીબોને ખોરાક અપાય તે.

दुब्भिगंध. पुं० (दुरभिगन्ध) દુર્ગંધ. (૨) त्रि० દુર્ગંધવાળું.

दुब्भिसद्द. पुं० (दुरभिशब्द) અશુભ શબ્દ.

दुब्भूञ्. त्रि० (दुर्भूत) દુરાચારી; નિન્દ્ય. (૨) પું૦ ન૦ નુકસાન કરનાર જંતુ.

दुब्भूइ. स्त्री० (दुर्भूति) અમંગળ.

दुब्भेय. त्रि० (दुर्भेद) દુઃખથી ભેદવાલાયક.

दुभग. न० (दुर्भग) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ દુર્ભાગી બને છે. (૨) त्रि० દુર્ભાગી.

दुभग्ग. त्रि० (दौर्भाग्य) દુર્ભાગી.

दुभाग. त्रि० (द्विभाग) બીજો ભાગ; અર્ધું.

दुभागकढिञ्. त्रि० (द्विभागक्कथित) બે ભાગે ઉકાળેલું; શેરનું અધશેર રહે તેવી રીતે ઉકાળેલ; બેઠાણીઓ રસ.

दुम. पु० (द्रुम) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર. (૩) વૃક્ષ; ઝાડ. (૪) ચમરેંદ્રના પાયદળ લશ્કરનો અધિપતિ. (૫) દ્રુમ નામનું આઠમા દેવલોકનું એક વિમાન.

दुमण. न० ( ) ધોળું કરવું તે.

दुमपत्त. न० (द्रुमपत्र) વૃક્ષનું પાંદડું. (૨) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું એક અધ્યયન.

दुमपुप्फिया. (द्रुमपुष्पिका) દશ વૈકાલિક-સૂત્રના પ્રથમ અધ્યયનનું નામ.

दुमसेण. પું० (द्रुमसेन) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર. (૩) નવમા બળદેવ વાસુદેવના પૂર્વ ભવના ધર્માચાર્ય.

दुमिय. ત્રિ० ( ) ધોળું કરેલ.

दुमुह. પું० (द्विमुख) એ નામના એક યાદવ કુમાર.

दुम्मइ. સ્ત્રી० (दुर्मति) દુર્મતિ. (૨) ત્રિ. દુષ્ટ બુદ્ધિવાળો.

दुम्मण. ત્રિ० (दुर्मनस्) ઇષ્ટ વિયોગાદિથી જેનું મન ખિન્ન થયેલું હોય તે. (૨) દીનતાયુક્ત. (૩) દ્વેષયુક્ત.

दुम्मणिय. ન० (दौर्मनस्य) દુષ્ટ મનોભાવ; ઉદ્વેગ.

दुम्महिला. સ્ત્રી० (दुर्महिला) દુષ્ટ સ્ત્રી.

दुम्मुह. પું० (दुर्मुख) અતગડસૂત્રના ત્રીજા વર્ગના દશમા અધ્યયનનું નામ. (૨) દ્વારકાના બળદેવ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર. (૩) દુર્મુખ નામની પ્રત્યેક બુદ્ધ કે જેને ઇન્દ્રસ્તમ્ભની પલટાતી અવસ્થા ઉપરથી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો હતો.

दुम्मेह. ત્રિ० (दुर्मेधस्) દુર્બુદ્ધિવાળો.

दुय. ન० (द्रुत) બત્રીસ પ્રકારનાં નાટકમાંના બાવીશમા પ્રકારના નાટકનું નામ. (૨) ઉતાવળું ગાવું તે; ગાયનનો એક દોષ. (૩) ત્રિ. વેગવાળું.

दुयं. અ० (द्रुतम्) જલદી; ઉતાવળથી.

दुयविलंबिय. પું० ન० (द्रुतविलम्बित) બત્રીશ નાટકમાંનું ચોવીશમું નાટક. (૨) છંદ વિશેષ. (૩) અભિનય વિશેષ.

दुयावत्त. (द्विकावर्त्त) વિચ્છેદ ગયેલ બારમાં દ્રષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગસૂત્રનો સત્તરમો ભેદ.

दुरइक्कम. ત્રિ० (दुरतिक्रम) દુર્લંઘ્ય; મુશ્કેલીથી ઓળંગી શકાય એવું.

दुरंत. ત્રિ० (दुरन्त) નઠારા પરિણામવાળું.

दुरक्ख. ત્રિ० (दूरक्ष) મુશ્કેલીથી બચાવી શકાય તેવું.

दुरणुचर. ત્રિ० (दुरनुचर) દુઃખે આચરણ કરી શકાય તેવું; મુશ્કેલીભર્યું.

दुरणुणेय. ત્રિ० (दुरनुनेय) માઠા સ્વભાવવાળો.

दुरणुपाल. ત્રિ० (दुरनुपाल) દુઃખેથી પાળી શકાય તેવું.

दुरतिक्कमणिज्ज. ત્રિ० (दुरतिक्रमणीय) દુઃખે ઉલ્લંઘન થઈ શકે તેવું.

दुरप्प. ત્રિ० (दुरात्मन्) દુષ્ટાત્મા; ખરાબ સ્વભાવવાળું.

दुरभिगंध. ત્રિ० (दुरभिगन्ध) દુર્ગંધી; ખરાબ વાસવાળું. (૨) પું० દુર્ગંધ; ખરાબ ગંધ.

दुरभिगम. ત્રિ० (दुरभिगम) જ્યાં દુઃખથી પહોંચી શકાય તેવું.

दुरवगाह. ત્રિ० (दुरवगाह) દુઃખે પ્રવેશ કરી શકાય તેવું.

दुरस. ત્રિ० (दूरस) ખરાબ રસવાળું; રસહીનું.

दुरहि. પુ० (दुरभि) દુરભિગંધ નામકર્મ કે જેના ઉદયથી જીવ દુર્ગંધ પામે.

दुरहिगम ત્રિ० (दुरधिगम) દુર્બોધ; મુશ્કેલીથી સમજાય તેવું.

दुरहिद्विय. ત્રિ० (दुरधिष्ठेय) મુશ્કેલીથી સિદ્ધ થઇ શકે તેવું; દુરારાધ્ય.

दुरहियास. ત્રિ० (दुरधिसह) દુઃખે કરી સહન થાય તેવુ.

दुराराह. ત્રિ० (दुराराध) દુઃખે કરી આરાધી શકાય તેવુ.

दुरारोह ત્રિ० (दुरारोह) મુશ્કેલીથી ચઢી શકાય તેવુ.

दुरालोइय. ત્રિ० (दुरालोकित) બેદરકારીથી જોયેલું.

दुरासय त्रि० (दुरासद) દુર્લભ (૨) દુર્જય (૩) દુ સહ

दुरासय पु० (दुराश्रय) જેનો મુશ્કેલીથી આશ્રય થઇ શકે તે અતિ પ્રચણ્ડ પ્રકૃતિવાળો

दुरासय त्रि० (दुराशय) ઉડા આશયવાળો, જેનો સામાન્ય બુદ્ધિથી થાહ (પાર) લઇ શકાય નહિ તે (૨) અત્યન્ત દુ ખથી પણ સહન ન થાય તેવુ

दुरिय न० (दुरित) પાપ

दुरुक्र त्रि० ( ) થોડુ થોડુ પીસેલુ, નહીં પીસેલ.

दुरुत्त त्रि० (द्विरुक्त) બે વખત ઉચ્ચાર કરેલુ, પુનરુક્ત.

दुरुत्तर. त्रि० (दुरुत्तर) દુ ખે કરી તરી શકાય તેવુ, દુસ્તર, દુર્લંઘ્ય

दुरुद्धर त्रि० (दुरुद्धर) દુ ખે નીકળે તેવો, બહુ મુશ્કેલીથી જેનો ઉદ્ધાર થઇ શકે તેવો

दुरुस्सास पु० (दुरुच्छ्वास) દુષ્ટ ઉશ્વાસ, દુર્વિચાર

दुरूढ त्रि० (आरूढ) આરૂઢ થયેલો, ચઢેલો

दुरूय } **दुरूव** } न० (द्रूप) બેડોળ રૂપ

दुरूर त्रि० (द्विरूप) બેરૂપ, બેની સખ્યા

दुरूवसंभव त्रि० (द्रूपसम्भव) દુરૂપ-પંચેન્દ્રિયના મળમૂત્રાદિને વિષે ઉત્પન્ન થતા જીવ

दुरोवणीअ त्रि० (दुरुपनीत) દુષ્ટ રીતે-અસગતપણે ઉપનય મેળવવો તે, સાધ્યને અનુપયોગી ઉદાહરણ આપવુ તે

दुलह त्रि० (दुर्लभ) દુર્લભ

दुल्लंघ. त्रि० (दुर्लंघ्य) દુ ખે કરી ઉલ્લઘાય એવુ.

... त्रि० (दुर्लभ) દુર્લભ, દુ ખે મળે તેવુ

...बोहिय त्रि० (दुर्लभबोधिक) મુશ્કેલીથી ...ધ પામે તેવો

दुल्लह. त्रि० (दुर्लभ) જુઓ "દુલ્લભ" શ૭૬

दुवण. न० (दावन) ઉપતાપ, પીડન

दुवण्ण } पु० (दुर्वर्ण) ખરાબ રગ (૨) **दुवन्न** } त्रि० ખરાબ રગવાળુ

दुवय. पु० (द्रुपद) દ્રુપદ નામનો પાચાળ દેશનો રાજા, દ્રૌપદીનો પિતા

दुवयण न० (द्विवचन) દ્વિવચન, બેની સખ્યા બતાવનાર પ્રત્યય

दुवाम त्रि० (दुर्वाम्य) અતિ મુશ્કેલીથી વમવા-તજવા યોગ્ય

दुवार न० (द्वार) દ્વાર, બારણુ દરવાજો

दुवारवाहा. स्त्री० (द्वारवाहा) દ્વાર ભાગ

दुवारवयण न० (द्वारवदन) દરવાજાના કમાડ

दुवारा स्त्री० (द्वार) બારણુ, નાની બારી.

दुवारिय पु० (दौवारिक) દ્વારપાળ, દરવાન

दुवारिया स्त्री० (द्वारिका) નાની બારી

दुवालस त्रि० (द्वादशन्) બાર, ૧૨

दुवालसंग स्त्री० न० (द्वादशाङ्गी) આચારાગ આદિ બાર અગ સૂત્રો

दुवालसंगि त्रि० (द्वादशाङ्गिन्) બાર અંગ સૂત્રો (શાસ્ત્ર)ના ધરનાર, અંગ શાસ્ત્રવેત્તા

दुवालसम त्रि० (द्वादश) બારમો. (૨) न० પાચ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે

दुवालसावत्त पु० (द्वादशावर्त) ઇચ્છામિ ખમાસમણાની વન્દનામા બાર આવર્તન આપવા તે.

दुविचिंतिअ. त्रि० (दुर्विचिन्तित) દુષ્ટ ચિંતવના કરેલ

दुविट्ठ. पु० (द्विपृष्ठ) આવતી ચોવીસીના ભરતક્ષેત્રના આઠમા વાસુદેવ (૨) ચાલુ ચોવીસીના બીજા વાસુદેવ

दुविध } **दुविह** } त्रि० (द्विविध) બે પ્રકારનુ

दुविभज्ज त्रि० (दुर्विभज्य) જેના વિભાગ કરવા કઠણ છે તે.

दुव्वीस. स्त्री० न० (द्वाविंशति) બાવીસ
दुव्वत्र. त्रि० (दुव्रत) નઠારા આચરણ કરનાર, માઠા વ્રત આચરનાર (૨) વ્રત રહિત (૩) ન० દુષ્ટ નિયમ
दुव्वन्न त्रि० (दुर्वर्ण) ખરાબ દેખાવવાળુ
दुव्वयण न० (दुर्वचन) ખરાબ વચન
दुव्वसु त्रि० (दुर्वसु) વસુ-ભવ્ય-મોક્ષ જવાને યોગ્ય, દુષ્ટ-વસુ અર્થાત્ અભવ્ય
दुव्वह त्रि० (दुर्वह) દુખેથી વહન કરવા યોગ્ય
दुव्वा स्त्री० (दुर्वा) ધ્રો વનસ્પતિ વિશેષ
दुव्वाइ त्रि० (दुर्वादिन्) ખરાબ બોલનાર, અપ્રિયવક્તા.
दुव्विज्जाणय. त्रि० (दुर्विज्ञेय) દુખથી જાણી શકાય તેવુ, જાણવાને અશક્ય
दुव्विणाणाय त्रि० (दुर्विज्ञात) ખોટી રીતે જાણેલ
दुव्विभव्व त्रि० (दुर्विभाव्य) } દુર્લક્ષ્ય જે મુ
दुव्विभाव. त्रि० (दुर्विभाव) } શ્કેલીથી જોઈ શકાય તે
दुव्वियड त्रि० (दुर्विवृत) વસ્ત્ર વિનાનો,નગ્ન
दुव्वियड्ढ त्रि० (दुर्विदग्ध) દાધારીંગો, અર્ધદગ્ધ (૨) અશિક્ષિત જ્ઞાનનુ જુઠુ અભિમાન કરનાર
दुव्विसह त्रि० (दुर्विषह) મુશ્કેલીથી સહન કરવુ તે
दुव्विसोज्झ त्रि० (दुर्विशोध्य) દુખે શુદ્ધ કરી શકાય તેવુ
दुव्विहिय त्रि० (दुर्विहित) અપયશવાળો
दुव्वुट्ठि स्त्री० (दुर्वृष्टि) ખરાબ વૃષ્ટિ, માવઠુ
दुसचार त्रि० (दुःसचार) મુશ્કેલીથી ચાલી શકાય તેવુ
दुसण्णप्प. त्रि० (दुःसंज्ञाप्य) દુખે કરી સમજાવવા યોગ્ય, દુર્બોધ્ય
दुसम पु० (दुष्षम) અવસર્પિણી કાળનો પાચમો આરો અને ઉત્સર્પિણી કાળનો બીજો આરો
दुसमदुसमा स्त्री० (दुष्षमदुष्षमा) અવસર્પિણીનો છઠ્ઠો આરો અને ઉત્સર્પિણી કાળનો પહેલો આરો
दुसमदुसमाज्ञ त्रि० (दुष्षमदुष्षमाज) જેમા એકાંત દુખમા દુખ છે એવા આરામા જન્મેલ
दुसमसुसमा. स्त्री० (दुष्षमसुषमा) ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા અને અવસર્પિણીના ચોથા આરાનુ નામ, જેમા દુખ ઘણુ અને સુખ થોડુ હોય એવો કાળ
दुसमाज्ञ त्रि० (दुष्षमज) જેમા એકલુ દુખ છે એવા આરામા જન્મેલ
दुस्सबोह त्रि० (दुःसबोध) દુખે કરી બોધ પમાડી શકાય તેવો
दुस्समदुस्समाकाल पु० (दुष्षमदुष्षमाकाल) અવસર્પિણીનો છઠ્ઠો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો પહેલો આરો, ૨૧૦૦૦ વર્ષના પરિમાણવાળો કાળ
दुस्समसुसमाकाल पु० (दुष्षमसुषमाकाल) અવસાપણી કાળનો ચોથો આરો અને ઉત્સર્પિણીકાળનો ત્રીજો આરો, ૪૨૦૦૦ વર્ષ ઉણો એક કોટાકોટિ સાગરોપમ પરિમિત સમય
दुस्समाओद्देसय पु० (दुष्षमोद्देशक) ભગવતી સૂત્રના એક ઉદ્દેશાનુ નામ
दुस्समाकाल पु० (दुष्षमाकाल) અવસર્પિણીકાળના પાચમા આરાનુ અને ઉત્સર્પિણીના બીજા આરાનુ નામ
दुस्सर पु० (दुःस्वर) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ કઠોર સ્વર પામે
दुस्सल. त्रि० (दुःशल) અવિનીત
दुस्सह. त्रि० (दुःसह) } મુશ્કેલીથી સ
दुस्सहिय त्रि० (दुःसोढ) } હન થાય તેવુ
दुस्साहड. त्रि० (दुःसहृत) દુખે કરી મેળવેલુ

दुस्सिज्जा. स्त्री० (दुःशय्या) दूषित शय्या-मकान.

दुस्सील त्रि० (दुःशील) ખરાબ સ્વભાવવાળો. (૨) દુરાચારી

दुस्सील. न० (दौःशील्य) ખરાબ સ્વભાવ

दुस्सीस. पु० (दुःशिष्य) દુષ્ટ શિષ્ય

दुस्सुमिण } पु० न० (दुःस्वप्न) દુષ્ટ
दुस्सुविण. } સ્વપ્નું ખરાબ સ્વપ્નું

दुस्सुय न० (दुःश्रुत) દુષ્ટ શાસ્ત્ર (૨) ત્રિ० શ્રુતિ કટુ

दुस्सेज्जा स्त्री० (दुःशय्या) દુષ્ટ વસતિ, દુઃખ દાયક મકાન

दुह न० (दुःख) દુઃખ, પીડા

दुहश्र पु० (दुर्भग) દૌર્ભાગ્ય, કમનસીબ

दुहश्र त्रि० (उभय) બન્ને, બે

दुहश्र. त्रि० (दुर्हत) ખરાબ રીતે મારેલ

दुहश्र. त्रि० (द्विहत) બેથી મારેલ

दुहश्रो श्र० (द्विधातस्) બંને તરફથી, બને પ્રકારે

दुहश्रोवत्त पु० (द्विधावृत्त) બે ઇન્દ્રિયવાળો જીવ

दुहग न० (दुर्भग) દુર્ભાગ્યનામ, નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ, જેના ઉદયથી જીવ દુર્ભાગ્ય પામે છે

दुहट्ट. त्रि० (दुर्घट) દુર્ઘટ કઠિન

दुहण पु० (द्रुघण) મુદ્ગર વિશેષ, કસરતનું એક સાધન

दुहण न० (दोहन) દોહવું તે

दुहावह त्रि० (दुःखावह) દુઃખદાયક

दुहिश्र. त्रि० (दुग्ध) દોહેલ

दुहिय. त्रि० (दुःखित) દુઃખી શોકગ્રસ્ત, પીડિત

[illegible]हिया स्त्री० (दुहितृ) કન્યા દીકરી

[illegible]ज्ज त्रि० (द्रुहिन) દ્રોહ કરનાર દ્રોહી.

[illegible]नास न० (दूतिपलाश) વાણિજ્ય નગરી બહારનું એ નામનું એક ઉદ્યાન

दूई स्त्री० (दूती) જાસૂસ સ્ત્રી. (૨) ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાનો બીજો દોષ.

दूईपिंड. पु० (दूतीपिण्ड) ગૃહસ્થનો સદેશો પહોચાડી આહાર લેવો તે, ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાનો બીજો દોષ

दूत. पु० (दूत) સદેશો પહોચાડનાર, દૂત

दूती स्त्री० (दूती) સંદેશો આપનારી સ્ત્રી

दूभग न० (दुर्भग) જુઓ "દુભગ" શબ્દ.

दूभगासत्ता. स्त्री० (दुर्भगसत्ता) દુર્ભાગી બાળકને જન્મ આપનાર સ્ત્રી

दूमक } त्रि० (दावक) દુઃખ કરનાર
दूमग }

दूमण न० (दवन) દુઃખી કરવું તે

दूमण न० ( ) ધોળું કરવું તે.

दूमण त्रि० (दुर्मनस्) દુષ્ટ મનવાળો

दूमिश्र त्रि० (दावित) દુઃખી થયેલ

दूमिय त्रि० ( ) ધોળું કરેલ (૨) બળેલ, દાઝેલ

दूय पु० (दूत) સંદેશો પહોચાડનાર, દૂત

दूयकम्म न० (दूतकर्म) જુઓ "દૂઈપિંડ" શબ્દ.

दूर न० (दूर) દૂર, છેટે આઘે (૨) ત્રિ० છેટે આવેલ (મોક્ષ), અસમીપવર્તી

दूरगाइ. } त्रि० (दूरगतिक) દૂર જનાર
दूरगाइश्र } (૨) સૌધર્મ આદિ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થનાર.

दूरतराग त्रि० (दूरतर) અત્યન્ત દૂર

दूरा श्र० (दूरात्) દૂરથી

दूरानइय. पु० (दूरानतिक) મોક્ષગામી

दूरालय पु० (दूरालय) દૂર રહેલ આશ્રય (૨) મોક્ષ (૩) મોક્ષનો માર્ગ

दूस न० (दूष्य) વસ્ત્ર, ચાદર.

दूसगणि पु० (दूष्यगणिन्) લોહિત્યાચાર્યના શિષ્ય

दूसण न० (दूषण) કલંક

दुसमा स्त्री० (दुःषमा) જુઓ "દુસમા" શબ્દ
दूसर पु० (दुःस्वर) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ખરાબ સ્વર-અવાજ પામે
दूसरयण. न० (दूष्यरत्न) પ્રધાન-શ્રેષ્ઠ વસ્ત્ર
दूसह. त्रि० (दुःसह) જુઓ "દુસહ" શબ્દ
दूसि न० (दूष्य) તંબુ, છાશ
दूसि पु० (दूषिन्) નપુંસકનો એક ભેદ
दूसित. } दूसिय } त्रि० (दूषित) દૂષિત, દોષયુક્ત (૨) પુ૦ એક પ્રકારનો નપુંસક
दूहग त्रि० (दुर्भग) દુર્ભાગી, પામર દીન
देउल. न० (देवकुल) દેવાલય દેવળ
देउलिअ पु० (देवकुलिक) દેવળની સંભાળ લેનાર પૂજારી
देय त्रि० (देय) દેવા યોગ્ય
देयड. पु० ( ) એક પ્રકારનો શિલ્પી-મણિગર
देव पु० न० (देव) ભવનપતિ, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક દેવતા (૨) સ્વામી રાજા માનિક. (૩) અંજનક પર્વતના સિદ્ધાયતનના એક દ્વારનું નામ (૪) ગધિનવિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત (૫) દેવદ્વારના અધિપતિ દેવતાનું નામ (૬) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર (૭) મેઘ (૮) આકાશ (૯) દેવાધિદેવ પરમાત્મા (૧૦) સાધુ મુનિ
देवई स्त्री० (देवकी) વસુદેવની એક રાણી કૃષ્ણવાસુદેવની માતા (૨) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૧૧ મા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ
देवउत्त त्रि० (देवोप्त) દેવકૃત
देवउत्त त्रि० (देवगुप्त) દેવથી રક્ષિત
देवउत्त पु० (देवपुत्र) દેવપુત્ર
देवउल न० (देवकुल) દેવળ
देवंधकार } देवंधयार } पु० (देवान्धकार) દેવોને સંતાઈ જવા માટે અંધકારનું સ્થાન હોવાથી તમસ્કાયનું એક નામ
देवकण्णा स्त्री० (देवकन्या) દેવકન્યા, દેવકુમારી
देवकहकहय पु० (देवकहकहक) દેવતાઓનો કોલાહલ
देवकिब्बिस } देवकिब्बिसिय } पु० (देवकिल्बिष) દેવતાની હલકી જાત, કિલ્બિષ જાતના દેવતા
देवकिब्बिसिया स्त्री० (देवकिल्बिषिकी) ભાવના વિશેષ જે હલકી દેવયોનિમાં ઉત્પન્ન થવાનું કારણ છે
देवकुमार. पु० (देवकुमार) દેવકુમાર
देवकुरा स्त्री० (देवकुरु) મેરુ પર્વતની દક્ષિણે મહાવિદેહાન્તર્ગત એક જુગલીયાનું ક્ષેત્ર (૨) ૨૧ મા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનું નામ
देवकुरु पु० (देवकुरु) જંબૂદ્વીપના મહાવિદેહક્ષેત્ર અન્તર્ગત એક જુગલીયાનું ક્ષેત્ર (૨) એ નામનો દેવકુરૂ ક્ષેત્રનો એક દ્રહ (૩) એ નામનું એક કૂટ (૪) જંબૂદ્વીપના સોમનસ વખારા પર્વતનું ચોથું કૂટ-શિખર (૫) જંબૂદ્વીપના વિદ્યુત્પ્રભ પર્વતનું એ નામનું ત્રીજું કૂટ-શિખર (૬) સ્ત્રી૦ રતિકર પર્વતની ઉત્તરે આવેલ ઇશાનેંદ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની
देवकुरुकूड. पु० (देवकुरुकूट) સોમનસ વખારા પર્વતના સાત કૂટમાંનું ચોથું કૂટ (૨) વિદ્યુત પ્રભ વખારા પર્વતનું ત્રીજું કૂટ
देवकुरुमहद्दुम पु० (देवकुरुमहाद्रुम) એ નામનું એક દ્રુમ-ઝાડ
देवकुरुय पु० स्त्री० (देवकुरुज) દેવકુરૂ ક્ષેત્રમાં જન્મેલ
देवकुल न० (देवकुल) દેવમન્દિર, દેવળ

देवगइ स्त्री० (देवगति) દેવની ગતિ નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ
देवगणिया स्त्री० (देवगणिका) અપ્સરા
देवगुत्त पु० (देवगुप्त) એ નામના એક બ્રાહ્મણ સન્યાસી
देवच्छंदग } देवच्छंदय } पु० (देवच्छन्दक) દેવઓટો, જમીનથી બે ત્રણ હાથ ઉંચો ઓટલો દેવમૂર્તિને બેસાડવાનો ઓટલો
देवजस पु० (देवयशस्) એક જૈન મુનિ
देवजिण पु० (देवजिन) ભારતવર્ષમા થનાર ૨૨ મા તીર્થંકર
देवड्ढ त्रि० (द्वयर्द्ध) દોઢ
देवणिकाय पु० (देवनिकाय) દેવનિકાય સમાન ધર્મવાળા દેવોનો સમૂહ
देवतमस न० (देवतमस्) દેવતાને અંધકાર રૂપ તમસ્કાય એક પ્રકારનો અન્ધકાર
देवता स्त्री० (देवता) દેવ
देवती स्त्री० (देवकी) કૃષ્ણ વાસુદેવની માતા
देवदत्त पु० (देवदत्त) એક પુરૂષનુ નામ
देवदत्ता स्त्री० (देवदत्ता) ચંપા નગરીની રહેનારી એક ગણિકા-વેશ્યા (૨) વિપાક સૂત્રનુ એ નામનુ નવમુ અધ્યયન
देवदार न० (देवद्वार) અઞ્જનગિરિના સિદ્ધાયતનની પૂર્વ દિશામા આવેલુ દ્વાર
देवदारु पु० (देवदारु) વૃક્ષ વિશેષ
देवदाली स्त्री० (देवदाली) બહુ જીવનાળી એ નામની એક વનસ્પતિ રોહિણી
देवदिराण पु० (देवदत्त) ધન શેઠનો તેની સ્ત્રી ભદ્રાથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર
देवदीव पु० (देवद्वीप) એ નામનો એક દ્વીપ
देवदुंदुभि } देवदुंदुहि } पु० (देवदुन्दुभि) દેવ દુંદુભિ વાદ્ય વિશેષ
देवदूस न० (देवदूष्य) દિવ્ય વસ્ત્ર દેવતાના વસ્ત્ર

देवन्नु पु० (देवज्ञ) જ્યોતિષી
देवपडिक्खोभ पु० (देवप्रतिक्षोभ) દેવતાને ક્ષોભ પમાડનાર તમસ્કાય
देवपवेसणय पु० (देवप्रवेशनक) દેવગતિમા પ્રવેશ કરનાર જીવ
देवपव्वय पु० (देवपर्वत) એ નામનો સિતોદા નદીના કિનારા ઉપરનો એક વખારા પર્વત (૨) પશ્ચિમ વનખંડની વેદિકાની પૂર્વે આવેલા પર્વતનુ જોડુ
देवफलिक्खोभा स्त्री० (देवपरिक्षोभा) દેવતાને ક્ષોભ પમાડનાર રૂપ કૃષ્ણરાજીનુ એક નામ
देवफलिह पु० (देवपरिघ) દેવને ભોગળ રૂપ તમસ્કાય
देवफलिहा स्त्री० (देवपरिघा) આઠ કૃષ્ણ રાજીમાની એક
देवभद्द पु० (देवभद्र) દેવદ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ
देवमहाभद्द पु० (देवमहाभद्र) દેવદ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ
देवमहावर पु० (देवमहावर) દેવસમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા
देवय न० (दैवत) દેવ, દેવતા (૨) ત્રિ० દેવસ્વરૂપ દેવસબંધી
देवया स्त्री० (देवता) દેવ, દેવતા
देवर पु० (देवर) દીયર પતિનો નાનો ભાઇ
देवरइ पु० (देवरति) દેવરતિ નામે એક રાજા
देवरण्ण न० (देवारण्य) દેવતાનુ અરણ્ય-જંગલ તમસ્કાય
देवरमण न० (देवरमण) સૌભાંજન્યા નગરીની બહારનું એક ઉદ્યાન
देवराज } देवराय } पु० (देवराज) દેવતાનો રાજા ઇંદ્ર
देवल पु० (देवल) એ નામના એક અન્ય તીર્થી ઋષિ

देवलोग. पुं० (देवलोक) દેવલોક; દેવોને રહેવાનું સ્થાન; સ્વર્ગ. (૨) દેવજાતિ.
देवलोय. पुं० (देवलोक) દેવલોક.
देववर. पुं० (देववर) દેવસમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા.
देववरवहू. स्त्री० (देववरवधू) દેવતાની અગ્રમહિષી-મુખ્ય દેવી; દેવાંગના.
देववूह. पुं० (देवव्यूह) દેવતાના સંગ્રામની રચનારૂપ તમસ્કાયનું એક નામ.
देवसंणत्ति. स्त्री० (देवसंज्ञप्ति) દેવકૃત પ્રતિબોધ. (૨) દેવતાઓના પ્રતિબોધથી લીધેલી દીક્ષા.
देवसंणिवाय. पुं० (देवसन्निपात) દેવસમાગમ. (૨) દેવસમૂહ. (૩) દેવોની ભીડ.
देवसमुद्द. पुं० (देवसमुद्र) એ નામનો એક સમુદ્ર.
देवसम्म. पुं० (देवशर्मन्) જંબૂદ્વીપના એરવત ક્ષેત્રમાં ચાલુ અવસાપર્ણીમાં થયેલ ૧૧ મા તીર્થંકર. (૨) ગૌતમસ્વામીએ પ્રતિબોધેલ એ નામનો એક બ્રાહ્મણ.
देवसयणिज्ज. पुं० न० (देवशयनीय) દેવનાની સેજ.
देवसिअ. त्रि० (दैवसिक) દિવસ સંબંધી; દિવસને લગતું.
देवसेण. पुं० (देवसेन) અંતગડસૂત્રના ત્રીજા વર્ગના પાંચમા અધ્યયનનું નામ. (૨) ભદ્દિલપુર નિવાસી નાગ ગાથાપતિની પત્ની સુલસાના પુત્ર. (૩) ઐરવતક્ષેત્રના વર્તમાન ચોવીસીના તીર્થંકરનું નામ. (૪) ગોશાળાના ભાવી જન્મનું એક નામ. (૫) ભગવાન્ નેમિનાથના એક શિષ્ય; એક અન્તગડ મુનિ.
देवसोग्गइ. स्त्री० (देवसद्गति) દેવરૂપ સદ્ગતિ.
देवस्सुय. पुं० (देवश्रुत) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર છઠા તીર્થંકરનું નામ.
देवाणंद. पुं० (देवानन्द) ઐરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૨૪ મા તીર્થંકર.
देवाणंदा. स्त्री० (देवानन्दा) બ્રાહ્મણકુંડ ગામ નગરના ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની સ્ત્રી અને મહાવીર સ્વામીની પ્રથમ ગર્ભધારણ કરનારી માતા. (૨) પખવાડીયાની પંદરમી રાત્રિ.
देवाणुपुव्वी. स्त्री० (देवानुपूर्वी) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ સિધે સિધું-દેવતાની ગતિમાં જાય.
देवाणुप्पिय. त्रि० (देवानुप्रिय) ભદ્ર; મહાશય; મહાનુભાવ; દેવ સરખો પ્રિય; દેવના જેવો વહાલો. (કોમલ સંબોધન.)
देवातिदेव. पुं० (देवातिदेव) દેવોના પણ દેવ; તીર્થંકર.
देवाधिदेव. पु० (देवाधिदेव) તીર્થંકર.
देवानंदा. स्त्री० (देवानन्दा) જુઓ "દેવાણંદા" શબ્દ.
देवारण्ण. न० (देवारण्य) દેવતાને જંગલ જેવું સ્થાન; તમસ્કાય.
देवाहिदेव. पुं० (देवाधिदेव) ૧૮ દોષ રહિત તીર્થંકર.
देवाहिव. पुं० (देवाधिप) દેવતાનો અધિપતિ,ઇન્દ્ર.
देवाहिवइ. पुं० (देवाधिपति) ઇંદ્ર.
देविंद. पुं० (देवेन्द्र) દેવતાનો ઇંદ્ર.
देविंदत्थय. पु० (देवेन्द्रस्तव) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું ૧૩ મું સૂત્ર.
देविंदोववाय. न० (देवेन्द्रोपपात) એ નામનું એક કાલિક સૂત્ર.
देविड्ढि. स्त्री० (देवर्द्धि) દેવનો વૈભવ. (૨) પુ૦ એક સુપ્રસિદ્ધ જૈન આચાર્ય.
देवित्थी. स्त्री० (देवस्त्री) દેવતાની સ્ત્રી; દેવી.
देवी. स्त्री० (देवी) દેવી; દેવાંગના. (૨) રાજાની મુખ્ય રાણી; પટ્ટરાણી. (૩) સાતમા ચક્રવર્તીની માતા. (૪) ૧૦ મા

ચક્રવર્તી હરિષેણની સ્ત્રી (રત્ન) (૫) ૧૮ મા તીર્થકરની માતા.
देवुक्कलिया. स्त्री० (देवोत्कलिका) દેવોની ઠઠ-ભીડ
देवुद्देसय पु० (देवोद्देशक) જીવાભિગમ સૂત્રનો એક ઉદ્દેશો.
देवेंद्रोववाअ न० (देवेन्द्रोपपात) ૭૨ સૂત્ર માનુ એક કાલિક સૂત્ર
देवेसर पु० (देवेश्वर) ઇન્દ્ર
देवोद. पु० (देवोद) એ નામનો એક સમુદ્ર
देवोववाअ पु० (देवोपपात) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર ૨૩ મા તીર્થંકર
देस पु० (द्वेष) દ્વેષ, શત્રુતા
देस त्रि० (द्वेष्य) દ્વેષ કરવા યોગ્ય.
देस. पु० (देश) દેશ, જનપદ (૨) ૧૦૦ હાથ માપેની જમીનને દેશ કહે છે (૩) પ્રદેશ, જગ્યા, સ્થાન (૪) દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક (૫) વસ્તુનો એક ભાગ, અંશ, હિસ્સો, પ્રદેશ (૬) દેશકાળ, જમાનો. (૭) સ્થૂળ મ્હોટુ મ્હોટુ (૮) અવસર.
देसआरक्खिय त्रि० (देशारक्षित) દેશનો અધિકારી
देसआराहय पु० (देशाराधक) એક દેશનો આરાધક, સર્વથા આરાધક નહીં.
देसकाल पु० (देशकाल) દેશકાળ, શુભાશુભ કાર્યનો નિશ્ચય કરેલ સમય
देसकालणया स्त्री० (देशकालज्ञता) દેશકાળને જાણવું તે
देसकालवइत्ता स्त्री० (देशकालव्यतीतत्व) તીર્થંકરની વાણીનો ૧૪ મો અતિશય
देसग त्रि० (देशक) ઉપદેશ કરનાર
देसग. पु० (दर्शक) દર્શક, દર્શાવનાર
देसघाइ त्रि० (देशघातिन्) દેશઘાતી, આત્માના એક દેશની ઘાત કરનાર કર્મ પ્રકૃતિ.
देसचरित्त. न० (देशचारित्र) દેશવિરતિ, શ્રાવકપણુ
देसजइ. पु० (देशयति) શ્રાવક, એક દેશથી યતિ જેવો (૨) દેશવિરતિ, સ્થૂળ પાપની નિવૃત્તિ
देसण. न० (देशन) ઉપદેશ, શિક્ષા
देसण न० (द्वेषण) દ્વેષ કરવો તે
देसणा. स्त्री० (देशना) દેશના, ઉપદેશ, ધર્મોપદેશ.
देसबंध. पु० (देशबंध) એક દેશે બંધ થાય તે
देसबंधग } **देसबंधय** } पु० (देशबन्धक) દેશથી બંધ કરનાર, સર્વ બંધક નહીં
देसय त्रि० (देशक) દેશના આપનાર, ઉપદેશક
देसराग. न० (देशराग) કોઇ દેશમા પ્રસિદ્ધ એક વસ્ત્રની જાત
देसविरअ. त्रि० (देशविरत) એક દેશે પાપથી નિવૃત્તિ પામેલ, શ્રાવક
देसविरइ स्त्री० (देशविरति) એક દેશે પાપથી નિવૃત્તિ પામવી તે, શ્રાવકપણુ, અણુવ્રત સ્વીકારવાના પરિણામ
देसविरत. त्रि० (देशविरत) જુઓ "દેસવિરઅ" શબ્દ
देसविराहय. त्रि० (देशविराधक) એક દેશે વિરાધના કરનાર
देसावगास. पु० (देशावकाश) જેમા દેશ-ક્ષેત્ર-ભૂમિની હદ બાંધવામા આવે છે તે, શ્રાવકનુ દશમુ વ્રત.
देसावगासिय न० (देशावकाशिक) દિશાઓ અને દ્રવ્યની મર્યાદા રૂપ શ્રાવકનુ દશમુ વ્રત
देसाहिवइ. पु० (देशाधिपति) દેશનો અધિપતિ, દેશનો રાજા
देसि त्रि० (देशिन्) દેશમા જન્મેલ.
देसिगणि. पु० (देशिगणिन्) એ નામના એક આચાર્ય

देसिभासा स्त्री० (देशीभाषा) જુદા જુદા દેશની ભાષા
देसिय पु० (देशक) ઉપદેશ કરનાર, કથન કરનાર ગુરૂ (૨) ભાગદાર
देसिय. त्रि० (देशित) દેખાડેલ (૨) ઉપદેશેલ, પ્રતિપાદન કરેલ (૩) મોટા ક્ષેત્રમા વિસ્તાર પામેલ
देसिय त्रि० (दैवसिक) દિવસ સબધી
देसिल्ल त्रि० (दैशिक) દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ, દેશ સબધી
देसी. स्त्री० (देश्या) દેશમા જન્મેલી, દેશની
देसी. स्त्री० (देशी) દેશી (ભાષા)
देसीभासा स्त्री० (देशीभाषा) અત્યન્ત પ્રાચીન પ્રાકૃત ભાષાનો એક ભેદ
देसूण त्रि० (देशोन) થોડુ કમી
देह त्रि० (दैह) શરીરના ચિન્હ, મસ તિલ વગેરે
देह पु० (देह) દેહ, શરીર (૨) એક જાતના પિશાચનુ નામ
देहंवलिया स्त्री० (देहवलिका) ભિક્ષાવૃત્તિ
देहत्थ त्रि० (देहस्थ) શરીરમા રહેનાર
देहि पु० (देहिन्) દેહધારી, આત્મા, જીવ
दोकिरिय पु० स्त्री० (द्विक्रिय) એક સમયે એક જીવ બે ક્રિયા વેદે એવી રીતે સ્થાપન કરનાર ગગાચાર્યના મતના અનુયાયી
दोक्खर. पु० (द्व्यक्षर) નપુંસક
दोगच्च न० (दौर्गत्य) દરિદ્રતા, દુર્દશા
दोगिद्धिदसा स्त्री० (द्विगृद्धिदशा) એ નામનો એક શ્રુત વિભાગ
दोगुंच्छि त्रि० (जुगुप्सिन्) જુગુપ્સા-ઘૃણા કરનાર.
दोगुंदग पु० (दोगुन्दक) ઘણી ક્રીડા કરનાર દેવતાની એક જાત
दोग्गइ स्त्री० (दुर्गति) ખરાબ ગતિ, નરક આદિ ગતિ.
दोच्च त्रि० (द्वितीय) બીજો-જી-જુ
दोच्च. न० (दौत्य) દૂતપણુ
दोच्चंग न० (द्वितीयाङ्ग) બીજુ અગ (૨) રાધેલુ શાક (૩) કઢી
दोज्झ त्रि० (दोह्य) દોહવા યોગ્ય
दोण पु० (द्रोण) ચાર આઢકનુ માપ (૨) દ્રોણકુમાર. (૩) પાણ્ડવોના ગુરૂ-દ્રોણાચાર્ય
दोणमुह. न० (द्रोणमुख) બદર કાંઠે
दोणमेह पु० (द्रोणमेघ) જેટલા વખતમા પાણીના બિંદુથી મોટી ગાગર ભરાય તે પ્રમાણનો વરસાદ
दोणसूरि पु० (द्रोणसूरि) અણહિલપુરપટ્ટન નગરના એક આચાર્ય
दोणिअ. पु० (द्रोणिक) જળથી ભરેલી મોટી કુડીમા પુરૂષ પ્રવેશ કરે ને એક દ્રોણપાણી તેમાથી બહાર નીકળે તેટલા વજનવાળો પુરૂષ
दोणी स्त्री० (द्रोणी) નૌકા, નાવ (૨) પાણીનુ મોટું કુડુ
दोतिप्पभा. स्त्री० (ज्योतिप्रभा) ચદ્રની અગ્રમહિષીનુ નામ.
दोधार त्रि० (द्विधार) બે ધારવાળુ
दोफग्गुणी स्त्री० (द्विफल्गुनी) પૂર્વાફાલ્ગુની અને ઉત્તરાફાલ્ગુની એ બે નક્ષત્ર
दोबल्ल न० (दौर्बल्य) દુર્બળપણુ
दोभग्ग न० (दौर्भाग्य) દુર્ભાગ્ય
दोमणंसिय त्रि० (दौर्मनस्यिक) ખિન્ન, શોકગ્રસ્ત
दोमणस्स न० (दौर्मनस्य) નાસીપાસી, ચિંતા
दोमासिय त्रि० (द्विमासिक) બે માસનુ (૨) બે મહીનાના સાથે ઉપવાસ કરવા તે, દ્વિમાસિક તપ
दोमासिया स्त्री० (द्विमासिकी) ભિક્ખુની બાર પડિમામાની બીજી પડિમા-અભિગ્રહ, આમા એક માસ સુધી બેદાત અન્ન અને બેદાત પાણી લઇ શકાય

दोमिली. स्त्री० (दोमिली) એક પ્રકારની બ્રાહ્મીલિપિ
दोर. पु० (दोर) દોરો, તાતણો
दोरूयय न० (द्विरूपक) બે, બેનો આંકડો
दोला स्त्री० (दोला) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત
दोव पु० (दोव) એક પ્રકારની અનાર્ય જાતિ
दोवई } स्त्री० (द्रौपदी) દ્રૌપદી
दोवती. }
दोवांग पु० (द्वाराङ्ग) અરિસાનો હાથો
दोवारिअ } पु० (दौवारिक) દ્વારપાળ
दोवारिय } દરવાન
दोस पु० (दोष) દોષ, અવગુણ, દૂષણ
दोस. पु० (द्वेष) દ્વેષ, ક્રોધનો પર્યાય, અપ્રીતિ
दोसऊरिया स्त्री० (दोषपूरिका) ૧૮ લિપિમાંની એક
दोसण्णु पु० (दोषज्ञ) દોષને જાણનાર
दोसपूरिया स्त्री० (दोषपूरिका) જુઓ "દોષઊરિયા" શબ્દ
दोसवत्तिया स्त्री० (दोषप्रत्ययिका) અપ્રીતિકારક ક્રિયા દ્વેષથી ઉત્પન્ન થતી ક્રિયા.
दोसा. स्त्री० (दोषा) ૧૮ લિપિમાંની એક
दोसिण न० ( ) ટાઢુ-રાતવાસી અન્ન
दोसिणा स्त्री० (ज्योत्स्ना) જ્યોત્સ્ના, કાંતિ, તેજ, ચંદ્રલેશ્યા
दोसिणाभा स्त्री० (ज्योत्स्नाभा) જ્યોતિષીના ઇંદ્ર-ચંદ્ર તથા સૂર્યની બીજી અગ્રમહિષી.
दोसिय. त्रि० (दौष्यिक) કાપડીઓ, કાપડનો વ્યાપારી
दोसियसाला. स्त्री० (दौष्यिकशाला) કાપડ વેચવાની જગ્યા, કાપડની દુકાન
दोसिल्ल त्रि० (दोषवत्) દોષવાળુ
दोसीण. न० ( ) વાસી-ટાઢું અન્ન
दोह. पु० (द्रोह) કપટ, વેર બુદ્ધિ રાખી અપકાર કરવો તે
दोहग्ग न० (दौर्भाग्य) દુર્ભાગ્ય
दोहद्दि पु० (दोहद्दि) એ નામનું એક ગામ
दोहण. न० (दोहन) દુધ દોહવાનું વાસણ
दोहल न० (दोहद) ગર્ભવતી સ્ત્રીને બીજે ત્રીજે મહિને ગર્ભના જીવના ભવિષ્ય પ્રમાણે સારી માઠી ઇચ્છા-આતુરતા થાય તે

ध.

धंत त्रि० (ध्मात) અગ્નિઆદિથી તપાવીને શોધેલું, નિર્મળ કરેલું
धगधगाइअ त्रि० (धगधगायित) ધગ્ ધગ્ અવાજવાળુ
धट्ठज्जुण्ण पु० (धृष्टद्युम्न) દ્રુપદ રાજાનો પુત્ર, એક રાજકુમાર
धण न० (धन) દ્રવ્ય, લક્ષ્મી, સંપત્તિ (૨) ૨૩ મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ (૩) એ નામનો એક શેઠ (૪) ધન્ય સાર્થવાહનો એક પુત્ર.
धणंजय पु० (धनञ्जय) ઉત્તરા ભાદ્રપદ નક્ષત્રનું ગોત્ર (૨) પખવાડીઆના નવમા દિવસ-નોમનું નામ (૩) એ નામના એક શેઠ
धणंतरि. पु० (धन्वन्तरि) ધન્વંતરી વૈદ્ય
धणगिरि पु० (धनगिरि) એક મુનિનું નામ, આર્ય ફલ્ગુમિત્રના શિષ્ય
धणगुत्त. पु० (धनगुप्त) ધનગુપ્ત નામે મહાગિરિ આચાર્યના એક શિષ્ય

धणगोव पु० (धनगोप) રાજગૃહનગર નિવાસી ધન્ય સાર્થવાહનો ત્રીજો પુત્ર

धणड्ढ. पु० (धनाढ्य) એ નામના એક જૈન મુનિ.

धणदत्त. पु० (धनदत्त) ત્રીજા વાસુદેવના ત્રીજા પૂર્વ ભવનુ નામ (૨) એ નામનો એક સાર્થવાહ.

धणदेव. पु० (धनदेव) ધન્ય સાર્થવાહનો બીજો પુત્ર

धणपाल पु० (धनपाल) ધન્ય સાર્થવાહનો પહેલો પુત્ર

धणय पु० (धनद) વૈશ્રમણ, કુબેર ભંડારી

धणरक्खिय पु० (धनरक्षित) ધન્ય સાર્થવાહનો ચોથો પુત્ર

धणवइ पु० (धनपति) વૈશ્રમણ કુબેર ભંડારી (૨) એક રાજકુમાર

धणवत त्रि० (धनवत्) ધનવાન્ શ્રીમત

धणवति पु० (धनपति) કુબેર, ધનનો અધિષ્ઠાયક દેવતા

धणवह. पु० (धनवह) એ નામના એક રાજા

धणसत्थवाह पु० (धनसार्थवाह) રાજગૃહ નગરનિવાસી ધન નામે એક સાર્થવાહ

धणसिरी स्त्री० (धनश्री) એક વાણીયાની સ્ત્રી

धणसेट्ठि पु० (धनश्रेष्ठिन्) રાજગૃહ નગરનો રહેવાસી ધન નામે એક શેઠ

धणावह त्रि० (धनावह) એ નામના એક રાજા

धणि पु० (ध्वनि) શબ્દ ધ્વનિ, અવાજ.

धणि स्त्री० (घ्राणि) અસતોષ, લોભીપ્રકૃતિ (૨) તૃપ્તિ, સતોષ

धणिक त्रि० (धनिक) ધનવાન

धणिट्ठा स्त्री० (धनिष्ठा) એ નામનુ એક નક્ષત્ર.

धणिय त्रि० (धनिक) ધનવાન્ (૨) ધણી, માલીક, સ્વામી

धणिय त्रि० (   ) મજબૂત, કઠિન, દઢ

धणिय अ० (   ) અતિશય ઘણુજ

धणु न० (धनुष्) ધનુષ, તીરકામઠુ (૨) ચાર હાથનુ માપ, વાભ (૩) પુ० ધનુ બ્યવતી નારકીઓને દુખ આપનાર પરમાધામી

धणुक्क न० (धनुष्क) જુઓ "धणु" શબ્દ

धणुग्गह पु० (धनुर्ग्रह) ધનુર્વા, એક પ્રકારનો વાયુનો રોગ

धणुज्झय पु० (धनुर्ध्वज) એ નામનો રાજા કે જે આવતી ચોવીસીમા પહેલા મહાપદ્મ તીર્થંકર પાસે દીક્ષા લેશે

धणुपिट्ठ. / **धणुपुट्ठ** पु० (धनुःपृष्ठ) ધનુષ્યની પીઠ–કમાન (૨) ધનુષ્યની પીઠના આકારનુ ક્ષેત્ર

धणुवेय पु० (धनुर्वेद) બાણ છોડવાની વિદ્યાનો ગ્રથ પાચમો વેદ

धणुह न० (धनुष्) ધનુષ્ય

धण्ण त्रि० (धन्य) સન્માનનુ પાત્ર, આદરણીય, ભાગ્યશાળી (૨) એક સાર્થવાહનુ નામ. (૩) એ નામના એક જૈન મુનિ (૪) "અનુત્તરોપપાતિકદશા" સૂત્રનુ એક અધ્યયન (૫) યક્ષ વિશેષ

धण्ण न० (धान्य) ૨૪ પ્રકારનુ ધાન્ય, અનાજ, દાણો

धण्णंतरि पु० (धन्वन्तरि) કનકરથ રાજાનો એક વૈદ

धत्त. पु० (   ) વનસ્પતિ વિશેષ

धत्तरट्ठ पु० (धृतराष्ट्र) કાળા મુખ અને પગવાળો એક જાતનો હસ.

धन्न त्रि० (धन्य) ધન્યવાદને લાયક (૨) न० અણુત્તરોવવાઈ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના પ્રથમ અધ્યયનનુ નામ (૩) पु० કાકદી નગરીનિવાસી ભદ્રાસાર્થવાહીના પુત્ર

धन्न न० (धान्य) અનાજ, ધાન્ય

धन्ननिहि पु० स्त्री० (धान्यनिधि) ધાન્ય રાખવાનુ ઘર, કોઠાર

धन्नपुंजिय न० (पुंजितधान्य) એકઠુ કરેલું અનાજ

धन्नविक्खित्त. न० (विक्षिप्तधान्य) વેરેલું અનાજ.

धन्नविरल्लिय न० (विरल्लितधान्य) પવનથી એકઠું કરેલું અનાજ.

धन्नसंकड्डिय. न० (सङ्कर्षितधान्य) ખેતરમાંથી કાપીને ખળામાં આણેલું ધાન્ય

धन्ना. स्त्री० (धन्या) એ નામની એક સ્ત્રી.

धन्नावह. पु० (धन्यावह) એ નામનો એક રાજા.

धमग. त्रि० (ध्मापक) ધમનાર

धमण न० (ध्मान) વાયુ પૂરવો તે (२) ધમણ.

धमणी. स्त्री० (धमनी) નાડી, નસ

धमासत्तार. पुं० (धमासकार) એક પ્રકારની વનસ્પતિ, ધમાસો.

धम्म पु० न० (धर्म) દુર્ગતિમાં પડતા ધરી રાખનાર જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ ધર્મ; દયા, ક્ષમા, સદાચાર આદિ આત્મ શ્રેયની સામગ્રી. (२) વસ્તુનો સ્વભાવ. (३) દશવૈકાલિક સૂત્રના પહેલા અધ્યયનનું નામ. (४) સૂયગડાંગ સૂત્રના નવમા અધ્યયનનું નામ (५) જીવનો પર્યાય (६) ૧૫ મા તીર્થંકરનું નામ (७) દરેક વસ્તુને ગતિ આપનાર અરૂપી દ્રવ્ય; ધર્માસ્તિકાય (८) પુણ્ય, સુકૃત (९) એ નામના એક જૈન મુનિ. (१०) આચાર; વ્યવહાર

धम्म त्रि० (धर्म्य) ધર્મયુક્ત. ધર્મને લાયક.

धम्मकंखिय त्रि० (धर्मकाङ्क्षिन्) ધર્મની આકાંક્ષાવાળો.

धम्मकहा. स्त्री० (धर्मकथा) ધર્મની ચર્ચા; ધર્મોપદેશ, ધર્મપ્રધાન દાન શીલ તપ ભાવ વગેરે સંબંધી કથા

धम्मकहि. त्रि० (धर्मकथिन्) ધર્મકથા કહેનાર; ધર્મના ઉપદેશક

धम्मक्खाइ. त्रि० (धर्माख्यायिन्) ધર્મ પ્રતિપાદક.

धम्मक्खाइ. त्रि० (धर्मख्याति) ધર્મની ખ્યાતિવાળો; ધર્માત્મા.

धम्मघोस. पु० (धर्मघोष) એ નામના એક સ્થવિર સાધુ.

धम्मचक्क. न० (धर्मचक्र) ધર્મને પ્રકાશ કરનાર ધર્મચક્ર તીર્થંકરની આગળ ચાલે તે ચક્ર. તીર્થંકરના ૩૪ અતિશયમાંનો ૨૧ મો અતિશય

धम्मजस. पु० (धर्मयशस्) એ નામના એક જૈન મુનિ.

धम्मजागरिया. स्त्री० (धर्मजागर्या) ધર્મને માટે જાગરણ કરવું તે. (२) કુળધર્મ પ્રમાણે બાળકના જન્મને છઠે દિવસે જાગરણ થાય છે તે.

धम्मजीवि. त्रि० (धर्मजीविन्) સંયમમાં જીવન ગાળનાર.

धम्मज्झय. पु० (धर्मध्वज) જમ્બુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર પાંચમા તીર્થંકર. (२) ઇન્દ્રધ્વજ; ધર્મદ્યોતકધ્વજ.

धम्मज्झाण. न० (धर्मध्यान) આજ્ઞાવિચયાદિ રૂપ ધર્મચિંતન; ધર્મવિચારમાં તલ્લીનતા; ચાર પ્રકારનાં ધ્યાનમાંનું એક.

धम्मण न० (ध्मान) ફુંક મારવી; વાયુ પુરવો તે.

धम्मतित्थयर. पु० (धर्मतीर्थंकर) જીનભગવાન

धम्मत्थकामज्झयण. न० (धर्मार्थकामाध्ययन) ધર્માર્થકામ એ ત્રિવર્ગ સંબંધી દશવૈકાલિકસૂત્રનું છઠ્ઠું અધ્યયન.

धम्मत्थिकाय. पु० (धर्मास्तिकाय) એ પ્રકારનું લોકવ્યાપી દ્રવ્ય કે જે સર્વને ગતિમાં સહાય કરે છે.

धम्मदय. त्रि० (धर्मदय) ધર્મની પ્રાપ્તિ કરાવનાર; ધર્મદેશક.

धम्मदेव. पु० (धर्मदेव) ધર્મમાં દેવ સમાન; સાધુ; મુનિ.

धम्ममित्त. पु० (धर्ममित्र) छठ्ठा तीर्थंकरना बीजा पूर्वभवनु नाम

धम्मरुइ पु० (धर्मरुचि) धर्ममा प्रेम, समकितनो एक प्रकार (२) ए नामना एक साधु (३) त्रि० धर्ममा रुचिवाळा

धम्मरुक्ख. पु० (धर्मवृक्ष) ए नामनु वनस्पति जातिनु एक वृक्ष

धम्मवि. } त्रि० (धर्मवित्) धर्मना जाणकार
धम्मविउ }

धम्मविरति. पु० (धर्मविरति) ए नामना एक साधु

धम्मसएणा } स्त्री० (धर्मसंज्ञा) धर्म पर विश्वास, (२) धर्मबुद्धि
धम्मसन्ना }

धम्मसील त्रि० (धर्मशील) धार्मिक

धम्मसीह. पु० (धर्मसिंह) सुबुद्धि मतानो मित्र एक राजा (२) चोथा तीर्थंकरना बीजा पूर्वभवनु नाम (३) एक साधुनु नाम. (४) १५ मा तीर्थंकरने प्रथम भिक्षा आपनार गृहस्थ

धम्मसेण पु० (धर्मसेन) सातमा बळदेवना त्रीजा पूर्वभवनु नाम

धम्मा स्त्री० (धर्मा) ए नामनी एक स्त्री

धम्मायरिय. पु० (धर्माचार्य) धर्मना आचार्य, धर्म पाळनार तथा पळावनार साधु

धम्मावाय. पु० (धर्मवाद) धर्म चर्चा (२) बारमो जैन अंगग्रंथ

धम्माविश्र त्रि० (ध्मापित) धमणथी उनु करेल (२) धम्माथी धमेल

धम्मिट्ठ त्रि० (धर्मेष्ट) धर्मप्रिय

धाम्मट्ठ त्रि (धर्मिष्ठ) धर्ममा तत्पर, धर्मनी ऊंडी लागणीवाळो, धर्म प्रेमी

धम्मिय. त्रि० (धार्मिक) धर्माचरणी धर्मवान् (२) धर्म संबंधी

धम्मिल्ल पु० (धम्मिल) केशबंध, वेणी, अंबोडो (२) ए नामना एक जैन मुनि

धम्मीसर. पु० (धर्मेश्वर) भरतक्षेत्रमा थई गयेल गई चोवीसीना २० मा तीर्थंकरनु नाम

धय पु० (ध्वज) } धजा, वावटो
धया स्त्री० (ध्वजा) }

धर त्रि० (धर) धारण करनार, धारी राखनार (२) जम्बुद्वीपना ऐरवत क्षेत्रमा चालु अवसर्पिणीमा थयेल २० मा तीर्थंकर. (३) छठ्ठा तीर्थंकरना पिता (४) ए नामनो मथुरा नगरीनो राजा

धरण. पु० (धरण) दक्षिण दिशाना नागकुमारोनो इन्द्र, धरणेन्द्र (२) धरणेन्द्रनो मित्र (३) अनगडसूत्रना बीजा वर्गना ७मा अध्ययननु नाम (४) अंधक वृष्णि राजानी धारणी राणीनो पुत्र

धरण न० (   ) लावणु करवी

धरणप्पभ. पु० (धरणप्रभ) धरणेन्द्रनो उत्पात पर्वत

धरणा. स्त्री० (धरणा) धरणेन्द्रनी धरणा नामे राजधानी

धरणि. स्त्री० (धरणि) पृथ्वी, धरा, भूमि (२) बारमा तीर्थंकरनी मुख्य साध्वी. (३) अरनाथजीनी शासन देवीनु नाम

धरणिधरा स्त्री० (धरणिधरा) तेरमा तीर्थंकरनी मुख्य साध्वी

धरणिरायहाणी स्त्री० (धरणिराजधानी) ए नामनी एक राजधानी.

धरणोववाश्र पु० (धरणोपपात) ए नामनु एक कालिक सूत्र

धरा स्त्री० (धरा) तेरमा तीर्थंकरनी मुख्य साध्वीनु नाम (२) पृथ्वी

धरिम न० (धरिम) त्राजवाथी तोळीने वेची शकाय तेवी वस्तु (२) ऋण, करज

धरिय त्रि (धारित) धारण करेलु

धरिय. त्रि० (   ) ढांकेलु

धरिसण स्त्री० (धर्षण) सताई, धाडना

धरिसणा स्त्री० (धर्षणा) नयनथी तरछोडवु धिक्कारवु

धव पु० (धव) એ નામનુ એક વૃક્ષ ધાવડીનુ ઝાડ (२) પતિ સ્વામી

धवल त्रि० (धवल) ધોળુ સફેદ શ્વેત

धस पु० (धस्) ધસ એવો અવાજ

धाअ } पु० (धातृ) દક્ષિણ તરફના પણ
धाइ } પાણપન્ન જાતના વ્યન્તર દેવતાનો ઇન્દ્ર

धाइयसड पु० (धातकीषण्ड) ધાતકી ખંડ નામે બીજો દ્વીપ

धाई स्त्री० (धात्री) ધાવમાતા (२) ધાવનુ કામ કરીને પ્રાપ્ત કરેલ ભિક્ષા

धाईपिंड पु० (धात्रीपिण्ड) ધાત્રીની પેઠે બાળકને રમાડી-ખેલાવીને ભિક્ષા લેવી તે ભિક્ષાનો એક દોષ

धाउ पु० (धातु) સોનુ રૂપુ વિગેરે ધાતુ (२) ગેરૂ વગેરે જાતની માટી પથ્થર (३) શરીરની અંદરના વાત, પિત્ત, કફ વગેરે ધાતુઓ (४) ક્રિયાવાચક શબ્દ ક્રિયાપદ (५) પૃથ્વી જળ તેજ અને વાયુ એ ચાર મહાભૂત

धाउअ त्रि० (धातुज) ધાતુથી બનેલુ ધાતુનાળુ (२) નામ શબ્દ

धाडण न० (भ्राडन) પ્રેરણા (२) નાશ

धाती स्त्री० (धात्री) ધાવમાતા

धातु पु० (धातु) ક્રિયાવાચક શબ્દ ક્રિયા। (२) ખનિજ પદાર્થ, ધાતુ

धाम न० (धामन्) બળ, તેજ

धाय न० (घ्रात) સુભિક્ષ સુકાળ (२) તૃપ્ત સતુષ્ટ

धायई स्त्री० (धातकी) લવણ સમુદ્રને ફરતા ધાતકીના ઝાડથી ઓળખાતો બીજો દ્વીપ (२) એક પ્રકારનુ વૃક્ષ

धायईसड पु० (धातकीखण्ड) એ નામનો એક દ્વીપ

धायईरुक्ख पु० (धातकीवृक्ष) આબળાનુ ઝાડ, જેની નીચે २३ મા તીર્થંકરને કેવળ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ હતુ

धायईसंड पु० (धातकीषण्ड) જુઓ 'ધાઇયસડ' શબ્દ

धारग त्रि० (धारक) ધારણ કરનાર

धारणा न० (धारण) ધારણ કરનાની અવસ્થા (२) ગ્રહણ (३) રક્ષણ (४) પરિધાન (५) અનનુમન

धारणा स्त्री० (धारणा) મતિ જ્ઞાનનો એક પ્રકાર, સ્મૃતિ ધારણા (२) ધારણા નામનો વ્યવહાર (३) જેના ઉપર આડ સર રહે છે તે થાભલી (४) મનની સ્થિરતા

धारणावबहार पु० (धारणाव्यवहार) વ્યવહાર વિશેષ

धारणिज्ज त्रि० (धारणीय) ધારણ કરવા યોગ્ય

धारणी स्त्री० (धारणी) ११ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી (२) અધકવૃષ્ણિ રાજાની રાણી (३) શિવ રાજાની એ નામની રાણી (४) શ્રેણિક મહારાજાની રાણી (५) ધારણ કરનારી

धारय त्रि० (धारक) ધારણ કરનાર

धारा स्त्री० (धारा) શસ્ત્રાદિની ધાર (२) દુધ પાણી, તેલ વિગેરેની ધાર-છેડ

धारावारिय त्रि० (धारावारिक) જ્યા ધારાથી પાણી પડતુ હોય તે-ફુવારો વગેરે

धारावारियलेण पु० (धारावारिकलयन) ફુવારાવાળુ ઘર

धाराहय त्रि० (धाराहत) વરસાદથી છટાયેલ

धारि त्रि० (धारिन्) ધારણ કરનાર

धारिआ स्त्री० (धारिका) ધારણ કરનારી

धारिणी स्त्री० (धारिणी) મિથિલાના જિતશત્રુ રાજાની રાણી (२) કૌશિક રાજાની રાણીનુ નામ (३) બળરાજાની રાણીનુ

नाम (४) सद्गुणधारी-सद्गुणी स्त्री (५) रूपी राजानी राणीनुं नाम (६) चंपा नगरीना जितशत्रु राजानी राणीनुं नाम
धावण न० (धावन) दोडवुं भागवुं
धावणग पु० (धावनक) दूत, दोडनार सेवक
धाहा स्त्री० ( ) अवाज, पोकार
धिइ स्त्री० (धृति) धीरज, चित्तनी स्वस्थता (२) धृतिदेवी, निषध पर्वतना तिगिच्छद्रहनी अधिष्ठात्री देवी (३) धृतिदेवीनी प्रतिमा-मूर्त्ति (४) धारणा स्मृति (५) अहिंसा (६) रागनुं अवस्थान
धिक्कय त्रि० (धिक्कृत) धिक्कारेल (२) न० धिक्का तिरस्कार
धिक्कार. पु० (धिक्कार) धिक्कार तिरस्कार (२) अगियारमाथी पंदरमा कुळकरना समयमा वपराती दंडनीति धिक्कारनी शिक्षा
धिज्ज. न० (धैर्य) धीरज, धैर्य
धिज्ज. त्रि० (ध्येय) ध्यान करवा योग्य चिन्तनीय
धिज्जाइय पु० स्त्री० (धिग्जातिक) ब्राह्मण
धिज्जीविय न० (धिग्जीवित) धिक्कारपात्र जीवन
धिति. स्त्री० (धृति) धीरज (२) निषध पर्वतना तिगिच्छद्रहनी अधिष्ठात्री देवी
धितिकूड. पु० (धृतिकूट) निषध पर्वतना नवकूटमानुं छठुं कूट-शिखर
धितिधर } पु० (धृतिधर) अंतगडसूत्रना
धितिहर. } छट्ठा वर्गना छट्ठा अध्ययननु नाम (२) काकंदी नगरी निवासी एक गाथापति
धिद्धिकार पु० (धिग्धिक्कार) धिक् शब्दथी अतिशय तिरस्कार करवो ते
धिद्धी अ० (धिग्धिक्) धिक्कारवाची शब्द
धिरत्थु अ० (धिगस्तु) धिक्कार हो
धी स्त्री० (धी) धी, बुद्धि
धीमत त्रि० (धीमत्) बुद्धिमान्
धीर त्रि० (धीर) गंभीर धीर (२) विवेकी, शिष्ट (३) सहिष्णु (४) पु० परमात्मा जिनदेव (५) गणधर देव
धुणण न० (धूनन) कंपावनुं, हलावनुं
धुणण त्रि० (धाव्य) दूर करवा योग्य (२) न० पाप (३) कर्म
धुत त्रि० (धूत) दूर करेल (२) आचारांग सूत्रनुं छट्ठुं अध्ययन (३) आठ प्रकारना कर्म
धुत्त त्रि० (धूर्त) धुतारो, ठग
धुम्म पु० (धूम्र) धुमाडो
धुय त्रि० (धुत) कंपावेलुं हलावेलुं (२) न० संयमनुं अनुष्ठान (३) मोक्ष (४) त्रि० तजेलुं (५) न० कर्म
धुय पु० (ध्रुव) संयम
धुर पु० (धुर) ए नामनो ४६ मो ग्रह
धुरा स्त्री० (धुरा) रथ आदिनी धोसरी (२) भार, जवाबदारी
धुरी स्त्री० (धुरी) धरी, धोसरी
धुव त्रि० (ध्रुव) निश्चल, स्थिर, शाश्वत (२) पु० ध्रुव राग, जे वखते जे मार्ग करवानुं होय ते समय (३) न० मोक्ष अने तेना साधन (४) अवश्य भावी (५) निश्चित नियत (६) मोक्ष मुक्ति (७) संयम इन्द्रियादि निग्रह (८) संसार (९) अत्यन्त, अतिशय
धुवउदइ त्रि० (ध्रुवोदयिन्) जेनो उदय विच्छिन्न नथी थयो एवी कर्म प्रकृति
धुवउदया. स्त्री० (ध्रुवोदया) ध्रुवोदयी प्रकृति
धुवउदीरणा स्त्री० (ध्रुवोदीरणा) अवश्यभावी उदीरणा
धुर्य अ० (ध्रुवम्) चोक्कस नक्की, अवश्य चोक्कस

धुवकम्मिअ पु० (ध्रुवकर्म्मिक) नित्य-मंधारी लुहारादि जाति

धुवचारि. त्रि० (ध्रुवचारिन्) मुमुक्षु, मोक्षना अभिलाषी

धुवण. न० (धावन) धोवुं साफ करवुं

धुवणिग्गह पु० (ध्रुवनिग्रह) आवश्यक, अनुष्ठान विशेष

धुवपगडि स्त्री० (ध्रुवप्रकृति) पांच ज्ञाना वरण, नव दर्शनावरण, मिथ्यात्वमोहनीय, सोलकषाय, भय, जुगुप्सा, तेजस, कार्मण, वर्णादि चार, अगुरुलघु, उपघात, निर्माण, पांच अंतराय, ए ४७ प्रकृति अविच्छिन्न होय ते माटे ध्रुव प्रकृति कहेवाय छे.

धुवबंध पु० (ध्रुवबन्ध) } जे प्रकृतिबंध
धुवबंधी. स्त्री० (ध्रुवबन्धिनी) } हेतु मळ्ये अवश्य बंधाय तेने स्थाने बीजी प्रकृति न बंधाय ते ध्रुवबंधी (प्रकृति)

धुवमग्ग पु० (ध्रुवमार्ग) मोक्षमार्ग

धुवराहु पु० (ध्रुवराहु) चन्द्रनी साथे रहे नार नित्य ग्रह

धुववण्ण पु० (ध्रुववर्ण) संयम (२) मोक्ष (३) शाश्वत यश.

धुवसंकम पु० (ध्रुवसङ्क्रम) ध्रुवसत्तावाळी प्रकृतिनुं संक्रमण-सजातीय प्रकृत्यन्तरमां प्रवेश

धुवसतकम्मिगा स्त्री० (ध्रुवसत्कर्मिका) कर्मनी १५८ उत्तर प्रकृतिमां नरकद्विक, मनुष्यद्विक, देवद्विक, वैक्रियसप्तक, आहारक सप्तक, तीर्थंकरनाम, सम्यक्त्वमोहनीय, समामिथ्यात्वमोहनीय, उच्चगोत्र, चार आयुष्य ए अठावीस प्रकृति अध्रुवसत्तानी, बाकीनी १३० प्रकृति ध्रुवसत्तानी छे.

धुवसत्ता स्त्री० (ध्रुवसत्ता) ध्रुवसत्ता, जेनी सत्ता जीवने सर्वदा होय परन्तु अनंतानुबंधा दिक मार्गिक न होय ते

धुवसीलया. स्त्री० (ध्रुवशीलता) १८ सहस्र शीलांग रथने धारण करवा ते.

धुवसुन्न. त्रि० (ध्रुवशून्य) शाश्वत शून्य एटले जे कोइ पण काळे अस्तित्वमां न आवे एवी द्रव्य वर्गणा

धुवं अ० (ध्रुवम्) निश्चळ, स्थिर, नित्य

धूत त्रि० (धूत) पूर्वे बांधेल कर्म

धूता स्त्री० (दुहितृ) पुत्री, कन्या

धूम पु० (धूम) धुमाडो (२) धुमाडानी माफक संयमने मलिन करनार आहारनो एक दोष (३) द्वेष, अप्रीति.

धूमकेउ पु० (धूमकेतु) धुमकेतु नामनो २१ मो ग्रह (२) वह्नि, अग्नि

धूमण. न० (धमन) धूमपान

धूमप्पभा } स्त्री० (धूमप्रभा) पांचमी न-
धूमप्पहा } रक, ज्यां धुमाडा जेवो प्रकाश होय छे

धूमवट्टि. स्त्री० (धूमवर्त्ति) धुमाडानी वाट, धुमाडाना गोटा

धूमसिहा स्त्री० (धूमशिखा) धुमाडानो आगलो भाग

धूमाभा. स्त्री० (धूमाभा) ए नामनी पांचमी नरक भूमि.

धूमिय न० (धूपित) अगर वगेरे सुगंधी पदार्थनो धुप देवो ते

धूमिया. स्त्री० (धूमिका) धुम्मस,

धूम्म पु० (धूम्र) धुमाडो

धूव त्रि० (धूत) दूर करेल

धूवरा स्त्री० (दुहितृ) पुत्री (२) पुत्रीनी पुत्री

धूया. स्त्री० (दुहितृ) दीकरी, कन्या, पुत्री

धूलि स्त्री० (धूलि) धुळ, रज.

धूलिया. स्त्री० (धूलिका) धूळि

धूली. स्त्री० (धूलि) धुळ, रज

धूव. पु० (धूप) धुप, सुगन्धी द्रव्य विशेष.

धूवकडुच्छुय पु० (धूपकडुच्छुक) ધૂપનો કડછો
धूवघडिआ. स्त्री० (धूपघटिका) ધૂપ રાખવાનું ભાજન
धूवघडी स्त्री० (धूपघटी) જેમાં ધૂપ ઉખેવવામાં આવે તે
धूवण. न० } (धूपन) રોગ નિવૃત્તિ માટે
धूवणया स्त्री० } ધૂપમાં વપરાતો ગુગ્ગુળ વિધિયુક્ત પદાર્થ (૨) ધૂપ દેવો તે
धूविय त्रि० (धूपित) ધૂપાવેલું, ધૂપ દીધેલું
धेज्ज. न० (धैर्य) ધૈર્ય, ધીરજ
धेणु स्त्री० (धेनु) ગાય, ધેનુ.
धेय त्रि० (धेय) ધારણ કરવા યોગ્ય
धेय. त्रि० (ध्येय) ધ્યાન કરવા યોગ્ય
धेवत. } पु० (धैवत) નાભીથી ઉઠેલો
धेवय } નાદ, દાંત ને ઓષ્ઠના સ્થાનમાં જે અવાજ મારણ કરે તે સ્વર સાતમાંનો એક સ્વર.
धोअण न० (धावन) ધોવું, સાફ કરવું
धोत } त्रि० (धौत) ધોયેલું, સાફ કરેલું
धोय }
धोयण न० (धावन) ધોવું, સાફ કરવું
धोयपोत्ती स्त्री० (धौतपोतिका) બ્રાહ્મણને પહેરવાનું વસ્ત્ર
धोरण न० ( ) ઘોડાની ચતુરાઈ
धोरणी स्त्री० (धारणी) જગની નિરન્તર ચાલતી ધારા, ધોરીઓ
धोरुगिणी स्त्री० (धोरुकिनिका) દેશ વિશેષમાં ઉત્પન્ન થયેલ દાસી
धोरिय त्रि० (धौरेय) બોજો વહન કરનાર—જાતવાળા બળદ વગેરે
धोवण न० (धावन) ધોવું સાફ કરવું

न.

न. अ० (न) નહી, ના નિષેધાર્થક અવ્યય
नइ स्त्री० (नदी) નદી,—ગંગા યમુના સિન્ધુ ઇત્યાદિ (૨) નદી નામે એક દ્વીપ અને સમુદ્ર
नउइ } स्त्री० (नवति) નેવું
नउति. }
नउय पु० (नयुत) ૮૪ લાખ નયુતાંગ પ્રમાણે કાળ વિભાગ
नउयंग पु० (नयुताङ्ग) ૮૪ લાખ અયુત પરિમિત કાળ વિભાગ
नउल पु० (नकुल) નોળીયો
नउली स्त्री० (नकुली) નોળીઆની માદા (૨) નકુલ સંબંધી વિદ્યા
नं अ० (ननु) શંકાસૂચક અવ્યય
नंगल. पु० (लाङ्गल) હળ
नंगुलि. त्रि० (लाङ्गूलिन्) પૂછડીવાળું જનાવર
नंद पु० (नन्द) આવતી ચોવીશીના પ્રથમ વાસુદેવ (૨) આનંદ, પ્રસન્નતા (૩) લોઢાનું આસન (૪) નવનંદ
नंदग. पु० (नन्दक) નન્દ નામનું વાસુદેવનું ખડ્ગ—તલવાર
नंदण त्रि० (नन्दन) આનન્દ ઉપજાવનાર (૨) પુ० પુત્ર (૩) ભારતક્ષેત્રના ચાલુ ચોવીસીના ચોવીસમા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ (૪) દેવતાઓને રમવાનુ આનંદ કરવાનુ સ્થાન, મેરૂપર્વત ઉપર આવેલુ નન્દનવન (૫) આવતી ચોવીસીના સાતમા બળદેવનુ નામ (૬) ઓગણીસમા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ
नंदणभद्द. पु० (नन्दनभद्र) સંભૂતિવિજયના શિષ્ય

नदणवण. न० (नदनवन) મેરૂ પર્વત ઉપર આવેલો એ નામનો બગીચો દેવતાઓનુ ક્રીડાસ્થાન

नंदमित्त. पु० (नन्दमित्र) આવતી ચોવીસીના બીજા વાસુદેવનુ નામ

नदवती स्त्री० (नन्दवती) અંતગડસૂત્રના સાતમા વર્ગના બીજા અધ્યયનનુ નામ (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની રાણી

नदसेणिया स्त्री० (नन्दसेनिका) અંતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનુ નામ (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની રાણી

नदा स्त्री० (नन्दा) અંતગડસૂત્રના સાતમા વર્ગના પહેલા અધ્યયનનુ નામ (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની રાણી (૩) એકમ, છઠ, અને અગીઆરસ એ ત્રણ તિથિઓનુ નામ (૪) ૧૦ મા તીર્થંકરની માતા (૫) અંજનગિરિની દક્ષિણ તરફની પુષ્કરિણી વાવનુ નામ

नदाचंपापविभत्ति पु० न० (नन्दाचम्पाप्रविभक्ति) ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનુ એક

नदापविभत्ति पु० न० (नन्दाप्रविभक्ति) એ નામે નાટય વિધિ

नंदावत्त पु० न० (नन्दावर्त्त) એક જાતનો સાથીઓ (૨) ચાર ઈન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત (૩) દૃષ્ટિવાદાંતર્ગત સિદ્ધ સેણિયા પરિકર્મનો ૧૩ મો ભેદ (૪) સિદ્ધ સેણિયા અને મણુસ્સ સેણિયા પરિકર્મનો તેરમો અને પુટ્ઠ સેણિઆદિ પાચ પરિકર્મનો દશમો ભે (૫) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ૧૭ મો ભેદ (૬) અઢારમા તીર્થંકરનું લાછન

नंदि पु० न० (नन्दि) નદીસૂત્ર (૨) નદી વાજિંત્રનો શબ્દ (૩) રમતગમત પ્રમોદ, હર્ષ

नदिआवत्त पु० (नन्द्यावर्त्त) એ નામનુ આનમા મહાશુક્ર દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) એક લોકપાળનુ નામ

नदिघोस पु० (नन्दिघोष) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) બાર પ્રકારના વાજિંત્રનો અવાજ

नदिणीपिउ पु० (नन्दिनीपितृ) મહાવીર સ્વામિના દશ શ્રાવકમાના એક

नदिपुर न० (नन्दिपुर) સાડિલ્ય દેશનુ પ્રસિદ્ધ નગર

नदिफल न० (नन्दिफल) નદિફળના દૃષ્ટાંત વાળુ જ્ઞાતાનુ ૧૫ મુ અધ્યયન

नंदिमाणग पु० (नन्दिमानक) એક જાતનુ પક્ષી

नदिय पु० (नन्दिक) નદીસૂત્ર, નદીસિદ્ધાન્ત

नदिय त्रि० (नन्दित) આનન્દયુક્ત (૨) સમૃદ્ધિવાન્

नदिलखमण पु० (नन्दिलक्ष्मण) એ નામનો મગુસ્વામિનો એક શિષ્ય

नदिवद्धण पु० (नन्दिवर्धन) મહાવીર સ્વામીના મોટાભાઈનુ નામ

नंदिवद्धणा स्त्री० (नन्दिवर्धना) અંજનગિરિ પર્વતની ઉત્તરદિશાની પુષ્કરિણી વાવડીનુ નામ

नंदिसेण पु० (नन्दिसेन) જંબૂદ્વીપના એ રવત ક્ષેત્રમા ચાલુ અવસર્પિણીમા થયેલ ચોથા તીર્થંકર (૨) વિપાકસૂત્રનુ નંદિષેણ નામનુ છઠુ અધ્યયન

नदिसेणा स्त्री० (नन्दिसेना) પશ્ચિમ તરફના અંજનગિરિ પર્વતની પૂર્વ બાજુની પુષ્કરિણી વાવનુ નામ

नंदिस्सर पु० (नदीश्वर) નંદીશ્વર નામનો આઠમો દ્વીપ

नंदिस्सरवर. पु० (नन्दीश्वर) એ નામનો દ્વીપ અને સમુદ્ર

नंदी. पुं० स्त्री० (नन्दी) २९ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું ૧૧ મું સૂત્ર, નંદીનામે મૂળ સૂત્ર. (૨) લોભનો પર્યાયવાચક શબ્દ. (૩) ગન્ધાર ગ્રામની પહેલી મૂર્ચ્છના. (૪) આઠમા દ્વીપ અને સમુદ્રનું નામ. (૫) પોઠિયો; આખલો; સાંઢ. (૬) હર્ષ; આનંદ. (૭) મતિશ્રુત અવધિ મનઃપર્યવ અને કેવળ એ પાંચ જ્ઞાન.

नंदीचुन्नग. न० (नन्दिचूर्णक) હોઠ રંગવાનું એક ચૂર્ણ.

नंदीभाण. न० (नन्दिभाजन) પાત્ર વિશેષ.

नंदीमुयंग. पु० (नदीमृदंग) એક જાતનું મૃદંગ-માદલ.

नंदीमुह. पु० (नन्दीमुख) એક જાતનું પક્ષી.

नंदीसर. पुं० (नन्दीश्वर) એક દ્વીપનું નામ.

नंदीसरदीव. पुं० (नन्दीश्वरद्वीप) નંદીશ્વર નામનો આઠમો દ્વીપ.

नंदीसरवर. पु० (नन्दीश्वरवर) એ નામનો દ્વીપ.

नंदुत्तरा. स्री० (नन्दोत्तरा) પૂર્વ તરફના અંજનગિરિ પર્વતની પૂર્વબાજુની પુષ્કરિણી વાવનું નામ.

नंदोत्तरा. स्री० (नन्दोत्तरा) અંતગડસૂત્રના સાતમા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની નંદોત્તરા નામની રાણી.

नउल. पुं० (नकुल) નોળીયો.

नक्क. पु० (नासिका) નાક, ઘ્રાણેંદ્રિય.

नक्कच्छिन्न. त्रि० (नासिकाच्छिन्न) નાક છેદાયલો; નકટો.

नक्ख. पुं० (नख) નખ.

नक्खत्त. न० (नक्षत्र) જ્યોતિઃશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ૨૮ નક્ષત્ર.

नग. पुं० (नख) નખ.

नग पुं० (नग) પર્વત; પહાડ.

नगर. न० (नगर) નગર; શહેર.

नगरगुत्तिय. पुं० (नगरगुप्तिक) નગરની રક્ષા કરનાર કોટવાળ, ફોજદાર વિગેરે.

नगरी. स्री० (नगरी) નગરી; નગર.

नगिण } **नगि.** } त्रि० (नग्न) વસ્ત્ર રહિત; નાગો.

नग्ग न० (नाग्न्य) નગ્નપણું; નિરૂપાધિપણું.

नग्गभाव. पु० (नग्नभाव) નગ્નવૃત્તિ; સાધુવૃત્તિ.

नग्गोह. पु० (न्यग्रोध) વડનું ઝાડ.

नच्चण. न० (नर्तन) નાચવું; ગાનતાન કરવું.

नच्चणी. स्री० (नर्तकी) નાચ કરનારી; નટી.

नच्चिर त्रि० (नर्तनशील) નાચનાર.

नजुतंग पु० (नयुताङ्ग) ચોરાસી લાખ નજુતપરિમિત કાળવિભાગ.

नट्ट. न० (नाट्य) ૩૨ પ્રકારના નાટક પ્રયોગ, નૃત્યગાનાદિ. (૨) નાટ્યકળા. (૩) त्रि० નાટક કરનાર; નાટકીઆ.

नट्टग त्रि० (नर्तक) નાચ કરનાર.

नट्टमालग्र. पु० (नृत्तमालक) વૈતાઢ્યની ખંડપ્રપાત ગુફાનો અધિપતિ દેવતા.

नट्टय. त्रि० (नर्तक) નાચનાર.

नट्टसाला. स्री० (नाट्यशाला) નાટકશાળા.

नट्टिया. स्री० (नर्तकी) નાચ કરનાર સ્ત્રી.

नट्ठ. त्रि० (नष्ट) નષ્ટ થયેલ; નાશ પામેલ. (૨) દિવસના ત્રીશ મુહૂર્તમાંના સત્તરમા મુહૂર્તનું નામ.

नट्ठधंत पु० (नष्टधन) એ નામનું ૨૬ મુ મુહૂર્ત

नड. पु० (नट) નટ, નાટકીઆ.

नडिग्र. त्रि० ( ) વિડંબિત; ખેદ પમાડેલ

नण न० (ननु) શંકાસૂચક અવ્યય.

नत्तमाल. पु० (नक्तमाल) વૃક્ષ વિશેષ; ખજુરી.

नत्तु. पु० (नप्तृ) દોહિતો.

नत्तुम्रा स्री० (नप्तृका) પૌત્રી; દીકરાની કે દીકરીની દીકરી.

नत्तुई. स्त्री० (नप्तृका) જુઓ "નતુઆ" શબ્દ.

नत्थ. त्रि० (न्यस्त) રાખેલુ. (૨) છોડેલુ, તજેલુ.

नत्था. स्त्री० (नस्या) બળદ વગેરેને નાકમાં નાખેલ દોરડી, નાથ

नत्थि. अ० (नास्ति) નથી, છે નહિ.

नद. पु० (नद) શબ્દ, નાદ, ધ્વનિ

नदी. स्त्री० (नदी) નદી

नपु. न० (नपुंस) નપુસકવેદ

नपुंस. न० (नपुंस) નપુસક વેદ; જેમાં સ્ત્રી અને પુરૂષ બન્નેના લક્ષણ હોય તે

नपुंसक. } **नपुंसग** } न० (नपुंसक) નપુસક, નામર્દ

नपुंसगवयण न० (नपुंसकवचन) નપુસક વચન; નાન્યતરજાતિ વાચક પ્રત્યય.

नपुंसगवेदग पु० (नपुंसकवेदक) નપુસક વેદ, ત્રણ વેદમાંનો એક.

नपुंसगवेय. पु० (नपुंसकवेद) નપુસક વેદ, ત્રણ વેદમાંનો એક

नभ. न० (नभस्) આકાશ.

नमंसण न० (नमन) નમન કરવુ

नमंसणिज्ज त्रि० (नमस्य) નમસ્કાર કરવા યોગ્ય

नमंसिय. त्रि० (नमस्य) નમવા યોગ્ય.

नमि. पु० (नमि) મિથિલા નગરીનો રાજા. (૨) ચાલુ અવસર્પિણીના ૨૧ મા તીર્થંકરનુ નામ

नमिर. त्रि० (नम्र) નમ્ર, વિનયી

नमुक्कार पु० (नमस्कार) નમસ્કાર.

नमुक्कारसिया. स्त्री० (नमस्कारसीमा) નમસ્કાર ગણી પાળે નહી ત્યાં સુધી સવારના પહોરમા બે ઘડી સુધી ચઉવિહારના પચ્ચક્ખાણ કરવા તે

नमुदय. पुं० (नमुदक) એ નામનો એક આજીવિક મતનો ઉપાસક

नमो अ० (नमस्) નમસ્કાર હો

नमोक्कार. पुं०(नमस्कार) પ્રણામ; નમસ્કાર.

नमोक्कारपुन्न. न० (नमस्कारपुण्य) નમન કરવાથી થતુ પુણ્ય.

नय. त्रि० (नत) નમ્ર થયેલ; નત.

नय अ० (नच) નહિ.

नय पु० (नय) એક વસ્તુના અનેક ધર્મમાંથી એક ધર્મને મુખ્ય રાખી અન્યને ગૌણ રાખી વિચાર કરવો તે; જુદી જુદી અપેક્ષાએ પદાર્થને જોવાની અને સમજવાની દૃષ્ટિ. (૨) ન્યાય. (૩) શાસ્ત્ર. (૪) મત.

नयण. न० (नयन) નયન; આંખ. (૨) લઈ જવુ, દોરી જવું.

नयर. न० (नगर) નગર, કર વિનાનું ગામ.

नयरी. स्त्री० (नगरी) નગરી; શહેર.

नर. पु० (नर) મનુષ્ય; પુરૂષ. (૨) મનુષ્ય ગતિનામે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ.

नरक. पु० (नरक) નરક.

नरकंता स्त्री० (नरकान्ता) રમ્યક્વાસ ક્ષેત્રની પૂર્વ તરફ લવણ સમુદ્રમાં ભળતી એ નામની એક મોટી નદી.

नरग. पु० (नरक) નરક; નરકાવાસ.

नरगपालग. पुं० (नरकपालक) નારકીઓને કર્મનું ફળ આપનાર પરમાધામી.

नरदेव. पु० (नरदेव) ચક્રવર્તી.

नरय. पु० (नरक) નારકીઓનું નિવાસ સ્થાન; રત્નપ્રભા આદિ સાત નરક; પાતાળ લોક.

नरयविभत्ति. स्त्री० (नरकविभक्ति) સૂયગડાંગના પાંચમા અધ્યયનનું નામ.

नरवइ. } **नरवति.** } पु० (नरपति) નૃપતિ; રાજા.

नरवेअ. पु० (नरवेद) પુરૂષવેદ.

नराणुपुव्वी स्त्री० (नरानुपूर्वी) મનુષ્યની અનુપૂર્વી; નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જે જીવને બીજી ગતિમાંથી મનુષ્યની ગતિમાં સિધેસિધુ લઇ આવે.

नराहिव. पु० (नराधिप) નરોનો અધિપ, નૃપ, રાજા

नरिंद पु० (नरेन्द्र) નરેન્દ્ર, રાજા (૨) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

नरिंदकंत पु० (नरेन्द्रकान्त) એ નામનુ પાચમા દેવનોકનુ એક વિમાન

नरिंदुत्तरवडिंसग पु० (नरेन्द्रोत्तरावतंसक) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

नरेसर. पु० (नरेश्वर) નરેશ્વર, ચક્રવર્તી

नल. पु० (नल) તૃણ વિશેષ, નળ, બરૂ

नलकूबर. पु० (नलकूबर) વૈશ્રમણ દેવનો પુત્ર સમાન એક દેવ, અતિનાનિત્યવાન એક દેવ

नलिण पु० न० (नलिन) કમળ (૨) ૮૪ લાખ નલિનાગપરિમિત કાળવિભાગ (૩) એ નામનુ આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન

नलिणंग पु० (नलिनाङ्ग) ચોરાશી લાખ પઉમાગપરિમિત કાળ વિભાગ

नलिणगुम्म पु० (नलिनगुल्म) આઠમા દેવલોકનું એક વિમાન.

नलिणा स्त्री० (नलिना) નલિના નામની મહાવિદેહની એક વિજય (૨) જમ્બૂવૃક્ષના અગ્નિખુણાના વનખડની એક વાવડીનુ નામ

नलिणावई स्त्री० (नलिनावती) મહાવિદેહની એક વિજય

नलिणी स्त्री० (नलिनी) કમલિની

नलिन पु० (नलिन) નલિન રાજા કે જે આવતી ચોવીસીના પ્રથમ તીર્થંકર ભગવાનની પાસે દીક્ષા લેશે

नलिनगुम्म पु० (नलिनगुल्म) જુઓ "નલિનગુમ્મ" શબ્દ

नलिय न० (नलिन) એક જાતની વનસ્પતિ

नव. त्रि० (नव) નવની સંખ્યા

नव त्रि० (नव) નવુ, રૂપાળુ, નૂતન

नवग. न० (नवक) નવનો સમૂહ

नवणीय न० (नवनीत) માખણ

नवतय न० (नवतक) ઉનનુ વસ્ત્ર વિશેષ

नवनवइ स्त्री० (नवनवति) નવાણુ ૯૯ ની સખ્યા

नवनवमिया स्त्री० (नवनवमिका) ૮૧ દિવસોમા થતી ૪૦૫ દાતની એક ભિક્ષુ પડિમા-અભિગ્રહ વિશેષ

नवनीअ. न० (नवनीत) માખણ

नवनीया स्त्री० (नवनीता) ગુચ્છ જાતનુ એક ઝાડ

नवमल्लइ पु० (नवमल्लकिन्) નવ મલ્લવશના ચેડા રાજાના પક્ષના રાજા કે જે મહાવીરસ્વામીના પરમભક્ત હતા.

नवमा. स्त्री० (नवमी) નવમી, નોમ

नवमालिआ. स्त्री० (नवमालिका) નવમાલિકાની વેલ

नवमिया स्त्री० (नवमिका) પશ્ચિમ દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશાકુમારીમાની છઠ્ઠી. (૨) સૌધર્મેન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષી (૩) સત્પુરૂષેન્દ્રની બીજી અગ્રમહિષી

नवयत्र पु० (नवतक) ઉનનુ વસ્ત્ર વિશેષ.

नवर अ० ( ) વિશેષતાસૂચક અવ્યય.

नवरि. अ० ( ) કેવળ, માત્ર

नवलेच्छइ पु० (नवलेच्छकिन्) નવ લેચ્છકિ જાતિના રાજા

नवि अ० (नैव) નહીં, નિષેધસૂચક શબ્દ.

नविय त्रि० (नव) નૂતન, નવુ

नस्सर त्रि० (नश्वर) નાશ થનાર

नह न० (नभस्) આકાશ

नह पु० (नख) નખ

नहच्छेयणअ न० (नखच्छेदनक) નખનેરૂ ઘરાગ, નેરણી

नहर पु० (नखर) નખ

नहि. त्रि० (नखिन्) नख-नहोरवाणु જાનવર

नइ. श्र० (नैव) नहीं

नाश्र पु० (न्याय) सन्भार्ग, मुमुक्षुજનોનો આચાર (२) પદાર્થનુ સ્વરૂપ જણાવનાર ન્યાય-કાંટો (३) त्रि० યોગ્ય, ઉચિત (४) न० આવશ્યકસૂત્રનુ પર્યાયવાચક નામ

नाइ श्र० (नैव) नहीं, निषेधार्थक अव्यय

नाइ स्त्री० (ज्ञाति) ज्ञाति, कुटुंब

नाइश्र त्रि० (नादित) शब्द, अवाज (२) गीतादि

नाग पु० (नाग) सर्प (२) हाथी (३) नागकुमार, भवनपति देवतानी એક જાત (४) અનીયસાદિ ७ ભાઇનો પિતા, સુનસાનો પતિ. (५) ११ કરણમાનુ એક કરણ (६) અંજન પર્વતના સિદ્ધાયતનના ત્રીજા દ્વારનુ નામ. (७) નાગદ્વારના અધિપતિ દેવનુ નામ (८) એ નામનો એક છોડવો, નાગકેસર

नागकुमार पु० (नागकुमार) ભવનપતિ દેવતાની એક જાત

नागकुमारी स्त्री० (नागकुमारी) નાગકુમારની દેવી

नागदंत पु० (नागदन्त) હાથીના દાતના આકારવાળી ખીંતી

नागपरियावणिया. स्त्री० (नागपरियापनिका) ७२ સૂત્રમાનુ એક

नागपरियावलिया स्त्री० (नागपयावलिका) એ નામનુ એક કાલિકસૂત્ર

नागपव्वश्र. पु० (नागपर्वत) એ નામનો સીતોદા નદીને કિનારે આવેલો એક પર્વત

नागवाण पु० (नागवाण) એક જાતનુ બાણ, જે છુટ્યા પછી નાગની પેઠે મનુષ્યને પાશરૂપે વીંટાઇ શરીરમા પ્રવેશ કરે છે તે

नागमंडलपविभत्ति पु० (नागमण्डलप्रविभक्ति) નાગમંડળની વિશેષ રચનાયુક્ત નાટક.

नागमित्त पु० (नागमित्र) આર્ય મહાગિરિના શિષ્ય.

नागरपविभत्ति पु० (नागरप्रविभक्ति) નગર સબધી વિશેષ રચનાવાળુ નાટક.

नागरुक्ख. पु० (नगवृक्ष) મહોરગદેવની સભા આગળનુ વૃક્ષ (२) નાગકેશરનુ ઝાડ

नागलया. स्त्री० (नागलता) તાબુલની વેલ, નાગરવેલ.

नागवीहि. स्त्री० (नागवीथि) શુક્રગ્રહની ગતિ વિશેષ

नाडइज्ज. त्रि० (नाटकीय) નાટક સબધી (२) નાટકના પાત્ર.

नाडग } न० (नाटक) બત્રીશ પ્રકારના
नाडय. } નાટક (२) નાટ્યશાસ્ત્ર

नाडिया स्त्री० (नाडिका) २४ મિનિટ પ્રમાણકાળ, ઘડી

नाण. न० (ज्ञान) જ્ઞાન, સમજણ, બોધ

नाणंतराय पु० (ज्ञानान्तराय) જ્ઞાનમા અતરાય પાડવી, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાધવાનો એક હેતુ

नाणट्ठ त्रि० (नानार्थ) અનેક અર્થવાળુ

नाणत्त न० (नानात्व) વિવિધપણુ

नाणनिराहवणया स्त्री० (ज्ञाननिह्नव) જ્ઞાની જ્ઞાન આપનારનો ઉપકાર ન માનવો તે, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાધવાનો એક હેતુ

नाणपडिणीयया स्त्री० (ज्ञानप्रत्यनीकता) જ્ઞાનથી પ્રતિકૂળ વર્તવુ તે, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાધવાનો એક હેતુ

नाणप्पदोस पु० (ज्ञानप्रदोष) જ્ઞાન ઉપર દ્વેષ રાખવો તે, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાધવાનો એક હેતુ

नाणप्पवाय पु० (ज्ञानप्रवाद) જેમા જ્ઞાન વિષયક વિચાર છે તે પાચમો પૂર્વ

नाणप्पवायपुव्व पु० (ज्ञानप्रवादपूर्व) જ્ઞાનપ્રવાદ નામે ચઉદ પૂર્વમાનો એક પૂર્વ-શાસ્ત્ર.

नाणविसंवादणजोग पु० (ज्ञानविसंवादनयोग) જ્ઞાનયોગને વિપમભાવે પ્રવર્તાવવા તે, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધવાનો એક હેતુ

नाणवि त्रि० (ज्ञानवित्) જ્ઞાનવાન્ યથાર્થ પણે પદાર્થને જાણનાર

नाणा अ० (नाना) અનેકરૂપે, વિવિધપ્રકારે

नाणायार पु० (नानाचार) કાળે ભણવું, વિનયસહિત ભણવું વગેરે આઠ પ્રકારનો જ્ઞાનનો આચાર

नाणावरण न० (ज्ञानावरण) જ્ઞાનાવરણીય કર્મ

नाणावरणिज्ज न० (ज्ञानावरणीय) જ્ઞાનને ઢાંકનાર કર્મ

नाणि त्रि० (ज्ञानिन्) જ્ઞાનવાન્ જ્ઞાની

नाति स्त्री० (ज्ञाति) જાતિનો માણસ

नाभि पु० (नाभि) નાભિ, ડુંટી (૨) શ્રી ઋષભદેવના પિતા, નાભિરાજા (૩) પૈડાની નાભિ-તુંબ

नाम. न० (नामन्) નામ, અભિધાન, સંજ્ઞા (૨) આઠ કર્મોમાંનું છઠ્ઠું કર્મ (૩) કોમળ આમંત્રણરૂપ (૪) ગુણ હોય કે ન હોય છતાં અમુક ગુણદર્શક નામ પાડવું તે, નામનિક્ષેપ

नाम अ० (नामन्) નામે, નામવાળો (૨) સંભાવનાર્થમાં વપરાતું અવ્યય

नामकम्म न० (नामकर्मन्) નામકર્મ કર્મના આઠ પ્રકારમાંનો છઠ્ઠો પ્રકાર

नामकरण न० (नामकरण) એ નામનો એક સંસ્કાર કે જેમાં નામ પાડવાની ક્રિયા કરવામાં આવે છે.

नामधिज्ज } **नामधेज्ज** } **नामधेय** } न० (नामधेय) નામ નામની સ્થાપના

नामय. अ० (नमक) સંભાવનાના અર્થે વપરાતું અવ્યય

नामिय त्रि० (नमित) નમાવેલ.

नामुदय पु० (नामोदक) એ નામના એક અન્યતીર્થિ વિદ્વાન્ (૨) ગોશાળાનો એક શ્રાવક

नाय त्रि० (ज्ञात) જાણેલું, સમજાયેલ (૨) न० ઉદાહરણ દૃષ્ટાંત (૩) पु० મહાવીર સ્વામીનો વંશ જ્ઞાત નામનું કુળ. (૪) છઠ્ઠા અંગસૂત્રનું નામ (૫) કર્મનો નેતા, આત્મા (૬) જ્ઞાતિ, નાત

नायअ पु० (ज्ञातज) જ્ઞાતકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ મહાવીરસ્વામી (૨) त्रि० નાતનો જ્ઞાતિનો

नायकुल न० (ज्ञातकुल) એક પ્રખ્યાત ક્ષત્રિય કુળ (૨) પિતૃકુળ

नायग त्रि० (नायक) નાયક, સ્વામી

नायपुत्त पु० (ज्ञातपुत्र) જ્ઞાત નામે કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ શ્રી વર્ધમાનસ્વામી

नायसंड न० (ज्ञातखण्ड) મહાવીરસ્વામીએ જે વનમાં દીક્ષા લીધી તે વનનું નામ

नायाधम्मकहा स्त्री० (ज्ञाताधर्मकथा) જ્ઞાતા ધર્મકથા એ નામનું ધર્મકથારૂપ છઠ્ઠું અંગસૂત્ર

नायार पु० (ज्ञातृ) જાણનાર, આત્મા

नारंग. न० (नारङ्ग) નારંગીફળ

नारय. पु० (नारक) નરકનો જીવ

नारय. पु० (नारद) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૨૧ મા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ

नाराय पु० (नाराच) બાણ (૨) મર્કટબંધ એક જાતનું હાડનું બંધારણ

नारायण पु० (नारायण) લક્ષ્મણ અપર નામક નારાયણ નામના વાસુદેવ

नारायसंघयण न० (नाराचसंहनन) એક પ્રકારનું શરીરનું બંધારણ

नारिय त्रि० (अनार्य) મ્લેચ્છ, અનાર્ય.

नारी स्त्री० (नारी) નારી સ્ત્રી

नारीकंता स्त्री० (नारीकान्ता) રમ્યક્વાસ ક્ષેત્રની એક નદી, નીલવંત પર્વતના કે-

શરી દ્રહના ઉત્તર તોરણેથી નીકળી રમ્ય કાસ ક્ષેત્રમા વ્હેતી એક મહાનદી

नारीकूड. પુ० (नारीकूट) નીલવત પર્વતના નવકૂટમાનુ છઠ્ઠુ કૂટ-શિખર.

नाल પુ० (नाल) કમળનો દાડો (૨) પાણી જવાનો રસ્તો, પરનાળ

नालंदइज्ज ન० (नालंदीय) સૂયગડાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કધના સાતમા અધ્યયનનુ નામ

नालग. ન० (नालक) લસણની દાડની

नालिएर પુ० (नालिकेर) એ નામનો એક દ્વીપ (૨) નાળીએર

नालिएरी. સ્ત્રી० (नालिकेरी) નાળિએરનુ ઝાડ

नालिंदा. સ્ત્રી० (नालिन्दा) રાજગૃહીની એક ગેરી, નાનદા પાડો.

नालिया સ્ત્રી० (नालिका) માપવાનુ એક સાધન, ધનુષ્ય, ચાર હાથ પ્રમાણ માપ (૨) કાળ માપવાનુ એક સાધન, ઘડી (૩) શરીર કરતા ચાર આગળ વધારે લાબી લાકડી (૪) ઘૂતની સર્વ કળા (૫) વાસની નળી (૬) વનસ્પતિ વિશેષ

नाली સ્ત્રી० (नाडी) ઘટિકા, ઘડી

नावण ન० (स्नान) સ્નાન કરવુ તે

नावा સ્ત્રી० (नौ) નાવ, હોડી, નૌકા

नावापुड પુ० (नौपुट) નાવના આકારે કરેલ હથેળીનો આકાર, ખોબો

नावाबंध પુ० (नौबन्ध) હોડીની પેરે બધ દેવો-સાધવુ તે.

नाविअ. પુ० (नाविक) નાવ ચલાવનાર, ખલાસી.

नास પુ० (न्यास) થાપણ, નિક્ષેપ

नास પુ० (नाश) નાશ, વિનાશ

नासग ત્રિ० (नाशक) નાશ કરનાર.

नासण. ન० (नाशन) નાશ કરવો તે. (૨) પલાયન, નાશી જવુ તે

नासणा સ્ત્રી० (नाशन) વિનાશ

नासा સ્ત્રી० (नासा) નાસિકા, નાક

नासि ત્રિ० (नाशिन्) નાશવત

नासिका સ્ત્રી० (नासिका) નાસિકા, નાક

नासिय. ત્રિ० (नष्ट) નષ્ટ થયેલ

नासिया સ્ત્રી० (नासिका) નાક

नाह પુ० (नाथ) સ્વામી, માલિક, નાયક

नाहि સ્ત્રી० (नाभि) ડુટી

नाहिय. પુ० (नास्तिक) નાસ્તિક

नाहियवाद. પુ० (नास्तिकवाद) નાસ્તિકવાદ

नाहियवादि ત્રિ० (नास्तिकवादिन्) નાસ્તિક વાદિ, નાસ્તિક મતવાળો

निअंब પુ० (नितम्ब) પર્વતનો ઉપરનો ભાગ

निअट्टि. ન० (निवृत्ति) આઠમુ નિયટ્ટિબાદર ગુણસ્થાનક

निअम પુ० (नियम) નિશ્ચય, નક્કી

निअमिअ ત્રિ० (नियमित) નિર્માણ કરેલ, રચેલ

निअय. ત્રિ० (नियत) નિત્ય, શાશ્વત, સ્થિર

निअलिअ ત્રિ० (निगडित) બધનથી બાધેલ

निच्च. ત્રિ० (नित्य) નિત્ય, સ્થિર (૨) ન० દરરોજ, પ્રતિદિન.

निउण ત્રિ० (निपुण) ચતુર, પ્રવીણ, ડાહ્યો

निउत्त. ત્રિ० (नियुक्त) ગોઠવેલ, યોજેલ

निउय. પુ० (निगोद) નિગોદીઆ જીવનુ શરીર

निउरंब ન० (निकुरम्ब) સમૂહ, જથ્થો.

निओग. પુ० (नियोग) આજ્ઞા, હુકમ (૨) નિયમ (૩) વ્યાપાર

निओय પુ० (निगोद) અનંતકાય જીવ

निओयग પુ० (निगोदक) નિગોદીયા જીવનુ શરીર

निंदणया. } **निंदणा** } સ્ત્રી० (निन्दना) આત્માની સાક્ષિએ પોતાના દોષોની નિન્દા કરી પશ્ચાતાપ કરવો તે

निंदा. स्त्री० (निन्दा) निन्हा.

निंदुय. त्रि० (निंदुत) જન્મતાં મરેલ; મૃત જન્મેલ.

निंब. पुं० (निम्ब) લીંબડો.

निंबअ. पुं० (निम्बक) એ નામનો માણસ.

निंबकरय. पुं० (निम्बकरज) એ નામનું એક ઝાડ.

निकर पुं० (निकर) સમૂહ.

निकरण. न० } (निकरण) કોઇને પણ
निकरणया. स्त्री० } શારીરિક યા માનસિક દુઃખ ઉત્પન્ન કરવુ તે. (૨) કારણ.

निकरणा. स्त्री० (निकरण) નિર્ણય; નિશ્ચય.

निकस. पुं० (निकष) સોનુ ઘસવાની કસોટી.

निकसाअ. पुं० (निष्कषाय) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર ૧૩ મા તીર્થંકર.

निकाअ. पुं० (निकाय) સમૂહ; જથ્થો

निकाइय. त्रि० (निकाचित) નિર્યુક્તિ હેતુ ઉદાહરણાદિદ્વારા વ્યવસ્થાપિત કરેલ. (૨) અત્યંતગાઢ અધ્યવસાય વડે બાંધેલ કર્મ કે જે ફળરૂપે ભોગવ્યા વિના નાશ થાય નહિ તે.

निकाइया. स्त्री० (निकाचना) કર્મનો નિકાચનબંધ.

निकाम. न० (निकाम) અત્યન્ત; અતિશય. (૨) નિશ્ચય.

निकामचारि त्रि० (निकामचारिन्) આધાકર્માદિ નિમિત્તે અત્યન્ત ફરનાર.

निकायणा. स्त्री० (निकाचना) આઠમાનું કોઇપણ કરણ પ્રવર્તી ન શકે એવી અવસ્થામાં કર્મને સ્થાપવાં તે.

निकेय. न० (निकेत) આશ્રય; સ્થાન; ઉપાશ્રય.

निक्क. त्रि० ( ) નિર્મળ.

निक्कंकड. त्रि० (निष्कङ्कट) કંટક રહિત; નિર રહિત.

निक्कंखिय. त्रि० (निष्काङ्क्षित) આકાંક્ષા-અભિલાષા વિનાનું.

निक्कंटक. त्रि० (निष्कण्टक) અડચણ-વિઘ્નરહિત.

निक्कंप. त्रि० (निष्कम्प) અચળ; સ્થિર.

निक्कम्म. न० (निष्कर्मन्) કર્મરહિત-મોક્ષ.

निक्कम्मदंसि. त्रि० (निष्कर्मदर्शिन्) સર્વ કર્મરહિત-આત્માને જોનાર; આત્મજ્ઞ.

निक्कमण न० (निष्क्रमण) નીકળવું.

निक्कल त्रि० (निष्कल) કળાહીન.

निक्कसाय पुं० (निष्कषाय) જુઓ "निक-साय" શબ્દ.

निक्कारण न० (निष्कारण) કારણ વિના.

निक्किट्ठ. त्रि० (निःकृष्ट) અધમ; નીચ.

निक्किरिअ त्रि० (निष्क्रिय) ક્રિયારહિત; અક્રિય.

निक्किविया. स्त्री० (निष्कृपता) નિર્દયતા.

निक्खंत. त्रि० (निष्क्रान्त) નીકળેલ; બહાર આવેલ; સંસારથી ભાગેલ. દીક્ષિત થયેલ.

निक्खम. पुं० (निःक्रम) નીકળવું તે; દીક્ષા લેવી તે.

निक्खमण त्रि० (निष्क्रमण) ચાલી નીકળવુ; સસાર છોડી દીક્ષા લેવી.

निक्खमाभिसेअ. पुं० (निष्क्रमाभिषेक) દીક્ષામહોત્સવ

निक्खित्त त्रि० (निक्षिप्त) મુકેલ; નાખેલ. (૨) એષણાના દશ દોષમાનો ત્રીજો દોષ, જે સચિત્ત વસ્તુ ઉપર રાખેલી વસ્તુ લેવાથી લાગે છે.

निक्खित्तचरअ. पुं० (निक्षिप्तचरक) રાંધવાના વાસણમાંથી બહાર કાઢેલ હોય તેજ લેવું એવો અભિગ્રહ કરનાર.

निक्खित्तसत्थ. पुं० (निक्षिप्तशस्त्र) ઐરવત ક્ષેત્રમાં આવતી અવસર્પિણીમાં થયેલ બારમા તીર્થંકર.

निक्खिव पु० (निक्षेप) स्थापन करवुं, मूकवुं
निक्खिवण न० (निक्षेपण) मूकवुं फेंकवुं
निक्खुड पु० (निष्कुट) घरनी पासेनुं वन (२) गोख वगेरे स्थान (३) भरत आदि क्षेत्रनो एक विभाग, खंड
निक्खेव पु० (निक्षेप) थापण राखेलुं धन (२) निक्षेप, कर्मनिआनो निक्षेप करवो ते (३) शब्दार्थ व्यापार, नाम, स्थापना, द्रव्य अने भाव, ए चार प्रकारना निक्षेप (४) अनुयोगद्वार सूत्रनो बीजो भेद (५) मूकवुं ते
निक्खेवग्र पु० (निक्षेपक) निगमन, उपसंहार
निक्खेवण. न० } (निक्षेपण) मूकवुं
निक्खेवणया. स्त्री० } राखवुं
निक्खेवणा. स्त्री० (निक्षेपणा) स्थापन करवुं ते, राखवुं, मूकवुं ते.
निगम पु० (निगम) व्यापारीओनुं निवास स्थान (२) वैश्य व्यापारी
निगर पु० (निकर) समूह जथ्थो
निगरित त्रि० (निगरित) सज्ज करेल
निगरिय त्रि० (निगलित) शोधित, गाळीने शुद्ध करेल
निगाइग्र पु० (निकाचित) भोगव्या विना बीजी रीते छूटे नहीं तेवो मजबुत कर्म बन्ध
निगाम न० (निकाम) अत्यंत घणुं अतिशय, हद उपरांत.
निगिट्ठ त्रि० (निकृष्ट) अधम, नीच
निगिण. त्रि० (नग्न) नग्न, नागो
निगुंज पु० (निकुञ्ज) लतानो मांडवो
निगूढ त्रि० (निगूढ) गुप्त, नहीं देखाय तेवुं.
निगूहिय न० (निगूहित) ढांकेलुं छुपावेलुं
निगोय. पु० (निगोद) अनंतकाय जीव.
निगग्र. त्रि० (निर्गत) नीकळेल, दूर थयेल.
निग्गइ. पु० (निर्गति) ए नामना एक प्रत्येक बुद्ध के जेने आंबानी पलटायली दशा जोइ वैराग्य थयो हतो
निग्गंथ. पु० (निर्ग्रन्थ) परिग्रहनी अथवा राग द्वेषनी ग्रंथि-गांठ रहित साधु
निग्गंथ त्रि० (नैर्ग्रन्थ) निर्ग्रंथ संबंधी (धर्म, प्रवचन, वगेरे)
निग्गंथी स्त्री० (निर्ग्रन्थी) साध्वी आर्या
निग्गत त्रि० (निर्गत) नीकळेलुं, दूर थयेलुं
निग्गम पु० (निर्गम) नीकळवुं ते
निग्गमण न० (निर्गमन) नीकळवुं ते
निग्गमन न० (निगमन) उत्पत्ति
निग्गय त्रि० (निर्गत) जुओ 'निग्गत' शब्द
निग्गह. पु० (निग्रह) दंड, शिक्षा; दमन (२) पराजय वादीने युक्ति वगेरेथी पकडवो ते
निग्गहट्ठाण न० (निग्रहस्थान) एक प्रकारनुं वादिने पराजय करवानुं स्थान, वचन चातुरी.
निग्गुण त्रि० (निर्गुण) गुण विनानो, मूर्ख
निग्गुन्न त्रि० (नैर्गुण्य) गुणहीनता.
निग्गोह पु० (न्यग्रोध) निग्गोहपरिमंडळ संठाण (२) वडनुं झाड
निग्गोहमंडल न० (न्यग्रोधमण्डल) जेनो नाभि उपरनो भाग शास्त्रमां कहेला प्रमाण जेवुं होय ते, छ संठाणमांनुं एक
निग्घाडण न० (निर्घाटन) काढवुं बहार करवुं, बहिष्कार करवो ते
निग्घाय पु० (निर्घात) कर्मनो नाश. (२) गर्जनानो कडाको.
निग्घायण न० (निर्घातन) मारवुं, नाश करवो ते
निग्घिण त्रि० (निर्घृण) निर्दय, घातकी.
निग्घोस पु० (निर्घोष) अवाज, शब्द

निघंटु. पु० (निघटु) એ નામનો વૈદકનો ગ્રન્થ
निघस पु० (निकष) કસ, કસોટી
निचय पु० (निचय) સમૂહ, જથ્થો (૨) કર્મદલની રચના
निचिय. त्रि० (निचित) પુષ્ટ, મજબૂત; નિબિડ.
निच्च. त्रि० (नित्य) નિત્ય; સ્થિર, અવિનાશી. (૨) અ० નિરંતર, હમેશા, સદા
निच्चं. अ० (नित्यम्) નિત્ય, હમેશા
निच्चभत्तिय. पु० (नित्यभक्तिक) હમેશા એક વખત ખાનાર સાધુ
निच्चमंडिया. स्त्री० (नित्यमण्डिता) જમ્બૂસુદર્શનાનુ અપર નામ
निच्चल. त्रि० (निश्चल) સ્થિર, મજબૂત
निच्चालोग पु० (नित्यालोक) નિત્યાલોક નામનો ગ્રહ
निचिट्ठ त्रि० (निश्चेष्ट) ચેષ્ટારહિત
निच्चुज्जोय पु० (नित्योद्योत) એ નામનો ગ્રહ
निच्चेट्ठ. त्रि० (निश्चेष्ट) જુઓ "નિચ્ચિટ્ઠ" શબ્દ
निच्चोयग त्रि० (नित्योदक) જેમા હમેશ પાણી રહેલુ હોય તે, અગાધ જળવાળું
निच्छइअ त्रि० (नैश्चयिक) નિશ્ચયનયથી વાત કહેનાર, પરમાર્થ દષ્ટિવાળો
निच्छय. पु० (निश्चय) નિશ્ચય, દઢ વિચાર. (૨) નિશ્ચયનય
निच्छयनय पु० (निश्चयनय) નિશ્ચયનય, વસ્તુને પરમાર્થથી જોવાની દષ્ટિ
निच्छाया स्त्री० (निश्छाया) છાયા રહિત
निच्छिन्नग. त्रि० (निश्छिन्न) બીજાથી જુદુ કરેલ.
निच्छिन्नग. त्रि० (निस्तीर्ण) તરી પાર પામેલ
निच्छिद्द. त्रि० (निश्छिद्र) જેમા છિદ્ર ન હોય તે
निच्छिय त्रि० (निश्चित) નિશ્ચય કરેલ.
निच्छीर त्रि० (निःक्षीर) દૂધરહિત
निच्छुढ त्रि० ( ) કાઢી નાખેલુ (૨) વિખેરેલુ
निच्छुभ पु० (निच्छोभ) બહિષ્કાર કરવો.
निच्छुभण न० (निक्षोभण) સમુદાયમાથી દૂર કરવો; બહિષ્કાર કરવો
निच्छुय त्रि० (निच्छुत) સુખ સમાધિયુક્ત
निच्छूढ. न० (निष्ठ्यूत) થુકેલુ.
निच्छोडणा स्त्री० (निच्छोटना) હલકાઇ કરવી.
निच्छोडिअ. त्रि० (निच्छोटित) લુછી નાખેલું.
निज त्रि० (निज) પોતાનુ.
निजुत्त त्रि० (नियुक्त) બરાબર ગોઠવેલુ
निज्जरण न० (निर्जरण) ઝરવુ
निज्जरणा. स्त्री (निर्जरणा) કર્મની નિર્જરા
निज्जरा. स्त्री० (निर्जरा) એક દેશથી કર્મને દૂર કરવા તે, નવ તત્ત્વમાનુ સાતમુ તત્ત્વ
निज्जरिय. त्रि० (निर्जीर्ण) નિર્જરા કરેલ
निज्जवग पु० (निर्यापक) સંથારાનો નિર્વાહ કરાવનાર, સથારો કરેલો હોય તેને સદુપદેશથી દઢ કરનાર
निज्जवणा स्त्री० (निर्यापना) નિગમન રૂપે પ્રરૂપણા જેમ ધૂમ હોવાથી અગ્નિની સ્થાપના કરવી તે.
निज्जवय पु० (निर्यापक) સર્વ પાલન કરી શકે એવા પ્રકારે પ્રાયશ્ચિત આપનાર.
निज्जाण न० (निर्याण) રાજા વગેરેને નીકળવાનો માર્ગ (૨) કર્મથી છુટવું તે, સસારથી નીકળવુ તે
निज्जामय. } निज्जामग } त्रि० (निर्यामक) મુખ્ય ખલાસી (૨) સંથારો કરનારની પરિચર્યા—સેવા કરનાર સાધુ
निज्जावियार. त्रि० (निर्यापयितृ) નિર્વાહ કરનાર, પાર પાડનાર.
निज्जिअ त्रि० (निर्जित) દૂર કરેલ; નિર્જરેલ
निज्जिय. त्रि० (निर्जित) જીતેલ

निज्जीव पु० (निर्जीव) જીવ ન હોય તેની રીતે નિશ્ચેષ્ટ બની સુવેના જેવો દેખાવ કરવાની ક્રિયા

निज्जुत्ति स्त्री० (निर्युक्ति) સૂત્રના અર્થની વિશેષરૂપે યુક્તિ લગાડી ઘટના કરવી તે, નિક્ષેપ, ઉપોદ્ઘાત અને સૂત્રસ્પર્શિક એમ ત્રણ પ્રકારની નિર્યુક્તિ (૨) સૂત્રના અર્થની યુક્તિ દર્શાવનાર વાક્ય વા ગ્રંથ

निज्जूढ त्रि० (निर्यूढ) શાસ્ત્રમાંથી સારાંશ તારવી કાઢેલ (૨) અમનોજ્ઞ

निज्जूहण. न० (निर्यूहण) ગચ્છ બહાર મુકવું તે

निज्जूहणा. स्त्री० (निर्यूहणा) વિશેષ રચના. (૨) નક્કી કરવું

निज्जोग } पु० (निर्योग) ઉપકરણ (૨) **निज्जोय** } યોજવું તે

निज्झर. पु० (निर्झर) પાણિના ઝરણું, પ્રવાહ

निज्झाइ त्रि० (निध्यायिन्) વારંવાર જોવાની ટેવવાળુ

निज्झाइत्तार. त्रि० (निध्यातृ) ધ્યાન કરનાર, એકાગ્રપણે ચિંતવન કરનાર

निज्झोसइत्तार त्रि० (निर्झोषयितृ) કર્મનો ક્ષય કરનાર

निट्ठविअ त्रि० (निष्ठापित) દૂર કરેલ, ક્ષય કરેલ .

निट्ठा स्त्री० (निष्ठा) ભક્તિ (२) सिद्धि, સમાપ્તિ (૩) નિશ્ચયકારી ભાષા

निट्ठाण. न० (निष्ठान) દહિ વગેરે ખાદ્ય વસ્તુ

निट्ठाण त्रि० (निःस्थान) સ્થાનરહિત

निट्ठाभासि त्रि० (निष्ठाभाषिन्) નિશ્ચયકારી વચન બોલનાર

निट्ठिक त्रि० (नैष्ठिक) ધર્મની પરાકાષ્ઠાયુક્ત

निट्ठिय त्रि० (निष्ठित) નિષ્ઠા પામેલ, સમાપ્ત કરેલ. (૨) સિદ્ધ કરેલ નિપજાવેલ (૩) સારી રીતે ગ્રંથેલું

निट्ठीवण न० (निष्ठीवन) થુંકવું

निट्ठुर. त्रि० (निष्ठुर) ધીઠાઈ કરનાર, ક્રૂર

निडाल न० (ललाट) ભાલ, કપાળ.

णिराण. त्रि० (निम्न) નીચું, ગંભીર, ઊંડું.

निराहग } पु० (निह्नव) જૈન દર્શનથી **निराहय** } અધિક અથવા વિપરીત **निराहव.** } કહેનાર, સત્ય વાતને છુપાવનાર, નિહ્નવ

नितिक त्रि० (नैत्यिक) નિત્યનું, રોજનું

नित्त न० (नेत्र) નેત્ર, આંખ

नित्तुस त्रि० (निस्तुप) નિર્મળ, ફોતરા વિનાનું

नितेज } त्रि० (निस्तेजस्) તેજ વિનાનું **नितेय** } ઝાંખુ

नित्थारणा. स्त्री० (निस्तारणा) ધારેલ કામને પાર પાડવું તે

नित्थारिय त्रि० (निस्तारित) કાઢેલ, બહાર કરેલ

निदंसण न० (निदर्शन) ઉદાહરણ, દૃષ્ટાંત.

निदंसिअ त्रि० (निदर्शित) દેખાડેલું, બતાવેલું

निदरिसण. न० (निदर्शन) દાખલો, દૃષ્ટાંત

निदा स्त्री० (निदा) સમજણપૂર્વક વેદના વેદવી તે

निदाण न० (निदान) કારણ, મૂળ.

निदाह पु० (निदाघ) ઉનાળો

निद्दय त्रि० (निर्दय) દયા વિનાનો.

निद्दा स्त्री० (निद्रा) નિદ્રા, ઉંઘ (૨) દર્શનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ

निद्दानिद्दा स्त्री० (निद्रानिद्रा) ગાઢ નિદ્રા, દર્શનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ

निद्दारित त्रि० (निर्दारित) ફાડેલ, વિદારેલ.

निद्दिट्ठ त्रि० (निर्दिष्ट) કહેલું; બતાવેલું. (૨) પુ० પહેલી નરકનો મેરૂથી દક્ષિણ તરફનો એક નરકવાસો

निद्दुक्ख त्रि० (निर्दुःख) દુઃખરહિત.

निद्देस पुं० (निर्देश) निर्देश, आज्ञा (२) બતાવવું
निद्देसवत्ति त्रि० (निर्देशवर्तिन्) આજ્ઞાકારી, તાબેદાર
निद्दोस त्रि० (निर्दोष) દોષરહિત, શુદ્ધ, નિર્મળ
निद्ध. त्रि० (स्निग्ध) ચિકણું, ચિકાશવાળું (२) पुं० સ્નેહ, ચિકાશ
निद्धंत. त्रि० (निर्मात) અગ્નિમાં નાખી શોધેલ
निद्धमण पुं० (निर्धमन) ગરનાળું, ખાળ મોરી
निद्धया स्त्री० (स्निग्धता) સ્નિગ્ધતા, ચીકાશ
निद्धूम त्रि० (निर्धूम) ધુમાડા વગરનું
निद्धूय त्रि० (निर्धूत) દૂર કરેલ
निद्धोय त्रि० (निर्धौत) વાઇ નાખેલ
निधण. न० (निधन) મૃત્યુ અવસાન
निधत्त न० (निधत्त) ઉદ્વર્તન અને અપ વર્તન સિવાય કાઇ કરણથી ફેરફાર ન થાય એવી રીતે કર્મને બાંધવું તે કર્મના બંધનો એક પ્રકાર
निनाद पुं० (निनाद) શબ્દ
निन्न त्रि० (निम्न) નીચું
निन्नगा स्त्री० (निम्नगा) નદી
निन्नय पुं० (निर्णय) નિર્ણય, નિશ્ચય ... અભાવ
निन्नया स्त्री० (निम्नगा) નદી
निन्हवण न० (निह्नव) ગોપવવું છુપાવવું
निपच्चक्खाण त्रि० (निष्प्रत्याख्यान) જેને કોઇ જાતનું પચ્ચક્ખાણ-ત્યાગ નથી તે
निपानिणी. स्त्री० (निपानिनी) સન્મુખ પડતી
निपुण त्रि० (निपुण) ચતુર निपुण
निपूर पुं० (निपूर) નદીના પાણીનો જોસ ...

निप्पंक. त्रि० (निष्पङ्क) કાદવ કે ડાઘ વિનાનું શુદ્ધ
निप्पकंप त्रि० (निष्प्रकम्प) નિશ્ચળ, સ્થિર
निप्पगल. त्रि० (निष्प्रगल) બીલકુલ ન ટપકે તેવું
निप्पचक्खाण (निष्प्रत्याख्यान) પ્રત્યાખ્યાનથી રહિત.
निप्पचवाय त्रि० (निष्प्रत्यवाय) વિઘ્ન રહિત
निप्पट्ट त्रि० (निष्पृष्ट) જેમાં ફરી પુછવાનું ન રહે તેવું, અતિસ્પષ્ટ
निप्पडिकम्म त्रि० (निष्प्रतिकर्मन्) પ્રતિકર્મ-શ્રમાણ-સારવાર-ચિકિત્સા વિનાનું
निप्पडियार. त्रि० (निष्प्रतिकार) પ્રતિકાર-ઉપાય રહિત.
निप्पडिवयण त्रि० (निष्प्रतिवचन) જે ઉત્તર ન આપી શકે તે.
निप्पत्ति. स्त्री० (निष्पत्ति) સિદ્ધિ
निप्पन्न. त्रि० (निष्पन्न) તૈયાર થએલું બનાવેલું.
निप्परिग्गह त्रि० (निष्परिग्रह) પરિગ્રહ રહિત
निप्पाण त्रि० (निष्प्राण) પ્રાણથી રહિત, મરેલ
निप्पाव न० (निष्पाव) ધાન્ય વિશેષ, ચોળા
निप्पाविय त्रि० (निष्पादित) તૈયાર કરેલું
निप्पिट्ठ. त्रि० (निष्पिष्ट) સારી રીતે વાટેલું
निप्पिवास त्रि० (निष्पिपास) પિપાસા-તૃષ્ણા રહિત, નિષ્કામ, નિસ્પૃહી
निप्पिह त्रि० (निस्पृह) નિસ્પૃહ, સ્પૃહા રહિત
निप्पुलाअ पुं० (निष्पुलाक) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૧૪મા તીર્થંકરનું નામ
निप्फंद त्रि० (निष्पन्द) સ્પંદના ફરકવા વિનાનો હલનચલનાદિ ક્રિયારહિત
निप्फण्ण त्रि० (निष्पन्न) ઉત્પન્ન થએલ
निप्फत्ति स्त्री० (निष्पत्ति) ઉત્પત્તિ

निप्फन्न त्रि० (निष्पन्न) તૈયાર થયેલ

निप्फाइय. त्रि० (निष्पादित) ઉત્પન્ન કરેલ

निप्फायग त्रि० (निष्पादक) બનાવનાર, ઉત્પન્ન કરનાર

निप्फाव पु० (निष्पाव) ધાન્ય વિશેષ, વાલ (૨) માસાના ત્રીજા ભાગ જેવડો એક તોલ

निप्फेडण. न० (निष्फोटन) હેરાનગતિ

निबंध पु० (निबन्ध) નિશ્ચય (૨) આગ્રહ

निबद्ध त्रि० (निबद्ध) બાંધેલું, રચેલું, ગોઠવેલું

निब्बंध. पु० (निबन्ध) આગ્રહ

निब्बुड्ड. त्रि० (निर्ब्रुडित) પાણીમાં ડુબેલ

निब्भच्छणा. स्त्री० (निर्भर्त्सना) ડરામણી, તિરસ્કાર

निब्भंजण न० (निर्भञ्जन) પુરી પકવાન વગેરે તળી લીધા પછી અવશેષ રહેલ બળેલ ઘી, દગ્ધ ઘૃત

निब्भच्छण न० (निर्भर्त्सन) તિરસ્કાર કરવો, ડરાવવું

निब्भय. त्रि० (निर्भय) ભયરહિત, ભયવિનાનું

निब्भर. त्रि० (निर्भर) વ્યાપ્ત.

निभ त्रि० (निभ) સમાન, તુલ્ય, બરાબર

निमंतण. न० (निमन्त्रण) } નિમંત્રણ,
निमंतणा. स्त्री० (निमन्त्रणा) } આમંત્રણ, નોતરું

निमंतिअ त्रि० (निमन्त्रित) નિમંત્રણ દીધેલ, નોતરેલ.

निमग्ग त्रि० (निमग्न) ડુબેલ

निमग्गजला स्त्री० (निमग्नजला) તિમિસ ગુફાને મધ્યભાગે આવેલી એક નદી કે જેના પાણીમાં કલેવર વગેરે પડતી વસ્તુ ડુબી જાય છે

निमज्जग. त्रि० (निमज्जक) સ્નાન કરતા પાણીમાં ડુબકી મારી થોડો વખત પડ્યા રહેનાર તાપસ, તાપસની એક જાત

निमित्त. न० (निमित्त) કારણ, હેતુ (૨) શુભાશુભસૂચક નિમિત્તશાસ્ત્ર, શુકન આદિ ચિહ્નથી શુભાશુભ ફળની કલ્પના

निमित्तपिंड. पु० (निमित्तपिण्ड) નિમિત્ત ભાખીને ભિક્ષા લેવામાં આવે તે

निमित्तवादि. त्रि० (निमित्तवादिन्) સૃષ્ટિના નિમિત્તરૂપે ઇશ્વરને માનનાર

निमित्तिअ पु० (नैमित्तिक) નિમિત્ત શાસ્ત્રથી ભૂત ભવિષ્ય જાણનાર.

निमिस. न० (निमिष) આંખનો પલકારો

निमीलिय *त्रि० (निमीलित)* આંખ બંધ કરેલ, આંખ મીંચેલ

निम्मंस त्रि० (निर्मांस) માંસ રહિત; દુબળું.

निम्मगामिणी स्त्री० (निम्नगामिनी) नदी

निम्मच्छिय. त्रि० (निर्मक्षिक) માખી ન હોય તેવું એકાન્ત સ્થાન

निम्मद्दग त्रि० (निर्मर्दक) મર્દન કરનાર.

निम्मद्दव. त्रि० (निर्मार्दव) મૃદુપણાથી રહિત કઠણ

निम्मम त्रि० (निर्मम) મમતા-આસક્તિ રહિત (૨) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૧૫ મા તીર્થંકરનું નામ

निम्मल त्रि० (निर्मल) મળરહિત, શુદ્ધ (૨) પાંચમા દેવલોકમાંનો નિર્મળ નામનો એક પાથડો

निम्मल्ल न० (निर्माल्य) દેવપૂજનમાં અર્પણ કરેલ પુષ્પાદિ

निम्मवइत्तार त्रि० (निर्मापयितृ) બનાવનાર, ધાન્ય આદિ નીપજાવનાર

निम्मवण. न० (निर्मापन) બનાવવું, નિપજાવવું

निम्मविय. त्रि० (निर्मापित) બનાવેલ

निम्महिय त्रि०.(निर्मथित) મન્થન કરેલ

निम्मा. स्त्री० (   ) વડી ઉપરનો ભાગ.

निम्माअ. त्रि० (निर्माय) માયા-કપટ રહિત

निम्माण पु० (निर्माण) એ નામની એક કર્મપ્રકૃતિ જેના ઉદયથી શરીરમાં પોતપોતાની જાતિના અનુસાર અંગ-પ્રત્યંગોની બનાવટ થતી જાય છે

निम्मात } त्रि० (निर्मात) બનાવેલ (२) **निम्माय** } નિષ્ણાત, નિપુણ

निम्मिय त्रि० (निर्मित) બનાવેલું, રચેલું

निम्मेर त्रि० (निर्मर्याद) મર્યાદા વિનાનું

निम्मेलित. त्रि० (निर्मिलित) પેટથી બહાર કાઢેલ

निम्मोय. न० (निर्मोक) સર્પની કાંચળી.

निम्मोयणी स्त्री० (निर्मोचनी) સર્પની કાંચળી

निय. त्रि० (नीच) હલકું નીચ

निय. त्रि० (निज) પોતાનું આત્મીય

नियइ. स्त्री० (निकृति-नियति) માયા કપટ (२) ભાવી, દૈવની ઈચ્છા

नियइपव्वय पु० (नियतिपर्वत) સુર્યાભ વિમાનના વનખંડમાંનો એક પર્વત કે જ્યાં દેવના નિત્ય મૂળરૂપે તેમજ વૈક્રિય શરીરે ક્રીડા કરે છે

नियंटिय त्रि० (नियन्त्रित) પચ્ચખ્ખાણના દશ પ્રકારમાંનો એક. નિયત સમયે કરવાનું તપ કારણસર ન બનતા કાલાન્તરે કરવાની પ્રતિજ્ઞા લેવી તે

नियंटियपच्चक्खाण न० (नियन्त्रितप्रत्याख्यान) જુઓ ઉપલો શબ્દ

नियंठ. पु० (निर्ग्रन्थ) પરિગ્રહ ન રાખનાર સાધુ

नियंठीपुत्त पु० (निर्ग्रन्थीपुत्र) મહાવીર સ્વામીનો એક શિષ્ય

नियंतिय त्रि० (नियन्त्रित) સ્વાધીન કરેલ નિયમમાં રાખેલ

नियंब त्रि० (नितम्ब) પર્વતનું શિખર

नियंसण न० (निवसन) પહેરવાનું વસ્ત્ર.

नियंसणी स्त्री० (निवसनी) આર્યાને કેડથી નાડી અર્ધ જાંઘ સુધી પહેરવાનું વસ્ત્ર

नियट्टि स्त्री० (निवृत्ति) નિયટ્ટિ બાદર નામે આઠમું ગુણસ્થાનક.

नियड्ड न० (निकट) સમીપ, પાસે, નજીક.

नियड्ड पु० (निगड) નિગડ, હાથકડી

नियडि. स्त्री० (निकृति) ગૂઢ કપટ, છળ, માયા

नियड्डिय त्रि० (निगडित) બાંધેલું, જકડેલું

नियडिल्ल. त्रि० (निकृतिमत्) કપટી, છળ કરનાર

नियडिल्लया. स्त्री० (निकृति) માયા, છળ

नियति स्त्री० (निकृति) કપટ

नियतिभार. पु० (निवृतिभार) નિવૃત્તિભાર

नियत्त त्रि० (निवृत्त) નિવૃત્તિ પામેલ

नियत्तण न० (निवर्तन) નિવર્તન, અટકાવવું (२) જમીનનું એક માપ-ભરપ

नियत्तणिय त्रि० (निवर्तनिक) નિવર્તન-જમીન માપવાનું એક પ્રાચીન સાધન, તત્પરિમિત નિવર્તન પ્રમાણે.

नियत्ति. स्त्री० (निवृत्ति) નિવૃત્તિ, નિવૃત્ત થવું, પાછા વળવું

नियत्तिय. त्रि० (निवृत्त) નિવૃત્તિ પામેલ

नियत्थ त्रि० (न्यस्त) ઓઢેલું, મૂકેલું

नियत्थ त्रि० (निवसित) પહેરેલું, ઓઢેલ

नियम पु० (नियम) વ્રત, તપશ્ચર્યાદિ નિયમ, ટેક, અભિગ્રહ. (२) અવશ્યપણું; વ્યાપ્તિ (३) નિયમ, કાનૂન

नियमण न० (नियमन) ગોઠવણ, વ્યવસ્થા

नियय त्रि० (नियत) નિયમબદ્ધ (२) કાયમનું, શાશ્વત, હમેશનું (३) નિશ્ચિત. પાકો કરેલ

नियर पु० (निकर) સમૂહ

नियल पु० (निगड) બેડી જંજીર, પગે બાંધવાની સાંકળ

नियल्ल पु० (निगल) એ નામનો ગ્રહ

नियल्लिय त्रि० (निगलित) ધારણ કરેલ

निया स्त्री० (निदा) જાણીબુઝીને કરવામાં આવતી હિંસા

नियाइग्ग त्रि० (नियाचन) મજબૂત, દઢ
नियाग न० (नित्यक) જે આમંત્રણ કરે ત્યાંથી ભિક્ષા લેવી તે નિત્યપિંડ
नियाग पु० (नियाग) મોક્ષ મુક્તિ
नियाण न० (निदान) કારણ, હેતુ (२) તપના ફળની અગાઉથી માગણી કરવી તે, નિયાણુ, ત્રણ શલ્યમાનુ એક
नियाणमरण न० (निदानमरण) ભોગ વગેરેની માગણી કરી મૃત્યુ પામવુ તે
नियाणसल्ल न० (निदानशल्य) ઇન્દ્રાદિકની પદવીને માટે સકામ તપ કરવું તે, આત્માના નિર્ગ્રંથમાર્ગમા શલ્ય-વિઘ્ન
नियाय. पु० (नियाग) મોક્ષમાર્ગ.
नियुद्ध न० (नियुद्ध) મ્હોટુ યુદ્ધ કરવાની કળા
नियोग पु० (नियोग) નિયોગ, અવશ્યભાવ, નક્કી
निरइ पु० (निर्ऋति) મૂળનક્ષત્રનો સ્વામી
निरइयार. त्रि० (निरतिचार) અતિચાર-દોષ રહિત. (नताद्दि)
निरओवग त्रि० (निरयोपग) નરકાદિ દુર્ગતિમા ફરનાર
निरंकुस त्रि० (निरङ्कुश) નિરકુશ, સ્વતન્ત્ર, સ્વચ્છંદી
निरंगण त्रि० (निरङ्गण) રાગરાગરહિત સ્વચ્છ શુદ્ધ
निरंगणया. स्त्री० (निरङ्गणता) રાગદ્વેષનો અભાવ
निरंजण } त्रि० (निरञ्जन) અંજન-કાળ રહિત, રાગદ્વેષ રહિત
निरंजन }
निरंतर न० (निरन्तर) હમેશ પ્રતિક્ષણ
निरंतरिय त्रि० (निरन्तरित) સાંધ કે ફાટ વિનાનુ
निरंभा स्त्री० (निरम्भा) વૈરોચનેન્દ્રની ચતુર્થી અગ્રમહિષી.
निरक्कय } त्रि० (निराकृत) દૂર કરેલ, ત્યાગેલ
निरक्किय. }
निरट्ठ त्रि० (निरर्थ) અર્થ-પ્રયોજન વિનાનુ, નિરર્થક
निरट्ठग त्रि० (निरर्थक) અર્થ વિનાનુ નકામુ
निरणुकंप त्रि० (निरनुकम्प) દયા વિનાનુ, નિર્દય, ક્રૂર મનનુ
निरणुताबि त्रि० (निरनुतापिन्) પશ્ચાત્તાપ ન કરનાર
निरतियार त्रि० (निरतिचार) શંકા કાંક્ષાદિ અતિચાર દોષ રહિત.
निरतिसअ त्रि० (निरतिशय) કેવલજ્ઞાનાદિના અતિશય રહિત
निरत्थय. त्रि० (निरर्थक) અર્થ વિનાનુ નકામુ
निरभिस्संग त्रि० (निरभिष्वङ्ग) નિસ્પૃહ ઇચ્છા વિનાનો.
निरय त्रि० (नीरजस्) રજ વિનાનુ
निरय त्रि० (निरत) કાર્યમા તત્પર (२) पु० પાચમા દેવલોકનો નિરત નામનો પાથડો.
निरय पु० (निरय) નરક.
निरयगइ स्त्री० (निरयगति) નરકની ગતિ
निरयवाल पु० (निरयपाल) નરકને પાળનાર, પરમાધામી દેવ
निरयविभत्ति स्त्री० (निरयविभक्ति) એ નામનુ સૂયગડાગસૂત્રનુ પાચમુ અધ્યયન
निरयाणुपुव्वी स्त्री० (निरयानुपूर्वी) નરકાનુપૂર્વી નામે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ
निरयावलिया स्त्री० (निरयावलिका) એ નામનુ એક કાલિકસૂત્ર
निरयावास. पु० (निरयावास) નરકનો નિવાસ, નરકાવાસ
निरवकंख त्रि० (निरवकाङ्क्ष) આકાંક્ષા ઇચ્છા વિનાનુ, નિસ્પૃહ
निरवचय त्रि० (निरपचय) હાનીથી રહિત
निरवज्ज. त्रि० (निरवद्य) નિરવદ્ય, નિર્દોષ.

निरवयक्ख त्रि० (निरपेक्ष) આકાંક્ષાથી રહિત

निरवसेस त्रि० (निरवशेष) સઘળું, સંપૂર્ણ

निरवाय त्रि० (निरपाय) દોષરહિત, વિઘ્ન વિનાનું

निरविक्ख. } **निरवेक्ख.** } त्रि० (निरपेक्ष) કોઈ પણ જાતની અપેક્ષા વિનાનો

निरवेक्खया. स्त्री० (निरपेक्षता) નિઃસ્પૃહા, ઇચ્છા નહિ તે

निरसण न० (निरशन) ભોજનનો અભાવ

निरस्साय त्रि० (निरास्वाद) સ્વાદ વિનાનું, મોળું, ફીકું.

निरहंकार त्रि० (निरहङ्कार) અહંકાર રહિત, નિરભિમાની

निरहिगरण. त्रि० (निरधिकरण) મ્હોટા આરંભ વિનાનું.

निराउअ. त्रि० (निरायुष्) આયુષ્ય વિનાનું, આયુષ્ય કર્મનો ક્ષય કરેલ

निरागरण. पु० (निराकरण) ખુલાસો, નિરાકરણ

निरागार त्रि० (निराकार) આકાર રહિત

निरातंक. त्रि० (निरातङ्क) નીરોગી

निरामगंध. त्रि० (निरामगन्ध) આમગન્ધ-મૂલોત્તર ગુણની ખંડના દોષથી રહિત

निरामय. त्रि० (निरामय) રોગ-પીડાથી રહિત

निरामिस त्रि० (निरामिष) વિષયરૂપ આમિષથી રહિત, વિષય સમ્બન્ધથી નિવૃત્ત થયેલ.

निरायंक त्रि० (निरातङ्क) રોગ વિનાનું, નીરોગી.

निरायव त्रि० (निरातप) તડકાથી રહિત

निरारंभ. त्रि० (निरारम्भ) આરંભ-પાપક્રિયા ન કરનાર

निरालंबण न० (निरालम्बन) આલોક અને પરલોકની આશંસાથી રહિત, નિષ્કામ (૨) આલમ્બન-આધાર વિનાનું

निरालय. त्रि० (निरालय) ઘર વિનાનો, રહેઠાણની જરૂર વિનાનો

निरालोय त्रि० (निरालोक) પ્રકાશથી રહિત

निरावकंखि. त्रि० (निरावकाङ्क्षिन्) આશા-વાંછાથી રહિત, નિસ્પૃહ.

निरावरण. त्रि० (निरावरण) આવરણ-કર્મ રહિત, ઉઘાડું, ખુલ્લું

निरास. त्रि० (निराश) આશાથી રહિત

निरासंस त्रि० (निराशंस) આલોક અને પરલોકની આશંસા-ઇચ્છા રહિત

निरासव त्रि० (निराश्रव) આશ્રવ વિનાનું, પાપરહિત

निरिंधण. त्रि० (निरिंधन) ઇન્ધન રહિત

निरिक्खण (निरीक्षण) પડિલેહવું, જોવું-તપાસવું તે

निरिक्खिअ. त्रि० (निरीक्षित) જોયેલું, તપાસેલું.

निरिया स्त्री० (निरिका) કન્દવિશેષ.

निरुअ त्रि० (नीरुज्) રોગ વિનાનું

निरुइ स्त्री० (निर्ऋति) મૂળ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા

निरुंभण. न० (निरुन्धन) રોકવું અટકાવવું તે

निरुद्धार. त्रि० (निरुद्धार) જેનો પુરીષોત્સર્ગ-મળ ત્યાગ કરવાનો માર્ગ બંધ હોય તે.

निरुच्छाह त्रि० (निरुत्साह) ઉત્સાહથી રહિત

निरुज त्रि० (नीरुज्) રોગ વિનાનું

निरुजसिह. पु० (नीरुजशिख) આઠ ઉપવાસ અને પારણે આયંબિલરૂપ તપનો એક પ્રકાર

निरुट्ठाइ त्रि० (निरुत्थायिन्) વારંવાર ઉઠબેસ ન કરનાર

निरुत्त न० (निरुक्त) નિરુક્તશાસ્ત્ર; શબ્દની વ્યુત્પત્તિ દર્શાવનાર શાસ્ત્ર.

निरुत्ति स्त्री० (निरुक्ति) વ્યુત્પત્તિ, વિગ્રહ

निरुत्तिअ त्रि० (निरुक्त) વ્યુત્પત્તિથી બનેલું

निरुद्ध. त्रि० (निरुद्ध) આચ્છાદિત કરેલ (૨) ટુંકું; સ્વલ્પ. (૩) જળચર જીવ વિશેષ

निरुवहअ. त्रि० (निरुपहत) રોગાદિથી હણાયેલ નહીં

निरुवकंखि. त्रि० (निरुपकाङ्क्षिन्) આકાંક્ષા રહિત.

निरुवक्कम त्रि० (निरुपक्रम) ઉપક્રમ રહિત

निरुवक्किट्ठ. त्रि० (निरुपक्लिष्ट) રોગાદિથી રહિત.

निरुवगारि त्रि० (निरुपकारिन्) ઉપકાર ન કરનાર

निरुवच्चय. त्रि० (निरुपचय) ઉપચય-વૃદ્ધિ રહિત

निरुवचरित त्रि० (निरुपचरित) કલ્પનામાં ન આવે તેવું, ઉપચાર રહિત.

निरुवट्ठाण. त्रि० (निरुपस्थान) સર્વજ્ઞ પ્રણીત સદાચાર-અનુષ્ઠાન રહિત

निरुवम. त्रि० (निरुपम) અતિ સુંદર, અનુપમ.

निरुवलेव. त्रि० (निरुपलेप) નિર્લેપ, લેપ રહિત.

निरुवसग्ग त्रि० (निरुपसर्ग) ઉપસર્ગ રહિત; નિરૂપદ્રવ

निरुवहय त्रि० (निरुपहत) ઉપદ્રવ રોગરહિત

निरुविअ त्रि० (निरूपित) નિરૂપણ કરેલ.

निरेअ त्रि० (निरेज) કંપ-ગભરામણ રહિત

निरेयण न० (निरेजन) કંપનો અભાવ, નિશ્ચલપણું.

निरोयअ. त्रि० (नीरोगक) રોગ રહિત, નીરોગી

निरोव पुं० ( ) આજ્ઞા, હુકમ

निरोह. पु० (निरोध) અટકાવ, રોકાણ. (૨) તાપ, ગરમી. (૩) અશેષ કર્મનો ક્ષય

निलय. पु० (निलय) ઘર.

निलाड न० (ललाट) કપાળ

निल्लंछण न० (निर्लाञ्छन) ગોધવા પાડા વગેરે સમારવા તે.

निल्लज्ज त्रि० (निर्लज्ज) લજ્જાહીન.

निल्लालिय त्रि० (निर्लालित) લપ લપ કરતું બહાર નીકળેલ.

निल्लेव त्रि० (निर्लेप) લેપથી રહિત.

निल्लेवण न० (निर्लेपन) લેપન ન કરવું તે.

निल्लेवा स्त्री० (निर्लेपिका) જેનો લેપ ન લાગે એવા વાલ ચણા વગેરે લેવા તે, ગોચરીનો એક પ્રકાર

निव पु० (नृप) નૃપ; રાજા.

निवइ पु० (नृपति) રાજા.

निवट्टिय त्रि० (निर्वर्तित) નીપજેલ, તૈયાર થયેલ

निवडण. न० (निपतन) પડવું.

निवडिअ. त्रि० (निपतित) પડી ગયેલ.

निवण्ण. त्रि० (निष्पन्न) તૈયાર થયેલું

निवति. पु० (नृपति) રાજા, પ્રજાપાલક.

निवत्त. त्रि० (निवृत्त) ઉત્પન્ન થયેલ.

निवत्तण. न० (निर्वर्तन) યોગસ્થાનોનો [illegible] વિશેષ

निवत्तिअ. त्रि० (निर्वर्तित) નિપજેલ, નિષ્પન્ન થયેલ

निवन्न. त्रि० (निर्वर्ण) વર્ણ-રંગથી રહિત.

निवय. पु० (निपात) ઉપરથી પડવું તે.

निवसण. न० (निवसन) વસ્ત્ર; કપડાં

निवाइ. त्रि० (निपातिन्) નીચે પડનાર.

निवाइय. / **निवाडित.** } त्रि० (निपातित) ઉપરથી નીચે પાડેલું.

निवात. पु० (निपात) ચ, વા, અહ ઇત્યાદિ અવ્યય સમૂહ (૨) પડવું; નીચે સરકવું તે

निवाय त्रि० (निवात) પવન વિનાનો પ્રદેશ

निवायण. न० (निपातन) જુઓ "निवाय" શબ્દ.

निवारण. न० (निवारण) નિવારવું, પાછું વાળવું તે

निवारणा. स्त्री० (निवारणा) રોકાણ, અટકાયત.

निवास. पु० (निवास) રહેઠાણ; સ્થાન, વસવું

निविट्ठ. त्रि० (निविष्ट) આસક્ત. (૨) બેઠેલ. (૩) છુપાના પ્રદેશ (૪) તીવ્ર અનુભાવથી ઉત્પન્ન થયેલ, કર્મનો રહેલો અંશ (૫) ગએલું, સ્થિર થયેલું, સ્થાપન કરેલું.

निवित्तिअ त्रि० (निवृत्तिक) સદા નિયમ થઇ તપ કરનાર

निवुड्ड त्रि० (निवृद्ध) દૃષ્ટિ કરેલ.

निवेइय. त्रि० (निवेदित) નિવેદન કરેલ, જણાવેલ.

निवेदणा. स्त्री० (निवेदना) નૈવેદ્ય, દેવતાની પાસે ઉપહાર તરીકે અર્પણ ધરવામાં આવે તે

निवेयण न० (निवेदन) નિવેદન, જણાવવું

निवेस पु० (निवेश) ઉતારો, ઘર, રહેઠાણ (૨) લાભ, ફાયદો (૩) સ્થાપન, ગોઠવણ.

निवेसण न० (निवेशन) એક બારણેથી જવાય આવાય તેવા બે ત્રણ ઘરની ખડકી.

निवेसिय त्रि० (निवेशित) સ્થાપન કરેલ, રાખેલ.

निव्वइअ. त्रि० (   ) ઉપર પડવાથી જેનું પરિણામ આવે તે.

निव्वट्टिय त्रि० (निर्वर्तित) કરેલ

निव्वण. त्रि० (निर्व्रण) છિદ્રરહિત અખંડ (૨) નિરતિચાર દોષરહિત

निव्वत्त. त्रि० (निवृत्त) પકેલું

निव्वत्तणा. स्त्री० (निर्वर्तना) ઉત્પન્ન કરવું તે

निव्वत्तणाहिगरण. न० (निर्वर्तनाधिकरण) નવા શસ્ત્રાદિ બનાવવાથી થવાની ક્રિયા

निव्वत्तय त्रि० (निर्वर्तक) ઉત્પન્ન કરનાર.

निव्वत्ति. स्त्री० (निर्वृत्ति) ઉત્પત્તિ

निव्वत्तिय त्रि० (निर्वर्तित) બનાવેલું, કરેલું

निव्वयण त्रि० (निर्वचन) વચનરહિત, મુંગો

निव्वहण. न० (निर्वहन) પૂર્વાપર સંગતિ લગાડી શાસ્ત્રીય અર્થનો નિર્વાહ કરવો તે, આચાર્ય સંપદાનો એક પ્રકાર.

निव्वाअ त्रि० (निर्वात) વાયુરહિત સ્થાન

निव्वाघाइम त्रि० (निर्व्याघातिम) જેને કંઇ પણ વિઘ્ન ન હોય તે

निव्वाघाय त्रि० (निर्व्याघात) વ્યાઘાત-પીડા-વિઘ્નથી રહિત

निव्वाण न० (निर्वाण) મોક્ષ, મુક્તિ

निव्वाणगामि. पु० (निर्वाणगामिन्) ઐરવતક્ષેત્રમાં ભાવિ ૭ મા તીર્થંકર.

निव्वाणि. पु० (निर्वाणिन्) ગત ચોવીશીમાં ભરતક્ષેત્રમાં થયેલ બીજા તીર્થંકરનું નામ.

निव्वाणी. स्त्री० (निर्वाणी) સોળમા તીર્થંકર શાંતિનાથની શાસનદેવી (૨) સમાધિ.

निव्वावअ. त्रि० (निर्वापक) અગ્નિ આદિને ઓલવનાર

निव्वावकहा स्त्री० (निर्वापकथा) નિર્લેપ-પકવાન્ન વિગેરેની કથા.

निव्वावार त्रि० (निर्व्यापार) વ્યાપાર-આરંભ રહિત

निव्वाविय त्रि० (निर्वापित) શાન્ત કરેલ, બુઝાવેલ.

निव्वाहण न० (निर्वाहण) નિર્વાહ કરવો

निव्विइअ. त्रि० (निर्विकृतिक) ઘૃતાદિ વિકૃતિને તજનાર, નીવિનું તપ કરનાર.

निव्विगइय न० (निर्विकृतिक) નીવિ નામનું તપ જેમાં દૂધ વિગેરે વિગયનો ત્યાગ કરવામાં આવે છે તેવું તપ

निव्विगप्प त्रि० (निर्विकल्प) વિકલ્પરહિત

निव्विगार. त्रि० (निर्विकार) વિકારરહિત. ફેરફાર વગરનું.

निव्विग्घ. न० (निर्विघ्न) વિઘ્નનો અભાવ

निव्विज्ज त्रि० (निर्विद्य) વિદ્યા વિનાનો, મૂર્ખ

निव्विट्ठ त्रि० (निर्विष्ट) મેળવેલું

निव्विट्ठकाइय त्रि० (निर्विष्टकायिक) પરિહાર વિશુદ્ધચારિત્રને પૂર્ણ કરનાર

निव्विण्ण. त्रि० (निर्विण्ण) ખિન્ન થયેલ, ઉદાસ થયેલ

निव्वितिगिच्छ त्रि० (निर्विचिकित्स्य) ધર્મના ફળમાં સંદેહ ન કરનાર

निव्वितिगिच्छा स्त्री० (निर्विचिकित्सा) સંશયનો અભાવ

निव्वित्ति स्त्री० (निर्वृत्ति) નિષ્પત્તિ સિદ્ધિ

निव्विन्न त्रि० (निर्विण्ण) નિર્વેદ-વૈરાગ્ય પામેલ

निव्वियार. त्रि० (निर्विकार) વિકારરહિત, શુદ્ધ

निव्विसय त्रि० (निर्विशक) ઉપભોગ કરનાર

निव्विसय पु० (निर्विषय) દેશપારની શિક્ષા (૨) વિ० ન જાણી શકાય એવું

निव्विसेस त्रि० (निर्विशेष) વિશેષતા રહિત સામાન્યરૂપ

निव्वुअ. त्रि० (निर्वृत) નિર્વાણપદ પામેલ

निव्वुइ. स्त्री० (निवृति) છુટકારો, મોક્ષ

निव्वुइकरी स्त्री० (निवृतिकरी) ૧૮ મા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનું નામ.

निव्वुड. त्रि० (निर्वृत) નિર્વાણપદ પામેલ

निव्वुड्ड त्रि० (निमज्जित) ડુબી ગયેલ

निव्वुड्डि स्त्री० (निर्वृद्धि) અપચય હાની

निव्वुति स्त्री० (निर्वृति) મોક્ષસુખ

निव्वेग } पु० (निर्वेद) સંસારથી વિરક્ત
निव्वेय. } થવું તે, વૈરાગ્ય

निव्वेयण त्रि० (निर्वेदन) શાતા અશાતારૂપી વેદના વિનાનો

निव्वोदग. न० (नीव्रोदक) નેવાનું પાણી

निसंत त्रि० (निशमित) સાંભળેલ

निसंत. पु० (निशान्त) નિશા-રાત્રિનું અવસાન, પ્રાતઃકાળ (૨) न० સંપૂર્ણતા.

निसग्ग पु० (निसर्ग) સ્વભાવ (૨) ગુરુનો ઉપદેશ સાંભળ્યા વિના પૂર્વસંસ્કારથી સમ્યક્ત્વ ઉપજે તે, સમ્યક્ત્વનો એક પ્રકાર

निसग्गरुइ. स्त्री० (निसर्गरुचि) સહજ રૂચિ-શ્રદ્ધા, કોઇનો ઉપદેશ સાંભળ્યા વિના પોતાની મેળે ધર્મરૂચિ થાય તે

निसज्जा स्त्री० (निषद्या) બેસવાનું સ્થાન (૨) રજોહરણની દાંડી ઉપર વસ્ત્રનું વેષ્ટન, નેસથીઓ (૩) ઉપાશ્રય (૪) બેઠક, આસન

निसट्ठ. त्रि० (   ) ઘણું, વધારે.

निसट्ठ त्रि० (निसृष्ट) દીધેલ, આપેલ (૨) ફેંકેલ

निसढ पु० (निषध) હરિવાસક્ષેત્ર અને મહાવિદેહ ક્ષેત્રની વચ્ચે આવેલ એક પર્વત, નિષધ નામનો પર્વત (૨) એ નામનો એક યાદવકુમાર, કૃષ્ણ મહારાજનો પુત્ર

निसण्ण त्रि० (निषण्ण) બેઠેલ (૨) નિવૃત્તિ પામેલ, નિવૃત્ત

निसन्न त्रि० (निषण्ण) બેઠેલું, સ્થિર થયેલું

निसम्मभासि. त्रि० (निशम्यभाषिन्) વિચારીને બોલનાર

निसह पु० (निषध) મહાવિદેહની સીમા કરનાર એક પર્વત

निसा स्त्री० (निशा) રાત્રિ (૨) શિલા, પત્થર.

निसाअ पु० (निषाद) સાત સ્વરમાંનો છઠ્ઠો સ્વર

निसाइयार. पु० (निशातिचार) રાત્રે જે અતિચાર-દોષ લાગ્યા હોય તે

निसापाहाण. न० (निशापाषाण) ઉપરવટો આદિ દલનશિલા.

निसामण. न० (निशमन) સાંભળવું.
निसामिश्र. त्रि० (निशमित) સાંભળેલ.
निसाय. त्रि० (निशात) તીક્ષ્ણ.
निसाय. पु० (निषाद) સાતમો નિષાદ નામનો સ્વર.
निसायर. त्रि० (निशाचर) રાક્ષસ, પિશાચ વગેરે.
निसालोढ. पु० (निशालोष्ट) શિલાપુત્ર; પીસવાનો પત્થર.
निसावसाण. न० (निशावसान) રાત્રિનું અવસાન; પ્રાતઃકાળ.
निसिजागरण न० (निशाजागरण) રાત્રે જાગવું તે.
निसिज्जा. स्त्री० (निषद्या) જુઓ " निसज्जा " શબ્દ.
निसिट्ठ त्रि० (निसृष्ट) દૂર કરેલ.
निसिद्ध त्रि० (निषिद्ध) નિષેધ કરેલ.
निसिभत्त. न० (निशाभक्त) રાત્રિનું ભોજન
निसिय. त्रि० (निशित) તીક્ષ્ણ
निसिय त्रि० (न्यस्त) રાખેલ
निसियर त्रि० (निशिचर) ચોર (२) રાક્ષસાદિ
निसिरण न० (निसर्जन) નીકળવું તે.
निसीइत्तार. त्रि० (निषीदयितृ) બેસનાર.
निसीदण. } न० (निषीदन) બેસવું તે.
निसीयण }
निसीयावण. न० (निषादन) બેસાડવું.
निसीह. पु० (निशीथ) મધ્યરાત. (२) એ નામનું એક કાલિકસૂત્ર
निसीहिगा. स्त्री० (नैषेधिकी) ધર્મસ્થાનકે જતાં સંસારના કર્મનો નિષેધ સૂચવનાર નિસીહિ શબ્દ બોલવો તે. સામાચારીનો એક પ્રકાર.
निसीहिया. स्त्री० (नैषेधिकी) ભાંઠ (२) બેસવાનો પરિસહ (३) પાપકાર્ય નિષેધવાને નિસીહિ શબ્દ કહેવો તે. (४) સ્વાધ્યાયનું સ્થાન.
निसुंभ. पु० (निशुम्भ) પાંચમા પ્રતિવાસુદેવ.
निसूरण त्रि० (निसूदन) મારનાર; નાશક.
निसेवणिज्ज त्रि० (निषेवणीय) સેવા કરવા યોગ્ય
निस्संक. त्रि० (निश्शङ्क) શંકા રહિત.
निस्संकिय. त्रि० (निःशङ्कित) શંકા વિનાનો. (२) દેવ ગુરૂ ધર્મપ્રત્યે શંકાનો અભાવ; સમકિતના આઠ આચારમાંનો પ્રથમ આચાર.
निस्संग त्रि० (निःसङ्ग) સંગરહિત; એકલો.
निस्संद. पु० (निष्यन्द) સાર; રસ (२) તત્વરૂપ પદાર્થ
निस्संस. त्रि० (नृशंस) ઘાતકી; ક્રૂર.
निस्संसइय. त्रि० (निःसंशयिक) શંકાથી રહિત.
निस्सकड. त्रि० (निश्राकृत) કોઇની નેશ્રાએ-અપેક્ષા રાખી કરેલ
निस्सन्न. त्रि० (निषण्ण) બેઠેલ.
निस्सल्ल त्रि० (निःशल्य) માયા આદિ ત્રણ શલ્યથી રહિત.
निस्सा. स्त्री० (निश्रा) નિશ્રા; આધાર; અવલંબન, આશ્રય.
निस्सामन्नता. स्त्री० (निःसामान्यता) સામાન્યતાનો અભાવ.
निस्साय. पु० (निश्राय) નિશ્રાય-નેશ્રા.
निस्सार. त्रि० (निःसार) સારવિનાનું, ખાલી
निस्सारिय त्रि० (निःसारित) બહાર કાઢેલું.
निस्सास. पु० (निःश्वास) નિશ્વાસ; શ્વાસ લેવો તે
निस्सासय. त्रि० (निःश्वासक) નીચે શ્વાસ લેનાર
निस्सिंघिय. न० (निःसिंघित) વાસ સુંઘવું; ચાખવું તે.
निस्सिय. त्रि० (निःश्रित) આશ્રિત. રહેલ. (२) અવમદાદિ અનુપ્રેક્ષ. (३) વસ્તુને અન્યથારૂપે ગ્રહણ કરવું તે.

नीलवंत. पु० (नीलवत्) मेरुथी उत्तर तरफनो वर्षधर पर्वत; महाविदेहथी उत्तर सरहद उपरनो पर्वत.
नीला. स्त्री० (नीला) ए नामनी नदी. (२) नील लेश्या; नीलारंगना कर्मस्कंधना योगथी थता जीवना तेवा परिणाम.
नीलाभास. पुं० (नीलभास) ए नामनो ग्रह; ८८ ग्रहमानो एक.
नीलि. पुं० (नीलिन्) लील; शेवाळ.
नीलीराग. पु० (नीलीराग) गळीनो रंग.
नीलुप्पल. न० (नीलोत्पल) नील कमळ; (२) एकवीशमा तीर्थंकरनु लांछन.
नीव. पुं० (नीव) वृक्ष विशेष.
नीवार. पुं० (नीवार) खड धान्यनी एक जात; एक जातनु धान्य.
नीसंक. त्रि० (निशङ्क) शंका रहित.
नीसंद. पु० (निष्यन्द) सार; तत्त्व (२) रसनां टीपा (३) परसेवो, पसीनो.
नीससिश्र. न० (निःश्वसित) नीचो श्वास मुकवो ते.
नीसा. स्त्री० (निश्रा) निश्रा, अपेक्षा,आश्रय.
नीसाम. पु० (निःश्वास) नीचो श्वास, निसासो.
नीसेस. न० (निःश्रेयस) कल्याण.
नीसेस. त्रि० (निःशेष) समस्त, संपूर्ण
नीहड. त्रि० (निर्हृत) बहार काढेल.
नीहरण. न० (निर्हरण) अग्निसंस्कार.
नीहार. पु० (निर्हार) देहचिन्ता; वडीनीत.
नीहारिम. पुं० (निर्हारिम) जे स्थानके मृत्यु थया पछी शरीरनु निहरण न थाय त्यां सुधी ज्यांथी पधारो हरवो ते, तथा निर्हारि तो एक प्रकार.
नीहारिम. न० (निर्हारिम) मृत्यु पछी निहरण संस्कार थई शके तेवी ज्यांथे पादपोपगमन करवो ते, संथारानो एक प्रकार.
[illegible]

नीहास त्रि० (निर्हास) हास्य विनानुं; हर्ष वगरनुं.
नु. अ० (नु) वितर्क अर्थमां वपरातो अव्यय.
नूण. त्रि० (न्यून) न्यून; ओछुं.
नूणं. अ० (नूनम्) खरेखर; नक्की.
नूम. पु० न० (नूम) कर्म. (२) माया; सत्यने छुपाववुं ते.
नूमगिह. न० (निम्नगृह) नीचेनुं भोंयतळीआनुं घर.
नेआइय. त्रि० (नैयायिक) न्याय अनुसार चालनार.
नेउणिय. न० (नैपुणिक) अनुप्रवाद पूर्वनो अमुक भाग.
नेउर. न० (नूपुर) झांझर.
नेगम. पु० (नैगम) एक वस्तुने सामान्य विशेष वगेरे अनेक रीते जुदी पाडनार नय; सात नयमांनो प्रथम नय. (२) ज्या वैश्य रहेता होय तेवुं स्थान–गाम.
नेगुराण न० (नैर्गुण्य) निर्गुणपणुं; गुणनो अभाव.
नेगंथ. त्रि० (नैर्ग्रन्थ्य) निर्ग्रंथ–अर्हत् संबंधी.
नेच्छइय. त्रि० (नैश्चयिक) निश्चय दृष्टिए विचार करनार.
नेच्छइयनय पु० (नैश्चयिकनय) निश्चयात्मकदृष्टि, निश्चयनय.
नेतार. त्रि० (नेतृ) नायक; अग्रेसर.
नेत्त. न० (नेत्र) आंख, नयन.
नेम न० (नियम) काम.
नेमि पु० (नेमि) श्री नेमिनाथ, २२ मा तीर्थंकर (२) पैडानो घेरावो.
नेमित्तकम्म. न० (नैमित्तकर्मन्) भाग्यना फेरने करनो लोढानो पारो.
नेमित्तिश्र. त्रि० (नैमित्तिक) निमित्तने जाणनार; ज्योतिषी.

नेमीसर पु० (नेमीश्वर) ભરતક્ષેત્રના ૨૪ ચોવીસીના ૧૬ મા તીર્થંકર

नेम्म न० ( ) મૂલધન, મુડી

नेम्मा स्त्री० (नेमा) જગતીની વેદિકાનો ઉપરનો ભાગ

नेय त्रि० (ज्ञेय) જાણવા યોગ્ય

नेयाउय पु० (नैयायिक) ન્યાય સપન્ન

नेयार त्रि० (नतृ) અગ્રેસર, નાયક

नेरइय त्रि० (नैरयिक) નરકમા રહેનાર જીવ

नेरई स्त्री० (नैर्ऋती) નૈઋત્ય ખુણાની દિશા

नेरुत्त. पु० (नैरुक्त) શબ્દના સ્વરૂપને જાણનાર

नेल पु० (नैल) નીલીનો વિકાર, નીલરંગ.

नेलग्र पु० (नेलक) કાશી નગરીનો પ્રાચીન સિક્કો

नेलवंत पु० (नीलवन्) એક દ્રહનુ નામ

नेवत्थ न० (नेपथ्य) પોષાક, વેષ

नेव्वाण न० (निर्वाण) મોક્ષ.

नेसग्गिय त्रि० (नैसर्गिक) સ્વાભાવિક

नेसज्जित्र त्रि० (नैषधिक) પલાઠીવાળી બેસનાર

नेसप्प पु० (नैसर्प) ચક્રવર્તીના નવનિધાનમાનુ એક કે જેમા ગ્રામ નગરાદિનો સમાવેશ થાય છે

नेह पु० (स्नेह) સ્નેહ, રાગ, પ્રીતિ (૨) ઘી તેલ આદિ ચીકાશવાળા પદાર્થ (૩) કર્મ પુદ્ગલમા પડતો રસ

नेहुर पु० (नेहुर) એ નામનો એક દેશ (૨) ત્રિ० તે દેશમા રહેનાર

नो अ० (नो) નિષેધાર્થક અવ્યય

नोइंदिय. पु० न० (नोइन्द्रिय) કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન યુક્ત જીવ કે જેને ઇન્દ્રિયોનુ પ્રયોજન નથી રહ્યુ (૨) મન

नोकसाग्र. पु० (नोकषाय) } હાસ્ય, રતિ,
नोकसायज न० (नोकषायज) } અરતિ, ભય, શોક, દુગન્છા, સ્ત્રીવેદ, પુરૂષવેદ, નપુસકવેદ એ નવ પ્રકૃતિનો સમુદાય

नोपज्जत्तगनोग्रपज्जत्तग न० (नोपर्याप्ताऽपर्याप्त) પર્યાપ્ત નહિ તેમ અપર્યાપ્ત નહિ એવા સિદ્ધ ભગવાન્

नोपरित्तनोग्रपरित्त. पु० (नोपरित्तापरित्त) સિદ્ધ ભગવાન્

नोभवसिद्धिग्रनोग्रभवसिद्धिग्र पु० (नभवसिद्धिकाऽभवसिद्धिक) ભવ્ય નહીં તેમ અભવ્ય નહીં એવા જીવ સિદ્ધ ભગવાન્

नोमिउर. त्रि० (नामिदुर) ભેદાય નહિ તેવુ

नोमालिया. स्त्री० (नवमालिका) સુગધી ફૂલવાળુ નેવર નામનુ વૃક્ષ

नोसजयनोग्रसजय पु० (नसयताऽसयत) જેને સયમ કે અસયમ નથી એવા સિદ્ધ ભગવાન્

नोसण्णिनोग्रसण्णि. पु० (नोसज्ञ्यसज्ञिन्) સજ્ઞી નહીં તેમ અસજ્ઞી નહીં એવા સિદ્ધ ભગવાન્

नोसद्द पु० (नोशब्द) નકાર વાચક શબ્દ

नोसन्निनोग्रसन्नि. पु० (नोसज्ञ्यसज्ञिन्) સજ્ઞીપણા કે અસજ્ઞીપણા રહિત સિદ્ધ ભગવાન્

नोसम्मावादि. त्रि० (नोसम्यग्वादिन्) સમ્યક્વાદી ન હોય તે, મિથ્યાદૃષ્ટિ

नोसुहुमनोबादर पु० (नोसूक्ष्मबादर) સૂક્ષ્મ કે બાદરપણા રહિત, સિદ્ધ ભગવાન્

न्हवण. न० (स्नपन) ન્હાવુ સ્નાન કરવુ તે.

पईण त्रि० (प्रतीचीन) પશ્ચિમ દિશાનું
पईव. पु० (प्रदीप) દીપક દીવો. (२) પ્રદીપકુમાર ભવનપતિ દેવતાની એક જાત
पउअ. पु० (प्रयुत) ચોરાશીલાખ પ્રયુતાંગ પ્રમાણે એક કાળ વિભાગ
पउअंग. पु० (प्रयुताङ्ग) ચોરાશીલાખ અયુતનો એક પ્રયુતાંગ કાળનું એક માપ
पउंजणया. | **पउंजणा.** स्त्री० (प्रयोजना) પ્રયોગ
पउंजित्तार त्रि० (प्रयोक्तृ) પ્રવૃત્તિ કરનાર
पउजित्तार. त्रि० (प्रयोजयितृ) પ્રવૃત્તિ કરાવનાર
पउज्ज त्रि० (प्रयोज्य) પ્રેરણા કરવા યોગ્ય, યોજના લાયક
पउट्ट. पु० (परिवर्त) પરિવર્તન. એક શરીરમાંથી બીજા શરીરમાં પ્રવેશ કરવો તે
पउट्ठ पु० (प्रकोष्ठ) હાથનો પોચો, કોણીથી પોચા સુધીનો ભાગ
पउण त्रि० (प्रगुण) પ્રકૃષ્ટ શ્રેષ્ઠ ગુણવાળું.
पउत न० (प्रयुत) જુઓ "પઉઅ" શબ્દ
पउत्त त्रि० (प्रयुक्त) જોડેલું યોજેલું (२) અજમાવેલું (३) न० પ્રયોગ
पउत्त. त्रि० (प्रवृत्त) જેણે પ્રવૃત્તિ કરેલી છે તે.
पउत्ति स्त्री० (प्रयुक्ति) પ્રયુક્તિ પ્રયોગ વાત
पउत्ति त्रि० (प्रवृत्ति) પ્રવર્તન
पउत्तिवाउय. त्रि० (प्रवृत्तिव्यापृत) કાર્ય કરવામાં લાગેલ
पउत्थ त्रि० (प्रोषित) ક્રોધથી નાશી ગયેલ રીસાઈને ભાગી ગયેલ.
पउत्थवइया स्त्री० (प्रोषितपतिका) જેનો પતિ-ધણી પરદેશ ગયો છે તેવી વિયોગિની સ્ત્રી
पउप्पय. पु० (प्रपौत्रिक) વંશપરંપરા (२) શિષ્યના શિષ્ય. (३) પ્રપૌત્ર, પરપોતરો

पउम न० (पद्म) સૂર્યવિકાસી કમળ (२) પદ્મ નામનો દ્વીપ અને સમુદ્ર (३) પદ્મનામની વેદીકા, જે દ્વીપ સમુદ્રોની ચાર તરફ હોય છે (४) ચોરાશી લાખ ઉત્પલ કાળનો એક પદ્માંગ, એવા ८४ લાખ પદ્માંગનો એક પદ્મ, કાળનું એક માપ (५) રમ્યક્વાસ ક્ષેત્રના વૈતાઢ્ય પર્વતનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (६) પદ્મનામનો રાજા કે જે આવતી ચોવિસીના પ્રથમ તીર્થંકર મહાપદ્મની પાસે દીક્ષા લેશે (७) જમ્બૂદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર આઠમા ચક્રવર્તી (८) પાંચમા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર (९) આવતી ચોવીસીના આઠમા બળદેવનું નામ (१०) સાતમા દેવલોકનું પદ્મ નામે વિમાન (११) આઠમા દેવલોકનું એક વિમાન (१२) ગન્ધદ્રવ્ય વિશેષ (१३) સુધર્મા સભાનું એક સિંહાસન (१४) દક્ષિણ રૂચક પર્વતનું એક શિખર (१५) શ્રેણિક મહારાજાના એક પૌત્ર (१६) એ નામનો દ્રહ
पउमंग न० (पद्माङ्ग) ८४ લાખ ઉત્પલનો એક પદ્માંગ, કાળનું એક માપ
पउमग पु० (पद्मक) કેસર
पउमगुम्म. पु० (पद्मगुल्म) પદ્મગુલ્મ નામે રાજા કે જે આવતી ચોવીસીના પહેલા તીર્થંકર-મહાપદ્મની પાસે દીક્ષા લેશે (२) न० એ નામનું એક વિમાન (३) શ્રેણિક મહારાજના એક પૌત્ર.
पउमणाम. | **पउमणाह** पु० (पद्मनाभ) ધાતકીખંડની અમરકંકા રાજધાનીનો રાજા, કે જે દ્રૌપદીને ઉપાડી ગયો હતો, કપિલ વાસુદેવના એક માંડલિક રાજાનું નામ
पउमद्दह. पु० (पद्मद्रह) ચુલ્લહિમવંત પર્વત ઉપરનો પદ્મ નામે એક દ્રહ

पउमद्धय. પુ० (पद्मध्वज) પદ્મધ્વજ નામનો રાજા કે જે આવતી ચોવીસીના પહેલા મહાપદ્મ તીર્થંકર પાસે દીક્ષા લેશે

पउमनाह પુ० (पद्मनाभ) ભરત ક્ષેત્રમા આવતી ચોવીસીના પહેલા તીર્થંકરનુ નામ

पउमप्पह પુ० (पद्मप्रभ) છઠ્ઠા તીર્થંકરનુ નામ

पउमप्पहा સ્ત્રી० (पद्मप्रभा) જમ્બૂવૃક્ષના ઇશાન ખુણાના વનમા પચાશ જોજન ઉપર આવેલી એક પુષ્કરિણી વાવનુ નામ

पउमभद्द પુ० (पद्मभद्र) એ નામનો શ્રેણિક મહારાજાનો એક પૌત્ર

पउमराय. પુ० (पद्मराज) સાતમી ખડની અમરકંકાનગરીનો એક રાજા જેણે દ્રૌપદીનુ હરણ કર્યુ હતુ

पउमराय પુ० (पद्मराग) લાલ રંગનો મણિ

पउमरुक्ख પુ० (पद्मवृक्ष) ઉત્તર કુરુક્ષેત્રમા રહેલુ એક વૃક્ષ

पउमलया. સ્ત્રી० (पद्मलता) કમલિની પદ્મિની. (२) કમળના આકારવાળી વેલ

पउमवडिंसयविमाण ન० (पद्मावतंसकविमान) એ નામનુ વિમાન

पउमवरवेइया. સ્ત્રી० (पद्मवरवेदिका) વનખણ્ડ શ્રેણી વગેરેની સીમા ઉપરની વંડી (२) કમળોની શ્રેષ્ઠ વેદિકા

पउमवूह. પુ० (पद्मव्यूह) સૈન્યની પદ્માકાર રચના

पउमसर. ન० (पद्मसरस्) કમળવાળુ સરોવર કમળવાળુ તળાવ

पउमसिरी સ્ત્રી० (पद्मश्री) પદ્મશ્રી આઠમા ચક્રવર્તીની સ્ત્રી (२ત્ન)

पउमसीहासण ન० (पद्मसिंहासन) પદ્મ નામે સિંહાસન

पउमसेण પુ० (पद्मसेन) રાજા શ્રેણિકના એક પૌત્રનુ નામ, જેણે મહાવીરસ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી હતી

पउमा. સ્ત્રી० (पद्मा) પદ્માદેવી (२) રાક્ષસના ઇન્દ્ર ભીમની પહેલી અગ્રમહિષી (३) વનસ્પતિ વિશેષ (४) પદ્માવતી નામે વીસમા તીર્થંકરની માતા (५) ચૌદમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી (६) જમ્બૂદ્વીપના જમ્બૂવૃક્ષના ઇશાન ખુણાના વનમા પચાશ જોજન ઉપર આવેલી એક વાવનુ નામ (७) એ નામની શાખા (८) સૌધર્મ દેવલોકના ઇન્દ્રની એક અગ્રમહિષી

पउमावई સ્ત્રી० (पद्मावती) અનગડસૂત્રના પાચમા વર્ગના પ્રથમ અધ્યયનનુ નામ. (२) કૃષ્ણ મહારાજાની એક પટરાણી (३) પશ્ચિમ દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશા કુમારીમાની ચોથી. (४) કોણિક રાજાની પટરાણી (५) મહા પદ્મરાજાની પદ્માવતી દેવી (६) રાક્ષસના ભીમેન્દ્રની બીજી અગ્રમહિષી (७) ઉદાયન રાજાની દેવીનુ નામ (८) કનકરથ રાજાની દેવી (९) મહાબલ રાજા સેવકની પટરાણી (१०) હિરણ્યનાભ રાજાની પુત્રી (११) પ્રતિબુદ્ધ રાજાની રાણી (१२) પાર્શ્વનાથજીની શાસન દેવીનુ નામ (१३) વીશમા તીર્થંકરની માતા (१४) ચંપાના રાજા દધિવાહનની રાણીનુ નામ (१५) ....નિકના પુત્ર કાલકુમારની પત્નીનુ નામ (१६) મહાબલ રાજાની રાણીનુ નામ (१७) રમ્યવિજયની રાજધાની

पउमासण ન० (पद्मासन) એ નામનુ એક આસન પદ્માસને બેસવુ તે

पउमिणी સ્ત્રી० (पद्मिनी) કમલિની, કોળી પોયણી.

पउमुत्तर પુ० (पद्मोत्तर) નવમા ચક્રવર્તીના પિતા

पउमुत्तरकूड પુ (पद्मोत्तरकूट) ભદ્રસાલવનના ....માન પર્વતુ કૂટ- શિખર

पउमुत्तरा. स्त्री० (पद्मोत्तरा) એક જાતની મીઠાઈ (૨) એક જાતની સાકર

पउमुप्पल न० (पद्मोत्पल) પદ્મકમળ

पउर त्रि० (प्रचुर) પ્રચુર ઘણું વિશેષ

पउर. त्रि० (पौर) શહેરી નગરમાં રહેનાર

पउल पु० न० (पाल) વનસ્પતિ વિશેષ

पउलण. न० (प्रज्वलन) ચોખા વગેરે મકવા તે (૨) પાન પકવવું તે

पउलिय त्रि० (प्रज्वलित) અગ્નિ ઉપર પાકેલ (૨) બળી ગયેલ

पउस. पु० (प्रुष) પઉસ નામનો દેશ (૨) त्रि० પઉસ દેશમાં રહેનાર

पउस पु (प्रद्वेष) રોષ દ્વેષ

पउसिया स्त्री० (प्रकुशिका) પઉસ દેશમાં જન્મેલી દાસી

पए अ० (प्रगे) સવારમાં, પ્રભાતમાં (૨) પૂર્વે, પહેલાં

पएणियार. पु० (प्रैणीचार) નાટકની એક જાતિ

पएस पु० (प्रदेश) જેના બે વિભાગ થઇ શકે નહિ, એવો વસ્તુનો સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ અંશ (૨) જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશમાંના છેલ્લા પ્રદેશમાં જીવ સત્તા માનનાર એક નિહ્નવ (૩) જમીનનો વિભાગ (૪) એકાંતસ્થાન (૫) કર્મનો પ્રદેશ બન્ધ

पएसअ त्रि० (प्रदेशक) ઉત્કૃષ્ટ ઉપદેશ કરનાર, સારી રીતે દેખાડનાર

पएसकम्म न० (प्रदेशकर्मन्) કર્મ પ્રદેશનો આત્મ પ્રદેશની સાથે ક્ષીર નીરવત્ સંબંધ થાય તે

पएसग्ग न० (प्रदेशाग्र) મોટા ભાગનું પરિમાણ

पएसघण न० (प्रदेशघन) પ્રદેશ ઘન, નિશ્છિદ્ર-નક્કર પ્રદેશરૂપે આત્માની સ્થિતિ થાય તે સિદ્ધ જીવોનું સંસ્થાન.

पएसच्छेयण न० (प्रदेशच्छेदन) પ્રદેશરૂપે બુદ્ધિથી વિભાગ કલ્પવો તે

पएसबंध पु० (प्रदेशबन्ध) પ્રદેશરૂપે કર્મનો બન્ધ

पएससंकम. पु० (प्रदेशसंक्रम) કર્મ પ્રદેશનું સંક્રમણ, કર્મપ્રકૃતિઓને ભિન્ન સ્વભાવવાળી પ્રકૃતિઓમાં નાખવા તે

पएसि पु० (प्रदेशिन्) અર્ધકેકય દેશનો રાજા કે જેને કેશી સ્વામીએ પ્રતિબોધ પમાડ્યો હતો

पएसिणी स्त्री० (प्रदेशिनी) પહેલી આંગળી અંગુઠા પાસેની આંગળી. તર્જની.

पएसिय त्रि० (प्रदेशिक) પ્રદેશવાળો

पओअ. पु० (पयोद) વાદળું

पओअ पु० (प्रतोद) ચાબુક, કોરડો

पओअण न० (प्रयोजन) પ્રયોજન, નિમિત્ત, કારણ, હેતુ

पओग पु० (प्रयोग) ઉપાય, સાધન (૨) હીલચાલ, વ્યાપાર, પ્રવૃત્તિ (૩) પ્રજ્ઞાપનાના સોળમા પદનું નામ (૪) મન, વચન, કાયાના યોગદ્વારા પુદ્ગલનું ગ્રહણ કરવું તે

पओगकरण न० (प्रयोगकरण) જીવના વ્યાપારથી રચવું તે

पओगकिरिया स्त्री० (प्रयोगक्रिया) મન આદિની ચેષ્ટા

पओगपद पु० (प्रयोगपद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના સોળમા પદનું નામ

पओगबंध पु० (प्रयोगबन्ध) જીવના પ્રયોગથી વ્યાપારથી થતો બન્ધ

पओगमइ स्त्री० (प्रयोगमति) વાદવિવાદ પ્રસંગ મતિનો તર્કરૂપે ઉપયોગ કરવો તે.

पओगमइसंपया स्त्री० (प्रयोगमतिसम्पद्) વાદવિવાદ પ્રસંગે મતિની સ્ફૂર્તિ થાય તે, આચાર્યની ચોસઠ સંપદામાંની એક

पओगमरण. न० (प्रयोगमरण) નિયાણું કરી મરવું તે.

पओगसंपया स्त्री० (प्रयोगसम्पद्) પ્રકૃષ્ટયોગરૂપ સંપત્-સંપત્તિ

पओत्त. न० (प्रतोत्र) ચાબુક. (૨) લાકડી.

पओत्तधर. पु० (प्रतोत्रधर) બળદ ગાડી હાંકનાર.

पओद. पु० (प्रतोद) ચાબુક. (૨) લાકડી

पओप्पय. पु० (प्रपौत्रिक) જુઓ "પઉપ્પય" શબ્દ.

पओल. पुं० (पटोल) પરવળ

पओली. स्त्री० (प्रतोली) નગરની અંદરનો રસ્તો.

पओस. पुं० (प्रद्वेष) દ્વેષ, ઇર્ષ્યા.

पओस पु० (प्रदोष) રાત્રિનો પહેલો ભાગ, સાંજનો સમય.

पओहर. पु० (पयोधर) સ્તન, થાંદેલો

पंक. पु० न० (पङ्क) કાદવ, કીચડ, ગારો. (૨) પાપ

पंकप्पभा } स्त्री० (पङ्कप्रभा) ચોથી નરક
पंकप्पहा }

पंकबहुल. त्रि० (पङ्कबहुल) ઘણા કાદવવાળું (૨) ઘણા પાપવાળું (૩) पु० રત્ન પ્રભાના ત્રણ કાણ્ડમાંનો બીજો કાણ્ડ, જ્યાં ઘણો કાદવ છે

पंकय. न० (पङ्कज) કમળ

पंकवई. स्त्री० (पङ्कवती) પંકવતી નામની નદી; મહાવિદેહની બાર અંતર નદીમાંની એક.

पंका स्त्री० (पङ्का) ચોથી નરકનું નામ

पंकाभा स्त्री० (पङ्काभा) ચોથી નરકનું નામ

पंकायथण न० (पङ्कायतन) કાદવવાળી જગ્યા

पंकावई. स्त्री० (पङ्कावती) મંગલાવત વિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરની નદી

पंकावतीकुंड. पु० (पङ्कावतीकुण्ड) જેમાં પંકાવતી નદીનો દરો પડે છે તે કુંડ.

पंकावतीदीव. पु० (पङ्कावतीद्वीप) પંકાવતી નદીના કુંડમાંનો દ્વીપ.

पंकिय त्रि० (पङ्कित) કાદવવાળું.

पंख. पु० स्त्री० (पक्ष) પાંખ; પક્ષ.

पंखासण न० (पक्षासन) બે પડખે ઉંચું અને વચમાં ઢળતું આસન.

पंखि. पुं० स्त्री० (पक्षिन्) પક્ષી.

पंगण. न० (प्राङ्गण) ઘરનું આંગણું.

पंगु त्रि० (पङ्गु) પાંગળો, પગ વિનાનો.

पंगुल. त्रि० (पङ्गुल) પાંગળો; પગ વિનાનો; લંગડો. (૨) પક્ષિ વિશેષ

पंच. त्रि० (पञ्चन्) પાંચ; પાંચની સંખ્યા

पंचंग न० (पञ्चाङ्ग) બે હાથ, બે પગ અને મસ્તક એ પાંચ અંગ.

पंचंगुलि पु० (पञ्चाङ्गुलि) હાથનો પંજો. (૨) હાથ

पंचंगुलिआ. स्त्री० (पञ्चाङ्गुलिका) એ નામની વેલ-લતા.

पंचंगुलितल. न० (पञ्चाङ्गुलितल) હાથનો પંજો. (૨) હાથથી પાડેલો થાપો.

पंचकत्तिय. पु० (पञ्चकृत्तिक) ભગવાન્ કુંથુનાથ સ્વામી, જેમનાં પાંચે કલ્યાણિક કૃતિકા નક્ષત્રમાં થયાં હતાં.

पंचग. न० (पञ्चक) પાંચનો સમૂહ

पंचग्गिताव. पु० (पञ्चाग्निताप) ચાર તરફ અગ્નિ અને ઉપર સૂર્યનો તાપ તે પંચાગ્નિ તાપ

पंचचित्त. पु० (पञ्चचित्र) છઠ્ઠા તીર્થંકર શ્રી પદ્મપ્રભ સ્વામી, જેમના પાંચે કલ્યાણિક ચિત્રા નક્ષત્રમાં થયાં હતાં.

पंचजण. पु० (पञ्चजन) [illegible] નામનો [illegible]

पंचजम. पु० (पञ्चयम) અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્રહ એ પાંચ યમ-વ્રત

पउमुत्तरा. स्त्री० (पद्मोत्तरा) એક જાતની મીઠાઈ (२) એક જાતની સાકર

पउमुप्पल न० (पद्मोत्पल) પદ્મકમળ

पउर त्रि० (प्रचुर) પ્રચુર, ઘણુ, વિશેષ

पउर. त्रि० (पौर) શહેરી, નગરમાં રહેનાર

पउल पु० न० (पोल) વનસ્પતિ વિશેષ

पउलण न० (प्रज्वलन) ચોખા વગેરે શેકવા તે (२) પાક, પકવવું તે

पउलिय त्रि० (प्रज्वलित) અગ્નિ ઉપર પાકેલ (२) બળી ગયેલ

पउस पु० (प्रकुश) પઉસ નામનો દેશ (२) त्रि० પઉસ દેશમાં રહેનાર

पउस पु (प्रद्वेष) રોષ, દ્વેષ

पउसिया स्त्री० (प्रकुशिका) પઉસ દેશમાં જન્મેલી દાસી

पए अ० (प्रगे) સવારમાં, પ્રભાતમાં (२) પૂર્વ પહેરમાં

पएगियार पु (प्रणीचार) વાંદરાની એક જાતિ

पएस पु० (प्रदेश) જેના બે વિભાગ થઈ શકે નહિ એવો વસ્તુનો સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ અંશ (२) જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશમાંના એક પ્રદેશમાં જીવ સત્તા માનનાર એક નિહ્નવ (३) ભૂમીનો વિભાગ (४) નાગસ્થાન (५) કર્મનો પ્રદેશ રૂપ

पएसग त्रि० (प्रदेशक) ઉત્કૃષ્ટ ઉપદેશ કરનાર, સારી રીતે દેખાડનાર

पएसकम्म न० (प्रदेशकर्मन्) કર્મ પ્રદેશનો આત્મ પ્રદેશની સાથે ક્ષીર નીરવત્ સંબંધ થાય તે

पएसग्ग न० (प्रदेशाग्र) કર્મોના પરમાણુ પરિમાણ

पएसघण न० (प्रदेशघन) પ્રદેશ ઘન, છિદ્ર-બાકોર પ્રદેશરૂપે આત્માની સ્થિતિ થાય તે સિદ્ધ જીવોનું સંસ્થાન.

पएसच्छेयण न० (प्रदेशच्छेदन) પ્રદેશરૂપે બુદ્ધિથી વિભાગ કલ્પવો તે

पएसबंध पु० (प्रदेशबन्ध) પ્રદેશરૂપે કર્મનો બન્ધ

पएससंकम पु० (प्रदेशसंक्रम) કર્મ પ્રદેશનું સંક્રમણ, કર્મ-દલિયાને ભિન્ન સ્વભાવવાળા દલિયામાં નાખવા તે

पएसि पु० (प्रदेशिन) અર્ધકેકય દેશનો રાજા કે જેને કેશી સ્વામીએ પ્રતિબોધ પમાડ્યો હતો

पएसिणी स्त्री० (प्रदेशिनी) પહેલી આંગળી અંગુઠા પાસેની આંગળી તર્જની

पएसिय त्रि० (प्रदेशिक) પ્રદેશવાળો

पओअ पु० (पयोद) વાદળ

पओअ पु० (प्रतोद) ચાબુક, કોરડો

पओअण न० (प्रयोजन) પ્રયોજન, નિમિત્ત કારણ, હેતુ

पओग पु० (प्रयोग) ઉપાય સાધન (२) હીનસ્થાન, વ્યાપાર પ્રવૃત્તિ (३) પ્રજ્ઞાપનાના સોળમા પદનું નામ (४) મન વચન કાયાના યોગદ્વારા પુદ્ગલનું ગ્રહણ કરવું તે

पओगकरण न० (प्रयोगकरण) જીવના વ્યાપારથી કરવું તે

पओगकिरिया स्त्री० (प्रयोगक्रिया) મન આદિની ચેષ્ટા

पओगपद पु० (प्रयोगपद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના સોળમા પદનું નામ

पओगबंध पु० (प्रयोगबन्ध) જીવના પ્રયોગથી-વ્યાપારથી થતો બન્ધ

पओगमइ स्त्री० (प्रयोगमति) વાદવિવાદ પ્રસંગે મતિનો તર્કરૂપે ઉપયોગ કરવો તે

पओगमइसंपया स्त्री० (प्रयोगमतिसम्पद्) વાદવિવાદ પ્રસંગે મતિની સ્ફુર્તિ થાય તે, આચાર્યની આઠ સંપદામાંની એક

पश्रोगमरण. न० (प्रयोगमरण) નિયાણું કરી મરવું તે

पश्रोगसंपया स्त्री० (प्रयोगसम्पद्) પ્રકૃષ્ટયોગરૂપ સંપત્, સંપત્તિ

पश्रोत्त. न (प्रतोत्र) ચાબુક. (૨) વાંકડી

पश्रोत्तधर पु० (प्रतोत्रधर) મગર ગાડી હાંકનાર

पश्रोद. पु० (प्रतोद) ચાબુક (૨) વાંકડી

पश्रोप्पय. पु० (प्रपौत्रिक) જુઓ "પઉપ્પય" શબ્દ.

पश्रोल. पु० (पटोल) પરવર

पश्रोली. स्त्री० (प्रतोली) નગરની અંદરનો રસ્તો

पश्रोस. पु० (प्रद्वेष) દ્વેષ, ઈર્ષ્યા

पश्रोस पु० (प्रदोष) રાત્રિનો પહેલો ભાગ, સાંજનો સમય.

पश्रोहर पु० (पयोधर) સ્તન, થાંભલો

पंक. पु० न० (पङ्क) કાદવ, કીચડ, ગારો (૨) પાપ

पंकप्पभा } **पंकप्पहा** } स्त्री० (पङ्कप्रभा) ચોથી નરક

पंकबहुल त्रि० (पङ्कबहुल) ઘણા કાદવવાળું (૨) ઘણા પાપવાળું (૩) पु० રત્નપ્રભાના ત્રણ કાણ્ડમાનો બીજો કાણ્ડ, જ્યાં ઘણો કાદવ છે

पंकय. न० (पङ्कज) કમળ

पंकवई. स्त्री० (पङ्कवती) પંકવતી નામની નદી, મહાવિદેહની બાર અંતર નદીમાંની

पंकावतीदीव. पु० (पङ्कावतीद्वीप) પંકાવતી નદીના કુંડમાનો દ્વીપ.

पंकिय त्रि० (पङ्कित) કાદવવાળું

पंख पु० स्त्री० (पक्ष) પાંખ, પક્ષ

पंखासण न० (पक्षासन) બે પાંખે ઉંચું અને વચમાં ઢળતું આસન

पंखि पु० स्त्री० (पक्षिन्) પક્ષી

पंगण. न० (प्राङ्गण) ઘરનું આંગણું

पंगु त्रि० (पङ्गु) પાંગળો, પગ વિનાનો

पंगुल. त्रि० (पङ्गुल) પાંગળો, પગ વિનાનો, લંગડો (૨) પક્ષિ વિશેષ

पंच त्रि० (पञ्चन्) પાંચ, પાંચની સંખ્યા

पंचंग न० (पञ्चाङ्ग) બે હાથ, બે પગ અને મસ્તક એ પાંચ અંગ.

पंचंगुलि पु० (पञ्चाङ्गुलि) હાથનો પંજો. (૨) હાથ

पंचंगुलिश्रा स्त्री० (पञ्चाङ्गुलिका) એ નામની વેલ-લતા

पंचंगुलितल. न० (पञ्चाङ्गुलितल) હાથનો પંજો (૨) હાથથી પાડેલો થાપો

पंचकत्तिय. पु० (पञ्चकृत्तिक) ભગવાન્ કુંથુનાથ સ્વામી, જેમના પાંચે કલ્યાણિક કૃત્તિકા નક્ષત્રમાં થયા હતા

पंचग. न० (पञ्चक) પાંચનો સમૂહ

पंचग्गिताव पु० (पञ्चाग्नितापं) ચ૰ ન૨૰ અગ્નિ અને ઉપર સૂર્યનો તાપ તે પંચાગ્નિ તાપ

पंचजाम पु० (पञ्चयाम) અહિંસાદિ પાંચ યામ-મહાવ્રત (૨) ત્રિ૦ જેમાં એ પાંચે મહાવ્રતનું નિરૂપણ કરેલું છે તે

पंचणियम पु० (पञ्चनियम) શૌચ, સન્તોષ, તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વર પ્રણિધાન- એ પાંચ નિયમ

पंचतणु स्त्री० (पञ्चतनु) ઔદારિક આદિ પાંચ શરીર

पंचत्त न० (पञ्चत्व) મરણ, મૃત્યુ

पंचत्थिकाय. पु० (पञ्चास्तिकाय) પાંચ અસ્તિકાય દ્રવ્ય, ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય, પુદ્ગલાસ્તિકાય, જીવાસ્તિકાય, એ પાંચ અસ્તિકાય દ્રવ્ય

पंचदस त्रि० (पञ्चदश) પંદર

पंचदिव्व. न० (पञ्चदिव्य) વસુધારા-સોના મ્હોરની વૃષ્ટિ, પાંચવર્ણાં ફૂલની વૃષ્ટિ, વસ્ત્રની વૃષ્ટિ, આકાશમાં દેવ દુંદુભિ અને અહોદાન મહાદાન એવો ધ્વનિ એ પાંચ દિવ્ય

पंचधाई. स्त्री० (पञ्चधात्री) ક્ષીરધાત્રી, મજ્જણધાત્રી, મણ્ડનધાત્રી અંકધાત્રી, ક્રીલાવણધાત્રી એ પાંચ ધાવમાતા

पचनउइ स्त्री० (पञ्चनवति) પંચાણું, ૯૫

पंचनियंठ पु० (पञ्चनिर्ग्रन्थ) પુલાક, બકુશ, કષાય કુશીલ નિર્ગ્રંથ, સ્નાતક એ પાંચ નિર્ગ્રંથ

पंचपंडव पु० (पञ्चपाण्डव) યુધિષ્ઠિર, ભીમ, અર્જુન, નકુળ અને સહદેવ એ પાંચ પાણ્ડવો

पंचपरमेट्ठिमंत पु० (पञ्चपरमेष्ठिमन्त्र) પંચપરમેષ્ટી મંત્ર 'નમોઅરિહંતાણં' વગેરે પાંચ પદ

पंचपुल. पु० न० (पञ्चपुल) મત્સ્ય બન્ધન વિશેષ, માછલાં પકડવાની જાળ

पंचपुव्वासाढ पु० (पञ्चपूर्वाषाढ) દશમા તીર્થંકર શ્રી શીતળનાથ સ્વામી, તેમના પાંચે કલ્યાણિક પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રમાં થયા હતા

पंचपूस पु० (पञ्चपुष्य) પંદરમા તીર્થંકર શ્રી ધર્મનાથ સ્વામી, જેના પાંચ કલ્યાણિક પુષ્ય નક્ષત્રમાં થયા હતા

पंचभूयवाइ त्रि० (पञ्चभूतवादिन्) આત્મા આદિ પદાર્થને નહીં માનતા કેવળ પાંચ મહાભૂતોને માનનાર, નાસ્તિક

पंचम. त्रि० (पञ्चम) પાંચમું (૨) पु० નાભિથી ઉઠેલ વાયુ નાસિકા સ્થાનમાં જે ખાસ ધ્વનિ ધારણ કરે તે, સાત સ્વરમાંનો પાંચમો સ્વર

पंचमहभूतिअ. त्रि० (पञ्चमहाभौतिक) પાંચ મહાભૂત શિવાય જુદો આત્મા નથી એમ માનનાર નાસ્તિક વિશેષ

पचमहव्वइय त्रि० (पञ्चमहाव्रतिक) પાંચ મહાવ્રત ધારણ કરનાર

पंचमहव्वय. न० (पञ्चमहाव्रत) અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ એ પાંચ મહાવ્રત

पंचमहाभूय न० (पञ्चमहाभूत) પૃથ્વી, જળ, અગ્નિ, વાયુ, આકાશ એ પાંચ પદાર્થ

पंचमहावीर पु० (पञ्चमहावीर) બળદેવ પ્રમુખ પાંચ મહાવીર-મહા સુભટ.

पंचमासिया स्त्री० (पञ्चमासिकी) ભિક્ષુની પાંચમી પડિમા કે જેમાં એક માસ પર્યન્ત અન્ન પાણીની પાંચ પાંચ દાત કલ્પે

पंचमिआ स्त्री० (पञ्चमिका) પાંચમી, પાંચમા નમ્બરની

पंचमी स्त्री० (पञ्चमी) પાંચમી તિથિ, પાંચમ (૨) પાંચમી અપાદાન વિભક્તિ

पंचमुट्ठिय न० (पञ्चमौष्टिक) માથાની ચાર બાજુએ ચાર અને એક વચ્ચે એમ પાંચ મુષ્ટિ-ચપટીથી લોચ કરવો તે (૨) ત્રિ૦ પાંચ મુઠ્ઠિમાં આવે તેટલું

पचय. न० (पञ्चक) પંચક, પાંચનો સમૂહ

पंचरस पु० (पञ्चरस) તિક્ખો, કડવો, કસાયલો, ખાટો અને મીઠો એ પાચ રસ

पंचरूविय त्रि० (पञ्चरूपिक) પાચ પ્રકારના વર્ણવાળા

पंचलोइया. स्त्री० (पञ्चलौकिका) ભુજપરિસર્પ વિશેષ, હાથથી ચાલનાર ભુજપરિસર્પની એક જાતિ

पंचवराण त्रि० (पञ्चवर्ण) પચરગી

पंचवराणा. स्त्री० (पञ्चवर्णा) ચૌદમા તીર્થંકરની પ્રવજ્યા પાલખીનુ નામ.

पंचवन्न पु० (पञ्चवर्ण) કાળો, નીલો રાતો, પીળો અને ધોળો એ પાચવર્ણ-રગ

पंचवाइया स्त्री० (पञ्चवादिका) પચવોઇ જીવ વિશેષ

पंचसट्ठि स्त्री० (पञ्चषष्टि) પાસઠ, ૬૫

पंचसत्तरि स्त्री० (पञ्चसप्तति) પચોતેર

पंचसिक्खिश्र त्रि० (पञ्चशिक्षित) પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિ પાચ મહાવ્રતરૂપ શિક્ષાથી શિક્ષિત થયેલ

पंचसिह. त्रि० (पञ्चशिख) પચશિખ-જેના બાળમોવાળા ઉતારવામા આવ્યા નથી તે

पचसीइ स्त्री० (पञ्चाशीति) પચાસી, ૮૫

पंचसुराण. न० (पञ्चशून्य) પાચ પ્રાણિવધસ્થાન

पंचसेल. पु० (पञ्चशैल) } લવણો
पंचसेलग. पु० } (पञ्चशैलक) } દધિમા
पंचसेलय. पु० } } રહેલ
અને પાચ પર્વતોમા વિભૂષિત એક નાનો દ્વીપ.

पंचहत्तरि. स्त्री० (पञ्चसप्तति) પચોતેર

पंचहत्थुत्तर. पु० (पञ्चहस्तोत्तर) ભગવાન્ મહાવીરસ્વામી, જેના પાચ કલ્યાણિક ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્રમા થયા હતા

पंचाणउश्र. स्त्री० न० (पञ्चनवत) પચાણુ ૯૫.

पंचाणउइ स्त्री० (पञ्चनवति) પચાણુ

पंचाणण पु० (पञ्चानन) સિંહ, વાઘ

पंचाणुव्वइय. त्रि० (पञ्चाणुव्रतिक) હિંસા, અસત્ય, ચોરી, મૈથુન અને પરિગ્રહના આંશિક ત્યાગવાળા

पंचाल पु० (पाञ्चाल) પચાળદેશ, આર્ય દેશમાનો નવમો

पंचालिया स्त्री० (पाञ्चालिका) દ્રુપદ રાજાની દીકરી, દ્રૌપદી

पंचास स्त्री० (पञ्चाशत्) પચાસ

पंचासव. पु० (पञ्चाश्रव) પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન અને પરિગ્રહ એ પાચ આશ્રવ-કર્મ આવવાનાં દ્વાર

पचासीइ. स्त्री० (पञ्चाशीति) પચ્યાશી, ૮૫

पचिंदिय त्रि० (पञ्चेन्द्रिय) જેને આખ, કાન, નાક, જિહ્વા અને શરીર એ પાચ ઇન્દ્રિય હોય તે. (૨) न० આખ, નાક, કાન, જીભ અને સ્પર્શ એ પાચ ઇંદ્રિય

पंचिंदियतिरिक्खजोणिय. त्रि० (पञ्चेन्द्रियतिर्यग्योनिक) તિર્યચ પચેંદ્રિય જીવ

पंजर न० (पञ्जर) પીંજરૂ, પાજરૂ

पंजरदीव. पु० (पञ्जरदीप) ફાનસ સહિત દીવો

पंजलि. पु० स्त्री० (प्राञ्जलि) કરપુટ, અંજલિ, ખોબો.

पजलिउड पु० (प्राञ्जलिपुट) બે હાથ જોડી મસ્તકે લગાડવા તે

पंजलिकड त्रि० (कृतप्राञ्जलि) જેણે પ્રણામ કરવાને હાથ જોડેલા છે તે

पंडश्र. } पु० (पण्डक) નામર્દ, નપુંસક
पंडग } (૨) न० મેરૂ પર્વતની ચૂલિકા-શિખર ઉપરનુ વન (૩) પાખડ પાપ

पडगवण न० (पाण्डुकवन) મેરૂના શિખર ઉપરનુ વન

पडव पु० (पाण्डव) પાડુ રાજાના પુત્રો, પાચ પાંડવો

पंडिच्च न० (पाण्डित्य) પંડિતાઈ

पंडिय त्रि० (पण्डित) પંડિત, ડાહ્યો, વિચક્ષણ (૨) પુ૦ સર્વ વિરતિ, શ્રમણ, સાધુ

पंडियमरण. न० (पण्डितमरण) પંડિતભાવ સહિત સમાધિ પરિણામે મરણ થાય તે.

पंडियमाण त्रि० (पण्डितमन्य) } પંડિત
पडियमाणि त्रि० (पण्डितमानिन्) } નહિ છતા પોતાને પંડિત તરીકે માનનાર, દુર્વિદગ્ધ

पडियवीरिय न० (पण्डितवीर्य) પંડિતવીર્ય, જ્ઞાનસહિત શક્તિ, સાધુનું આત્મબળ

पडिया. स्त्री० (पण्डिता) વિદુષી-ભણેલી સ્ત્રી. (૨) પાપથી સર્વથા નિવૃત્ત થયેલ (સાધ્વી)

पडु. त्रि० (पाण्डु) ફીકુ, સફેદ, પડી ગયેલું. (૨) પુ૦ પાંડુ નામનો રોગ (૩) શિલાવિશેષ

पंडुअ. पु० (पाण्डुक) ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાનું એક

पंडुइय. त्रि० (पाण्डुवित) શ્વેત રંગનુ બનાવેલ

पंडुकंबलसिला. स्त्री० (पाण्डुकम्बलशिला) } મેરૂ
पंडुकंबला स्त्री० (पाण्डुकम्बला) } ની ચૂલિકાની દક્ષિણે પંડગ વનને દક્ષિણ છેડે અર્ધ ચંદ્રાકારે પાંચસો જોજનની લાંબી અને અઢીસો જોજનની પહોળી મેરૂ પર્વત ઉપરની એક શિલા

पंडुभद्द. पु० (पाण्डुभद्र) સંભૂતિવિજયના શિષ્ય

पडुमत्तिया. स्त्री० (पाण्डुमृत्तिका) કંઈ પીળી અને કંઈ સફેદ માટી

पंडुमहुरा• स्त्री० (पाण्डुमथुरा) કૃષ્ણ વાસુદેવ તરફથી દેશનટો મળ્યા બાદ પાંડવોએ દક્ષિણ સમુદ્રને કાંઠે વસાવેલી એક નગરી પાંડવોની રાજધાની

पंडुर. त्रि० (पाण्डुर) ધોળું શ્વેત સફેદ (૨) પુ૦ ધોળો રંગ

पडुरंग पु० (पाण्डुराङ्ग) એ નામના દક્ષિણમાં થયેલ એક પરિવ્રાજક.

पण्डुरतल. न० (पाण्डुरतल) જેનુ ભોયતળીયુ સફેદ હોય તેવુ ઘર

पंडुराय पु० (पाण्डुराजन्) પાણ્ડુરાજા

पंडुरिय. त्रि० (पाण्डुरित) પાણ્ડુર વર્ણવાળુ બનાવેલ

पंडुरोग पु० (पाण्डुरोग) પાંડુરોગ, જેથી શરીર ફીકું થઈ જાય એવો એક રોગ.

पंडुवद्धणिया स्त्री० (पाण्डुवर्द्धनिका) એ નામની શાખા

पंडुसिला स्त्री० (पण्डुशिला) મેરૂ પર્વતની ચૂલિકાની પૂર્વ દિશે અર્ધ ચન્દ્રાકારે પાંચસો જોજનની લાંબી અને અઢીસો જોજન પહોળી એવી એક અભિષેક શિલા

पंडुसेण. पु० (पाडुसेन) પાંડુસેન નામે પાંડવ કુમાર

पंत. त्रि० (प्रान्त) તુચ્છ, નઠારૂં, ખરાબ, હલકું, રસ વિનાનું. (૨) જમતા બાકી રહેલ ખોરાક (૩) ધર્મ ભ્રષ્ટ થયેલ (૪) ન૦ ખરાબ લક્ષણ. (૫) અપશબ્દ ગાળ (૬) त्रि० અન્તવર્તી, અન્તિમ (૭) ઇન્દ્રિય પ્રતિકૂળ (૮) દરિદ્ર, નિર્ધન (૯) જીર્ણ, ફાટ્યુ તુટ્યુ (૧૦) વ્યાપન્ન વિનષ્ટ

पंतकुल. न० (प्रान्तकुल) અધર્મ-નીચ કુળ, હલકી જાતિ

पंतचरअ त्रि० (प्रान्तचरक) તુચ્છ કે વધેલા આહારની ગવેષણા કરનાર, અભિગ્રહ વિશેષ ધારી સાધુ-તપસ્વી

पंतजीवि. त्रि० (प्रान्तजीविन्) તુચ્છ આહાર કરી જીવનાર

पंतावण. न० (प्रताडन) ચાબુકથી મારવું તે

पंताहार. त्रि० (प्रान्ताहार) લુખુ સુકુ ખાનાર

पंति. स्त्री० (पङ्क्ति) પંક્તિ, શ્રેણી. હાર

पंथ. पु० (पथिन्) રસ્તો માર્ગ

पंथकुट्टण पु० (पान्थकुट्टन) વાટપાડુ, રસ્તે લુંટનાર.

पंथकोट्ट. त्रि० (पान्थकुट्ट) વાટપાડુ; રસ્તે લુંટનાર.
पंथग. पुं० (पान्थक) પંથકનામે શેલક રાજાના એક મંત્રી. (૨) એક જૈન મુનિ.
पंथदास. पुं० (पान्थदास) ધના શેઠનો પંથ નામનો દાસ.
पंथय. पुं० (पन्थक) જુઓ "પંથગ" શબ્દ.
पंथिय. पुं० (पन्थिक) વટેમાર્ગુ; મુસાફર.
पंसु. पुं० (पांशु) ધૂળ; રેતી.
पंसुखार. पुं० (पांशुक्षार) લવણ; મીઠું.
पंसुपिसाय. पु० स्त्री० (पांशुपिशाच) ધૂળના લેપથી પિશાચ જેવો દેખાય તે.
पंसुलिया. स्त्री० (पार्श्विका) પાંસળી.
पंसुवुट्ठि. स्त्री० (पांशुवृष्टि) ધૂળની વૃષ્ટિ ઉપરથી શુભાશુભ જાણવાની વિદ્યા. (૨) ધૂળની વૃષ્ટિ.
पकंथक. पुं० (प्रकन्थक) ઉત્તમ જાતનો એક ઘોડો; ઘોડાની એક ઉત્તમ જાત.
पकंप. पुं० (प्रकम्प) ધ્રૂજારો.
पकंपिय. त्रि० (प्रकम्पित) પ્રકંપયુક્ત.
पकट्ठ. त्रि० (प्रकृष्ट) પ્રકર્ષયુક્ત.
पकप्पिय. त्रि० (प्रकल्पित) કલ્પેલું, બનાવેલું (૨) न० પૂર્વોપાર્જિત દ્રવ્ય.
पकप्प. पु० (प्रकल्प) ઉત્કૃષ્ટ આચાર; ઉત્તમ આચરણ. (૨) એ નામનું આચારાંગ સૂત્રનું એક અધ્યયન. (૩) વ્યવસ્થાપન.
पकप्पगंथ. पु० (प्रकल्पग्रन्थ) 'નિશીથ' સૂત્ર.
पकरण न० } **पकरणया.** स्त्री० } (प्रकरण) પ્રકૃષ્ટપણે કરવું; રચવું.
पकाम. त्रि० (प्रकाम) અતિશય; ઘણું. (૨) पुं० પ્રકૃષ્ટ અભિલાષ.
पकिरण. } **पकिन्न.** } त्रि० (प्रकीर्ण) વિખરેલું, વેરેલું.
पकुव्वय. त्रि० (प्रकारक) પ્રાયશ્ચિત્ત લઇ અત્યંત શુદ્ધિ મેળવનાર.
पक्क. त्रि० (पक्व) પકવેલ; પાકેલ; રાંધેલ.
पक्कण. पुं० (पक्कण) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ. (૨) त्रि० તે દેશમાં રહેનાર.
पक्कणिय. त्रि० (पक्कणिक) પક્કણદેશવાસી.
पक्कणी. स्त्री० (पक्कणी) પક્કણ નામના અનાર્ય દેશમાં જન્મેલી દાસી.
पक्कम. न० (प्रक्रम) પરાક્રમ; ઉદ્યોગ; પ્રયોગ કરવો તે.
पक्कमणी स्त्री० (प्रक्रामणी) ફેર લાવવાની વિદ્યા.
पक्काम. त्रि० (पक्वाम) થોડું કાચું અને થોડું પાકું; કાચુ પાકું.
पक्किट्टगा. स्त्री० (पक्वेष्टका) પાકી ઇંટ.
पक्कीलिय. त्रि० (प्रक्रीडित) ક્રીડા કરેલ.
पक्ख. पुं० (पक्ष) પખવાડીયું; પંદર દિવસ. (૨) પાર્શ્વ; પડખું; બાજુ. (૩) પક્ષ; વર્ગ. (૪) પાંખ; પીંછું. (૫) स्त्री० ઘરની છત (છાપરા) ની પાંખ. (૬) હેતુ અને સાધ્યનો આશ્રય; અનુમિતિનું એક અંગ.
पक्खग्ग. पुं० (पक्षाग्र) પંખો; વિંજણો.
पक्खओ. अ० (पक्षतस्) પડખે; જોડાજોડ.
पक्खंद. पुं० (प्रस्कन्द) ગતિ કરવી; જવું. (૨) કુદી પડી મરવું તે.
पक्खंदोलग. पु० (पक्ष्यान्दोलक) પક્ષીઓનો હિંચકો.
पक्खग. त्रि० (पक्षग) એક પખવાડીયું રહેનાર; પખવાડીયાની સ્થિતિવાળું.
पक्खपिंड. पुं० न० (पक्षपिंड) આસન વિશેષ.
पक्खबाहा. स्त्री० (पक्षबाहु) ઘરની પાંખમાં આડસરનો બહાર નીકળતો ભાગ.
पक्खरा. स्त्री० ( ) અશ્વ સેના.
पक्खलिय. त्रि० (प्रस्खलित) સ્ખલિત થયેલું; પડેલું.

पक्खारिण पुं० (प्रक्षारिण) અનાર્ય દેશ વિશેષ (૨) પુ૦ સ્ત્રી૦ તે દેશના રહેવાસી

पक्खाल. न० (प्रक्षाल) ધોવું તે

पक्खालण. } **पक्खालन** } न० (प्रक्षालन) ધોવું, સાફ કરવું તે

पक्खालिअ त्रि० (प्रक्षालित) ધોએલું, સાફ કરેલું

पक्खासण. न० (पक्ष्यासन) પક્ષિના આકાર જેવું આસન, પક્ષાસન.

पक्खि पुं० स्त्री० (पक्षिन्) પક્ષી

पक्खिकायण. न० (पाक्षिकायन) એ નામની કૌશિક ગોત્રની એક શાખા

पक्खित्त. त्रि० (प्रक्षिप्त) નાખેલું, ફેંકેલું

पक्खिय त्रि० (पाक्षिक) પખવાડીઆનું (૨) પાખી, પુનમ અને અમાવાસ્ય (૩) જેના પક્ષમા ઘણા માણસો હોય તે

पक्खिवणया स्त्री० (प्रक्षेपण) ફેંકવું તે

पक्खिविरल्ल. पुं० (पक्षिविराल) ચિબાડા જેવા પક્ષિ વિશેષ

पक्खुडिअ त्रि० (प्रक्षोटित) ઝાટકો દીધેલ, અપખોડેલ

पक्खुभिय त्रि० (प्रक्षुभित) ક્ષોભ પામેલું. વ્યાકુળ બનેલ

पक्खेव पुं० (प्रक्षेप) ફેંકવું, નાખવું (૨) કોળીઓ

पक्खोड. पुं० (प्रस्फोट) પખોડા, પડિલેહણનો એક પ્રકાર

पगइ स्त्री० (प्रकृति) કર્મનો સ્વભાવ (૨) પ્રજા, લોક (૩) શરીર કે મનનું બંધારણ, તાસીર (૪) પ્રકૃત અર્થ (૫) કર્મનો ભેદ

पगइबंध पुं० (प्रकृतिबन्ध) કર્મનો પ્રકૃતિ-સ્વભાવરૂપે બન્ધ થાય તે

पगइसंकम पुं० (प्रकृतिसंक्रम) કર્મની એક પ્રકૃતિમા બીજી પ્રકૃતિનો પરિણામ થાય તે.

पगंठ पुं० (प्रगण्ठ) પીઠ વિશેષ

पगंठग पुं० (प्रगण्ठक) એક જાતનો બાજોઠ, બાજોઠ આકારે ચોખુણો ઓટલો. (૨) અરીસાની પીઠનો ચોગમ

पगड त्रि० (प्रकृत) કરેલું (૨) બાન્ધેલું. (૩) ઉત્પન્ન કરેલું.

पगट. त्रि० (प्रकट) પ્રસિદ્ધ, જાહેર.

पगडण न० (प्रकटन) પ્રકાશવું, ખુલ્લું કરવું

पगडि स्त्री० (प्रकृति) જુઓ "पगइ" २७६

पगडिय त्रि० (प्रकटित) પ્રગટ થયેલ; ખુલ્લું પડેલ, જાહેર થયેલ.

पगडीकम्म न० (प्रकृतिकर्मन्) પ્રકૃતિરૂપે બંધાયેલ કર્મ.

पगड्ड. पुं० (प्रगर्त) મોટી ખાડ, ખાડો

पगति स्त्री० (प्रकृति) જુઓ "पगइ" २७६

पगप्प पुं० (प्रकल्प) આચાર, સદાચાર. (૨) સાધુનો આચાર બતાવનાર શાસ્ત્ર

पगप्पिय त्रि० (प्रकल्पित) પ્રરૂપિત, કથિત

पगब्भ न० (प्रागल्भ्य) બડાઇ, ધૃષ્ટતા.

पगब्भ. त्रि० (प्रगल्भ) ધીર, પ્રૌઢ (૨) ધીટ

पगब्भिअ त्रि० (प्रगल्भित) મગરૂર, ધીટ

पगब्भित्तार त्रि० (प्रकर्तयितृ) કાતરનાર

पगय. त्रि० (प्रकृत) ચાલતું, પ્રસ્તુત. (૨) ન૦ અધિકાર, પ્રસ્તાવ

पगरण. न० (प्रकरण) પ્રકરણ ગ્રન્થ. (૨) અધિકાર, પ્રસ્તાવ.

पगलिअ त्रि० (प्रगलित) કોઢી, શરીરે ગળી ગયેલ

पगरिस. पुं० (प्रकर्ष) અધિકતા

पगलिय त्रि० (प्रगलित) ઝરી ગયેલ, ગળી ગયેલ

पगाढ त्रि० (प्रगाढ) तीव, કઠણ, તીક્ષ્ણ (૨) અત્યંત ઘણું.
पगाम. त्रि० (प्रकाम) અતિશય, ઘણું
पगार पु० (प्रकार) પ્રકાર, ભેદ (૨) આદિ, વગેરે
पगास. पु (प्रकाश) પ્રકાશ, તેજ, ઉદ્યોત (૨) ખુલ્લું (૩) ત્રિ० સરખું, તુલ્ય, સમાન (૪) પુ० ક્રોધ ગુસ્સો
पगासणया } **पगासणा.** } स्त्री० (प्रकाशन) પ્રકાશિત કરવું, પ્રગટ કરવું
पगासय त्रि० (प्रकाशक) પ્રકાશ કરનાર
पगासिय त्रि० (प्रकाशित) પ્રકાશેલ
पगासिया. स्त्री० (प्रकाशिका) પ્રકાશ કરનારી.
पगिट्ठ. त्रि० (प्रकृष्ट) મજબૂત, પુષ્ટ, ઉત્તમ
पगे. अ० (प्रग) પ્રભાતમાં, સવારમાં
पगह. पु० (प्रग्रह) પકડવું, ગ્રહણ કરવું (૨) રાસ, દોરડી (૩) ઉપધિ, ઉપકરણ (૪) નાયક, મુખી.
पगहिय. त्रि० (प्रगृहीत) લીધેલું, ગ્રહણ કરેલું
पगहिया. स्त्री० (प्रगृहीता) પિંડૈષણાના સાત પ્રકારમાંનો છઠ્ઠો પ્રકાર, જે આહાર ગૃહસ્થે પોતાના વાસણમાં ખાવા માટે લીધો છે તેમાંથી સાધુને વ્હોરાવે તે
पचंकमण } **पचंगमण.** } न० (प्रचकमण) ગુરણ કે ઢીચણવડે જમીન ઉપર વસડાઇને ચાલવું તે (૨) બાળક જમીન ઉપર ગુરણભર ચાલવા શીખે ત્યારે કરવામાં આવતો સસ્કાર
पचलिअ. त्रि० (प्रचलित) ચલાયમાન થયેલ, નીકળી ગયેલ
पचोइय. त्रि० (प्रचोदित) પ્રેરણા કરાયલ
पच्चअ त्रि० (प्रत्यय) જ્ઞાન (૨) નિમિત્ત (૩) પુ० વિશ્વાસ, ભરુસો
पच्चइअ त्रि० (प्रत्ययिक) પ્રત્યય-ઇન્દ્રિય અને અનિન્દ્રિયરૂપ નિમિત્તથી ઉપજતું. (૨) ખાતરીદાર, વિશ્વાસપાત્ર (૩) न० શ્રુતજ્ઞાન, આગમજ્ઞાન
पच्चंग. न० (प्रत्यङ्ग) શરીરના અવયવના અવયવો, નેત્ર નખ વગેરે ઉપાંગ
पच्चंत पु० (प्रत्यन्त) પાસે, નજીક (૨) त्रि० અત્યંત નીચ, અત્યજ.
पच्चंतिग } **पच्चंतिय** } त्रि० (प्रात्यन्तिक) સીમાડે આવેલ, પ્રાંત ભાગમાં રહેલ (૨) પુ० પર્વતની સમીપનો પ્રદેશ
पच्चक्ख न० (प्रत्यक्ष) આત્માને ઇન્દ્રિયોની મદદ વિના પદાર્થના સાક્ષાત્ યોગથી થતું જ્ઞાન (૨) ઇન્દ્રિયોથી ઉત્પન્ન થતું જ્ઞાન
पच्चक्खं. अ० (प्रत्यक्षम्) રૂબરૂ, નજર આગળ
पच्चक्खाण. न० (प्रत्याख्यान) શ્રાવકનું દશમું વ્રત (૨) પાપના ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા, સાવદ્યયોગની નિવૃત્તિ (૩) આવશ્યકના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ (૪) પ્રત્યાખ્યાન સંબંધિ હકીકતવાળો નવમો પૂર્વ
पच्चक्खाणकिरिया स्त्री० (प्रत्याख्यानक्रिया) સૂયગડાંગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કંધના ચોથા અધ્યયનનું નામ
पच्चक्खाणग न० (प्रत्याख्यानक) બાળકની રક્ષા માટે રાખવામાં આવતી બાધા
पच्चक्खाणप्पवाय पु० (प्रत्याख्यानप्रवाद) પ્રત્યાખ્યાનના અધિકારવાળો ૧૪ પૂર્વમાંનો નવમો પૂર્વ
पच्चक्खाणावरण न० (प्रत्याख्यानावरण) જેની અસર વધારેમાં વધારે ચાર મહિના સુધી રહે છે અને જે સર્વ વિરતિપણું પ્રાપ્ત થવા દે નહિ તે કષાય, કષાયના ચાર પ્રકારમાંનો ત્રીજો પ્રકાર
पच्चक्खाणि. त्रि० (प्रत्याख्यानिन्) ત્યાગી, પચ્ચકખાણ કરનાર
पच्चक्खाणी. स्त्री० (प्रत्याख्याना) નિષેધ કરનારી ભાષા

पच्चक्खाय. त्रि० (प्रत्याख्यात) નિયમ લીધેલું, પ્રતિજ્ઞા કરેલી, ત્યાગ કરેલું

पच्चक्खायय त्रि० (प्रत्याख्यायक) ત્યાગ કરનાર

पच्चक्खि पु० (प्रत्यक्षिन्) પ્રત્યક્ષ-કેવલ જ્ઞાનને ધરનાર, કેવળી

पच्चच्छिम पु० (पश्चिम) પશ્ચિમદિશા

पच्चच्छिमदिसा स्त्री० (पश्चिमदिशा) પશ્ચિમ (આથમણી) દિશા

पच्चच्छिमा. स्त्री० (पश्चिमा) પશ્ચિમદિશા

पच्चच्छिमिल्ल. त्रि० (पाश्चात्य) પશ્ચિમ દિશા સબંધી, પશ્ચિમનું

पच्चच्छिमुत्तरा. स्त्री० (पश्चिमोत्तरा) વાયવ્ય ખુણો પશ્ચિમ અને ઉત્તરની વચ્ચેનો ખુણો

पच्चट्ठिया स्त्री० (प्रत्यस्थिका) મલ્લ જોદ્ધાનું એક પ્રકારનું કરણ

पच्चत्थिग त्रि० (प्रत्यर्थिक) પ્રતિપક્ષી, દુશ્મન

पच्चत्थिम त्रि० (पश्चिम) પશ્ચિમ વિભાગનું (૨) न० પશ્ચિમ દિશા

पच्चत्थिमा स्त्री० (पश्चिमा) પશ્ચિમદિશા

पच्चत्थिमिल्ल त्रि० (पाश्चात्य) પશ્ચિમદિશા તરફનું પશ્ચિમનું

पच्चत्थिमुत्तरा स्त्री० (पश्चिमोत्तरा) પશ્ચિમ અને ઉત્તર દિશ વચ્ચેનો ખુણો, વાયવ્ય ખુણો

पच्चप्पुय त्रि० (प्रत्याप्लुत) ભિંજાવેલું (૨) ઢાંકેલું.

पच्चप्पण न० (प्रत्यर्पण) સમર્પણ, પાછુ સોંપી દેવું તે (૨) નિવેદન કરવું જણાવવું તે

पच्चब्भास पु० (प्रत्यभ्यास) નિગમન પ્રત્યુચ્ચારણ

पच्चय पु० (प्रत्यय) વિશ્વાસ ભરૂસો (૨) હેતુ કારણ નિમિત્ત (૩) વિભક્તિ વગેરેના પ્રત્યય (૪) પ્રતીતિ બોધ (૫) નિર્ણય, નિશ્ચય (૬) શપથ (૭) જ્ઞાનનું કારણ

पच्चयत्थाण. न० (प्रत्ययस्थान) શંકાનું સમાધાન કરવું તે (૨) પ્રતિવચન ખંડન.

पच्चराय पु० (प्रत्यराय) દોષ ગેરલાભ (૨) વિઘ્ન, અન્તરાય

पच्चा. स्त्री० (पच्चा) નોકપાલ તથા ચક્ર સૂર્યની સાથે પરિષદ્-સભા (૨) એક જાતનું ઘાસ

पच्चाउट्टणया न० (प्रत्यावर्तन) પાછું ફરવું, આવર્તન કરવું

पच्चागइ स्त्री० (प्रत्यागति) ગોચરીની ત્રણ વીથિમાંની બીજી વીથિ જતા એક પંક્તિમાં ભિક્ષા લઇ વળતા વખતે બીજી પંક્તિમાં ભિક્ષા લે તે

पच्चागय त्रि० (प्रत्यागत) પાછું આવેલું (૨) न० પ્રત્યાગમન

पच्चाजाय त्रि० (प्रत्याजात) ઉત્પન્ન થયેલ, જન્મેલ

पच्चाविच्चिम न० ( ) પલ્લવજ નામના ઘાસને કુટીને બનાવેલું રજોહરણ.

पच्चामित्त पु० न० (प्रत्यमित्र) પડોશનો દુશ્મન, સીમાડાનો પ્રતિપક્ષી (૨) પ્રથમ મિત્ર થઈ પછી દુશ્મન થયેલ હોય તે

पच्चायग त्रि० (प्रत्यायक) } જણાવનાર
पच्चायण. त्रि० (प्रत्यायन) }

पच्चायाइ स्त्री० (प्रत्याजाति) ઉત્પત્તિ, જન્મ ગ્રહણ

पच्चायाय. त्रि० (प्रत्याजात) જન્મ પામેલ અવતરેલ (૨) न० પુનર્જન્મ

पच्चावट्ट } पु० (प्रत्यावर्त) આવર્તનની સામે આવર્તન ચક્ર સામે ચક્ર
पच्चावड. }

पच्चावरण्ह पु० (प्रत्यपराह्ण) મધ્યાહ્ન પછીનો સમય, ત્રીજો પહોર

पच्चासन्न. त्रि० (प्रत्यासन्न) સમીપમાં રહેલ

पच्चासि त्रि० (प्रत्याशिन्) ઓછીવાર આહાર

पच्चुग्गच्छणया स्त्री० (प्रत्युद्गमनता) અભિમુખ ગમન.
पच्चुत्तर पु० (प्रत्युत्तर) ઉત્તર જવાબ
पच्चुत्थय } त्रि० (प्रत्यवस्तृत) વસ્ત્રથી
पच्चुत्थुय } ઢાંકેલુ, બિછાવેલુ
पच्चुप्पराण त्रि० (प्रत्युत्पन्न) વર્તમાનકાળનુ, ચાલતા સમયનુ (૨) ઋજુસૂત્રનામનો નય સાત નયમાનો એક
पच्चुरस न० (प्रत्युरस) છાતી સ્હામે સન્મુખ
पच्चुवगार. } पु० (प्रत्युपकार) ઉપકારને
पच्चुवयार } બદલે ઉપકાર.
पच्चूस. न० (प्रत्यूष) પ્રાતઃકાળ વગેરે
पच्चागि न० ( ) સન્મુખ આગમન, સામૈયુ કરવુ તે
पच्चोणियत्त त्रि० (प्रत्यवनिवृत्त) ઉંચે જઇ પાછુ નીચે પડેલ
पच्चोयड न० (प्रत्यवतट) નદીના કાંઠા પાસેની ભેખડ (૨) त्रि० ઢાંકેલ
पच्छ त्रि० (पथ्य) હિતકારક, હિતકારી
पच्छत्र. पु० (प्रच्छद) પછેડી, ઓછાડ
पच्छण न० } (प्रतक्षण) થોડી થોડી
पच्छणा स्त्री० } ચામડી તાછી-છેદવી તે
पच्छराण त्रि० (प्रच्छन्न) ગુપ્ત, છાનુ
पच्छराणपइ पु० (प्रच्छन्नपति) જાર, ઉપપતિ
पच्छद्ध. त्रि० (पश्चार्द्ध) ઉત્તરાર્ધ પાછળનો અર્ધભાગ
पच्छन्न त्रि० (प्रछन्न) ગુપ્ત, નજરે ન દેખાય એવુ
पच्छय पु० (प्रच्छद) વસ્ત્ર વિશેષ પછેડી
पच्छयपुडक. न० (पच्छदपुटक) પાછળુ કર
पच्छा अ० (पश्चात्) પછી પાછળથી (૨) પશ્ચિમ દિશા
पच्छाइय त्रि० (प्रच्छादित) ઢાંકેલુ
पच्छाकड त्रि० (पश्चात्कृत) તિરસ્કૃત કરેલ (૨) સાધુને વેષ ઉતારી ગૃહસ્થ બનેલ (૩) પસાર થયેલ, અતીત થયેલ
पच्छाकम्म न० (पश्चात्कर्मन्) સાધુ સાધ્વીને આહાર વ્હોરાવી તે નિમિત્તે સચેત પાણીથી વાસણ વગેરે ધોવા તે, પશ્ચાત્કર્મદોષ, આહાર સમ્બંધી એક દોષ
पच्छाग पु० (प्रच्छादक) પછેડી, બદન ઉપર ઓઢવાનુ વસ્ત્ર, સાધુના ચૌદ ઉપગરણ માનુ એક
पच्छाणुताव पु० (पश्चादनुताप) પસ્તાવો, પશ્ચાત્તાપ
पच्छाणुपुव्वी स्त्री० (पश्चादनुपूर्वी) પાછળથી-છેલ્લેથી અનુક્રમ ગણવો તે
पच्छाताव पु० (पश्चात्ताप) પસ્તાવો, અનુતાપ
पच्छातावय. त्रि० (पश्चात्तापिक) પશ્ચાત્તાપ કરનાર
पच्छादण न० (प्रच्छादन) ઢાંકવુ તે
पच्छानिवाइ त्रि० (पश्चान्निपातिन्) પાછળથી સરી પડનાર, ચારિત્ર લીધા પછી તેને છોડી દેનાર
पच्छापुर. अ० (पश्चात्पुरम्) આગળ પાછળ
पच्छाभाग पु० (पश्चाद्भाग) પાછળો હિસ્સો.
पच्छायण. न० (प्रच्छादन) છત ઉપરનુ એક આચ્છાદનનું પડ
पच्छायणा स्त्री० (प्रच्छादना) } ચાદર,
पच्छायणी स्त्री० (प्रच्छादनी) } પછેડી
पच्छायाव पु० (पश्चात्ताप) પશ્ચાત્તાપ પસ્તાવો
पच्छावाय पु० (पश्चाद्वात) પશ્ચિમનો અનુકૂળ વાયુ
पच्छावि अ० (पश्चादपि) પછી પણ પાછળથી પણ
पच्छासंतडि स्त्री० (पश्चात्संतति)પાછળના માર્ગ

पच्छासंथव पु० (पश्चात्संस्तव) પાછળથી પરિચિત થયેલના ગુણોનો સસ્તવ-કીર્તન કરવું તે (૨) ભિક્ષાનો એક દોષ

पच्छासंथुय त्रि० (पश्चात्संस्तुत) પાછળથી પરિચિત થયેલ સ્ત્રી સાસુ સસરા વગરે

पच्छित्त न० (प्रायश्चित्त) જેથી પાપનો નાશ થાય તેવુ તપ

पच्छिम त्रि० (पश्चिम) પાછળ, પાછળનુ (૨) અન્તિમ (૩) न० પશ્ચિમ દિશા

पच्छिमकाल पु० (पश्चिमकाल) પાછળનો વખત સલેખણાનો સમય અન્તકાળ

पच्छिमद्ध न० (पश्चिमार्ध) ઉત્તરાર્ધ ઉત્તરનો આરધો ભાગ

पच्छिमसलेहणा स्त्री० (पश्चिमसंलेखना) છેલ્લા વખતની સલેખના અંત વખતે કાયાદિને દાળવા તે

पच्छिमिल्ल त्रि० (पाश्चात्य) પાછળથી ઉત્પન્ન થયેલુ પાછળનુ

पच्छिया स्त्री० (   ) વાસની છાબડી, ચગેરી

पच्छिल्लय त्रि० (पाश्चात्य) પાછળનુ

पच्छाजायणग } **पच्छायतरुक** } त्रि० (पश्चाज्जातक) પાછળથી ઉત્પન્ન થયેલ

पजपावणा न० (प्रजल्पकारण) બાળક બોલતા શીખે તે વખતે સસ્કાર કરવામા આવે તે

पजपिय न० (प्रजल्पित) બોલવુ તે ભાષણ

पजण त्रि० (प्रजन) ઉત્પન્ન કરનાર

पजणण न० (प्रजनन) પુરૂષ ચિહ્ન જનનેંદ્રિય

पजीवण न० (प्रजीवन) પ્રકૃષ્ટ જીવિકા સારી રીતે જીવન નિર્વાહ થાય તેટલુ દ્રવ્ય

पज्जुत पु० (प्रयुत) ૮૪ લાખ પ્રયુતાંગ પરિમિતકાળ

पज्जुतंग पु० (प्रयुताङ्ग) ૮૪ લાખ અયુતાંગ પરિમિતકાળ

पज्ज न० (पद्य) પદ્ય છંદ દોહા

पज्ज न० (पाद्य) પગ ધોવાનુ પાણી

पज्जअ पु० (पर्याय) પર્યાય નામ, પ્રાપ્તિ (૨) પરિપાટી સમય પ્રસ્તાર

पज्जत पु० (पर्यन्त) અંત-છેડો

पज्जतअ त्रि० (पर्यन्तक) છેવટનુ છેલ્લુ

पज्जग पु० (प्रार्यक) પિતામહનો પિતા પરદાદો

पज्जण न० (पायन) પાવું તે પાન કરાવવુ તે

पज्जण्ण पु० (पर्जन्य) વરસાદ બાદળ

पज्जत्त पु० (पर्याप्त) જેણે આહાર આદિ પર્યાપ્તિ બાંધીને પુરી કરી છે તેવો જીવ (૨) સંપૂર્ણ પુરૂ (૩) પન્નવણાસૂત્રના ત્રીજા પદના સત્તરમા દ્વારનુ નામ

पज्जत्तनाम न० (पर्याप्तनामन्) પર્યાપ્તિ નામ નામકર્મની એક પ્રકૃતિ

पज्जत्तसंखेज्ज त्रि० (पर्याप्तसंख्येय) સંખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળો પર્યાપ્ત જીવ

पज्जत्ति स्त्री० (पर्याप्ति) સંપૂર્ણતા છ પ્રકારની પર્યાપ્તિ (૨) શક્તિ સામર્થ્ય

पज्जत्तिया स्त्री० (पर्याप्तिका) જેનુ સ્વરૂપ સારી રીતે સમજવામા આવે તેવી ભાષા

पज्जन्न पु० (पर्जन्य) મેઘ વિશેષ જે એક વખત વરસે તો હજાર વર્ષ સુધી જમીનમા ચિકાશ રહે તે મેઘ

पज्जय पु० (प्रार्यक) પ્રપિતામહ બાપનો દાદો

पज्जय पु० (पर्याय) નવિધ અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ નિગોદ જીવને ઉત્પત્તિ સમયે જે મતિશ્રુત અજ્ઞાનના અંશ હોય તેને બીજે સમયે જે વૃદ્ધિ થાય તે પર્યાયશ્રુત

पज्जयसमास पु० (पर्यायसमास) પર્યાયશ્રુતનો સમુદાય

पज्ञयण. न० (पर्यदन) सर्वत वस्तु परि च्छेदरूप ज्ञान (२) निश्चय, अवधारण

पज्ञरय पु० (प्रस्तक) पहेली नरकनो मेरुथी दक्षिण तरफनो नरकावासो

पज्ञरयमज्झ. पु० (प्रस्तरकमध्य) એક નરકાવાસો

पज्ञरयावट्ट पु० (प्रस्तरकावर्त) नरकावास विशेष

पज्ञरयावसिट्ठ पु० (प्रस्तरकावशिष्ट) એક નરકાવાસો

पज्ञलण न० (प्रज्वलन) वधारे સળગવું.

पज्ञलिय. त्रि० (प्रज्वलित) સળગી ઉઠેલું. (२) જાગૃત થયેલું

पज्ञव. पु० (पर्यव) द्रव्य अने गुणनुं रूपान्तर थवुं, એક અવસ્થામાંથી બીજી અવસ્થામાં જવું તે (२) परिच्छेद, निर्णय (३) विशेषता, व्यक्तित्व (४) पर्याय–એક વસ્તુના ભિન્न २ नामो, એકાર્થવાચક ભિન્ન ભિન્ન શબ્દો

पज्ञवत्थर न० (पर्यवान्तर) सर्व आकाश प्रदेशने अनन्तगुणा करीએ એટલા એક એક આકાશ પ્રદેશના અગુરૂલઘુ પર્યાય છે તે 'पज्जवक्खर'

पज्ञवजाय त्रि० (पर्यवजात) ज्ञान प्राप्त

पज्ञवट्ठिय त्रि० (पर्यवस्थित) अवस्थाએ પહોંચેલું પાર પામેલું

पज्ञवण न० (पर्यवन) सर्वथा वेदवुं–જાણવું તે. (२) परिच्छेद निश्चय

पज्ञवनय पु० (पर्यवनय) पर्यायास्तिक (पर्यायने विषय करनार) नय

पज्ञवलीढ त्रि० (पर्यवलीढ) अवस्थान्तर रूप पर्यायथी ચવાએલ, પુરાતની, જુનું થયેલું

पज्ञवसाण न० (पर्यवसान) छेडो, अन्त

पज्ञवसिय. त्रि० (पर्यवसित) अन्तवाळुं, छेडावाळुं (२) शेष रहेल, बाकी वधेल (३) न० अवसान, अन्त

पज्ञाय पु० (पर्याय) समान अर्थ, जेम घट, कळश वगेरे. (२) अनुक्रम (३) वस्तुनी उत्तरोत्तर अवस्था, रूपांतर (४) साधुपणुं, श्रावकपणुं वगेरे अवस्था

पज्ञायवोच्छेय पु० (पर्यायव्यवच्छेद) अनुक्रमे साधुपणाना पर्यायनो विच्छेद करवो ते, प्रायश्चित्तनो એક પ્રકાર

पज्जिआ स्त्री० (प्रार्यिका) बापनी के मानी मोटीमा

पज्जुदास पु० (पर्युदास) निषेध प्रतिषेध

पज्जुन्न. पु० (प्रद्युम्न) कृष्ण वासुदेवनी रूकमणी राणीनो पुत्र (२) अंतगडसूत्रना चोथा वर्गना छट्ठा अध्ययननुं नाम (३) प्रद्युम्न नामनो मेघ के जे એક વખત वरसे तो तेनो એક હજાર वरस सुधी रेद चाले

पज्जुवट्ठिय त्रि० (पर्युपस्थित) उद्यत थयेल, तैयार थयेल.

पज्जुवासण न० (पर्युपासन) सेवा, भक्ति

पज्जुवासणया } **पज्जुवासणा.** } स्त्री० (पर्युपासना) सेवा भक्ति करवी ते

पज्जुवासणिज्ज } **पज्जुवासणिय.** } त्रि० (पर्युपासनीय) पर्युपासना–सेवा भक्ति करवा योग्य

पज्जुसण न० (पर्युषण) वर्षाकाळमां साधुએ એક સ્થાને નિવાસ કરવો તે

पज्जुसणाकप्प पु० (पर्युषणाकल्प) पर्युषणाकल्प, वर्षाकाळमां साधुએ એક સ્થાનકે નિવાસ કરવો, સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ કરવું, લોચ કરવો, વસ્ત્રાદિક વ્હોરવા નહીં વગેરે

पज्जोतित. त्रि० (प्रद्योतित) प्रगट करेल

पज्जोय पु० (प्रद्योत) उद्योत प्रकाश. (२) छट्ठा तीर्थंकरना १ला गणधर

पज्जोयगर. त्रि० (प्रद्योतकर) प्रकाश करनार, तेज आपनार

पज्जोसवण न० (पर्युषण) } पर्युषण
पज्जोसवणा स्त्री० (पर्युषणा) } पर्व, આષાઢી પાખીના પડવાથી ૪૯ કે ૫૦ મો દિવસ (૨) એક સ્થાનમાં ચોમાસું વ્યતીત કરવું તે.

पज्जोसवणाकप्प पु० (पर्युषणाकल्प) જુઓ "પજ્જુસણકપ્પ" શબ્દ

पज्जोसविय त्रि० (पर्युषित) પજ્જુસણ કલ્પ, પર્યુષણમાં કરવાનું વિધાન કરેલ-આચરેલ.

पज्झर पु० (प्रक्षर) પ્રવાહ વિશેષ

पज्झाय न० (प्रध्यात) પ્રિયજનનું અતિશય ચિન્તન કરવું તે (૨) ત્રિ० ચિન્તિત

पट पु० (पट) વસ્ત્ર, લુગડું

पट्ट पु० (पट्ट) દુપટ્ટો, પછેડી (૨) ધાતુના પતરાં (૩) સાધ્વીનું એક ઉપકરણ, અવગ્રહાનન્તકને ધરી રાખવા માટે સાધ્વીની કેડ ઉપર બાંધવાનો પટ્ટો (૪) કીડાની લાળનું સૂત્ર (૫) કવચ ઉપર બાંધવાનો પટ્ટો (૬) લેખની તખતી. (૭) પટસૂત્રના બનેલ પટોળાં

पट्टइल्ल पु० (पट्टवत्) પટેલ ગામનો મુખી

पट्टसुय. पु० (पट्टांशुक) અગુચ્છો શરીર લુછવાનો રુવાલ

पट्टकार पु० (पट्टकार) શાલવી, વણકર.

पट्टग पु० (पट्टक) પાટ, આસન વિશેષ

पट्टण न० (पत्तन) મોટું શહેર (૨) રત્ન ભૂમિ, સ્થાન વિશેષ

पट्टय न० (पट्टक) ન્હાવાનો પાટલો

पट्टिया स्त्री० (पट्टिका) લાકડાની પટ્ટી-પાટની (૨) ધનુષની પટ્ટી

पट्टिस पु० (पट्टिश) નાળ એ જાતનું અસ્ત્ર

पट्टी स्त्री० (पट्टी) ધનુર્યષ્ટિ (૨) હાથ પરની પટ્ટી

पट्ठ त्रि० (स्पृष्ट) જેનો સ્પર્શ કરેલો છે તે

पट्ठ त्रि० (पृष्ट) જેને પૂછેલ છે તે (૨) ન० પ્રશ્ન, સવાલ (૩) ત્રિ० અગ્રેસર (૪) પ્રધાન, મુખી

पट्ठ न० (पृष्ठ) પીઠ, વાંસાનો ભાગ

पट्ठवअ. त्रि० (प्रस्थापक) સ્થાપન કરનાર (૨) અવધિજ્ઞાનનો પ્રારંભ કરનાર

पट्ठवग पु० (प्रस्थापक) પ્રસ્થાપના કરનાર (૨) પ્રવર્તક.

पट्ठवण. न० (प्रस्थापन) આરંભ (૨) પ્રકૃષ્ટ સ્થાપન

पट्ठवणा स्त्री० (प्रस्थापना) કલ્પના

पट्ठविय. त्रि० (प्रस्थापित) સ્થાપેલું, શરૂ માંડેલું

पट्ठविया स्त्री० (प्रस्थापिता) અપરાધનું પ્રાયશ્ચિત શરૂ કરવું તે, આરોપણા પ્રાયશ્ચિત્તનો એક પ્રકાર

पट्ठिमंस न० (पृष्ठमांस) પીઠનું માંસ (૨) વિષ્ઠા

पट्ठिय त्रि० (प्रस्थित) પ્રયાણ કરેલ

पट्ठीवस पु० (पृष्ठीवंश) આડસર.

पड. पु० (पट) વસ્ત્ર લુગડું

पडंगा. स्त्री० ( ) છડી લાકડી

पडकारक पु० (पटकारक) લુગડું વણનારો, વણકર

पडग पु० (पटक) પટ વસ્ત્ર

पडगार. पु० (पटकार) તન્તુવાય કપડું વણનાર

पडण न० (पतन) પડી જવું, પડવું

पडल न० (पटल) પટલ સમૂહ, જથ્થો (૨) પડ, થર (૩) ગુચ્છ (૪) પડલો, ગોચરી વખતે પાત્રા ઢાંકવાનું એક વસ્ત્ર ખણ્ડ

पडलग स्त्री० न० (पटलक) પુષ્પ વગેરે ઢાંકવાનો પડલો, આચ્છાદન વસ્ત્ર (૨) પોટલી.

पडसाटग } पु० (पटशाटक) नीचे पहे-
पडसाडय. } रवानु वस्त्र, धोतीयु. (२) दुपट्टो

पडसाटया } स्त्री० (पटशाटिका) साडी,
पडसाडिया } पछेडी

पडह. पु० (पटह) मोटो ढोल

पडाग पु० (पताक) } ध्वजा, वावटो
पडागा स्त्री० (पताका) } (२) चिह्नवाळो पटो (३) एक जातनो सर्प

पडागाइपडागा. स्त्री० (पताकातिपताका) उपरा उपरी ध्वजा, ध्वजा उपर ध्वजा (२) मत्स्यनी एक जात

पडि अ० (प्रति) दरेक. (२) प्रत्ये (३) प्रतिपक्षी, विपरीत (४) विशेष, विशिष्टता (५) व्याप्ति (६) पछी (७) सन्मुखपणु (८) प्रतिदान, बदलो. (९) प्रतिषेध, निषेध (१०) स्वभाव (११) अधिकता, अतिशय (१२) नानापणु, लघुता (१३) श्लाघा, प्रशस्तता (१४) साम्प्रतिकता, वर्तमानता (१५) निरर्थक

पडि त्रि० (पटिन्) पटवाळु, वस्त्रवाळु

पडिएक्क न० (प्रत्येक) दरेक, प्रत्येक

पडिंसुआ स्त्री० (प्रतिश्रुत) प्रतिध्वनि, प्रतिशब्द

पडिकंटय त्रि० (प्रतिकण्टक) प्रतिस्पर्धी

पडिकत्तार त्रि० (प्रतिकर्तृ) इलाज करनार

पडिकप्पिअ. त्रि० (प्रतिकल्पित) सज्ज करेल. तैयार करेल

पडिकम्म न० (प्रतिकर्मन्) सज्जनादि श्रृंगार (२) वैदु-चिकित्सा

पडिकय. त्रि० (प्रतिकृत) जेनो बदलो आपवामा आवेल छे ते (२) न० प्रतिकार बदलो

पडिकिरिया स्त्री० (प्रतिक्रिया) प्रतिकार, बदलो

पडिकुक्कुड पु० (प्रतिकुर्कुट) प्रतिपक्षी कुकडो.

पडिकुट्ठ } त्रि० (प्रतिकुष्ट) समाजनो
पडिकुट्ठिल्लग. } तिरस्कार पामेल निषिद्ध, निंद्य.

पडिकूल त्रि० (प्रतिकूल) उलटु, विपरीत (२) अनिष्ट

पडिकोह. पु० (प्रतिक्रोध) क्रोधनी सामे क्रोध करवो

पडिक्क. न० (प्रत्यक) प्रत्येक, दरेक.

पडिक्कंत त्रि० (प्रतिक्रान्त) प्रतिक्रमण करेल, पापथी पाछो वळेल

पडिक्कम. पु० (प्रतिक्रम) शरीरनी विभूषा आदि क्रिया

पडिक्कमण. न० (प्रतिक्रमण) } प्रतिक्रमण
पडिक्कमणा. स्त्री० (प्रतिक्रमणा) } करवु, पापनी आलोचना, दोष निवारण (२) निवृत्ति, व्यावर्तन (३) प्रमादने वश थवाथी शुभ योग मूकी अशुभ योगपर चढ्या पछी पाछा शुभ योग पर चढवु ते

पडिक्खित्त. त्रि० (परिक्षिप्त) विस्तारित.

पडिगय. त्रि० (प्रतिगत) पाछु गयेलु

पडिगाहग त्रि० (प्रतिग्राहक) ग्रहण करनार

पडिग्गह न० (प्रतिग्रह) उपरथी पडती वस्तुने ग्रहण करनार, साधुना पात्र, पातरा (२) सिद्ध श्रेणिआ अने मणुस्स श्रेणिआ परिकर्मनो ११ मो भेद अने पुट्ठ सेणिआदि पाच परिकर्मनो आठमो भेद

पडिग्गहधारि त्रि० (प्रतिग्रहधारिन्) पातरा राखनार

पडिग्गहिअ त्रि० (प्रतिगृहीत) ग्रहण करेल

पडिघाअ. पु० (प्रतिघात) विनाश (२) प्रतिबन्ध, निरोध (३) निराकरण

पडिचंद पु० (प्रतिचन्द्र) सामसामे बे चंद्र देखाय ते, जे उत्पात आदिनु कारण छे

पडिचरग पु० (प्रतिचारक) नमस्य. चर पुरुष

पडिचार. पु० (प्रतिचार) गोठवण, व्यवस्था. (२) कळा विशेष; ग्रह आदिनी गतिनुं परिज्ञान. (३) रोगीनी सेवा चाकरीनुं ज्ञान.

पडिचोयणा. स्त्री० (प्रतिचोदना) उपदेश, प्रेरणा.

पडिच्छग. पुं० (प्रतीच्छक) पोताना गुरुनी आज्ञा लइ सूत्रना अर्थ ग्रहण करवाने आचार्य साथे रहेनार साधु, ज्ञान लेवानो अभिलाषी

पडिच्छण. न० (प्रतीच्छण) बीजा गणमा जइ सूत्रार्थ ग्रहण करवा ते.

पडिच्छन्न. त्रि० (प्रतिच्छन्न) ढंकाएलुं.

पडिच्छयण. } न० (प्रतिच्छादन) आच्छादन, ढांकणुं.
पडिच्छायण. }

पडिच्छा. स्त्री० (प्रतीच्छा) प्रतीक्षण; निरीक्षण.

पडिच्छिय त्रि० (प्रतीप्सित) ग्रहण करेल. (२) विशेष स्वरूपनी इच्छावाळो.

पडिच्छीण. (प्रातिक्षीण) उमेदवार; इंतेजार.

पडिजागर. न० (प्रतिजागर) उजागरो, जागता रहेवुं ते

पडिजागरण. न० (प्रतिजागरण) ग्लानना वेयावच्च करवी ते.

पडिणाविया स्त्री० (प्रतिनौका) सामे आवती नावा-होडी

पडिणिकास. त्रि० (प्रतिनिकाश) सदश, सरखुं

पडिणिगाय. त्रि० (प्रतिनिर्गत) नीकळेलुं, नीकळी गयेलुं.

पडिणिभ. त्रि० (प्रतिनिभ) हेतु विशेष, वादीना उपन्यास तुल्य उपन्यास करी प्रतिवादी उत्तर आपे ते (२) सदश; तुल्य.

पडिणियत्त. त्रि० (प्रतिनिवृत्त) पाछा हठेल.

पडिणिविट्ठ. त्रि० (प्रतिनिविष्ट) द्वेषयुक्त.

पडिणिसंत. त्रि० (प्रतिनिश्रान्त) सारी रीते विश्राम पामेलुं. (२) निलीन.

पडिणीय. त्रि० (प्रत्यनीक) दुश्मनाइ राखनार; उपद्रव करनार शत्रु. (२) निंदक. (३) न० प्रतिपक्षीनी सेना.

पडिणीयभासा. स्त्री० (प्रत्यनीकभाषा) अपकारी-विरोधी भाषा.

पडिण्णत्त त्रि० (प्रतिज्ञप्त) उक्त; कथित.

पडितंत. त्रि० (प्रतितन्त्र) स्वशास्त्र प्रसिद्ध अर्थ.

पडिदंड. पु० (प्रतिदंड) मुख्य दंडनी समान बीजो दंड.

पडिदुगंछि. त्रि० (प्रतिजुगुप्सिन्) निन्दा करनार. (२) परिहार-त्याग करनार.

पडिदुवार. } न० (प्रतिद्वार) म्होटा दरवाजा
पडिद्दार. } पासेनो बीजो नानो दरवाजो. (२) बारणे बारणे.

पडिनिकास. त्रि० (प्रतिनिकाश) सरखुं; समान.

पडिनिक्खंत. त्रि० (प्रतिनिष्क्रान्त) बहार नीकळेल.

पडिनियत्त. त्रि० (प्रतिनिवृत्त) पाछुं वळेल; निवृत्त थयेल.

पडिनिवेस. पु० (प्रतिनिवेश)अत्यन्त द्वेष.

पडिनीअ. त्रि० (प्रत्यनीक) प्रतिपक्षी; विरोधी.

पडिन्नत्त. त्रि० (प्रतिज्ञप्त) प्रतिज्ञा करेल. (२) आदेश करेल

पडिन्ना. स्त्री० (प्रतिज्ञा) जुओ "पइण्णा" शब्द.

पडिपंथ. पु० (प्रतिपथ) उलटो मार्ग; विपरीत मार्ग. (२) प्रतिकूळता.

पडिपंथि त्रि० (प्रतिपन्थिन्) प्रतिकूळ,विरोधी.

पडिपंथिया. स्त्री० (प्रतिपंथिता) प्रतिकूळता; विद्वेषिपणुं.

पडिपन्न. त्रि० (प्रतिपन्न) युक्त; सहित.

पडिपह पु० (प्रतिपथ) અવળો માર્ગ, ઉલટો રસ્તો (૨) ન અભિમુખ, સન્મુખ

पडिपहिय. त्रि० (प्रातिपथिक) પથે ચાલતા મુસાફરની સામે જઈ ચોરી કરનાર, સામે આવનાર

पडिपाद पु० (प्रतिपाद) પાયા નીચે રાખવાનો પડઘાયો

पडिपिल्लिय त्रि० (प्रतिप्रेरित) પ્રેરણા કરેલ.

पडिपुच्छणया } स्त्री० (प्रतिप्रच्छना) પૂછવું
पडिपुच्छणा } તે (૨) ગુરૂની અનુજ્ઞાથી એ કામ કરતા વચ્ચે પોતાને માટે કે બીજા સાધુઓને માટે કઈ બીજું કામ નીકળે તે વખતે પણ પુન ગુરૂને પુછી સમતિ લઈને કરવું તે, સામાચારીનો ચોથો પ્રકાર (૩) ગુર્વાદિક પાસેથી ખુલાસો મેળવવા પ્રશ્ન કરવો તે (૪) ઉત્તર, પ્રશ્નનો જવાબ

पडिपुच्छणिज्ज त्रि० (प्रतिप्रच्छनीय) વારવાર પુછવા યોગ્ય

पडिपुच्छा. स्त्री० (प्रतिपृच्छा) ખબર પુછવા તે (૨) ગુરૂએ એકવાર મના કરી હોય તે કાર્ય માટે ફરીથી ગુરૂને શિષ્ય પુછવું તે, દશ સામાચારીમાની સાતમી સામાચારી

पडिपुराण. } त्रि० (प्रतिपूर्ण) અખંડ પુર
पडिपुन्न } પુરૂ

पडिपूजिय त्रि० (प्रतिपूजित) પૂજેલુ અર્ચેલુ

पडिबंध. पु० (प्रतिबन्ध) પ્રતિબંધ, વિઘ્ન, અટકાયત રોકાણ (૨) દૃઢ, આગ્રહ (૩) વિઘ્ને મમ કરનાર આગળનુ ધામો (૪) રોદ પ્રીતિ (૫) આસક્તિ (૬) ચેટન

पडिबद्ध त्रि० (प्रतिबद्ध) બંધેલુ (૨) પાતાનુ કરી નાખેલુ (૩) દઢ મજબૂત (૪) સમીપમા રહેલુ

पडिबाहिर. त्रि० (प्रतिबाह्य) અધિકારથી બહાર, અનધિકારી, અયોગ્ય

पडिबुज्झणया } स्त्री० (प्रतिबोधना) બોધ
पडिबुज्झणा. } સમજ. (૨) જાગૃતિ.

पडिबुद्ध त्रि० (प्रतिबुद्ध) જાગૃત થયેલ, ઉંઘમાથી ઉઠેલ (૨) न० પ્રતિબોધ (૩) पु० એક રાજાનુ નામ

पडिबुद्धि पु० (प्रतिबुद्धि) પ્રતિબુદ્ધિ નામે અયોધ્યાનો પ્રાચીન રાજા

पडिबूहणया स्त्री० (प्रतिबृंहणा) ઉપચય પુષ્ટિ

पडिबोह पु० (प्रतिबोध) જાગવુ તે

पडिबोहिय. त्रि० (प्रतिबोधित) જાગૃત કરેલ, જગાડેલ

पडिबोहिया स्त्री० (प्रतिबोधिका) જગાડનારી, દાસી

पडिभंड पु० (प्रतिभाण्ड) વેચવાનુ કરિયાણુ-માલ

पडिभग्ग. त्रि० (प्रतिभग्न) હારી ગયેલ, થાકી ગયેલ

पडिभणणा स्त्री० (प्रतिभणन) સામો જવાબ દેવો તે

पडिभणित्तार त्रि० (प्रतिभणितृ) સામે બોલનાર

पडिभाग पु० (प्रतिभाग) અંશ, ભાગ.

पडिभाइ त्रि (प्रतिभोगिन्) પરિભોગ કરનાર

पडिमट्ठाइ पु (प्रतिमास्थायिन्) પડિમાધારી બિક્ષુની પડિમા અંગીકાર કરનાર (સાધુ)

पडिमट्ठाइय पु० (प्रतिमास्थायिक) પડિમાધારી સાધુ

पडिमा स्त्री (प्रतिमा) અભિગ્રહ વિશેષ, શ્રાવકની અગીયાર અને સાધુની બાર પડિમા વગેરે (૨) દેવ મૂર્તિ, આકાર (૩) પડિમા

पडिमाण. न० (प्रतिमान) પ્રતિમાન પૈમા વગેરેથી વસ્તુની કિમ્મત કરવી તે (૨) જેનાથી સુવર્ણ વગેરેનો તોલ થાય છે તે ગતિ, માસા ઇત્યાદિ માપ

पडिमुंडणा स्त्री० (प्रतिमुण्डना) નિષેધ નિવારણ

पडिमोयग त्रि० (प्रतिमोचक) મુક્ત કરનાર, છોડાવનાર

पडिय. त्रि० (पतित) પડેલું

पडियरग. पु० (प्रतिचरक) સેવા કરનાર, વૈયાવચ્ચ કરનાર

पडियरण. न० (प्रतिचरण) }
पडियरणा. स्त्री० (प्रतिचरणा) } નિરૂપણ કરવું, આલોચના કરવી તે (૨) સેવા, શુશ્રૂષા (૩) પ્રતિક્રમણ (૪) સત્કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ.

पडिया. स्त्री० (प्रतिज्ञा) ટેક, ધારણા, પ્રતિજ્ઞા

पडिया. स्त्री० (पटिका) પ્રમાણે હાંકવાનું વસ્ત્ર

पडियाइक्खिय. त्रि० (प्रत्याख्यात) પચ્ચખાણ કરેલ, ત્યાગ કરેલ

पडियाखित्त. त्रि० (प्रत्याक्षिप्त) નિષેધ કરેલું

पडियागय त्रि० (प्रत्यागत) પાછા આવેલ

पडियाणग. }
पडियाणिय } न० (पर्यानक) ઘોડાના પલાણની નીચેનું વસ્ત્ર, પડછી (૨) થિગડું

पडियार पु० (प्रतिकार) પૂર્વકર્મનો બદલો (૨) ઉપાય (૩) શોધ

पडियार. पु० (प्रतिचार) અગચેષ્ટા (૨) પ્રતિકાર, સેવા

पडियारग पु० (प्रतिचारक) સેવકવર્ગ

पडियारिया. स्त्री० (प्रतिचारिका) દાસી

पडिरह. पु० (प्रतिरथ) રથની સ્હામો રથ

पडिरूव त्रि० (प्रतिरूप) સુન્દર દેખાવવાળું, જોનારને ક્ષણે ક્ષણે નવું લાગે તેવું (૨) પ્રતિબિમ્બ પડે તેવી સ્વચ્છ વસ્તુ (૩) મળતો આકાર (૪) ઉત્તર તરફના ભૂતદેવતાના બીજા ઇન્દ્રનું નામ. (૫) માતા અને પિતા બન્નેના કુળને લાયક (૬) શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિ, જુના વખતથી ચાલતી આવતી રીત (૭) નમુનો

पडिरूवग }
पडिरूवय. } न० (प्रतिरूपक) પ્રતિબિમ્બ. (૨) ત્રિ० નમુનો, તેના જેવું

पडिरूवा. स्त्री० (प्रतिरूपा) ચાલુ અવસર્પિણીના ચોથા કુલકરની સ્ત્રી

पडिलंभ. पु० (प्रतिलम्भ) પ્રાપ્તિ, આહારાદિકનો લાભ

पडिलद्ध. त्रि० (प्रतिलब्ध) મેળવેલ પ્રાપ્ત કરેલ

पडिलाभिय. त्रि० (प्रतिलाभित) આહાર પાણી વ્હોરાવેલ, સાધુમુનિને નિર્દોષ આહારાદિ આપેલ.

पडिलेहण. न० (प्रतिलेखन) }
पडिलेहणा. स्त्री० (प्रतिलेखना) } નિરીક્ષણ તપાસ.

पडिलेहणिया. स्त्री० (प्रतिलेखनिका) જુઓ " પડિલેહણ " શબ્દ

पडिलेहय. त्रि० (प्रतिलेखक) નિરીક્ષક, જોનાર

पडिलेहा. स्त्री० (प्रतिलेखा) જુઓ ' પડિલેહણ ' શબ્દ

पडिलेहिय. त्रि० (प्रतिलेखित) પડિલેહણ કરેલ

पडिलोम. त्रि० (प्रतिलोम) વિરૂદ્ધ પ્રતિકૂળ, ઉલટું

पडिवंस. पु० (प्रतिवंश) નાના વાસ.

पडिवंसग पु० (प्रतिवंशक) પાંજરાની વચ્ચે ફરતી ગોઠવેલી વાસની કામડી (૨) ઉભા વાસ ઉપર આડા ગોઠવેલ વાસ

पडिवक्ख. पु० (प्रतिपक्ष) સ્હામોપક્ષ, પ્રતિપક્ષ, વિરોધીપક્ષ

पडिवन्निय. त्रि० (प्रतिपन्न) અંગીકાર કરેલ સ્વીકારેલ.

पडिवडिअ. त्रि० (प्रतिपतित) ચાલી ગયેલ.
पडिवराण. त्रि० (प्रतिपन्न) પ્રાપ્ત થયેલું. (૨) આશ્રિત. (૩) સ્વીકૃત.
पडिवत्ति. स्त्री० (प्रतिपत्ति) પ્રણામ-વન્દના આદિ વિનયવિધિ; સેવાભક્તિ. (૨) અંગીકાર; સ્વીકાર. (૩) દ્રવ્યાદિક પદાર્થ પરત્વે મતાન્તર. (૪) અનુભવથી થતી પ્રતીતિ-નિશ્ચય. (૫) કરણી; કૃત્ય. (૬) પ્રકાર; ભેદ. (૭) જીવાદિદ્વાર; પ્રકરણ. (૮) ઉપપત્તિ; યુક્તિઘટના. (૯) પ્રાપ્તિ; લાભ. (૧૦) અભિગ્રહ વિશેષ. (૧૧) પરિપાટી; ક્રમ.
पडिवत्तिअ. पुं० (प्रतिपत्तिक) સમ્યક્ત્વથી પડીને વળી બીજીવાર સમ્યક્ત્વ પામનાર જીવ.
पडिवत्तिसमास. पुं० न० (प्रतिपत्तिसमास) શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર; ગતિ આદિ એ ચાર દ્વારથી થતુ જીવાદિ પદાર્થનું જ્ઞાન.
पडिवन्न. त्रि० (प्रतिपन्न) સ્વીકારેલ; અંગીકાર કરેલ (૨) પ્રાપ્ત થયેલ; પામેલ.
पडिवया. स्त्री० (प्रतिपद्) પડવો; એકમ.
पडिवह. पुं० (प्रतिपथ) આડો રસ્તો; ઉલટો માર્ગ.
पडिवा. स्त्री० (प्रतिपद्) પડવો; એકમ.
पडिवाअ. पुं० (प्रतिपात) અવધિ જ્ઞાનનો પડવો થાય તે.
पडिवाइ. त्रि० (प्रतिपातिन्) પડવાના સ્વભાવવાળું; આવીને જતું રહે તેવુ. (૨) पुं० न० અવધિજ્ઞાનનો એક ભેદ.
पडिवाय. पु० (प्रतिघात) નાશ, ધ્વંસ
पडिवाय. पुं० (प्रतिपाद) પડવાયો; પલંગ આદિના પાયા નીચે રાખવાનો લાકડાનો કકડો.
पडिवासुदेव. पु० (प्रतिवासुदेव) જે ત્રણ ખંડનું રાજ્ય કરતાં વાસુદેવને હાથે મરે ને તેનું રાજ્ય વાસુદેવ કરે તે પ્રતિવાસુદેવ.
पडिविज्जा. स्त्री० (प्रतिविद्या) વિદ્યાની સ્હામે વિદ્યા; મારણ, મોહન, વગેરેની સ્હામે તેવી વિદ્યા ચલાવવી તે.
पडिवित्थर. पुं० (प्रतिविस्तर) વિસ્તાર.
पडिविरइ. स्त्री० (प्रतिविरति) નિવૃત્તિ.
पडिविरय. त्रि० (प्रतिविरत) સાવદ્ય યોગથી નિવૃત્ત થયેલ.
पडिविसज्जिय. त्रि० (प्रतिविसर्जित) વિદાય કરેલ; વિસર્જન કરેલ.
पडिविसेस. त्रि० (प्रतिविशेष) વિશેષ; અધિક.
पडिवुत्तया स्त्री० (प्रयुक्तता) પ્રત્યુત્તર.
पडिवूह. न० (प्रतिव्यूह) શત્રુની સ્હામે લશ્કર ગોઠવવાની કળા.
पडिसंत. त्रि० (प्रतिशान्त) શાંત થએલ; વિશ્રાન્ત.
पडिसंलीण. त्रि० (प्रतिसंलीन) ઇન્દ્રિયોને નિયમમાં રાખી એકાન્તમાં રહેલું; ઇન્દ્રિયાદિકનો નિગ્રહ કરનાર.
पडिसंलीणया. स्त्री० (प्रतिसंलीनता) પ્રતિસંલીન તપ; ઇન્દ્રિયના વિષયો અને કષાયોનો લય કરવો તે.
पडिसंसाहणया. स्त्री० (प्रतिसंसाधना) પછવાડે ચાલવું; ઉલ્લંઘીને ન જવું તે.
पडिसडिय. त्रि० (प्रतिशटित) ખરી પડેલું.
पडिसत्तु. पु० (प्रतिशत्रु) પ્રતિપક્ષી; દુશ્મન.
पडिसाडण. न० (प्रतिशाटन) પરિશાટન નામનું કરણ; ઔદારિક શરીરને છોડતાં ઉપા સમયમાં સર્વથા તે પુદ્ગલોનો ત્યાગ કરવો તે
पडिसारणा. स्त्री० (प्रतिस्मारणा) બીજાના મનની નિન્દા કરવી તે.
पडिसाहरणा स्त्री० (प्रतिसंहरण) સંકેલી લેવું; પાછું ખેંચી લેવું. (૨) વિનાશ.

पडिमाण न० (प्रतिमान) પ્રતિમાન, પૈસા વગેરેથી વસ્તુની કિમ્મત કરવી તે (૨) જેનાથી સુવર્ણ વગેરેનો તોલ થાય છે તે રતિ, માસા ઇત્યાદિ માપ

पडिमुंडणा. स्त्री० (प्रतिमुण्डना) નિષેધ નિવારણ

पडिमोयग त्रि० (प्रतिमोचक) મુક્ત કરનાર, છોડાવનાર

पडिय त्रि० (पतित) પડેલું

पडियरग पु० (प्रतिचारक) સેવા કરનાર, વૈયાવચ્ચ કરનાર

पडियरण. न० (प्रतिचरण) } निरूपण
पडियरणा स्त्री० (प्रतिचरणा) } કરવું, આલોચના કરવી તે (૨) સેવા, શુશ્રૂષા (૩) પ્રતિક્રમણ (૪) સત્કર્મમાં પ્રવૃત્તિ.

पडिया. स्त्री० (प्रतिज्ञा) ટેક, ધારણા, પ્રતિજ્ઞા

पडिया. स्त्री० (पटिका) ઢાંકવાનું ઢાંકવાનું વસ્ત્ર

पडियाइक्खिय त्रि० (प्रत्याख्यात) પચ્ચખાણ કરેલ ત્યાગ કરેલ

पडियाखित्त त्रि० (प्रत्याक्षिप्त) નિષેધ કરેલું

पडियागय त्रि० (प्रत्यागत) પાછા આવેલ

पडियाणअ } न० (पर्याणक) ઘોડાના
पडियाणिय } પલાણની નીચેનું વસ્ત્ર, પડછી (૨) થિગડું

पडियार पु० (प्रतिकार) પૂર્વકર્મનો બદલો (૨) ઉપાય (૩) શોધ

पडियार. पु० (प्रतिचार) અગચેષ્ટા (૨) પ્રતિચાર, સેવા

पडियारग पु० (प्रतिचारक) સેવકવર્ગ

पडियारिया. स्त्री० (प्रतिचारिका) દાસી

पडिरह पु० (प्रतिरथ) રથની સ્હામો રથ

पडिरूव त्रि० (प्रतिरूप) સુન્દર દેખાવવાળું, જોનારને ક્ષણે ક્ષણે નવું લાગે તેવું (૨) પ્રતિબિમ્બ પડે તેવી સ્વચ્છ વસ્તુ (૩) મળતો આકાર (૪) ઉત્તર તરફના ભૂતદેવતાના બીજા ઇન્દ્રનું નામ (૫) માતા અને પિતા બન્નેના કુળને લાયક (૬) શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિ, જુના વખતથી ચાલતી આવતી રીત (૭) નમુનો

पडिरूवग } न० (प्रतिरूपक) પ્રતિબિમ્બ
पडिरूवय. } (૨) त्रि० નમુનો, તેના જેવું

पडिरूवा. स्त्री० (प्रतिरूपा) ચાલુ અવસર્પિણીના ચોથા કુલકરની સ્ત્રી

पडिलंभ. पु० (प्रतिलम्भ) પ્રાપ્તિ આહાર દિકનો લાભ

पडिलद्ध त्रि० (प्रतिलब्ध) મેળવેલ પ્રાપ્ત કરેલ

पडिलाभिय. त्रि० (प्रतिलाभित) આહાર પાણી વ્હોરાવેલ, સાધુમુનિને નિર્દોષ આહારાદિ આપેલ.

पडिलेहण. न० (प्रतिलेखन) } નિરીક્ષણ,
पडिलेहणा स्त्री० (प्रतिलेखना) } તપાસ

पडिलेहणिया स्त्री० (प्रतिलेखनिका) જુઓ " પડિલેહણ " શબ્દ

पडिलेहय. त्रि० (प्रतिलेखक) નિરીક્ષક, જોનાર

पडिलेहा स्त्री० (प्रतिलेखा) જુઓ પડિલેહણ ' શબ્દ

पडिलेहिय. त्रि० (प्रतिलेखित) પડિલેહણ કરેલ

पडिलोम. त्रि० (प्रतिलोम) વિરૂદ્ધ પ્રતિકૂળ, ઉલટું

पडिवंस पु० (प्रतिवंश) નાના વાસ

पडिवंसग पु० (प्रतिवंशक) પાંજરાની વચ્ચે ફરતી ગોઠવેલી વાસની કામડી (૨) ઉભા વાસ ઉપર આડા ગોઠવેલ વાસ

पडिवक्ख पु० (प्रतिपक्ष) સ્હામોપક્ષ પ્રતિપક્ષ વિરોધીપક્ષ

पडिवन्निय. त्रि० (प्रतिपन्न) ગ્રહણ કરેલ સ્વીકારેલ

पडिवडिय. त्रि० (प्रतिपतित) चाली गयेल.

पडिवण्ण. त्रि० (प्रतिपन्न) प्राप्त थयेलुं. (२) आश्रित. (३) स्वीकृत.

पडिवत्ति. स्त्री० (प्रतिपत्ति) प्रणाम-वन्दना आदि विनयविधि; सेवाभक्ति. (२) अंगीकार; स्वीकार. (३) द्रव्यादिक पदार्थ परत्वे मतान्तर. (४) अनुभवथी थती प्रतीति-निश्चय. (५) करणी; कृत्य. (६) प्रकार; भेद. (७) जीवादिद्वार; प्रकरण. (८) उपपत्ति; युक्तिघटना. (९) प्राप्ति; लाभ. (१०) अभिग्रह विशेष. (११) परिपाटी; क्रम.

पडिवत्तिअ. पुं० (प्रतिपत्तिक) सम्यक्त्वथी पडीने वळी बीजीवार सम्यक्त्व पामनार जीव.

पडिवत्तिसमास. पुं० न० (प्रतिपत्तिसमास) श्रुतज्ञानने एक प्रकार; गति आदि बे चार द्वारथी थतुं जीवादि पदार्थनुं ज्ञान.

पडिवन्न. त्रि० (प्रतिपन्न) स्वीकारेल, अगीकार करेल (२) प्राप्त थयेल; पामेल.

पडिवया. स्त्री० (प्रतिपद्) पडवो; एकम.

पडिवह. पुं० (प्रतिपथ) आडो रस्तो; उलटो मार्ग.

पडिवा. स्त्री० (प्रतिपद्) पडवो; एकम.

पडिवाअ. पुं० (प्रतिपात) अवधि ज्ञाननो घटाडो थाय ते.

पडिवाइ. त्रि० (प्रतिपातिन्) पडवाना स्वभाववाळुं; आवीने जतुं रहे तेवुं. (२) पुं० न० अवधिज्ञाननो एक भेद.

पडिवाय. पुं० (प्रतिपात) नाश, ध्वंस

पडिवाय. पुं० (प्रतिपाद) पडथायो, पलंग आदिना पाया नीचे राखवानो लाकडानो टुकडो.

पडिवासुदेव. पुं० (प्रतिवासुदेव) जे त्रण खंडनुं राज्य करनां वासुदेवने हाथे मरे ने तेनुं राज्य वासुदेव करे ते प्रति वासुदेव.

पडिविज्जा. स्त्री० (प्रतिविद्या) विद्यानी सामे विद्या; मारण, मोहन, वगेरेनी सामे तेवी विद्या चलाववी ते.

पडिवित्थर. पुं० (प्रतिविस्तर) विस्तार.

पडिविरइ. स्त्री० (प्रतिविरति) निवृत्ति.

पडिविरय. त्रि० (प्रतिविरत) सावद्य योगथी निवृत्त थयेल.

पडिविसज्जिय. त्रि० (प्रतिविसर्जित) विदाय करेल; विसर्जन करेल.

पडिविसेस. त्रि० (प्रतिविशेष) विशेष; अधिक.

पडिवुत्तया स्त्री० (प्रत्युक्तता) प्रत्युत्तर.

पडिवूह. न० (प्रतिव्यूह) शत्रुनी सामे लश्कर गोठववानी कळा.

पडिसंत. त्रि० (प्रतिशान्त) शांत थयेल; विश्रान्त.

पडिसलीण. त्रि० (प्रतिसंलीन) इन्द्रियोने नियममां राखी एकान्तमां रहेलुं; इन्द्रियादिकनो निग्रह करनार.

पडिसंलीणया. स्त्री० (प्रतिसंलीनता) प्रति संलीन तप; इन्द्रियना विषयो अने कषायोनो लय करवो ते.

पडिसंसाहणया. स्त्री० (प्रतिसंसाधना) पछवाडे चालवुं; उठ्याथी न जवुं ते.

पडिसडिय. त्रि० (प्रतिशटित) खरी पडेलुं.

पडिसत्तु. पुं० (प्रतिशत्रु) प्रतिपक्षी; दुश्मन.

पडिसाडण. न० (प्रतिशाटन) परिशाटन नामनुं करण; औदारिक शरीरने छोडनां उपा समयमां सर्वथा ते पुद्गलोनो त्याग करवो ते.

पडिसारणा. स्त्री० (प्रतिस्मारणा) बीजानो मननी निन्दा करवी ते.

पडिसाहरणा स्त्री० (प्रतिसंहरण) सकेली लेवुं; पाछुं खेंची लेवुं. (२) विनाश.

पडिसिद्ध. त्रि० (प्रतिषिद्ध) निषेध करेलुं; निवारित.

पडिसिविणय. पु० (प्रतिस्वप्नक) એક સ્વપ્નનું વિરોધી બીજું સ્વપ્ન; સ્વપ્નાનું પ્રતિકૂળ સ્વપ્નુ.

पडिसीसक } न० (प्रतिशीर्षक) શિરનું
पडिसीसय. } પ્રતિરૂપ શિર.

पडिसुइ. पु० (प्रतिश्रुति) જંબૂદ્વીપના એરવતક્ષેત્રમાં આગામિ ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૯ મા કુલકર.

पडिसुणण न० (प्रतिश्रवण) નિમંત્રણનો સ્વીકાર.

पडिसुणित्तार. त्रि० (प्रतिश्रोतृ) સાંભળનાર

पडिसुण्ण. त्रि० (प्रतिशून्य) ખાલી; શૂન્ય.

पडिसुति. पुं० (प्रतिश्रुति) જુઓ " પડિસુઇ " શબ્દ.

पडिसुय. पुं० न० (प्रतिश्रुत) પ્રતિધ્વનિ; પડઘો. (૨) ત્રિ૦ સાંભળેલું. (૩) ન૦ અંગીકાર; સ્વીકાર.

पडिसुया. स्त्री० (प्रतिश्रुता) પ્રવજ્યા વિશેષ; એક પ્રકારની દીક્ષા.

पडिसुया. स्त्री० (प्रतिश्रुत) પ્રતિશબ્દ; પ્રતિ ધ્વનિ.

पडिसूर. पु० (प्रतिसूर्य) સૂર્યની સામે બીજો સૂર્ય દેખાય તે; સૂર્ય પ્રતિબિંબ. (૨) ઇન્દ્ર ધનુષ.

पडिसेग. पु० (प्रतिषेक) નાકની અંદરનું આવરણ. (૨) નખની નીચેનો ભાગ.

पडिसेज्जा. स्त्री० (प्रतिशय्या) ઉત્તર શય્યા.

पडिसेय. पु० (प्रतिषेक) નખની નીચેનો ભાગ.

पडिसेवण. न० (प्रतिसेवन) નિષિદ્ધ વસ્તુનું સેવન કરવું તે.

पडिसेवणा स्त्री० (प्रतिसेवणा) દોષનું સેવન; સંયમમાં દોષ લગાડવા તે.

पडिसेवणाकुसील. पुं० (प्रतिसेवणाकुशील) દોષ લગાડવાથી થયેલ કુશીલ; નિયંઠાનો એક પ્રકાર.

पडिसेवय. पु० (प्रतिसेवक) સંયમનો વિરાધક; દોષનું સેવન કરનાર. (૨) પ્રતિકૂળ સેવા કરનાર.

पडिसेवा. स्त्री० (प्रतिसेवा) આધાકર્મી આહારાદિનું સેવન કરવાથી દોષ લાગે તે; સંયમની વિરાધના.

पडिसेवि. त्रि० (प्रतिसेविन्) દોષનો સેવનાર.

पडिसेविय. त्रि० (प्रतिसेवित) શાસ્ત્ર નિષિદ્ધ વસ્તુનું સેવન કરેલ.

पडिसेवेत्तार. त्रि० (प्रतिसेवितृ) પ્રતિષેધવાળી વસ્તુની સેવા કરનાર.

पडिसेह. पुं० (प्रतिषेध) નિષેધ; મનાઈ.

पडिसेहअ. त्रि० (प्रतिषेधक) પ્રતિષેધ કરનાર; રોકનાર.

पडिसेहण. न० (प्रतिषेधन) નિષેધ; નિવારણ.

पडिसेहिय. त्रि० (प्रतिषेधित) પ્રતિષેધ કરેલ, મનાઇ કરેલ.

पडिसोय. न० (प्रतिश्रोत) કાનની સન્મુખ.

पडिसोय. पुं० (प्रतिस्रोतस्) સ્હામું પૂર; પ્રવાહની સ્હામે.

पडिस्सय. पु० (प्रतिश्रय) ઉપાશ્રય.

पडिस्सुअ. त्रि० (प्रतिश्रुत) સ્વીકારેલું; કબૂલ કરેલું.

पडिस्सुया. स्त्री० (प्रतिश्रुता) જુઓ "પડિસુયા " શબ્દ.

पडिहट्टु. अ० (प्रतिहृत्य) અર્પણ કરીને.

पडिहणण. न० } (प्रतिहनन) અટકાવવું
पडिहणणा. स्त्री० } તે; નિષેધ.

पडिहत्थ. त्रि० (प्रतिहस्त) પરિપૂર્ણ; ભરેલું; ઘણું જ.

पडिहय. त्रि० (प्रतिहत) પાછા હઠાવેલ; સ્ખલના પમાડેલ.

पडिहाण. न० (प्रतिभान) પ્રતિભા; બુદ્ધિ વિશેષ.

पडिहाण न० (प्रणिधान) चित्तनी એકાગ્રતા
पडिहाणवंत. त्रि० (प्रतिभानवत्) પ્રતિભા-ઉત્પાતકી આદિ બુદ્ધિવાળો
पडिहाणवत त्रि० (प्रणिधानवत्) એકાગ્ર-ચિત્તવાળુ
पडिहाय. पु० (प्रतिघात) પ્રતિઘાત, પ્રતિબન્ધ, અટકાયત
पडिहार. पु० (प्रतिहार) દ્વારપાલ
पडिहारिया. स्त्री० (प्रतिहारिका) દાસી
पडीण. पु० स्त्री० (प्रतीचीन) પશ્ચિમ પ્રદેશ, પશ્ચિમ દિશા (२) त्रि० પશ્ચિમ દિશાથી સંબંધ રાખનાર
पडीणवाय पु० (प्रतीचीनवात) પશ્ચિમનો વાયુ
पडीणा स्त्री० (प्रतीची) પશ્ચિમ દિશા
पडु त्रि० (पटु) હુશીયાર, ચતુર, ચાલાક
पडुक्खेव. पु० (प्रत्युत्क्षेप) ઢોલક, કાંસા વગેરે ગાયન ઉપયોગી વાદ્યનો શબ્દ (२) નાચનારીના પગનો ઠમકો
पडुच्च अ० (प्रतीत्य) આશ્રય પરત્વે (२) અપેક્ષા પરત્વે (३) આધાર પરત્વે
पडुच्चसच्चा. स्त्री० (प्रतीत्यसत्या) સત્ય વચનનો એક ભેદ, અપેક્ષા કૃત સત્ય વચન.
पडुप्पण्ण. } पडुप्पन्न } त्रि० (प्रत्युत्पन्न) વિદ્યમાન, વર્તમાન કાળનું (२) ઉત્પન્ન થયેલ, જાત (३) ગુણાકાર કરેલ (४) પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ (५) पु० વર્તમાનકાળ
पडुप्पाइय त्रि० (प्रत्युत्पादित) વાજીંત્ર વગાડેલ
पडोआर पु० (प्रत्युपचार) પ્રતિકૂળ ઉપચાર
पडोच्छन्न त्रि० (प्रत्यवच्छन्न) ઢંકાએલ
पडोयार. पु० (प्रत्यवतार) સમવતાર, સમાવેશ કરવો, લાગુ પાડવુ (२) આવિર્ભાવ. (३) પાત્રના ઉપકરણ (४) સ્વરૂપ (५) ધનોદધિ વિગેરેનુ વલય
पडोयार पु० (पदावतार) કોઈ વસ્તુના પદમાં વિચારને લીધે કરેલ અવતરણ
पडोयार. पु ( ) પરિકર
पडोयार. पु० (प्रत्युपचार) પ્રતિકૂળ ઉપચાર-ઉપાય
पडोल पु० (पटोल) પરવરનો ગુચ્છો
पडोला स्त्री० (पटोला) પરવરની વેલ
पड्डुच्छी स्त्री० ( ) ભેસ
पड्डिया. स्त्री० ( ) નાની ભેસ, પાડી (२) નાની ગાય, વાછરડી.
पढग त्रि० (पाठक) ભણનાર, શીખનાર.
पढण न० (पठन) પાઠ, અભ્યાસ
पढण न० (पठन) પઠન કરવુ, ભણવુ
पढम. त्रि० (प्रथम) પહેલું, પ્રથમનું (२) પ્રધાન, મુખ્ય.
पढमकरण न० (प्रथमकरण) ત્રણકરણ પૈકી યથાપ્રવૃત્તિનામનુ પ્રથમ કરણ.
पढमकसाय. पु० (प्रथमकषाय) પ્રથમ કષાય, અનંતાનુબંધી કષાય
पढमसरय पु० (प्रथमशरद्) માગશર મહિનો
पढमा स्त्री० (प्रथमा) પહેલી તિથિ, પડવો (२ પહેલી વિભક્તિ.
पढमालिया स्त्री० (प्रथमालिका) પ્રથમ ભોજન
पढमिल्ल. त्रि० (प्राथमिक) પહેલાનું આદ્ય
पढिअ त्रि० (पठित) ભણેલું
पण. न० (पण) એ નામનુ દશમા દેવલોકનુ એક વિમાન
पण त्रि० (पञ्चन्) પાંચ, સંખ્યાવાચક શબ્દ.
पणइणी स्त्री० (प्रणयिनी) પ્રેમાળ સ્ત્રી, વલ્લભા
पणग त्रि० (पञ्चक) પાંચ
पणग पु० (पनक) પુગી, લીલફુલ, ઝરી (२) દીલોકાદવ-કીચડ
पणगमट्टिया } पणगमत्तिया. } स्त्री० (पाकमृत्तिका) નદી આદિમા પાણીનું પૂર

ઉતરી ગયા પછી નીચે ચીકણી માટી પડી રહે તે.

पणच्चिय. त्रि० (प्रनर्तित) નૃત્ય કરેલ.

पणट्ठ. त्रि० (प्रणष्ट) નાશ પામેલ.

पणट्ठसंधि. पु० (प्रणष्टसन्धि) જેનાં પાદડાની વચલી સાધાની દાંડી દેખાતી નથી એવી એક જાતની વનસ્પતિ.

पणतालीसा. स्त्री० (पञ्चचत्वारिंशत्) પિસતાલીસ; ૪૫.

पणतीसा. स्त्री० (पञ्चत्रिंशत्) પાંત્રીશ, ૩૫.

पणत्ति. स्त्री० (प्रज्ञप्ति) ધર્મનાથજીની શાસન દેવીનું નામ.

पणद्ध. त्रि० (प्रणद्ध) પરિગત.

पणनिद्दा. स्त्री० (पंचनिद्रा) નિદ્રા, નિદ્રાનિદ્રા, પ્રચલા, પ્રચલા પ્રચલા અને થિણદ્ધિ નિદ્રા એ પાંચ નિદ્રા.

पणपन्निआ. पुं० (पंचप्राज्ञिक) કુતૂહલ પ્રિય વ્યન્તર દેવની એક જાત.

पणपन्न. स्त्री० न० (पञ्चपञ्चाशत्) પંચાવન; ૫૫.

पणपन्निय. पु० (पञ्चप्राज्ञिक) વાણવ્યંતર દેવતાની ૧૬ જાતમાંની દશમી જાત.

पणमिय. त्रि० (प्रणत) નમેલ; નીચે વળી ગયેલ.

पणय. पुं० (पनक) લીલ ફુલ, ફુગ. (૨) શેવાળ. (૩) ચીકણો કાદવ.

पणय. त्रि० (प्रणत) અતિનમ્ર; વિનીત. (૨) પ્રાપ્ત.

पणय. पु० (प्रणय) સ્નેહ, પ્રેમ.

पणयंजलि. पु० (प्रणयाञ्जलि) પ્રણય-પ્રેમપૂર્વક અંજલિ-હાથ જોડવા તે.

पणयखिज्जिय. न० (प्रणयखेदित) પ્રણય-સ્નેહ છતા ખેદ રોષ દર્શાવવો તે.

पणयाल. } **पणयालीस.** } स्त्री० न० (पञ्चचत्वारिंशत्) પિસતાળીસ, ૪૫ ની સંખ્યા.

पणरस त्रि० (पञ्चदश) પંદર.

पणरसिआ. स्त्री० (पञ्चदशी) પૂનમ.

पणव. पुं० (पणव) ભાટક લોકોનું વાજીંત્ર; ઢોલ.

पणवण्ण. स्त्री० न० (पञ्चपञ्चाशत्) પંચાવન; ૫૫.

पणवन्निय. पु० (पञ्चप्राज्ञिक) જુઓ "પણપન્નિઅ" શબ્દ.

पणवन्न. त्रि० (पञ्चवर्ण) પચરંગી; પાંચ રંગવાળું.

पणवीसा. स्त्री० (पञ्चविंशति) પચીશ; ૨૫.

पणस. पुं० (पनस) ફણસનું વૃક્ષ-ઝાડ.

पणसट्ठि. स्त्री० (पञ्चषष्टि) પાંસઠ; ૬૫.

पणसीइ. स्त्री० (पञ्चाशीति) પંચ્યાશી.

पणाम. पुं० (प्रणाम) પ્રણામ; નમસ્કાર.

पणामय. त्रि० (प्रणामक) દુર્ગતિ તરફ નમાડનાર શબ્દાદિ પાંચ વિષય.

पणायक. } **पणायग.** } त्रि० (प्रणायक) નાયક; દોરનાર.

पणालिआ. स्त्री० (प्रणालिका) પરમ્પરા.

पणाली. पु० (प्रणाली) શરીર જેવડી ઉંચી લાકડી.

पणासिअ. त्रि० (प्रणाशित) નાશ કરેલ.

पणिंदिअ. पु० (पञ्चेन्द्रिय) પાંચ ઇંદ્રિયવાળા જીવ.

पणिज्जण. न० (प्रणयन) (વધ્ય ભૂમિ તરફ) લઇ જવું તે.

पणिधि. पु० स्त्री० (प्रणिधि) માયા; છળ.

पणिय. त्रि० (प्रणीत) સરસ; રસદાર. (૨) મનોહર.

पणिय. न० (पण्य) વ્યાપાર; સોદો; ક્રય વિક્રય. (૨) વ્યાપારની વસ્તુ; કરિયાણું.

पणियगिह. न० (पण्यगृह) કરીયાણાનું ઘર; દુકાન.

पणियभंडग. न० (पण्यभाण्डक) ઘી તેલ વિગેરે માલ.

पणियभूमि. स्त्री० (प्रणीतभूमि) મનોજ્ઞ ભૂમિ.

पणियभूमि. स्त्री० (पणितभूमि) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ, જ્યાં મહાવીર પ્રભુ એક ચોમાસું રહ્યા હતા. (૨) વિક્રેય વસ્તુ રાખવાનું સ્થાન.

पणियसाला. स्त्री० (पण्यशाला) કરીયાણાનું હાટ-દુકાન.

पणिवइय. त्रि० (प्रणिपतित) નમેલું.

पणिवाय. पुं० (प्रणिपात) દંડવત્પ્રણામ.

पणिहाण. न० (प्रणिधान) મન વગેરે યોગોની એકાગ્રતા; અવધાન. (૨) પ્રયોગ; વ્યાપાર. (૩) અભિલાષા; કામના.

पणिहि. पुं० स्त्री० (प्रणिधि) મનની વિશિષ્ટ એકાગ્રતા. (૨) માયા; કપટ. (૩) પું० જાસૂસ; દૂત.

पणिहिअ. त्रि० (प्रणिधिक) વેષ બદલાવી કપટ-માયા કરનાર.

पणिहिय. त्रि० (प्रणिहित) અસન્માર્ગથી હઠીને સન્માર્ગમાં વ્યવસ્થિત થયેલ.

पणीत. त्रि० (प्रणीत) કહેલું; રચેલું.

पणीय. त्रि० (प्रणीत) પ્રરૂપેલું; પ્રકાશેલું; રચેલું. (૨) રસભર; જેમાં ઘી વિગેરેના બિન્દુ ટપકે તેવું રસદાર. (૩) પ્રકર્ષે કરી દોરવાયેલ. (૪) મનોજ્ઞ; સુન્દર. (૫) સમ્યગ્ આચરિત.

पणीयरस. त्रि० (प्रणीतरस) સરસ આહાર.

पणुन्न. त्रि० (प्रणुन्न) પ્રેરણા કરેલ; પ્રેરાયેલ.

पणुवीस. स्त्री० (पञ्चविंश) પચીશ; ૨૫.

पणोल्ली. स्त्री० (प्रणोदी) તાજણાની લાકડી

पणोल्लण. न० (प्रणोदन) પ્રેરણા.

पणोल्लय. त्रि० (प्रणोदक) પ્રેરક.

पणोल्लि त्रि० (प्रणोदिन्) પ્રેરણા કરનાર (૨) પું० બળદ વગેરેને હાંકવાની લાકડી

पणोल्लिय. त्रि० (प्रणोदित) પ્રેરણા કરેલ.

पराण. पुं० (प्रज्ञ) પ્રાજ્ઞ, બુદ્ધિમાન્ (૨) त्रि० પ્રાજ્ઞસંબંધી.

पराण. न० (पण्य) વાણિજ્ય. (૨) ક્રયવિક્રયની વસ્તુ.

पराण. त्रि० (पञ्चन्) પાંચ

पराणग. पुं० (पन्नग) સર્પ; નાગ.

पराणट्ठि. स्त्री० (पञ्चषष्टि) પાંસઠ; ૬૫.

पराणत्त. त्रि० (प्रज्ञप्त) કહેલું; પ્રરૂપેલું.

पराणत्ति. स्त्री० (प्रज्ञप्ति) નિરૂપણ; પ્રરૂપણા; ઉપદેશ. (૨) પાંચમું અંગસૂત્ર; ભગવતી સૂત્ર. (૩) જંબુદ્વીપ પન્નત્તિ વગેરે સૂત્રો.

पराणत्तिक्खेवणी. स्त्री० (प्रज्ञप्त्याक्षेपणी) પ્રજ્ઞપ્તિ-સંદિગ્ધ માણસને મધુર વચને કરી બોધ આપવારૂપ આક્ષેપક કથા. (૨) જમ્બૂદ્વીપપન્નત્તિ વગેરે પન્નત્તિસૂત્રનું કથારૂપે વાંચન.

पराणरस. त्रि० (पञ्चदशन्) પન્દર; ૧૫.

पराणरसी. स्त्री० (पञ्चदशी) પૂનમ.

पराणवग. त्रि० (प्रज्ञापक) જણાવનાર; ગુરૂ. (૨) પ્રરૂપક; પ્રતિપાદક.

पराणवण. न० (प्रज्ञापन) પ્રતિપાદન કરવું. (૨) શાસ્ત્ર; સિદ્ધાન્ત.

पराणवणा. स्त्री० (प्रज्ञापना) પ્રરૂપણા; નિરૂપણ. (૨) ૧૨ ઉપાંગ પૈકી ચોથુ ઉપાંગસૂત્ર; ૨૯ ઉત્કાલિકસૂત્રમાંનું ૮ મુ. (૩) વિનંતિ; અરજ.

पराणवणापद. न० (प्रज्ञापनापद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રનું પદ-પ્રકરણ.

पराणवणिज्ज. त्रि० (प्रज्ञापनीय) જણાવવા યોગ્ય.

पराणवणी. स्त्री० (प्रज्ञापनी) વિનયવાન્ શિષ્યને ઉપદેશ દેવામાં વપરાતી ભાષા; અર્થ બોધક ભાષા.

पराणविय. त्रि० (प्रज्ञापित) સામાન્યથી કહેલું; પ્રતિપાદન કરેલ.

पराणवीस. स्त्री० (पञ्चविंश) પચીશ; ૨૫.

पराणवेत्तार. त्रि० (प्रज्ञापयितृ) પ્રરૂપણ કરનાર; પ્રતિપાદન કરનાર.

पराणा. स्त्री० (प्रज्ञा) બુદ્ધિ. (૨) ત્રિકાલિક જ્ઞાન; સમજણ.

पराणा. स्त्री० (पञ्चाशत्) પચાશ.

पराणाण. न० (प्रज्ञान) સદસદ્ વિવેક. (૨) સમ્યગ્જ્ઞાન. (૩) આગમ.

पराणापरिसह. पु० (प्रज्ञापरिषह) બુદ્ધિનો ગર્વ ન કરવો. (૨) બુદ્ધિની મંદતાનો ખેદ ન કરવો. (૩) પ્રજ્ઞા-બુદ્ધિની મન્દતાનો પરિષહ.

पराणास. स्त्री० (पञ्चाशत्) પચાસ; ૫૦.

पराह. पुं० (प्रश्न) પ્રશ્ન, સવાલ.

पराहव. पु० (प्रस्रव) ટપકવું, ઝરવું. (૨) સ્તનધારા.

पराहव. पुं० (प्रह्नव) એ નામનો એક અનાર્યદેશ. (૨) त्रि० તે દેશનો રહેવાસી.

पराहवण. न० (प्रस्नवन) ઝરવું; ટપકવું.

पराहवण. न० (प्रज्ञापन) જણાવવું તે; નિરૂપણ.

पराहविद्मा. स्त्री० (प्रह्नविका) પ્રહ્નવ દેશમાં જન્મેલી દાસી.

पराहावागरण. न० (प्रश्नव्याकरण) પ્રશ્ન વ્યાકરણ નામનું દશમું અંગસૂત્ર.

परिह. पु० स्त्री० (पार्ष्णि) પગની પાની.

परिहया. स्त्री० (पार्ष्णिका) પગની પાની.

पतंगवीहिया. स्त्री० (पतङ्गवीथिका) પતંગીયાની ગતિ પ્રમાણે અનિયમિતપણે ક્રમવિના ગોચરી કરવી તે; ગોચરીનો એક પ્રકાર.

पतणु. त्रि० (प्रतनु) ઝીણું; પાતળું; સૂક્ષ્મ.

पतरग. पु० (प्रतरक) સોના રૂપાને જતરડામાં ખેંચી બનાવેલ ઝીણા તાર

पति. पुं० (पति) ભર્તા; સ્વામી; ધણી.

पतिक्रंत त्रि० (प्रतिक्रान्त) પ્રવેશ કરેલ.

पतिट्ठा. स्त्री० (प्रतिष्ठा) આબરૂ; ખ્યાતિ; પ્રતિષ્ઠા.

पतिट्ठाण. न० (प्रतिष्ठान) ત્રાણ શરણ; રક્ષણ કારક.

पतिट्ठिय. त्रि० (प्रतिष्ठित) પ્રતિષ્ઠા પામેલું.

पतिराण. त्रि० (प्रतीर्ण) પાર પહોંચેલ.

पतिराणा. स्त्री० (प्रतिज्ञा) પ્રતિજ્ઞા; ટેક.

पतिबोहण. पु० (प्रतिबोधन) જ્ઞાન દેવું; જણાવવું તે.

पतिभयकर. त्रि० (प्रतिभयङ्कर) સ્હામો ભય ઉત્પન્ન કરે તેવું.

पतिभाग. पुं० (प्रतिभाग) સમાન; પ્રતિરૂપ.

पतिरिक्क. त्रि० (प्रतिरिक्त) ખાલી; શૂન્ય.

पतुराण. न० (प्रतुन्न) ઝાડની છાલના વસ્ત્રની એક જાત.

पत्त. न० (पत्र) પાંદડું; પાન. (૨) પાંખ. (૩) પુસ્તકનાં પૃષ્ટ-પાનાં.

पत्त. त्रि० (प्राप्त) પામેલું; પ્રાપ્ત કરેલ.

पत्त. न० (पात्र) પાત્ર; વાસણ. (૨) પાત્ર; ગુણવાન; સુપાત્ર. (૩) પાત્ર; નાટકનો ખેલ ભજવનાર; એકટર.

पत्तअ. त्रि० (पत्रक) ગેય-ગીતનો એક પ્રકાર. (૨) न० પાતરૂં; પાંદડું.

पत्तइय. त्रि० (पत्रित) જેમાં નાનાં પાંદડાં આવ્યા છે તે. (૨) કઠણ પાંદડાંવાળું.

पत्तकालग. पु० (पत्रकालक) આલંભિકા નગરીની બહારનો એક ચૈત્ય.

पत्तच्छेज्ज. न० (पत्रच्छेद्य) બાણથી પાંદડું વિંધવાની કળા.

पत्तच्छेज्जक. त्रि० (पत्रच्छेद्यक) ઝાડનાં પાંદડાં જમીન ઉપર પાડનારનું કામ.

पत्तट्ठ. त्रि० (प्राप्तार्थ) અતિકુશળ.

पत्तपुड. पुं० (पत्रपुट) પાંદડાંનો દડીયો; દુનો.

पत्तबिंटिय पु० (पत्रवृन्तक) પાદડાંને આશ્રી રહેનાર ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

पत्तय. न० (पत्रक) એક પ્રકારનું ગેય.

पत्तरक. पुं० (प्रतरक) આભરણ વિશેષ.

पत्तल. न० (पत्रल) પાપણ

पत्तल. त्रि० (पत्रल) પાદડાવાળુ

पत्तविच्छुय. पु० (पत्रवृश्चिक) જીવ વિશેષ; ચાર ઇન્દ્રિય જીવની એક જાત, વીંછી.

पत्तसगडिया. स्त्री० (पत्रशकटिका) પાદડાથી ભરેલી ગાડી

पत्तहार. पु० (पत्रहार) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

पत्ताबंध. पु० (पात्रबन्ध) પાતરા બાંધવાનો ચોખૂણ વસ્ત્રખડ-ઝોળી

पत्तामोड. न० (पत्रामोट) ડાળીને વાળી નીચે નમાડી ચુટેલ પાદડા

पत्ताहार. पु० (पत्राहार) પાદડા પર નિર્વાહ કરનાર વાનપ્રસ્થ

पत्ताहारग. पु० (पत्राहारक) પાદડાનો જીવડો, તેઇન્દ્રિય જીવ વિશેષ

पत्तिअ. न० (प्रीतिक) પ્રીતિ ઉપજાવનાર વચન. (૨) પ્રેમ, પ્રીતિ.

पत्तिय त्रि० (प्रत्ययित) પ્રતીતિ ભરેલું, વિશ્વાસજનક

पत्तिय. पु० न० (प्रत्यय) નિમિત્ત, કારણ, હેતુ (૨) વિશ્વાસ

पत्तिय. त्रि० (प्रतीत) પ્રસિદ્ધ, પ્રખ્યાત (૨) પ્રતીતિ રાખેલ

पत्तिय. त्रि० (पत्रित) પાદડાવાળુ

पत्ती. स्त्री० (पत्नी) સ્ત્રી, પત્ની, ધણીયાણી

पत्ती स्त्री० (पात्री) પાત્રી, પ્યાલો.

पत्तेग. न० (प्रत्येक) નામ કર્મની આઠ પ્રત્યેક પ્રકૃતિ. ઉપઘાત નામ વગેરે (૨) એકની તરફ.

पत्तेगतणु त्रि० (प्रत्येकतनु) પ્રત્યેક શરીરી, જેને એક જીવદીઠ એક શરીર હોય તે

पत्तेय. न० (प्रत्येक) દરેક, એકએક (૨) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ પ્રત્યેક શરીર-એક જીવ દીઠ એક શરીર પામે (૩) પ્રત્યેક વનસ્પતિ વગેરે

पत्तेयबुद्ध पु० (प्रत्येकबुद्ध) પ્રત્યેક બુદ્ધ, કોઇ વસ્તુના નિમિત્તથી જેને બોધ થયો હોય તે, કરકંડુ આદિ મહાપુરુષ

पत्तेयबुद्धसिद्ध पु० (प्रत्येकबुद्धसिद्ध) પ્રત્યેક બુદ્ધ થઇને મોક્ષ ગયા હોય તે, સિદ્ધના પંદર ભેદમાંનો એક ભેદ

पत्तेयसरीर. न० (प्रत्येकशरीर) } प्र-
पत्तेयसरीरनाम न० (प्रत्येकशरीरनामन्) } त्येक
શરીર, જીવ જીવદીઠ એકેક શરીર.

पत्तोवग पु० (पत्रोपग) ઘણા પાદડાવાળુ ઝાડ

पत्थ पु० (प्रार्थ) પ્રાર્થના

पत्थ त्रि० (पथ्य) હિતકાર, પ્રકૃતિને માફક આવે તેવુ

पत्थ पु० (प्रस्थ) પાથો, બત્રીશ પસલી પ્રમાણનો એક માપ (૨) શિખર, ટોચ

पत्थड पु० (प्रस्तट) પાથડો, પડ (૨) ભવનની વચ્ચેનો અંતરાળ ભાગ.

पत्थड त्रि० (प्रस्तृत) પાથરેલુ, ફેલાયેલું

पत्थणया } स्त्री० (प्रार्थना) માગણી,
पत्थणा } યાચના કરવી તે (૨) ચોથનુ પર્યાય નામ

पत्थणिज्ज त्रि० (प्रार्थनीय) પ્રાર્થના કરવા યોગ્ય

पत्थय. त्रि० (प्रार्थक) પ્રાર્થના કરનાર. માગી લેનાર

पत्थयण न० (पथ्यदन) ભાતુ ટીમણ નાસ્તો

पत्थर पु० (प्रस्तर) પાષાણ, પથ્થર

पत्थाण न० (प्रस्थान) ગમન, યાત્રા

पत्थार पु० (प्रस्तार) વસ્ત્રનો એક વિભાગ (૨) પ્રાયશ્ચિત રચના વિશેષ (૩) નાશ, મરણ

पत्थार पु० (प्रस्तर) સમ્બન્ધ, વિસ્તાર (૨) અવસર

पत्थिय त्रि० (प्रार्थित) પ્રાર્થના કરેલુ. ઇચ્છેલુ

पत्थिय. त्रि० (प्रस्थित) વિદાય થયેલું.
पत्थिया. स्त्री० (प्रस्थिका) છાબડી; ટોપલી.
पत्थियापिडग्र. पु० (प्रस्थिकापिटक) કાવડની બે બાજુની વાંસની છાબડી-ટોપલી.
पत्थिव. पु० (पार्थिव) રાજા.
पत्थुय. त्रि० (प्रस्तुत) ચાલુ, ચાલતુ. (૨) પ્રાપ્ત; લબ્ધ.
पथ. पु० (पथिन्) માર્ગ; રસ્તો.
पथिय. पु० (पथिक) મુસાફર.
पद. न० (पद) પદ; વાક્યનું એક અંગ; શબ્દ. (૨) જીવ અજીવ આદિ પદાર્થ. (૩) જીવાદિ પદાર્થનાં વર્ણનવાળુ પ્રકરણ-અધ્યાય. (૪) પગ. (૫) સ્થાન; ઠેકાણું.
पदंसिय. त्रि० (प्रदर्शित) દેખાડેલું.
पदत्थ. पु० (पदार्थ) જીવાદિ પદાર્થ; તત્ત્વ.
पदबद्ध. त्रि० (पदबद्ध) વિશિષ્ટ પદ રચનાથી રચેલ.
पदमग्ग. पु० (पदमार्ग) પગ રસ્તો.
पदसम. न० (पदसम) જે પદ જે સ્વરમાં ગાવું જોઇએ તેજ સ્વરમાં ગાવું તે.
पदाण. न० (प्रदान) આપવું; દેવું તે.
पदायग त्रि० (प्रदायक) દેનાર.
पदाहिणा. स्त्री० (प्रदक्षिणा) પ્રદક્ષિણા કરવી તે.
पदिद्ध. त्रि० (प्रदिग्ध) ચોપડેલ; ભભરાવેલ.
पदिसा. स्त्री० (प्रदिश्) વિદિશા; અગ્નિ, નૈર્ઋતિ વગેરે ખુણા.
पदीव. पुं० (प्रदीप) દીવો.
पदीवग. पुं० (प्रदीपक) મ્હોટો દીવો; મસાલ.
पदुग्ग. पुं० (प्रदुर्ग) કોટ; કિલ્લો; ગઢ.
पदुट्ठ. त्रि० (प्रदुष्ट) દૂષિત; દ્વેષયુક્ત.
पदूमिय त्रि० (प्रदावित) અત્યન્ત પીડિત.
पदेस. पुं० (प्रदेश) સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ અંશ; પ્રદેશ; અવિભાગી અંશ (૨) જગ્યા; સ્થાન.
पदेसिग्र. त्रि० (प्रदेशित) બતાવેલ; દર્શાવેલ.
पदेसिय. त्रि० (प्रदेशिक) પ્રદેશવાળો; પ્રદેશના સમૂહથી બનેલ સ્કંધ વગેરે.
पदोस. पुं० {(प्रदोष) / (प्रद्वेष)} દ્વેષ; ખાર; દોષ. (૨) પ્રાતઃકાળ અને સાયંકાળ.
पद्धइ. स्त्री० (पद्धति) પંક્તિ; શ્રેણી. (૨) માર્ગ; રસ્તો.
पद्धंस. पुं० (प्रध्वंस) ધ્વંસ; નાશ.
पद्धंसाभाव. पुं० (प्रध्वंसाभाव) વસ્તુનો ધ્વંસ થવાથી થતો અભાવ.
पधूविय. त्रि० (प्रधूपित) ધૂપથી સુવાસિત કરેલું.
पन्न. त्रि० (प्रज्ञ) જુઓ " પણ્ણ " શબ્દ.
पन्न. त्रि० (प्राज्ञ) પ્રજ્ઞાવાન્; પંડિત. (૨) त्रि० પ્રજ્ઞા સંબંધી.
पन्नग. पुं० (पन्नग) સર્પ.
पन्नत्त. त्रि० (प्रज्ञप्त) કહેલું; ફરમાવેલું.
पन्नत्तरि. स्त्री० (पञ्चसप्तति) પંચોતેર; ૭૫.
पन्नत्तार. त्रि० (प्रज्ञापयितृ) પ્રરૂપણા કરનાર.
पन्नत्ति. स्त्री० (प्रज्ञप्ति) જણાવવું તે; નિરૂપણ.
पन्नरस. त्रि० (पञ्चदशन्) પન્દર; ૧૫.
पन्नरसी. स्त्री० (पञ्चदशी) પુનમ; પંદરમી તિથિ.
पन्नवग. पु० (प्रज्ञापक) પ્રશ્નનો ખુલાસો કરનાર-આચાર્ય.
पन्नवणा. स्त्री० (प्रज्ञापना.) એ નામનું એક ઉપાંગ સૂત્ર-આગમ. (૨) નિરૂપણ કરવું; કહેવું.
पन्नवणी. स्त्री० (प्रज्ञापनी) શિષ્યવર્ગને ઉપદેશ દેવો તે; ઉપદેશ આપવાની ભાષા; ભાષાનો એક પ્રકાર.
पन्नविग्र. त्रि० (प्रज्ञापित) જણાવેલું; સમજાવેલું.
पन्नवीस. स्त्री० (पञ्चविंश) પચ્ચીસ; ૨૫.
पन्नहत्तरि. स्त्री० (पञ्चसप्तति). પંચોતેર; ૭૫.

पन्ना. स्त्री० (प्रज्ञा) માણસની દશ દશાઓ પૈકી પાંચમી દશા; ૪૧ થી ૫૦ વર્ષ સુધીની માણસની સમજણવાળી અવસ્થા. (૨) બુદ્ધિ; ડહાપણ.

पन्नाण. न० (प्रज्ञान) પદાર્થનું સ્વરૂપ સારી રીતે જાણવું તે. (૨) પ્રકૃષ્ટ જ્ઞાન. (૩) આગમ; શાસ્ત્ર.

पन्नास. स्त्री० (पञ्चाशत्) પચાસ; ૫૦.

पन्हय. पुं० (प्रस्रव) થાનમાંથી ઉભરાતું દૂધ; હર્ષથી માતાને દૂધનો પાનો ચડે તે.

पपंच. पुं० (प्रपञ्च) આડમ્બર; ડોળ. (૨) ઠગાઈ.

पपुत्त. पुं० (प्रपौत्र) પરપોતરો; પુત્રના પુત્રનો પુત્ર. (૨) પોતાનો પુત્ર.

पप्पग. पुं० (पर्पक) એક જાતનું ઘાસ; વનસ્પતિ વિશેષ.

पप्पड. पुं० स्त्री० (पर्पट) પાપડ.

पप्पडमोद्य. पुं० (पर्पटमोदक) મિષ્ટાન્ન વિશેષ; મગદળ અને અડદીઆ.

पप्पडिया. स्त्री० (पर्पटिका) પાપડ, વડી વગેરે ખાદ્ય પદાર્થો.

पप्पुय. त्रि० (प्रप्लुत) ભીંજાએલ.

पप्फड. पुं० (पर्पट) પાપડ.

पप्फुय. त्रि० (प्रप्लुत) વિકાસ પામેલ. (૨) વહેતું; ટપકતું.

पप्फुल्ल. त्रि० (प्रफुल्ल) વિકસિત; ખીલેલ.

पप्फोडण. न० (प्रस्फोटन) વિસ્તારવું. (૨) ઝાપટવું.

पप्फोडणा. } स्त्री० (प्रस्फोटना) પડિલેહણ
पप्फोडणी. } વખતે વસ્ત્રને ઝાપટવું તે; પડિલેહણના એક દોષનું નામ.

पबंध. पुं० (प्रबन्ध) નિરંતર વિકથા કરવી તે; સ્ત્રીકથા, ભત્તકથા, દેશકથા અને રાજકથા એ ચાર વિકથાની પ્રવૃત્તિ. (૨) રચના; નિર્માણ.

पबंधण. न० (प्रबन्धन) પ્રબન્ધ કરવો; વ્યવસ્થા કરવી.

पबाहा. स्त्री० (प्रबाधा) વિશેષ પીડા; પ્રકૃષ્ટ બાધા.

पबोहय. त्रि० (प्रबोधक) પ્રબોધ કરનાર.

पब्भ. त्रि० (प्रह्व) નમ્ર.

पब्भट्ठ. त्रि० (प्रभ्रष्ट) ભ્રષ્ટ; પતિત થએલ.

पब्भार. पुं० (प्राग्भार) પર્વતનો કંઈક નમી ગએલો ભાગ-શિખર. (૨) સમૂહ. (૩) એક જાતનો કારીગર.

पब्भारगय. त्रि० (प्राग्भारगत) નમેલું.

पब्भारा. स्त्री० (प्राग्भारा) માણસની દશ દશાઓમાંની આઠમી દશા. (૨) પુરૂષની ૭૦ થી ૮૦ વર્ષ સુધીની અવસ્થા.

पभ. पुं० (प्रभ) હરિકાન્ત અને હરિસહ ઇન્દ્રના લોકપાળનું નામ. (૨) પ્રભા; કાંતિ. (૩) त्रि० સમાન; તુલ્ય.

पभंकर. पुं० (प्रभङ्कर) પ્રભંકર નામે ત્રીજા દેવલોકનું એક વિમાન. (૨) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૩) લોકાન્તિક દેવતાનું એક વિમાન. (૪) એ નામનો એક ગ્રહ.

पभंकर. पुं० (प्रभाकर) તેજ આપનાર; પ્રકાશ કરનાર.

पभंकरा. स्त्री० (प्रभंकरा) જ્યોતિષીના ઇન્દ્ર ચન્દ્રમા તથા સૂર્યની ચોથી અગ્રમહિષીનું નામ. (૨) કચ્છાવતી વિજયની મુખ્ય રાજધાની-નગરી.

पभंगुर. त्रि० (प्रभङ्गुर) ક્ષણમાં નાશ પામે તેવું; ક્ષણભંગુર.

पभंजण. पुं० (प्रभञ्जन) પ્રભઞ્જન નામે વાયુકુમાર જાતિના દેવતાનો ઇન્દ્ર. (૨) પાતાલ કલશાના અધિપતિ એક દેવનું નામ.

पभकंत. पुं० (प्रभकान्त) જુઓ "પભંકર" શબ્દ.

पमणिय. त्रि० (प्रमणित) કહેલું.

पमव. पुं० (प्रभव) ઉત્પત્તિ; કારણ. (૨) પ્રભવસ્વામી.

पभा. स्त्री० (प्रभा) કાન્તિ; જ્યોતિ; તેજ

पभाइय त्रि० (प्राभातिक) પ્રાતઃકાળ સમ્બન્ધી; સવારનું.

पभाकर. पु० (प्रभाकर) એ નામનું ત્રીજા દેવલોકનું એક વિમાન.

पभाय. न० (प्रभात) પ્રભાત; પ્રાતઃકાળ.

पभार. पु० (प्रभार) પ્રકૃષ્ટ ભાર.

पभाव. पुं० (प्रभाव) મહિમા; પ્રતાપ.

पभावई. स्त्री० (प्रभावती) ઓગણીશમા તીર્થંકરની માતાનુ નામ. (૨) બળરાજાની રાણીનું નામ. (૩) ઉદાયન રાજાની દેવીનું નામ.

पभावणा. स्त्री० (प्रभावना) શાસન ઉન્નતિનાં જે જે કારણો હોય તેનું પ્રવર્તન કરવું તે; સમકિતના આઠ આચારમાંનો છેલ્લો આચાર.

पभास. पुं० (प्रभास) બારમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૨) લવણ સમુદ્ર અને સિંધુ નદીના સંગમસ્થાને પ્રભાસ નામે દેવતાના આવાસરૂપ એક તીર્થ કે જ્યાં ચક્રવર્તી અઠ્ઠમ તપ કરે. (૩) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૪) મહાવીર પ્રભુના એક ગણધરનુ નામ. (૫) ઐરવતવ ક્ષેત્રના શ્રુતવૈતાઢ્યનો અધિષ્ઠાતા દેવતા

पभासतित्थकुमार. पु० (प्रभासतीर्थकुमार) પ્રભાસતીર્થનો અધિપતિ દેવતા.

पभासा. स्त्री० (प्रभासा) અહિંસા; દયા.

पभासिय त्रि० (प्रभाषित) ઉક્ત, કથિત.

पभिइ. } अ० (प्रभृति) શરૂઆત; આદિ;
पभिति. } વગેરે.

पभीय. त्रि० (प्रभीत) બહુ બીધેલ; ભય પામેલ

पभु. पुं० (प्रभु) સમર્થ; દેવાધિદેવ; તીર્થંકર. (૨) સ્વામી

पभूत. त्रि० (प्रभूत) ઉદ્ભવેલ; ઉત્પન્ન થયેલ (૨) અતિશય; ઘણું. (૩) પ્રમાદાદિનું પરિણામ; અતીત અનાગતાદિ વિષયક કર્મ પરિણામ.

पभेय. पु० (प्रभेद) પ્રકાર; ભેદ.

पमइल. त्रि० (प्रमलिन) અનિમલિન.

पमक्खिअ. त्रि० (प्रम्रक्षित) વિલિપ્ત.

पमज्जण. न० (प्रमार्जन) પૂંજવું; સાફ કરવું.

पमज्जणया. } स्त्री० (प्रमार्जन) પૂંજવું; શુદ્ધ
पमज्जणा. } કરવું; માર્જન કરવું. (૨) વાસીદું વાળવું તે.

पमज्जणिया. } स्त्री० (प्रमार्जनी) કચરો
पमज्जणी. } કાઢવાનું ઝાડુ; સાવરણી.

पमज्जिय. त्रि० (प्रमार्जित) સાફ કરેલ.

पमत्त. त्रि० (प्रमत्त) પ્રમાદયુક્ત; પ્રમાદી. (૨) પ્રમત્તસયતિ; છઠ્ઠા ગુણઠાણાવાળો.

पमत्तविरत. त्रि० (प्रमत्तविरत) પ્રમત્તસયતિ; છઠ્ઠા ગુણઠાણાવાળો.

पमत्तसंजय. पुं० (प्रमत्तसंयत) જેને કંઇક પ્રમાદ રહેલો છે તેવા છઠ્ઠા ગુણસ્થાનવર્તી સાધુ; પ્રમાદી સાધુ.

पमदवण. न० (प्रमदवन) મહાદ્રન નામના યુવરાજનું પ્રમદવન નામે એક ઉદ્યાન.

पमदा. स्त्री (प्रमदा) જુવાનસ્ત્રી; ઉત્તમસ્ત્રી.

पमद्द. पुं० (प्रमर्द) સમર્દન; મર્દન.

पमद्दण. न० (प्रमर्दन) મર્દન કરવું. (૨) પરાજય કરવો. (૩) ઓછું કરવુ. (૪) નાશ કરવો.

पमद्दि. त्रि० (प्रमर्दिन्) મર્દન કરનાર; પીડનાર.

पमयवण. न० (प्रमदवन) તેતલીપુર નગરની બહારનું એક વન.

पमया. स्त्री० (प्रमदा) જુઓ " पमदा " शब्द.

पमाइ. त्रि० (प्रमादिन्) આળસુ; બેદરકાર.

पमाण. न० (प्रमाण) પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ આદિ પ્રમાણ. (૨) માન; હદ. (૩) આહારની મર્યાદા. (૪) હેતુ; કારણ. (૫) ન્યાય શાસ્ત્ર. (૬) યથાર્થ જ્ઞાન; સત્ય જ્ઞાન. (૭) સંખ્યા. (૮) માપ, પરિમાણ.

पमाणंगुल पु० (प्रमाणांगुल) પ્રમાણાંગુલ; મહાવીરસ્વામિની એક હજાર આત્માંગુલ પ્રમાણ ભરપ.

पमाणकाल पु० (प्रमाणकाल) માસ, ઋતુ, અયન, શતવર્ષ, પલ્યોપમ વગેરે નક્કી કરેલ પ્રમાણરૂપ કાળ.

पमाणपक्ख पु० (प्रमाणपक्ष) પ્રમાણરૂપ પખવાડિયુ; અજવાળીયુ અને અંધારીયુ.

पमाणसंवच्छर. पु० (प्रमाणसंवत्सर) નક્ષત્ર સંવત્સર, ચન્દ્રસંવત્સર, ઋતુસંવત્સર, આદિત્ય સંવત્સર અને અભિવર્ધિત સંવત્સર એ પાંચ સંવત્સરનો સમુદાય.

पमाद. } पमाय. } पु० (प्रमाद) મદ, વિષય, કષાય, નિદ્રા અને વિકથા એ પાંચ પ્રમાદ. (૨) પ્રમાદ, ગફલત, આશ્રવનું ત્રીજું સ્થાન.

पमायप्पमाय. न० (प्रमादाप्रमाद) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું ૧૦ મું સૂત્ર.

पमार. पु० (पमार) મરણનો પ્રારંભ. (૨) નઠારી રીતે મારવું તે.

पमिलाण. त्रि० (प्रम्लान) અતિશય કરમાઇ ગયેલ.

पमुइय. त्रि० (प्रमुदित) ખુશાલીયુક્ત, ખુશી થયેલ.

पमुम्मत्त. त्रि० (प्रमुन्मत्त) અભિમર

पमुह. त्रि० (प्रमुख) આગેવાન (૨) પુ० પ્રમુખ નામનો ૪૯ મો ગ્રહ.

पमुहर त्रि (प्रमुखर) } पमुहरि. त्रि० (प्रमुखरिन्) } વાચાળ; બહુ બોલનાર.

पमेइल. पु० (प्रमेदस्विन्) ઘણા મેદવાળું; જાડું.

पमोक्ख. पु० (प्रमोक्ष) ઉત્તરપક્ષ; જવાબ. (૨) મોક્ષ; કર્મથી છુટકારો.

पमोक्खण. न० (प्रमोचन) પરિત્યાગ.

पमोद. } पमोय } पुं० (प्रमोद) મહોત્સવ; આનંદ.

पम्ह. पु० न० (पक्ष्मन्) કમળનો તન્તુ; પદ્મકેશર. (૨) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૩) પુચ્છ; લુગડાની પુંમ. (૪) છેડો. (૫) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની મેરૂ તરફથી પહેલી વિજય. (૬) એ વિજયનો રાજા.

पम्हकंत. पु० (पक्ष्मकान्त) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पम्हकूड. पु० (पक्ष्मकूट) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન (૨) શીતા મહા નદીના ઉત્તર કાંઠા ઉપરનો એક વખારા પર્વત. (૩) વિદ્યુત્પ્રભ વખારાપર્વત ઉપરના નવ કૂટમાંનું ચોથુ કૂટ-શિખર.

पम्हगंध पु० (पद्मगंध) દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના માણસોની એક જાત. (૨) પદ્મના જેવી ગન્ધ (૩) ત્રિ० કમળના જેવી ગન્ધવાળુ

पम्हगावई. स्त्री० (पक्ष्मकावती) એ નામની મહાવિદેહની એક વિજય.

पम्हज्झय पु० (पक्ष्मध्वज) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पम्हट्ठ त्रि० (प्रमृष्ट) ભૂલી ગયેલ. (૨) પડી ગયેલ.

पम्हप्पभ. पु० (पक्ष्मप्रभ) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पम्हल. त्रि० (पक्ष्मल) પુચ્છવાળુ; સુંવાળવાળુ વસ્ત્ર વિશેષ.

पम्हलेस्स. पु० (पक्ष्मलेश्य) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पम्हलेस्सा. स्त्री० (पद्मलेश्या) કમળગર્ભ જેવા સફેદ પુદ્ગલના સસર્ગથી થતા આત્માના ઉજ્વળ પરિણામ; પદ્મલેશ્યા, ૭ લેશ્યામાની પાચમી લેશ્યા

पम्हवरण पु० (पद्मवर्ण) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

पम्हसिंग पु० (पद्मशृंग) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

पम्हसिद्ध पु० (पद्मसिद्ध) પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

पम्हा स्त्री० (पद्मा) પદ્મા નામની મહાવિદેહની એક વિજય. (૨) ૭ લેશ્યામાની પાચમી લેશ્યા

पम्हाण. त्रि० (प्रग्लान) ગ્લાનિ પામેલ, કરમાયેલ

पम्हावई स्त्री० (पद्मावती) મહાવિદેહની સીતા મહાનદીને જમણે કાઠે આવેલી રમ્યગા વિજયની પદ્માવતી નામની મુખ્ય નગરી (૨) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની ચોથી વિજય (૩) પર્વત વિશેષ.

पम्हावत्त न० (पद्मावर्त) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

पम्हुट्ठ त्रि० (प्रस्मृत) ભુલાઇ ગયેલુ

पम्हुत्तरवडिंसग. न० (पद्मोत्तरावतंसक) એ નામે પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

पम्हुसण. न० (प्रस्मरण) ભૂલી જવુ તે

पय पु० (प्रज) પ્રાણી, જન્તુ.

पय. पु० न० (पद) પગ, પગલુ (૨) પદ, વિભક્તિ સહિત નામ (૩) ભાગો, પ્રકાર (૪) સ્થાન, સયમના સ્થાનક. (૫) પદનુ જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર (૬) શ્લોક કે ગાથાનુ એક ચરણ (૭) નિમિત્ત, કારણ (૮) કૂટ, જાગ વિશેષ

पय न० (पयस्) દુધ. (૨) પાણી

पय. त्रि० (प्रद) આપનાર, દેનાર.

पयश्र. त्रि० (प्रयत) પ્રયત્નવાન, (૨) સોપયોગી, ઉપયોગ-લક્ષ્યસહિત. (૩) વ્યન્તર દેવની એક જાત

पयइ स्त्री० (प्रकृति) વાત પિત્તાદિ પ્રકૃતિ. (૨) કર્મપ્રકૃતિ, કર્મનો સ્વભાવ.

पयइंद. पु० (पतगेन्द्र) વાણવ્યન્તર જાતીય દેવોના ઇન્દ્ર

पयग पु० (पतग) પતગીયો; ઉડતા જંતુની એક જાત. (૨) પતગ નામે વ્યન્તર દેવતાની એક જાત.

पयंगवीहिया. स्त्री० (पतगवीथिका) } જુઓ
पयंगवीही स्त्री० (पतङ्गवीथी) } " પતંગવીહિયા " ૭૦૬.

पयंड. त्रि० (प्रचण्ड) પ્રચડ, ભયકર

पयंपिय त्रि० (प्रजल्पित) કહેલુ (૨) न० કથન; ઉક્તિ (૩) બકવાદ

पयंपिर. त्रि० (प्रजल्पितृ) કહેનાર.

पयक्खिणा स्त्री० (प्रदक्षिणा) પ્રદક્ષિણા દેવી તે

पयखेम न० (पदक्षेम) શિવ, કલ્યાણ

पयग न० (पदक) પદક, રત્નાવલિ તપની સ્થાપના-આકૃતિનો એક અવયવ

पयगवइ पु० (पतगपति) પતગ જાતના વ્યન્તર દેવતાનો બીજો ઇન્દ્ર

पयचुल. न० (   ) માછલાને બાધવાની એક જાતની જાળ

पयट्ट त्रि० (प्रवृत्त) પ્રવર્તેલુ

पयट्टश्र त्रि० (प्रवर्तक) પ્રકર્ષ પ્રવૃત્તિ કરનાર.

पयट्टिश्र. त्रि० (प्रवृत्त) પ્રવૃત્ત થયેલ

पयड त्रि० (प्रकट) પ્રત્યક્ષ, પ્રગટ, સ્પષ્ટ

पयडि स्त्री० (प्रकृति) કર્મનો સ્વભાવ; કર્મની પ્રકૃતિ

पयडिय त्रि० (प्रकटित) પ્રગટ કરેલુ.

पयडिय. त्रि० (प्रपतित) ભ્રષ્ટ થયેલ.

पयण. न० (पचन) રાધવુ તે

पयण न० (पतन) પતન, પડવુ તે

पयणग. न० (पचनक) તપેલુ; રાધવાનુ વાસણ.

पयणगसाला. त्रि० (पचनकशाला) રસોઇ-ખાનું; રસોડું.

पयणु. त्रि० (प्रतनु) સૂક્ષ્મ; પાતળું.

पयत. त्रि० (प्रयत) પ્રવૃત્ત થયેલ.

पयति. स्त्री० (प्रकृति) પ્રકૃતિ; સ્વભાવ.

पयत्त. पुं० (प्रयत्न) પુરૂષાર્થ; મહેનત; પ્રયત્ન. (૨) કંઠ તાલુ વગેરે સ્થાનનો વ્યાપાર.

पयत्त. त्रि० (प्रवृत्त) કામમાં લાગેલું; ઉદ્યમવંત.

पयत्त. न० (पदात्त) ગેયના ચાર પ્રકાર-માંનો બીજો પ્રકાર; પાદલબ્ધ-ચરણબદ્ધ ગીત.

पयत्त. त्रि० (प्रदत्त) આપેલ. (૨) અનુજ્ઞાત; સંમત.

पयत्ताय. न० (पदत्रात) ગીત વિશેષ.

पयत्थ. पुं० (पदार्थ) વસ્તુ. (૨) શબ્દનું પ્રતિપાદ્ય. (૩) તત્વ.

पयपास. पुं० (पदपाश) જાળ આદિ બન્ધન.

पयबद्ध. न० (पदबद्ध) છન્દોબદ્ધ કાવ્ય.

पयमग्ग. पुं० (पदमार्ग) પગ રસ્તો.

पयय. पुं० (पतग) વાણવ્યન્તર દેવોની એક જાતિ. (૨) પતગ દેવોના દક્ષિણ દિશાનો ઇન્દ્ર.

पययवइ. पुं० (पतगपति) પતગ દેવોના ઉત્તર દિશાનો ઇન્દ્ર.

पयर. पुं० न० (प्रतर) આકાશ પ્રદેશની લાંબી અને પહોળી પંક્તિ. (૨) થર; પડ. (૩) પતરૂં.

पयर. पुं० (प्रकर) સમૂહ.

पयरआयत. न० (प्रतरायत) પ્રતરરૂપે આયત સંઠાણ.

पयरग. पुं० (प्रतरक) એક જાતનો સોનાનો દાગીનો. (૨) ઘોડાનો શણગાર. (૩) પત્ર; પાંખડી.

पयरतव. पुं० न० (प्रतरतपस्) તપ વિશેષ; શ્રેણીને શ્રેણી ગુણી કરતાં પ્રતર થાય, દાખલા તરીકે ચાર કોષ્ટકની શ્રેણી હોય તો ૧૬ કોષ્ટકનું પ્રતર થાય જેમકે ક્રમથી

૧	૨	૩	૪
૨	૩	૪	૧
૩	૪	૧	૨
૪	૧	૨	૩

એક બે ત્રણ ચાર વગેરે અહીં બતાવ્યા પ્રમાણે ઉપવાસ કરવા તે પ્રતરતપ.

पयरपरिमंडल. न० (प्रतरपरिमंडल) પ્રતરરૂપે પરિમણ્ડલ સંસ્થાન.

पयरभेद. पुं० (प्रतरभेद) પ્રતરરૂપેભેદ; કોઇ વસ્તુને ભેદતાં તેના પડ ઉખડે તે.

पयररज्जु. पुं० (प्रतररज्जु) જેની લંબાઇ તથા પહોળાઇ હોય અને જાડાઇ ન હોય તે રાજપરિમાણ.

पयरवट्ट. न० (प्रतरवृत्त) પ્રતરરૂપવૃત્ત-વાટલો સંઠાણ.

पयला. स्त्री० (प्रचला) દર્શનાવરણીયની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી બેઠાં બેઠાં પણ નિદ્રા આવે તે નિદ્રાનો એક પ્રકાર.

पयलाइय. पुं० (प्रचलादिक) સર્પની એક જાત.

पयलापयला. स्त्री० (प्रचलाप्रचला) બળદની પેઠે ચાલતાં ચાલતાં ઉંઘ આવે તે; દર્શનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ.

पयलिय. त्रि० (प्रगलित) ઝરેલું.

पयलिय. त्रि० (प्रचलित) ચલાયમાન થએલ; સ્ખલિત.

पयलिय. त्रि० (प्रदलित) નાશ કરેલું; ચૂર્ણ કરેલું.

पयविग्गह. पुं० (पदविग्रह) પદવિચ્છેદ.

पयविभाग. पुं० (पदविभाग) પદવિભાગ નામે સામાચારી; સામાચારીનો એક પ્રકાર.

पयवियार. पुं० (पदविचार) પગે ચાલવું તે.

पयसमास. न० (पदसमास) પદના સમુદાયનું

એકથી વધારે પદોનું જ્ઞાન; શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર.

पया. સ્ત્રી० (प्रजा) રૈયત; પ્રજા. (૨) સંતતિ; પરિવાર (૩) સંતાનવાળી સ્ત્રી.

पयाण. न० (प्रतान) વિસ્તારપૂર્વક સ્વપ્ન દર્શન; સ્વપ્નના પાંચ પ્રકારમાંનો બીજો પ્રકાર.

पयाण. न० (प्रदान) આપવું; સોંપવું.

पयाण. न० (प्रयाण) જવું; પ્રયાણ કરવું.

पयाणुसारि. त्रि० (पदानुसारिन्) એક પદ ઉપરથી અનેક પદોનું અનુસંધાન કરવાની શકિતવાળું.

पयाणुसारिणी. स्त्री० (पदानुसारिणी) બુદ્ધિ વિશેષ; એક પદના શ્રવણ કરવાથી બીજા અશ્રુત પદોને જોડવાની બુદ્ધિ.

पयात. | **पयाय.** } त्रि० (प्रजात) પ્રસવ થયેલ; જન્મ પામેલ.

पयाय. त्रि० (प्रयात) ચાલેલ; વિસ્તરેલ.

पयायार. त्रि० (प्रदातृ) ઘણો ઉદાર; દાતા.

पयार. पुं० (प्रचार) પ્રવર્તન; પ્રવૃત્તિ.

पयार. पुं० (प्रकार) પ્રકાર; રીતિ; ભેદ.

पयारण. न० (प्रतारण) ઠગાઇ; છેતરવું તે.

पयाव. पुं० (प्रताप) પ્રતાપ; તેજ.

पयावइ. पुं० (प्रजापति) ૧૯ મા મુહૂર્તનું નામ. (૨) રોહિણી નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૩) કૃત્તિકા નક્ષત્રનો સ્વામી દેવતા. (૪) પહેલા વાસુદેવ અને બળદેવના પિતાનું નામ.

पयावण. न० (प्रतापन) તપાવવું.

पयावण. न० (पाचन) બીજા પાસે રસોઇ કરાવવી તે.

पयास. पुं० (प्रकाश) પ્રકાશ; અજવાળું. (૨) પ્રગટ; ખુલ્લું.

पयास. पुं० (प्रयास) પ્રયત્ન; ઉદ્યમ.

पयासणिज्ज. त्रि० (प्रकाशनीय) પ્રકાશ કરવા યોગ્ય.

पयासय. त्रि० (प्रकाशक) પ્રકાશ કરનાર.

पयासिय. त्रि० (प्रकाशित) પ્રકાશિત થયેલ.

पयाहिण त्रि० (प्रदक्षिण) જમણી તરફનું; જમણી બાજુએ વળતું.

पयाहिणा. स्त्री० (प्रदक्षिणा) પ્રદક્ષિણા; ફરતું આવર્તન દેવુ તે.

पयोग. पुं० (प्रयोग) ઉપાય; સાધન. (૨) જીવનો વ્યાપાર. (૩) વ દવિવાદ કરવો તે.

पयोधर. पुं० (पयोधर) સ્તન.

पयोयण न० (प्रयोजन) કારણ; વ્યાપાર.

पयोहर. पुं० (पयोधर) જુઓ "પયોધર" શબ્દ.

पर. त्रि० (पर) અન્ય; બીજું; પોતાસિવાયનું; પારકું. (૨) પું० શત્રુ; દુશ્મન. (૩) ઉપરાંત; વધારે. (૪) પરલોક. (૫) મોક્ષ. (૬) ઉત્કૃષ્ટ. (૭) તત્પર; સાવધાન. (૮) ન० એક જાતનું ઘાસ.

परं. अ० (परम्) વળી; પણ.

परंगमण. न० (परगमन) બીજાની મદદથી નાનાં બાળક ચાલે તે. (૨) બાળકની તેવી શક્તિનો આવિર્ભાવ થાય તે સમયે જે ઉત્સવાદિ સંસ્કાર કરવામાં આવે છે તે.

परंतम. त्रि० (परतमस्) અન્યપર ક્રોધ કરનાર. (૨) અન્ય વિષયથી અજ્ઞાત રાખનાર.

परंतम. त्रि० (परंतम) પારકા ઉપર ક્રોધ કરનાર; બીજાને હેરાન કરનાર.

परंदम. त्रि० (परंदम) બીજાનું દમન કરનાર; બીજા ઉપર સત્તા ચલાવનાર. (૨) બીજાને શાન્ત કરનાર. (૩) અશ્વ આદિને શીખવનાર.

परंपर. पुं० (परम्पर) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદઅંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો છઠ્ઠો ભેદ. (૨) પરમ્પરા; દ્વિતીયાદિ સમય પ્રવાહ. (૩) ત્રિ० ભિન્નભિન્ન.

परंपरगंठिया स्त्री० (परम्परग्रन्थिका) એક પછી એક એમ અનુક્રમે ગાંઠો વાળવી તે

परंपरगय त्रि० (परम्परगत) ગુણસ્થાનકની પરંપરાએ ઉપર ચડતા સંસારનો પાર પામેલ

परंपरपज्जत्तग त्रि० (परम्परपर्याप्तक) જેને પર્યાપ્તિ પૂર્ણ કર્યે અનેક સમય થયા છે તે

परंपरप्परूढ. त्रि० (परम्परप्ररूढ) પરંપરાથી આવેલું

परंपरबंध पु० (परम्परबन्ध) જે બંધને એકથી વધારે સમય થયા છે તે

परंपरसिद्ध पु० (परम्परसिद्ध) જેને સિદ્ધ થયે એકથી વધારે સમય થઈ ગયા હોય તે

परंपरा स्त्री० (परम्परा) એક પછી એક, અવિચ્છિન્ન પ્રવાહ (૨) નિરન્તરતા (૩) અન્તર.

परंपरागम पु० (परम्परागम) ગણધરોના શિષ્યોની અપેક્ષાએ આગમ પરંપરાગમ કહેવાય. ગણધરોએ પોતાના શિષ્યોને આગમ સમજાવ્યા તે

परंपराघात. पु० (परम्पराघात) ઉપરાઉપરિ પ્રહાર મારવા તે

परंपराहारग पु० (परम्पराहारक) બીજા ત્રીજા આદિ સમયમાં આહાર કરનાર જીવ.

परंपरोगाढग त्रि० (परम्परावगाढक) બે કરતાં વધારે સમયથી આકાશ પ્રદેશને અવગાહી રહેલ

परंपरोववण्णग त्रि० (परम्परोपपन्नक) બે સમયથી વધારે વખતમાં ઉત્પન્ન થયેલ

परंमर त्रि० (परम्भर) } પારકાનું પોષણ
परंमरि त्रि० (परम्भरि) } કરનાર

परंमुह. त्रि० (पराङ्मुख) વિમુખ વિરુદ્ધ. પ્રતિપક્ષી

परंमुहि त्रि० (पराङ्मुखिन्) વિપરીત. વિમુખ

परकीय } त्रि० (परकीय) પારકું, બીજાનું.
परकेर. }
परक्क }

परक्कंत न० (पराक्रान्त) ઉદ્યમ, પરાક્રમ (૨) અનુષ્ઠાન

परक्कम पु० न० (पराक्रम) કર્મરૂપ દુશ્મનને જીતવાનું સામર્થ્ય, પરાક્રમ. (૨) ઉત્સાહ, પ્રયત્ન (૩) શત્રુનો નાશ કરવાની શક્તિ.

परग न० (परक) બંટી, એક જાતનું ધાન્ય (૨) ઘાસની ગાંસડી, છાપ (૩) ઘાસનું પથરણું, ચટાઈ (૪) ભાજન વિશેષ

परग्घ. त्रि० (परार्घ्य) ઘણી કિમ્મતવાળું; કિમ્મતી, મોંઘુ.

परच्छंद } पु० (परच्छन्द) પારકાનો અભિપ્રાય, બીજાનો આશય.
परछंद. }

परज्झ त्रि० ( ) પરવશ. પરતંત્ર. પરાધીન (૨) पु० न० પરતન્ત્રતા, પરાધીનતા

परट्ठा. स्त्री० (परार्थ) બીજાને માટે

परतंत त्रि० (परतन्त्र) પરાધીન

परतत्ति. स्त्री० (परतति) નિન્દા, પારકી તતથા

परतित्थिय त्रि० (परतीर्थिक) અન્યદર્શની, જૈનેતર

परत्थ अ० (परत्र) બીજેસ્થળે, પરલોકમાં

परपरिवाद } पु० (परपरिवाद) પારકી
परपरिवाय } નિન્દા કરવી તે

परपुट्ठ पु० (परपुष्ट) કોયલ

परम्भाहय पु० (परम्भाहत) પરાભવ-નિરસ્કાર પામેલ

परमव पु० (परभव) બીજો ભવ, જન્માન્તર.

परमविय त्रि० (परभविक) પરભવમાં-જન્માન્તરમાં સાથે આવનાર

परम त्रि० (परम) ઉત્કૃષ્ટ (૨) શ્રેષ્ઠ (૩) पु० મોક્ષ મુક્તિ (૪) त्रि० अत्यर्थः

અત્યન્ત. (૫) પ્રધાન; મુખ્ય. (૬) પું૦ સંયમ; ચારિત્ર. (૭) ન૦ સુખ.

परमट्ठ पुं० (परमार्थ) મોક્ષ; મુક્તિ. (૨) સત્ય પદાર્થ. (૩) સંયમ; ચારિત્ર.

परमण्ण. न० (परमान्न) દુધપાક; ખીર.

परमत्थ. पुं० (परमार्थ) પરમતત્ત્વ; જીવાદિ નવ તત્ત્વ. (૨) પરમાર્થ; પરોપકાર.

परमप्प. पुं० (परमात्मन्) પરમાત્મા; ઈશ્વર.

परमसोमणस्सिय. त्रि० (परमसौमनस्थित) સંતોષી.

परमहंस. पुं० (परमहंस) પરમહંસ; સંન્યાસી; પરિવ્રાજકનો એક પ્રકાર.

परमाउ. न० (परमायुष) જીંદગીનો સમય; ઉમર.

परमाणु पु० (परमाणु) ખન્ધથી છુટો પડેલો પુદ્ગલનો નિર્વિભાજ્ય અંશ કે જેના બે ભાગ થઇ શકે નહિ.

परमाणुपोग्गल. पु० (परमाणुपुद्गल) પુદ્ગલનો ઘણો સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ ભાગ.

परमायत. त्रि० (परमायत) પરમ=ઉત્કૃષ્ટ; આયત=દીર્ઘ; પરમાયત=મોક્ષ.

परमावतीगंगा. स्त्री० (परमावतीगंगा) સાત અવન્તી ગંગાપરિમિત એક પરમાવતી ગંગા; ગોશાલાને મતે કાલમાન વિશેષ.

परमाहम्म. पु० (परमाधर्म)
परमाहम्मि. पु० (परमाधर्मिन्)
परमाहम्मिय. पु० (परमाधार्मिक) } નારકીના જીવોને શિક્ષા આપનાર એક દેવતાનો વર્ગ; પરમાધામી દેવ.

परमाहोहिय. त्रि० (परमाधोवधिक) પરમ અવધિજ્ઞાનવાળા.

परम्मुह. त्रि० (पराङ्मुख) વિમુખ.

परय. न० (परक) અતિશય

परलोइअ. त्रि० (पारलौकिक) પરલોક સમ્બન્ધી; પારલૌકિક.

परलोग.
परलोय. } पुं० (परलोक) પરલોક; જન્માન્તર.

परवग्घ. पुं० (परव्याघ्र) મ્હોટા વાઘના ચામડાનું બનેલ વસ્ત્ર વિશેષ

परवस. त्रि० (परवश) પરાધીન; પરવશ.

परवाइ. पुं० (परवादिन्) બીજા દર્શનવાળા.

परवाय. पु० (परवाद) અન્યદર્શન; ભિન્ન મત.

परविवाहकरण. न० (परविवाहकरण) બીજાનો વિવાહ કરવો તે; ચોથા વ્રતનો એક અતિચાર.

परसंतग.
परसंतिग. } त्रि० (परसत्क) પારકું; બીજાનું.

परसु. पुं० (परशु) કુહાડો; ફરશી નામનું હથીયાર.

परस्सर. पुं० स्त्री० (पराशर) ગેંડું; પંચેંદ્રિય તિર્યંચની એક જાત.

परहत्थ. पुं० (परहस्त) પારકો-બીજાનો હાથ.

परहम्मिय. पुं० (परमाधार्मिक) અંબ, અંબરીસ વગેરે પન્દર જાતના પરમાધામી દેવતા.

परहुत.
परहुय. } पुं० (परभृत) કોયલ.

परा. अ० (परा) અત્યન્ત.

परा. स्त्री० (परा) તૃણ વિશેષ.

पराइअ. त्रि० (पराजित) પરાજય પામેલ; હારેલ.

पराघाय. पु० (पराघात) વાસના વિશેષ. (૨) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ પોતે આઘાત ન પામે અને બીજા તેને જોતાં વેંતજ દબાઇ જાય તે.

पराघायनाम. न० (पराघातनामन्) પરાઘાત નામે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ.

पराजिणित्तार. त्रि० (पराजेतृ) પરાજય કરનાર.

पराजिय त्रि० (पराजित) હારેલું.

पराभव. पु० (पराभव) પરાભવ; પરાજય; તિરસ્કાર.

परामिओग. न० (पराभियोग) પરતંત્રતા
परामूश्र त्रि० (पराभूत) પરાભવ પામેલ.
परामुट्ठ. त्रि० (परामृष्ट) પરામર્શ કરેલ (૨) સ્પર્શ કરેલ
पराय } त्रि० (परकीय) પરાયું, બીજાનું,
परायग } પારકું
परायण त्रि० (परायण) તત્પર, સાવધાન
परासर पु० (पराशर) પરાશર નામના બ્રાહ્મણ સન્યાસી
परि अ० (परि) પુનઃ પુનઃ, ફરીફરીને
परि अ० (प्रति) જુઓ "પડિ" શબ્દ
परिअच्छिय. त्रि० (परिकच्छित) પહેરેલ, ધારણ કરેલ
परिअट्टअ त्रि० (परिवर्त्तक) પ્રવર્તક, અગ્રેસર (૨) પરિભ્રમણ કરનાર
परिअट्टणा स्त्री० (परिवर्त्तना) સૂત્રાર્થનું પર્યાલોચન કરવું, ચોવણા પ્રચોવણા, ચર્ચા કરવી
परिअडण न० (पर्यटन) પરિભ્રમણ, રખડપટી
परिअरबंध पु० (परिकरबन्ध) કમ્મર કસીને બાંધવી
परिआअंतगडभूमि स्त्री० (पर्यायान्तकृद्भूमि) તીર્થંકરની કેવળી અવસ્થા દરમ્યાન અંતગડ-મોક્ષગામી જીવોની પરંપરાની મર્યાદા
परिआग } पु० (पर्याय) અવસ્થા, દશા
परिआय }
परिआल. पु० (परिवार) પરિવાર, દાસદાસી અને સમ્બન્ધિજન
परिआवण न० (परितापन) દુઃખ ઉપજાવવું
परिइद्ध त्रि० (परिइत) ઘેરાએલું, વીંટાએલું
परिएस पु० (परिवेष) મણ્ડળ, સૂર્ય કે ચન્દ્રની ફરતું કુંડાળું થાય તે
परिकच्छिय. त्रि० (परिकक्षित) પહેરેલ, ધારણ કરેલું
परिकट्टिय त्रि० (परिवर्तित) પીડા કરેલ
परिकप्पिय. त्रि० (परिकल्पित) તૈયાર કરેલું શણગારેલું (૨) જોડેલું. (૩) કાપેલું
परिकम्म } न० (परिकर्मन्) અંગ સંસ્કાર,
परिकम्मण. } શરીર સુશ્રૂષા (૨) વસ્તુ સંસ્કાર, વસ્તુમાં કંઈ પણ વિશેષતા ઉત્પન્ન કરવી તે. (૩) રોગનો ઉપાય, ચિકિત્સા (૪) બારમા દૃષ્ટિવાદઅંગના પાંચ વિભાગમાંનો પ્રથમવિભાગ (૫) અભ્યાસ.
परिकम्मिय त्रि० (परिकर्मित) શરીર સંસ્કાર કરેલ.
परिकर पु० (परिकर) કેડ બાંધવી તે.
परिकलिय त्रि० (परिकलित) અનંકૃત
परिकहा. स्त्री० (परिकथा) વિકથા.
परिकहिय. त्रि० (परिकथित) કહેલું
परिकिण्ण. त्रि० (परिकीर्ण) ચારે બાજુથી ઘેરાએલ, વ્યાપ્ત
परिकिलंत. त्रि० (परिक्लान्त) ગ્લાનિ પામેલ, થાકી ગયેલ
परिकिलेस पु० (परिक्लेश) કલેશ પામવો; દુઃખ પામવું તે
परिकुंठिय त्रि० (परिकुण्ठित) થાકી ગયેલ બુદ્ધિવાળો, જડ જેવો
परिकुविय. त्रि० (परिकुपित) કોપેલું.
परिक्कन्त त्रि० (परिक्रान्त) સંયમ સંબંધી પરાક્રમ-ઉદ્યમ કરેલ
परिक्कम पु० (परिक्रम) ફલોત્પાદક પુરૂષાર્થ, પરાક્રમ
परिक्कमिय. त्रि० (परिक्रमित) પરાક્રમ કરેલું
परिक्खण न० (परीक्षण) પરીક્ષા કરવી જોવું
परिक्खभासि. त्रि० (परीक्ष्यभाषिन्) વિચારીને બોલનાર
परिक्खय. पु० (परिक्षय) સર્વ પ્રકારે ક્ષય
परिक्खा स्त्री० (परीक्षा) તપાસ

परिक्खित्त त्रि० (परिक्षिप्त) घेरायेलुं. वींटायेलुं.

परिक्खेव. पु० (परिक्षेप) परिधि घेरावो (२) नगरने फरती खाई

परिक्खेवि. त्रि० (परिक्षेपिन्) गुर्वादिकनो तिरस्कार करनार

परिखा. स्त्री० (परिखा) खाई

परिगय त्रि० (परिगत) व्याप्त

परिगलण न० (परिगालन) पाणी दुध विगेरे गळवुं ते

परिगुणण. न० (परिगुणन) स्वाध्याय, शास्त्र विचार

परिग्गह पु० (परिग्रह) जमीन, घरबार, सोनु, रुपु वगेरे द्रव्य तथा ते द्रव्य उपर आसक्ति-मुर्च्छा राखवी ते, पांचमु पाप स्थानक

परिग्गहवेरमण न० (परिग्रहविरमण) परिग्रहथी निवृत्ति

परिग्गहसण्णा. / परिग्गहसन्ना स्त्री० (परिग्रहसंज्ञा) तृष्णा, धननी वासना, चार संज्ञामानी एक

परिग्गहिय. त्रि० (परिगृहीत) स्वीकारेल, ग्रहण करेल

परिग्गहिया स्त्री० (पारिग्रहिकी) परिग्रहनी क्रिया परिग्रह राखवाथी लागती क्रिया.

परिघट्टिय त्रि० (परिघट्टित) हणायेल

परिघट्ट त्रि० (परिघृष्ट) खूब घसेलु

परिघासिय. त्रि० (परिघर्षित) खरडायेलु लेपायेलु

परिघोलण. न० (परिघोलन) विचार

परिचारग त्रि० (परिचारक) व्यभिचारी.

परिचारणा स्त्री० (परिचारणा) प्रज्ञापना सूत्रना एक पदनु नाम (२) मैथुन प्रवृत्ति.

परिचिय त्रि० (परिचित) परिचय-समागममा आवेल, ओळखीतु

परिच्चत्त त्रि० (परित्यक्त) तजेलु, छोडेलु

परिच्चाइ. त्रि० (परित्यागिन्) त्याग करनार.

परिच्चाग / परिच्चाय. पु० (परित्याग) त्याग, परिहार

परिच्छअ. पु० (परीक्षक) परीक्षा करनार कुशळ.

परिच्छण्ण त्रि० (परिच्छन्न) ढंकायेलु

परिच्छा स्त्री० (परीक्षा) विचारणा, परीक्षा करवी

परिच्छिण्ण त्रि० (परिच्छिन्न) निर्णीत, निश्चित

परिच्छेअ त्रि० (परिच्छेक) थोडु नानु हलकु.

परिच्छेज्ज त्रि० (परिच्छेद्य) परखीने वेचाय तेवु

परिच्छेय पु (परिच्छेद) जुदु पाडवु. (२) निर्णय

परिच्छोय त्रि० (परिस्तोक) थोडु, अल्प.

परिजण. पु० (परिजन) सम्बन्धि माणसो, परिवार, दासदासी वगेरे

परिजवण न० (परिजपन) जाप, मन्त्रादिने फरी फरी बोलवा ते

परिजाण न० (परिज्ञान) जाणवु ते, सपूर्ण माहिती मेळववी ते

परिजिअ त्रि० (परिजित) सर्वथा जीतायेलु.

परिजित. / परिजिय. त्रि० (परिचित) तरत उपस्थित थाय तेवु परिचित

परिजुण्ण / परिजुन्न त्रि० (परिजीर्ण) जुनु थयेलु वसायेल (२) दुर्बळ

परिजुन्ना स्त्री० (परिजीर्णा) प्रव्रज्या विशेष, गरीबाईना कारणे लीधेली दीक्षा.

परिजुसिय न० (पर्युषित) गतवासो रहेलुं ते

परिजूरिय. त्रि० (परिजीर्ण) अतिजीर्ण

परिज्जअ पु० ( ) राजुना पुद्गलना पदर प्रकारमानो एक.

परिजुसियसंपन्न त्रि० (पर्युषितसम्पन्न) गतवासी राखवाथी निपजेल-दहिं वगेरे

परिभूसिय त्रि० (परिभूषित्) સેવા કરેલ. (૨) પ્રીત. ૩) પરિક્ષીણ.

परिट्ठवण न० (परिष्ठापन) આગમને અનુસાર સમ્યક્ પ્રકારે પરઠવવું તે.

परिट्ठावण न० (परिष्ठापन) પરઠવવું; ત્યાગ કરવો તે.

परिट्ठावणिया. स्त्री० (परिष्ठापनिका, પરઠવવાની—નાખી દેવાની વિધિ.

परिट्ठाविय. त्रि० (परिष्ठापित) પરઠવેલું.

परिणइ. स्त्री० (परिणति) પરિણામ.

परिणंतार. त्रि० (परिणन्तृ) પરિણામને પ્રાપ્ત કરનાર.

परिणत. त्रि० (परिणत) વૃદ્ધિ પામેલું, પરિણામ પામેલ.

परिणद्ध. त्रि० (परिणद्ध) વિંટાયલું, ઘેરાયલું.

परिणय. त्रि० (परिणत) પરિણામ પામેલ.

परिणयवय. त्रि० (परिणतवयस्) પરિપક્વ અવસ્થાવાળો.

परिणयवायणा. स्त्री० (परिणतवाचना) બીજી પરિણત નામે વાચના, એકવાર આપેલ પાઠ પરિણામ પામ્યા પછી-આવડ્યા પછી બીજી વાચના આપવી તે.

परिणयापरिणय पु० (परिणतपरिणत) વિ-રુદ્ધ ગયેલ આત્મા દાખવાર અગના બીજા વિભાગ—સ્થાનો ભાંગ ભેદ.

परिणाम. पुं० (परिणाम) અવસ્થાન્તર, રૂપાંતર; ફળ (૨) છેવટનો નિર્ણય. (૩) ભાવ, મનનો નિર્ધાર (૪) પારિણામિક ભાવ; ૭ ભાવમાંનો એક.

परिणामय. त्रि० (परिणामक) પરિણામ કરનાર.

परिणामिय. त्रि० (परिणामित) પરિણત-પરિપક્વ થયેલું. પરિણામવાળું (૨) पु० પરિણામ. (૩) ભાવ વિશેષ

परिणामिया स्त्री० (परिणामिकी) અવસ્થાને અનુસાર ઉત્પન્ન થતી બુદ્ધિ, બુદ્ધિ વિશેષ.

परिणाह. पु० (परिणाह) પરિધિ; ઘેરાવો; વિસ્તાર.

परिणिंदिया. स्त्री० (परिनिन्दिता) જેમાં વારંવાર શ્વાસ નીંદવામાં આવે તેવી કૃષિ.

परिणिट्ठा. स्त्री० (परिनिष्ठा) પરિનિષ્ઠા; પરિપૂર્ણતા.

परिणिट्ठाण. न० (परिनिष्ठान) અવસાન; છેડો.

परिणिट्ठिय. त्रि० (परिनिष्ठित) પરાકાષ્ઠાએ પહોંચેલ; પૂર્ણતા મેળવેલ.

परिणिवाय. पु० (परिनिपात) નિચું કુદવું.

परिणिव्वाण. न० (परिनिर्वाण) સર્વથા દુઃખનો ક્ષય; મોક્ષ.

परिणिव्वुअ } त्रि० (परिनिर्वृत) સર્વ પ્ર-
परिणिव्वुड } કારનાં દુઃખથી તદ્દન નિવૃત્તિ પામેલ; મોક્ષ પામેલ.

परिण्ण त्रि० (परिज्ञ) જ્ઞાતા; જાણકાર.

परिण्णा. स्त्री० (परिज्ञा) સમજણ; જ્ઞાન (૨) સમજણપૂર્વક ત્યાગ—પચ્ચખાણ. (૩) વિવેક (૪) પર્યાલોચન; વિચાર

परिण्णाय त्रि० (परिज्ञात) પ્રતિજ્ઞા કરેલ. (૨) સમજીને ત્યાગ કરેલ.

परित्तंत. त्रि० (परितान्त) થાકી ગયેલું, સર્વથા ખિન્ન થયેલ.

परितप्पण न० (परितपन) પરિતાપ—દુઃખ પામવું.

परितलिअ त्रि० परितलित) તેલમાં તળેલું.

परिताण न० (परित्राण) રક્ષણ. (૨) પાશબંધન.

परिताव पु० (परिताप) પીડા, સન્તાપ (૨) અનુરાગ, અસમાધિ.

परितावणया स्त्री० (परितापन) પરિતાપ, પીડા

परितावणिया स्त्री० (परितापनिका) બીજાને પરિતાપ-દુઃખ ઉપજાવવાથી લાગતી ક્રિયા.

परिताविय. त्रि० (परितापित) પરિતાપ—પીડા પામેલું. (૨) તપેલું.

परियस्सओ. अ० (परिऽश्वेतम्) पडखे, पासे, समीपे
परियाअ. पु० (पर्याय) रूपान्तर बीजी अवस्था. (२) दीक्षारूपपर्याय, श्रमण पणु साधुनो भाव
परियाइअ त्रि० (पर्यात्त) संपूर्णपणे ग्रहण करायेल
परियाइणया स्त्री० (पर्यादान) चो तरफथी ग्रहण करवु ते
परियाग पु० (पर्याय) पर्याय मनोगतभाव (२) पर्याय, दशा (३) प्रवज्या, श्रमण पणु.
परियाग पु० (परिपाक) फळ, परिणाम
परियागय. त्रि० (पर्यागत) व्यापेलु
परियाण. न० (परित्राण) रक्षण
परियाण न० (परियान) गमन (२) वाहन (३) अवतरण
परियाणिय. पु० न० (परियानिक) यान, वाहन (२) ओ नामनु ओक विमान.
परियाणिय त्रि० (परित्राणित) रक्षणवाळु (२) न० रक्षण-शरणना स्थान
परियात त्रि० (परियात) पामेल
परियाय पु० (पर्याय) दीक्षा आदि अवस्था (२) अभिप्राय, मत (३) ब्रह्मचर्य (४) तीर्थंकर अने केवळ ज्ञानती उत्पत्तिनो समय
परियायतगडभूमि स्त्री० (पर्यायान्तकृद्भूमि) तीर्थंकरने केवळज्ञान रूप पर्याय उत्पन्न थया पछी निरनचिन्नपणे साधु परंपरा मोक्ष जाय त्या सुधीनी काळ मर्यादा
परियायथेर पु० (पर्यायस्थविर) वीस वर्ष उपरांतनी दीक्षावाळा साधु प्रवज्याओ स्थविर
परियार. पु० (परिचार) शब्दादि विषयोनो उपभोग करवो ते, विषय विकार मैथुन सेवन (२) ख्रजूकोथ, म्यान
परियार. पु० (परिवार) परिवार, कुटुम्ब
परियारअ त्रि० (परिचारक) माता मापनी चाकरी करनार, सा वार करनार (२) विषय सेवन करनार
परियारणाया } स्त्री० (परिचारणा) मैथुन
परियारणा } सेवन, विषय भोग.
परियाल. पु० (परिवार) पोतानी पाछळ चालनार दास दासी वगेरे
परियाव पु० (परिताप) संताप, पीडा, वेदना
परियावज्जण न० (पर्यापादन) कोहाइ जवु, सडु बगडवु ते
परियावज्जणा स्त्री० (पर्यापादन) आसेवन
परियावणया. स्त्री० (परितापना) कोइने दुःख देवु ते
परियावणिया स्त्री० (परितापनिका) कालान्तर सुधीनी अवस्था, स्थिति
परियावण्ण. त्रि० (पर्यापन्न) निष्पन्न थयेलु (२) तजेलु (३) खुब पाकेलु (४) व्याप्त (५) पूर्ण
परियावन्न त्रि० (पर्यापन्न) ओक परिणामने छोडी बीजा परिणामने पामेल
परियावसह पु० (पर्यावसथ) भिक्षुकोनो मठ
परियाविय त्रि० (परितापित) परितापना दुःख उपजावेल
परिरक्खिय. त्रि० (परिरक्षित) रक्षण करेल, साचवेल
परिरय पु० (परिरय) घेरावो (२) वेग (३) फेरना माग आडो रस्तो
परिली स्त्री० ( ) वाद्य विशेष
परिलोयण न० (परिलोचन) अवलोकन, निरीक्षण
परिवइत्तार त्रि० (प्रव्रजितृ) गमन करनार
परिवइण न० (परिवन्दन) प्रशंसा, स्तुति
परिवज्जण न० (परिवर्जन) तजवु, छोडवु

परिवज्जिय. त्रि० (परिवर्जित) વર્જિત કરેલું; તજેલું.

परिवट्टण न० (परिवर्त्त) વારંવાર શરીરનું ઉદ્વર્તન કરવું. (૨) ગુણાકારરૂપે વૃદ્ધિ.

परिवडिय. त्रि० (परिपतित) પડેલું; ભ્રષ્ટ થયેલું.

परिवड्डय. त्रि० (परिवर्धक) વૃદ્ધિ કરનાર.

परिवड्डिय. त्रि० (परिवर्धित) વધેલ; વૃદ્ધિ પામેલ.

परिवत्त. पु० (परिवर्त्त) આવર્ત, ભમરી.

परिवत्ति. स्त्री० (परिवृत्ति) પરિવર્તન; અદલબદલ.

परिवत्तिय त्रि० (परिवर्तित) બદલાએલુ.

परिवत्थिय. त्रि० (परिवस्त्रित) વીંટાએલું; ઢંકાએલું.

परिवसण. न० (परिवसन) નિવાસ, રહેવાણ.

परिवसिय. त्रि० (पर्युषित) સુખપૂર્વક રહેલ.

परिवाअ. पु० (परिवाद) અપવાદ, નિન્દા.

परिवाइणी. स्त्री० (परिवादिनी) તન્ત્રી, વીણા.

परिवाडी. } स्त्री० (परिवाटी) અનુક્રમ;
परिवाडी } પરિપાટી, રીતિ; પદ્ધતિ. વ્યવસ્થા. (૨) તપની શ્રેણી; તપનુ ગણિત કરવાને બનાવેલ યંત્ર કે કોષ્ટકની વિધિપૂર્વક પંક્તિ (૩) જમણવાર; જમવા બેઠેલ માણસોની પંક્તિ.

परिवादिणी. } स्त्री० (परिवादिनी) સાત
परिवायणी. } તારવાળી વીણા

परिवार. पु० (परिवार) કુટુમ્બ કબીલો. સ્વજન.

परिवारण न० (परिवारण) રોકવુ (૨) નિરાકરણ.

परिवारिय. त्रि० (परिवारित) ઘેરાએલુ. વીંટાએલું; વ્યાપ્ત. (૨) પરિવારવાળુ.

परिवासिया स्त्री० (परिवासिता) વાવેલું ઉખેડી પાછું રોપવાથી ઉગે તે-શાળી વગેરેની કૃષિ. (૨) દીક્ષા વિશેષ; ફરીથી મહાવ્રતો ધારણ કરવાં તે.

परिविच्छिन्न. त्रि० (परिविच्छिन्न) સર્વથા છિન્ન.

परिवित्ति. स्त्री० (परिवृत्ति) જુઓ "પરિવત્તિ" શબ્દ.

परिविद्धत्थ. त्रि० (परिविध्वस्त) વિનાશ પામેલ; ધ્વંસ પામેલ.

परिविसिट्ठ. त्रि० (परिविशिष्ट) વિશિષ્ટ; યુક્ત.

परिवुड. त्रि० (परिवृत) વ્યાપ્ત; વીંટાએલ; ઘેરાએલ.

परिवुड्ढ. त्रि० (परिवृद्ध) પુષ્ટ; વૃદ્ધિ પામેલ; બળવાન્.

परिवुड्ढि स्त्री० (परिवृद्धि) વધારો; વૃદ્ધ.

परिवुसिअ. त्रि० (पर्युषित) સંયમમાં ઉદ્યતવિહારી; સંયમતત્પર. (૨) વસેલ; નિવાસ કરેલ.

परिवूढ. त्रि० (परिवृढ) સમર્થ; શક્તિવાન્.

परिवूढ. त्रि० (परिवृद्ध) સ્થૂળ.

परिवेढिय. त्रि० (परिवेष्टित) ચારે તરફ વીંટાએલ

परिवेस. पुं० (परिवेष) ચંદ્ર સૂર્યને ફરતું કુંડાળુ થાય છે તે.

परिवेसंतिया. स्त्री० (परिवेषयन्तिका) ઘરના માણસોને પીરસનારી-જમાડનારી સ્ત્રી.

परिवेसण. न० (परिवेषण) પીરસવુ તે.

परिव्वाइया. स्त्री० (परिव्राजिका) સંન્યાસણ.

परिव्वायअ } पु० (परिव्राजक) સંન્યાસી;
परिव्वायय. } પરિવ્રાજક.

परिव्वायय त्रि० (परिव्राजक) સંન્યાસી સબંધી

परिसंकिय. त्रि० (परिशङ्कित) બીધેલો; ભયભીત થયેલ.

परिसंखा. स्त्री० (परिसंख्या) મર્યાદા; હદ. (૨) જ્ઞાન.

परिसंठिय. त्रि० (परिसंस्थित) સારી રીતે સ્થિર રહેલ.

परितास. पुं० (परित्रास) અકસ્માત્ થનારો ભય.

परितोस. पुं० (परितोष) સન્તોષ; આનન્દ.

परित्त. त्रि० (परीत) સખ્યાત; ગણત્રીમાં આવે તે; પરિમિત. (૨) પરસ્પર નિરપેક્ષ; ભિન્નભિન્ન. (૩) પ્રત્યેક વનસ્પતિ. (૪) પન્નવણાસૂત્રના ત્રીજા પદના સોળમા દ્વારનું નામ. (૫) શુક્લપક્ષી; અલ્પસંસારી. (૬) ભ્રષ્ટ; રહિત. (૭) અલ્પ; થોડું. (૮) એક જીવવાળા.

परित्तजीव. पुं० (परीतजीव) પ્રત્યેક શરીરી જીવ; જીવદીઠ એકેક શરીરવાળા જીવ.

परित्तसंसार. पुं० (परीतसंसार) જેને થોડોજ કાળ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરવાનું હોય તે; અલ્પસંસારી.

परित्तसंसारि. त्रि० (परीतसंसारिन्) અલ્પ સંસારી.

परित्ताण. न० (परित्राण) ચારે તરફનું રક્ષણ; શરણ.

परित्ताणंतय. न० (परीतानन्तक) અનન્તના નવ ભેદમાંનો એક.

परित्तासंखेज्जय. पु० (परीतासंख्येयक) અસંખ્યાતના નવ ભેદમાંનો એક.

परित्तास. पु० (परित्रास) ત્રાસ; ખેદ.

परित्थोम. न० (परिस्तोम) મસ્તક. (૨) त्रि० વક્ર.

परिदाह. पुं० (परिदाह) બળતરા; બફારો.

परिदेवणया. स्त्री० (परिदेवना) જેની તેની આગળ દુઃખ પ્રકાશવું-રોદણાં રોવાં તે.

परिदेविय. न० (परिदेवित) પ્રલાપ કરવો.

परिनिट्ठिय. त्रि० (परिनिष्ठित) નિષ્ઠા પામેલ; પુરૂ થયેલ.

परिनिव्वाण. पुं० (परिनिर्वाण) દુઃખનો સર્વથા નાશ; મોક્ષ.

परिनिव्वाणमग्ग. पुं० (परिनिर्वाणमार्ग) નિર્વાણનો માર્ગ; મોક્ષમાર્ગ.

परिनिव्वुड. / परिनिव्वुय. त्रि० (परिनिर्वृत) સકલ સન્તાપ રહિત; નિર્વાણ પદ પામેલ. (૨) શાન્ત; ઠંડું.

परिन्न. त्रि० (परिज्ञ) વિશેષ જાણનાર.

परिन्ना. स्त्री० (परिज्ञा) પ્રત્યાખ્યાન; ત્યાગ.

परिन्नाय. त्रि० (परिज्ञात) સમજણપૂર્વક પચ્ચખાણ કરેલ.

परिपाग. पुं० (परिपाक) ફળ.

परिपिंडिय. त्रि० (परिपिण्डित) એકત્ર થયેલ; એકઠું થયેલ.

परिपिरिया. स्त्री० ( ) વાદ્ય વિશેષ.

परिपिहिय. त्रि० (परिपिहित) ઢાંકેલું.

परिपीलिय. त्रि० (परिपीडित) પીડા પામેલું.

परिपुच्छणया. स्त्री० (प्रतिपृच्छना) ગુરૂને પ્રશ્નાદિ પુછવા તે.

परिपुण्ण. त्रि० (परिपूर्ण) સંપૂર્ણ.

परिपूणग. पुं० (परिपूणक) સુઘરીનો માળો.

परिपूय. त्रि० (परिपूत) વસ્ત્રથી ગળેલું; છાણેલું.

परिपेरंत. पुं० (परिपर्यन्त) ચારે બાજુ.

परिप्फुड. त्रि० (परिस्फोटक) નાશક; વિનાશ કરનાર.

परिफासिय. / परिफोसिय. त्रि० (परिस्पृष्ट) ચોતરફથી સ્પર્શ પામેલ.

परिबूहणता. स्त्री० (परिबृंहण) વૃદ્ધિ; આબાદી.

परिब्भट्ठ. त्रि० (परिभ्रष्ट) ભ્રષ્ટ થયેલ.

परिभव. पुं० (परिभव) અપમાન; પરાજય. (૨) તિરસ્કાર.

परिभवणा. स्त्री० (परिभवन) પરાભવ.

परिभवणिज्ज त्रि० (परिभवनीय) તિરસ્કાર પામવા લાયક.

परिभाइय. त्रि० (परिभाजित) વિભક્ત કરેલ.

परिभायंतिया. स्त्री० (परिभाजयंतिका) પર્વના દિવસોમાં સ્વજનવર્ગમાં ખાજા મિઠાઇ વગેરે ભાગ પાડું વહેંચી આપનાર સ્ત્રી.

परिभायण. न० (परिभाजन) ભાગ પાડી વહેંચવું.

परिभावणीय. त्रि० (परिभावनीय) વિચારવા યોગ્ય.

परिभासग्र. त्रि० (परिभाषक) સ્હામું બોલનાર; ગુરૂની સ્હામે થનાર.

परिभासा. स्त्री० (परिभाषा) સાંકેતિકભાષા. (૨) એ નામની દંડનીતિ; અપરાધીને શિક્ષા કરવાની ભાષા.

परिभासि. त्रि० (परिभाषिन्) પરિભવ કર્તા.

परिभुंजणया. स्त्री० (परिभोजना) પરિભોગ.

परिभुत्त. त्रि० (परिभुक्त) ભોગવેલ.

परिभूय. त्रि० (परिभूत) તિરસ્કાર પામેલું.

परिभोग. पुं० (परिभोग) ભોગવટો; ઉપભોગ. (૨) વારંવાર ભોગવટો કરવો તે. (૩) જેનો વારવાર ઉપયોગ કરી શકાય તે વસ્ત્રાદિ. (૪) જેનો એક વખતજ ઉપયોગ થાય તેવા આહાર, પાન આદિ.

परिमंडण. न० (परिमण्डन) અલંકરણ.

परिमंडल. पुं० (परिमण्डल) વલયાકાર; બલોયાના જેવો આકાર; પાંચ સઠાણમાંનું એક.

परिमंडलसंठाण. न० (परिमण्डलसंस्थान) વલય-બલોયાની આકૃતિ; પાંચ સંઠાણમાંનું એક.

परिमंडिय. त्रि० (परिमण्डित) અલંકૃત; શણગારેલું.

परिमट्ठ. त्रि० (परिमृष्ट) માર્જીત; શોધિત.

परिमद्दण. } **परिमद्दन.** } न० (परिमर्दन) ચોળવું; મસળવું.

परिमल. पुं० (परिमल) સુગન્ધ; સુવાસ.

परिमाण. न० (परिमाण) માપ; માન. (૨) સંખ્યા; ગણત્રી.

परिमाणवंत. न० (परिमाणवत्) પરિમાણવાળું પચ્ચખાણ; દશ પ્રકારનાં પચ્ચખાણમાંનું એક.

परिमास. पुं० (परिमर्श) સ્પર્શ.

परिमास. पुं० (   ) વહાણનું એક જાતનું લાકડું.

परिमित. } **परिमिय.** } त्रि० (परिमित) માપેલ; પરિચ્છિન્ન.

परिमुक्क त्रि० (परिमुक्त) છોડેલું; મુકેલું.

परिमोक्ख. पुं० (परिमोक्ष) પરિત્યાગ. (૨) મોક્ષ; મુક્ત.

परिमोयण. न० (परिमोचन) મોક્ષ; છુટકારો.

परियंत. पु० (पर्यन्त) છેડો; અન્ત પ્રદેશ.

परियट्ट. पुं० (परिवर्त्त) પરિવર્તન; બદલવું તે. (૨) સમયનું પરિમાણ વિશેષ; અનન્ત ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી કાળ.

परियट्टण. न० (परिवर्त्तन) અદલ બદલ કરવું. (૨) દ્વિગુણ ત્રિગુણ આદિ ઉપકરણ.

परियट्टणया. स्त्री० } **परियट्टणा.** स्त्री० } (परिवर्त्तना) ભમવું; ભટકવું. (૨) મનન કરવુ; ઉહાપોહ-વિચારણા કરવી તે. (૩) પડખું ફેરવવું.

परियट्टयागाह. पुं० (परिवृत्तकग्राह) રાજાના શરીર ઉપરથી ઉતરેલાં વસ્ત્ર તથા આભરણ લેનાર.

परियट्टिग्र. पुं० (परिवर्त्तित) સાધુ નિમિત્તે આહારાદિનો અદલો બદલો કરી આપવાથી લાગતો એક દોષ; સોળ ઉદ્ગમન દોષમાંનો ૧૦ મો દોષ.

परियडण. न० (पर्यटन) ભટકવું; અટન કરવુ તે.

परियड्ढिय. त्रि० (परिकृष्ट) ખેંચાએલું.

परियड्ढिय. त्रि० (पर्याढ्यक) પરિપૂર્ણ.

परियण. पु० (परिजन) દાસ પુરૂષ; નોકર વર્ગ.

परियत्त. पुं० (परिवर्त्त) ચક્ર; પૈડું.

परियर. पुं० (परिकर) ભેડ; કેડ ઉપર તાણીને વસ્ત્ર બાંધવું તે.

परियरिय. त्रि० (परिकरित) યુક્ત.

परिसंत. त्रि० (प्रशिश्रान्त) થાકી ગયેલું
परिसंभित्तार त्रि० (परिसभेत्तृ) ભેદ પાડનાર
परिसक्किर त्रि० (परिष्यक्किर) વિસ્તાર પામવાના સ્વભાવવાળું (૨) ગમન કરનાર.
परिसडित } **परिसडिय** } त्रि० (परिशटित) સડી ગયેલ, પડી ગયેલ
परिसप्प. पु० (परिसर्प) પેટભર કે છાતી ભર ચાલનાર પ્રાણી, સર્પાદિ
परिसप्पिणी स्त्री० (परिसर्पिणी) છાતીભર ચાલનાર તિર્યંચણી; નાગણ વગેરે
परिसमापिय. त्रि० (परिसमापित) પરિપૂર્ણ કરેલ
परिसर पु० (परिसर) અષ્ટાપદ, જનાવર (૨) શહેરની પાસેનું કે સામેનુ સ્થાન
परिसह. पु० (परिषह) ઉપસર્ગ, ભૂખ તરસ વગેરે બાવીસ પરિષહ સહન કરવા તે.
परिसा स्त्री० (परिषद्) પ્રખદા, સભા (૨) પરિવાર
परिसाइ. त्रि० (परिस्राविन्) જેમાથી સહેજસાજ પાણી ઝરતુ હોય એવુ કાચુ
परिसाड. पु० (परिशाट) વિનાશ કરવો તે (૨) પાડવુ, પટકવુ
परिसाडण. न० (परिशाटन) ગર્ભપાત કરવો, ગર્ભનુ પાડવુ
परिसाडणिया स्त्री० (प्रशिशाटनिका) રસ્તામા વ્હેરાતુ-ઢોળાતુ હોય તેની રીતે આહારાદિ લઇ આવવા તે.
परिसाडि. स्त्री० (परिशाट) વેરાતુ, ઢોળાતુ
पारसामंत पु० (परिसमत) પર્યન્તવર્તિ પ્રદેશ, અતભાગ (૨) ચારેતરફ
परिसामिय. त्रि० (परिश्यामित) કાળુ થયેલુ
परिसाविय. त्रि० (पर्युषित) વાસી રાખેલ
परिसिट्ठ. त्रि० (परिशिष्ट) બાકી રહેલુ, વધારાનુ
परिसित्त त्रि० (परिषिक्त) સીંચેલ (૨) न० પરિષેક, મેચન, છાટવુ તે
परिसिल्ल त्रि० (परिषद्विन्) પરિષદ્વાળા.
परिसीसक न० (परिशीर्षक) આટા વગેરેથી બનાવેલો માથાનો આકાર
परिसुक्क. त्रि० (परिशुष्क) સુકેલુ
परिसुण्ण. त्रि० (परिशून्य) સર્વથા શૂન્ય
परिसुद्ध त्रि० (परिशुद्ध) શુદ્ધ, નિર્દોષ.
परिसेय. पु० (परिषेक) પાણી છાટવુ તે.
परिसेस. पु० (परिशेष) બાકી રહેલ, અવશેષ
परिसेसिय. त्रि० (परिशेषित) બાકી રહેલ.
परिसोसिय त्रि० (परिशोषित) સુકવી નાખેલું.
परिसोहिय त्रि० (परिशोधित) વિશેષ શોધેલુ
परिस्संत. त्रि० (परिश्रान्त) અતિશય થાકેલ, શ્રમિત થયેલ
परिस्सम पु० (परिश्रम) પરિશ્રમ, થાક
परिस्सव पु० (परिश्रव) કર્મ તજવાના સ્થાન, કર્મ છોડવાના હેતુ (૨) આસ્રવ, કર્મબંધનું કારણ.
परिस्साचि त्रि० (परिस्राविन्) કર્મબંધ કરનાર.
परिह. पु० (परिघ) અર્ગલા, ભોગળ
परिहत्थ त्रि० ( ) હુશીયાર, નિપુણ (૨) ઘણુ, ઝાઝુ. (૩) ભરેલુ, ભરપુર
परिहरण. न० (परिहरण) } **परिहरणा.** स्त्री० (परिहरणा) } દૂર કરવુ. (૨) પરિભોગ
परिहरिय त्रि० (परिहृत) તજેલું, છોડેલુ
परहा. स्त्री० (परिखा) નીચે સાકડી અને ઉપર પહોળી ખોદેલી ખાઇ
परिहाण. न० (परिधान) વસ્ત્રાદિક પહેરવા તે, પોષાક
परिहाणि. स्त्री० (परिहाणि) હાનિ, ઘટાડો
परिहार पु० (परिहार) માસ લઘુમાસાદિ પ્રાયશ્ચિત તપવિશેષ (૨) ત્યજવુ તે, ત્યાગ (૩) પરિભોગ
परिहारग. त्रि० (परिहारक) પાપકર્મને દૂર કરનાર.

परिहारविसुद्ध. न० (परिहारविशुद्ध) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર; ચારિત્રના પાંચ પ્રકાર. માંનો ત્રીજો પ્રકાર.

परिहारविसुद्धि पुं० (परिहारविशुद्धिन्) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રવાન્ સાધુ.

परिहारविसुद्धिय. न० (परिहारविशुद्धिक) પરિહારવિશુદ્ધ તપવિશિષ્ટ ચારિત્ર; પાંચ ચારિત્રમાંનું ત્રીજું ચારિત્ર.

परिहारि. त्रि० (परिहारिन्) પરિહાર કરનાર.

परिहारिय पुं० (पारिहारिक) દોષનો પરિહાર કરી શુદ્ધ આહાર લેનાર સાધુ. (૨) ત્રિ૦ પરિત્યાગ કરનાર.

परिहारिय. त्रि० (परिहार्य) પરિહરવા-ત-જવા યોગ્ય.

परिहास. पुं० (परिहास) હાસ્ય; મશ્કરી.

परिहासणा. स्त्री० (परिभाषणा) ઉપાલંભ.

परिहि. पुं० (परिधि) ઘેરાવો.

परिहिय. त्रि० (परिहित) ધારણ કરેલું; પહેરેલું.

परिहीण. } **परिहीन.** } त्रि० (परिहीन) રહિત; હીન. (૨) ક્રમઃ ન્યૂન. (૩) ન૦ હ્રાસ; અપચય.

परिहेरग. न० (परिहार्यक) આભૂષણ વિશેષ.

परीसह. पुं० (परिषह) સાધુઓએ સહન કરવાનું ભૂખ તરસ વગેરેનું કષ્ટ.

परुक्ख. न० (परोक्ष) ઇન્દ્રિઓની સહાયતાથી થતું જ્ઞાન; પરોક્ષજ્ઞાન.

परुण्ण. त्रि० (प्ररुदित) રોએલું; રૂદન કરેલ.

परुस. त्रि० (परुष) કઠિન; કર્કશ.

परूढ. त्रि० (प्ररूढ) ઉગેલું; વધેલું.

परूवणया. } **परूवणा.** } स्त्री० (प्ररूपणा) પ્રરૂપણા કરવી.

परूविअ. त्रि० (प्ररूपित) નિરૂપણ કરેલ.

परेव्व. अ० ( ) પરમ દિવસે.

परोइय. न० (प्ररोदित) રૂદન કરવું.

परोक्ख. न० (परोक्ष) ઇન્દ્રિય અને મનની સહાયથી જે જ્ઞાન થાય તે; પરોક્ષજ્ઞાન; પ્રત્યક્ષ નહીં તે.

परोप्पर. त्रि० (परस्पर) અન્યોન્ય.

परोहड. न० ( ) અજાણ્યું ભોંયરૂં.

पल. न० (पल) એક પ્રકારનું વજન; ચાર તોલા. (૨) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૩) માંસ.

पलंघण. न० (प्रलङ्घन) ઉલ્લંઘન.

पलंडु. पुं० (पलाण्डु) ડુંગળી; પ્યાજ.

पलंब. पुं० (प्रलम्ब) લુમ્બ; લટકતાં ફળોનો ઝુમખો. (૨) કણસલો. (૩) ત્રિ૦ દીર્ઘ; લાંબું. (૪) ન૦ ફળ. (૫) પડિલેહવાના વસ્ત્રોના ખુણા લંબાવવાથી-ખેંચવાથી લાગતો દોષ; પડિલેહણના દોષનો એક પ્રકાર. (૬) મહાશુક્ર દેવલોકનું એક વિમાન. (૭) ઝુમણું; એક જાતનું ઘરેણું. (૮) પ્રલંબ નામે આઠમું મુહૂર્ત. (૯) પ્રલંબ નામનો ગ્રહ. (૧૦) રૂચક પર્વતનું એક શિખર.

पलंबसुत्त. न० (प्रलम्बसूत्र) ઝુમણું.

पलंबिय. त्रि० (प्रलम्बित) લટકાવેલ.

पलंबिर. त्रि० (प्रलम्बशील) ઘણું લાંબુ.

पलज्जण. त्रि० (प्ररञ्जन) રંજન થયેલ; અનુરાગવાળો.

पजल. न० (पजल) તલનો છુંદો; તલવટ.

पललिय. न० (प्रललित) વિશેષ ક્રીડા.

पलवण. न० (प्लवन) ઉછળવું તે.

पलविय. न० (प्रलपित) અર્થરહિત બકવું તે.

पलसइआ. स्त्री० (पलशतिका) એકસો પળની એક તુલા.

पलाइय. त्रि० (पलायित) ભાગી ગયેલ.

पलाण. } **पलायण.** } न० (पलायन) નાશી જવું તે.

पलाल. न० (पलाल) પરાળ; ઘઉં વગેરેનો ભુસ્સો.

पलालग. न० (पलालक) પરાળનું પાથરણું.
पलालपीढय. पुं० (पलालपीठक) પરાળની બેઠક.
पलाव. पुं० (प्रलाप) નિરર્થક બોલવું તે.
पलावय. त्रि० (प्रलापक) પ્રલાપ-બકવાદ કરનાર.
पलावि. त्रि० (प्रलापिन्) પ્રલાપ-બડબડાટ કરનાર.
पलास. पुं० (पलाश) ખાખરાનું ઝાડ. (૨) દિશાકુમાર દેવતાનું ચૈત્યવૃક્ષ. (૩) પલાશ નામનો દેવતા. (૪) પત્ર; પાંદડું.
पलासग्र. पुं० (पलाशक) ખાખરાને નામે પાડેલું કોઈનું નામ.
पलासकूड. न० (पलाशकूट) ભદ્રસાલ વનના આઠ દિગ્હસ્તિ કૂટમાંનું છઠ્ઠું કૂટ-શિખર.
पलासग. पुं० (पलाशक) માત્રીગો; માતરૂ-લઘુનીત કરવાનું ભાજન.
पलासिया. स्त्री० (पलाशिका) છાલની બનાવેલી લાકડી.
पलिग्रंक. पुं० (पल्यङ्क) પલંગ.
पलिउंचग. त्रि० (परिकुञ्चक) બીજાને છેતરનાર.
पलिउंचण. न० (परिकुञ्चन) માયા; કપટ.
पलिउंचणया. स्त्री० } (परिकुञ्चना) સાચી
पलिउंचणा. स्त्री० } વાતને છુપાવવી તે. (૨) માયા. (૩) પ્રાયશ્ચિત વિશેષ.
पलिउज्जिय. त्रि० (परियोगिक) વિશેષ જાણનાર, વિશેષજ્ઞ.
पलिग्रोच्छन्न. त्रि० (पलितावच्छन्न) } કુક-
पलिग्रोच्छिन्न त्रि० (पर्यवच्छिन्न) } ર્મી.
पलिग्रोछूढ. त्रि० (पर्यवक्षिप्त) પ્રસારિત.
पलिग्रोवम. न० (पल्योपम) એક જોજન (ચાર ગાઉ) નો લાંબો પહોળો કુવો બારીક વાળામાંથી ઠાંસી ઠાંસીને ભર્યા પછી સો સો વરસે એકેક ખણ્ડ કહાડતાં જેટલા વખતમાં કુવો તદ્દન ખાલી થાય તેટલો વખત; કુવાની ઉપમાએ ગણાતો કાળ.
पलिकुंचणया. स्त्री० (परिकुञ्चना) માયા.
पलिक्खीण. त्रि० (परिक्षीण) ક્ષય પામેલ.
पलिगोव. पुं० (परिगोप) કીચડ; કાદવ. (૨) લોભ. (૩) આસક્તિ.
पलिच्छन्न. त्रि० (परिच्छन्न) ઢાંકેલું.
पलिच्छिन्न. त्रि० (परिच्छिन्न) માપેલું; હદવાળું (૨) પરિવાર યુક્ત.
पलियग. पुं० (प्रलीनक) પીંજરૂં.
पलित न० (पलित) સફેદ વાળ; ધોળો કેશ.
पलितोवम. पुं० (पल्योपम) જુઓ "પલિઓવમ" શબ્દ.
पलित्त. त्रि० (प्रदीप्त) દીપાયમાન; બળતું.
पलिपाग. पुं० (परिपाक) પરિપાક; નિષ્પત્તિ.
पलिबाहर. } त्रि० (परिबाह्य) હમેશાં બહાર
पलिबाहिर. } રહેનાર.
पलिभाग. पुं० (प्रतिभाग) ભાગનો ભાગ; અંશનો અંશ. (૨) ઉપલો ભાગ; સપાટી.
पलिभागि. त्रि० (परिभागिन्) સદશ; સરખું.
पलिमंथ. पुं० (परिमन्थ) હાનિ; નુકશાન. (૨) વિઘ્ન; અંતરાય. (૩) વિનાશ. (૪) સ્વાધ્યાય વ્યાઘાત.
पलिमंथग. पुं० (परिमन्थक) કાળા ચણા.
पलिमंथु. त्रि० (परिमंथु) અતિપક્ષી; ઘાતક.
पलिमोडग्र. पुं० (परिमोटक) વાંસની ગાંઠ ઉપરનો ચક્રાકાર ભાગ.
पलिय. न० (पलित) નિન્દનીય કર્મ; અશુભ કૃત્ય. (૨) જ્ઞાનાવરણીયાદિ આઠ કર્મ. (૩) ધોળા કેશ. (૪) રોગ. (૫) કર્મ; કામ. (૬) અનુષ્ઠાન.
पलिय. न० (पल्य) જુઓ "પલિઓવમ" શબ્દ.
पलियंक. पुं० (पर्यङ्क) પલંગ. (૨) ખાટલો. (૩) પલાંઠી વાળવી. (૪) પદ્માસન.

पलिंका. स्त्री० (पर्यङ्का) પલાંઠીવાળી બેસવું; પદ્માસન.

पलियंत. पुं० (पर्यन्त) અંત; છેડો. (२) સીમાડા ઉપર આવેલ પ્રદેશ. (૩) त्रि० અવસાનવાળું; અન્તવાળું.

पलियट्ट. पुं० (परिवर्त्त) અનંતીઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી પરિમિતકાળ વિશેષ; પુદ્ગળપરાવર્તન.

पलियट्ठाण } न० (पलितस्थान) કર્મસ્થાન;
पलियठाण. } કારખાનું.

पलियस्समो. अ० (परिपार्श्वतस्) પાસે; આજુબાજુ.

पलीण. त्रि० (प्रलीन) અનિલીન. (२) સં-બદ્ધ.

पलीमंथ. पुं० (पलिमन्थ) સયમનું વિઘ્ન.

पलीवग त्रि० (प्रदीपक) બાળનાર.

पलीवण. न० (प्रदीपन) સળગવું; બળવું.

पलुंपण. न० (प्रलोपन) પ્રલોપ.

पलुट्ट. त्रि० (पर्यस्त) વ્યાપ્ત; ભરપુર.

पलोइ त्रि० (प्रलोकिन्) અવલોકન કરનાર; જોનાર.

पलोयण. न० (प्रलोकन) } જોવું તે.
पलोयणा. स्त्री० (प्रलोकना) }

पल्ल. पुं० (पल्य) પાલો; પાલાને આકારે કુવો. (२) ધાન્ય રાખવાનો કોઠો; કોઠાર. (૩) પલ્યોપમ; કાળમાન વિશેષ.

पल्लंक. } पुं० (पल्यङ्क) પલંગ.
पल्लंग. }

पल्लंघण. न० (प्रलङ्घन) ઓળંગવું.

पल्लग. पुं० (पल्लक) પાલો; લાટ દેશ પ્રસિદ્ધ અનાજ માપવાનું પાત્ર. (२) ભવનપતિના અવધિજ્ઞાનનો આકાર.

पल्लट्ट. पुं० (   ) પર્વત વિશેષ.

पल्लल. न० (पल्वल) નાનું તળાવ; તલાવડી.

पल्लव. पुं० (पल्लव) નવાં પાંદડાં.

पल्लव. पुं० (पर्वत) જુઓ "પવ્વય" શબ્દ.

पल्लविय. त्रि० (पल्लवित) નવપલ્લવ; નવાં અંકુરવાળું.

पल्लविया. स्त्री० (पह्लविका) પલ્હવ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલી દાસી.

पल्ली. स्त्री० (पल्ली) ચોરોને રહેવાનું સ્થાન.

पल्लीण. त्रि० (प्रलीन) લીન થયેલું.

पल्लोय. पुं० (   ) બે ઇન્દ્રિય જીવ વિશેષ.

पल्हत्थ. त्रि० (पर्यस्त) મુકેલ; રાખેલ. (२) ફેંકેલ.

पल्हत्थिया. स्त्री० (पर्यस्तिका) આસન વિશેષ; પલાંઠી; વસ્ત્રથી કે ભુજાથી બન્ને ઘુંટણ બાંધવા તે.

पल्हव. पुं० (पह्लव) પલ્હવ નામનો એક દેશ. (२) त्रि० તે દેશના રહીશ.

पल्हवि. पुं० (पह्लवि) હાથીની પીઠ ઉપર નાખવાની ઝુલ.

पल्हविया. स्त्री० (पह्लविका) પલ્હવ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલી દાસી.

पल्हाअ. पुं० (प्रह्लाद) આવતી ચોવીસીના પાંચમા પ્રતિવાસુદેવ. (२) આનંદ.

पल्हायण न० (प्रह्लादन) ખુશી થવું.

पल्हायणिज्ज. त्रि० (प्रह्लादनीय) હર્ષ ઉપ-જાવે તેવું.

पवंगम. पुं० (प्लवंगम) વાનર.

पवंच. पुं० (प्रपञ्च) પ્રપંચ; વિસ્તાર. (२) વિકલ્પ; ભેદ. (૩) કલેશ. (૪) કુટિલતા. (૫) સંસાર.

पवंचण. न० (प्रपञ्चन) ઠગવું તે.

पवंचा. स्त्री० (प्रपञ्चा) માણસની દશ દ-શાઓ પૈકી સાતમી દશા, ૬૧ થી ૭૦ વરસ સુધીની અવસ્થા કે જેમાં શરી-રબળ ઘટતાં મનનો પ્રપંચ વધે છે.

पवंपुल. पुं० न० (   ) એક જાતની માછલાં પકડવાની જાળ.

पवक. } **पवग.** } पुं० (प्लवक) वानरनी पेठे कुदनार. (२) तरनार. (३) पुं० पक्षी. (४) सुवर्णकुमार जातना देवता.

पवमापविभत्ति. पुं० (पर्वमप्रविभक्ति) ३२ नाटकमांनुं एक.

पवडण. न० (प्रपतन) पडी जवुं; अधःपात.

पवडणया. स्त्री० (प्रपतना) पडवुं.

पवड्ढण. न० (प्रवर्धन) वृद्धि हेतु; वृद्धिकारक.

पवण. न० (प्लवन) कुदवुं. (२) तरवुं.

पवण. पुं० (पवन) पवन; वायु. (२) पवनकुमार; भवनपतिनी एक जात.

पवणकिच्च. पुं (प्लवनकृत्य) नौका; वहाण.

पवण्ण. त्रि० (प्रपन्न) पामेलुं.

पवत्त. त्रि० (प्रवृत्त) प्रवृत्त थयेल. (२) बीजाओने ज्ञानादिकमां प्रवर्तावनार.

पवत्तण. न० (प्रवर्त्तन) प्रवृत्ति; उद्यम. (२) त्रि० प्रवृत्तिवाळा.

पवत्तय. पुं० (प्रवर्त्तक) प्रवर्तावनार; प्रवृत्ति करावनार. (२) दीर्घस्वरथी आरंभाय तेवो एक राग.

पवत्ति. स्त्री० (प्रवृत्ति) वृतान्त; हीलचाल. (२) प्रवर्त्तन.

पवत्ति. पुं० (प्रवर्त्तिन्) साधुओने संयम प्रवृत्तिमां जोडनार; प्रवर्तक.

पवत्तिणी. स्त्री० (प्रवर्तिनी) प्रवृत्ति करावनार साध्वी.

पवत्तिय. त्रि० (प्रवर्तित) प्रवृत्त करेल.

पवत्तिवाउय. त्रि० (प्रवृत्तिव्यापृत) प्रवृत्तिमां लागेल.

पवत्थ. न० (प्रवस्त्र) आसन उपर बिछावेलुं वस्त्र; ओछाड; चादर.

पवन. पुं० (पवन) जुओ "पवण" शब्द.

पवन्न. त्रि० (प्रपन्न) प्राप्त थयेल; मेळवेल.

पवय. त्रि० (प्लवक) कुदनार.

पवयण. न० (प्रवचन) आगम; शास्त्र; सर्वज्ञ वचन. (आचारांगादि सूत्रो-सिद्धान्त.) (२) जैनसंघ. (३) आगमज्ञान.

पवयणदेवी. स्त्री० (प्रवचनदेवी) श्रुतदेवी; शासनदेवी.

पवयणमाया. स्त्री० (प्रवचनमातृ) आचारांगादि सूत्रना आधारभूत संघनी माता; आठ प्रवचन माता; पांच समिति अने त्रण गुप्ति.

पवयणसार. पुं० (प्रवचनसार) सिद्धान्तनो सार; आगम रहस्य.

पवर. त्रि० (प्रवर) श्रेष्ठ; प्रधान.

पवरा. स्त्री० (प्रवरा) वासुपूज्य प्रभुनी शासन देवीनुं नाम.

पवह. पुं० (प्रवाह) नदीनो प्रवाह; वहेण.

पवह. त्रि० (प्रवह) वहेनार. (२) टपकनार; चूनार.

पवहण. पुं० न० (प्रवहण) जहाज; वहाण. (२) गाडी आदि वाहन.

पवा. स्त्री० (प्रपा) जळाशय. (२) पाणीनुं पर्व. (३) पाणीनो पीआवो.

पवाअ. पुं० (प्रवाद) आचार्य-गुरुने उपदेश. (२) छल; मिष. (३) बुराइ.

पवाइ त्रि० (प्रवादिन्) वादविवाद करनार. (२) दार्शनिक.

पवाइअ. त्रि० (प्रवादित) वगाडेलुं; बजावेलुं.

पवाइय. पुं० (प्रवादुक) प्रतिवादी. (२) परधर्मी.

पवात. पुं० (प्रपात) ठेस वागे ने पडी जवाय तेवुं स्थान.

पवादि. त्रि० (प्रवादिन्) अन्यतीर्थी; जैनधर्मनी सामे वाद करनार.

पवाय. पुं० (प्रवाद) परंपरा प्राप्त उपदेश. (२) मत; दर्शन.

पवाय. पुं० (प्रवात) विशेष पवन. (२) त्रि० पवनवाळुं स्थान. (३) पवन रहित.

पवाय. પું० (प्रपात) પાણીનો દરેડો. (૨) પતન.

पवायअ. પું० (प्रवाचक) શાસ્ત્રનું પ્રવચન-વ્યાખ્યાન કરનાર; અધ્યાપક.

पवायणा. સ્ત્રી० (प्रवाचना) પઠન; અધ્યયન.

पवायद्दह. પું० (प्रपातद्रह) પર્વત ઉપરનું સરોવર જ્યાંથી નદી નીકળતી હોય તે.

पवाल. પું० (प्रवाल) પરવાળું; એક જાતનું ઝવેરાત. (૨) કોમળ પાંદડું; પાંદડાની ટીસી. (૩) મુગો.

पवास. પું० (प्रवास) પ્રવાસ; મુસાફરી.

पवासिय. ત્રિ० (प्रवासित) પરદેશ ગયેલું; પ્રવાસ કરેલ.

पवासिय. ત્રિ० (प्रवृष्ट) વરસેલ.

पवाह. પું० (प्रवाह) પાણીનો પ્રવાહ.

पविइराण. ત્રિ० (प्रकिर्णि) વ્યાપ્ત. (૨) વિક્ષિપ્ત; નિરસ્ત.

पविइराण. ત્રિ० (प्रवितीर्ण) આપેલ.

पविचरिय. ત્રિ० (प्रविचरित) ગતિદ્વારા સર્વત્ર વ્યાપ્ત થયેલ.

पविज्जल. ત્રિ० (प्रविज्जल) કીચડવાળું; રૂધિરાદિથી વ્યાપ્ત. (૨) પ્રજ્વલિત.

पविट्ठ. ત્રિ० (प्रविष्ट) સમાઇ ગયેલ, અતર્ભૂત; દાખલ થયેલ.

पवितक्किय. ન० (प्रवितर्कित) તર્ક; વિચાર; આશંકા.

पवित्त. ત્રિ० (पवित्र) વિશુદ્ધ; પવિત્ર.

पवित्त. ત્રિ० (प्रवृत्त) કાર્ય કરવા પ્રવર્તેલું.

पवित्तय. ન० (पवित्रक) ત્રાંબાની વીંટી, પવિત્રી.

पवित्ति. પું० (प्रवर्तिन्) સાધુઓને વૈયાવચ્ચ આદિ કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરાવનાર સાધુ; પ્રવર્તક પદવી ધારી મુનિ.

पवित्ति. સ્ત્રી० (प्रवृत्ति) પ્રવૃત્તિ; હીલચાલ; સમાચાર.

पवित्तिणी. સ્ત્રી० (प्रवर्त्तिनी) સાધ્વીઓને સંયમમાં પ્રવર્ત્તાવનાર સાધ્વી; પ્રવર્ત્તિની સાધ્વી.

पवित्थर. પું० (प्रविस्तर) ઘરવખરી; પરિગ્રહ. (૨) વિસ્તાર.

पवित्थरिअ. ત્રિ० (प्रविस्तीर्ण) ફેલાયેલું; વિસ્તાર પામેલું.

पविद्ध. ત્રિ० (प्रविद्ध) વ્યવસ્થા વિના વંદના કરવી તે; વંદનાના ૩૨ દોષમાંનો ત્રીજો દોષ.

पविद्धत्थ. ત્રિ० (प्रविध्वस्त) ધ્વંસ પામેલ; નષ્ટ થયેલ.

पविभत्त. ત્રિ० (प्रविभक्त) મુકરર કરેલું; વહેંચેલું.

पविभत्ति. સ્ત્રી० (प्रविभक्ति) } વિભાગ;
पविभाग. પું० (प्रविभाग) } પૃથક્કરણ.

पविमोयण. ન० (प्रविमोचन) મુકવું; રાખવું. (૨) પરિત્યાગ.

पवियक्किय. ન० (प्रवितर्कित) વિકલ્પ; વિતર્ક.

पवियक्खण. ત્રિ० (प्रविचक्षण) પ્રવીણ; હુશીયાર.

पवियार. પું० (प्रविचार) મૈથુન.

पवियारण. ન० (प्रविचारण) હરવું ફરવું. (૨) પન્નવણાસૂત્રના ૩૪ મા પદનું નામ કે જેમાં પ્રવિચારણા-વિષયસેવનનું વર્ણન છે.

पवियासिय. ત્રિ० (प्रविकाशित) ખીલેલું.

पविरल. ત્રિ० (प्रविरल) થોડું (૨) સાન્તર.

पविरल्लिय. ત્રિ० ( ) વિસ્તારવાળું.

पविलीण. ત્રિ० (प्रविलीन) લીન થયેલું; ગળેલું.

पविसण. ન० (प्रवेशन) દાખલ થવું તે.

पविसिट्ठ. ત્રિ० (प्रविशिष्ट) બીજા કરતાં વધારે; વિશેષતાવાળું.

पविसिय. ત્રિ० (प्रवेशित) અન્દર દાખલ કરેલું.

पविसियंगी. स्त्री० (प्रवेशितांगी) જેના અંગમાં દેવતાનો પ્રવેશ છે તેવી સ્ત્રી.

पवीइअ. त्रि० (प्रवीजित) વીંજેલું; હવાને આધારે ચલાવેલ.

पवीण. त्रि० (प्रवीण) ચતુર; બુદ્ધિમાન્.

पवीणया. स्त्री० (प्रवीणता) ચતુરાઇ.

पवूढ. त्रि० (प्रव्यूढ) નીકળેલું.

पवेइय. त्रि० (प्रवेदित) જણાવેલ; નિવેદન કરેલ; દર્શાવેલ. (૨) ભેટ કરેલ.

पवेविय. त्रि० (प्रवेपित) કંપાયમાન થયેલ; ધ્રુજેલ.

पवेस. पुं० (प्रवेश) પ્રવેશ કરવો.

पवेसअ. त्रि० (प्रवेशक) પ્રવેશ કરનાર.

पवेसण. पुं० न० (प्रवेशन) પ્રવેશ કરવો. (૨) વિજાતીય જન્માન્તરમાં ઉત્પત્તિ; વિજાતીય યોનિમાં પ્રવેશ.

पवेसि. त्रि० (प्रवेशिन्) પ્રવેશ કરનાર.

पव्व. पुं० न० (पर्व) વાંસ, શેરડી આદિની ગાંઠ. (૨) તહેવારનો દીવસ. (૩) પક્ષ; પખવાડીયું. (૪) પરબડી; પાણીનું પર્વ. (૫) પર્વતની મેખળા. (૬) કોણી, ઘુંટણ વગેરે હાડકાનો સાંધો. (૭) આંગળીનો વેઢો.

पव्वइय. त्रि० (प्रव्रजित) પ્રવ્રજ્યા-દીક્ષા લીધેલ.

पव्वंग. पुं० (पर्वाङ्ग) અઢાર છિદ્રવાળું વાદ્ય વિશેષ.

पव्वग. पुं० न० (पर्वक) ગાંઠવાળી વનસ્પતિ. (૨) વાદ્ય વિશેષ.

पव्वज्जा. स्त्री० (प्रव्रज्या) દીક્ષા; પ્રવ્રજ્યા. (૨) ગમન; ગતિ.

पव्वणी. स्त्री० (पार्वणी) પર્વતિથી.

पव्वत. पुं० (पर्वत) પર્વત; પહાડ.

पव्वति. पुं० (पर्वतिन्) કાશ્યપ ગોત્રની શાખાનો પુરુષ.

पव्वय. पुं० न० (पर्वत) પહાડ; ડુંગર; પર્વત.

पव्वयअ. पुं० (पर्वतक) બીજા વાસુદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ.

पव्वयविदुग्ग. पुं० न० (पर्वतविदुर्ग) પહાડવાળો પ્રદેશ.

पव्वराहु. पुं० (पर्वराहु) સૂર્ય તથા ચન્દ્રનું ગ્રહણ કરનાર એક ગ્રહ.

पव्वहण. न० (प्रव्यथन) ભય ઉત્પન્ન કરવો; વ્યથા કરવી.

पव्वहिय. त्रि० (प्रव्यथित) પ્રબળ વ્યથા-પીડા પામેલ; દુઃખી થયેલ.

पव्वा. स्त्री० (पर्वा) સૂર્યની બાહ્ય પરિષદ્.

पव्वाइया. स्त्री० (प्रव्राजिका) તપસ્વિની સ્ત્રી; સંન્યાસણ.

पव्वाण, पव्वात., पव्वाय. त्रि० (प्रम्लान) કરમાએલું; જરા સુકાએલું

पव्वावणा. स्त्री० (प्रव्राजना) દીક્ષા આપવી તે.

पव्वाविय. त्रि० (प्रव्राजित) પ્રવ્રજ્યા આપેલ; દીક્ષિત કરેલ.

पव्वीसग. पुं० (पव्वीसक) વાદ્ય વિશેષ.

पसइ. स्त्री० (प्रसृति) હથેળીમાં માય તેટલું માન; પસલી.

पसंग. पुं० न० (प्रसङ्ग) અવસર; તક. (૨) સંગતિ; સંબન્ધ. (૩) મૈથુન.

पसंत त्रि० (प्रशान्त) શાંત; ઉપશમેલ. (૨) પું० શાન્ત રસ.

पसंधण. न० (प्रसन्धन) સતતપણે પ્રવર્તવું.

पसंस. पुं० (प्रशस्य) લોભ. (૨) त्रि० પ્રશંસાપાત્ર.

पसंसण न० (प्रशंसन) પ્રશંસા કરવી તે.

पसंसणिज्ज. त्रि० (प्रशंसनीय) પ્રશંસા કરવા યોગ્ય.

पसंसा. स्त्री० (प्रशंसा) પ્રશંસા; વખાણ; શ્લાઘા.

पसंसिअ. त्रि० (प्रशंसित) વખાણ કરેલ; સ્તુતિ કરેલ.

पसढ. त्रि० (प्रशठ) શઠ; અતિ લુચ્ચો. (૨) જોરાવરીથી મેળવેલું.
पसण्ण. न० (प्रसन्न) મદ્ય વિશેષ. (૨) ત્રિ० સુંદર; સ્વચ્છ; નિર્મળ.
पसत्त. त्रि० (प्रसक्त) પ્રસંગથી પ્રાપ્ત થયેલું. (૨) દુઃખથી પીડાયેલ.
पसत्थ. त्रि० (प्रशस्त) શ્રેષ્ઠ; પ્રશંસા કરવા યોગ્ય. (૨) વખણાયેલ; પ્રશંસા પામેલ.
पसत्थार. त्रि० (प्रशास्तृ) ધર્મશાસ્ત્ર ભણનાર; પાઠ કરનાર (૨) ગણિતના અધ્યાપક. (૩) પ્રધાન; મંત્રી.
पसन्न त्रि० (प्रसन्न) સ્વચ્છ; નિર્મળ. (૨) હર્ષ પામેલ.
पसन्ना. स्त्री० (प्रसन्ना) એક જાતની મદિરા.
पसप्पग त्रि० (प्रसर्पक) દેશાન્તરમાં જનાર; મુસાફરી કરનાર.
पसम. पुं० (प्रश्रम) વિશેષ મહેનત; ખેદ.
पसम पुं० (प्रशम) શાંતિ.
पसमण. न० (प्रशमन) દમાવવું; શાન્તકરવું.
पसय. पुं० ( ) મૃગ વિશેષ. (૨) મૃગનું બચ્ચું.
पसर. पुं० (प्रसर) પ્રસર; વિસ્તાર.
पसर. पुं० (प्रशर) સફેદ ધાબાવાળું હરણ.
पसरिय. त्रि० (प्रसृत) વિસ્તાર પામેલ; પસરેલ.
पसव. पुं० (प्रसव) ઉત્પત્તિ; જન્મ.
पसवकाल. पुं० (प्रसवकाल) પ્રસવનો સમય.
पसवण. न० (प्रसवन) પ્રસૂતિ; જન્મ.
पसाय. पुं० (प्रसाद) મહેરબાની; કૃપા.
पसायण. न० (प्रसादन) ખુશી કરવું.
पसारण. न० (प्रसारण) વિસ્તાર કરવા રૂપ ક્રિયા; ન્યાયશાસ્ત્ર સંમત પાંચ કર્મમાંનું ત્રીજું કર્મ.
पसारिय. त्रि० (प्रसारित) પસારેલ; ફેલાવેલ.
पसाहण. न० (प्रसाधन) શૃંગારનાં સાધન; આભૂષણ વગેરે.
पसाहणघर. न० (प्रसाधनगृह) અલંકાર પહેરવા ઉતારવાનું ઘર.
पसाहा स्त्री० (प्रशाखा) શાખામાંથી નીકળેલ શાખા; ડાળી.
पसाहिय. त्रि० (प्रसाधित) અલંકૃત કરેલ.
पसाहिया. स्त्री० (प्रसाधिका) શૃંગાર કરવાવાળી.
पसिढिल. न० (प्रशिथिल) પડિલેહવાના વસ્ત્રાદિક મજબૂત રીતે ન પકડવાથી લાગતો દોષ; પડિલેહણના દોષનો એક પ્રકાર. *(૨) ત્રિ० શિથિલ; ઢીલું.*
पसिण. पु० न० (प्रश्न) પ્રશ્ન; સવાલ. (૨) મન્ત્રવિદ્યા વિશેષ; દર્પણ આદિમાં દેવતાનું આહ્વાન.
पसिणापसिण. पुं० (प्रश्नाप्रश्न) પૂછનારને તેમજ નહિ પૂછનારને મન્ત્રવિદ્યાનાબળથી શુભાશુભ કહેવું તે.
पसिद्ध. त्रि० (प्रसिद्ध) જાહેર; પ્રખ્યાત.
पसिद्धि. स्त्री० (प्रसिद्धि) પ્રસિદ્ધિ. (૨) શંકાનું સમાધાન.
पसिस्स. पुं० (प्रशिष्य) શિષ્યનો શિષ્ય.
पसु. पुं० (पशु) ગાય, ભેંસ વગેરે પશુ. (૨) અજ; બકરો.
पसुजाइ. स्त्री० (पशुजाति) જાનવરોની જાત.
पसुत्त. त्रि० (प्रसुप्त) સુતેલું.
पसुभूय. त्रि० (पशुभूत) પશુ તુલ્ય.
पसुवइ. पुं० (पशुपति) શિવ; મહાદેવ.
पसूइ. } स्त्री० (प्रसूति) પ્રસવ; ઉત્પત્તિ.
पसूति. } (૨) કોઢ વિશેષ.
पसूय. त्रि० (प्रसूत) પ્રસવ પામેલ; જન્મેલ.
पसेणइ. पु० (प्रसेनजित्) અંતગડ સૂત્રના ૧ લા વર્ગના નવમા અધ્યયનનું નામ. (૨) અંધક વૃષ્ણિના પુત્ર નવમા દશાર. (૩) બારમા કુલગરનું નામ. (૪) પ્રસેનજીત્ નામે ચાલુ અવસર્પિણીના પાંચમા કુલકર.

पसेणि. स्त्री० (प्रश्रेणि) ઉપવર્ગ; છીપા, ઘાંચી, મોચી, ગાછા, સઇ, લુહાર, લિસાન, સરાણીયા, નાવી એ નવ જાતનો કારીગર વર્ગ. (૨) પંક્તિમાંથી નીકળેલ પંક્તિ.

पसेयय. पुं० (प्रसेवक) હજામની કોથળી.

पस्स. पुं० (प्रश्न) જુઓ "પસિણ" શબ્દ.

पस्सास. पुं० (प्रश्वास) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ૨૧ મો ભેદ.

पस्सि. पुं० (पदर्शिन्) જોનાર; મતિજ્ઞાન ૧ મતિઅજ્ઞાન ૨ અચક્ષુદર્શન ૩ એ ત્રણ ઉપયોગ સિવાય બાકીના નવ ઉપયોગ-વાળો જીવ.

पह. पुं० (पथिन्) રસ્તો; માર્ગ.

पहंकरा. स्त्री० (प्रभंकरा) પ્રભંકરા નામની દેવી.

पहंजण. पुं० (प्रभञ्जन) પ્રભંજન નામના એક ઇંદ્ર.

पहकर. पुं० (प्रकर) સમૂહ; જથ્થો.

पहट्ठ. त्रि० (प्रहृष्ट) આનન્દ પામેલ.

पहणिय. / **पहय.** त्रि० (प्रहत) મારવામાં આવેલ.

पहर. पुं० (प्रहर) પહોર.

पहरण. न० (प्रहरण) આયુધ; શસ્ત્ર.

पहरणरयण. न० (प्रहरणरत्न) શસ્ત્રરત્ન; શ્રેષ્ઠ હથીયાર.

पहराइया. स्त्री० (पहराजिका) એક તરેહની લિપિ; ૧૮ લિપિમાંની એક.

पहराय. पुं० (प्रभराज) ભરત ક્ષેત્રના છઠ્ઠા પ્રતિવાસુદેવ.

पहव. पुं० (प्रभव) ઉત્પત્તિ સ્થાન.

पहवीकरण. न० (प्रह्वीकरण) અનમ્રને નમ્ર બનાવનાર.

पहसिय. त्रि० (प्रहसित) હસેલું; ખુશી થ-ગેલું. (૨) न० હાસ્ય.

पहसिर. त्रि० (प्रहसनशील) હસમુખો.

पहा. स्त्री० (प्रथा) ખ્યાતિ.

पहा. स्त्री० (प्रभा) કાન્તિ; તેજ.

पहाण. न० (प्रहाण) નાશ; હાનિ.

पहाण. त्रि० (प्रधान) શ્રેષ્ઠ; ઉત્તમ; મુખ્ય. (૨) સાંખ્યમતાભિમત પ્રકૃતિ; સત્ત્વ, રજસ્ અને તમસ્‌ની સામ્યાવસ્થા.

पहाणवंत. त्रि० (प्रधानवत) સંયમી; સમા-ધિવાળો.

पहाणि. स्त्री० (प्रहाणि) વિનાશ.

पहाय. न० (प्रभात) પ્રાતઃકાળ.

पहाया. स्त्री० (प्रभाता) વનસ્પતિ વિશેષ.

पहार. पुं० (प्रहार) પ્રકાર; માર; ઘા.

पहाराइया. स्त्री० (प्रभारातिका) અઢાર લિપિમાંની સાતમી લિપિ.

पहारेत्तार. त्रि० (प्रधारयितृ) ચિન્તન કરનાર.

पहाव. पुं० (प्रभाव) પરાક્રમ; માહાત્મ્ય.

पहाविय. त्रि० (प्रधावित) દોડેલ; દોટ કાઢેલ.

पहास. पुं० (प्रभास) પ્રભાસનામના શ્રી મહાવીરસ્વામિના અગીયારમા ગણધર.

पहिंसय. त्रि० (प्रहिंसक) હિંસા કરનાર.

पहिट्ठ. त्रि० (प्रहृष्ट) ખુશી થયેલ.

पहिय. त्रि० (प्रथित) વિસ્તાર પામેલ. (૨) પ્રસિદ્ધ.

पहिय. त्रि० (पथिक) મુસાફર.

पहिय. त्रि० (प्रहित) મોકલેલું.

पहीण. त्रि० (प्रहीन) નષ્ટ થયેલ; હાનિ પામેલ; રહિત.

पहु. त्रि० (प्रभु) સમર્થ; શક્તિમાન્; સ્વામી.

पहुनंद. पुं० (प्रभुनन्द) દશમા તીર્થંકરના ૧ લા ગણધરનું નામ.

पहेण. न० (प्रहेण) લાણું; ખાવાની વસ્તુ સંબંધીને ઘેર આપવી તે. (૨) વિવાહ પછી કન્યાના બાપને ઘેર ભોજન થાય તે; ગોરવ.

पहेरक. पुं० (प्रहेरक) આભરણ વિશેષ.

पहेलिया स्त्री० (प्रहेलिका) ગુપ્ત આશયવાળુ પદ્ય. (૨) તેવા પદ્ય બનાવવાની કળા

पहोलिर त्रि० (प्रघूर्णक) નિરસામા ઘેરાતી આખવાળો.

पाइ. त्रि० (पातिन्) પડનાર, ભ્રષ્ટ થનાર.

पाइअ त्रि० (पायित) પીવરાવેલુ

पाइक्क पु० (पदाति) પેદલ

पाइन्न. न० (प्राचीन्य) પ્રાચીન્ય નામનુ ગોત્ર.

पाइम. त्रि० (पात्य) પડવા યોગ્ય

पाइम त्रि० (पाक्य) પકાવવાને યોગ્ય (૨) કાળ પ્રાપ્ત, મૃત

पाइया स्त्री० (पादिका) પગ

पाई. स्त्री० (पात्री) ન્હાનુ પાત્ર, પાતરી

पाई स्त्री० (प्राची) પૂર્વદિશા

पाईण त्रि० (प्राचीन) પૂર્વ દિશા સબધી (૨) ન० ગોત્ર વિશેષ. (૩) પુ० સ્ત્રી० તે ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ

पाईणा. स्त्री० (प्राचीना) પૂર્વદિશા

पाउ पु० (पायु) ગુદા.

पाउआ. स्त्री० (पादुका) લાકડાની ચાખડી.

पाउं अ० (प्रादुस्) પ્રકાશ, પ્રગટ

पाउंछण न० (पादप्रोञ्छन) રજોહરણ

पाउकरण. न० (प्रादुष्करण) પ્રગટ કરવુ તે

पाउकाम त्रि० (पातुकाम) પીવાની ઈચ્છાવાળો.

पाउक्कर. त्रि० (प्रादुष्कर) પ્રગટ કરનાર

पाउक्खालय. न० (पादक्षालक) જયા ગયા પછી પગ ધોવા પડે તે જગ્યા, પાયખાનુ

पाउगरण. न० (प्रादुष्करण) અધારામાથી અજવાળે લાવેલો આહાર.

पाउग्ग त्रि० (प्रायोग्य) ગ્રહણ કરવાને યોગ્ય

पाउग्गहण. न० (पादग्रहण) પગે લાગવુ તે, વદન

पाउड त्रि० (प्रावृत) ઢાકેલુ. (૨) न० વસ્ત્ર

पाउप्पभा स्त्री० (प्रादुःप्रभा) પ્રાત કાળની કાંતિ

पाउप्पभाय. त्रि० (प्रादुःप्रभात) જેમા પ્રગટપણે પ્રભા દેખાય તેવો સમય; સવાર.

पाउब्भवणा स्त्री० (प्रादुर्भवन) પ્રગટ થવુ

पाउब्भाव पु० (प्रादुर्भाव) પ્રગટ થવુ

पाउब्भूय. त्रि० (प्रादुर्भूत) પ્રગટ થએલ, બહાર આવેલ

पाउय त्रि० (प्रावृत) લપેટેલુ, ઓઢેલુ.

पाउयर. पु० (प्रादुष्कर) પ્રાદુષ્કરણ નામનો આહારનો એક દોષ, અધારામા પડેલ વસ્તુ દીવો પ્રગટાવી સાધુને આપવાથી સાધુને લાગતો એક દોષ.

पाउया स्त्री० (पादुका) પાવડી, ચાખડી.

पाउरण. न० (प्रावरण) આચ્છાદન, દુપટ્ટો, વસ્ત્ર

पाउल्ल न० (पादुका) પાદુકા, ચાખડી.

पाउव. न० (पाद्य) પગ ધોવાનુ પાણી

पाउवगम पु० } (पादोपगमन) વૃક્ષની
पाउवगमण. न० } શાખાની માફક નિશ્ચેષ્ટ થઈ સ્વસ્થપણે અડગ રહી સમાધિ મરણ કરવુ તે, સંથારાનો એક પ્રકાર.

पाउवदाइया. स्त्री० (पादोपदायिका) } પગ
पाउवदाई. (पादोपदात्री) } ધોવાનુ પાણી આપનાર દાસી

पाउस. पु० (प्रावृष) ચોમાસુ, વર્ષાઋતુ

पाउसिय त्रि० (प्रातिवेशिक) પડોસી.

पाउसिया. स्त्री० (प्राद्वेषिकी) મત્સરથી-અદેખાઈથી લાગતી ક્રિયા.

पाउसिया स्त्री० (प्रावृष्) જુઓ "પાઉસ" શબ્દ •

पाए अ० (प्रायस्) ઘણુ કરીને (૨) અહીંથી શરૂ કરીને

पाएण. अ० (प्रायेण) ઘણુ કરીને

पाओ अ० (प्रातर्) સવારનો પહોર

पाओअर न० (प्रादुष्कर) દીવાનો પ્રકાશ કરીને સાધુને આહારાદિ આપવાથી

पाणाम पु० (प्राण) नीचे श्वास मुकवो ते, निःश्वास

पाणामा. स्त्री० (प्राणामी) प्राणामिकी प्रवज्या के जेमा दरेकने प्रणाम करवो ए मुख्य धर्म छे

पाणि पु० (प्राणिन्) प्राणीवर्ग

पाणि. पु० (पाणि) हाथ

पाणि न० (पानीय) पाणी, जळ. (२) एक जातनी पाणीमा थती वेल-वनस्पति विशेष

पाणिग्गहण. न० (पाणिग्रहण) पाणि ग्रहण करवु, विवाह सस्कार

पाणितल. न० (पाणितल) हथेली.

पाणिपडिग्गहि. पु० (पाणिप्रतिग्रहिन्) कर-पात्रमा भिक्षा लेनार साधु, जिनकल्पी

पाणिय न० (पानीय) जळ, पाणी

पाणियघरिय त्रि० (पानीयगृहिक) पाणी पानार, पाणीयारानी व्यवस्था करनार

पाणियघरिया स्त्री० (पानीयगृहिका) पाणी-यारी, पाणी भरनारी

पाणी स्त्री० (पानी) ए नामनी एक वेल

पाणु पु० न० (प्राण) तन्दुरस्त माणसना एक श्वासोश्वास प्रमाणनो काळ, सख्यानी आवलिका प्रमाणनो एक काळ विभाग.

पाणुत्तिंग न० (प्राणोत्तिंग) कीडीआरु, कथवा विगेरे सूक्ष्म जीवो

पात न० (पात्र) पातरु, भाजन

पातग पु० (पातक) पाप

पातबंधण न० (पात्रबंधन) जैन मुनिओनु एक उपकरण, पातरा बाधवानु एक वस्त्र

पातरास पु० (प्रातराश) सवारनु खाणु, शीरामण

पाताल पु० (पाताल) समुद्र

पाती स्त्री० (पात्री) न्हानुं पात्र, प्याली

पातो. अ० (प्रातर्) प्रात काळ

पाद पु० (पाद) पग

पादकेसरिया स्त्री० (पादकेसरिका) पुजणी, गुच्छो

पादपीढ पु० (पादपीठ) पग राखवानो बाजोठ

पादसम. त्रि० (पादसम) गेय विशेष

पादुया स्त्री० (पादुका) चाखडी

पादोडुपय न० (पादोगद) दृष्टिवादान्तर्गत सिद्धश्रेणि परिकर्मनो त्रीजो भेद

पादोसिय त्रि० (प्रादोषिक) सवारनु

पाभाइय. त्रि० (प्राभातिक) प्रभातकाळनु.

पामन्न न० (प्रामाण्य) प्रत्यक्षादि प्रमाणमा रहेलु प्रमाणपणु

पामर त्रि० (पामर) नीच, तुच्छ

पामरजण पु० (पामरजन) नीच माणस.

पामिच्च न० (प्रामित्य) साधुने माटे उछीनु लइ व्होरावबु ते, उद्गमनना १६ दोषमानो नवमो दोष

पामुक्ख त्रि० (प्रमुख्य) मुख्य, अग्रणी

पामूल. न० (पादमूल) चरण समीपनीजग्या

पामोक्ख त्रि० (प्रमुख्य) प्रमुख, मुखी, अग्रेसर

पाय पु० (पाद) पग, चरण (२) श्लोक के गाथानो चोथो भाग, पद (३) पलग, पाट वगेरेनो पायो

पाय न० (पात्र) पात्र पातरा

पाय अ० (प्रायस्) घणु करीने

पाय. पु० (पात) पडवु

पाय. अ० (प्रायस्) घणु करीने.

पाय. अ० (प्रातर्) प्रात काळ, प्रभात

पायजलि पु० (पातञ्जलि) पतञ्जलि मुनिनुं बनावेल पुस्तक

पायकंचणिआ स्त्री० (पादकाचनिका) पग धोवा माटेनी सोनानी पात्री

पायकंबल पु० न० (पादकम्बल) पाथरणु, पगे पाथरवानो कामळो

पायकेसरिया स्त्री० (पात्रकेसरिका) પાત્રાને પુંજવાની પુંજણી, વસ્ત્રખંડ

पायखज्ज. त्रि० (पाकखाद्य) રાંધીને ખાવા યોગ્ય

पायग्गहण. न० (पादग्रहण) પાયવંદન, નમસ્કાર

पायचउत्थ त्रि० (पात्रचतुर्थ) ત્રણ વસ્ત્ર અને ચોથુ પાત્ર ધરનાર

पायचार पु० (पादचार) પગે પાળાચાલવુતે

पायच्छिण्ण न० (पादच्छिन्नक) પગ છેદવાની સજા

पायच्छित्त. पु० न० (प्रायश्चित्त) પાપનો પશ્ચાત્તાપ, ગુન્હા-અપરાધની શુદ્ધિ માટે ઠરાવેલ તપ વગેરે

पायजाल न० (पादजाल) આભરણ વિશેષ

पायट्ठवण न० (पात्रस्थापन) પાત્રાની નીચે મુકવાનુ એક ચોખ્ખુ કપડુ

पायड त्रि० (प्रकट) પ્રગટ, ખુલ્લુ

पायड. त्रि० (प्रावृत) આચ્છાદિત

पायण न० (पायन) પાન કરાવવુ પાવુ

पायणेउर न० (पादनूपुर) પગમા પહેરવાની ઝાંઝર વિગેરે

पायतल न० (पादतल) પગનુ તળીયુ

पायत्त न० (पादात) પદાતિ-પાયદળ લશ્કરનો સમૂહ

पायत्ताणिय न० (पादातानीक) પાયદળ સૈન્ય

पायदद्दर न० (पाददर्दर) પગે કરી જમીનને ચપેટા મારવા તે

पायनिज्जोग पु० (पात्रनिर्योग) પાત્રાની સામગ્રી, જૈન સાધુઓના ઉપકરણ જેવા કે-પાત્ર, પાત્રબંધ, પાત્ર સ્થાપન, પાત્ર કેશરિકા, પટલ, રજોહરણ અને ગુચ્છો વગેરે

पायपडण. न० (पादपतन) પગમા પડવુ, નમવુ.

पायपडिमा. स्त्री० (पात्रप्रतिमा) પાત્રા સબંધે પ્રતિમા-અભિગ્રહ વિશેષ.

पायपडिलेहणिया स्त्री० (पा प्रतिलेखनिका) એક વેંત અને ચાર આગળનો પાત્રા પુંજવાનો વસ્ત્રનો કકડો

पायपडिलेहणी. स्त्री० (पात्रप्रतिलेखिनी) પાત્ર પુંજવાનુ એક ઉપગરણ, કેસરિઓ; પુંજણી

पायपालंब पु० (पादप्रलम्ब) પગ સુધી લટકતુ આભરણ વિશેષ, ઝુમણુ

पायपीठ न० (पादपीठ) બાજોઠ, પગ રાખવાનુ આસન

पायपुंछण न० (पादप्रोञ्छन) પગની રજ લુછવાનુ રજોહરણ

पायबंधण न० (पात्रबन्धन) પાત્રા બાંધવાની કે રાખવાની ઝોળી

पायमूल. न० (पादमूल) પર્વતની તળેટી (२) પગ પાસે, હજૂરમા, સેવામા

पायय. त्रि० (प्राकृत) પ્રાકૃત, સાધારણ (२) સ્ત્રી० પ્રાકૃત ભાષા, લોક ભાષા

पाययजण. पु० (प्राकृतजन) સામાન્ય પુરૂષ

पायया स्त्री० (प्राकृता) પ્રાકૃત ભાષા

पायया. स्त्री० (पादुका) ચાખડી, પાદુકા

पायरास पु० (प्रातराश) સીરામણી, સવારનુ જમણ

पायरेणु. स्त्री० (पादरेणु) પગની ધુળ રજ

पायलेहणिया स्त्री० (पादलेखनिका) પગ સાફ કરવાનુ એક કાષ્ટમય સાધન

पायव पु० (पादप) વૃક્ષ, ઝાડ

पायवंदण न० (पादवन्दन) પગે લાગવુ

पायवंदय त्रि० (पादवन्दक) ઢીંચણ પર બેસી નીચા વળી વદન કરનાર

पायवडिया. स्त्री० (पादपतिका) પ્રણામ વિશેષ

पायविहार. पु० (पादविहार) પગે વિહાર કરવો તે

पालित्त पु० (पादलिप्त) એ નામના એક જૈન આચાર્ય.

पालिय पु० (पालित) એ નામનો એક વ્યાપારી શ્રાવક (२) त्रि० પાળેલુ, બચાવેલુ

पालिया स्त्री० (पालिका) વનસ્પતિ વિશેષ

पालियाअ. पु० (पारिजात) પારિજાત વૃક્ષ

पालियायय पु० (पारिजातक) જુઓ "पालियाअ" શબ્દ

पाली स्त्री० (पाली) પલ્યોપમ પ્રમાણ કાળ વિભાગ (२) પાણી રોકવાનો બન્ધ, પાળ.

पालुकिमिय पु० (पालुक्रमिक) કરમીયા, જંતુ વિશેષ.

पाव पु० न० (पाप) અશુભ કૃત્યથી બંધાતુ અશુભ કર્મ, પાપ નવ તત્ત્વમાનુ ચોથુ તત્ત્વ, (२) દુષ્કૃત્ય, અશુભ કૃત્ય, જીવહિંસાદિ (३) त्रि० પાપી, અધર્મી (४) અશુભ

पावंस. त्रि० (पापीयस्) પાપી, પાપ કરનાર

पावकम्म न० (पापकर्मन्) અશુભ કર્મ.

पावकिरिया. स्त्री० (पापक्रिया) પાપકારી ક્રિયા

पावग पु० (पावक) અગ્નિ

पावजीवि त्रि० (पापजीविन्) પાપથી જીવનાર

पावण त्रि० (पावन) પવિત્ર

पावण न० (प्लावन) પરઠવવુ નાખી દેવુ.

पावण न० (प्रापण) મેળવવુ

पावणिय. पु० (प्रावचनिक) પ્રવચન વાચનાર આચાર્ય

पावदिट्ठि त्रि० (पापदृष्टि) અશુભ દષ્ટિવાળો, છિદ્રગ્રાહી.

पावधम्म पु० (पापधर्म) સાવદ્ય કાર્ય

पावपयडि स्त्री० (पापप्रकृति) પાપની ૮૨ પ્રકૃતિ

पावफलविवाग पु० (पापफलविपाक) વિપાક સૂત્રનો દુખવિપાક રૂપ એક વિભાગ–પ્રથમ શ્રુતસ્કંધ (२) પાપફળનો વિપાક

पावय. त्रि० (प्रावृत) ઢંકાએલ, આચ્છાદિત

पावय पु० (पावक) અગ્નિ.

पावय पु० (प्रापक) પ્રાપ્ત કરાવનાર

पावयण न० (प्रवचन) આગમ, સિદ્ધાન્ત, જૈનશાસન

पावयणि त्रि० (प्रवचनिन्) સિદ્ધાન્તનુ પ્રતિપાદન કરનાર, તીર્થંકર ગણધર વગેરે.

पावयणिय. त्रि० (प्रावचनिक) આગમવેત્તા, યુગ પ્રધાન આચાર્ય

पावर न० (प्रावर) રોમવાળુ વસ્ત્ર (२) મ્હોટો કામળો

पावरण. पु० (प्रावरण) વસ્ત્ર વિશેષ, દુપટ્ટો.

पावलोग पु० (पापलोक) નરક આદિ દુર્ગતિ

पावसअ. त्रि० (प्रावृषज) ચોમાસામા જન્મેલ

पावसउण. पु० (पापशकुन) શિકારી પક્ષી, પાપી પક્ષી

पावसमण पु० (पापश्रमण) દોષી-પાપી સાધુ

पावसियालग पु० (पापशृगालक) પાપ શીયાળિયો.

पावसुमिण पु० न० (पापस्वप्न) ખરાબ સ્વપ્નું

पावसुय न० (पापश्रुत) અધર્મિ–પાખંડીનુ શાસ્ત્ર

पावहियय न० (पापहृदय) પાપમય હૃદય, દુષ્ટ અન્ત કરણ.

पावा स्त्री० (पापा) શૂરસેન દેશમાં પ્રસિદ્ધ નગરી (२) પાપણી સ્ત્રી

पावाइ / **पावाइय** } त्रि० (प्रवादिन्) વાદ કરનાર, વાદી

पावाइय त्रि० (प्रवादित) વગાડેલ.

पावाउय. / **पावादुय** } त्रि० (प्रवदुक) વાદી, વાદ કરનાર, પૂર્વપક્ષી

पावार पु० (प्रावार) વસ્ત્ર વિશેષ, દુપટ્ટો.

पावावल्ली. स्त्री० (पापवल्ली) એ નામની એક વેલ.
पाविट्ठ. त्रि० (पापिष्ठ) પાપી.
पाविय. त्रि० (प्राप्त) પ્રાપ્ત કરેલ; મેળવેલ.
पाविया. स्त्री० (पापिका) પાપાચરણવાળી સ્ત્રી.
पावेस. त्रि० (प्रावेश्य) રાજસભાદિમાં પહેરવા યોગ્ય વસ્ત્ર.
पावेस. पुं० (प्रावेश) વસ્ત્રની બન્ને તરફ લટકતાં છેડાં.
पास. पुं० (पाप) એ નામનો દેશ. (૨) ત્રિ૦ તે દેશમાં રહેનાર.
पास. पु० (पार्श्व) ત્રેવીશમા તીર્થંકરનું નામ. (૨) न० પાસે; નજીક; પડખે. (૩) પડખું; પાસું.
पास. पुं० (पाश) પાસલો; બન્ધન; શસ્ત્ર વિશેષ.
पासओ. अ० (पार्श्वतस्) પડખે; નજીક.
पासंगिय. त्रि० (प्रासंगिक) પ્રસંગોપાત્ત.
पासंड. पुं० (पाषण्ड) ધર્મને નામે ચાલતો ઢોંગ; મિથ્યાદર્શન. (૨) ત્રિ૦ પાખંડી; નાસ્તિક. (૩) न० મત.
पासंडत्थ. पुं० (पाषण्डस्थ) પાખંડી; કુમતિ.
पासंडि. त्रि० (पाषण्डिन्) ખોટો મત ચલાવનાર.
पासंदण. न० (प्रस्यन्दन) ઝરવું; ટપકવું.
पासक. न० (पाशक) પાશા રાખવાની કળા.
पासग. पुं० (पाशक) ફાંસી. (૨) પાસા, જુગાર ખેલવાનું સાધન.
पासग. पुं० (दर्शक) સર્વજ્ઞ, તીર્થંકર. (૨) ત્રિ૦ દેખાડનાર.
पासग्गाह. पु० (पाशग्राह) પાશાનો લઈ ચાલનાર.
पासण. न० (दर्शन) દર્શન, દેખવું.
पासणया. } स्त्री० (दर्शन) દેખવું; જોવું
पासणा. }

पासणिय. त्रि० (प्राश्निक) શુભાશુભ પ્રશ્નોનાં ફળાફળ કહેનાર. (૨) પ્રશ્ન કરનાર.
पासत्थ. त्रि० (पाशस्थ) પાશ–કર્મબંધમાં રહેનાર સાધુ; સાધુપણાથી પતિત.
पासत्थ. त्रि० (पार्श्वस्थ) પાસત્થો; આચાર ભ્રષ્ટ.
पासत्थविहारि. त्रि० (पार्श्वस्थविहारिन्) ચારિત્રથી ભ્રષ્ટ થવાય તેવું અનુષ્ઠાન કરનાર.
पासबंधण. न० (पाशबन्धन) પાશલાનું બન્ધન.
पासवण. न० (प्रस्रवण) પેશાબ.
पासवणया. स्त्री० ( ) જુઓ "પાસણા" શબ્દ.
पासवणापद. न० ( ) પન્નવણા સૂત્રના ત્રીશમા પદનું નામ.
पासाईय. त्रि० (प्रासादीय) મનને પ્રસન્ન કરનાર.
पासाण पु० (पाषाण) પથ્થર.
पासाणघर न० (पाषाणगृह) પથ્થરનું ઘર. (૨) વનસ્પતિ વિશેષ.
पासाद. पु० (प्रासाद) હવેલી; મહેલ.
पासादीय. त्रि० (प्रासादीय) ચિત્તને પ્રસન્ન કરનાર.
पासामिग. पु० (पाशमृग) એ નામનો એક પક્ષ.
पासाय. पु० (प्रासाद) મહેલ; ભવન; હવેલી.
पासायवडिंसय. पुं० (प्रासादावतंसक) દેવતાને રહેવાનો મહેલ.
पासावच्चिज्ज. पु० (पार्श्वापत्यीय) ૨૩ મા પાર્શ્વનાથ ભગવાનના અનુયાયી-શિષ્ય, પ્રશિષ્ય વગેરે.
पासित्त. त्रि० (पाशित) પાશ–બંધનમાં રહેલો.
पासिय. त्रि० (दृष्ट) દર્શનીય; જોયું.
पासिय. त्रि० (पाशिक) પાશમાં રમનાર.
पासिय पुं० (पाशिक) ફળ વિશેષ.

पासिल्ल } त्रि० (पार्श्विक) पडખાભર
पासिल्लय } સુનાર (२) પાસે રહેનાર
पासुत्त त्रि० (प्रसुप्त) સુતેલો, ઉંઘી ગયેલો
पाहणा स्त्री० (उपानह्) જૂતી, મોજડી
पाहराण } न० (प्राधान्य) મુખ્યતા, પ્રધા
पाहन्न } નપણુ
पाहाण पु० (पाषाण) પથ્થર
पाहुड पु० (प्राभृत) અધ્યયન અને શતકની માફક પૂર્વનુ એક પ્રકરણ, અધ્યાય (२) ઉપહાર ભેટ. (३) કલેશ ક્રોધ
पाहुडपाहुड न० (प्राभृतप्राभृत) પ્રકરણમા પ્રકરણ હોય તે પ્રાભૃતપ્રાભતનું જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર
पाहुडपाहुडसमास पु० (प्राभृतप्राभृतसमास) એકથી વધારે પાહુડાપાહુડાનુ જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર
पाहुडसमास पु० (प्राभृतसमास) એકથી વધારે પાહુડાનુ જ્ઞાન શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર
पाहुडिया स्त्री० (प्राभृतिका) નજરાણુ ભેટ (२) ન્હાનો અધ્યાય (३) સાધુને પ્રાહુણા તરીકે માની બક્ષીસ તરીકે આહારાદિક આપવાથી લાગતો એક દોષ
पाहुण पु० (प्राघूर्ण) મેમાન, પ્રાહુણો
पाहुणग पु० (प्राघूर्णक) મેમાન, અભ્યાગત, પ્રાહુણો
पाहुणिय पु० (प्राघूर्णिक) છઠ્ઠા ગ્રહનુ નામ
पाहुणिज्ज त्रि० (पाहवणीय) પ્રકર્ષે કરી આદાન કરવા યોગ્ય
पाहेज्ज पु० (पाथेय) ભાતુ
पाहेणग न० (प्रहेणक) લાડુ વિગેરેનુ લ્હાણુ
पाहेय न० (पाथय) મુસાફરીમા ખાવાનુ ભોજન, ભાતુ
पि अ० (अपि) પણ વળી (२) સભાવના
पिअंगु. पु० (प्रियगु) પ્રિયગુ ગજપીપર (२) स्त्री એક સ્ત્રીનુ નામ
पिआमह. पु० (पितामह) દાદો, બાપનો બાપ
पिइ पु० (पितृ) પિતા, બાપ (२) પિતૃ દેવતા, અશ્વેષા નક્ષત્રનો સ્વામી
पिइपज्जय पु० (पितृप्रार्यक) બાપ દાદા, વડવા, પૂર્વજો
पिइय त्रि० (पैतृक) પિતાનું પિતા સબધી
पिउ पु० (पितृ) બાપ.
पिउच्छा } स्त्री० (पितृस्वसृ) ફોઇ, બાપની
पिउत्था } બ્હેન
पिउपज्जय पु० (पितृप्रार्यक) જુઓ "પિઇ પજ્જય" શબ્દ
पिउमंद. पु० (पिचुमद) લીંબડાનુ ઝાડ
पिउवण न० (पितृवन) સ્મશાન
पिउसेणकराहा स्त्री० (पितृसेनकृष्णा) અતગડ સૂત્રના આઠમા વર્ગના નવમા અધ્યયનનુ નામ (२) શ્રેણિક રાજાની એક રાણી
पिउस्सियपति पु० (पितृस्वसृपति) ફુવો
पिउस्सिया. स्त्री० (पितृस्वसृ) બાપની બ્હેન, ફોઇ
पिकार. पु० (अपिकार) અપિકાર અપિ શબ્દ
पिंग पु० (पिङ्ग) ચાતક પક્ષી (२) વર્ણ-રગ વિશેષ
पिंगच्छ त्रि० (पिंगाक्ष) પીળા નેત્રવાળુ
पिंगल पु० (पिंगल) પીળો રગ. (२) त्रि० પિળ રગનુ (३) પિંગળ નામનો ગ્રહ (४) પિંગળ નામનો શ્રાવક, કે જેણે ખધક સન્યાસીને પ્રશ્નો પૂછયા હતા (५) છદ વિશેષ (६) ચક્રવર્તિનો એક ભડાર
पिंगलक्ख त्रि० (पिंगलाक्ष) માજરી આખવાળુ (२) पु० એક પક્ષી

पिंगलय. પુ० (पिंगलक) ચક્રવતીના નવ નિધાનમાનુ એક કે જેમા સર્વ પ્રકારના આભૂષણોનો સમાવેશ થાય છે (૨) રાહુના પુદ્ગળનો એક ભેદ

पिंगलायण न० (पिङ्गलायन) ગોત્ર વિશેષ, કૌત્સગોત્રની એક શાખા (૨) પુ० સ્ત્રી० તે ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ

पिंगायण પુ० (पिंगायन) કુત્સગોત્રની શાખા (૨) ત્રિ० તે શાખામા જન્મેલ (૩) ન० મઘા નક્ષત્રનુ ગોત્ર

पिंगुल. પુ० (पिङ्गुल) પક્ષી વિશેષ

पिंजण ન० (पिञ्जन) પીંજવુ

पिंजर પુ० (पिञ्जर) પીતરક્તવર્ણ (૨) તે વર્ણવાળુ

पिंड પુ० (पिण्ड) પિંડો (૨) વનસ્પતિ વિશેષ, કન્દની એક જાત. (૩) સચય, પરિગ્રહ (૪) ખોરાક, મોદકાદિ આહાર. (૫) કોળીયો (૬) શરીર

पिंडअ પુ० (पिण्डक) પગે ચોટતા કીચડના પિંડા વળે તેટલો કાદવ, મધ્યમ કીચડ (૨) મોદકાદિ ખોરાકનો પિંડો (૩) સગ્રહ (૪) સમુદાય

पिंडगुड. પુ० } (पिण्डगुड) ભિલા તથા
पिंडगुला સ્ત્રી० } રવાનો ગોળ, કઠણ ગોળ.

पिंडणा સ્ત્રી० (पिण्डना) ખાડ વગેરે ખાદ્ય પદાર્થોનુ સામાન્ય મિશ્રણ (૨) સમૂહ

पिंडत्थ પુ० (पिण्डार्थ) પદ સમુદાયનો અર્થ, વાક્યાર્થ

पिंडनिज्जुत्ति સ્ત્રી० (पिण्डनिर्युक्ति) જેમા પિંડ એટલે આહારના ગુણદોષ સમ્બન્ધી વિવેચન છે તે પુસ્તક.

पिंडनियर. પુ० (पिण्डनिकर) પિંડનો જથ્થો, પિતૃપિણ્ડ, શ્રાદ્ધનુ ભોજન.

पिंडपगइ. સ્ત્રી० (पिण्डप्रकृति) અવાન્તર ભેદવાળી કર્મપ્રકૃતિ-જેમ નામકર્મની ગતિ જાતિ આદિ પ્રકૃતિ

पिंडमह પુ० (पिण्डमह) પિતૃપિંડ-શ્રાદ્ધનો મહોત્સવ

पिंडलग ન० ( ) પુષ્પની છાબડી

पिंडवद्धण પુ० (पिण्डवर्द्धन) આહારની વૃદ્ધિ

पिंडवद्धावण. ન० (पिण्डवर्द्धन) બાળકના ખોરાકની વૃદ્ધિ થાય તે પ્રસગે સસ્કાર કરવામા આવે તે

पिंडवात } પુ० (पिण्डपात) ભિક્ષા, ગોચરી
पिंडवाय }

पिंडसेणकण्हा સ્ત્રી० (पिण्डसेनकृष्णा) રાજા શ્રેણિકની એક પત્ની

पिंडहलिद्दा સ્ત્રી० (पिण्डहरिद्रा) પિંડરૂપ હળદર

पिंडालु પુ० (पिण्डालु) કન્દ વિશેષ, પિડાળુ

पिंडि સ્ત્રી० (पिंडि) ડકડો (૨) ઝુમખો

पिंडिआ સ્ત્રી० (पिण्डिका) છિપ્પર

पिंडित ત્રિ० (पिण्डित) સચય કરેલુ

पिंडिम ત્રિ० (पिण्डिम) પિણ્ડ-જથ્થારૂપ

पिंडिय. ત્રિ० (पिण्डित) ભેગુ થયેલુ, એકઠુ કરેલુ

पिंडी સ્ત્રી० (पिण्डी) ગુચ્છો (૨) ગોળો, વર્તુળાકાર વસ્તુ

पिंडेसणा. સ્ત્રી० (पिण्डैषणा) પિણ્ડૈષણા નામનુ આચારાગ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કધનુ પ્રથમ અધ્યયન. (૨) પિંડ-આહારની એષણા-દોષાદોષ નિરીક્ષણ

पिंडेसिय ત્રિ० (पिण्डैषिक) ભિક્ષામાટે ફરનાર

पिंडोलअ. } પુ० (पिण्डालगक) ભિક્ષા
पिंडोलग } ઉપર નિર્વાહ ચલાવનાર, ભિક્ષુક

पिंसुअ. પુ० (पिंशुक) ચાચડ

पिच्छ ન० (पिच्छ) પિચ્છ પાખ, મોર પીંછી

पिच्छअ પુ० (पिच्छक) પાખ (૨) પક્ષી

पिच्छण ન० (प्रेक्षण) જોવુ, દેખવુ

पिच्छणिज्ज. त्रि० (प्रेक्षणीय) જોવા યોગ્ય
पिच्छघर. न० (प्रेक्षागृह) પ્રેક્ષકોને બેસવાનુ સ્થાન
पिच्छि. पु० (पिच्छिन्) મોરપીંછ ધરનાર એક પ્રાચીન અન્યતીર્થિ વર્ગ
पिज्ज पु० न० (प्रेमन्) પ્રેમ, સ્નેહ
पिटक पु० (पिन्क) પેટી, મજૂષ
पिट्ट. न० (पेट) પેટ
पिट्टण. न० (पिट्टन) પિટ્ટણા પીટવા તે (૨) મારવુ
पिट्टण. न० (पीडन) પીડા, કલેશ
पिट्टावण न० (पिट्टन) બીજાની પાસે પિટ્ટણા પીટાવવા તે
पिट्ठ पु० न० (पिष्ट) લોટ, પીસેલી વસ્તુ
पिट्ठ. न० (पृष्ठ) પુઠ (૨) પૃષ્ઠ, પીઠ
पिट्ठओ अ० (पृष्ठतस्) પછવાડેથી, પુંઠે, પીઠ તરફ
पिट्ठंत. न० (पृष्ठान्त) અપાનદ્વાર
पिट्ठकरंडय. पु० (पृष्ठकरण्डक) બરડાનુ હાડકુ
पिट्ठनिप्फन्न त्रि० (पिष्टनिष्पन्न) ઘઉં, કોદ્રવા, ચાવલ વગેરે ધાન્ય તથા દરાખ આદિના રસથી નિષ્પન્ન તૈયાર થયેલ, ગોળનો એક પ્રકાર
पिट्ठचंपा स्त्री० (पृष्ठचंपा) એ નામની એક નગરી
पिट्ठतो अ० (पृष्ठतस्) પાછળથી
पिट्ठि न० (पृष्ठ) વાસાનો ભાગ
पिट्ठिकरंडग पु० (पृष्ठकरण्डक) પાસળી
पिट्ठिमंस न० (पृष्ठमांस) પુષ્ઠનુ માસ-નિન્દા (૨) પાછળથી કોઇની નિન્દા કરવી તે, ચાડી.
पिट्ठिमंसि त्रि० (पृष्ठमांसिन्) પારકી નિન્દા કરી પરના મર્મ ઉઘાડા પાડનાર
पिट्ठिमंसिय. त्रि० (पृष्ठमांसिक) અસમાધિનુ દશમુ સ્થાનક સેવનાર, નિન્દા કરનાર
पिट्ठिमाउया स्त्री० (पृष्ठमातृका) એક અનુત્તર વિમાન ગામિની સ્ત્રી
पिट्ठिवडिंसिया स्त्री० (पृष्ठावतंसिका) કાવડ
पिट्ठी स्त्री० (पैष्टी) આટાનો બનાવેલો દારૂ
पिड. पु० (पिट) પેટી, પટારો.
पिडग. न० (पिटक) ટોપની (૨) બે ચન્દ્ર તથા બે સૂર્યનુ જોડલુ
पिडग. पु० (पिटक) પેટી, મજૂષા. (૨) નેતરનો કરડીયો
पिढर. पु० न० (पिठर) પેણી, હાંલ્લી, તપેલી
पिणद्ध त्रि० (पिनद्ध) ઢાંકેલુ (૨)પહેરેલુ
पित पु० (पितृ) મઘા નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવ, (૨) પિતા.
पितपिंड पु० (पितृपिण्ड) પિતૃને પિણ્ડ દેવાની ક્રિયા, શ્રાદ્ધ આદિ
पिति पु० (पितृ) પિતા, બાપ (૨) મઘા નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા
पित्त पु० न० (पित्त) એક પ્રકારની શરીરની પીળી ધાતુ પિત્ત, પિત્તોકુ
पित्तज्जर पु० (पित्तज्वर) પિત્તજ્વર, પિત્તનો તાવ.
पित्तधारिणी. स्त्री० (पित्तधारिणी) પિત્તને ધારણ કરનારી નાડી નસ
पित्तिज्ज पु० (पितृव्य) કાકો
पित्तिय पु० (पैत्तिक) પિત્તની વ્યાધિ, ગરમીનો રોગ
पित्तिय. पु० (पितृव्य) કાકો, બાપનો ભાઇ
पिधाण न० (पिधान) ઢાંકણુ
पिन्नाग. } पु० (पिण्याक) તલ વગેરેનો
पिन्नाग } ખોળ
पिपीलिगा } स्त्री० (पिपीलिका) કીડી
पिपीलिया }
पिप्परी स्त्री० (पिप्पली) ગજપીપર (૨) પીપરનુ ઝાડ
पिप्पल पु० (पिप्पल) ન્હાનો અસ્તરો

पिप्पलञ्ज. पुं० (पिप्पलक) કાંટા કાઢવાનો ચીપીયો. (૨) અસ્તરો.
पिप्पलग. न० (पिप्पलक) પીપળાના પાંદડાંનું પાથરણું. (૨) કાતર.
पिप्पलि. स्त्री० (पिप्पलि) પીપર; ઔષધિ વિશેષ.
पिप्पलिया. स्त्री० (पिप्पलिका) પિપર; વૃક્ષની એક જાત.
पिप्पली. स्त्री० (पिप्पली) પિપર.
पिप्पिया. स्त्री० ( ) દાંતનો મેલ.
पिप्पीसग. न० (पिप्पीसक) એક જાતનું વાજિંત્ર.
पिम्म. न० (प्रेमन्) પ્રેમ; પ્રીતિ; સ્નેહ.
पिय. त्रि० (प्रिय) હૃદયને ગમે તેવું; પ્રિય. (૨) પું० વલ્લભ; પતિ.
पियञ्ज. पुं० (प्रियक) અસનનું ઝાડ.
पियंकर. पु० (प्रियंकर) પ્રિય કરનાર; હિતેચ્છુ.
पियंगल. पु० (प्रियङ्गल) ચાર ઇન્દ્રિયવાળો એક જીવ.
पियंगु. पुं० (प्रियङ्गु) એક જાતનુ ફુલવાળુ વૃક્ષ કે જેની નીચે પાચમા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યું.
पियंवाइ त्रि० (प्रियवादिन्) પ્રિય-મીઠું બોલનાર.
पियकारिणी. स्त्री० (प्रियकारिणी) ભગવાન્ મહાવીરની માતાનું નામ; ત્રિશલાદેવી.
पियगंथ. पु० (प्रियग्रन्थ) એક પ્રાચીન જૈન મુનિ; આચાર્ય સુસ્થિતના એક શિષ્ય.
पियण. न० (पान) પીવું; પાન કરવું
पियदंसण. त्रि० (प्रियदर्शन) જેનું દર્શન પ્રિય છે તે; સુન્દર દેખાવવાળું. (૨) પુ० મેરૂ પર્વત. (૩) દેવ વિશેષ.
पियदंसणा. स्त्री० (प्रियदर्शना) શ્રી મહાવીર સ્વામીની પુત્રીનું નામ.
पियदेव. पु० (पितृदेव) પિતારૂપી દેવ; પિતૃદેવ.
पियधम्म. त्रि० (प्रियधर्मन्) ધર્મની શ્રદ્ધાવાળો.
पियमित्त. पुं० (प्रियमित्र) છઠ્ઠા વાસુદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ.
पियय. पुं० (प्रियक) વૃક્ષ વિશેષ; વિજયસાર નામનું ઝાડ.
पियर. पु० (पितृ) પિતા.
पियसेण. पु० (प्रियसेन) પ્રિયસેન નામનો એક રાજા.
पिया. स्त्री० (प्रिया) ભાર્યા; સ્ત્રી.
पियाउय. त्रि० (प्रियायुष्क) જીવિત પ્રિય.
पियामह. पुं० (पितामह) દાદો.
पियाल. पुं० (प्रियाल) રાયણનું વૃક્ષ કે જેની નીચે ચોથા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન. થયું. (૨) રાયણનું ફળ; રાયણ.
पिरिपिरिया. स्त्री० ( ) પિરિપિરિ શબ્દ કરતી વાંસની નળી; એક જાતનું વાજીંત્ર.
पिरिली. स्त्री० (पिरिली) એ નામનો વનસ્પતિનો ગુચ્છો. (૨) વાદ્ય વિશેષ.
पिलंखु. पु० (प्लक्ष) પિપળો; વૃક્ષની એક જાત.
पिलक. पुं० (पिलक) કીટ વિશેષ.
पिलक्खु. पु० (प्लक्ष) પીપળો; વૃક્ષની એક જાત.
पिलग. पु० (पिलक) પક્ષી વિશેષ.
पिलय. पु० (पिलक) કીટ વિશેષ.
पिलाग. न० (पिटक) પાકેલ ગુમડું; ફોલ્લો.
पिलिहा. स्त्री० (प्लीहा) તલ્લી; શરીરની અંદરનો એક ભાગ.
पिलुंखु. } पु० (प्लक्ष) પિપરનું વૃક્ષ; **पिलुक्ख.** } પીપળો.
पिल्लण. न० (प्रेरण) પ્રેરણા કરવી તે.
पिल्लणा. स्त्री० (प्रेरणा) પ્રેરવું; પ્રેરણાકરવી.
पिल्लिञ्ज. त्रि० (प्रेरित) પ્રેરણા કરેલ.
पिव. अ० (इव) ઉપમાવાચક તરીકે વપરાતુ અવ્યય.

पिवासय त्रि० (पिपासक) પીવાની ઇચ્છા વાળા

पिवासा स्त्री० (पिपासा) પિપાસા, તરસ (૨) સ્નેહ, અનુકમ્પા.

पिवासागय. त्रि० (पिपासागत) પિપાસિત થયેલ

पिवासापरिसह पु० (पिपासापरिषह) તૃષાનો પરિસહ

पिवासिअ त्रि० (पिपासित) તરસ્યો, તૃષાતુર

पिवीलिया स्त्री० (पिपीलिका) કીડી, મંકોડી

पिसाय पु० (पिशाच) પિશાચદેવ, વાણ વ્યંતર દેવતાની એક જાત

पिसायकुमार. पु० (पिशाचकुमार) પિશાચ કુમાર, વ્યંતર દેવતાની એક જાત

पिसायराय. पु० (पिशाचराज) પિશાચોનો રાજા

पिसित. } न० (पिशित) માંસ
पिसिय. }

पिसुण त्रि० (पिशुन) ચાડીયો ચુગલીખોર

पिसुणण. न० (पैशुन्य) ચાડીયાપણું

पिसुय. पु० (पिशुक) ચાચડ, ત્રણ ઇંદ્રિય વાળો એક જીવ

पिह त्रि० } (पृथक्) જુદું, ભિન્ન
पिहं अ० }

पिहंजण. पु० (पृथग्जन) સામાન્ય માણસ

पिहडग } पु० (पिठरक) બકડીયુ, રાંધવાનું મ્હોટું વાસણ
पिहडय }

पिहाण न० (पिधान) ઢાંકણું આચ્છાદન

पिहिय त्रि० (पिहित) ઢાંકેલું, છુપાવેલું (૨) એષણાના દશ દોષમાંનો ચોથો દોષ

पिहियासव त्रि० (पिहिताश्रव) જેણે આશ્રવને રોકેલ છે તે.

पिहीकय. त्रि० (पृथक्कृत) જુદું પાડેલું

पिहु त्रि० (पृथु) વિસ્તારવાળું પહોળું, મોટું.

पिहु अ० (पृथक्) જુદું ભિન્ન

पिहुंड. न० (पिहुण्ड) એ નામનું એક નગર

पिहुजण पु० (पृथग्जन) સાધારણ માણસ

पिहुण न० ( ) મોરનું પીચ્છું

पिहुणहत्थ पु० ( ) મોર પીચ્છાનો પુંજો પુંજણી

पिहुय. पु० न० (पृथुक) પૌંવા, ચવેણું

पिहुल त्रि० (पृथुल) પહોળું

पिहो. अ० (पृथक्) ભિન્ન, જુદું

पीअ. त्रि० (प्रीत) પ્રસન્ન, હર્ષિત

पीइ स्त्री० (प्रीति) પ્રેમ, પ્રીતિ, સ્નેહ (૨) એક જાતની લતા

पीइगम न० (प्रीतिगम) આઠમા દેવલોકના ઇન્દ્રનું નામ

पीइदाण न० (प्रीतिदान) પ્રીતિદાન, પારિતોષિક, ઇનામ, બક્ષીસ

पीइमण पु० (प्रीतिमनस्) સાતમા મહાશુક્ર દેવલોકના ઇન્દ્રનું મુસાફરી વિમાન (૨) ત્રિ० પ્રસન્નચિત્તવાળું

पीइवद्धण. पु० (प्रीतिवर्धन) કાર્તિકમહિનાનું લોકોત્તર નામ

पीइय. पु० ( ) વૃક્ષ વિશેષ

पीऊस न० (पीयूष) અમૃત, સુધા

पीठ न० (पीठ) આસન, બાજોઠ (૨) ઘોડેસ્વાર

पीठमद्द पु० (पीठमर्द) રાજાની નજીક બેસનાર હજુરી

पीठय पु० (पीठक) કાષ્ઠમય આસન, પાટ

पीडा. स्त्री० (पीडा) દુઃખ, વ્યથા

पीढ न० (पीठ) જુઓ " પીઠ " શબ્દ

पीढग पु० (पीठक) પાટલો, બાજોઠ

पीढमद्द. पु० (पीठमर्द) જુઓ ' પીઠમદ્દ" શબ્દ

पीढय पु० (पीठक) હલેસા (૨) પાટલો (૩) પીંઠ રાખવાનું પાટીયું

पीढसप्पि त्रि० (पीठसर्पिन्) બેસી બેસી ઘસડાતા ઘસડાતા ચાલનાર.

पीठाणिय न० (पीठानीक) અશ્વ સેના
पीण. त्रि० (पीन) સ્થૂલ, પુષ્ટ
पीणणिज्ज. त्रि० (प्रीणनीय) તૃપ્ત કરે તેવુ, શરીરની વૃદ્ધિ કરે તેવુ
पीणाइय. त्रि० (पैनायिक) ગર્વથી નિવૃત્ત
पीणाया स्त्री० (पीनाया) ગર્વ, અહઙ્કાર
पीणित. त्रि० (प्रीणित) તૃપ્ત થયેલ, પ્રસન્ન થયેલ (૨) વૃદ્ધિ પામેલ (૩) પુ० સૂર્યની સાથે ગ્રહ કે નક્ષત્રનો યોગ થાય તે
पीतय. त्रि० (पीतक) પીળુ, પીળા રંગનુ (૨) પુ० પીળો રંગ
पीति स्त्री० (प्रीति) પ્રીતિ, સ્નેહ.
पीतिगम पु० (प्रीतिगम) સાતમા દેવલોકના ઇન્દ્રના યાન વિમાનનો વ્યવસ્થાપક દેવતા
पीतिदाण. न० (प्रीतिदान) ખુશાલીની બક્ષીસ
पीतिवद्धण पु० (प्रीतिवर्द्धन) કાર્તિક માસનુ લોકોત્તર નામ
पीतिय. त्रि० (पीतक) પીળુ, પીળા રંગનુ (૨) પુ० પીળો રંગ
पीय त्रि० (पीत) પીળાવર્ણનુ પીળુ (૨) પુ० પીળો રંગ
पीयवत्थ न० (पीतवस्त्र) પીતાંબર, પીળુવસ્ત્ર
पीलण न० (पीडन) પીડવુ, મર્દન કરવુ, શેરડીની પેઠે પીલવુ
पीला स्त्री० (पीडा) પીડા દુઃખ
पीलिय त्रि० (पीडित) શેરડીની પેઠે યન્ત્રમા પીલેલુ, નીચોવેલુ (૨) પુ० ભીનુ વસ્ત્ર નીચોવતા જે પવન નીકળે તે, અચિત્તવાયુ
पीलु पु० (पीलु) પીલુનુ ઝાડ (૨) ન० તેનુ ફળ (૩) દુધ.
पीलुअ पु० (पीलुक) પીલુના ઝાડ ઉપરથી પાડેલુ કોઇ પુરૂષનુ નામ
पीलुक पु० (पीलुक) વૃક્ષ વિશેષ કે જેની નીચે ૧૦ મા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન ઉપજ્યુ
पीवर त्रि० (पीवर) જાડુ પુષ્ટ

पीवरगब्भा स्त्री० (पीवरगर्भा) તુરતમા જ જન્મ આપે તેવી ગર્ભવતી સ્ત્રી.
पीसण. न० (पेषण) વાટવુ, પીસવુ (૨) ત્રિ० દળનાર, પીસનાર.
पीसणिया. स्त्री० (पेषणिका) દળણુ દળનારી સ્ત્રી
पु. स्त्री० (पुर्) શરીર.
पुअ. न० (प्लुत) વાંકી ગતિ
पुअजुद्ध. न० (प्लुतयुद्ध) અધમ યુદ્ધનો એક પ્રકાર.
पुंख. पु० (पुङ्ख) એ નામનુ પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) બાણનુ પુંખડુ
पुंछण न० (प्रोञ्छन) લુછવુ તે (૨) રજોહરણ
पुंछणी. स्त्री० (प्रोञ्छनी) સાવરણી, પૂંજણી
पुंज पु० (पुञ्ज) જથ્થો, ઢગલો
पुंजिय त्रि० (पुञ्जित) ઢગલો કરેલ
पुंजीकड. त्रि० (पुञ्जीकृत) ઉંચો ઢગલો કરેલ
पुंड. पु० (पुण्ड्र) એ નામનુ પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) પુણ્ડક નામનો દેવ (૩) એ નામનો એક દેશ (૪) ચિહ્ન, ડાઘો (૫) ત્રિ० સફેદ
पुंडरीगा स्त्री० (पुण्डरीका) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશાકુમારિકામાની ત્રીજી
पुंडरीगिणी. स्त्री० (पुण्डरीकिणी) પુષ્કલાવતી વિજયની મુખ્ય નગરી (૨) દક્ષિણ દિશાના અંજનગિરિની ઉત્તર તરફની વાવડીનુ નામ.
पुंडरीय न० (पुण्डरीक) શ્વેત કમળ (૨) એ નામે આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૩) સૂયગડાંગ સૂત્રનુ ૧૭ મુ અધ્યયન (૪) પુંડરીક નામે કુંડરિકનો ભાઇ (૫) પુંડરીક નામનો ચુલ્લહિમવંત પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ

पुंडरीयगुम्म. पु० (पुण्डरीकगुल्म) આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન

पुंडरीयजुवराय पु (पुण्डरीकयुवराज) પુંડરીક નામનો યુવરાજ.

पुंडरीयद्दह. पु० (पुण्डरीकह्रद) જેમાથી સુવર્ણકૂલા નદી નીકળી તે શીખરી પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ.

पुंडरीयपव्वय. पु० (पुण्डरीकपर्वत) એ નામનો પર્વત, શેત્રુંજો

पुंडरीयमहारिसि पु० (पुण्डरीकमहर्षि) પુંડરીક નામના મુનિ

पुंवउ पु० न० (पुंवचस्) પુંલિગ શબ્દ

पुंवेअ } पु० (पुंवेद) પુરૂષવેદ
पुंवेद }

पुंस. पु० (पुंस्) પુરૂપવેદ, જેના ઉદયથી સ્ત્રીની અભિલાષા થાય તે

पुंसकोइलग पु० (पुंस्कोकिल) નર કોયલ

पुक्कली. स्त्री० (पौष्कली) પુષ્કળ દેશમા જન્મેલી સ્ત્રી

पुक्खर न० (पुष्कर) કમળ (૨) માદળ વગેરે વાજીંત્ર ઉપર મઢેલુ ચામડુ (૩) કમળવાળુ તળાવ (૪) કાળોદધિને ફરતો ત્રીજા નગરનો પુષ્કર દ્વીપ અને તેને ફરતો ત્રીજો પુષ્કર સમુદ્ર

पुक्खरकण्णिया स्त्री० (पुष्करकर्णिका) કમળનો મધ્ય ભાગ

पुक्खरगय न० (पुष्करगत) વાજીંત્ર વગાડવાની કળા.

पुक्खरद्ध न० (पुष्करार्द्ध) ત્રીજા પુષ્કર દ્વીપનો અર્દ્ધ ભાગ, અર્દ્ધ પુષ્કર દ્વીપ

पुक्खरवर पु० (पुष्करवर) એ નામનો ત્રીજો દ્વીપ (૨) પુષ્કરવર સમુદ્ર

पुक्खरसारिया स्त्री० (पुष्करसारिका) એક જાતની લિપિ, અઢાર લિપિમાની એક

पुक्खरिणी स्त्री० (पुष्करिणी) વર્તુલ-ગોળ આકારે તથા જેમા કમળ થતા હોય એવુ જળાશય, કમળવાળી વાવ.

पुक्खरोद } पु० (पुष्करोद) સમુદ્ર વિશેષ
पुक्खरोय }

पुक्खल पु० (पुष्कर) કમળ, પદ્મ (૨) પદ્મકેસર.

पुक्खल. पु० (पुष्कल) પ્રદેશ વિશેષ, એક વિજય (૨) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ. (૩) પુ० સ્ત્રી० તે દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ (૪) સપૂર્ણ, પરિપૂર્ણ

पुक्खलच्छिभग. } पु० न० ( ) પાણીમા થતી એક જાતની વનસ્પતિ
पुक्खलच्छिभय. }

पुक्खलविभङ्ग न० (पुष्करविभङ्ग) પદ્મ કન્દ

पुक्खलसंवट्टग. पु० (पुष्करसंवर्तक) એ નામનો મહામેઘ, ઉત્સર્પિણી કાળમા બીજો આરો બેસતા જે વરસાદ વરસે છે તે

पुक्खला स्त्री० (पुष्कला) પુષ્કલાવતી નામની મહાવિદેહની એક વિજય

पुक्खलावई } स्त्री० (पुष्कलावती) એ નામની મહાવિદેહની એક વિજય
पुक्खलावती }

पुक्खलावट्टय. पु० (पुष्करावर्तक) એક પ્રકારનો મેઘ

पुक्खलावत्त पु० (पुष्कलावर्त) પમાવતી નદીની પૂર્વે અને એકશૈન વખારા પર્વતની પશ્ચિમે બન્નેની વચ્ચેનો ક્ષેત્રવિભાગ, મહાવિદેહાન્તર્ગત એક વિજય

पुक्खलावत्तकूड पु० (पुष्कलावर्तकूट) એકશૈલ વખારા પર્વતના ચાર કૂટમાનું ત્રીજુ કૂટ-શિખર

पुक्खाप्फोडिय न० ( ) શરીરની ચામડી ઉતારવી તે

पुग्गल पु० (पुद्गल) વર્ણ, ગધ, રસ અને સ્પર્શવાળુ પુદ્ગળ નામનું એક મૂર્ત દ્રવ્ય, છ દ્રવ્યમાનું એક (૨) ગર્ભ, ફળનો સુવાળો મધ્યભાગ (૩) લોકના સર્વ પુદ્ગળો એક જીવ જેટલા વખતમા

ભોગવી લ્યે તેટલો કાળ, પુદ્ગળ પરાવર્ત નામે કાળ વિભાગ

पुग्गलद्ध. न० (पुद्गलार्द्ध) અર્દ્ધ પુદ્ગળ પરાવર્તન

पुग्गलपरियट्ट न० (पुद्गलपरिवर्त) સર્વ પુદ્ગળોનુ પરિવર્તન જેટલા કાળમા એક જીવ કરીતરે તેટલો કાળ, અનતકાળ ચક્રપરિમિત એક કાળ વિભાગ

पुग्गलविवागी स्त्री० (पुद्गलविपाकी) પુદ્ગળના યોગથી વિપાક પામનારી કર્મની છત્રીશ પ્રકૃતિઓ

पुचड त्रि० ( ) પોચુ, ઢીલુ

पुच्छ न० (पुंच्छ) પુચ્છ, પુછડી.

पुच्छ त्रि० (पृच्छक) પૂછનાર

पुच्छणा स्त्री० (पृच्छना) પ્રશ્નાદિ પૂછવા તે

पुच्छणी. स्त्री० (पृच्छनी) પ્રશ્નાદિ પૂછવાની ભાષા (૨) છત, છાજુ

पुच्छा स्त्री० (पृच्छा) પુચ્છા કરવી, પૂછવુ

पुच्छिय त्रि० (पृष्ट) પૂછેલુ, પ્રશ્ન કરેલુ

पुज्ज. त्रि० (पूज्य) પૂજવા યોગ્ય, પૂજનીય

पुट्ठ. त्रि० (पुष्ट) માતો, શરીરે ભરેલો, પુષ્ટ

पुट्ठ त्रि० (स्पृष्ट) સ્પર્શ કરેલ, ફરસેલ (૨) न० સ્પર્શ

पुट्ठ. त्रि० (पृष्ट) પૂછેલ

पुट्ठलाभिय. पु० (पृष्टलाभिक) હે સાધો ! "આપને શુ આપુ" એમ પૂછનાર દાતાર આપે તોજ લેવુ એવા અભિગ્રહથી ગવેષણા કરનાર (૨) "નિર્દોષ છે કે સદોષ છે," એમ પૂછી પૂછીને આહાર લેનાર (સાધુ)

पुट्ठवया स्त्री० (प्रोष्ठपदा) પૂર્વાભાદ્રપદ તથા ઉત્તરાભાદ્રપદા નક્ષત્રનુ નામ

पुट्ठवागरणि पु० (पृष्टव्याकरणिन्) પ્રશ્નોનો ઉત્તર દેનાર

पुट्ठसेणिआ. स्त्री० (पृष्टश्रेणिका) પૃષ્ટ શ્રેણીની ગણના, દષ્ટિવાદાન્તર્ગત પરિકર્મનો એક ભાગ.

पुट्ठसेणिआपरिकम्म न० (पृष्टश्रेणिकापरिकर्मन्) દષ્ટિવાદના પરિકર્મનો ત્રીજો ભેદ.

पुट्ठापुट्ठ. न० (पृष्ठापृष्ठ) વિચ્છેદ ગયેલા બા રમા દષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ૧૪ મો ભેદ

पुट्ठावत्त न० (पृष्टावर्त्त) પુટ્ઠસેણિઆ પરિકર્મનો ૧૪ મો ભેદ

पुट्ठि. स्त्री० (पुष्टि) પુષ્ટિ, મજબુતાઈ

पुट्ठि. स्त्री० (पृष्टि) પૃચ્છા, પ્રશ્ન.

पुट्ठि स्त्री० (स्पृष्टि) સ્પર્શ

पुट्ठिआ स्त्री० (स्पृष्टिका) સ્પર્શ કરવાથી લાગતો કર્મબધ

पुट्ठिआ. स्त्री० (पृष्टिका) કુયુક્તિથી પ્રશ્ન કરતા લાગતી પાપ ક્રિયા

पुट्ठिमाइ पु० (पुष्टिमायिन्) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ (૨) કાકદી નગરી નિવાસી ભદ્રાસાર્થવાહીના પુત્ર

पुड पु० न० (पुट) છીપનુ સપુટ (૨) પડો (૩) એક જાતનુ ઔષધિ પકાવવાનુ પાત્ર

पुडइ स्त्री० (पुटिका) એ નામનો ગુચ્છો, એલચી

पुडग. पु० न० (पुटक) નાકના નસકોરા.

पुडपाग ⎫ पु० (पुटपाक) અમુક રસનો
पुडपाय. ⎭ પુટ આપી અગ્નિમા પકવેલ ઔષધ

पुडपुडी स्त्री० (पुटपुटी) અગુઠો તથા આગળીથી ચપટી વગાડવી તે

पुडभेयण न० (पुटभेदन) નાના દેશોમાથી આવેલ (કરીયાણુ) જ્યા વેચાય તે, નગર

पुडय न० (पुटक) એક પાત્રમા પાડેલ જુદા જુદા ખાના—ખડ (૨) નાકના નસકોરા

पुढवी. स्त्री० (पृथिवी) પૃથ્વી, ભૂમિ, જમીન, રત્નપ્રભા વગેરે આઠ પૃથ્વી (૨) ઇશાનેંદ્રના લોકપાળ સોમની પહેલી અગ્ર મહિષી (૩) ભગવતીસૂત્રના પહેલા શતકના પાચમા ઉદ્દેશાનુ નામ (૪) ભગવતીના બીજા શતકના બીજા ઉદ્દેશાનુ નામ.

पुढवीकाइय. पु० (पृथ्वीकायिक) પૃથ્વીમા ઉત્પન્ન થયેલ જીવ

पुढवीकाय त्रि० (पृथ्वीकाय) પૃથ્વીના જીવોનુ શરીર, સચિત્ત પૃથ્વી

पुढवीकाल. पु० (पृथ्वीकाल) એક જીવ પૃથ્વીમા નિરતરપણે જેટલો વખત રહે તેટલો કાળ, અસખ્યાત ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીપરિમિત કાળ

पुढवीवडंसञ. न० (पृथ्व्यवतंसक) એ નામનો એક બગીચો

पुढवीसत्थ. न० (पृथिवीशस्त्र) પૃથ્વી રૂપ શસ્ત્ર (૨) પૃથ્વીનુ શસ્ત્ર, હળ કોદાળી વગેરે

पुढवीसिरी. स्त्री० (पृथ्वीश्री) એક સ્ત્રીનુ નામ

पुढवीसिला स्त्री० (पृथ्वीशिला) શિલા રૂપે લાબો પહોળો પૃથ્વીનો પ્રદેશ

पुढवीसिलापट्टय पु० (पृथ्वीशिलापट्टक) પૃથ્વીની શિલારૂપ પાટ

पुढीभूय त्रि० (पृथग्भूत) જુદુ થયેલુ

पुढो अ० (पृथक्) અનેક (૨) મ્હોટુ, વિસ્તારવાળુ (૩) અલગ ભિન્ન

पुढोछंद त्रि० (पृथगछन्द) ઉલટા અભિપ્રાય વાળુ

पुढोजण पु० (पृथग्जन) સાધારણ લોક

पुढोजिय पु० (पृथग्जीव) વિભિન્ન પ્રાણી

पुढोवम त्रि० (पृथिव्युपम) પૃથ્વીની પેઠે બધુ સહન કરનાર

पुढोवेमाय त्रि० (पृथग्वैमात्र) અનેક પ્રકારનુ, બહુ વિધ.

पुण अ० (पुनर्) વારવાર, ફરી, વળી. (૨) ભેદ વિશેષ (૩) અવધારણ, નિશ્ચય (૪) અધિકાર, પ્રસ્તાવ (૫) સમુચ્ચય

पुणब्भव पु० (पुनर्भव) ફરી જન્મ લેવો તે, પુનર્જન્મ

पुणरवि अ० (पुनरपि) વળીપણ, ફરીનેપણ.

पुणरुत्त. न० (पुनरुक्त) પુનરૂક્તિ દોષ, ફરીથી કહેવુ તે

पुणव्वसु पु० (पुनर्वसु) પુનર્વસુનામનુ નક્ષત્ર (૨) દશમા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ (૩) આઠમા વાસુદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ

पुणाइं अ० (पुनर्) વળી, ફરી

पुणो. अ० (पुनर्) ફરીથી, બીજીવાર

पुण्ण. पु० न० (पुण्य) શુભકરણીથી સચિત થતુ શુભ કર્મ કે જેનુ પરિણામ જીવને સુખરૂપ આવે છે, નવતત્ત્વમાનુ ત્રીજુ તત્ત્વ (૨) त्रि० પુણ્યથી પામવા યોગ્ય (૩) न० પવિત્ર, ઉત્તમ, પુણ્યશાળી

पुण्ण. त्रि० (पूर्ण) સમ્પૂર્ણ, સમસ્ત (૨) દક્ષિણ તરફના દ્વીપ કુમારોનો ઇન્દ્ર (૩) न० સ્વરની સઘળી કળાયુક્ત ગાવુ તે ગાયનનો એક ગુણ

पुण्णउच्छंग त्रि० (पूर्णोत्सग) નાના પ્રકારના માલથી ભરેલ.

पुण्णओभासि त्रि० (पूर्णावभासिन्) પૂર્ણ નહી છતા પૂર્ણ ભરેલો છે એમ દેખાય તે

पुण्णघोस पु० (पूर्णघोष) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૧૧ મા તીર્થંકર

पुण्णभद्द पु० (पूर्णभद्र) એક યક્ષદેવતાનુ નામ (૨) વાણવ્યતર જાતિના યક્ષદેવતાનો ઇન્દ્ર (૩) ઇક્ષુ સમુદ્રના અધિપતિ દેવતાનુ નામ (૪) અતગડસૂત્રના છઠા વર્ગના ૧૧ મા અધ્યયનનુ નામ (૫)

वाणिज्यग्रामनिवासी એક ગૃહસ્થ. (૬) ચંપાનગરીની બહારનું એક ઉદ્યાન. (૭) સંભૂતિવિજયના શિષ્યનું નામ. (૮) પુષ્ફિઆસૂત્રનું પાંચમું અધ્યયન.

पुराणभद्दकूड. पुं० (पूर्णभद्रकूट) વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપરનાં નવ કૂટમાંનું છઠ્ઠું શિખર. (૨) માલવંત પર્વતનાં નવ કૂટમાંનું આઠમું કૂટ–શિખર.

पुराणभद्दचेइय. न० (पूर्णभद्रचैत्य) ચંપા નગરી બહારનું પૂર્ણભદ્ર નામે ઉદ્યાન.

पुराणमासिणी. } **पुराणमासी.** } स्त्री० (पौर्णमासी) પૂનેમ.

पुराणरक्ख. पुं० (पूर्णरक्ष) પૂર્ણરક્ષ નામે એક દેવતા.

पुराणसरूव. त्रि० (पूर्णस्वरूप) પૂર્ણસ્વરૂપ; સંપૂર્ણ.

पुराणसेण. पुं० (पूर्णसेन) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના તેરમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી દેવીનો પુત્ર.

पुराणा. स्त्री० (पूर्णा) યક્ષના ઇંદ્ર પૂર્ણભદ્રની અગ્રમહિષી. (૨) પાંચમ, દશમ અને પુનમ અથવા અમાવાસ્ય એ ત્રણ પૂર્ણ તિથિ.

पुराणाग. पुं० (पुन्नाग) એ નામનું એક વૃક્ષ.

पुरिणिमा. स्त्री० (पूर्णिमा) પૂનેમ.

पुत्त. पु० (पुत्र) પુત્ર, દીકરો.

पुत्तंजीवग. } **पुत्तजीवय.** } पुं० (पुत्रंजीवक) છયાપોત્તા નામનું એક વૃક્ષ કે જેનો ઉપભોગ સંતાનની ઉત્પત્તિ માટે કરવામાં આવે છે. (૨) न० તેનું બીજ.

पुत्तलिया. स्त्री० (पुत्तलिका) પુતળી.

पुत्ता. स्त्री० (पुत्री) દીકરી; પુત્રી.

पुत्ताणुपुत्तिय. त्रि० (पौत्रानुपुत्रिक) પુત્ર પોત્રાદિને યોગ્ય.

पुत्तिश्रा. स्त्री० (पुत्रिका) દીકરી.

पुत्तिया. स्त्री० (पौत्तिका) ચોઇંદ્રિય જીવ વિશેષ. (૨) મુહપત્તિ; મુખવસ્ત્રિકા.

पुत्ती. स्त्री० (पोत्तिका) મુહપત્તિ; મોપતી.

पुत्ती. स्त्री० (पुत्री) પુત્રી; કન્યા.

पुत्थ. पुं० (पुस्त) પુતળી; ઢીંગલી.

पुत्थकम्म. न० (पुस्तकर्मन्) ઢીંગલી બનાવવાનું કર્મ.

पुत्थय. } **पुत्थिय.** } न० (पुस्तक) પુસ્તક; ગ્રંથ.

पुत्थियग्गह. त्रि० (पुस्तकग्रह) પુસ્તકને ગ્રહણ કરનાર; પુસ્તક હાથમાં લઇ ચાલનાર.

पुन्न. पु० (पूर्ण) દ્વીપકુમાર દેવતાનો ઇન્દ્ર. (૨) त्रि० પરિપૂર્ણ.

पुन्न. न० (पुण्य) સુકૃત; શુભ કર્મ.

पुन्नघोस. पुं० (पुण्यघोष) ઐરવત ક્ષેત્રમાં ભાવિ બીજા તીર્થંકર

पुन्नपत्तिया. स्त्री० (पुण्यप्रत्यया) જૈન મુનિઓની એક શાખા.

पुन्नप्पयडि. स्त्री० (पुण्यप्रकृति) પુણ્ય–શુભકર્મની ૪૨ પ્રકૃતિ.

पुन्नभद्द पु० (पूर्णभद्र) જુઓ "પુણ્ણભદ્દ" શબ્દ.

पुन्नमासी. स्त्री० (पौर्णमासी) પૂર્ણિમા.

पुन्नाग. पु० (पुन्नाग) વૃક્ષની એક જાત.

पुन्निमा स्त्री० (पूर्णिमा) પૂર્ણિમા.

पुप्फ न० (पुष्प) ફુલ. (૨) ઈશાનેન્દ્રના મુસાફરી વિમાનનો વ્યવસ્થાપક દેવતા. (૩) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૪) શુભ વર્ણ અને શુભ ગંધથી યુક્ત. (૫) ૮૮ મો ગ્રહ.

पुप्फश्र. } **पुप्फक.** } पु० (पुष्पक) ઈશાનેન્દ્રનું મુસાફરીવિમાન.

पुप्फकंत. न० (पुष्पकान्त) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फकरंडय. पुं० (पुष्पकरंडक) હસ્તિશીર્ષ નગરનું એક ઉદ્યાન.

पुप्फकेउ. पुं० (पुष्पकेतु) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર સાતમા તીર્થંકર. (૨) પુષ્પકેતુ નામનો એક ગ્રહ.

पुप्फग. न० (पुष्पक) વાસણનું તળીયું. (૨) પુષ્પ; ફૂલ.

पुप्फचूला स्त्री० (पुष्पचूला) ૨૩ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી. (૨) સુબાહુકુમારની મુખ્ય સ્ત્રીનુ નામ. (૩) એ નામની એક સ્ત્રી.

पुप्फचूलिया. स्त्री० (पुष्पचूलिका) એ નામનુ એક કાલિકસૂત્ર; અગીયારમુ ઉપાંગસૂત્ર.

पुप्फजंभग. पु० (पुष्पजृम्भक) જભકા દેવતાની એક જાત.

पुप्फज्भय. पुं० (पुष्पध्वज) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फणंदि. पु० (पुष्पनन्दिन्) એક રાજાનું નામ.

पुप्फदंत. पु० (पुष्पदन्त) પુષ્પદન્ત નામે વર્તમાન ચોવીસીના નવમા તીર્થંકર. (૨) ઇશાનેન્દ્રના હાથીના સૈન્યનો આધપતિ. (૩) ક્ષીરવરદ્વીપના અધિપતિ દેવતાનું નામ.

पुप्फधारिणी. स्त्री० (पुष्पधारिणी) પુષ્પોને ધારણ કરનારી દાસી

पुप्फपूरय. न० (पुष्पपूरक) ફૂલનો બનાવેલ શિખર.

पुप्फप्पभ. पुं० (पुष्पप्रभ) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फमाला. स्त्री० (पुष्पमाला) ઉર્ધ્વલોકમાં રહેનારી એક દિશાકુમારી દેવી.

पुप्फय. न० (पुष्पक) દેવવિમાનવિશેષ; ઇશાનેન્દ્રનું એક પારિયાનિક વિમાન. (૨) પુષ્પ; ફૂલ. (૩) કપાળનું એક જાતનું પુષ્પાકાર આભૂષણ.

पुप्फलेस. पुं० (पुष्पलेश्य) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फवई. स्त्री० (पुष्पवती) કિંપુરૂષના ઇન્દ્ર સુપુરૂષની અગ્રમહિષી. (૨) એ નામનો તુગીયા નગરીનો બગીચો.

पुप्फवएण. पु० (पुष्पवर्ण) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फवती. स्त्री० (पुष्पवती) વીશમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી.

पुप्फविंटिय. पु० (पुष्पवृन्तक) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

पुप्फसिंग. पु० (पुष्पशृङ्ग) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फसिद्ध. पु० (पुष्पसिद्ध) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન,

पुप्फसुहुम. न० (पुष्पसूक्ष्म) પુષ્પસૂક્ષ્મ; વડ, ઉંબરો વગેરેનાં ફૂલ.

पुप्फा. स्त्री० (पुष्पा) શિખાસુધી ભરેલ પુષ્પની ચંગેરી કે જેને આકારે નવગ્રૈવેયકવાસી દેવોનું અવધિજ્ઞાન છે.

पुप्फावत्त. पु० (पुष्पावर्त) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फिश्रा. स्त्री० (पुष्पिका) એ નામનું એક કાલિકસૂત્ર; દશમુ ઉપાંગ સૂત્ર.

पुप्फिय. त्रि० (पुष्पित) ફુલવાળું; ફુલેલું.

पुप्फुत्तर. न० (पुष्पोत्तर) દ્રવ્ય વિશેષ; એક જાતની સાકર. (૨) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फुत्तरा. स्त्री० (पुष्पोत्तरा) એક જાતની મીઠાઇ.

पुप्फुत्तरावडिंसग. पुं० न० (पुष्पोत्तरावतंसक) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुप्फोत्तरा. स्त्री० (पुष्पोत्तरा) જુઓ "पुप्फुत्तरा" શબ્દ.

पुप्फोदय. न० (पुष्पोदक) પુષ્પરસથી મિશ્રિત જળ.

पुप्फोवय. त्रि० (पुष्पोपग) ફળનાર; પુષ્પ આવે તેવું.

पुम. पु० (पुम्) પુરૂષ, માણસ (૨) પુરૂષ વેદ, પુરૂષનો વિષયવિકાર

पुमआणमणी. स्त्री० (पुमाज्ञापनी) ભાષા વિશેષ, પુરૂષને આજ્ઞા કરનારી ભાષા

पुमपन्नवणी. स्त्री० (पुम्प्रज्ञापनी) પુરૂષના લક્ષણનુ પ્રતિપાદન કરનારી ભાષા

पुमवयण न० (पुंवचन) પુલિંગ શબ્દનુ ઉચ્ચારણ

पुयण पु० ( ) હાથીના જેવુ ગોળ પગવાળુ એક પશુ

पुयली. स्त्री० ( ) પુરૂષ ચિહ્ન

पुयावइत्ता. अ० (प्लावयित्वा) બીજી જગ્યાએ નસાડીને પૂજા મહત્ત્વ દેખાડીને દીક્ષા આપવી તે, દીક્ષાનો એક પ્રકાર

पुर न० (पुर) નગર, શહેર

पुरओ अ० (पुरतम्) આગળ, સમક્ષ (૨) પ્રથમ પહેલા

पुरं. अ० (पुरस्) સમક્ષ આગળ

पुरंगम. त्रि० (पुरोगम) આગળ ચાલનાર, અગ્રેસર

पुरंदर पु० (पुरन्दर) પહેલા દેવલોકનો ઇન્દ્ર

पुरक्कार पु० (पुरस्कार) આગળ કરવુ, મુખ્યતા આપવી (૨) આદર, સન્માન.

पुरक्खड. त्रि० (पुरस्कृत) આગળ કરેલુ

पुरक्खाय त्रि० (पुराख्यात) પૂર્વે કહેલુ

पुरच्छिम. न० (पौरस्त्य) પૂર્વ, પૂર્વપ્રદેશ

पुरच्छिमा त्रि० (पूर्वा) પૂર્વ દિશા

पुरच्छिमिल्ल स्त्री० (पौरस्त्य) પૂર્વ સમ્બન્ધી

पुरत्था. अ० (पुरस्तात्) આગળ, પાસે (૨) પૂર્વ દિશાએ

पुरत्थाभिमुह त्रि० (पुरस्तादभिमुख) પૂર્વ દિશાની સન્મુખ બેસનાર.

पुरत्थिम त्रि० (पौरस्त्य) પૂર્વ દિશા સમ્બન્ધી (૨) न० પૂર્વ દિશા

पुरत्थिमदाहिणा स्त्री० (पौरस्त्यदक्षिणा) પૂર્વ અને દક્ષિણ દિશા, અગ્નિખુણો.

पुरत्थिमा स्त्री० (पौरस्त्या) પૂર્વદિશા

पुरत्थिमिल्ल त्रि० (पौरस्त्य) પૂર્વદિશાસબધી, પૂર્વ દિશામા રહેલ

पुरवर पु० (पुरवर) શ્રેષ્ઠ નગર

पुरवरी. स्त्री० (पुरवरी) નગરી

पुरा अ० (पुरा) પૂર્વકાળે, આગળ, પહેલા

पुराकड त्रि० (पुराकृत) પૂર્વ ભવમા કરેલ, બાંધેલ, આગળ સચય કરેલ

पुराकम्म. न० (पुराकर्मन्) સાધુ સાધ્વી આવ્યા પહેલા સાધુનિમિત્તે હાથ, વાસણ સચિત્ત પાણીથી ધોવા વગેરે આરભ કરવો તે.

पुराण त्रि० (पुराण) જુનુ, પ્રાચીન, પુરાતન. (૨) न० ભાગવત વગેરે પુરાણ શાસ્ત્ર

पुरिम त्रि० (पूर्व) આગળનુ પહેલાનુ, પૂર્વકાળનુ

पुरिमड्ढ न० (पूर्वार्द्ध) દિવસના પહેલા બે પહોર (૨) દિવસના પ્રથમ બેપહોર સુધી આહારના પચ્ચખાણ કરવા તે

पुरिमड्ढिअ. पु० (पूर्वार्धिक) પુરિમડ્ઢ તપ કરનાર, પહેલા બે પહોર સુધીના પચ્ચખાણ કરનાર

पुरिमताल. न० (पुरिमताल) એક શહેરનુ નામ કે જેની બહાર ઋષભદેવ પ્રભુને કેવળજ્ઞાન થયુ

पुरिमा स्त्री० (पुरिमा) પ્રસ્ફોટક, પડિલેહણમા વસ્ત્રને જરીક ઝાટકવુ તે

पुरिल्ल त्रि० (पुरातन) આગળ થયેલા, પુરાતની

पुरिस पु० न० (पुरुष) પુરૂષ, માણસ (૨) સર્વ ઉપાધ રહિત શુદ્ધ આત્મા, ઇશ્વર. (૩) પુરૂષવેદ, મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી પુરૂષને સ્ત્રી સાથેના ભોગની ઇચ્છા થાય છે

पुरिसइज्ज. न० (पुरुषीय) ઉત્તરાધ્યયનના છઠ્ઠા અધ્યયનનું અપર નામ.

पुरिसकारिय. न० (पुरुषकार्य) પુરૂષકાર; પરાક્રમ.

पुरिसक्कार. पुं० (पुरुषकार) પુરૂષાભિમાન; મરદાઇ. (૨) પુરૂષત્વનું અભિમાન.

पुरिसक्कारपरक्कम. पुं० (पुरुषकारपराक्रम) મર્દાનગી ભરેલ પરાક્રમ-બહાદુરી.

पुरिसत्थ. पुं० (पुरुषार्थ) પુરૂષાર્થ; મનુષ્યપણાનું પ્રયોજન.

पुरिसपुंडरीअ. पुं० (पुरुषपुण्डरीक) છઠ્ઠા વાસુદેવનું નામ.

पुरिसयार. पुं० (पुरुषकार) જુઓ "પુરિસક્કાર" શબ્દ.

पुरिसलक्खण. न० (पुरुषलक्षण) પુરૂષનું લક્ષણ જાણવાની કળા.

पुरिसलिंग. न० (पुरुषलिङ्ग) પુરૂષનું ચિહ્ન.

पुरिसलिंगसिद्ध. पुं० (पुरुषलिङ्गसिद्ध) પુરૂષલિંગે સિદ્ધ થયેલ.

पुरिसवयण. न० (पुरुषवचन) પુંલ્લિંગ; નરજાતિ.

पुरिसवरगंधहत्थि. पुं० (पुरुषवरगन्धहस्तिन्) પુરૂષોમાં શ્રેષ્ઠ ગંધહસ્તી તુલ્ય. (૨) તીર્થંકર મહારાજ.

पुरिसवरपुंडरीय. पुं० (पुरुषवरपुण्डरीक) પુરૂષોમાં શ્રેષ્ઠ પદ્મ સમાન. (૨) જિનદેવ.

पुरिसविजय. पुं० (पुरुषविचय) જ્ઞાન વિશેષ.

पुरिसवेद. पुं० (पुरुषवेद) પુરૂષવેદનામે મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ.

पुरिसवेदग. } **पुरिसवेदय.** } पुं० (पुरुषवेदक) પુરૂષવેદી જીવ.

पुरिसवेय. पुं० (पुरुषवेद) જુઓ "પુરિસવેદ" શબ્દ.

पुरिसवेयग. } **पुरिसवेयय.** } पुं० (पुरुषवेदक) પુરૂષવેદી જીવ.

पुरिससीह. पुं० (पुरुषसिंह) પુરૂષોમાં સિંહ સમાન. (૨) પુરૂષ સિંહ નામે પાંચમા વાસુદેવ.

पुरिससेण. पुं० (पुरुषसेन) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના ચોથા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર. (૩) અંતગડસૂત્રના ચોથા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનુ નામ. (૪) વાસુદેવ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર.

पुरिसादाणीय. त्रि० (पुरुषादानीय) જેનું વચન સર્વ પુરૂષો માન્ય કરે તે; માનનીય.

पुरिसुत्तम. पुं० (पुरुषोत्तम) પુરૂષોમાં ઉત્તમ-શ્રેષ્ઠ. (૨) પુરૂષોત્તમ નામના ચોથા વાસુદેવ.

पुरीस. पुं० न० (पुरीष) વિષ્ટા.

पुरुस. पुं० (पुरुष) પુરૂષ; નર.

पुरूसनेवत्थिया. स्त्री० (पुरुषनेपथ्या) પુરૂષનો વેષ-પોશાક ધારણ કરેલી સ્ત્રી.

पुरे. अ० (पुरस्) પ્રથમનું; પૂર્વ જન્મનું.

पुरेकड. न० (पुरस्कृत) પૂર્વજન્મમાં કરેલ કર્મ.

पुरेकम्म. न० (पुरःकर्मन्) સાધુને આહાર વહોરાવ્યા પહેલાં સચેત પાણીથી હાથ કે વાસણ ધોવે તેથી લાગતું કર્મ.

पुरेक्कार. पुं० (पुरस्कार) સન્માન; આદર.

पुरेक्खड. त्रि० (पुरस्कृत) આગળ કરેલું.

पुरेवाय. पुं० (पुरोवात) પૂર્વ દિશાનો પવન. (૨) સસ્નેહ વાયુ.

पुरेसंखडि, स्त्री० (पुरस्संस्कृति) એક પ્રકારનો જમણવાર કરવો તે.

पुरेसंथव. पुं० (पुरःसस्तव) દાન દીધાં પહેલાં દાતાર આગળ પોતાના વખાણ કરવામાં આવે તે એવા હેતુથી કે દાતાર સારી રીતે આપે.

पुरेसंथुय. त्रि० (पुर.संस्तुत) પૂર્વના પરિચિત મા, બાપ, ભાઇ, બ્હેન વગેરે. (૨) સ્વપક્ષના સગા.

पुरोअ. } **पुरोग.** } त्रि० (पुरोग) અગ્રેસર.

पुरोवग पु० (पुरोपक) वृक्ष विशेष
पुरोहड. न० (पुरोहृत) આગળનુ બારણુ (૨) દરવાજાનો અગ્ર ભાગ
पुरोहिय. पु० (पुरोहित) રાજાનો ગોર, પાઠક (૨) પુરોહિત, શાંતિકર્મકારી, ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાનો એક
पुरोहियरयण न० (पुरोहितरत्न) ચક્રવર્તીના ચાદ રત્નોમાનુ પુરોહિત નામે ચોથું પચેંદ્રિય રત્ન
पुल पु० (पुल) નાનો ફોલ્લો
पुल. त्रि० (पुल) ઉન્નત
पुलश्र पु० (पुलक) પુતકમણિ, સચિત્ત કઠિન પૃથ્વીનો એક પ્રકાર (૨) જળચર જન્તુ વિશેષ
पुलश्रकंड पु० न० (पुलककाण्ड) રત્નપ્રભા નરક પૃથ્વીનો એક કાણ્ડ
पुलइय त्रि० (पुलकित) રોમાચ થએલ
पुलंपुल न० ( ) નિરતર હમેશા (૨) ત્રિ० પ્રભૂત, ઘણુ.
पुलक पु० न० (पुलक) રત્ન વિશેષ
पुलग पु० (पुलक) રત્નપ્રભા પૃથ્વીનો સાતમો પુલકકાણ્ડ (૨) એક જાતનુ રત્ન. (૩) એક જાતનુ જળચર પ્રાણી
पुलय पु० (पुलक) રોમાચ, રોમહર્ષ. (૨) એક જાતનો મણિ
पुला स्त्री० (पुरा) પાણીમા ઉત્પન્ન થતા પોરા, બે ઇંદ્રિય જીવની એક જાત
पुलाकिमि पु० (पुराकृमि) ગુદામા ઉત્પન્ન થનાર કૃમિ, બે ઇંદ્રિય જીવની એકજાત
पुलाकिमिय. पु० (पुराकृमिक) બે ઇન્દ્રિય જીવ વિશેષ
पुलाग पु० न० (पुलाक) વાલ, ચણા વગેરે નિસાર ધાન્ય (૨) પુલાક નિયંઠો, નિયમના ૭ પ્રકારમાનો એક (૩) લસણ આદિ દુર્ગંધી પદાર્થો (૪) દુષ્ટ રસવાળા દ્રવ્ય
पुलाय पु० (पुलाक) ભુસ્સો, ધાન્યના ફોતરા (૨) પુલાક લબ્ધિવાન્ સાધુ જેનુ ચારિત્ર ભુસ્સા જેવુ નિસ્સાર-દોષ સહિત હોય છે
पुलिंद. पु० (पुलिन्द) પુલિન્દ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) ત્રિ० તે દેશમા રહેનાર
पुलिंदी स्त्री० (पुलिंदी) પુલિંદ નામના અનાર્ય દેશમા જન્મેલી દાસી
पुलिण. न० (पुलिन) કાંઠો, તીર, તટ
पुलिय. न० (पुलित) ઘોડાની એક પ્રકારની ગતિ
पुलुय पु० (पुलक) જલચર પ્રાણીની એક જાત
पुव्व. त्रि० (पूर्व) દેશ અને કાળની અપેક્ષાએ પહેલાનુ અગાઉનુ (૨) પૂર્વ તરફનુ (૩) પુ० પૂર્વ દિગ્વિભાગ (૪) ચોરાશી લાખ પૂર્વાંગ અથવા સીત્તેર લાખ છપ્પન હજાર કરોડ વરસ પ્રમાણનો એક કાળ વિભાગ, ૭૦૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ વરસ પ્રમાણે એક પૂર્વ (૪) પૂર્વ શાસ્ત્ર, ચૌદ પૂર્વમાનુ ગમે તે એક (૫) કન્દ, વરનહુ આદિ જોડુ (૬) કારણ, હેતુ
पुव्वं. अ० (पूर्वम्) પ્રથમ, પહેલુ
पुव्वंग. पु० न० (पूर्वाङ्ग) ચોરાશીલાખ વર્ષનો એક પૂર્વાંગ, કાળવિભાગ વિશેષ. (૨) પખવાડીઆના પહેલા દિવસનુ નામ, પ્રતિપદા
पुव्वकम्म न० (पूर्वकर्मन्) પૂર્વજન્મમા કરેલ કર્મ
पुव्वकालिय. त्रि० (पूर्वकालिक) પૂર્વકાળનુ પૂર્વકાળ સાથે સબધ રાખનાર
पुव्वगय. त्रि० (पूर्वगत) ઉત્પાદાદિ ૧૪ પૂર્વ કે જે હાલ વિચ્છેદ થઇ ગયેલ છે, દૃષ્ટિવાદ સૂત્રનો એક વિભાગ
पुव्वराह. पु० (पूर्वाह्ण) દિવસના આગલા બે પહોર

पुव्वतव पु० (पूर्वतपस्) પૂર્વકોટિનુ-સરાગ અવસ્થાનુ તપ, વીતરાગ અવસ્થા પહેલાનુ તપ.

पुव्वदक्खिण पु० (पूर्वदक्षिण) પૂર્વ અને દક્ષિણ, અગ્નિખુણો

पुव्वदारिय त्रि० (पूर्वद्वारिक) પૂર્વ દિશામા રહી ચદ્ર સાથે જોગ જોડનાર કલ્યાણકારી નક્ષત્ર

पुव्वदिसा स्त्री० (पूर्वदिशा) પૂર્વદિશા

पुव्वद्ध. न० (पूर्वार्द्ध) પૂર્વાર્ધ, પહેલો અરધો ભાગ

पुव्वधर. पु० (पूर्वधर) ચૌદ પૂર્વને ધારણ કરનાર, પૂર્વના ભણનાર

पुव्वप्पयोग पु० (पूर्वप्रयोग) પૂર્વ કાળનો પ્રયત્ન

पुव्वभद्दवया स्त्री० (पूर्वाभाद्रपदा) પૂર્વાભાદ્રપદ નક્ષત્ર

पुव्वभव. पु० (पूर्वभव) ગત જન્મ, અતીત જન્મ

पुव्वरत्त पु० (पूर्वरात्र) રાત્રિનો પૂર્વ ભાગ.

पुव्वरत्तावरत्त. न० (पूर्वरात्रापररात्र) મધ્યરાત્રી, અરધી રાત

पुव्ववंत. न० (पूर्ववत्) પૂર્વકાલીન ચિહ્નથી-નિંગથી સાધ્યનું જ્ઞાન થાય તે, અનુમાનનો એક પ્રકાર

पुव्वविअ. पु० (पूर्वविद्) પૂર્વના જાણનાર, પૂર્વધર-ચૌદપૂર્વી

पुव्वविदेह न० (पूर्वविदेह) જમ્બુદ્વીપના મધ્યક્ષેત્ર મહાવિદેહનો પૂર્વાર્ધ, મેરૂથી પૂર્વ તરફનો વિભાગ

पुव्वविदेहग्र त्रि० (पूर्वविदेहज) પૂર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા જન્મેલ

पुव्वविदेहकूड पु० (पूर्वविदेहकूट) નિષધ પર્વતના નવ કૂટમાનુ ચોથુ કૂટ-શિખર (૨) નીલવત પર્વતના નવ કૂટમાનુ ત્રીજુ કૂટ-શિખર

पुव्वविदेहवास. पु० (पूर्वविदेहवर्ष) પૂર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર

पुव्वसंगइय } त्रि० (पूर्वसंगतिक) પહેલાનો
पुव्वसंगतिय } સગી, બાલ્યાવસ્થાનો મિત્ર

पुव्वसंजम पु० (पूर्वसंयम) સરાગસયમ, વીતરાગ સયમની પૂર્વાવસ્થા

पुव्वसमास पु० (पूर्वसमास) એકથી વધારે પૂર્વનુ જ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાનનો એક પ્રકાર

पुव्वसिज्जातरी स्त्री० (पूर्वशय्यातरा) સાધુઓને ઉપાશ્રયમા રહેવાને પહેલી આજ્ઞા આપનાર સ્ત્રી

पुव्वसूरि. पु० (पूर्वसूरि) પૂર્વાચાર્ય, પ્રાચીન આચાર્ય

पुव्वा. स्त्री० (पूर्वा) પૂર્વાષાઢા, પૂર્વાફાલ્ગુની તથા પૂર્વાભાદ્રપદ નક્ષત્ર.

पुव्वाणुपुव्विं अ० (पूर्वानुपूर्वम्) અનુક્રમે

पुव्वाणुपुव्वी. स्त्री० (पूर्वानुपूर्वी) અનુક્રમ; પરિપાટી

पुव्वाफग्गुणी स्त्री० (पूर्वाफाल्गुनी) પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્ર.

पुव्वाभद्दवया स्त्री० (पूर्वाभाद्रपदा) પૂર્વાભાદ્રપદા નક્ષત્ર.

पुव्वासाढा स्त्री० (पूर्वाषाढा) પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર.

पुव्वि. त्रि० (पूर्विन्) પૂર્વને જાણનાર

पुव्विं अ० (पूर्वम्) પ્રથમ, શરૂઆતમા

पुव्विल त्रि० (पूर्व) પહેલાનુ આગળનુ

पुव्विसथव पु० (पूर्वसंस्तव) જૈન મુનિની ભિક્ષાનો એક દોષ, ભિક્ષાપ્રાપ્તિ અર્થે પ્રથમ કાઇક વખાણ કરવા તે

पुव्वी. स्त्री० (पूर्वी) અનુપૂર્વી નામે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જે જીવને એક ગતિમાથી બીજી ગતિમા સીધી રીતે લઇ જાય છે

पुव्वोत्तरा स्त्री० (पूर्वोत्तरा) ઇશાન ખુણો

पुस्स. पु० (पुष्य) પુષ્ય નામનુ નક્ષત્ર

(૨) નવમા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર

पुस्समाणव. પુ० (पुष्यमानव) બન્દિજન, મગલ પાઠક (૨) વખાણ કરનાર, ભાટ, ચારણ આદિ

पुस्सायण પુ० (पुष्यायन) રેવતી નક્ષત્રનુ ગોત્ર

पुहई સ્ત્રી० (पृथ्वी) પૃથ્વી, ભૂમિ

पुहत्त } **पुहत्तिय** } ન० (पृथक्त्व) બેથી માડી નવ સુધીની સખ્યા (૨) ભેદ, છૂટાપણુ (૩) બહુપણુ (૪) ત્રિ० ભિન્ન, અલગ

पुहवी સ્ત્રી० (पृथ्वी) પૃથ્વી, ભુમિ (૨) પશ્ચિમ દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશા કુમારીમાની ત્રીજી (૩) સાતમા તીર્થંકરની માતા (૪) ત્રીજા વાસુદેવની માતા

पुहवीसिलापट्टय ન० (पृथ्वीशिलापट्टक) પૃથ્વીમયશિનાનુ પટ્ટક, પાટને આકારે મ્હોટી પૃથ્વીની શિના

पुहुत्त ન० (पृथक्त्व) જુઓ " પુહત્ત " શબ્દ

पुहुत्तवियक्क પુ० (पृथक्त्ववितर्क) શુક્લધ્યાનનો પહેલો ભેદ, એક દ્રવ્ય આશ્રી રહેલ પર્યાયોનો ભેદ-જુદાપણુ ચિન્તવવુ તે

पूअण ન० (पूजन) પૂજા, અર્ચન

पूअणा સ્ત્રી० (पूजना) પૂજન

पूइ. સ્ત્રી० (पूति) દુર્ગન્ધ, સડો (૨) પરૂ, રસી (૩) જેમા આધાકર્મીની સીથ ભળી હોય તેવો આહાર લેવાથી લાગતો એક દોષ

पूइअ. ત્રિ० (पूजित) પૂજાયેલુ, પૂજા પામેલ

पूइकड ત્રિ० (पूतिकृत) આધાકર્મી આહારના અશવાળુ

पूइकम्म પુ० (पूतिकर्मन्) આધાકર્મિ આહારના અશવાળુ સાધુએ આહારમા ટાળવાના દોષમાનો એક દોષ

पूइय ત્રિ० (पूतिक) સડેલુ, દુર્ગન્ધવાળુ (૨) અપવિત્ર, અશુદ્ધ

पूइय. ત્રિ० (पूजित) સત્કાર કરાએલુ, પૂજેલુ

पूइयालुग. ન० (पूत्यालुक) પાણીમા થનારી એક જાતની વનસ્પતિ

पूई સ્ત્રી० (पूति) એ નામનુ એક વૃક્ષ, એકાસ્થિક વૃક્ષની એક જાતિ

पूग પુ० (पूग) સોપારીનુ ઝાડ

पूजग ત્રિ० (पूजक) પૂજનાર, પૂજારો

पूजिय ત્રિ० (पूजित) પૂજેલુ, માનેલુ, માનનીય

पूति. સ્ત્રી० (पूति) દુર્ગંધ, બદબો

पूतिकम्म ન० (पूतिकर्मन्) જુઓ "પુઇકમ્મ" શબ્દ

पूतिय. ન० (पूतिक) ફળ વિશેષ

पूतिया સ્ત્રી० (पूतिका) રસવિકાર, રસનુ બગડવુ (૨) પરૂ, રસી

पूप પુ० (अपूप) પુડલા, માલપુવા.

पूय. ત્રિ० (पूत) પવિત્ર, શુદ્ધ થયેલ (૨) સુપડા આદિથી સાફ કરેલ.

पूय. ન० (पूय) પરૂ, રસી

पूय પુ० (अपूप) પુરી, માલપુવા વગેરે.

पूयअ ત્રિ० (पूजक) પૂજા–સેવા કરનાર

पूयण ન० (पूजन) પૂજન

पूयणा સ્ત્રી० (पूजना) કામવિભૂષા, કામોદ્દીપક શણગાર (૨) સેવા, પૂજા.

पूयणा. સ્ત્રી० (पूतना) એ નામની એક શાકિની કે જે પોતાના જુવાન પુત્ર ઉપર આસક્ત થઇ હતી. (૨) કૃષ્ણની વેરણ એક વિદ્યાધરી, માસી પૂતના (૩) ગાડરડી ઘેટી

पूयणिअ ન० (पूतनिक) વાસણ વગેરેનુ તળીયુ

पूयणिज्ज ત્રિ० (पूजनीय) પૂજવા યોગ્ય

पूयफल ન० (पूगफल) સોપારી

पूयफली સ્ત્રી० (पूगफली) સોપારીનુ ઝાડ

पूयलिया. स्त्री० (पूपिका) પુડલા.

पूया. स्त्री० (पूजा) પૂજા; પૂજન; વસ્ત્રપાત્રાદિ વગેરેથી સત્કાર કરવો તે.

पूर. पु० (पूर) નદીનો વધેલ પ્રવાહ. (૨) સમૂહ.

पूरग. त्रि० (पूरक) પૂરનાર; ભરનાર.

पूरण. पु० (पूरण) એ નામનો એક ગૃહસ્થ. (૨) યદુવંશી રાજા અન્ધકવૃષ્ણિના એક પુત્ર.

पूरण. पु० (पूरण) ચમરેંદ્રના પૂર્વભવનું નામ. (૨) સલિલાવતી વિજયની વીતશોકા નગરીના બળરાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર. (૩) અંતગડ સૂત્રના બીજા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનું નામ. (૪) અંધકવૃષ્ણિ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર. (૫) પૂર્ણ કરવું; પાર ઉતારવું.

पूरय. पुं० (पूरक) દૂધનો ઉફાળો.

पूरिअ. त्रि० (पूरित) સમ્પૂર્ણ કરેલ.

पूरिम. त्रि० (पूरिम) કંઇ વસ્તુની પૂરણી કરીને બનાવેલ-માટી, ધાતુનાં પુતળાં વગેરે. (૨) વાંસની સળીમાં ફૂલ પરોવીને બનાવેલ.

पूरिमा. स्त्री० (पूरिमा) એ નામની ગાન્ધાર ગ્રામની ત્રીજી મૂર્છના.

पूव. पु० (पूप) માલપુવા; પુડલા વગેરે.

पूवलिया. स्त्री० (पूपिका) એક પ્રકારનો ખાવાનો પદાર્થ; પૌઆ.

पूस. पुं० (पूषन्) પૂષા દેવતા; રેવતી નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવ.

पूस. पुं० (पुष्य) જુઓ " पुस्स " શબ્દ.

पूसगिरि. पुं० (पुष्यगिरि) એ નામના એક જૈન મુનિ.

पूसनंद. } पुं० (पुष्यनन्द) પુષ્યનંદ નામે
पूसनंदि. } (पुष्यनन्दि) એક યુવરાજ.

पूसफली. स्त्री० (पुष्यफली) કુષ્માંડ-કોહળાની વેલડી.

पूसमाणग. पुं० (पुष्यमानक) જ્યોતિષીદેવતા વિશેષ; એ નામના ગ્રહાધિષ્ઠાયક દેવ.

पूसमाणव. पु० (पुष्यमानव) મણિનું એક જાતનું લક્ષણ. (૨) મંગલપાઠક; ભાટ ચારણ વગેરે.

पूसमित्त. पु० (पुष्यमित्र) આર્યરક્ષિતસૂરિના પુષ્યમિત્ર નામના શિષ્ય.

पूसमित्तिय. न० (पुष्यमित्रीय) એ નામનું જૈન મુનિઓનું એક કુળ.

पूसा. स्त्री० (पुष्या) મહાવીર સ્વામીના છઠ્ઠા કુંડકોલિય શ્રાવકની સ્ત્રીનું નામ.

पूह. पु० (ऊोह) વિચાર; મીમાંસા.

पेअअ. पुं० (पेचक) હાથીની પુંછડીનો મૂળ ભાગ.

पेइय. त्रि० (पैतृक) પિતા સંબંધી.

पेक्खणय. न० (प्रेक्षणक) ખેલ; તમાશો.

पेक्खणा. स्त्री० (प्रेक्षणा) પડિલેહણનો પર્યાય શબ્દ; નિરીક્ષણ; અવલોકન.

पेच्च. अ० (प्रेत्य) મરીને જન્માંતરમાં જવું તે; પરભવ.

पेच्चभव. पुं० (प्रेत्यभव) મરીને જન્મવું; બીજો અવતાર; પુનર્જન્મ.

पेच्चभाविअ. त्रि० (प्रेत्यभाविक) જન્માન્તર સંબધી.

पेच्छणा. स्त्री० (प्रेक्षणा) જોવું તે; નિરીક્ષણ.

पेच्छणाघर. न० (प्रेक्षणागृह) જેમાં બેસી વનનાં કે નાટકનાં દૃશ્યો જોઇ શકાય તેવું ઘર; પ્રેક્ષાઘર.

पेच्छणिज्ज. त्रि० (प्रेक्षणीय) જોવા યોગ્ય.

पेच्छा. स्त्री० (प्रेक्षा) જોવું; નિરીક્ષણ કરવું.

पेच्छाघर. न० (प्रेक्षागृह) મુખમણ્ડપ આગળની પટશાળ; પ્રેક્ષાઘર; નાટક વગેરે જોવાનું સ્થાન.

पेज्ज. त्रि० (पेयस्) અતિશય પ્રિય; વહાલું.

पेज्ज. न० (पेय) પીવા લાયક-દૂધ વગેરે પદાર્થ.

पेज्ज. पु० न० (प्रेमन्) પ્રેમ; સ્નેહ; રાગ.
पेज्जदंसि. त्रि० (प्रेमदर्शिन्) અનુરાગી.
पेज्जवत्तिया. स्त्री० (प्रेमवृत्तिका) પ્રેમનિમિત્તક મૂર્ચ્છા; માયા કપટાદિ લોભથી ધનાદિકની મૂર્ચ્છા.
पेज्जा. स्त्री० (पेया) એક પ્રકારની પીવાની વસ્તુ.
पेट. न० (पेट) પેટ; ઉદર.
पेटवेयणा. स्त्री० (पेटवेदना) પેટપીડ; પેટનો દુખાવો.
पेडा. स्त्री० (पेडा) પેટી. (૨) કોઇ સાધુ ગોચરીને માટે પેટીને આકારે અભિગ્રહ ધારણ કરે એટલે કે પેટીને આકારે ચારે દિશામાં ચારે ખુણે ગોચરી કરે તે, ભિક્ષાના અભિગ્રહનો એક પ્રકાર.
पेड्डी. स्त्री० (पेडा) પેટી, મજૂસ.
पेढ. न० (पीठ) બાજોઠ. (૨) ઓટલો.
पेढाल. पु० (पेढाल) પેઢાળ નામે ભાવિ આઠમા તીર્થંકર. (૨) न० એક ઉદ્યાન.
पेढालपुत्त. पु० (पेढालपुत्र) પેઢાળ નામના વિદ્યાધરનો પુત્ર. (૨) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનુ નામ.(૩) કાકંદી નગરી નિવાસી ભદ્રાસાર્થવાહીના પુત્ર (૪) ભરતખંડના આઠમા ભાવી તીર્થંકર. (૫) ભગવાન્ પાર્શ્વનાથના સંતાનમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક જૈન મુનિ.
पेढिया. स्त्री० (पीठिका) માંચી; માંચડી (૨) પેઢલી; ચોતરો; પ્લાટફાર્મ. (૩) જ્યાં ઇન્દ્રકીલિકા-કમાડ અટકાવવાનું સાધન રહેતું હોય તે સ્થાન.
पेढी. स्त्री० (पीठिका) પીઢીયું.
पेणी. स्त्री० (प्रेणी) હરિણીનો એક પ્રકાર.
पेम पु० न० (प्रेमन्) આસક્તિ; પ્રીતિ.
पेयकाइय. पु० (प्रेतकायिक) વ્યંતર દેવતાની એક જાત.
पेयदेवयकाइय. पुं० (प्रेतदेवताकायिक) શક્રેન્દ્રના લોકપાળ જમની આજ્ઞા માનનાર દેવતાની એક જાત. (૨) પ્રેત દેવતાનું; પ્રેત સબંધી.
पेया. स्त्री० (पेया) મ્હોટી કાહલી; વાદ્ય વિશેષ.
पेयाल. न० (   ) વિચાર. (૨) પ્રમાણ; માપ. (૩) સાર; રહસ્ય. (૪) પ્રધાન; મુખ્ય.
पेयालणा. स्त्री० (   ) પ્રમાણ કરવું; માપવુ.
पेयालुय. त्रि० (   ) વિચારિત.
पेरन्त. न० (पर्यन्त) છેડો; અન્ત.
पेरण न० (प्रेरण) પ્રેરણા. (૨) ઠપકો.
पेलव. त्रि० (पेलव) મૃદુ; કોમળ. (૨) પાતળુ; કૃશ. (૩) સૂક્ષ્મ; લઘુ.
पेलु. स्त्री० (पेलु) રૂની પૂણી.
पेलुकरण. न० (पेलुकरण) પૂણી બનાવવાનું એક સાધન; સળી આદિ.
पेलुगा. स्त्री० (पीलुका) એ નામની વનસ્પતિ; પીલુ.
पेलुग्र. पु० (प्रेरक) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનુ નામ. (૨) કાકદી નગરી નિવાસી ભદ્રાસાર્થવાહીના પુત્ર.
पेल्लण. न० (प्रेरण) પ્રેરણા કરવી; કામ કરાવવુ.
पेल्लय. पु० (पेल्लक) ભગવાન્ મહાવીરની પાસે દીક્ષા લઇ અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક જૈન મુનિ.
पेल्लिय. त्रि० (प्रेरित) ધકેલાયેલુ.
पेस. न० (पेस) સિંધ દેશમાંના પેસ જાતના સૂક્ષ્મ ચામડીવાળા પશુના ચામડાની બનાવટનુ વસ્ત્ર.
पेस. पु० (पेश) સિન્ધ દેશમાં થતી એક પશુ જાતિ.

पेस पु० स्त्री० (प्रेष्य) નોકર, ચાકર
पेसण न० (प्रेषण) મોકલવુ
पेसण न० (पिषण) પીસવુ તે
पेसण न० ( ) કાર્ય, પ્રયોજન
पेसणकारिया स्त्री० (पेषणकारिका) ચન્દન વગેરે પીસનારી-ઘસનારી દાસી
पेसणकारी स्त्री० (प्रेषणकारिणी) સદેશો પહોચાડનારી દાસી
पेसपरिन्नाअ त्रि० (प्रेष्यपरिज्ञात) શ્રાવકની નવમી પડિમા આદરનાર શ્રાવક કે જે નવ માસ સુધી નોકરની પાસે પણ આરભ કે કામકાજ કરાવે નહિ
पेसल त्रि० (पेशल) મનોહર સુદર (૨) न० પેસલ નામના પશુના ઝીણા રૂવાની બનાવટનુ વસ્ત્ર
पेसवण न० (प्रेषण) મોકલવુ.
पेसारंभ. पु० (प्रेष्यारम) ચાકર પાસે આરભ કરાવવો તે
पेसिय त्रि० (प्रेषित) મોકલેલ
पेसिया स्त्री० (पेषिका) દળનારી, પીસનારી
पेसिया. स्त्री० (पेशिका) શેરડી વિગેરેની કાતળી, ચીર. (૨) ખડ, ટુકડા
पेसी स्त्री० (पेशी) માસની પેશી-કકડો (૨) ગર્ભની ત્રીજા અઠવાડીઆની સ્થિતિ, પાણીના પરપોટામાથી ગોટલાની માફક માસપિડ રૂપે ગર્ભનો આકાર બધાય તે
पेसुगण } **पेसुन्न** } न० (पैशुन्य) ચાડી ચુગલી
पेस्स पु० (प्रेष्य) નોકર ચાકર, સેવક
पेहण न० (प्रेक्षण) જોવુ, દેખવુ
पेहणाया स्त्री० (पिधान) ઢાકણુ.
पेहणिज्ज त्रि० (प्रेक्षणीय) દેખવા યોગ્ય
पेहा स्त्री० (प्रेक्षा) અનુભવથી વિચાર કરવો તે (૨) આસન શય્યાદિક જોઇ પુજીને વાપરવા તે, સયમના ૧૭ પ્રકારમાંનો એક (૩) દોષ હનાવના કાઉસગ્ગ કરવો તે, કાઉસગ્ગનો ૧૯ મો દોષ (૪) બુદ્ધિ મતિ. (૫) ચિ તન (૬) નિરીક્ષણ
पेहि त्रि० (प्रेक्षिन्) નિરીક્ષણ
पेहिय न० (प्रेक्षित) કટાક્ષભરી રીતે જોવુ તે
पेहुण न० (बर्हिण) મોરના પીછા, મોરપીછ
पोइय त्रि० (पोतित) નિમગ્ન, ડુબેલુ (૨) સ્પન્દિત
पोई पु० (पोती) પોઇ, વનસ્પતિ વિશેષ
पोंड न० (पोण्ड) વિકાસ ન પામેલુ કમળ
पोंडग पु० (पोण्डक) વનસ્પતિ વિશેષ
पोंडरी स्त्री० (पौण्ड्री) જમ્બુદ્વીપના મેરૂની ઉત્તર રૂચક પર રહેનારી એક દિશાકુમારી દેવી
पोंडरीकिणी स्त्री० (पुण्डरीकिणी) દક્ષિણ દિશાના અજનક પર્વતની પુણ્ડરીકિણી નામની વાવ (૨) એ નામની એક નગરી
पोंडरीय पु० (पुण्डरीक) સૂયગડાગસૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કન્ધના પહેલા અધ્યયનનુ નામ (૨) પીંછાની પાંખોવાળુ પક્ષી (૩) ધોળુ કમળ (૪) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૫) કુડરીક અને પુણ્ડરીકના અધિકારવાળુ જ્ઞાતાસૂત્રનુ ૧૯ મુ અધ્યયન
पोंडवद्धणिया स्त्री० (पुण्ड्रवर्धनिका) જૈન મુનિ ગણની એક શાખા
पोक्क त्रि० ( ) આગના ભાગમા ઉન્નત અને વચ્ચમા નમેલી એવી નાસિકા
पोक्कण पु० (पोक्कण) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) त्रि० તે દેશમા રહેનાર
पोक्खर न० (पुष्कर) કમળ (૨) કમળ જેવુ એક વાજીત્ર (૩) તે વાજીત્ર વગાડવાની કળા
पोक्खरिणी स्त्री० (पुष्करिणी) કમળવાળી વાવ (૨) કમળની વેલ

पोत्तिया. स्त्री० ( ) ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

पोत्तिया. स्त्री० (पोत्तिका) મોહપત્તિ; મુખ વસ્ત્રિકા.

पोत्ती. स्त्री० (पोती) ઓઢવાની સાડી; ધોતી. (૨) નાનુ વસ્ત્ર; લુગડાનો કકડો.

पोत्तुल्लय. पु० स्त्री० (पुत्तलिका) પહેરવાનુ વસ્ત્ર.

पोत्थ. पु० न० (पुस्त) વસ્ત્ર. (૨) પુસ્તક. (૩) તાડપત્ર. (૪) લેપ્યકર્મ, માટી વગેરેથી બનાવેલ પુતળા વગેરે.

पोत्थकम्म. न० (पुस्तकर्मन्) વસ્ત્ર તથા પુસ્તકની બનાવટ.

पोत्थकार. त्रि० (पुस्तकार) પુસ્તકના શિલ્પ, ઉપર જીવિકા ચલાવનાર.

पोत्थग. } **पोत्थय.** } न० (पुस्तक) પુસ્તક; પોથી; ચોપડી.

पोत्थयग्गाह. त्रि० (पुस्तकग्राह) પુસ્તક ધરનાર.

पोत्थरयण. न० (पुस्तकरत्न) સૂર્યાભદેવતાનું રત્નસમાન એક પુસ્તક કે જેમાં દેવનીતિ-દેવતાના કુળધર્મ સંબધી બયાન છે.

पोत्था. स्त्री० (प्रोत्था) મૂળોત્પત્તિ.

पोत्थार. पु० (पुस्तकार) લેખક; લહીયો.

पोम्म. न० (पद्म) કમળ.

पोय. पु० (पोत) વહાણ. (૨) મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી આદિનુ બચ્ચું. (૩) न० વસ્ત્ર.

पोयग. पु० (पोतक) બચ્ચું.

पोयणपुर. न० (पोतनपुर) એ નામનું એક પ્રાચીન શહેર.

पोयय. त्रि० (पोतज) જુઓ "પોતજ" શબ્દ.

पोयय. पु० (पोतक) જુઓ "પોય" શબ્દ.

पोया. स्त्री० (पोया) વાદ્ય વિશેષ.

पोयाई. स्त्री० (पोताकी) પક્ષિણી. (૨) પક્ષી સંબન્ધી વિદ્યા.

पोयाल पु० (पोतकक) મૃગ આદિનુ બચ્ચું.

पोर. पु० न० (पर्वन्) ગાંઠ; પેરો. (૨) શેરડી વગેરે.

पोरग. पु० न० (पर्वक) શેરડી વગેરેનો સાંઠો.

पोरपरिग्गह. त्रि० (पर्वपरिग्रह) અંગુઠાને પર્વ અને પ્રદેશિની આંગળીનું કુણ્ડાળું કરીએ તેમાં બરાબર સમાઇ જાય તેટલુ.

पोरबीय. त्रि० (पर्वबीज) ગાંઠ વાવવાથી ઉગે તે; શેરડી વગેરે.

पोराण. त्रि० (पुराण) જુનું; પુરાતન.

पोराणिय. त्रि० (पौराणिक) ઘણાકાળનું; પ્રાચીન.

पोरिसिग्र. पु० न० (पौरुषिक) પોરસી-પ્રહર સબંધી પચ્ચખાણ; પોરસી ચોવિહાર.

पोरिसी. स्त्री० (पौरुषी) પહોર; દિવસ અથવા રાત્રિનો ચોથો ભાગ. (૨) त्रि० પુરૂષ પ્રમાણે લાંબું. (૩) પુરૂષની છાયા. (૪) એક પહોરના ચોવિહારના પચ્ચખાણ કરવા તે.

पोरिसीमंडल. न० (पौरुषीमण्डल) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું ૧૭ મુ.

पोरिसीय. त्रि० (पौरुषिक) પુરૂષ પ્રમાણ; પુરૂષ પરિમિત.

पोरुस. न० (पौरुष) પદાતિ-પાળાનો સમૂહ. (૨) ચાકર. (૩) અત્યન્ત વૃદ્ધ પુરૂષ.

पोरेकच. न० (पौरकृत्य) નગર-શહેરનું રક્ષણ કરવાની કળા.

पोरेवच. न० (पौरपत्य) નગરનુ અધિપતિપણુ; અગ્રેસરપણુ.

पोलास. न० (पोलास) પોલાસપુર નગર.

पोलासपुर. न० (पोलासपुर) જ્યાં દેવકીજીનો જન્મ થયો હતો તે નગર.

पोलासाढ. न० (पोलाषाढ) શ્વેતવિકા નગરીનું એક ચૈત્ય.

पोलिंदी. स्त्री० (पुलिन्दी) એક જાતની લિપિ.

पोल. } त्रि० ( ) खाली; शून्य; पोल्लड. } पोलुं.

पोल्लवइ. पुं० ( ) એ નામનો કન્દ.

पोस. पुं० (पोस) મળદ્વાર; પુંઠનો ભાગ; અપાન પ્રદેશ. (૨) લિંગ; ઉપસ્થ.

पोस. पुं० (पौष) પોસ મહિનો. (૨) પોષક; પુષ્ટિકારક.

पोसश्र. पुं० (पोसक) જનનેન્દ્રિય; ઉપસ્થ.

पोसग. त्रि० (पोषक) પુષ્ટિકારક. (૨) પાલન કર્તા.

पोसण. न० (पोसन) અપાન; ગુદા.

पोसण. न० (पोषण) પોષણ કરવું તે. (૨) પુષ્ટિ. (૩) त्रि० પોષણકર્તા.

पोसणया. स्त्री० (पोषण) પોષણ કરવું. (૨) ભરણપોષણ.

पोसय. न० (पोसक) જુઓ " પોસ " શબ્દ.

पोसह. पुं० न० (पौषध) શ્રાવકનું અગીયારમું વ્રત-પોષો.

पोसहपडिमा. स्त्री० (पौषधप्रतिमा) શ્રાવકની ચોથી પડિમા.

पोसहसाला. स्त्री० (पौषधशाला) પોષધક્રિયા કરવાની શાળા-સ્થાન.

पोसहिय. त्रि० (पौषधिक) પૌષધ કરનાર.

पोसहोववासनिरश्र. त्रि० (पौषधोपवासनिरत) શ્રાવકની ચોથી પડિમા ધરનાર શ્રાવક કે જે પાછલી ત્રણ પડિમા સહિત આઠમ વગેરે પર્વને દિને ચાર મહિના સુધી પોષધ કરે.

पोसिय. त्रि० (पोषित) પાળીપોષી ઉછેરેલ.

पोसी. स्त्री० (पौषी) પોષમાસની પુનેમ.

पोह. पु० ( ) છાણનો પોદળો.

पोहत्त. न० (पृथुत्व) જાડાપણું; વિસ્તાર.

पोहत्तिय. न० (पृथक्त्व) અનેકપણું. (૨) પૃથકત્વ સંબંધી.

फ.

फंदन. न० (स्पन्दन) ચલન; ચાલવું.

फंदिय. त्रि० (स्पन्दित) થોડુંક ચાલેલ; ચેષ્ટા કરેલ.

फग्गु. स्त्री० (फल्गु) બીજા તીર્થંકરની પ્રથમ સાધ્વી.

फग्गुण. पुं० (फाल्गुन) ફાગણ મહિનો.

फग्गुणी. स्त्री० (फाल्गुनी) પૂર્વાફાલ્ગુની તથા ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્ર. (૨) ફાગણ મહિનાની પુનેમ. (૩) સાલિણીપિયા નામના શ્રાવકની સ્ત્રી.

फग्गुमित्त. पुं० (फल्गुमित्र) એક મુનિનું નામ.

फग्गुरक्खिय. पु० (फल्गुरक्षित) એ નામના એક જૈન મુનિ.

फडा. स्त्री० (फटा) સાપની ફેણ.

फडाडोव. पुं० (फटाटोप) ફેણ વિસ્તારવી તે; ફેણ ચડાવવી તે.

फड्ड. न० (फड्डक) આત્માની જ્ઞાન જ્યોતિને બહાર નિકળવાનું સ્થાન. (૨) કાદવનો પિંડો.

फड्डग. } पुं० (स्पर्धक) આકાશ પ્રદેશની फड्डय. } એક શ્રેણિના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલી વર્ગણાનો એક સ્પર્દ્ધક થાય છે. (૨) કટકો; કકડો.

फड्डाफड्डि. न० (फड्डफड्डि) ગચ્છનો એક ભાગ કકડ; એક ગણાવચ્છેદકની સરદારી

नीचे रहेला साधुओ भेगा थइने मंडळीमा गोठवाइ रहे ते
फण. पु० (फण) सर्पनी फेण
फणग पु० (फणक) कांसकी, फणी.
फणज्जुय पु० ( ) वनस्पति विशेष.
फणस पु० (पनस) फनसनु झाड (२) फनसनु फळ
फणा स्त्री० (फणा) सर्पनी फेण
फणि पु० (फणिन्) सर्प (२) तेवीसमा तीर्थंकरनु लांछन-चिह्न
फणिंद पु० (फणीन्द्र) फेणवाळो सर्प
फणिवइ पु० (फणिपति) शेषनाग
फणिह पु० (फणिह) माथाना वाळ ओळवानु साधन, कांगसी
फणुज्जय पु० (फणोद्यत) ए नामनी एक हरित वनस्पति
फणेज्जा स्त्री० (फणेज्जा) वनस्पति विशेष
फरय न० (फलक) ढाल
फरसु पु० (परशु) फरसी, कोदाळी
फरसुराम पु० (परशुराम) परशुराम नामना एक ऋषि
फरिस पु० (स्पर्श) स्पर्श
फरिसण न० (स्पर्शन) स्पर्शेन्द्रिय
फरिहा स्त्री० (परिखा) खाइ
फरुस त्रि० (परुष) कर्कश, कठिन (२) पु० कठिनस्पर्श (३) न० निष्ठुर भाषण, कठोर वचन
फरुस पु० (परुष) } कुंभार.
फरुसग पु० (परुषक) }
फरुसिया स्त्री० (परुषता) कर्कशता, निष्ठुरता
फल. पु० न० (फल) वृक्षादिना फळ (२) परिणाम (३) कंइपण वस्तुनी प्राप्ति (४) कार्य (५) सारांश (६) अग्रभाग.
फलग पु० (फलक) पाटीयु (२) पटो (३) अरिसानो काच (४) शस्त्र विशेष, ढाल (५) पलंग
फलजंभग पु० (फलजृम्भक) फळजंभका, जंभका देवतानी एक जात
फलविंटिय. पु० (फलवृन्तक) त्रण इन्द्रियवाळा जीवनी एक जात
फलय न० (फलक) पाटीयु (२) ढाल
फलह. न० (फलक) मोटु पाटीयुं
फलासव. पु० (फलासव) मद्य विशेष
फलिय न० (स्फटिक) स्फटिक मणि, एक जातनो पारदर्शक पत्थर
फलिय पु० (फलित) फळोथी युक्त, फळेलु
फलियरयण न० (स्फटिकरत्न) स्फटिक रत्न
फलिह न० (फलिह) पाटीयु, लाकडानी तख्ती
फलिह. पु० (परिघ) भोगळ, बारणु अटकाववानो दांडो (२) स्फटिक जेवु स्वच्छ अंत करण
फलिह न० (फलक) पाटीयु, बाकडो
फलिह. पु० (स्फटिक) स्फटिक नामनु रत्न, कठिन पृथ्वीनो एक प्रकार (२) आकाश (३) स्फटिकना जेवु निर्मळ अन्त करण (४) नारतो वगेरे (५) रत्नप्रभा पृथ्वीनो एक स्फटिकमय कांड.
फलिहकूड पु० (स्फटिककूट) गंधमादन पर्वतना सात कूटमानु पांचमु कूट-शिखर
फलिहवडंसय. पु० (स्फटिकावतंसक) ए नामनु इशान देवलोकना इन्द्रनु एक विमान
फलिहा स्त्री० (परिघा) अर्गला, आगळीओ
फलिहा स्त्री० (परिखा) खाइ.
फलोवय त्रि० (फलोपग) फळ सहित
फल्ल त्रि० (फल्य) सुतरना कपडा
फाइ स्त्री० (स्फाति) वृद्धि, वधारो. (२) कीर्ति, प्रसिद्धि
फाईकय. त्रि० (स्फीतीकृत) फेलायेल, प्रसिद्ध थयेल

फागुण. पु० (फाल्गुन) ફાલ્ગુન માસ.
फाडिअ. त्रि० (स्फाटित) (पाटित) } ફાટેલું; ચીરેલું.
फाणिय. पुं० न० (फाणित) ઢીલો ગોળ. (૨) ક્વાથ; ઉકાળેલો રસ.
फाय. त्रि० (स्फीत) વૃદ્ધ. (૨) વિસ્તીર્ણ. (૩) ખ્યાત.
फारुसिय. न० (पारुष्य) મર્મભેદક વાક્ય; કઠોર ભાષા.
फाल. पुं० न० (फाल) પાટીયું. (૨) એક જાતની લોઢાની લાંબી કોશ.
फालण. न० (स्फाटन) ફોડવું; કાપવું; ચીરવું.
फालिय. पु० (स्फाटिक) સ્ફટિક રત્ન.
फालिय. त्रि० (स्फाटित) ફાડેલું; ચીરેલું.
फालिय. न० (फालिक) વસ્ત્રનું ફાળ; પનાપને કકડો. (૨) ફલાલીન; એક પ્રકારનું વસ્ત્ર.
फालिह. पुं० (स्फाटिक) સ્ફટિક રત્ન વિશેષ.
फास. पु० न० (स्पर्श) સ્પર્શ; અડકવું તે. (૨) સ્પર્શ; ત્વગિન્દ્રિયનો વિષય; શીત, ઉષ્ણ, સ્નિગ્ધ, લુક્ખ, કર્કશ, કોમળ, લઘુ, ગુરૂ, એ આઠ સ્પર્શ. (૩) દશ મશકાદિનો પરિસહ. (૪) સ્પર્શેન્દ્રિયના વિષયનો ક્ષયોપશમ. (૫) ગુરૂ શિષ્યનો સંબંધ. (૬) સ્પર્શ નામનો ગ્રહ. (૭) શરીરની ચામડી. (૮) દુઃખનું આવવું તે; (૯) શબ્દ આદિ વિષય.
फासअ त्रि० (स्पर्शक) સ્પર્શ-અનુષ્ઠાન કરનાર; સેવના કરનાર.
फासण. न० (स्पर्शन) સ્પર્શ ઇંદ્રિય; પાચ ઇંદ્રિયમાંની એક.
फासणया. } फासणा. } स्त्री० (स्पर्शना) સ્પર્શ ક્રિયા.
फासनाम. न० (स्पर्शनामन्) સ્પર્શ નામ; નામકર્મની એક પ્રકૃતિ.
फासपरिणाम. त्रि० (स्पर्शपरिणाम) કઠિનનું કોમળ થવું અને કોમળનું કઠિન થવું તે; સ્પર્શનું પરિણમવું.
फासपरियारग. पुं० (स्पर्शपरिचारक) સ્પર્શમાત્રથી વિષય સેવન કરી વિકાર શમાવનાર.
फासपरियारणा. स्त्री० (स्पर्शपरिचारणा) સ્પર્શથી મૈથુન સેવવું તે.
फासिंदिय. न० (स्पर्शेन्द्रिय) સ્પર્શેન્દ્રિય; શીતઉષ્ણ જાણવાની શક્તિવાળી ત્વગિન્દ્રિય.
फासिय. त्रि० (स्पृष्ट) સ્પર્શ કરેલ.
फासिय. त्रि० (स्पर्शिक) સ્પર્શ કરનાર.
फासु. त्रि० (प्रासु) } फासुग. त्रि० (प्रासुक) } फासुय. त्रि० (प्रासुक) } જીવરહિત; અચેત નિર્દોષ.
फिट्टा. स्त्री० ( ) માર્ગ; રસ્તો.
फिडिअ. त्रि० ( ) છુટું પડેલ. (૨) ભૂલું પડેલ; ભ્રષ્ટ થયેલ; પતિત.
फिप्फिस. न० ( ) ફેફસાં.
फुंफुमा. स्त्री० ( ) અડાયાનો અગ્નિ.
फुक्कणास. } फुक्नास. } त्रि० (फोत्कनास) જેના નાકની ટોચ લાંબી અને ઉંચી હોય તે; લાંબા અને ઉંચા નાકવાળો.
फुक्किय. त्रि० (फूत्कृत) ફુતકારા કરેલ.
फुगफुग. त्रि० ( ) અલગ અલગ-છુટા છુટા રોમવાળો.
फुटित. } फुट्ट. } त्रि० (स्फुटित) ફાટેલું; ચીરાઇ ગયેલું. (૨) વિનષ્ટ.
फुड. त्रि० (स्फुट) સ્ફુટ; પ્રકટ. (૨) ઉઘાડેલું; વિકસેલું. (૩) સૂત્રથી સ્પષ્ટ કહેવાયેલું હોય તે. (૪) પુ० વ્યક્ત શબ્દ.
फुड. त्रि० (स्पृष्ट) સ્પર્શ કરેલ; અડેલ. (૨) સુખાદિ ભોગવેલ.
फुडण न० (स्फुटन) ફુટવું; ચીરાવું.
फुडा. स्त्री० (स्फुटा) મહોરગના ઇન્દ્ર અતિકાયની ચોથી અગ્રમહિષી.

फुडा स्त्री० (फटा) સાપની ફેણ
फुडाइया स्त्री० ((स्फुरीकृता) એક દેવીનુ નામ
फुडिय. त्रि० (स्फुटित) ફાટેલ, ફુટેલ.
फुर पु० (स्फुर) શસ્ત્ર વિશેષ
फुरण. न० (स्फुरण) ફરકવુ
फुल्ल त्रि० (फुल्ल) ઉઘડેલુ, ખીલેલુ
फुल्ग पु० (फुल्क) સીસફૂલ, ફૂલની આકૃતિવાળુ કપાળનુ ઘરેણુ
फुल्लया स्त्री० (फुल्ला) એક જાતની વેલ.
फुल्लिंग पु० (स्फुलिंग) અગ્નિના તણખા
फुल्लिय त्रि० (फुल्लित) વિકસિત.
फुस पु० (स्पर्श) સ્પર્શ, અડકવુ તે
फुसण. न० (स्पर्शन) સ્પર્શ કરવો
फुसणा स्त्री० (स्पर्शना) સ્પર્શ કરવો
फुसाविअ. त्रि० (स्पर्शित) સ્પર્શાયેલ, અડેલ
फुसिय पु० न० (पृषत्) છાટા
फुस्सिय न० (स्पृष्ट) સ્પર્શ કરેલ
फुसिया स्त्री० (पृषत्) જળ બિન્દુ (૨) એક જાતની વેલ
फेडण न० (स्फटन) પાડવુ
फेडणा. स्त्री० (स्फेटना) ફાડીતોડી નાખવુ
फेडिअ त्रि० (स्फेटित) ફાડી નાખેલ, ચીરી નાખેલ
फेण पु० (फेन) ફીણ
फेणमालिणी स्त्री० (फेनमालिनी) મહાવિદેહના વપ્રાવતી વિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરની મહાનદી
फेल्पडाजाय. पुं० ( ) ધાન્યની નીચેનો ભાગ
फोड. पु० (स्फोट) ફોલ્લા (૨) त्रि० ભક્ષક
फोडण. न०(स्फोटन) ભૂમિ આદિ ફોડવી તે (૨) દાળ શાક આદિને વઘાર આપવોતે
फोडि स्त्री० (स्फोटि) પૃથ્વી ફોડવી–ખોદવી તે
फोडीकम्म न० (स्फोटनकर्मन्) ભૂમિ આદિને ખોદવાનો વ્યાપાર કરવો તે, પદર કર્માદાનમાનો એક
फोफल. न० (पूगफल) સોપારી
फोफस न० (फोफस) શરીરનો એક અવયવ, ફેફસુ
फोउई स्त्री० (फोग्की) એ નામની એક વેલ

ब.

बउल पु० (बकुल) બકુલવૃક્ષ, બોલસરી–વરશોલીનુ ઝાડ કે જેની નીચે ૨૧ મા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન ઉપન્નુ હતુ (૨) न० બકુલનું ફૂલ
बउस. पु० (बकुश) શરીર તથા ઉપકરણની શોભા કરતા મૂળ ગુણદોષ લગાડી ચારિત્રને મલીન કરનાર સાધુ (૨) એ નામનો એક દેશ (૩) त्रि० બકુશ દેશનો રહેવાસી
बउसिया स्त्री० (बकुशिका) બકુશ દેશમા ઉત્પન્ન થયેલી દાસી
बंदिग्गहण न० (बन्दिग्रहण) કોઇને લુંટીને કેદ કરવો તે.
बंध पुं० (बन्ध) બાધવુ (૨) જીવ પ્રદેશ અને કર્મ પુદ્ગલનો ક્ષીર નીરની પેઠે

थतो संबंध; नव तत्त्वमांनुं आठमुं तत्त्व. (३) पन्नवणाना त्रीजा पदना पच्चीसमा द्वारनुं नाम. (४) संयोग. (५) बेडी आदिनुं बंधन. (६) लेप.

बंधग्र. / बंधग. त्रि० (बन्धक) बांधनार; कर्म-बन्ध करनार.

बंधट्ठितिउद्देस. पुं० (बन्धस्थित्युद्देश) पन्नवणासूत्रना एक उद्देशानुं नाम.

बंधण. न० (बन्धन) बंधन; बंध. (२) शरीरनुं बन्धारण. (३) जन्म मरण. (४) नावानुं बन्धन. (५) औदारिक, वैक्रिय आदि पांच शरीरनां पुद्गलोनुं जोडाणमेळ. (६) ज्ञानावरणीय आदि आठ कर्मनुं बन्धन. (७) फळनुं बींटडुं. (८) आठ कर्म अने तेना हेतुओ. (९) जेथी कर्मनो बन्ध थाय ते अध्यवसाय; आठ करणमांनुं एक.

बंधणनाम. न० (बन्धननामन्) बन्धन नामे नामकर्मनी एक प्रकृति.

बंधणया. स्त्री० (बन्धन) बन्धन.

बंधन. न० (बधन) बांधवुं ते.

बंधय. त्रि० (बन्धक) कर्म बांधनार.

बंधव पु० (बान्धव) सहोदर; भाई. (२) भायात.

बंधाविय. त्रि० (बन्धित) बन्धावेल.

बंधिसय. न० (बन्धिशत) भगवती सूत्रना २६ मा शतकनुं नाम.

बंधीसा. स्त्री० (   ) वाद्यविशेष; वाजुं.

बंधु. पुं० (बन्धु) भ्राता; भाई.

बंधुजीवग. पुं० (बन्धुजीवक) बपोरीयानुं झाड. (२) वर्षाऋतुमां थतो लाल मुखाळी चामडीवाळो जीवडो, मेममोलो.

बंधुद्देस. पुं० (बन्धोद्देशक) पन्नवणासूत्रना चोविशमा पदना एक उद्देशानुं नाम.

बंधुमती. स्त्री० (बन्धुमती) अर्जुनमालीनी स्त्रीनुं नाम. (२) मल्लिनाथ तीर्थंकरनी मुख्य साध्वीनुं नाम.

बन्धुय. पुं० (बन्धुक) बन्धुकदेश. (२) त्रि० ते देशना रहेवासी.

बंधुर. त्रि० (बन्धुर) सुंदर; रमणीक.

बन्धुवती. स्त्री० (बन्धुमती) १९ मा तीर्थंकरनी मुख्य साध्वी.

बंधुसिरी. स्त्री० (बधुश्री) एक राणीनुं नाम.

बंभ. न० पुं० (ब्रह्मन्) ब्रह्मचर्य. (२) अभिजित नक्षत्रनो अधिष्ठाता देवता. (३) पांचमो देवलोक. (४) पांचमा देवलोकनो स्वामी-इंद्र. (५) बीजा बळदेव वासुदेवनो पिता. (६) वर्तमान अवसर्पिणीना बारमा चक्रवर्ती. (७) मोक्ष. (८) दिवस रातना त्रीस मुहूर्तमांनुं नवमुं मुहूर्त. (९) ब्रह्मदत्त चक्रवर्तीना एक महेलनुं नाम. (१०) ज्ञानस्वरूप आत्मानुं आश्रयस्थान होवाथी सिद्धशिलानुं बीजुं नाम. (११) १२ मा चक्रवर्तीना पिता. (१२) ब्रह्मनामनुं एक छठ्ठा देवलोकनुं विमान. (१३) ब्रह्मा; विधाता. (१४) शान्तिनाथजीना यक्षनुं नाम. (१५) एक जैन मुनिनुं नाम. (१६) सिद्धशिला. (१७) सत्य अनुष्ठान. (१८) निर्विकल्प सुख.

बंभंड. पुं० न० (ब्रह्माण्ड) जगत्.

बंभकंत. पुं० (ब्रह्मकान्त) ए नामनुं एक छठ्ठा देवलोकनुं विमान.

बंभकूड. पुं० (ब्रह्मकूट) ए नामनुं छठ्ठा देवलोकनुं एक विमान. (२) महाकच्छ विजयनी पूर्वे अने कच्छगावइ विजयनी पश्चिमे आवेलो एक वखारा पर्वत.

बंभगुत्ति. स्त्री० (ब्रह्मगुप्ति) ब्रह्मचर्यनुं रक्षण. (२) ब्रह्मचर्यनुं रक्षण करवाने किल्लानी पेठे बांधवामा आवेली नव वाड.

बंभचारि. त्रि० (ब्रह्मचारिन्) ब्रह्मचर्य धारण करनार (२) पुं० पार्श्वनाथना ए नामना एक गणधर.

बंभचेर पु० न० (ब्रह्मचर्य) બ્રહ્મચર્ય, વિષય ત્યાગ (૨) સંયમ અનુષ્ઠાન (૩) જીનેન્દ્રનુ શાસન, જીન પ્રવચન

बंभचेरगुत्ति स्त्री० (ब्रह्मचर्यगुप्ति) બ્રહ્મચર્યના રક્ષણ માટે યોજાયની નવ ગુપ્તિ-વાડ

बंभचेरवास पु० (ब्रह्मचर्यवास) બ્રહ્મચર્યમા રહેવુ તે, બ્રહ્મચર્યનુ પાલન

बंभजोग. पु० (ब्रह्मयोग) બ્રહ્મચર્ય ધારણ કરવુ તે

बंभझय. पु० (ब्रह्मध्वज) એ નામનુ છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

बंभण पु० (ब्राह्मण) બ્રાહ્મણ, ચાર વર્ણમાનો એક વર્ણ

बंभणय त्रि० (ब्राह्मणक) બ્રાહ્મણ સબધી

बंभदत्त पु० (ब्रह्मदत्त) બ્રહ્મદત્ત નામના બારમા ચક્રવર્તી (૨) બીજા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર

बंभदीवग पु० (ब्रह्मदीपक) રેવતીનક્ષત્ર આચાર્યના શિષ્યનુ નામ

बंभदीविआ स्त्री० (ब्रह्मदीपिका) એ નામની એક શાખા

बंभप्पभ पु० (ब्रह्मप्रभ) બ્રહ્મપ્રભ નામનુ છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

बंभबन्धु पु० (ब्रह्मबन्धु) ષટ્કર્મરહિત માત્ર જન્મનો બ્રાહ્મણ

बंभयारि पु० स्त्री० (ब्रह्मचारिन्) બ્રહ્મચર્ય પાળનાર (૨) બ્રહ્મચારી નામના પાર્શ્વનાથના એક ગણધર

बंभलिज्ज न० (ब्रह्मलीय) એક જૈન મુનિ કુળ

बंभलेस्स. पु० (ब्रह्मलेश्य) એ નામનુ છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

बंभलोग पु० (ब्रह्मलोक) પાચમા દેવલોકનુ નામ (૨) પાચમા દેવલોકમા રહેનાર દેવ

बंभलोगवडिंसग पु० (ब्रह्मलोकावतंसक) બ્રહ્મલોકાવતસક નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

बंभलोय. पु० (ब्रह्मलोक) બ્રહ્મલોક નામે પાચમો દેવલોક

बंभलोयकप्प. पु० (ब्रह्मलोककल्प) પાચમા દેવલોકનુ નામ.

बंभवडिंसग. पु० (ब्रह्मावतंसक) સકલ લોકનો મુકુટ રૂપ હોવાથી સિદ્ધ શિલાનુ નામ

बंभवण्ण पु० (ब्रह्मवर्ण) એ નામનુ છઠ્ઠા દેવલોકનું વિમાન

बंभवि त्रि० (ब्रह्मवित्) આત્મજ્ઞાની

बंभसिंग पु० (ब्रह्मशृङ्ग) એ નામનુ છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

बंभसिद्ध पु० (ब्रह्मसिद्ध) એ નામનુ છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

बंभसोअ. न० (ब्रह्मशौच) બ્રહ્મચર્યથી થતી પવિત્રતા.

बंभावती. पु० (ब्रह्मावती) રમ્યક વિજયની મુખ્ય રાજધાની.

बंभावत्त. पु० (ब्रह्मावर्त्त) એ નામનુ છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

बंभि } **बंभी** } स्त्री० (ब्राह्मी) બ્રાહ્મી લિપિ (૨) ઋષભદેવ પ્રભુની પુત્રી કે જેને પ્રભુએ બ્રાહ્મી લિપિ શીખવી હતી

बभुत्तरवडिंसग. पु० (ब्रह्मोत्तरावतंसक) એ નામનું છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

बक. पु० (बक) બગલો

बकुलअ पु० (बकुलक) બકુલ વૃક્ષના નામે કોઈ માણસનુ પાડેલુ નામ

बकुसी. स्त्री० (बकुशी) બકુશ દેશની ઉત્પન્ન થયેલી દાસી

बग पु० (बक) બગલો

बगिअ त्रि० (बकीय) બગલા સબધી

बगी स्त्री० (बकी) બગલી.

वज्झ. त्रि० (बाह्य) બાહ્યવસ્તુ; બહારની વસ્તુ. (૨) બહારનું; બીજાઓ જાણે તેવી રીતનું.

वज्झ. न० (बन्ध) બંધનું કારણ; પાશલો વાઘુરાદિકનું બંધન.

वज्झ त्रि० (बद्ध) બંધાયેલ.

वज्झंतय. त्रि० (बध्यमान) બધ્યમાન કર્મ-પુદ્ગળ; વર્તમાન કાળમાં બંધાતાં કર્મ.

वज्झिअायण न० (बाभ्रव्यायन) પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રનું ગોત્ર.

वडिस. न० (बडिश) માછલાને વિંધવાને માટે વપરાતો લોઢનો સળીઓ.

वडुअ. पुं० (बटुक) નાન્હો છોકરો; બ્રહ્મચારી.

वत्तीस. स्त्री० न० (द्वात्रिंशत्) બત્રીસ.

वत्तीसइवद्ध. } न० (द्वात्रिंशद्बद्धक) બત્રીશ
वत्तीसइद्धय. } પ્રકારનું; બત્રીશ પ્રકારે રચાએલ.

वत्तीसइम. त्रि० (द्वात्रिंशत्तम) બત્રીસમુ (૨) न० ૧૫ દર દિવસના લાગલાગટ ઉપવાસ.

वत्तीसिया. स्त्री० (द्वात्रिंशिका) માણીના બત્રીશમા ભાગનું એક ધાન્ય માપવાનું માપ.

वत्थि. पुं० (वस्ति) નાભિની નીચેનો એક અંદરનો શરીર અવયવ; પેડુ. (૨) છત્રનો મધ્યભાગ. (૩) પાણીની મશક.

वत्थिकम्म. न० (वस्तिकर्मन्) નખ તથા બગલના રોમ-કેશ સમારવા તે.(૨) યોગની એક શારીરિક ક્રિયા કે જેથી શરીરના અંદરના અવયવો સાફ કરાય છે.

वद्दर. न० (बदर) બોર.

वद्ध. त्रि० (बद्ध) બધાયેલ. (૨) જીવ પ્રદેશની સાથે બંધાયેલ કર્મ. (૩) ગદ્યપદ્ય રૂપે રચાયેલ સૂત્ર.

वद्धफल. त्रि० (बद्धफल) ફળવાળુ.

वद्धीसक. पुं० (बद्धीसक) વાદ્ય વિશેષ.

वद्धेल्लग. } त्रि० (बद्ध) દ્રવ્યની સાથે
वद्धेल्लय. } સમ્બન્ધ કરેલ. (૨) ગ્રહણ કરેલ.

वप्प. पुं० (   ) પિતા; બાપ.

वप्फ. पुं० न० (बाष्प) વરાળ; બાફ.

वब्बर. पुं० (बर्बर) બર્બર દેશ. (૨) त्रि० બર્બર દેશ નિવાસી.

वब्बरिया. स्त्री० (बार्बरिका) બર્બર દેશની દાસી.

वब्बरी. स्त्री० (बार्बरी) બર્બર દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલી સ્ત્રી.

वम्ह. पुं० (ब्रह्मन्) ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રનો સ્વામી દેવતા. (૨) નવમા મુહૂર્તનું નામ.

वम्हकूड. पुं० (ब्रह्मकूट) બ્રહ્મકૂટ વખારા પર્વતનાં ચાર કૂટમાંનું બીજું કૂટ-શિખર.

वयर. पुं० (बदर) બોર.

वरग. पुं० (बरक) બંટી; ધાન્ય વિશેષ.

वरट. पुं० (बरट) બટી; ધાન્યની એક જાત.

वरहि. } पुं० (बर्हिन्) મોર.
वरहिण. }

वरुड. पुं० (   ) સાદડી, સુંડલા, છાબડી, સુંડીયાં, સુપડાં, ઇત્યાદિ બનાવનાર.

वल. न० (बल) શરીરની શક્તિ; તાકાત; સામર્થ્ય. (૨) સેના. (૩) માનસિક શક્તિ. (૪) એ નામનો વીતશોકા નગરીનો રાજા. (૫) હરકેસી મુનિનું અપરનામ. (૬) નન્દનવનના બળકૂટમાં વસનાર દેવ અને તેની રાજધાની. (૭) ઉપચય; વધારો. (૮) હસ્તિનાગપુરનો રાજા. (૯) બલ નામનો એક રાજર્ષિ. (૧૦) આત્મિક શક્તિ. (૧૧) न० પુષ્પિકા સૂત્રના નવમા અધ્યયનનું નામ.

वलकूड. न० (बलकूट) નન્દન વનનાં નવ કૂટમાનુ નવમુ કૂટ-શિખર.

वलयण्ण. त्रि० (बलज्ञ) પોતાની શક્તિ જાણનાર.

बलदेव. पु० (बलदेव) કૃષ્ણ વાસુદેવના મ્હોટા ભાઇ (૨) જંબુદ્રીપના ભરતખંડમા થનાર ૧૪ મા તીર્થંકરના પૂર્વભવનુ નામ
बलद्द पु० (बलीवर्द) બળદ
बलन्न. त्रि० (बलज्ञ) બલાબલ જાણનાર
बलभत्त. पु० (बलभक्त) દેવને માટે ભોજનનુ બળિદાન
बलभद्द पु० (बलभद्र) આવતી ચોવીસીના સાતમા વાસુદેવ (૨) મહાબળ રાજાનો પુત્ર (૩) એ નામનો રાજા
बलभद्दकुमार. पु० (बलभद्रकुमार) બળભદ્ર કુમાર
बलमित्त. पु० (बलमित्र) એક કુમાર.
बलवंत त्रि० (बलवत्) બળવાન્ (૨) સૈન્યયુક્ત (૩) પુ૦ આઠમા મુહૂર્તનુ નામ
बलवगा. त्रि० (बलवत्क) બળવાન
बलवाउय त्रि० (बलव्यापृत) સૈન્યમા લાગી ગયેલ
बलवीरिय न० (बलवीर्य) બળવીર્ય, પુરૂષાકાર
बलसिरी पु० (बलश्री) મૃગારાણી અને બળભદ્ર રાજાનો પુત્ર કે જે મૃગાપુત્ર નામથી પ્રસિદ્ધ છે
बलहरण पु० (बलहरण) મોભ
बला स्त्री० (बला) માણસની દશ દશાઓ પૈકી ચોથી દશા, ૩૧ થી ૪૦ વર્ષ સુધીની ભરજુવાનીની અવસ્થા કે જેમા શરીરનુ બળ ખીલી નીકળે છે
बला अ० (बलात्) બળાત્કારથી
बलाका स्त्री० (बलाका) બગલી
बलाग पु० (बलाक) બગલો
बलागा. स्त्री० (बलाका) બગલી, પક્ષી વિશેષ.
बलाय. त्रि० (बलवत्) સંયમથી પતિત થતા મરણ નિપજે તે, બાળમરણમાંનું એક
बलायमरण न० (बलवन्मरण) જુઓ "બલાય" શબ્દ
बलाया स्त्री० (बलाका) બગલી
बलायालोय. पु० (बलाकालोक) મ્લેચ્છ લોકોનો એક દેશ
बलाहक / **बलाहग** / **बलाहय** पु० (बलाहक) મેઘ (૨) બગલો
बलाहिका. स्त्री० (बलाहिका) ઉર્ધ્વલોકવાસી આઠ દિશા કુમારીમાની છેલ્લી (૨) નન્દનવનના વજ્રકૂટમા વસનારી દેવી અને તેની રાજધાની
बलि. पु० (बलिन्) ઉત્તર દિશાના અસુર કુમારોનો ઇન્દ્ર (૨) દેવતાને બલિ કર્મમા અપાતી ભેટ
बलि पु० (बलि) એ નામના છઠ્ઠા પ્રતિવાસુદેવ
बलिकम्म न० (बलिकर्मन्) શરીરની સ્ફૂર્તિને માટે તેલાદિથી મર્દન કરવુ તે. (૨) દેવતાને નિમિત્તે અપાય તે (૩) ગૃહદેવતાનુ પૂજન.
बलिचंचा. स्त्री० (बलिचचा) એ નામની બલીન્દ્રની રાજધાની
बलिपिंड पु० (बलिपिण्ड) બલિકર્મ માટે કરેલ પિંડ-દ્રવ્ય વિશેષ
बलिपेढ पु० (बलिपीठ) સૂર્યાભની બલિકર્મ કરવાની બેઠક.
बलिय त्रि० (बलिक) બળવાન્, શકિતવાળુ (૨) પ્રાણવાળુ.
बलियसरीर. न० (बलिकशरीर) બલિષ્ટ શરીર
बलिसार. पु० (बलिसार) ઉત્તરદિશાના અસુર કુમારનો ઇંદ્ર
बलिस्सह पु० (बलिस्सह) મહાગિરિના શિષ્યનુ નામ
बलीवद्द पु० (बलीवर्द) બળદ, બેલ.
बव. न० (बव) ૧૧ કરણમાંનુ પહેલુ કરણ

बहल. पु० (वह्ल) એ નામનો એક દેશ (૨) ત્રિ૦ જાડુ; ઘટ્ટ (૩) દૃઢ મજબૂત (૪) સખત, કઠણ

वहलिक } ત્રિ૦ (बहलिक) બહલ દેશનો
वहलिय. } વાસી

वहली. स्त्री० (वहली) બહલદેશમા જન્મેલ દાસી (૨) બહલદેશની સ્ત્રી

वहस्सइ. पु० (बृहस्पति) એ નામનો એક ગ્રહ, ગુરૂનામે ગ્રહ (૨) બૃહસ્પતિ નામે દેવતા. (૩) પુનર્વસુ નક્ષત્રનો અધિપતિ દેવતા. (૪) વિપાકસૂત્રનુ એક અધ્યયન

वहस्सइचरिया स्त्री० (बृहस्पतिचर्या) બૃહસ્પતિની ચાલ જાણવાની વિદ્યા

वहस्सइदत्त. पु० (बृहस्पतिदत्त) એક બ્રાહ્મણ, પુરોહિત પુત્ર. (૨) વિપાક સૂત્રનુ એક અધ્યયન.

वहि. }
वहिश्रा } अ० (बहिस्) બહાર, બાહેર.
वहिं. }

वहिट्ठ. न० (बहिस्थ) મૈથુન સેવન, અબ્રહ્મચર્ય.

वहिट्ठाण. न० (बहिस्थान) વિષય સેવન

वहिद्ध न० (बहिरध्वन्) મૈથુન, સ્ત્રી સમાગમ

वहिद्धा अ० ( ) બહાર (૨) મૈથુન, સ્ત્રી સભોગ

वहिपोग्गलपक्खेव पु० (बहिपुद्गलप्रक्षेप) ઉપાશ્રયની બ્હાર કાંકરો વગેરે પુદ્ગળ ફેંકી કઇ લાવવાનુ કહેવુ તે, દશમા વ્રતનો એક અતિચાર

वहिया अ० (बहिस्) બાહેર, બહાર

वहिर. त्रि० (बधिर) બહેરો, શ્રવણ શક્તિહીન

वहिलेस. त्रि० (बहिर्लेश्य) સયમથી બહારની લેશ્યાવાળો, અસયમવૃત્તિવાળો

वहु त्रि० (बहु) ઘણુ અધિક

वहुई स्त्री० (बह्वी) ઘણી

वहुजण पु० (बहुजन) અનેક લોક (૨) न० આલોચનાનો એક પ્રકાર

वहुदक. पु० (बहूदक) જેઓ ગામમા એક રાત અને શહેરમા પાચ રાત રહે અને જે મળે તેના ઉપર સતુષ્ટ રહે એવા સન્યાસી

वहुदेसिय. त्रि० (बहुदेश्य) થોડુ વધારે

वहुनड पु० (बहुनट) નટની માફક અનેક વેશ ધારણ કરનાર.

वहुपुत्तिय. न० (बहुपुत्रिक) એ નામનુ નિરયાવલિકા સૂત્રનુ એક અધ્યયન (૨) વિશાખા નગરીની બહારનુ એક ઉદ્યાન

वहुपुत्तिया स्त्री० (बहुपुत्रिका) પૂર્ણભદ્ર યક્ષેન્દ્રની અગ્રમહિષી (૨) સૌધર્મ દેવ લોકની એક દેવી

वहुभंगिय. पु० (बहुभंगिक) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ત્રીજો ભેદ

वहुमित्तपुत्त पु० (बहुमित्रपुत्र) મથુરા નગરીના શ્રીદામરાજાના સુબધુ નામે અમાત્યનો પુત્ર

वहुमोल्ल. त्रि० (बहुमूल्य) ઘણી કિંમતવાળુ, બહુમૂલ્યુ

वहुरय न० (बहुरत) જમાલિનો મત (૨) ત્રિ૦ વસ્તુ એક સમયમા પુરી થતી નથી પણ ઘણા લાંબા કાળે થાય છે એમ માનનાર (૩) ત્રિ૦ અત્યન્ત આસક્ત

वहुरय न० (बहुरजस्) એક પ્રકારનુ ખાવાનુ ચવેણ

वहुरव. त्रि० (बहुरव) યશસ્વી.

वहुरिया स्त्री० ( ) ઝાડુ

वहुरूवा स्त्री० (बहुरूपा) ભૂતના ઈન્દ્ર સુરૂપની અગ્રમહિષી

वहुल त्रि० (बहुल) વધારે, ઘણુ (૨) કૃષ્ણપક્ષ અધારિયુ. (૩) વ્યાપ્ત. (૪)

૨૪ મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ. (૫) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગસૂત્રનો ૧૩ મો ભેદ

वहुलपक्ख પુ० (वहुलपक्ष) કૃષ્ણપક્ષ, અંધારીયુ

वहुला स्त्री० (वहुला) શ્રી મહાવીરસ્વામીના ચુલશતક નામના શ્રાવકની સ્ત્રીનુ નામ.

वहुवत्तव्व. न० (वहुवक्तव्य) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના ત્રીજા પદનુ નામ કે જેમા જીવોના અલ્પાબહુત્વનુ વર્ણન છે

वहुवयण. न० (वहुवचन) બહુવચન બોધક પ્રત્યય

वहुव्वीहि પુ० (वहुव्रीहि) બહુવ્રીહિ સમાસ.

वहुसच. न० (वहुसत्य) દશમા મુહૂર્તનુ નામ

वहुसालय. न० (वहुसालक) બ્રાહ્મણકુડ નગરની બહાર આવેલુ એ નામનુ એક ઉદ્યાન.

वहुस्सुईकय. त्रि० (वहुश्रुतीकृत) બહુશાસ્ત્ર ભણાવેલ, બહુશ્રુત-ગીતાર્થ બનાવેલ

वहुस्सुय त्रि० (वहुश्रुत) વિદ્વાન્, ઘણા શાસ્ત્રોને જાણનાર.

वहेलग પુ (विभीतक) બેહડાનુ વૃક્ષ.

वाउसिय. પુ० (वाकुशिक) શરીરની શોભા કરવામા આસક્ત થઇ ચારિત્રને મલીન કરનાર બકુશ નિયંઠો (૨) त्रि० બકુશ નિયઠા સબધી

वाउसिया स्त्री० (वकुशिका) " બકુશ " ચારિત્રવાળી

वाढक्कार. न० (वाढाक्कार) નિશ્ચયકારી બોલવુ તે, સ્વીકાર સૂચક વચન

वाण. પુ० (वाण) વૃક્ષ વિશેષ (૨) તીર, બાણ

वाणउअ. } **वाणउइ.** } स्त्री० (द्वानवति) બાણુ, ૯૨

वाणारसी स्त्री० (वाणारसी) બનારસ, કાશી.

वादर त्रि० (वादर) સ્થૂલ, મોટુ. (૨) પુ० નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવને સૂક્ષ્મ શરીરની અપેક્ષાએ મોટુ શરીર મળે તે (૩) બાદર એકેંદ્રિયાદિ જીવ (૪) મ્હોટો દોષ; સ્થૂલ દોષ

वादरआउ. स्त्री० (वादराप्) બાદર પાણી

वादरनिओद. પુ० (वादरनिगोद) બાદર નિગોદ-સાધારણ વનસ્પતિ

वादरपुढविकाय પુ० (वादरपृथ्वीकाय) બાદર પૃથ્વીના જીવ.

वादरवोंदिकलेवर. પુ० (वादरवोन्दिकलेवर) એ નામે ગોસાળાને અભિમત કાળ વિશેષ.

वायर. त्रि० (वादर) સ્થૂળ, દષ્ટિગોચર થાય તેવુ; મ્હોટુ

वायरतेउक्काइय. પુ० (वादरतेजस्कायिक) બાદર અગ્નિના જીવ

वायरनाम. (वादरनामन्) બાદરનામ, નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ બાદર શરીર પામે

वायरपवण પુ० (वादरपवन) બાદર-સ્થૂળ વાયુ

वायरपुढवी स्त्री० (वादरपृथ्वी) બાદર પૃથ્વી.

वायरवणस्सइकाइ પુ० (वादरवनस्पतिकायिन्) બાદર વનસ્પતિ કાયિક જીવ

वायरवाउक्काइय. પુ० (वादरवायुकायिक) બાદર વાયુકાયના જીવ

वायरसंपराय. પુ० (वादरसंपराय) નવમા ગુણઠાણાનુ નામ

वायाल. } **वायालीस** } स्त्री० न० (द्वाचत्वारिंशत्) બેતાલીસ

वार. त्रि० (द्वादशन्) બારની સખ્યા, ૧૨

वारगा स्त्री० (द्वारका) સૌરાષ્ટ્ર દેશમા આવેલી શ્રીકૃષ્ણની રાજધાની, દ્વારકા નગરી

बारवई. } स्त्री० (द्वारवती) દ્વારિકાનગરી
बारवती }
बारस त्रि० (द्वादशन्) બાર
बारसभत्त पु० (द्वादशभक्त) અગીયાર ટંક વીતાવી બારમે ટંકે જમવું તે, પાંચ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે
बारसभिक्खुपडिमा स्त्री० (द्वादशभिक्षुप्रतिमा) ભિક્ખુ-સાધુની બાર પડિમા, અભિગ્રહ વિશેષ
बारसम त्रि० (द्वादश) બારમું બારમા નંબરનું (૨) પાંચ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે
बारसय न० (द्वादशक) બારનો સમૂહ
बारसाह न० (द्वादशाह) બારમો દિવસ (૨) જન્મથી બારમે દિવસે થતો ઉત્સવ.
बारसी स्त्री० (द्वादशी) બારસ
बाल पु० (बाल) બાળક, બચ્ચું (૨) મિથ્યાત્વી, અજ્ઞાની (૩) લઘુ, ન્હાનું (૪) નવીન (૫) કોમળ (૬) ભગવતી સૂત્રના પ્રથમ શતકના આઠમા ઉદ્દેશાનું નામ (૭) અસયત, સયમ રહિત.
बाल. न० (बाल्य) બાળપણું, મૂર્ખતા
बालकाल. पु० (बालकाल) બાલ્ય અવસ્થા
बालग पु० (व्यालक) સર્પ
बालगवी. स्त्री० (बालगो) વાછડી.
बालघाय त्रि० (बालघात) બાળહત્યા કરનાર
बालचंद पु० (बालचन्द्र) બીજનો ચન્દ્ર
बालजण पु० (बालजन) અજ્ઞાની
बालतव पु० (बालतपस्) બાળ ભાવે કરાતું તપ, અજ્ઞાન કષ્ટ
बालतवस्सि. त्रि० (बालतपस्विन्) અજ્ઞાન કષ્ટ કરનાર માળભાવે તપ કરનાર તાપસ વગેરે
बालतवोकम्म न० (बालतप कर्मन्) અજ્ઞાન કષ્ટ, મિથ્યાત્વયુક્ત તપોનુષ્ઠાન
बालपंडिअ } त्रि० (बालपण्डित) દેશવિરતિ,
बालपंडित } શ્રાવક, પાપથી કંઈક નિવર્તેલ અને કંઈક ન નિવર્તેલ, કંઈક બાળભાવ અને કંઈક પંડિતભાવ યુક્ત
बालपंडितमरण न० (बालपण्डितमरण) બાળ પંડિતભાવ-દેશવિરતિપણામાં થયેલું મરણ.
बालभाव पु० (बालभाव) બાલ્યાવસ્થા, બાળચેષ્ટા
बालमरण न० (बालमरण) અજ્ઞાન મરણ, બાળભાવે અજ્ઞાન દશામા હાયવોય કરતા મરણ પામવું તે અવિરત દશાનું મરણ
बालय. पु० (बालक) જુઓ "બાલ" શબ્દ
बालव. न० (बालव) ૧૧ કરણમાનું બીજું કરણ.
बालवियण पु० स्त्री० (बालव्यजन) ચામર
बालवीरिय न० (बालवीर्य) બાળભાવ સહિત વીર્ય-શક્તિ
बाला स्त्री० (बाला) સો વરસના માણસની દશ દશાઓમાની પ્રથમ દશા કે જેમા સસારની માયા કે સતાપ હોતા નથી (૨) કુમારી
बालि त्रि० (बालिन्) સુંદર કેશવાળો
बालिय न० (बाल्य) બાળભાવ, અજ્ઞાન, મિથ્યાત્વ (૨) બાલ્ય અવસ્થા
बालिया स्त्री० (बालता) બાળપણું (૨) મૂર્ખતા
बालिया स्त्री० (बालिका) કન્યા, છોડી
बालिस त्रि० (बालिश) મૂર્ખ, અવિવેકી
बावट्ठ } स्त्री० न० (द्वाषष्ठि) બાસઠની
बावट्ठि } સખ્યા
बावण्ण स्त्री० न० (द्विपञ्चाशत) બાવન
बावत्तरि स्त्री० (द्वासप्तति) બોતેર, ૭૨
बावत्तरिकला स्त्री० (द्वासप्ततिकला) પુરુષોની ૭૨ કળા
बावन्न स्त्री० न० (द्विपञ्चाशत) બાવન
बावीस स्त्री० न० (द्वाविंशति) બાવીસ
बावीसइम न० (द्वाविंशतिम) એકવીસ ટંક ઉપધાને બાવીસમે ટંકે આહાર લેવો તે, દશ ઉપવાસની સંજ્ઞા

वासट्ठि. स्त्री० (द्वाषष्ठि) બાસઠ

वासीइ स्त्री० (द्वयशीति) બાસી,

वाह. न० (बाष्प) આંસુ (२) વરાળ (३) હાથ, ભુજા

वाहण. न० (बाधन) બાધ કરવો તે, પીડા કરવી તે

वाहणा. स्त्री० (बाधना) પીડા

वाहल्ल. न० (बाहल्य) જાડાઈ, દળ (२) મોટાઇ.

वाहा स्त्री० (बाहु) દરવાજા ઉપર વાળેલ તાક (२) બાહુ, ભુજા (३) પાસુ, પાર્શ્વભાગ (४) ભરત આદિ ક્ષેત્રની ભુજા (५) બાજુ, દિશા

वाहा. स्त्री० (बाधा) પીડા.

वाहिं. अ० (बहिर्) બહાર

वाहिज्ज न० (बाधिर्य) બહેરાપણું

वाहिया. स्त्री० (बाहिका) જુઓ "બાહા" શબ્દ

वाहिर. त्रि० (बाह्य) બહારનું, દેખીતું (२) બાહ્ય અવધિજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાનનો એક પ્રકાર

वाहिर अ० (बहिस्) બહાર.

वाहिरंग त्रि० (बहिरंग) બહારનું (२) આત્માની સાથે હમેશનો સમંધ રાખનાર નહીં

वाहिरपेसणकारिया. स्त्री० (बाह्यप्रेषणकारिका) ઘર બહારનું કાર્ય કરનારી સ્ત્રી

वाहिरप्पवाही स्त्री० (बाह्यप्रवाही) બહાર વ્હેતી

वाहिरिग. } त्रि० (बाह्यक) બાહેરનું.
वाहिरिय. }

वाहिरिया स्त्री० (बाहिरिका) બહાર (२) પર, નગરથી જૂદો પડેલો પાસેનો વસતિવાળો પ્રદેશ (३) બહારનું કામ કરનારી દાસી (४) બહારની સભા

वाहिरिल्ल त्रि० (बाह्य) બહારનું

वाहिसंवुक्का स्त्री० (बाह्यशम्बूका) ગોચરીની આઠમી વીથિ, બહારના ભાગમાંથી શંખના આવર્તની પેઠે ફરતા અંદરના ભાગમાં આવી ગોચરી કરવામાં આવે તે.

वाहु. पु० स्त्री० (बाहु) ભુજા, હાથ

वाहुअ. पु० (बाहुक) એ નામના એક તપસ્વી

वाहुवलि पु० (बाहुबलिन्) ભરત ચક્રવર્તીના નાના ભાઇનું નામ

वाहुया. स्त्री० (बाहुजा) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત

वाहुलेर न० (बाहुलेय) કાળો વાછડો

वाहुल्ल. न० (बाहुल्य) આધિક્ય, ઘણે ભાગે, પ્રાયશ બહુલતા

वि त्रि० (द्वि) બે

वि } त्रि० (द्वितीय) બીજુ
विअ. }

विअ न० (द्विक) બેનો સમુદાય

विआल स्त्री० न० (द्विचत्वारिंशत्) બેતાલીસ, ४२

विइय त्रि० (द्वितीय) બીજુ

विंट. न० (वृन्त) ફૂલની દાંડી, ડીંટડુ, બિંટડુ

विंटिया स्त्री० (विण्टिका) પોટલી

विंदिय. त्रि० (द्वीन्द्रिय) ચામડી ને જીભ એ બે ઇન્દ્રિયોવાળા

विंदु पु० न० (विन्दु) બિંદુ, ટીપુ, ટપકુ

विंदुसार. पु० (बिंदुसार) મૌર્યવંશી ચન્દ્રગુપ્તનો પુત્ર બિંદુસાર રાજા (२) બિંદુસાર નામે ચૌદમો પૂર્વ.

विंव न० (बिम्ब) પ્રતિબિંબ, પ્રતિછાયા (२) લાકડાનુ કે લોહનુ બનાવેલ બિંબ (३) સ્ત્રી પુરૂષના આકાર અને અવયવ શૂન્ય બાળક જન્મે તે.

विंवफल न० (बिम्बफल) ગોળા, શાકની એક જાત

विंवोट्ठी स्त्री० (बिम्बोष्ठी) જેના હોઠ બિંબફળ-ગોળા જેવા લાલ હોય તેવી સ્ત્રી

विंमल त्रि० (विह्वल) આકુળ વ્યાકુળ

विंहणिज्ज त्रि० (बृहणीय) ધાતુને પુષ્ટ કર નાર–ભોજન મર્દન વગેરે
विचक्खु त्रि० (द्विचक्षु) ચક્ષુ ઇન્દ્રિય અને અવધિ જ્ઞાન એમ બે ચક્ષુ ધરનાર (દેવતા)
विट्ठ त्रि० (विष्ट) બેઠેલુ
विड न० (विड) વડાગરૂ મીઠુ.
वितिय. त्रि० (द्वितीय) બીજુ, બીજા નબરનુ
विन्ना. स्त्री० (विन्ना) એ નામની નદી, બેના નદી
विब्वोअरण न० ( ) ઓશીકુ
विब्वोइय. न० (विब्वोक्ति) સ્ત્રીની શૃગાર ચેષ્ટાનો એક ભેદ.
विब्वोय पु० (विब्बोक) અભિમાન (૨) અનાદર, તિરસ્કાર
विराल. पु० (विडाल) બિલાડો, મીંદડુ
विरालिय. न० (विरालिक) કદની એક જાત
विरालिया. स्त्री० (बिडालिका) } બિલાડી
विराली. स्त्री० (विडाली) } (૨) ભુજપરિસર્પ વિશેષ, ભુજાથી ચાલનાર પ્રાણી
विल. न० (बिल) ખાણ. (૨) પર્વતની ગુફા (૩) ગગા અને સિન્ધુની પાસે વેતાઢ્યને બે પડખે છત્રીસ છત્રીસ બિલ છે તે (૪) ખાબોચીયુ, પાણીનો ખાડો (૫) રાફડો, સર્પ કે ઉંદરને રહેવાનુ દર (૬) કૂવો
विलकोलीकारक. त्रि० (विलकोलीकारक) બીજાને મોહમા નાખવા વાસ્તે ઉલટા વચનો બોલનાર
विललोण. न० (विललवण) ખાણથી ઉત્પન્ન થયેલુ મીઠુ
विल्ल. पु० (बिल्व) બિલ્વનુ ઝાડ. (૨) न० બિલ્વનુ ફળ.
विल्लल पु० (विल्वल) અનાર્યદેશ વિશેષ (૨) તે દેશમા રહેનાર મનુષ્ય જાતિ
विलियालक पु० (विश्रियालक) એક જાતનુ ઘાસ, તૃણવનસ્પતિ વિશેષ
विस. न० (बिस) કદમૂળ (૨) કમળ આદિના નાળના તન્તુ, મૃણાલ
विसट्ठि स्त्री० (द्वाषष्टि) બાસઠ, ૬૨
विसत्तरि. स्त्री० } (द्वासप्तति) બહોતેર, ૭૨
विसयरि } ની સખ્યા
विहप्पति पु० } (बृहस्पति) બહસ્પતિ ગ્રહ
विहस्सति }
वीज न० (बीज) બીજ.
वीभच्छ त्रि० } (बीभत्स॰) જુગુપ્સિત, ધૃણા–
वीभत्थ } સુગ ઉત્પન્ન થાય તેવુ.
वीय. त्रि० (द्वितीय) બીજુ
वीय. न० (बीज) બીજ, દાણા (૨) વીર્ય, શરીરનો એક ધાતુ (૩) હેતુ; કારણ (૪) ધર્મનુ બીજ–મૂળ કારણ, સમકિત.
वीयंबीयग पु० (बीजबीजक) પક્ષી વિશેષ
वीयपूर. न० (बीजपूर) બીજોરાનુ ફળ.
वीयविंटिय पु० (बीजवेष्टित) બીજમા રહે નાર ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત
वीयबुद्धि त्रि० (बीजबुद्धि) જેમ એક બીજમાથી અનેક બીજ ઉત્પન્ન થઈ શકે છે તેમ એક અર્થવાળા પદથી અનેક અર્થને અનુસરનાર, અઠાવીસ લબ્ધિમાની એક લબ્ધિવાળા
वीयरुइ स्त्री० (बीजरुचि) અનેક અર્થ બો ધક એક પદ સાભળીને થયેલ તત્ત્વરુચિ, સમકિતના દશ પ્રકારમાનો એક. (૨) त्रि० તેવી રૂચિવાળો
वीयरुह त्रि० (बीजरुह) બી વાવવાથી ઉગે તેવા વૃક્ષાદિ
वीयरुहा स्त्री० (बीजरुहा) બીજરૂહ નામની સાધારણ વનસ્પતિ
वीयवावग्ग पु० (बीजव्यापक) વિકલેન્દ્રિય જીવ વિશેષ

वीयसुहुम न० (बीजसूक्ष्म) છાલનો આગલો ભાગ

वीया. स्त्री० (द्वितीया) બીજ, તિથિ વિશેષ

वीहण त्रि० (भीषण) ભય ઉપજાવનાર

वीहणकर त्रि० (भयङ्कर) ભયકારક, ભયકર

वीहणग. } त्रि० (भीषणक) ભયજનક
वीहणय. }

वुइय त्रि० (उक्त) કહેલુ, બોલેલ

वुंदि. स्त्री० ( ) શરીર, દેહ

वुक्कस न० (वुक्कस) અડદ મગ વિગેરે કોગ઼ ધાન્યની છાલ

वुक्कस. पु० ( ) નિષાદ પિતા અને અબષ્ઠી માતા, તેનાથી ઉત્પન્ન થયેલ એક જાત (૨) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ

वुक्कास पु० ( ) વણકર, કપડા વણનાર

वुड्ड त्रि० (वृडित) પાણીમા ડુબી ગયેલ

वुद्ध. त्रि० (बुद्ध) બોધ પામેલ, વિચારવાન્ પડિત (૨) પુ૦ કેવળજ્ઞાન પામેલ આત્મા. (૩) બુદ્ધમતના પ્રથમ આચાર્ય, શાક્યમુનિ (૪) ત્રિ૦ જાગૃત, બોધ પામેલ (૫) પુ૦ તીર્થંકર (૬) આચાર્ય, સૂરિ

वुद्धपुत्त. पु० (बुद्धपुत्र) આચાર્યના શિષ્ય

वुद्धमाणि त्रि० (बुद्धमानिन्) પોતાને પડિત માનનાર

वुद्धि. स्त्री० (बुद्धि) બુદ્ધિ, મતિ. (૨) અવાયનુ એક નામ (૩) રૂક્મિ પર્વત ઉપરના મહાપુડરીક દ્રહની અધિષ્ઠાત્રી દેવી (૪) દેવ પ્રતિમા વિશેષ (૫) અહિંસા, દયા.

वुद्धिकूड पु० (बुद्धिकूट) રૂપી પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનું પાચમુ કૂટ-શિખર

वुद्धिल. त्रि० (बुद्धिल) પોતે અજ્ઞ હોઇને બીજાની બુદ્ધિએ ચાલનાર, મૂર્ખ

वुध पु० (बुध) એ નામનો એક ગ્રહ

वुव्वुय. पु० (बुद्बुद) પરપોટો (૨) ગર્ભના બીજા અઠવાડિયાની અવસ્થા

वुय त्रि० (ब्रू) બોલનાર

वुस. न० (बुस) ફોતરા, ભુસ્સો

वुसि स्त्री० (वृषि) મુનિનુ આસન

वुसिमंत. त्रि० (वश्यवत्) } ઇન્દ્રિય વશ કરનાર, સયમી
(वृषिमत) }

वुह. त्रि० (बुध) વિદ્વાન્, પડિત, ડાહ્યો (૨) પુ૦ બુધ નામનો ગ્રહ

वूर. पु० (बूर) વનસ્પતિ વિશેષ (૨) સુવાળા દ્રવ્યની એક જાત (૩) બુરી, જાર બાજરાના ફોતરા

वेइंदिय. पु० (द्वीन्द्रिय) જેને કાયા અને જીભ એ બે ઇન્દ્રિય હોય એવા જીવ.

वेइंदियकाय. पु० (द्वीन्द्रियकाय) બે ઇન્દ્રિયવાળા જીવની કાય-ભવસમૂહ

वेंट. न० (वृन्त) ડીંટીયુ, બિંટડુ

वेदोणिय. त्रि० (द्विद्रोणिक) બે દ્રોણ પ્રમાણ

वेन्ना. स्त्री० (वेना) એ નામની એક નદી

वेया स्त्री० (वेदा) એ નામની એક લતા-વેલ.

वेयाहिग्र } पु० स्त्री० (द्व्याहिक) બે આતરિયો તાવ (૨) ત્રિ૦ બે દિવસનુ
वेहिग्र }

वेहिम त्रि० (द्वैधिक) બે ભાગ કરવા યોગ્ય

वोड न० ( ) કપાસના જીડના.

वोडियसाला. स्त्री० (वौण्डिकशाला) કપાસ વેચવાની શાળા-દુકાન

वोंदि. स्त्री० ( ) શરીર, દેહ

वोंदिधर. त्रि० (वोंदिधर) શરીરધારી, દેહ ધરનાર

वोंदिया स्त्री० ( ) શાખા

वोक्कस. पु० (बुक्कस) વર્ણસકર, બ્રાહ્મણથી શૂદ્રીમા ઉત્પન્ન થયેલ અથવા શુદ્રથી વૈશ્યાદિમા ઉત્પન્ન થનાર

वोक्कसालिय पु० ( ) તન્તુવાય
वोड. त्रि० ( ) જેનુ મસ્તક મુડેલ હોય તે
वोडाण. पु० ( ) એ નામની હરિત વનસ્પતિ
वोडिय. पु० (बोटिक) દિગમ્બર જન સમ્પ્રદાય. (२) त्रि० તે સમ્પ્રદાયના અનુયાયી
वोडिय त्रि० ( ) લોચ કરેલ
वोधण. न० (बोधन) ઉપદેશ, શિક્ષાવચન
वोधि. स्त्री० (बोधि) સમ્યગ્દર્શન. (२) ધર્મપ્રાપ્તિ
वोर. न० (बदर) બોર, બદરીફળ
वोरी. स्त्री० (बदरी) બોરડી.
वोर न० (बदर) બદરીફળ, બોર
वोरुट्ठी. स्त्री० (बूरोष्टी) રૂ વગેરે ભરવાની બોરી
वोल. पु० (बोल) બોલચાલ, કોલાહલ, ઘોંઘાટ, ગડબડાટ. હલચલ
वोलग पु० न० (ब्रोड) ડૂબવુ (२) બેચવુ
वोलिंदिलिवि. स्त्री० (बोलन्दिलिपि) ૧૮ લિપિમાની એક.
वोलित्तार. पु० (ब्रुडितृ) ડુબાડનાર
वोह. पु० (बोध) બોધ, જાણવુ, ઉપદેશ (२) સૂત્રનો ધર્મ-સ્વભાવ
वोहण न० } (बोधन) જગાડવુ (२) જ
वोहणा स्त्री० } ણાવવુ
वोहय त्रि० (बोधक) બોધ આપનાર, ઉપદેશ આપનાર (२) જગાડનાર
वोहि स्त्री० (बोधि) સમ્યક્ત્વ, સુદષ્ટિ (२) ધર્મપ્રાપ્તિ (૩) અહિંસા, અનુકમ્પા, દયા
वोहित्थ न० ( ) વહાણ
वोहिदुल्लहा. स्त्री० (बोधिदुर्लभा) બોધિ બીજના દુર્લભપણાની ભાવના
वोहिय त्रि० (बोधित) જણાવેલ, બોધ પમાડેલ (२) વિકસિત
विभ त्रि० (भित्) ભેદન કરનાર, નાશ કરનાર.

भ.

भइ स्त्री० (भृति) પગાર, આજીવિકા વૃત્તિ
भइणी स्त्री० (भगिनी) બહેન
भइभत्त न० (भृतभक्त) ભૃતિ-રોજી-મુસારા તરીકેનુ ભોજન.
भइय. पु० (भृत्य) સેવક, નોકર
भइय त्रि० (भक्त) ભાગ કરેલ (२) ખડિત
भइय त्रि० (भाज्य) વિકલ્પથી હોવુ, અચોક્કસ હોવુ
भइरव पु० (भैरव) દેવ વિશેષ
भग पु० (भङ्ग) વિભાગ કરી વસ્તુનો ભેદ બતાવવો તે, ભાગો, પ્રસ્તાવ, વિકલ્પ (२) નાશ (૩) ખડ, ટુકડો, કટકો (૪) એ નામનો એક આર્ય દેશ
भंग पु० (भृङ्ग) ભ્રમર, ભમરો
भंगा स्त्री० (भङ्गा) વનસ્પતિ વિશેષ
भंगिय न० (भाङ्गिक) શણનુ લુગડુ, શણીયુ વસ્ત્ર (२) કીડાની લાળથી બનેલુ વસ્ત્ર
भगी त्रि० (भङ्गी) ભગજાળ, ભાગાનો સમૂહ (२) એક તીખા રસવાળી વનસ્પતિ, સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત
भंगुर त्रि० (भङ्गुर) ભાગનારૂ, તુટી જનારૂ, વિનશ્વર

भंढा स्त्री० ((भस्त्रा) ધમણ
भंजग पु० (भञ्जक) એક પ્રકારનું વૃક્ષ (૨) ત્રિ૦ ભાગનાર
भंजण. न० (भञ्जन) ભાગવું (૨) વિનાશ
भंजणा स्त्री० (भञ्जना) ભંગ, ભાગવું તે
भंड पु० (भण्ड) એ નામનો એક દેશ (૨) ત્રિ૦ તે દેશમાં રહેનાર (૩) ભાંડ, બહુરૂપી
भंड पु० (भाण्ड) માટીના ઠામવાસણ (૨) વેંચવાની ચીજો, માલ (૩) કરિયાણું, દ્રવ્યસામગ્રી (૪) આભરણ, અનકાર વિશેષ (૫) પૂજાના ઉપગરણ (૬) ગૃહ, સ્થાન
भंडकरंडग पु० (भाण्डकरण्डक) દાગીનાનો કરંડીઓ–ડાબલો
भंडक्किया. स्त्री० (भाण्डक्रिया) ભાંડચેષ્ટા કરવી તે
भडग पु० (भाण्डक) માટીના વાસણ. (૨) આભરણ, ઘરેણું (૩) રજોહરણ આદિ સાધુની ઉપધિ. (૪) સન્યાસીઓનું એક ઉપકરણ
भंडण न० (भण्डन) દણ્ડાથી યુદ્ધ કરવું. (૨) ગાળદેવી, વઢવું, ભાંડવું (૩) ક્રોધનો પર્યાય (૪) ડાભવાનું શસ્ત્ર
भंडवाल. त्रि० (भाण्डपाल) સરસામાન સાચવનાર
भंडवेयालिय पु० (भाण्डवैचारिक) કરિયાણાનો વ્યાપાર કરનાર
भंडागार पु० (भाण्डागार) ભંડાર કોઠાર
भंडागारि पु० स्त्री० (भाण्डागारिन्) ભંડારી, ભંડારનો અધ્યક્ષ.
भंडागारिणिया. } स्त्री० (भाण्डागारिका)
भंडागारिणी } કોઠારની રક્ષા કરનાર સ્ત્રી
भंडार पु० (भाण्डकार) એક પ્રકારનો કારીગર
भंडार. पु० (भाण्डागार) ભંડાર, ખજાનો
भंडारिय. पु० (भाण्डागारिक) ખજાનચી, ભંડારી.
भंडिया. स्त्री० (भाण्डिका) થાળી.
भंडिया. स्त्री० ( ) ગાડી.
भंडीर. न० (भंडीर) ભંડીર નામનું ઉદ્યાન.
भंडीरवडिंसय. न० (भण्डीरावतंसक) મથુરા નગરીનું એક ઉદ્યાન.
भंत. पु० (भदन्त) પૂજ્ય, માનનીય, ભગવાન્ (૨) કલ્યાણકારક. (૩) સુખકારક.
भंत त्रि० (भजत्) સેવા કરતો
भंत. त्रि० (भात्) ચમકતો, પ્રકાશતો.
भंत त्रि० (भवान्त) ભવનો અંત કરનાર, મોક્ષનું કારણ.
भंत त्रि० (भयान्त) ભયનાશક
भंत न० (भ्रान्त) ભ્રાંતિપૂર્વક ચેષ્ટા, ૩૨ નાટકમાનું એક (૨) ત્રિ૦ અનવસ્થિત.
भंतिय. पु० (भ्रान्तिक) વનસ્પતિ વિશેષ
भंभसार. पु० (भम्भसार) શ્રેણિક રાજાનું અપર નામ
भंभा पु० (भम्भा) વાદ્ય વિશેષ, ઢક્કા (૨) ભો ભોનો અવાજ
भंभाभूय. पु० (भम्भाभूत) ભાંભા એ પ્રકારનો શબ્દ
भंसण न० (भ्रंशन) પડવું, સરકવું
भंसि. *त्रि० (भ्रंशिन्) પડનાર, નાશ પામનાર*
भक्ख त्रि० (भक्ष्य) ભક્ષણ કરવા યોગ્ય વસ્તુ
भक्खण. न० } (भक्षण) ખાવું, ભક્ષણ કરવું
भक्खणया स्त्री० }
भक्खर. पु० (भास्कर) સૂર્ય.
भक्खराभ. पु० (भास्कराभ) ગૌતમ ગોત્રની શાખા અને તેનો પુરૂષ
भक्खि. त्रि० (भक्षिन्) ભક્ષણ કરનાર, ખાનાર
भक्खित त्रि० (भक्षित) ખાધેલું, ભક્ષણ કરેલ

भग पुं० न० (भग) પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્રનો દેવતા (૨) યોનિ, પ્રાણિનું ઉત્પત્તિ સ્થાન. (૩) ઐશ્વર્ય (૪) રૂપ (૫) શ્રી. (૬) યશ, કીર્તિ (૭) ધર્મ (૮) પ્રયત્ન (૯) સૂર્ય (૧૦) માહાત્મ્ય (૧૧) વૈરાગ્ય (૧૨) મોક્ષ (૧૩) વીર્ય (૧૪) ઇચ્છા (૧૫) ગુદા અથવા અંડકોશના બીજાનું સ્થાન

भगंदर. पुं० (भगंदर) ભગંદર નામનો રોગ

भगंदरिय त्रि० (भगंदरिक) ભગંદર રોગવાળો

भगवई. स्त्री० (भगवती) ઐશ્વર્યાદિ ગુણ સમ્પન્ન સ્ત્રી વિશેષ. (૨) ભગવતી સૂત્ર, પાચમુ અંગસૂત્ર (૩) ભગવાનની વાણી (૪) વિદ્યા

भगवंत पुं० (भगवत्) ઐશ્વર્યાદિ ગુણયુક્ત, ભગવાન્

भगवती स्त्री० (भगवती) જુઓ " ભગવઈ " શબ્દ

भगिणी. स्त्री० (भगिनी) ભગિની, બહેન

भगिणीवइ पुं० (भगिनीपति) બહેનનો પતિ, બનેવી

भग्ग त्रि० (भग्न) ભાગેલુ, તુટેલુ

भग्गइ पुं० (भर्गजित) એ નામના એક રાજર્ષિ, ક્ષત્રિય સન્યાસી

भग्गय. त्रि० (भग्नक) પરાઙ્મુખ થયેલ, ભાગેલ

भग्गवेस पुं० (भागवेशमन्) ભરણીનક્ષત્રનુ ગોત્ર

भज्ज. त्रि० (भाज्य) ભજનાએ-વિકલ્પે હોવા યોગ્ય

भज्जण न० (भ्रज्जन) ભુંજવું, શેકવુ

भज्जणअ न० (भ्रज्जनक) ભુંજવાનુ વાસણ

भज्जा स्त्री० (भार्या) સ્ત્રી, પત્ની

भज्जिम त्रि० (भ्रज्य) શેકવા લાયક.

भज्जिय त्रि० (भ्रज्जित) શેકેલ

भज्जिया स्त्री० (भर्जिका) ભાજી.

भट. पुं० (भट) યોદ્ધો, સુભટ

भट्ट पुं० (भट्ट) દેશ વિશેષ પ્રસિદ્ધ પ્રશસ્ત સંબોધન

भट्टारग } पुं० (भट्टारक) પૂજ્ય, પૂજનીય
भट्टारय }

भट्टि पुं० (भर्तृ) ભરતાર, પોષણ કરનાર (૨) શેઠ

भट्ठ पुं० (भ्राष्ट्र) શેકવાનુ સ્થાન, ભાડો

भट्ठ त्रि० (भ्रष्ट) પડી ગયેલુ, ભ્રષ્ટ થયેલુ.

भट्ठि स्त्री० ( ) રેતી કે કચરા વિનાનો માર્ગ.

भड पुं० (भट) યોદ્ધો, લડવૈયો (૨) ચર, જાસુસ.

भडक्खइत्ता. स्त्री० (भटखादिता) સુભટની માફક બળ દેખાડી જ્યાં આહારાદિ મેળવવામાં આવે તે પ્રવ્રજ્યા

भडग पुं० (भटक) અનાર્ય દેશ વિશેષ (૨) તે દેશમાં રહેનાર એક મ્લેચ્છ જાતિ

भणग त्रि० (भणक) ભણનાર, પ્રતિપાદન કરનાર

भणिइ स्त्री० (भणिति) કથન, વ્યાખ્યાન

भणित त्रि० (भणित) કહેલ, બોલેલ (૨) મન્મથને ઉદ્દીપિત કરનાર રતિવેળાનો શબ્દ

भणिय त्रि० (भणित) કહેલુ, કથન કરેલુ

भणिर त्रि० (भणनशील) બોલનાર

भति स्त्री० (भृति) રોજી, આજીવિકા, નોકરી, મજુરી

भतिय. न० (भृतिक) એ નામનુ પંચેન્દ્રિય જાતિનુ વૃક્ષ

भत्त पुं० न० (भक्त) ભોજન, રાંધેલુ અન્ન (૨) ભક્ત પૂજારી

भत्तकहा. स्त्री० (भक्तकथा) ભોજન સંબંધી વાત

भत्तघर. न० (भक्तगृह) ભોજનશાળા, રસોડુ

भत्तपइन्ना. स्त्री० (भक्तप्रतिज्ञा) ભોજનના પચ્ચખાણ; સંથારાનો એક પ્રકાર. (૨) જેમાં ભક્ત પ્રતિજ્ઞાનો અધિકાર છે એવા એક પઇન્ના-શાસ્ત્રનું નામ.

भत्तपच्चक्खाण. न० (भक्तप्रत्याख्यान) હલન ચલન ક્રિયાને ન તજતાં કેવળ ભોજનાદિનો ત્યાગ કરવો તે; સંથારાનો એક પ્રકાર.

भत्तपच्चक्खाणमरण. (भक्तप्रत्याख्यानमरण) સંથારો કરી સમાધિભાવે મરવું તે; પંડિત મરણનો એક પ્રકાર.

भत्तपरिच्चाय. पुं० (भक्तपरित्याग) ભોજન-ખાનપાનનો ત્યાગ; સંથારો કરવો તે.

भत्तपरिण्णा. स्त्री० } (भक्तपरिज्ञा) ભોજ-
भत्तपरिन्ना. } નાદિની પરિજ્ઞા-પચ્ચખાણ કરવા તે; અનશન-સંથારો.

भत्तपाण. न० (भक्तपान) ભાતપાણી; અન્નજળ.

भत्तपाणोमोयरिया. स्त्री० (भक्तपानावमोदरिका) આહાર ઓછો કરવો તે; હંમેશના પ્રમાણથી થોડું ખાવું તે; ઉણોદરી તપનો એક પ્રકાર.

भत्तया. स्त्री० (भर्तृका) સ્વામીવાળી; સધવા; જેનો ધણી હોય એવી સ્ત્રી.

भत्तवेयण. न० (भक्तवेतन) રોજી તરિકે અન્નપાનાદિનું વેતન અપાય તે.

भत्तवेला. स्त्री० (भक्तवेला) ભોજન સમય.

भत्तसाला. स्त्री० (भक्तशाला) રસોડું; ભોજનગૃહ.

भत्तार. पुं० (भर्तृ) પતિ; સ્વામી; નાથ.

भत्ति. स्त्री० (भक्ति) રચના. (૨) ચિત્ર વિશેષ; ભાત. (૩) ભક્તિ; પૂજ્યભાવથી સેવા સત્કાર કરવો તે. (૪) અનેક પ્રકારે વિભાગ કરવો તે. (૫) એકાગ્ર વૃત્તિ.

भत्तिघर. न० (भक्तिगृह) ઘર વિશેષ.

भत्तिचित्त. न० (भक्तिचित्र) નાના પ્રકારના ચિત્રામણની ભાતથી ચિત્રિત.

भत्तिज्ज. पुं० (भ्रातृव्य) ભત્રીજો; ભાઇનો દીકરો.

भत्तोस. पुं० न० (भक्तोष) શેકેલા ઘઉં ચણા વિગેરે.

भत्थिय. त्रि० (भस्त्रित) અગ્નિથી બાળી ભડથું કરવું તે.

भद्द. न० (भद्र) કલ્યાણ; મંગલ; શ્રેય. (૨) ધૈર્યાદિ ગુણયુક્ત ભદ્ર જાતિનો ઉત્તમ હાથી. (૩) આવતી ચોવીસીના ત્રીજા બળદેવ. (૪) બીજ, સાતમ અને બારસ એ ત્રણ તિથિ; ભદ્રાતિથી. (૫) એ નામનું મહાશુક્ર દેવલોકનું એક વિમાન. (૬) વનસ્પતિ વિશેષ; કંદની એક જાત. (૭) સૂર્યભદ્ર તથા સૂર્યદ્વીપના દેવતાનું નામ. (૮) ધનુષ્ય. (૯) ભદ્ર નામનું એક તપ. (૧૦) આવતી ચોવીસીના ભરતક્ષેત્રના ચોવિશમા તીર્થંકર. (૧૧) સંભૂતિવિજયના શિષ્ય. (૧૨) ત્રિ० સારી જાતિનું; ઉત્તમ; સુન્દર; ભલું; સારૂં. (૧૩) સરલ સ્વભાવી; ભદ્રિક. (૧૪) ન० ભદ્રાસન.

भद्दं. अ० (भद्र) કલ્યાણ; આશીર્વાદરૂપ.

भद्दंत. पुं० ( ) ભગવાન્; પૂજ્ય; શ્રીમાન્.

भद्दग. त्रि० (भद्रक) સારો; ગુણવાન્; ભદ્રિક.

भद्दगुत्त. पुं० (भद्रगुप्त) એ નામના એક જૈન આચાર્ય.

भद्दगुत्तिय. न० (भद्रगुप्तिक) એ નામનું એક જૈન મુનિકુળ.

भद्दजस. पुं० (भद्रयशस्) એ નામના પાર્શ્વનાથના એક ગણધર. (૨) આર્યસુહસ્તિના શિષ્ય.

भद्दजिण. पुं० (भद्रजिन) ભરતક્ષેત્રના ભાવી ચોવીસમા તીર્થંકર.

भद्दणंदि. पुं० (भद्रनंदि) અભયપુરના ધનાવહ રાજાના એક કુમારનું નામ.

भद्दपडिमा. स्त्री० (भद्रप्रतिमा) બે દિવસના કાઉસગ્ગનું એક તપ.

भद्दबाहु. पुं० (भद्रबाहु) યશોભદ્રના શિષ્ય; કલ્પસૂત્ર તથા નિર્યુક્તિ આદિ ગ્રન્થના કર્તા; ભદ્રબાહુ સ્વામી.

भद्दमण. त्रि० (भद्रमनस्) ભદ્ર હાથીના જેવું જેનું ધૈર્યવાળું મન હોય તે.

भद्दमुत्था. स्त्री० (भद्रमुस्ता) નાગરમોથ; સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત.

भद्दय. त्रि० (भद्रक) ભદ્રવૃત્તિવાળો; સરળ; ભદ્રિક. (૨) ગુરૂની શિક્ષાથી ઇન્દ્રિયોને નિયમમાં રાખનાર. (૩) પું० સારો શબ્દ (૪) ભદ્રકકુમાર નામે એક યુવરાજ.

भद्दया. स्त्री० (भद्रता) સરલતા.

भद्दलपुर. न० (भद्दलपुर) એ નામનું જિતશત્રુ રાજાનું નગર.

भद्दलय. त्रि० (भद्रक) ભદ્ર પ્રકૃતિવાળો.

भद्दवय. पुं० (भाद्रपद) ભાદરવો મહિનો.

भद्दवया. स्त्री० (भाद्रपदा) પૂર્વા ભાદ્રપદ અને ઉત્તરા ભાદ્રપદ એ બે નક્ષત્ર

भद्दसाल. न० (भद्रशाल) મેરૂ પર્વતની તળાટીમાં આવેલું ભદ્રશાળ વન.

भद्दसेण. पुं० (भद्रसेन) અસુરકુમારના ઇન્દ્ર ધરણેન્દ્રની સેનાનો અધિપતિ. (૨) એ નામના એક શેઠ.

भद्दा. स्त्री० (भद्रा) એ નામની કોશલ રાજાની પુત્રી. (૨) પ્રથમ બળદેવની માતા. (૩) દક્ષિણ દિશાના અંજનક પર્વતની પૂર્વ તરફની ભદ્રા નામની વાવ. (૪) પૂર્વાદિ દિશામાં ચાર ચાર પ્રહર સુધી કાઉસગ્ગ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લેવી તે. (૫) એ નામની એક સ્ત્રી. (૬) જંબૂ સુદર્શનાનું એક નામ. (૭) કાકંદી નગરવાસી ધન્ના અણગારની માતા. (૮) સુમતિ રાજાની ભાર્યા. (૯) ત્રીજા ચક્રવર્તીની માતા. (૧૦) ગોશાળાની માતાનું નામ. (૧૧) બીજા ચક્રવર્તીની સ્ત્રી. (૧૨) બીજ, સાતમ અને બારસ એ ત્રણ તિથિ. (૧૩) ધન્નાસાર્થવાહની સ્ત્રી. (૧૪) અંતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના નવમા અધ્યયનનું નામ. (૧૫) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની રાણી. (૧૬) પશ્ચિમ દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશાકુમારીઓમાંની સાતમી. (૧૭) કામદેવજી શ્રાવકની સ્ત્રીનું નામ. (૧૮) મહાવીર સ્વામીના ત્રીજા શ્રાવક ચુલણીપિયાની ભાર્યાનું નામ. (૧૯) કલાદ સોનીની સ્ત્રી. (૨૦) તેતલિપુત્રની માતા. (૨૧) જિનદત્તસાર્થવાહની સ્ત્રી. (૨૨) સાગરદત્તની ધર્મપત્ની. (૨૩) દરાખ; દ્રાક્ષ. (૨૪) અહિંસા; દયા. (૨૫) રાજા શ્રેણિકની એક પત્ની.

भद्दासण. न० (भद्रासन) એક પ્રકારનું આસન. (૨) આઠ મંગલિક પૈકી પાંચમું.

भद्दिज्जिया. स्त्री० (भद्रिया) જૈન મુનિઓની એક શાખા.

भद्दिया. स्त्री० (भद्रिका) ભદ્રવાળી; કલ્યાણી. (૨) ભદ્રિકા નામની એક નગરી.

भद्दिलपुर. न० (भद्दिलपुर) મલય દેશનું એક મુખ્ય નગર.

भद्दुत्तरपडिमा. स्त्री० (भद्रोत्तरप्रतिमा) એ નામનું એક તપ

भद्दुत्तरवडिंसग. न० (भद्रोत्तरावतंसक) મહાશુક્ર દેવલોકનું એક વિમાન.

भब्भ. त्रि० (   ) લેવા યોગ્ય.

भम. पु० (भ्रम) ચક્રાવો; ભમવું તે.

भमण. न० (भ्रमण) ભમવું; રખડવું.

भमर. पु० (भ्रमर) ભ્રમર; ભમરો.

भमरदेंटा. स्त्री० (   ) ભમરાની માફક અસ્થિર આચરણવાળી.

भमरुअ. पु० (भ्रमरुत) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ.
भमरिली. स्त्री० (भ्रमरी) ભમરી.
भमरी. स्त्री० (भ्रमरी) વાદ્ય વિશેષ.
भमली. स्त्री० (भ्रमरी) ચકરી.
भमाड. पुं० (भ्रम) ભ્રમણ; ઘૂમવું.
भमास पु० (भमाप) વનસ્પતિ વિશેષ.
भमि. स्त्री० (भ्रमि) પાણીમાં ચક્રાકાર કુંડાળા થાય તે. (૨) ચિત્તભ્રમ કરવાની શક્તિ.
भमिर. त्रि० (भ्रमिर) ફરનાર; ભ્રમણ કરનાર. (૨) ભમરો.
भमुआ. भमुहा. भमुही. स्त्री० (भ्रू) ભમ્મર; ભવાં.
भय. न० (भय) ભય; ડર; ત્રાસ, બીક. (૨) મોહનીયની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ચારિત્રમાં ભય પામે.
भयअ. पुं० (भृतक) ચાકર; નોકર.
भयंकर. त्रि० (भयकर) ભય કરનાર. (૨) પું० પ્રાણીનો વધ; હિંસા.
भयंत. पुं० (भदन्त) મહાનુભાવ; શ્રેષ્ઠ; પૂજ્ય; ગુરૂ.
भयंतार. पु० (भयत्रातृ) ભયથી બચાવનાર; ભગવાન્.
भयक. भयग. पु० (भृतक) પેટવડીઓ નોકર.
भयण. न० (भजन) લોભ; આશા; તૃષ્ણા.
भयणा. स्त्री० (भजना) વિકલ્પ; કથંચિત્ હોય કથંચિત્ ન હોય તે.
भयणिज्ज. त्रि० (भजनीय) વિકલ્પે હોવા યોગ્ય.
भयवंत. पु० (भगवत्) ભગવાન્; પૂજ્ય; ઐશ્વર્યવાન્.
भयसराणा. स्त्री० (भयसंज्ञा) ભયની સત્તા-લાગણી; ચાર સંજ્ઞામાંની એક
भयाणीय. त्रि० (भयानीत) ભય લાવનાર; ભયાનક.
भयालि. पु० (भयालि) જમ્બુદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૧૯ મા તીર્થંકરના પૂર્વ ભવનું નામ.
भयावह. त्रि० (भयावह) ભય દેનાર; ભયકર.
भर. पु० न० (भर) ભાર; બોજો; સામાન. (૨) વિનયની પ્રવૃત્તિરૂપ આચાર. (૩) સમૂહ. (૪) લાકડા વગેરેનો ભારો.
भरअ. त्रि० (भरक) ભાર ભરનાર.
भरण. न० (भरण) પૂરવું; ભરવું.
भरणी. स्त्री० (भरणी) એ નામનું નક્ષત્ર.
भरह. पुं० (भरत) ભરતક્ષેત્ર; ભારતવર્ષ. (૨) ભરત નામના પ્રથમ ચક્રવર્તી; ઋષભદેવના પુત્ર. (૩) આવતી ઉત્સર્પિણીના પ્રથમ ચક્રવર્તીનું નામ.
भरहकूड. पु० (भरतकूट) ચુલ્લહિમવંત પર્વત ઉપરનાં ૧૧ કૂટમાંનું ત્રીજું કૂટ-શિખર.
भरहराय. पुं०(भरतराज) ભરતક્ષેત્રનો રાજા; ચક્રવર્તી.
भरहवास. न० (भारतवर्ष) ભારતવર્ષ; ભરતક્ષેત્ર.
भरिम. त्रि० (भरिम) ભરીને બનાવેલ.
भरिय. त्रि० (भृत) ભરેલું; પૂર્ણ કરેલું.
भरु. पुं० (भरु) એ નામનો એક દેશ. (૨) त्रि० તે દેશમાં રહેનાર.
भल्ल पु० (भल्ल) ભાલું; અણીયાળું એક શસ્ત્ર.
भल्लकी. स्त्री० (भल्ली) રીંછડી.
भल्लाय. पुं० (भल्लात) વનસ્પતિ વિશેષ.
भल्लिअ. पु० (भल्लि) વિષય વધારવાની કોઇ એક દવા.
भल्लिया. स्त्री० (भद्रता) ભલાઇ; સારાપણું.
भव. पुं० (भव) સંસાર; જન્મ મરણ. (૨) પન્નવણા સૂત્રના તૃતીય પદના વીશમા

દ્વારનું નામ. (૩) સંસારનું કારણ. (૪) નરકાદિ યોનિ. (૫) ન૦ દેવવિમાન વિશેષ.

भवंत. પુ૦ (भवत्) આપ; તમે.

भवंतर. ન૦ (भवान्तर) જન્માન્તર.

भवट्ठिइ. સ્ત્રી૦ (भवस्थिति) દેવ આદિ યો-નિમાં ઉત્પત્તિના કાળની મર્યાદા.

भवण. ન૦ (भवन) ઘર; મહેલ; પ્રાસાદ. (૨) ભવનપતિ દેવતાનાં નિવાસસ્થાન; ભવનપતિનાં ભવન. (૩) સત્તા.

भवणगिह. ન૦ (भवनगृह) ભોંયરૂ

भवणरुक्ख. પુ૦ (भवनवृक्ष) ભવનરૂપે પરિણામ પામે તેવાં કલ્પવૃક્ષ.

भवणवइ. પુ૦ (भवनपति) ભવનપતિ જાતના દેવતા.

भवणवडिंसग. ન૦ (भवनावतंसक) મુખ્ય ભવન; રાજ્યભવન.

भवणवासि. પુ૦ (भवनवासिन्) ભવનપતિ દેવતા; ભવનમાં રહેનાર દેવતા.

भवत्थ. ત્રિ૦ (भवस्थ) સસારમાં રહેલ.

भवधारणिज्ज. પુ૦ (भवधारणीय) ભવના છેડા સુધી-આયુષ્ય પૂરૂં થતાં સુધી ધારણ કરી શકાય તે શરીર; મૂળ શરીર.

भवधारणिया. સ્ત્રી૦ (भवधारणिका) નારકી દેવતાના ભવસમ્બન્ધથી પ્રાપ્ત થયેલ વૈક્રેય શરીરની મૂળ અવગાહના.

भवन. ન૦ (भवन) થવુ; બનવુ.

भवपच्चइ. ન૦ (भवप्रत्ययिन्) દેવતા તથા નારકીના ભવને યોગે ઉત્પન્ન થતુ અવ-ધિજ્ઞાન; અવધિજ્ઞાનનો એક ભેદ.

भवपच्चइअ. ન૦ (भवप्रत्ययिक) જુઓ ઉ-પલો શબ્દ.

भवविवागा. સ્ત્રી૦ (भवविपाका) ભવને નિ-મિત્તે ઉદયમાં આવી વિપાક આપે તેવી કર્મપ્રકૃતિ.

भवसिद्धिय. ત્રિ૦ (भव्यसिद्धिक) સંસારથી મોક્ષ પામનાર જીવ; સિદ્ધિ પામવાને યોગ્ય જીવ.

भविय. પું૦ (भव्य) મોક્ષ જવાને યોગ્ય જીવ; ભવિ જીવ. (૨) થવાનું; ભવિષ્યમાં થવા યોગ્ય.

भविय. ત્રિ૦ (भविक) સિદ્ધ થવાને યોગ્ય.

भवियजन. પું૦ (भविकजन) ભવ્ય જન.

भवियदव्व. ન૦ (भविकद्रव्य) જીવને મરીને જે ગતિમા જવાનું હોય તે ગતિની અપેક્ષાએ તે જીવ ભવિયદવ્વ કહેવાય.

भवियव्वया. સ્ત્રી૦ (भवितव्यता) ભાવી; ભવિષ્ય.

भवियसरीर. પુ૦ (भविकशरीर) આવશ્યક આદિ શાસ્ત્ર જાણતો નથી પણ ભવિષ્યમાં જાણશે એવા પુરૂષનું શરીર.

भविस्स. ત્રિ૦ (भविष्यत्) ભવિષ્ય કાળમાં થનાર.

भव्व. ત્રિ૦ (भव्य) યોગ્ય; ઉત્તમ. (૨) મોક્ષ પામવાને લાયક. (૩) ભાવી; થવાનુ.

भव्वा સ્ત્રી૦ (भव्या) દ્રાક્ષ, દરાખ

भसेलु. પુ૦ ( ) શાળના કણુશલાની અણી-રૂછાલ.

भसोल ન૦ (भसोल) નાટકની એક વિધિ.

भाअ. પુ૦ (भाग) ભાગ, પ્રદેશ, હિસ્સો.

भाइ. પુ૦ (भ्रातृ) ભાઈ, બન્ધુ; સહોદર.

भाइणिज्ज પુ૦ સ્ત્રી૦ / **भाइणेज्ज.** } (भागिनेय) ભાણેજ, બ્હેનનો દીકરો.

भाइल्ल ત્રિ૦ (भागिक) ભાગ લેનાર; ભાગીદાર.

भाउ. પુ૦ (भ्रातृ) ભાઇ, સહોદર.

भाउज्जा સ્ત્રી૦ / **भाउज्जाइया.** } (भ्रातृजाया) ભાભી; ભાઇની વહુ.

भाग પુ૦ (भाग) ભાગ, હિસ્સો. (૨) પ્રભાવ. (૩) પૂજા; ભજન.

भागवय न० (भागवत) એ નામનો એક પુરાણ ગ્રન્થ, ભાગવત પુરાણ

भाडय. न० (भाटक) } ભાડુ, મુસારો
भाडि स्त्री० (भाटि) }

भाडीकम्म. न० (भाटीकर्मन्) પશુ આદિથી ભાડાનુ કામ કરવુ તે પદર કર્માદાનમાનુ એક.

भाण न० (भाजन) વાસણ, પાત્ર

भाणु पु० (भानु) ૧૫ મા તીર્થંકરના પિતાનુ નામ

भाणुमित्त. पु० (भानुमित्र) ભાનુમિત્ર કુમાર

भामंडल न० (भामण्डल) તીર્થંકરના મસ્તકમા અંબોડાના ભાગમા મડકાલાર પ્રકાશ હોય તે

भामग त्रि० (भ्रामक) ભમાવનાર, ફેરવનાર

भामरी स्त्री० (भ्रामरी) વાદ્ય વિશેષ, વીણા

भामिय त्रि० (भ्रामित) ભમાવેલ, ફેરવેલ

भाय पु० (भ्रातृ) ભાઇ, બન્ધુ

भाय पु० (भाग) ભાગ, પ્રદેશ

भायण पु० न० (भाजन) પાત્ર, વાસણ

भायर पु० (भातृ) ભાઇ.

भार पु० (भार) ભાર, બોજો (૨) પરિગ્રહ, ધન ધાન્યાદિનો સગ્રહ

भारंड पु० (भारण्ड) ભારડ પક્ષી

भारग पु० (भारक) વજન વિશેષ

भारदाय } पु० (भारद्वाज) ગૌતમ ગોત્રની
भारद्दाय } શાખા અને તેમા ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષ (૨) એક પક્ષી (૩) મૃગ શિરનક્ષત્રનુ ગોત્ર

भारह. न० (भारत) ભારતવર્ષ, ભરતક્ષેત્ર (૨) મહાભારત, એ નામનુ એક પુસ્તક (૩) ભરત મુનિ પ્રણીત નાટ્ય શાસ્ત્ર (૪) વિ० ભરતક્ષેત્રમા જન્મેલ ભારતવર્ષનુ

भारहक्खित्त } न० (भारतक्षेत्र) ભારતક્ષેત્ર
भारहखेत्त }

भारहवास. न० (भारतवर्ष) ભારતવર્ષ, ભરતક્ષેત્ર

भारहिय त्रि० (भारतीय) ભરતમા ઉત્પન્ન થયેલ, ભરત સબધી

भारिय त्रि० (भारिक) ભારે, ભારવાળા, ગુરૂ

भारिया. स्त्री० (भार्या) સ્ત્રી, નારી, વહુ

भारुंड पु० (भारुण्ड) ભારડપક્ષી, બે મુખ અને એક શરીરવાળુ પક્ષી

भाल. न० (भाल) કપાળ

भालयल न० (भालतल) કપાળતલ, લલાટ

भालुंकी स्त्री० (भालुकी) શીયાળણી

भाव पु० (भाव) વસ્તુ પદાર્થ (૨) અભિપ્રાય, ચિત્તવૃત્તિ, વિચાર (૩) જીવની દશા, અવસ્થા (૪) સયમ સ્થાનાદિરૂપ વિશુદ્ધ પરિણામ (૫) ૮૭ મા ગ્રહનુ નામ (૬) રૂપ, રસ, ગન્ધ, સ્પર્શ આદિ ગુણ (૭) મોહ (૮) અનુભાગ, કર્મનો રસ (૯) યોગનુ પરિણામ (૧૦) વસ્તુનો ગુણ પર્યાય, વસ્તુ ધર્મ (૧૧) અશ, ભાગ (૧૨) ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયક, પારિણામિક અને સનિપાતિક એ ૭ ભાવ (૧૩) અત કરણનો ભાવ, લાગણી, ઇચ્છા (૧૪) ચિત્તવિકાર, માનસ વિકૃતિ (૧૫) જન્મ, ઉત્પત્તિ (૧૬) પારમાર્થિક પદાર્થ, વિવક્ષિત ક્રિયાનો અનુભવ કરનારી વસ્તુ (૧૭) સ્વભાવ સ્વરૂપ (૧૮) ભવન, સત્તા (૧૯) જ્ઞાન ઉપયોગ (૨૦) વિધિ કર્તવ્યોપદેશ (૨૧) આત્મા

भावकाल पु० (भावकाल) ઉદયિકાદિ ભાવોની સ્થિતિ

भावकूड न० (भावकूट) સયમરૂપ ભાવને બાધવા પાશરૂપ આધાકર્મઆદિ આહારદોષ

भावकेउ. पु० (भावकेतु) એ નામનો અઠ્ઠાસીમો ગ્રહ

भावक्खर. न० (भावाक्षर) અંતઃકરણમાં રહેલ અકરાદિ અક્ષરનું જ્ઞાન.

भावखंध. पु० (भावस्कंध) આગમથી ભાવ-સ્કંધ તે આવશ્યક શ્રુતસ્કંધરૂપ પદાર્થ અને તેના ઉપયોગરૂપ પરિણામ.

भावजराण. पु० (भावयज्ञ) ભાવયજ્ઞ; દુષ્ટ ભાવની આહુતી આપવી તે.

भावण. न० (भावन) ભાવવુ તે.

भावणा. स्त्री० (भावना) ચિત્તવૃત્તિ; પૂર્વ સંસ્કારનુ સ્ફુરણ; વાસના. (૨) સસારનું અનિત્યાદિ સ્વરૂપ ચિંતવવુ તે. (૩) પાંચ મહાવ્રતની પચીસ ભાવના.

भावणीय. त्रि० (भावनीय) ભાવના કરવા લાયક.

भावत्थ. पु० (भावार्थ) તાત્પર્ય; મતલબ.

भावदेव. पु० (भावदेव) ચાર પ્રકારના દેવતા; ભવનપતિ, વાણવ્યન્તર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક.

भावन्न त्रि० (भावज्ञ) અભિપ્રાય જાણનાર.

भावपाण. पुं० (भावप्राण) જ્ઞાન આદિ આત્માના અન્તરગ ગુણ.

भावबंध. पु० (भावबन्ध) મિથ્યાત્વઆદિ ભાવ કર્મોનો બન્ધ.

भावमण. न० (भावमनस्) ચિંતન કે જ્ઞાન-રૂપ ભાવ મન.

भावलय. न० (भावलय) તીર્થંકરને અંબો-ડાને ઠેકાણે પ્રકાશ મંડળ હોય તે; ભામંડળ.

भावलिंग. न० (भावलिंग) ભાવસંયમ; પરિણામ સહિત લિંગ.

भावलेस्सा. स्त्री० (भावलेश्या) અધ્યવસાય કે પરિણામ રૂપ લેશ્યા.

भावलोय. पु० (भावलोक) ભાવથી લોક; લોકના ભાવ.

भावविउस्सग्ग. पुं० (भावव्युत्सर्ग) ભાવ-કષાયાદિનો પરિત્યાગ.

भावसंधक. त्रि० (भावसंधिक) જીવને મોક્ષ સાથે સાધનાર.

भावसंसार. पु० (भावसंसार) ઉદય વગેરે ભાવરૂપે કર્મનું પરિણામ.

भावसच्च. न० (भावसत्य) શુદ્ધ અંતરાત્મા; પરમાર્થ સંબંધી વિચાર.

भावसुत. न० / **भावसुय.** (भावश्रुत) લબ્ધ્યક્ષરરૂપ શ્રુતજ્ઞાનનો ઉપયોગ.

भावाभिग्गह. पुं० (भावाभिग्रह) માન કરતો, હસતો, અમુક ચેષ્ટા કરતો માણસ આપે તોજ વ્હોરવુ એમ ભાવ સંબંધી અ-ભિગ્રહ-નિયમ ધારવો તે.

भावि. त्रि० (भाविन्) થનારૂં.

भाविंदिय. न० (भावेन्द्रिय) જ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમથી જીવને ઉત્પન્ન થયેલ શબ્દાદિ ગ્રહણ કરવાની શક્તિ; લબ્ધિ ઉપયોગરૂપ ભાવઇન્દ્રિય.

भाविणी. स्त्री० (भाविनी) ભાવના કર-વાવાળી.

भावितत्थी. स्त्री० (भावितार्थी) એ નામની એક નદી.

भाविय. पु० (भाविक) સાતમા દેવલોકનું એક વિમાન.

भाविय. त्रि० (भावित) વિચારેલું; ભાવના ભાવેલું. (૨) સંસ્કાર પામેલ; વાસિત થયેલ. (૩) શુદ્ધ; નિર્દોષ.

भावियत्त. / **भावियप्प.** पु० (भावितात्मन्) શુદ્ધ આત્મા. (૨) એક અહોરાત્રના ત્રીશ મુહૂર્તમાના તેરમા મુહૂર્તનુ નામ.

भावियप्पा. त्रि० (भावितात्मा) ભગવાન્ ધર્મનાથની મુખ્ય સાધ્વી.

भाविर त्रि० (भाविन्) થનાર; નીપજનાર.

भावुअ. पु० (भावुक) બનેવી; બેનનો વર.

भावुग. त्रि० (भावुक) બીજાનો યોગ પામી તેના ગુણમાં પરિણત થઇ જાય તે

भावोमोदरिया. स्त्री० (भावावमोदरिका) મનના વિકારોને રોકવારૂપ ભાવની ઉણોદરી કરવી તે.

भावोहि. पुं० (भावावधि) ક્ષયોપશમ ભાવે ઉત્પન્ન થઇ ઉદયાદિ ભાવને જોનાર અવધિ જ્ઞાન.

भास. न० (भाष्य) ભાષ્ય-વિવરણ.

भास. पुं० (भास) તેજ; પ્રકાશ; ચમક; ઝળક. (૨) પક્ષી વિશેષ.

भास. न० (भस्मन्) રાખ; ભસ્મ. (૨) पुं० ભસ્મ નામનો ૨૯ મો ગ્રહ.

भासग पुं० (भाषक) ભાષા પર્યાપ્તિ-બોલવાની શક્તિવાળો જીવ. (૨) પન્નવણાસૂત્રના ત્રીજા પદના પંદરમા દ્વારનું નામ. (૩) त्रि० વક્તા; પ્રતિપાદક.

भासण. न० (भासन) ચમક; પ્રકાશ.

भासणया. } **भासणा.** } स्त्री० (भाषणा) કથન; પ્રતિપાદન.

भासय. पुं० (भाषक) બોલનાર; ભાષા શક્તિવાળો.

भासरासि. पु० (भासराशि) પ્રકાશનો સમૂહ; સૂર્ય.

भासरासि. पुं० (भस्मराशि) ભસ્મરાશિ નામનો ૩૦ મો ગ્રહ. (૨) રાખનો ઢગલો.

भासवंत. त्रि० (भाषावत्) ભાષાના ગુણ દોષોને જાણનાર.

भासा. स्त्री० (भाषा) ભાષા; બોલી. (૨) ભાષાયોગ્ય પુદ્ગળસ્કંધની વર્ગણા-સમુદાય. (૩) ઉપયોગ અને યતનાપૂર્વક બોલવું તે; ભાષા સમિતિ. (૪) પન્નવણા સૂત્રના ૧૧ મા પદનું નામ.

भासाजड्ड. त्रि० (भाषाजड) બોલવાની શક્તિ રહિત; મૂંગો.

भासापज्जत्ति. स्त्री० (भाषापर्याप्ति) પુદ્ગળોને ભાષાના રૂપમાં પરિણત કરવાની શક્તિ.

भासापद. न० (भाषापद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રનું ૧૧ મું ભાષાપદ.

भासाविजय. पुं० (भाषाविचय) ભાષાનો નિર્ણય. (૨) દૃષ્ટિવાદ; બારમો જૈન અંગ ગ્રન્થ.

भासासमिइ. } **भासासमिति.** } स्त्री० (भाषासमिति) વિચારી યતનાપૂર્વક બોલવું તે.

भासासमिय. त्रि० (भाषासमित) ભાષા સમિતિયુક્ત.

भासि. त्रि० (भाषिन्) બોલનાર; કહેનાર.

भासिय. त्रि० (भाषित) બોલેલું; કહેલું. (૨) न० બોલવું; કહેવું તે.

भासिल्ल. त्रि० (भाषावत्) ભાષાયુક્ત; વાણીયુક્ત.

भासुर. त्रि० (भासुर) દેદીપ્યમાન; તેજસ્વી. (૨) ભાસુર નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન.

भि. त्रि० (भित्) જુઓ "भिभ" શબ્દ.

भिउडि. स्त्री० (भृकुटि) ભ્રકુટિ; ભમ્મર. (૨) નમિનાથજીના યક્ષનું નામ.

भिउर. त्रि० (भिदुर) પોતાની મેળે ભેદાય તેવું; નાશવંત.

भिउच्च. पुं० (भार्गव) ભૃગુઋષિના શિષ્ય.

भिंग. पुं० (भृङ्ग) ભ્રમર; ભમરો. (૨) જુગલીયાને વાસણ આપનાર કલ્પ વૃક્ષની એક જાત. (૩) પક્ષી વિશેષ. (૪) કીટ વિશેષ. (૫) કોયલા.

भिंगणिभा. स्त्री० (भृङ्गनिभा) જંબુવૃક્ષના વનખંડની એક વાવડીનું નામ.

भिंगप्पभा. स्त्री० (भृङ्गप्रभा) જંબુવૃક્ષના નૈઋત્ય ખુણાના વનખંડની એક વાવડીનું નામ.

भिंगा. स्त्री० (भृङ्गा) જમ્બુવૃક્ષના નૈઋત્ય ખુણાના વનખંડની એક વાવડીનું નામ.

भिंगार. पुं० (भृङ्गार) ઝારી; સોનાનો કળશ. (૨) પક્ષી વિશેષ.

भिंगिरीडि पु० (भृङ्गिरीटि) એક ચોઈન્દ્રિય જીવ ભૃંગરીટ

भिंगु. पु० (भृगु) પાણી સૂકાઈ ગયા પછી તળાવમાં પોપડા બંધાય તે

भिंजा. स्त्री० ( ) અભ્યંગાન, ગાળિશ.

भिंडमालिया स्त्री० (भिण्डमालिका) ભીંડીની માળા

भिंडिमाल } पु० (भिण्डिमाल) શસ્ત્ર
भिंडिवाल. } વિશેષ, છરો

भिंभसार } पु० (बिम्बिसार) શ્રેણિક
भिंभिसार } રાજાનું અપર નામ

भिंभी. स्त्री० (भिम्भी) વાદ્ય વિશેષ, ઢોલકું

भिक्ख न० (भैक्ष) ભિક્ષા, ભીખ (૨) ભિક્ષા સમૂહ

भिक्खकाल पु० (भिक्षाकाल) ભિક્ષાકાળ, ગોચરીનો સમય

भिक्खलाभिय. पु० (भिक्षालाभिक) અનાદર પૂર્વક તુચ્છનરતું મળે તે લેવી એવો અભિગ્રહ ધરી ગવેષણા કરનાર સાધુ

भिक्खवित्ति स्त्री० (भिक्षावृत्ति) ભીખ માગીને ગુજરાન ચલાવવું તે

भिक्खा स्त्री० (भिक्षा) ભિક્ષા; ગોચરી

भिक्खाअ पु० } (भिक्षाक) ભિક્ષુ સાધુ
भिक्खाक. } (૨) ભિખારી
भिक्खाग }

भिक्खायर त्रि० (भिक्षाचर) ભીખારી, માગી ખાનાર.

भिक्खायरिया. स्त्री० (भिक्षाचर्या) ભિક્ષા માગવી, ગોચરી કરવી

भिक्खायरी. स्त्री० (भिक्षाचरी) ભિક્ષા લેવા જવું તે, ગોચરી

भिक्खालाभिय पु० (भिक्षालाभिक) ભિક્ષુક વિશેષ

भिक्खु. पु० स्त्री० (भिक्षु) ભિક્ષુક, સાધુ, મુનિ

भिक्खुचरिया. स्त्री० (भिक्षुचर्या) ભિક્ષુકની ચર્યા, સાધુ સામાચારી

भिक्खुणी स्त्री० (भिक्षुकी) સાધ્વી, આર્યા

भिक्खुधम्म पु० (भिक्षुधर्म) ક્ષમા, નિર્લોભતા, ઋજુતા, આદિ દશ પ્રકારનો યતિ ધર્મ

भिक्खुपडिमा स्त्री० (भिक्षुप्रतिमा) ભિક્ષુ–સાધુની બાર પડિમા–અભિગ્રહ વિશેષ

भिक्खुपडिया. स्त्री० (भिक्षुप्रतिज्ञा) સાધુનો ઉદ્દેશ, સાધુનું નિમિત્ત

भिक्खुय पु० (भिक्षुक) સાધુ, ભિક્ષુક

भिक्खोड. पु० (भिक्षोण्ड) ભિક્ષાના આધારે રહેનાર બૌદ્ધ વગેરે અન્યદર્શની સાધુ (૨) ભિખારી

भिगु पु० (भृगु) ખડકની ટોચ (૨) ફાટ, ચીરો

भिगुडि स्त्री० (भृकुटि) ભ્રકુટિ

भिगुपडण. न० (भृगुपतन) પર્વતની ટોચ ઉપરથી પડી મરવું તે, ભેરવ ઝંપાપાત, બાળ મરણનો એક પ્રકાર

भिच्च पु० (भृत्य) સેવક, નોકર (૨) ત્રિ० સારી રીતે પોષણ કરનાર. (૩) પોષણીય.

भिच्छुंड. त्रि० (भिक्षोण्ड) જુઓ " ભિક્ખોડ " શબ્દ

भिज्ज न० (भेद्य) કર વિશેષ, દડ વિશેષ.

भिज्झा. स्त्री० (भिध्या) લોભ (૨) મળેલા પદાર્થોમાં અત્યન્ત આસક્તિ

भिज्झिय. त्रि० (अभिध्यित) લોભાવે તેવું, સુંદર

भिणासि पु० ( ) પક્ષી વિશેષ

भिणण न० (भिन्न) ભેદાયેલ, ફાટેલ

भिणणा स्त्री० (भिन्ना) ખાલી મુડી

भितअ. } पु० (भृतक) સેવક, નોકર
भितग } ચાકર

भिति. स्त्री० (भृति) આજીવિકા, ગુજરાન

भित्त. न० ( ) નદીની ભેખડ (૨) અડધીયું ફળાદિનો અર્દ્ધ ભાગ

भित्तग } न० ( ) અડધીયુ, અડધુ
भित्तय. } ત્રાપેલ. (૨) કકડો.

भित्तार त्रि० (भेत्तृ) ભેદનાર

भित्ति स्त्री० (भित्ति) ભીંત, દીવાલ

भित्तिगुलिया. स्त्री० (भित्तिगुटिका) ઓટલો, ચોતરો

भित्तिय पु० (भित्तिक) ભિત્તિ દેશવાસી

भित्तिल न० (भित्तिल) એ નામનું દશમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

भिन्न त्रि० (भिन्न) ભેદાયેલ, ફાટી ગયેલ (૨) ભિન્ન, જૂદુ (૩) પ્રસ્ફુટિત (૪) વિ લક્ષણ (૫) પરિત્યક્ત (૬) ઓછુ, ન્યૂન

भिन्नमुहुत्त न० (भिन्नमुहूर्त) અતર્મુહૂર્ત, ન્યૂનમુહૂર્ત

भियग पु० (भृतक) નોકર, ચાકર.

भियघाय पु० (भेदघात) સૂર્યના બે મા- ણ્ડલા વચ્ચેનુ અતર અર્થાત્ એક માડ લેથી બીજે માડલે જવાનો માર્ગ

भिलिंग पु० (भिलिङ्ग) મસૂર, ધાન્યની એક જાત

भिलिंज. पु० ( ) અભ્યગન

भिलुग पु० (भिल्लक) ભિલ્લ, આહેડી, શિકારી

भिलुगा स्त्री० (भिदुका) જમીનની ફાટ, કાળી જમીનમા શીયાળામા ચીરા પડે છે તે

भिलुय न० (भिदुक) જુઓ "ભિલુગા" શબ્દ

भिल्ल पु० (भिल्ल) એ નામનો એક અ નાર્ય દેશ

भिल्लाय. पु० (भिल्लातक) ભિલ્લામાનું વૃક્ષ

भिस न० (विस) કમળતન્તુ કમળનો કદ (૨) ખાવાનો એક પદાર્થ (૩) આસન વિશેષ

भिसं. अ० (भृशम्) અતિશય, ઘણુ

भिसकंद. पु० (बिसकन्द) શકરપારા, મિષ્ટાન્ન વિશેષ

भिसरा स्त्री० ( ) માછલા પકડવાની એક જાતની જાળ.

भिसिग. न० } (बृशिका) યોગીનુ એક
भिसिया स्त्री० } આસન

भिसोल. न० ( ) નૃત્ય વિશેષ

भी. स्त्री० (भी) ભય (૨) त्रि० ડરનાર, ભીરૂ, બીકણુ

भीम त्रि० (भीम) ભયકર, ડરાવનાર (૨) पु० દક્ષિણ તરફના રાક્ષસ જાતના વ્યતર દેવોનો ઇન્દ્ર (૩) રૌદ્ર આચાર– અનુષ્ઠાન. (૪) ભરતખડના ભાવી સાતમા પ્રતિવાસુદેવ (૫) હસ્તીનાપુરના એક રાજપુરૂષ

भीमसेण. पु० (भीमसेन) એ નામના ગત અવસર્પિણીના છઠ્ઠા કુલકર (૨) આવતી ચોવીસીના સાતમા પ્રતિવાસુદેવ. (૩) ભીમસેન નામનો એક કુમાર

भीमासुर न० (भीमासुर) એ નામનુ એક શાસ્ત્ર

भीमासुरक्क न० (भीमासुरोक्त) ભીમાસુરનુ એક પ્રાચીન શાસ્ત્ર.

भीय. त्रि० (भीत) ભય પામેલ.

भीरु त्रि० (भीरु) ડરપોક, બીકણ, ભયભીત

भीसग. पु० (भीष्मक) ભીષ્મક નામના રાજા

भीसण त्रि० (भीषण) ભયકર

भुअईसर. पु० (भुजगेश्वर) નાગરાજ, મોટો સર્પ

भुअंग. पु० (भुजङ्ग) સર્પ

भुअग त्रि० (भोजक) પૂજક, સેવા- કારક

भुअग पु० (भुजग) એક દેવ જાતિ, ના ગકુમાર દેવ (૨) ભોગી, વિલાસી

भुअगवइ. पु० (भुजगपति) વ્યતરદેવની મહોરગ નામની એક જાત

भुअगवई. स्त्री० (भुजगवती) } એક ઈન્દ્રા-
भुअगा. स्त्री० (भुजगा) } ણી; અ-
નિકાય નામના મહોરગેન્દ્રની એક અગ્ર-
મહિષી.

भुअपरिसप्प. पु० स्त्री० (भुजपरिसर्प) ભુ-
જાથી ગતિ કરનાર પ્રાણી; ગોહ, ઉંદર,
ખિસકોલી વગેરે તિર્યંચ પચેંદ્રિય.

भुअमोअग. पु० (भुजमोचक) સર્પના વિષને
ઉતારવાનુ એક રત્ન-મણિ.

भुंजण. न० } (भोजन) જમણ, ભોજન.
भुंजणा. स्त्री० }

भुंजिय. न० (भर्जित) અર્ધ શેકેલુ, પોંક
વિગેરે.

भुंजिर. त्रि० (भोजनशील) ભોગવનાર

भुंभल पु० (भुभल) મદિરાનુ પાત્ર

भुक्ख त्रि० (भुज-बुभुक्षित) ભૂખથી દુર્બળ
થયેલ; શુષ્ક દેહવાળો.

भुक्खा स्त्री० (बुभुक्षा) ભૂખ, ક્ષુધા.

भुग्ग त्रि० (भुग्न) ભાગેલુ, નમી ગયેલુ

भुग्गभग्ग. त्रि० (भुग्नभग्न) અત્યત વાંકુ

भुजंग. पु० (भुजङ्ग) નાગ, સર્પ

भुजंगम. पु० (भुजगम) સર્પ.

भुज्ज त्रि० (भोज्य) કલ્પનીય, સાધુને
ભોગવવા યોગ્ય.

भुज्ज. पु० (भर्ज) વૃક્ષ વિશેષ (२) न०
તે વૃક્ષની છાલ

भुज्ज त्रि० (भूयस्) પ્રભૂત, ઘણુ

भुज्जतर } त्रि० (भूयस्तर) ઘણુજ, અત્યત.
भुज्जयर. }

भुज्जिय. त्रि० (भृष्ट) શેકેલુ ધાન્ય (२)
पु० ધાણા, શેકેલા જવ.

भुज्जो. अ० (भूयस्) વધારે, ઘણુ, અત્યત
(२) પુન , બીજી વાર.

भुज्जोभुज्जो अ० (भूयोभूयस्) વારવાર,
પુન પુન.

भुत्त. त्रि० (भुक्त) ભોગવેલ; ખાધેલ. (२)
સેવિત. (३) અનુભૂત. (४) न० ભક્ષણ;
ભોજન. (५) વિષ વિશેષ

भुत्तुत्तर. न० (भुक्तोत्तर) ખાધા પછી;
ભોજન સમય પછી.

भुमगा. } स्त्री० (भ्रू) ભ્રકુટી.
भुमया. }

भुय. पु० (भुज) ભુજા, બાહુ, હાથ

भुयंग. पुं० (भुजङ्ग) સર્પ, નાગ.

भुयग पु० (भुजग) સર્પ, નાગ, (२) સર્પને
રમાડનાર ગારૂડી.

भुयगपरिसप्पसमुच्छिम. त्रि० (भुजगपरिसर्प-
समूर्च्छिम) ભુજાબળથી ચાલનાર નોળીયા
વગેરે તિર્યંચ.

भुयगपरिसप्पी स्त्री० (भुजगपरिसर्पिणी) ભુ-
જાથી ચાલનાર તિર્યંચપંચેંદ્રિયની સ્ત્રી
જાતિ.

भुयगवइ पु० (भुजगपति) મહોરગ જાતના
વાણવ્યતર દેવતા.

भुयगवई स्त्री० (भुजगवती) મહોરગના ઇન્દ્ર
અતિકાયની બીજી અગ્રમહિષી.

भुयगा स्त्री० (भुजगा) મહોરગના ઇન્દ્ર
અતિકાયની પ્રથમ અગ્રમહિષી.

भुयपरिसप्प. पु० (भुजपरिसर्प) ભુજાથી ચા-
લનાર તિર્યંચ પંચેંદ્રિયની એક જાત;
ઉંદર, ખિસકોલી વગેરે.

भुयमोयग. पु० (भुजमोचक) નીલા રંગના
રત્નની એક જાત, ભુજમોચક મણિ.

भुयसप्प त्रि० (भुजसर्प) નોળીયુ, ઘો વગેરે,
તિર્યંચ પચેંદ્રિયની એક જાત.

भुया स्त्री० (भुजा) ભુજા, બાહુ.

भुरुडिय ( ) ધળ ભરેલુ;
મેલુ.

भुल्ल त्रि० ( ) ભ્રષ્ટ થયેલ; ભૂલો
પડેલ.

भुवण न० (भुवन) લોક, જગત.

भुवणवइ. પુ० (भुवनपति) દેવતાની એક જાત, ભવનપતિ દેવતા
भुस પુ० (बुस) તૃણ વિશેષ, ભુસ્સો
भू. સ્ત્રી० (भू) પૃથ્વી
भूइ સ્ત્રી० (भूति) સંપત્તિ (૨) રાખ, ભસ્મ (૩) વૃદ્ધિ (૪) જીવરક્ષા.
भूइकम्म ન० (भूतिकर्मन्) રાખની ચપટી આપવી, દોરા ધાગા કરી આપવા તે, આભિયોગી ભાવનાનો એક પ્રકાર (૨) મંત્રાદિકથી પવિત્ર કરેલ વસ્તુ
भूइकम्मिय ત્રિ० (भूतिकर्म्मिक) મંત્રથી દોરા ધાગા કરી આપે તે
भूइट्ठ ત્રિ० (भूयिष्ठ) અત્યંત, ઘણું
भूइपएण } **भूइपन.** } ત્રિ० (भूतिप्रज्ञ) જીવરક્ષાની બુદ્ધિવાળા (૨) જ્ઞાનની વૃદ્ધિવાળા અનન્ત જ્ઞાની
भूक्खेव પુ० (भ्रूक्षेप) ભ્રૂક્ષેપ, સંકેત, ઇશારો
भूगर ત્રિ० (भूयस्कार) ભૂયસ્કારબંધ કર્મ બંધનો એક પ્રકાર, એક બંધે અનેક કર્મનું બાંધવું તે
भूत પુ० (भूत) પ્રાણી, જીવ (૨) વનસ્પતિકાયના જીવ. (૩) ભૂત નામનો દ્વીપ અને સમુદ્ર
भूतण ન० (भूतृण) તૃણ વિશેષ, ઘાસ
भूतिय ત્રિ० (भौतिक) પાંચ ભૂતથી બનેલ, પાંચ ભૂત સમ્બન્ધી
भूतोद પુ० (भूतोद) એ નામનો સમુદ્ર
भूमह પુ० (भूमहत्) ભૂમહાન્ નામનું ૨૧ મું મુહૂર્ત
भूमि સ્ત્રી० (भूमि) પૃથિવી (૨) કાળ, વખત (૩) સ્થળ, જગ્યા
भूमिश्रा સ્ત્રી० (भूमिका) પૃથ્વી, સ્થાન
भूमिकंप પુ० (भूमिकम्प) ધરતીકંપ
भूमिघर ન० (भूमिगृह) ભોંયરૂં ગુફા
भूमिचर પુ० (भूमिचर) જમીન ઉપર ચાલનાર પશુ થલચર તિર્યંચ
भूमिदेव. પુ० (भूमिदेव) બ્રાહ્મણ
भूमिभाग પુ० (भूमिभाग) ભૂમિનો પ્રદેશ, સ્થાન
भूमिरुहा પુ० (भूमिरहा) ભૂફોડા, વનસ્પતિ વિશેષ
भूमिसप्पि ત્રિ० (भूमिसर्प्पिन्) ભૂમિમાં વિસ્તરનાર
भूमिसेज्जा સ્ત્રી० (भूमिशय्या) પૃથ્વીની શય્યા, જમીન ઉપર સુવું-પથારી કરવી તે
भूय પુ० (भूत) પ્રાણી, જીવ (૨) ભૂત કાળ વ્યતીત સમય (૩) વનસ્પતિ અને તેમાં રહેલ જીવ વિશેષ (૪) ભૂતદેવતા, વ્યંતર દેવતાની એક જાત (૫) ભૂત દ્વીપ અને ભૂતસમુદ્ર (૬) ભૂતેન્દ્ર નામે નાગકુમાર દેવતાનો ઇન્દ્ર (૭) ત્રિ० સમાન, તદ્રૂપ, તેના જેવું (૮) નિશ્ચિત સ્થાનમાં રહેલ પદાર્થ (૯) પ્રાપ્ત, લબ્ધ. (૧૦) વાસ્તવિક, યથાર્થ (૧૧) વિદ્યમાન (૧૨) ન० પ્રકૃત્યર્થ (૧૩) વૃક્ષ, ઝાડ.
भूयक्कार. ત્રિ० (भूयस्कार) જુઓ 'ભૂગર" શબ્દ
भूयग्गह પુ० (भूतग्रह) ભૂતનો વળગાડ
भूयगाम પુ० (भतग्राम) જીવ સમૂહ
भूयणग्ग સ્ત્રી० (भूतृणक) એ નામની એક વનસ્પતિ
भूयत्थ પુ० (भूतार्थ) યથાર્થ જ્ઞાન, સાચી વાત
भूयदिन्न પુ० (भूतदत्त) નાગાર્જુન આચાર્યના શિષ્યનું નામ
भूयदिन्ना સ્ત્રી० (भूतदत्ता) અંતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના તેરમા અધ્યયનનું નામ (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની ભૂયદિના નામે રાણી (૩) સ્થૂલિભદ્રની બહેન

भूयमंडलपविभत्ति. पु० (भूतमण्डलप्रविभक्ति) ભૂતમડળની વિશેષ રચનાયુક્ત નાટક, નાટકના ૩૨ પ્રકારમાંનો એક

भूयरुक्ख. पु० (भूतवृक्ष) ખીજડાનુ ઝાડ

भूयरूव न० (भूतरूप) જે ફળમા ગોટલી બધાઇ નથી તે.

भूयलिवि स्त्री० (भूतलिपि) લિપિ વિશેષ.

भूयवडिंसा. स्त्री० (भूतावतंसा) એક ઇન્દ્રાણી

भूयवाइ पु० (भूतवादिन्) વ્યતરોની સોળ જાતિમાની એક જાત

भूयवाय पु० (भूतवाद) દૃષ્ટિવાદ નામે બારમા અગસૂત્રનુ અપર નામ (૨) યથાર્થ વાદ

भूयविज्जा स्त्री० (भूतविद्या) ભૂત વિગેરેને કાઢવાની વિદ્યા, મન્ત્રાદિ પ્રયોગ

भूयवेज्ज. पु० (भूतवैद्य) ભૂતને કાઢનાર વૈદ્ય

भूयसिरी. स्त्री० (भूतश्री) એ નામની એક બ્રાહ્મણી

भूया. स्त्री० (भूता) સ્થુનિભદ્રની બહેન (૨) સુદર્શન ગાથાપતિની દીકરી (૩) ઇન્દ્રાણીની એક રાજધાની

भूयाणंद. पु० (भूतानन्द) દક્ષિણ દિશાના નાગકુમારનો ઇન્દ્ર (૨) કોણિક મહારાજાનો એક હાથી

भूयावाअ पु० (भूतवाद) સદ્ભૂત વસ્તુનો વાદ

भूवइ पु० (भूपति) રાજા, ભૂપતિ

भूसण न० (भूषण) ભૂષણ, દાગીનો, ઘરેણુ

भूसा स्त्री० (भूषा) શોભા, દીપ્તિ

भूसितगी स्त्री० (भषिताङ्गी) ભૂષિત થયેલી સ્ત્રી

भूसिय पु० (भूषित) શોભાયમાન

भूसियंग. त्रि० (भूषिताङ्ग) જેનુ અગ ભૂષિત હોય તે.

भूसियंगी स्त्री० (भूषिताङ्गी) આભૂષણથી ભૂષિત થયેલ સ્ત્રી.

भे अ० (भोम्) સબોધન, આમન્ત્રણસૂચક અવ્યય

भेउर त्रि० (भिदुर) છિન્નભિન્ન થનારૂ, તુટીફુટી જનારૂ

भेंडी. स्त्री० (भिंडी) એ નામનુ વૃક્ષ, ભીંડી

भेत्तार पु० (भेत्तृ) ભેદન કરનાર, તોડી ફોડી નાખનાર.

भेद पु० (भेद) ભેદ, પ્રકાર (૨) જુદુ પડવુ, ખડિત થવુ

भेदिय त्रि० (भेदित) જૂદુ પાડેલુ

भेय. पु० (भेद) ભેદ, જૂદાઇ, નોખુ પાડવુ. (૨) રાજનીતિના ચાર ભેદમાનો એક ભેદ, દુશ્મનના પક્ષમા ભેદ પાડી તેનુ બળ તોડવુ તે

भेयकर. त्रि० (भेदकर) વિચ્છેદકર્ત્તા

भेयग. त्रि० (भेदक) ભેદકારક.

भेयण. न० (भेदन) ફાડવુ, તોડવુ (૨) કર્મપ્રકૃતિના રસનો ઘાત કરવો તે

भेयणी स्त्री० (भेदनी) ભેદનારી, ભાગનારી

भेरव. त्रि० (भैरव) ભયકર, ડરાવનાર. (૨) पु० રાક્ષસ આદિ ભયકર પ્રાણી

भेरि स्त्री० (भेरि) } એક પ્રકારનુ વાજુ, નગારૂ
भेरी स्त्री० (भेरी) }

भेरुताल. पु० } (भेरुताल) વૃક્ષ વિશેષ
भेरुयाल }

भेल पु० (भेल) મડગોત્રની શાખા (૨) તે શાખાનો પુરૂષ

भेसग पु० (भीष्मक) રૂક્મિણીના પિતા, કૌણ્ડિન્યનગરના એક રાજા.

भेसज. न० (भेषज) ઔષધિ, દવા

भेसज्ज न० (भैषज्य) ઔષધિ, દવા

भेसण. त्रि० (भीषण) ભયકર, ડરામણુ (૨) न० ડરવુ બીવુ

भेसणा. स्त्री० (भीषणा) બીક દેખાડવી.

भोयण न० (भोजन) આહાર, ખાદ્ય પદાર્થ (૨) ખાણુ, જમણુ, ભોજન.
भोयणमंडव. पु० (भोजनमण्डप) ભોજનશાળા.
भोयणविप्परियासिया. स्त्री० (भोजनविपर्यासिका) વિપરીત રીતે ભોજન કરવું તે

म.

मअ. पु० (मद) અહંકાર, અભિમાન
मअ पु० (मृग) હરણ, મૃગ
मअ. त्रि० (मत) અભિમત, ઇષ્ટ
मअ त्रि० (मृत) મરેલુ
मइ. स्त्री० (मति) મતિ, બુદ્ધિ (२) જ્ઞાન વિશેષ, ઇંદ્રિય અને મનથી ઉત્પન્ન થતુ જ્ઞાન.
मइअ न० (मतिक) વાવેલા બીજને ઢાકવાને હતાળની પાછળ બાધવામા આવતો લાકડાનો એક કકડો.
मइअन्नाण. न० (मति-अज्ञान) વિપરીત મતિજ્ઞાન, મિથ્યાદર્શન યુક્ત મતિજ્ઞાન
मइंद पु० (मृगेन्द्र) સિંહ
मइदंसण न० (मतिदर्शन) મતિજ્ઞાનનુ દર્શન, ચક્ષુદર્શન કે અચક્ષુદર્શન બેમાનુ એક
मइनाण न० (मतिज्ञान) મતિજ્ઞાન, પાચ ઇંદ્રિય અને મનથી વિશેષ બોધ થાય તે
मइनाणावरण न० (मतिज्ञानावरण) જ્ઞાનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ
मइनाणि त्रि० (मतिज्ञानिन्) મતિજ્ઞાની
मइपत्तिया. स्त्री० (मतिपात्रिका) એક જૈન મુનિની શાખા.
मइमंत त्रि० (मतिमत्) બુદ્ધિમાન્ વિવેકી
मइरा स्त्री० (मदिरा) મદિરા દારૂ શરાબ
मइल. त्रि० (मलिन) મેલું મલિન.
मइलिय त्रि० (मलिन) મલિન થયેલું.
मइल्ल त्रि० (मृत) મરી ગયેલ, મુએલું ન્નએલ.
मइसागर. पु० (मतिसागर) વિજયવર્ધન ગણનો મત્રી (२) એક સાધુનુ નામ
मउ त्रि० (मृदु) મૃદુ, કોમળ.
मउई. स्त्री० (मृद्वी) કોમળ (સ્ત્રી વિશેષણ)
मउंद पु० (मुकुन्द) વાદ્ય વિશેષ. (२) દેવ વિશેષ
मउड. पु० } न० (मुकुट) મુકુટ, મુગટ
मउड पु० }
मउडट्ठाण. न० (मुकुटस्थान) મુકુટનુ સ્થાન, મસ્તક
मउय. त्रि० (मृदुक) સુવાળુ કોમળ
मउल न० (मुकुल) એક પ્રકારનુ ફૂલ
मउलण न० (मुकुलन) સકોચ
मउलि. पु० (मौलि) મુગટ (२) પાઘડી
मउलि पु० (मुकुलिन्) એક પ્રકારનો સર્પ કે જે ફેણ વિસ્તારી ન શકે તે (२) त्रि० વિસ્તીર્ણ.
मउलिकड. त्रि० (मुकुलीकृत) ધોતીઆની કાછડી વાળેલ
मउलित त्रि० } (मुकुलित) મુકુલ-કમળડોડાની માફક બે
मउलिय. }
હાથ જોડી અંજલિ કરેલ (२) બીડેલ
मउलियड त्रि० (मुकुलीकृत) જુઓ "मउलिकड" શબ્દ
मऊर पु० (मयूर) મોર, મયૂર પક્ષી
मऊरी स्त्री० (मयूरी) મોરલી, ઢેલ.
मऊह पु० (मयूख) કિરણ.
मंकाइ पु० (मङ्काति) એક અન્તકૃત મહર્ષિ

मंकार पु० (मकार) મકાર, મ શબ્દ (૨) "મા" અવ્યય

मंकुण पु० (मत्कुण) હાથીના જેવા ગોળ પગવાળા પશુની એક જાત (૨) માકડ.

मंख. पु० (मङ्ख) પેટીની અંદર પાટીયામા ગોઠવેલા ચિત્રોને કાચદ્વારા દેખાડી આજી વિકા ચલાવનાર એક જાતના ભિક્ષુક, મખલિલોક (૨) ગોશાળાના પિતાનુ નામ

मंखलि. पु० (मङ्खलि)ચિત્રની પેટી બનાવી આજીવિકા ચલાવનાર, ગોશાળાનો પિતા

मंखलिपुत्त पु० (मखलिपुत्र) મખલિનો પુત્ર ગોશાળો, આજીવક મતનો પ્રવર્તક એક સાધુ

मंग. पु० (म) ધર્મ

मंगरिया स्त्री० ( ) વાદ્ય વિશેષ

मंगल न० (मङ्गल) મગળ, કલ્યાણ (૨) માગલિક પદાર્થ દ્રો, સરસવ, ચદન, અક્ષત વગેરે (૩) મગળાચરણનો પાઠ, નમસ્કાર મત્ર (૪) નાટકનો એક પ્રકાર, ૩૨ માનુ પ્રથમ નાટક (૫) વિઘ્નક્ષય (૬) વિઘ્નક્ષયનુ કારણ (૭) ઇષ્ટાર્થ સિદ્ધિ

मंगला स्त्री० (मङ्गला) પાચમા તીર્થંકરની માતા

मगलावइ पु०(मङ्गलापतिन्) સૌમનસ પર્વતનુ એક કૂટ

मंगलावत्ती स्त्री० (मङ्गलावती) પૂર્વમહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડાની પૂર્વ તરફથી આઠમી વિજય

मंगलावतीकुड पु० (मङ्गलावतीकूट) સોમનસ વખારા પર્વતના સાત કૂટમાનુ ત્રીજુ કૂટ

मंगलावत्त पु० (मङ्गलावत) નલિનકૂટ વખારા પર્વતની પૂર્વે અને પકાવતી નદીની પશ્ચિમે બન્નેની વચ્ચેનો ક્ષેત્ર વિભાગ, મહાવિદેહાતર્ગત એક વિજય (૨) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૩) દેવ વિશેષ.

मंगलावत्तकुड पु० (मङ्गलावर्तकूट) નલિનકૂટ વખારા પર્વતના ચાર કૂટમાનુ ચોથુ કૂટ-શિખર.

मंगलावत्ता. स्त्री० (मङ्गलावर्ता) જુઓ "મગલાવત્ત" શબ્દ.

मंगल्ल. न० (माङ्गल्य) માગળિક, મગળ

मंगी स्त्री० (मङ्गी) ષડ્જગ્રામની પ્રથમ મૂર્છના

मंगु पु० (मङ्गु) બગલો રણુગગડો (૨) આર્યમગુ નામના જૈન આચાર્ય

मंगुल. त्रि० ( ) અસુદર, અસમજસ

मंगुस पु० (मगुस) ભુજપરિસર્પની એક જાત

मंच पु० (मञ्च) ખાટલો, ઢોલિયો, માચડો, ઉંચી બેઠક

मंचाइमंच पु० (मञ्चातिमञ्च) જે યોગમા સૂર્ય, ચન્દ્ર અને નક્ષત્રની સ્થિતિ માચા ઉપર ગોઠવેલ માચાના આકારની હોય તે યોગ (૨) રસ્તા ઉપર માણસોને બેસવાને માચડા ઉપર માચડો બાધી ગોઠવેલ બેઠક.

मंचाउत्त त्रि० (मञ्चागुप्त) માચામા ગોપવી રાખેલ

मंजरी स्त्री० (मञ्जरी) આબાનો મોર, મજરી

मंजिश्रा स्त्री० (मञ्जिका) મોરપિચ્છના વચ્ચે રહેલુ ચન્દ્રક-ચોળો ચાદલો

मंजिट्ठा स्त्री० (मञ्जिष्ठा) મજીઠ, રગવામા વપરાતો એક લાલ પદાર્થ

मंजिट्ठिय. पु० (माञ्जिष्ठिक) મજીઠનો રગ

मंजु. त्रि० (मञ्जु) સુન્દર, મનોજ્ઞ (૨) પ્રિય, ઇષ્ટ.

मंजुघोसा. स्त्री० (मञ्जुघोषा) દિશાકુમાર દેવતાની વગ

मंजुल. त्रि० (मन्जुल) સુન્દર, મનોહર. (૨) કોમળ.

मंजुस्सरा स्त्री० (मन्जुस्वरा) અગ્નિકુમાર દેવતાની ઘંટા. (૨) ત્રિ० મધુર અવાજ વાળુ.

मंजूसा स्त्री० (मन्जूषा) મંગળાવર્તા વિજય્યતી મુખ્ય નગરી (૨) પટારો, પેટી.

मंड. पु० न० (मण्ड) સાર, તત્ત્વ. (૨) રસ.

मंडग पु० (मण्डक) ગાડા, માલપુવા, રોટલી વિગેરે. (૨) त्रि० વિભૂષક, શોભાવનાર.

मंडण न० (मण्डन) અલઙ્કાર; ઘરેણુ (૨) પોશાક, શણગાર

मंडणधाई स्त्री० (मण्डनधात्री) બાળકને પોશાક પહેરાવનાર સ્ત્રી, પાચ ધાવ માતામાની એક.

मंडन न० (मण्डन) શણગાર; ઘરેણુ

मंडव. पु० (मण्डप) જેનાથી અઢી ગાઉ દૂર ગામડા હોય તેવુ સ્થળ

मंडल. न० (मण्डल) ચન્દ્ર સૂર્યનુ મંડળ, માંડવુ (૨) સૂર્યનુ વિમાન, સૂર્યનુ બિંબ (૩) વાસુદેવ બળદેવની જોડી (૪) ચાર ગતિના મંડળરૂપ સંસાર (૫) ગોળ કુંડાળું (૬) ગામ કે શહેરની આજુબાજુ ફરતો પ્રદેશ; ગામનો સીમાડો (૭) મલ્લને કુસ્તીમા મળેલ જમીન (૮) દેશ (૯) અરીસાનો કાચ-ખાપ કે જેમા પ્રતિબિંબ દેખાય તે.

मंडलग्ग पु० (मण्डलक) બાર માસા અથવા સાઠ રતિ પ્રમાણનુ એક વજન

मंडलग्ग. पु० (मण्डलाग्र) તરવાર,

मंडलपाय. पु० (मण्डलपात) મંડળાકાર જમીન બનાવવા માટે વૃક્ષાદિનુ ઉખેડવુ

मंडलपविभत्ति स्त्री० (मण्डलप्रविभक्ति) મંડળની વિગેરે રચના યુક્ત એક નાટક. ૩૨ માનુ દશનુ નાટક

मंडलप्पवेस. पु० (मण्डलप्रवेश) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનુ ૧૯ મુ.

मंडलरोग. पुं० (मण्डलरोग) મંડળ-દેશનો રોગ.

मंडलवति पु० (मण्डलपति) દેશનો ધણી; રાજા.

मंडलवाय पु० (मण्डलवात) મંડળાકારે વાતો વાયુ.

मंडलि पु० (मण्डलिन्) એક પ્રકારનો મુકુલિ સર્પ. (૨) કુત્સગોત્રની એક શાખા. (૩) તે શાખામાનો પુરૂષ. (૪) માંડલિક રાજા

मंडलिक. पु० (माण्डलिक) માનુષોત્તર પર્વત.

मंडलिबंध. पु० (मण्डलिबन्ध) એક પ્રકારની દંડનીતિ, અમુક ક્ષેત્રની મર્યાદા બહાર અપરાધીને જવા ન દેવો તે (૨) મંડળ-સંપ્રદાયનું બંધારણ-વ્યવસ્થા.

मंडलिभोग पु० (मडलिभोग) સાધુની મંડળીમા બેસી ભોજન કરવુ તે.

मंडलिय पु० (माण्डलिक) મંડલેશ્વર રાજા. (૨) કોટની માફક ચારે તરફ ફરતો ચક્રાકાર પર્વત

मंडलियराय. पु० (माण्डलिकराज) માંડલિક રાજા

मंडलियावाय. पु० (माण्डलिकवात) મંડળ રૂપે ભમતો વાયુ, ચક્રાવો ખાતો વાયુ.

मंडली स्त्री० (मण्डली) મંડળી, સમુદાય.

मंडव पु० (मण्डप) વેલોથી વીંટાયેલ માંડવો. (૨) જેનાથી અઢી ગાઉ દૂર ગામડા હોય તેવુ સ્થળ, ગામ વિશેષ

मंडव्व न० (माण्डव्य) ગોત્ર વિશેષ. (૨) पु० स्त्री० તે ગોત્રમા જન્મેલ

मंडविय. त्रि० (मण्डपित) મંડળબદ્ધ થઈ કરનાર.

मंडव्वायण. पु० (माण्डव्यायन) અશ્લેષાનક્ષત્રનુ ગોત્ર

मंडावणधाई. स्त्री० (मण्डनधात्री) બાળકને શણગારનાર દાસી

मंडावय. पु० (मण्डक) આભરણ પહેરાવનાર

मंडितपुत्त पु० (मण्डितपुत्र) એ નામના વીરપ્રભુના એક ગણધર

मंडिपाहुडिया. स्त्री० (मण्डिप्राभृतिका) માંડા અથવા કોઈ વસ્તુનો અગ્ર ભાગ કોઈને માટે તૈયાર કરેલ હોય તે સાધુએ લીધુ હોય તે, ભિક્ષાનો એક દોષ

मंडिय न० (मण्डिक) વાદ્ય વિશેષ

मंडिय त्रि० (मण्डित) ભૂષિત, શણગારેલ (૨) મહાવીર સ્વામીના છઠ્ઠા ગણધરનુ નામ (૩) ગોશાળાનો ત્રીજો પઉટ્ટ પરિહાર

मंडियकुच्छ पु० (मण्डियकुक्ष) } રાજગૃહ
मंडियकुच्छि पु० न० (मण्डियकुक्षि) } નગરીની બહાર મંડિયકુક્ષિ નામનુ ચૈત્ય-ઉદ્યાન.

मंडियपुत्त. पु० (मण्डितपुत्र) મહાવીર સ્વામીના એક ગણધર

मंडुक पु० (मण्डूक) દેડકો

मंडुकप्पुत पु० (मण्डूकप्लुत) ગ્રહની સાથે મંડુકગતિ સમાન થતો ચન્દ્રાદિનો યોગ

मंडुक्क पु० (मण्डूक) નન્દમણિયારનો જીવ મરીને દેડકો થયો, તેના અધિકારવાળુ જ્ઞાતાસૂત્રનુ ૧૩ મુ અધ્યયન (૨) દેડકો

मंडुक्किया. स्त्री० (मण्डूकिका) શાકની એક જાત

मंडुक्की स्त्री० (मण्डूकी) વનસ્પતિ વિશેષ

मंडुय. पु० (मण्डूक) સેલક રાજાનો પુત્ર (૨) રાજગૃહી નિવાસી એક શ્રાવક (૩) દેડકો

मंडुस. न० (मण्डूस) એક પ્રકારનુ અનાજ

मंत. पु० न० (मन्त्र) દેવતા અધિષ્ઠિત અક્ષર વિશેષ મંત્ર (૨) જાપ જાપ કરવા યોગ્ય અક્ષર પદ્ધતિ (૩) ઉત્પાદણાના ૧૬ દોષમાનો એક દોષ (૪) ગુપ્ત વાતચિત, ખાનગી વાતચિત

मंतचुण्ण. न० (मन्त्रचूर्ण) મન્ત્રથી મન્ત્રેલુ ચૂર્ણ ભસ્માદિ.

मंतजंभग पु० (मन्त्रजृम्भक) એક દેવ જાતિ

मंतजोय. पु० (मन्त्रयोग) મન્ત્રનો પ્રયોગ

मंतप्पयोग पु० (मन्त्रप्रयोग) મન્ત્રનો પ્રયોગ

मंतसाल. न० स्त्री० (मन्त्रशाला) મંત્ર સાધવાનુ સ્થાન

मंताणुजोग पु० (मन्त्रानुयोग) મંત્રતંત્ર વિગેરેનુ સૂચક શાસ્ત્ર, મન્ત્રશાસ્ત્ર, ૨૯ પાપસૂત્રમાનુ એક

मंतार त्रि० (मन्तृ) માનનાર, મનન કરનાર (૨) પુ० પ્રાણી, જીવ

मंति. पु० (मन्त्रिन्) મન્ત્રી, અમાત્ય સલાહકાર

मंथ पु० (मन्थ) મન્થાનદંડ, રવઈયો. (૨) કેવળ સમુદ્‌ઘાત ક્રિયામા આત્માના પ્રદેશ શરીર બ્હાર કાઢી મન્થાનાકારે લોકાન્ત પર્યંત વિસ્તારવા તે

मंथर. त्रि० (मन्थर) ધીમુ, મંદ

मंथाण. पु० (मन्थान) રવઈયો

मंथु पु० (मन्थु) બોર વગેરે ફળનો ભુકો (૨) દહિંને વસ્ત્રમા બાંધી પાણીનો ભાગ કાઢી નાખતા શેષ સત્વ રહે તે

मंद न० (मान्द्य) મૂર્ખતા, બેવકુફી

मंद त्रि० (मन्द) મંદબુદ્ધિવાળો, સુબુદ્ધિ વિનાનો. (૨) ધીમુ, ઢીલા સ્વભાવનુ (૩) અલ્પ, થોડુ (૪) પુ० મંદ જાતનો હાથી, ધૈર્યાદિ ગુણહીન હાથી. (૫) ગાનનો એક પ્રકાર, (૬) त्रि० રોગી

मंदअ. पु० (मदक) ગીતનો એક પ્રકાર, જેમા મધ્ય ભાગે મૂર્ચ્છના ગુણ સાથે ચોગના થાય તેવી જાતનુ ગેય-ગીત

मंदउणिया. स्त्री० (मन्दपुण्यिका) એ નામની એક દેવી

मंद्‌कुमारय. पु० (मन्दकुमारक) न्हानोबाळक
मद्‌कुमारिया स्त्री० (मन्दकुमारिका) बालिका, न्हानी कन्या
मदर पु० (मन्दर) मन्दर, मेरु पर्वत (२) मन्दर नामनो द्वीप अने ए नामनो समुद्र. (३) तेरमा विमळनाथ तीर्थंकरना प्रथम गणधर (४) मन्दर पर्वतना अधिनायक देव
मदरकूड पु० (मन्दरकूट) नंदनवनना नव कूटमानु बीजु कूट-शिखर.
मदरगिरि पु० (मन्दरगिरि) मेरु पर्वत
मंदरचूलिया स्त्री० (मन्दरचूलिका) मेरु पर्वतनु शिखर
मंदरपव्वय पु० (मन्दरपर्वत) मेरु पर्वत
मंदा. स्त्री० (मन्दा) मनुष्यनी दश दशाओमानी त्रीजी दशा २१ थी ३० वरस सुधीनी अवस्था के जेमा विषयवासनाना बळथी विवेकनी मन्दता थाय छे.
मदाइय. न० (मन्दायित) मध्य भागमा मूर्च्छनागुणयुक्त गेयनो एक प्रकार
मदाय. पु० (मदाय) मन्द स्वरथी गवाय ते राग
मंदार. पु० (मदार) पारिजात नु वृक्ष. (२) मन्दार वृक्षनु फूल
मंदारयणी. स्त्री० (मन्दरत्ना) मध्यमग्रामनी बीजी मूर्च्छना
मदिय त्रि० (मान्द्रिक) मन्दतावाळो, मद
मदिर न० (मन्दिर) घर, मन्दिर (२) ए नामनो द्वीप अने समुद्र (३) मेरु पर्वत.
मंदुय पु० (मन्दुक) जळजन्तु विशेष
मंधादग पु० (मन्धादन) मेढा, घेटा
मस पु० न० (मांस) मास
मंसचक्खु त्रि० (मांसचक्षुस्) चर्मचक्षु, ज्ञानचक्षु रहित चामडानी आंखवाळो
मसन्न त्रि० (मांसन्न) मासथी भरेल, पुष्ट
मंसवुड्ढि. स्त्री० (मांसवृद्धि) मासनी वृद्धि करी बतावयानी विद्या.
मससुह. त्रि० (मांससुख) मासने सुख आपनार.
मसाणुसारि पु० (मांसानुसारिन्) मासमा व्याप्त थवाथी जेर चडे ते
मंसी स्त्री० (मांसी) गन्धद्रव्य विशेष, जटामांसी
मंसु पु० न० (श्मश्रु) दाढीमूछ.
मकर. पु० (मकर) मगरमच्छ (२) पवन कुमार जातना देवतानु चिन्ह-मकराकार निशानी
मकरज्झय पु० (मकरध्वज) कामदेव
मकरासण न० (मकरासन) मगरना आकारनु आसन
मकायि पु० (मकायिन्) अंतगडसूत्रना छट्ठा वर्गना प्रथम अध्ययननु नाम (२) राजगृह निवासी ए नामनो एक गाथापति
मक्कड. पु० (मर्कट) करोळीओ. (२) करोळीआनु स्थान पड (३) वांदरो, मर्कट
मक्कडबंध. पु० (मर्कटबंध) मर्कटबंध, हाडना साधाना बंधनो एक प्रकार.
मक्कडासंताणग्र. न० (मर्कटसन्तानक) करोळीयानी जाळ.
मक्कार. पु० (माकार) निषेध अर्थवाळी दंडनीति अपराधीने " मा " ए शब्द समजाववानी शिक्षा त्रीजा अने चोथा कुलकरना वखतमा थती ते
मक्कोडग पु० (मर्कोटक) मंकोडा
मक्खिय त्रि० (म्रक्षित) चोपडेल, मसळेल (२) जे वस्तु सचित्त पृथ्वी आदिथी लपटायेली होय ते लेवाथी मुनिने लागतो दोष एषणाना दश दोषमानो बीजो दोष
मगइय त्रि० ( ) हाथमा आपेल.

मगदंतिया. स्त्री० (मगदन्तिका) કમળ વિશેષ. (૨) માલતી, મોગરાનું ફૂલ.

मगर पु० (मकर) મગર; મગરમચ્છ.

मगरंडपविभत्ति. पु० (मकराण्डप्रविभक्ति) મકરાંડની વિશેષ રચનાથી યુક્ત નાટક; નાટકનો એક પ્રકાર

मगरासण. न० (मकरासन) મકરના ચિન્હવાળુ આસન.

मगरिया. स्त्री० (मकरिका) આભરણ વિશેષ. (૨) વાદ્ય વિશેષ.

मगसिर. स्त्री० न० (मृगशिरस्) નક્ષત્ર વિશેષ.

मगस्सिरकीट पु० (मृगशीर्षकीट) ચાર ઇન્દ્રિયવાળો એક જીવ.

मगह. पु० (मगध) મગધ દેશ.

मगहवरच्छ. पु० (मगधवरात्त) આભરણ વિશેષ.

मगुंद. पु० (मुकुन्द) વાજિત્ર વિશેષ

मग्ग. पु० (मुद्ग) ધાન્ય વિશેષ; મગ.

मग्ग. पु० (मार्ग) માર્ગ; રસ્તો. (૨) સાધન; મોક્ષમાર્ગ. (૩) આકાશ. (૪) સૂયગડાંગના અગીયારમા અધ્યયનનું નામ. (૫) પ્રવચનનુ પર્યાયવાચક નામ; મોક્ષમાર્ગ. (૬) આવશ્યક (પ્રતિક્રમણ) નું પર્યાયવાચક નામ. (૭) પથ; મત.

मग्गओ अ० ( ) પાછળથી; પછવાડે.

मग्गण. न० (मार्गण) તપાસ; શોધ; રસ્તો કાઢવો. (૨) અન્વયધર્મનું શોધન; જેમ પાણી જોઇએ તો તેના સહચારિ ધર્મની તપાસ કરવી તે. (૩) માર્ગ; રસ્તો. (૪) પડિલેહણનો પર્યાય શબ્દ.

मग्गणया. स्त्री० (मार्गणा) ઇહા; ઉહાપોહ

मग्गणा. स्त्री० (मार्गणा) વિચાર કરવો; તપાસ કરવી; (૨) કારણ કાર્ય વિચાર પૂર્વક અન્વય ધર્મનું આલોચન.

मग्गण्णु. त्रि० (मार्गज्ञ) માર્ગને જાણનાર.

मग्गत्थ. त्रि० (मार्गस्थ) માર્ગમાં રહેલ. (૨) સોળથી વધારે વરસની ઉમ્મરવાળા.

मग्गदत्त. पु० (मार्गदत्त) ઐરવત ક્ષેત્રના વર્તમાન ૨૩ મા તીર્થંકર.

मग्गर. त्रि० (मद्गर) એ દેશમાં રહેનાર મનુષ્ય.

मग्गविउ. त्रि० (मार्गवित्) માર્ગના જાણકાર.

मग्गसिर. पुं० (मार्गशिर) માર્ગશીર્ષ માસ; માગશર મહિનો.

मग्गसिरी. स्त्री० (मार्गशिरी) માગશર માસની પુનમ.

मग्गिय. त्रि० (मार्गित) તપાસેલું.

मग्गिर. त्रि० (मार्गयितृ) તપાસ કરનાર.

मग्गिल्ल. अ० ( ) પાછલું; પાછળનું.

मग्गी. स्त्री० (मद्गी) षड्ज ગ્રામની પહેલી મૂર્ચ્છના.

मग्गु. पुं० (मद्गु) દ્રોણકાગડો; બગલો.

मघ. पु० (मघ) મેઘ.

मघवंत. पु० (मघवन्). પહેલા દેવલોકના ઇન્દ્રનું નામ. (૨) મઘવા નામના ત્રીજા ચક્રવર્તી.

मघा. स्त्री० (मघा) છઠ્ઠી નરકનું નામ. (૨) કૃષ્ણરાજીનું નામ.

मच्च. / **मच्चिय** } पु० (मर्त्य) મનુષ્ય; માનવ.

मच्चु. पु० (मृत्यु) મૃત્યુ; મરણ.

मच्चुगंगा. स्त्री० (मृत्युगङ्गा) સાત સાદીણગંગા પરિમિત કાળવિભાગ; ગોશાળાના મત પ્રમાણે માનેલ એક કાળ વિભાગ.

मच्चुसामण्ण. त्रि० (मृत्युसामान्य) મૃત્યુને સાધારણ; જેમાં મૃત્યુનો હિસ્સો-ભાગ હોય તે.

मच्चुसाहिय. त्रि० (मृत्युसाध्य) મૃત્યુને વશ.

मच्छ. पु० (मत्स्य) માછલું. (૨) રાહુનું એક નામ. (૩) આઠ માંગલિકમાંનું સાતમુ માંગલિક.

मच्छंडापविभत्ति. पु० (मत्स्याण्डप्रविभक्ति) મત્સ્યાંડની વિશેષ રચનાથી યુક્ત નાટક; ૩૨ નાટકમાંનું એક.

मच्छंडिया. स्त्री० (मत्स्यण्डिका) ખાંડ; મિસરી.

मच्छंडी. स्त्री० (मत्स्यण्डी) સાકર; સાકરી ખાંડ.

मच्छखल. न० (मत्स्यखल) માછલા સુકવવાનું સ્થાન.

मच्छबंध. त्रि० (मत्स्यबन्ध) માછલાને બાંધનાર-પકડનાર.

मच्छबंधिअ. त्रि० (मत्स्यबन्धिक) મત્સ્ય બાંધનાર-પકડનાર.

मच्छर. पुं० (मात्सर्य) દ્વેષ; અદેખાઇ.

मच्छरि. त्रि० (मत्सरिन्) બીજાની સંપત્તિ ન દેખી શકે તેવો; ઈર્ષાળુ. (૨) અહંકારી.

मच्छरिय. त्रि० (मत्सरित) મત્સરી; અભિમાની.

माच्छरी. स्त्री० (मत्स्या) માછલી.

मच्छिय. त्रि० (मात्स्यिक) મચ્છીમાર; ધીવર.

मच्छिया. स्त्री० (मक्षिका) મક્ષિકા; માખ. (૨) મધમાખી; મ્હોટી માખી.

मच्छी. स्त्री० (मक्षिका) માખ.

मच्छी. स्त्री० (मत्स्या) માછલી.

मच्छुव्वत्त. न० (मत्स्योद्वृत्त) માછલાની પેઠે સરકી સરકી ઉઠયા વિના વંદના કરે તે; વંદનના આઠમો દોષ.

मज्ज. न० (मद्य) મદિરા; દારૂ; મહાવિગય

मज्जग. त्रि० (माद्यक) મદ્ય સબંધી.

मज्जण. न० (मज्जन) સ્નાન.

मज्जण. न० (मार्जन) શુદ્ધિ.

मज्जणघर. न० (मज्जनगृह) સ્નાન કરવાનું ઘર.

मज्जणधाई. स्त्री० (मज्जनधात्री) બાળકને સ્નાન કરાવનારી ધાવમાતા; પાંચ ધાવમાંની એક.

मज्जणिअ. त्रि० (मज्जनिक) સ્નાન કર્યા પછી પ્હેરવા ઓઢવાનાં વસ્ત્રાદિ.

मज्जन. न० (मज्जन) સ્નાન.

मज्जपाणग. } **मज्जपाणय.** } न० (मद्यपानक) મદિરાપાન.

मज्जाया. स्त्री० (मर्यादा) મર્યાદા; હદ; વ્યવસ્થા.

मज्जार. पु० (मार्जार) બિલાડ; મીંદડુ. (૨) એ નામની એક વનસ્પતિ; અંજીરનું ઝાડ.

मज्जारकडय. त्रि० (मार्जारकृत) વાયુરોગની શાન્તિને માટે મજ્જાર વનસ્પતિનું બનાવેલ ઓસડ.

मज्जारय. पु० (मार्जारक) વનસ્પતિ વિશેષ.

मज्जारी. स्त्री० (मार्जारी) બિલાડી.

मज्जावय. त्रि० ( ) નવરાવનાર.

मज्जावीय. त्रि० (मद्यपीत) જેણે મદ્યપાન કરેલું છે તે.

मज्जिय. त्रि० (मज्जित) સ્નાન કરેલ.

मज्जिर. त्रि० (मज्जितृ) સ્નાન કરનાર.

मज्झ. न० (मध्य) મધ્યભાગ; વચ્ચે. (૨) त्रि० વચ્ચેનું; વચલુ. (૩) મધ્યભાગમાં રહેલ પેટ.

मज्झंतिय. न० (मध्यान्तिक) દિનનો મધ્ય ભાગ, મધ્યાહ્નકાળ.

मज्झंमज्झेण. अ० (मध्यमध्येन) મધ્યોમધ્ય; વચ્ચોવચ્ચ.

मज्झकार. पु० (मध्यकार) મધ્ય ભાગ.

मज्झगय. त्रि० (मध्यगत) મધ્યમાં રહેલ. (૨) પુ० અવધિજ્ઞાનનો એક ભેદ.

मज्झचारि. त्रि० (मध्यचारिन्) મધ્ય-પાણીના પ્રવાહાદિમાં ચાલનાર.

मज्झट्ठ. पु० (मध्यस्थ) લોભ.

मज्झण्ह. पु० न० (मध्याह्न) બપોર; મધ્ય દિવસ.

मज्झत्थ. त्रि० (मध्यस्थ) મધ્યસ્થ રીતે પક્ષપાત રહિત કાર્ય કરનાર.

मज्झदेस. पु० (मध्यदेश) મધ્યદેશ.

मज्झप्पदेस. पुं० (मध्यप्रदेश) ધર્માસ્તિકાયના મધ્ય આઠ પ્રદેશ.

मज्झभाग. पुं० (मध्यभाग) વચલો ભાગ.

मज्झम. त्रि० (मध्यम) મધ્યમ; ઉત્કૃષ્ટ નહીં તેમ જઘન્ય નહીં તે.

मज्झयार. न० (मध्यद्वार) મધ્ય ભાગ.

मज्झलोगनाभि. पु० (मध्यलोकनाभि) લોકના મધ્ય ભાગમા નાભિરૂપે રહેલ મેરૂ પર્વત.

मज्झिम. त्रि० (मध्यम) મધ્યમ, વચ્ચેનુ. (૨) મધ્યમ નામનો સાત સ્વરમાંનો ચોથો સ્વર.

मज्झिमखंड. पु० (मध्यमखण्ड) વચલો ખંડ.

मज्झिमगाम. पु० (मध्यमग्राम) ઉત્તર આદિ સાત મૂર્છનાનો આશ્રય શ્રુતિ સમુદાય.

मज्झिमगेवेज्जग. पु० (मध्यमग्रैवेयक) નવ-ગ્રૈવેયકની ત્રણ ત્રિકમાંની મધ્યમ ત્રિકના દેવતા. (૨) સ્ત્રી० નવ ગ્રૈવેયકમાંનાં મધ્યના ત્રણ વિમાન-ચોથું, પાંચમુ અને છઠ્ઠું.

मज्झिमगेवेज्जगकप्पातीय. पु० (मध्यमग्रैवेयककल्पातीत) મધ્યમ ત્રિકના કલ્પાતીત જાતિના ગ્રૈવેયક દેવતા.

मज्झिमपुरिस. पु० (मध्यमपुरुष) સાધારણ મનુષ્ય.

मज्झिमा स्त्री० (मध्यमा) વચલી આંગળી. (૨) એ નામની એક જૈન મુનિની શાખા.

मज्झिमाउवरिम पुं० (मध्यमोपरिम) મધ્યમ ત્રિકના ત્રણ વિમાનોમાંના ઉપરના વિ-માનમા રહેનાર દેવતા. (૨) સ્ત્રી० નવ ગ્રૈવેયકમાનું છઠ્ઠુ ગ્રૈવેયક વિમાન.

मज्झिमामज्झिम पुं० (मध्यममध्यम) મધ્યમ ત્રિકમાંની મધ્યમ-પાંચમી ગ્રૈવેયકમાં રહેનાર દેવતા. (૨) સ્ત્રી० નવ ગ્રૈવેય-કમાંનું પાચમુ ગ્રૈવેયક વિમાન.

मज्झिमाहिट्ठिम पु० स्त्री० (मध्यमाधस्तात्) મધ્યમ ત્રિકમાંની પ્રથમ-ચોથી ગ્રૈવેયકમાં રહેનાર દેવતા. (૨) સ્ત્રી० નવ ગ્રૈવેય-કમાંનું ચોથું ગ્રૈવેયક વિમાન.

मज्झिमिया. स्त्री० (मध्यमिका) મધ્યમા.

मज्झिमिल्ल त्रि० (मध्यम) મધ્યમ; વચ્ચેનુ.

मज्झे. अ० (मध्ये) વિષે, સપ્તમ્યર્થબોધક અવ્યય.

मट्टि. स्त्री० (मृत्तिका) ધૂળ; માટી.

मट्टिया. स्त्री० (मृत्तिका) ધૂળ; માટી; રજ.

मट्ठ. त्रि० (मृष्ट) ઘસીને સાફ કરેલ; પાલીસ કરેલ. (૨) મનોહર; સુન્દર; સારૂ; રમણીય.

मड. त्रि० (मृत) મરેલું; વિનાશ પામેલું. (૨) न० મડદું; કલેવર.

मडंब. पुं० न० (मडम्ब) જેની ચારે બાજુ અઢી અઢી યોજનમાં કોઇ વસતિ ન હોય તેવુ ગામ કે નગર.

मडग. त्रि० (मृतक) મરી ગયેલ.

मडगगिह. न० (मृतकगृह) કબરસ્થાન. (૨) સ્મશાન.

मडगथंडिल. पु० (मृतकस्थण्डिल) મૃતક બાળવાની જગા; સ્મશાન.

मडगथूभिय. न० (मृतकस्तूपिका) મૃતકની ચિંતાને ઠેકાણે પગલાં વગેરે કરવામાં આવે તે.

मडगवच्च न० (मृतकवर्चस्) મૃતકના હાડકાં વગેરેનો ઢગલો.

मडप्प. पुं० (मृतात्मन्) અહંકાર; અભિમાન.

मडयचेइय न० (मृतकचैत्य) મૃતકનું સ્મરણ ચિહ્ન.

मडयडाह पुं० (मृतकदाह) ચિતા; ચેહ.

मडयथूभिया स्त्री० (मृतकस्तूपिका) મૃતક સ્થાનપર બનાવેલ નાનો સ્તંભ.

मडाइ. त्रि० (मृतादिन्) પ્રાસુક-નિર્જીવ પ-દાર્થ ખાનાર.

मडाग. न० (मृतक) એ નામની વનસ્પતિ.

मडुय. पुं० (मद्गुक) જળ વિશેષ; બગલો.

मढ पु० (मठ) મઠ, મન્દિર, મકાન (૨) એ નામનો એક દેશ (૩) ત્રિ૦ મઠ દેશમા રહેનાર
मण पु० न० (मनस्) મન, અન્ત કરણ, ચિત્ત (૨) વિશેષ ઉપયોગ
मणअगुत्ति स्त्री० (मनोऽगुप्ति) પાપથી મનને ન ગોપવવુ-બચાવવુ તે, પાપમા મનને જોડવુ તે
मणग पु० (मनक) એક જૈન સાધુ મુનિ, મહર્ષિ શય્યંભવસૂરિના પુત્ર અને શિષ્ય
मणगुत्त. त्रि० (मनोगुप्त) જેનુ મન પાપથી ગુપ્ત હોય તે
मणगुत्ति स्त्री० (मनोगुप्ति) મનની પાપાદિથી ગુપ્તિ-રક્ષા, મનોનિગ્રહ.
मणगुलिआ स्त्री० ( ) ચોતરો, બેસવાનો ઓટલો
मणजीविय. त्रि० (मनजीवित्त) મનને આત્મા માનનાર
मणजोग पु० (मनोयोग) સહકારી કારણ ભૂત મન સાથે જીવનો યોગ તે મનોયોગ
मणजोगि त्रि० (मनोयोगिन्) મનના યોગ-વ્યાપારવાળો
मणण न० (मनन) મનન કરવુ, વિચાર કરવો
मणदंड पु० (मनोदण्ड) મનથી દુષ્ટ વિચાર કરી આત્માને કર્મથી દંડવો તે
मणदुक्कड न० (मनोदुष्कृत) મનથી કરેલુ પાપ
मणदुप्पणिहाण न० (मनोदुष्प्रणिधान) મનથી દુષ્ટ ધ્યાન ધરવુ, દુષ્ટ ચિન્તવના કરવી તે
मणनाण न० (मनोज्ञान) મન પર્યવ જ્ઞાન સંજ્ઞીના મનના પર્યાયો જાણવાની શક્તિ, પાંચ જ્ઞાનમાનુ ચોથુ જ્ઞાન
मणनाणि पु० (मनोज्ञानिन्) મન પર્યવ જ્ઞાની
मणपज्जत्ति स्त्री० (मनपर्याप्ति) મનની પર્યાપ્તિ-સંપૂર્ણતા, પુદ્ગલોને મનના રૂપમા પરિણત કરવાની શક્તિ
मणपज्जव पु० (मनपर्यव) મન પર્યવ નામે ચોથુ જ્ઞાન, બીજાના મનની વાત જાણનાર જ્ઞાન
मणपज्जवणाण. न० (मनपर्यवज्ञान) મનના પર્યવનુ જ્ઞાન, મન પર્યવ નામે ચોથુ જ્ઞાન
मणपज्जवणाणावरणिज्ज न० (मनपर्यवज्ञानावरणीय) મન પર્યવ જ્ઞાનને ઢાંકનાર કર્મ પ્રકૃતિ, જ્ઞાનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ
मणपज्जवणाणि पु० (मनपर्यवज्ञानिन्) મનપર્યવ જ્ઞાનવાળો
मणपज्जवनाण न० (मनपर्यवज्ञान) મનપર્યવ જ્ઞાન
मणपज्जवनाणावरण न० (मनपर्यवज्ञानावरण) મન પર્યવ જ્ઞાનને આવરનાર એક કર્મ પ્રકૃતિ
मणपज्जवनाणावरणिज्ज. न० (मनपर्यवज्ञानावरणीय) મનપર્યવ જ્ઞાનને ઢાંકનાર એક કર્મપ્રકૃતિ
मणपज्जवनाणि पु० (मनपर्यवज्ञानिन्) મન પર્યવ જ્ઞાનને ધારણ કરનાર
मणपज्जवि. त्रि० (मनपर्यविन्) મન પર્યવ જ્ઞાનવાળો.
मणपरिकम्म पु० (मनपरिकर्मन्) મનનો નિગ્રહ
मणपरियारग त्रि० (मनपरिचारक) પરસ્પર મને મન મેળવી વિષય તૃપ્તિ કરનાર
मणपरियारणा स्त्री० (मनपरिचारणा) મને મન મેળવી વિષય તૃપ્તિ કરવી તે
मणपसिणविज्जा स्त्री० (मनप्रश्नविद्या) મનના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવાની વિદ્યા
मणपुग्गलपरियट्ट न० (मनपुद्गलपरिवर्त) એક જીવ લોકના સર્વ પુદ્ગલો મનરૂપે જેટલા કાળમા પરિણમાવી દે તેટલો કાળ
मणपुन्न न० (मनपुण्य) શુભ મન પ્રવર્તાવવાથી થતું પુણ્ય

मणप्पश्रोग पु० (मन प्रयोग) મનનો પ્રયોગ-વ્યાપાર, મનની પ્રવૃત્તિ

मणप्पश्रोस पु० (मन प्रदोष) મનમા દ્વેષ રાખી વદના કરે તે, વદનાનો નવમો દોષ.

मणप्पणिहाण न० (मन प्रणिधान) મનનુ પ્રણિધાન-રોકવુ તે, મનની એકાગ્રતા

मणप्पहास पु० (मन प्रहास) અન્ત કરણની પ્રફુલ્લતા

मणबंधण त्रि० (मनोबन्धन) મનનુ બધન; મનને ખેચનાર-લલચાવનાર

मणबलिश्र त्रि० (मनोबलिक)મનોબળવાળો.

मणमीसापरिणय न० (मनोमिश्रपरिणत) મિશ્ર પ્રયોગ પરિણામ પામેલ મન

मणयं. श्र० (मनाक्) થોડુ, અલ્પ

मणयोगि. त्रि० (मनोयोगिन्) મનની ચેષ્ટાવાળો

मणविणय पु० (मनोविनय) મનથી વિનય કરવો તે

मणविप्परियासिया. स्त्री० (मनोविपर्यासिका) મન વિપરીતપણે વર્ત્યું હોય તે.

मणस. न० (मनस्) મન, અન્ત કરણ, ચિત્ત. (૨) મનોયોગ, મનનો વ્યાપાર.

मणसमण्णाहरणया. स्त्री० (मन समन्वाहरणता) મનથી પાપોની નિવૃત્તિ કરવી, મનને સારી રીતે એકાગ્ર કરવુ તે

मणसमाधारणया. स्त्री० (मन समाधारणा) મનની સારી રીતે આગમોકત મર્યાદાથી ધારણા કરવી-વ્યવસ્થા કરવી તે

मणसमिइ स्त्री० (मनःसमिति) મનનો સયમ

मणसमिय. त्रि० (मनःसमित) જેનુ મન સમ્યક્ પ્રવૃત્તિમા જોડાયુ હોય તે

मणसाइय त्रि० (मनस्वादित) મનને રમ્ય દિષ્ટ લાગે તેવુ, મનગમતુ.

मणसिजा स्त्री० (मन शिला) એક પ્રકારનો મદિરા

मणसीकय त्रि० (मनसिकृत) ચિન્તિત

मणसुप्पणिहाण. न० (मन सुप्रणिधान) મનને સારી રીતે વશમા રાખવુ

मणहर. त्रि० (मनोहर) સુન્દર, રમણીય

मणहारि. त्रि० (मनोहारिन्) મનને હરણ કરનાર

मणा. श्र० (मनाक्) થોડુ, અલ્પ, જરા, કિંચિત્

मणाभिराम. त्रि० (मनोभिराम) મનોહર.

मणाम. त्रि० (मनश्राप) મનગમતુ, વારવાર જેની ઇચ્છા થાય તેવુ, ન ભૂલાય તેવુ

मणि पु० (मणि) ચદ્રકાન્તાદિ મણિ, રત્ન, જવાહીર વિગેરે

मणिश्रंग. पु० (मण्यङ्ग) જુગલિયાને આભરણ આપનાર કલ્પવૃક્ષ •

मणिश्रार. पु० (मणिकार) ઝવેરી, રત્નોનો વ્યાપારી

मणिकंचण. पु० (मणिकञ्चन) રૂકિમ પર્વત ઉપરનુ એક શિખર

मणिकंचनकूड. पु० (मणिकञ्चनकूट) રૂપી પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનુ આઠમુ કૂટ-શિખર

मणिकम्म. न० (मणिकर्मन्) મણિનુ કામ, મણિને કોતરવી, ઘસવી, વગેરે કામ, જડીયા પચ્ચીગરનુ કામ

मणिकोट्टिम. पु० (मणिकुट्टिम) મણિ જડિત ભૂ તળીઉં

मणिचइया. स्त्री० (मणिचयिता) નગરી વિશેષ

मणिजालग. न० (मणिजालक) મણિની જાળી, એક પ્રકારનુ આભૂષણ

मणिपेढिया स्त्री० (मणिपीठिका) મણિ જડિત બેસવાની ચોકી, મણિનો ઓટલો, મણિમય આસન

मणिभद्द. पु० (मणिभद्र) એ નામનો એક યક્ષ (૨) સભૂતિવિજયના શિષ્ય.

मणिमय त्रि० (मणिमय) મણિનુ બનેલુ, મણિથી ભરેલુ

मणिमेहला. स्त्री० (मणिमेखला) મણિની મેખલા-કંદોરો.

मणियार. पु० (मणिकार) જુઓ "મણિઆર" શબ્દ

मणिरयण न० (मणिरत्न) ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાનું એક

मणिलक्खण. न० (मणिलक्षण) મણિના શુભાશુભ લક્ષણ

मणिवइया. स्त्री० (मणिपतिका) એ નામનુ નગર.

मणिवट्टक. पु० (मणिपत्तक) મણિનો વાટકો, મણિનું પાન.

मणिसिला स्त्री० (मणिशिला) મદિરા વિશેષ

मणु पु० (मनु) બીજા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) મનુસ્મૃતિ નામના પ્રસિદ્ધ ધર્મ ગ્રથના રચનાર

मणुई. स्त्री० (मनुजी) મનુષ્યની સ્ત્રી માનુષી,

मणुज पु० (मनुज) મનુષ્ય

मणुण्ण } मणुन्न } त्रि० (मनोज्ञ) રમણીય, સુદર, મનગમતુ

मणुय. पु० (मनुज) મનુષ્ય (૨) त्रि० મનુષ્ય સંબધી

मणुस्स. पु० (मनुष्य) મનુષ્ય, માણસ

मणुस्सक्खेत्त. न० (मनुष्यक्षेत्र) મનુષ્યનુ ક્ષેત્ર-ઉત્પત્તિ સ્થાન, અઢી દ્વીપ

मणुस्सगइया स्त्री० (मनुष्यगतिका) મનુષ્યની ગતિ

मणुस्सलोग पु० (मनुष्यलोक) મનુષ્ય લોક

मणुस्ससेणिया. स्त्री० (मनुष्यश्रेणिका) મનુષ્ય શ્રેણીની ગણના, દષ્ટિવાદાન્તર્ગત પરિકર્મનો એક વિભાગ

मणुस्ससेणियापरिकम्म न० (मनुष्यश्रेणिका परिकर्मन्) દષ્ટિવાદના પરિકર્મનો બીજો ભેદ

मणुस्सावत्त पु० (मनुष्यावर्त्त) મણુસ્સસેણિયા પરિકમ્મનો ૧૪ મો ભેદ.

मणुस्सिंद. पु० (मनुष्येन्द्र) મનુષ્યોનો ઇન્દ્ર, ચક્રવર્તી

मणुस्सी. स्त्री० (मानुषी) નારી, સ્ત્રીજાતિ

मणूस पु० (मनुष्य) મનુષ્ય.

मणो. न० (मनस्) મન, ચિત્ત

मणोगम. पु० (मनोगम) સાતમા દેવલોકના ઇંદ્રનુ વિમાન.

मणोगुत्ति स्त्री० (मनोगुप्ति) મનને પાપથી રોકી રાખવુ તે.

मणोगुलिया. स्त्री० (मनोगुलिका) બેઠક, પીઠિકા

मणोजोग पु० (मनोयोग) મનનો વ્યાપાર

मणोजोग्ग त्रि० (मनोयोग्य) મનને યોગ્ય, મનગમતુ.

मणोज्ज. पु० (मनोज्ञ) ગુચ્છ વનસ્પતિ વિશેષ

मणोदव्व न० (मनोद्रव्य) મનનુ દ્રવ્ય

मणोदव्ववग्गणा. स्त्री० (मनोद्रव्यवर्गणा) મનના દ્રવ્યની વર્ગણા-સમૂહ

मणोमय. त्रि० (मनोमय) માનસિક

मणोमाणसिय न० (मनोमानसिक) મનમા રહેતુ-માનસિક દુ ખ

मणोरम. त्रि० (मनोरम) સુદર, મનોહર (૨) न० પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૩) પુ० આઠમા દેવલોકના ઇંદ્રના યાન વિમાનનો ઉપરિ દેવતા (૪) રૂચક દ્વીપના દેવતાનુ નામ (૫) પખવાડિયાના બીજા દિવસનુ નામ. (૬) મિથિલાનુ એક ચૈત્ય

मणोरमा स्त्री० (मनोरमा) સુદરી. (૨) ૧૮ મા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનુ નામ

मणोरह. पु० (मनोरथ) મનની ઇચ્છા, મનની કલ્પના

मणोवावार. पु० (मनोव्यापार) મનનો વ્યાપાર, મનની પ્રવૃત્તિ

मणोसिलअ पु० (मनशिलक) वेलंधर दे- वतानां चोथा राजानुं नाम

मणोसिला स्त्री० (मनशिला) एक प्रकारनो धातु मणसील

मणोहर. त्रि० (मनोहर) सुंदर, सारु, रुडुं, मनने आकर्षण करे तेवुं

मणोहरा. स्त्री० (मनोहरा) २० मा तीर्थ करनी प्रवज्या पालखीनुं नाम

मणोहार. पु० (मनोहार) पखवाडीयाना त्रीजा दिवसनुं नाम

मत त्रि० (मृत) मरेल, मरण पामेल

मति स्त्री० (मति) बुद्धि, मति

मतिअरणाण न० (मत्यज्ञान) मति अज्ञान, त्रण अज्ञानमांनुं एक

मतिअरणाणि. त्रि० (मत्यज्ञानिन्) मति अज्ञानवाळु

मतिय. पु० (मतिक) समार, कृषिसाधन विशेष.

मत्त न० (अमत्र) वासण, भाजन

मत्त त्रि० (मत्त) मत्त, उन्मत्त, अभि मानी (२) न० मद्य, दारु

मत्तंग पु० (मत्ताङ्ग) एक प्रकारनुं कल्पवृक्ष के जे जुगलीआने मीठा मधुरा रस आपे छे

मत्तगयविलसिय न० (मत्तगजविलसित) मत्त हाथीना विलासवाळुं नाटक, नाटकना ३२ प्रकारमानो एक

मत्तजला स्त्री० (मत्तजला) महाविदेहनी बार अंतर्नदीमानी एक नदी

मत्तहयविलसित न० (मत्तहयविलसित) मदोन्मत्त घोडानी चालवाळुं नाटक, ३२ प्रकारना नाटकमानुं एक

मत्ता. स्त्री० (मात्रा) द्रव्यनुं परिमाण, अर्थ मर्यादा (२) ह्रस्व, दीर्घ विगेरे स्वरनी मात्रा

मत्तिया. स्त्री० (मृत्तिका) माटी, धूळ, रज.

मत्तियावई स्त्री० (मृत्तिकावती) दशार्ण देशनी प्रसिद्ध नगरी

मत्थग } न० (मस्तक) मस्तक
मत्थय }

मत्थयधोय. त्रि० (धौतमस्तक) दासपणाथी मुक्त

मत्थुलिंग. } न० (मस्तुलुङ्ग) माथानुं भेजुं.
मत्थुलुङ्ग } (२) माथामांथी नीकळतो एक जातनो चीकणो पदार्थ

मद. पु० (मद) गर्व, अभिमान

मदण. पु० (मदन) मेनापक्षी (२) कामदेव विषयविकार

मदणा स्त्री० (मदना) शक्रेन्द्रना सोमलोक- पालनी बीजी अग्रमहिषी (२) वैरोचनें द्रनी पांचमी अग्रमहिषीनुं नाम

मदणिज्ज त्रि० (मदनीय) मद उत्पन्न करनार, कामोत्तेजक

मदन पु० (मदन) मदन, कामदेव

मद्दअ. } त्रि० (मर्दक) मर्दन करनार.
मद्दग }

मद्दण न० (मर्दन) मर्दन, मालेस (२) छुंदी कचरी नाखवुं

मद्दल पु० (मर्दल) एक जातनुं वाद्य, मादल

मद्दव न० (मार्दव) कोमळता, निरभिमान वृत्ति. (२) विनय, नम्रता

मद्दवि त्रि० (मार्दविन्) } नम्र, विनीत.
मद्दविय त्रि० (मार्दविक) }

मद्दुग पु० (मद्गुक) पक्षी विशेष; बगलो

मद्दुय. पु० (मद्रुक) ए नामनो एक श्र- मणोपासक-श्रावक

मधु न० (मधु) मध

मधुकेटव. पु० (मधुकैटभ) चोथा प्रतिवा सुदेवनुं नाम

मधुमास पु० (मधुमास) चैत्र मास

मधुर. त्रि० (मधुर) मधुर मीठुं (२) कर्ण प्रिय

मधुसित्थगोल. पुं० (मधुसिक्थगोल) મધનો મધપૂડો. (૨) મધનો ગોળો.

मनुअ. पुं० (मनुज) મનુષ્ય.

मनुस्स. पुं० (मनुष्य) મનુષ્ય.

मनुस्सलोग. पुं० (मनुष्यलोक) મનુષ્યલોક; અઢીદ્વીપ.

मन्ना. स्त्री० (मनन) મનન કરવું, વિચાર કરવો. (૨) મતિ; બુદ્ધિ.

मन्ना. स्त्री० (मान्या) અભ્યુપગમ; સ્વીકાર.

मन्निय. त्रि० (मत) વિચાર કરેલ.

ममक्कार. पु० (ममकार) મમતા; મારૂં મારૂં કરવું તે.

ममत्त. न० (ममत्व) મમતા; મારાપણું.

ममया. स्त्री० (ममता) મમતા.

ममाइ. त्रि० (ममत्विन्) મમત્વવાળો; મારૂં મારૂં કરનાર.

ममाउ. त्रि० ( ) જેના પર મમતા રાખેલી છે તે.

मम्म. न० (मर्मन्) મર્મસ્થાન, ગુપ્તસ્થાન. (૨) કોઇની ગુપ્ત વાત-છાની વાત. (૩) મરણના કારણભૂત વચન આદિ.

मम्मण पुं० (मम्मण) અત્યન્ત લોભી મમ્મણ નામનો વણિક.

मम्मण. न० (मन्मन) બાળકના મ, મ, એવા અસ્પષ્ટ શબ્દ.

मम्मणपजंपिय. न० (मन्मनप्रजल्पित) મ મ એવો શબ્દ કરવો તે

मम्मय. त्रि० (मर्मग) મર્મભેદક, માર્મિક.

मम्मह पु० (मन्मथ) કામદેવ.

मय. पुं० (मृग) મૃગ, હરણ.

मय. त्रि० (मृत) મરેલ; મૃતક; મડદુ.

मय. पु० न० (मद) મદ; દર્પ, અહંકાર. (૨) હાથીના ગંડસ્થળમાંથી ઝરતો પ્રવાહી પદાર્થ.

मय. पु० (मत) આપ્ત પુરૂષે માન્ય કરેલ સિદ્ધાન્ત. (૨) त्रि० માનેલું; સ્વીકારેલું. (૩) न० મનન; જ્ઞાન.

मयंगा स्त्री० (मृतगङ्गा) મૃતગંગા નદી.

मयकिच्च. न० (मृतकृत्य) મૃતકનું કાર્ય; અગ્નિસંસ્કારાદિ.

मयग. न० (मृतक) મુડદું; શબ.

मयच्छी. स्त्री० (मृगाक्षी) મૃગના જેવી આંખવાળી સ્ત્રી.

मयण. पुं० (मदन) કામદેવ. (૨) મીણ. (૩) त्रि० મદકારક; માદક.

मयणमंजरी. स्त्री० (मदनमञ्जरी) શ્રીશેખર રાજાના વંશની કોઈ કન્યા.

मयणसलागा. } स्त्री० (मदनशलाका) મેના.
मयणसलाया. }

मयणसाल. पु० } (मदनशाल) પક્ષી
मयणसाला. स्त्री० } વિશેષ; મેના. (૨) કબુતર.

मयणा. स्त्री० (मदना) પહેલા દેવલોકના ઇન્દ્ર-શક્રના લોકપાલ સોમની બીજી અગ્રમહિષી.

मयणिज्ज. त्रि० (मदनीय) કામોદ્દીપક વસ્તુ.

मयर. पु० (मकर) મત્સ્ય વિશેષ; મઘર.

मयरंद. पु० (मकरन्द) પુષ્પરજ. (૨) કમળ. (૩) ભ્રમર.

मयरज्झय. } पु० (मकरध्वज) કામદેવ.
मयरद्धय. }

मयहरग. त्रि० (महत्तरक) દાસદાસી.

मयहरय. त्रि० (महत्तरक) સહુથી મોટો.

मयहरिया. स्त्री० (महत्तरिका) મુખ્ય સાધ્વી.

मयालि. पु० (मयालि) અનગડ સૂત્રના ચોથા વર્ગના બીજા અધ્યયનનું નામ. (૨) વસુદેવ રાજાની ધારિણી દેવીનો પુત્ર (૩) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના પહેલા વર્ગના બીજા અધ્યયનનું નામ. (૪) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર.

मयाहिव. पु० (मृगाधिप) સિંહ.

मयिंद. पु० (मृगेन्द्र) મૃગેન્દ્ર; સિંહ.

मयूर पु० (मयूर) મોરલો, મોરપક્ષી
मयूरासण. न० (मयूरासन) આસન વિશેષ
मयूरी. स्त्री० (मयूरी) મોરની, ઢેલ
मरकत न० | **मरकय** | **मरगय** (मरकत) એક જાતનું રત્ન, મરક્ત મણિ
मरण पु० न० (मरण) મરણ મૃત્યુ, મોત
मरणंतिय त्रि० (मरणान्तिक) મૃત્યુ પાસે આવે ત્યારે કરવાનુ
मरणविभत्ति स्त्री० (मरणविभक्ति) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાનુ ૨૨ મુ સૂત્ર
मरहट्ट पु० (महाराष्ट्र) મહારાષ્ટ્ર દેશ. (૨) ત્રિ૦ તે દેશન રહેવાશી મરાઠા.
मरीइ पु० स्त्री० | **मरीचि.** (मरीचि) કિરણ
मरीचिया स्त्री० (मरीचिका) કિરણ
मरु पु० (मरु) મારવાડ, જળ વિનાની ભૂમિ, મરૂ ભૂમિ (૨) ત્રિ૦ તે દેશના રહીશ
मरुअ पु० (मरुक) મરવો, ખડ ધાન્યની એક જાત
मरुअ पु० ( ) બ્રાહ્મણ
मरुआ. स्त्री० (मरुता) રાજા શ્રેણિકની એક પત્ની
मरुगी स्त्री० (मरुकिणी) બ્રાહ્મણની સ્ત્રી, બ્રાહ્મણી.
मरुग. पु० (मरुक) મરૂદેશ (૨) ત્રિ૦ મરૂદેશ નિવાસી
मरुता न० स्त्री० (मरुता) અતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના પાચમા અધ્યયનનુ નામ (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની મરૂતા નામે રાણી
मरुत्थल. न० (मरुस्थल) નિર્જળ પ્રદેશ, મારવાડ
मरुदेव. पुं० (मरुदेव) ભરતક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના તેરમા કુલકરનું નામ. (૨) ભરતક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના છઠ્ઠા કુલકરનુ નામ. (૩) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા ચાલુ અવસર્પિણીમા થયેલ ૧૮ મા તીર્થંકર
मरुदेवा स्त्री० (मरुदेवा) ઋષભદેવ સ્વામીની માતા (૨) અતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનુ નામ. (૩) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની મરૂદેવા નામે રાણી
मरुदेवी स्त्री० (मरुदेवी) પ્રથમ તીર્થંકરની માતા
मरुपडण. न० (मरुपतन) મરૂ દેશમા પડવુ તે, નિર્જલ પ્રદેશમા જઈ મરવુ તે, બાળ મરણનો એક પ્રકાર
मरुप्पवाय पु० (मरुप्रपात) નિર્જલ પ્રદેશમા પડી મરવુ તે, બાળ મરણનો એક પ્રકાર.
मरुय. त्रि० (मरुज) મરૂ દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ
मरुय पु० (मरुत्) મરૂત દેવતા લોકાન્તિક દેવતાની એક જાત
मरुय पु० (मरुव) મરવાનું ફૂલ (૨) મરવાનો છોડવો.
मरुयवसभ पु० (मरुद्वृषभ) ઇન્દ્ર
मरुया स्त्री० (मरुत्) તકમરીયા.
मल पु० (मल) મેલ. (૨) વિષ્ટા (૩) આઠ પ્રકારના કર્મ (૪) ઉદારિક શરીર
मलण. न० (मर्दन) મર્દન કરવુ, મસળવુ
मलय पु० (मलय) મલય પર્વત, મલયાચલ (૨) શ્રીખડ, ચન્દન વૃક્ષ (૩) આર્યદેશમાનો પદરમો દેશ. (૪) ત્રિ૦ મલય દેશમા રહેનાર મનુષ્ય (૫) ન૦ મલયાગ દેશના સૂત્રનું બનેલ વસ્ત્ર
मलयय. न० (मलयज) મલયદેશની બનાવટનું વસ્ત્ર
मलिण त्रि० (मलिन) મલિન, મેલુ
मलिय त्रि० (मर्दित) મસળેલ (૨) માનભગ થયેલ પુરૂષ

मल्ल पु० (मल्ल) મલ્લ, પહેલવાન, કુસ્તી કરનાર

मल्ल. न० (माल्य) ફૂલની માળા (૨) ગુથેલ પુષ્પાદિ, માળા યોગ્ય ફૂલ (૩) એક દેવ વિમાન

मल्ल न० (मल) શરીરનો મેલ

मल्लइ. पु० (मल्लकिन्) મલ્લિવંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ રાજા

मल्लकच्छा स्त्री० (मल्लकच्छा) મલ્લનો કછોટા-લંગોટ.

मल्लकिट्ट. पु० (माल्यकिट्ट) ૧૧ મા દેવલોકનું એક વિમાન

मल्लग पु० (मल्लक) શરાવલો, કોડીયું, ગમપાત્ર

मल्लजुद्ध न० (मल्लयुद्ध) મલ્લકુસ્તી.

मल्लदाम. न० (माल्यदामन्) પુષ્પની માળા

मल्लदास पु० (मल्लदास) એ નામનો એક મનુષ્ય

मल्लदिराण पु० (मल्लदत्त) મલ્લદત્ત કુમાર, કુંભરાજાનો પુત્ર, મલ્લિનાથજીનો ન્હાનો ભાઈ

मल्लदिराणय. पु० (मल्लदत्तक) કુંભરાજાનો પુત્ર

मल्लदिन्न. पु० (मल्लदत्त) એ નામનો એક મનુષ્ય

मल्लदेव पु० (मल्लदेव) મલ્લદેવ નામે મલ્લનો રાજા.

मल्लधम्म पु० (मल्लधर्म) એ નામનો કોઈ કુસ્તીબાજ-મલ્લ

मल्लय पु० (मल्लक) સગવડો

मल्लरक्खिय. पु० (मल्लरक्षित) એ નામનો એક માણસ

मल्लराम पु० (मल्लराम) ગોસાળાનો બીજો પ્રોઢ પરિહાર-શરીર પરિવર્તન

मल्लसम्म पु० (मल्लशर्मन्) એ નામનો એક મલ્લ

मल्लसेण पु० (मल्लसेन) એ નામનો એક મલ્લ

मल्लि. स्त्री० (मल्लि) ઓગણીસમા તીર્થંકર, મલ્લિનાથ ભગવાન. (૨) न० મલ્લિકુવરીના દૃષ્ટાંતવાળું જ્ઞાતાસૂત્રનું આઠમું અધ્યયન. (૩) ૨૦ મા તીર્થંકરના પહેલા ગણધર.

मल्लि त्रि० (मल्लिन्) ધરનાર, રાખનાર

मल्लिय. त्रि० (मृत) મરી ગયેલ.

मल्लिया स्त्री० (मल्लिका) માલતી, લતા વિશેષ

मविय त्रि० (मापित) માપેલું.

मस. पु० (मष) ચામડી ઉપર બંધાયલી ન્હાની ન્હાની ગાંઠ

मसग. पु० (मशक) મચ્છર

मसमस. अ० ( ) જલદી

मसय पु० (मशक) મચ્છર

मसाण न० (श्मशान) પ્રેતભૂમિ; શ્મશાન, મસાણ

मसार. पु० (मसार) ઇંદ્ર નીલમણિ. (૨) કસોટીનો પત્થર.

मसारगल्ल पु० (मसारगल्ल) એક પ્રકારનું રત્ન (૨) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના ખરકાંડનો પાંચમો વિભાગ કે જે મસારગલ્લ રત્નમય છે.

मसि. स्त्री० (मषि) શાહી (૨) મસી, કાજળ

मसिहार. पु० (मषिहार) ક્ષત્રિય પરિવ્રાજક વિશેષ.

मसिण. त्रि० (मसृण) સુંવાળું, લપસણું, સ્નિગ્ધ

मसी. स्त्री० (मषी) મસી, શાહી

मसूर पु० न० (मसूर) મસૂર, કઠોળ ધાન્યની એક જાત (૨) રોમરાયની પાંખવાળા પક્ષીની એક જાત

मसूरग पु० (मसूरक) ગાલમસુરીઆ, ઓશીકું.

मसूरचंद. पु० (मसूरचन्द्र) મસૂરની દાળ

मह त्रि० (महत्) મહાન્ મ્હોટું, વિશાળ (૨) મહા પુરૂષ, મ્હોટો પુરૂષ

मह. पु० न० (मह) ઓચ્છવ, મહોત્સવ

महइमहालय त्रि० (महातिमहत्) અતિ વિશાળ, મ્હોટામા મ્હોટુ

महइमहालिया स्त्री० (महातिमहती) અતિ મ્હોટી

महई स्त्री० (महती) મ્હોટી વિશાળ

महत त्रि० (महत्) મ્હોટુ, વિશાળ

महती स्त्री० (महती) મ્હોટી

महग्गह. पु० (महाग्रह) મ્હોટા ગ્રહ, શૌમાદિ ૮૮ મહાગ્રહ

महग्घ त्रि० (महार्घ) વધારે મૂલ્યવાળુ, મોઘુ

महचंद पु० (महाचन्द्र) એ નામનો એક કુમાર (૨) એક રાજા

महच्च. न० (माहत्म्य) મહત્વ (૨) त्रि० મહત્વવાળુ

महच्च त्रि० (महार्च्य) મ્હોટાને પણ પૂજ્ય, સારી રીતે પૂજવા યોગ્ય

महच्चपरिसा स्त्री० (महार्च्यपरिषद्) ઉત્તમ માનનીય સભા

महच्छेरय न० (महाश्चर्य) ઘણુ આશ્ચર્ય, મહત્ આશ્ચર્ય

महज्जुइ स्त्री० (महाद्युति) ઘણી કાંતિ

महड्ढिय त्रि० (महर्द्धिक) ઘણી સંપત્તિવાળો મ્હોટી ઋદ્ધિવાળો

महण त्रि० (मथन) મથન કરનાર, મથનાર (૨) મારનાર

महण्णव पु० (महार्णव) મ્હોટો સમુદ્ર.

महतिमहालय त्रि० (महातिमहत्) મહા વિસ્તારવાળુ મ્હોટામા મ્હોટુ

महती स्त्री० (महती) શતતંત્રી વીણા, સો તારવાળી વીણા

महत्तर त्रि० (महत्तर) વડીલ, ગુરૂજન (૨) અંતેપુર રક્ષક (૩) નાયક, પ્રધાન

महत्तरागार पु० (महत्तरागार) મ્હોટેરાના કહેવાથી કરવુ પડે તેનો પચ્ચક્ખાણમા રાખેલ આગાર

महत्तरिया स्त्री० (महत्तरिका) મુખ્ય-વડીલ સ્ત્રી, મ્હોટી દેવી (૨) આઠ દિશાકુમારી ઓમાની એક

महत्थ. पु० (महार्थ) મ્હોટો અર્થ, વિશાળ તત્વ (૨) મહત્ પ્રયોજન (૩) त्रि० કીંમતી, મોઘુ

महद्दि. स्त्री० (महाद्रि) મોટી યાચના (૨) પરિગ્રહ

महद्दुम पु० (महाद्रुम) વૈરોચન ઇન્દ્રના પદાતિ સૈન્યનો અધિપતિ

महपउम पु० (महापद्म) નવ નિધાનમાનુ એક નિધાન કે જેમા સર્વ પ્રકારના વસ્ત્રોની હકીકત હોય છે

महप्प पु० (महात्मन्) મહાન્ આત્મા, મહાત્મા

महप्पभ. न० (महाप्रभ) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

महब्बल पु० (महाबल) મહાબળ નામે રોહિડ નગરનો રાજા (૨) આવતી ચોવીસીના છઠ્ઠા વાસુદેવ (૩) એ નામનો એક મોટા રાજા (૪) બળરાજાનો પુત્ર સુદર્શન શેઠનો જીવ-મહાબળકુમાર (૫) त्रि० અતિ બળવાન

महब्भय त्रि० (महद्भय) મોટા ભયવાળુ.

महब्भूय. न० (महाभूत) પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને આકાશ, એ પાચ મહાભૂત

महय त्रि० (महत्क) મ્હોટુ વિશાળ

महयर त्रि० (महत्तर) વડીલ, મ્હોટા.

महया स्त्री० (महती) મ્હોટી, વિશાળ

महरट्ठिअ त्रि० (महाराष्ट्रिक) મહારાષ્ટ્ર દેશમા જન્મેલ, મહારાષ્ટ્રી-મરાઠી

महरिद्धि पु० (महर्द्धि) એરવત ક્ષેત્રમા ભાની ૨૩ મા તીર્થંકર

महरिसि पु० (महर्षि) મ્હોટા ઋષિ

महरिह त्रि० (महार्ह) ઘણુ કીમતી

महल्ल. त्रि० (महत्) મ્હોટુ, વિશાળ (૨) મ્હોટા માણસ, વડીલ

महल्लअ त्रि० (महत्क) મ્હોટુ, વિશાળ (૨) પુ० મ્હોટો બળદ.

महल्लिय त्रि० (महत्) મ્હોટુ, વિશાળ

महल्लिया स्त्री० (महती) મ્હોટી, વૃદ્ધ સ્ત્રી

महल्लियामोयपडिमा. स्त्री० (महामोकप्रतिमा) ચાર પડિમામાની એક

महल्लियाविमाणपविभत्ति. स्त्री० (महाविमान प्रविभक्ति) એ નામનુ એક કાલિક સૂત્ર

महवीरिय पु० (महावीर्य) એરવત ક્ષેત્રના ચાલુ ચોવીસીના ૧૭ મા તીર્થંકર

महव्वइय. त्रि० (महाव्रतिक) પાચ મહાવ્રત રૂપ ધર્મ

महव्वय. न० (महाव्रत) સાધુના પાચ મહાવ્રત, અહિંસાદિ પાચ યમ, શ્રાવકના અણુવ્રતની અપેક્ષાએ મહાન વ્રત

महसिव. पु० (महाशिव) છઠ્ઠા બળદેવ તથા વાસુદેવના પિતાનુ નામ

महसेण. पु० (महासेन) ૮ મા તીર્થંકરના પિતા (૨) છપ્પન હજાર યાદવાન યાદવોના મુખ-અગ્રેસર (૩) એ નામનો એક આગળ પડતો રાજા. (૪) ન० વન વિશેષ

महा स्त्री० (मघा) મઘા નામનુ નક્ષત્ર

महा. त्रि० (महत्) મોટુ

महाअरुणवर पु० (महारुणवर) અરુણવર સમુદ્રના અધિપતિ દેવનાનુ નામ

महाअग्गमहिसी स्त्री० (महाग्रमहिषी) બલેન્દ્રની સભામાની એક સભા.

महाकंतार न० (महाकान्तार) મોટુ અરણ્ય

महाकंदिय. पु० (महाक्रन्दित) વ્યંતર દેવતાની એક જાત

महाकच्छ पु० (महाकच्छ) નીલવત પર્વતની દક્ષિણે સીતા મહાનદીની ઉત્તરે બ્રહ્મકૂટ પર્વતની પશ્ચિમે અને ગ્રાહાવતી નદીની પૂર્વે મહાવિદેહાન્તર્ગત ક્ષેત્ર વિશેષ (૨) દેવ વિશેષ

महाकच्छकूड. पु० (महाकच्छकूट) બ્રહ્મકૂટ વખારા પર્વતના ચાર કૂટમાનુ ત્રીજુ કૂટ-શિખર.

महाकच्छा स्त्री० (महाकच्छा) મહોરગના ઇન્દ્ર અતિકાયની ત્રીજી અગ્રમહિષી. (૨) મહાવિદેહની ૩૨ વિજયમાની એક વિજય

महाकण्ह पु० (महाकृष्ण) નિરયાવલિકા સૂત્રના છઠ્ઠા અધ્યયનનુ નામ. (૨) રાજા શ્રેણિકના એક પુત્ર

महाकण्हा स्त्री० (महाकृष्णा) અંતગડ સૂત્રના આઠમા વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની એક રાણી

महाकप्प. पु० (महाकल्प) ગોશાળાના મતને અનુસારે ત્રણ લાખ સર પરિમિત કાળ વિભાગ.

महाकप्पसुय. न० (महाकल्पसूत्र) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાનુ ચોથુ

महाकम्म त्रि० (महाकर्मन्) જેના કર્મ ઘણા હોય તે.

महाकाय त्रि० (महाकाय) જેનુ શરીર મોટુ હોય તે (૨) વાણવ્યતર દેવતાની સાતમી જાત (૩) ઉત્તર તરફના મહોરગ જાતના વાણવ્યતર દેવતાનો ઇન્દ્ર

महाकाल पु० (महाकाल) ઉત્તર તરફના પિશાચ જાતના વ્યતર દેવતાનો ઇન્દ્ર (૨) સાતમી નરકનો દક્ષિણ દિશામા રહેલ ખાંજો નરકવાસો (૩) પરમાધામીની

એક જાત (૪) આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૫) ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાનુ એક નિધાન કે જેમા ધાતુની ખાણ સબંધી હકીકત છે. (૬) વિલંબ તથા પ્રભંજન ઇંદ્રના લોકપાળનુ નામ (૭) વાયુકુમાર જાતિના ઇન્દ્રનુ નામ (૮) દ્વારિકાની બહારનુ એક શ્મશાન (૯) ૮૮ માનો ૫૭ મો ગ્રહ (૧૦) નિરયાવલિકાના ત્રીજા અધ્યયનનુ નામ (૧૧) રાજા શ્રેણિકના એક પુત્ર (૧૨) દક્ષિણ લવણસમુદ્રના દેવ

महाकालग. પુ० (महाकालक) એ નામનો એક ગ્રહ

महाकालिंद પુ० (महाकालेन्द्र) વ્યંતર જાતિનો ઇંદ્ર, ઉત્તરના પિશાચ દેવોનો ઇન્દ્ર.

महाकाली. સ્ત્રી० (महाकाली) શ્રેણિક રાજાની એક રાણી. (૨) અંતગડ સૂત્રના આઠમા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનુ નામ (૩) સુમતિનાથજીની દેવીનુ નામ

महाकिण्हा. સ્ત્રી० (महाकृष्णा) એ નામની એક નદી કે જે મેરૂના ઉત્તરે રક્તા નદીને મળે છે

महाकिरिय ત્રિ० (महाक्रिय) જેની ક્રિયા મોટી હોય તે, મ્હોટી ક્રિયા કરનાર

महाकुंडल. પુ० (महाकुण्डल) એ નામનો એક સમુદ્ર.

महाकुंडलवर પુ० (महाकुण्डलवर) મહાકુંડલ સમુદ્રનો આધપતિ દેવતા.

महाकुमुद. ન० (महाकुमुद) સાતમા દેવલોકનું એક વિમાન

महाकुल ત્રિ० (महाकुल) પ્રશસ્ત કુળમા ઉત્પન્ન થયેલ.

महागंगा. સ્ત્રી० (महागङ्गा) સાત ગગાઓની એક મહાગગા, ગોશાળાના મતાનુસાર એક કાળવિભાગ.

महागिरि. પુ० (महागिरि) કૌડિન્યના શિષ્ય મહાગિરિ નામના એક નિહ્નવ. (૨) સ્થૂલિભદ્રના દશ પૂર્વધારી એક શિષ્ય (૩) મેરૂ પર્વત.

महागोव પુ० (महागोप) મહાન્ રક્ષક (૨) તીર્થંકર દેવ.

महागह પુ० (महाग्रह) મહાગ્રહ, ભૌમાદિ ૮૮ મહાગ્રહ.

महाघोस પુ० (महाघोष) જમ્બુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૧૨ મા તીર્થંકર. (૨) ન० પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૩) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન (૪) પુ० ગઇ ઉત્સર્પિણીના સાતમા કુલકર. (૫) ઉત્તર તરફના સ્તનિતકુમાર જાતના ભવનપતિ દેવતાનો ઈન્દ્ર (૬) નાસી જતા નારકીને મ્હોટી બૂમ પાડી રોકી રાખનાર પરમાધામીની પંદરમી જાત.

महाघोसा સ્ત્રી० (महाघोषा) ઇશાનેંદ્રઆદિની ઘટાનુ નામ

महाचंद. પુ० (महाचन्द्र) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૮ મા તીર્થંકર

महाजक्ख પુ० (महायक्ष) બીજા તીર્થંકર અજિતનાથજીના યક્ષનુ નામ.

महाजण. પુ० (महाजन) ઘણા માણસોનો સમુદાય, મહાજન.

महाजस. પુ० (महायशस्) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમા થનાર ચોથા તીર્થંકર. (૨) આદિત્યયશાની ગાદીએ આવેલ મહાયશ (૩) ત્રિ० મહાયશસ્વી

महाजाइ. સ્ત્રી० (महाजाति) ગુલ્મ જાતના વૃક્ષની એક જાત

महाजाण. ન० (महायान) મોટુ વાહન. (૨) ચારિત્ર, સયમ (૩) પુ० મોક્ષ, મુક્તિ

महाजुम्म ન० (महायुग्म) રાશિ વિશેષ; એક પ્રકારની સખ્યા.

महाजुम्मसय. न० (महायुग्मशत) ભગવતી સૂત્રનું ૪૦ મુ શતક.

महाणंदियावत्त. न० (महानन्दिकावर्त) મહાશુક્ર દેવલોકનુ એક વિમાન. (૨) પુ૦ ઘોષ તથા મહાઘોષ ઈંદ્રના લોકપાળનું નામ.

महाणस. न० (महानस) રસોડું.

महाणससाला. स्त्री० (महानसशाला) રસોડું; ભોજનગૃહ.

महाणसिअ. पु० (महानसिक) રસોઇઓ; રાંધનાર.

महाणसिणिया. स्त्री० (महानसिनिका) રસોડામાં કામ કરનાર દાસી; રસોઈઆણી.

महाणसिणी. स्त्री० (महानसिनी) રાંધનારી, ભોજનશાળામા કાર્ય કરનારી દાસી.

महाणिज्जरा स्त्री० (महानिर्जरा) કર્મની મ્હોટી નિર્જરા; ઘણા કર્મોનો ક્ષય કરવો તે.

महाणील. न० (महानील) એક જાતનો મણિ, નીલમ. (૨) त्रि० અતિ નીલવર્ણવાળા.

महाणुभाग. त्रि० } (महानुभाग) અત્યન્ત
महाणुभाय. } ભાગ્યવાન્, પુણ્યાત્મા.

महाणुभाव. त्रि० (महानुभाव) મહા પ્રભાવશાળી; તેજસ્વી.

महातमप्पहा. स्त्री० (महातमःप्रभा) સાતમી નરક.

महातीरा. स्त्री० (महातीरा) એ નામની એક નદી કે જે મેરૂની ઉત્તરે રક્તા નદીને મળે છે.

महादंडय. पुं० (महादण्डक) મહાન્ વિસ્તારવાળુ વર્ણન. (૨) પન્નવણાના ત્રીજા પદનાં સત્તાવીસમા દ્વારનુ નામ.

महादामड्ढि. पु० (महादामर्धिन्) } ઈશાને
महादामड्ढि. पु० (महादामर्द्धि) } ન્દ્રની વૃષભ સેનાનો અધિપતિ.

महादुच्चर. त्रि० (महादुश्चर) ઘણુંજ કઠણ; ન થઈ શકે તેવું.

महादुक्ख. न० (महादुःख) અત્યંત દુઃખ.

महादुम. पुं० (महाद्रुम) મોટું વૃક્ષ. (૨) આઠમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૩) વૈરોચનના પાયદળ સેનાનો અધિપતિ.

महादुमसेण. पु० (महाद्रुमसेन) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના નવમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર.

महाधणु. पुं० (महाधनुस्) બળદેવના એક પુત્ર.

महानंदियावत्त. पु० (महानन्दितावर्त) સ્તનિત કુમારોના લોકપાળનું નામ.

महानलिण पु० (महानलिन) સાતમા દેવલોકનું એક વિમાન.

महानिज्जर. त्रि० (महानिर्जर) કર્મની ઘણી નિર્જરા કરનાર.

महानिज्जरा. स्त्री० (महानिर्जरा) અત્યંત કર્મોનો ક્ષય; ઘણાં કર્મની નિર્જરા.

महानिज्जामय. पु० (महानिर्यामक) શ્રેષ્ઠ કર્ણધાર.

महानिनाद. } त्रि० (महानिनाद) પ્રખ્યાત;
महानिनाय. } પ્રસિદ્ધ.

महानिमित्त. न० (महानिमित्त) અષ્ટાંગ નિમિત્ત શાસ્ત્ર. (૨) મોટું નિમિત્ત-કારણ.

महानिरय. पु० (महानिरय) વિશાળ નરક-નરકાવાસો.

महानिसीह. न० (महानिशीथ) એ નામનું એક કાલિક સૂત્ર-શાસ્ત્ર.

महानिहि. पु० (महानिधि) ચક્રવર્તીનુ મોટુ નિધાન કે જેની નવ જોજનની લંબાઇ પહોળાઇ છે અને જેમા ચક્રવર્તીની સર્વ સંપત્તિનો સમાવેશ થાય છે.

महानीला. स्त्री० (महानीला) મહાનીલા નામની એક નદી કે જે મેરૂની ઉત્તરે રક્તા નદીને મળે છે.

महापउम पु० (महापद्म) महा हिमवंत पर्वत ઉપરનો એક દ્રહ (૨) પુષ્કલાવતી વિજયની પુંડરિકિણી નગરીનો એ નામનો એક રાજા (૩) વર્તમાન અવસર્પિણીના નવમા ચક્રવર્તી (૪) ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાનું પાંચમું નિધાન કે જેમાં સર્વ જાતના વસ્ત્રોની નિષ્પત્તિ થાય છે (૫) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર પ્રથમ તીર્થંકર (૬) ગોશાળાના ભાવી અવતારનું નામ (૭) સાતમા દેવલોકનું એક વિમાન (૮) રાજા શ્રેણિકના એક પૌત્ર (૯) વૃક્ષ વિશેષ

महापउमद्दह पु० (महापद्मद्रह) મહા હિમવંત પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ

महापउमा स्त्री० (महापद्मा) રાજા શ્રેણિકની એક પુત્રવધૂ

महापच्चक्खाण न० (महाप्रत्याख्यान) ઉત્કાલિક સૂત્રમાનું ૨૮ મું સૂત્ર

महापज्जवसाण न० (महापर्यवसान) કર્મનો અત્યંત ક્ષય કર્મનો સર્વથા છેડો લેવો તે

महापट्टण न० (महापत्तन) મોટું શહેર

महापण्ण त्रि० (महाप्रज्ञ) જેની પ્રજ્ઞા ઘણી વિશાળ હોય તે

महापण्णवणा स्त्री० (महाप्रज्ञापना) ૨૮ ઉત્કાલિક સૂત્રમાનું ૮ મું સૂત્ર

महापत्थाण न० (महाप्रस्थान) મહાન્ પ્રસ્થાન દીર્ઘયાત્રા

महापन्न त्रि० (महाप्रज्ञ) વિશાળ પ્રજ્ઞા-બુદ્ધિવાળો

महापम न० (महाप्रभ) એક દેવ વિમાન

महापम्ह पु० (महापद्म) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડાની એક વિજય (૨) તે વિજયનો રાજા

महापम्हा स्त्री० (महापद्मा) જુઓ "महापम्ह" શબ્દ

महापरिण्णा स्त्री० (महापरिज्ञा) આચારાંગ સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધનું નવમું અધ્યયન

महापह. पु० (महापथ) મ્હોટો રસ્તો, રાજમાર્ગ

महापाण न० (महाप्राण) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન

महापायाल. पु० (महापाताल) લવણ સમુદ્રમાંના પાતાલકળશા કે જે એક લાખ જોજનના ઉંડા છે

महापालि स्त्री० (महापालि) સાગરોપમ પરિમિત ભવ સ્થિતિ

महापावा स्त्री० (महापापा) મહાપાતકી સ્ત્રી

महापिउ पु० (महापितृ) બાપના મ્હોટા ભાઈ ભાઈજી

महापुंख. न० (महापुङ्ख) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન કે જેના દેવતાનું આયુષ્ય ૧૨ સાગરોપમ છે

महापुंड. न० (महापुण्ड्र) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન

महापुंडरीय पु० (महापुण्डरीक) રૂક્મિ પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ (૨) न० શ્વેત કમળ (૩) પુ० ગ્રહ વિશેષ.

महापुंडरीयद्दह पु० (महापुण्डरीकद्रह) રૂપી પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ

महापुरा स्त्री० (महापुरी) મહાપદ્મવિજયની મુખ્ય નગરી—રાજધાની

महापुरिस पु० (महापुरुष) મહાત્મા પુરૂષ (૨) કિંપુરિસ જાતિના વ્યંતર દેવતાના ઇંદ્રનું નામ

महापोंडरीय. न० (महापौण्डरीक) સાતમા દેવલોકનું એક વિમાન (૨) શ્વેત કમળ

महाबल त्रि० (महाबल) અત્યંત બળવાન્ મહા પરાક્રમી (૨) પુ० જમ્બૂદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૨૩ મા તીર્થંકર (૩) ભરતની ગાદીએ અતિબળ પછી આવેલ પુરૂષ (૪) એક કુમાર (૫) મલ્લિનાથના પૂર્વ ભવનું નામ (૬) ભરતક્ષેત્રના ભાવી છઠ્ઠા વાસુદેવ

महाबाहु पु० (महाबाहु) આવતી ચોવીસીના ચોથા વાસુદેવ. (૨) પશ્ચિમ મહાવિદેહ-ક્ષેત્રના એક વાસુદેવ.

महाभद्द पु० (महाभद्र) મહાશુક્ર દેવલોકનુ એક વિમાન. (૨) એ નામનુ એક તપ

महाभद्दपडिमा स्त्री० (महाभद्रप्रतिमा) વ્રત વિશેષ, કાઉસગ્ગ ધ્યાનનુ એક વ્રત.

महाभद्दा. स्त्री० (महाभद्रा) પૂર્વ આદિ દરેક દિશામા એકેક અહોરાત્ર કાઉસ્સગ્ગ કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી તે, ચાર પડિમામાની ત્રીજી પડિમા

महाभाग त्रि० (महाभाग) મ્હોટા ભાગ્યવાળો, લોકપૂજ્ય, શ્રેષ્ઠ

महाभागा स्त्री० (महाभागा) એ નામની એક નદી કે જે મેરુની ઉત્તરે રક્તાવતી નદીને મળે છે

महाभीम पु० (महाभीम) ઉત્તર તરફના રાક્ષસ દેવતાઓનો ઈંદ્ર (૨) આવતી ચોવીસીના આઠમા પ્રતિવાસુદેવ.

महाभीमसेण पु० (महाभीमसेन) એક કુલગરનુ નામ

महाभोया स्त्री० (महाभोगा) એક મહાનદી

महामंति पु० (महामन्त्रिन्) મુખ્યમંત્રી, વડો પ્રધાન (૨) હાથી સૈન્યના અધ્યક્ષ.

महामरुता } **महामरुया** } स्त्री० (महामरुता) અનગડ સૂત્રના આઠમા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની એક રાણી

महामाउय त्रि० (महामातृक) ખાનદાન માતાના દીકરા.

महामाउया. स्त्री० (महामातृका) માની મ્હોટી બ્હેન (૨) મોટીમા

महामाढर. पु० (महामाठर) ઈશાનેન્દ્રની રથ સેનાને અધિપતિ

महामाणस. पु० (महामानस) ૮૪ લાખ મહાકલ્પોનો એક મહામાનસ, ગોશાળાના મતાનુસાર એક કાળ વિભાગ

महामोह. पु० (महामोह) ભારે મોહકર્મ, મહા મોહનીય

महायस त्रि० (महायशस्) મહાયશસ્વી. (૨) પુ० અતીત ઉત્સર્પિણીના ચોથા તીર્થંકર

महारंभ. पु० (महारम्भ) મોટો આરંભ

महारह. त्रि० (महारथ) મોટા રથવાળો (૨) પુ० કૃષ્ણ વાસુદેવ.

महाराय पु० (महाराज) મોટો રાજા (૨) લોકપાળ દેવ

महारिह त्रि० (महार्ह) કિંમતી

महारोरुअ. पु० (महारोरुक) સાતમી નરકનો ચોથો નરકાવાસો

महालंजर. पु० (महालञ्जर) પાણીનો મોટો ઘડો

महालय पु० न० (महालय) ઉત્સવોનુ સ્થાન. (૨) મોટુ સ્થાન (૩) ત્રિ० મોટા શરીરવાળુ

महालय त्रि० (महत्) મોટુ; વિશાળ

महालया. स्त्री० } **महालिया.** } (महती) મોટી, વિશાળ.

महालोहियक्ख पु० (महालोहिताक्ष) વૈરોચન ઇંદ્રના પાડા લશ્કરનો અધિપતિ.

महावच्छ पु० (महावत्स) પૂર્વ મહાવિદેહની દક્ષિણ ખાડાની પૂર્વ તરફથી ત્રીજી વિજય (૨) તે વિજયનો રાજા.

महावच्छा स्त्री० (महावत्सा) મહાવત્સા નામની એક વિજય

महावप्प. पु० (महावप्र) પશ્ચિમ મહાવિદેહના ઉત્તર ખાડાની સીતોદા મુખવન તરફથી ત્રીજી વિજય (૨) તે વિજયનો રાજા

महावप्पा स्त्री० (महावप्रा) જુઓ "મહાવપ્પ" શબ્દ

महावाउ पु० (महावायु) ઈશાનેન્દ્રના ઘોડેસ્વાર લશ્કરનો અધિપતિ

महावाय. पु० (महावात) ઘોરવ પ. તોફાની પવન

महाविगइ स्त्री० (महाविकृति) મધુ, માસ, મદ્ય, માખણ આદિ વિકારજનક વસ્તુ

महाविजयपुप्फोत्तरवडिंसय. पु० (महाविजय पुष्पोत्तरावतंसक) એ નામનુ દશમા દેવ લોકનુ એક વિમાન કે જ્યા મહાવીર સ્વામી પૂર્વભવમા દેવતા રૂપે હતા

महाविजया स्त्री० (महाविजया) મિષ્ટાન્ન વિશેષ, મીઠાઇની એક જાત

महाविदेह पु० (महाविदेह) મહ વિદેહ નામે કર્મભૂમિનુ એક ક્ષેત્ર કે જ્યા સદા ચોથા આરા જેવો અવસ્થિતકાળ છે (૨) त्रि० મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા રહેનાર મનુષ્ય

महाविदेहवास. पु० (महाविदेहवर्ष) મહાવિદેહ ક્ષેત્ર

महाविमाण न० (महाविमान) મ્હોટુ વિમાન. (૨) ચાર લોકપાળના વિમાનોનુ નામ

महावीर. पु० (महावीर) ભગવાન્ મહાવીર સ્વામી, ચોવીસમા તીર્થંકર (૨) મોટો શૂરવીર, કષાયાદિ દોષને જીતનાર

महावीरथुइ स्त्री० (महावीरस्तुति) મહાવીરની સ્તુતિ જેમા છે એવુ સૂયગડાગ સૂત્રનુ છઠ્ઠુ અધ્યયન

महावीहि स्त्री० (महावीथि) મ્હોટો માર્ગ (૨) મોક્ષ માર્ગ

महावेयणा स्त्री० (महावेदना) અતિશય દુ ખ

महाव्वय न० (महाव्रत) જુઓ 'મહવ્વય' શબ્દ

महासउणि स्त्री० (महाशकुनि) એક વિદ્યાધરની સ્ત્રી

महासग्ग पु० (महासर्ग) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

महासड्ढि त्रि० (महाश्रद्धिन्) મોટી શ્રદ્ધાવાળા

महासयग पु० (महाशतक) શ્રી મહાવીર સ્વામીના દશ શ્રાવકમાના આઠમા શ્રાવક

महासामाण न० (महासामान) એક દેવ વિમાન

महासामाणियविमान. न० (महासामानिकविमान) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

महासिलाकंटय. पु० (महाशिलाकण्टक) ચેડા રાજાની સ્હામે કોણિક રાજાના બચાવ માટે ચમરેંદ્ર અને શક્રેંદ્ર તરફથી યોજવામા આવેલ એ નામનો એક સગ્રામ

महासीह पु० (महासिंह) એક રાજા, છઠ્ઠા વાસુદેવના પિતા

महासीहनिक्कीलिय न० (महासिंहनिष्क्रीडित) એ નામનુ એક તપ કે જે ચાર પરિપાટીદ્વારા ૭ વર્ષ, બે માસ અને બાર દિવસે પૂર્ણ થાય છે

महासीहसेण पु० (महासिंहसेन) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના ૧૨ મા અધ્યયનનુ નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર

महासुक्क पु० (महाशुक्र) સાતમો દેવલોક (૨) સાતમા દેવલોકનો ઇન્દ્ર (૩) સાતમા દેવલોકમા રહેનાર દેવતા (૪) સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

महासुक्क पु० (महाशुक्र) અતિ ઉજ્વળ સૂર્ય અને ચન્દ્ર

महासुक्ककप्प पु० (महाशुक्रकल्प) સાતમો દેવલોક

महासुक्कय त्रि० (महाशुक्रक) સાતમા દેવલોકના ઇન્દ્ર સબધી

महासुमिण पु० } **महासुविण** } (महास्वप्न) મ્હોટા સ્વપ્ન, તીર્થંકર વગેરેની માતા સિદ્ધ વગેરેના સ્વપ્ન જુએ છે તે

महासुव्वय पु० (महासुव्रत) એ નામનો એક શ્રાવક

महासुव्वया स्त्री० (महासुव्रता) ભગવાન્ નેમિનાથની એક શ્રાવિકા

महासेअ पु० (महाश्वेत) ઉત્તર તરફના મહાકાળ જાતિના વ્યતર દેવતાનો ઇન્દ્ર

महासेण. પું૦ (महासेन) ગત અવસર્પિણીના સાતમા કુલકર. (૨) જંબૂદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૧૫ મા તીર્થંકર. (૩) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના બીજા અધ્યયનનું નામ. (૪) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર. (૫) ઐરવતક્ષેત્રના ભાવી ૧૦ મા તીર્થંકર. (૬) ૫૬ હજાર બળવાન્ વીરોના નાયક મહાસેન કુમાર. (૭) ન૦ એક વન.

महासेणकराह. પું૦ (महासेनकृष्ण) નિરયાવલિકાસૂત્રના દશમા અધ્યયનનું નામ.

महासेणकराहा. સ્ત્રી૦ (महासेनकृष्णा) અનગડસૂત્રના આઠમા વર્ગના દશમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની એક રાણી.

महासेय. પુ૦ (महाश्वेत) ઉત્તર તરફના કુષ્માંડ જાતના વ્યન્તર દેવતાનો ઇંદ્ર.

महासोदाम. પું૦ (महासौदामन्) વૈરોચન ઇંદ્રના ઘોડેસ્વાર લશ્કરનો આધિપતિ.

महाहरि. પું૦ (महाहरि) ૧૦ મા ચક્રવર્તીના પિતા.

महाहिमवंत. પુ૦ (महाहिमवत्) મહાહિમવંત નામનો હેમવય ક્ષેત્રની સરહદ ઉપરનો વર્ષધર પર્વત.

महाहिमवंतकूड. પુ૦ (महाहिमवत्कूट) મહાહિમવંત પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનું બીજું કૂટ-શિખર.

महिंद. પુ૦ (महेन्द्र) સાતમા મુહૂર્તનું નામ (૨) એક પર્વત. (૩) રોહિણી, જ્યેષ્ઠા આદિ નક્ષત્રમાં થયેલ ઉત્પાત કે જે વર્ષાની શુભ નિશાની છે. (૪) ન૦ જ્હા દેવલોકનું એક વિમાન. (૫) પુ૦ ઐરવતક્ષેત્રના ભાવી પંદરમા તીર્થંકર (૬) ત્રિ૦ ઘણું મોટું.

महिंदकंत. ન૦ (महेन्द्रकान्त) છઠ્ઠા દેવલોકનું એક વિમાન.

महिंदज्झय. પુ૦ (महेन्द्रध्वज) એક હજાર યોજનની ઉંચી ઇંદ્રધ્વજા. (૨) ન૦ પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

महिंदुत्तरवडिंसग. ન૦ (महेन्द्रोत्तरावतंसक) છઠ્ઠા દેવલોકનું એક વિમાન.

महिच्छ. ત્રિ૦ (महेच्छ) મહત્વાકાંક્ષી.

महिट्ठ ત્રિ૦ (   ) છાશ છાંટીને સંસ્કારિત કરેલું.

महित. ત્રિ૦ (महित) સ્તુતિ કરેલ. (૨) પૂજન કરેલ.

महित्थ. પુ૦ (महीस्थ) એક પ્રકારનો ગુચ્છ.

महिम. પુ૦ (महिमन्) મહોત્સવ; મહિમા.

महिय. ત્રિ૦ (मथित) મથન કરેલ; કચરી નાખેલ.

महिय. ત્રિ૦ (महित) વિભૂષિત; સુશોભિત. (૨) પૂજિત. (૩) ન૦ બારમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૪) પૂજા; સત્કાર.

महिया. સ્ત્રી૦ (महिका) ઝાકળ; ધુંવર.

महिला. સ્ત્રી૦ (महिला) સ્ત્રી; નારી.

महिलाथूभ પુ૦ (महिलास्तूप) } કૂવા વગેરેનો કાંઠો.
महिलिया. સ્ત્રી૦ (महिलिका) }

महिलिया. સ્ત્રી૦ (महिला) નારી; સ્ત્રી.

महिस. પુ૦ (महिष) પાડો. (૨) બીજા દેવલોકના ઇન્દ્રનું ચિહ્ન. (૩) બારમા તીર્થંકરનું લાંછન.

महिसिक्ख. ત્રિ૦ (महिषिक) ભેંસ અને પાડાને પાળનાર

महिसी स्त्री० (महिषी) ભેંસ. (૨) રાણી; પટરાણી.

महिस्सर. પુ૦ (महेश्वर) એક ઇન્દ્ર; ભૂતવાદિ દેવોનો ઉત્તર દિશાનો ઇન્દ્ર.

मही स्त्री० (मही) પૃથ્વી. ધરતી. (૨) એક નદી.

महीधर. પુ૦ (महीधर) પર્વત, પહાડ.

महीपइ. પુ૦ (महीपति) મહીપતિ; રાજા.

महीपाल पु० (महीपाल) પૃથ્વીનું પાલન કરનાર, રાજા

महीरुह पु० (महीरुह) વૃક્ષ, ઝાડ

महीहर. पु० (महीधर) પર્વત

महु. न० (मधु) મધ (२) મદિરા, દારૂ, શરાબ (३) મધુપ્રમેહ, મીઠા પેશાબનો રોગ (४) બ્રહ્મદત્ત નામે બારમા ચક્રવર્તીના એક મહેલનું નામ (५) સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત (६) त्रि० મધુર

महुअरी स्त्री० (मधुकरी) ભમરી (२) ગોચરી

महुआसव. पु० (मध्वास्रव) જેનું વચન મધની માફક સર્વથા દોષોપશમક અને આલ્હાદજનક હોય તે, લબ્ધિ વિશેષ ધારક

महुकर पु० (मधुकर) ભ્રમર, ભમરો

महुकरी. स्त्री० (मधुकरी) ભમરી

महुकोसअ. पु० (मधुकोषक) મધનો કોષ, મધપુડો

महुगार. पु० (मधुकार) ભમરો

महुगुलिया. स्त्री० (मधुगुटिका) એક જાતની ગોળી

महुमेरअ पु० (मधुमैरक) મદિરા વિશેષ.

महुमेहण न० (मधुमेहन) મધુ પ્રમેહ નામનો રોગ.

महुमेहणि त्रि० (मधुमेहनिन्) } મધના જેવા મીઠા પેસાબવાળો-મધુપ્રમેહનો રોગી.
महुमेहि पु० (मधुमेहिन्) }

महुयर पु० (मधुकर) ભમરો

महुयरवित्ति स्त्री० (मधुकरवृत्ति) મધુકર વૃત્તિ, સાધુએ ભમરાની માફક નિર્દોષ વૃત્તિએ આહાર લેવો તે

महुर. त्रि० (मधुर) મીઠું, સ્વાદવાળું (२) કર્ણપ્રિય (३) पु० ગાયનનો એક ગુણ, કોયલની પેઠે મધુર સ્વરે ગાવું તે (४) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ (५) त्रि० તે દેશમાં રહેનાર

महुरतण. न० (मधुरतृण) શતપુષ્પાનું વૃક્ષ, પર્વગ વનસ્પતિની એક જાત

महुररसा. स्त्री० (मधुररसा) સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત, મધુપર્ણિકા, ગડુચી.

महुरस्सरा स्त्री० (मधुरस्वरा) દ્વીપકુમાર દેવતાની ઘંટા

महुरा स्त्री० } (मथुरा) મથુરા નગરી
महुरी स्त्री० }

महुसिंगी स्त्री० (मधुशृङ्गी) એ નામનું એક કંદ, સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત

महुसित्थ पु० (मधुसिक्थ) મીણ (२) માત્ર પગના તળીયા ભીના થાય તેટલો કાદવ

महुस्सव } पु० (महोत्सव) મહાન્ ઉત્સવ, જલસો, મેલાવડો
महूसव }

महेसक्ख. पु० (महेशाख्य) મહેશ્વર, સ્વામી, મહાન્ ઐશ્વર્યવાન્

महेसर पु० (महेश्वर) ઉત્તર તરફના ભૂતવાદી જાતના વ્યંતર દેવતાનો ઇંદ્ર

महेसरदत्त. पु० (महेश्वरदत्त) એક પુરોહિત.

महेसि पु० (महर्षि)) મોટા ઋષિ, મહા મુનિ (२) તીર્થંકર.

महेस्सर पु० (महेश्वर) ઉત્તર તરફના ભૂતવાદિ જાતના વ્યંતર દેવતાઓનો ઇંદ્ર.

महेस्सरदत्त. पु० (महेश्वरदत्त) એ નામનો એક માણસ.

महेस्सरी स्त्री० (माहेश्वरी) વિન્ધ્યાચળ પાસેની એક નગરી

महोरग पु० (महोरग) વાણવ્યંતર દેવતાની એક જાત (२) એક પ્રકારનો સર્પ

महोरगकंठ पु० (महोरगकण्ठ) રત્નની એક જાત.

महोरगपविभत्ति. पु० (महोरगप्रविभक्ति) મહાસર્પની વિશેષ રચનાયુક્ત એક નાટક, ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનું એક

महोरगी. स्त्री० (महोरगी) મોટી સર્પિણી, નાગણી

मा. अ० (मा) નિષેધાર્થક અવ્યય; નહીં
माइ स्त्री० (मातृ) માતા, જનની, મા
माइ त्रि० (मायिन्) માયાવી, કપટી, લુચ્ચો
माइट्ठाण न० (मातृस्थान) માયા, કપટ.
माइय त्रि० (मायिक) રીંછના વાળવાળુ (૨) માયાવી, કપટી
माइय त्रि० (मायिक) પ્રમાણપૂર્વક, હદમા રહેનાર, માનોપેત
माइय त्रि० ( ) જેમા મોર મજરી આવેલ હોય તે (૨) વધારે વાળવાળુ
माइल्लु. त्रि० (मायिन्) કપટી, માયાવી
माइगाह. पु० स्त्री० (मातृग्राह) પાણીમા રહેનાર જીવ, ઉધાઈ વગેરે
माउ. स्त्री० (मातृ) માતા, જનની, મા
माउअ. पु० न० (मातृक) અકાર આદિ બેતાળીશ અક્ષર
माउगापय. न० (मातृकापद) સિદ્ધ શ્રેણિઆ અને મણુસ્સ સેણિઆ પરિકર્મનો પ્રથમ ભેદ
माउग्गाम पु० (मातृग्राम) સ્ત્રી વર્ગ
माउया स्त्री० (मातृका) માતા, મા, જનની (૨) મૂળ-શોભા-મતરા (૩) માતૃકા પદ, મૂળાક્ષર (૪) સખી, સાહેલી
माउयापद न० (मातृकापद) મૂળાક્ષર, અકારથી હકાર સુધી (૨) સિધ્ધશ્રેણિ પરિકર્મનો એક ભેદ
माउल पु० (मातुल) માતાનો ભાઇ મામો.
माउलिंग पु० (मातुलिङ्ग) બીજોરાનુ વૃક્ષ (૨) न० બીજોરૂં (૩) ખગ્ગજ, કાલિયુ, તલ્પૂય.
माउलिंगी स्त्री० (मातुलिङ्गिका) બીજોરાનો ગુચ્છ
माउस्सिया स्त्री० (मातृष्वसृ) માતાની બ્હેન, માસી
माउस्सियापति पु० (मातृष्वसृपति) માસીનો પતિ, માસો
मार्कंदियपुत्त पु० (माकन्दिकपुत्र) ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીના એક શિષ્ય
मागंदि न० (माकन्दि) માકદીના પુત્ર જિનરક્ષ અને જિનપાળકના અધિકારવાળુ જ્ઞાતાસૂત્રનુ નવમુ અધ્યયન
मागंदियदारय. पु० (माकन्दिदारक) માકદિકના પુત્ર જિનરક્ષ અને જિનપાળ
मागध पु० (मागध) લવણ સમુદ્રમા રહેલુ તીર્થ વિશેષ
मागह त्रि० (मागध) મગધ દેશમા રહેનાર (૨) पु० શ્રીમતોની સ્તુતિ કરનારા ભાટ ચારણ વિગેરે (૩) न० સમુદ્ર અને ગગા નદીના સગમને ઠેકાણે આવેલુ માગધ નામે એક તીર્થ
मागहअ. त्रि० (मागधक) મગધદેશ સબધી, મગધ દેશનુ
मागहतित्थ न० (मागधतीर्थ) ગગા નદીને લવણ સમુદ્રના સગમ વિભાગમા આવેલુ એક તીર્થ
मागहतित्थकुमार पु० (मागधतीर्थकुमार) માગધ નામના તીર્થનો અધિપતિ દેવતા
मागहपत्थ. पु० (मागधप्रस्थ) મગધદેશ પ્રસિદ્ધ પાથો, ધાન્ય માપ વિશેષ
मागहिय. त्रि० (मागधिक) મગધ દેશનુ, મગધ દેશ સબધી
मागहिया. स्त्री० (मागधिका) મગધ દેશની ભાષા (૨) મગધ દેશની ગાથા બનાવવાની અને જાણવાની કળા
माघवई स्त्री० (माघवती) આઠ કૃષ્ણરાજીમાની એક (૨) સાતમી નરકનુ નામ
माघवती. स्त्री० (माघवती) સાતમી નરકનું નામ
माडंबिय. पु० (माडम्बिक) જેની આસપાસ નજીકમા નગરાદિ નથી તે મડબ અને

तेनो अधिपति માડમ્બિક (૨) મડબની વ્યવસ્થા કરનાર-શેઠ (૩) માડીઓ ચુંગીવાળો, જકાત લેનાર

माढर. પુ૦ (माठर) અભૂતારજ્યના ગોત્રનુ નામ (૨) માઠરશાસ્ત્ર, સોળતત્ત્વ સ્થાપક ન્યાયશાસ્ત્ર (૩) શક્રેન્દ્રના રથની સેનાનો અધિપતિ

माढरी. સ્ત્રી૦ (माठरी) એક પ્રકારની વનસ્પતિ.

माढी સ્ત્રી૦ (माढी) કવચ, બખ્તર

माण. પુ૦ ન૦ (मान) ધાન્યાદિને માપવાનુ સાધન-પાલી, માપ વગેરે (૨) શરીરનુ શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણ, પાણીથી ભરેલ કુંડમા માણસને બેસાડતા એક દ્રોણ પાણી બહાર નીકળે તો તે પુરૂષ માનોપેત કહેવાય. (૩) આદર, સત્કાર, પૂજા, (૪) પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણ કે જેનાથી વસ્તુનુ જ્ઞાન થઇ શકે (૫) સંખ્યારૂપ પરિમાણ (૬) અહંકાર, અભિમાન, ગર્વ (૭) અહંકાર કરી આહાર લેવો તે, ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાનો આઠમો દોષ

माणकसाइ. त्रि० (मानकषायिन्) અહંકાર રૂપી કષાયવાળુ

माणकसाय પુ૦ (मानकषाय) અહંકાર રૂપ કષાય

माणण ન૦ (मान्न) સત્કાર પૂજા, આદરમાન

माणणिज्ज त्रि० (माननीय) માનવા યોગ્ય

माणपिंड. પુ૦ (मानपिण्ड) કોઇ સાધુ અભિમાન કરી અમુક ઇચ્છિત આહાર લઈ આવે તે માનપિણ્ડ ઉપાયણાનો આઠમો દોષ

माणव પુ૦ (मानव) મનુષ્ય (૨) જીવનુ એક નામ. (૩) ભગવાન્ મહાવીરનો એક ગણ

माणवइया સ્ત્રી૦ (मानवती) એ નામની એક નગરી

माणवग પુ૦ (माणवक) એ નામનો ગ્રહ (૨) ચક્રવર્તીના નવ નિધાનમાનુ એક કે જેમા હથીઆર વગેરે યુદ્ધની સામગ્રી તથા સોનુ રૂપુ, મણિ, મોતી વગેરે સંપત્તિનો સંગ્રહ અને તેની ઉત્પત્તિની હકીકત હોય છે (૩) સૌધર્મ દેવલોકનો એક ચૈત્ય સ્તંભ

माणवगण પુ૦ (मानवगण) એ નામનો મહાવીર સ્વામીનો એક ગણ

माणवत्तिय પુ૦ (मानप्रत्ययिक) જાતિ કુળ આદિના મદથી લાગતી ક્રિયા; નવમુ ક્રિયાસ્થાનક

माणवय પુ૦ (माणवक) ૪૬ મા ગ્રહનુ નામ. (૨) એક શાશ્વત અને દિવ્ય ચૈત્ય સ્તંભનુ નામ (૩) બાળક

माणवयचेइय. પુ૦ (माणवकचैत्य) સુધર્મા સભામાનો એક સ્તંભ કે જેમા અર્હત્ની દાઢા રહે છે

माणवी સ્ત્રી૦ (मानवी) મનુષ્યણી, સ્ત્રી

माणस. ન૦ (मानस) મન (૨) त्रि० મનમા ઉત્પન્ન થતુ, મન સંબંધી. (૩) પુ૦ માન સરોવર

माणसिय त्रि० (मानसिक) મન સંબંધી, માનસિક.

माणवाइ त्रि० (मानवादिन्) અહંકારી

माणि. त्रि० (मानिन्) અભિમાની (૨) ઉત્તરવિજયના વૈતાઢ્ય ઉપરના નવ કૂટમાનુ ચોથુ કૂટ

माणिक्क ન૦ (माणिक्य) ઝવાહીર, માણેક

माणिभद्द પુ૦ (माणिभद्र) ઇક્ષુ સમુદ્રના અધિપતિ દેવતાનુ નામ. (૨) પુષ્પિકાસૂત્રનુ છઠ્ઠુ અધ્યયન (૩) મિથિલા નગરીની બહારનુ એક ચૈત્ય-ઉદ્યાન (૪) ઉત્તર તરફના યક્ષ જાતિના વ્યંતર દેવતાઓનો ઇન્દ્ર

माणिभद्दकूड. પુ૦ (माणिभद्रकूट) વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપરના નવ કૂટમાનુ ચોથું કૂટ.

माणिय त्रि० (मानित) માન આપેલ, સ્વાગતાદિ સત્કાર કરેલ

माणिन् त्रि० (मानिन्) અહંકારી

माणुम्माण पु० (मानोन्मान) માપ અને તોલ

माणुम्माणिअ न० (मानोन्मानिक) માન ઉન્માન કરવાનુ સ્થાન

माणुम्माणियट्ठाण न० (मानोन्मानिकस्थान) તોલ માપનુ સ્થાન (૨) ઘોડા દોડાવવાની જગા

माणुस त्रि० (मनुज) મનુષ્ય સંબંધી

माणुमुत्तर पु० (मानुषोत्तर) માનુષોત્તર પર્વત કે જે પુષ્કરાર્દ્ધને ફરતો છે અને અઢીદ્વીપની સીમા જણાવે છે (૨) ન० એ નામનુ એક વિમાન

माणुसोत्तर पु० (मानुषोत्तर) એ નામનુ બીજા દેવલોકનુ એક વિમાન (૨) માનુષોત્તર નામે અઢીદ્વીપને ફરતો પર્વત.

माणुस्स त्रि० (मानुष) મનુષ્યસંબંધી

मातंग पु० (मातङ्ग) હાથી (૨) ચડાળ

माता. स्त्री० (मातृ) માતા, જનની

मातुलिंग न० (मातुलिङ्ग) બીજોરાનુ વૃક્ષ

मान त्रि० (मान्य) માનનીય

मान पु० (मान) ગર્વ, અભિમાન

मानवत्तिअ पु० (मानप्रत्यय) અભિમાન વડે અન્યને હલકુ તે, નવમુ ક્રિયાસ્થાનક

मानि त्रि० (मानिन्) માનવાળુ

मामअ त्रि० (मामक) મારૂં મારૂં કરનાર મમતાવાળો

मामग त्रि० (मामक) મારૂં, મત્સંબંધી (૨) સાધુને પોતાને ઘેર આવવાની મનાઈ કરનાર. (૩) पु० મામો માતાનો ભાઈ (૪) त्रि० મમતાવાળો

मामाय. त्रि० (मामक) 'મા' 'મા' બોલનાર નિવારક

मामिया } **मामी** } स्त्री० ( ) મામી, મામાની સ્ત્રી

माय. त्रि० (मात) સમાઈ ગયેલ

माय. न० (मात्र) સફળતા, સંપૂર્ણતા (૨) અવધારણ

मायंग. पु० (मातङ्ग) સાતમા તીર્થંકર સુપાર્શ્વનાથજીના યક્ષનુ નામ (૨) શ્રી મહાવીર પ્રભુના યક્ષનુ નામ

मायंजण पु० (मातञ्जन) રમણીયવિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત

मायंड पु० (मार्तण्ड) સૂર્ય

मायंदि. पु० (माकन्दिन्) ચંપા નગરીનો માકંદી નામનો સાર્થવાહ

मायंदिय पु० (माकन्दिक) માકંદિક પુત્ર નામના એક જૈન મુનિ

मायण्ण. } **मायन्न** } त्रि० (मात्रज्ञ) આહારાદિની માત્રાને-પરિમાણને જાણનાર

मायरा } **माया.** } स्त्री० (मातृ) મા માતા

माया स्त्री० (मात्रा) પરિમાણ મર્યાદા, પ્રમાણ (૨) થોડું અલ્પ

माया स्त्री० (माया) કપટ, છળ, લુચ્ચાઈ (૨) જગદંબા, બીજાના મતમા મનાયેલી સંસાર ઉત્પન્ન કરનાર શક્તિ (૩) માયા કપટ કરી આહાર લેવો તે, ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાંનો ૧૪ મો દોષ

मायाकसाइ त्रि० (मायाकषायिन्) માયારૂપ કષાયવાળો

मायामोस पु० न० } **मायामोसा.** स्त्री० } (मायामृषा) કપટ સહિત જુઠ, ૧૭ મુ પાપસ્થાનક

मायावत्तिय. पु० (मायाप्रत्यय) } **मायावत्तिया** स्त्री० (मायाप्रत्यया) } અગીયારમુ ક્રિયાસ્થાનક માયા કપટથી લાગતી ક્રિયા

मायावि त्रि० (मायाविन्) માયાવી, કપટી

मायाविति. स्त्री (मायावृत्ति) ચિંતવવું કંઈ, બોલવું કંઇ અને કરવું કંઈ તે; ૧૧ મું ક્રિયાસ્થાનક.

मायासल्ल. न० (मायाशल्य) માયારૂપી શલ્ય; ત્રણ શલ્યમાંનું એક.

मायि. त्रि० (मायिन्) માયાવી; કપટી.

मायिमिच्छदिट्ठि. त्रि० (मायिमिथ्यादृष्टि) કપટસહિત મિથ્યાદૃષ્ટિવાળો.

मार. पु० (मार) મૃત્યુ; મરણ; નાશ. (૨) કામદેવ; મદન. (૩) સંસાર. (૪) ચોથી નરકનો એક નરકાવાસો. (૫) મણિનું એક લક્ષણ. (૬) યમ. (૭) त्रि० મારનાર.

मारअ. त्रि० } (मारक) મારનાર; ઘાતકી.
मारग.

मारण. न० (मारण) મારવું; નાશ કરવો.

मारणंतिय. त्रि० (मारणान्तिक) મરણના અન્તમાં થતું; મૃત્યુ વખતે કરવામાં આવતું. (૨) પું० મરણસમયનું દુઃખ. (૩) મૃત્યુ વખતે જીવના પ્રદેશ શરીર બહાર નીકળે તે; સાત સમુદ્ઘાતમાંની ત્રીજી મારણાંતિક સમુદ્ઘાત.

मारणंतियकम्म. न० (मारणान्तिककर्मन्) મરણને છેડે વેદાતાં ભવોપગ્રાહિ કર્મ.

मारणंतियसमुग्धाय. पुं० (मारणान्तिकसमुद्घात) મરણ પ્રસંગે જીવ પ્રદેશનું શરીરથી બહાર નીકળવું અને આયુષ્ય કર્મનું નિર્જરવું તે.

मारणय. त्रि० (मारणक) મારનાર; હિંસક.

मारणया. } स्त्री० (मारणा) માર મારવો તે.
मारणा.

मारा. स्त्री० (मारा) પ્રાણીવધનું સ્થાન.

मारापविभत्ति. स्त्री० (माराप्रविभक्ति) મારા જળચર વિશેષની રચના યુક્ત નાટકવિધિ; નાટકના ૩૨ પ્રકારમાંનો એક.

मारि. स्त्री० (मारि) મહામારી; મરકી; પ્લેગ.

मारिणी. स्त्री० (मारिणी) એ નામનો ગુચ્છ; વનસ્પતિની એક જાત.

मारी. स्त्री० (मारी) મહામારી; પ્લેગ; મરકી.

मारुय. पुं० (मारुत) પવન; હવા. (૨) સંવર્તક નામનો વાયરો.

माल. पु० (माल) માળ; મેડી; મજલો. (૨) વનસ્પતિ વિશેષ. (૩) માંચી; આસન વિશેષ.

मालई. स्त्री० (मालती) માલતી; પુષ્પલતા.

मालंकार. पु० (मालङ्कार) વૈરોચન ઇંદ્રના હાથી સૈન્યનો અધિપતિ.

मालग. पु० (मालक) પ્રાસાદ વિશેષ.

मालणिया. स्त्री० (मालनीया) કિરણ.

मालमउड. न० (मालामुकुट) માળા સહિત મુગટ.

मालव. पुं० (मालव) એ નામનો એક દેશ. (૨) त्रि० તે દેશમાં રહેનાર.

मालवअ. त्रि० (मालवज) માલવ દેશમાં જન્મેલ મનુષ્ય.

मालवंत. पुं० (माल्यवत्) માલ્યવંત નામે એક પર્વત. (૨) હિરણ્યવય ક્ષેત્રના મધ્ય ભાગમાંનો વાટલો વૈતાઢ્ય પર્વત. (૩) મેરૂ પર્વતને વાયુ ખુણે આવેલ માલવંત નામનો એક વખારા પર્વત. (૪) ઉત્તર કુરૂ ક્ષેત્રમાંનો એક દ્રહ કે જેની બે બાજુએ ૨૦ કંચન પર્વત છે.

मालवंतकूड. पुं० (माल्यवत्कूट) માલ્યવંત પર્વતનાં નવ કૂટમાંનું બીજું કૂટ.

मालवंतपरियाग. } पुं० (माल्यवत्पर्याय) એ નામનો એક પર્વત.
मालवंतपरियाय.

मालविणी. स्त्री० (मालविनी) લિપિ વિશેષ.

माला. स्त्री० (माला) ફૂલ વગેરેની માળા. (૨) પંક્તિ. હાર. (૩) સમૂહ. (૪) વહાણ ઉપરનો માળ-મજલો.

मालाकारिया. स्त्री० (मालाकारिका) માળા બનાવનાર; માળણ.

मालागार. पुं० (मालाकार) માળા બનાવનાર; માળી.

मालि. पुं० (मालिन्) એક પ્રકારનો સર્પ; ફેણ વગરનો સર્પ. (૨) શ્રેણિ; પંક્તિ. (૩) વનસ્પતિ વિશેષ. (૪) માળવીનું વૃક્ષ કે જેની નીચે નવમા તીર્થંકરને જ્ઞાન ઉપજ્યું.

मालिघर. न० (मालिगृह) માલિઘર; મંડપ વિશેષ.

मालिज्ज. न० (मालीय) એક જૈન મુનિ કુળ.

मालिणी. स्त्री० (मालिनी) શોભિતી.

मालिय. त्रि० (मालिक) મેડાવાળું ઘર. (૨) તૃણ વિશેષ.

मालिय. त्रि० (मालित) ધારણ કરેલ.

मालिया. स्त्री० (मालिका) પગનું આભરણ; અંગુઠીયાં. (૨) માળા.

मालुगा. स्त्री० (मालुका) ત્રણ ઈંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

मालुय. पुं० (मालुक) એક ઠઠીયાવાળા વૃક્ષની એક જાત.

मालुया. स्त्री० (मालुका) વેલડી; લતા. (૨) એક જાતની લતા. (૩) ત્રણ ઈંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

मालोहड. त्रि० (मालावहृत) માળ ઉપરથી આણેલું. (૨) પું० ગૃહસ્થ માળ ઉપરથી કોઈ ચીજ ઉતારી આણી સાધુને વ્હોરાવે તે; આહારનો એક દોષ; ઉદ્ગમનના ૧૬ દોષમાંનો તેરમો દોષ.

मास. पु० (मास) મહિનો. (૨) સોનારૂપાને માપવાનું સાધન; માસો; પાંચરતિ પરિમિત એક વજન. (૩) પર્ણજાતિનું વૃક્ષ. (૪) સમય; કાળ.

मास. पुं० (माष) અડદ; એક પ્રકારનું ધાન્ય. (૨) અનાર્યદેશ વિશેષ.

मासंमासेणं. अ० (मासमासेन) મહિનો મહિનો; મહિના ઉપર મહિનો.

मासकप्प. पुं० (मासकल्प) શેષકાળ; સાધુએ ચોમાસા સિવાય એક ગામમાં એક માસ ઉપરાંત ન રહેવું એવો નિયમ.

मासक्खमण. न० (मासक्षमण) એક માસનું તપ; એક મહિનાના ઉપવાસ કરવા તે.

मासतुस. पुं० (मासतुष) માષતુષ નામના એક મુનિ.

मासद्ध. पु० न० (मासार्द्ध) માસનો અર્ધ ભાગ; ૧૫ દિવસ. (૨) પખવાડીઆના ઉપવાસ કરવા તે.

मासपण्णी. स्त्री० (मासपर्णी) એક પ્રકારની સાધારણ વનસ્પતિ; માષાણી.

मासपरिवट्टा. स्त्री० (मासपरिवृत्ता) ભગ દેશની રાજધાની.

मासपूरिया. स्त्री० (मासपूरिका) એક જૈન મુનિની શાખા.

मासाण न० (   ) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો સાતમો ભેદ.

मासावल्ली. स्त्री० (मासावल्ली) એક પ્રકારની વેલ.

मासिय. त्रि० (मासिक) એક માસ સંબંધી; મહિનાનું.

मासियभत्त. पुं० न० (मासिकभक्त) મહિનાના ઉપવાસ કરવા તે.

मासिया. स्त्री० (मासिकी) ભિક્ખુ-સાધુની બાર પડિમામાંની પહેલી પડિમા; જેમાં એક માસ સુધી એક દાત અન્ન અને એક દાત પાણી ઉપરાંત વધારે આહાર લેવાય નહીં. (૨) એક માસની સંલેખણા-સંથારો.

माह. पु० (माघ) માઘ મહિનો.

माहण. पु० (ब्राह्मण) બ્રાહ્મણ. (૨) કોઈને પણ ન હણો એવો ઉપદેશ કરનાર સાધુ. (૩) ન હણો એ ઉપદેશને અનુસરનાર શ્રાવક. (૪) વિપાકસૂત્રનું એ નામનું પાંચમું અધ્યયન. (૫) ત્રિ० અહિંસક.

माहणकुंड. न० (ब्राह्मणकुंड) બ્રાહ્મણકુંડ.
माहणकुंड. न० (ब्राह्मणकुंड) બ્રાહ્મણકુંડ નામનું એક નગર.
माहणकुंडगाम. पुं० (ब्राह्मणकुण्डग्राम) એ નામનું એક નગર.
माहणकुंडपुर. न० (ब्राह्मणकुण्डपुर) બ્રાહ્મણની વસ્તીનું એક શહેર કે જેમાં મહાવીર સ્વામીના પ્રથમ પિતા ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણ અને દેવાનંદા બ્રાહ્મણી રહેતા હતા.
माहणी स्त्री० (ब्राह्मणी) બ્રાહ્મણની સ્ત્રી.
माहप्प. पु० न० (माहात्म्य) માહાત્મ્ય; પ્રભાવ; મહિમા.
माहल. पुं० (माहल) ચોઇંદ્રિય જીવની એક જાત.
माहिंद. पुं० (माहेंद्र) ચોથા દેવલોકનું નામ. (૨) ચોથા દેવલોકનો ઇંદ્ર. (૩) ચોથા દેવલોકના દેવતા. (૪) એક અહોરાત્રના ત્રીશ મુહૂર્તમાંના સાતમા મુહૂર્તનું નામ. (૫) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૬) ૧૪ મા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વ ભવનું નામ. (૭) સાતમા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર.
माहिंदकप्प. पु० (माहेन्द्रकल्प) ચોથા દેવલોકનું નામ.
माही. स्त्री० (माघी) માઘ માસની પૂર્ણિમા.
माहुर. त्रि० (माथुर) મથુરા નગરીમાં ઉત્પન્ન થયેલ; મથુરાનું.
माहुर. न० (माधुर) મેવો. (૨) त्रि० મધુર રસવાળું
माहेसरी. स्त्री० (माहेश्वरी) એક પ્રકારની લિપિ.
मिउ. स्त्री० (मृद्) માટી; ધળ.
मिउ. त्रि० (मृदु) કોમળ; સુંવાળું.
मिउकालुणिया. स्त्री० (मृदुकारुणिका) કોમળ તથા દયા ઉપજે એવી કથા; ઇષ્ટ જનનો શોક.
मिंजा. स्त्री० (मिञ्जा) મીંજ; અંદરનું સત્ત્વ. (૨) બીજ. (૩) શરીરની અંદરનો અવયવ.
मिंजिया. स्त्री० (मिञ्जिका) પદાર્થની અંદરનો ભાગ.
मिंठ. पु० (   ) હાથીનો માવત. (૨) त्रि० માઠું; અનિષ્ટ.
मिंढ. पु० (मेढ्र) મેંઢો; ઘેટો.
मिंढयमुह पु० (मेढ्रकमुख) એ નામનો એક અનાર્યદેશ.
मिंढविसाणा. स्त्री० (मेढ्रविषाणा) મેંઢાના શીંગડા જેવી શિંગવાળી વનસ્પતિ; આવળ.
मिंढियगाम. पु० (मेण्ढिकग्राम) એ નામનું એક નગર જ્યાં રેવતી ગાથાપતણી વસતી હતી
मिग. पुं० (मृग) હરિણ; મૃગ. (૨) પહેલા દેવલોકના ઇંદ્રનું ચિહ્ન.
मिगचारिया. स्त्री० (मृगचर्या) હરિણની માફક વનના એકાન્ત પ્રદેશમાં નિરૂપાધિકપણે ભવિષ્યની ચિંતા કર્યા વિના રહેવું તે.
मिगतण्हा. स्त्री० (मृगतृष्णा) ઉનાળામાં ખારભૂમિમાં દૂરથી પાણી જેવું દેખાય તે.
मिगलुद्धय. पुं० (मृगलुब्धक) મૃગના માંસનું ભક્ષણ કરનાર તાપસ; તાપસનો એક વર્ગ.
मिगवइ. पु० (मृगपति) સિંહ.
मिगवण. न० (मृगवन) પરદેશી રાજાની સેયંબિયા નગરીના ઇશાનખુણાનું એક વન.
मिगवालुंकी. स्त्री० (मृगवालुङ्की) કડવા ફળવાળી એક વનસ્પતિ.
मिगव्व. न० (मृगव्य) શિકાર.
मिगसिर. न० (मृगशिरस्) એ નામનું નક્ષત્ર.
मिगसीस. न० (मृगशीर्ष) હરણનું મસ્તક.
मिगाली. स्त्री० (मृगाली) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૧૮ મા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ.

मिगावई. } मिगावती. } स्त्री० (मृगावती) કોશામ્બી નગરીના રાજાની પટરાણીનું નામ.

मिगाहिव. पुं० (मृगाधिप) સિંહ.

मिगी. स्त्री० (मृगी) મૃગલી; હરણી. (૨) એક પ્રકારની વિદ્યા.

मिच्छ. पुं० (म्लेच्छ) અનાર્ય; ભિલ; મ્લેચ્છ.

मिच्छ. त्रि० (मिथ्या) મિથ્યાત્વી; મિથ્યાદૃષ્ટિ; સત્યપર વિશ્વાસ નહિ રાખનાર. (૨) મિથ્યાત્વ; વિપરીત માન્યતા. (૩) મિથ્યાત્વ નામે મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ. (૪) મિથ્યાત્વ નામે પ્રથમ ગુણસ્થાન. (૫) न० અસત્ય વચન.

मिच्छकार. पुं० (मिथ्याकार) સાધુને કંઇ પણ દોષ લાગે ત્યારે મિચ્છામિદુક્કડં લેવું તે; સામાચારીનો સાતમો પ્રકાર.

मिच्छजाइ. स्त्री० (मिथ्याजाति) અનાર્યજાતિ.

मिच्छत्त. न० (मिथ्यात्व) મિથ્યાત્વ મોહનીયના ઉદયથી વિપરીત શ્રદ્ધા-માન્યતા થાય તે. (૨) વિનાશિપણું; ખોટાપણું. (૩) સત્ય ધર્મનો અવિશ્વાસ.

मिच्छत्तकिरिया. स्त्री० (मिथ्यात्वक्रिया) વિપરીત શ્રદ્ધાનરૂપ જીવ વ્યાપાર; મિથ્યાત્વથી લાગતી ક્રિયા-કર્મબંધ.

मिच्छत्तमोहणिय. न० (मिथ्यात्वमोहनीय) દર્શન મોહનીયની એક પ્રકૃતિ કે જે ચોઠાણીયા રસવાળી અશુદ્ધ દલિયારૂપ હોય છે.

मिच्छत्तवेयग. त्रि० (मिथ्यात्ववेदक) મિથ્યાત્વ વેદનાર; મિથ્યાદૃષ્ટિ.

मिच्छदंसण. न० (मिथ्यादर्शन) મિથ્યાત્વ દર્શન; અસન્માન્યતા.

मिच्छदिट्ठि. त्रि० (मिथ्यादृष्टि) મિથ્યાદૃષ્ટિ; ખોટી માન્યતાવાળો

मिच्छप्पिय. न० (म्लेच्छप्रिय) લસણ.

मिच्छा. अ० (मिथ्या) અસત્ય; ખોટું. (૨) વિપરીત. (૩) નિષ્ફળ. (૪) મિથ્યાત્વ; વિપરીત શ્રદ્ધાન.

मिच्छाकार. पुं० (मिथ्याकार) મિચ્છામિ દુક્કડં લેવું તે.

मिच्छादंड. पुं० (मिथ्यादण्ड) નિષ્પ્રયોજન આત્મા દંડાય તે.

मिच्छादंसण. न० (मिथ्यादर्शन) અતત્ત્વમાં તત્ત્વનું જ્ઞાન; વિપરીત બુદ્ધિ.

मिच्छादंसणवत्तिया. स्त्री० (मिथ्यादर्शनप्रत्यया) અસત્ય દર્શન સેવવાથી કર્મબંધ થાય તે.

मिच्छादंसणसल्ल. न० (मिथ्यादर्शनशल्य) વારંવાર મિથ્યા દર્શનથી અન્તઃકરણમાં શલ્ય સમાન દુઃખ દે તે; ૧૮ મું પાપ સ્થાનક.

मिच्छादिट्ठि. त्रि० (मिथ्यादृष्टि) મિથ્યાદૃષ્ટિ; વિપરીત દૃષ્ટિવાળો; મિથ્યાત્વી.

मिच्छादिट्ठिय. त्रि० (मिथ्यादृष्टिक) જેની દૃષ્ટિ મિથ્યાત્વ યુક્ત હોય તે.

मिच्छानाण. न० (मिथ्याज्ञान) અસત્યજ્ઞાન; અજ્ઞાન.

मिच्छासुय. न० (मिथ्याश्रुत) અસત્ય શાસ્ત્ર; મિથ્યાદૃષ્ટિ પ્રણીત શાસ્ત્ર.

मित. त्रि० (मित) પ્રમાણપૂર્વક થયેલું હોય તે; પરિમિત; મર્યાદિત.

मित. त्रि० (मृत) મરી ગયેલ.

मितपिंड. पुं० (मृतपिण्ड) મૃતકની પાછળ ત્રીજે કે નવમે દિવસે શ્મશાનમાં પિંડ અર્પણ કરવામાં આવે તે.

मितवादि. त्रि० (मितवादिन्) જીવ અંગુઠાના પર્વ સમાન છે એવા મતવાળો.

मित्त. पुं० न० (मित्र) મિત્ર; દોસ્ત. (૨) અનુરાધા નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૩) નવ નિધાનમાંનું એક. (૪) ત્રીજા મુહૂર્તનું નામ.

मित्तकेसी. स्त्री० (मित्रकेशी) રૂચક પર્વતપર રહેનારી એક દિશાકુમારી દેવી.

मित्तगा. स्त्री० (मित्रका) બલીંદ્રના લોકપાળ સોમની અગ્રમહિષી.

मित्तणंदि. पुं० (मित्रनन्दिन्) એક રાજાનું નામ.

मित्तदाम. पुं० मित्रदामन्) ગઇ ઉત્સર્પિણી કાળના પ્રથમ કુલકરનું નામ.

मित्तदोसवत्तिय. न० (मित्रदोषप्रत्ययिक) મિત્રાદિ સંબંધી જનને થોડો અપરાધ છતાં તેને ભારે શિક્ષા કરવાથી લાગતી ક્રિયા; દશમુ ક્રિયાસ્થાનક.

मित्तनिहि. पुं (मित्रनिधि) મિત્ર નામે નિધાન.

मित्तवाहण. पुं० (मित्रवाहन) આવતી ઉત્સ-પિંણીમાં થનાર પ્રથમ કુલકરનું નામ.

मित्तसिरी. पुं० (मित्रश्री) એ નામને એક શ્રાવક.

मित्ता. स्त्री० (मात्रा) પરિમાણ.

मित्तिय. न० (मैत्रेय) વત્સગોત્રની શાખા. (૨) ત્રિ૦ તે શાખામાં જન્મેલ.

मित्ती. स्त्री० (मैत्री) મિત્રતા; દોસ્તી.

मिदुर. त्रि० (मेदुर) સ્નિગ્ધ; ચીકણું. (૨) કોમળ; લિસ્સું.

मिप्पिंड. पुं० (मृत्पिण्ड) માટીનો પીંડો.

मिम्मय. त्रि० (मृन्मय) માટીનું.

मिय. पुं० (मृग) હરિણ; મૃગલો. (૨) વનસ્પતિ વિશેષ. (૩) શરીરે કૃશ અને બીકણ મૃગ જાતને હાથી. (૪) પામર; અજ્ઞ; પશુ

मिय. त्रि० (मृत) મરેલ.

मिय. त्रि० (मित) પરિમિત; મર્યાદિત; માનોપેત; નિયમિત.

मियंक. पुं० (मृगाङ्क) મૃગના ચિન્હવાળું ચંદ્રનું વિમાન.

मियग. त्रि० (मृतक) મરેલું; જીવરહિત થયેલ.

मियगंध. त्रि० (मृगगन्ध) મૃગમદ-કસ્તુરી જેવી ગંધવાળું. (૨) દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂના મનુષ્યોની એક જાત.

मियग्गाम. पुं० (मृगग्राम) એ નામનું એક ગામ.

मियचक्क. न० (मृगचक्र) જંગલના પ્રાણીએ ગામમાં-વસતિમાં આવે તેનું ફળ જાણવાની વિદ્યા

मियलोमिय. न० (मृगलोमिक) મૃગના વાળનુ બનાવેલ સૂત્ર.

मियवण. न० (मृगवन) વીતીભય નગરીની બહાર ઇશાન ખુણામાં આવેલ એ નામનું એક ઉદ્યાન.

मियवाइ. त्रि० (मितवादिन्) આત્મા આદિ પદાર્થોને પરિમિત માનનાર.

मियवाहण. पुं० (मृगवाहन) આગામી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર પ્રથમ કુલકર.

मियवीहि. स्त्री० (मृगवीथि) શુક્ર ગ્રહની એક પ્રકારની ગતિ.

मियसिर. न० (मृगशिरस्) એ નામનું એક નક્ષત્ર.

मिया. स्त्री० (मृगा) બલભદ્ર રાજાની રાણી; મૃગાપુત્રની માતા. (૨) એક રાજાની રાણી; મૃગાલોઢીઆની મા.

मियाउत्त. पुं० (मृगापुत्र) મગારાણીનો પુત્ર.

मियापुत्त. पुं० (मृगापुत्र) બલભદ્ર રાજાનો કુમાર, જેનું અપર નામ બલશ્રી હતું અને ઘણા વૈરાગ્યથી જેણે દીક્ષા લીધી હતી. (૨) વિપાક સૂત્રના પ્રથમ અધ્યયનનું નામ.

मियावई. स्त्री० (मृगावती) પ્રથમ વાસુદેવની માતા. (૨) રાજા શતાનીકની પટ્ટરાણીનું નામ.

मिरिय. पुं० न० (मिरिच) મરી; તિખાનું ઝાડ. (૨) મરચાં.

मिलक्खु. पुं० न० (म्लेच्छ) અનાર્ય; મ્લેચ્છ.
मिलण न० (मिलन) મળવું; ભેટવું.
मिलान. त्रि० (म्लान) સુકાઇ ગયેલ; કરમાઇ ગયેલ.
मिलिक्खु. पुं० (म्लेच्छ) અનાર્ય; મ્લેચ્છ.
मिलिय. त्रि० (मिलित) મળેલું.
मिलेच्छ पुं० (म्लेच्छ) અનાર્ય.
मिलेव. पुं० (मृ॑प) માટીનો લેપ.
मिव. अ० (इव) સમાન અર્થમાં વપરાતું ઉપમા વાચી અવ્યય.
मिसोज. पुं० ( ) નાટ્યનો એક ભેદ.
मिस्स. त्रि० (मिश्र) મળેલ; મિશ્રણ થએલ. (૨) न० ત્રીજું મિશ્ર ગુણસ્થાનક.
मिस्सकाल. पुं० (मिश्रकाल) મિશ્રકાળ; અમુક ગતિમાં અમુક સમયે જીવ સમૂહ હોય તેમાથી થોડા નીકળી ગયા હોય અને થોડા બીજા નવા ઉપજ્યા હોય તે મિશ્રકાળ.
मिस्सकेसी. स्त्री० (मिश्रकेशी) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશાકુમારી માંની બીજી.
मिस्सजाइय. न० (मिश्रजातिक) સાધુ અને ગૃહસ્થ બન્ને માટે બનાવેલ આહારાદિ લેવાથી સાધુને લાગતો એક દોષ.
मिस्सिय. त्रि० (मिश्रित) પરસ્પર મળી ગયેલું.
मिहिला. स्त्री० (मिथिला) એ નામની પ્રસિદ્ધ વિદેહ દેશની નગરી.
मिहु. अ० (मिथस्) પરસ્પર.
मिहुण न० (मिथुन) જોડી, જોડલું. (૨) સ્ત્રી અને પુરૂષની જોડ.
मिहो. अ० (मिथस्) પરસ્પર; અન્યોન્ય.
मीण. पुं० (मीन) માછલું.
मीयणा. स्त्री० (मेनका) વૈરોચનેંદ્રની પ્રથમ અગ્રમહિષી

मीस. त्रि० (मिश्र) પરસ્પર મળી ગયેલું; ભેળસેળ. (૨) મિશ્રસૈન્ય-લશ્કર વિગેરે. (૩) અનુગામી અને અનાનુગામીરૂપ મિશ્ર અવધિજ્ઞાન. (૪) ત્રીજું મિશ્ર ગુણસ્થાન. (૫) મિશ્ર મોહનીય; દર્શન મોહનીયની એક પ્રકૃતિ. (૬) મિશ્રયોગ; ઉદારિકાદિ બે શરીરનો સાથે વ્યાપાર.
मीसकाल. पुं० (मिश्रकाल) જુઓ "मिस्सकाल" શબ્દ.
मीसजाय. पुं० (मिश्रजात) જુઓ "मिस्सजाइय" શબ્દ.
मीसवइप्पओग. पुं० (मिश्रवाक्प्रयोग) મિશ્રવચન યોગ; સત્ય અસત્ય મિશ્રિત વચન વ્યાપાર.
मीसापरिणय. त्रि० (मिश्रपरिणत) મિશ્રભાવે પરિણત પુદ્ગળ; જે પુદ્ગળ જીવે લઇને છોડયા છે તે જ્યાં સુધી અંન્ય ભાવને પામ્યા ન હોય ત્યાં સુધી મિશ્ર પરિણત.
मीसिय. त्रि० (मिश्रित) પરસ્પર મળી ગયેલું.
मीसीकय. त्रि० (मिश्रीकृत) મિશ્ર કરેલ.
मीसीभाव पुं० (मिश्रीभाव) ભેળસેળ; એકત્રપણું.
मुअंग. पुं० (मृदङ्ग) મૃદંગ; ઢોલક.
मुअमा. पुं० ( ) મિથ્યાજ્ઞાન.
मुइ. त्रि० (मोचिन्) છોડનાર.
मुइअ. त्रि० ( ) યોનિશુદ્ધ; નિર્દોષ માતાવાળા.
मुइअ. त्रि० (मुदित) પ્રસન્ન; ખુશી થએલ.
मुइंग पुं० (मृदङ्ग) ઢોલક; તબલા. (૨) બાર દેવલોકના દેવતાના અવધિજ્ઞાનનો આકાર.
मुइंगपुक्खर. पुं० न० (मृदङ्गपुष्कर) મૃદંગનો ઉપરનો ભાગ.
मुइंगलिया. स्त्री० ( ) કીડી; મોડી.
मुइंगा. स्त्री० ( ) કીડી.

मुउल. त्रि० (मुकुल) અલ્પ વિકસ્વર; થોડું ખીલેલું.

मुंज. पुं० न० (मुञ्ज) એક પ્રકારનું ઘાસ.

मुंजइ. न० (मौञ्जकिन्) ગોત્ર વિશેષ. (૨) પું૦ સ્ત્રી૦ તે ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

मुंजकार. त्रि० (मुञ्जकार) મુંજ ઘાસની દોરડી બનાવનાર.

मुंजपाउयार. पुं० (मुञ्जपादुकार) મુંજ નામના ઘાસની પાદુકા, ચટાઇ, દોરડી વગેરે કારીગરી કરનાર.

मुंजपिच्चिय. त्रि० (मुञ्जपिच्चित) કુટીને પિચ્છા જેવું બનાવેલ મુંજનું રજોહરણ.

मुंड. पुं० न० (मुण्ड) દ્રવ્યથી મસ્તકને લોચ કરી, ભાવથી પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી દીક્ષા લેવી તે; દીક્ષિત થવું તે. (૨) ખુંરો; પશુને બાંધવાનો ખાલો. (૩) ત્રિ૦ કુંઠિત; અતીક્ષ્ણ.

मुंडकुडुंबि. पुं० (मुण्डकुटुम्बिन्) બૌદ્ધમતના સાધુ.

मुंडण. न० (मुण्डन) મુંડન; મુંડાવવું.

मुंडपरसु. पुं० (मुण्डपरशु) તીક્ષ્ણ કુહાડો.

मुंडाविय. त्रि० (मुण्डित) મુંડાવેલો.

मुंडि. त्रि० (मुण्डिन्) માથે મુંડો કરનાર; મુણ્ડન કરનાર.

मुंडिअ. त्रि० (मुण्डित) મુંડાવેલ.

मुंडिण. न० (मुण्डत्व) મુંડાપણું; મસ્તક મુંડાવનારનો ભાવ.

मुकुल. न० (मुकुल) થોડુ ઉઘડેલ; થોડી ખીલેલ કળી. (૨) વનસ્પતિ વિશેષ.

मुक्क. त्रि० (मुक्त) છોડી દિધેલ; છુટી ગયેલ; મુકાએલ. (૨) પું૦ કર્મથી છુટેલ; મુક્તાત્મા; સિદ્ધ.

मुक्कपक्ख. त्रि० (मुक्तपक्ष) મુક્ત-ખુલ્લી પાંખવાળો.

मुक्कमउड. पुं० (मुक्तमुकुट) બે-હાથે ઉંચો કરેલ મુગટ; બે હાથની ઉંચાઇનું પરિમાણ.

मुक्कलग. ( ) સ્વતન્ત્ર; સ્વાધીન.

मुक्कावली. स्त्री० (मुक्तावली) મુક્તાવલી હાર.

मुक्केलग. त्रि० } (मुक्त) જીવે લઇને મુ-
मुक्केल्लय. } કેલ; જીવે જન્માંતરમાં તજેલ.

मुक्ख. पुं० (मोक्ष) મોક્ષ; કર્મથી સર્વથા છુટકારો; નવ તત્વમાનું નવમું તત્ત્વ.

मुख. न० (मुख) મુખ; મોં. (૨) વાજીંત્રની એક જાત. (૩) ગાડીનું ઢાંકણું.

मुखवीणिय. त्रि० (मुखवैणिक) મુખથી વીણા જેવો શબ્દ કરનાર.

मुगुंद. पुं० (मुकुन्द) દિવ્ય વાજિત્ર. (૨) બળદેવ. (૩) વિષ્ણુ.

मुगुंसा. स्त्री० ( ) ભુજપરિસર્પની એક જાત; છછુંદર.

मुगुंसिया. स्त्री० ( ) છછુંદર.

मुग्ग. पुं० (मुद्ग) મગ; એક પ્રકારનું ધાન્ય.

मुग्गपण्णी. स्त्री० (मुद्गपर्णी) વનસ્પતિ વિશેષ; સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત.

मुग्गर. पुं० (मुद्गर) હથોડા જેવું એક પ્રકારનું આયુધ. (૨) વૃક્ષ વિશેષ.

मुग्गल. पुं० (मुद्गल) ચિત્રકુટ પર્વતનું નામ.

मुच्छणा. स्त्री० (मूर्च्छना) જેથી રાગ વ્યાપ્ત થાય અને શ્રોતા મૂર્છિત થાય તેવી સ્વરની ક્રમથી આરોહ અવરોહ રીતિ; ગાયનનું એક અંગ.

मुच्छा. स्त्री० (मूर्च्छा) મૂર્છા; બેશુદ્ધિ. (૨) વસ્તુને રક્ષા કરવાની ચિંતા. (૩) અવાજની મધુરતા; મૂર્છના. (૪) પ્રીતિ; ગૃદ્ધિ; આસક્તિ. (૫) લોભ; મમતાનો પર્યાય.

मुच्छिय. त्रि० (मूर्च्छित) મૂર્છિત થએલ; આસક્ત થએલ.

मुट्ठ. त्रि० (मृष्ट) ચોરાએલુ.

मुट्ठि. पुं० स्त्री० (मुष्टि) મુઠ્ઠી; મુઠ.

मुट्ठिय. त्रि० (मौष्टिक) મુઠ્ઠીથી લડનાર; મુષ્ટિ

महादि. (२) न्हानो धणु; लुहारनुं एक साधन. (३) ए नामना देशमां रहेनार. (४) एक मल्ल के जेने-बळदेवे मार्यो हतो. (५) मुष्टि संबंधी.

मुडमाल. पुं० ( ) माद्रमेडी.

मुणाल. पुं० न० (मृणाल) कमळनी नाळ; कमळनी डांडली. (२) पद्मकेशर; कमळतंतु.

मुणालिया. स्त्री० (मृणालिका) कमळनी नाळ. (२) कमळतंतु; पद्मकेशर.

मुणि. पुं० (मुनि) मुनि; ऋषि; साधु.

मुणित. } त्रि० (ज्ञात) जाणेलुं.
मुणिय. }

मुणिवेजयंत. पुं० (मुनिवैजयन्त) मुनि प्रधान; श्रेष्ठ मुनि.

मुणिसुव्वअ. पुं० (मुनिसुव्रत) जंबूद्वीपना भरतखंडना चालु चोवीसीना वीशमा तीर्थंकरनुं नाम. (२) आवती चोवीसीना ११ मा तीर्थंकर.

मुत्त. त्रि० (मुक्त) छूटेल; स्वतंत्र थयेल; कर्मबंधनथी मुक्त थयेल.

मुत्त. न० (मूत्र) मूत्र; पेशाब.

मुत्त. त्रि० (मूर्त) मूर्तिमान्; साकार.

मुत्ता. स्त्री० (मुक्ता) मोती.

मुत्ताजाल. न० (मुक्ताजाल) मोतीना समूहथी बनेल आभरण विशेष.

मुत्तादाम न० (मुक्तादामन्) मोतीनी माळा; मोतीनो हार.

मुत्तालय. पुं० (मुक्तालय) सिद्धशिलानुं नाम.

मुत्तावलि. स्त्री० (मुक्तावलि) मुक्तावली हार. (२) तप विशेष.

मुत्तावलिपविभत्ति. पुं० (मुक्तावलिप्रविभक्ति) मुक्तावलिनी विशेष रचनाथी युक्त नाटक.

मुत्तावलिहार. पुं० (मुक्तावलिहार) मुक्तावली हार.

मुत्तावली. स्त्री० (मुक्तावली) मोतीनो हार.

मुत्तावेयालिय. त्रि० (मुक्तावैतालिक) मोतीनो व्यापारी; झवेरी.

मुत्तासुत्ति. स्त्री० (मुक्ताशुक्ति) बन्ने हाथनो संपुट करी ललाट प्रदेशे लगाडवा ते; मुद्रानो एक प्रकार.

मुत्ति. त्रि० (मूत्रिन्) बहुमूत्र रोगवाळो.

मुत्ति. स्त्री० (मूर्ति) आकार; आकृति. (२) शरीर; देह. (३) मूर्त पदार्थ; आकारवाळी वस्तु.

मुत्ति. स्त्री० (मुक्ति) मोक्ष; कर्मबन्धथी छूटकारो. (२) सिद्धशिला. (३) निर्लोभता; तृष्णानो अभाव. (४) निस्संगता.

मुत्तिय. न० (मौक्तिक) मोती.

मुत्तोली. स्त्री० (मुक्तोली) नीचे उपर-सांकडी अने वचमां थोडी पहोळी कोठी; धान्य भरवानुं साधन.

मुदग्ग. पुं० ( ) अवगाहना क्षेत्रनी अंदरना अने बहारना पुद्गळ लइ वैक्रिय शरीर बनावनार जीव.

मुदा. स्त्री० (मुद्) हर्ष; खुशी.

मुदागर. त्रि० (मुत्कर) हर्षजनक.

मुदित. त्रि० (मुदित) हर्षित.

मुदुग. पुं० ( ) जळजन्तुनी एक जाति.

मुद्दग. पुं० (मुद्रक) ए नामनो गुच्छ.

मुद्दया. स्त्री० (मुद्रिका) वींटी; मुद्रिका.

मुद्दा. स्त्री० (मुद्रा) वींटी; अंगुठी. (२) सिक्को; नामाक्षर युक्त छाप. (३) सोना रूपानुं नाणुं. (४) एक प्रकारनी योग मुद्रा.

मुद्दिय. त्रि० (मुद्रित) छापेल; मुद्राकित करेल. (२) जतु माटीनो लेप करी मुद्रिका बंधथी बांधेलुं.

मुद्दियबंध. पुं० (मुद्रितबन्ध) भांगी गयेल पात्रादिकने सामसामे दोरानो बंध देवो ते; तुटेलुं जोडवुं ते.

मुद्दिया स्त्री० (मुद्रिका) वींटी; अंगुठी. (२) महोर छाप; बंध करी सील मारवुं ते.

मुद्दिया. स्त्री० (मृद्वीका) द्राक्षः; धराख. (२) द्राक्षनी वेल.

मुद्दियासार. पुं० (मृद्वीकासार) દ્રાક્ષાનો રસ; મદિરા.
मुद्ध. त्रि० (मुग्ध) મૂઢ; અજ્ઞાત; મોહિત. (૨) સુન્દર; રૂપાળું.
मुद्ध. पुं० (मूर्द्धन्) મસ્તક; માથુ.
मुद्धगा. स्त्री० (मुग्धिका) બાળા; મુગ્ધા.
मुद्धय. पुं० (मूर्द्धज) કેશ; બાલ.
मुद्धसूल. न० (मूर्द्धशूल) માથાનો એક જાતનો રોગ.
मुद्धागय. त्रि० (मूर्द्धगत) મસ્તકે ધારણ કરેલ.
मुद्धाण. पुं० (मूर्द्धन्) મસ્તક; માથું.
मुद्धाभिसित्त पुं० } (मुर्द्धाभिषिक्त) રાજાનો અભિષેક થયેલ.
मुद्धाहिसित्त. त्रि० }
मुम्मुय. त्रि० (मूकमूक) અતિશય મુગો; અસ્પષ્ટ બોલનાર.
मुम्मुर. पुं० (मुर्मुर) અર્ધ બુઝાએલ અગ્નિનો તણખો.
मुम्मुही. स्त्री० (मुन्मुखी) મનુષ્યની દશ દશાઓમાંની નવમી દશા.
मुय. त्रि० (स्मृत) યાદકરેલ.
मुय. त्रि० (मृत) મરી ગયેલ.
मुयंग. पुं० (मृदङ्ग) મૃદંગ; ઢોલક.
मुयंगलिया. स्त्री० (मृतङ्गलिका) કીડી.
मुयण. न० (मोचन) છોડવુ.
मुरज पुं० } (मुरज) મ્હોટો તબલો; ઢોલક; મૃદંગ.
मुरय. }
मुरव. पुं० (मुरज) ઢોલક; મૃદંગ. (૨) અંગ વિશેષ; ગલઘંટિકા.
मुरवि. स्त्री० (मुरवि) આભરણ વિશેષ.
मुरिय. पु० (मौर्य) મૌર્યવંશ.
मुरुंड. पु० (मुरुण्ड) મુરૂંડ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) त्रि० તે દેશમા રહેનાર. (૩) પાદલિપ્તસૂરિએ-પ્રતિબોધ પમાડેલ એક મધ્યકાલીન રાજાનું નામ.
मुरुंडी. स्त्री० (मुरुण्डी) મુરૂંડ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ દાસી.
मुल्ल. पुं० न० (मूल्य) મૂલ્ય; કિમ્મત.
मुसंढि. पुं० स्त्री० (मुषण्ढि) વનસ્પતિ વિશેષ; સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત. (૨) એક પ્રકારનું આયુધ.
मुसल. पुं० न० (मुशल) સાંબેલું; મુશળ. (૨) એક પ્રકારનું આયુધ; ડાંગ; સોટો. (૩) ચાર હાથ પ્રમાણે એક ભરપ.
मुसलपाणि. पुं० (मुशलपाणि) જેના હાથમાં મુશળ આયુધ છે તે; બળદેવ.
मुसलि. स्त्री० (मौशली) વસ્ત્ર પડિલેહણનો એક દોષ.
मुसा. अ० (मृषा) ખોટું; અસત્ય.
मुसावाइ. त्रि० (मृषावादिन्) ખોટું બોલનાર.
मुसावाद. पुं० } (मृषावाद) ખોટો વાદ; ખોટું બોલવું તે.
मुसावाय. पु० }
मुसावायवत्तिय. पुं० (मृषावादप्रत्यय) અસત્ય બોલી બીજાને છેતરવું તે; છઠ્ઠું ક્રિયાસ્થાનક.
मुसाविय. त्रि० (मोषित) ચોરી કરેલ.
मुसुंढि. पु० स्त्री० ( ) સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત.
मुह. न० (मुख) મુખ; મોઢું (૨) ઉપાય.
मुहणंतक. न० (मुखानन्तक) મુખનું વસ્ત્ર; મુહપત્તિ.
मुहतूरय. न० (मुखतूर्य) મુખથી વગાડવાનું વાજું.
मुहधोवणीय. न० (मुखधावनिक) મુખ ધોવાનું સાધન; પાત્ર વિશેષ.
मुहपत्ती. स्त्री० (मुखपत्री) મુહપત્તી; મુખવસ્ત્રિકા.
मुहपोत्ति. स्त्री० (मुखपोत्ति) મુખે બાંધવાનું કપડું. મુહપત્તિ.
मुहपोत्तिया. स्त्री० (मुखपोत्तिका) મુખ વસ્ત્રિકા-મુખે બાંધવાનું એક વેંત ને ચાર આંગુલનું વસ્ત્ર; મુહપત્તિ.

मुहफुल्लग्र. पु० (मुखपुष्पक) મુખના શણગાર રૂપ સોનાનુ પુષ્પ
मुहमंडग न० (मुखमाण्डक) મુખનુ આભરણ
मुहमंगलिग्र. त्रि० (मुखमाङ्गलिक) મુખે મંગળી શબ્દ બોલનાર ચારણ ભાટ આદિ. (૨) ખુશામત કરનાર
मुहमंडव पु० (मुखमण्डप) દેવાલય કે ઘર આગળનો ચોક.
मुहमक्कडिया. स्त्री० (मुखमर्कटिका) મર્કટની પેઠે મુખનો વારનાર વિચિત્ર વિકાર કરવો તે, મો મચકોડવુ તે
मुहरि. त्रि० (मुखरिन्) બહુ બોલકો, વાચાળ.
मुहल. त्रि० (मुखर) બહુ બોલકો, વાચાળ
मुहवराग पु० (मुखवर्णन) મુખે કરી અન્ય તીર્થિઓનુ વર્ણન કરવુ-વખાણ કરવા તે
मुहवास. पु० (मुखवास) તાંબુલ, સોપારી, એલચી વિગેરે.
मुहा. अ० (मुधा) ખોટુ, વ્યર્થ, નિષ્ફળ (૨) નિર્દોષ વૃત્તિ, પ્રાસુક ભિક્ષા
मुहाजीवि त्रि० (मुधाजीविन्) નિર્દોષ-પ્રાસુક ભિક્ષા ઉપર જીવન વ્યતીત કરનાર
मुहादाइ त्रि० (मुधादायिन्) નિર્દોષ-પ્રાસુક આહાર આપનાર
मुहालद्ध त्रि० (मुधालब्ध) નિષ્કામ વૃત્તિએ મળેલ.
मुहियाए. अ० (मुधा) વ્યર્થ
मुहुंमुहुं अ० (मुहुर्मुहुम्) વારંવાર, પુન પુનः.
मुहुत्त न० (मुहूर्त) બે ઘડી, ૭૭ લવ અથવા ૩૭૭૩ શ્વાસોશ્વાસ પરિમિત કાળ વિભાગ (૨) શુભ વેળા (૩) અનપઢી મોનનો વખત
मुहुरण पु० (मुहुरण) તૃણ વિશે૰
मूइम त्रि० (मूकित) મુગો કરેલ
मूढ. त्रि० (मूढ) મૂર્ખ, અજાણ, બેભાન.
मूण. न० (मौन) બોલવુ નહિ તે, ચૂપકીદી
मूय. त्रि० (मूक) મૂક, મુગો (૨) પુ૦ બોબડાની પેઠે હુકાર કરતો કાઉસગ્ગ કરે તે, કાઉસગ્ગનો ૧૬ મો દોષ (૩) મુગાની પેઠે પાઠનો ઉચ્ચાર ન કરતા વંદના કરે તે; વંદનાનો ત્રીશમો દોષ.
मूयग. पु० (मूयक) મેવાડ દેશમા થતુ એક પ્રકારનુ ઘાસ.
मूरग. त्रि० ( ) ભાગનાર, ચૂરો કરનાર.
मूल. न० (मूल) મૂળ, આદિ; પ્રથમ, મુખ્ય, અસલ (૨) જડ, મૂળીયુ (૩) મૂળા, કન્દ વિશેષ (૪) બીજ (૫) દશ પ્રાયશ્ચિત્તમાનુ આઠમુ પ્રાયશ્ચિત્ત (૬) થડ (૭) મૂળ વિદ્યા, દેવી વગેરેના કલ્પ (૮) રોકડી રકમ, મુડી (૯) મૂળ નામે નક્ષત્ર. (૧૦) વશીકરણાદિ મૂળકર્મ. (૧૧) પાયો, શરૂઆત, પ્રારંભ. (૧૨) સમીપ, નિકટ (૧૩) મહાવ્રતનો મોટો દોષ લાગતા ફરીને મહાવ્રત આરોપવુ તે, મૂળગુણ દોષ (૧૪) વર્ગમૂળ, ઘનમૂળ વગેરે ગણિતનો એક પ્રકાર. (૧૫) નિબન્ધન, કારણ
मूलक. न० (मूलक) શાક વિશેષ, મૂળા.
मूलकम्म न० (मूलकर्मन्) ગર્ભપાતનાદિ કાર્ય કરી આહાર મેળવવો તે આહારનો એક દોષ (૨) વશીકરણ કરી આહારાદિ લેવો તે, ઉપાયણાનો ૧૬ મો દોષ
मूलग पु० (मूलक) મૂળા કંદની એક જાત (૨) બીજ (૩) આદિ કારણ.
मूलगत्तिया स्त्री० (मूलकर्तिका) મૂળાની કાતળી
मूलगुण पु० (मूलगुण) પાંચ મહાવ્રત
मूलच्छेज्ज. त्रि० (मूलच्छेद्य) મૂળ નામના પ્રાયશ્ચિત્તથી નાશ થવા યોગ્ય
मूलट्ठाण न० (मूलस्थान) અસાધારણ મૂળ કારણ રૂપ, તેનુ સ્થાન-ઉત્પત્તિ

मूलणाय. पु० (मूलनय) નૈગમ આદિ સાત નય

मूलदत्ता. स्त्री० (मूलदत्ता) અંતગડ સૂત્રના પાચમા વર્ગના દશમા અધ્યયનનુ નામ (૨) કૃષ્ણ વાસુદેવના પુત્ર સાંબકુમારની સ્ત્રી

मूलदेवी. स्त्री० (मूलदेवी) લિપિ વિશેષ

मूलपगइ }
मूलपगडि. } स्त्री० (मूलप्रकृति) કર્મની મૂળ પ્રકૃતિ-જ્ઞાનાવરણીયાદિ આઠ

मूलपढमाणुओग }
मूलपढमानुआग. } पु० (मूलप्रथमानुयोग) દૃષ્ટિવાદ અંતર્ગત અનુયોગનો એક વિભાગ કે જેમા તીર્થંકરનુ વર્ણન હતુ.

मूलबीय पु० (मूलबीज) એક જાતની વનસ્પતિ કે જેનુ મૂળ રોપવાથી ઉગે તે, આદુ વગેરે

मूलय. न० (मूलक) મુળા; કંદની એક જાત

मूलवेणी स्त्री० (मूलवेणी) ઘરના માલનશ, છાપરાનો મૂળ આધાર

मूलसिरी. स्त्री० (मूलश्री) અંતગડ સૂત્રના પાચમા વર્ગના નવમા અધ્યયનનુ નામ (૨) કૃષ્ણ વાસુદેવના પુત્ર સાંબકુમારની પત્ની

मूला स्त्री० (मूल) મૂળ નક્ષત્ર

मूलाहार पु० (मूलाहार) ઝાડના મૂળીયાનો આહાર કરનાર-તાપસનો એક વર્ગ

मूलिय त्रि० (मौलिक) મૂળ સંબંધી, (૨) न० મૂળગી મુડી મૂળ ધન

मूस. पु० (मूष) ઉંદર (૨) અનાજની એક જાત

मूसग पु० (मूषक) ઉંદર

मूसगी स्त्री० (मूषकी) ઉંદરી વિદ્યા.

मूसय. पु० (मूषक) ઉંદર

मूसा. स्त्री० (मूषा) સોનુ રૂપુ ગાળવાની સોનીની કુલડી, મૂસ (૨) ઉંદર

मूसिया. स्त्री० (मूषिका) ઉંદરડી

मूसियार. पु० (मूषीकार) સોની

मूसियारि पु० (मूषकारि) માર્જાર, બિલાડો

मेअज्ज. पु० (मेतार्य) મહાવીરસ્વામીના દશમા ગણધરનુ નામ

मेइणी स्त्री० (मेदिनी) પૃથ્વી

मेंढ पु० (मण्ढ) ઘેટુ.

मेंढगमुह पु० (मेण्ढकमुख) લવણ સમુદ્રમા પાચસો જોજન ઉપર નૈઋત્ય ખુણામા આવેલ એ નામનો એક દ્વીપ, છપ્પન અંતરદ્વીપમાનો એક

मेंढविसाणा स्त्री० (मेढ्रविषाणा) વનસ્પતિ વિશેષ, મેંઢાસિંગી

मेघ पु० (मेघ) મેઘ, વાદળ.

मेघंकरा. स्त्री० (मेघङ्करा) ઉર્દ્ધલોકવાસી આઠ દિશાકુમારીમાની પહેલી.

मेघमालिणी. स्त्री० (मेघमालिनी) ઉર્દ્ધલોકવાસી આઠ દિશાકુમારીમાની ચોથી. (૨) નન્દનવનના હેમવય કૂટમા વસનારી દેવી (૩) મેઘમાલિની દેવીની રાજધાની

मेघमुणि. पु० (मेघमुनि) એ નામના એક મુનિ, શ્રેણિક રાજાના પુત્ર મેઘકુમાર કે જેણે મહાવીર સ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી હતી

मेघवई. }
मेघवती } स्त्री० (मेघवती) ઉર્દ્ધલોકવાસી આઠ દિશાકુમારીમાની બીજી (૨) નંદનવનના મંદરકૂટની અધિષ્ઠાત્રી દેવી (૩) મેઘવતી દેવીની રાજધાની

मेघस्सरा. स्त्री० (मेघस्वरा) ધરણેન્દ્રની સભાની ઘંટા

मेच्छ पु० (म्लेच्छ) યવન, અનાર્ય

मेच्छजाइ स्त्री० (म्लेच्छजाति) મ્લેચ્છ જાત.

मेज्ज त्रि० (मेय) જે પદાર્થ માપવા યોગ્ય હોય તે

मेढक न० (मेथक) ઘોડા, બળદ, ગાય આદિને બાંધવાનુ સ્થાન-ગમાણ (૨) લાકડાનો નાનો દાંડો

मेढमुह पुं० (मेढ्रमुख) છપ્પન અતરદ્વીપમાનો દશમો અતરદ્વીપ. (२) त्रि० તે અતરદ્વીપના મનુષ્યો

मेढि. पुं० (मेधि) બળદ વગેરેને બાંધવાનો ખીલો-ખુંટો. (२) કવચ વિશેષ (३) થાભલી; સ્તંભ.

मेत्ता स्त्री० (मात्रा) પરિમાણ, મર્યાદા

मेत्ती. स्त्री० (मैत्री) મૈત્રી ભાવના, બીજાનુ હિત કરવાની વિચારણા

मेद्. पु० न० (मेदस्) ચરબી.

मेय त्रि० (मेय) માપીને વેંચવા લાયક, પ્રમેય. (२) જાણવા યોગ્ય.

मेय. पु० (मेद) ચરબી (२) મેદ નામે એક દેશ (३) त्रि० મેદ દેશ નિવાસી, એક અનાર્ય મનુષ્ય જાતિ

मेयज्ज. पु० (मेतार्य) એ નામના એક મુનિ (२) વીર પ્રભુના દશમા ગણધર. (३) ઉદકપેઢાલપુત્ર મુનિનું ગોત્ર (४) त्रि० તે ગોત્રમા જન્મેલ

मेयणी स्त्री० (मेदिनी) પૃથિવી.

मेयन्न त्रि० (मेयज्ञ) તત્ત્વજ્ઞાની, પંડિત, જીવ વગેરે નવ તત્ત્વને જાણનાર

मेर. पु० (   ) મુંજ, તૃણ વિશેષ

मेरग पु० (मेरक) મદિરા, દારૂ (२) ગેરડીના સાંધાનો અગ્ર ભાગ

मेरय. पु० (मेरक) એક જાતની મદિરા (२) ત્રીજા પ્રતિવાસુદેવનું નામ

मेरा स्त्री० (मेरा) १० मा ચક્રવર્તીની માતા.

मेरा स्त्री० (मर्यादा) મર્યાદા, સરહદ, સીમા

मेरु पु० (मेरु) મેરૂપર્વત

मेरुताल पु० (मेरुताल) તાલવૃક્ષ વિશેષ

मेरुप्पभ पु० (मेरुप्रभ) એ નામનો એક હાથી કે જે મરીને મેઘકુમાર થયો

मेरुयाल पु० (मेरुताल) એ નામનું વૃક્ષ.

मेलग. पु० (मेलक) મદિરા વિશેષ.

मेलण न० (मेलन) મળવુ, ભેગા થવુ

मेलय. पु० (मेलक) શેખર, બળદના મસ્તકનો શેહરો

मेलिअ त्रि० (मिलित) મળેલ, એકત્ર થયેલ.

मेलिमिंद. पु० (मौलिमिंद) એક પ્રકારનો ફેણવાળો સર્પ

मेलुय पु० (माल्यक) શિખર

मेस. पु० (मेष) ઘેટો.

मेसर. पु० (मेसर) એક પ્રકારનુ રૂવાડાવાળુ પક્ષી

मेह पु० (मेघ) મેઘ, વાદળ. (२) અંતગડસૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના ચૌદમા અધ્યયનનુ નામ (३) રાજગૃહનિવાસી એક ગૃહસ્થ (४) શ્રેણિક રાજાના પુત્ર. (५) પાંચમા તીર્થંકરના પિતા (६) સિંચન કરવુ, ધાર કરવી. (७) એક જૈન સાધુ.

मेहंकरा. स्त्री० (मेघङ्करा) ઉર્ધ્વલોકવાસિની એક દિશાકુમારી

मेहकुमार. पु० (मेघकुमार) શ્રેણિક રાજાનો પુત્ર (२) વરસાદ વરસાવનાર દેવતા

मेहगणि पु० (मेघगणिन्) મેઘગણી, આર્યસુહસ્તિના શિષ્ય

मेहण न० (मेहन) ઝરવુ ટપકવું. (२) પ્રસવણ, મૂત્ર.

मेहणि त्रि० (मेहनिन्) ઝરનાર

मेहमालिणी स्त्री० (मेघमालिनी) જુઓ "મેઘમાલિણી" શબ્દ

मेहमुह. पु० (मेघमुख) સિંધુ નદીની અધિષ્ઠાતા દેવીનુ નિવાસ સ્થાન (२) છપ્પન અંતરદ્વીપમાંનો એક (३) આપાત જાતના કિરાતના કુળદેવ, નાગકુમાર દેવ વિશેષ (४) બાવીસમા અન્તરદ્વીપમા રહેનાર મનુષ્ય

मेहरह. पु० (मेघरथ) १६ मा તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ.

मेहराइ स्त्री० (मेघराजि) આઠ કૃષ્ણરાજી માંની એક

मेहराय* पु० (मेघराज) મેઘરાજા

मेहला स्त्री० (मेखला) કટિસૂત્ર કદોરો.

मेहलादाम न० (मेखलादामन्) કટિસૂત્ર કંદોરો

मेहलिज्जिया स्त्री० (मेखलिया) એક જૈન મુનિની શાખા

मेहवई स्त्री० (मघवती) જુઓ "મેઘવતી" શબ્દ

मेहसिरी स्त्री० (मघश्री) એ નામની એક સ્ત્રી

मेहा स्त्री० (मेधा) મેધા, બુદ્ધિ, મતિ (૨) ચમરેંદ્રની મુખ્ય દેવી

मेहावि त्रि० (मेधाविन्) મેધાવી પંડિત, પ્રજ્ઞા ધારણા શક્તિમાન્

मेहि त्रि० (मेहिन्) પ્રસ્ત્રવણ કરનાર

मेहिय न० (मेहिक) એક જૈન મુનિ કુળ

मेहिल पु० (मैथिल) એ નામના એક સ્થવિર સાધુ, પાર્શ્વનાથ ભગવાનના સંતાનીયા કે જેણે તુંગીયા નગરીના શ્રાવકોના પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા હતા

मेहुण न० (मैथुन) મિથુન કર્મ, પાપનું ચોથું સ્થાનક અબ્રહ્મચર્ય

मेहुणिय पु० ( ) મામાનો દીકરો

मोअग्र त्रि० } (मोचक) કર્મથી છોડાવ
मोअग नાર

मोक्कलि पु० (मोक्लि) વનસ્પતિ વિશેષ

मोक्ख पु० (मोक्ष) મોક્ષ કર્મબંધથી છુટકારો (૨) એક જાતનું ઘાસ

मागरी स्त्री० ( ) મોગરો મોગરાની વેલ

मोग्गर पु० (मुद्गर) એક જાતનું આયુધ કસરતનું સાધન (૨) ગુલ્મ જાતનું એક વૃક્ષ મોગરો

मोग्गरपाणि पु० (मुद्गरपाणि) જેના હાથમાં મુદ્ગર નામનું આયુધ છે એવો એક યક્ષ દેવતા (૨) એક જૈન મહર્ષિ

मोग्गलायण त्रि० (मौद्गलायन) કુત્સગોત્રમાં જન્મેલ (૨) ન० અભિજીત્ નક્ષત્રનું ગોત્ર

मोच पु० (मोच) લઘુનીત, પ્રસ્ત્રવણ, પેશાબ

मोडग त्रि० (मोटक) મોડનાર

मोडणा स्त्री० (मोटना) તોડવું, ભાગવું.

मोडिय त्रि० (मोटित) ભાગેલું, મોડેલું.

मोढरि स्त्री० (मोढरि) વનસ્પતિ વિશેષ

मोण न० (मौन) મૌનવ્રત, બોલવું નહીં તે, ચૂપ બેસવું (૨) મુનિપણું સંયમવ્રત

मोणचरश्र त्रि० (मौनचरक) મૌન રાખીને આહાર વિહારાદિક ક્રિયા કરનાર, વાણીના સંયમવાળા

मोणपय. न० (मौनपद) મુનિપદ, સંયમ, સાધુપણું

मोत्तिय. न० (मौक्तिक) મોતી

मोत्तिया. स्त्री० (मौक्तिका) મોતીની છીપ

मोत्था स्त्री० (मुस्ता) નાગરમોથ સુગંધિ દ્રવ્યની એક જાત

मोद्दाल पु० (मोद्दाल) વૃક્ષ વિશેષ

मोय. पु० (मोद) મોદ નામનો એક દેવતા

मोय पु० (मोक) માતરૂ પેશાબ મૂત્ર

मोयश्र त्रि० (मोचक) બીજાને કર્માદિ બંધનથી છોડાવનાર

मोयई स्त्री० (मोचकी) એક ઠળિયાવાળા વૃક્ષની એક જાત

मोयक पु } (मोदक) લાડુ મોદક
मोयग पु० }

मोयग त्रि० (मोचक) કર્મથી છોડાવનાર

मोयण न० (मोचन) મૂકવું છોડવું (૨) મુકાવવું છોડાવવું (૩) વંદનાનો ૨૬ મો દોષ વેઠ તરીકે વંદના કરે તે

मोयणा स्त्री० (मोचना) મુક્તિ, છૂટકારો

मोयपडिमा स्त्री० (मोकप्रतिमा) લઘુનીત આશ્રી અભિગ્રહ વિશેષ.

मोयय. पुं० (मोदक) લાડુ.
मोया. स्त्री० (मोका) એ નામની મહાવીર સ્વામીના સમયની એક નગરી.
मोर. पु० (मयूर) મોર.
मोरग. न० (मयूरक) મોરના પીંછાનું પાથરણું. (૨) ત્રિ० મોરના પીંછાવાળું.
मोरिय. पुं० (मौर्य) મહાવીર સ્વામીના સાતમા ગણધર.
मोरियपुत्त. पुं० (मौर्यपुत्र) મહાવીર સ્વામીના સાતમા ગણધરનું નામ.
मोरी. स्त्री० (मायूरी) મોરની વિદ્યા.
मोलि. पुं० (मौलि) મુગટ.
मोलिकड. पुं० (मौलीकृत) શ્રાવકની છઠ્ઠી પડિમા કે જેમાં ૭ માસસુધી ધોતીઆની કાછડી વાળવાનો પ્રતિબંધ કરવામાં આવે છે.
मोल्ल. न० (मूल्य) મૂલ્ય; કિમ્મત.
मोल्लगुरुय. त्रि० (*मूल्यगुरुक*) મૂલ્યમાં વધારે; ભારે કિમ્મતનું.
मोस. पु० (मोष) મોષ નામનો એક દેશ. (૨) ત્રિ० તે દેશમાં રહેનાર.
मोस. पुं० न० (मृषा) અસત્ય; જૂઠું; ખોટું.
मोसपच्चइत्र. पुं० (मृषाप्रत्ययिक) સ્વાર્થ માટે જુઠુ બોલવાથી લાગતી ક્રિયા; ક્રિયાનું છઠ્ઠું સ્થાનક.
मोसलि. स्त्री० (मौशलि) ખાંડતી વખતે સાંબેલું જેમ ઉંચું નીચું જાય છે, તેવી રીતે પડિલેહણ કરતાં લુગડાના છેડાને એકદમ ઉંચું નીચું કરવું તે મોશલિક્રિયા; પડિલેહણનો એક દોષ.
मोसा. अ० (मृषा) અસત્ય; ખોટું. (૨) અસત્ય મનોયોગને ગોપવવો તે; ગુપ્તિનો એક પ્રકાર.
मोसावत्तिम्र. पुं० (मृषाप्रत्ययिक) અસત્ય બોલવાથી લાગતી ક્રિયા; છઠ્ઠું ક્રિયા-સ્થાનક.
मोह. त्रि० (मोघ) નિષ્ફળ; વ્યર્થ.
मोह. पुं० (मोह) મૂઢતા; અજ્ઞાનતા; અવિવેક; રાગાંધતા. (૨) મોહનીયકર્મ; આઠમાંનું ચોથું કર્મ કે જેના ઉદયથી જીવને રાગ, દ્વેષ, કષાય, વિષયવિકાર અને મિથ્યાત્વ થાય છે.
मोहण. त्रि० (मोहन) મોહ ઉપજાવનાર. (૨) न० મૈથુન; રતિક્રિયા.
मोहणकरा. स्त्री० (मोहनकरी) જેથી લોકોને વ્યામોહ ઉપજે તેવી વિદ્યા; ૪૦ વિદ્યામાંની એક.
मोहणघर. न० (मोहनगृह) મોહનઘર; સુંદર ઘર.
मोहणिज्ज. } मोहणीय. } न० (मोहनीय) મોહનીયકર્મ; આત્માનું ભાન ભૂલાવનાર આઠ કર્મોમાંનું ચોથું કર્મ. (૨) ત્રિ० મોહજનક.
मोहपयइ. } मोहपयडि. } स्त्री० (मोहप्रकृति) મોહનીય કર્મની ૨૮ પ્રકૃતિ.
मोहर. त्रि० (मौखर) બકવાદી; વાચાળ; બહુબોલો.
मोहर. न० (मौखर्य) દાતારની કીર્તિ કરી આહાર લેવાથી લાગતો એક દોષ. (૨) ત્રિ० વાચાળપણાથી પોતાને પુત્રવત મનાવનાર.
मोहरिम्र. त्रि० (मौखरिक) અસંબદ્ધભાષી; જેમતેમ બોલનાર; બહુબોલો.
मोहरिम्र. न० (मौखर्य) બકવાદ; બહુબોલાપણું.
मोहिय. त्रि० (मोहित) મોહી પડેલ; મુંઝાએલ. (૨) न० મૈથુન; રતિક્રિયા.

य.

य अ० (च) અને વળી

यत त्रि० (यत) પ્રયત્નશીલ ઉદ્યોગી

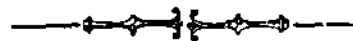
यत्तिय त्रि० (यात्रिक) યાત્રામાં-મુસાફરીમાં ઉપયોગી (૨) યાત્રા કરનાર

यम पु० (यम) ભરણી નક્ષત્રનો સ્વામી યમ નામે દેવતા

यव पु० (यव) જવ ધાન્ય

यस न० (यशस्) યશ કીર્તિ (૨) યશોભદ્ર પાર્શ્વનાથના એક ગણધરનું નામ

यावइअ त्रि० (यावक) જેટલા

र.

रइ स्त्री० (रति) રતિક્રીડા વિષયાસક્તિ પ્રીતિ (૨) રતિ નામની મોહનીયકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી પાપમાં રતિ-ખુશાલી ઉત્પન્ન થાય છે (૩) છઠ્ઠા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વીનું નામ

रइअर } **रइकर** } पु० (रतिकर) રતિકર નામે એક પર્વત

रइप्पभा स्त्री० (रतिप्रभा) } **रइपिया** स्त्री० (रतिप्रिया) } કિન્નરનાં ઇન્દ્રની ચોથી અગ્રમહિષી

रइय त्रि० (रचित) બનાવેલું કરેલું (૨) ચુરમું વિગેરે છુટી વસ્તુના ખાસ સાધુ માટે લાડુ બનાવી રાખવા તે આહારનો એક દોષ

रइय त्रि० (रचित) રંગેલું

रइय त्रि० (रतिद) સુખ દેનાર આનંદ આપનાર

रइल्ल त्रि० (रजोवत्) ધૂળવાળું મેલું

रइसेणा स्त्री० (रतिसेना) કિન્નરના ઇન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષી

रउद्द त्रि० (रौद्र) ભયંકર

रउस्सला स्त्री० (रजस्वला) રજસ્વલા સ્ત્રી ઋતુધર્મમાં આવેલ સ્ત્રી

रंग पु० (रङ्ग) રંગસ્થળ નાટ્યભૂમિ

रंगट्ठाण न० (रङ्गस्थान) નાચઘર નાટ્યશાળા

रंगण पु० (रङ्गण) રાગસહિત છંદ

रंजित त्रि० } **रंजिय** त्रि० } (रजित) રંગેલું

रंधतिया स्त्री० (रान्धतिका) રાંધનારી સ્ત્રી, રસોઇઆણી

रंधण न० (रन्धन) રાંધવાનું ઘર રસોડું (૨) રાંધવું રસોઇ કરવી

रंभा स्त्री० (रम्भा) વૈરોચન ઇન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષી

रक्ख त्रि० (रक्ष) રક્ષણ કરનાર રખેવાળ (૨) पु० એક જૈન મુનિ

रक्ख पु० न० (रक्षस्) રાક્ષસ

रक्खण न० (रक्षण) સાચવવું રક્ષણ કરવું

रक्खय त्रि० (रक्षक) રક્ષણ કરનાર

रक्खस पु० (राक्षस) રાક્ષસ વ્યંતર દેવતાની એક જાત (૨) રાક્ષસ નામનું ત્રીશમું મુહૂર્ત

रक्खसमंडलपविभत्ति स्त्री० (राक्षसमण्डल प्रविभक्ति) રાક્ષસ મંડળની વિશેષ રચનાયુક્ત નાટક વિશેષ

रक्खसी स्त्री० (राक्षसी) રાક્ષસી, રાક્ષસની સ્ત્રી (૨) એ નામની એક લિપિ

रक्खा. स्त्री० (रक्षा) રક્ષા, રક્ષણ, બચાવ (૨) રાખ, ભસ્મ

रक्खिय. त्रि० (रक्षित) રક્ષા કરેલ, બચાવેલ, સભાળેલ (૨) પુ० આર્યસુદત્તીના શિષ્ય.

रक्खियज्ज. पु० (रक्षितार्य) આર્યરક્ષિત નામના આચાર્ય

रक्खिया स्त्री० (रक्षिता) રક્ષા કરનારી ધનગોપની સ્ત્રી. (૨) ૧૮ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી

रगसग न० (रगसिक) એક પ્રકારનુ નાટક.

रचित त्रि० (रचित) બનાવેલુ, રચેલું

रजत न० (रजत) રૂપુ, ચાદી

रजतकूड पु० (रजतकूट) નન્દનવનના નવ કૂટમાનુ પાચમુ કૂટ-શિખર

रज्ज न० (राज्य) રાજ્ય રાજતંત્ર, સામ્રાજ્ય.

रज्जसिरी स्त्री० (राज्यश्री) રાજ્યલક્ષ્મી

रज्जसुक्क न० (राज्यशुल्क) રાજ્યનો કર, વેરો વિગેરે

रज्जु स्त्री० (रज्जु) રજ્જુ, દોરી (૨) જેથી લોક મપાય છે તે, ક્ષેત્ર વિભાગનો એક પ્રમાણ. (૩) રજ્જુગણિત, ક્ષેત્રગણિત

रज्जुगसभा स्त्री० (रज्जुकसभा) હસ્તિપાલ રાજાની એક જુની દાનશાળા. (૨) લેખક ગૃહ.

रट्ठ. पु० (राष्ट्र) રાષ્ટ્ર દેશ

रट्ठकूड पु० (राष्ट्रकूट) રાષ્ટ્રકૂટ-રાઠોડ એક રાજાના વંશનુ નામ

रट्ठधम्म पु० (राष्ट्रधर्म) દેશાચાર, રાષ્ટ્રધર્મ

रट्ठपाल पु० (राष्ट्रपाल) ભરત ચક્રવર્તીના ચરિત્રગર્ભિત એક નાટક કે જે પ્રાચી ન માળામા આષાઢમુનિએ રચ્યુ અને ભજવ્યુ હતુ, પ. છળી તેનો નાશ કરવામા આવ્યો તે.

रट्ठिय पु० (राष्ट्रिक) સુબો

रडण न० (रटन) બૂમ પાડવી, બગાડવુ

रडिय न० (रटित) રોવાનો શબ્દ, રોવુ ચીસ

रण. पु० न० (रण) સગ્રામ, લડાઇ

रणसीस न० (रणशीर्ष) રણનો મોખરો

रण्ण. न० (अरण्य) અરણ્ય, જગલ, વન

रति स्त्री० (रति) પ્રીતિ, આસક્તિ (૨) મોહનીયકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી ભોગમા આસક્તિ થાય છે (૩) રતિ ક્રીડા, મૈથુન

रतिकर. पु० (रतिकर) નદીશ્વર દ્વીપમાનો એક પર્વત

रत्त. त्रि० (रक्त) રગેલુ, રગાયુ (૨) પ્રેમી, અનુરાગી (૩) त्रि० સર્વ પ્રકારથી ઢકાયેલ (૪) पु० ગાયનનો એક ગુણ (૫) त्रि० લાલ, રાતું. (૬) पु० આનદ, પ્રેમ (૭) લાલરગ

रत्त न० (रात्र) રાત્રિ, રાત

रत्त न० (रत्न) રત્ન

रत्तकंवलसिला स्त्री० (रक्तकम्बलशिला) પડગવનને ઉત્તર છેડે અર્દ્ધ ચદ્રાકારે પાચસો જોજનની લાબી અને અઢીસો જોજનની પહોળી એક અભિષેક શિલા કે જેના ઉપર ઐરવત ક્ષેત્રના તીર્થંકરોનો અભિષેક કરવામા આવે છે

रत्तकंवला स्त्री० (रक्तकम्बला) એ નામની મેરૂના શિખર ઉપરની એક શિલા કે જ્યા તીર્થંકરનો જન્માભિષેક થાય છે

रत्तचंदण न० (रक्तचन्दन) લાલચન્દન રતાજળી

रत्तपड पु० (रक्तपट) લાલ કપડુ પહેરનાર પરિવ્રાજક-સન્યાસી

रत्तपाल पु० (रक्तपाल) એ નામનો એક પર્ણ

रत्तप्पवाय पु० (रक्तप्रपात) કુડ વિશેષ

रत्तरयण. न० (रक्तरत्न) પદ્મરાગમણિ; લાલ રત્ન.

रत्तवई } रत्तवती } स्त्री० (रक्तवती) એ નામની એક રાણી (૨) ઐરવત ક્ષેત્રની પશ્ચિમના સમુદ્રમાં મળતી એક નદી.

रत्तसिला. स्त्री० (रक्तशिला) મદર ચૂલિકાથી પશ્ચિમે પડગવનને પશ્ચિમને છેડે અર્ધ ચન્દ્રાકારે પાંચસો યોજનની લાંબી અને અઢીસો યોજનની પહોળી એક અભિષેક શિલા કે જેના ઉપર પશ્ચિમ મહાવિદેહના તીર્થંકરોનો જન્માભિષેક કરવામાં આવે છે.

रत्तसुभद्दा स्त्री० (रक्तसुभद्रा) કૃષ્ણ મહારાજની ભગિની; અર્જુનની સ્ત્રી, અભિમન્યુની માતા

रत्ता स्त्री० (रक्ता) શિખરી પર્વત ઉપરથી નિકળતી ઐરવત ક્ષેત્રની એક મ્હોટી નદી

रत्ताकूड. पु० (रक्ताकूट) શિખરી પર્વતના ૧૧ કૂટમાનુ છઠ્ઠુ કૂટ-શિખર

रत्तावई स्त्री० (रक्तावती) શિખરી પર્વતમાથી નિકળી દક્ષિણ તરફ જતી ઇરવતક્ષેત્રની એક મહા નદી

रत्तावईकूड पु० (रक्तावतीकूट) શિખરી પર્વતના ૧૧ કૂટમાનુ આઠમુ કૂટ-શિખર.

रत्तावईप्पवाय पु० (रक्तावतीप्रपात) દ્રહ વિશેષ.

रत्तासोग. पु० (रक्ताशोक) લાલ અશોકનુ ઝાડ

रत्ति स्त्री० (रात्रि) રાત્રિ, રાત

रत्तुप्पल. न० (रक्तोत्पल) લાલ કમળ.

रत्था. स्त्री० (रथ्या) ગલી શેરી

रथरेणु. पु० (रथरेणु) આઠ ત્રસરેણુ ભેગા થવાથી બનેલ સ્કધ, રથ ચાલતા જે રજકણ ઉડે છે તે.

रद्ध. त्रि० (राद्ध) રાધેલુ.

रन्न न० (अरण्य) વન, જંગલ.

रप्पुअ पुं० (रप्पुक) ઢીંઢીયારાનો રોગ.

रमण. न० (रमण) રમત; ક્રીડા; ગમ્મત. (૨) પુ૦ સ્વામી, ભર્તા, પતિ.

रमणिज्ज. त्रि० (रमणीय) રમણીય; સુન્દર; દેખાવડુ. (૨) ન૦ રમણીય નામનુ પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૩) સાતમી વિજયનો મુખ્ય રાજા.

रमणिज्जा. स्त्री० (रमणीया) રમણીયા નામની પૂર્વ મહાવિદેહની સાતમી વિજય

रमणी स्त्री० (रमणी) સ્ત્રી.

रमणीय. त्रि० (रमणीय) ઘણુ મનોહર

रमिअ त्रि० (रत) તત્પર, રમેલ, વિચરેલ (૨) ન૦ રમણ, ક્રીડા.

रम्म त्रि० (रम्य) રમ્ય, સુદર; મનોહર. (૨) પુ૦ રમ્યાવિજયનો મુખ્ય રાજા (૩) ન૦ રમ્ય નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

रम्मअ. पु० } रम्मग. न० } (रम्यक) નીલવત અને રૂપી પર્વત વચ્ચેનો ક્ષેત્ર વિભાગ, જુગલિયાનું એક ક્ષેત્ર (૨) પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૩) પૂર્વ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની છઠ્ઠી વિજયનો રાજા.

रम्मगकूड पु० (रम्यककूट) રૂપી પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનુ ત્રીજુ કૂટ. (૨) નીલવત પર્વતના નવ કૂટમાનુ આઠમુ કૂટ

रम्मगवास. पु० (रम्यकवास) એ નામનુ એક જુગલીયાનુ ક્ષેત્ર (૨) રમ્યકવાસક્ષેત્રમા જન્મેલ જુગલીયા

रम्मगवासय. त्रि० (रम्यकवर्षज) રમ્યકવાસ ક્ષેત્રમા જન્મેલ

रम्मगा. स्त्री० (रम्यका) રમ્યકા નામની પૂર્વ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની છઠ્ઠી વિજય.

रम्मय पु० (रम्यक) જુગલીયાનુ એક ક્ષેત્ર

रम्मयवरिस न० (रम्यक्वर्ष) એ નામનુ એક જુગલિયાનુ ક્ષેત્ર કે જે રૂકિમ અને નીલવંત પર્વતની વચ્ચે આવેલુ છે

रम्मा. स्त्री० (रम्या) એ નામની પૂર્વ મહા વિદેહના દક્ષિણ ખાંડનાની પાંચમી વિજય

रय. त्रि० (रत) પ્રીતિથી રમનાર, આસક્ત, તત્પર (૨) ન૦ રતિકર્મ, મૈથુન.

रय. न० (रजस्) ઝીણી ધૂળ, રજ (૨) જ્ઞાનાવરણીય આદિ આઠ કર્મ. (૩) કર્મ રૂપ રજ-મેલ

रयउग्घाय. पु० (रजउद्घात) રજોવૃષ્ટિ, રજ ચડવાથી થતુ અંધકાર-અંધી, ૩૨ અસજ્ઝાયમાની એક.

रयण. पु० न० (रत्न) રત્ન, માણિક્ય (૨) રત્નપ્રભા પૃથ્વીનો પ્રથમકાંડ (૩) રત્ન નામના દ્વીપ અને સમુદ્ર (૪) શ્રેષ્ઠ, સ્વજાતિમાં ઉત્તમ. (૫) પર્વત વિશેષનું એક કૂટ

रयण. न० (रञ्जन) વસ્ત્રાદિકને રંગવા-રંગ લગાડવો તે

रयणकंड. पु० (रत्नकाण्ड) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના ખરકાંડનો પ્રથમ વિભાગ

रयणदीव } रयणद्दीव. } पु० (रत्नद्वीप) લવણ સમુદ્ર માંનો એ નામનો એક દ્વીપ

रयणनिहि पु० (रत्ननिधि) રત્નાકર, રત્નનો ખજાનો, સમુદ્ર

रयणपुढवी. स्त्री० (रत्नपृथिवी) રત્નપ્રભા નામની પહેલી નરક ભૂમિ.

रयणप्पभा. } रयणप्पहा. } स्त्री० (रत्नप्रभा) રત્નપ્રભા નામે પ્રથમ નરકની પૃથ્વી (૨) શક્રેન્દ્રના ચંદ્ર ભીમની ચોથી અગ્ર મહિષી

रयणपव्वयमय. न० (रत्नपर्वतक) રતન ... ના ત્રીજા વિમાનનું નામ

रयणसंचय. स्त्री० (रत्नसञ्चय) માનુષોત્તર પર્વતના એક શિખરનુ નામ

रयणसंचया. स्त्री० (रत्नसञ्चया) મંગલાવતી વિજયની મુખ્ય રાજધાની (૨) ઇશાનેન્દ્રની ચોથી અગ્રમહિષીની રાજધાની.

रयणसिरी. स्त्री० (रत्नश्री) એ નામની એક સ્ત્રી

रयणा स्त्री० (रचना) રચના, બનાવટ, શિલ્પ વિશેષ

रयणा. स्त्री० (रत्ना) ઇશાનેન્દ્રની અગ્રમહિષીની એક રાજધાની (૨) પહેલી નરકનું નામ.

रयणागर पु० (रत्नाकर) સમુદ્ર, દરીયો.

रयणाभा स्त्री० (रत्नाभा) રત્નપ્રભા નામે પ્રથમ નરકની પૃથ્વી

रयणायर पु० (रत्नाकर) સમુદ્ર

रयणावली. स्त्री० (रत्नावली) રત્નનો હાર. (૨) પાંચ વરસ, બે મહીના અને અઠ્ઠાવીસ દિવસોમાં થતુ એક પ્રકારનુ તપ.

रयणावलीपविभत्ति. पु० (रत्नावलिप्रविभक्ति) રત્નાવલીની વિશેષ રચનાથી યુક્ત નાટ્ય વિશેષ

रयणि स्त्री० (रत्नि) મુઠો હાથ

रयणि. स्त्री० (रजनि) રાત્રિ

रयणिकर पु० (रजनिकर) ચંદ્રમા.

रयणिक्खित्त. न० (रत्निक्षेत्र) સૂર્યની ગેરહાજરીનું ક્ષેત્ર

रयणिगर. पु० (रजनिकर) ચન્દ્રમા

रयणिनाह पु० (रजनिनाथ) ચન્દ્રમા

रयणिमुह. न० (रजनिमुख) પ્રભાત, સવાર

रयणियर. पु० (रजनिकर) ચન્દ્રમા.

रयणी. स्त्री० (रत्नि) પહેલ ... ની ચોથી મૂર્છના (૨) રત્નાદેવી.

रयणी स्त्री० (रजनी) રાત્રિ (૨) ઈશાનેન્દ્રના લોકપાળ સોમની બીજી અગ્રમહિષી (૩) ચમરેન્દ્રની મુખ્ય દેવી (૪) પુ०

એ નામનો એક ગૃહસ્થ કે જે આમલ-કપ્પા નગરીમાં રહેતો હતો. (૫) સ્ત્રી. મધ્યમગ્રામની એક મૂર્છના. (૬) ષડ્જ ગ્રામની એક મૂર્છના.

रयणीयर. પું૦ (रजनीचर) ચન્દ્ર.

रयणुच्चय. પુ૦ (रत्नोच्चय) રત્નસમૂહ રૂપ મેરૂ પર્વત. (૨) માનુષોત્તરનામા પર્વતનો એક શિખર.

रयणोच्चया. સ્ત્રી૦ (रत्नोच्चया) ઇશાનેન્દ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની.

रयणोरुजाल. ન૦ (रत्नोरुजाल) આભરણ વિશેષ.

रयत. ન૦ (रजत) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના ખર-કાંડનો બારમો ભાગ. (૨) રૂપું; ચાંદી. (૩) રત્નની એક જાત.

रयतगिरि. પું૦ (रजतगिरि) પર્વત વિશેષ.

रयतामय. ત્રિ૦ (रजतामय) ચાંદીનું બનાવેલ.

रयत्ताण ન૦ (रजस्त्राण) રજની રક્ષા કર-નાર; ઓછાડ. (૨) પાત્રનું વેષ્ટન.

रयय. ન૦ (रजत) રૂપુ; ચાદી.

रययकूड. પુ૦ (रजतकूट) માલવત પર્વતનાં નવ કૂટમાનું છઠ્ઠુ કૂટ-શિખર.

रयस्सल. ત્રિ૦ (रजस्वल) રજવાળું; મેલું.

रयस्सला. સ્ત્રી૦ (रजस्वला) રજોવૃષ્ટિથી અંધકારમય થયેલી દિશા.

रयहरण. પુ૦ (रजोहरण) ઓઘો; રજોહરણ; જૈન મુનિઓનું પ્રસિદ્ધ ચિન્હરૂપ ઉપગરણ.

रव. પુ૦ (रव) શબ્દ; નાદ; અવાજ.

रवि પુ૦ (रवि) સૂર્ય.

रविगय. ન૦ (रविगत) સૂર્ય જે નક્ષત્રમા હોય તે નક્ષત્ર

रविमित्त પુ૦ (रविमित्र) ઐરવતક્ષેત્રના ભાવી ૧૧ મા તીર્થંકર.

रविय. ત્રિ૦ ( ) ભીનુ કરેલ; ભીંજાવેલ.

रविहोरा. સ્ત્રી૦ (रविहोरा) રવિ લગ્ન; સૂર્ય લગ્ન.

रस. પુ૦ ન૦ (रस) રસ; સ્વાદ; જીભનો વિષય; પુદ્ગળનો એક ગુણ; તિક્તાદિ પાંચ રસમાંનો ગમે તે એક. (૨) ત્રિ૦ રસયુક્ત પદાર્થ-ઘૃતાદિ. (૩) અંતરાત્માના અનુભવથી થતો આનંદ. (૪) લેશ્યાનો રસ. (૫) રસના ઇન્દ્રિયના વિષયનો ક્ષયોપશમ. (૬) અધ્યવસાય વિશેષથી કર્મપુદ્ગળમાં પડતો અનુભાગ રૂપ રસ. (૭) રસ નામની નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ પાંચ રસમાંનો ગમે તે રસ પામે છે. (૮) મદિરા; દારૂ. (૯) શૃંગાર આદિ નવ રસ. (૧૦) મદ્ય આદિ દ્રવ પદાર્થ.

रसग. ત્રિ૦ (रसग) પાંચ પ્રકારના રસને જાણનાર પંચેન્દ્રિય જીવ વિશેષ; સંજ્ઞી-પંચેન્દ્રિય.

रसगारव. ન૦ (रसगौरव) મધુરાદિ રસના સ્વાદનો ગર્વ કરીને આત્માને ભારે કરવો તે; ત્રણ ગારવમાંનું એક.

रसज. પુ૦ (रसज) રસ બગડવાથી ઉત્પન્ન થયેલ જન્તુ.

रसण. ન૦ (रसन) } રસનેન્દ્રિય; જીભ.
रसणा. સ્ત્રી૦ (रसना) }

रसदेवी. સ્ત્રી૦ (रसदेवी) પુષ્પચૂલા સૂત્રનાં દશ અધ્યયનમાંનું ૯ મુ અધ્યયન.

रसनाम. ન૦ (रसनामन्) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ શુભ અ-શુભ રસ પામે છે.

रसन्नु ત્રિ૦ (रसज्ञ) રસને જાણનાર.

रसपरिच्चाय. પુ૦ (रसपरित्याग) રસનો પરિત્યાગ, દૂધ, દહીં આદિ વિગયનો ત્યાગ કરવો તે, છ બાહ્ય તપમાનુ એક.

रसबंध. પુ૦ (रसबन्ध) રસબંધ; કર્મનો અનુભાગરૂપે બંધ થાય તે.

रसमाण. न० (रसमान) રસ-ધૃતાદિ માપવાનું માન; પળી, પાવળું વગેરે.

रसमेह. पुं० (रसमेघ) ભરતાદિ ક્ષેત્રમાં ઉત્સર્પિણીનો બીજો આરો બેસતાં સાત દિવસ સુધી પાંચમો વરસાદ વરસે છે તે કે જે દરેક વનસ્પતિમાં રસ ઉત્પન્ન કરે છે.

रसय. पुं० (रसज) રસના વિકારથી ઉત્પન્ન થતા જંતુ; રસીયા જીવ.

रसवई. स्त्री० (रसवती) રસોઈ.

रसहरणी. स्त्री० (रसहरणी) જેનાથી ગર્ભમાં રસ લેવાય તે—નાભિનાળ.

रसायण. न० (रसायन) પુષ્ટિકારક ઔષધિ. (૨) સોનું, રૂપું, પારો વગેરે ધાતુ મારવાના ઉપાય દર્શાવનાર શાસ્ત્ર; આયુર્વેદનો એક પ્રકાર.

रसालु. पुं० (रसालु) એક ખાદ્ય પદાર્થ કે જે ઘી, મધ, દહીં, મરી અને ખાંડ કે ગોળ, એટલા પદાર્થો એકઠા કરવાથી બને છે.

रसिय. न० (रसित) શબ્દ, અવાજ. (૨) મેઘ ગર્જના. (૩) આનંદ (૪) त्रि० રસદાર; રસવાળું; મધુર; સ્વાદિષ્ટ.

रसिय. त्रि० (रसिक) પિપાસાવાળો; રસિક.

रसिया स्त्री० (रसिका) રસી; પરૂ.

रसेसि. त्रि० (रसैषिन्) રસપાન કરવાની ઇચ્છાવાળો; પિપાસુ.

रसोदग न० (रसोदक) જેથી સર્વ વસ્તુઓ પાકે એવું પુષ્કરવર સમુદ્રનુ પાણી.

रस्सि. पुं० स्त्री० (रश्मि) કિરણ.

रह. पुं० न० (रहस्) એકાન્ત. (૨) त्रि० ગુપ્ત; છાનું.

रह. पु० न० (रथ) રથ; સંગ્રામ; એક પ્રકારની ગાડી; સેનાનું એક અંગ. (૨) એ નામના એક જૈન મહર્ષિ.

रहकार. पुं० (रथकार) રથ બનાવનાર; સુતાર.

रहचरिया. स्त्री० (रथचर्या) રથચર્યા; રથક્રીડા.

रहनेउरचक्कवाल. न० (रथनूपुरचक्रवाल) વૈતાઢ્યની ઉત્તરશ્રેણીમાં વિદ્યાધરનું મુખ્ય નગર.

रहनेमि पुं० (रथनेमि) ભગવાન નેમીનાથના ભાઈ.

रहनेमिज्ज. न० (रथनेमीय) ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું બાવીશમું અધ્યયન.

रहपयाय. त्रि० (रथप्रयात) રથે ચાલતું; રથની મુસાફરી કરનાર.

रहभूमि. स्त्री० (रहोभूमि) એકાન્તની ભૂમિ.

रहमुसल. पु० (रथमुसल) ચેડારાજા ને કોણિક રાજાની લડાઈમાં કોણિકના બચાવ માટે ચમરેંદ્ર અને શક્રેન્દ્રે ગોઠવેલ રથમુશલ નામનો સંગ્રામ કે જેમાં ૯૬ લાખ માણસોની ખુવારી થઇ હતી.

रहरेणु. पुं० (रथरेणु) રથરેણુ; રથ ચાલતાં રજકણ ઉડે તે; આઠ ત્રસરેણુ પરિમિત રજ કણ.

रहवाय. पुं० (रथवात) રથ ચાલવાથી પવન સાથે ઉડતી રજ.

रहस. पु० (रभस) રોગ.

रहसा. अ० (रभसा) એકદમ; તુરત; વેગથી.

रहस्स. त्रि० (ह्रस्व) લઘુ; થોડું; ટુંકું. (૨) એક માત્રાવાળા સ્વર.

रहस्स. न० (रहस्य) ગુપ્તવાત; છાની બાબત. (૨) તત્ત્વ; તાત્પર્ય. (૩) અપવાદ સ્થાન.

रहस्सकड त्रि० } (रहस्यकृत) ગુપ્ત રીતે
रहस्सकय. } કરેલું.

रहस्सदूसण. न० (रहस्यदूषण) ગુપ્ત વાત પ્રકાશવી તે, કોઇનું છિદ્ર ઉઘાડવું તે; બીજા વ્રતનો બીજો અતિચાર.

रहस्समंत. त्रि० (ह्रस्वात्) ઠીંગણો; વામન; કુબડો.

रहस्ससाला. स्त्री० (रहस्यशाला) છાની વાત કરવાની શાળા, એકાન્ત ઘર

रहस्सिय. त्रि० (राहसिक) અત્યંત ગુપ્ત.

रहि त्रि० (रथिन्) રથવાળો

रहिश्र. त्रि० (रथिक) રથવાળો

रहिय त्रि० (रहित) રહિત, વગરનું, શૂન્ય

रहो. श्र० (रहस्) એકાન્ત, નિર્જન (૨) ગુપ્ત, છાનું

रहोकम्म न० (रहःकर्मन्) એકાન્ત કર્મ, છાનું કામ

रहोपत्त. त्रि० (रहःप्राप्त) એકાન્તમા પ્રાપ્ત થયેલ

राइ स्त्री० (राजि) પંક્તિ, હાર. (૨) ત. ૨૬, ફાટ, રેખા (૩) રાઈ, ધાન્ય વિશેષ

राइ स्त्री० (रात्रि) રાત્રિ, રાત (૨) ઈશાનેન્દ્રના લોકપાળ સોમની બીજી અગ્ર મહિષી (૩) ચમરેન્દ્રની અગ્રમહિષી (૪) આમલકપ્પા નગરીના રાઇગાથાપતિની પુત્રી (૫) એ નામનો આમલકપ્પા નગરી નિવાસી એક ગાથાપતિ

राइश्र. त्रि० (रात्रिक) રાત્રિ સંબંધી

राइदिय न० (रात्रिंदिव)
राइंदिय श्र० (रात्रिंदिव) } રાત દિવસ
राइंदिया श्र० (रात्रिंदिवा)

राइणिश्र. त्रि० (राजन्य) રાજવંશી, રાજાનો સંબંધી (૨) રાજાના જેવા વૈભવવાળો, શ્રીમંત

राइणिश्र. त्रि० (रात्निक) દીક્ષામાં મ્હોટા હોય તે, જ્ઞાનાદિ ગુણે કરી અધિક

राइण्ण. }
राइन्न } पु० (राजन्य) ઋષભદેવ પ્રભુએ મિત્ર સ્થાને સ્થાપેલ વંશ ક્ષત્રિય (૨) त्रि० તે વંશમાં ઉત્પન્ન થએલ

राइपत्ती. स्त्री० (राजपत्नी) રાજાની સ્ત્રી, રાણી

राइभत्त न० (रात्रिभक्त) રાત્રિભોજન, રાત્રે ખાવું તે

राइभोयण न० (रात्रिभोजन) રાત્રિભોજન, રાતે ખાવું તે.

राइय न० (रात्रिक) રાત્રિ, રાત (૨) त्रि० રાત્રિ સંબંધી

राईसर पु० (राजेश्वर) રાજાઓના સ્વામી, સમર્થ રાજા, માંડલિક રાજા. (૨) યુવરાજ

राईसिरी स्त्री० (राजश्री) આમલકપ્પાના રાઇગાથાપતિની ભાર્યા.

राउल. पु० न० (राजकुल) રાજાનું કુળ

राश्रो. श्र० (रात्रौ) રાતે, રાત્રિના ભાગમાં

राश्रोवराश्र श्र० (रात्र्युपरात्र) અહર્નિશ, રાત દહાડો.

राग. पु० (राग) વિષયમાં આસક્તિ, સ્નેહ, અનુરાગ (૨) રંગ. વર્ણ (૩) રાગ, સ્વર; ગાન

रागद्दोस पु० (रागद्वेष) રાગ અને દ્વેષ

रागबन्धण न० (रागबन्धन) રાગરૂપી બન્ધન, પ્રેમથી બંધાવું તે

रागमंडल न० (रागमण्डल) સારિગમપધની આદિ સ્વર મંડળ

रागि त्रि० (रागिन्) રાગવાળું, સરાગી

राज पु० (राजन्) રાજા, ભૂપતિ

राजदुवारिश्र. त्रि० (राजदौवारिक) રાજદ્વારે ધારણ કરવા યોગ્ય

राजरुक्ख. पु० (राजवृक्ष) ગરમાળાનું ઝાડ.

राढामणि पु० (राढामणि) મણિ જેવો દેખાતો કાચનો કકડો

राति. स्त्री० (रात्रि) રાત્રિ રાત

रातिणिय. त्रि० (रत्नाधिक) જેણે પ્રથમ પ્રવ્રજ્યા લીધી હોય તે

रातिणियपरिभासि पु० (रात्निकपरिभाषिन्) આચાર્યાદિ વડીલની સ્હામે બોલનાર, અસમાધિનું પાંચમું સ્થાનક સેવનાર

राम. पुं० (राम) બલભદ્ર; કૃષ્ણ વાસુદેવના ભાઇ. (૨) જમદગ્નિનો પુત્ર પરશુરામ. (૩) એ નામનો એક દેશ. (૪) ત્રિ० તે દેશમાં રહેનાર. (૫) પું० એ નામના એક સન્યાસી.

रामकराह. न० (रामकृष्ण) નિરયાવલિકા સૂત્રના આઠમા અધ્યયનનું નામ.

रामकराहा. स्त्री० (रामकृष्णा) અંતગડસૂત્રના આઠમા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની એક રાણી.

रामगुत्त. पुं० (रामगुप्त) એ નામનો એક તાપસ.

रामपुत्त. पुं० (रामपुत्र) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના પાંચમા અધ્યયનનું નામ. (૨) કાકદી નગરી નિવાસી ભદ્રા સાર્થવાહીનો પુત્ર.

रामरक्खिया. स्त्री० (रामरक्षिता) ઇશાનેન્દ્રની ચોથી અગ્રમહિષીનું નામ.

रामा. स्त्री० (रामा) રામાદેવી. (૨) સ્ત્રી; ભાર્યા. (૩) ૯ મા તીર્થંકરની માતા. (૪) ઇશાનેન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષીનું નામ.

रामायण न० (रामायण) રામચંદ્રજીના ચરિત્રાત્મક પ્રસિદ્ધ કાવ્ય.

राय. पुं० न० (रात्र) રાત્રિ.

राय. पुं० (राजन्) રાજા; ભૂપતિ.

राय. पुं० (राग) સ્નેહ; પ્રેમ.

रायंस. पुं० (राजांश) ક્ષયનો વ્યાધિ.

रायंसि. पुं० (राजांशिन्) ક્ષયરોગી; સોળ મ્હોટા રોગમાંના એક રોગવાળો.

रायकहा. स्त्री० (राजकथा) રાજ સબંધી કથા; ચાર વિકથામાંની એક.

रायकुल. न० (राजकुल) રાજાનું કુળ; રાજવાડા.

रायगिह. न० (राजगृह) મગધ દેશનું પ્રસિદ્ધ નગર.

रायगुत्त. पुं० (राजगुप्त) એ નામનો એક મલ.

रायणिय. पुं० (रत्नाधिक) જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રમાં જે મોટો હોય તે; દીક્ષામાં જે વૃદ્ધ હોય તે.

रायणिय. त्रि० (राजन्य) રાજવંશી; રાજન્ય કુળમાં જન્મેલ.

रायराण. पुं० (राजन्य) રાજન્યકુળ; શ્રી આદિનાથે મિત્રસ્થાને સ્થાપેલું કુળ. (૨) ત્રિ० તે કુળમાં જન્મેલ.

रायधम्म. पुं० (राजधर्म) રાજધર્મ; રાજનીતિ.

रायन्न. पुं० (राजन्य) જુઓ " રાયણ્ણ " શબ્દ.

रायपत्ती. स्त्री० (राजपत्नी) રાજાની રાણી.

रायपरियट्ट. पुं० (राजपरिवर्त) રાજ્યપરિવર્તન; રાજ્યક્રાંતિ.

रायपह. पुं० (राजपथ) રાજ રસ્તો.

रायपिंड. पुं० न० (राजपिण्ड) ખાસ રાજાને માટે તૈયાર થએલ પિંડ-આહાર.

रायपुत्त. पुं० (राजपुत्र) રાજપુત્ર; રાજકુમાર.

रायप्पसेणिअ. / **रायप्पसेणिज्ज.** / **रायप्पसेणीय.** न० (राजप्रश्नीय) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું છઠ્ઠું સૂત્ર.

रायमई. स्त्री० (राजमती) ઉગ્રસેન રાજાની પુત્રી.

रायमग्ग. पुं० (राजमार्ग) રાજમાર્ગ; સડક; ધોરી રસ્તો.

रायमास. पुं० (राजमाष) એક પ્રકારના અડદ.

रायरिसि. पुं० (राजर्षि) રાજ્ય છોડી દીક્ષા લીધેલ.

रायलक्खण. पुं० (राजलक्षण) રાજયોગ; રાજાનું ચિહ્ન.

रायलच्छी स्त्री० (राजलक्ष्मी) રાજલક્ષ્મી.

रायललिअ पुं० (राजललित) નવમા બળદેવના પૂર્વભવનું નામ.

रायलेहा. स्त्री० (राजरेखा) શોભતી કળા.

रायवंसिय. त्रि० (राजवंशिक) રાજવંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ; રાજવંશી.

रायवर. पु० (राजवर) પ્રધાન રાજા; શ્રેષ્ઠ રાજા; ચક્રવર્તી.

रायवल्ली. स्त्री० (राजवल्ली) સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત.

रायवेट्ठि. स्त्री० (राजवेष्टि) રાજાની વેઠ.

रायसद्दूल. पु० (राजशार्दूल) ચક્રવર્તી રાજા; શ્રેષ્ઠ રાજા.

रायसिरी. स्त्री० (राजश्री) રાજ લક્ષ્મી. (૨) એ નામની ચમરેંદ્રની અગ્રમહિષી; રાજ્યશ્રીની પૂર્વભવની માતા.

रायहंस. पुं० (राजहंस) હંસ પક્ષીની એક જાત.

रायहाणी. स्त्री० (राजधानी) રાજધાની; મુખ્ય શહેર; પાટનગર.

रायाराम. पुं० (राजाराम) એ નામના એક ક્ષત્રિય પરિવ્રાજક.

रायाराय. पु० (राजाराज) એ નામના એક ક્ષત્રિય પરિવ્રાજક; રાજર્ષિ.

राल. पु० न० (राल) એ નામનું એક ધાન્ય.

रावण. पु० (रावण) ૮ મા પ્રતિવાસુદેવનું નામ. (૨) ગુલ્મ વિશેષ.

रासग. त्रि० (रासक) રાસડા ગાનાર.

रासि. पु० स्त्री० (राशि) સમૂહ; ઢગલો. (૨) મેષ, વૃષ આદિ ૧૨ રાશિ. (૩) કંદ વિશેષ (૪) ગણિતવિશેષ; ત્રિરાશિ, પંચરાશિ વગેરે.

रासिकड. त्रि० (राशीकृत) ઢગલો કરેલ

रासिबद्ध. न० (राशिबद्ध) દૃષ્ટિવાદાન્તર્ગત સિદ્ધ શ્રેણી પરિકર્મનો છઠ્ઠો ભેદ.

रासीजुम्म. न० (राशियुग्म) સમરાશીવિશેષ.

रासीजुम्मकडजुम्म. न० (राशियुग्मकृतयुग्म) જે રાશિમાંથી ચાર ચાર બાદ કરતાં ચાર વધે તે સંખ્યા

रासीजुम्मकलिओग. पुं० (राशियुग्मकल्योज) જે રાશિમાંથી ચાર ચારના થોક કાઢતાં અને એક વધે તે રાશિ-સંખ્યા.

रासीजुम्मतेओग. पु० (राशियुग्मत्र्योज) જે રાશિમાંથી ચાર ચાર કાઢતાં ત્રણ વધે તે સંખ્યા.

रासीजुम्मदावरजुम्म. न० (राशियुग्मद्वापरयुग्म) જે રાશિમાંથી ચાર ચાર કાઢતાં બે વધે તે સંખ્યા.

रासीजुम्मसय. न० (राशियुग्मशत) ભગવતી સૂત્રના ૪૧ મા શતકનું નામ.

राहावेह. पु० (राधावेध) ઉપર ટાંગેલી પુતળીની આંખને બાણથી વિંધવી તે.

राहावेहग. त्रि० (राधावेधक) રાધાવેધ સાધનાર; પુતળીને વિંધનાર.

राहु. पु० (राहु) રાહુ નામનો ગ્રહ.

राहुगय. न० (राहुगत) રાહુ ચંદ્ર અથવા સૂર્યને આવરે તે સમય; ગ્રહણ વેળા.

राहुहय. न० (राहुहत) જે નક્ષત્રમાં ગ્રહણ થયેલ હોય તે નક્ષત્ર.

रिउ. त्रि० (ऋजु) સરળ; સીધું.

रिउ. स्त्री० (ऋच्) ઋચા.

रिउ. पु० (रिपु) રિપુ; શત્રુ.

रिउ पु० (ऋतु) વસંત ગ્રીષ્મ વિગેરે ઋતુ. (૨) સ્ત્રીને ઋતુધર્મ આવે તે.

रिउकाल. पुं० (ऋतुकाल) સ્ત્રીને ઋતુ આવવાનો સમય.

रिउमइ. स्त्री० (ऋजुमति) મનઃપર્યવ જ્ઞાનનો પ્રથમ ભેદ.

रिउमास पु० (ऋतुमास) બરાબર ત્રીશ દિવસનો માસ.

रिउव्वेद. पु० } (ऋग्वेद) પ્રસિદ્ધ ધર્મગ્રન્થ;
रिउव्वेय } ચાર વેદમાંનો એક વેદ.

रिउसुत्त. पु० (ऋजुसूत्र) નય વિશેષ.

रिंगिअ. न० (रिङ्गित) ધોળાતાં સ્વરે ગાવું તે.

रिंछोलि. स्त्री० ( ) પંક્તિ; હાર.

रिक्ख न० (ऋक्ष) नक्षत्र

रिगिसंगिगा. स्त्री० (रिगिसङ्गिका) वाद्यविशेष.

रिजु स्त्री० (ऋच्) જુઓ " रिउ " શબ્દ

रिज्जु त्रि० (ऋजु) જુઓ " रिउ " શબ્દ

रिट्ठ त्रि० (अरिष्ट) રત્નવિશેષ (૨) વનસ્પતિ વિશેષ (૩) એક વિમાનનો પ્રસ્તર (૪) લોકાન્તિક દેવ વિશેષ, દેવતાની એક જાત (૫) જમ્બૂદ્વીપના ભરતમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર બારમા ચક્રવર્તી. (૬) કાકાદિ પક્ષી (૭) વિચમ તથા પ્રભજન ઇન્દ્રના લોકપાળનુ નામ (૮) પુ૦ ન૦ ફળ વિશેષ, અરીઠા

रिट्ठकंड. पु० (रिष्टकाण्ड) ખરકાણ્ડનો મોળમો વિભાગ

रिट्ठग. न० (रिष्टक) અરીઠાનુ ફૂલ (૨) પુ૦ દ્રોણ કાગડો (૩) ન૦ રત્ન વિશેષ

रिट्ठनेमि पु० (अरिष्टनेमि) નેમિનાથજીનુ અપર નામ.

रिट्ठपुरा स्त्री० (रिष्टपुरी) કચ્છગાવતી વિજયની મુખ્ય નગરી

रिट्ठय न० (रिष्टक) એક જાતનુ રત્ન

रिट्ठविमाणपत्थड पु० (रिष्टकविमानप्रस्तर) બ્રહ્મલોકના ત્રીજા પ્રસ્તરમા આવેલ કૃષ્ણરાજી વિમાનનો ત્રીજો પ્રસ્તર

रिट्ठा स्त्री० (रिष्टा) પાચમી નરકનુ નામ. (૨) મહાકચ્છા વિજયની મુખ્ય નગરી

रिट्ठाभ. पु० न० (रिष्टाभ) રિષ્ટાનામક દક્ષની મદિરા. (૨) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક લોકાન્તિક વિમાન

रिट्ठि पु० (रिष्टि) આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન

रिण. न० (ऋण) દેવુ, કરજ

रित्ते म० (ऋते) વિના સિવાય, વર્જિને

रित्त त्रि० (रिक्त) ખાલી ખાલી (૨) ન० અભાવ.

रिद्ध. त्रि० (ऋद्ध) સમૃદ્ધિવાળુ, ઐશ્વર્યયુક્ત

रिद्धि स्त्री० (ऋद्धि) સમૃદ્ધિ, ધન, પૈસો

रिभित } न० (रिभित) સ્વરઘોલન, કમ્મા
रिभिय. } સ્વરની ખબરી પડે તે. (૨) નાટકનો એક ભેદ, ૩૨ નાટકમાનુ ૨૬ મુ નાટક

रिय न० (ऋत) ગમન. (૨) સત્ય.

रिया. स्त्री० (ईर्या) ઇર્યાસમિતિ, યતનાપૂર્વક ચાલવુ તે

रिवु. पु० (रिपु) શત્રુ, રિપુ.

रिसभ. पु० (ऋषभ) સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત (૨) સાત સ્વરમાનો બીજો સ્વર. (૩) ૨૮ મુ મુહૂર્ત

रिसभा. स्त्री० (ऋषभा) ઋષભ નામની શાશ્વતી પ્રતિમા

रिसह. पु० (ऋषभ) સાત સ્વરમાનો બીજો સ્વર (૨) ૨૮ મુ મુહૂર્ત. (૩) ચામડાનો પાટો (૪) શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી, આ ચોવીસીના પ્રથમ તીર્થંકર

रिसहनाराय. न० (ऋषभनाराच) જે હાડ બધારણમા મર્કટબધ અને ઉપર પાટો હોય તે, છ સઘયણમાનુ બીજુ (૨) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ઋષભનારાચ સઘયણ પામે

रिसि पु० (ऋषि) ઋષિ, મુનિ, મહાત્મા

रीढा. स्त्री० (रीढा) હેલના, મશ્કરી.

रीया स्त्री० न० (ईर्या) જુઓ " रिया " શબ્દ.

रीरिय न० (रीरिक) પિત્તળ

रुअ न० (रुत) કપાસ, રૂ. (૨) શબ્દ કરવો તે

रुअग पु० (रुचक) દિશાકુમારીના નિવાસસ્થાનરૂપ એક પર્વત

रुअग पु० (रुचक) અગીયારમા દ્વીપ અને ૧૧ મા સમુદ્રનુ નામ (૨) કાન્તિ પ્રભા

रुयगकूड पु० (रुचककूट) नन्दनवनना नव कूटमानु छट्ठु शिखर (२) निषध पर्वतना नव कूटमानु नवमु कूट

रुयगप्पभ. न० (रुचकप्रभ) महाहिमवत पर्वतनु एक शिखर

रुयगवर पु० (रुचकवर) ए नामनो एक पर्वत (२) ए नामनो एक समुद्र (३) रुचकवर समुद्रना एक अधिष्ठायक देव

रुइ स्त्री० (रुचि) लागणी, इच्छा (२) श्रद्धा, धर्मप्रेम

रुइय न० (रुदित) रतिक्रीडा समये मानिनी स्त्रीनो रति कलहादि शब्द (२) गीतनी एक समान रूपवाळी जात.

रुइर. त्रि० (रुचिर) सुन्दर, सरस, मनगमतु

रुइल त्रि० (रुचिर) सुदर, मनोहर (२) पाचमा देवलोकनु एक विमान (३) दशमा देवलोकनु वीश सागरोपमनी स्थितिवाळु एक विमान

रुइल्ल न० (रुचिर) एक देवविमान

रुइलकंत न० (रुचिरकान्त) ए नामनु पाचमा देवलोकनु एक विमान

रुइलकूड न० (रुचिरकूट) ए नामनु पाचमा देवलोकनु एक विमान

रुइलज्झय. पु० (रुचिरध्वज) ए नामनुं पाचमा देवलोकनु एक विमान

रुइलप्पभ पु० (रुचिरप्रभ) ए नामनु पाचमा देवलोकनु एक विमान

रुइललेस्स. पु० (रुचिरलेश्य) ए नामनु पाचमा देवलोकनु एक विमान

रुइलवरण न० (रुचिरवर्ण) ए नामनु पाचमा देवलोकनुं एक विमान

रुइलसिंग पु० (रुचिरशृङ्ग) ए नामनु पाचमा देवलोकनुं एक विमान

रुइलसिद्ध पु० (रुचिरसिद्ध) ए नामनु पाचमा देवलोकनु एक विमान

रुइलावत्त. पु० (रुचिरावर्त) ए नामनुं पाचमा देवलोकनु एक विमान.

रुइलुत्तरवडिंसग. पु० (रुचिरोत्तरावतंसक) ए नामनु पाचमा देवलोकनु एक विमान.

रुंटण स्त्री० (रटना) रोवाना जेवो शब्द. (२) अवज्ञा, अपमान.

रुंटणिया स्त्री० (रटनिका) रोवानी क्रिया

रुंद. त्रि० ( ) विस्तीर्ण, विशाळ

रुंधंतिया. स्त्री० (रुन्धन्तिका) चोखा विगेरे धान्यना फोतरा काढनारी

रुंपण. न० (रोपण) रोपवु, वाववु

रुंभण न० (रोधन) रोकवु, अटकाववु

रुक्ख न० (रुक्ष) लुख्खु, लुख्खेस्वरे गवातु (२) रुक्षस्पर्शनामकर्म के जेना उदयथी छाण राख जेवु लुख्खु शरीर पामे

रुक्ख पु० न० (वृक्ष) वृक्ष, झाड (२) सयम, विरति

रुक्खमूलिअ. पु० (वृक्षमूलिक) वृक्षना मूळमा रहेनार तापसनो एक वर्ग.

रुट्ठ त्रि० (रुष्ट) गुस्से थयेल, क्रोधे भरायेल

रुण्ण. न० (रुदित) रुदन करवु, आसु खेरवा

रुत्त त्रि० (रुष्ट) गुस्से थयेल

रुद्द त्रि० (रुद्र) भयकर कार्य करनार, भीषण स्वभाववाळु (२) पु० न० रुद्रध्यान, परनु अनिष्ट चिंतववु ते, क्रूर कार्य करवु ते (३) रुद्रनी प्रतिमा (४) शिवनो महोत्सव (५) प्रथम मुहूर्त्तनु नाम (६) चोथा बळदेव तथा चोथा वासुदेवना पिता (७) आर्द्रा नक्षत्रनो स्वामी देवता (८) रुद्रदेव, शंकर; महादेव (९) पदर परमाधामी पैकी पाचमा परमाधामी

रुद्दज्झाण न० (रुद्रध्यान) रुद्रध्यान, परनु अनिष्ट चितववु क्रूरता राखवी ते, चार ध्यानमानु एक

रुद्ध त्रि० (रुद्ध) रोकेल, अटकावेल

रुधिर. न० (रुधिर) લોહી, રક્ત

रुप्प. न० (रूप्य) ચાંદી, રૂપુ (૨) ૮૮ ગ્રહમાના ૨૭ મા ગ્રહનુ નામ

रुप्प. त्रि० (रौप्य) ચાંદીનુ.

रुप्पकूलप्पवाय पु० (रूप्यकूलप्रपात) દ્રહ વિશેષ.

रुप्पकूला स्त्री० (रूप्यकूला) રૂકિમ પર્વતના મહાપુંડરીક દ્રહના ઉત્તર તોરણે થઇ હિરણ્યવય ક્ષેત્રમા વહેતી એક નદી (૨) એક દેવી. (૩) પુ૦ રૂકિમ પર્વતનુ એક કૂટ

रुप्पकूलाकूड पु० (रूप्यकूलाकूट) રૂપી પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનુ છઠ્ઠુ કૂટ

रुप्पसुगंध पु० (रूप्यसुगंध) વનસ્પતિ વિશેષ.

रुप्पाभास. पु० (रूप्याभास) રૂપાભાસ નામનો એક ગ્રહ

रुप्पि पु० (रुक्मिन्) મેરૂની ઉત્તરે એરણ્યવત ક્ષેત્રની મર્યાદા કરનાર રૂકિમ પર્વત (૨) કૌંડીન નગરનો રાજા (૩) કુણાલ દેશનો રાજા (૪) એ નામનો એક ગ્રહ (૫) ૧૭ મા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વ ભવનુ નામ (૬) દેવ વિશેષ. (૭) રૂકિમ પર્વતનું એક કૂટ

रुप्पिकूड. पु० (रुक्मिकूट) રૂકિમ પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનું બીજુ કૂટ

रुप्पिणी. स्त्री० (रुक्मिणी) અનગડ સૂત્રના પાંચમા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવની માનીતી રાણી.

रुय न० (रुत) કપાસ, રૂ (૨) રૂનું બનાવેલ વસ્ત્ર (૩) પક્ષીનો શબ્દ

रुय पु० (रुत) એક લોકપાળ

रुयंद. पु० (रुचेन्द्र) રૂચકેન્દ્ર નામનો ઉત્પાત પર્વત, અસુરકુમાર દેવતાને વિશ્રાંતિ લેવાનો પર્વત

रुयंत पु० (रुचन्त) પૂર્ણભદ્ર અને વિશિષ્ટ નામના ઇન્દ્રના એક લોકપાળ

रुयकंता. स्त्री० (रुचकान्ता) ભૂતાનન્દ નામના ઇન્દ્રની એક અગ્રમહિષી

रुयग. पु० (रुचक) મણિ, રત્ન. (૨) ગ્રીવાનું એક સુન્દર આભૂષણ (૩) ત્રિ૦ પ્રીતિકારક, મનોહર (૪) રૂચક નામનો એક દ્વીપ (૫) નિષધ પર્વતનુ એક શિખર (૬) મેરૂના મધ્ય ભાગમા આવેલ આઠ રૂચક પ્રદેશ કે જ્યાથી દિશાઓની શરૂઆત થાય છે

रुयगवडिंसअ. न० (रुचकावतंसक) એ નામનુ એક ભવન.

रुयगवर पु० (रुचकवर) એ નામનો એક દ્વીપ તથા સમુદ્ર (૨) રૂચકવર સમુદ્રના દેવતાનુ નામ (૩) રૂચક દ્વીપને ફરતો રૂચકવર નામનો પર્વત

रुयगवरदीव पु० (रुचकवरद्वीप) ૧૩ મો રૂચકવર દ્વીપ

रुयगवरभद्द पु० (रुचकवरभद्र) રૂચકવર દ્વીપના દેવતાનુ નામ

रुयगवरमहावर पु० (रुचकवरमहावर) રૂચકવર સમુદ્રના દેવતાનુ નામ.

रुयगवरोद पु० (रुचकवरोद) રૂચકવરોદ નામનો સમુદ્ર

रुयगवरोभास पु० (रुचकवरावभास) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર

रुयगवरोभासभद्द. पु० (रुचकवरावभासभद्र) રૂચકવરાવભાસ નામા દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનુ નામ

रुयगवरोभासमहाभद्द पु० (रुचकवरावभासमहाभद्र) એ નામનો રૂચકવરોભાસ દ્વીપનો દેવતા

रुयगवरोभासमहावर पु० (रुचकवरावभासमहावर) રૂચકવરાવભાસ સમુદ્રના દેવતાનુ નામ

रुयगवरोभासवर पु० (रुचकवरावभासवर) રૂચકવરાવભાસ સમુદ્રના અધિપતિ દેવતાનુ નામ,

रुयगावई. स्त्री० (रुचकावती) એક ઇન્દ્રાણી.

रुयगिंद. पुं० (रुचकेन्द्र) ચમરેન્દ્રનો રૂચકે-ન્દ્ર નામા ઉત્પાત પર્વત. (૨) રત્ન વિશેષ.

रुयगोद. पुं० (रुचकोद) સમુદ્ર વિશેષ.

रुयय. पु० (रुचक) મેરૂના મધ્ય ભાગમાંના આઠ રૂચક પ્રદેશ. (૨) રૂચક નામનો દ્વીપ તથા સમુદ્ર. (૩) રૂચક નામના તેરમા દ્વીપમાં પ્રાકારને આકારે ૮૫ હજાર યોજનની ઉંચાઇનો મંડળરૂપે રહેલો પર્વત.

रुयरिभिय. पु० (रुतरिभित) પક્ષીઓનો મનોહર શબ્દ.

रुरु. पुं० (रुरु) મૃગની એક જાત. (૨) વનસ્પતિ વિશેષ. (૩) અનાર્ય દેશ વિશેષ.

रुह. त्रि० (रुह) ફરી ઉત્પન્ન થનાર; પુન-ર્જન્મ લેનાર.

रुहा. स्त्री० (रुहा) વનસ્પતિ વિશેષ.

रुहिर. न० (रुधिर) રૂધિર; રક્ત; લોહી.

रुहिरवुट्ठि. स्त्री० (रुधिरवृष्टि) લોહીની વૃષ્ટિનું શુભાશુભ જાણવાની વિદ્યા.

रूअगावई. स्त्री० (रुचकावती) મધ્યમ રૂચક ઉપર વસનારી એક દિશાકુમારી.

रूआदेवी. स्त्री० (रूपादेवी) એ નામની એક દેવી; ભૂતાનેન્દ્રની અગ્રમહિષી.

रूआसिआ स्त्री० (रूपासिका) મધ્યરૂચક પર્વત ઉપર વસનારી એ નામની એક દિશાકુમારી.

रूढ त्रि० (रूढ) ઘણા કાળથી પ્રસિદ્ધ થયેલ. (૨) ઉગી નિકળેલ, અંકુર અવસ્થાને પામેલ.

रूढा. स्त्री० (रूढा) બીજની ઉત્પત્તિરૂપ અંકુરાવસ્થા

रूप. पु० न० (रूप) રૂપ, સૌંદર્ય.

रूपि पु० (रुक्मिन्) રમ્યકવાસ ક્ષેત્ર અને ઐરણ્યવય ક્ષેત્રને જુદું પાડી મર્યાદા બાંધનાર વર્ષધર પર્વત.

रूय. पुं० (रूप) દ્વીપકુમારોના ઇન્દ્ર પૂર્ણ તથા વશિષ્ટના લોકપાળનું નામ.

रूयंस. पु० (रूपांश) પૂર્ણ તથા વશિષ્ટ ઇંદ્રના લોકપાળનું નામ.

रूयंसा स्त्री० (रूपांशा) ભૂતાનેન્દ્રની દ્વિતીયા અગ્રમહિષીનું નામ. (૨) એક દિશાકુમારી દેવી.

रूयकंत. पु० (रूपकान्त) પૂર્ણ તથા વશિષ્ટ ઇન્દ્રના લોકપાળનું નામ.

रूयकंता. स्त्री० (रूपकान्ता) રૂપકાન્તા દેવી. (૨) ભૂતાનેન્દ્રની પાંચમી અગ્રમહિષી.

रूयग. पु० (रूपक) એક ગૃહસ્થ. (૨) રૂપા દેવીનું સિંહાસન.

रूयगवडिंसय. न० (रूपकावतंसक) રૂપાદેવીનું ભવન.

रूयगसिंहासण. न० (रूपकसिंहासन) રૂપક નામનું સિંહાસન.

रूयगसिरी स्त्री० (रूपकश्री) રૂપકશ્રી નામની સ્ત્રી.

रूयगावई. स्त्री० (रूपकावती) ભૂતાનેન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષી.

रूयगाहावइ. पुं० (रूपगाथापति) રૂપ નામનો ગાથાપતિ-ગૃહસ્થ.

रूयप्पभ. पुं० (रूपप्रभ) દ્વીપકુમારોના ઇન્દ્ર પૂર્ણ તથા વશિષ્ટના લોકપાળનું નામ.

रूयप्पभा. स्त्री० (रूपप्रभा) ભૂતાનેન્દ્રની છઠ્ઠી અગ્રમહિષીનું નામ. (૨) એક દિશાકુમારી દેવી.

रूयवई. स्त्री० (रूपवती) સુરૂપેન્દ્રની રૂપવતી નામની અગ્રમહિષી.

रूयसीह. पुं० (रूपसिंह) દ્વીપકુમારોના ઇન્દ્ર પૂર્ણ તથા વશિષ્ટના લોકપાળનું નામ.

रूया. स्त्री० (रूपा) ભૂતાનેન્દ્રની પ્રથમ અગ્રમહિષીનું નામ. (૨) રૂપ ગાથાપતિની કન્યાનું નામ.

रूयार. पुं० (रूपकार) રૂપ આલેખનાર; ચિતારો.

रूयावई. स्त्री० (रूपवती) એક દિશાકુમારી દેવી.

रूव. पुं० न० (रूप) રૂપ; વર્ણ; કાન્તિ. (૨) શરીરનો દેખાવ. (૩) મૂર્તવસ્તુ; રૂપી પદાર્થ. (૪) રૂપ પરાવર્તનની કળા. (૫) સ્વરૂપ. (૬) એક. (૭) સ્વભાવ.

रूवंधर. त्रि० (रूपधर) બાહ્યલિંગ-રજોહરણાદિરૂપ ધારણ કરનાર; વેષધારી.

रूवंसा. स्त्री० (रूपांशा) મધ્યમરૂચક પર્વત ઉપર વસનારી ચાર દિશાકુમારીમાની બીજી.

रूवग. पुं० न० (रूपक) આકૃતિ; ચિત્ર; પ્રતિબિંબ. (૨) સોનુંરૂપુ.

रूवग. पु० (रूप्यक) રૂપીયો; સિક્કો.

रूवगय. त्रि० (रूपगत) મૂર્તદ્રવ્ય; રૂપી પદાર્થ.

रूवगावती. स्त्री० (रूपकावती) મધ્યમરૂચક પર્વત ઉપર વસનારી ચાર દિશાકુમારીઓમાંની ચોથી.

रूवतेण. पुं० (रूपस्तेन) રૂપનો ચોર; ગુણ ન હોય છતાં ગુણનો દેખાવ કરે તે.

रूवपरियारग. पु० (रूपपरिचारक) રૂપને જોવા માત્રથી વિષયતૃપ્તિ કરનાર.

रूवपरियारणा. स्त्री० (रूपपरिचारणा) રૂપ જોઇને વિષયતૃપ્તિ કરવી તે.

रूववई. स्त्री० (रूपवती) રૂપાળી સ્ત્રી. (૨) રૂપવતી દેવી. (૩) ભૂતના ઇન્દ્ર સુરૂપની અગ્રમહિષી. (૪) એક દિશાકુમારી મહત્તરિકા.

रूवा. स्त्री० (रूपा) મધ્યમરૂચક પર્વત ઉપર રહેનારી ચાર દિશાકુમારીઓમાની પહેલી.

रूयावई. स्त्री० (रूपावती) એ નામની અર્હત ભગવાનની નાળ કાપનારી એક દિશાકુમારી.

रूवि. त्रि० (रूपिन्) રૂપવાળું; રૂપી પદાર્થ. (૨) ગુચ્છ વિશેષ.

रूविदव्व. न० (रूपिद्रव्य) રૂપવાળું દ્રવ્ય; રૂપી પદાર્થ.

रूवी. स्त्री० (रूपिणी) રૂપવાળી સ્ત્રી. (૨) ધોળો આકડો.

रेकार. पुं० (रेकार) રે-અરે એવા તિરસ્કારનું વચન.

रेणा. स्त्री० (रेणा) સ્થૂલિભદ્રની બહેન; એક જૈન સાધ્વી.

रेणु. पुं० स्त्री० (रेणु) ધૂળ; રજ; રેતી.

रेणुया. स्त्री० (रेणुका) એ નામની એક સાધારણ વનસ્પતિ. (૨) ઔષધિ વિશેષ.

रेयग. पु० (रेचक) સંગીતાનુસાર સ્વરની ગતિ વિશેષ.

रेवइय. न० (रैवतिक) એ નામનું એક ઉદ્યાન.

रेवई. स्त्री० (रेवती) બળદેવની રાણી. (૨) એક નક્ષત્રનું નામ. (૩) રેવતી ગાથાપતિણી કે જેણીએ મહાવીર સ્વામીને બીજોરાપાક ઉત્કૃષ્ટ ભાવે વ્હોરાવવાથી તીર્થંકર નામગોત્ર ઉપાર્જન કર્યું. (૪) મહાવીરસ્વામીના દશ શ્રાવકમાંના આઠમા મહાશતક શ્રાવકની સ્ત્રી.

रेवतअ. पु० (रैवतक) ગિરનાર પર્વત.

रेवती. स्त्री० (रेवती) જુઓ "રેવઈ" શબ્દ.

रेवतीनक्खत्त. न० (रेवतीनक्षत्र) આર્યનાગહસ્તિના શિષ્યનું નામ.

रेवय. पु० (रैवत) ધૈવત નામે સાત સ્વરમાંનો છઠ્ઠો સ્વર. (૨) સોરઠમાં આવેલ ગિરનાર પર્વત.

रेवयपव्वय. पुं (रैवतपर्वत) ગિરનાર પર્વત.

रेहा. स्त्री० (रेखा) લીટી; પંક્તિ.

रोअणागिरिकूड पु० (रोचनगिरिकूट , भद्रसाल वनना आठ दिग्हस्ति कूटमानु आठमु कूट.

रोइय. त्रि० (रोचित) रुचेलु, सारुं लागेलु

रोइयावसाण. न० (रोचितावसान) गीतना चार प्रकारमानो अन्तिम प्रकार

रोग पु० (रोग) रोग, व्याधि (२) रोगनो परिषह

रोगि. त्रि० (रोगिन्) रोगी, व्याधिपीडित

रोगिणिया स्त्री० (रोगिणिका) रोगना कारणथी लीधेली दीक्षा.

रोज्झ. पु० ( ) रोझ नामनु जङ्गली पशु

रोट्ट. पु० न० (लोष्ट) लोट, चोखा वगेरेनो आटो

रोद्द. पु० (रौद्र) नव रसमानो एक रौद्र रस, क्रोध प्रकृतिवाळो एक रस, (२) प्रथम मुहूर्तनुं नाम. (३) त्रीजा बळदेवना पितानु नाम (४) त्रि० दारुण, भयकर (५) न० ध्यान विशेष.

रोद्दज्झाण न० (रौद्रध्यान) अन्य जीवोने मारवानो विचार करवो ते, रुद्रध्यान

रोम पु० न० (रोमन्) रोम, रुवाडा, वाल, केश. (२) रोम नामनो एक देश (३) त्रि० ते देशमा रहेनार

रोमंच पु० (रोमाञ्च) रोमाञ्च, रोमराजी

रोमक पु० (रोमक) उत्तर भरतमानो एक अनार्य देश (२) त्रि० ते देशमा रहेनार

रोमकूव. पु० (रोमकूप) रोमराजि, वाळनु छिद्र.

रोमराइ स्त्री० (रोमराजि) रोमनी पङ्क्ति

रोमालोण न० (रुमालवण) खाणथी उत्पन्न थतु मीठुं

रोमाहार पु० (रोमाहार) रोमराजीथी हवा वगेरेमाथी आहार लेवो ते

रोय. पु० (रोग) ज्वरादि व्याधि, रोग.

रोयग न० (रोचक) रोचक नामनुं समकित के जेमा सदनुष्ठान प्रत्ये श्रद्धा मात्र रहे पण अनुष्ठान थई शके नहि.

रोर. पु० (रौर) चोथी नरकनो एक नरकावासो (२) त्रि० दारुण; भयकर.

रोरुअ पु० (रौरुक) सातमी नरकनो एक नरकावासो. (२) चोथी नरकभूमिनो एक नरकावासो.

रोविदअ. पु० (रोविंदक) गीतनो एक प्रकार

रोविय त्रि० (रोपित) रोपेलु, वावेलु.

रोस. पु० (रोष) रोष, क्रोध.

रोसण. न० (रोषण) रुसणुं, क्रोधे भरावु.

रोसि. त्रि० (रोषिन्) क्रोधी, क्रोध करनार

रोह पु० (रोध) घेरो घालवो

रोह. पु० (रोह) ए नामना एक मुनि. (२) गोशाळानो चोथो प्रौढ परिहार

रोहगुत्त पु० (रोहगुप्त) रोहगुप्त नामे श्री गुप्ताचार्यना शिष्य (२) आर्य सुहस्तीना शिष्य. (३) आर्य महागिरिना शिष्य

रोहण. न० (रोहण) उत्पत्ति

रोहिअंसदीव. पु० (रोहितांशद्वीप) रोहितांश प्रपातकुडनी वच्चेनो द्वीप

रोहिअंसप्पवायकुंड पु० (रोहितांशप्रपातकुड) रोहितांश नदीनो जेमा दरेडो पडे छे ते कुड

रोहिअंसा स्त्री० (रोहितांशा) क्षुद्रहिमवतना पद्मद्रहनी उत्तर दिशामाथी नीकळी हेमवय क्षेत्रमा थइ लवण समुद्रने मळती एक नदी

रोहिअदीव पु० (रोहितद्वीप) रोहिताप्रपात कुडनी वच्चेनो द्वीप

रोहिअप्पवायकुंड पु० (रोहिताप्रपातकुण्ड) जेमा रोहिता नदीनो दरेडो पडे छे ते कुड

रोहिआ. स्त्री० (रोहिता) रोहिता नदी જે હેમવંત ક્ષેત્રમા પૂર્વ તરફ લવણ સમુદ્રને મળે છે તે

रोहिडग न० (रोहितक) રોહિતક નામનુ એક નગર

रोहिणिदास. पु० (रोहिणीदास) રોહિણીદાસ નામે કોઇ માણસ

रोहिणिदिन्न पु० (रोहिणीदत्त) એ નામનો એક પુરૂષ

रोहिणिदेव. पु० (रोहिणीदेव) એ નામનો એક માણસ

रोहिणिय पु० (रौहिणेय) રોહિણી નક્ષત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ (૨) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત

रोहिणिया स्त्री० (रोहिणिका) ધનશેઠના ચોથા દીકરા-ધનરક્ષિતની વહુનુ નામ

रोहिणिरक्खिअ पु० (रोहिणीरक्षित) એ નામનો કોઇ પુરૂષ

रोहिणिसम्म पु० (रोहिणीशर्मन्) એ નામનો કોઇ પુરૂષ

रोहिणिसेण पु० (रोहिणीसेन) એ નામનો પુરૂષ.

रोहिणी स्त्री० (रोहिणी) કિંપુરૂષના ઇન્દ્ર-સુપુરૂષની પહેલી અગ્રમહિષી (૨) પહેલા દેવલોકના ઇન્દ્ર શક્રના લોકપાળની પહેલી અગ્રમહિષી (૩) સૌધર્મના ઇન્દ્રની ચોથી અગ્રમહિષી (૪) એક દેવી (૫) નવમા બળદેવની માતાનુ નામ. (૬) એક જાતની કડવી વેલ (૭) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર ૧૫ મા તીર્થંકરના પૂર્વ ભવનુ નામ (૮) એ નામનુ નક્ષત્ર (૯) ધનરક્ષિતની સ્ત્રીનુ નામ (૧૦) રોહિણીના દૃષ્ટાંતવાળુ જ્ઞાતાસૂત્રનુ સાતમુ અધ્યયન

रोहिय. न० पु० (रोहित) તૃણ વિશેષ (૨) એક જાતનુ માછલુ (૩) એક દ્વીપ (૪) ત્રિ० રૂઝાઇ ગયેલ (૫) પ્રગટ થયેલ

रोहियंस न० (रोहितांश) એ નામની એક પર્વગ વનસ્પતિ (૨) પુ० એ નામનો એક દ્વીપ

रोहियसकूड पु० (रोहितांशकूट) ચુલહિમવંત પર્વત ઉપરના ૧૧ કૂટમાનુ ૭ મુ કૂટ.

रोहियसा स्त्री० (रोहितांशा) એ નામની એક નદી

रोहियंसापवाय. पु० (रोहितांशाप्रपात) એ નામનો એક દ્રહ

रोहियकूड. पु० (रोहितकूट) મહાહિમવંત પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનુ ચોથુ કૂટ

रोहियग न० (रोहितक) જુઓ "રોહિડગ" શબ્દ

रोहियप्पवाय पु० (रोहिताप्रपात) એ નામનો એક દ્રહ

रोहिया स्त्री० (रोहिता) મહાહિમવંત પર્વતના મહાપદ્મ દ્રહમાથી નીકળતી એક નદી

ल.

लइणी स्त्री० ( ) લતા, વેલ

लइय त्रि० (लगित) લાગેલુ, ચોટેલુ (૨) પહેરેલુ ધારણ કરેલુ.

लउड पु० (लकुट) લાકડી, લાકડુ, દંડો

लउडया स्त्री० (लकुटिका) લાકડી

लउडसाइ त्रि० (लकुटशायिन्) લકુટાસને સુનાર, પગની પેની અને મસ્તક જમીનને લગાડી બાકીનું શરીર ચનુ અધર રાખી સુનાર

लउय. पु० (लकुच) એ નામનુ મધુમીજનાળુ એક વૃક્ષ

लउस. पु० (लकुश) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) ત્રિ૦ તે દેશમા રહેનાર

लउसिया स्त्री० (लकुशिका) લકુશ નામના અનાર્ય દેશમા જન્મેલ દાસી.

लंख पु० स्त्री० (लङ्ख) વાસ ઉપર ચઢનાર નટલોક, વાસ ઉપર ચઢી ખેલ કરનાર

लंखिया स्त्री० (लङ्खिका) વાસ ઉપર ચડતી વખતે નટડી ઢીંચણ સુધી લાબી ચડ્ડી પહેરે છે તે

लंगलिय त्रि० (लाङ्गलिक) કંઠમા સોનાનો હળ ધરનાર

लंगूल. न० (लाङ्गूल) પુચ્છ (૨) એક પ્રકારનુ પુછડાવાળુ માછલુ

लंघण. } न० (लङ्घन) ઉલ્લંઘન કરવુ
लघन. }

लंचन न० (लाञ्चन) } લાચ, રૂશવત
लचा स्त्री० (लञ्चा) }

लङ्क पु० (लञ्क) ચોરોની એક જાતિ

लञ्छण न० (लाञ्छन) નિશાની, ચિહ્ન

लंछिय. त्रि० (लाञ्छित) લાંછન લાગેલુ (૨) છાણ વગેરેથી લિંપીને મોઢુ જડેલુ

लंतक } पु० (लान्तक) છટ્ઠો દેવલોક (૨) છટ્ઠા દેવલોકના દેવતા (૩) છટ્ઠા દેવલોકનો ઇન્દ્ર (૪) એ નામનુ એક વિમાન
लंतग. }
लंतय }

लंद पु० न० (लन्द) કાળ, સમય

लंब पु० (लम्ब) આલંબન ટેકો (૨) त्रि० લાબુ દીર્ઘ

लंबण न० (लम्बन) કવલ, કોળિયો

लंबिगा. स्त्री० (लम्बिका) પડછભ

लंबिय. त्रि० (लम्बित) લાબુ કરેલુ (૨) पु० ઝાડની શાખામા લટકવાનો અભિગ્રહ ધરનાર વાનપ્રસ્થનો એક વર્ગ

लंबुत्तर. पु० स्त्री० (लम्बोत्तर) નાભિથી ઉપર અને ઘુંટણથી ઉચે ચોલપટ્ટ પહેરી કાઉસગ્ગ કરવાથી લાગતો કાઉસગ્ગનો આઠમો દોષ.

लंबूसग. न० (लम्बूसक) માળાનુ ઝુમકું. (૨) આભૂષણ વિશેષ

लंबोट्ठ त्रि० (लम्बौष्ठ) લાબા હોઠવાળો

लंबोदर पु० (लम्बोदर) જેનુ લાબું ઉદર હોય તે, ગણેશ.

लंभ पु० (लाभ) લાભ, પ્રાપ્તિ.

लक्ख न० (लक्ष्य) નિશાન, લક્ષ્ય (૨) લક્ષણ કરવા યોગ્ય, જીવાદિક (૩) મિસ, બહાનુ

लक्ख. न० (लक्ष) લાખની સખ્યા.

लक्खण पु० (लक्ष्मण) દશરથ રાજાના પુત્ર

लक्खण पु० न० (लक्षण) સ્વસ્તિકાદિ શરીરના શુભાશુભ લક્ષણ (૨) ચિહ્ન, લિંગ (૩) શુભાશુભ લક્ષણ જાણવાનુ શાસ્ત્ર અષ્ટાંગનિમિત્ત શાસ્ત્રમાનુ એક, સામુદ્રિક શાસ્ત્ર (૪) છત્રચામરાદિના લક્ષણ (૫) ઉપયોગ. (૬) શબ્દની વ્યુત્પત્તિ (૭) અસાધારણ ધર્મ, અતિવ્યાપ્તિ, અવ્યાપ્તિ, અસભવ, એ ત્રણ દોષરહિત લક્ષણ (૮) મનુષ્ય, પશુ વગેરેના શુભાશુભ લક્ષણ જાણવાની કળા

लक्खणा स्त्री० (लक्ष्मणा) શ્રી કૃષ્ણની એક પટ્ટરાણી (૨) અંતગડસૂત્રના પાચમા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનુ નામ. (૩) ૮ મા તીર્થંકરની માતા

लक्खपाग पु० (लक्षपाक) લાખ રૂપીયાના ખર્ચથી થતો એક જાતનો પાક

लक्खवाणिज्ज न० (लाक्षावाणिज्य) લાખનો વ્યાપાર કરવો તે, પન્દર કર્માદાનમાનુ એક

लक्खा स्त्री० (लाक्षा) લાખ

लगंड न० (लगण्ड) વાકુ લાકડુ

लगंडसायि. त्रि० (लगण्डशायिन्) વાકા લાકડાની પેઠે આસનનાગી સુનાર

लगड. पु० (लकुट) લાકડી, સોટો

लगडसाइ त्रि० (लकुटशायिन्) લાકડીની પેઠે માથું અને પગની પેની જમીન ઉપર મુકી શેષભાગ અધર રાખી સુનાર

लगडसाइया स्त्री० (लकुटशायिनी) લાકડીની પેઠે વકુટાસને સુનાર સ્ત્રી

लगडाइय. त्रि० (लकुटायनिक) લાકડીની પેઠે લાબા થઈ સુનાર

लग्ग. त्रि० (लग्न) લાગેલ, ચોટેલ (२) મેષ, વૃષાદિ બાર લગ્ન

लघुपरक्कम पु० (लघुपराक्रम) ઇશાનેન્દ્રના પાયદળ લશ્કરનો અધિપતિ

लच्छण न० (लक्षण) ચિહ્ન

लच्छी. स्त्री० (लक्ष्मी) લક્ષ્મીદેવી (२) સુંદરતા શોભા (३) સંપત્તિ, ધન (४) ચૂલહિમવંત પર્વતના પુંડરીક દ્રહની આધષ્ઠાત્રી દેવી

लच्छीकूड पु० (लक्ष्मीकूट) શિખરી પર્વતના ૧૧ કૂટમાનુ સાતમુ કૂટ-શિખર

लच्छीमई स्त्री० (लक्ष्मीमती) ત્રીજા વાસુદેવની માતા (२) ११ मा ચક્રવર્તીની સ્ત્રી (રત્ન)

लच्छीवई स्त्री० (लक्ष्मीवती) દક્ષિણ દિશાના રૂચક પર્વત ઉપર વસનારી આઠ માની પાચમી દિશાકુમારી

लज्जणिज्ज } त्रि० (लज्जनीय) શરમાવ
लज्जणिय } તેવુ

लज्जा स्त्री० (लज्जा) લાજ, શરમ (२) સયમ

लज्जालु त्रि० (लज्जालु) લજ્જાળુ,શરમાળ

लज्जावण त्रि० (लज्जन) શરમાળ કરનાર.

लज्जाविय. } त्रि० (लज्जित) શરમાયેલ
लज्जिय }

लज्जु त्रि० (लज्जालु) શરમાળ, લજ્જાળુ

लज्जु त्रि० (ऋजु) સયમવાન् (२) સરળ

लज्जु. स्त्री० (रज्जु) રસ્સી, દોરી (२) त्रि० સરળ, સીધુ

लट्ठ. त्रि० (लष्ट) સુંદર, રમણીય (२) શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ. (३) न० કસુબો

लट्ठदंत पु० (लष्टदन्त) લવણ સમુદ્રમા નવમો યોજન ઉપર આવેલ એક અતરદ્વીપ. (२) त्रि० એ દ્વીપના મનુષ્ય (३) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ. (४) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર

लट्ठि स्त्री० (यष्टि) લાકડી, સોટી. (२) સન્યાસીનુ એક ઉપકરણ

लट्ठिग्गाह त्रि० } (यष्टिग्राह) રાજાની
लट्ठिग्गाह } સ્વારીમા લાકડી લઇ ચાલનાર

लट्ठिया स्त्री० (यष्टिका) લાકડી

लडह त्रि० ( ) સુંદર, મનોહર

लड्डुग. पु० (लड्डुक) લાડવા, મોદક

लण्ह त्रि० (श्लक्ष्ण) ઘુટીને પાલીસ કરેલુ, કોમળ

लता स्त्री० (लता) લતા, વેલ

लतिआ. स्त्री० (लतिका) વેલડી

लत्ता स्त्री० ( ) લાત મારવી

लत्तिया स्त्री० (लत्तिका) લાત, પાટુ (२) મશિયા, મચ્છરા

लद्ध त्रि० (लब्ध) મેળવેલુ, પ્રાપ્ત કરેલુ

लद्धबाहु. पु० (लब्धबाहु) દશમા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ

लद्धि. स्त्री० (लब्धि) वीर्यान्तरायना क्षय के क्षयोपशमथी प्राप्त थती शक्ति. (२) श्रुतज्ञानना आवरणनो क्षयोपशम. (३) प्राप्ति; लाभ; फायदो (४) अहिंसा. (५) योग्यता.

लद्धिअक्खर. न० (लब्ध्यक्षर) शब्दार्थना पर्यालोचनथी थतु श्रुतज्ञान, उपयोगरूप भावश्रुतनो एक प्रकार

लद्धिया. स्त्री० (लब्धिका) प्राप्ति.

लप्पसिया. स्त्री० ( ) लापसी.

लय. पु० (लय) वीणा वगाडनां अगुलीमा रखातु एक साधन. (२) संबंध; आश्रय, मेळाप.

लयण. न० (लयन) तिरोभाव; लीन थवु ते. (२) घर. (३) पर्वतनी गुफा; भोंयरु.

लयसम. पु० (लयसम) लय; वीणाना रागने अनुसारे गावु ते.

लया. स्त्री० (लता) लता; वेलडी. (२) प्रकार, भेद; (३) छडी; लाकडी.

लयाघर. न० (लतागृह) लतानुं बनेलु घर; लतामंडप.

लयाजुद्ध. न० (लतायुद्ध) लताओथी युद्ध करवानी कळा.

ललणा. स्त्री० (ललना) रमण करावनारी स्त्री.

ललाड. न० (ललाट) कपाळ.

ललिअ. न० ( ) पासा प्रमुखथी चोपाट वगेरे रमवु ते, लीला; गम्मत.

ललिइंदिय. पु० (ललितेन्द्रिय) गर्भश्रीमत–राजपुत्रादिक.

ललिय. त्रि० (ललित) सुंदर; रमणीय. (२) न० पांचमा बळदेवना त्रीजा पूर्वभवनुं नाम. (३) अंग विन्यास विशेष. (४) प्रसन्नता; प्रसाद (५) त्रि० अभिलषित.

ललियमित्त. पु० (ललितमित्र) सातमा वासुदेवना त्रीजा पूर्वभवनुं नाम.

ललिया. स्त्री० (ललिता) राजगृह नगरमानी ७ माणसोनी एक गोष्ठी–मंडळीनुं नाम.

लल्ल. त्रि० (लल्ल) अव्यक्त शब्द.

लल्लक. त्रि० ( ) भयंकर.

लल्लिरी. स्त्री० ( ) एक जातनी माछलां पकडवानी जाळ.

लव. त्रि० (लप) बोलनार; बकवाद करनार.

लव. पु० (लव) सात स्तोक अथवा ४९ श्वासोश्वास प्रमाण एक काळविभाग. (२) दाननुं फळ कहेवुं ते. (३) आठ प्रकारनां कर्म. (४) एक वृक्ष.

लवइय. त्रि० (लवकित) नवां पांदडांवाळुं; पल्लवित थएलुं.

लवंग. पु० न० (लवंग) लवगनुं वृक्ष, फूल तथा फळ.

लवण. न० (लवन) छेदवु; कापवु.

लवण. पुं० (लवण) ए नामनो जम्बूद्वीपने फरतो एक समुद्र. (२) मीठु; निमक. (३) त्रि० खारुं.

लवणसमुद्द. पुं० (लवणसमुद्र) लवण नामनो समुद्र.

लवणोदअ. पु० (लवणोदक) लवण समुद्र.

लवय. पुं० (लवक) केळनु झाड. (२) बिन्दु; लेश; अंश.

लवसत्तम पु० (लवसप्तम) मनुष्यना भवमां सात लवनुं आयुष्य ओछुं होवाथी थोडां कर्म अवशेष रहे छे ते भोगववा माटे अनुत्तरविमानमां उत्पन्न थाय छे ते देवता; सर्वोत्तम देवजाति.

लवालव. पु० (लवालव) दरेक वखते सावधान रही सामाचारीनुं अनुष्ठान करवुं ते.

लवावसंकि त्रि० (लवापशङ्किन्) कर्मनो अ- पनाप करनार नास्तिक
लविय. त्रि० (लपित) कहेलु, बोलेलु
लसण. न० (लशुन) कन्द विशेष, लसणु
लहरि स्त्री० (लहरि) मोजु, लहेर, तरंग
लहु त्रि० (लघु) लघु, न्हानु, हलकु (२) ह्रस्व (३) जघन्य, थोडामा थोडु (४) न० जलदी, तुरत.
लहुइय त्रि० (लघुकृत) न्हानु करेल.
लहुकम्म त्रि० (लघुकर्मन्) थोडा कर्मवाळो, हळुकर्मी
लहुकरण. न० (लघुकरण) जेना करणो- साधनभूत अवयवो नाजुक शीघ्र गति- वाळा होय तेवु यान-वाहन (२) द- क्षता, चातुरी
लहुपरक्कम पु० (लघुपराक्रम) ईशानेन्द्रना पायदळ लश्करना अधिपतिनु नाम
लहुफास. पु० (लघुस्पर्श) हलको स्पर्श, आठ स्पर्शमानो एक.
लहुभूय. त्रि० (लघुभूत) हलकु थयेलु (२) मोक्ष (३) सयम
लहुया स्त्री० (लघुजा) त्रण इन्द्रियवाळा जीवनी एक जात
लहुसीहनिकीलिय न० (लघुसिंहनि क्रीडित) ए नामनु एक तप के जेमा १५४ उपवास अने ३३ पारणा आवे छे, ७ मास अने सात दिवसे ते पुरू थाय छे
लहुस्सग } लहुस्सय } त्रि० (लघुस्वक) तुच्छ, अल्प, थोडु
लहुहत्थ न० (लघुहस्त) हलको हाथ
लाअ न० (लेपन) लींपवु.
लाइम त्रि० (लभ्य) कापवा योग्य (२) रोपवा योग्य
लाइय न० ( ) छाण माटी वगेरेथी लींपवु
लाउ पु० (अलाबु) तुंबडु
लाउल्लोइय त्रि० (लिप्तोल्लोचित) लींपीने उल्लेच बांधेल.
लाघव. न० (लाघव) हलकापणु, लघुता- नम्रता, निरभिमान वृत्ति
लाघवया स्त्री० (लाघव) निरभिमान वृत्ति, निरुपाधिकपणु, उपाधिनी न्यून- ता, लघुता
लाघवि त्रि० (लाघविन्) लघुतावाळो.
लाघविय *न० (लाघविक) लघुता, लाघव
लाघविया स्त्री० (लाघव) जुओ "लाघवया" २७६
लाडी स्त्री० (लाटी) लिपि विशेष.
लाढ. त्रि० ( ) प्रसिद्ध, श्रेष्ठ, प्र ख्यात. (२) सारु के नरसु जे मळे तेना उपर गुजरान चलावनार, आत्म निग्रही
लाढ पु० (लाट) ए नामनो एक आर्य- देश
लाभ. पु० (लाभ) लाभ प्राप्ति.
लाभंतराय. पु० (लाभान्तराय) जेना उदयथी जीव छतेजोगे पण लाभ न मेळवी शके एवी एक अतराय कर्मनी प्रकृति
लाभिय. त्रि० (लाभिक) लाभवाळु
लाम त्रि० (ललाम) सुंदर
लाय. त्रि० (लात) ग्रहण करेल (२) स्थापित
लायण्ण } लायन्न } न० (लावण्य) सुंदरता
लालप्पण न० } लालप्पणया स्त्री० } (लालपन) अतिशय आलापन-बकवाद
लालस त्रि० (लालस) लालचु
लाला स्त्री० (लाला) मुखनी लाळ (२) घरनी अंदर रहेलु लोनक
लालिय. त्रि० (लालित) लालनपालन करेल.

लायक } पु० (लावक) લાવરી પક્ષી
लायग } (૨) ત્રિ० છેદનાર, કાપનાર

लावगिय त्रि० (लावणिक) લવણવાળુ

लावराण न० (लावण्य) સુંદરતા, ખૂબસૂરતી (૨) ચતુરાઇ

लावय पु० (लावक) લાવરી પક્ષી

लावलोग. पु० (लावलोक) એ નામનો એક દેશ

लासिया. स्त्री० ( ) લાલચ

लासक } पु० (लासक) રાસડા ગાનાર
लासग } (૨) જયના પોકારો કરનાર, ભાણ્ડ

लासय पु० (लासक) લાશક નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) ત્રિ० તે દેશમાં રહેનાર

लासिया. स्त्री० (लासिका) લાશક દેશમા જન્મેલ દાસી.

लाह पु० (लाभ) લાભ, પ્રાપ્તિ

लाहव न० (लाघव) લઘુતા

लिंग. न० (लिङ्ग) ચિહ્ન, વેષ (૨) સાધન, હેતુ (૩) સ્ત્રી, પુરુષ આદિ જાતિ (૪) પુરુષ ચિહ્ન

लिंगकसायकुसील पु० (लिङ्गकषायकुशील) કષાયકુશીલ નિયંઠાનો એક પ્રકાર, લિંગ-સાધ્વાચારમાં દૂષણ લગાડનાર કષાયકુશીલ

लिंगकुसील त्रि० (लिङ्गकुशील) લિંગ-વેષને દૂષિત કરનાર.

लिंगधारि त्रि० (लिङ्गधारिन्) લિંગધારી, વેષ ધરનાર

लिंगपडिसेवणाकुसील पु० (लिङ्गप्रतिसेवनाकुशील) લિંગનો વિરાધક, લિંગ-વેષ ધારણ કરી આજીવિકા કરનાર સાધુ

लिंगपुलाय. पु० (लिङ्गपुलाक) વિના કારણે સાધુનો વેષ બદલી સંયમને મલીન બનાવનાર સાધુ

लिंगाजीव. पु० (लिङ्गाजीव) વેષધારી સાધુ

लिंगि पु० (लिङ्गिन्) લિંગ-હેતુથી સાધ્ય, જેમ (૨) હેતુથી સાધ્ય, અગ્નિ વગેરે (૩) સાધુના વેષને ધારણ કરનાર

लिंगिय त्रि० (लैङ्गिक) હેતુ વ્યાપ્ય, સાધ્ય

लिङ. न० ( ) ચુલાનો આશ્રય (૨) અગ્નિ વિશેષ

लिंड. न० ( ) લીંડુ હાથી આદિની વિષ્ટા (૨) શેવાળવાળુ પાણી (૩) છાણ (૪) ત્રિ० તીક્ષ્ણ

लिपण न० (लेपन) લીંપવુ, લેપ કરવો

लिंब पु० (लिम्ब) ઘેટાના બચ્ચાની ઉન સહિત ચામડી

लिक्खय न० (लेख्यक) ઘર સંબંધી કાગળ પત્ર લખવા તે

लिक्खा स्त्री० (लिक्षा) લીખ, માથામાં પડતુ એક જન્તુ (૨) આઠ વાળાગ્ર પ્રમાણ સ્કંધ

लिघ त्रि० ( ) કોમળ, સુંવાળુ

लिच्छ पु० ( ) અગ્નિ

लिच्छा. स्त्री० (लिप्सा) લાભ મેળવવાની ઇચ્છા

लिच्छु त्रि० (लिप्सु) લાભ મેળવવા ઇચ્છનાર

लिट्टु पु० (लेष्टु) ઢેકુ

लित्त त्रि० (लिप्त) લીંપેલ, વીંટાળેલ. (૨) ન० એષણાના દશ દોષમાંનો નવમો દોષ

लिप्प त्रि० (लप्य) લીંપવા યોગ્ય ચીકણો પદાર્થ

लिवि. स्त्री० (लिपि) } લિપિ, અક્ષરોની
लिवी. स्त्री० (लिपी) } નિયત આકૃતિ

लिन्न त्रि० ( ) નમ્ર સ્વભાવવાળો.

लिव्यासण. पु० (लिप्यासन) ખડીયો

लिहण. न० (लेहन) ચાટવુ તે.

लिहिय त्रि० (लिखित) લખેલુ

लीण. त्रि० (लीन) લીન થએલ, મગ્ન થએલ

लीला. સ્ત્રી० (लीला) રમણ, ક્રીડા, આનન્દ

लीहा સ્ત્રી० (रेखा) હાથ પગની રેખા

लुंचिअ. त्रि० (लुञ्चित) લુંચન કરેલ, લોચ કરેલ

लुंपण. ન० (लुम्पन) } લોપ કરવો, વિ
लुंपणा સ્ત્રી० (लोपना) } નાશ કરવો

लुंपित्तार त्रि० (लोप्तृ) લોપ કરનાર

लुक्क त्रि० (लोक्य) પ્રગટ, ખુલ્લું.

लुक्क त्रि० (लुञ्चित) લોચ કરેલ કેશરહિત

लुक्ख. त्रि० (रूक्ष) લુખું, સુકું, રસહીન, (૨) પુ० લુખો સ્પર્શ આઠ સ્પર્શમાનો એક

लुक्खफास પુ० (रूक्षस्पर्श) લુખો સ્પર્શ

लुक्खा સ્ત્રી० (रूक्षा) રાખ ભસ્મ

लुक्खि. त्रि० (रूक्षिन्) લુખા સ્પર્શવાળુ. સ્નેહરહિત

लुग्ग त्रि० (रुग्ण) રોગી, દુ ખી

लुत्त. त्रि० (लुप्त) લોપાયેલ, નષ્ટ થયેલ (૨) લોચ કરેલ

लुद्द. ન० (लोध्र) સુગંધિ દ્રવ્ય વિશેષ

लुद्ध त्रि० (लुब्ध) લોભી (૨) લોલુપ, લમ્પટ. (૩) પુ० વ્યાધ (૪) ન० લોભ

लुद्धक. પુ० (लुब्धक) શિકારી

लुलिय. त्रि० (लुलित) મદમાં છકી થયેલ (૨) વ્યતીત થયેલ

लूणअ પુ० (लूणक) લુણી નામની અનંતકાય વનસ્પતિ

लूया. સ્ત્રી० (लूता) કરોળિયો (૨) એક જાતનો રોગ, કરોળિયો

लूसअ } त्रि० (लूषक) } હિંસક હિંસા
लूसग } કરનાર (૨)
लूसण त्रि० (लूषण) } વિનાશક.
(૩) ક્રૂર, નિર્દય (૪) ભક્ષક (૫) દોષિત કરનાર (૬) વિરાધક, આજ્ઞા નહીં માનનાર (૭) પુ० હેતુ વિશેષ, બીજાને છેતરવાનો હેતુ.

लूसणया. સ્ત્રી० (लूषण) લુંટવું તે

लूसिय. त्रि० (लूषित) નષ્ટ કરેલ.

लूह त्रि० (रूक्ष) લુખું, (૨) પુ० સંયમ. (૩) ત્રિ० દ્રવ્ય અને ભાવ સ્નેહથી વર્જિત

लूहचरअ त्रि० (रूक्षचरक) લુખા આહારની એષણા કરનાર (સાધુ)

लूहजीवि त्रि० (रूक्षजीविन्) લુખું ખાઇ જીવનાર

लूहवित्ति त्रि० (रूक्षवृत्ति) અનાસક્ત વૃત્તિ વાળા (૨) સ્ત્રી० એક પ્રકારની સંયમ વૃત્તિ

लूहिअ त्रि० (रूक्षित) લુંછેલું, લુછી નાખેલુ

लेख. પુ० (लेख) લેખ, લખવાની ક્રિયા

लेच्छइ. त्रि० (लिप्सुक) અતિ આશાવાળો, વણિક, વ્યાપારી

लेच्छइ त्रि० (लेच्छकि) લચ્છિ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ ક્ષત્રિય વિશેષ (૨) એક પ્રસિદ્ધ રાજ્યવંશ

लेच्छारिय त्रि० (   ) ખરડાયેલ

लेज्झ. त्रि० (लेह्य) ચાટવા યોગ્ય મધ વગેરે.

लेट्ठु. પુ० (लेष्टु) ઢેફું, ઈંટ

लेण ન० (लयन) પર્વતમાં કોતરેલ ઘર (૨) રહેવાની જગા-ધર્મશાળા (૩) જન્તુગૃહ

लेणजंभग. પુ० (लयनजृम्भक) જૃમ્ભક દેવતાની એક જાત

लेणपुन्न ન० (लयनपुण्य) મુસાફરોને રહેવા માટે મકાન આપવાથી થતુ પુણ્ય, પુણ્યના નવ પ્રકારમાંનો એક.

लेणविहि. પુ० સ્ત્રી० (लयनविधि) કળા વિશેષ.

लेपण. ન० (लेपन) લિંપવુ તે.

लेप्प. त्रि० (लेप्य) લિંપવા યોગ્ય પદાર્થ, છાણ વગેરે

लेप्पकार. त्रि० } (लेप्यकार) લેપન કરનાર
लेप्पार पु० } એક પ્રકારનો કારીગર

लेलु पु० (लेष्टु) ઢેફું કાંકરો, ઇંટ

लेव पु० (लेप) લેપ, ખરડ (૨) નાભિ સુધી ઉંડું નદી વગેરેનું પાણી (૩) રાજગૃહ નગરના નાલંદા પાડાનો રહીશ એ નામનો મહાવીર સ્વામીનો એક શ્રાવક

लेवकड. त्रि० (लेपकृत) જેથી પાત્ર લેપાય–ખરડાય તેવો પદાર્થ–દૂધ, દહીં, ઘી વગેરે.

लेवण न० (लेपन) લેપન કરવું ચોપડવું

लेवालेव पु० (लेपालेप) થોડા કે વધારે લેપવાળી વસ્તુનો લેપ લાગે તે

लेस पु० (लेश) થોડું લવલેશ

लेस पु० (श्लेष) સબન્ધ મળવું તે, મેળાપ

लेसण न० (श्लेषण) આલિંગન દેવું (૨) સમન્ધ, મેળાપ

लेसणया स्त्री० (श्लेषणा) આલિંગન દેવું ભેટવું. (૨) ડુબડાની માફક વાંકા થઇ ચાલવું તે (૩) સંધિના, હાથપગના સાંધા રહી જાય તેવો વાયુ

लेसणा स्त्री० (श्लेषणा) ચીકાશ કે જેથી એ પદાર્થ બીજા સાથે ચોંટી જાય

लेसणाबंध पु० (श्लेषणाबंध) ચીકાશથી બે પદાર્થો પરસ્પર ચોંટી જાય તે

लेसणी स्त्री० (श्लेषणी) જેથી સામો માણસ આસન સાથે ચોંટી જાય તેવી વિદ્યા

लेसा स्त्री० (लश्या) કૃષ્ણાદિ દ્રવ્યને યોગે થતા જીવના અધ્યવસાય વિશેષ કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, તેજુ, પદ્મ અને શુકલ, એ ૭ લેશ્યામાંની ગમે તે એક (૨) પ્રભા, કાન્તિ, તેજ (૩) સુન્દરતા (૪) પન્નવણા સૂત્રના ત્રીજા પદનું અગ્યારમું દ્વાર (૫) મનોવૃત્તિ, મનના પરિણામ (૬) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના સત્તરમા પદનું નામ.

लेसिय त्रि० (लेशित) મસળેલ

लेस्सा. स्त्री० (लेश्या) જુઓ "લેસા" શબ્દ

लेस्सापय. न० (लेश्यापद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના ૧૭ મા પદનું નામ

लेस्सुद्देसग्र पु० (लेश्योद्देशक) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના ૧૭ મા પદના ચોથા ઉદ્દેશાનું નામ

लेह पु० (लख) લેખન વિદ્યા, લખવાની કળા (૨) લેખ, નિબંધ, કાગળ

लेहट्ठ. त्रि० ( ) પરિપૂર્ણ, સંપૂર્ણ

लेहा. स्त्री० (रेखा) રેખા, લીંટી

लेहायरिय. पु० (लेखाचार्य) લખતા શિખવનાર પ્રથમ શિક્ષક

लेहिणी. स्त्री० (लेखिनी) લેખણ, કલમ

लेहिया स्त्री० (लेखिका) રજવાડાનો ઇતિહાસ આલેખનારી દાસી

लोइय त्रि० (लौकिक) લોક પ્રસિદ્ધ, લોક સંબંધી, લૌકિક– વ્યાવહારિક (૨) લોક પ્રસિદ્ધ ભારત, રામાયણાદિ શાસ્ત્ર (૩) લૌકિક ભાવાવશ્યક, સવારે ભારતનું વાચન અને બપોર પછી રામાયણનું વાચન તે આગમથી લૌકિક ભાવાવશ્યક

लोइयकरणी. स्त्री० (लौकिककरणि) લૌકિક ક્રિયા, સંસારી કાર્ય

लोउत्तर. त्रि० (लोकोत्तर) લોકની સામાન્ય મર્યાદાથી બહારનું લોકશ્રેષ્ઠ, અસાધારણ

लोउत्तरिय न० (लोकोतरिक) જૈન શાસ્ત્રની રીતિ પ્રમાણે કરવામાં આવતું આવશ્યક પ્રતિક્રમણ, નોઆગમથી લોકોત્તરિક ભાવાવશ્યક (૨) त्रि० લોકોત્તર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ, જૈન આગમ સંમત.

लोक पु० (लोक) ૭ દ્રવ્યના સમૂહરૂપ સંસાર, જગત્

लोकनालि स्त्री० (लोकनालि) લોકનાળ, સ પૂર્ણ ચૌદ રાજપરિમિત લોક, સમગ્ર લોક

लोकपडिपूरण. पु० (लोकप्रतिपूर्ण) સિદ્ધશિલાનુ નામ

लोकविंदुसार. पु० (लोकबिन्दुसार) ચૌદમા પૂર્વ (शास्त्र) નુ નામ

लोकायत पु० (लोकायत) ચાર્વાક, નાસ્તિક. (૨) ચાર્વાકનુ શાસ્ત્ર, નાસ્તિક દર્શન.

लोक्क. त्रि० (लोक्य) જોવા યોગ્ય, દેખવા જેવુ.

लोग पु० (लोक) સસાર, જગત્ (૨) છટ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન (૩) પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, વગેરે છકાય. (૪) મનુષ્યલોક, જનસમાજ (૫) લોકશાસ્ત્ર, અર્થશાસ્ત્રાદિ.

लोगंतिय पु० (लोकान्तिक) લોકાંતિક જાતના દેવલોક કે જે તીર્થંકરને દીક્ષા લેવાની સૂચના કરવા આવે છે

लोगंधकार } **लोगंधयार** } पु० (लोकान्धकार) લોકના અન્ધકારરૂપ તમસ્કાય

लोगकंत पु० (लोककान्त) છટ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

लोगकूड पु० (लोककूट) છટ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

लोगग्ग. पु० (लोकाग्र) લોકનો અગ્રભાગ

लोगग्गचूलिश्रा स्त्री० (लोकाग्रचूलिका) સિદ્ધશિલાનુ નામ, મુક્તિસ્થાન

लोगजत्ता स्त्री० (लोकयात्रा) લોકમર્યાદા, લોક રિવાજ, શિષ્ટાચાર

लोगट्ठिइ. स्त्री० (लोकस्थिति) લોક વ્યવસ્થા

लोगतमिस्स न० (लोकतमिस्र) લોકના અન્ધકારરૂપ–તમસ્કાય.

लोगदव्व. न० (लोकद्रव्य) લોકના દ્રવ્ય–ધર્માસ્તિકાયાદિ ૭ દ્રવ્ય, જીવ, અજીવ આદિ પદાર્થનો સમૂહ

लोगनालि स्त्री० (लोकनालि) કન્યાના કચુકને આકારે લોકનાળ

लोगपरिपूरणा. स्त्री० (लोकपरिपूर्णा) ઇષત્પ્રાગ્ભારા પૃથ્વી, મુક્તિસ્થાન

लोगपाल. पु० (लोकपाल) ઇન્દ્રના સામ્રાજ્યની ચાર દિશાના રક્ષક ચાર લોકપાળ, સોમ, યમ, વરુણ અને વૈશ્રવણ, એ ચાર લોકપાળ

लोगप्पभ. पु० (लोकप्रभ) છટ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

लोगविंदुसार पु० (लोकविंदुसार) લોકમા સાર–બિંદુરૂપ ચૌદમો પૂર્વ–શાસ્ત્ર, ચૌદમા પૂર્વનુ નામ

लोगमज्झावसाणिय. त्रि० (लोकमध्यावसानिक) અભિનયના ચાર પ્રકારમાનો એક

लोगमत्थय. न० (लोकमस्तक) લોકનુ મસ્તક–અગ્રભાગ

लोगमुणि पु० (लोकमुनि) લોકમા ગણાતા મુનિ, શુક પરિવ્રાજક વગેરે.

लोगरूव. पु० (लोकरूप) છટ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

लोगलेस्स पु० (लोकलेश्य) છટ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

लोगवण्ण पु० (लोकवर्ण) છટ્ઠા દેવલોકનું એક વિમાન.

लोगवाय पु० (लोकवाद) પાખડી લોકોનો વાદ–માન્યતા

लोगविजय. पु० (लोकविजय) એ નામનુ આચારાગ સૂત્રનુ બીજુ અધ્યયન

लोगविपस्सि. त्रि० (लोकविदर्शिन्) લોકોના સુખ દુ ખને જાણનાર

लोगसरणा } **लोगसन्ना** } स्त्री० (लोकसंज्ञा) મતિજ્ઞાનાવરણ કર્મના ક્ષયોપશમથી વિશેષાવબોધ રૂપ જ્ઞાન (૨) લોકની સંજ્ઞા, ગમવાસના, લોકૈષણા

लोगसिंग. पु० (लोकश्रृङ्ग) છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

लोगसिट्ठ. न० (लोकसृष्ट) છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

लोगसिद्ध पु० (लोकसिद्ध) છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

लोगहिय पु० (लोकहित) બીજા દેવલોકનુ એક વિમાન.

लोगागास पु० न० (लोकाकाश) લોક સંબંધી આકાશ

लोगायय पु० (लोकायत) ચાર્વાકનો એક ગ્રંથ-પુસ્તક, નાસ્તિક પ્રણીત શાસ્ત્ર.

लोगालोग. पु० न० (लोकालोक) લોક અને અલોક બન્ને; પરિપૂર્ણ આકાશ ક્ષેત્ર.

लोगावत्त. पु० (लोकावर्त्त) એ નામનું છઠ્ઠા દેવલોકનું એક વિમાન.

लोगिग त्रि० (लौकिक) સામાન્ય લોક સંબંધી.

लोगुत्तर. त्रि० (लोकोत्तर) લૌકિક હદની બહારનુ, શાસ્ત્રીય.

लोगुत्तरवडिंसग पु० (लोकोत्तरावतंसक) છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

लोट्ट. } **लोट्टय.** } पु० ( ) ન્હાનો હાથી.

लोट्टिया. स्त्री० ( ) નાની હાથણી.

लोड्डिय. त्रि० (लोडित) ઊગુ કરેલ.

लोढ. पु० ( ) કમળકંદ. (૨) ઉપ સ્વરણો.

लोढण. न० ( ) લોઢવુ, ચરખામા નાખવુ તે.

लोढणी. स्त्री० ( ) ચરખો.

लोण. न० (लवण) મીઠુ

लोणरुक्ख. स्त्री० (लवणवृक्ष) લવણ નામનુ ઝાડ.

लोद्ध. पु० (लोध्र) લોધ્ર વૃક્ષ.

लोभ. पु० (लोभ) લોભ; તૃષ્ણા; ધનપિપાસા. (૨) લોભથી આહાર લેવો તે; ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાનો દશમો દોષ.

लोभणिज्ज त्रि० (लोभनीय) લલચાવનાર; મોહક

लोभवत्तिअ पु० (लोभप्रत्यय) લોભ નિમિત્તે લાગતી ક્રિયા-કર્મબંધ; બારમુ ક્રિયાસ્થાનક

लोभसण्णा. स्त्री० (लोभसंज्ञा) લોભની વાસના. (૨) લોભવેદનીયના ઉદયથી અપ્રાપ્ત સચિત્તાદિ દ્રવ્યની યાચના.

लोभि त्रि० (लोभिन्) લોભયુક્ત.

लोम. न० (लोम) રૂવાડાં; રોમરાજી.

लोमपक्खि. पुं० (लोमपक्षिन्) જેને રૂવાડાની પાંખો હોય તે પક્ષી; ચકલા, પારેવા વગેરે.

लोमहत्थ पु० (लोमहस्त) પીંછાની પૂંજણી.

लोमहरिस. पु० (लोमहर्ष) હર્ષને લીધે રોમાચ ઉભા થાય છે તે.

लोमहार. पु० (लोमहार) માણસને મારીપ્રાણ લઇ લુટનાર-ચોર વિશેષ.

लोमावहार. पु० (लोमापहार) બીજાના પ્રાણ લઇ લુંટનાર

लोमाहार. पु० (लोमाहार) રોમરાયથી આહાર લેવો તે.

लोय. पु० (लोच) કેશ ઉખેડવા તે, લોચ કરવો તે.

लोय. पुं० (लोक) ધર્માસ્તિકાય આદિ દ્રવ્યોના આધારભૂત આકાશક્ષેત્ર; સંસાર; જગત્, ૧૪રાજપ્રમાણ લોક. (૨) જનસમૂહ. (૩) જીવ અજીવ આદિ દ્રવ્ય. (૪) સમય, આવલિકા આદિ કાળ. (૫) ગુણ, પર્યાય અને ધર્મ.

लोयग्ग. पु० (लोचक) રસયુક્ત ખોરાકનો ભુક્કો, ચુરમુ.

लोयंतिअ पु० (लोकान्तिक) લોકાંતિક દેવતા.

लोयग्ग. पु० (लोकाग्र) લોકના અગ્રભાગ રૂપ સિદ્ધશિના, મુક્તિસ્થાન

लोयग्गथूभिया स्त्री० (लोकाग्रस्तूपिका) સિદ્ધ શિલાનુ એક નામ

लोयग्गपइट्ठिय पु० (लोकाग्रप्रतिष्ठित) લોકના અગ્રભાગમા-સિદ્ધશિલામા પ્રતિષ્ઠા પામેલ સિદ્ધ ભગવાન્

लोयग्गपडिबुज्झणा स्त्री० (लोकाग्रप्रतिबोधना) સિદ્ધશિલાનુ નામ

लोयट्ठिइ स्त्री० (लोकस्थिति) લોકમર્યાદા

लोयण न० (लोचन) નેત્ર, આખ

लोयण न० (लुञ्चन) લોચ કરવો તે

लोयण न० (लोकन) દેખવુ, અવલોકન કરવુ

लोयनाभि पु० (लोकनाभि) લોકની નાભિ-રૂપ મેરૂ પર્વત

लोयागास पु० (लोकाकाश) લોકનુ આકાશ

लोयाणी. स्त्री० (लोयाणी) એક પ્રકારની સાધારણ વનસ્પતિ

लोयालोय पु० (लोकालोक) લોક અને અલોક

लोयावादि. त्रि० (लोकवादिन्) લોકનુ અસ્તિત્વ સ્થાપનાર.

लोल त्रि० (लोल) ચચળ, ચપળ (૨) લુબ્ધ, આસક્ત (૩) પહેલી નરકનો એક નરકાવાસો (૪) જમીન ઉપર અથવા હાથમા પડિલેહવાના વસ્ત્રને હલાવવાથી લાગતો દોષ, પડિલેહણના દોષનો એક પ્રકાર

लोलण. न० (लोटन) હલાવવુ, ધકેલવુ.

लोलमज्झ पु० (लोलमध्य) નરકાવાસ વિશેષ

लोलया. स्त्री० (लोलता) લપટતા

लोलसिट्ठ. पु० (लोलशिष्ट) નરકાવાસ વિશેષ.

लोलावत्त पु० (लोलावर्त) નરકાવાસ વિશેષ

लोलिक्क. न० (लौल्य) લાલચ. (૨) ચપલતા (૩) લમ્પટતા

लोलिय त्रि० (लुठित) વલોવેલ, ડોહળુ કરેલ.

लोलुय त्रि० (लोलुप) લુબ્ધ, ગૃદ્ધ (૨) પુ० પહેલી નરકનો મેરૂથી દક્ષિણ તરફનો એક નરકાવાસો.

लोलुयच्चुय पु० (लोलुयाच्युत) રત્નપ્રભા નરકનુ એક નરક સ્થાન.

लोलुव. त्रि० (लोलुप) સ્વાદ લપટ

लोव. पु० (लोप) વિનાશ, નાશ

लोह. पु० (लोभ) લોભ, સચયવૃત્તિ

लोह. पु० न० (लोह) લોઢુ

लोहजंघ. पु० (लोहजङ्घ) આવતી ચોવીસીના બીજા પ્રતિવાસુદેવ

लोहणंद पु० (लोभनन्द) એ નામનો એક માણસ.

लोहागार पु० (लोहागार) લોઢની શાળા, લુહારની કોડ

लोहार. पु० (लोहकार) લુહાર.

लोहि. त्रि० (लोभिन्) લોભી, લાલચુ

लोहिच्च त्रि० (लौहित्य) કૌશિક ગોત્રમા જન્મેલ (૨) સ્ત્રી० કૌશિક ગોત્રની એક શાખા. (૩) પુ० ભૂતદિન્નાચાર્યના એક શિષ્ય

लोहिच्चायण पु० (लौहित्यायन) આર્દ્રા નક્ષત્રનુ ગોત્ર.

लोहिणी स्त्री० (   ) એક જાતનો કંદ, સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત

लोहित त्रि० (लोहित) લાલ રગવાળુ

लोहितंक पु० (लोहिताङ्क) ૮૮ ગ્રહમાનો એક ગ્રહ.

लोहितक्ख पु० (लोहिताक्ष) મણિની એક જાત (૨) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના ખરકાડનો ચોથો ભાગ કે જે લોહિતાક્ષ મણિનો બનેલ છે

लोहिय. त्रि० (लोहित) रक्त, लाल रंगनु (२) पु० लाल रंग, रक्तवर्ण (३) न० रुधिर, लोही (४) गोत्र विशेष, जे कौशिक गोत्रनी एक शाखा छे

लोहियक्ख. पु० (लोहिताक्ष) रत्न विशेष. (२) ए नामनो ८८ ग्रहमांनो एक ग्रह (३) चमरेन्द्रना पाडाना सैन्यनो आधिपति

लोहियक्खकंड. पु० (लोहिताक्षकाण्ड) लोहिताक्ष रत्नमय काण्ड-रत्नप्रभा पृथ्वीनो एक भाग

लोहियक्खकूड. पु० (लोहिताक्षकूट) गंधमादन पर्वतना सात शिखरमांनु छठ्ठु शिखर

लोहियगंगा. स्त्री० (लोहितगङ्गा) सात मृत्यु गंगापरिमित कालविभाग

लोहिल्ल त्रि० (लोभिन्) लोभियो

लोही स्त्री० (लोही) लोढी, तवो, पकववानु एक साधन

लोही. स्त्री० (लोही) कन्दनी एक जात

ल्हसण. } पु० (लशुन) लसण
ल्हसुण }

ल्हासिय पु० (ल्हासिक) एक अनार्य मनुष्य जाति

ल्हासिया स्त्री० (ल्हासिका) ल्हासिक देशनी दासी

व.

व अ० (वा) विकल्प, समुच्चय

व अ० (इव) उपमावाचक अव्यय

वअ. पु० (व्यय) विनाश (२) खपी जवु, खरचाइ जवु

वअ न० (वचस्) वचन

वइ स्त्री० (वृति) वाड, वंडी (२) विस्तार

वइ त्रि० (व्रतिन्) व्रतधारी

वइ. स्त्री० (वाच्) वाणी, वचनव्यापार

वइउल पु० (व्याल) एक जातनो सर्प

वइकंत त्रि० (व्यतिक्रान्त) वीती गयेल, पसार थयेल

वइक्कम पु० (व्यतिक्रम) व्रतनी मर्यादा तोडवानी सामग्री मेळववी के काशीश करवी ते (२) क्रमनु उल्लंघन, व्युत्क्रम

वइचित्त न० (वैचित्र्य) विचित्रपणु

वइजोग पु० (वाग्योग) वचनयोग, वाणी व्यापार

वइत्तार. त्रि० (वदितृ) कहेनार

वइदुप्पणिहाण. न० (वाग्दुष्प्रणिधान) वचननी दुष्ट प्रवृत्ति.

वइदेहि पु० (वैदेहिन्) विदेह देशनो राजा.

वइधम्म. न० (वैधर्म्य) विषमता, विजातीयता, विरुद्धता

वइपओग पु० (वाक्प्रयोग) वाणीनो प्रयोग-व्यापार, वचनप्रवृत्ति.

वइपडिसंलीणया. स्त्री० (वाक्प्रतिसंलीनता) वचनप्रवृत्ति अटकाववी ते

वइपणिहाण न० (वाक्प्रणिधान) वचननु अभिधान-प्रवृत्ति.

वइपुग्गलपरियट्ट. पु० (वाक्पुद्गलपरिवर्त) एक जीव लोकना तमाम पुद्गल वचन रूपे ज्येटला वखतमा परिणमावी ले तेटलो वखत, काळनो एक प्रकार

वइमिस्स त्रि० (व्यतिमिश्र) एकठु, एकत्र थयेल

वइय. पु० (व्रज) गोकुल

वइयर. पु० (व्यतिकर) સમાચાર; ગૂઢ રહસ્ય. (૨) આનન્દદાયક શબ્દ.

वइया. स्त्री० (व्रजिका) નેસ; રબારીને રહેવાનું સ્થાન; લઘુ ગોકુળ.

वइया स्त्री० (पतिका) પતિવાળી; સધવા સ્ત્રી

वइर. पु० (वैर) વેર; દુશ્મનાઇ

वइर. न० (वज्र) વજ્ર નામનુ ઇન્દ્રનુ આયુધ. (૨) હીરો, સચિત્ત ખરપૃથ્વીનો એક પ્રકાર. (૩) કીલિકા; ખીલી. (૪) રત્નપ્રભા પૃથ્વીનો બીજો કાંડ કે જે હીરામય છે. (૫) આર્યવજ્રસ્વામી નામના આચાર્ય (૬) વજ્રનામે પાચમા દેવલોકનું એક વિમાન કે જ્યા દેવોનુ ૧૩ સાગરનુ આયુષ્ય છે.

वइरकंत. पु० (वज्रकान्त) એ નામે પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वइरकूड. पु० (वज्रकूट) નન્દન વનના નવ કૂટમાનુ આઠમુ કૂટ-શિખર (૨) એ નામે છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वइरजंघ. पु० (वज्रजंघ) એ નામના આવતી ચોવીસીના ત્રીજા પ્રતિવાસુદેવ

वइरणाभ. पु० (वज्रनाभ) પહેલા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ.

वइरप्पभ. पु० (वज्रप्रभ) એ નામે પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वइरमज्झा स्त्री० (वज्रमध्या) શુકલપક્ષ અને કૃષ્ણપક્ષના ચદ્રની હાનિ વૃદ્ધિ પ્રમાણે આહારના કોળિયાની વધઘટ કરવાનો અભિગ્રહ લેવો તે, વજ્રના મધ્યભાગ જેવી આકૃતિવાળા તપ વિશેષનુ નામ

वइररयण न० (वज्ररत्न) વજ્રરૂપી રત્ન, હીરો.

वइररिसि पु० (वज्रर्षि) વજ્ર નામના મુનિ.

वइररूव. पु० (वज्ररूप) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

वइरलेस्स. पु० (वज्रलेश्य) એ નામનુ પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

वइरवण्ण. पु० (वज्रवर्ण) પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वइरसिंग. पु० (वज्रशृङ्ग) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

वइरसेण. पुं० (वज्रसेन) વજ્રસેન નામના મુનિ.

वइराड. पु० (वैराट) વત્સ દેશમાં એ નામનુ પ્રસિદ્ધ નગર.

वइरावत्त. पु० (वज्रावर्त) એ નામનુ પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

वइरित्त. त्रि० (व्यतिरिक्त) જૂદુ; ભિન્ન.

वइरुत्तरवडिंसग. पु० (वज्रोत्तरावतंसक) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वइरेग पु० (व्यतिरेक) હેતુને અભાવે સાધ્યના અભાવનો નિશ્ચય.

वइरोट्टा स्त्री० (वैरोट्या) મલ્લિનાથજીની દેવીનુ નામ.

वइरोयण. पु० (वैरोचन) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૨) અગ્નિ. (૩) ઉત્તરદિશાના અસુરકુમારનો ઇન્દ્ર.

वइरोयणराय. पु० (वैरोचनराज) વૈરોચન નામે અસુરકુમારનો ઇન્દ્ર.

वइरोयणिंद पु० (वैरोचनेन्द्र) વૈરોચન નામે ઉત્તર દિશાના અસુરકુમારનો ઇન્દ્ર

वइरोसभणाराय. पु० (वज्रर्षभनाराच) જે શરીરના બંધારણમા હાડકાના સાંધા મર્કટબંધથી બધાએલ હોય, તેના ઉપર નારાચ એટલે પાટો અને વચ્ચે વજ્ર-ખીલી મારેલી હોય તે સઘયણ; ૭ સઘયણમાનુ પ્રથમ સઘયણ

वइरोसभणारायसंघयण न० (वज्रर्षभनाराचसंहनन) જુઓ " ઉપલો " શબ્દ.

वइविणय. पु० (वाग्विनय) વચનનો વિનય-સારા વચનો બોલવાં તે.

वइसदेव. पु० (वैश्वदेव) અગ્નિદેવ

वइसमाहरणया स्त्री० (वाङ्समाहरण) વાણીને વશ કરવી તે, વચનના અશુભ વ્યાપા રનો નિરોધ કરવો તે

वइसाह पु० (वैशाख) વૈશાખ મહિનો.

वइसाही स्त्री० (वैशाखी) વૈશાખ મહિનાની પુનેમ

वइसेसिय न० (वैशेषिक) કણાદનું વૈશેષિક દર્શન (૨) વૈશેષિક દર્શનનું મુખ્ય શાસ્ત્ર (૩) વિશેષરૂપ લક્ષણ

वइस्स त्रि० (द्वेष्य) દ્વેષ કરવા યોગ્ય

वइस्स. पु० (वैश्य) વૈશ્ય, વણિક

वईमय न० (वाङ्मय) વચનમય, શાસ્ત્ર.

वऊ. पु० न० (वाच्) } વાણી, વચન
वओ. पु० न० (वचस्) }

वओमय न० (वचोमय) શાસ્ત્ર

वक त्रि० (वक्र) વાંકુ કુટિલ (૨) પુ० અસયમ

वग. पु० (वग) બગાળ દેશ

वंगचूलिया स्त्री० (वर्गचूलिका) ७२ સૂત્રમાનુ એક

वंचण न० } (वञ्चन) ઠગાઈ, છેતરવુ તે
वंचणया. स्त्री० }

वंचिअ त्रि० (वञ्चित) છેતરાએલુ, ઠગાએલું

वंछा स्त्री० (वाञ्छा) ઇચ્છા, અભિલાષા

वंजण न० (व्यञ्जन) શુભાશુભસૂચક શરીરનુ ચિહ્ન મસા, તિલ વગેરે. (૨) શાક, રાઈતુ, ચટણી, અથાણુ વિગેરે (૩) ક થી હ સુધીના અક્ષર. (૪) ઘી, તેલ (૫) વીર્યરૂપ પુદ્ગળનો સમૂહ (૬) શબ્દાદિ વિષયરૂપે પરિણત પુદ્ગળ સમૂહ (૭) ઇંદ્રિયો અને શબ્દાદિ પુદ્ગળનો પરસ્પર સબધ (૮) મસા, તિલ વગેરેના શુભાશુભ ફળ દર્શાવનાર શાસ્ત્ર, અષ્ટાગ નિમિત્તમાનુ એક

वंजणक्खर न० (व्यञ्जनाक्षर) જેનાથી અર્થ જણાય છે-પ્રકટ થાય છે તે, દ્રવ્યાક્ષર વર્ણમાળા

वंजणसुद्धि पु० (व्यञ्जनशुद्धि) સાત નયપૈકી છઠ્ઠો સમભિરૂઢ નામનો શુદ્ધ નય

वंजणावग्गह पु० (व्यञ्जनावग्रह) વિષય અને ઇન્દ્રિયનો પ્રાથમિક સમ્બન્ધ અને તે સમ્બન્ધથી થતો અવ્યક્ત બોધ મતિજ્ઞાનનો એક પ્રકાર

वंजिय त्रि० (व्यञ्जित) સ્પષ્ટ કરેલ, વ્યક્ત કરેલ

वंजुल. पु० (वञ्जुल) વજુલ નામનુ એક વૃક્ષ. (૨) ઉદધિકુમાર દેવતાનુ ચૈત્યવૃક્ષ (૩) પક્ષી વિશેષ

वंज्झ त्रि० (वन्ध्य) નિષ્ફળ વાઝિયુ

वंज्झा. स्त्री० (वन्ध्या) વાઝણી સ્ત્રી

वंट न० (वृन्त) ડીંટ, બિંટડુ

वंठ त्रि० (वण्ठ) વડી ગયેલ, રીઢી ગયેલ

वंत. त्रि० (वान्त) વમન કરેલું ઓકેલું. (૨) તજી દીધેલ

वंतर पु० (व्यन्तर) વ્યતર દેવતા, દેવતાની ચાર જાતમાની એક જાત

वंतार. त्रि० (वमितृ) વમન કરનાર

वंतासव न० (वान्ताश्रव) વમનનુ દ્વાર, ઉલટી થવી તે

वंद. न० (वृन्द) સમૂહ, ટોળુ

वंदण न० (वन्दन) વન્દના, સ્તુતિ (૨) ત્રીજુ આવશ્યક, છ આવશ્યકમાનુ ત્રીજુ.

वंदणया. स्त्री० } (वन्दना) સ્તુતિ કરવી; નમવુ
वंदणा }

वंदणिज्ज त्रि० (वन्दनीय) વન્દન કરવા યોગ્ય

वंदिय त्रि० (वन्दित) વન્દન કરેલુ

वंध. पु० (वन्ध्य) ચોવીશમા અર્હતું નામ

वंस पु० (वंश) વશ-કુળ, એક મૂળ પુરુષથી ઉત્તરોત્તર ચાલેલો પુત્ર, પૌત્ર,

शिष्यादिनो क्रम (२) वासनु झाड, वासडो, वगा (३) वगाडनानी वासणी

वंसग्ग पु० (व्यसग्र) व्यामोहक हेतु

वंसकरिल्ल पु० (वंशकेलुक) वासकारेलडा, वनस्पति विशेष

वंसकवेलुया स्त्री० (वंशकवेलुका) वळाने बे पडखे तिरछा स्थापेल वास

वंसग. पु० (वंशक) वासनी सळी (२) मालवरा उपरनी आडी

वंसवग्ग पु० (वंशवर्ग) जेमा वंश-वासडानो अधिकार छे एवा भगवती सूत्रना २१, २२, २३ मा शतकनी अंदर आवेल वर्ग

वंसवेणु. न० (वंशवेणु) वासणी

वंसा स्त्री० (वंशा) बीजी नरकनु नाम

वंसाणिय पु० ( ) साधारण वनस्पतिनी एक जात

वंसीकलंका स्त्री० न० (वंशीकलंका) वासडाना समूहनी वाड, वंशजाळमय वाड

वंसीणहिया. स्त्री० (वंशीनखिता) कुणी वनस्पतिनी एक जात

वंसीपत्ता. स्त्री० (वंशीपत्रा) वासना बे पादडा भेगा करवाथी थता आकारवाळी योनि, स्त्रीनी योनिनो एक प्रकार

वंसीमुह पु० (वंशीमुख) बे इन्द्रियवाळा जीवनी एक जात

वंसीमूल न० (वंशीमूल) घरना बारणानी बहारनो ओटलो-चोतरो (२) नेतर, तृण विशेष

वंसीवत्तिया स्त्री० (वंशीपत्रिका) वासनी पातरा जेवी योनि के जेमा सामान्य तिर्यचमनुष्योनी उत्पत्ति थाय छे

वक त्रि० (वक्र) वाकु

वक्क. न० (वाक्य) शब्द समूह, वाक्य

वक्कंत. त्रि० (अवक्रान्त) उत्पन्न थयेल

वक्कंति स्त्री० (अवक्रान्ति) प्रज्ञापना सूत्रना पाचमा पदनु नाम (२) उत्पत्ति.

वक्कंतिपय. पु० (अवक्रान्तिपद) श्री प्रज्ञापना सूत्रना एक पदनु नाम

वक्कंतिय. त्रि० (अवक्रान्तिक) उत्पन्न थनार (२) न० प्रज्ञापना सूत्रना छठ्ठा पदनु नाम

वक्कर त्रि० (वाक्यकर) आचार्योनी आज्ञा पाळनार

वक्कगय. त्रि० (वाक्यगत) वाक्यगत, वाक्यनो मतलब

वक्कल न० (वल्कल) वृक्षनी छालनु वस्त्र

वक्कलबंध पु० (वल्कलबन्ध) वल्कल-झाडनी छालनो बंध

वक्कलवासि त्रि० (वल्कलवासिन्) वल्कल पहेरनार, झाडनी छालना वस्त्र पहेरनार

वक्कलि. त्रि० (वल्कलिन्) झाडनी छाल पहेरनार

वक्ख. न० (वक्षस्) हृदय, छाती

वक्खमाण त्रि० (वक्ष्यमाण) आगळ कहेवामा आवनार

वक्खा स्त्री० (व्याख्या) अर्थनी रचना, अर्थ करवानी रीति

वक्खाण. न० (व्याख्यान) उपदेश

वक्खार पु० (वक्षस्कार) देवकुरु, उत्तरकुरुक्षेत्रने घेरनार वखारा पर्वत (२) वखारा पर्वतना नामवाळा द्वीप अने समुद्र

वक्खारक पु० (वक्षारक) वक्षारक नामनो द्वीप अने समुद्र

वक्खारपव्वय पु० (वक्षस्कारपर्वत) गोळाना बधने आकारे रहेल वखारा पर्वत

वक्खित्त त्रि० (व्याक्षिप्त) व्यग्र, व्याकुळ

वक्खेय त्रि० (व्याख्येय) व्याख्यान करवा योग्य

वग पु० (वृक) नाहर, वरु

वगडा. स्त्री० ( ) पर्वत उपरनो गढ (२) वाड (३) चोक, आगणु

वग्ग पु० (वर्ग) शास्त्रनो एक विभाग, प्रकरण अध्याय (२) पशु विशेष (३) समूह, सजातीय समुदाय (४) अमुक राशिने तेटला गुणो करवो, जेम २ नो वर्ग ४, त्रणनो वर्ग नव (५) वर्ग, प्रकार

वग्ग त्रि० (व्यग्र) व्याकुळ

वग्ग न० (वल्क) वल्कल वस्त्र, झाडनी छालना वस्त्र

वग्गचूलिआ स्त्री० (वर्गचूलिका) ए नामनु एक कालिक सूत्र

वग्गण न० (वल्गन) उछळवु, कुदवु.

वग्गणा स्त्री० (वर्गणा) सजातीय वस्तुनो समुदाय

वग्गतव पु० (वर्गतपस्) श्रेणीना घनने घनगुणो करता वर्ग थाय तेटला कोष्टक-परिमित तप करवु ते

वग्गमूल न० (वर्गमूल) वर्गनो मूळ, जेनो वर्ग करवामा आव्यो होय ते, जेम २५६ नु वर्गमूळ १६

वग्गवग्गतव पु० (वर्गवर्गतपस्) वर्गने वर्गगुणो करता वर्गवर्ग थाय तेटला कोष्टक प्रमाणनु तप ते वर्गवर्ग तप

वग्गसीह पु० (वर्गसिंह) १७ मा तीर्थंकरने प्रथम भिक्षा आपनार गृहस्थ

वग्गिअ त्रि० (वर्गित) वर्ग करेल तेने तेटलाए गुणेल

वग्गु पु० (वल्गु) पश्चिम महाविदेहना उत्तर खाण्डानी सीतोदा मुखवन तरफथी पाचमी विजय (२) पु० ए विजयनो राजा (३) उत्तर दिशामा वैश्रवण लोकपाळना विमाननु नाम

वग्गुरा स्त्री० (वागुरा) मृगबन्धन, पाशनो (२) समुदाय

वग्गुरिय पु० (वागुरिक) पाश बाधनार शिकारी.

वग्गुलि स्त्री० (वग्गुलि) खोराकमा माखी जवाथी थतो रोग (२) वडवागोळ नामनु पक्षी के जे झाड उपर उंधे माथे लटके छे

वग्गू स्त्री० (वाचा) वाणी, वचन

वग्घ पु० (व्याघ्र) वाघ

वग्घमुह पु० (व्याघ्रमुख) लवण समुद्रमा छसो जोजन उपर आवेल व्याघ्रमुख नामनो एक अतरद्वीप (२) त्रि० ते अतरद्वीपमा रहेनार

वग्घाडिया स्त्री० (व्याघ्रादिका) अत्यन्त उपहास, मश्करी

वग्घारिय त्रि० (   ) विस्तारेलु लाबु करेलु

वग्घावच्च पु० (व्याघ्रापत्य) वशिष्टगोत्रनी शाखा (२) ते शाखानो पुरुष (३) उत्तराषाढा नक्षत्रनु गोत्र

वग्घी स्त्री० (व्याघ्री) वाघण (२) वाघ सबधी विद्या

वच. न० (वचस्) वचन

वच्च त्रि० (वाच्य) कहेवा योग्य

वच्च न० (वर्त्मन्) ढोलीयानी पाटी खाटलानु वाणु

वच्च न० (वर्चस्) जगल जवानी क्रिया (२) विष्ठा, मळ (३) शक्ति, तेज

वच्चसि त्रि० (वर्चस्विन्) प्रभावशाळी, वचनना सौभाग्यवाळो

वच्चकूव पु० (वर्चकूप) खाळ गटर.

वच्चग पु० (वचक) एक जातनु वाजीत्र

वच्चघर न० (वर्चोगृह) पायखानु जाजरु

वच्चय पु० (व्यत्यय) फेरफार, अदलबदल.

वच्चामेलिय पु० (व्यत्याम्रेडित) एक अर्थवाळा जुदाजुदा सूत्रपाठोने एक ठेकाणे भेगा करीने उच्चारवा ते

वच्चाविप्पत्र्य न० (व कविप्पक) वल्कल-तृण विगेरेने कुटीने बनावेल (रजोहरण)

वच्चास पु० (व्यत्यास) भ्रांति, એક વસ્તુને અન્ય રૂપે ગ્રહણ કરવી તે

वर्चीसग. पु० (वर्चीसक) વાદ્ય વિશેષ

वच्छ न० (वक्षस्) વક્ષ સ્થળ, છાતી

वच्छ पु० (वत्स) વત્સ નામનો એક આર્યદેશ (૨) દિકરો (૩) પૂર્વ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડનાની સીતામુખ વન પાસેની પહેલી વિજય (૪) વચ્છવિજયનો રાજા (૫) ગાયનો વાછડો (૬) त्रि० વહાલુ, પ્રેમાસ્પદ

वच्छ पु० (वृक्ष) વૃક્ષ, ઝાડ

वच्छ. पु० (वात्स्य) વત્સનો પુત્ર

वच्छग पु० (वत्सक) નાનો વાછરડો

वच्छगावई स्त्री० (वत्सकावती) વચ્છગાવતી નામની મહાવિદેહની એક વિજય.

वच्छमित्ता स्त्री० (वत्समित्रा) ઉર્ધ્વલોકવાસી આઠ દિશાકુમારીમાની છઠ્ઠી (૨) નન્દનવનના કૂટમા વસનારી દેવી. (૩) વત્સમિત્રા દેવીની રાજધાની

वच्छर. पु० (वत्सर) વરસ સાલ

वच्छल त्रि० (वत्सल) વ્હાલુ, પ્રિય, ઉપકાર કરનાર.

वच्छल न० (वात्सल्य) સેવા ભક્તિ, સત્કાર કરવો

वच्छलया स्त्री० (वत्सलता) સેવા, ભક્તિ

वच्छल्ल न० (वात्सल्य) સાધર્મીજનોની સેવા ભક્તિ કરવી, સાધર્મી પ્રત્યે વત્સ-પુત્રના જેવો ભાવ રાખવો તે, સમકિતના આઠ આચારમાનો સાતમો આચાર

वच्छा स्त्री० (वत्सा) વચ્છા નામની મહાવિદેહની એક વિજય

वच्छावई. स्त्री० (वत्सावती) પૂર્વ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડનાની પૂર્વ તરફથી ચોથી વિજય

वज्ज. न० (वाद्य) વાજીત્ર, વાજું

वज्ज न० (वज्र) વજ્ર નામનુ ઇન્દ્રનુ આયુધ (૨) વજ્ર જેવી કઠણ ખીલી (૩) વજ્ર નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૪) એ નામનો કંદ. (૫) પદરમા તીર્થંકરનુ લાંછન (૬) त्रि० નક્કર, કઠણ

वज्ज. त्रि० (वर्ज्य) તજવાલાયક વર્જિત, વિનાનુ રહિત

वज्ज न० (अवद्य) પાપ

वज्ज त्रि० (वर्य) શ્રેષ્ઠ, પ્રધાન

वज्जग त्रि० (वर्जक) તજનાર વર્જનાર

वज्जकंत पु० (वज्रकान्त) એ નામે પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

वज्जकंद पु० (वज्रकन्द) દેશ વિશેષ પ્રસિદ્ધ કંદ

वज्जकत्तण न० (वर्ध्रकर्तन) શરીરની ચામડી ઉતારવી તે

वज्जकूड. पु० (वज्रकूट) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

वज्जण न० } (वर्जन) તજીદેવુ, છોડી
वज्जणा स्त्री० } દેવુ

वज्जणाभ } पु० (वज्रनाभ) અભિનન્દન
वज्जणाह. } તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનુ નામ

वज्जणिज्ज त्रि० (वर्जनीय) તજવા યોગ્ય

वज्जपाणि पु० (वज्रपाणि) જેના હાથમા વજ્ર નામનુ આયુધ છે તે

वज्जप्पभ पु० (वज्रप्रभ) એ નામે પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वज्जमज्झ न० (वज्रमध्य) એક માસપરિમિત ચાંદ્રાયણ તપ વિશેષ

वज्जय त्रि० (वर्जक) વર્જનાર તજનાર

वज्जरिसहनाराय न० (वज्रर्षभनाराच) ઉપરથી ખીલા સહિત રથ ચાહ્યો જાય તો પણ જે સાધો છુટો ન પડે તેવા પ્રકારનો બાધો, છ સઘયણમાનુ પ્રથમ સઘયણ

वज्जरूव पु० (वज्ररूप) એ નામે પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

वज्जलेस्स. पु० (वज्रलेश्य) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

वज्जवण्ण. पुं० (वज्रवर्ण) પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वज्जसिंग पु० (वज्रशृंग) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

वज्जसिद्ध. पुं० (वज्रसिद्ध) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

वज्जावत्त. पु० (वज्रावर्त) એ નામે પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वज्जि. पु० (वज्रिन्) વજ્રવાળો; પહેલા દેવલોકનો ઇન્દ્ર. (૨) વજ્જિ દેશ

वज्जिय. त्रि० (वर्जित) રહિત.

वज्जुत्तरवडिंसग. पु० (वज्रोत्तरावतंसक) એ નામે પાચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

वज्झ. त्रि० (वध्य) વધ કરવા યોગ્ય.

वज्झ. पु० (वर्ध्र) વાધર. (૨) ચામડાની પાટી.

वज्झकार. पु० (वर्ध्रकार) વાધર અથવા ચામડાની પાટીનો બનાવનાર

वज्झमाला. स्त्री० (वध्यमाला) કોઇને ફાસી દેતી વખતે પ્હેરાવવામા આવતી કણેરની માળા.

वज्झा. स्त्री० (वध्या) હત્યા-વિનાશ.

वज्झियायण. पु० (वध्रायन) પૂર્વાષાઢાનક્ષત્રનું ગોત્ર.

वट्ट. न० (वर्त्मन्) માર્ગ, રસ્તો.

वट्ट. त्रि० (वृत्त) વર્તુળ; ગોળાકાર; દડા જેવું. (૨) पु० न० લાડવા કે દડા જેવી આકૃતિ; પાચ સંઠાણમાનુ એક. (૩) ભોજ્ય પદાર્થ, વડા. (૪) વાટકો, પાત્ર વિશેષ. (૫) વાટલા-ગોળ પર્વત.

वट्टंत. पु० (वर्तमान) વર્તમાનકાળ.

वट्टक. पु० (वर्तक) વાટકો; ભાજન. (૨) પક્ષી વિશેષ, બટેરો.

वट्टखुर त्रि० (वृत्तखुर) ગોળ ખરીવાળા જાનવર, અશ્વાદિ

वट्टखेड्ड. पु० (वृत्तक्ष्वेड) દડે રમવાની કળા.

वट्टग. पु० (वर्तक) જુઓ " वट्टक " શબ્દ.

वट्टमग्ग. पु० (वृत्तमार्ग) પંથ; માર્ગ. (૨) ઉપાદાન કર્મ.

वट्टमाण त्रि० (वर्तमान) વર્તમાન; વિદ્યમાન.

वट्टय. पु० (वर्तक) બટેરો એક જાતનું પક્ષી. (૨) લાખ આદિની ગોળી.

वट्टय. न० (पट्टक) પટ્ટો.

वट्टया. स्त्री० (वर्तका) લાખની ગોળી; રમવાની લખોટી.

वट्टवेयड्ढ. पु० (वृत्तवैताढ्य) વાટલો વૈતાઢ્ય પર્વત.

वट्टावर. पु० (वर्त्तक्वर) ઉપરવટણો; ગોળ પથરો.

वट्टि. स्त्री० (वर्ति) દીવાની વાટ.

वट्टिज्जमाणचरग्र. त्रि० (वर्त्यमानचरक) કોઇને પીરસેલું હોય તેજ લેવુ એવા અભિગ્રહથી આહારની ગવેષણા કરનાર.

वट्टिय त्रि० (वर्तित) વળેલ; ગોળ થયેલ.

वड. पु० (वट) વડનુ ઝાડ. (૨) પવનકુમાર દેવતાનું ચૈત્ય વૃક્ષ. (૩) યક્ષની સુધર્મા સભા આગળનુ ચૈત્ય વૃક્ષ. (૪) માછલાની એક જાત.

वडंसय पुं० (अवतंसक) મુગટ. (૨) મુગટ જેવુ વિમાન.

वडग. पु० (वटक) વડા; ખાદ્ય પદાર્થની એક જાત. (૨) વસ્ત્ર વિશેષ.

वडगर. पु० (वटगर) એક જાતનો મચ્છ

वडभ. त्रि० (वडभ) ખુધો; જેને છાતીમાં કે પીઠમા ખુધ નીકળી હોય તે.

वडभी. स्त्री० (वडभी) ખુધી દાસી.

वडवा. स्त्री० (वडवा) ઘોડી.

वडवामुह. पु० (वडवामुख) લવણ સમુદ્રની

વલ્યોવલ્ય પૂર્વ દિશામાંનો એ નામનો એક પાતાળ કળશો

वडहिया स्त्री० (वल्मिका) જુઓ ' વડભી' શબ્દ

वडार पु० (वण्टक) ભાગ, વેંચણી હિસ્સો

वडिंस पु० (अवतंस) કાનનું ભૂષણ

वडिंसक पु० }
वडिंसग }
वडिंसय } (अवतंसक) મુગટ તાજ (૨) કાનનું એક ભૂષણ (૨) દેવતાઓના ભૂષણ રૂપ વિમાનોના નામને અંતે જોડાતો શબ્દ જેમકે અશોગવડિંસએ, સત્તવનવડિંસએ ઇત્યાદિ

वडिंसा स्त्री० (अवतंसा) કિન્નરના ઇન્દ્રની પહેલી અગ્રમહિષી

वडिय त्रि० (पतित) પડેલુ

वडिया स्त्री० (प्रतिज्ञा) પ્રતિજ્ઞા નિયમ (૨) નિમિત્ત કારણ

वडी. स्त्री० (वटी) વડી મગના લોટની બનાવેલ લચકીઓ

वड्ढइ पु० (वर्धकि) સુતાર (૨) ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાંનુ એક

वड्ढइरयण न० (वर्धकिरत्न) સુતારનું કામ કરનાર ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાંનુ ત્રીજુ રત્ન

वड्ढकुमारी स्त्री० (वृद्धकुमारी) ઉમ્મરે મ્હોટી છતાં પરણેલ ન હોય તે

वड्ढण त्रि० (वर्धन) વધારનારૂ

वड्ढपरिणाम पु० (वृद्धपरिणाम) વિશુદ્ધભાવ વધતા-ચ્હડતા પરિણામ.

वड्ढमाण न० (वर्धमान) અવધિજ્ઞાનનો એ ભેદ કે જે ઉત્પન્ન થયા પછી વૃદ્ધિ પામતો જાય.

वड्ढावय त्रि० (वर्धक) વૃદ્ધિ કરનાર, વધારનાર

वड्ढि स्त्री० (वृद्धि) ઉપજ આવક વધારો

वड्ढिय त्रि० (वर्धित) વૃદ્ધિ પામેલુ વધેલુ

वण. पु० (व्रण) વણ, જખમ, ઘા (૨) અતિચાર, વ્રતમાં પડેલુ છિદ્ર (૩) ફોડકી, ગુમડુ

वण न० (वन) વન, એકજ જાતના વૃક્ષનો સમૂહ. (૨) વાણુ વ્યન્તર દેવ (૩) વનસ્પતિ. (૪) લાકડા, ઇંધણાં

वणकम्म न० (वनकर्मन्) વન કપાવી લાકડાનો વ્યાપાર કરવો તે, પંદર કર્માદાનમાંનુ એક

वणकरेणु पु० स्त्री० (वनकरेणु) જંગલનો હાથી.

वणखण्ड पु० (वनखण्ड) જુદી જુદી જાતના ઝાડો જ્યાં હોય તે સ્થળ

वणचर पु० (वनचर) વનમાં ફરનાર, ભીલ

वणचारि पु० (वनचारिन्) વાણવ્યન્તર દેવતાની એક જાત.

वणण न० (वनन) વાછડાને પોતાની માતાથી વિખુટો પાડી બીજી ગાયની સાથે રાખવો તે

वणदव पु० (वनदव) વનનો અગ્નિ

वणद्ध त्रि० (अवनद्ध) બાંધેલુ

वणपालिया स्त्री० (वनपालिका) વનનું પોષણ કરનારી માલણ

वणप्फइ पु० (वनस्पति) વૃક્ષાદિક વનસ્પતિ

वणप्फइकाइय पु० (वनस्पतिकायिक) વનસ્પતિ કાયના જીવ.

वणमयूरी स्त्री० (वनमयूरी) વનની મોરલી-ઢેલ

वणमहत्तरग त्रि० (वनमहत्तरक) વનનો અધિપતિ વનમાં વડેરો

वणमाल पु० (वनमाल) એ નામે બારમા દેવલોકનુ એ વિમાન

वणमाला स्त्री० (वनमाला) કંઠથી ઢીંચણ સુધીની લાંબી માળા આભરણ વિશેષ

वणय न० (पणक) પગડ, ઢોલ

वणयर पु० (वनचर) વનમાં ફરનાર, ભીલ આદિ.

वणलया. स्त्री० (वनलता) એક જાતની વેલડી, વનલતા (૨) નાટકનો એક પ્રકાર, બત્રીશ પ્રકારમાંના ત્રીજા પ્રકારનુ નાટક

वणविदुग्ग पु० (वनविदुर्ग) વનની દુર્ગમ જગ્યા (૨) અનેક જાતના વૃક્ષોનો સમૂહ

वणविरोहि. पु० (वनविरोधिन्) આષાઢ મહિનાનુ લોકોત્તર નામ

वणसंड. न० (वनखण्ड) જુઓ ' વણખંડ'' ૨૭૬

वणस्सइ स्त्री० (वनस्पति) લીલોતરી, વનસ્પતિ

वणस्सइकाइय पु० (वनस्पतिकायिक) વનસ્પતિકાયમાં ઉત્પન્ન થએલ જીવ, તૃણ, વૃક્ષ વગેરેના જીવ

वणस्सइकाय. पु० (वनस्पतिकाय) વનસ્પતિકાય, તૃણ, લતા, ઝાડ વગેરે

वणस्सइकाल पु० (वनस्पतिकाल) વનસ્પતિમાં એક જીવ વધારેમાં વધારે વખત રહે તેટલો કાળ, અનંત કાળ

वणि त्रि० (व्रणिन्) જખમી

वणि पु० (वणिज) વ્યાપારી

वणिय पु० (वणिज) વાણીયો, વ્યાપારી (૨) વણિજ નામનુ કરણ, ૧૧ કરણમાંનુ એક

वणिया स्त्री० (वनिता) ભાર્યા, સ્ત્રી

वणिया. स्त्री० (वनिका) ન્હાનુ વન.

वणीमग पु० / **वणीमय** (वनीपक) યાચક, ભિક્ષુ શ્રમણ બ્રાહ્મણ, કૃપણ, અતિથિ અને શ્વાન, એ પાંચમાંનો ગમે તે એક. (૨) ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાંનો પાંચમો દોષ, દીનપણુ દેખાડી ભિક્ષા લેવી તે (૩) નીચ જાતિ

वराण पु० (वर्ण) રંગ, કાળો, નીલો, રાતો, પીળો અને ધોળો, એ પાંચમાંનો ગમે તે એક (૨) અબીર ગુલાલ (૩) સૌન્દર્ય રૂપ (૪) કીર્તિ, યશ (૫) કકારાદિ વ્યંજન અક્ષર, વર્ણમાળા (૬) વર્ણ નામ કર્મ (૭) ચંદન (૮) વર્ણન કરવુ

वराण त्रि० (वर्ण्य) વર્ણન કરવા યોગ્ય

वराणश्र पु० (वर्णक) વર્ણન કરવુ

वराणश्रो. अ० (वर्णतस्) વર્ણ-રંગઆશ્રી

वराणग पु० (वर्णक) કંકુ, ચંદન, વગેરે વિલેપન દ્રવ્ય (૨) અવલગન કરવુ, પીઠી ચોળવી તે

वराणगपेसिया स्त्री० (वर्णकपेषिका) ચન્દન પીસનારી દાસી

वराणणाम न० (वर्णनामन्) વર્ણ નામ, નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ જૂદા જૂદા વર્ણ-રંગ પામે છે

वराणय पु० (वर्णक) ચંદન

वराणवज्झ. (वर्णवध्य) શુભ વર્ણ રહિત-અશુભ કર્મ

वराणवाश्र. पु० (वर्णवाद) વખાણ

वराणवाइ त्रि० (वर्णवादिन्) આચાર્યાદિના ગુણગ્રામ કરનાર

वराणवास पु० (वर्णवास) વર્ણન વિશેષ.

वराणसंजलणाया. स्त्री० / **वराणसंजलणा** (वर्णसञ्ज्वलन) આચાર્યના કે ધર્મના ગુણ દીપાવવા તે.

वरिणय त्रि० (वर्णित) વર્ણન કરાયેલ.

वरिणया स्त्री० (वर्णिका) પીળી માટી, મગમાટી

वरिह पु० (वृष्णि) યાદવ, યાદવકુળ.

वरिह पु० (वह्नि) લોકાન્તિક દેવતાની એક જાત

वरिहदसा स्त्री० (वह्निदशा) એ નામનુ એક કાલિક સૂત્ર

वति स्त्री० (वृति) બાગની વાડ

वतिरित्त त्रि० (व्यतिरिक्त) જૂદુ, અલગ (૨) અધિક, ઉપરાંત
वत्त. न० (वत्र) દોરાને આપેલ વળ
वत्त त्रि० (व्याप्त) વ્યાપેલુ
वत्त त्रि० (वृत्त) થએલું, બનેલું
वत्त न० (व्यक्त) અક્ષર અને સ્વરને સ્પષ્ટ કરી ગાવુ તે, ગાયનનો એક ગુણ (૨) त्रि० સ્પષ્ટ, પ્રગટ
वत्तण न० (वर्त्तन) ફેરવવુ પાઠ કરવો
वत्तणा. स्त्री० (वर्त्तना) જુના પદાર્થોને નવા અને નવાને જુના કરવારૂપે વર્તવુ તે, કાળનુ એક લક્ષણ
वत्तणी. स्त्री० (वर्त्तनी) માર્ગ, રસ્તો
वत्तमाणपय. पु० (वर्तमानपद) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ-સૂત્રનો ૧૮ મો ભેદ
वत्तव्वया स्त्री० (वक्तव्यता) વક્તવ્ય, કથન વિષય, કથન પરિપાટી.
वत्ता स्त्री० (वार्ता) વાર્તા, વાતચિત.
वत्तार. त्रि० (वक्तृ) બોલનાર વક્તા
वत्ति स्त्री० (वर्ति) અગ વિલેપન કરવા યોગ્ય સુગધી વસ્તુ
वत्ति. स्त्री० (व्यक्ति) એક માણસ, સમુદાય કે જાતિનો એક અગ
वत्ति स्त्री० (वर्तिन्) વર્તનાર.
वत्ति स्त्री० (वर्ति) વાટ દીવેટ
वत्तिय पु० (प्रत्यय) ધારણ કરવુ (૨) હેતુ, નિમિત્ત
वत्तिय. त्रि० (वर्तित) વૃત્ત-ગોળ થયેલ (૨) ઉથલાવેલ
वत्तिय न० (वार्तिक) વાર્તિક, સૂત્રની પૂરણીરૂપ ટુકા વાક્ય
वत्तिया. स्त्री० (वृत्ति) પ્રવર્તન, વર્તવુ તે (૨) વૃત્તિ, રીતિ
वत्तिया स्त्री० (वृत्तिका) વૃત્તિ, આ જીવિકા

वत्थ पु० (वत्स) વત્સ નામનુ મૂળ ગોત્ર (૨) त्रि० તે ગોત્રમા ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષ-શય્યભવાદિ (૩) વાછરડો (૪) બાળક, બચ્ચુ
वत्थ न० (वस्त्र) કપડુ, વસ્ત્ર (૨) વસ્ત્ર નામે દ્વીપ તથા સમુદ્ર
वत्थजंभग. पु० (वस्त्रजृम्भक) વસ્ત્રને સારૂ કે ખરાબ કરનાર દેવ, જભકા દેવતાની એક જાત
वत्थधर त्रि० (वस्त्रधर) વસ્ત્ર ધરનાર
वत्थधारि त्रि० (वस्त्रधारिन्) વસ્ત્ર ધરણ કરનાર-પહેરનાર
वत्थविहि पु० (वस्त्रविधि) વસ્ત્ર સીવવા, ધોવા અને પહેરવાની કળા.
वत्थाणी. स्त्री० (वत्थाणी) એ નામની વેલ
वत्थिअ त्रि० (वास्त्रिक) વસ્ત્ર વણનાર, કપડા બનાવનાર
वत्थु न० (वस्तु) વસ્તુ, ચીજ, પદાર્થ (૨) પૂર્વનુ પ્રકરણ વિશેષ-અધ્યયન વિશેષ
वत्थु न० (वास्तु) ઘર, મકાન (૨) શાકની એક જાત
वत्थुनिवेसण न० (वस्तुनिवेशन) અમુક પાત્રમા અમુક વસ્તુ આટલે અંશે સમાશે એમ માની તેમા તે વસ્તુ નાખવાની કળા
वत्थुल न० (वस्तुल) વથુવા નામની શાક વનસ્પતિ
वत्थुविज्जा. स्त्री० (वास्तुविद्या) ઘર, હાટ, વગેરેની કેવી રીતે ગોઠવણ કરવી તેનુ જ્ઞાન, વાસ્તુક વિદ્યા, ૭૨ કળામાની એક
वत्थुसमास पु० (वस्तुसमास) વસ્તુ સમાસ શ્રુત અર્થાત્ બે ચાર વસ્તુઓનું-પૂર્વના પ્રકરણોનુ જ્ઞાન, શ્રુત જ્ઞાનનો એક પ્રકાર
वद्दलअ पु० } **वद्दला** पु० } (वार्दलक) વાદળ, મેઘ

वद्दलिया स्त्री० (वार्दलिका) વરસાદ દિવસ, તોફાની દિવસ, દુર્દિન

वद्दलियाभत्त न० (वार्दलिकाभक्त) તોફાની વરસાદ વખતે રાંકાને આપવાનું ભોજન

वद्ध. न० (वर्ध) ચામડાની વાધર (૨) ચર્મ ખંડ

वद्धइ न० (वार्धिकि) વાર્ધિકિ રત્ન, ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્નમાનું એક

वद्धइरयण न० (वार्धिकिरत्न) જુઓ " વઢઇ " શબ્દ

वद्धण त्रि० (वर्द्धन) વધારનાર

वद्धणिअ. पु० (वार्धनिक) ભાજન વિશેષ

वद्धमाण पु० (वर्द्धमान) ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામી (૨) સરાવલો. (૩) સ્તનિતકુમાર દેવતાનું ચિહ્ન, તેના મુગટમા રહેલ સરાવલાને આકારે નિશાની (૪) ખભે પુરૂષને ઉપાડી સ્વારીમા આગળ ચાલનાર (૫) એક જાતનું અવધિજ્ઞાન

वद्धमाणअ. पु० } (वर्धमानक) ખભે માણસ
वद्धमाणक } બેસાડી સ્વારીમા
वद्धमाणग } આગળ ચાલનાર

(૨) ૬૦ મા મહાગ્રહનું નામ (૩) સરાવલું, કોડિયું (૪) આઠ મંગળિકમાંનો એક.

वद्धमाणगिह न० (वर्धमानगृह) વાસ્તુશાસ્ત્રની વિધિથી બંધાવેલું ઘર

वद्धमाणनाम. न० (वर्द्धमाननाम) વર્ધમાન આચિત નામનું મહાતપ

वद्धमाणपुर पु० (वर्धमानपुर) વર્ધમાનપુર નામે એક શહેર

वद्धमाणसामि पु० (वर्धमानस्वामिन्) ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીરસ્વામીનું અપર નામ

वद्धमाणा स्त्री० (वर्धमाना) વર્ધમાન નામે શાશ્વતી જિન પ્રતિમા

वद्धाविअ त्रि० (वर्धापित) વધાઇ આપેલ

वध पु० (वध) હણવું, વધ કરવો

वधअ त्रि० (वधक) વધ કરનાર, ખુની

वधूया स्त्री० (वधूका) સ્ત્રી, વહુ.

वन्न पु० (वर्ण) રંગ, શરીરની કાન્તિ (૨) વર્ણ, અકારાદિ અક્ષર (૩) આસક્ત, રક્ત (૪) વર્ણનામ નામે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ. (૫) કીર્તિ, ગુણગ્રામ.

वन्नग पु० (वर्णक) અબીર ગુલાલ વગેરે.

वन्नड्ढ. त्रि० (वर्णाढ्य) સુન્દર વર્ણવાળું, રૂપાળું.

वन्नय. पु० (वर्णक) એક જાતનું ચન્દન

वन्निअ. त्रि० (वर्णित) વર્ણવેલું, કહેલું

वन्निया. स्त्री० (वर्णिका) પીળી માટી

वन्हि पु० (वह्नि) લોકાન્તિક દેવતાની એક જાતિ.

वपु. न० (वपुस्) શરીર

वप्प. न० (वप्र) ગઢ, કિલ્લો (૨) પાણીના ક્યારા (૩) પશ્ચિમ મહાવિદેહના ઉત્તર ખાંડવાની સીતોદા મુખવન તરફથી પહેલી વિજય. (૪) તે વિજયનો રાજા (૫) સૂતગડાંગને કાંઠે આવેલ એક તીર્થ

वप्पगावई स्त्री० (वप्रकावती) વપ્રકાવતી વિજય

वप्पडग पु० ( ) કાષ્ઠ

वप्पण पु० (वप्र) ક્યારો

वप्पा स्त्री० (वप्रा) ઉંધાઇના રાફડાનું શિખર, ટેકરો (૨) વપ્રાવિજય (૩) વપ્રા નામે ૨૧ મા તીર્થંકરની માતા (૪) ૧૧ મા ચક્રવર્તીની માતા

वप्पावती स्त्री० (वप्रावती) પશ્ચિમ મહાવિદેહના ઉત્તર ખાંડવાની સીતોદામુખ વનથી ચોથી વિજય

वप्पिण पु० (वप्र) પાણીનો ક્યારો

वप्पिणी स्त्री० (वप्रिणी) ક્યારી

वप्पी. स्त्री० (वप्री) जुओ "वप्पा" शब्द
वभिचार पु० (व्यभिचार) हेतुनो एक दोष, साध्य विना हेतुनु अस्तित्व
वमण. न० (वमन) वमन करवु, उलटी करवी ते
वम्म त्रि० (वम्य) वमन करवा योग्य
वम्म न० (वर्मन्) बखतर
वम्मधारि पु० (वर्मधारिन्) बखतर धारण करनार.
वम्मिय त्रि० (वर्म्मित) जेणे कवच धारण करेल छे ते.
वम्मियगुडिय. त्रि० (वर्मितगुडित) घोडानो पाखर-कवच धारण करेल
वम्मीअ. पु० (वल्मीक) राफडो, उधईनी टेकरी
वय. न० (व्रत) अविरतिने अटकाववा पापनी निवृत्ति करवी-हद बाधवी ते, नियम, पच्चक्खाण, मर्यादा, अणुव्रत अने महाव्रत
वय न० (वयस्) उम्मर, अवस्था
वय पु० (व्रज) दश हजार गायोनो एक व्रज, गोकुल
वय पु० (व्य) ससार
वय. न० (वचस्) वचन
वयंस. पु० (वयस्य) सरखी उम्मरनो मित्र
वयगुत्त. त्रि० (वचोगुप्त) जेणे सावद्य वचन रोकेल छे ते, मौनधारी, वचन गुप्तिवाळो
वयगुत्ति स्त्री० (वचोगुप्ति) सावद्य प्रवृत्तिथी वचनने रोकवु ते, वचनगुप्ति
वयछक्क न० (व्रतषट्क) पाच महाव्रत अने छठु रात्रिभोजन विरमण ए ६ व्रतनो समूह
वयजोग. पु० (वचोयोग) वाणीनो व्यापार, वचननो जोग
वयण न० (वक्त्र) मुख.
वयण. न० (वचन) वचन, वाणी
वयणगुत्ति स्त्री० (वचनगुप्ति) वचनगुप्ति, वचनना पापथी आत्मानु रक्षण करवु ते
वयणजोग. पु० (वचनयोग) वचनयोग
वयणसंपया. स्त्री० (वचनसंपत्) वचननी सपदा, मधुर, अनिश्चित अने स्पष्ट वचन बोलवा ते.
वयणिज्ज. त्रि० (वचनीय) गर्ह्य, निन्दा करवा योग्य निन्दित (२) बोलवा योग्य
वयतेण. पु० (वचस्तेन) वचननो चोर, जुठाबोलो
वयदंड पु० (वचोदण्ड) दुष्ट वचन बोली आत्माने कर्मथी दडवो ते
वयपओग. पु० (वच प्रयोग) वचननो प्रयोग-व्यापार
वयपडिमा स्त्री० (व्रतप्रतिमा) श्रावकनी बीजी व्रतप्रतिमा
वयपणिहाण न० (वच प्रणिधान) वचननु एकाग्रपणु
वयपुन्न न० (वच पुण्य) शुभ वचन बोलवाथी थतु पुण्य, पुण्यना नव प्रकारमानो एक
वयबलिय त्रि० (वचोबलिक) वचननो [illegible]-ळीयो, दढवचनी, प्रतिज्ञापालक
वयर. पु० (वज्र) इन्द्रनु आयुध (२) हीरो, झवेरातनी एक जात (३) विद्युत्कुमार देवतानु चिह्न.
वयर न० (वैर) वेर, विरोध
वयरकंड पु० (वज्रकाण्ड) रत्नप्रभा पृथ्वीनो वज्रमय काड
वयरमज्झा. स्त्री० (वज्रमध्या) वज्रना मध्यने आकारे जेनो कोष्टकनो आकार थाय तेवु एक तप.
वयरसेणा स्त्री० (वज्रसेना) नंदनवनना आगरचित्तकूटमा वसनारी देवी (२) ए देवीनी राजधानी

वयसमाधारणया स्त्री० (वचन्समाधारणा) स्वाध्याय वगेरेमा वाणीनुं नियत्रण करवु ते.

वयसमिइ. स्त्री० (वचनसमिति) वचनसमिति, यतना पूर्वक बोलवु ते

वयसमिय त्रि० (वचसमित) वचन समिति-वाळो

वयसुपणिहाण. न० (वचसुप्रणिधान) वचननु सारी पेठे नियत्रण करवु ते

वयहारि पु० (वज्रधारिन्) जम्बूद्वीपना ऐरवतक्षेत्रमा चालु अवसर्पिणीमा थयेल छठ्ठा तीर्थंकर.

वयी स्त्री० (वाच) वाचा, वाणी

वर त्रि० (वर) श्रेष्ठ, उत्तम (२) पु० सूर्यसमुद्रना देवतानुं नाम (३) वर, पति

वरग पु० (वरक) मणिरत्न जडित पात्र (२) धान्य विशेष, चीणो, काग

वरगइ स्त्री० (वरगति) उत्तम गति, मोक्ष गति.

वरण. पु० (वरण) सेतु, पाज (२) वरवु ते (३) ए नामनो एक आर्यदेश

वरत्ता स्त्री० (वरत्रा) वरत, चामडानी रस्सी

वरदंसण. न० (वरदर्शन) श्रेष्ठदर्शन केवळ दर्शन

वरदंसि. त्रि० (वरदर्शिन्) केवळदर्शनथी देखनार, केवळदर्शनी

वरदत्त पु० (वरदत्त) अतगड सूत्रना छट्ठा वर्गना नवमा अध्ययननु नाम (२) राजगृह निवासी एक गाथापति (३) २२ मा नेमनाथ तीर्थंकरना प्रथम गणधरनु नाम (४) २२ मा तीर्थंकरने प्रथम भिक्षा आपनार गृहस्थ (५) वरदत्त कुमार

वरदाम न० (वरदामन्) समुद्र अने महानदीना सगमने ठेकाणे आवेलु वरदाम देवताना निवासरूप एक तीर्थस्थान के ज्या चक्रवर्ती अठम तप करे छे

वरपुरिस. (पु० (वरपुरुष) श्रेष्ठ पुरुष, वासुदेव.

वरसिट्ठ. पु० (वरसृष्ट) शक्रेन्द्रनी दक्षिण दिशाना लोकपाळ यमना विमाननु नाम

वराड. पु० (वराट) कोडी, बेइंद्रिय जीव विशेष

वराडग्र } पु० (वराटक) कोडो, बेइंद्रिय
वराडग. } जीवनी एक जात

वराय त्रि० (वराक) गरीब, दयापात्र (२) तपस्वी, तप करनार

वराह पु० (वराह) सुवर, भुंड, डुक्कर (२) त्रीजा देवलोकना इंद्रनु चिह्न (३) नवमा तीर्थंकरना पहेला गणधर (४) तेरमा तीर्थंकरनु लाछन.

वराही. स्त्री० (वराही) भुंडणी. (२) भुंड सबधी विद्या

वरिट्ठ त्रि० (वरिष्ठ) श्रेष्ठ, सुंदर

वरिय त्रि० (वृत) वरेल, परणेल

वरिस. पु० न० (वर्ष) वरस, साल

वरिसकराह पु० स्त्री० (वर्षकृष्ण) काश्यप गोत्रनी शाखा (२) त्रि० ते शाखामा जन्मेल

वरिसधर. पु० } (वर्षधर) नाजर, कृत-
वरिसहर } नपुंसक

वरिसा स्त्री० (वर्षा) वर्षा ऋतु

वरिसारत्त न० (वर्षारात्र) भाद्रवो तथा आश्विन मास, वर्षा ऋतु

वरुड पु० ( ) एक जातनो कारीगर, चटाई बनावनार

वरुण. पु० (वरुण) शतभिषा नक्षत्रनो अधिष्ठाता देवता (२) पाणी (३) चोथा द्वीप अने चोथा समुद्रनु नाम. (४) वरुण द्वीपमा रहेनार एक देवता. (५) शक्र तथा ईशानेन्द्रना पश्चिम दिशाना लोक-

પાળનુ નામ. (૬) વરૂણ નામે એક ગાથાપતિ. (૭) વરૂણ નામે વીસમુ મુહૂર્ત. (૮) પદરમુ મુહૂર્ત. (૯) લોકાન્તિક દેવતાની એક જાત. (૧૦) મુનિસુવ્રત સ્વામીના યક્ષનુ નામ. (૧૧) એક જાતનુ વૃક્ષ

वरुणकाइय. पु० (वरुणकायिक) વરૂણ જાતિના દેવ

वरुणदेवकाइय पु० (वरुणदेवकायिक) વરૂણ દેવોનો સમૂહ

वरुणप्पभा. स्त्री० (वरुणप्रभा) વરૂણ દ્વીપના દેવતાનુ નામ

वरुणवर पु० (वरुणवर) એ નામનો દ્વીપ

वरुणा. स्त्री० (वरुणा) વરૂણ લોકપાળની રાજધાની.

वरुणोद. पु० (वरुणोद) એ નામનો સમુદ્ર

वरुणोववाय पु० (वरुणोपपात) એ નામનુ એક કાલિક સૂત્ર.

वल न० (वलन) વાળવુ-મરડવુ તે

वलक्ख. पु० (वलक्ष) આભરણ વિશેષ (૨) ટીંગાડવાની સાકળ.

वलभी. स्त्री० (वलभी) વગી. (૨) છજુ, છાપરૂ

वलय न० (वलय) બલોયુ, ચૂડી, કડુ (૨) સંસાર. (૩) જયા પાણી વલયને આકારે વહેતુ હોય તે પ્રદેશ (૪) બલોયાની આકૃતિ. (૫) વક્રતા, કપટ, માયા (૬) કેતકી, કેળા વગેરે કે જેની છાલ ગોળાકાર હોય છે (૭) પ્રત્યેક નરકને ફરતુ ઘનોદધિ વગેરેનુ વેષ્ટન કે જે વલયાકારે છે.

वलय. पु० (वलक) વાંકુ લાકડુ. (૨) त्रि० વાળનાર; મરડનાર

वलयमरण. न० (वलन्मरण) સયમથી ભ્રષ્ટ થઇ-પરિષહથી પરાજીત થઇ મરે તે, એક પ્રકારનુ બાળમરણ

वलया. स्त्री० (वडवा) ઘોડી

वलयामुह. पु० (वडवामुख) લવણ સમુદ્રમાનો પૂર્વ દિશાનો પાતાળ કળશો. (૨) સમુદ્રની આગ, વડવાનળ

वलयायय त्रि० (वलयायत) વલયાકાર અને લાબુ, લબગોળ

वलि. स्त्री० (वलि) ચામડીની કરચલી.

वलिअ न० (पलित) ધોળા કેશ.

वलित त्रि० } (वलित) વળેલુ.
वलिय. }

वलिय. पु० स्त्री० (वलिक) પેટ ઉપર પડતી ત્રણ કરચલી

वलियपविभत्ति पु० (वलिकप्रविभक्ति) આવલિની વિશેષ રચનાવાળુ નાટક.

वल्ल पु० (वल्ल) વાલ; ધાન્ય વિશેષ

वल्लकी. स्त्री० (वल्की) વીણા.

वल्लर पु० न० (वल्लर) ગાઢ જગલ; ગહન પ્રદેશ. (૨) વનસ્પતિ વિશેષ.

वल्लरी स्त्री० (वल्लरी) વલ્લરી નામનુ વાજિત્ર.

वल्लह पु० (वल्लभ) વલ્લભ-પ્રિય, પતિ. (૨) त्रि० પ્યારૂ, વ્હાલુ.

वल्लि स्त्री० (वल्लि) વેલ, લતા.

वल्ली. स्त्री० (वल्ली) જુઓ "વલ્લિ" શબ્દ.

वल्लीमूलथंभ पु० (वल्लीमूलस्तम्भ) એક જાતનુ ઘાસ

ववएस पु० (व्यपदेश) કથન.

ववगय. त्रि० (व्यपगत) ગયેલુ; દૂર થયેલુ. (૨) રહિત.

ववणीअ त्रि० (व्यपनीत) ગયેલુ; દૂર કરેલ

ववदेस. पु० (व्यपदेश) વ્યવહાર

ववरोवण न० (व्यवरोपण) નાશ.

ववरोविअ. पु० (व्यवरोपित) નાશ કરેલ; પ્રાણરહિત કરેલ

ववंस पु० (ववंस) એ નામે પર્વત જાતનુ વૃક્ષ.

ववसाय पु० (व्यवसाय) व्यापार, रोजगार. (२) निर्णय; निश्चय.

ववसायसभा. स्त्री० (व्यवसायसभा) चमरचंचा राजधानीनी से नामनी अेक सभा. (२) विजयदेवताने विचार करवानी सभानु नाम. (३) सर्याभदेवतानु पुस्तकालय-पुस्तक राखवानु स्थान

ववसिय त्रि० (व्यवसित) निर्णय करेलु.

ववहार. पु० (व्यवहार) भागाकार, गणितनो अेक प्रकार

ववहार. पु० (व्यवहार) लोकोमा चालती लोकरूढि, सामान्य प्रवर्त्तन. (२) शास्त्रविहित मर्यादा, बाह्य आचरण. (३) प्रवृत्ति, व्यापार. (४) प्रायश्चित्त. (५) व्यवस्था. (६) आगमव्यवहार, श्रुतव्यवहार, आज्ञाव्यवहार, धारणा व्यवहार अने जीतव्यवहार, अे पांच व्यवहार. (७) व्यवहार नामे अेक छेदसूत्र (८) व्यपदेश, शब्दप्रवृत्ति. (९) विशेष पर्यायोने प्राधान्य आपी लोकव्यवहारने अनुसरनार सात नयमानो त्रीजो नय.

ववहारक्खेवणी. स्त्री० (व्यवहाराक्षेपणी) व्यवहार-प्रायश्चित्त, ते सम्बन्धी आकर्षक कथा, व्यवहारसूत्रनु कथा रूपे वाचन.

ववहारग. पु० (व्यवहारक) देती लेती करनार, व्यवहारी

ववहारि त्रि० (व्यवहारिन्) व्यवहारवाळो, व्यवहारोपयोगी

ववहारिग्र. त्रि० (व्यवहार्य) व्यवहारने योग्य.

ववेय त्रि० (व्यपेत) दूर करेल.

वस त्रि० (वश) आधीन, ताबेदार.

वसंगय त्रि० (वशगत) वश थयेलु.

वसंत. पु० (वसन्त) वसन्त ऋतु. (२) चैत्र महिनानु लोकोत्तर नाम.

वसंतग्र. त्रि० (वसन्तज) वसतऋतुमा उत्पन्न थयेल.

वसंतउ. पु० (वसन्तर्तु) वसन्तऋतु.

वसंतमास. पु० (वसन्तमास) वसन्तऋतुना मास, फाल्गुन तथा चैत्र.

वसंतलया. स्त्री० (वसन्तलता) माधवी लता.

वसट्ट. त्रि० (वशार्त्त) विषय परतंत्र थई पीडाअेल, इंद्रियने वश थइ पीडातो.

वसट्टमरण न० (वशार्त्तमरण) इंद्रियोने वश थई पतंगीयानी पेठे मरण निपजे ते; अेक प्रकारनुं बाळमरण.

वसण. पु० (वृषण) अडकोश, मुंवाळीया.

वसण. न० (व्यसन) कष्ट; दुःख, आफत.

वसण. न० (वसन) लुगडु; कपडुं; वस्त्र.

वसति. स्त्री० (वसति) मकान; निवासस्थान.

वसभ पु० (वृषभ) बळद. (२)त्रि० उत्तम; श्रेष्ठ; समर्थ; गीतार्थ.

वसभपुच्छियंग न० (वृषभपुच्छिताग) बळदना पुच्छनी साथे बांधीने शिक्षा करवी ते.

वसभवाहण पु० (वृषभवाहन) बळदनु जेने वाहन छे ते बीजा देवलोकनो इन्द्र.

वसभवीहि. स्त्री० (वृषभवीथि) शुक्रग्रहनी वृषभ वीथि-गति विशेष.

वसभाणुजाग्र पु० (वृषभानुजात)वृषभाकारे-बळदने आकारे सूर्य, चद्र अने नक्षत्रोनो योग थाय ते.

वसवत्ति. त्रि० (वशवर्तिन्) इंद्रियोने वश करनार. (२) परवश थयेल.

वसह. पु० (वृषभ) बळद (२) अेक अहोरात्रना त्रीश मुहूर्तमाना अठ्ठावीसमा मुहूर्त्तनु नाम. (३) ऋषभदेव स्वामीनु लाछन.

वसहपुच्छय. न० (वृषभपुच्छक) बळदने पुछडे बांधीने कोईने सजा करवी ते.

वसहवाहण. पु० (वृषभवाहन) जेनु वाहन बळद छे ते-ईशानेन्द्र, बीजा देवलोकनो इन्द्र.

वहश्र. } त्रि० (वधक) વધ કરનાર; ખુની
वहक }

वहग त्रि० (व्यथक) પીડા કરનાર.

वहण न० (वहन) યાન-ગાડું, રથ, સગ્રામ વગેરે (૨) ઉપાડવું, લઈ જવું. (૩) યાનપાત્ર; વહાણુ, નાવા વગેરે

वहण. न० } (व्यथन) મારવું, વધ
वहणा. स्त्री० } કરવો.

वहावह. त्रि० (वधावह) પ્રાણી વધનો રસ્તો બતાવનાર.

वहित. त्रि० (श्रवहित) અવધારી જોયેલુ.

वहिय. त्रि० (व्यथित) શસ્ત્ર પ્રહારથી વ્યથા પામેલ.

वहुवर. पु० (वधूवर) વહુ અને વર. સ્ત્રી અને પતિ.

वहू. स्त्री० (वधू) વહુ; ધણીયાણી, પરણેલી સ્ત્રી. (૨) નવોઢા સ્ત્રીની પેઠે મસ્તક નમાવી કાઉસગ્ગ કરવાથી લાગતો એક દોષ.

वा श्र० (वा) અથવા, યદ્વા. (૨) અને, સમુચ્ચય.

वाइ. त्रि० (वादिन्) વાદી, વાદ કરનાર.

वाइश्र. त्रि० (वाचिक) વચન સંબંધી, વાણી સંબંધી.

वाइश्र. न० (वादित) વાજિંત્ર વગાડવાની કળા.

वाइंगणी स्त्री० (वन्ताकी) રીંગણી, શાક વનસ્પતિની એક જાત

वाइत्त. न० (वादित्र) વાજીત્ર, તત, વિતત, ઘન અને શુષિર એ ચાર જાતના વાદ્યમાનું ગમે તે એક.

वाइद्ध. त्रि० (व्यादिग्ध) ઘણુ દ્દઢ. (૨) વાંકુ. (૩) ઓછુ અધિકુ બોલવુ

वाइद्धक्खर न० (व्यादिग्धाक्षर) હોય તે કરતા ઓછુ અધિકુ બોલવુ તે, જ્ઞાનનો એક અતિચાર.

वाइय. न० (वादित) બજાવેલુ. (૨) વાજાં; મૃદંગ, નગારાં વગેરે.

वाइय त्रि० (वातिक) વાયુના રોગવાળો. (૨) पु० વાયુનો રોગ.

वाइय त्रि० (वाचित) વચાવેલ; શીખવેલ.

वाइय. त्रि० (वादिक) વાદ કરનાર.

वाउ. पु० (वायु) વાયરો; પવન. (૨) શ્વાસોચ્છ્વાસ. (૩) વાયુકાયના જીવ. (૪) એક અહોરાત્રના ત્રીસ મુહૂર્તમાંના ચોથા મુહૂર્તનું નામ. (૫) સ્વાતિ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૬) શક્રેંદ્રના ઘોડેસ્વાર લશ્કરનો અધિપતિ.

वाउश्र. त्रि० (व्यापृत) યોજેલ; ગોઠવાયેલ.

वाउकाश्र. पु० (वायुकाय) વાયુકાય; પવન.

वाउकाइय. पुं० (वायुकायिक) વાયુકાયના જીવ.

वाउकुमार. पु० (वायुकुमार) ભવનપતિ દેવતાની નવમી જાતિ.

वाउक्कलिया. स्त्री० (वातोत्कलिका) ધીમે ધીમે-ઠેરી ઠેરીને વાયરો વાય તે.

वाउक्काइय. पु० (वायुकायिक) જુઓ "वाउकाइय" શબ્દ.

वाउक्काय. पु० (वायुकाय) જુઓ "वाउकाय" શબ્દ.

वाउड. त्रि० (प्रावृत) ઢાંકેલુ.

वाउत्तरवडिंसग. पु० (वातोत्तरावतंसक) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન.

वाउप्पवेस पु० (वायुप्रवेश) જેમાંથી પવન આવે તે-ગોખ; હવાબારી

वाउब्भाम पु० (वायुद्भ्राम) વટોળીઓ; ઝંઝાવાત.

वाउभूइ पु० (वायुभूति) શ્રી મહાવીર સ્વામીના ત્રીજા ગણધરનું નામ

वाउमंडलिया स्त्री० (वायुमण्डलिका) समुद्रना पाणीने मंडळाकारे (वमळ) करनार तोफानी पवन
वाउयाय पु० (वायुकाय) वायुकाय, पवन
वाउरिय. त्रि० (वागुरिक) हरणने पासलाथी बांधनार, शिकारी, वागरी
वाउल त्रि० (व्याकुल) आकुळव्याकुळ
वाउलि पु० (वातलिन्) तोफानी वायु, वटोळीयो
वाउल्ला स्त्री० ( ) ए नामनो गुच्छो
वाकरण न० (व्याकरण) उत्तर, जवाब
वाकवासि पु० (वल्कवासिन्) झाडनी छालना वस्त्र पहेरनार तापसनो एक वर्ग
वाग पु० (वल्क) झाडनी त्वचा-छाल
वागय न० (वल्कज) सण आदिनी छालनु सूत्र
वागरज्जु स्त्री० (वल्करज्जु) झाडनी छालनी दोरडी
वागरण न० (व्याकरण) व्याकरणशास्त्र, भाषाना नियम दर्शावनार शास्त्र (२) प्रत्युत्तर, खुलासो, जवाब.
वागरणी. स्त्री० (व्याकरणी) कोइए पण पूछेला अर्थनो खुलासो आपवानी भाषा
वागरिय त्रि० (व्याकृत) खुलासो करेल (२) जवाब आपेल
वागल पु० (वल्कल) वल्कल वस्त्र, झाडनी छालना वस्त्र
वागलधर त्रि० (वल्कलधर) वल्कलवस्त्रने धारण करनार
वागलवत्थ. पु० (वल्कलवस्त्र) झाडनी छालना वस्त्र
वागिद्धि. स्त्री० (वागृद्धि) वाणीरूप ऋद्धि
वागुरिय त्रि० (वागुरिक) वागुरा-मृगबंधन पाशवडे मृगोने बांधनार, वाघरी, शिकारी
वागुली स्त्री० (व्याकुली) ए नामनी एक वेल
वाघाइअ त्रि० (व्याघातिक) व्याघातजन्य, आडखीली-अतरायथी उत्पन्न थयेल
वाघाइम न० (व्याघातवत्) सिंह, दावानळ वगेरेनो उपद्रव थाय त्यारे संथारो करवामा आवे ते
वाघात } पु० (व्याघात) व्याघात, अंत-
वाघाय } राय, आडखीली.
वाघायकर त्रि० (व्याघातकर) अटकायत करनार, अंतराय पाडनार.
वाजीकरण पु० (वाजीकरण) वीर्य वधारवानो उपाय दर्शावनार शास्त्र
वाड. पु० (वाट) वाडो लतो, पाडो (२) कांटानी वाड
वाडि. पु० (वाटि) कांटानी वाड.
वाणपत्थ. पु० (वानप्रस्थ) गृहस्थाश्रम पुरो करी एकला अथवा स्त्री सहित वनमा जइ ब्रह्मचर्य पाळवु अने सांसारिक कार्यथी निवृत्त थवु ते, चारमानो त्रीजो आश्रम (२) त्रि० त्रीजा आश्रममा दाखल थयेल, वनमा जइ तपस्या करनार
वाणमंतर. पु० (वानमंतर) निचा लोकमा रहेनार देवोनी एक जात वाणव्यंतर जातिना देवता
वाणमंतरी स्त्री० (वानमन्तरी) वाणव्यंतरनी देवी वाणव्यंतरी
वाणवंतर पु० (वानयन्तर) वाणव्यंतर जातना देवता
वाणह पु० (उपानह्) जोडा, पगरखा, खासडा
वाणारसी स्त्री० (वाराणसी) काशी, बनारस
वाणिज्ज पु० न० (वाणिज्य) व्यापार, रोजगार (२) सात चर करणमानु छ्ठु करण, ११ करणमानु ७कु करण

वाणिय. पुं० (वणिज्) વાણિયો; વેપારી.

वाणियग. पुं० (वाणिज्यक) વ્યાપાર. (२) વ્યાપારી; વાણીઓ.

वाणियगाम. न० (वाणिज्यग्राम) એ નામનું એક પ્રાચીન નગર.

वाणी. स्त्री० (वाणी) વાણી; વચન.

वात पुं० (वात) વાયુ, પવન. (२) વાયુ રોગ.

वातखंध. पुं० (वातस्कन्ध) વાયુના ખંધ; ઘનવાત, તનુવાત વગેરે.

वातपलिक्खोभा. स्त्री० (वातप्रतिक्षोभा) આઠ કૃષ્ણરાજીમાંની એક.

वातफलिहा. स्त्री० (वातारिघा) આઠ કૃષ્ણરાજીમાંની એક.

वातायण. न० (वातायन) ગવાક્ષ; ગોખ.

वाति. न० (वाति) ફૂળ વિશેષ.

वार्तिगणी. स्त्री० (वृन्ताकी) રીંગણી.

वातिक. } त्रि० (वातिक) વાયુના રોગ-
वातिय. } વાળો. (२) પું० વાયુનો રોગ.

वादकर. त्रि० (वादकार) વાદ વિવાદ કરનાર.

वादि. त्रि० (वादिन्) વાદવિવાદ કરનાર.

वाध. पु० (व्याध) શિકારી.

वानर. पुं० (वानर) વાંદરો; વાનર. (२) ચોથા તીર્થંકરનું લાંછન.

वानरिया. स्त्री० (वानरी) વાંદરી.

वावी. स्त्री० (वापी) વાવ.

वाबाहा स्त्री० (व्याबाधा) વિશેષ પીડા.

वाम. त्रि० (वाम) ડાબું; ડાબી બાજુનું. (२) પ્રતિકૂળ; વિપરીત. (३) पु० ચાર હાથ, ધનુષ્ય; વામ.

वामंवामेणं. अ० (वामवामेन) ડાબેડાબે; પ્રતિકૂળમાં પ્રતિકૂળ રીતે.

वामण. पु० (वामन) વામન સંસ્થાન; કુબ્જથી વિપરીત લક્ષણવાળુ સંઠાણ; છ સંઠાણમાંનું એક. (२) પાર્શ્વનાથજીના યક્ષનું નામ. (३) त्रि० વામન; ઠીંગણો.

वामणिया स्त्री० (वामनिका) } ઠીંગણી દા-
वामणी. स्त्री० (वामना) } સી.

वामद्दण. न० (व्यामर्दन) પરસ્પર અંગો-પાંગોનું મરડવું તે.

वामलोकवादि. पुं० (वामलोकवादिन्) વિપરીતપણે લોકનું સ્વરૂપ કહેનાર.

वामा. स्त्री० (वामा) २३ મા તીર્થંકરની માતાનું નામ.

वामावत्त. पुं० (वामावर्त) ડાબી બાજુએ આવર્તવાળો શંખ; ડાબો શંખ.

वामूढ. त्रि० (व्यामूढ) વિશેષેકરી મૂર્ખ.

वाय. पुं० (वाद) વાદવિવાદ; તકરાર.

वाय. पुं० (वात) વાયુ; પવન. (२) વાયુકુમાર નામે ભવનપતિ દેવતાની એક જાત. (३) એ નામનું ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન. (४) વાતરોગ; વાયુનો રોગ.

वाय. पुं० (वल्क) ઝાડની છાલનું વસ્ત્ર; વલ્કલ.

वायकंत. पुं० (वातकान्त) એ નામનું ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન.

वायकरग. पुं० (वातकृष्ण) વત્સ ગોત્રની શાખા. (२) त्रि० તે શાખાનો પુરૂષ.

वायकरग. पुं० (वातकरक) પાણી વિનાનું (ઠાલું) કરક-ભાજન વિશેષ; એક જાતનો ઘડો.

वायकूड. पुं० (वातकूट) એ નામનું ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન

वायग. पुं० (वाचक) ઉપાધ્યાય; શાસ્ત્રના વંચાવનાર. (२) પૂર્વધર; પૂર્વના જાણનાર.

वायजोग. पुं० (वाग्योग) વાણીનો યોગ-વ્યાપાર.

वायज्झय. पुं० (वातध्वज) વાતધ્વજ નામનું ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન.

वायणा न० (वाचन) વાચવુ, કથા કરવી (૨) એક જાતની વનસ્પતિ.

वायणाया. } **वायणा** } स्त्री० (वाचना) શિષ્યને ગુરૂએ શાસ્ત્ર વચાવવુ તે, શાસ્ત્રની વાચણી, ધર્મધ્યાનનું પ્રથમ આલંબન

वायणाअन्तेवासि पु० (वाचनान्तेवासिन्) જેને અર્થ સાથે સૂત્ર ભણાવવામા આવ્યા હોય તેનો શિષ્ય

वायणायरिय. पु० (वाचनाचार्य) અર્થસહિત સૂત્ર ભણાવનાર, વાચનાચાર્ય

वायणासंपया. स्त्री० (वाचनासम्पत्) વાચના-સંપદા, ઉંચુ વાચન

वायनिसग्ग पु० (वातनिसर्ग) અધોવાયુ છોડવો તે.

वायपरिक्खोभ. पु० (वातपरिक्षोभ) જેમા વાયુ પણ ક્ષોભ પામે માટે કૃષ્ણરાજીનુ એક નામ

वायप्पभ पु० } **वायप्पह.** } (वातप्रभ) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

वायफलिहक्खोभ पु० (वातपरिघक्षोभ) વાયુને ભોગળની પેઠે ક્ષોભાવનાર હોવાથી તમસ્કાયનુ એક નામ

वायफलिहा स्त्री० (वातपरिघा) વાયુની ખાઇરૂપ હોવાથી કૃષ્ણરાજીનુ એક નામ

वायमंडलिया स्त्री० } **वायमंडलिया** } (वातमण्डलिका) વાલોળિયુ, મંડળાકારે વાતો વાયુ

वायय. पु० (वाचक) વાચનાર કથા કરનાર

वायरासि. पु० (वल्कादिम) ઝાડની છાલની દોરડી

वायजेम्म. पु० (वातजन्म) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

वायवण्ण पु० (वातवर्ण) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

वायवासि. त्रि० (वल्कवासिन्) વલ્કલ પહેરનાર

वायवोज्झ त्रि० (वातवाह्य) વાયુથી ઉડવા યોગ્ય.

वायव्वा. स्त्री० (वायव्या) વાયવ્ય ખૂણો

वायस. पु० (वायस) કાગડો

वायसंजय. त्रि० (वाक्संयत) વચનની યતનાવાળો, વાણીનો સયમી

वायसपरिमंडला स्त्री० (वायसपरिमण्डला) કાક આદિ પક્ષીઓના શબ્દોનુ ફલાફલ જાણવાની વિદ્યા

वायसिंग पु० (वातशृङ्ग) વાતશૃંગ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન.

वायसिद्ध. पु० (वातसिद्ध) વાતસિદ્ધ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

वाया. स्त्री० (वाच्) વાચા—વાણી, વચન

वायाइद्ध त्रि० (वाताविद्ध) અકાળે સુકાઇ ગયેલ

वायाम. पु० (व्यायाम) કસરત વ્યાપાર, ચેષ્ટા.

वायाल त्रि० (वाचाल) વાચાળ

वायावत्त पु० (वातावर्त) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

वायु. पु० (वायु) પવન, વાયરો.

वायुकुमार. पु० (वायुकुमार) વાયુકુમાર નામે ભવનપતિ દેવતાની એક જાત

वायुकुमारी स्त्री० (वायुकुमारी) વાયુકુમાર જાતના ભવનપતિ દેવની દેવી

वायुभूइ. पु० (वायुभूति) મહાવીર પ્રભુના એક ગણધરનુ નામ

वार न० (वार) વાર નામે ચોથી નરકનો નરકાવાસો (૨) વખત ગઇમ (૩) નાનો ઘડો

वारंग पु० (वराङ्ग) અરિમાનો દાથો

वारंवारिंगा अ० (वारंवार) વારંવાર, પુન પુન (૨) પોતપોતાનો વારો હોય ત્યારે,

वारक. पु० } (वारक) માટલી; માટલો.
वारग. } (૨) ત્રિ० ભૂલ અટકાવનાર; ભૂલ સુધારનાર.

वारडिग्ग. न० ( ) લાલ વસ્ત્ર.

वारण. पु० (वारण) હાથી. (૨) न० અટકાવવું.

वारय. त्रि० (वारक) અશુદ્ધ પાઠ કરનારને રોકનાર.

वारविलया स्त्री० (वारवनिता) વેશ્યા, રંડી.

वाराह. पुं० (वराह) સુવિધિનાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ. (૨) છઠ્ઠા બળદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ.

वारि. न० (वारि) પાણી; જળ.

वारिज्ज. पु० ( ) પરણવાની ક્રિયા; લગ્નક્રિયા.

वारित त्रि० } (वारित) નિવારેલું; નિષેધેલું.
वारिय. }

वारिसेण. पुं० (वारिसेन) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમાં ચાલુ અવસર્પિણીમાં થયેલ ચોવીસમા તીર્થંકર. (૨) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના પાંચમા અધ્યયનનું નામ. (૩) શ્રેણીક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર.

वारिसेणा. स्त्री० (वारिषेणा) વારિષેણ નામની શાશ્વતી જિનપ્રતિમા. (૨) ઉર્ધ્વલોકવાસી આઠ દિશાકુમારીમાની સાતમી. (૩) એ નામની એક નદી કે જે મેરૂની ઉત્તરે રક્તવતી નદીને મળે છે.

वारुण. त्रि० (वारुण) આર્દ્રા, મૂળ આદિ નક્ષત્રોમા થયેલ પવન સંબન્ધી ઉત્પાત કે જે આવતા વર્ષની શુભ નિશાની રૂપે મનાય છે. (૨) વરૂણ સમુદ્રના દેવતાનુ નામ. (૩) વારૂણ નામનો સમુદ્ર. (૫) પંદરમા મુહૂર્તનુ નામ.

वारुणिकंत. पु० (वारुणीकान्त) વરૂણ સમુદ્રના દેવતાનું નામ.

वारुणी. स्त्री० (वारुणी) નવમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી. (૨) મદિરા; દારૂ. (૩) પશ્ચિમ દિશા. (૪) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશાકુમારિકામાની ચોથી.

वारुणोदग्र. पु० } (वारुणोदक) જેનું પાણી
वारुणोदग. न० } મદિરા સરખુ છે તે સમુદ્ર.

वाल. पुं० (व्याल) સર્પ. (૨) જંગલી હિંસક પ્રાણી; વાઘ વગેરે.

वाल. पुं० न० (वाल) વાળ; કેશ. (૨) કાશ્યપ ગોત્રની શાખા. (૩) त्रि० તે શાખામાં ઉત્પન્ન થએલ પુરૂષ.

वालग. पु० (व्यालक) સર્પ.

वालग. पुं० (वालक) સુગરીનો માળો. (૨) વાળની બનાવેલી ચાળણી; ધરણી.

वालग्ग. पु० न० (वालाग्र) આઠ રથરેણુ પ્રમાણે દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂક્ષેત્રના જુગલીયાના વાળનો અગ્રભાગ.

वालग्गपोइया. स्त्री० (वालाग्रपोतिका) તળાવની અંદર હવા ખાવાને બાંધેલ મહેલ; હવામહેલ.

वालपुच्छ पुं० (वालपुच्छ) ચામર.

वालबंध. पु० (वालबध) વાળ-કેશ બાંધવા તે; અંબોડો.

वालय. न० (वालज) પશુઓના વાળથી ઉત્પન્ન થતુ સૂત્ર.

वालवीयण. न० (वालव्यजन) ચમરી; ચામર. (૨) પંખો. (૩) મોરના પીછાનું વીંજણું.

वालवीयणिया. स्त्री० (व्यालव्यजनिका) } ચમ
वालवीयणी. स्त्री० (वालव्यजनी) } રી (૨) વીંજણો.

वालि. पु० (वालिन्) વાળ-રૂવાટાંવાળું જાનવર.

वालिहाण. पु० (वालधान) વાળને ધારણ કરનાર પુચ્છ.

वालु. पु० (वालु) વજ્ર જેવી રેતી બનાવી તેમાં નારકીને દુઃખ આપનાર પરમાધામીની એક જાત

वालुंक न० (वालुङ्क) ચીભડું

वालुंकी. स्त्री० (वालुङ्की) કાકડી, વનસ્પતિ વિશેષ

वालुय. पु० (वालुक) ભઠ્ઠીમાં ચણા સેકે તેમ નારકીને રેતીમાં સેકનાર પરમાધામી; પંદર જાતના પરમાધામીમાંનો એક (૨) રેતી, વેળુ.

वालुयप्पभा. } वालुयप्पहा } स्त्री० (वालुकाप्रभा) ત્રીજી નરક, ત્રીજી નરકની પૃથ્વી

वालुया. स्त्री० (वालुका) વેળુ રેતી

वालुयाभा. स्त्री० (वालुकाभा) વાલુકાભા નામે ત્રીજી નરકની પૃથ્વી

वावड त्रि० (व्यापृत) પ્રવૃત્ત થએલ, વ્યાપારયુક્ત

वावण्ण त्रि० (व्यापन्न) વણસી ગએલું. નાશ પામેલ (૨) વ્યાપ્ત થએલું, ભરેલું (૩) સમકિતથી ભ્રષ્ટ થએલ જમાલિ આદિની પેઠે નિહ્નવ થઇ ગએલ

वावण्णसोया. स्त्री० (व्यापन्नस्रोतस्) રોગથી નષ્ટ થએલ ગર્ભાશયવાળી

वावत्ति स्त्री० (व्यावृत्ति) દિમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવી તે (૨) દુઃખની વાત (૩) ગુણનાશક મૈથુન.

वावहारिअ. त्रि० (व्यावहारिक) વ્યવહાર સંબંધી, વ્યવહારમાં આવવા યોગ્ય

वावहारियणय. पु० (व्यावहारिकनय) વ્યવહારનય સાત નયમાંના નૈગમ, સંગ્રહ વ્યવહાર અને ઋજુસૂત્ર એ ચાર નય

वावाइअ. त्रि० (व्यापादित) નષ્ટ કરેલ

वावार. पु० (व्यापार) ઉદ્યોગ, કામકાજ (૨) પ્રવૃત્તિ, ચેષ્ટા

वावि. त्रि० (व्यापिन्) વ્યાપ્ત, વ્યાપક

वावित्ति स्त्री० (व्यापत्ति) વિનાશ, અંત.

वाविद्धसोया स्त्री० (व्याविद्धस्रोतस्) વાતાદિથી શક્તિ રહિત ગર્ભાશયવાળી

वाविय. त्रि० (वापित) વાવેલું

वाविया स्त्री० (वापिता) જે એકવાર વાવ્યાથી ઉગે તે કૃષિ

वावी स्त्री० (वापी) વાવ, કૂવો

वास. पु० (वास) નિવાસ, રહેઠાણ (૨) વસવું, નિવાસ કરવો (૩) ગંધ, વાસ, કોઠ, પુટ વગેરે સુગંધી દ્રવ્ય

वास पु० (वासस्) વસ્ત્ર, કપડું.

वास. पु० न० (वर्ष) વર્ષ, સાલ, સંવત્સર (૨) વરસાદ પડે તે (૩) કર્મભૂમિ, અકર્મભૂમિના ભરત આદિ ક્ષેત્ર

वासंतिया. स्त्री० (वासन्तिका) વાસંતી લતા, માધવી વેલ

वासंती. स्त्री० (वासन्ती) વાસંતી લતા. (૨) વાસંતીનું ફૂલ

वासकाल पु० (वर्षाकाल) ચોમાસું. વર્ષાકાળ.

वासग पु० (वासक) બેઇંદ્રિય જીવની એક જાત

वासघर न० (वासगृह) શયન ઘર (૨) ફૂલ અત્તર વગેરેની સુગંધથી વ્યાપ્ત ઘર

वासणा. स्त्री० (वासना) ભાવના, સંસ્કાર

वासणिज्ज त्रि० (वासनीय) વાસવા યોગ્ય વસ્તુ.

वासत्ताण न० (वर्षत्राण) વરસાદથી બચાવી શકે તેવું વસ્ત્ર, લેધરકોટ જેવું વસ્ત્ર

वासधर पु० (वर्षधर) ભરત આદિ ક્ષેત્રની મર્યાદા કરનાર પર્વત (૨) નરમાદ

वासभवण न० (वासभवन) શયનઘર.

वासण. न० (वसन) વસ્ત્ર લુગડું

वासलया स्त्री० (वंशलता) નો વંશની ડોળી

वासहर. न० (वासगृह) રહેવાનું ઘર

वासहर पु० (वर्षधर) વર્ષ-ક્ષેત્રની સીમા બાંધનાર પર્વત (૨) વર્ષધર નામે દ્વીપ તથા સમુદ્ર

वारक. पुं० } (वारक) माटली; माटलो.
वारग } (२) त्रि० भूल अटकावनार; भूल सुधारनार.

वारडिश्र. न० ( ) लाल वस्त्र.

वारण. पुं० (वारण) हाथी. (२) न० अटकाववुं.

वारय. त्रि० (वारक) अशुद्ध पाठ करनारने रोकनार.

वारवित्तया स्त्री० (वारवनिता) वेश्या, रंडी.

वाराह. पुं० (वराह) सुविधिनाथ तीर्थंकरना प्रथम गणधरनुं नाम. (२) छठ्ठा बळदेवना त्रीजा पूर्वभवनुं नाम

वारि. न० (वारि) पाणी; जळ.

वारिज्ज. पुं० ( ) परणवानी क्रिया; लग्नक्रिया.

वारित. त्रि० } (वारित) निवारेलुं; निषेधेलुं.
वारिय. }

वारिसेण. पुं० (वारिसेन) जम्बूद्वीपना ऐरवतक्षेत्रमां चालु अवसर्पिणीमां थयेल चोवीसमा तीर्थंकर. (२) अणुत्तरोववाइ सूत्रना प्रथम वर्गना पांचमा अध्ययननुं नाम. (३) श्रेणीक राजानी धारणी राणीनो पुत्र.

वारिसेणा. स्त्री० (वारिषेणा) वारिषेण नामनी शाश्वती जिनप्रतिमा. (२) ऊर्ध्वलोकवासी आठ दिशाकुमारीमांनी सातमी. (३) ए नामनी एक नदी के जे मेरुनी उत्तरे रक्तवती नदीने मळे छे.

वारुण. त्रि० (वारुण) आर्द्रा, मूळ आदि नक्षत्रोमा थयेल पवन संबन्धी उत्पात के जे आवता वर्षनी शुभ निशानी रूपे मनाय छे. (२) वरुण समुद्रना देवतानुं नाम. (३) वारुण नामनो समुद्र. (५) पंदरमा मुहूर्तनुं नाम.

वारुणिकंत. पुं० (वारुणीकान्त) वरुण समुद्रना देवतानुं नाम.

वारुणी. स्त्री० (वारुणी) नवमा तीर्थंकरनी मुख्य साध्वी. (२) मदिरा; दारू. (३) पश्चिम दिशा. (४) उत्तर दिशाना रुचक पर्वत पर वसनारी आठ दिशाकुमारिकामांनी चोथी.

वारुणोदश्र. पुं० } (वारुणोदक) जेनुं पाणी
वारुणोदग. न० } मदिरा सरखुं छे ते समुद्र.

वाल. पुं० (व्याल) सर्प. (२) जंगली हिंसक प्राणी; वाघ वगेरे.

वाल. पुं० न० (वाल) वाळ; केश. (२) काश्यप गोत्रनी शाखा. (३) त्रि० ते शाखामां उत्पन्न थयेल पुरुष.

वालग. पुं० (व्यालक) सर्प.

वालग. पुं० (वालक) सुगरीनो माळो. (२) वाळनी बनावेली चाळणी; घरणी.

वालग्ग. पुं० न० (वालाग्र) आठ रथरेणु प्रमाणे देवकुरु, उत्तरकुरुक्षेत्रना जुगलीयाना वाळनो अग्रभाग.

वालग्गपोइया. स्त्री० (वालाग्रपोतिका) तळावनी अंदर हवा खावाने बांधेल महेल; हवामहेल.

वालपुच्छ पुं० (वालपुच्छ) चामर.

वालबंध पुं० (वालबध) वाळ-केश बांधवा ते; अंबोडो.

वालय. न० (वालज) पशुओना वाळथी उत्पन्न थतुं सूत्र.

वालवीयण. न० (वालव्यजन) चमरी; चामर. (२) पंखो. (३) मोरना पींछानुं वींजणुं.

वालवीयणिया. स्त्री० (व्यालव्यजनिका) } चमरी (२)
वालवीयणी. स्त्री० (वालव्यजनी) } वींजणो.

वालि. पुं० (वालिन्) वाळ-रुवाटांवाळुं जानवर

वालिहाण. पुं० (वालधान) वाळने धारण करनार प...

वालु पु० (वालु) रज जेवी रेती बनावी तेमा नारकीने दु ख आपनार परमा धामीनी एक जात
वालुक न० (वालुङ्क) चीभडु
वालुकी स्त्री० (वालुङ्की) मकडी वनस्पति विशे।
वालुय पु० (वालुक) भठ्ठीमा चणा शेके तेम नारकीने रेतीमा शेकनार परमा धामी, पदर जातना परमाधामीमानो एक (२) रेती वेळु
वालुयप्पभा } स्त्री० (वालुकाप्रभा) त्रीजी
वालुयप्पहा } नरक त्रीजी नरकनी पृथ्वी
वालुया स्त्री० (वालुका) वेळु रेती
वालुयाभा स्त्री० (वालुकाभा) वालकाभा नामे त्रीजी नरकनी पृथ्वी
वावड त्रि० (व्यापृत) प्रवृत्त थएल, व्या पारयुक्त
वावएण त्रि० (व्यापन्न) वणसी गएलु नाश पामेल (२) व्याप्त थएलु भरेलु (३) समकितथी भ्रष्ट थएल जमालि आदिनी पेठे निह्नव थइ गएल
वावएणसोया स्त्री० (व्यापन्नस्रोतस्) रोगथी नष्ट थएल गर्भाशयवाळी
वावत्ति स्त्री० (व्यावृत्ति) विर्षयथी निवृत्ति पामवी ते (२) दु खनी नाश (३) गुणनाशक मैथुन
वावहारिश्च त्रि० (व्यावहारिक) व्यवहार सम्बधी व्यवहारमा आवता योग्य
वावहारियणय पु० (व्यावहारिकनय) व्यव हारनय सात नयमाना नैगम सग्रह व्यवहार अने ऋजुसूत्र ए चार नय
वावाइअ त्रि० (व्यापादित) नष्ट करेल
वावार पु० (व्यापार) उद्योग कामकाज (२) प्रवृत्ति चेष्टा
वावि त्रि० (व्यापिन्) व्याप्त व्यापक
वाविति स्त्री० (व्यापत्ति) विनाश अत
वाविद्धसोया स्त्री० (व्याविद्धस्रोतस्) वाता दिथी शक्ति रहित गर्भाशयवाळी
वाविय त्रि० (वापित) वावेलु
वाविया स्त्री० (वापिता) जे एकवार वावाथी उगे ते कृषि
वावी स्त्री० (वापी) वाव कूवो
वास पु० (वास) निवास रहेठाण (२) वसतु निवास करवो (३) गध वास कोई, पुप्प वगेरे सुगधी द्रव्य
वास पु० (वासस्) वस्त्र कपडु
वास पु० न० (वर्ष) वर्ष साल सवत्सर (२) वरसाद पडे ते (३) कर्मभूमि अ कर्मभूमिना भरत आदि क्षेत्र
वासतिया स्त्री० (वासन्तिका) वासती लता माधवी वेल
वासती स्त्री० (वासती) वासती लता (२) वासतीनु फूल
वासकाल पु० (वर्षाकाल) चोमासु वर्षाकाळ
वासग पु० (वसक) बेइद्रिय जीवनी एक जात
वासघर न० (वासगृह) शयन घर (२) फूल अत्तर वगेरेनी सुगधथी व्याप्त घर
वासणा स्त्री० (वासना) भावना सस्कार
वासणिज्ज त्रि० (वासनीय) वासवा योग्य वस्तु
वासत्ताण न० (वासत्राण) वरसादथी बचावी शके तेवु वस्त्र लेधरक्लोथ जेवु वस्त्र
वासधर पु० (वर्षधर) भरत आदि क्षेत्रनी मर्यादा करनार पर्वत (२) वरसाद
वासभवण न० (वसभवन) शयनघर
वासस न० (वासस्) वस्त्र लुगडु
वाससया स्त्री० (वर्षशता) सो वर्षनी डोसी
वासहर न० (वासगृह) रहेवानु घर
वासहर पु० (वर्षधर) क्षेत्र-क्षेत्रनी सीमा बाधनार पर्वत (२) वर्षधर नामे द्वीप तथा समुद्र •

वासहरपव्वय पु० (वर्षधरपर्वत) क्षेत्रनी सीमा बाधनार पर्वत, हिमवत वगेरे

वासा स्त्री० (वर्षा) चोमासु, वर्षाऋतु (२) वृष्टि, वरसाद (३) बेइन्द्रियवाळो जीव

वासाणिय स्त्री० (वासानिक) એક જાતની વનસ્પતિ

वासारत्त. न० (वर्षारात्र) वर्षाऋतु चोमासु

वासारत्तअ त्रि० (वर्षारात्रज) वर्षाऋतुमा उत्पन्न थयेल

वासावास पु० (वर्षावास) चोमासु वर्षाकाळ.

वासि. त्रि० (वासिन्) वसनार, रहेनार

वासिइणिआ. स्त्री० (वासिणिकिका) वासिणि नामना अनार्य देशमा जन्मेली दासी

वासिट्ठ पु० (वाशिष्ठ) त्रिशला राणीनुं गोत्र (२) पुनर्वसुनक्षत्रनु गोत्र

वासिट्ठी स्त्री० (वाशिष्ठी) वसिष्ठ गोत्रमा उत्पन्न थयेली स्त्री.

वासिणी स्त्री० (वासिनी) निवास करनारी, वसनारी

वासित्तार. त्रि० (वर्षितृ) वरसनार, मेघ.

वासिय त्रि० (वासित) सुगंधी करेलु, खुशबोयुक्त बनावेलु (२) आगला दिवसनु वासी (३) वसेल, रहेल

वासी. स्त्री० (वासी) वासलो फरसी

वासीचंदणकप्प त्रि० (वासीचन्दनकल्प) कोइ वासलाथी छेदे अने कोई चंदनथी लेप करे तो पण बन्ने तरफ समभाव राखनार

वासीमुह पु० (वासीमुख) बेइन्द्रिय जीवनी एक जात

वासीसग पु० (वासीमक) गुगळ

वासुदेव पु० (वासुदेव) वसुदेवजीना पुत्र कृष्ण वासुदेव (२) चक्रवर्ती करता अरध बळ धरनार त्रण खण्डनो राजा.

वासुपुज्ज. पु० (वासुपूज्य) वासुपूज्य नामना बारमा तीर्थंकर

वाह. पु० (वाह) भार, बोजो. (२) पालखी वगेरे वाहन (३) आठसो आढक अथवा आठ उत्कृष्ट कुंभप्रमाण मान विशेष (४) गाडाखेडु

वाह. पु० (व्याध) शिकारी

वाहण न० (वाहन) गाडी, रथ, घोडा, वगेरे स्वारी (२) त्रीजा तीर्थंकरना त्रीजा पूर्वभवनु नाम

वाहणगमण. न० (वाहनगमन) स्वारीमा बेसी जवु ते

वाहणा स्त्री० (उपानह) पगरखा, मोजडी जोडा.

वाहणीय. त्रि० (वाहनीय) वहन करवा योग्य, उपाडवा योग्य

वाहय पु० (वाहक) घोडानो शिक्षक, घोडाने दमनार (२) घोडेस्वार (३) पाणीनो प्रवाह.

वाहरण न० (व्याहरण) बोलवु ते

वाहि. पु० (व्याधि) व्याधि पीडा, रोग.

वाहिणिया. स्त्री० (वाहिनिका) वाहन, पालखी वगेरे

वाहित्त त्रि० (व्याहृत) बोलावेल

वाहिम त्रि० (वाह्य) वहन करवा योग्य, गाडीमा जोडवा योग्य

वाहिय. त्रि० (व्याधिक) रोगी

वि अ० (अपि) पण समुच्चय (२) संभावना.

वि. त्रि० (द्वि) बे

विअ न० (द्विक) बेइंद्रियजाति नामकर्म के जेना उदयथी जीव बेइंद्रियपणु पामे छे

विअंतकारअ. त्रि० (व्यन्तकारक) विशेषपणे कर्मनो अंत करनार अंतक्रियानो करनार

विअट्ट. त्रि० (व्यावृत्त) વ્યાવૃત્તિ પામેલ; નિવૃત્ત થયેલ.

विअड. त्रि० (विकट) વિશાળ; ગભીર.

विअड त्रि० (विकृत) વિકાર પામેલ; રૂપાંતર થયેલ, અચિત્ત થયેલ

विअडंबु. न० (विकृताम्बु) અચિત્ત પાણી.

विअडभोइ. त्रि० (विकटभोजिन्) વિકટ-પ્રગટ-દિવસે ભોજન કરનાર; રાત્રે નહીં ખાનાર.

विअडावइ पु० (विकटापातिन्) હરિવાસ ક્ષેત્રનો એક વાટલો વૈતાઢ્ય પર્વત.

विअत्त. पु० (व्यक्त) મહાવીર સ્વામીના ૧૧ ગણધરમાના એક ગણધરનુ નામ

विअप्प. पु० (विकल्प) ધાન્ય વગેરેની નીપજ.

विअरग. पु० (विदरक) ખાડો (૨) વીરડો

विअसिअ. त्रि० (विकसित) વિકાસ પામેલ, ખીલેલ.

विआर. पु० (विचार) જીવાદિક પદાર્થનો વિચાર. (૨) દિશે જવુ, જગલ જવુ.

विआरभूमि. स्त्री० (विचारभूमि) દિશા માત્રાની ભૂમિ, જગલ જવાની જગ્યા.

विआल पु० (विकाल) સધ્યાકાળ, સાંજનો સમય

विआवत्त पु० (विदावर्त) મહાશુક્ર દેવલોકનુ વિયાવર્ત નામનુ એક વિમાન. (૨) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ૧૫ મો ભેદ

विआहिअ. त्रि० (व्याख्यात) વ્યાખ્યા કરેલ, કથન કરેલ.

विइक्कंत. त्रि० (व्यतिक्रान्त) વીતી ગયેલ, ઓળગી ગયેલ.

विइगिच्छा स्त्री० (विचिकित्सा) સશય, સદેહ

विइज्जिया. स्त्री० (विदुषिका) વિદુષી, પંડિતા.

विइण्ण. } **विइन्न.** } त्रि० (वितीर्ण) રાજા તરફથી આપવામાં આવેલ.

विइय. त्रि० (विदित) જાણેલ; જાહેરાતમા આવેલ

विइय त्रि० (द्वितीय) બીજું; બીજા નબરનુ

विउ. पु० (विद्वस्) વિદ્વાન, પંડિત.

विउक्कस पुं० (व्युत्कर्ष) બડાઈ, અહકાર, માન

विउट्टणा. स्त्री० (विकुट्टना) વિવિધ કુટ્ટન-તાડનથી થએલી પીડા.

विउट्ठित. त्रि० (व्युत्थित) વિરુદ્ધ ઉદ્યમ કરવાને ઉઠેલ, અન્યતીર્થિક અથવા મિથ્યાદૃષ્ટિ ગૃહસ્થ.

विउट्ठिय. त्रि० (व्युत्थित) રહેલ

विउण. त्रि० (द्विगुण) બમણુ

विउत्त त्रि० (वियुक्त) રહિત, જૂદુ પડેલુ, વિયોગ પામેલુ

विउल. त्रि० विपुल) ઘણુ, પ્રચુર, વિસ્તીર્ણ (૨) મોક્ષસાધન. (૩) મ્હોટુ. (૪) પુ० એ નામનો એક પર્વત

विउलमइ पु० (विपुलमति) મનપર્યવ જ્ઞાનનો એક ભેદ કે જે વિશુદ્ધતાથી અન્યના મનોગત પદાર્થોને ઘણા વિશેષણો યુક્ત જાણે

विउवसमण स्त्री० (व्युपशमन) ઉપશમાવવુ.

विउवात पु० (व्युत्पात) સયમથી પતન; ભ્રષ્ટતા. (૨) હિંસા.

विउव्व न० (वैक्रिय) વૈક્રિય શરીર

विउव्वण. न० } **विउव्वणा.** स्त्री० } (विकरण) ઉત્તર વૈક્રિય શરીર કરવુ (૨) ન્હાના મ્હોટા રૂપ બનાવવાની શક્તિ

विउव्वणिड्ढि. स्त्री० (विकरणर्द्धि) એક રૂપમાથી નાના મોટા રૂપ બનાવવાની શક્તિ, વૈક્રિયલબ્ધિ

विउव्वि. त्रि० (वैक्रिय) વૈક્રિયશક્તિવત, વૈક્રિય શરીર બનાવનાર (૨) न० વૈક્રિય શરીર.

विउव्विय. त्रि० (वैक्रिय) જેણે વૈક્રિય શરીર બનાવેલુ છે તે (૨) ન૦ વૈક્રિય શરીર બનાવવુ તે

विउव्वियसमुग्घाय पु० (वैक्रियसमुद्घात) વૈક્રિય કે ઉત્તરવૈક્રિય શરીર બનાવતી વખતે જીવ પ્રદેશનુ વિસ્તરવુ (દંડાદિ આકારે થવુ) અને વૈક્રિય શરીરરૂપ નામ કર્મનો ભોગવટો કરી નિર્જરવુ તે

विउस पु० (विद्वस्) પણ્ડિત, વિદ્વાન્

विउसमण न० } (व्यपशमन) વેદનો
विउसमणया. स्त्री० } ઉપશમ કરવો તે વિકાર ટાળવો તે

विउसमिय त्रि० (व्यपशमित) ઉપશમ પામેલુ, દબાઇ ગયેલ

विउसरण न० } (व्युत्सर्जन) તજવુ,
विउसरणया स्त्री० } છોડવુ

विउसविय त्रि० (व्यपशमित) જુઓ 'વિઉ સમિય" શબ્દ

विउसिय त्रि० ( ) ખેંચેલુ

विउस्सग्ग पु० (व्युत्सर्ग) કાઉસગ્ગ કાયાની તમામ પ્રવૃત્તિને રોકી સ્થિર થવુ તે (૨) દ્રવ્ય ઉપધિ-શરીરાદિ અને ભાવ ઉપધિ-કષાયાદિનો ત્યાગ કરી નિસ્સંગ થવુ તે

विउस्सग्गपडिमा स्त्री० (व्युत्सर्गप्रतिमा) અમુક વખત સુધી કાઉસગ્ગ કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી તે

विउस्सित त्रि० (व्युत्सित) અનેક રીતે પ્રબળપણે પોતાના મતથી બંધાયેલ, મતાગ્રહી

विओग पु० (वियोग) વિયોગ, વિરહ જુદા પડવુ

विओसमित त्रि० (व्यवशमित) શાન્ત થયેલ

विओसिय त्रि० (व्यवसित) નષ્ટ પડેલ, શાન્ત થએલ

विंछिय पु० (वृश्चिक) વિંછી

विंझ पु० (विन्ध्य) વિંધ્યાચળ પર્વત (૨) વિન્ધ્ય નામનો પ્રધાન શિષ્ય

विंझगिरि. पु० (विन्ध्यगिरि) વિન્ધ્યાચળ પર્વત

विंझायल पु० (विन्ध्याचल) વિન્ધ્ય નામનો પહાડ

विंट न० (वृन्त) ડીંટડુ, બીંટડુ

विंटलिअ न० ( ) નિમિત્તાદિ પ્રશ્ન કરવા તે

विंटिका स्त्री० (विण्टिका) પોટલી

विंद न० (वृन्द) સમૂહ, સંઘ

विंधेत्तार. त्रि० (वेद्धृ) વીંધીને મારનાર, વીંધનાર

विंभल त्रि० (विह्वल) વ્યાકુળ

विंसति. स्त्री० (विंशति) વીસ (૨) વીસ ઉપવાસ સાથે કરવા તે

विक पु० (विक) કાયન

विकट्ट त्रि० (विकृष्ट) પાછુ ધકેલેલ

विकड त्रि० (विकट) ઘણા વિસ્તારવાળુ

विकड्डणा स्त्री० (विकर्षणा) વિકર્ષણ-કર્મનુ ઉત્કર્તન કરવુ તે, ટુંકી સ્થિતિની લાંબી અને મન્દ રસનો તીવ્ર રસ કરવો તે

विकड्ढय. त्रि० (विकर्षक) ખેંચનાર, આકર્ષણ કરનાર

विकत्त. त्रि० (विकृत) કાપેલુ.

विकत्तअ त्रि० (विकर्तक) } કાપનાર, છેદ
विकत्तार त्रि० (विकर्तृ) } નાર

विकत्थणा स्त्री० (विकत्थना) વખાણ પ્રશંસા

विकप्प. पु० (विकल्प) વિકલ્પ, ભેદ પ્રકાર (૨) પ્રાસાદ વિશેષ

विकप्पण न० (विकल्पन) છેદન

विकप्पणा स्त्री० (विकल्पना) કલ્પના તર્ક વિતર્ક

विकय त्रि० (विकृत) કુરૂપ, વિકાર પામેલ

विकराल. त्रि० (विकराल) पिशाच જેવો બીહામણો, ભયંકર.
विकल त्रि० (विकल) વિકળ, કળાહીન
विकसिय त्रि० (विकसित) વિકાસ પામેલુ, ખીલેલુ
विकहा. स्त्री० (विकथा) કુથની, ગપ્પાસપ્પા. (૨) વિપરીત કથા
विकहाणुजोग पु० (विकथानुयोग) અર્થ-કામના ઉપાય દર્શાવનાર શાસ્ત્ર, વાત્સ્યાયન, કોકશાસ્ત્ર વગેરે
विकार. पु० (विकार) દોષ, વિકાર
विकिट्ठ त्रि० (विकृष्ट) દૂર રહેલ, છેટાનુ
विकिण्ण त्रि० } (विकीर्ण) ચારે તરફ
विकिन. त्रि० } વિખરાએલુ, છુટુછુટુ પડેલુ (૨) વ્યાપ્ત, ભરપૂર ભરેલ
विकिरण न० (विकिरण) વિખેરી નાખવુ.
विकुविय त्रि० (विकुपित) કોપેલુ
विकुविय त्रि० ( ) વૈક્રિય રૂપ બનાવેલ
विकुव्वणा स्त्री० ( ) વૈક્રિય શક્તિદ્વારા રચના કરવી તે
विकुस पु० (विकुश) ખાપ, એક જાતનુ ઘાસ
विकोवण. न० (विकोपन) ફેલાવો થવો, ઉભરાવવુ
विकोसिय त्रि० (विकोशित) મ્યાન બહાર કરેલ
विक्कंत त्रि० (विक्रान्त) પરાક્રમી–ભગવાન् (૨) પ્રસિદ્ધ
विक्कंति स्त्री० (विक्रान्ति) પરાક્રમ
विक्कम पु० (विक्रम) પરાક્રમ, પુરૂષાર્થ
विक्कय पु० (विक्रय) વેચવુ, વિક્રય કરવો
विक्कयार त्रि० (विक्रेतृ) વિક્રય કરનાર વેચનાર
विक्खंभ पु० (विष्कम्भ) પહોળાઈ, વિસ્તાર
विक्खाय. त्रि० (विख्यात) પ્રસિદ્ધ, જગજાહેર
विक्खित्त त्रि० (विक्षिप्त) વિખેરેલુ
विक्खित्ता. स्त्री० (विक्षिप्ता) પડિલેહણ કરતી વખતે પડિલેહ્યા વસ્ત્રને પડિલેહ્યા વગરના વસ્ત્રમા ફેકી દેવુ તે, પડિલેહણના એક દોષનુ નામ
विक्खिरिय त्रि० (विकीर्ण) જુઓ "વિકિણ્ણ" શબ્દ
विक्खिवण. न० (विक्षेपण) વીંખવુ (૨) મિથ્યાત્વિને મિથ્યાત્વ છોડાવી સમકિતમા સ્થાપવો તે, વિનયનો એક પ્રકાર
विक्खेव पु० (विक्षेप) મુકવુ (૨) ફેકવુ
विक्खेवणा स्त्री० (विक्षेपणा) વિસ્તારવુ (૨) નિરૂપણ કરવુ તે
विक्खेवणी स्त्री० (विक्षेपणी) શ્રોતાને સન્માર્ગમા દોરવનારી ચાર પ્રકારની કથામાની એક
विग पु० (वृक) વરૂ નાર
विगइ स्त्री० } (विकृति) મનોવિકાર (૨)
विगति. स्त्री० } દુધ દહિ વગેરે વિકાર ઉત્પન્ન કરનાર પદાર્થ
विगत्तग. त्रि० (विकर्तक) પ્રાણીઓની ચામડી ઉતરડનાર.
विगप्प पु० (विकल्प) પ્રકાર, ભેદ, અનેકપણુ (૨) ભજના, હોય કે ન હોય તે (૩) વ્યભિચાર, હેતુનો એક દોષ
विगप्पणा स्त्री० (विकल्पना) વિશેષ કલ્પના
विगप्पिय त्रि० (विकल्पित) કલ્પેલુ, જોડી કહાડેલુ
विगय त्रि० (विकृत) ખરાબ, વિકૃત–વિકાર પામેલ (૨) વિકાર ઉત્પન્ન કરનાર દૂધ દહિ વગેરે વિગય
विगय त्रि० (विगत) ગયેલ, નાશ પામેલ (૨) વિનાનુ રહિત

विगयपक्ख. पुं० (विगतपक्ष) વસ્તુનો અવસ્થાંતરરૂપ વિનાશ ધર્મ.

विगयसोग. पुं० (विगतशोक) એ નામનો એક ગ્રહ.

विगयसोगा. स्त्री० (विगतशोका) નલિનાવતી વિજયની મુખ્ય નગરી

विगराल त्रि० (विकराल) ભયંકર.

विगल. पुं० (विकल) વિકલેન્દ્રિય; બે ત્રણ અને ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવો.

विगलिंदिय. पुं० (विकलेन्द्रिय) બે ઇંદ્રિય, ત્રણ ઇંદ્રિય અને ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવો.

विगहा. स्त्री० (विकथा) કુથલી; ગામગપાટા.

विगार. पुं० (विकार) વિકૃતિ; પ્રકૃતિરૂપ મહાસત્તાની પેટા ભાગ અવાન્તર સત્તા. (૨) વિકાર.

विगारि. त्रि० (विकारिन्) વિકાર પામવાના સ્વભાવવાળું.

विगिंचण. न० (विवेचन) ત્યાગ કરવો, પરઠવવુ.

विगिट्ठ. न० (विकृष्ट) ઉગ્રતપ (૨) કઠિન માર્ગ. (૩) त्रि० દૂર રહેલ.

विगिट्ठभत्तिय. त्रि० (विकृष्टभक्तिक) ત્રણ ઉપવાસથી વધારે તપ કરનાર.

विगुण. त्रि० (विगुण) ગુણથી રહિત.

विगुव्वणा. स्त्री० (   ) વૈક્રિય શક્તિથી વૈક્રિયરૂપ બનાવવુ તે.

विग्ग. त्रि० (विग्न) ચિત્તની અશાંતિવાળો; ઉદ્વેગ પામેલ.

विग्गह. पुं० (विग्रह) ત્રસનાડી કે જે લોકના નીચેના છેડાથી ઉપરના છેડા સુધી એક રાજ પ્રમાણ લાંબી પહોળી છે. (૨) શરીર; દેહ. (૩) કલહ; કજીયો. (૪) મૈથુન. (૫) સમાસને છુટો પાડી બનાવવો તે. (૬) વક્રગતિ અર્થાત્-કોઇ જીવ એક ગતિમાંથી બીજી ગતિમાં જતાં વાંક ખાઇ વાંકી ગતિએ જાય તે. (૭) વક્ર-વાંકો આકાર.

विग्गहगइ. स्त्री० (विग्रहगति) એક ગતિમાંથી બીજી ગતિમાં જતાં જીવ રસ્તામાં વાંક ખાય તે.

विग्गहिय. त्रि० (विग्रहिक) કલહકારી. (૨) સંધી; સાંધ. (૩) શરીર. (૪) સંક્ષિપ્ત; નાનું.

विग्घ. पुं० (व्याघ्र) વાઘ.

विग्घ. पुं० (विघ्न) વિઘ્ન; અંતરાય. (૨) અંતરાયકર્મ.

विघाय. पुं० (विघात) આઘાત; દુઃખ. (૨) ગુણોની ઘાત કરનાર હોવાથી મૈથુનનું એક નામ.

विघुट्ठ. न० (विघुष्ट) ચીસ પાડવી; ભયંકર અવાજ કરવો. (૨) શબ્દોની યાદી આપી બોલાવવું તે.

विचारिय. त्रि० (विचारित) વિચારેલું.

विचित्त. त्रि० (विचित्र) વિચિત્ર; અદ્ભુત. (૨) અનેક પ્રકારનું. (૩) पुं० વેણુદેવ અને વેણુદાલિ ઇન્દ્રના લોકપાળનું નામ. (૪) વિચિત્ર પર્વત. (૫) દક્ષિણ દિશાના સુવર્ણકુમારોના બીજા લોકપાળનું નામ.

विचित्तकूड. पुं० (विचित्रकूट) દેવકુરૂ ક્ષેત્રમાં નિષધ પર્વતથી ૮૩૪ જોજન અને સાતીયા ચાર ભાગ ઉત્તરે સીતા નદીના પશ્ચિમ કાંઠા ઉપરનો એક પર્વત.

विचित्तपक्ख. पुं० (विचित्रपक्ष) વેણુદેવ અને વેણુદાલિ ઇન્દ્રના લોકપાળનું નામ.

विचेल. त्रि० (विचेल) વસ્ત્ર રહિત, નગ્ન.

विच्छुअ. त्रि० (विक्षत) ક્ષત-ઘાયલ થયેલ.

विच्छाडिअ. त्रि० } (विच्छर्दित). નાખી
विच्छड्डिअ. } દીધેલ. (૨) ભિક્ષુકોને આપેલ; દાન કરેલ.

विच्छारिय. त्रि० (विस्तारित) વિસ્તારેલુ.

विच्छिरगा त्रि० (विस्तीर्ण) પહોળું; વિસ્તારવાળું; વિશાળ.

विच्छिन्नरणा. त्रि० (विच्छिन्न) વિછેદ ગયેલ; નષ્ટ થએલ.

विच्छिन्न. त्रि० (विस्तीर्ण) જુઓ "વિચ્છિણ્ણ" શબ્દ.

विच्छिन्न त्रि० (विच्छिन्न) છેદાઇ ગયેલ.

विच्छु. पुं० (वृश्चिक) વીંછી.

विच्छुक. पुं० } (वृश्चिक) વીછી.
विच्छुय.

विच्छूई. स्त्री० (वृश्चिकी) વીંછીની વિદ્યા; વીછી કરવાની કે ઉતારવાની વિદ્યા.

विजढ. त्रि० (वित्यक्त) છોડી મૂકેલ, તજી દીધેલ.

विजय. पु० (विचय) નિર્ણય.

विजय. पुं० (विजय) દુશ્મન ઉપરે મેળવેલી જીત. (૨) વિજય નામના જમ્બૂદ્રીપના ભરતખંડમાં થનાર ૨૧ મા તીર્થંકર. (૩) એકવીસમા તીર્થંકરના પિતા. (૪) આવતી ચોવીસીના બીજા બલભદ્ર. (૫) ૧૧ મા ચક્રવર્તીના પિતા. (૬) ૧૪ મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ. (૭) જમ્બૂદ્રીપનો પૂર્વ દિશાનો દરવાજો. (૮) ક્ષેત્ર વિશેષ, વિજય. (૯) વિજય નામે પ્રથમ અનુત્તર વિમાન. (૧૦) વિજયવિમાનવાસી; પહેલા અનુત્તર વિમાનના દેવતા. (૧૧) એક અહોરાત્રના ત્રીશ મુહૂર્તમાંના બારમા અથવા ૧૭ મા મુહૂર્તનું નામ. (૧૨) આસો મહિનાનું લોકોત્તર નામ. (૧૩) વિજય નામે ધ્વજા. (૧૪) વિજય નામનો રાજા. (૧૫) મહાવીર સ્વામીના સમયમાં પોલાસપુર નગરનો રાજા. (૧૬) વિજય નામે રાજગૃહ નિવાસી એક ચોરસરદાર. (૧૭) કૃષ્ણ વાસુદેવનો વિજય નામે એક ગંધહસ્તી-હાથી. (૧૮) વિજય નામે દ્વીપ તથા સમુદ્ર. (૧૯) ચન્દ્રપ્રભજીના યક્ષનું નામ. (૨૦) રાજગૃહના નાલંદા પાડામાં રહેનાર એક ગૃહસ્થ. (૨૧) વિજય એવો શબ્દ.

विजयंत. पुं० (वैजयन्त) બીજું અનુત્તર વિમાન. (૨) તે અનુત્તર વિમાનના દેવતા.

विजयंती. स्त्री० (वैजयन्ती) અષ્ટમીની રાત્રીનું નામ.

विजयघोस. पुं० (विजयघोष) જયઘોષ મુનિના મોટા ભાઇ વિજયઘોષ નામે બ્રાહ્મણ.

विजयचारत्र. न० (विजयचरित) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ચોથો ભેદ.

विजयदूस. पुं० (विजयदूष्य) સિંહાસન ઉપર બાંધવાનું વસ્ત્ર.

विजयद्दार. न० (विजयद्वार) વિજય નામે જંબૂદ્રીપનો પૂર્વનો દરવાજો.

विजयपुर. पुं० (विजयपुर) એ નામનું એક નગર.

विजयपुरा. स्त्री० (विजयपुरी) પદ્મકાવતી વિજયની મુખ્ય નગરી.

विजयमहाविमाण. न० (विजयमहाविमान) વિજય નામે પ્રથમ અનુત્તર વિમાન.

विजयमित्त. पु० (विजयमित्र) વિજયમિત્ર નામે માણસ.

विजयवद्धण. पु० (विजयवर्धन) નન્દિવર્ધનપુરના રાજાનું નામ.

विजयवद्धमाण. पुं० (विजयवर्धमान) એ નામનું એક ગામ.

विजयवेजइय. त्रि० (विजयवैजयिक) અતિશય વિજય જણાવનાર.

विजयवेजयंती. स्त्री० (विजयवैजयन्ती) વિજયસૂચક પતાકા.

विजयहत्थिरयण. न० (विजयहस्तिरत्न) વિજય નામે હસ્તિરત્ન.

विजया. स्त्री० (विजया) સાતમની રાત્રીનુ નામ. (૨) વપ્રા વિજયની મુખ્ય નગરી. (૩) વિજયા-પાચમા બળદેવની માતા. (૪) બીજા તીર્થકરની માતા (૫) પાચમા ચક્રવર્તીની સ્ત્રી. (રત્ન) (૬) પાચમા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનુ નામ (૭) મગળઆદિ અઠયાસી ગ્રહની અગ્રમહિષીનુ નામ. (૮) પૂર્વદિશના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠમાની પાચમી દશાકુમારી. (૯) ઉત્તરના અજન પર્વતની એક વાવ. (૧૦) વિજયા નામની મીઠાઇ. (૧૧) વપ્રવિજયની મુખ્ય રાજધાની (૧૨) જમ્બૂદ્વીપના વિજયદ્વારના અધિષ્ઠાતા વિજય નામે દેવતાની રાજધાની. (૧૩) વિમળનાથજીની શાસન દેવીનુ નામ.

विजाणिय. त्रि० (विज्ञायक) જાણનાર, સમજનાર

विजिय. त्रि० (विजित) જિતેલુ

विजोग. पु० (वियोग) વિયોગ, વિરહ

विज्ज नि० (वेद्य) અનુભવ કરવા યોગ્ય, જાણવા યોગ્ય.

विज्ज. पु० (वेद) વેદ

विज्ज. पु० (   ) જળચર જીવ વિશેષ

विज्ज नि० (विद्वस्) વિદ્વાન, પડિત

विज्जचिंता. स्त्री० (वेदचिन्ता) વૈદ્યવિદ્યા, વૈદક શાસ્ત્રની ચિન્તા-ચિતવન

विज्जल. पु० (विज्जल) કાદવ .

विज्जा स्त्री० (विद्या) શાસ્ત્રીયજ્ઞાન, કળા. (૨) રોગને શમાવનાર મત્રવિદ્યા. (૩) દેવી અધિષ્ઠિત સાધન સહિત અક્ષર પદ્ધતિ (૪) ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાનો બારમો દોષ. (૫) સુભગાકર આદિ ૪૦ વિદ્યામાની ગમે તે એક.

विज्जाचरणविणिच्छय पु० (विद्याचरणविनिश्चय) ૨૯ ઉત્કાલિક સુત્રમાનુ ૧૯ મુ સૂત્ર

विज्जाचारण पु० (विद्याचरण) વિદ્યાચારણ મુનિ કે જે વિદ્યાના બળથી આકાશમાં ગમન કરી શકે તે

विज्जाजंभग. पु० (विद्याजृम्भक) જંભક દેવતાની એક જાત.

विज्जाणुप्पवाय. पु० (विद्यानुप्रवाद) અનેક વિદ્યાનુ જેમા વર્ણન છે તેવો દશમો પૂર્વ-શાસ્ત્ર.

विज्जाणुयोग. पु० (विद्यानुयोग) રોહિણી-પ્રજ્ઞપ્તિ વગેરે વિદ્યાના સાધનરૂપ શાસ્ત્ર.

विज्जापिंड. पु० (विद्यापिण्ड) વિદ્યાનો પ્રયોગ બતાવી આહાર લેવો તે; ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાનો એક.

विज्जामढ. पु० (विद्यामठ) વિદ્યાનો મઠ-વિદ્યાલય, પાઠશાળા.

विज्जाहर. पुं० स्त्री० (विद्याधर) વિદ્યાવાળા મનુષ્ય; વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર વિદ્યાધરની શ્રેણીમા રહેનાર મનુષ્ય

विज्जाहरसेढि स्त्री० (विद्याधरश्रेणि) વૈતાઢ્ય પર્વતની ઉપર જમીનથી દશ જોજન ઉચે દક્ષિણે અને ઉત્તરે વિદ્યાધર લોકોને રહેવાનુ સ્થાન

विज्जु स्त्री० (विद्युत्) વિજળી (૨) ઇશાનેન્દ્રના લોકપાળ સોમની અગ્રમહિષી. (૩) વૈરોચન ઇન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષી. (૪) ચમરેન્દ્રની એક અગ્રમહિષી. (૫) વિદ્યુત્કુમાર દેવતા; ભવનપતિ દેવતાની એક જાત. (૬) વિદ્યુત્ નામે દેવી. (૭) બલેન્દ્રના લોકપાળ સોમની ત્રીજી અગ્રમહિષી.

विज्जुअंतरिय. पु० (विद्युदन्तरिक) વિજળી થાય ત્યારે ભિક્ષા લેવા ન જતા વિજળીને અતરે ભિક્ષા લેનાર ગોશાળા મતનો અનુયાયી

विज्जुकुमार. पु० (विद्युत्कुमार) વિદ્યુત્કુમાર; ભવનપતિ દેવની એક જાત

विज्जुकुमारी. स्त्री० (विद्युत्कुमारी) વિદ્યુત્કુમાર નામે ભવનપતિની એક જાતની દેવી.

विज्जुगाहावइ. पुं० (विद्युद्गाथापति) વિદ્યુત્ નામે એક ગૃહપતિ.

विज्जुजिब्भ. पुं० (विद्युज्जिह्व) લવણ સમુદ્રમાં દક્ષિણ દિશાએ ૪૨ હજાર જોજન ઉપર આવેલ અણુવેલંધર દેવોનો એક નિવાસ પર્વત.

विज्जुदंत. पुं० (विद्युद्दन्त) વિદ્યુત્દન્ત નામનો રક્તવતી નદીની અધિષ્ઠાત્રી દેવીનો નિવાસ દ્વીપ. (૨) લવણ સમુદ્રમાં આઠસો જોજન પર આવેલ વિદ્યુદ્દન્ત નામનો એક અંતરદ્વીપ. (૩) त्रि० તે અતરદ્વીપમાં રહેનાર મનુષ્ય.

विज्जुप्पभ. पुं० (विद्युत्प्रभ) દેવકુરૂક્ષેત્રની પશ્ચિમ તરફનો એક વખારા પર્વત.

विज्जुप्पभकूड. पुं० (विद्युत्प्रभकूट) વિદ્યુત્પ્રભ વખારા પર્વત ઉપરનાં નવકૂટમાંનું બીજું કૂટ.

विज्जुप्पभा. स्त्री० (विद्युत्प्रभा) કર્દમક દેવની રાજધાનીનું નામ.

विज्जुमती. स्त्री० (विद्युन्मती) એક સ્ત્રી કે જેને માટે યુદ્ધ થયું હતું.

विज्जुमुह. पुं० (विद्युन्मुख) લવણ સમુદ્રમાં આઠસો જોજન પર આવેલ વિદ્યુન્મુખ નામનો એક અંતરદ્વીપ. (૨) વિદ્યુન્મુખ નામનો રક્તા નદીની અધિષ્ઠાત્રી દેવીનો નિવાસદ્વીપ. (૩)त्रि० ત્રેવીશમા અન્તરદ્વીપમાં રહેનાર મનુષ્ય.

विज्जुमेह. पुं० (विद्युन्मेघ) વિજળીવાળો મેઘ.

विज्जुया. स्त्री० (विद्युत्) જુઓ " વિજ્જુ " શબ્દ.

विज्जुयाइत्तार. त्रि० (विद्युत्कर्तृ) વિજળી કરનાર; વિજળીના જેવો પ્રકાશ કરનાર.

विज्जुला. स्त्री० (विद्युत्) વિજળી.

विज्जुसिरी. स्त्री०(विद्युच्छ्री) વિદ્યુતશ્રી નામની એક સ્ત્રી.

विज्झडिय. त्रि० ( ) મિશ્ર; વ્યાપ્ત.

विज्झाय. त्रि० (विध्मात) બુઝાઇ ગયેલ.

विज्झाविय. त्रि० (विध्मापित) બુઝાવી નાખેલ; શમાવી દીધેલ.

विट्ठ. त्रि० (विद्ध) વેંધેલ.

विट्ठर. पुं० (विष्टर) ભાજન વિશેષ.

विट्ठा. स्त्री० (विष्ठा) વિષ્ઠા; અશુચિ.

विट्ठि. स्त्री० (विष्टि) ૧૧ કરણમાંનું સાતમુ કરણ.

विट्ठिय. त्रि० (विष्टक) સારી રીતે રહેલ.

विड. पुं० (विट) નર્તક; નટ.

विडंग. पु० (विटङ्क) કપોતપાલી; પક્ષીનું પાંજરૂં;

विडंबग. पुं० (विडम्बक) ભાંડ. (૨) વિદૂષક.

विडंबणा. स्त्री० (विडम्बना) વિટંબના; ઉપાધિ (૨) ઘેલછા. (૩) માયા.

विडंबिय. त्रि० (विडम्बित) વિકારયુક્ત કરેલ. (૨) તિરસ્કાર કરેલ; નકલ કરેલ.

विडय. पुं० } (विटप) મુગટનું શિખર;
विडव. } શેહરો. (૨) વૃક્ષ વિસ્તાર.

विडिम. पुं० ( ) નમતી શાખાઓ પચ્ચેની ઉભી શાખા; (૨) ઝાડનો મધ્ય વિસ્તાર. (૩) બકરો.

विडिमा. स्त्री० (.) થડમાંથી નિકળતી શાખા.

विडेर. न० (विटेर) પૂર્વ દિશામાં ગમન કરનાર નક્ષત્ર જ્યારે પશ્ચિમ દિશાએ ગમન કરે ત્યારે તે વિડેર કહેવાય છે.

विड्डा. स्त्री० (व्रीडा) લજ્જા.

विड्डुर. पु० (वैडूर्य) વૈડૂર્ય નામનો મણિ.

विणइत्तार. त्रि० (विनेतृ) દૂર કરનાર. (૨) વિનય પ્રતિપત્તિ કરાવનારે.

विणट्ठ. त्रि० (विनष्ट) નાશ પામેલું.

विणत. पु० (विनत) વિનત નામનું ૧૯ સાગરોપમની સ્થિતિવાળું એક વિમાન.

विणमि. पु० (विनमि) વૈતાઢ્યની ઉત્તર શ્રેણીમાંનો એક વિદ્યાધર રાજા.

विणमिय. त्रि० (विनत) નમેલ; વળી ગયેલ.

विणय. पु० (विनय) અભિમાન મુકી શાસ્ત્રીય મર્યાદામાં રહી ગુર્વાદિકની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું. (૨) વિશિષ્ટનય-માર્ગ; મોક્ષ-માર્ગરૂપ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર; સાધુનો વિશેષ આચાર. (૩) વિનયવાદ; ઉચ્ચ નીચ કોઇ પણ મળે તેને નમસ્કાર કરવો એવી માન્યતા. (૪) શુદ્ધ પ્રયોગ-યોજના.

विणयसमाहि. पुं० न० (विनयसमाधि) દશ વૈકાલિક સૂત્રના નવમા અધ્યયનનું નામ.

विणा. अ० (विना) વગર; શિવાય.

विणास. पुं० (विन्यास) રચના; યોજના.

विणास. पुं० (विनाश) નાશ; વિનાશ કરવો તે.

विणासण. न० (विनाशन) નાશ કરવો.

विणासि त्रि० (विनाशिन्) વિનાશ પામનાર; નશ્વર.

विणासिअ. त्रि० (विनाशित) વિનાશ કરેલ.

विणिउत्त. त्रि० (विनियुक्त) પ્રતિસમય પ્રવૃત્તિવાળું.

विणिओग. पुं० (विनियोग) અર્થઘટના; અર્થ યોજના. (૨) અદલો બદલો કરવો.

विणिक्खित्त त्रि० (विनिक्षिप्त) બહાર નીકળેલ.

विणिग्गय. त्रि० (विनिर्गत) નીકળેલું.

विणिग्गह. पु० (विनिग्रह) ઇંદ્રિયોનો વિશેષ કરી નિગ્રહ કરવો; ઇંદ્રિયો વશ કરવી.

विणिघाय पु० (विनिघात) અભિઘાત; વિનાશ;

विणिच्छय. पु० (विनिश्चय) વિશેષ નિશ્ચય-નિર્ણય.

विणिच्छिन्न. त्रि० (विनिच्छिन्न) છવાયેલું.

विणिच्छिय. पुं० (विनिश्चित) વિશેષ નિર્ણય કરેલ.

विणिद्दिट्ठ. त्रि० (विनिर्दिष्ट) ફરમાવેલું.

विणिमय. पु० (विनिमय) બદલો.

विणिम्मुक्क. त्रि० (विनिर्मुक्त) મુકાયેલ; છુટો થયેલ.

विणियट्टणया. स्त्री० (विनिवर्त्तना) વિષયાદિથી નિવર્તવું.

विणिवाय. पुं० (विनिपात) પડવું. (૨) સમ્બન્ધ થવો. (૩) છોકરાં વગેરેનું મરણ.

विणिविट्ठचित्त. त्रि० (विनिविष्टचित्त) દ્રવ્યોપાર્જન વગેરેમાં આસક્ત મનવાળો.

विणिवित्ति. स्त्री० (विनिवृत्ति) નિવૃત્તિ પામવી; બંધ કરવું.

विणिहय. त्रि० (विनिहत) નષ્ટ થયેલ.

विणिहाय. पुं० (विनिघात) મરણ; મૃત્યુ.

विणीय. त्रि० (विनीत) વિનયયુક્ત; સન્માર્ગચારી. (૨) પૂર્ણ કરેલ; સમાપ્ત કરેલ. (૩) દૂર કરેલ; ટાળેલ.

विणीया. स्त्री० (विनीता) વિનીતા નામની નગરી; અયોધ્યાનું અપર નામ

विणेय. पु० (विनेय) શિષ્ય.

विणोय. पु० (विनोद) આનન્દ.

विणोयण. न० (विनोदन) દૂર કરવો; છુટકારો કરવો.

विण्णत्त. त्रि० (विज्ञप्त) કહેલું.

विण्णत्ति. स्त्री० (विज्ञप्ति) વિશેષ જ્ઞાન. (૨) વિનંતિ.

विण्णवण. न० } (विज्ञापन) વિજ્ઞાપન કરવું; જણાવવું.
विण्णवणा. स्त्री० }

विण्णाण. न० (विज्ञान) વિશેષ જ્ઞાન; હેય જ્ઞેય ઉપાદેય પદાર્થોનું તે તે રૂપે થતું જ્ઞાન (૨) અવાય; નિશ્ચય; મતિજ્ઞાનનો એક પ્રકાર. (૩) ઉપયોગ. (૪) કળા.

विण्णात. त्रि० } (विज्ञात) ગુરૂદ્વારા જાણેલું; સમજાયેલું.
विण्णाय. }

विरणायपरिणयमत्त. त्रि० (विज्ञातृपरिणत मात्र) વિજ્ઞાનાવસ્થાની પરિણતિને પામેલ; બાલ્યાવસ્થા પસાર કરેલ.
विरणायार. त्रि० (विज्ञातृ) જાણનાર.
विराणु. पुं० (विज्ञ) વિદ્વાન; પંડિત; (૨) જાણનાર હોવાથી જીવનીસત્તા; આત્મા.
विरणेय. त्रि० (विज्ञेय) જાણવા યોગ્ય.
विराहु. पु (विष्णु) અંતગડસૂત્રનાં ૧ લા વર્ગના દશમા અધ્યયનનુ નામ. (૨) અધકવૃષ્ણિના પુત્ર દશમા દશાર્હ. (૩) ૧૧ મા તીર્થંકરના પિતા. (૪) ૧૧ મા તીર્થંકરની માતા (૫) શ્રવણ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૬) વિષ્ણુ નામના એક મુનિ.
वितराह. त्रि० (वितृष्ण) તૃષ્ણા વિનાનુ.
वितराहा. स्त्री० (वितृष्णा) વિશેષ તૃષ્ણા; તરસ.
वितत. पुं० (वितत) વિતત નામનો ગ્રહ. (૨) તાંત વિના વાગે તે; તબલા ઢોલક વગેરે (૩) ફેલાએલુ; વિસ્તારેલુ.
विततपक्खि. पु० वितनपक्षिन्) પહોળી થાય તેવી પાંખવાળું પક્ષી.
वितत्थ. पुं० (वितस्त) વિતસ્ત નામનો ગ્રહ.
वितय. त्रि० (वितत) જુઓ "વિતત" શબ્દ.
वितह. न० (वितथ) મિથ્યા; અસત્ય; જુઠ. (૨) અનાચાર; વિપરીત આચાર. (૩) વૃથા; ફોકટ.
वितिकिट्ठ. त्रि० } (व्यतिकृष्ट) વિકટ-ગહન-
वितिकिट्टिय. } દેશ અથવા ગહન કાળનુ
वितिकराण. त्रि० (व्यतिकीर्ण) વિશેષ વ્યાપ્ત થયેલું.
वितिक्कंत. त्रि० (व्यतिक्रान्त) હદ બહાર ગયેલ.
वितिक्कमण. न० (व्यतिक्रमण) ઉલ્લંઘન.
वितिगिच्छा. स्त्री० विचिकित्सा) આશંકા; સંદેહ. (૨) જુગુપ્સા; સુગ. (૩) લાજ. (૪) ચિત્તની પન્દર સંજ્ઞામાંની ચઉદમી; ચિત્તનું સ્વાસ્થ્ય.
वितिगिच्छिय. त्रि० (विचिकित्सित) સંશયયુક્ત.
वितिराण. त्रि० (वितीर्ण) પોતાની હદ ઉલ્લંઘી ગયેલ.
वितित्त. त्रि० (वितृप्त) તૃપ્ત થયેલ.
वितिमिर. त्रि० (वितिमिर) અંધકાર વિનાનું; પ્રકાશવાળું. (૨) પાંચમા દેવલોકનો વિતિમિર નામનો પાથડો.
वितिरिच्छ. त्रि० (वितिर्यच्) વચ્ચે વાંકુ.
वितिवयमाण त्रि० (व्यतिव्रजत्) ચાલતું. (૨) ઉલ્લંઘન કરતું.
वित्त. न० (वित्त) દ્રવ્ય; ધન ધાન્યાદિ. (૨) પ્રસિદ્ધ; પ્રખ્યાત.
वित्त. न० (वृत्त) અનુષ્ઠાન. (૨) વૃત્ત; છન્દ. (૩) બનેલ હકીકત; બનાવ, સમાચાર.
वित्त. न० (वेत्र) નેતરની છડી.
वित्ति. स्त्री० (वृत्ति) આજીવિકા; નિર્વાહ. (૨) સૂત્રનું વિવરણ; અર્થ; વ્યાખ્યા. (૩) વૃત્તિ; રીતિ; શૈલી. (૪) આચારવૃત્તિ. (૫) નાના પ્રકારના અભિગ્રહ ધારી થઇ વિચરવુ તે. (૬) પ્રવૃત્તિ; ઉત્પત્તિ.
वित्तिश्र त्रि० (वृत्तिद) આજીવિકા આપનાર.
वित्तिसंखेव. पुं० (वृत्तिसंक्षेप) વૃત્તિ-ભિક્ષાનો સક્ષેપ કરવો; અભિગ્રહાદિ ધારણ કરવા; બાહ્ય તપનો એક પ્રકાર.
वित्थड. } त्रि० (विस्तृत) વિસ્તાર પામેલ.
वित्थय. }
वित्थर. } पु० (विस्तर) વિસ્તાર; લંબાણ.
वित्थार. } (૨) વિસ્તારથી જાણવાની રૂચિ, દશ પ્રકારની રૂચિમાંની એક.
वित्थाररुइ. स्त्री० (विस्ताररुचि) શાસ્ત્રના લાબા વિસ્તારથી ઉત્પન્ન થયેલ તત્ત્વરૂચિ, સમકિતનો એક પ્રકાર. (૨) त्रि० તેવી રૂચિવાળો માણસ.

विरियराण त्रि० (विस्तीर्ण) વિસ્તારેલું
विदंड. पु० (विदण्ड) કાખ સુધી ઉંચી લાકડી
विदंसअ. } पु० (विदंशक) બાજ, સિંચાણો
विदंसग. }
विदब्भ. पु० (विदर्भ) સાતમા સુપાર્શ્વ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ
विदरिसण पु० (विदर्शन) વિરૂપાકાર-વિચિત્ર વસ્તુ દર્શન
विदल पु० (द्विदल) વાંસની ટોપ
विदालण न० (विदारण) વિદારવું, ચીરવું.
विदालिय. त्रि० (विदारित) ભ્રષ્ટ કરેલું.
विदिराण त्रि० (वित्त) દીધેલું, આપેલું
विदिराण त्रि० (विदीर्ण) ચીરેલું, ફાડેલું
विदित } त्रि० (विदित) જાણીતું
विदिय }
विदिसा स्त्री० (विदिशा) વિદિશા, ખુણો,
विदिसि स्त्री० (विदिश्) જુઓ "વિદિસા" શબ્દ.
विदु पु० (विद्वस्) પંડિત, વિદ્વાન્
विदुर पु० (विदुर) વિદુરજી પાંડુરાજાના ન્હાના ભાઈ
विदेस. पु० (विदेश) પરદેશ
विदेह. पु० (विदेह) વિદેહ નામનો દેશ (२) त्रि० વિદેહ દેશની રૈયત (३) पु० મહાવિદેહ ક્ષેત્ર (४) વિદેહ દેશનો રાજા જનક (५) વૈદેહ નામે રાજર્ષિ, ક્ષત્રિય પરિવ્રાજક (६) त्रि० સુંદર શરીરવાળું
विदेहदिराणा स्त्री० (विदेहदत्ता) વીરપ્રભુની માતા ત્રિશલાનું બીજું નામ.
विदेहपुत्त पु० (विदेहपुत्र) કોણિક રાજાનું અપર નામ
विदेहय त्रि० (विदेहज) મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ઉત્પન્ન થએલ
विदेहराय पु० (विदेहराज) વિદેહ દેશનો રાજા
विदेहा स्त्री० (विदेहा) જંબુદ્વીપના મધ્ય ભાગમાં રહેલ જમ્બૂસુદર્શના વૃક્ષનું અપર નામ
विद्दव. पु० (विद्रव) વિનાશ, ઉપદ્રવ
विद्दुम पु० (विद्रुम) પરવાળું
विद्दुय. त्रि० (विद्रुत) પરાભવ પામેલ
विद्देस. पु० (विद्वेष) મત્સર, દ્વેષ
विद्ध त्रि० (वृद्ध) જ્ઞાનાદિ ગુણે કરી સ્થવિર, પ્રૌઢ, વૃદ્ધ, અનુભવી
विद्ध त्रि० (विद्ध) વિંધાએલ, ઘાયલ થએલ.
विद्धंस. पु० (विध्वंस) વિનાશ
विद्धंसण. न० (विध्वंसन) નાશ પામવો, વિધ્વંસ થવો તે.
विद्धंसणधम्म त्रि० (विध्वंसनधर्म) નાશ પામવાના સ્વભાવવાળો, વિનશ્વર
विद्धंसणय. त्रि० (विध्वंसक) નાશ કરનાર.
विद्धत्थ. त्रि० (विध्वस्त) શસ્ત્ર પરિણમેલ, રૂપાન્તરને પામેલ, અચિત્ત થએલ
विद्धि स्त्री० (वृद्धि) વૃદ્ધિ, વધારો.
विधाइ } पु० (विधातृ) પણપત્રી જાતના
विधाय } વ્યંતર દેવતાનો બીજો ઇન્દ્ર
विधि पु० (विधि) રીતિ, પ્રકાર.
विधुअ. त्रि० (विधूत) કંપાવેલું, હલાવેલું.
विधुर पु० (विधुर) અપાય, દુઃસ્થાન
विधूम त्रि० (विधूम) ધુમરહિત
विनिहय त्रि० (विनिहत) હણાએલું નાશ પામેલું
विनिहाय पु० (विनिघात) વધ મારવું તે
विनअ त्रि० (विनेय) શિક્ષા દઈને રાખેલો છોકરો
विनत्त त्रि० (विज्ञप्त) સમજાવેલું
विन्नत्ति स्त्री० (विज्ञप्ति) મતિ, બુદ્ધિ (२) વિશેષ જ્ઞાન સવિકલ્પ જ્ઞાન
विन्नप्प. त्रि० (विज्ञप्य) વિનવેલું જણાવેલ
विन्नवणा स्त्री० (विज्ञापना) સ્ત્રી જાતિ (२) સમર્ણય પ્રાર્થના.

विन्नाय. त्रि० (विज्ञात) જાણેલુ.

विन्नाण न० (विज्ञान) સમજણ, કર્તવ્યા કર્તવ્યની ઓળખ.

विन्नाणघण. पु० (विज्ञानघन) વિજ્ઞાનમય પિંડ

विन्नायार त्रि० (विज्ञातृ) જાણનાર, પદાર્થોનો પરિચ્છેદક

विन्नास पु० (विन्यास) નિક્ષેપ, થાપણ

विन्नु त्रि० (विज्ञ) પંડિત, વિદ્વાન

विन्नेय त्रि० (विज्ञेय) જાણવા લાયક

विपंची स्त्री० (विपंची) સાત તારવાળી વીણા, સતાર

विपक्खभूय. त्रि० (विपक्षभूत) શત્રુરૂપ, અત્યન્ત પ્રતિકૂળ.

विपडिवत्ति. स्त्री० (विप्रतिपत्ति) વધો, વિરોધ

विपरिणय त्रि० (विपरिणत) વિરૂદ્ધ પરિણામને પામેલુ

विपरिणाम पु० (विपरिणाम) વિવિધ પરિણામ, વિચિત્ર-અનેક રૂપાન્તર

विपरिणामन न० (विपरिणमन) કર્મની પરિણતિ, કર્મનો પરિપાક.

विपरिणामाणुप्पेहा स्त्री० (विपरिणामानुप्रेक्षा) લોકમા દરેક વસ્તુ નશવર છે એવી ભાવના ભાવવી તે

विपरिणामिय. त्रि० (विपरिणामित) વિશેષરૂપે પરિણમાવેલ

विपरियास पु० (विपर्यास) ઉન્ટુ વિપરીતપણુ

विपमोक्ख पु० (विप्रमोक्ष) છુટુ થવુ. (૨) ઉત્તર, જવાબ

विपालणा. स्त्री० (विपालना) આરાધના

विपुल त्रि (विपुल) બહુ ઘણુ પુષ્કળ (૨) રાજગૃહ નગર પાસેનો એક પર્વત (૩) વિપુલમતિ નામે મન પર્યવ જ્ઞાનનો એક પ્રકાર

विपुलपव्वय पु० (विपुलपर्वत) એ નામનો એક રાજગૃહનગરી બહારનો પર્વત.

विपुलमइ स्त्री (विपुलमति) મન પર્યવજ્ઞાનનો બીજો ભેદ, સમ્પૂર્ણ મનુષ્ય ક્ષેત્રના સંજ્ઞી જીવોના મનોભાવને વિશેષથી જાણનાર જ્ઞાન. (૨) પુ૦તેવી શક્તિવાળા સાધુ

विपुलवाहण पु० (विपुलवाहन) જમ્બૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૧૧ મા ચક્રવર્તી

विप्प पु० (विप्र) વિપ્ર બ્રાહ્મણ

विप्पइन्न त्रि० (विप्रकीर्ण) વિખરેલુ, છુટુ છુટુ પડેલુ

विप्पओग पु० (विप्रयोग) વિયોગ, વિરહ.

विप्पकिण्ण त्रि० (विप्रकीर्ण) વિશેષે વેરાયેલ, ચારેતરફ પસરેલ

विप्पच्चय पु० (विप्रत्यय) અવિશ્વાસ, અભરોસો, શક

विप्पजढ. त्रि० (विप्रहीन) વિરહિત તજાએલુ.

विप्पजहणावत्त न० (विप्रहाणावर्त) વિપ્પજહણસેણિઆ પરિકર્મનો ૧૪ મો ભેદ

विप्पजहणिज्ज. त्रि० (विप्रहेय) ત્યાગ કરવા યોગ્ય

विप्पजहसेणिया स्त्री० (विप्रजहच्छ्रेणिका) દૃષ્ટિવાદાન્તર્ગત પરિકર્મનો એક વિભાગ

विप्पजहसेणिआपरिकम्म न० (विप्रजहच्छ्रेणिकापरिकर्मन्) દૃષ્ટિવાદના પરિકર્મનો પાચમો ભેદ

विप्पडिघाय. पु० (विप्रतिघात) નાશ કરવો, મારવુ

विप्पडिवण्ण. } त्रि० (विप्रतिपन्न) વિરૂદ્ધ
विप्पडिवन्न } બનેલ પ્રતિપક્ષી થએલ

विप्पणट्ठ त्रि० (विप्रणष्ट) નાશ પામેલ

विप्पमुक्क त्रि० (विप्रमुक्त) પ્રકર્ષે કરી મુક્ત-મુકાયેલ (૨) મુક્ત થએલ રાગ દ્વેષાદિથી છુટેલ

विप्परद्ध. त्रि० (विप्रारब्ध) પ્રારંભેલ, આરંભેલ.
विप्परिणाम पु० (विपरिणाम) વિવિધ પરિણામ, વિચિત્ર પરિણામ
विप्परिणामाणुप्पेहा. स्त्री० (विपरिणामानुप्रेक्षा) શુક્લધ્યાનની એક ભાવના, દરેક વસ્તુ પ્રતિક્ષણે જુદા જુદા પરિણામને પામે છે એમ ચિન્તવવું તે
विप्परियास पु० (विपर्यास) વિપરીતતા, ભ્રમ
विप्परियासिय. त्रि० (विपर्यस्त) વિપરીત થએલ
विप्पलाप. पु० (विप्रलाप) બકવાદ, વ્યર્થ વાતચિત.
विप्पलिउंचिय न० (विपरिकुञ्चित) વંદના કરતા વચ્ચે વિકથા કરવી તે, વંદનાનો બાવીશમો દોષ
विप्पलुपग त्रि० (विप्रलुम्पक) લુંટનાર, લુટારો
विप्पवसिय त्रि० (विप्रोषित) } પરદેશ
विप्पवासिय त्रि० (विप्रवासित) } ગયેલ.
विप्पसरण त्रि० (विप्रसन्न) વિશેષ પ્રસન્ન
विप्पहूण त्रि० (विप्रहीन) હીન, રહિત
विप्पिय त्रि० (विप्रिय) અનિષ્ટ, અપ્રિય
विप्पीति स्त्री० (विप्रीति) પ્રીતિનો નાશ, વેર
विप्पुस न० (विप्रुष्) બિન્દુ, છાંટો
विप्पेच्छिय त्रि० (विप्रेक्षित) જોયેલું
विप्पोसहि स्त्री० (विप्रुडौषधि) જેના પેશાબના એક બિંદુથી સર્વ દર્દો મટે એવી જાતની મેળવેલી લબ્ધિ-શક્તિ ૨૮ લબ્ધિમાંની એક
विप्फुरिय त्रि० (विस्फुरित) ખીલેલું
विफल त्रि० (विफल) ફળ રહિત નિષ્ફળ
विफलीकरण न० (विफलीकरण) નિષ્ફળ કરવું નકામું બનાવવું.
विबाहा स्त्री० (विबाधा) વિશેષ પીડા

विबुह पु० विबुध) દેવતા (૨) પંડિત.
विबोह पु० (विबोध) વિશેષ જાગૃતિ
विबोहण न० (विबोधन) સમજાવવું, જણાવવું
विब्भंत त्रि० (विभ्रान्त) ભ્રમિત, સંશયવાળો
विब्भम पु० (विभ्रम) વિષય વિકારજન્ય મનની અવસ્થા (૨) ઘરવિરોધ (૩) વિલાસ (૪) ધોખો કરવો તે
विब्भल त्रि० (विह्वल) આકુળ વ્યાકુળ
विब्भिडिय. पु० ( ) એક જાતનો મચ્છ
विभंग पु० (विभङ्ग) વિચાર (૨) વિશેષ સ્વરૂપ (૩) વિભંગ અજ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાનમાનું ત્રીજું (૪) તૃણ વિશેષ. (૫) મૈથુન, સંયમગુણવિનાશક (૬) એક જાતનું ઘાસ
विभंगणाण न० (विभङ्गज्ञान) અવધિજ્ઞાન જેવું એક વિપરીત જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાનમાનું એક
विभंगणाणि त्रि० (विभङ्गज्ञानिन्) વિભંગ જ્ઞાનવાળો
विभजण. न० (विभजन) વહેંચવું, વિભાગ કરવો
विभज्जवाय पु० (विभज्यवाद) જુદી જુદી અપેક્ષાએ જુદું જુદું પાડી બોલવું તે, સ્યાદ્વાદ
विभत्त त्रि० (विभक्त) વહેંચેલું, વિભાગ કરેલ
विभत्ति स्त्री० (विभक्ति) વિભાગ, પૃથક્કરણ (૨) નામવિભક્તિ અને ધાતુવિભક્તિ, નામ અને ધાતુને અંતે લાગતા પ્રત્યય
विभव पु० (विभव) વિભવ સમૃદ્ધિ
विभाइय त्रि० (विभाजित) વિભાગ કરેલ, ભાગ પાડેલ
विभाग पु० (विभाग) સંયુક્ત વસ્તુને જુદી કરવી તે પૃથક્કરણ

विभावणा. स्त्री० (विभावना) વિશેષ પ્રકાશ કરવો

विभासग. पु० (विभषक) અનુયોગાચાર્યે કરેલ વ્યાખ્યાન પ્રમાણેજ વ્યાખ્યાન કરનાર.

विभासा स्त्री० (विभषा) સૂત્રના અનંત અર્થ પૈકી કેટલાક સ્થૂળ અર્થનું કથન (૨) વિકલ્પ, બે પક્ષ, સાધારણ

विमिस्सण त्रि० (विमिश्र) શુદ્ધ

विभु. त्रि० (विभु) સમર્થ

विभुत्त. स्त्री० (विभुता) વ્યાપકતા

विभूइ स्त्री० } (विभूति) સમૃદ્ધિ
विभूति. }

विभूसण. न० (विभूषण) અલંકારાદિ

विभूसा. स्त्री० (विभूषा) શરીરશોભા, શણગાર, અલંકાર. (૨) હાથ પગ વગેરે ધોવા, શરીરની શુશ્રૂષા કરવી.

विभूसिय त्रि० (विभूषित) વસ્ત્રાદિકની શોભા સહિત અલંકૃત.

विभेल पु० (विभेल) વિભેલ નામનો સંનિવેસ-પાગે-લત્તો

विभेलय पु० (विभीतक) બહેડાનું ઝાડ.

विमउल त्रि० (विमुकुल) ખીલેલું, વિકસેલું.

विमसा स्त्री० (विमर्श) વિચારણા, આલોચના, ઈહા, મતિજ્ઞાનનો એક ભેદ

विमण त्रि० (विमनस्) ઉદાસીન, ચિંતાતુર

विमय पु० (विनक) પતંગ જાતનું ઝાડ

विमरिस. त्रि० (विमर्श) વિચાર.

विमल त्रि० (विमल) દોષ રહિત, શુદ્ધ, નિર્મળ (૨) પુ० વર્તમાન ચોવીસીના તેરમા તીર્થંકરનું નામ (૩) આઠમા સહસ્રાર ઇન્દ્રનું મુસાફરી વિમાન (૪) વિમળ નામનો ગ્રહ (૫) નવમા દશમા દેવલોકના ઇન્દ્રનું મુસાફરી વિમાન (૬) એ નામનું ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન (૭) બારમા દેવલોકનું એક બાવીસ સાગરોપમની સ્થિતિવાળું વિમાન (૮) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૨૧ મા તીર્થંકર. (૯) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર ૨૨મા તીર્થંકર (૧૦) ક્ષીર સમુદ્રના દેવતાનું નામ. (૧૧) નવમા દશમા દેવલોકના ઇન્દ્રના યાન વિમાનનો ઉપરિ દેવતા. (૧૨) ગઈ ચોવિસીના પાંચમા તીર્થંકરનું નામ (૧૩) બીજા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ

विमलकूड पु० (विमलकूट) સોમનસ વખારા પર્વતના સાત કૂટમાનું પાંચમું કૂટ.

विमलघोस पु० (विमलघोष) વિમલઘોસ નામના ગઈ ઉત્સર્પિણીના પાંચમા કુલકર.

विमलप्पभ. पु० (विमलप्रभ) ક્ષીર સમુદ્રના દેવતાનું નામ.

विमलवाहण पु० (विमलवाहन) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર દશમા ચક્રવર્તી (૨) ગોશાલાના આવતા ત્રિજા ભવનું નામ. (૩) ચાલુ અવસર્પિણીના પ્રથમ કુલકરનું નામ (૪) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર પ્રથમ કુલકર (૫) વિમલવાહન નામનો એક રાજા (૬) સાતમા કુલગરનું નામ

विमला स्त्री० (विमला) તેરમા તીર્થંકરની પ્રવજ્યા પાલખીનું નામ (૨) ગન્ધર્વના ઇન્દ્ર ગીતરતિની બીજી અગ્રમહિષી (૩) ધરણેન્દ્રના લોકપાલ કાલની બીજી અગ્રમહિષી. (૪) ઉર્ધ્વદિશા (૫) વિમળાદેવી (૬) નિર્મળ કાન્તિ.

विमाण पु० (विमान) વૈમાનિક દેવતાઓનું નિવાસસ્થાન-રહેઠાણ (૨) ઉર્ધ્વ લોકમાંથી તિર્યગ્લોકમાં આવતા દેવતાઓને બેસવાનું સાધન કે જે ઉત્તર વૈક્રિય શક્તિથી બનાવવામાં આવે છે (૩) વિમાનનું સ્વપ્ન, ચૌદસ્વપ્નમાનું એક

विमाणण. न० (विमानन) અપમાન
विमाणपविभत्ति. स्त्री० (विमानप्रविभक्ति) વિમાન પ્રવિભક્તિ નામે કાલિક શ્રુત વિશેષ.
विमाणवरपुंडरीय पु० (विमान वरपुण्डरीक) પહેલા દેવલોકમાં અભયકુમાર નામના મિત્ર દેવતાના વિમાનનું નામ.
विमाणवासि पु० स्त्री० (विमानवासिन्) વિમાનમાં રહેનાર વૈમાનિક દેવતા
विमाणावलिया. स्त्री० (विमानावलिका) વિમાનાની પંક્તિ-હાર, આવલિકાબદ્ધ વિમાન
विमाणावास. पु० (विमानावास) દેવતાના સ્થિર વિમાન-નિવાસરૂપ વિમાન.
विमाणित. त्रि० (विमानित) નારાજ કરેલુ
विमाय स्त्री० (विमात्र) વિષમ માત્રા, વિષમપણું
विमिस्स. त्रि० (विमिश्र) વિશેષ મિશ્ર, મળેલુ.
विमुकुल त्रि० (विमुकुल) વિકસિત ખિલેલુ
विमुत्त त्रि० (विमुक्त) મુક્ત થયેલ, બંધનથી છુટેલ.
विमुक्ख पु० (विमोक्ष) } ત્યાગ, મૂકવું
विमुक्खण न० (विमोक्षण) } તે (२) કર્મના છુટકારા, મોક્ષ (૩) त्रि० મુકાવનાર, છોડાવનાર
विमुत्त त्रि० (विमुक्त) લોભ કે મમતાથી રહિત મુક્ત થયેલ
विमुत्ति स्त्री० (विमुक्ति) મુક્ત, મોક્ષ (૨) છુટકારો
विमुह. न० (विमुख) આકાશ
विमोइय त्रि० (विमोचित) છુટું કરેલુ મુકેલુ
विमोक्ख पु० (विमोक्ष) મુક્તિ, મોક્ષ
विमोक्खण. न० (विमोक्षण) છુટકારો, બંધનોનો ઉચ્છેદ.
विमोयग. त्रि० (विमोचक) મુકાવનાર, છોડાવનાર.
विमोयण न० } (विमोचन) બંધનથી
विमोयणया स्त्री० } છુટવું.
विमोयतराग. त्रि० (विमोच्यतरक) દૂર થઇ શકે તેવું મંત્ર મૂલાદિથી સાધ્ય થાય એવું
विमोह त्रि० (विमोह) મોહથી રહિત (૨) અંધકાર રહિત
विमोहण न० (विमोहन) વ્યામોહ, વિષયાસક્તિ
विम्हय पु० (विस्मय) આશ્ચર્ય, વિસ્મય
विम्हरण न० (विस्मरण) વિસ્મૃતિ થવી, ભૂલી જવું
विम्हावण न० (विस्मापन) વિસ્મય પમાડવો; આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરવું.
विम्हिय त्रि० (विस्मित) વિસ્મય પામેલ
विय. त्रि० (विद्वस्) વિદ્વાન્ પંડિત
वियंग त्रि० (व्यङ्ग) વિકળ અંગવાળું.
वियंजिय. त्रि० (व्यञ्जित) વ્યક્ત કરેલ, પ્રગટ કરેલ
वियंभिय त्रि० (विजृम्भित) ખુબ ફેલાયેલ, ખુલ્લું થએલું
वियक्क पु० (वितर्क) તર્ક, કલ્પના, વિકલ્પ. (૨) મીમાંસા, વિચારણા
वियक्का. स्त्री० (वितर्क) સ્વમતિ કલ્પના, કપોલ કલ્પના.
वियक्खण. त्रि० (विचक्षण) વિચક્ષણ, કુશળ હુશીઆર
वियग्घ पु० (वैयाघ्र) વાઘની સંતતિ.
वियच्चा स्त्री० (व्यर्चा) વિગત મૃતકનું અર્ચા શરીર, શબ મડદુ
वियच्छेयण न० (व्यवच्छेदन) વ્યવચ્છેદ, પૃથક્કરણ
वियजिय त्रि० (व्यक्त) પ્રગટ, ખુલ્લુ
वियट्ट त्रि० (विवृत्त) દૂર થયેલ (૨) पु० પૃથ્વીને આવર્તન દઇ ઉગેલ સૂર્ય. (૩) આકાશ

वियट्टछउमत्थ त्रि० (विवृत्तछद्मस्थ) છદ્મ ભાવથી દૂર થએલ, છદ્મસ્થ અવસ્થા પસાર કરી કેવળી થએલ

वियट्टभोजि. त्रि० (विवृत्तभोजिन्) સૂર્ય ઉગ્યા પછી આહાર કરનાર.

वियड त्रि० (विकट) વિકટ, ગહન સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી જાણી શકાય તેવું (૨) ભયકર (૩) વિશાળ (૪) પુ૦ વિકટ નામનો એક ગ્રહ (૫ એક જાતનું મદ્ય

वियड. न० (विकृत) પાણી (૨) ત્રિ० અચિત્ત થયેલું, પ્રાસુક

वियड. त्रि० (विवृत) ઉઘાડું, ઢાંકણ વિનાનું (૨) છુટું પડેલું (૩) પ્રગટ, સ્પષ્ટ

वियडगिह न० (विवृतगृह) ભીંત અથવા ઢાંકણ વિનાનું ઘર

वियडजाण. न० (विवृतयान) ખુલ્લી ગાડી-ગાડું વગેરે.

वियडण. न० (विकटन) } પોતાના દોષ
वियडणा. स्त्री० (विकटना) } પ્રકાશવા તે, આલોચણા.

वियडभोइ त्रि० (विवृतभोजिन्) પ્રકાશ ભોજી, દિવસ ના ભોજન કરનાર, રાતે ન ખાનાર

वियडा. स्त्री० (विवृता) ખુલ્લી યોનિ-ઉત્પત્તિ સ્થાન કે જે વિકલેન્દ્રિય તથા દેવતાઓને હોય છે

वियडावइ. } पु० (विकटापातिन्) એ નામે
वियडावाइ } ઐરવરય ક્ષેત્રના એક વૈતાઢ્ય પર્વત

वियडासय पु० न० (विकटाशय) તળાવ, જળાશય

वियणी स्त्री० (वितनी) વિંઝણો, પંખો (૨) અટણી

वियद्दु. त्रि० (विदग्ध) ચતુર દુશીયાર

वियरण न० (व्यञ्जन) વિંઝણો, પંખો

वियत त्रि० (वितत) વિસ્તારેલ, પ્હોળું કરેલ

वियतपक्खि पु० (विततपक्षिन्) પહોળી પાંખોવાળુ પક્ષી, ખેચર તિર્યંચ પચેંદ્રિયની એક જાત

वियति. स्त्री० (विगति) વિકૃતિ, વિનાશ

वियत्त. त्रि० (व्यक्त) વિચારી કામ કરનાર, ગીતાર્થી, શાસ્ત્રવેત્તા (૨) શ્રી મહાવીર પ્રભુના ૧૧ ગણધરમાના ચોથા ગણધરનુ નામ

वियद्द. त्रि० (विमर्द) હિંસા કરનાર, ઘાતકી, હિંસક

वियद्द पु० (व्यर्द) આકાશનુ એક નામ.

वियब्भ. पु० (विदर्भ) સાતમા તીર્થંકરના ૧ લા ગણધર.

वियम पु० (विगम) વિનાશ

वियययपक्खि पु० (विततपक्षिन्) જુઓ "વિયતપક્ખિ" શબ્દ.

वियर. पु० (विवर) વિરડો (૨) ખાડો.

वियरण न० (वितरण) દેવુ, આપવુ

वियरिय त्रि० (वितीर्ण) આપેલુ

वियरिय त्रि० (विचरित) વિચરેલ (૨) પ્રસિદ્ધ

वियल त्रि० (विकल) વિકલેન્દ્રિય, બેઇન્દ્રિય ત્રણ ઇન્દ્રિય અને ચાર ઇન્દ્રિયવાળા જીવ

वियलकिट्ट न० (द्विदलकट) વાંસની છાલનુ બનાવેલ કરંડીયો, છાબ વગેરે

वियलत्त न० (विकलत्व) અભાવ

वियलिय. त्रि० (विगलित) વહી ગયેલુ; ટપકેલુ

वियलिय. त्रि० (विकलित) વિનાશ પામેલુ, ખાધેલુ

वियावाय. पु० (व्यापत) વિનાશ, નાશ

वियाण न० (विज्ञान) વિજ્ઞાન

वियाणग } त्रि० (विज्ञायक) જાણનાર.
वियाणय. }

वियार पु० (विकार) વિકાર-મૂળસ્વરૂપમાં ન્યૂનાધિકતા.

वियार. पु० (विचर) तर्क वितर्क करवा ते (२) वडीशंका जाडानी हाजत (३) फरवु, विहार करवो (४) आज्ञा-हुकम
वियारणा त्रि० (विगारण) ची नाई फाडनारु
वियारणा त्रि० (विनारण) ज्ञान देनार
वियारभूमि स्त्री० (विचारभूमि) जंगल जवानी भूमि स्थंडिले जवानी जगा
वियाल त्रि० (व्याल) दुष्ट मदोन्मत्त (२) पु० सर्प, वाघ वगेरे हिंसक प्राणी
वियाल पु० (विकाल) अकाल, संध्याकाल (२) रात्रि
विग्रलग्ग / वियालग पु० (विकालक) बीजा ग्रहनुं नाम
वियालचारि त्रि० (विकालचारिन्) अकाळे फरनार
वियालणा स्त्री० (विचारणा) अर्थनुं पर्यालोचन विशेष विचार निश्चयनी पूर्व अवस्था
वियावत्त पु० (व्यावर्त्त) घोर तथा महा घोर ए ह्रदना लोकपालनु नाम
वियासिल त्रि० (विकासित) विकासयुक्त प्रफुल्लित
वियाहिअ त्रि० (व्याख्यायक) व्याख्यान कर्ता कथा करनार
वियाहिय त्रि० (व्याख्यात) विशेष खुलासो करेलो
विगुत्त त्रि० (वियुक्त) योजना विनानुं अनुचित
विरअ पु० (विरत) पांचमा देवलोकना विमाननो एक पाथडो (२) त्रि० पापथी निवृत्ति पामेल (३) छठ्ठ गुणस्थानक
विरअ पु० (विरजस्) ७२ मा ग्रहनु नाम
विरइ स्त्री० (विरति) पापथी निवृत्ति सावद्य प्रवृत्तिनो अभाव
विरइय / विरचिय त्रि० (विरचित) रचेल उत्पन्न करेल
विरत त्रि० (विरत) निवृत्ति पामेल
विरति स्त्री० (विरति) पापथी सर्वथा निवृत्ति, सर्व विरति
विरत्त त्रि० (विरक्त) विरक्त वैरागी (२) अनेक रंगवाळु
विरमण न० (विरमण) त्याग
विरय त्रि० (विरत) पापथी निवृत्त थएल आरंभ समारंभ तजी दीधेल
विरयण न० (विरचन) रचना करवी
विरयसम्मादिट्ठि पु० (विरतसम्यग्दृष्टि) एक देशथी विरति सहित सम्यग् दृष्टिवाळो पांचमे गुणठाणे वर्ततो जीव
विरयाविरय त्रि० (विरताविरत) पापथी कंइक निवर्तेल अने कंइक न निवर्तेल पांचमा गुणस्थानवर्ती श्रावक
विरल त्रि० (विरल) थोडुं थोडुं छुटं छुटुं
विरलकचोरिक त्रि० (विरलकचौरक) विश्वास बेसाडी चोरी करनार
विरली स्त्री० (विरली) चोइंद्रिय जीवनी एक जात
विरल्लिय त्रि० ( ) उपणेलुं कचरो उडाडी साफ करेलुं (२) विखेरी नाखेल विस्तारेल
विरस त्रि० (विरस) रस वगरनुं तुच्छ (२) न० चीस पाडवी ते, भयंकर शब्द
विरसजीवि त्रि० (विरसजीविन्) रसहीन जुना धान्यनो आहार करी जीवनार.
विरसमेह पु० (विरसमेघ) विरुद्ध रसवाळो वरसाद
विरह पु० (विरह) वियोग, विरह (२) निर्जन स्थल एकांत स्थळ
विरहिय त्रि० (विरहित) रहित, विनानुं अभाववाळु थयेल
विरहियसयणिज्ज न० (विरहितशयनीय) खाली शयन-पथारी

विराइत. } त्रि० (विराजित) શોભિત;
विराइर. } શોભાયમાન.

विराग. पु० (विराग) વૈરાગ્ય; ઉદાસીનતા

विरागता. } स्त्री० (विरागता) વૈરાગ્ય, નિ-
विरागया. } સંગતા.

विराड. पु० (विराट) વિરાટ નગર.

विरालिआ स्त्री० (विरालिका) પલાશકન્દ; સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત.

विराली. स्त्री० (विराली) એ નામની એક વેલ. (૨) એ નામનો કન્દ, સાધારણ વનસ્પતિની એક જાત.

विराहग. } त्रि० (विराधक) જ્ઞાન દર્શન
विराहग } ચારિત્રને દૂષિત કરનાર. (૨) મારનાર.

विराहण न० (विराधन) } જ્ઞાન દર્શન
विराहणा स्त्री० (विराधना) } અને ચારિત્રની વિરાધના, વ્રતખંડન, આજ્ઞાભંગ (૨) હિંસા. (૩) મૈથુન, સંયમ વિરાધના

विराहणी. स्त्री० (विराधिनी) જેથી મોક્ષમાર્ગની વિરાધના-ખંડના થાય તેવી ભાષા.

विराहि पु० (विराधि) સર્પની એક જાત.

विराहिर. त्रि० (विराधक) જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની વિરાધના-ખંડના કરનાર

विराहिय. त्रि० (विराधित) વિરાધના કરેલ. વિરાધેલ; આજ્ઞા ભંગ કરેલ

विरुद्ध पु० (विरुद्ध) અક્રિયાવાદી નાસ્તિક (૨) વિરોધ કરનાર. વિરોધી.

विरुद्धरज्ज. न० (विरुद्धराज्य) જ્યાં પરસ્પર બે રાજ્યને વિરોધ હોય તે (૨)ત્રિ० રાજ્ય વિરુદ્ધ.

विरुडा स्त्री० (विरूढा) વિરૂઢા નામની સાધારણ વનસ્પતિ.

विरूव त्रि० (विरूप) વિવિધ પ્રકારનું જુદી જુદી જાતનું. (૨) બીભત્સ

विरूवरूव. त्रि० (विरूपरूप)નાના પ્રકારનું. અનેક પ્રકારનું.

विरेग. पु० (विरेक) વિભાગ.

विरेयण. न० (विरेचन) રેચ લેવો; જુલાબ લેવો.

विरोट्ट. पुं० (वैरोट्ट) યક્ષ વિશેષ

विरोयण पु० (विरोचन) અગ્નિ.

विरोह. पु० (विरोध) વિરૂદ્ધભાવ; વેર.

विरोहिया. स्त्री० (विरोधिता) વિરોધિપણું; વિરોધ.

विलउली. स्त्री० ( ) ચોરી, ધાડ, વગેરે ખોટાં કર્મ

विलओलग पु० ( ) ધાડ પાડી મારફાડ કરી લુંટ કરનાર.

विलंब. न० (विलम्ब) સૂર્ય સાથે યોગ મેળવી મુક્ત થએલ નક્ષત્ર. (૨) મોડું; વખતસર નહીં.

विलंबग पु० (विडम्बक) વિદૂષક (૨) જીવની વિવિધ અવસ્થાઓ પસાર કરનાર.

विलंबण न० (विलम्बन) લટકવું તે.

विलंबणा. स्त्री० (विडम्बना) નિવર્તન; નિષ્પત્તિ.

विलंबित. न० } (विलम्बित) ૩૨ પ્રકાર-
विलंबिय } માંના એક પ્રકારનું નાટક.

विलंबिय न० (विलम्बित) ધીમેધીમે વિલંબથી ગાવું તે. ગાયનનો એક ગુણ.

विलज्जा. स्त्री० (विलज्जा) લાજ; શરમ.

विलज्जिय. त्रि० (विलज्जित) વિશેષ શરમાયેલું.

विलट्ठि. स्त्री० (वियष्टि) પોતાના શરીરથી ચાર આંગળ નીચી લાકડી (૨) બારણાં આડી દેવાની લાકડી.

विलया. स्त्री० (वनिता) સ્ત્રી

विलवणया. स्त्री० (विलपन) વિલાપ કરવો; ઊંચી સાદે રૂદન કરવું

विलविल. न० } (विलविल) રૂદનનો શબ્દ.
विलविय }

विलसिय त्रि० (विलसित) વિલાસ યુક્ત. (૨) न० નેત્રચેષ્ટા; કટાક્ષ.

विलसिर त्रि० (विलसितृ) विलासी, आनन्द करनार
विलाव. पु० (विलाप) आर्त शब्द करवो, विलाप करवो
विलास. पु० (विलास) वस्त्र आदिनो लाड (२) आंखना पलकारा मारवा—कटाक्ष फेंकवा ते (३) कामक्रीडा, सम्भोग
विलाससालिणी. स्त्री० (विलासशालिनी) विलासिनी स्त्री
विलासित त्रि० (विलासित) विलास युक्त
विलित्त. त्रि० (विलिप्त) चोपडेलु, लिपेलु
विलित्तय. त्रि० (विलीप्तक) आवेशमा आवी गयेल
विलिया. स्त्री० (व्रीडा) लज्जा, शरम
विलिहण. न० (विलिखन) लखवुं ते
विलीण त्रि० (विलीन) पीगळेलुं, गळेलु, रस रूप बनेलु (२) दुगन्ध पेदा करनार, जुगुप्सित (३) लीन थयेलुं
विलुंपगाम पु० ( ) अपरिग्रही—निष्कंचन, निर्ग्रन्थ.
विलुंचण. न० (विलुंचन) लोच करवो ते
विलुंपित्तार त्रि० (विलुम्पयितृ) धाड पाडी गाम भागनार
विलुत्त. त्रि० (विलुप्त) चोरेलु विदारेलु.
विलुलिय त्रि० (विलुलित) चल, चपल
विलेपण न० (विलेपन) चंदनादिनुं विलेपन
विलेव पु० (विलेप) माटी वगेरेनो लेप
विलेवण न (विलेपन) चन्दनादी चोपडवुं ते
विलेवणविहि पु० (विलेपनविधि) विलेपन करवानी कळा
विलोवअ त्रि० (विलोपक) चोरनार, चोरी करनार
विल्लल त्रि ( ) प्रकाश करतु
विव. अ० (इव) जेम, पेठे, उपमावाचक अव्यय
विवंची. स्त्री० (विपंची) त्रण तारवाळी वीणा
विवक्ख. त्रि० (विपक्ष) शत्रु प्रतिपक्षी •(२) पु० अनुमानानो एक अंग. ज्यां साध्य न होय ते, पक्षनो प्रतिपक्षी.
विवक्खा. स्त्री० (विवक्षा) वक्तानी इच्छा, बोलवानी इच्छा.
विवग्घ. न० (विव्याघ्र) चीतराना चामडानु वस्त्र
विवग्घास पु० (विपर्यास) उलटु अवळु
विवज्ज पु० (विवर्ज) वर्जवुं, त्याग करवो
विवज्जअ. } त्रि० (विवर्जक) तजनार,
विवज्जग. } छोडनार.
विवज्जण न० (विवर्जन) वर्जवुं, तजवुं.
विवज्जत्थ. त्रि० (विपर्यस्त) विपरीत, विपर्यास भाव पामेल
विवज्जय. पु० (विपर्यय) विपरीत ज्ञान भ्रान्ति
विवज्जय त्रि० (विवर्जक) त्याग करनार
विवज्जास पु० (विपर्यास) भ्रान्ति, एकने बदले बीजु जाणवु ते
विवज्जिय. त्रि० (विवर्जित) रहित थएल
विवडिय. त्रि० (विपतित) पडी गयेलु पडेलु
विवड्ढ त्रि० (विवृद्ध) वधेलु वृद्धि पामेलु
विवड्ढण. न० (विवर्द्धन) वधारनार, वृद्धि करनार
विवड्ढिअ त्रि० (विवर्द्धित) वधारेल
विवणि स्त्री० (विपणि) दुकान हाट
विवण्ण त्रि० (विपन्न) भागी गयेल, विपत्तिमा आवी पडेल, नाश पामेल
विवण्ण त्रि० (विवर्ण) बेडोल, सारा रंग विनानु अशुभ वर्णवाळु
विवत्त पु० (विवर्त) ७४ मा ग्रहनु नाम
विवत्ति स्त्री० (विपत्ति) कष्ट, आपत्ति (२) विनाश
विवत्थ पु० (विवस्त्र) ७५ मा ग्रहनु नाम
विवद्धण न० (विवर्द्धन) वधारवु

विवड्डि. स्त्री० (विवृद्धि) ઉત્તરાભાદ્રપદ નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.
विवन्न. त्रि० (विवर्ण) ઉલટું; અંતપ્રાન્ત.
विवन्न. त्रि० (व्यापन्न) નષ્ટ થએલ.
विवन्नछंद. त्रि० (व्यापन्नच्छन्दस्) પોતાના છંદે ન ચાલતાં બીજાના અભિપ્રાયને અનુસરનાર.
विवर. न० (विवर) છિદ્ર; બાકોરૂં. (२) ગુફા; ભોંયરૂં. (૩) આકાશ.
विवरण. न० (विवरण) વર્ણન; વિવેચન.
विवरीय. त्रि० (विपरीत) ઉલટું; વિપરીત.
विवस. त्रि० (विवश) પરાધીન.
विवाग. पुं० (विपाक) કર્મ પરિણતિ; કર્મનું ફળ. (२) રસ.
विवागविजय. पुं० (विपाकविचय) કર્મોના રસનો વિચાર કરવો; ધર્મધ્યાનનો ત્રીજો ભેદ.
विवागसुअ. न० (विपाकश्रुत) ૧૧ મુ અંગ; વિપાકસૂત્ર.
विवाद. } पुं० (विवाद) વાદવિવાદ.
विवाय. }
विवाह. पुं० (विवाह) લગ્ન; વિવાહ.
विवाहचूलिया. स्त्री० (विवाहचूलिका) એ નામનું એક કાલિક સૂત્ર.
विवाहपन्नत्ति. स्त्री० (विवाहप्रज्ञप्ति) ૫ મું અંગસૂત્ર; વિવાહપ્રજ્ઞપ્તિ (ભગવતી સૂત્ર).
विवाहिय. पुं० स्त्री० (विवाहित) વિવાહ કરેલ; પરણેલ.
विवित्त. } त्रि० (विविक्त) સ્ત્રી, પશુ,
विविन्त. } પંડગ, આદિના સંસર્ગરહિત. (२) સુન્દર; સ્વચ્છ. (૩) પૃથક્ થયેલ; ભિન્ન. (૪) નિર્દોષ.
विवित्तजीवि. त्रि० (विविक्तजीविन्) સ્ત્રી આદિના સંગરહિત અથવા રાગ દ્વેષ રહિત જીવન ગાળનાર.
विविदिसा. स्त्री० (विविदिषा) જાણવાની ઇચ્છા.
विविद्धि. स्त्री० (विवृद्धि) જુઓ "विवड्डि" શબ્દ.
विविह. त्रि० (विविध) વિચિત્ર; ઘણી જાતનું; વિવિધ પ્રકારનું.
विवेक. } पुं० (विवेक) આત્મા અનાત્માનું
विवेग. } પૃથક્કરણ; જડ ચેતનનું જુદા પણું કરવું તે. (२) વિવેક; સદાચાર. (૩) પરિગ્રહનો ત્યાગ. (૪) વિતર્ક-અન્વય-વ્યતિરેકાદિ વડે જાણવું તે. (૫) છોડવા યોગ્ય વસ્તુને છોડવી તે. (૬) સ્ત્રી આદિના સંસર્ગનો અભાવ.
विवेगपडिमा. स्त्री० (विवेकप्रतिमा) બાહ્ય અને આભ્યંતર પરિગ્રહના ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા.
विवेगभासि. त्रि० (विवेकभाषिन्) વિવેકપૂર્વક બોલનાર.
विवेजिय. त्रि० (विवेचित) વિવેચનપૂર્વક વ્યક્ત કરેલ.
विवेयण. न० (विवेचन) વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન.
विब्बोक. } पुं० ( ) હર્ષ; કામ
विब्बोय. } વિકાર; કામુક સ્ત્રીની ચેષ્ટા.
विब्बोयण. न० ( ) ઓસીકું; તકીયો.
विस. न० (विष) ઝેર; વિષ.
विसं. अ० (विग्रह) પૃથગ્ભાવ; જુદાપણું.
विसंजोय. पुं० (विसंयोग) વિસંયોજના; સંયોગને વિખેરી નાખવો તે.
विसंठुल. त्रि० (विसंस्थुल) અવ્યવસ્થિત; અસ્થિર.
विसंदण. न० (विस्यन्दन) દહીંની તરમાં ઘઉંનો લોટ નાખી બનાવવામાં આવતો એક ખાદ્ય પદાર્થ.
विसंधि. पुं० (विसन्धि) વિસંધિ નામનો ગ્રહ.

विसंधिकप्प. पु० (विसंधिकल्प) ५७ मा ग्रहनु नाम

विसंभोइय त्रि० (विसंभोगिक) जेनी साथे आहारादि लेवा देवानो व्यवहार तोडी नाख्यो होय ते

विसंवादणाजोग पु० (विसंवादनयोग) खोटी तकरार करवी ते, विनाशना

विसग्ग. पु० (विसर्ग) त्याग, विसर्जन करवु

विसज्जणया. स्त्री० (विसर्जन) विसर्जन करवु रजा आपवी

विसज्जित } त्रि० (विसर्जित) विसर्जन
विसज्जिय. } करेल विदाय करेल

विसट्ट त्रि० ( ) विकसेलु (२) त्रि० विस्तार पामेल

विसट्टमाण त्रि० ( ) विकास पामतु

विसट्ठ त्रि० (विसृष्ट) विशेष रीतिथी बनेलु.

विसण्ण त्रि० (विषण्ण) विषय निमग्न, भशगुल, पापमा तत्पर थएल

विसद. त्रि० (विशद) निर्मळ, स्पष्ट.

विसन्न. त्रि० (विषण्ण) काम भोगमा खुची गयेल (२) खेद पामेल, थाकेल (३) पु० असयम.

विसन्नएसि. त्रि० (विषण्णैषिन्) विषन्न-असयम, ऐषिन् इच्छनार, असयमने इच्छनार

विसपओग पु० (विषप्रयोग) विष-झेरनो प्रयोग, झेर आपवु ते

विसभक्खण न० (विषभक्षण) झेरनु भक्षण करवु ते, झेर खाई मरण पामे ते, बाळ मरणनो एक प्रकार

विसम त्रि० (विषम) वसमु ऊंचुनीचु खडबचडु (२) गहन, कठिन (३) चारे पदना अक्षर सरखा न होय किन्तु ओछावत्ता होय ते छद (४) पु० असयम (५) त्रि० असयत. (६) पु० कर्मबन्ध, ससार. (७) एकीसख्या (८) आकाश (९) सम-एक सरखु नही, विषम-ओछु अधिकु

विसमचारि. त्रि० (विषमचारिन्) जे नक्षत्रो महिनाना नामवाळा नथी ते नक्षत्र, जेमके धनिष्ठा, भरणी, वगेरे

विसमपाय. पु० (विषमपाद) घोडानी पेठे एक पग वाको राखी काउसग्ग करे ते, काउसग्गनो एक दोष

विसमेह पु० (विषमेघ) झेर जेवो वरसाद

विसय. त्रि० (विशद) चोखु, निर्मळ, स्पष्ट •

विसय. पु० (विषय) इन्द्रियोना विषय-शब्द, रूप, गंध, रस अने स्पर्श (२) विषय-हद, सीमा. (३) हकीकत, बाबत (४) शक्ति (५) कामविकार, कामवासना (६) घटादि जेवे पदार्थ (७) देश (८) विषय, गोचर

विसरा स्त्री० (विसरा) एक प्रकारनी माछलाने पकडवानी जाळ

विसरिस त्रि० (विसदृश) सादृश्य रहित, विलक्षण

विसरीर त्रि० (द्विशरीर) एक प्रकृत शरीर अने बीजु जन्मान्तरमा एक शरीर पामीने मोक्षे जनार, एकावतारी

विसल्लकरणी स्त्री० (विशल्यकरणी) शल्य काढवानी विद्या

विसल्लीकरण न० (विशल्यकरण) आत्माने शल्य रहित बनाववो ते

विसवाणिज्ज. न० (विषवाणिज्य) झेरनो व्यापार करवो ते, पदर कर्मादानमानो एक

विसहर पु० (विषधर) सर्प

विसाण. न० (विषाण) शिगडु (२) हाथी दांत.

विसाणि. पु० (विषाणिन्) गेंडो

विसाद पु० (विषाद) खेद, उद्वेग.

विसाय पु० (विमात) એ નામનુ દશમા દેવલોકનુ એક વિમાન

विसाय पु० (विषाद) ખેદ પરિશ્રમ.

विसारण. न० (विशारण) વિખેરવુ; વિખેરી નાખવુ

विसारय. त्रि० (विशारद) કુશળ, હુશીયાર

विसाल त्रि० (विशाल) પહોળુ, વિસ્તીર્ણ, મોટુ (२) ઉત્તર તરફના ક્રન્દિત જાતના વ્યતરદેવતાનો બીજો ઇન્દ્ર (૩) વિશાળ નામનો ૭૪ મો ગ્રહ (૪) એ નામે આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન

विसालग पु० न० (विशालक) બે માળવાળુ ઘર.

विसाला. स्त्री० (विशाला) દક્ષિણ દિશાના અજનક પર્વતની વિશાળા નામની વાવ (૨) ત્રેવીશમા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાનખીનુ નામ. (૩) જમ્બૂ સુદર્શનાનુ એક નામ (૪) એ નામની એક નગરી

विसालिस त्रि० (विसदृश) વિવિધ, વિચિત્ર, ભિન્ન ભિન્ન

विसाहगणि पु० (विशाखगणिन्) વિશાખ નામના આચાર્ય

विसाहा. स्त्री० (विशाखा) વિશાખા નામનુ નક્ષત્ર (૨) વિશાખા નામની નગરી

विसिट्ठ. त्रि० (विशिष्ट) વિશેષતાયુક્ત, ગુણી, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ (૨) ઉત્તરના દ્વીપ કુમારોનો ઇદ્ર.

विसिह. पु० (विशिख) બાણ, શર.

विसील त्रि० (विशील) નઠારા આચરણવાળો, શીલરહિત.

विसु. अ० (विष्वक्) ચોતરફ

विसुज्झ. त्रि० (विशोध्य) શોધવા યોગ્ય, શોધન કરવા લાયક

विसुज्झमाण पु० (विशुध्यमान) ઉપશમશ્રેણિ કે ક્ષપક શ્રેણિએ ચડતો જીવ.

विसुज्झमाणग पु० (विशुध्यमानक) ઉપશમ શ્રેણિ કે ક્ષપકશ્રેણિએ ચડતા સાધુનો સયમ.

विसुत्तिया. स्त्री० (विस्रोतसिका) સયમરૂપ ધાન્યને સુકાવનાર મનોવિકાર, અપધ્યાન

विसुद्ध. त्रि० (विशुद्ध) નિષ્કલક, નિર્મળ (૨) અજ્ઞાન રહિત. (૩) પાચમા દેવલોકનો એક પાથડો.

विसुद्धमाणय. पु० (विशुध्यमानक) ક્ષપક શ્રેણિવાળા મુનિ

विसुद्धि. स्त्री० (विशुद्धि) કર્મની નિર્જરા, અમુક અશે કર્મનુ ખપાવવુ (૨) શુદ્ધિ, નિર્મળતા

विसूइया. स्त्री० (विसूचिका) અજીરણ-ઝાડાનો રોગ (કોલેરો).

विसल्लिय त्रि० (विशल्य) ચામડી ઉતારેલ. (૨) સૂજી ગયેલ.

विसहिअ. पु० ( ) એ નામનુ બારમા દેવલોકનુ એક વિમાન

विसेढि स्त्री० (विश्रेणि) વિષમશ્રેણિ; વિદિશાની શ્રેણિ (૨) त्रि० વિષમશ્રેણિમા રહી શબ્દ ગ્રહણ કરનાર

विसेस. पु० (विशेष) તફાવત બતાવનાર અસાધારણ ગુણ, ખાસ લક્ષણ (૨) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના પાચમા પદનુ નામ. (૩) ન્યાયશાસ્ત્ર સમત વિશેષ નામનો એક પદાર્થ (૪) પ્રકાર (૫) ઘણુ, બહુ (૬) વિષય તથા વિષયના ગુણો (૭) ભેદ, તફાવત

विसेसदिट्ठ न० (विशेषदृष्ट) વિશેષરૂપે પૂર્વે દીઠેલ વસ્તુ ઉપરથી અનુમાન કરવુ તે. અનુમાનનો એક પ્રકાર.

विसेसिय त्रि० (विशेषित) નિર્ધારણ કરેલુ, વિશેષરૂપે ચોક્કસ કરેલુ

विसोग त्रि० (विशोक) દિલગીરી રહિત.

विसोत्तिया स्त्री० (विस्रोतिका) शंका संशय (२) अपध्यान

विसोहण न० (विशोधन) शोधवुं, तपास करवी

विसोहि स्त्री० (विशोधि) आत्म शुद्धि निर्मळता (२) विशुद्धिहेतु आवश्यक प्रतिक्रमण (३) आहारादिना दोषनो अभाव

विसोहिय पु० (विशोधित) शुद्ध थयेल मार्ग मोक्षमार्ग (२) त्रि० शुद्ध करेल

विसोहिया स्त्री० (विशोधिका) विशुद्धि करनारी

विस्स पु० (विश्व) उत्तराषाढा नक्षत्रनो अधिष्ठाता देवता

विस्स पु० (विस्र) आमगंध खराबगंध

विस्सभ पु० (विश्रंभ) विश्वास

विस्सभघाइ त्रि० (विश्रम्भघातिन्) विश्वास घात करनार

विस्सभया स्त्री० (विश्रम्भ) विश्वास भरोसो

विस्सभर पु० (विश्वंभर) जंतु विशेष

विस्सभरा स्त्री० (विश्वंभरा) छिपकली एक जातनुं प्राणी

विस्संभिय त्रि० (विश्रम्भित) विश्वासमां रहेलुं विश्वासु

विस्सनंदि पु० (विश्वनन्दिन्) प्रथम बळदेवना त्रीजा पूर्वभवनुं नाम

विस्सभूइ पु० (विश्वभूति) ए नामनो एक माणस के जेनो वाने लीधे नाश थयो हतो (२) प्रथम वासुदेवना त्रीजा पूर्वभवनुं नाम

विस्सर पु० (विस्वर) आर्तस्वर दीनस्वर (२) त्रि० आर्तस्वरे रोनार

विस्सरूव त्रि० (विश्वरूप) नाना प्रकारनुं

विस्सवाइगण पु० (विश्ववादिगण) विश्ववादी नामनो महावीर प्रभुनो एक गण

विस्ससा अ० (विस्रसा) स्वभाव प्रकृति

विस्ससेण पु० (विश्वसेन) विश्वसेन नामे अहोरात्रनु तेरमुं अथवा अढारमुं मुहूर्त (२) सोळमा तीर्थंकरना पिता (३) ओगणीसमा तीर्थंकरने प्रथम भिक्षा आपनार गृहस्थ (४) पांचमा चक्रवर्तीना पिता

विस्साम पु० (विश्राम) थाक उतारवो विसामो खावो

विस्सामण न० (विश्रामण) पगचंपी करवी

विस्सायणिज्ज त्रि० (विस्वादनीय) स्वाद करवाने-चाखवाने योग्य

विस्सास पु० (विश्वास) विश्वास भरोसो

विस्सासिय त्रि० (वैश्वासिक) विश्वासने योग्य

विस्सुय त्रि० (विश्रुत) विख्यात प्रसिद्ध

विस्सेणि स्त्री० (विश्रेणि) विपरीत श्रेणी श्रेणीना भावथी रहित

विह न० (विह) आकाश

विह न० ( ) अटवीनो लांबो मार्ग रण मेदान, जेने उल्लंघता एकथी वधारे दिवस लागे तेवो मार्ग

विहग पु० ( ) विभाग खंड

विहगम पु० (विहगम) पक्षी

विहग पु० (विहग) पक्षी

विहगगइ स्त्री० (विहगगति) विहायोगति नामे नामकर्मनी एक प्रकृति के जेना उदयथी जीव चालवानी शुभ-हाथीना सरखी अने अशुभ-गधेडाना सरखी गति पामे छे

विहगगइपव्वज्जा स्त्री० (विहगगतिप्रव्रज्या) दरिद्रताथी लीधेली दीक्षा, सगा वहालानुं पोषण न थवाथी दीक्षा लीधी होय ते

विहडिय त्रि० (विघटित) जुदुं पडेलुं उघडेलुं (२) नीचे पाडेलुं

विहत्त त्रि० (विभक्त) विभाग करेल

विहत्थि. स्त्री० (वितस्ति) બાર આંગળનું માપ; વેંત.
विहम्म. त्रि० (विधर्मन्) વિરૂદ્ધ ધર્મવાળો.
विहम्मणा. स्त्री० (विहनना) કદર્થના.
विहय. त्रि० (विहत) નાશ પામેલું; હણાયલું.
विहरण. न० (विहरण) વિહાર કરવો; વિચરવું.
विहरिअ. त्रि० (विहृत) સેવન કરેલ; આચરેલ.
विहल. त्रि० (विफल) નિષ્ફળ; ફળ રહિત.
विहल्ल. पुं० (विहल्ल) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના આઠમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ચેલણા રાણીનો પુત્ર.
विहव पुं० (विभव) ધન; સમ્પત્તિ.
विहवा. स्त्री० (विधवा) રાંડેલ સ્ત્રી; પતિ વિનાની સ્ત્રી; વિધવા.
विहसिय. न० (विहसित) થોડું હસેલું; મન્દસ્મિત કરેલ.
विहस्सइ. पु० (बृहस्पति) પુષ્ય નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.
विहा. स्त्री० (विधा) ભેદ, પ્રકાર.
विहा. अ० (वृथा) વૃથા; ફોગટ.
विहाअ. पुं० (विघात) વિનાશ.
विहाडग. त्रि० (विघाटक) ચૂર્ણ કરનાર; ચગદી નાખનાર
विहाडिय. त्रि० (विघटित) ઉઘાડેલું; ખુલ્લું કરેલું.
विहाण. न० (विधान) પ્રકાર; ભેદ. (૨) અવસ્થા વિશેષ; આંધળાપણું, બ્હેરાપણું વગેરે. (૩) કરવું તે.
विहायगइ. स्त्री० (विहायोगति) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ચાલવાની ગતિ પામે છે.
विहायस. पुं० (विहायस्) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના નવમા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ચેલ્લણારાણીનો પુત્ર.
विहायार. पु० (विधातृ) કર્તા.
विहार. पुं० (विहार) ક્રીડા; ગમ્મત. (૨) બુદ્ધના ભિક્ષુકોનો મઠ. (૩) વિચરવું; એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે જવું. (૪) સ્વાધ્યાય. (૫) શહેર બહારની વસ્તિ. (૬) મળત્યાગ કરવાની જગ્યા-સ્થાન. (૭) વિશેષ અનુષ્ઠાન; ભગવત્ કથિત માર્ગમાં પરાક્રમ બતાવવું તે. (૮) આચાર મર્યાદા.
विहारकप्प. पुं० (विहारकल्प) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું ૨૬ મુ.
विहारचार. पुं० (विहारचार) પગે પાળા ચાલવુ તે.
विहारभूमि. स्त्री० (विहारभूमि) સ્વાધ્યાય કરવાની ભૂમિ; સજ્ઝાય કરવાની જગ્યા. (૨) ક્રીડા કરવાની ભૂમિ; બગીચા વગેરે.
विहारि. त्रि० (विहारिन्) વિહાર કરનાર.
विहावण. न० (विभावन) ચિન્તવન; વિચારવુ તે.
विहास. न० (विहायस्) આકાશ.
विहि. पु० (विधि) વિધિ; રીતિ; પદ્ધતિ. (૨) પ્રકાર, ભેદ. (૩) શાસ્ત્રોક્ત મર્યાદા; આજ્ઞા (૪) ઉપાય. (૫) નિરૂપણ; કથન.
विहिंसग. त्रि० (विहिंसक) હિંસા કરનાર; ઘાતકી; ખુની.
विहिंसा. स्त्री० (विहिंसा) જીવ હિંસા; પ્રાણીવધ
विहिण्णु. त्रि० (विधिज्ञ) વિધિને જાણનાર.
विहिय त्रि० (विहित) વિધાન કરેલું. (૨) રચેલું, બનાવેલું.
विहीण त्रि० (विहीन) રહિત.
विहीणक्खर. न० (विहीनाक्षर) સૂત્રના અક્ષર ઓછા બોલવા તે; જ્ઞાનનો એક અતિચાર.
विहुण न० (विधुवन) પંખો, વીંજણો.
विहुय. त्रि० (विधुत) ઉડેલ. (૨) દૂર કરેલ.
विहुयण. न० (विधुवन) વીંજણો.

विहुर पु० (विधुर) પ્રિય જનનો વિયોગી
विहुरिय त्रि० (विधुरित) વિખાઇ ગયેલુ
विहूण त्रि० (विहीन) રહિત વિનાનુ
विहूणय न० (विधूनक) વીંજણો પંખો
विहूय त्रि० (विधूत) સમ્યક્ પ્રકારે પાળેલ આચરેલ
विहेय त्रि० (विधेय) કરવા-આચરવા યોગ્ય
विहेलग न० (विभीतक) એક જાતનુ ફળ બહેડા
वीइ पु० स्त्री० (वीचि) તરંગ મોજા (२) નાયકનાનુ (૩) આકાશ
वीइक्कंत त्रि० (व्यतिक्रान्त) પસાર થએલુ અતીત થએલુ
वीइय त्रि० (वीजित) ચમરથી વીંજેલુ
वीचि पु० स्त्री० (वीचि) તરંગ લહેર (२) તરંગાકારે રેખા
वीचिदव्व न० (वीचिद्रव्य) એક આદિ પ્રદેશ ન્યૂન આહાર
वीज्जिय त्रि० (वीजित) વીંજેલ, ચમરી કરેલ
वीणा स्त्री० (वीणा) વીણા નામનુ વાજીંત્ર
वीत त्रि० (वीत) તજેલ છોડેલ
वीतधूम त्रि० (वीतधूम) ધૂમદોષ રહિત
वीतराग पु० (वीतराग) રાગદ્વેષ રહિત જિન ભગવાન્
वीतसाग पु० (वीतशोक) ૭૩ મા ગ્રહનુ નામ
वीतसोया स्त्री० (वीतशोका) સલિલાવતી વિજયની મુખ્ય રાજધાની
वीतिंगाल त्रि० (वीताङ्गार) અંગાર દોષથી રહિત
वीतिभय न० (वीतिभय) સિંધુ સૌવીર દેશનુ મુખ્ય નગર
वीमंस पु० } (विमर्श) પરીક્ષા (२)
वीमंसा स्त्री० } ઇર્ષ્યા (૩) વિચારણા, ઇહા
वीय त्रि० (वीत) રહિત વિનાનુ
वीयग पु० (वीयक) વૃક્ષ વિશેષ
वीयण न० (वीजन) પંખો
वीयणपत्त न० (वीजनपत्र) પવન નાખવાનુ સાધન વીંજણો
वीयणी स्त्री० (वीजनी) નાનો વીંજણો પંખો
वीयभय न० (वीतभय) સિન્ધુ દેશમાનુ એક પ્રસિદ્ધ નગર
वीयराग पु० (वीतराग) રાગ દ્વેષ રહિત કેવળી ભગવાન્ તીર્થંકર
वीयरागछउमत्थ पु० (वीतरागछद्मस्थ) ઉપશાન્તમોહનીય ગુણસ્થાન તથા ક્ષીણ-મોહનીય ગુણસ્થાનવર્તી જીવ અગીયારમે અને બારમે ગુણઠાણે વર્તનાર
वीयरागसुय न० (वीतरागश्रुत) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાનુ ૨૪ મુ
वीयराय पु० (वीतराग) રાગદ્વેષ રહિત જિન ભગવાન્
वीयरायसंजय पु० (वीतरागसंयत) ઉપશાન્ત કષાયવાળા તથા ક્ષીણ કષાયવાળા સાધુ
वीयसोग पु० (वीतशोक) અરુણદ્વીપના દેવતાનુ નામ
वीयसोगा स्त्री० (वीतशोका) એ નામની પશ્ચિમ મહાવિદેહમાની સલિલાવતી વિજયની રાજધાની
वीयसोया स्त्री० (वीतशोका) સલિલાવતી વિજયમાની એ નામની નગરી
वीर पु० (वीर) કોઇ પણ વસ્તુમા અતિશય ઉત્સાહ રાખવો તે નવ રસમાનો એક રસ (२) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન (૩) ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામી (૪) સુભટ યોદ્ધો શૂરવીર
वीरकत न० (वीरकान्त) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

वीरकराह. न० (वीरकृष्ण) निरयावलिका सूत्रना सातमा अध्ययननुं नाम –

वीरकराहमित्त. पु० (वीरकृष्णमित्र) वीरपुर नगरनो राजा

वीरकराहा. स्त्री० (वीरकृष्णा) अंतगडसूत्रना आठमा वर्गना सातमा अध्ययननुं नाम (२) श्रेणिक राजानी एक राणी

वीरकूड न० (वीरकूट) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरगत न० (वीरगत) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरजाय. त्रि० (वीरयात) जे मार्गे वीर पुरुषो गया होय ते मार्ग

वीरजिण पु० (वीरजिन) चोवीशमा तीर्थंकर श्री महावीर स्वामी

वीरज्झय. न० (वीरध्वज) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरण पु० (वीरण) घासनी एक जात

वीरणथंभ. पु० (वीरणस्तम्भ) घासनी एक जात

वीरत्थुइ स्त्री० (वीरस्तुति) सूयगडांग सूत्रना छठ्ठा अध्ययननुं नाम

वीरपुर. न० (वीरपुर) ए नामनुं एक नगर.

वीरप्पभ. न० (वीरप्रभ) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरभद्द. पु० (वीरभद्र) वीरभद्र नामना पार्श्वनाथ प्रभुना एक गणधर

वीरवगण न० (वीरवर्ण) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान.

वीरवलय पु० (वीरवलय) वीरना सूचक हाथनुं एक आभरण

वीरसिंग न० (वीरशृङ्ग) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरसिट्ठ. न० (वीरसृष्ट) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरसुणिआ. स्त्री० (वीरशुनिका) बहु भस नारी कुतरी.

वीरसेण पु० (वीरसेन) अंतगडसूत्रना चोथा वर्गना पांचमा अध्ययननुं नाम (२) वसुदेव राजानी धारणी राणीनो पुत्र (३) कृष्ण वासुदेवना २१ हजार वीर वलयधारी सुभटनो प्रमुख-अग्रेसर

वीरसेणा स्त्री० (वीरसेना) एक राणीनुं नाम.

वीरसेणिय. न० (वीरसैनिक) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरावत्त न० (वीरावर्त) वीरावर्त नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीरासण. न० (वीरासन) वीर पुरुषने छाजे तेवुं एक आसन

वीरासणिअ. त्रि० (वीरासनिक) वीरासने बेसनार

वीरिअ न० (वीर्य) जीवनुं सामर्थ्य, आत्मशक्ति (२) ए नामना पार्श्वनाथना एक गणधर (३) सूयगडांग सूत्रना आठमा अध्ययननुं नाम (४) चौद पूर्वमाना त्रीजा पूर्वनुं नाम. (५) वीर्यान्तराय नामनी अंतराय कर्मनी एक प्रकृति (६) उत्साह

वीरियंतराय. पु० (वीर्यान्तराय) अंतराय कर्मनी एक प्रकृति के जेना उदयथी जीवनी शक्तिनी फोरवणी थइ शके नहि

वीरियात पु० (वीर्यात्मन्) वीर्य-सामर्थ्यरूप आत्मा-वीर्यात्मा, आत्माना आठ प्रकार मांनो एक

वीरियायार पु० (वीर्याचार) वीर्याचार, ज्ञानादि मोक्ष साधन संपादन करवामां वीर्य फोरववुं ते

वीरुणी स्त्री० (वीरुणी) खसखसनुं झाड, पर्वज वनस्पतिनी एक जात

वीरुत्तरावडिंसग न० (वीरोत्तरावतंसक) ए नामनुं त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान

वीस. त्रि० (विस्र) ખરડાયેલ.

वीस. स्त्री० } (विंशति) વીશ; સંખ્યા
वीसइ. } વિશેષ.

वीसंभ. पु० (विस्रम्भ) વિશ્વાસ.

वीसंभघायग. त्रि० (विस्रम्भघातक) વિશ્વાસ-ઘાતી

वीसतिम. पुं० (विंशतितम) નવ ઉપવાસ સાથે કરવા તે. (૨) ત્રિ૦ વીશમુ.

वीसत्थ. पुं० (विश्वस्त) પરિશ્રમ દૂર કરેલ; સ્વસ્થ થએલ. (૨) વિશ્વાસ પામેલ; વિશ્વાસપાત્ર બનેલ.

वीसरण. न० (विस्मरण) ભૂલી જવુ.

वीसरणालु. त्रि० (विस्मरणवत्) ભૂલકણું.

वीससा. श्र० (विस्रसा) સ્વભાવ; કુદરત.

विससापरिणय. त्रि० (विस्रसापरिणत) જીવના વ્યાપાર વિના કુદરતી રીતે બનેલ-જેમ સંધ્યા, ઇંદ્રધનુષ્ય વગેરે.

वीससाबंध. पुं० (विस्रसाबन्ध) સ્વાભાવિક બંધ.

वीससाय. त्रि० (विस्रसाज) પોતાના સ્વભાવથીજ પરિણામ પામેલ જેમ વાદળ, સંધ્યા વગેરે.

वीससेण. पुं० (विश्वसेन) ચક્રવર્તી; સાર્વભૌમ. (૨) ૧૭ મા મુહૂર્તનું નામ.

वीसा. स्त्री० (विस्रा) દુર્ગન્ધ; બદબો.

वीसास. पुं० (विश्वास) વિશ્વાસ; ભરોસો.

वीसु. श्र० (विष्वक्) ચારે તરફ; સર્વ બાજુએ.

वीसुनाणि. पुं० (विष्वग्ज्ञानिन्) વિશ્વરૂ જ્ઞાનવાળા સાધુ તથા શ્રાવકો.

वीहि. पुं० (ब्रीहि) ડાંગર; ચોખા.

वीहि. स्त्री० (वीथि) શેરી; ગલી. (૨) માર્ગ; રસ્તો. (૩) શ્રેણિ; પંક્તિ.

वुइय. त्रि० (उक्त) કહેલું.

वुक्कंत. त्रि० (व्युत्क्रांत) મૂળ રસથી ચલિત થયેલ; રસ પલટાયેલ. (૨) ભ્રષ્ટ થયેલ.

वुक्कंति. स्त्री० (व्युत्क्रांति) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના છઠ્ઠા પદનું નામ.

वुक्कम. पुं० (व्युत्क्रम) ઉંચા થવું; વધવું.

वुग्गह. पुं० (विग्रह) કજીયો; તકરાર. (૨) મિથ્યાભિનિવેશ; દુરાગ્રહ.

वुग्गाहिअ. त्रि० (व्युद्ग्राहित) વિપરીત-ખોટી પકડ કરેલ; દુરાગ્રહી.

वुग्गाहणा. स्त्री० (व्युद्ग्राहणा) અવળું સમજાવવું.

वुच्च. त्रि० (वाच्य) કહેવા ગોગ્ય.

वुच्छिन्न. त्रि० (व्युच्छिन्न) તુટી ગયેલું.

वुच्छेय. पुं० (व्युच्छेद) વિચ્છેદ; વિનાશ.

वुच्छेयण. न० (व्युच्छेदन) પરિહાર-ત્યાગ કરવો તે.

वुट्ठ. त्रि० (वृष्ट) વરસેલ.

वुट्ठि. स्त्री० (वृष्टि) વૃષ્ટિ; વરસવું તે. (૨) વરસાદ.

वुट्ठिकाइय. पुं० (वृष्टिकायिक) વૃષ્ટિ કરનાર દેવતાની એક જાત.

वुट्ठिकाय. पुं० (वृष्टिकाय) વરસાદ; મેઘ.

वुड्ढ. पुं० (वृद्ध) વૃદ્ધાવસ્થામાં તાપસની પ્રવ્રજ્યા લેનાર; વાનપ્રસ્થ. (૨) ત્રિ૦ વૃદ્ધ; ઘરડો. (૩) વધેલો; વૃદ્ધિ પામેલ.

वुड्ढभाव. पुं० (वृद्धभाव) વૃદ્ધાવસ્થા; બુઢાપો.

वुड्ढसावय. पुं० (वृद्धश्रावक) ભરતના સમયમાં શ્રાવકો જેઓથી બ્રાહ્મણ થયા માટે બ્રાહ્મણનું નામ.

वुड्ढा. स्त्री० (वृद्धा) વૃદ્ધ સ્ત્રી; ડોશી.

वुड्ढावास. पुं० (वृद्धावास) બુઢાપો; વૃદ્ધાવસ્થા.

वुड्ढि. स्त्री० (वृद्धि) વધવું; વૃદ્ધિ પામવી; મ્હોટા થવું.

वुड्ढिया. स्त्री० (वृद्धिका) બુઢી; વૃદ્ધા.

वुत्त. त्रि० (उक्त) કહેલું; કથન કરેલું.

वुत्ताणुभासग्र. त्रि० (उक्तानुभाषक) બોલ્યા પ્રમાણે બોલનાર; નકલ માત્ર કરનાર.

बुसराइय. त्रि० (वसुरात्निक) પંચમહાવ્રતરૂપ રત્ને કરી અધિક, સદાચારી, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ

बुसिम्र त्रि० (व्युषित) વિવિધ પ્રકારે દશ પ્રકારની સમાચારીમાં વસેલો

बुसिमंत त्रि० (वश्यमत्) જેની ઇન્દ્રિયો પોતાને વશ છે તે, ઇન્દ્રિય નિગ્રહી

वूढ. त्रि (व्यूढ) વહન કરેલ. (૨) તણાઇ ગયેલ

वूह पु० (व्यूह) વ્યૂહ રચના કરવાની કળા, સૈન્ય ગોઠવવાની કળા (૨) સમૂહ, ટોળો (૩) નિશ્ચય (૪) ઉત્થાપન, ખંડન

वेअ पु० (वेद) હિંદુ ધર્મનું મુખ્ય શાસ્ત્ર, ચાર વેદ (૨) આગમ, શાસ્ત્ર

वेअड्ढ पु० (वैताढ्य) કચ્છવિજયના વૈતાઢ્ય ઉપરના નવ કૂટમાંનું પાંચમું કૂટ (૨) વૈતાઢ્ય નામનો પર્વત

वेअणीय न० (वदनीय) ત્રીજું વેદનીય કર્મ, જેના ઉદયથી જીવને સાતાઅસાતા–સુખ દુઃખ મળે છે તે કર્મ

वेअरणी. स्त्री० (वैतरणी) નરકની એક નદી (૨) પુ० તે વૈતરણી નદીમાં નાખીને તરાવનાર પરમાધામી

वेआवच्चकरण न० (वैयावृत्त्यकरण) વૃદ્ધ, જ્ઞાન અને ગુરૂ આદિકને આહાર, ઉપધિ વગેરે આપી, અગવડ દૂર કરી, સહાય આપવી તે

वेइ. त्रि० (वदित) વેદનાર

वेइअ. त्रि० (वदिक) વેદ સંબન્ધી

वेइय त्रि० (व्यन्ति) વિશેષ કંપેલ

वेइय अ० ( ) જલ્દી શીઘ્ર

वेइय. त्रि० (वदित) જાણેલું સમજેલ (૨) અનુભવેલ ભોગવેલ

वेइया स्त्री० (वेदिका) ઓટલો, ચોતરો (૨) પડિલેહણ કરતા હાથ ઢીંચણ વગેરે જે ઠેકાણે રાખવા જોઇએ, તે ઠેકાણે ન રાખતા, આઘા પાછા રાખી પડિલેહણ કરવું તે, પડિલેહણના ૭ દોષમાંનો છઠ્ઠો દોષ (૩) વંડી કોટડી, ફરતી ભીંત (૪) વેદિકા નામે વંદનાનો એક દોષ

वेइयावद्ध. न० (वेदिकाबद्ध) વેદિકાની પેઠે બે ઢિંચણ ઉપર હાથ રાખી વંદના કરવાથી લાગતો વંદનાનો એક દોષ

वेउंवि त्रि० (वैक्रविन्) બેડોળ, વિકૃત રૂપ કરનાર (૨) વૈક્રિય શક્તિથી અનેક રૂપ બનાવનાર

वेउव्विय पु० न० (वैक्रिय) વૈક્રિય શરીર (૨) વૈક્રિય શરીર બનાવવાની શક્તિ (૩) વૈક્રિયસમુદ્‌ઘાત, સાત સમુદ્‌ઘાતમાંની એક (૪) વૈક્રિય પુદ્‌ગળપરાવર્તન, લોકના સર્વ પુદ્‌ગળો વૈક્રિય શરીર રૂપે પરિણમાવતા જેટલો વખત લાગે તેટલો કાળ (૫) ત્રિ० વૈક્રિય શક્તિથી વૈક્રિય રૂપ બનાવનાર

वेउव्वियमीस पु० न० (वैक्रियमिश्र) વૈક્રિય મિશ્રકાયયોગ

वेउव्वियसमुग्घाअ पु० (वैक्रियसमुद्घात) વૈક્રિય રૂપ બનાવતા આત્મપ્રદેશનું દંડાકારે અભિસરણ થાય તે

वेउव्वियसरीर. न० (वैक्रियशरीर) વૈક્રિય શરીર, પાંચ શરીરમાંનું એક કે જે નારકી દેવતાને નિયમે હોય અને મનુષ્ય તિર્યંચમાં કોઇ એકને હોય

वेउव्वियसरीरि त्रि० (वैक्रियशरीरिन्) વૈક્રિય શરીરવાળો જીવ

वेंट न० (वृन्त) પુષ્પનું બન્ધન, બિંટડું

वेंटल न० (वन्टल) શુભ કે અશુભ નિમિત્ત પ્રયુંજવું તે

वंटिआ स्त्री० (वन्टिका) પોટલી, પોટકું

वंभल त्रि० (विह्वल) વ્યાકુળ વિહ્વળ

वेकच्छ पु० (वैकत्त) ઉત્તરાસંગ (૨) શરીરના જે ભાગમાં જનોઇ રહે તે ભાગ

वेकच्छिया स्त्री० (वैकत्तिका) સાધ્વીના ૨૫ ઉપગરણુમાનું એક

वेकुंथु पु० (वैकुंथु) ચમરેન્દ્રના હાથીના સૈન્યનો ઉપરી.

वेग. पु० (वेग) ઉતાવલી ગતિ (૨) ઝાડા પેશાબની હાજત

वेगच्छ पु० (वैकत्त) જુઓ "वेकच्छ" શબ્દ

वेगच्छिया स्त्री० (वैकत्तिका) જુઓ "वेकच्छिया" શબ્દ

वेगिया. स्त्री० (वैगिकी) વેગવાળી ગતિ, ગતિ વિશેષ

वेचित्त. न० (वैचित्र्य) વિચિત્રપણું.

वेच्च. न० (व्यूत) ખાટલા ભરવાનું વાણ (૨) ઢોલીયા ભરવાની પાટી

वेजयंत पु० (वैजयन्त) એ નામનું બીજું અનુત્તર વિમાન (૨) વૈજયન્ત વિમાનવાસી દેવતા, બીજા અનુત્તર વિમાનના દેવતા (૩) વિજયસૂચક પતાકા—ધ્વજા (૪) જમ્બુદ્વીપના દક્ષિણદ્વારનું નામ

वेजयंतिय न० (वैजयन्तिक) વારા ફરતી ઉપયોગમાં લેવાનું પાત્ર

वेजयंती स्त्री० (वैजयन्ती) જેની બે બાજુયે નાની નાની ધ્વજા હોય તેવી ધ્વજા (૨) મગલ આદિ અઠયાસી મોટા ગ્રહની બીજી અગ્રમહિષીનું નામ (૩) સુવપ્રા વિજયની મુખ્ય નગરી (૪) છઠ્ઠા તીર્થંકરની પ્રવજ્યા પાલખીનું નામ (૫) છઠ્ઠા બળદેવની માતાનું નામ (૬) ઉત્તરના અંજન પર્વતની વાવનું નામ (૭) પખવાડીઆના પદર રાત્રિઓમાની આઠમી (૮) પૂર્વદિશાના રૂચક પર્વત ઉપર વસનારી આઠમાની બીજી દિશાકુમારી

वेज्ज पु० (वैद्य) વૈદ્ય, દવા કરનાર

वेज्जग न० (वैद्यक) વૈદ્યક સંબધી જ્ઞાન (૨) વૈદ્યક; વૈદું.

वेज्झल त्रि० (विह्वल) આકુળ વ્યાકુળ

वेडस. पु० (वेतस) વેતસ વૃક્ષ, નેતરનું ઝાડ

वेढ पुं० (वेष्ट) વિંટવું, વેષ્ટન (૨) त्रि० એક જાતનું છદ, વૃત્ત વિશેષ (૩) એક અર્થ પ્રતિપાદક વચન સકલના (૪) વર્ણન

वेढग पु० (वटक) એક જાતનું જળચર પ્રાણી

वेढणग. पु० (वेष्टनक) ઉત્તરી, આભરણની એક જાત

वेढिम. त्रि० (वेष्टिम) કપડા ફૂલ વગેરેને વીંટીને બનાવેલ દડો વગેરે

वेढिमा. स्त्री० (वेष्टिमा) વેડમી, રોટલી જેવો એક ખાદ્ય પદાર્થ

वेढिय. त्रि० (वेष्टित) વીંટેલું, લપેટેલું

वेणइ. त्रि० (वैनयिन्) વિનયવાળું

वेणइय त्रि० (वैनयिक) વિનયવાદી, કાગડો કુતરો ઉંચ નીચ સર્વ કોઇને નમવામાજ શ્રેય માનનાર (૨) न० વિનયનું ફળ, કર્મક્ષય વગેરે

वेणइयवाइ. त्रि० (वैनयिकवादिन्) વિનયવાદી, વિનયથીજ મુક્તિ છે એમ માનનાર

वेणइया स्त्री० (वैनयिकी) ગુર્વાદિનો વિનય કરવાથી ખીલેલી બુદ્ધિ ચાર પ્રકારની બુદ્ધિમાની એક.

वेणतिया स्त्री० (वचनत्रिका) અઢાર લિપિમાની એક

वेणा स्त्री० (वेना) સ્થૂલીભદ્રની બહેન

वेणि. स्त्री० (वेणि) ચોટલો

वेणु पु० (वेणु) વાસ, વૃક્ષની એક જાત. (૨) વાસળી

वेणुदंड पु० (वेणुदड) વાસનો દાંડો

वेणुदालि पु० (वणुदालि) ઉત્તર દિશાના સુવર્ણકુમાર દેવતાનો ઇદ્ર

वेणुदेव. पु० (वणुदेव) दक्षिण तरफना सुवर्णकुमार देवतानो इन्द्र

वेणुपलासिआ स्त्री० (वेणुपलाशिका) वासनी पपुडी, पीपी

वेणुफल. न० (वेणुफल) वासनु कार्य-करडीयो वगेरे

वेणुयाणुजात पु० (वणुकानुयात) जे योगमा चद्र सूर्य अने नक्षत्रनी स्थिति वासने आकारे थाय छे ते

वेणुलया स्त्री० (वेणुलता) वासनी लता

वेणुसलाइया. स्त्री० (वेणुशलाकिका) वासनी सागणी

वेणुसूइया स्त्री० (वणुसूचिका) वासनी सो.

वेतस. पु० (वतस) } जेनी हेठे २२
वेतसी. स्त्री० (वेतसी) } मा तीर्थंकरने केवलज्ञान उपज्यु ते, नेतर-वरनु झाड

वेतालिय पु० (वैतालिक) परमाधामी दैविय शक्तिवडे उचो पर्वत बनावे ते (२) सूयगडाग सूत्रनु वैतालिक नामे बीजुं अध्ययन

वेताली. स्त्री० (वैताली) जे मत्रना जापथी अचेतन काष्ठादि चेतनवत् देखाय तेवी विद्या (२) समुद्र किनारो.

वेति. स्त्री० (वदि) वेदिका.

वेत्त पु० (वत्र) नेतरनी छडी. सोटी. (२) नेतर, वरूनु झाड

वेत्तदंड. पु० (वेत्रदण्ड) नेतरनी लाकडी

वेत्तरास पु० (वेत्रराश) नेतरनी जाड पाथरो

वेत्तपीढय पु० (वत्रपीठक) नेतरना आसन वगेरे

वेत्तलया. स्त्री० (वत्रलता) नेतरनी छडी नेतरनी डाल

वेद पु० (वेद) सामवेद वगेरे चार वेद (२) सुख दु ख जणवानी जीवनुं एक नाम (३) मोहनीय कर्मनी एक प्रकृति के जेना उदयथी जीवने विषय विकार उत्पन्न थाय छे

वेदग त्रि० (वेदक) वेदनार, भोगवनार (२) पु० एक प्रकारनी आर्य जाति

वेदण न० (वेदन) वेदवु, भोगववु ते

वेदणा स्त्री० (वेदना) पीडा (२) साता असाता, सुख दु खनो अनुभव-भोग वटो (३) सात समुद्घातमानी पहेली समुद्घात, जेमा वेदनीय कर्मनी निर्जरा थाय छे

वेदणासमुग्घाय पु० (वेदनासमुद्घात) वेदना समुद्घात, सात समुद्घातमानी एक

वेदणिज्ज न० (वेदनीय) वेदनीय कर्म

वेदपुरिस. पु० (वदपुरुष) पुरुष वेदनो अनुभव करनार पुरुष

वेदब्भी. स्त्री० (वैदर्भी) कृष्ण वासुदेवना पुत्र प्रद्युम्ननी पत्नी, अनिरुद्धनी माता

वेदि. स्त्री० (वदि) वेदिका, ओटली

वेदिया स्त्री० (वेदिका) वेदिका, ओटलो (२) वडी, कोण्डी

वेध पु० (वध) भाला वगेरेथी विंधवु ते

वेफल्ल न० (वैफल्य) निरर्थकता, व्यर्थपणु

वेभार. पु० (वैभार) वैभार नामनो राजगृह नगर पासेनो एक पर्वत

वेभेल पु० (विभेल) वेभेल नामनो सन्निवेश-नेसडो

वेम पु० (वमन्) वणवानु एक साधन

वेमाणस्स न० (वैमनस्य) मन दीनता

वेमाणिणी स्त्री० (वैमानिकी) वैमानिक जातनी देवी

वेमाणिय पु० (वैमानिक) वैमानिक जातना देवता बार देवलोक, नव ग्रैवेयक अने पाच अनुत्तर विमानना देवता

वेमाणियउद्देस पु० (वैमानिकोद्देश) उवा भिगम सूत्रना एक उद्देशानु नाम.

वेमाणियदेव पु० (वैमानिकदेव) વૈમાનિક દેવતા

वेमाणियावास. पु० (वैमानिकावास) વૈમાનિક દેવોને રહેવાનુ સ્થાન, વિમાન

वेमाय न० (वैमात्र) વિષમમાત્રા, ઓછુ અધિકુ સરખે સરખુ નહીં

वेमाया स्त्री० (वैमात्रा) વિચિત્ર, વિવિધ (૨) એક સરખો કાળ નહીં, વિષમકાળ, ઓઠાવત્તો વખત

वेय पु० (वेद) ઋગવેદ આદિ ધર્મશાસ્ત્ર (૨) સ્ત્રી આદિવેદ-વિષય વિકાર (૩) પન્નવણાના ત્રીજા પદના છઠ્ઠા દ્વારનુ નામ (૪) શ્રુતજ્ઞાન (૫) આચારાંગાદિ સૂત્ર (૬) કર્મનુ વેદવુ-પરિણામ ભોગવવુ

वेयंत न० (वेदान्त) વેદનુ રહસ્ય, વેદાંત શાસ્ત્ર

वेयकाल पु० (वेदकाल) કર્મ વેદવાનો-ભોગવવાનો વખત, કર્મવેદન કાળ.

वेयग न० (वेदक) વેદક સમ્યક્ત્વ

वेयगसम्मद्दिट्ठि त्रि० (वेदकसम्यग्दृष्टि) વેદક સમ્યક્ત્વ દૃષ્ટિવાળો

वेयच्छ पु० (वैकक्ष) જુઓ "વેકચ્છ" શબ્દ.

वेयच्छिणय न० (वेदच्छेदक) વેદનુ-પુરૂષ ચિહ્નાદિનુ છેદવુ

वेयड्ढ पु० (वैताढ्य) વૈતાઢ્ય પર્વત

वेयड्ढकूड पु० न० (वैताढ्यकूट) વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપરના નવ કૂટમાંનુ પાચમુ કૂટ

वेयड्ढगिरि पु० (वैताढ्यगिरि) વૈતાઢ્ય ગિરિ-પર્વત

वेयण न० (वेतन) પગાર માસિક

वेयण न० (वेदन) અનુભવવુ, ભોગવવુ

वेयणा स्त्री० (वेदना) વેદના પીડા, દુખ (૨) શુભ અશુભ કર્મનુ વેદવુ-અનુભવવુ તે (૩) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના પાત્રિસમા પદનુ નામ

वेयणापद न० (वेदनापद) પન્નવણા સૂત્રના પાત્રિસમા પદનુ નામ

वेयणासमुग्घाय पु० (वेदनासमुद्घात) રોગાદિકના પીડાથી આત્મ પ્રદેશનુ વિસ્તરવુ અને વેદનીય કર્મનુ નિર્જરવુ તે.

वेयणिज्ज न० } **वेयणिय.** } (वेदनीय) ત્રીજુ વેદનીય કર્મ (૨) વેદના યોગ્ય-મોહનીય વગેરે કર્મ

वेयदिआ. स्त्री० (वितर्दिका) વેદિકા

वेयबंधग पु० (वेदबन्धक) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના છવીશમા પદનુ નામ.

वेयय न० (वेदक) દર્શન ઘાતક સાત પ્રકૃતિનો ક્ષય કરતા છેલ્લે સમયે ઉત્પન્ન થતુ સમ્યક્ત્વ, વેદક સમકિત, પાચ સમકિતમાનુ એક

वेयरणी. स्त्री० (वैतरणी) વૈતરણી નામની નરકની એક નદી (૨) વૈતરણી નદી વિકુર્વનાર પરમાધામી, પંદર પરમાધામીમાંનો એક

वेयवाअ. पु० (वेदवाद) વેદનુ કથન, વેદની માન્યતા

वेयवि त्रि० (वेदविद्) } **वेयविउ.** } આચારાંગાદિ આગમના જાણનાર (૨) ઋગવેદ આદિ ચાર વેદના ભણનાર (૩) વેદ-શ્રુતિનો જાણનાર

वेयवेयक. पु० (वेदवेदक) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના સતાવીસમા પદનુ નામ

वेयाणुवीइ स्त्री० (वेदानुवीचि) વિષયાભિલાષા

वेयारणिया. स्त्री० (वैदारणिका) વિદારણ કરવાથી કે છેદવાથી જે કર્મ બંધાય તે, વિદારણીયા ક્રિયા

वेयारिअ त्रि० ( ) ઠગાયલુ

वेयाल पु० (वैताल) વેતાલ, પિશાચ, ભૂતોનો સરદાર

वेयालिय न० (विदारण) વિદારવાની ક્રિયા (૨) त्रि० કર્મ વિદારનાર

वेयालिय. न० (वैनालिक) સૂયગડાંગ સૂત્રના બીજા અધ્યયનનુ નામ.

वेयालिय. न० (वैकालिक) સંધ્યાકાળ. (૨) પાછલો પહોર

वेयालिया. स्त्री० (वैतालिका) એક જાતની વીણા.

वेयावच्च } **वेयावडिय.** } न० (वैयावृत्त्य) આહારાદિક આપીને ગુરૂઆદિકની વેયાવચ્ચ-ભક્તિ કરવી તે.

वेर. न० (वैर) શત્રુતા; દુશ્મનાવટ; વૈરભાવ. (૨) કર્મબંધ (૩) જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મ (૪) પુરાણા વૈરનો ઉપદ્રવ; વેરનો બદલો. (૫) વેર હેતુ; મૈથુન.

वेरग्ग. न० (वैराग्य) વૈરાગ્ય; સંસારથી ઉદાસીનતા.

वेरज्ज न० (वैराज्य) રાજ્યમા અંદર અંદરનો વિરોધ.

वेरत्तिय. पु० (वैरात्रिक) સવારની સંધ્યાનો સમય.

वेरमण. न० (विरमण) નિવૃત્તિ પામવી; અટકવું. (૨) શ્રાવકનું નવમુ વ્રત; સાવદ્ય યોગની નિવૃત્તિરૂપ સામાયિક વ્રત.

वेराणुबंधि त्रि० (वैरानुबंधिन्) વૈરભાવનુ બન્ધન કરનાર, વેર બાંધનાર.

वेरि. त्रि० (वैरिन्) દુશ્મન; શત્રુ

वेरुलिय. पु० (वैडूर्य) વૈડૂર્યમણિ, સચિત્તકઠિન પૃથ્વીનો એક પ્રકાર (૨) મહા હિમવત પર્વત ઉપરનુ એક શિખર. (૩) રત્નપ્રભા પૃથ્વીના ખરકાંડનો ત્રીજો વિભાગ.

वेरुलियकूड. पुं० न० (वैडूर्यकूट) મહા હિમવત પર્વત ઉપરનાં આઠ કૂટમાંનુ આઠમુ શિખર.

वेरुलियमणि. पु० (वैडूर्यमणि) વૈડૂર્યમણિ

वेलंधर. पु० (वेलन्धर) લવણ સમુદ્રની વેલને ધરનાર નાગકુમાર જાતના દેવતા.

वेलंधरोववाअ. पुं० (वेलन्धरोपपात) ૭૨ સૂત્રમાંનું એક કાલિક સૂત્ર.

वेलंब. पुं० (वैलम्ब) વાયુકુમાર જાતના ભવનપતિ દેવતાનો ઇન્દ્ર. (૨) પાતાળ કળશના અધિષ્ઠાતા એક દેવનું નામ.

वेलंबग. } **वेलंबय.** } पुं० (विडम्बक) વિદૂષક; નાના પ્રકારના વેષ ધારણ કરી લોકોને હસાડનાર; ભાંડ.

वेलणय. पुं० (व्रीडनक) લજ્જા ઉત્પન્ન થાય એવી વસ્તુ જોવાથી અથવા સાંભળવાથી જે રસ ઉત્પન્ન થાય તે.

वेलवासि. पुं० (वेलावासिन्) નદી કાંઠે કે દરીયા કિનારે રહેનાર તાપસનો એક વર્ગ.

वेला. स्त्री० (वेला) સમુદ્રમાં થતી જળની હાનિ વૃદ્ધિ; ભરતી ઓટ. (૨) સમય; વખત; અવસર (૩) સીમા; મર્યાદા. (૪) વેલડી; લતા.

वेलु. पु० (वेणु) વાંસ; પર્વગ જાતનું એક વૃક્ષ.

वेलुग. न० (बिल्वक) બિલ્લીનું ફળ.

वेलोइय त्रि० (वेलोचित) પાકવાના સમયને ઉચિત બનેલ

वेल्ल. पु० (वेल्ल) ચેષ્ટા વિશેષ.

वेल्ल. पु० (वल्ली) વેલડી; લતા.

वेवइ. स्त्री० (वेपति) વાયુથી શરીરમાં કમ્પારી આવે તે રોગ; કંપવા.

वेविय. त्रि० (वेपित) કંપેલું; ધ્રુજેલું.

वेस. पु० (वेष) પોષાક; પહેરવેશ (૨) વૈશ્ય દેવતાનું મંદિર.

वेस. त्रि० (द्वेष्य) દ્વેષ કરવા યોગ્ય.

वेसण न० (वेसन) ધાણા, જીરૂ, મીઠું, વગેરે મસાલો.

वेसत्थी. स्त्री० (वेश्यास्त्री) વેશ્યા સ્ત્રી.

वेसमण पु० (वैश्रवण) કુબેર ભંડારી; ઉત્તર દિશાનો લોકપાળ. (૨) કુબેર ભંડારીની પ્રતિમા. (૩) વેસમણદેવનો મહોત્સવ. (૪) વેસમણમિશ્ર; યજ્ઞના નાયક. (૫) અહોરાત્રના ૧૪ મા અથવા ૧૯ મા

મુહૂર્તનું નામ (૬) કચ્છ વિજયના વૈતાઢ્ય ઉપરના નવ કૂટમાનું આઠમું કૂટ-શિખર

वेसमणकाइय પુ० (वैश्रवणकायिक) વૈશ્રમણ જાતિના દેવોનો સમૂહ

वेसमणकूड પુ० न० (वैश्रवणकूट) હિમવંત પર્વત ઉપરનું ૧૧ મું કૂટ શિખર (૨) વૈતાઢ્ય પર્વતના નવ કૂટમાનું નવમું કૂટ (૩) મહાવચ્છ વિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત

वेसमणदास. પુ० (वैश्रवणदास) કુણાલા નગરીનો એક રાજા

वेसमणदेवकाइय પુ० (वैश्रवणदेवकायिक) વૈશ્રવણ જાતિના દેવોનો સમૂહ

वेसमणभद्द પુ० (वैश्रवणभद्र) એક સાધુનું નામ.

वेसमणा. સ્ત્રી० (वैश्रवणा) વૈશ્રવણ લોકપાળની-વૈશ્રમણા નામે રાજધાની

वेसमणोववाअ. પુ० (वैश्रवणोपपात) એ નામનું એક કાલિક સૂત્ર, ૭૨ સૂત્રમાનું એક.

वेसर પુ० (वेसर) પક્ષિ વિશેષ

वेसल्ल ત્રિ० (रूपक) અધમ, નીચ

वेसा સ્ત્રી० (वेश्या) વેશ્યા, છીનાળ સ્ત્રી

वेसाणरवीहि. સ્ત્રી० (वैश्वानरवीथि) શુક્રની ગતિ વિશેષ

वेसाणिय પુ० (वैषाणिक) વૈષાણિક નામનો એક અંતરદ્વીપ (૨) ત્રિ० તે દ્વીપમાં રહેનાર

वेसालिय પુ० (वैशालिक) વિશાલા નગરીમાં જન્મેલ વૈશાલી-ત્રિસલા ક્ષત્રિયાણીના પુત્ર શ્રી મહાવીર સ્વામી (૨) ત્રિ० વિશાળ શરીરવાળો (૩) પુ० વિશાળ-સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થનાર વૈશાલિક નામનો દ્વીપ

वेसाली. સ્ત્રી० (वैशाली) ચેડા રાજાની મુખ્ય નગરી

वेसासिय ત્રિ० (वैश्वासिक) વિશ્વાસપાત્ર, ભરોસો રાખવા લાયક

वेसाह. न० (वैशाख) બાણ ફેંકવાનું આસન

वेसाही સ્ત્રી० (वैशाखी) વૈશાખ માસની પૂર્ણિમા

वेसिय न० (वैशिक) એ નામનું જુના વખતનું એક લૌકિક શાસ્ત્ર.

वेसिय. ત્રિ० (वैषिक) વેષ-બાહ્યલિંગ માત્રથી પ્રાપ્ત થયેલું

वेसिय. પુ० (वैश्य) વણિક, વ્યાપારી, ચાર વર્ણમાનો એક વર્ણ

वेसिय ત્રિ० (व्यपित) વિશેષ એષણાથી શુદ્ધ કરી લીધેલ

वेसिया સ્ત્રી० (वेश्या) વારાંગના.

वेसियायण. પુ० (वैश्यायन) વૈશ્યાયન નામના બાળતપસ્વી

वेस्स. પુ० (वैश्य) વૈશ્ય, ચાર વર્ણમાનો એક

वेस्सा સ્ત્રી० (वेश्या) વેશ્યા, વારાંગના

वेह પુ० (वेध) વિંધવું, છિદ્ર પાડવું તે (૨) વિંધ, છિદ્ર

वेहम्म न० (वैधर्म्य) વિષમતા, સમાનપણું નહિ

वेहल्ल પુ० (वेहल्ल) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના દશમા અધ્યયનનું નામ (૨) કાકંદીનિવાસી ભદ્રાસાર્થવાહીનો પુત્ર

वेहव्व न० (वैधव्य) વિધવાપણું, રંડાપો

वेहाणस न० (वैहायस) ગળાફાંસો ખાઇ મરવું તે, બાળ મરણમાનું એક (૨) ફાંસી દેવાની જગ્યા

वेहाणसिअ ત્રિ० (वैहायसिक) ગળાફાંસો ખાઇ બાળ મરણે મરનાર

वेहास. न० (विहायस्) આકાશ. (૨) અંતરાળે, વચ્ચે

वेहिम ત્રિ० (द्वैधिक) બે ભાગ કરવા યોગ્ય, કકડા કરવા યોગ્ય

वोहिम. त्रि० (वैधिक) વીંધીને-છેદીને પરોવેલ માળા વગેરે.

वोंडय. न० (वोण्डज) બોણના છૂંદવાથી ઉત્પન્ન થતું સૂત્ર.

वोक्कंत. पुं० (व्युत्क्रान्त) જેની જ્વાળા હાંડલી ઉપર જતી હોય તેવો અગ્નિ

वोक्कसिय. त्रि० (व्यपकृष्ट) દૂર થયેલ.

वोक्का. स्त्री० (बुक्का) વાદ્ય વિશેષ.

वोगड. त्रि० (व्याकृत) ગુરૂમુખે જાણેલું.

वोगडा. स्त्री० (व्याकृता) શુદ્ધ અક્ષર અને શુદ્ધ-સ્પષ્ટ અર્થવાળી ભાષા.

वोच्चत्थ. त्रि० (विपर्यस्त) વિપરીત; પ્રતિકૂળ.

वोच्छित्ति. स्त्री० (व्यवच्छित्ति) વિચ્છેદ થવો; વિરહ પડવો તે.

वोच्छिज्जमाण. / वोच्छिन्न. त्रि० (व्यवच्छिन्न) વિચ્છેદ થઇ ગએલ.

वोच्छेद. / वोच्छेय. पु० (व्यवच्छेद) વિચ્છેદ; વિનાશ.

वोज्झ. त्रि० (वाह्य) વહન કરવા યોગ્ય.

वोदाण. न० (व्यवदान) તપ; તપસ્યા. (૨) પૂર્વ કર્મનો અપગમ-વિનાશ.

वोम. न० (व्योमन्) આકાશ.

वोयड. त्रि० (व्याकृत) પ્રગટ અર્થવાળા શબ્દ

वोरमण. न० (व्युपरमण) જીવને પ્રાણથી રહિત કરવો તે; હિંસા.

वोलीण. त्रि० (   ) ગએલું; પસાર થયેલું. (૨) પું० વનનો અગ્નિ; દાવાનળ.

वोसट्ठ. त्रि० (व्युत्सृष्ट) તજી દીધેલ; ત્યાગ કરેલ. (૨) આત્મ પ્રમાણ.

वोसिरण. न० (व्युत्सर्जन) તજવું; વોસરાવવું.

वोहित्थ. न० (   ) નૌકા; જહાજ.

व्व. अ० (इव) જેમ; પેઠે.

स.

स. त्रि० (स्व) પોતાનું; આપણું

स. अ० (सह) સાથે. સહિત.

सअ. न० (शत) સો; શત સંખ્યાવાચક.

सअ. त्रि० (स्वक) પોતાનું.

सअल. न० (शकल) ખંડ; ટુકડો; ભાગ.

सआ. अ० (सदा) હમેશ; નિરંતર.

सइ. स्त्री० (स्मृति) સ્મૃતિ; યાદદાસ્ત; સ્મરણ.

सइ. स्त्री० (सृति) માન વિશેષ; પસલિનો અર્ધભાગ.

सइअ. अ० (सकृत्) એક વખત. એકવાર.

सइं. अ० (सदा) સદા; નિત્ય.

सइं. अ० (सकृत्) એકવાર.

सइय. त्रि० (शतिक) શત પરિમાણ, ૧૦૦ પરિમિત.

सइर. न० (स्वैर) સ્વચ્છંદપણું; ઇચ્છા માફક.

सइरि. त्रि० (स्वैरिन्) સ્વેચ્છાચારી.

सई. स्त्री० (सती) પતિવ્રતા સ્ત્રી.

सईणा. स्त्री० (   ) તુવેરી; તુવેર.

सउण. पु० (शकुन) પક્ષી. (૨) શુભ અશુભસૂચક ચિહ્ન.

सउणरुत / सउणरुय. न० (शकुनरुत) પક્ષીનો શબ્દ. (૨) પક્ષીઓના શબ્દ ઉપરથી સુકાળ દુષ્કાળ, શુભ અશુભ જાણવાની કળા.

सउणी. स्त्री० (शकुनी) કૃષ્ણને મારનાર મારી શકુની.

सउणि. पु० (शकुनि) પક્ષી. (૨) કૃષ્ણ

પક્ષની ચતુર્દશીની રાત્રિમા આવતુ ચાર સ્થિરકરણમાનું પ્રથમ કરણ, અગિયાર માનુ આઠમુ કરણ (૩) વેદના અતિશય ઉદયથી ચકલાની પેઠે અત્યન્ત કામાતુર હોય તે, દીક્ષા આપવાને અયોગ્યમાનો એક

सपरा સ્ત્રી॰ (शतेरा) એ નામના એક દિશાકુમારિકા

सं અ॰ (सम्) સમ્યક્ અર્થદ્યોતક ઉપસર્ગ

संकंत ત્રિ॰ (सक्रात) પ્રવેશ કરેલ

संकंति સ્ત્રી॰ (सक्रान्ति) સક્રામણ

सकट ત્રિ॰ (सकट) સાકડુ, તગ, સકડાશવાળુ

सकड. ન॰ (सकट) દુખ (૨) ત્રિ॰ વ્યાપ્ત, ભરેલ, સકડાશવાળુ (૩) યુક્ત, સહિત

सकडुकड. ન॰ (सकटोत्कट) આભરણ વિશેષ.

संकड्डिय. ત્રિ॰ (सकर्षित) ખેચી લાવેલ

संकण. ન॰ (शङ्कन) શકા કરવી.

संकणिज्ज ત્રિ॰ (शङ्कनीय) શકા કરવા યોગ્ય.

संकप्प (सकल्प) વિચાર, મનોભાવ, ઇચ્છા (૨) ઉદ્દેશ (૩) મૈથુનનુ એક અગ (૪) રાગાદિ અધ્યવસાય

सकम પુ॰ (सकम) આગળ પાછળ કરવુ, ઉપરથી નીચે આવવુ (૨) વિષમ સ્થળથી ઉતરવાનો માર્ગ. (૩) બધાતી કર્મ પ્રકૃતિના રસમા પ્રકૃત્યતરનુ વીર્ય વિશેષથી પરિણમાવવુ

संकमण ન॰ (सक्रमण) એક વર્ણનથી બીજા વર્ણન પર જવુ (૨) આક્રમણ કરવુ ઘેરવુ (૨) ચરિત્ર (૩) જેથી કર્મની એક પ્રકૃતિનો બીજી પ્રકૃતિમા સક્રમ-પ્રવેશ થાય તે અધ્યવસાય

संकर. પુ॰ (सङ्कर) ઘણી વસ્તુઓનો એક બીજાથી મેળ થઇ જવો તે, મિશ્રણ (૨) ધૂળનો ઢગલો, ઉકરડો (૩) પરિગ્રહ સ્વીકાર

संकरिसण પુ॰ (सङ्कर्षण) આવતી ચોવીશીના ૯ મા બળદેવનુ નામ

संकल. પુ॰ } (शृङ्खला) સાકળ
संकला. સ્ત્રી॰ }

संकलिअ ત્રિ॰ (सङ्कलित) સરવાળો કરેલ, એકઠા કરેલ

संकलिया. સ્ત્રી॰ (शृङ्खलिका) સાકળ (૨) એક બીજાને કહે, બીજો ત્રીજાને કહે એમ સાકળની કડીની પેઠે પરપરા ચાલે તે, ગાડરીયો પ્રવાહ

संकहा. સ્ત્રી॰ (सङ्कथा) સારી વાતચીત

संका સ્ત્રી॰ (शङ्का) આશકા, શક

संकामण ન॰ (सक्रामण) સૂર્ય વગેરે ગ્રહોનુ એક રાશિમાથી બીજી રાશિમા જવુ તે.

संकामणा સ્ત્રી॰ (सङ्क्रमण) ઉત્પત્તિ

संकामणी સ્ત્રી॰ (सङ्क्रामिणी) સક્રામણી વિદ્યા

सकामिय ત્રિ॰ (सङ्क्रामित) એક સ્થિતિમાથી બીજી સ્થિતમા આણેલ

संकास ત્રિ॰ (सङ्काश) સમાન, સદશ, બરાબર

संकि. ત્રિ॰ (शङ्किन्) શકા કરનાર

सकिट्ठ. ત્રિ॰ (सकृष्ट) ખેચાયેલ

सकिण्ण ત્રિ॰ (सङ्कीर्ण) વ્યાપ્ત, ખીચોખીચ ભરેલ (૨) ન॰ સ્વપક્ષ અને પરપક્ષની વ્યાકુળતા (૩) પુ॰ ભદ્ર જાતિના મિશ્રગુણવાળો હાથી

संकिन्न ત્રિ॰ (सङ्कीर्ण) ભરેલ

सकिय ત્રિ॰ (शङ्कित) શકા રાખનાર, વ્હેમ ધરનાર જ્યા આધાકર્માદિ દોષની શકા છે તે આહારાદિ લેવાથી લાગતો દોષ, એષણાના દશ દોષમાને પહેલો દોષ (૩) શકાસ્થાન ભયાસ્પદ, શક યુક્ત.

સસ્કૃત ભાષાનેજ પ્રધાન માની પ્રાકૃત આદિ બીજી ભાષાને ઉત્થાપનાર

संखय त्रि० (सम्कार्य) સસ્કાર કરનાને-સાધવાને શક્ય.

संखवण न० (शङ्खवन) આમલિકા નગરીની બહારનુ એક વન.

संखवरणाभ पु० (शङ्खवर्णाभ) ૨૭ મા મહાગ્રહનુ નામ

संखवन्न पु० (शखवर्ण) એ નામનો એક ગ્રહ

संखवन्नाभ. पु० (शङ्खवर्णाभ) એ નામનો એક ગ્રહ.

संखवाल. पु० (शङ्खपाल) ધરણેંદ્ર અને ભૂતાનદ ઇંદ્રના લોકપાળનુ નામ

संखवालय. पु० (शङ्खपालक) શખપાલક નામે એક દેવ. (૨) ગોશાળાના મુખ્ય શ્રાવકનુ નામ

संखसमय पु० (साख्यसमय) સાખ્ય સમય-મત, સાખ્ય દર્શન

संखा स्त्री० (शङ्खा) શખ દેવતાની રાજધાની (૨) મહાવિદેહની એક વિજય

संखा स्त्री० (सङ्ख्या) સખ્યા, ગણત્રી, ગણના. (૨) વ્યવસ્થા (૩) પ્રજ્ઞા, બુદ્ધિ.

संखाअ त्रि० (सख्यात) સખ્યાવાળુ.

संखाईय. त्रि० (सख्यातीत) અસખ્ય, જેની ગણત્રી થઇ ન શકે તેટલા

संखाण. न० (सङ्ख्यान) ગણિત શાસ્ત્ર (૨) બુદ્ધિ મતિ

संखातीय. त्रि० (सख्यातीत) જુઓ "સખાઇય" શબ્દ

सखादत्तिय. पु० (सङ्ख्यादत्तिक) સાધુના પાત્રમા ધાર તુટ્યા વિના એકવાર જે ભિક્ષા પડે તે દાત કહેવાય, તે દાતની સંખ્યાનુ પરિમાણુ બાધીને ભિક્ષા લેનાર સાધુ

संखायण पु० (शङ्खायन) શ્રવણ નક્ષત્રનુ ગોત્ર.

संखायत्तिअ पु० (सख्यादत्तिक) જુઓ "સખાદત્તિય" શબ્દ.

संखार. त्रि० (शङ्खकार) શખનુ કામ કરનાર કારીગર

संखालग. त्रि० (शङ्खवत्) આખ પામેલુ કપાળનુ હાડકુ શખ કહેવાય છે તે શખવાળુ

संखावत्ता. स्त्री० (शङ्खावर्ता) ચક્રવર્તીની સ્ત્રી રત્નની યોનિ કે જે શખાકારે હોય

संखिअ त्रि० (शाङ्खिक) ચદનવાળા શખને હાથમા લઇ સ્વારીમા આગળ ચાલનાર.

संखिआ स्त्री० (शङ्खिका) નાની શખની

संखिज्ज. त्रि० (सङ्ख्येय) સખ્યા-ગણના થઇ શકે તેટલુ.

संखिज्जइम पु० (सङ्ख्येयतम) સખ્યાતમો ભાગ.

संखित्त. त्रि० (सङ्क्षिप्त) સકુચિત, સક્ષેપવાળુ

संखिय त्रि० (शाखिक) શખ વગાડનાર

संखीण त्रि० (सक्षीण) સર્વથા ક્ષય કરેલ.

संखुद्ध त्रि० (सन्क्षुब्ध) દુખિત

संखेज्ज. त्रि० (सङ्ख्येय) સખ્યા કરવા યોગ્ય

संखेज्जइगुण. त्रि० (सङ्ख्येयगुण) સખ્યાત ગુણ

संखेज्जइभाग पु० (सङ्ख्येयभाग) સખ્યાતમો ભાગ

संखेज्जगुण. त्रि० (सङ्ख्यातगुण) સખ્યાત ગણુ

संखेव पु० (सन्क्षेप) સક્ષેપ-શાસ્ત્રના ટુકા અર્થમા રૂચિ, દશ પ્રકારની રૂચિમાની એક (૨) સગ્રહ, ટુકાણ

संखेवरुइ स्त्री० (सङ्क्षेपरुचि) શાસ્ત્રના સક્ષિપ્ત અર્થમા રૂચિ થાય તે, સમકિતનો એક પ્રકાર. (૨) त्रि० થોડામા રૂચિવાળો

संखोभ. } पु० (सक्षोभ) સગ્રામ, લડાઇ
संखोह. } (૨) સંક્ષોભ, ગભરાટ.

संग. पु० (शार्ङ्ग) ધનુષ્ય.

संग. न० (शृग) શીંગડું

संग. पु० (सङ्ग) સગ, સ્વજનનો સબધ (૨) આઠ પ્રકારના કર્મ

संगइ स्त्री० (सङ्गति) સગતિ, સોબત

संगइअ त्रि० (सङ्गतिक) મિત્ર, દોસ્ત, સાથી, સોબતી (૨) સગતિ-નિયતિ-ભાવીભાવ, તજ્જન્ય, ભાવીભાવ અનુસાર થતુ

संगइग त्रि० (स्वाङ्गिक) પોતે વાપરેલુ

संगंथ पु० (सग्रन्थ) સગાના સગા, સમધી પરપરા

संगत त्रि० (सङ्गत) એક બીજા સાથે સારીરીતે મળેલુ (૨) न० પ્રેમથી જવુ તે, સગતિ

संगतिय. त्रि० (सङ्गतिक) સગતવાળો, મિત્ર

संगम पु० (सङ्गम) નદીઓને મળવાનુ સ્થાન. (૨) મહાવીર સ્વામીને ઉપસર્ગ કરનાર એક દેવ. (૩) સમાગમ મેળાપ.

संगय त्रि० (सङ्गत) સુશ્લિષ્ટ, યુક્ત, બધ બેસતુ (૨) न० મેળ, સગતિ જોડાણ (૩) त्रि० સમર્થ શક્ત

संगलिया स्त्री० (सङ्गलिका) ફળી, શિગ

संगह. पु० (सङ्ग्रह) સગ્રહ કરવો, એકઠુ કરવુ (૨) સક્ષેપ (૩) વિશેષને ગૌણ રાખી સામાન્યનેજ મુખ્યતા આપનાર દૃષ્ટિ, સગ્રહનય

संगहगाहा स्त्री० (सङ्ग्रहगाथा) ઘણા અર્થનો ટુકામા સમાવેશ કરનાર ગાથા

संगहणी. स्त्री० (सङ्ग्रहणी) અર્થનો સગ્રહ કરનાર-ગાથા પ્રભૃતિ

संगहनय. पु० (सङ्ग्रहनय) સામાન્ય અશ ગ્રાહી સંગ્રહનય

संगहपरिन्ना स्त्री० (सङ्ग्रहपरिज्ञा) શિષ્ય ઉપગરણ વગેરે સગ્રહવાની સમજણ, સગ્રહ પરિજ્ઞા નામે આઠમી ગણિસપદા.

संगहिणी स्त्री० (सङ्ग्रहिणी) સગ્રહવાળી ગાથા પ્રભૃતિ

संगहिय. त्रि० (सङ्गृहीत) સગ્રહ કરેલ

संगाम. पु० (सग्राम) યુદ્ધ, લડાઇ.

संगामिय त्रि० (साङ्ग्रामिक) યુદ્ધ સબધી

संगामिया स्त्री० (सग्रामिका) યુદ્ધ સમયે સામતો વગેરેને ખબર આપવા વગાડવામા આવતી ભેરી.

संगार पु० (सङ्गार) સકેત, મનનો ભાવ પ્રગટ કરવાની ચેષ્ટા (૨) મળવાનુ ગુપ્ત સ્થાન

संगारपव्वज्जा. स्त्री० (सङ्गारप्रव्रज्या) તુ દીક્ષા લે તો હુ પણ લઉં એમ કબુલાત આપીને લેવાની દીક્ષા.

संगाहिय त्रि० (सङ्ग्राहक) સગ્રહ કરનાર.

संगिया. स्त्री० (सङ्गिता) સ્વલ્પ સંગ-પરિગ્રહાદિ સબધ, વાસના

संगुणिअ. त्रि० (सङ्गुणित) ગુણેલ.

संगुप्फ न० (सङ्गोप) છુપાવવુ, ગોપવવુ

संगेल्लि पु० ( ) સમુદાય, જથ્થો

संगेल्लिआ स्त्री० ( ) સમુદાય

संगोपग त्रि० } (साङ्गोपाङ्ग) અગ અને
संगोवंग } ઉપાગ સહિત.

संगोवग. त्रि० (सङ्गोपक) રક્ષણ કરનાર

संगोवित्तार त्रि० (सङ्गोपयितृ) છુપાવનાર.

संगोविय. त्रि० (सङ्गोपित) ઢાંકેલુ, છુપાવેલુ

संघ पु० (सघ) સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, એ ચાર તીર્થનો સમુદાય (૨) જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર એ ત્રણ ગુણનો સઘાત-સમૂહ (૩) પ્રવચન

संघट्ट पु० (सङ्घट्ट) સઘટ્ટો, ઘસારો (૨) સ્પર્શ (૩) અર્ધજાંઘ સુધીનું નદીનું પાણી. (૪) એક જાતની વેલ

संघट्टण पु० (सघन) સઘટ્ટો, ઘસારો, સ્પર્શ

संघट्टित्तार. त्रि० (सङ्घट्टयितृ) ઘસારો-સ્પર્શ કરનાર

संघट्टिय. त्रि० (सघट्टित) ઘસારો કરેલ, સ્પર્શ કરેલ

संघड्डण न० (सङ्घट्टन) એકઠું થવું

संघपालिअ पु० (सघपालित) એક સાધુનુ નામ

संघयण. न० (सहनन) શરીરના હાડ વગેરેનું બધારણ-બાંધો.

संघयणि. त्रि० (सहननिन्) સઘયણવાળો, શરીરના હાડના બધારણ યુક્ત

संघरिस पु० (सघर्ष) ઘર્ષણ, ઘસારો.

सघाअ पु० (सङ्घात) સમૂહ, અનત પર માણુઓના એકઠા થવાથી બનેલો સ્કધ (૨) નાશ

संघाइम त्रि० (सङ्घातिम) નાની નાની અનેક વસ્તુને એકઠી કરી બનાવેલી વસ્તુ, જેવી કે ચોળી, કાચળી, ફુલની માળા (૨) ચિત્ર વિશેષ

संघाइय त्रि० (सघातित) એક બીજાની સાથે અથડાવી મારેલ

संघाड पु० (सङ्घाट) બેની જોડી, જોડલુ (૨) ધનાવહ શેઠની કથાવાળુ જ્ઞાતા સૂત્રનુ બીજુ અધ્યયન

संघाडअ. } संघाडग } पु० (सङ्घाटक) જોડલુ, સઘાડો, બેની જોડ

संघाडग } सघाडय. } पु० (शृङ्गाटक) સિઘોડાને આકારે ત્રણ રસ્તા ભેગા થાય તેવો માર્ગ

संघाडि स्त्री० (सङ्घाटि) પછેડી

संघाडि त्रि० (सङ्घाटिन्) ખલકો-ઝભો પહેરનાર

संघाडिअ पु० (सङ्घाटिक) શુભ કાર્યમા સહાય કરનાર મિત્ર

संघाडी. स्त्री० (सङ्घाटी) ઓઢવાની પછેડી

संघात पु० (सङ्घात) સમૂહ

संघातिम. त्रि० (सङ्घातिम) જુઓ "સઘાઇમ" શબ્દ

सघाय पु० (सङ्घात) સયોગ, જોડાણ, સબધ (૨) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ઔદારિકાદિ શરીરના બધારણને માટે પુદ્‌ગળો એકઠા કરે (૩) અભેદ, એકી ભાવ. (૪) શરીરનુ સકોચાઈ જવુ (૫) ગતિઆદિ ચૌદ દ્વારમાના ગમે તે એક દ્વારનુ જ્ઞાન, શ્રુત જ્ઞાનનો એક પ્રકાર

संघायण न० (सङ्घातन) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ ઔદારિક આદિ શરીર યોગ્ય પુદ્‌ગળોને એકઠા કરે તે

संघायसमास न० (सघातसमास) ઘણા દ્વારનુ જ્ઞાન, શ્રુત જ્ઞાનનો એક પ્રકાર

संचय. पु० (सचय) સમૂહ.

संचार. पु० (सचार) સચરવુ થોડી ગતિ કરવી

सचारसम पु० (सचारसम) વીણાના તારને આગળીનો જે પ્રમાણે સચાર થાય તે પ્રમાણે ગાવુ તે

संचारिम त्रि० (सचरिम) હાલતુ ચાલતુ

संचारिय त्रि० (सचारित) આમ તેમ ગતિ કરેલ, સચાર કરેલ.

संचाल पु० (सचल) ગતિ

संचालिय त्रि० (सचालित) ચલાવેલુ

संचितणया स्त्री० (सचिन्तना) વિચારણા, મનન.

संचिट्ठण न० } सचिट्ठणा. स्त्री० } (सस्थान) સારી રીતે સ્થિત કરવી

संचिय त्रि० (सचित) એકઠુ કરેલુ

संचुण्णिय. त्रि० (सचूर्णित) તોડી નાખેલ, ચૂરો કરી નાખેલ

संछण्ण } संछन्न. } त्रि० (सच्छन्न) ઢાકેલું

संछुभणा स्त्री० (सन्तोभण) सर्वथा अप-वर्तन करीने पल्योपमना असख्यातमा भाग प्रमाण छेल्ला ખડમા પ્રક્ષેપ કરવો તે

संछोभग. त्रि० (सत्तोभक) ચરમ ખડમા ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ સક્રમ કરનાર

संजई स्त्री० (सयता) સાધ્વી, આર્યા

संजणग्र. } त्रि० (सनतक) ઉત્પન્ન કરનાર
संजणग }

संजणण त्रि० (सनतन) ઉત્પન્ન કરનાર.

संजणिय त्रि० (सवनित) પ્રગટ થયેલ, ઉત્પન્ન થયેલ

संजत्तग पु० (सायात्रिक) દરીયની યાત્રા-મુસાફરી કરનાર, વ્હાણવટી

संजत्ता स्त्री० (सयात्रा) યાત્રા, મુસાફરી

संजत्ताणावा स्त्री० (सयात्रानौ) દેશાન્તરમા મુસાફરી કરના લાયક નાના-વ્હાણ

संजम. पु० (सयम) ૧૭ પ્રકારનો સયમ. ઇદ્રિયો મન વગેરેને કાબુમા રાખીને પૃથ્વી આદિ જીવોનુ રક્ષણ કરવુ તે (૨) પન્ન-વણા સૂત્રના બત્રીશમા પદનુ નામ

संजमसामाचारी स्त्री० (सयमसामाचारी) સત્તર પ્રકારના સયમની સામાચારી-પ્રણાલિકા

संजमसेढि. स्त्री० (सयमश्रेणि) સયમના ગુણની શ્રેણી

संजय पु० (सनय) ગદ્દભાલિના શિષ્ય સજય નામના રાજર્ષિ

संजय पु० (सयत) સયમધારી, સાધુ

संजयासंजय. त्रि० (सयतासयत) પચમગુણ સ્થાનવર્તિ શ્રાવક.

संजलण पु० न० (सञ्चलन) યથાખ્યાત ચારિત્રને રોકનાર, વધારેમા વધારે પદર દિવસની સ્થિતિવાળા કષાયની ચોકડી (૨) त्रि० તામસસ્વભાવથી ક્ષણે ક્ષણે બળ-તરા કરનાર-ચોડી ઉકાળનાર. (૩) न० ગુણ વર્ણન, ગુણ પ્રદીપન (૪) पु० નિરતર રોષ રાખીને અસમાધિનુ આઠમુ સ્થાનક સેવનાર જીવ

संजलणकोह पु० (सञ्चलनक्रोध) સજ્વલનને ક્રોધ

संजलणलोह पु० (सञ्चलनलोभ) સજ્વલનને લોભ

संजलणा स्त्री० (सञ्चलन) સજ્વલનનો કષાય

संजाय त्रि० (सजात) ઉત્પન્ન થયેલ.

संजीवणी. स्त्री० (सञ्जीविनी) નરક ભૂમિ કે જ્યા નારકીઓને ખડખડ કરી કાપનામા આવે તોપણ જીવતા રહે છે તે

संजुत्त. त्रि० (सयुक्त) પરસ્પર જોડાયેલ; મળી ગયેલ.

संजुयाहिगरण. न० (सयुताधिकरण) કાર્ય કરવાને યોગ્ય યત્ર શસ્ત્રાદિક તૈયાર રાખવા તે, આઠમા વ્રતનો ચોથો અતિચાર

संजूह. पु० (सयूथ) સમુદાય, સમૂહ. (૨) સક્ષેપ, સામાન્ય. (૩) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગ સૂત્રને આઠમો ભેદ

संजोइग्र त्रि० (सयोजित) પરસ્પર જોડાયેલ

संजोएत्तार त्रि० (सयोजयितृ) પરસ્પર મેળ કરાવનાર

संजोग पु० (सयोग) પરસ્પર મેળ, જોડાણ (૨) સ્ત્રી પુત્રાદિ સાથે મમત્વયુક્ત સબધ (૩) માતા પિતાદિ કુટુબીજનના સબધરૂપ દ્રવ્યસયોગ અને કષાયાદિના સબધરૂપ ભાવસયોગ. (૪) આહાર લેતી વખતે સ્વાદને માટે જુદી જુદી વસ્તુઓનો યોગ કરવાથી સાધુને લાગતો એક દોષ.

संजोगि त्रि० (सयोगिन्) સયોગવાળુ

संजोयण न० } (सयोजन) હિસાકારી
संजायणा. स्त्री० } વસ્તુઓનો જોગ મેળવી રાખવો, જેમકે ઘરમા ધનુષ્ય હોય તો તીર લાવીને તૈયાર રાખવુ તે. (૨) સ્વાદ

ઉત્પન્ન કરવા માટે વિવિધ રસોની યોજના કરવાથી સાધુને લાગતો એક દોષ (૩) અનંતાનુબંધી કષાય

संजोयणाहिगरणिया स्त्री० (संयोजनाधि करणिकी) તૈયાર થયેલ તલવાર વગેરે અધિકરણના અંગોને યોજી રાખવાથી લાગતી ક્રિયા, ક્રિયાનો એક પ્રકાર

संज्झप्पभ. पु० (सध्याप्रभ) સોમ લોકપાળનુ એ નામનુ એક વિમાન

संझा स्त्री० (सध्या) સધ્યાકાળ સાંજ (૨) *પ્રાત કાળે તેમજ સધ્યાકાળે આકાશમા* થતો રંગબેરંગી દેખાવ.

संझाकाल पु० (सध्याकाल) સધ્યા સમય

संझाराग पु० (सध्याराग) સધ્યાનો રગ

संठप्प त्रि० (सस्थाप्य) સ્થાપન કરવાયોગ્ય

संठवण न० (सस्थापन) સ્થાપન કરવુ તે

संठवित } **संठविय.** } त्रि० (सस्थापित) સ્થાપન કરેલ

संठाण. न० (सस्थान) આકૃતિ, આકાર, પરિમંડળ, વટ્ટ, ત્રસ, ચઉરસ અને આયત એમાનુ ગમે તે એક (૨) મૃગશીર્ષ નક્ષત્રનુ નામ

संठाणविजय. } **संठाणविजय.** } पु० (सस्थानविचय) લોક, દ્વીપ, સમુદ્ર, દિશા વગેરેની આકૃતિનુ ચિંતવન કરવુ તે, ધર્મ ધ્યાનનો એક પ્રકાર

संठिअ त्रि० (सस्थित) સારી રીતે સ્થિર રહેલ (૨) સારા આકારવાળો

संठिइ स्त्री० (सस्थिति) સ્થિતિ, રહેવાપણુ (૨) અસ્તિત્વ

संठित. } **संठिय** } त्रि० (सस्थित) રહેલું

संड न० (षण्ड) ખડ, વિભાગ (૨) કમળ વગેરેનો સમૂહ.

संडास पु० (सदशक) સાણસો (૨) સાથળના સાધા

संडासग. पु० (सन्दशक) સાણસી (૨) ચીપીઓ (૩) અગુઠાનો અગ્રભાગ

संडासतुंड पु० (सन्दशतुण्ड) સાણસી જેવા મુખવાળુ એક પક્ષી

संडासय पु० (सदशक) સાણસો

संडिंभ न० (सडिम्भ) બાળકને રમવાનુ સ્થાન

संडिल्ल पु० (शाण्डिल्य) આર્ય દેશોમાંનો ૧૪ મો દેશ (૨) કશ્યપ ગોત્રની એક શાખા, (૩) त्रि० તે શાખામા જન્મેલ. (૪) *पु० શ્યામાર્યના એક શિષ્યનુ નામ*

संडेय पु० (षण्डेय) સાંઢડો, સાંઢ

संडेवग्र पु० ( ) પત્થર વગેરેના પગા

संढ पु० (षण्ड) નપુસક

संणद्ध त्रि० (सन्नद्ध) તૈયાર, તત્પર

संणिभ त्रि० (सनिभ) સદૃશ, સમાન, સરીખુ

संणिवाइय पु० (सन्निपातिक) સનિપાત રોગ, ત્રિદોષ.

संणिविट्ठ त्रि० (सनिविष्ट) રહેલ, બેઠેલ (૨) पु० મહોલ્લો ગલી

संणिवेस पु० (सनिवेस) નેસડો, નાનુ ગામ, ભરવાડ વગેરેનો મહોલ્લો

संत. त्रि० (श्रान्त) શ્રાન્ત, થાકેલુ

संत त्रि० (शान्त) શાન્ત (૨) पु० ઉપશાતમોહનામે ૧૧ મુ ગુણસ્થાનક

संत. त्रि० (सत्) વિદ્યમાન. (૨) ખરૂ સત્ય (૩) સારૂં. (૪) કર્મની સત્તા (૫) રકરૂપ

संतइ स्त्री० (सन्तति) સતાન (૨) પરંપરા, પ્રવાહ

संतच्छण. न० (सन्तक्षण) ત્રાછવુ, છોડા ઉતારવા

संतठाण न० (सत्स्थान) સત્તાના સ્થાનક.

संतत्त त्रि० (सत्प्त) તપેલ, કટાળેલ

संतपय न० (सत्पद) विद्यमान वस्तु वाचक पद. (२) छती वस्तु

संतय त्रि० (सन्तत) व्याप्त

संतरुत्तर न० (सान्तरोत्तर) કોઇ કોઇ વખતે ઓઢવાનું વસ્ત્ર (૨) અંતર-વચ્ચેના તીર્થંકરોની અપેક્ષાએ ઉત્તર-વિશેષ (૩) ઉપર ઉનનુ અને અંદર સુતરનુ કપડુ ઓઢેન.

संतसार त्रि० (सत्सार) દુનિયામા રહેલી વસ્તુઓમા ઉત્તમ વસ્તુ, પ્રધાન ધન

सता. स्त्री० (सत्ता) કર્મની સત્તા

सता स्त्री० (शान्ता) સુપાર્શ્વનાથજીની દેવીનુ નામ

संताण पु० (सन्तान) સમૂહ (૨) એક બીજાની અપેક્ષાએ વિશેષ જ્ઞાનની પ્રવૃત્તિ. (૩) કરોળીયાની જાળ (૪) સતતિ, પરિવાર

संताण. न० (सन्त्राण) રક્ષણ (૨) पु० રક્ષક

संताणि त्रि० (सन्तानिन्) કર્મ સતતિ-કર્મની પરપરાવાળો

संतान पु० (सन्तान) પ્રવાહ, પરપરા (૨) કરોળીયાની જાળ.

• **सताव.** पु० (सन्ताप) સતાપ, દુ ખ

संतावणी स्त्री० (सतापिनी) નારકીઓને સતાપ ઉપજાવનારી કુભી

संति स्त्री० (शान्ति) ઉપદ્રવ વિનાની સ્થિતિ, શાન્તિ (૨) કષાયનો ઉપશમ (૩) અહિંસા (૪) નિર્વાણ, મોક્ષ. (૫) વર્તમાન અવસર્પિણીના સોળમા તીર્થંકર અને પાચમા ચક્રવર્તી

संतिकम्म न० (शान्तिकर्मन्) શાન્તિ માટે કરાતુ કર્મ, વિવાહ આદિ પ્રસગે શાન્તિને અર્થે બોલાતો પાઠ.

संतिन्न त्रि० (सतीर्ण) સસારનો પાર પામેલ મુક્ત (૨) पु० સિદ્ધભગવાન્.

संतिय त्रि० (सत्क) સબધી, ધણીઆતું; માલિકીવાળુ

संतुट्ठ. वि० (सन्तुष्ट) સતોષ પામેલ.

संतोस. पु० (सतोष) સતોષ

सतोसि. त्रि० (सतोषिन्) સતોષી, નિર્લોભી

संथड. त्रि० (सस्तृत) પથરાયેલુ (૨) ભાગ-ડિસ્સાવાળુ, ભાગયુક્ત (૩) પૂર્વનો સબધ છુટ્યા વગરનો. (૪) વિસ્તાર યુક્ત (૫) न० નિરતર

संथडिअ. त्रि० ( ) સમર્થ

सथर पु० (सस्तर) નિર્વાહ કરવો, પાર પાડવુ

संथव पु० (सस्तव) પ્રશસા, તારીફ (૨) અતિપરિચય, મેળ, સબધ (૩) સાધુએ આગળ પાછળની ઓળખાણ આપી આહારાદિ લેવો તે, ઉપાયણાના ૧૬ દોષમાનો ૧૧ મો દોષ.

संथवण न० (सस्तवन) સ્તુતિ

संथवय त्रि० (सस्तवक) સ્તુતિ-પ્રશસા કરનાર

संथार. पु० (सस्तार) અઢી હાથ પ્રમાણ શય્યા-બિછાનુ દાભડા કે કાબળની પથારી

संथारग पु० (सस्तारक) પથારી (૨) એ નામનો દશ પઇન્નામાનો એક પઇન્નો

संथुय. त्रि० (सस्तुत) સ્તુતિ કરાયેલ (૨) પરિચિત, જાણિતો

संथोभ पु० (सस्तोभ) અદલો બદલો, અશાતા વેદનીયાદિ કર્મને શાતાવેદનીયાદિમા સક્રમણ-પ્રવેશ કરાવવો તે

संदट्ठ त्रि० (सदष्ट) દસ કરેલ, કરડેલ

संदण. पु० (स्यन्दन) રથ. (૨) ઝરવુ, વહેવુ, ટપકવુ. (૩) ગઇ ચોવીશીના ૨૩ મા તીર્થંકર

संदमाणिया स्त्री० (स्यन्दमानिका) } पुरुषना
संदमाणी. स्त्री० (स्यन्दमाना) } જેટલી લાબી પાલખી

संदाव. पु० (   ) समुदाय
संदिट्ठ. त्रि० (संदिष्ट) આજ્ઞા કરાયેલુ
संदिद्ध त्रि० (संदिग्ध) સશયવાળુ, સદેહયુક્ત.
सदेस. पु० (सन्देश) આજ્ઞા, સદેશ
सदेह. पु० (संदेह) સશય, સદેહ
संदोह. पु० (सन्दोह) સમૂહ
सघण न० (सधान) ભૂલનુ અનુસધાન કરવુ તે
संघणा स्त्री० (सन्धना) સાધો દેવો
सधाण न० (सधान) સાધો કરવો
संधारिय त्रि० (सधारित) ધારણ કરેલ
संधि. स्त्री० (सन्धि) બે વસ્તુનુ જોડાણ, મેળ, સાધો (૨) સધિ, ચોરે દીવાલમા પાડેલ બાકુ (૩) જ્ઞાનાવરણીય આદિ આઠ કર્મનો વિવર-હેતુ (૪) ઘુટણ વગેરે અવયવોના સાધા (૫) અક્ષરોનુ જોડાણ, સ્વરસધિ કે વ્યજન સધિ
संधिछेदय. संधिछेयग संधिछेयय त्रि० (सन्धिच्छेदक) ખાતર પાડનાર, ચોરી કરનાર
संधिय. त्रि० (सन्धित) સાધેલ, જોડેલ
संधिवाल त्रि० (सन्धिपाल) રાજના સીમાડાનુ રક્ષણ કરનાર
संनियोग पु० (सन्नियोग) સારી રીતે પ્રવર્તન
संनिकेय न० (सनिकेत) સ્થાન, ગૃહ
संनिक्खित्त त्रि० (सनिक्षिप्त) વ્યવસ્થાપૂર્વક રાખેલુ, ગોઠવેલુ
संनिगास त्रि० (सन्निकाश) સમાન, તુલ્ય (૨) પુ० બે, ત્રણ વગેરેનો સયોગ
संनिचय. पु० (सन्निचय) સમૂહ, જથ્થો
संनिचिअ त्रि० (सन्निचित) હાસી હાસીને ભરેલ (૨) એકઠુ કરેલ.
सनिज्झ न० (सान्निध्य) સમીપપણુ.
सनिट्ठिय. त्रि० (सन्निष्ठित) પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ
सनिपडिय. त्रि० (सन्निपतित) મળેલ, પ્રાપ્ત થયેલ
संनिभ. त्रि० (सन्निभ) તુલ્ય, સમાન, સરખુ
संनियट्ट त्रि० (सन्निवृत्त) પાછુ વળેલુ
संनिवडिय. त्रि० (सन्निपतित) પડેલ
संनिवाइय. पु० (सन्निपातिक) ત્રિદોષ, વાત પિત્ત કફનો પ્રકોપ (૨) ઔદયિકાદિ અનેક ભાવોના સયોગથી નિષ્પન્ન થયેલ ભાવ, સાન્નિપાતિક ભાવ.
संनिवाय पु० (सन्निपात) મેલાવડો, અનેક સ્થાનેથી ઉતરી ભેગુ થવુ.
संनिविट्ठ त्रि० (सन्निविष्ट) બેઠેલુ (૨) ઉતારો કરેલ (૩) યુક્ત
संनिवेस पु० (सन्निवेश) રસ્તામા નિવાસ કરવો તે, છાવણી (૨) ભરવાડ રબારીને વસવાનુ સ્થાન-નેસડો
संनिसण्ण त्रि० (सन्निषण्ण) બેઠેલુ.
संनिसिज्जा स्त्री० (सन्निषद्या) બેસવાનુ સ્થાન, બેઠક
संनिह. त्रि० (सन्निभ) સમાન, સરખુ
संनिहाण न० (सन्निधान) અધિકરણ, આધાર
संनिहि पु० (सन्निधि) સગ્રહ, સચય, રાત્રે ઘી દૂધ વગેરે વસ્તુનુ રાખવુ તે (૨). ક્યાય સચય
संनिहिअ पु० (सन्निहित) અણપન્ની જાતના વ્યતર દેવતાનો ઇદ્ર
संन्निहिय. त्रि० (सन्निहित) અત્યત પાસે રહેલુ.
संपइ अ० (सम्प्रति) આ સમયે, હમણા, વર્તમાન સમય (૨) પુ० ગઇ ચોવીશીના ૨૪ મા તીર્થંકર.
संपइण्ण. त्रि० (सम्प्रकीर्ण) વ્યાપ્ત, પરિપૂર્ણ
संपउत्त त्रि० (सम्प्रयुक्त) સારી રીતે પ્રયોગમા મૂકેલુ લાગેલુ, યોજેલુ
संपओग पु० (सम्प्रयोग) સંસર્ગ (૨)

प्राप्ति, મેળાપ (૩) વ્યાપાર, ઉદ્યોગ

संपक्क. पु० (सम्पर्क) સ્પર્શ, સસર્ગ

संपक्खाल. पु० (सम्प्रक्षाल) માટી વગેરે શરીરે ઘસીને સ્નાન કરે તેવા તાપસની એક જાત

संपक्खालग. त्रि० (सम्प्रक्षालक) માટીને ઘસી ઘસી સ્નાન કરનાર

संपक्खित्त त्रि० (सम्प्रक्षिप्त) નાખેલ

संपगाढ. त्रि० (सम्प्रगाढ) અતિગાઢ મજબૂત (૨) આસક્ત (૩) સ્થિતિ કરેલ (૪) વ્યાપ્ત

संपट्ठिय त्रि० (सम्प्रस्थित) ગયેલ, પ્રયાણ કરેલ

संपडिवत्ति स्त्री० (सम्प्रतिपत्ति) પોતાના આશરતો સ્વીકાર

संपडिवाश्र पु० (सम्प्रतिपात) પ્રણામ, નમસ્કાર.

संपडिवाइअ त्रि० (सम्प्रतिपादित) સ્થાપન કરેલુ

संपणादिय. त्रि० (सम्प्रणादित) કાનને મધુર લાગે એવો શબ્દ

संपरण त्रि० (सम्पन्न) યુક્ત, સહિત

संपत्त त्रि० (सम्प्राप्त) પામેલ પ્રાપ્ત કરેલ

संपत्ति स्त्री० (सम्पत्ति) ધન, સંપદા, ઋદ્ધિ (૨) સામર્થ્ય

संपत्ति. स्त्री० (सम्प्राप्ति) મેળ, સંગમ, પ્રાપ્તિ (૨) આગમન

संपत्थिय त्रि० (सम्प्रस्थित) ચાલેલુ, પ્રયાણ કરેલ, નીકળી ચુકેલ (૨) ગોઠવેલ, રહેલ

संपदायग त्रि० (सम्प्रदायक) ચોરોને અ ન્નાદિ દઇને સહાય કરનાર

संपधूमिय. त्रि० (सम्प्रधूमित) ધૂપ વગેરે વડે સુગંધિ કરેલ

संपन्न त्रि० (सम्पन्न) યુક્ત, સહિત

संपन्न. त्रि० (समज्ञ) જાણનાર

संपमज्जिअ त्रि० (सम्प्रमार्जित) સારી રીતે સાફ કરેલ

संपयं अ० (साम्प्रतम्) આ વખતે, હમણા

संपया स्त्री० (स्पद्) લક્ષ્મી સંપત્તિ (૨) વાક્ય પુરૂ થતા વિરામ લેવો તે.

संपयाण न० (सम्प्रदान) દાનનુ પાત્ર, જેને દેવામા આવે તે (૧) ૭ કારકમાનુ ચોથુ કારક

संपयोग पु० (सम्प्रयोग) સારી રીતે કરાતો ઉપયોગ

संपराइय त्रि० (साम्परायिक) કષાય નિમિતે લાગતા આઠ પ્રકારના કર્મ

संपराइयबंध पु० (साम्परायिकबन्ध) કષાય નિમિત્તક કર્મબન્ધ

संपराइया. स्त्री० (साम्परायिकी) સંપરાય-કષાય, તેથી લાગતી ક્રિયા-કર્મપરિણતિ, કષાય નિમિત્તક કર્મપરિણામ

संपराय. पु० (सम्पराय) કષાય, ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ (૨) સંસાર-જગત, પરદ્રવ્યરૂપ લોક (૩) લડાઇ, યુદ્ધ, સંગ્રામ, કજીયો

संपरिउड. त्रि० (सम्परिवृत) પરિવારથી વીંટાએલ ઘેરાયેલ

संपरिक्खित्त त्रि० (सम्परिक्षिप्त) વીંટાયેલ વ્યાપ્ત

संपरिवुड त्रि० (सम्परिवृत) અનેક પરિવારથી વીંટાયેલ

संपलग्ग त्रि० (सम्प्रलग्न) કોઈપણ કાર્યમા જોડાયેલ લાગેલ

संपललिअ त्रि० (सम्प्रललित) ક્રીડાયુક્ત

संपलित्त. त्रि० (सम्प्रदीप्त) પ્રચંડ થયેલ

संपलियंक पु० (सम्पर्यङ्क) પલાંઠી (૨) આસન વિશેષ પદ્માસન.

संपविट्ठ. त्रि० (सम्प्रविष्ट) દાખલ થયેલ

संपसारच्य त्रि० (सम्प्रसारक) સુગાળ, દુષ્કાળ, સંવત, મેઘ વિગેરે કથાનો પ્રસાર કરનાર (સાધુ)

संपसारण. न० (सम्प्रसारण) પર્યાલોચન, વિચારણા

सपसारिय. त्रि० (सम्प्रसारिक) હું કહું તેમ કરો એમ કહેનાર

सपाश्र पु० (सपात) સમાગમ, મેળાપ

संपाइम त्रि० (सम्पातिम) ઉડીને પડનારા જન્તુઓ, પતંગીયા વગેરે.

संपाओ. श्र० ( ) પ્રાત કાળે

संपागड त्रि० (सम्प्रकट) પ્રસિદ્ધ, ખુલ્લુ

संपागडपडिसेवि त्रि० (सम्प्रकटप्रतिसेविन्) પ્રસિદ્ધ રીતે દોષ સેવનાર, બકુશ નિયંઠો.

संपातिम त्रि० (सम्पातिन्) થોડુ થોડુ ઉડી ગતિ કરનાર-માખી, ભમરા પતંગીયા વિગેરે ઉડતા પ્રાણી

सपाय पु० (सम्पात) પતન, પડવુ તે

संपावण. न० (सम्प्रापण) પ્રાપ્ત કરવુ

संपिंडण. न० (सम्पिण्डन) અનેક ખાદ્ય વસ્તુઓનો સયોગ

संपिंडिय. त्रि० (सम्पिण्डित) એકત્ર થયેલ.

सपिणद्ध त्रि० (सम्पिनद्ध) બાધેલુ, વીટેલુ (૨) નિકળેન (૩) પ્રાપ્ત (૪) સારી રીતે ઢાકેલ.

सपीला स्त्री० (सम्पीडा) દુખ, બાધા

सपुच्छण न० } (सम्पृच्छन) ક્ષેમકુશળ
सपुच्छणा. स्त्री० } પૂછવુ તે

संपुच्छणी स्त्री० (सम्प्रोञ्छिनी) ઝાડુ, સાવરણી.

सपुच्छिया. स्त्री० (सम्प्रोञ्छिका) પગ વગેરે લુંછનાર દાસી

सपुड पु० (सम्पुट) એક પ્રકારનુ કાષ્ઠનુ યન્ત્ર કે જેમા ચોરને નાખી પીડા દેવામા આવે તે

सपुडग. पु० (सम्पुटक) } જેની બે બા-
संपुडफलग न० (सम्पुटफलक) } જુએ પાટલી હોય અને જેનો આકાર વ્યાપારીના નામાના ચોપડા જેવો હોય તે પુસ્તક

संपुण्ण } त्रि० (सम्पूर्ण) સપૂર્ણ, આખું,
संपुन्न } બધુ.

संपेसण. न० (सम्प्रेषण) મોકલવુ

संपेसिय. त्रि० (सम्प्रेषित) મોકલેલુ

संपेहा. स्त्री० (सप्रेक्षा) વિચાર, પર્યાલોચન

संफरिसण न० } (सत्स्पर्शन) અડવુ,
संफासण. } સ્પર્શ કરવો તે (૨) આરાધન, સેવા.

संब पु० (साम्ब) અતગડ સૂત્રના ચોથા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ. (૨) કૃષ્ણ મહારાજની જાંબૂવતી રાણીનો પુત્ર (૩) ૧૭ મા કુંથુનાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનુ નામ. (૪) વજ્ર

सबंध. पु० (सम्बन्ध) સબધ, સયોગ

संबंधि त्रि० (सम्बन्धित्) સબન્ધી, સગા વ્હાલા.

संबद्ध त्रि० (सम्बद्ध) જોડાએલ

संबर पु० (सम्बर) જેના શીગડામાથી બીજા શીગડા ફૂટે છે તે, સાબર

संबलिया स्त्री० (शाल्मलिका) એ નામનું વૃક્ષ

संबाह. पु० (सम्बाध) પર્વત આદિ વિષમ સ્થાનોમા ધાન્ય સગ્રહના સ્થાન (૨) મેળો ભરાય તેવુ સ્થાન, ગીચ વસ્તી-વાળુ સ્થાન. (૩) સાર્થવાહના મ્હોટા સાથને ઉતરવાનું સ્થાન, છાવણી (૪) પર્વત ઉપરનું કે પર્વતની આસપાસનુ ગામ કે નગર

संवाहण न० (सम्बाधन) } હાથ પગ
सवाहणा स्त्री० (सम्बाधना) } ચપાવવા, ચપી કરાવવી તે.

संवाहय पु० (सम्बाधक) ચપી કરનાર.

संवाहा. स्त्री० (सम्बाधा) પીડા

संवाहिय. त्रि० (सम्बाधित) ચપી કરેલ.

संबुक्क पु० (शाम्बुक) એક પ્રકારનો શખ.

संबुक्कावट्ट पु० (शम्बूकावर्त) ભમતા ભમરીના દર

संवुक्कावट्टा स्त्री० (शम्बुकावर्ता) કોઇ સાધુ શબુક-શખના આવર્તનની પેઠે પ્રથમ વચ્ચેના ઘેરથી ભિક્ષા લઇ આવર્તનની પેઠેફરી ગોચરી કરે તે, ભિક્ષાના અભિગ્રહનો એક પ્રકાર

संवुद्ध. त्रि० (सम्बुद्ध) સમ્યક્ તત્વને જાણનાર, વિદ્વાન, બોધ પામેલ

संवोहण. न० (सम्बोधन) સબોધન, આમત્રણ (૨) સારીરીતે બોધ આપવો તે

संवोहि पु० (सम्बोधि) સમ્યક્ ધર્મની પ્રાપ્તિ (૨) સુદષ્ટિ, સમ્યગ દષ્ટિ.

संवोहिश्र. त्रि० (सबोधित) બોલાવેલ, આમત્રિત.

संभंत. त्रि० (सम्भ्रान्त) ભયભીત થયેલ, ભય પામેલ

संभग्ग. त्रि० (सम्भग्न) ભાગી ગયેલ

संभम पु० (सम्भ्रम) વ્યાકુળતા, ભ્રમ, અધીરાઇ (૨) શોભા

संभरण. न० (सस्मरण) સભારવુ-યાદ કરવુ તે.

संभरणीय त्रि० (सस्मरणीय) સ્મરણ કરવા યોગ્ય

संभव. पु० (सम्भव) ઉત્પત્તિ (૨) સભવ, સભાવના (૩) શ્રી સભવનાથ નામના ચાલુ ચોવિસીના ત્રીજા તીર્થકર

संभार पु० (सम्भार) સમૂહ, જથ્થો (૨) પરિગ્રહ, ભારભૂત વસ્તુ (૩) વિપાકોદય થતા કર્મનુ અવશ્ય થતુ વેદન

सभारकड. त्रि० (सम्भारकृत) જથ્થારૂપે કરેલ, એકત્ર કરેલ.

संभारिय त्रि० (सस्मारित) યાદ કરાવેલુ, સભારેલ

संभिरण त्रि० (सम्भिन्न) કઇક ઓછુ. (૨) વ્યાપ્ત (૩) સપૂર્ણ. (૪) ૨૮ લબ્ધિમાની ૭.ી લબ્ધિ કે જેમા એક ઇદ્રિયથી બીજી ઇદ્રિયના વિષયો જાણી શકાય

संभिरणसोतार / **संभिन्नसोयार** पु० (सम्भिन्नश्रोतृ) શરીરના સર્વ અવયવોથી જે સાભળી શકે તેની લબ્ધિવાળો, પાચે ઇદ્રિયોના વિષયોને એક ઇદ્રિયથી ગ્રહણ કરી શકનાર

संभिय पु० (श्लेष्मिक) કફની વ્યાધિ, કફ વિકાર.

संभिय. त्रि० (सम्भृत) ભરેલ, પુષ્ટ થયેલ (૨) સસ્કારેલુ (૩) ઉદ્ધૃત-અદરથી બહાર કાઢેલ

संभूइ. स्त्री० (सम्भूति) સભવ

संभूतिविजश्र पु० (सम्भूतिविजय) એ નામના એક સાધુ

संभूय त्रि० (सम्भूत) ઉત્પન્ન થયેલુ (૨) પ્રથમ બળદેવ તથા વાસુદેવના પૂર્વ ભવના ધર્માચાર્ય (૩) એ નામનો એક મનુષ્ય. (૪) યશોભદ્રના શિષ્ય, સંભૂત વિજય

संभूयविजय. पु० (सभूतविजय) યશોભદ્રના શિષ્ય,

संभोइय त्रि० (साम्भोगिक) એક સમાચારી વાળા સાધુ, જેની સાથે આહારાદિ થઇ શકે તે.

संभोग पु० (सम्भोग) ઉપભોગ, એક બીજા સાથે ભોજનાદિનો ચાલુ વ્યવહાર.

संभोगपच्चक्खाण पु० न० (सम्भोगप्रत्याख्यान) જિનકલ્પીપણુ કે એકલવિહારીપણુ અંગીકાર કરી મડળ સાથેના સભોગનો પરિહાર કરવો તે

संभोगवत्तिया. स्त्री० (सम्भोगप्रत्ययिका) સમાન સમાચારીવાળા સાથે આહારાદિનો સભોગ કરવાના નિમિત્તવાળી (ક્રિયા)

समोगिश्र. त्रि० (साभोगिक) એક સમાચારીવાળા, પરસ્પર આહાર, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્રના સભોગ-વ્યવહારવાળા

संपसारण. न० (सम्प्रसारण) पर्यालोચન, વિચારણા

सपसारिय. त्रि० (सम्प्रसारिक) હું કહું તેમ કરો એમ કહેનાર

सपाश्र पु० (रुपात) સમાગમ, મેળાપ

संपाइम त्रि० (सम्पातिम) ઉડીને પડનારા જતુઓ, પતગીયા વગેરે.

संपाश्रो. श्र० ( ) પ્રાત કાળે

संपागड त्रि० (सम्प्रकट) પ્રસિદ્ધ, ખુલ્લુ

संपागडपडिसेवि. त्रि० (सम्प्रकटप्रतिसेविन्) પ્રસિદ્ધ રીતે દોષ સેવનાર, અકુશ નિયસો.

संपातिम त्रि० (सम्पातिन्) થોડુ થોડુ ઉડી ગતિ કરનાર-માખી, ભમરા પતગીયા વિગેરે ઉડતા પ્રાણી

सपाय पु० (सम्पात) પતન, પડવુ તે

संपावण. न० (सम्प्रापण) પ્રાપ્ત કરવુ

संपिडण. न० (सम्पिण्डन) અનેક ખાદ્ય વસ્તુઓનો સયોગ

संपिंडिय. त्रि० (सम्पिण्डित) એકત્ર થયેલ.

सपिणद्ध त्रि० (सम्पिनद्ध) બાધેલુ, વીટેલું (૨) નિકળેલ (૩) પ્રાપ્ત (૪) સારી રીતે ઢાકેલ.

संपीला स्त्री० (सम्पीडा) દુ ખ, બાધા

सपुच्छण न० } (सम्पृच्छन) ક્ષેમકુશળ
सपुच्छणा. स्त्री० } પૂછવુ તે

संपुच्छणी स्त्री० (सम्प्रोञ्छिनी) ઝાડુ, સાવરણી.

सपुञ्छिया स्त्री० (सम्प्रोञ्छिका) પગ વગેરે લુછનાર દાસી

संपुड पु० (सम्पुट) એક પ્રકારનુ કાષ્ઠનુ યત્ર કે જેમા ચોરને નાખી પીડા દેવામા આવે તે

सपुडग पु० (सम्पुटक) } જેની બે બા
संपुडफलग न० (सम्पुटफलक) } જુએ પાટલી હોય અને જેનો આકાર વ્યાપારીના નામાના ચોપડા જેવો હોય તે પુસ્તક

संपुराण } त्रि० (सम्पूर्ण) સપૂર્ણ, આખું,
संपुन्न } બધુ.

सपेसण. न० (सम्प्रेषण) મોકલવુ

संपेसिय. त्रि० (सम्प्रेषित) મોકલેલુ

संपेहा. स्त्री० (संप्रेक्षा) વિચાર, પર્યાલોચન

संफरिसण न० } (सम्स्पर्शन) અડકવુ,
संफासण. } સ્પર્શ કરવો તે (૨) આરાધન, સેવા.

संब पु० (साम्ब) અતગડ સૂત્રના ચોથા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ. (૨) કૃષ્ણ મહારાજની જાબૂવતી રાણીનો પુત્ર (૩) ૧૭ મા કુથુનાથ તીર્થકરના પ્રથમ ગણધરનુ નામ. (૪) વજ્ર

सबंध. पु० (सम्बन्ध) સબધ, સયોગ

सबधि त्रि० (सम्बन्धिन्) સબન્ધી, સગા વ્હાલા.

संबद्ध त्रि० (सम्बद्ध) જોડાએલ.

संबर पु० (सम्बर) જેના શીંગડામાથી બીજા શીંગડા ફૂટે છે તે, સાબર

संबलिया स्त्री० (शाल्मलिका) એ નામનુ વૃક્ષ

संबाह. पु० (सम्बाध) પર્વત આદિ વિષમ સ્થાનોમા ધાન્ય સગ્રહવાના સ્થાન (૨) મેળો ભરાય તેવુ સ્થાન, ગીચ વસ્તી વાળુ સ્થાન. (૩) સાર્થવાહના મ્હોટા સાથને ઉતરવાનુ સ્થાન, છાવણી (૪) પર્વત ઉપરનુ કે પર્વતની આસપાસનું ગામ કે નગર

संबाहण न० (सम्बाधन) } હાથ પગ
संबाहणा स्त्री० (सम्बाधना) } ચપાવવા, ચપી કરાવવી તે.

संबाहय. पु० (सम्बाधक) ચપી કરનાર.

संबाहा. स्त्री० (सम्बाधा) પીડા

संबाहिय. त्रि० (सम्बाधित) ચપી કરેલ

संबुक्क पु० (शाम्बुक) એક પ્રકારનો શખ

संबुक्कावट्ट पु० (शम्बूकावर्त) ભમન ભમરીના દર

संवुक्कावट्टा. स्त्री० (शम्बुकावर्त्ता) કોઇ સાધુ શંબુક-શંખના આવર્તનની પેઠે પ્રથમ વચ્ચેના ઘેરથી ભિક્ષા લઇ આવર્તનની પેઠેફરી ગોચરી કરે તે; ભિક્ષાના અભિગ્રહનો એક પ્રકાર.

संवुद्ध. त्रि० (सम्बुद्ध) સમ્યક્ તત્ત્વને જાણનાર; વિદ્વાન; બોધ પામેલ.

संवोहण. न० (सम्बोधन) સંબોધન; આમંત્રણ. (૨) સારીરીતે બોધ આપવો તે.

संवोहि पुं० (सम्बोधि) સમ્યક્ ધર્મની પ્રાપ્તિ. (૨) સુદૃષ્ટિ; સમ્યગ્ દૃષ્ટિ.

संवोहिश्र. त्रि० (संबोधित) બોલાવેલ; આમન્ત્રિત.

संभंत. त्रि० (संभ्रान्त) ભયભીત થયેલ; ભય પામેલ.

संभग्ग. त्रि० (सम्भग्न) ભાગી ગયેલ.

संभम. पुं० (सम्भ्रम) વ્યાકુળતા, ભ્રમ; અધીરાઇ. (૨) શોભા.

संभरण. न० (सस्मरण) સંભારવું-યાદ કરવું તે.

संभरणीय. त्रि० (सम्मरणीय) સ્મરણ કરવા યોગ્ય.

संभव. पुं० (सम्भव) ઉત્પત્તિ. (૨) સભવ; સંભાવના (૩) શ્રી સભવનાથ નામના ચાલુ ચોવિશીના ત્રીજા તીર્થંકર.

संभार. पुं० (सम्भार) સમૂહ; જથ્થો. (૨) પરિગ્રહ; ભારભૂત વસ્તુ. (૩) વિપાકોદય થતાં કર્મનું અવશ્ય થતું વેદન.

संभारकड. त्रि० (सम्भारकृत) જથ્થારૂપે કરેલ; એકત્ર કરેલ.

संभारिय. त्रि० (सम्मारित) યાદ કરાવેલું; સંભારેલ.

संभिषण त्रि० (सम्भिन्न) દઢ઼ક ઓથુ. (૨) વ્યાપ્ત. (૩) સંપૂર્ણ. (૪) ૨૮ લબ્ધિમાંની છઠ્ઠી લબ્ધિ કે જેમા એક ઇંદ્રિયથી બીજી ઇંદ્રિયના વિષયો જાણી શકાય.

संभिषणसोतार. } पुं० (सम्भिन्नश्रोतृ) શરી-
संभिन्नसोयार. } રના સર્વ અવયવોથી જે સાંભળી શકે તેવી લબ્ધિવાળો; પાંચે ઇંદ્રિયોના વિષયોને એક ઇંદ્રિયથી ગ્રહણ કરી શકનાર.

संभिय. पुं० (श्लेष्मिक) કફની વ્યાધિ; કફ વિકાર.

संभिय. त्रि० (सम्भृत) ભરેલ; પુષ્ટ થયેલ. (૨) સંસ્કારેલું. (૩) ઉદ્ધૃત-અંદરથી બહાર કાઢેલ.

संभूइ. स्त्री० (सम्भूति) સંભવ.

संभूतिविजश्र. पुं० (सम्भूतिविजय) એ નામના એક સાધુ.

संभूय. त्रि० (सम्भूत) ઉત્પન્ન થયેલું. (૨) પ્રથમ બળદેવ તથા વાસુદેવના પૂર્વ ભવના ધર્માચાર્ય. (૩) એ નામનો એક મનુષ્ય. (૪) યશોભદ્રના શિષ્ય; સંભૂતવિજય.

संभूयविजय. पुं० (सम्भूतविजय) યશોભદ્રના શિષ્ય.

संभोइय. त्रि० (साम्भोगिक) એક સમાચારી વાળા સાધુ; જેની સાથે આહારાદિ થઇ શકે તે.

संभोग पुं० (सम्भोग) ઉપભોગ; એક બીજા સાથે ભોજનાદિનો ચાલુ વ્યવહાર.

संभोगपञ्चक्खाण. पुं० न० (सम्भोगप्रत्याख्यान) જિનકલ્પીપણું કે એકલવિહારીપણું અંગીકાર કરી મંડળ સાથેના સંભોગનો પરિહાર કરવો તે.

संभोगवत्तिया. स्त्री० (सम्भोगप्रत्ययिका) સમાન સમાચારીવાળા સાથે આહારાદિનો સંભોગ કરવાના નિમિત્તવાળી (ક્રિયા).

संभोगिश्र. त्रि० (साम्भोगिक) એક સમાચારીવાળા; પરસ્પર આહાર, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્રના સંભોગ-વ્યવહારવાળા.

संमइ. स्त्री० (सम्मति) સારી મતિ; સારી બુદ્ધિ.

संमं. अ (सम्यक्) સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્ જ્ઞાન.

संमग्ग. पुं० (सन्मार्ग) મોક્ષમાર્ગ.

संमज्ज. पुं० (सम्मार्ज) સંમાર્જન; ચોક્ખું કરવુ તે.

संमज्जग त्रि० (सम्मार्जक) વારંવાર સ્નાન કરનાર.

संमज्जणा. न० (संमार्जन) સાવરણી વગેરેથી સાફ કરવુ તે.

संमज्जित. } त्रि० (सम्मार्जित) વાસીદું
संमज्जिय. } વાળી સાફ કરેલ.

संमज्जिया. स्त्री० (सम्मार्जिका) વાસીદુ વાળનાર સ્ત્રી.

संमट्ठ. त्रि० (सम्मृष्ट) કાન સુધી ભરેલ. (૨) સાફ કરેલ.

संमत. त्रि० (समत) સંમતિ આપવા યોગ્ય

संमत्त न० (सम्यक्त्व) સમ્યગ્ દર્શન, સમકિત.

संमत्तदंसि. त्रि० (सम्यक्त्वदर्शिन्) પરમાર્થ દૃષ્ટિવાળો. (૨) રાગદ્વેષ રહિત.

संमत्तमोहणिय. न० (सम्यक्त्वमोहनीय) મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેમાથી મિથ્યાત્વની કાળાશ મટી જતાં, તે શુદ્ધ થઇ સંમત્તમોહનીય રૂપે બને છે, તેના ઉદયથી ક્ષાયક સમકિત શિવાય બીજા સમકિત પ્રગટે છે.

संमद्दा. स्त्री० (सम्मर्दा) વસ્ત્રને પહોળું કર્યા વિના ઘડ સહિત પડિલેહણ કરવુ તે; મસળીને પડિલેહણ કરવુ તે; પડિલેહણનો એક દોષ.

संमद्दिअ. त्रि० (संमर्दित) મસળેલ.

संमय त्रि० (सम्मत) ઇષ્ટ; અભિમત.

संमाणणिज्ज. त्रि० (सम्माननीय) સન્માન-સત્કાર કરવા યોગ્ય.

संमाणिय. त्रि० (सम्मानित) માનેલું; આદરપૂર્વક સ્વીકારેલું.

संमिस्सिभाव. पुं (सम्मिश्रीभाव) ભેળસેળ.

संमुच्छिम. त्रि० (सम्मूर्च्छिम) માતા પિતાના સયોગ વિના ઉત્પન્ન થયેલું.

संमुच्छिय त्रि० (सम्मूर्छित) મૂર્છિત થયેલ.

संमुत. पुं० (सम्मुत) મંડપગોત્રની શાખા. (૨) त्रि० તે શાખામાં જન્મેલ.

संमुह. न० (सन्मुख) સમીપે. (૨) સ્હામે; સન્મુખ.

संमुही स्त्री० (सम्मुखी) ૮૧ થી ૯૦ વરસ સુધીની માણસની અવસ્થા કે જે મોતને સન્મુખ રહે છે.

संमूढ. त्रि० (सम्मूढ) અતિમૂઢ બનેલ.

संमेल. न० (सम्मेल) મીજમાની; ગોઠ.

संमोह. पुं० (सम्मोह) } મૂઢાત્મા દેવ-
संमोहा. स्त्री० (समोहा) } વિશેષની ભાવના.

संयम. पु० (संयम) જુઓ "સંજમ" શબ્દ.

संयोजणा. पुं० (संयोजन) અનન્તાનુબંધી કષાય.

संयोजणा. स्त्री० (संयोजना) સંયોજન; સાથે જોડી દેવું તે.

संयोजणापायच्छित्त. न० (संयोजनाप्रायश्चित्त) અનેક જાતીય અતિચારોને મેળવી-એકત્ર કરી પ્રાયશ્ચિત દેવું તે.

संयोयणा. स्त्री० (संयोजना) મિશ્રિત કરવું તે.

संरंभ. पुं० (संरम्भ) હિંસાદિ સંબંધી માનસિક વાચિક અને કાયિક સૂક્ષ્મ વ્યાપાર; હિંસાદિ સંકલ્પ આદિ.

संरक्खग. त्रि० (संरक्षक) રક્ષા કરનાર.

संरक्खण. न० (संरक्षण) રક્ષણ; પાલન.

संरक्खणपरिग्गह. पुं० (संरक्षणपरिग्रह) ષટ્-કાયના જીવોની રક્ષાને માટે પરિગ્રહ-વસ્ત્રાદિ ઉપકરણ રાખવાં તે.

संरक्खणा. स्त्री० (संरक्षणा) પરિગ્રહ. (૨) માયા.

संरक्खणाणुबंधि त्रि० (संरक्षणानुबन्धिन्) परिग्रह निमित्ते जुठु બોલવું તે, રૌદ્ર ધ્યાનનો એક પ્રકાર

संरक्खिय. त्रि० (संरक्षित) જેની રક્ષા કરી હોય તે

संरुट्ठ त्रि० (संरुष्ट) રોષવાળો, ક્રોધ ભર્યો.

संरोह पु० (संरोध) નિરોધ, નિગ્રહ

संलग्गिरी स्त्री० ( ) પરસ્પર હાથ પકડીને ચાલવું તે

संलाव पु० (संलाप) સકામ પ્રેમપૂર્વક પરસ્પર સંભાષણ કરવું તે

संलिहण न० (संलेख) કષાયને પાતળા પાડવા તે, સંલેખના કરવી તે

संलिहिय त्रि० (संलिखित) સંલેખણા કરેલ

संलीण त्रि० (संलीन) તત્પર, આસક્ત

संलीणया स्त्री० (संलीनता) ઇન્દ્રિય મન વિગેરેનો નિરોધ કરવો તે

संलेहणा स्त्री० (संलेखना) શારીરિક અને માનસિક તપથી કષાયાદિનો નાશ કરવો, તપ વિશેષ (૨) અનશન સંથારો

संलेहणासुय. पु० (संलेखनाश्रुत) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાનું ૨૫ મું સૂત્ર.

संलेहा स्त्री० (संलेखना) સંલેખણા, કષાય આદિને પાતળા પાડવા તે.

संलोअ पु० (संलोक) દર્શન, દેખવું તે

संलोअणिज्ज त्रि० (संलोकनीय) જોવા લાયક, રૂપવંત

संलोग पु० (संलोक) જોવું, નિહાળવું

संवच्छर. पु० (संवत्सर) વર્ષ, સંવત્સર

संवच्छरपडिलेहणा न० (संवत्सरप्रतिलेखन) વર્ષગાંઠનો સત્કાર

संवच्छरिय. त्रि० (सांवत्सरिक) એક વરસનું

संवट्ट पु० (संवर्त) ભયભીત થયેલ માણસોને સંતાવાનું ગુપ્ત સ્થાન

संवट्टग. पु० (संवर्तक) વરસાદ, તોફાની વાયુ

संवट्टक. } पु० (संवर्तक) પાંચમા આરાને
संवट्टग. } છેડે દરેક કૃત્રિમ વસ્તુઓનો સંહાર કરનાર વાયુ, સંહારકારક વાયુ

संवट्टगवाय. पु० (संवर्तकवात) જુઓ " સંવટ્ટક " શબ્દ

संवट्टण न० (संवर्त्त) અલ્પ સ્થિતિ. (૨) માર્ગોનું મળવું

संवट्टय पु० (संवर्तक) તોફાની પવન

संवट्टयवाय. पु० (संवर्तकवात) ભયંકર વાવાઝોડું

संवड्ढिय. त्रि० (संवर्धित) વધેલું.

संवत्त. त्रि० (संवृत्त) ગોળાકાર

संवर. पु० (संवर) કર્મના દ્વારને બંધ કરવા તે, નવ તત્ત્વમાનું છઠ્ઠું સંવર તત્ત્વ (૨) ચોથા તીર્થંકરના પિતાનું નામ (૩) આચ્છાદન, ઢાંકણ (૪) જંબૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ૧૮ મા તીર્થંકર (૫) સંવર ભાવના, બાર ભાવનામાંની એક (૬) મન, વચન અને કાયાનું નિયમન કરવું તે

संवरण न० (संवरण) આશ્રવના પચ્ચખાણ કરવા તે

संवरणी. स्त्री० (संवरणी) એક જાતની વિદ્યા

संवरदार न० (संवरद्वार) પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રના બીજા શ્રુતસ્કંધનું નામ.

संवरिय त्रि० (संवृत) ઢાંકેલું

संवलिय. त्रि० (संवलित) વ્યાપ્ત. (૨) વીંટેલું.

संववहार. पु० (संव्यवहार) સારી રીતે થતો વ્યવહાર (૨) ઇન્દ્રિય પ્રત્યક્ષ

संववहारपच्चक्ख न० (संव्यवहारप्रत्यक्ष) પાંચ ઇન્દ્રિય અને મનથી વસ્તુનો સાક્ષાત્કાર થાય તે

संवहण न० (संवहन) ઉપાડવું: વહન કરવું

संवाय पु० (संवाद) સંવાદ ચર્ચા.
संवास पु० (संवास) એક સાથે નિવાસ, સહવાસ
संवाहणिय त्रि० (सांवाहनिक) ખેતીના ઉપ યોગમાં વપરાતાં ગાડી ગાડા વગેરે
संविग्ग त्रि० (संविग्न) મુમુક્ષુ સંવેગી (૨) વ્યાપ્ત, આતુર
संविग्गविहारि त्रि० (संविग्नविहारिन्) મુક્તિનું અનુષ્ઠાન કરનાર
संवित्ति स्त्री० (संवित्ति) જ્ઞાન
संविद्ध. त्रि० (संविद्ध) ખુદેલુ, ક્ચરેલુ, પ રિચિત કરેલુ
संविभइत्तार. त्रि० (संविभक्तृ) વસ્ત્રાદિનો વિભાગ કરનાર
संविभाग. पु० (संविभाग) સારી રીતે વિધિ સહિત વિભાગ કરવો તે, સમવિભાગ
संविल्लिय त्रि० (संवेल्लित) ગોળ વળેલ.
संविह पु० (संविह) ગોશાળાના એક મુખ્ય શ્રાવકનું નામ.
संवीत त्रि० (संवीत) હણાયેલ (૨) વ્યાપ્ત
संवुत्र त्रि० (संवृत) ઢાંકેલુ, છુપાવેલુ
संवुड त्रि० (संवृत) ઢાંકેલુ, આચ્છાદિત ગુપ્ત (૨) સંવર સહિત, આશ્રવ નિરોધ કરનાર (૩) સર્વ પ્રકારે ઇંદ્રિય અને મનના કર્મમાર્ગને રોકનાર (૪) સાંકડી યોનિ,-ઉત્પત્તિ સ્થાન. કે જે એકેંદ્રિય અને નારકીને હોય છે (૫) વસ્ત્ર પહેરેલુ
संवुडचारि त्रि० (संवृतचारिन्) સંવરમા વિચરનાર સંયમી
संवुडबउस. त्रि० (संवृतबकुश) છાનો દોષ લગાડનાર બકુશ નિગ્રંથનો એક પ્રકાર
संवुडवियडा स्त्री० (संवृतविवृता) ગર્ભજ તિર્યંચ અને ગર્ભજ મનુષ્યની યોનિ.
संवुडासंवुड त्रि० (संवृतासंवृत) કંઇક પાપથી નિવર્તેલ અને કંઇક ન નિવર્તેલ, દેશ વિરતિ શ્રાવક
संवुड्ड. त्रि० (संवृद्ध) વધેલુ, ઉછરેલુ
संवुत्त त्रि० (संवृत्त) ઉત્પન્ન થયેલુ
संवुय. त्रि० (संवृत) ઢંકાયેલ
संवूढ. त्रि० (संवोढ) ઘસડાતા ઘસડાતા આવી પહોચેલ
संवेअणी. स्त्री० (संवेगिनी) સંવેગ-મોક્ષની અભિલાષાને વધારનારી ધર્મ કથા
संवेग पु० (संवेग) વૈરાગ્ય ભાવ (૨) મોક્ષની અભિલાષા (૩) વિષયોથી નિવૃત્તિ
संवेगणी. स्त्री० (संवेगिनी) સાંભળનારને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય એવી કથા
संवेल्लित } त्रि० (संवेल्लित) વાંકુ વળેલુ.
संवेल्लिय. } (૨) ઢાંકુ છુપાવેલ (૩) એકઠું કરેલુ
संवेह पु० (संवेध) ભવ આદિની સ્થિતિ
संसइ. त्रि० (संशयिन्) સંશયવાળો, શંકા-શીલ
संसइअ त्रि० (सांशयिक) સંશયવાળો
संसग्ग पु० } (संसर्ग) સંબંધ મિલાપ
संसग्गि } (૨) મૈથુન
संसग्गि त्रि० (संसर्गिन्) સંબંધ-પરિચયવાળુ.
संसग्गिय. त्रि० (सांसर्गिक) સંસર્ગ-પરિચયવાળુ.
संसग्गी स्त्री० (संसर्ग) સંગ, સોબત
संसट्ठ त्रि० (संसृष्ट) ચોટેલુ, મિશ્ર થએલુ.
संसट्ठकप्पिय. त्रि० (संसृष्टकल्पिक) ખરડેલ હાથે ભિક્ષા આપે તે લેવાના સંકલ્પવાળો.
संसट्ठचरअ त्रि० (संसृष्टचरक) ખરડાયેલ હાથે આપવામાં આવે તેજ લેવુ એવી ધારણાથી ગવેષણા કરનાર
संसट्ठपिंड. पु० (संसृष्टपिण्ड) ખાતા ખાતા વધેલો પિંડ-ખોરાક
संसत्त त्रि० (संसक्त) આસક્ત, લીન. (૨) ચોટેલ, લાગેલ (૩) પુ० શીકારી કુતરો.

संसत्तगहणि. त्रि० (संसक्तग्रहणि) જેના પેટમા કે ઝાડામા કૃમિ આદિ બે ઇંદ્રિય જીવ હોય તે

संसत्ततव न० (संसक्ततपस्) કઇક કામનાથી તપ કરવું તે

संसत्तविहारि त्रि० (संसक्तविहारिन्) વિષયાદિમા આસક્ત થઇ વિચરનાર

संसत्ता स्त्री० (संसक्ता) આસક્ત થયેલી સ્ત્રી

संसद्द पु० (संशब्द) પોકારવું, શબ્દ કરવો, બોલાવવું

संसप्पग पु० (संसर्पक) કીડી વિગેરે જીવ (२) શિયાળ

संसमण न० (संशमन) રોગાદિ મટવાથી થતી શાંતિ.

संसय पु० (संशय) સંદેહ, સંશય

संसयकरणी. स्त्री० (संशयकरी) સંશય કરનારી ભાષા, દ્વિઅર્થી ભાષા

संसर पु० (संसर) સરકવું, વહેવું.

संसार पु० (संसार) સંસાર, જગત્

संसारपडिग्गह पु० (संसारप्रतिग्रह) દૃષ્ટિવાદાંતર્ગત સિદ્ધશ્રેણી પરિકર્મનો બારમો ભેદ (२) પુટ્ઠસેણિ આદિ પાંચ પરિકર્મનો નવમો ભેદ

संसारसंचिट्ठणकाल पु० (संसारसंस्थानकाल) સંસારની અંદર રહેવાનો સમય નરક તિર્યંચ મનુષ્ય અને દેવતા એ ચાર ગતિ રૂપ સંસારમા જન્મ મરણ કરવાનો વખત

संसारा स्त्री० (संसारा) દાણાવાળી ડોડી

संसाराणुप्पेहा. स्त्री० (संसारानुप्रेक्षा) સંસાર પાર વિનાનો છે દુઃખ રૂપ છે તેમા જીવ ભટક્યા કરે છે એમ વિચાર કરવો તે, બાર ભાવનામાની એક

संसारिय. त्रि० (सांसारिक) સંસારમા રહેનાર જીવ (२) સહાયક, સહાય કરનાર

संसारिय त्रि० (संसारित) સરકાવી કરેલ, સમાવેશ.

संसारिय न० (संसार्य) પ્રસાર કરવા યોગ્ય, જાહેર કરવાનું

संसिट्ठ त्रि० (संश्लिष्ट) ચોટી ગયેલું

संसिय त्रि० (संश्रित) આશ્રયમા રહેલ.

संसुद्ध त्रि० (संशुद्ध) શુદ્ધ, ચોકખું.

संसेइम न० (संस्वेदिम) તિલ વિગેરે ધાન્યના ધોવણનું પાણી (२) જેમા પત્ર શાક વગેરે બાફવામા આવે કે ધાન્ય ઓસાવવામા આવે તે પાણી. (३) સ્વેદ-પરસેવાથી ઉત્પન્ન થતા જંતુ, જૂ, માકડ વગેરે

संसेयण न० (संस्वेदन) કથરોટ વગેરેના ધોવણનું પાણી

संसेयय. त्रि० (संस्वेदज) પરસેવાથી ઉત્પન્ન થનાર જંતુ, જૂ, માકડ વગેરે.

संसेसिय त्रि० (सांश्लेषिक) કર્મ સંશ્લેષ-લેપજનક, કર્મ બંધન કારક

संसोधण. न० (संशोधन) સારી રીતે શોધન કરવું તે

संसोधित त्रि० (संशोधित) સારી રીતે શોધેલું

संसोहण न० (संशोधन) વિરેચન-રેચ લેવો તે, શોધન કરવું તે

संहरण. न० (संहरण) એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને લઇ જવું તે, એક કુક્ષિએથી લઇ બીજી કુક્ષિએ મુકવું તે

संहिय त्रि० (संहित) મળેલું, એકત્રિત થયેલું

सक्क पु० (शक) શક નામનો એક દેશ. (२) त्रि० તે દેશમા રહેનાર.

सक्क त्रि० (स्वक) પોતાનું, આપણું

सकम्म त्रि० (सकाम्य) કામ્ય નામના દ્રવ્ય પરિમાણ મર્દન

सकज्ज न० (स्वकार्य) પોતાનું કાર્ય

सकम्म न० (स्वकर्मन्) પોતાનું કર્મ

सकम्म त्रि० (सकर्मन्) કર્મસહિત

सक्कम्मवीरिय. न० (सत्कर्मवीर्य) બાળ વીર્ય; કર્મ લાગે તેવું સામર્થ્ય.

सकय. त्रि० (स्वकृत) પોતે કરેલું.

सकल. न० (शकल) ટુકડો; ખંડ.

सकल. त्रि० (सकल) સમસ્ત; આખુ; બધુ; સમગ્ર.

सकसाइ त्रि० (सकषायिन्) કષાય-ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, સહિત.

सकहा. स्त्री० (सक्थि) દાઢ.

सकहा. स्त्री० (सकथ) સંન્યાસીઓનુ એક ઉપકરણ.

सकाइय. त्रि० (सकायिक) કાયા-શરીર સહિત જીવ.

सकाम. त्रि० (सकाम) સકામ-ઇચ્છવા યોગ્ય.

सकाममरण. न० (सकाममरण) પંડિત ભાવે સમાધિ પરિણામે થતુ મરણ.

सकुंत. पुं० (शकुन्त) પક્ષી.

सकुणिया. स्त्री० (शकुनिका) પંખિણી; પક્ષીની માદા.

सकोरंट. पु० (सकोरंट) વૃક્ષ વિશેષ.

सक्क. पुं० (शाक्य) બુદ્ધનો સાધુ.

सक्क. त्रि० (शक्य) થવા યોગ્ય; થઇ શકે તેવું.

सक्क. त्रि० (शक्त) શક્તિવાળો; સમર્થ.

सक्क. पुं० (शक्र) પ્રથમ દેવલોકનો ઇંદ્ર.

सक्कत्थय. } **सक्कत्थव.** } न० (शक्रस्तव) શક્રસ્તવ; નમોત્થુણંનો પાઠ.

सक्कदूय. पुं० (शक्रदूत) પહેલા દેવલોકના ઇંદ્રનો દૂત; હરિણગમેષી દેવતા.

सक्कय. त्रि० (संस्कृत) સંસ્કારેલું; સ્વાદિષ્ટ કરેલું.

सक्कया. स्त्री० (संस्कृता) સંસ્કૃત ભાષા; સંસ્કાર પામેલી ભાષા.

सक्कर. पु० (शर्कर) કાંકરા.

सक्करप्पभा } **सक्करप्पहा.** } स्त्री० (शर्कराप्रभा) સાત નરકમાંની બી ; નરક.

सक्करा. स्त्री० (शर्करा) સાકર. (२) કાંકરાવાળી જમીન. (૩) કાંકરા.

सक्कराभ. पु० (शर्कराभ) ગૌતમ ગોત્રની શાખા. (२) त्रि० તે શાખામાં જન્મેલ.

सक्करामा. स्त्री० (शर्करभा) બીજી નરકની ભૂમિ.

सक्का. स्त्री० (शक्रा) ધરણેંદ્રની બીજી અગ્ર મહિષીનું નામ.

सक्कार. पुं० (सत्कार) આદર; સત્કાર.

सक्कारण. न० (सत्कारण) વસ્ત્રાદિના લાભ રૂપ સત્કાર.

सक्कारणिज्ज. त्रि० (सत्करणीय) સત્કાર કરવા યોગ્ય.

सक्कारपुरक्कार. पुं० (सत्कारपुरस्कार) સત્કાર રૂપે અપાતો પુરસ્કાર-ઇનામ-ભેટ; આદર બહુમાન.

सक्कारपुरक्कारपरिसह. पु० (सत्कारपुरस्कारपरिषह) આદરપૂર્વક સન્માનનો પરિષહ; સાધુના બાવીશ પરિષહમાંનો એક.

सक्कारिय. त्रि० (सत्कारित) જેનો સત્કાર કર્યો હોય તે.

सक्किय. त्रि० (सत्कृत) સત્કાર કરેલ; આદરમાન આપેલ.

सक्कुलि. स्त्री० (शष्कुलि) જલેબી. (२) તલ્સાંકળી.

सक्कुलिकण्ण. } **सक्कुलीकण्ण** } पुं० (शष्कुलिकर्ण) લવણસમુદ્રમાં જતાં ચારસો જોજન પર આવેલો શષ્કુલિકર્ણ નામનો એક અન્તર દ્વીપ. (२) તે અંતરદ્વીપના મનુષ્ય.

सक्ख. न० (सख्य) મિત્રતા; દોસ્તી.

सक्ख. न० (साक्ष्य) સાક્ષી. (२) त्रि० સાક્ષી આપનાર.

सक्खं अ० (साक्षात्) પ્રત્યક્ષ, સાક્ષાત્.

सक्खि त्रि० (साक्षिन्) સાક્ષી, સાક્ષી આપનાર પ્રત્યક્ષ જોનાર.

सग त्रि० (स्वक) પોતાનુ આપણુ

सग पु० (शक) શક નામનો અનાર્ય દેશ.

सगड न० (शकट) ગાડુ, ગાડી (૨) વિપાકસૂત્રનુ ચોથુ અધ્યયન

सगडब्भि त्रि० (स्वकृतभित्) પોતાના કરેલા કર્મનો ભેદ કરનાર

सगडभद्दिया स्त्री० (शकटभद्रिका) એ નામનુ એક લૌકિક શાસ્ત્ર

सगडमुह. न० (शकटमुख) જ્યાં ઋષભદેવ સ્વામી કેવળજ્ઞાન પામ્યા તે ઉદ્યાનનુ નામ.

सगडवूह पु (शकटव्यूह) ગાડાને આકારે વ્યૂહ રચના કરવી તે સેનાને ગોઠવવાની એક કળા

सगडिया स्त्री० (शकटिका) ગાડી

सगडी स्त्री० (शकटी) ગાડી.

सगडुद्धिपविभत्ति पु० (शकटोद्धिप्रविभक्ति) ગાડાના ઉધના વિશેષ રચનાથી યુક્ત નાટક, ૩૨ નાટકમાનુ એક.

सगर पु० (सगर) વર્તમાન અવસર્પિણીના બીજા ચક્રવર્તી

सगल त्रि० (सकल) સંપૂર્ણ સમસ્ત

सगल न० (शकल) ટુકડા કકડા

सगास त्रि० (सकाश) સમાન સરખુ (૨) न० સમીપ પાસે

सग्ग पु० (स्वर्ग) દેવલોક

सग्गइ स्त्री० (सद्गति) સારી ગતિ

सग्गह त्रि० (सग्रह) મંગળ, શનિ, આદિ ક્રૂર ગ્રહમા આવેલ નક્ષત્ર કે જેમા માર્ગ કરવાથી પરાજય થાય તે

सग्गह पु० (सद्ग्रह) સદ્ભાવ વસ્તુનુ ગ્રહણ કરવુ તે સમ્યક્ત્વ

सग्गीय. त्रि० (स्वर्गीय) સ્વર્ગ સબધી

सग्घ त्रि० (श्लाघ्य) વખાણવા યોગ્ય

सचित्त. त्रि० (सचित्र) ચિત્રામણ સહિત

सचित्त. त्रि० (सचित्त) સજીવ, જીવવાળુ

सचित्तनिक्खिवण न० (सचित्तनिक्षेपण) અચિત્ત આહારાદિ ન દેવાની બુદ્ધિથી સચિત્ત વસ્તુ ઉપર મુકવા તે, બારમા વ્રતનો પ્રથમ અતિચાર

सचित्तपरिन्नाअ त्रि० (सचित्तपरिज्ञात) શ્રાવકની સાતમી પડિમા આદરનાર શ્રાવક કે જે સાત મહિના સુધી સચિત્ત વસ્તુનો ત્યાગ કરે

सचित्तपिहाण न० (सचित्तपिधान) અચિત્ત આહારાદિ સચિત્ત વસ્તુથી ઢાકવા તે, બારમા વ્રતનો બીજો અતિચાર

सचिल्लअ. त्रि० (सचिल्लक) ચકટા નેત્રવાળો

सचेल त्रि (सचेल) વસ્ત્ર સહિત, વસ્ત્રધારી

सच्च न० (सत्य) સચ્ચાઇ, યથાર્થતા ખરી હકીકત (૨) त्रि० વાસ્તવિક યથાર્થ (૩) પુ० સંયમ (૪) શુભ મુહૂર્ત (૫) સ્ત્રી० સત્યભામા, સત્યભામા

सच्चइ पु० (सत्यकि) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર ૧૨ મા તીર્થંકરના પૂર્વભવનુ નામ

सच्चनेमि पु० (सत्यनेमि) અંતગડ સૂત્રના ચોથા વર્ગના નવમા અધ્યયનનુ નામ (૨) સમુદ્રવિજય રાજાની શિવારાણીના પુત્ર-નેમિનાથના ન્હાના ભાઇ

सच्चप्पभा स्त्री० (सत्यप्रभा) કૃષ્ણવાસુદેવની એક રાણી

सच्चपवाय पु० (सत्यप्रवाद) સત્યપ્રસાદ નામનુ ૧૪ પૂર્વમાનુ છઠ્ઠુ પૂર્વ શાસ્ત્ર

सच्चप्पवायपुव्व पु० (सत्यप्रवादपूर्व) ચૌદ પૂર્વમાના છઠ્ઠા પૂર્વનુ નામ.

सच्चभामा स्त्री० (सत्यभामा) અંતગડસૂત્રના પાચમા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ (૨) કૃષ્ણ વાસુદેવની એક રાણી.

सच्चमणजोय पु० (सत्यमनोयोग) } साचा
सच्चमणप्पओग. पु० (सत्यमनःप्रयोग) } मननो
योग-व्यापार, पंदर योगमांनो एक

सच्चमोस पु० (सत्यमृषा) सत्य-असत्य मिश्रित व्यवहार.

सच्चमोसमणप्पओग. पु० (सत्यमृषामनःप्रयोग) साचा अने खोटाथी मिश्रित मननो प्रयोग-व्यापार, पंदर योगमानो एक

सच्चवइजोय पुं० (सत्यवाग्योग) } साची
सच्चवइप्पओग पु० (सत्यवाक्प्रयोग) } वाणीनो
योग-व्यापार, सत्य वचनयोग, पंदर जोगमानो एक

सच्चवयणाइसेस. पु० (सत्यवचनातिशय) तीर्थंकरनी वाणीना ३५ अतिशय.

सच्चवाइ. त्रि० (सत्यवादिन्) सत्यवादी; सत्य बोलनार.

सच्चसेण. पु० (सत्यसेन) जंबुद्वीपना एरवत क्षेत्रमां आवती उत्सर्पिणीमा थनार १३ मा तिर्थंकर.

सच्चा. स्त्री० (सत्या) सत्यभाषा. (२) सत्य मनोयोग विषयक गुप्ति.

सच्चामोस पुं० (सत्यमृषा) कंइक साचुं अने कंइक खोटुं, एवुं मिश्रण.

सच्चामोसभासा. स्त्री० (सत्यमृषाभाषा) मिश्र भाषा.

सच्चामोसमणजोय पु० (सत्यमृषामनोयोग) मिश्र मननो व्यापार; मिश्र मनोयोग, पंदर योगमानो एक.

सच्चामोसवइजोग पु० (सत्यमृषवाग्योग) साची खोटी वाणीनो व्यापार, मिश्र वचनयोग, पंदर योगमानो एक.

सच्चामोसा. स्त्री० (सत्यमृषा) कंइक सत्य अने कंइक जूठं, मिश्रभाषा

सचित्त त्रि० (सचित्त) सजीव, सचित्त

सच्छ त्रि० (स्वच्छ) पवित्र, निर्मळ. (२) पु० वृक्षनी एक जात.

सच्छंद. त्रि० (स्वच्छन्द) इच्छा प्रमाणे वर्तनार, स्वच्छंदी, मनमोजी. (२) पु० पोतानो अभिप्राय; पोतानी मति प्रमाणे वर्तन.

सच्छिद्दर पु० (सच्छिद्र) एक प्रकारनो मच्छ.

सजोइ त्रि० (सयोगिन्) योग सहित; सजोगी

सजोग त्रि० (सयोग) सजोगी; मन वचन कायाना योग सहित.

सजोगि. न० (सयोगिन्) सयोगी नामे-१३ मु गुणस्थानक.

सजोगिभवत्थकेवलि. पु० (सयोगिभवस्थकेवलिन्) योग सहित भवस्थ केवली; तेरमा गुणस्थानकवर्ती केवळज्ञानी.

सज्ज त्रि० (सज्ज) तैयार थयेलुं.

सज्ज. अ० (सद्य) तत्काळ, ते समय.

सज्ज. पु० (षड्ज) सात स्वरमानो प्रथम स्वर.

सज्ज. पु० (सर्ज) शालवृक्ष.

सज्जक्खार. न० (सर्जक्षार) साजीखार.

सज्जगाम. पुं० (षड्जग्राम) मगी आदि सात मूर्छनानो आश्रय स्वर समूह.

सज्जज्जुण. पु० (सर्जार्जुन) सफेद वृक्ष विशेष.

सज्जण. त्रि० (सज्जन) सारो माणस; सज्जन.

सज्जपुढवी. स्त्री० (सद्यपृथिवी) तत्काळ खोदेल पृथ्वी, खाणनी माटी.

सज्जा स्त्री० (शय्या) शय्या, शयन. (२) कदनी एक जात.

सज्जिय त्रि० (सज्जित) तैयार करेल

सज्जियाखार. पु० (सर्जिकाक्षार) साजीखार.

सज्जीव पु० (सजीव) मृतप्रायने जीवता करवानी कळा, मंत्र आदि प्रयोग. (२) त्रि० चढावेली दोरी सहित (धनुष्य वगेरे).

सज्जो अ० (सद्यस्) तत्काळ, जलदी.

सज्झ त्रि० (साध्य) सिद्ध करवा योग्य.

सज्झाय पुं० (स्वाध्याय) સ્વાધ્યાય, શાસ્ત્રનુ વારંવાર વાચન
सज्झिलग पुं० (　　) ભાઇ
सज्झिलगा स्त्री० (　　) બ્હેન
सड्ढ. न० (शाठ्य) શઠતા
सट्ठ न० (स्पष्ट) બારમા મુહૂર્તનુ નામ.
सट्ठाण. न० (स्वस्थान) પોતાનુ સ્થાન, ઘર
सट्ठि स्त्री० (षष्टि) ૬૦, સાઠ.
सट्ठिग. न० (षष्टिक) સાઠી ચોખા, ચોખાની એક જાત
सट्ठितंत न० (षष्टितन्त्र) કપિલ મુનિ કૃત એક શાસ્ત્ર
सट्ठिभत्त. पुं० (षष्टिभक्त) બેજના બે ન ખતના ભોજન પ્રમાણે ત્રણના ત્રીશ દિવસના સાઠ ભક્ત એક માસના ઉપવાસ કરવા તે, માસખમણ.
सट्ठिभाय पुं० (षष्टिभाग) એક અખંડ વસ્તુના સાઠ ભાગ કરીએ તેમાનો એક ભાગ
सढ. त्रि० (शठ) ધૂર્ત
सडंगवि. त्रि० (षडङ्गविद्) વેદના છ અંગ વ્યાકરણ, શિક્ષા, કલ્પ, છંદ, નિરૂક્ત અને જ્યોતિષને જાણનાર
सडण. न०(शटन) સડી જવુ તે
सडिय त्रि० (शटित) સડેલુ
सड्ढ पुं० (श्राद्ध) શ્રદ્ધાવાન્ શ્રાવક (૨) પિતૃતર્પણ શ્રાદ્ધ
सड्ढइ. पुं० (श्रद्धाकृत्) શ્રદ્ધા રાખનાર તાપસની એક જાત
सड्ढग त्रि० (श्राद्धक) શ્રદ્ધાળુ, શ્રાવક
सड्ढा स्त्री० (श्रद्धा) શ્રદ્ધા, તત્ત્વરુચિ.
सड्ढि त्रि० (श्रद्धिन्) શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક
सड्ढिय त्रि० (श्रद्धेय) શ્રદ્ધા રાખવા લાયક વિશ્વાસપાત્ર.
सड्ढी. स्त्री० (श्राद्धी) શ્રાવિકા
सढ त्रि० (शठ) શઠ, લુચ્ચો, ધૂર્ત
सण पुं० (शण) સણ એક પ્રકારનો છોડવો (૨) એક જાતનુ ધાન્ય સણ નામે ધાન્ય (૩) સણનુ ફૂલ
सणंकुमार पुं० (सनत्कुमार) સનત્કુમાર નામનો ત્રીજો દેવલોક. (૨) વર્તમાન અવસર્પિણીના ચોથા ચક્રવર્તી (૩) ત્રીજા સનત્કુમાર નામના દેવલોકમા રહેનાર દેવતા (૪) ત્રીજા દેવલોકનો ઇંદ્ર
सणंकुमारवडिंसग पुं० (सनत्कुमारावतंसक) એ નામનુ ત્રીજા દેવલોકનુ એક વિમાન
सणप्पद }
सणप्फय. } त्रि० (सनखपद) નખવાળા જાનવરો-સિંહ વરૂ, વગેરે
सणप्पय }
सणाण न० (स्नान) સ્નાન, નાહવુ
सणातण. त्रि० (सनातन) નિત્ય રહેનાર, શાશ્વત.
सणाहा स्त्री० (सनाथा) ધણીવાળી સ્ત્રી, સધવા
सणिअं अ० (शनैस्) ધીમે ધીમે
सणिचर पुं० (शनैश्चर) એ નામના એક ગ્રહ
सणिचरसंवच्छर. पुं० (शनैश्चरसंवत्सर) ૨૮ નક્ષત્ર જેટલા વખતમા શનિગ્રહ ભોગવી લે તેનો સમય તરીકે પરિમિત શનિશ્ચર નામે સંવત્સર
सणिचारि. त्रि० (शनैश्चारिन्) ધીમે ધીમે ચાલનાર શનિ ગ્રહ
सणिचारि त्रि० (शनैश्चारिन्) દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂના મનુષ્યોની એક જાતિ (૨) અવસર્પિણીના પહેલા આરાના યુગલીયાની એક નિમાલી કડી જાત
सणिचर }
सणिच्छर } पुं० (शनैश्चर) એ નામનો એક ગ્રહ ૮૮ ગ્રહમાનો એક ગ્રહ

सण्णिच्छरसंवच्छर पु० (शनैश्चरसंवत्सर) જુઓ "સણિચ્છરસંવચ્છર" શબ્દ

सण्णिद्ध त्रि० (स्निग्ध) ચીકણુ

सण्ण त्रि० (सन्न) ખચી ગયેલ

सण्णक्खर न० (संज्ञाक्षर) અ, આ, ક, ખ, ઇત્યાદિ આકારરૂપ અક્ષર

सण्णद्ध. त्रि० (सन्नद्ध) તૈયાર થયેલ, કવચ બધ થયેલ

सण्णद्धबद्ध त्रि० (सन्नद्धबद्ध) કવચ વગેરે પહેરી લડાઇને માટે તૈયાર થયેલ.

सण्णय त्रि० (सन्नत) સારી રીતે નમેલું

सण्णयण न० } (संज्ञापन) જણાવવુ
सण्णवणा स्त्री० }

सण्णा. स्त्री० (संज्ञा) અર્થાવગ્રહ, મતિજ્ઞાનનો એક ભેદ (૨) શ્રદ્ધા (૩) લાગણી મનોવૃત્તિ (૪) ભૂતવસ્તુનુ સ્મરણ અને ભવિષ્યની વિચારણા. (૫) આહારાદિ મેળવવાની ઇચ્છા, આહારાદિ ચાર સંજ્ઞા (૬) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના આઠમા પદનુ નામ (૭) સકેત નામ

सण्णापट्ट न० (संज्ञापट्ट) મકાનનો પટ્ટો

सण्णाड़िया. स्त्री० (संज्ञाडिका) સગ્રામનું વાજું, ભેરી

सण्णि त्रि० (संज्ञिन्) સંજ્ઞાવાળા પ્રાણી, મન સહિત પાચ ઇંદ્રિયવાળા પ્રાણી (૨) પન્નવણાના ત્રીજા પદના ૧૯ મા દ્વારનુ નામ (૩) પન્નવણાના ૩૧ મા પદનુ નામ (૪) પુ० શ્રાવક (૫) અવધિજ્ઞાનવાળા કે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન વાળા સાધુ

सण्णिकास त्रि० (सन्निकाश) સમાન સરખુ

सण्णिक्खित्त त्रि० (सन्निक्षिप्त) એકઠું કરેલુ.

सण्णिगास त्रि० (सन्निकाश) સમાન, સરખુ, તુલ્ય

सण्णिगास पु० (सन्निकर्ष) સમીપતા, સબધ

सण्णिचडिय त्रि० (सन्निचटित) લગાવેલ: જોડેલ કરેલ.

सण्णिचिय त्रि० (सन्निचित) ઠાસી ઠાસીને ભરેલુ

सण्णिणाण न० (संज्ञिज्ञान) જાતિસ્મરણ જ્ઞાન, સંજ્ઞીપચેંદ્રિયના પૂર્વભવોનુ જેમા સ્મરણ થાય તેવુ જ્ઞાન.

सण्णिणाय. पु० (सन्निनाद) પડઘો, પડઘો

सण्णिपचिंदिय पु० (संज्ञिपंचेन्द्रिय) સંજ્ઞી પચેંદ્રિય જીવ.

सण्णिपुव्व पु० (संज्ञिपूर्व) પૂર્વના સંજ્ઞીના ભવનુ જ્ઞાન, જાતિસ્મરણ જ્ઞાન

सण्णिभ त्रि० (सन्निभ) સમાન, તુલ્ય

सण्णिभूय त्रि० (संज्ञीभूत) સમ્યગ્દર્શી (૨) સંજ્ઞીરૂપે ઉત્પન્ન થયેલ.

सण्णिमणुस्स पु० (संज्ञिमनुष्य) સંજ્ઞી મનુષ્ય, ગર્ભજ મનુષ્ય

सण्णिय. त्रि० (संज्ञित) સંજ્ઞા પામેલ

सण्णिरुद्ध त्रि० (सन्निरुद्ध) રોકેલ અટકાવેલ

सण्णिवइय } त्रि० (सन्निपतित) પડી
सण्णिवडिय } ગયેલુ

सण्णिवाइ त्रि० (सन्निपातिन्) સંનિપાત-અક્ષરોનો પરસ્પર સંબધ-તેને જાણનાર

सण्णिवाइय त्रि० (सान्निपातिक) સંનિપાત રોગવાળો (૨) પુ० અનેક ભાવોના જોડાણથી-સંયોગથી નીપજતા અસંયોગી, દ્વિકસંયોગાદિકના ૨૬ ભાગા, ૭ ભાવ માનો સાંનિપાતિક નામે છઠ્ઠો ભાવ

सण्णिवाय पु० (सन्निपात) સંયોગ જોડણી

सण्णिविट्ठ. त्रि० (सन्निविष्ट) સ્થિર થયેલ (૨) न० પાડો, લત્તો, વસ્તિનો એક ભાગ

सण्णिवेस पु० (सन्निवेश) નાનુ ગામ (૨) આહિરનો નેહડો

सणिणसणण त्रि० (संनिषण्ण) સારી રીતે બેઠેલુ

सणिणसय. न० (संज्ञिशत) ભગવતી સૂત્રનુ સંજ્ઞિ નામે એક શતક.

सणिणसुय. न० (संज्ञिश्रुत) મન સંજ્ઞાવાળા જીવનુ શ્રુત જ્ઞાન.

सणिणह त्रि० (संनिभ) સમાન, તુલ્ય

सणिणहाण. न० (संनिधान) આધાર, આધ-કરણ

सणिणहि पु० (संनिधि) ઘી વગેરે સ્નિગ્ધ વસ્તુઓ

सणिणहिय. न० (संनिहित) પાસે, નજદીક સમીપ (૨) પુ० દક્ષિણ તરફના અન્નપન્નિય દેવતાનો ઇંદ્ર

सणणीभूय त्रि० (संज्ञीभूत) સન્ની રૂપ થયેલ

सण्ह त्रि० (श्लक्ष्ण) કોમળ ચીકણુ, સુંવાળુ (૨) કોમળ પૃથિવીના જીવ (૩) એક પ્રકારનો મત્સ્ય (૪) એ નામનુ એક વૃક્ષ. (૫) સૂક્ષ્મ, ઝીણુ

सण्हकरणी स्त्री० (श्लक्ष्णकरणी) પીસવાની શિલા ખરલ

सण्हसण्हिया स्त्री० (श्लक्ष्णश्लक्ष्णिका) ઉર્ધ્વરેણુનો આઠમો ભાગ ઉસન્હ સન્હિયા કરતા આઠગણો મ્હોટો સ્કંધ

सण्हा. स्त्री० (श्लक्ष्णा) એક જાતની વનસ્પતિ

सत न० (शत) શત સંખ્યા ૧૦૦, સો

सतग्ग पु० (शतक) જમ્બૂદ્વીપના ભરત ખંડમા થનાર ૧૦ મા તીર્થંકરના પૂર્વ ભવનુ નામ

सतजय पु० (शतजय) પક્ષના તેરમા દિવસનુ નામ, તેરસનુ નામ

सतंत त्रि० (स्वतन्त्र) સ્વતન્ત્ર, સ્વાધીન

सतकित्ति. पु० (शतकीर्ति) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર ૧૦ મા તીર્થંકર.

सतत्त. न० (स्वतत्त्व) આત્મસ્વરૂપ, આત્મ તત્વ.

सतदुवार न० (शतद्वार) એ નામનું એક નગર

सतपक्क. पु० (शतपत्र) એક પ્રકારનો રૂવાડાવાળો જીવ.

सतपत्त. न० (शतपत्र) સો પાખડીવાળુ કમળ.

सतपुप्फी. स्त्री० (शतपुष्पी) વનસ્પતિની એક જાત, સુવા.

सतपोर. पु० (शतपर्व) સોપર્વ–ગાંઠવાળી વનસ્પતિ, શેરડી.

सतभिसया. स्त्री० (शतभिषज) એ નામનુ એક નક્ષત્ર, શતભિષક

सतर न० (सतर) વૃક્ષની એક જાત

सतरिसभ पु० (शतर्षभ) ૨૧ મુ મુહૂર્ત

सतवाइय. पु० (शतपदिक) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

सतसहस्स न० (शतसहस्र) સો હજાર, એક લાખ

सति स्त्री० (स्मृति) યાદગિરી, સ્મરણ

सतिरं. अ० (स्वैरम्) સ્વઇચ્છા પ્રમાણે, મરજી મુજબ

सतीण पु० (सतीन) એક પ્રકારનુ ધાન્ય-તુરી

सतेरा. स्त्री० (शतेरा) વિદિશાના રૂચક પર્વત ઉપર વસનારી દિશાકુમારિકા માની એક.

सतो. अ० (स्वतस्) પોતે.

सत्त न० (सत्त्व) પૃથ્વ્યાદિ ચાર સ્થાવર. (૨) સામાન્ય જીવ, પ્રાણી. (૩) ઉત્સાહ, હોશ (૪) પરાક્રમ, બળ

सत्त. त्रि० (सक्त) આસક્ત, તન્મય થએલ. (૨) અહોરાત્રના બીજા મુહૂર્તનુ નામ.

सत्त. त्रि० (सप्तन्) સાત, સંખ્યાવાચક શબ્દ

सत्ता. पु० (शान्तिक) ઐરવત ક્ષેત્રના વર્તમાન ૧૦ મા તીર્થંકર.

सत्तंग न० (सप्ताङ्ग) હાથીના સાત અંગ-૪ પગ, સુંઢ, પુંછ અને લિંગ.

सत्तघरंतरिय त्रि० (सप्तगृहान्तरिक) સાત ઘરને અંતરે ભિક્ષા લેવાનો અભિગ્રહ ધરનાર ગોસાળામતનો અનુયાયી.

सत्तचत्तालीसा स्त्री० (सप्तचत्वारिंशत्) ૪૭, સુડતાલીસ

सत्तट्ठि स्त्री० (सप्तषष्टि) સડસઠ, ૬૭.

सत्तणउइ स्त्री० (सप्तनवति) ૯૭ સતાણુ.

सत्ततरि. स्त्री० (सप्तसप्तति) સતોતેર, ૭૭ ની સંખ્યા.

सत्ततीसा स्त्री० (सप्तत्रिंशत्) સાડત્રીસ

सत्तमासिया. स्त्री० (सप्तमासिकी) ભિક્ષુની સાતમી પડિમા કે જેમાં અન્ન પાણીની સાત દાત ઉપરાંત કલ્પે નહીં.

सत्तमी. स्त्री० (सप्तमी) સાતમ (૨) સાતમી વિભક્તિ. (૩) સાતમા નંબરની

सत्तरस त्रि० (सप्तदश) સત્તર, ૧૭

सत्तराइंदिया. स्त्री० (सप्तरात्रिंदिवा) સાત રાત્રિ અને સાત દિવસ પ્રમાણ ભિક્ષુની આઠમી નવમી અને દશમી પડિમા

सत्तरि स्त्री० (सप्तति) ૭૦, સીતેર

सत्तवण्ण. पु० (सप्तपर्ण) એ નામનું એક વૃક્ષ

सत्तवण्णवण. न० (सप्तपर्णवन) સપ્તપર્ણ વૃક્ષનું વન જે સૂર્યાભ વિમાનના દક્ષિણ દરવાજાથી ૫૦૦ જોજન છેટે આવેલુંછે.

सत्तवन्न पु० (सप्तपर्ण) સપ્તપર્ણ, વૃક્ષ વિશેષ

सत्तवन्न. पु० (सप्तपर्ण) નાગકુમાર દેવતાનું ચૈત્યવૃક્ષ.

सत्तवन्नवडिंसअ पु० (सप्तपर्णावतंसक) એ નામનું એક વિમાન.

सत्तसट्ठि स्त्री० (सप्तषष्टि) સડસઠ, સાઠ અને સાત

सत्तसत्तमिया स्त्री० (सप्तसप्तमिका) સાત સપ્તક-૪૯ દિવસનું-એક અભિગ્રહ તપ.

सत्तहत्तरि स्त्री० (सप्तसप्तति) ૭૭, સીતોતેર.

सत्ता स्त्री० (सत्ता) જેને લીધે પદાર્થોનું અસ્તિત્વ છે તે સત્તા.

सत्ताणउया. स्त्री० (सप्तनवति) ૯૭, સતાણું

सत्तावण्णा. } स्त्री० (सप्तपञ्चाशत्) સત્તા-
सत्तावन्ना } વન, ૫૭

सत्तावरी स्त्री० (शतावरी) કંદમૂળની એક જાત.

सत्तावीसइ } स्त्री० (सप्तविंशति) સત્તાવીસ,
सत्तावीसा } ૨૭

सत्तासीइ. स्त्री० (सप्ताशीति) સતાસી, ૮૭

सत्ति. स्त्री० (शक्ति) એક પ્રકારનું આયુધ. શસ્ત્રની એક જાત. (૨) વશિષ્ટ ગોત્રની એક શાખા (૩) તે શાખામાં જન્મેલ. (૪) त्रि० શક્તિ, સામર્થ્ય, બળ.

सत्तिग्गह त्रि० (शक्तिग्रह) શક્તિ નામનું આયુધ ગ્રહણ કરનાર

सत्तिवण्ण पु० (सप्तपर्ण) સૂર્યાભના સપ્તપર્ણ વનનો રક્ષક દેવતા

सत्तिवण्ण पु० (सप्तपर्ण) એ નામનું વૃક્ષ કે જેની નીચે બીજા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન થયું (૨) સપ્તપર્ણ વન (૩) તે વનનો રક્ષક દેવતા.

सत्तिवण्णवडिंसय पु० (सप्तपर्णावतंसक) એ નામનું એક વિમાન

सत्तु पु० (शत्रु) શત્રુ, વૈરી

सत्तु. पु० (सक्तु) સાથવો, ખાવાનો એક પદાર્થ.

सत्तुचुन्न न० (सक्तुचूर्ण) સાથવાનો, ભુક્કો

सत्तुसेण पु० (शत्रुसेन) અંતગડ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ (૨) ભદ્દલપુર નિવાસી નાગ ગાથાપતિની પત્ની સુલસાનો પુત્ર.

सत्थ. पु० (सार्थ) સાથ, મુસાફરોનો સમૂહ.

सत्थ न० (शास्त्र) शास्त्र, આગમ

सत्थ न० (शस्त्र) શસ્ત્ર તલવાર આદિ હથિયાર (૨) હળ, કોદાળી વગેરે ખેતીના સાધન (૩) અસંયમ-કાય

सत्थणिवेस पु० (सार्थनिवेश) સાર્થવાહના સાથની છાવણી

सत्थपरिणामिय } त्रि० (शस्त्रपरिणत) શસ્ત્રથી
सत्थपरिणय } પરિણત થયેલ, અચિત્ત થયેલ

सत्थपरिणणा } स्त्री० (शस्त्रप्रतिज्ञा) એ
सत्थपरिन्ना } નામનું આચારાંગ સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના નવ અધ્યયનમાનું પહેલું અધ્યયન

सत्थय त्रि० (सार्थक) અર્થ સહિત સફળ

सत्थवाह पु० (सार्थवाह) મોટા સાથને લઇ મુસાફરી કરનાર સાર્થવાહ

सत्थातीय त्रि० (शस्त्रातीत) શસ્ત્રથી રહિત (૨) જેને શસ્ત્ર લાગ્યું હોય તે

सत्थार त्रि० (शास्तृ) શાસન-આજ્ઞા કરનાર નાયક, આચાર્ય

सत्थिग } पु० (स्वस्तिक) સાતમા તીર્થ
सत्थिय } કરનું નામ

सत्थोवाडण न० (शस्त्रावपाटन) શસ્ત્રથી શરીર વિદારીને મૃત્યુ પામવું બાળમરણનો એક પ્રકાર

सदा अ० (सदा) સદા હમેશ નિત્ય

सदारमंतभेय पु० (स्वदारमन्त्रभेद) પોતાની સ્ત્રીની ગુપ્તવાત બીજાને કહેવી તે બીજા વ્રતનો ત્રીજો અતિચાર

सदारा. स्त्री० (सदारा) ધરણેન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહિષીનું નામ

सदावरी स्त्री० (शतावरी) તેઇંદ્રિય જીવની એક જાત

सदेस पु० (स्वदेश) પોતાનો દેશ.

सद्द. पु० (शब्द) શબ્દ અવાજ જીવ શબ્દ અજીવ શબ્દ અને મિશ્ર શબ્દ એ ત્રણમાંનો ગમે તે એક. (૨) શબ્દ પ્રધાન નય સાત નયમાંનો એક

सद्दकरण. न० (शब्दकरण) ઉદાત્ત વગેરે સ્વર વિશેષ

सद्दणय. पु० (शब्दनय) અર્થ કરતા શબ્દને પ્રાધાન્ય આપનાર દૃષ્ટિ, શબ્દ, સમભિરૂઢ અને એવંભૂત એ ત્રણ નય

सद्दपरियारग त्रि० (शब्दपरिचारक) પરસ્પર શબ્દ સાંભળીને વિષય તૃપ્તિ કરનાર, શબ્દરૂપ વિષયને સેવનાર

सद्दपरियारणा स्त्री० (शब्दपरिचारणा) શબ્દ સાંભળીને વિષયતૃપ્તિ કરવી તે, શબ્દરૂપે વિષય સેવન

सद्दवेहि त्रि० (शब्दवेधिन्) શબ્દનુ લક્ષ્ય રાખી બાણ મારનાર

सद्दहण न० } (श्रद्धान) શ્રદ્ધા રાખવી
सद्दहणा स्त्री० } તે

सद्दहिय. त्रि० (श्रद्धित) શ્રદ્ધા રાખેલ, ખાતરીથી માનેલ

सद्दाणुवाअ पु० (शब्दानुपात) ક્ષેત્રની મર્યાદાથી બહાર રહેલને સાદ કરી બોલાવવો તે દશમા વ્રતનો ત્રીજો અતિચાર

सद्दालपुत्त पु० (शब्दालपुत्र) મહાવીર સ્વામિના દશ શ્રાવકમાંનો એક કે જે જાતનો કુંભાર હતો

सद्दावति. पु० (शब्दापातिन्) એ નામનો એક વાટનો વૈતાઢ્ય પર્વત.

सद्दावित } त्रि० (शब्दापित) બોલાવેલ
सद्दाविय }

सद्दिअ त्रि० (शब्दित) પ્રસિદ્ધિ પામેલ

सद्दिय त्रि० (शाब्दिक) શબ્દશાસ્ત્રને જાણનાર વૈયાકરણી

सद्दु स्त्री० (शद्रु) એ નામની એક નદી કે જે સિંધુ નદીમાં મળે છે

सद्दूल पु० (शार्दूल) સિંહ

सद्ध पु० (श्राद्ध) પિતરાદિની ક્રિયા, શ્રાદ્ધ (૨) શ્રાવક

सड्ढा स्त्री० (श्रद्धा) तत्त्वरुचि, तत्त्वनिश्चय श्रद्धा आस्था (२) प्रीति, भक्ति (३) ઇચ્છા, અભિલાષા
सड्ढाण न० (श्रद्धान) सम्यक् दर्शन (२) प्रतीति विश्वास
सद्धिं अ० (सार्धम्) साथे, सगाथे જોડે
सद्धेय त्रि० (श्रद्धेय) श्रद्धा करवा योग्य
सनप्फय त्रि० (सनखपद) नहोरावाळा पगवाळा जानवर, सिंह विगेरे
सन्न त्रि० (सज्ञ) सारी रीते जाणनार
सन्न त्रि० (सन्न) मग्न थयेल, खुची गयेल (२) आसक्त
सन्नत त्रि० (सन्नत) जुओ 'सण्णय' शब्द
सन्नद्ध त्रि० (सन्नद्ध) બખ્તર આદિ બાંધેલ
सन्नद्धबद्ध त्रि० (सन्नद्धबद्ध) कवच पहेरी तैयार थयेल
सन्ना. स्त्री० (संज्ञा) आहार, भय, मैथुन अने परिग्रह विषेनी लागणी (२) मतिज्ञान विशेष, समजण (३) मान्यता, श्रद्धा (४) संकेत नाम (५) हाजत, शौचनी शंका
सन्नाक्खर. न० (संज्ञाक्षर) બ્રાહ્મયઆદિ લિપિ ગત અકારાદિ અક્ષર દ્રવ્યશ્રુતનો એક ભેદ
सन्नाय त्रि० (स्वज्ञात) पोताना सगा व हाला
सन्नि त्रि० (संज्ञिन्) मनवाळा पंचेद्रिय जीव (२) श्रावक
सन्निअ त्रि० (संज्ञित) संज्ञावाळु
सन्निकास त्रि० (सन्निकाश) समान सरखु
सन्निक्खित्त त्रि० (सन्निक्षिप्त) छाटेलु मुकेलु
सन्निगास त्रि० (सन्निकाश) समान तुल्य
सन्निचय पु० (सन्निचय) धान्य यदिनो संग्रह
सन्निज्झ न० (सान्निध्य) समीपता

सन्निधान न० (सन्निधान) वस्त्रादि व्यवस्था पूर्वक राखवा ते
सन्निनाअ पु० (सन्निनाद) अविच्छिन्न पडघो
सन्निनाण न० (संज्ञिज्ञान) जातिस्मरण ज्ञान, जेना बळथी संज्ञी पंचेंद्रियना लगोलग नवसो भवनु स्मरण थाय ते ज्ञान
सन्निपज्जत्त. त्रि० (संज्ञिपर्याप्त) जेणे पर्याप्ति बाधी पुरी करी छे एवो संज्ञी
सन्निपाय पु० (संनिपात) એકઠું કરવુ (२) समूह
सन्निभ त्रि० (सन्निभ) समान सरखु
सन्नियट्टचारि त्रि० (सन्निवृत्तचारिन्) निषिद्ध घरनी भिक्षाने त्यजी देनार (साधु)
सन्निर न० (सन्नीर) शाक पांदडु
सन्निरुद्ध त्रि० (सन्निरुद्ध) रोकवामा आवेल अटकावेल संकेलेल
सन्निवडिअ त्रि० (सन्निपतित) पडेलु
सन्निवाअ पु० (संनिपात) सनिपातभाव, ઉદયિકાદિ ભાવોનો સંયોગ
सन्निवाइय त्रि० (सान्निपातिक) वात, पित्त अने कफना विकारथी थनो व्याधि त्रिदोष
सन्निवात पु० (संनिपात) એકત્ર સમાગમ
सन्निविट्ठ त्रि० (संनिविष्ट) सारी रीते બેઠેલુ
सन्निवेस पु० (सन्निवेश) यात्राळुओने मुसाफरीमा रहेवानु स्थान–धर्मशाळा वगेरे (२) भरवाडने जगलमा रहेवानु स्थान–नेसडो
सन्निसण्ण } सन्निसन्न } त्रि० (संनिषण्ण) બેઠેલુ निवास करेलु
सन्निह त्रि० (संनिभ) तुल्य समान
सन्निहाण पु० (संनिधान) आधार
सन्निहि पु० (सन्निधि) संग्रह संचय
सन्निहिय त्रि० (संनिहित) नजीक नु
सपक्ख न० (सपक्ष) पडखे जोडाजोड बाजुए

सपक्ख. पु० (स्वपक्ष) પોતાનો પક્ષ, સજાતીય વર્ગ

सपक्खओं अ० (सपक्षतम्) જોડાજોડ, બરાબર રીતે

सपक्खि अ० (सपक्ष) એક વસ્તુની સામે બીજી વસ્તુ એવી રીતે સન્મુખ રહે કે બેના પક્ષ-પડખા બરાબર સમકક્ષામા આવે ત્યા આ શબ્દ વપરાય

सपक्खिसपडिदिर्सि. अ० (सपक्षसप्रतिदिश्) જ્યા બે વસ્તુની સામસામે દિશા વિદિશા સમાન-એક સરખી થાય ત્યા આ શબ્દ વપરાય

सपज्जवसिय त्रि० (सपर्यवसित) વિનાશવાળુ, અવસાન સહિત છેડા સહિત

सपडिक्कम न० (सप्रतिक्रम) ભત્તપચ્ચક્ખાણ સથારાનો એક પ્રકાર કે જેમા ઉઠ બેસ થઇ શકે, શરીર હલાવી ચલાવી શકાય, તેવુ અનશન વ્રત

सपडिक्कमण. पु० (सप्रतिक्रमण) પ્રતિક્રમણ સહિત કલ્પ-અર્થાત્ મહાવીરસ્વામીના સાધુને અવશ્ય બે વખત પ્રતિક્રમણ કરવુજ જોઇએ, તેથી તેનો કલ્પ ધર્મ સપ્રતિક્રમણ કહેવાય

सपडिदिर्सि अ० (सप्रतिदिश्) એક વસ્તુની સામે બીજી વસ્તુ એવી કક્ષામા આવે કે બેની પ્રતિદિશા સમાન-સરખી થાય તે

सपत्तिय. त्रि० (सपात्रिक) પાત્ર-આધાર સહિત, કોઇને પણ આધારે રહેન.

सपरिकम्म त्रि० (सपरिकर्मन्) પરિકર્મ-હલન ચલનાદિ ચેષ્ટા-તે સહિત, સથારાનો એક પ્રકાર (૨) પરિકર્મ-સાધુના મૂળગુણની ઘાતરૂપ દોષ, તેણે કરી સહિત

सपाहुडिय त्रि० (सप्राभृतिक) પ્રાહુણાને માટે જેમ મમત સાફસુફ કરી નિપજાવવામા આવે તેમ સાધુને માટે નિપજાવણુપણ કરવામા આવે તે પાહુડિયા દોષ, તે સહિત

सपिंडरस. पु० (सपिण्डरस) ખજૂર વગેરે રસમય પદાર્થ

सपुव्वावर त्रि० (सपूर्वापर) પહેલા તથા છેલ્લા સહિત

सपोग्गल त्रि० (सपुद्गल) કર્મ પુદગળ સહિત, સસારી જીવ

सप्प पु० (सर्प) સાપ, નાગ (૨) અશ્લેષા નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા, નાગ દેવતા

सप्पडिकम्म त्रि० (सप्रतिकर्मन्) જુઓ "સપડિકમ્મ" શબ્દ

सप्पसुगंधा. स्त्री० (सर्पसुगन्धा) એ નામની સાધારણ વનસ્પતિ

सप्पह पु० (सत्पथ) સન્માર્ગ, સત્પુરૂષો જે માર્ગે ચાલ્યા હોય તે માર્ગ

सप्पि न० (सर्पिष्) ઘી, ઘૃત

सप्पिआसव. } पु० (सर्पिराश्रव) ઘૃત
सप्पियासव. } સમાન મધુર વચનની લબ્ધિવાળા સાધુ

सप्पिसल्लग त्रि० (सपिशाचक) પિશાચના આવેશવાળો.

सप्पी स्त्री० (सर्पिणी) નાગણ.

सप्पुरिस पु० (सत्पुरुष) મહાપુરૂષ, સજ્જન (૨) દક્ષિણ તરફના કિંપુરૂષ દેવતાનો ઇન્દ્ર

सफल त्रि० (सफल) સફળ, સાર્થક.

सबर. पु० (शबर) એ નામનો એક મ્લેચ્છ દેશ (૨) त्रि० શબર દેશમા રહેનાર

सबरिया स्त्री० (शबरिका) } શબર દેશમા
सबरी. स्त्री० (शबरी) } જન્મેલી દાસી

सबल पु० (शबल) ચારિત્રને દૂષિત બનાવનાર એકવીસ જાતના શબલદોષો જેવાકે ૧ હસ્તકર્મ, ૨ મૈથુન, ૩ રાત્રિ ભોજન, ઇત્યાદિ (૨) ચોથી જાતના પરમાધામી. (૩) त्रि० કાબરૂ, મેલુ, ઝાખુ (૪) અતિચાર સહિત, દોષવાળુ

सब्बल. पुं० (शब्बल) ભાલો; શસ્ત્રની એક જાત.

सब्भाव. पुं० (सद्भाव) સારો ભાવ. (૨) જિનેશ્વરે કહેલ પ્રવચન તત્ત્વ. (૩) અસ્તિત્વ; હયાતી. (૪) સત્ય આકાર; વસ્તુના મૂળ આકાર જેવો આકાર. (૫) સદ્‌ભૂત-વિદ્યમાન પદાર્થ.

सब्भावठवणा. स्त्री० (सद्भावस्थापना) વસ્તુનો વાસ્તવિક આકાર; વસ્તુના મૂળ આકાર જેવો આકાર.

सब्भावपच्चक्खाण पुं० (सद्भावप्रत्याख्यान) સંસારનો સર્વથા ત્યાગ; સર્વ સંવર રૂપ શૈલેશી અવસ્થા.

सब्भिंतर. न० } (साभ्यन्तर) અંદર;
सब्भिंतरिय. न० } માંહ્ય.

सब्भूय. त्रि० (सद्भूत) યથાર્થ; સત્ય.

सभा. स्त्री० (सभा) મેલાવડો; પરિષદ; સભા. (૨) વ્યાખ્યાનશાળા; કથાગૃહ.

सभाव. पुं० (स्वभाव) પ્રકૃતિ; સ્વભાવ.

सभावसंपन्न. त्रि० (स्वभावसंपन्न) કુદરતી રીતે પાકે તે દરાખ વગેરે.

सम. त्रि० (सम) બરાબર; સરખું; ઉંચુ નીચુ નહિં તે. (૨) જેના ચારે ચરણમાં સરખા અક્ષરો હોય તેવું પદ્ય. (૩) બરાબર તાલ સહિત ગાવું તે; ગાયનના આઠ ગુણમાંનો એક ગુણ. (૪) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન.

सम. पुं० (श्रम) પરિશ્રમ; થાક.

समइक्कंत त्रि० (समतिक्रान्त) સારી રીતે પાર પામેલ.

समइय त्रि० (सामयिक) એક સમયની સ્થિતિવાળો.

समइय न० (सामायिक) સાવદ્ય યોગની નિવૃત્તિ રૂપ સામાયિક ચારિત્ર.

समं. अ० (समम्) સાથે.

समंतओ. अ० (समततस्) } સર્વ બાજુએ;
समंता. अ० (समतात्) } ચારે તરફ.

समक्खाय. त्रि० (समाख्यात) કહેલું.

समगं. अ० (समकम्) એકીસાથે; યુગપત્.

समग्ग. त्रि० (समग्र) સમસ્ત; સંપૂર્ણ; આખું.

समचउरंस. न० (समचतुरस्र) પલાંઠીવાળી બેસતાં શરીરની ઉંચાઈ અને પહોળાઈ સરખી થાય, ચારે ખુણા સરખા પડે તે સંસ્થાન-આકૃતિનું નામ; ૭ સંઠાણમાંનું પ્રથમ સંઠાણ

समचउरंससंठाण. न० (समचतुरस्रसंस्थान) જુઓ "ઉપલો" શબ્દ.

समचारि. त्रि० (समचारिन्) મહિનાના નામ સરખા નામવાળા નક્ષત્રો જેવા કે અશ્વિની, કૃત્તિકા, મૃગશિર, ઇત્યાદિ.

समच्चण. न० (समर्चन) પૂજા; અર્ચન.

समज्जिय. त्रि० (समर्जित) સમર્જન કરેલું; ભેગું કરેલું.

समज्झ. त्रि० (समध्य) વચલા ભાગ સહિત; મધ્યભાગ સહિત.

समट्ठ. त्रि० (समर्थ) સમર્થ; શક્તિસંપન્ન. (૨) યુક્ત; ઉચિત; ઘટિત.

समड्ढिय. त्रि० (समर्द्धिक) તુલ્ય ઋદ્ધિવાળા-(દેવ વગેરે.)

समण. पुं० (श्रमण) મુનિ; નિર્ગ્રંથ; સર્વ પાપદોષથી રહિત સાધુ. (૨) ભગવાન્ મહાવીર સ્વામીનું ઉપનામ. (૩) શાક્યાદિ બૌદ્ધ વગેરેના સાધુ. (૪) તપશ્ચર્યા કરવામાં ઉદ્યત; તપ વગેરે કષ્ટ સહનાર. (૫) નિર્ગ્રંથ, શાક્ય, તાપસ, ગેરૂક અને આજીવક એ પાંચમાંનો ગમે તે એક. (૬) પાખંડી લોક.

समणधम्म पुं० (श्रमणधर्म) ખાંતિ, મુત્તિ વગેરે દશ પ્રકારનો મુનિધર્મ.

समणभूश्र. त्रि० (श्रमणभूत) શ્રાવકની અગીયારમી પડિમા આદરનાર શ્રાવક કે જે ૧૧ માસ સુધી સાધુની માફક વર્તે.

समणसंघ. पु० (श्रमणसंघ) સાધુ સમુદાય.

समणाउस. પુ० (श्रमणायुष्मत्) આયુષ્મત શ્રમણ-સાધુ, હે આઉખાવાળા સાધુ! (એ સંબોધનમા આ શબ્દ વપરાય છે

समणी. स्त्री (श्रमणी) સાધ્વી, આર્યા

समणुचिन्न. त्रि० (समनुचीर्ण) આચરેલુ, વર્તમાનમા મુકેલું.

समणुन्न त्रि० (समनुज्ञ) સમ્યક્ અનુજ્ઞા- અનુમોદન-સમતિ આપનાર (૨) મુનિ પાસે બોધ પામેલ, પ્રવ્રજ્યાને યોગ્ય (૩) ઉદ્યુક્તવિહારી (૪) સાંભોગિક, જેની સાથે સાધુને આહાર પાણીનો વ્યવહાર હોય તે (૫) લોકસમત, લોકમાન્ય

समणुन्ना स्त्री० (समनुज्ञा) સ્વાભાવિક ગુણ યુક્ત પુરૂષને યોગ્ય પદવી દેવી તે

समणुवद्ध. त्रि० (समनुबद्ध) નિરતર બધાયેલ

समणुभाव. पु० (समनुभाव) પરિણામ, કાર્યબળ

समणुवण्ण पु० (समनुपन्न) સમ્યક્ પ્રકારે પામેલ-ધારણ કરેલ

समणुस्सय. पु० (समनूच्छ्रय) વૃદ્ધિ પામેલ પુદ્ગલ.

समणोवासग } **समणोवासय** } पु० (श्रमणोपासक) સાધુની સેવા ભક્તિ કરનાર, શ્રાવક

समणोवासिया स्त्री० (श्रमणोपासिका) સાધુની સેવા-ભક્તિ કરનારી, શ્રાવિકા.

समयणय पु० (समन्वय) યોગ્યરીતે ઘટના કરવી, અન્વય કરવો.

समयणागम त्रि० (समन्वागत) યુક્ત, પ્રાપ્ત

समयिणम त्रि० (समन्वित) સારી રીતે સબધમા આવેલ.

समतल. न० (समतल) સરખી સપાટી

समतलपइया स्त्री० (समतलपादिका) ભૂમિ ઉપર બન્ને પગ સરખા રાખવા તે

समताल. न० (समताल) સરખો તાલ આપવાની કળા

समतिक्कंत. त्रि० (समतिक्रान्त) ઉલ્લઘી ગયેલ.

समत्त त्रि० (समाप्त) પુરૂ, સમાપ્ત.

समत्त. त्रि० (समस्त) સર્વ, સઘળુ.

समत्ति स्त्री० (समाप्ति) પરિપૂર્ણતા.

समत्थ त्रि० (समर्थ) સમર્થ, શક્તિવાન.

समदिट्ठि त्रि० (समदृष्टि) સમ દષ્ટિવાળો

समन्नागय त्रि० (समन्वागत) સયમ અનુષ્ઠાનયુક્ત

समन्नित. त्रि० (समन्वित) યુક્ત, સહિત

समपायपुया. स्त्री० (समपादपुता) બે પગ તથા ઘગડા જમીનને લગાડી બેસવુ તે, એક પ્રકારનુ આસન.

समप्पभ पु० (समप्रभ) ત્રીજા ચોથા દેવ- લોકનુ એક વિમાન.

समप्पिय त्रि० (समर्पित) અર્પણ કરેલુ.

समभर. त्रि० (समभर) પરિપૂર્ણ ભરેલ.

समभाविय त्रि० (समभावित) શુદ્ધ અન્ત- કરણવાળુ, સમભાવિત થયેલ.

समभिआवण्ण त्रि० (समभ्यापन्न) પ્રાપ્ત થયેલ, પાસે આવેલ

समभिरूढ. पु० (समभिरूढ) સાત નયમાનો છઠ્ઠો નય, લિંગ પર્યાય અને વચનના ભેદથી અર્થભેદ માનનાર એક દષ્ટિ (૨) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દષ્ટિવાદ અગના બીજા વિભાગસૂત્રનો ૧૯ મો ભેદ

समभिलोइय. त्रि० (समभिलोकित) સમ્યક્ પ્રકારથી અવલોકન કરેલ

समभिलोय पु० (समभिलोक) અવલોકન કરવુ, જોવુ

समय. पु० (समय) ક્ષણ, કાળનો ન્હાનામા ન્હાનો અશ (૨) સમય, વખત, કાળ. (૩) સિદ્ધાન્ત, પ્રવચન, આગમ (૪) ભાગા, વિકલ્પ કરવાની વ્યવસ્થા. (૫)

સંયમ; સદાચાર. (૬) અદ્ધા સમય-કાળ-દ્રવ્ય; ૭ દ્રવ્યમાંનું એક દ્રવ્ય. (૭) નાસ્તિક વગેરેના મતનું ખણ્ડન જેમાં છે તે સૂયગડાંગ સૂત્રના પ્રથમ અધ્યયનનું નામ. (૮) સામાયકવ્રત; શ્રાવકનું નવમું વ્રત.

समयं. અ૦ (समकम्) યુગપત્; એકી સાથે.

समयक्खित्त. ન૦ } (समयक्षेत्र) અઢી
समयक्खित्तिय. પું૦ } દ્વીપ પ્રમાણ મનુષ્ય
समयक्खेत्त. ન૦ } ક્ષેત્ર.

समयन्न. ત્રિ૦ (समयज्ञ) સ્વસિદ્ધાંત અને પરસિદ્ધાંતને જાણનાર.

समयप्पवाय. પું૦ (समयप्रवाद) એ નામનો આઠમો પૂર્વ.

समया. સ્ત્રી૦ (समता) સમભાવ; સમતા.

समर. પું૦ (समर) સંગ્રામ; યુધ્ધ. (૨) નીચ માણસોનું નિવાસસ્થાન.

समरइत्तार. ત્રિ૦ (स्म) સંભારનાર; સ્મરણ કરનાર.

समरणीय. ત્રિ૦ (स्मरणीय) સ્મરણ કરવા યોગ્ય.

समलिहिय. ત્રિ૦ (समलिखित) સરખી પંક્તિમાં આલેખેલ.

समवगूढ. ત્રિ૦ (समवगूढ) વિંટાએલું; ઘેરાયેલું.

समवसढ. ત્રિ૦ (समवसृत) બીરાજમાન થએલ; પધારેલ.

समवसरण ન૦ (समवसरण) જિનેશ્વરની દેશનાભૂમિ.

समवाइ ન૦ (समवायिन्) સમવાયિ કારણ; ઉપાદાન કારણ, જેમ ઘડાનું કારણ માટી.

समवाय. પું૦ (समवाय) અગીયાર અંગમાંનું ૪ થું સમવાયાંગ સૂત્ર. (૨) વેપારી વગેરેનો સમુદાય. (૩) ઇન્દ્ર.

समवायमह. ન૦ (समवायमहस्) ઇંદ્ર મહોત્સવ.

समसीसिया. સ્ત્રી૦ ( ) સ્પર્ધા; ચડસાચડસી.

समसेणि. સ્ત્રી૦ (समश्रेणि) સરખી પંક્તિ; હારબંધ.

समहिट्ठग्र. ત્રિ૦ (समधिष्ठक) કારભારી; અધિકારી; અધિષ્ઠાતા.

समहिय. ત્રિ૦ (समधिक) અધિક; વધારે.

समा. સ્ત્રી૦ (समा) આરો; સમય વિશેષ.

समाश्र. પું૦ (समाय) સામાયિક.

समाइट्ठ. ત્રિ૦ (समादिष्ट) ફરમાવેલ.

समाइण्ण. ત્રિ૦ (समाकीर्ण) વ્યાપ્ત; આકુળ વ્યાકુળ.

समाउत्त. ત્રિ૦ (समायुक्त) સહિત; યુક્ત; વિશિષ્ટ.

समाउल. ત્રિ૦ (समाकुल) આકુળ.

समाएस. પું૦ (समादेश) અમુક આહાર સાધુને આપવા માટે કલ્પી રાખવો તે; આહારનો એક દોષ.

समाकरिसण. ન૦ (समाकर्षण) ખેંચવું.

समाकाल. પું૦ (समयकाल) ૭ આરાની પ્રવૃત્તિરૂપ કાળ.

समागम. પું૦ (समागम) સમાગમ; મેળાપ.

समागय. ત્રિ૦ (समागत) આવેલ.

समाचार. પું૦ (समाचार) આચરણ; અનુષ્ઠાન.

समाण. ત્રિ૦ (सत्) છતું; વિદ્યમાન.

समाण. ત્રિ૦ (समान) સરખું; તુલ્ય. (૨) અણુપન્ની જાતના વ્યંતર દેવતાનો બીજો ઇંદ્ર. (૩) આઠમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૪) ચાલવાની શક્તિ ક્ષીણ થવાથી એક ઠેકાણે સ્થિર વાસ રહેનાર સાધુ.

समाणइत्तार. ત્રિ૦ (समानेतृ) અનુષ્ઠાન કરનાર.

समादाण. ન૦ (समादान) અંગીકાર કરવું તે.

समादेय. ત્રિ૦ (समादेय) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય.

समाधाण. ન૦ (समाधान) સમાધાન કરવું.

समाधि. પું૦ (समाधि) મનની સ્વસ્થતા. (૨) શ્રુતચારિત્રરૂપધર્મ.

समानीय. ત્રિ૦ (समानीत) સમ્યક્ પ્રકારે આણેલું.

समामेव. अ० (सममेव) એકજ વખતે.

समाय. पु० (समकाल) તુલ્યકાળ.

समाय. पुं० (समाज) સમુદાય.

समायान. न० (समादान) ગ્રહણ કરવું; સ્વીકારવું.

समायार. पुं० (समाचार) આચરણ; અનુષ્ઠાન.

समायारअ. त्रि० (समाचारक) આચરણ કરનાર.

समायारी. स्त्री० (समाचारी) દશ પ્રકારની સાધુ સમાચારી. (૨) શિષ્ટ પુરૂષોએ સારીરીતે આચારમાં મુકેલ ક્રિયા.

समारंभ. पुं० (समारम्भ) મન વચન અને કાયાથી પરને દુઃખ ઉપજાવવું તે.

समारचणा. स्त्री० (समारचना) સુધારવુ તે.

समारूढ. त्रि० (समारूढ) સારીરીતે આરૂઢ થયેલો.

समालिहण. न० (समालेखन) લેપ કરવો; ચોપડવું.

समालोयण. न० (समालोचन) વિચારણા; નિરીક્ષણ.

समावडिअ. त्रि० (समापतित) આવી પડેલું; જોડાયેલું; બંધાયેલું.

समावण्ण. } **समावन्न.** } त्रि० (समापन्न) પ્રાપ્ત થયેલ; પામેલ.

समास. पुं० (समास) સંક્ષેપ; ટુંકાણ. (૨) બેથી વધારે પદોનું પરસ્પર જોડાણ. (૩) સામાયિક.

समासीण त्रि० (समासीन) સારીરીતે બેઠેલ.

समाहत. } **समाहय.** } त्रि० (समाहत) હણેલું; મારેલું.

समाहरणया. स्त्री० (समाहरण) અકુશળ મન વચન આદિનો નિરોધ કરવો તે.

समाहाण. न० (समाधान) વિષય વિકારની નિવૃત્તિ; સ્વાસ્થ્ય.

समाहारा. स्त्री० (समाहारा) દક્ષિણ દિશાના રૂચક પર્વત ઉપર વસનારી આઠ દિશાકુમારીમાંની પહેલી દિશાકુમારી. (૨) પખવાડીઆની પંદર રાત્રિમાંની બારમી રાત્રિનું નામ.

समाहि. पुं० (समाधि) સમાધિ; ચિત્તનું સ્વાસ્થ્ય-સ્થિરતા; અંતઃકરણની એકાગ્રતા; યોગનું એક અંગ. (૨) સૂયગડાંગ સૂત્રનું ૧૦ મુ અધ્યયન. (૩) જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં થનાર ૧૭ મા તીર્થંકર. (૪) ધર્મપ્રાપ્તિ. (૫) જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર આદિ મોક્ષમાર્ગ.

समाहिनाम. न० (समाधिनामन्) સૂયગડાંગ સૂત્રના દશમા અધ્યયનનું નામ.

समाहिय. त्रि० (समाहित) સમાધિ પામેલ; સ્વસ્થ થયેલ; શાન્ત થયેલ.

समाहियच्च. त्रि० (समाहितार्च) શાન્ત જ્વાળાવાળો.

समिइ. स्त्री० (समिति) ગમન આદિ ક્રિયામાં યતના રાખવી તે; ઇર્યા આદિ પાંચ સમિતિ. (૨) મળવું; એકત્ર થવું. (૩) સામગ્રી.

समिइमा. स्त्री० (समितिमा) દહિં અથવા દુધની તર. (૨) એક જાતનો ખાદ્ય પદાર્થ.

समिक्खा. स्त्री० (समीक्षा) તત્ત્વ વિચારણા.

समिति. स्त्री० (समिति) ગમન, ભાષણ આદિ ક્રિયામાં ઉપયોગ રાખવો તે; ઇર્યા આદિ પાંચ સમિતિમાંની ગમે તે એક. (૨) ઋદ્ધિ.

समिद्ध. त्रि० (समृद्ध) સમૃદ્ધિવાન; ધનધાન્ય આદિથી પરિપૂર્ણ.

समिद्धि. स्त्री० (समृद्धि) ધનધાન્યાદિ વિભૂતિ.

समिय. त्रि० (समित) ચાલવામાં, બોલવામાં, ગવેષણા કરવામાં, વસ્તુને લેવા મુકવામાં અને પરઠવવામાં ઉપયોગ રાખી યતના-

थी वर्तनार; पांच समितियुक्त. (२) प्रमाणवाळो; परिमित. (३) शांत थयेल; अहंकारनो त्याग करेल. (४) सम्यक् प्रकारे प्राप्त थयेल. (५) सरखा अवयववाळो. (६) न० निरंतर; हमेशां; सर्वकाळ.

समिय. त्रि० (सम्यक्) सम्यक्; सारुं; श्रेष्ठ.

समिय. त्रि० (शमित) उपशमावेलुं.

समिय. स्त्री० (समिध्) इन्धण. (२) लोट दहीं वगेरे यज्ञोपयोगी द्रव्यो.

समियदंसण. त्रि० (सम्यग्दर्शन) सम्यग् दृष्टिवाळो; सम्यक् दर्शनवाळो.

समिया. स्त्री० (समिता) चमरेन्द्र वगेरेनी अन्दरनी सभा के जेना सभासदो तेडाव्या आवे.

समिया. अ० (सम्यक्) सारीपेठे; सारी रीते.

समिया. स्त्री० (शमिता) समता; साम्यभाव. (२) उपशम भाव.

समिला. स्त्री० (समिला) धोंसरीमां जोतर बांधवानो लाकडानो खीलो; समोल.

समिहा. स्त्री० (समिध्) अश्वत्थ आदि वृक्षनी प्रतिशाखाना कटका; समिध-हवनने योग्य सामग्री.

समी. स्त्री० (शमी) खीजडानुं झाड; दशेराने दिवसे पूजातुं वृक्ष.

समीकत. त्रि० (समीकृत) सरखुं करेल.

समीकरण. न० (समीकरण) विषम होय तेने समु करवुं ते.

समीरिश्र. त्रि० (समीरित) प्रेरणा करेल.

समीव. न० (समीप) समीपे; पासे.

समीवीकरण. न० (समीपीकरण) दूर होय तेने पासे लाववु.

समीसिय. त्रि० (समिश्रित) मिश्रण युक्त.

समीहिय. त्रि० (समीहित) इच्छेलुं; कल्पेलुं.

समुश्राण. न० (समुदान) उचित भिक्षा लेवी ते.

समुइय. त्रि० (समुदित) प्रगट थयेल.

समुक्कड. पुं० (समुत्कृष्ट) उत्कृष्ट पदवी उपर स्थपायेल.

समुक्किट्ठ. त्रि० (समुत्कृष्ट) उन्नति पामेल; धनाढ्य बनेल.

समुक्कित्तणया. स्त्री० (समुत्कीर्तन) नाम मात्रथी वस्तुनुं प्रतिपादन करवुं.

समुक्खित्त. त्रि० (समुत्क्षिप्त) हेंकेलुं.

समुग्ग. पुं० (समुद्ग) डाबडो; डब्बो.

समुग्गपक्खि. पुं० (समुद्गपक्षिन्) समुग्गपक्षि–डाबडानी पेठे पांख बंध करीने आकाशमां उडनारुं पक्षी; खेचर तिर्यंच पंचेंद्रियनो एक भेद, के जे अढि द्वीपनी बहार छे.

समुग्गय. पुं० (समुद्गक) डाबलो. (२) बारणामां जडेल उभा अने आडा लाकडाना सांधाणथी वच्चे पडेलां चोगठां. (३) चणीआरां.

समुग्घाय. पुं० (समुद्घात) एकीसाथे प्रबळपणे जीव प्रदेशथी कर्म पुद्गळने उदीरणादिकथी आकर्षी, भोगवी झाटक्वा–खंखेरवा ते; वेदना वगेरेथी जीवना प्रदेशने बहार फेलाववा ते; वेदना आदि सात समुद्घात. (२) प्रज्ञापना सूत्रना छत्रीशमा पदनुं नाम.

समुचिय. त्रि० (समुचित) सुखमां उत्पन्न थयेल.

समुचय. पुं० (समुचय) समुच्चय; समुदाय.

समुचयबंध. पुं० (समुच्चयबन्ध) ढगलारूपे बंध; कोइ वस्तुनो उंचो ढगलो करवो ते.

समुच्छय. पुं० (समुच्छ्रय) उदारिकादि शरीर.

समुच्छलिश्र. त्रि० (समुच्छलित) उछळेल; उल्लास पामेल.

समुच्छिन्नकिरिश्र. त्रि० (समुच्छिन्नक्रिय) जे स्थितिमां–मनयोग, वचनयोग अने काय-

યોગ, એ ત્રણે યોગની નિવૃત્તિ થાય છે તે; શુકલધ્યાનનો ચોથો પાયો.

समुच्छिम. त्रि० (समूच्छिम) ગર્ભ વિના પોતાની મેળે ઉત્પન્ન થાય તે. (२) અચિત્ત વાયુ.

समुच्छिय. त्रि० (संमूर्च्छित) ઉત્પન્ન થયેલું.

समुच्छेअ. पुं० (समुच्छेद) મરણ; વિનાશ.

समुच्छेदवादि. त्रि० (समुच्छेदवादिन्) ક્ષણિક ભાવને માનનાર; ક્ષણિકવાદી.

समुज्जम. पुं० (समुद्यम) ઉદ્યોગ.

समुज्जय. त्रि० (समुद्यत) સારી પેઠે તૈયાર થયેલ.

समुज्जाअ. त्रि० (समुद्यात) નિકળેલ.

समुज्जाय. त्रि० (समुन्नात) સમ્યક્ ઉર્ધ્વ-લોકને પ્રાપ્ત થયેલ.

समुज्झिय. त्रि० (समुज्झित) છોડી દીધેલું; ફેંકી દીધેલું.

समुट्ठाइ. त्रि० (समुत्थायिन्) ઉદ્યત–તૈયાર થનાર.

समुट्ठाण. न० (समुत्थान) નિમિત્ત કારણ.

समुट्ठाणसुअ. न० (समुत्थानश्रुत) ૭૨ સૂત્ર-માંનું એક.

समुट्ठिय. त्रि० (समुत्थित) સંયમાદિ અનુષ્ઠાન કરવા તૈયાર થયેલ; યથોક્ત ચારિત્ર માટે તૈયાર થયેલ. (२) ઉત્પન્ન થયેલ.

समुत्तइअ. त्रि० (समुत्तर्कित) ગર્વિત થયેલ; ગર્વ કરેલ.

समुत्तिण्ण. त्रि० (समुत्तीर्ण) તરીને પાર પામેલ.

समुत्थ. त्रि० (समुत्थ) ઉત્પન્ન થયેલ.

समुत्थण. न० (समुत्थान) પવનનું વાનું.

समुत्थाण. न० (समुत्थान) કોઇ પણ વસ્તુને સારી સ્થિતિએ પહોંચાડવા માટે પ્રથમથી તે વસ્તુમાં યોગ્યતા લાવવી તે.

समुत्थिय. त्रि० (समुत्थित) ઉત્પન્ન થયેલ.

समुदय. } **समुदाय.** } पुं० (समुदाय) સમૂહ, જથ્થો.

समुदाण. पुं० न० (समुदान) ઉચ્ચ નીચ કુળ સમુદાયની ગોચરી–ભિક્ષા.

समुदाणचरअ. पुं० (समुदानचरक) સામુદાણિ ભિક્ષાથી વૃત્તિ કરનાર.

समुदाणिय. त्रि० (समुदानिक) ઘરોના સમૂ-હથી ભિક્ષા મળેલી હોય તે.

समुदाणियभेरी. स्त्री० (समुदानिकभेरी) સમુ-દાયને એકઠો કરવાની ભેરી–દુંદુભિ.

समुदायार. पुं० (समुदाचार) સદાચાર.

समुदिय. त्रि० (समुदित) સમૂહરૂપે બનેલ.

समुद्द. पुं० (समुद्र) લવણ આદિ સમુદ્ર. (२) આઠમા બળદેવ, વાસુદેવના પૂર્વ-ભવના ધર્માચાર્ય. (३) અંતગડસૂત્રના પહેલા વર્ગના બીજા અધ્યયનનું નામ. (४) અંધકવૃષ્ણિ રાજાનો પુત્ર બીજો દશાર. (५) અંતગડ સૂત્રના બીજા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ. (६) અંધકવૃષ્ણિ રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર.

समुद्ददत्त. पुं० (समुद्रदत्त) ચોથા વાસુદેવના ત્રીજા પૂર્વ ભવનું નામ. (२) એ નામનો એક માણસ.

समुद्दपाल. पुं० (समुद्रपाल) પાલિત નામે વ્હાણવટીનો પુત્ર.

समुद्दलिक्ख. पुं० (समुद्रलिक्ष) સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થનાર એક જંતુ; બે ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

समुद्दवायस. पुं० (समुद्रवायस) જળ કાગડો; સમુદ્રમાં ઉડનાર કાકપક્ષી.

समुद्दविजय. पुं० (समुद्रविजय) વસુદેવજીના મ્હોટા ભાઇ; દશ દશારમાંના સૌથી મોટા દશાર; દ્વારકાના રાજા; નેમનાથ પ્રભુના પિતા. (२) ત્રીજા ચક્રવર્તીના પિતા.

समुद्दाण. पुं० न० (समुद्दान) જુઓ "સ-મુદાણ" શબ્દ.

समुद्देस पु० (समुद्देश) गुरुએ શિષ્યને આપેલ વાચના. (૨) ભોજન

समुद्देसणकाल पु० (समुद्देशनकाल) પાઠ। વાચનાનો વખત.

समुद्देसिय न० (समुद्देशिक) પાખંડીઓને દેવા માટે બનાવેલ આહાર લેવાથી સાધુને લાગતો એક દોષ

समुद्धय. त्रि० (समुद्धत) બગડતું

समुद्धिअ. त्रि० (समुद्धृत) સારી રીતે ઉદ્ધાર કરેલ

समुद्धुय त्रि० (समुद्धूत) ઉડેલ

समुन्नय. त्रि० (समुन्नत) ઉંચુ

समुपविट्ठ त्रि० (समुपविष्ट) સારી રીતે પાસે પાસે એક આસને બેઠેલ

समुप्पयण } त्रि० (समुत्पन्न) ઉત્પન્ન થયેલું
समुप्पन्न }

समुप्पयण न० (समुत्पतन) ઉપર ઉડવું

समुप्पाय. पु० (समुत्पाद) પ્રાદુર્ભાવ, ઉત્પત્તિ

समुप्पेह. त्रि० (समुत्प्रेक्ष्य) વિચારવા યોગ્ય

समुप्पेहा स्त्री० (समुत्प्रेक्षा) સારો વિચાર

समुब्भव. पु० (समुद्भव) ઉત્પન્ન થવું

समुब्भूय. त्रि० (समुद्भूत) ઉત્પન્ન થયેલ, પેદા થયેલ

समुयाण. न० (समुदान) સામુદાણી–ઘર સમુદાયમાંથી મેળવેલી ભિક્ષા

समुयार. पु० (समुदाचार) આચાર, આચરણ, પ્રવર્તન

समुल्लालिय त्रि० (समुल्लालित) લીલાપૂર્વક ઉનાળેલ ઉચ્છાળેલ

समुल्लाव पु० (समुल्लाप) પ્રેમપૂર્વક વાર્તાલાપ

समुवज्जिय त्रि० (समुपार्जित) મેળવેલ. પેદા કરેલું

समुवट्ठिय. त्रि० (समुपस्थित) આવી પહોચેલ, આવેલ.

समुवागय. त्रि० (समुपागत) એકઠા થએલ

समुस्सय पु० (समुच्छ्रय) શરીર સંપત્તિ, પુદ્ગળસંઘાત (૨) કર્મનો ઉપચય–વૃદ્ધિ

समुस्ससिअ. त्रि० (समुच्छ्वसित) વિકસેલું

समुस्सिय. } त्रि० (समुच्छ्रित) ખરડેલ
समूसिय } (૨) ઉંચુ કરેલ

समूसुअ त्रि० (समुत्सुक) ઉત્કંઠિત

समूह. पु० (समूह) સંઘાત, જથ્થો; સમુદાય

समेय. त्रि० (समेत) સહિત, મિશ્ર

समोआर. पु० (समवतार) એક વસ્તુનો બીજી વસ્તુમાં સમાવેશ કરવો તે.

समोइण्ण त्रि० (समवतीर्ण) ઉતરી આવેલ, આવી પહોચેલ

समोक्कंता. स्त्री० (समवक्रान्ता) મધ્યમ ગ્રામની પાંચમી મૂર્ચ્છના

समोगाढ त्रि० (समवगाढ) પ્રવિષ્ટ, પેઠેલ. (૨) આવેલ

समोच्छन्न त्रि० (समवच्छन्न) ઢંકાયેલ

समोवइय त्रि० } (समवपतित) આકાશમાંથી
समोवडिय त्रि० } નીચે પડેલ

समोसढ. त्रि० (समवसृत) ઉચિત સ્થાનમાં ઉતરેલ, ઉતારો કરેલ, બિરાજમાન થયેલ

समोसरण न० (समवसरण) સૂયગડાંગ સૂત્રના બારમા અધ્યયનનું નામ (૨) જૈનેતર દર્શનીઓની માન્યતાઓનો સમાગમ, મેળો (૩) વિશ્રામ (૪) તીર્થંકરની ૫ ખરામણી અને બાર જાતની પ્રખદાનું મળવું (૫) ઘણા સાધુઓ ભેગા થઇ બેસે તે, મેળો, સંમેલન (૬) ભગવાન્ બિરાજતા હોય ત્યાં દેવતાએ કરેલી સિંહાસન વગેરેની રચના. (૭) વર્ષાકાળ, વર્ષાઋતુ

समोसरिय. त्रि० (समवसृत) જુઓ "સમોસઢ" શબ્દ.

समोहणा स्त्री० (समवहनन) સમુદ્ઘાત

समोहय त्रि० (समवहत) વિસ્તારેલું સમુદ્ઘાત કરેલ

समोहयामरण. न० (समवहतमरण) બંદુકના ભડાકાની માફક મરણ સમયે જીવનું એકદમ નીકળી જવું તે.

सम्म. न० (सम्यक्) સમકિતમોહનીયકર્મ; મોહનીયકર્મની એક પ્રકૃતિ. (૨) સમકિત નામે સામાયિક. (૩) સમ્યક્ત્વ; સમકિત. (૪) અવિરતિ સમ્યગ્ દૃષ્ટિ નામનું ચોથું ગુણઠાણું. (૫) સમ્યગ્ દૃષ્ટિ જીવ.

सम्मं अ० (सम्यक्) સારીરીતે; બરાબર.

सम्मग. त्रि० (सम्यग्) સમ્યગ્ દૃષ્ટિ; સમકિતી.

सम्मग्ग. पुं० (सन्मार्ग) સત્યમાર્ગ; શુદ્ધ-માર્ગ. (૨) મોક્ષ માર્ગ.

सम्मज्जक. / सम्मज्जग. पु० (सम्मज्जक) સ્નાન કરતાં વારંવાર પાણીમાં પેસી બહાર નીકળે તેવા તાપસ; તાપસની એક જાત.

सम्मज्जिय. त्रि० (समार्जित) શુદ્ધ કરેલું; સાફ કરેલું.

सम्मट्ठ. त्रि० (संमृष्ट) ઝાડીઝુડી સાફ કરેલું; કચરો કહાડી વાળેલુ. (૨) કાન સુધી પૂરેલું; ભરેલું.

सम्मत. त्रि० (सम्मत) અભિમત, માનેલુ.

सम्मत्त. न० (सम्यक्त्व) તત્ત્વજ્ઞાન પૂર્વક તત્ત્વશ્રદ્ધાન; સમ્યગ્દષ્ટિ; સમકિત. (૨) સમ્યક્ત્વ નામનુ આચારાંગનું ચોથું અધ્યયન. (૩) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના ૧૯ મા પદનું નામ. (૪) પ્રજ્ઞાપનાના ત્રીજા પદના નવમા દ્વારનું નામ.

सम्मत्तकिरिया. स्त्री० (सम्यक्त्वक्रिया)સમ્યક્ત્વ સહિત ક્રિયા. (૨) તત્ત્વશ્રદ્ધાન-સદ્દહણારૂપ જીવવ્યાપાર

सम्मत्तपओग. पु० (सम्यक्त्वप्रयोग) સમ્યક્ત્વાદિ સહિત મનનો વ્યાપાર.

सम्मत्तपज्जव. पु० (सम्यक्त्वपर्यव) સમ્યક્ત્વના પર્યાય-પરિણામ વિશેષ.

सम्मत्तपरिग्गहिय. त्रि० (सम्यक्त्वपरिगृहीत) સમ્યક્ત્વથી સંમદૃષ્ટિ જીવે સ્વીકારેલ.

सम्मदंसण. न० (सम्यग्दर्शन). યથાર્થદર્શન; સમકિતદર્શન.

सम्मदंसणपज्जव. पुं० (सम्यग्दर्शनपर्यव) સમકિતદૃષ્ટિના પર્યાય-ભાવ.

सम्मदिट्ठि. त्रि० (सम्यग्दृष्टि) સમ્યગ્દર્શન-વાળો; સમકિતદૃષ્ટિવાળો; જીવ વગેરે પદાર્થોને યથાર્થ જોઇ.

सम्ममिच्छादिट्ठिय. पु० (सम्यङ्मिथ्यादृष्टिक) મિશ્રદૃષ્ટિવાળો; સમકિત અને મિથ્યાત્વના મિશ્રણવાળો.

सम्मय. त्रि० (सम्मत) ઘણા માણસોએ માન્ય કરેલું.

सम्मसुअ. न० (सम्यक्श्रुत) યથાર્થશ્રુત-શાસ્ત્ર; જિનપ્રવચન.

सम्माण. न० (सन्मान) સત્કાર કરવો.

सम्माणणिज्ज. त्रि० (सन्माननीय) સન્માન-બહુમાન કરવા યોગ્ય.

सम्माणिय. त्रि० (सन्मानित) સન્માન આપેલ.

सम्मामिच्छ. त्रि० (सम्यङ्मिथ्या) કંઇક યથાર્થ અને કંઇક અયથાર્થ દૃષ્ટિ (મિશ્ર દૃષ્ટિ) વાળો.

सम्मामिच्छत्त. न० (सम्यङ्मिथ्यात्व) મિશ્રપણું.

सम्मामिच्छत्तमोहणीय. न० (सम्यङ्मिथ्यात्व-मोहनीय) દર્શન મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જે શુદ્ધાશુદ્ધ-મિશ્ર દલિયા રૂપ હોય છે.

सम्मामिच्छदंसण. न० (सम्यङ्मिथ्यादर्शन) કંઇક સમકિત અને કંઇક મિથ્યાત્વ અર્થાત્ મિશ્રદર્શન.

सम्मामिच्छदिट्ठि. त्रि० (सम्यङ्मिथ्यादृष्टि) કંઇક સમ્યક્ અને કંઇક મિથ્યા દૃષ્ટિવાળો ત્રીજે ગુણઠાણે વર્તતો જીવ.

सम्मावाइ } त्रि० (सम्यग्वादिन्) यथार्थ-
सम्मावादि } सारु-बोलनार

सम्मेयपव्वय. पु० (सम्मेतपर्वत) सम्मेद नामनो पर्वत, समेतशिखर पर्वत.

सम्मेयसेल पु० (सम्मेतशैल) सम्मेतशिखर पर्वत

सम्मोहत्ता स्त्री० (समोहता) देव विशेषपणु

सय. पु० (सत्क) सत्पुरुष (२) त्रि० सत्-विद्यमान, अस्तित्ववाळु

सय. न० (शत) सो-१०० (२) न० एक जातनी वनस्पति (३) पु० भगवतीजी सूत्रना अध्यायोनु नाम, शतक

सय त्रि० (स्वक) पोतानु

सयं अ० (सकृत्) एकवार

सय अ० (स्वयम्) पोते, जाते

सयंजअ पु० (शतजय) पखवाडीयाना तेरमा दिवसनु नाम

सयंजल पु० (स्वयजल) गच्छ अवसर्पिणीना प्रथम कुळकरनु नाम (२) ऐरवत क्षेत्रना वर्तमान चोवीसीना १४ मा तीर्थंकर (३) शक्रेन्द्रना लोकपाल-वरुणना विमाननु नाम

सयजलकूड. पु० (शतजलकूट) विद्युत्प्रभ वखारा पर्वतना नव कूटमानु आठमु कूट-शिखर.

सयपभ. पु० (स्वयप्रभ) पोतानी मेळे प्रकाशनो मेरु पर्वत (२) स्वयप्रभ नामनो एक द्रह (३) जम्बूद्वीपना भरतखडमा थनार चोथा तीर्थंकर (४) जम्बूद्वीपना भरतखडमा थनार चोथा कुलकर. (५) स्वयप्रभ नामे गच्छ उत्सर्पिणीना चोथा कुलकर

सयबुद्ध त्रि० (स्वयबुद्ध) गुरुना योग विना पोतानी मेळे बोध पामेल

सयंबुद्धसिद्ध पु० (स्वयबुद्धसिद्ध) पोतानी मेळे बोध पामी सिद्ध थयेल

सयभू पु० (स्वयभू) विष्णु. (२) त्रीजा वासुदेवनु नाम. (३) ब्रह्मा (४) जीव के जे पोतानी मेळे उत्पन्न थाय छे (५) स्वयभू नामनु त्रीजा चोथा देव लोकनु एक विमान (६) स्वयभूरमण समुद्र, त्रिछालोकना असख्यात समुद्र मानो छेल्लो समुद्र

सयंभूरमण. पु० (स्वयम्भूरमण) ए नामनो छेवटना छेल्लो द्वीप अने समुद्र (२) ए नामनु त्रीजा चोथा देवलोकनु एक विमान

सयंभूरमणभद्द पु० (स्वयभूरमणभद्र) स्वय भूरमण द्वीपना देवतानु नाम

सयभूरमणमहाभद्द पु० (स्वयभूरमणमहाभद्र) स्वयभूरमण द्वीपना देवतानु नाम.

सयंभूरमणमहावर. पु० (स्वयभूरमणमहावर) स्वयभूरमण समुद्रना देवतानु नाम.

सयंभूरमणवर. पु० (स्वयभूरमणवर) स्वय भूरमण समुद्रना देवतानु नाम

सयवर पु० (स्वयवर) पोतानी मेळे कन्याए वर पसद करवो ते

सयंवरमंडव न० (स्वयवरमडप) कन्याने पोतानी मेळे वर वरवाने बोलावेल मिजमानोने बेसवानु स्थान-माडवो

सयवस. त्रि० (स्ववश) स्वाधीन

सयंवाइ पु० (स्वयवादिन्) ए नामनु त्रीजा चोथा देवलोकनु एक विमान

सयंस पु० (शताश) सोमो भाग.

सयंसबुद्ध त्रि० (स्वयसबुद्ध) जुओ " सबुद्ध शब्द

सयकित्ति पु० (शतकीर्ति) आवती चोवीसीना दशमा तीर्थंकरनु नाम

सयकेउ पु० (शतकेतु) शक्रेन्द्रनुं अपर नाम

सयक्कउ पु० (शतक्रतु) शक्रेंद्रनु अपर नाम

सयग. पु० (शतक) ए नामना एक श्रावक के जेनो जीव आवती चोवीशीमा दशमा

तीर्थंकर थशे ते (२) सो गाथानो समूह.

सयग्गसो पु० (शताग्रशस्) सेंकडो वार.

सयग्गह. पु० (स्वयग्रह) साधुએ पोताने हाथे आहारआदि लेवाथी लागतो दोष.

सयग्घी. स्त्री० (शतघ्नी) એકી साथे सो माणसने मारे तेवी शिक्षा अथवा तोप.

सयच्छया. स्त्री० (शतच्छदा) फूल विशेष

सयच्छिद्द. त्रि० (शतच्छिद्र) सो छिद्रवाળु, फुटेलु तुटेलु.

सयज्झिया स्त्री० ( ) पडोशमा रहेनारी; पडोसण.

सयण पु० (स्वजन) स्वजन, पित्राइ, भायात; सगासमधी, कुटुंબી.

सयण न० (सदन) गृह; मकान.

सयण. न० (शयन) शय्या; शेज, पलग. (२) सुवुं-निद्रा करवी ते

सयणजंभग. पु० (शयनजृम्भक) जंभका देवतानी એक जात.

सयणपुन्न. न० (शयनपुण्य) शय्या, आसन, वगेरे आपनाथी थतु पुण्य.

सयणविहि. पु० (शयनविधि) शयननी विधि, शय्या बनाववानी तथा तेनो उपयोग करवानी कળા.

सयणिज्ज } **सयणीअ.** } न० (शयनीय) पथारी; सेज.

सयदुवार. न० (शतद्वार) એ नामनु એक नगर के ज्या आवती चोवीसीना बारमा अमम नामना तीर्थंकरनो जन्म थशे.

सयद्दु. न० (शतद्रु) એक जातनु वाजित्र.

सयधणु पु० (शतधनुस्) जम्बुद्वीपना એरवत क्षेत्रमा आगामी उत्सर्पिणीमा थनार आठमा कुळकरनु नाम.

सयपत्त न० (शतपत्र) कमળ (२) सो पाखडीवाળुं कमळनुं फूल

सयपाग. पु० (शतपाक) એकसो ओषधी नाखी पकावेल तेल.

सयपुप्फ पु० (शतपुष्प) वनस्पति विशेष.

सयभिसया. स्त्री० (शतभिषज्) शततारिका नक्षत्र.

सयमेव अ० (स्वयमेव) पोते, आपोआप.

सयय. न० (सतत) निरंतर; हमेशा.

सयरह. पु० (शतरथ) गत अवसर्पिणीना दशमा कुळकरनुं नाम.

सयराहं. अ० (सत्वरम्) जलदी; उतावळे. (२) युगपत्; એकीसाथे

सयरिसह न० (शतर्षभ) २३ मा मुहूर्तनु नाम

सयरी. स्त्री० (शतावरी) शतावरी नामे बहुबीजवाળी वनस्पतिनी એक जात.

सयल त्रि० (सकल) बधु; सम्पूर्ण, समग्र.

सयवत्त. न० (शतपत्र) जुओ "सयपत्त" शब्द.

सयवसह. पु० (शतवृषभ) अहोरात्रना त्रेवीशमा मुहूर्तनु नाम.

सयसं अ० (शतशस्) सेंकडो, अपरिमित

सयसहस्स. न० (शतसहस्र) એक लाख.

सयसाहस्सिय. त्रि० (शतसाहस्रिक) એक लाख परिमित.

सयसाहस्सी. स्त्री० (शतसाहस्री) सो हजार, એक लाख.

सया. अ० (सदा) सदा, हमेशा

सयाउ पुं० (शतायुष्) એरवत क्षेत्रना वर्तमान चोवीशीना ९ मा तीर्थंकर.

सयाउय पु० (शतायुष्क) शतायु नामे अतीत अवसर्पिणी काळना बीजा कुलकर

सयाणीय पु० (शतानीक) कौशाम्बी नगरीना राजानु नाम.

सयाय त्रि० (स्वकीय) पोतानु.

सयालि. पु० (शतालि) એक गृहस्थ के जे भावी १९ मा तीर्थंकर थशे.

सयासव. त्रि० (सदाश्रव) છિદ્રવાળું.

सय्यंभव. पु० (शय्यंभव) શય્યંભવ સ્વામી.

सर. पुं० (स्वर) કંઠ; અવાજ; ધ્વનિ. (૨) સ્વરવિદ્યા-સ્વર ઉપરથી શુભાશુભનું જ્ઞાન થાય તે. (૩) કાકસ્વરાદિ લક્ષણશાસ્ત્ર. (૪) અ આ ઇત્યાદિ સ્વરાક્ષર. (૫) સા-રિ-ગ-મ-પ-ધ-નિ, એ સાત સ્વર. (૬) સ્વર નામે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ.

सर न० (सरस्) સરોવર; મ્હોટું તળાવ; જળાશય.

सर. पुं० (शर) બાણ; તીર. (૨) મુંજ; વનસ્પતિની એક જાત.

सरई. स्त्री० (सरकी) મદિરા.

सरऊ. स्त्री० (सरयू) સરયૂ નદી.

सरंब. पुं० (शरम्ब) ભુજપર નિર્યચ પચેં-દ્રિયની એક જાત.

सरक पुं० (सरक) સેરો; ખાવાની એક વસ્તુ.

सरक्ख. त्रि० (सरजस्क) સચિત્તરજ-ધૂળ સહિત. (૨) ભૂત પિશાચાદિ. (૩) શૈવ; શિવધર્મને માનનાર.

सरग. पुं० (शरक) શર જાતના ઘાસનો બનેલ સૂપડો. (૨) બાણને આકારે લાકડાનો કકડો. (૩) શરકુંડો કે જેની સાથે અરણી ઘસવાથી અગ્નિ થાય. (૪) સરાવલો; ભાજન વિશેષ.

सरगय न० (स्वरगत) સ્વર ઓળખવાની કળા; સંગીતકળા.

सरड. पु० (शरट) કાકિંડો.

सरडी. स्त्री० (शरटी) કાકિંડી

सरडु. त्रि० ( ) કોમળ; મૃદુ.

सरडुय. न० ( ) કાચું કોમળ ફળ; જેમાં ઠળીયો બંધાણો ન હોય તેવું.

सरण. न० (शरण) શરણું; આધાર; આશ્રય. (૨) ઘાસનું ઝુંપડું.

सरण. त्रि० (शरणग) શરણે આવનારનું રક્ષણ કરનાર.

सरण. न० (स्मरण) સ્મરણ; યાદદાસ્તી.

सरण. पु० (स्वरण) અર્થનું પ્રતિપાદન.

सरणि स्त्री० (सरणि) પંક્તિ.

सरत. पुं० (शरद्) શરદ ઋતુ.

सरथंभ. पु० (सरस्तंभ) સરકડો; વનસ્પતિ વિશેષ.

सरद. पु० (शरद्) જુઓ "સરત" શબ્દ.

सरदग्ग. त्रि० (शरदग्ज) શરદ ઋતુમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

सरदकाल. पुं० (शरत्काल) શરત્કાળ; શરદ ઋતુનો સમય.

सरन्न. त्रि० (शरण्य) રક્ષક; શરણ આપનાર.

सरपत्त. न० (शरपत्र) ધનુષ.

सरपाय. पु० (शरपात) શર-બાણ છોડવાનું સાધન; ધનુષ.

सरप्पमाण. न० (सर-प्रमाण) પરમાવતીગંગા પ્રમાણ નદીમાથી સો સો વર્ષે વેળુનો એક એક કણ કાઢતાં વેળુ ખલાસ કરતાં જેટલો વખત લાગે તેટલો સમય; ગોશાળાભિમત કાલવિભાગ.

सरभ. पुं० (शरभ) આઠ પગવાળું જંગલનું એક પ્રાણી; અષ્ટાપદ. (૨) ગેંડું.

सरभस त्रि० (सरभस) સહર્ષ; હર્ષયુક્ત.

सरय. पु० (शरद्) શરદ્ઋતુ.

सरय. पु० (शरक) શગીયો. (૨) કાષ્ટ વિશેષ કે જેની સાથે અરણીનું લાકડું ઘસવાથી અગ્નિ ઉત્પન્ન થાય છે.

सरया. स्त्री० (शरद्) શરદઋતુ.

सररुह. न० (सरोरुह) કમળ.

सरल. पु० (सरल) દેવદારનું વૃક્ષ. (૨) (૨) त्रि० સરલ; ઋજુ; સીધું; પાંસરૂં.

सरव. पुं० ( ) ભુજપરિ સર્પ વિશેષ; ભુજપર તિર્યચપંચેંદ્રિયની એક જાત.

सरवण. पुं० (शरवन) એ નામનો એક સન્નિવેશ-ગામડું.

सरस. त्रि० (सरस) રસવાળું; તાજું.

सरसर. न० (सरःसरस्) હારબંધ આવેલાં ઘણાં તળાવો; તળાવોની હાર.

सरसरस्स. अ० (सरसरस्य) સરસર એવો અવાજ કરીને.

सरसव. पुं० (सर्षप) સરસવ; એક જાતનું તેલવાળું ધાન્ય. (૨) સરસીયું તેલ.

सरसी. स्त्री० (सरसी) તલાવડી.

सरस्सई. स्त्री० (सरस्वती) વાણી; વચન વિલાસ. (૨) ગન્ધર્વના ઇન્દ્ર ગીતરતિની ચોથી અગ્રમહિષી. (૩) સરસ્વતી દેવી.

सराग. त्रि० (सराग) રાગ સહિત; સરાગી.

सरागछउमत्थ. पुं० (सरागछद्मस्थ) સરાગી છદ્મસ્થ; દશમા ગુણઠાણાવાળા જીવ.

सरागसंजम. पुं० (सरागसंयम) સરાગી સંયમ.

सरागसंजय. पुं० (सरागसंयत) સરાગી સંયત સાધુ; સરાગી સાધુ.

सराव. पुं० (शराव) કોડીયું; રામકટોરો.

सरासण. न० (शरासन) ધનુષ્ય.

सरासणपट्टिया. स्त्री० (शरासनपट्टिका) ધનુષ્ય બાંધવાની પટ્ટી.

सरिच्छ. त्रि० (सदृक्ष) સમાન; સરખું.

सरित्तय. त्रि० (सदृक्त्वच्) સરખી ચામડીવાળું.

सरिय. त्रि० (सृत) ગયેલું.

सरिया. स्त्री० (सरित्) નદી.

सरिव्वय. त्रि० (सदृग्वयस्) સમાનવય; સરખી ઉમ્મરવાળું.

सरिस. त्रि० (सदृश) સરખું; તુલ્ય; સમાન.

सरिसव. पुं० (सर्षप) સરસવ; એક જાતનું અનાજ. (૨) સરસવ નામની વનસ્પતિ. (૩) સરસવનું ફૂલ.

सरिस्सव. पुं० (सदृशवयस्) સરખી ઉમ્મરનો મિત્ર.

सरीर. न० (शरीर) ઉદારિક, વૈક્રિય, આહારક, તેજસ અને કાર્મણ, એ પાંચ શરીર. (૨) કાયયોગ-કાયાનો વ્યાપાર. (૩) પન્નવણાસૂત્રના બારમા પદનું નામ.

सरीरचलणा. स्त्री० (शरीरचलना) શરીરનું ચાલવું; શરીર યોગ્ય પુદ્ગળનું શરીરરૂપે પરિણમવાનો વ્યાપાર.

सरीरचिंता. स्त्री० (शरीरचिन्ता) શરીર ચિંતા; મળમૂત્રની હાજત.

सरीरपच्चक्खाण. पुं० (शरीरप्रत्याख्यान) ઉદારિક આદિ શરીરનો ત્યાગ.

सरीरपज्जत्ति. स्त्री० (शरीरपर्याप्ति) શરીર પર્યાપ્તિ; છ પર્યાપ્તિમાંની બીજી.

सरीरपद. न० (शरीरपद) પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના બારમા પદનું નામ.

सरीरपरिग्गह. पुं० (शरीरपरिग्रह) પાંચ પ્રકારના શરીરરૂપ પરિગ્રહ.

सरीरबंध. पुं० (शरीरबंध) શરીરનું બંધાવું; સમુદ્ઘાત પછી શરીરનું સંપૂર્ણપણું થવું તે.

सरीरबाउसिया. स्त्री० (शरीरबाकुशिका) શરીરની શુશ્રૂષા કરી સંયમને દૂષિત કરનારી.

सरीरभेय. पुं० (शरीरभेद) શરીરનું ભેદાવું; મૃત્યુ.

सरीरवक्कंति. स्त्री० (शरीरापक्रांति) શરીરનો ત્યાગ કરવો તે.

सरीरविउस्सग्ग. पुं० (शरीरव्युत्सर्ग) શરીરનો ત્યાગ કરવો તે.

सरीराणुगम. पुं० (शरीरानुगत) ઓડકાર ખાતાં શ્વાસ નીકળે તે; અચિત્તવાયુ.

सरीरि. पुं० (शरीरिन्) શરીરધારી જીવ; સસારી જીવ.

सरीरोवहि. पुं० (शरीरोपधि) ઔદારિકઆદિ પાંચ શરીરરૂપી ઉપાધિ.

सरीरोगाहणा. स्त्री० (शरीरावगाहना) શરીરની અવગાહના-ઉંચાઇ.

सरीसिव. पु० (सरीसृप) છાતીથી ચાલનાર સર્પાદિ.

सरूव. त्रि० (सरूप) રૂપ-રંગ સહિત. (૨) સમાન; સરખું; સરખા દેખાવવાળું.

सरूव. न० (स्वरूप) મૂળરૂપ; લક્ષણ.

सरूवा. स्त्री० (सरूपा) ચાલુ અવસર્પિણીના ત્રીજા કુળકરની સ્ત્રી.

सरूवि. त्रि० (सरूपिन्) વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, વગેરે પુદ્ગળગુણ સહિત; સંસારી જીવ.

सललिअ. त्रि० (सललित) લીલાયુક્ત; મનને હરણ કરે એવું; મનોહર.

सलहणिज्ज. त्रि० (श्लाघनीय) પ્રશંસાને લાયક.

सलागा. स्त्री० (शलाका) સળી. (૨) એક જાતનું રૂંવાડાની પાંખોવાળું પક્ષી. (૩) સરસવના દાણા. (૪) સંખ્યાની ગણત્રી માટે સરસવના દાણા ભરવાને કલ્પવામાં આવેલ પાલો.

सलाहणिज्ज. त्रि० (श्लाघनीय) પ્રશંસા કરવા યોગ્ય.

सलिंग. पुं० (स्वलिंग) રજોહરણ મુખ વસ્ત્રિકાદિ સાધુનું ચિહ્ન; જૈનદર્શનના સાધુનો વેષ.

सलिंगसिद्ध. पुं० (स्वलिंगसिद्ध) સ્વલિંગ-જૈનના વેષમાં સિદ્ધ થયેલ.

सलिंगि. पु० स्त्री० (स्वलिंगिन्) રજોહરણ આદિ વેષના ધારણ કરનાર જૈન દર્શનના સાધુ સાધ્વી.

सलिट्ठ. त्रि० (श्लिष्ट) મનોહર.

सलिल. न० (सलिल) જળ; પાણી.

सलिला. स्त्री० (सलिला) નદી.

सलिलावति. पुं० (सलिलापति) પશ્ચિમ મહાવિદેહમાંની સલિલાવતી વિજયનો રાજા.

सलिलावई. } स्त्री० (सलिलावती) પશ્ચિમ
सलिलावती. } મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડવાની મેરૂ તરફથી આઠમી વિજય.

सलेस्स. त्रि० (सलेश्य) કૃષ્ણ, નીલ, આદિ લેશ્યાવાળો; લેશ્યાસહિત.

सल्ल. न० (शल्य) માયા, નિયાણ અને મિથ્યાત્વ, એ ત્રણ શલ્ય. (૨) કાંટો. (૩) ભાલો. (૪) શંકા. (૫) ઝાડો, પેશાબ અને અધોવા, એ ત્રણ શલ્ય. (૬) કામભોગ રૂપ શલ્ય-બાણ. (૭) દુઃખદાયક અશુભ કર્મ. (૮) એક પ્રકારનો ભુજપરિસર્પ.

सल्लइय. त्रि० (शल्यकित) સુકાઇ ગયેલ પાંદડાંવાળું.

सल्लई. स्त्री० (शल्लकी) શાલેડું; ધુપેડો; એક જાતનું ઝાડ.

सल्लगत्तण. त्रि० (शल्यकर्तन) માયા, નિયાણ, મિથ્યાત્વરૂપી શલ્ય-કર્મને છેદનાર.

सल्लहत्ता. स्त्री० (शल्यहत्या) બાણ, કાંટા, વગેરે કહાડવાની ક્રિયા દર્શાવનાર શાસ્ત્ર; આયુર્વેદનો એક ભાગ.

सल्लुद्धरण. न० (शल्योद्धरण) શલ્ય કાઢવું તે. (૨) આલોયણ; કરેલાં પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત.

सवण. न० (श्रवण) કાન. (૨) શ્રવણ નક્ષત્ર. (૩) શ્રવણ કરવુ; સાંભળવું તે.

सवणया. स्त्री० (श्रवण) સાંભળવું. (૨) અર્થાવગ્રહનું એક નામ.

सवत्त. पुं० (सपत्न) શત્રુ; વિરોધી.

सवत्तिया. स्त्री० (सपत्निका) } શોક્ય;
सवत्ती. स्त्री० (सपत्नी) } સપત્ની.

सवन्न. त्रि० (सवर्ण) સમાન વર્ણવાળું; એક વર્ણવાળું.

सवह. पुं० (शपथ) સોગાન; સમ.

सविआरि. पुं० न० (सविचारिन्) શબ્દથી અર્થમાં અને અર્થથી શબ્દમાં મન વગેરે યોગોને રોકવાનો વ્યાપાર જેમાં ચાલે તે; શુક્લધ્યાનનો પહેલો ભેદ.

सविज्ज त्रि० (सविद्य) પરલોકોપકારિણી વિદ્યા સહિત.

सविट्ठा. स्त्री० (श्रविष्ठा) ધનિષ્ઠા નક્ષત્રનું નામ.

सविय. पुं० (सवितृ) હસ્ત નક્ષત્રનો અધિષ્ઠાતા દેવતા.

सवियार. त्रि० (सविचार) વિચાર-મન, વચન અને કાયાના વ્યાપાર સહિત; સચેષ્ટ. (૨) વ્યભિચાર દોષયુક્ત.

सविलिय. त्रि० (सव्रीड) લજ્જા સહિત.

सविसाण. न० (सविषाण) હાથી દાંતની માફક બે તરફ ઓઠિંગણવાળુ આસન વિશેષ.

सविसेस. त्रि० (सविशेष) વિશેષ-ઉત્તરોત્તર ગુણ પ્રતિપત્તિ યુક્ત. (૨) કંઈક વધારે; થોડું અધિક.

सवेद. } **सवेय.** } त्रि० (सवेद) સ્ત્રી વેદ, પુરૂષ વેદ, નપુંસક વેદ, એ ત્રણ વેદમાંના ગમે તે એક વેદ સહિત; સવેદી, સવિકારી.

सव्व. पुं० (स्रव) વૃક્ષ વિશેષ.

सव्व. त्रि० (सर्व) સર્વ; બધુ; સઘળુ; સંપૂર્ણ

सव्वओ. अ० (सर्वतस्) સર્વ પ્રકારે, (૨) ચારેતરફથી; સર્વ બાજુથી. (૩) હમેશાં; સર્વકાળ.

सव्वओभद्द. पुं० (सर्वतोभद्र) એ નામે મહાશુક્ર દેવલોકનુ એક વિમાન. (૨) અગીયારમા બારમા દેવલોકના ઇંદ્રનું વિમાન. (૩) ૧૧ મા ૧૨ મા દેવલોકના ઇંદ્રના યાન વિમાનનો ઉપરી દેવ. (૪) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો વીસમો ભેદ. (૫) ચાર પડિમામાંની ચોથી, તપનો એક પ્રકાર. (૬) એક નગરનું નામ. (૭) ઇશાન ઇન્દ્રના યમલોકપાલના વિમાનનું નામ.

सव्वंग. न० (सर्वाङ्ग) શરીરના સર્વે અવયવો; સંપૂર્ણ શરીર.

सव्वंगिय. त्रि० (सर्वाङ्गीण) સર્વ શરીરમાં રહેનાર.

सव्वंगुमा. स्त्री० (   ) માયા; કપટ.

सव्वंति. अ० (सर्वतस्) જુઓ "સવ્વઓ" શબ્દ.

सव्वकाम. पुं० (सर्वकाम) સર્વકામ નામે વેશમણ અનુયાયી એક દેવવર્ગ. (૨) સર્વકામના પૂરનાર સર્વ રસયુક્ત ભોજન (૩) સર્વ પ્રકારના કામભોગ.

सव्वकामसमिद्ध. पुं० (सर्वकामसमृद्ध) પખવાડીયાના છટ્ઠા દિવસનું નામ

सव्वकामिय. त्रि० (सर्वकामिक) સર્વ કામના પૂરનાર; ૭ રસ સહિત.

सव्वकाल. न० (सर्वकाल) સર્વદા; હમેશ.

सव्वक्खरसन्निवाइ. त्रि० (सर्वाक्षरसन्निपातिन्) સર્વ અક્ષરોની સંધિ જાણનાર; શબ્દાનુશાસનવેત્તા.

सव्वग. त्रि० (सर्वग) }
सव्वगअ. त्रि० (सर्वगत) } સર્વત્ર વ્યાપક.

सव्वग्ग. न० (सर्वाग्र) સર્વ પરિમાણ.

सव्वघाइ. त्रि० (सर्वघातिन्) આત્માની સર્વાંશે ઘાત કરનાર. (કર્મપ્રકૃતિ)

सव्वजस. पुं० (सर्वयशस्) સર્વયશ નામે એક દેવવર્ગ.

सव्वज्जुय. पुं० (सर्वर्जुक) સંયમ; સદ્ધર્મ.

सव्वट्ठ. पुं० (सर्वार्थ) સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન; પાંચમુ અનુત્તરવિમાન. (૨) એક અહોરાત્રના ત્રીશ મુહૂર્તમાંના ઓગણત્રીશમા મુહૂર્તનું નામ.

सव्वट्ठसिद्ध. पुं० (सर्वार्थसिद्ध) સર્વાર્થસિદ્ધ નામે પાચમા અનુત્તર વિમાનના દેવતા. (૨) સર્વાર્થસિદ્ધ નામે પાચમુ અનુત્તર વિમાન. (૩) સર્વાર્થસિદ્ધ નામે ૨૯ મુ મુહૂર્ત. (૪) ઐરવતક્ષેત્રમાં ભાવી ૬ ઠ્ઠા તીર્થંકર.

सव्वट्ठसिद्धगदेव. पुं० (सर्वार्थसिद्धकदेव) સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનના દેવતા.

सव्वट्ठसिद्धविमाण. पुं० (सर्वार्थसिद्धविमान) સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન.

सव्वट्ठसिद्धा. स्त्री० (सर्वार्थसिद्धा) ચોથ, નોમ, અને ચૌદસ, એ ત્રણ રાત્રિ તિથિ.

सव्वट्ठसिद्धि. स्त्री० (सर्वार्थसिद्धि) સર્વાર્થસિદ્ધ નામે મહા વિમાન.

सव्वणाणावरणिज्ज. न० (सर्वज्ञानावरणीय) સર્વથા જ્ઞાનને ઢાંકી દેનાર કર્મપ્રકૃતિ; કેવળજ્ઞાનાવરણીય.

सव्वण्णु. त्रि० (सर्वज्ञ) સર્વજ્ઞ; સર્વ વસ્તુને જાણનાર.

सव्वतो. अ० (सर्वतस्) સર્વ બાજુએ; ચારે તરફ.

सव्वतोभद्दपडिमा. स्त्री० (सर्वतोभद्रप्रतिमा)
सव्वतोभद्दा. स्त्री० (सर्वतोभद्रा) } દશ દિશામાં અનુક્રમે એકેક અહોરાત્ર કાઉસગ્ગ કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરવી તે; ચાર પડિમામાંની એક.

सव्वत्ता. स्त्री० (सर्वता) સર્વસ્વરૂપ; પૂર્ણ સ્વરૂપ.

सव्वत्तु. पुं० (सर्वर्तु) વસંતાદિ ૭ ઋતુ.

सव्वत्थ. अ० (सर्वत्र) સર્વત્ર; બધે સ્થળે; દરેક જગાએ; દરેક વિષયમાં.

सव्वत्थ. पुं० (सर्वार्थ) સર્વાર્થ; રૂચકદ્વીપના દેવતાનું નામ.

सव्वत्थोव. त्रि० (सर्वस्तोक) સર્વથી થોડું.

सव्वदंसि.
सव्वदरसि.
सव्वदरिसि. } त्रि० (सर्वदर्शिन्) સર્વ પદાર્થોને કેવળ દર્શનથી જોનાર.

सव्वद्धा. स्त्री० (सर्वाद्धा) ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન એ ત્રણે કાળ; સર્વકાળ; હમેશાં

सव्वन्नु. त्रि० (सर्वज्ञ) સર્વવેત્તા; સર્વ પદાર્થને જાણનાર; કેવળી.

सव्वपरिन्नाचारि. त्रि० (सर्वपरिज्ञाचारिन्) ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન અને સર્વ વરૂપ ચારિત્ર યુક્ત.

सव्वपाणभूयजीवसत्तसुहावहा. स्त्री० (सर्वप्राणिभूतजीवसत्त्वसुखावहा) સર્વ પ્રાણી ભૂત જીવ સત્વને સુખ આપનાર; સિદ્ધશિલા.

सव्वप्प. पुं० न० (सर्वात्मन्) સંપૂર્ણ સ્વરૂપ.

सव्वप्पग. पुं० (सर्वात्मक) લોભ.

सव्वप्पगुण. पुं० (सर्वाल्पगुण) બીજા સર્વ પરમાણુ કરતાં અલ્પ-થોડા ગુણ-રસ વિભાગવાળો પરમાણુ.

सव्वप्पजीविय. न० (सर्वाल्पजीवित) સર્વથી થોડામાં થોડું આયુષ્ય.

सव्वप्पणया. अ० (सर्वात्मना) આત્માના સર્વ પ્રદેશે. (૨) સર્વાંશે; સંપૂર્ણપણે.

सव्वप्पभा. स्त्री० (सर्वप्रभा) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશા કુમારીમાંની છઠ્ઠી.

सव्वप्पाहारय. त्रि० (सर्वाल्पाहारक) બધાથી થોડા આહારવાળો.

सव्वबंध. पुं० (सर्वबन्ध) પ્રથમ સમયમાં ઔદારિક આદિ શરીરોનો બંધ થાય છે તે.

सव्वबंधग.
सव्वबंधय. } त्रि० (सर्वबन्धक) સર્વબંધ કરનાર.

सव्वब्भंतर.
सव्वब्भितर. } त्रि० (सर्वाभ्यन्तर) સર્વથી અંદરનું.

सव्वभक्खि. त्रि० (सर्वभक्षिन्) બધું ખાનાર.

सव्वभद्दा. स्त्री० (सर्वभद्रा) ૩૯૨ ઉપવાસ અને ૪૯ પારણાવાળું એક તપ.

सव्वमहाहारग. त्रि० (सर्वमहाहारक) સર્વથી વધારે આહાર કરનાર.

सव्वरयण. पुं० (सर्वरत्न) ચક્રવર્તીનાં નવ નિધાનમાંનું એક, કે જેમાં સર્વ જાતનાં રત્નો ઉત્પન્ન થવાની હકીકત છે.

सव्वरयणअ पु० (सर्वरत्नक) એ નામનુ માનુષોત્તર પર્વતનુ એક શિખર.

सव्वरयणा स्त्री० (सर्वरत्ना) ઇશાનેન્દ્રની ત્રીજી અગ્રમહીષીની રાજધાની

सव्वराइणिअ त्रि० (सर्वरात्निक) દીક્ષામા સૌથી મ્હોટા હોય તે.

सव्वलोग } पु० (सर्वलोक) સર્વલોક,
सव्वलोय } સમસ્ત-આખો લોક

सव्वविरइ स्त्री० (सर्वविरति) સર્વથા પાપની નિવૃત્તિ, સર્વ વિરતિ સયમ.

सव्वविराहय त्रि० (सर्वविराधक) સર્વ પ્રકારે વિરાધના કરનાર.

सव्वव्वय न० (सर्वव्रत) સર્વવ્રત નામનુ સામાયિક

सव्वसंगाइअ. त्रि० (सर्वसंगातीत) સર્વ સંગથી વિરક્ત થએલ

सव्वसंगावगय. त्रि० (सर्वसंगापगत) દ્રવ્ય અને ભાવથી સગ રહિત

सव्वसंचखोभ. पु० (सर्वसंचक्षोभ) ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ સક્રમ

सव्वसंजय. त्रि० (सर्वसंयत) નિરતર યત્ન કરનાર સર્વથા સજમી

सव्वसंपया. स्त्री० (सर्वसंपद्) એ નામની એક દેવી

सव्वसाहणणाबंध पु० (सर्वसंहननबन्ध) સર્વ પ્રકારથી સહનન-અવયવોના સઘાતરૂપ બધ

सव्वसिद्धा स्त्री० (सर्वसिद्धा) ચોથ, નોમ અને ચૌદશની રાત્રીનુ નામ

सव्वसो अ० (सर्वशस्) સર્વથા, સર્વ પ્રકારે

सव्वसोक्खा स्त्री० (सर्वसौख्या) એ નામની એક દેવી

सव्वाण पु० (सव्यान) એ નામનો એક દેવવર્ગ

सव्वाणंद पु० (सर्वानंद) જમ્બુદ્વીપના એરવત ક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર સોળમા તીર્થંકર.

सव्वाणुभूइ. पु० (सर्वानुभूति) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખડમા થનાર પાચમા તીર્થંકરનુ નામ. (૨) સર્વાનુભૂતિ નામે મહાવીર સ્વામીના એક શિષ્ય.

सव्वारति अ० (सर्वत्र) સર્વત્ર, સર્વ ઠેકાણે, સર્વ પ્રકારે, તૃતીયા, ષષ્ઠી, સપ્તમી આદિ વિભક્તિના અર્થમા વપરાતો અવ્યય

सव्वेय पु० (सर्वेज) સર્વાંશે કપવુ તે

सव्वोउय } पु० (सर्वर्तुक) બધી ઋતુનો
सव्वोत्तुय } ગુણ આપનાર બગીચો

सव्वोसहि पु० (सर्वौषधि) જેનુ સર્વ (નખ, કેશ વગેરે) ઔષધરૂપ છે એવી લબ્ધિ-વાળા મુનિ

सस पु० (शश) સસલુ.

ससंक पु० (शशाङ्क) ચન્દ્રમા

ससक्खं त्रि० (ससाक्ष्य) કેનગીની સાક્ષી સહિત

ससण पु० (श्वसन) હાથીની સુઢ.

ससत्ता स्त्री० (ससत्वा) સગર્ભા, ગર્ભવતી

ससमय पु० (स्वसमय) સ્વસિદ્ધાત, જૈન દર્શન

ससरक्ख त्रि० (सरजस्क) ધૂળવાળુ, રજથી ખરડાયેલુ

ससरीरि त्रि० (सशरीरिन्) શરીર સહિત દેહધારી

ससहर पु० (शशधर) ચન્દ્રમા

ससा स्त्री० (स्वसृ) બ્હેન, ભગિની

ससि पु० (शशिन्) ચન્દ્રમા (૨) ચદ્રપ્રભ નામે આઠમા તીર્થંકર (૩) ચદ્રના ચિહ્નવાળુ આભરણ

ससिणिद्ध त्रि० (सस्निग्ध) સચિત્ત રજ કે સચિત્ત પાણીથી ખરડાયેલ.

ससिहार पु० (शशिगार) એ નામના એક રાજર્ષિ-ક્ષત્રિયસન્યાસી

ससुर पु० (श्वशुर) સસરો

ससुरकुल. न० (श्वशुरकुल) સાસરીયા; સાસરાનો પક્ષ.

सस्स. न० (शस्य) શાલિ, વ્રીહિ, વગેરે ધાન્ય, બીયાં.

सस्सामिवायण. न० (स्वस्वामिवादन) સ્વ-સ્વામીભાવસબંધ, પોતાનો અને સ્વામિનો સબંધ બતાવવો તે.

सस्सिरीय. त्रि० (सश्रीक) શોભાવાળુ; શોભિતુ; શોભાયમાન.

सह. अ (सह) સાથે; સંઘાતે.

सह. त्रि० (सह) સહનશીલતાવાળો; સમર્થ.

सह. पुं० (सखि) મિત્ર, સખા.

सह. न० (सहस्) બળ.

सहकार. पुं० (सहकार) આંબાનું વૃક્ષ.

सहकारि. त्रि० (सहकारिन्) સ્હાયકર્તા; સ્હાયક.

सहगय त्रि० (सहगत) સાથે પ્રાપ્ત થયેલ, સહચારી.

सहज. त्रि० (सहज) સ્વાભાવિક.

सहजाय. त्रि० (सहजात) સાથે ઉત્પન્ન થયેલ, એક સમગે જન્મેલ.

सहण न० (सहन) સહન કરવુ તે.

सहत्थ पु० (स्वहस्त) પોતાનો હાથ

सहत्थपाणाइवायकिरिया. स्त्री० (स्वहस्तप्राणातिपातक्रिया) પોતાને હાથે પોતાની યા પરની હિંસા કરવી તે, ક્રિયાનો એક અવાન્તર પ્રકાર.

सहत्थपारियावणिया. स्त्री० (स्वहस्तपरितापनिका) પોતાના હાથથી પોતાના શરીરને અથવા પારકાના શરીરને દુઃખ દેવુ તે; ક્રિયાનો એક પ્રકાર

सहदारदरिसि. त्रि० (सहदारदर्शिन्) એકજ વખતે સાથે સાથે પરણનાર બે જણ.

सहदेव. पु० (सहदेव) જરાસંધનો પુત્ર. રાજગૃહ નગરનો યુવરાજ–સહદેવ કુમાર

सहदेवी. स्त्री० (सहदेवी) ૪ થા ચક્રવર્તીની માતા.

सहपंसुकीलिय. त्रि० (सहपांसुक्रीडित) સાથે સાથે ધૂળમાં રમેલ.

सहभुज्ज. न० (सहभोज्य) સાથે ભોજન કરવુ તે.

सहमित्त. त्रि० (सहमित्र) મિત્રની સાથે; મિત્ર સહિત.

सहयरी. स्त्री० (सहचरी) સખી; સાહેલી. (૨) દેવ; મયૂરી.

सहल. त्रि० (सफल) સફળ; ફળસહિત.

सहवड्ढिय. त्रि० (सहवर्धित) સાથે સાથે વૃદ્ધિ પામેલ.

सहवासिय. त्रि० (सहवासिक) પડોશી; સાથે સાથે રહેનાર.

सहसंबुद्ध. त्रि० (सहसंबुद्ध) ગુરૂનો ઉપદેશ સાંભળ્યા વિના કે કોઇ વસ્તુ જોયા વિના પોતાની મેળે જ્ઞાન પામેલો.

सहसंमइ स्त्री० (सहसम्मति) સહજમતિ જાતિસ્મરણ આદિ જ્ઞાન

सहसक्कार. पु० (सहसाकार) અકસ્માત્–અચાનક ક્રિયા થાય તે; પ્રતિસેવનાના દશ પ્રકારમાંનો એક.

सहसब्भक्खाणया. न० (सहसाभ्याख्यान) વિચાર કર્યા વિના બોલવુ તે; બીજા વ્રતનો પ્રથમ અતિચાર.

सहसा. अ० (सहसा) એકદમ, વગર વિચાર્યું; ઓચિંતુ

सहसाकार. त्रि० (सहसाकार) પૂર્વાપરનો વિચાર કર્યા વગર એકદમ કાર્ય કરનાર સાહસિક.

सहस्स न० (सहस्र) હજાર

सहस्संतरिय त्रि० (सहस्रान्तरित) હજારમો ભાગ.

सहस्संबवण. पु० (सहस्राम्रवन) પાડુમથુરા નગરી બહારનુ એક ઉદ્યાન (૨) કાકંદી

નગરી બહારનું એક ઉદ્યાન. (૩) મિથિલા નગરીની બહારનો એક આંબાનો બગીચો. (૪) હસ્તિનાગપુર નગરની બહારનો આંબાનો બગીચો. (૫) ગિરનાર ઉપરનું એક વન.

सहस्सक्ख. પું૦ (सहस्राक्ष) હજાર નેત્રવાળો-પહેલા દેવલોકનો ઇન્દ્ર.

सहस्सगुणिय. त्रि० (सहस्रगुणित) હજારગણું.

सहस्सगसो. अ० (सहस्राग्रशस्) હજારોનું પરિમાણ, હજારોની સખ્યામાં.

सहस्सजोधि. त्रि० (सहस्रयोधिन्) હજારો યોદ્ધા સાથે લડાઇ કરનાર.

सहस्सपत्त. न० (सहस्रपत्र) હજાર પાંખડી-વાળુ કમળ.

सहस्सपाग. पु० (सहस्रपाक) હજાર આપ-ધિઓથી બનાવેલું તેલ.

सहस्सपुहत्त. न० (सहस्रपृथक्त्व) જુદા જુદા હજાર; બે હજારથી નવ હજાર.

सहस्सबद्ध. त्रि० (सहस्रबद्ध) હજાર હજારને થોક બાંધેલ.

सहस्सरस्सि. पुं० (सहस्ररश्मि) હજાર કિર-ણવાળો સૂર્ય.

सहस्सलंभा. स्त्री० (सहस्रलभ्या) હજાર સોનામહોર આપવાથી મળે તેવી સ્ત્રી.

सहस्सवत्त. न० (सहस्रपत्र) જુઓ "સહ-સ્સપત્ત" શબ્દ.

सहस्साणीय. पुं० (सहस्रानीक) કૌશામ્બી નગરીનો એ નામનો રાજા.

सहस्सार. पुं० (सहस्रार) આઠમો દેવલોક; આઠમું સ્વર્ગ; વૈમાનિક દેવોની આઠમી ભૂમિકા. (૨) આઠમા દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયેલ દેવતા. (૩) આઠમા દેવલોકનો ઇન્દ્ર.

सहस्सारकप्प. पु० (सहस्रारकल्प) આઠમા દેવલોકનું નામ.

सहस्सारवडिंसग. पुं० (सहस्रारावतंसक) એ નામે આઠમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सहस्सुद्दाह. पुं० (सहस्रोद्दाह) વિપાકસૂત્રના નવમા અધ્યયનનું સાર્થક નામ.

सहा. स्त्री० (सभा) સભા; સમાજ.

सहा. पुं० (श्लाघा) પ્રશંસા.

सहाय. पुं० (सहाय) સહાય કરનાર; મિત્ર; સહચારી. (૨) સહાય; મદદ.

सहाव. पुं० (स्वभाव) સ્વભાવ; પ્રકૃતિ; સ્વરૂપ.

सहाविअ. त्रि० (स्वाभाविक) સ્વાભાવિક; કુદરતી.

सहि. पुं० (सखिन्) સખા; મિત્ર; દોસ્ત.

सहिण. न० (श्लक्ष्ण) સૂક્ષ્મ-ઝીણાં વસ્ત્ર.

सहित. पु० (महित) તેરમા ગ્રહનું નામ. (૨) न० સાથેસાથે.

सहिय. त्रि० (सहित) સહિત; યુક્ત. (૨) એકઠા થએલ. (૩) સહન કરેલ. (૪) સાથે ઉત્પન્ન થયેલ. (૫) પું૦ એ નામનો એક ગ્રહ.

सही. स्त्री० (सखी) બ્હેનપણી; સહીયર.

सहीवाय. पु० (सखीवाद) 'હે સખે' એવા સબોધનથી કોઇને બોલાવવું તે.

सहु. पु० (सह) સમર્થ; શક્તિવાળો.

सहोदर. } पु० (सहोदर) એક ઉદરમાંથી
सहोयर. } જન્મેલ; ભાઇ.

साइ. स्त्री० (स्वाति) સ્વાતિ નક્ષત્ર. (૨ પુ૦ સ્વાતિ નામનો હેમવયના વૈતાઢ્ય પર્વતનો અધિષ્ઠાતા દેવતા. (૩) બલિ-સ્સહનો શિષ્ય

साइ. पु० (साति) કપટથી સારા માલમાં હલકો માલ મેળવી દેવો તે.

साइ. न० (सादि) ૭ સઠાણમાનું બીજું સઠાણ; નાભિ નીચેની આકૃતિ સુંદર-પ્રમાણ સહિત હોય તે. (૨) त्रि० આદિ સહિત., જેની કોઇ પણ કાળે શરૂઆત થઇ હોય તે.

साइ. त्रि० (शायिन्) શયન કરનાર.

साइअ. त्रि० (सादिक) જેનો પ્રારંભ છે તેવું, શરૂઆતવાળું, ઉત્પત્તિવાળું. (૨) ન० નાભિની નીચેના મધળા અવયવો પ્રમાણોપેત હોય અને નાભિ ઉપરના ન્યૂનાધિક હોય તે-સાદિ સંસ્થાન.

साइज्जण. न० (स्वादन) પ્રેમબંધન.

साइणी स्त्री० (शाकिनी) માણસની ૯૧ થી ૧૦૦ વરસ સુધીની છેલ્લી અવસ્થા કે જે શાકિનીની માફક મનુષ્ય જીવનનું ભક્ષ્ય કરી જાય છે.

साइबुद्ध पु० (स्वातिबुद्ध) આવતી ચોવીશીના ચોવીશમા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ.

साइम त्रि० (स्वादिम) મુખવાસ, સોપારી, એલચી વગેરે.

साइय. त्रि० (सादिक) આદિસહિત; (૨) ન० આદિ સહિત શ્રુતજ્ઞાન; શ્રુતજ્ઞાનનો એક ભેદ.

साइयंकार. पुं० (सत्यकार) ખાત્રી; પુરાવો.

साइयार. पु० (सातिचार) છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્રનો પ્રથમભેદ, જેમા અતિચારો લાગતા દીક્ષાપર્યાયનો છેદ થાય છે.

साइरेग. त्रि० (सातिरेक) કંઈક વિશેષ; થોડું વધારે.

साउ. त्रि० (स्वादु) સ્વાદિષ્ટ, સ્વાદવાળું.

साउग त्रि० (स्वादुक) જ્યાંથી સ્વાદિષ્ટ ભોજન મળે તેવું કુળ.

साउणिय त्रि० (शाकुनिक) પક્ષીનો શિકારી.

साउय त्रि० (सायुष्क) આયુષ્ય-આવરદા સહિત, સંસારસ્થ જીવ.

साएअण न० (साकेतन) કૈલાસમુનિ વગેરે અંતગડ કેવળીની જન્મભૂમીનું નગર.

साएय न० (साकेत) કોશલ દેશનું પ્રસિદ્ધ નગર, વિનીતા-અયોધ્યાનું અપરનામ. (૨) એ નામની હરિત વનસ્પતિ.

साकारोवउत्त. त्रि० (साकारोपयुक्त) જ્ઞાનના ઉપયોગવાળો.

साकेतपुर न० (साकेतपुर) સાકેતપુર નામનું નગર.

साखा. पु० (शाखा) ઝાડની ડાળ.

साग पु० (शाक) સાગનું લાકડું. (૨) તરકારી; શાક.

सागड. न० (शाकट) ગાડાંનો સમૂહ.

सागडवूह. पुं० (शाकटव्यूह) ગાડાને આકારે લશ્કરની ગોઠવણી; વ્યૂહરચનાવિશેષ.

सागडिअ. त्रि० (शाकटिक) ગાડી હાંકનાર; ગાડાખેડું.

सागणिय. त्रि० (साग्निक) અગ્નિવાળું; અગ્નિ સહિત.

सागय. न० (स्वागत) આવનારને આવકાર દેવો તે, સન્માન.

सागर. पु० (सागर) સમુદ્ર; દરીયો. (૨) સાતમા બળદેવ તથા વાસુદેવના પૂર્વભવના ધર્માચાર્ય. (૩) દશ કોડાકોડી પલ્યોપમ પ્રમાણનો કાળવિભાગ કે જેને સાગરોપમ-દરીયાની ઉપમા આપવામાં આવે છે. (૪) એ નામનું બીજા દેવલોકનું એક વિમાન. (૫) અંતગડ સૂત્રના ૧ લા વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ. (૬) અંધકવૃષ્ણિના પુત્ર ત્રીજા દશાર (૭) અંતગડ સૂત્રના બીજા વર્ગના બીજા અધ્યયનનું નામ. (૮) અંધક વૃષ્ણિની રાણી ધારણીનો પુત્ર. (૯) સાગરદત્ત નામે જિનદત્તનો પુત્ર. (૧૦) એક જાતનો મચ્છ. (૧૧) સાગરનું સ્વપ્ન; ૧૪ સ્વપ્નમાંનું એક.

सागरंगमा. स्त्री० (सागरङ्गमा) સમુદ્રને મળનારી (નદી)

सागरकंत पु० (सागरकान्त) એ નામનું બીજા દેવલોકનું એક વિમાન.

सागरकूड. पु० (सागरकूट) માલવત પર્વતના નવ કૂટમાનુ પાચમુ કૂટ

सागरचित्तकूड पु० (सागरचित्तकूट) નંદન વનના નવ કૂટમાનુ સાતમુ કૂટ

सागरद्दत्त. पु० (सागरदत्त) ચપા નગરીનો એ નામનો આર્થવાહ (૨) ત્રીજા બળદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ.

सागरद्त्ता स्त्री० (सागरदत्ता) ૧૫ મા તીર્થકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનુ નામ

सागरनागरपविभत्ति. पु० (सागरनागरप्रविभक्ति) સાગર તથા નગર સબધી વિશિષ્ટ રચનાવાળુ નાટક, ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનુ એક

सागरपविभत्ति. पु० (सागरप्रविभक्ति) સમુદ્રના આકાર વગેરે વાળુ નાટક, ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનુ એક

सागरवर. पु० (सागरवर) મહાસમુદ્ર

सागरोवम न० (सागरोपम) દશ કોડાકોડી પલ્યોપમ પ્રમાણે કાળનો એક વિભાગ

सागार. त्रि० (सागार) આગાર-મોકળ સહિત, છુટ રાખનાર

सागार. न० (साकार) વસ્તુનુ વિશેષ રૂપથી ગ્રહણ કરનાર જ્ઞાન, વિકલ્પ સહિત જાણવુ તે (૨) ત્રિ० આગાર-છુટછાટ સહિત તપ-પચ્ચક્ખાણ વગેરે. (૩) આચાર્ય વગેરેની નિશ્રા

सागारकड. त्रि० (साकारकृत) આચાર્યની નેશ્રાએ કરેલુ (૨) ગૃહસ્થ થકુ કરી રાખેલ

सागारभत्त. पु० (साकारभक्त) સાગારી સથારો

सागारि. त्रि० (सागारिन्) ગૃહસ્થ

सागारिगा स्त्री० (सागारिका) શૈય્યાતરી, સાધુને ઉપાશ્રયની આજ્ઞા આપનારી સ્ત્રી

सागारिय. पु० (सागारिक) ગૃહસ્થ, ઘરધણી, શ્રાવક. (૨) સાધુને રહેવાને સ્થાનની અનુજ્ઞા આપનાર ગૃહસ્થ, શૈય્યા તરીઓ (૩) મૈથુન, સ્ત્રીસભોગ

सागेय पु० (साकेत) અયોધ્યા નગરીનુ નામ.

सागेयणगर. न० (साकेतनगर) સાકેતપુર, અયોધ્યા

साड पु० (शाट) નાશ (૨) વસ્ત્ર, દુપટ્ટો

साडअ } **साडग** } न० (शाटक) સાડલો, ઉત્તરીય વસ્ત્ર

साडिया स्त्री० (शाटिका) સાડી, ઉત્તરીય વસ્ત્ર, કેડ ઉપર પહેરવાનુ વસ્ત્ર

साडिल्ल. पु० (शाटक) સાડી, રેશમી ધોતી

साडी स्त्री० (शाटी) સાડલો, પછેડી

साडीकम्म न० (शाटिकर्मन्) વસ્તુનો મોડ કરી વ્યાપાર કરવો તે ૧૫ કર્મા દાનમાનુ એક

साडोल्लय. न० (शाटक) ઉત્તરીય વસ્ત્ર, સાડલો, સાડી

साण पु० (श्वन्) કુતરો, શ્વાન

साण. पु० (शान) શાનનામના એક સાધુ

साण न० (श्मशान) શ્મશાન મસાણ

साण न० (श्वान) કુતરાઓનુ ટોળુ

साणअ न० (शानक) } **साणिअ** न० (शानिक) } શણનુ બનેલુ વસ્ત્ર

साणी स्त्री० (शुनी) કુતરી

साणुपाअ पु० (सानुपाद) દિવસની છેલ્લી બે ઘડી, સધ્યાવેળા

साणुवीय. न० (सानुवीज) જે બીજમા ઉત્પાદક શક્તિ (યોનિ) નો નાશ થયો નથી તે બી

साणुवाय पु० (सानुवाद) જ્યા બોલનારના શબ્દોના પડછદા પડે તેવુ સ્થળ

सातसाक्ख न० (शातसौख्य) સુખશાતિ

साता स्त्री० (सत्ता) સુખરૂપ વેદના

सातागोरव न० (सातागौरव) સુખનો ગૌરવ-અહંકાર

सातावेदग त्रि० (सातावेदक) સુખ ભોગવનાર પ્રત્યેક શરીરી જીવ.
साति स्त्री० (स्वाति) સ્વાતી નામનુ નક્ષત્ર.
सात. पु० ( ) અવિશ્વાસ
सातिजोग पु० (सातियाग) માયાનુ પર્યાય નામ, સારી વસ્તુમા નરસી વસ્તુ મેળવીને આદમીને છેતરવુ તે
सातिज्जणया स्त्री० (स्वादन) ભોગવટો, ભોગવવુ.
सातिरेग त्रि० (सातिरेक) જુઓ "સાઇરેગ" શબ્દ
साद्दडी स्त्री० (साद्दडी) કન્દ વિશેષ
सादि स्त्री० (स्वाति) સ્વાતિ નક્ષત્ર
सादि त्रि० (सादि) આદિ સહિત, પ્રારભ વાળુ (૨) જેનો નાભિ નીચેનો ભાગ પ્રમાણોપેત તથા સુન્દર અને ઉપરનો બેડોળ હોય એવુ શરીરનુ સંસ્થાન, છ સસ્થાનમાનુ ત્રીજુ સસ્થાન
सादीणगंगा स्त्री० (सादीणगङ्गा) સાત મહા ગગા પરિમિત ગોશાલાના મતાનુસાર કાળ વિભાગ
सादु त्रि० (स्वादु) સ્વાદિષ્ટ
सादेव्व न० (सादव्य) સાનિધ્યતા સાહાય્ય (૨) દેવતાપ્રાતિહાર્ય-દેવતાકૃત દિવ્ય ચમત્કાર
साधारण न० (साधारण) સાધારણ શરીર અનત આત્માઓના નિવાસવાળુ નિગોદનુ શરીર -સાધારણ-અનતકાય વનસ્પતિ
साधारणसरीर न० (साधारणशरीर) નિગોદનુ શરીર
साधु पु० (साधु) મોક્ષમાર્ગસાધક, સાધુ
साभरग पु० (साभरक) એક જાતનુ ચલણી સિક્કો
साभाविय त्रि० (स्वाभाविक) સ્વભાવથી થનાર
सामास त्रि० (साभास) આભાસ સહિત, વસ્તુત, અસત્ય છતા સત્ય જેવુ દેખાય તે.
साम पु० (श्याम) નારકીના હાથ પગ બાધી નીચે નાખનાર શ્યામ રગનો પરમાધામી, પદર જાતના પરમાધામીમાના ત્રીજી જાતના પરમાધામી. (૨) न० આકાશ (૩) त्रि० શ્યામ-કાળા રંગવાળુ, કાળુ (૪) સામ દેશમા ઉત્પન્ન થયેલ વસ્ત્ર
साम. न० (सामन्) રાજનીતિનો એક પ્રકાર.
साम न० (साम) ગુચ્છ જાતની વનસ્પતિ
सामइय. त्रि० (सामयिक) સમય-સાખ્યાદિકના સિદ્ધાન્ત સબધી, સમયને લગતુ. (૨) न० અતીન્દ્રિય જીવનો પર્યાય, અવધિજ્ઞાનનો વિષય (૩) पु० સકેતથી વ્યવહાર કરનાર વિદ્વાનો-શાસ્ત્રવેત્તા
सामत पु० (समन्त) પાસે, નજીક
सामतोवणिवाइया स्त्री० (सामतोपनिपातिका) પાપના કાર્યને જોવા મળેલા ઘણા લોકોના પાપમય પરિણામથી એકી સાથે થતી કર્મબધક્રિયા, ક્રિયાનો એક પ્રકાર
सामतोवणिवायय न० (सामन्तोपनिपातक) અભિનયના ચાર પ્રકારમાનો ત્રીજો પ્રકાર
सामकोट्ठ. पु० (श्यामकोष्ट) જમ્બુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા ચાલુ અવસર્પિણીમા થયેલ ૨૧ મા તીર્થંકર
सामग न० (श्यामाक) જેમા સામા નામનુ ધાન્ય થાય છે તે, એક જાતનુ ઘાસ
सामग्गिय न० (सामग्र्य) સામગ્રી સાહિત્ય
सामज्ज पु० (श्यामार्य) સ્વાતિસ્વામીના શિષ્ય
सामण्णिय न० (श्रामण्य) શ્રમણપણુ, સાધુતા
सामणेर पु० (श्रामणि) શ્રમણ-સાધુના શિષ્ય, નવ દીક્ષિત સાધુ

सामरागा. न० (श्रामराय) श्रमणपणु, साधुता, चारित्र.

सामरागा. न० (सामान्य) वस्तुनो सामान्य अंश (२) त्रि० साधारण

सामन्थ न० (सामर्थ्य) शक्ति, सामर्थ्य

सामत्थरा. न० (समर्थन) विचार करवो, समर्थन करवु

सामन्न. न० (श्रामराय) जुओ "सामण्ण" शब्द

सामन्न न० (सामान्य) जुओ "सामण्णु" शब्द

सामन्नदिट्ठ. न० (सामान्य) सामान्यथी पूर्वे दीठेल वस्तु उपरथी अनुमान करवु ते, अनुमाननो एक प्रकार

सामल. त्रि० (श्यामल) काळु

सामलपक्ख पु० (श्यामलपक्ष) अंधारीयु, कृष्णपक्ष.

सामलया. स्त्री० (श्यामलता) ए नामनी कोई लता-वेल

सामलि पु० (शाल्मलि) शेमला-मोचरसनु झाड (२) देवकुरु क्षेत्रमानु सुवर्ण कुमार देवताने क्रीडा करवानु वृक्ष (३) वत्स गोत्रनी शाखा अने तेनो पुरुष.

सामलेर पु० (शाबलेय) काबरचीतरो वाछरडो.

सामवेय. पु० (सामवेद) चार वेदमानो एक

सामहत्थि पु० (श्यामहस्तिन्) भगवान महावीर स्वामीना एक शिष्यनु नाम

सामा स्त्री० (श्यामा) श्याम वर्णनी स्त्री (२) सोळ वर्षनी स्त्री (३) गत्री (४) प्रियगु, सामो, एक जातनु अनाज (५) १३ मा तीर्थंकरनी माता (६) नीजा तीर्थंकरनी मुख्य साध्वी (७) पहेला देवलोकना इंद्र-शक्रना लोकपाल सोमनी अग्रमहीषी.

सामाअ पु० (सामाय) सामायिक, श्रावकनु नवमु व्रत

सामाअ. पु० (श्यामाक) धान्य विशेष

सामाइय त्रि० (सामाजिक) जनसमूह संबंधी

सामाइय. न० (सामायिक) सामायक चारित्र, चारित्रना पांच प्रकारमानो प्रथम प्रकार; सर्व सावद्ययोगनी निवृत्ति करवी ते. २) श्रावकनु नवमु व्रत, देशविरतिरूप सामायिक चारित्र (३) सामायिकश्रुत-आचारांगादि (४) आवश्यक सूत्रनु प्रथम अध्ययन (५) द्रव्यलेश्यानडे उत्पन्न थयेल परिणाम-अध्यवसाय

सामाइयकड त्रि० (सामायिककृत) श्रावकनी त्रीजी पडिमा आदरनार श्रावक के जे त्रण महिना सुधी दररोज बे वखत निरतिचार सामायिक करे

सामाइयचरित्त. न० (सामायिकचरित्र) सामायिक चारित्र, पांच प्रकारना चारित्रमानु प्रथम चारित्र

सामाइयसंजम पु० (सामायिकसंयम) सामायिक चारित्र, संयमयुक्त आचार.

सामाइयसंजय. त्रि० (सामायिकसंयत) सामायक चारित्रवाळो.

सामाग पु० (श्यामाक) ए नामनो एक गाथापति

सामाण पु० (सामान) सातमा देवलोकनु एक विमान

सामाणिय. त्रि० (सामानिक) सामानिक देवता, इन्द्रना समान दरज्जावाळा देवता

सामाय पु० (श्यामाक) सामो, धान्य विशेष

सामायारी. स्त्री० (समाचारी)साधुनु कर्तव्य, मुनिनो आचार (२) परस्पर मेळाप

सामास. पु० (श्यामाश) सांजनु भोजन; वाळु

सामासिअ त्रि० (सामासिक) समासथी बनेलु

सामि. पु० (स्वामिन्) સ્વામી, અધિપતિ; રાજા; ધણી, ગુરૂ, નાયક. (૨) ભગવાન્ મહાવીરસ્વામી

सामिजिण पु० (स्वामिजिन) ગઇ ચોવીશીના ૧૧ મા તીર્થંકર.

सामुच्छेअ पु० (सामुच्छेद) ક્ષણિકવાદી અશ્વમિત્રનો મત. વસ્તુ ઉત્પન્ન થયા પછી સર્વથા નાશ પામે છે, અર્થાત્ ક્ષણેક્ષણે વસ્તુ નાશ પામે છે, એવી માન્યતા.

सामुच्छेइय. त्रि० (सामुच्छेदिक) દરેક પદાર્થનો ક્ષણે ક્ષણે ઉચ્છેદ માનનાર–અશ્વમિત્રના મતનો અનુયાયી.

सामुदाणिय. त्रि० (सामुदानिक) મધુકરી વૃત્તિથી થોડું થોડું લીધેલું; ઘરના સમુદાયથી પ્રાપ્ત થયેલ.

सामुद्द. न० (सामुद्र) સમુદ્રમાં થનારૂ લવણ; મીઠું. (૨) त्रि० સમુદ્ર સંબંધી.

सामुद्दिय. त्रि० (सामुद्रिक) સમુદ્ર સંબંધી.

साय. न० (सात) વેદનીય કર્મની શુભ પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ શાતા–સુખ પામે. (૨) સુખશાંતિ. (૩) દશમા દેવલોકનું એ નામનું એક વિમાન

साय. पु० (शाक) શાક; તરકારી.

साय. अ० (सायम्) સાંજ, સૂર્યાસ્તકાળ.

सायंकार. पु० (सत्यङ्कार) પુરાવો.

सायर. पु० (सागर) સમુદ્ર. (૨) ભાવી ત્રીજા તીર્થંકરનુ નામ.

सायवादि. त्रि० (शातवादिन्) સુખ ભોગવીએ તો સુખ મળે એવા મતવાળો.

सायवेयणिज्ज न० (शातवेदनीय) શાતા વેદનીય, વેદનીય કર્મની શુભ પ્રકૃતિ.

साया. स्त्री० (शाता) સુખશાંતિ; સ્વાસ્થ્ય. (૨) વેદનીય કર્મની શુભ પ્રકૃતિ

सायाणुग त्रि० (शातानुग) સાતાસીળીયો; સુખાર્થી.

सायावेदग. त्रि० (शातावेदक) સુખ ભોગવનાર.

सार. पु० (सार) પ્રધાન–શ્રેષ્ઠ–ઉત્તમ વસ્તુ. (૨) તત્ત્વ; સારાંશ. (૩) લાકડાનો ગર્ભ. (૪) રસ.

सारअ. त्रि० (स्वारत) સંયમાદિ અનુષ્ઠાનમાં પ્રીતિ રાખનાર.

सारअ. त्रि० (स्मारक) સંભારી આપનાર.

सारअ त्रि० (शारद) } શરદ ઋતુમાં
सारइय. त्रि० (शारदिक) } ઉત્પન્ન થયેલું.

सारंग. पुं० (सारङ्ग) ચાર ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

सारंगी. स्त्री० (सारङ्गी) સારંગી નામનું વાજીંત્ર.

सारंभ. पु० (संरम्भ) આરંભ–પાપ વ્યાપાર–હિંસાનો સંકલ્પ.

सारकंता. स्त्री० (सारकान्ता) ષડ્જ ગ્રામની પાંચમી મૂર્ચ્છના.

सारकल्लाण. न० (सारकल्याण) એ નામનુ વલય જાતિનું વૃક્ષ.

सारक्खण. न० (संरक्षण) રક્ષણ; બચાવ. (૨) રાખવું. (૩) પુરવુ; બંદીખાનામાં નાખવું.

सारक्खणाणुबंधि. त्रि० (संरक्षणानुबन्धिन्) વિષયાદિનું વા ધન વગેરેનું રક્ષણ કરવામાં વ્યાકુળ રહેનાર.

सारक्खित्तार. त्रि० (संरक्षितृ) રક્ષણ કરનાર.

सारखाअ. त्रि० (सारखाद) લાકડાનો અંદરનો ભાગ કોતરી ખાનાર એક જાતનો કીડો.

सारग त्रि० (स्मारक) સ્મરણ કરનાર; સ્વાધ્યાય કરનાર.

सारगल्ल पु० (सारगल्ल) એક જાતનું ઝાડ.

सारज्ज न० (स्वाराज्य) સ્વર્ગનું રાજ્ય.

सारज्जूय. न० (शारयूत) પાસાથી જુગાર રમે તે.

सारण पु० (सारण) અતગડ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના સાતમા અધ્યયનનુ નામ (૨) વસુદેવ રાજાની ધારણી દેવીનો પુત્ર (૩) યથોચિત કાર્યમા પ્રવર્તવુ તે (૪) સારણ નામે જાદવકુમાર.

सारण न० स्मारण) સંભારી આપવુ, કોઇની ભૂલ સુધારવી

सारणा. स्त्री० (सारणा) હિતની પ્રવૃત્તિ કરાવવી તે

सारथि पु० (सारथि) રથ હાકનાર

सारत्थ न० (सारथ्य) સારથિનુ કામ, રથ હાકવાનુ કાર્ય

सारद त्रि० (शारद) શરદઋતુનુ.

सारभंड. न० (सारभाण्ड) કીમતી વસ્તુ સારભૂત ચીજ.

सारय त्रि० (शारद) શરદઋતુનુ, શીયાળાની મોસમનુ

सारय त्रि० (स्मारक) સ્મરણ કરાવી શિખવનાર.

सारवण. न० (सम्मार्जन) વાળી સાફ કરવુ વાળવુ.

सारविय त्रि० (सम्मार्जित) સ્વચ્છ કરેલુ.

सारस पु० (सारस) સારસપક્ષી

सारस्सार. त्रि० (सरसार) સારામા સારૂ, અત્યુત્તમ.

सारस्सय. पु० (सारस्वत) સારસ્વત નામે લોકાન્તિક દેવતાની એક જાત.

सारहि पु० (सारथि) રથ હાકનાર, કોચ મેન (૨) આચાર્ય

सारा स्त्री० (सरा) એક પ્રકારનો ભુજપરિ સર્પ.

सारिक्ख. न० (सादृश्य) સાદૃશ્ય અનુમાન, સરખે સરખી જોડીમાના એકને જોવાથી બીજાનુ જ્ઞાન થાય તે (૨) त्रि० સરખુ, સમાન

सारीर. त्रि० (शारीर) શારીરિક, શરીરમા ઉત્પન્ન થયેલુ.

सारीरिय त्रि० (शारीरिक) શરીરનુ શરીરને લગતુ (૨) શરીરવાળો, દેહી.

सारूविय. पु० (सारूपिक) જૈનના સાધુનો વેષ, કચ્છ ન બાધવો, શ્વેતવસ્ત્ર ધારણ કરવા, મસ્તકે મુડ થવુ વગેરે (૨) त्रि० સજાતીય, પોતાના સરખુ

सारूवियकड त्रि० (सारूपिकृत) જીવે અસમાન પુદ્‌ગલને પોતાના શરીર રૂપે પરિણમાવી પોતા સરખુ બનાવેલુ

साल पु० (शाल) જેની નીચે ત્રીજા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન થયુ તે વૃક્ષ (૨) જેની હેઠે ૨૪ મા તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન થયુ તે (૩) સરસડાનુ ઝાડ (૪) સાગનુ ઝાડ (૫) સાલ-ફળ (૬) શાખા, ડાળી (૭) સાલ નામનો ૭૭ મો ગ્રહ. (૮) આઠમા દેવલોકનુ સાલ નામનુ એક વિમાન કે જેની સ્થિતિ અઢાર સાગરો-પમની છે. (૯) ગઢ, કોટ

साल. पु० (श्याल) સાળો પત્નીનો ભાઇ

सालइय त्रि० (शारदिक) શરદઋતુમા થયેલુ

सालइय. न० ( ) શાક, તરકારી (૨) त्रि० રસયુક્ત

सालंकायण पु० (शालङ्कायन) કૌશિક ગોત્રની શાખા (૨) त्रि० તે શાખામા જન્મેલ

सालंबण त्रि० (सालम्बन) પુષ્ટ કારણવાળુ. (૨) આલબન-ટેકા સહિત

सालकोट्ठय पु० (शालकोष्ठ) મેંઢિક ગામ બહારનો એ નામનો એક બગીચો

सालग पु० (शालक) કેરી વગેરેનો રસ

सालग. पु० (शालक) લાબી શાખા

सालणय पु० ( ) તરકારી, શાક.

सालभंजिया स्त्री० (शालभञ्जिका) પુતળી; લાકડામા કે પાષાણમા આળેખેલી મૂર્તિ.
सालस. त्रि० (सालस्य) આળસ્ય સહિત, આળસુ
साला स्त्री० (शाला) સભા, બેઠક
साला स्त्री० (शाखा) ડાળી, શાખા. (२) એક પક્ષીનુ નામ.
सालाग. पु० (शालाक्य) શળીયે કરી ઉપચાર કરવાનુ શાસ્ત્ર, આયુર્વેદનો એક ભાગ
सालाडवी. स्त्री० (शालाटवी) શાલાટવી નામે ચોરપલ્લી
सालि. पु (शालि) ભાત, ડાગર, કમોદ. (२) એક જાતનો મચ્છ.
सालिंगण (सालिङ्गन) આલિંગન–શરીર સંઘટ્ટન સહિત, શરીરનો પૂર્ણ સ્પર્શ થઇ શકે તેટલુ લાગુ
सालिभद्द. पु० (शालिभद्र) શાલિભદ્ર દેવતા.
सालिम. त्रि० (शालिमत्) જેમા ભાત મુખ્ય ખોરાક છે તેવુ ભોજન
सालिय. पु० (शालिक) વસ્ત્ર વણનાર, તુરીયો
सालिया स्त्री० (सालिका) વલય જાતનુ એક વૃક્ષ
सालिस त्रि०(सदृश) સમાન, તુલ્ય, સરખુ.
सालिहीपिय. पु० (सालिहीपितृ) શ્રીમહાવીર સ્વામીના દશ શ્રાવકમાના દશમા શ્રાવકનુ નામ.
सालुय न० (सालुक) પાણીમા થતો કન્દ, જલજકન્દ
सालूर. पु० (   ) દેડો, મેંડક
साव. पु० (शाप) શાપ, અપકાર
साव पु० (स्वाप) નિદ્રા કરવી, સુઇ જવુ તે
सावइज्ज. न० } (स्वापतेय) ઉત્તમ દ્રવ્ય,
सावएज्ज. न० } ધન–દોલત
सावक } पु० (श्रावक) ધર્મશાસ્ત્રનુ શ્રવણ
सावग. } કરનાર, આગાર ધર્મ પાળનાર (२) બ્રાહ્મણ
सावगधम्म पु० (श्रावकधर्म) બારવ્રતરૂપ શ્રાવકધર્મ
सावज्ज. त्रि० (सावद्य) અવદ્ય–પાપ સહિત; દોષવાળુ.
सावज्जभासा. स्त्री० (सावद्यभाषा) હિંસાકારી ભાષા.
सावज्जाणुमोयणी स्त्री० (सावद्यानुमोदिनी) પાપનુ અનુમોદન કરનારી ભાષા.
सावण पुं० (श्रावण) શ્રાવણ મહીનો.
सावतिज्ज } न० (स्वापतेय) ધન, મી-
सावतेय. } લ્કત.
सावत्थी स्त्री० (श्रावस्ती) એ નામની કુણાલા દેશની એક નગરી.
सावय. पु० (श्रावक) શ્રાવક.
सावय. पु० (श्वापद) હિંસકપ્રાણી, જંગલી પશુ.
सावयित्तार. त्रि० (श्रावयितृ) સંભળાવનાર
साविगा स्त्री० (श्राविका) આગારધર્મ–શ્રાવકધર્મ પાળનાર સ્ત્રી, શ્રાવિકા.
साविट्ठी. स्त्री० (श्राविष्ठा) શ્રાવણી પુનેમ
साविय. त्रि० (शापित) શાપેલુ, સોગન આપેલુ.
साविय त्रि० (श्रावित) સંભળાવેલુ
साविया. स्त्री० (श्राविका) જુઓ "साविगा" શબ્દ
सावियावुद्ध पु० (श्राविकाबुद्ध) સુલસા શ્રાવિકા પાસેથી બોધ પામેલ અમ્બડ પરિવ્રાજક
सास. पु० (श्वास) શ્વાસનુ દર્દ.
सासग न० (सीसक) સીસુ, ધાતુ વિશેષ.
सासग. पु० (सासक) પારો,. સચિત્તખર–કઠિન પૃથ્વીનો એક પ્રકાર (२) વૃક્ષ વિશેષ
सासग न० (शस्यक) રત્નની એક જાત
सासण न० (शासन) શાસ્ત્ર, આગમ (२) આજ્ઞા, હુકમ (३) જૈનશાસન, જૈનદર્શન (४) એક જાતનુ ધાન્ય

सामण पु० न० (साम्वादन) सास्वादन नामनुं बीजुं गुणस्थानक.
सासन. पु० न० (शासन) जुओ "सासणु" शब्द
सासय त्रि० (शाश्वत) शाश्वतु, नित्य, स्थायी.
सासय पु० (स्वाश्रय) पोतानुं जन्म स्थान-उत्पत्तिनुं स्थल
सासयवाइय. त्रि० (शाश्वतवादिक) पोताने शाश्वत-अमर माननार
सासयसोक्ख न० (शाश्वतसौख्य) नित्य सुख, मोक्षसुख
सासव पु० (सर्षप) सरसव
सासाण. न० (सास्वादन) समकितना अल्प रसना आस्वाद सहित जीवनी स्थिति, पांच समकितमांनुं प्रथम सास्वादन समकित (२) बीजा गुणस्थानकनुं नाम
सासाणसम्मदिट्ठि. पु० (सास्वादनसम्यग्दृष्टि) समकितना जराक आस्वादनवाळो बीजे गुणठाणे वर्ततो जीव
सासिया. स्त्री० (स्वासिका) अनिष्ट योनि
सासिल्ल त्रि० (श्वासवत्) श्वासवाळो, दमीयल
सासू स्त्री० (श्वश्रू) सासु
साहंजणी स्त्री० (साहञ्जना) ए नामनी एक नगरी
साहग त्रि० (साधक) साधक, उपकारक, मदद आपनार
साहज्ज. पु० न० (साहाय्य) साहाय्य मदद.
साहण न० (साधन) साधवुं, साधन करवुं ते (२) कहेवुं. (३) कारण, हेतु, उपाय
साहणणा न० (संहनन) संघात, एकठुं थवुं.
साहणणबंध पु० (संहननबन्ध) संघातरूपे बंध एकठा थवा रूपी बंध
साहणय. त्रि० (साधनक) साधन पुरुं पाडनार
साहणिय त्रि० (संहत) एकठुं करेलुं.
साहत्थ } पु० (स्वहस्त) पोतानो हाथ.
साहत्थि }
साहत्थिया स्त्री० (स्वाहस्तिकी) पोताना हाथथी लागती पापक्रिया.
साहम्म न० (साधर्म्य) समानधर्म, समानता
साहम्मि त्रि० (साधर्मिन्) समान धर्मवाळु, साधर्मी
साहम्मिणी. स्त्री० (साधर्मिणी) समान धर्मवाळी स्त्री
साहय त्रि० (संहत) जेनो मध्यभाग संक्षिप्त-संकोचायलो होय तेवुं, संकुचित.
साहय त्रि० (साधक) कार्यसिद्धि करनार.
साहरण. न० (संहरण) हरी जवुं, लइ जवुं
साहरिज्जमाणचरग त्रि० (संह्रियमाणचरक) पसारेली वस्तु फरी संकेलवामां आवे तेज लेवी एवा अभिग्रहथी गवेषणा करनार (मुनि.)
साहरिय. त्रि० (संहृत) लइ ज्वामां आवेलुं, हरायेलुं (२) एकठुं करेल. (३) वहोरवाना पात्रमां काइ न देवा योग्य वस्तु पडी होय तेने अन्यत्र फेंकीने आपवाथी साधुने लागतो एषणानो पांचमो दोष.
साहल्ल न० (साफल्य) सफळपणुं
साहस. न० (साहस) विचार कर्या विना एकदम कांइक कार्य करवुं ते
साहसिक त्रि० (साहसिक) वगर विचार्युं बोलनार, साहसिक.
साहसिक्क न० (साहसिक्य) साहसपणुं
साहसिय त्रि० (साहसिक) साहसिक, साहस खेलनार वगर विचार्युं काम करनार
साहस्सिय न० (सहस्र) सहस्र, हजार
साहस्सी स्त्री० (सहस्र) एक हजार
साहा अ० (स्वाहा) स्वाहा; समर्पण
साहा स्त्री० (शाखा) शाखा डाळी.
साहाभंग पु० (शाखाभङ्ग) पत्र, नवुं पांदडुं (२) झाडनी शाखानो कटको
साहामिग पु० (शाखामृग) वानर.

साहारण. न० (साधारण) સામાન્ય; સાધારણ; જેમાં ઘણા જીવોનો હિસ્સો હોય તેવું. (૨) અન્યોન્ય મિશ્રિત થયેલું. (૩) જેને અનંત જીવો વચ્ચે એક સાધારણ શરીર પ્રાપ્ત થયેલું છે તેવા જીવ; કન્દમૂળાદિ નિગોદ. (૪) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવને અનંતકાયમાં ઉપજવું પડે છે. (૫) ઉપકાર.

साहारणसरीर. पु० (साधारणशरीर) નિગોદના જીવ; અનંત જીવ વચ્ચે એક શરીરવાળા જીવ.

साहारणसुहुम. त्रि० (साधारणसूक्ष्म) સૂક્ષ્મ સાધારણ વનસ્પતિકાય.

साहाविय. त्रि० (स्वाभाविक) સ્વભાવસિદ્ધ; કુદરતી; અકૃત્રિમ.

साहिअ. त्रि० (सान्य) બીજાના હિસ્સાવાળું.

साहिकरण. } त्रि० (साधिकरण) કલેશ-
साहिगरण } વાળું. (૨) શસ્ત્ર યુક્ત.

साहिज्ज न० (साहाय्य) સહાય; મદદ.

साहित्त. त्रि० (साधित) સાધેલું. (૨) કહેલું.

साहित्त न० (साहित्य) શાસ્ત્રસમૂહ.

साहिय. त्रि० (स्वाहित) સારીરીતે પ્રાપ્ત કરેલ; ઉપલબ્ધ થયેલ.

साहिय. त्रि० (साधित) સાધેલું; સિદ્ધ કરેલું. (૨) કહેલું.

साहिय. त्रि० (साधिक) વિશેષ; કંઇક વધારે.

साहिज्जता. स्त्री० (साहायकता) સહાય કરવાપણું.

साही स्त्री० ( ) ખડકી; ડેલી. (૨) કાંટાની વાડ.

साहीण. त्रि० (स्वाधीन) સ્વાધીન; પોતાને તાબે થયેલ.

साहु. पु० (साधु) સાધુ; મુનિ; શ્રમણ; સત્પુરૂષ (૨) ત્રિ૦ સારૂં; સુંદર; શ્રેષ્ઠ.

साहुणी. स्त्री० (साध्वी) સાધ્વી; આર્યા.

साहुली. स्त्री० ( ) કપડાં.

सिअ. त्रि० (सित) ગૃહપાશમાં બંધાયેલ; ગૃહસ્થાશ્રમી. (૨) પું૦ સિતવર્ણ નામે નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવનું શરીર શંખ જેવું ધોળું થાય છે.

सिउंठी. स्त्री० (शुण्ठी) સુંઠ નામે સાધારણ વનસ્પતિ.

सिंउदग. न० (शीतोदक) ટાઢું પાણી.

सिंग. न० (शृङ्ग) શિંગડું. (૨) ફળી; શીંગ. (૩) શૃંગી; વાદ્ય વિશેષ.

सिंगक्खोड. पुं० (शृंगखोड) બળદરૂપે કલ્પેલ ઉપાશ્રયનો શિંગડાવાળો ભાગ.

सिंगबेर. पुं० (ंगबेर) આદુ.

सिंगमाल. पुं० (गमाल) વૃક્ષ વિશેષ.

सिंगार पुं० (गार) શણગાર; કપડાંની યોગ્ય વ્યવસ્થા. (૨) સ્ત્રીને જોઇ ઉત્પન્ન થતો રતિપ્રકર્ષ-વિષય; નવ રસમાંનો એક રસ.

सिंगि त्रि० (शृंगिन्) શિંગડાવાળું જનાવર.

सिंगिरीडी. स्त्री० (शृगरीटी) ચોઇન્દ્રિય જીવની એક જાત.

सिंघली. स्त्री० (सैंहली) સિહલદ્વીપમાં ઉત્પન્ન થયેલી સ્ત્રી.

सिंघाडअ. } न० (शृंगाटक) સિંઘોડાનું
सिंघाडग. } ફળ. (૨) જ્યાં સિંઘોડાના ફળને આકારે ત્રણ ખુણા પડતા હોય તેવો માર્ગ; ત્રિકોણ રસ્તો. (૩) રાહુ દેવનું એક નામ.

सिंघाण. न० (सिंघाण) નાકનો મેલ; લિટ.

सिंचण. न० (सिञ्चन) સિંચવું, છાંટવું; ભભરાવવું.

सिंदुधारा. स्त्री० (सिन्दुधारा) તુટી ગયેલ ફૂલની માળામાંથી ફૂલ નીચે પડવા માંડે તે.

सिंदुवार पुं० (सिन्दुवार) નગોડનું વૃક્ષ.

सिंदूर. न० (सिन्दूर) सिन्दूर
सिंधव न० (सैन्धव) સિંધાલુણ, મીઠુ.
सिंधु स्त्री० (सिन्धु) પશ્ચિમ તરફ લવણ સમુદ્રમા મળતી ભરત ક્ષેત્રની એક મ્હોટી નદી. (૨) એક જાતની મદિરા (૩) પુ० આર્ય દેશમાનો વીશમો દેશ (૪) સિન્ધુ દેશનુ વસ્ત્ર
सिंधुआवत्तणकूड पु० (सिन्ध्वावर्त्तनकूट) ચુલહિમવત પર્વતના પદ્મદ્રહની પશ્ચિમે ૫૦૦ જોજનની ઉપરે જ્યા સિંધુ નદી આવર્તન પામે છે તે કૂટ-શિખર
सिंधुकुंड. पु० (सिन्धुकुण्ड) સિંધુ નદીનો દરેડો પડે છે તે કુડ
सिंधुकूड. पु० (सिन्धुकूट) ચુલહિમવત પર્વત ઉપરના ૧૧ કૂટમાનુ આઠમુ કૂટ
सिंधुदेवी स्त्री० (सिन्धुदेवी) સિંધુ નદીની અધિષ્ઠાત્રી દેવી
सिंधुद्दीव पु० (सिन्धुद्वीप) સિંધુપ્રપાત કુડની વચ્ચેનો સિંધુ દેવીનો દ્વીપ
सिंधुप्पवायकुंड. पु० (सिन्धुप्रपातकुण्ड) જેમા ચુલહિમવત પર્વતમાથી નીકળતી સિંધુ નદીનો દરેડો પડે છે તે કુડ
सिंधुसोवीर. पु० (सिंधुसौवीर) એ નામના બે પાસે પાસેના દેશ કે જે હાલમા સિંધ કહેવાય છે.
सिंबली स्त्री० (शिम्बली) શીંગ ફળી, રેડો (૨) તરવારની ધાર જેવા પાદડાવાળુ શાલ્મલિ નામનુ નરકનુ એક જાતનું ઝાડ (૩) ન० શાલ્મલિ વૃક્ષનુ ફળ
सिंभ. न० ( ) હલકી જાતનો એક પ્રકારનો કુષ્ઠરોગ, કોઢ
सिंभ पु० (श्लेष्मन्) કફ, શ્લેષ્મ.
सिंभधरणी स्त्री० (श्लेष्मधरिणी) શ્લેષ્મને ધારણ કરનારી શરીરમા ૨૫ નમી છે તે
सिंभिय. पु० (श्लेष्मन) જુઓ " सिंभ " શબ્દ.
सिकया स्त्री० (सिकता) રેતી, રજકણ
सिक्कग न० } (शिक्यक) શિકુ.
सिक्कय
सिक्खग. पु० (शिक्षक) શિખવનાર, ગુરૂ.
सिक्खग. पु० (शिक्षक) નવદીક્ષિત મુનિ, શિષ્ય
सिक्खा स्त्री० (शिक्षा) સ્વર વ્યંજનના સ્વરૂપનુ પ્રતિપાદન કરનાર શાસ્ત્ર, પાણિનીય શિક્ષા વગેરે (૨) શિક્ષણ, કેળવણી, અભ્યાસ (૩) શ્રાવકના બારવ્રત પૈકી નવમુ, દશમુ, અગીયારમુ અને બારમુ એ ચારવ્રત
सिक्खाविय. त्रि० (शिक्षित) શિક્ષણ આપેલુ.
सिक्खावय. न० (शिक्षाव्रत) શ્રાવકના બાર વ્રતો પૈકી નવમાથી બારમા સુધીના ચાર વ્રત
सिक्खित } त्रि० (शिक्षित) શીખેલુ;
सिक्खिय } અભ્યાસ કરેલુ.
सिखंडि त्रि० (शिखण्डिन्) શિખાધારી, ચોટલી રાખનાર.
सिखि. पु० (शिखिन्) મયૂર, મોર
सिगाल. पु० (शृगाल) શિયાળિયો.
सिग्ग. त्रि० ( ) થાકેલ.
सिग्घ त्रि० (शीघ्र) શીઘ્ર, જલદી, ઉતાવળું
सिग्घं अ० (शीघ्रम्) ઉતાવળથી, જલદીથી.
सिग्घगमण न० (शीघ्रगमन) શીઘ્રગમન નામનુ વેગવાળુ વિમાન.
सिग्घा स्त्री० (श्लाघा) વખાણ, પ્રશસા.
सिग्घा. स्त्री० (शीघ्रा) દેવતાની ગતિ વિશેષ
सिज्जंभव. पु० (शय्यम्भव) પ્રભવસ્વામીના શિષ્ય
सिद्धंस. पु० (श्रेयस्) ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પિતાનું નામ. (૨) પટેલા

तीर्थंकरने पारणु करावनार श्रेयासकुमार (३) ११ मा तीर्थंकरनु नाम

सिज्जा स्त्री० (शय्या) पथारी, सेजा (२) वसति, मकान, उतरवानी जग्या (३) सुवु, आडे पडखे पडवु ते

सिज्जातरी स्त्री० (शय्यातरी) साधु साध्वीने जग्यामा उतरवानी रजा आपनार स्त्री

सिज्जापरिसह. पु० (शय्यापरिषह) साधुने उतरवानी जग्या न मळे तेनो परिषह

सिज्जायर पु० (शय्यातर) साधुने रहेवानी जग्या आपनार

सिज्जायरपिंड. पु० (शय्यातरपिंड) साधु साध्वीने उतरवानी आज्ञा आपनारना घरनो आहार

सिज्जासथारग पु० (शय्यासंस्तारक) सेजा सथारो पथारी तथा तेना उपकरण.

सिट्ठ त्रि० (शिष्ट) कहेलु, सूचवेलु (२) शिक्षा आपेल (३) उत्तम, श्रेष्ठ

सिट्ठि पु० (श्रेष्ठिन्) शेठ

सिढिल त्रि० (शिथिल) शक्तिहीन मन्द वीर्यवानु ढीलु.

सिढिलिय त्रि० (शिथिल) शिथिल, प्रमादी

सिढिलीकय त्रि० (शिथिलीकृत) शिथिल करेलु

सिणाण न० (स्नान) न्हावु, स्नान करवु

सिणाय पु० (स्नात) घातिकर्मरूपमल धोवाथी शुद्ध थयेल, अरिहंत भगवान

सिणायग पु० (स्नातक) बुद्धना शिष्य, बोधिसत्व (२) षट्कर्मरायण ब्राह्मण

सिणिद्ध त्रि० (स्निग्ध) चीकणु.(२) न० लापसी वगेरे चीकासवाळी वस्तु

सिणेह पु० (स्नेह) पृथ्वीमाथी झाड जे रस खेचे ते रस. (२) हीम, झाकळ वगेरे (३) आसक्ति स्नेह, राग, प्रेम

सिणेहक पु० (स्नेहक) स्निग्धभाव

सिणेहकर. त्रि० (स्नेहकर) स्नेहीजन, पुत्र कलत्रादि

सिणेहकाय पु० (स्नेहकाय) आकाशमाथी हमेशा पडतु अदृश्य पाणी, बादर अपकायनी एक जात

सिरहा स्त्री० ( ) झाकळ

सिराहालग्र न० (सिन्हालक) सेफालु, फळ विशेष

सित त्रि० (सित) सफेद, धोळु. -

सित्त त्रि० (सिक्त) सिंचेलु, छांटेलु.

सित्थ पु० (सिक्थ) शीथ, कण

सिद्ध पु० (सिद्ध) सिद्ध भगवान, मुक्तात्मा (२) तैयार थयेल, निष्पन्न (३) सिद्ध थयेलु, सिद्ध एवु नाम (४) कच्छविजयना वैताढ्य पर्वत उपरना नव फूटमानु पहेलु फूट

सिद्धंत पु० (सिद्धान्त) आगम, शास्त्र. (२) निर्णित अर्थ, चोकस वात

सिद्धकूड. पु० (सिद्धकूट) रूपी पर्वत उपरना आठ फूटमानु पहेलु फूट-शिखर (२) नीलवत पर्वतना नव फूटमानु पहेलु फूट-शिखर (३) सोमनस वखारा पर्वतना सात फूटमानु पहेलु फूट-शिखर

सिद्धगडिया. स्त्री० (सिद्धगण्डिका) जेमा सिद्ध भगवाननु विवेचन होय ते पुस्तक.

सिद्धगति स्त्री० (सिद्धगति) मोक्षगति

सिद्धत्थ पु० (सिद्धार्थ) सरसव (२) २४ मा तीर्थंकरना पितानु नाम (३) जम्बूद्वीपना ऐरवत क्षेत्रमा आवती उत्सर्पिणीमा थनार दशमा तीर्थंकर (४) सिद्धार्थ नामे एक गाम (५) ए नामे दशमा देवलोकनु एक विमान (६) सिद्धार्थ नामना आचार्य (७) ऐरवत क्षेत्रमा भावी १ ला तीर्थंकर (८) सिद्धार्थ नामनु उद्यान (९) मोक्ष

सिद्धत्थग } पु० (सिद्धार्थक) सरसवनु फूल.
सिद्धत्थय } (२) आभरणु विशेष

सिद्धत्थवण न० (सिद्धार्थवन) ज्यां ऋषभदेव स्वामीए दीक्षा लीधी ते उद्याननु नाम (२) सरसवनु वन.

सिद्धत्था स्त्री० (सिद्धार्था) त्रीजा तीर्थंकरनी प्रवज्या पालखीनु नाम (२) चोथा तीर्थंकरनी माता

सिद्धत्थिया स्त्री० (सिद्धार्थिका) लापसी, एक जातनु मिष्टान्न

सिद्धमणोरम पु० (सिद्धमनोरम) पखवाडी आनो बीजा दिवसनु नाम.

सिद्धसेण पु० (सिद्धसेन) ऐरवत क्षेत्रमा भावी ८ मा तीर्थंकर

सिद्धसेणिया स्त्री० (सिद्धश्रेणिका) दृष्टिवाद अन्तर्गत सिद्ध श्रेणीपरिकर्म

सिद्धसेणियापरिकम्म न० (सिद्धश्रेणिकापरिकर्मन्) दृष्टिवादना परिकर्मनो प्रथम भेद

सिद्धा स्त्री० (सिद्धा) महावीरप्रभुनी शासनदेवीनु नाम

सिद्धायतण न० (सिद्धायतन) शाश्वत देवालय.

सिद्धायतणकूड पु० (सिद्धायतनकूट) वैताढ्य पर्वत उपरना नव कूटमानु एक (२) निषध पर्वतना नवकूटमानु पहेलु कूट-शिखर (३) चूलहिमवंत पर्वत उपरना ११ कूटमानु पहेलु कूट-शिखर (४) शिखरी पर्वतना ११ कूटमानु पहेलु कूट (५) गंधमादन पर्वतना ७ कूटमानु १ लु (६) महाहिमवंत पर्वतना ८ कूटमानु १ लु कूट. (७) चित्रकूट वखारा पर्वत उपरना ४ कूटमानु १ लु कूट (८) ब्रह्मकूट वखारा पर्वतना चार कूटमानु १ लु कूट (९) वैश्रमण वखारा पर्वतना ८ कूटमानु १ लु (१०) नलिनकूट वखारा पर्वतना ८ कूटमानु १ लु (११) विद्युत्प्रभ वखारा पर्वत उपरना ९ कूटमानु १ लु कूट (१२) मानवंत पर्वतना नव कूटमानु पहेलु कूट-शिखर

सिद्धाययण न० (सिद्धायतन) शाश्वत देवळ-देवालय

सिद्धालय. न० (सिद्धालय) सिद्धशिलानु एक नाम

सिद्धावत्त न० (सिद्धावर्त्त) सिद्धसेणिया परिकर्मनो १४ मो प्रकार

सिद्धि स्त्री० (सिद्धि) सिद्धशिला, लोकने अग्रभागे रहेल आठमी पृथ्वी (२) मुक्ति मोक्ष सकलकर्मक्षयथी प्राप्त थती आत्मानी स्वरूप स्थिति

सिद्धिगइ स्त्री० (सिद्धिगति) सिद्धनी गति, मोक्ष गति

सिद्धिगंडिया. स्त्री० (सिद्धिगण्डिका) सिद्धिना स्वरूपनु जेमा वर्णन छे एवु एक प्रकरण

सिद्धिपह पु० (सिद्धिपथ) } मोक्षनो मार्ग
सिद्धिमग्ग पु० (सिद्धिमार्ग) }

सिद्धिसागइ स्त्री० (सिद्धिसद्गति) सिद्धिरूप सद्गति

सिधु. न० (सिधु) मदिरा विशेष

सिन्न त्रि० (शीर्ण) जुनु थयेलु

सिन्न न० (सैन्य) सेना, लश्कर

सिप्प. न० (शिल्प) कळा, हुन्नर, कारीगरी.

सिप्प पु० ( ) मोतीनी छीप

सिप्पकम्म न० (शिल्पकर्मन्) शिल्पकर्म, कारीगरी

सिप्पय पु० (शिल्पय) ए नामनु वृक्ष

सिप्पाजीव त्रि० (शिल्पाजीवक) कळा-कारीगरीथी जीवन निर्वाह करनार

सिप्पायरिय पु० (शिल्पाचार्य) शिल्प-कारीगरी शिखवनार

सिप्पि त्रि० (शिल्पिन्) कारीगर शिल्पकार

सिप्पि. पु० ( ) છીપ, બેઇંદ્રિય વાળા જીવની એક જાત (૨) ભાજન-પાત્ર વિશેષ

सिप्पिय पु० (शिल्पिक) કારીગર (૨) તૃણ વિશેષ.

सिप्पिसंपुड. पु० (शुक्तिसम्पुट) છીપનું જોડું

सिविया. स्त्री० (शिविका) માણસ બેસી શકે તેવડી ઢાંકણવાળી પાલખી (૨) શિબિક દેવની રાજધાનીનું નામ

सिम्ह न० (सिध्म) કોઢનો એક પ્રકાર, એક જાતનો રોગ

सिय त्रि० (सित) સ્ત્રી, પુત્ર, વગેરેથી જકડાયેલ-બંધાએલ (૨) સફેદ ધોળું

सिय त्रि० (श्रित) આશ્રિત, સમ્બદ્ધ

सिय. त्रि० (स्वित) સારી રીતે પ્રાપ્ત થયેલું

सिय. अ० (स्यात्) કદાચિત્, કોઇ પણ એક અપેક્ષાએ

सियवालुंकी स्त्री० (सितवालुकी) એ નામની એક સાધારણ વનસ્પતિ

सिया. अ० (स्यात्) કદાચિત્, કોઇપણ એક અપેક્ષાએ

सियाल. पु० (शृगाल) શિયાળિઓ

सियालक्खइत्ता. स्त्री० (शृगालखादिता) જેમાં શીયાળની માફક ગરીબ થઇ દીનતાથી ભોજન મેળવવામાં આવે તેની પ્રવ્રજ્યા

सिर. न० (शिरस्) મસ્તક, માથું (૨) ખુણો

सिरय पु० (शिरोज) વાળ, માથાના કેશ

सिरवत्थि. स्त्री० (शिरोवस्ति) માથામાં ઔષધાનું તેલ રાખવાનું પાત્ર વિશેષ.

सिरसावत्त पु० (शिरसावर्त) મસ્તકે આવર્તન દેવું તે

सिरा स्त्री० (शिरा) નસ

सिरि स्त्री० (श्री) લક્ષ્મી, સંપત્તિ (૨) શોભા (૩) છઠ્ઠા ચક્રવર્તીની માતા. (૪) ચૂલહિમવત પર્વતના પદ્મદ્રહની અધિષ્ઠાત્રી દેવી

सिरिउत्त. पु० (श्रीपुत्र) જમ્બૂદ્વીપના ભરતમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર પાંચમા ચક્રવર્તી

सिरिकंत पु० (श्रीकान्त) એ નામે છઠ્ઠા દેવલોકનું એક વિમાન.

सिरिकंता स्त्री० (श्रीकान्ता) ચાલુ અવસર્પિણીના છઠ્ઠા કુલકરની સ્ત્રી (૨) જમ્બૂ વૃક્ષના વાયવ્ય ખુણાના વનખંડની એક વાવડીનું નામ

सिरिकंदलग पु० (श्रीकन्दलक) એક ખરીવાળું પશુ

सिरिकूड पु० (श्रीकूट) ચુલહિમવત પર્વત ઉપરના ૧૧ કૂટમાંનું છઠ્ઠું કૂટ

सिरिगुत्त पु० (श्रीगुप्त) આર્યસુહસ્તિના શિષ્ય, શ્રીગુપ્ત નામના આચાર્ય.

सिरिघर न० (श्रीगृह) ખજાનો, ભંડાર

सिरिघरिय. त्रि० (श्रीगृहिक) ભંડારી

सिरिचंद. पु० (श्रीचन्द्र) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર છઠ્ઠા તીર્થંકર (૨) એ નામના એક મુનિ.

सिरिचंदा स्त्री० (श्रीचन्द्रा) જમ્બૂવૃક્ષના વાયવ્ય ખુણાના વનખંડની એક વાવડીનું નામ

सिरिड्ढ. पु० (श्रियाढ्य) આર્યમહાગિરિના શિષ્યનું નામ

सिरिणिलया स्त्री० (श्रीनिलया) એક વાવડીનું નામ

सिरिदाम पु० (श्रीदामन्) એ નામે અગીઆરમા દેવલોકનું એક વિમાન (૨) એક રાજાનું નામ (૩) એક જાતનું ફૂલ

सिरिधर. पु० (श्रीधर) શ્રીધર નામે પાર્શ્વનાથ ભગવાનના એક ગણધર.

सिरिनिलया स्त्री० (श्रीनिलया) જુઓ 'સિરિણિવા શબ્દ

सिरिभूइ पु० (श्रीभूति) જમ્બૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૭ા ચક્રવર્તી

सिरिमहिअ पु० (श्रीमहित) એ નામે ૭ા દેવલોકનું એક વિમાન

सिरिमहिता } सिरिमहिया } स्त्री० (श्रीमहिता) જમ્બૂવૃક્ષના નાથ ન ખુણાના વનખંડની એ વાવડીનું નામ

सिरिरुक्खगुम्म पु० (श्रीरुक्षगुल्म) ફળ અને ફૂલથી ભરપુર એક જાતનો ગુલ્મ-ગુચ્છો

सिरिया स्त्री० (श्रीका) १७ મા તીર્થંકરની માતાનું નામ

सिरिली स्त्री० (श्रीली) એક જાતનો કંદ

सिरिवच्छ पु० (श्रीवत्स) ચોથામાહેન્દ્ર દેવલોકના ઇન્દ્રનું મુસાફરીવિમાન (૨) તે વિમાનનો વ્યવસ્થાપક દેવતા (૩) નવ ખુણાવાળો શ્રીવત્સ નામનો સાથીઓ શુભચિહ્ન (૪) એ નામે અગીયારમા દેવલોકનું એક વિમાન

सिरिवच्छा स्त्री० (श्रीवत्सा) શ્રેયાંસ પ્રભુની દેવીનું નામ

सिरिसभूआ } सिरिसभूता } स्त्री० (श्रीसभूता) પખવાડીઆની છઠ્ઠી રાત્રીનું નામ

सिरिसोम पु० (श्रीसोम) જમ્બૂદ્વીપના ભરતમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર સાતમા ચક્રવર્તી

सिरिसोमनस पु० (श्रीसौमनस) એ નામનું ૭ા દેવલોકનું એક વિમાન

सिरिहर पु० (श्रीधर) પાર્શ્વનાથ પ્રભુના એક ગણધરનું નામ (૨) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીશીના ૭ મા તીર્થંકર

सिरी स्त्री० (श्री) પોતનપુરના વિજય રાજાની રાણી (૨) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશા કુમારીમાંની સાતમી કુમારિકા (૩) ચૂલહિમવનના પદ્મદ્રહની અધિષ્ઠાત્રી દેવી (૪) તેજ, કાંતિ

सिरीवण न० (श्रीवन) ભાદ્રપુર નગરીની બહારનું એક ઉદ્યાન

सिरीवण्णी स्त्री० (श्रीपर्णी) કાયફળ વૃક્ષની એ જાત

सिरीस पु० (शिरीष) સરસડાનું ઝાડ અને તેનું ફૂલ (૨) અગ્નિકુમાર દેવતાનું ચૈત્યવૃક્ષ (૩) આતમા તીર્થંકરનું ચૈત્યવૃક્ષ

सिरीसिव पु० (सरीसृप) સરી સરી પેટભર ચાલનાર સર્પાદિ

सिरोधरा स्त्री० (शिरोधरा) ડોક, ગર્દન

सिरोय पु० (शिरोज) માથાના કેશ

सिला स्त्री० (शिला) શિલા, મ્હોટો પત્થર ઠિપ્પર (૨) રાજપટ્ટક રાજ તરફથી મળેલ પટ્ટો કે શિલાલેખ એક જાતનું દ્રવ્ય

सिलागा स्त्री० (शलाका) શલાકા સળી સળી

सिलागाहत्थग पु० (शलाकाहस्तक) શળીઓની સાવરણી

सिलापट्टअ पु० (शिलापट्टक) પાટને આકારે મ્હોટો પત્થર

सिलावट्ट पु० (शिलापट्ट) સુકોમળ વસ્ત્ર વિશેષ (૨) પાટ જેવો પથ્થર

सिलिंद पु० (शिलिन्द) મકાઈ, જોળ, ધાન્યની એક જાત

सिलिंध्र पु० (शिलिंध्र) ભૂમિફોડા વનસ્પતિ વિશેષ

सिलिट्ठ त्रि० (श्लिष्ट) મળેલું એકઠું થયેલું

सिलिया स्त्री० (शलाका) સળી

सिलिवय न० } सिलीवय न० } (श्लीपद) કફ ઉત્પન્ન થવાથી પગ વગેરે જાડા થઇ જાય તે રોગ સોળ રોગમાંનો એક રોગ

सिलुच्चय पु० (शिलोच्चय) શિલાઓના સમુચ્ચય મેરૂ પર્વત

सिलेस पु० (श्लेष) श्लेष, લેપ
सिलेस पु० (श्लेष्मन्) શ્લેષ્મનુ દર્દ
सिलोक } पु० (श्लोक) શ્લોક, પદ્ય,
सिलोग } છન્દ વિશેષ (૨) પ્રશસા
सिलोय. } વખાણ કીર્તિગાન (૩) અનુષ્ટુપ્ આદિ શ્લોક બનાવવાની કળા
सिव. त्रि० (शिव) કલ્યાણકારક, ઉપદ્રવ વિનાનુ, શાન્તિમય (૨) શાત (૩) ન० કલ્યાણ મુક્તિ, મોક્ષ (૪) મોક્ષના હેતુરૂપ તપ (૫) पु० મહાદેવ, શકર (૬) વ્યતર વિશેષ (૭) શિવનામે હસ્તિનાગપુરનો રાજા (૮) પોષ મહિનાનુ લોકોત્તર નામ (૯) પાચમા વાસુદેવ તથા બળદેવના પિતા (૧૦) પુષ્પિકા સૂત્રનુ ૮ મુ અધ્યયન
सिवअ पु० (शिवक) વેલધર દેવતાના બીજા રાજાનુ નામ
सिवकर. पु० (शिवकर) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીશીના ૨૨ મા તીર્થંકર
सिवगइ पु० (शिवगति) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીશીના ૧૪ મા તીર્થંકર
सिवपुर न० (शिवपुर) મોક્ષનગર, મોક્ષ સ્થાન
सिवभद्द. पु० (शिवभद्र) શિવ રાજાનો શિવભદ્ર નામે કુમાર
सिवभूई पु० (शिवभूति) એક સાધુનુ નામ
सिवराय पु० (शिवराज) શિવ નામનો રાજા
सिवसेण पु० (शिवसेन) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા ચાલુ અવસર્પિણીમા થયેલ દશમા તીર્થંકર
सिवा स्त्री० (शिवा) ૨૨ મા તીર્થંકરની માતાનુ નામ. (૨) ૧૫ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી (૩) શક્રેન્દ્રની અગ્રમહિષીનુ નામ. (૪) શિયાળણી
सिवादेवी. स्त्री० (शिवादेवी) નેમનાથની માતાનુ નામ
सिवासि. पु० (शिवाशिन्) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીશીના ૧૨ મા તીર્થંકર
सिविण. पु० (स्वप्न) સ્વપ્ન
सिसिर. पु० (शिशिर) શિશિર ઋતુ, શિયાળો. (૨) માઘ માસનુ લોકોત્તર નામ
सिसुनाग. पु० (शिशुनाग) અળસીયો
सिसुपाल पु० (शिशुपाल) વસુદેવની બ્હેન માદ્રીનો પુત્ર.
सिस्स. पु० (शिष्य) ચેલો, શિષ્ય, અનુયાયી
सिस्सणी स्त्री० (शिष्या) શિષ્યા, ચેલી
सिस्सपसिस्स पु० (शिष्यप्रशिष्य) શિષ્ય, તેના શિષ્ય, તેના શિષ્ય એમ શિષ્ય પરંપરા
सिस्सिरिलि. पु० (सिसिरिलिन्) કન્દ વિશેષ
सिह पु० (शिख) ભુજપર તિર્યંચ પચેન્દ્રિયની એક જાત
सिहंडि पु० (शिखण्डिन्) શિખા-ચોટલી ધરનાર, ચોટલીવાળો
सिहर पु० (शिखर) શિખર, ટોચ, પર્વતની ટુક
सिहरि पु० (शिखरिन्) શિખરવાળો પર્વત (૨) ઐરણ્યવય અને ઐરવત ક્ષેત્રની સીમા બાંધનાર વર્ષધર પર્વત
सिहरिकूड. पु० (शिखरिकूट) શિખરી પર્વત ઉપરનુ એક કૂટ-શિખર
सिहरिणी. स्त्री० (शिखरिणी) શિખડ ભોજ્ય પદાર્થ.
सिहलि स्त्री० (शिखा) શિખા ચોટલી (૨) त्रि० ચોટલીવાળો, મસ્તકે શિખા રાખનાર
सिहा. स्त्री० (शिखा) સગ, ટોચ શિખા (૨) અગ્નિ જ્વાળા (૩) માથાની ચોટલી

सिहाधारञ्च. त्रि० (शिखाधारक) માથે શિખા–ચોટલી રાખનાર

सिहि पु० (शिखिन्) મોર (२) त्रि० શિખા-વાળુ પ્રાણી (૩) પુ० અગ્નિ શિખા

सिहिण. पु० ( ) સ્તન, થાદોલો

सीअसोआ स्त्री० (शीतस्रोतस्) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડવાની ચોથી વિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરની એક નદી

सीआ स्त्री० (सीता) મહાવિદેહ ક્ષેત્રની પૂર્વ તરફ લવણ સમુદ્રમા ભળતી સીતા નામની એક મ્હોટી નદી (૨) સિદ્ધ-શિલાની પૃથ્વી (૩) પશ્ચિમ દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશાકુમારી-માંની એકી

सीआकूड पु० (शीताकूट) માનવત પર્વ-તના નવ કૂટમાનુ સાતમુ કૂટ (૨) નીલવત પર્વતના નવકૂટમાનુ ચોથુ કૂટ

सीआमुहवन. न० (शीतामुखवन) કચ્છ વિજય અને પુષ્કલાવતી વિજયની પૂર્વ સરહદથી લવણ સમુદ્ર સુધીનુ વન

सीआल स्त्री० (सप्तचत्वारिंशत्) સુડતાલીસ, ૪૭

सीई स्त्री० ( ) નીસરણી, સીડી

सीईभूअ. त्रि० (शीतीभूत) શીતળ થયેલ, ક્રોધાદિ રહિત બનેલ.

सीउंठी स्त्री० (शुण्ठी) સૂંઠ, વનસ્પતિ વિશે।

सीउण्ह पु० (शीतोष्ण) કન્દ વિશેષ (૨) त्रि० ઉનુ તથા ટાઢુ

सीउसिण न० (शीतोष्ण) શીત અને ઉષ્ણ (૨) સુખ અને દુ ખ

सीउसिणा. स्त्री० (शीतोष्णा) શીત તથા ઉષ્ણ યોનિ.

सीओदग न० (शीतोदक) ટાઢુ પાણી સચિત્ત પાણી

सीओदप्पवायकुंड पु० (शीतोदाप्रपातकुण्ड) નીલવત પર્વત ઉપરથી શીતોદા નદીનો ધરેડો જેમા પડે છે તે કુડ

सीओदा स्त्री० (शीतोदा) મહાવિદેહની એક મ્હોટી નદીનુ નામ

सीओदाकूड पु० (शीतोदाकूट) નિષધ પર્વતના નવ કૂટમાનુ સાતમુ કૂટ

सीओया. स्त्री० (शीतोदा) નિષધ પર્વત ઉપરથી સીતોદા કુડમા પડી પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા વ્હેતી એક મ્હોટી નદી

सीओसणिज्ज न० (शीतोष्णीय) શીતોષ્ણીય નામનુ આચારાગ સૂત્રનુ ત્રીજુ અધ્યયન

सीत न० (शीत) ટાઢ, ઠંડી (૨) त्रि० ઠંડુ, ટાઢુ

सीतपरिसह पु० (शीतपरिषह) ટાઢ સહન કરવી, ઠંડીનો પરિષહ, બાવીશ પરિ ષહમાનો એક

सीतफास पु० (शीतस्पर्श) ઠંડો સ્પર્શ, ઠંડી

सीतल पु० (शीतल) દશમા તીર્થંકરનુ નામ (૨) त्रि० ટાઢુ

सीता स्त्री० (शीता) નીલવત પર્વતના કેશરીદ્રહના દક્ષિણ તોરણથી નીકળી પૂર્વ મહાવિદેહના મધ્યમા વહેતી મહા નદી (૨) ખેતરમા હળથી પાડેલી રેખા-લીંટી

सीतोआ स्त्री० (शीतोदा) જુઓ "સી ઓયા" શબ્દ.

सीतोदाकूड. पु० (शीतोदाकूट) વિદ્યુત્પ્રભ વખાર પર્વત ઉપરના નવ કૂટમા સાતમુ કૂટ

सीदण न० (सादन) સાધુની સમાચારીમા પ્રમાદ કરવો તે

सीधु स्त्री० } (सीधू) એક જાતની
सीधू स्त्री० } મદિરા

सीभर न० (सीभर) અક્ષરસમ, પદસમ, તાલસમ, લયસમ, ઉશ્વાસસમ અને

સચારસમથી સાતસ્વર બરાબર નીકળે તેની રીતે ગાવુ તે

सीमंकर પુ૦ (सीमकर) જમ્બુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર બીજા કુળકર (૨) ત્રીજા કુળકરનુ નામ

सीमकर त्रि० (सीमाकर) સીમા-મર્યાદાનો કરનાર

सीमतअ. પુ૦ (सीमतक) સીમતક નામનો એક નરકાવાસો

सीमंतावणयण न० (सीमतोपनयन) ગર્ભાધાનક્રિયા, સીમતસસ્કાર

सीमंधर પુ૦ (सीमधर) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા આગામી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ત્રીજા કુલકર (૨) ચોથા કુલગરનુ નામ (૩) ત્રિ૦ કરેલ મર્યાદાને ધરનાર-નિભાવનાર

सीमा स्त्री० (सीमा) હદ, મર્યાદા, અવધિ

सीमागार પુ૦ (सीमागार) એક પ્રકારનો જળચર પ્રાણી મગરમચ્છ

सीमारक्खिय त्रि० (सीमारक्षक) મર્યાદા પાળનાર, હદનુ રક્ષણ કરનાર

सीय. त्रि० (शीत) ઠંડુ, શીતળ, ટાઢુ (૨) પુ૦ શીતસ્પર્શ, ઠંડક (૩) ઠંડી, ટાઢ (૪) શીતસ્પર્શનામ, નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ

सीयर પુ૦ (शीकर) પાણીનુ બિંદુ, છાંટા

सीयल त्रि० (शीतल) શીતળ, ઠંડુ (૨) વર્તમાન ચોવીસીના દશમા તીર્થંકરનુ નામ (૩) શ્રીપુર નગરનો શીતળ નામનો રાજા

सीयलिया. स्त्री० (शीतलिका) શીતળ લેશ્યા

सीयलुक्ख त्रि० (शीतरूक्ष) ઠંડુ તથા લૂખુ

सीयसह. त्रि० (शीतसह) ટાઢ સહન કરનાર.

सीयसीयर પુ૦ (शीतशित्कार) સીત્કાર શબ્દ, હાથી વગેરેનો ભયજનક અવાજ

सीया स्त्री० (शिबिका) પાલખી.

सीया स्त्री० (शीता) ઠંડી (૨) શીતળ લેશ્યા

सीया स्त्री० (सीता) સીતા-રામચદ્રજીની સ્ત્રી (૨) ચોથા વાસુદેવની માતાનુ નામ (૩) શીતયોનિ.

सीयामहाणई. स्त्री० (शीतामहानदी) પૂર્વ મહાવિદેહમાની શીતા નામે મહાનદી

सीयायव પુ૦ (शीतातप) ટાઢ અને તડકો

सीयाल પુ૦ (शृगाल) શિયાળ

सीयाला स्त्री० (सप्तचत्वारिंशत्) સડતાળીસ

सीयालीसा स्त्री० (सप्तचत्वारिंशत्) જુઓ "સીયાલા" શબ્દ

सील. न० (शील) શીલ, સદાચાર, સમાધિ (૨) સ્વભાવ, પ્રકૃતિ. (૩) બ્રહ્મચર્ય. (૪) ચારિત્ર

सीलइ પુ૦ (शीलचित्) એ નામના એક ક્ષત્રિયપરિવ્રાજક-રાજર્ષિ

सीलंग. न० (शीलाङ्ग) શીલ-શીયલનુ અગ કારણ, ચારિત્રનો અશ

सीलव्वय. न० (शीलव्रत) શ્રાવકના પાચ અણુવ્રત

सीवण. न० (सीवन) સીવણુ, કપડા સીવવા તે

सीवन्न. પુ૦ (श्रीपर्ण) એક જાતની વનસ્પતિ, શીવલાનુ ઝાડ

सीविय त्रि० (सीवित) સીવેલુ, સાધેલુ.

सीस પુ૦ (शिष्य) શિષ્ય ચેલો

सीस न० (शीर्ष) મુખ્ય અગ, મસ્તક, માથુ

सीस પુ૦ (शीशक) સીસુ

सीसग न० (शीशक) સીસુ, સચિત્તખર પૃથ્વીનો એક પ્રકાર

सीसघडी स्त्री० (शीर्षघटी) માથાની ખાપરી

सीसच्छिरणय न० (शीर्षच्छिन्नक) જેનુ મસ્તક છેદાએલ છે તે, માથુ છેદવાની સજા-શિક્ષા.

सीसदुवारिय न० (शीर्षद्वारित) મસ્તકનુ ઢાંકણ, પાઘડી ટોપી.

सीसपहेलिअंग न० (शीर्षप्रहेलिकांग) ૮૪ લાખ ચૂલિકા પ્રમાણનો કાળવિભાગ

सीसपहेलिआ स्त्री० (शीर्षप्रहेलिका) ૮૪ લાખ શીર્ષપહેલિકાંગ પ્રમાણનો કાળ વિભાગ.

सीसय. पु० (शीसक) સીસુ

सीसवा. स्त्री० (शिंशपा) સીસમનુ વૃક્ષ

सीसावेढ. न० (शीर्षवेष्ट) પાઘડી, ફેટો

सीसिणी स्त्री० (शिष्या) શિષ્યા, ચેલી

सीसोकंपिय. न० (शीर्षाकम्पित) માથુ ધુણાવતા કાઉસગ્ગ કરે તે, કાઉસગ્ગનો પન્દરમો દોષ

सीह पु० (सिंह) સિંહ, સાવજ કેસરી (૨) એ નામે સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન (૩) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના દશમા અધ્યયનનુ નામ (૪) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર (૫) દ્વીપકુમાર જાતના દેવતાનુ લાંછન (૬) ચોવીશમા તીર્થંકરનુ લાંછન. (૭) એ નામના એક મહાવીર સ્વામીના શિષ્ય

सीहं अ० (शीघ्रम्) શીઘ્ર જલદી (૨) સ્ત્રી૦ શીઘ્રગતિ

सीहकंत पु० (सिंहकान्त) એ નામે આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન

सीहकण्ण पु० (सिंहकर्ण) અઢારમો અન્તર દ્વીપ. (૨) તે અન્તર્દ્વીપમા રહેનાર મનુષ્ય

सीहकण्णी. स्त्री० (सिंहकर्णी) દેશ વિશેષ પ્રસિદ્ધ કંદ, કંદમૂળની એક જાત

सीहकेसर. पु० (सिंहकेसर) સિંહની કેસવાળી-જટા-વાળ (૨) સિંહની કેસવાળી જેવા બુંદીના બનાવેલ લાડવા, સિંહ કેશરીઆ લાડવા

सीहक्खइत्ता. स्त्री० (सिंहखादिता) સિંહની પેઠે શૌર્ય દેખાડી જેમા આહારાદિ મેળવવામા આવે તે પ્રવ્રજ્યા

सीहगइ. पु० (सिंहगति) દિશાકુમારના લોકપાળનુ નામ. (૨) અમિતગતિ તથા અમિતવાહન ઇન્દ્રના લોકપાળનુ નામ

सीहगिरि पु० (सिंहगिरि) ૨૦ મા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ. (૨) એ નામનો એક સાધુ (૩) એ નામનો એક રાજા

सीहगुहा. स्त्री० (सिंहगुहा) સિંહગુહા નામે ચોરપલ્લી

सीहणाय. पु० (सिंहनाद) સિંહનાદ, સિંહના જેવો અવાજ-ગર્જના.

सीहतर पु० (सिंहतर) ન્હાનો સાધુ

सीहनाय पु० (सिंहनाद) જુઓ "सीहणाय" શબ્દ

सीहनिक्कीलिय. न० (सिंहनिष्क्रीडित) સિંહની ક્રીડાની પેઠે ચડતા ઉતરતા ઉપવાસોની પરિપાટીનુ એક પ્રકારનુ તપ

सीहनिसीही स्त्री० (सिंहनिषीदन) સિંહની બેઠક (૨) ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રનો આકાર

सीहपुच्छण्ण न० (सिंहपुच्छन) સિંહના પુચ્છડાની પેઠે ચામડી ઉખેડવી તે, એક પ્રકારની શિક્ષા

सीहपुच्छिय वि० (सिंहपुच्छित) ગરદનના પાછળ ભાગની ચામડી ઉતરડી સિંહની પુચ્છડીને આકારે બાંધી લટકાવેલ

सीहपुच्छियंग. वि० (सिंहपुच्छितांग) સિંહની પુચ્છડીએ જેના અંગ બાંધ્યા છે તે.

सीहपुर. न० (सिंहपुर) સિંહપુર નગર.

सीहपुरा. स्त्री० (सिंहपुरा) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડની બીજી વિજયની મુખ્ય રાજધાની

सीहमुह. पु० (सिंहमुख) લવણ સમુદ્રમાં ત્રણ જોજનપર આવેલો સિંહમુખ નામનો એક અન્તરદ્વીપ (૨) त्रि० તે અંતરદ્વીપમાં રહેનાર મનુષ્ય

सीहरह पु० (सिंहरथ) ૧૫ મા તીર્થંકરનું ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ

सीहल पु० (सिंहल) સિંહલ નામનો એક દેશ (૨) त्रि० તે દેશની રૈયત

सीहललितविक्कंत पु० (सिंहललितविक्रान्त) સિંહગમવાન સુંદર ગતિવાળુ નાટક, ૩૨ નાટકમાંનુ એક

सीहलिपासग न० (शिखलिपाशक) વેણી-ચોટલો બાંધવાની ઊનની કાકસી (દોરો)

सीहली. स्त्री० (सिंहली) સિંહલદ્વીપ-લંકામાં જન્મેલી દાસી

सीहविम पु० (सिंहविद) એ નામે સાતમા દેવલોકનું એક વિમાન

सीहविक्कमगइ पु० (सिंहविक्रमगति) જુઓ "सीहगइ" શબ્દનો ૧ લો ૨ જો અર્થ

सीहसेण पु० (सिंहसेन) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના ૧૧ મા અધ્યયનનું નામ (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર (૩) શ્રી અજિતનાથના પ્રથમ ગણધર (૪) ચૌદમા તીર્થંકરના પિતા (૫) ઐરવત ક્ષેત્રના વર્તમાન ૧૩ મા તીર્થંકરનું નામ

सीहसोया स्त्री० (सिंहश्रोतस्) એ નામની મહાવિદેહની બાર અંતર નદીઓમાંની એક

सीहागइ स्त्री० (शीघ्रगति) ઉતાવળી ચાલ

सीहासण न० (सिंहासन) સિંહાસન સિંહના ચિહ્ન કે ચિત્રવાળુ આસન-બેઠક

सीहु पु० (सीधु) મદિરા-દારૂ

सुअक्खाय त्रि० (स्वाख्यात) સારી રીતે કહેલુ

सुअणु त्रि० (सुतनु) સુંદર શરીરવાળુ.

सुअदेव पु० (श्रुतदेव) શ્રુતદેવ ગણધર.

सुअलंकिअ त्रि० (स्वलङ्कृत) સારી રીતે શણગારેલ

सुअहिज्जिअ त्रि० (स्वधीत) વિધિપૂર્વક ગુરુ પાસે અધ્યયન કરેલું.

सुआइक्खल त्रि० (स्वाख्येय) સુખેથી કહી શકાય તેવું.

सुइ स्त्री० (श्रुति) શ્રવણ કરવું, સદ્બોધ સાંભળવો. (૨) શ્રુતિ, વેદ (૩) ૧૬ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી. (૪) કાન

सुइ स्त्री० (स्मृति) યાદદાસ્ત, સ્મરણ-શક્તિ

सुइ त्रि० (शुचि) પવિત્ર, શુદ્ધ (૨) स्त्री० પવિત્રતા (૩) સત્ય, સયમ

सुइया स्त्री० (शुचिका) પવિત્રતા.

सुइर अ० (सुचिरम्) લાંબો વખત

सुइरज्जु पु० (शुचिरज्जु) જેમાં લંબાઇ જ મપાય, પહોળાઇ અને જાડાઇ નહી તેવી રીતે રાજનો માપ કરવો તે, રાજના માનનો એક પ્રકાર

सुइल्ल त्रि० (श्वस्तन) આવતી કાલનુ

सुउद्धर. त्रि० (सूद्धर) સહેલાઇથી કાઢી શકાય તેવુ

सुए. अ० (श्वस्) આવતી કાલે આવતે દીવસે

सुक न० (शुल्क) કર, જકાત દાણ

सुंगायण पु० (शुंगायन) વિશાખા નક્ષત્રનુ ગોત્ર

सुंठ पु० (शुण्ठ) એ નામનું પંચેન્દ્રિ જાતિનુ વૃક્ષ (૨) તૃણ વિશેષ

सुंठकड पु० (शुण्ठकट) સુંઠ-તૃણ વિશેષની સાદડી

सुकुलिय न० (सुकुलिन) તૃણ વિશેષ.

सुकोसल पु० (सुकोशल) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવતક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૧૯ મા તીર્થંકર (૨) વાઘણનો પરીષહ ખમનાર એ નામના એક રાજર્ષિ

सुक्क पु० (शुक्ल) શુક્લધ્યાન, ઉંચામા ઉંચુ ધ્યાન (૨) સ્ત્રી૦ છ લેશ્યામાની છઠ્ઠી લેશ્યા (૩) ત્રિ૦ સફેદ, સ્વચ્છ, ધોળુ

सुक्क त्रि० (शुष्क) રસ વગરનુ સુકકુ, લુખ્ખુ.

सुक्क. न० (शुल्क) દાણ-જગાત (૨) કન્યા દાન, વિવાહ સમયનુ દાન (૩) વ્યાજ. (૪) મૂલ્ય, કિમ્મત

सुक्क. न० (शुक्र) વીર્ય, ધાતુ, બીજ (૨) શુક્ર નામનો ૪૨ મો ગ્રહ. (૩) શુક્ર નામનુ પુષ્પિયાસૂત્રનુ ત્રીજુ અધ્યયન (૪) સાતમો દેવલોક (૫) મહાશુક્રેન્દ્ર, સાતમા દેવલોકનો ઇન્દ્ર (૬) મહાશુક્ર નામે સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન

सुक्कचरिया स्त्री० (शुक्रचर्या) શુક્રની ગતિ જાણવાની વિદ્યા

सुक्कज्झाण. न० (शुक्लध्यान) આત્મપરિણતિમા એકાગ્ર થવુ તે

सुक्कधरणी. स्त्री० (शुक्रधारिणी) વીર્યને ધારણ કરનારી નાડી.

सुक्कपक्ख. पु० (शुक्लपक्ष) શુક્લપક્ષ અજવાળીયુ

सुक्कपक्खिय त्रि० (शुक्लपाक्षिक) જેને અર્દ્ધ પુદ્ગલપરાવર્ત્તનની અન્દર મોક્ષ જવાનુ હોય તે જીવ.

सुक्कलेस्स त्रि० (शुक्ललेश्य) શુક્લ લેશ્યા વાળો જીવ

सुक्कलेस्सा स्त्री० (शुक्ललेश्या) અતિ સ્વચ્છ પુદ્ગલના યોગથી થતા અતિશુદ્ધ પરિણામ, શુક્લલેશ્યા.

सुक्का स्त्री० (शुक्ला) જુઓ "सुक्कलेस्सा" શબ્દ

सुक्काभ. पु० (शुक्राभ) એ નામનુ એક લોકાન્તિક વિમાન

सुक्किल त्रि० (शुक्ल) ધોળુ, સફેદ

सुक्किल्लतण पु० (शुक्लतृण) એ નામનુ પર્વગ જાતિનુ એક વૃક્ષ

सुक्किलपक्ख न० (शुक्लपक्ष) અજવાળીયુ.

सुक्किल्लवण्ण पु० (शुक्लवर्ण) ધોળો રંગ

सुक्कीअ त्रि० (सुक्रीत) સારી રીતે ખરીદેલુ

सुक्ख न० (सौख्य) સુખ, સાતા

सुक्खाय त्रि० (स्वाख्यात) સારી પેરે કહેલ

सुख न० (सुख) સુખ, શાન્તિ, મજા

सुखगइ. स्त्री० (सुखगति) હંસની પેઠે સુખ વિહાયોગતિ-ચાલ

सुखचिय त्रि० (सुखचित) સારી રીતે શણગારેલ

सुखासण न० (सुखासन) સુખે બેસી શકાય તેવુ આસન

सुग पु० (शुक) સુડો, પોપટ

सुगअ त्रि० (सुगत) ધનવંત, પૈસાદાર.

सुगइ स्त्री० (सुगति) સારી ગતિ, સદ્ગતિ (૨) સિદ્ધિગતિ

सुगंध पु० (सुगन्ध) સારી ગંધ (૨) ત્રિ૦ સુગંધિ પદાર્થ

सुगंधि पु० (सुगन्धि) સુગન્ધ, ખુશબો

सुगंधिय त्रि० (सुगन्धित) સુગન્ધવાળુ (૨) એક જાતનુ કમળનુ ફૂલ

सुगति स्त्री० (सुगति) સદ્ગતિ, મોક્ષ

सुगम त्रि० (सुगम) સુખેથી જાણી શકાય તેવુ, સ્હેલુ

सुगय पु० (सुगत) ગૌતમબુદ્ધનું અપર નામ

सुगिम्हयापाडिवअ पु० (सुग्रीष्मकप्रतिपद्) ચૈત્ર માસની પુનેમ પછીનો પડવો

सुगुण पु० (सुगुण) સારાગુણો સદ્ગુણો

सुगुरु पु० (सुगुरु) સદ્ગુરૂ, સન્માર્ગદર્શક

सुग्गइ स्त्री० (सद्गति) સદ્ગતિ મોક્ષ

सुगीव. पुं० (सुग्रीव) नवमा तीर्थंकरना पिता. (२) आवती ચોવીશીના નવમા પ્રતિવાસુદેવ. (૩) ભૂતાનંદ ઇંદ્રના ઘોડેસ્વાર લશ્કરનો અધિપતિ. (૪) સુગ્રીવ નામનુ નગર-જ્યાં મૃગાપુત્રનો જન્મ થયો હતો.

सुगोस पु० (सुघोष) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૨) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૩) ગઇ ઉત્સર્પિણીના છઠ્ઠા કુલકરનુ નામ. (૪) એ નામનુ એક નગર. (૫) સ્ત્રી૦ પહેલા દેવલોકની એ નામની એક ઘટા.

सुगोसा स्त्री० (सुघोषा) ગંધર્વના ઇન્દ્ર ગીતરતિની પહેલી અગ્રમહિષી. (૨) વાદ્ય વિશેષ

सुचंद. पु० (सुचन्द्र) જમ્બૂદ્વીપના અરવત ક્ષેત્રમા ચાલુ અવસર્પિણીના બીજા તીર્થંકર.

सुचरिय. पु० न० (सुचरित) પાચ મહાવ્રત; બ્રહ્મચર્યાદિ નિયમ; સદાચરણ.

सुचारु त्रि० (सुचारु) મનોહર.

सुचिराण } त्रि० (सुचीर्ण) શુભભાવથી
सुचिन्न. } આચરેલ, સુકૃત્ય.

सुचिय त्रि० (शुचिक) પવિત્ર

सुचिरं. अ० (सुचिरम्) લાંબો વખત, ઘણા કાળ સુધી.

सुजया स्त्री० (सुजया) અંતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના અગીયારમા અધ્યયનનુ નામ. (૨) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની સુજયા નામે રાણી.

सुजसा. स्त्री० (सुयशस्) ૧૪ મા તીર્થંકરની માતા.

सुजरह. त्रि० (सुजेय) સુખે જીરવા યોગ્ય.

सुजाया. स्त्री० (सुजाता) નાગકુમારેન્દ્ર-ભૂતાનંદના લોકપાળ-કાળવાલની ત્રીજી અગ્રમહિષી. (૨) જમ્બૂસુદર્શનાનુ એક નામ

सुज्झ. पु० (सूर्य) એ નામનું પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झकंत. पु० (सूर्यकान्त) એ નામનું પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झकूड. पु० (सूर्यकूट) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झज्झय. पु० (सूर्यध्वज) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झप्पभ पु० (सूर्यप्रभ) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झलेस्स. पु० (सूर्यलेश्य) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झवराण पु० (सूर्यवर्ण) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झसिंग. पु० (सूर्यशृङ्ग) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झसिद्ध. पु० (सूर्यसिद्ध) એ નામનુ પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झावत्त पु० (सूर्यावर्त) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झुत्तरवडिंसग. पु० (सूर्योत्तरावतंसक) એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सुज्झाइअ त्रि० (सुध्यात) સારી રીતે અર્થ પુરઃસર સાભળેલું.

सुट्ठिय. पु० (सुस्थित) લવણ સમુદ્રનો અધિષ્ઠાતા દેવ. (૨) કોઇ પણ પ્રમાણથી બાધિત થાય નહિ તે સૂત્ર. (૩) એ નામના એક આચાર્ય (૪) त्रि० નિશ્ચલ, સ્થિર.

सुट्ठिया. स्त्री० (सुस्थिता) સુસ્થિત દેવતાની રાજધાની.

सुट्ठु त्रि० (सुष्ठु) સુન્દર, સારૂં (૨) અ० સમ્યક્, સારી રીતે.

सुद्धुत्तरमायामा स्त्री० (शुद्धोत्तरायामा) મધ્યમ ગ્રામની છઠ્ઠી મૂર્ચ્છના.

सुद्दुदिन्न. न० (सुद्दुदत्त) सुष्टु-लायकने ज्ञान न आपवाथी लागतो ज्ञानतो એક અતિચાર; ચૌદમાંનો એક.

सुद्दिय. पु० ( ) घेरो. (२) त्रि० थाकेलु.

सुण. पु० (शुन) कुतरो.

सुणंद. पु० (सुनंद) એ નામે સાતમા દેવ લોકનું એક વિમાન. (२) १२ મા તીર્થકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ.

सुणंदा. स्त्री० (सुनन्दा) નાગકુમારેંદ્ર-ભૂતાનંદના લોકપાળ કાલનાલની પહેલી અગ્રમહિષી. (२) ૩ જા ચક્રવર્તીની મુખ્ય સ્ત્રી-સ્ત્રીરત્ન.

सुणक. पुं० (शुनक) કુતરો.

सुणक्खत्त. पुं० (सुनक्षत्र) શ્રીમહાવીર પ્રભુના શિષ્ય; કોશલદેશના સુનક્ષત્ર નામના મુનિ.

सुणक्खत्ता. स्त्री० (सुनक्षत्रा) પખવાડીયાની પંદર રાત્રિઓમાંની બીજી રાત્રિનું નામ.

सुणग. } पु० (शुनक) કુતરૂં.
सुणय. }

सुणाभ. पु० (सुनाभ) પદ્મનાભ રાજાના પુત્રનું નામ.

सुणी. स्त्री० (शुनी) કુતરી.

सुणीहड. त्रि० (सुनिर्हृत) સુખે નીકળેલ.

सुण्ण. त्रि० (शून्य) ખાલી; રહિત.

सुण्णकाल. पु० (शून्यकाल) વિરહકાળ; વિવક્ષિત સ્થાનમાં વિવક્ષિત સમયના જીવો બધાએ નિકળી ગયા હોય, તેમાંનો કોઇપણ રહ્યો ન હોય તે સમય.

सुण्हा स्त्री० (स्नुषा) પુત્રવધૂ, દીકરાની વહુ.

सुत. पु० (सुत) પુત્ર, દીકરો.

सुतणु. पु० (सुतनु) ઉત્તમ શરીર; આહારક શરીર.

सुतवस्सिअ. त्रि० (सुतपस्थित) સારી રીતે કામના રહિત તપોનુષ્ઠાન કરેલ.

सुतारा. स्त्री० (सुतारा) સુવિધિનાથજીની દેવીનું નામ.

सुतितिक्ख. त्रि० (सुतितिक्ष) સુખેથી સહન થાય તે.

सुतित्थ. त्रि० (सुतीर्थ) સુખે તરવાને યોગ્ય. (२) न० સારૂં તીર્થ.

सुतेअ. पु० (सुतेजस्) ભરતક્ષેત્રના ગઇ ચોવીશીના १० મા તીર્થંકર.

सुतेआ. स्त्री० (सुतेजस्) વિદિશાના રૂચક પર્વતપર વસનાર ચાર દિશાકુમારીમાંની ત્રીજી.

सुतोसअ. त्रि० (सुतोष्य) સંતોષ રાખનાર; સંતોષી.

सुत्त. त्रि० (सुप्त) ઉંઘમાં પડેલ. (२) મિથ્યાત્વી; અજ્ઞાની. (૩) સર્વ પ્રકારના અપર્યાપ્ત જીવ.

सुत्त. न० (सूत्र) શાસ્ત્ર; આગમ; પ્રવચન; શાસ્ત્રનો મૂળપાઠ. (२) થોડા અક્ષર અને ઘણા અર્થવાળું વાક્ય. (૩) સુતર; દોરો. (૪) પૂર્વનો બીજો ભેદ, જે સૂત્ર તેના ૮૮ ભેદ કહ્યા છે. (૫) બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના પાંચ વિભાગોમાંનો બીજો વિભાગ.

सुत्तखेड. पुं० (सूत्रखेटक) સૂત્ર બનાવવાની કળા.

सुत्तग. न० (सूत्रक) કેડનો કંદોરો; એક જાતનું આભૂષણ. (२) સુત્તર; દોરો.

सुत्तजागर. त्रि० (सुप्तजागर) સુતુ અને જાગતુ; સ્વપ્ન અવસ્થાવાળું.

सुत्तधर. त्रि० (सूत्रधर) સૂત્રના ધરનાર; શાસ્ત્રપાઠક.

सुत्तय. पुं० (सूत्रद) સૂત્ર ભણાવનાર; ઉપાધ્યાય.

सुत्तरुइ. स्त्री० (सूत्ररुचि) સૂત્ર-આગમ

ઉપરની શ્રદ્ધા, સત્ર ભણતા કે સાભળતા ધર્મરુચિ થાય તે, સમકિતનો એક પ્રકાર

सुत्तहार. પુ० (सूत्रधार) નાટકનુ મુખ્ય પાત્ર. (૨) સુતાર

सुत्ताणुगम પુ० (सूत्रानुगम) સૂત્રનો અનુગમ-સમ્બન્ધ

सुत्तिय. પુ० (सौत्रिक) સૂત્ર બનાવવાનો તથા વેચવાનો ધંધો (૨) સુતરાઉ વસ્ત્ર.

सुदंसण. પુ० (सुदर्शन) ૨૩ મા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ (૨) ૧૮ મા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ (૩) ૧૮ મા તીર્થંકરના પિતા (૪) ત્રીજા બળદેવ, વાસુદેવના ધર્માચાર્ય (૫) આ વતી ચોવીશીના પાચમા બળદેવનુ'નામ (૬) ૭ મા ચક્રવર્તીના પિતા (૭) અ તગડ સૂત્રના છટ્ઠા વર્ગના દશમા અધ્યયનનુ નામ. (૮) વાણીયગામ નગરનો નિવાસી એક ગૃહસ્થ (૯) ધરણેન્દ્રના હાથીના લશ્કરનો અધિપતિ (૧૦) વાણિજ્ય ગામમા રહેનાર સુદર્શન શેઠ. (૧૧) રાજગૃહનિવાસી એક શાહુકાર કે જેણે અર્જુનમાળીને મહાવીરપ્રભુનો સમાગમ કરાવ્યો (૧૨) ચપા નગરીનો પ્રખ્યાત સુદર્શન શેઠ કે જેણે નવમ ગની પૂર્ણ આરાધના કરી હતી (૧૩) સુદર્શન ગૃહપતિ કે જેને ઘેર ભગવાને ત્રીજા માસનુ પારણુ કર્યું હતુ (૧૪) એ નામનો એક ગાથાપતિ. (૧૫) ચક્રવર્તીના ચક્રરત્નનુ નામ (૧૬) જેનુ શુભ દર્શન છે તે-મેરૂપર્વત. (૧૭) સૌગધિગ નગરીનિવાસી સુદર્શન શેઠ

सुदंसणा સ્ત્રી० (सुदर्शना) ૧ લા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યાપાલખીનુ નામ (૨) ધરણેદ્રના લોકપાળ કાળની ચોથી અગ્રમહિષી (૩) ચોથા બળદેવની માતા (૪) પશ્ચિમ દિશાના અંજનક પર્વતની સુદર્શના નામની વાવ (૫) ભગવાન્ મહાવીરસ્વામીની મ્હોટી બ્હેનનુ નામ (૬) પિશાચના મહારાજા કાળની ચોથી અગ્રમહિષી (૭) જમ્બૂદ્રીપના જમ્બૂવૃક્ષનુ અપર નામ.

सुदक्खुजागरिया સ્ત્રી० (सुदर्शनजागरिका) દર્શન-સમ્યકત્વની શુદ્ધિ માટે જાગવુ તે.

सुदरिसण પુ० (सुदर्शन) સુદર્શન નામનો એક જક્ષ

सुदरिसणा. સ્ત્રી० (सुदर्शना) સુદર્શના નામની કોઇ સ્ત્રી.

सुदाम. પુ० (सुदामन्) સુદામ નામના ગત ઉત્સર્પિણીના બીજા કુલકર

सुदिट्ठ ત્રિ० (सुदृष्ट) સારી રીતે જોએલ-નિર્ણય કરેલ.

सुदीह ત્રિ० (सुदीर्घ) ઘણુ લાબુ, બહુ દૂર

सुदीहदरिसि. ત્રિ० (सुदीर्घदर्शिन्) લાબી દૃષ્ટિએ જોનાર, દીર્ઘદર્શી

सुदुत्तार ત્રિ० (सुदुस्तार) ઘણી મુશ્કેલીથી તરી શકાય તેવુ

सुद्द. ત્રિ० (शूद्र) હલકા વર્ણના લોક, શૂદ્ર

सुद्ध. ત્રિ० (शुद्ध) શુદ્ધ, દોષ વગરનુ નિષ્કલક, નિર્મળ (૨) અજવાળીયુ સુદ પક્ષ (૩) સચિત્ત

सुद्धगंधारा સ્ત્રી० (शुद्धगांधारा) એ નામની ગધાર ગ્રામની ચોથી મૂર્છના

सुद्धदंत પુ० (शुद्धदन्त) લવણ સમુદ્રમા નવ સો જોજન ઉપર આવેલ શુદ્ધદત નામનો એક અતરદ્વીપ. (૨) ત્રિ० તે અતરદ્વીપમા રહેનાર મનુષ્ય. (૩) જમ્બૂદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ચોથા ચક્રવર્તી (૪) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના પાચમા અધ્યયનનુ નામ (૫) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર

सुद्धदंता. स्त्री० (शुद्धदन्ता) शुद्धदंत द्वीपनी स्त्री

सुद्धप्पावेस त्रि० (शुद्धप्रावेश्य) સભામાં પ્રવેશ કરતી વખતે પ્હેરવા યોગ્ય શુદ્ધ વસ્ત્ર

सुद्धमइ. पु० (शुद्धमति) ભરત ક્ષેત્રના ગઈ ચોવીશીના ૨૧ મા તીર્થંકર

सुद्धय पु० (शुद्धक) એક જાતનો ગ્રાહ-મગર

सुद्धवियड न० (शुद्धविकट) નિર્દોષ-અચિત્ત પાણી.

सुद्धसज्जा स्त्री० (शुद्धषड्जा) ષડ્જ ગ્રામની સાતમી મૂર્ચ્છના

सुद्धापाणय न० (शुद्धापानक) ७ માસની તપસ્યા કરનાર તપસ્વીને, કોઈ દેવતા આવીને સ્પર્શ કરે, તે સ્પર્શને ભલો જાણે તે શુદ્ધાપાનક કહેવાય છે

सुद्धि स्त्री० (शुद्धि) નિર્મળતા શુદ્ધિ, પવિત્રતા (૨) સમાચાર, ખબર

सुद्धेसणा स्त्री० (शुद्धैषणा) એષણાના દશ દોષ રહિત આહાર પાણીની તપાસ કરવી તે

सुद्धेसणिय त्रि० (शुद्धैषणिक) એષણા શુદ્ધ-૪૨ દોષ રહિત આહારની ગવે ષણા કરનાર

सुधम्मा स्त्री० (सुधर्मा) એ નામની દેવ સભા

सुधा स्त्री० (सुधा) અમૃત

सुनंद पु० (सुनंद) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર નવમા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ (૨) એ નામનો એક માણસ

सुनंदा स्त्री० (सुनंदा) પાર્શ્વનાથપ્રભુની મુખ્ય શ્રાવિકા (૨) ભૂતાનંદના મિત્ર લોકપાળની અગ્રમહિષી

सुनक्खत्त पु० (सुनक्षत्र) અણુત્તરોવવાઈ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના બીજા અધ્યયનનું નામ (૨) કાકંદી નગરી નિવાસી ભદ્રા-સાર્થવાહીનો પુત્ર

सुनग पु० (शुनक) કુતરો

सुनति. त्रि० (सुनति) જેનું અંતિમ પરિ-ણામ સારૂં આવે તે

सुन्न त्रि० (शून्य) ખાલી રહિત (૨) શૂન્ય, મીંડું.

सुन्नकाल पु० (शून्यकाल) વિરહકાળ

सुन्हा स्त्री० (स्नुषा) જુઓ " सुण्हा " ३१७६

सुपइट्ठ त्रि० (सुप्रतिष्ठ) ઇજ્જતદાર આબરૂ દાર (૨) અંતગડ સૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના તેરમા અધ્યયનનું નામ (૩) સાવથી નગરીનિવાસી એક ગૃહસ્થ (૪) ભાદરવા માસનું લોકોત્તર નામ

सुपइट्ठग न० (सुप्रतिष्ठक) સરાવલો

सुपइट्ठपुर न० (सुप्रतिष्ठपुर) સુપ્રતિષ્ઠનગર.

सुपइट्ठाभ पु० (सुप्रतिष्ठाभ) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક લોકાંતિક વિમાન

सुपइट्ठिय त्रि० (सुप्रतिष्ठित) સારી રીતે પ્રતિષ્ઠા પામેલ, મજબૂત પાયા ઉપર સ્થાપેલું. (૨) શરાવલા ઉપર મુકેલ શરાવલો

सुपइण्णा स्त्री० (सुप्रतिज्ञा) દક્ષિણ દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠમાની બીજી દિશાકુમારી

सुपक्क त्रि० (सुपक्व) સારી રીતે પકવેલું

सुपक्कखोतरस पु० (सुपक्वक्षोदरस) શેર ડીના રસમાંથી બનેલી એક પ્રકારની મદિરા

सुपच्चक्खाइ त्रि० (सुप्रत्याख्यायिन्) વિધિ પૂર્વક પચ્ચખાણ કરનાર

सुपच्चक्खाय. त्रि० (सुप्रत्याख्यात) સમ્યક્ પ્રકારે પચ્ચખાણ કરેલ

सुपच्चक्खाविय त्रि० (सुप्रत्याख्यापित) સારી રીતે વિધિપૂર્વક પચ્ચખાણ કરાવેલ.

सुपडिबद्ध. त्रि० (सुप्रतिबद्ध) સારી રીતે સંબંધમાં આવેલું.

सुपडिबुद्ध. पुं० (सुप्रतिबुद्ध) એ નામના એક આચાર્ય; આર્ય સુહસ્તિના શિષ્ય.

सुपतिट्ठ. पुं० (सुप्रतिष्ठ) સુપ્રતિષ્ઠ નામનો એક ગાથાપતિ.

सुपतिट्ठक. पुं० (सुप्रतिष्ठक) સરાવલો.

सुपम्ह. पुं० (सुपक्ष्म) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૨) પશ્ચિમ મહાવિદેહના દક્ષિણ ખાંડવાની મેરૂ તરફથી બીજી વિજય. (૩) એ વિજયનો મુખ્ય રાજા.

सुपम्हा. स्त्री० (सुपक्ष्मा) સુપક્ષ્મા નામની મહાવિદેહની એક વિજય.

सुपरिकम्मिय. त्रि० (सुपरिकर्मित) સારી પેઠે ખેડ કરેલ-કેળવેલ.'

सुपरिकम्मतरय. न० (सुपरिकर्मतरक) અગ્નિ વગેરેના પ્રયોગથી મળ શુદ્ધ કરવો તે.

सुपस्स. त्रि० (सुदृश्य) સુખેથી જોઇ શકાય એવું.

सुपास. पु० (सुपार्श्व) સુપાર્શ્વનાથ નામે વર્તમાન ચોવીશીના ૭ મા તીર્થંકર. (૨) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર ૧૭ મા તીર્થંકર. (૩) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમાં થનાર ત્રીજા તીર્થંકર. (૪) એ નામના ગઇ ઉત્સર્પિણી કાળના ત્રીજા કુળકર. (૫) જમ્બૂદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર બીજા તીર્થંકરના પૂર્વભવનું નામ. (૬) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં ચાલુ અવસર્પિણીમાં થયેલ ૧૮ મા તીર્થંકર. (૭) ભગવાન્ મહાવીરસ્વામીના કાકા કે જેણે મહાવીરપ્રભુના તીર્થમાં તીર્થ કરનામ ગોત્ર બાંધ્યું.

सुपासनाह. पु० (सुपार्श्वनाथ) ઐરવત ક્ષેત્રમાં થનાર ૧૮ મા તીર્થંકર.

सुपीअ. पु० (सुपीत) ત્રીસ મુહૂર્તમાંનું પાંચમુ મુહૂર્ત.

सुपुंख. पुं० (सुपुङ्ख) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुपुंड. पुं० (सुपुण्ड) એ નામનું પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुपुप्फ. पुं० (सुपुष्प) એ નામનું દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुपुरिस. पुं० (सुपुरुष) કિંપુરિસ જાતના વ્યંતર દેવતાનો ઇંદ્ર.

सुप्प. पु० (शूर्प) સુપડું.

सुप्पडियाणंद. त्रि० (सुप्रत्यानन्द) સહેલાઇથી ખુશ થનાર; થોડે ઉપકારે ઘણો ગુણ માનનાર.

सुप्पडियार. त्रि० (सुप्रतिकार) સુખેથી ઉપાય થાય તેવુ.

सुप्पणिहाण. न० (सुप्रणिधान) શુભ એકાગ્રતા; મન વગેરે યોગોને શુભધ્યેયમાં એકાગ્ર કરવા તે.

सुप्पबुद्धा. स्त्री० (सुप्रबुद्धा) જમ્બૂસુદર્શનાનું એક નામ. (૨) દક્ષિણ દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠમાંની ત્રીજી દિશાકુમારી.

सुप्पभ. पुं० (सुप्रभ) છઠ્ઠા તીર્થંકર શ્રી પદ્મ પ્રભુનું બીજું નામ. (૨) હરિકાંત અને હરિસહ ઇન્દ્રના લોકપાળનું નામ. (૩) સુપ્રભ નામના ચોથા બળદેવ. (૪) જમ્બૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં થનાર ત્રીજા કુલકર. (૫) આવતી ચોવીશીના ચોથા બળદેવ. (૬) त्रि० સારી પ્રભાવાળું.

सुप्पभकंत. पुं० (सुप्रभकान्त) હરિકાન્ત અને હરિસહ ઇન્દ્રના લોકપાળનું નામ.

सुप्पभा स्त्री० (सुप्रभा) ધરણેન્દ્રના કાલવાલ લોકપાલની ત્રીજી અગ્રમહિષી. (૨) બીજા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનું નામ. (૩) ત્રીજા બળદેવની માતા.

सुप्पसिद्धा. स्त्री० (सुप्रसिद्धा) ચોથા તીર્થંકરની પ્રવ્રજ્યા પાલખીનું નામ.

सुफणी. स्त्री० (सुफणी) રાંધવાની હાંડી; તપેલી.

सुबंधु. पुं० (सुबन्धु) બીજા બળદેવના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ. (૨) જમ્બૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં થનાર સાતમા કુળકર.

सुबंभ. पुं० (सुब्रह्मन्) એ નામનું છઠા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुबाहु. स्त्री० (सुबाहु) રૂપ્પી રાજાની કુંવરી.

सुबीय. पुं० (सुबीज) ત્રીશ મુહૂર્તમાંના પાંચમા મુહૂર્તનું નામ.

सुबुद्धि. पुं० (सुबुद्धि) પ્રતિબુદ્ધ રાજાનો એ નામનો મંત્રી-પ્રધાન. (૨) જિતશત્રુ રાજાનો મંત્રી.

सुब्भ. त्रि० (शुभ्र) સારૂં; ઉજ્વળ.

सुब्भि. त्रि० (सुरभि) સુગંધી. (૨) મનોજ્ઞ.

सुभ. त्रि० (शुभ) સારૂં; શુભ; પવિત્ર. (૨) પહેલા દેવલોકનું એક વિમાન (૩) ૨૧ મા તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ. (૪) પાર્શ્વનાથપ્રભુના એક ગણધરનું નામ. (૫) સૂર્યનું નામ. (૬) શુભ નામે નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી શરીરના અવયવો શુભ મળે છે.

सुभग्ग. त्रि० (सुभग) ભાગ્યશાળી.

सुभकंत. न० (शुभकांत) જેની સારી કાંતિ છે તેનું પહેલા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुभग. त्रि० (सुभग) ભાગ્યશાળી; સુંદર; મનોહર. (૨) કમળ વિશેષ. (૩) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત. (૪) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ સૌભાગ્ય પામે.

सुभगंध. पुं० (शुभगन्ध) પહેલા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुभगा. स्त्री० (सुभगा) ભૂતના ઇન્દ્ર સુરૂપની ચોથી અગ્રમહિષી. (૨) એ નામની વેલ.

सुभगाकरा. स्त्री० (सुभगकरी) જેથી દુર્ભાગી માણસ સુભાગી થાય તેવી એક વિદ્યા: ૪૦ વિદ્યામાંની એક.

सुभघोस. पुं० (शुभघोष) શુભઘોષ નામે પાર્શ્વનાથ પ્રભુના એક ગણધર.

सुभणाम. न० (शुभनामन्) શુભનામકર્મ; નામકર્મની શુભ પ્રકૃતિ.

सुभद्द. पुं० (सुभद्र) બીજા બળદેવ તથા વાસુદેવના પૂર્વ ભવના ધર્માચાર્ય. (૨) અરૂણ સમુદ્રના દેવતાનું નામ. (૩) એ નામે મહાશુક્ર દેવલોકનું એક વિમાન. (૪) એ નામનો એક ગૃહસ્થ.

सुभद्दा. स्त्री० (सुभद्रा) બલીન્દ્રના લોકપાળ સોમની બીજી અગ્રમહિષી. (૨) વૈરોચન ઇન્દ્રની બીજી અગ્રમહિષી. (૩) ઋષભદેવ પ્રભુની મુખ્ય શ્રાવિકા. (૪) કાઉસ્સગ કરવાની એક પડિમા; ચાર પડિમામાંની બીજી પડિમા. (૫) પ્રથમ ચક્રવર્તીની સ્ત્રી (રત્ન). (૬) બીજા બળદેવની માતાનું નામ. (૭) નાગકુમારેંદ્ર ભૂતાનંદના લોકપાળ કાલવાળની બીજી અગ્રમહિષી. (૮) કોણિક રાજાની પટ્ટરાણી. (૯) અંતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના દશમા અધ્યયનનું નામ. (૧૦) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની રાણી. (૧૧) સુભદ્રા નામની એક સ્ત્રી.

सुभनाम. पुं० (शुभनामन्) સ્વસ્તિક શ્રી વત્સાદિ શુભનામ. (૨) નામકર્મની શુભ પ્રકૃતિ.

सुभफास. पुं० (शुभस्पर्श) એ નામનું પહેલા દેવલોકનું એક વિમાન. (૨) મૃદુ આદિ શુભ સ્પર્શ.

सुभलेस्स. पुं० न० (शुभलेश्य) પહેલા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुभवराण पु० न० (शुभवर्ण) પહેલા દેવલોકનુ એક વિમાન

सुभा स्त्री० (शुभा) રમણીયા વિજયની મુખ્ય નગરી (૨) વૈરોચન ઇન્દ્રની અગ્રમહિષીનુ નામ

सुभिक्ख पु० (सुभिक्ष) સુકાળ, સુભિક્ષ

सुभूम पु० (सुभूम) સુભૂમ નામના આઠમા ચક્રવર્તી. (૨) જમ્બુદ્વીપના ભરતમા થનાર બીજા કુલકર

सुभूमिभाग पु० (सुभूमिभाग)ચમ્પાનગરીની બહાર આવેલો એ નામનો એક બગીચો (૨) શૈલકપુરની બહારનો એક બગીચો (૩) રાજગૃહનગરની બહારનો એક બગીચો

सुभोगा स्त्री० (सुभोगा) અધોલોકવાસિની આઠ દિશાકુમારિઓમાની ત્રીજી દિશાકુમારી

सुभोम पु० (सुभौम) એ નામના એક કુલકર (૨) બારમા તીર્થંકરના ૧ લા ગણધર

सुमइ पु० (सुमति) સુમતિનાથ નામના ૫ મા તીર્થંકર (૨) ગઇ ચોવીશીના ૧૩ મા તીર્થંકર (૩) સ્ત્રી० સારી બુદ્ધિ

सुमइराय पु० (सुमतिराज) સુમતિ નામના એક રાજા

सुमगल पु० (सुमङ्गल) જમ્બુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર પ્રથમ તીર્થંકર (૨) સુમગળ નામે અણગાર, ગોશાળાના ભાવીજન્મનુ નામ (૩) ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર ૫ મા તીર્થંકર

सुमंगला स्त्री० (सुमङ्गला) ભરત નામે પ્રથમ ચક્રવર્તીની માતા

सुमण त्रि० (सुमनस्) સારા મનવાળો આનંદી (૨) પુષ્પ ફૂલ (૩) ઇશાનેન્દ્રના સોમલોકપાળનુ એક વિમાન (૪) નદીશ્વર સમુદ્રના દેવનુ નામ (૫) રૂચક સમુદ્રના દેવનુ નામ

सुमणदामा स्त्री० (सुमनोदामन्) ફૂલની માળા.

सुमणभद्द पु० (सुमनोभद्र) અતગડસૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના બારમા અધ્યયનનુ નામ (૨) સાવર્થી નગરી નિવાસી એક ગૃહસ્થ (૩) અરૂણ સમુદ્રના દેવતાનુ નામ (૪) સભૂતિવિજયના શિષ્ય

सुमणसा स्त्री० (सुमनस्) એ નામની એક વેલ

सुमणा स्त्री० (सुमनस्) નાગકુમારેન્દ્ર ભૂતાનન્દના લોકપાળ મનવાળની ચોથી અગ્રમહિષી (૨) જમ્બુદ્વીપના પ્રમાણ જેટલી સુમના નામની શક્રેન્દ્રની અગ્ર મહિષીની રાજધાની (૩) ૮ મા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી (૪) અતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના બારમા અધ્યયનનુ નામ (૫) રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની એક રાણી (૬) મનને હરનારી હોવાથી જમ્બૂસુદર્શનાનુ પડેલુ નામ

सुमति पु० (सुमति) શ્રી સુમતિનાથ નામના ૫ મા તીર્થંકર (૨) પહેલા કુલગરનુ નામ

सुमधु न० (सुमधु) સુમધુ નામે એક જાતની વનસ્પતિ

सुमरुता स्त्री० (सुमरुता) અતગડસૂત્રના સાતમા વર્ગના છટ્ઠા અધ્યયનનુ નામ (૨) રાજગૃહનગરના શ્રેણિક રાજાની એક રાણી

सुमहग्घ त्रि० (सुमहार्घ) ઘણુ કીમતી, ઘણુ મોઘુ

सुमालिया स्त्री० (सुकुमालिका) સુકુમાલિકા નામે એક કન્યા દ્રૌપદીના પૂર્વભવનુ નામ

सुमिण न० (स्वप्न) સ્વપ્નુ (૨) સ્વપ્નનુ શુભાશુભ ફળ દર્શાવનાર શાસ્ત્ર, ૨૯

પાપસૂત્રમાનુ એક (૩) સ્વપ્ન શાસ્ત્રાનુસાર સ્વપ્નનુ શુભાશુભ ફળ કહેવુ તે

सुमिणपाढग पु० (स्वप्नपाठक) સ્વપ્નશાસ્ત્ર વેત્તા, સ્વપ્નશાસ્ત્રનો અભ્યાસી

सुमिणसत्थ. न० (स्वप्नशास्त्र) સ્વપ્નશાસ્ત્ર

सुमित्त. पु० (सुमित्र) ૫ મા તીર્થંકરના ત્રીજા પૂર્વભવનુ નામ (૨) ૨૦ મા તીર્થંકરના પિતા (૩) ૧૬ મા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ (૪) સુમિત્રકુમાર

सुमित्तविजय पु० (सुमित्रविजय) બીજા ચક્રવર્તીના પિતા

सुमुइ पु० (सुमृति) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા થનાર દશમા કુલકર

सुमुह. पु० (सुमुख) અંતગડસૂત્રના બીજા વર્ગના નવમા અધ્યયનનુ નામ (૨) દ્વારિકાનગરીના બળદેવ રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર (૩) એ નામના એક જાદવકુમાર

सुमेघा स्त्री० (सुमेघा) ઉર્ધ્વલોકવાસી આઠ દિશાકુમારીમાની ત્રીજી

सुमेरुप्पभ. पु० (सुमेरुप्रभ) સુમેરુપ્રભ નામે હાથીઓનો ગજા, મેઘકુમારના જીવનો પાછલો ભવ

सुमेहा. स्त्री० (सुमेघा) નન્દનવનના નિષધ કૂટની અધિષ્ઠાત્રી દેવી (૨) સુમેઘા દેવીની રાજધાની

सुय. पु० (शुक) સુડો, પોપટ (૨) સુકદેવ સન્યાસી

सुय पु० (सुत) પુત્ર, દીકરો

सुय. त्रि० (स्यूत) સભારેલુ

सुय. त्रि० (श्रुत) સાભળેલુ શ્રવણ કરેલ (૨) न० વ્યાકરણ જ્યોતિષ, વૈદક, વગેરે શાસ્ત્ર (૩) સૂત્ર, આગમ, પ્રવચન, ધર્મશાસ્ત્ર. (૪) શ્રુતજ્ઞાન પાચ જ્ઞાનમાનુ બીજુ જ્ઞાન (૫) શ્રુત પરંપરા, શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે ચાલવુ તે, પાચ વ્યવહાર માનો એક

सुयअणाण. न० (श्रुताज्ञान) શ્રુતઅજ્ઞાન, ત્રણ પ્રકારના અજ્ઞાનમાનો બીજો પ્રકાર

सुयअणाणि त्रि० (श्रुताज्ञानिन्) શ્રુતઅજ્ઞાન વાળો

सुयअनाण न० (श्रुताज्ञान) જુઓ "સુય-અણાણ" શબ્દ

सुयकेवलि. पु० (श्रुतकेवलिन्) શ્રુતકેવળી, પરિપૂર્ણ શાસ્ત્રના ધરનાર.

सुयक्खंध. पु० (श्रुतस्कन्ध) સૂત્રનો એક મુખ્યભાગ, અધ્યયનનો સમુદાય.

सुयक्खर न० (श्रुताक्षर) અકાર વગેરે સૂત્રના અક્ષરો

सुयक्खाय पु० (,तख्यात) શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ધર્મ, વીતરાગપ્રણીત ધર્મ

सुयगड पु० (सूत्रकृत) બીજુ અંગસૂત્ર કે જેમા સ્વસમય અને પરસમયનુ નિરૂપણ છે

सुयण. न० (स्वपन) શયન, સુવુ તે

सुयणाण न० (,तज्ञान) સાભળવાથી થતુ શાસ્ત્રનુ જ્ઞાન, પાચ જ્ઞાનમાનુ બીજુ શ્રુતજ્ઞાન

सुयथेर (श्रुतस्थविर) ઠાણાગ, સમવાયાગ વગેરે સિદ્ધાંતના જાણનાર સાધુ, સૂત્ર જ્ઞાનમા વૃદ્ધ-અનુભવી.

सुयदेवया स्त्री० (श्रुतदेवता) શ્રુતદેવતા, સરસ્વતી

सुयदेवी स्त्री० (श्रुतदेवी) સરસ્વતી

सुयधम्म पु० (श्रुतधर्म) શ્રુતધર્મ, જ્ઞાન દર્શનરૂપ ધર્મ

सुयनाण न० (श्रुतज्ञान) જુઓ "સુયણાણ" શબ્દ.

सुयनाणावरण } **सुयनाणावरणिज्ज** } न० (श्रुतज्ञानावरण) શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય શ્રુતજ્ઞાનને ઢાકનાર જ્ઞાનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ

सुयनाणि. त्रि० (श्रुतज्ञानिन्) શાસ્ત્રના જ્ઞાન-વાળો.

सुयनिस्सिअ. त्रि० (श्रुतनिश्रित) શ્રુત નિ-શ્રિત-સાંભળેલ, અનુભવેલ હોય તે આશ્રી થતુ જ્ઞાન; શ્રુત જ્ઞાનનો એક પ્રકાર.

सुयपरिग्गह पु० (श्रुतपरिग्रह) સૂત્રનો પરિગ્રહ કરવો તે, શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવો તે.

सुयपरिव्वायग. पु० (शुकपरिव्राजक) શુકદેવ નામના સન્યાસી.

सुयवंदा. स्त्री० (श्रुतवृन्ता) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

सुयवेय. पुं० (श्रुतवेद) પર્વગ એક જાતની વનસ્પતિ.

सुयसंपराण. त्रि० (श्रुतसम्पन्न) શ્રુતજ્ઞાન વિશારદ.

सुयसंपया स्त्री० (श्रुतसम्पद्) શાસ્ત્રજ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મી, શાસ્ત્રનુ ઉંચુ જ્ઞાન

सुयसमत्त त्रि० (श्रुतसमाप्त) જેણે સંપૂર્ણ શ્રુતનો અભ્યાસ કર્યો છે તે, ચૌદ પૂર્વનો જાણનાર.

सुयसमाहि. पु० (श्रुतसमाधि) શ્રુતજ્ઞાનરૂપ સમાધિ; શ્રુતજ્ઞાનમા લીન થવુ તે.

सुयसागर. पु० (श्रुतसागर) જમ્બુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર નવમા તીર્થંકર.

सुयसुरा. स्त्री० (श्रुतसुरा) એ નામની દેવી.

सुयहर. त्रि० (श्रुतधर) શાસ્ત્રના ધરનાર, શ્રુતજ્ઞાની.

सुया स्त्री० (सुता) દીકરી.

सुयाल. पु० (सुकाल) સુભિક્ષ, સુકાળ, વૃદ્ધિ અને છતનો સમય.

सुर. पु० (सुर) દેવ, વૈમાનિક દેવતા (૨) અરિહત દેવ (૩) દેવગતિરૂપ નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ.

सुरइय त्रि० (सुरचित) સારી રીતે રચેલુ

सुरकुमार. पु० (सुरकुमार) વાસુપૂજ્ય પ્રભુના યક્ષનુ નામ

सुरगोव. पु० (सुरगोप) ચોમાસામા થતો લાલ રગનો કીડો; ઇન્દ્રગોપ.

सुरट्ठ. पु० (सौराष्ट्र) કાઠીયાવાડ અતર્ગત-સોરઠ દેશ, આર્ય દેશોમાનો એક.

सुरट्ठजणवय. पु० (सौराष्ट्रजनपद) સોરઠ દેશ.

सुरणुचर. त्रि० (स्वनुचर) સુખે પાળી શકાય તેવુ.

सुरति न० (सुरति) રતિ ઉપજાવનાર (નાટક).

सुरत्त त्रि० (सुरक्त) અતિરક્ત-લાલ થયેલ.

सुरप्पिअ. पु० (सुरप्रिय) એ નામના એક યક્ષનુ સ્થાન-મદિર.

सुरभि त्रि० (सुरभि) સુગધિ; ખુશબોદાર. (૨) પુ० સુજણા નામની વનસ્પતિ.

सुरम्म. त्रि० (सुरम्य) મનોહર; સુન્દર; રમણીય.

सुरय न० (सुरत) સભોગ.

सुरलोअ. पु० (सुरलोक) દેવલોક.

सुरवइ. पु० (सुरपति) દેવોનો સ્વામી; ઇન્દ્ર.

सुरवर. पु० (सुरवर) વર-શ્રેષ્ઠ દેવતા.

सुरस. पु० (सुरस) સારો રસ-સ્વાદ.

सुरहि. त्रि० (सुरभि) જુઓ "સુરભિ" શબ્દ.

सुरा स्त्री० (सुरा) મદિરા, દારૂ.

सुरादेव पु० (सुरादेव) મહાવીર સ્વામીના દશ શ્રાવકમાનો એક.

सुरादेवी. स्त्री० (सुरादेवी) પશ્ચિમ દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશા કુમારીમાની બીજી.

सुरादेवीकूड. पु० (सुरादेवीकूट) ચૂલ હિમ-વત પર્વત ઉપરના ૧૧ કૂટમાનુ નવમુ કૂટ-શિખર (૨) શિખરી પર્વતના ૧૧ કૂટમાનુ પાચમુ કૂટ

सुरालय. पु० (सुरालय) દેવતાઓનુ સ્થાન, સ્વર્ગ

सुरिंद पु० (सुरेन्द्र) દેવતાઓનો ઇન્દ્ર

सुरिंददत्त पु० (सुरेन्द्रदत्त) ત્રીજા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર

सुरुट्ठ. त्रि० (सुरुष्ट) ક્રોધાયમાન થએલ

सुरुत्ता स्त्री० (सुरुत्ता) એ નામની દેવી

सुरूव. त्रि० (सुरूप) સુદર રૂપવાળો, શરીરે દેખાવડો (૨) દક્ષિણ તરફના ભૂત જાતના વ્યતર દેવતાના ઇન્દ્રનુ નામ.

सुरूवा. स्त्री० (सुरूपा) ભૂતના ઇન્દ્ર–સુરૂપની ત્રીજી અગ્રમહિષી (૨) મધ્યમરૂચક પર્વતની ચાર દિશાકુમારિકામાની ત્રીજી (૩) એક સ્ત્રી કે જેને લીધે યુદ્ધ થયુ હતુ

सुलभ. त्रि० (सुलभ) સહેલાઇથી મળે તેવુ.

सुलभवोहि त्रि० (सुलभबोधि) સુલભબોધિ સહેલાઇથી બોધ પામે તેવો

सुललिय त्रि० (सुललित) અત્યત કોમળ (૨) ન० સ્વરની ઘોલના કરતા આલાપ સાથે ગાવુ તે. ગાયનના આઠ ગુણમાનો એક ગુણ.

सुलसा स्त्री० (सुलसा) અનીયસાદિ ૭ ભાઇને (દેવકીના પુત્રોને) ઉછેરનાર નાગ ગાથાપતિની પત્ની (૨) રાજગૃહ નિવાસી અબડને સમજાવનારી સુલસા શ્રાવિકા (૩) દશમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વી

सुलह त्रि० (सुलभ) જુઓ "સુલભ" શબ્દ

सुलहवोहि. त्रि० (सुलभबोधि) જુઓ "સુલભબોધિ" શબ્દ

सुलूहवित्ति त्रि० (सुरूक्षवृत्ति) વિગય અને સ્નેહને તજવાથી જેની લુક્ખી વૃત્તિ છે તે

सुलोग पु० (सुलोक) છઠ્ઠા દેવલોકનુ એક વિમાન

सुवइर. पु० (सुवज्र) પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

सुवक्कसुद्धि. न० (सुवाक्यशुद्धि) દશવૈકાલિક સૂત્રના સાતમા અધ્યયનનુ નામ

सुवग्गु. पु० (सुवग्गु) પશ્ચિમ મહાવિદેહના ઉત્તર ખાડવાની રીતોદા મુખવનથી છઠ્ઠી વિજય. (૨) એ વિજયનો રાજા (૩) ઇશાન ઇન્દ્રના વૈશ્રમણ લોકપાળના વિમાનનુ નામ

सुवच्छ पु० (सुवत्स) સુવચ્છા વિજયનો રાજા

सुवच्छा स्त्री० (सुवत्सा) પૂર્વમહાવિદેહના દક્ષિણ ખાડવાની પૂર્વ તરફથી બીજી વિજય (૨) ઉર્દ્ધલોકવાસી આઠ દિશાકુમારિકામાની પાચમી (૩) નદનવનના રજતકૂટમા વસનારી એક દેવી. (૪) સુવચ્છા દેવીની રાજધાની

सुवज्ज. पु० (सुवज्र) પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન

सुवरण. पु० (सुवर्ण) ગરૂડ પક્ષી

सुवराण न० (सुवर्ण) સુવર્ણ, સોનુ, સચિત્ત ખર પૃથ્વીનો એક પ્રકાર. (૨) સુવર્ણ કુમાર દેવતા, ભવનપતિ દેવતાની એક જાત (૩) સોળ માસા અથવા ૮૦ રતિ પ્રમાણનુ વજન, સોના મ્હોર. (૪) અજન પર્વતના સિદ્ધાયતનના ચોથા દ્વારનુ નામ (૫) સુવર્ણદ્વારના અધિપતિ દેવતાનુ નામ

सुवराणगुलिया. स्त्री० (सुवर्णगुलिका) સિંધુ સોવીરના ઉદાયન રાજાની પ્રભાવતી રાણીની દાસી

सुवराणकुमार. पु० (सुवर्णकुमार) સુવર્ણ કુમાર દેવતા, ભવનપતિ દેવતાની એક જાત

सुवराणकुमारी स्त्री० (सुवर्णकुमारी) સુવર્ણ કુમાર દેવતાની દેવી, ભવનપતિ દેવતાની એક જાત.

सुवरणकूला. स्त्री० (सुवर्णकूला) ऐरण्यवय क्षेत्रनी पूर्व तरफ लवण समुद्रमां भळती एक महानदी.

सुवरणकूलाकूड. पुं० (सुवर्णकूलाकूट) शिखरी पर्वतनां ११ कूटमांनुं चोथुं कूट-शिखर.

सुवरणगार. पुं० (सुवर्णकार) सोनी.

सुवरणगारभिसिया. स्त्री० (सुवर्णकारत्रिमिका) सोनीनुं उपकरण-एरण आदि.

सुवरणजुत्ति. स्त्री० (सुवर्णयुक्ति) सोनुं बनाववानी, शोधवानी अने परखवानी कळा.

सुवरणजूहिया. स्त्री० (सुवर्णयूथिका) पीळा फूलवाळी एक वनस्पति.

सुवरणपाग. पुं० (सुवर्णपाक) सोनुं पकववानी कळा.

सुवरणमास. पुं० (सुवर्णमाष) एक मासो सोनुं; सोनुं तोळवानुं एक वजन.

सुवरणसुत्त. न० (सुवर्णसूत्र) सोनानो दोरो.

सुवरणहरणा. स्त्री० (   ) उंघमां थतो नसकोरांनो अवाज; घोराडवु ते; घोर.

सुवत्थ. पु० (सुवस्र) दक्षिणना कंदित जातना व्यतर देवतानो इन्द्र.

सुवन्न. न० (सुवर्ण) जुओ " सुवण्ण " श०द.

सुवन्नकुमार. पुं० (सुवर्णकुमार) जुओ "सुवण्णकुमार" श०द.

सुवन्नजुत्ति. स्त्री० (सुवर्णयुक्ति) जुओ "सुवण्णजुत्ति" श०द.

सुवन्नजूहिया. स्त्री० (सुवर्णयूथिका) जुओ " सुवरण जूहिया " श०द.

सुवप्प. पुं० (सुवप्र) सुवप्रा विजयनो राजा.

सुवप्पा. स्त्री० (सुवप्रा) पश्चिम महाविदेहना उत्तर खांडवानी शीतोदा वनथी बीजी विजय.

सुवाय. पु० (सुवात) त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान.

सुवासव. पुं० (सुवासव) एक कुमारनुं नाम.

सुविक्कम. पुं० (सुविक्रम) भूतानंद इन्द्रना हाथीना लश्करनो अधिपति.

सुविण. पुं० न० (स्वप्न)स्वप्न; सुपनुं. (२) जेमां स्वप्ननां शुभाशुभ फळ दर्शाव्या छे एवुं एक शास्त्र; अष्टांग निमित्त अंतर्गत स्वप्नशास्त्र.

सुविणश्र. } **सुविणग.** } पुं० (स्वप्नक) सारा नरसा स्वप्न संबंधी निमित्त.

सुविणगविज्जा. स्त्री० (स्वप्नकविद्या) स्वप्नानी विद्या; स्वप्नाना शुभाशुभ फळ जाणवानी विद्या.

सुविणभावणा. स्त्री० (स्वप्नभावना) ए नामनुं एक शास्त्र.

सुविधि. पुं० (सुविधि) श्री सुविधिनाथ; वर्तमान चोवीशीना नवमा तीर्थंकरनुं नाम.

सुविर. त्रि० (शयालु) उंघणसी; निद्राळु.

सुविहि. पु० न० (सुविधि) चालु चोवीशीना नवमा तीर्थंकरनुं नाम. (२) सारु अनुष्ठान; सारी विधि.

सुवीश्र. न० (सुवीत) अहोरात्रना पांचमा मुहूर्तनुं नाम.

सुवीर. पुं० (सुवीर) त्रीजा चोथा देवलोकनुं एक विमान.

सुवुट्ठि. स्त्री० (सुवृष्टि) सारी वृष्टि-वरसाद.

सुव्वत. } **सुव्वय.** } त्रि० (सुव्रत) सारी रीते व्रत नियम पाळनार; सारां व्रतवाळो. (२) पुं० छठ्ठा पद्मप्रभ तीर्थंकरना प्रथम गणधरनुं नाम. (३) जम्बूद्वीपना इरवत क्षेत्रमां आवती चोवीशीमां थवाना १८ मा तीर्थंकरनुं नाम. (४) ए नामनो एक ग्रह; ८८ मांनो ७८ मो महाग्रह. (५) सुव्रत नामनो दिवस. (६) सुव्रत नामे पा-

ર્શ્વનાથના એક મુખ્ય શ્રાવક. (૭) ૨૧ મા મુનિસુવ્રત નામના તીર્થંકર.

सुव्वया. स्त्री० (सुव्रता) ૧૫ મા તીર્થંકરની માતા. (૨) સારા વ્રતવાળા–સાધ્વી–આર્યા.

सुसण्णप्प. त्रि० (सुसज्ञाप्य) સુખે સમજે તે.

सुसमदुस्समा. स्त्री० (सुषमदुष्षमा) જેમાં સુખ ઘણું અને દુખ થોડું એવો આરો; અવસર્પિણીનો ત્રીજો અને ઉત્સર્પિણીનો ચોથો આરો.

सुसमदुस्समाअ. त्रि० (सुषमदुष्षमाज) સુખ ઘણું અને દુઃખ થોડું એવા આરામાં જન્મેલ.

सुसमसुसमा. स्त्री० (सुषमसुषमा) અવસર્પિણી કાળના પહેલા આરાનું અને ઉત્સર્પિણી કાળના છઠ્ઠા આરાનું નામ.

सुसमसुसमाअ. त्रि० (सुषमसुषमाज) એકાંત સુખમાં સુખ હોય તે સુસમસુસમ આરામાં–પ્રથમ આરામાં જન્મેલ.

सुसमा. स्त्री० (सुषमा) સુષમા નામે એક શેઠની પુત્રી. (૨) અવસર્પિણીનો બીજો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો પાચમો આરો.

सुसमाअ. त्रि० (सुषमाज) સુખમય આરામાં જન્મેલ.

सुसमाइय. न० (सुसमाकीय) સુસમા નામે ધનાવહ શેઠની પુત્રીના દૃષ્ટાંતવાળું જ્ઞાતા સૂત્રનું અઢારમુ અધ્યયન.

सुसमापलिभाग. पुं० (सुषमाप्रतिभाग) સુસમા–બીજા આરાના કાળ જેવો; હરિવર્ષ ક્ષેત્રમા સદાય બીજા આરા જેવો કાળ છે તે.

सुसमारिया. स्त्री० (सुममारिका) વાદ્ય વિશેષ.

सुसमाहिय. त्रि० (सुसमाहित) સારી રીતે સમાધિ યુક્ત; શુદ્ધ ભાવમાં સ્થિર થયેલ.

सुसमाहिय. त्रि० (सुसमाहृत) સારી રીતે ગ્રહણ કરેલ.

सुसागय. न० (सुस्वागत) ભલે પધાર્યા; ભલું આગમન.

सुसागर. पुं० (सुसागर) બીજા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुसाण. पु० न० (श्मशान) મશાણ; પ્રેતભૂમિ

सुसामाण. पुं० (सुसामान्य) સાતમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुसाल. पुं० (सुसाल) આઠમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुसिर. त्रि० (शुषिर) સછિદ્ર; પોલું. (૨) ન૦ વાંસળી, પાવો વગેરે સછિદ્ર પોલું વાજિંત્ર. (૩) આઠમા દેવલોકનું સુસિર નામે એક વિમાન.

सुसिलिट्ठ. त्रि० (सुश्लिष्ट) સાંધે સાંધ સારી રીતે મળેલ. (૨) સુંદર; મનોહર.

सुसीमा. स्त्री० (सुसीमा) છઠ્ઠા પદ્મપ્રભુ તીર્થંકરની માતાનું નામ. (૨) વચ્છ વિજયની મુખ્ય રાજધાની. (૩) કૃષ્ણ વાસુદેવની એક રાણી. (૪) અંતગડ સૂત્રના પાંચમા વર્ગના પાચમા અધ્યયનનું નામ.

सुसुज्ज. पुं० (सुसूर्य) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुसुमार. पुं० (सुसुमार) જળચર તિર્યંચની એક જાત.

सुसुरकुल. न० (श्वशुरकुल) સસરાનું કુળ; સાસરૂં.

सुसूर. पुं० (सुशूर) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुसूसग. त्रि० (शुश्रूषक) શુશ્રૂષા–સેવા ભક્તિ કરનાર.

सुसेण. पुं० (सुषेण) ભરત ચક્રવર્તીના સેનાપતિનું નામ.

सुसेणा. स्त्री० (सुषेणा) એ નામની એક નદી કે જે મેરૂની ઉત્તરે રક્તવતી નદીમા મળે છે.

सुस्सर. पु० (सुस्वर) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી અવાજ સારો પામે (૨) પાંચમા દેવલોકનું એક વિમાન.

सुस्सरा. स्त्री० (सुस्वरा) સૂરિયાભ વિમાનની ઘટા. (૨) ઉદધિકુમાર દેવતાની ઘટા. (૩) ગધર્વના ઇંદ્ર-ગીતરતિની ત્રીજી અગ્રમહિષી. (૪) એ નામની એક દેવી.

सुस्सूसक. त्रि० (शुश्रूषक) સુશ્રૂષા-સેવા ભક્તિ કરનાર.

सुस्सूसणया. } **सुस्सूसणा** } स्त्री० (शुश्रूषणा) ગુરૂસેવા; ગુરૂભક્તિ. (૨) સાભળવાની ઇચ્છા.

सुस्सूसणाविणय. पु० (शुश्रूषणाविनय) ગુરૂ આદિની સેવા કરવી તે, દર્શનવિનયનો એક પ્રકાર.

सुस्सूसा. स्त्री० (शुश्रूषा) જુઓ "સુસ્સૂસણા" શબ્દ.

सुह. पु० (सुहृद्) મિત્ર; ભાઇબધ

सुह. त्रि० (शुभ) સારૂ; શુભ; રૂડુ; સુખદાયક.

सुह. न० (सुख) સુખ; આનદ, મજા, ક્ષેમકુશળ. (૨) त्रि० સુખકર; આનંદદાયક. (૩) શુદ્ધ ઇંદ્રિયવાળો; જીતેંદ્રિય.

सुहग्ग. त्रि० (सुभग) સુંદર; શ્રેષ્ઠ.

सुहं. अ० (सुखम्) અનાયાસે; સહેલાઇથી.

सुहंसुहेण अ० (सुखेनसुखेन) સુખેં સુખેં; સુખપૂર્વક; ખેદ કે શ્રમ ન લાગે તેવી રીતે.

सुहकाम. त्रि० (सुखकाम) સુખને ચાહનાર, સુખનો કામી.

सुहट्ठि. त्रि० (सुखार्थिन्) સુખનોઅભિલાષી, સુખાર્થી.

सुहड. पु० (सुभट) સુભટ, યોધો; લડવૈયો.

सुहणामा. स्त्री० (शुभनामा) પાચમ, દશમ અને પુનેમ તથા અમાવાસ્યાની રાત્રીનું નામ.

सुहणुपाल. त्रि० (सुखानुपाल) સુખે પાળી શકાય એવું.

सुहत्थि. पुं० (सुहस्तिन्) ગંધહસ્તી. (૨) સ્થૂલિભદ્રના બીજા શિષ્યનુ નામ. (૩) સુહત્થિનામના એક પરિવ્રાજક-સંન્યાસી. (૪) પુરૂષોમાં શ્રેષ્ઠ-ગંધહસ્તિ સમાન.

सुहत्थिकूड. पुं० (सुहस्तिकूट) ભદ્રશાલ વનનાં આઠ દિગ્હસ્તિ કૂટમાંનું ત્રીજું કૂટ.

सुहदंसण. त्रि० (सुखदर्शन) સુખે જોઇ શકાય એવું.

सुहनाम न० (शुभनामन्) શુભ ફળ આપનાર નામ કર્મ; ઉચ્ચ પ્રકારનું નામ કર્મ.

सुहम्म पुं० (सुधर्मन्) મહાવીરસ્વામીના પાંચમા ગણધર; સુધર્માસ્વામી. (૨) બારમા વાસુપૂજ્ય તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધરનું નામ. (૩) પહેલા દેવલોકના ઇન્દ્ર.

सुहम्मा. स्त्री० (सुधर्मा) પહેલા દેવલોકના ઇન્દ્રની સભા; શક્રેંદ્રની રાજસભા. (૨) ચમરચંચા રાજધાનીની સભા. ( ) સૂર્યાભ વિમાનની સભા. (૪) વાણવ્યતર દેવતાની સભા કે જેની ઉંચાઇ નવ જોજનની છે.

सुहय. त्रि० (सुखद) સુખ દેનાર; સુખકર.

सुहय. त्रि० (सुभग) મનોહર.

सुहयर. त्रि० (सुखकर) સુખકર; સુખ આપનાર.

सुहर. त्रि० (सुभर) સહેલાઇથી ઉદરપોષણ કરનાર.

सुहविवाग पु० (सुखविपाक) વિપાકસૂત્રનો એક ભાગ.

सुहसंकम. पुं० (सुखसङ्क्रम) સુખેકરી સંક્રમણ-પ્રવેશ થાય તે.

सुहसज्झ. त्रि० (सुखसाध्य) સુખે સાધી શકાય એવું; સહેલાઇથી બને તેવું; સુસાધ્ય.

सुहसाश्र. पुं० (सुखशाय) આત્મિકસુખ-રૂપ સેજામાં શયન કરવું તે; મનની તદ્દન નિરાકુળ સ્થિતિમાં રહેવું તે.

सुहसायक. त्रि० (सुखशायक) સુખ શય્યામાં સુનાર.

सुहसेज्जा. स्त्री० (सुखशय्या) સુખની શય્યા; સુખની પથારી.

सुहा. स्त्री० (सुख) સાતારૂપ વેદના.

सुहा स्त्री० (सुधा) અમૃત. (૨) ચુનો.

सुहाकम्मंत. न० (सुधाकर्मान्त) ચુનાનું કારખાનું.

सुहाभिगम्म. त्रि० (सुखाभिगम्य) સુખે સેવવા લાયક.

सुहावह. पुं० (सुखावह) શીતોદા નદીના પશ્ચિમ કિનારાનો એક પર્વત. (૨) નલિન-વિજયની પશ્ચિમેઃસરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત. (૩) સુખનો પ્રવાહ; સુખ પરંપરા. (૪) त्रि० સુખકર; સુખદાયક.

सुहावहा. स्त्री० (सुखावहा) શીતોદા મહાનદીને જમણે કાંઠે આવેલી એ નામની એક નગરી.

सुहावास. पुं० (सुखावास) સુખરૂપ આવાસ-સ્થાન વિશેષ; સુખસ્થાન

सुहासण. न० (सुखासन.) સુખપૂર્વક આસન-બેઠક; સુખે બેસાય તેવું આસન.

सुहासिय. त्रि० (सुभावित) સુષ્ઠુ-યથાર્થપણે ભાવિત-ઠસેલું.

सुहि. त्रि० (सुखिन्) સુખી; પુણ્યશાળી; આનંદી.

सुहि. पु० (सुहृद्) મિત્ર; સહૃદયી; પ્રેમી.

सुहिय. त्रि० (सुखित) સુખ ભોગવનાર; સુખી.

सुहिरणिणया. स्त्री० (सुहिरण्यका) પીળા ફૂલવાળી એક વનસ્પતિ.

सुहुत्तर. त्रि० (सुखोत्तर) સુખે સુખે ઉતરાય-પાર પહોંચાય તેવું.

सुहुम. त्रि० (सूक्ष्म) ઝીણું; બારીક; સ્થળ નજરે ન દેખાય તેવું. (૨) કેવળી શિવાયની નજરે દેખાય નહી, હણ્યા હણાય નહી, તેવા સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય જીવ કે જે આખા લોકમાં રહેલા છે. (૩) નામ-કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયપણુ પામે. (૪) પન્નવણા-ના ત્રીજા પદના ૧૮ મા દ્વારનું નામ. (૫) જમ્બૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં આગામી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર છટ્ટા કુલકરનું નામ. (૬) અલ્પ; થોડું.

सुहुमकाय. पुं० (सूक्ष्मकाय) સૂક્ષ્મકાયના-સંપાતિમ જીવોના રક્ષણને માટે મુખપર રાખવાનાં વસ્ત્રાદિ

सुहुमकिरिश्र. पु० (सूक्ष्मक्रिय) તેરમા ગુણ સ્થાનમાં શુકલ,ધ્યાનને ત્રીજે પાયે વર્તમાન જીવ, કે જેને માત્ર સૂક્ષ્મ ક્રિયા હોય છે.

सुहुमकुसील. त्रि० (सूक्ष्मकुशील) પ્રમાદી; પ્રમાદનો આશ્રય કરનાર

सुहुमणिश्रोय. } **सुहुमणिगोय.** } पु० (सूक्ष्मनिगोद) સૂક્ષ્મ નિગોદ-સાધારણવનસ્પતિ.

सुहुमतस. पुं० (सूक्ष्मत्रस) સૂક્ષ્મત્રસ-અગ્નિ અને વાયુ.

सुहुमतेउक्काइय. पु० (सूक्ष्मतेजस्कायिक) સૂક્ષ્મઅગ્નિ કાયના જીવ.

सुहुमनिश्रोद. } **सुहुमनिगोय.** } पु० (सूक्ष्मनिगोद) સૂક્ષ્મ નિગોદ-સાધારણવન-સ્પતિનો જીવ.

सुहुमपुलाश्र. पुं० (सूक्ष्मपुलाक) માનસિક દોષ લગાડનાર પુલાક લબ્ધિવંત સાધુ.

सुहुमवउस पु० (सूक्ष्मबकुश) किंचित्प्रमादी, सहज शरीरादिनी विभूषा करनार साधु

सुहुमवोंदिकलेवर पु० न० (सूक्ष्मवोन्दिकलेवर) गोशालाना मतमा पल्योपम जेवी काळ गणत्रीनी ओक सज्ञा

सुहुमवणस्सइकाइय पु० (सूक्ष्मवनस्पतिकायिक) सूक्ष्म वनस्पतिकायना जीव

सुहुमवाउक्काइय. पु० (सूक्ष्मवायुकायिक) सूक्ष्म वायुकायना जीव.

सुहुमसंपराय. न० (सूक्ष्मसम्पराय) जेमा अति थोडो कषाय रहे छे ओवु सूक्ष्मसपराय नामनु पाच चारित्रमानु चोथुं चारित्र (२) ओ नामनु दशमु गुणस्थानक

सुहुमसराग पु० (सूक्ष्मसराग) सूक्ष्मसपराय गुणस्थानवाळो

सुहुय. त्रि० (सुहुत) सारीरीते होमेल.

सुहेसि त्रि० (सुखैषिन्) सुखनो अभिलाषी, सुखकाक्षी

सुहोत्तार त्रि० (सुखोत्तार) सुखें उतरी शकाय तेवु

सुहोवभोग त्रि० (सुखोपभोग्य) सुखे करी भोगववा योग्य

सूइआ स्त्री० (सूतिका) नव प्रसूता (गाय वगेरे.)

सूइकम्म न० (सूतिकर्म्मन्) सुवावडनी क्रिया, प्रसूतिकर्म

सूइय त्रि० (सूचित) सूचना करेल, सूचवेल (२) धान्यना फोतरा वगेरे दूर करेल

सूइय त्रि० (सूपिक) दाल, दहि वगेरेथी आर्द्र-मिश्र करेल (भात वगेरे.)

सूई स्त्री० (सूची) सो, सोय (२) खीली, खुक. (३) आकाशना ओक प्रदेशनी श्रेणी

सूईमुह त्रि० (सूचीमुख) सोय जेवा अणी दार मुखवाळु प्राणी, सुग्री वगेरे

सूण. पु० (सून) पापनु स्थान, खाडणी, घटी, चूलो, पाणीयारु, सावरणी ओ पाच स्थान

सूणा. स्त्री० (सूना) वध्यभूमि, ज्या माणसोने मारवामा आवता होय ते भूमि

सूणिय न० (शून्य) सोजानो रोग

सूद. पु० (सूद) रसोइ, पाक (२) शाक विशेष

सूप. } पु० (सूप) मग, चणा वगेरेनी
सूय. } दाळ

सूय. त्रि० (शून) सोजावाळु, सजेलु

सूयग त्रि० (सूचक) चाडीओ, चुगलखोर

सूयगड न० (सूत्रकृत) सूयगडाग नामे बीजु अगसूत्र

सूयर पु० (शूकर) सुवर, डुक्कर

सूयरिय. पु० (शौकरिक) सुवरने मारनार, शीकारी

सूयरी. स्त्री० (शूकरी) भुडणी

सूयलि. पु० (सूयलि) ओ नामनो ओक देश. (२) त्रि० ते देशमा रहेनार

सूया. स्त्री० (स्तुव) सरवो, अग्निमा घी रेडवानो चाटवो

सूया. स्त्री० (सूचा) अस्फुट वचन

सूयार पु० (सूदकार) रसोइयो

सूर. पु० (शूर) शूरो; बहादूर, पराक्रमी, सुभट शूरवीर (२) दानेश्वरी, दानशूर

सूर पु० (सूर) सूरज, दिवाकर (२) ज्योतिषी देवतानो बीजो इन्द्र. (३) महाव-प्रविजयनी पूर्व सरहद उपरनो वखारा पर्वत (४) सूर्यना चिह्नवाळु आभरण (५) सूर्य नामे द्वीप अने समुद्र (६) १७ मा तीर्थंकर अथवा छट्ठा चक्रवर्ती कुंथुनाथना पिता (७) त्रीजा चोथा देवलोकनु ओक विमान (८) पुप्फिया सूत्रना बीजा अध्ययननु नाम

सूरकंत पु० (सूरकान्त) सूर्यકાન્તમણિ, સચિત્ત કઠિન પૃથ્વીના ૩૬ પ્રકારમાનો છેલ્લો પ્રકાર. (૨) સૂરકાન્ત નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सूरकूड. पु० (सूरकूट) ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

सूरचरिया स्त्री० (सूरचर्या) સૂર્યની ચાલ જાણવાની વિદ્યા.

सूरज्झय पु० (सूरध्वज) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

सूरण. पु० (सूरण) સૂરણ, એક જાતનો કંદ

सूरत्थमणपविभत्ति पु० न० (सूरास्तमनप्रविभक्ति) જેમા સૂર્ય આથમવાનો દેખાવ બતાવવામા આવે એવુ ૩૨ નાટકમાનુ એક.

सूरदेव पु० (सूरदेव) જમ્બૂદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રમા થનાર બીજા તીર્થકરનુ નામ

सूरपन्नत्ति. स्त्री० (सूरप्रज्ञप्ति) જેમા સૂર્ય સંબધી વિવેચન છે, તેવુ એક કાલિક સૂત્ર

सूरपरिवेस. पु० (सूरपरिवेष) સૂર્યની આસ પાસનુ કુંડાળુ

सूरपव्वय पु० (सूरपर्वत) એ નામનો એક વખારા પર્વત (૨) ધાતકીખંડના મહાવિદેહમાનો એક પર્વત

सूरप्पम. पु० (सूरप्रभ) એ નામનુ ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૨) એ નામનુ સૂરપ્રભા દેવીનું એક સિંહાસન.

सूरप्पमा स्त्री० (सूरप्रभा) જ્યોતિષીના-ઇન્દ્ર સૂર્યની પહેલી અગ્રમહિષી.

सूरप्पमाणभोजि. त्रि० (सूरप्रमाणभोजिन्) સૂર્ય ઉગ્યાથી આથમ્યા સુધી ખા-ખા કરનાર, અસમાધિનુ ૧૯ મુ સ્થાનક

सूरप्पहा स्त्री० (सूरप्रभा) ૧૧ મા તીર્થકરની પ્રવજ્યા પાલખીનું નામ (૨) સૂર્યપ્રભા નામે એક ગૃહસ્થ (૩) સૂર્યપ્રભા નામે એક કન્યા.

सूरमंडलपविभत्ति. न० (सूरमण्डलप्रविभक्ति) જેમા સૂર્યના માંડલાનો વિભાગ દર્શાવવામા આવે એવુ ૩૨ નાટકમાનુ એક

सूरमल्लिया. स्त्री० (सूरमल्लिका) એક જાતની માલતી

सूरल्लेस्स पु० (सूरलेश्य) એ નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सूरवण्ण पु० (सूरवर्ण) એ નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

सूरवरोभास पु० (सूरवरावभास) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

सूरवरोभासोदग. पु० (सूरवरावभासोदक) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર

सूरवल्ली स्त्री० (सूरवल्ली) એ નામની એક લતા-વેલ.

सूरसिंग. पु० (सूरशृङ्ग) એ નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન

सूरसिद्ध. पु० (सूरसिद्ध) એ નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सूरसिरी. स्त्री० (सूरश्री) સાતમા ચક્રવર્તીની સ્ત્રી (રત્ન) નુ નામ

सूरसेण पु० (शूरसेन) જમ્બૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૧૪ મા તીર્થકર (૨) એ નામનો બાવીશમો આર્યદેશ

सूरागमणपविभत्ति. पु० (सूरागमनप्रविभक्ति) જેમા સૂર્યનુ આગમન બતાવાય એવુ ૩૨ નાટકમાનુ છઠ્ઠુ નાટક

सूराभ. पु० (सूराभ) એ નામે પાંચમા દેવલોકનુ એક વિમાન. (૨) એ નામે એક લોકાંતિક વિમાન

सूरावत्त पु० (सूरावर्त) એ નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सूरावरणपविभत्ति. पु० (सूरावरणप्रविभक्ति) સૂર્ય ઉપર વાદળ આવવાનો દેખાવ આપનાર ૩૨ નાટકમાનું એક નાટક.

सूरावलिपविभत्ति. पु० (सूरावलिप्रविभक्ति) સૂર્યની પંક્તિ દર્શાવનાર ૩૨ નાટકમાનું એક.

सूरिअ. पु० (सूर्य) સુરજ, દિવાકર. (૨) (સૌરિક) વિપાક સૂત્રનું સાતમુ અધ્યયન.

सूरिआवत्त पु० (सूर्यावर्त) સૂર્ય જેને આવર્તન કરે છે તે મેરૂ પર્વત.

सूरिआवरण पु० (सूर्यावरण) સૂર્ય જેને આવરે છે- ઘેરે છે તે, મેરૂપર્વત.

सूरिय. पु० (सूर्य) જુઓ " સૂરિઅ " શબ્દ

सूरियकंत पु० (सूर्यकान्त) પરદેશી રાજાનો પુત્ર (૨) સૂર્યકાંતમણિ

सूरियकंता. स्त्री० (सूर्यकान्ता) પરદેશી રાજાની રાણી.

सूरियाभ. पु० (सूर्याभ) પરદેશી રાજાનો જીવ. (૨) પહેલા દેવલોકનુ એક વિમાન કે જેમા પરદેશી રાજા ઉત્પન્ન થયા

सूरुत्तरवडिंसग. पु० (सूरोत्तरावतंसक) એ નામે ત્રીજા ચોથા દેવલોકનુ એક વિમાન.

सूरोद. पु० (सूरोद) એ નામનો એક દ્વીપ અને એક સમુદ્ર.

सूरोवराग पु० (सूरोपराग) સૂર્યગ્રહણ.

सूल न० (शूल) શૂળી, ફાસી. (૨) ત્રિશૂળ, એક જાતનું હથિયાર. (૩) શૂળનામે રોગ; હૃદયશૂળ ઇત્યાદિ

सूलपाणि. पु० (शूलपाणि) જેના હાથમા ત્રિશૂળ આયુધ છે તે; બીજા દેવલોકનો ઇંદ્ર.

सूला. स्त्री० (शूला) લાબી શૂળી, ફાસી

सूलाइय. त्रि० (शूलाचित) શૂળીએ ચડાવેલ, ફાસીએ લટકાવેલ

सूलातिग. न० (शूलातिग) શૂળીએ ચડાવવાની સજા, ફાસીની શિક્ષા.

सूली. त्रि० (शूला) શૂળી.

सूव. पु० (सूप) દાળ. (૨) રસોઇયો

सूसर पु० (सुस्वर) સુસ્વરનામ; નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ મધુર કંઠ પામે. (૨) त्रि० સારા સ્વરવાળુ.

सूसरा स्त्री० (सुस्वरा) સારા સ્વરવાળી એક ઘટા.

से अ० (अथ) પ્રકરણ કે વાક્યની શરૂઆતમા મંગલ અર્થે વપરાતો શબ્દ (૨) અનંતર, પછી. (૩) પ્રશ્નાર્થ. (૪) અધિકાર, પ્રસ્તાવ.

सेअ पु० (स्वेद) પસીનો, પરસેવો.

सेअ पु० (सेक) પાણિનુ સિંચવુ.

सेअ. पु० (श्वेत) કોહંડ જાતના વ્યંતર દેવતાનો ઇન્દ્ર.

सेअ न० (श्रेयस्) કલ્યાણ, હિત; શુભ; શ્રેય (૨) અહોરાત્રના ૨૦ મુહૂર્તમાના બીજા મુહૂર્તનુ નામ.

सेअ त्रि० (सैज) એજ-કંપન સહિત; સકંપ.

सेअंस पु० (श्रेयस्) માગસર મહિનાનુ લોકોત્તર નામ.

सेअमाल. पु० (श्वेतमाल) એક જાતનુ વૃક્ષ.

सेअर. त्रि० (सेतर) ઇતર-પ્રતિપક્ષ સહિત

सेइआ. स्त्री० (सेतिका) બેપસલિ પ્રમાણ, ધોબો.

सेउ. पु० (सेतु) પાળ, પૂલ. (૨) માર્ગ, રસ્તો (૩) આમલકલ્પા નગરીના એક રાજાનુ નામ.

सेउय. त्रि० (सिचक) સિંચનાર, પાણિ રેડનાર. (૨) ધન વૃદ્ધિ કરનાર.

सेंगाल त्रि० (सेङ्गाल) ઇંગાલ દોષ સહિત.

मेचीका. स्त्री॰ (मेचीका) કર્મની જે સ્થિતિ-ઓમાં ભેદની કલ્પના થઇ શકે તે મેચીકા કહેવાય છે.

सेज्जंस. પુ॰ (श्रेयांस) ચાલુ ચોવીશીના ૧૧ મા તીર્થંકરનું નામ. (૨) ઋષભદેવ સ્વામીના મુખ્ય શ્રમણોપાસકનું નામ. (૩) માગસર માસનું લોકોત્તર નામ.

सेज्जापडिमा. સ્ત્રી॰ (शय्याप्रतिमा) સેજ્જા સંબંધી અભિગ્રહ ધારણ કરવો તે.

सेज्जा. સ્ત્રી॰ (शय्या) વસ્તી; સાધુને રહેવા યોગ્ય મકાન. (૨) મેજ-પાટ પલંગ વગેરે. (૩) પથારી; પગ પસારી સુઇ શકાય તેવું બિછાનું.

सेज्जाअ. પું॰ (शय्याक) એ નામની એક કુહન વનસ્પતિ.

सेज्जाकारिया. સ્ત્રી॰ (शय्याकारिका) બિછાનું પાથરનાર સ્ત્રી.

सेज्जाभंड. ન॰ (शय्याभाण्ड) સંન્યાસીના બિછાનાનું એક ઉપકરણ.

सेज्जायर. પું॰ (शय्यातर) સાધુને રહેવાનું સ્થાન આપનાર; સેજ્જાંતરીયો.

सेज्जावइ. પું॰ (शय्यापति) શય્યા-મકાનનો માલેક.

सेज्जासंथार. પું॰ (शय्यासंस्तार) પથારી પાથરવી તે.

सेट्ठ. ત્રિ॰ (श्रेष्ठ) શ્રેષ્ઠ; ઉત્તમ.

सेट्ठि. પું॰ (श्रेष्ठिन्) જેને રાજા તરફથી શ્રીદેવતાના ચિહ્નવાળો પટ્ટો આપવામાં આવ્યો હોય તે; નગરશેઠ (૨) શાહુકાર.

सेडिय. પુ॰ (सेटिक) પર્વગ જાતની એક વનસ્પતિ; એક જાતનું ઘાસ.

सेडिया. સ્ત્રી॰ (सेटिका) સફેદ માટી; ખડી-સેડીમાટી.

सेडी. સ્ત્રી॰ (सेटी) રોમરાયની પાખવાળો એક પક્ષી.

सेढि. સ્ત્રી॰ (श्रेणि) પંક્તિ; હાર; શ્રેણિ. (૨) આકાશના પ્રદેશની લાંબી પંક્તિ; આકાશ પ્રદેશ શ્રેણિ. (૩) ઉપશમ અથવા ક્ષપક શ્રેણિમાંની ગમે તે એક.

सेढितव. ન॰ (श्रेणितपस्) એક ઉપવાસથી માંડી, ક્રમે ક્રમે શ્રેણીપૂર્વક વધારતાં, ૭ માસ સુધીનું તપ કરવું તે.

सेढिया. સ્ત્રી॰ (सेटिका) જુઓ "સેડિયા" શબ્દ.

सेण. પું॰ (श्येन) સિંચાણો; એક જાતનો પક્ષી. (૨) ચૌદમા તીર્થંકરનું લાંછન.

सेणा. સ્ત્રી॰ (सेना) લશ્કર; સૈન્ય; (૨) ત્રીજા સંભવનાથ તીર્થંકરની માતાનું નામ. (૩) સ્થૂલિભદ્રની એક બ્હેન.

सेणावइ. પું॰ (सेनापति) લશ્કરનો અધિપતિ; સેનાનો સરદાર. (૨) ચક્રવર્તીનાં ૧૪ રત્નમાંનું પ્રથમ સેનાપતિ રત્ન.

सेणावइणी. સ્ત્રી॰ (सेनापत्नी) સેનાપતિની સ્ત્રી.

सेणावइरयण. ન॰ (सेनापतिरत्न) ચક્રવર્તીનું સેનાપતિ રત્ન; ચૌદ રત્નમાંનું એક.

सेणावच्च. ન॰ (सैनापत्य) સેનાપતિપણું; લશ્કરનું ઉપરીપણું.

सेणावति પું॰ (सेनापति) જુઓ "સેણાવઇ" શબ્દ.

सेणि. સ્ત્રી॰ (श्रेणि) પંક્તિ, હાર. (૨) વર્ગ; જ્ઞાતિ; કુંભકારઆદિ અઢાર પ્રકારની શ્રેણી. (૩) નિસરણી.

सेणिप्पसेणि. સ્ત્રી॰ (श्रेणिप्रश्रेणि) વર્ગ ઉપ-વર્ગ; જ્ઞાતિ ઉપજ્ઞાતિ.

सेणिय. પુ॰ (श्रेणिक) એ નામનો મગધ દેશનો મહાવીર પ્રભુના વખતનો એક રાજા.

सेणा. ન॰ (सैन्य) લશ્કર; સેના.

सेत: त्रि० (श्वेत) સફેદ; ધોળું. (૨)દિવસના બીજા મુહૂર્તનું નામ.
सेतिया. स्त्री० (सेतिका) જુઓ "सेइया" શબ્દ.
सेतु. पुं० (सेतु) જુઓ "सेउ" શબ્દ.
सेत्त. त्रि० (समाप्त) સમાપ્ત; સંપૂર્ણ.
सेत्तुंज्ज. पुं० (शत्रुञ्जय) શેત્રુંજો પર્વત.
सेद: त्रि० (श्वेत) જુઓ "सेत" શબ્દ.
सेनावच्च. न० (सेनापत्य) જુઓ. "सेणावच्च" શબ્દ.
सेन्न. न० (सैन्य) જુઓ "सेण" શબ્દ
सेफ. न० (शेफस) જનનેંદ્રિય; પુરૂષચિહ્ન.
सेय: पुं० (स्वेद) પસીનો; પરસેવો.
सेय. पुं० ( ) કાદવ; કીચડ.
सेय. त्रि० (सैज) એજ-કંપ સહિત; ધ્રુજતુ.
सेय: पुं० (श्वेत) સફેદ રંગ. (૨) त्रि० ધોળું સફેદ-રંગવાળું. (૩) દક્ષિણદિશાના કુષ્માંડ દેવતાઓના ઇન્દ્રનું નામ.
सेय. न० (श्रेयस) કલ્યાણ; શુભ; હિત; શ્રેય. (૨) पुं० ચોથા બળદેવ વાસુદેવના પૂર્વભવના ધર્માચાર્ય.
सेयंकर. पुं० (श्रेयस्कर) ६६ મા મહાગ્રહનું નામ.
सेयंकार. त्रि० (श्रेयस्कार) શ્રેયસ્કર; કલ્યાણકારક.
सेयंविया. स्त्री० (श्वेताम्बिका) પ્રાચીન સમયમાં અર્ધકેકય દેશની મુખ્ય રાજધાની.
सेयंस त्रि० (श्रेयस्य) અતિ પ્રશસનીય; શ્રેયસ્કર.
सेयंसा. स्त्री० (श्रेयांशा) એક વિદ્યુત્કુમારી દેવી.
सेयकंठ. पुं० (श्वेतकण्ठ) ભૂતાનંદ ઇન્દ્રની મહિષ સેનાનો અધિપતિ દેવતા.
सेयकाल. पुं० (एष्यत्काल) આવતો કાળ; ભવિષ્યકાળ.
सेयण. न० (स्वेदन) રોગની શાંતિ માટે સાત પ્રકારનાં ધાન્યની પોટલી બાંધવી તે.
सेयण. न० (सेचन) પાણીનું સિંચવું.
सेयणवह. न० (सेचनपथ) પાણી સિંચીને કાઢવાને રસ્તો; પાણીની નીક.
सेयणगंधहत्थि. पुं० (सेचनगन्धहस्ति) સિચાનક નામે ગંધહસ્તી.
सेयणय. पुं० (सेचनक) સિચાનક નામનો હાથી.
सेयभद्द. पुं० (श्वेतभद्र) ચંદ્રોત્તર ઉદ્યાનમાંનો એક યક્ષ.
सेयर. त्रि० (सेतर) પ્રતિપક્ષી સહિત.
सेयवर. त्रि० (श्वेतवर) ઘણું ઉજ્વળ; અતિ સફેદ.
सेयविय. त्रि० ( ) સેવવાયોગ્ય વ્રત પચ્ચકૂખાણ; સંયમ અનુષ્ઠાન.
सेयविया. स्त्री० (श्वेतविता) અર્ધકેકેય દેશની રાજધાનીનું નગર.
सेया. स्त्री० (श्रेयसी) અત્યંત શ્રેષ્ઠ; કલ્યાણકારી (સ્ત્રી).
सेयाल. पुं० (एष्यत्काल) આગામી કાળ; ભવિષ્યકાળ.
सेयापीय. त्रि० (श्वेतपीत) સફેદ અને પીળું.
सेयासोय. पुं० (श्वेताशोक) કનકપુર નગરની બ્હારનું એક ઉદ્યાન.
सेरिय. पुं० (सैरिक) એ નામે ગુલ્મ જાતનું એક વૃક્ષ.
सेलुताल. पुं० (सेलुताल) તાડ વૃક્ષની એક જાત.
सेल. पुं० (शैल) પર્વત; પહાડ; ડુંગર. (૨) શિલા; પથ્થર. (૩) પથ્થરમાં કોતરેલ ઘર.

सेलअ. पुं० (शैलक) શૈલકપુર નગરનો રાજા. (૨) શેલક રાજર્ષિના દષ્ટાંતવાળું–જ્ઞાતાસૂત્રનું પાંચમુ અધ્યયન.

सेलकम्म. न० (शैलकर्मन्) પત્થર કોતરવાનું કામ.

सेलकार. पु० (शैलकार) છોહારો; ચુનારો–ચુનો બનાવનાર.

सेलग. पुं० न० (शैलक) શેલકપુર નગરનો રાજા. (૨) એ નામનો રત્નદ્વીપનો એક યક્ષ. (૩) સ્ત્રી० શેલક રાજાની રાજધાની.

सेलगजक्ख. पुं० (शैलकयक्ष) શેલગ નામે રત્નદ્વીપનો એક યક્ષ.

सेलगपुर. न० (लकपुर) શેલગ રાજાનુ તખ્ત શહેર.

सेलद्ध. पुं० न० (शैलार्द्ध) અર્ધ પર્વતના આકારનું ઘર.

सेलपाल. पुं० (शैलपाल) ધરણેંદ્રના અને ભૂતાનંદ ઇંદ્રના ત્રીજા લોકપાળનુ નામ.

सेलमालग. पुं० (शैलमालक) એક જાતનું ઝાડ.

सेलय. पु० (शैलक) જુઓ " સેલઅ " શબ્દ.

सेलयजक्ख. पु० (शैलकयक्ष) જુઓ "સેલગ-જક્ખ ". શબ્દ.

सेलयपुर. पुं० न० (शलकपुर) જુઓ "સેલગ-પુર " શબ્દ.

सेलयय. पु० (शलायत) વત્સગોત્રની શાખા અને તેનો પુરૂષ.

सेलयराय. पु० (शैलकराज) શેલકપુર નગરનો શેલક નામે રાજા.

सेलयरायरिसि. पु० (शैलकराजर्षि) શેલક નામે રાજઋષિ

सेलवाल. पु० (शैलपाल) જુઓ "સેલપાળ" શબ્દ.

सेलवालय. पु० (शैलपालक) એ નામના એક અન્યતીર્થી વિદ્વાન.

सेला. स्त्री० (ˈला) ત્રીજી નરકનું નામ.

सेलु. पुं० (शेलु) બલગમ ઉત્પન્ન કરનાર એક જાતનું ઝાડ.

सेलेस. पुं० (शलेश) મેરૂ પર્વત.

सेलेसी. स्त्री० (ले ?) મેરૂ પર્વતના જેવી નિશ્ચળ અવસ્થા કે જે ચાૈદમે ગુણઠાણે મન, વચન અને કાય યોગનો સર્વથા નિરોધ કર્યા પછી પાંચ હ્રસ્વ સ્વર ઉચ્ચાર માત્ર કાળ પ્રમાણે પ્રાપ્ત થાય છે તે.

सेलोवाइ. पुं (शैलोदायिन्) શેલોદાયી નામના એક અન્યતીર્થી વિદ્વાન.

सेल्ल. पुं० (शैन्य) નંદી દેશનો રાજા.

सेल्लई. स्त्री० (शेल्लकी) એક જાતની લતા–વેલડી.

सेल्लार. पुं० (शिलाकार) કડીયો. (૨) ચુનારો.

सेल्लि. स्त्री० ( ) રજ્જુ; દોરડી. (૨) લગામ.

सेल्लिग. पुं० (शल्याक) પ્રાણીની એક જાત કે જેના ચામડાનું કવચ બનાવવામાં આવતું.

सेवअ. पुं० (सेवक) સેવા કરનાર; સેવક.

सेवं. अ० (तदेव) અક્ષરે અક્ષર સ્વીકાર-વામાં વપરાતો શબ્દ; આપ કહો છો તે અક્ષરે અક્ષર સત્ય છે; તેમજ છે.

सेवग पुं० (सेवक) સેવા કરનાર.

सेवट्टसंघयण. न० (सेवार्त्तसंहनन) જેમાં બંધન કંઇ નથી, કેવળ સયોગ માત્રથી હાડ જોડાયેલ છે એવું સંઘયણ–શરીરનું બંધારણ; ૭ સંઘયણમાંનુ છેલ્લું સંઘયણ.

सेवणया. / **सेवणा.** स्त्री० (सेवन) સેવા; પર્યુ-પાસના; ભક્તિ.

सेवणिज्ज. त्रि० (सेवनीय) સેવા કરવાયોગ્ય.

सेवय. पुं० (सेवक) સેવક; નોકર.

सेवा. स्त्री० (सेवा) સેવા; ભક્તિ. (૨) શક્રેંદ્રની એક અગ્રમાહષીનું નામ.

सेवाल. पुं० (शैवाल).लील; सेवाળ. (२) गुल्म જાતિના વૃક્ષની એક જાત.

सेवालभक्खि. पुं० (शैवालभक्षिन्) સેવાળનું ભક્ષણ કરી જીવન ગાળનાર તાપસનો એક વર્ગ.

सेवि. त्रि० (सेविन्) સેવનાર; સેવા કરનાર.

सेवित्तार. त्रि० (सेवितृ) સેવા કરનાર; સેવનાર.

सेविय. त्रि० (सेवित) સેવન કરેલ; સેવેલ.

सेव्व. त्रि० (सेव्य) સેવવાયોગ્ય; સ્વામી.

सेस. त्रि० (शेष) શેષ; બચેલું; બાકી વધેલું; અવશિષ્ટ.

सेसंतरा. स्त्री० (शेषान्तर) સ્થિવરની આજ્ઞા વિના જેટલા દિવસ રહેવાનું બન્યું હોય તેટલા દિવસની સંજ્ઞા.

सेसदविया. स्त्री० (शेषद्रव्या) લેપ નામના ગાથાપાતની ઉદકશાળા-પાણીના પર્વનું નામ કે જેની અંદર ઘરને ઉપયોગી તમામ પદાર્થોનો સંગ્રહ રહેતો.

सेसमई. स्त्री० ((वती) સાતમા વાસુદેવની માતાનું નામ.

सेसवई. स्त्री० (शेषवती) દક્ષિણ દિશાના રૂચકપર્વત ઉપર વસનારી આઠ દિશા કુમારિકામાંની છઠ્ઠી દિશાકુમારિકા. (२) એક જાતની લતા-વેલડી. (३) વીરપ્રભુની દીકરીની દીકરીનું નામ.

सेसवंत. न० (शेषवत्) કાર્યથી કારણનું, કારણથી કાર્યનું, ગુણથી ગુણીનું, અવયવથી અવયવીનું અને આશ્રયથી આશ્રયીનું જે અનુમાન થાય છે તે; અનુમાનનો એક પ્રકાર.

सेसावसेस. त्रि० (शेषावशेष) શેષનો પણ શેષ; વધેલામાંથી પણ વધેલું; અંતપ્રાંત.

सेसिय. त्रि० (शेषिक) બાકીનું.

सेह. पुं० (श्लक्ष्ण) રોમરાયની પાંખવાળા પક્ષીની એક જાત.

सेह. पुं० स्त्री० (क्ष्य) નવદીક્ષિત શિષ્ય; લઘુમુનિ; ન્હાનો સાધુ.

सेहतर. पुं० स्त्री० (शैक्ष्यतर) અતિશય લઘુમુનિ; જેને છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર આરોપવામાં નથી આવ્યું તે.

सेहनिप्फेडिया. स्त्री० (शैक्ष्यनिष्फेटिका) શિષ્ય સબંધી ચોરી; માતાપિતાની આજ્ઞા વિના કોઇને દીક્ષા દેવી તે.

सेहभूमि. स्त्री० (शैक्ष्यभूमि) નવદીક્ષિતને છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર આરોપવાનો સમય.

सेहर. पुं० (शेखर) શિખર; મુગટ. (२) શિખા; ટોચ.

सेहवेयावच्च. न० (शैक्ष्यवैयावृत्त्य) નવદીક્ષિત મુનિની વેયાવચ્ચ-સેવાભક્તિ કરવી તે.

सेहाविय. त्रि० (शिक्षवित) પડિલેહણ આદિ ક્રિયા કલાપ શિખવેલ.

सेहिय. त्रि० (सैद्धिक) સિદ્ધિ-મોક્ષ સંબંધી-(સુખ.)

सेही. स्त्री० (सेधा) સાહુડી, સેઢી; કાંટાવાળું એક પ્રાણી.

सेहोवट्ठावणा. स्त्री० (शैक्ष्योपस्थापना) નવદીક્ષિતને છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર આરોપવું તે.

सोइअ. न० (शोचित) શોક; દિલગીરી.

सो'दिय. न० (श्रोत्रेन्द्रिय) કર્ણેદ્રિય; કાન.

सोउग्गह. पुं० (श्रोत्रावग्रह) શ્રોત્રેંદ્રિયનો અવગ્રહ; શ્રોત્રેંદ્રિયવડે થતું પ્રાથમિક જ્ઞાન.

सोंड. पुं० (ण्ड) સુંડવાળો મગરમચ્છ.

सोंडा. स्त्री० (शुण्डा) સુંઢ.

सोंडिय. पुं० (शौण्डिक) અગ્નિનું એક ભાજન.

सोंडीर. त्रि० (शौण्डीर) શૂર; ગંભીર; ચતુર.

सोक्ख. न० (सौख्य) સુખ; મજા; આનંદ.

सोग. पुं० (शोक) દિલગીરી; અફસોસ. (२) મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે

જેના ઉદયથી ઇષ્ટ વસ્તુનો વિયોગ થતાં જીવ રૂદન, ઝુરણા વગેરે કરે.

सोगंधिय. पु० न० (सौगन्धिक) સુગંધવાળું સંધ્યાવિકાશી કમળની એક જાત. (૨) મણિરત્નની એક જાત; સચિત્ત કઠિન પૃથ્વીનો એક પ્રકાર. (૩) રત્નપ્રભા પૃથ્વીમાં રહેલું સાગંધિક નામનું કાંડ; ખરકાંડનો આઠમો ભાગ. (૪) સ્ત્રી૦ એ નામની એક નગરી. (૫) પોતાની ઇન્દ્રિયમાં સુગન્ધ માની તેને સુંઘે એવો એક જાતનો નપુંસક.

सोगमल्ल. न० (सौकुमार्य) સુકુમાળપણું; કોમળતા.

सोगइ. स्त्री० (सद्गति) સારીગતિ; ઉચ્ચગતિ.

सोडियसाला. स्त्री० (सोटिकशाला) સુખડી વેચવાની દુકાન.

सोणंद. पुं० (मुकुन्द) ત્રિદંડી-સંન્યાસીનું એક ઉપકરણ; ત્રિકાષ્ઠિકા; ત્રિદંડ.

सोणि. स्त्री० (श्रोणि) કેડ; કમ્મર.

सोणिंद. न० ( ) સાંખેલાની મુઠ.

सोणिचक्क. न० (श्रोणिचक्र) કમ્મરનો ઘેરાવો.

सोणिय. पुं० न० (शोणित) રૂધિર; લોહી; ખુન.

सोणियप्पवाहि. त्रि० (शोणितप्रवाहिन्) લોહીના પ્રવાહવાળું, લોહી ઝરતું

सोणियाणुसारि. त्रि० (शोणितानुसारिन्) લોહીમાં પસરી ઝેરનુ પરિણામ આપે તે.

सोणियासव. त्रि० (शोणिताश्रव) જેમાંથી લોહી વહ્યા કરે તે; લોહી ઝરતુ.

सोणिसुत्त. न० (श्रोणिसूत्र) કંદોરો.

सोणी. स्त्री० (श्रोणी) તરવારની મુઠ.

सोत. पु० (श्रोत्र) કાન; કર્ણેન્દ્રિય.

सोत. न० (स्रोतस्) છિદ્ર.

सोतामणी. स्त्री० (सौदामनी) વિદિશાના રૂચક પર્વત ઉપર વસનારી ચાર દિશાકુમારિકામાની ચોથી દિશાકુમારી.

सोत्तिमई. स्त्री० (शुक्तिमती) ચેદી દેશના શિશુપાળ રાજાની રાજધાની.

सोत्तिय. पुं० (श्रोत्रिय) વેદ જાણનાર બ્રાહ્મણ.

सोत्तिय. त्रि० (सौत्रिक) સુતરાઉ કાપડ વગેરે; સુતરનું. (૨) સુતરીયો; સુતરનો વ્યાપારી.

सोत्तियमई. स्त्री० (सौक्तिकवती) જુઓ "સોત્તિમઇ" શબ્દ.

सोत्तियसाला. स्त्री० (सौत्रिकशाला) સુતરીયાની દુકાન.

सोत्तिया. स्त्री० (शौक्तिका) છીપ; બે ઇંદ્રિય જીવની એક જાત.

सोत्थिय. पुं० न० (स्वस्तिक) સાથીયો; આઠ મંગળિકમાંનો એક. (૨) ૮૮ ગ્રહમાંનો ૫૮ મો મહાગ્રહ. (૩) એ નામની એક હરિત વનસ્પતિ.

सोदामणी. स्त्री० (सौदामिनी) વિદ્યુત્; વિજળી. (૨) ધરણેંદ્રની ચોથી અગ્રમહિષીનું નામ.

सोदामि. पुं० (सौदामिन्) ચમરેંદ્રના ઘોડેસ્વાર લશ્કરનો અધિપતિ.

सोधम्म. पु० (सौधर्म) પહેલા દેવલોકનું નામ.

सोधम्मकप्प. पु० (सौधर्मकल्प) સૌધર્મ નામે પહેલો દેવલોક.

सोभग्ग. न० (सौभाग्य) ભાગ્ય.

सोभण. न० (शोभन) શુભ, સારૂં; ભલુ.

सोभा. स्त्री० (शोभा) શોભા; કીર્તિ; આબરૂ

सोभिय. त्रि० (शोभित) સુશોભિત; શોભાયુક્ત.

सोम. पु० (सोम) ચંદ્રમા; ચંદ્ર. (૨) ૮૮ ગ્રહમાંનો ૧૨ મો મહાગ્રહ. (૩) શક્રેંદ્ર

અને ઇશાનેન્દ્રના પૂર્વ દિશાના લોકપાળનું નામ. (૪) ત્રીજા વાસુદેવ અને બળદેવના પિતાનું નામ. (૫) ૨૩ મા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથના એક ગણધરનું નામ. (૬) સોમનામને એક બ્રાહ્મણ. (૭) મૃગશિર નક્ષત્રને અધિષ્ઠાતા દેવતા.

सोम. त्रि० (सौम्य) મનોહર; આહ્લાદકારી. (૨) શીતળ ચ્હેરાવાળો; સ્નેહાળ; શાંત.

सोमंगल. पुं० (सौमंगल) બેઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત.

सोमकाइय. पुं० (सौमकायिक) સોમ દેવતાનો પરિવાર; સોમકાયિક દેવતા.

सोमचंद. पुं० (सोमचन्द्र) જંબૂદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના સાતમા તીર્થંકર.

सोमणस. पुं० (सौमनस) રૂચક સમુદ્રના અધિપતિ દેવતાનું નામ. (૨) નંદીશ્વર સમુદ્રના અધિપતિ દેવતાનું નામ. (૩) ત્રીજા દેવલોકના ઇંદ્ર સનત્કુમારનું મુસાફરી વિમાન. (૪) સનત્કુમાર ઇંદ્રના યાન વિમાનનો અધિપતિ દેવતા. (૫) મેરૂ પર્વતની મેખલા ઉપરનું એક વન. (૬) પખવાડીઆના આઠમા દિવસનું નામ. (૭) મંગળાવતી વિજયની પશ્ચિમ સરહદ ઉપરનો વખારા પર્વત.

सोमणसकूड. पुं० (सौमनसकूट) સોમનસ નામના વખારા પર્વતનાં સાત કૂટમાંનું બીજું કૂટ-શિખર.

सोमणसा. स्त्री० (सौमनसा) શક્રેંદ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની. (૨) પખવાડીઆની પાંચમી રાત્રિનું નામ. (૩) જંબૂ-સુદર્શના વૃક્ષનું અપરનામ.

सोमणस्सिय. त्रि० (सौमनस्यित) મનની પ્રસન્નતા યુક્ત; પ્રસન્નમનવાળો.

सोमदत्त. पुं० (सोमदत्त) આઠમા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થનું નામ. (૨) સોમદત્ત નામને એક બ્રાહ્મણ. (૩) એ નામના એક સાધુ.

सोमदेव. पुं० (सोमदेव) સોમનામે શક્રેંદ્રનો એક લોકપાળ. (૨) છઠ્ઠા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનારનું નામ.

सोमदेवकाइय. पुं० (सोमदेवकायिक) સોમ લોકપાળના સામાનિક દેવતાનો પરિવાર.

सोमनस. पुं० (सौमनस्य) પખવાડીઆના આઠમા દિવસનું નામ.

सोममि. पुं० (सोममित्) કુત્સગોત્રની શાખા. (૨) त्रि० તે શાખામાં જન્મેલ.

सोमभूइ. पुं० (सोमभूति) એ નામને એક બ્રાહ્મણ.

सोमया. स्त्री० (सौम्यता) શીતલતા.

सोमल. पुं० (सोमल) કૃષ્ણ મહારાજના સમયમાં દ્વારિકામાં રહેનાર એક બ્રાહ્મણ

सोमसिरी. स्त्री० (सोमश्री) સોમલ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી.

सोमसीहासण. न० (सोमसिंहासन) સોમ લોકપાળને બેસવાનું સિંહાસન.

सोमा. स्त्री० (सोमा) સાતમા તીર્થંકરની મુખ્ય સાધ્વીનું નામ. (૨) સોમ લોકપાળની રાજધાનીનું નામ. (૩) સોમ લોકપાળની ચોથી અગ્રમહિષીનું નામ. (૪) સોમલ બ્રાહ્મણની પુત્રી કે જેનું લગ્ન ગજસુકુમાળ સાથે થવાનું હતું.

सोमाल. त्रि० (सुकुमार) સુકોમળ.

सोमालिया. स्त्री० (सोमालिका) એ નામની એક નગરી.

सोमिल. पुं० (सोमिल) વાણિજ્યગામ નગરનો રહેવાસી એક બ્રાહ્મણ કે જેણે મહાવીરસ્વામી પાસે આવી કેટલાએક પ્રશ્નો પુછ્યા હતા.

सोय. पुं० (शोक) અફશોસ; દિલગીરી.

सोय. न० (श्रोत्र) કાન; શ્રવણેન્દ્રિય.

सोय. न० (शौच) पवित्रता; निरवद्य આચાર; શુદ્ધ અનુષ્ઠાન.

सोय. न० (स्रोतस्) છિદ્ર; બાંકું. (૨) પ્રવાહ; વહેન. (૩) કર્મનો પ્રવાહ; આશ્રવ. (૪) વિષયોમાં ઇંદ્રિયની પ્રવૃત્તિ. (૫) રાગ, દ્વેષની ઉત્પત્તિ.

सोयकारि. त्रि० (श्रोत्रकारिन्) ગુર્વાદિકના વચન કાને ધરનાર; આજ્ઞાકારી.

सोयण. न० (शोचन) શોક; દિલગીરી.

सोयबल. न० (श्रोत्रबल) સાંભળવાની શક્તિ; શ્રવણેંદ્રિયનું સામર્થ્ય.

सोयमूल. पुं० (शौचमूल) શૌચ-પવિત્રતા છે મૂળ જેનું એવો ધર્મ; પરિવ્રાજકનો ધર્મ.

सोयर. } पुं० स्त्री० (सोदर) સહોદર;
सोयरिय. } એક ઉદરમાંથી જન્મેલ ભાઇ કે બ્હેન.

सोयरिय. पुं० (शौकरिक) સુવરનો શીકાર કરનાર; શીકારી.

सोयविय. न० (शौच) પવિત્રતા.

सोयामणी. स्त्री० (सौदामिनी) વિદ્યુત્કુમારી એક દેવી કે જે ભગવંતના જન્મ મહોત્સવ વખતે દીવો લઇ ઉભી રહે છે. (૨) વિજળી.

सोयार. त्रि० (श्रोतृ) શ્રોતા; સાંભળનાર.

सोयावणया. स्त्री० (शोचन) શોચ કરાવવો; ઝુરણા કરાવવી.

सोरग. न० (शोरक) સોર નામના ઘાસનું પાથરણું.

सोरट्ठय. त्रि० (सौराष्ट्रज) સોરઠ દેશમાં જન્મેલ; સોરઠી.

सोरट्ठिया. स्त्री० (सोराष्ट्रिका) ફટકડી; તુરી માટી.

सोरिय. न० (सौरिक) એ નામનું કુશાવર્ત દેશનું મુખ્ય નગર.

सोरियदत्त. पुं० (सौरिकदत्त) એ નામનો એક માછી.

सोरियपुर. न० (सौर्यपुर) એ નામનું નગર; મથુરા.

सोरियवडिंसग. न० (सौर्यावतंसक) એ નામનું એક વન ઉદ્યાન.

सोलस. त्रि० (षोडश) સોળ; ૧૬ ની સંખ્યા.

सोलसभत्त. न० (षोडशभक्त) સાત ઉપવાસ ભેગા કરવા તે.

सोलसम. त्रि० (षोडश) સોળમું; સોળમા નંબરનું. (૨) न० સાત ઉપવાસ ભેગા કરવા તે.

सोलसरोगायंक. पुं० (षोडशरोगातङ्क) સોળ પ્રકારના રોગ.

सोलसिया. स्त्री० (षोडशिका) માણીના સોળમા ભાગ જેટલું રસ માપવાનું એક માપ; સોળસીયું.

सोल्ल. न० (शूल्य) માંસના સોલા; શૂલા ઉપર પકવેલું માંસ.

सोल्लिय. त्रि० (शूल्य) પકાવેલ; સોલ્લું કરેલ. (૧) न० પકાવવાનું વાસણ.

सोवक्कमाउय. त्रि० (सोपक्रमायुष्क) આયુષ્યનો કાલ આવી પહોંચ્યા પહેલાં કોઇ નિમિત્તથી જેનું આયુષ્ય પુરૂં થઇ જાય તે સોપક્રમ આયુવાળા કહેવાય.

सोवच्चल. न० (सौवर्चल) સંચળ; મીઠાની એક જાત.

सोवणिय. त्रि० (शौवनिक) શિકારી કુતરાવડે શિકાર કરનાર.

सोवणी. स्त्री० (स्वापिनी) સામા માણસને નિદ્રામાં નાખી દેવાની એક વિદ્યા.

सोवण्णिय. त्रि० (सौवर्णिक) સોનાનું બનેલું; સુવર્ણ સંબંધી.

सोवत्थिय. पु० (स्वस्तिक) ચાર ખુણાવાળો સાથીયો. (૨) સ્વસ્તિ સ્વસ્તિ એવા માંગલિક શબ્દો બોલી આશીર્વાદ આપનાર ભાટ ચારણ

वगेरे. (३) એ નામનો ૫૯ મો મહાગ્રહ (૪) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન. (૫) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

सोवत्थियकूड. पु० (स्वस्तिककूट) વિચિત્ર વખારા પર્વત ઉપરના નવ કૂટમાનું છઠ્ઠું કૂટ-શિખર.

सोवत्थियावत्त. पु० (स्वस्तिकावर्त) બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ-સૂત્રનો ૧૧ મો ભેદ

सोवत्थियासण. न० (स्वस्तिकासन) સાથીઆના આકારનું આસન, સાથીઆના ચિહ્નવાળું આસન

सोवयार. त्रि० (सोपचार) અવિરુદ્ધ અર્થ પ્રકાશક અને અનુપ્રાસ સહિત.

सोवरिय त्रि० (शौकरिक) સુવરના માંસનો વ્યાપાર કરનાર, ખાટકી

सोवरी स्त्री० (शाम्बरी) શામ્બરી-એક જાતની તાન્ત્રિકવિદ્યા

सोवाग पुं० (श्वपाक) ચંડાળની એક જાત

सोवागजाइ स्त्री० (श्वपाकजाति) ચંડાળની જાત

सोवागी. स्त्री० (श्वपाकी) ચંડાલણી વિદ્યા.

सोवाण. पु० (सोपान) સીડી, નિસ્સરણી. (૨) પગથીયું.

सोवीर पु० (सौवीर) સિંધુ નદી પારનો એક દેશ, આર્ય દેશોમાનો ૨૧ મો દેશ. (૨) કાંજી, ઉકાળી ગયેલ છાસ (૩) છાસની આછ, એક જાતનું પીણું (૪) ખાટી મદિરા

सोवीरा. स्त्री० (सौवीरा) મધ્યમ ગ્રામની છઠ્ઠી મૂર્છના.

सोस. पु० (शोष) જેમા શરીર શોષાય, ગળું સુકાય તેવો એક રોગ

सोसग त्रि० (शोषक) શોષનાર, સુકવનાર

सोसणया. } स्त्री० (शोषणा) શોષવું, સુ
सोसणा. } કવવું.

सोसिअ त्रि० (शोषित) સુકાઇ ગયેલું, ગ્લાનિ પામેલું.

सोहअ. त्रि० (शोधक) શુદ્ધ કરનાર.

सोहग्ग न० (सौभाग्य) સૌભાગ્ય, સર્વજન વલ્લભતા, ચઢતો દિવસ.

सोहण त्रि० (शोभन) શ્રેષ્ઠ; સુંદર; સારૂં-ઉત્તમ

सोहण. न० (शोधन) શોધવું, ખોળ કરવી..

सोहणय. न० (शोधनक) શોધવાનું સાધન.

सोहम्म. पु० (सौधर्म) સૌધર્મ નામે પહેલો દેવલોક (૨) પહેલા દેવલોકના દેવતા.

सोहम्मकप्प पु० (सौधर्मकल्प) બાર દેવલોકમાનો પહેલો દેવલોક. (૨) પહેલા દેવલોકના દેવતા

सोहम्मग पु० स्त्री० (सौधर्मक) પહેલા દેવલોકના દેવતા.

सोहम्मवर्डिसग. } पु० (सौधर्मावतंसक) એ
सोहम्मवर्डिसय } નામનું પહેલા દેવલોકનું વિમાન, શક્રેન્દ્રનું પાંચમું વિમાન

सोहम्मा. स्त्री० (सौधर्मा) પહેલા દેવલોકના ઇંદ્રની સુધર્મા નામે સભા.

सोहा स्त्री० (शोभा) સૌંદર્ય; શોભા.

सोहि. स्त्री० (शोधि) શુદ્ધિ, સ્વચ્છતા, પવિત્રતા, નિર્મલતા

सोहिअ. } त्रि० (शोभित) શોભા પામેલ.
सोहिय }

सोहिय त्रि० (शोधित) શોધેલું, અતિચાર રહિત કરેલું, શુદ્ધ બનાવેલ

सोहिय. न० (सौहार्द) મૈત્રીભાવ, સુહૃદ્-પણું

सोहिल्ल त्रि० (शोभावत्) શોભિતું, શોભા-વાળું

ह.

हं अ० (हा) क्रोधवाचक अव्यय (२) आश्चर्य वाचक (३) निक्षेपना अर्थमा वपरातुं अव्यय. (४) आमनणवाचक अव्यय

हंकार पु० (हङ्कार) ह एवो शब्द

हंडिया स्त्री० (हण्डिका) हाडलुं

हंता अ० (हन्त) आश्चर्य तथा खेदवाची शब्द. (२) हा. कहेल वातनो स्वीकार करवो ते

हतार. त्रि० (हन्तृ) मारनार

हद. अ० (हन्त) आश्चर्य तथा हर्षसूचक अव्यय

हदि. अ० (हहो) आमत्रण-सबोधनार्थक अव्यय

हंभो अ० (भोस्) गुस्सामा सबोधनार्थ अव्यय

हस. पु० (हस) हसपक्षी (२) धोबी (३) पतंगीओ, एक प्रकारनो चउरिंद्रिय जीव. (४) एक प्रकारना सन्यासी

हंसगब्भ पु० (हसगर्भ) एक प्रकारनु कोमळ वस्त्र (२) रत्न विशेष (३) हस गर्भ रत्नथी खचित-खरकाडनो छट्ठो विभाग

हसस्सरा स्त्री० (हसस्वरा) सुवर्णकुमार देवतानी घटा

हंसावलिपविभत्ति पु० (हसावलिप्रविभक्ति) हसनी विशेष रचनायुक्त एक प्रकारनु नाट्य

हसासण न० (हसासन) हसना चिह्नवाळु आसन

हक्कार पु० (हक्कार) जुगलीयाना वखतनी एक प्रकारनी दडनीति, गुन्हेगारने हा एवो शब्द कही शिक्षा करवी ते

हया. स्त्री० ( ) कांति

हट्ठ त्रि० (हृष्ट) प्रसन्न, खुशी थएल

हड पु० (हड) पाणीमा थती एक जातनी वनस्पति (२) शेवाळ

हड त्रि० (हृत) हरायेलु, लई जवायेलु.

हड. पु० (हठ) हठ, आग्रह

हडप्प. पु० ( ) वस्तु राखवानी पेटी-डाबडो

हडि स्त्री० ( ) हेड केदीने बाधवानु साधन

हड्डि न० ( ) हाडकु

हढ पु० (हठ) एक प्रकारनी वनस्पति

हणु पु० (हनु) हडपची दाढी.

हत त्रि० (हत) हणेल मारेल

हत्थ पु० (हस्त) हाथ

हत्थंदु पु० (हस्तान्दु) हाथकडी, दसकना

हत्थकम्म न० (हस्तकर्मन्) सृष्टिविरुद्ध कर्म, हाथथी वीर्य स्खलन करवु ते

हत्थग पु० (हस्तक) सावरणी (२) पुजणी (३) हाथ

हत्थछिंणग न० (हस्तच्छिनक) } हाथ छेदवानी सजा
हत्थच्छेयण न० (हस्तच्छेदन) }

हत्थतरक पु० (हस्ततारक) वहाणनो सढ

हत्थमाल पु० (हस्तमाल) हाथनु एक आभरण

हत्थय न० (हस्तक) पूजणी (२) सावरणी (३) हाथ

हत्थरुह पु० (हस्तरुह) नख

हत्थसंगेल्लिय न० (हस्तसंग) પરસ્પર હાથ સાથે હાથ મેળવવો તે

हत्थसजय त्रि० (हस्तसंयत) હાથને સયમમા રાખનાર, હાથની યતના રાખનાર

हत्थि पु० (हस्तिन्) હાથી

हत्थिकराण पु० (हस्तिकर्ण) લવણ સમુદ્રમા સાતમો યોજન ઉપરનો એ નામનો એક દ્વીપ છપ્પન અતરદ્વીપમાનો એક (૨) त्रि० તે દ્વીપમા રહેનાર

हत्थिकप्प न० (हस्तिकल्प) એ નામનો એક નગર

हत्थिखग त्रि० (हस्तसम्बन्ध) હસ્ત સબધી

हत्थिजाम न० (हस्तियाम) રાજગૃહના નાનદા પાડાના ઇશાન ખુણાનુ એક વન

हत्थिणापुर न० }
हत्थिणाउर } (हस्तिनापुर) એ નામનુ એક નગર
हत्थिणापुर. }

हत्थिणी स्त्री० (हस्तिनी) હાથણી

हत्थितावस पु० (हस्तितापस) અનાજ કે વનસ્પતિના અસખ્ય જીવોનો આરભ કરી અન્નનુ ભોજન કરવા કરતા એકજ હાથીને મારી ઘણા દિવસ સુધી તેના માસનુ ભોજન કરવામા થોડુ પાપ છે એમ માનનાર તાપસની એક જાત

हत्थिप पु० (हस्तिप) અકુશ

हत्थिपिप्पली स्त्री० (हस्तिपिप्पली) એક પ્રકારની ઔષધી, ગજપિપર

हत्थिमद्द त्रि० (हस्तिमर्द) હાથીને દમનાર હાથીનો મદ ઉતારનાર

हत्थिमुह पु० (हस्तिमुख) લવણ સમુદ્રમા ૫૦૦ જોજન ઉપર આવેલ એક અતર દ્વીપ. ૫૬ અતરદ્વીપમાનો એક (૨) તે અતરદ્વીપમા રહેના

हत्थिराय पु० (हस्तिराज) હાથીનો રાજા, મ્હોટો હાથી

हत्थिवाउअ पु० (हस्तिव्यापृत) હાથીની વ્યવસ્થા કરનાર, માવત

हत्थिवाल पु० (हस्तिपाल) હસ્તિપાળ નામે પાવાપુરીનો રાજા

हत्थिसीस न० (हस्तिशीर्ष) હસ્તિનાપુર નગરનુ અપર નામ

हत्थिसोंड पु० (हस्तिशुण्ड) ત્રણ ઇન્દ્રિય વાળા જીવની એક જાત

हत्थुत्तरा स्त्री० (हस्तोत्तरा) જેના પછી હસ્ત નક્ષત્ર છે તે ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્ર

हद पु० (ह्रद) દ્રહ નદીમાં ઉંડા પાણીનુ સ્થાન

हद्धी अ० (हाधिक्) ધિક્કારાર્થ અવ્યય

हम्मिअ न० (हर्म्य) હવેલી, બગલો પ્રાસાદ

हय त्रि० (हत) હણાયેલ નાશ પામેલ

हय. पु० (हय) ઘોડો.

हयकंठ पु० (हयकण्ठ) એક જાતનું રત્ન (૨) ઘોડાનો કઠ

हयकराण पु० (हयकर्ण) છપ્પન અતર દ્વીપમાનો એક અતરદ્વીપ (૨) त्रि० તે અતરદ્વીપમા રહેનાર મનુષ્ય (૩) पु० એ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૪) त्रि० તે દેશમા રહેનાર

हयजोहि त्रि० (हययोधिन्) ઘોડાથી લડનાર

हयपाडरीय पु० (हयपौण्डरीक) પક્ષિની એક જાત

हयमुह पु० (हयमुख) હયમુખ નામે એક અનાર્ય દેશ

हयविलंबिय न० (हयविलम्बित) ઘોડાની ગતિ બતાવનાર નાટકનો એક પ્રકાર.

हयवीहि स्त्री० (हयवीथि) कृत्तिका, भरणि, स्वाति, એ નવ નક્ષત્રમા શુક્રની ગતિ થાય તે

हयसाला स्त्री० (हयशाला) અશ્વશાળા, ઘોડાર

हयहेसिय. न० (हयहेषित) ઘોડાનો હણહણાટ શબ્દ

हर त्रि० (हर) રાત દિવસ. (२) વ્યાધિ વિશેષ

हर. न० (गृह) ઘર

हरण न० (हरण) હરણ કરવુ, ચોરવુ

हरतणु पु० (हरतनु) ભેજવાળી જમીનમા સવારના પહોરમા ઘાસની અણીપર પાણીનુ બિન્દુ જામે તે (२) એ નામની એક સાધારણ વનસ્પતિ

हरय पु० (हद) દ્રહ

हरहरा स्त्री० (हरहरा) ભિક્ષાકાળ સૂચવનાર શબ્દ

हरि स्त्री० (हरित) નિષધ પર્વતના તિગિચ્છ દ્રહના દક્ષિણ તોરણથી નિકળી હરિવાસ ક્ષેત્રની પૂર્વ બાજુએ વહેતી એક મહા નદી (२) पु० હરો રગ લીલો વર્ણ (३) त्रि० લીલા રગનુ

हरि पु० (हरि) એ નામનો ૮૮ માંનો ૩૯ મો મહાગ્રહ (२) વિદ્યુત્કુમાર દેવતાનો ઇંદ્ર (३) વખારા પર્વતનુ એક શિખર (४) સિંહ (५) વાસુદેવ (६) પહેલા દેવલોકનો ઇંદ્ર

हरिआल पु० (हरिताल) હડતાલ

हरिआलिआ स्त्री० (हरितालिका) દુર્વા ઘો

हरिएस पु० (हरिकेश) હરિકેશ નામના મુનિ કે જે ચડાલ કુળમા જન્મ પામ્યા છતા વૈરાગ્ય ભાવથી દીક્ષા ધારણ કરી મહાતપસ્વી અને પ્રભાવિ મુનિ થયા

हरिकत. पु० (हरिकान्त) દક્ષિણ દિશાના વિદ્યુત્કુમારોનો ઇન્દ્ર

हरिकंतदीव. पु० (हरिकान्तद्वीप) હરિકાન્તા પ્રપાત કુડની વચ્ચેનો દ્વીપ

हरिकतप्पवायकुंड पु० (हरिकान्ताप्रपातकुण्ड) હરિકતા નદીનો ધોધ જેમા પડે છે તે કુડ

हरिकता स्त्री० (हरिकान्ता) હરિવાસ ક્ષેત્રની પશ્ચિમ તરફ લવણ સમુદ્રમા મળતી એક નદી

हरिकताकूड. पु० (हरिकान्ताकूट) મહાહિમવત પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનુ છઠ્ઠુ શિખર

हरिकन्न पु० (हरिकर्ण) એ નામનો એક અતરદ્વીપ છપ્પન્ન અતરદ્વીપમાનો એક (२) त्रि० તે અતરદ્વીપમા રહેનાર

हरिकुल न० (हरिकुल) હરિવશ, યદુવશ

हरिकूड पु० (हरिकूट) નિષધ પર્વતના નવ કૂટમાનુ પાચમુ કૂટ (२) માનવત પર્વતના નવ કૂટમાનું નવમુ કૂટ (३) મહાહિમવત પર્વતના આઠ કૂટમાનુ પાચમુ કૂટ (४) વિદ્યુત્પ્રભ-વખારા પર્વતના નવ કૂટમાનુ નવમુ કૂટ-શિખર

हरिचंदण पु० न० (हरिचन्दन) અન્તગડ સૂત્રના છઠ્ઠા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનુ નામ (२) સાકેતનગર નિવાસી એક ગાથાપતિ

हरिडय. पु० (हरितक) હરડાનુ વૃક્ષ

हरिण पु० (हरिण) હરણ (२) સોળમા તીર્થંકરનુ લાછન

हरिणेगमेसि. पु० (हरिणैगमैषिन्) શક્રેન્દ્રની-પાયદળ સેનાનો અધિપતિ ઇદ્રનો સદેશો લઇ કામ કરનાર એક દેવતા

हरित त्रि० (हरित) લીલુ

हरितकंड. न० (हरितकाण्ड) લીલા થડવાળી વનસ્પતિ

हरितग पुं० (हरितक) એક જાતની વનસ્પતિ; હરડે.

हरितालिय. न० (हरितालिक) હડતાલ.

हरिद्दीव. पुं० (हरिद्वीप) હરિપ્રપાત કુંડની વચ્ચેનો એક દ્વીપો.

हरिप्पवायकुंड. पुं० (हरित्प्रपातकुण्ड) હરિ નદીનો કુંડ.

हरिमंथ. पुं० (हरिमन्थ) કાળા ચણા.

हरिमेला. स्त्री० (हरिमेला) એક વનસ્પતિ.

हरिय. त्रि० (हरित) લીલું; હરૂં. (૨) न० લીલી વનસ્પતિ. (૩) સ્ત્રી० એક પ્રકારની આર્ય જાતિ. (૪) પું० લીલો રંગ.

हरियकाय. पुं० (हरितकाय) વનસ્પતિકાય.

हरियग. पुं० (हरितक) હરડે. (૨) ભાજીયા. (૩) લીલી વનસ્પતિ અને તેની હરા રંગની પ્રભા.

हरियपवणी. स्त्री० (हरितपर्णी) લીલા પાનવાળી શાકભાજી.

हरियय. न० (हरितक) ભાજીયા.

हरिया. स्त्री० (हरिता) ષડ્જ ગ્રામની ત્રીજી મૂર્ચ્છના. (૨) એક નદી. (૩) હરિતાલ સમાન લતા.

हरियाल. पुं०
हरियालिय. } (हरिताल) હડતાલ.

हरियालिया. स्त्री० (हरितालिका) દુર્વા; ધરો; ધ્રો.

हरिरेणु. पुं० (हरिरेणु) લીલા રંગવાળી રેતી-રજકણ.

हरिवंस. पुं० (हरिवंश) નેમિનાથ પ્રભુનો વંશ; યદુવંશ.

हरिवरिस. न०
हरिवास. पुं० } (हरिवर्ष) હેમવય અને મહાવિદેહની વચ્ચેનું જુગલિયાનું એક ક્ષેત્ર.

हरिवासकूड. पु० (हरिवर्षकूट) મહાહિમવંત પર્વત ઉપરનાં આઠ કૂટમાંનું સાતમું કૂટ. (૨) નિષધ પર્વતનાં નવ કૂટમાંનું ત્રીજું કૂટ.

हरिवाहण. पुं० (हरिवाहन) નંદીદ્વીપના અધિષ્ઠાતા દેવતાનું નામ.

हरिस. पुं० (हर्ष) હર્ષ; આનંદ; ખુશાલી.

हरिसिय. त्रि० (हर्षित) પ્રસન્ન થયેલ.

हरिसेण. पुं० (हरिसेन) હરિસેન નામે ચાલુ ચોવિશીના દશમા ચક્રવર્તી.

हरिस्सह. पुं० (हरिसह) ઉત્તર દિશાના વિદ્યુત્કુમાર દેવોનો ઇન્દ્ર. (૨) વખારા પર્વતનું એક શિખર.

हरी. स्त्री० (ही) લજ્જા.

हरेणुक. पुं० (हरेणुक) વનસ્પતિ વિશેષ.

हल. न० (हल) હળ; જમીન ખેડવાનું સાધન.

हलधर. पुं० (हलधर)
हलपाणि पुं० (हलपाणि)
हलहर. पुं० (हलधर) } બળભદ્ર નામે બળદેવ; કૃષ્ણ મહારાજના ભાઇ.

हलि. स्त्री० (हलिका) ધરોળી.

हलि. पुं० (हलिन्) એક પ્રકારનો મચ્છ.

हलिद्द. त्रि० (हरिद्र) પીળા રંગવાળું; હળદરીયું. (૨) પું० એક પ્રકારનો મચ્છ.

हलिद्दा. स्त्री० (हरिद्रा) હળદર.

हलिमुह. पुं० (हलीमुख) એક જાતનું પક્ષી.

हल्ल. पुं० (हल्ल) અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના બીજા વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ. (૨) શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર.

हवण. न० (हवन) હોમ કરવો.

हव्व. न० (हव्य) હોમવાનું દ્રવ્ય.

हव्वं. अ० ( ) જલદી.

हव्ववाह. पु० (हव्यवाह) અગ્નિ.

हसण न० (हसन) હસવું; હાંસી કરવી.

हसणिज्ज. त्रि० (हसनीय) હસવાયોગ્ય.

हसित } त्रि० (हसित) હસેલ. (૨) ન૦
हसिय } હસવું તે

हस्स त्रि० (ह्रस्व) નાનું, થોડું, અલ્પ.

हाडहडा स्त्री० (हाडहडा) એક પ્રકારનું પ્રાયશ્ચિત, લઘુ કે ગુરૂ જે પ્રાયશ્ચિત તત્કાળ આપવામાં આવે તે

हाण. पु० (हायन) વર્ષ, સાલ, સંવત.

हाणि. स्त्री० } (हानि) હાનિ, ખરાબી.
हानि } (૨) મનુષ્યની દશ દશામાંની ૫૦ થી ૬૦ વરસની છઠ્ઠી દશા.

हायण न० (हायन) સંવત્સર, વર્ષ

हायमाणक. पु० (हायमानक) ઉત્પન્ન થતી વખતે જેવું હોય તેનાથી ઘટતું જવું હોય તે અવધિજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાનનો એક પ્રકાર

हायमाणपरिणाम पु० (हायमानपरिणाम) ઉતરતા પરિણામ, ઘટતા જતા પરિણામ.

हार. पु० (हार) હાર, ડોકમાં પહેરવાનું ઘરેણું. (૨) त्रि० લઇ જનાર (૩) पु० એ નામનો એક દ્વીપ તથા સમુદ્ર

हारपुड. न० (हारपुट) લોખંડ, પોલાદ

हारभद्द. पु० (हारभद्र) } હારદ્વીપના
हारमहाभद्द. पु० (हारमहाभद्र) } અધિપતિ દેવતાનું નામ.

हारमहावर. पु० (हारमहावर) હાર સમુદ્ર અને હારવર સમુદ્રના અધિપતિ દેવતાનું નામ.

हारवर. पु० (हारवर) હાર સમુદ્ર અને હારવર સમુદ્રના અધિપતિ દેવતાનું નામ (૨) હારવર નામે એક દ્વીપ તથા સમુદ્ર

हारवरभद्द पु० (हारवरभद्र) } હારવર
हारवरमहाभद्द पु० (हारवरमहाभद्र) } દ્વીપના અધિપતિ દેવતાનું નામ.

हारवरोभास पु० (हारवरावभास) એ નામનો એક દ્વીપ તથા એક સમુદ્ર.

हारि त्रि० (हारिन्) હરણ કરનાર.

हारिआयण न० (हारितायन) એ નામનું એક ગોત્ર.

हारिणा. स्त्री० (हारिणा) લઇ જનારી

हारितक्क पु० (हारितक) વત્થુલાની ભાજી; શાકની એક જાત.

हारिय. पु० (हारित) કુત્સ ગોત્રની શાખારૂપ હરિત નામનું એક ગોત્ર. (૨) त्रि० તે શાખામાં જન્મેલ.

हारोस पु० (हारोस) એ નામનો એક અનાર્ય દેશ (૨) त्रि० તે દેશમાં રહેનાર.

हालाहल. न० (हालाहल) विष, તીવ્રઝેર. (૨) ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા જીવની એક જાત

हालाहला. स्त्री० (हालाहला) શ્રાવસ્તી નગરીમાં રહેતી ગોશાળાની ઉપાસિકા, હાલાહલા નામની એક કુંભારણ.

हालिद्द. त्रि० (हारिद्र) પીળા રંગવાળું (૨) पु० પીળો રંગ.

हालिद्दा. स्त्री० (हारिद्रा) હળદર

हालिय. त्रि० (हालिक) હળવાળો.

हाव पु० (हाव) મુખવિકાર

हावभाव. पु० (हावभाव) મુખવિકારાદિ ચેષ્ટા

हास. पु० (ह्रास) ઘટવું, ઓછું થવું.

हास. पु० (हास) હસવું. (૨) હાસી, મશ્કરી (૩) મોહનીય કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ હાસીવાળો સ્વભાવ પામે છે (૪) નવ રસમાંનો એક રસ (૫) દક્ષિણના મહાક્રન્દિત જાતના વાણવ્યંતર દેવતાનો ઇન્દ્ર

हासंकर. त्रि० (हासङ्कर) હાસ્ય કરનાર

हासरइ पु० (हासरति) ઉત્તરના મહા ક્રન્દિત જાતના વ્યતર દેવોનો ઇન્દ્ર (૨) હાસ્ય અને રતિ, મોહનીયકર્મની બે પ્રકૃતિ.

हासा स्त्री० (हास्या) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વત પર વસનારી આઠ દિશાકુમારિકામાની પાચમી

हाहा अ० (हाहा) ખેદ જનક શબ્દ

हाहाभूय. त्रि० (हाहाभूत) હાહારૂપ થયેલ, ખેદ પામેલ

हिंगु. न०(हिङ्गु) હીંગ, વઘારણી

हिंगुरुक्ख. पु० (हिङ्गुवृक्ष) હિંગનુ ઝાડ

हिंगुल. } **हिंगुलु.** } पु० (हिङ्गुल) હીંગળો.

हिंगोल पु० (हिङ्गोल) મૃત ભોજન (૨) યક્ષાદિ યાત્રા નિમિત્તનુ ભોજન

हिंडग. त्रि० (हिण्डक) હીંડનાર, ભમનાર

हिंडय पु० (हिण्डक) ચારે ગતિમા ભ્રમણ કરવાથી પડેલું જીવનુ એક નામ.

हिंडिमाल न० (भिण्डिमाल) આયુધ વિશેષ.

हिंडिय न० (हिण्डित) ફરવુ, ભમવુ

हिंस त्रि० (हिंस्र) હિંસા કરનાર

हिंसग त्रि० (हिंसक) હિંસા કરનાર

हिंसा स्त्री० (हिंसा) હિંસા કોઇને પીડા કરવી તે

हिंसाणुबंधि पु० (हिंसानुबन्धिन्) હિંસાની સાથે નિરંતર સબંધ રાખનાર ચિત્તવૃત્તિ, રૌદ્રધ્યાનનો એક પ્રકાર

हिंसादंड. पु० (हिंसादण्ड) હિંસાથી આત્મા દંડાય તે

हिंसादंडवत्तिय त्रि० (हिंसादण्डप्रत्ययिक) ભૂતકાળમા નુકશાન કર્યુ છે ભવિષ્યમા કરશે એમ ધારી તેને દંડવું તે નામે ક્રિયાસ્થાનક.

हिज्जो. अ० (ह्यस्) આવતી કાલ, આવતો દિવસ

हिट्ठ त्रि० (हृष्ट) પ્રસન્ન થએલ

हिट्ठा. अ० ( ) નીચે, હેઠે.

हिट्ठि अ० ( ) નીચે

हिट्ठिम त्रि० ( ) નીચેનુ હેઠેનુ હેઠલુ

हिट्ठिमाउवरिम पु० ( ) નીચેની ત્રિકમા ત્રીજા ગ્રૈવેયક વિમાનમા રહેનાર દેવતા. (૨) સ્ત્રી० નવ ગ્રૈવેયકમાનુ ત્રીજુ ગ્રૈવેયક વિમાન.

हिट्ठिमामज्झिम पु० ( ) નીચેની ત્રિકમા મધ્યમ ગ્રૈવેયક વિમાનમા રહેનાર દેવતા (૨) સ્ત્રી० નવ ગ્રૈવેયકમાનુ બીજુ ગ્રૈવેયક વિમાન

हिट्ठिमाहिट्ठिम पु० ( ) નીચેની ત્રિકમા પ્રથમ ગ્રૈવેયક વિમાનમા રહેનાર દેવતા. (૨) સ્ત્રી० નવ ગ્રૈવેયકમાનુ પ્રથમ ગ્રૈવેયક વિમાન

हिट्ठिल्ल. त्रि० ( ) નીચેનુ, હેઠલુ

हित न० (हित) હિત, લાભ.

हिम न० (हिम) બરફ, હિમ

हिमवंत. पु० (हिमवत्) ભરતક્ષેત્રની મર્યાદા કરનાર એ નામનો એક પર્વત (૨) હેમવય નામનુ જુગલીયાનુ એક ક્ષેત્ર (૩) અંતગડસૂત્રના બીજા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનુ નામ (૪) અંધકવૃષ્ણિ રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર (૫) સ્કંદિલાચાર્યનો એક શિષ્ય.

हिय. त्रि० (हृत) હરણ કરેલુ.

हिय न० (हित) હિત લાભ (૨) શ્રેય, કલ્યાણ

हिय न० (हृद्) હૃદય.

हियय न० (हृदय) હૃદય

हियंगम त्रि० (हृदयङ्गम) મનોહર

हियंयगमणिज्ज } त्रि० (हृदयगमनीय) હૃદયને ગમે તેવુ.
हियंयगमणीय }

हियंयसूल न० (हृदयशूल) હૃદયશૂળ એક જાતનો રોગ

हिरराण. न० (हिरण्य) હિરણ્ય, રૂપુ. (૨) સોનુ

हिरराणजुत्ति. स्त्री० (हिरण्ययुक्ति) સોનું, રૂપુ શોધવાની કળા

हिरराणपाग पु० (हिरण्यपाक) હિરણ્ય-ચાંદી, સોનું ગાળવાની કળા.

हिरराणमास. पु० (हिरण्यमाष) સોનુ તોળવાનુ સાધન, માસો.

हिरराणवय पु० (हिरण्यवत्) જુગલીયાના ૭ ક્ષેત્રમાનુ એક ક્ષેત્ર.

हिरराणवयकूड. पुं० (हिरण्यवत्-कूट) શિખરી પર્વતના ૧૧ કૂટમાંનું ત્રીજુ કૂટ.

हिरि. त्रि० (हारिन्) મનને હરનાર

हिरि स्त्री० (ही) લજ્જા, શરમ. (૨) મહાહિમવંત પર્વતના મહાપદ્મદ્રહની અધિષ્ઠાત્રી દેવી

हिरिमण न० (हीमनस्) લજ્જાળુ મન, શરમાળ મન.

हिरिली स्त्री० (हिरिली) કંદની એક જાત.

हिरिवत्तिय. त्रि० (हीप्रत्यय) લાજ નિમિત્તે થતુ

हिरिसत्त. न० (हीसत्त्व) લાજસહિત સત્ત્વ

हिरी स्त्री० (ही) લજ્જા, શરમ, લાજ. (૨) મહાહિમવંત પર્વતની અધિષ્ઠાત્રી દેવી (૩) કિંપુરૂષના ઇન્દ્ર-સત્પુરૂષની અગ્રમહિષી. (૪) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશાકુમારિકામાની આઠમી

हिल्लिया स्त्री० (हिल्लिका) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત

हिल्लीरी. स्त्री० (हिल्लीरी) એક પ્રકારની જાળ.

ही. स्त्री० (ही) લજ્જા; શરમ.

ही अ० (ही) અતિશય કષ્ટદ્યોતક અવ્યય.

हीण. त्रि० (हीन) હીન, નીચ (૨) રહિત; ઓછુ.

हीणक्खर. न० (हीनाक्षर) હીન-ઓછા અક્ષર બોલવા તે, જ્ઞાનના ૧૪ અતિચારમાનો એક.

हीणपुराण त्रि० (हीनपुण्य) પુણ્યહીન, દુર્ભાગી.

हीयमाण न० (हीयमान) જુઓ " હાયમાણક " શબ્દ.

हीर. पु० (हीर) ફાસ, ખપાટની ન્હાની અણીવાળી કકડી. (૨) કોઇ વનસ્પતિને લાગતા વિષમ છેદ થાય તે. (૩) હીરો.

हीरग. पु० (हीरक) કુત્સિત તૃણ પ્રમુખ

हीलणा. स्त्री० (हेलना) અપમાન, નિન્દા

हीलणिज्ज. त्रि० (हेलनीय) હેલના કરવા યોગ્ય.

हीला स्त्री० (हेला) અપમાન, નિરસ્કાર

हीलिय. त्रि० (हेलित) હેલના-નિંદા કરેલ

हु अ० (खु) નિશ્ચયાર્થ બોધક અવ્યય.

हुअ. त्रि० (हुत) અગ્નિમા હોમેલુ.

हुअवह. पु० (हुतवह) અગ્નિ

हुआसण. पु० (हुताशन) અગ્નિ

हुंड त्रि० (हुण्ड) બેડોળ, નાના પ્રકારની આકૃતિવાળો. (૨) न० નાના પ્રકારનુ શરીરનું સંસ્થાન-આકાર, ૭ સંઠાણમાનુ છઠ્ઠુ

हुंडसंठाण. न० (हुण्डसंस्थान) કુત્સિત સંસ્થાન, શરીરનો બેડોળ આકાર (૨) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ હુંડ સંઠાણ પામે

हुंवउट्ठ पु० (   ) એક કમંડળ રાખનાર તપસ્વીની એક જાત
हुडुक्का स्त्री० (हुडुक्का) વાદ્ય વિશેષ
हुड्ड पु० (   ) શરત બકવી તે હોડ
हुणण न (हवन) હોમ
हुत त्रि० (हुत) હવન કરેલ
हुतवह पु० (हुतवह) અગ્નિ
हुयासण पु० (हुताशन) અગ્નિ
हुरत्था अ० (   ) બહાર
हुलिय अ० (   ) શીઘ્ર જલદી
हूण पु० (हूण) એ નામનો એક દેશ (२) त्रि० તે દેશના રહેવાસી
हूहुय पु० (हूहूक) ८४ લાખ હૂહૂઅંગ પ્રમાણ કાળ વિભાગ
हूहुयंग पु० (हूहूकाङ्ग) ८४ લાખ અવવ-પરિમિત કાળ વિભાગ
हे अ० (हे) સંબોધનાર્થે આમંત્રણાર્થે
हेउ पु० (हेतु) હેતુ કારણ નિમિત્ત પ્રમાણ
हेउय त्रि० (हेतुक) હેતુવાળુ કારણવાળુ
हेउवाय पु० (हेतुवाद) હેતુવાદ તર્ક કરવાનો
हेज्ज त्रि० (हेय) ત્યાગ કરવાયોગ્ય
हेट्ठ अ० (   ) નીચે, હેઠળ
हेट्ठआ अ० (   ) નીચે, હેઠે
हेट्ठा अ० (   ) નીચે, હેઠળ
हेट्ठायणि पु० (   ) મહારાષ્ટ્ર દેશ (२) त्रि० તે દેશમાં રહેનાર
हेट्ठि अ० (   ) નીચે
हेट्ठिम त्रि० (   ) નીચેનુ
हेट्ठिल्ल त्रि० (   ) નીચેનુ હલકુ
हेडि त्रि० (हडि) પીડા ઉપજાવનાર દુખદાયક
हेतु पु० (हेतु) કારણ નિમિત્ત, હેતુ
हेदा अ० (हदा) આમંત્રણાર્થ અવ્યય
हेम न० (हेमन्) સોનુ
हेमंत पु० (हेमन्त) હેમન્ત ઋતુ, શીત કાળ
हेमंतग्ग त्रि० (हेमन्तज) હેમન્ત ઋતુમાં થયેલ
हेमंतिय. त्रि० (हैमन्तिक) હેમન્ત ઋતુ સબંધી
हेमग पु० (हैमक) હિમ-બરફનુ બનેલુ
हेमजालग न० (हेमजालक) એ પ્રમાણનું આભરણ
हेमवत न० (हिमवत्) ફાગુણ માસનુ લોકોત્તર નામ
हेमवत न० (हमवत) જુગલીયાનુ એક ક્ષેત્ર (२) त्रि० તે ક્ષેત્રમાં રહેનાર
हेमवंतकूड पु० (हमवत्कूट) ચૂલહિમવંત પર્વત ઉપરના ૧૨ કૂટમાનુ દશમુ કૂટ-શિખર
हेमवय पु० (हमवत) હૈમવતનામનુ હિમવંત અને મહાહિમવંત એ બે પર્વતની વચ્ચેનુ જુગલીયાનુ પ્રથમ ક્ષેત્ર (२) त्रि० હેમવય ક્ષેત્રમાં રહેનાર
हेमवयकूड पु० (हमवत्कूट) નન્દનવનના નવકૂટમાનુ ચોથુ કૂટ-શિખર (२) મહા હિમવંત પર્વતના આઠ કૂટમાનુ ત્રીજુ કૂટ-શિખર
हेमसुत्तय न० (हमसूत्र) સોનાનુ સૂત્ર-દોરો
हेय त्रि० (हय) તજવાલાયક
हेरणवय पु० (हैरण्यवत) રૂપી અને શિખરી પર્વત વચ્ચેનુ એક જુગલીયાનુ ક્ષેત્ર (२) એ ક્ષેત્રનો અધિપતિ દેવતા (३) त्रि० તે ક્ષેત્રમાં રહેનાર મનુષ્ય
हेरणवयकूड. पु० (हैरण्यवत्कूट) રૂપી પર્વતના આઠ કૂટમાનુ સાતમુ કૂટ
हेरुयाल पु० (हरूताल) વૃક્ષ વિશેષ

हियेयगमणिज्ज } त्रि० (हृदयगमनीय) હૃદયને ગમે તેવુ.
हियेयगमणीय }

हियेयसूल न० (हृदयशूल) હૃદયશૂળ એક જાતનો રોગ

हिरण्ण. न० (हिरण्य) હિરણ્ય, રૂપુ (૨) સોનુ

हिरण्णजुत्ति. स्त्री० (हिरण्ययुक्ति) સોનું, રૂપુ શોધવાની કળા

हिरण्णपाग पु० (हिरण्यपाक) હિરણ્ય-ચાંદી, સોનુ ગાળવાની કળા

हिरण्णमास पु० (हिरण्यमाष) સોનુ તોળવાનુ સાધન માસો

हिरण्णवय पु० (हिरण्यवत्) જુગલીયાના ૭ ક્ષેત્રમાનુ એક ક્ષેત્ર.

हिरण्णवयकूड. पु० (हिरण्यवत्कूट) શિખરી પર્વતના ૧૧ કૂટમાનુ ત્રીજુ કૂટ

हिरि. त्रि० (हारिन्) મનને હરનાર

हिरि स्त्री० (ही) લજ્જા, શરમ (૨) મહાહિમવત પર્વતના મહાપદ્મદ્રહની અધિષ્ઠાત્રી દેવી

हिरिमण न० (हीमनस्) લજ્જાળુ મન, શરમાળ મન

हिरिली स्त्री० (हिरिली) કંદની એક જાત

हिरिवत्तिय त्रि० (हीप्रत्यय) લાજ નિમિત્તે થતુ

हिरिसत्त न० (हीसत्व) લાજસહિત સત્વ

हिरी स्त्री० (हा) લજ્જા શરમ લાજ (૨) મહાહિમવત પર્વતની અધિષ્ઠાત્રી દેવી (૩) કિંપુરૂષના ઇન્દ્ર-સત્પુરૂષની અગ્રમહિષી (૪) ઉત્તર દિશાના રૂચક પર્વતપર વસનારી આઠ દિશાકુમારિકામાની આઠમી

हिलिया स्त्री० (हिलिका) ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા જીવની એક જાત

हिल्लीरी स्त्री० (हिल्लीरी) એક પ્રકારની જાળ

ही. स्त्री० (ही) લજ્જા, શરમ.

ही अ० (ही) અતિશય કંદર્પદ્યોતક અવ્યય

हीण त्रि० (हीन) હીન, નીચ (૨) રહિત, ઓછુ

हीणक्खर. न० (हीनाक्षर) હીન-ઓછા અક્ષર બોલવા તે, જ્ઞાનના ૧૪ અતિચારમાનો એક.

हीणपुण्ण त्रि० (हीनपुण्य) પુણ્યહીન, દુર્ભાગી.

हीयमाण न० (हीयमान) જુઓ " હાયમાણક " શબ્દ

हीर. पु० (हीर) ફાસ, ખપાટની ન્હાની અણીવાળી કકડી (૨) કોઇ વનસ્પતિને ભાગતા વિષમ છેદ થાય તે. (૩) હીરો

हीरम्र. पु० (हीरक) કુત્સિત તૃણ પ્રમુખ

हीलणा स्त्री० (हेलना) અપમાન, નિન્દા

हीलणिज्ज. त्रि० (हेलनीय) હેલના કરવા યોગ્ય.

हीला स्त्री० (हेला) અપમાન, તિરસ્કાર

हीलिय. त्रि० (हेलित) હેલના-નિંદા કરેલ

हु अ० (खु) નિશ્ચયાર્થ બોધક અવ્યય.

हुअ. त्रि० (हुत) અગ્નિમા હોમેલુ.

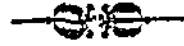
हुअवह. पु० (हुतवह) અગ્નિ

हुआसण पु० (हुताशन) અગ્નિ

हुंड त्रि० (हुण्ड) બેડોળ, નાના પ્રકારની આકૃતિવાળો (૨) न० નાના પ્રકારનુ શરીરનું સંસ્થાન-આકાર, ૭ સંઠાણમાનુ છઠ્ઠુ

हुंडसंठाण. न० (हुण्डसंस्थान) કુત્સિત સંસ્થાન, શરીરનો બેડોળ આકાર (૨) નામકર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ હુંડ સંઠાણ પામે

શુદ્ધિ પત્રક.

પૃષ્ઠાંક	કોલમાંક	પંક્તિ	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ
૩	૧	૨	अइमुत्तग.	अइमुत्तग
૧૧	૨	૩૨	अतोजित्तय	अंतोजित्तय
૨૦	૧	૩૦	પદ્દગલ	પુદ્દગલ
૨૨	૨	૮	अर्ध	अर्ध.
૨૩	૨	૧૪	अचिवृत्त	अचिरवृत्त.
૩૪	૧	૨૭	अष्टाङ्गयुर्वेद	अष्टाङ्गायुर्वेद.
૩૭	૨	૩૨	अर्द्धतृतीयद्वीप	अर्द्धतृतीयद्वीप
૪૦	૨	૩૨	સૂયડાગ	સૂયગડાગ
૪૭	૧	૨૫	પદ્દાર્થોમા	પદાર્થોમા
૫૧	૦	નોટ	मणोध्घातनम्	अणोद्घातनम्
૫૩	૨	૨૧	सिद्धि	સીધી
૬૧	૨	૩	ભબ્દ	શબ્દ
૬૨	૨	૨૮	કમનુ	કર્મનું
૭૫	૨	૩૧	अपमत	अपमत्त
૯૧	૧	૩૧	अभिष्हत	अभिहत
૯૨	૨	૨૯	શકેન્દ્ર	શક્રેન્દ્ર
૮૩	૧	૩૧	ઐરગતક્ષેત્રના	ઐરવતક્ષેત્રના
૯૪	૧	૩૪	અક	એક
૯૪	૨	૭	मम्वाधात्री	अम्बाधात्री
૯૪	૨	૨૯	अडिनेरण	પડિનેહણ
૮૪	૨૦	૩૩	૧૭ મહાગ્રહ	૧૭ મો મહાગ્રહ
૧૧૩	૧	૫	असजय	असंजय
૧૧૮	૨	૨	असुरेन्द्र	असुरेन्द्र
૧૨૩	૧	૧૮	સુયડાગ	સુયગડાગ
૧૨૪	૧	૧૧	यथाभुत	यथाश्रुत
૧૨૭	૧	૨૧	कहोविहार	अहोविहार
૧૨૭	૨	૧	आच्चसंवच्छर	आइच्चसंवच्छर
૧૨૭	૨	૩૧	,	,

હેસિય. ન૦ (હેષિત) ઘોડાનો હણહણાટ.

હોટ્ટ. પુ૦ (મોટ્ર) હોઠ.

હોઢ. ન૦ ( ) ચોરેલો મુદ્દામાલ; ચોરેલું ધન.

હોત્તિય. ત્રિ૦ (હોત્રિક) અગ્નિહોત્ર કરનાર. (૨) પું૦ હવન કરનાર તાપસની એક જાત. (૩) ઘાસની એક જાત.

હોમ. પું૦ (હોમ) હોમ; હવન.

હોરંભ. પું૦ સ્ત્રી૦ (હોરમ્મ) વાદ્ય વિશેષ.

હોરા. સ્ત્રી૦ (હોરા) લગ્ન. (૨) ચોઘડીયાં.

હોલ. પું૦ (હોલ) અપમાનસૂચક સંબોધન.

હોલાવાય. પું૦ (હોલાવ઼ાદ) હોલા એવા અપમાનજનક સંબોધનથી કોઇને બોલાવવું તે.

अथ ग्रन्थप्रशस्तिः

वर्षे द्वन्द्वगजाङ्कभूपरिमिते मासेऽश्वयुज्युत्तमे ।
पक्षेऽच्छे दशमीतिथौ रविदिने श्रीमोरवीपत्तने ॥
पूज्यस्वामिगुलाबचन्द्रविदुषः शिष्येण रत्नेन्दुना ।
श्रीजैनागमशब्दसङ्ग्रह इति ग्रन्थोऽरचि श्रेयसे ॥ १ ॥

इति श्रीलोकागच्छान्तर्गतलिंबडीसंप्रदायमुकुटमणिपूज्यपादश्रीगुलाबचन्द्रजि स्वामिचरणाम्बुजत्वंचरीकमुनिश्रीरत्नचन्द्रविरचितजैनागमशब्द सङ्ग्रहाभिधकोषः समाप्तः ॐ शान्तिः ! शान्तिः !! शान्तिः !!!

શુદ્ધિ પત્રક.

પૃષ્ઠાંક.	કોલમાંક	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૩	૧	૨	अहमुत्तग.	अइमुत्तग.
૧૧	૨	૩૨	अतोलित्तय.	अंतोजित्तय.
૨૦	૧	૩૦	પદ્દગલ	પુદ્ગલ.
૨૨	૨	૮	अर्ध.	अर्घ.
૨૩	૨	૧૪	अचिवृत्त	अचिरवृत्त.
૩૪	૧	૨૭	अष्टाङ्गयुवेंद	अष्टाङ्गायुर्वेद.
૩૭	૨	૩૨	अर्द्धतृतीयद्वीप	अर्द्धतृतीयद्वीप.
૪૦	૨	૩૨	સૂયડાંગ	સૂયગડાંગ
૪૭	૧	૨૫	પદ્દાર્થોમાં	પદાર્થોમાં
૫૧	•	નોટ	मणोघ्घातनम्	अणोद्घातनम्
૫૩	૨	૨૧	સિદ્ધિ	સીધી
૬૧	૨	૩	ભબ્દ	શબ્દ
૬૨	૨	૨૮	કમનું	કર્મનું
૭૫	૨	૩૧	अपमत	अपमत्त
૯૧	૧	૩૬	अभिष्हत	अभिहत
૯૨	૨	૨૯	શકેન્દ્ર	શક્રેન્દ્ર
૯૩	૧	૩૧	ઐવરતક્ષેત્રના	ઐરવતક્ષેત્રના
૯૪	૧	૩૪	અક	એક
૯૪	૨	૭	मम्बाधात्री	अम्बाधात्री
૯૪	૨	૨૯	પ્રડિલેહણ	પડિલેહણ
૯૪	૨૦	૩૩	૧૭ મહાઅદ	૧૭ મો મહાઅદ
૧૧૩	૧	૫	असजय	असंजय
૧૧૯	૨	૨	असुररेन्द्र	असुरेन्द्र
૧૨૩	૧	૧૯	સૂયડાંગ	સૂયગડાંગ
૧૨૪	૧	૧૬	यथाश्रुन	यथाश्रुत
૧૨૭	૧	૨૧	कड्डोविहार	अहोविहार
૧૨૭	૨	૧	अांद्त्वसंयच्छ्र	अाद्न्वसंयच्छूर
૧૨૭	૨	૩૬	"	"

પૃષ્ઠાંક	કોલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૧૨૭	૨	૨૬	अदित्य	आदित्य
૧૨૮	૧	૩૬	સાથી	સૌથી
૧૨૮	૨	૩	અદ્નુિ	આદ્નુિ
૧૨૮	૨	૧૫	आजिनभद्द	आजनभद्र
૧૩૨	૧	૨૯	आगमिष्यर्भद्र	आगमिष्यद्भद्र
૧૩૫	૧	૭	आणद	आणंद
૧૩૮	૧	૧	आदाणभंडमत्त-	आदाणभंडमत्त-
૧૩૮	૧	૨	”	”
૧૩૮	૧	૩૪	आदीणवित्ती	आदीणवित्ति
૧૪૦	૧	૨૩	अभोगवउस	आभोगवउस
૧૪૧	૧	૧	आमेल	आमेज
૧૪૨	૧	૧૬	વપરતિત	વનસ્પતિ
૧૪૩	૨	૩	આનનુ	આવસુ
૧૪૪	૧	૧૫	आर्यणसोय	आयाणसोय.
૧૪૬		૪	ઉપવેશ	ઉપવશ
૧૪૭	૨	૧૭	મુકાય	સુકાય
૧૪૮	૨	૧૮	आलु	आलुक
૧૪૯	૧	૩૬	अवज्जीकरण	आवज्जीकरण
૧૪૯	૨	૧૧	વૈતાલ્ય	વૈતાઢ્ય
૧૪૯	૨	૨૦	अवट्टकूड	आवट्टकूड
૧૫૧	૧	૧૨	आह्वान	आह्वाण
૧૫૩	૨	૨૮	જાતને	જાતનો
૧૬૦	૨	૪	इदियलद्धिया	इदियलद्धिया
૧૬૬	૧	૨૫	रहलोग	इहलोग
૧૬૬	૨	૧૭	न ऐश्वर्य	न० ऐश्वर्य
૧૭૧	૨	૩૦	દ્રષ્ટાંત	દષ્ટાંત
૧૭૩	૧	૧૩	अवगाहीता	अवगृहीता
૧૭૬	૧	૨૬	કડે	કડિ
૧૭૬	૧	૨૯	अज्जुसुय	उज्जुसुय
૧૮૧	૧	૨૭	ઉત્તરાધ્યયન	ઉતરાધ્યયન
૧૮૨	૨	૩૩	પુદગ ।	પુદ્ગલ
૧૮૩	૧	૩૦	ગૈતમ	ગૌતમ
૧૮૫	૨	૨૪	उदिष्ट	उद्दिष्ट
૧૮૪	૨	૧૮	उपगहीत	उपगृहीत

પૃષ્ઠાંક.	કૉલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨૦૧	૧	૨૯	ગ્રહણ	ગ્રહણ
૨૦૨	૨	૩૪	સજ્ઞા	સંજ્ઞા
૨૦૩	૨	૮	ગાર	હાર
૨૦૮	૧	૩	અથના	અથવા
૨૧૬	૧	૧૬	ઐદારિક	ઉદારિક
૨૨૦	૧	૩૧	क्क	क्त्र
૨૩૦	૨	૧૩	પુદ્ગલ	પુદ્ગલ
૨૩૧	૧	૩	અવર્પિણીના	અવસર્પિણીના
૨૫૩	૨	૧૩	અસરપણું	અસુરપણું
૨૫૪	૨	૨૯	ભિન્નું	ભીનું
૨૫૬	૧	૨૭	कुडधारि	कुंडधारि
૨૫૭	૧	૧૧	कुद	कुंद
૨૬૪	૨	૪	कुशुमशर	कुसुमशर
૨૬૪	૨	૭	कुमुमिय	कुसुमिय
૨૬૫	૧	૧	कुहुडग	कुहेडग
૨૬૫	૧	૨	,,	,,
૨૭૨	૨	૫	ઠડીઓ	ઠળીઓ
૨૭૯	૧	૨૪	खाइया	खाइआ
૨૮૪	૧	૧૨	જમ્બદ્વીપમાં	જમ્બુદ્વીપના
૨૯૩	૧	૮	ધએલું	ગએલું
૨૯૫	૧	૧૧	ત્રુતસ્કન્ધના	શ્રુતસ્કન્ધના
૨૯૫	૧	૨૦	गाहावइणी	गाहावइणी
૨૯૯	૧	૨૫	પરિવાંજક	પરિવ્રાજક
૩૦૭	૧	૧	घीसण	घोसण
૩૦૮	૨	૧૦	घतुर्दशी	चतुर्दशी
૩૧૧	૧	૧	चंदकता	चंदकंता
૩૧૧	૧	૧૭	चंद्रयराम्	चंद्रयगम्
૩૧૭	૧	૨૪	चमनिद्रायकाल	चरमनिद्रायकाल
૩૧૭	૨	૧	चरितारिय	चरित्तारिय
૩૧૭	૨	૩૭	,,	,,
૩૨૪	૨	૪	જિમુક; વમ	જિમુકવર્મ
૩૨૮	૨	૧૬	च्युताच्युतावर्त	च्युताच्युतावर्त
૩૨૬	૨	૨૨	चान्दघृत	चैत्यगृह
૩૩૦	૧	૭	चरणाजक	चलानक

પૃષ્ટાન્.	કોલમાક	પંક્તિ	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ
૩૩૧	૨	૩૧	બક્રારથી	બકરાથી
૩૩૨	૧	૨૬	છારિયભૂય	છારિયભૂઅ
૩૪૦	૨	૧	जयंति	जयंती
૩૪૨	૧	૧૬	ज्ञलकारि	जलकारि
૩૪૨	૧	૨૦	ज्ञलक्रीडा	जलक्रीडा
૩૪૭	૨	૧૩	जातिमूक	जातिमूक
૩૪૯	૧	૨૪	કુવ	કૂવ
૩૪૮	૨	૨૧	અગ્નિ	અગ્નિ
૩૭૪	૧	૪	શ્રતજ્ઞાન	શ્રુતજ્ઞાન
૩૭૫	૨	૮	અથ	અર્થ–
૩૭૭	૨	૩૨	વ્યવસ્થાપતિ	વ્યવસ્થાપિત
૩૭૯	૨	૩૦	णिग्गोहपरिमडज	णिग्गोहपरिमंडल
૩૮૩	૧	૧૨	णिद्दहुमज्म	णिद्दहुमज्म
૩૮૫	૨	૩૧	નિગ્રન્થ	નિર્ગ્રન્થ
૩૮૯	૧	૧૫	પીગ	પીળ,
૩૮૨	૨	૨૩	આચારગ	આચારગ
૩૮૮	૧	૨૮	તાતનાગાા વજિત્ર	તાતવાળા વાજીત્ર
૪૦૦	૧	૨	तृणाहारक	तृणाहारक
૪૦૨	૧	૨૬	तस्मातू	तस्मात्
૪૦૩	૨	૯	વાધ	વાઘ
૪૦૮	૨	૨૮	તથા રૂપના	તથારૂપના
૪૧૧	૧	૨૧	त्तीर्यग्योनि	तिर्यग्योनि
૪૧૨	૧	૩૧	પનાન	પનાણુ
૪૧૨	૨	૩૪	નણુ સરોહાર	ત્રણુસરો હાર
૪૧૭	૧	૩૦	ततलि	तेतलि
૪૨૦	૧	૨૪	ગજના	ગર્જનાગ
૪૨૪	૧	૩૩	ઉનભોગ	ઉત્તભોર્ધભરત
૪૨૬	૧	૨	दत्तिणाधर्मरत	दक्षिणा
૪૨૭	૨	૧૧	આવેલુ	આપેલુ
૪૨૭	૨	૨૭	ધાર	ધાર
૪૩૧	૧	૧૨	ગળેલ	ગુળેલ
૪૩૩	૧	૮	અનરાય	અતરાય
૪૩૩	૨	૩૨	બારશાખ	બારસાખ
૪૩૬	૧	૨૮	અગસૂત્ર	અગસુત્ર

પૃષ્ટાંક.	કોલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૪૩૬	૧	૩૦	શત્ર	શત્રુ
૪૩૮	૧	૨	दिचादि	दिशादि
૪૩૯	૨	૩૧	हुआर	दुंआर
૪૪૦	૧	૩૭	हुक्खासिया	दुक्खासिया
૪૪૦	૨	૧૭	ધગા	ધૂગા
૪૪૨	૨	૧૬	ઉર્ગંધ	દુર્ગંધ
૪૪૪	૧	૩૪	જન	જૈન
૪૪૫	૧	૨૩	નામની	નામના
૪૫૩	૨	૨૮	द्रौर्मनस्यिक	दौर्मनस्यिक
૪૫૮	૨	૩૭	ણીનુ	રાણીનું
૪૫૯	૧	૧	थायण	धायण
૪૫૯	૨	૩૩	ધ્રવોદયી	ધ્રુવોદયી
૪૬૯	૨	૧	निक्खितसत्य	निक्खित्तसत्थ
૪૭૧	૧	૨૦	नित्योमोत	नित्योद्योत
૪૭૧	૨	૧	निज्जिय	निज्झिय
૪૭૧	૨	૧૬	નિજરા	નિર્જરા
૪૭૨	૧	૨૪	निर्उपयितृ	निर्क्षेपयितृ
૪૭૩	૧	૩૪	निपतिनी	निपातिनी
૪૭૪	૧	૩૦	निमान	निमग्न
૪૭૭	૨	૨૭	नीरुन्	नीरुज्
૪૮૦	૧	૩૦	निर्वृद्धि	निर्वृत्ति
૪૮૨	૧	૨૪	निभानिद्दा	निभा-निद्दा
૪૮૨	૧	૩૦	निह्नि	निहित
૪૮૮	૨	૩૫	प्रयोगभतिसम्पद्	प्रयोगमतिसम्पद्
૪૯૧	૨	૧૦	દ્દૌપદી	દ્રૌપદી
૪૯૩	૧	૧	पपकोट्ट	पंपकोट्ट
૪૯૩	૧	૮	જુઆ	જુઓ
૪૯૫	૨	૨૨	શ્રનરકંધના	શ્રુતસ્કંધના
૪૯૬	૨	૩૨	पयायत्तं	प्रयायत्तं
૪૯૭	૨	૧	पच्छासघडि	पच्छासंघडि
૪૯૯	૧	૧૨	વિગોપના	વિગોપના
૫૦૧	૧	૨૨	पडि	पट्टि
૫૦૧	૨	૧૪	पडिचद्	पडिचंद
૫૦૩	૧	૧૦	प्रतिमच्छना	प्रतिपृच्छना

પૃષ્ટાંક.	કોલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૫૧૦	૧	૧૭	प्ररनवन	प्रस्रवण
૫૧૨	૨	૭	पद्धुति	पद्धति
૫૧૪	૧	૧	परपरगंठिया	परंपरगंठिया
૫૨૨	૨	૧૫	परिच्छेम	परिच्छेद्य
૫૨૭	૧	૨૬	सिध्धि	સીધી
૫૨૮	૧	૨૬	प्ररिशाटनिका	परिशाटनिका
૫૨૮	૨	૨	परिपिद्यत्	परिपद्यत्
૫૨૯	૧	૧	परिहारविशुद्ध	परिहारविशुद्ध
૫૨૯	૧	૨	"	"
૫૨૯	૧	૫	परिहारविशुद्धिन	परिहारविशुद्धिन्
૫૩૦	૧	૨૨	पजिअंक	पलिअंक
૫૩૬	૧	૧૨	पदर्शिन्	प्रदर्शिन्
૫૩૮	૧	૩૭	प्रागलभ्य	प्रागल्भ्य
૫૪૦	૧	૩૧	જન	જૈન
૫૪૭	૧	૧૪	(૨)	(૨) त्रि०
૫૫૯	૧	૧	ચાદ	ચૌદ
૫૬૧	૧	૨૩	पुहुत्तदियक्क	पुहुत्तवियक्क
૫૬૨	૨	૩૫	पेयस्	प्रेयस्
૫૬૬	૨	૧	पोलंदी	पोलिंदी
૫૭૨	૨	૫	वंभजोय	वंभजोय
૫૭૨	૨	૨૮	प्रह्मोत्तरावतंसक	प्रम्नोत्तरावतंसक
૫૭૯	૨	૧૧	બહસ્પતિ	બૃહસ્પતિ
૫૮૦	૨	૪	वव	ध्रुव
૫૮૮	૧	૧૪	મંડકાક્ષાર	મંડક્ષાકાર
૫૯૫	૨	૨૯	મડુગાત્રની	મંડુગોત્રની
૫૯૬	૧	૧૧	(૨)	(૨) त्रि०
૫૯૮	૧	૧૬	(म)	(मंग)
૬૦૩	૧	૨૪	વદનના	વંદનાને
૬૨૫	૧	૨૦	ઠડીયાવાળા	ઠળીયાવાળા
૬૨૬	૧	૩૩	ધળ	ધુળ
૬૨૮	૨	૨૬	મગારાણીને	મૃગારાણીને
૬૪૨	૧	૮	પર્વતને	પર્વતનુ
૬૪૮	૨	૧૦	गंत्रंतिया	गंधंतिया
૬૭૩	૨	૯	જભક	જૃંભક

પૃષ્ટાંક.	કોલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૭૪	૧	૬	वर्धं	घर्म्र
૬૭૪	૨	૩	घघ	घघ
૬૮૦	૨	૩૫	ઝઝાવાત	ઝંઝાવાત
૬૮૪	૧	૧૦	રડી	રંડી
૬૯૦	૨	૧૧	विम्घ	विग्घ
૬૯૦	૨	૩૦	विचित्तयक्ख	विचित्तपक्ख
૬૯૦	૨	૩૪	विच्छर्दित	विच्छर्दित
૬૯૨	૧	૫	તીયકર	તીર્થંકર
૬૯૨	૧	૧૧	દશાકુમારી	દિશાકુમારી
૬૯૨	૨	૩૬	વિદ્યત્કુમાર	વિદ્યુત્કુમાર
૬૯૪	૧	૨૮	विणिउत्त	विणिउत्त
૬૯૫	૧	૨૬	वियथ	वितथ
૬૯૬	૧	૨૮	વેદેહ	વૈદેહ
૬૯૬	૨	૯	विद्ध	विद्ध
૬૯૬	૨	૧૧	,,	,,
૬૯૭	૧	૯	ि क्षेप	निक्षेप
૬૯૭	૧	૨૪	विपर् णामानुप्रेक्षा	विपरिणामानुप्रेक्षा
૬૯૭	૨	૨૭	विप्रजहच्छ्र-	विप्रजहच्छ्रे-
૬૯૯	૧	૨૭	चिमनस्	विमनस्
૭૦૦	૧	૧૭	स्त्री०	स्त्री०
૭૦૦	૧	૧૭	विमात्	विमात्र
૭૦૦	૧	૨૧	विभुकुल	विमुकुल
૭૦૦	૨	૭	શકે	શકે
૭૦૦	૨	૧૧	विग्हय	विम्हय
૭૦૨	૧	૮	સ્થડિલે	સ્થંડિલે
૭૦૨	૧	૨૨	विकासत्	विकासवत्
૭૦૩	૧	૨૭	विरद्ध (विरुद्ध)	विरुद्ध (विरुद्ध)
૭૦૩	૧	૩૬	નાના	નાના
૭૦૪	૧	૨૧	નિર્ગન્થ	નિર્ગ્રન્થ
૭૦૭	૧	૩૩	विप्वक्र्	विष्वक्र्
૭૦૭	૨	૭	(विसुद्ध)	(विशुद्ध)
૭૦૭	૨	૧૬	કોલેરો	કોલેરા
૭૧૦	૧	૨૪	वीतघूम	वीतधूम
૭૧૧	૨	૩૪	ખસખસનુ	ખસખસનો

પૃષ્ટાંક.	કાલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૫૧૦	૧	૧૭	प्रस्नवन	प्रस्रवण
૫૧૨	૨	૭	पद्धुति	पद्धति
૫૧૬	૧	૧	परपरगंठिया	परंपरगंठिया
૫૨૨	૨	૧૫	परिच्छेज्ञ	परिच्छेद्य
૫૨૭	૧	૨૬	सिध्धि	सीधी
૫૨૮	૧	૨૬	प्ररिशाटनिका	परिशाटनिका
૫૨૮	૨	૨	परिपिव्रत्	परिपव्रत्
૫૨૯	૧	૧	परिहारविशुद्ध	परिहारविसुद्ध
૫૨૯	૧	૨	,,	,,
૫૨૯	૧	૫	परिहारविशुद्धिन	परिहारविशुद्धिन्
૫૩૦	૧	૨૨	पजिग्रंक	पलिग्रंक
૫૩૬	૧	૧૨	पदर्शिन्	प्रदर्शिन्
૫૩૮	૧	૩૭	प्रागलभ्य	प्रागल्भ्य
૫૪૦	૧	૩૧	જન	જૈન
૫૪૭	૧	૧૪	(૨)	(૨) ત્રિ૦
૫૫૯	૧	૧	ચાદ	ચૌદ
૫૬૧	૧	૨૩	पुहुत्तदियक्क	पुहुत्तवियक्क
૫૬૨	૨	૩૫	पेयस्	प्रेयस्
૫૬૬	૨	૧	पोलंदी	पोलिंदी
૫૭૨	૨	૫	चंमलोय	बंमलोय
૫૭૨	૨	૨૮	ब्रह्मोत्तरावतंसक	ब्रह्मोत्तरावतंसक
૫૭૯	૨	૧૧	બહસ્પતિ	બૃહસ્પતિ
૫૮૦	૨	૪	वव	ब्रुव
૫૮૮	૧	૧૪	મંડકાલાર	મડક્ષાકાર
૫૯૫	૨	૨૯	મડુગોત્રની	મંડુગોત્રની
૫૯૬	૧	૧૧	(૨)	(૨) ત્રિ૦
૫૯૮	૧	૧૬	(म)	(मंग)
૬૦૩	૧	૨૪	વદનના	વંદનાનો
૬૨૫	૧	૨૦	ઢડીયાવાળા	ઢળીમાવાળા
૬૨૬	૧	૩૩	ધળ	ધુળ
૬૨૮	૨	૨૬	મગારાણીનો	મૃગારાણીને
૬૪૨	૧	૮	પર્વતનો	પર્વતતુ
૬૪૮	૨	૧૦	रुंघंतिया	रुंधंतिया
૬૭૩	૨	૯	જભકા	જંભકા

પૃષ્ટાંક.	કોલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૭૪	૧	૬	वर्धे	वर्ध्र
૬૭૪	૨	૩	घग्र	घघ
૬૮૦	૨	૩૫	ઝઝાવાત	ઝંઝાવાત
૬૮૪	૧	૧૦	રડી	રંડી
૬૯૦	૨	૧૧	विम्घ	विग्घ
૬૯૦	૨	૩૦	विचित्तयक्ख	विचित्तपक्ख
૬૯૦	૨	૩૪	विच्छृदित	विच्छर्दित
૬૯૨	૧	૫	તીથકર	તીર્થંકર
૬૯૨	૧	૧૧	દશાકુમારી	દિશાકુમારી
૬૯૨	૨	૩૬	વિદ્યત્કુમાર	વિદ્યુત્કુમાર
૬૯૪	૧	૨૮	विाणउत्त	विणिउत्त
૬૯૫	૧	૨૬	वियथ	वितथ
૬૯૬	૧	૨૮	વૈદેહ	વૈદેહ
૬૯૬	૨	૯	विद्ध	विस्र
૬૯૬	૨	૧૧	,,	,,
૬૯૭	૧	૯	િક્ષેપ	નિક્ષેપ
૬૯૭	૧	૨૪	विपर् णामानुप्रेत्ता	विपरिणामानुप्रेत्ता
૬૯૭	૨	૨૭	विप्रजहच्छ्र-	विप्रजहच्छ्रे-
૬૯૯	૧	૨૭	चिमनस्	विमनस्
૭૦૦	૧	૧૭	खी०	स्त्री०
૭૦૦	૧	૧૭	विमान्	विमात्र
૭૦૦	૧	૨૧	विमुकुल	विमुकुल
૭૦૦	૨	૭	શકે	શકે
૭૦૦	૨	૧૧	विग्हय	विग्हय
૭૦૨	૧	૮	સ્થડિલે	સ્થડિલે
૭૦૨	૧	૨૨	विकासत् '	विकासवत्
૭૦૩	૧	૨૭	विरद्ध (विरुद्ध)	विरुद्ध (विरुद्ध)
૭૦૩	૧	૩૬	નાના	નાના
૭૦૪	૧	૨૧	નિર્ગ્ન્થ	નિર્ગ્રન્થ
૭૦૭	૧	૩૩	विप्वक्	विप्वक्
૭૦૭	૨	૭	(विसुद्ध)	(विशुद्ध)
૭૦૭	૨	૧૬	કોલેરો	કોલેરા
૭૧૦	૧	૨૪	वींतधूम	वीतधूम
૭૧૧	૨	૩૪	ખસખસનું	ખસખસનો

પૃષ્ટાંક.	કોલમાંક.	પંક્તિ	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૭૫૬	૧	૨૫	સૂપડો	સૂપડું
૭૫૮	૧	૨૮	स्वलिंगसिद्ध	स्वलिंगसिद्ध
૭૬૦	૨	૨૭	सव्वब्भंतर	सव्वब्भंतर
૭૬૧	૨	૩૧	ચદ્રના	ચંદ્રના
૭૬૩	૧	૧૬	આપાધ	ઔષધિ
૭૬૪	૧	૧૩	साइबुद्ध	साइबुद्ध
૭૬૪	૨	૨૬	અધકવૃષ્ણિના	અંધકવૃષ્ણિના
૭૬૬	૧	૬	सात	साति
૭૬૭	૨	૧	समासिग्र	सामासिग्र
૭૬૭	૨	૧૦	ઉત્પન	ઉત્પન્ન
૭૬૮	૧	૩૫	સાતાસીળીયો	શાતાશીળીયો
૭૬૯	૧	૫	સારણ્	સારણ
૭૬૯	૧	૩૪	साद्दय	साद्दय
૭૬૯	૨	૬	सारूविथ	सारूविय
૭૭૦	૨	૨૧	सविट्ठी	साविट्ठी
૭૭૪	૧	૩૦	ષટ્કર્મરાયણ	ષટ્કર્મપરાયણ
૭૭૫	૨	૪	કૂટ	કૂટ
૭૭૬	૨	૧૦	જંબવૃક્ષ	જંબૂવૃક્ષ
૭૭૭	૨	૧૮	શિલાલેખએક	શિલાલેખ;
૭૭૯	૧	૧૮	કટ	કૂટ
૭૭૯	૧	૨૦	शीतासुखवन	शीतामुखवन
૭૭૯	૧	૨૩	सप्तचत्वारिंशत्	सप्तचत्वारिंशत्
૭૭૯	૧	૨૬	शीर्तीभूत	शीतीभूत
૭૭૯	૨	૧૯	शीतस्पश	शीतस्पर्श
૭૮૨	૨	૨૧	सुचिरम्	सुचिरम्
૭૮૩	૧	૧૭	शुभ	शुंभ
૭૮૩	૨	૧૬	શ્રેણિક	શ્રેણિક
૭૮૪	૧	૧૧	शुक्ल	शुल्क
૭૮૪	૧	૧૨	નિવાહ	વિવાહ
૭૮૫	૧	૧૭	અરવત	ઐરવત
૭૮૫	૧	૨૧	બ્રહ્મચર્યાદિ	બ્રહ્મચર્યાદિ
૭૮૭	૨	૮	सुदशनजागरिका	सुदर्शनजागरिका
૭૮૭	૨	૧૦	सुदशन	सुदर्शन
૭૮૮	૧	૧૩	પડ઼જ	પડ્જ

પૃષ્ટાંક.	કોલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૭૬૧	૧	૯	જંબદ્રીપના	જંબૂદ્રીપના
૭૬૨	૨	૪	શ્રતઅજ્ઞાન	શ્રુતઅજ્ઞાન
૭૬૨	૨	૧૬	ुतख्यात	श्रुतख्यात
૭૬૨	૨	૨૨	ुतज्ञान	श्रुतज्ञान
૭૬૨	૨	૩૧	શ્રતધર્મ	શ્રુતધર્મ
૭૬૩	૧	૧૪	એક જાતની	જાતની એક
૭૬૩	૧	૧૬	ुतसंपन्न	श्रुतसंपन्न
૭૬૩	૧	૨૫	श्रतसागर	श्रुतसागर
૭૬૪	૨	૧૫	નદનવનના	નંદનવનના
૭૬૪	૨	૨૯	सुचर्णगुलिका	सुवर्णगुलिका
૭૬૫	૧	૧૩	सुयगणजूहिया	सुवयणजूहिया
૭૬૫	૨	૨૧	सुविहि	सुविहि
૭૬૬	૨	૩૪	शुश्रयक	शुश्रूषक
૭૬૭	૧	૧૩	शुश्रयक	शुश्रूषक
૭૬૭	૧	૧૫	शुश्रयणा	शुश्रूषणा
૭૬૭	૧	૧૮	शुश्रयणाविनय	शुश्रूषणाविनय
૭૬૭	૧	૨૧	शुश्रषा	शुश्रूषा
૭૬૮	૨	૬	ઉત્તરાય	ઉત્તરાય
૭૬૮	૨	૨૭	सुडुमणिओय	सुहुमणिओय
૮૦૦	૨	૨૯	प्रविमक्ति	प्रविभक्ति
૮૦૨	૨	૨૪	सेनापत्य	सेनापत्य
૮૦૪	૧	૭	शलकार	शैलकार
૮૦૪	૧	૧૪	लकपुर	शैलकपुर
૮૦૪	૧	૧૬	शेलार्द्ध	शैलार्द्ध
૮૦૪	૧	૨૬	शलकपुर	शैलकपुर
૮૦૪	૧	૨૮	शलायत	शैलायत
૮૦૪	૨	૨	ला	शैला
૮૦૪	૨	૫	शलेश	शैलेश
૮૦૪	૨	૬	ले ी	शैलेशी
૮૦૪	૨	૭	અવસ્થા	અવસ્થા
૮૦૫	૧	૨૧	षवती	शैषवती
૮૦૫	૧	૩૫	शेषिक	शैषिक
૮૦૫	૨	૨	्य	शैल्य
૮૦૫	૨	૨૭	मो ंद्रिय	मोइंदिय

પૃષ્ટાંક.	કૉલમાંક.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૮૦૫	૨	૩૦	गड	शौगड
૮૦૬	૧	૮	सागंधिक	सौगंधिक
૮૦૬	૨	૩૦	ભાગ્ય	સૌભાગ્ય
૮૦૮	૧	૩૩	सोराष्ट्रिका	सौराष्ट्रिका
૮૦૯	૧	૫	વિ ત્પ્રભ	વિદ્યુત્પ્રભ
૮૧૧	૧	૧૨	हात्थकप्प	हत्थिकप्प
૮૧૫	૨	૨૧	हिट्टिल	हिड्डिल